Musa Canpolat

Zazaca-Türkçe Sözlük

© copyright
Musa Canpolat

Genel Dağıtım ve İsteme Adresi

Musa Canpolat

Esentepe Mh. Yeşiller Cd. No: 54
Tunceli

Kaiser Str. 9. 72184
eutingen Göttelfingen
Deutschland

Tel: 0(049)7459 14 19

ISBN-9944-5595-0-4

Dizgi ve Redaksiyon: H. Hayri Aslan
Teknik Hazırlık : Tekin Üstündağ & Şener Akçiçek
Baskı ve Cilt : Can Matbaacılık Reklam Kağıt San. Dış Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cd. İpek İş Merkezi Kat: 3 No: 17
Tel: 0(090)212 613 10 77

Özgeçmiş

Musa Canpolat:

10 Mart 1944 yılında Tunceli'nin Nazımiye ilçesi Ramazan (Remeda) köyünde doğdu. İlkokulu 3. sınıfa kadar okuyabildi. Gençlik yıllarında yaşadığı yörede marangozluk yaparak geçimini sağladı. Kendi dilinde şiirler yazıp bağlama çaldı. Yazdığı şiirleri besteledi. Yaşadığı çevrede şiir yazan, beste yapan, saz çalan bir halk şairi olarak tanındı. 1970 yılında işçi olarak Almanya'nın Stuttgart şehrinde Mercedes fabrikasında çalışmaya başladı. İGE-Metal Sendikasında 13 yıl süreyle İşyeri Temsilciliği yaptı. Piya, Aree, Ware, Tijasoder gibi dergilerde Zazaca şiirleri, makaleleri yayınlanmıştır. Almanya'da 1984 yılında ilkokul diplomasını başarıyla aldı. Zazaca-Türkçe sözlüğün yazılım fikri 1970 yılında oluşmuş ve 1997 yılında da sözlüğün çalışmalarını tamamlamıştır. Yaşamını halen Almanya'nın Stuttgart şehrinde devam ettirmektedir. Evli ve 8 çocuk babasıdır.

Önsöz

Okuyucuların beğenisine sunduğumuz bu sözlük, 1970 senesinde, bu alandaki ihtiyaçlara cevap verecek bir ürünün olmayışından dolayı fikren doğdu. Bu fikrin doğuşu ile birlikte sorumluluk gerektiren, özverili, yoğun ve zevkle çalıştığım, başarıya ulaşacağım inancını hep koruduğum sözlük çalışmasını başlattım.

Bu çalışma bir ihtiyaç mıydı? Evet bir ihtiyaçtı. Çünkü bir toplumun özgür olabilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için, o toplumun dilini yaşatabilmesi gerekir. Dolayısıyla bu konuda sorumluluk sahibi biri olarak, bu çalışmayı kendime yıllarca görev bildim. Ne var ki bu çalışmanın içine girdikten sonra yapmış olduğum işin ne denli zahmetli ve zor bir iş olduğunu gördüm. Çalıştığım süre zarfında bu çalışmanın bir insanın tek başına yapabileceği bir iş olmadığı kanaatine vardım.

Bu tür çalışmaların dilbilimcilerin işi olduğu muhakkaktır. Bundan sonra bu tarz çalışmaların iyi derecede dil bilen grup veya varsa kurulların yapmasını tavsiye ederim.

Yapmış olduğum bu sözlük çalışmasından da cesaret alarak, Zazaca dilinin kelime açısından çok zengin, insan ruhunu okşayan bir lisan olduğunu söyleyebilirim. Bundan sonra yapılacak en önemli çalışma Zazaca bir sözlüğün kendi dilinde (Zazaca-Zazaca) yapılmasıdır. Zor da olsa Zazaca dili için gerekli olan budur.

Onca zor çalışmaya rağmen sözlüğüm basım işi kolay olmadı. Sözlüğün el yazımını 1997 yılının sonlarına doğru tamamladım. 1998 yılının Ekim ayında bilgisayar yazımının yapılması için 4000 DM (Dört Bin Alman Markı) ücret karşılığında Köln'de ikamet eden **Mehmet Doğan**'a teslim ettim. **Mehmet Doğan** 6 ay içinde bilgisayar yazımını tamamlayarak disketleri ile birlikte iade edeceğini söyledi. Ancak 2002 tarihine kadar işi savsattı ve beni oyalayarak hileyle emeğimin üzerine oturmaya çalıştı. Bunun üzerine **Mehmet Doğan** ile aramızda ihtilaf çıktı. İhtilaf üzerine **Mehmet Doğan**'ı mahkemeye verdim. Bu konuyla ilgili olarak 28.11.2002 tarihli kamuoyuna sunduğum yazılı açıklamamı önsözün bitiminde siz değerli okuyucuların bilgilerine sunuyorum. Ayrıca **Mehmet Doğan**'ın avukatı aracılığıyla mahkemeye gönderdiği ifadesinin yeminli Türkçe çevirisine de yer veriyorum. Ancak **Mehmet Doğan**'ın ifadesinde geçen bir bölümü buraya aktarmakta yarar var. **Mehmet Doğan** ifadesinde şöyle diyor: "*Davacı yanlış tahminde bulunmaktadır. Kendi basit bir halkın bir adamıdır ve Türkiye'de bir köydendir. Orada anadil olarak Zazaca konuşulmak-*

tadır. Bir İndo-German dilidir ve İran diline yakındır. (4-5 Mio konuşmaktadır ve yok olmakla karşı karşıyadır.)"

Mehmet Doğan bu sözleriyle bana ve halkıma hakaret ediyor. Zaza geçinen bu şahıs bir mahkeme huzurunda Zaza halkını küçük düşürme cüretini göstermiştir. Yorum siz okuyucularındır.

19.06.2003 tarihinde sözlüğün tamamlanması için Sayın **H. Hayri Aslan**'la ücret karşılığında anlaştım ve sözlüğün bilgisayar yazılımını yaptırdım. Sözlüğün bilgisayar yazılımını hazırlayan, düzenleyen Sayın **H. Hayri Aslan**'a teşekkür ediyorum.

03.05.2006 tarihinde ise sözlüğün dizayn edilmesi işine başladık. Bu çalışmaya katkıları olan bilgisayar operatörleri Sayın **Tekin Üstündağ** ile Sayın **Şener Akçiçek**'e teşekkür ediyorum. Ayrıca tüm çalışmalarım boyunca maddi ve manevi desteğini esirgemeyen sevgili kızım **Nuriye Altaş**'a da teşekkür ediyorum.

Zazaca-Türkçe sözlüğün yayınlanmasında isimlerini sayamadığım tüm dostlara katkılarından dolayı teşekkür ediyor, en derin sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Musa Canpolat

Basın Açıklaması

Tüm Duyarlı ve Aydın Dersim Kurum ve Kuruluşlarına

30-35 yıldan beridir üzerinde çalıştığım Zazaca ve Türkçe sözlüğü, 1997 yılının sonlarına doğru tamamladım. Ne var ki el yazımla tamamladığım sözlük çalışmasını bilgisayar becerim olmadığı için birine ücret karşılığı vererek bilgisayara yazdırmam gerekliydi. Bu arayış içindeyken 1998 yılının 10. ayında Sayın **Mikail Jacobosun** ve ailesi, Sayın **İsmail Kılıç**, Sayın **Hasan Durmuş** (Çelker), **Mehmet Doğan** ve **İbrahim Yüksel** bana misafir olarak geldiler. Benim bir Zazaca sözlük üzerinde çalıştığım bu arkadaşlar tarafından biliniyordu. Başta **Mehmet Doğan** olmak üzere misafirlerim sözlük dosyalarını inceledikten sonra, böyle bir eserin tarafımdan yazılmasıyla halkımıza büyük hizmet yaptığımı ifade ettiler. **Mehmet Doğan** kendi isteğiyle şunları söyledi: *"Ben boşum, işim yok ve bilgisayarımda vardır. Bu işi ben üzerime alırım, 3 ayda bitirip disketleriyle beraber sana veririm."* Bu söz üzerine misafirlerin huzurunda aşağıda yazacağım sözlü anlaşmaya vardık:

1. **M. Doğan**, 4000 DM karşılığında sözlüğü bilgisayara geçireceğini ve bitirdikten sonra disketlerim ile birlikte bana geri vereceğini taahhüt etti.

2. Sözlükte ne yazılmışsa hiçbir şeyine dokunmadan, kelime veya cümle veya yorumunu değiştirmeden ve başka yorum eklemeden aynen bilgisayara geçireceğine misafirlerin huzurunda söz verdi.

3. A harfinden başlayarak bitirdiği her harfin sonunda bilgisayar edilmiş disketin çıkışını ve benim yazdığım orijinali birlikte bana gönderileceğine ve ikisinin karşılaştırılarak yanlış olup olmadığının tarafımdan incelenmesine mutabık kaldık ve sözlü anlaştık.

4. Defterlerin içindeki bilgiler ve sözlerin bir başkasına verilmeyeceğine dair namus ve şeref sözü vermesini istedim. **M. Doğan** namusu ve şerefi üzerine bana yemin etti ve bu yemin üzerine kendisine inandım ve güvendim.

5. **M. Doğan**'ın *"3 ay içinde bitiririm,"* sözüne karşılık rahat çalışması için 3 ayda ben ilave ederek 6 ayda bitirmesini istedim ve sözlü mutabakata vardık.

M. Doğan bir kısım defterleri beraberinde götürdü ve bilgisayar edilmiş bazı harflerin çıkışlarını bana gönderdi. Ne var ki benim yazdığım orijinal defterleri kendi

yanında alıkoydu. Ben orijinal defterleri göndermesini söyledim. **M. Doğan**, "*Bana lazımdır*," diyerek beni oyalamaya çalıştı. **M. Doğan**'ın verdiği sözü tutmamaya başladığını hissettim. Daha sonra **M. Doğan**'ın daha ileri giderek bazı sözlerimi yazmadığı gibi bana ait olmayan kendi kafasına göre bazı sözleri ekleyerek sözlüğün orjinal düzenini bozma cihetine gittiğini gördüm. Bunun üzerine **M. Doğan**'ı ciddi ve kararlı bir biçimde uyarmaya çalıştım.

M. Doğan akıldışı gerekçeler göstererek beni suçlamaya yöneldi. "*Bunlar senin yazdıklarındır*," diyordu. Bunun üzerine ben, "*Orijinal defterleri bana gönder yazdıklarımla karşılaştırayım*," dedim. **M. Doğan**, "*O defterler bana lazımdır*," dedikten sonra masrafa girmesin diye 50 DM posta parasını gönderdim ve bilgisayar edilmiş defterleri bana göndermesini istedim. **M. Doğan** defterleri yine göndermedi. Benim artık yalanlarına inanmadığımı anlayınca **M. Doğan** taktik değiştirdi ve şu ifadelerde bulundu: "*Biz birkaç arkadaş yeni bir Zazaca sözlük yapacağız. Benim ve Mikail'in elinde bazı Zazaca kelimeler ve sözler var. Onları senin bu sözlüğüne katarak ileride bizim yapacağımız sözlükte kaynak olarak göstereceğiz. Bu nedenle sözlüğünle ilgili disketin biri bende, bir tanesi de Mikail'de kalacaktır.*"

Bu sözler üzerine ben rahatsız oldum. Emeğe saygısı olmayan böylesine saygısızca bir davranışı kabul edemezdim. Bana ait olmayan sözleri benim çalışmamın içine katarak bana mal etmek istediğinden ileride halkıma karşı suçlu duruma düşeceğimi anlamıştım.

Ben bu sözlüğü 1998'in 10. ayında **M. Doğan**'a verdim. Şimdi ise 2002 senesinin içindeyiz. **M. Doğan** 4000 DM parasını aldığı halde işini bitirmemiştir. 1998'den 2002 tarihine kadar sadece 19 harfini karma karışık halde yapmıştır.

Burada siz değerli ve duyarlı Dersimlilerin dikkatini çekmek istiyorum. Eğer **M. Doğan** ayda bir buçuk harf yazsaydı, 2 senede 36 harf yazardı. Yine ayda bir harf yazsaydı 3 senede 36 harf yazardı. Burada anlaşılıyor ki **M. Doğan** başka emeller peşindedir.

Sonuçta 19.05.2002 tarihinde Köln'de Sayın **İmdat Yıldız**, Sayın **Cemal Taş**, Sayın **Hüseyin Çağlayan** ve Sayın **Süleyman Ateş** ile **M. Doğan**'ın evine gittik ve bu konuyu tartıştık. Bu işin daha da uzamaması isteğimi ve aramızda yazılı sözleşmenin olması gerektiğini söyledim. "*Aramızda uzlaşıcı bir diyalogun olması için aşağıda yazacağım koşullara bağlı kalmamız gereklidir*," dedim.

19.05.2002 tarihinden sonra bu cemaatin huzurunda yazılı bir sözleşme yapalım dedim ve yazılı sözleşmede yer alması gereken asgari koşulları kendisine sundum. Bu koşullar şöyleydi:

1. Benim sana verdiğim defterlerimde ne yazıldıysa harfini, virgülünü, yorumunu değiştirmeden yazacaksın.

2. Ne zaman bitireceğine dair bir tarihte anlaşacağız. Şayet anlaştığımız tarihte bitmediyse bu işin sorumluluğunun ve her türlü masrafın sana ait olacağını taahhüt etmelisin.

M. Doğan bu teklifimi kabul etmediği gibi bana tepki gösterdi ve saygısızca davranışlarda bulundu.

M. Doğan benim işimi yapmak için benden 4000 DM aldığı halde 4 senedir işimi bitirmemiş ve beni maddi ve manevi zarara sokmuştur. Bunlar yetmezmiş gibi akıl ve mantık dışı gerekçeler göstererek hak talebinde bulunmuş ve "*Ben yaptım, ben düzeltim, ben düzen? soktum, ben söz ve kelime katarak büyüttüm, genişlettim ve bilgisayara [illegible] çıkan sözlüğün üst kapağına benim ismim yazılacak, yoksa ben bu işi yap-*

mam," demiştir.

Bunun üzerine artık benim yapacağım bir şey kalmamıştı.

Defterlerimi ve disketlerimi istedim. **M. Doğan** defterlerimi getirdi verdi. "*Disket benimdir ve bu disketi notere götürüp kendi üzerime kayıt yaptıracağım*," dedi.

Sayın **İmdat Yıldız**, Sayın **Cemal Taş**, Sayın **Hüseyin Çağlayan** ve Sayın **Süleyman Ateş** tüm konuşmalarımıza şahittirler.

21.05.2002 Salı günü Sayın **Cemal Taş** telefonla beni arayarak şunları söyledi: "*Amca **M. Doğan** ile tekrar bir araya geldik ve şöyle bir anlaşmaya vardık. **Musa Canpolat** tarafından el yazısıyla hazırlanmış olan Zazaca-Türkçe sözlüğün **M. Doğan** tarafından bilgisayar edilerek dizildiği belirtilmeli ve **M. Doğan**'ın adı kapağın iç sayfasında yazılmalı.*" Nazik ve kibarca bir şekilde fikrimi sordu. Bir genç olarak kendisini kırmamamı söyledi. Ben de Sayın Taş'ı kırmadım ve teklifini kabul edeceğimi söyledim. Benden bu cevabı aldığına çok sevindi.

Ne var ki 22.05.2002 Çarşamba sabahı **M. Doğan** beni arayarak, "*Amca ben dün **Cemal Taş** ile yaptığım anlaşmayı kabul etmiyorum, onun için seni arayıp sana haber vereyim diye seni aradım*," dedi.

Sayın duyarlı aydın bacılarım ve kardeşlerim,

Uzun senelerden beridir üzerinde çalıştığım bu emeğe saygı göstermeyen **M. Doğan**, benim iyi niyetimden faydalanarak eline geçirdiği, benim için büyük değeri olan bu eserimin üstünde oturmayı arzulamaktadır. Amacı, bir çeşit beni saf dışı bırakarak benden çaldığı her türlü sözlerimi ve çok anlamlı kelimelerimi ve yaptığım yorumlarımı şöyle veya böyle hile yoluyla çarpıtarak kendine mal etme yarışı içindedir.

Disketlerimi vermemesi ve "*Notere götürüp kendi adıma tescil edeceğim,*" demesi, bu yazdıklarımın bir ispatıdır. Şimdiden kulis çalışmaları yaparak birkaç arkadaşıyla birlikte yeni bir sözlük yapma hazırlığı içindedir.

Siz değerli ve duyarlı Dersim aydınlarına duyurum şudur:

Şu anda **M. Doğan** ile mahkemedeyiz ve dava sonuçlanıncaya kadar veya aramızdaki problem bitmeyinceye kadar **M. Doğan**'ın herhangi bir sözlük çalışmasının içinde yer alması halinde tüm yasal haklarımı kullanacağımı belirtmek istiyorum. Yine şunu da biliyorum ki **M. Doğan** tek başına Zazaca-Türkçe sözlük hazırlama zekasına sahip değildir. Yine öyle inanıyorum ki **M. Doğan**'ın içinde yer alacağı herhangi bir sözlük çalışmasının sağduyulu aydınları şaibeli bir çalışmanın içine sokacaktır. İleriki tarihlerde birkaç arkadaşın birlikte yapacağı bir sözlük çalışmasına diyeceğim yoktur. Bu çalışmayı yapacaklara şimdiden başarılar dilerim. Ancak böyle bir çalışmanın içinde **M. Doğan**'ın yer alması halinde ister yurt içinde ister yurt dışında olsun **M. Doğan**'ın benden çaldıklarının hesabını yasal yollardan soracağımı bilgilerinize arz ederim.

Soracağınız her türlü soruya açık olduğumu beyan ediyorum.

En derin saygılarımla.

Göttelfingenden, 28.11.2002
Musa Canpolat (Areyiz)

Almancadan Türkçeye çeviri-

Reinhard Bauer
Auvkat

Büro, Venolerstr. 310-318
50823 Köln

Köln Sulh Mahkemesi
Luxemburg Str. 101

50939 Köln

Posta girişi 19. Auğustos 2003

Doğan/Canpolat
-125 C 403/03

Köln, 4.Auğstos 2003

103/02

Bay Mehmet Doğan, İkametgah: Grasnelkenweg 16, 50765 Köln nin Vekili olduğumu bildiriyorum. Meslekdaşım Schanz, Ückert ve Poppinga nın 16.05.03 tarihli verdikleri PKH dilekçesini geri çeviriyorum. Davalıya ise benim talimatımla Duruşma yardımı yapılmasını talep ediyorum. (Şahsi ve ekonomik durumu ile ilgili Beyanname ekinde koyulmuştur.)

Davacı yanlış tahminde bulunmakdadır.Kendi basit bir Halkın bir Adamıdır ve Türkiyede bir Köydendir. Orada Ana Dili olarak Zazaca konuşulmaktadır. Bir İndo Germen dilidir ve İran Dilline yakındır.

(4-5 Mio konuşmaktadır ve yok olmakla karşı karşıya dır.)

Davacı tabi ki bazı kelimeleri bilmektedir ve iyi bir dil hissi vardır. Fakat bunları Ovadaki Çobanlar bilmektedir. Uzmanlar Dünyasında bu kişilere native Speaker denmektedir. Dil Bilim adamları yaptıkları ovalardaki Araştırmalarda onlarsız edemez.

Ama bir Kitap yazmak için Davacının Eğtim Seviyesi yetmemektedir bu bir Kelime Kitabı içinde geçerlidir Kendisi orthographik doğru yazamaz, ne türkçe ne de Zazaca. Bir Partizipin, bir Substantiv bir Pluralin ve Bir Lexem (Semantik Domän) bile ne olduğunu bilemez.
Bir Lugat olarak topladığında bütün Harfleri karışırır.

Davalı ise yüksek Tahsil görmüş birisidir. Türkiyede Liseyi bitirmiştir. Bir Üniversiteye gitmiştir ve Üniversitelerde Ulusalarası Dil bilim Adamları ile güçlü kontakları vardır.
Sekiz yildan beri Zazaca ile ilgili Problemler adında Seminerler yönetmektedir. İki tane konuyla ilgili Derginin Genel yayın Müdürüdür. Dergiler. Almanca, Türkçe İngilizce ve tabi ki Zazaca yayınlanmak dadır.
Her iki tarafın da ortak bir yanı vardır. O da Ana dilleri Zazacadır. Bu ortak yanlarda onları bir kaç yıl önceBirleştirmiştir. Herzaman bu tür ilişkilerde olduğu gibi, hukuki bir anlaşma yapılmamıştır yanlız ortak yanları ile ilgili konuşmuşlar. Aralarında karşılıklı olarak yeni Bilgiler vermeye çalışmışlar.

Hiç bir zaman Hukuki bir bağlantıya girmek istememişler, yanlız ortak amaçlarına hizmet etmek istemişler. Yani Ana dillerini yok olmaktan korumak.Bu tür ilişkiler arkadaşlık içindedir ve çok İnsanidir. Hukuki alana girilmez, çünkü Hak ve Mecburiyet olmasın diye. Gönüllü olarak yardımlaşılır hiç bir Mecburiyet olmadan ve hiç bir hak talep edilmeden.
Davacı için bazı Kelimelerle ilgili az olan el yazılarını türkçe dengleştirmelerini Davalıya sunması çok önemliydi. Davalının Yüksek Tahsili olması ve ulusalarası ilişkilerinin olması onun için önemliydi. Çünkü öyle kalması verimsiz olurdu. Davalının bir Computeri olduğunu ve ona göre bir Programı olduğunu da biliyordu. Başka türlü bu kadar çok bir bilgi birikimini yönetemezdi. İngilizce de bilmek gerekiyor ki Kelimeleri Computerde lugat olarak düzenleye bilmek için Programın çünkü İngilizce

yazılmıştır. Davalı bunu yapa bilmekte, Davacı bunu yapamazdı.

Davacının işlemlerinin boşa gitmemesi için, Davalıyla irtibata sokması gerekirdi Davalı çok kelime tolamıştır Davacıdan fazla. İki çalışmayı da karşı karşıya getirirsek, 10:1 Davacının alehine sonuçlanır.

Bundan yolla çıkarsak, Davacı tahmininde yanılmaktadır. Davacının Davalıya ekonomik bir katkıda bulunmak isteğide doğrudur. Çünkü, computer ve Programın pahalı olduğunu bildiği için. bu vermekte zorlanmadığı için. Davalı bu teklifi kibar bir şekilde redetmiştir. Davacı dan para istememiştir, Çünkü davacı ondan büyüktür, Babası yerine dir. Bu Ülkelerin kültüründe yaşın bize nazaren çok büyük önemi vardır. Davalı bütün ödemeleri Red etmiş ve ortak hedefleri olan Ana dilini muhafaza etmek her ikisi içinde bir Şeref olduğunu söylemiştir.
Davacı buna rahmen ödeme yapmıştır.
Bundan herhangi bir hukuki bağlantı yapmak işi karıştırır. Hukuk yerine burada Hedef ve Şeref yer almalıdır.

Davalı Davacı dan hiç bir şey ardına koymamıştır, 19.05.2002 de (daha önce de) Davalı davacıya her istediğini vermiştir. Daha ne istemektedir?
Tarafların ilişkileri soğumuştur, çünkü Davacı Davalıya bilimsel çalışmada direktif vermek istemiştir. Davalıya gerçekten grammer kayıtlarda direktif vermeye kalkmıştır.
Bu da onun ne kadar yanıldığını göstermektedir.

Reinhard Bauer, Avukat.

Senol Ciftci
Staatl. geprüfter Wirt. Ass.
Dolmetscher für die türk. Sprache
Calwer Str. 19 · 72202 Nagold
Tel. 07452 / 61 02 70 · Fax [illegible]
Mobil: 0172 / 6 91 72 82

Şahsım tarafından okunup Almancadan Türkçeye çevrilmiştir.

Nagold, 26.09.2002

Senol Ciftci
Staatl. geprüfter Wirt. Ass.
Dolmetscher für die türk. Sprache
Calwer Str. 19 · 72202 Nagold
Tel. 07452 / 61 02 70 · Fax [illegible]
Mobil: 0172 / 6 91 72 82

SÖZLÜK

Kısaltmalar

(..) ile : Kendisinden önce uygun bir sözcükle birlikte.
(-den) : "Bir şey-den" yerine -den durumu
(-e) : "Bir şey-e", yerine -e durumu
(-i) : "Bir şey-i, birin-i" yerine -i
› : (Açıklama) Okun önündeki yere bak.
Al. : Almanca kökenli sözcük
anat. : Vücut anatomisi ile ilgili.
Ar. : Arapça kökenli sözcük
argo. : Kaba ve edep dışı.
ask. : Askerlikle ilgili
astro. : Astrolojiyle ilgili.
bağ. : Bağlaç sözcük
bc. : Bilgi cümlesi
biy. : Biyoloji ile ilgili
bk. : Bildirim kipi/kısa bilgi cümlesi
bot. : Botanik bilim dalı sözcüğü
br. : Birine/birilerine
bş. : Bir şey/bir şeyin.
cogr. : Coğrafya ile ilgili.
ç. : Çoğul/ nicelik belirten sözcük
çf. : Zaman çekimli fiil
d. : Dişil isim/dişil isimle ilgili
di.k. : Dilek kipi.
din. : Din konusuyla ilgili
dnz. : Denizle/ Denizcilikle ilgili.
dym. : Deyim.
dz. : Dönüşlü zamir.
e. : Eril isim/eril isimle ilgili.
-e. : -e durum ekiyle kullanılan fiil.
ed. : Edat.
edf. : Edilgen fiil
eğit. : Eğitimle ilgili
ekp. : Emir kipi-pasif
emr.k. : Emir kipi
Erm. : Ermenice
esk. : Eski bir sözcük.
f. : Fiil/edimli sözcük (bıkeran)
Far. : Farsça kökenli sözcük.
fç./i . : İsimin çoğul -i hali
Fr. : Fransızca kökenli sözcük.
g. : Dişil ve eril birlikte genel / nötr.
glnk. : Geleneksel
gr. : Gramer
has. : Hastalıklarla ilgili.
hlk. : Halk dilinde
huk. : Hukukla ilgili
-i. : nesne alan fiil.
-ih. : İsmin i hali
İng. : İngilizce kökenli sözcük
iron. : İronik, anlamının tersine anlamda
is. : (bazı yerlerde i) İsim/ad sözcükler özne/ subjel sözcükler
isd. : İsim-Dişil
ise. : İsim-Eril
isg. : İsmin-genel/nötr hali
ist.k. : İstek kipi
İt. : İtalyanca kökenli sözcük
kilm. : Klimatoloji ile ilgili.
kim. : Kimya bilimi dalı sözcüğü
Lat. : Latince kökenli sözcük
mat. : Matematikle ilgili
mec. : Mecazi, öz anlamının dışında teşbih sözcük
min. : Mineraloji
mit. : Mitolojiyle ilgili
nsl. : Nesne alan fiil-nesneli
nsz. : Nesne almayan fiil-nesnesiz
öz. : Özel
ped. : Pedagoji ile ilgili
psikol. : Psikoloji ile ilgili
Rus. : Rusça.
s. : Sıfat/nitelik sözcükleri
sin. : Sinema ile ilgili
Sl. : Slavca kökenli sözcük
sp. : Sporla ilgili
sr. : Soru
tar. : Tarihle ilgili sözcük
tic. : Ticaretle ilgili sözcük
tip. : Tıpla ilgili sözcük
tiy. : Tiyatroyla ilgili.sözcük
tkz. : Teklifsiz konuşmada.
ünl. : Ünlü sözcük/ünlem
vetr. : Veterinerlikle ilgili
Yar. : Yardımcı fiil.
ycb. : Yan cümle bildirimi
Yun. : Yunanca kökenli sözcük
zf-bağ. : Bağlaçlı zarf.
zf. : Yer ve zaman zarflarıyla ilgili.
zm. : Zamir
zn. : Zamanla ilgili.
zool. : Zooloji (Hayvan Bilimi) ile ilgili.

A-a

"A" harfi, Doğu Akdeniz bölgesinde kullanılan eski abecelerden yararlanarak yeni bir abece yapan Fenikelilerden gelmektedir. Öküz başı biçiminden geliştirildiği ileri sürülmektedir. Fenike dilinde öküze alf denirdi. Öküz başı biçiminde gösterilen bu ime bu yüzden alf dendi ve ad kimi öteki dillere de girdi. Latinceye de Yunan abecesinden alındı. Zazacaya a sesini veren bu im bugünkü Zaza abecesine Latinceden alınmıştır.

a A, 1. Zazaca alfabesinde birinci harfi, ses bilimi bakımından kalın ünlülerin düz ve geniş olanını gösterir. 2. *müz.* Nota işaretlerinin harflerle gösterme yönteminde *la* sesini bildirir.

a *Ünl.* A! 1. Şaşırma, hatırlama, sevinme, acı, üzülme, kızma gibi duyguları güçlendirir, cümlenin başında veya sonunda kullanılır. 2. Seslenme bildirir.

a *zm.* Dişil üçüncü tekil şahısı gösterir. *A hermete* O bayan. *A voreke* O (dişi) kuzu. *A mayıne* O kısrak. *A dare* O (dişil) ağaç. *A qesa* O (d) söz. *A xafile* O (d) felaket. *A asme* O (d) ay. *A dawa gune nebiyênê* O dava olmamalıydı (O hadise olmamalıydı). *A ave şiyenê* O (d) en ilerde gidiyordu, o en önde giderdi, en önde giden oydu.

a *zf.* Belli bir miktarı göstererek "ha bu kadar" anlamında kullanılır. *A honde biyenê* Ha bu kadar vardı.

a amaenede *zf.* 1. O gelişte; 2.O gelişinde; 3.Geldiği gibi; 4.O esnada, tam o sırada. Önceden bilinen dişil bir cinsten, olay ve durumdan söz edilirken zamirle birlikte kullanılır. *Ake, a biyenê* O (d) öyle (d) olsaydı, öyle yapmaması gerekirdi. *Ave ho biye* Onun (d) ta kendisiydi.

aba *ise. Ar. abâ.* 1.Yünden dövülerek yapılan kalın ve kaba kumaş. 2. Bu kumaştan yapılmış yakasız uzun üstlük. 3. Eskiden giyilen, abadan yapılmış, önü açık hırka.

abalı *is.(e)* Aba giymiş olan kimse.

abasi *ise. ve s. Ar. abbasî.* Irak ve Mısır'da halifelik eden, Abbas bin Abdulmutalib soyundan gelen sülale.

abaza *ise.* Kuzey batı Kafkasya'da yaşayan Abaza halkı, bu halktan her biri.

abbasu *isç.* Abbasiler.

abdal *ise. tar.* 1. Safeviler devrinde İran'da yaşayan Türk oymaklarından biri. 2. Anadolu'da yaşayan bir takım oymaklara verilen ad. 3. Eskiden bazı gezgin devrişlere verilen ad. Pir Sultan Abdal, Kazak Abdal, Kaygusuz Abdal. 4. Bir şeyin olacağını önceden bilen veya sezen devriş. 5. Eskiden İran'da Erdebil Tekkesi'nde din adamlarına verilen ünvan.

abdest *ise. Far.* ab-su + *Za. dest*-el. 1. Su ile elleri yıkamak, temizliğini yapmak, abdest almak. 2. Ayak yoluna (tuvalete) gitmek.

a bêmırode 1. O (d) bahtsız, muratsız, muradına ermeyen, kısa ömürlü. 2. Beddua. *A bê mırod şiye* O muradına

ermeden gitti (öldü). *A bêmırode şiye nêame* O (d) O muradına ermeyesi gitti gelmedi.

abendi (êbendi) *is.* 1. Kapalı.. 2. Yasaklı. 3. Çıkmaz, tehlikeli. *Dorme ma abendiyo* Etrafımız çevrilidir (kuşatılmışız).

a biyayiye *is.(e)* O olmuş olan. *A biyayiyera dime* : 1.O (d) olandan sonra. 2. O (d) O olaydan sonra. 3. O doğumdan sonra, olan o doğumdan sonra.

a biye *zf.* O andı: *A biye ez amune* 1) Oydu geldim ki.. 2) Geldiğimde, geldiğim anda. *A biye ez restu* 1) Anca yetişmiştim, 2) Hemen yetişmiştim, o anda yetiştim.

abone *ise. Fr. abonné.* 1. Önceden ödemede bulunarak yayınlara alıcı olma işi. 2. Peşin para ile bir şeye belli bir süre için alıcı olan kimse. 3. *mec.*Bir yere gitmeyi alışkanlık haline getirmek. *Saeke biyo abone, heroz qawadero* Sanki abonedir hergün Kahvede. *Saeke biyo abone, çe dinera nevejino* Sanki abone olmuş, onların evinden çıkmıyor (hergün orda).

acar *is. Ar.* 1. Atılgan, gözü pek, yiğit, kabadayı, yılmaz, kabına sığmaz. 2. Güçlü, becerekli, çevik, enerjik. 3.Yeni, zinde, sağlam.

acar *ise.* Kuzeybatı Kafkasya'da yaşayan Gürcü soyundan halk.

acarên *isg.* Acarlık, eşsizlik, üstünlük, acar olma durumu. *Mordeme ro acaro* Eşsiz bir yiğittir.

aciye (ajiye) *isd.* 1. Keder, üzüntü. Haq *Acıya ciğer nêdo* Tanrı evlat acısı vermesin. *Acıya pile* Büyük acı. 2. İnsanın bir yerinin, çarpması, kesilmesi, kırılması veya hastalık nedeniyle duyulan vücut/organ ağrısı. *Linga mı cevejiya aciye dana* ... olmuş bana acı veriyor.

durumu, güçsüzlük. 2. Becereksizlik.

âcızane *zf. (Ar.âciz + Far. âne) âcızâne.* Söz söyleyen kimsenin kendi yaptıklarını abartmamak için kullandığı "âcizlere yakışacak biçimde" anlamında bir nezaket sözü. *Ezo âcizane honde aqıl rasnen cı* Ben acizane ancak bu kadar akıl erdirebiliyorum.

âcız biyaene *f.* Yetersiz kalmak. *Nayine deste ez endi âciz bine* Bunların elinde ben artık aciz oldum. *Ez na kar deste aciz mendune* Ben bu işin elinde yetersiz kaldım.

âcız biyais *isg.* 1.Yetersiz olma. 2. Becereksiz olma.

âcız kerdene *f.* 1.Yıldırmak, düçar kılmak 2. Bezdirmek, usandırmak. *Na kari ez kerdune acız* Bu iş beni bezdirdi.

acız kerdis *isg.* 1. Yıldırma, düçar kılma. 2. Bezdirme, usandırma.

açığ (açuğ) 1. *s.(e)* Açık (kapalı değil). 2. *ise.* Açık olma durumu. *Tevera hewa açığo* Dışarda hava açıktır. 3. Örtüsüz, çıplak olan yer. *Ma mal berd ha cao açığ.* Biz davarı o açık (ormansız) yere götürdük. *Ma açığde bime* Biz açıktaydık. 5.Hazinenin, bütçenin açık vermesi. *Ğezna açığ do* Hazine (ödeme dengesinde) açık vermiş. 6. Koyu olmayan renkler. *Renge ho suro açığo* Rengi açık kırmızıdır. 7.Birini görevden almak. *Vali gureto açığ* Valiyi açığa almışlar. 8. Gerçeği olduğu gibi yansıtma durumu. *Her çi açığ açığ nawo vera çımune sımawo* Her şey açık açık gözlerinizin önündedir. 9. Evsiz yurtsuz orada kalmak. *Ma açığde mendime* Biz açıkta kaldık, yerimiz yok.

açığde biyaene *f.* Açıkta olmak.

açığde biyais *isg.* Açıkta olma.

açığde bı mendaene *f.* Açıkta kalmak.

... *isg.* Açıkta kalma.

açığde mendaene *f.* 1. Açıkta kalmak. 2.Oturmaya yer bulamamak.

açığde mendayis *isg.* 1. Açıkta kalma. 2. *mec.*Oturmaya yer bulamama.

açığ kerdene *f.* 1. Açıklamak, açığa vurmak, aşikar etmek, faş etmek. 2. Aralamak, açmak. *Çever açığke* Kapıyı arala. *Pencere (revzan) açığke* Pencereyi aç. *Sere bonu açığo* Damların üstü açıktır. 3. Rengini açmak, sadeleştirmek. 4.Yolu açık olmak, uğurlu olmak. *Raa ho açığa* Yolu (uğuru) açıktır. *Vıreniya ho açığa* Önü açıktır.

açığ kerdais. *isg.* 1. açıklama. 2.Aralama. 3.Rengini açma, sadeleştirme.

a çırpêde *zf.* O anda, o esnada. *Açırpêde isu sebıkero ke* O kısa anda insan ne yapsın ki. Açırpêde kamra sevaji O kısa anda kime ne diyeyim. *Açırpêde ez kamra peru dênkeri* O kısa anda kimden para borç edeyim.

adamaqılli *zf.* 1.Gereğinden çok, iyice, doludizgin, olabildiğince, fazlasıyla. 2. Güvenilir bir biçimde, güvenilir bir halde. *Adamaqılli buşiye* İyice yıka. *Adamaqılli bıkuye* İyice döv. *Adamaqılli têfiye* İyice sıkıştır, iç içe geçir. *Adamaqılli vıraze* Mükemmel bir biçimde yap.

adem ata *ise. din.* Adem peygamber, adem ata, insanın ilk erkek atası olduğuna inanılan kimse.

adet *ise.* 1. Sayı. 2. Herhangi bir malın çeşitleri. *Çond adet mal ardo* Kaç çeşit mal getirmiş (*Çond qelem mal ámo* Kaç kalem mal gelmiş). 3. Adet, töre, örf.

adeta *zf.* Bayağı, basbayağı, hemen hemen, sanki. *Adeta dest nano gonia dota nano rıye mara* Adeta elini kana batırıp öteden yüzümüze yapıştırıyor. *Adeta mı zureker vezeno* Basbayağı beni yalanlıyor.

adet biyaene *f.* Adet olmak, kurallaşmak.

adet biyais *isg.* Adet olma, kurallaşma. *Adetbi* Adetti, kuraldı, töreydi.

adet kerdene *f.* Kurallaştırmak, alışkanlık haline getirmek.

adet kerdis *isg.* Kurallaştırma, kural haline getirme.

adetuna vejiyaene *f.* Kuralların dışına çıkmak, geleneklere aykırı hareket etmek, kuralsız davranmak. *Adetuna vejiyê* Kural dışına çıkmışlar, geleneklere uymuyorlar.

adetuna vejiyais *isg.* Kuralların dışına çıkma, kurallara aykırı hareket etme, geleneklere uymama.

adetuna vetae *is.(e)* Geleneklerden çıkartılan, çıkartılmış, dıştalanmış olan.

adet-u tore *zf.* Örf adet, gelenek, yerleşmiş ve kanıksanmış uygulamalar, töre ve adetler olarak.

adır *ise.* 1.Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla oluşan ısı ve ışık. *Sewqe adîri* Ateş ışını. 2.Tutuşmuş olan cisim. *Kosevê adıri* Ateş parçası (yanmış akkor hale gelmiş odun, kömür vs. parçası). *Lozına adıri* Ateş bacası. *Hurenda adıri* Ateşin yeri. 3.Patlayıcı silahların ateşlenmesi hali. 4.Vücut ısısı. *Adıre ho vejiyo* Ateşi çıkmış. *Adıre ho biyo berz* Ateşi yükselmiş. 5.Milli davalar için duyulan heyecan. *O sene adıro dinedero* Onlardaki ne biçim ateştir! 6.Tehlike, felaket. *Mordem ve weşiye ho adır nêerzeno* Adam sağlıkla kendini ateşe atmaz. 7.Yanma, tutuşma. *Era cıkewtene, bivesaene* Tutuşup yanmak. 8. Sitem, yakınma. *Ayê* (d) *dest adır weno* Onun elinden ateş yiyiyor (yakınıyor). *Dine dest adır weno* Onları elinden ateş yiyiyor (öfkeleniyor). 9. *mec.* Sinirlenmek.*Adır pufkeno* Ateş püskürtüyor. *Biyo adıro sur* Kızıl ateş olmuş. *Biyo kıla adıri* Ateş alazı

(gibi) olmuş. 10. Beddua. *Seke yine ciğere mı vesnay, haqı ki, ciğerune dine hên adırde bivesno* Onlar nasıl ciğerlerimi yaktıysa, tanrı da onların ciğerlerini ateşte öyle yaksın! *Yine adır kerdo ma ver, haqı ki adıre hove dine verkero* Onlar nasıl bizi ateşe verdiyse, tanrı da onları kendi ateşi ile yaksın. 12. Huzursuzluk. *Çe dine adıre dojiyo* Onların evi ateş kaynıyor (huzursuzdurlar).

adır bırnaene *f.* 1. Ateş kesmek, ateşi ayırmak. 2. Ateşi kesintiye uğratmak, söndürmek. 3. *mec.* Soyunu kesmek, kökünü kesmek, soyunu kurutmak. *Adır bırıyo* Nesli kesilmiş, soyu tükenmiş. 4. Silahlı çatışmaya ara vermek, durdurmak.

adır bırnais *isg.* 1.Ateş kesme, ateşi ayırma. 2. Soyunu kesme, kökünü kurutma. 3. Silahlı çatışmaya ara vermek, durdurma.

adır bısılaynaene *f.* Ateşi söndürmek. *Adır bısılayne* Ateşi söndür, etkisiz hale getir.

adır bısılaynais *isg.* Ateşi söndürmek.

adır cê bırnaene *f.* 1. Ateşi bölüp ayırmak. 2. *ask.* Ateş kesmek, çatışmaya ara vermek.

adır cê bırnais *isg.* 1. Ateşi bölüp ayırma. 2. *ask.* Ateşi durdurma, çatışmayı kesme, savaşmaya ara verme.

adır cı kewtene *f.* 1. Kendisine ateş girmek, ateş düşmek, ateşlenmek, tutuşmak, yanmak. *Adır kewto çe dine, vêso.* Onların evine ateş girmiş (düşmüş) yanmış. 2. Ot yığını, saman, gübre ve çöplük yığını gibi şeylerin uzun zaman kalması halinde ısının etkisiyle, çürümesi ve için için, kendi kendine tutuşması, yanması hali. *Adır kewto sılond, hove ho vêseno* Gübre yığınına ateş girmiş, kendi kendine yanıyor. 3. *mec.* Kişi veya kişilerin bir kötülükle karşı karşıya bulunması, felakete uğraması nedeniyle içi içine sığmamak, yerinde durmamak hali. 4. *mec.* Bir aileden namlı, şanlı birinin ölmesi halinde duyulan elem. *Nıka honake adır kot çe dine vêsa* İşte şimdi onların evine ateş düştü! *Çıla çe dine şiyewe* Onların ailesinin çırası söndü. 5.Yalan söylemeye, yalan yere yemin etmek ve iftiraya karşı tepkide söylenir. *Adır ve to kuyo, to çınarê o jur kerd* Ateşe yanasın, sen neden o yalanı söyledin. *Adır ve to kuyo, to çınara a iftıra soynê ve yê mordemeki* Sana ateş girsin (düşsün), neden o adama iftıra (leke) sürdün. 6. *mec.* Cinsel isteğin kabarması. 7.Telaşa kapılmak. *O çı adıro kewto dine* O ne ateştir onlara düşmüş (o ne telaştır)? *Adır kewto dine nezoneke se bıkerê* Onlara ateş düşmüş, bilmiyorlar ki ne yapsınlar. 8.Kara sevdaya düşmek.

adır cı kewtis *isg.* 1.Kendisine ateş girme, ateşlenme, ateş düşme, tutuşma, yanma.2. Şeylerin içten içe, kendiliğinden tutuşma, yanma hali. 3. *mec.* Üzüntüden yanma. 4. *mec.* Sevdadan ve cinsel hazdan yanma.

adır cı verdaene *f.* Kendisini ateşe vermek, ateş salmak, tutuşturmak. *Adır verda cı bone feqiru vêsnay* Ateşe verip fakirlerin evini yaktılar.

adır cı verdais *isg.* Ateşe verme, ateş salma, tutuşturma.

adırde bi vêsnaene *f.* Ateşte yakmak.

adırde bi vêsnais *isg.* Ateşte yakma. *Adırde bivêsne* Ateşte yak.

adır de fiştaene *f.* Ateş öğelerini biraraya getirip tutuşturmak, alazlandırmak, harlandırmak. *Adır defiye* Ateşi tutuştur, alevlendir.

adır defiştais *isg.* Ateş yakma, tutuşturma, harlandırma, alazlatma.

adır defiştaoğ *ise.* Ateş tutuşturan, yakan, alazlayan kimse.

adır de kewtene *f. (nsz)* Alev almak, tutuşup alazlanmak, harlanmak.

adır dekewtis *isg.* Alev alma, tutuşup harlanma, alazlanma.

adır de tezelnaene *f.* Yaş ağaç çubuklarını eğerek (baston, çengel gibi) şekil verebilmek için belli kıvamda ateşe sokarak esnetmek, ateşte tutmak, kavurmak, tavlamak. *Wışırune bastonu adırde bıtezelne* Baston çubuklarını ateşte kavur. *Wşırune kılamu adırde bıtezelne* Boyunduruk merdane çubuklarını ateşte kavur, tavla.

adır de tezelnayis *isg.* Yaş ağaç çubukları eğmek için ateşe sokarak kavurma, esnetme, daha sonra sertliğe dönüşecek geçici yumuşaklık sağlama.

adıre doji *ise. din.* 1. Azap ateşi, cehennem ateşi. 2. Günah işlemiş olanlara ahirette reva görülen ateşli azap cezası. 3. Ruhi sıkıntı, vicdan azabı. 4. Aile ve toplum içindeki bitmez tükenmez kavga ve geçimsizlikler, huzursuzluk ortamı. *Çe dine heroz adıre dojiyo* Onların evi her gün azap evidir (huzursuzdur). 5. (Komşusundan odun çalan birinin ahirette, ahirette çaldığı komşu odunuyla azap ateşine yanacağına inanılarak söylenir) *Koli tırto tırto, era dıme mekuye, cıre adıre dojike* Odun çalmışsa çalmış, peşine düşme, kendisine (helal etme) azap ateşi odunu say. *Sıma bê rıza koli tırte, sımarê adırê dojive* Rızasız odun çaldınız, onlar azap ateşinizin odunu olsunlar.

adıre ho biyaene *f.* (Hasta için)Ateşi olmak, harareti olmak.

adıre ho biyais *isg.* (Hasta için)Ateşi olma, harareti olma.

adıre ho nıştaene *f.* Ateşi düşmek. *Adıre ho bıniso* Ateşi insin (düşsün).

adıre ho nıştayis *isg.* Ateşi düşme, inme.

adıre ho vejiaene *f.* Ateşi çıkmak, yükselmek). *Adıre ho vejiyo çewres* Ateşi 40'a çıkmış.

adıre ho vejiyais *isg.* Ateşi çıkma. yükselme.

adır estaene *f.* 1. Ateşe atmak. 2. Yakmak, yok pahasına elden çıkarmak. 3. *mec.* felakete atmak. *Yê xayin ma estime werte adırı* O hayin bizi ateşin ortasına attı (başımıza iş açtı).

adır estayis *isg.* 1. Ateşe atma. 2. Ateş atma. 3. Felakete sürükleme, itme, atma.

adırfigan *ise.* 1. İtfaiye memuru, yangın söndürücü eleman. 2. İtfaiye alarmı.

adır fiştaene *f.* Ateşe sokmak, ateşe koymak. *Adır fiye* Ateşe sok. *Ey deste ho fişt werte adırı* O elini ateşin içine soktu.

adır fiştayis *isg.* Ateşe sokma, ateşe koyma.

adırgah *ise.* 1. Zerdüştlerin tapınak yeri. 2. Ateş poligonu, askeri eğitim yeri.

adırge *ise.* Çakmak, ateş yakma aracı.

adır'ro gınaene *f.* Ateşe düşmek, yanmak.

adır'ro gınayis *isg.* Ateşe düşme, yanma.

adır kerdene *f*Ateşe koymak. *Kahrtolu bınê adırke bipêsê bumê* Patatesleri ateşin altına koy, pişsinler, yiyelim.

adır kerdis *isg.* Ateşe koyma.

adır kewtêne *f.* 1. Ateşe girmek. 2. Zerdüşt din adamlarının ateşe girmeleri hali. 3. Dersim'de Cem ayinlerinde bazı ermiş devrişlerin, keramete kanıt olarak ateşe girmeleri.

adır kewtais *isg.* 1. Ateşe girme 2. Zerdüşt'lerde ve Alevilerde bir ayini cem ritüeli.

adır kıle *is. zf.* 1. Ateş alev, yangın. 2. (Hasta için) Ateşi çoktur. *Adır kılo* (e) Alevli ateş gibi yanıyor. *Adır kıle bi* (e) Ateş alevdi (yanıyordu sanki).

Adır kılebiye Alevli ateş gibi yanıyordu (d). 3. Çekilmez, haşin. 4. Çok pahalı, el yakan.

adıro sur *s. ve ise.* 1. Kırmızı ateş, kızıl ateş, ateşin akkor hali. 2.Yakıcı, keskin ateş. 3. Çok sıcak olan yemek vs. için söylenir. 4. *mec.* Sert, haşin, dikbaşlı, uyumsuz, ama sevimli ve mert kimseler için söylenir. *Xortero hewlo ama, adıro suro* Mert delikanlıdır ama akkor ateş gibi de yakıcıdır.

adır panaene *f.* Ateş vurmak, ateş dokundurmak, ateşe vermek, tutuşturmak.

adır panayis *isg.* Ateş vurma, ateş değdirme, ateşe verme, ateşleme.

adır panistaene *f.* 1. Ateş tutmak, ateş düşmek, yanmak, tutuşmak, ateşlenmek. 2. *mec.* (Felaket ve kötü olaylardan) Yanmak, tutuşmak, perişan olmak.

adır panistais *isg.* 1. Ateşe tutuşma, ateşe vurulma, ateş dokunup yanma, ateşlenme. 2. *mec.* Felakete uğrama, yangına uğrama, hayatı ateşe tutuşma.

adırperest *ise. ve s.* Ateştapar, ateşe tapan, ateş perest.

adır pêmıtaene *f.* (Hasta için)) Ateşini ölçmek.

adır pêmıtayis *isg.* (Hastalar için) Ateşi ölçme.

adır pırogınaene *f.(nsz)* 1. Ateş düşmek, tutuşmak, yanmak. 2.Yanmaya yüztutmak. 3. *mec.* İçine ateş düşmek, üzülmek, kara sevdaya tutulmak, heyecan, haz ve yeisin ateşi düşmek.

adır pırogınayis *isg.* 1. Ateş düşme, tutuşma, yanma. 2. (Metan gazı ve diğer kimyasal oluşumlarla) ateş düşme, içten içe yanma hali. 3. *mec.* (sevinç, arzu ve felaketler karşısında duyulan duygu) İnsana ateş düşmesi.

adır pırogınae *s.(e)* 1. Kendisine ateş düşmüş olan. 3. *(beddua)* Ateş düşesi, yanası.

adır sılaynaene *f.* Ateş söndürmek. *Adır sılaynowe* Ateş söndürülmüş-söndürmüşler. *Adır sılayno* Ateş söndürülmüş. *Adır sılaynenwe* Ateşi söndüreceğim-söndürüyorum.

adır sılaynayis *isg.* Ateş söndürme.

adıro sout *s. ve ise.* 1. Hararetli ateş. 2. Vücuttaki yüksek ateş ve kaşıntı hali.

adır tede biyaene *f.* İçinde ateş olmak. *Adır tedero* İçinde ateş var. *Adır tedebi* İçinde ateş vardı.

adır tede biyais *isg.* İçinde ateş olma.

adır têmıtaene *f.* Ateşi örtmek, sarmalamak, sönmemesi için koruyucu ortam sağlamak.*Adır mınıto tê* Ateşin sönmemesi için gereken yapılmış, örtülmüş. *Adır têmınıto* Ateş örtülmüş, sönmemesi için gerekenler yapılmış.*Adır wolera têmıne weneşero (wemeşero)* Ateşi külle ört, sönmesin.

adır têmıtais *isg.* (Ocakta) ateşin sönmemesini temin etme, örtme.

adır ve cı kotaene *f.* Kendisine ateş girmek, ateş düşmek; ateşe tutuşmak, yanmak. *Adır ve dine kuyo=Adır ve yine kuyo* Onlara ateş girsin (yansınlar).

adır ve cı kotais *isg.* Kendisine ateş girmek, eteş düşmek; ateşe tutuşmak, yanmak

adır ve panistaene *f.* 1. Ateşe tutuşmak. 2.Beddua. *Adır ve paniştaê* Ateşe tutulası. *Adır ve paniso* Ateş düşesi.

adır ve panistais *isg.* 1. Ateşe tutuşma. 2.Beddua.

adır vera biaene *f.* 1. Ateşin karşısında veye önünde olmak. 2. *mec.* Tehlike ve felaket karşısında bulunmak. 3. *mec.*Yoksul ve perişan, aç açıkta bulunmak, her şeyden yoksun olmak. *Zav zêçe mı adır verra mendo* Çoluk çocuğum ateş karşısında (aç, çıplak, sussuz ve perişanlık içinde, güneşin

önünde) kaldı.

adır vera biyais *isg.* 1.Ateş karşısında olma. 2.*mec.*Güneşin önünde evsiz, aç, sussuz, çıplak durumda olma. 3.*mec.*Aşırı pahalılık karşısında alım gücü olmama. 4.*mec.*Her türlü felaket karşısında korumasız bulunma.

adır ver kerdene *f.* 1.Önüne ateş koymak, ateşe vermek, yakarak yok etmek. 2. *mec.* Birine karşı zor kullanmak, rahatsız etmek, taciz etmek, onu göçe zorlamak.

adır ver kerdis *isg.* 1.Ateşe verme. 2.Birini zorlama, rahatsız etme.

adır ver kerdoğ *ise.* 1.Ateşe veren, yakan. 2.*mec.*Taciz eden, rahatsız eden, aman vermeyen.

adır ver kerdoğe *isd.* 1.Ateşe veren, yakan. 2. *mec.* Taciz eden, rahatsız eden, aman vermeyen.

adır ver sanaene *f.* 1. Ateşin önüne vurmak, dayamak. 2.Ateşe tutmak, kuruması için ateşin önüne koymak. *Adır versane va javo* Ateşe tut ki kurusun.

adır versanais *isg.* 1. Ateşin önüne vurma, dayama. 2. Kurutma için ateşe tutmak.

adır we berdene *f.* Ateşi söndürmek, sönük hale getirmek.

adır we berdis *isg.* Ateşi söndürme, sönük hale getirme.

adır we dardaene *f.* 1. Ateş saklamak. 2. Ateşi ortadan kaldırmak, söndürmek. 3. *mec.* Ocak söndürmek, mahfetmek, harabeye çevirmek. *Esker kerdo dewu, mılet qırkerdo, adıre mıleti dardowe* Askeri köylere koymuş, milleti katletmiş, milletin ocağını söndürmüş. *Mal verdo hêguna adıre hekını dardowe* Davarı tarlalara salmış, ekinleri mahfetmiş. *Qımıle sano ve hekını, adıre hekını dardowe* Çekirge ekinlere vurmuş, ekinleri mahfetmiş. *Teftır sano ve velgi, adıre bırri dardowe* Tırtıl böceği yapraklara vurmuş, ormanı mahfetmiş. *Awreşi leyi taşte, adıre lewu dardowe* Tavşan fidanları yontmuş (kemirmiş), fidanları mahfetmiş. *Bırr bırno, adıre bırri dardowe* Ormanı kesmiş. ormanı mahfetmiş.

adır we dardais *isg.* 1. Ateş saklama. 2. Ateşi ortadan kaldırma, söndürme, yoketme. 3. *mec.* Ocak söndürme, mahfetme, tahrip etme, ortadan kaldırma.

adır we kerdene *f.* 1. Ateş yakmak, ateşi tutuşturmak. 2. *gelenek.* Bir evde yakılan ilk ateş yakmak, yuva kurmak. Dersim'de evlenip baba evinden ayrılarak ayrı yuva kuranlara, evlerinin ocağında ilk ateşi, hayırlı olması inancıyla ailenin en yaşlısı, veya (uzağoli) ocakzade (din adamı, ulu zat) eliyle, hayır dualar eşliğinde yakılır, buna hane ateşi yakma, ocak tüttürme denir.

adır we kerdis *isg.* 1.Ateş yakma, ateşi tutuşturma. 2. *gelenek.* Ocak tüttürme, hane ateşi yakma.

adır wekerdoğ/e *ise/d.* 1.Ateş yakan, ateşi tutuşturan. 2. Ayrı ev kuranın ilk hane ateşini yakan.

adır we saynaene *f.* Ateşi söndürmek.

adır we saynayis *isg.* Ateşi söndürme.

adır we sılaynaene *f.* Ateşi söndürmek. *Adır wesılayne* Ateşi söndür.

adır wesılaynais *isg.* Ateş söndürme.

adır wesılaynawoğ *ise.* Ateş söndüren kimse.

adır wesılaynawoğe *isd.* Ateş söndüren kimse.

adır weşiyaene *f. (nsz)* Ateş sönmek. *Adır sonowe* Ateş sönecek. *Adır şiyowe* Ateş sönmüş.

adır weşiyais *f.* Ateş sönme durumu.

adil *s.(e)* 1. Hakkaniyetli, adaletli, haksever nitelikte, hak ve hukuka uygun.

2. Adaletli, haksızlık yapmayan, ondan sakınan kimse.

adilane *zf.* Hakça, hakka uygun biçimde.

adileni *ise.* Adillik, hakkaniyetlik.

adiliye *zf. ve isd.* 1. Adil bir biçimde. adaletli olarak. 2. Adillik, hakçalık.

adilkariye *isd.* Hakçalık, hakkaniyetlik.

adilzêde *s.(e)* Adaletin hışmına uğrayan, adalet mağduru.

a donımede *zf.* O anda, o esnada, o sırada. *Mı tore a donımede perey kotra bêardenê* Sana o sırada parayı nerden getireydim? *Ez tore na donımede nu kotra bêari* Ben sana bu esnada nerden ekmek getireyim?

adrese *isd.* 1. Bir kimsenin bulunduğu yeri belirten bilgiler. 2. Mektup veya diğer iletişim araçlarında alıcı ve göndericinin bulunduğu yeri veya onlarla temas olanağı veren yeri belirten bilgileri içeren bölüm.

afaroz *ise.* (Birisi hakkında) Gizliden söz birliği yapma, işbirliği içinde gizli planlar hazırlama. *Şiyê afaroze ho kerdo ame* Gidip gizliden söz, plan ve işbirliği yapıp gelmişler.

aferin *ünl.* 1.Okşama, alkışlama, övme, beğenme gibi duyguları belirtmek için söylenir, bravo. 2. *ise. esk.* öğrencilere verilen beğeni kağıdı.

afet *ise. Ar. âfet.* 1. Doğanın sebep olduğu yıkım. *Afetiye laşêr* Sel felaketi belemiş. 2. Kıran. *Neweşiya afeti* Kıran hastalığı. 3. Çok kötü durum, darlık. 4. *mec.* Güzelliği ile insanı şaşkına uğratan. A *çeneke afet rındeka* O kız şaşırtıcı derecede güzel. 5. *tıp.* Hastalıkların dokularda yaptıkları bozukluk. 6. Kargaşa. *Eve zuru afetiyake fişte kar* Yalanlarla yarattığı kargaşaya bak!

afiyet *ise. Ar. âfiyet.* 1. Hasta olmama durumu, sağlık, esenlik. 2. Bir şeyi yiyip içenlere "yarasın" anlamında dilek sözü.

afernaene *f.* (Bir iş veya sanat eseri için) Yapıp yakıştırmak, kusursuz, maharetle, hünerle, çok iyi biçimde yapmak, adeta konuşturmak. *Afernavi* Mükemmel yapmıştı. *Aferneno* Mükemmel yapıyor, üstün beceri uyguluyor ve yaratıyor, adeta eserini konuşturuyor. *Aferno* Öyle güzel yapılmış ki, adeta konuşturmuş, yaratmış. *Mêrık ambarune henenu vırazeno ke, aferneno* Adam öyle ambarlar yapıyor ki, adeta konuşturuyor. *Sazune henenu vırazeno ke tı vana aferneno* Öyle bağlamalar yapıyor ki, sanırsın konuşturuyor.

afernais *isg. 1.*Kusursuz, mükemmel, harika iş yapma, yapılan eserde yaratıcı beceri gösterme.

afernawoğ *ise.* Sanat erbabı, eserini yapmada üstün hüner, becerikli ve kabiliyetli kimse. *Afernawoğo* Hünerle yapandır. *Merık sayiro henenoke çeku ve çeku aferneno* Adam öyle bir şairdir ki sözden söze, dizeden dizeye her şey yerli yerinde ve mükemmel haz veriyor.

afernawoğe *isd.* Sanat erbabı olan, becererkli, yaratıcı sanatkarane eserler ortaya koyan. *Cenıke qelemera henene nvısnênake, afernena* Kadın öyle güçlü kalemle yazıyor ki, (adeta) konuşturuyor.

afeti *isç.* Doğanın sebep olduğu yıkımlar, felaketler. *Afeta pile* Büyük felaket (d).

afetzede *s.(e) Far. zede, âfetzede.* Afete uğramış, afet görmüş olan.

afkin *ise.* Ekmeklik un.

afsun *ise.* Efsun, büyü, sihir.

afteriaene *f.* 1. Aşırı derecede yorulmak, nefes alamaz ve bayılma noktasına varmış derecede yorulmak 2. Korkudan cesaretini kaybetmek.

after biyaene *f.* Çok yorulmak, kanter

içinde kalmak.

after biyais *isg.* Çok yorulma, kan ter içinde kalma.

afyon *ise. Yun.* Olgunlaşmamış haşhaş kapsüllerine yapılan çizintilerden sızan, sonradan katılaşan süt; içinde morfin ve kodein gibi çok uyuşturucu maddeler bulunan güçlü bir zehir olmakla birlikte, hekimlikte kullanılan değerli bir ilaç.

ağa *ise.* 1. Kırlık kesimde geniş toprakları olan, sözü geçen varlıklı kimse. *Ağae na dewe* Bu köyün ağası. 2. Erkek isimlerinin sonuna getirilerek saygı ifade eder.*Mave xerdi Ali ağa.* Merhaba Ali ağa. *Mave xerdi Sıleman ağa* Hayırla gördük Süleyman ağa. 3. Büyük kardeş, ağabey. *Ağae çe ma* Evimizin ağası (evin büyük erkek evladı veya baba). 4. Kişi adı ve bu addan gelen aile soyu: *Çê Ağae Weli; Ma çe Ağae Welirayıme* Biz Veli Ağagillerdeniz. *Çê Ağae Qaji; Yê têrefe çe Ağae Qajirae* Onlar Gazi Ağagiller tarafındandır. 5. Aile reisini isim kullanmaksızın çağırmada. *Ağa koto (kotyo), xanıme kota (kotya)* Evin erkek sahibi nerde, kadın sahibi nerde? *Ağae ma çede niyo* Evin beyi (beyimiz) evde değil. *Ağae mı herve Çeneqalade kişiya* Benim eşim Çanakkale savaşında öldürüldü. 6. Halkın saygı duyduğu erkekler şan olsun diye, yüceltmek amacıyla söylenir. *Mamed ağa, Cıvlayil ağa, Xıdır ağa.* 7. *bağ.* Konuşma arasında bağlaç olarak kullanılır. *Ağae horeke vaji* Ağama söyleyeyim (efendime söyleyeyim). *Ağae mıke tıve* Ağam olasın.

ağme *s.(e)* 1. Bir alana yayılmış olan, dağınık, yayık, saçılı. 2. Bir arada, toplu olmayan, dağılmış olan. 3. Düzeni olmayan, düzensiz, tertipsiz. 4.Yağma, yağmalama.

ağme biyaene *f.* 1. Dağılmak, yayılmak. 2.Yağmalanmak, kapışılmak.

ağme biyais *isg.* 1.Dağılma, yayılma. 2.Yağmalanma.

ağme kerdene *f.* Dağıtmak, yaymak.

ağme kerdis *isg.* Dağıtma,yayma.

ağme kerdoğ *ise.* Dağıtan, yayan.

ağme kerdoğe *isd.* Dağıtan, yayan.

ağu *ise.* 1. Organizmaya girdiğinde, kimyasal etkisiyle fizyolojik işlevleri bozan ve miktarına göre canlının ölümüne yol açabilen madde, zehir. *Ağuye mori* Yılan zehiri. 2. *s.*(e) Çok acı olan şey. *Tı vana ağuyo* Sanırsın zehirdir. 3. Çok soğuk, morartıcı hava. *Tever zof serdo, tı vana corde ağu voreno* Dışarısı çok soğuk, sanırsın gökten zehir yağıyor. 4. Zıkkım. *Ağuye sımavo (beddua)* Zıkkımınız olsun, size zehir olsun.

ağu cıdaene *f.* Birine zehir vermek, zehirletmek.

ağu cıdais *isg.* Birine zehir verme, zehirletme.

aha *ünl.* 1. „Hade be, yapma, öyle mi!" gibi şaşkınlık belirtir. *Aha, raşt vana* Aha, sahi mi diyorsun? *Ahaa, ma ki vake sevano* Aha anladım, biz de sandık ne diyecek. *Aha qewğa keno* Eyvah kavga yapacak. 2. *zf.* Yerini göstermek. İşte, işte orada (burada). 3. *zf.* Kanıt saymak. *Aha, mıke va* İşte söyledim ya. *Aha niya* İşte böyle. *Aha nabi* Nah böyleydi, aah işte böyleydi. *Aha hên* İşte öyle. *Aha çiye vere çımuno* İşte gözler önündeki bir şey. 4. *s.(e)* Belirsiz bir nicelik bildirme. *Aha hunde* Nah bu kadar.

ahali (ehali) *ise.* 1. Aynı yerde oturuyor olmaktan başka ortak niteliği olmayan insan topluluğu. 2. Bir yerde toplanan kalabalık, halk.

ahêk (kirez) *ise. Far. gireç.* 1. Mermer, tebeşir, kireç taşı, alçı gibi birçok

taşın maddesini oluşturan kalsiyum oksit (CaO). 2. Kalsiyum hidro oksit $Ca(OH)_2$. 3. Badana ve Sıva işlerinde kullanılan yapı malzemesi.

ahêki *s.*(e) Kireçli.

aheng (osnon) *ise.* Demir.

ahenger *ise.* Demirci.

ahengeri *isç.* Demirciler.

ahengerên *ise.* Demircilik.

ahengerxane *ise.* Demirci dükkanı.

ajan *ise. Fr. agent.* 1. Bir devlet veya kuruluşun gizli amaçları için çalışan kimse, casus. 2. Bir kimsenin, bir ortaklığın veya bir devletin bazı işlerini gören kimse, iş görevlisi, temsilci.

ajane *isd.* Ajanlık, casusluk yapan kimse.

ajans *ise. Fr. agence.* 1. Haber toplama ve yayma işi ile uğraşan kuruluş. 2.Bir ticari kuruluşu tanıtan, onunla ilgili bilgi aktaran ve bu yolla kazanç sağlayan iş kolu. 3. Bu iş kollarının çalıştığı büro.

ajaneni *ise.* Ajanlık, casusluk.

ajaniye *isd.* Ajanlık, casusluk.

ala *bağ.* 1. "Hele", "hiç olmazsa", "herşeyden önce", „özellikle" anlamında, bir sözün başına veya sonuna getirilerek belirtilen şeyin ayrıcalığını belirtir. *Ala o* Özellikle o! *Ala peyniya ho sona kot* Hele sonu nereye varacak! *Ala bê ita* Hele buraya gel. *Ala kam çı qeseykeno* Hele kim ne konuşuyor. *Ala ree ney vırajime, haqrave xêre* Hele bir bunu yapalım da, allah kerimdir (allahtan hayırlısı). 2."Sonunda" anlamına gelecek davranışları belirtmek için kullanılır. *Ala sebi* Hele ne oldu. *Ala so tora sevano* Hele git sana ne diyecek. *Ala ree qayıtve yê kata şi* Hele bir bak onlar nereye gittiler. 3.Uyarma, korkutma veya vaat anlatır. *Ala tı mıre bê çe, ez jüyera pake tora vezen* Hele sen bana bir eve gel, senden temiz bir şey çıkarırım (senden hesabını sorarım). *Ala ree tı mıre bê çe, ez jüyera hewle tora vezen* Hele sen bana bir kez eve gel, ben senden okkalı bir şey çıkartırım. *Ala mote mıke* Hele bana bak! *Ala weda* 1) Hele çekil! 2) Hele kaldır. 4.Tereddüt içinde olma, ne olacağını bilmeme. *Ala ree çıko çıvawo* Hele bir nedir neyin nesidir. *Ala ree sebeno* Hele bir ne olacak. *Ala sebiyo* Hele ne olmuş. *Ala savırke* Hele sabret. *Ala sekeme* Hele ne yapacağız. *Ala key sekeme* Hele ne zaman ne yapacağız. *Ala cutir beno* Hele nasıl. *Ala ree weda rone*: 1) Hele bir kaldır indir. 2) *mec.*Hele bir tart, değerlendir, fikrini yokla.

alafiranga *s.(e) İt. alla franca.* 1."Frenk tarzında", frenklerin töre, yaşam biçimine uygun, Frenkle ilgili, alaturka karşıtı. 2. *isd. ve s.* Avrupa uygarlığını benimsemiş, Avrupa eğitimiyle yetişmiş (kimse). 3. Alafranga saat.

alaman *ise.* 1. Germen soyundan bir halk ve bu halktan her bir kimse. 2. Alman halkına, Alman ülkesine, Almanya'ya özgü olan (şey).

alamanki (almanki) *ise. ve s.* 1. Hinnt-avrupa dili gurubundan, Avusturya, Almanya ve İsviçre'nin bir bölümünde konuşulan Almanca, alman dili. 2. *s.* Almanvari, Alman uslubu, Alman tarzı şey.

alamanya *isd.* Almanya devleti ve bu devletin üstünde mevcut bulunduğu ülke.

alamete (I) *isd. Ar. alâmet.* 1. Belirti, işaret, iz, nişan. *A çeneke de alametê esta, nêzon çıvawo* O kızda bir hareketlilik vardır, bilmem nedir. 2. Büyüklük, irilik bakımından şaşılacak durumda olan şey. 3. Gürültü, şamata, bağırıp, çağırma. *Alameta ke*

yine ewru fişte kar Onların bugün yarattığı şamata!

alamete (II) *isd. ve s.* 1. Şamata, kavga, gürültü, kimin ne yaptığı belli olmayan durumlar, kargaşa. *Na alamete alametera axêre niya* Bu şamata hayra işaret değil. *Na alamete haq ve xêre çarno* Bu kargaşayı allah hayra çevire.

alamete (III) 1. Herhangi bir sebeple endişelenmek, acele etmek. 2. Kaygı tasa, sıkıntı. 3. Şaşkınlıktan doğan karışıklık, kargaşa. *Na çı alameta sıma gine pıro* Bu ne şaşkınlıktır sizler içine düşmüşsünüz? *Na sêne alameta sıma kote cı* Bu ne kargaşadır içine girmişsiniz? *Alametake koto cı* İçine düştüğü (e) telaşa bak! *Alameto ke tedero* Öyle bir telaş içinde ki! *Alamete biye* Kavga, gürültü, hengame idi.

ala nafa *bağ. zf.* Hele bu kez. *Ala nafa sekeno* Hele bu kez ne edecek. *Ala nafa sekenê* Hele bu dafa ne edecekler. *Ala nafa sebeno* Hele şimdi ne olacak. *Ala nafa sevano* Hele bu kez ne diyecek.

ala na rae *bağ. zf.* Hele bu yol, hele bu sefer. *Ala na rae sekeno* Hele bu sefer ne edecek. *Ala na rae sevano* Hele bu sefer ne diyecek. *Ala na rae sebiyo* Hele bu sefer ne olmuş.

alancuğe *isd.* Yılancık hastalığı.

alange *isd. ve s.* 1. (Çok gerekli bir şeyden) Yoksun olma, çaresizlik içine düşme. 2. Kimsesizlik, çaresizlik, fakirlik, yoksunluk, perişanlık. *Bone ho rıjiye alangede mende* Evleri yıkıldı ortada kalmışlar. Kimsesizlik.

alangede biayaene *f.* 1.Darda olmak, çaresiz olmak. 2. Kimsesiz olmak, yoksul ve dayanaksız olmak.

alangede biyais *isg.* 1. Darda olma, çaresiz olma. 2. Kimsesiz olma, yoksul ve dayanaksız olma.

alangede mendene *f.* 1. Çaresizlik ve zor durum içinde kalmak. 2. Kimsesiz kalmak, ortada kalmak.

alangede mendis *isg.* Çaresiz, kimsesiz, ortada kalma, zor durumda olma.

ala niyade *ünl.* Hele bak! Bak hale!

alaqa *isd.* 1. İlgi. 2. Gönül bağı. 3. Çevresinde merak ve ilgi uyandırma. 4. İlişki, temas, diyalog. *Alaqa mınu deyi çina* Onunla ilişkim yok.

alaqadareni *isg.* İlgililik, ilgili olma hali.

alaqadariye *isd.* 1. İlgililik, gönül bağlılığı, yakınlık duygusu.

alaqadar nêbiaene *f.* 1. İlgilenmemek. 2. İlgili olmamak. *Alaqadarê cı nêben* Kendisiyle ilgilenmeyeceğim/ ilgilenmiyorum. *Alaqadarê cı nine* Kendisiyle ilgili değilim.

alaqadar nêbiyais *isg.* İlgilenmeme, ilgili olmama.

alaqadar nêkerdene *f.* İlgilendirmemek, ilgi uyandırmamak.

alaqadar nêkerdis *isg.* İlgilendirmeme, ilgi uyandırmama.

alaqa cı daene *f.* Önem vermek, saygı göstermek, ilgilenmek, ilgi göstermek.

alaqa cı dayis *isg.* Önem verme, ilgilenme, saygı gösterme.

alaqara cı mısnaene *f.* İlgi göstermek, ilgilenmek, kendisine yardım etmek, yakınlık ve güler yüz göstermek. *Alaqa cı mısne* İlgi göster, ilgilen.

alaqara cı mısnais *isg.* İlgi gösterme, ilgilenme.

alaqasız *s.(e)* İlgisiz, bağlantısız, bigane.

alaqasızeni *isg.* İlgisizlik, duyarsızlık.

ala qayıtê *ünl.* 1. (Uyarı) Sakın ha! Öyle bir şey yapmayasın, öyle bir şeye kalkışmayasın. *Ala qayıtê, nêbo nêbo tı isero hene bıkerê* Sakına haolmayaki sen öyle bir iş yapasın! *Ala qayıtê, nêbo nêbo tı a bêtere vezê* Sakın ha, olmayaki sen öyle bir facia yaratasın! 2. Bak hele, öyle şey mi

olur, olacak şey değil. *Ala qayitê, çiyo hêne beno* Sakın ha, öyle şey olur mu!

ala şerke *ünl.* Hele seyret, bak hele!

alaturk (eletırk) *ise.* Elektirik.

alaturka *s. İt. alla turca.* 1. *isd. ve s.* Eski Türk gelenek, görenek, adet ve hayatına uygun, alafranga karşıtı. Alaturka yemek. 2. *mec.* Düzensiz, yöntemsiz Osmanlı alışkanlıkları. 3. *isd.* Alaturka saat.

alayıye *isd.* 1. *ask.* Dört veya beş bölükten oluşan askeri birlik, alay. 2. Çok kalabalık halk topluluğu.

albık *ise.* Genellikle kestane gibi yumuşak ağaçlardan yapılan, kova biçiminde, kapalı ağaç kap.

alboe *isd.* 1. Pamuklu bezlerin taze yanığından oluşan hafif, yumuşak kül, bez yanığı. 2. Eskiden bu külden kanı durdurmakta kullanılan pudra.

album *ise. Fr.* 1. Resim, fotoğraf, pul, plak gibi şeyleri içine dizip, ya da yerleştirip koru korumaya yarayan ciltli defter. 2. Sayfalarına, bir konu ile ilgili kısa açıklamalar ve resimler konarak basılmış kitap.

alçağ *s.(e)* 1. Zeminden az yukarı olan yer, yükseklere göre aşağıda kalan yer, yüksek olmayan. *A kemere alçağa, kemera berze servejiye* O taş alçaktır, yüksek taşın üstüne çık. *Hewri biye alçağ, voreno* Bulutlar alçalmış, yağacak. *Koe Sulvış, Koe Bağıre'ra alçağo* Sulviş Dağı, Bağır Dağı'ndan alçaktır. 2. Bile bile en kötü, en ahlaksızca davranışlarda bulunan, soysuz, kötü namert, her türlü kötülük beklenebilen (kimse). 3. *meto.* Alçak basınç, basınç ölçerde 760 milibarın altında bulunan, kötü havaya işaret olan hava durumu.

alçağeni *isg.* 1. Alçaklık, alçak olma durumu. 2.Yerin zeminine göre yükseltisi daha az olan yer. 3. Aşağılık, ahlaksızlık, kimselere yaraşırcasına.

alçağıye *isd.* Alçaklık.

alçağ şiaene *f.* 1. Alçaktan gitmek, alçaktan uçmak, derinden yüzmek. 2. Aşağıdan alma, kibirlenmeme. *Alçağ so ke berz bıkuye (berz binise)* Engin git (alçak gönüllü ol) ki yüksek olasın (yükseğe konasın). *Mordemo ke alçağ şi, berz kunu* Alçaktan giden adam yükseğe erer. (Alçak gönüllülük yüceltir)-Ata sözleri.

alçağ şiyais *isg.* 1.Alçaktan gitme, uçma, yüzme. 2.Aşağıdan alma, kibirlenmeme.

aldığê *zf.* 1. İlkbahardan itibaren, ilkbahardan başlayarak. *Aldığe usar ra ve nıka* İlkbahardan şimdiye kadar. 2. Şafakla birlikte.

alenen *ünl.* Hemen şimdi, derhal.

alef *ise.* Hayvan yemi olarak kullanılan kuru ot, saman vb. hayvan yemi şeyler.

alefçi *ise.* Hayvan yemi satan.

alefçiye *isd.* Hayvan yemi satan.

alefe wes *s.(e)* 1. İştahlı, boğazına düşkün, obur hayvan. 2. *mec.* İştahlı, ne bulursa yiyebilen, yemesini seven, boğazına düşkün kimse.

alevi (elevi) *ise.* 1. Eskiden Zerdüşt dinine inanan ve bu dine bağlı halk. 2.İslamiyette, Ali soyuna (Ehl-i beyt) muhabbetle bağlı, görünene değil, gerçeğe ve manaya, biçime değil öze önem veren, Hz. Ali'nin torunlarından ve büyük İslam din bilgin İmam Cafer-i Sadık'ın İslami yorumunu izleyen kimse. 3.Genellikle Anadolu'da yaygın bulunan ve sunni İslama, ortadoksal dinsel doğmatizme muhalif inanç, felsefe, kültür taraftarı.

alem *ise.* 1.Yeryüzü ve uzayda var olan şeylerin tümü, evren. 2. Dünyadaki bütün insanlık toplumu, milletler. *Na alemke sebi ma ki tey hên beme* Bu

alem ne olursa, biz de birlikte öyle olacağız. *Alem ke vazo* Herkes dese ki. 3. Hengame, şamata, kargaşa. 4.Yaşanılan ortam, içinde bulunulan, çevre, topluluk. *Na elemke sekeno, maki hên keme* Bu toplum ne yaparsa biz de öyle yaparız. 5. Dünyada var olan canlı varlıkların tümü. 6. Bütün insanlar, herkes. *Na nisa xıravınere alem sevano* Bu çirkin olaya insanlar ne diyecek? 7. Durum ve şartlar: evlilik alemi. 8. *mec.* Sazlı, sözlü, içkili eğlence yaşamı. 9. *mec.* İçsel dünya, duygu, düşünce, düş gücü. *Hazête deyderoke çe vêso, o zevqu aleme hodero* Onun umurundaki ev yanmış, o zevkü sefasındadır (o kendi keyfindedir).

alemdar *ise.* Dünyaya hükmeden kimse.

alemdareni *isg ve s.* Dünya hükümdarlığı.

alemdariye *isd.* Evrene hükmetme, evren hükümdarlığı.

alemgir *ise.* Cihana şumul (ölçüsünde), evrensel

alemi *isg. ve s.* Evrensel, Evrensel varlık, evrensel nitelikte.

alet *ise.* 1. El işini veya mekanik bir işi gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne, araç. 2.Bir sanatı, uğraşı yapmaya, uygulamaya yarayan özel araç. 3. Bir makine için gerekli olan parçalardan her biri. 4. *mec.* Hoş olmayan bir işte kullanılan kimse (maşa). *Ero to ez kerdu aletê deste ho, pê ma kaykena* Ulan sen beni kendi eline alet ettin, bizimle oynuyorsun. *Ero bine aletê deste to, hore pêmı kaykena* Ulan senin eline alet oldum, benimle oyun mu oynuyorsun.

aleti *isç.* Aletler,

alete vortişi *ise.* Yağış miktarını ölçen alet.

alız *ise.* Alanlı alan aşiretine mensup olan (erkek).

alıze *isd.* Alanlı, Alan aşiretine mensup olan (kadın).

ali *ise. ve s.* 1. *s.* Yüksek mertebe, yüce, büyük. 2. *s.* Sağlam, kaadir, yetkin. 3. *ise.* Erkek insan adı. 4. *s.* Kurnaz, hilebaz, zorba. *No ki mıre kae ali cengiz kaykeno* Bu da bana ali cengiz oyunu oynuyor.

alim *s. Ar. alim.* Bilen, bilici, bilgin.

alimeni *isg.* Bilginlik

alimiye *isd.* Bilginlik.

alimiyon *ise. kim. lat.* Alüminyum. Atom numarası 13, atom ağırlığı 26.98, yoğunluğu 2,7 olan, 660 derecede eriyen, parlak beyaz, hafif, kolay işlenebilir, havadan az etkilenir bir metal (simgesi: Al).

alsur *ise.* Sarı kırmızı. *Alsur bi* Sarı kırmızı idi.

alsur kerdene *f.* Sarı kırmızı renklere boyamak. *Alsur ke* Sarı kırmızı yap.

alsur kerdis *isg.* Sarı kırmızı etme, sarı kırmızıya çevirme.

alu *ise.* Dersim'de bir aşiretin adı ve bu aşirete bağlı Piran, Dicle ve yörelerindeki Alan aşireti.

alubulu *ise.* Küçük ve ekşi bir erik türü, ve meyvesi.

amac *ise.* 1. Erişilmek istenilen sonuç. 2. Gaye. *Amace dine o bi ke, uwa Pertağe'ra nat na mılet wertera wedare* Onların gayesi oydu ki, Pertek suyundan bu yana milleti ortadan kaldırsınlar. *Amace ho çı beno bıvo* Amacı ne olursa olsun. 3. Hedef. *Amace mı wo bike, dewa made mektev roni vaxo mılet zone ho bımıso* Amacım oydu ki, köyümüze okul kurayım da millet kendi dilini öğrensin. *O amace ho nêreseno* O hedefine ulaşamaz.

amace ho biayene *f.* Amacı olmak, amacı bulunmak, amaçlı olmak.

amace ho biayis *isg.* Amacı olma, amacı

bulunma, amaçlı olma.

amace ho uwoke *bağ.* Amacı odur ki.

amac kerdene *f.* Amaçlamak.

amac kerdis *isg.* Amaç edinme, amaç etme.

amaene *f.* 1. Gelmek. *Çığ ame bonu serde* Evlerin üzerine çığ düştü. *Vîjêr meyman amey* Dün misafirler geldi. 2. Varlığını sürdürmek. *Na zu vind nêbiyo, gesey biyo hata çağe ma amo* Bu dil kaybolmamış, konuşulmuş çağımıza kadar gelmiş. 3. Daha önce konuşulmuş bir konuya veya yapılmış bir işe yeniden dönmek. *Ye qesu caverdime ma bême mesela huya vırene* O sözleri bırakalım biz eski meselemize gelelim. 5. Artmak, oluşmak. *Xeyle sewe şiye, hewne domonu ame* Gece hayli ilerledi, çocukların uykusu geldi. 6. Sırası gelmek, nöbeti gelmek. *Nêweta ho ama* Nöbeti gelmiş. 7. Bulunmak, mevcut olmak. *Amene diayene* Bulunurdu, bulunuyordu, bulunabilirdi. *Tao tode perey yene diayene* Hiç üstünde para bulunuyor mu/paran var mı? *Kamke ame dano qafika maro* Kim gelse kafamıza vuruyor. *Kamke ame xatıre maa mı perskeno* Kim gelse annemin hatırını sorar. 8. Mümkün olmak. *Amene guretene* Alınabilirdi, alınmaya gelirdi. *Amene famkerdene* Anlamaya gelirdi, anlaşılabilirdi, anlaşılıyordu. *Amene kıstene* Öldürülecekti, öldürülmeye gelirdi, vurulacaktı. *Amene rotene* Satmaya gelirdi, satılabilirdi, satılırdı. *Amene rotis* Satışa gelirdi. *Amene vatene* 1) Söylenmeye gelirdi, söylenebilirdi. 2) Söyleniyordu, konuşuluyordu. *Amene wendene* 1) Okunuyordu, okunaklıydı, okunabilirdi. okunmaya gelirdi. *Name dine amene wendene* Onların adları okunuyordu, anılıyordu. *Neseme dine amene wendis* Onların künyesi okunuyordu. *Axrîye amene werdene* Şöyle böyle yiyilebilir durumdaydı, sonuçta yiyilmeye gelirdi. 9. Çağrışım, anımsatmak. *Yê qesey tae amene zone ma ser* O sözlerin bazıları bizim lisanımızla çakışıyordu. 2) Dilimizi çağrıştırıyordu. 3) Bizim dile dönüşüyordu. 10. Ayılmak, kendine gelmek. *Amera ho* Kendine geldi. 10. Çıldırmak. *Cın amera ser* Cinleri gelmiş. *Milaket amera ser* Cinler üstüne gelmiş. 11. Uymak, yakışmak. *Amero zumin* Birbirlerine uymuşlar, yakışmışlar, benzeşmişler. *Ameyme hure* Barıştık, anlaştık. 12. Karşıtlık, zıtlık. *Amero têsare* Kafa kafaya gelmişler. *Ame têri* Yüzyüze gelmişler, yüzleşmişler. 2. Gelmekte olan.

amais *isg.* 1. Gelme, gelmiş olma.

aman *ünl.* 1. Aman sen de, boşver. *Aman qeseko tı kotara dime* Aman sen de peşine düştüğün söze bak! *Aman çı kotara qese kotiye dime* Aman ne kötü süzün arkasına takılmışsın. *Aman tore çıke qese sari* Aman sana ne elin sözünden. *Aman berdo berdo era dime mekuye* Aman götürülmüş götürülmüş, peşine düşme. *Aman mı sare ho verde ki şüto, peyde ki şüto* (atasözü) Ben başımı önden de yıkamışım, arkadan da!. *Aman mı cando, uwe berdo* Aman ben çabaladım (kazandım) su götürmüş (boşa gitmiş). *Aman se vano şero vazo* Aman, ne dere gitsin desin. 2. Sakın. *Aman aman, tı nêvo teyna era rae kuye* Sakın sakın, olmaya ki tek başına yola çıkasın (düşesin).

aman cı nêdaene *f.* Kendisine fırsat vermemek, kendisine aman vermemek.

aman cı nêdayis *isg.* Kendisine fırsat vermeme, kendisine aman vermeme.

amaniye cı nedaene *f.* Aman vermemek,

acımasız davranmak.
amaniye cı nedais *isg.* Aman vermeme, acımasız davranma.
amawoğ *ise.* Gelen, gelmiş olan.
amawoğe *isd.* Gelen, gelmiş olan.
amaye *s.(e)* 1.Gelen, gelmiş bulunan.
ambar *ise.* 1. Genellikle tahılın konulduğu, saklandığı yer. *Ambare hevi* Buğday (tahıl) ambarı. *Ambare ardu* Un ambarı. *Ambare Kolü* Odun deposu. *Ambare uwe* Su deposu. *Ambare sole* Tuz ambarı.
ambarcı *ise.* Ambarcı.
ambarcıye *isd.* Ambarcı kadın.
ambarceni *isg.* Ambarcılık.
amenne *bağ.* Amenna, hayhay, kabül, öyle sayalım, diyeceğim yok.
amê (amên) *ise.* 1. Bazı besinlerin yapımında mayalanmayı sağlamak için kullanılan madde, ferment. *Sıt amêkerdo* Sütü mayalamış. *Amêne sit* Süt mayası. *Amêne dina* Dünyanın mayası (ilk oluşumunda, kabuk tutması için maya çalındığı inancı). 2. *mec.* Yaradılış, öz nitelik. *Amêne ho pako* Soyu temizdir. *Amêne ho xıravıno* Mayası bozuktur. 3. *kim.* İçkilerdeki enzimlerin katalizör niteliği etkisiyle şekerleri karbondioksit ve alkole dönüştüren bir hücreli bitki organizmaları.
amê biyae *s.(e)* Mayalı, mayalı olan, mayalanmış durumdaki.
amê biyaene *f.* Mayalanmak.
amê biyais *isg.* Mayalanma.
amê kerdene *f.* Mayalamak, maya çalmak.
amê kerdis *isg.* Mayalama.
amê kerdoğ *ise.* Mayalayan kimse, mayalayıcı.
amê kerdoğe *isd.* Mayalayan kimse, mayalayıcı.
amên guretene *f.* 1. Maya tutmak, mayalanmak. 2. Maya almak.
amên guretis *isg.* Maya tutma, mayalanma.
amır (omır) *ise.* 1.Yaşama veya var olma süresi, yaşam, hayat, ömür. *Amıre hode* Ömründe.
amırkur *s.(e)* Kısa ömürlü, genç yaşta ölen (erkek).
amırkure *s.(d)* Kısa ömürlü, genç yaşta ölen)kadın).
amır derg *s.(e)* Uzun ömürlü (erkek).
amır derge *s.(d)* Uzun ömürlü (kadın).
amin *ünl.-bağ.* 1. *din.* Yapılan bir konuşmaya veya duaya 'allah kabul etsin' anlamında, onaylamak. 2. Bir şeyin olacağına inanmak, doğrulamak. *Ez na çire amin nêvan* Ben bu şeyin olacağına inanmıyorum. 3. Onaylamak. *Oke sevano oki amin keno* O ne derse, o da onaylıyor.
amin kerdene *f.* 1. Amin etmek. 2.Birini sözünü onaylamak, tastik etmek.
amin kerdis *isg.* 1.Amin etme. 2.Birinin sözünü onaylama, tastik etme.
ammeri *ise.* 1. Bir sonuç çıkarmak için olguları, verileri toplayıp sayı ve grafik tablolarında gösterme işi. 2. İstatistikle ilgili, istatistiki olan.
amo guretaene 1.Yakalanmış, tutuklanmış. 2. Alınmış, satın alınmış.
amo guretais 1.Yakalana tutuklanma. 2. Alınma, satın alınma.
ana *isd.* 1. Alevilikte dede, mürşit, pir ve rehper gibi din adamlarının eşlerine verilen ünvan. 2.Ulu kadın, kutsal kadın, dinsel görevler üstlenen kadın.
anafatma *isd.* 1. Hz. Muhammed'in kızı, Hz.Ali'nin eşi. İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in annesi. 2. Alevilikte kadınların manevi koruyucusu ve gözeticisi sayılan ilahi kadın.
analığe *isd.* 1.Üvey anne. 2. Sağdıcın (Alevilikteki müsahibin) annesi. 3. Süt annesi. 4. Analık eden, gözetip kollayan kadın.
ananas *ise. bot.* Amerika yerli dilinden, *ananas*. 1. Ananasgillerden, sıcak

ülkelerde yetişen bir ağaç (*Ananas sativus*). 2. Bu ağacın tadı, kokusu çok beğenilen meyvesi.

anaz *s.(e)* 1. Akıllı, kurnaz, deneyimli, tecrübeli kimse. *O merik anazo, hora dame nefino* O herif kurnazdır, kendini tuzağa düşürmez. *Çe dine çeero anazo, o çera qolay qolay kes nêxapino, era dame nêkuno* O aile oturmuş kurnaz bir ailedir, o ailden kimse kolay kolay kanarak tuzağa düşmez. 2. Köklü, varlıklı. *Çe dine çeero anazo, dinede her çi yeno diayene* Onların evi köklü, tarihi bir evdir, her şey bulunur. *O hes anazo, ho cıra bıseveknê* O ayı kurnazdır, kendinizi ondan sakınınız. 3. (Bal arısı için) Anaç arı, arı kraliçe. 4. Doğal ve eski arı kovanı ve bundaki arılar. 5. Ana arı peteği.

anaze *s.*(d) Akıllı, kurnaz, deneyimli, olgun oturaklı kimse.

anazeni *ise.* Akıllılık, kurnazlık, deneyimlilik, temkinlilik, olgun ve oturaklılık.

anaziye *isd.* Akıllılık, kurnazlık, deneyimlilik, temkinlilik, olgun ve oturaklılık.

naziye kerdene *f.* Kurnazlık etmek, akkıllılık etmek, zorlukları soğukkanlılık ve olgunlukla aşmak, hal etmek.

anaziye kerdis *isg.* Kurnazlık etme, akkıllılık etme, zorlukları soğukkanlılık ve olgunlukla aşma, hal etme.

anarşi *ise. Fr. anarchie* < *Yun. an*-yokluk, *arkhe*-erk. 1. Erk yokluğu. 2. Siyasi ve idari kurumlardaki çözülme sonucu olarak devlet denetiminin kalmaması durumu, başsızlık. 2. Kargaşa, başı boşluk.

anarşist *s. Fr. anarchiste.* 1. Anarşi ile ilgili olan. 2. *ise.* Anarşizm yanlısı olan kimse.

anarşizm *isg. Fr. anarchizme.* Tarihi şartlar ne olursa olsun devletin ortadan kaldırılmasına çalışan öğreti.

ancax *bağ. ve zf.* 1."Yalnız, sadece" gibi sınırlama anlatır. *Ancax ke xısmete bıkeri* Sadece hizmet yapayım/yapabilirim. *Ancax ke qayite hovi* Yalnız kendime bakabilirim geçindirebilirim). 2."Olsa olsa", "en çok", "güçlükle" gibi, bir şeyin daha çoğunun, ilerisinin olmadığını gösterir. *Ancax ke o pê mırdvo* Ancak ki o (onunla) doysun. *Anacax ke domonu bıfetelnê* Ancak ki çocuklara baksınlar/bakabilsinler. *Ancax ke suxre bıkeri* Ancak ki iş yapayım. *Ancax ke bêro tıra* Zar zor (kendilerine) yetebilir. *Ancax ke heqebere ho bêri* Ancak ki kendi hakkımdan geleyim (kendime sahip çıkayım). 3."Lakin", "ama", "yalnız" gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatır. *Ez na çe dan sıma ancax, asmera tepiya vejin* Ben bu evi size vereceğim fakat, bir ay sonra çıkacağım. 4. En erken. *Xeylê raa, ancax şero bêro* Hayli yoldur, ancak gidip gelsin. *Na kar serede ancax bıqediyo* Bu iş bir yılda ancak bitsin (bitebilir).

ancax ke henvo Ancak ki öyle olsun., ancak ki öyle olmalı.

anculi (uncili) *s.*(e) 1.Yağı olmayan yiyecek. 2. Katıksız, sade ekmek. *Aculiyo* Yavandır, katıksızdır. *Anculivi* Katıksızdı, yavandı. *Anculi newerino* Yavan, katıksız yenmiyor.

angara *isd.* 1. İmece usulü, karşılıksız yapılan iş. 2. Zorunlu çalışma süresi, angarya. 3. Başkaları için yapılan karşılıksız iş, ödeme. *Kam angara naine bonco* Kim bunların külfetini (eziyetini) çeksin, kim bunların ayak işlerini yapsın. *Angara hove ho bıkere, kam angara sıma bonco* Kendi ayak işlerinizi kendiniz yapın, kim sizin için zahmete girsin. *Angara*

naine untene nina Bunların cevri/eziyeti çekilmez.

angaracı *ise.* Zorunlu ve karşılıksız çalıştıran, zorunlu hizmet ettiren.

angaracıye *isd.* Zorunlu ve karşılıksız çalıştıran, zorunlu hizmet ettiren.

a nıka *zf.* Hemen şimdi, hemen şu anda.

a nıka hona *zf.* Şimdi daha yeni, az önce.

a nıkara *zf.* Şimdiden, bu andan itibaren.

a niya zf. İşte böyle. A niya weda hardode İşte böyle kaldır yere vur. *A niya weda bere* Aha böyle kaldır götür. *A niyabi* 1)İşte böyle oldu. 2) Ha bu böyleydi.

anos *ise. Fr. annonce.* Duyuru, duyurma.

anos kerdene *f.* Duyuru yapmak, halka duyurmak. *Anoske* Duyur, çağrı yap.

anos kerdis *isg.* Duyurma, halka bildirme.

anos kerdoğ *ise.* Duyuran, anons eden.

anos kerdoğe *ise.* Duyuran, anons eden.

ansotık (asnotık) *ise.* Bir karış uzayabilen, yaprakları mat sarısı, nar kırmızısı küçük yapraklı çiçekleri olan bir çeşit dağ bitkisi.

anten *ise. Fr. antenne.* 1.Boşluktan yayılan elektromanyetik dalgaları toplayarak bu dalgaların transmisyon hatları içerisinde yayılmasını sağlayan cihaz. 2. *biy.* Duyarga.

antika *isd. İt. antica.* 1. Eski çağlardan kalma eser veya tarihi değeri olan eski eşya. 2. *s. mec.* Genele, geleneğe, olağana aykırı, acayip, tuhaf.

antikacı *ise. ve s.* Antika eşya veya eser satan veya toplayan kimse.

antoq *ise.* 1. Ayının barındığı yer, in.2.Işığın sızmadığı yer boşluğu. 3. *mec.* Kötü, ilkel, elverişsiz, karanlık ev, oda, konut.

anux (I) *ise. bot.* Ormanlık alanda kendiliğinden yetişen, fazla uzamayan yabani vişne.

anux (II) *ise. bot.* Kekik otu. Ballı babagillerden, karşılıklı küçük yapraklı, beyaz, pembe, kırmızı başak durumunda çiçekleri olan ve çiçeği baharat olarak kullanılan, odunsu saplı, kokulu bir bitki (*Thymus vulgaris*).

anux (III) *s.(e)* İtici, kindar, meymenetsiz.

anuxe *s.(d)* İtici, kindar, meymenetsiz.

ap *ise.* Amca.

apantis *ise.* Kör bağırsağın ince ve son bölümü.

apır sapır *s.(e)* Paldır küldür, özensiz, şapşal, nezaketsiz, gelişigüzel. *Apır sapır ita veja* Gelişigüzel, haber vermeden paldır küldür burada çıktı. *Apır sapır qeseykeno* Saçma sapan konuşuyor.

apır tapır *zf.* 1. Düzensiz *Apır tapır sono* düzensiz gidiyor, düzensiz yürüyor. 2. Yarım yamalak. *Apır tapır vırazeno* Yarım yamalak yapıyor. 3. Paldır küldür, özensiz, dikatsiz. *Apır tapır çeverde kot zere* Paldır küldür kapıdan içeri girdi. *Apır tapır ita veja* Paldır küldür burda çıktı, paldır küldür geliverdi.

apır tapır qesey kerdene *f.* Düşünmeden, saçma sapan konuşmak, paldır küldür lafa karışmak.

apır tapır qesey kerdis. *isg.* Bilmeden. düşünmeden, paldır küldür, saçma sapan konuşma.

apık sapık qeseykerdene *f.* Abuk sabuk, saçma sapan konuşmak. *Apık sapık qeseykeno* Abuk subuk konuşuyor.

apık sapık qeseykerdis *isg.* Saçma sapan konuşma.

apo *zf.- dz.* Amaca genellikle tüm yaşlılara yakınlık ve sevgi duygusuyla söylenen saygı sözü.

apso *ise.* 1.Yılan duası. 2. (Yara için) İltihaplanma, apse. 3. *mec.* Tavlama, ayartma.

apso kerdene *f.* 1. Yılanı yakalamak için veya sakinleştirmek için dua oku-

mak. 2. İltihap yapmak. 3. Tavlamak, ayartmak.

apso kerdis *isg.* 1. Yılanı yakalamak için veya sakinleştirmek için dua okuma. 2. İltihap yapma. 3. Tavlama, ayartma.

aqıl *ise. akl.* 1. Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us. 2.Hafıza bellek. *Kerdena dine aqıle mıra neşiye* Onların yaptığı aklımdan gitmedi. 3. Öğüt, salık verilen yol. *Na aqıl kam dave sıma* Bu aklı size kim verdi? *Na rae ey cı salıxda* Bu yolu o kendisine öğretmiş. 4. Düşünce kanı. 5. Fark etmek. *Yine wo qese rew aqıl kerdo* Onlar bu söze erken fark etmişler. 6. Fikir danışma. *Raa ho tever nêkeno, kamke raşt ame cıra aqıl perskeno* Kendi yolunu çıkartamıyor, kimle karşılaşsa ondan akıl soruyor. 7. Bir şeyin sırını çözememek, anlayamamak, akıl erdirememek. *Toa (towo) aqıle mı na qeşi ser neşi* Bu söze hiç aklım ermedi. *A vatena dine toa aqıle mı nekote* Onların söylediği o söz hiç aklıma girmedi (yatmadı). 8. Aklın yolu. *Raa aqıl zuya* Aklın yolu birdir. 9. Akıl yettirememek. *Aqıle ho cı nêreseno* Aklı (..) yetmiyor, yetişmiyor. 10. Unutmak. *Aqıle mıra vejiya* Aklımdan çıkmış (unutmuşum). Atasözleri-deyimler: *Aqıl mordemde olvozo* Akıl adamda yoldaştır. *Aqıl aqıl ra hustıno* Akıl akıldan üstündür. *Aqıl aqil serrawo* Akıl akıldan üstündür. *Hata aqılo pee yeno ke, aqılo vıre adıre mordem danowe* Son akıl gelene kadar ilk akıl adamın ocağını söndürür. *Aqıl tazo zerneno, laqe her keşi niyo* Akıl altın taçtır, her kese layık değildir. *Aqıle hove nura piya werdo* Aklını ekmekle yemiş. *Aqıle mıra gore* Benim aklıma göre.

aqıl cı daene *f.* Akıl vermek, yol göstermek, nasihat vermek.

aqıl cı dayis *isg.* Akıl verme, nasihat etme, yol gösterme.

aqıl cı rasnaene *f.* 1. Bş'ye akıl erdirmek. 2. Neyin nerdeden geldiğini anlamaya çalışmak, tehlikeyi önceden sezmek.

aqıl cı rasnayis *isg.* 1. Akıl erdirme. 2. Neyin nerden geldiğini anlamaya çalışma, sezme.

aqıl cı salıxdaene *f.* Kendisine akıl öğretmek, yol göstermek, akıl hocalığı yapmak.

aqıl cı salıxdayis *isg.* Kendisine akıl öğretme, yol gösterme, akıl hocalığı yapma.

aqıldar *ise.* Akıllı, zeki, bilgin, bilgili olan, yol gösteren.

aqıldare *isd.* Akıllı, zeki, bilgin, bilgili olan, yol gösteren.

aqıldareni *isg.* 1. Akıllılık. 2. Akıl vericilik, akıl hocalığı.

aqıldariye *isd.* 1. Akıllılık. 2. Akıl vericilik, akıl hocalığı.

aqıle ho areserdaene *f.* Aklını (başına) toplamak, iyice düşünüp taşınmak.

aqıle ho areserdais *isg.* Aklını başına toplama, iyice düşünüp taşınma.

aqıle ho cı nêresaene *f.* 1. Akıl erdirememek. 2. Ne olduğunu anlamamak.

aqıle ho cı nêresayis *isg.* Akıl erdirememe, ne olup bittiğini anlayamama.

aqıle hode guretene *f.* Aklında tutmak, unutmamak, ututmamaya çalışmak.

aqıle hode guretis *isg.* Aklında tutma, unutmama, unutmamaya çalışma.

aqıle hora vetaene *f.* Aklından çıkarmak, unutmak, peşine düşmemek.

aqıle hora vetais *isg.* Aklından çıkarma, unutma, peşine düşmeme.

aqıle ho remnaene *f.* Aklını kaçırmak, delirmek, aklını yitirmek, aklını oynatmak. 2.*mec.* Öfkeden çılgına dönmek, delirmek.

aqıle ho remnayis *isg.* Aklını kaçırma,

aklını yitirme, aklını oynatma. 2. *mec.* Öfkeden çılgına dönme, delirme.

aqıle horo sernaene *f.* 1. Aklını bir şeye vermek, üzerinde yoğunlaşmak, ne konuşulduğunu iyi dinlemek, kafaya koymak. 2. Sınıfta verilen dersi iyi dinlemek, kavramak için dikkatle takip etmek.

aqıle horo sernais *isg.* Aklını bir şeye verme, konuşulanları iyice dinleyip kafasına koyma.

aqıle ho topkerdene *f.* 1. Aklını, düşüncesini derleyip toparlamak, düzene koymak. 2. Aklını (başına) toplamak, dikkat etmek, yanlış yapmamak. *Aqıle ho topke sare hoke* Aklını topla başına koy.

aqıle ho topkerdis *isg.* 1. Aklını toparlama, iyi düşünme. 2. Aklını (başına) toplama. *Aqıle ho topke sare hoke* Aklını başına topla (uyarı).

aqıle ho vind kerdene *f.* Aklını yitirmek, kaybetmek, oynatmak, delirmek. *Ae aqıle ho kerdo vind* O (d) aklını yitirmiş.

aqıle ho vind kerdis *isg.* Aklını kaybetme, yitirme, oynatma, delirme.

aqıle ho vindkerdoğ *ise.* Aklını yitiren, oynatan, deliren.

aqıle ho vindkerdoğe *isd.* Aklını yitiren, oynatan, deliren.

aqıl gıran *s.(e)* Düşünceli, ağırbaşlı, hal ve hareketleri akıllıca ve yerinde olan.

aqıl gırane *s.(d)* Düşünceli, ağırbaşlı, hal ve hareketleri akıllıca ve yerinde olan.

akıl gıraneni *ise.* Akıllılık, ağırbaşlılık, oturaklılık.

aqıl qıraniye *isd.* Akıllılık, ağırbaşlılık, oturaklılık.

aqıl guretêne *f.* 1. Birinden akıl almak, danışmak, fikrine başvurmak. 2. Akıllanmak, uslanmak, ders almak. 3. Aklını başından almak. *Ae aqıl sare mıde nêverda, agıl sare mıra guret.* O (d) başımda akıl koymadı, aklımı başımdan aldı.

aqıl guretis *isg.* 1. Birinden akıl alma, danışma, fikrine başvurma. 2. Akıllanma, uslanma, dersalma. 3. Aklını (başından) alma.

aqıl guretoğ *ise.* 1. Birinden akıl almış olan. 2. Akıllanmış, ders çıkarmış, uslanmış olan. 3. Baştan akıl alan, baştan çıkaran.

aqıl guretoğe *isd.* 1. Birinden akıl almış olan. 2. Akıllanmış, ders çıkarmış, uslanmış olan. 3. Baştan akıl alan, baştan çıkaran.

aqıl kerdene *f.* 1. Akıl etmek, düşünmek, olan biteni farketmek. *"Mi aqıl kerd ke, yê endi yine qırkenê"* Aklıma geldi ki, artık onlar onları katledecekler. Vatoğe: *Besa Şae.* 2. Akıllandırmak, bilinçlendirmek, akıllı kılmak. 3. Bilinç altını yoklamak, hatırlamak. *Mı aqıl nekerd ke çiye tey bêarine* Ben akıl edemedim ki birlikte bir şey getireyim.

aqıl kerdis *isg.* 1. Akıl etme, kavrama, hatırlama, fark etme. 2. Bir şeyi birinin aklına yerleştirme.

aqıl kewtene *f.* Aklına girmek, aklına yatmak. *Kewt aqıle to* Aklına girdi mi? *Kewt qafika to* Kafana girdi mi?

aqıl kewtis *isg.* Aklına girme, aklına yatma.

aqıllı (baqıl) *s.(e)* 1. Akıl sahibi, iyi düşünen, zeki, akıllı. 2. Gerçeği iyi gören ve ona göre davranan.

aqıl ra beralığ biyaene *f.* Yaşlanmak, aklı sulanmak, bunama haline gelmek. *Kokumo fıqare aqılra biyo beralığ* Zavallı ihtiyar aklı sulanmış, bunamış.

aqıl ra beralığ biyais *isg.* Yaşlanma, aklı sulanma, bunama haline gelme.

aqıl ra kêm biyaene *f.* Akılca eksik

olmak, kafadan sakat olmak.

aqıl ra kêm biyais *isg.* Akıldan noksan olma, kafadan sakat olma.

aqıl ra kêwtaene *f.* Akıldan düşmek, düşünme gücünü yitirmek, bunamak.

aqıl ra kêwtayis *isg.* Akıldan düşme, düşünme gücünü yitirme, bunama.

aqıl ra nuxsan biyaene *f.* Akıldan eksik olmak.

aqıl ra nuxsan biyais *isg.* Akıldan eksik olma.

aqıl ra peraene *f.* Aklından uçmak, gitmek, unutmak, unutkan olmak.

aqıl ra perayis *isg.* Aklından uçma, düşme, unutma, unutkan olma.

aqıl ra xêx biyaene *f.* Akılca deli olmak. *Aqıl ra xêxo* Akılca delidir (e). *Aqıl ra xêxa* Akılca delidir (d).

aqılra xêx biyais *isg.* Akılca deli olma.

aqıl sare amaene *f.* Aklı başına gelmek, akıllanmak.

aqıl sare amais *isg.* 1. Aklı başına gelme, akıllanma. 2. Bir şeyden ders çıkarma. *Nıka hona aqıl ame sare ke, endi perey nekeno* Şimdi henüz aklı başına qeldi ki, artık para etmez.

aqıl sare kerdene *f.* 1.Başına akıl sokmak. 2. Akıl vermek, yol göstermek, nasihat etmek.

aqıl sare kerdis *isg.* Akıl verme, yol gösterme, nasihat etme.

aqıl sarekerdoğ *ise.* Akıl veren, yol gösteren, nasihatta bulunan.

aqıl sarekerdoğe *isd.* Akıl veren, yol gösteren, nasihatta bulunan.

ar (I) *ise. Ar. ar.* Utanma, utanç duyma. Ar-edev Ar edep.

ar (II) İsim ve sıfat tamlama eki. 1. İsimden fiil türeten ek, cümleyi tamamlamak için cümlenin önüne ve arkasına gelen tamamlama eki. 2. Cümle sonuna gelerek cümleyi tamamlayan ek. *Qar, sar, har, par, qe-rar, pê-rar, bar* ve benzeri gibi.

ara (I) *isd.* Kahvaltı, günün ilk yemeği. *Ara sodirde* Sabah kahvaltısında. *Ara pilede* Büyük kahvaltıda. *Ara bera* Kahvaltısız, aç karnına.

ara (II) *isd.* Meram, istek, amaç, gaye, maksat. *Mı ara zerê ho kerde hediye* Ben içimdeki intikam duygusunu giderdim. *Ara zerê ho hediya* İçi rahattır, meramına ulaşmıştır, maksadı gerçekleşmiştir. *Ara zerê mı hediya* Gayeme eriştim, içim rahattır.

ara (III) *zf.* 1. İki şeyi bir birinden ayıran uzaklık, mesafe. *Are made Çem bi* Aramızda ırmak vardı. *Are made ko bi* Aramızda dağ vardı. *Are deu deyde koi estê* Onunla onun arasında dağlar var. 2. Kişilerin veya toplulukların arasındaki ilişkiler. *Are mınu dey çino* Onunla aramız yok (dargınız).

arae *zf.* 1. O yol, o kez. 2.O defa, o kere, o sefer, o dönem. *Arae ezke nêbiyenê o kıştenê* O sefer ben olmasaydım onu (e) öldüreceklerdi. *Arae yê uza nêbi* O defa onlar orda değildi. *Arae hen nebiyenê* O sefer öyle olamayacaktı.

araen *zf.* 1.Kahvaltılık. *Sıma araende çı werd* Siz kahvaltıda ne yediniz? 2. Kahvaltı esnasında. *Araende sımare çı ard* Kahvaltıda size ne getirdi.

arafat *ise.* Mekke'de hacıların Kurban Bayramı'nın arife günü toplandıkları tepe.

ara ho hedi kerdene *f.* Gayesine ulaşmak için rahatlamak, intikamını almak.

ara ho hedi kerdis *isg.* Meramını giderme, gayesine ulaşma, maksadını yerine getirme.

ara ho kerdene *f.* Kahvaltısını yapmak.

ara ho kerdis *isg.* Kahvaltısını yapma.

araq *ise.* 1. Derinin gözeneklerinden sızan, kendine özgü kokusu olan, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı, ter. 2. Bir işi yapmak için zahmet çekmek.

Mı ve araqe çare ho canda Ben alnımın teri ile çalıştım.

araq daene *f.* Terlemek, ter vermek.

arag dais *isg.* Terleme.

araqıyae *s.*(e) Terli, terli olan. *Araqıne* Terledim.

araqıyaene *f.* 1.Terlemek. *Ez araqine* Ben terledim. 2. İrkilip ayılmak. *Ey seke hên va ez araqinera ho* O nasıl öyle dediyse, hemen ayıldım (bende şafak attı).

araqıyais *isg.* 1. Terleme. 2. Dikkat kesilme, ayılma.

ara-u bêre *zf.* Kahvaltısız, kahvaltı yapmadan.

ardene *f.* 1.Getirmek. 2. Getirilmesini sağlamak. *Kora uwe dewe ardene* Dağdan köye suyu getirmek. 3. Ismarlamak. *Ez ey danardene an* Ben onu ısmarlayıp getireceğim. 4. Doğurmak. *A hona domonu ana* O (d) daha çocuk doğuruyor/doğuracak.

ardene daene *f.* 1.Getirtmek. 2. Ismarlamak.

ardene dais *isg.* Getirtme, getirilmesini sağlama, ısmarlama.

ardenedaoğ *ise.* Getirten, ısmarlatan.

ardenedaoğe isd. Getirten, ısmarlatan.

ardi *isç.* Un, unlar, öğütülmüş tahıl. *Arde xaş* Has un, kaliteli un.

ardis *isg.* 1.Getirme. 2.Getirmesini sağlama. 3. Doğurma. 4. Bir şeyi yanında, üstünde taşıma.

ardoğ *ise.* Getiren, getirici.

ardoğe *isd.* Getiren, getirici.

aredae *s.(e)* Toplanmış olan, derlenmiş durumdaki, toplu.

aredaene *f.* 1.Toplamak, toparlamak, bir araya getirmek. *Mali arede* Davarı toparla. 2. Devşirmek, toplamak. *Xeyle çi da are* Epey şeyler toplandı. 3. Biriktirip arttırmak.

aredais *isg.* 1. Toplama, toparlama, bir araya getirme. 2. Biriktirme, arttırma. 3. Bir işi bitirme. 4. Devşirme.

arêdawoğ *ise.* Toplayan, bir araya getiren, toplayıcı, derleyici.

arêdawoğe *isd.* Toplayan, bir araya getiren, toplayıcı, derleyici.

ar edev *ise.* Ar edep, Utanma ve terbiye, edep erkân, töre, kural. *Ar edev nêzono* Utanma kural bilmez, saygısız, utanmaz. *Ar edev nêmendo* Ar edep kalmamış.

ar edeve dina Dünyanın ar edebi, insan ilişkilerindeki edep erkan, saygı, dünyanın töresi, kuralları, düzeni.

ar edeve çeyi Aile (hane)'nin saygı sevgi düzeni, geleneksel aile kuralları, aile düzen ve terbiyesi. *Ar edeve çeyi dariyawe* Ailenin edep erkan düzeni ortadan kalkmış.

ar edeve homete Yeryüzünde yaşayan insanların genel kabul gören ar edep kuralları.

arefiştaene *f.* 1. İliklemek *Gozağa ho arefiye* Düğmeni ilikle. 2. Düğümlemek. Bir şeyin düğmesini iliğine geçirmek, kitlemek, raptetmek, kenetlemek. 3. Birbirine eklemek, eklemlemek, guruplaştırmak. *Domonu arefiye bırusne mektev* Çocukları toparla (birbirlerine kat) okula gönder.

arefiştayis *isg.* 1. İlikleme. *Gozağune miltane ho arefiye* Gömleğinin düğmelerini ilikle. 2.Kanca, düğme gibi şeyleri iliğine geçirme, iliştirme, kenetleme. *Helqa çever era cı fiye (erze).* Kapının halkasını kendisine iliştir (tak).

arekerdene *f.* 1.Toplamak, bir araya getirmek, derlemek. *Areke* Topla, derle. 2. Seçerek toplamak. 3. Dilenmek, sadaka toplamak.

arekerdis *isg.* 1.Toplama, bir araya getirme işi. 2. Derleme. 3. Seçerek toplama. 4. Dilenme.

arekerdoğ *ise.* 1.Toplayan, derleyen,

toplayıcı, derleyici. 2.Dilenen, dilenci.

arekerdoğe *isd.* 1. Toplayan, derleyen, toplayıcı, derleyici. 2. Dilenen, dilenci.

arekewtene (arekotene) *f.* 1. Açılmayacak biçimde birbirine kenetlenmek. *Gozağe ho arekewtiyê* Düğmeleri iliklidir (açık değil). 2. Birbirine takılarak içiçe geçmek. 3. Birbirine takılarak hareket etmek. *Bêre ma dıreteni arekume şime* Gelin biz birkaç kişi birbirimize takılıp birlikte gidelim. *Cênc pêro kewtera are şiye* Gençler hepisi birbirine takılıp gitmişler. *Na gırafende kewtara are sona koti* Bu kalabalık birbirine takılmış nereye gidiyor? 4. (Ateş için) Tutuşmak, yanmaya başlamak.

arekewtis *isg.* 1. (Açılmamak için) İliklenme, birbirine takılma, kenetlenme. 2.Takılma. 3. Birbirine takılıp gitmek, hareket etme.

areser daene *f.* 1. Üstüste toplamak, derleyip toparlamak, toplu hale getirmek, biraraya vermek. *Areserde* Toparla. 2. İşin sonuna yaklaşmak. *Yine kare ho dora areser* Onlar işini derleyip toparlamışlar. *Tenê kar mare mı esto, dan areser yen* Biraz işim mişim var toparlayıp gelirim. 3. Toplayıp üstüste yığmak. *Coyin areserde* Harmanı topla yığın haline getir. *Sap areserde* Sapı üst üste yığ. 4. Onarmak, düzenlemek. *Puçe mı lone biye, mırê areserde* Çoraplarım delinmiş, bana onar (dikiver).

areser dais *isg.* 1.Derleyip toparlama, toplu hale getirme, üstüste verme, biraraya yığma. 2.İşin sonuna gelme, bitirme. 3.(dikiş için) sökük, yırtık yerleri onarma, dikilecek uçları, kenarları üstüste koyup dikme.

areser estaene *f.* Üstüste atmak, üstüste yığmak.

areser estais *isg.* Üstüste atma, üstüste yığma.

areser fiştaene *f.* 1. Su kaynaklarını kanallar yoluyla birbirine eklemek, birleştirmek, bir akış yolunda toplamak. *Uwe fiştêra areser* Küçücük suları birleştirmişler. *Uwe areser fiye* Suları birleştir. *Rau areser fiye* Yolları kavuştur. 2.Yapılmakta olan iki başlı yolu birbirine birleştirmek. 3. Sokak yollarını birbirine bağlamak. *Rayi têde fiştera areser* Yolların tümünü birbirine bağlamışlar.

areser fiştais *isg.* 1. Ayrı su kaynaklarını kanallar yoluyla birbirine ekleme, bir akış yolunda birleştirme. 2. Yolları birleştirme.

areser kerdene *f.* 1.Toplayıp üstüne eklemek, ilave etmek. *Şimolu areserke* Demetleri üstüste koy. 2. Ayrılmış, kopmuş bir şeyi yeniden birleştirmek, birbirine eklemek

areser kerdis *isg.* Toplayıp üstüne ekleme, ilave etme. 2.Ayrılmış, açılmış, kopmuş bir şeyi yeniden birbirine ekleme, birleştirme.

areser ontaene Üstüste çekmek, üstüste bindirmek.

areser ontais *isg.* Üstüste çekme, üstüste bindirme.

arev *ise.* 1. Arap yarımadasında yaşayan halk, bu halkın soyundan olan kimse. 2. Arap halkına özgü olan (şey). 3. Siyah ırktan olan kimse, arev, zenci. 4. Fotoğrafın tabedilmemişi, negatifi, arabı.

areve (I) *isd.* Arap halkına mensup kadın.

areve (II) *ise.* Motorlu, motorsuz tekerlekli her türlü kara taşıtı, araba.

areveci *ise.* Arabacı, araba yapan, satan veya kullanan kimse.

arevki *isg.* Arapça, arap dili. 2. Arap halkına özgü olan, arap uslubu.

areverde *zf.* 1.Yanyanda. 2. Eşit düzeyde.

areverde şiyaene *f.* 1.Yanyana gitmek. 2. Birbirlerini geçmeyecek şekilde eşit düzeyde, gitmek, yürümek.

areverde şiyais *isg.* Eşit düzeyde gitme, yanyana gitme.

arever estaene *f.* 1. Karşılıklı atışmak, tartışmak. 2. Önüne atmak, önüne katmak. 3. (Harman çevirme sırasında, dövenin önünden dışarıya saçılan sapları, dirgenle içeriye doğru tekrar dövenin önüne atmak)

arever estayis *isg.* 1. Karşılıklı atışma, tartışma. 2. Önüne atmak, önüne katma. 3. Harman çevirme sırasında, dövenin önünden dışarıya saçılan sapları, dirgenle içeriye doğru tekrar dövenin önüne atma.

arever kewtene *f.* 1. Birikmek, çoğalmak, birikmiş olmak. *Kar kewto arever* İş birikip çoğalmış. *Hekın kewto arever* Ekin çoğalmış, birikmiş. 2. Seçim adaylığında birbirinin önüne geçmek. *Sıma dı derezay zu partiyede kewte arever* Siz iki amcaoğlu bir partide birbirinizin önüne geçiyorsunuz.

arever kewtis *isg.* Birikme, birikmiş olma, çoğalma.

arever kewtoğ *ise.* Birikmiş olan, çoğalmış olan.

arever naene *f.* 1. Öne doğru sıra ile dizmek. *Taxturo areverne, têfiye* Tahtaları öne doğru diz, birbirlerine geçir. 2. *mec.* Gönülsüz iş yapmak. *Henke lıngune ho nanoro arever, tı vana bıne lıngude haki şikine* Öyle adımlarını yavaş atıyor ki, sanırsın ki ayaklarının altında yumurtalar kırılıyor. 3. Söz ve söylem sıralaması, şiir dizeleri. *Sayir çeku ve çeku jê neqıse nêro arever* Şair (şiirini) cümle cümle nakış gibi dizelemiş. 4. Duvar örerken. *Mêrık hustae ro nezerliyo kêmere ve kêmere nanero arever* Herif yaman ustadır, taş taş maharetle uydurup diziyor.

arever nais *isg.* 1. Öne doğru sıra ile dizme. 2. *mec.* gönülsüz iş yapma. 3.Söz ve söylem sıralaması, şiir dizeleri.

arever sanaene *f.* 1. Denk, eşit saymak. *Zu dinera kişiyo, zu dinera, hurdemena sane arever* Biri onlardan biri onlardan öldürülmüş, birbirine denk saymışlar. 2. Birbirine dayamak, yanyana dizmek.

arever sanais *isg.* 1. Denk, eşit sayma. 2. Birbirine dayama, yanyana dizme.

arevistan *ise.* Arabistan.

arevurnaene *f.* 1. Değiştirmek, değiş tokuş etmek. 2.Yerlerini değiştirmek. Çift sürme esnasında öküzlerin boyunduruk tarafını değiştirmek-sağdakini sola, soldakini sağ tarafa almak. *Gawu arevurne* Öküzleri yer değiştir. 3. Birbirleriyle sıra veya nöbet değiştirmek.

arevurnais *isg.* 1. Birbiriyle değişme. 2. Birbirleriyle yer değiştirme, taraf değiştirme. 3. Birbirleriyle sıra veya nöbet değiştirme.

areye *ise.* Değirmen. *Areye uwe* Su değirmeni. *Areye vayi* Yel değirmeni. *Aree qawa* Kahve değirmeni. *Areye dıngi* Bulgur değirmeni.

areyiz *ise.* Ariyan aşiretine mensup olan kimse.

areyize *isd.* Ariyan aşiretine mensup kadın.

arezu (areyizu) *isç.*(-i) 1. Dersim'de meskûn bulunan köklü bir aşiret, ariyanlar, arelliler. 2. Tarih öncesinde Hindistan ve İran'daki kavimlerin ortak atası sayılan Nuh'un torunu Ari, Arioz, Arü. 3. İran'dan geçerek Kuzey Hindistan'a yerleşen bir halk ve bu halkın soyundan olan kimse. 4. Bu halka özgü olan ari dili. 5. Hint-Avrupa dil ailesinden, Hint-İran grubuna verilen ad.

arıze *isd.* 1. Anlaşılması güç olan, bir

anlam verilemeyen, karışık mırıldama işi. *Qese fekê hode ğulğulneno, toa (towa) arıze nêbeno* Ağzında bir söz geveliyor, ne dediği anlaşılmıyor. 2. Radyo yayınına karışan parazit, uğultu. 3. Açıklanması gereken bir konuya açıklık getirmek.

arıze kerdene *f.* 1.Bir konuyla ilgili olarak gerekli bilgileri vermek, izah etmek. *A xevere mıre arrızeke* O haberi bana açıkla. 2. Bir sözün veya bir yazının ne anlatmak istediğini belirtmek, yorumlamak. 3. Açıkça söylemek, ifşa etmek, faş etmek.

arıze kerdis *isg.* Bir konuyu anlaşılabilir şekilde anlatma, izah etme.

arıze nêbiyaene *f.* 1. Açıklamamak. 2. iyice anlaşamamak, açıklığa kavuşmamak.

arıze nêbiyais *isg.* 1. Açıklamama. 2. iyice anlaşamama, açıklığa kavuşmama.

arjêle *ise.* Kışlık hayvan yemi olan ot, yaprak gibi alef için yapılan, yerden belli bir yükseklikte, her köşesinde uzun direk çıkıntıları bulunan dörtgen iskele. 2.Bu iskele üzerinde, direkler arasına düzgün sıralar halinde istif edilenen ot veya yaprak yığını.

ar kerdene *f.* Utanmak, ar etmek.

ar kerdis *isg.* Utanma, ar etme

arkerdoğ *ise.* Utanan, utanç duyan, utangaç.

arkerdoğe *isd.* Utanan, utanç duyan, utangaç.

aroj *zf.* 1. Geçen bir gün, o gün. *Aroj çede nebine* O gün evde değildim. 2. Geçenlerde. *Yê aroj emey şi* Onlar geçenlerde gelip gittiler. *Aroj rew* Evelki, geçen günler erkenden

aroze na roza *ünl.* 1. Ogün bugündür. 2. Sözkonusu olan o gün, bugündür.

arozera dıme *zf.* O günden sonra, o günün ardından.

arozerave na roze 1. *zf.* O günden bugüne kadar. 2. O günle bugün. 3. Karşılaştırma. O güne göre bu gün. *Arozerave na roze, na roze tenena rında* O güne göre, bu gün daha iyidir.

arre *isd.* Büyük baş çiftlik hayvanlarını yemlendirmek için, yerden biraz yüksekte, ağaçtan, taştan veya betondan yapılan ve içine yem konulan yemlik, kurna, yalak. *Ara gawu, ara ostor, ara naxırı.*

arsa *isd.* Ev yeri, arsa.

arsenik *ise. Fr. kim.* Atom sayısı 33, atom ağırlığı 74,91 ve yoğunluğu 5,7 olan, atmosfer basıncı altında 450°C'de süblimleşen, maden filizlerinde çok yaygın bulunan, metal görünümünde basit element, sıçan otu, zırnık. Kısaltması As.

arsız *s. ve ise.* 1.Utanması sıkılması olmayan, yılışık, yüzsüz (kimse). 2. Aç gözlü davranan (kimse). 3. *mec.* Kolayca üreyebilen (bitki).

arsızeni *ise.* Arsız olmak durumu, arsızlık.

arsızıye *isd.* Arsızlık, arsıza yakışacak davranış, utanmazlık.

ar-u edev *ise.ve s.* Namus, haya, utanma.

arza (arıza) *isd.* 1. Aksak, bozuk. *A rae arzalıya* O yol bozuktur. 2. Özelliği bozulmuş yüzey. 3. Girintili çıkıntılı olan yerler. *Yê koyi arzelîye* O dağlar tehlikelidir. *Yê koyi engebelîye, sıma uzade sone koti* O dağlar tehlikelidir, siz oradan nereye gidiyorasunuz? 4. Çelişkili. *Sıma ze arzali qeseykenê* Siz biraz çelişkili konuşuyorsunuz (dolambaçlı konuşuyorsunuz). 5. Pürüzlü, engebeler. *A rae arzelîya* O yol pürüzlerle dolu, tehlikelidir.

arza kerdene *f.* Bozulmak, aksamak, işlemez duruma gelmek.

arza kerdis *isg.* Bozulma, aksama, işlemez duruma gelme.

arzalı (**arızalı**) 1. Engebeli. 2. Aksayan, işlemeyen, bozulmuş.

arzu *ise.* 1. İstek, dilek. *Miki arzu kerd ree wo hetu ser bêrine* Ben de diledim bir kez o taraflara doğru geleyim. 2.Heves.

arzuhal *ise.*Hal, durum, vaziyet beyanı.

arzuhale *isd.* Dilekçe, istida.

arzuhalcı *ise.* Delekçeci.

arzu kerdene *f.* İstek duymak, özlemek, istemek.

arzu kerdis *isg.* İstek duyma, özleme, isteme.

asa *isd.* 1. Hz. Musa'nın elindeki değnek (asa). 2. Bazı din adamlarının elindeki değnek veya sopa. 3. Bazı ülkelerde, hükümdarların törenlerde ellerinde taşıdıkları bir tür ince çubuk.

asae *s.(e)* Görünür durumda, görünen.

asaene *f.* 1. Görünmek. *Aseno* Görünüyor (e).2. Görülür duruma gelmek, görülür olmak. 3. İzlenim uyandırmak. *A cıra asena* O (d) kendisine görünüyor.

asayis *isg.* Görüngü, görünme, görülür olma.

asansor *ise. Fr. aascenseur.* İnsanları veya yükleri bir yapının bir katından öteki veya yüksek yerlere çıkarıp indiren, elektrikle işler araç.

asarete *isd.* Aydınlatma mermisi.

asaret fişegiye isd. Aydınlatma mermisi. Esker amev ma serde, ma dere Laç'de dêne pêro, sewe zılemote biye, esker asaret fişeğiye estenê, dorme ma bienê je çıla Asker üstümüze gelmişti, Laç deresinde dövüşüyorduk, gece karanlıktı, asker aydınlatma mermisi atıyordu, etrafımız lamba gibi aydınlanıyordu. -Vatoğ:*Qemere Cıvlayili.*

asayie (asaiye) *isd.* Görünen, görülür olan.

asawoğ *ise.* Görünen, görülür olan.

asawoğe *ise.* Görünen, görülür olan

asayis (I) *isg.* 1. Görünme. 2. Görülür duruma gelme, görülür olma. 3. İzlenim uyandırma. *A cıra asena* O (d) kendisine görünüyor.

asayis (II) *isg Far. âsâyiş.* Bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu, düzenlilik, güvenlilik.

asla *zf. Ar. aşla.* Hiç bir zaman, hiç bir biçinmde.

aslen *zf. Ar. aşlen.* Kök veya soy bakımından, kök olarak

asere *ise.* Bir çeşit buğday türü, ekildiğinde en fazla uzanan buğday.

asıl *ise. Ar.aşl.*1. Bir şeyin kendisi, kopyası, takliti değil. 2. Kök, köken, kaynak. *Asle dine aravo* Onlar kökence araptır. *Asle dine hermeniyo* Onlar kökence ermenidir. 3.Gerçeklik, esas, hakikat. *Asle na xevere çino* Bu haberin gerçekle ilgisi yoktur. *Asle yê qeşi çino* O sözün temel kökeni yoktur. 4. Soy, nesep. *Asle dine kotra yeno* Onların kökeni nerden geliyor? *Asle dine bêlü niyo* Onların kökü (soyu) belli değil. 5. *s.* Gerçek. 6. *s.* Bir şeyin temelini oluşturan, ana. 7. *s.* Aranılan nitelikleri en çok kendinde toplamış olan. 8. *s.* ve *zf.* Başlıca, başta gelen, gerçek olarak.

asıl kêrdene *f.* Genellikle deri ve hamur için söylenir. *Çerme asıl kêrdene* Deriyi işlemek, kullanılır hale getirmek, tabaklamak. *Mir asıl kêrdene* Hamuru iyice yoğurmak, kıvamına getirmek.

asıl kerdis *isg.* Deri, hamur ve amorf şeyler için söylenir.

asılsız *s.(e)* Doğru olmayan, temelsiz, dayanaksız, köksüz.

asılsıze *s.(e)* Doğru olmayan, temelsiz, dayanaksız, köksüz.

asılzade *ise. ve s. Far. asilzâde* Asil soy oğlu, asil bir soydan gelme, hanedanlığa mensup bir aileden gelme.

asılzaden *isg.* Soyluluk.

asıq *ise.* 2. Hindistan'dan çıktıkları söylenen ve dünyanın çeşitli yerlerinde göçebe olarak yaşayan bir topluluk veya bu topluluktan olan kimse. 2. *mec.* Çok konuşan geveze. 3. *mec.* Yüz açıp her şeyi isteyen, bedavacı kimse.

asıqe *isd.* 1. Çingene (kadın). 2. s. Çok konuşan, kafa şişiren.

asıqeni *isg.* Çingenelik.

asıqeni kerdene *f.* 1. Çingenelik etmek, gezmek, dolaşmak. 2. *mec.* Çok konuşmak, kafa şişirmek.

asıqeni kerdis *isg.* 1.Çingenelik etme. 2. *mec* .Çok konuşmak. kafa şişirmek.

asıqeni kerdoğ *ise.* 1.Çingenelik yapan, yüzsüzlük eden. 2. *mec.* Çok konuşan, kafa şişiren.

asıqiye *isd.* 1. Çingenelik. 2. Gevezelik. *Jede asıqiye keno* Çok gevezelik yapıyor.

asır *ise. Ar. aşr.* 1.Yüzyıl. 2. Çağ.

asırlığ *isg.* Yüzyıllık.

asıt *ise. Fr. acide. kim.* Turnusölün mavi rengini kırmızıya çevirmek özelliğinde olan ve birleşimindeki hidrojenin yerine maden alarak tuz oluşturan hidrojenli bileşik, hamız, asit, alkol.

asıya *isd.* Asya kara kıtası.

asil *s. Ar. asil.* 1. Soylu. 2.Yüksek duygu ile yapılan. 3. Bir görevde temelli olan.

asistan *ise. Fr. assistant.* 1.Yardımcı. *Asistane doxtori* Doktor yardımcısı. *Asistane Profesör* Profesör yardımcısı. 2.Yüksek öğretimde öğretim üyeliğinin ilk basamağı.

asistaneni *isg.* Asistanlık.

asistane *isd.* Bayan asistan.

asme *ise.* 1.Yer yuvarlağının uydusu olan cisim, gezegen, kamer, ay. 2.Yılın 12 bölümünden her biri. 3. Eski inançlarda nur yüzlü kutsal tanrıça. Eskiden şamanizm ve zerdüşt dini inancına göre ay görüldüğünde genellikle kadınlar yüzünü aya çevirerek şöyle dua ederlerdi: "*Ya sureta oli, ma cemale to diyo, tı ki şere cemale Ana Fatma bivenê*" Ey tanrı yanağı (ay), biz nuryüzünü gördük, sen de gidip Fatma Ananın nuryüzünü göresin. *Asmera dime* Bir aydan sonra. *Asmera tipa* Bir aydan sonra. *Asme kunara pey* Ay sona erecek, sona yaklaşacak. *Asme kewtara pey* Ay sona ermiş. *Asme nêmiya* Ay yarımdır, hilal aydır. *Asme goneria* Ayın tam parlak dönemini ifade eder. *Asme gonerıza* Ay yüzü koyudur, koyulaşmıştır.

asme ceriyane *isd. ve s.* Ay tutulmak. *Asme cerina* Ay tutulacak.

asme ceriyais *isg.* Ay tutulması hali.

asmê pır poncesa Dolunay, mehtap. *Asme biya pir poncese* On beşindeki dolun ay oldu. asme yena guretaene Ay tutulacak.

asmen *ise.* 1. İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk, uzay, feza. 2. Kubbe gibi kapanan boşluk (semah). 3. Mavi gök yüzü *Rıye asmene kewi. Asmeno kewe* Deniz rengine çalan mavi gökyüzü. 4. Kendi kendine övünmek, kendini havalarda görmek, sanmak. *Ho asmene howtinera vêneno* Kendini yedi kat göklerde görüyor. *Ho rıye asmenra vêneno* Kendini gökyüzünde görüyor (Kendini yüksek görmek). 5. Gökyüzünün katlarından biri. *Asmene howtinerawo* Göğün yedinci katındadır (katındandır). 6. Kendi kendine övünmek. 7. Baca kemeri. *Asmenê lozınge.*

asmer *s.(e)* Esmer tenli kimse.

asmere *ise. Ar. esmer.* 1. Siyaha çalan buğday rengi. 2. *s.* ve *ise.* Teni ve saçları karaya çalan, koyu buğday

rengi olan (kimse), yağız. 3. *isd.* Kız çocuklara verilen ad.

asmılâsiyon *ise. Fr. assimilation.* 1. *biy.* Benzer hale getirme, kendine benzetme, kendine uydurma, özümleme. 2. *grm.* Benzeşme.

asmıle *ise.* Dönüşüm, aslını yitirme, özümlenme.

asmıle biyaene *f.* Dönüşünme uğramak, özümlenmek, aslını yitirmek.

asmıle biyais *isg.* Dönüşünme uğrama, özümlenme, aslını yitirme.

asmıle kerdene *f.* Aslını yok etmek, özümlemek, dönüşüme uğratmak.

asmıle kerdis *isg.* Aslını yok etme, özümleme, dönüşüme uğratm.

asmiyet *isg.* 1. Aylık. 2. Aidat, aylık düzenli ödenti.

asmiyet ci daene *f.* Aylık ödemek, aylığa bağlamak.

asmiyet ci dayis *isg.* Aylık ödeme, aylığını verme.

asm-u poncês *zf.* Bir buçuk ay kadar.

aspıji *isç.* Bitler.

aspıze *isd. zool.* Yarım kanatlılar alt takımına giren, insan ve memeli hayvanların vucudunda asalak olarak yaşayan böcek, kehle (pediculus). *jê Aspıze* Bit gibi. *Aspıze vaşi* Ot biti.

aspızın *s.(e)* Bitli.

aspızıne *s.(e)* Bitli.

astar *ise.* 1.Giysi, ayakkabı, çanta, perde gibi şeylerde, kumaşın veya derinin iç tarafına dikilen ince kat, bez, ipek. 2. Sıva veya boyadan önce vurulan kaba kat. 3.Yük hayvanlarının başına geçirilen yular (avsar).

astarın *s.(e)* 1.Astar geçirilmiş, astarlanmış, astarlı. 2. *mec.* Usturuplu, özlü, gerçek, geçerliliği olan söz, davranış. *Çiyo ke vano asle astare ho çino* Söylediği şeyin aslı astarı yok.

astare *ise.* 1. (Güneş ve ay dışında) Gökyüzünde görülen gök cisimlerinden her biri, yıldız.

astare desta sodıri *ise.* Şafak yıldızı, Venüs. *Astare sodıri* Sabah yıldızı.

astarede nêadaene *f.* 1.Yıldıza bakmak. 2. İnsanların yazgısını önceden görme uğraşı, münnecimlik, yıldız falcılığı, gelecek ve geçmişle ilgili yıldızına bakmak, falına bakmak.

astarede nêadais *isg.* 1.Yıldızına bakma. 2.Kişinin gelecek ve geçmişi ile ilgili yıldızına bakma, falına bakma.

astarê ho *vêsaene f.*1. Yıldızı parlamak, yıldızı yanmak. 2. Herkesçe sevilmek, talihli olmak.

astarê ho *vêsayis isg.*1. Yıldızı parlamak, yıldızı yanmak. 2. Herkesçe sevilmek, talihli olmak.

astarê ho melul biyaene *f.* Yıldızı sönük olmak, geleceği parlak olmamak.

astarê ho melul biyais *isg.* Yıldızı sönük olma, geleceği parlak olmama.

astarê horo cı vêsaene *f.* Birinden hoşlanmak, onu sevmek, yıldızı barışmak. *Astarê mıro dae vêseno* Yıldızım onu (d) seviyor.

astarê horo cı vêsais *isg.* Birinden hoşlanma, onu sevme, sevgi besleme hali.

astarê devışaenê *f.* Yıldızın gökyüzünde hızla yer değiştirmesi veya kopması hali. *Rıye asmen ra astarê vışade, haq bıçarnora xere* Gök yüzünde yıldız kaydı, tanrı hayra çevire. (Dersimlilerin inancında yıldızın kayması veya kopması hayra yorulmaz, uğursuzluk sayılır. Yıldızın kayması halinde, önemli veya ünlü bir devlet adamının ölmesi veya dünyada bir afetin olacağına delalet (habercisi) sayılır.

astare devışais *isg.* Gökyüzünde yıldızın kayması, kopması hali.

astarelog (astrolog) *ise. Fr. asrtologue.* Yıldız falıyla uğraşan kimse, münnecim.

astareloji (stroloji) *ise. Fr. astrologie.*

Yıldız falcılığı, münnecimlik.

astare ravışiyaene *f.* 1.Gökyüzünde yıldızların hızla yer değiştirmesi, yerinden kopmak. 2.Yıldızın kayması veya kopması halinde gökyüzünde çizdiği ışık izi.

astare ravışiyais *isg.* Gökyüzünde Yıldızın yerinden kopmayı, kayması hali.

astareyi *isç.* Yıldızlar.

aste *ise.* 1. Kemik. *Astê mêani* Bel kemiği, omurga kemiği. *Astê zendi* Dirsek kemiği. *Astê xımajig* Çene kemiği. *Astê zoni* Diz kemiği. *Astê peke (peyike)* Kaval kemiği. 2. Kemikten yapılan (şey). *Sano asteyin* Kemik tarak.. *Tezve asteyin* Kemikten yapılan tespih. 3. Küçümseme, horlama. *Tenê aste ey ver erze bıkoço* Onun (e) önüne biraz kemik at, kemirsin. *Hevê aste cıde bıkoço vındo* Biraz kemik ver kemirsin dursun. 4. *mec.* Hastalık yüzünden zayıflamak, zayıf düşmek. *Neweşiye ver goste ho şiyo, aste ho mende.* 5. Dövmek, kemiklerini kırmak. *Dopıro astey sıkıte* Vurup kemiklerini kırmışlar. *Astey kerde ğıvari* Kemiklerini unufak etmişler. *Asteyi kerde kırkoti* Kemiklerini parçalamışlar. *Asteyi kerde wele* Kemiklerin kül (tozlabuz) etmişler. *Astey sıkıte tê zere* Kemiklerini iç içe kırmışlar. 6. Birini tehdit etmek. *Amune astune to ken kırkot* Gelirsem kemiklerini parçalarım. 7. *hlk* Deyimi. *Aste bıskıne cıra qefçiliye voreno* Kemiklerini kırsan, içinden pislik yağar. 8. Kemikleşmek, sertleşmiş nesneler. *Na dar henke husko tı vana asto* Bu ağaç öyle kuru ki, sanırsın kemiktir.

aste çeç *s.(e)* Petak kemikli, kemikleri iyi gelişmemiş, sertleşmemiş.

asteğ (I) *ise.* 1. Bir işin yapılmasına karşı olan yasal veya yasa dışı engel, memnuiyet, yasak. 2. *s.* Yapılmaması istenmiş olan, memnu. 3. Aşk, hukuk, din, töre bakımından uygun görülmeyen, rededilen.

asteğ (II) *ise.* Bölge üzerinde uçakların geçme izninin özel olarak sınırlandırıldığı bölge yasağı. *Asteğ vi* Yasaktı, yasaklanmıştı.

asteğiye (asdeğiye) *isd.* Yasaklılık, yasaklama işi.

asteloji *ise.* Kemik bilimi.

asterenom (stronom) *ise. Fr. astronome.* Astronomi bilgini, gök bilimci.

aserenome (astrome) *isd.* Kadın astronomi bilgini, Gök bilimcisi kadın.

asteyin *s.(e)* Kemikli.

asteyine *s.(d)* Kemikli.

astık *ise.* Kemik, kemik parçası.

astıksız (bêastık) *s./e)* Kemiği olmayan, kemiksiz.

astır *ise.* Beyaz veya siyah keçi kılından yapılan çul.

astırenot ise. Fr. astronaute. <Yun. astron yıldız, nautes gemici. Uzay adamı.

astronote *isd.* Uzay kadını.

astor (ostor) *ise.* Erkek at.

astore (ostare) (mayıne) Dişi at, kısrak.

astronomi ise. Fr.astronomie < Yun. astron Yıldız, nomos yasa Gök bilimi, felekiyat.

astronomik *s. Fr. astronomique.* Gök bilimiyle ilgili olan.

aş (I) *ünl.* Birden bire ürkme, heycanlanma, telaşa kapılma, endişe duyma, acınma duygularını belirtir. *Aş, o nıka şivıngo (şilvango) sono* Eyvah, o şimdi saçaktan düşecek! *Aş, o nıka gıneno waro* Ay, o şimdi düşecek! *Aş, ey torje dave horo* Ay o baltayı kendine vurdu!

aş (II) *isd.* 1. Pişirilen ve hazırlanan yemek. 2. Bazı bölgelerde yemek pişirilen yer adı, mutfak.

aşçı *ise.* Yemek pişiren kimse, yemek

pişirme ustası.

aşe *ise. ve s.* Uçurum. *Aşê bi* Uçurumdu. *Uza aşewo* Orası uçurumdur. *O aşero şiyo* O uçurumdan gitmiş (düşmüş, uçmuş,yuvarlanmış). *A aşero peqa (pera)* O (d) uçurumdan aşağı uçmuş. *A aşero perra* O (d) uçurumdan aşağı yuvarlanmış. *İne o aşero esto* Onlar onu (e) uçurumdan atmışlar. *Ma o aşero kerd* Biz onu (e) uçurumdan aşağı attık, yuvarladık.

aşero estaene *f.* Uçurumdan atmak.

aşero estais *isg.* Uçurumdan aşağı atma.

aşero kerdene *f.* Uçuruma bırakmak, uçuruma itmek, uçurumdan aşağı etmek.

aşero kerdis *isg.* Uçuruma bırakma, uçuruma itme, uçurumdan aşağı etme.

aşi (tarpu) *ise.* 1.Organizmada belli bir takım hastalıklara karşı bağışıklık sağlamak için vücuda verilen ve o hastalığın mikrobuyla hazırlanmış eriyik. 2. Bu eriyiğin uygulanması. *Aşiye sureku* Çiçek aşısı. *Aşiye hariğe* Grip aşısı.

aşi biyaene *f.* Aşı olmak.

aşi biyais *isg.* Aşı olma.

aşi kerdene *f.* Aşı etmek. *Tarpu kerdene* Aşı yapmak.

aşi kerdis *isg.* Aşı yapma.

aşi kerdoğ *ise.* Aşı yapan.

aşi kerdoğe *isd.* Aşı yapan.

aşpoter *ise.* Yemek pişiren kimse, aşçı.

aşxane *ise.* 1. Aş evi. 2. Lokanta.

aşimen *s.(e)* Heyecanlı.

aşimene *s.*(d Heyecanlı.

aşimeniye *isd.* Heyecanlılık, heyecanlı olma durumu.

aşire *isd. Ar. aşîret.* Oymak, aşiret.

aşireteni *isg.* Aşiretçilik, oymakçılık.

aşıretiye *isd.* 1.Herhangi bir aşirete mensup olmak. 2.Aşiretlerden oluşan karma heyete verilen ad (Jüro heyeti). *Sıma têde aşiretçiye ame pêser camat kene* Siz hepiniz aşiretçisiniz, bir araya toplanmış, muhakeme yapıyorsunuz.

aşıri *isç.* Aşiretler, oymaklar. *Aşire Desimi* Dersim aşiretleri. *Aşire Zazau* Zazaların aşiretleri.

atağen *isg.* 1.Hafiyelik, muhpirlik, ajanlık. 2.Bir devlet veya kuruluşun gizli amaçları için çalışan kimsenin yaptığı iş.

atağen kerdaene *f.* 1. Muhbirlik yapmak, ihbarcılık yapmak.

atağen kerdis *isg.* 1.Muhbirlik yapma, hafiyelik yapma, ajanlık yapma. 2.Sendikal kurumlarda işveren lehine ajanlık yapma.

atağıye *isd.* 1. Muhbirlik, ihbarcılık, hafiyelik, ajanlık, topladığı özel bilgileri ilgililere ileten, ajan. 2. Devletle işbirliği yapan kimse.

atağıye kerdene *f.* Ajanlık yapmak, hafiyelik yapmak, polise bilgi vermek.

atağıye kerdis *isg.* Ajanlık yapmak, hafiyelik yapmak, polise bilgi vermek.

atef *s.(e)* Meyleden, lutf eden.

atef *s.(d)* Meyleden, lutf eden.

atês *ise. Far. ask.* (Patlayıcı silahlar için) Ateş, ateşleme.

atêsker *ise.* Ateşçi.

atês kerdene *f.* Ateş etmek, kurşun sıkmak.

atês kerdis *isg* Ateş etme.

atêstê *ise.* Poligon, atış alanı, ateşli talim yeri.

avâre (haware) *ise. Far.* İşsiz, güçsüz, başıboş, başıboşluk.

avanax *s.(e)* 1. Kolaylıkla kandırılabilen veya aldatılabilen kimse. 2. Akılsız, deli.

avantaj *ise. Fr. avantage.* Üstünlük sağlayan şey, yarar, kar.

avantajên *isg.* Avantajlılık, yararlı, elverişli durum.

a vatênede *zf.* 1. O söyleyişte, o konuş-

mada, o söylemde. 2.*mec.* O anda, bir anda, hemence, o esnada, aynı anda.

a vatênera dıme *zf.* O söylemden sonra, o söyleyişten sonra, o konuşmadan sonra.

a vatêne sera *zf.* O söylem üstüne, o görüş üstüne, o konuşma üstüne.

a vatêne sero *zf.* O söylem üzerine, o görüş üzerine, o konuşma üzerine.

a vatênera rave *zf* O söylemden evvel, o görüşten önce.

avaz *ise. Far.* Var gücüyle haykırmak, bağırmak.

aval *ise ve s.* 1 Aptal, sersem. 2. Sersemlik derecesine varan (kimse).

aval aval *zf. s.* Aptal aptal. *Çıko aval aval made nêadana* Nedir, aptal aptal bize bakıyorsun. *Çıko vıneta aval aval tey nêadana* Nedir, durmuş aptal aptal kendisine bakıyorsun.

avasu *isç.* Dersim'de bir aşiretin adı, Abbasanlar, Abbas aşireti.

avasız *ise.* Abbasan aşiretine mensup.

avasıze *isd.* Abbasan aşiretine mensup

avded *ise. Ar. avdet.* Dönüş, geri gelme, dönüş yaparak geri gelme. *Hete ma ser key avded kena* Bizim tarafa ne zaman teşrif edersin (gelirsin).

avded kerdene *f.* Gelmek, gelebilmek, buyurmak.

avded kerdis *isg.* Gelme, gelebilme, buyurma.

ave *zf.* 1. Zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen (son karşıtı). *Karo vıre* İlk iş. *Dersa vırene* İlk ders. *Tıfongo vırede* İlk ateşlenen tüfekte. 2. Herhangi bir şeyden önce olanı veya geleni. *Esqo vıre* İlk aşk, ilk sevda. *Zewezo vıre* İlk evlilik. *Tija vırene* İlk doğan güneş.

ave berdene *f.* 1. İleriye götürmek, ilerletmek. *Ave bere* İleri götür, öne götür. *Ave biya* İleri getir, öne getir. 2. Öne çıkartmak. *Ave bırame* İleri sür, öne sür. 3. Geliştirmek, gelişkin hale götürmek.

ave berdis *isg* 1. İleriye götürme, ilerletme. 2. Öne çıkarma. 3. Geliştirme, gelişkin hale götürme.

ave biyaene *f.* İlerde olmak, ilerlemek.

ave biyais *isg.* İlerde olma, ilerleme.

ave daene *f.* 1. İleriye vermek, ileriye sürmek. *Deste ho avede (ravede) lew pani* Elini uzat öpeyim. *Deste ho evede tore beyat keri* Elini ileri ver sana itaat edeyim (tapınayım, boyun eğeyim). 2. İleriye çıkarmak. *Avedime* İlerletelim, ileriye doğru götürelim, ileriye sürelim. ilerletelim. 3. Tekliflerini veya şartlarını ileri sürmek.

ave dais *isg.* 1. İleriye verme, ileriye sürme. 2.Tekliflerini veya şartlarını ileri sürme.

ave estaene *f.* 1. Bir şeyi öne doğru atmak, ileri fırlatmak. 2.Görülmekte olan bir mahkeme davasını duruşmasını ileriki bir tarihe ertelemek.

ave estais *isg.* 1.Bir şeyi öne doğru atma, fırlatma. 2.Herhangi bir davanın tarihini ileriki bir zamana erteleme.

aver *zf.* İlkin, başta, başlangıçta, önce, iptida.

aver ra *zf.* İlk çağda, geçmiş zamanda.

aver ra ve nıka *zf.* İlk çağdan beri, en eski zamanlardan çağımıza kadar ki zaman, dönem, çağ.

ave şiyaene *f.* 1.Önde titmek. *Ave so* Önce git, ileri git. 2. Önde ilerlemek. 3. İleri gitmek. 4. *mec.* Haddini aşmak, ileri gitmek.

ave şiyais *isg.* 1. Önde gitme. 2. Önde ilerleme. 3. İleri gitme, gereğinden öteye gitme. 4.*mec.* Haddini aşma, ileri gitme.

avrencık *ise.* Kuzu, oğlak gibi küçük hayvanların derilerinden yapılan, küçük tulum.

avrançı *ise.* 1. Değirmenci, değirmen

işleten. 2.Tahıl öğütme işi yapan (kimse).

avrançeni *ise.* Değirmencilik.

avrênc (I) *isd.* Çuval, tuluk vb. şeylerin ağzını dikmede veya bağlamada kullanılan kalın ip, çuvaldız ipi. 2. *s. mec.* Ağzı büyük, çirkin. *Na feke avrenc* Şu çuval ağızlı. *Ala feke avrencero seneno* Hele nasıl da çuval ağızlının biridir.

avrênc (II) *isd.* Çökelek, yağ, peynir kabı olarak kullanılan tuluklardan her biri, deri kap. *Avrence turaq* (*poste turaq*) Bir tulum çökelek. *Avrence ru* Bir tulum yağ. *Avrenca roni* Yağ tulumu.

avrênz *s.(e)* 1. Burnu havada, kibirli, hokkabaz. 2. Kendini bilmez kabadayı.

avtezık *is (e)* Su tabancası

avzênik *isg.* 1. Dere sularında, ıslanmamak nedeniyle karşıdan karşıya geçmek için sıra ile dizilmiş olan taşlar. 2. Çığ gelen yerlerde kaymadan yürüyebilmek için kazılan ayak basma yerleri, izleri. 3. Ağaca tırmanmak için oyulan ayak yerleri, kerte.

avzin (revze) *ise.* Kayış tokası, bel kemeri tokası.

awa nawa *zf. ve bağ.* 1. Odur budur, o zamandan bu yana. 2. O olaydan bu yana, olaydan beri. *Awa nawa têy qesey neken* Odur budur kendisiyle konuşmuyorum. *Awa nawa têy fekê ho tern nêken* O dur budur kendisine ağzımı esnetip hiç konuşmadım.

awake *bağ.* 1. "O (d)' dur ki", mademki öyledir". 2. "Sanıldığı gibi değil" manasında kullanılır. 3. *ünl.* Bir olgunun olağanüstülüğünü ve hayret belirtmekte kullanılır. *Awake aye (aee) kerde* Hele onun ettiği! *Awake ey kerde* Hele onun(e) ettiği! *Awa ke yine kerde* Hele onların ettiği! *Awake yine arde ma sare* Hele onların başımıza getirdiği! *Awake yine ve ma kerde* Hele onların bize yaptığı.

awake biye *zf.* 1.Olan olmuş (bu iş olduktan sonra ne yapılabilir!). *Awake biayiye biye topluma yakışanı* yap! 2. (Ah) O olan(lar). 3. Olduğu kadar, ne kadar varsa, var olduğunca. *Deste made awake biye awa* Elimizde olan oydu(d) (başka yoktu). 4.Gücü, kuvveti yettiği kadar. *Awake mıde biye abiye* Bende olan o kadardı. *Awake qafıkede esta awa* Kafasında olan (zekası) o kadardır. *Awake cıra yena awa* Kendi elinden gelebilen o kadardır.

awake biya biya *ünl.* Olan olmuş artık!

awr *ise.* 1. Memeli hayvanların gebelik hali. 2. *mec. s.* Çok göbekli erkeğe alay için söylenir.

awre *s.(d)* Gebe memeli hayvan. *Manga awre* Gebe inek. *Bıza awre* Gebe keçi.

awreni *isg.* (Memeli hayvanlar için) Gebelik, memeli hayvanlarda gebelik dönemi.

awrês (I) *ise.* zool. 1.Tavşan. 2. *mec. Gose her* Eşek kulaklı.

awrês (II) *ise.* Çığ.

awrêsek *ise.* Dersim'in Nazimiye ilçesine bağlı bir köy adı.

awriye *isd.* Memeli hayvan gebeliği, gebelik.

awrupa *isd.* Avrupa kıtası.

awrupalı *öz. ise.* 1. Avrupada yaşayan, avrupa halkından olan kimse. 2. *s.* Avrupa'lı olan, Avrupa'ya özgü olan.

awrupalıye *s.(d)* Avrupalı kadın.

ax *ünl.* 1. Pişmanlık, öfke, özlem, beğeni, sevgi, hayıflanma gibi duyguları anlatır. *Axve mırovo, mı se kerd* Ah bana, ben ne ettim. *Ax ree tıra mı dest kewtenê* Ah sen bir elime düşseydin! *Ax sebienê, ree a roze bêamenê* Ah ne olur, o gün bir gelseydi! *Axve mırovo, ey werd qede-*

na Ah başıma, o yedi bitirdi. *Ax lemınê, ove zuru nıka kowu (kou) rızneno* Vay bana, o yalanlarıyla şimdi dağları yıkacak! 2. Ağrı, acı duygusunu bildirir. *Axke mıre na roze amê*.Eyvah ki bana bu (kötü) gün geldi! *Axve mırovo, mıki na roze diye* Eyvah, ben de mi bu (kötü) günü görecektim!

axır *zf. Ve bağ.* Sonuç olarak, nihayet, en sonunda.

axırke *bağ.* Nihayet, sonunda, mutlaka, hiç değilse. *Axırke çiye docı* (hiç değilse) mutlaka bir şey vermiştir. *Axırke çiye danê cı* Mutlaka bir şey verecekler. *Axırke çiye esto* Mutlaka bir şey vardır. *Axır taê ca şime* Nihayet (velhasıl) bir yere kadar gittik (biraz gittik). *Axri qan kerd* Nihayet kandırıldı (ikna edildi).

axır zaman *zf. ve ise.* Son zaman. İslami inanışa göre, dünyada insanın kalmayacağı dönem, dünyanın sonu, sonucuna doğru, hayatın toptan bitimi.

axır pexamber *ise.* Son peygamber. *Pexambere axr-ı zamani.* Son peygamber, son zaman peygamberi, Hz. Muhammed Mustafa.

axke ax *ünl.* Umduğu gibi çıkmadığından dolayı üzüntüyü ve hayıflanmayı anlatır. Ah ki ah!

ax kerdene *f.* 1. Ah etmek. 2. İçini çekmek, acı ve üzüntü duymak. 3. Solunum yolları zarlarının rahatsızlığı sebebiyle ciğerlerdeki havayı birden bire, gürültülü bir biçimde dışarı vermek. *Ax kerdene, belğemde gon amene* Ah ettikçe balgamından kan geliyordu.

ax kerdis *isg.* 1.Bir şeyin acısını çekme, hasretini çekme. 2.Acısını ifade etme, içini çekme. 3. Solunum yolları zarlarının rahatsızlığı sebebiyle ciğerlerdeki havayı birden bire, gürültülü bir biçimde dışarı verme.

ax lemınê *ünl.* 1. Derin üzüntü, telaş, acı ve özlem duyuşu anlatır, ah feryat. 2. Aşırı yalan ve abartıyı alaya almakta ironik hayret belirtir. *Ax lemıne ove zuru merd* Ah felaket, o (e) yalanla öldü!

axmax *ise. ve s.* Aklını gerektiği gibi kullanmayan, aptal (erkek).

axmaxe *s(e)* Aklını gerektiği gibi kullanmayan, aptal (kadın).

axmaxeni *ise* Aptala yakışan nitelikte, aptalca, ahmahlık.

axmaxıye *isd.* Ahmaklık, aptallık.

axpin *ise.* Düzlük, sulak, verimli arazi parçası, tarla.

axrete *isd.* Dini inanışa göre, insanların öldükten sonra dirilip tanrıya hesap verecekleri öbür alem, öteki dünya. *Axretede* Öbir dünyada, ahirette.

axretlığ (axretiye) *ise. ve s.* 1. Ölünün defni için biriktirdiği kefen parası. 2. Öbir dünyalık, ahiretlik.

axretliye *isd.* 1. Ölümlü (d). 2. Ölüm diyarına, ahiret dünyasına mensup olan.

axri (axriye) *zf.* 1. Nihayet, sonunda. *Axri mı hore dı hire çımey bu vıraşt* Nihayet kendime iki üç göz ev yaptım. *Axri peydo qa bi* Nihayet sonunda ikna oldu. *Axri mı têne paç di pılesna pıro* Nihayet bir bez parçasını buldum, sardım. *Axri mı têne la di pêgıreda* Nihayet biraz ip buldum onunla bağladım. *Axri gınenora* (Yağış) Sonunda duracak, kesilecek (yağmayacak). 2.Mutlaka, muhakkak, kesinlikle. *Axri gıneno horo* (Daha toydur) Mutlaka kendine gelir, olgunlaşır. *Axri peyniyede zewejina* Sonunda mutlaka evlenecek(d). 3. Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünmek, maksat. 4. Hiç değilse, en azından. *Mı va son çe ağay axri dıre qurşi dano mı* Düşündüm, dedim

ağanın evine gidem, belki bana birkaç kuruş verir.

axsata *isd.* Alışveriş, değiş-dokuş, ticaret.

axsata kerdene *f.* Alışveriş etmek, alışveriş yapmak.

axsata kerdis *isg.* Alışveriş yapma.

axsataci *ise.* Alışveriş eden erkek.

axsataciye *isd.* Alışveriş eden kadın.

axşeni *ise.* 1. Aksilik, terslik, zıtlık, huysuzluk, inatçılık. 2. İşin yolunda gitmemesi durumu, uygunsuzluk.

axşeni biyaene *f.* Aksilik olmak, terslik olmak.

axşeni biyais *isg.* Aksilik olma, terslik olma.

axşi *s.(e)* 1. Aksi, çekilmez, huysuz, inatçı (erkek). 2. *ise.* Ters, zıt.

axşi şiayene *f.* 1. Aksi gitmek, tersini yapmak, inatlaşmak. 2. Kötü gitmek, ters gitmek.

axşi şiayis *isg.* 1. Aksi gitme, tersini yapma, inatlaşma. 2. (İşler için) Kötü gitme, ters gitmek.

axşeni kerdene *f.* Aksilik yapmak.

axşeni kerdis *isg.* Aksilik yapma.

axşiye *s.(d).* Aksi, huysuz, inatçı (kadın).

axu ceylan *isd.* 1. Ceylan, karaca. 2. *s.* Güzel ince, zarif.

axure *isd.* 1. Evcil, hayvanların barındıkları kapalı yer, hayvan damı. 2. *mec.* Temiz tutulmayan, dağınık, kötü haldeki ev. *Tıvanê axura, mendoro axure* Sanılır ki ahırdır, ahıra benziyor.

ax-u wax *ünl.* 1.Eyvah. 2.Acı, öfke, inleme, özlem, beddua duygularını ifade ederken kullanılır.

ax-u wax kerdene *f.* 1. Ah vah etmek, ah çekmek, hayıflanmak, dövünmek. 2. Pişman olmak, üzülmek. 3. İsyankar olmak, isyan etmek.

ax-u wax kerdis *isg.* 1. Ah vah etme, dövünme 2. Pişman olma. 3. İsyankar olma.

ax-u waxe hode biyaene *f.* Kendi acıları ile başbaşa olmak, kendi derdiyle başbaşa olmak. *Ax-u waxe hode bime* Kendi acılarımızla (ah vahımızla) başbaşaydık.

ax-u waxe hode biyais *isg.* 1.Kendi ah vahında olma. 2.Kendi derdi, acıları

ax-u zar *ise. ve s.* 1. Hasret, özlem, ölen evlat için veya çok sevilen birinin özlemiyle ah edip ağlamak. *Ezve ax-u zare to mendu* Senin ahın ve feryadınla kaldım. 2. Doğup büyüdüğü yeri özlemek, hasretini çekmek. *Ezve ax-u zare welate ho mendu* Yurdumun ahı ve efkarıyla kaldım. 3. Birine sevdalanmak, yanıp tutuşmak. *Ezve ax-u zare dae mendu* Onun (d) ahı feryadıyla kaldım (Onun özlemiyle yanıyorum).

ax-u zarê cı mendene *f.* 1.Memleket hasretini çekmek. 2. Çok sevdiği birisinin özlemini duymak. *Ezve ax-u zare to mendu* Senin ahu zarınla kaldım.

ax-u zare cı mendis *isg.* Hasretini çekme, özleme, birine sevdalanma. *Ax-u zare to mendu* Senin özlemin ve ahınla kaldım. *Ax-u zare tüne* Sana hasretim, sana meftunum.

ax-u zareni *ise.* Özlem, hasretlik.

ax-u zariye *isd.* Özlem, hasretlik.

aye (ae) *zm.(-i)* Birinci tekil şahıs, O (d). *Aye teverke* Onu (d) dışarı at (boşa).

aye bini *zm.* (-i) Üçüncü çoğul zamiri, ötekiler, diğerleri (onlar). *Ayebini sebene* Ötekileri ne olacak?

ayede *zf.* O anda, o sırada, o esnada

ayera *zm (-a, -dan.-la)* Üçüncü (dişil) tekil şahısa yönelik. *Ayera çiye nêvan* Ona (d) bir şey demem.

ayera dıme *bağ.* Ondan itibaren, daha sonra, bilahare.

ayera gore *zf.* 1.Ona (d) göre, bu görüşten yola çıkarak, onu hesaba katarak, onunla kıyaslayarak. 2.O

nedenle, ondan dolayı.*Aera gore mordem neşkino qese vazo* O nedenle insan bir söz diyemiyor.

ayera rave *zf.* 1.(Geçmiş olayı, olguyu hatırlatarak) ondan önce, ondan evvel. *Hadise hirısu heştinera rave, hadise Şıxsayid esto* Otuz sekiz olayından once, Şeyh Sait olayı var.

aye sero *zf.* 1. Onun üzerine, onun hakkında. *Yê amey mal berd, aye sero qawğa gınede* Onlar gelip davar götürdüler (gaspettiler), onun üzerine kavga tutuştu.2. Onun yüzünden, ondan dolayı. *Qawğa aye sero gınede* Kavga onun (d) yüzünden çıktı (alevlendi). 3. Onun üstünde. *Kamke tırt tırt, peyniyede ayê sero mend* Kim çaldıysa çaldı, sonunda onun (d) üstünde kaldı (onu hırsız saydılar).

ayete *isd. Ar. âyet.* 1. Kuran sürelerini oluşturan cümlelerden her biri. 2. Dinsel içerikli, ilahilerin her bir mısrası. *Pirem, ala mare dire ayetu vaze* Pirim hele bize birkaç deyiş söyle.

ayeti *isç.* 1. Ayetler. 2. Deyişler, ilahiler.

ayle *isd. Far.* 1. Aralarında evlilik ve kan bağına dayanan karı-koca, çocuklar, kardeşler topluluğu. 2. Aynı soydan gelen kimseler. *Ayle dine* Onların aileleri. *Aylê ma* Bizim ailelerimiz. *Ayla ho* Kendi ailesi. 3. Birlikte oturan ailenin tümü.

ayini cem *ise.* 1.Tarikat adamlarının toplandıkları yer. 2.Cem yeri, mescit.

ayv *ise.* 1.Toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış. *Ayve vêsaniye çino* Açlığın ayıbı yoktur. *Ayve yê qeşi çino* O sözün ayıbı yoktur. *Ayv beno* Ayıp olur. *Ayve uzay çino* Oranın ayıbı yoktur. *Ayv kena* Aybediyorsun. 2. Kusur, eksiklik. *Ayv yeno* Ayıp gelir. *Ayve ho bızone* Eksikliğini, kusurunu bil. *Ayve zumini danewe* Birbirlerinin aybını (kusurunu) saklıyorlar. 3.Utanç veren söz veya yakışıksız davranış. *Ayvero gırano* Ağır bir ayıptır. *Na ayvo gıra* Şu büyük ayıp. *Ayvero gırso* Büyük bir ayıptır. *Ayve dewlete* Devletin ayıbı. 4.Vucutta örtülü tutulması gereken yerler. *Ayve ho temine* Ayıp (yerini) ört.

ayv biyaene *f.* Ayıp olmak. *Ayv beno* Ayıp olur.

ayv biyais *isg.* Ayıp olma.

ayve ho têmıntaene *f.* 1.Ayıp yerlerini kapatmak, örtmek. 2.Utanç veren hareketlerden ve sözlerden dolayı, aybını kapatmaya çalışmak. *Rıswet daenera pê ayve ho nımeno tê* Rüşvet vermekle kendi ayıbını kapatıyor.

ayve ho têmıntayis *isg.* 1.Ayıp yerlerini kapatma, örtme. 2.Utanç veren söz ve davranışlarını kapatma, örtme.

ayv kerdene *f.* Ayıp etmek.

ayv kerdis *isg.* Ayıp etme.

az (I) *ise.* 1. Biyolojik özellikleri nesilden nesile değişmeyen kandaş birey, soy, ırk, kuşak, göbek. 2. Aynı atadan gelen kimselerin soy topluluğu. *Ma dewre aj ve aj tê hette qu nekerdo* Biz soydan soya yanyanda geçim yapmamışız. *Mara ki az esto, dineraki az esto* Bizim de soyumuz var, onların da soyu var.

az (II) *ise.* Sürgün, şıvga, budanmış yada aşılanmış ağaçlardan çıkan taze ışkınlardan, dallarda, filizlerden her biri.

aza *ise.* 1. Üye, 2. Uzvun çoğul. 3. Vucudun organları, parçaları. *Azaye ho* Kendi organları, vucudun her yeri, her yanı.

azad *ise. ve s.* 1.Özgür, serbest bırakılmış olan. 2. (Köle ve cariyeler için) Özgürlüğünü geri verme.

azad biyaene *f.* Serbest olmak, özgürlüğüne kavuşmak, özgürleşmek.

azad biyais *isg.* Serbest olma, özgür-

lüğüne kavuşma, özgürleşme.

azade *s.(e)* 1. Başıboş, erkin, serbest. 2. *zf.* Başıboş, erkin, serbest olarak gürültüden azade yaşamak.

azadeni *isg.* Özgürlük.

azadiya ho guretene *f.* Kendi özgürlüğünü almak, özgürlüğünü elde etmek.

azadiya ho guretis *isg.* Kendi özgürlüğünü alma, elde etme.

azadiye *isd.* 1.Özgürlük. 2. Serbest olma durumu.

azadiye wastaene *f.* Özgürlük istemek, talep etmek, arzulamak.

azadiye wastais *isg.* Özgürlük isteme, talep etme, arzulama.

azad kerdene *f.* Özgür kılmak, özgürleştirmek, özgürlüğünü vermek, serbest bırakmak.

azad kerdis *isg.* Özgür kılma, özgürleştirme, özgürlüğünü verme, serbest bırakma.

azamet *ise. Ar. azamet.* 1. Ululuk, büyüklük. 2. Gurur. 3. Görkem, heybet. *Azameto ke pêyeno* Öyle heybetle geliyor ki (Gelişindeki heybete bak)! 4. Debdebe. 5. Çalım, kurum, tekebbür.

azametli *s.(e)* 1.Gururlu. 2.Heybetli. 3.Çalımlı. 4. Debbeli.

azaveni *ise.* Üylelik, asillik.

azaviye *isd.* Bekarlık, bekarlık dönemi.

azayi *işç.* 1.Bir kurulun unsurları, üyeleri. 2.Bir bütünün uzuvları, organları, parçaları, ayrıntıları.

az cıra biyaene *f.* Kendisinden evlat olmak, soyunu sürdürecek evladı olmak, bulunmak.

az cıra biyais *isg.* Kendisinden evlat bulunma, soyunu sürdürecek çocukları olma, doğma.

az cıra çinebiayene *f.* 1. Evladı olmamak, çocuksuz, varissiz, kısır olmak.

az cıra çinebiayis *isg.* Evlatsız olma, kendisinden çocuk olmama.

az cıra nêxeleşiayene *f.* Kendi soyundan hiç kimse kurtulmamak, soy kırımına uğramak, soyundan kimse kalmamak.

az cıra nexeleşiyais *isg.* Soy kırımına uğrama, kendi soyundan kimse kurtulmama.

az daene *f.* Uç vermek, yeşermek, filiz vermek.

az dais *isg.* Uç verme, yeşerme, filiz verme.

aze 1. *s. ve isd.* Budanmış, budalı, ağaç. 2. *isd.* Filizlenmiş taze dallardan her biri.

aze aji *ise. ve zf.* Soyun soyu, evladın evladı, neslin nesli, soy sinsilesi.

azerbeycan *ise.* Azerbaycan.

azeri *ise. Far.* azer + *Ar* i. 1.Kafkas ve İran Azerbaycanı'nda yaşayan halk veya bu soydan olan kimse. 2. Bu halka özgü olan, bu halkla ilgili.

azeriye *isd.* 1.Azeri kadın. 2.Azerilik.

azerki *ise.* Azerice, azeri dili.

Azev s.(e) Bekar, evlenmemiş erkek

azêv (ozev) *s.(e)* Evlenmemiş, bekar (erkek). *Azevo* Evlenmemiş bekardır.

azêve *s.(d)* Evlenmemiş, bekar (kız). *Azeva* (ozeva) Evlenmemiş, bekardır.

azgılen (azgile) *ise.* Meşe gillerden, kerestesi sert va dayanıklı bir ağaç türü.

azgılere *isd.* Dersim'i Nazimiye (Qızılkilise) ilçesine bağlı bir köy adi

azğın *s.(e)* 1. Azmış olan. *Astor henke azğıno wayır tepıs nêkeno* At öyle azgın ki sahibi zaptedemiyor. 2. Anormal biçimde çoğalma, artma, yayılma, kudurma. *Bırr henke azğıno isu wertera nêsono* Orman öyle azgın ki (sık ki) insan içinden geçemiyor. 3. Kuvvet ve azametlilik. *Uwe usari azğına, isu tede nêvereno* İlkbahar suları azgındır, insana geçit vermez. 4. Cinsel isteği aşırı olan kimse.

azğıneni *ise.* Kudurganlık, azgınlıklık, saldırganlık.

azğınıye *isd.* Azgınlık, kudurganlık.
azır *ise.* Alarm, çağrı sireni, uyarı düdüğü.
azim *ise. Ar. azm.* Bir işte güçlükleri yenme kararı, gayret.
azimkar *s.(e)* Azimli, gayretli, kararlı (erkek).
azimkare *s.(d)* Azimli, gayretli, kararlı (kadın).
azimkareni *ise.* Azimkarlılık, azimlilik.
azimkariye *isd.* Azimkarlık, azimlilik.
aziz *ise. ve s. Ar. azîz.* 1. Sevgide üstün tutulan, muazzez. *Jê uwe azizve* Su gibi sevilesin, üstün tutulasın. 2. *ise.* Ermiş, eren.
azizane *zf.* 1. Aziz bir şekilde. 2. İzzet sahibi olarak. 3.Ermişlikle ilgili, üstün sevgiyle ilgili olarak.
az kerdene *f.* Kartlaşmış ağaçların yeni ve canlı dallar vermesini sağlamak için eski dallarını budamak, kesmek, filizlendirmek.
az kerdis *isg.* Budama işini yapma, yeni uç (filiz) verme durumuna getirme.
azlan *ise.* 1. Mukadderat, baht. 2. Evlilikkte ilahi hikmet, birbirlerine nasip düşme.
azlane deste haqi *zf.* 1.(Evliliklerde) Tanrı eliyle kız ve oğlanların alnına yazılmış evlenecekleri kimse yazgısı. 2. *mec.* Genellikle kaçınılmaz kötü talih, kötü evlilik.
azlan têrovetene *f. mec.* Gençlerin evlenmesi için arabuluculuk yapmak, gönülleri birleştirmek. *A rınd azlonu vezena têro* O (d) iyi çöpçatanlık yapıyor, evlilikleri iyi becerir, evlenmek isteyenlere iyi arabuluculuk yapar.
azlanu têrovetais *isg.* Evlenmek isteyenleri birbirlerine nasiplenmesini sağlama.
azlanu têrowetaoğ *ise.* Evlenmek isteyenlere gönülleri birleştirici kimse.
azlanu têrowetaoğe *isd.* Evlenmek isteyenlere gönülleri birleştirici kimse.
azmêlê *ise.* İddıa, karşı gelme, itiraz
azneber *ise.* Yüzücü, yüzme ustası, dalgıç (erkek).
aznebere *isd.* Yüzücü, yüzme ustası, dalgıç (kadın).
aznedar *ise.* Yüzücü, yüzme ustası, dalgıç (erkek).
aznedare *isd.* Yüzücü, yüzme ustası, dalgıç (kadın).
aznedareni *ise.* Yüzücülük, dalgıçlık.
aznedariye *isd.* Yüzücülük, dalgıçlık.
azney *isd.* Yüzme, sularda veya benzer ortamda el ve ayakları kullanarak üstte kalma, ilerleme.
azney kerdene *f.* 1.Kol, bacak, yüzgeç gibi organların özel hareketiyle su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek, durmak, yüzmek. *Mosey golde azney kene* Balıklar gölde yüzüyor. 2.Yüzme sporu yapmak. 3.Bir sıvının yüzeyinde batmadan durmak.
azney kerdis *isg.* Yüzme, suya dalma.
azur *ise.* Bir çeşit ağaç türü.
az-u wuz (az-u uz) *zf.* Nesil ve nesep olarak, evlat ve soy cinsinden.
az ve az *zf.* Kuşaktan kuşağa, soydan soya, babadan oğula sülale, sinsile.
azvel *ise.* Bir şeyin nitelik ve nicelik bakımından değeri olma durumu, önem.
azzot (azoot) *is. (e)* Eski Tophane tüfeklerini ateşlemeye yarar barut kabı

B-b

"B" harfinin Orhun abecesi de içinde olmak üzere birçok abecede ev (ce) kavramını belirten bir simgeden türemiş olduğu kabul edilir Fenike kökenli Yunan ve Latin abecelerindeki b'nin de ev (ce) anlamına gelen ve "b"ile başlayan bir sözcükten geldiği ileri sürülür. Latin abecesinin "b" harfi, M.Ö. III. yüzyılda kesin biçimini almıştır. Bugünkü Zaza abecesindeki "b" latin kökenlidir.

b, B 1.Zazaca alfabesinin ikinci harfidir. *Be* adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümlü çift dudak patlayıcısını gösterir. 2. müz. Nota işaretlerini harflerle gösterme yönteminde İngilizler *b* harfi ile "*si*"yi, Almanlar ise "*si bemol*"ü gösterirler.

b 1. *Kim.* Bor'un kısaltması (B). 2. *müz.* Basso kısaltması.

babağeni *isg.* Kahpelik, döneklik, ihanetlik.

babağıye *isd.* İhanet, hayinlik, ihanetlik, kahpelik, kahpece davranış.

babağıye sanaene *f.* İşi kahpeliğe vermek. *Babağıye sanê* Kahpeliğe verin, kalleşçe davranın.

babağıye sanais *isg.* İşi kahpeliğe verme.

babağıye kerdene *f.* Kahpelik yapmak, ihanetlik yapmak. *Babağıyeke* Döneklik yap, ihanetlik yap, kahpece davran. *Babağıye kenê* Kahpelik ediyorlar, döneklik ediyorlar.

babağıye kerdis *isg.* Kahpelik yapma, ihanetlik yapma.

babağıyera *zf.* Kahpelikle, döneklik ederek, şerefsizce.

babayit *ise. ve s.* Babayiğit. 1. Güçlü kuvvetli, 2. Mert korkusuz adam.

babayiteni *ise.* Babayiğitlik, babayiğitçe.

babin *ise.* Kontrol memuru.

bâç (pâz) ise. Far. bâç. tar. 1.Osmanlı İmparatorluğunda Gümrük Vergisi. 2. Zorla alınan para, haraç. 3. Rüşvet, kara para. "İsmayile Kali miliso, dewletera cıre pâz vejino. Sa Heyder vano Dursı lerze meke pâze dewleta tırki fincana ağuya ne sımina neki qedino" -Kılama Sevzinde.

bâc (pâz) guretaêne *f.* Devlet gümrük vergisi, haraç almak.

bâc guretane *f.* Vergi almak, haraç almak.

bâc guretis *isg.* Vergi alma, haraç alma.

bâce mı bide 1.Haracımı ver. 2. Genellikle dilencilerin istediği sadaka veya lokma.

bâc top kerdene *f.* Vergi, haraç toplamak.

bâc top kerdis *isg.* Vergi, haraç toplama.

bacalığ kerdene *f.* Pazarlık etmek.

bacalığ kerdis *isg.* Pazarlık ediş, pazarlık yapma.

bacalığ biyo Pazarlığı yapılmış, pazarlığı edilmiş.

bacanağ *ise.* Bacanak, karıları kardeş olan erkeklerden herbiri.

bacanağıye *isd.* Bacanaklık.

badana *isd. (lava, lavar, lêvsari)* Duvarları boyamak için kullanılan yanmış, sulandırılmış kireç.

baddo *zf.* Sonra, sonradan, birkaç saat sonra, sonraki zamanda. 2.Yoksa, aksi halde. *Baddo sirê ma nêkuno* Aksi halde sıra bize gelmez. *Baddo ca nêveneme* sonra yer bulamayız.

bade *ise. Far. ba:de.* Şarap, içki.

bademe *isd.* 1.Kabuklu meyvesi olan bir çeşit ağaç. 2.Bu ağacın yaş veya kuru yenilen meyvesi.

badena *zf.* Daha sonra, sonra, belirli bir zamanı takiben, birazdan. *Badena heni sero oreşime-ra* daha sonra çeşme başında dinleniriz. 2.Yoksa, aksi halde, o durumda. *Têne rew şime mılet zafo baddo niwet* (nêwet) *ma Nêkuna* Biraz erken gidelim aksi halde sıra bize gelmez.

badev *ise. ve s.* Aşırı dercede soğuk, fırtına. *Badevbi* Şiddetli soğuktu, fırtınaydı.

badeze *isd.* Bakla, fasulyegillerin bir çeşidi.

badros *ise.* (Ağaç vb, için) Aşı.

badros kerdene *f.* Aşılamak, aşı yapmak.

badros kerdais *isg.* Aşılama, aşı yapma.

bağ *ise.* 1. Üzüm bağı. 2.Meyve bahçesi. 3. Ayakkabı ipi. 4. bir veya birçok şeyi birbirine tutturan ara unsur, ip, sicim, şerit, tel gibi düğümlenebilir nesne.

bağ bağçe *dey.* Bağbahçe, üzüm ve meyve ağaçlarının birlikte bulunduğu yer.

bağçe *ise.* Meyve ağaçlarının bulunduğu ıslah edilmiş yer.

bağçivan *ise.* bağ ve bahçeye bakan kimse, ytiştiren kimse.

bağçivaneni *isd.* Bahçıvancılık, uğraşı meyve yetiştiricilik olan meslek.

bağdır (bahadır) *s.(e)* Babayiğit, cesur, savaşlarda üstünlük kazanan kimse.

bağ ronaene *f.* 1. Bağ kondurmak, fidan dikmek, oturtmak, bir sahaya bağ yapmak. 2. Bağbozumu, hasat zamanı üzümleri toplamak.

bağ ronais *isg.* 1. Bağ kondurma, fidan dikme, oturtma, bir sahaya bağ yapma. 2. Bağbozumu, hasat zamanı üzümleri toplama.

bağ ra'resnaene *f.* Bağ, bahçe yetiştirmek, meyve verir hale getirmek.

bağ ra'resnais *isg.* Bağ, bahçe yetiştirme, meyve verir hale getirme.

bağıre *isd. 1. coğ.* Dersim'de ünlü bir dağın adı. 2. *mit.* Bu dağda bulunan ziyaret.

bağıra zeng zerdiye *isd* Bağır dağında mitolojik kutsal kadını, huriyi betimleyen bir ad. Mavi gözlü sarışın *Bağır Ana* anlamına geliyor.

bajgu *isg.* Esneme, uyku veya sıkıntı hallerinde ağız ve nefes yollarının gerinerek nefes alıp bırakma hali.

bajgune ho têwdaene *f.* Çeneyi sıkıp oynatarak esnemek.

bajgune ho têwdais *is.g.* Esneme.

bak *ise.* 1. (Kendisi hakkında söz ederken, kısaltılmış hali) Baba. 2. Erkek ismi Bâki'nin kısaca söylenişi.

bako *ise.* Baki isimlerinin küçültme veya yakınlık ifade etme hali.

bakıl *ise.* 1. Baba, babacığım. 2. Alevilikte cem ayini yapılırken dede veya zakirin yakarmada hitab ettiği tanrı adı (tanrı baba). *Ezo feqir hewar kenu to bakıli* Ben fakir senden senden imdat istiyorum. *Ezo feqir bawer kenu to comerdi* Ben fakir sen cömerdi imdada çağırıyorum.

bakılem *hitap.* 1.Babacığım. 2.Birine babacığım diye hitap etmek, yüceltmek, saygı ifadesi *Bakıle hore vaji* Babama diyeim. *Babakılemı o qese henniyo* Benim babam o söz öyle değil.

bakurıke *isd.(l)* Tavuk kursağı.

bakurıka isd.(ll) boğazın ön kısmındaki Kıkardak çıkıntısı.

balas *ise.* 1. Birine çatmak, sataşmak,

tedirgin etmek. 2. İstemeden veya raslantı sonucu bir işe karışmak. 3. Bir kimseyi rahatsız edecek davranışta bulunmak, sarkıntılık etmek.

balase cı biyaene *f.* Birine sataşmak, bulaşmak, rahatsızlık etmek, sarkıntılık etmek.

balase cı biyais *isg.* 1.Birine Bulaşma, sataşma. 2.Birini rahatsız eden davranışta bulunma.

balase cı nêbiyaene *f.* Kendisine bulaşmamak, rahatsız etmemek, karışmamak, rahatsız edecek davranışlarda bulunmamak.

balase cı nêbiyais *isg. bks.* Bulaşmama, sataşmama, karışmama, rahatsız edici davranışta bulunmama.

balasiye *isd.* Bulaşıklık, huysuzluk.

balavanu *işç.* Balabanlar, Dersim'de bir aşiretin adı.

balavanız *ise.* Balaban aşiretine mensup erkek.

balavanıze *isd.* Balaban aşiretine mensup bayan.

balem *hitap.* Balım, tatlım, (canım, ciğerim, nazlı yavrum manasında). *Bale kama* Kimin balısın, kimin tatlısısın. *Bale mı* Balım, güzel yavrum. *Bale mıno rınd* Benim iyi balım, tatlım. *Bale mıno rınd hayde to biven* Tatlım haydi seni göreyim! *Bale mıno rındek* Benim güzel balım,güzelcik tatlım.

balığ *ise.* Bal arıları için yapılmış tek göz odadan oluşan arı damı, arı kovanlarının konulduğu kulübe.

balığıye *isd.* Ergenlik çağı, artık herşeye aklı eren genç.

balişna *is.d.* Yastık. 1.Yatarken baş altına konulan içi pamuk veya yünümsü yumuşak maddeyle doldurulmuş yatak malzemesi. 2.Ev yapımında duvardan duvara atılan ağaç kirişi altına dayanan ağaç direğin üstüne konulan ağaç başlık.

balişna kerarêne *isd.* İşlenmiş, nakışlı yastık.

baltağe *isd.* Batak kar. Yeni yağmış, yağmur yemiş veya güneşten erimeye yüz tutmuş yumuşak kar.

balone *isd. Fr.* 1.Isıtılmış hava veya havadan daha hafif gazlarla doldurulan, atmosferde yüzebilen(uçan) küresel araç. 2.Nefesle şişirilen kauçuktan yapılma çocuk oyuncağı.

baluge (I) *isd.* Tavuk götü.

baluge (II) *isd.* Daha çok ellerde ve yüzde çıkan sil.

balugi *işç.* Siller.

bandır *ise.* Alıştırma.

bandıra *isd.* 1.Hakimiyet, hükmetme egemenlik, erk, yönetimi elinde bulundurma. 2.Söz geçirme, üstünlük ve baskı kurma.

bandıra de *zf.* Egemenliğinde. *Bıne bandıra dinederime* onların yönetimi (baskısı) altındayız. *Bandıra de menday* Egemenlik, baskı altında kaldılar.

bandırader *ise.* Diktatör, egemenliği elinde toplayan kişi.

bandra hode *zf.* Kendi egemenliğinde. *Bıne bandıra hode bıxeleşime* Kendi egemenliğimiz altında kurtulalım.

bandıra sari *s. ve ise.* Yabancı egemenliği.

bandıre cı kerdaêne*f.*Alıştırmak,uydurmak *bandıre cıke* Alıştır, uydur.

bandıre cı kerdais *isg.* Alıştırma, uydurma

bandır kerdene *f.* Alıştırmak. *Bandır ke* Alıştır.

bandır kerdis *isg.* Alıştırma.

baneki *işç.* Barınaklar, gecekondular.

banok *ise.* 1. *zool.* Evcil, ehlileşmiş, insandan ürkmeyen. 2. *mec.* yakınlık, uysallık. *A çeneke çıxa banoka* O kız nasıl da tanışıkçı, sıcak. *O lazek çixa banoko* O oğlan ne kadar samimi,

yabancı saymazcıdır. 3. *mec.* Bş'ye alışık olmak. *A banoka nika yena* O (d) alışıktır şimdi gelir.

banokeni *ise.* 1. Evcillik, ehlilik. 2. İnsana alışık olma durumu.

banokiye *isd.* 1.Evcillik, ehlilik. 2. Alışkanlık, alışıklık, samimilik, yabancısamamazlık.

baqal *isç.* Bakkal; bakkal dükkanı.

baqala *isd.* Bakkaliye.

baqalci *ise.* Bakkal çalıştıran kimse.

baqaliye *isç.* Bakkal dükkanında satılan şeyler, bakkaliye.

baqaliyeci *ise.* Bakkaliye satan.

baqıl *ise. ve s.* Akıllı. 1. Gerçeği gören ve ona göre davranan. 2.(Alay yollu-ironi) Düşüncesiz, aptal. *Naki ho baqıl zonona.* Buda kendisini akıllı biliyor. 3. Düşünme, anlama ve kavrama gücü. 4. Davranışlarının yanlışlığını sezerek doğru yolu bulma yeteneği.

baqıl biyaene *f.* 1. Akıllı olmak. 2.Akıllanmak.

baqıl biyais *isg.* 1. Akıllı olma. 2. Akıllanma.

baqıleni *isg.* Akıllılık, akıllı olma durumu, uyanıklık. *Baqılo* Akıllı, akıllıdır.

baqi nêmendaêne *f.* 1. Baki kalmamak. *Baqi maneno* Baki kalır, kalıcı olur. 2. Fanilik, er veya geç bu dünyadan göçmek.

baqi nêmendais *isg.* 1.Baki kalmama. 2. Er veya geç bu dünyadan göçüp gitme.

baqiye *isd.* 1. Karşılığı sonradan ödenmek üzere deftere yazılan veresiye. *Baqiye mendiv* Versiye kalmıştı, ödenmemişti. *Baqiye bımano* Veresiye kalsın. 2. *mec.* Önemsenmeyen konuşma. *Baqiyê qesey keno* Versiye konuşuyor.

baqiyye *isd.* Kalan, kalıcı, artan, geriye kalan kalıntı. *Baqıya-ke menda* Kalan bakiye

baqi mendaêne *f.* Baki kalmak, kalıcı olmak.

baqi mendais *isg.* Baki kalış, kalıcı olma.

baqlava *isd.* Baklava tatlısı.

baqlavacı *ise.* Baklava yapan, baklava satan kimse.

bar *ise.* Yük, yüklük. 1. Bir yerden bir başka yere taşınan her şey. 2. Bir taşıyıcının kaldırabileceği ağırlık. 3. *mec.* Birinin üzerine almak zorunda kaldığı ağır görev. Borç yükü. *Ez bınê na bar'ra ranewırzen* Ben bu yükün altından kalkamam. *Na kar mı serro barêro qırano* Bu iş benim üzerimde ağır bir yüktür. 4. Tedirginlik veren şey, engel. 5. Kendi masrafını başkasına ödetmek, çektirmek. *Bare-ro gıra ma dardı'ro dine* onlara ağır bir yük bindirdik. 6. Aşırı derecede zengin olmak *Ey bare ho guret* O yükünü aldı (iyice zenginleşti). 7.Sorumluluk *mordeme dewlete bare ho gırano.* Devlet adamının yükü ağır olur.

bara horê *bağ. ve zf.* Kendi payıma veya Kendi payına, şahsım adına, bana sorarsanız/ ona sorarasanız... gibi ölçülü ve temkinli fikir beyan etmekte kullanılır.

barazın *s. ve ise.* İçi kin ve kötülük dolu kimse. *Barazune ho ra* Kininden dolayı, nefretinden dolayı. *Barazunne ho ver* Kininden, nefretinden ötürü.

barbar *ise.* 1.Uygarlaşmamış. 2.Kaba ve kırıcı davranış.

barbarên *ise.* Vahşilik, barbarlık.

barbariye *isd.* Barbarca, vahşilik durumu.

bar berdaêne *f.* Yük götürmek, yük taşımak.

bar berdais *isg.* Yük götürme, yük taşıma

barberi *ise.* Nakliye müessesi, taşıma kurumu.

bar biyae *isd.* 1.Yüklenmiş olan, yüklü kimse. 2. Ayak bağı olan.

bar biyaene *f.(nsz.)* 1.Yüklenmek, yük almak. 2.Yüklü olmak. 3. Birine yük olmak, ayak bağı olmak.

bar biyais *isg.* 1.Yük yüklenme, yüklenme. 2.Birine yük olma, ayak bağı olma.

barci *ise.* Hamal, yükçü.Ücretle yük taşıyan kimse.

bare (I) *isd.* pay, hisse. 1.Birden fazla kişi arasında bir bütünden bölüşülmüş kısım, kişilerin herbirine düşen bölüm. *Bara pile* Büyük pay. *Bara senıke* Payın küçüğü *Bara senkêke* Azıcık pay, küçücük pay. *En bara senkêke dave mı, bara jêdiye yine guretta* En küçük payı bana vermişler, payın fazlasını onlar almış. 2. *mat.* Bir niceliği başka bir niceliğe bölme, bölüm. *Bara deyi* Onun (e) payı.*Bara girse* Büyük pay. 3. *mat.* Kesirde tam sayın payda sayısına oranından çıkan sonuç, pay. (1/2 gibi).

bare (II) *isd.* Davar sürüsü, koyun sürüsü, ve sığır sürüsünün yazın çekilip istirahat ettiği yer, istirahatgah. *barê mali* Hayvan sürüsünün istirahat edildiği sağma alanı, sağma yeri, sağım grubu. *Barê bıjeku* İlkbaharda oğlaklar ve kuzular için yapılan kutlama bayramı.

bare (III) (balê) *bağ.* Hiç olmazsa, hiç değilse, o halde, öyleyse. *Bare eke hêno* Madem ki öyledir, madem öyleyse.*Bare tey bere* Öyleyse beraberinde, birlikte götür.

bare ***biyae*** *s.(e)* 1.Paylaşılmış olan. 2.Bölümlere ayrılmış olan.

bare biyaene *f.* 1.Kısımlara bölünmek, taksim olmak, (beşer, onar..) kollara ayrılmak. 2. Taksimatlara ayrılmak, bölüşülmek, paylaşılmak. *Bare bime* Dağıldık, kısımlara bölündük.

bare biyais *isg.* 1. Kısımlara bölünme, taksim olma, beşer onar gibi kollara ayrılma. 2.Taksimatlaştırma işi, bölüşülme, paylaşma.

bare cı daêne *f.* Paylaştırmak, herkese kendi payını vermek, payına düşeni vermek. *Bara deyi cıde ho sera cake* onun *(e)* payını ver, kendinden ayır. *Haqa herkeş cıde* herkesin payını ver.

bare cı dais *isg.* Pay verme işi. Hakkını verme, hisse verme. *Bara deyi cıde* onun payını ver. *Bara yine cıde* onların payını ver. *Haqa herkeşi cıde* herkesin hakkını ver.

bare kerdaene *f.* 1.Bölüşmek, paylaşmak, üleşmek. *Barêke* Paylaştır, böl, taksim et. *Barê keme* Paylaşalım, pay edelim, bölüşelim. *Bare kerdenedime* Paylaştıralım, bölüştürelim. 2. Katılmak, acısını paylaşmak. *Ez kedere to hode bareken ben* senin acını paylaşırım.

bare kerdais *isg.* Paylaşma, payetme, bölüşme, üleşme.. 2.Katılma, acısını paylaşma. barê bıra *s.(e)* Paydar, hisse sahibi.Ortaklıkta veya belli bir şeyde payı olan kimse, paydaş, ortak.

barê bıroğ *ise.* Paydaş, pay sahibi olan, hissedar, aynı ortaklığın elemanı.

barê cı biyaêne *f.* 1. Birine yük olmak. 2. Birine baskı uygulamak, taciz etmek.

barê cı biyais *isg.* 1.Birine yük olma. 2. Birine ağır baskı uygulama. 3. Sürekli taciz etme.

barê haqi *ise.* 1.Tanrı tarafından hoş karşılanmayan eylem günahı, Tanrıya hoş gelmeyen suçlama.

barê haqi poşt kerdene *f.* 1. Günaha girmek, günah işlemek, iftira etmek. 2.Tanrını cezasına uğrama, tanrının yükünü sırtlama.

barê haqi poşt kerdis *isg.* 1. Günaha

girme, günah işleme, iftira etme. 2.Tanrının cezasına uğramak, tanrının yükünü sırtlamak.

barê ho gırakerdene *f.* Yükünü ağırlaştırmak, ağır yük altına girmek.

barê ho gırakerdis *isg.* Yükünü ağırlaştırma, ağır yük altına girme.

barêndez *ise.* Yük boşaltma yeri.

bargıraniye *isd.* 1. Ağır iş üstlenmek, ağır yükümlülük. 2.Kadınların doğuma yakın gebelik aşaması.

bargıraniyede *zf.* 1.Doğum sancısı sırasında. 2. Gebe kadının doğurma günlerinin yaklaşma hali.

bargıraniyê ver kewtene *f* (Kadın için) Doğum sancısına tutulmak.

bargıraniyê ver kewtis *isg* (Kadın için) Doğum sancısına tutulma.

barıt *ise.* Barut *Ar. bârûd* <*Yun.* 1. Ateşli silahla bir merminin atılmasına veya herhangi bir aracın fırlatılmasına yarayan, patlayıcı, katı madde. 2. *mec.* Patlarcasına öfkelenmek. *Çevesaê tı vana barıte* Evi yanası sanırsın ki barutdur!

barıt xane *ise.* Barut yapılan veya saklanan yer (depo).

bari *s.(e)* 1.Kendi cinsinden olanlara göre dar ve uzun, ince. 2. Taneleri ufak, iri olmayan kum, ince kum. *Desteka bariye* İnce iplik. 3.Küçük ayrıntıları çok olan, aşırı özen gerektiren işler, ince iş. Akıl ve hamaratlık gerektiren işler. 4.*mec.* Düşünce duygu ve davranış bakımından insanın sevgi ve beyenisini kazanan, zarif. 5. *ses.* Tenor ses biçimi. *Vengo bari* ince ses. *Venge ho bariyo* sesi incedir, zariftir.

bari biyae *s.(e)* İncelmiş olan.

bire biyaene *f.* 1. İncelmek. 2 İnce olmak.

bire biyais *isg.* 1. İncelme. 2 İnce olma.

bari kerdene *f.* İnceltmek. *Barike* İncelt.

bari kerdis *isg.* İnceltme.

baris *s.(e)* Açık gözle görülen, belirgin.

bari-talla *ise.* 1.Tanrının varlığı. 2.Yaratan tanrının gücü.

bariye (I) *s.* 1.İnce, 2.İncesi, incecik.

bariye (II) *isd.* Küçük bir tas, bariya doy ayran tası, bariya sit süt tası.

bar kerdene *f.* 1.Bir ağırlığı bir başka yere taşımak için bir taşıyıcıya bindirmek, yüklemek. 2. *sos.* Bir yerden başka bir yere, bir memleketten başka bir memlekete veya bir evden başka bir eve göçmek, taşınmak, evi barkı alıp gitmek.

bar kerdis *isg.* 1.Bir ağırlığı bir başka yere taşımak için bir taşıyıcıya bindirme, yükleme. 2. *sos.* Bir yerden başka bir yere, bir memleketten başka bir memlekete veya bir evden başka bir eve göçme, taşınma, evi barkı alıp gitmek.

barkêk *s.(e)* İncecik.

bars *ise.* Oğul vermek. Yavru bal arılarının yeni bir küme kurmak için ana arı ile birlikte topluca kovandan çıkmaları, bir kısım arıların yeni bir yuva arayışı.

bas *ise.* 1.Bahis, iddia. 2. (Bir işi) Bitirme, sona erdirme, başarma. Kar bas kerdo İşi bitirmiş, başarmış.

basaroğ *ise.* Basiret. *Haqi basaroğe daye giredo* Tanrı onun (d) basiretini bağlamış. *Homay basarağe mı giredo* Tanrı benim basiretimi bağlamış.

basaroğe ho girediyae *s.(e)* Direnci, direyeti kırılmış olan.

basaroğe ho girediyaene *f.* Direyeti kırılmak, direnci kırılmak.

basaroğe ho girediyais *isg.* Direyeti kırılma, direnci kırılma.

basaroğe ho şikiyaene *f.* Direnci kırılmak, direyeti kırılmak.

basaroğe ho şikiyais *isg.* Direnci kırılma, direyeti kırılma.

basaroğiye *isd.* Basiretlilik. *Haqi basaroğe mı giredo, beseneken kar*

bıker. Tanrı basiretimi bağlamış, edemiyorum bir iş yapayım.

bas biyae *s.(e)* 1.Bitirilmiş olan, tamamlanmış olan. 2. Sözü edilmiş olan.

bas biyaene *f.* 1.Bitirilmek, başarılmak, sona erdirilmek. 2. Bahis konusu olmak, sözü edilmek.

bas biyais *isg.* 1.Bitirilme, başarılma, sona erdirilme. 2. Bahis konusu olma, sözü edilme.

bas kewtene *f.* Bahse girme, görüşünde veya iddiasında haklı çıkacak tarafa bir ödül verilmesini kabul eden sözlü anlaşma. *Bas kume* Bahse girelim! *Base kuyê* Bahse girin, iddıalaşın.

bas kewtis *isg.* Bahse girme.

basse *isd.* 1. Arazi paylaşımında büyük kardeşe çıkarılan pay. *Bassa mı kuya. Sıma basse deyrê nêveta.* 2. savaşta elde edilen ganimetten başkomutana ayrılan pay. 3. Bahis, iddialaşma. *Bassê bijeme* Bir iddıya girişelim, bahis tutalım.

bassa seri *isd.* Büyük pay, büyük bedel.

bastaca *nez.* Estağfrullah. Teşekkür edilen veya övülen bir kimsenin söylediği bir incelik, alçakgönüllülük sözü.

bastone *isd.* Baston, asa, yürürken dayanmak için genellikle yaşlıların kullandığı, ağaçtan veya diğer maddelerden yapılmış, tutma yeri yarım daire çubuk.

başinêra Bağırmaktan çatladım. *Hundeke mı venga cı da endi başinêra* O kadar kendilerine seslendim ki, artık çatladım, bayıldım.

başiyora 1. Şiddetli haykırmaktan çatlamış. 2. O kadar çok anlatıyor ki, o kadar çok konuşuyor ki, artık çatlayacak duruma gelmiş *(e).*

başiyênera Çatlayacaktı, bayılıyordu. *O lazek henke bervo endi başiyora* O oğlan öyle ağlamışki artık çatlamış.

başino-ra Bağırmaktan çatlayacak, çatlamak üzere.

başiyo *(e)* Çatlamış, bağırarak, çağırarak veya ağlayarak çatlamış.

baştıq *ise.*Pestil, üzüm, kaysı vb. gibi meyvelerin kaynatılmış şirelerinden kurutularak elde edilen tatlı.

batıl *ise.* 1.Doğru ve haklı olmayan. 2.Çürük, temelsiz. 3.Zahiri, gerçek olmayan. 4.Arandığı halde bulunmayan her neyse. *Batıl biyo şiyo* kayıplara karışmış gitmiş. *Pangêlle biyo şiyo* Kaybolmuş gitmiş. *Biyo kêmera bıne goli şiyo.* Gölün altındaki taş olmuş gitmiş.

batıl kerdene *f.* 1.Kaybettirmek. 2.Belirsiz hale getirmek, işler bir (maden) ocağı köreltmek, bir su kaynağını köreltmek, gözeyi kaybetmek.

batıl kerdis *isg.* 1.Kaybetme, kaybettirme, açığa çıkarmama. 2.Belirsiz hale getirme, işletilen bir ocağı köreltme, batırma, bir pınarı batırma, kaynağını köreltme.

batın (botın) *ise.* 1.Görünürdeki olayların ardında gizli gerçeklerin bulunduğunu kabul eden tarikatların adı. 2.Kayıptan haber veren din adamı.

batında *zf.* (hayalde, rüyada) batınında, gıyabında, kaybında.

batıne hode *zf.* 1.Kendi batınında. 2.*mec* yolu ile bir takım anlamlar vererek başka türlü yorumlayan veya anlayan din adamı, ruhani.

batıne hode diyaene *f.* Batınında görmek.

batıne hode diyais *isg.* Batınında görme.

bavok *ise.* 1.Emanet. *Bavokê hune* Kendimi koruyorum, kendime dikkat ediyorum. 2. Güven ve itimat. 3. Koruma ve himaye. 4. İtibar

bavokê cı biyaene *f.* Emanet edilme, kendisi güvenilecek kadar olma.

bavokê cı biyais *isg.* Emanet edilme kendisi güvenilecek kadar olmama.

bavokê cı kerdene *f.* Bir şeyi birine

emanet bırakmak, teslim etmek. *Bavokê cıke* Himayesine teslim et, emanet et. *Bavokê duzgino* Düzgün Baba'ya emanettir. *Bavokê harde dewreşke* Kutsal yere emanet et, kutsal yere teslim et.*Bavokê kureşşo*Kureş babaya emanettir. *Bavokê xızir* Hızır'a emanettir. *Bavokê Haqo* Allaha emanettir. *Bavokê sımawo* Sizlere teslimdir, size emanettir. *Ez laze ho bavokê dey neken.* Ben oğlumu ona emanet etmem. *Bavokê tobi* Sana emanetti, sana teslimdi. *Bavokê tüyo* Sana emenettir, senin güven ve itimatına teslimdir, senin himayendedir. *Bavokê haqi kerdo deyra dımaki bavo-kê to kerdo* Evela tanrıya sonra da sana emanettir.

bavokê cı kerdais *isg.* Bir şeyi birine veya birilerine emanet etme, himayesine bırakma hali.

bavokê cı nêkerdene *f.* emanet edilecek bir şeyi güvenilmez bir kimseye teslim etmemek, himayesine vermemek.güvenmemek, itimat ve itibar etmemek. *Bavokê cı nêkeme* Kendisine teslim edemeyiz.*Ez male ho bavokê yê domonu neken* Ben davarımı o çocuklara emanet edemem. *Bavokê ho dey miya* Ona güven getirme (güvenme), itibar etme, inanma. *Bavokê hove dine miya* Onlara itimat getirme (etme), onlara güvenme, inanma. *Bavokê mıve dine nino* Onlara güvenim gelmez, onlara itimat edemem.

bavokê cı nêkerdis. *isg.* 1.Teslim etmeme, himayesine emanet bırakmama. 2. Güven ve itimat etmeme. *Ez namuse ho bavokê dey neken* Ben namusumu ona emanet edemem. *Bavokê mıve dine nino* Onlara güvenim gelmez.

bavokê cı nêmendaene *f.* Bir emanetin hakkında gelememek. *Bavokê cı nêmaneno (e)* Kendisine teslim edilemez, emanet bırakılamaz; bu güven ve itimata haiz değil. *O hona domono tawo bavokê deyi nêmaneneno* O daha çocuktur, kendisine bir şey emanet edilemez. *O hona nêzonawoğo, hewl-xıravbavokê deyi nêmaneno* O daha bilinçsizdir, iyisi-kötüsü ona emanet kalamaz.

bavokê cı nêmendais *isg.* Kendisine emanet bırakılmama. *O hona verpeyê ho nêzono cê bavokê deyi nêmaneno.* O daha önünü-ardını bilmiyor, ev ona emanet edilemez.

bavokê cı vınetaene *f.* Himaye bırakılan emanete dikkat durmak, özenle korumak, güven altında tutmak, sahip çıkmak. *Bavokê ho vınde* Kendini koru, kendini kolla, kendine dikkat et.*Na bone mı bavo- kê tüye* Bu evlerim sana emanettir.

bavokê cı vınetais *isg.* Himaye bırakılan emanete dikkat durma, özenle koruma, güven altında tutma, sahip çıkma.

bavokêni *isg.* 1. Himayecilik, güvenceye alma. 2. İtibar ve günevli durum.

bavokiye *isd.* 1.Emanet hali. 2.İtimat ve güven hali. 3.İtibar etme durumu.

bavo zude (jude) *zf.* Bir rivayette, bir söylenceye göre. *Bavo zura gore* Bir rivayete göre. *Bavê diyênede* İkinci rivayette.

bav-u kalla Babamızdan geçmiş. Atalarımıza kadar veya geçmiş atalarımızdan babamızın çağına kadar.

bawer (I) *ise.* 1.itimat, güven. 2.inanıp inanmamak. 3. güvenip güvenmemek *Bawere mı ve dey yeno* ona güveniyorum, ona güvenebilirim *Bawere mıve dey nino* ona güvenim gelmiyor, ona güvenemiyorum.

bawer (II) ise. İnanan inanmiş olan. Mı bawer kerdo to Duzgını, mı bawer

kerdo to kalmeme sıri, mı bawer kerdo to comerdi, bawerê mıve ye comerdi yeno.

bawo *ünl.(hitap)* Baba!

bawo gori *ünl. (hitap)* Babası kurban.

bawo bawo *ünl.* Hayret bildirir, Baba baba.

bawole *isd.* Bavul.

bawolci *ise.* Bavulcu.

bawuske *isd.* Uykusuzluk, yorgunluk, cansıkıntısı sonucu ağızı genişçe açarak soluk alıp-verme, esneme.

bawuska ho we ardaêne *f.* esnemek, geğirmek. *Bawuska ho ano we* geğiriyor, esniyor, esnemesini yapıyor. *Bawuska ho onceno we* Esnemesini çekiyor, geğirtisini çekiyor.

bawuska ho we ardais *isg.* esneme, geğirme işi.

baxır (paxır) *ise.* 1.Eski çağlardan beri hertürlü işte kullanılagelen rengi kızıl, yoğunluğu 8-95 olan 1084C°'ye doğru eriyen doğada serbest veya birleşik halde bulunan bir element. Simgesi Cu. 2.Bakırdan kap. 3.Bakırdan yapılmış bakır kap.

baxır (paxır)cı *ise.* Bakır işleyen ve satan kimse.

baxriye *ise.* Bir devletin deniz güçlerinin ve kuruluşlarının bütünü.

baxriyeci *ise.* Denizci.

bayır *ise. coğ.* 1.Çorak, bitkisiz alan, küçük yokuş, dik arazi.

baytar *ise.* Hayvan sağlığıyla ilgili hekim, hayvan sağaltmanı.

baytarêni *isg.* Baytarlık.

baytariye *isg.* Baytarlık mesleği.

bazalığ *ise.* 1. Alışveriş işinde kendisi için en uygun fiyatı kabul ettirmek amacıyla alıcı ile satıcı arasında yapılan görüşme. 2. Bir konuda anlaşmak için görüşme yapmak.

bazalığçi *ise.* 1. Pazarlıkçı, pazarlık eden. 2. *mec.* İçten hesaplı.

bazalığeni *isg.* Mal satacak uygun piyasa bulmak.

bazalığıye *isd.* Pazarlık, pazarlama.

bazalığ kerdene *f.* Pazarlık yapmak.

bazalığ kerdis *isg.* Pazarlık yapma.

bazarcı *ise. eko.* 1. Belirli günlerde kurulan pazarlarda satıcılık yapan. 2. Mal piyasasında mal pazarlayan kime.

bazar *ise.* 1.zmn. haftanın son günü. 2. Satıcıların belirli zamanlarda topluca mallarını satışa sundukları geçici yer. 3. Mal piyasası, alışveriş alanı.

bazeçi (bâzêçi) *isg.* Oyuncak, oyuncaklar.

bazgur *ise.*1.Birine diklenmek, yakasından tutarak sarsmak. 2.Keçi, koyun, geyik gibi hayvanların ön ayaklarıyla ağaca tırmanma vaziyeti alıp yemek için ağaç yapraklarına yaptığı hamle vaziyeti, ağaç dallarından otlanma pozisyonu. *Bıze bazgurê leyê dana* keçi fidana hamle yapıyor. 3. Köpek, kedi gibi hayvanların ön ayaklarını kaldırarak insanın göğsüne atılması durumu. *Kutık bazguro mı dano* Köpek bana tırmanıyor. *Pısınge bazguro ison dana* kedi insana tırmanır.

bazgure cı daene *f.* Bir ögeye tırmanmak, tırmanma pozisyonu almak.

bazgure cı dais *isg.* bş. Tırmanma hali.

bazı *ise.* kolun omuz ile dirsek arasındaki şişkince kas kitlesi.

bazık *ise.* 1.Gömleğin yakası 2.Gömlek kolarının düğme veya manşet takılı kolalı bölümü. bedel *ise.* 1.Değer, fiyat, kıymet.2.Bir şeyin yerini tutabilen karşılık. Bedelli askerlik. Kiralık katile ödenen para. Kan davalarında maktülün yakınlarına ödenen karşılık. 3. Eşit, denk. *Bedele deyi* Onun değeri, karşılığı, onun seviyesi, onun muhatabı. *Bedele dine* Onların bedeli onların karşılığı. 4. Seviyesi düşük birinin seviyesine inmek. *Bedele cayil cıyil meve* cahil

cühülün seviyesine inme!

bedel cı daene *f.* Bir şeyin karşılığını ödemek, değerini vermek.

bedel cı dais *isg.* Bir şeyin karşılığını ödeme, değerini verme.

bedele cı biyaene *f.* Birine muhatap olmak, bulaşmak.

bedele cı biyais *isg.* Birine muhatap olmak, bulaşmak.

bedele cı nêbiyaene *f.* Birine muhatap olmamak, seviyesine inmemek, *Bedele deyi meve, o bomo* Onun seviyesine inme, o delidir.

bedele cı nebiyais *isg.* Muhatap olmama, seviyesine inmeme. *Bedele dine meve* Onlara uyma. *Pagısaye dine menise* Onların tahtarevanına binme. *Ververe dine meve* (onlara muhatap olma) kendini onların yanına koyma.

bedeliye *isd.* Bedel olarak ödenen şeyler.

bedel kewtene *f.* Seviyesi düşük kimseye muhatap olmak, seviyesine inmek.

bedel kewtis *isg.* Seviyesi düşük kimseye muhatap olma, seviyesine inme.

bedelsız *s.(e)* Karşılığı olmayan, karşılıksız.

beden *ise.* 1.Canlı varlıkların maddi bölümü, vücut. 2. Vücudun baş, kol ve bacak dışında kalan bölümü, gövde. 3.Kale duvarı.

bedenen *zf.* 1. Bedeniyle, gövdesiyle, fiziki varlığı ile. 2. Vücut olarak, bedenen.

bedeva *s. ve zf. Far. bâd-ı heva.* Karşılıksız, parasız, emeksiz, bedelsiz.

bedevacı *s.(e)* Bir şeyi beleşten sağlamaya çalışan kişi.

bedevan *s.(e)* Dev gibi, kocaman, büyükçe.

bedevi *s. ve ise Ar. bedevi.* 1. *s.* Çölde, çadırda yaşayan göçebe. 2.*ise.* Böyle bir hayat sürdüren kimse. 3. *ise.* Bedevilik tarikatından olan devriş.

bedi *s.(e)* 1.Kötü, kötülük. 2.Kinci, kin güden, düşmanlık güden.

bedrês (men-engel) *ise.* Bir şeyin yapılmasına karşı olan, yasal veya yasa dışı yasak, yasaklama.

bedrês kerdene *f.* Yasaklamak, men etmek.

bedrês kerdis *isg.* Yasaklama, men etme.

bedu *isç.* Çöl, çölde yaşayan.

bedune *isd.* İzin.

beê *isd.* 1.Kapora, avans, bir iş için peşin ödenen para. 2.Güve böceği.

beê cı daene *f.* Avans vermek. *Beê cı denê* Avans verseydin.

beê cı dais *isg.* Önceden avans verme.

befên *f.* Dokumak, örmek

befi *ise.* Dokuma tezgâhı.

beftê *s.(e)* 1.Örgülü. 2.Örtülü.

beg *ise.* Bey. 1.Günümüzde erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. 2.Erkek özel adları yerine kullanılır. 3. Eş, koca. 4. *esk.* Zengin, ileri gelen kimse. 5. İskambil kağıdında birli. 6. *tar.* Boy gibi küçük bir toplumun veya küçük bir devletin başkanı. 7. *tar.* Komutan.

began *s.(e)* Geniş, genişçe. *Begano* Geniştir, genişçedir (e).

beganêni *isg.* Genişlilik

beganiye *isd.* Genişlik, genişleme.

begeni *isg.* Beylik, beğ gibi.

begiye *isd.* Beylik mevkii.

begleri *isç.* Beğler.

bela *ise. Ar. Belâ.* 1.İçinden çıkılması güç, sakıncalı durum. 2.Büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay veya kimse. 3.Hak edilen ceza. 4.(İstenmedik bir davranışa zorlayan) etki.

belalı *s.(e)* Sıkıntı ve eziyet veren şey, kimse, olay.

bel biyaene *f.* Bölünmek, bölük pörçük olmak, kısımlara ayrılmak. *Mal tel bel biyo her juye hore şiya* davar darmadağan olmuş her biri kendine kitmiş.

bel biyais *isg.* Bölünme. parçalanma,

kısımlara ayrılma, bölükler halinde dağılma.

bele cı kerdene *f.* bş'den fışkırtmak. *Hortumra awe bele cı kerde* hortumdan su fışkırttı. Veya bş'e fışkırtmak. *Mij bele cı kerde* idrarını (ona) doğru fışkırttı.

bele cı kerdis *isg.* bş'den fışkırtma.

belek *ise.* 1. Alacalı, benekli, tekdüze renklerin arasına serpili değişik renk alanı parçaları. 2.Orman içinde görünen irili ufaklı çıplak, ağaçsız alanların herbirine verilen ad.

belekın *s.(e)* Alacalı, benekli.

belek vore *ise.* 1.İlkbaharda karların erimesiyle karın altından çıkan siyah kara parçaları görünüşü. 2.Anakara üzerinde henüz erimemiş belirli büyüklerde kar düzlemleri, kara üzerindeki kar benekleri.

beleqet *ise.* 1.İyi konuşma, sözle inandırma yeteneği. 2.Söz sanatlarını inceleyen bilim dalı, retorik. 3. *ed.* Konuyu bütün yönleriyle kavrayarak, hiç bir yanlış ve eksik anlayışa yer bırakmayan, yorum gerektirmeyen, yapmacıktan uzak, düzgün anlatma sanatı. 4.*mec.* Bir şeyde gizli olan derin anlam.

beles *s. Ar. beleş. argo.* Karşılıksız, emeksiz, parasız elde edilen şey.

belesçi *s.* Beleşçi, avantacı, lüpçü, bedevacı. *Belesçiyero* Beleşçinin tekidir.

belêda (belleda) *isd. Ar. Belediyye.* İl, ilçe, bucak gibi yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su ve esnafın denetlenmesi gibi kamu hizmetlerine bakan, üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt.

belêdaci *ise.* Belediye işleri görevlisi, belediyeci.

belğem *ise.* Solunum organlarının salgıladığı ağızdan atılan sümüksü madde.

belık *ise.* 1.Ağız boşluğunda yer alan tatmaya ve konuşmaya yarayan küçük bir organ. Sesleri boğumlamaya yarayan hareketli organ, dar boğaz.Boğaz, nefes borusu. 2.Eski köy evlerinde emniyeti için bacanın içine konulan demir veya taş mazgal. *Belike lozınge (lozıne)* Baca mazgalı.

belit (yaki bêlêt) *s.(e)* Ahmak, aptal

beliyyet (veliyet) *isç.* 1.Belirlemek, belirli duruma getirmek, belirli kılmak, tayin etmek. 2.Yeni bir kavramı, özünü oluşturan öğeleri açıklayarak tanımlamak, sınırlamak.

bel kerdene *f.* Fışkırmak. Gaz veya sıvı şeylerin basınç etkisiyle fışkırması.

bel kerdis *isg.* Fışkırma.

belle *isd.* 1. Koyun, keçi gibi hayvanların kulakların üstünde siyah beyaz ve kahve rengi karışımı küçük küçük benekler. *Bıza mawa gosse belle* kulağı benekli keçimiz.

bel qısto *zf.* Mahsuz, yalancıktan

bel qıstıko Yalancılıktan, bilerek aldatmak veya inandırmaya çalıştırmak.

ben *isd.* Çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkte leke veya kabartı. 2.En çok üzümde görülen olgunlaşma belirtisi. 3.*hlk.* Saçta, sakalda beliren beyazlık.

bend *ise.* 1.Hafif yamaç, veya tümsek. 2.Su birkintisinin önündeki set, engel. 3. İtaat, bağlılık, tabi olmak. 4.Bağlama işinde kullanılan ip. 5.Kanun maddesinin alt fıkraları (bölümleri). 6.Kitaplarda kendi içinde bütünlük oluşturan bölüm.

bende *s. ise.* Tabi *(e)*, bağlı, mürit, kul. *Bende a raedero* O yola bağlıdır. *Bende a rayede bine* O yola bağlıydım. *Bende yino* Onlara bağlı. *Bende to bırıjiyo* duvarın (manevi gücün) yıkılsın! *Bende dine bırıjiyo* Onların bendi yıkılsın.

bende postali *ise.* 1.Postal ipi. 2.Postal

pençesi, kalın taban köselesi.

bendere *isd.* Limon.

benderi *isç.* Limonlar.

bendêriye *isd.* Limon ağacından her biri veya limon tanesi.

bend kerdene *f.* 1.Bağlamak, ambalaj etmek. 2.Tabi kılmak. *Bendke* a) Bağla, ambalajla. b) Tabi kıl.

bend kerdis *isg.* 1.Bağlama, ambalaj etme. 2.Tabi kılma.

beno ke *zf. ve bağ.* 1.Olur ki, olabilir ki, olabiliyor ki. *Beno ke ma nameyime* Olabilir ki biz gelmedik. *Beno ke yê namey* Olabilir ki onlar gelmediler. *Beno ke na'meyme* Olur ki gelmedik. *Beno ke qal yeno-ra* olurki söz açılır. *Beno ke qal kene* olur ki sözünü ederler. *Beno ke qese yeno'ra* olur ki söz açılır. *Beno ke qesê kemi vame* olabilir ki bir sözü eksik söyleriz. *Beno ke qesê jede vame* olur ki bir söz fazla söyleriz. *Beno ke isu ğeletino* olur ki insan yanılır.

beno nêbeno *zf.* Belirsiz durumu belirtir. 1.Olur olmaz- (olur mu olmaz mı?). 2. Götürür götürmez- (götürür mû götürmez mi?).

benz *ise.* Yüz rengi, ten görüntüsü. *Benz eşt* Renk attı.*Benz ame'ra ri* yüzüne renk geldi.

benze ho vurıyaene *f.* Yüz rengi değişmek.

benze ho vurıyais *isg.* Yüz rengi değişme.

beqe *isd. Zool.* Kurbağa. Bataklık yerlerde ve suda yaşayan, karada sıçrayarak yürüyen, derisi kirli yeşil benekli bir hayvan.

ber *ise.* 1.Bel suyu, döl suyu, atmık, sperma, meni . 2.Tohum. 3. (Anne kast edildiğinde) *Toxume yê hegayo* O tarlanın tohumudur. 4. Ardıçların yeşilimsi, küçük, keskin kokulu meyvesi, tohumu. *Berê merxi* Ardıç tohumu. *Berê çekêmi* çekem tohumu. *Berê kınkori* Carşır tohumu. *Berê mırzori* Mırzor adlı bitkinin tohumu 5. Akıntı, iltihap. 6.Deşme, akıtma. Çiban ve yarada oluşan iltihap, irin, gibi cerrahatın patlatılıp akıtılması. *Kergane berke* Çıbanı deş. *Dırvetune mı berr meke* yaralarını deşme! *Kergana 38'i bermeke* 38 çıbanını deşme!

beralığ *ise.* Akli olarak bunama, akli dengesi bozulma. *Aqılra biyo beralığ* zihnen bunalmış. *Sıt biyo beralığ* Süt bozulmuş. *Do biyo beralığ* Ayran bozulmuş.

ber amaene *f.* (Genellikle hayvanlar için) Çiftleşme zamanı.

ber amais *isg.* (Genellikle hayvanların) döllenme, çiftleşme zamanı.

berat *ise. huk.* Berat, aklanmak, temize çıkmak.

berate *isd.* Herhangi bir haktan dolayı veya bir hak için devletçe verilen belge (patent).

berat kerdene *f. huk.* Aklanmak, temize çıkmak.

berat kerdis *isg.* Aklanma, temize çıkma.

berax *s.(e)* Duru temiz, berrak. 2.Aydınlık açık. 3.Abası yanık. *Ewro sodır hewa berax-vi* bu sabah hava açıktı.

berbezne *ise.* 1.Boy ölçüsü. *Berbezne-ro cı bije* iple veya şerit metre ile ayak ucundan baş ucuna kadar ölçmek, boy ölçüsünü almak. 2. Kırmızı-beyaz-yeşil veya siyah-beyaz-yeşil iplerden oluşan, din adamı tarafından hastanın ayak ucundan baş ucuna kadar ölçmek suretiyle hastanın iyileşeceğine, kötü ruhları bağlayaçağına inanılan bir dini inanç-bir nevi muska. *Lagirêdayêne* ip bağlamak.

ber biyaene *f.* 1. İltihaplı yaranın akmaya başlaması, patlaması. 2.Bendin açıl-

ması ve suyun akması. 3. Sökün edip gelme. *Esker berbi ame* asker akıp geldi. 4.*Va berbiyo yeno* rüzgar (kopmuş) akıp geliyor.

ber biyais *isg.* 1. İltihaplı yaranın deşilip akması hali. 2. Su bendinin açılması ve suyun akması. 3.*mec.*(İnsan seli, hayvan seli) *Mal berr biyo yeno* davar sökün etmiş geliyor. *Esker berbiyo yeno* asker akıp geliyor. 4. Şiddetli rüzgarların esmeya başlaması. *Va berr biyo yeno* rüzgar kopmuş (aktı) geliyor.

berdaene *f.* 1. Götürmek. 1.Taşımak, ulaştırmak. 2.Kaçırıp götürmek. 3.Bir sonuca vardırmak, *Alla hata kêy jumuni beme* Hele ne zamana kadar birbirimizi götürürüz. *Alla hata kêyi jumuni perneme* Hele ne zamana kadar birbirimizi kovalarız. 4.Güvenlik görevlileri tarafından birinin yakalanıp götürülmesi.

berdais *isg* Götürme, ulaştırma, taşıma, gütme.

ber dayêne *f.* 1.Uç vermek, yeşermeye başlamak, filizlenmek. 2.Tohum vermek.

ber dayis *isg.* 1.Uç verme, yeşerme, filizlenme. 2.Tohum verme.

berde *isd.* 30 tane ot bağına verilen ad. *hirıs tapol vas* Otuz tapol ot.

berdest *ise.* Çırak, hempa.

berdestiye *is.d.* 1.Bayan çırak. 2.Evli olanın ikinci karısı, kuma.

berdevam *zf.* 1.Sürme, sürüp gitme, devam etme. *Çond sey sêro-ke ma na welat-te-rime* Kaç yüz yıldır biz bu ülkedeyiz. *Ma na adetune ho berdevam keme* ame biz bu adetlerimizi sürdürüp getiriyoruz. *Berdevam-ke*, sürdür. *Zulme nayine verera ve nıka ma sero berdevam keno.* Bunların zülmü eskiden beri üstümüzde sürüyor.

berdevam kerdene *f.* Sürdürmek, devam ettirmek.

berdevam kerdis *isg.* Sürdürme, devam ettirme.

berdoğ *ise.* Götüren, taşıyan, taşıyıcı, götürücü.

bera *isd.* Meslek, sanat, sanatkarlık,beceri isteyen ustalık. *Mêrık bere ra ho ra kêm niyo* Adam hiç bir becerisinden eksik değil.

beredez *ise.1.*Kontrol etmek. 2.Baştan aşağıya tartmak, gözden geçirmek.

beredez kerdene *f.* Gözden geçirmek.

beredez kerdis *isg.* Gözden geçirme.

berek *ise.* 1.Bir çeşit yün kumaş. 2. Mancınık.

bereket *ise.*/s. 1. Bolluk, feyz, feyezan. 2. *bağ.*Cümle içinde bağlaç. İyi ki.., bereket ki.., bereket versin ki.., neyse ki... gibi olması istenmeyen beklentileri belirtir. *Bereket mı feke ho ra nêkerd* Bereket ki ağzımı açmadım.

bereketeni *ise.* Berketlilik, bolluk durumu.

berekêtiye *isd.* Bereketlilik, bolluk durumu.

bereketli *s.(e)* Bolca, verimli, artımlı, bereketli.

berekete haqi *ise.* Tanrı bereketi, ilahi bolluk.

berfek *ise.* 1.Tercüman, dilmaç, çevirmen. Bir dilden başka bir dile söz ve yazıları eşit anlamlara aktaran kimse.

berfekiye *isd.* Tercümanlık, çevirmenlik.

berfekeni *isg.* Tercümanlık, çevirmenlik.

berfeke vêri Ön tercüme , yüzeysel çeviri.

berek *ise.* Mancınık.

berek ra estaene *f.* Mancınıkla atmak.

berek ra estais *isg.* Mancınıkla atma.

bergê *ise.* Geçit, aralık, dar boğaz.

bergêde vınataene *f.* Geçitte durmak. geçidi tutmak, geçidi garantiye almak.

bergêde vınetais *isg.* Geçitte durma işi.

bergêro gınaene *f.* 1.Geçide döp kapat-

mak 2. *mec.* Düşüncesinden caydırmak için yolunu tıkamak, kesmek.

bergero ginais *isg.* Geçide düşüp kapatma. 2. *mec.* Düşüncesinden caydırma için yolunu tıkama, kesme.

bereq *ise.* Parıltı, ışıma. 1.Bir enerji kaynağının verdiği ışık. 2.Özel bazı cisimler üzerinden yansıyan ışın, kristal veya aynamsı cisimlerin yansıttığı ışık.

bereqiyae *s.(e)* Parlak, parıldayan, parlayan.

bereqiyaene *f.* 1.Parıldamak. 2. Işıldamak.

bereqiyais *isg.* 1.Parıldama, ışık verme. 2. Işıldama, ışık saçma.

bergir *ise.* At, beygir.

beriye *isd.* Afrika ülkesi.

ber nê guretaene *f.* Dişinin döl tutmaması, kısırlık hali.

ber nê guretais *isg* Döllenmeme, tohum tutmama

bermal *ise.* 1.Evin tabanı, meydan veya odanın tabanı. 2.Salon. 3.Pist, meydan.

bermutad *s.(e)* Alışıla gelen, her zaman olduğu gibi.

berteng *ise.* Kapı eşiği, kapı geçidi. Ağıl kapısı geçidi.

ber nê guretayis *isg.* Döllenmeme, tohum tutmama.

ber qesto *s.(e)* Mahsuz, kasten.

ber qestıko *s.(e)* Mahsuzdan, kasten.

bertaraf biyaene f. Yok olmak, yok edilmek.

bertaraf biyais *isg.* Yok olma, yok edilme.

bertaraf kerdene *f.* 1.Yok etmek. 2. Bir güçlüğü yenmek, başarmak. *Dêne ho bertaraf kerd* Borcunu bertaraf etti 3.Savurmuş dağıtmış. *Cöyin vaydo bertaraf kerdo şiyo.*Harmanı savurup bitirmiş gitmiş.

bertaraf kerdis *isg.* 1.Yok etme. 2.Savurma, dağıtma.

bervaene *f.* Üzüntü, acı sevinç, pişmanlık, aldanma vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek, ağlamak.

bervat (berbat) *s.* 1.Kötü, bozuk. *Berbat biyo şiyo* berbat olmuş gitmiş. 3.Çirkin beğenilmeyen. *Çiyero berva-to* berbatın tekidir. 4. Bozuk, kötü. *Raye (rae) berba-ta* yol çok bozuktur. 5. Hor, rezi. *Eyve qesuna ma bervat kerdime* o söz ile bizi rezil etti. 6. Pislik, kir. *Domonu sere mı bervat kerd* Çocuklar üstümü berbat etti. 7. Darmadağan,bakımsız, viran. *Esker kewto dewu deyü berbat kerde.*

bervateni (berbateni) *isg.* berbatlık, kötü durum.

bervatiye (berbatiye) *isd.* Berbatlık, berbat olma durumu.

bervayis *isg.* Ağlama durumu.

berveber *zf.* 1. Nesilden, nesile, göbekten göbeğe, soydan soya, kuşaktan kuşağa. 2. Bir yandan, peyder pey, kafile kafile.

berviye *isd.* 1.Dersim düğün geleneğinde, gelin giden kıza, baba evinden koca evine giderken ve bütün düğün töreni boyunca eşlik eden, damat tarafının belirlediği kendi yakınlarından evli bir kadına verilen ad. 2. Ağlayış, ağlama durum

bervis *isg.* Ağlama, ağlayış

bervis fiştaene *f.* Ağlatmak, ağlamasını sağlamak.

bervis fiştais *isg.* Ağlatma.

berviyet (berfiyet) *isç.* Yersiz, uygunsuz, manasız.

bervonık *s.(e)* 1Ağlayıcı, sulu gözlü. 2.*mec.* Paylaşmada, komşulukta, dostlukta hep dert yanıcı, şikayetçi kimse.

berx *ise.* (Hayvanlar için).Siyah-beyaz karışımı, alacalı, renkli. *Bıza mawa berxe* alacalı keçimiz. *Tuskê mawo berx* bizim alacalı oğlak. *Berxık* renklice, alacalıca. *Bıza mawa berxıke*

Bizim benekli keçimiz.

berxane *ise.* Karın boşluğu.

berxudar *s.(e)* Sağlıklı, esenlikli, mutlu. *Bexudarve* (*berxu darbê*) *bımanê* Mutlu, sağlıklı ve esen kalasın, iyi günler göresin anlamında dua okumak.

berxudareni (berxudareni) *isg.* Sağlık, bahtiyarlık.

berxudariye *isd.* Sağlık, esenlik, mutluluk.

berz *s.(e)* 1.Yüksek. 2.Tabanı ile üstü arasındaki uzaklığı çok olan. *Kowo berz* yüksek dağ. (*dey.*) *Ko çıxaşeke berz vo rozê lınga mordemi kunara cı* Dağ ne kadar yüksek olsada günün birinde adam ayağı uğrar. 3.Belirli bir düzeyden daha yukarıda bulunan raf. 4.Bağırma tonunda ses. *Vengo berzra veng daene* Yüksek sesle çağırmak. *Eve vengo berz bıraene* Yüksek sesle bağırmak. *Eve vengo berz qeseykerdene* yüksek sesle konuşmak. 5.Derece veya makamı bakımından üstün. *Maqame deyi kerdo berz* Onun makamı yükseltilmiş. 6. Normal değerlerin üzerinde olan ücret. *Oma deyi berza* onun günlük ücreti yüksektir. 7.Yukarıda üst tarafta olan yer. *Uza zaf berzo* orası çok yüksek. *Uza itayra berzo* Orası burdan yüksek. 8. Meydan okurcasına sert konuşmak. *Berz qeseykerd* (kibirli ve tehditkar konuştu). 9.Yapılması güç şeyleri gerçekleştirecekmiş gibi abartmalı konuşmak. *Zof berz estayêne* çok yüksekten atmak.

berziye (berjiye) *isd.* Yükseklik.

berzeni (berjeni) *isg.* Yüksek durum.

berz şiyaene *f.* Yüksek gitmek, yüksekten gitmek.

berz şiyais *isg.* Yüksek gitme, yüksekten gitme.

bese kerdene *f.* Becermek, yapabilmek, üstesinden gelmek, ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak.

bese kerdis *isg.* Yapabilme, becerebilme, üstesinden gelebilme.

beseni *isg.* Yeterlilik.

besiye *isd.-s.* 1. Tavlanmak için beslenen kısır keçi koyun veya inek. 2. Yeterlilik.

bess *s.(e)* Hayvanların alnındaki beyaz benek, işaret. *Gawo çare bess* Alnı benli öküz. *Kutuko çarebess* Alnı İşaretli benli köpek. *Ostoro çarebess* Alnı beyaz benli at.

besse nêkerdene *f.* Yapamamak, becerememek.

besse nêkerdais *isg.* Yapamama, becerememe.

bestiyaene *f.* Herhangi bir nedenle bir şeyin önünün tıkanması, tıkanmak. *Bestavi* Tutulmuştu, birikmişti, tıkanmıştı.

bestiyais *isg.* Genellikle sıvı şeylerin önünün tutulması, tıkanması hali.

be tula *s.(e)* 1.Gaddar. 2.Kocaman, büyükçe.

be tulayêni *isg.* 1.Gaddarlık, gaddar olma durumu. 2.Kocamanca.

bext *ise.* 1.Talih, kut, keder, şans. 2.(Genç kızlar için) Evlenecek istekli çıkma şansı. 3. *s.* Şerefli, mert olma hali. 4.Vicdan. *Mêrık eve bext vi, eve bext qeseykerdene.* Adam vicdanlıydı, vicdanlı konuşurdu. 5.Hima-yesine giren veya kendisine sığınmış olan kişiyi korumak, himaye etmek, ona sahip çıkmak, haklarını korumak. *Xıdıre Ali eve bext vi kam ke ho estenê bıne şiya (heşiya) deyi, bıne şiya deyde xeleşiyêne.* 6. Ricada bulunmak. *Ezo bexte tode* Vicdanına düşmüşüm, adaletine sığınmışım. 7. *ünl.* Nasihat ve öğüt verirken "aman ha!" anlamında kullanılır. *Ezo bexte tode, nêvo nêvo tı hen vazê* Sakın ola ki

öyle bir şey demeyesin!

bexte ho şabiyaene *isd.* Bahtı kararma, talihsiz olma. *Bexte ho biyo şa* Talihi, şansı kararmış.

bexte ho şabiyais *isg.* Bahtı kararma.

bexteni *ise.* 1.Talihlilik, şanslılık. 2. Mertlik, şereflilik.

bextiye *isd.* 1.Talihlilik, şanslılık. 2. Mertlik, şereflilik.

bexte şa *s.(e)* Bahtı kara, kara talihli, şanssız.

bextıyar *s.(e)* Mutlu bahtiyar, mesut.

bextiyarêni *isg.* Bahtiyarlık, mutluluk.

bextiyaru *isç.* Dersim'de bir aşiret adı, Bahtiyarlar, Bahtiyar aşireti.

bextiyarız *ise.* Bahtiyarlara mensup adam.

bextiyarıze *isd.* Bahtiyarlara mensup kadın.

bexud (bêhud) *s.(e)* Kendinden haberi olmayan, kendinden geçmiş.

bexude ho şiyaene *f.* Kendinden geçmek, kendinde olmamak, ayık durumda olmamak.

bexude ho şiyais *isg.* Kendinden geçme, kendinde olmama, ayık durumda olmama.

bexudeni *isg.* Kendine olmamak, kendinden geçmek, kendinden haberi olmamak.

bexudiye *isd.* Baygınlık geçirmek, kendinden geçmek, kendinden haberi olmamak. *Bêxude ho şine* kendimden geçtim, bayıldım. *Bêxude huyo* (e) kendinde değildir, kendinden geçmiştir, ayık değildir.

beyan *ise.* 1. Söyleme, bildirme, anlatma, açıklama. 2.Bir edebiyat bilgisi dalı.

beyanet *ise.* Demeç, bildiri.

beyanet cı daene *f.* Birine veya bir kuruma açıklamada bulunmak, beyanet vermek.

beyanet cı dais *isg.* Birine veya bir kuruma açıklamada bulunma, demeç vermek.

beyanet daêne *f.* Demeç vermek. *Beyanet davi* Demeç vermişti.

beyanet dais *isg.* Demeç verme.

beyanet name *ise.* Yazılı demeç, bildirim yazısı.

beyan kerdene *isg.* Açıklama, bildirme işini yapmak. *Beyanke* Açıkla, bildir, anlat.

beyan kerdis *isg.* Açıklama, bildirme işini yapma.

beyan kerdoğ *ise.* Açıklayan, açıklama yapan, bildiren.

beyan kerdoğe *isd.* Açıklayan, açıklama yapan, bildiren.

beyanname *ise.* Bildirim belgesi, bildirge. Mal beyannamesi, kimlik (*Ho beyanke tı kama* Kendini tanıt, sen kimsin?) beyannamesi, gelir beyannamesi (*beyannamê bonu zerede* Ev beyannamesini içeri ver (ilgili resmi daireye bildir).

beyaxçi *ise. ve s.* 1.Başka bir ulustan olan, yabancı. *Yê beyaxçi werte hode nêwazenê* Onlar aralarında yabancı istemiyorlar. *Ez beyaxçi-ne* Ben yabancıyım. 2. Aileden, çevreden olmayan kimse veya şey. *Ez beyaxçiye na çeyi nine* Ben bu evin yabancısı değilim. 3.Bir şeyin yabancı gelmesi. *Zone deyi mıre beyaxçiyo* Onun dili bana yabancıdır (geliyor). 4.Tanınmayan, bilinmeyen, misafir veya yabancı müşteri. *Beyaxçiyo* (e) Yabancıdır. *O beyaxçiyo xatıre deyi bızone* O yabancıdır, hatırını bilin (kadir kıymet verin).6. Bir konuda bilgisi, tecrübesi olmayan, bir konunun yabancısı olma. *Beyaxçiye* (d) Yabancı bayan. *Na tomofil mıre beyaxçiyo* Bu otomobil bana yabancıdır. *Ez bayaxçiye na aletine* Ben bu aletin yabancısıyım.

beyaxçeni *isg.* 1.Yabancılık, yabancı olma durumu, bir iş veya çevrede

yabancılıktan gelme güçlüklere uğrama. 2.Yabancısama, kendinden saymama, yadırgama (egzotizm).

beyhude (behude/ beyxude) 1. *s.* Boşuna, yararsız, anlamsız. 2. *zf.* Boş yere, boşu boşuna, gereği yokken.

beyite *isd.* İki mısradan oluşan şiir bölümü.

beynel milel (minel) *s.* Uluslararası, enternasyonal.

beyt-ül harem *ise. Ar.* Kâbe Beytullah.

beytül mamur *ise. Ar.* Kâbe el Beyül Harâm.

beytullah *ise. Ar.* Rivayete göre şimdiki Kâbe'nin bulunduğu yer, Hacer-ül Esvêdi cennetten gönderilen bir taş idi. O taş beyaz idi ve yine Allah tarafından kızıl yakuttan bir beyit halk edip (yaratıp) yere indirdi ve o beyitle o taş bir yere (mahalle) inince veya düşünce, o yer Allahın Evi olarak anıldı. Orası şimdi Kâbe - Kâbe ikinci rivayet ise Müslüman yazarlardan Mesudi Mürucuc Zeheb kitabından.

bezgêr *ise.* Oyuncu, sahane , sanatkâr

bez *ise.-s.* 1. Sussuz tarla, suyu olmayan arazi. *Bezo* Sussuzdur, suyu yoktur *(e). Bezvi* Sussuzdu, sussuz araziydi. *Hêgawo bez* ussuz tarla. 2. Sussuz alana ekilen ekin türü. 3. Ham, yabani, bakir. *Saa beze saa rezera rew resena* Ham elma has elmadan önce erişiyor (olgunlaşıyor).

bezırganci *ise.* Tüccar başı, tüccarlık yapan.

bezırgan xane *ise.* Tüccar hanı, tüccar yeri.

bezn (benz) *isd.* Yüz rengi, yüz şekli, yüz siması, yüz hatları.

bezne *isd.* Endam. 1.Boyu bosu yerinde, düzgün yapılı, alımlı, yakışıklı erkek. 2.Boyu posu güzel, alımlı, gösterişli, çekici güzel kadın. 3.İnsanın genel fiziki görüşüne verilen ad. *Bezna ho bedele dinawa* Endamı dünyaya bedeldir. *Çı bezne daye* (d) *serowa*! Onun (d) ne güzel endamı var! *Na bezna huya rındeke* Şu güzel endamı, *na bezna huya delaliye* bu harika endamı!

bezne ho vuruyaene *f.* Benzinin değişmesi, yüz renginin değişmesi hali.

bezne ho vuriyais *isg.* Yüz renginin, şeklinin değişmesi durumu.

bezver *ise.* 1.Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı ve bu toplantının yapıldığı yer. 2.Bir konuyu konuşmak için bir araya gelmiş olan kimseler.

bê derd *s.(e)* Dertsiz, derdi olmayan.

bê derdeni *isg.* Dertsizlik.

bê *s.(e)* 1. Genellikle öntakı olarak kullanılan, hem fiilleri ve hem de isim, sıfat ve zarfları olumsuzlar, her sözcükte taşman anlamı türkçedeki "-sız" takısı gibi etki yapar. bê=sız. 2. Gel (birinci tekil şahısa çağırı, emir; gel, gel buraya!). *Bê ita* Buraya gel!

bê adırs.*(e).* Ateşsiz.

bê aqıl *s.(e)* Akılsız, idraksız.

bê aqıleni *zf.* Akılsızlıkla.

bê ar *s.(e)* Arsız, hayasız, utanmaz, sıkılmaz, yüzsüz. *Bê ari* Utanmazlar, arsızlar. *Bê aro* Utanmaz, arsız (e). *Bê ara* Arsızdır, utanmazdır (d). *Bê arvi* Arszdı (e).

bê ara *s. ve zf.* Kahvaltısız, sabah yemeğini yemeksizin. *Bê arawo (e)* Kahvaltısızdır, sabah yemeğini yememiş. *Bê aravi* Kahvaltısızdı, kahvaltısını yapmamıştı *(e). Bê arayê* Kahvaltısızlar, kahvaltılarını yapmamışlar.

bê arawu bê berra (bê ara bê berra) *zf.* Kahvaltısız acı acına, aç karnına.

bê ar-u bê edev *s.(e)* Arsız, edepsiz.

bê areni *s.(e)* Arsızlıkla, utanmazlıkla, yüzsüzlükle.

bê ariye *isd.* Arsızlık, utanmazlık, utanma bilmezlik, edep erkan bilmezlik.
bê aru bê haya *s.(e)* Haya bilmeyen, arsız hayasız.
bê aru bê namus *s.(e)* Arsız, namusuz.
bê aru bê serm *s.(e)* Arsız utanmasız. Hal ve hareketleri geleneklere uymayan, ar edep bilmeyen, utanmaz.
bê astar *s.(e)* Astarsız, asılsız.
bê ayar *s.(e)* 1.Ayarsız., ayarı olmayan, düzensiz. *Bê ayarvi* Ayarsızdı, düzensizdi. 2.*mec.* Dengesiz ve ölçüsüz konuşan kimse. 3. (Altın ve gümüş için) Kalitesiz, ayarı olmayan.
bê ayareni 1.Ayarsızlık, düzensizlik. 2.*mec.* Ölçüsüz, dengesiz konuşma.
bê ayne *s.* 1. Aynasız. 2. Kendini dev aynasında görme. 3. Suratsız, meymenetsiz.
bê ayv *s.(e)* Ayıpsız.
bê ayveni *ise.* Ayıpsızlık.
bê ayviye *isd.* Ayıpsız olma hali.
bê ayyête *s.(d)* Ayetsiz.
bê azadiye *s.(e)* Kurtuluşsuz, özgürlüksüz.
bê ber *s.(e)* Tohumsuz, spermsiz.
bê bereket *s.(e)* Bereketsiz, bereketi olmayan.
bê bereketeni *ise.* Bereketsizlik. *Hiru berekete ho satiyo* Her şeyin bereketi kalmamış, değişmiş, bozulmuş, verimsiz olmuş.
bê bereketiye *isd.* Besmelesizlik, verimsizlik, bereketsizlik.
bê bext s.*(e)* 1. Bahtsız, kahpe, dönek, kalleş. 2. Kahpe gibi, kahpeye yakışır.
bê bexteni *ise.* Kahpece, dönekçe davranış biçimi.
bê bextiye *isg.* 1. Bahtsızlık, kahpelik, kalleşlik, döneklik. 2. Gölgesiz varlık, haysiyet yoksunluğu.
bê bextiyera *zf.* Kalleşçe, dönekçe, şeref yoksunluğu ile.
bê bın *s.(e)* 1.(Suda ve karada) Dibi görünmeme, dipsiz. 2.*argo.* Kızlık zarını yitiren kız.
bê binat Asılsız, temelsiz, aslı astarı olmayan. *Bê binato* Asılsızdır, temelsizdir.
bê binateni Asılsızlık, temelsizlik, dayanaksızlık.
bê binatiye Asılsızlık, temelsizlik.
bê cihet *s.* 1.Yönsüz, yansız, tarafsız. 2. Anlamsız, gereksiz.
bê ciheteni *ise.* 1. Yönsüzlük. 2. Gereksizlik, anlamsızlık.
bê cihetiye *isd.*1. Yönsüzlük. 2. Gereksizlik, anlamsızlık.
bê ciran *s.(e)* Komşuları olmayan, komşusuz.
bê ciraneni *ise.* Komşusuzluk, komşusuz olma durumu.
bê ciraniye *isd.* Komşusuzluk, komşusuz olma durumu.
bê çare *s.(e)* 1. Çaresi bulunmayan, dermansız detler. 2. Çaresiz, zavallı, yoksul. 3. Çözüm yolu, çıkış yolu bulunmamak.
bê çareni *ise.* Çaresizlik, Çaresiz olma durumu.
bê çever *s.(e)* 1. Kapısız, kapısı olmayan. 2. Laftan anlamayan, zorba, zalim, inatçı.
bê çeverêni *ise.* 1. Kapısızlık, giriş ve çıkış yeri olmamaklık. 2. Çözümsüzlük, çaresizlik. 3. Cimrilik, eli sıkılık.
bê çeveriye *isd.* 1. Kapısızlık, giriş ve çıkış yeri olmamaklık. 2. Çözümsüzlük, çaresizlik. 3. Cimrilik, eli sıkılık.
bêçıke *isd.* El ve ayak parmaklarından her biri.
bêçıke panaene *f.* 1. Parmak basmak, parmak vurmak, değdirmek. 2. Hedef göstermek. 3.Tarif etmek, beğenmek.
bêçıke panais *isg.* 1. Parmak basma, par-

mak vurma, değdirme. 2. Hedef gösterme. 3. Tarif etme, beğenme.

beçıkera cı kerdene *f.* 1. Parmak uzatarak işaret etmek, hedef göstermek. 2.Tarif etmek, beğenmek.

beçıkera cı kerdis *isg.* 1. Parmak uzatara işaret etme, hedef gösterme. 2.Tarif etme, beğenme.

bêçıkero cınaene *f.* Parmak basmak.

bêçıkero cınayis *isg.* Parmak basma.

bêdeva *s.(e)* Kocaman, büyük, devasa. *Bêdevano gırs* Dev gibi büyük, kocaman.

bê din *s.(e)* Dinsiz, dini olmayan. *Bê dinu bê iman* Dinsiz imansız.

bê dost *s.(e)* Dostsuz, dostu olmayan.

bê dostêni *isg.* 1. Dostsuzluk 2. *s.* Dostça olmayan.

bê dostiye *isd.* 1. Dostsuzluk, dostları olmayan. 2. *zf.* Dostsuzlukla.

bê edev *s.(e)* Edepsiz, terbiyesiz, utanmaz.

bê edveni *ise.* Edepsizlik, terbiyesizlik.

bê ehliyet (eliyet) *s.* Ehliyetsiz, elinde müsade belgesi, yeterlilik olmayan,

bê exlax *s.* Ahlaksız, dürüst davranmayan.

bê exlaxêni *ise.* 1.Ahlaksızlık. 2. *zf.* Ahlaksızlıkla, terbiyesizce.

bê exlaxıye *isd.* Ahlaksızlık, terbiyesizlik.

bê fam s.(e) Anlayışsız, anlayışı kıt olan, kafasız, kavrayışsız, vurdumduymaz.

bê famme *s.(d)* 1.Anlayışı kıt olan kadın. 2.Anlayışları kıttır, anlayışsızlar, kavrayamazlar.

bêfameni *ise.* Anlayışsızlık, anlayış kıtlığı, kafasızlık, kalın kafalılık, vurdumduymazlık, gabavet. 2. *zf.* Anlayışsızca, düşüncesiz olarak.

bê famiye *isd.* 1.Anlayışsızlık, anlayış kıtlığı, kafasızlık, kalın kafalılık, vurdum duymazlık, gabavet. 2. *zf.* Anlayışsızca, düşüncesiz olarak.

bê fayde *s.(e)* Yararı olmayan, yararsız, faydasız.

bê faydeni *isg.* Faydasızlık, yararsızlık, yarar getirmeme durumu.

bê faydiye *isd.* Faydasızlık, yararsızlık. Geçmiş bir davanın peşine düşmemek. *A dewa dewera bêfaydiya, era dıme mekuye* O dava faydasız bir davadır, ardına düşme.

bê fayız *s.(e)* Faizsiz

bê fek *s.(e)* 1. Ağızsız, ağzı olmama hali. 2. Konuşkan olmama durumu.

bê feqer *s.(e)* Alçak gönüllü, büyüklük taslamayan, kibirsiz.

bê feqereni *isg.* Kibirsizlik, kendini yüksek tutmama, büyüklük taslamama.

bê feqeriye *isd.* Kibirsizlik, büyüklük taslamama.

bê fırsat *s.(s)* Fırsatsız.

bê goni *s.(e)* 1. Kanlı olmayan, kansız. 2. Kan dökmeden. Kansız ihtilal, kansız devrim. 3. Öldürülmede kan bedeli olmayan. 4. Akrabalık bağı gütmeyen.

bê gorn *s.(e)* 1.kefensiz.Kefen parası olmayan. 2. defin masaraflarını bulamamak, 3. Kefensiz gömülmek.

bê guma *s.(e)* şüphesiz, tereddütsüz, kuşkusu olmayan, emin. *Ez merdena hora bêguma bine* Ben ölümüme inanmazdım. *Mı deyra guma nêkerdene* Ben ondan ummazdım.

bê guma biyaene *f.* Şüphelenmemek, kaygısız bulunmak, ummamak. *Ma merdena hora bêguma bime* Biz hiç öleceğimizi düşünmedik.

bê guma biyais *isg.* Şüphelenmeme, kaygısız bulunma, ummama.

bê guma kerdene *f.* 1.Kuşkulandırmamak, şüpheye düşürmemek, kuşkusuz etmek. 2.Söylenilen sözün, anlatılan konunun doğruluğuna inandırmak.

bê guma kerdis *isg.* 1.Kuşkulandırmama, şüpheye düşürmeme. 2.Söylenilen sözün. anlatılan konunun doğruluğu-

na inandırma.

bê gumaneni *ise.* 1. Şüphesizlik, tereddütsüzlük. 2. *zf.* Kuşkusuzlukla, şüphe edilmeksizin.

bê gumaniyê *isd.* 1. Şüphesizlik, tereddütsüzlük. 2. *zf.* Kuşkusuzlukla, şüphe edilmeksizin.

bê hal *s.(e)* Halsiz, keyifsiz, sağlıksız, varlıksız.

bê haleni *isg.* Halsizlik, keyifsizlik, mali vaziyeti olumsuzluk.

bê haliye *isd.* Keyifsizlik, sağlığı yerinde olmamaklık, maddi sıkıntıda olma.

bê heya *s.(e)* Hayasız, arsız, utanmaz, sıkılmaz, yüzsüz.

bê hedel *s.* Sabır göstermeyen, sabrı olmayan, tahammülsüz, sebatsız.

bê hedeleni *isg.* Sabırsızlık, sebatsızlık tahammülsüzlük.

bê hedeliye *isd.* Sabırsızlık, sebatsızlık, tahammülsüzlük.

bê hedır *s.(e)* Tahammülsüz, dışlıksız, hazsız.

bê hesav *ise. ve s.* 1. Hesapsız, ölçüsüz. 2. Hesabını kitabını bilmeyen.

bê hewa *s.(e)* 1.Havasız, havası olmayan. 2.Makamsız ezgi, müzik.

bê hewawo 1.Havasızdır (e). 2. Makamsızdır.

bê hewn *s.(e)* Uykusuz, uyumamış, uyumayan. *Bê hewn'ne* Uykusuzum.

bê hewneni *isg.* Uskusuzluk.

bê hewniye *isd.* 1. Uykusuzluk. 2. Uykusuzca, uykusuz olarak.

bê hewn mendaene *f.* Uykusuz kalmak.

bê hewn mendayis *isg.* Uykusuz kalma.

bê his *s.(e)* Hissiz, duygusuz. *Bê hisso* Hissizdir, duygusuzdur. *Bê hisvi* Hissizdi, duygusuzdu.

bê homette *s.(e)* 1.Dünyası olmayan. 2. Akrabası, dostu, dayanacağı toplumu olmayan.

bê hud *s.(e)* Sonu olmayan, hiç bitmeyen, uçsuz bucaksız, sınırsız.*Ne hude huyo ne guze huyo* Ne sonu belidir, ne de gücü!

bê hudıt *s.(e)* 1. Hudutsuz, sınırsız, sonsuz. 2. Kuralsız, başı bozuk.

bê hude ho şiyaene *f.* Kendinden geçmek.

bê hude ho şiyais *isg.* Kendinden geçme.

bê huner *s.(e)* Sanatsız, hünersiz, becerisiz.

bê hunereni *isg.* Hünersizlik, sanatsızlık, becerisizlik.

bê huneriye *isd.* Hünersizlik, sanatsızlık, becerisizlik durumu.

be huquq *s.(e)* Hukuksuz, kanunsuz, yasasız, yasal olmayan, adaletsiz.

bê huquqeni *isg.* Kanunsuzluk, adaletsizlik, yasadışılık.

bê huqıqıyet *isç.* Kanunsuzluklar.

bê hurmet *s.(e)* Saygısı olmayan, hürmeti olmayan, saygısız.

bê hurmeteni *isg.* Saygısızlık, hürmetsizlik davranışları.

bê husıl (usıl) *s.(e* Usulsüz, yöntemsiz, yolsuz. *Bê husılo* Usulsüzdür, yöntemsizdir. *Bê husılvi* Usulsüzdü, yöntemsizdi.

bê husıliye *isd.* Usulsüzlük, yöntemsizlik.

bê husılêni *isg.* Usulsüzlük, yöntemsizlik.

bê iffet *s.(e* İffetsiz, namusuz. 1.Ar haya tanımaz 2.Cinsel konularda ahlak kurallarına bağlı kalmayan.

bê iffete *s.(d)* Kızlığı bozulmuş olan kadın.

bê iftıra *s.(e* İftırasız, iftıra etmeden.

bê irfan *s.(e* 1.Kültürsüz, bilgisiz, anlayışsız. 2. Bir marifeti, bir şöhreti olmayan.

bê irfaneni *isg.* Kültürsüzlük, bilgisizlik, anlayışsızlık.

bê ison *s.(e* İnsansız, insan olmadan. *Bê isoni cutir ita vındena* İnsansız nasıl burda duruyorsun! *Bê isoni çutir naza hedıra to yena* Burda insansız nasıl dışlığın geliyor.

bê işta *s.(e)* 1. Kahvaltısız. 2. İştahsız, isteksiz, yeme arzusu olmayan. *Be istaw'ne* İştahsızım, isteksizim. *Bê istawo* İsteksizdir, iştahsızdır.

bê itbar (bê itivar) *s.(e)* Değeri, itibarı olmayan, güvensiz, güvenilmeyen. *Bê itibaro (bê itivaro)* (Kimseye) güven vermiyor, saygınlığı, güvenilirliği yoktur.

bê itibareni *ise.* (bê itivariye) *isd.* Güvensizlik, toplumda kredisi, saygınlığı olmama durumu.

bê itibariye (bê itivariye) *isd.* Güvensizlik, toplumda kredisi, saygınlığı olmama durumu.

bê itifaq *s.(e)* İttifaksız, işbirliği yapmadan.

bê itifaqeni *isg.* 1. İttifaksızlık, işbirliği olmaksızın. 2. *zf.* İttifak edilmeksizin, ittifaksız olarak.

bê itifaqıye *isd.* 1. İttifaksızca, ittifak yapmadan. 2. *zf.* İttifak edilmeksizin.

bê kal *s.(e)* Çiğ olmayan, çiğsiz, tamamen pişmiş.

bê kal werdene *f.* Çiğsiz yemek, pişmiş olarak yemek

bê kal werdis *isg.* Çiğsiz yeme, pişmiş olarak yeme.

bê kar *s.(e)* İşssiz, yapılacak hiç bir işi olmayan. *Bêkar bine* İşsizdim, işim yoktu. *Bêkarne* İşsizim, boşum, işim yok.

bê karên *isg.* İşsizlik, iş bulamama hali.

bê kariye *isd.* İşsizlik, işi olmama.

bê kar bayene *f.* işsiz olmak, boş olmak.

bê kar bayis *isg.* İşsiz olma, boş olma.

bê kardi *s.(e)* Canlı kesilmemiş, öldükten sonra kesilmiş olan hayvan eti. *Gosto bêkardi newerino* Bıçaksız (öldürülmüş) hayvan eti yenmez.

bê keder *s.(e)* Kedersiz, gamsız, üzüntüsüz kimse.

bê kêf *s.(e)* 1. Sağlığı pek yerinde olmayan, rahatsız neşesiz. Bêkêfo Keyifsizdir, sağlığı yerinde değil, neşesizdir *(e)*. 2.Köpürüksüzdür, tortusuzdur.

bê kêfen *s.(e)* 1.Sağlıksızlık, neşesizlik. 2.Kefeni olmayan ölü, kefensiz. 3. Köpüksüzlük.

bê kêfeneni *isg.* kefensiz olma, kefensizlik.

bê kêlevıt *s.(e)* Neşesi olmayan bir eylence yeri. Sönük geçen, müzüğü, dansı olmayan eğlencesiz yer.

bê kêmer *s.(e)* 1. Belinde süslü kuşağı olmayan bay veya bayanlar. 2.Taşsız arazi.

bêkes *s.(e)* Anası, babası, yakını koruyucu kimsesi olmayan, kimsesiz. *Bêkesso* Kimsesizdir.

bêkesse *s.(d)* Kimsesiz.

bêkêseni *isg.* kimsesiz olma durumu, yalnızlık.

bêkeşiye *isd.* Kimsesizlik.

bêkeşiyera *zf.* Kimsesizlikten, kimsesizlikten ötürü.

bêle *isd.* Toprağı kazmaya, eşmeye ve aktarmaya yarayan bir tarım aleti, kürek.

bêle kerdene *f.* Bellemek. Toprağı kürekle deşmek, kazmak.

bêle kerdis *isg.* Bağ, bostan toprağını belleme işi.

bêle kerdoğ *ise.* Belleme işini yapan

bêlendıre *isd.* Bir yaşındaki koyun.

bêlendıze *isd.* İki yaşındaki koyun.

bê lerze *zf.* Acelesiz, sabırlı olarak

bê lerzeni *ise.* 1. Acelesizlik, sakinlik, sabırlılık. 2. *zf.* Acelesizce, acele edilmeksizin.

bê lerziye *zf.* 1. Acelesizlik, sakinlik, sabırlılık. 2. *zf.* Acelesizce, acele edilmeksizin.

bê lezet *s.(e)* Tatsız, lezetsiz. *Bê lezetvi* Lezetsizdi, tatsızdı.

bê lezeteni *ise.* 1. Lezetsizlik, tatsızlık. 2. *zf.* Lezzetsiz olarak.

bê lezetiye *isd.* 1. Lezetsizlik, tatsızlık. 2. *zf.* Lezzetsiz olarak.

bêlê *s.(e).* "Bir bölük, bir gurup, birçok kimse" gibi belirsiz bir çokluğu anlatır. *Bêlê mılet* Bir bölük insan. *Bêlê mal* Bir kısım davar.

bê lez bê luz *zf.* Kavgasız gürültüsüz. İyi bir ortam, sakin bir sosyal yaşam.

bêlkâ *zf. Ar bel + Far. ki= belki.* Muhtemel olarak, olabilirlik, olasılık. *bêl-kâ yeno, bêl-kâ nino* belki gelir belki gelmiz. *Bêl-kâ gavare ho pey-de bırıjiyo* belki bendi sonradan yıkılsın!.

bêlut *ise.* Kestane.

bê marifet *s.(e)* 1.Marifeti, hüneri, yeteneği, becerisi olmayan. 2. Bilgi ve bilim saibi olmayan, nadan.

bê medağ *s.(e)* Ardında tören yapılmayan,

hayır yemeği verilmeyen, kimsesiz, garip veya önemsiz ölüler için söylenir.

bê mehel *s.(e)* Yersiz karşılığı olmayan.

bê mehil *s.(e)* Gönülsüz, isteksiz, eğilimsiz. *Bê mehil vi* Gönülsüzdü, isteksizdi.

bê meremet *s.(e)* Lütufsuz, merhametsiz, acımasız, gaddar.

bê meremeteni *isg.* 1. Lütufsuzluk, merhametsizlik, gaddarlık. 2. *zf.* Merhametsizce.

bê meremetiye *isd.* 1. Lütufsuzluk, merhametsizlik, gaddarlık. 2. *zf.* Merhametsizce.

bê mêres *s.(e)* Mirasçısı olmayan. *Bê mêresso* Mirassızdır, mirası yoktur.

bê mezal *s.(e)* Mecalsiz, sabırsız, tahammülsüz, aceleci. *Bê mezalo* Mecalsizdir, sabırsızdır.

bê mezalé *s.(d)* Mecalsiz, sabırsız, tahammülsüz, aceleci olan.

bê mezaleni *isg.* Mecalsizlik, sabırsızlık, tahammülsüzlük, acelecilik.

bê mezaliye *isd.* Mecalsizlik, sabırsızlık, tahammülsüzlük.

bê mezaliyera *zf.* Mecalsizlikten, sabırsızlıktan, tahammülsüzlükten.

bê meze *s.(e)* Mezesiz, lezzetsiz, tatsız.

bê mezg *s.(e)* 1. Beyinsiz. 2. Özsüz, özü olmayan.

bê mınet *s.(e)* 1.Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu saymayan, gönül borcu olmayan. 2.Teklifsiz, minnetsiz. 3.Emaneten, belirli bir zamana kadar. 4.İdare etmek üzere, kimseye muhtaç kalmadan, kimsenin iyiliği ve töhmeti altında olmadan, töhmetsiz, mihnetsiz, yalvarmadan. *Keşra mınete nêken eve ho na bar ben* Kimseye mihnet etmem (yalvarmam), bu yükü kendim taşırım.

bê mınetiye *isd.* Umarsız, kimsenin iyiliğini beklemeden, kimseye yalvarmaksızın, endişesiz, mihnetsiz. *Esmer bê mınet na bonune sımade vınden, serenaki haq comerdo* Bu yıl sizin evlerde endişesiz kalırım, eneye de allah cömerttir.

bê mırod *s.(e)* 1. Muradsız, muradına ermemiş. *Bê mırod şi* Muradına ermeden gitti (öldü). 2. *ünl.* Kızgınlıkta söylenir, "ölesi". *Bêmırod şi nêame* Muratsız gitti gelmedi!

bê mırode *s.(d)* Muradsız, muradına ermemiş.

bê mordem *s.(e)* Adamsız, Adamı olmayan, (kimsesi olmayan).

bê mordemeni *isg.* Adamsızlık, arkasızlık, (kimsesizlik).

bê murid *s.(e)* Müritsiz, bendesiz, talipsiz.

bê murivet *s.(e)* 1. İnsaniyetsiz, insafsız, acımasız, adaletsiz. 2.Evlat mutluluğu tadmamış.

bê mursıd (mürşüd) *s.(e)* Mürşitsiz (Pirin üst makamı olmayan), inançsız.

bê nam *s.(e)* Ünsüz, namı olmayan.

bê namaz *s.(e)* 1.Namazsız, cenaze namazı kılınmayan, dini tören yapılmadan gömülen. 2.*mec.* Dine inan-

mayan.

bê name *s.(e)* 1.İsimsiz, ismi cismi olmayan, tanınmayan. *Bê namo* İsimsizdir, ünsüzdür, tanınmıyor *(e)*. 2. *mec.* Halk arasında Kurda verilen diğer bir ad.

bê nameni *isg.* İsimsizlik, ünsüzlük, tanınmayan.

bê namiye *isd.* 1. *s.(e)* İsimsiz, ismi olmayan. 2. (Welle) Maddesi tanımlanmayan killimsi, küllümsü toprak. 3. *has.* Bir çoçuk hastalığı. Anne ve babaların kan uyuşmazlığından çocukların yaşamamasına sebep olan Tava hastalığı. 4. Çocukların toprak yeme alışkanlığı.

bênef *s.(e)* Yararsız, faydasız, yararı olmayan.

bênefêni *isg.* Yararsızlık, yararı olmama durumu.

bê niyet *s.(e)* 1.Niyetsiz, niyeti olmamak. 2.*mec.*Kötü niyetli, kuşkulu durum gösteren.

bê pae *s.(e)* Paysız, hissesiz.

bê pere *s.(e)* Parasız.

bê peri *s.(e)* Kanatsız, uçacak kanadı olmayan.

bê perêni *isg.* Kanatsızlık, kanatsızca.

bê periz *s.(e)* Perhizsiz.

bê per-u bê pay *s.* Kolsuz kanatsız anlamına gelir.

bê pi *s.(e)* 1. Babasız, yetim. *Bê piyo* Babasızdır. 2. *mec.* Arkasız, kimsesiz.

bê pir *s.* Pirsiz, piri, manevi önderi olmayan.

bê pireni *isg* Pirsizlik.

bê post *s.(e)* Post sahibi olmayan, post kavgasında paysız kalan. Mevki edinemeyen.

bê poşti *s.(d)* Sırtı olmayan, dayanacağı kimsesi, arkası olmayan.

bê poşteni *ise.* 1. Taraftarı olmamaklık, arkasızlık. 2. *zf.* Arkasızlıkla, arkasız iken.

bê poştiye *isd.* 1. Taraftarı olmamaklık, arkasızlık. 2. *zf.* Arkasızlıkla, arkasız iken.

bê qafe *s.(e)* 1.Kendini idare edemeyen, lidersiz, örgütsüz toplum. 2. Lidersiz ev halkı. 3. Başsız veya lidersiz kalmış aşiret.

bê qafe biyaene *f.* Başsız olmak, lidersiz olmak

bê qafe biyais *isg.* Lidersiz kalma, başsız kalma.

bê qafe mendaene *f.* Başsız kalmak, lidersiz, kumandasız kalmak.

bê qafe mendayis *is.g.* Başsız ve lidersiz kalma.

bê qal bê qır *zf.* Sorunsuz ve sessiz biçimde. *Bê qal bê qıra* Sessiz sakinsin, suskunluğunu bozmuyorsun, kendinden söz ettirmiyorsun. *Mêrik bê qal bê qırbi, qal qıre mêriki çinebi* Adamcağız olaysızdı ve sakindi, dedikodusu, gürültüsü yoktu.*Veng vaze to çino, bê qala bê qıra, ala reye vengra hofiye, sar vênge to bıhesno.* Sessiz sedasızsın, sessiz eylemsizsin, hele bir kez sesini çıkar alem sesini duysun.

bê qeda *s.(e)* Tehlikesiz, belasız, sıkıntısız, rahat, kusursuz.

bê qefil *s.(e)* Kimsesiz, kimsesi olmayan.

bê qefileni *ise.* Kimsesizlik.

bê qefiliye *isd.* Kimsesizlik.

bê qênat *s.(e)* 1.Kolu kanadı olmayan. 2. Bulduğuyla yetinmemek, doyumsuzluk.

bê qerar *s.(e)* 1.Kararsız, karar veremeyen, bir kararda durmayan.

bê qerareni *isg.* Kararsızlık, tereddütlülük.

bê qerariye *isd.* Kararsızlık, kararsız olma durumu, tereddütsüz

bê qılıf *ise.* 1.Kılıfsız, kınsız. 2.Çatısız, muhafazasız.

bê qılıfeni *isg.* Kınsızlık, kılıfsızlık, muhafazasızlık, çatısızlık.

bê qısawete *s.(d)* 1.Üzüntüsü, tasası olmayan, gamsız, tasasız. 2. Olayları dert etmeyen, aldırmayan, tasasız kimse. *Bê qısaweto* Gamsız, üzüntüsüz, tasasızdır *(e)*. *Bê qısawetevi* Gamsız, tasasız, üzüntüsüzdü *(e)*.

bê qısmet *s.(e)* Kısmetsiz, şansız., Kısmeti ve nasibi olmayan.

bê qısmeteni *isg* Kısmetsizlik, nasipsizlik talihsizlik.

bê qısmetiye *isd.* Kısmetsizlik, şanssızlık.

bê qom *s.(e)* 1.Yakın akrabası olmayan, kimsesiz. *Bêqom'mo* Kimsesizdir kimsesi yoktur, gariptir (e). 2. Sürgünde bulunanlar, başka toplumlar içinde hayat sürdürenler. *Bêqom'me* Kimsesiziz, milletimizden, yakınlarımızdan ayrıyız. *Ma ita bêqom me* Biz burda kimsesiziz. *Qome mara ita kes çino* soy ve akrabamızdan burda kimse yok. *Ma qome hora dürime* biz akraba, dost ve yakınlarımızdan uzağız.

bê qom bê qefil *s.(e)* Kimi kimsesi olmayan, kimsesiz, garip.

bêqomeni *isg.* Yakın çevresi olmayan, kimsesizlik. 2.Kendi toplumundan ayrı gariplik yaşayanlar, gurbetlik. *Ma na ğerîviyede bêqomme, qome mara kes ita çino.* Biz bu gurbetlikte kimsesiziz, yakınlarımızdan burda kimse yok.

bêqomiye *isd.* 1.Kimsesizlik, yakın akrabasızlık. 2.Kendi toplumundan ayrı gariplik yaşantısı.

bê qudum *s.(e)* Kendinde uğursuzluk bulunan, kademsiz, meymenetsiz, manhus, müsibet.

bê qudumeni *isg.* Kademsizlik, meymenetsizlik, uğursuzluk.

bê qudumiye *isd.* Kademsizlik, meymenetsizlik, uğursuzluk.

bê qusır *s.(e)* 1. Kusursuz, kusuru olmayan mükemmel. *Qusır tede çino, qusır tede nêverdo, Ma qusır hode di dinede nedi* Kusuru yok, kusurlu bırakmamış, kendimizde kusur bulduk onda bulmadık. 2. Bilerek veya bilmeyerek bir işi gereği gibi yapmamak. 3. Kabahatsiz, suçsuz *Mordem bêqsır nêbeno, ez hode ki qusır vênen* Kusursuz insan olmaz, ben kendimde kusur görüyorum.

bê rağbet *s.* Rağbetsiz, ilgisiz, değersiz, talep bulmayan.

bê reng *s.(e)* Renksiz.

bê rengêni *isd.* Renksizlik, renksiz olma durumu.

bê rengiye *isd.* Renksizlik, renksiz olma durumu.

bêrık *ise.* 1.Kürek kemiği. 2.Küçük tahta küreği. *Berıke huyi* küçük tahta küreği.

bê ri *s.(e)* Yüzsüz, arsız, edepsiz.

bê ri biyaene *f.* Yüzsüz olmak, arsız olmak, sıkılmaz olmak.

bê ri biyais *isg.* Yüzsüz olma, dönek olma, döneklik etme, arsızlık yapma. *Berîvi* Yüzsüzdü, arsızdı.

bê sare *s.(e)* 1. Başsız, başı olmayan. 2. Lidersiz, yöneticisiz, başkanı olmayan.

bê sareni *isg.* Başsızlık, öndersizlik, başkansızlık.

bê selam *s.(e)* Selamsız.

bê sedda *s.(e)* Sessiz, sedasız.

bê ser bê bın *dey.-s.* Altı üstü olmayan, altsız üstsüz. Kayıplara karıştı, kayboldu gitti anlamında kullanılır.

bêser bê bın biyae *s.(e)* Altüst olmuş olan.

bê ser bê bın biyaene *f.* 1. Altsız üst olmak, düzeni bozulmak. 2. Altüst olmak, karmak karışık olmak.

bê ser bê bın biyais *isg.* 1.Altından üstünden olma, düzeni bozulma. 2. Altüst olma.

bê ser bê bına kerdene *f.* 1. Üstüne koy-

mak, üstüne yerleştirmek. 2. Altına yerleştirmek, altma koymak. 3.Kaybetmek, kaybettirmek, yok etmek, ortadan kaldırmak.

bê ser bê bına kerdis *isg.* 1.Altına üstüne koyma, yerleştirme, sokma. 2.Kaybetme, kaybettirme, ortadan kaldırma, yok etme.

bê sêret (bısmet) *ise.* Anlamsız söz.

bê sêreteni (bısmeteni) *ise.* Anlamsızlık.

bê sêretiye (bısmetiye) *isd.* Anlamsızlık.

bê serm *s.*(e) Utamnayan, utanmasız. *Bê sermo* Utanmazdır, utanmıyor.

bê serme *s.(d)* Utanmaz (bayan) .

bê sermeni *ise.* Utanmazlık.

bê sermiye *isd.* Utanmazlık.

bê sevev *s(e).* Sebepsiz, nedensiz.

bê seveveni *ise.* Sebepsizlik, nedensizlik.

bê seveviye *isd.* Sebepsizlik, nedensizlik.

bê sık *s.(d)* 1.Bir şeyden haberi olmama, bilgisiz bulunma. 2. Bir şeyden kuşkusuz ve kaygısız buluma, ummama.

bê sık biyaene *f.* 1.Bir şeyden haberi olmamak, kuşkusuz ve kaygısız olmak, ummak.

bê sık biyais *isg.* bş'den haberi olmama, kuşkusuz bulunma, ummama.

bê sık-u bê sefa *s.(d)* Bir şeyden habersiz ilgisiz, günahsız bulunma.

bê sılawete *s.(d)* Salavatsız.

bê sol *s.(d)* Tuzsuz olma durumu. *Bê solo* Tuzsuzdur.

bê soleni *isg.* 1.Tuzsuzluk. 2. *mec.* Tatsız, değersiz. *Qese dine bê sole* Onların sözleri tatsız tuzsuzdur.

bê solot *s.* Ayakkabısız, yalınayak. *Bê solotvi* Ayakkabısızdı, yalınayaktı.

bê sure *s.(e)* Süresiz.

bê suret *s.(e)* Kopyasız, aynısı bulunmayan.

bê taqat *s.(d)* Takatsız, güç ve kuvveti kalmamış, kudretsiz, dermansız düşme.

bê taqateni *isg.* Takatsızlık, güçsüzlük, dirençsizlik.

bê taqatiye *isd.* takatsızca, güçsüzce, dirençsizce.

bê taraf *s.(d)* Tarafsız, bir tarafa dahil olmayan.

bê tarafêni *isg.* Tarafsızlık, yansızlık, tarafsızca.

bê tarafiye *isd.* tarafsızca, tarafsız olma durumu.

bê tavat *s.(d)* Sabırsız.

bê tavateni *ise.* Sabırsız, tahammülsüz olma durumu.

bê tavatiye *isd.* 1. Sabırsızlık, tahammülsüzlük, acelecilik. 2. Aceleyle, eceleci bir biçimde.

bê tavır *s.(d)* Tavırsız.

bê temel *s.(d)* 1. Temeli olmayan, temelsiz. 2.*mec.* Gerçek veya sağlam olmayan, asılsız, yanlış. 3. Temeli olmayan düşünce.

bê temeleni *isg.* Temelsizlik, dayanağı olmama durumu.

bê temeliye *isg.* Temelsizlik, dayanağı olmama durumu.

bêter *s.(e)* Beter, daha kötü, en kötü.

bêtera bêtere *zf.* Beterin beteri, felaketin felaketi.

bêtera bêteru *zf.* beterlerin beteri, felaketlerin felaketi, en büyük felaket.

bêter biyaene *f.* Beter olmak, daha kötüye gitmek. *Bêter biyo* Beter olmuş, felaket olmuş. *Bêtervo* Beter olsun, daha kötü olsun.

bêter biyais *isg.* Beter olma, daha kötüye gitme hali.

bêtere *isd.* Büyük kötülük, büyük zarar, büyük üzüntüye neden olan vahim olaylar, yıkım, felaket kötülük. *Na bêtera ke yine vette* onların çıkardığı bu felaket. *Na bêtera ke yine arde ho serde (sare)* (hele) onların kendi başlarına getirdikleri bu felaket (bakın)!

bêtereni *isg.* Felaketlilik, beter durum.

bêteriye *isd.* Beter, felaket olaylar, olgular.
bêter kerdene *f* Beter etmek, kötüleştirmek, daha kötü yapmak.
bêter kerdais *isg.* Kötüleştirme, daha kötüye götürme.
bê teklif *isg.* 1.Teklifsiz, teklif edilmeden. 2. Tereddütsüz, kararlı.
bê ters *s.(e)* Korkusuz, korkmayan, cesaretli. *Bê terso* Korkusuzdur, cesurdur, yüreklidir.
bê terseni *isg.* Korkusuzca, korkmaksızın.
bê terşiye *isd.* Korkusuzca, Korkmaksızın, korkusuzluk.
bê telvin *s.* Bir anda oluveren, ansızın.
bê tesele *s.(e)* Umutsuz, umarsız, beklentisiz.
bê tesele biyaene *f.* Ümitsiz olmak, ümit keşmek. *Tesela mı kote (kêwte)* ümidim kesildi.
bê tesele biyais *isg.* Umudu kesme durumu, umutsuz olma durumu. *Bine bê tesele* Umudu kestim.
bê teseleni *isg.* Ümitsizlik, umudu kalmamış olma durumu.
bê teseleliye *isd.* Ümitsizlik, umudu kalmamış olma durumu.
bê tıdarık *s.(e)* 1. Hazırlıksız, bir hazırlığı olmayan. *Ma tıdarıke ho nediyo* Biz kendi hazırlığımızı görmedik. *Ma tıdareke veyvi nediyo Biz* düğün hazırlığını görmedik. *Yine tıdareke ho nediyo* Onlar hazırlıklarını görmemişler. *Ma bê tıdarek bime* Biz hazırlıksızdık. 2. Tedbirsizlik, ihtiyatsızlık.
bê tıdarekeni *isg.* Hazırlıksızlık, tedbirsizlik.
bê tıdarekiye *zf.* Bir iş için gerekli olanların temin edilmemiş olması durumu, hazırlıksız bulunma durumu.
bê tinet *s.(e)* Terbiyesi olmayan, terbiyesizlik.
bê tineteni *isg.* Terbiyesizlik, terbiyesizce davranış.
bê tinetiye *zf.* Terbiyesizce, terbiyesiz olma durumu.
bê tom *s.(e)* Tatsız, lezzetsiz.
bê tomeni *isg.* Tatsız, lezzetsiz olma hali.
bê tomiye *isd.* Tatsızlık, lezzetsizlik.
bê uğur *s.(e)* Uğursuz, uğursuzluk getiren.
bê umıd (umud) *s.(e)* 1.Umutsuz, umudu olmayan, umar ve beklentiye dair güven duygusunu yitirmek. *Bê umıddo* Umutsuzdur, umudu yoktur.*Bê umıd vi* Umutsuzdu, umudu yoktu. *Bê umıd'ne* Umutsuzum.
bê umıdeni *isg.* Umutsuz olma durumu, umutsuz olma.
bê umıdiye *isd.* 1.Umutsuzluk. 2. *zf.* Umutsuzlukla, umutsuz olarak.
bê vatêne *s. ve zf.* 1. s. Söylemsiz, lafsız. 2. *zf.* Söylenmeksizin, bir söz demeksizin. 3. *zf.* Danışmadan, görüş almaksızın, habersiz olarak. *Bê vatêna mı* Görüşümü almadan, sözümü dinlemeden, benim emirim olmaksızın. *Bê vatêna yine* Onlar söylemeden, onlar demeden, onlardan habersiz olarak.
bêvar *s.(e)* Kocaman, devası, iri yarı.
bê veng *s.* 1. Sessiz, sesi çıkmayan, sakin. *Bêvengbi (e)* Sessizdi, sakindi. 2. Az konuşan suskun. *Bê vengo* Sessizdir, sakindir, uysaldır. 3.Yumuşak huylu ve sakin kimse. 4. Ses ve gürültü çıkarmadan. 5. Sessiz sinema filmi.
bê vengeni *ise.* Sessizlik, sakinlik, durgunluk.
bê vengiye *isd.* 1. Sessizlik, sakinlik, durgunluk. 2 *zf.* Sessizce, sessiz bir biçimde, sessiz olarak, gürültü yapmadan.
bê veng asaene *f.* sessiz görünmek, sakin görünmek.
bê veng asayis *isg.* Sessiz görünme, sakin görünme.

bê veng vınetaene *f.* Sessiz kalmak, sessiz durmak, seyirci kalmak, sesini çıkarmamak.
bê veng vınetayis *isg.* sessiz kalma, seyirci kalma, sesini çıkarmama.
bê veng mendaene *f.* Sessiz kalmak, sesini çıkarmamak, seyirci kalmak.
bê veng mendais *isg.* sessiz kalma, sesini çıkarmama, seyirci kalma.
bê veng bê vaz *s.(e)* 1.Sessiz sedasız. 2. *zf.* Ses çıkarmadan sessizce.
bêver *s.(e)* 1.Önü olmayan, önsüz. 2. (Giysilerde) Astarı olmayan, astarsız
bêvın *ise.* Su arkının (kanalının) su kaynağı ile birleştiği (bağlandığı) yer. *Bevıne vaa areyi.*
bêvıne vaye *isd.* Ark bendi, suyun arka bağlandığı yer.
bê vijdan *s.(e)* Vicdansız, insafı olmayan.
bê vêre *s.(e)* 1. Midesiz. 2. *mec.* Az yiyen.
bê vırodi *s.(d)* Yakasız, yakası olmayan üst beden giysisi.
bê waxt *s.(e)* Vakitsiz, zamansız. *Bêwaxt vi* Zamansızdı.
bê waxteni *isg.* Vakitsizlik, zamansızlık.
bê waxtiye *isd.* Zamansızlık, vakitsizlik.
bê wayır *s.* 1. Sahipsiz, kimseye ait olmayan. 2. Kimsenin sahip çıkmadığı.
bê wayıreni *isg.* Sahipsizlik.
bê wayıriye *isd.* 1. Sahipsizlik. 2. Kimsesizlik.
bê wayıriyera *zf.* 1. Kimsesizlikten. 2. Sahipsizlikten.
bê wayırêna *zf.* Sahipsizliğinden, kimsesizliğinden.*Bê wayirena şi* Sahipsizlikten gitti, kimsesizlikten gitti. *Bê wayir'me* Sahipsiziz, kimsesiziz.
bê welat *s.(e)* Ülkesiz, vatansız.
bê welateni *isg.* Ülkesizlik, vatansızlık.
bê xesiyet *s.(e)* Haysiyet sahibi olmayan, haysiyetsiz.
bê xeta *s.(e)* Hatasız, hatası olmayan. *Bê xetawne* Hatasızım, günahsızım, hiç bir suçum yoktur. *Bê xetawo* Hatasızdır, hatası yoktur (e).
bê xetaeni *isg.*Hatasızlık, günahsızlık. *Bêxetayime* Hatasızız, günahsızız.
bê xetaw-u bê guna *s.(e)* 1. Hatasız günahsız. 2. *zf.* Hatasız ve günahsız olarak, suçsuz sebepsiz yere.
bê xever *s.(e)* habersiz, bilgisiz, hiç bir şeyden haberi olmayan.
bê xevere *s.(d)* 1.Habersiz, haberi olmayan, haber almamış, hiç bir bilgisi olmayan. 2. Habersiz, haberi olmadan. *Bêxevere bime* Habersizdik, haberimiz yoktu, olan bitenden haberimiz yoktu. 3. Olaysız, sorunsuz.
bê zamet *s.(e) ve zf.* Zahmetsiz, sıkıntı çekilmeden, güçlükle karşılaşmadan, eziyetsiz, kolay, emeksiz olarak.
bêzar *s.(e)* Yaşama veya iş görme isteğini yitirmiş, bezgin, usanmış, bıkmış.
bêzar biyaene *f.* Usanmak, bıkmak, gına gelmek. *Bêzar bime* Bıktık, usandık.
bêzar biyais *isg.* Usanma, bıkma, bezgin olma.
bezareni *ise.* 1.Bezginlik, usanç, istemsizlik. 2. (geçici) Kırgınlık, huzursuzluk.
bêzariye *isd.*1.Bezginlik, bitkinlik, istemsizlik. 2.Sosyal ilişkilerde ortaya çıkan ufak tefek çelişkiler, kırgınlıklar, tatsızlıklar.
bêzar kerdaene *f.* Bıktırmak, usandırmak, bezdirmek, rahatsızlık vermek.
bêzar kerdayis *isg.* Usandırma, bıktırma, bezdirme durumu.
bêzariye kerdene *f.* 1.Bıktırıcılık etmek, tekrarlanması ve uzun sürmesi dolayısıyle sıkıcı olması, bıtkınlık yaratmak, usandırmak. *Nayine mare bêzariye arde* Bunlar bize bıkkınlık getirdi. *Nayine ma bêzar kerdime* Bunlar bizi bıktırdı. *Nayine huzure ma da remayêne* Bunlar huzurumuzu kaçırdı. *Nayine bêzariye vete* Bunlar

bıkkınlık yarattı. *Milet nayine ra endi bezar biyo* Millet artık bunlardan usanmış. *Yine esmer marê bêzariye arde* Onlar bu yıl bize bıkkınlık getirdi. 2.Sosyal ilişkilerde huzursuzluk etmek.

bêzariye kerdis *isg.* 1.Bıktırıcılık etme, tekrarlanması ve uzun sürmesi dolayısıyle sıkıcı olmak, bıkkınlık yaratmak, usandırmak. 2.Sosyal ilişkilerde huzursuzluk etme.

bê zaru bê zu *s.* Dilsiz, dermansız, cahil. *Bê zaru bê zunno* Okuması yazması yoktur, cahildir *(e). Zar zone deyi çino* Onun okuma-yazması yoktur, dilsiz demsizdir.

bê zaru bê zu biyaene *f.* Dilsiz, dermansız, bilgisiz olmak, cahil ve pasif olmak.

bê zaru bêzu biyais *isg.* Dilsiz olma, bilgisiz ve cahil olma.

bê zaru bê zu mendaene *f.* Okumasız, yazmasız kalmak, dilsiz ve bilgisiz kalmak.

bê zaru bê zu mendayis *isg.* Nadan kalma, dilsiz ve cahil kalma, okumasız yazmasız kalma.

bêzek *ise.* 1.Keten tohumu. 2.Süs, ziynet. 3.Bir eseri süslemeye yarayan motiflerin her biri.

bê zeri *s.(e)* Gönülsüz. Bir işi yapmaya isteksiz, gönülsüz olma.

bêzirgan *ise.* Tüccar, alış verişte çok kar amacı güden kimse.

bê zewq *s.* 1.Heyecansız, zevksiz. 2.Beğenilmeyen, hoşa gitmeyen.

bê zewqiye *isd.* Zevksizlik.

bı berdaene *f.* 1.Götürmek, taşımak, ulaştırmak. *Bıberdenê* Götürseydin, götürmeye çalışsaydı. *Ho lewede bıberdaene-lewe ho de bıberdayêne* Yanı sıra götürmek-kendi yanında götürmek. 2. Bir kimseyi bir yere kadar yanında götürmek. 3.Bir şeyi yakından uzağa yürütmek.

bı berdais *isg.* 1.Götürme, taşıma, ulaştırma. 2.Bir kimseyi bir yere kadar yanında götürme.

bı bırnaene *f.* 1.Bıçak, makas, testere gibi araçlarla bir şeyi keserek parçalara ayırmak. 2. Kesmek, yoketmek. *Kokê dine bıbırne werte-ra woda-rê* onların kökünü (kazıyın) kesin.

bı bırnais *isg.* 1.Kesici bir aletle bir şeyi keserek parçalara ayırma, 2.Kesme yok etme, ortadan kaldırma. *Eve* dariye bıbırne, eve meqes (meqas) bıbırne, eve torje bıbırne, eve kardi bıbırne. Zazacada bu gibi kavramları birbirinden ayırmak gerek. Örneğin: vengê ho bıbırne

bı ceraene *f.* Dönmek, dolanmak. 1.Kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin etrafında dolanmak. 2. Bir şeyin etrafında (dolayında) hareket etmek. 3.Belirli bir yerde dolaşmak, aranmak. 4.Yönetilmek, düzene konulmak, çekip çevrilmek. 5.Kayb olmuş veya yeri belirsiz bir şeyi aramak. 4. Alınmak, alınabilmek.

bı cerais *isg.* 1.Biçimi değişmeyen bir şeklin ekseni çevrsindeki hareketi, dönmesi. 2.Dönen bir cismin her noktasının çizdiği çemberlerin merkezlerinden geçen doğru. 3.Aranmak, bir şeyi bulmak için olabilirlik sahasında dolaşmak, bakmak. 4. Alınmak, alınabilme

bı cerevnaene *f.* Denemek, sınamak, değerini anlamak için sınamak, bir nesnenin, bir insanın gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını yoklamak için deneylemek. *Ala reye bıcerevne bena(o) nêbeno* Hele bir dene olur mu olmaz mı?

bı cerevnais *isg.* Deneme, sınama, yoklama. (Uğurlu mu, uğursuz mu) anlamak için yoklama, sınama, deneme.

bı çılqnaene (*bı-çılqnayene*) *f.* Sıvı bir

şeyi sarsarak veya çırparak karıştırmak, çalkalamak.

bı çılqnais *isg.* sıvı bir şeyi sarsarak çalkalama veya çırparak karıştırma.

bı çılqıyaene *f.* Çalkalanmak.

bı çılqıyais *isg.* Çalkalanma.

bı çarnaene (*bı-çarnayêne*) *f.* Çevirmek. 1. Bir şeyin yönünü değiştirmek. *Verê meyit bıçarne qulva* Ölünün yüzünü kıbleye çevir. 2. Öteki yüzünü görünür duruma getirmek. *Ver pey kerdene, pey verkerdene* Önünü arka, arkayı ön yapmak, döndürmek. 3. Döndürerek hareket ettirmek. *Dıstar bıçarne* eldeğirmenini çevir. 4.Yönetmek, idare etmek. *Çerxe çeyi a çarnena* evin çarkını o (d) çeviriyor. *Kam simare çerxe çeyi bıçarno?* kim size evin çarkını çevirsin. 5. Bir giysiyi yırtıp iç yüzünü(astarını) dışa getirmek. *Yaxê na miltane (işliğe) mıre bıçarne* bu gömleğin yakasını bana çevir. 6.Bir dilden başka bir dile çevirmek, tercüme etmek. *Oke sevano bıçarnera zone ma* o ne diyorsa dilimize çevir. 7. Kuzu, oğlak gibi hayvanların şişte-kor üzerinde çevirmek, pişirmek.

bı çarnais *isg.* 1.Çevirme işi, 2. Bir dilden başka bir dile çevirme, tercüme etme. 3.Harman çevirme. *Coyın bıçarne* Harman çevir.

bı çeqnaene *f.* 1.Genellikle yapılarda duvar arasına atılan ağaç kuşağın eğri olan yerinde yarısına kadar keserek düzeltmek. *Bıqırçne* Keserek ağacı çatlat ve eğriliği düzelt, düzgün hale getir. 2.Gıcırdatmak, çıtırdatmak.

bı çeqnais *isg.* 1.Yapılarda ve döşemelerde kullanılan uzun, eğri ağaç lataların kamburundan uyma esnekliği verecek derecede keserek düzeltme işi. 2.Gıcırdatma, çatırdatma.

bı çerexiyaene *f.* 1.Gezinmek, dolaşmak. 2. Dolaşıp başka bir yerden gelmek. 3. Bir yeri belli bir amaçla gezmek. 4. Kendi ekseninde dönmek.

bı çerexiyais *isg.* 1.Gezinme, dolaşma. 2. Dolaşıp başka bir yerden gelme. 3. Bir yeri belli bir amaçla gezme. 4. Kendi ekseninde dönme.

bı çerexnaene *f.* 1.Gezdirmek,dolaştırmak.2. Dolaştırarak getirmek. *Raa ma zof (zaf) çerexaiye biye* yolumuz çok dolaşıktı. *Ma zof (zaf) çerexayme* biz çok gezindik. 3.Dönüp başka bir yönden gelmek. *Ma doto çerexayme ameyme* Biz öteden dolanıp geldik.4. Kendi ekseni üzerinde döndürmek. *Çeneke ju lıng ser çerexıye* kız tek ayak üzerinde döndü.

bı çerexnais *isg.* Dolaştırma, gezdirme, bir eksende döndürme.

bı çıraynaene *f.* Hayvanları veya sürüyü otlayabilecekleri bir yere götürmek, otlanmaya bırakmak, otlatmak. *Bıçıraynenê* Oatlatsaydın. *Mali bıçırayne* Davarı otlat. *Naxır bıçırayne* Sığırları otlat. *Bıçıraynime* Otlatalım.

bı çıraynais *isg.* Otlatma işi.

bı cüyaene *f.* Ağıza alınan bir şeyi dişler arasında ezmek. öğütmek, çiğnemek. *Bıcüye* Çiğne. *Bıcüyene* Çiğneseyidin.

bı cüyais *isg.* Ağıza alınan bir şeyi dişler arasında ezme, öğütme, çiğneme.

bı daene *f.* Vermek, satmak.

bı dayis *isg.* Verme, satma.

bı dekeriyaene *f* Sözünü etmek, anmak.

bı dekeriais *isg* Sözünü etme, anma.

bı dekernaene *f.* Birisinin gıyabında veya arkasında konuşmak, sözünü etmek, anmak. 2. *din.* Tanrının şartlarından birini yerine getirmek. a) *emrê haqi bı dekernayêne* yeni evlenenlerin dini nikahını kılmak ve bu

emri yerine getirmek. b) *Roye (ruhê) merdu bı dekernayêne* ölülerin ruhunu anmak, ruhlarına fatiha okumak veya okutmak, kabirlerine gitmek, mezarlarının başlarında ölüleri anmak.

bı dekernais *isg.*1. Birinin arkasında konuşma, onun sözünü etme. 2.Tanrı şartlarından birini yerine getirme. 3.Ölülerin ruhunu anma. 4.Evlenen çiftlere nikah kılma.

bı dırnaene *f.* Yırtmak, eskitmek, eskitmeye çalışmak.

bı dırnais *isg.* Yırtma, eskitme, eskitmeye çalışma.

bıdırnê berze 1.Yırtasın atasın. 2. Eskitesin yenisini giyesin. 3.Yeni bir elbise giyene hayır duası. *Kınce to bımbarêk-ve bıdırne berze, kıtana mı bıde mı* (Yeni) Elbisen hayırlı olsun, eskitip atasın, ketemi ver. *Kınce to tore ve xêrli ve kıtana* (yeni alınan elbise için istenen bahşiş) *mı bıde* elbisen hayırlı olsun, ketemi ver (-ki) daha çok seneler yaşayasın, nice nice yeni elbiseler giyip eskitesin, ömrün uzun ve hep yeniliklerle dolu olsun anlamında bir dostluk deyimidir.

bı dowosnaene *f.* 1.Bastırmak. 2.Bir şeyi üstüne kuvvet vererek itmek, bastırmak, sıkıştırmak. 3.Bası işi yapmak, tabetmek.

bı dowosnais *isg.* 1. Yapılan yolu silindirle toprağa bastırma, pekiştirme. 2.Bir şeyin üzerine kuvvet vererek itme. *Vaş bıdowesne* Otu bastır/sıkıştır. *Velg bıdewosne* Yaprağı bastır/sıkıştır. *Sımer bidewosne* samanı sıkışır/bastır.

bı estaene *f.* 1.Bir cismi bir yere doğru atmak, fırlatmak. *Berze şero* at gitsin. 2.Tüfek atmak. *Tıfong bıestayene* tüfek atmak. *Tıfong estayêne. Tıfong cıestayene.* 3. Kurşun, gülle, ok gibi şeyleri hedefe iletmek. 4. (zaman bildiren tümleclerle) geri bırakmak. *Sıma roza mekemi. Dı hire asmi peyser bıestene.* 5. Başlık almada (kesmede) topluluktaki hatırlı kimselere ve topluluğa bağışlama şeklinde alınmayan para. *Sıma dıre hozori (hazari) camatê bıestene* siz birkaç (3) bin lirayı cemaat için atsaydınız. 6.*Vora bonu bıestêne, yaki vora sere bonu bıestayêne* damın karını atsaydınız.

bı estais *isg.* 1.Atma, fırlatma, 2.Tüfek atma. 3. Zamanlama bakımından geri bırakma, erteleme.*Peyser bıestasyis.*

bı esternaene *f.* 1.Bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek, silmek, temizlemek. *Pırnı-ka ho bı esterne* burnunu temizle, sil. *Pıpiya yê lazeki bı esterne* O oğlanın kıçını temizle, sil. 2.(Bir yazıyı veya çizgiyi) kazıyarak veya sürterek yok etmek. 3. Bir şeyin üzerini silerek yok etmek.4. Bir şeyi ortadan kaldırmak, yoketmek veya gidermek. *A qefçiliye werte-ra bıesterne şero* o pisliği ortadan sil, kaldır, at gitsin.

bı esternais *isg.* Silme, temizleme. *Rıye xonça bıesterne* Honçanın üstünü sil. *Pırnıka ho bıesterne* Burnunu sil. *Masa bısesterne* Masayı temizle.

bı esterne Sil, sildir, sildirmeye çalış.

bı feteliyaene *f.* 1.(Eylenmek, vakit geçirmek için) Gezmek, gezinmek, dolaşmak. 2.Belirli bir çevre içinde gezip durmak, dolaşmak.

bı feteliayais *isg.* 1.gezme, dolaşma, hava alma, gezinti yapma, gezintiye çıkma. 2.belli bir alanda dolaşıp durma, inceleme yapma.

bı fetelnaene *f.* 1. Birinin gezmesini sağlamak, dolaştırmak. 2. Tanıtmak amacıyla konaklarını dolaştırmak, tarihi eserleri göstermek. 3. Bakmak, geçindirmek. 4. Yaymak, otlatmak. *Kes çino sımare mali bıfetelno* Kimse

yok ki size davar (gütsün) gezdirsin.

bı fetelnais *isg.* 1.birinin gezmesini sağlama, dolaştırma. *Na lazek tene bıfetelne* bu oğlanı biraz gezdir. 2. davar, sığır gibi hayvanları gütme. *Kes çino-ke sımare mal-gawu bıfetelno* kimse yok ki size davar- sığır (gütsün) dolaştırsın.

bı fiçıknaene *f.* Kıvırtmak, kalçalarını iki yana sallayarak oynamak veya yürümek. *Ho rındek fiçıknena* Kendini iyi kıvırıyor.

bı fiçıknais *isg.* Kıvırtma, kalçalarını iki yana sallayarak oynama veya yürüme.

bı gewêxnaene *f.* Elle birinin vucudunu sıkmak, morartmak, morarmasına sebep olmak, incitmek, incinmesine sebep olmak. *Bı gewexne* Cımcıkla, morart.

bı gewexnais *isg.* Elle insanın vucudunu moraracak derecede sıkma, morartma, incitme, morarma ve incinmesine neden olma hali.

bı gıvısnaene *f.* Bir şeyi başparmağı ile şahadet parmağı arasına alarak ezmek, incitmek. *Bıgıvısne* Cimdikle. 2. Parmaklarıyla insanın nazik bir yerinden tutarak cimdiklemek, ufalamak, yaralamak, morarmasına sebebiyet vermek.

bıgıvısnais *isg.* 1.Bir şeyi başparmağıyla şahadet parmağı arasında ufalama, ezme. 2. Bit, pire gibi böcekleri parmakları arasında ezme, ufalama. 3. Parmaklarıyla insanın nazik bir yerinden tutarak cimdiklama, morarmasına sebebiyet verme.

bı goynaene *f.* Birinin veya bir şeyin üstünlüklerini söyleyerek övmek, değerini yüceltmek, methetmek. *Bıgoyne* Öv, övdürmeye çalış, reklamını yap, övgüsünden bahset, övdür. *Bıgoynime* Övelim, methedelim, cesaretlendirelim. bı goynais *isg.* övme, yüceltme, methetme.

bı gureane *f.* Çalışmak.

bı gureais *isg.* Çalışma.

bı gurenaene *f.* 1. Çalıştırmak. 2.Çalışmasını sağlamak, işletmek. *Qafika ho bıgurenime* Kafamızı çalıştıralım. *Qafika ho bıgurene* Kafanı çalıştır. 3. Çalışma işini yaptırmak. *Tomofil bıgurene* otomobili çalıştır. *Motor bıgurene* Motoru çalıştır.

bı gurenayis *isg.* 1. Çalıştırma. 2. Çalışmasını sağlama, işletme. 3. Çalışma işini yaptırma.

bı guretaene (*guretaene*) *f.* 1.Almak. 2.Başlık almak. Golınd bıguretaene. 3.Yanında bulundurmak. *Peru ho sero bıguretaene* parayı üstüne almak / bulundurmak. 4. Satın almak. *Hêga bıguretaene* Tarla almak, *çe bıguretaene* Ev almak. 5. Ele geçirmek, fethetmek. *Harde ho dine ra bijeme* toprağımızı onlardan alalım. 6. İçine sığmak. Na salon nejdiye hazar (hezor/hazor) mıleti ceno Bu salon bine yakın insanı alır. 7. Kabuletmek. Meymanbıguretaene misafir almak. 8.Borç almak. Cıra den bıguretaene Kendisinden borç almak. 9. Kendine ulaştırmak, iletmek. Cıra xevere bıguretaene Kendisinden haber almak. Cıra xete (mektuve) guretene (ya ki bıguretaene) Kendisinden mektup almak. 10. Kısaltmak, eksiltmek. Tenê serra bijerê Biraz üstünden alın. Tene ser-bınra bıguretêne Biraz alttan-üstten alınsaydı. 11. Örtmek, kapatmak. Ser bıguretaene Üstünü kapatmak / örtmek. Ser têmıntaene.12. Ölçüsüne göre almak ero cı guretayêne. Deyra gore bıguretene ona göre almak. 13. (Yol için Ma ewro xelle raê gurette Biz bugün epeyce yol aldık (gittik). Yine yê cıhêtre xelle raye guretta Onlar o cihette epey yol almışlar. 14. Uyku-

sunu almak. Hewne ho bıguretayêne uykusunu almak.

bı guretais *isg.* 1. Alma. 2.Başlık alma.3.Yanında bulundurma. 4. Satın alma. 5. Elegeçirme, fethetme. 6. Içine sığma. 7. Kabuletme. 8. Borç alma. 9. Kendine ulaştırma, iletme. 10. Kısaltma, eksiltme. 11. Örtme, kapatma. 12. Ölçüsüne göre alma. 13. (Yol için) İlerlemek, mesafe alma. 14. Uykusunu alma.

bı hencnaene *f.* Doğramak, liğme liğme etmek. *Bıhencıtene* Doğrasaydın, parçalasaydın. *Bıhencne* Doğra, liğme liğme et. *Bıhencnêne* Doğrasaydın, parçalasaydın.

bı hencnais *isg.* Doğrama, liğme liğme etme.

bı hencıtaene *f.* 1. Keserek doğramak, parçalamak. *Qurti bıhencne* Dalı yol, parçala.2. Ezmek, liğme liğme ayırmak· *Gost bıhencne* Eti doğra.

bı hencıtais *isg.* Keserek doğrama, parçalama. *Kohlü bıhencı-ne* odunları parçala. *Gost bıhencne* Eti doğra.

bı hengnaene *f.* 1.Bş. vucut ağırlığı ile bastırarak kuvvetle sıkıştırmak, pekiştirmek. 2. Bş üzerine kuvvet vererek itmek, sıkıştırarak yerleştirmek. *Velg bıhengne* Yaprağı sıkıştır, pekiştir. *Vas bıhemgne* Otu sıkıştır, bastır. *Sımer bıhengne* samanı sıkıştır, bastır. *Vaşere bıhengne* Ot yığınını sıkıştır, pekiştir.

bı hengnais *isg.* 1.Bş. vucut ağırlığı ile bastırarak kuvvetle sıkıştırma, pekiştirme. 2. Bş üzerine kuvvet vererek itme, sıkıştırarak yerleştirme.

bı herediyaene *f.* 1. Küsmek, darılmak. *Bıheredne* Küstür, küsmesini sağla. *Bıherednime* Küstürelim. 2. Kızmak, azarlamak. *Cıra bıherediyêne* Kendisine kızsaydın.

bı herediyais *f.* 1. Küsme, darılma. *Bıheredne* Küstür, küsmesini sağla. *Bıherednime* Küstürelim. 2. Kızma, birini azarlama.

bı hêrnaene *f.* Satın almak. *Bıhêrne* Satın al. *Bıhêrnime* Satın alalım. *Bıhêrno* Satın alsın.

bı hêrnais *isg.* Satın alma.

bı huriyaene *f.* Kaşınmak, kaşınması gelmek.

bı huriyais *isg.* Kaşınma, kaşınması gelme.

bı huyaene *f.* 1. Gülmek. *Bıhuye* Gül, neşelen!*Bıhuyênê* Gülseydin, neşelenseydin. 2. Biriyle alay etmek. *Pê dey mehuyê yeno tok sare* Ona gülme seninde başına gelir!

bı huyais *isg.* 1.Hoşnutluk ve komiklik karşısında psikolojik tepki, gülme. 2. Biriyle alay etme.

bıjednaene *f.* Çoğaltmak, fazlalaştırmak, sayısını ve miktarını arttırmak.

bıjednais *isg.* 1.Çoğaltma, fazlalaştırma, sayı ve miktarını arttırma. 2.Özel bir kağıt üzerine yazılmış bir yazıyı, basım araçlarında çoğaltma.

bıjek *ise.* Erkek keçi yavrusu, oğlak. *Bıjeko nêr* Erkek oğlak.

bıjeke *isd.* Dişi keçi yavrusu. *Bıjeke mawa* oğlak dişidir.

bıjeliki *isç.* Kavurga, kavurulmuş buğday

bı kerdaene *f.* 1.Yapmak, yapmaya çalışmak. 2. Dediğini yapma,yerine getirmek. *Jê vatena mı bıkerdêne* Dediğim gibi yapsaydın. 3. Çift sürmek. 4.İş yapmak. *Kar bıkerdêne* İş yapsaydın.

bı kerdais *isg.* 1. Yapma, yapmaya çalışma. 2. Dediğini yapma. 3. Çift sürme. 4.Cinsel ilişkide bulunma 5. İş yapma, işle uğraşma.

bı kuaene *f.* 1. (Kavga için) Dövmek. 2. (Yıkama işinde) Tokaçlamak. 3. Sopalamak.

bı kuais *isg.* 1.dövme, döverek ezme. 2. (yıkama işinde) tokaçlama işi. 3.

sopalama işini yapma.

bı kewênaene *f.* 1. Dağlamak. Kızgın bir demirle hayvan derisine damga vurmak. *Dirvet bı kewene* Yarayı dağla. 2. Akan kanı dindirmek veya hasta bölümleri ortadan kaldırmak için vücudun bir yerini kızdırılmış metal bir araçla yakmak, vücuttaki kaşınan sivilceleri yakmak. *A pısuge bıkewene* O sivilceyi dağla. *Nuka manga bıkewne.*

bı kewenais *isg.* 1. Kızgın bir demirle hayvan derisine damga vurma. 2. Akan kanı dindirmek veya hasta bölümleri ortadan kaldırmak için vücudun bir yerini kızdırılmış metal araçla yakma. 3.Vücutta kaşınan sivilceyi yakma.

bı kêwtaene *f.* 1. Kuvvetten düşmek, güçten düşmek, güçsüzleşmek. *Ma endi qamera kewtime* Biz artık takatatn düşmüşüz. *Kokımiye ama, ez endi qamera kewtu* Yaşlılık geldi, ben artık güçten düştüm. 2. Düşünme yetisini yitirmek. *Aqılra çıtura?- Gosmede endi aqılra kewtune* Akılca nasılsın?- Kulak asma, artık akılca düştüm.

bı kêwtais *isg.* 1. Kuvvetten düşme, güçten düşme, güç kaybetme. *Qamera kewtune* Güçten düştüm. 2. Bunamak, zihnen gerilemek. *Aqılra kewtune* Akıl gücümü yitirmek.

bı kınıtaene *f.* 1.Tırnakla vücudu kaşımak. *Lessa mı bıkıne* Vücudumu kaşı. *Miyanemı bıkıne* Belimi kaşı. 2. Bir yeri kazmak. *Bıkınime* Kazalım. *Hard bıkıne* Yeri kaz. *Quye bıkıne* Kuyu kaz. *Bıkınıtenede* Kazdırt.

bı kıntais *isg.* 1.Tırnakla bir yeri kaşıma, 2. Bir yeri kazma.

bı kırısnaene *f.* Durmadan taşımak, taşımacılık yapmak. *Bıkırısnêne* Taşısaydın, taşısaydınız, taşınsaydı. *Bıkırısnime* Taşıyalım. *Hetera bıkırısne, hetera vıraze* Bir yandan taşıyın, bir yandan yapın.*Kolü bıkırısne* Odunları taşı. *Kemer bıkırısne* Taş taşı. *Derzu bıkırısne, gırzu bıkırısne* Yükleri taşı, sap demetlerini taşı. *Amuneke sımarê derzu bıkırısn* Geldim ki size yük mü taşıyayım.

bı kırısnais *isg.* Arabayla, hayvanla veya bedenen taş, kum, tuğla, odun, arka gibi yük taşıma. taşımacılık yapma işi.bı lawnaene *f.* (İnsan ve bazı hayvan için)Yeni doğan yavruları emzirmek, meme vermek. *Bılawne* (Bebeğin hamlığını gider) İlk memeyi ver,emzir. *Bılawnêne* Emzirseydin.

bı lawnais *isg.* İlk emzirme işi, emzirmeye alıştırma başlangıcı.

bılçeng *s. ve ise.* 1. Koltuk altına alınıp taşınan.*Bılçenge vaşi Bir* koltuk altı kadar ot. Bılçenge velgi. 2. Entari, gömlek, ceket gibi giysilerin koltuk altına gelen yama veya kumaş parçası. *Bılçenge fıstani. Bılçenge mıltani (işlığe)*

bılêstaene *f.* 1. Dilini gezdirerek bulaşmış yiyecek artığını silerek yemek, yalamak. *Bêçıka ho bılêse* parmağını yala. *Bılistêne* Yalasaydın. *Hemge bılêse* Balı yala. 2. *mec.* Sözünden caymak, döneklik göstermek. *Tu'ye ho mêlese ayvo, qesê hode vınde, mordemo xırt tuye xo nêlêseno* tükürdüğünü yalama ayıptır, sözünde dur, yiğit adam tükürdüğünü yalamaz.

bılıstayis *isg.* Yalama, yalayış, yalama işi.

bılıke *ise.*Erkek çocuk dilinde çük, pipi, erkeklik organı, penis.

bılısk *ise.* Yıldırım. Bulutlu ve yağış zamanlarında farklı elektrik yük değerleri taşıyan bulutların veya bulutlarla yerin temasında meydana

gelen ani ve kısa yüksek gürültü ve parlama.

bıloxın *s.(e)* Küçümseme, patlak, açgözlü.

bıloxnaene *f.* Çiğnemeden lokmayı hapur hupur yutmak, tıkınmak. *Bıloxno ro* Çiğnemeden, hapur hupur yutmuş. *Bıloxneno ro* Yutuyor, tıkınıyor. *Bıloxno ro* Hapur hupur tıkınmış.

bıloxnais *isg.* Yutma, tıkınma, hapur hupur yeme.

bılq *s.(e)* 1. Patlak, öne doğru balonsu şişkinlik. 2. Patlak gözlülük.

bılqaene *f.* Keçi, koyun gibi hayvanların çiftleşme zamanında erkek olanın çıkardığı ses.

bılqayis *isg.* Çiftleşme döneminde Koç ve Tekelerin çıkardığı cinsel ses.

bılqeni *isg.* Patlaklılık.

bıleqnaene *f.* Irgalamak, yerinden oynatmak, kımıldatmak. *Bıleqne* Oynat, kımıldat. *Bıleqno* Kakalasın, oynatsın, kımıldatsın. *Bıleqnime* Irgalayalım, kakalayalım, kımıldatalım.

bıleqnayis *isg.* Irgalama, yerinden oynatma, kımıldatma işi.

bımbarek *ise. ve s.* Eril kutsal varlıklar yerine kullanılır; kutsal, aziz, mubarek. *Bımbarekê roji* Mubarek güneş. *Çıme bımbarêk tı vana hêniye xızıro girino!* (Kutsal Munzur) Gözeleri sanırsın ki Hızır çeşmesidir kaynıyor! 2. *ünl.* Hayranlık ve beğeni uyandıran. *Bımbarêk genim sare veto ke!* Mübarek buğday başak vermişki! *Uwa bımbarek çıxa serdına* Mübareğin suyu ne kadar da soğuk. 3. Hayırlı olsun manasında. *Kınce to bımbarekbe, kıtana mı bıde* Elbiselerin hayırlı olsun, (ketemi) Bahşişimi ver. 4.Öfkelenen birini yatıştırmada şaka sözcüğü olarak. *Bimbarek henke hêrs biyo kêş têde nêkeno* Mübarek öyle öfkelenmiş ki kimseyi saymıyor (dinlemiyor). 5. Kutsal kabul edilen Ay ve güneş için. *Bımbarek roz wejiyo* Mübarek güneş çıkmış (doğmuş). *Sewle bımbareke sonde dina keno roşt* Mübarek (ayın) işığı gece dünyayı aydınlatıyor!

bımbareku *isç.*(-i) 1.Çoğul kutsallar, veya tüm kutsallar yerine kullanılır. 2.Azizlerin kutsal ruhları (melekleri) yerine kullanılır. *Bımbarêke Duzgın bavayi, bımbarêke gola xızıri.* Düzgün Baba'nın melekleri, Hızır Gölü'nün melekleri. 3. *mec.* Kızamık ve Çiçek hastalıklarına verilen isim.

bımbarekvo *dey.* Hayırlı olsun, kutlu olsun, uğurlu olsun. *Kınca to bımbarekvo* Elbisen hayırlı olsun. *Fiştane (fistane) to bımbarekvo eve weşiye bıdırnê berzê* Entarin hayırlı olsun sağlıkla eskitip atasın.

bımendaene *f.* 1. Kalmak. 2. Konaklamak. 3. Oturmak, yaşamak, eğlenmek. 4. Oyalanmak, vakit geçirmek. 5.Sınıf geçmemek. 6. Geri kalmak. *Peyser bımendaene.*

bımendais *is.g.* 1. Kalma. 2. Konaklanma, 3. oylanma, vakit geçirme. 4. Sınıfta kalma 5.Geri kalma.

bımêrdaene *f.* Ölmek, yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek. *Bımerdene* Ölseydi. 2. *mec.* Bazı sebeplerle çok sıkıntı veya açı çekmek.

bımêrdais *is.g.* ölme, can verme, yaşamaz olma.

bımısnaene *f.* 1. Öğretmek, bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak. 2. Alıştırmak, alışmasını sağlamak. *Bımısne* Öğret, alıştır. *Bımıso* Alışsın, alışmaya çalışsın, öğrensin, öğrenmeye alışsın.

bımısnais *isg.* 1. Öğretme. 2. Alıştırma, alışmasını sağlama.

bımordaene *f.* 1. Bir cinsten kaç parça

bulunduğunu birer birer saymak. 2. sayıları arka arkaya sürdürmek. *Bımore* Say, saymaya başla. *Bımoriyo* Sayılsın.*Bımorime* Sayalım, saymaya çalışalım, koymak, istiflemek, düzmek.

bımordais *isg.* 1.bir cinsten kaç parça bulunduğunu birer birer sayma. 2.sayıları arka arkaya söyleme.

bımunıtaene *f.* (Saç) Örmek. *Bımune* Ör. *Bımuntêne* Örseydin (örülseydi).

bımunıtais *isg.* (saç) Örme işi.

bın *ise.* 1. Bir şeyin yere bakan yüzü, üst'ün tersi, alt. 2. Bir nesnenin tabanı, dip. *Bıne kılaa mı dırawo, qesey tede nêvındenê* Şapkamın altı deliktir içinden laf durmaz. 3. Bir şeyden arta kalan, süprüntü.

bına *zf.* 1. Alttan, dibinden, alt tarafından. 2. Hepten. kökten, ne varsa hepisi.

bına kerdaene *f.* Altına sermek, altına yerleştirmek, altına sürmek. *Pıske bıne gawuna ke* Keçi gübresini sığırların altına ser. *Kolü bıne sojrake* Odunları sacın altına sür.

bına kerdais *isg.* 1Altına sürme, altına koyma, altına yerleştirme. *Astır bıne cayrake* Çulu yatağın altına ser. 2. Bir şeyi dibinden, temelinden yoksun kılmak.

bınate *ise.* 1. Hayvan ölüsü, leş. 2. *mec.* s. Tembel veya çok yorulmuş, yerinden kıpırdayamaz halde olma. *Henke sımıto biye jê bınati* Öyle içmişler ki leş (ölü) gibi olmuşlar. *Çevesayê henke weno bınatu keno vind* Evi yanası öyle obur ki leşleri kaybediyor (yutuyor).

bınateyi *isç.* Leşler, hayvan cesetleri, hayvan ölüleri.

bına ontaene *f.* 1. Alttan çekmek, dipten çekmek. 2. Altından çekmek

bına ontais *isg.* Alttan çekme, dipten çekme.

bına vejiyaene *f.* 1. Alttan çıkmak, dipten çıkmak. 2. Bir şeyin üstesinden gelmak, başarmak, altından çıkmak (kalkmak). *Bına vejiyênê* Alttan çıkardı, altından kalkabilirdi.

bına vejiyais *isg.* 1. Altından çıkma. 2. Bir işin üstesinden gelme, başarma.

bına vetaene *f.* 1. Alttan çıkarmak. 2. Bir şeyi kökten çıkarmak *Goze bına vete* Ceviz (ağacını) kökten çıkardı. *Kergane bına vete* Çibanı dibinden çıkardı.

bına vetais *isg.* 1. Altan çıkarma. *Bıne herera vetê* toprağın altından çıkarmışlar. 2. Kökten çıkarmak.

bın cıra kerdene *f.* Altını kesmek, altını koparıp ayırmak.

bın cıra kerdis *isg.* Altını kesme, koparma, ayırma.

bın cıra warodaene *f.* Herhangi bir şeyin altını ana gövdeden ayırmak ve kökünü koparmak, düşürmek. *Bıne pırozıne cıra dawaro* Eleğin altını (hırpalamaktan) düşürdü. *Bınê saradi cıra dawaro* Halburun dibini düşürttü.

bın cıra warodais *isg.* Bir şeyin altını ana gövdeden ayırma, kökünden koparma, düşürme.

bınde *zf.* 1. Altında, dibinde. *Bınde çıye çino* Altta birşey yok. 2. Ötekinden daha aşağıda olan, ötekinin altında. *Bıne asmen* gökkubenin altı. *Bıne hewri* Bulutların altı. *Bıne tij*'de güneşin altında.

bınde bına daene *f.* Alttan alta vermek.

bınde bına dais *isg.* Alttan alta verme.

bınde bımendaene *f.* Altta kalmak dibinde kalmak.

bınde bımendais *isg.* Altta kalma dibinde kalma.

bınde biyaene *f.* 1. Altında olmak. 2.Altında kalmak, arta kalmak.

bınde biyais *isg.* 1. Altında olma. 2. Altında kalma, arta kalma.

bınde daêne *f.* 1.Yukarıdan aşağıya doğru itmek, kakmak, vermek, indirmek. 2.Alttan vermek. 3.Alttan sürmek.

bınde dais *isg.* 1.Yukarıdan aşağıya doğru indirme, kakma, verme. 2.Alttan verme. 3.Alttan sürme.

bınde mendaene *f.* 1.Altta kalmak. 2.Bir şeyin artığı, fazlası. 3.*mec.* Yenik düşmek.

bınde mendais *isg.* 1.Altında kalma. 2. Bir şeyden arta kalma, artığı olma. 3.*mec.* Yenik düşme.

bın dest *s.* 1. İniş aşağı, bayırdan aşağı 2. Atışa elverişli olmayan, ters taraf, aşağıya doğru atış menzili, tüfek menzili. 3. Kavgada yukarı taraftaki kişinin daha avantajli olma hali.

bın desteni *s.(e) ve ise.* 1. Başkasının egemenliği, eli altında olma. 2. Özgür olmama, baskı altında bulunma, ezilme.

bın destena vejiyaene *f.* 1. Başkasının egemenliğinden kurtulmak, bağımsız olmak, özgürlüğe erişmek. 2. Ezilmişlik ve baskı altından kurtulmak. 3.Kavgada ve savaşta aşağı taraftan kurtulup avantajlı duruma geçmek.

bın destena vejiyais *isg.* 1.Bağımlı olmaktan kurtulma, baskı altından çıkma, özgürlüğe erişme. 2.Kavga alanında aşağı taraftan kurtulup üst yanı ele geçirme

bın destiye *isd.* Başkasının egemenliği altında bulunmak, özgür olmamak.

bın dest kêwtene *f.* Kavgada aşağı tarafta kalmak, dezavantajlı bulunmak, kendini korumada zorlanmak. *Bındest kewtime, guze dine masoro vi, çıke yê serdeste mabi* Biz aşağı tarafta kaldık, onların gücü bize üstündü, çünkü onlar üst taraftaydı.

bın dest kêwtis *isg.* Kavga alanında alt (aşağı) tarafa düşme durumu. *Ma reye bındest kewtime, corde kêmere ke cer kerdene maro amenê* Birkez alt yana düştük yukardan taş yuvarladıklarında bize doğru geliyordu.

bın dest mendaene *f.* Kavga alanında alt yanda, aşağı yanda, dezavantajlı durumda kalmak, kendini korumakta zorlanmak.

bın dest mendais *isg.* Kavga alanında alt yanda, aşağı tarafta kalma, savunmada zorlanma.

bınede verdaene 1.*f.* Altta bırakmak. *Bara sıma bınde verda* Payınız altta bırakıldı. *Têne çerez bıne tosede verda* Biraz çerez tabakta bırakıldı. 2. *ise.* Bir miktar geriye bırakmak.

bınde verdais *isg.* Altında bırakma, hepsini bitirmeme, tüketmeme, geride bir miktar bırakma.

bıne *zf.* 1. Dip tarafı, dibi. 2. Alt tarafı, altı. 3. Bir derinliğin veya çukurun alt tabanı, dibi. *Bine goli* gölün dibi. *Bıne denji* Denizin dibi. *Bıne dina* Dünyanın dibi.*Bıne dinade* Dünyanın altında. *Bıne darede* Ağacın altında.*Bine deryayi* Denizin dibi. *Bıne derywu ummani* Su kürenin altı. *Bıne daru beri* Tüm bitki aleminin altı. *Bıne derzude* Yüklerin altında. *Bıne derjide* Yük altında. *Bıne dırveti* Yaranın dibi. *Bıne dıdoni* Dişin dibi. *Bıne qusxani* Tencerenin dibi. *Bıne bıroşi* kovanın/stilin dibi. 4. Geriye kalan. *Bıne dênu* Borçların dibi, borç altına girme, borçlanma. *Bıne uwode (awede)* Suyun altında. 5.Bir yüksekliğin yerle birleştiği aşağı yanı.*Bıne koyi* Dağın altı (eteği).

bıne bandıra *ise.* Maiyet altında, baskı ve kumanda altında, esirlik durumu.

bıne bandırade biyaene *f.* Egemenlik altında olmak, özgür olmamak.

bıne bandırade biyais *isg.* Egemenlik altında olma, özgür olmama.

bıne bandırara vejiyaene *f.* Başkalarının himayesinden çıkmak, kurtulmak, yabancı egemenliğine son vermek, kendi kendini yönetir hale geklmek.

bıne bandırara vejiyais *isg.* Yabancı himayesinden çıkma işi, kurtulma, özgürleşme.

bıne çımde biyaene *f.* Gözaltında olmak.

bıne çımde biyais *isg.* Gözaltında olma.

bıne çımi *ise.* Gözaltı.

bınê çımi guretene *f.* Gözaltına almak.

bınê çımi guretis *isg.* Gözaltına alma.

bıne çimra *zf.* Göz altından. *Bıne çımra qay tbeno* Gözaltından bakıyor.

bıne çımuna *zf.* Göz(ler)altından. *Bıne cımuna şerkeno* Gözaltından süzüyor.

bıne deştra *zf.* Elaltından, çarcabuk. Gizlice, sotadan, çaktırmadan işler çevirmek, haberleşmek. *Bıne deşta qese ho made vi* El altından sözü bizimleydi. *Bıne deştra mare xevere rusnavi* El altından bize haber göndermişti. *Bıne deşta xevere deve ma* El altından bize haber verdi. *Bıne deştra xevera ma zumınra biye* El altından birbirimizden haberimiz vardı.

bıne deştra cı daêne *f.* El altından (gizlice) vermek.

bıne deştra cı dais *isg.* Elaltından (gizlice) verme.

bıne deştte biyaene *f.* Elaltında hazırolmak, hazır bulundurmak. *Dire qurş bıne deste made bi ma xerz kerdi* Bir kaç kuruş elimizin altında vardı, biz harcadık.

bıne deştte biyais *isg.* Elaltında hazır olma, hazır bulundurma.

bıne doçik *ise.* Kuyruk altı.

bıne goşra ardaene *dey. f.* Birine bir şeyi çitlatmak, hatırlatmak, uyarmak. *Ez zon tı a xevere ana bıne gose mıra* Ben biliyorum sen o olayı bana çıtlatıyorsun.

bıne goşra ardais *isg.* Çitlatma, hatırlatma, uyarıda bulunma.

bıne gule *zf. ve isd.* 1.Yutak altı. 2.Gırtlak altı, çene altı, boğaz. 3.Gül veya çiçek altı.

bıneniye *zf.* 1.Aşağı. 2. Bir yerin aşağı tarafı, alt bölümü. 3. Bir şeye göre daha alçakta bulunan, daha kıdemsiz. *Bıneniyede* Alt tarafında.

bıneniyêde *zf.* Aşağısında, alt tarafında.

bıneniyêra *zf.* Aşağısından, alt tarafından, dibinden.

bıne parxani *ise.-zf.* Karnın iki yanında ve kaburgaların altındaki vucut kısmı.

bıne piji *ise.-zf.* Göbek altı, karın altı bölümü.

bı neqesnaene *f.* Süslemek, güzelleştirmek. *Bıneqesne* Nakış işle, süsle, güzelleştir. *Bıneqesnime* Süsleyelim, nakışlayalım, güzelleştirelim, sanat yapalım..*Bıneqesno* Nakış işlesin, süslesin, güzelleştirsin, sanat yapsın.

bı neqesnais *isg.* Süsleme, güzelleştirme.

bıne qeşide *zf.* 1.Sözün altında. *Bıne nê qeşi de çiye esto* Bu sözün altında birşey var! 2.Hazır cevap, uyanık. *Bıne geşide nemaneno* Laf altında kalmıyor, susmaz, hazır cevapçıdır.

bıne qesude *zf.* 1. Lafların altında bir anlam arama. 2. Hazır cevap, kül yutmaz. *Bıne qesude nêvındeno* lafların altında durmuyor. *Bıne qesude nêmaneno* Lafların altında kalmıyor. *Peyê qesude nêmaneno* Sözlerinin arkasında durmuyor.

bıne qırtıke *zf.* 1.Gırtlak altı, gırtlağın alt bölümü. 2.Bayanlarda boğaz ile memelerin üst bölümü.

bınera *zf.* 1.Alttan, dipten. 2.Hepten, kökten, temelden. *Bınera inkarbi* kökten inkar oldu. *Bınera ho saskerd* Kökten kendini şaşırdı.

bınera daene *f.* 1.Alttan vermek, dipten

vermek. 2.Altını kazmak, dibini oymak. 3.Kökten, dipten, ne varsa toptan vermek.

bınera dais *isg.* 1.Alttan verme, dipten verme. 2. Ne varsa kökten satma.

bınera de guretaene (guretene) *f.* Alttan yapmaya başlamak, başlamayı dipten yapmak.

bınera de guretais *isg.* Alttan yapmaya başlama işi, dipten yukarıya doğru yapma işi.

bıne rafiştaene *f.* Altını sermek, altını düzenlemek.

bıne rafiştais *isg.* Altını serme, altını düzenleme.

bınera guretaene *f.* 1.Dipten alma, alttan alma. 2. Hafiften alma.

bınera guretais *isg.* 1. Dipten alma, alttan alma. 2. Hafiften alma.

bınra kerdaene *f.* 1. Altına sürmek. 2. Dibinden, altından yoksun kılmak.

bınra kerdais *isg.* 1. Altına sürme. 2. Dibinden, altından yoksun kılma. bınera lêl biyaene *f.* Dipten bulanık akmak, bulanık olmak, kökten bulanmış olmak. 2. Şansı yaver gitmemek, şansı çalışmamak, beladan kurtulmamak, kara talihli olmak. 3.Doğumdan sonra çocukları yaşamamak şanssızlığı ifade eden bir deyim. 4.*mec.* Tanrı katında iyi bir kişi olmadığını ifade eden bir deyim. *Ree mıre ğeletiya* Bir kez bana şaşırmış. *Ree cıre satiya* Bir kez kendisine saptırmış. *Ree cıre biya lêle* Bir kez kendisine kararmış, bulanmış. *Ree cıre biya tariye* Bir kez kendisine karanlık olmuş. *Ree haqra (omayra) mare biya lêle* Bir kez tanrıdan bize kararma, bulanma olmuş.

bınera lêl biyais *isg.* Kökten kararma, kökten bulanma, kökten kötü gitme.

bınera ontaene *f.* Alttan çekmek, dipten çekmek, çektirmek.

bınera ontais *isg.* Alttan çekme, dipten çekme, çektirme.

bınera warodaene *f.* 1. Dipten düşürmek, kökten devirmek. 2. Bakire kızın kızlığını ihfal etmek, bozmak.

bınera warodais *isg.* 1.Dipten kesme düşürme, kökten devirme. 2. Bakire kızın kızlığını bozma.

bınero daene *f.* 1. Alta düşürmek, dibe düşürmek. 2.Altını dövmek, dibini dövmek. 3. (Güreşte) Yenmek, alta düşürmek. *Bınerode* Alta düşür.

bınero dais *isg.* 1Alta düşürme, dibe düşürme. 2.Altını dövme, dibini dövme. 3. (Güreşte) Yenme, alta düşürme.

bınero gınaene *f.* 1.Alta düşmek, dibe düşmek. 2.(Güreşte) Yenilmek, dibe düşmek.

bınero gınais *isg.* 1. Alta düşme, dibe düşme. 2. (Güreşte) Alta düşme, dibe düşme.

bıne sari *zf.* 1. Başın altı. 2. *mec. Nê qesey bıne sare deyra vejine* Bu sözler onun başının altından çıkıyor.

bıne suxride *zf.* İş uğraş hengamesinin altında, dünya çabasının yükü altında.

bıne xete 1 .*isd.* Suriye sınırının öte yanı. *Na İpeğ, male bıne xeto* Bu ipek Suriye malıdır.

bıne zonde *zf.* Dilin altında bir şey saklamak, bir şeyi söyler gibi yapıp geri tutmak.

bıne zon *zf.* 1.Dilin altı. 2. Saklı niyet, düşünce *Bıne zone tode çiye esto, alla çıko* Senin dilinin altında bir şey var, hele nedir? *Alla bıne zone dey sayêke reye, sevano* Hele onun dilinin altını bir ara, ne söylüyor.

bınge 1. *ise.* Omuzda taşınan odun. 2. s. Bir yerde durmayan telaşla oradan oraya koşan, koşuşturan. *Bınge cı nekuno* Sabır sebat tutmuyor. *Bınge cı-re çino.* Hiç yerinde durmuyor, yerden yere koşuşturuyor. 3. *s.* Bir yerde

mekan tutmayan. *Caye bınge neceno, Partiyera vejino kunu juya bine* Bir yerde tutunamıyor bir Partiden çıkıyor öbürüne giriyor. 4. Sık sık koca değiştiren kadın için. *Çevesayiye caye bınge necena* Eviyanası bir yerde sebat kılmıyor.

bınge cı nekotaene *f.* Sabırsızlık etmek, sabır etmemek.

bınge cı nekotais *isg.* Sabır etmeme, sebat etmeme.

bın guretaene *f.* 1. Kök tutmak, kök salmak, kökleşmek. *Lewu bın greto* Fidanlar kök tutmuş. 2.Yemek pişirirken tencere dibinin yanık tutması, yemek yanığının dibe yapışması.

bın guretais *isg.* 1.Kök tutma, kök salma, kökleşme. 2.(Tencere için) Yanma, dip tutma.

bı niznaene *f.* İstif etmek, istiflemek. *Bınizne* İstifle, istif et, üstüste diz. *Bınizninie* İstifleyelim, üstüste dizelim. *Bınizno* İstiflesin (*e*) düzsün, üstüste koysun.

bı niznayis *isg.* istif etme, istifleme, üstüste koyma, düzme.

bı nistaene *f.* 1. Uçarak bir yere inmek, konmdk. 2. Dinmek, durulmak. 3. Çekilmek, azalmak. *Uwe (awe) biniso* Su çekilsin/azalsın. 4. (Şiş için) İnmek, düzelmek. *Mosayê biniso* Şiş insin. 5. (Bulanık su vs. için) Çökelmek, arınmak, açılmak.

bı nistais (*nistayis*) *isg.* 1. Dinme, durulma. 2. (Şiş için) İnme, düzelme. 3. (Kar için) Çökelme, erime.

bı nusnaene *f.* Yazmak. *Bı nusne* (Yazı) Yaz.

bı nusnais *isg.* Yazma.

bın kerdene *f.* 1.Alta koymak, dibe koymak. *Bine weleke* Külün (tozun) altına koy. *Bine cayrake* Yatağın altına sok (koy). 2. Aşağı düşürmek, yüksekten indirmek. *Tıro bınke va şero* Aşağı yuvarla (dök) varsın gitsin. 3.Tabanlamak, alt kısmını yapmak. *Na oda ho bınke* Bu odanı tabanla (taban döşe).*Na solotune mı mıre bınke* Bu ayakkabılarımı bana tabanla (pençele, pençe vur).

bın kerdis *isg.* 1.Alta koyma, dibe koyma. *Bine weleke* Külün (tozun) altına koy. 2. Aşağı düşürme, yüksekten indirme. 3. Tabanlama, alt kısmını yapma.

bın kêwtene (bın kotaene) *f.* 1. Altına girmek. *Bine bonu kotaene* Evlerin altına girmek. 2. Bir şeyin altında kalmak. *Bine zerzelide mend* Depremin altında kaldı. 3. Borçlanmak, borcun altına girmek *Bine denu kêwtene (kotaene).*

bın kêwtis (bın kotayis) *isg.* 1.Altında girme 2.Altında kalma. *Bine çığı kêwtene* çığın altına girmek, kalmak, 3.*mec.* Büyük yükler alma işi.

bın kınıtaene *f.* 1.Altını kazmak, altını oymak, dibini kazımak, dibini deşmek. 2.*mec.* Alttan alta alehinde çalışmak, tuzak yapmak. 3.Aldatmaya çalışmak. 4.Dibini kaşımak, karıştırmak.

bın kınıtais *isg.* Altını oyma, altını kazma, dibini eşme. 2.Alttan alta birbirinin alehinde çalışma, tuzak hazırlama. 3.Aldatmaya çalışma, başına bir iş örme. 4.Dibini kaşıma, *mec.* Ortalığı karıştırma.

bınra *zf.* 1. Altından, dibinden. 2.Alttan, kökten, dipten, toptan ne varsa hepisi, tamamen.

bın radaene *f.* Altını kazmak, altını eşmek, altını oymak.

bın radais *isg.* Altını kazma, eşme, oyma, deşme işi.

bınra ve ser *zf.* 1.Dibinden üstüne kadar, temelden tepesine kadar, aşağıdan yukarıya doğru. 2.Altı ile üstü, (birlikte).

bın sêr *zf.* Alt üst, altı üstü.
bın ser biyaene *f.* Altüst olmak. *Bın ser bivi* Altüst olmuştu. *Bın ser biyo* Altüst olmuş.
bın ser biyais *isg.* Altüst oluş hali.
bın şiayene *f.* Altına gitmek, altına erişmek.
bın şiyais *isg.* Altına gitme, altına erişme işi.
bıntırse *isd.* Limon.
bıntırşi *isç.* Limonlar.
bınurnaene *f.* Hafiften, yavaş bir sesle ezgi mırıldamak.
bınurnais *isg.* Yavaştan ezgi mırıldama.
bın vejiyaene *f.* Altı çıkmak, dibi çıkmak. *Bın vejiyo* Dibi çıkmış, altı çıkmış.
bın vejiyais *isg.* Altı çıkma, dibi çıkma durumu.
bın vetaene *f.* 1.Altını çıkarmak, dibini çıkarıp almak. *Bıne teli veze* dikenin altını(kökünü) çıkar. 2. Altı görünür kılmak. *Rade bın veze* Kaz dibini çıkar.
bın vetais *isg.* Altını çıkarma, dibini çıkarma işi.
bı qarnaene *f.* Kızdırmak, kızmasına sebep olmak, kızmasını sağlamak. *Bıqarne* Kızdır, öfkelendir.
bı qarnais *isg.* Kızdırma, kızmasını sağlama.
bı qedenaene *f.* 1. Bitmesini sağlamak, sona erdirmek, tüketmek, bitirmek, sonuçlandırmak. *Bıqedene* Bitir, tüket, sona erdir, bitmesini sağla. 2.Güçsüz duruma getirmek, yormak. *Ey a çena mı lewe hode werde qedenê* O, kızını yanında yedi bitirdi. 3. Onulmaz duruma getirmek, mahfetmek. *Ey a çeneke vılesne-ro qedenê* O, kızı eritti bitirdi. 4. Bir yerden mezun olmak.
bı qedenais *isg.* 1.Bitirme, tüketme, sona erdirme. 2.İtmam mezuniyeti gibi bitirme. 3.Onulmaz duruma getirme, mahfetme. 4. Bir yerden mezun olma.
bıqêsto *s.(e)* Yalancı, gerçek olmayan, mahsustan.
bıqestiko *s.(e)* Yalancı şey, gerçek olmayan.
bıqestiyera *zf.* Yalancıktan, aldatmak suretiyle, aldatıcı olarak
bıraçena *isd.* Erkek kardeşin kızı, kız yeğen.
bıraçeneyi *isç.* Erkek kardeşin kızları, kız yeğenler.
bıraene *f.* Kükremek. 1. Aslan gibi bağırmak, kükremek. 2. *mec.* Coşmak, taşkınlık göstermek. 3. Kızgınlık ve öfke ile yüksek sesle bağırmak. 4. Coşkuyla saldırmak. **bıraeni** *isg.* Kardeşlik.
bırak *ise.* Erkek oynaş, kadınların evlilik dışı dost tuttuğ, seviştiği erkek.
bırake *isd.* Kadın oynaş, Erkeklerin evlilik dışı gizlice seviştiği kadın dost.
bı ramıtene *f.* 1.Tarla sürmek, çift sürmek. 2. Devran sürmek, sefa sürmek.
bırayis *isg.* 1.Aslan gibi bağırma, kükreme. 2.*mec.* Coşma, taşkınlık. 3.Kızgınlık ve öfke ile yüksek sesle bağırma. 4.Coşkuyla saldırma.5.Gür bir biçimde imdada yetişme.
bırayiye *isg.* 1.Aynı baba-anadan doğmuş olan kardeşler, kardeşlik. 2. *zf.* Kardeşler gibi, kardeşçe.
bıraza *ise.* Yeğen, erkek kardeşin erkek çocuklarından her biri.
bırazaeni *isg.* 1.Erkek kardeşin oğullarından olmak, erkek yeğenlik.
bırazu *zm. (-i)* Erkek yeğenleri.
bırbange *s.(e)* Yaranın çok şişme halinde, siyahlaşma, morarma hali. *Hermê ho biyo bırbange* Kolu Mosmor, balon gibi olmuş.
bırbange biyaene *f.* Şişmek, mosmor olmak.

bırbange biyais *isg.* Şişip mosmor olma hali.

bıremaene *f.* Kaçmak, uzaklaşmak, firar etmek. *Bıreme* (bıremme) Kaç, firar et, uzaklaş. *Bıremime* Kaçalım, firar edelim, uzaklaşalım.

bıremais *isg.* Kaçma, uzaklaşma, firar etme.

bırêna *isd.* Doğumu yaklaşan kadınların acı ve sancıları, doğum belirtileri, doğum sancısı. *Cenıke kota bırenu ver* Kadın doğum sancılarına tutulmuş.

bırena cı estaene *f.* Doğum sancısı atmak, doğum sancısına tutulmak.

bırena cı estais *isg.* Doğum sancısı atma, doğum ağrısına tutulma.

bırenu verde bıyaene *f.* Doğurmak üzere olmak, doğurmaya yakın zaman doğuma doğru sancı nöbeti.

bırenu verde biyais *isg.* Doğurma sancısı içinde olma.

bırestaene *f.* Yetişmek, çabuk imdada gelmek, tezelden ulaşmak.

bırestais *isg* Yetişme, çabuk imdada gelme, tezelden ulaşma.

bırık (bırak) *ise.* Testere, ağzı çıkıntılı esnek çelik kesici.

bırıyae *s.(e)* 1. Kesilmiş olan, kesik.

bırıyaene *f.* Kesilmek.

bırıyaene *isg.* Kesilme.

bırıye *isd.* Kükreme.

bırjelik (bıjelik) *ise.* Kesilmiş koç veya koyunun iç yağının eritilmesinden sonra geriye kalan et parçacıkları.

bırnaene *f.* Kesmek. 1.Bıçak, balta, makas gibi kesici aletlerle bir şeyi parçalara ayırmak. 2.Testere, ğızar gibi bıçkı aletleriyle biçmek, doğramak. 3.Kesici aletlerle yaralamak. *Kard deste mı bırna* Bıçak elimi kesti. 4. Birşeyden yoksun kılmak, ilişkisini kesmek *Taqawute mı bırno de* Emekli maaşımı (emekliliğimi) kesmişler. *Uwe ma ser bırna de* Suyu üzerimize kesmişler.

bırnais *isg.* 1. Kesme, kestirme. 2. Keserek düzgün parçalara ayırma. 3. bir yerini kesici aletle yaralama. 4. Bir şeyden koparılma, ilişki kesme, yosun kılınma.

bırnawoğ *isd.* Kesen, kesici, kesme işi yapan.

bırnawoğe *ise.* Kesen, kesici, kesme işi yapan.

bıros (bur'es) *ise.* Büyük, ağırlık ekseninde ağzında yarım daire demir kulpu bulunan su kabı, kova.

bıroşiyaene *f.* 1. Satılabilmek, satılması mümkün olmak. *Bıroşiyêne* Satılsaydı, satılmış olsaydı. *Bıroşiyo* Satılsın, satılabilsin. 2. Satılmak. *Bıroşine* Satayım -(mı?). *Broşime* Satalım, para karşılığı elden çıkaralım. *Bırosse* Sat, para karşılığında elden çıkart.

bıroşiyais *isg.* 1. Satılabilmek, satılması mümkün olma. 2. Satılma.

bırotaene *f.* 1. Satmak. 2. Satabilmek.

bırotayis *isg.* 1. Satma. 2. Satabilme.

bırr *ise.* 1. Ağaçlarla örtülü geniş alan ve bu ağaçların bütünü, orman (*Gême*). 2. Ağaçlık, ağaçsı bitki örtüsü, ağaçlık alan. *Bırr bılawora* Meşe, yeşermiş, orman yeşermiş. *Bırr biyo kewe* Meşelik yeşermiş, orman yeşermiş. *Bırr endi biyo tolebıskoe* Meşe artık yeşermiş. *Bırr pelmeşiyoro* Meşe solmuş, sararmış, pörsümüş.

bırre *ise.* 1. Kesilen, hükmolunan, verilen ceza. 2.Cezayla ilgili, cezaya dayanan durum.

bırre bırnaene *f.* cezayi durum, ceza kesmek, suça mesuliyet biçmek.

bırre bırnais *isg.* Ceza kesme, hüküm verme.

bıruçıknaene *f.* 1.Dalından koparıp almak. *Bıruçkne* (buruçıkne) Kopar, yol, çek. 2. Yerinden yolmak, kopar-

mak. *Por bıruçukne* saçını yol.

bıruçıknais *isg.* 1.Koparma. 2.Yolma.

bırusnaene *f.* 1.Göndermek, yollamak, bir yere doğru yola çıkarmak. 2.Yetki vererek gitmesini sağlamak.

bırusnais *isg.* 1.Bir yere gönderme, ulaşmasını, gitmesini sağlama. 2.Yetki vererek gitmesini sağlama.

bısanaene *f.* Sallamak. *Bısane* Salla, silkele, çalkala, sars. *Do bısane* Ayran yay (salla). *Dare bısane* (meyve) Ağacı salla, silkele. *Hêlaneke bısane* Salıncağı salla. *Kurnike bısane* Beşiği salla.

bısanais *isg.* 1. Sallama, salınım verme. 2. Silkme, sarsma.

bısencnaene *f.* 1.Bir şeyi birim cinsten ağırlığını bulmak, tartmak. 2.Bir şeyi avuç içinde sallayarak ağırlığını kestirmeye çalışmak. 3. *mec.* Nereye varacağını hesaplamak. (Sözünü iyice tartmadan söylememek). 5.*mec.* bir şeyin bütün sonuçlarını düşünmek, hesap etmek.

bısencnais *isg.* 1. Bir şeyi tartma, ağırlığını bulma. *Bısencne* Tart. 2. Bir şeyi avuç içinde sallayarak ağırlığını kestirmeye çalışma. *Bısencnime* Tartalım. 3. Söylenecek sözü tartarak söyleme

bısermaene *f.* Utanmak, ar etmek, mahçubiyet duymak.

bısermais *isg.* Utanma, ar etme, mahçubiyet duyma.

bıseveknaene *f.* Zarar görmesinden sakınmak, korumak, kollamak, esirgemek, özen göstermek, dikkat etmek, üstüne titremek. *Bısevekne* Sakın, kolla, koru, özen göster, dikkat et. *Torje bısevekne* Baltayı sakın (taşa vurma). *Zenge bısevekne* Kazmayı sakın (kırmayasın). *Vasturiye kemeruna bısevekne* Orağı taşlardan koru. *Kıncune ho qituna bısevekne* Elbiselerini (ağaç/çalı) kazıklardan koru.

bıseveknais *isg.* Sakınma, koruma, kollama, özen gösterme.

bısewutnaene *f.* 1.Yazmak. 2.Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek. *Bısewutne* Yaz.3. Bir bilim veya edebiyat eseri yaratmak.

bısewutnais *isg.* 1.Yazma, yazı ile anlatma, yazıya dökme. 2. Bir bilim veya edebiyat eseri oluşturma durumu.

bısılaynaene *f.* Söndürmek. *Bısılayne* Söndür. *Adır bısılayne* Ateşi söndür. *Sewq bısılayne* Işığı söndür. *Bısılaynime* Söndürelim.

bısılaynais *isg.* Söndürme.

bıseteriyaene *f.* 1.Geçinebilmek. 2. Barınabilmek. *So lewe dayêde bıseteriye* Git onun (d) yanında barın! 3.Geçim yapabilmek, katlanmak, uzlaşmak, anlaşmak.

bıseteriyais *isg.* 1.Geçinebilme. 2. Barınabilme.

bısıknaene *f.* 1.(Katı bir şeyi) Kırmak. *Hêzu bısıkne* çalıları kır. 2. Gücünü yitirmek, güçsüz hale gelmek. *Teqêta qorune mı şikiye* bacaklarımın takatı kırıldı. *Çoka qorune mı şikiye mı verde* Bacaklarımın bağları kırılıp çözüldü. 3. Sözle birinin kalbini kırmak, incitmek. *Eyi reye qelvê mı sıkıto* O *(e)* bir kez kalbimi kırmış. 4. Ruhanilerin (din adamlarının) sözünü dinlememek veya onların sözünü kendine buyruk saymak. *Mordem qesse pire ho nêsıkneno* adam kendi pirinin sözünü kırmaz. *İsu kerme pir-u rayver nesıkneno* İnsan pir ile rehberinin vaazını kıramaz.

bısıknais *isg.* 1. (Sert şeyleri) Kırma. 2. *mec.* Gücünü yitirme, maneviyatını kırma. *Têqêta qorune mı şikiye* bacaklarımın takatı kırıldı. *Darra zerê mı şikiye* İç ağacım (maneviyatım) kırıldı. *Kêmere bısıkne* Taşı kır.

bısımıtaene *f. f.* 1.Sıvı gıdaları ağızla yudumlayarak, almak içmek. *Mal uwe bısımo* Davar su içsin. *Mali uwe sımıte* Davar su içti. *Nœxır uwe sımıte* Sığırlar su içti. 2. Sigara, nargile vb. dumanlı maddelerim dumanını nefesle akciğere çekmek, içmek.

bısımıtais *isg.* 1. (Sıvı gıdaları) Ağızla yudumlayarak alma. 2. (Sigara gibi dumanlı şeyler için) Nefesle akciğere çekme.

bısmıllahi (bısımlahi) *din.ise.* 1. Bir işe başlarken allahın adını anma. 2. Tanrının buyruğu ile dünyanın anahtarı. 3. İnsanların cin, periden korunması için tanrı sözü. 4.Bir işe uğurlu olması dileği ile başlamak. 5. Bir olay karşısında şaşkınlık ve hayret manasında. *Bısmılay, tı qaydi kota dana domonuno*! Bismillahi, çıldırdınmı ki çocukları dövüyorsun!

bısmılayi kerdene *f.* Bisimlah etmek, dua etmek.

bısmılayi kerdis *isg.* Bisimlah etme, dua etme.

bıske *isd.* 1. Saç kakülü. 2. *mec.* Gözüne kestirmek, gücünü göstermek veya ispatlamaya çalışmak, şan kuruntusu. *Bıske verda cı* Gözüne kestirmiş.

bıske hora kerdaene *f.* Şan, kuruntu takınmak. Birini dövmek, hakaret etmek, malını gasbetmekten şan kuruntusu takınmak. *Dana deyro bıske kena hora* Onu dövüp şan mı takınacaksın. *Çiye yê feqırı cıra cena bıske kena hora* O fakirin şeylerini gaspedip şan mı takınacaksın. *So juyê henên bıkuye ke sar bıske tora kero* Git öyle birini döv ki el sana şan taksın. *Kami na bıske kerda tora* Kim bu şan madalyasını sana takmış (alay)?

bıske hora kerdais *isg.* Şan kuruntusuna kapılma. Zayıf ve güçsüzlere hakaret ederek şan kazanacağı kuruntusuna kapılma. *Çıko to bıske kerda hora na wertuna fetelina* Nedir, sen şeref madalyası mı taktın bu ortalıkta dolaşıyorsun. *Na bıske kami kerda tora (to verra)* Bu madalyayı kim önüne taktı? *To ke dave yê kokımro bıske kêne to verra* Sen o ihtiyarı dövünce yakana madalya mı takarlar?

bıski *isç.* Şakaklardan sarkan saç lüleri, zülüfler.

bıskok *ise.* Yeni uç vermiş filiz.

bıtastaene *f.* Yontmak. *Bıtase* Yont, yontmaya çalış.

bıterdaene *f.* Tıraş etmek, tıraşlamak, sakal kesmek. *Bıtere* (sakalını) Tıraş et, kes.

bıterdais *isg.* Tıraş etme, tıraşlama.

bıterknaene *f.* 1. Bir şeyi birine bağışlamak, hibe (teberru) etmek, terk etmek. *Bıterkne* 1) Bağışla, hibe et. 2) Afet. 2.Yapılan kötü bir hareketten dolayı ceza vermekten vazgeçmek, afetmek. *Cıre bıterkne* Kendisine terket.

bıterknais *isg.* 1. bş. Karşılık beklemeden birine bağışlama, terketme. 2. (Kandavalarında) Kan bedelinden vazgeçilmesi, afedilmesi hali.

bıtersaene *f.* Korkmak, endişe etmek. *Deyra bıterse* Ondan (e) kork.

bıtersais *isg.* Korkma, endişe etme.

bıtersnaene *f.* 1. Korkutmak, korkmasına yolaçmak. 2. Kaygıya düşürmek. 3. Gözdağı vermek. *Bıtersne* Korkut, gözdağı ver.

bıtersnais *isg.* 1. Korkutma. korkmasına yolaçma. 2. Kaygıya düşürme. 3. Gözdağı verme. *Bıtersne* Korkut, gözdağı ver.

bıtewejiyaene *f.* Sittir olmak, defolup gitmek. *Bıtewejiye* Sittir ol, def ol! *Bıtewejiyêne* Defolup gitseydin, sittir olsaydın. *Çımıne mı verra bıtewejiye* Gözlerimin önünden kaybol, def ol.

bıtewejiyais *isg.* Def olma, sittir olma.

bıtewetiyaene *f.* Sabırlı olmak, sabretmek, tehammül göstermek, dayanmak. *Bıtewetiye* Sabret, sabırlı ol, dayan dayanmaya çalış.

bıtewetiyais *isg.* Tahammül gösterme, dayanma, sabır gösterme.

bıtexelnaene *f.* Caydırmak, vazgeçirtmek, kararından döndürmek. *Bıtexelne* Vazgeçirt, caydır. *Bıtexelnime* Caydıralım, vazgeçirelim.

bıtexelnais *isg.* caydırma, vazgeçirme, kararından döndürme.

bıtezelnaene *f.* 1. (Baston yapmak veya bir ağaç çubuğu eğip şekil vermek için) Yaş çubuğu ateşe sokarak kavurmak, tavlamak, esnetmek. *Kılamune niri bıtezelnayêne* Boyunduruk çubuklarını tavla. *Darê lekanu tezelnayêne* Hediklerin ağacını kavur, tavla. 2. Kelle paça kıllarını yakmak, kavurmak. *Xasu bıtezelne* Davarın kelle paçalarını ateşte tavla.

bıtezelnais *isg.* 1. (Baston yapmak veya bir ağaç çubuğu eğip şekil vermek için) Yaş çubuğu ateşe sokarak kavurma, tavlama, esnetme. 2. Kelle paça kıllarını yakma, kavurma.

bıtıngnaene *f.* Tıngırdatmak, metal nesnelerin birbirine çarparak ses çıkartmak.

bıtıngnais *isg.* Tıngırdatma, tenekeye vurarak ses çıkarma hali. *Bıtıngne* Tıngırdat, çınlat.

bıtıraynaene *f.* Kesilmiş hayvanların kelle ve paçalarını ateş alevinden geçirerek tüylerini yakıp yok etmek (ütmek). *Bıtırayne* Ateşte kavur, haşla, tavlam veya kıllarını yak. *Xasu bıtırayne, sare bıtırayne* Kelle paçaların kıllarını kavur, yak.

bıtıraynais *isg.* Ütme, kelle-paça gibi şeyleri pişirmeye hazırlama, ateşte tüylerini yakma, alevden geçirme.

bıtırtaene *f.* 1. Çalmak, başkasına ait olan şeyleri gizlice almak, hırsızlık etmek, aşırmak. *Bıtırtêne* Çalsaydın, çalıverseydin, aşırsaydın. *Bıtıro* Çalsın, hırsızlık etsin. 2. Zamanını almak veya çalmak. *O ame hunde zamane (waxtê/woxtê) mı tırt* O (e) geldi o kadar zamanımı çaldı (meşgul etti). 3. Gizlice başkalarına laf taşımak. *Wo (o) amo (e) mara qesu tıreno* O gelmiş bizden laf çalıyor. *Yê ame mara qesu tırene* Onlar gelmiş bizden laf çalıyorlar.

bıtırtais *isg.* 1. Başkasının malını gizlice çalma. 2. Zamanını çalma. 3. Söz hırsızlığı yapma.

bıvêsnaene *f.* Yakmak, yakmasını sağlamak, yanmasına yol açmak, tutuşturmak. *Bıvesne* Yak, yandır, ateşle.

bıvêsnais *isg.* 1.Yakma, yakmasını yağlama, yanmasına yolaçma, tutuşturma. 2.Ateşte yakma, yoketme.

bıvındarnaene *f.* Durdurmak, durmasını sağlamak, durmasına yolaçmak. *Bıvındarne* (Hareket halinde olan bir şeyi) Durdur, eğle.

bıvındarnais *isg.* durdurma. durmasını sağlama.

bıvınetaene *f.* 1. Durmak, hareketsiz kalmak. *Tı tenê ita vınde* Sen burda biraz dur. 2. İşlemez olmak, çalışmamak. *Sate bojiye mıde vıneta* Saat kolumda durmuş. 3. Bir yerde bir süre oyalanmak, eğlenmek, eğleşmek, tevakuf etmek. *Wo (o)(d) nika uza ma sero vıneto* O şimdi orda bizi bekliyor.

bıvınetais *isg.* 1.Durma. 2.Kalma.

bıvısnaene *f.* 1.Koparmak, kopmasını sağlamak, kopmasına yolaçmak. *La bıvısne* İpi kopar. *Destek bıvısne* İpliği kopar. *Resse vısno* Örkeni koparmış. *Kındır vısno* Kendiri koparmış. *Bıvısne* Kopar.2. Sürdürülen

bir işe son vermek. *Lazek cızıkra bıvısne* Çocuğu memeden kes, çoçuğ emzirmekten kes. *Guke (d) cızıkra bıvısne* Danayı memeden (emzirmekten) kesin. 3.Ayırmak. *Name ho mı dıme bıvısne* İsmini ardımdan kopar (benimle anılma). *Name hora mı dıme mefiye* İsmini arkama takma (bana bulaştırma).

bıvısnais *isg.* 1. Kesme. 2. Ayırma. 3.Koparma.

bıvo *ünl.* Olsun, fark etmez!

bıvo-nêvo *zf.* 1.Olsun olmasın. 2. Olsa da olmasa da.

bı voraene *f.* 1.Yağmak. *Siliye bıvorenê* Yağmur yağsaydı. *Vore bıvorenê* Kar yağsaydı. 2. (Yün, kıl vb. şeyleri) Taramak. *Muye (d) buvore* Kılı tara. *Pırç (e) bıvore* Yünü tara.

bı vorais *isg.* 1.Yağma. 2. (Yün, kıl vb.şeyleri) Tarama.

bı vornaene *f.* Yağdırmak.

bı vornais *isg.* Yağdırma.

bı vostaene *f.* 1.Koşmak. 2. Bir yere ivedilikle gitmek. 3. Bir işle çok ilgilenmek, koşturmak

bı vostais *isg.* 1.Koşma. 2.Bir yere ivedilikle gitme. 3.Bir işin peşinde koşuşturma.

bı voznaene *f.* Koşturmak, koşuşturmak. *Bıvozne* Koştur, koşuştur.

bı voznais *isg.* Koşturma, koşuşturma işi.

bıvurnaene *f.* 1. Bir şeyi bir başka şeyle değiştirmak. 2. Başka bir biçime sokmak, değişıklığe uğratmak. 3. Bir şeyi verip yerine başka bir şey almak, takas etmek. 5. Birini bırakıp yerine başkasını almak veya kullanmak. 6. Başka bir duruma, başka bir görünüme getirmek.

bıvurnais *isg.* 1. Değiştirme. 2. Bir şeyi verip yerine başka bir şey alma. 3. Değiş-tokuş yapma. 4. Birini bırakıp yerine başkasını seçme.

bıwadnaene *f.* 1. Bir dileğin gerçekleşmesi amacıyla bir şeyi adamak veya kutsal bir güce yönelik bir niyette bulunmak, nezretmek. 2. Kutsal saydığı bir şey uğruna feda etmek, vaad etmek, söz vermek, adamak.

bıwadnais *isg.* Adak yapma, adama. *A bıze wadnayiya, nêroseme* o keçi adaktır, satamayız. *A çeneke wadnayiya qolınde dae necerino* O kız vaad edilmiş, onun başlığı almaz.

bıwajiyaene *f.* İstenmek.

bıwajiyais *isg.* İstenme.

bıwastaene *f.* 1.İstemek, istekte bulunmak. 2. Birşeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek. 3.(Bir kız için) Evlenme dileğinde bulunmak, kız istemek.

bıwastais *isg.* 1. İsteme, dilekte bulunma. 2. Bir şeyin kendisine verilmesini arzulama, istekte bulunma. 3.(Birisi için) Evlenme dileğinde bulunma, kız isteme.

bıwendaene *f.* Okumak, okumaya çalışmak. *Bıwane* Oku, okumaya çalış, tahsil yap. *Bıwano* Okusun, okumaya çalışsın, okuma-yazma öğrensin (e).

bıwendais *isg.* 1. Okuma, okumaya çalışma. 2. Bir konuyu öğrenmek için okulda bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışma, öğrenim görme.

bıwerdaene *f.* Yemek yemek. *Bıwerdene* Yeseydi, yenilseydi.

bıwerdais *isg.* Yemek yeme işi.

bıweriyaene *f.* Yiyilmek, yiyilebilmek, yiyilebilir durumda olmak.

bıweriyais *isg.* Yiyilme, yiyilebilme, yiyilebilir durumda olma.

bıxapiyaene *f.* Aldanmak, yanılmak, kandırılmak. *Bıxapiyêne* Kandırılsaydı, aldatılsaydı. *Bıxapiyo* Aldatılsın, kandırılsın.

bıxapiyais *isg.* Aldanma, yanılma, kandırılma.

bıxapnaene *f.* 1. Kandırmak, kanmasını sağlamak, inandırmak. 2. Aldatmak, yanıltmak, aldatarak oyuna getirmek. *Bıxapne* Kandır, aldat, yanılt.

bıxapnais *isg.* Kandırma, kanmasını sağlama, aldatma.

bıxçi *ise.* Ağaç gövdelerini doğramakta karşılıklı iki kişi tarafından kullanılan, ağız tarafı dışa doğru çemberimsi büyük testere, bıçkı.

bıxezeliyaene *f.* Eğlenmek, dışlık getirmek, oyalanmak. *Bıxeceliye* Oyalan, eğlen, meşgul ol. *Bıxeceliyo* Eğlensin, oyalansın.

bıxezeliyais *isg.* Eğlenme, dışlık getirme, oyalanma.

bıxezelnaene *f.* Eğlendirmek, oyalamak, meşgul etmek. *Bıxecelne (bıxezlne)* Eğlendir, oyala, meşgul et.

bıxezelnayis *isg.* Eğlendirme, oyalama.

bıxenekiyaene *f.* Boğulmak, boğulmuş olmak.

bıxenekiyais *isg.* Boğulma, boğulmuş olma.

bıxeneknaene *f.* 1. Boğmak, nefesini tıkayarak öldürmek.

bıxeneknais *isg.* Boğma, nefesini tıkayarak öldürme.

bıxeşenaene *f.* 1. Hadım etmek, eneyerek kısırlaştırmak.At, boğa, teke, koç gibi hayvanları kısırlaştırmak. 2. Haşlamak. *Gost bıxesene* Eti haşla. *Haku bıxeşêne (bıgirene)* Yumurtaları haşla (kaynat).

bıxeşenais *isg.* 1.Hadım etme, eril cinsel fonksiyonunu yok etme, eneyerek kısırlaştırma. 2.Yumurta, et ve sebze gibi yiyecekleri ateşte veya sıcak suda haşlama.

bıxevetiyaene *f.* Çabalamak, didinmek, uğraşmak.

bıxevetiyais *isg.* Çabalama, meşguliyet, uğraş.

bıxevetnaene *f.* 1. Eğlendirmek, oyalamak, meşgul etmek. 2. Çabalatmak, uğraştırmak, didindirmek

bıxevetnais *isg.* 1. Eğlendirme, oyalama, meşgul etme. 2. Çabalatma, uğraştırma, didindirme.

bızangi *isç.* Kirpikler. Göz kapaklarının ucundaki koruyucu, düzgün sıra halindeki kıllar.

bızaynaene *f.* İnek, keçi, koyun, manda gibi çiftlik hayvanlarına doğum esnasında ebelik yapmak, doğurmasını sağlamak, doğurmalarına yardım etmek.

bızaynais *isg.* Hayvanların doğurmasına ebelik yapma, yardım etme, doğumlarını kolaylaştırma.

bıze *isd. zool.* Keçi. Genellikle meşe ormanlarının bulunduğu bölgelerde yaşayan, eti, sütü ve kılından yararlanılan dişi, evcil, memeli hayvan.

bıze vetene *f.* 1. Kesilmiş keçinin derisini yüzmek. 2. (Bir spor) Kollarıyla yüksek bir yere tutunup arasından vücudu döndürmek.

bıze vetis *isg.* 1. Kesilmiş keçinin derisini yüzme. 2. (Bir spor) Kollarıyla yüksek bir yere tutunup arasından vücudu döndürme.

bızek (bijek) *ise.* Erkek keçi yavrusu, oğlak.

bızeke (bijeke) *isd.* Dişi keçi yavrusu, oğlak.

bızewejaene *f.* Bir erkek ve kadının aile kurmak için kanuna uygun olarak birleşmek, izdivaç etmek, evlenmek. *Bızewejîyênê* Evlenseydin. *Bızewejîyo* Evlensin (e), evlenmeye çalışsın.

bızewejais *isg.* Evlenme, izdivaç işi.

bızıka xaşı *isd.* Kalın bağırsak, 12 parmak bağırsağı.

bızıka towa *isd.* Tavada tere yağı içinde pişirilen yağlı pide.

bızıke *isd.* Mayalı veya mayasız, yağlı veya yağsız olarak yapılan bir tür külaltı pidesi veya kül gömmesi.

bızze *ise.* Erkek ve kadınların cinsel or-

gan bölgesindeki kıllı alan, etek kılı.

bi *grm.* 1.Yalın durumdaki sıfat ve isimlerin önüne veya arkasına gelerek geçmiş zaman veya dilek kipleri yapar. 2. Fiillerin önüne veya arkasına gelerek "bê /nê" takılarının tersine fiilin kökündeki anlamı olumlar ve aynı zamanda isimleri ve sıfatları fiile dönüştürür (*pil* s. *büyük-bi pil büyüdü*). *Newe bi* Yeniydi/Yeni doğdu. *Bi newe* Yenilendi. *Bi sodır* Sabah oldu. *Sodır bi* Sabahtı. *Kam bi* Kimdi? 3. Olmak fiilinin kökü durumundadır.

bilan *s.(e)* Olgun, erişkin, ağırbaşlı, mükemmel.

bila sevev *zf.* Hiç bir nedeni olmadan, sebepsiz, nedensiz yere.

bila sevet *zf.* Sebepsiz yere, yok yere, hiç uğruna.

bilıg *ise.* Birlik. Birleşmiş, bir araya gelmiş olma durumu.

bilıg biyaene *f.* Birlik olmak, birlik yaratmak, birlikte hareket etme işi.

bilıg biyais *isg.* Bütünleşme, birlik olma, birleşme, güç birliği yapma, birlikte hareket etme.

bilıgeni (birliğeni) *isg.* 1.Bir bütün sayılan topluluk, birlik. 2.Belli bir topluluğun yararlarını korumak için kurulan dernek.

bilıgiye (birliğiye) *isd.* Birlik olmak, birlikte hareket etmek, gücünü birleştirmek.

bilısk (bılısk) *ise.* Yıldırım. Buluttan buluta, ya da buluttan yere elektrik boşalırken oluşan kırık çizgi biçimindeki geçici ve çok şiddetli elektrik akımı.

bilısk cı estene *f.* Bir yere yıldırım atmak, yıldırım vurmak, yıldırım çarpmak.

bilısk pakuwaene *f.* Yıldırım çarpmak. *Bilısk kuwo pa* Yıldırım çarpmış.

bilısk pakuwais *isg.* Yıldırım çarpma.

bilıskiyaene *f.* Parıldamak. *Bilıskavi* Parlamıştı. *Bilıskino* Parlayor. parlayan. *Bilıskiyo* Parlamış.

bilıskiyais *isg.* Parıldama.

binat *s.(e)* 1.Sağlam olmayan dayanak, çürük temel. 2.Temelsiz, asılsız iddia. *Binattê yê qeşi çino.* O sözüm aslı yok. Binate ho çino Aslı astarı yok.

binate ho çinebiyaene *f.* Aslı astarı olmamak, Çürük, dayanaksız, temelsiz olmak.

binate ho çinebiyais *isg.* Aslı astarı olmama, çürük ve temelsiz olma. *O kar karero bê binato* O iş temelsiz bir iştir.

binate qeşi Sözün kökü, kökeni, aslı astarı.

binetero *zf.* (yarın değil) Öbür gün, gelecek olan üçüncü gün.

binso *zf.* Dün gece, dünkü gece. *Mı binso hewne di* Dün gece bir rüya gördüm.

binteso *zf.* Önceki gece. *Binso nê binteso* Dün gece değil önceki gece.

bintosa bine *zf.*. (önceki değil) daha önceki gece

bira isd. Bir içecek türü, bira.

biyaene *f.* 1.Olmak, oluşmak. *Biyora sodır* Sabah olmuş. *Biyo ra su Akşam olmuş.* 2.Var olmak. *Bıvo ki nêdano* Olsa da vermez. 3.Gerçekleşmek. *Sıt biyo sinci* Süt peynir suyu olmuş. 3. Doğmak, dünyaya gelmek. 4. Oluşmak, teşekkül etmek. 5. Uymak, ugun olmak.

biyais *isg.* 1. Olma, gerçekleşme. 2. Doğma, dünyaya gelme. 3. Oluşma, meydana gelme. 4. Uygun olma.

biyayiye *isd.* 1.Varlık, var olan. 2. Olmuş bir hadise, olgu.

biyokimya *isd.* Hücreden en gelişmiş organa kadar canlı dokularını inceleyen ve bunları oluşturan maddeleri araştıran bilim dalı..

biyolog *ise.* Biyoloji ile uğraşan kimse,

biyoloji uzmanı.

biyoloji *ise.Fr./Yun.hayat söz.* Bitki ve hayvanların doğma, doğma, gelişme ve üreme evrelerini inceleyen bilim dalı.

boax *ise.* 1.Boya, renk karışımı. 2. Boya lekesi.

boax daene *f.* Boya vermek. *Na işlige boax dana* Bu gömlek boya veriyor. *Na kınci boax danê* Bu elbiseler boya veriyor. *Na fişta boax dano* Bu entari boya veriyor.

boax dayis *isg.* boya verme, renkli bir şeyin yıkandığında verdiği boya.

boaxra cı daêne *f.* Bir şeye boya vermek, kendi boyasını bulaştırmak.

boaxra cı dais *isg.* Bir şeye boya verme, kendi boyasını bulaştırma.

boa tırsoriye *isd.* Sidik kokusu, ekşime.

boğaz *ise.* 1.Boyun ön kısmı. 2.Yemek ve solunum borusunun geçtiği ağız boşluğu, yemek borusunun ağız kısmı. 2. Nafaka. Geçindirilecek insan sayısının her biri. *Ma ses boğajıme, ez boğaze kam-ra debırnine* biz altı nüfusuz, ben hangisinin boğazından (nafakasından) keseyim. *Her kes têne boğaze hora debırno* herkes yemesinden (nafakasından) biraz kessin. 3.İki dağ arasından geçen yolun dar geçidi. *Dıre teni hayê boğazê koyde vejayi* Birkaç kişi dağ geçidinde çıktılar (göründüler). 4. Akan nehrin dağlık bölgelerden geçerken yarattığı dar derin vadi geçidi. 5. İştahlı, obur. *Boğaze hore rındo* Boğazına iyidir (düşkündür).

boğe *ise.* Damızlık erkek sığır (tosun).

boğey *isç.* Boğalar.

bobin *ise.* 1.Makara. 2. *fiz.* İçinden elektrik akımı geçebilen yalıtılmış tel ile bu telin makara tiresi gibi sarılı bulunduğu silindirden oluşan aygıt.

bobinaj *ise.* Bir filmi veya mıknatıslı kuşağı bir makaradan başka bir makaraya sarma.

boji *ise.* 1.İnsan bileği, ön kol. 2. Elbiselerin kol kısmı.

bojiyaę *s.(e)* Birden bire, aniden ölmüş olan, çatlamış olan.

bojiyaene *f.* Çatlamak, aniden ölmek. *Bojiya* Aniden çatlayıp ölmüş *(d). Tolıye kotara fekê mal ver mal bojiyora* Zehirli ot davarın ağzına takılmış davar çatlamış (ölmüş). *Nezere yê mordêma o lazek bojiyo* O adamın nazarıyla o çocuk çatladı (öldü). *Manga bojiya* İnek çatladı, öldü. *Bojavi* Çatlamıştı.

bojiyais *isg.* Çatlama, aniden ölme.

boke *isd.* 1.Yırtıcı hayvan nasibi, yemi. 2. Av, avlanma nesnesi, yemlik hayvan. *Boka verg-vo* Kurda yem olsun. *Boka kutik-vo* Köpeğe yem olsun. *Rune ma ke esto boka kutik-vo*! Yağımız (yok) varsa köpeğe yemi olsun (ziyan olsun)! *Boka cınawur vê* Canavara (kurda) yem olsun. *Boka mılaketu-vo solla* Cinlere yem olsun inşallah.

bol *s.(e)* 1. *hcm.* Kılıf, kap veya giysi olarak kullanılacak şeylerin iç hacimlerinin gereğinden fazla büyük olması durumu. *Na fişta mıre tene bolo (hirawo)* Bu entari bana biraz boldur (geniştir). *Na pantol cıre bol yene* Bu pantol (o'na) büyük gelir. 2. *nic.* Bolluk. Her şeyin ihtiyaçtan ve gereğinden fazla olması, çok olması. *Dewa made uwe bola* Köyümüzde su çoktur. *Na tam (yemeğ) mare bol yeno* Bu yemek bize fazla gelir. *Yemıs esmer bolo* Bu yıl meyve boldur. *Weşiye esmer bola tavatura*. Bu yıl tatlılık (otlak-yeşillik) kıyamet gibidir! 3. Çok, gereğinden fazla,aşırı. *Bol weno, bol sımeno, esmer bolığıya* Çok yiyip çok içiyor, bu yıl bolluktur. 4. *argo.* Vulva.

bol amaene *f.* 1.Bol gelmek, geniş gel-

mek. 2.Fazla gelmek, gereğinden çok olmak.

bol amais *isg.* 1.Bol gelme, geniş gelme.2.Fazla gelme, gereğinden çok olma.

bolığ *ise.* Çokluk, bolluk.

bolığeni *ise.* Bolluk.

bolığıye *isd.* Her şeyin bol olduğu zaman *Bolığıyê biye* Bolluktu, her şeyin bol olduğu zamandı.*Bolığıyêde* Bolluk zamanında, bollukta.

boli *isç.* Meşe ağacının meyveleri. Palamutlar

boliye *isd.* Meşe ağaçının her bir meyvesi, palamut tanesi.

bolmıs *isg* Bayılma, baygın olma durumu.

bolmıs biyaene *f.* 1.Bayılmak, kendinden geçmek, kendini kaybetmek. 2.*mec.* Hayran kalmak, çok hoşlanmak, çok sevmek. *Esqe dayêra bolmıs biyo* onun (d) aşkından bayılmış. 3.Açlık, yorgunluk, sussuzluk ve aşırı sıcakta, halsiz düşmek, dayanma gücünü yitirmek, bunalmak. *Têsaniye ver bolmus biyo* susuzluktan dolayı bayılmış. *Vêşaniye ver bolmıs biyo* Açlıktan dolayı bayılmış.

bolmıs biyais *isg.* 1.Baygın olma durumu. 2.Duyumların durması, kan dolaşımının ve solunum görevlerinin duraklaması, vucudun kımıldanamaması gibi fizyolojik aksamalarla beliren kendinden geçme durumu, kendini kaybetme.

bolmıs kerdene *f.* Bayıltmak, bayılmasını sağlamak. *Bolmıske* Bayılt, bayıltmasını sağla.

bolmıs kerdis *isg.* Bayıltma, bayılmasını sağlama, bayılmasına yol açma.

bolmıskerdoğ/e *ise/d.* Bayıltan, bayılmasını sağlayan

bolt *s.(e)* Büyükçe, genişçe, hantal. *Lewo bolt* Hantal, büyücek kazan.

bom *ise. ve s.* 1.Deli, aklını yitirmiş, akli dengesi bozuk kimse. 2. *mec.*Aşırı taşkınlık, dengesizlik ve şaşkınlık gösteren, ne yaptığını bilmeyen kimse. 3. İskambil kağıdıyla oynanan bir oyun adı.

bomba *isd.* Canlı veya cansız hedeflere atılan patlayıcı ateşli silah. *Bombacı* bomba yapan, satan veya kullanan kimse.

bomba kerdene *f.* Bombalamak, (bir hedefe) bomba atmak.

bomba kerdis *isg.* Bombalama.

bombey *isç.* Bombalar.

bom biyaene *f.* 1.Delirmek, deli olmak. 2. İskambil oyununda el almadan 3 sayı yitirmek, bom olmak.

bom biyais *isg.* 1.Delirme, deli olma. 2. İskambil oyununda el almadan 3 sayı yitirme, bom olma.

bome *isd.* Deli (d).

bomeni *ise.* Delilik, çılgınlık, delice davranış.

bomiye *isd.* Delilik, delice bir davranış, çılgınlık.

bom kerdene *f.* 1. Delirtmek, deli etmek. 2. İskambil oyununda rakibe el aldırmadan 3 sayı kazanmak.

bom kerdis *isg.* 1. Delirtme, deli etme. 2. İskambil oyununda rakibe el aldırmadan 3 sayı kazanma.

bon (bu) *ise.* 1.Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yapı, konut. 2. İçinde bir iş görülen veya bazen belirli bir amaçla kullanılan yer, konut. 3. Dini inanç için kullanılan yer. *Bone cemi* Cem evi. *Bone uzağı* Kutsal ev.

bonu vırastaene *f.* Evleri yapmak, konutları yapmak. *Dı-hire çimey bonu vırazen* İki-üç göz ev yapacağım. *Des çımey boni viraşte* On göz ev yapmışlar.

bonu vırastais *isg.* Konut yapımı, ev yapma işi.

bor *s.(e)* 1. Beyaza çalan gri renk. 2. Sa-

rışın veya beyaza çalan saç ve ten rengi olan erkeklere denir.

boraz *ise.* İnsan dışkısının başka söylenişi.

borazê domonu *ise.* Bebeklerin dışkısı.

borde *ise.* 1.Mesafe, uzaklık. 2.Mesafeyi ölçen alet. 3.Eğimi (düşeyi) ölçen hortumlu su terazisi.

borde tufongi Tüfeğin atış menzili, mesafesi. *Borde tufonga vejiya* tüfeğin menzilinden çıktı. *Borde tifonga düro* Tüfek tesir menzilinden uzak.

bore *s.(d)* Sarışın.

borezancı *ise.* Borazan çalan kimse.

borezane *isd.* 1. *müz.* Nefesli çalgı aleti, üflenerek çalınan, tunçtan, öküz veya manda boynuzundan yapılma alet.

borezane cınıtaene *f.* borazanı öttürmek, çalmak. 2.*ask.* Komut borusu çalmak. 3.*mec.* Yüksek sesle çağırıp bağırmak.

borezane cınıtais *isg.* 1.Borazan öttürme (çalma). 2.*mec.* Yüksek sesle bağırma.

borık *s.(e)* 1.Beyaza çalan grilik. 2.Bu renkte erkeklere sevimlilik ifade eden hitap.

borıke *s.(d)* 1.Beyaza çalan tenli kadın ve kız. Küçük yaş beyazımsı sığırlara söylenir.

borıye *isd.* Sıvı ve gaz gibi akışkan maddeleri bir yerden başka bir yere akıtmaya yarayan, içi boş, uçları açık, uzun ve dar silindir, boru. *Borıya uwe* Su borusu.

bormızê vılı *isç.* Boyun damarları.

bormızêy (bırmızêy) *isç.* Damarlar.

borr *s.(e)* Uzun süre sürülmemiş arazi. *Borro* Sürülmemiştir, bozdur.

borr biyaene *f.* Ekilmeden kalmak.

borr biyais *isg.* Ekilmeden kalma.

borr mendaene Sürülmemek, boş kalmak. *Esmer hêgayê ma borr mend* bu yıl tarlamız sürülmemiş kaldı.

borr medais *isg.* Sürülmemiş kalma, boz kalma.

borsa *isd. İt. bo'rsa.* borsa Bazı tüccarların ve özellikle sarraflarla değerli kağıt ve tahvil alış verişiyle uğraşanların alım satım ve değişim amacıyla devlet denetimi altında iş yaptıkları yer.

borzal *ise.* Düşünce, fikir.

borzale ho biyaene *f.* Amacı ve düşüncesi olmak.

borzale ho biyais *isg.* Amacı ve düşüncesinin varlığı.

borzali *isç.* Düşünceler, hayaller, ilkeler, hedefler, amaçlar.

borzlali kerdene amaç ve hedefi hayal etmek.

borzali kerdis *isg.* Amaç ve hedefleri düşleme.

bose *ise.* (İnsan için) Boşa gelme, çıkma, bir yeri ağrıma,

bose vejiyaene *f.* Boşa çıkmak, boşa gelmek, vucudun bir yerine ağrı girmek.

bose vejiyais *isg.* boşa çıkma, boşa gelerek (düşme)., bir yerine ağrı girme.

bosme *ise.* Üzerinde baskı ile yapılmış renkli biçimler bulunan pamuklu kumaş

bostu *ise.* Sebze yetiştirilen tarla yeri.

bostancı *ise.* Sebze yetiştiren çiftçi.

bota *zf.* Öteye, öte yanı.

bota daene f. Öteye vermek, ötelemek, öteye itmek,öteye kakmak. *Bota-de* ötele, öteye ver.

bota dais *isg.* Öteye verme, öteye itme, öteleme.

botane *ise.* (botene) Vucudun karın bölgesi üzerindeki et. *Botane vêri* Mide üzerindeki et tabakası.

bot biyae *s.(e)* Melanetlenmiş olan.

bot biyaene *f.* Bir şeyin altında batmak, iflas etmek. *Bıne denude bot biyo* Borç altında batmış.

bot biyais *isg.* Bir şeyin altında batma,

iflas etme.

botın (batın) *ise.* 1.Kurandaki sözcüklere asıl anlamını değil de mecaz yolu ile bir takım anlamlar vererek din buyruklarını başka türlü yorumlayan din alimleri.2. Kayıptan gelen bir olgu. 3. Kayıplara karışan, bulunamayan. *Batıne ho de* (sırdan haber veren ermişin) Kendi gizeminde veya düşünde.

botıne ho de diyaene *f.* Tanrıya kalpten inanmış ve nefsini öldürmüş, ermiş din adamının yanına yaklaşan meleğin haber verdiği ve insanların görmediği perde arkasını görmesi.

botıne ho de diyais *isg.* Tanrıya kalpten inanmış ve nefsini öldürmüş, ermiş din adamının yanına yaklaşan meleğin haber verdiği ve insanların görmediği perde arkasını görmesi.

bover *zf.* Karşı (taraf), karşı (yaka). *Bovera* karşıda, karşıya. *Boverde* Karşıda.

bover desta *zf.* Karşı tarafa, karşı yakaya.

bover kerdene *f.* Karşıya sürmek, (nehirden) karşı tarafa geçirmek.

bover kerdis *isg.* Karşıya sürme, karşıya geçirme.

bover vısnaene *f.* Karşıya geçirmek, karşı tarafa götürmek.

bover vısnais *isg.* Karşıya geçirme, karşı tarafa götürme..

bover vışaene *f. K*arşıya geçmek, öte tarafa gitmek.

bover vışıyais *isg. K*arşıya geçme, öte tarafa gitme.

boxt *ise.* Dünyanın kendi ekseni etrafında dönüş süresi, 24 saatlik süre, gün ve gece dolaşımı. *Boxta-ne* 24 saatlik zaman devri. *Boxte-de* 24 saatte. *Boxte ra rave* 24 saat önce. *Boxte-ra dime* 24 saat sonra. *Boxtê dı boxti* 24 saat, 48 saat. *Boxt ve boxt* 24 saatten 24 saate. *Boxta boxt* 24 saat ara ile. *Boxt-te reye* 24 saatte bir defa.

boxt qediyaene *f.* 24 saat bitimek.

boxt qediyais *isg.* 24 saat bitmesi hali.

boye (boe) *ise.* 1.Nesnelerin yaydığı doğal veya kimyasal gazların burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygu, koku. *Boa wesse* Hoş koku. *Boa nêwesıne* nahoş koku. 2. Güzel kokmak için sürülen parfüm. 3. Gizli tutulan bir şeyi sezmek. *Boe gurete* Kokuyu aldı! *Boe unte* Kokusunu çekti.

boye (boe) **daene** *f.* 1.Koku vermek, koku saçmak. 2. Kokmak, çürüme ve bozulmadan ötürü pis kokular yaymak.

boye (boe) **dais** *isg.* Koku verme, koku yayma, kokuşma.

boye cı kewtene Bir şeye koku girmek, kokuşmak, pis pis kokmak.

boye cı kewtis *isg.* Bir şeye koku girme, kokuşma.

boye guretaene *f.* 1. Kokusunu almak. 2. *mec.* Sezmek, hisetmek.

boye guretayis *isg.* 1. Koku alama. 2. Sezme işi.

boye ho estaene *f.* Kendine koku atmak. Davarın çiftleşmesi döneminde tekelerin kendi kendini kokutması. *Keli boye eşta ho* Teke kendine koku atmış, kendisini kokutmuş.

boye ho estais *isg.* Kendine koku atma. Davarın çiftleşmesi döneminde tekelerin kendi kendini kokutması durumu.

boye kerdene *f.* Kokusunu çekmek için bir şeye burnunu yaklaştırıp nefes almak, koklamak.

boye kerdis *f.* Kokusunu çekmek için bir şeye burnunu yaklaştırıp nefes alma, koklama.

boye vetene *f.* Koku çıkarmak, koku yaymak.

boye vetis *isg.* Koku çıkarma, koku yayma.

boye vejiyaene *f.* Kokuşmak, koku çıkmak, kokmak.*Boye vejiye* Koku çıktı.

boye vejiyais *isg.* Koku çıkarma, koku çıkma hali.

boyın *s.(e)* Kokulu, kokuşuk, pis.

boyıt *ise.* 1.Bir cismin herhangi bir yöndeki uzanımı. 2.*mec.* Nitelik, genişlik, kapsam. 3.*mec.* Durum. 4.*mat.*Doruların, yüzeylerin veya cisimlerin ölçülmesinde ele alınan üç doğrultudan uzunluk, genişlik ve derinlikten her biri.

boyıteni *ise.* Boyutluluk. Bir şeyin niteliğini belirleyen boyut ölçüleri.

boyna *zf.* Aravermeden, devamlı, kesintisiz, sürekli, tekrar tekrar. *Boyna kıneno* Durmadan kazıyor. *Boyna vano* Durmadan söylüyor. *Boyna qeseykeno* Durmadan konuşuyor. *Boyna neketiyo cı kıneno* Dalıvermiş durmadan kazıyor. *Boyna dano pıro* sürekli dövüyor. *Boy-na keno tê* durmadan tıkınıyor (yiyiyor).

boz *s.(e)* 1. Açık toprak rengi. 2. Bu renkte olan her neyse. 3. Ekine açılmamış, sürülmemiş tarla. *Bozvi* Bozdu. *Bozrax* grice, boza çalan, mat. *Bozorino* Solmaya yüztutuyor, bozarıyor. 4.*mec.* Eşşek.

bozğıneni *ise.* 1. Bozgunluk. 2. Düşman saflarını bozmak, yenilgiye uğratmak.

bozğınıye *isd.* 1. Bozgunluk. 2. Düşman saflarını bozmak, yenilgiye uğratmak.

bozğınıye cı daene *f.* Bozguna uğratmak.

bozğınıye cı dais *isg.* Bozguna uğratma durumu.

bozğınıye pırogınaene *f.* 1. Bozguna uğramak, kaçmak. 2. Herhangi bir nedenle midesi bozulmak, ishal akıtmak veya kusmak.

bozğınıye pırogınais *isg.* 1. Bozguna uğrama, kaçma. 2. Herhangi bir nedenle midesi bozulma, ishal akıtma veya kusma.

bozğıncı *s.(e)* Nifakçı, bozguncu kimse.

bozğınceni kerdene *f.* Bozgunculuk yapmak.

bozğınceni kerdis *isg.* Bozgunculuk yapma.

bucır-mucır *s.* 1.Ufak tefek şeyler. 2.Çoluk çocuk.

buğça (bohça) *isd.* Bohça. İçine çamaşır, elbise vbg. şeyler konulup sarmalanan dört köşeli kumaş.

buğçacı (bohçaci) *ise.* Bohçacı, Bohça ile ufak tefek şeyler dolaştırarak satan kimse.

buğız (I) *ise.* Buz. Sıvıların donmuş hali.

buğız (II) *ise.* 1.Kin, nefret. 2. Kin ve nefret besleme, duyma.

buğızlığ *ise.* 1. Buzdolabı. 2. Dondurucu derecede soğuk yer.

buğız guretaene *f.* Buz bağlamak, don bocukları, saçakları oluşmak. *Jimelune (zımelune) mı buğz gureto* Bıyıklarım buz tutmuş.

buğuz guretais *isg.* Buzlanma, buz tutma, donma.

buğız ontaene *f.* 1.Buz çekmek. 2.Buz bağlamak, buzlanmak.

buğız ontais *isg.* 1.Buz çekme. 2.Buz bağlama, buzlanma.

buhtan *ise.* Asılsız, suçlama, iftira, kara çalma.

buhtani *isç.* Kasıtlı ve asılsız suçlamalar, iftiralar.

buhtanro cı kerdene *f.* Birine iftira atmak, kara çalmak.

buhtanro cı kerdis *isg.* Birine asılsız suçlama, iftira etme, kara çalma işi.

buke *isd.* Göz kapağının kenarında çıkan küçük çıban, it dirseği.

bul *s.(e)* Kambur. 1.Kambur olan kimse. İhtiyarlık nedeniyle veya bel kemiğinin ve göğüs kemiğinin eğrilmesi sonucu ya da raşitizm

sonucu sırtta oluşan tümsek. 2.bş'de düzgünlüğünü bozan çıkıntı, eğrilik. 3.İş yapma esnasında yere eğik duruş.

bul biyaene *f.* Kamburlaşmak, eğilmek.

bul biyais *isg.* Kamburlaşma, eğilme.

bul kerdene *f.* 1. Emeklemek, dizler ve eller üzerinde yürümek. 2. Eğilmek. 3. Kambur duruma getirmek. 4.bş'de eğirim yaratmak, düzgünlüğünü bozmak.

bul kerdis *isg.* 1. Emekleme, dizler ve eller üzerinde yürüme. 2. Eğilme. 3. Kambur duruma getirme. 4.bş'de eğirim yaratma, düzgünlüğünü bozma.

bulkın *s.(e) ve zf.* Kamburlu halde, öne eğik olarak.

bure *ise.* Ekilmemiş yer, arazi.

burği *ise.* Burgu, matkaplara takılan, ivcil döngülü ucu sivri delici, dönerek delen çelik alet.

burğım *ise.* 1. Kesilmiş ağacın silindir biçimindeki gövde. 2. Belirli aralıklarla kesilen ağaç, çam, kavak kütüğü silindirinin, her bir tomruğu.

burğım ve burğım *zf.* Silindir ağaç gövdesinin parça parça, tomruk tomruk şeklinde (bölünmesi).

burğım kêsa *ise* Tomruk kesen. Ağaç gövdelerini doğramaya yarayan ve karşılıklı iki kişi tarafından kullanılan iki ucunda tutma kolu bulunan ağzı tırtırlı çelik bıçkı.

burğum kerdene *f.* Silindir ağaç gövdelerini bölüm bölüm bölerek tomruklara ayırmak, tahtalık kütükler hazırlamak, tomruklara doğramak.

burğum kerdis *isg.* Tomruklama, tomruklara bölme.

burıçık *ise.* Bodur bitki örtüsü, çalı.

burığ (buyrığ) *ise.* Emir, buyurk.

butın *s.(e)* 1. Bütün, hepisi, eksiksiz, tam. 2. Parçalanmamış, bir bütün halinde. *Nuna butıne* Bütün ekmek, *saa butıne* tam elma.

butıniye *isd.* Tamamiyet, bütünlük hali.

butuniyera *zf.* Hep birlikte, eksiksiz olark, tamamıyla.

butın kerdene *f.* Bütünleştirmek, bütün hale getirmek, birleştirmek.

butın kerdis *isg.* Bütünleme, birleştirme.

butın piya *s.* Hep beraber, hep birlikte.

butın pêrar *zf.* Üç yıl evvel, üç yıl öncesi.

butinê *zf.* Hepisini birden, tamamını, kökten.

bu vırastane *f.* Ev yapmak, konut yapmak.

bu vırastais *isg.* Ev yapma, konut yapma.

buvv *ünl.* Çocukların tehlike algılaması; "Yakıcı, yaralayıcı, tehlikli, ölümlü" anlamında.

buvv biyaene *f.* (Çocuk dilinde) Yanmak, yaralanmak, ölüm tehlikesine uğramak.

buvv biyais *isg.* (Çocuk dilinde) Yanma, yaralanma, ölüm tehlikesine uğrama.

C-c

"C" harfi Latin kökenlidir ve Latinlerin bu harfi Etrüsklerden almış olduğu öne sürülür. Etrüskler "c"yi küçük değişikliklerle çeşitli sesleri belirtmede kullanırlardı. Latiniler ise titreşimsiz damaksı sesin olağan göstereni durumuna getirdiler "c"nin Fenike dilindeki adı gaml (İbranicede gimel) deve demektir. Zazacada kelime benzerliği gaml (game)= adım (gam) = (keder) anlamında yorumlanır.

c, C 1.Zazaca alfabesinin üçüncü harfi. Ce adı verilen bu harf ses bilimi bakımından ötümlü katışık dış-diş eti ünsüzünü gösterir. 2. Nota işaretlerinin harflerle gösterilmesi yönteminde *do* sesini gösterir. 3. Romen rakamlarında 100 sayısını gösterir.

C 1. kim. Karbon'un kısaltması. 2. Elektrik kapasitesinin kısaltılması.

ca ise. 1. Bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği yer, mekan, alan. 2.Yer küre üzerindeki bir alan. Dinade ca deyre çino Dünyada ona yer yok. 3. Bulunulan, oturulan, yaşanılan yer. Cayê ma Desim'dero bizim yerimiz Dersim'dedir. 4.Ülke, bölge. 5. Herhangi bir şeye ait olan alan. Caye dolavi Dolabın yeri. Cayê mali Davarın yeri. Caye cılu Yatakların yeri. Caye rakotene Yatma yeri. 6. Herhangi bir yer. Cayede rêçe çina Bir yerde iz yok. Cayede rêçe neşiya Bir yerden iz gitmemiş. Cayede raye çina Bir yerde yol yok. 7. Arsa. Caye bonu (caye page) Ev yeri. Caye wari Yayla yeri. 8. Arazi. Cawo bez Sussuz, çorak yer, arazi. Cawo 0yi (cawo rez) Sulu yer. 9.Olay mahali. Cawoke tede qeza Cawo ke o (wo) tede amo kistene Onun vurulduğu yer.

ca biyaenne f. 1. Yerleşebilmek, sığmak. Cabe Sığmaya çalış. 2. (Evli erkek evlatlar için) Baba ailesinden ayrımak, ayrı yuva kurmak. Cabime Ayrılalım.

ca biyais isg. 1.Yerleşebilme, yerleştirilme. 2. Ayrılma, ayrı yuva kurma.

ca cı daene 1.Yer vermek, yerleştirmek. 2. mec. Değer vermek, saygı göstermek. Ca cıdime Yer verelim, yerli yerine oturtalım. Caye deyi lewe made berzo Yanımızda onun yeri yüksektir. 3. Bir yerde sözünü etmek, konu içinde anmak. 4. Bir işi hakkıyla yapmak, yerli yerine oturtmak.

ca cıdais isg. Yer verme, değer verme, (haber, hikaye, yazı, demeç vbg. etkinliklerde) sözünü etmek, anmak.

ca cıdawoğ 1.Yer veren. 2.Yerli yerine konuşan kimse. To cıre rınd ca berjê kerd. Kendisine iyi yer verdin, iyi yer yaptın.

ca cı fiştaene f. Horlamak, parelemek, değerden düşürmek, çekiştirmek. Ca finocı Kendisine yer koymak, parelemek, hırpalamak, değerden düşürmek, gölgelemek. (Genellikle sadaka verilirken (niyaz, kurban gibi) hayır

lokması dağıtılırken, dağıtıma veya kalitesine ilişkin yapılan dedikoduya deniyor.) *Ca fiştocı* Yer (hor) koymuş, lekelemiş, hayır lokmasının dedikodusunu yapmış.

ca cı fiştais isg. Horlama, pareleme, değerden düşürme, çekiştirme.

ca cı nêdaene f. 1.Yer vermemek.2.Yerli yerine konuşmamak.

ca cı nêdais isg. Yer vermeme, yerli yerine oturtmama.

ca cı nêfiştaene f. Kendisine yer koymamak, horlamamak. 1. Dağıtılan kurban, niyaz veya hayır lokmasına itiraz edilmesi, beğenmemezlik gösterilmesine karşı uyarı için söylenir. Ca cımefiye xıravo Horlayıp çekiştirme günahtır. 2.Dağılan hayırda gözü kalmasın Çıme ho tede nêmano. 3.Boşluk bırakmama. 5.Ölünün ruhunu incitmeme gibi anlamlarda kullanılır.

ca cı nefiştais isg. Kendisine yer koymama, horlamama, beğenmezlik yapmama.

ca cı nêkotaene 1. Kendisine yer düşmemek. Ca cınêkuno Kendisine yer düşmüyor. 2. Kendisine yer kalmamak. 3. Kendisine söz hakkı düşmemek.

ca cı nêkotais isg. Kendisine yer düşmeme, kalmama.

ca cı're çinebiyaene f. Kendisine yer olmamak.

ca cı're çinebiyais isg. Kendisine yer olmama.

cad isg. Vaat, aht. Mı cadkerdo to kalmeme sıri Ben sır sahibi Kalmem'e vaat eyledim.

cadar ise. Geniş yeri olan, yer veren, konuk sever.

cadaêne *f.* Örtmek, kapatmak.

cadais *isg.* Örtme, kapatma.

cadawoğ *ise.* Örten, kapatan kimse.

cade ise. 1.Şehir içinde ana yol. 2.Karayolu, araba yolu.

cad kerdaene f. Vaad etmek, istek duymak, arzulamak. Cad kerdo Arzulamış, özlem duymuş, vaadde bulunmuş.Mı cad kerd Ben aht ettim.

cad kerdais isg. Ahitte (vaadde) bulunma, istek duyma, arzulama.

cad kerdoğ/e ise/d. Vaad eden, ahit eden.

cafer *ise.* Hz. Ali'nin torunlarından 12 İmam'ın 6. İmamı olan Cafer-i Sadık.

caferi *isg. Ar.* İmam Cafer-i Sadık'ın islami yorumuna bağlı olan kimse.

cafer-i sadıq *ise.* İmam Cafer-i sadık. Hz. Ali'nin torunu, 6. İmam ve aynı zamanda islamiyetin büyük din bilgini.

cağı (I) ise. Dik ve belirli aralıklarla yan yana dizilmiş tahta, demir vb. çubuklarla yapılmış bölme veya korkuluk.

cağı (II) *isç.* Bölmeler. 2. Cam tabakaları.

cağı kerdene f. 1. Bölümlere ayırmak. 2. Korkuluk yapmak. Cağı kerdênede Bölümlere ayırt, etrafını çevirt.

cağ kerdis isg. 1.Bölümlere ayırma. 2. Korkuluk yapma.

cağ ve cağı s. ve zf. 1.Bölüm bölüm olarak. 2.Tabaka tabaka.

cağ ve cağı bırnaene f. 1. Bölüm bölüm kesmek, doğramak, keserek bölümlere ayırmak. 2. (cam için) Tabaka tabaka kesmek, kestirmek.

cağ ve cağı bırnais isg. 1.Bölüm bölüm bölme, ayırma. 2.Tabaka tabaka ayırma.

ca kerdaene f. 1.Yerleştirmek, yerleşmesini sağlamak. 2. Ayırıp ayrı ev kurdurmak. 3.Yer vermek, yer verip oturtmak, sığdırmak. Cakerê Yerleştirin.

ca kerdais isg. Yerleştirme, yurtlandırma, iskan etme, sığdırma.

calasun s.(e) Delikanlı, babayiğit, aslan yapılı, heybetli. Calasuno Heybetli, aslan yapılı, iri ve gösterişli (adam)dır. Calasun vi Heybetli, aslan

yapılı, iri ve gösterişli idi

calasune s.(d) Heybetli, aslan yapılı. Calasunêra Heybetli, aslan yapılı göz dolduran kadının biridir.

calasuneni *isg.* Heybetlilik, aslan yapılılık.

cam ise. Fr. 1. Soda veya potas katılmış silisli kumun ateşte eritilmesiyle yapılan, sert, saydam ve çabuk kırılır cisim. 2.Tümü veya bir bölümü bu maddeden yapılmış sırça, cam tabak, cam bardak. 3.Pencere. 4.esk. Kadeh, içki.

cama (cema) isd. Hayvan yemi olarak güzün kesilen meşe vsg. yayvan yapraklı ağaç yapraklarının demetlenmesi, yaprak demeti, derlenimi, istifi. Velg camake Yaprağı demetle.

cama biyae s.(e) Demetlenmiş olan, demetli.

cama biyaene f. İstiflenmiş olmak, demetlenmiş olmak.

cama biyais isg. İstiflenmiş olma, demetlenmiş olma.

cama kerde s.(e) demetlenmiş, üst üste dizilmiş (yaprak).

cama kerdene f. Yaprak demetleme, toplayıp derleme.

cama kerdis isg. Yaprak demetleme, toplayıp üst üste dizme.

cama kerdoğ ise. Yaprak demetleyen, üst üste dizen kimse.

cambajiye sanaene f. 1. İşi cambazlığa vermek. 2. Kurnazlığa vermek.

canbajiye sanais isg. 1. İşi cambazlığa verme. 2. İşi kurnazlığa çevirme.

cambaz ise. ve s. 1. İple veya başka bir araçla dengeye veya yanılsamaya dayanan heyecan verici gösteriler yapan kimse. 2. Hayvan tüccarı, hayvan alıp satan. 3. mec. becerekli. Cambazero Cambazın tekidir. 4. s.(e) Hilebaz, kurnaz. O cambazê ro henenoke O öyle bir cambazdır ki!

cambazeni isg. 1. Cambazlık, akrobatlık, akrobasi mesleği. 2. At tüccarı (hayvan tüccarı). 3. mec. Kurnazlık, hilebazlık.

cambaziye isd. Cambazlık, cambaz olma hali. Cambaziye sane İşi cambazlığa ver, oyala, yanılt.

cambaziye ra *zf.* Cambazlıkla, kurnazlıkla.

cambaz xane ise. Cambazlık yeri, cambazlık okulu.

camcêni isg. Camcılık. Cam alıp takma veya satma işi.

camci ise. Cam ticareti yapan veya cam takmayı meslek edinmiş kimse

ca mendaene f. 1. Gerilerde kalmak, önde gidenlere yetişmemek. Mal camendo Davar geride kalmış. 2. Olmuş bitmiş bir davanın artık geride kalması. A dewa camenda şiya, eradıme mekuye O dava geride kaldı gitti, peşine düşme. 3. Bir miktar dolmamış yer, boşluk kalmak.Zerê merekede têne cawo tol mendo (Mereke detêne ca mendo) samanlıkta biraz boş yer kalmış. 4. Geri kalmak. Ma dinera ca mendime Biz onlardan geri kaldık.

ca mendais isg. 1.Geride kalma durumu, önüsıra gidenlere yetişmeme, kavuşmama. 2. Olmuş geçmiş, artık geride kalmış olay, düşünce. 3. Geride kalan mal mülk.

camekân ise. 1.Göstermelik satılan şeylerin sergilendiği sergen, vitrin. 2.Gözlemek. Camcêni kerdêne Gözlemcilik yapmak 3.argo. Gözlük.

cam kerde s.(e) Camı takılı olan, camlanmış olan.

cam kerdene *f.* Cam takmak, camlamak.

cam kerdis *isg.* Cam takma, camlama.

camerd (camord) ise. 1. Erkek, erkek insan. Camerdo Erkektir. Camerdvi Erkekti. 2. Yetişkin adam. Camerdê dewa ma ita niye Bizim köyün erkek-

leri burda değil. 3. Evin erkeği. Camerdê ma çede niyê Bizim erkekler evde değil. Camerdê mı çede niyo Benim erkeğim evde değil. 4. Sözüne güvenilir mert. Ostorve gem vındeno camerdve söz vındeno At gem ile durur, erkek söz'le durur.

camerden ise. Erkeklik, yiğitlik. Camerdêna bırıyo Erkeklikten kesilmiş, erkekliği kalmamış. Camerdên biye Erkeklikti, yiğitlikti, mertlik dönemiydi. Camerdêna dine (camerdena yine)(alay ve ironi) Hay onların erkekliği! (tüh onların erkekliğine!). Camerdêna torovo Hay senin erkekliğine! Camerdêna yine sarê yine buro Onların erkekliği onların başını yesin! Camerdêna henêne bıne hard kuyo Öyle erkeklik yerin dibine girsin. Camerdêna sımarovo Hay sizin erkekleğinizin (başına toprak olsun)! Camerdeni merda Erkeklik ölmüş. Camerdêni nêmenda Erkeklik kalmamış.

camerdêna biyaene f. Erkeklikten yoksun olmak, erkekliğini yitirmek. Camerdêna biyo Erkeklikten olmuş, erkekliğini yitirmiş.

camerdêna biyais isg. Erkeklikten yoksun olma, erkekliğini yitirme.

camerdên kerdene f. Erkeklik yapmak. mertlik yapmak.

camerdên kerdis isg. Erkeklik, mertlik, yiğitlik yapma işi.

camerdêna kêwtaene f. Erkeklikten düşmek, erkeklikten kesilmek.

camerdêna kêwtais isg. Erkeklikten düşme. Camerdêna kotiv Erkeklikten düşmüştü.

camerdêna warodaene f. Erkeklikten düşürmek. Camerdêna do waro Erkeklikten düşürmüşler.

camerdêna warodais isg. Erkeklikten düşürme.

camerdêna warogınaene f. Erkeklikten düşmek.

camerdêna warogınais isg. Erkeklikten düşme.

camerdêna fiştaene f. Erkeklikten etmek, hadım kılmak, erkeklikten düşürmek. Camerdêna fişto Erkeklikten edilmiş, düşürülmüş.

camerêna fiştais isg. Erkeklikten düşürülme.

camerdiye isd. ve s. 1. Erkekçe davranış, yiğitlik, mertlik. Camerdiye biyê Erkeklik vardı, mertlik vardı. 2. Erkekliğin fizyolojik görevini yerine getirme gücü. 3. mec. Erkeklik organı. Camordêna gınowaro Erkeklikten düşmüş. Camordiyêra fişto Erkeklikten etmişler. Camerdiya Erkekliktir. Vervê zulumkar amayêne camordiya Zulümkara karşı çıkmak erkekliktir. Raa ho eve camerdiye bırame Yolunu erkeklikle (erkekçe) sürdür.

ca meverdaene f. 1. Bırakmamak, sürdürmek. Qawğa ho cameverde Kavganı bırakma. Şinata ho cameverde Sanatını bırakma. Hostayêna ho cameverde Ustalığını bırakma. 2. Geride bırakmamak, birlikte götürmek. Ey cameverde teyi biya Onu bırakma birlikte getir. Ey hode tey biya Onu kendinle birlikte getir. Olvozune ho cameverde Yoldaşlarını terketme. 3. Terk etmemek. Karê ho cameverde İşini bırakma. Olwozune ho cameverde Yoldaşlarını (akranlarını) terketme Qelema ho cameverde Kalemini terketme.

ca meverdais isg. Bırakmama, terketmeme.

camiye isd. Müslümanların hep birlikte namaz kılmak için toplandıkları yer, câmî.

camus *ise.* Erkek manda.

camuse *isd.* Dişi manda.

camuşi *isç.* Mandalar.

can ise. Far. cân. 1. İnsan ve hayvanda yaşamayı sağladığına ve ölümle vücuttan ayrıldığına inanılan madde dışı varlık. Hata can cıra nevejiyo ke xuye cıra nevejina Canı çıkmadan huyu çıkmaz. Mêrık nêweso royverdero can dano Adam hasta, can çekişiyor, can vermiyor. 2.Yaşam, hayat. Cane deyi mı destdero, ezve ho dest cên Onun canı benim elimde, kendi elimle alacağım. 3. Güç, dirilik. Can pıra çino Kendisinde can yok, cılız bir şeydir. Can tede nêmendo Kendisinde can kalmamış. Can tede çino Kendisinde can yok. Can pa çinevi Bir deri bir kemikti, etli değildi, zayıftı, cılız bir şeydi. Ey cane ho gureto O kendi canını almış. Ey cane ho werdo O kendi canını yemiş. 4. Gönül. Rowu cane mı dayedero (d). Benim ruhum canım (gönlüm) ondadır(d). Cane mı çay wazeno. Canım çay istiyor. Çevêsayiye cane mı vêsna, haqı ki cane daye bivêsno Eve yanası (d) canımı yaktı, tanrı da onun canını yaksın! 6. Bektaşilikte ve Mevlevilikte tarikat kardeşi. 7.Yakınlık duygusunu belirten bir seslenme sözü. Canêro Çok cana yakındır, sevecenin biridir, sevgilidir

canan isd. 1. Şahsın kendi canına yakın ikinci can, kendi canından, cana yakın. 2. Sevgili, sevilen kimse.

canavar (cenavar) ise. 1.Yabani yırtıcı hayvan, canavar. 2. mec. Yaramaz, afacan, sevimli çocuklara kullanılır. 3. Acımasız, kötü ruhlu zalim kimse.

canavareni *isg.* Canavarlık.

canavariye *isd.* Canavarlık.

canciger *s.(e)* 1.Çok yakın, sıkı fıkı, pek içten arkadaş. 2. Birbiriyle çok yakın arkadaşı

can daene (1)*f.* Can vermek, ölmek.

can dais (1)*isg.* Can verme, ölme.

candawoğ/e *ise/ d.* Çalışan, didinen, kazanç sağlayan. *Candawoğvi* Didinendi, çabalayandı, kazanandı.

ca nêbiyaene *f.* Yerleşememek, sığmamak. *Ca nevi* (canebi) Yerleşmedi, sığmadı

ca nêbiyais *isg.* Yerleşememe, sığmama.

can gıra *s.(e)* Ağırcanlı, üşengen, hantal. *Can grano* Ağır canlıdır.

can gıranêni ise. ve s Ağır canlılık, üşengenlik, hantallık, yavaş ve gevşek davranma.

can gıranie isd. Ağır canlılık, hantallık, yavaş davranma, üşengenlik.

can guretaene f. 1. Can almak, öldürmek. 2. Öldüresiye koşturmak, yormak, çalıştırmak, sıkıntı vermek.

can guretais isg. 1. Can alma, öldürme. 2. mec. Yorma, sıkma, taciz etme.

canıke isd. ve s. Saygın ve seçkin bayanları onure etmek için söylenir, hanımefendi, iyi niteliklere sahip önemli insan anlamına gelir.

canikêni ise. Hanımefendilik, saygın, onurlu kadınlık. Canıkê biye Saygıdeğer hanımefendiydi.

cankes ise 1 Can çekişme. 2. Telaş içinde olma. 3. Büyük sıkıntı

cankeseni ise sıkıntılı durumda olma.Sıkıntıya düşme.Huzuru bozulma.

cankeşiye is.d Sıkıntılı durumda olma. Sıkıntıya düşme. Huzuru bozulma.

cankeste biyaene f. 1 Sıkıntı içerisinde olmak. Zor günler geçirmek. 2 Can derdine düşmek.

cankeste biyais isg. Sıkıntı içinde olma. Zor günler geçime. Can derdine düşme

can perver s.(e) Hayat verici, canlandırıcı, can hizmetçisi.

can ro vılesnaene f. 1. Eziyet ederek canını yavaş yavaş eritmek, tüketmek, güçsüz hale getirmek. 2. mec.

Yorulup, bıkmak, zayıflamak. Hundeke mal gawu dıme şine amune endi vileşinero Davar sığır pşinde o kadar gidip geldim ki artık eridim. Neyi xağe mı vilesnayro Bu kemiklerimi eritti.

can ro vilesnais isg. Can eritme, yorma, bıktırma, taciz etme, sıkıntı verme, canından bezdirme.

can senık *s.(e)* Tezcanlı, üşenmeyen, atak.

can senikiyê *isd.* Tezcanlılık, ataklık.

cansız *s.(e)* 1.Cansız, canını yitirmiş, ölü. 2. *mec.* Güçsüz, zayıf, çelimsiz. *Hevê can pıra nenişto* Kendisine şuncacık can yapışmamış (Azıcık can tutmamış-etlenmemiş).

cansızêni *isg.* Cansızlık, hareketsizlik.

cansiziye *isd.* Cansızlık, hareketsizlik, güçsüzlük, zayıflık.

can vêsnaene *f.* 1. Bir kimseyi üzmek, incitmek, yıkıcı sonuçlara uğratmak. Canê dey vêsna Onun canını yaktı, ona zarar verdi. 2. Bir canlının veya kimsenin vücudunu yakmak. 3. mec. Cana kıymak, öldürmek..

can vêsnais isg. 1. Bir kimseyi üzme, incitme, yıkıcı sonuçlara uğratma. 2. Bir canlının veya kimsenin vücudunu yakma. 3. mec. Cana kıyma, öldürme.

can we ontane *f.* Ruhunu bedenden çekip almak, can çekmek.

can we ontais*isg.* Ruhunu bedenden çekip alma, can çekme.

ca ra fiştaene *f.* 1.Yatak sermek, yatak açmak. *Ca rafiye* Yatağı ser, yatak ser. 2.Yeri düzeltmek.

ca ra fiştais *isg.* 1.Yatak. serme. 2.Yeri düzeltme.

ca rast kerdene *f.* 1.Yatak sermek, açmak. *Ca rast kerê* Yatak serin, yatağı serin. 2.Yeri düzeltmek, uygun hale getirmek.

ca rast kerdis *isg.* 1.Yatak serme, açma. 2.Yeri düzeltme. 3.Yanlış yeri düzeltme.

carıs *ise.* Küfür, söz yoluyla her türlü hakaret.

carışeni *ise. ve s.*1. Ağıza geleni söylemek, küfürbazlık. 2. Rezillik, rüsvalık.

carışiye *isd.* 1.Ağıza geleni söylemek, küfür etmek. 2.Rezil olmak, rezil duruma düşmek.

carışiye cıre ardene Kendisine reszillik getirmek, rezil düşürmek.

carısaye cıre ardis *isg.* Kendisine rezillik getirme.

carıs kerdene *f.* Her türlü küfürü yapmak, küfür etmek. *Carıske* Küfür et, basıver küfürü!

carıs kerdis *isg.* Küfür etme, ağıza ne gelirse sayıp sövme.

cariye *isd.* 1.Eskiden yabancı ülkelerden kaçırılıp köleleştirilen, alınıp satılan, ev işlerine koşulan, efendilerinin her isteğini yerine getirmek zorunda olan köle kadın ve kızlar. 2.Yoksul ve kimsesiz kadınlardan eskiden ev hizmetine koşulan sığıntı.

cariyêni *isg.* Cariyelik, kadın hizmetkarlık, kadın kölelik.

casus *ise. Ar.câsûs.* Bir devletin veya bir kimsenin sırlarını başkasının veya başka devletin hesabına öğrenmeyi üstüne alan kimse.

casuseni *isg.* Casusuluk, casus olma durumu.

casusiye *isd.* Casusluk, gizlice sır alıp verme.

cav *ise.* 1. Cevap yanıt, bir soruya, bir isteğe, bir söze veya yazıya verilen yanıt, karşılık. 2. Karşılık vermek, itıraz etmek, direnmek.

ca vatene *f.* 1.Yerini söylemek. 2. (Sağdıçlar için) Tarikat altına girmek.

ca vatis *isg.* 1.Yerini söyleme. 2. Tarikat altına girme.

cav biyae *s.(e)* 1. Yanıtlanmış. 2. Red cevabını almış olan.*Cav biyo* Rededilmiş, redolunmuş, yanıtlanmış.

cav biyaene f. 1. Rededilmek, redolunmak. 2. Yanıtlanmak.

cav biyais isg. 1. Red olunma. 2. Cevap verilme, yanıtlanmama.

cav biaoğ /e *ise/d* Rededilmiş olan. Geri çevrilmiş olan.

cav cav s.(e) 1. Çok konuşan, çenesi düşük, lafazan. Cav cavero Gevezenin tekidir, gevezenin biridir. 2. mec. Sır saklamayan, boşboğaz.

cav cavêni isg. Gevezelenmek, gevezelik etme işi.

cav caveni kerdene f. Gevezelik yapmak, lafazanlık yapmak.

cav caveni kerdis isg. Gevezelik yapma, lafazanlık yapma.

cav caviye isd. 1.Gevezelik, geveze olma durumu, lafazanlık. 2. Düzensiz, gelişigüzel konuşma.

cav daene *f.* 1.Yanıtlamak, cevaplamak. 2. Saygısızlık göstermek, karşılık vermek, paylamak.

cav dais isg. 1.Yanıt verme, cevaplama. 2. Paylama, karşılık verme.

cave ca zf. 1.Yer yer, arada bir. Cave ca nımayisu kene Yer yer yürüyüşler yapıyorlar. 2. (Değiş tokuşta) Yere yer. Bir yere karşılık başka bir yer. Çave ca buvırnime Yere yer değişelim. 3.Yerden yere sürülmek, gezmek. Ma cave ca fetelnayime Bizi yerden yere dolaştırdılar.

cave ca vurnaene f. 1.Yer yer değiştirmek, değişikliğe uğratmak. Cave ca vurneme Yer yer değiştireceğiz, bazı yerlerinde değişiklik yapacağız. 2. Bir yeri veya alanı başka bir yerle değiştirmek. 2.Yerden yere değiştirmek, ikametgah değiştirmek. Cave ca vurno ra Yer yer değiştirilmiş, yer yer değişikliğe uğratılmış.

cave ca vurnais isg. 1. Yer yer değiştirme, değişikliğe uğratma. 2. Yere karşılık yer verme, yeri yerle değiştirme. 3.Yerden yere sürülme, dolaştırılma.

cave cı daene *f.* 1.Cevabını vermek. 2. *mec.* Karşılık vermek, ağzının payını vermek.

cave cı dais *isg.* 1.Yanıtını verme. 2.Paylama.

caverdaene *f.* Bırakmak. 1. Bir işi başka bir zamana ertelemek (bırakmak). 2. Bir şeyi bir yerde bırakmak veya unutmak. *Nezon mı lopike ho koti caverday.* Bilmem eldivenlerimi nerde bıraktım. 3. Bir alışkanlıktan vazgeçmek, kurtulmak. *Ey xuya huya vırene caverda* O eski huyunu terketmiş, bırakmış. *Ey cığara ceverdê* O sigarayı bırakmış. 4. Birini veya bir şeyi terketmek, ondan yarılmak. *Ey ceniya ho caverdê* O karısını terketti, ondan yarıldı. *Caverde so* Bırak git. *Caverde şero* Bırak gitsin. *Caverde şime* Bırak gidelim

caverdayis *isg.* Bırakma işi, bırakma durumu

cav kerdene f. 1.Yanıtlamak, cevaplamak. 2. Yapılmak istenen bir şeyi kabul etmemek, redetmek veya bir teklifi geri çevirmek. Mêriki ma cav kerdime Adam bizi yanıtladı (redetti kabul etmedi). Cav ke Redet, teklifi geri çevir. Cav kerdenedime Rededelim, geri çevirelim, teklifini kabul etmeyelim. Cav kerê Rededin, geri çevirin, yanıtlayın!

cav kerdis isg. Yapılması istenen bir şeyi kabul etmeme, redetme, teklifi geri çevirme. Ma yelçiyê dinu cavkerd. Biz onların elçisini red ettik.

cavkerdoğ ise. 1. Rededen, teklifi geri çeviren. 2. Yanıtlayan.

cavkerdoğe isd. 1. Rededen, teklifi geri çeviren. 2. Yanıtlayan.

cav nêdaene f. Cevap vermemek, cevapsız bırakmak, sessiz kalmak.

cav nêdais *isg.* Cevap vermeme, cevapsız bırakma, sessiz kalma.

cav nêguretaene *f.* Cevap almamak, yanıtsız kalmak.

cav nêguretais *isg.* Cevap almama, yanıtsız kalma.

cawoke bağ. ve zf. 1. bağ. Bir yer ki... 2. Bir konum, vaziyet durumunda. 3. bağ. Nezaket, had, terbiye, saygı anlatılırken... Cawoke milet bıvo Milletin bulunduğu yerde, ... Cawoke pirê mı vınetêvo, qessê mıre nêkuno Pirimin durduğu yerde bana söz düşmez. Cawoke piyê mı vınetevo, mırê qese nêkuno Babam dururken, bana laf düşmez 4. zf. Belli bir yeri tarif etmek, göstermek („hani vardı ya"). Cawoke ey hêga çinitenê Onun tarla biçtiği yerde (orada). Cawoke o (wo) têde kişavi Onun öldürüldüğü yerde. Cawoke yê têde qırkerdivi Onların katledildiği yerde. Cawoke têde vıneto Onun içinde durduğu yerde. Cawoke têde fetelavi İçinde dolaştığı yerde. Cawoke têde feteliyêne İçinde dolaşıldığı o yerde. Cawoke milet vınetêvi Milletin içinde durduğu yerde. Cawoke isu tedero İnsanların var olduğu yerde.

cawu *isç.(-i)* 1.Yatakları. 2.Yerleri.

cawu ra fiştaene Yatakları sermek, açmak. *Cawu ra fiye* Yatakları ser.

cawu ra fiştais *isg.* Yatak serme.

cawu rast kerdene f. Yatakları düzlemek, doğrulamak, açmak, sermek. Cawu rast ke Yatakları ser, aç.2.Yerleri düzeltmek, düzgün hale getirmek.

cawu rast kerdis isg. Yatak açma, serme, yerleri düzeltme.

cawu vatene f. 1.Yerleri söylemek. 2. (müşteri veya konuk için) Yer ayırmak, yatak söylemek. 3. (Alevilikte belle bir yaştan sonra sağdıçların) Tarikat altına girmek.

cawu vatis isg. 1.Yerleri söyleme. 2. (müşteri veya konuk için) Yer ayırma, yatak söyleme. 3. (Alevilikte belle bir yaştan sonra sağdıçların) Tarikat altına girme.

cayê zf. Bir yer, bir alan, bir mekan, bir konum. Cayê qessekerdene niyo Konuşmanın yeri değil, konuşulacak yer değil. Cayê qurvanu (qırvanu) Kurbanların kesildiği yer. Cayêro binde Başka bir yerde, başka bir alanda, başka bir makamda, konumda. Cayêro menferezo Geniş bir yerdir, geniş bir alandır. Cayêro menferezvi Geniş bir alandı, geniş bir yerdi. Cayê vatene nêvi Söylenecek yeri değildi. Cayê vatene niyo Söylenecek yer değil, söylemenin yeri değil.

cayê bınge nêguretaene f. 1. Bir yerde barınamamak, geçim yapamamak. 2. mec. Sık sık koca değiştirmek.

cayê bınge nêguretais isg. 1.Bir yerde barınmama, geçinememe. 2. Sık sık koca değiştirme.

caye de *zf.* Bir yerde, bir alanda, mekanın birinde.

cayê nê cayê zf. ve Bağ. Bir yerde değil başka bir yerde, bir yerde olmasa başka bir yerde.

cayır cayır zf. Cayır cayır, şiddetle, hızla, gözgöre göre. Honde mala cayır cayır vêse Onca mahalle cayır cayır yandı.

cayır cayır vêsaene f. Cayır cayır yanmak, kül olmak.

cayır cayır vêsais isg. Cayır cayır yanma.

cayi (I) isç. 1.Yerler, alanlar, bölgeler. 2. Yataklar. 3. Mevkiler, makamlar.

cayi (II) isç. 1. Yerli, yerlisi. 2 Belli bir bölgede yetişen. 3 Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine

özgü niteliklerini taşıyan. 4 Oturduğu bölgede doğup büyüyen, ataları da orda yaşamış olan. Ez cayiye itayine Ben buranın yerlisiyim.

cayil s.(e) 1. Bilgisiz, eğitimsiz, yetişmemiş, cahil. 2. mec. Genç, toy.

cayileni ise. Cahillik, bilgisizlik, toyluk.

cayiliye isg. 1. Cahillik, bilgisizlik. 2. Gençlik, toyluk, hayat deneyiminin yetersiz olduğu yaş dönemi. 3. tar. Kültür ve bilgi evresinin çok yetersiz olduğu eski çağlar.

cayiyeni *isd.*1.Yerlililik, yerli olma durumu. Cayiyê itaye Buranın yerlileridir.Cayiyê itayne Buranın yerlisiyim.Cayiyê uzaê Oranın yerlileridir.Cayiyê uzayne Oranın yerlisiyim.

cayiz *s. Ar. câ'iz esk.* Din, yasa, töre veya başka bakımdan işlenmesinde, yapılmasında sakınca olmayan, yapılıp işlenmesine izin verilen, uygun, yerinde sayılan, yakışık olan. *Cayizo* Uygundur *(e)*, yapılmasında sakınca yoktur, yakışır, yerinde. *Cayiz vi* Uygundu, sakıncası yoktu, *Cayizvi ke sıma yê sılayiye kerdenê* Sizin onları davet etmeniz uygun olurdu. *Gêrma İmamu potene cayiza* Aşure pişirmek makbûldü. *Cayiz nê bike sıma deyrode* Onu dövmeniz yakışık olmazdı. *Cayiz nê bike sıma pêrode* Uygun değildi ki siz dövüşesiniz.*Cayize niya (d)* Uygun değil, makbûl değil.

cayizêni isg. 1. Doğru olma durumu. 2. Düşüncenin veya eylemin gerçekle uyuşma, uygunluk durumu.

cayiziye isd. 1. Doğru olma durumu, geçerlilik, doğru olana yakışır davranış. 2. s.(d) Dürüstlük, doğruluk, uygunluk.

caz *ise. İng. jazz.* 1. Başlangıçta Kuzey Amerika yerlilerinin müziği iken, sonraları bütün dünyada benimsenen bir müzik türü. 2. Caz müzik çalan orkestra.

cazık ise. Yerden biraz yüksek, oturmak ve yatmak için tahtadan yapılan yer, basit divan, sof.

cazim (cajim) ise. El tezgahlarında dokunan taban örtüsü, cacim.

cazim ra tenıtaene f. Cacim işlemek, dokumak, örmek. Cazim tênenêra Cacimi örüyordu, cacim yapıyordu. Cazim tênitivra Cacim örmüştü.

cazim ra tenıtais isg. Cacim işleme, dokuma, örme.

cazim vırastaene f. Cacim yapmak, örmek.

cazim vırastais isg. Cacim yapma, örme.

cazip *s.(e)* 1. İlgi uyandıran çekici, elverişli. *Cazip ame vi* İlgi çekici gelmşti. *Cazip yeno* ilgi çekici gelir, uygun gelir. *Qesekerdêna deyi jêde mıre cazip nêamê* Onun konuşması bana çok cazip gelmedi.

cazip amaene *f.* Çekici ve uygun gelmek.

cazip amaıs *isg.* çekici ve uygun gelme.

ce bıriyaene *f.* (Devam eden veya akan şeyler için) Kesilmek, kesintiye uğramak. *Uwe ce bıriya* Su kesilmiş.

ce bıriyais *isg.* (Devam eden veya akan şeyler için) Kesilme, kesintiye uğrama.

ced *ise.*. Dede büyük baba, ata, sülale, soy. *Cedde tovo* Ceddin hakkı için. *Cedde sımavo* Ceddinizin hakkı için. *Cedde torave xêre* Ceddinin inayeti ve hayırı ile. *Piy-u kalike torave xêre* Baban ve dedenin izniyle, inayeti ve hayrı ile.

cedvel *ise.* Cetvel, çizelge.

cefa *ise. Ar. cefâ.* Büyük sıkıntı, eziyet, üzgü.

cefakar *s.(e) Far.* Cefalı. *Cefêkaro* Cefa çeken, cefalı, sıkıntıya katlanandır.

cefekareni *ise.* Cefakarlık, eziyet çekme

durumu.

cefekariye *isd.* Cefakarlık, eziyet çekme durumu.

cehalet *ise.* Bilgisizlik, bilmezlik.

cehaleteni *ise.* Bilgisizlik.

cehaletiye *isd.* Bilgisizlik.

celbek (kevze) *ise.* Yosun, deniz yosunu.

cele *ise.* Biçilip bağlanmış ve üst üste dizilip derlenmiş ve henüz dövülmemiş büyük ekin yığını. *Cele Genim* Buğday sapı yığını. *Cele Cewi* Arpa sapı yığını. *Cele fike* Fiy demetleri yığını.

celebaş *ise.* Elbise askısı.

celev *ise.* Tüccar tarafından satın alınan keçi, koyun ve sığırdan oluşan grup, sürü, küme.

celevkâr *ise.* Canlı hayvan ticaretiyle uğraşan kimse, kasaplık hayvan tüccarı.

celevkâriye *isç.* Canlı kasaplık hayvan tüccarlığı.

celevkâreni *ise.* 1.Toptancılık. 2.Toptan canlı kasaplık hayvan tüccarlığı.

celeyi *isç.* Biçilmiş ekin demetleri/bağları yığınları.

celğe *ise.* 1.Yarık, çatlak. *Texte wertede celğe biyo* Tahta ortadan yarılmış. *Celğeliyo* Yarıktır, çatlaktır (e). 2. İnce bir çizgi biçiminde açılmış yarık. *Celğe biya* Çatlamış, yarılmış (d). 3. Yarılarak açılmış yer, çatlak yer. *Celğe gıno kemere ro şiyo bın* Taşa yarık düşmüş ta dibine kadar gitmiş. *Celğe pıre ro* Çatlaklıdır, çatlak düşmüş, yarığı vardır. *Celğe tedero* Yarığı vardır, İçinde çatlak vardır. *Celğe tedevi* İçinde çatlak vardı, çatlağı vardı, çatlaklıydı.

celğe biyae *s.(e)* çatlak, çatlamış olan.

celğe biyaene *f.* Çatlama, yarılma.

celğe biyais *isg.* Çatlamak, yarılmak.

celğe kerdene *f.* Yarmak, çatlatmak.

celğe kerdis *isg.* Yarma, çatlatma.

celğe pırogınaene *f.* Çatlamak, çatlak düşmek.

celğe pırogınais *isg.* Çatlama, çatla düşme.

celğeyi *isç* Çatlaklar, yarıklar.

celil s.(e) 1.Çok büyük, yüce, ulu. 2.Tanrının sıfatlarından biri.

cellad *ise.*. 1.İdam cezasına çarptırılanları öldürmekle görevli olan kimse. 2. *mec.* Katı yürekli, kolaylıkla suç işleyen, zalim.

celse *isd.* Oturum. *Ju celsede mahkeme qediya* Bir celsede mahkeme bitti.

celsi *isç.* Celseler, oturumlar.

celve *isd.* 1. Getirme, kendi üzerine çekme. 2. Mahkeme tarafından dava edene veya edilene veya tanıklara gönderilen çağrı belgesi. Celp kağıdı.

celv biyae *s.(e)* Celp edilen, çağrılan, çağrılı, celpli.

celv biyaene *f.* Celp olunmak, kanuni nedenle çağrılmak.

celv kerde *s.(e).* Celp edilen, çağrılan.

celv kerdene *f.* Celb edilmek, çağrılmak, getirilmek.

celv kerdis *isg.* Celb edilme, çağrılma, getirilme.

cem *ise.* 1. Toplam. *Cemke* Topla. *Cem biyo* Toplanmış. 2. bir çalışma gününün yarısı. *Ceme dı cem* Bir iki yarım gün. 3. Zerdüştlük'te ve alevilik'te topluca yapılan ibadet. *Cême Haqıye* Hak cemi. Edep 4. İbadet etmek amacıyla toplanılan yer, ayin yeri.

cemal ise. Yüz güzelliği, yüz nuru. Cemale to cemale Haqyo Yüzün tanrı yüzüdür. Cemale tovo Yüzündeki nurun hakkı için. Cemale sımavo Sizin yüznurunuza yemin olsun.

cemat (ce:mat) ise. 1. Sulh mahkemesi, Müşkilleri hal etmek için yapılan barış ve uzlaşma toplantısı. 2. Sosyal topluluk, birlik, cemaat.

cemati isç Cemaatler, mahkemeler, barış ve uzlaşma toplantıları. Cematu de

Mahkemelerde

cematkari isç. Cemaatların üyeleri, uzlaşma ve barış toplantılarının kurul üyeleri.

cemed *ise.* 1. Su ve benzeri sıvıların donması ve katılaşarak hal değiştirmesi, buz. 2. *mec.* İtici ve soğuk sosyal ilişkiler, beklenmedik ters davranışlar. *Se ke o qesse vajiya ez hurenda ho de cemedine* Nasıl ki o söz söylendi yerimde donakaldım.

cemedae *s.(e)* 1. Donmuş olan, donuk. *Cemedino* Donuyor, donacak.2. Güzün yapılan buğday veya çavdar ekimi, güz ekimi.

cemediyaene *f.* 1. Buzlanmak, donmak. *Uwe cemediya* Su donmuş. *Vore cemediya* Kar donmuş. *Cemediyo* Donmuş (e). 2. Halk arasında oynanan bir oyunun adı. Birisi yerde yatarak ellerini başının altına koymak suretiyle kendini dönderirken, diğerinin de yatanın ayaklarını bacaklarının arasına alarak dizlerinden tutup havaya kaldırmak suretiyle oynanan oyun.

cemediyais *isg.* Buzlanma, donma.

cemed giredaene *f.* Buz bağlamak, buza dönüşmek.

cemed giredais *isg.* Buz bağlama.

cemed guretaene *f.* Buz tutmak, buzlanmak.

cemed guretais *isg.* Buz tutma, buzlanma.

cemednae *s.(e)* 1. Dondurulmuş, buzlandırılmış. 2. Güz tahıl sürümü, ekimi.

cemednaene *f.* 1. Dondurmak, buzlandırmak. 2. Güzlük tahıl ekimi yapmak.

cemednais *isg.* Dondurma, buzlandırma.

cemê zf. Yarım gün, yarım günlüğüne.

cem girêdaene f. Cem bağlamak. Alevilerde Dede, zakir, 12 hizmet ve taliplerden oluşan topluluğun kötülükten arınma, tanrının birliğine, iyilik, sevgi ve muhabbetine erişileceğine inanılan ve buna izafeten dem, deme ve diğer rütüellerinin uygulanması amacıyla belli bir edep, terbiye ve huşu içinde, özel günlerde veya mutad zamanlarda ibadet için cem evlerinde biraraya gelmesi hali.

cem giredais isg. Cem bağlama, ibadet için biraraya gelme, toplanma.

cem de guretaene f. Cem toplamak, cem tutmak, cem düzenlemek.

cem de guretais isg. Cem toplama, cem düzenleme, cem derleme.

cem kerdene *f.* Nicelikleri (sayıları) toplamak. *Cem ke* Topla, yekününü bul. *Cem kerdenede* Toplat, yekününü hesaplat.

cem kerdis isg. Sayı toplama, yekün bulma.

cenar ise. 1. Dinlenme, sakinleşme, güç toplamak için çalışmaya ara verme. 2. Hararet düşmesi, sağlama.

cenar biyaene f. Dinlenmek, enerji kazanmak için çalışmaya ara vermek, yorgunluğunu gidermek, istirahat etmek. Sıma qefeliyayê heve cenarve, têne raoreşiye Siz yorgunsunuz biraz terinizi soğutun, dinlenin. 2. Sıcak (çay, süt, yemek için) Soğumak, dinmek. Çay suro fêke ison vêsneno meke têne cenarvo Çay sıcaktır insanın ağzını yakıyor, dur biraz soğusun. Çorva zof sura mekerê têne cenarvo Çorba çok sıcaktır yapmayın biraz soğusun, dinsin. 3. Lerze meke, têne cenarve. Acele etme biraz dinlen. 4. Mola, ara vermek. Wertede cenar kewtve cı cı nêkêwt reqıye gıne tıfonguno Araya kısa bir kesinti girdi girmedi yeniden tüfeklerin gümbürtüsü başladı.

cenar biyais isg. 1. Dinlenme, mola, ara verme, sakin olma, kısa sesizlik durumu, sürecin kısa kesintiye uğraması. 2. Soğuma, dinme.

cenar cı nêkêwtaene f. Ara girmemek dinip dinlenmemek. Cenar cı nêkêwt Aralıksız, dinlencesiz.

cenar cı nêkotais isg. Ara verilmeme dinlenmeme, aralıksız olma hali.

cenayet *isç. Ar. cinâyet.* 1. İnsan öldürme. 2.*mec.* İnsan öldürme derecesinde ağır bir suç işleme.

cenc *s.(e)* 1. Genç, delikanlı. 2. Henüz olgunlaşmamış, toy. *Hona cenco ver peyê ho rınd nêzono* Henüz gençtir önünü arkasını iyi bilmez.

cenceni *isg.* 1. Gençlik, genç insanlar kuşağı, 2. Gençlik dönemi.

cenciye *isd.* Gençlik durumu. *Cenciyirav kaliyera* Gençlikten yaşlılığa kadar. 2. Gençlik kuşağı.

cenci *isç.* Gençler, çuculukla orta yaş arasındaki biyolojik yaş kuşağında bulunan insanlar.

cendebaz (cênpare) *ise. ve s.* Sürekli kadınlar peşinde dolaşan erkek, çapkın.

cendebazeni *ise.* Çapkınlık, çapkın olma.

cendebaziye *isd.* Çapkınlık, çapkınlık durumu.

cendeg *ise.* Ceset, leş, ölü vücut, kadavra.

cenderme *ise. İt. jand'arma.* 1.Yurt içinde genel güvenliği ve kamu düzenini korumakla görevli, yasa ve nizamların koyduğu hükümlerin yürütülmesini ve bunlara dayanan hükümet emirlerinin yerine getirilmesini sağlayan silahlı askeri kuvvet. 2. Bu kevvette görevli olan kimseler. 3. *s. mec.* Açık gözlülük.

cendermey isç. Jandarmalar.

cendermiyê isd. ve s.(d) Açıkgözlü, pervazsız, şakacı (kadın). Cendermiyêra Candarma gibi kadının biridir.

cendırxane ise. Genelev, umumhane, kerhane.

ceneme *ise..* 1. Dini inanışa göre kötülük yapanların öldükten sonra ceza görecekleri yer, tamu. 2. *mec.*Çok büyük sıkıntı, eziyet.

cenet *ise..* 1.Dini inanışa göre iyilik yapanların, günahsızların, öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer 2.İslam inancına göre, 72 cennet hurileri ile evlendikten sonra sonsuza dek hayat süreceklerine inanılan yer. ("Cennet nerede?" (Kutsal kitap Tevrat Bab 2, Ayet 8). "Allah şarka doğru Aden'de bir bahçe dikti" (Bab 2, ayet 10), "ve bahçeyi sulamak için Aden'den bir ırmak çıktı ve oradan bölündü ve dört kol oldu, yani dörde ayrıldı" (bab 2, ayet 11). "Birinin adı Pisondur" (bab 2, ayet 13), "ikincisinin adı Gihondur" (Bab 2, Ayet 14), "üçüncü ırmağın adı Dicle ve Fırat'tır". Tevrat'tan anlaşılıyor ki cennet bu dört ırmağın çıktığı yerdedir. 3.*mec.* Çok güzel, bakımlı, huzurlu yer.

ceneza isd. 1. Kefenlenip tabuta konmuş, gömülmeye hazırlanmış ölü. 2. Cenaze töreni.

ceng ise. 1.Savaş, kavga. 2. mec.Büyük çaba, uğraş, kavga çekişme.

cengaver *ise. ve s.* Savaşçılık, savaşkanlık.

cengleme ise. Savaş üzerine yazılan destan, hikaye, roman, şiir.

cenglemey isç. Olmuş savaşlar üzerine yazılmış edebi eserler.

cenike isd. 1. Dişi cinsten erşkin insan, erkek veya adam karşıtı. 2. Evlenmiş kız. Cenika Kadındır. 3. Kadına saygılı hitap, hanımefendi, bayan. Analık ve ev yönetimi bakımından gerekli erdemleri taşıyan kadın.

ceni *isç.* Kadınlar, bayanlar.

ceniye *isd.* Kadın, bayan. *Ceniyê* Kadınlardır, bayanlardır.

cenuben (ververoz) *ise. coğ.* Güney.

cepe ise. 1. (Yapılarda) yüz, alnaç. 2. ask. Üzerinde savaşın sürdüğü bölge. 3.Yan, yön, taraf. 4. Belli bir düşünce, istek çerçevesinde sağlanan beraberlik. Yine zuminde cepe gureto Onlar birbirine cephe almış. Dewe zuminde cepe gureto Köy birbirine cephe almış.

cepxane *ise.* Ateşli silahlarla atılmak için hazırlanan her türlü patlayıcı madde, cephane, cephanelik.

cepxaneyi *isç.* Cephaneler, cephanelikler.

cer *ise. ve s.* 1. Aşağı, aşağı taraf, aşağı bölüm .2.Alt taraf, alt kat, alt bölüm, alttaki mahalle. *Dewa cerene (bınene)* Aşağıdaki köy.

ce rabıraene *f.* (Devam etmekte veya akmakta olan bir şey için) Kesintiye uğramak, durmak, kesilmek, akame uğramak.

ce rabırais *isg.* . (Devam etmekte veya akmakta olan bir şey için) Kesintiye uğrama, durma, kesilme, akame uğrama.

cera biyaene *f.* 1. (Çatışan veya dövüşen iki şey için) Ayrışmak, çatışmaya ara vermek. 2. (Birbirine kenetli şeyler için) Ayrışmak, çözülmek, kopmak.

cera biyais *isg.* 1. (Çatışan veya dövüşen iki şey için) Ayrışma, çatışmaya ara verme.2. (Birbirine kenetli şeyler için) Ayrışma, çözülme, kopma.

ce radaene *f.* Birbirinden ayırmak, açmak, aralık oluşturmak. *Xımajiğe keli ce rade* Tekenin çenesini ayır, açıver. *Fêke xaşiye ce rade* (büyük) Çuvalın ağzını açıver.

ce radais *isg.* 1.Birbirinden ayırma, iki yana açma. 2. Aşağıda birleşik, yukarıda iki çatala ayrılmış olan bir ağacı iki yana ayırma. 3. Aşağıya doğru verme, iteleyiverme.

ce ra fiştaene *f.* Birbirlerinden ayırıp sermek. *Ce ra fiyê* Birbirinden ayır ser.

ce ra fiştais *isg.* Birbirinden ayırıp serme.

cera kerdene f. 1.Kavgaya tutuşmuş olanları ayırmak, dövüşmelerini engellemek. 2.Birbirine dolaşıp almaşmış olanları çözmek, sökmek, ayırmak. Cera kêre 1) Araya girip ayırın. 2) Birbirinden sök, çöz, ayır.

cera kerdis isg. 1.Kavgaya tutuşanları ayırma. Yê jumıni kısêne, werte kuyê cerakerê Onlar birbirini öldürecekler, araya girin ayırın.2.Bir şeyi birşeyden çözme, sökme, ayırma.

cerange isd. Yabani bal arısı.

cera ve cor zf. Aşağıdan yukarıya kadar. Dipten yukarıya kadar.Alttan yukarıya kadar

ce ravısnae s.(e) Birbirinden koparılan, birbirinden ayrılan.

ce ravısnaene f. 1.Birbirinden koparmak, birbirinden ayırmak. Cê ra vısne Birbirinden kopar, birbirinden ayır.

ce ravısnais isg. Birbirinden koparma, birbirinden ayırma.

ceraene f. 1. Kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek, dönmek. 2. (Bir düşüncenin veya niyetin) içinden, kalbinden geçirmek, hayal etmek. Qesero hene qelve mıra cereno Öyle bir söz kalbimden geçiyor/dolanıyor. Qesero koti fikre mıra nêcereno Kötü bir söz fikrimden geçmiyor, dolanmıyor. 3. Tutulmak, alıkonulmak, mahsur kalmak. Vore zof vorê dewude cerayime Kar çok yağdı, köylerde mahsur kaldık. 4.Tutsak olmak esir düştük.

cerais *isg.* 1. Döngü, dönüş, dolanım, dairesel gezinim. 2. *mec.* Akıldan fikirden, içinden geçme, ilenme, dolanma. 3. Mahsur düşme, tutulma. 4. Esir düşme.

ceraz *ise.* En güzel çiçek türlerine verilen ad.

ceraze *isd. ve s.* 1. Çiçek. 2. *mec.*Güzel kadın, kız. Güzeller güzeli, fidan boylu.

cerde *ise.* 1. Otsu bitkilerle kaplı, geniş yumuşak dağ yamaçlarından her biri. 2. Çayır-çimenlik, otlak yamaç.

ceriyae *s.(e)* 1. Tutuklanmış olan 2. Esir alınmış, olan.

ceriyaene *f.* 1. Yakalanmak. 2.Tutulmak, *Ceriyo* Yakalanmış Tutuklanmış, esir alınmış.

ceriyais *isg.* 1. Yakalanma. 2. Tutuklanma. 3. Esir alınma.

cerrayi *ise Tıp.* Ameliyat yoluyla sağaltma uğraşıyla ilgili tıp dalı.

cerr biyaene *f.* Yuvarlanmak. *Cer biyê* Yuvarlanmışlar. *Cerrbiyo* Yuvarlanmış *(e).*

cerr biyais *isg.* Yuvarlanma.

cerre *ise.* Operatör, ameliyat yapan hekim, vücudun hastalıklı yerlerini kesip iyileştiren sağaltman.

cerreni *isç.* Cerrahlık.

cerrevnae *s.(e)* Sınanmış olan, denenmiş olan.

cerrevnaene *f.* 1. Sınamak, denemek, dêğerini, niteliğini ve etkisini pratik içinde ölçmek, tecrübe etmek, gözlemek. *Cerrevneme* Deneyeceğiz, sınayacağız, tecrübe edeceğiz. *Cerrevneno* Deniyor, sınıyor, tecrübe ediyor(e). 2. *argo.* Lafla sarkıntılıkta bulunmak, kadınları kendisiyle cinsel deneye zorlamak. *Ho cerevneno hermetuno* Kadınlara yılışmış. *Ho cerevneno çenuno* Kızlara cinsel taciz yapmış.

cerrevnais *isg.* 1.Sınama, deneme, tecrübe etme, pratikte etkisini, niteliğini ve değerini ölçme. 2.Ağızla cinsel sataşmada bulunma, küfür etme. *Ho cerevneno meyitune maro* Ölülerimize küfür ediyor.

cerrevnawoğ/ e *ise /d.* Sınayan, deneyen, tecrübe eden.

cerriye *isd.* Bayan operatör, bayan cerrah, ameliyatçı bayan sağaltman.

cerr kerdene *f.* Yuvarlamak. *Cerr kerdenede* Yuvarlat, yuvarlattır. *Kemere cerkerde* Taşı yuvarladı.

cerr kerdis *isg.* Yuvarlama.

cerve cer *zf.* Aşağıdan aşağıya. *Cerve cero* Aşağıdan aşağıyadır, derindedir. *Cervi* Aşağıdaydı, aşağısıydı.

cesaret *ise. Ar. cesâret.* 1.Güç ve tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendisinde bulduğu güven; yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz pekliği. *Cesarete ho meskıne* Cesaretini kırma, yüreklilğini yitirme, gözünü korkutma, yiğit ol. 2. Çekinmezlik, atılganlık.

cesaret cı amaene *f. (*birine) cesaret gelmek cesaretlenmek.

cesaret cı amais *isg.* (birine) cesaret gelme cesaretlenme.

cesaret cıdaene *f.* Cesaret vermek, yüreklendirmek, atılgan kılmak. yüreklendirme, yiğitlendirme. *Cesaret cıde* Cesaret ver, yüreklendir.

cesaret cıdais *isg.* Cesaret verme,

cesareteni *isg.* Cesaretlilik, yüreklilik, korkusuzluk.

cesaretiye *isd.* Cesaretlili, yüreklilik. yürekli olmak, yüreklenmek, yiğitlenmek

cesaretli biyaene *f.* Cesaretli olmak,

cesaretli biyais *isg.* Cesaretli olma, yüreklenme, yiğitlenme

cesaret guretaene *f.* Cesaret almak, yüreklenmek. Birilerinden, bir şeylerden cesaret edinmek.

cesaret guretais *isg.* Cesaret alma, bir yerden güç ve özgüven edinme.

cesaret ho ardene *f.* Kendine cesaret getirmek, cesaret edinmek, tehlikeye yüreklice kedini hazırlanmak.

cesaret ho ardis *isg.* Kendini cesaretlendirme, kendi kendine cesaret edinme, cesaret getirme.

cesbende (cısbende) *s.(e)* Yapışık, yapışkan.

ceser biyaene f. Takatsız olmak, açlık ve yorgunluktan güçsüz ve dermansız düşmek. Ceser biyê Takatsız olmuşlar.

ceser biyais isg. Takatsız olma, açlık ve yorgunluktan güçsüz ve dermansız düşme.

ceser fiştaene f. Takatsız, güçsüz, halsiz düşürmek.

ceser fiştais isg. Takatsız, güçsüz, halsiz düşürme.

ceser kêwtae s.(e) Takatsız düşmüş olan.

ceser kêwtaene f. Halsiz, takatsız, bitkin düşmek. Aşırı yorgunluk veya açlıktan dermansız kalmak, güçsüz düşmek. Ceser kêwtiv Takatsız düşmüştü, aşırı yorgun ve halsizdi. Ceser kêwtime Takatsız düştük, aç yorgun ve mecalsiz durumdayız.

ceser kewtais isg. Takattan düşme, yorgun-argın düşme durumu.

ceset ise. Ölü vücudu, naaş, mefta.

ceseti isç. Ölüler, naaşlar, meftalar.

cesur s. Ar. cesûr. Yürekli, cesaretli.Cesuro Cesurdur, atılgandır, yüreklidir, gözü pektir(e).

cesurêni ise. Cesurluk, yüreklilik.

cesuriye isd. ve s. 1. Cesurluk. 2. zf. Cesurca, yüreklice.

cevaben zf. Yanıt olarak.

cevayir (cevahir) ise. Ar. cevâhir. Cevher'in (öz'ün) çoğulu. Elmas, yakut gibi değerli taşlar, mûcevher.

cevayirci ise. Mûcevher alıp satan kimse, mûcevherci.

cever nêvejiyane f. Birbirine düşmemek, ihanet etmemek, ayrılmamak, sökülüp dağılmamak. Mal cevernêvejino Davar ayrışmıyor. Mılet zofo cevernêvejino Millet çok ayrışmıyor (birliği bozulmuyor). Kar cevernêvejino İş sökülmüyor, çözülmüyor.

cever nêvejiyais isg. 1.İçiçe bulunan şeylerin sökülememesi, birbirinden ayrıştırılamaması hali. 2.Sıkışık, kördüğüm vaziyette bulunma, sökülememe, açılıp ayrışamama. 3.Bir işin yoluna koyulamaması, birikmesi hali. 4.Bozgunsuz, güçlü ve sökülüp dağıtılmayacak biçimde birlik içinde olma.

cever vejiyaene f. (nsz) 1. Birer birer sökülmek. Tek ve tek cever vejay Teker teker söküldüler. Cevervejiye Sökülüp çıkmışlar. Rozake aşirê Desim cevervejayi, a roze tılısme Desim şikiya Ne zamanki Dersim aşiretleri birbirine düştü, o gün Dersim'in büyüsü kırıldı (bozuldu). – Vatoğ: Uşene Dursun. 2. Guruplara bölünmek, dağılıp saçılmak. 3. İç çelişkilere uğrayıp buzulmak, çözülmek, birbirine düşmek. Bıray cevervejiye Kardeşlerin birliği bozulmuş, birbirine sırtını dönmüşler.

cever vejiyais isg.1. Birer birer sökülme. 2. Gruplara bölünme, ayrışma. 3. Çözülme, bozulma, birbirine düşme.

cevervete s.(e) 1. Sökük. 2. Birbirine düşürülmüş, düşman kılınmış, birlikleri paramparça edilmiş durumda olan.

cevete s.(e) Sökük, ayrışık. Cevete vi Söküktü, ayrıştırılıp çıkartılmış haldeydi.

cever vetene f. 1. Teker teker söküp ayrıştırmak. 2. Üretimde biriken malı satmak, sevketmek, yığılmasını engellemek. yığılmış. Mali cever veze Malı dağıtın, birikmemesini sağlayın. 3. Birbirinden ayırıp çıkartmak, sökmek, dağıtmak. Verg verda ve mali, mal cever veja Kurt davara saldırdı sürünün birliği bozuldu dağıldı. 4. Bozguna uğratmak, birbirine düşürmek. Yê ison cever vezene Onlar insanı birbirine

düşürürler.

cever vetis isg. 1. Teker teker söküp ayrıştırma. 2. Üretimde biriken malı satma, sevketme, yığılmasını engelleme. 3. Birbirinden ayırıp çıkartma, sökme, dağıtma. 4. Bozguna uğratma, birbirine düşürme.

cevetoğ / e *ise/ d* Birbirinden söküp çıkaran, yerinden, bütünlüğünden ayıran.

cevher ise. 1. Bir şeyin özü, maya, gevher. 2. Değerli süs taşı, mücevher. 3. mec. İyi yetenek.. 4. fel. Töz.

cevherli s.(e) 1.Özlü, değerli, cevher taşıyan. 2.mec. Akıllı, bilgili, değerli, güzel konuşan, özlü düşünen kimse.

cevır (cebır) ise. Ar. cebr. Zor, şiddet.

cevren (cebren) zf. Ar.cebren.Zorla,zoraki.

cevri s.(e) Ar. cebri. Zorla yapılan, zor kullanılarak yapılan.

cevriyet isç. Cebriyet, zorakilik, zoraki durum. Cevriyo Zorakidir, zorbacadır.

cew ise. bot. Arpa. Buğdaygillerden, taneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen, çok yetiştirilen bir tahıl, bitki.

cewdar ise. Arpa alıp satan kimse.

cez isg. 1. Gelinlik eşya, gelin için hazırlanan her türlü eşya, çeyiz. 2. Bıkıntı, usantı, yılgınlık. Sare mı biyo cêz.Zihnen yoruldum. Sarera biyo cez Kafadan yorgun düşmüş..

ceza isd. Suç işleyen bir kimsenin yaşantısına, özgürlüğüne, mallarına, onuruna karşı devletin koyduğu sınırlama.

cezayir *ise.* Cezayir devleti, cezayir halkı.

cezbeni ise. Çekicilik, alımlılık, caziplik. Cezbiya (d) Cazip, çekici kadındır.

cezbiye s.(d) Her yönü ile insanı kendine çeken, cazip, çekici (kadın).

cezer ise. Bir tür sebze, havuç.

cezve ise. Kahve pişirmeye yarayan saplı, silindire benzer küçük kap.

cê nêkerdene *f.* 1. Birbirinden ayırmamak, birlikte bırakmak. 2. (Kavga edenleri) ayırmamak, araya girmemek.

cê nêkerdis *isg.* 1. Birbirinden ayırmama. 2. Araya girmeme.

cê nêvejiyaene *f.* (Birbirinden) Sökülmemek, çıkmamak, ayrılmamak. *Ambar cenêvejino* Ambar sökülemiyor, sökülmüyor. *Çever cênêvejino* Kapı sökülmüyor, birbirinden ayrılmıyor.

cê nêvejiyais *isg.* Söküşmeme, ayrışmama, çıkıklanmama. *Cênêvejiyo* Söküşmemiş (e).

cê nêvetaene *f.* Sökmemek, sökememek.

cê nêvetais *isg.* Birbirinden sökmeme, ayırmama, çıkıklamama, çıkarmama.

cê nêvışiyaene f. (nsz) Aralanmamak, aralıksız devam etmek, kesilmemek.

cê nêvışıyais isg. Kesilmeme, aralıksız devam etme.

cê nêvısnaene f. 1. Kesmemek, ara vermemek, kesintiye uğratmamak, kesintisiz sürdürmek. Cê nevışıno Kesintiye uğramıyor, kesilmiyor. 2. Birbirinden ayırmamak, koparmamak.

cê nêvısnais isg. 1.Süreklilik, kesintiye uğramama. 2. Koparmama, kesmeme. Bırıya ho cênêvısnê Bağırmasını kesmedi.

cê raqılasnaene f. Yarıp kendisini parçalara ayırmak. Ce ra qılasne Yarıp parçalara ayır.

cê raqılasnais isg. Yarıp kendisini parçalara ayırma.

cê raqılaşae s.(e) Yarılıp parçalanmış olan.

cê raqılayaene f.(nsz) Birbirinden sükülüp kopmak, ayrılmak.

cê raqılayais isg. Birbirinden sökülüp

koparak ayrılma.

cêreme *ise.* 1. Çile, külfet. 2. Ceza, eziyet. 3. *ise.* Döngü, kaos.

cêremey *isç.* 1. Cezalar. 2. Uygun görülmeyen tepki ve davranışları anlamak için üzüntü, sıkıntı ve acı veren uygulamalar. *Cêreme dina* Dünyanın cezaları, sıkıntıları, ızdıraplı, üzüntüleri, acı veren durumları. 3. Başkasının yol açtığı zararlar için ödenecek ceza ve ödemeler. *Cêreme dinaliği* Dünyalık, cezalar, sıkıntılar, ızdıraplar, üzüntüler. *Cêreme mıleti* Milletin (insanların), insanlara verdikleri eziyet, acı, sıkıntı, insanların insan için uyguladıkları cezalar.

cêreniye *zf.* Aşağısı, aşağı taraf, alt tarafı.

cêreniyede *zf.* 1. Aşağısında., aşağı tarafında.

cê xeleşiyaene *f. (nsz)* 1. Sona ermek, bitmek, tamamlanmak. *Ma hekın cê xelesna* Biz ekin biçmeyi sona erdirdik. *Cıte cê xeleşiya* Çift sürme sona erdi. *Pınağın ce xelesno* Kışlık yiyecek bitirilmiş. *Veyve cê xelesno* Düğün sona erdirilmiş. 2. Ayrılmak, ayrışmak, kopmak. *Ma zumina cê xeleşayime* Biz ortaklığımızı sona erdirdik, ayrıldık. (Müşterek tapu işlemi için) *Ma têxir dave zumını zumınra ce xeleşayme* Tapularımızı ayırdık birbirimizden kurtulduk. 3.(Doğum için) Bir doğumu gerçekleştirmek, savmak. *Dıxaskanê cê xeleşiya* Gebe doğum gerçekleştirdi, kurtuldu.

cê xeleşiyais *isg.* 1. Sona erme, bitme, tamamlanma. 2. Birbirinden kurtulma, kopma, ayrılma. 3. Bir durumdan kurtulma.

-cı zm 1. Bir isim kullanılmadan onun yerine "kendi, kendileri, kendisine, kendisi" şeklinde ona yönelik biçimini anlatır. 2. Bir fiilin sonuna gelerek sözü edilen şey veya özneyle ilgisini anlatır. Adır kotra cı Ateş tutuşmuş .

cı biyaene f. 1. İçine konulmak veya katılmak. Zıqım de cıvo Zıkkım içine! 2. İçine sığabilmek, yerleşebilmek.

cı biyais isg. 1. İçine konulma veya katılma. 2. İçine sığabilme, yerleşebilme.

cı ceraene f. Kendisini (birini/birşeyi) Aramak, onun için dönüp dolanmak, aranmak. Perê ho kerdê vindi ero cı cêreno Parasını kaybetmiş, onu arıyor, onun için dönüp dolanıyor.

cı cerais isg. Kendisini(birini/birşeyi) Arama, onun için dönüp dolanma, aranma. Cı cêravi Kendisini aramıştı, onun için dönüp dolanmıştı, aranmıştı.

cı cerawoğ/e ise/d. (Bir şeyler/birilerini) Arayan kimse, arayıcı.

cı daene f. 1. (Birine veya birilerine bir seyi vermek). 2.Bırakmak bağışlamak, hediye etmek. Jede-senık çiye cıde hora rajike Az çok bir şey ver kendinden razı et. 3. Anlatmak, bilgilendirmek, bilgi vermek, öğüt vermek. Tene aqıl cıde kendisine biraz Akıl ver , 4. iletmek haber vermek 5 Etkilemek. Zewq cıdayene Zevk vermek. Zamet cıdyêne Zahmet vermek. Rehetiye cıdayêne Rahatlık vermek. Haskerdêne cıdayêne Sevgi vermek. 6.Geçmesine izin vermek. Raye cıdayêne Yol vermek, uzaklaştırmak. 7.Desteklemek. Poşt cıdayêne Sırt vermek. Ri cıdayêne Yüz vermek, şımartmak.

cı dais isg. Verme, bırakma, bağışlama, feda etme, iletme, aktarma.

cı estaene *f.* 1. (Bir şeye veya birine) Bir şey atmak, fırlatmak. *Kemere cı estene* Kendisine taş atmak. 2. Önüne atmak, vermek, sunmak. *Nu kutik estene* Köpeğe ekmek atmak. 3. İçine atmak, bırakmak, dilek havuzuna

para atmak. *Cı erze* İçine atmak. 4. Hedefe kurşun atmak.

cı estais isg. Kendisine/içine atma, fırlatma.

cı eseqıyaene *f.* (Birine) Aşık olmak, sevdalanmak.

cı eseqıyais *isg.* (Birine) Aşık olma, sevdalanma, tutulma.

cı feteliyaene *f* (Birini veya bir şeyi) Aramak, bulmak için dolaşmak, dolanmak, araştırmak. *Cı fetelin* Kendisini arıyorum. *Cı feteline* Kendisini aradım.

cı feteliyais*isg.* (Birini veya bir şeyi) Arama, bulmak için dolaşma, dolanmak araştırma.

cı feteliyawoğ/e *ise / d* Bir şeyi arayan

cı fiştaene *f.* 1.(İçine/ arasına) sokmak, sokuşturmak, koymak. 2. Bir yere girmesini sağlamak. 3. (Lamba veya çıra gibi şeyler için) Yakmak, tutuşturmak. *Çılara cıfiye* Lambayı yak. *Kırvıtera cıfiye* Kibriti yak.

cı fiştais *isg.* Kendisine (içine/ arasına) sokma, sokuşturma, koyma. 2. Bir yere girmesini sağlama. 3. (Lamba veya çıra gibi şeyler için) Yakma, tutuşturma.

cıfiştawoğ *ise.* Kendisine (içine/arasına) sokan, sokuşturan.

cıfiştawoğe *isd.* Kendisine (içine/arasına) sokan, sokuşturan.

cığara *isd.* Sigara.

cığız ise. ve s. 1.Gıcık. Cığızeni keno Gıcıklık yapıyor. 2.Uyumsuz, ahenksiz, yaramaz. O cığızero, deyde soyi bare nêbene O gıcığın tekidir onla elma paylaşılmaz (onla ortaklık olmaz). O cığızero keşte werdene nino O gıcığın tekidir, kimseyle uyum sağlamaz. 3. Para harcamayan, eli sıkı, ointi, hasis, nekes. Wo heqa hode cığızeni keno O kendi hakkında gıcıklık yapar, pintidir. Cığızêna hora Gıcıklığından, istememezliğinden, cimriliğinden.

cığız biyae s.(e) Gıcık olan.

cığız biyaene f. Gıcık olmak.

cığız biyais isg. Gıcık olma.

cığızeni ise. 1.Gıcıklık. 2.Uyumsuzluk, ahenksizlik. O mordem cığıjeni keno, ez deyde ortağıye neken O adam gıcıklık yapıyor, ben onla ortaklık yapamam. 3. Pintilik, hasislik, nekeslik, cimrilik. Cığızeni keno dêne ho nêdano Gıcıklık yapıyor, borcunu ödemiyor.

cığızeni kerdene f. Gıcıklık yapmak, cimrilik yapmak, hainlik yapmak. Tı her çire çığızeni kena Sen her şeye itiraz ediyorsun. Tı dêne hore çığızeni kena Sen borcuna itiraz ediyorsun. Yê çığızeni kene Onlar dürüst davranmıyorlar. O mordem zof (zaf) cığızo O adam çok gıcıktır, çok itirazcıdır, çok cimridir, çok nakistir.

cığızeni kerdis isg. Gıcıklık yapma, cimrilik yapma, yaramazlık, hainlik yapma.

cığızıye isd. 1. Gıcıklık. 2. Uyumsuzluk, ahenksizlik. 3.Yaramazlık, güvenilmezlik. 4.Hasislik, pintilik, eli sıkılık, cimrilik.

cıhan ise. Far. 1.Evren, alem. 2. Dünya.

cıhandar ise. Dünya hükümdarı, cıhan padişahı.

cıhangir *ise. Far.cihângir.* Dünyanın büyük bir bölümünü eline geçiren, dünya hükümdarı.

cı hengıtaene *f.* İçine tıka basa doldurmak, içine bastırmak, tıkıştırmak.

cı hengıtais isg. İçine tıka basa doldurma, içine bastırma, tıkıştırma.

cı kerdene f. 1. Koymak. Kemer cı kerê Taş Koyun. Here cıkere Toprak koyun. Qum cıkere Kum koyun. 2. Doldurmak. Qaz çılade biyo kêm, qaz cıkere Lambada gaz azalmış, gaz koyun. 3. Bir kimseyi bir işe yer-

leştirmek, iş sağlamak. Deyre kar bivêne, cıke Ona iş bul, koy. 4. Sokmak, tıkamak. Bında lone biyo, paç cıke va uwe nêro Altı delinmiş, çaput tıka ki su akmasın. 5. argo İçine etmek veya tükürmek. Tü cıke Tükür. 6. Bir şeyi belli bir yere yerleştirmek. Pençere cıke Pencere koy. 7. Katmak. Sole cıke Tuz koy. Ağu cıke Zehir koy.

cı kerdis *isg.* İçine koyma, doldurma, içine sokma, içine yerleştirme.

cı kerdoğ/e *ise/d.* İçine koyan, dolduran, yerleştiren, sokan kimse.

cı kewtae ise. İçine giren, içine yerleşen.

cı kewtene f. 1. İçine girmek, yerleşmek, doluşmak. 2. Payına düşmek.

cı kewtis (cıkewtis) *isg.* 1. İçine girme, içine yerleşme. 2. Payına düşme.

cı kuaene f. 1 dürtüklemek. Dey kuye berora ho Onu (e) dürt kendine gelsin! 2 (Sarımsak vsg. şeyleri) İçine ezmek.

cı kuais isg.1. Birine dürütme dürtükleme.2.(Sarımsak vsg.şeyleri) İçine ezme.

cıl ise. 1.Genellikle kıldan yapılan ve döşek altlarına veya oda tabanına serilen eşya, çul. 2. Yatak.

cıl-cılet isg. ve zf. Çul-çullar, çuldan eşyalar, çul vsg. şeyler olarak.

cıl-cor ise. 1. Yatak takımı, döşek, yorgan, yastık, şilte, çarşaf, çul, minder gibi yatma araçları. 2. zf. Yatak-matak filan.

cıle isd. Uyumak ve dinlenmek için üzerine veya içine yatılan, yastık, yorgan ve döşekten oluşan ev eşyası, yatak.

cılero gınaene f. Yatağa düşmek, ayakta duramayacak derecede hastalanmak.

cılero gınais isg. Yatağa düşme, hastalanma.

cıle kerdene f. Yatağa koymak, yatırmak.

cıle kerdis isg. Yatağa yatırma.

cıle kêwtene f. Yatağa girmek, yatmak.

cıle kêwtis isg. Yatağa girme, yatma.

cılız s.(e) 1.Çok zayif, cılız, güçsüz, eneze, naif. Cılızo Cılızdır (e). Cılıza Cılızdır (d). 2. (Işık) sönük, zayıf.

cılızeni ise. Zayıflık, güçsüzlük, naiflik.

cılızıyê isd. Zayıflık, güçsüzlük, naiflik.

cıli isç. Yataklar.

cı medaene f. Kendisine vermemek. Cı mede Kendisine verme, vermeyesin!

cı medais isg. Kendisine Vermeme.

cı mekerdaene f. 1. İçine koymamak. Cı mekerê İçine koymayın. 2. Doldurmamak. Cı meke Doldurma, koyma.

cı mekerdais isg. 1.Koymama. 2. Doldurmama.

cı mekotaene f. 1. (İçine, arasına) girmemek. 2. Ezip içine katmamak. Şir cı mekuye Sarımsak ezip koyma, koymayasın.

cı mekotais f. (İçine, arasına, kendisine) Girmeme.

cı memısaene f. Bir şeye alışmamak. Tutın xıravıno, cı memıse Tütün kötüdür, ona alışma.

cı memısais isg. Kendisine alışmama.

cı memısnaene *f.* Kendisine göstermemek. *Dırvêta ho cı memısne* Yaranı kendisine gösterme.

cı memısnais *isg* Kendisine göstermeme.

cı menistaene *f.* Kendisine binmemek, binememek.

cı menistais *isg* kendisine binememe

cı meverdaene *f.* 1. (Bir yere, alana) Bırakmamak *Hêga kewo mal cı meverde* Tarla yeşildir, davarı kendisine bırakma/salma. 2. Saldırtmamak. *Kutku cı meverde* Köpekleri saldırtma. 3. (Bir şeye) Fışkırtmamak, dökmemek. *Uwe cı meverde* kendisine su dökme. 4. Emzirtmemek, memeye bırakmamak. *Guke cı meverde.*

cı meverdais *isg.* 1. (Bir yere, alana)

Bırakmama 2. Saldırtmama. 3. Fışkırtmama, dökmeme. 4. Emzirtmeme, memeye bırakmama.

cın ise. 1. Masallara ve bazı inançlara göre, göze görünmeyen yaratık. 2. mec. Akıllı, zeki. çok kurnaz kimse. Merık je cıno Adam cin gibi.

cınawur ise. 1. Masallarda sözü geçen yabani yırtıcı hayvan, canavar. 2. mec.Kurt. 3. mec.Yaramaz, yırtıcı, haşare çocuk. 4. mec. Kötü ruhlu, acımasız, zalim kimse.

cınawure isd. 1. Dişi canavar. 2. mec. Dişi kurt. 3. mec.Yaramaz, afacan kız çocuk. 4. mec. Kötü ruhlu, acımasız, zalim kimse (kadın).

cıncile (zıncile) isd. Far. zencir. 1.Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ. 2.Art arda gelen şeylerin oluşturduğu dizi. 3.mec. Kesintisiz süren olaylar, esbep vb. dizisi. 4.esk. Hükümlülerin eline ve ayağına vurulan demir bağ, pranga.

cıncili isç. Zincirler.

cıncınık ise. 1. Kelebek. 2. mec. Sık sık parlayan, laf dinlemeyen, durmadan renk ve durum değiştiren kimse.

cıncınıki isç. Kelebekler. Pul kanatlılardan (dört kanatlı), kanatları türlü renkten ince pullarla örtülü ve çok sayıda türü bulunan böcek.

cındar ise. din. Cinlerle ilişkisi olduğuna inanılan ve cin çarpmış kişileri tedavi eden kimse.

cındare isd. Cin işleriyle uğraşan bayan.

cındarêni ise. din. Cinlerle ilişkisi olduğuna inanılan, cinci, cin hocası; cincilik.

cındariye din. isd. Cinlerle ilişkisi olduğuna inanılan ve cin carpmışları tedavi etme iddiasındaki dinsel kişilik; cincilik.

cıne isd. Dişi cin, cinperi.

cınaene f. kaba. Sinkaf etmek, bir kadınla cinsel ilişkide bulunmak.

cınais isg. Sinkaf etme, cinsel ilişkide bulunma.

cı nêdaene f. Kendisine vermemek, vermemeye çalışmak.

cı nêdais isg. Kendisine vermeme.

cınêdawoğ ise. Kendisine vermeyen, veremeyen kimse(e).

cınêdawoğe isd. Kendisine vermeyen, veremeyen kimse(d).

cı nêkotaene f. 1. (İçine) girmemek, giremek. Antoq zof tariyo, merdem terseno cınêkuno Mağara çok karanlık, adam korkar giremez. 2. Sığmamak. 3. Payına düşmemek. Na çira tawo mı nêkuna Bu eşyadan bana bir şey düşmez.

cı nêkotais isg. 1. İçine/arasına girmeme. 2. İçine sığmama, girememe. 3. Kendi payına düşmeme. 4. Bş. tutmama, edinmeme, almama.

cı nênisnaene f. Bir şeye bindirmemek.

cı nênisnais isg. Bir şeye bindirmeme.

cı nêresaene f. Kendisine yetişmemek, yetişememek, ulaşmamak, erişememek. Cı nêreseno Kendisine kavuşmuyor, yetişmiyor, erişmiyor. Xeyle berzo deste mı cı nêreseno Hayli yüksek, elim yetişmiyor. Yê xeylê kot düri ma cı nêreseme Onlar hayli uzaklaştılar, onlara yetişemeyiz. Cı nêresavi Yetişmemişti, kavuşmamıştı, erişmemişti.

cı nêresais isg. Kendisine Yetişememe, yetememe, erişememe, ulaşamama.

cınıtaene f. 1.Vurarak, üfleyerek veya dokunarak anlamlı, duygulu sesler çıkartmak; çalmak. Cınıtêne Çalıyordu. 2. Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak (pikap, gramfon, teyp) çalmak.

cınıtais isg. Çalma, seslendirme, çinlatma.

cınıtoğ ise. Çalgıyı çalan kimse, çalgıcı.

cınıtoğe isd.. Çalgıyı çalan kimse, çalgıcı

bayan.

cı nisnaene f. (Bir taşıta) Bindirmek.

cı nisnais isg. (Bir taşıta) Bindirme.

cı nistaene f. Kendisine/bir şeye binmek. Bir yere yolculuk için binek hayvanlarına veya taşıma araçlarına binmek. Astori biya veyvıke cıniso Atı getir gelin binsin. Herkes cıniso ke otobüs ra wurzo Herkes binsin ki otobüs kalksın.

cı nistais isg. Kendisine/bir şeye binme. Bir yere yolculuk için binek hayvanlarına veya taşıma araçlarına binme

cınistawoğ ise/d. Binen, binici, suvari, yolcu.

cınistawoğe isd. Binen, binici, suvari, yolcu.

cınsiyet isç. biyo. Bireye üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırtettiren özel bir yaratılış.

cınus s. ve ise. 1. Pis, miskin. 2.Tanrı ile kulun lanetine uğramış kişi. 3. Beddua olarak söylenen söz. Tı cınusve solla Tanrının lanetine uğrayasın inşallah. 4.mec. Yüzünü başını yıkamamış, saçını taramamış, çirkinleşmiş, doğal halinden başka bir hale bürünmüş, kendini biraz dağıtmış kimse.

cınus biyae s.(e).Tanrının ve kulun lanetine uğramış olan.

cınus biyaene f. 1.Tanrının ve kulun lanetine uğramak. 2. Pislenmek, miskinleşmek, çirkinleşmek. Cınusve solla Daha beter olasın, daha kötü olasın, daha rezil olasın inşallah.

cınus biyais isg. 1. Tanrının ve kulun lanetine uğrama. 2. Pislenme, miskinleşme, çirkinleşme.

cınus kerdene f. Lanetlemek, yüzüne tükürmek.

cınus kerdis isg. Lanetleme, yüzüne tükürme.

cı pernaene f. argo. Bir şeyi bir yere sokmak (Genellikle kaba küfür olarak kullanılır).

cı pernais isg. argo. Sokma, sokuşturma.

cı perraene f. 1. Kendisine sıçramak, atılmak. Çamure perrena cı Kendisine çamur sıçrayacak. 2. (Köpek için) birine Saldırmak ısırmak. Kutık perro cı Köpek saldırmış, ısırmış. 3. (Hastalık için) Bulaşmak.. 4. Pas düşmek. Kerre perra cı Pas tutmuş. 5. mec. Havlamak, hırlamak. Nıkake ame jê kutik perreno ma Şimdi gelince köpek gibi bize hırlar (havlar).

cı perrais isg. 1. (Çamur, taş,ağaç parçaları, kum, pislik gibi şeylerin) Kendisine sıçrama durumu. 2. Köpeğin saldırması, ısırması durumu. 3. Yılancık hastalığı veya bulaşıcı bir hastalığın bulaşması, kendisine sıçraması durumu. Alancuğe perra cı Kendsisne İlancık sıçramış. 4. mec. Havlama, hırlama. 5. Paslanma, pas düşme durumu.

cı piloşiyaene f. 1. Bir şeyle uğraşmak, bir işi başarmaya çalışmak. o l a c a k.2 Zamanını bir işe verme durumunda kalmak.3.Tebelleş olmak, sataşmak, kötü davranmak, taciz etmek, sarkıntılık etmek. 4. (Hayvanlar için) Kendi kazık ipine dolanmak.

cı piloşiyais isg. 1. Bir şeyle uğraşma, bir işi başarmaya çalışma.2. Zamanını bir işe verme durumunda kalma. 3. Kendisine kötü davranma, tebelleş olma, sataşma. 4. Taciz ve sarkıntılık etme. 5. Bir yere bağlanmış bir hayvanın kendi kazık ipine (örküne) dolanması, zor durumda kalması.

cı pırosnaene f. (Çorba, ayran, yoğurt gibi yiyeceklere içine ekmek) Doğramak, serpmek, ufaltıp içine katmak.Tenê nuno husk çorva pırosnê Çorbaya biraz kuru ekmek doğra.

cı pırosnais isg. kendisine serpme,

katma, doğrama, çorbaya ekmek doğrama.

cı qelevae s.(e) 1. Dalan, içine doluşan 2. Girişen, dağıtan, karıştıran. 3. Rastgele lafa karışan, destursuz konuşan.

cı qeleviyaene f. (nsz) Gelişi güzel içine girmek, dalmak, yığılmak. Esker qelevara ma ser Asker üstümüze yığıldı, daldı. Mılet qelevara (qeleviyara) uwe (awe) ser Millet suyun üzerine doluştu, daldı. Mal qelevara ma ser Davar üstümüze yığıldı. Naxır qelev ra ma ser Sığırları üstümüze yığılıverdi. Qançurci qeleviye werte mali Kamçıcılar davarın arasına dalıverdi. Eve destuna qeleviyacı (Yemeğe hapur-hupur) Elle daldı. Henve solotuna qeleviya werte çamure Öyle ayakkabıyla çamurun içine daldı.

cı qeleviyais.gl.Gelişigüzel dalma, yığılma, girme. 2. Hapur-hupur yeme. 3. Karıştırılma, katılıverme. 4. Doluşma, tıkışma 5. Girişme, dalıverme.

cı qar amaene kendisinin zoruna gitmek, kendisinin ağrına gitmek

cı qar amais kendisinin zoruna gitme, kendisinin ağrına gitme

cıqıl ise. 1. Vücudun bazı yerlerine dokunarak birinde ürperme veya gülerek uyandırılan sinirsel tepki, gıdık. Cıqılke Gıdıkla.2. mec. Eğlendirici, hoşa giden sözler veya karşıdakinin bilinç altını kurcalamak, konuşturmaya çalışmak.

cıqıl biyaene f. (nsz) Gıdıklanmak, huylanmak.

cıqıl biyais isg. Gıdıklanma, huylanma, vücudun bir yerine yapılan harekete sinirsel tepkide bulunma durumu.

cıqıl kerdene *f.* Gıdıklamak, huylandırmak.

cıqıl kerdis *isg.* Gıdıklama.

cıqıl kerdoğ *ise.* Gıdıklayan, gıdıklayıcı.

cıra zm (-den, -dan) Kendisinden. Cıra, mıra, tora, eyra, daera, mara, sımara, yinera. Kendisinden, benden, senden, ondan (e), ondan(d), bizden, sizden, onlardan.

cıra amaene 1. Elinden gelmek, becermek. 2. Birlikte gelmek, kendisiyle beraber gelmek.3. İçinden gelmek veya kendisinden akmak . Gon cıra amê Kendisinden kan geldi.

cıra amais isg. 1. Elinden gelme, becerme. 2. Birlikte gelme, kendisiyle beraber gelme. 3. İçinden gelme veya kendisinden akma.

cıra amawoğ ise. Elinden gelen, becerekli (kimse).

cıra bırıyae s.(e) Kendisinden ayrılmış veya kesilmiş olan.

cıra bırıyaene f. (Bir şeyden) Kesilmek.Werdra bırıyo Yemekten kesilmiş

cıra bırıyais isg. Birşeyden) Kesilme, iştahsız hale gelme.

cıra bırnaene f. 1. Kendisinden kesmek, bir şeyden bir tarafını kesmek. Nunera têne bıbırne Ekmekten biraz kes. 2. Çocuğu memeden kesmek, emzirmeye son vermek. Lazeki cızıkra bıbırne Oğlanı memeden kes. 3.Yemeden içmeden kesmek. Werdene ra sımıtene ra bırıyo Yemeden içmeden kesilmiş. 4. Birşeyden umudu kesmek. Teseliya ho cıra bırna Kendisinden umudunu kesti.

cıra bırnais isg. Kendisinden kesilme, bir şeyden kesilme.

cıra bivêrdaene f. 1. Kendisinden vazgeçmek. Ez gesse hora verdne Ben sözümden vazgeçtim. Xort waştiya hora vaz bi (vêra) Delikanlı nişanlısından vazgeçti.2.Artık bir alışkanlığı sürdürmemek. Ez çığarara Verd ne Ben sigaradan vaz geçtim.

cıra bivêrdais isg. Kendisinden cayma, vazgeçme, sözünden cayma, alışkanlığını bırakma.

cıra biyae s.(e) 1. Kendisinden kopan, ayrılan. 2. Kendisinden yoksun düşen. 3.Kendisinden doğan.

cıra biyaene f. 1.Kendisinden kopmak, 2. Kendisinden doğmak, kendisinden olmak. 2 çeney Kesilmek, bıkmak. Lazek cızakra biriyo. Oğlan memeden kesilmiş.

cıra biyais isg. 1. Kendisinden olma, doğma. 2. Kendisinden kopma, ayrılma, yoksun kalma. 3. Kendisinden kesilme, bıkma.

cıra ca mendaene f. 1. Kendisinden geriye kalmak, kendisinden arta kalmak. 2. Kendilerinden geri kalmak. 3. Kendisinden hatıra veya miras kalmak.

cıra ca mendais isg. 1. Kendisinden geriya kalma, miras kalma. 2. Kendisinden kopma, geride kalma.

cıra de nêkewtaene f. Kendisinden/Ondan aşağı kalmamak, onun kadar hüküm sahibi olmak, onun kadar söz sahibi olmak. Cıra de nêkuno Kendisinden çekinmiyor, (ondan) geri kalmıyor.

cıra de nêkewtais isg. Ondan aşağı kalmama, onun kadar hüküm sahibi olma.

cıra de nêwendaene f. Rakibinden aşağı olmamak, ondan korkmamak. O kamoke ez deyra de wani O (e)kim oluyor ki, ben ondan çekineyim. Terse mı kêşra çino, ez keşra de nêwanen Kimseden korkum yok, ben kimseye eyvallah etmem. cıra de nêwendais isg. Düşmandan korkmama, çekinmeme, onun kadar cesur olma. uzaklaştırmak, uzağa götürmek..

cirade nêwendais *isg.* Rakibinden çekinmeme. Rakibinden korkmama, onun kadar cesur olma. Ondan aşağı kalmama

cıra duri fiştaene f. Kendisinden uzaklaştırmak, uzağa götürmek. Yine cıra dürfiye. Onları kendisinden uzaklaştır uzağa gotür O mıra duri vozdano, eziki deyra duri vozdan O benden uzak kaçıyor, ben de ondan uzak kaçıyorum.

cıra duri fiştais isg. Kendisinden uzaklaştırma uzağa götürme yine cıra dürfiye. Onları kendisinden uzaklaştır.

cıra duri kêwtaene f. 1. Kendisinden uzaklaşmak. 2. Bir şeyden uzak düşmek, uzakta bulunmak. 3. Kendisinden uzak düşmek.

cıra duri kêwtais isg. 1. Kendisinden uzaklaşma. Yê şi mara kêwtra duri Onlar gitti bizden uzaklaştılar. 2. Bir şeyden uzak düşmek, uzakta bulunmak. 3. Kendisinden uzak düşmek.

cıra kerde s.(e) Kendisinden koparılmış olan, koparılı durumda.

cıra kerdene f. 1. Kendisinden koparmak, kendisinden yoksun kılmak. Sare cırake Başını kopar.2. Kendisinden bıktırmak, kesmek.

cıra kerdis f. 1. Kendisinden koparma, kendisinden yoksun kılma. 2. Kendisinden bıktırma, kesme.

cıra kerdoğ ise. Kendisinden koparan, yoksun kılan, kesen kimse.

cıra kerdoğe isd. Kendisinden koparan, yoksun kılan, kesen kimse.

cıra mevısnaene f. Kendisinden koparmamak, ayırmamak, beraberinde birlikte göndermek. Cıra mevısne Kendisinden ayırma, birlikte gönder.

cıra mevısnais isg. Kendisinden ayırmama, koparmama, birlikte gönderme.

cıra morım biyaene f. Bir şeyden mahrum olmak.

cıra morım biyais isg. Bir şeyden mahrum olma.

cıra morım kerdene f. Kendisinden

mahrum etmek, yoksun kılmak.

cıra morım kerdis isg. Kendisinden mahrum etmek, yoksun kılmak.

cıra morım mendene f. (Bir şeyden) yoksun kalmak, mahrum kalmak.

cıra morım mendis isg. Kendisinden mahrum kalma, yoksun kalma.

cıra morım verdaene f. Bir şeyden mahrum bırakmak, yoksun bırakmak.

cıra morım verdais isg. Kendisinden mahrum bırakma, yoksun bırakma.

cıra nêvışıyaene f. 1. Kendisinden ayrılmamak, kopmamak, birlikte olmak, birlikte devam etmek. Kelp mali dıma nevışıno Köpek davarın arkasından kopmuyor, ayrılmıyor. 2. (Dedikodu) Sürüp gitmek. Qeseyi mı dıma nevışıne Dedikodu arkamsıra kesilmiyor.

cıra nêvışıyais isg.1. Kendisinden ayrılmama, kopmama, birlikte olma, birlikte devam etme. 2. (Dedikodu için) Sürüp gitme.

cıra pêrovışıyaene f. Birinden veya bir şeyden çok korkmak, ödü kopmak. Cıra vışıno pêro Kendisinden ödü kopuyor. Wo daera vışıno pêro O (e) ondan (d) korkuyor.

cıra pêrovışyais isg. Birinden veya bir şeyden çok korkma, ödü kopma.

cıra nêwerdaene f. 1. Kendisinden yememek. 2. beddua. Kendisinden yememek (ölmek)! Ove azve aze hora cıra newere sola cıra newerê. O dilerim soydan soya kendisinden yemesin (onlara yemek nasip olmasın).

cıra nêwerdais isg. 1. Kendisinden yememe. 2. beddua. Kendisinden yememek (ölmek)!

cı rasnaene f. 1. (Bir şeye veya kimseye) Yetiştirmek, ulaştırmak, kavuşturmak. Cı rasne Kendisine yetiştir. 2. Akıl erdirmek, anlama yeteneği göstermek, kavramak.

cı rasnais isg. 1.Yetiştirme, ulaştırma, eriştirme, (daha öndekilere) kavuşturma. 2.Akıl erdirme, anlama yeteneği gösterme.

cı rasnawoğ/e ise/d. 1.Yetiştiren, kavuşturan, eriştiren, ulaştıran. 2.Akıl erdiren, anlayabilen, akıldane.

cıra ra xeleşiyaene f. 1. Bir şeyden kurtulmak. 2. Bir işi bitirmek. 3. Bağlı bir yerden ayrılmak, özgürleşmek. Cıra xeleşiyo ra Yerinden) Ayrılmış, sıyrılmış, kopmuş. Kındır hurenda xeleşiyo ra Kendir (halat, ip) yerinden sıyrılmış, kopmuş. Qatir ho xelesno ra Katır kendini özgürleştirmiş, (bağlandığı yerden) koparmış Cıra xeleşav ra Kendisinden kurtulmuştu.

cara ra xeleşiyais isg. 1. Bş.'den kurtulma. 2. Bş.'i bitirme, sona erdirme. 3. Bş.'den kopma, ayrılma, serbest kalma.

cıra ra bırıyaene f. 1. Kendilerinden ayrılmak, ayrışmak, birbirinden arınmak. 2. Bir yerden, bir şeyden, bir kimseden veya kimselerden uzaklaşmak. Ez wertağıyê ra (ortağıyera) bırinera Ben ortaklıktan ayrıldım.

cıra ra bırıyaeis isg. Kendilerinden ayrılma, ayrışma. 2. Aralarında ayırım olma, farklılık ve değişiklikler bulunma. 3.Kendisinden uzaklaşma.

cıra vatene f. 1. Kendisine (birine/birilerine) söylemek. Mıre (serva mı) cıra vaze Benim için kendisine söyle. Wo qese cıra vatênede O sözü kendisine söylet, itiraf ettir. Cıra vazê bêre Kendilerine söyleyin gelsinler. 2. Ez çutir cıra hen vajine Ben kendisine nasıl öyle diyeyim.

cıra vatis isg. Kendisine (birine/birilerine) bir şey söyleme, deme, arz etme.

cıra vejiyaene f. 1. Kendisinden (içinden)çıkmak. 2. Bir eğitim kurumun-

dan yetişmek, çıkmak. 3. Bir yerden ayrılmak ilgisini kesmek. Ez uzara vejine Ben ordan çıktım. 4.Cıra çiye vejino Kendisinden bir şey çıkar. 5. Kendisinden bir ürün çıkabilmek. Cıra huyê vejino Kendisinden bir (tahta) kar küreği çıkar. Cıra qurse pêri nevejino Kendisinden bir kuruş para çıkmaz.

cıra vejiyais isg. 1.Kendisinden çıkma, bir yerden veya bir şeyin içinden çıkma. 2. Yetişip farklı olma, öne çıkma. 3. Arasından ayrılma, ilgisini kesme.

cıra vetaene f. 1. İçinden çıkartmak. 2. Kendisinden karşılığını almak, kısasını ödettirmek. Masrafe ho kerd des qati cıra vet Masrafını on kat yaptı kendisinden aldı. 3. Kendisinden üretmek. 4. mat. Belli bir toplamdan belirli bir sayı çıkarmak, eksiltmek. 5. Çileden çıkarmak. Endi ey jivanêra veto. O artık haddini aşmış. 6. mec. Zarara sokmak, kendisinden değerli şey veya para sızdırmak.

cıra vetais isg. Kendisinden çıkarma, kendisinden üretme, üzerinden çıkarma.

cıra vete s.(e) 1. İçinden dışlanmış olan, dışta bırakılmış olan/olanlar. 2. Yerinden veya içinden çıkartılmış olan. Kılame niri cıra veto Boyunduruğun örtme merdanesi kendisinden çıkarılmış. 3. Alınmış, elde edilmiş olan. Xeyle hemgê pêtağera veto Kovandan hayli bal çıkarılmış.

cıravetoğ ise. 1.Kendisinden çıkartan. 2.Herhangi bir paylaşımda veya herhangi bir davada devre dışı bırakılmış, dışlanmış kimse.

cıravetoğe isd. Bir hadisenin içinde olmayanlar, dışarda kalanlar, devre dışı olanlar.

cıra vêrdaene f. 1. Kendi hakkı saydığı bir şeyi artık istemez olmak, ondan vazgeçmek. 2. Gönlünden kopanı vermek, gönlünden geçeni (geçtiği kadar) bağışlamak. Cıra hunde vêreno, hunde dano Kendisinden o kadar geçiyor, o kadar veriyor.

cıra vêrdais isg. 1. Kendi hakkı saydığı bir şeyi istemez olma, rızalık gösterme, ondan kendi adına vazgeçme. 2. Kendisine ait olandan, ihtiyacı olana gönlünden geçtiği kadar verme. Kendisinden geçtiği kadar, gönlünden koptuğu kadar verebilme.

cıra vısnaene f. 1. Kendisinden veya kendilerinden Koparmak, ayırmak, geri bıraktırmak. 2. Bir şeyden kesmek, devam etmesine son vermek.

cıra vısnais isg. Kendisinden ayırma, koparma, birşeyden kesme.

cıra warro daene f. 1. Değerinden indirim yapmak. 2. İçinden bir miktar çıkarmak, eksiltmek, dışta tutmak. 3. Güçten düşürmek.

cıra warro dais isg. 1. Değerini düşürme, bir bölümünü yoketme. Ey saadêna warode Onu tanıklıktan düşür. Yine cıra warrode Onları kendisinden düşür. 2. Mevcuttan düşürmek, çıkartmak, bir miktar eksiltmek. Hozar (hazar) pangulête cıra warrode Mevcudundan bin lira düşür. 3. İndirim yapma. Jêde eve vao, têne fiyat ra warrode Çok pahalıdır fiyatından biraz düşür, (kır, indir). 4. Tartıda dara düşmek. Dare cıra warrode. 5. Bir listeden bazı şeyleri düşürme.

cıra wastaene f. 1. Birinden bir şey istemek. Cıra nu wazen Kendisinden ekmek isterim. Cıra kar wazen Kendisinden iş isterim. Mı cıra têne perey waşt Ben Kendisinden biraz para istedim. 2. İstek duymak, talip

olmak, arzulamak.

cıra wastais isg. 1. Kendisinden isteme, talep etme. 2. İstek duyma, arzulama, 3. Bir şeyin kendisine veya yapılmasını söyleme, dileme.

cıra weçinıtene f. 1. İçinden seçmek, ayıklamak, temizlemek. Pırınca sığaret weçine Pirinçten aykırı şeyleri ayıkla. 2. İçinden tercih etmek, seçmek. Mordemune rındu cıra weçine İyi adamları içinden seç.

cıra weçinitais isg. İçinden seçme, ayıklama, ayırma, temizleme.

cıra wedardene f. 1. Kendisinden saklamak, gizli tutmak. 2. Kendisinden korumak, esirgemek. 3. Kendisinden tiksinmek, nefret etmek, hoşnutsuz olmak.

cıra wedardis isg. 1. Kendisinden saklama, gizli tutma durumu. 2. Koruma, esirgeme. 4. Kendisinden tiksinme, nefret etme, sevmeme. Mi xırav deyra darda we Ondan kötü halde nefret ediyorum.

cıra zıqqe nevejiyaene *f.* Kendisinden çıt çıkmamak, sessiz kalmak. Cıra zıqqe nevejina Kendisinden çıt çıkmıyor. Cıra zıqqe nevejiye Kendisinden çıt çıkmadı.

cıra zıqqe nevejiyais isg. Kendisinden çıt çıkmama, sessiz kalma.

cı resaene f. Birine yetişmek, kavuşmak. Cı rêşime (Kendisine) yetişelim, kavuşalım.

cı resais isg. Birine yetişme, kavuşma.

cıre tarif kerdene f. 1.Kendisine tarif etmek, birine bir şeyin yapılış yöntemlerini anlatmak, izah etmek. Cırê tarifke Kendisine tarif et. 2. Birine yol göstermek, nasıl gidileçeğini göstermek. 3. Kendisine edep erken bakımından yol yordam anlatmak, bilgilendirmek.

cıre tarif kerdis f. 1.Kendisine tarif etme, birine bir şeyin yapılış yöntemlerini anlatma, izah etme. Cırê tarifke Kendisine tarif et. 2. Birine yol gösterme, nasıl gidileceğini gösterme. 3. Kendisine edep erken bakımından yol yordam anlatma, bilgilendirme.

cırê zm (-e,-a) Kendisine, kendisi için. Zamirin yöneldiği durum. Cırê, mıre, torê, deyre, daere, mare, sımare,dinerê Kendisine, bana, sana, ona(e), ona(d), bize,size, onlara. Cırê sebi Kendisine ne oldu? Cırê tarifke Kendisine tarif et.

cırê bare kerdene f. Kendilerine paylaştırmak, bölüştürmek.

cırê bare kerdis isg. Kendilerine paylaştırma, taksim etme, bölüştürme.

cırê berdene f. Kendisine götürmek, kendisine ulaştırmak.

cırê berdis isg. Kendisine götürme, ulaştırma.

cırê berdoğ/e ise/d. Kendisine götüren, ulaştıran.

cırê bımendaene f. Kendisine kalmak. Cırê bımano Kendisine kalsın.

cırê bımendais isg. Kendisine kalma.

cırê bıterknaene Bir şeyi karşılıksız birine vermek, terketmek, bağışlamak.

cırê bıterknais isg. Kendilerine terkediverme, bırakıverme, bağışlayıverme.

cırê çeverê diyaene f. Kendisine bir kapı bulmak (açmak), bir çare, bir çözüm, bir çıkış yolu bulmak.

cırê çevere diyais isg. 1. Kendisine bir kapı bulma. 2. mec. Kendisine bir çözüm yolu, bir çare, bir cıkış kapısı bulma. Çözümsüzlüğe bir çözüm bulma, düğümü çözme.

cırê gereçi biyaene f. Birisi hakkında şikayette bulunmak, davacı olmak. Cırê gereçiyê Kendisine şikayetçiler, davacılar.

cırê gereçi biyais isg. Birisi hakkında şikayette bulunma, davacı olma.

cırê guretaene f. Birisine bir şey almak. Cırê halete gurete Kendisine hediye

aldı.

cırê guretais *isg.* Birisine bir Hediye alma

cırê mane biyaene *f.*Kendisine/kendilerine bahene olmak.. Hora cırê mano Zaten kendisine bahanedir. Cıre manevi Kendisine/kendilerine bahane idi.

cırê mane biyais isg.Kendisine / kendilerine bahane olma

cırê mıstıhaq biyaene f. Kendisine müstahak olmak, uğradığını fenalığı hak etmiş olmak. Cırê mıstıhaqo Kendisine müstahaktır, (bunu haketti). Na ceza cıre mustıhaqa. Bu ceza kendisine Müstahaktır.

cırê mıstıhaq biyais isg. Kendisine müstahak olma, (uğradığı kötü durumu) hak etme, layık olma. Cırê mıstahaqvi Kendisine müstahaktı, hak etti.

cırê mişteri biyaene f. 1. Kendisine talip olmak, alıcı çıkmak, müşteri olmak.

cırê mişteri biyais isg. Kendisine müşteri olma, alıcı olma, kendisine talip çıkma.

cırê nê kotaene f. 1. Evlenecek olanların, kivrelik, sağdıçlık (müsahiplik) gibi dini nedenlerle veya sosyal ve tıbbi başka nedenlerle birbirlerine uygun düşmemek, evlenmeleri önünde engel bulunmak, yasaklı olmak. Werte made iqrar esto a çeneke laze mare nêkuna Aramızda ikrar var o kız (yol gereği) oğlumuza düşmez. 2. Haddine düşmemek, kendisini aşmak.

cırê nê kotais isg. 1. Kendisine düşmeme. Aileler arasında kirvelik, sağdıçlık, kankardeşliği gibi dini ve manevi bağlar bulunuyorsa, bu aileler arasında evlilikler günah sayılır ve yasaktır, yapılması halinde yol bakımından düşkün ve günahkar kabul edilerek dıştalanırlar. Cırê nêkuna Evlenmesi uygun değil. 2. Haddine düşmeme.

cırê nêmendaene f. 1. Kendisine kalmamak, Kendisine yetmemek. Cıre nêmendiv Kendisine kalmamıştı. 2.Yanına kâr kalmamak, yaptığının bedelini ödemek. Hêfe ho cên, cıre namaneno Öcümü alırım, kendisine kalmayacak. Na kerdene dey hette nemanena Bu yapılan onun yanında kâr kalmaz. 3. Kendisine düşmemek.Karemı ve to nemendo. Benim işim sana kalmamış .

cıre nêmendais isg. 1.Kendisine kalmama, payına düşmeme, yetmeme. 2.Yanına kar kalmama. 3.Kendisine düşmeme, kendi haddine olmama.

cırê nêverdaene f. 1. Kendisine bırakmamak, hepsini almak. Çiye ho sımarê neverdan Kendi eşyalarımı size bırakmam. 2. Yaptığını yanına bırakmamak, öcünü almak. Hêfe ho dine hette nêverdan.Öcümü onların yanına bırakmam.

cırê nêverdais isg. 1. Kendisine bırakmama. 2. (Yanma kâr) koymama, bırakmama.

cırê nıqırnaene f. 1. (Bir konuyu birine) Ayrıntılı biçimde, baştan sona kadar anlatmak. Cırê nıgırnavi Kendisine detaylı biçimde anlatmıştı. Vınde ke torê bınıqırnine Dur ki sana detaylıca anlatayım. 2. (Birine) Bütün hünerini göstermek, işini mükemmel ve güzel yapmak. Meriki na oda cırê wes nıqerna Adam bu odayı kendisine mükemmel yapmış, süslemiş.

cırê nıqırnais isg. 1. (Bir konuyu birine) Ayrıntılı biçimde, baştan sona kadar anlatma. 2. Kendisine mükemmel ve sanatkarane biçimde beceriyle iş yapma, işleme, becerisini konuşturma.

cırê pêguretaene f. 1.Kendisine tutmak. Na bıze nevıdena mıre pêbije, bu Keçi durmıyor bana tutuver. 2.(Birisi

için) Birini veya bir şeyi yakalayıvermek, ele geçirmek. Ma cıre xeyle mosey pê gurêt Biz kendisine hayli balık yakaladık.

cırê pêguretais isg. (Birisi için) Bir şeyi veya kimseyi Tutmak, yakalamak cıre qedır amaene f. Kendisine yazık olmak haksızlığa uğramak. Na qesse to cıre qedır ame.Senin bu sözün kendisine ağır geldi. Qesse kerdena to cıre guz ame Bu konuşman kendisinin gücüne geldi.

cıre qedır amais isg. Kendisine yazık olma, kendisine haksız gelme.

cırê qedır biyaene f. 1. Kendisine hakaret olmak, haksız gelmek 2. Ağır gelmek.

cırê qedır biyais isg. 1.Alınma, zoruna gitme, gücenme. 2.Kendisine ağır gelme.

cırê qerez biyaene f. Kendisine kasıtlı olmak, kasten haksızlığa ve zarara uğratmak. Cıre qerez biyene Kendisine kasıt ve düşmanlık olacaktı. Cırê qerez keno Kendisine kin ve kasıt güdüyor.

cırê qerez biyais isg. Kendisine haksızlık edilme, kendisini haksızlık ve zarara uğratma.

cırê qerez kerdene f. Kendisine kinli ve kasıtlı davranmak, içgüdüsel düşmanlık etmek, garez gütmek. Cırê qerez keno Kendisine kin ve kasıt güdüyor.

cırê qerez kerdis *isg.* Kendisine kast etme.

cırê rae diyaene f. 1.Kendisine yol bulmak. Yine raye mısnaracı Onlar yolu göstermiş. 2.mec. Kendisine çıkış yolu bulmak, çare aramak. Ey cıre raye diya O kendisine (ona) bir yol bulmuş. 3. Kendisine akıl vermek, yol göstermek. Yine aqıl cıre diyo Onlar kendisine akıl bulmuş.

cırê rae diyais isg. Kendisine çıkış yolu bulma, çare bulma, çözüm bulma.

cırê tarıf kerdene *f.* 1.Kendisine tarif etmek, bir işin nasıl yapılacağını anlatmak, izah etmek. 2.Kendisine yolu göstermek. 3. Kendisine yol, yordam, edep-erkan hakkında bilgi vermek, izahatta bulunmak.

cırê tarıf kerdis *isg.*1. Kendisine tarif etme. 2. Kendisine yol gösterme. 3.Kendisine yol yordam gösterme, bilgi verme.

cırê terkıtaene *f.* 1.Bir şeyi veya malı karşılık beklemeden birine vermek, terketmek, bağışlamak. 2.Kendisine yapılmış bir haksızlığa suçlu için öngörülen cezadan vaz geçmek, onu bağışlamak. Mı gona laze ho tore terkıta ben oğlumun kan davasından vazgeçtim, sana bağışladım.

cırê terkıtais *isg.* Kendisine terketme, vazgeçme, bağışlama, affetme.

cırê vêsaene f. 1. Kendisine yanmak, acımak, acısını hissetmek. 2. Kendisini sevmek, sevdalanmak, aşkından yanıp tutuşmak. Cıre vêseno Onun aşkıyla yanıp tutuşuyor, kendisine yanıyor. 3. Birine yakınlık duymak, kanı kaynamak.

cırê vêsais isg. 1. Kendisine yanma, acıma, acısını hissetme. 2. Kendisine sevdalanma, sevdasından yanıp tutuşma. 3. Birine sevdalanma.

cırê roşti biyaene f.1.Kendisine / kendilerine ışık / aydınlık olmak. Cırê bine roşti Kendisine ışık oldum. 2. mec. Kendilerine umut olma, gözlerini, gönüllerini açma.

cırê roşti biyais isg. 1.Kendisine/kendilerine ışık/aydınlık olma. 2. mec. Kendilerine umut olma, gözlerini, gönüllerini açma.

cırm ise. 1. Ceza. Cırmero gıranvi Ağır bir cezaydı. 2. Vergi. Cırme dewlete Devlet vergisi, devlet kesimi, ödentisi. 3. Zarar ödentisi, bedel.

cırmane zf. Ceza olarak, bedel olarak, bedelen.

cırmaney *isç.* Cezalar, bedeller.

cırmi (cırmey) isç. cezalar, zarar ödentileri, vergiler.

cırm ro cınaene f. Ceza yüklemek, ceza kesmek, cürmi bedele tabi tutmak.

cırm ro cınais isg. Ceze yükleme, ceza kesme, cürmi bedele tabi tutma.

cırne isd. 1. Değirmen oluğu. 2. Oluk, delik.

cırney *isç.* 1. Oluklar. 2. Delikler.

cırre *isd.* 1. Hücum, tecavüz, saldırı. 2. Meydan okuma, tahrik etme. *Cırre cıke* Kendisine (birine) hücüm et, saldır, meydan oku.

cırrê cı kerdene *f.* 1.Birine kışkırtmak, saldırtmak. 2.Boğayı dişisine çağırmak.

cırrê cı kerdis *isg.* 1.Birine kışkırtma, saldırtma. 2.Boğayı dişisine çağırma, kışkırtma.

cırr kerdene f. Meydan okumak, dövüşe kışkırtmak, tahrik etmek. Cırr kerdu Tahrike maruz kaldım, kışkırtıldım. Çıko to uzara cırr kerdo ama naza Nedir oradan hücum edip buraya gelmişsin!

cırr kerdis isg. Meydan okuma, tahrik etme, dövüşe zorlama.

cı salıxdaene f. 1. Kendisine öğretmek, bilgi vermek, bilgi edindirmek, yetenek kazandırmak. Hostayên cı salıxte Kendisine ustalık öğret. Xalicajim vırastêne cı salıxte Hali-cacim örmeyi (yapmayı) kendisine öğret. 2. Kendisine tarif etmek, izah etmek, yol göstermek. Cı salixtêne Kendisisine öğretseydin. Qessu cısalıxte Söz izah et, edebiyat öğret. Ronistê nu rawustene ro cı salıxte Oturup kalkmasını öğret, terbiye et. Rae cı salıxte Yol göster, yol tarif et.

cı salıxdais isg. 1. Eğitim-Öğretim. Kendisine bir şeyler öğretme, eğitme, yetenek ve bilgi edindirme. 2.Yol gösterme, izah ve tarif etme.

cısalıxdawoğ / e ise /d. Kendisine öğreten, bilgi veren, eden, eğitici, yol gösterici.

cı sanaene f. 1. Kendisine bir şey atarak, fırlatarak vurmak. Kemeru cısane Kendisine taş fırlat. 2. Bir yere çivi vs. çakmak.

cı sanais isg. 1. Kendisine bir şey atarak, fırlatarak vurma. 2. Bir yere çivi vs. Çakma.

cı sıknaene f. 1. Kağıt, kumaş gibi nesneleri üst üste gelecek biçimde bükmek, katlamak. 2. İçine kırmak. Ru vıleşiyaro haku cısıkne Yağ erimiş, yumurtaları içine kır.

cı sıknais isg. 1. Bükme ve katlama. 2. İçine kırma.

cı sıktaene 1. Kendisine doğru bükmek, kırmak. 2. İçine katlamak. 3. İçine kırmak, katmak. Haku cısıkne İçine yumurta kır.

cı sıktais 1. Kendisine bükme, kırma. 2. İçine katlama. 3. İçine kırma, içine katma.

cısım isg. Maddenin biçim almış durumu, cisim.

cı sımotnaene f. argo. İçine koymak, sokmak, tıkabasa doldurmak.

cı sımotnais isg. argo. İçine koyma, içine sokma,tıka basa doldurma.

cısn isg. 1.Tür, çeşit, soy, cins. Cısno rınd, cısno xıravın İyi cins, kötü cins. 2.Aralarında ortak özellikler bulunan varlıklar topluluğu. 3.Soy, kök, asıl. 4. argo. Garip, tuhaf. Cısnê ho cısnê hêro Cinsi eşşek cinsidir. 5. Bir türden olan varlıkların adı. Cısne pısınge Kedi soyu. Cısne kutiki Köpek soyu. Cısne şeru Aslanların soyu. Cisne isoni İnsan soyu. 6. Türlerine göre, çeşitlerine göre. Cısn ve cısn Cins cins, çeşit çeşit.

cı soynaene f. Birine iftira atmak,

bulaştırmak.

cı soynais isg. Birine iftira atma, bulaştırma.

cı tarıf s.(e) Birine tarifçi olan, tarif eden.

cı tarıfêni isg. Kendisine tarifçilik etme, birine tarifçi olma durumu.

cı tarıfiye isd. (Başkalarına) tarif etme işi.

cı tarıf kerdene f. Kendisine tarif etmek, izah etmek, göstermek. Cı tarifke Kendisine tarif et, izah et, göster.

cı tarıf kerdis isg. Kendisine tarif etme, izah etme, gösterme.

cıte isd. Çift, çift sürme, tarımcılık, ekim işi, ekimcilik, çiftçilerin yaptığı iş.

cıtkar ise. Rençber, Çiftçi, Tarımla uğraşan emekçi.

cıtkarêni isg. Rençberlik, çiftçilik, uğraşı çift sürme.

cıtkariye isd. Çift sürme işi, çiftçilik.

cıtkari isç. Rençberler, çiftçiler.

cıva isd. Far. cive. kim. Atom sayısı 80, atom ağırlığı 200.5 olan, donma noktası -38,8°C olduğundan basit sıcaklıkta sıvı olarak bulunan, yoğunluğu 13.59 olan gümüş renginde bir element. Kısa yazılışı *Hg.*

cıvan ise. Far. cevan. 1.Yakışıklı genç erkek veya genç kız. 2. s. Genç ve yakışıklı olan. Nêçe nev-u cıvani mara qırkerd Bizden nice yetişmiş bahadır gençlerimiz katledildi.

cıvar (civar) ise. Etraf, yöre, yakın yer, dolay. Na cıvare made qe kes nêverda têde (pêro) dayiare berdi bu Cıvarımızda kimseyi bırakmadılar, hepisini toplayıp götürdüler.

cıvarde *zf.* Etrafta, yörede, kıyıda köşede. *Cıvare dinede* Onların yöresinde. *Cıvare made* bizim Yöremizde. *Cıvare sımade* Sizin yörenizde.

cıvarude zf. Etraflarda, yörelerde, yakın yerlerde, dolaylarda.

cı verdaene f. 1.Yapmak için bir işe seferber etmek, salmak, işe giriştirmek. 2. Kavgaya tutuşturmak, kapıştırmak, birine saldırtmak. Ey (e) temeyke deyi (e) verde Onu tembih et ona saldırt. Ey (e) wo (e) temeykerdo verdo deyi (e) O onu tembihleyip ona saldırtmış. Kutiki cıverde Köpeği saldırt. 3. Yavru hayvanları annelerinin memesine salmak, emzirtmek. Guki cıverde Buzağıyı annesine emzirt. 4. Birine veya bir şeye hamle yaptırmak, giriştirmek, seferber etmek. 5. Tepmek, itmek.

cı verdais isg. 1.Kapıştırma, saldırtma. 2.Bir işe seferber etme. 3.Yavru hayvanları . annelerinin memelerine salma. 4. İtme, tepme.

cı verdawoğ/ e ise /d. 1. Kapıştıran, tertipçi, saldırtıcı. 2. Bir işe seferber eden. 3.Yavru hayvanları annelerinin memelerine salan, emzirten.

cı vêşer *ise. ve s.* 1. Kendisinden arta kalan. 2. *zf.* ihtiyacından fazla olarak. 3. Kendisinden geride kalan, artık.

cı vêş mendaene *f.* Kendisinden arta kalmak, yediğinden, tükettiğinden arta kalmak. *Cı veş mendiv* Kendisinden arta kalmıştı, kendisine fazla gelmişti.

cı veş mendais *isg.* Kendisine fazla gelme, artma.

cı vılosnaene *f.* 1. Sıvı şeyleri bir yere damlatmak. 2. Eriterek üstüne akıtmak. *Dıme rovılesne, ero cı vılosne* Kuyrukyağını erit, üzerine akıt, damlat.

cı vılosnais *isg.* Sıvı şeyleri kendisine damlatma, akıtma.

cı vostaene 1.*f.* Üstüne yürümek, azarlamak, paylamak, tektir etmek.

cı vostais *isg.* Azarlama, paylama, tektir etme, üstüne yürüme.

cı wes amaene *f.* Kendisine tatlı ve hoş gelmek, hoşuna gitmek. *Cı wes amêne* Kendisine tatlı geliyordu,

hoşuna gidiyordu. *Cı wes bêro* Kendisine hoş gelsin. *Cı wes yeno* Kendisine hoş geliyor, hoşuna gidiyor.

cı wes amais *isg.* Kendisine tatlı gelme, hoşuna gitme.

cı wes biyaene *f.* 1. Hoşuna gitmek. *Cı wes bêro* Kendisine hoş gelsin *Cı wes vi* Kendisine hoştu. *Cı wesvo* Kendisine hoş olsun, afiyet olsun. 2. (Birine) Hoş olmak, anlaşmak.

cı wes biyais *isg.* Hoşuna gitme.

cı weşenaene *f.* 1. Kendisine haber vermek, yanına çağırmak. *Cı weşene bêro* Acilen haber yolla gelsin. 2. Celb edip getirmek, davet etmek.

cı weşenais *isg.* 1. Kendisine haber verme, yanına çağırma. 2. Celb edip getirme, davet etme.

cı weşenawoğ/e *ise/d.* Haber yollayıp çağırtan.

cı weteliyaene *f.* (Yapılan bir işe ve eyelem sürecinde) Kendisine girişerek durmaksızın, durdurmaksızın sürdürmek, yapmaya devam etmek. *Cı weteliye hurdike* Giriş durmadan küçült, doğra. *Cıweteliye bıkıne* Durdurmadan eş, kaz. *Cıweteliye bıbırne* Durmadan kes. *Cı weteliye bukuye* Durmadan döv, sopala.

cı weteliyais *isg.* Kendisine girişerek durmaksızın çalışma.

cızdan *ise.*Cüzdan.1. Cebe girecek büyüklükte para ve kağıt koymaya yarayan küçük cüzdan. 2. Bir kimsenin kimliğin bildirmek için resmi bir yerden kendisine verilen cep defteri biçimindeki resmi belge; Nüfus cüzdanı, evlenme cüzdanı, askerlik cüzdanı.

cızdancı *ise.* 1. Cüzdan yapan veya satan kimse. 2. Hırsız, yankesici, çepçi.

cızık *ise.* 1.Yavrularını emzirmek için memelilerin göğsünde türlü biçim ve sayıda bulunan ve meme başı denilen çıkıntıları olan organ. 2. Bazı araçların meme başına benzer bölümü. 3. *hlk.* Emzik. *Cızıko zureker* Yalancı emzik.

cızıkbend *ise.* Memelik, sütyen.

cızıki *isç.* Memeler. *Cızku* Memeleri. *Cızkude* Memelerde.

cızme *ise.* Çizme. Ayağa giyilen uzun boğazlı ayakkabının her biri. Bir çift çizmenin her biri.

cızmeci *ise.* Çizme yapan veya satan kimse.

cızmey *isç.* Bir çift çizme, çizmeler.

cızuke (cuzuke) *ise.* Çocuk dilinde Erkeklik organı, pipi.

cı zuriyaene *f.* (Dezenfekte etmek amacıyla yaraya tuz, tendürdiyot veya oksijen suyu gibi maddelerin sürülmesi, serpilmesi veya damlatılması sırasında meydana gelen) 1. Etkinmek, sinmek, işlemek acıtmak, tepkimek. 2. Yakmak Kaşındırmak. *Zurino cı,* tepkime yapıyor, yakıyor.

cı zuriyais *isg.* 1. Yaraya dezenfekte maddelerinin etki yapması, acıtma, etkinme. 2. Kaşındırma, yakma.

ciger *ise. far.*1.Akciğerlerle karaciğerin ortak adı. 2. (Kasaplıkta) Akciğer, yürek ve karaciğerin oluşturduğu takım. 3.*mec.*çok sevgili evlat, dost, can ciğer. 4.*mec.*Yürek, iç.

cigera hare *isd.* ve s. 1.Yangınlı yürek, acılı yürek. 2.Yürek paresi, sevgili evlat.

cıgera şaê *isd.* Karaciğer.

cıgera sıpıye (pıske) *isd.* Akciğer.

cigeri *isç.* Ciğerlerin tümü, ciğerler.

cila *isd.* 1. Eşyaları parlatmak için kullanılan kimyasal bileşim. 2.Parlaklık, 3.mec.Gereksiz süs, gösteriş. 4.Vernik.

cilacı *ise.* Eşyaları parlatan, cila yapan veya satan kimse.

cilete *isd.* Tıraş bıçağı, jilet.

cileti *isç.* Tıraş bıçakları, jiletler.
cilve *ise.* 1.Hoşa gitmek için yapılan davranış, kırıtma, naz. 2.Görünme. ortaya çıkma, tecelli. Talihin cilvesi.
cilveci *s.(e)* Cilve yapan, kırıtan, naz eden. *Cilveciyêra* Cilvecinin tekidir (d). *Cilveciyero* Cilvecinin tekidir *(e)*.
cilvegah *ise.* Dans yeri, dans salonu.
cilve hode biyaene *f.* Kendi keyfinde, kendi eğlencesinde olmak.
cilve hode biyais *isg.* Kendi keyfinde olma, kendi eğlencesinde olma.
cilvekare *isd.* Hareketli dansöz, çengi.
cilve kerdene 1. *f.* Oynaşmak, kırıtmak, nazetmek, cilve yapmak. *Cilve kena* Nazlanıyor, kırıtıyor, cilve yapıyor (d). *Cilve keno* Keyif ediyor, oynaşıyor (e).
cilve kerdis *isg.* Cilve yapma.
cilveli *s.(e)* Cilvesi olan, cilve yapan, cilveli.
cilvexane *ise.* Eğlence yeri, dans salonu.
cilveyi *isç.* Hoşa giden davranışlar, nazlar, oynaşmalar, keyiflenmeler.
cim *ise.* Biçilmiş buğdayı (sapını) bağlayarak destelemek/demetlemek için kullanılan, bataklık çalısı, kamış veya başka uzun ve dayanıklı otsu ve ağaçsı bitkilerden uçları birbirine düğümlenip kökleri bağlamak için açık bırakılarak yapılan sicim, demet bağı. *Dıre cimu vıraze, biya sop gırzeke* Birkaç sicim yap getir,ekini demetle.
cim kerdene *f.* Desteleri bağlamak, sicimlemek.
cim kerdis *isg.* Desteleri bağlama, sicimleme.
cimu arefiştaene *f.* Demet siciminin demete sararak kalın iki ucunu birbirine kenetleyip bağlamak, demet üzerinde düğümlemek.
cimu arefiştais *isg.* Demet bağını bağlama.
cinet ise. Cinnet. Çıldırmak, delirmek, aklını oynatmak.
cinet ardene f. İsyan etmek, cinnet getirmek.
cinet ardis isg. İsyan etme, cinnet getirme.
cinet kerdêne f. İsyan etmek, isyankar olmak.
cinet kerdis *isg.* Çıldırma, isyan etme.
ciqe *isd.* Diz çukuru. Diz ekleminin bulunduğu yerin çukuru.
cıran *ise.* Komşu.
cırane *isd.* Komşu.
ciraneni *isg.* 1.Komşuluk. 2.Komşuluk ilişkileri.
ciraniye *isg.* 1.Komşuluk. 2.Komşularla ilişkiler.
cirte *isd.* 1. At sırtında topluca oynanan bir oyun türü. 2. Bu oyunda birbirlerine fırlatılan özel oyun çubuğu. 3. Fink, ortalıkta koşuşturma.
cirte kaykerdene *f.* Cirit oynamak.
cirte kaykerdis *isg.* Cirit oynama.
cirte kerdene *f.* 1.Cirit etmek, başıboş dolaşmak, keyif çatmak. 2. *mec.* Ortalıkta serserice dolaşmak.
cirte kerdis *isg.* 1.Cirit etme, başıboş dolaşma, keyif çatma. 2. *mec.* Ortalıkta serserice dolaşma.
cirti *isç.* 1. (Kızamık veya çiçek hastalığı için) Sürek, nukurtik (nıkurtik), hewaley gibi hastalıklara verilen genel isim. 2. Ardışık, ardarda, sırayla. *Veyveyi, kewrayêni/usar, amnoni (emnuni), payiz, zımustu (zumustu)* gibi alışılmış, bilinen sıralarla dönemlerin gelip geçişi.
ciya: Ayrı, ayrı durma hali.
ciya biyae e. Ayrılmış olan.
ciya biyaene *f.* Ayrılmak, ayrı durmak.
ciya biyais *isg.*Ayrılma, ayrı durma.
ciya kerdene *f.* 1. Ayırmak. 2. Ayırıp ayrı ev kurdurmak
ciya kerdis isg.1 Ayırma. 2.Babasından ayrılma, yuva kurma.

ciyan dayene f Didinmek, çabalamak kazanç sağlamak, para sahibi olmak

ciyan dayis *isg* Çalışma, para kazanma kazanç sahibi olma

coli *ise.* 1. Yırtıcı yabani hayvan. 2. s.(e) Canlı olan, diri. 2. *mec.* İnsana yönelik söylenir. 3. *mec.* Kurdun adı yerine kullanılır.

coleg *is (e)* 1. Çoban 2. Dolaşan göçebe

coloke *ise. ve s.* 1. Mide sancısı. 2. Ağrı, sancı gibi fiziksel, veya korku, heyecan gibi ruhsal sebeplerle kıvranma, acı çekme.

coloke kewtene *f.* 1. Mide sancısına tutulmak. 2. Acıdan dolayı kıvranmak.

coloke kewtis *isg.* Mide sancısına yakalanma, kıvranma, zehirlenme, acı çekme.

coloye *isd. has.* 1.Ağır bir mide sancısına yakalanma, komaya girme. *Rune sıvıske werdo coloye koto.* Sıvıke adlı bitkinin yağını yemiş, zeyirlenmiş, komaya girmiş.2. *Germe amnunde (omnunde) haki werde coloye koto.* Yaz sıcağında yumurta yemiş komaya girmiş.

comerd *s.(e)* 1. Para ve malını esirgemeden veren, eli açık, selek, semih. 2.Tanrı niteliği ve yüceliği ile eş tutulan bir söz. *Comerdiya Haqu talayrê sıkırvo* Allahu talanın cömertliğine şükürler olsun.

comerdeni *isg* Cömertlik, rahmanlık.

comerdiye *isd.* Cömertlik, rahmanlık.

coqe *ise.* 1.Yaramazlık, yaramaz olma durumu, yaramazca davranış. 2. Kavga, gürültü.

coqe feteliyaene *f.* Kavga aramak, bela aramak.

coqe fetelayis *isg.* Bela arama, kavga arama.

coqe kerdene *f.* 1.Yaramazlık yapmak. 2. Kavga gürültü çıkarmak, huzursuzluk yaratmak.

coqe kerdis *isg.* 1.Yaramazlık yapma. 2.Kavga gürültü çıkarma, huzursuzluk yaratma.

coqlêmêy *isç.* Yaramazlıklar, haylazlıklar.

cor *ise.* Yukarı taraf, üst taraf, yukarı bölüm. *Cora ve cer* Yukarıdan aşağıya kadar, baştan aşağıya kadar.*Cor vi* Yukarıdaydı.*Mala cori* Yukarı mahalle. *Qatê cor (seri)* Üst kat veya üst makam. *Dewa çorene (serene)* Yukarıki köy.

corde *zf.* Yukarıdan, yukarı taraftan (aşağıya).

coren *zf.* En üstteki, en yukarıdaki

coreniye *isd.* Yukarısı, üst tarafı. *Coreniyêde* Yukarısında, üst tarafında.

coru *zf.* Hiç bir zaman, hiçbir biçimde, kattiyen. *Coru ho nêzoneno* Hiç bir zaman kendisini taşıyamıyor, kendini bilmiyor. *Coru ho nasnêkeno* Hiçbir zaman kendisini tanıyamıyor, taşıyamıyor. *Coru nêbiya* Daha önce hiç olmamış. *Coru nêvajiya* Hiç bir zaman söylenmemiş. *Qesero niyane coru nêvajiyo* Böyle bir söz hiç söylenmemiş.

coru qesse pa nêniştaene *f.* 1. Hiç öğüt tutmamak, hiç laf dinlememek, anlamamak, dik kafalılık. 2.Kendisine hiç söz ve öğüt kar etmemek. *Coru gesse pa nêniseno* Hiç söz dinlemiyor, hiç laf tutmuyor, anlamıyor, kafası almıyor.

coru qesse pa nêniştais *isg.* 1.Hiç öğüt tutmama, söz dinlememe. 2.Hiç laf anlamama.

coyin *ise.* 1.Tahıl demetlerinin üzerinden döven geçirilerek tanelerin başaklardan ayrılması işi. 2.Bu işin yapıldığı yer, harman.

coyin sofi kerdene *f.* Tahılı safileştirmek, ayrıksı şeylerden arındırmak.

coyin sofi kerdis *isg.* Tahılı safileştirme,

ayrıksı şeylerden arındırma.

coyin vetaene *f.* Harman çıkarma (taneyi samandan ayırma).

coyin vetayis *isg.* Tane ile samanın birbirinden ayrıştırılması işi.

coyin zelal kerdene *f.* Tahılı samandan arındırmak, sadeleştirmek.

coyin zelal kerdis *isg.* Tahılı samandan arındırma, sadeleştirme.

cuhud *ise.* 1. Keşiş. 2. *mec.* Acımasız zalim.

cuhudeni *s.* 1. Acımasızlık, zalimlik, Ehl-i Beyt düşmanlığı. 2. Kafir, inançsız.

cumhuriyyet *isd.* Ulusun yönetim ve yaşama hakkını belirli süreler için seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullandığı devlet şekli.

cumhuriyyeti *isç.* Cumhuriyetler.

cumle *isd. gr. Ar. cumle.* 1. Dizge, sistem. *Cumle alem* Bütün alem, bütün dünya. 2. Bir yargı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil. 3. Cümleleriin kuruluşunda başlıca görevleri yüklenmiş olan kelimeler özne-tümleç-yüklem.

cumletten *zf.* Hepbirden, hepsi, tamamen, toptan, toplam olarak. *Cumletten xêreame* Hep beraber hoşgeldiniz.

cundıg *ise.* Dersim'de bir mıntıka adı.

cunıx s.(e) Sinsi, pis, rezil, kötü kötü bakan, yüzüne tükürülesi gelen kimse.

cunıxeni ise. Kötü kötü düşünmek, başkaları hakkında kötü planlar yapmaya çalışmak, utanmaksızın kötü işler yapmaktan haz alma durumu, sinsilik, kötü ruhluluk.

cunıxıye isd. 1. Kötü kötü düşünme, başkaları hakkında kötü planlar yapmaya çalışma, utanmaksızın kötü işler yapmaktan haz alma durumu, sinsilik, kötü ruhluluk.

cunıp *s.*(e) 1.Cünüp, abdestsiz. 2.Pis, kötü, hoş olmayan (kimse).

cuqul *ise.* Çömelme vaziyeti, çömelme pozisyonu.

cuqul rodaene *f.* 1. (Kurt, köpek vb. hayvanlar için) Kıçı üzerinde oturmak, kış üstü çömelmek. 2. *mec.* Köpek gibi yere çömelip durmak. *Jê kutuki uza cuqul dora vineto.* Orada köpek gibi dinlenip duruyor.

cuqul radais *isg.* 1. Köpek, kurt, ayı gibi hayvanların arka ayaklarını yere koyarak ön ayaklar üzerinde durup bakma. 2. *mec.* Köpek gibi yere çömelip durma.

cuqut *s.(e).* Türlü sıkıntıları göze alarak para biriktiren, eli sıkı, pinti, nêkes, cimri. *Cuquta (d)* Cimridir. *Cuquto (e)* Cimridir.

cuqutêni *ise.* Tutumluluk, cimrilik, pintilik, hasislik.

cuqutiye *isd.* Cimrilik, cimri olma durumu, pintilik.

cure *ise.* Çelme ile çalınan üç telli müzik aleti, ,cüra.

curet *ise.* 1.Yüreklilik, ataklık, cesaret. *Uşene Girmi, quladebi, esker cured nêkerd ke şero ser.* Gırm'ın oğlu Hüseyin mevzide idi, asker üstüne gitmeye cüret edemedi.-*Vatoğ: Qemerê Sadıq* 2. Düşüncesizce, saygıyı aşan davranış.

curetkar *s.(e)* Cüretkar, atak, cesur.

curetkariye *isd.* Cüretkar olma durumu.

curetkarêni *isg.* Cüretkarlık.

cuz *ise. Ar. cuz.* 1. Bir bütünü oluşturan bölümlerden herbiri. 2. Kuran'ın bölünmüş olduğu otuz parçadan herbiri.

cuze *ise. zoo.* 1. Kirpigillerden, uzunluğu 25-30 cm. olan sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvan (Erinaceus europeaus). 2. *mec.* Boyu normalden çok kısa olan kimseye yönelik küçümseme sözü.

cuzem *ise.has.* Hansel basilinin sebep olduğu bulaşıcı deri hastalığı. miskin hastalığı, lepra, cuzzam.

cuzemli *s.(e)* Cüzzamlı, cüzzam hastası.

cuzmin *s.(e)* İnsanın sabrını tüketecek derecede yavaş ve mızmızca iş gören kimse, mıymıntı.

cuzven (cuzvin) *s.*(e) Ortalığı karıştıran, laf gezdiren, dedikoducu.

cüyaene *f.* 1. Ağıza alınan bir şeyi dişler arasında ezmek, öğütmek, çiğnemek. *Nu bıcüye* (Ağzınla) Ekmeği çiğne. *Vılence cüno* Sakız çiğniyor. *Vılence cüyêne* Sakız çiğniyordu. 2. Birini / birilerini durmadan çekiştirmek, dedikodusunu yaparak, taciz etmek. *Heroz sar cüno* Hergün milleti çekiştiriyor. *Sıma sewu mı roji lewe hode mı cüne* Sizler yanınızda gece gündüz beni çekiştiryorsunuz (sakız gibi adımı çiğniyorsunuz).

cüyais (cüais) *isg.* 1. Bir şeyi ağızda, dişler arasında çiğneme, öğütme, ezme. 2. *mec.* Birini/birilerini çekiştirme, dedikodusunu yaparak yıpratma.

Ç-ç

ç, Ç. Zazaca alfabesinde dördüncü harf. *Çe* adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümsüz, katışık dış dişeti ünsüzünü gösterir.

ça *zf.* 1.Bir olayın amacını, nedenini sormak için kullanılır. 2. Bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılır, niçin. *Ça* Niçin? *Çae* (çaye) Neden? *Çıra* Neden? *Çınarê* Ne için? *Çı seweta* Ne sebeple?

çadır *ise.* Keçe, deri, kıl dokuma veya sık dokunmuş kalın bezden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak, çerge, oba, otağ.

çae *ise.* 1. Bir olayı veya durumu gerektiren veya doğuran başka olay veya durum, sebep. *Çae bi (vi)* Neden oldu? 2. *zf.* Bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılır, niçin. 3. *fel.* Bir varlığı veya olayı etkileyen. oluşturan, doğuran şey, sebep, illet.

çağ *ise.* 1. Zaman parçası, vakit. *Çağe saltanette* Monarşi çağında. *Çağe hovi* Kendi zamanıydı. *Çağe werdene* Yeme çağında/yemek zamanında. *Çağe perojiye* öğle yemeği zamanı. *Çağe rakotenede* Yatma zamanında. 2. Ayırdedici özelliği olan dönem. 3. Hayatın çocukluk, gençlik gibi türlü dönemlerinden herbiri, yaş dönemi. *Çağê domonende* Çocukluk çağında. *Çağe cencende* Gençlik çağında. 4. Her yüz yıllık zaman birimi. 5. İnsanın ve toplumların gelişme evrelerini, üretim, düşünme ve kültür düzeylerini gösteren belirli bir tarihsel dönem. *Çağo vırê* İlk çağ. *Çağa werti* Orta çağ. *Çağo nêjdi* Yakın çağ. *Çağo newe* Yeni çağ. Çağe antik Antik çağı. *Çağe neolitik* Neolitik çağı. *Çağe paleolitik* Paleolitik çağı. 6. Bir inançsal veya etnik uygarlığın damgasını taşıyan dönem. *Çağe mayu* Mayalar dönemi. *Çağe Aztêku* Aztekler çağı. *Çağe İnku* İnkalar çağı. *Çağe Bizansu* Bizanslar dönemi. *Çağe İslamu* İslamlar çağı. *Çağe Sumeru* Sümerler çağı. *Çağe işivu* İşuvalar çağı. *Çağe vırenude* Eskilerin zamanında. *Çağe Zerdüşde* Zerdüşt çağında.

çağıl *ise.* Akarsuların sürükleme ve aşındırması sonucu köşeleri törpülenmiş, genellikle yuvarlak veya oval görünüşlü dere taşları, kum taşları, çakıl.

çağıln *s.(e)* Çakıllı.

çalım *ise. ve s.* 1. Gösteriş, karşıdakini etkileme amacıyla yapılan davranış, kurum, caka. *Ala çalıme naede nêade* Hele bunun çalımına bak! 2. Menzil, erim. *Çalıme tufongi* Tüfeğin tesir menzili. 3. Biraz benzeme, andırma. 4. *sp.* Bir oyuncunun topu ayağından kaçırmadan karşısındaki oyuncuları kıvrak hareketlerle altedip geçmesi. 6. *den.* Geminin su kesimindeki aşağı bölümünün baş ve kıç bodoslamasına doğru darlaşması. 7. Orağın kesici metal bölümü. 9. Dalaş, sataşma. *Çalıme feki* Ağız dalaşı. *Eve çalım qeseykeno* Çalımla konuşuyor, saldırgan konuşuyor.

çalımdar/e *s.(e/d)* Çalımlı, gösterişli, çalım eden.

çalımra *zf.* Gösteriş yaparak, çalım atarak, gösterişli biçimde.

çalımeni *ise.* Çalımlılık.

çalım kerdaene *f.* Çalım yapmak, çalım atmak, gösteriş taslamak.

çalım kerdais *isg.* Çalım yapma, çalım atma, gösteriş taslama.

çalım kerdoğ/e *ise/d.* Çalım yapan, gösteriş yapan.

çalpeni *ise.* 1.(Su ve sıvı için) Çırpılma, çalkalanma, damlama, dökülme, hareketlenme sesi. *Azne nêzono, uwede lavetino, keno çılpe çılpe* Yüzme bilmiyor, suda çırpınıyor, çalp çılp ediyor. 2. Kurt, köpek gibi hayvanları su içerken çıkardıkları ses, dil ve ağız şapırtısı.

çalpıye *isd.* 1.(Su ve sıvı için) Çırpılma, çalkalanma, damlama, dökülme, hareketlenme sesi. *Azne nêzono, uwede lawetino, keno çılpe çılpe* Yüzme bilmiyor, suda çırpınıyor, çalp çılp ediyor. 2. Kurt, köpek gibi hayvanları su içerken çıkardıkları ses, dil ve ağız şapırtısı.

çalpu çılpıye *isd.* Çalkantı çırpıntı durumu.

çalxan *ise.* 1. Çamurlu sel suyu. 2. Sulu kar. 3. Sulu çamur, balçık. 4. Islak, sırıl sıklam.

çalxani *ise. ve s.* 1.Balçık, bataklık yer. 2. Sulu çamur, almaşık çamur, çamur çalkan. 3. Sulu kar. 4. s. mec. Çok ıslak, sulu sepken.

çam *ise. bot.* Çamgillerin örnek bitkisi olan ve bir çok türü bulunan orman ağacı (pinus).

çamlığ *ise.* Çamlık, çam ormanlarıyla örtülü alan.

çamasur (çemasur) *ise. Far. çâme-şûy* (*çâme* giysi, *şûy* yıkayan). 1. İç giysi. 2. Yıkanması gerekli kirli. 3. Kirli eşyaları yıkama işi.

çamasurci *ise.* Parayla başkasının çamaşırlarını yıkayan kimse.

çamasurxane *ise.* Çamaşırların yıkandığı yer.

çamur *ise.* 1. Su ile karışıp, bulaşır ve içine batılır duruma gelmiş toprak, balçık. 2.*hlk.* Türlü gereçlerle yapılan ve yapı işlerinde kullanılan harç. 3. *s. mec.* Sataşkan, çevresine tedirginlik veren sulu (kimse).

çamur biyaene *f.* 1. Çamur olmak, çamur haline gelmek, çamurlaşmak. 2. Çok ıslanmış olmak. 3. Çamura bulanmak, kirlenmek. 4.*mec.* Aksileşmek, cıvıklaşmak, çamur gibi yakaya yapışmak.

çamur biyais *isg.* 1. Çamur olma, çamur haline gelme, çamurlaşma. 2. Çok ıslanmış olma. 3. Çamura bulanma, kirlenme. 4.*mec.* Aksileşme, cıvıklaşma, çamur gibi yakaya yapışma.

çamuren kerdene *f.* 1.Çamurluk etmek, sululuk etmek, bulaşıklık etmek, ona buna sataşmak. 2. Cıvıklık etmek, sözünü tutmamak, çıkarına her işe. her pisliğe yatmak.

çamuren kerdis *isg.* 1.Çamurluk etme, sululuk etme, bulaşıklık etme, ona buna sataşma. 2. Cıvıklık etme, sözünü tutmama, çıkarına her işe, her pisliğe yatma.

çamureni *ise.* Çamurluluk, bulaşıklık, tutarsızlık, cıvıklık, sataşkanlık.

çamurın *s. (e)* Çamurlu, çamura bulaşmış.

çamuriye *isd.* Çamurluluk, bulaşıklık, tutarsızlık, cıvıklık, sataşkanlık.

çan (zıngıl) *ise. Tr.* İçinden sarkan tokmağın kenarlara çarpmasıyla ses çıkaran madenden araç, kampana.

çanax (çenax) *ise.* 1. Pişmiş toprak veya ağaç oyularak yapılan türlü kap. 2. Radyo veya ışık dalgalarını yansıtmaya yarayan alet.

çançolike *isd.* 1. Ağaç dallarına veya yüksek bir yere iki ucu bağlanmış ipin (halatın) düşey salınım noktasına oturma yeri yapılarak salınmak için kullanılan eğlence aracı, salıngaç. 2. İki ayrı yere paralel bağlan-

mış ve dairesel sarkma yapan iplerin düşey sarkma noktasını ortalar biçimde battaniye, yorgan veya çarşaf'tan yatma yeri bulunan bebek salıncağı (*Hêlaneke*).

çankıl *ise.* Çengel.

çanqile *isd. mec.* Baston.

çante *ise.* Çanta.

çanteci *ise.* Çanta yapan veya satan (kimse).

çap *ise.* 1. Genellikle cisimlerin genişliği, kutur: *Çapê tope* Topun çapı. *Çapê tıfongi* Tüfeğin çapı. 2. Büyüklük, ölçü. 3. Yapının veya arsanın boyutlarını ve sınırlarını gösteren harita. 4. *mat.* Uç noktaları dairenin çevresi üzerinde bulunan ve çemberin merkezinde geçen doğru parçası. 5. Güç, erk, iktidar. *Çapra gınowaro* Çaptan düşmüş.

çapane *isd.* El parmakları gergin biçimde açılınca baş parmak ile işaret parmağı arasındaki uzaklık kadar uzunluk birimi, suvem, sungeç, simiç.

çape *isd.* 1. Tahıl ölçümünde kullanılan sekiz kiloluk ölçü, şinik. 2. Kiraya verilen tarlanın kira bedeli.

çapık *zf. Far. çâbuk.* 1. Alışılan veya gösterilenden daha kısa bir zamanda, tez, yavaş karşıtı. *Cave na mektuve çapık birusne* Bu mektubun cevabına tez gönder. 2. Hızlı. *Mordemo çapık* Hızlı adam. 3. *ünl.* "Acele et, oyalanma" anlamında. *Karr çapık bıqedene* İşi çabuk bitir.

çapık biyaene *f.* Çabuk olmak, hızlı olmak.

çapık biyais *isg.* Çabuk olma, hızlı olmak.

çapık çapık *zf.* Çabuk abuk, hızlı hızlı.

çapık feteliyaene *f.* Hızlı dolaşmak, çabuk dolaşmak, çabuk gezmek.

çapık feteliyais *isg.* Hızlı dolaşma, çabuk dolaşma, çabuk gezme.

çapıkra *zf.* Çabucak, hızlılıkla, süratle.

çapık şiyaene *f.* Çabuk gitmek, hızlı gitme.

çapık şiyais *isg.* Çabuk gitme, hızlı gitme.

çapıkuna *zf.* Çok çabuk vakit geçirmeden, hızla, süratle. 2. Kısa sürede kolaylıkla.

çapıkiyera *zf.* Çabuklukla, Çabuk olarak, hızlı biçimde, zaman kaybetmeden.

çap kerdene *f. mat.* Sayı toplamak.

çap kerdis *isg. mat.* Sayı toplamak.

çapra fiştaene *f.* Çaptan düşürmek, güçten düşürmek.

çapra fiştayis *isg.* Çaptan düşürme, güçten düşürme.

çapra kotaene *f.* 1.Çaptan düşmek, gücünü yitirmek. 2. *mec.* Cinsel iktidarsızlığa düşmek. 3. Eskiye oranla başarıda gerileme kaydetmek.

çapra kotais *isg.* Çaptan düşme, gücünü yitirme. 2. *mec.* Cinsel iktidarsızlığa düşme. 3. Eskiye oranla başarıda gerileme kaydetme.

çapraz *s.(e) Far. çep u râst* "sol ve sağ". 1. Eğik olarak birbiri ile kesişen. 2. *ise. Sp.* Güreşte hasmının koltuk altından kol geçirip sarma oyunu; bir veya iki kolla yapıldığına göre *tek çapraz* veya *çift çapraz* denir. 3. *ask.* Savaş hilesi, çapraz ateş.

çaprazeni ise. Çaprazlık, çapraz olma durumu.

çaplus *ise. ve s.* 1. Kendisine çıkar sağlayacak olanlara karşı yaltaklık yapan, dalkavuk, saklaban.

çapluseni kerdene *f.* Dalkavukluk yapmak, yalakalık etmek, şaklabanlık etmek.

çapluseni kerdis *isg.* Dalkavukluk yapma, yalakalık etme, şaklabanlık etme.

çapul *ise.* Yağma, talan, plâçka.

çapulcı *ise.* 1. Çapul yoluyla başkasını malını alan, çapulcu, talancı, yağmacı, plâçkacı. 2. Çapul çupul, ıvır

zıvır toplayan.
çapuleni *ise.* Çapulculuk.
çar *ise.* Eski Rus hanedanlarının erkek ünvanı.
çarançe *isd.* Küçük su yolu, küçük su hattı, küçük su drenajı.
çaran çe kerdene *f.* Küçük su yolları açmak, küçük drenajlar yapmak, suyu küçük akıntılara yöneltmek, küçük su hatları açmak.
çaran çe kerdis *isg.* Küçük su yolları açma, küçük drenajlar yapma, suyu küçük arkçıklara yöneltme, küçük su hatları açma.
çarç *ise.* 1. Dökü, dökülen, serpi, serpilen. 2. Demetlenip bağlanmış ekin demetlerinden her biri (**gırze**). 3. Her seferinde harmana serilen sap, ekin.
çarç biyae s.(e) (Yere) Dökülü, dökülmüş olan, serpilmiş olan.
çarç biyaene *f.* (Yere) Dökülmek, serpilmek.
çarç biyais *isg.* (Yere) Dökülme, serpilme.
çarç kerdene *f.* (Yere) Dökmek, serpmek.
çarç kerdis *isg.* (Yere) Dökme, serpme.
çarçur *ise.* Gereksiz yere harcama.
çarçur biyaene *f.* Çarçur olmak, gereksiz yere harcanmak.
çarçur biyais *isg.* Çarçur olma, gereksiz yere harcanma.
çarçur kerdene *f.* Çarçur etmek, gereksiz yere harcamak.
çarçur kerdis *isg.* Çarçur etme, gereksiz yere harcama.
çardaxe *isd.* 1. Tarla, bahçe gibi yerlerde ağaç dallarından örülmüş barınak. 2. Asma gibi bitkilerin dallarını sardırmak için direklerle yapılmış yer. 3. Dersim köy evlerinde bütün odaları kapılarının açıldığı geniş hol, ara salon.
çare *ise. Far. çâre.* 1. Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken çıkar yol, çözüm yolu. 2. Bir şeyi önleme, tedavi yolu, deva. 3. Alın. 4. *s.* Alnında beyaz beni bulunan (inek, keçi vs.)
çarebes *ise. ve s.* 1.Alnında beyazlık olan, beni bulunan (Öküz, teke, köpek, ayı, at). 2. Bu nitelikte hayvana ad olarak söylenir.
çarebese *isd. ve s.* 1.Alnında beyazlık olan, beni bulunan (İnek, keçi, kısrak, ana ayı, kancık). 2. Bu nitelikte hayvana ad olarak söylenir.
çare diyaene *f.* 1.Çare bulmak, bir çözüm yolu bulmak. 2. Tedavisini, ilacını bulmak.
çare diyais *isg.* 1.Çare bulma, bir çözüm yolu bulma. 2. Tedavisini, ilacını bulma.
çare diyaoğ/e *ise/d.* Çare bulucu.
çareku *isç.* Dersim'de meskun bulunan aşiretlerden biri, Çarekanlar.
çarekız/e *ise/d.* Çarekan aşiretine mensup kimse.
çare koyi *ise.* Dağ alnı, dağın tepesinin ormansız, kel tarafı.
çare pakeni *isd.* Alın temizliği, alın aklılığı, alın açıklığı, yüz aklığı.
çare pakiye *isd.* Alın temizliği, alın aklılığı, alnı açıklık.
çaresijiye *isd.* Çaresizlik.
çaresız/e (bêçare-bêçariye) *s.(e/d) Far. çâre + Tr. sız.* Çaresiz, bir çözüm yolu olmayan. *Çaresiye çina* Çaresi yoktur. *Çaersiye çinebiye* Çaresi yoktu. Çeresiya yê qeşi çina O sözün çaresi yok.
caresiz biyaene *f.* Çaresiz olmak.
caresiz biyais *isg.* Çaresiz olma.
çaresızeni *ise.* Çaresizlik.
çaresız mendaene *f.* Çaresiz kalmak.
çaresız mendais *isg.* Çaresiz kalma.
çareşiye *isd.* 1. Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken çıkar yol, çözüm yolu, çaresi. 2. Bir şeyi önleme,

tedavi yolu, devası, çaresi, ilacı.

çareşiye nêdiyaene *f.* 1. Bir çara veya çıkış yolu bulamamak. 2. Bir tedavi yolu veya deva bulamamak.

çareşiye nêdiyais *isg.* 1. Bir çara veya çıkış yolu bulamama. 2. Bir tedavi yolu veya deva bulamama.

çare wu mıki *isç.* 1. Çok ısrar edilmesine rağmen. 2. Söylenmesine, uyarılmasına karşın. *Mi çarewu miki tede nêdi* Na kadar söyledimse de para etmedi. *Çare wu mikiye ho çino (çarewu mümkine ho çino)* Çaresi mümkünü yok (Her şeye karşın ikna edilemeyen).

çarıx *ise.* Tabaklanmış sığır derisinden yapılan ayak giysisi, çarık.

çarmıx *ise. Far. çar* dört + *mıh* çivi. Hz. İsa'nın cezalandırılmak amacıyla ellerinden ve ayaklarından çivilendiği artı (haç) biçimindeki ağaç işkence aleti.

çarnae *s.(e)* Çevrik, çevrilmiş olan.

çarnaene *f.* 1. Bir şeyin yönünü değiştirmek. 2. Görünmeyen yüzünü görünür duruma getirmek. 3. Bir eksen etrafında döndürmek, çevirmek. 4. Dolaştırmak, gezdirmek. 5. Sevk ve idare etmek, yönetmek. *Çerxe çeyi ceniye çarnena* Evin çarkını kadın çevirir. 6. Birşeyler çevirmek, dalavera, hile ile uğraşmak. *Unca çı pilano çarneno* Yine nasıl bir dolaptır çeviriyor! 7. Tercüme etmek. *Tırkira çarna Zazaki* Türkçeden Zazacaya çevirdi. *Tirkira çarno zone ma* Türkçeden dilimize çevirmiş. *Zazakira çarno Almanki* Zazadan Almancaya çevirmiş. 8. Bir durumdan başka bir duruma getirmek, değiştirmek, dönüştürmek. *Dukane ho çarnara qawa* Dükkanını kahvehaneye çevirmiş. 9. Hava değişikliği. *Satabine tijbiye, nıka çarnara pukeleke* Az önce güneşliydi, şimdi fırtınaya çevirdi. *Satabine vore vorenê, nıka çarnara sılîye* Demin kar yağıyordu, şimdi yağmura çevirdi. 10. Bir yere doğru doğrultmak, yöneltmek, hedef almak. *Lewe hode gılê tıfong çarnara cı* Yanında namluyu kendisine doğrulttu. 11. Harman çevirmek. *Coyın çarneme* Harman çeviriyoruz. 12. Yüz çevirmek, küsmek, darılmak. *Herediyo vere ho mara çarneno* Küsmüş yüzünü bizden çeviriyor.

çarnayis *isg.* 1.Bir şeyin yönünü değiştirme. 2. Görünmeyen yüzünü görünür duruma getirme. 3. Bir eksen etrafında döndürme, çevirme. 4. Dolaştırma, gezdirme. 5. Sevk ve idare etme, yönetme. 7. Tercüme etme. 8. Bir durumdan başka bir duruma getirme, değiştirme, dönüştürme. 9. Hava değişikliği. 10. Doğrultma, yöneltme, hedef alma. 11. Harman çevirme. 12. Yüz çevirme, küsme, darılma.

çarpa *zf.* "Davar doluk nasıldır" anlamında kullanılır.

çarpaz *ise.* Testere dişlerini ayarlamak için kullanılan bir araç.

çarsefe *isd. Far. çâder-i şeb* (*çâder* örtü, *şeb* gece) 1. Yatağın üstüne serilen veya yorgan kaplanan bez örtü. 2. *esk.* Eskiden kadınların kullandığı ve baştan örtülen, pelerinli, eteklikli sokak giysisi.

çarseme *ise. Far. çâr* dört-*şenbe* gün. Haftanın dördüncü günü, salı ile perşembe arasında bulunan gün.

çarşi (mezet) *ise. Far. çâr-sü.* (*çar* dört, *sü* taraf) Dükkanların bulunduğu alış veriş yeri.

çat *ise.* 1. Birleşme noktası, kesişme noktası. 2. Yolların kesiştiği nokta, kavşak. *Çate dı rawu* İki yol kavşağı. *Çate çor rawu* Dört yol ağzı (kavşağı). *Çate hire rawu* Üç yol

kavşağı. 3. Geçit, boğaz, vadi. *Çate dı kowu* İki dağ arasındaki geçit yeri. 4. Birbirine yapışık iki veya daha fazla meyve salkımı. *Çate (helqostê) hire gozu* Üç ceviz birleşiği. 5. (İnsan için) Belden aşağı iki bacağın birleştiği veya ayrıştığı yer. *Çate qoru* Bacak kavşağı.

çatalın *s.(e)* 1.Çatallı, iki kolu veya çıkıntısı olan. 2. mec. İki veya daha fazla olasılığı olan karışık (söz, düşünce).

çatçut *zf.* "Çat pat, derme çatma, biraz, azçok" anlamında kullanılır. *Jêde İnglizki nêzon, hên çatçut qeseyken* Fazla İngilizce bilmiyorum, öyle çatpat konuşuyorum. *Lazek hona newe kotora zu, çatçut qeseykeno* Çocuk yeni dillenmiş, çatçut konuşuyor.

çatçut kerdene *f.* Öylesine, gelişi güzel, yarım yamalak, çatçut etmek.

çatçut kerdis *isg.* Öylesine, gelişi güzel, yarım yamalak, çatçut etme.

çatısme *ise. Tr. çatışma.* 1. Çatışmak işi. 2. Birbirine çarpma, çarpışma. 3. Dalaşma, çatma.

çati *ise.* 1. Evlerin, binların üstü, çatı. 2. Bir şeyi ana kurgusu, iskeleti.

çatpat *zf. ve s.(e)* 1. Şöyle böyle, az çok, çat pat. *Çatpat Alamanki qeseykeno* Çatpat Almanca konuşuyor. 2. s.Yetersiz biçimde, acemice.

çatmıse hure biyaene *f.* 1. Birbirlerine çarpılmak. 2. Birbirlerine çatılmak.

çatmıse hure biyais *isg.* 1. Birbirlerine çarpılma. 2. Birbirlerine çatılma.

çatmıse hure kerdene *f.* 1.Birbirine çatıştırmak, birbirine düşürmek, birbirlerine çarpştırmak. *Sari ma çatmıse hurekerdime* El bizi birbirmize düşürdü. *Sifte dewlete eve deste mıxpirine ho aşire Dêsim çatmıse hurekerd* İlkin devlet kendi muhpirleri eliyle Dersim aşiretlerini birbirlerine düşürdü" (Vatoğ:- Uşenê Dursini). 2. Tabanları aralıklı olmak üzere şeyleri birbirine dayandırmak, birbirlerine çatmak.

çatmıse hure kerdis *sig.* 1.Birbirine çatıştırma, birbirine düşürme, birbirlerine çarpıştırma. 2. Tabanları aralıklı olmak üzere şeyleri birbirine dayandırma, birbirlerine çatmak.

çatmıse zumin biyaene *f.* 1.Birbirlerine çatmak, dalaşmak, dövüşmek, vuruşmak. 2. Birbirine düşmek, dalaşmak, tartışmak.

çatmıse zumin biyais *isg.* 1.Birbirlerine çatma, dalaşma, dövüşme, vuruşma. 2. Birbirine düşme, dalaşma, tartışma.

çavreni *ise.* 1. Özlem ve hasretin mahzuniyeti ile gözleri açık kalma durumu. 2. Bir şeye veya kimseye kavuşma özlemiyle gözleye kalmaklık. 3. Özlem içinde bulunma. 4. İhtiyaç ve özlem duyulduğu halde buna erişmemenin üzüntüsü içinde olma. 5. Ölürken gözleri açık kalma, özlemi gözünde kalma.

çavrs/e *ise/d. ve s.* Gözü yollarda olan, birini özlemle bekleyen.

çavri *ise.* 1. Gözleri özlemin mahzuniyetiyle açık olma. 2. Bir şeyi veya kimseyi gözleri açık özlemle bekleme. *Çavriyo* Hasretlidir, özlemlidir (e). *Çavrena kami kena* Kimin hasretini çekiyorsun? 3. Gözleri açık ölme, özlemi içinde (gözünde) kalma.

çavri biyaene *f.* 1. Özlem ve hasretin mahzuniyeti içinde olmak. 2. Özlemle gözlemeni mahzunuyeti içinde ölmek, gözleri arkada (açık) kalmak.

çavri biyais *isg.* 1. Özlem ve hasretin mahzuniyeti içinde olma. 2. Özlemle gözlemeni mahzunuyeti içinde ölme, gözleri arkada (açık) kalma.

çavriye *isd.* 1. Hasretin mahzuniyetliği. 2. Bir şeyin veya kimsenin özlemi

içinde olma durumu.

çaxmax *ise. Tr.* 1.Çakmak. 2. *s. argo.* Ağzı büyük ve çarpık kimse. *Feke çaxmax.*

çaxmaxçi *ise. Tr.* Çakmakçı, çakmak yapan veya satan kimse.

çay *ise. Çinceden.* 1. *bot.* Çaygillerden bir ağaççık. 2. Bu ağaççığın özel işlemlerle kurutulan yaprağı. 3. Bu yaprakların haşlanması ile elde edilen güzel kokulu ve sarımtırak kırmızı renkli içecek.

çaycı *ise. Tr.* Çaycı, çay yapan, satan kimse.

çaydan *ise. Far.* İçinde çay pişirilen kap, demlik.

çaydanlığ *ise. Far.* Çaydanlık.

çay dem kerdene *f.* Çay demlemek.

çay dem erdis *isg.* Çay demleme.

çayır *ise.* Çimen, yeşillik, çayır.

çayır çimen *ise. Tr.* Çayır çimen.

çayıre *isd.* Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer.

çay potene *f.* Çay pişirmek.

çay potis *isg.* Çay pişirme.

çayxane *ise.* Çayhane, çay evi.

çay versanaene *f.* Çay demlemek için ateşe çay suyu koymak.

çay versanais *isg.*Çay demlemek için ateşe çay suyu koyma.

çe (I) *ise.* 1. Yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı. 2. Bir ev, bir konut. 3.Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut. *Çe çino* Ev yok. 4. Evin iç düzeni, eşyası vb. 5. İçinde bir iş görülen veya belirli bir amaçla kullanılan yer. 6. Herhangi bir yerde toplumsal, kültürel, ekonomik yönlerden tanıtma görevleri üstlenen veya belli alanlarda olan kişilerin toplanıp toplumsal ilişkilerini sürdürmelerini sağlayan kuruluş. 7. *mec.* Aile. 8. *mec.* Soy, nesil. 9. Belirli hayvanların yuvası, barındığı veya yaşadığı yer. *Çe mileçiku* Karıncaların evi. *Çe mêsu* Arıların evi.

çe (II) *ünl. ve zm.* 1. *ünl.* Kadınlar ve kızlar için yakınlık, samimiyet veya aşinalık belirten hitap şekli. "*Ere çe çenê rındeka mı/ Ere çe çenê melema mı/ Ere çe çenê havalamı.*" *.Çêçênê edevsız raa hora so* Kız kız edepsiz yoluna git! 2. *zm.* Kız ve kadın ismi yerine ikinci şahıs için kullanılır.

çeç *ise.* 1. Arıların yumurtalarını bırakmak veya bal depo etmek için yaptığı, düzgün altıgen ağızlı bal mumu yuvacıkları topluluğu. 2. Balı alınmış, petek artığı, bal mumu. 3. *mec.* Çürümüş, gözenekli ve hafiflenmiş ağaç kütüğü. 4. *mec.* Gelişmemiş bebeklerin kemikleri için söylenir. 5. *mec.* Kırılmış insan veya hayvan kemikleri için söylenir.

çeçen *ise.* 1.Kafkasya'nın kuzeydoğusunda yaşayan Çeçen halkı. 2. Bu halktan olan erkek.

çeçeni *ise.* Çürümüşlük.

çef (kef) *ise.* 1.Vücut esenliği, sağlık. *Çefe ho hurenddero* Keyfi yerindedir. *Ewro çefe mı çino* Bugün keyfim yok (hastayım). 2. Canlılık, tasasızlık, iç rahatlığı. *Çefe dinere vatene çina* Onların keyfine diyecek yok. *Çef çefe sımawo* Keyif sizin keyfinizdir! 3. Hoş vakit geçirme. 4. İstek, heves, zevk. 5.Yolsuz ve kural dışı istek. 7. *argo.* Esrar.

çefçeni *ise.* 1.Keyiflilik. 2. Keyif veren madde bağımlılığı.

çefçi *s.(e) ise.* 1. Afyon, esrar, tütün, alkollü içkiler gibi keyif veren maddeleri kullanan. 2. Bu maddeleri kullanmayı alışkanlık ve bağımlılık haline getiren. 3. Keyif düşkünü. 4. Keyif veren, neşe saçan.

çefçiye *s.(d)* 1. Afyon, esrar, tütün, alkollü içkiler gibi keyif veren maddeleri kullanan. 2. Bu maddeleri kullan-

mayı alışkanlık ve bağımlılık haline getiren. 3. Keyif düşkünü. 4. Keyif veren, neşe saçan.

çefdareni *ise.* Keyiflilik.

çefdariye *isd.* Keyiflilik.

çefe hode biyaene *f.* Kendi keyfinde olmak, kendi zevkinde olmak.

çefe hode biyais *isg.* Kendi keyfinde olma, kendi zevkinde olma.

çefe hode niyadaene *f.* Kendi keyfine bakmak, kendi aleminde olmak, dünyaya aldırmamak.

çefe hode niyadais *isg.* Kendi keyfine bakma, kendi aleminde olma, dünyaya aldırmama.

çefe ho pê ardene *f.* Biriyle keyfini getirmek, biriyle eğlenmek, alay etmek.

çefe ho pê ardis *isg.* Biriyle keyfini getirme, biriyle eğlenme, şakayla alay etme.

çef kerdene *f.* Keyif etmek, hoş vakit geçirmek, neşelenmek.

çef kerdis *isg.* Keyif etme, hoş vakit geçirme, neşelenme.

çef kerdoğ/e *ise/d.* Keyiflenen, keyfeden.

çefli (kefli) *s.(e)* Keyifli, esenlikte, neşeli.

çef ramıtaene *f.* Keyif sürmek, esenlik ve neşe içinde yaşam sürmek.

çef ramıtais *isg.* Keyif sürme, esenlik ve neşe içinde yaşam sürme.

çeji *ise.* İnce yağmur çiselemesi.

çeji estaene *f.* Yere hafiften yağmur serpmek, yeri hafiften nemlendirmek.

çeji estayis *isg.* Yere hafiften yağmur serpme, yeri hafiften nemlendirme.

çeji rısnaene *f.* Hafif yağmak, hafiften serpmek.

çeji rısnais *isg.* Hafif yağmur dökme, hafiften yağma, çiseleme.

çejiyaene *f.* (Yağmur için) Hafiften yağmak, çiselemek.

çejiyais *f.* (Yağmur için) Hafiften yağma, çiseleme.

çejiye sıliye *ise.* 1. Yağmur çiselemesi, serpintisi. 2. Hafif yağmur ıslaklığı, ahmak ıslatan yağmur.

çekçeko *ise. zool.* 1. Düz kanatlılardan uzun olan ve arka bacaklarına dayanarak uzağa sıçrayabilen, birçok türü bulunan bir böcek, çekirge. 2. *mec.* Çekirge hareketi yapan kimse. *Jê çekçekoyi ho erzenowe* Çekirge gibi kendini hoplatıyor.

çekçekoy *isç.* Çekirgeler.

çekdar *ise.* Silah kullanan, silahşör.

çekdareni *ise.* Silahşörlük.

çekdariye *isd.* Silahşörlük.

çeke *ise.* 1. Savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan araç, silah. 2. *mec.* Savunmak veya saldırmak için kullanılan, başvurulan her şey.

çekem *ise. bot.* Çamgillerden, yüksek yerlerde yetişen ve diğer çamgillerin tersine toprağın yüzeyine serilerek yayılan keskin çam kokulu, bezelye büyüklüğünde yeşil veya kahve rengi meyvesi (yenmez) olan, sık örtüsü altında keklik vbg. hayvanların yuva yapıp barındığı, çok iyi erozyon önleyici güzel bir dağ bitkisi.

çeket *ise. Fr. jaquette.* Erkeklerin ve kadınların giydiği, genellikle önden düğmeli, kalçayı örten, kollu giysi, ceket.

çekêre *isd. ve s.* 1. Yapıcı, becerekli, hünerli, hamarat (bayan) 2. Ev donatıcı, kurucu, çekip çevirici (bayan). 3. mec. Güzel konuşan, şakacı, eğlendirici (bayan).

çekêreni *ise.* Hamaratlılık, becereklilik.

çekêrliye *isd.* Hamaratlılık, beceriklilik.

çeki *isç.* Silahlar.

çekmeza *isd.* Çekmece.

çekmezıke *isd.* 1. Çekmece, kasacık, küçük kasa. 2. Küçük bavul, bavulcuk. 3. İçine değerli eşya ve mücevher saklanan küçük, süslü sandık.

çeku *isç. (-ih)* 1. Kelime, söz. *Çeku ve çeku* kelime kelime. 3. Şiir. *4.* Mani. *5. mec.* Ezgi.

çeku gıredaene *f.* Silah kuşanmak, silah bağlamak, silahlanmak.

çeku gıredais *isg.* Silah kuşanma, silah bağlama, silahlanma.

çeku zuminra gıredaene *f.* 1. Sözleri birbirine bağlamak, cümle kurmak. 2. Dizeleri birbirine bağlamak, şiir yapmak. 3. Dizeleri uyaklamak, kafiye yapmak.

çeku zuminra gıredais *isg.* 1. Sözleri birbirine bağlama, cümle kurma. 2. Dizeleri birbirine bağlama, şiir yapma. 3. Dizeleri uyaklama, kafiye yapma.

çekü (I) *ise/ç.* 1. Ot demeti. 2. Yaprak demeti. 3. Cümle.

çekü (II) *ise.* 1. Tartı. 2. İki yüz elli (250 kg) kilograma eşit olan, odun, kireç, demir gibi ağır ve kaba, maddeleri tartarken kullanılan bir ağırlık ölçü birimi (1/4 Ton).

çel *ise.* 1.Çelik-çomak oyunu. 2. Bu oyunda kullanılan bir karış uzunluğunda, uçları paralel kenar dörtgen oluşturulacak şekilde çubukla uçlarına üstten vurulduğunda havaya fırlayan ters yönde eğik kesilmiş ağaç parçası. 3. Fırlak, uçka, kısa kesilmiş dal.

çel çırağ (çıl çerağ*) *isç. Far.* 1. *esk.* Avize avizeler. 2. Eskiden "Bonê uzağı" dedikleri cemevlerinde yakılan çerağ ve kandiller.

çele *ise.* 1.Kışın orta ayı, ocak. 2. Devrişlerin her sene ibadete ve çileye ayırdıkları ve ocak ayma raslayan 40 günlük süre.

çelengêr (Ahenger) *ise.* 1.Kilit vsg. demirciliğin ince işlerini yapan usta. 2. Açılmayan kilitleri anahtar uydurarak açabilen kimse.

çeleqas *ise.* Dersim'de bir bölgenin adı. Efsaneye göre, Seyit Kureş'in Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat tarafından fırına atıldığı yer.

çelevi *s.(e)* 1. Görgülü, terbiyeli, olgun (kimse). 2. *esk.* Bay: Evliya çelebi. 3. *esk.* Bektaşi ve Mevlevi pirlerinin en büyüklerine verilen ünvan.

çeleveni *ise.* Çelebilik, görgülülük, olgunluk.

çelıg *ise.* 1. Su verilerek çok sert ve esnek bir duruma getirilebilen, birleşiminde az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alaşımı, pulat. 2. Kısa kesilmiş dal. 3. *mec.* Çevik, sağlam ve cesur olan (kimse). *Xortek tı vana çelığo* Delikanlı sanırsın çeliktir. 4. Kısa kesilmiş ağaç parçası.

çeligê velgi *ise.* 1.Yapraklı ince dalları kesildikten sonra arta kalan kesik dallar. 2. Yığın üstüne veya iskele gibi yüksek bir yere ot ve yaprak demetlerini takarak istifçiye vermeye yarayan ucu iki veya üç çatallı sapı uzun sırık.

çelımsız *s.(e) Tr.* 1. Geçimsiz, kimseyle geçim yapmayan. 2. Zayıf, dayanıksız.

çelımsıze *s.(d) Tr.* 1. Geçimsiz, kimseyle geçim yapmayan. 2. Zayıf, dayanıksız.

çel kerdene *f.* Bir vuruşta kesip atmak, uçurmak.

çel kerdis *isg.* Bir vuruşta kesip atma, uçurma.

çel kerdoğ/e *ise/d.* Bir vuruşta kesip atan, uçurtan.

çelme *ise.* 1. Çelmek işi. 2. Birini yere düşürmek için ayağının önüne ayak uzatmak. 3. *mec.* Bir işi veya bir kimseyi baltalamak, gelişmesini engellemek.

çeltıg *ise.* 1. Kabuğu soyulmuş pirinç. 2. Kabuğu soyulmuş kaynatılmış bulgur.

çeltık *ise. bot.* Kayın veya Akgürgen ağacı.

çelquz *ise. Far.* 1. Kuş gübresi. *Çelquzê tayru* Kuşların gübresi.

çem *ise.* Dereden büyk akarsu, çay, nehir, ırmak. *Çeme Muzıri* Munzur ırmağı (Munzur suyu). *Çemê Pêrre* Peri Irmağı. *Çeme Ferati* Fırat Irmağı. *Çeme Dicla* Dicle Iramğı.

çemıl (pazgur) *s.(e)* (Keçiler için) Arka ayakları üzerine kalkarak ön ayaklarını ağaçlara koymak suretiyle tırmanma hali.

çemıl daene *f.* Tırmanmaya kalkışmak, tırmanış için hamle yapmak.

çemıl'ra cı daene *f.* (Keçiler için) Ağaç yapraklarını yemek için ön ayaklarını ağaca dayıyarak arka ayakları üzerinde dikilmek.

çemıl'ra cı dais *isg.* (Keçiler için) Ağaç yapraklarını yemek için ön ayaklarını ağaca dayıyarak arka ayakları üzerinde dikilme.

çenber *ise. Far. çember.* 1. *mat.* Merkez denilen sabit bir noktadan aynı uzaklıkta ve düzlemdeki noktalar kümesinin oluşturduğu kapalı eğri. 2. Bu biçime getirilmiş katı cisimlerin çevresi. 3. Çocukların oynamak için çevirip arkasından koştukları tekerlek biçiminde oyuncak. 4. Sandık, denk, fıçı gibi şeylerin dağılmaması için üzerlerine geçirilen dayanıklı bir cisimden kuşak. 5. *mec. ask.* Bütün kaçış ve çıkış yollarını tutarak kuşatmak, etrafını sarmak.

çenber de mendaene *f.* 1.Çemberde kalmak, etrafı sarılı kalmak, kuşatılmak. 2. Çıkışsız, çözümsüz kalmak, aynı şeyleri tekrarlayıp kalmak.

çenber de mendais *isg.* 1.Çemberde kalma, etrafı sarılı kalmak, kuşatılmak. 2. Çıkışsız, çözümsüz kalma, aynı şeyleri tekrarlayıp kalma.

çenberek *s.(e)* Yuvarlak, çember biçiminde olan.

çene *ise. Far. çâne.* 1. Omurgalılardan kemik veya kırkırdak ile desteklenen, altlı üstlü dişleri taşıyan ve ağzın açılıp kapanmasını sağlayan parça. 2. *zool* Omurgasız hayvanda buna benzeyen yapı. 3. Mengene veya kerpetin gibi araçların eşyayı sıkıştıran karşılıklı iki parçasından her biri. 4.*mec.* Çok konuşma huyu. *Çeno tol* Boş çene, boş konuşma.

çenebaz/e *s.(e/d)* 1.Konuşkan, çene yapan, geveze, her konuya laf yetiştiren, çenesi düşük. 2. Hatip, ajitatör.

çenebazeni *ise.* 1.Konuşkanlık, gevezelik, çenekarlık, çene düşüklüğü. 2. Hatiplik, ajitatörlük.

çenebaziye *isd.* 1.Konuşkanlık, gevezelik, çenekarlık, çene düşüklüğü. 2. Hatiplik, ajitatörlük.

çenekareni *ise.* Konuşkanlık, çok konuşan kimse, çenekarlık, çene düşüklüğü.

çenekariy *isd.* Konuşkanlık, çok konuşan kimse, çenekarlık, çene düşüklüğü.

çeneke *isd.* 1. Kız çocuğu. 2. s. Genç kız, bakire, henüz evlenmemiş bayan. 3. İskambil kağıdında kadın resmi olan kart.

çenekeni *ise.* 1. Kızlık, kızlık dönemi. *Çenekende* Kızlık döneminde, kızlığında, henüz evlenmediği sırada.

çene kerdene *f.* Çene yapmak, çene çalmak, lakırdı etmek.

çene kerdis *isg.* Çene yapma, çene çalma, lakırdı etme.

çenekenra warodaene *f.* Kızlıktan düşürmek, kızlığını bozmak.

çenekenra warodais *isg.* Kızlıktan düşürme, kızlığını bozma.

çenena fiştaene *f.* Kızlıktan düşürmek, kızlıktan etmek, ihfal etmek, kızlığını bozmak.

çenena fiştais *isg.* Kızlıktan düşürme, Kızlıktan etme, ihfal etme, kızlığını bozma.

çenga *isd.* Duvar örmede köşe için yapılan kesme taş, köşe taşlarının her biri.

çenge *ise.* 1. Evlerin dış köşesi veya duvarın dış tarafı. *Çengê boni* Evin dış köşesi. 2. Özel köşe taşlarından yapılan evin dış köşesi. 3. Bir avuç, bir tutam. *Çengê here* Bir avuç toprak. *Çengê hev* Bir avuç buğday. *Çengê uwe* Bir avuç su.

çengel *ise. Far. çengâl.* 1. Bir yere takılmaya yarayan eğik demir. 2. Bir şey asılmaya veya takılmaya yarayan ucu eğik sabit çivi. 3. *mec.* Birine kafayı takma veya zayıf bir yönünü istismar etme. 4. Uçurum başı, kayalığın uçuruma bakan ucu. 5. (İnsanın) Kollarının her biri. *Çengele deyde bije berze tever* Onun kolundan tut dışarı at. *Ben çengele toro to erzen verê çeveri* Kolundan tutup seni kapının önüne atarım! 6. *argo.* Çene kemikleri. *Bokseru dave jumino çengele zumini kerdi kırkoti* Boksörler bibirlerine vurdular, birbirleinin çene kemiklerini toz buz ettiler. *Zu gırmikede çengele merik kerd wele* Bir yumrukta adamın çene kemiklerini toz etti.

çengelune ho têwodaene *f.* 1.Çenelerini oynatmak. 2. *mec.* Geviş getirmek.

çengelune ho têwodais *isg.* 1.Çenelerini oynatma. 2. *mec.* Geviş getirme.

çengelune ho têwekerdaene *f.* 1.Çenelerini oynatmak. 2. *mec.* Geviş getirmek.

çengelune ho têwekerdais *isg.* 1.Çenelerini oynatma. 2. *mec.* Geviş getirme.

çengiye *isd. Far.* Çalgı eşliğinde oynamayı meslek edimiş kadın, rakkase, dansöz.

çe nêrijaye *zm.(e) ve zf.* Evi yıkılmayası.

çe nêrıjayiye *zm.(d) ve zf.* Evi yıkılmayası.

çep *s.(e)* 1. Kalbin bulunduğu taraf, sol taraf. 2. *ise.* Bu taraftaki yön.

çepçi *s.(e)* Solcu.

çepçiye *s.(d)* Solcu.

çepdariye *isd.* Solculuk.

çepdareni *ise.* Solculuk.

çepê çepi *s.(e)* Solun solu.

çepedest *s.(e)* 1. Sol tarafa düşen, soldaki taraf. 2. Solak. 3. Elin tersi.

çepel *ise.* 1. İnsan kollarından, ellerinden her biri. *Haylemo najniye çepelune ho danapêro* Teyze habıre ellerini çırpıyor, alkışlıyor. *To çepele ho kerdera sona koti* Sen kollarını açmış nereye gidiyorsun? 2. Tokat. *Çepelê deyrove tever erze* Yapış koluna onu (e) dışarı at!

çepeni *ise.* Solculuk.

çeper *ise.* Çit, çevirme.

çeper kerdene *f.* Çit çekmek, çeperlemek, çitlemek, etrafına ağaç dizerek çevirmek, korumaya almak.

çeper kerdais *isg.* Çit çekme, çeperleme, çitleme, etrafına ağaç dizerek çevirme, korumaya alma.

çeper ontaene *f.* Çit çekmek, çeperle çevirmek, koruyucu engel çekmek.

çeper ontais *isg.* Çit çekme, çeperle çevirme, koruyucu engel çekme.

çepık *ise.* 1. Ellerin herbiri. 2.Alkış.

çep kariye *isd.* Solculuk, sol düşüncelilik.

çepki *s.(e)* 1. Solcu. 2. Solak. 3. Sol yönlü.

çepkeni *ise.* 1.Solculuk. 2. Solaklık.

çep pêrodaene *f.* El çırpmak, alkışlamak.

çep pêrodais *isg.* El çırpma, alkışlama.

çeqal *ise. zool.* Çakal.

çeqer *s.(e). ise.* 1. Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi, sarı. 2. Bu renkte olan. 3. Soluk, solgun.

çeqer biyaene *f.* Sararmak, sarı olmak.
çeqer biyais *isg.* Sararma, sarı olma.
çeqerek *s.(e)* Sarıcacık, sarıca, sarımtırak.
çeqereni *ise.* 1. Sarılık. 2. Sarımtıraklık. 3. Safra, sarımtırak sıvı. 4. Solgunluk.
çeqeriye *isd.* 1. Sarılık. 2. Sarıya çalan sıvılar. Vırtrake, têde çeqeriya Kustu ki, hepisi sarıca sudur (zehir gibi).
çeqer kerden *f.* 1. Sarı etmek, sarartmak. 2. Sarıca görünmek, sarı renkte görünmek, sarıca ışımak, parlamak.
çeqer kerdis *isg.* 1. Sarı etme, sarartma. 2. Sarıca görünme, sarı renkte görünme, sarıca ışıma, parlama.
çeqestur/e *s.(e(d)* Tuhaf yürüyen şalvarlı kimse.
çeqnaene *f.* 1. Çatırdamak, çıdırdamak, çaklamak, çatlatmak. 2. Duvar arasına döşenen uzun bir ağaç kuşağı eğri yerinden testereyle yarıya kadar keserek büküp çatlatmak ve yapıya uyar, düzgün hale getirmek.
çeqnayis *isg.* 1. Çatırdama, çıdırdama, çaklama. 2. Duvar arasına döşenen uzun bir ağaç kuşağı eğri yerinden testereyle yarıya kadar keserek büküp çatlatmak ve yapıya uyar, düzgün hale getirme. *Quşağe bıçeqne* Kuşağı çatırdat.
çeq çuq *zf.* Çak çuk, tak tuk sesi.
çer *s.(e)* 1.Yürekli, cesur, yiğit, gözüpek. 2. Kuvvetli, yetkin, atılgan. 3. Gelişi güzel, çeşit.
çeran (çerang) *ise.* Köy evlerinde çatının altına döşenen kalın uzun ağaç, kiriş.
çera şiyaene *f.* 1. Evden gitmek, evi terk etmek. 2. Evden harcanmak, aileden harcanmak, ailenin kaybı olarak gitmek. 3. *mec.* Ailece gitmek, ailece mahf olmak.
çera şiyais *isg.* 1. Evden gitme, evi ter etme. 2. Evden harcanma, aileden harcanma, ailenin kaybı olara gitme. 3. *mec.* Ailece gitme, ailece mahf olma.
çera vejiyaene *f.* 1. Evden çıkmak, evden çıkıp gitmek. 2. Taşınmak, evi boşaltmak.
çera vejiyais *isg.* 1. Evden çıkma, evden çıkıp gitme. 2. Taşınma, evi boşaltma.
çerbiyae *s.(e)* Yırtık, yırtılmış olan.
çer biyaene *f. (nsz.)* 1. Yırtılmak işi yapılmak veya yırtmak işine konu olmak. 2. *mec.* Bağırıp çağırmak, yırtınmak. *Hundeke mı vengda, endi çerbine* Kendisine bağıra bağıra artık yırtındım.
çer biyais *isg.* 1. Yırtılmak işi yapılma veya yırtma işine konu olma. 2. Şiddetle uyarma, bağırıp çağırma, yırtınma.
çerçeve *ise. Far. çâr-çûbe*, dört çubuk. 1. Kapı, pencere ile bunların cam veya tablalarının yerleştirilmiş olduğu kenarlık. 2. *mec.* Bir düşünce alanının sınırları veya bu sınırlar içindeki alan.
çerçeveci *ise.* 1. Çerçeve yapan veya resim. ayna gibi şeylere kenarlık takan kimse. 2. *mec.* Bir düşüncenin veya eylemin sınırlarını belirleyen, tayin eden kimse.
çerçeve kerdene *f.* 1.Çerçevelemek, çerçeveye koymak. 2. Dört tarafını çevirmek, çevrelemek, çerçeve içine almak.
çerçeve kerdis *isg.* 1.Çerçeveleme, çerçeveye koyma. 2.Dört tarafını çevirme, çevreleme, çerçeve içine alma. 3. *mec.* Alanını belirleme, sınırlarını tayin etme.
çerçi *ise. çer* gelişigüzel, *çi* şey; gelişigüzel eşya. 1. Gelişigüzel, basit eşya. 2. Köy, kasaba dolaşarak ufak tefek tuhafiye eşyası satan gezginci esnaf. 3. *fel.* Kendisine ait esaslı düşünceleri olmayan, ordan burdan

duyduklarıyla konuşan.

çerdene *f.* (Hayvanlar için) 1. Otlanmak, yayılmak, ot yemek. 2. *mec.* Başkasının sırtından yemek, otlanmak.

çerdis *isg.* (Hayvanlar için) 1. Otlanma, yayılma, ot yeme. 2. *mec.* Başkasının sırtından yeme, otlanma.

çere *ise.* 1.Hayvanların besin maddeleri, otlar, çiçekler, yapraklar. 2.Yayılma alanı, otlanma, beslenme alanı. 3.Beslenme, otlanma, yayılma.

çereni *ise.* 1.Yüreklilik, cesurluk, yiğitlik, gözüpeklik. *Çero* Yüreklidir. *Xırto* Cesurdur. *Şefkano* Atıcıdır, silahşördür. *Şirteqero* Yiğittir, dövüşkendir. 2. Kuvvetlilik, yetkinlik, atılganlık.

çerexıyae *s.(e)* 1. Bir eksen etrafında dönen. 2. Dolaşık.

çerexıyaene *f. (nsz.)* 1.*(-e)* Bir şeyin çevresine sarılmak. 2. Bir şeyin evresinde dönmek, gezmek.

çerexıyais *isg.* 1 Bir şeyin çevresine sarılma. 2. Bir şeyin evresinde dönme, gezme.

çerexnaene *f.* 1. Dönmesini sağlamak, döndürmek. 2. *mec.* Çevirmek. 3.*mec.* İstem dışı tur attırmak. 4. Dolaştırmak, gezindirmek. *Ma berdime çerexnayime ardime* Biz götürüldük, dalaştırıldık, getirildik. *Ez beyaxçi bine, mı rae tevernêkerde, eve tomofil amune, sofer xeyle ez çerexmune, mıra jêde perey guret* Ben yabancıydım, yol çıkaramadım, otomobille geldim, şoför hayli beni dolaştırdı, benden fazla para aldı.

çerexnais *isg.* 1. Dönmesini sağlama, döndürme. 2. *mec.* Çevirme. 3. Döndürmek işine konu olma. 4. Dolaştırma, gezindirme.

çerexnaoğ/e *ise/d.* 1. Döndüren, çeviren. 2. Rehberlik yapan, gezdiren, dolaştıran, gezinti yaptıran. 3. Düzenleyen, yöneten.

çerez *ise.* Kuru yemiş, kuru meyva ve sebzeler, eğlencelik yiyecekler.

çerık *s.(e) ve ise.* 1.Kuru ağaç, kuru ağaç yarması, ağaç ayrığı. 2. Kurumuş, kabuğu üzerinde kırışmış, ama henüz gevşememiş, çürümemiş sert ağaç. 3. *mec.* Zayıf, çelimsiz, kuru, eti budu olmayan (erkek).

çerıke *s.(d) ve isd.* 1. Kuru ağaç, kuru ağaç yarması, ağaç ayrığı. 2. *mec.* Zayıf, çelimsiz, kuru, eti budu olmayan (kadın).

çerıjae *ünl. ve s.(e)*1.Olumlu ve olumsuz anlamda, övgü veya yadırgama durumlarında kullanılan bir sözcük, evi yıkılasıca. *Çerıjae tı vana hero* Evi yıkılasıca sanırsın eşektir (bir şey bilmiyor, bir şeyden haberi yok). 2. Beklenmedik bir olay nedeniyle hayretini ve şaşkınlığını belirtmek için karşısındakine "biliyor musun" veya "yahu bak sen" anlamında kullanılır. *Çerjayê ma deyra çiyo hene um nêkerdenê* Yahu (biliyor musun) biz ondan öyle bir şey ummuyorduk. 3. *s.* Evi yıkık olan. 4. *mec.* Bahtsız, bahtı yıkık.

çerıjaene (çerjaene) *ünl. ve s.(ç)* 1.Olumlu ve olumsuz anlamda, övgü veya yadırgama durumlarında kullanılan bir sözcük, evi yıkılasıca. 2. Beklenmedik bir olay nedeniyle hayretini ve şaşkınlığını belirtmek için karşısındakine "biliyor musunuz" veya "yahu bakın siz" anlamında kullanılır. *Çerjayêne ma deyra çiyo hene ima nêkerdenê* Yahu (biliyor musunuz) biz ondan öyle bir şey ummuyorduk. 3. *s.(ç)* Evi yıkık olanlar. 4. *mec.* Bahtsız, bahtı yıkık olanlar.

çerıjayiye *ünl. ve s.(d)* Olumlu ve olumsuz anlamda, övgü veya yadırgama durumlarında kullanılan bir sözcük,

evi yıkılasıca.

çeriya şae *ünl.* Kara haber, acı haber.

çeriye (I) *isd.* Yüreklilik, cesurluk, yiğitlik, gözüpeklik.

çeriye (II) *isd.* Yayık tulumunu gergin tutmak için kullanılan ağaç araç. *Çeriya doyi* Ayran yayma aracı.

çerkef *ise. Far. çirk*-kirli, *âb*-su, *çirk-ab* Kirli su. 1. *s. mec.* İğrenç ve bulaşkan (kimse veya şey). 2. Pis, çirkin. 3. Edepsiz bir kimsenin sataşmasına maruz kalma.

çirkefeni *ise.* Çirkeflik, pislik, bulaşıklık, çirkinlik.

çirkefiye *isd.* Çirkeflik, pislik, bulaşıklık, çirkinlik.

çer kerdene *f.* Kağıt, kumaş gibi bükülüp katlanabilen şeyleri iki ucundan kesici araç kullanmadan çekip ayırmak, parçalamak, yırtmak. *Mudir evraqa dey çerkerde este* Müdür onun evrakını yırttı attı.

çer kerdis *isg.* Kağıt, kumaş gibi bükülüp katlanabilen şeyleri iki ucundan kesici araç kullanmadan çekip ayırma, parçalama, yırtma.

çerkerdoğ/e *ise/d.* Yırtan.

çerkez *ise.* 1. Kafkasya'da yaşayan bir halk. 2. Bu halktan olan kimse.

çerkut *ise. kilm.* Yakıcı kuru, soğuk hava tabakası. *Çerkute payiji* Son yaz kuruluğu, son yazda yerlerin kırağı kaplaması ve donması hali.

Çerkute zımıstoni Kış donları, derelerin donması, saçakların buz tutması hali.

çerma isd. 1. Sıcak, kükürtlü yeraltı sularının aktığı yer. 2. Ilıca, kaplıca. 3. Şifalı su. 4. *s.* Ilık, soğuk ve sert olmayan (su).

çerme *ise.* 1.İnsan ve hayvan vücudunu kaplayan, tüy, kıl veya pulla kaplı olan örtü. 2. İşlenerek kullanılır duruma getirilmiş hayvan derisi. 3. Soyulmadan yenen yemişlerin ince kabuğu veya soyulan yemişlerde kabuk altındaki zar.

çerme kerdene *f.* Derisini yüzmek, derisini vücudundan sıyırmak, soymak.

çerme kerdayis *isg.* Derisini yüzme, derisini vücudundan sıyırma, soyma.

çeronaene *f.* Ev kurmak, ev düzenlemek.

çeronais *isg.* Ev kurma, ev düzenleme.

çerqe çerga *zf.* Habıre patlıyor, habıre çatırdıyor.

çerqıye *isd.* 1. Çatırtı, kitlesel kopma, kırılma veya çökme sesi. 2.Tüfek sesi, patlama sesi.

çerre (hêze) *isd.* Yaprağı kuru ince ağaç dalı, çırpı, çalı. *Têne çerru berze lozıne* Ocağa biraz çırpı at.

çertpırt *zf. ve s.* "saçma sapan, anlamsız boş" anlamında kullanılır.

çerx *ise. Far. çerh.* 1. Bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimindeki makine parçası, çark. 2. *ask.* Herhangi bir kıtanın, düzenini ve biçimini bozmadan kanatlarından biri çevresinde dönerek yön değiştirmesi. 3. Döngü, dönüş, çevrim. 4. Aletleri keskinleştirmekte kullanılan döner biley taşı. 5. Düzen, yönetim. *Çerxe çeyi* Evin yönetim düzeni. *Çerxe dina* Dünyanın dönüşü ve düzeni. 6. *s. Çerxe dewlete* Devletin yönetim biçimi.

çerxe *isd.* 1. Banyo küveti. 2. *mec.* Fötr şapka.

çerxın *s.(e)* 1. Çarklı, çarkı olan. 2. Fötr şapkalı. 3. Bisiklet.

çerxi *isç.* Çarklar.

çerx sanaene *f.* Çarka vurmak, bileylemek, keskinleştirmek için döner biley taşına tutturmak.

çerx sanayis *isg.* Çarka vurma, bileyleme, keskinleştirmek için döner biley taşına tutturma.

çetike *ise.* 1. Zor, zayıf ihtimal, güç bir olasılık. *Çetike bêro* Gelmesi ihtimali zayıf, olasılıkla gelmeyecek. 2. *zf.* Tahmini olarak, görünüşe bakılırsa.

Çetıke şero Sanmam gitsin, gitmesi zor görünüyor. 3. Zayıf umut. *Çetıke çiye cıdo* Sanmam bir şey versin, herhalde vermeyecektir.

çetın *s.(e)* 1. Amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi, işlenmesi güç veya engeli çok olan, müşkül. *Na rae xeyle çetına* Bu yol çok zor ve engellidir. 2. *mec.* Yamaç, uçurum. *Bone ho tırraye, çetıno* Evleri dik yamaçtadır, uçurumdur. 3. *mec.* Katlanılması, idare edilmesi zor asi (kimse). *Mêrde ho zof çetıno* Kocası katlanılması çok zor olan biridir. *Zere çeyide çetıneni keno* Aile içinde çekilmezlik yapıyor, geçimsizlik ediyor. *Teverra rınd aseno, hama zere çeyide çetıno* Dışardan iyi görünüyor ama, aile içinde disiplinlidir. 4. *mec.* Üzücü, zor, rahatsız edici. *Zonen, qese mı torê çetın yeno, hama gunê vaji* Biliyorum sözüm zoruna gidecek, ama söylemem gerekiyor.

çetın biyaene *f.* 1. Zor olmak, müşkül olmak. 2. Zorlaşmak. 3. Ağır hasta olmak.

çetın biyais *isg.* 1. Zor olma, müşkül olma. 2. Zorlaşma. 3. Ağır hasta olma.

çetıneni *ise.* 1. Amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi, işlenmesi güç veya engeli çok olan, müşküllük. 3. *mec.* Katlanılması, idare edilmesi zor asilik, çekilmezlik. 4. *mec.* Üzücülük, zorluk, rahatsız edicilik.

çetıniye *isd.* 1. Amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi, işlenmesi güç veya engeli çok olan, müşküllük. 3. *mec.* Katlanılması, idare edilmesi zor asilik, çekilmezlik. 4. *mec.* Üzücülük, zorluk, rahatsız edicilik.

çetıniyera *zf.* 1.Zorlukla, güçlükle, Zor koşullar halinda. 2. Güçlükten, zorluktan.

çever *ise.* 1. Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı. *Çeverê oda* Oda kapısı. Çeverê ğezna Hazine kapısı. *Çeverê bonu* Ev kapısı. *Çeverê qela* Kale kapısı. *Çeverê mığara* Mağara girişi. *Çeverê sarayiye* Saray kapısı. 2. Bu açıklıktaki açılıp kapanan kanat. 3. Gelir, geçim, kısmet sağlayan yer, kaynak veya imkan. *Çeverê nune* Ekmek kapısı. *Çeverê qezenc* Gelir kapısı. 4. Gidere yol açan ihtiyaç. 5. (Tavla oyununda) Birden çok pulla yer tutma. 6. *mec.* Ev gezmesi için gidilen yer. 7. Devlet dairesi. *Çeverê dewlete* Devlet kapısı. 8. Çok yakın zaman. *Çeverê zımıstoni* Kış kapısı. 9. Kötülük yolu. *Çeverê şeri* Şer kapısı, kötülük kapısı. 9. İyilik yolu. *Çeverê rındiye* İyilik kapısı. *Çeverê xêri* Hayır kapısı, gönenç kapısı, çözüm kapısı. *Çeverê rıza-u mınete* Rıza ve minnet kapısı. *Çeverê asm-u roji* Aydınlık ve mutluluk kapısı. *Çeverê homete* Evren'in kapısı (Evrene açılan bilgi kapısı). Çeverê roşti Aydınlık kapısı. 10. Muhanete düşme. *Çeverê mıxeneti* Muhanet kapısı. 11. *Çeverê Oli Mıhemmed* Allah ile Muhammed'in kapısı (Şefaat kapısı). *Çeverê Mıhemmed Mustafayi* Zora ve dara karşı Hz. Muhammed'in inayet ve ihsan kapısı. *Çeverê Jaru daru* Kutsal ziyaret tarikat kapısı. *Çeverê evlawu* Evliyalar kapısı.

çeverde şiyaene *f.* 1. Kapıdan gitmek. 2.*mec.* Kız istemeye gitmek.

çeverde şiyais *isg.* 1. Kapıdan gitme. 2.*mec.* Kız istemeye gitme.

çever panaene *f.* 1. Kapı takmak, kapılamak. 2. *mec.* Söylenen yalana kapı uydurmak, kılıf yapmak, örtbas

etmek için gerekçe sağlamak.

çever panayis *isg.* 1. Kapı takma, kapılama. 2. *mec.* Söylenen yalana kapı uydurma, kılıf yapma, örtbas etmek için gerekçe sağlama. *Zur keno çeveriki nano pa* Yalan söylüyor, kapısını da vuruyor. *Juro bêçever* Kapısız yalan (Apaçık, gözgöre göre yalan).

çever ve çever feteliyaene *f.* Kapı kapı dolaşmak, kapı kapı gezmek.

çever ve çever feteliyais *isg.* Kapı kapı dolaşma, kapı kapı gezme.

çevêsae *ünl.* Evi yanasıca.

çevêsaiye *isd.* Evi yanasıca.

çevgen *ise.* Çomak.

çevik/e *s.(e/d)* Çevik, hareketli, atılgan.

çevikeni *ise.* Çeviklik, hareketlilik, atılganlık.

çevikiye *isd.* Çeviklik, hareketlilik, atılganlık.

çewa *ise.* 1. Ev otoritesi, evin sözcüsü, evdeki söz sahibi, lideri, yöneticisi, önde geleni. *Çewae çeyi* Aile sözcüsü. 2. Ev sahibi. 3. Aile reisi. *Çewae ma* Ailemizin sözcüsü, otoritesi. 4. Evin kahyası, ev işlerinden sorumlu kimse. *Tore çike, tı çewae çê mawa* Sana ne sen evimizin kâhyası mısın?

çewae *isd.* 1. Ev otoritesi, evin sözcüsü, evdeki söz sahibi, lideri, yöneticisi, önde geleni. 2. Ev sahibi. 3. Aile reisi (kadın). 4. Evin kahyası, ev işlerinden sorumlu bayan.

çewaene *ise.* 1. Aile reisliği. 2. Evin kâhyalığı.

çewdere *isd. bot.* Buğdaygillerden, unlu tane veren bir bitki (*Secale cereale*).

çewderin *s.(e)* Çavdar karışmış olan, çavdarlı.

çewlig *ise.* 1. Bingöl'ün il merkezi. 2. İçinde söğüt, kavak, meyve ağaçları, çeşitli ot türleri bulunan sulak bir arazi veya alan.

çewr *ise.* 1. Balta, dare, orak. vb. gibi araçları bilemek için metal kuruya veya sığır boynuzuna konulan biley yağı. 2. Kesici bir aletin vurulduğu yerde bıraktığı darbe yarası izi. *Çewre dari* Ağaçtaki kesik izi (balta ağzı). "*Çewre dari cıra nêvejino*" Ağaçtaki balta izi kendisinden çıkamaz (İnsanın aldığı darbe unutulmaz)- Ata sözü.

çewres *ise.* 1. Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı, 40, XL. 2. *s.* Dört kere on, otuz dokuzdan bir artık. 3. Ölüler için kırkıncı gününde yapılan tören. *Çewres vetene* Kırkını çıkartmak, mevlüt okutmak. 5. Yeni doğan bebeklerin kırkıncı gün inancı. *Domu çewresdero, tao tever nêdino* Bebek kırkındadır, dışarıya bir şey verilmez (evden dışarıya bir şey verilmesi hayırlı sayılmaz).

çewrese ho têkewtene *f.* 1. Birinin ölümünmün özerinden kırk gün geçmeden bir başkasının ölümü, aynı kırk gün içinde ölmek, kırkları birbirine karışmak. 2. Birinin doğumu üzerinden kırk gün geçmeden ötekinin doğması, aynı kırk gün içinde doğmak, kırkları birbirine karışmak.

çewrese ho têkewtis *isg* 1. Birinin ölümünün özerinden kırk gün geçmeden bir başkasının ölümü, aynı kırk gün içinde ölme, kırkları birbirine karışma. 2. Birinin doğumu üzerinden kırk gün geçmeden ötekinin doğması, aynı kırk gün içinde doğma, kırkları birbirine karışma.

çewres vetene *f.* 1. Ölen birinin kırkını çıkartmak, kırkıncı gün mevlüdü okutmak. 2. Doğan bebeklerin kırkını çıkartmak.

çewr pirodaene *f.* 1. Birine darbe vurmak. 2. Balta vuruşuyla bir ağacı

yaralamak, kesik izi bırakmak.

çewr pırodais *isg.* 1. Birine darbe vurma. 2. Balta vuruşuyla bir ağacı yaralama, kesik izi bırakma.

çewt *s.(e)* 1. Eğri, yamuk, düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, çarpık. *Daro çewt* Eğri ağaç. *Çewta* Eğridir *(d)*. 2. Yatay veya düşey olmayan, bütünüyle bir yana eğilmiş bulunan, eğik, mail. *Dês çewt amo* Duvar eğik gelmiş. *Darê çewt şiya* Ağaç eğri gitmiş. 3. *ise.* Bir olayın şiddetindeki azalış ve çoğalışları gösteren çizgi. 4. *ise. ve s. mat.* Doğru olmayan (çizgi, yüzey), münhani.

çewt amaene *f.* Eğik gelmek, eğri gelmek.

çewt amayis *isg.* Eğik gelme, eğri gelme.

çewt biyae *s.(e)* Eğik, eğik olan, yamulmuş olan, yamuk.

çewt biyaene *f. (nsz.)* 1. Belirli bir yöne açı oluşturacak bir durum almak, bir yöne doğru çarpılmak. *Ley bıne vorede biye çewt* Fidanlar kar altında eğilmiş. 2. *mec.* Başkasının baskısını veya egemenliğini benimsemek, kabul etmek. 4. Yamuk duruma gelmek, eğilmek, bükülmek. *Lee ternende yenade* Fidan yaşken eğilir. 5. Saygı göstermek, secde etmek.

çewt biyais *isg.* 1. Belirli bir yöne açı oluşturacak bir durum alma, bir yöne doğru çarpılma. 2. (İnsan) Bir işi yapmak için belini eğme. 3. *mec.* Başkasının baskısını veya egemenliğini benimseme, kabul ezme. 4. Yamuk duruma gelme, eğilme, bükülme. 5. Saygı gösterme, secde etme.

çewte *s.(d)* Yamuk, eğri, kavisli.

çewtek *s.(e)* Eğri büğrü, yamukça.

çewteke *isd.* Dersim'in Nazimiye ile Pülümür arasında bulunan bir bölgenin adı. *Koe Çewteke* Çevtek dağı. *Warune Çewteke* Çevtek yaylaları. *"Xacike vana lawo tı mêrdo camerda/ Zuri meke kıki ğerive çor merxune Çewteka."* (Kılama Xecıke'de yena vatene.)

çewteni *ise.* 1.Yamukluk, eğrilik, eğiklik, çarpıklık. 2. *mec.* Tutarsızlık, döneklik.

çewtiye *isd.* 1.Yamukluk, eğrilik, eğiklik, çarpıklık. 2. *mec.* Tutarsızlık, döneklik.

çewt kerde *s.(e)* Eğik olan, eğdirilmiş olan.

çewt kerdene *f.* 1. Belirli bir yöne açı oluşturacak bir duruma getirmek. 2. Düz olan bir şeyi yamultmak, bükmek. *Çewtke* Eğ!

çewt kerdis *isg.* 1. Belirli bir yöne açı oluşturacak bir duruma getirme. 2. Düz olan bir şeyi yamultma, bükme.

çewt kerdoğ/e *ise/d.* 1.Eğik hale getiren, eğen. 1.Yamultan, kavislendiren.

çewt mewt *zf.* 1.Eğri büğrü türünden. 2.Eğri büğrü her neyse.

çewt qeseykerdene *f.* Eğri konuşmak, doğru konuşmamak, konuyu çarpıtmak, yanlış konuşmak.

çewt qeseykerdais *isg.* Eğri konuşma, doğru konuşmama, konuyu çarpıtma, yanlış konuşma.

çewt şiyaene *f.* Yamuk gitmek, kavisler çizerek, dolanarak gitmek.

çewt şiyais *isg.* Yamuk gitme, kavisler çizerek, dolanarak gitme.

çewtxane *ise.* Bükümhane, bükme yeri, eğirme yeri.

çewu *isç. ve zf.* 1.Evler. *Çewude* Evlerde. *Çewuna* Evlerden. 2. Evleri.

çêreg *ise. Far. çar-yek.* 1. *s.* Dörtte bir. 2.*esk.* Gümüş mecidiyenin dörtte biri değerinde olan beş kuruş. 3. On beş dakikalık zaman.

çêlık *ise. kaba.* Yavru, döl, velet, soydan evlat. *Çêlikê xanedanuno* Hanedan evladıdır.

çı *zm.* 1. Ne. *Çı werdo* Ne yemiş. *Çı dîyo*

Negörmüş. *Çı wazena* Ne istiyorsun? *Çı ramena* Ne ekiyorsun? *Çı qeseykenê* Ne konuşuyorlar. *Çı çağ* Hangi çağ? *Çı waxt* Ne zaman? *Çı tawbi* Hangi dönemdi. *Çı ruwalra* Ne yüzden? Çı ke bi Ne varsa/ne olursa? *Çı esto çı çino* Ne var ne yok? *Çı beno va bivo* Ne olacaksa varsın olsun! *Çı esterıto* Neyi silmiş? *Çı estiv ta* Ne serpmişti, ne ekmişti? *Çı estiv pa* Ne serpmişti, ne ekmişti? *Çı sono va şero* Ne giderse varsın gitsin! *Çı rira* Ne yüzle! *Çı xevere* Ne haber? *Çı zoneno* Ne biliyor? *Çı çıwawo* Ne nedir? *Çı çağde bi* Hangi çağdaydı? *Çı çawo* Ne nedir? Ne nasıldı/nasıl oldu? *Çı çıko* Ne nedir? *Çı çutir beno* Ne nasıl olur? *Çı tedero* Ne içindedir/İçinde ne var? *Çı tıkena* Ne titriyorsun/Ne yeyisleniyorsun? *Çı tıriyo* Ne çalınmış? *Çı teyro* Beraberinde ne var/Üstünde ne var? *Eve çı tore* Hangi töreyle/Nasıl bir töreyle? 2. Soru biçiminde şaşma bildiren ünlem. *Çı çı* Ne ne! *Çı fayde* Ne fayda? *Çı çino ke* Ne yok ki! 3. (Şart birleşik zamanıyla) Her şey. *Çı ke biveno wazeno* Ne görse istiyor. *Çıke bırame ey çinena* Ne ekersen onu biçersin. 4. "**-xa**" dan önce ve birlikte kullanıldığında, ne kadar, hangi miktarda. *Çıxaşê wazena* Ne kadar istiyorsun. 5. *s.* Hangi. *Çı rozerê vıneto* Hangi güne duruyor? 6. *s. ve zf.* Soru yoluyla itiraz anlatır. *Çı qarsê cı bena* Ne karışıyorsun?

çıçık *ise.* 1. Anne memesi, memecik. *Hona domono çıçık wazeno* Daha bebektir, meme istiyor. *Tı hona domona têneno çıçık biliye* Sen daha bebeksin biraz daha meme em! 2. Meme başı, meme boncuğu. 3. bazı taşların gövdesinden çıkıntı yapan meme başı benzerliğindeki renkli taşlar. *Çıçike kemeri* Taş memesi. 4. Meme başına benzeyen şeyler.

çı fayde *ünl.* Hayıflanmak. *Çı fayde cêncêni mı des vejiya* Ne fayda gençlik elimden çıktı! *Çı fayde roze mı dest vejiye* Ne fayda gün elimden çıktı.

çı fayde keno Ne fayda eder, neye yarar? *Çı fayde ho beno* Ne faydası olur, ne yararı olur? *Çı fayde ho esto* Ne faydası var, ne yararı var?

çıft *s.(e) Far. cuft, cift.* 1.(Nesneler için) Birbirini tamamlayan iki tekten oluşan. *Çıfte soloti* Bir çift ayakkabı. *Çıfte e postali* Bir çift postal. *Çıfte iskarpini* Bir çift iskarpin. *Çıfte kundureyi* Bir çift kundura. *Çıfte feteliyaene* Çift dolaşmak. 2. (*Zu nêr zu mayqeke*) Bir erkek ve bir dişiden oluşan iki eş. *Olvozê çıfti* Arkadaş çifti. 3. Toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan. *Çıfte qayi* Bir çift öküz. 4. Küçük maşa veya cımbız. 5. İki katı veya tekrarı. *Çıfte vergi* İki kurt.

çıfta çıft *zf.* İkişer ikişer, çifter çifter.

çıfte *ise.* Çift namlulu av tüfeği.

çıfte teni *zf.* İki kişi, iki tanesi, iki kişiden oluşan çiftler. *Çıfte hermeti* İki bayan

çıftexas *ise.* İki enli beyaz ipek kumaş veya beyaz ipek patiska.

çıftekuras *ise.* İki enli beyaz patiska.

çığ *ise.* 1.Dağın bir noktasından kopup gelen kar yığını. 2. *s. mec.* Pek çok, haddinden fazla.

çığ amaene *f.* Çığ gelmek.

çığ amais *isg.* Çığ gelme.

çığ degınaene *f.* Çığ oluşmak, Çığlanmak, çığ kopmak. *Çığ gınode yeno* Çığ oluşmuş geliyor. *Çığ gınode amo* Çığ oluşmuş gelmiş.

çığ degınais *isg.* Çığ oluşma, Çığlanma, çığ kopma.

çığır *ise.* 1. Karın üzerinde açılan iz. 2. Çığın kar üzerinde açtığı iz. 3. Hayvanların gide gele açtıkları ince

yol, keçi yolu, patika. 4. *mec.* (Başkalarının da uyabileceği) Yeni bir biçim, yöntem veya yol. 5. Büyük hattatların sanat yolu. 6. Bir iş veya düşüncede ilk adım.

çığır berdene *f.* Karda yol götürmek, çığır açarak gitmek, yol temizlemek, ulaşımı sağlamak.

çığır berdis *isg.* Karda yol götürme, çığır açarak gitme, yol temizleme, ulaşımı sağlama.

çığır rakerdene *f.* 1.Çığır açmak, karda yol açmak. 2. Bir şeye başlatmak, ilk adım atmak, öncülük etmek.

çığır rakerdis *isg.* 1.Çığır açma, karda yol açma. 2. Bir şeye başlatma, ilk adım atma, öncülük etme.

çık (I) *zf.* Kılpayı, az kala. *Çık va xeleşiya* Kılpayı kurtuldu!

çık (II) *zm.* Ne, neyi, hangi şeyi. *Çıke kotra destê to ver* Eline ne geçtiyse. *Çık bi* Neydi?

çıke *bağ.* 1.Çünkü, zira, şundan dolayı, şu sebeple. *Çıke ame* Ne geldiyse. *Çıke desta şi* Elinden ne gittiyse. *Çıke destra ame* Ne elinden geldiyse. *Çıke amera gılê zoni vano* Dilinin ucuna ne geldiyse söyler! *Çıke da cı* Ne verildiyse.*Çıke kotra to dest* Eline ne geçtiyse! *Çıke werd* Ne yediyse. *Çıke berd* Ne götürdüyse. *Çıke mend* Ne kaldıysa.*Çıke yê hen vane* Çünkü onlar öyle diyorlar. *Çıke wo hên nêbi* Çünkü o öyle değildi. *Helal hazır ya Xızır çıke bi, ey biya* Helal hazır ya Hızır ne varsa, onu getirir. 2. Ne varsa, kökten. *Çıke esto biya* Ne varsa getir. *Çıke amera fêkver weno* Ağzına ne gelirse yiyor! *Çıke mendo* Ne kalmışsa. *Çıke vêş mend* Ne arta kaldıysa. *Çıke vêş mendo* Ne arta kalmışsa. *Çıke peyde mendo* Geriye ne kaldıysa. *Çıke bınde mendo* Altında ne kaldıysa.

çıkeli *isç.* Eskimiş ayakkabılar.

çıko *zm.* Nedir, neyin nesidir. *Çıko sevana* Nedir ne diyorsun? *Çıko unca* Nedir yine? *Çıko merdara* Nedir ölesiye bağırıyorsun?

çıkot/e *ise/d. ve s.* cimri, eli sıkı, pinti.

çıkul (çukıl) *ise.* Kurumuş deri.

çıla *isd.* 1.Aydınlatma aracı, lamba. *Çıla idariye* İdare lambası. *Çıla suseliye* Şişeli gaz lambası. 2. Yağlanmış fitil/bez, ağaç vb. maddelerin aydınlatma amacıyla yakılmasından oluşan çıra. 3. Dini amaçlarla kutsal yerlerde veya dini törenlerde yakılan mum, çıra. *Çılu rone* Mumları/çıraları indir (yak). 4. Bir şeyi koymak için yapılan oyuk, oylum. *Çıla areyi* Değirmen direğinin oturtulduğu oyuk. 5.*mec.* Hayat, canlılık. *Çıla ho şiyawe* Işığı sönmüş/solmuş, canlılığı sönmüş. *Lazo xırt çıla çeyiya* Yiğit evlat evin lambasıdır (hayatıdır). *Çıla çe dine uwo* Onların evinin (aydını, akıllısı) ışığı odur (e). *Oke ame kıstene çıla çe dine şiyewe* O (e) öldürülünce, onların evinin çırası söndü.

çıladerıke *isd.* 1.Lambanın altına konulan araç. 2. Mumluk, şamdan.

çılek *ise. ve s.* Nefsine hakim olmayan, nefsine düşkün (kimse).

çıleke *isd. ve s.* 1.Nefsine düşkün, evleri dolaşan (bayan). 2. Başka erkeklerde gözü olan.

çılıkaene *f.* 1.Damlamak, sızıntı halinde akmak.

çılıkais *isg.* 1.Damlama, sızıntı halinde akma.

çılıkeni *ise.* Sızıntı, akıntı.

çılıkê *isd.* 1. Yarımcık, zerecik, azıcık. 2. *zf.* Zerre kadar, molekül kadar. *Çılıkê uwe* Yarım damla su, zerrecik. *Çilikê goni* Yarım damla zerre kadar kan. *Çılıkê sıt* Yarım damlacık süt. *Çılıkera* Bir zerreciktir, bir damlacıktır *(d). Çılıkê biyene* Bir damlacık kadar

vardı. 3.*mec.* Aksiliği tutmuş olan (kişi). *Biyo çılkê goni, nişto yaxe (girısune) mara* Bir damlacık kan olmuş yakamıza yapışmış. *Biyo çılke goni koto çevere ma* Bir damlacık kan belası olmuş kapımıza girmiş.

çılkiye *isd.* Sızıntı, akıntı, damlalık.

çılm *ise.* 1. Burun boşluklarından gelen yapışkan sıvı. 2. Sümük doku hücrelerinin ve üzerinde bulunan bezlerin, doku yüzünde nemli, akıcı, kaygan bir tabaka oluşturan salgısı. *Çılm zux* Sümük salya. 3. Henüz olgunlaşmamış, ceviz vsg. lerin içine (özüne, tohumuna) denir. *Goji nerestê, hana çılmınê* Cevizler daha yetişmemiş, sümüklüdür.

çılmın/e *ise/d. ve s.* 1. Sümüklü, sümüğü olan. 2. *mec.* Pis, miskin, sümüklü. 3.*mec.* Zayıf, cılız, maraz. 4. *mec. s.* İşe yaramaz, becereksiz, dirayetsiz.

çılkê rezaene *f.* Zerrece sızmak, çok az miktarda akmak, sızımcık sızmak. *Çılkê uwe rêzena* Az miktarda su sızıyor/akıyor (Bir sızım su sızıyor).

çılkê rezayis *isg.* Zerrece sızma, çok az miktarda akma, sızımcık sızma.

çılq *ise. ve s.* 1.Çalkantı. 2. Cılk, bozulmuş, çürük. *Hako çılq* Bozuk yumurta.

çılqnaene *f.* 1. (Sıvı bir şeyi bulunduğu kapta) Çalkalamak, çırpmak. 2.Yormak, yıpratmak. 3. Sarsmak, hırpalamak. *Dove mêriko xele (xeyle) çılqıto* Adamı dövmüş(ler) hayli hırpalamışlar/sarsmışlar. 4. Maddi olarak sarsılmak. *Na dirê serro yine yê mılki sero zumın xelê çılqıt* Şu birkaç yıldır o arazi yüzünden onlar birbirlerini çok yıprattılar/sarstılar.

çılqnais *isg.* (Sıvı bir şeyi bulunduğu kapta) Çalkalama, çırpma.

çılqaene *f. (nsz.)* 1.Çalkalanmak, çırpılmak. 2. Yorulmak, yıpranmak. *Raa dûrêra amo çılqıyo* Uzak yoldan gelmiş yıpranmış/yorulmuş.

çılqais *isg.* Çalkalanma, çırpılma.

çılqıtae *s.(e)* Çalkalanmış olan. *Çılqıyo* Çalkalanmış.

çım *ise.* 1.Görme organı, göz. *Çımê ho biyê ğemami* Gözleri buğulanmış/ kararmış. *Çımê ho biye mızğele* Gözleri sislenmiş/ dumanlanmış. *Çim kerde pirê hestıri* Gözlerini yaşla doldurmuş.*Roşta çımu* Göz aydınlığı/ göz ışığı. *Çımê ho jê tossê* Gözleri tas gibi (parlaktır). 1) Ön sözcük olarak bazı sıfatları yapar. *Çıme tawux* Tavuk gözlü-gece görmez. *Çıme tevereni keno* Gözü dışardadır. *Çımê ho silonddero* Gözü gübreliktedir (Pisliğe veya fuhuşa eğilimlidir). *Çıme vırra* Yalın gözlü/Çıplak gözlü, aç gözlü. 2) Bir zamirle görecelik tanımlar. *Mı çımde - to çımde* Benim gözümde-senin gözünde. *Dine (yine) çımde* Onların gözünde. *Haqi çımde* Tanrı gözünde. *Çımê mılette* Milletin gözünde. *Çımê dewletede* Devletin gözünde. *Çımê der-u cırande* Konu komşu gözünde. 3) Bazı sözcüklerle birlikte özel nitelemeler yapar. *Bınê çımura nadaene* Göz altından bakmak. *Rostaniya çımi* Göz aydınlığı. *Kemera çımu* Göz taşı. *Goni kota çımu* Gözüne kan bürümüş. *Henke qariyo çımi sarade kaykene/çımi sarede reqeşinê* Öyle kızmış ki gözleri başında (yuvasında) oynuyor / dans ediyor. *Hewn çımune mı nêkot* Gözüme uyku girmedi. *Pizê ho mırdo çımê ho vêsano* Karnı tok gözü açtır. *Sarew-u çımu ser* Baş göz üstüne! *Tê çım amaene* Göz göze gelmek. *Verra çımu* Gözler önünde / açık / aşikar. *Çiyê verra çımuno* Gözler önündeki bir şeydir. *Uwa çımu* Göz suyu. *Dılapa çımu* Göz damlası.

4) (Bazı deyimlerde) Görme ve bakma. *Çıme roşt* Açık göz, uyanık, iyi gören. *Bıya çımu ver* Göz önüne getir. *Çımune ho çor rake* Gözlerini dört aç! *Na tımena (vırene) to nıya ma sero sengere kena, nara dıme çımunê ho çor rake* Bu sefer eskisi gibi bizi azarlayamazsın, bundan sonra gözlerini dört aç. 5) Bazı hallerde amaç ve kararlılığı niteler. *Ho çıma kerdene* Gördüğü veya sakladığı bir şeyi unutmamak, tekrar anımsayabilmek, iyice bellemek. 6) İyi veya kötü nitelikler, tutkular, duygular anlatan bakış. *Çıme şaen keno* İstememezlik yapıyor. *Çıme xaynên qaytkeno* Hain gözle bakıyor. *Çıme xorr* Hor gözlü. *Çıme vêsa* Aç gözlü. *Çıme mırd* Tok gözlü. *Çıme gonın* Kanlı gözlü. 7) Bakış, görüş. *Çıme rındiyera nêadano* İyilik gözüyle bakıyor. *Eve çımo kêm tey nêadano* Kötü gözle kendisine bakıyor. *Eve çımo çewt tey nêadano* Yan gözle kendisine bakıyor. *Eve çıme wau bıraen tey nêadano* Bacı kardeş gözüyle kendisine bakıyor. 2. Suyun topraktan kaynadığı yer, kaynak, göze. *Çımê hêni* Çeşme gözü. *Çımê uwe* Su kaynağı. "*Uwe çımera bena lêle*" Su kaynağından bulanır (Ata sözü). 3. (Yara için) Delik, yara ağzı. 4. Bostan karığı, fidelerin dikildiği her bir oyuk. Bostu çıme kerdene Bostanı gözelere bölmek, ekilen her bitkinin yerini gözelere ayırmak/karıklamak. *Dıre çımey xarı ramit* Birkaç karık hıyar ekti. 5. İçine girilen, öte beri konulan, bölümleri olan bir şeyin her bölmesi. *Çıme dolavi* Dolap gözleri. *Çıme bonu* Evin bölümleri, odaları. *Dı-hire çımey bunu vıraştene* İki-üç göz ev yapmak. *Kılıt uza çıme masade bi* Anahtar orada masanın gözünde idi. 6. Çekmece, çekmecelerin herbiri. *Çıme çekmeza* Çekmece gözleri. 7. Terazi kefesi *Çıme tereji.* 8. Kıskançlıkla veya hayranlıkla bakıldığında bir şeye kötülük verdiğine inanılan uğursuzluk, nazar. *Çıme nezerın* Nazar gözlü. *Amove çım* Göze gelmiş, nazar deymiş. *Amune çım* Göze geldim Nazara uğradım. *Sewetune nezerra çımê hora hoce* Nazar yüzünden gözünü kendine alıkoy (nazar etme). 9. Sevgi, ilgi, gönül bağlantısı. *Honake kotave mı çım* İşte şimdi gözüme girdin! *Tı endi çıma gınaworo* Sen artık gözden düştü. 10. Bölüm, hane. 11. Bazı yaraların uç bölümü, ağzı. *Çıme dırvêta hora goni yena* Yarasının ağzından kan geliyor. *Çond serro mêrık nêweso, endi çımey kote cı* Kaç yıldır adam hasta, artık vücuduna gözler girmiş (yara bere olmuş). 12. Sahip olma, maletme isteği. *Çımê yê lazeki todero* O oğlanın gözü sendedir. *Çımê ho mıdero* Gözü bendedir. *Mı çım verdo yê tevzu, gere* (gune) *bıtiri* Ben o tespihlere göz koydum, mutlaka çalmam lazım. 17.Göz işareti. *Çım sıkıtra cı* Kendisine göz kırptı.

çı malım *zf.* 1.Ne malüm. 2.Nerden belli, belli mi olur?

çı malım biyaene *f.* Ne malüm olmak, nerden belli olmak, nerden biline ki? *Çımalım beno* Hiçte belli olmaz, nerden belli olur ki? *Çımalım beno, belka zür keno* Ne belli olur, belki yalan konuşur

çı malım biyais *f.* Ne malüm olma, nerden belli olma, nerden biline ki? *Çımalım beno* Hiçte belli olmaz, nerden belli olur ki? *Çımalım beno, belka zür keno* Ne belli olur, belki yalan konuşur.

çım bıwerdae *ünl. ve s.(e)* Gözünü yedi-

ğim, gözünü sevdiğim, bravo, aferin gibi anlamlarda kullanılır.

çım bıwerdaene *ünl. ve s.(e)* Gözünü yemek, gözünü sevmek, sevgide bulunmak

çım bıwerdais *ünl. ve s.(e)* Gözünü yeme, gözünü sevme, sevgide bulunma.

çım bıwerdaiye *ünl. ve s.(d)* Gözünü yediğim, gözünü sevdiğim, bravo, aferin gibi anlamlarda kullanılır.

çım bıtersnaene *f.* Gözünü korkutmak, yıldırmak. *Çımê ho ree terso* Gözü bir kere korkmuş.

çım bıtersnais *isg.* Gözünü korkutma, yıldırma

çım cı verdaene *f.* 1.Göz koymak, göz dikmek, elde etmeye çalışmak. 2. Pür dikkat bakmak, gözünü ayırmamak.

çım cı verdais *isg.* 1.Göz koyma, göz dikme, elde etmeye çalışma. 2. Pür dikkat bakma, gözünü ayırmama.

çım cı verdaoğ/e *ise/d.* 1.Göz koyan, göz diken, elde etmeye çalışan. 2. Pür dikkat bakan, gözünü ayırmayan.

çımde cı sanaene *f.* Gözünden vurmak.

çımde cı sanais *isg.* Gözünden vurma.

çımedeza *ise.* 1.Bir göz hastalığı. 2. *s.* Gözü ağrılı olan (kimse).

çıme *ise.* 1.Göze, kaynak, çeşme kaynağı. 2. İçine girilen veya içine bir şey saklanan bir şeyin bölümlerinden her biri. 3.Bir şeyin bir yerine açılan delik.

çıme ask/e *s.(e/d)* Sürmeli gözlü, güzel gözlü.

çımê bell/e *s.(e/d)* 1.Fırlak gözlü. 2. Çiçek gözlü.

çıme bılq/e *s.(e/d)* Balon gözlü, patlak gözlü.

çıme gılor/e *s.(e/d)* Yuvarlak gözlü, misket gözlü.

çıme gozer *s.(e)* Gözün etrafında benekleri olan hayvan.

çıme guretae *s.(e)* 1.Gözleri tutulu olan, gözleri bağlı olan. 2. *mec.*Kapalı gözlü, gezmemiş, görmemiş, yol yordam bilmeyen, bir şeyden haberi olmayan, cahil.

çıme guretiye *s.(d)* 1.Kapalı gözlü, gözü bağlı olan. 2. *mec.* Kör gözlü. 3. *mec.* Yol yordam bilmeyen, bilgisiz.

çıme gonın/e *s.(e/d)* 1.Gözü kanlı. 2.Gözüne kan bürümüş olan. 3. *mec.* Kıyıcı, katil gözlü.

çıme ho bırnaene *f.* Gözü kesmek, bir şeyi yapabileceğine öz güven duymak. *Çıme ho ez bırnıme* Gözü beni kesmiş.

çıme ho bırnais *isg.* Gözü kesme, bir şeyi yapabileceğine öz güven duyma.

çıme ho dıma biyaene *f.* Gözü bir şeyin arkasında olmak, bir şeyde gözü kalmak, peşinde gözü olmak.

çıme ho dıma biyais *isg.* Gözü bir şeyin arkasında olma, bir şeyde gözü kalma, peşinde gözü olma.

çıme ho hawara biyaene *f.* Gözleri havada olmak, gözleri yükseklerde olmak, küçük şeylerle yetinmemek, daha yüksek şeyler peşinde olmak.

çıme ho hawara biyais *isg.* Gözleri havada olma, gözleri yükseklerde olma, küçük şeylerle yetinmeme, daha yüksek şeyler peşinde olma.

çıme ho ğemam biyaene *f.* Gözleri buğulanmak, gözleri bulanmak, gözleri dumanlanmak, bulanık görmek.

çıme ho ğemam biyais *isg.* Gözleri buğulanma, gözleri bulanma, gözleri sislenme/dumanlanma, bulanık görme.

çıme ho lêlkerdene *f.* Gözleri kararmak, az görmek, bulanık görmek.

çıme ho lêlkerdis *isg.* Gözleri kararma, az görme, bulanık görme.

çıme ho page biyaene *f.* 1.Gözleri çukurlaşmak. 2. Gözleri viran olmak, akmak, göz yuvaları boşalmak, kör gözlü olmak.

çıme ho pağe biyais *isg.* 1.Gözleri çukurlaşma. 2. Gözleri viran olma, akma, göz yuvaları boşalma, kör gözlü olma.

çıme ho pamendene *f.* Gözleri birinde kalmak, gözleri takılıp kalmak, kim olduğunu çıkaramamak, apışıp kalmak.

çıme ho pamendis *isg.* 1.Gözleri birinde kalma, gözleri takılıp kalma, kim olduğunu çıkaramama, apışıp kalma. 2.Korku ve endişe ile gözleri birinde kalma, merhamet diler biçimde bakma.

çıme ho peyde mendaene *f.* 1.Gözleri arkada kalmak, bir şeyin kaygısını taşımak. 2. Bir şeye erişemeden, amacına ulaşamadan ölmek.

çıme ho peyde mendais *isg.* Gözleri arkada kalma, bir şeyin kaygısını taşıma.

çıme hora cıgınaene *f.* Gözüne ilişmek, gözüne görünmek, gözüne çarpmak. *Çıme hora cıgıno* Gözüyle görsün, gözüne görünsün.

çıme hora cıgınais *isg.* Gözüne ilişme, gözüne görünme, gözüne çarpma.

çıme hora diyaene *f.* Gözleriyle görmek, kendi gözleriyle görmek, bizzat görmek.

çıme hora diyais *isg.* Gözleriyle görme, kendi gözleriyle görme, bizzat görme.

çıme hora ho guretene *f.* (Nazar ediciye uyarı olarak kullanılır) 1.Gözünü kendine alıkoymak. 2.Nazar etmemek, göz deydirmemek, nazar gözünü engellemek.

çıme hora ho guretis *isg.* (Nazar ediciye uyarı olarak) 1.Gözünü kendine alıkoyma. 2.Nazar etmeme, göz deydirmeme, nazar gözünü engelleme, nazar deydirmeden sakınma.

çımune ho rakerdene *f.* Gözlerini açmak.

çımune ho rakerdis *isg.* Gözlerini açma.

çımune hora kerdene *f.* (Boya, sürme gibi bir şeyi) Gözüne sürmek.

çımune hora kerdis *isg.* (Boya, sürme gibi bir şeyi) Gözlerine sürme.

çımune ho serra fetelnaene *f.* Gözleri üzerinde gezdirmek, gözü gibi bakmak, aşırı özenle bakımını yapmak.

çımune ho serra fetelnais *isg.* Gözleri üzerinde gezdirme, gözü gibi bakma, aşırı özenle bakımını yapma.

çıme ho sero biyaene *f.* Gözleri üzerinde olmak, gözetlemek, korumak, kollamak, göz kulak olmak. *Laek domono, çıme to serovo* Oğlan çocuktur gözün üstünde olsun (kolla, gözet).

çıme ho sero biyais *isg.* Gözleri üzerinde olma, gözetleme, koruma, kollama.

çıme sılorın/e *s.(e/d)* Çapak gözlü.

çıme ho sılorkerdene *f.* Gözleri çapaklanmak.

çıme ho sılorkerdis *isg.* Gözleri çapaklanma.

çıme ho tede biyaene *f.* 1.Kendisinde gözü olmak, kendisinden bir beklentisi bulunmak. 2.Bir kızda veya kadında gözü olmak, onu sevmek. 3. Verilen bir sadakada gözü olmak.

çıme ho tede biyais *isg.* 1.Kendisinde gözü olma, kendisinden bir beklentisi bulunma. 2.Bir kızda veya kadında gözü olma, onu sevme. 3. Verilen bir sadakada gözü olma.

çıme ho tersnaene *f.* Kendi gözünü korkutmak, yılmak, korkmak. *Ree çıme ho terso* Bir kez gözü korkmuş.

çıme ho tersnais *isg.* Kendi gözünü korkutma, yılma, korkma.

çıme ho tey peraene *f.* 1.Bir şeye bakakalmak. 2. Bir şeye dikkatle bakmaktan, uzun süre izlemekten gözleri gitmek, gözleri patlamak. 3. Birinden bir şey ummak, eline bakmak, sadaka dilemek, sadaka beklemek, bir hediye ummak. *Çıme*

domonu deste sımade perray, çı dane cı cıdê Çocukların gözü elinize bakmaktan kaldı, ne verecekseniz verin! *Çıme kutik sımade perra, lewe hode loqme nu ye kutik erzê* Köpeğin gözleri sizde kaldı, yanınızda ona bir lokma ekmek atın. 4. Birinin ağzından çıkacak söze dikkat kesilmek, pür dikkat olmak, ağzından çıkanı beklemek, neticeyi sabırsızlıkla beklemek. *Çıme mı fekê tode perra, endi se vana vaze* Gözlerim ağzında kaldı, artık ne diyeceksen de!

çıme ho tey perrais *isg.* 1.Bir şeye bakakalma. 2. Bir şeye dikkatle bakmaktan, uzun süre izlemekten gözleri fırlama, gözleri gitme. 3. Birinden bir şey umma, eline bakma, sadaka dileme, sadaka bekleme, bir hediye umma. 4.Birinin ağzından çıkacak söze dikkat kesilme, pür dikkat olma, ağzından çıkanı bekleme, neticeyi sabırsızlıkla bekleme.

çıme ho vêsaene *f.* Gözleri yanmak, gözleri yaşarmak.

çıme ho vêsais *isg.* Gözleri yanma, gözleri yaşarma.

çıme ho vuriyaene *f.* Gözleri değişmek, gözleri dönmek.

çıme ho vuriyais *isg.* Gözleri değişme, gözleri dönme.

çıme hurdık/e *s.(e/d)* Ufak gözlü, minik gözlü.

çımemırd/e *ise/d.* Tok gözlü, dünya malına önem vermeyen.

çımemırdeni *ise.* Tok gözlülük, göz tokluğu.

çımemırdiye *isd.* Tok gözlülük, göz tokluğu.

çıme rawoğ/e *ise/d.* Yol gözleyen, gözleri yolda olan.

çımerost/e *ise/d.* 1.Açıkgöz. 2.İyi gören. 3. İyi kavrayan.

çımerosteni *ise.* 1. Açık gözlülük. *Çıme rosto* Açık gözdür, uyanıktır. 2. Aydın gözlülük, sevinçlilik. *Çımê tove rostve vatena to biye* Gözlerin aydın, dediğin oldu! 3. Keskin gözlülük, iyi görme durumu.

çımeroştiye *isd.* 1. Açık gözlülük, uyanıklık. 2. Aydın gözlülük, sevinçlilik. *Çıme tove roşve torne to biyo* Gözlerin aydın, torunun olmuş! 3. Keskin gözlülük, iyi görme durumu. 4.Birini iyi bir haberden dolayı kutlama, göz aydınlığı dileme. *Şime çımeroştiye* Göz aydınlığına gittik.

çıme rut/e *s.(e/d)* Çıplak gözlü.

çıme ruteni *ise.* Çıplak gözlülük, yalın gözlülük.

çıme rutiye *isd.* Çıplak gözlülük, yalın gözlülük.

çımeşa *s.(e)* Kara gözlü.

çımeşae *s.(d)* Kara gözlü.

çımeşaeni *ise.* Göz darlığı, istememezlik.

çımeşaeni kerdene *f.* Göz darlığı etmek, istememezlik yapmak.

çımeşaeni kerdis *isg.* Göz darlığı etme, istememezlik yapma.

çımeşaiye *isd.* Göz darlığı, istememezlik.

çıme tengiye *isd.* Dar gözlülük, göz darlığı, kıskançlık, çekememezlik. *Ciranunê horê çıme tengiye keno* Komşularına göz darlığı yapıyor.

çıme tevereni kerdene *f.* Gözü dışarda olmak, hovardalık etmek.

çıme tevereni kerdis *isg.* Gözü dışarda olma, hovardalık etme.

çıme vêsaneni *ise.* Açgözlülük.

çıme vêsaniye *isd.* Açgözlülük. *Çımvêsaniya ho ver* Kendi açgözlülüğünden ötürü. *Çımvêsaniyera* Açgözlülükten.

çımey *isç.* 1.Evin bölümlerinden her birileri. 2.Bostan ekiminde içine tohum ve fide dikilen karıklar, oylumlar. *Çıme Xaru* Hıyar gözesi. *Çıme Kunduru* Kabak karığı. 3. Bu karıklara ekilen her fide veya tohumun çoğul. *Dıre çımey lolku bırame*

Birkaç kök domates ek. *Çıme lovku.* 4. Fidan veya sebze fidelerinin kökünde su toplanan oyuklar. 5. Küçük su dırenajları, arklar.

çımey kerdene *f.* 1. Göz deydirmek, nazar etmek. *Cenıke lazek çımey kenma* Kadın oğlanı nazar eder. 2. Bölümlere ayırmak, göz göz yapmak. 3. Delik açmak, delmek.

çımey kerdis *isg.* 1. Göz deydirme, nazar etme. 2. Bölümlere ayırma, göz göz yapma. 3. Delik açma, delme, bir şey geçirmek için ilenik yapma.

çıme zeng *s.(e)* Çakır gözlü.

çıme zenge *s.(d)* Çakır gözlü.

çıme zengen *isd.* Çakır gözlülük.

çıme zengiye *isd.* Çakır gözlülük.

çıme zerd *s.(e)* Ela gözlü.

çıme zerde *s.(d)* Ela gözlü.

çıme zerdiye *isd.* Ela gözlülük.

çıme zur *s.(e)* Şaşı gözlü.

çıme zure *s.(d)* Şaşı gözlü.

çıme zureni *ise.* Şaşı gözlülük.

çımık *ise.* 1. Çift tırnaklı hayvan, toynağı, tırnak. 2. Çarıkları ip geçirerek büzmeye yarayan ağız deliklerinden her biri.

çımısgezek *ise.* Dersim'e bağlı Çemişgezek ilçesi.

çımik *ise.* Gözlük.

çım kewtene *f.(nsz.)* Göze girmek, beğenilmek.

çım kewtis *f.* Göze girme, beğenilme.

çım pa fetelnaene *f.* Gözden geçirmek, kısaca bir bakmak, incelemek.

çım pa fetelnais *isg.* Gözden geçirme, kısaca bir bakma, inceleme.

çımra cı gınaene *f.* Gözüne ilişmek, gözüne görünmek, gözüne çarpmak. *Reye çıme mıra cı gıno, beso* Bir yol/kez gözüme ilişsin (göreyim), yeter!

çımra cı gınais *isg.* Gözüne ilişme, gözüne görünme, gözüne çarpma.

çımra cı sıktaene *f.* Birine göz kırpmak, göz yumup açarak işmar vermek.

çımra cı sıktais *isg.* Birine göz kırpma, göz yumup açarak işmar verme.

çımra vetene *f.* Gözden çıkartmak, harcamaya karar vermek. *Çımra vetenedime* Gözden çıkarttıralım.

çımra vetis *isg.* Gözden çıkartma, harcamaya karar verme.

çımra waroginaene *f.* Gözden düşmek, itibarsız hale gelmek.

çımra waroginais *isg.* Gözden düşme, itibarsız hale gelme.

çımra waroginaoğ/e *ise/d.* Gözden düşen, itibar kaybeden.

çımro cı vetene *f.* Birini azarlamak, paylamak, şiddetli tepki göstermek. *To çı çımro yê lazeki veti* Sen neden o çocuğu azarladın? *Sıma çı çımro ma veti* Siz neden bizi azarlıyorsunuz. *Çevêsae tı nêvo çiyo hene bıkere, meşta sar çımune ma vezeno* Evi yanasıca olmasın ki sen öyle bir şey yapasın, yarın el gözümüzü oyar!

çımro cı vetis *isg.* Birini azarlama, paylama, şiddetli tepki gösterme.

çım serra fetelnaene *f.* Üzerinden göz gezdirmek, gözden geçirmek, incelemek, kısaca bakıvermek.

çım serra fetelnais *isg.* Üzerinden göz gezdirme, gözden geçirme, inceleme, kısaca bakıverme.

çım sıkıtaene *f.* 1.Göz kırpmak, işmar vermek. 2. İki yüzlü davranmak. *Ma verde na vano, ma peyde çım sıkneno* Önümüzde böyle diyor, arkamızda göz kırpıyor.

çım sıkıtais *isg.* 1. Göz kırpma, işmar verme. 2. Lanetliymiş gibi davranma, alehte olma. 3. İki yüzlü davranma.

çım sıkıtaoğ/e *ise/d.* 1.Göz kırpan, işmar veren. 2.Birini kayıran veya görmezlikten gelen. 3. İki yüzlü davranan.

çım tersnaene *f.* Göz korkutmak, gözünü korkutmak, yıldırmak.

çım tersnais *isg.* Göz korkutma, gözünü korkutma, yıldırma.

çımuna biyaene *f.* 1. Gözlerinden olmak, gözlerini kaybetmek. 2. *mec.* Gözleri, yorulmak, bozulmak.

çımuna biyais *isg.* 1. Gözlerinden olma, gözlerini kaybetme. 2. *mec.* Gözleri, yorulma, bozulma.

çımuna kerdene *f.* Gözlerinden etmek.

çımuna kerdis *isg.* Gözlerinden etme.

çımuna şiayaene *f.* 1.Gözlerinden olmak, gözlerini yitirmek. 2.*mec.* İnce işte çalışmaktan gözleri yorulmak, gözleri bozulmak, gözlerinden olmak.

çımuna şiayais *isg.* 1.Gözlerinden olma, gözlerini yitirme. 2.*mec.* İnce işte çalışmaktan gözleri yorulma, gözleri bozulma, gözlerinden olma.

çımuna nêdiaene *f.* Gözlerden görmemek, kör olmak, görme özürlü olmak.

çımuna nêdiyais *isg.* Gözlerden görmeme, kör olma, görme özürlü olma.

çımune ho çor rakerdene *f.* 1.Gözlerini dört açmak, uyanık olmak. 2.Tehdit etmek, sert biçimde uyarmak.

çımune ho çor rakerdis *isg.* 1.Gözlerini dört açma, uyanık olma. 2.Tehdit etme, sert biçimde uyarma.

çımune ho miştaene *f.* 1.Gözlerini ovmak, gözlerini ovuşturmak. 2.Uyku alameti göstermek. 3. *mec.*Bir şeyden hoşnutsuzluğunu ve rahatsızlığını hisettirmek için gözlerini ovalamak, düşünmek. *Qe çımune ho miştmede, vınde qese ho bıqedeni* Hiç gözlerini ovma, dur sözümü bitireyim! *Qe çımune ho miştmede o is jê vatena to nêbeno* Hiç gözlerini ovma, o iş senin dediğin gibi olmayacak.

çımune ho miştais *isg.* 1.Gözlerini ovma, gözlerini ovuşturma. 2.Uyku alameti gösterme. 3. *mec.*Bir şeyden hoşnutsuzluğunu ve rahatsızlığını hisettirmek için gözlerini ovalama, düşünme.

çımune ho pêrocınaene *f.* 1.Gözlerini kapatmak, gözlerini yummak. 2.*mec.* Bir işi kolyaca yapmak, gözünü yumarak su fiyatına satmak. 3. Görmemezlikten gelmek.

çımune ho pêrocınayis *isg.* 1.Gözlerini kapatma, gözlerini yumma. 2.*mec.* Bir işi kolyaca yapma, gözünü yumara su fiyatına satma. 3. Görmemezlikten gelme.

çımu tıra ardene *f.* Birine ters ters bakmak, hiddetli bakmak, azarlamak, tehditkar bakmak, gözdağı vermek.

çımu tıra ardis *isg.* Birine ters ters bakma, hiddetli bakma, azarlama, tehditkar bakma.

çımu verde guretene *f.* Göz önünde tutmak, nazarı dikkate almak, değer vermek, göz önünde bulundurmak.

çımu verde guretais *isg.* Göz önünde tutma, nazarı dikkate alma, değer verme, göz önünde bulundurma.

çımu verde nêvınetane *f.* Göz önünde durmamak, uzaklaşmak, uzakta dolaşmak.

çımu verde nêvınetais *isg.* Göz önünde durmama, uzaklaşma, uzakta dolaşma.

çımu verra durifiştaene *f.* Göz önünden uzaklaştırmak.

çımu verra durifistais *isg.* Göz önünden uzaklaştırma.

çımu verra nêşıyaene *f.* Gözleri önünden gitmemek, unutmamak, hayalinden gitmemek.

çımu verra nêşıyais *isg.* Gözleri önünden gitmeme, unutmama, hayalinden gitmeme.

çımu verra toldekewtene *f.* 1.Göz önünden kaybolmak, gözden uzaklaşmak. 2. Bir engelin öteyanına geçerek

göze görünmez olmak. 3. Göz önünde görünmemek.

çımu verra toldekewtis *isg.* 1.Göz önünden kaybolma, gözden uzaklaşma. 2. Bir engelin öteyanına geçerek göze görünmez olma. 3. Göz önünde görünmeme.

çımu vetene *f.* Gözlerini çıkarmak, gözlerini oymak, kör etmek.

çımu vetis *isg.* Gözlerini çıkarma, gözlerini oyma, kör etme.

çınarê *zf.* Ne sebeple, ne için, neden dolayı gibi bir olayın amacını ve sebebini sormak için kullanılır. *Çınarê vındena* Niçin duruyorsun? *Çınarê herediyê* Neden küsmüşler/Neden dolayı küsmüşler?

çınay *zm.(-i)* Neyi, hangi şeyi. *Çınay fetelina* Neyi arıyorsun/Neyi araştırıyorsun? *Çınay cerena* Neyi arıyorsun, neyi araştırıyorsun? *Çınay dımera* Neyin peşindesin? Çınay sero Ne yüzünden/Ne üzerinde? Çınay sero sıma dapêro Siz ne yüzünden dövüştünüz?

çınayrê *zf.* Neden icap etti, ne diye. *Çınayrê vıneta* Sebebi neydi, neden dolayı durdun? *Çınayrê şiya* Neden dolayı gittin/Ne için gittin/Neyi istemeye gittin?

çıng *ise.* Atılma, atlama, sıçrama.

çıngaene *f.* 1. Çınlamak, çıngırdamak, çıngırdanmak. 2. (Kulakları) Çınlamak, uğuldamak.

çıngais *isg.* 1. Çınlama, çıngırdama, çıngırdanma. 2. (Kulakları) Çınlama, uğuldama.

çıng biyaene *f.* 1.Yerinden fırlayıp ayağa kalkmak. 2. Hoplayıp zıplamak.

çıng biyais *isg.* 1.Yerinden fırlayıp ayağa kalkma. 2. Hoplayıp zıplama.

çıngdaene *f.* 1.Atlamak. 2.Bir engeli sıçrayarak aşmak. 3. Yüksek bir yerden alçak bir yere ayak üstü düşecek biçimde atlamak. 4. (Okuma, sayı sayma veya bir konuyu anlatmada) Sırası gelen bölümleri atlayarak (yok sayarak) devam etmek. Serde çıngdaene Üstünden atlamak, es geçmek.

çıngdais *isg.* 1.Atlama. 2.Bir engeli sıçrayarak aşma. 3. Yüksek bir yerden alçak bir yere ayak üstü düşecek biçimde atlama. 4. (Okuma, sayı sayma veya bir konuyu anlatmada) Sırası gelen bölümleri atlayarak (es geçerek) devam etmek. *Serde çıngdayis* Üstünden atlama, es geçme.

çıngdaoğ *ise.* Atlayan, sıçrayan, atlayıcı

çıngdaoğe *isd.* Atlayan, sıçrayan, atlayıcı.

çınge cı biyaene *f.* 1. Bir şeye doğru atılmak, bir şeye atak yapmak, bir şeye yönelerek fırlamak. *Ree çıngê itay beno, ree çıngê hazay beno* Bir buraya atlıyor, bir oraya atlıyor/Bir buraya fırlıyor bir oraya fırlıyor. 2. Birine saldırmak, üstüne atılmak. *Ree çıngê ney beno, ree çıngê ey beno* Bir buna sataşıyor, bir ona sataşıyor/Bir buna fırlıyor, bir ona fırlıyor.

çınge cı biyais *isg.* 1. Bir şeye doğru atılma, bir şeye atak yapma, bir şeye yönelerek fırlama. 2. Birine saldırma, üstüne atılma.

çıngnaene *f.* Çıngırdamak, çınlamak.

çıngırnais *isg.* Çıngırdamak, çınlamak.

çınonık *ise. ve s.* 1. Kurumuş ekmek. 2. Kuru ekmek kırıntısı. *Çınonıkê zerefeti* Babuko kabuk kırıntısı. *Çınonıkê şir* Şirdeki kuru kabuk kırıntısı.

çınu *zf.* Neleri, hangi şeyleri, neler için, nelerden dolayı. *Çınu sero* Neler yüzünden/Neler üzerine?

çınurê *zf.* Hangi sebeplerle, nelerden dolayı, neler için gibi bir olayın amacını etki eden sebepleri sormak için kullanılır. *Çınure beno* Neye yarar/Niye götürüyor? *Çınurê mane-*

na Nelerden dolayı kalıyorsun (kalmak istiyorsun)? *Çınurê vano* Neler için söylüyor/Hangi sebeplerden dolayı söylüyor? *Çınurê vıneta* Neden durdun/Nelerden dolayı durdun?

çıra *ise.* 1. Neden, niçin, niye, ne sebeple. *Çıra honde heredina* Neden o kadar kızıyorsun? 2.Neden dolayı, neden ötürü, neden kaynaklı. *Çıra amo* Neden dolayı gelmiş? 3. Kaça, ne

çırağ *ise.* 1. *Far.* Zanaat öğrenmek için bir ustanın yanında çalışan kimse, çırak. 2. Satış yerinde el önünde alışan kimse, bakkal çırağı. Kadara. *Çıra gureto* Kaça satın almış.

çırağcı *ise.* 1.Eski Zerdüşt inancı döneminde tapınak yerlerine lambaları (mumları) yakan ve söndüren görevlilere denir. 2.Alevilikte on iki hizmet görevlerinden mumları yakmak ve idare etmekle görevli kimse.

çırağek *ise. zool.* Ateş böceği.

çırağeni *ise.* Çıraklık.

çırağıye *isd.* Çıraklık.

çırağ kerdene *f.* 1. Birini yetiştirmek, bir şey öğretmek, meslek edindirmek, istikbal kazandırmak. 2. Birini kollamak, yardım etmek, deruhte etmek. 3. Birini evlendirmek, başgöz etmek, yuva sahibi etmek. *Çond serro torê şanen keno, ho lewede çırağke* Kaç yıldır sana çobanlık ediyor, yanında başgöz et (evlendir). *Lewe todero, holewede çırağke, wayirê çeyike* Yanındadır, yanıbaşında başgöz et, ev sahibi yap!

çırağ kerdis *isg.* 1.Birini yetiştirme, bir şey öğretme, meslek edindirme, istikbal kazandırma. 2. Birini kollama, yardım etme, deruhte etme. 3. Birini evlendirme, başgöz etme, yuva sahibi etme.

çırake *bağ.* 1.Dolayısıyla, bu nedenle. 2.*zf.* Nedense. 3. *zf.* Neden dolayıdır ki. 4. *zf.* Ol sebepledir ki.

çıralığ *ise.* 1. Alevilikte Tanrı adına din adamlarına genellikle senede bir verilen lokma, hediye, para gibi şeyeler. 2. Kutsal yerlerin ziyareti esnasında tanrı rızası için verilen sadaka ve bu sadakaya verilen genel ad.

çırape *ise.* Küçük su arkı, drenaj.

çıraynaene *f.* Otlatmak. *Çırayno* Otlatılmış.

çıraynais *isg.* Otlatma.

çırpa çırp *zf.* Peş peşe duyulan iki ses veya çıtırtı. 2. Birden bire, aniden. *Ezve heşra çırpa çırp zuminde vejayme* Benle ayı aniden karşı karşıya geldik. *Çırp va çeverde kot zere* Çıt dedi kapıdan girdi içeri.

çırpayis *isg.* Çıtırdama. çatırdama.

çırpe *ise.* 1. Tahtalık tomruk üzerinde ğızarın biçme hatını gösteren ve boyalı ip gerilip düzgün biçimde tomruğun üzerine çırpılarak oluşturulan çizgi, ip izi, düzgün çizgi. 2. Tahtayı biçerken ğızarla yukarıdan aşağıya vurulan her vuruş, kesim hamlesi.

çırpe çırpa *zf.* 1.Çatırdayıp durmaktadır. 2. Ardı sıra çatırdı çıkartma hali.

çırpe ve çırpe *zf.* 1. Santim santim, hamle hamle, adım adım. 2. Satır satır (ilerlemek, ileriye doğru götürmek). 3.*mec.*Bir adımlık. *Çırpê cawo, hervi sona yena* Bir adımlık yerdir, çabuk (hemen) gider gelirsin.

çırpi *isç.* Toprak evlerde çatının üzerine kunulan merteklerin üzerine toprak akmasın diye dizilen ince ve kısa ağaç parçaları.

çırpi kerdene *f.* Dam yapımında merteklerin üzerine ince ağaç parçalarını döşüyerek örtmek, kapatmak, çırpılamak.

çırpi kerdis *isg.* Dam yapımında merteklerin üzerine ince ağaç parçalarını döşüyerek örtme, kapatma, çırpıla-

ma.

çırpine *isd.* Çatırtı, çıtırdama sesi.

çırpiye *isd.* Çatırtı. *Çırpiye ame mı gosde* Kulağıma çatırtı sesi geldi.

çırpnaene *f.* 1.Yolmak, dallarını budamak. 2. Çırpmak, çırpıtmak. 3. *mec.* Yeni giysilerle fiyaka yapmak, gösterişte bulunmak. *Çevêsayiye henke ho çırpnena, vana mıra qederi na dinade kes çino* Evi yanasıca öylesine kıvırtıyor ki, bu dünyada benden başka kimse yok diyor.

çırpnayis *isg.* 1.Yolma, dallarını budama. 2. Çırpma, çırpıtma. 3. *mec.* Yeni giysilerle fiyaka yapma, gösterişte bulunma.

çırpoji *isç.* Sonbaharda sürülmüş ve yeşermiş tarlalar, kışlık ekimler.

çırpoz *ise.* Sonbaharda sürülmüş tarlanın yeşerme hali, kışlık ekim.

çırr *ise. ve s.* 1.Su veya sıvı bir şeyin belli bir yükseklikten belli bir basınç veya yerçekimi nedeniyle fırlayarak akması, fışkırma, şavlanma. 2. Akan, şorlayan, fışkıran. 3.Bu akışın çıkardığı ses.

çırre *isd.* 1. Dersim'de oynanan bir oyunun adı, elbuç, kovalamaca. 2. *mec.* Yerinde durmama, dolaşma, oynama. 3. Hücum etme, meydan okuma.

çırre fiştaene *f.* Kovalamak, koşturmak, dolaştırmak. *Çıko unca sıma çırre kenê* Nedir gene siz kovalamaca yapıyorsunuz?

çırre fiştais *isg.* Kovalama, koşturma, dolaştırma.

çırre kaykerdene *f.* Kovalamaca (elbuç) oyunu oynamak.

çırre kaykerdis *isg.* Kovalamaca (elbuç) oyunu oynama.

çırre kerdene *f.* 1. Birbirini kovalamak, kovalamaca oynamak. 2. *mec.* Meydan okumak, hücum etmek.

çırre kerdis *isg.* 1. Birbirini kovalama, kovalamaca oynama. 2. *mec.* Meydan okumak, hücum etme.

çırre kerdoğ/e *ise/d.*Kovalamaca oynayan. elbuç oynayan (kimse).

çırre kewtene *f.* 1.Kovalamaca oyununa katılmak, girmek. 2. *mec.* Bir şeyi kovalamak, bir şeyin peşinden koşmak, koşuşturmak. *Dorme deyde kewtove çırre* Onun etrafında dört dönüyor, ona kuyruk sallıyor. *Dorme daede kewtove çırre* Onun (d) etrafında durmadan dolanıyor. 3. *mec.* Telaşa düşmek, yerinde durmamak. *Vanê Vali yeno, memuri kewteve çırre* Diyorlar Vali gelecek, memurlar telaş içinde dört dönüyorlar.

çırre kewtais *isg.* 1.Kovalamaca oyununa katılma, kovalamacaya girme. 2. *mec.* Bir şeyi kovalama, bir şeyin peşinden koşma, koşuşturma. 3. *mec.* Telaşa düşme, yerinde durmama.

çırrıke *isd.* 1. Şelale suyu, şorlayan. 2.Şelalelerde boşluktan aşağı akan ince sızımcıkların her biri. 3.Suyun içinden boşluğa aktığı oluk.

çırtan *ise.* Çağlayan veya şelale sularının üzerinden aktığı yer, uçurum oluğu, kurna, çırtan.

çırtane *isd.* Çağlayan, şelale.

çırtıke (çırdıke) (I) *isd.* 1. İçinden suyun akıp döküldüğü oluk. 2. Bu amaçla yapılmış oluklu araç. 3. Bu oluktan suyun akış durumu.

çırtıke (II) *mec.* Oluk gibi sulu dışkı çıkartma (genellikle hayvanlar için).

çırtiye *isd.* 1. Çıtırtı, ayak sesi. 2. Yellenme.

çırtayis *isg.* 1.Çıtırdama. 2. Yellenme.

çırt pırt *ise.* 1.Önemsiz lakırdı, gelişigüzel boş konuşma. 2. İkide bir, olur olmaz. Çırt pırt ho erzeno werte Gelişigüzel kendisini ortaya atıyor. 3. Önemsiz, değersiz şey.

çırt pırt estene *f.* Rastgele atmak, rastgele konuşmak, palavra atmak. *Çırt*

pırt erzeno Lafını tartmadan konuşuyor, ileri geri konuşuyor.

çırt pırt estais *isg* Rastgele atma, rastgele konuşma, palavra atma.

çırt pırt kerdene *f.* 1.Bir şeyi karman karışık hale getirmek, bozmak, darma dağan etmek, ağzına burnuna bulaştırmak. 2. Gelişigüzel, boş lakırdı etmek, gereksiz konuşmak.

çırt pırt kerdis *isg.* 1.Bir şeyi karman karışık hale getirme, bozma, darma dağan etme, ağzına burnuna bulaştırma. 2. Gelişigüzel, boş lakırdı etme, gereksiz konuşma.

çırt pırt qeseykerdene *f.* Zart zurt konuşmak, ileri geri konuşmak, olur olmaz konuşmak.

çırt pırt qeseykerdis *isg.* Zart zurt konuşma, ileri geri konuşma, olur olmaz konuşma.

çı taw *dy.* 1. Ne zaman, hangi dönem, hangi çağ. *Çı taw bême* Ne vakit gelelim? *Çı taw yena* Ne zaman gelirsin? *Çı taw sona* Ne zaman gidersin? *Sıma veyve çı taw kenê* Siz düğünü ne zaman yapacaksınız. *Sıma çı taw çiye merdu danê* Siz ne zaman ölüler şeyi (yemeği) vereceksiniz? *Dursıne Aliye Areyiji çı taw sarebırna* Areli Ali'nin oğlu Dursun'un başı ne zaman kesildi. *Çı tawderime* Hangi çağdayız? 2. Çoktandır, ne zamandan beridir. *Çı tawo ez amune* Ben çoktandır gelmişim. *Çı tawo yê şiyê* Onlar gideli çok oldu

çıvawo *zf.* Nedir, neyin nesidir, ne olmuş. *Çıvawo unca* Nedir yine/Ne olmuş gene? *Çıvabi* Ne oldu/Ne var? *Çıvo* Ne olsun (sözünde durmayan için). *Çıvana* Ne diyorsun/Ne istiyorsun? *Na bıza ho çıvana* Bu keçine ne istiyorsun? *Çı vatena* Ne sözdür/Ne söylemdir/Ne söyleyiştir (öyle)!

çıvır *ise.* 1. Lezzet, damak tadı. *Çiyo çıvır weno* Lezzetli şeyler yiyor. 2.Haz, zevk. *Ap vano ezke cenc biyenê zu çenekede zewejiyenê; ap hona çiyo çıvır wazeno* Amca diyorki genç olsaydım bir kızla evlenirdim; Amca henüz zevkli şeyler istiyor. 3. Kibir, beğenmezlik. *No nunve dora nêweno, çiyo çıvır fetelino* Bu (e) ayranla ekmek yemiyor, lezzetli şeyler arıyor (istiyor). *Na pısınga ma ki çiyo çıvır wazena* Şu bizim kedi de lezzetli şeyler istiyor (basit yiyecekler yemiyor). 4. Beğenmeme, tiksinme, kendini büyük görme, kibirlenme.

çı welecağ *ünl.* Olanaksız bir şey için kullanılan bir deyim.

çıxa (çıqa) *s.(e)* 1.Ne kadar, ne miktarda, ne nicelikte. *Çıxa mendo* Ne kadar kalmış? *Çıxaşê perê to şi* Ne kadar paran gitti. *Çıxa beno bıvo* Ne kadar olursa olsun! *Çıxa sono şero* Ne kadar giderse gitsin! *Çıxake nêbo* Ne kadar olmasada.. *Çıxaşero* Ne kadardır. 2. Ne derecede, ne seviyede, ne düzeyde. *Çixaşê (çıxaş)* Ne kadar? *Çıxaşvo* Ne kadar olsun? 3. Neye dek, neye değin. 4. Ne gibi, ne benzeri. 5. Ne denli. *Çıxa weso* Ne denli tatlıdır. 6. Ne sürede, ne zamana kadar. *Çıxa pa manena* Ne kadar takılacaksın / oyalanacaksın / orda ne kadar kalacaksın / İşin ne kadar sürer? *Çıxa pa vındena* Ne zamana kadar üzerinde duracaksın / orda duracaksın?

çızaene *f.* 1. İnce sesle acı acı çığlık atmak, dokunaklı, acı acı feryad etmek. 2. Cızlamak, cız etmek, derinden sızlamak.

çızayis *isg.* 1.Tiz ince sesle acı acı çığlık atma, dokunaklı, acı acı feryad etme. 2. Cızlama, cız etme, derinden sızlama.

çız vız *s.(e)* 1.Yazı karalaması, çiz, vız. 2. Önemsiz, fasa fiso.

çız vız kerdene *f.* Çız vız etmek, karalamak.

çız vız kerdis *isg.* Çız vız etme, karalama.

çızaman *zf.* 1.Ne zaman, ne vakit? *Nıka çı zamano* Şimdi hangi zamandır? 2. "Çoktan beri, çok zaman oldu" anlamında kullanılır. *Çı zamano şiyo* Epey zamandır gitmiş.

çi *ise.* 1. Belirsiz bir anlamda madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin adı yerine kullanılır. 2. Nesne, madde. 3. Türlü amaçlarla kullanılan insan yapısı, taşınabilir cansız varlıkların bütünü.

çiçeg *ise/ç.* 1.*bot.* Bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü. 2. Çiçek açan kır veya bahçe bitkisi. 3. *mec.*Temiz, lekesiz elbise. *Kınci sütê kerde çiçeg* Elbiseler yıkanmış, çiçek gibi edilmiş. 4. *mec.* Halk arasında ismi kötüye çıkmamış, hiç bir kötülüğe bulaşmamış, temiz kalmış kimse. *O merık çiçego* O adam tertemizdir (çiçek gibidir). *A cenıke paka çiçega* O kadın temizdir, çiçektir. 5. *tıp.* İrinli kabarcıklar dökerek yüzde izler bırakan ateşli, ağır ve bulaşıcı bir hastalık. *Domonu çiçegvetê* Çocuklar çiçek çıkarmış (hastalanmış). 6. *kim.* Süblimleşme veya çiçeksime yoluyla elde edilen toz. 7.Bütün çiçekler için çoğul ad.

çiçegci *ise.* Çiçekçi, çiçek alıp satan veya yetiştiren kimse.

çiçege *isd.* 1.Her bir çiçek. *Çiçegê wela adiri* Ateş közün kabuk bağladığı kül. *Çiçegê ho pelmeşiyêro* Çiçekleri solmuş, pörsümüş. *Çiçegê ho pelmeşinêro* Çiçekleri solacak, pörsüyecek.

çiçege kou *isç.* Dağların çiçekleri.

çiçeg guretene *f.* Çiçek tutmak,çiçeklenmek.

çiçeg guretis *isg.* Çiçek tutma, çiçeklenme.

çiçegın *s.(e)* 1.Çiçekli, çiçekli olan bitki. 2.Üzerinde çiçek deseni olan şey.

çiçegliye *s.(d)* 1. Giysileri çiçek desenli olan bayan. 2. Çiçek desenli olan şey. 3.Yazması çiçekli olan (bayan).

çiçeg rakerdene *f.* Çiçek açmak.

çiçeg rakerdis *isg.* Çiçek açma.

çiçeg rısnaene *f.* Çiçek dökmek.

çiçeg rısnais *isg.* Çiçek dökme.

çiçegu ronaene *f.* 1.Çiçekleri dikmek. 2. Çiçekleri indirmek.

çiçegu ronais *isg.* 1.Çiçekleri dikme. 2. Çiçekleri indirme.

çik *ise.* 1.Yanmakta olan bir maddeden sıçrayan küçük ateş parçaları, kıvılcım. 2. Demir ve taş gibi maddelerin güçlü çarpışmasında sıçrayan ateş, kıvılcım. 3. *mec.* Hiddet ve kızgınlık belirtileri. *Henke qariyo rira çik voreno* Öyle kızmış ki yüzünden kıvılcım yağıyor! 6. *mec.* Şiddetli, tepki. Çopole dêve mıro çımune mı verra çik perray Bana bir şamar vurdu, gözlerimden kıvılcımlar saçıldı! 7. *mec.* İlahi ceza, tanrı ateşi. *"Çike comerdve çe dewacıye mıne dotenaniso"* Tanrı'nın kıvılcımı benim karşı davacıma düşsün! (Halk ozanı Seyqaji).

çikaene *f.* Ciyak ciyak bağırmak, cırtlak cırtlak bağırmak, çığlık atmak, feryad etmek.

çikais *isg.* Bağırma, ciyak ciyak bağırma, cırtlak cırtlak bağırma, çığlık atma, feryad etme.

çikawoğ *ise.* Çığlık atan, bağıran, feryat eden.

çikawoğe *isd.* Çığlık atan, bağıran, feryat eden.

çik cı perraene *f.* Kendisine kıvılcım sıçramak. *Çik perra kıncune mı* Elbiselerime kıvılcım sıçradı.

çik cı perrais *isg.* Kendisine kıvılcım

sıçrama.

çik daene *f.* 1.Kıvılcım vermek, ateş saçmak. 2.*mec.* Harikalar göstermek, başarı ışınları saçmak, yıldızı parlamak.

çik dais *isg.* 1.Kıvılcım verme, ateş saçma. 2.*mec.* Harikalar gösterme, başarı ışınları saçma, yıldızı parlama.

çike *isd.* Fitilli gaz lambası.

çikeni *ise.* Çığlık hali, feryat, figan hali.

çikiye *isd.* Çığlık hali, feryat, figan hali.

çik pıroginaene *f.* Kıvılcım düşmek, tutuşmak, yanmak.

çik pıroginais *isg.* Kıvılcım düşme, tutuşma, yanma.

çik vejiyaene *f.* Kıvılcım çıkmak, ateş parlamak, saçılmak.

çik vejiyais *isg.* Kıvılcım çıkma, ateş parlama, saçılma.

çikve paniştae *ünl.* 1.Kendisine kıvılcım deymiş olan, kendisine ateş sıçramış olan. 2. *hlk.* (Beddua) Canına ateş düşesi, üstüne kıvılcımlar saçılası, tanrının gazabına uğrayasıca. *Çike Haqve cane deyra niso adıre cenemide bivêsso* Tanrın'nın ateşi ona (e) düşe, cehennem ateşinde yana! *Çike Olive paniştae* Tanrı'nın kıvılcımı deyesice!

çik vetene *f.* 1.Kıvılcım çıkartmak, kıvılvım saçmak. 2. Mücize çıkarmak veya mücüzevi başarılar sağlamak. *Belka çike tora vejiyo* Belki senden bir keramet çıksın. 3. *mec.* Etkinlik ve başarı göstermek.

çik vetis *isg.* 1. Kıvılcım çıkartma, kıvılcım saçma. 2. Mucize çıkarma veya mucizevi başarılar sağlama.

çil *ise.* Kopkoyu. *Çilo sur* Kıpkırmızı (e). *Çila sure* Kıpkırmızı (d). *Zuyero suro çil* Kıpkırmızı biri.

çile (I) *ise.* 1. Dervişlerin 40 gün süre ile kendilerine uyguladıkları zahmetli ve perhizli dönem. 2. *mec.* Zahmet, sıkıntı. *Çilê çeyi* Ev zahmeti, aile külfeti. *Çile qurvetiye* Gurbetlik sıkıntısı. *Çile eskeriye* Askerlik zahmeti. *Çile zeweji* Evlilik çilesi. Çile dina Dünyanın zahmeti. 3. *mec.* Sabır, tahammül gücü, dayanç. *Qesso xıravın ison çilera vezeno* Kötü söz insanı çileden çıkartır.

çile (II) *isd.* 1. Islandığı zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı toprak. 2. Eskiden sabun yerine çamaşır yıkamada kullanılan sodyumlu toprak.

çile diyaene *f.* Çile görmek, zahmet ve sıkıntı görmek, zahmet ve ızdıraba uğramak.

çile diyais *isg.* Çile görme, zahmet ve sıkıntı görme, zahmet ve ızdıraba uğrama.

çileg *isç. bot.* 1. Gülgillerden, sapları sürüngen, çiçekleri beyaz bir bitki (*Fragaria vesca*) 2. Bu bitkinin güzel kokulu, pembe, kırmızı renkli meyvesi.

çilekareni *ise.* 1.Çilekarlık, sıkıntı ve zahmete çekicilik. 2. Zahmet ve sıkıntı veren iş ve durumlar. 3. Çilecilik; dini maksatlarla ve törelere bağlı olarak tabii eğilimleri ve bedeni isteklerini yenmek için isteyerek acı çekmek.

çilekariye *isd.* 1.Çilekarlık, sıkıntı ve zahmete çekicilik. 2. Zahmet ve sıkıntı veren iş ve durumlar. 3. Çilecilik; dini maksatlarla ve törelere bağlı olarak tabii eğilimleri ve bedeni isteklerini yenmek için isteyerek acı çekmek.

çilekes/e *ise/d. ve s.* 1. Çile çeken, zahmet ve sıkıntıların adamı/kadını, çileli. 2. Zahmetlere alışık, onları göğüslemede deneyimli ve sabırlı.

çileli *s.(e)* 1.Çileli, çok sıkıntı çekmiş olan. 2. Zahmet, sıkıntı ve üzüntülere yol açan iş olay.

çile ontane *f.* 1. Zahmet, sıkıntı, üzüntü

ve ızdırap çekmek. 2. Devrişlerin her yıl Ocak ayında inzivaya çekilip, nefsini terbiye etmek.

çile ontais *isg.* 1. Zahmet, sıkıntı, üzüntü ve ızdırap çekme. 2. Devrişlerin her yıl Ocak ayında inzivaya çekilip, nefsini terbiye etmesi durumu.

çilvil ise. Gürültü mürültü, vızırtı mızırtı.

çim ise. bot. Buğdaygillerden, bahçelerin yeşillendirilmesinde yararlanılan çok yıllık bitki, çim (*Lolium*). *Çime vae* Ark çimi. *Çime deru* Derelerin çimi.

çim biyae *s.(e)* Çimlenmiş olan, çimli.

çim biyaene *f.* Çimlenmek.

çim biyais *isg.* Çimlenme.

çimento *ise. İt. cemento.* Killi kalkerleri özel fırınlarda pişirip ezmekle elde edilen, çamuru çarçabuk katılaşıp sertleşen ve yapılarda harç olarak kullanılan kül renginde veya beyaz toz.

çim kerdene *f.* 1.Çimlendirmek, yeşertmek, köklendirmek. 2.Çim ekmek, çimlendirmek, çimenli hale getirmek.

çim kerdis *isg.* 1.Çimlendirme, yeşertme, köklendirme. 2.Çim ekme, çimlendirme, çimenli hale getirme.

çin *ise.* 1.Çin halkı. 2.Bu halkın yaşadığı ülke.

çinar *ise. Far. bot.* 23-30 metre kadar uzanabilen, gövdesi kalın, geniş yapraklı, uzun ömürlü bir ağaç.

çinçinık *ise.* 1. Renklilik, alacalılık, beneklilik.desenlilik çeşitli renk karışımından oluşma. 2. *zool.* Uğur böceği.

çinebiyae *s.(e)* 1. Yok olan, bulunmayan. 2. Eşi bulunmayan, değerli.

çinebiyaene *f.* 1.Olmamak, bulunmamak. 2. Yok olmak, ortadan kaldırılmak, varlığına son vermek. 3. *ise.* Eşi bulunmamak, ender olmak. 4. *ise.* Yokluk, fakirlik. 5. *ise.* Hiçlik.

çinebiyais *isg.* 1.Olmama, bulunmama. 2. Ortadan kaybolma, yok olma. 3.Ortadan kaldırılma, varlığına von verilme.

çinebiyaiye *s.(d)* 1. Yokluk, yok olma hali. 2. Eşi bulunmayan, emsalsiz, değerli. *Çevêsayiye çinebiyaiye biye* Evi yanasıca emsali bulunmazdı, eşsizdi.

çinık *ise.* Renk, alaca, desen.

çinık ve çinık *zf.* 1.Renk renk, renkli renkli, alacalı bir biçimde. 2. Renkten renge.

çinıtae (çınıte) *s.(e)* 1. Biçili, biçilmiş olan. *Çinıtotê* 2.Toparlanmış, iç içe koyulmuş, derlenmiş, düzene konulmuş. 3.Paketlenmiş, örtülmüş, ambalajlanmış. *Çinıtora* Dikilmiş, onarılmış, yırtmaçları birbirine iliştirilerek dikilmiş. *Çinıtode* Toparlanmış, düzene konulmuş, ambalajlanmış, örtülmüş. 4. *Çınıtowe* 1.Temizlenmiş. arındırılmış, ayıklanmaış, 2. Derlenip toparlanmış, düzene konulmuş.

çinıtaene *f.* 1.Ekin, ot vb. bitkileri biçmek.

çinıtais isg. 1.Ekin, ot vb. bitkileri biçme.

çini *ise. Far. çini.* Duvarları kaplayıp süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleriyle bezeli, pişmiş, balçık levha, fayans. 2. *s.* Sırlı ve süslü, pişmiş balçıktan yapılmış olan (eşya).

çinici *ise.* Çini yapan veya satan kimse.

çinitoğ *ise.* Biçen, biçici.

çinitoğe *isd.* Biçen, biçici.

çinkın *s.(e)* 1.Renkli, alacalı, desenli. *Fıstano çınkın* Renkli (desenli) fıstan. 2.*mec.* Kendine özgü, ilginç, çarpıcı nitelikleri olan (kimse). *O pırre hengu renguno* O meram ve renklerle doludur. 3. Çilli, benekli.

çinko *ise. İt. zinco.* 1.Atom numarası 30, atom ağırlığı 65.37, mavimsi beyaz renkte olan sert bir element, kısalt-

ması Zn. 2. *s.* Bu elementten yapılmış.

çip *s.(e)* 1. İyice sıkıştırılmış, doldurulmuş, tıkız edilmiş, gevşek olmayan, sıkı. *Herre bıdowesne çipke* Toprağı bastırarak sıkıştır, pekiştir. 2. Zorlu, güçlü, etkili. 3. İlkelerine çok bağlı, hoşgörüsü olmayan, katı. 4. Yoğun ve acele. *Çip gureno* Yoğun ve acele çalışıyor. 5. *zf.* Sıkıca, iyice. *Çip pêbijê* Sıkı tut. 6. *ise.* Çabukluk, sürat, hız. *Çipa çip qeseykeno* Çabuk çabuk konuşuyor. 7. *ise.* Bir hareketten dolayı güç, şiddet. 8. *ise.* Çaba, güç, gayret, takat. 9. *fiz.* Alınan yolun harcanan zamana oranı, sürat. *Tomofil çip ramuto şiyo qeza kerda* Otomobili gereğinden hızlı sürmüş, gitmiş kaza yapmış.

çipa çip *zf.* 1.Sıkı sıkıya. 2.Hızlı biçimde.

çip biyaene *f.* 1. Sıkı olmak. 2. Sağlam olmak, güçlü olmak, kuvvetli olmak. 3. Hızlı olmak, süratli olmak.

çip biyais *isg.* 1. Sıkı olma. 2. Sağlam olma, güçlü olma, kuvvetli olma. 3.Hızlı olma, süratli olma.

çipeni *ise.* 1. Sıkılık. 2. Hızlılık, çabukluk. 3. Güçlülük, sağlamlık, kuvvetlilik. 4. Yoğunluk, acelelik.

çipiye *isd.* 1.Sıkılık. 2.Hızlılık, çabukluk. 3.Güçlülük, sağlamlık, kuvvetlilik. 4. Yoğunluk, acelelik.

çip kerdene *f.* 1. Sıkı etmek, sıkmak. 2. Sağlam etmek, sağlamlaştırmak, sağlama almak. 3. Hızlı etmek, hızlandırmak. 4. Güçlü etmek, kuvvetlendirmek. 5. Gergin etmek, germek, gergin hale getirmek. *Tela tomıri çipke* Sazın telini ger.

çip kerdis *isg.* 1. Sıkı etme, sıkma. 2. Sağlam etme, sağlamlaştırma, sağlama alma. 3. Hızlı etme, hızlandırma. 4.Güçlü etme, kuvvetlendirme. 5. Gergin etme, germe, gergin hale getirme.

çip pê guretene *f.* Sıkıca tutmak, sıkı tutmak.

çip pê guretis *isg.* Sıkıca tutma, sıkı tutma.

çip pırodaene *f.* Hızlı vurmak, kuvvetli vurmak.

çip pırodais *isg.* Hızlı vurma, kuvvetli vurma.

çip şiyaene *f.* Hızlı gitmek, çabuk gitmek.

çip şiyais *isg.* Hızlı gitme, çabuk gitme.

çirr (I) *ise.* 1. Kapı, pencere vb. gibi şeylerin açılıp kapanması sırasında çıkan sürtünme sesi, gıcırtı. 2. Kumaş, patiska vb. gibi şeylerin iki ucundan tutarak yırtma esnasında çıkardığı "cart" sesi. 3. Yırtım, yırtılma durumu. 4. Yırtık, yırtılma.

çirr (II) 1. Azçok eğilip bükülebilen, ama sert, cırtlak, kırılması, kesilmesi veya işlenmesi zor ağaç. 2. İyi pişmemiş katı et. 3. Çok yaşlı hayvanların eti, sert et. 4. *mec.* Söz dinlemeyan, laftan anlamayan, katı, kaba, cahil (kimse). *Zuyero çirr ardo deve lewê mı, qese panêniseno* Cahilin birini getirip yanıma vermişler, kendisine söz kar etmiyor. 5. *mec.* Düşünce ve davranışlarında ilkelerine sıkı sıkıya bağlı olan kişi. *O mordem çirro, qese deyra nêniseno* O adam katıdır, ona söz işlemez. 6.*mec.* Eğitim yaşı geçmiş, eğitilmesi zor kimse.

çirrane *isd.* Kapı lengeri.

çirrana çeveri *isd.* Kapı lengerinin gireceği eşik oyuğu.

çirıke *isd.* 1. Ateş ocağının sağına ve soluna konulan küllük taşları. 2. Tarikat ocağı.

çiriya şae *isd.* Kara haber.

çirraene *f.* 1. Gıcırdamak. 2.Çığlık atmak, bağırmak.

çirrayis *isg.* 1. Gıcırdama. 2.Çığlık atma, bağırma.

çirre çirre kerdene *f.* 1.Gıcır gıcır gıcır-

damak, gıcırtı üstüne gıcırtı etmek. Çığır çığır çığlık atmak, bağır bağır bağırmak.

çirre çirre kerdis *isg.* 1.Gıcır gıcır gıcırdama, gıcırtı üstüne gıcırtı etme. Çığır çığır çığlık atma, bağır bağır bağırma.

çirriye *isd.* 1. Gıcırdama sesi. 2. Çığlık atma, bağırma. 3. Evlat acısı çekmek. "*Felek biyo eskera dore sere ve serre mare ano a çirriya şae*" Felek aşikâr olmuş, her yıl dönümünde o kara çığlığı getiriyor bize." (Qeyde Zengeriye'de yenora zu).

çit *ise.* 1. Bağ, bahçe, bostan gibi yerlerin çevresine çalı, kamış, ağaç dalı gibi şeylerden çekilen duvar. 2. Evin içinde tahtalarla ayrılmış bölmeler, gözler.

çit cıra nêvejiaene *f.* Kendisinden çıt çıkmamak, ağzından çıt çıkmamak (sessiz durmak).

çit cıra nêvejiyais *f.* Kendisinden çıt çıkmama, ağzından çıt çıkmama (sessiz durma).

çite *isd.* 1. Pamuktan dokunmuş ince bez. 2. Baş örtüsü, yazma.

çitike *isd.* Baş örtüsü, yazma, yemeni.

çit kerdene *f.* 1.Çitlemek, etrafına çit yapmak. 2.Bölümlere ayırmak.

çit kerdis *isg.* 1.Çitleme, etrafına çit yapma. 2.Bölümlere ayırma.

çit ontaene *f.* Çit çekmek, çitlemek.

çit ontais *isg.* Çit çekme, çitleme.

çiv daene *f.* 1. Çevik hareketlerle süratle yer değiştirmek, manevra yapmak. 2. *mec.* Ustaca lafı değiştirmek, konuyu saptırmak, manevra yapmak. *Na lızgera vozdano ha lızge, ha lızgera vozdano na lızge, rae qesu ser çarneno* Bu daldan o dala, o daldan bu dala kaçıyor, konuyu saptırıyor. 3. Kaçamak yapmak.

çiv dais *isg.* 1. Çevik hareketlerle süratle yer değiştirme, manevra yapma. 2. *mec.* Ustaca lafı değiştirme, konuyu saptırma, manevra yapma. 3. Kaçamak yapma.

çivık *ise.* Küçük bir parça, parçacık. *Çivıke kemere* Ufak taş parçası. *Çivıke dari* Küçük ağaç parçası. *Çivıke nuni* Ekmek parçası.

çivıke *isd.* Küçük bir parça, parçacık. *Çivıka kemere* Küçük taş parçası. *Çıvıka sole* Küçük sal parçası. *Çivıke hega* Bir parçacık tarla.

çivık ve çivık *zf.* 1.Parçacık parçacık. 2. Bütün ayrıntılarına kadar, parça parça, tek tek. 3. Küçük parçalar halinde.

çiv kerdene *f.* Parçalamak, parça parça etmek.

çiv kerdis *isg.* Parçalama, parça parça etme.

çivnaene *f.* Cıvıldamak, ötmek. *Leyrê kerge çivçivnenê* Tavuk yavruları cıvıldıyor.

çivnais *isg.* Cıvıldama, ötme.

çiyê *ise. ve zf.* 1.Herhangi bir nesne, bir şey. *Çiyero bin* Başka bir şey. *Çiyê to cıdenê* Kendisine bir şey verseydin. *Çiyêro rınd* İyi bir şey. *Çiyêro rındek* Güzel bir şey. *Çiyêro mokem* Sağlam bir şey. *Çiyêro xırt* Değerli bir şey. *Çiyê ke çinebi* Bir şey olmayınca/bulunmayınca. *Çiyê çino* Bir şey yok. *Çiyêk çinebi* Bir de yoktu. *Çiyêna* Başka bir şey. *Çiyêro hewl* Dolgun bir şey/Değerli, kıymetli bir şey/ veya bonker, eli açık bir şey (kimse). *Çiyê senkek* Azıcık bir şey. *Çiyê werdene* Yiyecek şeyler. *Çiyê sımıtene* İçilecek şeyler. *Çiyo çıvır* Ağız tadına uygun gelen, lezzetli şeyler. *Çiyo çıvır wazeno* Lezzetli şeyler istiyor. *Çiyo çıvır dıme fetelino* Lezzetli şeyler peşinde dolaşıyor. *Çiyo çıvır perseno* İştahlı şeyler soruyor. *Çiyê terteli* Vurgun eşyaları. 2. *zf.* Herhangi bir durum,

olay, olgu. *Çiyo ke ez van* Benim söylediğim şey. *Çiyo ke* Ne var ki, bir şey var ki.. *Çiyoke ez vengê ho nêvezen* Ne var ki ben sesimi çıkarmıyorum/Nedir ki ben ses çıkar mıyorum..

çiyê wastaene *f.* 1. Bir şey istemek. 2. İstenilen şey, arzu edilen şey.

çiyê waştais *isg.* Bir şey isteme.

çiyerê nêbiyaene *f.* Bir şeye olmamak, bir şeye yaramamak, yararsız bir şey olmak/kullanılışsız bir şey olmak.

çiyerê nêbiyais *isg.* Bir şeye olmama, bir şeye yaramama, yararsız olma/kullanılışsız olma.

ço *ünl.* (Katır ve eşekler için) "Ço, hayda, yürü!" anlamında kullanılır.

çodden *ise.* Döküm, demir veya diğer şeylerin dökümü.

çoddenxane *ise.* Dökümhane. Çoddenxanede Dökümhanede.

çok *ise.* 1.Kalçadan ayak bileğine kadar olan vücut bölümü (bacaklar bölümü). 2. Diz bağı, diz gücü. *Çoka zonüne mı şikiye* Dizlerimin gücü kırıldı (Dizlerimin bağı çözüldü). *Taqata zonune mı şikiye* Dizlerimin gücü kırıldı. *Fırra qorune mı biye kêmi* Bacaklarımın gücü azaldı. 3. Çömelme, dize gelme, diz üstü durma. *Çok daro* Çömeldi/Diz çöktü. *Verê dısmende çok daro* Düşmanın önünde diz çöktü. 4. Dikilmek. Kutik *vere mıde çok daro* Köpek önümde dikildi.

çok amaene *f.* 1. Çömelmek. 2. Diz çökmek, dize gelmek. 3. *mec.* Boyun eğmek.

çok amayis *isg.* 1. Çömelme. 2. Diz çökme, dize gelme. 3. *mec.* Boyun eğme.

çoke *isd.* 1.Güç, takat, dayanç. *Çoka zonune mı bırıye* Dizlerimin takatı kesildi. 2. *mec.* İç gücü, moral.

ço kerdene *f.* 1.(Beygir, katır eşek gibi hayvanları) Dehlemek, uyarmak, sürmek, yürütmek. 2.*mec.* Birine sürekli nasihat etmek, yol göstermek, yürümeye ve iş yapmaya teşvik etmek, durmadan dürtmek.

ço kerdis *isg.* 1.(Beygir, katır eşek gibi hayvanları) Dehleme, uyarma, sürme, yürütme. 2.*mec.* Birine sürekli nasihat etme, yol gösterme, yürümeye ve iş yapmaya teşvik etme, durmadan dürtme. 3. *mec.* Birinin yanlış davranışlarını yüzüne vurma, gözüne sokma.

çok rodaene *f.* 1.Çömelmek, yere çökmek. 2. Diz çökmek, dize gelmek.

çok rodais *isg.* 1.Çömelme, yere çökme. 2. Diz çökme, dize gelme, pes etme.

çokuna biyaene *f.* Bacaklarından olmak, çok yürümekten bacakları yorulmak. Hatta amuneke çokuna bine Gelinceye kadar takattan kesildim. *xelle rae amune, çokê mı şikayi* Onca yoldan geldim bacaklarım kırıldı (takatım kalmadı).

çokuna biyais *isg.* Bacaklarından olma, çok yürümekten bacakları yorulma.

çokunê horo daene *f.* 1.Dizlerine vurmak, dizlerini dövmek. 2.*mec.* Pişmanlık duymak, hayıflanmak.

çokunê horo dais *isg.* 1.Dizlerine vurma, dizlerini dövme. 2.*mec.* Pişmanlık duyma, hayıflanma.

çoku ser amaene *f.* 1.Dize gelmek. 2.Dizleri yere koyarak arka ayakları üzerinde oturma.

çoku ser amais *isg.* 1.Dize gelme. 2.Dizleri yere koyarak arka ayakları üzerinde oturma, çökmek, dikilmek.

çoku ser mendaene *f.* Ayakta kalmak. *Çoku ser mevınde, cae runise* Ayak üstü durma, bir yere otur.

çoku ser mendais *isg.* Ayakta kalma, ayak üstü kalma.

çoku ser vınetaene *f.* Ayakta durmak, oturacak yer bulamamak.

çoku ser vınetais *isg.* Ayakta durma, oturacak yer bulamama.

çol *ise.* 1. Kumluk, sussuz ve ıssız geniş arazi, sahra. *Çolo* Çöldür. 2. *s.* Ipıssız, insan izine rastlanmayan yer. *Çol bi* Ipıssızdı.

çolax *s.(e)* 1. Sol elini kullanan, solak. 2. Sağ eli sakat olan, çolak.

çolaxe *s.(d)* 1. Sol elini kullanan, solak. 2. Sağ eli sakat olan, çolak.

solaxeni *ise.* 1.Solaklık. 2.Çolaklık.

solaxiye *isd.* 1.Solaklık. 2.Çolaklık.

çoldar/e *ise/d.* Çölcü, çölü iyi bilen, kılavuz.

çolde mendaene *f.* 1. Çölde kalmak, yolunu şaşırmak. 2. *mec.* Her şeyini yitirip ortada, açıkta kalmak. *Ma çolde mendime* Biz çölde kaldık (Açıkta kaldık). *Ma vorre verra mendime* Biz kar önünde kaldık (açıkta kaldık). *Ma alangede mendime* Biz imkansızlıklar (çaresizlikler) içinde kaldık.

çolde mendais *isg.* 1. Çölde kalma, yolunu şaşırma. 2. *mec.* Her şeyini yitirip ortada, açıkta kalma.

çolde verdaene *f.* 1. Çölde bırakmak. 2. *mec.* Evini, barkını, iş araç gereçlerini elinden alarak çaresizlik içinde, çıplak ortada bırakmak. *Dewlete dest naro çiye ma ser, ma çolde (yazıyede) verdayime* Devlet herşeyimize elkoydu, bizi açıkta bıraktı. 3. *mec.* Yarı yolda terketmek, imkansızlıklar içinde tek başına bırakmak.

çolde verdais *isg.* 1. Çölde bırakma. 2. *mec.* Evini, barkını, iş araç gereçlerini elinden alarak çaresizlik içinde, çıplak ortada bırakma. 3. *mec.* Yarı yolda terketme, imkansızlıklar içinde tek başına bırakma.

çole *isd.* 1.Çukur, çökük, oyuk yer. 2.Boşluk, oyuk. *Çola çımu* Göz çukuru. *Çola bıne çengi* Koltukaltı çukuru.

çolaniye *isd.* Köpeklerin yal çanağı.

çole kerdene *f.* 1. Yeri oymak (eşmek) çukur etmek, çukurlaştırmak. 2. Ağaç, taş gibi şeyleri oymak. 3. Çukura koymak, çukura gömmek. 4.*mec.* Mezara gömmek.

çole kerdis *isg.* 1. Yeri oyma (eşmek) çukur etme, çukurlaştırma. 2. Ağaç, taş gibi şeyleri oyma.

çolıke *isd.* Çukur, çukurcuk, oyuk.

çoli *isç.* Çukurlar, oyuklar. *Raa susa bıya pırre çolu* Susa yolu çukurlarla dolmuş.

çolmag *ünl.* "boş", "kör olasıca", "under", gibi bezginlik, sitem, şikayet veya hayranlık belirtirken kullanılır. *Çolmaga dina keşrê mal nêbiya* Koca dünya kimseye mal olmamış! *Undêra dina bivêseo, keşte nina* Yanası ölümlü dünya kimseye yar olmuyor. *Çond rojo voreno, termas ranêgıneno* Kaç gündür yağıyor, kahrolası dinmiyor! *Zıqımat hona neqediyo* Zıkkım olasıca hala bitmemiş mi?

çomaq *ise.* 1.Değnek, sopa. 2.Orta çağlarda kullanılan ağır bir topuz.

çomaqdar *ise.* Çomak veya topuz taşıyan düvüşçü, savaşçı.

çond *s.(e)* Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı. *Çond mordem bi* Kaç adamdı?

çonday *s.(ç)* Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılır. *Çonday serra* Ne kadar senedir. *Çonday hazar (hozor)* Kaç bin?

çondine *s.(ç).* 1.Kaç tanesini? 2.Hangi sayıyı? 3. Kaçıncısını. 4.Kaçında, hangi tarihte. *Asme çondinede* Ayın kaçında? *Asme çondınederime* Kaçıncı aydayız? *Sate çondinede bême* Saat kaçta gelelim. *Esmo çondinede* Bu akşam kaçta? 5. Yaşını veya kademesini sorarken. *Çondinedero* Kaç yaşındadır/Hangi yaş-

ci kat-
açından
a? *Hırısra*
Ewro saate
öğleden sonra

o. Yararsız, pis veya
için atılan ufak tefek
ü.
leri toplayan, çöpçü.
Çöp atılan yer, çöpün yığıldığı
çöplük.
ise. Açık elle yüze vurulan tokat,
şamar.
pol pırodaene *f.* Şamar vurmak, tokat vurmak, tokatlamak.
çopol pırodais *isg.* Şamar vurma, tokat vurma, tokatlama.
çopolra *zf.* Tokatla, şamarla.
çopolu ver sanaene *f.* Tokatı basmak, şamarların önüne vermek, şamarlamak, dayak atmak.
çopolu ver sanais *isg.* Tokatı basma, şamarların önüne verme, şamarlama, dayak atma.
çopol werdene *f.* Tokat yemek, şamar yemek, dayak yemek.
çopol werdis *isg.* Tokat yeme, şamar yeme, dayak yeme.
çor *ise.* 1.Dört sayısının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 4, IV. 2. s. Üçten bir artık. 3. Dört sıfatı bazen, "her", "bütün" anlamına gelir. *Çor kose dina* Dünyanın her tarafı (dört köşesi).
çor boxti *isç.* Dört günlük zaman, *96* saatlik zaman.
çorç *ise.* (Söz için)Uygunsuz, kaba, nezaket dışı.
çorç qeseykerdene *f.* Kaba konuşmak, gelişigüzel ve kırıcı konuşmak, küfürlü konuşmak.
çorç qeseykerdis *isg.* Kaba konuşma, gelişigüzel ve kırıcı konuşma, küfürlü konuşma.
çorç qeseykerdoğ/e *ise/d.* Kaba konuşan, gelişigüzel ve kırıcı konuşan, küfürlü konuşan, özensiz, kaba, cahil, incelikten yoksun (kimse).
çorek *ise. ve s.* Çorak, kuru, bitek olmayan, verimsiz toprak.
çorinera zuye *zf.* Dörtte bir, dördün biri.
çorinera dime *zf.* Dörtten sonra, dördün arkasından, dördü takiben.
çorinera rave *zf.* Dörtten önce, dörtlerden önce.
çor koseli *s.(e)* Dört köşeli.
çor kosey *s.(e)* Dört köşe/dörtgen.
çorling *ise. ve s.* 1.Dört ayaklı. 2. Hayvan.
çorma isd. Üst üste istiflenmiş büyük ot yığını.
çormey *isç.* Üst üste istiflenmiş ottan oluşan büyük ot yığınları.
çornali *zf.* Dört nal, hızlı (giden hayvan).
çor penckine *isd. zool. mec.* Kertenkele, dört pençeli.
çor kaji kuras *dym.* Dört metre patiska.
çor qati *s.(e)* 1.Dört kat, dört misli. 2.Dört katlı (bina vs.)
çor quzki *s.(e)* Dört köşeli.
çorr *ise. tıp.* 1. Dert, hastalık, illet. 2. Egzama hastalığı.
çort *s.(e)* 1.Kaba, uygunsuz, aykırı, sivri (söz veya davranış). *Qese çort* Kaba sözlü/nezaketsiz. 2. Saçma sapan konuşan, sözleri insanı inciten, kaba, cahil (kimse).
çorte *is.(d)* Saçma sapan konuşan, ne konuştuğunu bilmeyen, sözleri insanı inciten, kaba, cahil (kimse).
çorteni *ise.* Kabalık, kaba davranış.
çortiye *isd.* 1.Kabalık, kabaca davranış. 2.Palavra. *Çortiyero* Palavracının tekidir.
çorva (sorvıke) *isd. Far. şorba.* Sebzeyle veya etle hazırlanan sıcak, sulu içecek. *Çorva xasu* Kelle-paça çorbası. *Çorvıka (sorvıka) to burine* Ölüm aşını yiyeyim, ölesin anlamında kul-

lanılır. *Çorvika Mihemmedi* Sünnet yemeği.

çor ve çor *zf.* 1.Dörder dörder. 2. Dörde dört, eni ve boyu dörder uzunluk biriminde olma.

çukurese *is (d)* Eti yenilen bir kuş türü.

çulefeni *ise.* Gıyabında dedikodu yapma, aşağılama gözüyle bakma.

çulefiye *isd.* Gıyabında dedikodu yapma, aşağılama gözüyle bakma.

çulfa *ise.* Dokuma tezgahı.

çulfeci *ise.* Dokumacı.

çulfeciye *isd.* Dokumacı.

çulfedar *ise.* Dokumacılık yapan kimse.

çulfe kerdene *f.* Bölümlere ayırmak, kısımlara ayırmak.

çulfe kerdis *isg.* Bölümlere ayırma, kısımlara ayırma.

çuluxe *isd.* 1.Eğdirilerek uçları birbirine bağlanmış çubuktan oluşan tam yuvarlak olmayan halka. 2.Sığırların boynuna takılarak iple bağlanan basit dikdörtgen biçmindeki buyunluk, üyendirik ya da önderik.

çuluxe estene *f.* Hayvanı üyendirike sokmak, bağlamak.

çuluxe kerdene *f.* Sığırları yerli yerine bağlamak, üyendiriklemek.

çulag/e *ise/d. Far.* El tezgahında bez dokuyan kimse.

çulsız *s.(e)* 1.Çulsuz, çulu olmayan. 2. Varlıksız, yoksul, bir şeyi olmayan.

çulsuzeni *ise.* Çulsuzluk, fakirlik, yoksulluk.

çur *s.(e)* 1. Yamuk. 2. Bir yana doğru eğik olma durumu, yamuk, eği. 3.Kambur.

çurdık *ise.* Küçük tahta kürek, kürekcik.

çurdım *ise.* 1. Küçük tahta kürek. 2. *mec.* Dişleri, dışarıya doğru kürek gibi çıkık olan, kürek dişli.

çurdıme *isd.* Kürek dişli kadın.

çurdıme uwe *isd.* Suyun bir kısmı veya birazı, bir miktarı.

çureg *ise.* 1. Bitkiyi kurutan verimsiz toprak. 2. Verimsiz tarla.

çurek *ise.* 1.Bir şeyden haberi olduğu halde bilmiyormuş gibi davranan (kimse). 2.Kendini bilmezliğe veren, bilgi toplamak için kurnazlık yapan, hafiye. 3. Fakir ve mahsun gözükerek kurnazca planlar yürüten.

çureke *isd.* 1.Bir şeyden haberi olduğu halde bilmiyormuş gibi davranan (kimse). 2.Kendini bilmezliğe veren, bilgi toplamak için kurnazlık yapan, hafiye. 3. Fakir ve mahsun gözükerek kurnazca planlar yürüten.

çureni *ise.* 1.Yamukluk. 2. Bir yana doğru eğik olma durumu, yamukluk, eğiklik. 3.Kamburluk.

çurkın s.(e) 1.Yamuk, yumuk. 2. İshalli, sağlıksız, zayıf, cılız.

çurtığe *isd.* 1. İki dağ arasındaki en derin yer, vadi, geçit. 2.Uçurum. 3.*argo.* Apış arası, iki bacak arası.

çurtığey *isç.* Dağ geçitleri, vadiler, geçitler, koyaklar.

çut (1) (çıft) *s.(e) Far. cuft, cift.* 1. (Nesneler için) Birbirini tamamlayan iki tekten oluşan. 2. Bir erkek ve bir dişiden oluşan iki eş. 3. Toprağı ekmek için birlikte kullanılan iki hayvan. 4. Küçük maşa veya cımbız. 5. İki bacak.

çut (11) *s.(e)* (Düşme hali için) Tepe taklak.

çutır *s.(e)* 1. (Bir kimse, bir olay veya bir konu için) Ne gibi ne türlü. *Tı wazenake çutir bıvo* Sen nasıl olmasını istiyorsun? *Çutiro, rınd amo* Nasıl, iyi gelmiş mi? *Çutir biyo* Nasıl olmuş? *Çutir beno* Nasıl olacak? *Çutir biyo* Nasıl olmuş? *Çutir biyenê* Nasıl olacaktı/Nasıl olsaydı? *Çitir, sebeno* Nası, ne olacak? *Çutir, sebiyo* Nasıl, ne olmuş? 2. *zf.* Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğnu belirtmek için kullanılır. *Çutir vıraji* Nasıl yapayım? 3. Bir hareketin

yapılış şekline duyulan şaşkınlığı belirtir. *Çutir xeleşiya* Nasıl kurtuldun! *O çutir mıre a xıravıneni keno* O nasıl bana o kötülüğü yapar! *O çutir o qese vano* O nasıl o sözü söyleyebilir! 4. "İmkanı varmı" anlamında. *Hunde xıraviyera tepiya çütür tey bêri hure* Bunca kötülükten sonra nasıl kenisiyle barışayım (barışmama imkan var mı)? 5. İşin zorunlu olduğunu belirtir. *Çutir cıte nêkeno* Nasıl çift sürmezmiş! *O çutir mektev nêsono* O nasıl okula gitmezmiş! *O çutir çiyero hene vano* O nasıl öyle bir şey söyleyebilirmiş? *Na qese ez çutir deyra vaji* Bu sözü ona nasıl. 6. "Nasıl olursa", "fark etmez" anlamı verir. *Çutir yeno bêro* Nasıl gelirse gelsin. *Çutir beno bıvo* Nasıl olursa olsun/Nasıl olacaksa olsun! 7. *bağ. Çutir ke* iki cümle arasındaki anlam ilişkisini "olduğu gibi" anlamında bağlar. *Çutir ke ame heni ki sono* Nasıl geldiyse öyle de gidecek.

çut kerdene *f.* 1. Tepe taklak olmak, başı üstünde dikilmek. 2. Yere yatarak bacaklarını havaya kaldırmak. *Saqu hosero çutkerdene* Yere yatarak bacaklarını havaya kaldırmak, dikmek. 3. *argo.* Altına yatırmak, cinsel ilişkide bulunmak. 4. Öldürmek, veya ölmek.

çut kerdis *isg.* 1. Tepe taklak olma, başı üstünde dikilme. 2. Yere yatarak bacaklarını havaya kaldırma. 3. *argo.* Cinsel ilişkide bulunma. *Saqi çut kerdis* Bacaklarını dikme. 4. Öldürme, veya ölme. *Sagi çutkerdis* Bacakları dikme (ölme).

çuxedar/e *ise/d.* 1. Çuha bezi yapan, çuhadar. 2. Terzi.

çuxedareni *ise.* 1. Çuha dokumacılığı. 2. Terzilik.

çuxedariye *isd.* 1. Çuha dokumacılığı. 2. Terzilik.

çuxek *ise.* Ceket.

D-d

"D" Zazaca'da de sesini simgeleyen bu harf bugünkü Zaza abecesine Latin yazısından aktarılmıştır. Klasik Yunanca, Fenike yazısı ve resim yazıda, harfin biçiminin üçgene benzediği görülür. Batı Yunancasında biçimi, bugün kullandığımız biçime daha yakındır ve Latin yazısına da oradan girdiği bellidir. MÖ. III. yüzyılda biraz daha gelişmiş. MS. VIII. yüzyılda şimdiki biçimini almıştır.

d, D 1. Zaza alfabesinin beşinci harfidir. De adı verilen bu harf ses bilimi bakımından ötümlü, patlayıcı diş eti ünsüzünü gösterir. 2. *müz.* Nota işaretleri harfle tanımlandığında re notasını gösterir. 3. Romen rakamlarında 500 sayısını gösterir. 4. Deteryum'un kısaltması: D.

da 1. Sayıların önüne gelerek, o sayıya yakın, yaklaşık, o cıvarda, o kadar, o dolayında olduğunu anlatır. *Davişte teni* Yirmi tane cıvarında. *Dahesê mordem* On adam kadar. *Dadesê biji* On cıvarında keçi. *Da poncasê mordemi* Elli dolayında adam. *Dahasê hazori xaney* On bin cıvarında hane. *Da poncesê esto şiyo* Onbeş gün kadar oluyor gitmiş. 2. "Vermek" fiilinin lökü

daağ *ise.* 1. Dayanç, direnç, iç güç, moral, metanet. 2. Tahammül, sabır. 3. Cesaret. 4. Teskin, teselli, yatıştırma.

daağ ve cıdaene *f.* 1. Moral vermek, direnç vermek. 2. Teskin etmek, teselli etmek, yatıştırmak. 3. Cesaret vermek, cesaretlendirmek.

daağ ve cıdais *isg.* 1. Moral verme, direnç verme. 2.Teskin etme, teselli etme, yatıştırma. 3. Cesaret verme, cesaretlendirme.

daağ ve ho daene *f.* Kendi kendisine cesaret vermek, kendini teselli etmek, kendi kendine moral vermek, sabırlı olmaya çalışmak. *Daağ ve hode* Tahammül et, cesaretini yitirme.

daağune ho daene *f.* Düşmana karşı acısını belli ettirmemek, üzüntüsünü gizlemeye çalışmak. *Daağune ho dano* Kendini avutuyor, kendini teselli ediyor. *Endi daağune ho dano* Artık kendini avutuyor. *Endi daağê ho nêmende* Artık dayancı kalmamış.

daağune ho dais *isg.* Düşmana karşı acısını belli ettirmeme, üzüntüsünü gizlemeye çalışma.

daağve ho dais *isg.* Kendi kendisine cesaret verme, kendini teselli etme, kendi kendine moral verme, sabırlı olmaya çalışma.

dad *ise.* 1. Bazı cisimlerin tad alma organı üzerinde bıraktığı duyum. 2. Hoşa giden durum, lezzet, tevk. *Dade qesu nêmend* Sözlerin tadı kalmadı.

dadı *isd. Far.* Çocuk bakıcısı kadın, süt anne.

dadıyê *isd. Far.* Çocuk bakıcısı kadın.

dae (dayê) *isd.* (Anneye hitap ederken kullanılır) Anne, anneciğim.

dae sero *zm.(-un)* Onun yüzünden, onun üstüne.

dae serra *zm. (-in)* Onun üzerine, onun üstüne. *Dae serra zewejiyo* Onun üzerine evlenmiş.

daede famkerdene *f.* O anda akıl etmek, o anda anlamak, o esnada farkına varmak.

daede famkerdis *isg.* O anda akıl etme, o anda anlama, o esnada farkına varma.

daede *zf.* O anda, o esneda, o sırada.

daena haqi Tanrı vergisi, tanrının verdiği.

daene (dayêne) *f.* 1. (Üzerinde veya yakınında olan bir şeyi) Birine eriştirmek, iletmek. Bırakmak veya bağışlamak. 3. (Düşünce veya bilgi anlatan şeyler için) Başkalarına iletmek, bildirmek. 4. Bilgi, akıl, fikir, öğüt vermek. 5. Herhangi bir duruma yol açmak. *Zamet dano* Zahmet veriyor. *Çef dano* Keyif veriyor. *Fırsat da cı* Kendisine fırsat verdi. 6. (Eğlenceli toplantı) Düzenlemek, konuk çağırıp ağarlamak. *Çiyê merdu danê* Ölüler için yemek veriyorlar. *Sılayiye danê* cı Davet ediyorlar. 7. Ürün vermek. *Her petağe des kiloy hemgê da* Her kovan on kilo bal verdi. *Baxçê ho eve tonura yemis dano* Bahçesi tonlarca meyve veriyor. 8. Herhangi bir duruma sokmak. *Heycan dama* Bize heyecan verdi. 9. Bir işi yaptırmak, yapılmaya vermek. *Dano şuţene* Yıkamaya veriyor. *Derd mordemi dano vatene* Dert adamı söyletiyor. 10. Kazmak, eşmek. *Dano ra* Kazıyor. 11. Üst üste vermek. *Dano areser* Toplayarak üst üste yığıyor. 12. Giydirmek, üzerine geçirmek. Kıncu danopıra Elbise giydiriyor. 13 Örtünmek. *Orğane dano hora* Üstüne yorgan örtüyor.

daerê (dayêrê) zm. (-a) Ona (d). Dayêrê çı cena Ona (d) ne alacaksın? Dayêra gore mı nêva Ondan (d) dolayı söylemedim.

dağ biyae *s.(e)* 1.(Kızgın demirle) Damgalanmış veya dağlanmış olan. 2. Siyaha boyanma, karalanma.

dağ biyaene *f.* 1. Damgalanmak. 2. Dağlanmak.

dağ biyais *isg* 1. Damgalanma. 2. Dağlanma.

dağ *ise. Far.* 1. Kızgın bir demirle hayvan derilerine vurulan damga (eşan, nişan). 2. Kızgın bir demirle ağaçlara vurulan damga veya numara. 3. *esk.* Vücutta oluşan çıban veya kurşun yarasını kızgın demirle dağlama işi, yakma. 4. *mec.* Vücudun harhangi bir yerinde yaralanma sonucu kalan belirti, yara izi. 5. Kömür tozu, krom ve isle vücuda yapılan alacalı bulacalı biçimler veya kara lekeler.

dağ kerdene *f.* 1. Kızgın demirle hayvan derisine damga vurmak, damgalamak. 2. (Yara gibi şeyleri) Dağlamak, yakmak. 3. (Kızgın demirle) İşaret veya numara basmak. 4. (Cilet gibi) Keskin bir aletle vücudu yaralamak, yara izi açmak. 5. Yüzünü siyaha bulamak, alacalı yapmak.

dağ kerdis *isg.* 1. Kızgın demirle hayvan derisine damga vurma, damgalama. 2. (Yara gibi şeyleri) Dağlama, yakma. 3. (Kızgın demirle) İşaret veya numara basma. 4. (Cilet gibi) Keskin bir aletle vücudu yaralama, yara izi açma. 5. Yüzünü siyaha bulama, alacalı bulacalı yapma

dağ kerdoğ *ise.* (Kızgın demirle) Damga vuran, dağlayan.

dağ kerdoğe *isd.* (Kızgın demirle) Damga vuran, dağlayan.

dağder *s.(e)* Görmüş geçirmiş.

dake *isd.* 1. Anne, annecik. 2. Sözü geçerli hanedan mensubu yaşlı bayana

saygı hitabı.

dakıle *isd.* 1. Anne, annecik. *Dakıla mı* Anneciğim. 2. Saygın bir kadına karşı saygı ve yakınlık hitabı.

dakurtık (darkurtık) *ise. zool.* Ağaçkakan.

dalavıra *isd. İt.* dare'e l'avere "alacak ve verecek". Yalan dolanla gizlice görülen kötü iş, gizli oyun.

dalavıraci *ise. ve s.* Çıkar için hileye başvuran (kimse).

dale *isd.* Akarsu kenarlarında boydan boya uzanan Çayır veya tarla.

dalık *ise. bot.* 1. Söğütgillerden, akarsu kenarlarında veya bol solu yerlerde yetişen, diğer söğüt türlerine oranla kısa ve çalı türünde, dalları esnek ve elastiki olduğu için bağ sicimi olarak kullanılan bir bitki, boz söğüt (salix cinerea). 2. Bu bitkinin oluşturduğu sık küme.

dalme *ise. argo.* Kadının cinsel organı yerine kullanılan kaba bir deyim.

dama (I) *isd.* Altmış dört (8x8) kareli bir tahta üzerinde On altışar dama taşı ile iki kişi tarafından oynanan bir akıl oyunu.

dama (II) *ünl.* 1. Birinin durumuna hayıflanmayı ve acınmayı ifade eder. *Ezo dama* Vah yazık, acıdım. 2. "Fukara, zavallı" acınma duygularını anlatır. *Tüyo dama sebekerê* Sen zavallı ne yapasın ki! *Damayê esketeğ* Zavallı kadınlar. 3. "Hayret, duydun mu, biliyor musun" gibi beklenmedik bir durum karşısındaki şaşkınlığı anlatır.

damağ *ise.* Ağız boşluğunun tavanı, damak.

dame (I) *isd.* 1. Kuş veya yabani hayvanlar için yakalama düzeneği tuzak. 2. *mec.* Birini güç veya tehlikili duruma düşürmek için kurulan düzen, hille. 3.*ask* Bubi tuzağı.

dame (II) Saç kılı, saç teli. "*Namo namo melemamı Guliye / Pusıla mı vejiye ezo son eskeriye / Saatta peene xıtamê qeşi mıra vaze / Wertê sarde teseliya mı bıfiye / Gulanga ho mıde erzenu ho vıle / Sonu verva asma newuye / Ere dirê serro to dime fetelinu / Zalim hunde ho naj mefiye / Dama şaa mıde nêmenda / Nımıta têde biyave sıpiyê.*" Adı adı sevgilim Güllü / Celbim çıktı işte askere gidiyorum / Son saatte son sözünü bana söyle / El içinde tesellimi kes / Saç örgünü ver boynuma atacağım / Giderim dolun ayın karşısına / Kız kaç senedir peşinde dolaşıyorum / Zalim onca kendini naza koyma / Siyah bir kıl kalmadı bende / Kapladı tümü beyaza büründü. Vatoğ: *Sayır Saheyder.*

dame cırê ronaene *f.* Kendisine tuzak kurmak, kendisine gizli düzen kurmak.

dame cırê ronais *isg.* Kendisine tuzak kurma, kendisine gizli düzen kurma.

dame ronaene *f.* Tuzak kurmak, gizli düzen kurmak, pusu kurmak. *Cırê damê nêro* Kendisine tuzak kurdu.

dame ronais *isg.* Tuzak kurma, gizli düzen kurma, pusu kurma.

damga biyae *s.(e)* Damgalanmış olan.

damga biyaene *f.* Damgalanmak.

damga biyais *isg.* Damgalanma.

damga *isd.* 1. Bir şeyin üzerine bir nişan, bir işaret basmaya yarayan araç. 2. Bu araçla basılan nişan, işaret. 3. *mec.* Bir kimsenin adını kötüye çıkaran, yüz kızartıcı durum. 4. mec. Bir şeyin kime, hangi çağa ait olduğunu gösteren belirgin iz, işaret, nitelik.

damga kerdene *f.* Damga vurmak, damgalamak.

damga kerdis *isg.* Damga vurma, damgalama.

damga kerdoğ *ise.* Damga vuran, dam-

galayan.

damga kerdoğe *isd.* Damga vuran, damgalayan.

damgaceni *ise.* Damgacılık.

damgacı *ise.* Damga vurmakla görevli kimse.

damgaro cınaene *f.* Damga basmak, damgalamak.

damgaro cınais *isg.* Damga basma, damgalama.

damgaro cınawoğ *ise.* Damga basan, damgalayan.

damgaro cınawoğe *isd.* Damga basan, damgalayan

damis biyae *s.(e)* Dayanmış olan.

damis biyaene *f.* 1. (İnsan için) Dayanmak, dayanabilmek. *Ez damisê serdi ben* Ben soğuğa dayanırım. *Tı ne damisê serdi bena ne damisê germi* Sen ne soğuğa dayanırsın, ne de sıcağa. 2. Gücü yetme, yapabilme. *Ez damisê yê kari nêben* Ben o işe dayanamam.

damis biyais *isg.* 1. (İnsan için) Zor bir duruma dayanma, dayanabilme. 2. Gücü yetme, yapabilme. 3. Karşı koyma, karşı durma, mukavemet edebilmek. 4. Tahammül etme, direnme.

damis nêbiyaene *f.* 1. Bir zorluğa dayanmamak. *Linge mı damisê vore nêbenê* Benim ayaklarım kara dayanamıyor. *O damisê serdi nêbeno* O soğuğa dayanmıyor. 2. Gücü yetmemek, yapamamak. *Quveta ey mıserowa, ez damisê dey nêben* O benden kuvvetlidir, ben ona dayanamam (yenilirim). 3.. Birine veya bir şeye karşı, aşırı istek duymak, kendini frenleyememek. *Wo bê dae damis* nebeno O onsuz (d) dayanamaz. *Lazêk bê maa ho damis nêbeno* Oğlan annesiz dayanamıyor. *A bê dey damis nêbena* O (d) onsuz (e) dayanamaz.

damis nêbiyais *isg.* 1. Bir zorluğa dayanmama. 2. Gücü yetmeme, yapamama. 3.Tahammül edememe, direnememe. 4. Birine veya bir şeye karşı, aşırı istek duyma, kendini frenleyememe.

damise cı biyaene *f.* 1.(Güreşte) Rakibe dayanmak, yenebilmek. 2. (Eziyete) Dayanmak, direnmek, tahammül göstermek. 3. Bir işe veya bir zorluğa karşı koyabilmek.

damise cı biyais *isg.* 1. (Eziyete) Dayanma, direnme, tahammül gösterme. 2. Bir işe veya bir zorluğa karşı koyabilme.

damisê cı nêbiyaene *f.* 1.(Giysi için) Kendisine dayanamamak, tez eskitmek, çabuk yıpranmak. *Kıncı damisê cı nêbenê* Elbise kendisine dayanamıyor. 2. (Para, yeme içme için) Kendi tüketimine dayanamamak, tez tüketilmek. *Çıxa dana cı cide perey damisê dey nêbenê* Ne kadar verirsen ver, ona para dayanmaz. 3. Bir şeye gücü yetmemek. *Toa damisê adir nêbeno* Ateşe bir şey dayanmıyor. *Toa damisê domonu nêbeno* Çocuklara bir şey dayanmıyor. *O selkem damisê yê bari nêbeno* O sıpa o yüke dayanamaz. 4. Ağırlığı taşıyamamak. *A rewute damisê uzay nêbena* O sırık oraya dayananaz (Kırılır).

damisê cı nêbiyais *isg.* 1.(Giysi için) Kendisine dayanamama, tez eskitme, çabuk yıpranma. 2. (Para, yeme içme için) Kendi tüketimine dayanamama, tez tüketilme. 3. Bir şeye gücü yetmeme. 4. Ağırlığı taşıyamama.

damiseni *ise.* 1. (İnsan için) Dayanıklılık. 2. Dayanıklılık, sağlamlık. 3. Dayanma gücü, dayanma derecesi.

damisiye *isd.* 1.(İnsan için) Dayanıklılık. 2. Dayanıklılık, sağlamlık. 3. Dayan-

ma gücü, dayanma derecesi.

dan *ise.* Bir tam günün yarısı, yarım gün. *Danê sodir* Öğleden evvel ki gün bölümü. *Danê soni* Öğleden sonraki gün bölümü.

danê *ise.* 1. (Kap eşyaların) Ağzı, açık bölümü. *Danê bıroşi* Sitil ağzı. *Danê çali* Çuvalın ağzı. *Danê meske* Yayık ağzı. *Denê parzuni* Torbanın ağzı. 2. *mec. argo.* İnsan ağzı.

dang *ise.* 1. (Köylerde) *esk.* Kundaktaki bebekleri sarmak için genellikle yün veya kıldan örülmüş kemer, bağ şeridi. 2. Taşınmak üzere hazırlanan bir yükü taşıyıcıya bağlayan sarım(lar).

danga *isd.* Kışın hayvanların dışarda yemlendirildikleri yer, açık yemlik.

dani *isç.* Kaynatılmış buğday, hadik, yumuşak yarma.

dap *ise.* Tepe, tümsek.

dapir *ise. ve s.* Yaşı ilerlemiş adam, dede.

dapire *isd. ve s.* Yaşı ilerlemiş kadın, ninne.

dar (II) *ise.* 1. Canlı cansız bütün ağaçtan olan madde. *Daro rez* Has ağaç. *Daro bez* Yaban/basit ağaç. *Daro qilik* Kütük/tomruk. *Darê sulıle* ....(?) *Daro sur* Kırmızı ağaç. 2. Bu maddeden yapılan (şey). *Çiyo daren* Ağaçtan eşya. 3. Herhangi bir ağaç cinsinin ön adı. *Daro mojen* Meşe cinsi. *Daro çam* Çam cinsi.

dar *gr.* (I) lı/l-lu/lüi. İsimden isim ve sıfat türeten ek. *Aqıldar* Akıllı. *Hewadar* Havalı. *Namdar* Ünlü. Sazdar Saz çalan.

dara heni *isd.* Bingöle bağlı Genç ilçe merkezi.

dara mamuxe *isd.* Mamuk ağacı.

dara velgi *isd.* Ağaç çatalları veya direkleri arasına kışlık hayvan yemi olarak yaprak konulmuş (istiflenmiş) yüksek yığın.

darağajiye (darağacıye) *isd.* İdam sehpası.

darbe *ise. Ar. darbe.* 1. Vuruş, çarpış. 2. Bir ülkede zor kullanarak yönetimi devirme işi. 3. *mec.* Birini kötü duruma düşüren, sarsan olay.

darbey *isç.* Darbeler.

darbey pêwerdene *f.* İyice darbe yemek.

darbey pêwerdis *isg.* İyice darbeler yeme.

darbey werdene *f.* Darbeler yemek.

darbey werdis *isg.* Darbeler yeme.

darçin *ise. Far. dârçin. bot.* 1. Defnegillerden bir ağaç (*Cinnamomum*). 2. Bu ağacın içinde kokulu bir yağ bulunması nedeniyle bahar olarak kullanılan kabuğu.

darde biyae *s.(e)* 1. Bir yere asılıp havada duran. 2. İdam olan(kimse).

darde biyaene *f.* 1. Yüksek bir yere asılmak, tutunarak havada kalmak. 2. İdam olmak, dar ağacına geçirilmek. 3. Birinin boynuna sarılıp bırakmamak, çok sevmek.

darde biyais *isg.* 1. Yüksek bir yere asılma, tutunarak havada kalma. 2. İdam olma, dar ağacına geçirilme. 3.. Birinin boynuna sarılıp bırakmama, çok sevme.

darde kerde *s.(e)* 1. Bir yere asılan (şey). 2. İdam edilen.

darde kerdene *f.* 1. Bir şeyi bir yere asmak. 2. İdam etmek, asmak.

darde kerdis *isg.* 1. Bir şeyi bir yere asma. 2. İdam etme, asma.

dardekerdoğ *ise.* 1. Asan. 2. İdam eden.

dardekerdoğe *isd.* 1. Asan. 2. İdam eden.

dardowe 1. Saklamış. 2. Gömmüş, defnetmiş.

darê cığara ise. Sigaraya takılan ağaç ağızlık.

dare cıra warodaene *f.* Tartılan malın ambalaj ağırlığını ortak ağırlıktan düşürmek, çıkarmak.

dare cıra warodais *isg.* Tartılan malın ambalaj ağırlığını ortak ağırlıktan

düşürme, çıkarma.

darê dıngi *ise.* Buğday dövmeye yarayan ağaç tokmak, dibek ağacı.

dare estaene *f.* İdama çekmek, asmak.

dare estais *isg.* İdama çekme, asma.

dare fiştais *isg.* 1. (Çamaşır gibi şeyleri) Ağaca asma, ağaca serme. 2. Bir şeyi ağacın dallarına asma. 3. (Örülecek bir şeyi) Ağaç tezgaha germe, yapmaya başlama. 4. (Alevilikte) Birinin dara çekilmesine yol açma. 5. Birinin idamına yol açma.

dare fiştene *f.* 1. (Çamaşır gibi şeyleri) Ağaca asmak, ağaca sermek. 2. Bir şeyi ağacın dallarına asmak. 3. (Örülecek bir şeyi) Ağaç tezgaha germek, yapmaya başlamak. 4. (Alevilikte) Birinin dara çekilmesine yol açmak. 5. Birinin idamına yol açmak

dare *isd.* 1. Gövdesi odun ve kereste olmaya elverşli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki. Dara şimşire Şimşir ağacı. 2. Meyve ağacı. *Dara Muriye* Armut ağacı. *Dara goze* Ceviz ağacı. *Dara sowu* Elma ağacı. *Dara şêze* Alıç ağacı. *Dara sowa heşi* Ayı elması ağacı. *Dara sıncıke* İğde ağacı3. Arasına ot, yaprak vs. yığılan ağaç düzenek. 4. Ağaç direk. 5. Sepha, darağacı. 6. *mec.* Alevilikte halkın huzurunda, pirin, birilerini işlemleri hakkında sorguya kaldırma (Dara kalkan, sağ ayağının baş parmağını sol ayağının baş parmağının üzerine gelecek biçimde, kollar göğüste çarpaz, baş öne eğik ayakta durur). 7. *mec.* Zor sıkıntı, yoksulluk. 8. Her insanın iç gücü, iç dinamiği, yaşama gücü. *Dara zere mı şikiye* Yaşam gücüm kırıldı. 9. Kişinin doğal durumu, yapısal özelliği, görünüşü. *Têne zayıf aseno, zayıf niyo, dara ho henena* Biraz zayıf görünüyor, zayıf değil, ağacı öyledir. 10. İnsanların atası sayılan, ondan türenildiğine inanılan kutsal ağaç, yaşam ağacı. 11. Doğurganlık, annelik ruhu. 12. Soy ağacı. 13. Kabıyla birlikte satılan bir nesnenin kabının ağırlığı, bu ağırlığın hesap dışı sayılması, dara.

darê muri *ise* Armut ağacı

darê qısu *ise.* Kışlık armut ağacı

dare ra peraene *f.* İnsanlıktan uzak düşmek. *Darera perae niyo* İnsanlıktan çıkmış değil.

dare ra perais *isg.* İnsanlıktan uzak düşme.

darê sındıri *ise.* Kaynatılmış buğdayı havan taşında dövmeye yarayan dibek ağacı.

daredês *ise. ve s.* 1. Ahşap duvar, ağaç, tahtadan yapılan duvar. 2. Ağaç-taş karışımı duvar. 3. Duvarları ahşap olan yapı, bina, ev.

daredês kerdene *f.* 1. Ahşap duvar yapmak. 2. Ağaçların arasına tuğla, taş vs. koyarak duvar örmek. 3. Binayı ahşaptan yapmak.

daredês kerdis *isg.* 1. Ahşap duvar yapma. 2. Ağaçların arasına tuğla, taş vs. koyarak duvar örme. 3. Binayı ahşaptan yapma.

daredês ra vırajiyae *s.*(e) Ahşaptan yapılmış, ahşap yapılı.

daredês ra vıraştaene *f.* (Binayı) Ahşap duvardan yapmak.

daredês ra vıraştais *isg.* (Binayı) Ahşap duvardan yapma.

daren s.(e) 1. Ağaçtan yapılan, ağaçtan olan. 2. *ise.* Genellikle ağaçtan yapılan hamur yoğurma teknesi.

darık *ise.* Ağaç parçası, ağaç çöpü.

dariya velgu *isd.* 1. Yaprak tahrası, yaprak kesmede kullanılan araç. 2. Hayvan yemi) Yaprak kesme zamanı.

dariye *isd.* Dalları budama ve kesmeye yarayan kartal burunlu araç, dehra *(Far.)*, tahra *(Tr.)*

dariyowe 1. Kaldırılmış, yok edilmiş. 2. Kalkmış, yok olmuş. *Çê ho bınera dariyowe* Ailesi kökten yok olmuş. 3. (Toz duman) Tütmüş, kalkmış. Mız duman dariyowe Sis duman gitmiş, yok olmuş. 4. (Ölü) Defnedilmiş, gömülmüş.

darloğ *ise.* Dam toprağını pekiştirmek için kullanılan ağır taş silindirin (loğ'un) çekmekte, yuvarlamakta kullanılan ve ağaç araç.

daro azgilen *ise.* Gevrek ağaç

daro çekem *ise* Ardıç ağacının yere serilerek yayılan türü.

daro çınar *ise.* Çınar ağaç.

daro gıl *ise.* Kızılcık ağaç

daro gojer *ise.* Ceviz ağaç

daro herig *ise.* Erik ağacı

daro lopık (teqteqe) ise. Yaprakları el biçiminde olan, kabuk atan, çınara benzeyen bir ağaç, eldiven ağacı, Kavlağan ağaç.

daro merx *s.(e)* Ardıç ağacı

daro mojen (majen) *ise.* Meşe ağaç

daro murêr *s.(e)* Armut cinsinden ağaç

daro qawax *s.(e)* Kavak ağaç.

daro qeremux *s.(e)* Karamuk ağaç

daro qızvan *s.(e)* Dardağan ağacı.

daro sınc *s.(e)* Dikenli ağaç.

daro sivirçık *s.(e)* Yaprakları kavlağana meyveleri bulunan bir ğaç.

daro tey *s.(e)* Yaprakları erik yaprağına benziyen, nohut tanesi büyüklüğünde sarımtrak meyvesi olan ve yenen, meşe iriliğinde bir ağaç.

daro tüy *s.(e)* Dut ağaç.

daro uskedar *s.(e)* (...)

daro vılısker *ise.* Ladin ağacı

darti *ise.* 1. Bir şeyin ağırlığını ölçme, belirleme işi, tartı. 2. Çeki, ağırlık. 3. Oran, ölçü karar.

dartoğ *ise* Tartan.

dartoğe *isd* Tartan.

daru ber (dar ber) *zf.* Ağaç mağaç, ağaç ve canlı adına her şey.

daru didar biyaeis *isg.* Her türlü günahlarından arınma, temizlenme.

daru didar biyaene *f.* Her türlü günahlarından arınmak, temizlenmek.

daru didar *ise.* 1. Yüz yüze dara kalkmak. Düşkünlük ocağı, insanın günahlarından arındığı yer. 3. Öldükten sonra herkesin kendi yaptıklarının ceremesini gördüğü tanrı huzuru.

daru didar kerdene *f.* (Alevilik inancında) Suç işlemiş birine düşkünler ocağında veya pir huzurunda tövbe istiğraf ettirmek, günahlarından arındırmak.

daru didar kerdis *isg.* (Alevilik inancında) Suç işlemiş birine düşkünler ocağında veya pir huzurunda tövbe istiğraf ettirme, günahlarından arındırma.

daru kemer *zf.* Ağaç ve taş, canlı cansız her şey. *Derde mırê daru kemer berveno* Derdime ağaçlar taşlar ağlıyor.

davacer şiyaene *f.* İniş aşağı gitmek, aşağı doğru gitmek.

davacer şiyais *isg.* İniş aşağı gitme, aşağı doğru gitme.

davacer *zf.* Aşağı doğru, iniş aşağı, yamaç aşağı.

davacerde *zf.* İniş aşağı doğru, yamaçtan aşağıya doğru. Davacerde bi İniş aşağıydı, aşağıya doğruydu/Yamaçtı.

davadêvê cı biyaene *f.* Nerdeyse varmak, hedefe yaklaşmak.

davadêvê cı biyais *isg.* Nerdeyse varma, hedefe yaklaşma.

davare *isd.* 1. Bir ailenin senelik geçim ihtiyacı. 2. Bir köylü ailesinin tüm ev hayvanlarının yıllık gıda vs. ihtiyacı. Davara serre Bir yıllık geçim ihtiyacı.

davar-u dilıg *isd.* Geçim ve idare biçimi.

davaru diligeni ise. Geçim ve idarecilik.

davaru diligiye *isd.* Geçim ve idarecilik.

dawete (Sılayiye) *isd.* 1. Çağırı, çağırma.

2. Yemekli toplantı.

dawete biyaene *f.* Çağrılmak, davet edilmek.

dawete biyais *isg.* Çağrılma, davet edilme.

dawete kerdene *f.* Çağırmak, davet etmek.

dawete kerdis *isg.* Çağırma, davet etme.

dawete kerdoğ *ise.* Çağıran, davet eden.

dawete kerdoğe *isd.* Çağıran, davet eden.

dawetiye cı daene *f.* Birine davetiye vermek, bir toplantıya veya yemeğe çağırmak.

dawetiye cı dais *isg.* Birine davetiye verme, bir toplantıya veya yemeğe çağırma.

dawetiye *isd.* Davetiye

dawetli *ise.* Davetli, çağrılı.

dawetname *ise.* Yasal bir iş için gönderilen çağrılık.

dawetsız (bêdawet) *s.(e)* Çağrılmadan gelen.

dawoğ *ise.* Veren, verici. *Dawoğo* Vericidir, verendir.

dawoğe *isd.* Veren, verici. *Dawoğa* Vericidir.

dawul (dawul) *ise.* 1. *müz.* Yuvarlak bir kasnak üzerine deri gerilerek yapılan ve vurularak çalınan araç, davul. 2. mec. Şişik, şişmiş olan.

dawulbaz *ise.* Davul çalan kimse, davulcu.

dawulci *ise.* Davulcu.

dayıs *isg.* Verme.

dayma (daima) *zf. Ar. dâ'imâ.* Her zaman, her vakit, sürekli olarak. *Dayma amenê şiyenê* Her zaman gelip gidiyordu. *Dayma heneno* Her zaman aynıdır. *Dayma hen vajiyenê* Her zaman öyle söyleniyordu. *Her dayım hen keno* Her zaman öyle yapıyor. *Her dayim xatırê dey cenra* Her zaman onun gönlünü alırım/ Onun hatırını bilirim.

dayma hen kerdene *f.* Her zaman öyle yapmak., hep aynı şeyi yapmak.

dayma hen kerdis *isg.* Her zaman öyle yapma, hep aynı şeyi yapma.

dayra *isd. Ar. dâ'ire.* 1. *mat.* Bir çemberin içinde kalan düzlem parçası. 2. Bir yapının konut olarak kullanılan bölümlerinden her biri. 3. Belirli devlet işlerini çevirmekle görevli kuruluşlardan her biri ve bunların içinde çalıştıkları yapı. 4. Bir yapı veya gemide belli bir işe ayrılmış bölüm. 5. *mec.* (Soyut kavramlar için) Belli sınır, ölçü. 6. *müz.* Saz takımında usul vurmaya yarayan tef.

daznaene *f.* 1.(Birinin bir yerine) Fiziki etki yaparak ağrı vermek, ağırtmak, acıtmak. *Qurçik kerd cane mı dazna* Cimdikledi canımı acıttı. 2. Herhangi bir yerini incitmek, ağrı duymak. 3. *mec.* Birini üzmek, incitmek. *Ewlado bêxêr mawu piyê ho daznêno* Hayırsız avlat anne ve babasını incitir.

daznais *isg.* 1.(Birinin bir yerine) Fiziki etki yaparak ağrı verme, ağırtma, acıtma. 2. Herhangi bir yerini incitme, ağrı duyma. 3. mec. Birini üzmek, incitme. 4. Fazla yorma, yıpratma.

daznawoğ *ise.* 1. İnciten. 2. mec. Üzen.

daznawoğe *isd.* 1. İnciten. 2. mec. Üzen.

de bırnaene *f.* 1. (Su için) Yolunu kesip bir yere gitmesini önlemek, suyu kesmek. *Uwa dewe bırnade* Köyün suyunu kesilmişler. *Uwe hegayê ma sero bırnade* Tarlamızın üzerinde suyu kesmişler. *Uwa areyi debırne* Değirmenin suyunu kes. 2. Bir şeyden kesinti yapmak. *Oma mıra se pangulete bırnade* Yevmüyemden yüz lira kesmişler.3. Bir şeyden ayırmak. *Wela adıri bırnade* Ateşin külünü ayırdı.

de bırnais *isg.* 1. (Su için) Yolunu kesip

bir yere gitmesini önleme, suyu kesme. 2. Bir şeyden kesinti yapma. 3. Bir şeyden ayırma.

de çarnaene *f.* 1.(Sürü için) Yukarıdan aşağıya doğru çevirmek. 2. (Hayvanlar için) Yukarıdan aşağıya yönlendirmek. *Yê naxırı deçarne ve bêro* O sığırları aşağıya yönelt gelsinler

de çarnais *isg.* 1. (Sürü için) Yukarıdan aşağıya doğru çevirme. 2. (Hayvanlar için) Yukarıdan aşağıya yönlendirme.

de guretene *f.* 1. (Yük) Hazırlamak, derlemek, denkleştirmek. *Barrê qatırı deguretene* Katır yükünü denkleştirmek, hazırlamak. 2. Kurmak, oluşturmak. *Temelê bonu deguretene* Evlerin temelini atmak, yapmaya başlamak. 3. Gedikleri kapamak, tutmak. *Bêvıne vae deguretene* Arkın suya bağlandığı yeri hazırlamak, arka su bağlamak. 4. *mec.* (Birinden) Hamile kalmak 5. Bir durumdan veya olaydan dolayı birilerini sebep göstermek, ondan saymak, ona bağlamak, sorumlu tutmak. *Çena ho rema mıra cenode* Kızı (kocaya) kaçmış, benden sayıyor. *Dızdi kote çê dine dızdeni kerda yêki mıra cenêde, vanê sıma rae mısnara cı* Hırsızlar onların evine girmiş, hırsızlık yapmış, onlar da beni suçluyor, diyorlar ki "sen onlara yol gösterdin). *Perê ho tırîê mıra cenêde* Parası çalınmış benden sayıyorlar. 6. Tutanak, mazmata veya zabıt tutmak. 7. Mayalanmak. *Amê deguretene* Maya tutmak, mayalanmak.

de guretis *isg.* 1. (Yük) Hazırlama, derleme, denkleştirme. 2. Kurma, oluşturma. 3. Gedikleri kapama, tutma. 4. mec. (Birinden) Hamile kalma. 5. Bir durumdan veya olaydan dolayı birilerini sebep gösterme, ondan sayma, ona bağlama.

de nêkêwtene *f.* 1. Oluşmamak. *Hanake adır denêkoto* Daha ateş harlanmadan. *Hanake hewr denêkêwto hore holıke vırajime* Daha bulutlar kararmadan kendimize sığınak / kulübe yapalım. *Hanake sılıye denêkêwta* Daha yağmur oluşmadan. *Hanake va denêkoto* Henüz rüzgar oluşmadan. *Hanake lêl denêkoto* Daha karanlık basmadan. 2. Fazla derine dalmamak, derine işlememek, yüzeyde kalmak. *Hard husko hengaji jêde denêkuna* Toprak kurudur, saban fazla derine işlemiyor. 3. Hoşgörülü davranmak, olayı fazla büyütmemek, fazla üstüne gitmemek. *Tıkı jêde demekuye, têne cera bijê* Sende fazla erine dalma, biraz aşağıdan al.

de nêkêwtis *isg.* 1. Oluşmama. 2. Fazla derine dalmama, derine işlememe, yüzeyde kalma. 3. Hoşgörülü davranma, olayı fazla büyütmeme, fazla üstüne gitmeme.

de nêwendene *f.* 1. Kimseye boyun eğmemek, eyvallah etmemek. *O keşra de nêweneno* O kimseye eyvallah etmez! 2. Kimseden aşağı kalmamak.

de *ünl.* "Yok canım, sahi mi diyorsun, yapma yahu" gibi istenmez bir durum karşısında inanmak istememeyi belirtir. *De, ima nêken* Yok canım, inanmam! 2. "Haydi..., artık.."gibi bir isteğin tekrarlanmasını ve artık gerçekleşmesi gerektiği uyarısını belirtir. *De bırame* Haydi sür! *De endi bê çıme mı rawura mend* Haydi artık gel, gözlerim yollarda kaldı! *De endi bure* Haydi artık ye! *De ison wayirê derdu meke, dana bıde, nêdana hen vaze* Haydi insanı dert sahibi etme, vereceksen ver, vermeyeceksen öyle de! *De*

sekena bike Artık ne yapacaksan yap! *De sevana vaze, çimê ma to fektde peray* Haydi artık ne diyeceksen de, gözlerimiz ağzında kaldı! *De şerrê* Artık gidin, haydi gidin! 3. Bazı fiillerin edilgen biçimlerin yapılmasını sağlar *Lizgey ho bınde amede* Bütün dallar aşağıya doğru eğilmiş. *Usar ame derey derxuley gınede* Bahar gelmiş derler derecikler coşmuş. 5. Sarma, oluşturma. *Mı cığarê kerde de, dêvê kokımi* Ben bir sigara sarıp ihtiyara verdim. 6. s. Eğik. *Lızgey bıne yemıste amê de* Dallar meyvelerin altında eğilmiş. 7."Deh" anlamında At, öküz gibi hayvanları gayrete getirme sesi olarak kullanılır.

de viyarnaene *f.* 1. Aradan çıkarmak, aradan yapıp geçirmek, bitirmek. *Na barê nune mı wertê niweta hode de viyarne* Şu bir yük buğdayımı kendi nöbetinde aradan (öğüt) geçiştir. 2. Savmak. 3. Es geçmek, geçiştirmek, üzerinde durmamak, önemsememek. *Kese ma çino nêweta mali wertede de viyarne* Kimsemiz yok davar gütme sırasını aradan geçiştir, es geç. 4. İstenmeyen bir konuşmayı duymazdan gelmek. 5. Geçirmek, geçip gitmesini sağlamak. *Meymanu kutukura de viyarne* Misafirleri köpeklerden geçir (saldırmasınlar). 6. Engelden aşırmak, akıp gitmesini sağlamak. *Uwe de viyarne va bêro* Suyun önünü aç gelsin.

de viyarnais *isg.* 1. Aradan çıkarma, aradan yapıp geçirme, bitirme. 2. Savma, tamamlama. 3. Es geçme, geçiştirme, üzerinde durmama, önemsememe. 4. İstenmeyen bir konuşmayı duymazdan gelme. 5. Geçirme, geçip gitmesini sağlama. 6. Engelden aşırma, akıp gitmesini sağlama.

debırnawoğ *ise.* 1. Kesen. 2. Ayıran. 3. Kesinti yapan.

debırnawoğe *isd.* 1. Kesen. 2. Ayıran. 3. Kesinti yapan.

debistene *f.* 1. Birbirine bağlamak. 2. (At, öküz vs. için) Birlikte bir işe koşmak, boyunduruğa koşmak.

decerae *s.(e)* 1. Aşağı yönelmiş olan. 2. Bükülmüş, eğilmiş olan. 3. Dönmüş olan.

deceraene f. 1. İniş aşağı gelmek, iniş aşağı inmek. 2. Şansı kötüye gitmek, talihi dönmek.

decerais *isg.* 1. İniş aşağı gelme, iniş aşağı inme. 2. Şansı kötüye gitme, talihi dönme.

deçarnae s.*(e)* 1. Yukarıdan aşağıya doğru çevrilmiş (hayvan, sürü). 2. Aşağı doğru yöneltilmiş olan.

deçarnawoğ *ise.* 1. (Sürü için) Yukarıdan aşağıya doğru çeviren. 2. (Hayvanlar için) Yukarıdan aşağıya yönlediren.

deçarnawoğe *isd.* 1. (Sürü için) Yukarıdan aşağıya doğru çeviren. 2. (Hayvanlar için) Yukarıdan aşağıya yönlediren.

ded *ise.* Amca, babanın kardeşi. *Lazê dedi* Amca oğlu.

dedeçena *isd.* Amca kızı.

def biyaene *f.* Def olmak, kovulmak, savuşmak. *Verê çımunê mıra defbe to nêveni* Gözlerimin önünden defol, seni görmeyeyim!

def biyais *isg.* Defolma, kovulma, savuşma.

def kerdene *f.* Defetmek, kovmak, uzaklaştırmak, savuşturmak. *Sarê ho sera defke şero* Başından at gitsin. *Def kerdenede* Kovdur, Defettir.

def kerdis *isg.* Defetme, kovma, uzaklaştırma, savuşturma.

def kerdoğ *ise.* Defeden, kovan, savuşturan.

def kerdoğe *isd.* Def eden, kovan, savuşturan.

defike *isd. Far. def.* Zilli bir kasnağa

geçirilmiş kursak zarından oluşan *çalgı.*

defin biyae *s.(e)* Gömülmüş olan, gömülü.

defin biyaene *f.* Defnedilmek, gömlmek.

defin biyais *isg.* Defnedilme, gömlme.

defin *ise. Ar. defn.* (Ölüyü) Gömme işi.

defin kerdene *f.* (Ölüyü) Defnetmek, gömmek.

defin kerdis *isg.* (Ölüyü) Defnetme, gömme.

defina *isd. Ar. define.* Toprak altına gömülerek saklanmış, para veya değerli şeyler, gömü.

defineci *ise.* Gömü bulmak umuduyla kazı yapan veya yaptıran kimse.

definiye *isd.* Ölü gömme töreni, cenaze merasimi.

definkerdoğ *ise.* Defneden, gömen.

definkerdoğe *isd.* Defneden, gömen.

defiştene *f.* 1. Birbirine geçirmek, sıklaştırmak, pekiştirmek. 2. (Saban için) Toprağa daldırmak, derine işletmek. *Hengaj rınd defiye* Sabanı iyi biçimde daldır. 3. (Halı, kilim vs için) Dokumak üzere tezgaha almak. *Hirem defiştene f.* Dokuma ilmiklerini germek. 4. (Sistemi) Kurmak, dizaynlemek.

defte (difte) *ise.* Dokumacılık tarağı.

defter deguretene *f.* Defter tutmak.

defter deguretis *isg.* Defter tutma.

defter *ise. Ar. defter.* Genellikle hafif bir kapak içerisinde, bir araya tutturulmuş kâğıt yaprakları. Deftere cevi Cep defteri.

defterdar *ise.* 1. Bir ilin maliye işlerini yöneten yüksekgörevli. 2. *tar.* Osmanlılarda maliye işlerinin en yüksek yetkilisi veya illerde maliye işleriyle uğraşan görevli.

defterdareni *ise.* Defterdarlık.

defterxane *ise.* 1. tar. Bir ülkedeki bütün toprak kayıtlarını içine alan ana defterlerin bulunduğu ve bunlara özgü işlerin görüldüğü daire. 2. Defter dükkanı.

degınaene *f.* 1. Ortaya çıkmak, oluşmak. *Hewr gınade, voreno* Hava bulutlandı (bultlar oluştu), yağacak. 2. Bir çok yerden kopup bir araya toplanmak, birbirine geçmek. *Çığ gınode amo derey kerdê pır* Çığ toplanıp gelmiş, dereleri doldurmuş. 3. Azmak, büyümek, şişmek. *Cızıkê ho gınade bi jê meske* Memesi kabardı tulum gibi oldu. *Dırveta ho herkeşiya gınade* Yarası giderek azmış (büyümüş). 4. Çeşitli yerlerden akıntılar oluşarak toplanıp çoğalmak. *Laşêr gınode* Seller coşmuş! 5. (Ateş için) Alev alarak harlanmak. *Adır gınade kıle vejiyero asmen* Ateş harlandı alev gökyüzüne çıktı. 6. Tüterek koyu bir duman oluşturmak. *Dü gınade* Duman bürüdü, çoğaldı. *Mız gınade* Sis koyulaştı 7. (Karanlık vs.) Çökmek, koyulaşmak. *Lêl gınade* Karanlık çöktü.

degınais *isg.* 1. Ortaya çıkma. oluşma. 2. Bir çok yerden kopup bir araya toplanma, birbirine geçme. 3. Azma, büyüme, genişleme, şişme. 4. Çeşitli yerlerden akıntılar oluşarak toplanıp çoğalma. 5. (Ateş için) Alev alarak harlanma. 6. Tüterek koyu bir duman oluşturma. 7. (Karanlık vs.) Çökme, koyulaşma.

dekêle *isd.* Gemi.

dekerdene *f.* 1. (Tütün) Sarmak, tüttürmeye hazırlamak. 2. Arasına katmak, arasına eğmek.

dekerdis *isg.* 1. (Tütün) Sarma, tüttürmeye hazırlama. 2. Arasına katma, arasına eğme.

dekeriyae *s.(e)* Anılmış olan, sözü edilen kimse.

dekeriyaene *f.* 1. Anılmak, gıyabında bahsi edilmek. 2. (Anılmaktan ötürü olduğu varsayılan) Hıçkırmak,

hıçkırık tikine tutulmak.

dekeriyais *isg.* 1. Anılma, gıyabında bahsi edilme. 2. (Anılmaktan ötürü olduğu varsayılan) Hıçkırma, hıçkırık tikine tutulma.

dekernaene *f.* 1. Birini anmak, sözünü etmek. 2. (Herhangi bir işte) Tanrıyı zikretmek. *Emrê haqi dekernaene* Tanrının emrini zikretmek (Nikah kıymak).

dekernais *isg.* 1. Birini anma, sözünü etme. 2. (Herhangi bir işte) Tanrıyı zikretme. *Emrê haqi dekernayis* Tanrının emrini zikretme (Nikah kıyma).

dekernawoğ *ise.* Birinden söz eden, anan.

dekernawoğe *isd.* Birinden söz eden, anan.

dekêwtene *f.* 1. Koyulaşmak, yoğunlaşmak. *Lêl dekêwtene* Karanlık basmak. 2. Derinleşmek, saplanmak. *(Hengaj) Dekêwtene* (Saban) Derine dalmak, saplanmak, işlemek. 3. Hareketlenmek, devinmek, kaynaşmak, patlamak. *Honake qewğa denêkêwta meterısu bijêrê* Daha kavga patlamdan siper alın!

dekêwtis *f.* 1. Koyulaşma, yoğunlaşma. 2. Derinleşme, saplanma. 3. Hareketlenme, devinme, kaynaşma, patlama.

dêkke *isd.* 1.Büyük anne, nine. 2. Bir kimsenin annesi ile babasının annesi.

del bel biyaene *f.* Darma dağın olmak. Herkes horê del bel bi şi Harkes darma dağın oldu gitti. Del bel bi şi Darma dağın oldu gitti.

del bel biyais *isg.* Darma dağın olmak.

del bel kerdene *f.* Darma dağın etmek.

del bel kerdis *isg.* Darma dağın etmek.

delal amaene *f.* Güzel gelmek, hoş gelmek, kusursuz gelmek (olmak).

delal amais *isg.* Güzel gelme, hoş gelme, kusursuz gelme (olma).

delal biyaene *f.* İyi olmak, güzel olmak, hoş olmak. Delal biyo 1) İyi imiş, mükemmelmiş. 2. Güzel olmuş, hoş olmuş. 3. *mec.* Müstahak olmuş, hak etmiş.

delal biyais *f.* İyi olma, güzel olmak, hoş olma.

delal kerdene *f.* 1. Kusursuz etmek, iyileştirmek, güzelleştirmek. 2. İyi bir iş yapmış olmak.

delal kerdis *isg.* 1. Kusursuz etme, iyileştirme, güzelleştirme. 2.İyi bir iş yapmış olma.

delal *s.(e)* İyi, hoş, güzel, mükemmel. *Delalo* Mükemmeldir, kusursuz bir insan veya şey.

delale *s.(d)* İyi, hoş, güzel, dilber. Delala mı Güzelim, sultanım, gönlümün sultanı, can yoldaşım, gönlümün çiçeği.

delalet *ise. Ar.* 1. Kılavuzluk. 2. Belirtme. 3. İz, işaret.

delaleteni *ise.* Kılavuzluk.

dele *isd. zool.* 1. Dişi köpek, kancık. 2. s. *mec.* (Kadınlar ve kızlar için) Dırdırcı, geçimsiz. 3. *mec. s.* Cimri olan (kadın). 4. *mec.* s. (Dişi hayvanlar için) Yaramaz, zarar verici, saldırgan. *A dela bıze, iştiri sano cı ardi verdera hard* O saldırgan keçi, boynuzlamış unları yere dökmüş. 5. *mec. s.* (Yaşça büyük olanların, kendisinden küçük kadın ve kızlara) Sevimli, şakacı.

deleverge *isd. zool.* Dişi kurt, kancık kurt.

delğe (I) *ise.* 1. Hayal, düş, dalma. *Delğe welati sana mı* Yurt hayaline kapıldı.. 2. *mec.* Efkar, özlem duygusu. *Erê delğe to ke saneno mı, aqıl mısarede nêmaneno* Kız özlemin beni sarınca, başımda akıl kalmıyor.

delğe (II) *ise.* 1. Deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgarın, depremin vb.nin etkisiyle oluşan kıvrımlı hareketler. 2. (Sıcak,

soğuk, moda için) belli bir süre etkili olan dönem. 3. *fiz.* Titreşimin bir ortam içinde yayılma hareketi. 4. Bir yüzeydeki kıvrım. *Hardê kowu delğeliyo* Dağların arazisi dalgalıdır. 5. *argo.* Esrar, eroin gibi uyuşturucu maddelerin verdiği keyif durumu. 6. *argo.* Dalgınlık. 8. *argo.* Geçici sevgili.

delğe amaene *f.* 1. Bir şeyler hayal etmek. 2. Geçmişi anımsamak, anılara dalmak. 3. Özleme düşmek, efkara düşmek.

delğe amais *isg.* 1. Bir şeyler hayal etme. 2. Geçmişi anımsama, anılara dalma. *Mı delğera perro* Aklımdan çıkmış, unutmuşum. 3. Özleme düşme, efkara düşme. *Delğe cenikê sano cı* Karı hasreti tutmuş.

delğe kerdene *f.* 1. Dalga geçmek, ciddiye almamak. 2. Çalışmamak, işi gırgıra vermek. 3. (Birini) Alaya almak.

delğe kerdis *isg.* 1. Dalga geçme, ciddiye almama. 2. Çalışmama, işi gırgıra verme. 3. (Birini) Alaya alma.

delğeli *s.(e)* 1. Dalıp giden hayal eden kimse. 2. Alacalı bulacalı, net görünmeyen. *Çımemı zalal nêvenenê, hen delğeli melğeli venên* Gözlerim net görmüyor, öyle dalgalı malgalı görüyorum. 3. (Su yüzeyi) Kıvrımlı, hareketli, dalgalı.

delği cısanaene *f.* Birini hayal etmek, onun özlemine düşmek.

delği cısanayis *isg.* Birini hayal etme, onun özlemine düşme.

delil *ise. Ar. delîl.* 1. İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, kanıt, emare. 2. huk. Kanıt. 3. Kılavuz, rehber.

delmast biyaene *f.* İçi dışına gelmek, tersyüz olmak.

delmast biyais *isg.* İçi dışına gelme, tersyüz olma.

delmast *ise.* 1. (Giysi için) Dış değil iç tarafı, astar veya dikik uçların gizlendiği taraf. 2. Bütün şeylerin dış yüzünün tersi, görünmeyen yanı, iç yüzü. 3. Bir şeyin zıddı, aksi tarafı, karşıtı. 4. Doğrunun karşıtı, yanlış, doğru olmayan. *Tı raşte nêvana, delmaste vana* Sen doğruyu söylemiyorsun, tersini söylüyorsun. *Rastê delmastê Haq zono* Doğrusunu eğrisini Allah bilir. 5. Bir giysiyi iç tarafı dışa gelecek biçimde giyme, ters giyme. *Lezeki işlıga ho delmast kerda pay hevalê ho coka huynê* Oğlan gömleğini ters giymiş. 6. Uygunsuz, olması gerekenin tersi. *Her çiyê ho delmasto* Her şeyi uyumsuzdur.

delmast kerdene *f.* Ters yüz etmek, içini dışına çevirmek.

delmast kerdis *isg.* Ters yüz etme, içini dışına çevirme.

delmast qeseykerdene *f.* 1. Doğru konuşmamak, yanlış konuşmak. 2. Konuyu başka yöne çekmek, iç yüzünü gizlemek, ters yüz etmek. *Delmastê yê qeşi çino* O sözün yanlışı yoktur (doğrudur).

delmast qeseykerdis *isg.* 1. Doğru konuşmama, yanlış konuşma. 2. Konuyu başka yöne çekme, iç yüzünü gizleme, ters yüz etme.

delmast vatene *f.* Tersini söylemek.

delmast vatis *isg.* Tersini söyleme.

delmasteni *ise.* 1. Terslik. 2. Yanlışlık. 3. Uygunsuzluk.

delmastiye *isd.* 1. Terslik. 2. Yanlışlık. 3. Uygunsuzluk.

dem biyaene *f.* (Çay için) Demlenmek, dem tutmak.

dem biyais *isg.* (Çay için) Demlenme, dem tutma.

dem cı estais *isg.* (Kaynamış su olan kaba) İçine çay otu atma, demleme.

dem cı estane *f.* (Kaynamış su olan kaba) İçine çay otu atmak, demlemek.

dem guretene *f.* 1. (Çay için) Dem tutmak, renk ve koku bakımından kıvamına gelmek. 2. İçki almak, içki içmek, keyiflenmek.

dem guretis *isg.* 1. (Çay için) Dem tutma, renk ve koku bakımından kıvamına gelme. 2. İçki alma, içki içme, keyiflenme.

dem *ise. Far. dem.* 1. Soluk, nefes. 2. Zaman, süre, çağ. *Dem na demo* Fırsat bu fırsattır/Zaman bu zamandır. *Demo pee* Son an, son dönem. *Demo peyêde (peede)* Son zamanda/En sonunda. *Demo vıre* Önceki dönem/Bir süre önce. *Demo vırede* Önceki dönemde. *Demo vıren* Önceki dönem/Geçmiş dönem. 3. İçki. 4. Hazırlanan çayın renk ve koku bakımından istenilen durumu. 5. Anma, sözünü etme. *Cırê zem nêbo dembo (dey.)* Kendisini çekiştirmek olmasın, anmak olsun. 6. *mec.* Vurgun, yağma. *Ey caera dem dopıro* O bir yerden vurgun vurmuş. 7. *mec. Kayif Demê hodero* Kendi keyfindedir. *Dem demê dino* Keyif onların keyfidir.

dem kerdene *f.* (Çay) Demlemek.

dem kerdis *isg.* 1(Çay) Demleme.

dêma cı daene *f.* 1. (Yere) Devirmek. 2. Altını üstüne getirmek. 3. mec. Birini veya bir hayvanı öldürmek, yere sermek.

dêma cı dais *isg.* 1. (Yere) Devirme. 2. Altını üstüne getirme. 3. *mec.* Birini veya bir hayvanı öldürme, yere serme.

dêma cı daoğ *ise.* 1. (Yere) Deviren. 2. Altını üstüne getiren. 3. *mec.* Birini veya bir hayvanı öldüren, yere seren.

dêma cı daoğe *isd.* 1. (Yere) Deviren. 2. Altını üstüne getiren. 3. *mec.* Birini veya bir hayvanı öldüren, yere seren.

dêma ser daene *f.* 1. Üstüne devirmek. 2. Müşterek arazi, dükkan, bina, şirket, banka hisseleri veya borcu gibi kişiye ait bulunanı başka birine veya ortağına devr etmek, onun üzerine geçirmek.

dêma ser dais *isg.* 1. Üstüne devirme. 2. Üzerine devretme, üzerine geçirme.

demağe (I) *isd.* 1. *mec.* Burun. 2. Tek tırnaklı hayvanların burnuna verilen ad.

demağe (II) *ise. coğr.* Denize uzanan dağlık ve yüksek kara parçası, kıyı burunu.

demağeni *ise.* Alınganlık.

demağın *s.(e)* Aşırı duygulu, çabuk gücenen, kırılan. *Demağıno jê dey çino* Onun gibi alıngan yoktur.

demağıne *s.(d)* Aşırı duygulu, çabuk gücenen, kırılan. *Demağına jê dae çına* Onun gibi alıngan yoktur.

demağıye *isd.* Alınganlık.

demariye *isd.* Üvey anne.

dêmdae *s.(e)* Devrilmiş olan, devrili, devrik.

dêmdaene *f.* 1. Devirmek. 2. Altüst etmek, çevirmek.

dêmdais *isg.* 1. Devirme. 2. Altüst etme, çevirme.

dêmdaoğ *ise.* 1. Deviren. 2. Altüst eden, çeviren.

dêmdaoğe *isd.* 1. Deviren. 2. Altüst eden, çeviren.

deme (deyme) *zf.* Hiç bir zaman, asla. *Deme mı vırra nêsono* Hiç bir zaman aklımdan gitmiyor. *Deme ho vira nêken* Asla unutmuyorum.

dêmeke *bağ.* Şu halde, öyleyse, demekki. *Demeke hen bi* Demekki öyleydi! *Demeke hen va* Demekki öyle dedi! *Dêmeke nêdano* Demekki vermiyor. *Dêmeke nêwaneno* Demekki okumuyor! *Dêmeke ez xapıtne* Demekki beni aldattı!

demenız *ise.* Demenan aşiretine mensup kimse.

demenıze *isd.* Demenan aşiretine mensup kimse.

demenu *isç.* Dersim'de meskun bulunan Demenanlar aşireti.

demeqoq *ise. Fr. démagogue. (Yun. demos* halk, *ago* kendine çekmek, sürüklemek*)*. Demagoji yapan kimse, halk avcısı.

demeqoqiye *isd.* Demagokluk.

demeqoqoni *ise.* Demagokluk.

demet *ise. Yun.* 1. Bağlanarak oluşturulmuş deste, bağlam. 2. Bitki veya çiçek bağlamı. 3. *bot.* Üstün yapılı bitkilerde öz suların akmasına yarayan, bitkiye desteklik eden damarlı veya lifli kordon. 4. anat. Uzunlamasına birbirine bitişik olarak bir arada bulunan sinir ve kas telleri topluluğu. 5. *fiz.* Bir atomun parçalanmasından doğan elektriklenmiş taneciklerin yörüngelerinden oluşan ışık topluluğu.

demet kerdene *f.* Demet etmek, demetlemek.

demet kerdis *f.* Demet etme, demetleme.

demır (osnen) *ise.* 1. kim. Atom sayısı 26, atom ağırlığı 55,847 olan, mavimtırak esmer renkte, 7,8 yoğunluğunda, 1510°C'de eriyen, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda sanayide kullanılmaya en elverişli element. Kısaltması **Fe**. 2. Bazı nesnelerin demirden yapılmış parçası. 3. Ayakkabı topuğuna veya ayakkabı burnuna aşınmayı önlemek için çakılan, özel olarak yapılmış demirden parça. 4. *den.* Gemilerin dalgalara, akıntılara kapılarak yer değiştirmemesi için suya atılan, zincirle gemiye bağlı bulunan, ucu çengelli ağır demir araç, çapa. 5. s. Demirden yapılmış olan şeyler.

demırci (osnenci) *ise.* Demir satan, demir eşya yapan veya satan kimse.

demırxane *ise. Tr.* demir + *Far.* hane. Demirin işlendiği yer.

demkerde *s.(e)* Demlenmiş (çay). Çawo demkerde Demlenmiş çay.

demkerdoğ *ise.* (Çay) Demleyen.

demkerdoğe *isd.* (Çay) Demleyen.

demu dewran ramıtais *isg.* Yaşadığı sürece iyi saltanat sürme.

demu dewran ramıtene *f.* Yaşadığı sürece iyi saltanat sürmek.

demu dewran *zf.* 1. Zaman ve dönem. 2. İyi dönem, durumun iyi olduğu zaman.

demu dewrane hode biyaene *f.* Kendi keyfinde ve zevkinde olmak/Kendi iyi döneminde olmak.

demu dewrane hode biyais *isg.* Kendi keyfinde ve zevkinde olma/Kendi iyi döneminde olma.

den (dene) *ise.* 1. (Buğday, arpa, fiy gibi bitkilerin) Tanesi, tohum. 2. Tahıl. 3. Öz, tohum. 4. Bütün bitkilerin tohum kesesinde bulunan tane. *Denê lovazu* Fasulye tanesi / tohumu.

dên *ise.* 1. Ödenmesi gereken para veya başka bir şey, borç. *Dênê axrete* Ahiret borcu/Mutlaka ödenmesi gereken borç. 2. *mec.* Birine karşı bir şeyi yerine getirmek gerekliği, yükümlülük, vecibe.

dên kerdene *f.* 1. Borç etmek, bir şeyi veya parayı borç olarak almak, borçlanmak. 2. Verilen bir şeyi borç saymak.

dên kerdis *isg.* 1. Borç etme, bir şeyi veya parayı borç olarak alma, borçlanma. 2. Verilen bir şeyi borç sayma.

dên kerdoğ *ise.* Borç eden (kimse).

dên kerdoğe *isd.* Borç eden (kimse).

dên ve dên *zf.* Borca borç.

denae *s.(e)* 1. (Fıdan) Dikilmiş olan. 2. (Sebze) Ekilmiş olan.

denaene *f.* 1. Ağaç fidanı dikmek. 2. Bostana sebze dikmek, sebze ekmek.

denais *isg.* 1. Ağaç fidanı dikme. 2. Bostana sebze dikme, sebze ekme

denawoğ *ise.* 1. (Fidan) Diken. 2.(Sebze)

Eken.

denawoğe *isd.* 1. (Fidan) Diken. 2.(Sebze) Eken.

dêndaene *f.* 1. Birine borç olarak bir şey veya para vermek. 2. Birinden alınmış borç para veya şeyi geri ödemek, borç ödemek. 3. Geri ödeme koşuluyla vermek, ödünç vermek.

dêndar biyaene *f.* Borçlu olmak.

dêndar biyais *isg.* Borçlu olma.

dêndar kerdene *f.* 1. Borçlandırmak. 2.Yüküm altına sokmak.

dêndar kerdis *isg.* 1. Borçlandırma. 2.Yüküm altına sokma.

dêndar *s.(e)* 1. Borcu olan, borç almış olan, verecekli, medyun. 2. *mec.* Bir yüküm altında bulunan.

dêndare *s.(d)* 1. Borcu olan, borç almış olan, verecekli, medyun. 2. *mec.* Bir yüküm altında bulunan.

dêndaren *ise.* Borçluluk.

dêndariye *isd.* Borçluluk.

dêndayis *isg.* 1. Birine borç olarak bir şey veya para verme. 2. Birinden alınmış borç para veya şeyi geri ödeme, borç ödeme. 3. Geri ödeme koşuluyla verme, ödünç verme.

dende *ise.* 1. İçi koloit veya yağ gibi sıvı veya yarı sıvı bir madde ile dolu patolojik torba, kist. 2. *zool.* Tek hüscrelilerin veya çok hücreli küçük hayvanların uygun olmayan şartlarda veya çoğalma sırasında çevrelerine saldıkları kendilerini korumaya yarayan dayanıklı kapsül. 3. *bot.* Sporlu bitkilerde, özellikle mantarlar veya su yosunlarında görülen, bir veya birkaç hücreden oluşan organ.

dendik *ise. bot.* 1. Çekirdek. 2. Kabuklu çekirdeklerin içi, öz. 3. Ceviz içi (*dendikê goze*).

dendikın *s.(e)* 1. Özlü, içli. 2. Çekirdekli.

dendiksız *s.(e)* 1. İçsiz, özsüz. 2. Çekirdeksiz.

dendik *isç.* 1.Çekirdekler. 2.Kabuk içleri, ceviz içleri.

denêwendis *isg.* 1. Kimseye boyun eğmeme, eyvallah etmeme. 2. Kimseden aşağı kalmama.

deng biyae *s.(e)* Taşınmaya hazırlanmış, balyalanmış, yüklenmiş.

deng *ise.* 1. Yük hayvanlarının sağ ve soluna konulan iki yük parçasından her biri. 2. Yatak, yorgan, kumaş gibi eşyanın sarılıp bağlanmasıyla oluşan yük, balya. 3. *s.* Ağırlık bakımından eşit olan. 4. *mec.* Uygun, nitelik yönünden eşit. 5. *mec.* Zenginlik. *Zafe tenu dengê ho guret de* Bir çokları kendi dengini tutmuş. 6. *s. fiz.* Destekleri paralel, yönleri aynı, şiddetleri eşit bulunan güçler.

deng kerdene *f.* 1.(Yükü) Taşınmaya hazırlamak, yüklemek. 2.(Yükü) Denkleştirmek, bağlayıp balyalamak. *Qatıri denkke* Katırı yükle.

deng kerdis *isg.* 1.(Yükü) Taşınmaya hazırlama, yükleme. 2.(Yükü) Denkleştirmek, bağlayıp balyalama.

dengasız *s.(e)* Dengesiz.

dengasıze *s.(d)* Dengesiz.

dengê ho guretene *f.* 1.Yükünü almak, yükünü tutmak. 2.*mec.* Bir yerden vurgun vurmak, köşeyi dönmek.

dengê ho guretis *isg.* 1.Yükünü alma, yükünü tutma. 2.*mec.* Bir yerden vurgun vurma, köşeyi dönme.

denge *ise.* 1. Bir nesnenin veya insanın devrilmeden durma hali, muvazene. 2. *fiz.* Birbirini ortadan kaldıran güçlerin sonucu olan durma hali. 3. Zihinsel veya duygusal uyum, istikrar. 4. *sos.* Toplumsal denge. 5. Siyasal güçlerin, yetkilerin birbirini sınırlayacak biçimde dağıtılması. 6. Ekonomik hayatın uyumlu düzeni. 7. *sp.* Vücudun en küçük fayanak yüzey veya yüzeylerinde düşmeden durması.

dengeli *s.(* Dengeli, dengesi yerinde olan.

dengeliye *s.(d)* Dengeli, dengesi yerinde olan.

dengesare *s.(e)* 1.Kendine güvenen, kendini beğenmiş olan, söz dinlemeyen, kaba, dik kafalı. 2. (Yediği darbeden) Sersemlemiş olan (erkek).

dengesariye *s.(d)* 1.Kendine güvenen, kendini beğenmiş olan, söz dinlemeyen, kaba, dik kafalı. 2. (Yediği darbeden) Sersemlemiş olan (kadın).

dengesızeni *ise.* Dengesizlik.

dengkerdoğ *ise.* 1. Bağlayıp paketleyen. 2.Yük hazırlayan, yükleyen.

dengkerdoğe *isd.* 1. Bağlayıp paketleyen. 2.Yük hazırlayan, yükleyen.

deniskar *ise.* Evlilik öncesi yapılan nişan töreni.

denistaene *f.* 1. Çökelmek, dibe çökmek. 2. Dinmek, yatışmak, sakinleşmek. 3.(Şişik iken) İnmek, sönmek. 4. Yukarıdan aşağıya iniş yapmak, inmek. *Denise* İn, inişe geç, aşağı gel.

denistais *isg.* 1. Çökelme, dibe çökme. 2. Dinmek, yatışma, sakinleşme. 3.(Şişik iken) İnme, sönme. 4. Yukarıdan aşağıya iniş yapma, inme.

depo *ise. Fr. dêpöt.* 1. Korunmak, saklanmak veya gerektiğinde kullanılmak için bir şeyin konulduğu yer. 2. Bir malın toptan satıldığı ve çokça bulunduğu yer. 3. *ask.* Ordu mallarının saklandığı, bakımlarının yapıldığı yer.

depocu *ise.* Depoya bakan kimse, depo görevlisi.

depresiyon *ise. Fr. dêpression. psikol.* Ruhî çöküntü, deprasiyon.

derbaz biaye *s.(e)* 1. Geçilmiş, aşılmış olma. 2. Karşıdan karşıya gemiş olan, engeli aşmış olan. 3. Hedefe ulaşmış olan.

derbaz biyaene *f.* 1.(Su engelini) Aşarak karşıya geçmek. 2. (İki dağ arasındaki) Gçidi veya boğazı aşmak, geçmek. 3. *(nsz)* Geçilmek, aşılmak.

derbaz biyais *isg.* 1.(Su engelini) Aşarak karşıya geçme. 2. (İki dağ arasındaki) Geçidi veya boğazı aşma, geçme. 3. *(nsz)* Geçilme, aşılma.

derbaz *ise.* 1. (Nehiri) Karşıdan karşıya geçme, geçit yerlerini aşma. 2. (Su için) Yolunu açma, yol verme, akışını sağlama, ark, kanal veya borularla bir yere ulaştırma. 3. Dere üzerinden, içi oyulmuş ağaç, abera, oluk veya haft yoluyla suyu karşıya geçirmek. 4. Düşman tarafından tutulmuş geçit yerlerini aşarak hedefe varma, engelleri aşma.

derbaz kerdene *f.* 1. Karşıdan karşıya geçirmek. 2.Yolunu açmak, geçit vermek.

derbaz kerdis *isg.* 1. Karşıdan karşıya geçirme. 2.Yolunu açmak, geçit verme.

derbazeni *ise.* 1.Geçitlik. 2.Geçitçilik.

derbeder biyaene *f.* 1. Dağınık, düzensiz olmak. 2. El kapılarına düşmek, muhtaç olmak.

derbeder biyais *isg.* 1. Dağınık, düzensiz olma, taru mar olma. 2. El kapılarına düşme, muhtaç olma.

derbeder *s.(e)* Far. der-be-der. 1. Yaşayışı ve davranışı düzensiz (kimse). 2. Kapı kapı dolaşan, başkalarına muhtaç olan (kimse).

derber *ise.* 1. Ev içi, ev dışı, ahır, ağıl, ayak basılan her yer. Derberê teveri Evin dış düzen ve temizliği. Derberê zeri Evin iç düzeni, temizliği. 2. Parçalanıp dağılmak, darma dağın olma. 3. Yok olup gitme.

derber têdebiyaene *f.* Ev içi ve dışı, ahır, ağıl vb. yerli yerinde kalmak, kirli kalmak, temizlenmemek.

derber têdebiyais *isg.* Ev içi ve dışı,

ahır, ağıl vb. yerli yerinde kalma, kirli kalma, temizlenmeme.

derber weçinitais *isg.* (Evde) Ortalığı toplama, her şeyi yerli yerine koyma, düzenleme.

derber weçinitene *f.* (Evde) Ortalığı toplamak, her şeyi yerli yerine koymak, düzenlemek. *Derber têde tewertekewto, wurze weçine* Ev içi karma karışık, kalk biraz toparla.

derd cı daene *f.* Birine dert vermek, üzmek.

derd guretaene *f.* 1.Hastalığa yakalanmak, dert sahibi olmak. 2. *mec.* Başına bela almak.

derd guretais *isg.* 1.Hastalığa yakalanma, dert sahibi olma. 2. mec. Başına bela alma.

derd *ise. Far. derd.* 1. Üzüntü. *Derdê ciğere* Evlat acısı. 2. Hastalık, ağrı. *Derdo bêçever* Çaresi bulunmayan dert. *Dedo bêselek* İflah olmayan dert. *Derdu kul* Dert ve (kabuk bağlamış) yara. *Derdu qotık* Dert ve hastalık. 3. *mec.* Sorun, kaygı. *Derd belae dina* Dünyanın derdi belası. *Derdu belae sari* Ellerin belası ve dertleri. 4. *hlk.* Ur.

derd ontaene *f.* Dert çekmek, acı ve üzüntü çekmek.

derd ontais *isg.* Dert çekme, acı ve üzüntü çekme.

derd paniştais *isg.* Derde düşme, hastalık bulaşma, hastalığa yakalanma.

derd paniştene *f.* Derde düşmek, hastalık bulaşmak, hastalığa yakalanmak.

derdê ho werdene *f.* 1. Kendi dertlerine ve sorunlarına göğüs germek, katlanmak. 2. Yoklukta yoksullukta kendi kendine yetinmek, idare etmeye çalışmak.

derdê ho werdis *isg.* 1. Kendi dertlerine ve sorunlarına göğüs germe, katlanma. 2. Yoklukta yoksullukta kendi kendine yetinme, idare etmeye çalışma.

derdest *ise. Far. der-dest.* Yakalama, tutma, ele geçirme.

derdi *isç.* 1. Üzüntüler, kaygılar. *Derdune dina untaeno* Dünyanın üzüntülerini çekmek. *Derdune dinalığê, horê bar meke* Dünyalık dertleri kendine yük edinme. 2. Hastalıklar, ağrılar. *Derdune ho vaze, derman bıwaze* Dertlerini söyle derman iste.

derdli *s.(e)* Dertli, üzüntülü.

derdliyeni *isd.* Dertlilik.

dere *ise.* 1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu ve bunların yatağı. 2. İki dağ arasındaki uzun çukur.

derebeyeni *ise.* Derebeylik, zorbalık.

derebeyi *ise. tar.* 1. Topraklarını derbeylik düzenine göre yöneten kimse. 2. *mec.* Zorba.

derêk *ise.* Biryere çıkmaya veya bir yerden inmeye yarayan basamaklar dizisi, merdiven.

derewu derxuley *isç.* Girintili çıkıntılı yerler, dereler ve oluklar, dereler ve vadiler.

dereza *ise.* Amca oğlu, kuzen.

derezaeni *ise.* Amca oğlu olma durumu, kuzenlik.

derezay *isç.* Amca oğulları.

derezayiye *isd.* 1. Amca oğlu olma durumu, kuzenlik. 2. *mec.* Yakın akrabalık.

dereze *ise. Ar. derece.* 1. Bir süreç içindeki durumlardan her biri, basamak, aşama, rütbe. *Dereze dereze* Derece derece. 2. *fiz.* Ölçü aletlerinin ölçeğinde belirtilmiş bulunan başlıca bölümlerden her biri. 3. kim. Bir çözeltinin yoğunluğunu ölçmede kullanılan birim. 4. *mat.* Bir çemberin 360'ta birine eşit olan açı birimi. 5. Sıcaklıkölçer, termometre. 6. Denli,

kadar. 7. *sp.* Sporda başarı gösterme. 8. Tüfeğin atış menzilini gösteren araç. *Derezê ttfongi* Tüfeğin atış menzili.

derezesız *s.(e)* 1. Derecesiz. 2. *mec.* Haddi hesabı olmayan, çok.

derg biyae *s.(e)* 1. Uzanmış olan. 2. Uzatılmış olan.

derg biyaene *f.* 1. Uzun olmak. *Va şero tenê dergvo* Varsın biraz uzun olsun. 2. (Bir şeye) Uzanmak. *Dergbe sae cırake* Uzan elmayı (dalından) kopar.

derg biyais *isg.* 1. Uzun olma. 2. (Bir şeye) Uzanma. 3. Uzama. 4. (nsz) Bir yere uzatılma.

derg guretaene *f.* 1.Uzun tutmak, gereğinde daha fazla uzun bırakmak. 2. (Bir konuyu veya işi) Ayrıntılarıyla ele almak, incelemek.

derg guretais *isg.* 1.Uzun tutma, gereğinde daha fazla uzun bırakma. 2. (Bir konuyu veya işi) Ayrıntılarıyla ele alma, inceleme.

derg kerde *s.(e)* Uzatılmış olan.

derg kerdene *f.* 1.Bir şeyin uzunluğunu arttırmak, uzatmak. 2. Bir konu veya iş üzerinde gereğinden fazla durmak, konuşmak. 3. *mec.* (Münakaşayı) Büyütmek.

derg kerdis *isg.* 1.Bir şeyin uzunluğunu arttırma, uzatma. 2. Bir konu veya iş üzerinde gereğinden fazla durma, konuşma. 3. mec. (Münakaşayı) Büyütme.

derg *s.(e)* 1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan. *Lesa ho derga* Boyu uzundur. *Hermê ho dergo* Kolu uzundur. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan; çok süren. 3. *zf.* Ayrıntılı, derinlemesine.

dergah *ise. Far. dergâh.* Tarikattan olanların barındıkları, ibadetler ve törenler yaptıkları yer, tekke. 2. *mec.* Kapı, makam, yüce huzur.

dergame *isd.* Döveni çekmek için dövenle boyunduruk arasına takılan sırık.

derganiye *isd.* 1. Uzunluk, uzunluğu. 2. *zf.* Uzunluk yününden, uzunluk olarak. 3. *zf.* Uzunlamasına, boyluboyunca. *Derganiye ser* Uzunlamasına. *Derga derg* Uzun uzadıya, boylu boyunca.

dergêk *s.(e)* Uzuncacık, uzunca.

dergên *ise.* 1.Uzunluk. 2. *s.* Uzunlamasına. *Dergên ser* Uzunlamasına.

dergi (amor) *ise.* Siyaset, edebiyat, teknik gibi konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın, mecmua.

dergiye *isd.* 1. Uzunluk. 2. *zf.* Uzunluk olarak.

derguse *isd.* 1. Bebeklerin konulup uyutulduğu veya sallandığı araç, beşik. 2. *mec.* Kundaklık çocuk, bebek.

derhal *zf.* 1. Hemen, çabucak. 2. *s.* Halsiz, mecalsiz, hasta. *Nêweso derhalo* Ağır hastadır.

deriya (derya) *ise.* 1. Büyük ve derin su kütlesi, deniz, okyanus. 2. *mec.* Çok bilen, bilgi yönünden derin kimse.

deriyacı *ise.* 1. Deniz ile ilgili işlerde çalışan. 2. Deniz askeri. 3. Deniz sporlarıyla uğraşan kimse.

deriyau umman *ise.* 1. Umman denizi. *Deriyawo sur* Kızıl deniz. *Deriyawo şa* Karadeniz. 2. *s. hlk*Çok geniş, çok derin, çok fazla.

derma cı daene *f.* 1. Birine iyileşmesi için ilaç vermek. 2. Birine zehirli ilaç vermek. 3. Takat vermek, güçlendirmek.

derma cı dayis *isg.* 1. Birine iyileşmesi için ilaç verme. 2. Birine zehirli ilaç verme. 3. Takat verme, güçlendirme.

dermal *ise.* 1. Gelini baba evinden alma töreni. 2. Bu tören sırasında masrafları karşılamak için damadın ailesi tarafından gelin evine verilen (koyun, keçi, pirinç, un, çay, şeker,

yağ, içki vsg.) şeyler.

derman *ise. Far. dermân.* 1.İlaç. 2. *mec.* Çıkar, yol, çare. *Dermanê hesrete* özlem (ayrılık) ilacı. 3. Güç, takat. *Derma mıde nêmendo* Bende takat, güç kalmamış.

dermansız *s.(e)* 1. Gücü kalmamış, bitkin. 2. Çaresi, ilacı olmayan.

dermansıze *s.(d)* 1. Gücü kalmamış, bitkin. 2. Çaresi, ilacı olmayan.

dermansızeni *ise.* 1.Güçsüzlük, bitkinlik. 2. Çaresizlik.

dermanxane *ise.* 1. İlaç üretilen veya depolanan yer, ilaç fabrikası. 2. Eczane.

derme *ise.* 1.Dermek işi. 2. Aynı türden biraraya getirilmiş şeylerin hepisi. 3. Gelişigüzel. Derme çatma Gelişi güzel, rastgele çatılmış, yapılmış.

derse cı daene *f.* 1. Birine ders vermek, eğitmek. 2. *mec.* Birine unutmayacağı bir ibret vermek.

derse cı dais *isg.* 1. Birine ders verme, eğitme. 2. *mec.* Birine unutmayacağı bir ibret verme.

derse cı daoğ *ise.* Ders veren, öğreten.

derse cı daoğe *isd.* Ders veren, öğreten.

derse guretais *isg.* 1. Bir konu üzerinde birinden bilgi alma, bilgi öğrenme. 2. Bir olaydan tecrübe kazanma, ibret alma.

derse guretene *f.* 1. Bir konu üzerinde birinden bilgi almak, bilgi öğrenmek. 2. Bir olaydan tecrübe kazanmak, ibret almak.

derse *isd. Ar. ders.* 1. Bir konuda öğretmenin öğrenciye sınıfta, belirli bir sürede verdiği bilgi. 2. Bu bilgi aktarımı için ayrılan süre. 3. Öğrencinin öğrenmek zorunda olduğu bilgi. 4. *mec.* Bir olayın bellekte bıraktığı iz, öğüt, ibret.

derse wendene *f.* Ders okumak.

derse wendis *isg.* Ders okuma.

derse xevetiyaene *f.* Ders çalışmak.

derse xevetiyais *isg.* Ders çalışma.

dersxane *ise.* 1.Öğrencilerin, bir öğretmenin gözetimi altında, anlatma, araştırma, küme çalışması gibi yollarla ve türlü eğitim araç ve gereçlerinden de yararlanarak ders yaptıkları yer, derslik, sınıf. 2. Okul dışında parayla ders veren kuruluş.

deru cıran *ise.* Kapı komşu, konu komşu.

derûlxane *ise.* Eczane.

derve der biyaene *f.* 1. Darma dağın, pare pare olmak. 2. Perişan olmak, normalden kötü olmak, hastalanmak.

derve der biyais *isg.* 1. Darma dağın, pare pare olma. 2. Perişan olma, normalden kötü olma, hastalanma.

derve der kerdene *f.* 1. Darma dağın, pare pare etmek, dağıtmak. *Derve der kerê* Dağıtın, tarumar edin! 2. Perişan etmek, sürüm sürüm süründürmek. 3. Her birini bir yere sürmek, birliğini bozmak.

derve der kerdis *isg.* 1. Darma dağın, pare pare etme, dağıtma. 2. Perişan etme, sürüm sürüm süründürme. 3. Her birini bir yere sürme, birliğini bozma.

derve der *s.(e)* 1. Darmadağın, pare pare. 2. Perişan, hasta.

deryadêr *ise. ask.* Tuğamiral.

derze cı dardaene *f.* 1. Birine yük yüklemek, sırtına yük koymak, yüklemek. 2. Yüklü birini ayağa kaldırmak, yükünü kaldırmasına yardım etmek.

derze cı dardais *isg.* 1.Birine yük yükleme, sırtına yük koyma, yükleme. 2. Yüklü birini ayağa kaldırma, yükünü kaldırmasına yardım etme.

derze *ise.* 1. İnsan sırtı ile taşınan yük. 3. *s.* Bir kişinin sırtıyla taşıyabileceği yük miktarı. 3. *mec.* Gereksiz olduğu halde yapılan iş veya başkaları adına katlanılan yükümlülük, külfet.

derze kerdene *f.* 1. Bir yükü insan sırtıy-

la taşınmak üzere hazırlamak. 2. (İnsanı) Yüklemek, sırtta taşınmak için yük yapmak. 3.*mec.* Yükümlülük altına sokmak.

derze kerdis *isg.* 1. Bir yükü insan sırtıyla taşınmak üzere hazırlama. 2. (İnsanı) Yükleme, sırtta taşınmak için yük yapmak. 3.*mec.* Yükümlülük altına sokma.

derze pıronaene *f.* 1.(İnsan için) Bir yükü taşınmaya hazırlamak. *Derze napıro, kerd hazır* Yük yapıldı, taşınmaya hazır. 2. Birini külfet altına sokma

derze pıronais *isg.* 1. (İnsan için) Bir yükü taşınmaya hazırlama. 2. Birini külfet altına sokma

derze ro cı dardaene *f.* 1. Birinin sırtına yük yüklemek, yük vermek. 2. Birini külfet altına sokmak.

derze ro cı dardais *isg.* 1. Birinin sırtına yük yükleme, yük verme. 2. Birini külfet altına sokma.

derze ro ho dardaene *f.* 1. Kendi kendini yüklemek, kendi sırtına yük almak. 2. Sırtlanmış yükün altından kendi kendine kalkmak, yükünü alıp ayağa kalkmak.

derze ro ho dardais *isg.* 1. Kendi kendini yükleme, kendi sırtına yük alma. 2. Sırtlanmış yükün altından kendi kendine kalkma, yükünü alıp ayağa kalkma.

dês *ise.* 1. Bir yapının yanlarını dışa karşı koruyan, iç bölümlerini birbirinden ayıran taş, tuğla vb. gereçlerden yapılan dikey düzlem. 2. Bir toprak parçasını sınırlayan taş, tuğla, kerpiçten yapılan engel. 3.Engel. 4. Sonuçsuz, sonuç vermeyen yer. 5. *mec.* Sağlam, güçlü, güvenilir, dayanılır (kimse).

des *ise.* 1. Dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam: 10, X. 2. *s.* Dokuzdan bir artık. *Des des* On on/Onar onar. *Des ve des* Onar onar/ On on/Ona on. *Desrave des* Ona on/ Onda on/Ondan onu. *Deşinede* Onunda. *Des qat* On kat. *Des qatê dine (yine)* Onların on katı. *Desree des* On kere on. *Des qati pêserro* On kat üst üste. *Desu diyê Mıhemmedi* Kivrelik için birbirine verilen 12 kuruş. *Desu dı imami* On İki İmam. *Deşinera zu* Onda bir. *Deşinera zuye* Onda birini.

desen *ise. Fr. dessin.* 1. Tahta, çini, kumaş, kağıt gibi yüzeylerin üzerine varlıkları, nesneleri belirli çizgilerle gösterme, tasvir. 2. Görsel bir etki yapma amacıyla yapılmış çizgi resimlerin hepsi. 3. Desen yapma sanatı.

dêsım (dersim) *ise.* 1. Muar ve Karasu ırmakları havzasının eski adı. 2. Ocak 1936'da bu bölgede kurulan Tunceli ilinin eski adı.

desınde *zf.* Hemen, derhal, anında, çarçabuk, kısa zamanda, çabucak. *Desınde sona, yena* Derhal gider, gelirsin. *Desınde vırazenê* Çarçabuk yaparlar. *Desınde nêbo* Hemen olmasın. *Desınde neqtiye mı zerre* Derhal içime doğdu. *Desınde ranêverdanê* Derhal bırakmazlar. *Desınde gınenepıro* Hemen farkına varırlar. *Desınde nêcenê* Hemen almazlar. *Desınde ameyme* Derhal geldik. *Desınde wazeno* Derhal istiyor.

desise *isd. Ar. desîse.* Aldatma, oyun, hile, düzen, entrika.

desisên *ise.* Aldatıcılık, entrikacılık, hilecilik.

dest biliğen kerdene *f.* Elbirliği yapmak.

dest biliğen kerdis *isg.* Elbirliği yapma.

dest biliğiye *isd.* Elbirliği, dayanışma. *Dest biliğiye ra* Elbirliği ile.

dest gıvısnaene *f.* 1. El sıvazlamak. 2. Birinin elini sıkmak. 3. Tokalaşırken elle işaretleşmek, mesaj vermek.

dest gıvısnais *isg.* 1. El sıvazlama. 2. Birinin elini sıkma. 3. El sıkarak işaretleşme, mesaj verme.

dest *ise. anat.* 1. İnsanın iş yapma organının her biri, el. *Desto rast, desto çep* Sağ el, sol el. *Destê herkeşi lew nêbeno* Herkesin eli öpülmez. *Destê herkeşira çê nêvırajino* Herkesin eliyle ev (yuva) yapılmaz. *Destu pae ho biserdın* Eli ayağı soğudu. *Desti serra* El üstünden, çarçabuk. 2. Yaka, taraf, kesim. *Na dest, bover dest* Bu yaka, karşı yaka.

dest kerdene *f.* 1. Ellemek, elle yoklamak. 2. Eline koymak, eline tutuşturmak, eline vermek. 3. (Su veya kolonya gibi şeyleri) Eline dökmek. Uwe dest kerdene Eline su dökmek. 4. *argo.* (Kadını) Ellemek, elle sarkıntılık etmek.

dest kerdis *isg.* 1. Elleme, elle yoklama. 2. Eline koyma, eline tutuşturma, eline verme. 3. (Su veya kolonya gibi şeyleri) Eline dökme. *Uwe dest kerdene* Eline su dökmek. 4. *argo.* (Kadını) Elleme, elle sarkıntılık etme.

dest paç kerdene *f.* 1. El öpmek. 2. mec. Yaltaklanmak, yağ yapmak, dalkavukluk etmek.

dest paç kerdis *f.* 1. El öpme. 2. mec. Yaltaklanma, yağ yapma, dalkavukluk etme.

dest pae ho şikaene *f.* 1. Eli ayağı kırılmak, kolu kanadı kırılmak, eli ayağı tutmaz olmak. 2. *mec.* Manevi olarak yıkılmak. 3. Umudu kırılmak, çaresizliğe düşmek.

dest pae ho şikais *isg.* 1. Eli ayağı kırılma, kolu kanadı kırılma, eli ayağı tutmaz olma. 2. *mec.* Manevi olarak yıkılma. 3. Umudu kırılma, çaresizliğe düşme.

dest pafiştaene *f.* El sürmek, el değdirmek, el dokundurmak.

dest pafiştais *isg.* El sürme, el değdirme, el dokundurma.

dest panaene *f.* 1. El vurmak, el değdirmek. 2. Bir işe giriş yapmak, başlamak. 3. Bir şeyi kullanmaya, harcamaya başlamak. 4. *mec.* Birini dövmek, haklamak.

dest panaene *f.* El vurmak, el değdirmek, ellemek.

dest panais *isg.* 1. El vurma, el değdirme. 2. Bir işe giriş yapma, başlama. 3. Bir şeyi kullanmaya, harcamaya başlama. 4. *mec.* Birini dövme, haklama.

dest panais *isg.* El vurma, el değdirme, elleme.

dest pawuna biyaene *f.* Elden ayaktan düşmek, elden ayaktan olmak, iş güç görmez hale gelmek.

dest pawuna biyais *isg.* Elden ayaktan düşme, elden ayaktan olma, iş güç görmez hale gelme.

dest pawuna kerdene *f.* 1.Elden ayaktan düşürmek, elden ayaktan etmek. 2. Etkisiz hale getirmek, koldan kanattan etmek. 3. Dostlarından, yakınlarından yoksun kılmak, yalnız bırakmak. 4. Ağır biçimde dövmek, kolunu kanadını kırmak.

dest pawuna kerdis *isg.* 1.Elden ayaktan düşürme, elden ayaktan etme. 2. Etkisiz hale getirme, koldan kanattan etme. 3. Dostlarından, yakınlarından yoksun kılma, yalnız bırakma. 4. Ağır biçimde dövme, kolunu kanadını kırma.

dest pawuna kêwtene *f.* Elden ayaktan olmak, elden ayaktan düşmek, iş güç görmez hale gelmek.

dest pawuna kêwtis *isg.* Elden ayaktan olma, elden ayaktan düşme.

dest pawuna kotene *f.* Elden ayaktan düşmek, işgörmez hale gelmek.

dest pawuna kotis *isg.* Elden ayaktan düşme, işgörmez hale gelme.

dest pay giredaene *f.* 1. Elini kolunu bağlamak. 2. Etkisiz hale getirmek, hareketsiz bırakmak. 3. İmkan ve olanaklardan yoksun kılmak.

dest pay giredais *isg.* 1. Elini kolunu bağlama. 2. Etkisiz hale getirme, hareketsiz bırakma. 3. İmkan ve olanaklardan yoksun kılma.

dest pay guretaene *f.* 1. Elini kolunu tutmak, engellemek. 2. Çocukları hastalıklardan koruma inancıyla ilkel tedavi yapmak: Emekleme döneminde, hastalıktan koruyacağı inancıyla bebeklerin ayak altlarına, el ayalarına ve alnına tava veya kazan karası sürüp dağlamak.

dest pay guretais *isg.* 1. Elini kolunu tutma, engelleme. 2. Çocuk felcine karşı veya hastalıklardan koruma inancıyla ilkel tedavi yapma: Emekleme döneminde, hastalıktan koruyacağı inancıyla bebeklerin ayak altlarına, el ayalarına ve alnına tava veya kazan karası sürüp dağlama.

dest pay *isç.* 1. El ayak. 2. Kol kanat. 3. Etkinlik, canlılık. 4. Himaye gücü. 5. Bir hastalık adı ve onu tedavi biçimi.

dest pıra kerdene *f.* 1. El sürmek, el değdirmek. 2. Elle okşamak. 3. Bir yeri silmek, temizlemek.

dest pıra kerdis *isg.* 1. El sürme, el değdirme. 2. Elle okşama. 3. Bir yeri silme, temizleme.

dest pıra nênaene *f.* El sürmemek, dokunmamak, ellememek.

dest pıra nênais *isg.* El sürmeme, dokunmama, ellememe.

dest pırodaene *f.* El vurmak, elle vurmak.

dest pırodais *isg.* El vurma, elle vurma.

dest pırokerdene *f.* 1. Elle sıvazlamak, okşamak. 2. Elle taramak, el gezdirmek, dokunmak, enstürman çalmak. *Dest pıroke, sazra marê dıre kılamu bıcıne* Okşa sazını bize birkaç ezgi çal.

dest pırokerdis *isg.* 1. Elle sıvazlama, okşama. 2. Elle tarama, el gezdirme, dokunma, çalma.

dest serde cerdaene *f.* Birini korumak, koruma altına almak, esirgemek, hakkını savunmak.

dest serde cerdais *isg.* Birini koruma, koruma altına alma, esirgeme, hakkını savunma.

dest serde kerdene *f.* (Birinin veya bir şeyin) Üstüne kanat germe, koruma, üstüne kol kanat germe, kollama.

dest serde kerdis *isg.* (Birinin veya bir şeyin) Üstüne kol kanat germe, kollama, esirgeme, koruma.

dest şiyaene *f.* 1. Eline gitmek, elini öpmek. 2. Birine itaat etmek, biyat etmek.

dest şiyais *isg.* 1. Eline gitme, elini öpme. 2. Birine itaat etme, biyat etme.

dest tê daena *f.* El ele vermek, el ele tutuşmak.

dest têdais *isg.* El ele verme, el ele tutuşma.

dest têzere kerdene *f.* 1. El ele tutunmak. 2. Elini iç içe kırmak.

dest têzere kerdis *isg.* 1. El ele tutunma. 2. Elini iç içe kırma.

dest tıro kerdene *f.* 1. Elle sıvazlamak, okşamak, el sürmek, sevmek. 2. *mec.* Telli bir müzik aletini eline alıp çalmak.

dest tıro kerdis *isg.* 1. Elle sıvazlama, okşama, el sürme, sevme. 2. *mec.* Telli bir müzik aletini eline alıp çalma.

dest vurnaene *f.* 1. (Bir iş yaparken) El değiştirmek, öbür eli kullanmak. 2. (nsz) (Bir şey) Birkaç kişinin elinden geçmek, dolaşmak, farklı kimseler tarafından kullanılmak.

dest vurnais *isg.* 1. (Bir iş yaparken) El değiştirme, öbür eli kullanma. 2. (Bir şeyin) Birkaç kişinin elinden geçme-

si, dolaşması, farklı kimseler tarafından kullanılma durumu.

desta amaene *f.* (Bir iş veya eylem) Elinden gelmek, becermek. Desta amênê Elinden geliyordu, becerebiliyordu.

desta amais *isg.* (Bir iş veya eylem) Elinden gelme, becerme.

desta amawoğ *ise.* 1. Elinden bir iş gelen. 2. *mec.* Kimseye boyun eğmeyen, kendini savunabilen.

desta amawoğe *isd.* 1. Elinden bir iş gelen. 2. *mec.* Kimseye boyun eğmeyen, kendini savunabilen.

desta bıvetaene *f.* Elden çıkarmak.

desta bıvetais *isg.* Elden çıkarma.

desta cı daene *f.* 1. Bir şeyi elle vermek. 2. Bir şeyi bizzat elden vermek. 3. El vermek, desteklemek. 4. Gönlünü vermek, sevdiğinin evlenme veya birlikte olma talebine razı olmak.

desta cı dais *isg.* 1. Bir şeyi elle verme. 2. Bir şeyi bizzat elden verme. 3. El verme, destekleme. 4. Gönlünü verme, sevdiğinin evlenme veya birlikte olma talebine razı olma.

desta cı kêwtene *f.* Elle içine girmek, elle girişmek.

desta cı kêwtis *isg.* Elle içine girme, elle (bir işe) girişme.

desta fetelnaene *f.* Elle gezdirmek.

desta fetelnais *isg.* Elle gezdirme.

desta guretaene *f.* 1. Bir şeyi zorla veya başka yolla elinden almak. 2. Bir şeyi bizzat elle almak. 3. Başkası tarafından elle uzatılan bir şeyi elinden almak.

desta guretais *isg.* 1. Bir şeyi zorla veya başka yolla elinden alma. 2. Bir şeyi bizzat elle alma. 3. Başkası tarafından elle uzatılan bir şeyi elinden alma.

desta peraene f. Elden fırlamak, elden sıçramak, elden kaçmak.

desta perais *isg.* Elden fırlama, elden sıçrama, elden kaçma.

desta sodır *zf.* Sabah vakti, sabaha karşı.

desta vejiyaene *f.* 1.(Bir şey için) Elden çıkmak, yapılıp tamamlanmak. 2. (Bir şey için) Satılarak veya verilerek elden çıkmak, başkasına geçmek. 3. Birinin elinden kurtulmak, serbest kalmak.

desta vejiyais *isg.* 1.(Bir şey için) Elden çıkma, yapılıp tamamlanma. 2. (Bir şey için) Satılarak veya verilerek elden çıkma, başkasına geçme. 3. Birinin elinden kurtulma, serbest kalma.

desta vetene *f.* 1. Elden çıkartmak, başkasına vermek. 2. Bir şeyi başkasının elinden çekip almak, elinden çıkartmak. *Hegawu desta vetenedê* Tarlaları elinden çıkarttırın. 3. (Dövülen veya tutsak alınan) Bir kimseyi kurtarmak, elinden almak.

desta vetis *isg.* 1. Elden çıkartma, başkasına verme. 2. Bir şeyi başkasının elinden çekip alma, elinden çıkartma. 3. (Dövülen veya tutsak alınan) Bir kimseyi kurtarma, elinden alma.

desta *zf.* 1. Elden. 2. El ile. 3. Vasıtasıyla, yoluyla. 4. Karşı yakadan. 5. Karşı kesimden.

destde çinebaene *f.* Elinde olmamak, elinde bulunmamak.

destde çinebayis *isg.* Elinde olmama, elinde bulunmama.

destde mendene *f.* 1. Modası geçmek, satılmamak, elde kalmak. 2. Yitirilmemek, elde kalmak. 3. Birilerinin elinde kalmak, oyuncağı olmak, başa çıkamamak.

destde mendis *isg.* 1. Modası geçme, satılmama, elde kalma. 2. Yitirilmeme, elde kalma. 3. Birilerinin elinde kalma, oyuncağı olma, başa çıkamama.

deste ağmeni *ise. ve s.* 1. Eli dağınık ol-

ma, her şeyi bir tarafa atma. 2. Dağınıklık, düzensizlik. 3. Israfçılık, hesapsız, gereksiz harcama.

deste bend *isç.* 1. Kelepçe 2. Kelepçeler

deste biyae *s.(e)* 1. Demetlenmiş olan. 2. Elinde var olan.

deste çapık *s.(e)* Çabuk elli, işini çabuk yapan.

deste çapıkeni *ise.* Eli çabukluk, çeviklik.

deste çapıkiye *isd.* Eli çabukluk, çeviklik.

deste çolax *s.(e)* 1. Çolak elli, daha çok sol elini kullanan. 2. Elinden sakat olan.

deste çolaxe *s.(d)* 1. Çolak elli, daha çok sol elini kullanan. 2. Elinden sakat olan.

deste çolaxeni *ise.* Çolak ellilik.

deste çolaxiye *isd.* Çolak ellilik.

destê dewlete Devlet eli. *Destê dewletera* Devlet eli ile, devlet tarafından.

destê haqi *zf.* Allahın izniyle, Allahın himayesiyle. *Destve Haqi* Allahın yardımıyla, Allahın izniyle.

deste hira biyaene *f.* Bonker olmak.

deste hira biyais *isg.* Bonker olma.

deste hiraeni *ise.* 1. *s.* Eli açık olma durumu, elini sıkmadan harcama. 2. Bolluk zamanı, genişlik zamanı, gönenç dönemi, varlıklılık.

deste hiraeni kerdene *f.* Elini sıkmadan harcamak, bolca harcama yapmak.

deste hiraeni kerdis *isg.* Elini sıkmadan harcama, bolca harcama yapma.

deste ho cı nêresaene *f.* Bir şeye eli yetişmemek, eli kavuşamamak.

deste ho cı nêresais *isg.* Bir şeye eli yetişmeme, eli kavuşamama.

deste ho cı nêşıyaene *f.* 1. Eli içine girememek, sokulamamak. 2. Eli gitmemek, kıyamamak, eli varmamak, acımak. 2. Bir şeyi gözden çıkarmaya veya vermeye gönlü razı olmamak.

deste ho cı nêşıyais *isg.* 1. Eli içine girememe, sokulamama. 2. Eli gitmeme, kıyamama, eli varmama, acıma. 2. Bir şeyi gözden çıkarmaya veya vermeye gönlü razı olmama.

deste ho cıra nêbiyaene *f.* 1.Bir şeyden elini çekememek, koparamamak. 2. Bir şeyden vaz geçememek, vermeyi içine sindirememek. 3. (Bir dosttan veya sevgiliden) Ayrılmaya gönlü razı olamamak. *Deste ho mordemunê hora nêbeno* Kendi akrabalarından kopamıyor. *Deste ho cenika hora nêbeno* Karısından vazgeçemiyor. *Deste ho veyva hora nêbeno* Gelininden / yengesinden vazgeçemiyor. 4. Alışılmış bir yerden veya toplumdan ayrılmaya, uzaklaşmaya gönlü elvermemek.

deste ho cıra nêbiyais *isg.* 1.Bir şeyden elini çekememe, koparamama. 2. Bir şeyden vaz geçememe, vermeyi içine sindirememe. 3. (Bir dosttan veya sevgiliden) Ayrılmaya gönlü razı olamama. 4. Alışılmış bir yerden veya toplumdan ayrılmaya, uzaklaşmaya gönlü elvermeme.

deste ho çapık guretene *f.* Elini çabuk tutmak.

deste ho çapık guretis *isg.* Elini çabuk tutma.

deste ho pırakerdene *f.* Elini sürmek.

deste ho pırakerdis *isg.* Elini sürme. *Deste ho biyopa* Eli sürülmüş.

deste ho tırakerdene *f.* Elini sürmek, elini üzerinden değdirerek gezdirmek. *Deste ho biyotra* Eli sürülmüş, eli değmeş.

deste ho tırakerdis *isg.* Elini sürme, elini üzerinden değdirerek gezdirme.

deste ho tol nêbaene *f.* Eli boş olmamak, elinde iş olmak.

deste ho tol nêbais *isg.* Eli boş olmama, elinde iş olma.

deste hode guretene *f.* 1. Kendi elinde tutmak, birlikte almak. 2. Elinde bulundurmak, alı koymak, kendi kontrolünde tutmak.

deste hode guretis *isg.* 1. Kendi elinde tutma, birlikte alma. 2. Elinde bulundurma, alı koyma, kendi kontrolünde tutma.

destê hora kotene *f.* Çalışma gücünü yitirmek, el emeğinden düşmek, kendi etkinliğinden yoksun kalmak, çalışamaz duruma düşmek.

destê hora kotis *isg.* Çalışma gücünü yitirme, el emeğinden düşme, kendi etkinliğinden yoksun kalma, çalışamaz duruma düşme.

destê hora serkotene *f.* Eli alışmak, bir işi kendi başına yapacak duruma gelmek, öğrenmek.

destê hora serkotis *isg.* Eli alışma, bir işi kendi başına yapacak duruma gelme, öğrenme.

deste huskeni *f.* Eli kuruluk, cimrilik, eli sıkılık.

deste *ise. Far.* 1. Cinsleri aynı veya birbirine yakın olan şeylerin bir arada bağlanmış, demet, bağlam. Desteve deste Demet demet. 2. Kılıç, bıçak vb.nin elle tutulacak yeri, kabza.3. Bir elin alacağı kadar.

deste kerdene *f.* Demetlemek. *Destêke* Demetle.

deste kerdis *isg.* Demetleme.

deste lop biyaene *f.* 1. Eli boş olmak, elinde bir şey olmamak. Mı desttê toayê çinebi, deste lop bine Elimde bir şey yoktu, elim boştu. 2. Eldivensiz olmak, eli çıplak olmak. *Deste lop vore radaene* Çıplak elle karı eşmek.

deste lop biyais *isg.* 1. Eli boş olma, elinde bir şey olmama. 2. Eldivensiz olma, eli çıplak olma.

deste lop cı kêwtene *f.* 1. Eline eldiven, iş aracı vs. gibi hiç bir şey almadan, çıplak elle dalmak, girişmek. 2. Silahsız, sopasız kavgaya girmek. *Deste lop kêwtve wertê dısmen del bel kerd* Çıplak elle düşmanın arasına daldı, darmadağın etti.

deste lop cı kêwtis *f.* 1. Eline eldiven, iş aracı vs. gibi hiç bir şey almadan, çıplak elle dalma, girişme. 2. Silahsız, sopasız kavgaya girme. *Deste lop kêwtve wertê dısmen del bel kerd* Çıplak elle düşmanın arasına daldı, darmadağın etti

deste lop feteliyaene *f.* Eli boş dolaşmak, üstünde savunmaya yarayacak silah vs. gibi bir şey taşımamak.

deste lop feteliyais *isg.* Eli boş dolaşma, üstünde savunmaya yarayacak silah vs. gibi bir şey taşımama.

deste lop *s.(e)* 1. Yalın elli, çıplak elli. Deste lop kotve qewğa Eli boş kavgaya girişti. 2. Boş elli, elinde bir şey olmama. *Deste lop kotve vore* Çıplak elle kara daldı.

deste lop ser ramıtaene *f.* Eli boş üzerine yürümek, saldırmak.

deste lop ser ramıtais *isg.* Eli boş üzerine yürüme, saldırma.

deste lopki *zf.* Çıplak elli olarak, eli boş olarak, eline bir şey almadan.

deste morki fetelaene *f.* 1. (Karanlık veya görme kusuru nedeniyle) Görmeksizin el yordamıyla dolaşmak. 2. Bir şeyi ararken kör gibi davranmak.

deste morki fetelayis *isg.* 1. (Karanlık veya görme kusuru nedeniyle) Görmeksizin el yordamıyla dolaşma. 2. Bir şeyi ararken kör gibi davranma.

deste morki şiyaene *f.* 1. Karanlıkta el yardımıyla yolunu belleyerek gitmek. 2. Görme engeli nedeniyle bir yere elleriyle yol belleyerek gitmek

deste morki şiyais *isg.* 1. Karanlıkta el yardımıyla yolunu belleyerek gitme.

2. Görme engeli nedeniyle bir yere elleriyle yol belleyerek gitme.

deste morki *zf.* 1. El yordamıyla, üstün körü. 2.Birini veya bir şeyi görmeksizin el gezdirerek tanıma. 3. Karanlıkta el yordamıyla bir şeyi arama.

deste pakeni *ise.* 1. Temiz ellilik, titizlik. 2. İşini iyi ve düzgün yapma. 3. Güzellik, düzgünlük.

deste pakeri *s.(ç)* Temiz eller, temiz el.

deste pakiye *isd.* 1. Temiz ellilik, titizlik. 2. İşini iyi ve düzgün yapma durumu. 3. Güzellik, düzgünlük, yakışır biçimde.

deste pır amaene *f.* Eli dolu gelmek.

deste pır amais *isg.* Eli dolu gelme.

deste pır *s.(e)* 1. Dolu elli, eli dolu olan. 2. Bonker, bolca veren.

deste qolaeni *ise.* El kolaylığı, el rahatlığı.

deste qolayiye *isd.* El kolaylığı, el rahatlığı.

destê serê deşti El üstündeki el (Üstün el, kutsal el). 2. Zerdüşt dininde din adamlarının kutsal eli. 3. Alevilikte koruyucu kutsal el. *Uzağ oliyo destê serê destu* En üstün ocakzade eli, ermişlerin eli.

deste tengeni *ise.* El darlığı, yokluk, sıkıntılı durum, parasızlık.

deste tengiye *isd.* El darlığı, yokluk, sıkıntılık, parasızlık. *Deste tengiye ver* El darlığı yüzünden.

deste tevereni *ise.* 1. Eli dışarda olmaklık, hırsızlığa yatkınlık, çalma alışkanlığı. 2. Aile içinde rahat edememe, dışarda gezip kalmayı sevme durumu. 3. Hovardalık, evlilik dışı ilişki düşkünlüğü.

deste tevereni kerdene *f.* 1. Eli dışarda olmak, hırsızlık etmek, çalarak geçinmek. 2. Aile içinde rahat edememek, dışarda gezip kalmayı sevmek. 3. Evlilik dışı ilişki kurmak, hovardalık yapmak.

deste tevereni kerdis *isg.* 1. Eli dışarda olma, hırsızlık, çalarak geçinme. 2. Aile içinde rahat edememe, dışarda gezip kalmayı sevme. 3. Evlilik dışı ilişki kurma, hovardalık yapma.

deste tol biyaene *f.* 1. Verilecek bir şeyi, götürülecek bir hediyesi olmamak, eli boş olmak. 2. (Düşman karşısında) Savunmasız, silahsız olmak.

deste tol biyais *isg.* 1. Verilecek bir şeyi, götürülecek bir hediyesi olmama, eli boş olma. 2. (Düşman karşısında) Savunmasız, silahsız olma.

deste tol *s.(e)* 1. Eli boş, bir hediyesi veya verilecek bir şeyi olmama. *Deste tolne* Hediyesizim, elim boştur. *Deste tol amê, deste tol cerdêra* Eli boş gelmişler, eli boş dönmüşler. *Deste tol bime* Elimiz boştu. *Deste tol diyar şiyaene ayvo* Eli boş ziyaretine gitmek ayıptır. *Deste tol nêbeno* Eli boş olmuyor. 2. Elinde kendisini savunacak bir araç bulunmama. *Wertê dısmende deste tol fetelino* Düşman arasında eli boş (savunmsız, silahsız) dolaşıyor.

deste toleni *ise.* 1.Verilecek bir hediyesi olmama durumu, eli boşluk. 2. Silahsızlık, savunmasızlık.

deste uwa ho depışiyais *f.* İdrarı birikmek, idrar yolu tıkanmak, idrarı akmamak. *Deste uwa ho pişiyaare* İdrarı birikmiş. *Deste uwa ho bestiya* İdrarı tıkanmış.

deste uwa ho depışiyaene *f.* İdrarı birikmek, idrar yolu tıkanmak, idrarı akmamak. *Deste uwa ho pişiyaare* İdrarı birikmiş. *Deste uwa ho bestiya* İdrarı tıkanmış.

deste uwe deverdaene *f.* İdrarını dökmek, işemek.

deste uwe deverdais *isg.* İdrarını dökm, işem.

deste uwe guretene *f.* İdrar almak.

deste uwe *isd.* İdrar suyu, sidik.

desteber amaene *f.* Elinden gelmek, becermek, yapabilmek.

desteber amais *isg.* Elinden gelme, becerme, yapabilme.

desteber nêamaene *f.* Elinden gelmemek, becermemek, yapamamak.

desteber nêamais *isg.* Elinden gelmeme, becermeme, yapamama.

destebere cı amaene *f.* Elinden bir iş gelmek, becerekli olmak.

destebere cı amais *f.* Elinden bir iş gelme, becerekli olma.

destebere cı nêamaene *f.* Elinden bir şey gelmemek, becereksiz olmak.

destebere cı nêamais *isg.* Elinden bir şey gelmeme, becereksiz olma.

destebere *ise.* 1.Beceri, maharet, elinden iş gelme. 2. Elinden iş gelen, el becerisine sahip olan (kimse).

destek cı daene *f.* 1. Maddi veya manevi yardım vermek, desteklemek. 2. Bir şey yıkılmasın veya çökmesin diye ek dayangalarla destek sağlamak, güçlendirmek. 3. Meyve altında kırılmaya yüz tutan dalların altına ağaç veya metal sırıklar dayamak. 4. Askeri yardım vermek, korumak.

destek cı dais isg. 1. Maddi veya manevi yardım verme, destekleme. 2. Bir şey yıkılmasın veya çökmesin diye ek dayangalarla destek sağlama, güçlendirme. 3. Meyve altında kırılmaya yüz tutan dalların altına ağaç veya metal sırıklar dayama. 4. Askeri yardım verme, koruma sağlama.

destek *ise. Far. destek.* 1. dayanak, dayak.2. Üzerine bir şey oturtmaya, tutturmaya, koymaya yarar araç, hamil. 3. *mec.* Yardımcı. 4. *fiz.* Bir vektörü taşıyan sonsuz doğru. 5. *ask.* Bir birlik için sağlanan yardım veya koruma.

destêke *isd.* 1. Elbise dikmekte kullanılan iplik. 2. İnce ip.

destekerdoğ *ise.* 1. Demetleyen. 2. Desteleyen.

destekerdoğe *isd.* 1.Demetleyen. 2. Desteleyen.

destene daene *f.* Diktirmek. Deştenede Diktir.

destene dais *isg.* Diktirme.

destene *f.* (Elbise gibi şeyleri) Dikmek.

destever (verdest) *ise.* 1. Yardımcı, muavin, asistan. 2. El önünde dolaşan, hizmetçi.

destıkla *ise.* 1. Vücuda yayılan sinir ipliksisi. 2. Omirilik içindeki nörotik ipliksi/sinir sistemi (Desteklae mêani). 3. Vücuda dağılan damar ağı/dolaşım sistemi.

desti gıredaene *f.* 1. Ellerini bir şeyle bağlamak. 2. *mec.* Bir şey yapmasına izin vermemek, işten alıkoymak, elini kolunu bağlamak.

desti gıredais *isg.* 1. Ellerini bir şeyle bağlama. 2. *mec.* Bir şey yapmasına izin vermeme, işten alıkoyma, elini kolunu bağlama.

desti *ise.* (Yazın yaylaya çıkan köylüler, köyde ekin, ot, sebze ve meyve ile ilgilenmek üzere kalan köylülere verdiği isim). 2. *s.* Ovalılar.

destis *isg.* (Elbise gibi şeyleri) Dikme.

destiyê dewe *isç.* Köylüler.

destkerdoğ *ise.* 1. Eline koyan, eline tutuşturan. 2. Elleyen, sarkıntılık eden. 3. Eline döken.

destkerdoğe *isd.* 1. Eline koyan, eline tutuşturan. 2. Elleyen, sarkıntılık eden. 3. Eline döken.

desto çep kotene *f.* 1. Sol tarafa düşmek, solda kalmak. 2. (Çalışmada) Soldan çalışmak zorunda kalmak, ters gelmek.

desto çep *s.(e)* 1. Sol taraf, sol yan. 2. Sol el. *Desto çepra kemer gırbenê* Sol taraftan taşlar yuvarlanıyor.

desto çepte mendaene *f.* 1. Sol tarafta kalmak. 2. Ters tarafta kalmak.

desto çepte mendais *isg.* 1. Sol tarafta kalma. 2. Ters tarafta kalma.

desto rast *s.(e)* 1. Sağ el. *Desto raştra gureeno* Sağ elle çalışıyor 2. Sağ taraf, sağ yan. 3. *ise.* Doğrultu. 4. *coğr.* Düzlük alan.

desto rastte mendene *f.* Sağ tarafta kalmak.

desto rastte mendis *f.* Sağ tarafta kalma.

desto sernaene *f.* 1. Üzerine el koymak. 2. Denetim altına almak. 3. Güvenceye almak, koruma altına almak. 4. *mec.* İşlere müdahale etmek, yönetimini üstlenmek. 5. (Kitaba) El basmak, yemin etmek.

desto sernais *isg.* 1. Üzerine el koyma. 2. Denetim altına alma. 3. Güvenceye alma, koruma altına alma. 4. *mec.* İşlere müdahale etme, yönetimini üstlenme. 5. (Kitaba) El basma, yemin etme.

destoğ *ise.* Diken, terzi

destra cı estaene *f.* 1. Bir şeye al atmak, yapmaya, hal etmeye girişmek. 2. Bir şeye el atmak, tutmak. 3. *mec.* Birine yardım elini uzatmak, kendisine yardım etmek. 4. Birinin malına el atmak, hak talebinde bulunmak. 5. (Bir kadına) El atmak, sarkıntılık yapmak.

destra cı estais *isg.* 1. Bir şeye al atma, yapmaya, hal etmeye girişme. 2. Bir şeye el atma, tutma. 3. mec. Birine yardım elini uzatma, kendisine yardım etme. 4. Birinin malına el atma, hak talebinde bulunma. 5. (Bir kadına) El atma, sarkıntılık yapma.

destra cı estaoğ *ise.* 1. Bir şeye al atan, yapmaya, hal etmeye girişen. 2. Bir şeye el atan, tutan. 3. *mec.* Birine yardım elini uzatan, kendisine yardım eden. 4. Birinin malına el atan, hak talebinde bulunan. 5. (Bir kadına) El atan, sarkıntılık yapan.

destra cı estaoğe *isd.* 1. Bir şeye al atan, yapmaya, hal etmeye girişen. 2. Bir şeye el atan, tutan. 3. *mec.* Birine yardım elini uzatan, kendisine yardım eden. 4. Birinin malına el atan, hak talebinde bulunan. 5. (Bir kadına) El atan, sarkıntılık yapan.

destra cı kerdene *f.* 1. Bir şeye doğru elini uzatmak, elle belirlemek. 2. Elle hedef göstermek, işaret etmek.

destra cı kerdis *isg.* 1. Bir şeye doğru elini uzatma, elle belirleme. 2. Elle hedef gösterme, işaret etme.

destra cı qelevaene *f.* Elle girişmek, elle dalmak.

destra cı qelevais *isg.* Elle girişme, elle dalma.

destra cı sıkıtaene *f.* 1. (Birine) El etmek, elle işaret vermek, el işaretiyle çağırmak. 2. *sp.* Güreşte birinin kollarını arkasına bükmek.

destra cı sıkıtais *isg.* 1. (Birine) El etme, elle işaret verme, el işaretiyle çağırma. 2. *sp.* Güreşte birinin kollarını arkasına bükme.

destra guretaene *f.* 1. Bir şeyi el ile almak. 2. Birini elinden zorla veya başka yolla almak, gaspetmek.

destra guretais *isg.* 1. Bir şeyi el ile alma. 2. Birini elinden zorla veya başka yolla alma, gaspetme, el koyma.

destra guretoğ *ise.* 1. Bir şeyi el ile alan. 2. Birini elinden zorla veya başka yolla alan, el koyan.

destra guretoğe *isd.* 1. Bir şeyi el ile alan. 2. Birini elinden zorla veya başka yolla alan, el koyan.

destra *zf.* Elden, elle, bizzatihi olarak.

destu verde biyaene *f.* 1. El altında bulunmak, yedekte olmak. 2. Başkalarına muhtaç olmak, yetim olmak.

destu verde biyais *isg.* 1. El altında bulunma, yedekte olma. 2. Başkalarına muhtaç olma, yetim

olma.

destu verde mendene *f.* Yetim kalmak, başkasının himayesinde büyümek.

destu verde mendis *isg.* Yetim kalma, başkasının himayesinde büyüme.

destu verde *zf.* 1. El altında, yedekte, eller önünde (bulunan şey). 2. Bir işte yardımcı olarak bulundurulan (kimse, çırak). 3. Başkalarına muhtaç düşmüş (güçsüz veya yetim). *Maa ho merde koto destu ver* Annesi ölmüş, yetim düşmüş.

destuna biyaene *f.* 1. Ellerinden olmak, ellerini kullanamaz hale gelmek. 2. Ellerini kaybetmek. 3. *mec.* Gücünü yitirmek, hasta düşmek veya yaşlanmak.

destuna biyais *isg.* 1. Ellerinden olma, ellerini kullanamaz hale gelme. 2. Ellerini kaybetme. 3. *mec.* Gücünü yitirme, hasta düşme veya yaşlanma.

destuna cı kewtene *f.* Elleriyle girmek, elleriyle girişmek.

destuna cı kewtis *isg.* Elleriyle girme, elleriyle girişme.

destune ho pêrodaene *f.* Ellerini çarpmak, alkış yapmak.

destune ho pêrodais *isg.* Ellerini çarpma, alkış yapma.

destune ho sutaene f. 1. Ellerini yıkamak. 2.*mec.* Umudunu kesmek, kaybettiğini kabul etmek.

destune ho sutais isg. 1. Ellerini yıkama. 2.*mec.* Umudunu kesme, kaybettiğini kabul etme.

destur guretais *isg.* İzin alma, onay alma, müsaade alma.

destur guretane *f.* İzin almak, onay almak, müsaade almak.

destur guretoğ *ise.* İzin alan, müsade alan.

destur guretoğe *isd.* İzin alan, müsade alan.

destur *ise. Far. destûr.* 1. İzin, müsaade. 2. ünl. "Yol verin", "savulun", "izin verin" anlamında kullanılır.

destursız s. İzinsiz, izin almadan, kendi başına, onaysız. Destursız bağ kotene Destursuz bağa girmek.

dêv *ise.* 1. Korkunç, çok iri ve olağanüstü güçlü masal yaratığı. 2. *s.* Olağanüstü irilikte olan. 3. *mec.* Çok büyük, çok önemli.

deva *isd. zool.* Dişi deve.

devadêv *zf.* (Zaman) Yaklaşık olarak, aşağı yukarı, hemen hemen, ... ana yakın biçimde. *Davadêvê arada* Kahvaltıya yakın bir zamanda, yaklaşık olarak kahvaltıya doğru. *Davadêvê mugırivde* Hemen hemen karanlık çökmeye doğru. *Davadêvê perojde* Hemen hemen öğleye doğru. *Davadêvê sonde* Yaklaşık akşama yakın. *Davadêvê usari* Yaklaşık ilkbahar zamanında. *Davadêvê varasoni* Yaklaşık olarak akşama doğru.

deve *ise. zool.* Erkek deve.

deverdae *s.(e)* Dökülmüş olan.

deverdaene *f.* (Suyu) Kaptan devirip dökmek. *Uwe deverde* Suyu dök.

deverdais *isg.* (Suyu) Kaptan devirip dökme.

deverdaoğ *ise.* 1. Döken. 2. (Sıvı veya tane dolu bir kabı) Deviren, içindekileri döken.

deverdaoğe *isd.* 1. Döken. 2. (Sıvı veya tane dolu bir kabı) Deviren, içindekileri döken.

devınaene *f.* Uyuklamak, uyku alameti göstermek.

devınais *isg.* Uyuklama, uyku alameti gösterme.

devınaoğ *ise.* Uyuklayan.

devınaoğe *isd.* Uyuklayan.

devri *ise.* 1. Yüzün önden görünüşü, portre. 2. Yüzeden, yüzce, cepheden yüz görünüşü olarak.

devri ser *zf.* Yüz üstü, yüzükoyu.

dewa *isd.* 1. Hukuki korunmanın bir hüküm ile sağlanması için yargı

organlarına başvurma. 2. İleri sürülerek savunulan düşünce, çözümlenmesi gerekli olan konu, sav. 3. *mec.* Sorun, problem, mesele. 4. mec. Ülkü, amaç.

dewa kerdene *f.* Dava etmek, hak aramak.

dewa kerdis *isg.* Dava etme, hak arama.

dewa kerdoğ *ise.* Dava eden, hak arayan kimse, davacı.

dewa kerdoğe *isd.* Dava eden, hak arayan kimse, davacı.

dewa rakerdene *f.* Dava açmak, yargıya başvurmak.

dewa rakerdis *isg.* Dava açma, yargıya başvurma.

dewacı biyaene *f.* 1. Davacı olmak, yargıya başvurmak. 2. Bir ülküye, amaca sahip olmak.

dewacı biyais *isg.* 1.Davacı olma, yargıya başvurma. 2. Bir ülküye, amaca sahip olma.

dewacı *ise.* Dava eden kimse, müddei.

dewacıye *isd.* Dava eden kimse, müddei.

dewacıye *isd.* Dava eden kimse, müddei.

dewalı *s.(e)* 1. Kendisinden bir şey dava edilen kimse. 2. Dava konusu olan şey, sorunlu. 3. Davası olan.

dewe *isd.* 1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğ yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışmak gibi işlevlerle belirlenen, konutları ve öteki yapıları bu hayat biçimini yansıtan yerleşme birimi. 2. Köy halkı.

dewedar *ise.* 1. Davacı. 2. Ülkücü, bir amaç güden kimse.

dewi *isç.* Köyler.

dewletçi *ise.* 1. Devlet yanlısı. 2. *eko.* Devletçi ekonomik düşünceyi savunan.

dewlete *isd. Ar. devlet.* 1. Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasi bakımdan teşkilatlanmış millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. 2. Devletin yönetim katı, hükümet. 3. *mec.* Mutluluk talih.

dewleteni *ise.* Zenginlik.

dewleti *s.(e)* 1. Zengin, para babası. 2. Devletler.

dewletmend *s.(e)* Zengin, miltimilyarder.

dewr biyae *s.(e)* 1. Başkasına verilen, el değiştirmiş olan. 2. Devir dayim yapmış olan, dönmüş olan.

dewr biyaene *f.* 1. Birine devr edilmek, el değiştirmek. 2. Dönmek, dönüş yapmak, devir dayim yapmak.

dewr biyais *isg.* 1. Birine devr edilme, el değiştirme. 2. Dönme, dönüş yapma, devir dayim yapma.

dewr *ise.* 1. Kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçası. *Dewre cumuriyetede* Cumhuriyet devrinde. *Dewre kırmanciyede* Kırmanciye devrinde. *Dewre made* Bizim zamanımızda. *Dewre Osmanlıyede* Osmanlı devrinde. *Dewro nıkaende* Şimdiki devirde. *Dewro vırende* Eski devirde. *Na dewrde* Bu devirde. 2. Devir, döngü, dönüş. 3. Aktarma, başkasına verme. 4. *mec.* Durum, gidişat, düzen. *Haqve dewrê dey sana* Tanrı onun gidişatını bozsun, iyi gün göstermesin!

dewr kerdene *f.* Bir şeyi bir yerden bir yere aktarmak, devretmek. *Uzara dewre uzay kerdo* Ordan oraya aktarmış. 2. (Bir kitabı) Okuyup bitirmek. 3. Bir şeyin mülkiyetini başkasına vermek. 4. Bir görevi başkasına teslim etmek, bırakmak. *Mı nêweta ho dewr kerde* Ben kendi nöbetimi devrettim.

dewr kerdis *isg.* Bir şeyi bir yerden bir yere aktarmak, devretme. 2. (Bir kitabı) Okuyup bitirme. 3. Bir şeyin mülkiyetini başkasına verme. 4. Bir görevi başkasına teslim etme, bırak-

ma.

dewran *ise.* 1. Dünya. 2. Kader, talih. 3. Zaman.

dewre cı kerdene *f.* Kendisine devretmek.

dewre cı kerdis *isg.* Kendisine devretme.

dewres cemalu *isç.* Dersim'de kutsal bir ocak ve bu ocağa mensup aşiret.

dewres *ise.* 1. Dünya malından el etek çekmiş, kendini tanrıya adamış, özünü hakka adamış kimse. 2. Erkek ismi. 3. Yalın ve gösterişsiz yaşayan. 4. Tok gözlü, dünya malına değer vermeyen. 5. Hoşgörülü, halim insan. 6. *mec.* Bir dava uğruna çile ve zahmete katlanan, uğraş veren. 7. Alevilikte saz eşliğinde ilahi söyleyip coş çeken.

dewru dewran 1.Dünyanın dönüşü, dünyanın hali. 2. Zamanın değişimi.

dewu timare ho biyaeis *isg.* Köyleri çiftlikleri olma, variyet sahibi olma.

dewu timare ho biyaene *f.* Köyleri çiftlikleri olmak, variyet sahibi olmak.

dewu timari 1. Köyler ve imaretler. 2. Köyler ve bakımlı hayvanlar (atlar, sığırlar, sürüler). 3. *mec.* Variyet, dünya malı.

dewuji *isç.* 1. Köylüler. 2. Marabalar, yarıcılar.

dewuz *ise.* 1. Köyde yaşayan, tarımla uğraşan, köylü. . 2. Başkasının toprağını kira veya rant karşılığı işleyen kimse, maraba, yarıcı.

dewuzane *zf.* Marabaca, yarıcı olarak.

dewuzeni *ise.* Marabalık, yarıcılık.

dewuziye *isd.* Marabalık, yarıcılık.

dexalet *ise.* 1. Sığınma. *Dexalete sımawne* Sizin himayenizdeyim. *Dexalet sımawo* Size teslimdir. *Dexaletê to bine* Sana sığındım. 2. Vicdani himaye. *Dexaletê vijdane sıma bine* Sizin vicdanınıza teslim oldum.

dexaleteni *ise.* 1. Sığınma durumu. 2. Teslim olma durumu. *Mı vijdanê sımarê dexalet kerdo, sıma ke seva qewule mıno* Ben vicdanınıza teslim oldum, ne derseniz kabulümdür.

dexaletiye *isd.* 1. Sığınma durumu. 2. Teslim olma durumu.

dexil kerdene *f.* Dahil etmek. katmak.

dexil kerdis *isg.* Dahil etmek. katma.

deyme *zf.* Hiç bir zaman, asla. *Deyme mı vira nêsono* Hiç bir zaman unutamıyorum. *Deyme ho vira nêkeno* Hiç bir zaman unutmuyor. *Deyme mırd nêbenê* Hiç bir zaman doymuyorlar. *Deyme nefeteliyenê* Hiç dolaşmazdı. *Deyme keşra denêwendenê* Asla kimseden çekinmezdi, eyvallah etmezdi. *Deyme qale keşi nêkeno* Asla kimseden söz etmez, çekiştirmez. *Deyme keşi ho serra nêwazeno* Asla kimseyi kendisinden üstün istemiyor.

deyra (I) *zm.(-dan)* Üçüncü tekil zamiri. Ondan. *Deyra tode esto* Ondan sende var mı? *Deyra kamde esto* Ondan kimde var. *Deyra çino* Ondan yok. *Deyra nêmendo* Ondan kalmamış. *Derya qedêr* Ondan başka. *Deyra domen çine* Ondan çocuk yok (evlatsız). *Deyra mevaze* Ona söyleme. *Deyra sevana* Ona ne diyeceksin? *Yê domen deyrae* O çocuklar ondandır. *Xêre deyi mırê çino* Onun bana hayrı yok. *Deyra gore* Ona göre.

deyra (II) (derya) 1. Deniz, okyanus. 2. mec. Çok, haddinden fazla. *Deyra bi* Çokçaydı. *Deyrawo* Çoktur, boldur. *Deyrau denızo* Deniz kadar çoktur.

deyra biyaene *f.* 1. Çok olmak, çokça bulunmak. Her çi deryawo Her şey çoktur. 2. Çokça çoğalmak.

deyra biyais *isg.* 1. Çok olma, çokça bulunma. 2. Çokça çoğalma.

deyra kerdene *f.* Bollaştırmak, çoğaltmak.

deyra kerdis *isg.* Bollaştırma, çoğaltma.

deyra mendene *f.* Ondan kalmak.

deyra mendis *isg.* Ondan kalma.
deyraeni *ise.* Bolluk, çokluk.
deyrave dey *zf.* 1. Ondan ona. 1. Ondan ona kıyasla.
dez cı daene *f.* 1. Acı vermek, acı çektirmek. 2. Sıkıntıya sokmak, üzmek, incitmek.
dez cı dais *isg.* 1. Acı verme, acı çektirme. 2. Sıkıntıya sokma, üzme, incitme.
dez cıdawoğ *ise.* 1. Ağrı veren, acı veren. 2. Üzen, inciten.
dez cıdawoğe *isd.* 1. Ağrı veren, acı veren. 2. Üzen, inciten.
dez *ise.* 1. Ağrı, sızı, acı. *Dez koto miyane, xuz fetelino* Beline ağrı girmiş, kambur yürüyor. *Dezo jede* Ağrının fazlası, çok acı. 2. *mec.* Üzüntü. 3. *mec.* Porblem, sorun, baş ağırtan. *Dezê sari* Baş ağrısı/Baş belası. 4. İncinme. *Beçıka ho deza* Parmağı incinmiş.
dezaene *f.* 1. Ağrımak, sızlamak, acımak. *Zoniyê mı dezeno* Dizim ağrıyor. 2. *mec.* Yorulmak, incinmek. 3. *mec.* Bir dost veya yakının beklenmedik davranışlarından ötürü üzülmek, yıpranmak. 4. *mec.* Birinden hoşnutsuz olmak, kin duymak, kızgınlık duymak. *O mıde dezeno* O (e) benden hoşnutzuzdur. *Yê dayma made dezenê* Onlar her zaman bizden hoşnutsuzdurlar.
dezayis *isg.* 1. Ağrıma, sızlama, acıma. 2. *mec.* Yorulma, incinme. 3. *mec.* Bir dost veya yakının beklenmedik davranışlarından ötürü üzülme, yıpranma. 4. *mec.* Birinden hoşnutsuz olma, kin duyma, kızgınlık duyma.
dezê ho biyaene *f.* 1. Ağrısı olmak, bir yeri ağrımak. *Dezê ho esto* Ağrısı var. *Dezê ho bi* Ağrısı vardı. *Dezê ho biyo kêmi* Ağrısı azalmış. *Dezê ho dezê sariyo* Ağrısı baş ağrısıdır. *Dezê ho dezo bêseleko* Ağrısı dinmez bir ağrıdır. 2. (Birinden) Acısı olmak, zarar görmek, hoşnutsuzluğu olmak.
dezê ho biyais *isg.* 1. Ağrısı olmak, bir yeri ağrıma. 2. (Birinden) Acısı olma, zarar görme, hoşnutsuzluğu olma.
dezge deguretais *isg.* Tezgah oluşturma, tezgah kurma.
dezge deguretene *f.* Tezgah oluşturmak, tezgah kurmak.
dezge *ise.* 1. Üzerinde genellikle el veya küçük makinelerle iş görülen yapım aracı, tezgah. 2. Çamaşır yıkama yeri *Dezgê rovari* Çamaşır yıkama yeri. 3. Genellikle dükkanlarda satıcıların önündeki uzun masa. 4. Kahve, meyhane vb. de müşterilerin üzerinde yiyip içtikleri uzun masa, büfe. *Dezgê çay* Çay tezgahı.
dezge ronaene *f.* 1. Tezgah kurmak. 2. Dövüş planlamak.
dezge ronais *isg.* 1. Tezgah kurma. 2. Dövüş planlama.
dezgedar *ise.* Tezgahtar, tezgahta duran, satış yapan kimse.
dezgedare *isd.* Tezgahtar, tezgahta duran, satış yapan kimse.
dezgedareni *ise.* Tezgahtarlık.
dezıke *isd.* Güveç.
dezıke *isd.* Yemek pişirmeye yarayan topraktan yapılma kap, çömlek.
dezo jede cı daene *f.* 1. Fazla acı vermek, çok acı çektirmek. 2. Çok üzüntü vermek, fazla sıkıntıya sokmak.
dezo jede cı dayis *isg.* 1. Fazla acı verme, çok acı çektirme. 2. Çok üzüntü verme, fazla sıkıntıya sokma.
dı bedel *ise.* 1. İki bedel. 2. İki göbek.
dı boxti *zf.* İki gün, 48 saat. *Dı boxta dıme* Kırk sekiz saatten sonra. *Dı boxta rave* Kırksekiz saatten evel.
dı cane *s.(d)* Gebe, hamile.
dı cani *s.(e)* İki canlı, dirayetli, dayanıklı.
dı cay 1. İki ayrı yer. 2. İki ayrı bölüm.

dı cay biyaene *f.* İkiye ayrılmak, ikiye bölünmek.
dı cay biyais *isg.* İkiye ayrılma, ikiye bölünme.
dı cay kerdene *f.* 1. İkiye ayırmak, ikiye bölmek. 2. İki ayrı yere koymak.
dı cay kerdis *isg.* 1. İkiye ayırma, ikiye bölme. 2. İki ayrı yere koyma.
dı cayde 1. İki ayrı yerde. 2. İki ayrı bölümde.
dı cêm İki öğün, iki yarım gün.
dı gonili *s.(e)* İki günül, sevgililer.
dı goşşi *s.(e)* 1. İki kulaklı. 2. *mec.* Eşşek.
dı *ise.* 1. Birden sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 2, II. 2. *s.* Birden bir artık. *Dı kırri* İki kel/*mec.* Evlât. *Dı kırri torae ho Haqra meke* İki evlat sahibisin haksızlık yapma. *Dı kori* İki kör. *Dı kosey* İki köşe. *Dı koseli* İki köşeli. *Dı kosura* İki köşeden. *Dı pelgi* İki yaprak/İki sayfa. *Dı peri* İki kanat. *Dı poşti boni* İki katlı ev.
dı qanati 1. (Kapı, pencere vb. için) İki kanat, açılıp kapanan iki bölümü. 2. Farklı düşünceye taraf olan iki kesim. 3. İki uçma aracı. *Tîgaro di qanatli* İki kanatlı uçak.
dı qedemeyi İki kadame, iki kademeli.
dı qoçağı 1. İki koçak, iki kavgacı. 2. Dövüşen iki koç, boğa vb.
dı qoçeğani *mec.* İki yaramaz kavgacı.
dı ri biyaene *f.* İki yüzlü olmak.
dı ri biyais *isg.* İki yüzlü olma.
dı ri *s.(e)* İki yüzlü.
dı rieni kerdis *isg.* İki yüzlülük yapma.
dı riyeni *ise.* İki yüzlülük.
dı riyeni kerdene *f.* İki yüzlülük etmek.
dı sere *s.(e)* İki yaşında olan, iki yaşlılık. *Dıserebi* İki yaşındaydı.
dı toni İki ton.
dı vırari İki kucak.
dıdık dıdık *zf.* Didik didik, fellik fellik, inceden inceye, her noktasına kadar, bütün ayrıntılarına kadar, son zerresine kadar. *Dıdıkve dıdık çe ma kerd sae* Didik didik evimizi aradılar. *Cerave cor dıdık ve dıdık ma kerdime sae* Aşağıdan yukarıya bizi didik didik aradılar.
dıdon *ise.* 1. Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri. 2. Çark, testere, tarak gibi çentikli şeylerdeki çıkıntıların her biri. *Dıdonê sani* Tarak dişleri. 3. *zool.* Omurgalı hayvanların çenelerinde veya ilkel yapılı omurgalıların gırtlak ve ağızlarında kemiksi sert parçalar.
dıdon vırastaene *f.* Diş yapmak, diş taktırmak.
dıdon vırastais *isg.* Diş yapma, diş taktırma.
dıdon vıraştoğ *ise.* Diş yapan, diş takan (dişçi).
dıdon vıraştoğe *isd.* Diş yapan, diş takan (dişçi).
dıdonê ho cı kerdene *f.* Dişlerini takmak, yaptırmak, yenilemek.
dıdonê ho cı kerdis *isg.* Dişini takma, yaptırma, yenilme.
dıdonê ho daznaene *f.* 1. Dişlerinden ağrı duymak, dişleri ağrımak. 2. (Bir etki ile) Dişlerini ağrıtmak.
dıdonê ho daznais *isg.* 1. Dişlerinden ağrı duyma, dişleri ağrıma. 2. (Bir etki ile) Dişlerini ağrıtma.
dıdonê ho dezaene *f.* Dişleri ağrımak.
dıdonê ho dezais *isg.* Dişleri ağrıma.
dıdonê ho halenbiyaene *f.* Dişleri kamaşmak.
dıdonê ho halenbiyais *isg.* Dişleri kamaşma. Dıdonê ho biyê haleni (Ekşi bir yiyecekten dolayı) Dişleri kamaşmış.
dıdonê ho ontayis *isg.* (Kendi) Dişini çekme/çektirme.
dıdonê ho ontene *f.* (Kendi) Dişini çekmek/çektirmek.

dıdonê ho rışi kerdene *f.* Dişleri sızlamak.
dıdonê ho rışi kerdis *isg.* Dişleri sızlama.
dıdonê ho sazkerdene *f.* Dişlerini düzene sokmak, dişlerini yenilemek.
dıdonê ho sazkerdis *isg.* Dişlerini düzene sokma, dişlerini yenileme.
dıdonê ho teji kerdene *f.* Dişleri sızlamak..
dıdonê ho teji kerdis *isg.* Dişleri sızlama.
dıdonê ho vıraştais *isg.* Kendi dişlerini yapma/yaptırma.
dıdonê ho vıraştene *f.* Kendi dişlerini yapmak/yaptırmak.
dıdoni *isç.* Dişler. *Daniyê dıdonu* Diş hediği (Dişleri yeni çıkan bebekler için pişirilen buğday, yarma ve bu nedenle yapılan tören). *Dev dıdonuna werdene* Yırtıcı biçimde dişleyip yemek (Eline geçirse param parça etmek). *Dıdonê ho rişiyêro* Dişleri dökülmüş. *Dıduro cınaene* Diş geçirmek, dişlemek. *Dıdonunê ho pakkerdene* Dişlerini temizlemek. *Dıdonunê ho fırçe kerdene* Dişlerini fırçalamak. *Dıdonunê ho şutene* Dişlerini yıkamak. *Eve dıdonu sıkıtene* Dişleriyle kırmak. *Vassê dıdonu* Diş otu.
dıdonu kerre guretene *f.* Dişleri kireçlenmek, dişleri pas almak.
dıdonu kerre guretis *isg.* Dişleri kireçlenme, dişleri pas alma.
dıdonu mordene *f.* 1. Dişleri saymak. 2. *mec.* Birini denemek, ne olup olmadığını anlamak, gücünü ve cesaretini ölçmek. *Yine dıdonê ma rewra mordê* Onlar bizim ne mal olduğumuzu çoktan bellemişler. *Yîne dıdonê to rewra mordê* Onlar senin dişlerini çoktan saymışlar. *Mı dıdonê to rewra morde, ez zon tı çı mala* Ben senin ne mal olduğunu çoktan sınamışım.
dıdonu qıresnaene *f.* Dişlerini gıcırdatmak, dişlerini sıkmak, öfkelenmek, saldırganlık duymak. *Onca çiyera qariyo dıdonunê ho qıresneno* Yine bir şeye kızmış, dişlerini gıcırdatıyor.
dıdonu qıresnais *isg.* Dişlerini gıcırdatma, dişlerini sıkma, öfkelenme, saldırganlık duyma, sinirlenme.
dıdonu rısnaene *f.* Dişlerini dökmek.
dıdonu rısnais *isg.* Dişlerini dökme.
dıdonu sonekerdene *f.* Dişleri bilemek, düşmanlık beslemek, kızgınlık duymak.
dıdonu sonekerdis *isg.* Dişleri bileme, düşmanlık besleme, kızgınlık duyma.
dıdonu tenes guretene *f.* Dişleri kireç almak, kireçlenmek,paslanmak.
dıdonu tenes guretis *isg.* Dişleri kireç almak, kireçlenme, paslanma.
dıdu kerdene *f.* Dişlemek, ısırmak.
dıdu kerdis *isg.* Dişleme, ısırma.
dıdu rosanaene *f.* Diş silkmek, diş kurdunu dökmek. Diş ağrısını kesmek amacıyla, diş otu yakılarak ağrayan dişe dumanını püskürtmek, dumana tutmak. (*Vasê dıdonu*: Dış otu, bir metre kadar uzanabilen, dallarında kovanları (tohum kefeleri) olan, bu kovanlar içinde darıya benzer çok sayıda küçük tohumları olan bir bitkidir.)
dıdu rosanais *isg.* Diş silkme, diş kurdunu dökme. Diş ağrısını kesmek amacıyla, diş otu yakılarak ağrayan dişe dumanını püskürtme, dumana tutma.
dıdura cı mısnaene *f.* Diş göstermek, tehdit etmek. gözdağı vermek. *No mırê zenga dıdonuna* Bu benim için diş pasıdır (kolay lokmadır, hafif gelir)/Ancak dişlerimi kirletebilir (doyurmaz).
dıdura cı mısnais *isg.* Diş gösterme, tehdit etme. gözdağı verme.

dıgami *zf.* İki adım, çok yakın. *Dıgami cawo* İki adımlık yerdir. *Dı gamde* İki adımda.

dıgan biyaene *f.* Hamile kalmak, gebe kalmak. *Dıgan biye* Hamile idi.

dıgan biyais *isg.* Hamile kalma, gebe kalma.

dıgan *s.(e)* (Kadın için) Hamile, gebe

dıganeni ise. Hamilelik, gebelik. *Dıganende* Hamilelikte. *Dıganêna hode* Kendi hamileliği sırasında

dıgose *isç.* 1. Dirgen 2. Dirgenler

dığa *ise. ve s.* Erkek çocuklar için kullanılan bir sözcük.

dığaskane *isd.* Yeni doğum yapmış kadın, lahusalı. *Biya dığaskane* Doğum yapmış.

dıl *ise.* Gönül, yürek.

dıl xatır *s.(e)* Nazik, kibar, saygılı, alçakgönüllü, gönül alıcı, hatır bilici.

dıl xatıre *s.(d)* Nazik, kibar, saygılı, alçakgönüllü, gönül alıcı, hatır bilici.

dılapa *isd.* 1. Yuvarlak biçimde, çok küçük miktarda sıvı, damla. 2. Damlalıkla kullanılan ilaç. 3. Kalbe inen inme, felç. 4. *mec.* Çok az. *Zu dılapa uwa ma nêmenda* Bir damla suyumuz kalmamış.

dılapê *isd.* Damlacık, bir damla. *Dılapêra* Bir damlacıktır.

dılapey *isç.* Damlalar, damlacıklar.

dılapey kerdene *f.* 1. Azar azar akmak, damlamak. 2. Çatıdan su sızmak.

dılapey kerdis *isg.* 1. Azar azar akma, damlama. 2. Çatıdan su sızma.

dılapey rıtaene *f.* Damlalar sızdmak.

dılapey rıtais *isg.* Damlalar sızdma.

dılaqur *s.(e)* Gaddar, nekese, acımasız.

dılet biyaene *f.* İkiz doğmak, ikiz olmak. Mal esmer dılet zo Davar bu yıl ikiz yavrulamış.

dılet biyais *isg.* İkiz doğma, ikiz olma.

dılet *ise. ve s.* 1. Bir doğumda dünyaya gelen iki kardeş hayvan. *Bıjekê dıleti* [illegible] doğan ikiz çocuklardan her biri. 3. *bot.* Aynı çiçekten oluşmuş yapışık iki meyve. 4. Birbirine tamamen benzeyen, eş.

dıletey biyaene *f.* İki parçaya bölünmek, ikiye ayrılmak.

dıletey biyais *isg.* İki parçaya bölünme, ikiye ayrılma.

dıletey kerdene *f.* İki parçaya bölmek, ikiye ayırmak.

dıletey kerdis *isg.* İki parçaya bölme, ikiye ayırma.

dıletey *s.(e)* 1. İki parça. 2. İki yarım. 3. İki ayrı bolüm.

dılınge *isd.* İki ayak oyunu, iki ayak raksı.

dılı dılı *ünl.* "Gönüller gönüller", "dostlar, dostlar", leylim leylim" gibi bir ezgi ünlüsü.

dılo dılo *ünl.* 1."Gönül günül hey gönül" gibi keyiflenmeyi veya birini alaya almakta "keyif senin keyfin" anlamında kullanılır. *Dıle mıvo* Keyfim olsun, gönlümce. *Dıle mavo* Gönlümüzce, keyfimizce olsun. *Dıle sımavo* Gönlünüz olsun/gönlünüzce olsun. *Dılo dılo de dılo* Gönül günül de gönül (Müzikte kullanılır).

dılule *ise.* İki borulu tüfek, kırma.

dılxane *ise.* Gönül evi, eğlence yeri.

dılxatıreni *ise.* Mütevazilik, naziklik.

dım (I) *ise.* 1. Hayvanların çoğunda, gövdenin art yanında bulunan, omurganın uzantısı olan uzun ve esnek organ. 2. Kuşlarda gövdenin art yanında bulunan tüy demeti. 3. *mec.* Bazı şeylerde kuyruğa benzeyen uzantı veya baş tarafın aksi yönünde kalan bölüm.4. Birinin arkasına takılıp hiç ayrılmayan kimse. 5. İnsanların sıra beklemek için, art arda durarak oluşturduğu dizi. 6. Bir harfin bitiş çizgisine yakın yerde, birden dönüş yapan kısa çizgi. 7. *mec.* Yalan yakıştırma eklenti veya zorla-

ma kusur bulma. 8. Arka, ard, ardı sıra, geri. *Ho dıma bere* Ardınsıra götür. 9. *bağ,* bağlılık.

dım (II) *ise.* 1. Bir aracı tutmaya yarayan bölüm. *Dımê zengen* Kazma sapı. *Dımê Torjên* Balta sapı. *Dımê kardi* Bıçak sapı. 2. Bitkinin dal, yaprak ve çiçek gibi bölümlerini taşıyan, ağaçlarda odunlaşarak gövde durumunu alan bölüm. 3. İplik, tire, ibrişin gibi şeylerde iğneye geçirilen bir dikişlik iplik.

dım biyae *s.(e)* Sap takılmış olan, saplanmış.

dım biyaene *f.* Sap takılmak, saplanmak.

dım biyais *isg.* Sap takılma, saplanma.

dım cı sanaene *f.* Sap takmak, sap vurmak.

dım cı sanais *isg.* Sap takma, sap vurma.

dım cıra kerdene *f.* 1. Kuyruğunu kesmek, kuyruğunu koparmak. 2. Sapını kesmek, sapını çıkarmak.

dım cıra kerdis *isg.* 1. Kuyruğunu kesme, kuyruğunu koparma. 2. Sapını kesme, sapını çıkarma.

dım horodaene *f.* Kuyruğuyla dövünmek, itiraz etmek, bir işten veya tekliften kaçmak, sık sık küsmek, darılmak. *Serva çenu satree dımdano horo sono* Kızlar için ikide bir küsüp (başını alıp) gidiyor.

dım horodais *isg.* Kuyruğuyla dövünme, itiraz etmek, bir işten veya tekliften kaçma, sık sık küsme, başını alıp gitme.

dım kerde *s.(e)* Sap takılı, saplanmış, saplı.

dım kerdene *f.* Sap takmak, saplı hale getirmek, saplamak.

dım kerdis *isg.* Sap takma, saplı hale getirme, saplama.

dım kerdoğ *ise.* Sap takan, saplayan.

dım kerdoğe *isd.* Sap takan, saplayan.

dım rasanaene *f.* Kuyruk sallamak, yaltaklanmak. *Dorme deyde rınd dım sanenara* Onun (e) etrafında iyi kuyruk sallıyor (d).

dım rasanais *f.* Kuyruk sallama, yaltaklanma. *Dorme deyde rınd dım sanenara* Onun (e) etrafında iyi kuyruk sallıyor (d).

dım wedardene *f.argo.* Huysuzluk etmek, ona buna çatmak.

dım wedardis *isg. argo.* Huysuzluk etme, ona buna çatma.

dım weeştais *isg. argo.* Kuyruk sallama, yaltaklanma.

dım weeştene *f. argo.* Kuyruk sallamak, yaltaklanmak.

dıma bervaene *f.* Arkasında ağlamak, peşi sıra ağlamak.

dıma bervais *isg.* Arkasında ağlama, peşi sıra ağlama.

dıma daene (naene) *f.* Peşine vermek, kovalamak, sürmek, sürdürmek. *Dımade (dımane)* Kovala, sür, sürdür.

dıma dais (nayis) *isg.* Peşine verme, kovalama, sürme, sürdürme.

dıma dawoğ (nawoğ) *ise.* Kovalayan, sürdüren, süren.

dıma dawoğe (nawoğe) *isd.* Kovalayan, sürdüren, süren.

dıma kerdene *f.* 1. Sapından etmek, sapsız hale getirmek. 2. Kuyruğundan etmek, kuyruğunun yok olmasını sağlamak.

dıma kerdis *isg.* 1. Sapından etme, sapsız hale getirme. 2. Kuyruğundan etme, kuyruğunun yok olmasını sağlama.

dıma nêvışiyaene *f.* 1. Peşinden ayrılmamak, sürekli takip etmek. 2. Vaz geçmemek, sürekli peşinde dolaşmak.

dıma nêvışiyais *isg.* 1. Peşinden ayrılmama, sürekli takip etme. 2. Vaz geçmeme, sürekli peşinde dolaşma.

dıma rusnaene *f.* Arkasında göndermek, peşinde yollamak.

dıma rusnais *isg.* Arkasında gönderme, peşinde yollama.
dıma şiawoğ *ise.* Arkasından giden, peşinde giden.
dıma şiawoğe *isd.* Arkasından giden, peşinde giden.
dıma şiyaene *f.* Peşinden gitmek, ardısıra gitmek.
dıma şiyais *isg.* Peşinden gitme, ardısıra gitme.
dıma *zf.* 1. Daha sonra, sonradan. 2. Arkasıra, arkadan, geri tarafta. *Dıma bi* Arkadaydı, peşindeydi/ Sapı yerinden çıktı. *Dımaro* Arkadadır, peşindedir.
dımage *isd. zool.* Bir çeşit ot.
dımbılık *ise.* Dümbelek, müzikte ritim tutmaya yarayan vurma saz, bateri.
dıme fetelaene *f.* 1. Arkasında dolaşmak, peşinde gezmek. 2. Bir şeyi elde etmeye çalışmak. 3. Bir kadına asılmak, tavlamaya çalışmak.
dıme fetelais *isg.* 1. Arkasında dolaşma, peşinde gezme. 2. Bir şeyi elde etmeye çalışma. 3. Bir kadına asılma, tavlamaya çalışma.
dıme pepug biyaene *f.* Ardında baykuş olmak, hasretine dayanmamak, ağlayıp sızlamak, peşinde türküler yakmak. *Dıma pepug bi* Peşinde Baykuştu, Peşinde yanıp tutuşuyordu, hasretine dayanamıyordu.
dıme pepug biyais *isg.* Ardında baykuş olma, hasretine dayanmama, ağlayıp sızlama, peşinde türküler yakma.
dıme verdene *f.* Peşine vermek, kovalamak. Dıme verde bıperne Kovala sür/kaçırt.
dıme verdis *isg.* Peşine verme, kovalama.
dıme vêsaene *f.* 1. Arkasında yanmak, ölümüne veya gidişine çok üzülmek. 2. (Sevgilinin) Arkasında yanıp tutuşmak, aşkla yanmak, çok sevmek.
dıme vêsais *isg.* 1. Arkasında yanma, ölümüne veya gidişine çok üzülme. 2. (Sevgilinin) Arkasında yanıp tutuşma, aşkla yanma, çok sevme.
dıme vostaene *f.* Arkasından koşmak, peşinde koşmak, ardında koşmak.
dıme vostais *isg.* Arkasından koşma, peşinde koşma, ardında koşma.
dıme wendene *f.* 1. Birinin arkasından söylenmek, mızmızlanmak, dedikodusunu yapmak. 2. Birinin ardında yanıp tutuşmak, aşkla ötüşmek, şarkı türkü söylemek.
dıme wendis *isg.* 1. Birinin arkasından söylenme, mızmızlanma, dedikodusunu yapma. 2. Birinin ardında yanıp tutuşma, aşkla ötüşmek, şarkı türkü söyleme.
dıme *zf.* 1. Arkada, geri tarafta. 2.*ise.* Koç, koyun gibi hayvanların kuyruk yağı.
dımlki *ise.* Zazaların konuştuğu dilin diğer adı, zazaca.
dımlki qeseykerdene *f.* Dımilice konuşmak, Zazaca konuşmak.
dımlki qeseykerdis *isg.* Dımilice konuşma, Zazaca konuşma.
dımoçık *ise.* 1. Kuyruk, kuyrukçuk, kısa kuyruk. 2. Kuyruk sokumu.
dımoçkın *s.(e)* Kuyruklu.
dımtowuk *ise. zool.* Kurbağaların küçük göletlerde ve su birikintilerindeki siyah, uzun kuyruklu, solungaçlı balıksı evresi, henüz kara yaşamına uygun başkalaşımını tamamlamamış yavrusu.
dınav *ise. bot.* Bir bitki türü. Dınavê kemeri Kayalıklarda yetişen kısa bir ot.
dıng *ise.* 1. Bulgur kırmak ve kabuğundan soymak vb işler için kullanılan, taşı dikey yuvarlanarak ve yavaşça bağlı bulunduğu döner uzun silindir (aks, mil) etrafında dönen ve diğer değirmen taşlarına göre daha küçük

olan değirmen sistemi, bulgur değirmeni.

dıngıl *ise* Tekerleklerin merkezinden geçen ve taşıtın altına enlemesine yerleştirilmiş mil, aks, dingil.

dıngılın *s.(e)* Dingilli.

dıngırti *ise.* Tangırtı, tıngırtı, teneke sesi. Dıngaene Tıngırdamak. Dıngnayis Tıngırdama.

dınor *ise. bot.* Bir bitki türü.

dıqati 1. Lifleri ikiye katlanmış olan. 2. Yapıda Üst üste iki bölüm. *Bonê ho dıqate* Evleri iki kattır. *Dıqati pêsero* İki kat üst üste. 4. Aynı nitelikte şeylerden iki takım. *Dıqat kınce ho estê* İki takım elbisesi var. 5. Üst üste giyilmiş aynı işlevli iki şey. *Dıqati puçi kerde pay* İki kat çorap giymiş. 6. İki misli. *Denê ho kerd dıqti peyser da* Borcunu iki kat etti geri verdi.

dıqori 1. Üst üste iki sıra, üst üste konulmuş iki dizi. 2.Taş duvar yapımında üst üste örülmüş iki sıra. 3. İştima veya dizilmede arka arkaya iki sıra. *Eskeri dıgori iştima biye* Askerler iki sıra halinde iştima olmuş. *Qoro zu niseno ro, qoro zu urzenora* Sıranın biri oturuyor, sıranın biri ayağa kalkıyor.

dır dır *ise.* Sürekli, bezdirecek biçimde, söylenen, dır dır.

dıram (dırem) *isd. Ar. dirhem.* 1. Okkanın 400'de 1'ine eşit olan, 3,148 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü. İstanbul için bir dirhem 3, 207 gram olarak tesbit edilmiştir. 2. Bir tür gümüş para. 3. mec. Çok az, zerre kadar. Diram diram Azar azar, dirhem dirhem.

dırdıle *ise.* 1.Yumuşak küçük küçük parçacıklardan her biri. 2. Kırıntı, parçacık, püre. *Dırdılê vaşi* Ot kırıntısı.

dırdılık biyaene *f.* Bozulmak, pörtüklenmek, küçük küçük topaççık olmak.

dırdılık biyais *isg.* (Süt, yoğurt vs.) Bozulma, pörtüklenme, küçük küçük topaççık olma.

dırdılık *ise.* Süt, ayran gibi sıvıların bozulması halinde oluşan küçük küçük parçalar.

dırdıme *ise. bot.* Sarmaşıkgillerden, yonca yapraklı, pembe veya mavimtrak çiçekli, genellikle ormanlık alanlarda yetişen bir bitki.

dırdır kerdene *f.* Dırdırlanmak, dırdır etmek.

dırdır kerdis *isg.* Dırdırlanma, dırdır etme.

dırê *zf.* Birkaç, bazı. *Dırê mordemi* Birkaç adam. *Dıre tenu* Birkaçını. *Dırê roji* Birkaç gün.

dırğaçık *ise.* Çatalına, ot, odun vs. konularak omuzda taşınan iki çatallı ağaç araç.

dırğên *isd.* 1. Çimrilik, pintilik. *Tênê dırğena ho esta* Biraz cimriliği var. *Perê toke estê dırğen meke, dırê qurşi cıde* Paran varsa pintilik etme, kendisine birkaç kuruş ver. 2. İhmalkarlık, aldırışsızlık. *Tıve Haq kena ke dırğen nekerê* Tanrıyı seversen ihmalkarlık etmeyesin! Sakınma, esirgeme. *Dırğen meke* Esirgeme. 3. Hinlik, istemezlik, garaz, başkasının zararına dilemek, kötü niyetlilik, riyakarlık. *Saeke mı dırğen kerda, vato verg bêro bıza to buro* Sanki ben dilemişim, demişim kurt gelsin senin keçini yesin! *Haq zonoke dırğena ma çına* Tanrı bilir ki kötü niyetimiz yoktur.

dırıke (I) (dırıka mori) *isd. bot.* Isırgangillerden, her tarafı sert tüylerle kaplı, tüyleri kırılınca karınca asidi denilen çok kaşındırıcı bir madde çıkartan bir ot, yılan ısırganı, ısırgan (Urtica).

dırıke (II) (dırıka yavani) *isd. bot.* 1

Gülgillerden, bahçe çitlerinde, yol kenarlarında kendiliğinden yetişen dikenli ve çok yıllık bir çalı, diken dutu, böğürtlen (*Rubus caesus*). 2. Bu bitkinin önce kırmızı iken olgunlaşınca kararan mayhoş yemişi.

dıriyae *s.(e)* Yırtık, eski, yıpranmış, delik.

dıriyaene *f. (nsz)* Yırtılmak, eskimek, delinmek, yıpranmak. *Çekete mı dırıyo* Ceketim yırtılmış.

dıriyais isg. Yırtılma, eskime, delinme, yıpranma.

dırmelığ *is (e)* Barut ölçüsü.

dırmık *s. ve ise.* Maya tutmamış süt, peltek.

dırmıkeni *ise.* Pelteklik.

dırnaene *f.* (Elbise veya dokuma şeyler) Yırtmak, yıpratmak, eskitmek.

dırnais *isg.* (Elbise veya dokuma şeyler) Yırtma, yıpratma, eskitme.

dırnaoğ *ise.* Yırtan, yıpratan, eskiten.

dırnaoğe *isd.* Yırtan, yıpratan, eskiten

dırne *ise.* 1. Delik. 2. Oyuk, oylum. 3. *mec.* Yara, yara gözü.

dırney *isç.* 1. Genellikle deride olan delikler. 2. *mec.* Yara gözeleri.

dırneyin *s.(e)* 1. Delikli. 2. Defolu. 3. Vücudunda yara izi, çiçek hastalığı veya şark çıbanı izi taşıyan, derisi oyuklu defolu kimse.

dırr daene *f.* 1. Birine nazlanmak, nazını dışa vurmak. 2. Sitem etmek, içerlenmek, yakınmak.

dırr dais *isg.* 1. Birine nazlanma, nazını dışa vurma. 2. Sitem etme, içerlenme, yakınma.

dırra dırê cı biyaene *f.* Birine diklenmek, yakasına yapışmak, bağırıp çağırmak.

dırra dırê cı biyais *isg.* Birine diklenme, yakasına yapışma, bağırıp çağırma.

dırvêt *isd.* 1. Yara. 2. *mec.* Darbe, vurgun. 3. *mec.* Acı, üzüntü, menevi yıkım.

dırvêt mırvêt *zf.* Yara bere, yara mara.

dırvetın biyae *s.(e)* Yaralı, yaralanmış.

dırvetın biyaene *f.* Yaralanmak, yaralı olmak.

dırvetın biyais *isg.* Yaralanma, yaralı olma.

dırvetın kerdene *f.* Yaralamak.

dırvetın kerdis *isg.* Yaralama.

dırvetın *s.(e)* Yaralı, yaralanmış olan.

dırvetıne *s.(d)* Yaralı, yaralanmış olan.

dısare biyaene *f.* 1. İki başlı olmak, uyumsuz ve iki merkezden yönetilmek. 2. İki evli olmak.

dısare biyais *isg.* 1. İki başlı olma, uyumsuz ve iki merkezden yönetilme. 2. İki evli olma.

dısare *s.(e)* 1. İki başlı. 2. Kafası iki boğumlu olan. 3. Bir yönetimde ve iş idaresinde ikilik bulunan, iki merkezden yönetilen. 4. *mec.* İki evli olan.

dısareni *ise.* 1. İki başlılık, uyumsuzluk. 2. İki evlilik.

dıseme *ise.* Haftanın ikinci günü, Pazardan sonra gelen gün, pazartesi.

dıserra rave *zf.* İki yıl evvel, iki yıldan önce.

dıserra raveri *zf.* İki yıl evvelisi, iki yıl öncesi.

dıslığ *ise.* Eylenti, oyalanma, sıkılma karşıtı.

dıslığe ho ardene *f.* Hoş vakit geçirmek, eylenmek, oyalanmak.

dıslığe ho ardis *isg.* Hoş vakit geçirme, eylenme, oyalanma.

dıslığe ho namaene *f.* Canı sıkılmak, eylencesi gelmemek. *Dışlığe ho lewê made nino* Bizim yanımızda canı sıkılıyor, dışlığı gelmiyor.

dıslığe ho namais *f.* Canı sıkılma, eylencesi gelmeme. *Dışlığe ho lewê made nino* Bizim yanımızda canı sıkılıyor, dışlığı gelmiyor.

dıslığeni *ise.* Hoşnutluk, eylenme durumu.

dıslığıye *isd.* Hoşnutluk, eylenme durumu.
dısmale *isd.* Mendil, peşkir.
dısme pêda kerdene *f.* Düşman yaratmak.
dısme pêda kerdis *isg.* Düşman yaratma.
dısmen biyaene *f.* Düşman olmak, düşmanlaşmak.
dısmen biyais *isg.* Düşman olma, düşmanlaşma.
dısmen *ise.* Düşman.
dısmenaeni *ise.* Düşmanlık. *Dısmenaena ho ver* Kendi düşmanlığı yüzünden. *Dısmenaeni biye* Düşmanlık vardı/Düşmanlıktı/Düşmanlık oldu.
dısmenaeni kerdene *f.* Düşmanlık etmek.
dısmenaeni kerdis *isg.* Düşmanlık etme.
dısmenaenra *zf.* Düşmanlıkla, düşmanlıktan. *Dısmenaena hora* Düşmanlığından ötürü. *Dısmenra wem nêbeno* Düşmandan umut beklenmez. *Dısmenra wem meke* Düşmandan medet umma. *Dısmenra mınete meke* Düşmana minnet etme. *Dısmenra demewene* Düşmana eyvallah etme.
dıstari *isd.* İki yuvarlak taştan oluşan ve üstte elle çevrilende tutma kolu bulunan, genellikle bulgur vs. kırmaya yarayan el değirmeni.
dıtae *s.(e)* Sağılmış olan, salgısı alınmış olan.
dıtaene *f.* 1. (Süt hayvanlarını) Sağmak, sütünü almak. 2. (Kovandan) Bal almak, bal sağmak. 3. (Bitkilerden) Üzsuyu çekmek. 4. *mec.* Sömürmek.
dıtais *isg.* 1. (Süt hayvanlarını) Sağma, sütünü alma. 2. (Kovandan) Bal alma, bal sağma. 3. (Bitkilerden) Üzsuyu çekme. 4. *mec.* Sömürme.
dıtawoğ *ise.* Sayağan.
dıtawoğe *isd.* Sayağan.
dıte *s.(e)* Sağılmış olan, salgısı alınmış olan.
dıtene f. 1. (Süt hayvanlarını) Sağmak, sütünü almak. Dıtenede Sağdırt/ Sağma sırasında. 2. (Kovandan) Bal almak, bal sağmak. 3. (Bitkilerden) Üzsuyu çekmek. 4. *mec.* Sömürmek.
dıteney 1. İki tane. 2. İki kişi.
dıve dı *s.* 1. İkişer ikişer. 2. İkiye iki.
dıyine İkisini, iki tanesini. *Dıyinera zu* İkisinden biri/ İkide biri. *Dıyinera zuye* (d) İkisinden biri/İkide biri.
dızd *ise.ve s.* Gizlice başkasının malını çalan, uğru, hırsız. *Dızdê dızdu* Hırsızların hırsızı, hırsızların başı.
dızda cıra tırtais *isg.* Kendisinden gizlice çalma.
dızda cıra tırtene *f.* Kendisinden gizlice çalmak.
dızda cıra vatene *f.* Kendisine gizlice söylemek, gizlice haber vermek.
dızda cıra vatis *isg.* Kendisine gizlice söyleme.
dızda cıra wastais *isg.* Kendisinden gizlice isteme.
dızda cıra wastene *f.* Kendisinden gizlice istemek.
dızda şiyaene *f.* Gizlice gitmek, görünmeden, sezdirmeden gitmek.
dızda şiyais *isg.* Gizlice gitme, görünmeden, sezdirmeden gitme.
dızdaki (dızdeki) *zf.* Gizlice, gizli biçimde, gizli olarak.
dızden kerdene *f.* Hırsızlık etmek, Çalmak.
dızden kerdis *isg.* Hırsızlık etme, Çalma.
dızdena *zf.* 1. Hırsızlıkla. 2. (Bal gibi) Hırsızlıktır. 3. Gizliden, gizlilikle.
dızdeni *ise.* 1. Hırsızlık. 2. *zf.* Gizlice.
dızdenkerdoğ *ise.* Hırsızlık eden.
dızdenkerdoğe *isd.* Hırsızlık eden.
dızdenra *zf.* 1. Çalmakla, hırsızlık ederek. 2. Gizlice, görünmeden.
dızdi *isç.* Hırsızlar. *Dızdu çe talan kerdo* Hırsızlar evi talan etmiş.
dızdiye *isd.* 1. Hırsızlık. 2. *zf.* Gizlice.
dızdiyera *zf.* 1. Hırsızlıktan, hırsızlık

yoluyla. 2. Gizlice, gizlenmek suretiyle.

dızoni *isç.* İki dil, iki lisan.

didar *ise. Far. didâr.* Yüz, çehre.

digose *isd.* 1. Dirgen. 2. Çatal.

dik *ise. zool.* Tavuğun erkeği, horoz.

dike *zm.* (d) Kızlara veya büyüklerin kendinden küçük kadınların ismi yerine "yavrum", "kızım" anlamında kullanılır!

diki *isç.* Horozlar.

diksılema *ise. zool* İbibik kuşu.

diku pêverdaene *f.* Horoz dövüştürmek.

diku pêverdais *isg.* Horoz dövüştürme.

dil *ise.* 1. *mec.* Aile bireylerinden her biri. *Çê dinera dil wes nêverda, têde qırkerdi* Onların ailesinden fert sağ bırakılmadı, hepsi katledildi. 2. Bir topluluktan herbiri. *Cıra dil nêverda* Kendilerinden fert bırakılmadı. 3. Köy halkından her biri. *Sarê dewa mara dil wes nêverda têde qırkerd* Bizim köy halkından fert sağ bırakılmadı, tümünü öldürdüler.

dil nêverdaene *f.* Fert bırakmamak, kökünü kesmek.

dil nêverdais *isg.* Fert bırakmama, kökünü kesme.

dil ranêverdaene *f.* Fert serbest, bırakmamak, kimseyi salmamak.

dilbaz *s.(e) Far. dilbâz.* 1. Güzel söz söyleyen, konuşma erbabı. 2. Çevirmen. 3. Avukat.

dilbaze *s.(d) Far. dilbâz.* 1. Güzel söz söyleyen, konuşma erbabı. 2. Çevirmen. 3. Avukat.

dilbazeni *ise.* 1. Konuşkanlık, güzel konuşma durumu. 2. Konuşma aldatıcılığı, laf ebeliği.

dilbazeni kerdene *f.* 1. Lafazanlık etmek. 2. mec. Avukatlık yapmak.

dilbazeni kerdis *isg.* 1. Lafazanlık etme. 2. mec. Avukatlık yapma.

dilbaziye *isd.* Konuşkanlık, lafazanlık, hatiplik.

dileg *ise.* Bir kimsenin dilediği şey, istek, talep, rica, murat.

dilım biyaene *f.* Dilimlenmek, dilim olmak.

dilım biyais *isg.* Dilimlenme, dilim olma.

dilım dilım *zf.* Dilim dilim, parça parça.

dilım *ise.* 1. Bir bütünden kesilmiş veya ayrılmış ince, yassı parça. 2. Radyatör parçalarından her biri.

dilım kerdene *f.* Dilimlemek, dilmek, yassı ve ince parçalara ayırmak.

dilım kerdis *isg.* Dilimleme, dilme, yassı ve ince parçalara ayırma.

dilım ve dilım *zf.* Parça parça, dilim dilim.

dilig *ise.* 1. Geçim, idare. Dilige serre Senelik geçim/ihtiyaç gıda ve araçları. 2. Uzlaşı, uyum, anlayış.

diligeni *ise.* 1. Geçimlilik. 2. Aile veya toplum içinde uzlaşıcılık, iyi geçinme durumu, barışıklık.

diligeni kerdene *f.* 1. Yaşam gereksinimlerini sağlamak, geçim yapmak. 2. Aile veya toplum içinde iyi geçinmek, barış içinde yaşamak. *Têhette rınd diliğiye keme* Yan yana iyi geçiniyoruz.

diligeni kerdis *isg.* 1. Yaşam gereksinimlerini sağlama, geçim yapma. 2. Aile veya toplum içinde iyi geçinme, barış içinde yaşama.

diligiye *isd.* 1. Geçimlilik. 2. Aile veya toplum içinde uzlaşıcılık, iyi geçinme durumu, barışıklık.

diligiye nêbiyais *isg.* Dirlik olmama, geçinememe.

diligiye nêbiyene *f.* Dirlik olmamak, geçinememek.

diligiye nêkerdaene *f.* 1. Geçimini temin edememek. 2. Geçinememek, uyum yapamamak, bir arada barış içinde yaşayamamak. *Eve çımetengiye cırani têhette diligiye nêkene* Gözdarlığıyla komşular bir arada iyi

geçinemez. *Diligiya mawu dine çina* Onlarla geçimimiz yok, geçinemiyoruz.

diligiye nêkerdais *isg.* 1. Geçimini temin edememe. 2. Geçinememek, uyum yapamama, bir arada barış içinde yaşayamama.

dilver (dilber) *s. Far.* Alımlı, güzel (kadın).

dilvereni *ise.* Güzellik, caziplik, alımlılık.

din imanra kerdene *f.* Dinden imandan etmek.

din imanra kerdis *isg.* Dinden imandan etme.

din *ise.Far - Ar. din.* 1. Dünya üstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara, Tanrıya inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum. 2. Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen. 3. *mec.* İnanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ülkü. *Din iman* Din iman.

din vurnaene *f.* Din değiştirmek, başka dine girmek.

din vurnais *isg.* Din değiştirme, başka dine girme.

din vurnaoğ *ise.* Din değiştiren.

din vurnaoğe *isd.* Din değiştiren.

dina ho deyiskerdene *f.* 1. Dünyasını değiştirmek, ölmek. 2. Hayat tarzını veya sistemini değiştirmek.

dina ho deyiskerdis *isg.* 1. Dünyasını değiştirme, ölme. 2. Hayat tarzını veya sistemini değiştirme.

dina ho vurnaene *f.* 1. Dünyasını değiştirmek, ahirete göçmek, ölmek. 2. Hayat tarzını veya sistemini değiştirmek.

dina ho vurnais *isg.* 1. Dünyasını değiştirme, ahirete göçme, ölme. 2. Hayat tarzını veya sistemini değiştirme.

dina *isd.* 1. El, gün, herkes. 2. Dış çevre, ortam. *Dina homete* Evrenin dünyası. *Dina lalu kerriye* Körlük ve sağırlık dünyası (Kötülükleri duymaz, görmez dünyası). *Dina alem* Dünya alem. *Dina çê rıjayiye* Evi yıkılasıca dünya. *Dina ipu isize* Ipıssız dünya. *Dina roştederime* Aydınlık dünyadayız. *Dina ipu isize kerdene* Dünyayı hayattan ve insanlıktan arındırmak, ölü kılmak. 3. İnançları bir olan ülke veya insanlar topluluğu. 4. Duygu, düşünce ve hayal âlemi. *Dina deyde zevqu sefa çina* Onun dünyasında zevk ve safa yoktur. *Dünya roştiye* Aydınlık dünyası. 5. *astr.* Üstünde yaşadığımız gök cisimi, gezegen, Dünya. *Dina bêwayire* Sahipsiz dünya. *Dina cenciye* Gençlik dünyası. *Dina çole* Çöl dünyası (boş dünya. *Dina Haqu* Talayi Allahu Talla'nın dünyası. *Dina Kalle* Yaşlı dünya (*mec.* Sonbahar). *Dinake birijiyo hurenda hora ranêwurzeno* Dünya yıkılsa yerinden kalkmaz. *Dinake dêmdiyo omirê deyde niyo*Dünya devrilse onun (e) umrunda değil. *Dina tariye* Karanlık dünya. *Dina tolla bêfaydiye* Faydasız ve boş bir dünya. *Dinau dare* Dünya alem. *Dina Zılemote* Kapkaranlık dünya/Zifiri karanlık dünya. *Dina zurekere* Yalancı dünya.

dina isiz kerdene *f.* 1. Dünyayı ıssız etmek, canlılığı yok etmek. 2. Dünyayı insansızlaştırmak. 3. *mec.* Önemli, iyi bir insanın ölmesinden sonra kullanılan deyim. *O ke merd dina biye isize* O ölünce dünya ıssız oldu.

dina isiz kerdis *isg.* 1. Dünyayı ıssız etme, canlılığı yok etme. 2. Dünyayı insansızlaştırma. 3. *mec.* Önemli, iyi bir insanın ölmesinden sonra kullanılan deyim.

dina qerqelede biyaene *f.* Dünyanın hayhayda olması. *Dina ison dest qerqeledera* Dünya insan elinde can çekişiyor/hayhaydadır.

dina qerqelede şiyaene f. Dünyanın gürültüye gitmesi (Savaş ve kargaşa dönemi için doğan felekatleri belirtmek için söylenir).

dina tol kerdene *f.* Dünyayı boşaltmak.

dina tol kerdis *isg.* Dünyayı boşaltma.

dina xızane 1. Aç dünya, dilenci dünya (Herşeyi yutan, yiyen dünya). 2. mec. Görgüsüz dünya, nankör dünya.

dina xozane Yeşilsiz, cansız, ekinsiz dünya/Terk edilmiş dünya.

dinade biyaene *f.* 1. Dünyada olmak, henüz ölmemiş olmak, yaşamak. 2. (Sözü geçen zamanda) Doğmuş bulunmak, var olmak. 3. (Herhangi bir şeyden) Yeryüzünde bulunmak, temin edilebilir olmak. *Dinade mordemo henenik biyo* Dünyada öyle adamda varmış.

dinade biyais *isg.* 1. Dünyada olma, henüz ölmemiş olma, yaşama. 2. (Sözü geçen zamanda) Doğmuş bulunma, var olma. 3. (Herhangi bir şeyden) Yeryüzünde bulunma, temin edilebilir olma.

dinalığ *ise.* 1. Yaşadıkça kullanılabilen dünya malı. *Çıme ho male dinaliğede çino* Dünya malında gözü yoktur. 3. *mec.* Geçici ve fani olan.

dinamo *ise. Fr. dynamo.* Mekanik enerjiyi elektirik enerjisine dönüştüren âlet.

dinar *ise.* 1. Yogoslavya, İran, ırak ve Tunus'un para birimi. 2. Yaklaşık olarak altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para birimi.

dindar biyaene *f.* 1. Dindar olmak. 2. Dindar hale gelmek.

dindar biyais *isg.* 1. Dindar olma. 2. Dindar hale gelme.

dindar *ise. ve s. Ar.* din + *Far* dâr. Dinî inancı güçlü, din kurallarına bağlı (kimse), mütedeyyin.

dindareni *ise.* Dindarlık.

dindareni kerdene *f.* Dindarlık yapmak.

dindareni kerdis *isg.* Dindarlık yapma.

dindariye *isd.* Dindarlık.

dine 1. *zm. (-i)* Onları. *Dinera* Onlardan. *Dinerê* Onlara. *Dinure* Onlara 2. Görüldüm. *Yine ez dine* Onlar beni gördüler.

dine ho vindkerdene *f.* Kendi dinini kaybetmek.

dine ho vindkerdis *isg.* Kendi dinini kaybetme.

dine ho vurnaene *f.* Kendi dinini değiştirmek.

dine ho vurnais *isg.* Kendi dinini değiştirme.

dine hora nêvêrdaene *f.* Dininden vazgeçmemek, dininden ayrılmamak.

dine hora nêvêrdais *isg.* Dininden vazgeçmemek, dininden ayrılmama.

dine hora vêrdaene *f.* Kendi dininden vazgeçmek.

dine hora vêrdais *isg.* Kendi dininden vazgeçme.

dine hora vêrdoğ *ise.* Kendi dininden vazgeçen.

dine hora vêrdoğe *isd.* Kendi dininden vazgeçen.

dine sero hesavnais *isg.* Onların üzerinde hesaplama, onlara sayma.

dine sero hesavnene *f.* Onların üzerinde hesaplamak, onlara saymak. *Dine sero hesavino* Onların üzerine hesaplanıyor, onlardan sayılıyor.

dinera bestiyaene *f.* 1.Onlara bağlanmak, onların bendesi olmak. 2. Onlardan evlenmek, hısımları olmak. 3. Onlara takılmak, onlarla birlikte hareket etmek.

dinera bestiyais *isg.* 1.Onlara bağlanma, onların bendesi olma. 2. Onlardan evlenme, hısımları olma. 3. Onlara

takılma, onlarla birlikte hareket etme.

dioza (diwoza) *ise.* Ocakta sac, kazan, tava gibi pişirme araçlarını ateşin üzerinde tutmaya yarayan, demirden araç, üç ayak, sac ayağı.

diozıne (diwozıne) *isd.* 1. Tuzlanmış tere yağı eritilip süzüldükten sonra geriye kalan artık, posa ve bunun unla karıştırılarak yapılan yemekleri. 2. *s.* Tütsülenmiş, dumanlanmış, islenmiş olan.

divan *ise. Far. divân.* 1.*tar.* Yüksek düzeydeki devlet damlarının kurduğu meclis. 2. Divan şairlerinin şiirlerini topladıkları eser. 3. Sedir. 4. Alevilikte Pirin veya tanrısal bir ulunun huzuru, nazarı. 5. Tanrının katı. Divanê Haqi Hakkın divanı.

divanê cengi *ise.* Savaş mahkemesi.

divanê hervi *ise.* 1. Harp divanı, Savaş mahkemesi.

divane *ise. ve s. Far. divâne.* 1. Deli, budala. 2. Saf.

divanê muhasebi *ise.* Sayıştay Mahkemesi.

divaneni *ise.* Divanelik, budalalık.

divaney *isç.* Abdallar, deliler, budalalar.

divez *ise. bot.* Bir karış uzanan, sapı ince başı topaç püsküllü, mor renkte çiçekleri olan, salgısı Alaband salgısı ile karıştırılarak bazı yaraların tedavisinde kullanılan, tohumu sarı tanecikli, yüksek yerlerde yetişen bir bitki.

divitin *ise.* Bir yüzü havlu, pamuklu veya yünlü kumaş.

diyaene *f.* Görmek, görebilmek. Diyo Görmüş, bulmuş.

diyais *isg.* Görmek, görebilme. Diyo Görmüş, bulmuş.

diyaloğ *ise. Fr. dialogue.* 1. Karşılıklı konuşma. 2. Oyun, roman, hikaye gibi eserlerde iki veya daha çok kimsenin konuşması. 3. Konuşmaya dayanılarak yazılmış eser. 4. mec. Anlaşma, uyum sağlama veya bu yolda çalışma.

diyaloğeni *ise.* 1. Diyalog durumu. 2. *zf.* Diyalog yoluyla.

diyanet *ise* Din işleri ile ilgili kuruluş.

diyar diyar fetelaene *f.* Ülke ülke dolaşmak, gezmek.

diyar diyar fetelais *isg.* Ülke ülke dolaşma, gezme.

diyar *ise.* 1. Bir dağ, bir tepe veya sırtın en üst noktası, zirve. *Vejiyoro diyare koyi* Dağın tepesine çıkmış. 2. Geniş görüş açısı veren bir nokta. 3. *cogr.* Ülke diyar, memleket. 4. Ziyaret. *Heroz sonê diyare zumini* Hegün birbirlerini ziyarete gidiyorlar.

diyar vejiyaene *f.* Bir dağın veya bir tepenin üzerine çıkmak, zirveye çıkmak.

diyar vejiyais *isg.* Bir dağın veya bir tepenin üzerine çıkma, zirveye çıkma.

diyet (I) *ise. Ar.* İslam hukukunca öldürme ve yaralamalarda suçlunun ödemek zorunda olduğu para.

diyet (II) *ise. Fr. diéte.* Perhiz, rejim.

diyet kerdene *f.* Perhiz yapmak.

diyet kerdis *isg.* Perhiz yapma.

diyon *ise. bot.* Yaprakları oğlan kulağına benzer, mat renkli, küme halinde yaşayan, iki karış kadar uzanan bir dağ bitkisi.

diyora araser *f.* Üst üste yığılmış.

diyora ver 1.Önüne kadar doldurulmuş, ağzına kadar doldurulmuş. *Ardu dora ver* Un önüne dayanmış *Simer dora ver* Samanlık dolmuş, saman üst tabana dayanmış. 2. Sınırına kadar gelmiş, aşma, taşma noktasına gelmiş. *Uwe dora verê hegayi* Su tarlanın önüne gelmiş.

dizadiz cı biyais *isg.* 1. Kaba biçimde kendisine itiraz etme, karşısına dikilme, sataşma. 2. Birisine itiraz etme

dediğini yapmama.

dizadiz *ise.* 1. Gözgöre göre itiraz etme. 2. Ters davranma, karşı gilme, diklenme. 3. Kasıtlı olarak sataşma, karşısına dikilme, bağırıp çağırma, tahrik etme.

dizadizê cı biyene *f.* 1. Sert biçimde kendisine itiraz etmek, karşısına dikilmek, sataşmak. 2. Birisine itiraz etmek dediğini yapmamak.

dizadizeni *ise.* 1. Şiddetle direticilik. 2. Sataşmacılık.

dizdar *ise. Far. dizdâr.* 1. *tar.* Kale muhafızı, kale bekçisi. 2. Dizgici, sıralayan, dizen. 3. Direnişçi, karşı koyan.

dizdareni *ise.* 1. Kale muhafızlığı, kale bekçiliği. 2. Direnişçilik. 3. İnatçılık. 4. Direktifçilik, önderlik.

dizdariye *isd.* 1. Kale muhafızlığı, kale bekçiliği. 2. Direnişçilik. 3. İnatçılık. 4. Direktifçilik, yönlendiricilik.

dizgin *ise.* Gemin uçlarına bağlanarak binek hayvanlarını yönetmeye yarayan kayış.

do ardaene Getirtilmiş, ısmarlanmış.

do ardene Getirtilmiş, ısmarlanmış.

do are Toplanmış, toplatılmış, bir araya getirilmiş. *Do areser* Üst üste yığdırılmış.

do *ise.* Yoğurdun çalkalanıp sulandırılmasından oluşan sıvı içecek, ayran. *Dowo serdın* Soğuk ayran. *Dowo tırs* Ekşi ayran. *Dowo tizoyin* Güneş önünde bozulmuş ayran.

do pakkerdene 1. Temizlettirmiş. 2. Temizlemek için vermiş, temizlemeye vermiş.

do pakkerdis Temizlemeye vermiş, temizletmiş.

dobre dobre *zf.* Sakınmadan, çekinmeden doğrudan doğruya, açık açık.

dobre *s.(e)* 1. Doğrudan, sakınılmadan. 2. Dobra konuşan (kimse).

dobrecen *ise.* Dobracılık.

dobreci *s.(e)* Sözünü sakınmadan, çekinmeden doğrudan söyleyen (erkek).

dobreciye *s.(d)* Sözünü sakınmadan, çekinmeden doğrudan söyleyen (kadın).

doçık cıra kerdene *f.* Kuyruğunu kesmek, kuyruğunu koparmak.

doçık cıra kerdis *isg.* Kuyruğunu kesme, kuyruğunu koparma.

doçık guretoğ *ise.* Kuyruk sokumunu tedavi eden (kimse).

doçık guretoğe *isd.* Kuyruk sokumunu tedavi eden (kimse).

doçık *ise.* 1. *anat.* Kuyruk sokumu. 2. Keçi, geyik, ceylan gibi hayvanların kuyruğu, kısa kuyruk. *Binê doçıki* Kuyruk altı. 3. İrili ufaklı dağların uzunlamasına bitim noktası. "*Ma cero kotime doçıkê koyi, dota tıfongi nayve mara*" Biz aşağıdan dağın eteğime girince, öteden tüfeklerle bize ateş ettiler -Vatoğ: Qemerê Sadıqi. 4. Bir tarla veya arazinin daralan köşesi, ucu. *Doçıkê hegayi* Tarlanın çıkıntısı. 5. Biçilen tarlanın geriye kalan üçte birine verilen ad.

doçık pa naene *f.* 1. *mec.* Kuyruk takmak, yalan ithamda bulunmak, iftira etmek. 2. Birinin işine son verirken uydurma gerekçeleri bahane etmek.

doçık pa nayis *isg.* 1. *mec.* Kuyruk takma, yalan ithamda bulunma, iftira etme. 2. Birinin işine son verirken uydurma gerekçeleri bahane etme.

doçık pa nêverdaene *f.* İşini sağlam yapmak, kusur veya istismar edilebilecek bir eksiklik bırakmamak, bütün şaibeleri dıştalamak.

doçık pa nêverdais *isg.* İşini sağlam yapma, kusur veya istismar edilebilecek bir eksiklik bırakmama, bütün şaibeleri dıştalama.

doçıkê ho dekewtene *f.* Kuyruk sokumu ağrısına tutulmak. *Doçıkê ho kotode* Kuyruk sokumu zedelenmiş.

doçıkê ho dekewtis *isg.* Kuyruk sokumu ağrısına tutulma.
doçıkê ho kewtene *f.* Kuyruk sokumu tutulmak, ağrımak.
doçikê ho kewtis *isg.* Kuyruk sokumu tutulma, ağrıma.
doçıkê ho şiyaene *f.* Kuyruk kemiği gitmek, kaymak (kaymak, ağrımak, zedelenmek).
doçıkê ho şiyais *isg.* Kuyruk kemiği gitme (ağrıma, zedelenme, kayma).
dol (I) *ise.* 1. Canlıların üremesi sonucu ortaya çıkan yeni birey veya yeni bireylerin bütünü, zurriyet, nesil. Dolê cenıke xırtê Kadının (erkek) zuriyeti cesurdur. 2. Yavru. Dolê mêrik xırtê Herifin çocukları yiğittir.
dol (II) *ise.* 1. Yırtılmış giysilerin sarkık bezi, çaput. 2. Uzun ince deri şeridi.
dol cıra guretene *f.* (Genellikle hayvanlar için) Kendisinden döl almak, yavrulatmak.
dol cıra guretis *isg.* (Genellikle hayvanlar için) Kendisinden döl alma, yavrulatma, damızlık edinme.
dol kerdene *f.* (Giysileri) Yamalamak, tamir etmek, yırtık veya aşınmış yerlerine yama dikmek.
dol kerdis *isg.* (Giysileri) Yamalama, tamir etme, yırtık veya aşınmış yerlerine yama dikme.
dol kerdoğ ise. 1. Yama yapan. 2. Toplayan, dilenen.
dolağe *isd.* Boyun atkısı, kaşkol, fular.
dolav *ise.* 1. Genellikle tahtadan yapılmış, bölme ve çekmecelerine eşya konulan, kapaklı mobilya. 2.Dönerek çalışan ve özellikle su çeken düzen. 3. *mec.* Hile, düzen, manevra.
dolık *ise.* Çaput, paçavra, paçavracık.
dolkerdoğe *isd.* 1. Yama yapan. 2. Toplayan, dilenen.
domon *ise.* Çocuk. *Hona domono* Henüz çocuktur (e). *Hona domona* Henüz çocuktur (d).
domoneni *ise.* Çocukluk, çocukluk dönemi.
domoni *isç.* Çocuklar.
domono soe *ise. ve s.* Yeni doğmuş bebek. Domone çewreşi Kırkındaki bebek. Domonê asme Bir aylık bebek.
domonura bırıyaene *f.* Çocuk doğurmaktan kesilmek, kısırlaşmak.
domonura bırıyais *isg.* Çocuk doğurmaktan kesilme, kısırlaşma.
domu biyaene *f.* 1. Çocuk olmak. 2. Çocuklaşmak.
domu biyais *isg.* Çocuk olma.
domu ho ver kerdene *f.* Kendi kendine çocuk düşürtmek, hamileliğine kendi eliyle son vermek.
domu ho ver kerdis *f.* Kendi kendine çocuk düşürtmek, hamileliğine kendi eliyle son verme.
domu *ise.* 1. Henüz çocuk olan (erkek). 2. *isç (-i)* Çocukları.
domu ver kerdene *f.* Çocuk düşürtmek, düşük yaptırmak.
domu ver kerdis *isg.* Çocuk düşürtme, düşük yaptırma.
domu ver şiyaene *f.* Düşük yapmak, çocuk düşürmek.
domu ver şiyais *isg.* Düşük yapma, çocuk düşürme.
don *ise. ve s.* 1. (İnsan için) Yüz şekli, yüz görünüşü. *Donê ho don nêbi* Sıfatı sıfat değildi (görünüşü hiçte iyi değildi)! Donê ho don niyo Suratı surat değil (Kötü görünüyor)! *Donê isonêna vejiyo* Görünüşü insanlıktan çıkmış. *Donêcamerdêna vejiyo* Erkeklik sıfatından çıkmış . *Donoke tedero donê ison niyo* Kendisindeki sıfat, insan sıfatı değil. 2. (Hayvanlar için) Tüyün rengi, görünüşü. *Donê ho şa bi* Siyah renkli idi.
don kewtene *f.* Donuna girmek. *Koto donê mılaketu* Cinlerin görünüşüne

bürünmüş. *Donê ho mendoro donê qatırê ma* Görünüşü bizim katırın görünüşüne benziyor. *Donê ho vurno* Tebdili kıyafet yapmış/Görünüşünü değiştirmiş.

don kewtis *isg.* Donuna girme.

donım *ise.* 1. 1000 m²'lik bir alan ölçüsü. 2. *esk.* Eni boyu 40'ar mimar arşını olan alan ölçüsü. 3. Tekrarlanan belli bir olayın tamamlanması ve yenisinin başlaması. *Donıme dı donımê bin yen* Bir iki kez daha gelirim. *Donımena* Bir kez daha.

doq *s.(e)* 1. Patlak. 2. Tümsek, balonsu. 3. Boğumlu, hörüklü. 4. Göbekli. 5. İri ve itici görünüşlü

doqıl *s.(e)* Çıkıntılı. 2. Tokaz.

dor *ise.* 1. Tur, dolaşım. *Dorrê sere qediya* Sene turu bitti. *Dorrê asme* Ay turu. 2. *mec.* Yaşam. 3. Alınlık (zihnet). *Dorrê sari* Baş alınlığı.

dorde şiyaene *f.* Öbür taraftan gitmek, görümeyen yüze doğru gitmek.

dorde şiyais *isg.* Öbür taraftan gitme, görümeyen yüze doğru gitme.

dorme bırnaene *f.* 1. Etrafını çevirmek, çevresini kuşatmak. 2. Çıkış yollarını kesmek, çembere almak. 3. Dallarını kesmek, budamak. 4. Etrafındakileri kesmek, etrafındaki diğer ağaçları, çalıları temizlemek.

dorme bırnais *isg.* 1.Etrafını çevirme, çevresini kuşatma. 2. Çıkış yollarını kesme, çembere alma. 3. Dallarını kesme, budama. 4. Etrafındakileri kesme, etrafındaki diğer ağaçları, çalıları temizleme.

dorme guretaene *f.* 1. (İlgi ve istek nedeniyle) Etrafını tutmak, çevresine doluşmak, etrafını sarmak. 2. (Düşmanca) Kuşatmak, kuşatmaya almak.

dorme guretais *isg.* 1. (İlgi ve istek nedeniyle) Etrafını tutmak, çevresine doluşmak, etrafını sarmak. 2. (Düşmanca) Kuşatmak, kuşatmaya alma.

dorme *ise.* 1. Etraf, çevre. *Dorme hode* Kendi etrafında. *Dorme ovade* Mahallenin etrafında/Bir yerleşim biriminin etrafında. 2. Cıvar, yakın. *Na dormude tayr qui nêkeno* Şu cıvarda kuş bile guklamıyor. 3. *zf.* Yaklaşık, tahmini, aşağı yukarı. *Dorme payijde* Sonbahar cıvarında. *Dorme poncaşte* Elli civarında, ellilerde. *Dorme ponceşte* On beş gün zarfında. *Dorme serede* Yaklaşık bir sene kadar, bir yıla yakın, bir yıl içerisinde.

dormede fetelaene *f.* Etrafında dolaşmak, çevresinde gezmek.

dormede fetelais *isg.* Etrafında dolaşma, çevresinde gezme.

dormero cı guretaene *f.* Etrafını sarmak, çevirmeye almak, kuşatmak, çembere almak, üzerine üşüşmek. *Dornage dinede* Onların çevresinde.

dormero cı guretais *isg.* Etrafını sarma, çevirmeye alma, kuşatma, çembere alma, üzerine üşüşme.

dornag *ise.* Etraf, çevre, mıntıka. *Dornagê hode* Kendi etrafında, kendi çevresinde.

dorri *zf.* 1. Öbür taraf, öbür yan, görünmeyen yüz, görünmeyen ters yön, arka taraf. *Diyarde şira dorri* Zirveden öbür yana gitti (kayboldu). 2. *mec.* Mutfak, kiler, evin öbür bölümü.

dos biyaene *f.* Tesbit edilmek, bulunmak.

dos biyais *isg.* Tesbit edilme, bulunma.

dos kerdene *f.* 1. Keşfetmek, bulmak. 2. Yerini saptamak, izini bulmak.

dos kerdis *isg.* 1. Keşfetme, bulma. 2. Yerini saptama, izini bulma.

dose *isd.* 1. Omuz üstü. 2. Omuzda taşınan (yük). 3. *s.* Bir omuzluk (yük). 4. Ağaç kütüğü.

doseg *ise.* Üzerinde dinlenmek veya uyu-

mak için kullanılan yumuşak araç, yatak, döşek.

doseme *ise.* Döşeme.

dosera ardene *f.* Omuzla getirmek. *Dosera kırıstene* Omuzla taşımak.

dosera ardis *isg.* Omuzla getirme.

dosev s.(e) İşi karıştıran.

doseve *s.(d).* İşi karıştıran.

doskerdoğ *ise.* 1.Bulan, keşfeden. 2. Yerini saptayan.

doskerdoğe *isd.* 1.Bulan, keşfeden. 2. Yerini saptayan.

dost biyaene *f.* Dost olmak.

dost biyais *isg.* Dost olma.

dost *ise. ve s. Far. düst.* 1. Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görüşülen (kimse). 2. İyi geçinen, aralarında iyi ilişki bulunan. 3. *ise.* Evilik dışı ilişki kurulan kimse. 4. bazı hayvanların sahibine karşı gösterdiği sevgi için kullanılır. 5. Bir şeye düşkün olan, aşırı ilgi duyan kimse. Doste kıtavu Kitap dostu.

doste *isd.* 1. Dost, ahbap (kadın). 2. Oynaş, metres.

dosteni *ise.* Dostluk, ahbaplık.

dosteni kerdene *f.* Dostluk etmek.

dosteni kerdis *isg.* Dostluk etme.

dostiye *isd.* Dostluk, ahbaplık.

doş *ise. ve s.* 1. Omuz. 2. Omuzda taşınan.

doşi *isç.* 1. Omuzlar. 2. Omuzlama.

doşra *zf.* Omuzla, omuzdan.

dot *ise.* 1. Konuşanın temel olarak aldığı bir şeyden daha uzak olan yer,öte. 2. Öbür yan. *Qerosune nata gınaro cı dot vejiya* Kurşun bu yandan değmiş öbür yanda çıkmış. *Dotte peraene* Delip geçmek/Ötede çıkmak. 3. *s.* Bulunulana göre karşı yanda olan. *Dota cav daene* Öteden yanıt vermek. *Dota vaja mıde* Öteden beni azarladı. *Dota mıra herdiya* Öteden bana kızdı. *Dota kile voze ci kerdo* Öteden alev kendisine sıçramış/ sarmış. *Dota pernenora mı ser* Öteden beni azarlıyor. *Dota vejaro mı ri* Öteden yüzüme karşı çıktı/Beni yalanladı. *Dota vejinora ison ri* Öteden insanın yüzüne karşı çıkıyor/ yalanlıyor. Dota yenora ison ser Öteden insanın üzerine yürüyor.

dota cı sanaene *f.* 1. (Tüfekle) Karşıdan vurmak. 2. Öteden kendisine atmak (taş vs.). *Dota kemeru cı sane* Öteden kendisine taş at. 3. Karşıdan kendisine toslamak. 4. Öteden çakmak (çivi vs.) 5. Devrilmesin diye) Öteden dayamak, desteklemek.

dota cı sanais *isg.* 1. (Tüfekle) Karşıdan vurma. 2. Öteden kendisine atma (taş vs.). 3. Karşıdan kendisine toslama. 4. Öteden çakma (çivi vs.) 5. Devrilmesin diye) Öteden dayama, destekleme.

dota verva cı vejaene *f.* Öteden önüne çıkmak, karşı gelmek.

dota verva cı vejayis *isg.* Öteden önüne çıkma, karşı gelme.

dowori *isç.* Sığırlar.

dowosnaene *f.* 1. Bastırmak, sıkıştırmak, pekiştirmek. 2. Ayakla ezmek, çiğnemek.

dowosnais *isg.* 1. Bastırma, sıkıştırma, pekiştirme. 2. Ayakla ezme, çiğneme.

dowosnawoğ *ise.* 1. Sıkıştıran, bastıran. 2. Pres.

dowosnawoğe *isd.* 1. Sıkıştıran, bastıran. 2. Pres.

dowoşiyae *s.(e)* 1. Sıkıştırılmış, bastırılmış olan. *Dowosnavi* Bastırılmıştı, sıkıştırılmıştı. 2. Çiğnenmiş, ezilmiş olan.

doxtor (toxtor) *ise.* Doktor, sağaltman, hekim. Doxtere çımu Göz doktoru.

doxtore *isd.* Doktor, hekim, sağaltman (kadın).

doxtoreni *ise.* Doktorluk, hekimlik, sağaltmanlık.

doyım *zf.* Öbür taraf, arka taraf, görün-

meyen taraf veya yer. *Doyıme koyi* Dağın öbür yanı, arka tarafı. *Doyıme şıye* Sırtın öbür yanı. *Mal doyımde mend* Davar öbür yüzde kaldı.

doyımde kerdene *f.* Öbür tarafa sürmek, arka yüze kovmak.

doyımde kerdis *isg.* Öbür tarafa sürme, arka yüze kovma.

doyımra mendene *f.* Öbür tarafta kalmak, arka yüzde kalmak.

doyımra mendis *isg.* Öbür tarafta kalma, arka yüzde kalma.

doyımra mendoğ *ise.* Öbür tarafta, öbür yüzde kalan.

doyımra mendoğe *isd.* Öbür tarafta, öbür yüzde kalan.

doyın *s.(e)* Ayranlı, ayran katılmış olan.

doyim rira *zf.* Öbür yüzden, görünmeyen yüzde.

dudık biyaene *f.* 1. Düdüklü olmak. 2. Düdüklenmek, oyulmak, boru haline getirilmek.

dudık biyais *isg.* 1. Düdüklü olma. 2. Düdüklenme, oyulma, boru haline getirilme.

dudık s.(e) 1. İçi boş olan, içi oyuk olan, düdük. 2. *mec.* İçi boş, işe yaramaz şey.

dudıkçi *ise.* 1. Düdük yapan veya satan. 2. Düdük çalan, komut veren.

dudıke *isd.* 1. Üflenerek çalınan tek sesli komut aracı, düdük. 2. Araba kornası.

dudıl biyaene *f.* Kararsız olmak, tereddütte olmak.

dudıl biyais *isg.* Kararsız olma, tereddütte olma.

dudıl mendene *f.* Kararsız kalmak, tereddütte kalmak.

dudıl mendis *isg.* Kararsız kalma, tereddütte kalma.

dudıl *s. ve ise.* 1. Tereddütlü, kararsız. *Dudılbi* Kararsızdı. *Dudılo* Kararsızdır (e). *Dudılne* Tereddütlüyüm. 2. Tereddüt.

dudıleni *ise.* Kararsızlık, tereddüt hali.

dudıleni kerdene *f.* Kararsızlık etmek, tereddüt etmek, kararsız davranmak.

dudıleni kerdis *isg.* Kararsızlık etme, tereddüt etme, kararsız davranma.

dudıliye *isd.* Kararsızlık, tereddüt hali.

dugele *isd.* Dış devlet.

dugeli *işç.* Dış devletler.

dukan *ise. Ar. dükkân.* 1. Perakende satış yapan esnafın, küçük zanaat sahiplerinin satış yaptıkları veya çalıştıkları yer. 2. *mec.* Görevli olarak çalışılan yer, iş yeri. 3. *argo.* Kumarhane.

dukanceni *ise.* Dükkancılık.

dukancı *ise.* Dükkan işleten kimse.

dulbende *isd.* İnce bezden kadın baş örtüsü, yemeni.

dulger *ise.* Marangoz.

dulgerci *ise.* Mobilyacı.

dulgereni *ise.* Marangozluk, Mobilyacılık.

dulgeriye isd. Marangozluk, Mobilyacılık.

duma biyaene *f.* Duman olmak.

duma biyais *isg.* Duman olma.

duma *ise.* 1. Bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerrelerle buğu bulunan kara veya esmer renkli gaz. 2. Havalanan tozların veya sisin havada oluşturduğu bulanıklık. *Duma nişto de* Duman dinmiş, çökmüş, yatışmış. 3. *argo.* Kötü, yaman. 4. *argo* Esrar. 5. *mec.* Bulut, buhar, sis. *Dumane kowu* Dağların dumanı. *Duma niştoro kowu* Dağlara duman çökmüş. 6. *mec.* Zor durum, felaket. *Mızu dumanê kowu ame mı sarê* Dağların sisi dumanı başıma çöktü. *Verê çımunê mı mızı dumano* Gözlerimin önü sisi dumandır/Ne yaptığımı, ne yapmam gerektiğini bilmiyorum.

duman dekewtene *f.* Dumanlanmak, duman oluşmak. *Duman kewtiv de*

Duman oluşmuştu. *Duman kuno de* Duman oluşuyor.

duman dekewtis *isg.* Dumanlanma, duman oluşma.

dumbelek *ise. Far.* dunbek. 1. Ağzına deri geçirilmiş, çanak biçiminde, darbukaya benzer bir çeşit çalgı, dümbelek. 2. *s. hlk.* Anlayışsız, sersem.

dumbık *s.(e)* Anlayışsız, sersem, dümbük.

dunda *ise.* 1. Erkek evlat, soyun eril zuhriyeti. 2. argo. Velet, yaramaz. Dundawo nêane sola çinevo Böyle evlat olmaz olsun! Dundawo nêanen nêbiyenê Böyle evlat doğmasaydı!

dundae *isd.* 1. Kız evlat, soyun dişil zuhriyeti. 2. *argo.* Velet.

dundıle *isd.* 1. Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye armağan ettiği ve ilahi mücizeler atfedilen kısrağın adı. 2. *hlk.* Kutsal olduğuna inanılan uzun bacaklı bir böcek.

dunıke *isd.* 1. Köylerde yiyecek, içecek ve başka önemli şeylerin konulduğu ve genellikle herkesin girmediği evin özel bölümü, kiler. 2. Yiyeceklerin hazırlandığı, yemeklerin pişirildiği yer, mutfak.

durde *isd.* Dürbün, uzak gösteren mercekli alet.

durde ontais *isg.* Dürbünle seyretme, bakma.

durde ontane *f.* Dürbünle seyretmek.

durdera nadaene *f.* Dürbünle bakmak.

durdera nadais *isg.* Dürbünle bakma.

durêt *ise.* Delme işinde kullanılan ucu sivri metal alet.

durez *ise. bot.* Bir bitki türü.

durım *ise.* 1. Bir zaman kesiti içinde bir şeyi belirleyen şartların hepsi, vaziyet, hâl, keyfiyet, mevki, pozisyon. 2. *Duruş biçimi, konum.* 3. Bireyin toplum içindeki ilişkileriyle belirlenen yeri. 4. *gr.* İsim soyundan kelimelerin birbirleriyle ve fiillerle ilişkilerini belirleyen biçim, hal.

durımde nadaene *f.* Duruma bakmak, duruma göre davranmak, duruma bakarak hareket etmek.

durımde nadais *isg.* Duruma bakma, duruma göre davranma, duruma bakarak hareket etme.

durıst biyaene *f.* Dürüst olmak, doğru olmak, namuslu olmak.

durıst biyais *isg.* Dürüst olma, doğru olma, namuslu olma.

durıst candaene *f.* Dürüst çalışmak, dürüst kazanmak.

durıst candais isg. Dürüst çalışma, dürüst kazanma.

durıst mendene *f.* Dürüst kalmak, doğruluğunu bozmamak.

durıst mendis *isg.* Dürüst kalma, doğruluğunu bozmama.

durıst *s. Far. durust.* 1. Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru, onurlu. 2. mec. Doğru, yanlışsız.

durısteni *ise.* Dürüstlük, doğruluk.

durıstiye *isd.* Dürüstlük, doğruluk.

duri vozdaene *f.* Uzak kaçmak, kimseyle ilgilenmemek.

durzi (I) *ise.* Suriye'nin Havran bölgesinde yaşayan ve kendilerine özgü mezhepleri olan bir müslüman topluluğu. (Tarihte Hakim bin Abdullah olarak bilinen ve onun mızrakları olan Buhara Türklerinden (Anustekin) terzi anlamına gelen Dürzi tarikatını kurarak Suriye'de imamlığını ilanla isyan eder. İsyan Mısır kralı tarafından 1019'da bastırılır ve Anustekin idam edilir. Durziler, Arap kabilelerinden Tenuk kabilesine mensupturlar. Araplar, Anustekin'in "dürzülüğünü" kabul ederek, dürzü diye anılırlar.)

durzi (II) *ise.Ar. durzi.* Ağır bir hakaret sözü ve küfür sözü olarak kullanılır.

dust *ise.* 1. Doğrultu, istikamet, yön. *Ho*

dustte bê Kendi doğrultunda gel, dosdoğru gel. *Ho dustte so* Kendi doğrultunda git. *Dustê raşt ser so* Sağ istikamet üzere git. 2. Mevki, seviye, sosyal konum. *Dustê hora qeseybıke* Kendi seviyendekilerle konuş. *Ho dusta ronise rawurze* Kendi düzeyinde otur kalk. 3. *s.* Eşit, denk. *Laze mıve çêna tora tê dustaê* Benim oğlanla senin kız birbirine denktir. *Ma tê dustayime* Biz birbirimize eşitiz, farkımız yok. *Dustê hora bızewejiye* Kendi denginle evlen. 4. Akran, yaşıt. *Ma zu asmede bimê, têdustayime* Biz aynı ayda doğmuşuz, yaşıtız. 5. Sıra, yan. *Daru pêroyine biya tê dust* Ağaçların hepisini aynı hizaya getir. 6. *mec.* Karşı, zıt yön.

dut qafe dêsimi Eski Dersim'deki güç, kuvvet. "*Dut qafê Dêsimi Kuresu, Arezu, Alu, Heyderunu, Usuvu destebi*" Dersim'in takat ve enerjisi Kureşan, Areli, Haydaran, Alan, Haydaran, Yusufan aşiretlerinin elindeydi.-Vatoğ: Qemere Cıvlayili.

dute *isd.* Takat, güç, kuvvet, enerji.

dutên *ise.* Dirimlik, dayanç, takatlılık.

dutera fiştais *isg.* Takattan düşürmek, güçsüzleştirme.

dutera fiştene *f.* Takattan düşürmek, güçsüzleştirmek. *Dutera fişto* Takattan düşürülmüş.

dutera kewtene (kotene) *f.* Takattan düşmek, güçten düşmek, dirimlikten düşmek.

dutera kewtis (kotis) *isg.* Takattan düşme, güçten düşme, dirimlikten düşme.

dutera warogınaene *f.* Takattan düşmek, güçten düşmek, dirimsizleşmek.

dutera warogınais *isg.* Takattan düşme, güçten düşme, dirimsizleşme.

duti guretaene *f.* Borcunu alana kadar bir şeyi rehin almak.

duti guretais *isg.* Borcunu alana kadar bir şeyi rehin alma.

duti *s. ve isç/e.* 1. Rehin, tutak, bir şey elde etmek için zorla tutsak alınan. 2. Geri almak şartıyla borçlunun alacaklıya rehin veya teminat olarak verdiği değerli bir şeyi. *Na gae mı dutiyê tüyo, mı keyke perê to ardi, gae ho ben* Bu öküzüm sende teminat kalsın, ne zaman ki paranı geri getirdim, öküzümü götürürüm.

dutiyeni *isd.* Dirimlik, dayanç, takatlılık.

duvara çarnaene *f.* Entrika çevirmek.

duvara çarnais *isg.* Entrika çevirme.

duvara *isd.* Entrika, hile, aldatmaca, oyun.

duvara kerdene *f.* Entrika yapmak, hile yapmak, numara yapmak. *Duvara keno* Hile yapıyor, oyun yapıyor.

duvara kerdis *isg.* Entrika yapma, hile yapma, numara yapma.

duvaracı *s.(e)* Entrikacı, numaracı, hilebaz. Duvaraciyero Entrikacının tekidir.

duwa (dua) *isd. Ar. du'â.* 1. Tanrıya yalvarma, yakarış. *Duwa ho qewul biyaene* Duası kabul olmak. *Duwa ho vêrdaene* Duası geçmek, kabul olmak. 2. İbadet veya yakarma amacıyla okunan dini değeri olan metin.

duwa kerdene *f.* Dua etmek, tanrıya yalvarmak. *Duwa kenke reyna raştê qule xıravin nêbine* Dua ediyorum ki bir daha kötü insana raslamayayım.

duwa kerdis *isg.* Dua etme, tanrıya yalvarma.

duwaze *is (e)* İş görme çağına gelmiş olan kimse.

duwazıge *is (d)* İş görme çağına gelmiş olan kız kimse.

duwacı *ise.* Biri için tanrıya yalvaran kimse. *Duwacıne* Duacıyım.

duwey (duey) *isç.* Dualar.

duwıl (duul) *ise.* Doğum tarihi. *Duwılê*

ho çıko Doğum tarihi nedir. *Duwılê ho kamij asma* Doğumu hangi aydır.

duwılê ho bızonaene *f.* Kendi doğum tarihini bilmek.

duwılê ho zonaene *f.* Kendi doğum tarihini bilmek.

duz biyae *s.(e)* Düzeltilmiş olan.

duz biyaene *f.* Düz olmak, düzelmek.

duz biyais *isg.* Düz olmak, düzelmek.

duz kerdene *f.* 1. Eğri bir şeyi düzeltmek, doğrultmak. *Duzke* Düzelt. 2. Yanlış bir işi veya konuşmayı düzeltmek. 3. Engebeli bir yeri düzlemek.

duz kerdis *isg.* 1. Eğri bir şeyi düzeltme, doğrultma. 2. Yanlış bir işi veya konuşmayı düzeltme. 3. Engebeli bir yeri düzleme.

duz *s.(e)* Yatay durumda olan, eğik ve dik olmayan. 2. Kıvrımlı olmayan, doğru. 3. Yüzeyinde girinti çıkıntı olmayan, müstevi. 4. Kısa ökçeli, ökçesiz (ayakkabı). 5. Altı derin olmayan. *Tavağa duze* Düz tabak. 6. Kıvırcık veya dalgalı olmayan (saç). 7. Yalın, sade, süssüz. 8. Çizgisiz, desensiz ve tek renkli. 9. *ise.* Engebesiz olan yer, düzlük, ova. *Duzu raşti* Düzler düzlükler.

duzali *ise.* Erkek ismi, Düzali.

duzen de biyaene *f.* Düzende olmak, düzeni yerinde olmak.

duzen de biyais *isg.* Düzende olma, düzeni yerinde olma.

duzenbaz *s.(e) Tr.* düzen + *Far.* bâz. Düzenci, hileci.

duzenbazen *ise.* Düzenbazlık, hilekarlık.

duzenbaziye *isd.* Düzenbazlık, hilekarlık.

duzene fiştaene *f.* 1. Düzene koymak, ayarlamak, tertiplemek. 2. İşler, çalışır hale getirmek.

duzene fiştais *isg.* 1. Düzene koyma, ayarlama, tertipleme. 2. İşler, çalışır hale getirme.

duzene fiştawoğ *ise.* Düzene koyan, düzenleyen.

duzene fiştawoğe *isd.* Düzene koyan, düzenleyen

duzene *isd.* 1. Belli yöntem, ilke ve yasalara göre kurulmuş olan durum, uyum, nizam, sistem. 2. Soyut ve somut nesnelerin bir sıraya, bir hedefe, bir amaca göre sıralanması. 3. Yerleştirme, tertip. *Çê ho duzenedero* Evi tertiplidir. 4. Bir devletin bellibaşlı ilkeleri bakımından yönetimde tuttuğu yol, yönetim biçimi, rejim. *Duzena dewlete* Devlet düzeni. 5. *sos.* Toplumsal bir yapı içinde öğelerin bütüne, bütün öğelere ve öğelerin birbirlerine göre ilişkileri. 6. *hlk.* Âlet, edavat takımı. 7. *hlk.* Bez dokuma tezgahı. 8. *müz.* Müzik âletlerinde ses ayarı, akort. *Sazê mı bêdüzeno* Sazım düzensizdir/akortsuzdur. 9. *mec.* Dolap hile.

duzenede nêbiyaene *f.* Düzende olmamak, düzensiz olmak, ayarsız olmak.

duzenede nêbiyais *isg.* Düzende olmama, düzensiz olma, ayarsız olma.

duzenera fiştaene *f.* Düzenden düşürmek, düzenini bozmak.

duzenera fiştais *isg.* Düzenden düşürme, düzenini bozma.

duzenera kotene *f.* Düzenden düşmek, bozulmak.

duzenera kotis *isg.* Düzenden düşme, bozulma.

duzenli *s.(e)* Düzenli, tertipli.

duzensız biyaene *f.* 1. Düzensiz olmak, düzensizleşmek. 2. Başıbozuk olmak.

duzensız biyais *isg.* 1. Düzensiz olma, düzensizleşme. 2. Başıbozuk olma.

duzensız fetelaene *f.* 1. Düzensiz gezmek. 2. *mec.* Ahlaka ve yasalara aykırı işler yapmak.

duzensız fetelais *isg.* 1. Düzensiz gezme. 2.*mec.* Ahlaka ve yasalara aykırı işler

yapma.
duzensız *s.(e)* 1. Düzensiz. 2. Başıbozuk.
duzeri (zerdılı) *ise. bot.* Bir meyve türü, muşmula.
duzevi *ise. bot.* Sulak yerlerde veya nehir kenarlarında yetişen, fındık büyüklüğünde meyvesi olan ve yenen bir çeşit üzüm.
duzne *isd.* Altı çiftten oluşan dizi.
dü daene *f.* 1. Duman vermek, tütmek. 2. Tütsülemek, bir yere duman vermek. Düdane Tütüyorlar. 3. Dumanda boğmaya çalışmak.
dü dais *isg.* 1. Duman verme, tütme. 2. Tütsüleme, bir yere duman verme. 3. Dumanda boğmaya çalışma. 4. *argo.* Esrar verme.
dü dawoğ *ise.* Tüten, duman veren.
dü dawoğe *isd.* Tüten, duman veren.
dü guretene *f.* 1. Duman sarmak, duman kaplamak. 2. Duman tutmak, islenmek, kararmak.
dü guretis *isg.* 1. Duman sarma, duman kaplama. 2. Duman tutma, islenme, kararma.
dü ise. Duman, tütsü. *Düyê adir* Ateş dumanı. *Düyê cığara* Sigara dumanı. *Düyê lozıne* Baca dumanı.
dü kerdene *f.* 1. Tütme, duman çıkartma. 2. Dumana koyma, tütsüleme.
dü kerdene *f.* 1. Tütmek, duman çıkartmak. 2. Dumana koymak, tütsülemek.
dü vejiyaene *f.* Duman çıkmak. Adırke nêvo dü nêvejino Ateş olmasa duman tütmez.
dü vejiyais *isg.* Duman çıkma.
dü ver kerdene *f.* 1. Dumanın önüne koymak, dumanın önüne katmak. 2. Önüne duman koymak, üzerine habire duman göndermek.
dü ver kerdis *isg.* 1. Dumanın önüne koyma, dumanın önüne katma. 2. Önüne duman koyma, üzerine habire duman gönderme.
dü ver sanaene *f.* 1. Dumanın önüne tutmak, dumana tutmak, tütsülemek. 2. Üzerine duman sürmek, üflemek.
dü ver sanais *isg.* 1. Dumanın önüne tutma, dumana tutma, tütsüleme. 2. Üzerine duman sürme, üfleme.
düde xenekaene *f.* Dumanda boğulmak. *Sıma düde ma xenekıtıne* Siz dumanda bizi boğdunuz.
düde xenekais *isg.* Dumanda boğulma.
dür bıestaene *f.* 1. Uzağa atmak. 2. Uzağa atılmak.
dür bıestais *isg.* 1. Uzağa atma. 2. Uzağa atılma.
dür bımendais *isg.* Uzak kalma, uzakta durma.
dür bımendene *f.* Uzak kalmak, uzakta durmak.
dür bıvınetais *isg.* Uzakta durma.
dür bıvınetene *f.* Uzakta durmak.
dür bişiyaene *f.* 1. Uzak gitmek. 2. Uzaklaşmak.
dür bişiyais *isg.* 1. Uzak gitme. 2. Uzaklaşma.
dür biyaene *f.* 1. Uzak olmak. 2. Uzaklaşmak. *Dür kuye* Uzaklaş.
dür biyais *isg.* 1. Uzak olma. 2. Uzaklaşma.
dür fiştais *isg.* Uzaklaştırma, uzağa götürme.
düra dür *zf.* Uzaktan uzağa.
düri berdene *f.* Uzağa götürmek, uzaklara götürmek.
düri berdis *isg.* Uzağa götürme, uzaklara götürme.
düri bı vındarnaene *f.* Uzakta durdurmak, uzakta eğlemek.
düri bı vındarnais *isg.* Uzakta durdurma, uzakta eğleme.
düri ceraene *f.* 1. Uzaktan dolaşmak, uzaktan dolanmak. *Düra cerayime ameyme pey* Uzaktan dolanıp arkasına geldik. 2. Uzakları aramak. 3. *mec.* İşin dışında kalmak, uzaktan izlemek.
düri cerais *isg.* 1. Uzaktan dolaşma, u-

zaktan dolanma. 2. Uzakları arama. 3. *mec.* İşin dışında kalma, uzaktan izleme.

düri estaene *f.* 1. Uzağa atmak, uzaklara atmak. 2. (Kendisinden) Uzaklaştırmak. 3. Sahiplenmemek. 4. Uzak bir tarihe ertelemek.

düri estais *isg.* 1. Uzağa atma, uzaklara atma. 2. (Kendisinden) Uzaklaştırma. 3. Sahiplenmeme. 4. Uzak bir tarihe erteleme.

düri fiştae *s.(e)* Uzaklaştırılmış olan.

düri fiştaene *f.* Uzaklaştırmak, uzağa götürmek.

düri guretene *f.* 1. Uzak tutmak. 2. (Bir işe) Bulaştırmamak.

düri guretis *isg.* 1. Uzak tutma. 2. (Bir işe) Bulaştırmama.

düri gurotoğ *ise.* Uzakta tutan, uzakta alıkoyan.

düri gurotoğe *isd.* Uzakta tutan, uzakta alıkoyan.

düri mendene *f.* Uzak kalmak, uzakta kalmak

düri mendis *isg.* Uzak kalma, uzakta kalma

düri meşiyaene *f.* Uzağa gitmemek. *Duri messo* Uzağa gitme, uzaklaşma.

düri meşiyais *f.* Uzağa gitmeme. *Duri messo* Uzağa gitme, uzaklaşma.

düri mevındaene *f.* Uzak durmamak. *Deru cıranra duri mevında* Konu komşudan uzak durma!

düri mevındais *isg.* Uzak durmama.

düri nêkewtene *f.* 1. Uzak kalmamak, uzak düşmemek. 2. Uzaklaşmamak, uzaklaşıp kaybolmamak, uzağa gitmemek. 3. Uzak sayılmamak.

düri nêkewtis *isg.* 1. Uzak kalmama, uzak düşmeme. 2. Uzaklaşmama, uzaklaşıp kaybolmama, uzağa gitmeme. 3. Uzak sayılmama.

düri nêmendaene *f.* Uzak durmamak.

düri nêmendais *isg.* Uzak durmama.

düri neşiyaene *f.* Uzak gitmemek, uzaklaşmamak.

düri neşiyais *isg.* Uzak gitmeme, uzaklaşmama.

düri nêverdaene *f.* Uzak bırakmamak, uzakta bırakmamak.

düri nêverdais *isg.* Uzak bırakmama, uzakta bırakmama.

düri nêvınetayis *isg.* Uzak durmama.

düri nêvınetene *f.* Uzak durmamak.

düri niyadaene *f.* Uzak bakmak, uzağa bakmak.

düri niyadais *isg.* Uzak bakma, uzağa bakma.

düri *s.(e)* 1. Gidilmesi çok süren, çok ötelerde bulunan, ırak, uzak. 2. Arada çok zaman bulunan. 3. Eli, gücü veya hükmü yetişmez. 4. İhtimali az olan. 5. Ayrı, birbiriyle yakın ilgisi olmayan. 6. *ise.* Uzak yer. *Jêde dür meso* Fazla uzağa gitme. *Mara dürrê* Bizden uzaklar. *Jede dür niye, nejdiderê* Fazla uzak değiller, yakındalar. *Jêde dür mekue* Fazla uzaklaşma. *Dür nejdi Haq hette zuwo* Uzak yakın Tanrı nezdinde birdir. *Dürra nasken* Uzaktan tanıyorum. *Yê dürra zumıni naskenê* Onlar birbirini uzaktan tanıyorlar. *Veng dürra yeno* Ses uzaktan geliyor. *Çê dine itara dürro* Onların evi burdan uzaktır. *Mara xelle dürro* Bizden epeyce uzaktır. *Kamke mordemê xıravına dürro Haqra nejdiyo* Kim kötü adamdan uzaksa, Tanrıya yakındır. *Tı hana qesekerdenera dürra* Sen daha konuşmaktan uzaksın. *Mı dürra tey nada* Ben uzaktan kendisine baktım. *Mıra dür vında* Benden uzak dur. *Dinera dür vında* Onlardan uzak dur.

düri şerkerdene *f.* 1. Uzak bakmak. 2. Geniş açıdan bakmak, ileri bakmak. 3. Uzağa bakmak.

düri şerkerdis *isg.* 1. Uzak bakma. 2. Geniş açıdan bakma, ileri bakma. 3. Uzağa bakma.

düri şiyaene *f.* 1. Uzak gitmek, uzağa gitmek. 2. Uzaklaşmak, fazla gitmek.
düri şiyais *isg.* 1. Uzak gitme, uzağa gitme. 2. Uzaklaşmak, fazla gitme. Dür şi Uzağa gitti/Fazla gitti.
düri vınetene *f.* 1.Uzak durmak. 2. Bulaşmamak, ilgilenmemek.
düri vınetis *isg.* 1.Uzak durma. 2. Bulaşmama, ilgilenmeme.
düri vınetoğ *ise.* 1. Uzak duran. 2. Bulaşmayan, karışmayan, ilgilenmeyen.
düri vınetoğe *isd.* 1. Uzak duran. 2. Bulaşmayan, karışmayan, ilgilenmeyen.
düri vozdais *isg.* Uzak kaçma, kimseyle ilgilenmeme.
düri vozdaoğ *ise.* Uzak kaçan, ilgilenmeyen.
düri vozdaoğe *isd.* Uzak kaçan, ilgilenmeyen
dürra amaene *f.* Uzaktan gelmek. *Dürra amune* Uzaktan geldim. *Dürra yen* Uzaktan geliyorum.
dürra amais *isg.* Uzaktan gelme.
dürra ardene *f.* Uzaktan getirmek. *Uwe dürra arde hegay ser* Suyu uzaktan tarlanın üstüne getirdik. *Uwa ma dürra yena* Bizim suyumuz uzaktan geliyor.
dürra ardis *isg.* Uzaktan getirme.
dürra asae *s.(e)* Uzaktan görünen, uzaktan görünür olan.
dürra asaene *f.* Uzaktan görünmek, uzaktan görünür olmak.
dürra asais *isg.* Uzaktan görünme, uzaktan görünür olma.
dürra asawoğ *ise.* Uzaktan görünen, uzaktan görünür olan.
dürra asawoğe *isd.* Uzaktan görünen, uzaktan görünür olan.
dürra diyaene *f.* 1. Uzaktan görmek. *Dürra ez dine* Uzaktan beni gördü. *Mı dürra diyo* Ben uzaktan görmüşüm. 2. Uzakta bulmak. *Dürra cıre çeneke diya* Kendisine uzakta kız bulmuşlar.
dürra diyais *isg.* 1. Uzaktan görme. 2. Uzakta bulma.
dürrave dür *zf.* Uzaktan uzağa.
dürri kewtene *f.* 1. Uzaklaşmak, uzaklaşıp gözden kaybolmak. 2. Uzak düşmek, uzak kalmak, uzak olmak. *Durri kewto* Uzak kalmış.
dürri kewtis *isg.* 1. Uzaklaşma, uzaklaşıp gözden kaybolma. 2. Uzak düşme, uzak kalma, uzak olma.
dürri kewtoğ *ise.* Uzakta kalan, uzak olan.
dürri kewtoğe *isd.* Uzakta kalan, uzak olan.

E-e

E-harfi Avrupa'da ilk kez Yunanca'da görülür. Yunanlılar bunu Fenike yazısından almışlar. Kökeni bilinmemekle birlikte, Ugarit abecesinde buna yakın bir harf vardır. Latince'ye Batı Yunancası'ndan girmiştir. Bu harf, klasik Yunanca'da bugünkü biçimindeyidi. En eski Latin "E"si iki çizgiliyidi. M.Ö. III. yüzyılda çizgilerin ucuna çıkıntı eklendi, daha sonraları üçüncü çizgi ile işlek biçimine geldi ve bugünkü Zaza abecesine alındı.

e. E 1. Zaza alfabesinin altıncı harfi; ses bilimi bakımından ince ünlülerin düz ve geniş olanını gösterir. 2. *müz.* Nota işaretlerini harflerle gösterme yönteminde mi sesini bildirir.

eba *ise.* 1. Yünden, dövülerek yapılan kalın ve kaba kumaş. 2. Bu kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük. 3. *s.* Bu kumaştan yapılmış olan. 4. Eskiden devrişlerin giydiği abadan yapılmış önü açık hırka.

eba muslım *ise. tar.* 8.yy.da Arap Emevi egemenliğini yıkan ve Horasan'lı Deymelliler'den olduğu söylenen ünlü komutan Eba Müslim-i Horasani.

ebabil *ise. zool.* Dağ kırlangıcı, ebabil kuşu.

ebad *ise. Ar. eb'âd.* Boyutlar.

ebadi *isç* Ebatlar, boyutlar.

ebahat *ise.* Mübah kılma, caiz sayma.

ebeden *zf.* Sonsuz olarak, sonsuza dek.

ebedi bımendais *isg.* Daimi kalma, sonsuza dek kalma.

ebedi bımendene *f.* Daimi kalmak, sonsuza dek kalmak.

ebedi mendaene *f.* Baki kalmak, sonsuza dek kalmak.

ebedi mendais isg. Baki kalma, sonsuza dek kalma.

ebedi mendoğ/e *ise/d.* Sonsuza dek kalan, kalıcı olan.

ebedi *s.(e).* Sonsuz, ölümsüz, kalıcı, baki.

ebediyen *zf.* 1. Sonsuz olarak, sonsuza kadar. 2. (Olumsuz cümlelerde) Hiç bir zaman.

ebediyet *ise.* Sonsuzluk.

ebediyo *s.(e)* Kalıcıdır, bakidir, daimidir, sonsuzdur (e).

ebes (hebes) *s.(e)Ar. abeş.* 1. Akla ve gerçeğe aykırı. 2. Gereksiz, lüzumsuz, yersiz, boş. 3. Yapılması ayıp olan. *Ebes yeno* Ayıp gelir, saçmalık olur, yakışmaz.

ebes amaene *f.* saçma gelmek, ayıp gelmek. *Na qesê to mırê ebes ame* Bu sözün bana tuhaf geldi.

ebes amayis *isg.* saçma gelme, ayıp gelme.

ebiye *isd.* 1. Doğum işini yaptıran kadın. 2. *hlk.* Büyük anne nene. 3. Genellikle çocuk oyunlarında baş olan veya takıma karşı tek başına oynayan çocuk.

eblah *s.(e)* Aptal, ahmak.

ebres *ise.* Karanlık, koyu karanlık, göz gözü görmeyecek denli kör karanlık.

ebrez *ise.* Ortaya koyma, gösterme, meydana çıkarma.
ebrez kerdene *f.* İbraz etmek, ortaya koymak, göstermek, meydana çıkarmak.
ebrez kerdis *isg.* İbraz etme, ortaya koyma, gösterme, meydana çıkarma.
ebrızxane *ise.* Küçük su dökme yeri, tuvalet yapma yeri.
ecayiv biyaene (ecayiv biyaene) *f.* 1.Acayip olmak, tuhaf olmak. 2. Bir hoş olmak, şaşırmak.
ecayiv biyais (ecayiv biyais) *isg.* 1.Acayip olma, tuhaf olma. 2. Bir hoş olma, şaşırma.
ecayiv cı kewtene (ecayiv cı kewtene) *f.* Acayibine gitmek, hayret etmek, kendisine şaşırmak.
ecayiv cı kewtis (ecayiv cı kewtis) *f.* Acayibine gitme, hayret etme, kendisine şaşırma.
ecayiv mendaene *f.* Acayip kalmak. hayretler içinde kalmak, şaşkınlık içinde kalmak.
ecayiv mendais *isg.* Acayip kalma. hayretler içinde kalma, şaşkınlık içinde kalma.
ecayiv *s.(e) Ar.* 1. Sağduyuya, geleneğe, olağana aykırı, şaşılacak, şaşmaya değer, garip, tuhaf, yadırganan, yabansı. 2. *ünl.* Şaşma anlatır. *Ecayivo gıra* Büyük bir tuhaflık, görülmemiş, ağır bir şaşkınlık.
ecayiveni (ecayiviye) *ise.* Acayiplik, tuhaflık, şaşkınlık, gariplik.
ecayiviye *isd.* Acayiplik, tuhaflık, şaşkınlık, gariplik.
ecdad *ise. Ar. ecdâd. cedd*'in çoğulu. Dedeler, atalar.
eceb *zf.* Merak, kararsızlık ve kuşku anlatır. *Eceba şi nêşi* Aceba gittimi gitmedi mi?
ecel *ise.* 1.Hayatın sonu, ölüm zamanı. *Ecel çeverdero* Ezrail kapıdadır. 2. Talih, kader. Ecelo kor Kör talih.
ecele biyaene f. Acele olmak,çabuk olmak, öncelikle yapılması zorunlu olmak.
ecele biyais isg. Acele olma,çabuk olma, öncelikle yapılması zorunlu olma.
ecele ho amaene *f.* Eceli gelmek, ölmek, hayatı sona ermek.
ecele ho amayis *isg.* Eceli gelme, ölme, hayatı sona erme.
ecele ho qediyaene *f.* Ömrü bitmek, hayatı sona ermek, ölmek.
ecele ho qediyais *isg.* Ömrü bitme, hayatı sona erme, ölme.
ecele *ise. ve s.* 1. Çabuk davranma zorunluluğu, ivedi, ivecenlik. *Ecelera* Aceleden, Çabucak. *Ecelune ho ver* Telaşı yüzünden/Kendi ivecenliğinden. *Ecele ho çino* Acelesi yok. *Ecelo koti* Kötü telaş. *Ecele meke* Acele etme. 2. *zf.* Vakit geçirmeden, tez olarak.
ecele kerdene *f.* Acele etmek, telaşlanmak, çabuk davranmak.
ecele kerdis *isg.* Acele etme, telaşlanma, çabuk davranma.
ecele kerdoğ/e *ise/d.* Acele eden, aceleci.
eceleci *ise.* Acele eden, sabırsızlık eden, tez iş gören, çabuk davranan, telaşlı, ivecen.
eceleciye *isd.* Acele eden, sabırsızlık eden, tez iş gören, çabuk davranan, telaşlı, ivecen.
ecem *ise. Ar. acem.* Acem halkı, iranlı.
ecemeni *ise.* Acemilik.
ecemi *is.(e) Ar. acemî.* 1. Bir işin yabancısı olan, eli işe alışmamış, bir işi becermeyen. 2. İşinde, mesleğinde ilerlememiş. 3. Bir yerin, bir şeyin yabancısı.
ecemiye *s.(d)* 1. Bir işin yabancısı olan, eli işe alışmamış, bir işi becermeyen. 2. İşinde, mesleğinde ilerlememiş. 3. Bir yerin, bir şeyin yabancısı.
ecmal (ekmal) *ise.* Özet.
ecmal kerdene *f.* Özetlemek.

ecmal kerdis *isg.* Özetleme.

ecrahi (izrahi) (icra) *ise. Ar. icrâ.* 1. Yapma, yerine getirme, (bir işi) yürütme. 2. *huk.* Borçlunun alacaklıya karşı yapmak veya ödemekle yükümlü olduğu bir şeyi adli bir kuruluş aracılığıyla yerine getirme ve adliyenin bu işle görevli dairesi.

ecraiyet *ise.* İcra memurluğu.

ecrayiye (izrahiye) (icraiye) *isd.* İcra dairesi.

eda *isd. Ar. edâ.* 1. Davranış, tavır. 2. Naz, işve. 3. Anlatış yolu.

eda kerdene *f.* 1. Naz etmek. 2. İfade etmek. *Mı vatena ho eda kerde* Ben söylediğimi ifade (izah) ettim. 3. Üzerine farz olan bir şeyi yerine getirmek.

eda kerdis *isg.* 1. Naz etme. 2. İfade etme. 3. Üzerine farz olan bir şeyi yerine getirme.

edebiyat *ise. Ar. edebiyât.* 1.Olay, düşünce, duygu ve imajların dil aracılığıyla biçimlendirilmesi sanatı, yazın, literatür. 2. Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür. 3. *mec.* İçten olmayan, gereksiz, boş sözler.

edebiyatçi *ise.* 1. Edebiyatla uğraşan kimse. 2. Edebiyat dersi okutan öğretmen.

edebli *is.(e)* Edepli, eğitimli, terbiyeli, saygılı.

edebliye *s.(d)* Edepli, eğitimli, terbiyeli, saygılı.

edelu bedel *zf.* 1.Sülalenin sülalesi, gelmişi geçmişi, bütün soyu. Edelu bedelra Soyundan sülalesinden beri, gelmişinden geçmişinden beri. 2. Ezelden yaşadığı çağa kadar.

edev (edeb) *ise. Ar. edeb.* Toplum töresine uygun davranma, incelik.

edeve ho zonaene *f.* Haddini bilmek, kendini bilmek, saygılı davranmak.

edeve ho zonais *isg.* Haddini bilme, kendini bilme, saygılı davranma.

edeve hode vınetais *isg.* Haddini aşmama, edebinde durma, haddini bilme, saygılı olma.

edeve hode vınetene *f.* Haddini aşmamak, edebinde durmak, haddini bilmek, saygılı olmak.

edevsız/e *is.(e/d)* Edepsiz, töresiz, terbiyesiz, utanmaz.

edevsızeni *ise.* Edepsizlik, töre tanımazlık, terbiyesizlik, arsızlık.

edevsıziye *isd.* Edepsizlik, töre tanımazlık, terbiyesizlik, arsızlık.

edev-u erkan ise. Töre, kural ve esaslar, toplumun yücelttiği terbiye yolu.

edev-u serm *ise.* Edep ve utanma. *Bê edev-u bê serm* Edepsiz ve utanmaz.

edim *ise.* Mevcut olmayan.

ee (eyee) *ünl.* "Öyle mi, ee daha başka nevar" anlamında konuşma esnasında karşısındakine devam etmesi anlamında kullanılır. *Ee çı esto çı ino* Ee, ne var ne yok? *Ee, zovi seva* Ee, başka ne dedi. *Ee, dêmeke hen* Aha demek ki öyle!

ef biyae *s.(e)* Af edilen, bağışlanan.

ef biyaene *f.* 1.Af edilmek, bağışlanmak. 2. Af olmak.

ef biyais *isg.* 1.Af edilme, bağışlanma. 2. Af olma.

ef *ise. Ar. afv.* 1. Bir suçu, bir kusuru veya bir hatayı bağışlama. 2. mazur görme veya görülme. 3. (Görevden) Çıkarılma.

ef kerdene *f.* Af etmek, bağışlamak.

ef kerdis *isg.* Af etme, bağışlama.

ef vetene *f.* Af çıkarmak, yasa yoluyla veya özel bir emirle cezaları bağışlamak.

ef vetis *isg.* Af çıkarma, yasa yoluyla veya emirle cezaları bağışlama kararı verme.

efe *ise.* 1. Yiğit, özellikle Batı Anadolu'da köy yiğidi, zeybek. 2. Ağabey. 3. Kabadayı, zorba.

efeen kerdene *f.* Kabadayılık yapmak, efelenmek, dayılık yapmak.

efeen kerdis *isg.* Kabadayılık yapma, efelenme, dayılık yapma.

efendeni *ise.* Efendi olma durumu, efendiye yakışır davranış. *Efendena ho ver* Efendiliği yüzünden, efendiliğinden.

efendım *ünl.* 1. Bir sesleniş karşısında "buradayım" anlamında kullanılır. 2. Anlaşılmayan bir sözü tekrarlatmak veya karşısındakinin ne düşündüğünü sormak için söylenir. 3. Nezaket veya saygı için söze katılır.

efendi *ise. Yun.* 1. *esk.* Eğitim görmüş kişi. *Efendiyo* Kibardır, ağırbaşlıdır. 2. Günümüzde bey ünvanından farklı olarak özel adlardan sonra kullanılan ikinci derecede bir ünvan. 3. *ünl.* (Erkekler için) Seslenme sözü olarak kullanılır. 4. Genellikle iki kişilik sohbet veya hitap esnasında, bağlaç veya durak deyimi olarak kullanılır. *Efendiye hore ke vaji* Saygıdeğer beyime diyeyim. *Efendiye mı ke tıve* Beyim sen olasın.

efkar *ise. Ar. efkâr, fikr*'in çoğulu. Tasa kaygı. *Efkare ho ver* Üzüntüsünden dolayı. *Efkarune ho ver* Efkarlarından dolayı.

efkar kerdene *f.* Efkar etmek, tasalanmak, düşünmek.

efkar kerdis *isg.* Efkar etmek, tasalanma, düşünme.

efkareni *ise.* Efkarlık, tasalık, düşüncelilik.

efkariye *isd.* Efkarlık, tasalık, düşüncelilik.

efkarli *s.(e)* Düşünceli, kaygılı, tasalı, üzüntülü.

efkarliye *s.(d)* Düşünceli, kaygılı, tasalı, üzüntülü.

efkerdoğ *ise.* Af eden, bağışlayan.

efkerdoğe *isd.* Af eden, bağışlayan.

eftenet *ise.* Sınav, imtihan.

ehali *isç. Ar. ahâli, ehl*'in çoğulu. 1. Aralarında aynı yerde bulunmaktan başka hiç bir ortak nitelik düşünlmeksizin bir ülkede, şehirde veya semtte oturanların tamamı. 2. Bir yerde toplanan kalabalık, halk.

ehl-i alevi ise. Alevi toplumu, Alevilik inancına mensup olanlar.

ehl-i beyt *ise. Ar. ehl-ibeyt. tar.* Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatma, damadı Hz. Ali ve torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'den oluşan ailesine verilen ad, ulu aile.

ehl-i cenem *ise.* 1.Cehennemde olduğu varsayılan topluluk, gazap edenler ve gazaba uğrayanların bulunduğu t opluluk. 2. Cehennemi hak eden kötü insanlar cenahı.

ehl-i cenet *ise.* 1.Cenet ehli, cennet sakinlari. 2.Cennetlik olanlar, iyi işler yapan topluluğu.

ehl-i çef *ise.* 1.Keyif düşkünü olan. 2. Keyifçi topluluktan olan.

ehl-i haq *ise.* Hak ehli, Allaha inananlar, Allah'ı sevenler, Allah'a kulluk edenler, hile hurda bilmeyenler.

ehl-i hatip *ise.* Hatip ehli, güzel konuşanlar cenahı.

ehli *ise.* 1. Bir işte yetkili olan, bir işi yapan, yeterli, erbap, usta. 2. Sahip, sanat ehli, zevk ehli. 5. *s.* Evcil. 6. *s.*Yerli. *Ez ehliyê uzayne, uzawu rınd zonen* Ben oranın yerlisiyim, oraları iyi bilirim.

ehl-i kıtav *ise.* 1. Kitap ehli, kitap yazan, basan kesim. 2. *din.* Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an kitaplarının temsil ettiği dinlere inananlara verilen ortak ad.

ehl-i nezer *ise.* Belli bir düşünceye mensup olanlar veya terorisiyenler.

ehl-i qelem *ise.* Kalem erbabı, yazar, çizer, aydın topluluğu.

ehl-i sunet *ise.* Hz. Muhammed'in sunnetine inananlar.

ehl-i suni *ise.* Suni inancına mensup olanlar.

ehl-i vuquf *ise. Ar. esk. huk.* Bilirkişi, taktir ve inceleme heyeti.

ehl-i vuqufeni *ise.* Bilirkişilik.

ehliyet *ise. Ar. ehliyyet.* 1. Yeterlik, uzluk. 2. Bir kimseye ilgililerce belirli bir konuda yeterli olduğunu belirtmek için verilen belge.

ehliyetname *ise Far* Yeterlilik belgesi.

ehliyetsiz *s.(e)* 1. Yetersiz. 2. Elinde yeterlik belgesi olmayan.

ejdad *ise.* Dedeler, atalar, cedler, soy sop büyükleri.

ejderha *ise. Far. ejder, ejderhâ.* 1. Türlü biçimlerde tasarlanan korkunç bir masal canavarı, dragon. 2. Büyük yılan.

ejnebi *ise. ve s. Ar. ecnebi.* 1. Başka devlet uyruğunda olan (kimse), yabancı. 2. s. (Sıfat tamlamalarında). Başka devlet. *Perê ejnebi* Yabancı devlet parası. Ejnebiyê teveri Dış devletler, yabancı ülkeler.

eke *bağ.* 1.Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilir, eğer, şayet. *Eke amey xevere bıde* Şayet gelirlerse haber ver. *Eke beno* Şayet götürürse/Eğer oluyorsa/Şayet uyuyorsa, yararlıysa. *Eke bêro rınd beno* Şayet gelirse iyi olur. *Eke cı kewtenê* Eğer girseydi/Eğer payına düşseydi. *Eke çinebi* Eğer yok idiyse/ Şayet bulunmadıysa. *Eke hen biyenê* Eğer öyle olsaydı. *Eke hen bıvıra-jiyenê* Şayet öyle yapılsaydı. *Eke hen nebiyene* Eğer öyle olmasaydı. *Eke heneno* Eğer aynısıyasa (onun gibiyse). *Eke hêno* Eğer öyleyse / Madem öyleyse. *Eke kamo* Her kimse. *Eke kam kotyo* Her kim nerdeyse. *Eke koti sekerdo* Eğer nerde ne yapmışsa. *Eke kot tenge* Dara düştüğü zaman/ Eğer dara düşerse. *Eke kot tenge honna mordemen anora ho vir* Dara düştüğü zaman ondan sonra akrabalığı hatırına getirir. *Eke nino hen vazo* Eğer gelmiyorsa, öyle desin. *Eke vato vato şiyo* Eğer demişse demiş gitmiş!

ekereni *ise.* Çoğunluk, çokluk.

ekseri *s.(e) Ar. ekserî.* En çok, en çoğu, çoğu kez.

ekseriyye *zf. Ar. ekseriyyâ.* Çoğunlkla, çokluk, çok kez.

ekseriyyet *ise. Ar. ekseriyyet.* Çoğunluk, çokluk.

elbane *isd.* Zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı, tef. **elbet** (elvet) *zf. Ar. elbet, elbette.* Herhalde, şüphesiz, kuşkusuz, tabii, tabii ki.

elehtar *s.(e)* Alehinde olan, alehte olan, karşı çıkan.

elel ecele *zf.* Alal acele, çarçabuk.

elel usul *zf.* Hali hazır, yettiğince, alal usül.

elelebet *zf.* İllelebet, sonsuza kadar.

elem haqiye *isd.* El emeğinin karşılığı. *Elem haqiya ho wastene* El emeğinin hakkını istemek. *Elem haqiya mı bıde* El emeğimin karşılığını ver. *Elem haqıya dine cıde* Onların el emeğinin karşılığını ver.

elem *ise. Ar. elem.* Acı, üzüntü, keder, dert.

elem qelem kerdene *f.* Alem kalem etmek, dümen çevirmek, aldatmaca yapmak.

elem qelem kerdis *isg.* Alem kalem etme, dümen çevirme, aldatmaca yapma.

eleman *ünl.* Bir durumdan aşırı derecede huzursuz olma, yaka silkme durumu, imdat dileme.

element *ise. Al. Element. kim.* 1. Kimyasal çözümlemeyle ayrıştırılamayan veya bireşim yoluyla elde edilemeyen madde. 2. *esk.* Fiziksel evreni oluşturduğuna inanılan basit maddel-

erden veya ateş-hava-su-toprak gibi öğelerden her biri.

eletırk *ise. Fr. électrique (< Yun. elektron kehribar). fiz.* 1. Maddelerin elektron, pozitron, proton gibi parçacıklarının hareketleriyle ortaya çıkan enerji türü. 2. Bu enerjinin gündelik hayatta kullanılan biçimi. 3. Bu enerjiden elde edilen aydınlanma. 4. Fiziğin, elektrik olaylarını inceleyen kolu. 5. *s.* Elektrikle çalışan.

eleveni *ise.* Alevilik.

elevi *ise. ve s. Ar. alevi.* Alevilik inancına bağlı olan (kimse), alevi.

elfabe *ise. Fr. + Yun. alphabet.* 1. Bir dilin seslerini gösteren, belirli bir sıraya göre dizilmiş harflerin bütününe verilen ad. 2. Bir dilin harflerini tanıtarak okuma öğrenmeyi sağlayan kitap. 3. *mec.* Bir işin başlangıcı.

elfâtiha *ise. Ar.* 1.Kuranın ilk ayeti (Elhamdülillâhi Râbbil eleymine). 2. *mec.* Bitiş, ölüm.

elferez *ise.* Bıtkınlık, usanç, yaka silkme.

elfetun *s.(e)* 1. Çalışkan, çevik, atılgan. **Efletuno** Bir dakika yerinde durmuyor, çok çalışkandır (e). 2. Cesur.

elfetune *is.(d)* 1. Çalışkan, çevik, atılgan. 2. Cesur.

elfetuneni *ise.* 1.Çalışkanlık, çeviklik, atılganlık. 2. Cesurluk.

elfetuniye *isd.* 1.Çalışkanlık, çeviklik, atılganlık. 2. Cesurluk.

elge biyaene *f.* 1. Azıcık durmak, ara vermek, dinlenmek. 2. Ayak üstü birini beklemek. *Tenê elgebime hata ke yê amey* Biraz duralım onlar gelinceye kadar. *Hevê elgeve hatake ez amune* Biraz bekle ben gelinceye kadar. *Tenê elgebime peên bêrrê* Biraz eğleşelim arkadakiler gelsinler.

elge biyais *isg.* 1. Azıcık durma, ara verme, dinlenme. 2. Ayak üstü birini bekleme.

elge *ise.* Durma, dinlenme, durgu, hareket halindeyken ara verme.

elge kerdene *f.* Eğlemek, alıkoymak, oyalamak, biraz durdurmak, biraz bekletmek. *Elgeke* Durdur, beklet, oyala, biraz durmasını sağla.

elge kerdis *isg.* Eğleme, alıkoyma, oyalama, biraz durdurma, biraz bekletme.

elge nêbiyaene *f.* Eğleşmemek, durmadan devam etmek. *Ree ke kotra rae cae elge nêbeno* Bir kez yola düştü mü, bir yerde eğleşmez (durmaz).

elge nêbiyais *isg.* Eğleşmeme, durmadan devam etme.

eli (oli) *ise.* 1. Beş kişiden oluşan Ehl-i Beyt'in ikinci ferdi, Hz. Ali. 2. Zerdüşt inancında dünyanın kuruluşundan günümüze kadar süregelen gök kubbesi (evren) Xutbey-i Rahman veya Xutbey-i Qendil veya Nur-i Qendil veya Quppey-i Qandil dedikleri ve bu kubbenin içinde bulunan beş kişiden biridir Hz. Eli (Ali) veya Hz. Oli. 3. *s.* Büyük, yüce. 4. *s.* Güçlü, kuvvetli. 5. Alevi inancına göre Tanrının 1001 adından biri.

eli oli *ünl.* İnandırmak amacıyla Ali Allah veya Peygamber adı zikri olarak "Vallahi billahi" anlamında kullanılır.

elibo *ünl.* Hz. Ali'nin adına yemin olsun. *Elibo ke* Hz. Ali adına yemin olsun ki!

elif *ise. Ar. elif.* 1. Arap alfabesinin ilk harfinin adı ~*İ*~ *ine.* 2. Düzen.

elif kerdene *f.* Düzene koymak, tertiplemek, güzel görünüş vermek (Genellikle, kelimeleri sıraya dizmek, kurmak veya bir konuyu iyice özetlemek anlamında kullanılır).

elif kerdis *isg.* Düzene koyma, tertipleme, güzel görünüş verme (Genellikle, kelimeleri sıraya dizme, kurma

veya bir konuyu iyice özetleme anlamında kullanılır).

elizer *is.(e)* Vasat güzellik, ortalama cazibe, güzelle çirkin arası olan.

elzem *is.(e) Ar. elzem.* Çok gerekli, vazgeçilmez, kaçınılmaz.

elzemeni *ise.* Luzumluluk, gereklilik.

elzemiye *isd.* Luzumluluk, gereklilik.

emanet kerdene *f.* Emanet etmek.

emanet kerdis *isg.* Emanet etme.

emanetçi *ise.* Emanetçi.

emanete *isd.* 1. Korunmak için birine veya bir yere bırakılan eşya. 2. Bir kimse ile birine gönderilen şey. 3. Eşyanın emanet olarak bırakıldığı yer. 4. *esk.* Bazı devlet dairelerine verilen ad. 5. Can.

emaneten *zf.* 1.Emanet olarak. 2. Aslının yerine, eğreti biçimde, geçici olarak.

emasalsız *s.(e)* Dengi olmayan, benzeri bulunmayan, emsalsiz.

ember *ise.* 1. Amber balığından çıkarılan güzel kokulu madde. 2. Birinin seviyesine inmek, kendisine muhatap saymak.

emberxane *ise.* Ambar imalathanesi.

embir *ise.* Amerikan malı bir tüfek.

embudxane *ise.* Bayındırlık.

emeg cı daene *f.* Emek vermek.

emeg cı dayis *isg.* Emek verme.

emeg cı kerdene *f.* Emek koymak, emek vermek, emek harcamak.

emeg *ise.* 1. Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü. 2. *sos.* İnsanın bilinçli olarak belli bir amaca ulaşmak için giriştiği hem doğal ve toplumsal çevresini hem de kendi kendisini değiştiren çalışma süreci. 3. Uzun, yorucu ve özenli çalışma.

emeğ cı kerdis *isg.* Emek koyma, emek verme, emek harcama.

emeğ tede werdene *f.* Uğruna emek harcamak, kendisinde emek tüketmek.

emeğ tede werdis *isg.* Uğruna emek harcama, kendisinde emek tüketmek.

emeğdar/e *ise/d.* emektar, emek veren.

emeğdareni *ise.* Emektarlık.

emeğdariye *isd.* Emektarlık.

emeğe ho cı kewtene *f.* Emeği girmek, emeği geçmek, emeğini katmak, içine emeği girmek.

emeğe ho cı kewtis *isg.* Emeği girme, emeği geçme, emeğini katma, içine emeği girme.

emeğe ho tede biyaene *f.* İçinde emeği olmak, kendi emeğini içermek.

emeğe ho tede biyais *isg.* İçinde emeği olma, kendi emeğini içerme.

emel *ise. Ar. emel.* 1. Gerçekleşmesi zamana bağlı istek, amaç, gaye, erek. *Emele mı wo bike ez buwani* Amacım oydu ki, ben okuyayım. 2. Yazgı, kader. *Emele mı ke rındbiyenê, mı na roze nêdiyenê* Kaderim iyi olsaydı, ben bu günü görmezdim. *Emele ho xıravıno* Yazgısı kötüdür. *Emele xıravın* Kötü kaderli.

emelâ *ise.* Amelye, işçi, emekçi, yevmiyeci.

emelat biyaene *f.* Ameliyat olmak.

emelat biyais *isg.* Ameliyat olma.

emelat *ise.* Ameliyat.

emelat kerdene *f.* Ameliyat etmek.

emelat kerdis *isg.* Ameliyat etme.

emele hora nexeleşiyaene *f.* Kendi (kötü) yazgısından kurtulmamak.

emele hora nexeleşiyais *isg.* Kendi (kötü) yazgısından kurtulmama.

emelen *zf.* Fiilen, fiili olarak.

emeleni *ise.* Ameliyelik, işçilik.

emeleni kerdene *f.* Ameliyelik etmek, işçilik etmek.

emeleni kerdis *isg.* Ameliyelik etme, işçilik etme.

emelet *ise.* Ameliyat.

emeletxane *ise.* Ameliyathane, hastaların ameliyat edildiği yer.

emelu dıma feteliyaene *f.* Gayeler peşinde dolaşmak.

emelu dıma feteliyais *isg.* Gayeler

peşinde dolaşma.
emelu verde biyaene *f.* Kötü gayeler peşinde olmak.
emelu verde biyais *isg.* Kötü gayeler peşinde olma.
emır bıdaene *f.* Emir vermek, buyruk vermek.
emır bıdayis *isg.* Emir verme, buyruk verme.
emır cı daene *f.* Kendisine emir vermek.
emır cı dais *isg.* Kendisine emir verme.
emır daene *f.* Emir vermek. buyruk vermek.
emır dais *isg.* Emir verme. buyruk verme.
emır guretene *f.* Buyruk almak, emir almak.
emır guretis *isg.* Buyruk alma, emir alma.
emır *ise* 1. Buyruk, komut. 2. Bir makamdan öbürüne geçerken görevliye verilen belge. 3. Araplarda ve daha başka Müslüman ülkelerde bir kavim, şehir veya ülkenin başı.
emır kerdene *f.* Emretmek.
emır kerdis *isg.* Emretme.
emırber *ise.* Emir eri.
emırdaoğ/e ise/d. Emir veren.
emırdar/e *ise/d.* Amir, emir veren.
emırname *ise.* Yazılı buyruk, yazılı emir.
emırvaqi *ise. ve s.* 1.Oldu bitti, emir değilken, fiili emir haline getirmek. 2. *s.* Kural dışı, normal olmayan uygulama, fiili durum.
emre haqi bıdekernaene *f.* 1. Tanrının buyruğunu andırmak (yerine getirtmek). 2. Evlenen iki çiftin Allahın emri ile nikahını kıldırmak.
emre haqi bıdekernais *isg.* 1.Tanrının buyruğunu andırma (yerine getirtme). 2. Evlenen iki çiftin Allahın emri ile nikahını kıldırma.
emre haqi dekernaene *f.* 1. Allah'ın buyruğunu anmak (yerine getirmek). 2. Evlenen iki çiftin Allahın emri ile nikahını kılmak.
emre haqi dekernais *isg.* 1. Allah'ın buyruğunu anma (yerine getirme). 2. Evlenen iki çiftin Allahın emri ile nikahını kılma.
emrê haqi *ise.* Allah'ın emri. allah'ın buyruğu.
emre haqi teze kerdene *f.* Tanrı'nın emrini yenilemek, tekrarlamak. *Emrê Haqi biya hurendi* Tanrının buyruğunu yerine getir!
emre haqi teze kerdis *isg.* Tanrı'nın emrini yenileme, tekrarlama.
emrê homayi *ise.* Tanrının emri, Tanrı buyruğu.
emsal *ise.* 1. Benzerler. 2. Yaşıt, eş, denk. *Ove deyra emsale* Oyla o yaşıttırlar/yada aynı boyadlar. 3. Eşit, aynı.
emsale ho çinebiyaene *f.* Eşi benzeri olmamak, bulunmamak.
emsale ho çinebiyais *isg.* Eşi benzeri olmama, bulunmama.
emsaleni *ise.* 1. Yaşıtlık. 2. benzerlik, eşitlik, denklik.
emsaliye *isd.* 1. Yaşıtlık. 2. benzerlik, eşitlik, denklik.
en *zf.* Başına geldiği sıfatların en üstün derecede olduğunu gösterir. *En berz* En yüksek. *En berzra* En yüksekten. *En berzê ho* En yükseği. *En bıneniyede* En aşağısında. *En bınera* En dipten. *En bıneniyera* En aşağısından. *En gırs* En büyük. *En gırsê ho* En büyüğü. *En qışkêk* En küçücüğü. *En sıfte amaene* İlk önce gelmek. *En sıftê o ame* İlk önce o (e) geldi. *En sıfte ewk kerdene* İlk önce şey yapmak. *En sıfte ey va* İlk önce o söyledi. *En sıfte vırastene* En başta yapmak. *En sıfto vıre* En önceki kez. *En sıfto vıreno* İlk kezdir/En ilk seferdir. *En tenık* (yassı şeyler ve kumaş gibi nesneler için) En ince. En *teko pee* En arkadaki/en sonundaki.

En teko vıren En öndeki. *En verde* En önde. *En vırende* En başta/İlk önce/En eskiden. *En vırendera* En eskiden.

endam *ise. Far. ebdâm.* Vucut, beden, boy, pos. *Endame ho hurenddero* Boyu posu yerindedir (Yakışıklıdır-güzeldir). 2. Bir şeyin biçim veya yarattığı izlenim. *Endame qeşi* Sözün biçimi/güzelliği. *Qeşi endame ho diyo, dewa cebırıya* Söz yerli yerine oturmuş, dava bitmiştir.

endame ho diyaene *f.* 1. (Arzuladığı gibi) Kendi biçimini bulmak. 2. Kendi kıvamını bulmak, kıvamına ermek. *Goşt pêso, tam endame ho diyo* Et pişmiş, kendi kıvamını tam bulmuş. 3. Kendisine yakışanı bulmak. 4. Kendi sürecini tamamlamak, kendi sonunu bulmak. *To endi endame ho diyo, omuro derg sekena* Sen artık yeterince yaşadın, uzun ömürü ne yapacaksın?

endame ho diyais *isg.* 1. (Arzuladığı gib) Kendi biçimini bulma. 2. Kendi kıvamını bulma, kıvamına erme. 3. Kendisine yakışanı bulma. 4. Kendi sürecini tamamlama, kendi sonunu bulma.

endame ho zonaene *f.* 1. Kendi boyunu posunu bilmek. 2. Oturup kalkmasını bilmek, kusurlu davranmamak.

endame ho zonais *isg.* 1. Kendi boyunu posunu bilme. 2. Oturup kalkmasını bilme, kusurlu davranmama.

endame hode biyaene *f.* 1. Kendi fiziki görünüşüne uygun olmak. 2. (Biri) Kendi boyu posunda olmak/kendisine benzemek. 3. *mec.* Kendi havasında olmak, kendi aleminde olmak, kendi fiyakasında olmak.

endame hode biyais *isg.* 1. Kendifiziki görünüşüne uygun olma. 2. (Biri) Kendi boyu posunda olma/kendisine benzeme. 3. *mec.* Kendi havasında olma, kendi aleminde olma, kendi fiyakasında olma.

endame zumın amaene *f.* 1. Birbirinin boyunda posunda gelmek. 2. Biribirine denk gelmek, uygun gelmek, aynı değerde gelmek. 3. *mec.* Güç ve kuvvet bakımından birbirine denk gelmek, yenişmemek. *Hurdemena endame zumın yenê* Kuvvetleri birbirine denk gelmek.

endame zumın amais *isg.* 1. Birbirinin boyunda posunda gelme. 2. Biribirine denk gelme, uygun gelme, aynı değerde gelme. 3. *mec.* Güç ve kuvvet bakımından birbirine denk gelme, yenişmeme.

endameni *ise.* Boyluluk, posluluk, yakışıklık.

endamiye *isd.* Boyluluk, posluluk, yakışıklık.

ender *is.(e)* 1. Çok az, çok seyrek, çok az bulunur. *Ender yeno diyaene* Çok az bulunuyor. *Ender yeno diyais* Bulunması çok seyrektir. 2. *zf.* Çok seyrek olarak, çok seyrek bir biçimde.

endi *zf.* Bundan böyle, sonra, daha, yeter, artık. *Endi bêre* Artık gelin/gelsinler! *Endi bıguree* Artık çalış! *Endi bıgurene* Artık çalıştır! *Endi damis nêben* Artık dayanamıyorum! *Endi gurenaenede* Artık çalıştır! *Endi ho zaft nêken* Artık kendimi zapt edemiyorum/Artık kendime hakim olamıyorum! *Endi hunde beno* Artık bu kadar olur! *Endi eve na husıl* Artık bu usülle. *Endi eve na tore* Artık bu gidişatla/ biçimle. *Endi eve na qeyde* Artık bu yöntemle/ tavırla. *Endi hunde beso* Artık bu kadar yeter. *Endi hen niya* Artık öyle değil (d). *Endi kam se vano vazo* Artık kim ne derse desin! *Endi qefeliyo* Artık yorulmuş. *Endi sebeno bıvo* Artık ne olursa olsun. *Endi sebiyo, biyo* Artık

ne olmuşsa, olmuş! *Endi se kena bıke* Artık ne yaparsan yap! *Endi se vano vazo* Artık ne derse desin! *Endi çı wena burre* Artık ne yersen ye. *Endi se yeno bêro* Artık nasıl gelirse gelsin. *Endi so* Artık git! *Endi sodıro* Artık sabahtır. *Endi sonde* Artık akşama. *Endi ontene nina* Artık çekilmeye gelmiyor!

endişe *ise. Far. endişe.* 1. Düşünce. 2. Tasa, kuşku, kaygı, korku.

endişe kerdene *f.* Endişe etmek, kaygılanmak, tasalanmak, kuşkulanmak, korkmak.

endişe kerdis *isg.* Endişe etme, kaygılanma, tasalanmak, kuşkulanma, korkma.

endişeli *s.(e)* Kaygılı, tasalı, kuşkulu (kimse).

engaj (hengaj) *isd.* Tarla sürmekte kullanılan araç, karasaban.

engaz *ise.* Yıkıntı, döküntü, çöküntü.

engebaz/e *s.(e).* Doğru söylemeyen, yalan yanlış konuşan, eğri büğrü konuşan.

engebeli *s.(e)* Enebesi olan, engebesi çok olan, arızalı. 2. *coğ.* Dalgalı, dağ, tepe ve vadilerle dolu yer yüzü parçası. *Ye koyi engebeliyê, sıma tede rae tever nêkene* O dağlar engebelidir, siz oralarda yol çıkaramazsınız.

engel biyaene *f.* Engel olmak.

engel biyais *isg.* Engel olma.

engel *ise.* 1. Bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni, mahzur, müşkül, mânia. 2. *sp.* Engelli koşularda, her yarışçının üzerinden atlaması gereken, çerçeve ile tabandan kurulu tahta düzen.

engel kerdene *f.* 1.Bir şeyin gerçekleşmesini önlemek. 2.Birine engel olmak, oylamak.

engel kerdis *isg.* 1. Bir şeyin gerçekleşmesini önleme. 2.Birine engel olmak, oylama.

engel vetene *f.* Güçlük çıkartmak, zorluk çıkartmak, engel yaratmak.

engel vetis *isg.* Güçlük çıkartma, zorluk çıkartma, engel yaratma.

engela (hengela) *s.(e)* Çorapsız ayakkabı giyme hali, çorapsız.

engela biyaene *f.* Çorapsız olmak.

engela biyais *isg.* Çorapsız olma.

engelsiz *s.(e)* Müşkülsüz, maniasız, mahzursuz, pürüzsüz.

engure (hengure-engür) *isd. bot.* 1. Üzüm bitkisi. 2. Bu bitkinin meyvesi.

enif *ise.* Gönül kırıcı olan, kaba, haşin.

enife *isd.* Gönül kırıcı olan, kaba, haşin.

entirke *isd. İt. entrico.* Bir işi sağlamak veya bozmak için girişilen gizli çalışma, oyun, dolap, düzen dalavera, dek, desise, hile. *Unca çı entirka çarnena* Yine ne dolap çeviriyorsun?

entirkeci *s.(e)* Entrikacı.

epeyi amaene *f.* 1. Hayli gelmek, belli bir sayı ve ağırlıkta gelmek. *Epeyi uwe yena* Hayli su geliyor. *Gozê ma epeyi yenê* Cevizlerimiz hayli (miktarda) gelir. 2. Epeyi (yol, mesafe) gelmek. *Epeyi rae amey* Hayli yol geldiler.

epeyi amais *isg.* 1. Hayli gelme, belli bir sayı ve ağırlıkta gelmek 2. Epeyi (yol, mesafe) gelme.

epeyi biyaene *f.* Hayli olmak, oldukça olmak. *Epeyi bi* Hayliydi/Oldukça vardı/Epeyi oldu. *Epeyi biyenê* Haylı vardılar/ oldukça vardı/ Epeyi var mıydı?.

epeyi biyais *ig.* Hayli olma, oldukça olma.

epeyi feteliyaene *f.* Oldukça dolaşmak, hayli gezmek. *Epeyi fetelayme, cae raşt nêayime* Hayli dolaştık bir yerde karşılaşamadık.

epeyi feteliyais *isg.* Oldukça dolaşma, hayli gezmek.

epeyi şiyaene *f.* Epeyce gitmek, oldukça gitmek.

epeyi şiyais *isg.* Epeyce gitmek, hayli gitme.

epeyi *zf.* Az denmeyecek kadar, oldukça, hayli. *Epeyi cawo* Hayli yerdir. *Epeyi çağıl bi* Oldukça çakıl vardı. *Epeyi çi da cı* Hayli eşya verdi. *Epeyi çi rot* Oldukça eşya sattı. *Epeyi gırano* Hayli ağırdır. *Epeyi kıtav wend* Hayli kitap okudu. *Epeyi male ho esto* Hayli malı vardır. *Epeyi mılet amevi* Hayli millet gelmişti. *Epeyi mılet qırkerd* Oldukça millet katledildi. *Epeyi raa* Hayli yoldur/Epey uzaktır. *Epeyi rae şime* Hayli yol gittik. *Epeyi têhette mendime* Bir hayli yanyanda kaldık. *Epeyi têlewede mendi* Hayli yan yana kaldılar. *Epeyi vore vora* Hayli kar yağmış.

eqifname *ise.* Evlenme cüzdanı.

era arekotene *f.* Birbirine katılmak, katışmak. 2. Birleşmek, toplanmak, toparlanmak, birikmek, bir araya gelmek. 3. Kenetlenmek, birbirine geçmek, kilitlenmek. 5. İliklenmek, takılmak.

era arekotis *isg.* Birbirine katılma, katışma. 2. Birleşme, toplanma, toparlanma, birikme, bir araya gelme. *Dırê teni era arekuyê şerê.* Birkaç kişi birleşin gidin. 3. Kenetlenme, birbirine geçme, kilitlenme. 5. İliklenme, takılma.

era arepiştais *isg.* Önünü tutup birikmesini, göllenmesini sağlama. 2. Birbirine bağlama, birbirine dolama, birbirine sarma. 3. Örtüştürme.

era arepiştene *f.* Önünü tutup birikmesini, göllenmesini sağlamak. 2. Birbirine bağlamak, birbirine dolamak, birbirine sarmak. 3. Örtüştürmek.

era areser kêwtene *f.* 1. (Su) Toparlanıp çoğalmak, bir araya birikmek, birbirine eklenmek. 2. (Yol, sokak, cadde, kanal gibi şeyler için birbiriyle) Birleşmek, eklenmek, kesişmek, kavuşmak.

era areser kêwtis *isg.* 1. (Su) Toparlanıp çoğalma, bir araya birikme, birbirine eklenme. 2. (Yol, sokak, cadde, kanal gibi şeyler için birbiriyle) Birleşme, eklenme, kesişme, kavuşma.

era bover dest vısnaene *f.* Karşı tarafa geçirmek, karşi yakaya geçirmek.

era bover dest vısnais *isg.* Karşı tarafa geçirme, karşi yakaya geçirme.

era bover kerdene *f.* (Dereden, sudan) Karşıya sürmek, karşıya geçirmek.

era bover kerdis *isg.* (Dereden, suydan) Karşıya sürme, karşıya geçirme.

era bover vısnaene *f.* Karşı tarafa geçirmek.

era bover vısnais *isg.* Karşı tarafa geçirme.

era cı çarnaene *f.* 1. İade etmek, geri çevirmek. 2. (Sözü veya bir küfürü) kendisine geri çevirmek, iade etmek, aynı şekilde karşılık vermek. 3. (Silahı) Kendisine çevirmek. 4. (Demir vs. gibi bükülebilir şeyleri) Kendisine bükmek, katlamak, bir bölümünü gövdesine doğru kıvırmak. 5. (İp, bez, bobin gibi şeyleri) Bir şeye dolandırmak, sarmak. 6. (Bir topluluğun veya sürünün önde giden bir bölümünü) Kendi kitlesine doğru geri çevirmek.

era cı çarnayis *isg.* 1. İade etme, geri çevirme. 2. (Sözü veya bir küfürü) kendisine geri çevirme, iade etme, aynı şekilde karşılık verme. 3. (Silahı) Kendisine çevirme. 4. (Demir vs. gibi bükülebilir şeyleri) Kendisine bükme, katlama, bir bölümünü gövdesine doğru kıvırma. 5. (İp, bez, bobin gibi şeyleri) Bir şeye dolandırma, sarma. 6. (Bir topluluğun veya sürünün önde giden bir bölümünü) Kendi kitlesine doğru geri çevirme.

era cı daene *f.* Birine bir şeyi uzatarak,

vermek. *Era cıde* Kendisine uzat, ver. *Era cıdime* Kendisine verelim, kendisine uzatalım. 2. Bir şeyi bir yere dikine dayamak, yaslatmak. 3. Eline vermek.

era cı dais *isg.* Birine bir şeyi uzatarak, verme. 2. Bir şeyi bir yere dikine dayama, yaslatma. 3. Eline verme.

era cı daoğ *ise.* Birine bir şeyi uzatarak veren. 2. Bir şeyi bir yere dikine dayayan, yaslayan. 3. Eline veren.

era cı daoğe *isd.* Birine bir şeyi uzatarak veren. 2. Bir şeyi bir yere dikine dayayan, yaslayan. 3. Eline veren.

era cı fiştais *isg.* 1. (Ateşle bir şeyi) Tutuşturma, yakma. 2. Bir şeyi bir yere asma, iliştirme. 3. Birini birilerinin arkasına takma, onlara ekleme, onlarla gönderme.

era cı fiştane *f.* 1. (Ateşle bir şeyi) Tutuşturmak, yakmak. 2. Bir şeyi bir yere asmak, iliştirmek. 3. Birini birilerinin arkasına takmak, onlara eklemek, onlarla göndermek. *Na lazêk era domonu fiye tey şero* Bu oğlanı çocuklara kat onlarla gitsin. *Dı bızê ma estê, era malê ho fiyê tey berê bare* İki keçimiz var, kendi davarınıza katın birlkte götürüp getirin. *Mı lazek fiştra şilecu, tey rusna Estemol* Ben oğlanı yolculara kattım, birlikte İstanbul'a gönderdim.

era cı kewtaene *f.* 1. Tutuşmak, ateş alıp yanmak. 2. Kendisine takılmak, sataşmak, tebelleş olmak. 3. Birne veya birilerine takılmak, katılmak, eklenmek. 4. Bir yere veya engele takılmak.

era cı kewtais *isg.* 1. Tutuşma, ateş alıp yanma. 2. Kendisine takılma, sataşma, tebelleş olma. 3. Birne veya birilerine takılma, katılma, eklenme. 4. Bir yere veya engele takılma.

era cı kewtoğ/e *ise/d.* 1. Tutuşmuş olan, ateşlenmiş olan. 2. Biriyle birlikte hareket eden, ona takılan.

era cı mısnae *s.(e)* Birisine gösterilmiş olan.

era cı mısnaene *f.* 1. Kendisine gösterilmek. *Era cı mısne* Kendisine göster. 2. Öğretmek, alıştırmak. 3. *mec.* Tehdit etmek, (gününü) göstermek.

era cı mısnais *isg.* 1. Kendisine gösterme. 2. Öğretme, alıştırma. 3. *mec.* Tehdit etme, (gününü) gösterme.

era cı mısnaoğ *ise* Kendisine gösteren, alıştıran, öğreten, bilgilendiren.

era cı mısnaoğe *isd* Kendisine gösteren, alıştıran, öğreten, bilgilendiren.

era cı onciyaene *f.* Birine çekişmek, meydan okumak, üzerine yürümek.

era cı onciyais *f.* Birine çekişme, meydan okuma, üzerine yürüme.

era cı sıknaene *f.* (Demir, saç, tel gibi şeyleri) geriye doğru eğmek, bükmek, kırmak.

era cı sıknais *isg.* (Demir, saç, tel gibi şeyleri) geriye doğru eğme, bükme, kırma.

era cı sıknaoğ *ise.* (Demir, saç, tel gibi şeyleri) Katlayan, büken, eğen, kendisine kıran.

era cı sıknaoğe *isd.* (Demir, saç, tel gibi şeyleri) Katlayan, büken, eğen, kendisine kıran.

era cı sıktae *s.(e)* Bükülmüş, eğilmiş, katlanmış olan.

era cı sıktaene *f.* Bir şeyin bir bölümünü kendi üstüne kırmak, eğmek, bükmek, katlamak.

era cı sıktais *isg.* Bir şeyin bir bölümünü kendi üstüne kırma, eğme, bükme, katlam.

era cı sıktaoğ *ise.* Bir şeyi eğen, büken, kıran, katlayan.

era cı sıktaoğe *isd.* Bir şeyi eğen, büken, kıran, katlayan.

era cı şiyaene *f.* (Köpeğin yabancı birine veya yaban bir hayvanın) Üzerine

gitmek, havlamak.
era cı şiyais *isg.* (Köpeğin yabancı birine veya yaban bir hayvanın) Üzerine gitme, havlama.
era cı şiyawoğ *isd.* Benzeyen, andıran.
era cı şiyawoğe *isd.* Benzeyen, andıran.
era çımu ver kewtene *f.* Gözlerine takılmak, gözlerine ilişmek, gözlerine görünmek.
era çımu ver kewtis isg. Gözlerine takılma, gözlerine ilişme, bir an için gözlerine görünme.
era dame fiştais *isg.* Tuzağa düşürme, pusuya düşürme.
era dame fiştane *f.* Tuzağa düşürmek, pusuya düşürmek. *Era dame fiye* Tuzağa düşür!
era dame fişte *f.* Tuzağa düşürülen, pusuya düşürülmüş olan.
era dame kewtene *f.* Tuzağa takılmak, tuzağa düşmek, pusuya takılmak.
era dame kewtias *isg.* Tuzağa takılma, tuzağa düşme, pusuya takılma.
era dame ver kewtene *f.* Tuzağa rast gelmek, tuzağa düşmek.
era dame ver kewtis *isg.* Tuzağa rast gelme, tuzağa düşme.
era dame ver kewtoğ *ise.* Tuzağa rastgelen, tuzağa düşen.
era dame ver kewtoğe *isd.* Tuzağa rastgelen, tuzağa düşen.
era dest dae *s.(e)* Ele vermiş olan, yakalatmış olan.
era dest daene *f.* 1. Bir şeyi eline vermek. 2. Ele vermek, birini yakalatmak
era dest dais *f.* 1. Bir şeyi eline verme. 2. Ele verme, birini yakalatma.
era dest fiştais *isg.* Ele düşürtme, ele geçirtme, ele verme, yakalatma.
era dest fiştane *f.* Ele düşürtmek, ele geçirtmek, ele vermek, yakalatmak.
era dest fiştoğ *ise.* Ele düşürten, ele geçirten, ele veren, yakalatan.
era dest fiştoğe *isd.* Ele düşürten, ele geçirten, ele veren, yakalatan.
era dest kewtae *s.(e)* Ele geçmiş olan, ele düşmüş olan, yakalanan.
era dest kewtene *f.* 1.Ele düşmek, ele geçmek, yakalanmak. 2. Elde edilmek, kazanılmak. 3. Eline takılmak, tutulabilmek.
era dest kewtis *isg.* 1. Ele düşme, ele geçme, yakalanma. 2. Elde edilme, kazanılma. 3. Eline takılma, tutulabilme.
era dest kewtoğ *ise)* 1.Ele düşen, ele geçen, yakalanan. 2. Elde edilen. 3. Ele takılan veya tutulabilen.
era dest kewtoğe *isd.* 1.Ele düşen, ele geçen, yakalanan. 2. Elde edilen. 3. Ele takılan veya tutulabilen.
era dest ver kewtene *f.* Ele geçirilmek, yakalanmak.
era dest ver kewtis *isg.* Ele geçirilme, yakalanma.
era dest ver kewtoğ/e *ise/d.* Ele geçirilmiş olan, yakalanmış olan (kimse).
era dıme fiştaene *f.* 1.Peşine takmak, peşisıra göndermek. Era dıme fiye arkasına tak. 2. Kız kaçırmada aracı olmak. 3. Arkasına laf takmak, dedokodu yapmak. *Qesu finora dıme* Ardısıra laf takıyor.
era dıme fiştais *isg.* 1.Peşine takma, peşisıra gönderme. 2. Kız kaçırmada aracı olma.
era dıme fiştaoğ *ise.* Peşine takan, peşisıra gönderen.
era dıme fiştaoğe *isd.* Peşine takan, peşisıra gönderen.
era dıme kewtene *f.* Peşine takılmak, peşine düşmek, ardısıra takılıp gitmek. *Era dıme kotene.*
era dıme kewtis *isg.* Peşine takılma, peşine düşme, ardısıra takılıp gitme. *Era dıme kotis.*
era dıme kewtoğ *ise.* Ardına düşen, peşine takılan.
era dıme kewtoğe *isd.* Ardına düşen,

peşine takılan.

era dıme verdene *f.* Arkasından kovalamak, enselemek, peşine düşüp kovalamak.

era dıme verdis *isg.* Arkasından kovalama, enseleme, peşine düşüp kovalama.

era dımenaene *f.* Arkasına vermek, kovalamak, peşine düşmek.

era dımenais *isg.* Arkasına verme, kovalama, peşine düşme.

era fêk ver kewtene *f.* 1.Ağzın önüne takılmak, ağza gelmek, bir şey yiyebilmek. 2. *mec.* Dile düşmek. 3. (Hayvanlar için) Ağzına zehirli otlar gelip, zehirlenmek.

era fêk ver kewtis *isg.* 1.Ağzın önüne takılma, ağza gelme, bir şey yiyebilme. 2. *mec.* Dile düşme. 3. (Hayvanlar için) Ağzına zehirli otlar gelip, zehirlenme. *Tolie kewtara fêke bize ver merda* Keçinin ağzına zehirli ot gelmiş, ölmüş. *Zirçe kerge kewtara fekê Qatıre ver* Katırın ağzına karga boku takılmış.

era gos fiştaene *f.* 1. Kulağına ulaştırmak, duymasını sağlamak, duyurmak, haberdar etmek. 2. *mec.* Hisettirmek, çıtlatmak.

era gos fiştais *isg.* 1. Kulağına ulaştırma, duymasını sağlama, duyurma, haberdar etme. 2. *mec.* Hisettirme, çıtlatma.

era gos kewtene *f.* 1. Kulağına (bazı dedikodular) gelmek, ordan burdan bir şeyler duymak. 2.*mec.* Birşeyler sezmek, hisetmek, duymak.

era gos kewtis *isg.* 1. Kulağına (bazı dedikodular) gelme, ordan burdan bir şeyler duyma. 2.*mec.* Birşeyler sezme, hisetme, duyma.

era ho amaene *f.* 1. Olgunlaşmak, kendine gelmek. *Hona cayılo pıra yenora ho* Daha cahildir, tedricen kendine gelir. 2. Baygın durumdan kendine gelmek, ayılmak. 3. Kızgın ve öfkeli durumdan, sakin duruma gelmek, yatışmak. 4. Bir ortam veya topluluk içinde kendine çeki düzen vermek.

era ho amais *isg.* 1. Olgunlaşma, kendine gelme. 2. Baygın durumdan kendine gelme, ayılma. 3. Kızgın ve öfkeli durumdan, sakin duruma gelme, yatışma. 4. Bir ortam veya topluluk içinde kendine çeki düzen verme.

era ho ceneqiae *s.(e)* Kendine gelen, kendine hakim olan, kendini toparlayan.

era ho ceneqiyaene *f.* Kendine gelmek, kendini toparlamak, kendine hakim olmak, yapacağı işin yanlış olduğunu anlamak veya başkaları tarafından maşa olarak kullanıldığını farketmek.

era ho ceneqiyais *isg.* Kendine gelme, kendini toparlama, kendine hakim olma, yapacağı işin yanlış olduğunu anlama veya başkaları tarafından maşa olarak kullanıldığını farketme.

era ho dıme fiştais *isg.* 1. Kendi peşine takma, peşinde götürme, peşinde sürükleme, kendi peşine düşürme. 2. Kendine aşık etme. 3. Vermesi gereken bir şeyi vermeyerek alacaklıyı peşinde dolaştırma, oyalama, dolandırma.

era ho dıme fiştane *f.* 1. Kendi peşine takmak, peşinde götürmek, peşinde sürüklemek, kendi peşine düşürmek. 2. Kendine aşık etmek. 3. Vermesi gereken bir şeyi vermeyerek alacaklıyı peşinde dolaştırmak, oyalamak, dolandırmak.

era ho doş estaene *f.* Sırtına atmak, omuzuna atmak.

era ho doş estais *isg.* Sırtına atma, omuzuna atma.

era ho fiştaene *f.* 1. Kendine takmak, kendine katmak, yanına alıp birlikte

götürmek. 2. Kesici bir aletle bir yerini kesmek veya yırtmak. *Lazeki kard fiştara ho, ho seqetulla kerdo* Oğlan kendine bıçak atmış, kendini sakatlamış.

era ho fiştais *isg.* 1. Kendine takma, kendine katma, yanına alıp birlikte gitme veya bir işi birlikte yapma. 2. Kesici bir aletile ber yerini kesme veya yırtma.

era ho pey daene *f.* 1. Kendi ardına vermek, saklamak. 2. Birini arkasına almak, korumak, himaye etmek. 3. Geleceği düşünerek para, mal mülk biriktirmek, tasaruf yapmak. 4. Birilerini geçerek geride bırakmak.

era ho pey dais *isg.* 1. Kendi ardına verme, saklama. 2. Birini arkasına alma, koruma, himaye etme. 3. Geleceği düşünerek para, mal mülk biriktirme, tasaruf yapma. 4. Birilerini geçerek geride bırakma.

era ho piştaene *f.* 1. (Bir gölet veya bendin) Suyu kendinde toplamak, biriktirmek. 2. (Toprak ve diğer emici geçirimli nesnelerin) Suyu kendine çekmek, emmek, kendinde toplamak.

era ho piştais *isg.* 1. (Bir gölet veya bendin) Suyu kendinde toplama, biriktirme. 2. (Toprak ve diğer emici geçirimli nesnelerin) Suyu kendine çekme, emme.

era ho ser amaene *f.* 1.Kendi üzerine gelmek, doğrulmak. 2. *mec.* Ekonomik olarak kendini toparlamak, kalkınmak, belini doğrultmak.

era ho ser amais *isg.* 1.Kendi üzerine gelme, doğrulma. 2. *mec.* Ekonomik olarak kendini toparlama, kalkınma, belini doğrultma.

era ho ser verdene *f.* Kendi üzerine dökmek, boca etmek.

era ho ser verdis *isg.* Kendi üzerine dökme, boca etme.

era ho tipa estais *isg.* 1. Kendi ardına atma, tasaruf etme, biriktirme. 2. Bir şeyi kendisinden geriye doğru atma, geri bırakma. 3. Birini geçme, aşma, gerisinde bırakma.

era ho tipa estane *f.* 1. Kendi ardına atmak, tasaruf etmek, biriktirmek. 2. Bir şeyi kendisinden geriye doğru atmak, geri bırakmak. 3. Birini geçmek, aşmak, gerisinde bırakmak.

era ho ver estais *isg.* 1.Direnme, dayanma, karşı koyma, kendini gösterme, gücünü harekete geçirme. 2. Bir şeye dayanma, kendisini dayandırma.

era ho ver kewtene *f.* 1.Kendine acımak, kendi ne üzülmek, kendini boşa harcamaktan hayıflanmak, deymez biriyle veya bir işle iştigal etmekten mahçubiyet duymak, kendine acımak, hicap etmek.

era ho ver kewtis *isg.* 1.Kendine acınma, kendi ne üzülme, kendini boşa harcamaktan hayıflanma, deymez biriyle veya bir işle iştigal etmekten mahçubiyet duyma, kendine acıma, hicap duyma.

era ho wendene *f.* 1. Kendine çağırmak. 2. Kendine alıştırmak, ehlileştirmek, eğitmek. 3. Nasihat etmek, gönlünü yapmak, okşamak, iyi davranmak. 4. Sevgi ve saygısını kazanmak, sözünü kendisine dinletmek.

era ho wendis *isg.* 1.Kendine çağırma. 2. Kendine alıştırma, ehlileştirme, eğitme. 3. Nasihat etme, gönlünü yapma, okşama, iyi davranma. 4. Sevgi ve saygısını kazanma, sözünü kendisine dinletme.

era hover estane *f.* 1. Direnmek, dayanmak, karşı koymak, kendini göstermek, gücünü harekete geçirmek. 2. Bir şeye dayanmak, kendisini dayandırma. *Uşırê era ho ver erze* Çubuğa dayan/yaslan, asa ile gez!

era kel amaene *f.* 1. Kaynamaya gelmek, kaynamaya yüz tutmak. *Uwe amara*

kel Su kaynayıp köpürmüş. 2. Fokurdamaya, köpürmeye gelmek, köpürmeye yüz tutmak.

era kel amais *isg.* 1. Kaynamaya gelme, köpürmeye yüz tutma. 2. Fokurdamaya, köpürmeye gelme, köpürmeye yüz tutma.

era kınare daene *f.* 1.Yana itmek, kenara itmek. 2. Yana vermek, kenara vermek. 3. *mec.* Redetmek, kaale almamak, yana bırakmak. 4. (Yolda bir aracı) Kenara çekmek, kenara yanaştırmak.

era kınare dais *isg.* 1.Yana itme, kenara itme. 2. Yana verme, kenara verme. 3. *mec.* Redetme, kaale almama, bir yana bırakma. 4. (Yolda bir aracı) Kenara çekme, kenara yanaştırma.

era lıngu ser fiştais *isg.* 1. Ayağa kaldırma. 2. Ayaklandırma. 3.Yolculuğa hazırlama, yolculuğa yekindirme, yürütme.

era lıngu ser fiştane *f.* 1. Ayağa kaldırmak. 2. Ayaklandırmak. *Milet fiştora lıngu ser* Milleti ayaklandırmış. 3. Yolculuğa hazırlamak, yolculuğa yekindirmek, yürütmek.

era lıngu ser ustaene *f.* 1. Ayağa kalkmak. 2. (Bebekler için) Emekleme dönemini aşmak, ayakları üzerinde yürümeye başlamak. 3. Hasta ve yatalak halden kurtulmak, ayağa kalkmak, iyileşmek. 4. Birileri önünde ayağa kalkmak, kıyam etmek, saygı göstermek. 5. Maddi ve manevi darlıktan kurtulmak, ayakları üzerine dikilmek.

era lıngu ser ustais *isg.* 1. Ayağa kalkma. 2. (Bebekler için) Emekleme dönemini aşma, ayakları üzerinde yürümeye başlama. 3. Hasta ve yatalak halden kurtulma, ayağa kalkma, iyileşme. 4. Birileri önünde ayağa kalkma, kıyam etme, saygı gösterme. 5. Maddi ve manevi darlıktan kurtulma, ayakları üzerine dikilme.

era pay fiştais *isg.* 1. Ayağa kaldırma, yürütme. 2. Bebekleri yürütme, ayağa kaldırma.

era pay fiştane *f.* 1. Ayağa kaldırmak. 2. Bebekleri yürütmek, ayağa kaldırmak.

era pay kewtene *f.* Ayağa kalkmak, yürümeye başlamak.

era pay kewtis *isg.* Ayağa kalkma, yürümeye başlama, emekleme dönemini atlatma.

era pay ustaene *f.* Ayakları üzerine kalkmak, ayağa kalkmak.

era pay ustais *isg.* Ayakları üzerine kalkma,ayağa kalkma.

era pey estaene *f.* 1Bir şeyi geri tarafına atmak. *Poldıme qatıri era pey erze* Katırın pladımını kıçına (arkayanına) tak. 2. (Öküz kullanarak çift sürmede öküzün) Boyunduruğu geriye atmak, zorlamak, huysuzluk yapmak.

era pey estais *isg.* 1.Bir şeyi geri tarafın atma. 2. (Öküz kullanarak çift sürmede öküzün) Boyunduruğu geriye atmak, zorlamak, huysuzluk yapmak.

era pey fiştaene *f.* 1. (Kapı sürgüsü mandal gibi şeyleri) Arkasına sürmek, sürgülemek. *Surtmê çevêr era pey fiye* Kapı sürgüsünü arkasına çek. 2. Arkasına iliştirmek. 3. Arkasına takmak. 4. Sona erdirmek, bitirmek, sonuna eriştirmek. *Çutir bıvo to kare ho qedeno fiştora pey, gosê to rehetê* Nasıl olsa sen işini bitirip hal ettin, kulakların rahat.

era pey fiştais *isg.* 1. (Kapı sürgüsü mandal gibi şeyleri) Arkasına sürme, sürgüleme. 2. Arkasına iliştirme. 3. Arkasına takma, birlikte gönderme. 4. Sona erdirme, bitirme, yapıp hal etme.

era rae fiştaene *f.* Yola çıkarmak, yola düşürmek, yola koydurmak.

era rae fiştais *isg.* Yola çıkarma, yola

düşürme, yola koydurma.

era rae fiştaoğ *ise.* Yola düşüren, yola çıkaran.

era rae fiştaoğe *isd.* Yola düşüren, yola çıkaran.

era rae kewtene *f.* Yola düşmek, yola koyulmak.

era rae kewtis *f.* Yola düşmek, yola koyulmak.

era rae kewtoğ *ise.* Yola düşen, yola koyulan.

era rae kewtoğe *isd.* Yola düşen, yola koyulan.

era rast kerdene *f.* 1. (Eğri ve bükük olan bir şeyi) Düzeltmek, düzgün hale getirmek. 2. Yola çıkarmak, uğurlamak, yolcu etmek. 3. (Yanlış bir sözü veya işi) Doğrultmak, doğru hale getirmek. 4.Bir şeyin temel yapısını oluşturmak, kurmak.*Temele bonu era rast ke* Evlerin temelini oluştur, kur

era rast kerdis *isg.* 1. (Eğri ve bükük olan bir şeyi) Düzeltme, düzgün hale getirme. 2. Yola çıkarma, uğurlama, yolcu etme. 3. (Yanlış bir sözü veya işi) Doğrultma, doğru hale getirme. 4. Bir şeyin temel yapısını oluşturma, kurma.

era ser estane *f.* 1. Üzerine atmak. 2. Üst üste atmak, üst üste yığmak. *Çığ amo dar mar kokera qılaynora estora areser* Çığ gelmiş, ağaç mağaçları köten sökmüş atmış. 3. Alt üst etmek. *Xozu hêga firne ekerdo kokê hekın estora ser* Domuzlar tarlayı burunlamış, ekinin kökünü üste atmışlar. *Xozu adırê hêğu dardowe, jil têde eştora ser* Domuzlar tarlaların ocağını söndürmüş, yeşil ekini hepsini üste atmış. 4. Damızlamak, erkek hayvanı dişisinin üzerine çekmek, çiftleştirmek. 5. Derindeki bir şeyi yüzeye atmak, yüzeye vurmak. *Loğe satase boston biya kokê zarzawut bırno estora ser* Köstebek bostana dadanmış sebzelerin kökünü kesmiş yüzeye atmış.

era ser eştais *isg.* 1. Üzerine atma. 2. Üst üste atma, üst üste yığma. 3. Alt üst etme. 4. Damızlama, erkek hayvanı dişisinin üzerine çekme, çiftleştirme. 5. Derindeki bir şeyi yüzeye atma, yüzeye vurma.

era ser fiştaene *f.* 1. Oyunda rakibi yenilgiye uğratmak, oyunu kazanmak. 2. Üzerine eklemek, ilave yapmak, büyütmek, genişletmek. *A uwe uza hêçe sona, biya era vae ser fiye* O su orada boşa gidiyor, getir arka ilave ettir. *Burê weke era hêğae ho serfiye* O araziyi işle, kendi tarlana ilave ettir. *Çımê bu vırazen finra dukan ser* Bir oda yapıp dükkana ekleyeceğim. *Na mereke finra bonu ser* Bu samanlığı evlere dahil edeceğim. 3.Üzerine geçirmek, üzerine takmak. *Têlune tomır era serfiye* Sazın tellerini tak.

era ser fiştais *f.* 1. Oyunda rakibi yenilgiye uğratma, birini üste çıkartma, kazandırma. 2. Ekleme, ilave etme. 3.Üzerine geçirme, takma.

era ser fiştaoğ/ê *ise/d* 1. Oyundar akibi yenilgiye uğratan, birini üste çıkartan, kazandıran. 3.İlave eden, ekleyen.

era ser kewte *s.(e)* 1.Üste çıkmiş olan, yüzeye çıkmış olan. 2. Öğrenmiş olan, alışmış olan (kimse).

era ser kewtene *f.* 1. Üzerine çıkmak, yüzeyine çıkmak. *Kef kotora sit ser* Köpük sütün yüzeyine çıkmış. 2. (Birinin veya bir tehlikenin) Üzerine yürümeye cesaret etmek, üstüne varmak. 3. Bir işin acemiliğini aşmak, yapmayı öğrenmek, yapmaya alışmak. 4. Yapılan bir işe akıl erdirmek, ilmini, yol ve yöntemlerini çözmek, öğrenmek.

era ser kewtis *isg.* 1. Üzerine çıkma,

yüzeyine çıkma. 2. (Birinin veya bir tehlikenin) Üzerine yürümeye cesaret etme, üstüne varma. 3. Bir işin acemiliğini aşma, yapmayı öğrenme, yapmaya alışma. 4. Yapılan bir işe akıl erdirme, ilmini, yol ve yöntemlerini çözme, öğrenme.

era ser kewtoğ *ise.* 1.Üste çıkan, yüzeye çıkan. 2. Öğrenen, alışan (kimse).

era ser kewtoğe *ise/d.* 1.Üste çıkan, yüzeye çıkan. 2. Öğrenen, alışan (kimse).

era ser qeleviyaene *f.* 1. Üzerine üşüşmek, üzerine doluşmak, üzerine yığılmak. *Mal qeleviyora uwe ser* Davar suyun üzerine üşüşmüş/yığılmış. *Esker qelevara ma ser* Asker üzerimize üşüştü. *Naxır qeleviyo hêgu, hêgay mafkerde* Sığırları tarlalara saldırmış, tarlaları mahfetmişler. *Naxır qelevıtra ma ser* Sığırlar üzerimize yığdırttılar.

era ser qeleviyais *isg.* 1. Üzerine üşüşme, üzerine doluşma, üzerine yığılma. 2. Üst üste girmek, üzerine dalma. 3. Üzerine salma.

era ser verdae *s.(e)* Üzerine dökülen, üzerine boşaltılmış olan.

era ser verdaene *f.* 1.Üzerine dökmek. *Era ser verde* Üzerine dök. 2. Üzerine saldırtmak, üzerine salmak.

era ser verdais *isg.* 1.Üzerine dökme. 2. Üzerine saldırtma, üzerine salma.

era ser verdoğ *ise.* 1.Üzerine döken, üzerine boşaltan. 2. Üzerine salan.

era ser verdoğe *isd.* 1.Üzerine döken, üzerine boşaltan. 2. Üzerine salan.

era têpey daene *f.* 1. Arka arkaya vermek, arka arkaya dizmek, sıralamak, istiflemek. 2. Arka arkaya yığmak. 3. *mec.* Ard arda lokmaları yuvarlamak, yutmak.

era têpey dais *isg.* 1. Arka arkaya verme, arka arkaya dizme, sıralama, istifleme. 2. Arka arkaya yığma. 3. *mec.* Ard arda lokmaları yuvarlama, yutma.

era têpey estais *isg.* 1. Arka arkaya atma, arka arkaya dizme. 2. Yemek yemede acele etme, abur cubur atıştırma. 3. Oyalama, geriye atma, ayak direme.

era têpey estane *f.* 1. Arka arkaya atmak, arka arkaya dizmek. 2. Yemek yemede acele etmek, abur cubur atıştırmak. 3. Oyalamak, geriye atmak, sonuca gitmede ayak diremek. *Rozeve roze erzenora are pey* Günden güne erteliyor.

era tolde daene *f.* Görünmez bir yere koymak, saklamak. saklı tutmak.

era tolde dayis *isg.* Görünmez bir yere koyma, saklama, saklı tutma.

era tolde fiştaene *f.* Gözden uzaklaştırmak, gözden kaybetmek, bir yere gizlemek, saklamak.

era tolde fiştais *isg.* Gözden uzaklaştırma, gözden kaybetme, bir yere gizleme, saklama.

era ver fiştaene *f.* 1. Bir şeyin önüne katmak, takmak. *Mali era şanu ver fiye* Davarı çobanların önüne kat. *Sazdaru ere veyveçu ver fiye* Çalgıcıları düğüncülerin önüne kat. *Tenê afki era vay ver fiye* Biraz un rüzgarın önüne kat. *Era ho ver fiye bere* Önüne kat götür. 2. Bir şeyin önüne vermek, kıstırmak veya kaptırmak. *Laek beçika ho fiştara çever ver* Oğlan parmağını kapıya kıstırmış. *Linga ho fiştara kemere ver* Ayağını taşın önüne kıstırmış.

era ver fiştais *isg.* 1. Bir şeyin önüne katma, takma. 2. Bir şeyin önüne verme, kıstırma veya kaptırma.

era ver kewtene *f.* 1. Önüne düşmek, ön saflara girmek. 2. Önüne katılmak, akışına veya yürüyüşüne kapılmak. 3. Altına girmek, çiğnenmek. *Era tirene ver kewtae* Tiren tarafından çiğnenesi! 4. Birine veya bir şeye

acımak, hayıflanmak, üzüntü duymak.

era ver kewtis *isg* 1. Önüne düşme, ön saflara girme. 2. Önüne katılma, akışına veya yürüyüşüne kapılma. 3. Altına girme, çiğnenme, kazaya uğrama. 4. Birine veya bir şeye acıma, hayıflanma, üzüntü duyma.

era xape estais *isg.* (Hayvanlar için) Tasmaya takma, boyunluk ipine bağlama, boynuna tasma geçirme.

era xape estane *f.* (Hayvanlar için) Tasmaya takmak, boyunluk ipine bağlamak, boynuna tasma geçirmek.

era yan daene *f.* 1. Yana vermek, yana çekmek, yana yanaştırmak. 2. Bir şeyi kenara koymak, dar güne saklamak. 3. Aranan birini bir kenara saklamak, ele vermemek.

era yan dayis *isg.* 1. Yana verme, yana çekme, yana yanaştırma. 2. Bir şeyi kenara koyma, dar güne saklama. 3. Aranan birini bir kenara saklama, ele vermeme.

era zu amaene *f.* 1. Dile gelmek, konuşulmak, konu edilmek. 2. Dillenmek, konuşmaya başlamak.

era zu amayis *isg.* 1. Dile gelme, konuşulma, konu edilme. 2. Dillenme, konuşmaya başlama.

era zu ardaene *f.* Dile getirmek, anlatmak, ifade etmek.

era zu ardais *isg.* Dile getirme, anlatma, ifade etme.

era zu ardoğ *ise.* Dile getiren, anlatan.

era zu ardoğe *isd.* Dile getiren, anlatan.

era zu kewtae *s.(e)* Konuşmaya başlamış olan, dillenmiş olan.

era zu kewtene *f.* Konuşmaya başlamak, konuşmaya alışmak.

era zu kewtis *isg.* Konuşmaya başlama, konuşmaya alışma.

era zumın kewtaene *f.* 1. Birbirine takılmak, bir araya gelmek, kafadarlık etmek. 2. Birbirine takışmak, birbirine sataşmak, birbirine girmek. 3. *mec.* Şakalaşmak, birbirine takılmak.

era zumın kewtais *isg.* 1. Birbirine takılma, bir araya gelme, kafadarlık etme. 2. Birbirine takışma, birbirine sataşma, birbirine girme. 3. *mec.* Şakalaşma, birbirine takılma.

erbab *ise.* Bir işten anlayan, bir işi iyi yapan kimse. *Erbabê qeşi* Söz ustası/Laf bilgisinin ustası. *Erbabê qeşiyo* Laf ustasıdır.

erbabeni *ise.* Ustalık, yetkinlik, becereklik.

erbabiye *isd.* Ustalık, yetkinlik, becereklik.

erdem *ise.* 1.Ahlakın övdüğü iyilikçilik, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk gibi niteliklerin genel adı, fazilet. 2. *fel.* İnsanın ruhi olgunluğu.

erdeme hode vınetaene *f.* Kendi olgunluğu ve fazileti içinde kalmak, hafifliğe düşmemek, edebiyle oturup kalkmak.

erdeme hode vınetais *isg.* Kendi olgunluğu ve fazileti içinde kalma, hafifliğe düşmeme, edebiyle oturup kalkma

erdemeni *ise.* Erdemlilik, ruhsal olgunluk.

erdemiye *isd.* Erdemlilik, ruhsal olgunluk.

erê *zm. ünl.* Kadınlara seslenirken"Hey kız, hey kadın" anlamında kullanılır.

erem *ise. ve zf.* 1. Yavaş, yavaşça. *Eve erem bıwane* Yavaşça, düşük sesle oku. Eremke 1) Yavaşlat, 2) Sakinleştir. 2. Düşük sesle. 3. Sakince, telaş etmeden. 4. *ise.* Yavaş, sakin olan.

erez *s.(e)* 1. Eni çok olan, enli, vasi. *Erezo* Geniştir. *Erezbi* Genişti. *Ereze çemde uwe kuye* Çayın geniş yerinde suya gir. 2. İçine alması gerekenden daha çoğunu alabilen. 3. *mec.* Kapsamı büyük, dar sınırlar içinde

kalmayan, büyük. 4. *mec.* Kolay kolay tasalanmayan, hoşgörülü, rahat. 5. *mec.* Çok.

erezeni *ise.* Genişlik.

ereziye *isd.* Genişlik.

erişte *ise.* 1.Yufka hamuru şerit halinde kesilerek yapılan bir tür ilkel makarna. 2. Bundan yapılan yemek.

erizar *ise.* Böbreklerin üzerindeki zar perdesi.

erize *ise.* Dilekçe, arzuhal.

erjiyae *s.(e)* Atılmış olan.

erjiyaene *f.* 1. Atılmak. *Amêne sıti erjiyo cı* Sütün mayası atılmış. *Erjavi* Atılmıştı. *Erjiyo* Atılmış. *Erjino* Atılacak. *Sekerê çay erjiyo cı* Çayın şekeri atılmış. *Erjiyo pêser* Üst üste atılmış. *Erjiyo têwerte* İç içe atılmış-Birbirine karıştırılmış. /Yıkılmış, çokmüş. *Erjavi têwerte* İç içe atılmıştı / Yıkılmıştı, çökmüştü. *Toxım erjiyora ser* Tohum yüzeye çıkmış. 2. Hamle yapmak, saldırmak. *Kutık erjiyo domonu* Köpek çocuklara saldırmış. *Weli erjiave loğe, pê nêşkiya hewafiyo* Veli loğ taşına sarıldı, kaldırmaya güç yettiremedi. 3. Hoplamak. *Erjinowe* Hoplayıp zıplıyor. *Erjiyenêwe* Hoplayıp zıplıyordu. *Oki dinede erjinowe* O da onlarla hoplayıp zıplıyor/Onlarla birlikte düşüp kalkıyor. *A (d) deyde erjinawe* O, onunla oynaşıyor/ kırıştırıyor. 5. Güreş. *Bê ma pê erjime* Gel biz güreşelim. *Kutiki erjiyê pê* Köpekler güreşmiş/birbirine atılmış.

erjiyais *f.* 1. Atılma. *Amêne sıti erjiyo cı* Sütün mayası atılmış. *Erjavi* Atılmıştı. *Erjiyo* Atılmış. *Erjino* Atılaca. *Sekerê çay erjiyo cı* Çayın şekeri atılmış. *Erjiyo pêser* Üst üste atılmış. *Erjiyo têwerte* İç içe atılmış-Birbirine karıştırılmış. /Yıkılmış, çokmüş. *Erjavi têwerte* İç içe atılmıştı/Yıkılmıştı, çökmüştü. *Toxım erjiyora ser* Tohum yüzeye çıkmış. 2. Hamle yapma, saldırma. *Kutık erjiyo domonu* Köpek çocuklara saldırmış. *Weli erjiave loğe, pê nêşkiya hewafiyo* Veli loğ taşına sarıldı, kaldırmaya güç yettiremedi. 3. Hoplama. *Erjinowe* Hoplayıp zıplıyor. *Erjiyenêwe* Hoplayıp zıplıyordu. *Oki dinede erjinowe* O da onlarla hoplayıp zıplıyor/Onlarla birlikte düşüp kalkıyor. *A (d) deyde erjinawe* O, onunla oynaşıyor/ kırıştırıyor. 5. Güreş. *Bê ma pê erjime* Gel biz güreşelim. *Kutiki erjiyê pê* Köpekler güreşmiş/birbirine atılmış

ero cı amaene *f.* 1. (Elbise, ayakkabı gibi şeylerin) Kendisine uygun gelmek, uymak, yakışmak. *Kınce ho amero cı,* Elbiseleri kendisine uymuş. 2.(Bir işin, sözün veya olayın) Kendisine uygun gelmek, işine gelmek, hoşuna gitmek, uyarına gelmek. 3. (Sağlığına) İyi gelmek. *Bi nêwes, doxter derjênê sanê cı, a derjên amero cı* Hastalandı, doktor bir iğne vurdu, o iğne kendisine iyi geldi. 4. (Bir şeyin) Bir başka şeye uymak. *Na kılıt amoro çever* Bu anahtar kapıya uymuş.

ero cı amais *isg.* 1. (Elbise, ayakkabı gibi şeylerin) Kendisine uygun gelme, uyma, yakışma. 2.(Bir işin, sözün veya olayın) Kendisine uygun gelme, işine gelme, hoşuna gitme, uyarına gelme. 3. (Sağlığına) İyi gelme. 4. (Bir şeyin) Bir başka şeye uyma.

ero cı ardene *f.* 1.Kendisine doğrultmak, kendisine hizalamak, kendisini hedef almak, kendisine nişan alamak. 2. Kendisine uydurmak, uyar kılmak. 3. (Sopa, balta gibi şeyleri) Vurmak üzere kendisine doğru yöneltmek.

ero cı ardis *isg.* 1.Kendisine doğrultma, kendisine hizalama, kendisini hedef alma, kendisine nişan alama. 2. Bir

şeye uydurma, uyar kılma. 3. (Sopa, balta gibi şeyleri) Vurmak üzere birine veya bir şeye doğru yöneltme.

ero cı berdene *f.* 1. Bir şeye benzetmek, benzer duruma getirmek, taklit etmek. 2. (Bir şeye) Doğrultmak.

ero cı berdis *isg.* Bir şeye benzetme, benzer duruma getirme, taklit etme. 2. (Bir şeye) Doğrultma.

ero cı biceraene *f.* Kayıp bir şeyi aramak, bulmak amacıyal dönüp dolaşmak.

ero cı bicerais *isg.* Kayıp bir şeyi arama, bulmak amacıyal dönüp dolaşma.

ero cı biguretaene *f.* 1. Bir şeyi başka bir şeye tutmak, karşılaştırmak, kıyaslamak, boyut farklarını veya uyar/uymaz yönlerini saptamak. 2. Ölçmek, ölçüsünü almak, uzamlarını saptamak. 3. Hedef tutmak, nişan almak.

ero cı biguretais *isg.* 1. Bir şeyi başka bir şeye tutma, karşılaştırma, kıyaslama, boyut farklarını veya uyar/uymaz yönlerini saptama. 2. Ölçme, ölçüsünü alma, uzamlarını saptama. 3. Hedef tutma, nişan alma.

ero cı bıpiyais *isg.* 1. Birini veya birilerini gizliden takip altında bulundurma, gözetleme, uzaktan ne yapıp ettiğini öğrenmeye çalışma. 2. (Düşmanı) Arama, yerini tesbit etmeye çalışma. 3. Birinde şüphelenerek gizlice kendisini gözetleme.

ero cı bıpiyene *f.* 1. Birini veya birilerini gizliden takip altında bulundurmak, gözetlemek, uzaktan ne yapıp ettiğini öğrenmeye çalışmak. 2. (Düşmanı) Aramak yerini tesbit etmeye çalışmak. 3. Birinde şüphelenerek gizlice kendisini gözetlemek. *Ceniya hora terseno, mani ero cı pino* Karısından korkuyor (kıskanıyor), gizlice takip ediyor. *Ero cı bıpiye* Takip et, takip altına al, gözetle.

ero cı bıvınetaene *f.* 1. (Düşmanı) Gözetlemek. 2. Karşı durmak. 3. Düşmana karşı hazırlıklı olmak, kendini kollamak.

ero cı bıvınetais *isg.* 1. (Düşmanı) Gözetleme. 2. Karşı durma. 3. Düşmana karşı hazırlıklı olma, kendini kollama.

ero cı cêraene *f.* Bir şeyi aramak, araştırmak, bulmak için sorup soruşturmak. *Ero cı cêren, nêvenen* Kendisini arıyorum bulamıyorum. *Ero to cêren* Seni arıyorum. *Ero dae cêren* Ono (d) arıyorum. *Ero dey cêren* Onu (e) arıyorum.

ero cı cêrais *isg.* Bir şeyi arama, araştırma, bulmak için sorup soruşturma.

ero cı cêraoğ/e *ise/d.* Birini arayan, bir şey için gezen dolanan.

ero cı coloşiyais *isg.* Biriyle uğraşmak, kendisine tuzak hazırlama.

ero cı çoloşiyaene *f.* Biriyle uğraşmak, kendisine tuzak hazırlamak. *Ero cı çoleşinê* Kendisine tuzak kurmaya çalışıyorlar. *Ero cı çoloşinoke bıkıso* Tertipler kuruyor ki öldürsün!

ero cı çoloşiyaoğ *ise.* 1.Birini öldürmeye çalışan. 2. Birine suikast yapmak için planlar yapan, suikast tertipçisi.

ero cı çoloşiyaoğe *isd.* 1.Birini öldürmeye çalışan. 2. Birine suikast yapmak için planlar yapan, suikast tertipçisi.

ero cı daene *f.* 1. (bir yük veya ağırlığı) Kendisine yüklemek, sırtına vermek. 2. Bir borç veya ödeme işini birine bindirmek. 3. Kahvehane oyunlarında rakibi yenerek parti çay kahve ücretlerini ödemeye mahküm etmek, yenmek.

ero cı dais *isg.* 1. (bir yük veya ağırlığı) Kendisine yüklemek, sırtına vermek. 2. Bir borç veya ödeme işini birine bindirmek. 3. Kahvehane oyunlarında rakibi yenerek parti çay kahve ücretlerini ödemeye mahküm etmek,

yenmek.

ero cı daoğ *ise.* 1.Yükümlülük altına sokan, yükleyen, sırtına veren. 2.İddialı ve ödemeli bir oyunda kazanan, yenen.

ero cı daoğe *isd.* 1.Yükümlülük altına sokan, yükleyen, sırtına veren. 2.İddialı ve ödemeli bir oyunda kazanan, yenen.

ero cı dardaoğ *ise.* 1.Kaldırıp sırtına yük koyan. 2. Yükümlülük altına sokan.

ero cı dardaoğe *isd.* 1.Kaldırıp sırtına yük koyan. 2. Yükümlülük altına sokan.

ero cı dardene *f.* 1.Kendisne yüklemek, sırtına vermek. *Kufa ero hemal darde* Küfeyi hamalın sırtına kaldır (ver). *Sepete ero cı darde* Sepeti kaldır sırtına ver. *Derzero cıdarde* Yük dengini yükle. 2. Paralı veya iddialı bir oyunu kazanmak, rakibe ödeme yükü yüklemek. *Ma partiye dardero dine* Biz partiyi (oyun masrafını) onlara yükledik.

ero cı dardis *isg.* 1.Kendisne yükleme, sırtına verme. 2. Paralı veya iddialı bir oyunu kazanma, rakibe oyun masraflarını yükleme.

ero cı diyari biyaene *f.* 1. Birine ziyarette bulunmak, birini görmeye gitmek. *O mêrik nêwesxanedevi, tı ree ero cı diyaribiyenê* O adam hastahanededeydi, sen bir kez ziyarette bulunsaydın. *A cenıke nêwesxanede biye, sıma ree ero cı diyaribiyenê* O kadın hastahanedeydi, sizler bir ziyarette bulunsaydınız. 2. Gözetlemde bulunmak, göz kulak olmak. *Çevere dukani rakerdo, lewe hode ero cı diarive* Dükkanın kapısı açıktır yanında gözletyi ver, gözetle. *Domonê qışkek lewe sımadere, ero cı diyarive* Küçük çocuklar sizlerin yanındadır, kendilerine göz kulak olun.

ero cı diyari biyais *isg.* Birine ziyarette bulunma, birini görmeye gitme. 2. Gözetlemde bulunma, göz kulak olma.

ero cı eseqıyaene *f.* 1.Birine aşık olmak, birine sevdalanmak.

ero cı eseqıyais *isg.* 1.Birine aşık olma, birine sevdalanma.

ero cı feteliyaene *f.* Birini veya bir şeyi aramak, araştırmak, sorup soruşturmak.

ero cı feteliyais *isg.* Birini veya bir şeyi arama, araştırma, sorup soruşturma.

ero cı feteliyaoğ/e *ise/d.* Bir şeyi arayan, araştıran, soran soruşturan (kimse).

ero cı gınaene *f.* 1. Bir şeye değmek. 2.(Kurşun vs. gibi) İsabet etmek, değmek, hedefi vurmak.

ero cı gınais *isg.* 1. Bir şeye değme. 2.(Kurşun vs. gibi) İsabet etme, değme, hedefi vurma.

ero cı guretaene *f.* 1. Bir şeyi başka bir şeye tutmak, karşılaştırmak, kıyaslamak, boyut farklarını veya uyar/uymaz yönlerini saptamak. 2. Ölçmek, ölçüsünü almak, uzamlarını saptamak. 3. Bir şeyi hedef tutmak, nişan almak. 4. Bir şeye doğrultmak, yöneltmek.

ero cı guretais *isg.* 1. Bir şeyi başka bir şeye tutma, karşılaştırma, kıyaslama, boyut farklarını veya uyar/uymaz yönlerini saptama. 2. Ölçme, ölçüsünü alma, uzamlarını saptama. 3. Bir şeyi hedef tutma, nişan alma. 4. Bir şeye doğrultma, yöneltme.

ero cı gurete *s.(e)* 1.Karşılaştırılmış olan. 2. Ölçülmüş olan. 3. Hedefe tutulmuş olan.

ero cı guz amaene *f.* Kendisine zor gelmek, gücüne gitmek.

ero cı guz amais *isg.* Kendisine zor gelme, gücüne gitme.

ero cı helal kerdene *f.* Kendisine helal etmek.

ero cı helal kerdis *isg.* Kendisine helal etme.

ero cı mane ceraene *f.* (Bir olay veya kimseye karşı) Bahane aramak, sebep aramak. *Ero mı mane cereno* Benim hakkımda bahane aramaya çalışıyor.

ero cı mane cerais *isg.* (Bir olay veya kimseye karşı) Bahane arama, sebep arama.

ero cı mane feteliyaene *f.* Birini suçlamak için bahane aramak.

ero cı mane feteliyais *isg.* Birini suçlamak için bahane arama.

ero cı mane feteliyaoğ/e *ise/d.* Birini suçlamak için bahane arayan (kimse).

ero cı mane kerdene *f.* 1. Birine karşı bir şeyi bahane etmek. 2. Zaten ölecek olana veya olacak olana küçük bir şeyi bahene etmek. *Hevikê dırveti cıre biye mane* Küçücük bir yara ölümüne bahane oldu. *Zu gırmıke cırê biye maniye* Bir yumruk ölümüne bahane oldu. *Haq a dırveti ero cı mane kero* Tanrı o yarayı ölümüne sebep kılsın. *A qeza cırê biye maniye* O kaza ölümüne sebep oldu.

ero cı mane kerdis *isg.* 1. Birine karşı bir şeyi bahane etme. 2. Zaten ölecek olana veya olacak olana küçük bir şeyi bahene etme.

ero cı mane vınetais *isg.* Saldırmak veya suçlamak için bahaneye durma, fırsat bekleme.

ero cı mane vınetene *f.* Saldırmak veya suçlamak için bahaneye durmak, fırsat kollamak. *Ero mı mane vındenê* Bana karşı bahaneye duruyorlar, fırsat bekliyorlar.

ero cı menaene *f.* Bindirmemek. *Ero cı menise* Binme. *Ero cı mene* Bindirme.

ero cı menayis *isg.* Bindirmeme.

ero cı namaene *f.* 1. kendisine uygun gelmemek. *Na kilit ero cı nêame* Bu anahtar kendisine uymadı. *Na kılıt ero cı nino* Bu anahtar kendisine uymuyor. 2. Hoşuna gitmemek, uyarına gelmemek, işine gelmemek. *Na qese mı ero dey nêame* Bu sözüm onun işine gelmedi. 3. Kendisine uğurlu gelmemek.

ero cı namais *isg.* 1. Kendisine uygun gelmeme. 2. Hoşuna gitmeme, uyarına gelmeme, işine gelmeme. 3. Kendisine uğurlu gelmeme.

ero cı namaoğ *ise.* 1. Kendisine uygun gelmeyen. 2. Uyar olmayan söz davranış, olay. 3. Kendisine uğurlu gelmeyen.

ero cı namaoğe *isd.* 1. Kendisine uygun gelmeyen. 2. Uyar olmayan söz davranış, olay. 3. Kendisine uğurlu gelmeyen.

ero cı nênaene *f.* (Taşıta) Bindirmemek.

ero cı nênayis *isg.* (Taşıta) Bindirmeme.

ero cı nêverdene *f.* 1. (Saygıdan dolayı) Birini geçmemek, ondan habersiz iş yapmamak, onu izlemek. 2. (Hasta için) Henüz atlatmamak, iyileşmemek. *Adrê ho hona ero cı nêverdo* Ateşi henüz geçmemiş. *Sancıyê ho honaro cı nêverdo* Sancısı henüz geçmemiş. 3. Birine ve ya bir şeye çarpmamak, toslamamak, tepmemek.

ero cı nêverdis *isg.* 1. (Saygıdan dolayı) Birini geçmeme, ondan habersiz iş yapmama, onu izleme. 2. (Hasta için) Henüz atlatmama, iyileşmeme. 3. Birine ve ya bir şeye çarpmama toslamama, tepmeme.

ero cı nisnaene *f.* Bindirmek. *Ero cı nisne* Bindir.

ero cı nisnais *isg.* Bindirme.

ero cı nistais *isg.* Bir taşıta binme.

ero cı nistane *f.* Bir taşıta binmek. *Ero cı nise* Üzerine bin/Araca bin.

ero cı oznaene *f.* Bir şeyi bir yere daya-

mak, yaslamak, dikmek. *O dar ero uza ozne* O ağacı oraya daya. *Rewute ero dês ozne* Sırığı duvara daya.

ero cı oznais *isg.* Bir şeyi bir yere dayama, yaslama, dikme.

ero cı pêmıtaene *f.* Karşılaştırmak, ölçmek, ölçüsünü almak.

ero cı pêmıtais *isg.* Karşılaştırma, ölçme, ölçüsünü alma.

ero cı pêmıtaoğ *ise.* Karşılaştıran, ölçen, ölçüsünü alan (kimse).

ero cı pêmıtaoğe *isd.* Karşılaştıran, ölçen, ölçüsünü alan (kimse).

ero cı pıloşiyaene *f.* 1. Bir şeye dolanmak, sarınmak. *Pıloşiyê zuminro, tao tê sera nasnêbenê* Birbirine sarınmışlar, birbirinden ayırdedilemiyorlar (tanınamıyorlar). *Wergve Kutika pıloşiye têro têserra nasnêbenê* Kurtla köpek birbirine girmiş, ayırdedilemiyorlar. 2. Bir işle uğraşmak, meşkul olmak. *Sewera pıloşiyo a kemere, ero çiye nêberde* Çoktandır o taşla meşguldür, bir şeye benzetemedi. 3. Birine bulaşmak, sataşmak, taciz etmek. 4. Bir kadına sarkıntılık etmek, dolaşmak, laf atmak, taciz etmek. 5.Çavresinde dolaşıp durmak.

ero cı pıloşiyais *isg.* 1. Bir şeye dolanma, sarınma. 2. Bir işle uğraşma, meşkul olma. 3. Birine bulaşma, sataşma, taciz etme. 4. Bir kadına sarkıntılık etme, dolaşma, laf atma, taciz etme. 5. Çavresinde dolaşıp durmak.

ero cı piyaene *f.* Gizliden birini takip altına almak, gözetlemek, izlemeye almak.

ero cı piyais *isg.* Gizliden birini takip altına alma, gözetleme, izlemeye alma.

ero cı salıxdaene *f.* Kendisine öğretmek, tarif etmek.

ero cı salıxdais *isg.* Kendisine öğretme, kendisine tarif etme.

ero cı şiyaene *f.* Birisine benzemek, kendisini andırmak.

ero cı şiyais *isg.* Kendisine benzeme, kendisini andırma.

ero cı varnaene *f.* Yanından geçirip götürmek, önüne geçirmek.

ero cı varnais *isg.* Yanından geçirip götürme, önüne geçirme.

ero cı vêrdiyaene *f.* 1. Birini geçmek, geçip gitmek. 2. Koşu yarışında rakibi geçmek, ileri geçmek. 3. Büyüğüne karşı saygısızca davranmak, öne geçmek, lafı kendisi kapmak, büyüğünün tavrını beklemeden tavır koymak, söz söylemek. 4. Hastalığı geçmek, iyileşmek. *Dezê ho tenê vêrdoro cı* Ağrısı biraz geçmiş.

ero cı vêrdiyais *isg.* 1. Birini geçmek, geçip gitme. 2. Koşu yarışında rakibi geçme, ileri geçme. 3. Büyüğüne karşı saygısızca davranma, öne geçme, lafı kendisi kapma, büyüğünün tavrını beklemeden tavır koyma, söz söyleme. 4. Hastalığı geçme, iyileşme.

ero cı vetene *f.* (Bir konu veya kişi üzerine) Beste yapmak, türkü söylemek. *Zu kılame mınu dae ser vezê* Benim ve onun (d) üzerine bir beste çıkar (yap). Zu kılame daê sero veze Onun (d) üzerine bir beste (çıkar) uydur.

ero cı vetis *isg.* (Bir konu veya kişi üzerine) Beste yapma, türkü söyleme.

ero cı vetoğ *ise.* Biri hakkında türkü söyleyen, beste yapan, şiir yapan (şair, ozan).

ero cı vetoğe *isd.* Biri hakkında türkü söyleyen, beste yapan, şiir yapan (şair, ozan).

ero cı vınetaene *f.* 1. (Öc amacıyla) Birinin karşında durmak. 2. (Düşmanını veya rakibini) Gözetlemek, hareketlerini izlemek. 3. Karşı durmak, boy ölçüşmek. 4. (Yiyecek veya

tüketilecek bir şeyi) Elde etmek yolunu düşünmeden sadece tüketmeye koyulmak. *Woro postıkê runi vıneto* O gözünü yağ tulumuna dikmiş.

ero cı vınetais *isg.* 1. (Öc amacıyla) Birinin karşısında durma. 2. (Düşmanını veya rakibini) Gözetleme, hareketlerini izleme. 3. Karşı durma, boy ölçüşme. 4. (Yiyecek veya tüketilecek bir şeyi) Elde etme yolunu düşünmeden sadece tüketmeye koyulma.

ero cı vınetoğ/e *ise/d.* 1.Karşı duran. 2. Öc almaya koyulan. 3. Düşüncesizce tüketmeye koyulan.

ero cı wes amaene *f.* Kendisine tatlı gelmek, hoş gelmek, hoşuna gitmek. *Vatena deyve mı wes yena* Onun söylemesi bana hoş geliyor.

ero cı wes amais *isg.* Kendisine tatlı gelme, hoş gelme, hoşuna gitme.

ero coqe ceraene *f. argo.* 1. Kavga aramak, meydan okumak, kavga çıkartmaya çalışmak. *Tıro coqe cerena, ise mı tode çino* Sen kavga arıyorsun, seninle işim yok! 2. Yaramazlık yapmak, bela aramak.

ero coqe cerais *isg. argo.* 1. Kavga arama, meydan okuma, kavga çıkartmaya çalışma. 2. Yaramazlık yapma, bela arama.

ero coqe ceraoğ *ise. argo.* Kavga arayan, yaramazlık eden.

ero coqe ceraoğe *isd. argo.* Kavga arayan, yaramazlık eden.

ero coqe feteliyaene *f. argo.* Birine kafayı takmak, kavga çıkartmak için bahane aramak.

ero coqe feteliyais *isg. argo.* Birine kafayı takma, kavga çıkartmak için bahane arama.

ero coqe feteliyaoğ/e *ise/d argo.* Birine kafayı takan, kavga çıkartmak için bahane arayan.

ero dımenaene *f.* Ardına vermek, peşine vermek, kovalamak. *Ero dımene* Kovala!

ero dımenais *isg.* Ardına verme, peşine verme, kovalama.

ero dımenaoğ/e *ise/d.* Ardına veren, peşine veren, kovalayan.

ero duz vetene *f.* Düzlüğe çıkartmak, rahata ve refaha çıkartmak, zorluk ve sıkıntıdan kurtarmak.

ero duz vetis *isg.* Düzlüğe çıkartma, rahata ve refaha çıkartma, zorluk ve sıkıntıdan kurtarma.

ero gay amaene *f.* (İnek için) Kendini boğaya çektirmek, boğayla çiftleşmek.

ero gay amais *isg.* (İnek için) Kendini boğaya çektirme, boğayla çiftleşme.

ero ho dardene *f.* Kendine yüklemek, kendine bindirmek. *Derzero ho darde* Yükü kendi sırtına yükle. *Dosero ho dare* Ağaç kütüğünü kendine yükle (omuzuna al). *Mıve ho partiye dardero ho* Ben kendim oyun partisini kendime yükledim. *Salagero ha dardene* Yüklüğü kendi sırtına yüklemek. *Sepetero ho dardene* Sepeti kendine yüklenmek.

ero ho dardis *isg.* Kendine yükleme, kendine bindirme.

ero ho doş naene *f.* Kendi omuzuna koymak, Omuzuna almak, omuzuna bindirmek.

ero ho doş nais *isg.* Kendi omuzuna koyma, Omuzuna alma, omuzuna bindirme.

ero ho guretene *f.* Kendi boyuna tutmak, kendi boyu ile karşılaştırmak, kendi boyuna göre ölçüsünü almak.

ero ho guretis *isg.* Kendi boyuna tutma, kendi boyu ile karşılaştırma, kendi boyuna göre ölçüsünü alma.

ero ho nae *s.(e)* İtiraf etmiş olan, suçlamayı kabullenen kimse.

ero ho naene *f.* 1. Üzerine almak. 2. İtiraf etmek, kendi üzerine açıklama

yapmak.

ero ho nais *isg.* 1. Üzerine alma. 2. İtiraf etme, kendi üzerine açıklama yapma.

ero ho naoğ *ise.* İtiraf eden, suçunu kabullenen.

ero ho naoğe *isd.* İtiraf eden, suçunu kabullenen.

ero ho nênaene *f.* İtiraf etmemek, suçu kabullenmemek.

ero ho nênais *isg.* İtiraf etmeme, suçu kabullenmeme.

ero ho nênaoğ *ise.* İtiraf etmeyen, suçu kabullenmeyen.

ero ho nênaoğe *isd.* İtiraf etmeyen, suçu kabullenmeyen.

ero ho piyaene *f.* Kendini tehlikelerden korumak, kendini düşmanlarından korumak, kendini gözetmek, kollamak.

ero ho piyais *isg.* Kendini tehlikelerden koruma, kendini düşmanlarından koruma, kendini gözetme, kollama.

ero ho pize naene *f.* Bebeğe kendi kucağında, poposunu yere sarkıtarak kakasını yaptırmak.

ero ho pize nais *isg.* Bebeğe kendi kucağında, poposunu yere sarkıtarak kakasını yaptırma.

ero ho sare naene *f.* (Şapka, baş örtüsü gibi gisyileri) Başına takmak, başına giymek.

ero ho sare nais *isg.* (Şapka, baş örtüsü gibi başlıkları) Başına takma, başına giyme.

ero ho varnaene *f.* 1. Birine yol vermek, kendisinden öne geçirmek, kendi yanından geçirip göndermek. 2.mec. Hoş olmayan bir olayı veya sözü üzerine almamak, geçiştirmek, duymazlıktan, görmezlikten gelmek. *Reek qesero ho vêarne* Bir kez de bir sözü duymazlıktan gel.

ero ho varnais *isg.* Birine yol verme, kendisinden öne geçirme, kendi yanından geçirip gönderme.

ero ho vernaene *f.* 1. Kendi önüne koymak. *Tosê hemge noro ho ver, teyna weno* Bir tas balı kendi önüne koymuş, yalnız yiyor. 2. Niyetlenmek, niyet etmek. *Mı noro ho ver, esmer son Hec* Niyet ettim, bu yıl Hac'a gideceğim.

ero ho vernais *isg.* 1. Kendi önüne koyma. 2. Niyetlenme, niyet etme.

ero pêsernaene *f.* Üst üste koymak, üst üste istiflemek, üst üste dizmek, üst üste indirmek.

ero pêsernais *isg.* Üst üste koyma, üst üste istifleme, üst üste dizme, üst üste indirme.

ero pêsernaoğ/e *ise/d.* Üst üste koyan, üst üste istifleyan, dizen, üst üste indiren.

ero qoçe ceraene *f.* Kavga ve çatışma aramak, çatacak adam aramak, hadise çıkartmak için bahane aramak.

ero qoçe cerais *isg.* Kavga ve çatışma arama, çatacak adam arama, hadise çıkartmak için bahane arama.

ero qoçe feteliyaene *f.* Kavga aramak, çatacak adam aramak, hadise çıkartmak için bahane aramak.

ero qoçe feteliyais *isg.* Kavga arama, çatacak adam arama, hadise çıkartmak için bahane arama.

ero qusur ceraene *f.* 1. Kusur aramak, hata aramak. 2. Bela aramak, rahat durmamak.

ero qusur cerais *isg.* 1. Kusur arama, hata arama. 2. Bela arama, rahat durmama.

ero ser nistaene f. 1. Üzerine binmek. 2. Üzerine çömelmek, üzerine çökmek, altına almak, dövmek. 3. (Güneş batımı için) Batı ufkuna konmak. *Roz (bımbarek) nıştoro ser* Güneş (mubarek) ufka binmiş (batmak üzere).

ero ser nistais *isg.* 1. Üzerine binme. 2.

Üzerine çömelme, üzerine çökme, altına almak, dövme. 3. (Güneş batımı için) Batı ufkuna konma.

ero ser vejiyaene *f.* 1. (Yüksek bir yerin) Üzerine çıkmak. 2. (Tırmanarak) Yukarıya çıkmak. *Ero dare servejiye* Ağacın üzerine tırman. 3. Basamaklardan yukarı çıkmak. 4. Üste çıkmak, galip gelmek. 5.(Birini yere düşürüp) Üzerine çıkmak, ezmek, çiğnemek. 6. Bir şeyin üzerine çıkarak ezmek, bastırmak. *Ero herre servejiye budowesne* Toprağın üzerine çık, bastır/sıkıştır/pekiştir.

ero ser vetene *f.* 1.Üzerine çıkartmak, üstüne çıkartmak. 2. Yukarıya çıkartmak.

ero ser vetis *isg.* 1.Üzerine çıkartma, üstüne çıkartma. 2. Yukarıya çıkartma.

ero sernaene *f.* Üstüne koymak, üzerine indirmek, üstüne yerleştirmek. *Sojro adir serne* Ekmek sacını ateşin üzerine koy. *Çayro adır serne* Çayı ateşin üzerine koy. *Solero qulva serne* Bir salı deliğin üzerine koy.

ero sernais *isg.* Üstüne koyma, üzerine indirme, üstüne yerleştirme.

ero servejiyais *isg.* 1. (Yüksek bir yerin) Üzerine çıkma. 2. (Tırmanarak) Yukarıya çıkma. 3. Basamaklardan yukarı çıkma. 4. Üste çıkma, galip gelme. 5.(Birini yere düşürüp) Üzerine çıkma, ezme. 6. Bir şeyin üzerine çıkarak çiğneme, bastırma, pekiştirme

ero têla cı nêgınaene *f.* 1.Teline dokunmamak, işine karışmamak. Ero têla dey megıne Onun (e) teline dokunma (işine karışma) 2. Hatırını saymak, incitmemek, üzmemek. *Ero têla dae megıne* Onun (d) hatırını kırma, incitme.

ero têla cı nêgınais *isg.* 1.Teline dokunmama, işine karışmama. 2. Hatırını sayma, incitmeme, üzmeme.

ero têri vejiyaene *f.* 1. Yüz yüze çıkmak, yüzleşmek. 2. Yüze yüze birbirini suçlamak, birbirini yalanlamak.

ero têri vejiyais *isg.* 1. Yüz yüze çıkma, yüzleşme. 2. Yüze yüze birbirini suçlama, birbirini yalanlama.

ero têri vetene *f.* Yüz yüze çıkartmak, yüz yüze getirmek, yüzleştirmek.

ero têri vetis *isg.* Yüz yüze çıkartma, yüz yüze getirme, yüzleştirme.

ero *zm.* ve *ünl.* 1.Erkeklere hitapta isim yerine kabaca veya samimiyette kullanılır. *Ero tı senê kessa* Ulan sen kimin nesisin? *Ero tı kotarwa* Ula sen nerelisin? *Ero tı kamra mılqi kena* Ulan sen kime küfür ediyorsun? 2. *ünl.* Çok kızgınlık halinde "ulan!" anlamında kullanılır. *Ero tı kamake verva mı yena* Ulan sen kim oluyorsun da bana karşı geliyorsun!

erş (arş) *ise.* 1.İslam inancına göre göğün en yüksek katı. 2. Gök yüzü. 3. *s.* Çok yüksek.

erşa feteliyaene *f.* 1.Yükseklerde dolaşmak, gökyüzünde gezmek, havada uçmak. 2. *mec.* Kendini çok beğenmek, ayağı yere basmamak.

erşa feteliyais *isg.* 1.Yükseklerde dolaşma, gökyüzünde gezme, havada uçma. 2. *mec.* Kendini çok beğenme, ayağı yere basmama.

erşin *s.(e)* 1. Zeki, akıllı, her şeyi bilen. 2. Afaki, havalı.

erşineni *ise.* 1. Zekilik, akıllılık, her şeyi bilirlik. 2. Afakilik, havalılık.

erş-u ela *ise.* Göğün en yüksek katı, arş-u ala, en ala yükseklik.

erş-u elara biyaene *f.* En ala yükseklikte olmak.

erş-u elara biyais *f.* En ala yükseklikte olma.

ertıca *ise. Ar. irticâ.* 1.Gericilik, irtica. 2. Elestiklik.

ertıcai *s.(e)* Gericilikle ilgili, elestiklice.

Erticai faliyet Gerici çalışma.
ervend *ise.* Deneme.
ervendeni *ise.* 1.Deneycilik. 2.Tecrübelilik, deneyimlilik.
ervendiye *isd.* 1.Deneycilik. 2.Tecrübelilik, deneyimlilik.
ervendoğ *ise.* Deneyen, tecrübe edinen.
ervendoğe *isd.* Deneyen, tecrübe edinen.
erzan biyaene *f.* 1. Ucuz olmak. 2. Ucuzlamak.
erzan biyais *isg.* 1. Ucuz olma, pahalı olmama. 2. Ucuzlama, fiyattan düşme.
erzan *ise. ve s.* Ucuz, pahalı olmayan.
erzan kerdene *f.* Ucuz etmek, ucuzlatmak.
erzan kerdis *isg.* Ucuz etme, ucuzlatma.
erzaneni *ise.* Ucuzluk.
erzaq *ise. Ar. erzâk, rizk*'in çoğulu. Uzun süre saklanabilen yiyeceklerin genel adı.
erzeno *dy.* 1. (Bir şeyi) Atıyor. 2.Yalan konuşuyor, (kafadan) atıyor.
erzenora *dy.* Süzüyor arındırıyor (e).
esabi *s.(e) Ar. aşabî.* 1. Sinirli. 2. Sinirle ilgili, sinirsel.
esabiyet *ise. Ar. aşabiyyet.* Sinirlilik.
esalet (asalet) *ise.* 1. Soyluluk. *Esaletê meriki pako* Adamın asaleti temizdir. 2. Bir görevi yüklenmiş olan, o görevin sahibi olan kimse, asillik. 3. *ed.* Yazıda veya sözde bayağı söz ve deyim bulunmaması durumu.
esaletli *s.(e)* 1.Soyluluğa sahp. 2. Görevinde sali. 3. *hlk.* Üstün özellikleri olan, seçkin, temiz, dürüst olan.
esaret *ise. Ar. esâret.* 1. Kölelik, tutsaklık, esirlik. 2.Boyunduruk.
esas bıguretene *f.* Temel almak.
esas bıguretis *isg.* Temel alma.
esas guretaene *f.* Esas almak, temel almak.
esas guretais *f.* Esas alma, temel alma.
esas *ise.*. 1. Bir şeyin özünü oluşturan ana öğe, temel. 2.(Bir iş veya sözde) Doğru biçim, hakiki. *Esasê qeşi* Sözün doğrusu. 3. *s.* Ana, temel olarak alınan, başlıca, asal, esasî. 4. Kanun ve yasa maddeleri.
esasen *zf.* Başlıca, temelinden, kökünden.
esaseni *ise.* Gerçeklik, doğruluk, asıllık.
esasında *zf.* Aslında, doğrusu, gerçekte.
esasiye *isd.* 1. Doğruluk, hakikilik, gerçeklik. 2. Yasa, kurallar belgesi.
esasiyet *ise.* 1. Gerçeklik. 2. Durum, vaziyet.
esasname f. Kuralname, tüzük.
esayıs (asayıs) *ise. Far. âsâyiş.* Bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu, düzenlilik, güvenlik.
esef *ise. Ar. esef.* Acınma, yerinme, üzüntü duyma, kahır duyma.
esef ison daene *f.* İnsana yerinme vermek, insana acı vermek.
esef ison dais *f.* İnsana yerinme verme, insana acı verme.
esef kerdene *f.* Acınmak, yerinmek, üzülmek.
esef kerdis *isg.* Acınma, yerinme, üzülme.
eseme *ise.* 1. Adlar, isimler. 2. *mec.* Kimlik. *Esamê ho wendene nêame* Kimliği okunmadı/adı anılmadı. 3. *mec.* Soy, sop. 3. Varlık belirtisi, varlık izi. *Esamê ho cae wendene nino* Hiç bir yerde ismi okunmuyor (Varlığından iz yok).
esemete *isd.* Gürültü, patırtı.
eser daene *f.* Eser vermek, eser üretmek, eser yapmak.
eser dayis *isg.* Eser verme, eser üretme, eser yapma.
eser *ise. Ar. eşer.* Emek sonucu ortaya konulan ürün, yapıt.
eser izat kerdene *f.* Eser icat etmek.
eser izat kerdis *isg.* Eser icat etme.
esir (hêsir) *ise.* Tutasak, köle.
esir biyaene *f.* Esir olmak, tutsak düşmek.

esir biyais *isg.* Esir olma, tutsak düşme.
esir ceriyaene *f.* Esir alınmak, tutsak alınmak.
esir ceriyais *isg.* Esir alınma, tutsak alınma.
esir guretene *f.* (Karşı ordunun savaşçılarını) Esir almak, tutsak etmek.
esir guretis *isg.* (Karşı ordunun savaşçılarını) Esir alma, tutsak etme.
esireni (hêşireni) *ise.* Esirlik, tutsaklık.
esiriye *isd.* Esirlik, tutsaklık.
esirxane *ise.* Esirlerin kaldığı yer, esir evi, esir kampı.
eskal *ise.* Biçimler, şekiller, kılık, görünüş.
eskef *ise.* 1.İçine eşya konulan yer, dolap. 2. Derin kayalık oyuğu, mağara.
eskelet (iskelet) *ise. Fr, squelette* < *Yun.* 1. İnsan ve hayvan bedeninin kemik çatısı, teşrih. 2. Yumuşak bölümleri dökülmüş, ölü bir vucudun kemiklerinin bütünü. 3. *mec.* Bir şeyi oluşturan temel çatı. 4. *mec.* çok zayıf. 5. *mec.* Bir eserin genel planı.
eskenef *ise.* 1.Elbise dolabı, gardorap. 2. İçine toplanmış yatakların istiflendiği yatak dolabı.
eskenêt *ise.* Para, para birimi.
eskenêti *isç.* Kağıt paralar.
esker biyaene *f.* Asker olmak.
esker biyais *isg.* Asker olma.
esker guretene *f.* 1.Askere alınmak. 2. Asker almak.
esker guretis *isg.* 1.Askere alınma. 2. Asker alma.
esker *ise. Ar. asker.* 1. Erden mareşale kadar orduda görevli bulunan herkes. 2. Askerlik görevi ve ödevi. 3. Ordunun yalnız er rutbesinde olan bölümü. 4. *s.* Topluluk düzenine saygısı olan, disiplinli. 5. *s.* Yurdun korunması yolunda iyi dövüşmesini başaran.
esker şiyaene *f.* Asker olarak gitmek, askere gitmek.
esker şiyais *isg.* Asker olarak gitme, askere gitme.
eskera biyae *s.(e)* Açığa vurulan, açığa kavuşturulmuş olan.
eskera biyaene *f.* 1. Açığa çıkmak. 2. Açık bir biçimde gerçekleşmek, olmak.
eskera biyais *isg.* 1. Açığa çıkma. 2. Açık bir biçimde gerçekleşme, olma.
eskera feteliyaene *f.* Apaçık ortalıkta dolaşmak, kendini gizlemeden gezmek.
eskera feteliyais *isg.* Apaçık ortalıkta dolaşma, kendini gizlemeden gezme.
eskera kerdene *f.* 1. Açığa vurmak. 2. Açığa çıkartmak.
eskera kerdis *isg.* 1. Açığa vurma. 2. Açığa çıkartma.
eskera kerdoğ *ise.* 1. Açığa vuran. 2. Açığa çıkartan, bilinir kılan.
eskera kerdoğe *isd.* 1. Açığa vuran. 2. Açığa çıkartan, bilinir kılan.
eskera nêbiyaene *f.* 1. (Bir konu, olay) Açığa çıkmamak, gizli kalmak. 2. (Bilinmeyen veya bilinip te nerde olduğu bilinmeyen kimse için) Açığa çıkmamak, ortaya çıkmamak, ortalıkta açık açık gezmemek, saklanmak, gizlenmek. *Eskera nêbeno* 1) Açığa çıkmıyor, 2) Açıklanamaz, 3) Açıktan açığa olmaz/olmuyor.
eskera nêbiyais *isg.* 1. (Bir konu, olay) Açığa çıkmama, gizli kalma. 2. (Bilinmeyen veya bilinip te nerde olduğu bilinmeyen kimse için) Açığa çıkmama, ortaya çıkmama, ortalıkta açık açık gezmeme, saklanma, gizlenme.
eskera nêfetelaene *f.* Açıktan açığa gezmemek, açık açık dolaşmamak, (gizli dolaşmak veya bir yerlerde saklanmak). *Eskera nefetelino, ho danowe* Açık açık dolaşmıyor, kendisini saklıyor. *Ho eskera nêkeno* Kendini belli etmiyor.

eskera nêfeteliyais *isg.* Açıktan açığa gezmeme, açık açık dolaşmama, (gizli dolaşma veya bir yerlerde saklanma).

eskera nêkerdene *f.* Açıklamamak, açığa vurmamak, gizli tutmak.

eskera nêkerdis *isg.* Açıklamama, açığa vurmama, gizli tutma.

eskera *s.(e)* 1.Açık, apaçık, belli, aşikar, meydanda olan, gizli olmayan. *Eskerake* Açığa vur/Açıklık getir/açıkla. *Eskera meke* Açığa vurma (gizli kalsın). *Askerawo* Açıktır, bellidir, aşikardır. *Eskera vaze* Açık söyle. 2. Leagal, yasal. 3. *zf.* Göstere göstere, aleni olarak, açık açık. *Eskera vajiyenê* Açıkça söyleniyordu. *Eskera vatenê* Açıkça söyleniyordu.

eskereni *ise.* Askerlik, asker olma durumu, askerlik ödevi, ordu hizmeti.

eskereni kerdene *f.* Askerlik etmek, sakerlik yapmak.

eskereni kerdis *isg.* Askerlik etme, sakerlik yapma.

eskeriye *isd.* Askerlik, asker olma durumu, askerlik ödevi, ordu hizmeti.

eskeriye kerdene *f.* Askerlik yapmak.

eskeriye kerdis *isg.* Askerlik yapma.

esket *ise.* 1. Mağaranın dışarıya açılan boşluğu. 2. Kaya kovuğu. 3. Yağmurdan ve kardan korunmak için sığınılan önü açık büyük kaya boşluğu, sığınağı.

esketege *isd.* 1. Kadın. 2. *s.* Sığıntı, zavallı (kadın). 3. s. Korunması gereken, acınası insan (kadın).

esketegi *isç.* 1. Kadınlar. 2. *s.* Sığıntılar, zavallılar (kadınlar). 3. *s.* Korunması gereken, acınası insanlar (kadınlar).

eskiji *isç.* Kuru üzümler, kuru üzüm çerezi.

eskize *isd.* Kuru üzüm tanesi.

eskof *ise.* Piskopos.

esli (asli) *s.(e)* 1. Aslı, esası, hakikisi. 2. Soyu (soylu*). *Esle ho nesle ho* Aslı nesli (özü). *Esl-u cêde ho* Soyu sopu, aslı nesli, özü soyu.

esli pak *s.(e)* Temiz nesil, temiz soy.

esmer (I) *zf.* Bu yıl, bu sene. *Esmerrra dime* Bu seneden sonra. *Esmeren* Bu yılın, bu senenin/Bu yıllık. *Esmer vera* Bu seneden sonra, gelecek yıl.

esmer/e (II) *ise/d. Ar. esmer.* 1. Siyaha çalan, buğday rengi. 2. *s.* ve *ise.* Teni ve saçları karaya çalan, koyu buğday rengi olan (kimse, yağız.

esmet *ise.* Namus, iffet.

esmo *zf.* Bu gece. *Esmoyra tipa* Bu geceden sonra. *Esmoy vera* Bu geceden sonra.

espiji (aspiji) *isç.* Bitler.

espize (aspize) *isd. zool.* Yarım kanatlılar alt takımına giren, insan ve memeli hayvanların vucudunda asalak olarak yaşayan böcek, kehle, bit (*Pediculus*).

espizin (aspizin) *s.(e)* Bitli.

esq *ise. Ar. 'işk.* Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, aşk.

esqe ci biyaene *f.* Birine aşık olmak, sevdalanmak.

esqe ci biyais *isg.* Birine aşık olma, sevdalanma.

esqiyaeni kerdis *isg.* Haydutluk yapma, eşkiyalık etme.

esqiya biyaene *f.* Eşkiya olmak, eşkiyalaşmak.

esqiya biyais *isg.* Eşkiya olma, eşkiyalaşma.

esqiya *ise.* 1. Dağda, kırda yol kesen hırsızlar, haydutlar. 2. Haydut, kır hırsızı.

esqiyaeni *ise.* Haydutluk, eşkiyalık.

esqiyaeni kerdene *f.* Haydutluk yapmak, eşkiyalık etmek.

esqli *s.(e)* Keyifli, neşeli, şakrak.

esqliye *s.(d)* Keyifli, neşeli, şakrak.

esq-u bazi *s.(e)* Aşırı derecede sevinme, bayılırcasına gülme.

esq-u çef kerdene *f.* Keyif yapmak, keyif çatmak.
esq-u çef kerdis *isg.* Keyif yapma, keyif çatma.
esq-u çef ramıtais *isg.* Zevk ve keyif sürme.
esq-u çef ramıtene *f.* Zevk ve keyif sürmek.
esq-u çef *s.(e)* 1.Keyifli aşk. *Esq-u çefê dina* Dünyanın aşk ile keyfi/Dünyanın keyif ve eğlencesi. 2. *zf.* Keyif ve aşk, aşk ve eğlence halinde.
esq-u çefê hode biyaene *f.* Kendi keyif ve eğlencesinde olmak, kendi zevkinde olmak, kendi aleminde olmak.
esq-u çefê hode biyais *isg.* Kendi keyif ve eğlencesinde olma, kendi zevkinde olma, kendi aleminde olma.
esq-u çefra *zf.* Aşk ve keyifle.
esq-u sadetra *zf.* Gönül rızasıyla, zevkle ve huzurlu olarak.
esrafil (israfil) *ise. din.* Beş büyük melekten biri, İsrafil.
esrar guretaene *f.* Esrar almak, esrar kullanmak, esrar içmek, uyuşturucu kullanmak.
esrar guretais *isg.* Esrar alma, esrar kullanma, esrar içme, uyuşturucu kullanma.
esrar *ise.* Hint-kenevirinden çıkarılan ve kullanılacak miktara göre, uyarıcı, sarhoş edici ve uyuşturucu etkileri olan bir madde.
esrar mısnaene *f.* Esrara alıştırmak.
esrar mısnais *isg.* Esrara alıştırma.
esrar sımıtaene *f.* Esrar içmek.
esrar sımıtais *isg.* Esrar içme.
esrarcı *ise.* Esrar kullanan, esrar içen.
esrarkeş *ise. Ar. esrar + Far. keş.* Esrar kullanmayı alışkanlık durumuna getiren kimse.
esrayil *ise.* İsaril devleti ve bu devletin halkı.
estaene *f.* 1.Bir şeyi atmak, fırlatmak. 2. Yalan söylemek, palavra atmak.
estais *isg.* 1. (Bir şeyi) Atma, fırlatma. 2. Yalan söyleme, palavra atma.
estaoğ *ise.* 1. Atan, fırlatan. 2.Yalan söyleyen. 3. Gözden çıkaran.
estaoğe *isd.* 1. Atan, fırlatan. 2.Yalan söyleyen. 3. Gözden çıkaran.
esterfilay *ünl. Ar. etârfirullâh.* 1. Alçak gönüllülük gösterip kendini hor tutan kimseye karşı "Haşa, yakışmasın, benzer olmasın, uymaz, siz öyle değilsiniz" anlamında incelik jesti olarak kullanılır. 2. Kişinin kendisine yönelik bir övgü ve yüceltme karşısında "Haşa, ben kimim ki" gibi bir alçak gönüllülük itirazı olarak söylenir. *Apo destê ho bıde mı lewê pani- Estarfilay, lewê to Haqi destavo* Amca ver ilini öpeyim- Haşa, senin el öpmen Allah'ın eline olsun. 3. Kutsal veya ulu bir şeye uyar olmayan veya küfürle birlikte anılmasına "günah, haşa" manasında kullanılır.
esterıtae *s.(e)* Temizlenmiş olan, silinmiş olan.
esterıtais *isg)* Temizlenme, silinme.
esterıtane *f.* (Bulaşık, yapışkan bir şeyi, bulunduğu yerden) Silmek, temizlemek, sıyırmak, yalıtmak. *Pırnıka ho bıesterne* Burnunu sil. *Cenike xonça eterıta* Kadın honçayı temizlemiş. *Masa bıesterne* Masayı sil (tozlarını al).
estewrın biyaene *f.* Kısır olmak.
estewrın biyais *isg.* Kısır olma.
estewrın mendaene *f.* Kısır kalmak.
estewrın mendais *isg.* Kısır kalma.
estewrın *s. ve ise.* 1.Kısır. 2. Doğurmayan, üremeyen, çoğalmayan (hayvan). *Malo estewrın* Kısır davar. 3. Bir dönem için doğum yapmayan (hayvan) *Naxıro estewrın* Döl tutmamış sığırlar.
estewrıne *s. ve isd.* 1.Kısır. 2. Doğur-

mayan, üremeyen, çoğalmayan (hayvan). *Bıza estewrıne* Kısır keçi. 3. Bir dönem için doğum yapmayan (hayvan). *Esmer manga sure estewrına* Bu yıl kırmızı inek kısırdır.

estewrıneni *ise.* Kısırlık.

eşrafi *isç. esk.* İran'da altın liralara verilen ad.

eşref *ise. Ar. eşrâf, şerif*'in çoğulu. Bir ilin, bir kasabanın, bir köyün ileri gelenleri, asilzadeleri. Eşrefê dewe Köyün ilerigelenleri.

eteg *ise.* 1. Giysinin belden aşağı kalan bölümü. 2. Vucudun belden aşağısına giyilen, değişik biçimlerde, genellikle kadın giysisi. 3. Giysinin alt kenarı. 4. Çadır, kanape örtüsü gibi kumaştan olan şeylerin yere sarkan bölümü. 5. Dağ, tepe, yığın gibi yamaçlı şeylerin alt bölümü. 6. Edep yeri. 7. Yağmur sularının, çatının bazı yerlerinden içeri sızmasını önlemek için yapılan saç örtü.

etfayiye *ise. Ar. itfa'iyye.* Yangın söndürme kuruluşu, itfaiye.

eve babağeni *zf.* Kehpelikle, kalleşlikle

eve babağıye *zf.* Kehpelikle, kalleşlikle.

eve *bağ.* 1. Kelimenin sonuna veya başına geldiğinde birliktelik, işteşlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar. *Eve çerxın* Bisiklet ile. *Eve delaliye* Hoşgörü ile/Mükemmellik ile. *Eve çetrun* Paraşüt ile. *Eve çınay* Ne ile/ Hangi gerekçe ile. *Eve çınayra* Ne ile? *Eve çi ri* Hangi yüz ile? *Eve çoki roniştene* Diz üstü oturmak. *Eve dalavıra* Dalavera ile. *Eve geppe* Yudum ile/Yudumlyarak. *Eve gılê zoni* Dil ucu ile. *Eve gıle zoni mordemde qeseykeno* Dil ucuyla adamla konuşuyor. *Eve goni* Kan ile. *Eve isoniye* İnsanlıkla. *Eve kamij ri* Hangi yüzle. *Eve iftıra* İftıra ile. *Eve kami* Kiminle? *Eve qanun* Kanun ile. *Eve qeleme* Kalem ile. *Eve qêret* Gayret ile. *Eve qeso çiğ* Çiğ söz ile. *Eve qeso rınd* Güzel söz ile. *Eve qeso wecir* Değerli söz ile. *Eve qeso wes* tatlı söz ile. *Eve rındiye* güzellikle. *Eve qeso nerm* Yumuşak söz ile. *Eve qolayiyera* Kolaylık ile. *Eve qurnaziye* Kaurnazlık ile. *Eve rehetiye* Rahatlık ile/Kolaylıkla. *Eve ri nermiye* Yumuşak yüzlülükle. *Eve rişayiye* Kara yüzlülükle/ Utanmazlıla. *Everiyo huais* Güler yüz ile. *Eve riyo pak* Ak yüz ile. *Eve riyo şa* Kara yüz ile. *Eve vatena wesse* Tatlı söylemle. *Eve yelgiye* İyilik ile. 2. Bazı soyut isimlere getirilince durum belirten zarflar oluşturur. *Eve gıraniye* Olanca ağırlığı ile/Benliği ile/Kibirliliği ile. *Eve gore ho* Kendine göre/Kendince. *Eve gorê mı* Bana göre/Bence. *Eve gorê to* Sana göre/sence. eve gorê dine Onlara göre/Onlar açısında. *Eve gorê sıma* Size göre/Sizce. 3. Zarflarla birlikte kullanıldığında sıfatlar yapar. *Eve gonra* Kanlı biçimde. *Eve gono* Sağlıklıdır, kanlıdır. *Eve hedırbi* Eğlendirici idi. *Eve ri huaisbi* Güleryüzlü idi. *Gona riye ho vêsena* Yüzünün kanı yanıyor (ışıyor). 6. Bazı deyimlerde "ilgili" biçimde ilişkisini kurar. *Eve guretene* Almakla ilgili. *Eve guretayis* Alma işini yapma ile ilgili. *Eve giredaene* bağlamakla ilgili. *Eve giredayis* Bağlama işini yapmakla ilgili. *Eve qesuno* Lafla ilgilidir, dedikoducudur. 7. Zat zamiri ile kullanıldığında, eylemin şahsına ait vurgusunu güçlendirir. *Eve ho ser* Kendi başına. *Eve ho ame* Kendiliğinden geldi.

eve bar *zf.* Yükle, yükle birlikte, yüklü olarak.

eve barbareni *zf.* barbarlıkla, barbarca, vahşi bir biçimde.

eve barbarıye *zf.* barbarlıkla, barbarca, vahşi bir biçimde.
eve barra *zf.* Yük ile, yükten dolayı.
eve bêbexteni *zf.* Kahpelikle, kalleşlikle, kalleşlikten ötürü.
eve bêbextiye *zf.* Kahpelikle, kalleşlikle, kalleşlikten ötürü.
eve biyaene *zf.* Varlıkla, varlıklı olarak, var olmaktan dolayı.
eve biyais *zf.* Var olmayla, var olmadan ötürü.
eve daenera *zf.* Vermekle, vererek, vermek yoluyla.
eve dalavêra *zf.* Entrika ile, dolap çevirerek.
eve dest *zf.* Ellen, el ile.
eve dısmenaeni *zf.* Düşmanlıkla, düşmanlık ederek, düşmanca.
eve dızdeni *zf.* Hırsızlıkla, hırsızlık yoluyla, hırsızlık ederek.
eve dızdıye *zf.* Hırsızlıkla, hırsızlık yoluyla, hırsızlık ederek.
eve dosten *zf.* Dostlukla, dostluk yoluyla, dostane biçimde, dostluk ederek.
eve dostiye *zf.* Dostlukla, dostluk kuararak.
eve duvara zf. Tertiple, hile yoluyla.
eve esq *zf.* Keyiflenerek, aşka gelerek, coşa gelerek, coşkun biçimde.
eve esq-u çef *zf.* Aşk ve keyifle, keyif ve aşka gelerek, sevinç içinde. *Eve esqe zere ho ser vırasta* Kendi meramı üzerine yapmış, içindeki aşkın coşkusuna göre yapmış.
eve fek hurenaene *f.* Ağızla münakaşa etmek, ağızla tartışmak.
eve fek hurenais isg. Ağızla münakaşa etme, ağızla tartışma.
eve fek leskerdene *f.* Ağız münakaşası yapmak, ağızla dalaşmak.
eve fek leskerdis *isg.* Ağız münakaşası yapma, ağızla dalaşma.
eve fek *zf.* Ağız ile, ağız kulanılarak, ağız yoluyla.
eve fekê ho *zf.* Kendi ağzıyla.
eve fekê sari zf. Milletin ağzı ile, milletin söylediklerine kanarak.
eve gosunê ho hesnaene *f.* Kendi kulakları ile duymak/işitmek.
eve gosunê ho hesnais *isg.* Kendi kulakları ile duymak/işitme.
eve ho cı daene *f.* 1. Kendiliğinden vermek. 2. Bizzat kendisi vermek. *Eve ho cıdo* Bizzat kendisi versin. *Eve ho bero* Kendisi götürsün. *Eve ho sekeno bıkero* Kendisi ne yaparsa yapsın.
eve ho cı dais *isg.* 1. Kendiliğinden verme. 2. Bizzat kendisi verme.
eve ho cıdaoğ *ise.* 1. Kendiliğinden veren. 2. Bizzat kendisi veren.
eve ho cıdaoğe *isd.* 1. Kendiliğinden veren. 2. Bizzat kendisi veren.
eve ho kerdene *f.* 1. Bir işi kendi başına yapmak. 2. Kendi başını derde sokmak, kendi kendine etmek. *Eve ho deşti kerdene* Kendi eliyle kendine (kötülük) emek.
eve ho kerdis *isg.* 1. Bir işi kendi başına yapma. 2. Kendi başını derde sokma, kendi kendine etme.
eve ho *zf.* Kendi kendine, bizzat kendisi.
eve ibret *zf.* İbretle, kısasla, müsibetle, ibret için.
eve idare *zf.* İdareli biçimde, idare ile, idare ederek, yetinerek.
eve idraq *zf.* Akılla, mantıkla, Aklı kullanarak, iradeli biçimde.
eve iftıra *zf.* İftıra ile, iftıra atarak.
eve ikaz *zf.* İkazla, uyararak.
eve iqrar *zf.* 1. Sözleşerek, ahtederek. 2. Müsahiplik ve kivrelik yoluyla. 3. İkrar için, kutsal bağıtlar adına (yemin). *Eve iqrarvo ke çıme ma tode niyo* İkrarın hakkı için olsun ki, sende gözümüz yok.
eve isoneni *zf.* İnsanlıkla, insanlık yoluyla, insani bir biçimde.
eve isoni *zf.* İnsanla, insanla birlikte. *Tıve ison kaykena* Sen insanla dalga

geçiyorsun! *Sıma pê ison kaykenê* Siz insanla eğleniyorsunuz.

eve ixpar *zf.* İhbarla, ihbar yoluyla, ihbar ederek.

eve linga ho biyaene *f.* Kimseye uymadan, kendi ayağı ile olmak, kendi gücüyle yürümek, kendi yürüyüş temposunda olmak.

eve linga ho biyais *isg.* Kimseye uymadan, kendi ayağı ile olma, kendi gücüyle yürüme, kendi yürüyüş temposunda olma.

eve linga ho şiyaene *f.* 1.Kendi ayağıyla gitmek. 2. Kendi yürüyüş temposuyla gitmek. 3. Kendi iradesiyle gitmek.

eve linga ho şiyais *isg.* 1.Kendi ayağıyla gitme. 2. Kendi yürüyüş temposuyla gitme. 3. Kendi iradesiyle gitme.

eve merax biyaene *f.* 1.Bir şeye meraklı olmak, bir şeye çok düşkün olmak. 2. Birinin alehinde gammazlık yapmak. 3. Başkasının kalkınmasını istememek, içine dert etmek.

eve merax biyais *isg.* 1.Bir şeye meraklı olma, bir şeye çok düşkün olma. 2. Birinin alehinde gammazlık yapma. 3. Başkasının kalkınmasını istememek, içine dert etme.

eve meraxunê hora *zf.* 1. Kendi merakından dolayı. 2. Başkasına duyduğu hasetten, kinden dolayı.

eve murêna ho ver *zf.* Kendi çekememezliği yüzünden.

eve mureni *zf.* Çekememezliğinden, istememezliğinden. 2. Kininden dolayı.

eve na vatene *zf.* Bu söylem üzerine, bu söylemden dolayı.

eve na vatis *zf.* Bu söylemle.

eve nayine *zf.* Bunlarla.

eve naz *zf.* Naz ile, nazlanarak. naz ederek, kendisini naza çekerek, şımararak.

eve nazeni *zf.* Nazlanarak, şımarmak.

eve nêbayiye *zf.* Olmamışlıkla, iftira ederek, iftira ile.

eve nêzu çı *zf.* Bilmem neyle!

eve nuna veri *zf.* Karın tokluğu ile.

eve palavıra *zf.* Palavrayla.

eve pêrodaene *zf.* Kavgayla, dövüş ile.

eve pêrodais *zf.* Dövüşle kavgayla.

eve peruna *zf.* Para ile.

eve pırodaene *zf.* Vurmakla, dövmekle.

eve pırodais *zf.* Vurmayla, dövmeyle.

eve pırodayisra *zf.* Vurma ile dövme ile.

eve pilan *zf.* Planla, planlı olarak.

eve sabır *zf.* Sabırla, sabırlı olmak kaydiyle.

eve sakerdene *f.* Sevindirmekle, sevindirerek.

eve saltanet *zf.* Saltanatla, saltanat yoluyla, saltanatı kullanarak, saltanatla birlikte.

eve şan-u şeref *zf.* Şan ve şeref ile, şanlı ve şerefli biçimde.

eve şutene *zf.* Yıkamakla, yıkayarak, yıkama yoluyla.

eve şutenera *zf.* Yıkamakla, yıkayarak, yıkamaktan dolayı. *Eve şutenera ey pak nêkena* Yıkamakla onu temizleyemezsin.

eve tereseni *zf.* Pezevenklikle, pezevenklik yoluyla.

eve ters *zf.* Korku ile, korkutarak, korku yoluyla.

eve tırene *zf.* Trenle, tren kulanarak.

eve tırtene *zf.* Çalmakla, hırsızlık ederek.

eve tore dina *zf.* 1.Dünyanın töresi ile. 2. Dünyanın töresine gör. Dünyanın töersine uyaraktan.

eve tore dinara *zf.* 1.Dünyanın adetlerinden ötürü. 2. Dünyanın töresine uygun olaraktan.

eve xaptene *zf.* Kandırarak, aldatarak, Kandırmakla, aldatmakla.

eve xatır *zf.* Hatırla, Gönül bağı nedeniyle.

eve xayineni *zf.* Hayinlikle, kalleşlikle, hayince.

eve xeğena hora *zf.* Kendi saflığından,

kendi budalalığından dolayı.

eve xeğena hover Kendi saflığı yüzünden, kendi budalalığından dolayı.

eve xıli şiyaene *f.* Fırlayarak gitmek, olan bütün hızıyla gitmek.

eve xıli şiyais *isg.* Fırlayarak gitme, olan bütün hızıyla gitme.

eve xıli vozdaene *f.* Fırlayarak kaçmak.

eve xıli vozdais *isg.* Fırlayarak kaçma.

eve xıli *zf.* Sıçrayarak, atlayarak, atlama ile, fırlayarak.

eve xıravıneni *zf.* Kötülükle, kötülük yaparak.

eve xıraviye *zf.* Kötülükle, kötülük yoluyla.

eve xıyaneteni *zf.* İhanetlikle, ihanet etme yoluyla.

eve xıyanetiye *zf.* İhanetle, ihanet ederek.

eve xof biyaene *f.* 1. Korku salıcı olmak. 2. Kabalaşmak, birden parlamak, öfkelenmek, sertleşmek.

eve xof biyais *isg.* 1. Korku salıcı olma. 2. Kabalaşma, birden parlama, öfkelenme, sertleşme.

eve xof *zf.* Korku ile, korkutarak, korkudan dolayı.

eve xor tey nêadaene *f.* Birine hor gözle bakmak, küçümsemek.

eve xor tey nêadais *isg.* Birine hor gözle bakmak, küçümsemek.

eve xor *zf.* Horlayarak, Aşağılayarak. *Eve xor mıde nêadano* Aşağılayarak bana bakıyor.

eve yareniye *zf.* Şaka ile, şakacı bir biçimde.

eve yerğatiye *zf.* İmecelikle, imeceyle, karşılıklı yardımlaşma yoluyla.

eve zalımeni *zf.* Zalimlikle, zalimanece, zalimlik yoluyla.

eve zalimiye *zf.* Zalimlikle, zalimanece, zalimlik yoluyla.

eve zar zop *zf.* Metazori biçimde, zor ve şiddetle, kaba kuvvet yoluyla, raptu zapt altında. *Eve zar zope huyo* Kendi kaba kuvvetiyledir, kendi şiddet ve sopasına sahip olarak. *Zar zop têde dey destero* Güç kuvvet hepisi onun elindedir.

eve zar zor *zf.* Zayıflığın zrlukları ile, zorlanarak, güçlük çekerek. *Hen zar zor eve nuna veri ho keme weyiye* Öyle zar zor karın tokluğu ile geçiniyoruz. *Ez zar zor ho ken weyiye, kotra to weyiyekeri* Ben zar zar kendimi geçindiriyorum, seno nerden besleyeyim.

eve zarava *zf.* Şakayla, muhabbetle, neşe ile, şaka yoluyla.

eve zar-u neçareni *zf.* 1.Çaresizliğin zayıflığı ile, Zayıf ve çaresiz bir biçimde. 2.Yoksulluk ve fakirlikle, yoksulluk ve fakirlik çekerek.

eve zar-u neçariye *zf.* 1.Çaresizliğin zayıflığı ile, Zayıf ve çaresiz bir biçimde. 2. Yoksulluk ve fakirlikle, yoksulluk ve fakirlik çekerek.

eve zerê serdiye *zf.* 1.İç serinliği ile, soğuk kanlılıkla. 2. İç soğukluğu ile, gönülsüz olarak.

eve zere-u basra *zf.* Canı gönülden, içinden geldiği gibi, canla başla.

eve zındıqeni *zf.* Tanrıya ve ahirete inanmayarak, dinsizlikle, zındıklıkla.

eve zındıqiye *zf.* Tanrıya ve ahirete inanmayarak, dinsizlikle, zındıklıkla.

eve zor *zf.* Zorla, zor yoluyla, zor kullanarak.

eve zoraki *zf.* Zoraki biçimde, zorlama yaparaktan.

eve zorbazeni *zf.* Zorbalıkla, zorbalık kullanarak, zorbalık yoluyla.

eve zorbaziye *zf.* Zorbalıkla, zorbalık kullanarak, zorbalık yoluyla.

eve zorê boji *zf.* Bilek gücüyle, bilek zorunu kullanarak.

eve zorê bojira *zf.* Bileğinin zorundan ötürü, bileğinin gücünden dolayı, bileğinin gücü ile.

eve zumın vınetaene *f.* Biribirleri için kalmak / birbirlerinin sayesinde var

olmak, birbirlerine dayanarak, güvenerek yaşamak, birbirlerine güç ve destek vererek ayakta kalmak.

eve zumın vınetais *isg.* Biribirleri için kalma/birbirlerinin sayesinde var olma, birbirlerine dayanarak, güvenerek yaşama, birbirlerine güç ve destek vererek ayakta kalma.

eve xayiniye *zf.* Hayinlik yoluyla, kalleşçe.

evleg kerdene *f.* Evleklemek, tarlayı bölümlere ayırmak.

evleg kerdis *isg.* Evlekleme, tarlayı bölümlere ayırma.

evlege *isd.Yun.* 1.Tarlanın, tohum ekmek için saban iziyle bölünen bölümlerinden her biri. 2. Dönümün dörtte biri kadar olan alan ölçüsü. 3. Tarlalarda suyun akması için açılan su yolu.

evren *ise.* Evren.

evrensel *s.* Evrensel olan.

evrenz *ise.* 1. Kabadayı. 2. Hokkabaz.

evveliyyat *isç.* Bir işin önceki evreleri, öncesi, önceleri. *Evveliyete dewa çutir biyo pê nezome* Davanın önceleri (çıkış sebepleri) nasıl olmuş, kendisi hakkında bilgi sahibi değiliz. *Evvelatê qeşi* Sözün doğuş/çıkış evresleri. *Evvelate qeşi çutir biyo pê nezome* Sözün neden sarf edildiği hakkında bilgimiz yoktur. *Eveliyatê mêriki pako* adamın geçmişi temizdir.

evzi (ğelet) *ise* 1. Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymama durumu, yanılgı, hata. 2. *s.* Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymayan, aykırı olan, hatalı. 3. *zf.* Yanlış bir biçimde, yanlış olarak, hatalı olarak. 4. *s. fel.*Biçimsel düşünme yasalarına uymayan, düşünülen şeyle uyuşmayan.

evziyet isç. Yanlışlıklar.

ewk *ise.* Belirsiz bir anlamda madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin adı yerine kullanılır, şey. *Ewkke* Şey yap! *Ewk bi* Şey oldu. *Ewko* Şeydir. *Ewk biyo* Şey olmuş. *Ewk biyo şiyo* Şey olmuş gitmiş! *Ewkde* Şeyde. *Ewk kerdo* Şey edilmiş. *Ewk ke şero* Şey et gitsin.

ewkên *ise.* Şeylik. *Ewken biye* Şeylik oldu.

ewkên kerdene *f.* Şeylik yapmak.

ewkên kerdis *isg.* Şeylik yapma.

ewkiye *isd.* Şeylik.

ewlad biyaene *f.* (Birine) Evlat olmak, evlatlık olarak kabul edilmek.

ewlad biyais *isg.*(Birine) Evlat olma, evlatlık olarak kabul edilme.

ewlad guretene *f.* Evlat almak, evlat edinmek.

ewlad guretis *isg.* Evlat alma, evlat edinme.

ewlad *ise. Ar. evlâd.* 1. Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk. *Ewlade ewladi* Evladın evladı (torun). *Ewlado bêxêr* Hayırsız evlat. *Ewlado xêr* Hayırlı evlat. 2. Soy, döl. 3. *ünl.* Yaşlı kimselerin çocukları yaşındakilere kullandıkları bir seslenme sözcüğü.

ewlad kerdene *f.* Evlat etmek, evlat edinmek.

ewlad kerdis *isg.* Evlat etme, evlat edinme.

ewlade *isd.* Kız evlat.

ewladen ra estene *f.* Evlatlıktan atmak.

ewladen ra red kerdene *f.* Evlatlıktan red etmek.

ewladen ra red kerdis *isg.* Evlatlıktan red etme.

ewladen ra vetene *f.* Evlatlıktan çıkartmak.

ewladen ra vetis *isg.* Evlatlıktan çıkartma.

ewladen ra warodaene *f.* Evlatlıktan düşürmek.

ewladen ra warodais *isg.* Evlatlıktan düşürme.

ewliya *ise.* 1. Erenler, ermişler, veliler. 2. Yatır. 3. Dersim'de Alevilik örgütlenmesinde yerel görevler atfedilen ve buna kanıt olarak bulundurulan kutasal hatıra (asa) ve bu ocağın adı. Balaban Aşireti'nin Kıştım köyündeki "Ewlae Jara Kıstımi", Arelilerin "Awlae Gola Tikmi", Şıhmemedan aşiretinin "Ewlae Morê Suri" vb.

ewro *zf.* Bugün. *Ewroen* Bu günkü. *Ewroeno* Bu günküdür. *Ewro nê meşte* Bugün değil yarın. *Ewro nêvo meştevo* Bu gün olmasın yarın olsun. *Ewrora dıme* Bü günden sonra. *Ewrera pey* Bu günün ardında/Bu günden sonra. *Ewrora qedêr* Bu günden başka, bu günden itibaren. *Ewrora tipa* Bu günden sonra. *Ewroy verra* Bu günün önünden/Bu günün karşılığında. *Ewre-u meşte* Bugün yarın/Bugün ile yarın.

exlax *ise.* 1. Bir toplum içinde kişilerin benimsedikleri, uymak zorunda bulundukları davranış biçimleri ve kuralları. *Exlaxo xıravın* Kötü ahlak. *Exlaxo koti* Kötü ahlak. 2. *fel.* Belli bir toplumun belli bir döneminde bireysel ve toplumsal davranış kurallarını tesbit eden ve inceleyen bilim. 3. İyi nitelikler, güzel huylar.

exlaxsız (bê axlax) *s.(e)* Ahlaksız.

exlaxsızeni *ise.* Ahlaksızlık.

ey *zm.* 1. Üçüncü eril tekil şahsın i hali, onu. *Ey berime* Onu götürelim. *Ey berre* Onu götür. *Ey biya* Onu getir.*Eyde* Onda. *Ey bıde* Onu ver. *Ey cıde* Onu kendisine ver. *Ey cıdime* Onu verelim. *Ey persenê* Onu soruyorlar. *Ey perskena* Onu mu soruyorsun? *Ey tey biya* Onu birlikte getir. *Ey wazeno* Onu istiyor. 2. Bazan üçüncü eril tekil şahıs zamiri olan o veya wo yerine kullanılır. *Ey seva* O ne dedi. *Ey sekerd* O ne yaptı. 3. Yerine göre üçüncü eril tekil zamirinin in hali olarak kullanılır. *Ey lewede* Onun yanında. *Eyra dıme* Ondan sonra/Onun ardından.

eyan *s.(e)* Belli, açık, apaçık. *Eyan beyan* Açık seçik.

eyar (ayar) *ise.* 1. Aygıtın gereken işi yapabilmesi durumu. 2. Saatler için belli bir yere göre kabul edilmiş olan ölçü. 3. Altın. gümüş gibi madenlerden yapılmış şeylerin saflık derecesi. Katışıksız altın 24, gümüş de 1000 ayar sayılır. 4. Bir işte veya davranışta gereken ölçü. 5. *mec.* Değer derecesi.

eynele *isd.* Öznenin dışında kalan, obje, gerçek, maddi evren.

eynelhaq *ise.* Alevilikte, bütün evrenin tanrıyı temsil ettiğine dayanan ilkesel görüşü.

ez *zm.* 1.Tekil birinci kişiyi göstern zamir, ben. *Ez bine sewdali* Ben sevdalandım. *Ez cırê ben gereçi* Ben kendisine şikayetçi olurum. *Ez daera bine* Ben ondan doğdum. *Ez daera pêdabine* Ben ondan türedim/var oldum. *Ez daera turemis bine* Ben ondan türedim. *Ez dekerin* Ben anılıyorm. *Ez dekerüne* Ben anıldım. *Ez gereçi bine* Ben şikayetçiydim. *Ez gore pê bızoni* Ben kendisi hakkında bilir olmalıyım/Kendisini bilmem lazım. *Ez hawurê ho nine* Ben kendimden haberdar değilim/ Kendime sahip değilim. *Ez hove ho heredine* Ben kendi kendime darıldım. *Ez hove ho qarine* Ben kendi kendime kızdım/öfkelendim. *Ez hove ho qeseyken* Ben kendi kendime konuşuyorum. *Ez nine tiya* Ben değilim sensin. *Ezik pê bızoni* Olanlardan benim de haberim olsun, ben de bileyim, ben de bilgileneyim. *Ez lope kerdu* Beni avuçladı/sıktı. *Ez qereçine* Ben şikayetçiyim. *Ez nawo amune* İşte ben geldim! *Ez nawo son*

İşte ben gidiyorum. *Ez paşine* 1) Canım çekti, dayanamadım, bayıldım. 2) *mec.* (Açlıktan) Öleceğim, açlıktan ölüyorum. 3) Uyku bastı uyudum, uykuya daldım. 4) Birlikte sürüklendim, kendisiyle gittim. *Ez pee coyi son* Ben son demde giderim. *Ez pee coyi yen* Ben sonradan gelirim. *Ez pê nêheşine* 1)Ben duymamıştım, bilmiyorum, haberdar değilim, hiçbir bilgim yoktur. 2)Ben uykudan uyanmamışım. *Ez pê nêhesnune* Bana duyurmadılar, beni haberdar etmediler. *Ez pê nezon* Olanları bilmiyorum, olanlardan haberdar değilim. *Ez pê vaqıfne* Olan biten olaylardan benim haberim vardır, haberdarım. *Ez pê vaqıf bine* Olan bitenlerden haberdardım, biliyordum. *Ez pê vaqıf nine* Olan bitenlerden haberdar değilim.*Ez peydo şine* Ben sonradan gittim. *Ez peydo son* Ben sonra giderim. *Ez peydo yen* Ben sonra gelirim. *Ez pê zonen* Olanları biliyorum, olanlardan haberdarım. *Ez pê zonaoğu* Olanlardan haberdarım, olan bitenleri biliyorum. *Ez pıro nêgınune* 1) Ben farkında olamadım. 2) Ben olayların içine düşmüş kalmış değilim, tecrübesizim, deneysizim, başıma gelmediği için bilmiyorum. *Ez pıro nêqınune, nêzonen* Ben farkına varmadım, ayırdında değiildim, bilmiyorum.*Ez pıro nêgınu* Ben farkına varmadım, ben farkında olamadım. *Ezro pagısae to nênisen* Ben senin seviyene inmem. *Ez son* Ben giderim/gidiyorum. *Ez tabie to neben* Ben sana tabi olmam/Senin yaptığına ortak olmam/Sana uymam. *Ez tawusse dey nine* Ben ona eşdeğer değilim/Onun türünden değilim. *Ez tora kewtu* Ben senden oluştum / düştüm / doğdum. *Ez vanke* Ben diyorum ki.. *Ez yen* Ben gilirim/geliyorum. *Ez ververê to nêben* Ben seninle eşdeğer olamam/Sana muhatap olamam. 2. *ise. psikol.* Kişiyi öbür varlıklardan ayıran bilinç. *Ezune* Benim. *Ez bine* Bendim. *Ezu ez* Benim ben! *Ez ezne, tı tiya* Ben benim, sen sensin! *Ez tı nine* Ben sen değilim! *Ez nawu* Ben buyum! 3. *ise. fel.* Bir kişinin kişiliğini oluşturan temel öğe, ego. *Ezke ezu* Ben ben isem! *Ezke ez biyenê* Ben ben olsaydım! *Eke ez biyenê* Eğer ben olsaydım! *Ez nine* Ben değilim. *Ez nebine* Ben değildim.

eza *ise. Ar. a'zâ* 1. *esk.* Organlar, vucut parçaları. 2. Üye. 3. Vucut parçası organ. 4. Ar. ezâ. Üzme, sıkıntı verme, üzgün. 5. Cefa, eziyet. *Ezawu cefa* Acı ve cefa, hepisi birden.

ezab cı daene *f.* Eziyet vermek, azab çektirmek.

ezab cı dawoğ/e *ise/d* Birine azap veren, işkence ve sıkıntı veren.

ezab cı dayis *isg.* Eziyet verme, azab çektirme.

ezab diyaene *f.* Azab görmek, eziyet ve işkence görmek.

ezab diyais *isg.* Azab görme, eziyet ve işkence görme.

ezab *ise. Ar. azâb.* 1. (Müslümanlıkta) Dünyada günah işlemiş olanlara ahirette verilecek ceza. 2. Organi veya ruhi büyük sıkıntı. 3. İşkence, eziyet.

ezab ontais *isg.* Azab çekme, acı çekme, işkence çekme.

ezab ontane *f.* Azab çekmek, acı çekmek, işkence çekmek.

ezabro cı kerdene *f.* (Birine) Acı vermek, eziyet ve işkence çektirmek.

ezabro cı kerdis *isg.* (Birine) Acı verme, eziyet ve işkence çektirme.

ezamet *ise.* 1. Ululuk, büyüklük. 2. Gurur. 3. Görkem, heybet. 4. Debdebe. 5. Çalım, kurum, tekebbür.

ezametli *s.(e)* 1. Ulu, büyük. 2.Gururlu.

3. Görkemli, heybetli. 4. Debdebeli. 5. Çalımlı, kurumlu, tekebbürlü.

ezane *isd. Ar. ezân.* İslamlıkta namaz vaktini bildirmek için müezzinin yaptığı çağrı.

ezariyet *ise.* Bekaret, ırz perdesi, kızlık zarı. Kız oğlu kız bakire.

ezber *ise. Far. ez-ber,* "göğüs-ten". 1.Bir sözü veya metni eksiksiz tekrarlayabilecek biçimde akılda tutma. 2. Ezber edilecek ders.

ezbere bıwendene *f.* Ezbere okumak

ezbere bıwendis *isg.* Ezbere okuma.

ezbere qeseykerdene *f.* Ezbere konuşmak, bilmeden konuşmak.

ezbere qeseykerdis *isg.* Ezbere konuşma, bilmeden konuşma.

ezbere wendene *f.* Ezbere okumak.

ezbere wendis *isg.* Ezbere okuma.

ezbere *zf.* Ezberlenmiş olarak, bir yere bakmadan.

ezdeham (izdiham) *ise. Ar. izdihâm.* Aşırı kalabalıkta sıkışma, yığılma.

ezdehap *ise.* Heyecan, endişe, sıkıntı.

ezel *ise. Ar. ezel.* Başlangıcı belli olmayan zaman, öncesiz. *Ezel-u bedel* Eskiden beri. *Ezel-u bedelra* Eski çağdan itibaren.

ezeli *s.(e)* 1. Başlangıcı belli olmayan zaman. 2. Öncesiz.

eziyet cı daene *f.* Eziyet etmek, işkence çektirmek.

eziyet cı dais *f.* Eziyet etme, işkence çektirme.

eziyet cı dawoğ/e *ise/d.* Eziyet veren, eziyet eden.

eziyet *ise. Ar. eziyyet.* Aşırı güçlük, sıkıntı, üzgü.

eziyet ontaene *f.* Eziyet çekmek, işkence çekmek.

eziyet ontais *isg.* Eziyet çekme, işkence çekme.

eziyetkar *ise.* 1. Üzen, sıkıntı ve güçlük veren, eziyet çektiren, eziyetçi. 2. Üzülen, sıkıntı ve güçlük çeken, eziyet çeken.

ezo dama *ünl.* "Vay bana, yazığım olsun" gibi bir şeye acınırken, veya yine aynı anlamda alay etmede kullanılır.

ezrayil *ise.* Tanrının emri ile insanların ruhunu almakla görevli olduğuna inanılan melek.

ezrem *ise. ve s.* Ucuz.

ezviye *isd.* Kibrit.

ezviyeci *ise.* Kibritçi.

F-f

"F" sesi birçok dillerde başka harflerle karşılanmıştır, bu sesin "p", "ph", veya "w" den türediği öne sürülur. Çok eski çağdaki, Hint-Avrupa dil öbeğinin İran kolunun yazı dizgisinde bu sesin "ph" den türediği anlaşılıyor. Latin "F" sinin ise Sami dillerdeki "w" den türediği, en eski Latin yazılarında, "F" nin iki çizgili "e"- ile karşılandığı, özel bir biçimi olduğu bilinmekle birlikte kökeni bilinmiyor. M.Ö. III. yüzyılda klasik Latin "F" si uçlarına çıkıntılar eklenerek biçim kazanmaya başlamıştır. "F" nin bugünkü Zaza abecesindeki biçimi Latin kökenlidir.

f, F, 1. Zazaca alfabesinin yedinci harfi. *Fe* adı verilen bu harf ses bilimi bakımından ötümsüz, sürtünücü diş dudak arasındaki ses. 2. Bu sesi gösteren nota işareti.

F *kim.* Flor'un kısaltması.

fa *isd. müz.* 1. Gam (II) dizisinde mi ile sol ünsüzünü gösterir. 2. *müz.* Nota işaretleri harflerle gösterilirken *Fa* sesini gösterir.

fabirka *isd. İt.fabri'ka.* İşlenmemiş veya yarı işlenmiş maddelerin makine, araç ve benzeri ile işlenerek tüketime hazır duruma getirildiği sanayi kuruluşu, üretim evi. *Fabirka çermi* deri fabrikası. *Fabirka roni* yağ fabrikası. *Fabirka sovuni* Sabun fabrikası. *Fabirka varıku* Piliç fabrikası.

fabrikacı *ise* fabrikacı, fabrikatör, fabrika sahibi.

fabrikacıye *isd.* Fabrikacı, fabrikatör, fabrika sahibi.

fal *is. Ar. fa'l.* Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kağıdı, kahve telvesi, el ayası gibi şeylere bakarak anlam çıkarma.

fal rakedis *isg.* İskambil kağıdı ile fal açma.

fal rakerdene *f.* İskambil kağıdıyla fal açmak.

falceni *ise.* Falcılık.

falcı *ise.* Falcı, fala bakan (erkek).

falcıye *isd.* Falcı, fala bakan (kadın).

falde'nadaene *f.* Fala bakmak, gelecekğe yönelik haber vermek. **faliyet** *ise. Ar. fa'aliyyet.* Çalışkanlık, çalışma,canlılık, hareket. *Faliyete dewlete* Devletin çalışması. *Faliyete hokmati* Hükümetin çalışması. *Faliyetekari* İş faaliyeti. *Faliyete yê mordemi* O adamın çalışması. *Faliyete rae* Yol faaliyeti. *Faliyete Vali* Valinin yürüttüğü çalışma. *Faliyete yê kari* O işin hareketi. *Faliyete yê keşşi* O kimsenin hareketi. *Faliyete yê kesimi* O kesimin çalışması.

fam biyae *is.(e)* Anlaşılmış, açıklanmış, konuşulmuş olan, karşıdaki kişinin sözkonusu olanı anlaması, kafasına girmesi.

fam biyaene *f.* Anlaşılmak, kavranılmak.

fam biyais *isg.* Anlaşılma kavranılma.

fam *ise.* Anlayış, anlama, idrak, kavrayış. *Famê ho kêmiyo* Anlama kabiliyeti

eksiktir.

fam kerdene *f.* Anlamak, akıl erdirmek. *Mı fam kerd* Ben anladım.

fam kerdis *isg.* Anlama, akıl erdirme.

fam nêbiyaene *f.* Anlaşılmamak, kavranılmamak, düşünülememek.

fam nêbiyais *isg.* Anlaşılmama, fark edilmeme, düşünülememe, kavranılmama

fam'ra kêm biyais *isg.* anlayış ve idrak yönünden zekası eksik olma.

fam'ra kêmeni *ise.* Anlayış, idrak, zeka yönünden eksiklik, kıtlık.

fam'ra kem biyaene *f.* Anlayış ve idrak yönünden zekası eksik olmak.

famê ho kêm biyaene *f.* Anlayışı az olmak, zekası kıt olmak. *Famê ho kêmo* Anlama kabiliyeti kıttır/zekası azdır. *Famliyo* Akıllıdır/anlayışlıdır. *Famê ho qe çino* İdrakı, aklı hiç yok. *Famê ho qıto* Aklı kıt. *Famê ho famê herio* Anlama kabiliyeti bakımından eşektir. *Famê ho famê heywanio* Anlama kabiliyeti bakımından hayvandır. *Famê ho fam niyo ke!* Zekası zeka değil ki. famê ho kêm biyais *isg.* Anlayışı az olma, zekası kıt olma.

famê qesu de biyaene *f.* Söyleneni anlamak, sözkonusu olan her şeyin bilincinde olmak; önceden farketmek.

famê qesu de biyais *f.* Söyleneni anlama, sözkonusu olan her şeyin bilincinde olma; önceden farketme.

famê yê qeşi nêkerdaene *f.* 1.O sözü anlamamak, algılayamamak 2. Öyle olacağına inanmak(Burda 'söz' olay/olgu yerine geçiyor). *Famê yê qeşi ma nêkerd* Öyle olacağına düşünemedik. *Famê yê qeşi ma nêame* Biz o sözü düşünmedik, öyle olacağı aklımıza gelmedi. *Famê yê qesu mıde çinevi* O sözün bilinci bende yoktu/ bilincinde değildim.

famila *isd. İt. famiglia.* 1. Aile. 2. *biy.* Birçok ortak özellikleri nedeniyle bir araya gtirilen cinslerin topluluğu, famile. 3. *hlk.* Karı eş.

famkar *s.(e)* Aanlayan, akıllı, zeki, anlayışlı (erkek). *Famkaro (e)* Anlayandır, anlayışlıdır, zekidir.

famkare *s.(d)* Anlayan, akıllı, zeki, anlayışlı (kadın). *Famkare biye (d)* Akıllıydı.

famkerde *s.(e)* Anlayan, kavrayan, anlayışlı, bilinçli.

famkerdiye *isd.* Anlama işi, anlayışlılık.

famkor *s.(e).* Kör anlayışlı, anlayışsız, yeteneksiz, izansız (erkek).

famkore *s.(d).* Kör anlayışlı, anlayışsız, yeteneksiz, izansız (kadın).

famkoreni *ise.* Anlayış körlüğü, anlamada yeteneksiz olma durumu.

famkoriye *isd.* 1. İdrak körlüğü. 2. s. Dikkatsiz, algılama yetisi kıt.

fandila *isd.* Fanila pamuktan veya yünden dokunmuş ince, hafif üst çamaşır.

fani *s.(e)* Fani, ölümlü, gelip geçici, kalımsız.

faniliğe *s.(d)* 1. Fani, ölümlü olan. 2. *mec. isd.* Dünya.

faniye *s.(d)* Fani, ölümlü, gelip geçici, kalımsız. *Dina faniya* Ölümlü Dünyadır

fanose *isd. Ar. Fanüs < Yun.* Süslü ayaklı fener.

fantastik *s. Fr. fantastique.* 1. Fantastik. Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayali. 2. *ise. ed.* 18. yy.'dan başlamak üzere Fransa'da gelişen bir edebi tür.

fanti *ise.* İskambil kağıdında bacak, vale.

faraza 1. Diyelim ki, sayalım ki, söz gelişi, ola ki, tutalım ki. 2. Olası, ihtimal.

fars *ise.* İran'ın güney batısında yaşayan halk ve bu halktan olan kimse.

farse *isd.* Fars halkına mensup kadın.

farsi *s.(e)* Fars halkı ile ilgili olan.

farski *ise.* Farsça, fars dili.

farte *isd.* 1. Kat, seri, dizim. 2.Birim, kalıp, dizge.

fartıne *isd.Yun.* Gemi.

farz *ise. Ar. farz.* 1. Müslümanlıkta, özür olmadıkça yapılması zorunlu, yapılmaması günah sayılan. 2. Yapmak zorunda kalınan şey, boyun borcu.

farzımal *zf.* "Farzedelim ki, varsayalım ki, tutalım ki, " gibi, olmayacak , gerçekleşmeyecek bir şeyi olacakmış gibi düşünerek, sayarak.

fasa fiso *zf. ve s.(e)* Değeri ve önemi olmayan boş şey.

fasıl cı daene *f.* Ara vermek, mola vermek.

fasıl cı dais *isg.* Ara veriş, mola veriş, ara verme. 4 Müzikte bir deyim. *Fasıle dı fasıli* bir iki kısa nağma/müzik faslı

fasıl *ise. Ar. faşl.* 1. Kisa ara, mola, devre, dönem. *O fasılı ki qediya* O ara da bitti. 2. Eski çağlarda oynanan oyunun perde bölümü. 3. Belli bir sürede yapılan iş, karşılaşılan durum veya olay.

faşla *isd. Yun. bot. fasu'lye.* 1.Fasuliye gillerden, barbunya, çalı, Ayşe kadın, horoz gibi birçok türü bulunan bitki (*Phaseolus vulgaris*). 2. Bu bitkinin sebze olarak yararlanılan yeşil ürünü ce kuru tohumları.

fatasnaene *f.* Bitap düşürene kadar çalıştırmak, koşturmak, yormak.

fatasnais *isg.* Bitap düşünceye kadar çalıştırma, yorma.

fataşiyaene *f.* Çok yorulmak, bitap düşmek.*Ez fateşine* Ben bitap düştüm, çok yoruldum. *Ma fataşayime* biz bitap düştük, çok yorulduk.

fataşiyais *isg* Çok yorulma, bitap düşme.

fatfatık *isd.* 1. Bir kuş türü, Kumru. 2. Çocuk tabancası, oyuncak.

fatiha *isd. Ar. fatihe.* Ölülere tanrının rahmetini dilemek için dua olarak okunan Kuran'ın elham süresi.

fatura *isd. İt. fattura.* Satılan bir malın cinsini, miktarını ve fiyatını bildirmek için satıcının alıcıya verdiği hesap pusulası.

fayans *ise. Fr. faience.* Fayans. Duvarları kaplayıp süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleriyle bezenmiş pişmiş balçıktan levha.

fayansçı *ise.* Fayans ustası veya satıcısı.

fayde cı daene *f.* Birine yarar sağlamak, yararı dokunmak, faydası olmak.

fayde cı dayıs *ise.* Birine yarar sağlama.

fayde cıra diyaêne *f.* Kedisinden yarar görmek, yararlanmak.

fayde cıra diyais *isg.* 1. (Birinden/bir şeyden) Yarar görme, faydasını görme. 2. Gördüğü tedaviden iyileşme.

fayde ho biyaene *f.* Faydası olmak. yararı dokunmak. *Fayde ho bi* Yararı oldu. *Fayde ho sımare bivi* Size faydası olmuştu.

fayde ho biyais *isg.* Yararı olma, faydası olma durumu.

fayde ho cı nêresaene *f.* Yararı dokunmamak. *Fayde ma cıre nebiyo* Kendisine faydamız olmamıştır. Fayde yê dermani (e) çino O ilacın faydası yok.

fayde ho cı nêresais *f.* Yararı dokunmamak. *Fayde ma cıre nebiyo* Kendisine faydamız olmamıştır. Fayde yê dermani (e) çino O ilacın faydası yok.

fayde ho cı resaene *f.* Yararı dokunmak. *Fayde dey reseno cı* Onun *(e)* yararı dokunur. *Fayde ma ey nêreso* Ona *(e)* faydamız dokunmamıştır.

fayde ho cı resais *f.* Yararı dokunma. *Fayde dey reseno cı* Onun *(e)* yararı dokunur. *Fayde ma ey nêreso* Ona *(e)* faydamız dokunmamıştır.

fayde ho çinebiyaene *f.* (Birine veya bir

şeye) Yararı olmamak. *Fayde aye cirê çino* Onun (d) faydası kendisine yok *Fayde ho çino* Yararı yok. *Fayde ho hore çino* Kendi kendisine faydası yok. *Fayde ho keşrê çıno* Kimseye faydası yok. *Fayde dey mare çino* Onun *(e)* bize yararı yok. *Fayde ho sımare nêbivi* Size yararı olmamıştı. *Fayede ho sımarê çinebi* Size faydası yoktu. *Fayde yê qeşi çino* O *(e)* sözün yararı yok.

fayde ho çinebiyais *isg.* (Birine veya bir şeye) Yararı olmama.

fayde *ise.* Fayda, yarar, kâr. *Fayde a vatene çina* O söylemin yararı yok. *Fayde nêkena* Fayda etmez, yararı dokunmuyor.

fayde nêkerdene *f.* Fayda etmemek, yarar sağlamamak.

fayde nêkerdis *isg.* Fayda etmeme, yarar sağlayamama.

faydeli *s.(e)* Yararlı.

faydeliye *s.(d)* Yararlı. *Faydeliye biye* Yararlıydı (d).

faydesız *s.(e)* Yararsız.

faydesıze *s.(e)* Yararsız. *Dina faydesıze* (*bêfaydiye*) Yararsız, fani dünya. *Faydesıze biye* Yararsızdı.

fayız *ise. As. fa'iz.* 1. İşletmek için bir yere ödünç olarak verilen paraya karşılık alınan kâr, getiri, nema ürem. *Fayize fayij* Faizin faizi. 2. Ekon. Kapitalist ekonomide, artık değerin değişikliğe uğramış biçimi olarak paranın fiyatı, kiralanan paranın kira bedeli.

fayızcı *ise.* Faizle para veren, faizci.

fayızcıye *isd.* Faizle para veren, faizci.

fayızın s.(e) Faizli.

fayızli *s.*(e) Faizli, faizle işlem gören.

fayızsız *s.*(e) Faizsiz, faizsiz işlem gören.

feda *isd. Ar.* Feda, bir dava veya amaç için karşılıksız uğruna maddi veya manevi şeyler verme.

fedayi *ise.* Bir dava veya amaç uğruna tehlikeli işlere girişerek canını esirgemeyen kimse, serdengeçti.

fedayiye *isd.* Bir dava veya amaç uğruna tehlikeli işlere girişerek canını esirgemeyen kimse, serdengeçti.

fedekâr *s.(e) Far. kâr.* Özverili kimse, fedakâr.

fedekâre *s.(d) Far. kâre.* Özverili kimse, fedakâr.

fedekâreni *isg.* Fedakârlık, özverililik.

Fedekari *isç.* fedakarlar, özverili kimseler.

fedekâriye *isd.* Fedakarlık, özverililik.

fediye *isd.* Fidye, rehine karşılığı istenen/alınan şey, para.

fehs biyae *s. Ar.* Fehs olan.

fehs biyaene *f.* 1. Fehs edilmek. 2.Fehs olma.

fehs biyais *isg.* 1.Fehs olma. 2.Fehs edilme.

fehs *ise. Ar. fehs.* 1. (Verilmiş bir yargıyı) Kaldırma, bozma. 2. Dağıtma, dağıtılma.

fehs kerdene *f.* Fehs etmek, kaldırmak, bozmak.

fehs kerdis *isg.* Fehs etme, kaldırma, bozma.

fejir *ise.* 1.Tan vakti, ufuk kızıllığı, şafak. 2. Güneşin doğduğu ufuk çizgisi. *Fejirê sodıri* Tan vakti, tan kızıllığı, sabah şafağı. *Fejirê sodır de* Sabah şafağında. *Fejirê desta sodiri* Sabah şafağı. *Fejirê sodırı cı sanaene de* Sabahın tan atışında.

fek çarnaene *f. mec.* 1. Ağız çevirmek. konuşmayı kesmek, küsmek. 2. Ağız değiştirmek, değişik konuşmak.

fek çarnais *isg. mec.* 1. Ağız çevirme. konuşmayı kesme, küsme. 2. Ağız değiştirme, değişik konuşma.

fek fiştaene *f.* Ağza sokmak, ağzına koymak.

fek fiştayis *isg.* Ağza sokma, ağzına koyma.

fek guretene *f.* (Birinin) Ağzını tutmak,

susuturmak.

fek guretis *isg.* (Birinin) Ağzını tutma, konuşturmama, susturmak.

fek *ise.* 1. Yüzde, avurtlarla iki çene arasında, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye ve besinleri almaya yarayan boşluk, ağız. *Fekê cınawuri* Canavarın (kurdun) ağzı. *Fek sano fekê zumın utnene* Ağız ağıza verip mızmızlıyorlar. *Fek sano têver qeseykene* Ağız ağıza vermiş konuşuyorlar. *Fek sano pê qêseykene* Ağız ağıza çatmış konuşuyorlar. *Reye fekê mı vêsa; eve zono nerm ison xapneno* Bir kez ağzım yandı; yumuşak dille insanı kandırıyor. *Fekê vergi* Kurdun ağzı. 2. Bu boşluğun dudakların çevrelediği bölümü. 3. Kapların veya içi boş şeylerin açık yanı. *Fekê bıroş* Sitil ağzı. *Fekê lêyi* Kazanın ağzı. *Fekê meske* Deri tuluğun ağzı. *Fekê qutiye* Kutunun ağzı. 4. Bir akar suyun denize veya göle döküldüğü yer, munsap. *Fekê çêm* Nehir ağzı. *Fekê deru (xaçe deru)* Derelerin ağzı, vadi. 5. Koy, körfez, liman, yol gibi yerlerin açık yanı. 6. Bir kaç yolun birbirine kavuştuğu yer, kavşak. 7. Dere ve nehir kenarları. 8. Kesici aletlerin keskin yanı. *Fekê dariye* Darenin ağzı. *Fekê kardi* Bıçağın ağzı. *Fekê torjeni* baltanın ağzı. 9. *müz.* Bir bölge ezgilerinde görülen özelliklerin tümü. 10. Bazen "kez, defa" anlamına gelir. *Zu fekte ame* Bir söyleyişte geldi. 11. (Tehlikeli şeyler için) Pek yakın yer. *Ma fekê tıfongde bime* Biz namlunun ağzındaydık. 12. *mec.* Düşünce, sav, anlayış veya aynı, gibi. *Fekê ayera qeseykeno* Onun (d.) ağzıyla konuşuyor (e). *Fekê cayılu* Cahillerin ağzı. *Fekê deyra qeseykerdene* Onun ağzıyla konuşmak. *Fekê dinera gore* Onların söylediğine göre. *Fekê sarê tever ra* Başka bir topluluğun/milltin ağzı ile. *Nêverda ke fekê keşi rabo* Bırakmadı ki kimsenin ağzı açılsın. *Fekê keşi we nebi* (Fırça yemiş, azarlanmış) Kimsenin ağzı açılmadı. *Ey paa Fekê dey da cı* O onun ağzının payını vermiş/paylamış. 13. Bir şeyin dışarıya açık giriş yeri veya deliği. *Fekê dırveti* Yaranın ağzı.

fek kerdene *f.* Bir şeyi ağzına koymak, yedirmek. *Fek ke* Ağzına koy.

fek kerdis *isg.* Ağzına koyma, yedirme.

fek panênaene *f.* 1. Ağzını değdirmemek, tadına bakmamak. 2. *mec.* Dokunmamak, el sürmemek, ilgilenmemek.

fek panênais *isg.* 1. Ağzını değdirmeme, tadına bakmama. 2. *mec.* Dokunmama, el sürmeme, ilgilenmeme. **fek panênawoğ** *ise.* 1. Ağzını değdirmeyen, tadına bakmayan. 2. *mec.* Dokunmayan, el sürmeyen. **fek panênawoğe** *isd* 1. Ağzını değdirmeyen, tadına bakmayan. 2. *mec.* Dokunmayan, el sürmeyen..

fek pê'guretene *f.* 1. Ağzını yummak, ağzını kapatmak. 2. Ağzından tutmak.

fek pêguretis *isg.* 1. Ağzını yumma, ağzını kapatmak 2. Ağzından tutma

fek pêrocınaene *f.* 1. Ağzını kapatmak, ağzını yummak. 2. Susmak.

fek pêrocınais *sig.* 1. Ağız yumma, ağız kapatma. 2. Susma.

fek ra kerdene *f.* Bir şeyin ağzını açmak.

fek sae kerdene *f.* Ağız aramak, nabız yoklamak, laf almak. *Ala vere fek saeke, sevano* Hele ağzını ara ne diyor.

fek sae kerdis *f.* Ağız arama, nabız yoklama, laf alma. *Ala vere fek saeke, sevano* Hele ağzını ara ne diyor.

fek têver sanaene *f.* Ağız ağıza vermek, çene yarıştırmak.

fek têver sanais *isg.* Ağız ağıza verme, çene yarıştırma.
fek ve fek *zf.* Ağız ağıza; ağızdan ağıza.
fek vurnaene *f.* Ağız değiştirmek, söz dönekliği göstermek.
fek vurnais *isg.* Ağız değiştirme.
feka naene *f.* 1. Ağza vermek, yedirmek.
feka nayis *isg.* Ağıza verme, yedirme.
feke çapık *s.(e)* Hızlı yiyen, hızlı konuşan, cavcav.
feke çapıke *s.(d).* Çabuk ağızlı, hızlı konuşan.
feke çapıkeni *ise.* 1.Ağız çabukluğu. 2. Karşısındakine konuşma fırsatı tanımama durumu, cavcavlık.
feke çapıkenra *zf.* Ağiz çabukluğu ile.
feke çepel *s.(e)* Ağzı bozuk, küfürbaz.
feke çepeleni *isg.* Ağız bozukluğu, küfürbazlık.
feke çepelın s.*(e)* Bozuk ağzılı, ağzı küfürlü (erkek).
feke çepelıne *s.(d)* Bozuk ağzılı, ağzı küfürlü (bayan).
feke çepeliye *(isd.* Ağzı bozukluk, küfürbazlık. *Fekê piye piyê dine! (argo)* Onların babasının babasının ağzına! *~Fêke piye hayine! (argo)* Şunların babasının ağzına! *Fekê pira ke!* Babasının ağzına tak, sür!/ Babasının ağzını aç. *Fekê piye pi* Babasının babasının ağzı. *Fekê piyê pi ra kê! (argo)* Babasının babasının ağzına! *Fekê piyê yine!* Onların babasının ağzına! *~Fekê piye dewlete!(argo)* Devletin babasının ağzına! *Fekê piyu* Babalarının ağzına.
feke dırvetın *s.(e).* Ağızı yaralı olan.
feke dırvetıne *s.(d).* Ağızı yaralı olan.
fêkê feki *zf.* Ağzın ağzı. *Fekê feku* ağızların ağzı.
feke gılex *s.(e)* Ağzı salyalı, sümüklü, miskin.
feke gılexeni *ise.* Ağzı salyalılık, sulu ağızlılık.
feke gılexıne s.(d) Ağzı salyalı, sulu ağızlı.
feke gılêz *s.(e)* Ağzı salyalı olan (erkek).
feke gılezêni *ise.* Ağzı salyalılık, miskinlik.
feke gılêzıne *s. (d)* Ağzı salyalı olan (kadın)
feke gımar *s.(e)* 1. Ağzı kokan, pis ağızlı. 2. *mec.* Ağzından kötü söz eksik olmayan, bozguncu konuşmalar yapan (kimse).
feke gımareni *ise.* 1.Pis ağızlılık, kokar ağızlılık. 2. *mec.* Ağzında kötü söz eksik olmama durumu.
feke gımarıne *s.(d) A*ğzı kokulu, pis ağızlı.
feke gımariye *isd.* Ağzı kokarlık, pis ağızlılık.
feke gilêxiye *isd.* ve s. 1. Ağzı salyalılık, sulu ağızlılık. 2. Sulu ağızlı, miskin, özensiz (kadın).
feke goneni *ise.* Kanli ağızlılık, ağzı kana bulanmış olma; zalimlik, katillik.
feke gonın *s.(e)* Ağzı kanlı, ağzı kana bulanmış; zalim, katil (kimse).
feke gonıne *isd.* Kanlı ağızlı, ağzı kana bulanmış, zalimlik, katillik (kadın).
feke gurete *s.(e)* 1. Sır saklayan, dışarıya laf vermeyen, kötü lafı duymazlıktan gelen, ağzı sıkı olan. 2. İzinsiz, habersiz bir şey yemeyen.
fekê ho guretaene *f.* 1. Ağzını tutmak, 2. *mec.* Sözünü saklamak, esirgemek.
fekê ho guretais *isg.* Ağzını tutma, susma.
fekê ho ja biaene *f. A*ğzı kurumak, susamak.
fekê ho ja biyais *isg. A*ğzı kuruma, susama.
fekê ho kerdene *f.* Kendi ağzına koymak, ağzına almak.
fekê ho kerdis *isg.* Kendi ağzına koyma.
fekê ho pêguretene *f.* Ağzını tutmak, ağzını kapatmak.
fekê ho pêguretis *isg.* Ağzını tutma,

ağzını kapatma. fekê ho pêrocınaene *f.* Ağzını kapatmak.

fekê ho pêrocınayis *isg.* Ağzını kapatma.

fekê ho tevdaene 1. Ağzını karıştırmak/ gevelemek, 2. Kekeleme vari konuşmak, konuşmada zorlanmak. 3. (Hayvanlar için) Geviş getirmesi. 4. tek tırnaklı binek hayvanlarının ağızlarını oynatma.

fekê ho têvdayis *isg.* 1. Ağzını çırpma, ağzını gargaralama. 2. Ağzını karıştırma. 3. *mec.* Mızmızlık etme.

fekê ho we kerdene *f.* Ağzını açmak, ağzını konuşturmak, işletmek. *Fekê hoke bi we xeverdano* Ağzı işleyince küfür eder.

fekê ho we kerdis *isg.* Ağzını açma konuşmaya başlama, ağzını işletme, kullanma.

fekê hode cüayene *f.* 1. Ağızında çiğnemek, 2. *mec.* Bir kimseyi veya lafı çekiştirmek, diline dolamak, dedikodusunu yapmak, ağzına sakız etmek.

fekê hode cüyais *isg.* Ağızında çiğneme, çekiştirme, diline dolama, dedikodusunu yapma işi.

fekê hode guretene *f.* Ağzında tutmak, sözünü sakınmak.

fekê hode guretis *f.* Ağzında tutma, sözünü sakınma. fekê hode ğulğulnaene *f.* Ağzını gevelemek.

fekê hode ğulğulnais *isg.* Geveleyiş, geveleme.

fekê hora çarnaene *f.* 1. Ağzına su alarak çalkalamak. 2. Ağzını temizlemek. 3. *mec.* Tatma veya ağız tadını değiştirme usulünde az yeme.

fekê hora çarnais *isg.* 1. Ağzında çalkalama. 2. Tadına bakma, tatma.

fekê hora kerdene *f.* Bir şeyi ağzına sürmek.

fekê hora kerdis *isg.* Bir şeyi ağzına sürmek.

fekê hora naene *f.* Ağzına deydirme, ağzına alma, tadma.

fekê hora nayıs *isg.* Ağzına değdirme, ağzına alma, tadma.

feke huwais *isg.* Yumuşak ve tatlı dille, dostça konuşma biçimi.

feke huwayıse *s.(d).* Tatlı dilli, şakacı, güler yüzlü

feke huwayısiye *isd.* Yumuşak, sevecan ve şakacı konuşma durumu.

feke pılozıneni *isg.* 1. Cıvık, yayvan, geniş ağızlılık. 2. Konuşmada özensizlik, dikkatsizlik, gelişi güzel konuşma durumu.

feke pılozıniye *isd.* 1. Cıvık, yayvan, geniş ağızlılık. 2. Özensiz, dikkatsiz konuşma durumu.

feke qayım *s.(d)* Sıkı ağızlı, ketum, az konuşan, sır saklayan.

feke qayıme *s.(d)* Sıkı ağızlı, ketum, az konuşan, sır saklayan.

feke qayımıye *isd.* Sıkı ağızlılık, ketumluk, az konuşma, sır saklama durumu.

feke qayimeni *ise.* Sıkı ağızlılık, ketumluk, az konuşma, sır saklama durumu.

feke xıravın *s.(e)* Kötü ağızlı, şöm ağızlı, çirkin sözler sarf eden, küfürbaz (erkek).

feke xıravıne *s.(d)* Kötü ağızlı, şöm ağızlı, çirkin sözler sarf eden, küfürbaz (kadın).

feke xıravıneni *ise.* Kötü ağızlılık, şöm ağızlılık, küfürbazlık.

feke xıravınıye *isd.* Kötü ağızlı, şöm ağızlı, konuşmaları kötülük saçan, küfürbaz olma durumu.

fekerıs guretene *f.* Ağız ve dudak iltihapına tutulmak; ağız enfeksiyonu hastası omak.

fekerıs guretis *isg.* Bir çeşit ağız mikrobu kapma.

fekerıs *s.(e)* (Şap nevi) Ağzı yaralı olan, ağız enfeksiyonu bulunan.

fekerıse *s.(d)* Ağız enfeksiyonu omuş kimse.

fekerısıye *isd.* Şap hastalığı.
fekesıst *s(e)* Gevşek ağızlı, boşboğaz, lafını denetlemeyen, sır saklamayan (erkek).
fekesıste *s(d)* Gevşek ağızlı, boşboğaz, lafını denetlemeyen, sır saklamayan (kadın).
fekesısteni *ise.* Gevşek ağızlılık, boşboğazlık, sır saklamamazlık.
fekesıstıye *isd.* Gevşek ağızlılık, boşboğaz olma, lafını denetlememe, sır saklamama durumu.
feki ser kerdis *isg.* yüzüstü yere kapatma.
feki ser vureşiye biyane *f.* Yüz üstü yere kapaklanmak, yere devrilmek, düşmek.
feki'ser kerdene *f.* Yüzüstü düşürmek, kapaklamak, devirmek.
feki'ser vureşiye biyais *isg.* yüzüstü yere kapaklanma, yere devrilme, düşme.
fekra cı estaene *f.* 1. Sataşmak, bulaşmak. 2. Bir şeyi elde etmeye teşebbüs etmek
fekra cı estais *f.* 1. Sataşma, bulaşma. 2. Bir şeyi elde etmeye teşebbüs etme.
fekra kerdis *isg* Bir şeyin ağzını açmak.
fekra kewto (*koto*) *ünl.* "Ağzına mı düşmüş, söylesin de görelim, yağma mı, haddine mi" gibi üçüncü bir şahsın bir sözü söylemesinin zor olduğunu bildirir. *Hewla vazo, fekra kewto!* Sıkıysa söylesin, haddine mi düşmüş! *Fekê deyra kewto (koto) o (e) tora qesê vazo!* Haddine mi o (e) sana bir şey söylesin! ~ *vejayis* ağızdan çıkma, boş bulunma veya söz verme. (*Ree fekê mıra vejiya, qese mı qesewo.* Bir kez ağzımdan çıktı, sözüm süzdür). ~ *pera* a ğ ı z - dan kaçtı. ~ *perayis* ağızdan fırlama, ağızdan kaçırma, boş bulunma.
fekra naene *f.* Ağzına vermek, yedirmek.
fekra nayis *isg.* Ağzına verme, yedirme.
fekra peraene *f.* Ağızdan kaçırmak, boş bulunmak. 2. İtiraf etmek, ikrarda bulunmak.
fekra perais *isg.* Ağızdan kaçırma, boş bulunma. 2. İtiraf etme, ikrarda bulunma.
fekra ve fek *zf.* Ağızdan ağıza, dilden dile.
fekra *zf.* Ağızdan, ağız lie.
fekra vejiyaene *f.* Ağzından çıkmak, ağzından kaçırmak; boş bulunmak.
fekra vejiyais *f.* Ağzından çıkma, ağzından kaçırma; boş bulunma.
fekro cı guretis *isg.* Susturma, sesini kesme.
fekro cı'guretene *f.* Susturmak, sesini kesmek, konuşmasına fırsat vermemek.
fekro daene *f.* 1. Ağzına vurmak. 2. Şiddetle susturmak, azarlamak.
fekro dais isg. 1. Ağzına vurma. 2. Şiddetle susturma, azarlama.
fekte guretaene *f.* Lafı ağzında tutmak, engellemek, konuşmaktan alıkoymak.
fekte guretais *isg.* 1. Konuşma veya yemek esnasında engelleme, ağzında tutma.
fekte kerdene *f.* Ağzına yapmak/sıçmak.
fekte kerdis *isg.* Ağzına yapma.
fekte roniştaene *f.* Ağzına oturmak, ağzına sıçmak.
fekte roniştais ağzına oturma.
fekve cı vetis *isg.* İştahla yeme, ağız tadıyla yeme, ağızla dalma.
fekve cı'vetêne *f.* İştahla yemek, ağız tadıyla yemek, ağızla dalmak. *Fekve cı veze, bure* Ağızla dalıver, ye.
fêl *ise.* Niyet, emel, kişinin iyi veya kötü düşüncesi. *Fêle ho rındo* Niyeti iyidir.
felaket (xafile) *ise* Felaketa gırse Büyük felaket. *felaketa peene* (peyene) Son felaket. *Felaketa pile* Büyük felaket.
felakete (xafile) *isd.* Felaketa gırse Büyük felaket. *felaketa peene*

(peyene) Son felaket. *Felaketa pile* Büyük felaket.

felaketiye *isd.* Felaket olma durumu, felaket olay.

felaqacı *ise.* Falaka cezası için seçilmiş, sadist, acımasız işkenceci (kimse).

felc biyaene *f.* Felç olmak, harap olmak.

felc biyais *isg.* Felç olma, mahf olma.

felc *ise. Ar. Felc. tıp.* İnme, nüzu!

felcli *s.(e)* Felç olan, felçli, sakat, hasta.

felek *ise. Ar. Felek.* 1.Gökyüzü, sema. 2. Dünya, alem. 3. Talih, baht, şans. 4. Askeri mızıkada zilli bir müzik aracı. 5. Bazı dinlere göre insan öldüğünde can teslim almaya gelen tanrı meleği. (*Felek,Ezrayil*) *Birayefeleke kalo* İhtiyar feleğin kardeşi/ feleğin çemberinden geçmiş, görmüş geçirmiş.

felêmen *is. Felemen.* Bugünkü Hollanda, Belçika ve kuzeydoğu Fransa'ya kadar olan yere eskiden verilen ad.

felemenli *ise.* Felemenli, felemen halkına mensup olan (kimse).

feleqa *isd. Ar. fala'ka.* 1. Ceza aracı olarak ayak tabanlarına vurmakta kullamılan, ayakları uygun bir durumda sıkıştırıp tutan kalınca bir sopa ile bunun ucuna bağlı bir ipi olan işkence aracı, 2 Bu araçla uygulanan dayak cezası. 3. Bazı kaldıraçlarda kullanılan ucu iple bağlı ağaç parçası.

fêll *ise.* 1.Talih, kader, şans; alın yazısı. 2. Emel, amaç, niyet edilen şey. 3. Kişinin iyiliği ve kötülüğü. *Fêle mordem xêrbo* Adamın şansı/emeli hayırlı olsun.

fellah *ise. Ar. Fallah.* 1. Çiftçi. Mısır köylüsüne denir. 2. Zenci, Arap

felsefe ise. Ar.felsefe. <Yun. 1.Varlığın ve bilginin bilimsel olarak araştırılması. 2. Bir bilimin ve bilgi alanının temelini oluşturan ilkeler bütünü. 3. Bir filozofun, bir felsefe okulunun veya bir çağın öğretisi. 4. dünya görüşü. 5. Bir konuda soylu düşünüş.

felsefeci *is./e.* felsefeyle ilgilenen kimse, dünya görüşüne sahip kimse, felsefe öğretmeni.

felsefi *s. Ar. felsefi.* Felsefe konusu olan, felsefe ile ilgili bulunan, felsefeye ilişkin.

fen *ise. Ar. fenn.* 1. Fizik, kimya, matematik ve biyolojiye verilen ad. 2. Fizik, kimya, matematik ve biyolojiden elde edilen verileri iş ve yapım alanında uygulama, teknik. 3. Bilim, bilgi. 4. *mec.* Hile, hilekarlık.

fena biyae *s.(e)* Kötü olan, kötüleşmiş olan.

fena biyaene *f.* 1. Kötüleşmek, kötü duruma düşmek, fenalaşmak. 2. Yaman olmak, kimseye gözaçtırmamak, bitirim olmak.

fena biyais *isg.* 1. Kötüleşme, kötü duruma düşme, fenalaşma. 2. Yaman olma, kimseye göz açtırmama, bitirim olma.

fena kerdene *f.* 1. Fena yapmak, hırpalamak, kötü duruma düşürmek, ölümcül kılmak. 2. Berbat etmek, bozmak, kötüleştirmek.

fena kerdis *isg.* 1. Fena yapma, hırpalama, kötü duruma düşürme, zor durumda bırakma. 2. Berbat etme, bozma, kötüleştirme.

fena nêbiyaene *f.* 1. Fena olmamak, idare eder kadar olmak, fena sayılmamak. 2. Kötüleşmemek, fenalaşmamak.

fena nêbiyais *isg.* 1. Fena olmama, idare eder kadar olma, fena sayılmama. 2.Kötüleşmeme, fenalaşmama.

fena *s. Ar. fena'.* 1. İyi nitelikte olmayan, kötü. *Fena mordem nevi* Fena adam değildi. *Fena nêbeno* Fena olmaz. *Fena nêbi* Fena değildi. *Fena nêbiyenê* Kötü olmayacaktı. *Fena niyo* Kötü değil. *Fena tey nadenê*

Ona fene halde bakıyordu. *Fena tey şêr kêrdenê* Onu fena halde seyrediyordu. *Fenawo, derhalo* Ölümle yaşam arasında pençeleşen ağır hastadır, kötü haldedir.2. Vahim, yıkıcı. *Kutık fena pero cı* Köpek Kötü ısırmış. 3. Ağır ve etkili. *Qese ho zaf fenaye* Sözleri çok ağırdır, etkilidir. 4. Çok, aşırı. *Fena dırvetmo* Fena halde yaralıdır. *Fena çetıno* Çok çetin,çok zor, çekilmez. *Fena gırano* Çok ağırdır. *Fena gırso* Çok büyüktür. *Fena gureena* (d) Çok çalışıyor. *Fena heredano* (e) Çok dargındır.*Fena posemano* Çok pişmandır. *Fena xırto* Çok cesurdur. *Fena zonawêğo* Çok iyi bilendir/bilgilidir. *Fena zoneno* Çok biliyor. *Fena rındeka (d)* Çok güzeldir. *Fena semto (e)* Çok yakışıklıdır. *Fena semta* (d) Çok güzeldir. *Fena zurêkero* (e) Çok yalancıdır. 5. (Kişiler için) İstenilen ve gereken nitelikte olmayan. *Çenekêra rında, fenae niya* İyi kızdır, kötü değil. 6. Hoşa gitmeyen, rahatsız edici. *Fena çorç qeseykeno* (e) Çok kaba ve çirkin konuşuyor. 7. Davranışları toplumun ahlak anlayışına uymayan. 8. Çok hızlı, çabuk. *Fena çineno* Çok hızlı biçiyor. 9. Müthiş, olağanüstü. *Fena erzeno* Müthiş atıyor/ yalan, palavra yapıyor.*Fena jankaro* (e) Çok zarar vericidir, zararlıdır. *Fena lerze keno* Müthiş acele ediyor. *Fena nêweso* Müthiş hastadır. *Fena qudımsızo* (e) Müthiş uğursuz (adam)dır. *Fena serdo* Müthiş soğuktur. *Fena sur bi* Müthiş sıcaktı. *Fena şiyenê* Müthiş gidiyordu. *Fena tey dezeno* (e) Ondan çok kızıyor, aşırı hoşnutsuzdur. *Fena tey qarino* Ondan müthiş kızıyör. *Fena xayıno* Müthiş hayindir. 10.Yaman, uz. *Fena cıneno* Yaman çalıyor *Fena bi* yamandı.

fena tey nadaene (Birine) Çok kötü bakmak.

fena tey nadais *isg.* (Birine) Çok kötü bakmak.

fenaeni *isg.* 1. Kötülük. 2. Bitirimlik, yaman olma durumu. 3. Ağır hasta olmak.

fenalığıye *isd.* 1. Kötülük. 2. Fenalık geçirme, baygınlık geçirme.

fenayiye *isd.* 1. Fenalık. 2. Yamanlık, bitirimlik. 3. Kötü olma durumu.

fenci *ise.* Fenci, fenle uğraşan kimse.

fenciye *isd.* Fenci, fenle uğraşan kimse.

fend *ise.* 1. Hile, hilekârlık, hinlik. entrika, tuzak. *Fend u hile* hile ve kurnazlık. 2. Kurnazlık, uzluk, hinlik. 3. Eski İran'da kurulan bir düzen. 4. *mec.* Akıl, düşünce.

fênde *ise. akibet.* Yaşanılan bir anı geçmişle kıyaslayarak varılan sonuç; müsibetleri yaşanmışlarla kıyaslama/ akibet benzerliği kurma/dileme. *Fênda dine fênda mawa* Onların akibeti bizim akibetimize benzer. *Fênda sıma a fênda!* Sonunuz geçmişteki akibet gibi oalacak. *Fênd sıma fênda dina* Akibetiniz onların akibeti gibi/durumunuz onlara benziyor.

fendi *isç.* 1. Kurnazlıklar. 2. *zf.* Hileli, hilekâr bir biçimde.

fenerci *ise.* 1.Fener yapan veya satan kimse. 2. Deniz fenerinin bekçisi. 3.*esk.* Sokak fenerleriniyakan kimse.

fenere *isd.* 1. Saydam bir maddeden yapılmış veya böyle bir madde ile donatılmış, içinde ışık kaynağı bulunan aydınlatma aracı. 2. Gemilere yol gösteren ışık kulesi, deniz feneri.

fenerın s.*(e)* Fenerli.

fenerli *s.*(e) Elinde fener bulunan kimse.

fenık *Al. ise.* Para birimi, kuruş.

feni *s.(e)* Fenle ilgili olan.

feqer (veqer) *ise.* 1. Kibir, kendini beğenmişlik, bencil. 2. Büyüklük taslama.

feqer ra feteliyais *isg.* kibirli dolaşma,
feqer ra fetêliyane *f.* kibirle dolaşmak,
feqer ra qeseykerdaene *f.* Kibirli kouşmak.
feqer ra qeseykerdis *isg.* Kibirle konuşma.
feqerli *s.(e) Feqer liyo* (e) Kibirlidir.
feqerli *s.(e)* Kibirli. *Feqerino* Kibirleniyor.
feqet *bağ.* Yalnız, ama, lakin. *Tı hên vana feqat o qese jê vatena to niyo* Öyle yorsun fakat o söz senin söylediğin gibi değil.
feqir *s.(e).* Yoksul, fakir. *Feqire sımawne* Sizin fakirinizim.
feqire *s.(d)* Yoksul, fakir. *Feqira maa ho* Kendi fakir annesi.
feqireni *ise.* Yoksulluk, fakirlik.
feqiriye *isd.* Yoksulluk, fakirlik.
feraşiye (I) *isd.* 1. Uzunca tahta parçası. 2. Bir kumaşın veya halının köşesinden kesilen uzun parça, şerit.
feraşiye (II) *isd.* İnsanın eline batan ağaç veya kaya kıymığı, kıymık, çapak. *Faraşiya dari* Ağaç kıymığı. *Faraşiya kêmeri* Kaya kıymığı.
feratu *isç.* 1. Dersim'de *Arezu* aşiretinin bir kolu. 2. Dersim'in Ovacık ilçesinde meskûn bulunan Feratan aşireti, Feratuşağı.
ferbid *s.(e)* Aldatan, aldatıcı, yanıltıcı.
feredune *isd.* Dersim'de eski bir köy adı.
fereqet biyaene Beklenmedik, ani, sinsice, çaktırmadan.
fereqet biyais Beklenmedi, ani, sinsice, çaktırmadan.
fereqet kerdene *f.* Kuşkusuz etmek, şakinleştirmek, dikkatini dağıtmak. **fereqet kerdis** *f.* Kuşkusuz etme, sakinleştirme, dikkatini dağıtma. **fereqet pırodaene** *f.* Çaktırmadan, aniden vurmak.
fereqet peguretayis *isg.* Çaktırmadan aniden tutma.
fereqet peguretene *f.*Kuşkulandırmadan aniden yakalamak, tutmak.
fereqet pırodais *isg.* Çaktırmadan aniden vurma.
fereqet şiyaene *f.* Sssizce, aniden çaktırmadan gitmek. *Fereqet şime* Sessizce gittik.
fereqet şiyais *isg.* Ssizce, aniden çaktırmadan gitme.
fereqet *zf.* 1. Beklenmedik, ani, sinsice, çaktırmadan. *Fereqet ke* kuşkulandırmadan, sakinleştir punduna getir. 2. Sessizce, sakince.
fereqeteni *ise.* Sessiz, sakin duruş, halkın fırtınaları gizleyen sessizliği.
fereqetiye isd. Sinsilik, *Fereqetiye ra* sessizce, çaktırmamaksızın,
fereset *ise. Ar. feraset.* Akıl, anlayış, sezgi, zeka.
fereseteni *s.(d) Ar.* Sezişli, sezgili, zekalı. *Ferestına* Akıllıdır.
feresetiye *isd.* Ferasetlilik, akıllılık, anlayışlılık.
fereza ke *bağ.* Her ne kadar, herşeye rağmen, -ise de... *Fereja ke hen vame* Herne kadar öyle diyorsak da (öyle değil, durum biraz farklı).
ferfelek *ise.* Çete öncüsü, çete reisi, yasadışı faaliyet gösteren kişi.
ferfêre *isd.* Rüzgarda dönen çocuk oyuncağı, fırıldak.
ferivende *isd.* Uçak veya gemi filosu.
ferivendiye *isd.* Uçakları taşıyan gemi.
feriyad *ise. Far.* 1. Feryat, ağlama. 2. Haykırış, çığlık, yüksek sesle bağırmak.
ferman daene *f.* Emir vermek, buyruk vermek.
ferman daoğ *ise.* Ferman veren kumandanlık.
ferman dayis *isg.* Emir verme, buyruk verme.
ferman *ise.Far.* Buyruk, emir. *Fermane Dersimi* 1937-38 Ankara'da alınan Dersim fermanı.
fermanber *ise.* Muti, emri yerine getiren

kimse.
fermandae *ise.* Kumandanlık.
fermandareni *ise.* Buyruk veren, emir verme işini yapan kimse.
fermandariye *isd.* Emir verme işi.
fermanrevai *ise.* Hükümet.
fermanrevi *ise.* Hükümdar.
ferq biyaene *f.* Fark edilmek. *Ferq esto* Fark vardır.
ferq biyais *isg.* Fark edilme.
ferq cı estaêne f. (birine, bir şeye) Fark atmak, geçmek, artışmak.
ferq cı estais f. (birine, bir şeye) Fark atma, geçme, artışma.
ferq cı kotaêne *f.* Farklılaşmak, arasına fark girmek. *Ferq cı ne kuno* Araya fark girmez, farklılaşmaz; aynı kalır, değişmez. *Ferq cı ne koto* farklılaşmamış. *Ferq kuno cı* Araya fark girer, farklılaşır. *Ferq koto cı* Farklılaşmış, araya fark girmiş.
ferq cı kotais *isg.* Farklılaşma, araya fark girme.
ferq çinebiyaene *f.* Farkı olmamak. *Ferq çino* Fark yok. *Ferqe ma çino* Farkımız yok. *Ferq sıma çino* Farkınız yok.
ferq çinebiyais *isg.* Farkı olmama.
ferq estaêne *f.* Fark atmak, üstün gelmek.
ferq estais *isg.* Fark atma, üstün gelme.
ferq ho çinebiyais *isg.* Farkı olmama, eşit olma durumu. *Ferq ye qeşi çino* O sözün ayrılığı yoktur. *Ferq ye qeşi çinebi* O sözün ayrı yönü yoktu.
ferq *ise. Ar. fark.* 1. Bir kimse veya bir nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık; benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, ayırım. 2. Ayırım.
ferq kerdene *f.* 1. Fark etmek; farkında olmak; farkına varmak; bir şeyi görebilmek hisedebilmek. 2. Farklılık göstermek, fark etmek. *Ferq kena (d)* Fark ediyor.
ferq kerdis *isg.* Fark etme.
ferq tede diyaene *f.* Arasında fark görmek, farklı bulmak.
ferq tede diyais *isg.* İçinde farklılığını görüş, görme, fark etme.
ferq werte kerdene *f.* Araya fark koymak, ayırım yapmak.
ferq werte kerdis *isg.* Araya fark koyma, ayrımlama.
ferq werte kewtaene *f.* Araya fark girmek, farklılaşmak.
ferq werte kewtais *isg.* Araya fark girme, farklılaşma.
ferq wertede diaene *f.* Arada fark görmek.
ferq wertede diyais *isg.* Arada fark görme.
ferqe ho çinebiane *f.* Farkı olmamak, eşit olmak. *Ferq ho çino* Farkı yok, aynı.
fert *ise.* Birey, tek kişi.
feru *isç.* Ferhatlar, Dersim'de Arezu aşiretinin bir kolu.
feryat u figan Ağlayıp sızlama, haykırma
fes kerdene *f.* Fehs etmek, yok saymak, iptal etmek, işlevsiz kılmak.
fes kerdis *isg.* Kapatma, dağıtma, faaliyetten men etmek, kanunla iptal edilmiş her neyise.
fesat *ise. Ar. fesâd.* 1. Bozukluk. 2. Karışıklık, kargaşalık, ara bozuculuk. 3. Herhangi bir konuda iyimser olmayan, kötü yorumlayan. 4. *s.* Karıştırıcı, ara bozucu. 5. Hile.
fesate *isd.* 1. Bozuculuk. 2. Karışıklık, kargaşalık, ara bozuculuk. 3. Bu nitelikte kimse, bozguncu, ara bozucu (kadın).
fesateni *ise.* Ara bozuculuk, ordu bozanlık
fesateni kerdene *f.* Ara bozculuk yapmak, ortalığı karıştırmak, insanları birbirine düşürecek işler yapmak.
fesateni kerdis *ise.* fesatçılık yapma.

fesatiye *isd-ç.* Fesatlık.

fesatiye werte kerdene *f.* bir toplumu içten içe çökertmek için araya fesat/nifak koymak, birbirin düşürmek fesatiye werte kerdis *isg.* Araya nifak düşürmek.

fesih *ise. Ar. fesh.* (Verilmiş bir yargıyı) bozma, kaldırma.

feteliyae *s.(e)* Dolaşan, gezen. 2. Sadaka için dolanan, dilenci. 3. *ise.* Gezici, seyyah. *Feteliaoğ jede zono* Gezici çok bilir.

feteliyaene *f.* 1.Gezmek, dolaşmak, yürümek. 2.Gezinti yamak.

feteliyais *isg.* Gezinti, gezme.

fetelnaêne *f.* 1. Birinin veya bir şeyi dolaştırmak, gezmesini sağlamak. 2. Bakımını yapmak, bakmak, beslemek, korumak. *Cırê çe fetelnen* Kendilerine ev/aile geçimini yapıyorum. *Sımare domonu fetelnen* Size çocuklara bakıyorum. 3. (Hayvanlar için) Gütmek, otlatmak, beslemek. *Dinere mal fetelnen* Onlara davar güdüyorum. 4. Tanıtmak amacıyla götürüp göstermek. 5.Uğraştırmak, kovalamak, taciz etmek. *Ma jumun fetelneme* Biz birbirimizi uğraştırırız.

fetelnais *isg.* 1. Dolaştırma, gezdirme. 2.Tanıtma amacıyla götürüp gösterme, ifşa etme. 3.Bakımını yapma, beslenme ve korunmasını üstlenme. *Nêwosu fetelnayis* hastaları dolaştırma/ bakımını yapma. 4.Uğraştırma, taciz etme.

fetkerdene *f.* Savaşarak bir ülkeyi elegeçirmek.

fetkerdis *isg.* Feth etme.

fetva *isd. Ar. fetvâ.* İslam hukuku ile ilgili bir sorunun dini hukuk kurallarına göre çözümünü açıklayan, şeyhülislam veya müftü tarafından verilebilen belge.

fetvacı ise. ve s. Fetva veren. 2. *mec.* Emir verir gibi konuşan kimse.

fetvaxane *is.e.* 1.Müftünün makamı. 2. Şeyhülislam kapısı.

fewqalade *s.Ar. fevk-al'-ade.* 1. Alışılmış olandan ayrı, görülmedik, beklenmedik, işitilmedik, olağanüstü. 2. *zf.* Aşırı, çok fazla.

feza *isd. Ar. fezâ.* Sonsuz gök boşluğu, uzay.

fezleke *isd. Ar.* **fezlke.** 1. Özet, hülasa. 2. Bir kararın kısaca yazılması.

fıkır cı deais *isg.* Birine fikir verme, akıl verme, biçimlendirme.

fıkır cı deane *f.* Birine fikir vermek, akıl vermek, biçimlendirmek.

fıkır *ise.* 1. Fikir, mülâhaza, düşünce, mütalâa. 2. Düşün, ide. *Fıkre kamio* Kimin düşüncesidir? *Fikrê dinera gore* Onların düşüncesine göre.

fıkır nê'kerdene *f.* Düşünememek, fikir yapmamak

fıkır nê'kerdis *isg.* düşünmeme, fikir yapmama.

fıkırı *isç.* Fikirler, düşünceler.

fıkıriyaene *f.* Düşünmek, akıl yürütmek, kendi kendine muhakeme etmek.

fıkıriyais *isg.* Düşünme, akıl yürütme, kendi kendine muhakeme etme.

fıkırsız *s.(e)* Düşüncesiz, fikirsiz. fıkırsızeni *ise.* Görüşü olmamak/ görüşsüzlük, düşüncesizlik.

fıkr'en *zf.* 1. Düşünce- yoluyla, düşünerek. 2. Düşünce olarak.

fılan bêvan *zf.* Falan-filan.Önemsenmeyen. hafifsenen şeyler içinkullanılır. *Fılan amo bêvan şiyo, mırê çı* Falan gelmiş, feşmekan gitmiş, bana ne!

fılan *isg.* Söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir özel adın yerini tutar. 2. *s.* Tarih, yer, kişi ve benzeri sözlerle sıfat tamamlamaları yapıldığında, bu tamlamalar, tekrarlanmak istenmeyen şeyleri genel olarak anlatmaya yarar. *Fılan roze* Fılan gün. *Fılan cade* Filan yerde.

Fılan kês Falanca kişi. *Fılan fılan kês* Falan falan kişi. *Fılan mordem* falanca adam. *Fılan qêse* Falanca söz. *Fılan kêsira hesnaene* Falanca kişiden duymak. *Fılan kêsra mısaene* Falanca kişiden öğrenmek.

filıskiyais *isg.* Gözüne görünme, gözüne lişme. 2. Parlama, parıldama. *Fılıskina* Parlıyor, görünüyor.

filıskiyiaene *f.* Gözüne görünmek, gözüne ilişmek. 2. Parlamak, parıldamak.

filqaene *f.* Kahkaha koyvermek, gülmek.

filqais *isg.* Şiddetli, kıkır kıkır gülme.

filu *ise.* 1.Sürüldükten sonra bir yıl dinlendirilen, nadasa bırakılan tarla. 2.Tarla toprağını sadeleştirmek, çeşitli bitkilerden arındırmak, ekin için hazır vaziyete getirmek, herk. **filu kerde** *s.(e)* Herk edilmiş olan (tarla).

filu kerdene *f.* Tarlayı herk etmek, ikinci bir ekin için sürüp dinlenmeye bırakmak. *Fılu ke* Herk et.

filu kerdis *f.* Tarlayı herk etme, ikinci bir ekin için sürüp dinlenmeye bırakma. *Fılu ke* Herk et.

filu wekerdênê *f.* Uzunca bir süre sürülmemiş bir tarlayı sürüp dinlenmeye bırakmak, ekim için hazırlamak.

filu wêkêrdis *isg.* Uzunca bir süre sürülmemiş tarlayı sürme, nadas etme.

fiqare *s. ve ise. Ar. Faqır.* 1.Geçimini kurmakta zorluk çeken, yoksul, garip, mağdur, fukara, zavallı, 2. Hindistan'da yoksulluğa ve eziyete kendisini alıştırmış devriş. *Fıqare haqi* Allahın fukarası, gariban. *Fıqare yi* yoksullar. *Fıqaren*

fiqariye *isd.*. Foksulluk, yoksulluk.

fıqır fıqır giriyaene *isg* Fokur fokur kaynamak.

fıqır fıqır giriyais *isg* Fokur fokur kaynama.

Fıqır fıqır qeseykerdene Harıl harıl konuşmak, anlatmak

Fıqır fıqır qeseykerdis Harıl harıl konuşma, anlatma

fıqır fıqır *zf.* Fokur fokur. *Fıqır fıqır giriyene* Fokur fokur kayniyordu

fıqır *ise.* Fokur, fokurtu, suyun kaynarken çıkardığı ses.

fıraene *f.* 1. Hayvanların sümkürmesi sesi. 2.Elle fırlatılan taşın çıkardığı ses.

fırais *isg.* 1. Hayvanların sümkürmesi sesi. 2.Elle fırlatılan taşın çıkardığı ses.

fıransa *ise.* Avrupa'da bir ülke.

fırat *ise.* Fırat nehri.

fırdaene *f.* Sıçrayarak uçmak. *Mirçike fırda* serçe uçuverdi/sıçrayıp uçtu.

fırdais *isg.* Uçuverme, sıçrayarak uçma.

fire 1. *ise* Takat, güç, vucut enerjisi, kondiksiyon. *Fırera mı fırera dey* (Yarış yarışa) Bir benim takatım bir onun takatı. *Fırra mı biye kem* Takatim azaldı. *Fırera mı fırera dine* onlarla takat takata (yarıştım, koştum). *Fırra qorune mı şikiye* Bacaklarımın takati kesildi/kırıldı. *Fıra zonüne mı şikiye* Dizlerimin takatı kırıldı (kesildi).

fıren *ise.* Hareket halinde olan bir şeyi veya aracın hızını kesmek veya durdurmak için kullanılan kekanizma. *Fıren bi* Frenlendi, durduruldu. *Fıren kerd* Fren yaptı.

fıreng,-i *ise. tıp.* 1. Genellikle cinsel birleşmelerle bulaşan, tedavi edilmezse, inme, körlük delilik gibi sonuçlara kadar varan, döle de geçerek, vucutça ve akılca sakat bir nesil yetişmesine yol açan hastalık. 2. *hlk.* Bel soğukluğu.

fırengiye *isd. tıp.* › frengi. Frengilik, fırengi hastası olma durumu (d).

fırfırık (I) *ise. ve s.* 1. Fırıldak. 2. *mec.* Bir yerinde durmayan, oynak kimse. 3. Kuşkuya düşmek, telaş. 4. Hareket

halinde dönen bir cismin, durmadan az önceki, hız yitirme hali.

fırfırık (II) *ise.* Küçük bir kelebek türü.

fırıl fırıl fetêlaene *f.* 1. Uçarak durmadan dolaşmak. 2. *mec.* Dört dönme, hizmette kusur etmeme.

fırıl fırıl fetêlais *isg.* Havada/gökte uçarak dönüp dolaşma. 2. *mec.* Hizmette kusursuz olma, fırıl fırıl dönme.

fırıl fırıl *zf.* Dört dönerek, fırıl fırıl, hareketli.

fırıldağ *ise.* 1.Rüzgarla dönen çember biçiminde çocuk oyuncağı. 2. *mec.* Entrika, beklenmedik kötü sürpriz, hiyle.

fırıldağı *isç.* Fırıldaklar.

fırne *isd. Osm .furun < Yun. fırın.* Her yandan aynı derecede ısı alarak ekmek, pasta vb. pişirmeye yarayan tavanı tonoz biçiminde, önünde tek açıklık bulunan ocak.

fırke cı estaene *f.* Vucudun bir yerine ani bir ağrının atmak, ağrı tutmak, sancılanmak

fırke cı estais *isg.* Vucudun bir yerine ani bir ağrının atmak, ağrı tutmak-sancılanmak (*kulunç*=damar tutulması).

fırke cı kêwtene *f.* Vucuda niden ağrı girmek, sancı girmek.

fırke cı kêwtis *isg.* Vucuda niden ağrı girme, sancı girme.

fırke *isd.* İnsanın boş bulunması halinde aniden tutan ve geçen sancı, ağrı, sızı, kramp.

fırke poçi *isd.* 1. Kovalamace. 2. Kendi kendine çabalama, uğraş. 3.Telaşlı koşuşturmalar.*Uuza koto fırke poçi* Orda bir uğraş içinde dört dönüyor.*Fişta ve fırke poçi* (Kadını) Bir kovalamacaya, tacize tutmuş ki! *Fişto ve fırke poçi* (Adamı) Tacize tutmuş, dolandırıp duruyor.

fırne *isd.* 1.Genellikle hayvanların burnu için kullanılır, burun. *Fırna heri* Eşeğin burnu. *Fırna goliği* (At-katır-eşşek) Hayvan burnu. *Fırna malgayi* Davar sığır burnu. 2. *kaba.* İnsan burnu. *Fırne nat bota dano* O yana bu yana burun kıvırıyor. 3. Dışarıya doğru uzanan tarla, arazi uzantısı. 4. İki derenin birleştiği yerin arasındaki uzantı. 5. Denize doğru uzanmış kara parçası. 6. Hayvanların kafa tepeciğinden çene kemiğine kadarki burun sırtı.

fırne kerdene *f.* Burun atmak, burunlamak. *Gay coyin fırne kerd* Öküz harmanı burunladı (saman altındaki tahılı sağurdu).*Xozu hêga fırne kerdo* Domuzlar tarlayı şişlemişler.

fırne kerdis *isg* Burun atma, burunlama.

fırr *Ise. ve s.* 1. Fırr diye uçma, uçuş. 2. *s.* Uçuş sesi. 3. Fırr diye fırlama, atılma. 4. Höpürtü. *Fırr ke* Uçurt/İç. 2. Bir fırt, biryudum. *Fırr te guretene* Bir yudum almak/içmek, bir fırt almak. *Fırr tê cısane* Bir yudum vur (al).

fırr kerdene *f.* Su, çorba gibi sıvıları hüpürdeterek içmek.

fırr kerdis *f.* Su, çorba gibi sıvıları hüpürdeterek içme.

fırraene *f.* Uçmak.

fırrayıs *isg.* Uçuş, uçma.

fırsat cı daene *f.* Fırsat vermek.

fırsat cı dais *isg.* Fırsat verme. fırsat ve cı nêdaene *f.* (birine) Zaman geçirmeden fırsat vermemek, zaman tanımamak, aman vermemek.

fırsat *ise. Ar. fırşat.* Uygn zaman, uygun durum veya şart, vesile. *Fırsat ame dest* eline fırsat geçti.

fırsat ve cı nêdais *isg.* Fırsat vermeme. olanak tanımama, aman vermem. fırsat ve cı nêkewtene *f.* 1. Fırsat düşmemek,fırsat yakalayamamak. 2.Olanak vermemek.

fırsat ve cı nêkewtis *isg.* sırası gelme-

mek, fırsat bulamama, olanak vermeme.

fırtê guretaene *f.* Bir yudum almak, içmek.

fırtê guretais *isg.* Bir yudum alma, içme.

fırte *ise.* Yudum. *Fırtê bonce* Bir yudum çek, iç anlamında. *Fırtê sanê cı* Bir yudum vurdu, içti.

fırtıne *ise. İt. Fortuna.* Fırtına, şiddetli hava akımı, rüzgar.

fısa dik *isd.* Horozun osuruğu. *Dik fise sıkneno kerge* Horoz tavuğu döllendiriyor. 2. *mec.* Korkak kimse. *Jê fısa dikiyo* Horoz osuruğu gibidir (korkaktır).

fısa heşi *isd.* 1. Ayı osuruğu 2. *bot.* Ceviz büyüklüğünde, kabuğu yumuşak ve içinde koyu renkli küle benzer toz bulunan bir tür yabanıl meyve, ayı osuruğu.

fısa kerge *isd.(mec.)* 1. Tavuk osuruğu. 2.*mec.* Korkak. *Na* ~ Şu tavuk osuruğ (korkak).

fısaene *f.* Fısırdayıp tısırdamak, kuşku verici biçimde, alçak sesle konuşmak.

fısayis *isg.* Kuşku verici biçimde, alçak sesle konuşma, pıs pıslama.

fise fısa *zf. ve s.* Fıs pıs ederekten durmadan fiskos etme, gizlice birşeyler çekiştirme, çevirme durumlarını anlatır.

fise *isd.* Osuruk. *Fise ra ho kerdene (mec)* birisi hakkında yumurtlamak, pis, hoş olmayan laflar etmek. *Fise fisa huya(e)* Durmadan osuruyor.

fiseker *s. ve ise.* 1.Osurukçu, osuran. 2. *mec.* Sır saklamasını bilmeyen, laf gezdiren, kaypak, dedikoducu, gevşek karakterli kimse.

fisekerdene *f.* Osurmak, yellenmek.

fisekerdis *isg.* Osurma, yellenme işi.

fisekeri *isç.* Osurganlar, yalancılar, dedikoducular, sır saklamayan, tutarsız kimseler, gevşek kimseler.

fisıltı *ise.* 1. Kısık, anlaşılmayacak şekilde ses çıkarmak, konuşmak. 2. Gizliden gizli yayılan haber, dedikodu.

fisırık *s.* Pısırık, pasif, çekingen.

fisi *isç.* Osuruklar. *Fusu tizura ma xenekneyime* Sesli sessiz osuruklardan bizi boğdu. *Zof fisu keno* Çok osuruyor.

fiskaene *f.* 1.Hapşırmak 2. Birden bire gülmek.

fiskais *isg.*1. Hapşırma. *Fiska tüye ho pişkiya rıye mara* Hapşırdı tükrüğü yüzümüze saçıldı. 2. *mec.* Birden bire boşalırcasına gülme. *Yareniya henene keno ke, çı qeseybıkero, fiskiye gınena mıltro* Öyle şakalar yapıyor ki, ne konuşsa millete kahkaha düşüyor.

fisnaene *f.* 1. Gizli gizli konuşmak, kulis yapmak. 2. Bir şeyin havasını boşaltmak, fıslatmak.

fisnais *isg.* 1. Gizli gizli konuşma, kulis yapma. 2. Bir şeyin havasını boşaltma, fıslatma.

fisqi çarç kerdis *isg.* Fışkı dökme, halt etme.

fisqi *ise. Yun.* Atgillerin, tek tırnaklı binek hayvanlarının dışkısı.

fisqi werdaene *f. argo.* Fışkı yemek, halt yemek, yapılmaması gerekeni yapmak, hata işlemek. *2.* Büyüklerine ve saygın insanlara saygısızlık etmek. 3. Hatadan geri dönmek, özür dilemek, halt yedim gibisinden pişmanlık belirtmek.

fisqi werdais *ise.* Halt yeme, saygısızlık etme. *Fisqiyoke çarçkeno* Ne büyük haltlar saçıyor.

fist *s. (argo)* Ani ve kayarak geçip gitme hali. *Fist vano sonu* Fıst deyip gidiyor (e). *Fist vano sono yeno* İkide bir gidip geliyor(e).

fiste fista *zf.* Telaşlı biçimde girp girip çıkarak, ha bıre fist diye geçerek. *Fiste kuno cı vejino* Fişt sişt girip

girip çıkıyor.

fistike *isd.* 1.Sindirim kanalının doğru bağırsak denilen son bölümünün çıkış deliği, makat, şerç. *Fıstıka pey (argo)* Arka delik, anüs, arka popo. 2. *mec. s.* Gösterişli, çekici, seksi, güzel (kadın).

fişqi çarç kerdene *f.* 1. Fışkı serpmek, dökmek. 2. *mec. Argo.* Yapılmaması gereken bir iş yapmak, ahlak bozucu laflar etmek, halt etmek.

fitara ho rakerdene *f.* İftar etmek, iftar yemeği yemek.

fitare *isd.* 1. Oruçlu günü sonunda akşamı yenen yemeğe denir. 2. Sabah yenen ilk hafif kahvaltı.

fitil *ise.* 1. Lambada, kandilde ve mumda yağı, çakmakla benzinin yanmasını sağlayan, türlü biçimlerde bükülmüş veya dokunmuş pamuktan yapılan genellikle yağ emici/çekici madde. 2. Derin yaraların tedavisinde, yara içine salınan steril gaz bezi şeridi. 3. Anüse konulan donmuş yağ kıvamında ve koni biçiminde ilaç. 4. *esk.* eskiden toplar ve şimdi lağımları ateşlemekte kullanılan kaytan biçiminde tutuşucu madde. 5. Kumaşın altına kaytan biçiminde bir şey koyup üstten dikerek yapılan kabartma. 6. Koltuk ve sandalye gibi oturulan eşyanın yapımında dikiş veya çivileri gizlemekte kullanılan şerit. 7. Dokunuşunda yolları olan kumaş. 8. Elli kağıtla oynanan ve en az sayısı olanın kazanması kuralına dayanan bir iskambil oyunu. 9. Bir yokuşun bitimine az kalmış mesafe. *Ju fitil mendo, ma nawa oroji vete* bir fitil kaldı işte yokuşu çıktık. (Tarla ekim vebiçiminde bitmeye az kalan iş için) *Fitile ca mend* bir fitil yer kaldı. *Fitile cı kerdene* fitil koymak. *Fitilecı kerdis* fitil koyma. *Fitileli* fitili olan. *Fitilesiz* fitili olmayan. 10. Eldeğirmenin içinde taşa geçirilen ağaç kolun altına konulan şerit. *Fitil ê distari* eldeğirmeni fitili.

fitilcı/ye *ise/d.* Fitili yapan, satan veya kullanan kimse.

fizıl biyaene *f.* Fesatçi olmak, kışkırtıf cı olmak, ara bozucu olmak.

fizıl biyais *isg.* Fesatçi olma, kışkırtıcı olma, ara bozucu olma.

fizıl *s.(e)* Yaramaz, karıştırıcı kimse. *Fizılo (e)* Yaramazdır, gevezedir, karıştırıcıdır. *Fizılo seytan* Karıştırıcı şeytandır *(e).*

fizileni *ise.* Yaramazlık, şeytanlık.

fizileni kerdene *f.* Fesatçılık etmek.

fizileni kerdis *isg.* Fesatçılık etme.

fizili *s.(ç)* Gevezeler, dalaveracılar.

fizıliye *isd.* Yaramazlık, şeytanlık.

fiçikê *isd. Yun.fiske.* Parmaklardan birinin ucunu başparmağın başına iliştirip birden bire ileriye fırlatarak yapılan vuruş. *Fiçikê cı ardaene* fiske vurup atmak. *Fiçikê cı ardayis* Fiske vurup atma. *Fiçikê cı nêardaene* Fiske vurmamak, atmamak. *Fiçikê cı ardayis* fiske vurup atmama. *Fiçikê cı nêro* Kendisine fiske gelmesin, deyilmesin.

fiçıknaene *f.* Kıvırtmak, cıvıklık etmek.

fiçıknais *isg.* Kıvırtma, oynaşma.

fiçiye *isd. Yun.* Bir araya getirilerek çemberlerle tutturulmuş ensiz tahtalardan yapılan, yuvarlak karnı şişkin ve altı üstü düz kap.

fidane *isd. Yun. phyton.* 1. Ağaç ve ağaççıkların yeni yetişeni. 2. Başka bir yere dikilmek için bulunduğu yerden çıkarılan taze ağaç, dikme. 3. *mec.* Tazr, genç, güzel. 4. Kız çocuklarına verilen ad.

fidanlığ *ise.* Fidanlık.

figan *ise. ve s.* Acılı inilti, bağırtı, feryat,

fike *isd. Yun. bot.* Baklagillerden hayvan yemi olarak yetiştirilen bir bitki, fiğ (*Vicia sativa*).

fil *ise.* İri cüsseli, kafadan hortumlu ve boynuzlu bir kara hayvanı, fil.

filar biyaene *f.* Kaçak olmak.

filar biyais *isg.* Kaçak olma.

filar *ise. Ar. firâr.* Bir hizmeten veya bir kısıtlama yerinden habersiz kaçıp kurtulmak. *Filar biyene* Firar olmak, kaçmak. *Filar biais isg* Firar olma.

filar kerdene *f.* 1. Hapishaneden gizlice kaçmak. 2. Askerlik veya başka bir hizmetti tamamlamadan kaçmak.

filar kerdis *f.* 1. Hapishaneden gizlice kaçma. 2. Askerlik veya başka bir hizmetti tamamlamadan kaçma.

filareni *ise.* Firarlık, kaçaklık.

filareni kerdene *f.* Firarlık etmek. filareni kerdais Firarlık etmek.

filbend *ise.* Fil bekçisi.

file *ise. Fr. filet.* Yün, pamuk, elyaf vb. ipliklerden yapılmış, eşya taşımakta veya balık yakalamakta kullanılan ağ.

filık *ise.* Saç lülesi. *Filike vere çari* Alnın üst kısımında uzatılan saç lülesi.

filım *ise. İng. film.* 1. Fotoğrafçılıkta, radyografide ve sinemacılıkta kullanılan, selülozdan, saydam, bükülebilir şerit. 2.Sinemacılıkta bir oyunun bütününü taşıyan şerit veya şeritlerin bütünü. 3. Sinema makinesiyle gösterilen eser.

filız daene *f.* Filiz vermek.

filız dayis *isg.* Filiz verme. Filiz verme, filizlenme.

filız *ise.* 1. (Bitkiler için) Taze sürgün.. 2. *(mec)* Bir şeyden yeni şeylerin doğuşu.

filintê *ise. Al.flinte.* 1. Namlusu kısa, kurşun atan bir çeşit küçük tüfek. *Filinta Alamani* Alman filintesi. 2. *argo.* Güzel, yakışıklı.

filitre ise. Fr. filtre. Süzgeç, süzeç. Filitre *li* Süzgeçli, süzeçli.

filozof *ise. Fr. philosophe* < *Yun.* Filozof, Felsefe ile uğraşan kimse.

filozofe *isd.* Filozof,Felsefe ile uğraşan kadın.

fin *ise.* Enik, köpek yavrusu, fin.

fincane *isd.* 1. Çay, kahve gibi genellikle sıcak şeyler içmekte kullanılan küçük kap, fincan. 2. Elektrik tellerinin eklem noktalarına konulan porselenden yapılmış yalıtkan araç. 3. Bir fincanın alabileceği ölçü.

fincıke *isd.* 1. Su içmeye yarayan küçük kap. 2. (Binek hayvanlarının huysuzluk anında attığı) Tekme. *Qatır fıncıku erzeno* Katır tekme atıyor.

fincıku estaene *f. (*Binek hayvanlarının huylanma anında) Arka ayaklarıyla çevresindekilere tekme atmak.

fincıku estais *isg.* Tekme atma.

fincıku horo dais *ise.* Kendini tekmeleme, tepinme.

fincıku horo' dayêne *f.* 1. Naza çekmek, isteneni yapmamak için tepinmek, kendini tekmelemek. 2. *mec.* (Kadınlar için) kendine kızmak, birinden gıcık kapma esnasında tuhaf hareketler yapmak,ayaklarını yere vurmak, bağırıp çağırmak. *Fincıku dana horo* kendini tekmeliyor, tepiniyor (d). *fincıkuhoro dayis* isg. Herhangi bir davranıştan hoşlanmama, istemezlik, benimsememezlik, şiddetli redetme durumu.

fine *isd.* Enik, köpek yavrusu, fin.

fınık/e *ise/d.* Köpek yavrucuğu, enikcik.

firawun *ise. Ar. fir'avn. tar.* 1. Eski Mısır Hükümdarlarına verilen ünvan. 2. *mec.* Kibirli, suratsız, kötü yürekli kimse.

firaz *isd. Firazê kowu* dağların firazı, çiçeği, doğa güzelliği.

firçê *ise.* Fırça.

firçe kerdene *f.* Fırçalamak.

firçe kerdis *isg.* Fırçalamak.

firçeci *ise.* Fırça yapan veya satan kimse.

firçık *ise.* Peynir mayası.Genelde kuzu ve oğlakların "*Hozorpırtık*" denilen

organından bir parça alınarak temizlenir ve "*sinca turaqi*" denilen suyun içine atılıp 5-6 gün güneşin önüne bırakılıp kurutulur ve *firçık* elde edilir. Peynir yapıldığı zaman bir miktar *firçık sinca turaqi*'n içinde yumuşatılır ve daha sonra sinca uraq'la birlikte peynir yapılacak süte konulur ve sütü peynirleştirir.

fire fire *zf.* 1. Hayvanların burunlarını temizlerken çıkardıkları ses 2. Durmadan kişneme.

fire *is. (fi're) Yun. tic.* Her tür ticari malda kuruma, dökülme, bozulma gibi sebeplerle eksilme, ağırlık yitirme. *Fire daene* Fire vermek, kuruma, aşınma vb nedenlerden eksilmek, kayba uğrama. *Sabun ke bi husk fire dano.* Sabun kuruyunca fire verir, ağırlığı eksilir.

firfilık *ise.* Güzel giyinmiş, bezenip süslenmiş (olan)..

firfilıke *isd.* Güzel giyinmiş, bezenip süslenmiş (olan). *Firfilıke biye* Nazikçeydi, çiçek gibi giyinip bezenmişti.

fırıg *s.(e)* 1. Buğday tarlasından koparılan bir demez buğday bağına verilen ad. 2. Yiyilmek üzere ateşte kavrulmuş taze buğday. 3. Biçilme zamanına gelmiş olgun buğday. Hekın firigdero Ekin başaklanmış. Hekın biyo firig Ekin olgunlaşmış.

fırıke cınıtais *f.* Islıklama, ıslık çalma. 2. Kovalama, dolaştırma, oynatma.

fırıke cınıtene *f.* Islıklamak, ıslık çalmak. 2. Kovalama, dolaştırma, oynatma.

fırıke *isd.* 1. Islık.

firma *isd.* Tüzel kişiliği olsun olmasın bir ekonomik etkinlik birimi.

firuz ise. Far. Pîrûze min. 1. Küpe ve yüzük taşı gibi bezek işlerinde kullanılan, mavi renkli, saydam olmayan hidratlı doğal aliminyum ve fosfattan oluşan değerli bir mineral. 2. İslam halifesi Ömer ib-ül Hatap'ı öldüren kişi.

fis fıs *s.* 1. *ise* Basınçlı hava ile püskürtme yapan araç. 2. *zf.* (Basınçlı hava ifin) Fıs fis ederek (boşalma). 3. Sesli nefes alış veriş için denir. 2. *mec.* Kişilerin duyulmayacak biçimde birbirleriyle konuşma hali.

fis kerdene burnunu temizlemek, burnunu silmek

fis kerdis burnunu temizleme, burnunu silme

fisege *isd. Far. Fişeng.* Tüfek, tabanca gibi hafif ateşli silahların içine atılmak için sürülen ve içinde barut bulunan bir kovan ile bu kovanın ucuna yerleştirilmiş mermiden oluşan cephane, kurşun. *Fişega qesu mec.* Sözlerin kutusu. *Fişega qesu rameke* o sözlerin kutusunu açma *Fişega* puçe Çürük mermi. *Fişega qesu tıro ke* O sözlerin kutusunu yerine koy/kapat! *Fişega qesu qediye* O sözlerin etkisi bitti.

fiskos *ise.* Başkalarının duymayacağı biçimde gizli ve alçak sesle konuşma.

fiskos kerdene *f.* Başkalarının bulunduğu yerde birkaç kişi gizlice, alçak sesle bir şeyler hakkında konuşmak.

fiskos kerdis *isg.* Gizli gizli konuşma, dedikodu yapma.

fiskos kerdoğ/e *ise/d.* Dedikoducu, birileri hakkında gizli saklı konuşan, fiskoy yapan (kimse).

fişegi *isç.* Mermiler.

fişna *isd. Sl. vişnya.* 1. Gülgillerden, dalları kırmızımtrak, çiçekleri beyaz renkte, kiraza benzer bir ağaç. 2. Bu ağacın daha çok reçel ve şerbet yapılan ekşimtırak meyvesi.

fişney *isç.* Viişneler. *Fişnu isç (-i)*Vişneleri.

fişştike *isd.* 1Sıcak yaz aylarında sığır-

ların sağa-sola koşuşma, cirit atma, fink atma.

fişştıke kerdene *f.* 1. (Sıcak yaz aylarında sığırların yaptığı) Sağa-sola koşmak, cirit atmak, fink atmak, huysuzca ve agrasif biçimde koşmak. 2. *mec argo.* (Sinirli davranan kadınlar için) Huysuzluk etmek, veya pervazsızca gezip tozmak. *fişştıke kerdis isg.* Fink atma.

fişştıke kerdis *f.* 1. (Sıcak yaz aylarında sığırların yaptığı) Sağa-sola koşma, cirit atma, fink atma, huysuzca ve agrasif biçimde koşma. 2. *mec argo.* (Sinirli davranan kadınlar için) Huysuzluk etme, veya pervazsızca gezip tozma. *fişştıke* kerdis isg. Fink atma.

fişt fişt *zf.* Zırt pırt girip çıkma halleri için söylenir. *Fişt fişt kuno cı vejino* İkide bir bir yere girip çıkıyor.

fişt *zf.* Zırt pırt girip çıkma halleri için söylenir. *Fişt kuno cı vejino* ikide bir bir yere girip çıkıyor

fişta *ise.* Kadın entarisi, giysi.

fiştani *isç.* Entariler

fiştıke ise. 1.Tur atma, keyifli gezme tozma, oradan oaraya koşuşturup durma. 2. *s. argo.* (Kadın için) Oynak, ağır başlının tersi, hafif meşrap. *Fiştıke kerdene f.* Tur atmak, başına buyruk gezinmek. *Fiştıke kerdis isg.* Turlama, başına buyruk gezinme.

fit biyaene *f.* Fit olmak, ödeşmeye razı olmak.

fit biyais *isg.* Fit olmak, ödeşmeye razı olma.

fit *ise.* 1.Ödeşim, fit olma. 2.Kışkırtma, kulağına üfleme.

fit kerdene *f.* 1.Kışkırtmak, kulağına üflemek, doldurmak. 2.Ödeştirmek, rızalı kılmak, dengelemek.

fit kerdis *isg.* 1. Ödeşim, ödeşme. 2. Kışkırtılma işi.

fitara ho rakerdis *isg.* İftarını açma.

fites *ise.* Motorlu araçlarda hız komutu sağlayan alet.

fitıke cınıtaene *f.* Islık çalmak.

fitıke cınıtais isg. Islık çâlma.

fitıke *isd.* 1.Islık, ağızla çalınan düdük. 2. Dersim'de daha çok yaşlıların bele sardıkları kuşak.

fitne cı sanaene *f.* Birini fitnelemek, kiskirtmak

fitne cı sanais *f.* Birini fitneleme, kiskirtma

fitne *is. Ar. fitne.* 1. Geçimsizlik, karışıklık, kargaşa. 2. *s.* Fitneci ara bozucu.

fitne werte kerdene araya fitne sokmak, birbirine düşürmek

fitne werte kerdis araya fitne sokma, birbirine düşürme

fitneci ise. Ara bozucu, geçimsiz.

fitneciye isd. Ara bozucu, geçimsiz.

fitneni kerdene *f.* Bozgunculuk yapmak, ara bozmak.

fitneni kerdis *ise.* Fitne yapma.

fitneni kerdoğ *ise.* Fitne yapan, fitneci.

fitneni kerdoğe *isd.* Fitne yapan, fitneci.

fiyaqa *isd. It. fiacco.* Gösteriş, çalım, caka, afi.

fiyaqacı *s.(e)* Cakacı, fiyaka yapan (kimse).

fiyaqacıye *s.(d)* Cakacı, fiyaka yapan (kimse).

fiyat belü kerdene *f.* Fiyatlandırmak, fiyat belirlemek.

fiyat belü kerdis *isg.* Fiyatlandırma, fiyat belirleme.

fiyat ci sanaene *isg.* Fiyatini tesbit etmek

fiyat ci sanais *isg.* Fiyatini tesbit etme

fiyat *ise. Ar .fiat.* Alım veya satımda bir şeyin para karşılığı, eder, paha.

foliye *isd. argo* Göt, kıç.

folozofi *isç.* Filozoflar.

fon *ise. Fr. fond.* 1. Belirli bir iş için gerektikçe harcanmak üzere ayrılıp işletilen para. 2. Sinemada, tiyatroda oyuncuların arkasındaki resim,

fotoğraf veya çeşitli plastik öğelerden oluşan dekor, görüntü. 3. Bir tabloda (Resim'de), üzerinde konunun işlendiği boya katı. 4. Mimaride üstüne başka şeyler eklenen bölüm. 5. Bir kumaşın alt dokusu.

fore kerdaene *f.* 1.Gezmek dolaşmak, keyf çatmak. 2. Başıboş işsiz güçsüz dolaşmak.

fore kerdis *isg.* Gezip dolaşma, eylenerek vakit geçirme, çalışmama. *Fore'de ro* kendi keyfindedir.

fore *ünl. (fo'ra) İt. fouri. den.* Yelkenleri açmak için verilen komut. 1.açmak, çözmek. 2. (*argo*) çekip çıkarmak. 3. *mec.*Caka satmak, gösteriş yapmak, gezip dolaşma keyfi yapmak.

form *ise. Fr. forme.* 1.Biçim, şekil. 2.Bir şeyin istenilen ve olması gereken durum. *Forme ho'dero (e) sp.* Gerekli güç ve yeteneklere sahip olmak. 3. İstenilen şeylerin yazılması, doldurulması için hazırlamış basılı belge.

formalite *isd. Fr.* formalité. 1.Yöntem veya yasaların gerektirdiği işlem. 2. *mec.* Önem verilmediği halde bir zorunluluğa bağlı olarak yapılan biçimsel davranış. 3. *huk.* Yerine getirilmesi kanunca zorunlu kılınan işlem.

formika *isd. İng. formica.* Fenol formol reçinesine batırılmış ve yüzeyi yapay reçine ile kaplanmış birkaç kat kağıttan oluşan ve çoğu marangozlukta kullanılan bir çeşit madde.

formil *ise. Fr. Formule* 1.Genel bir olguyu, bir kuralı veya ilkeyi açıklayan simgeler takımı. 2.Bir belgenin yazılacağı biçimi ve ona özgü olan deyimi gösteren örnek. 3.*mec.* Çıkar yolu, tutulan yol, yöntem. 4.Kalıplaşmış, basma kalıp anlatım. 5.Bir veya biçok niceliğe bağlı bulunan bir niceliğin hesaplanmasına yarayan cebirsel anlatım. 6. *kim.* Birleşik bir cismin birleşimine giren maddeleri ve bunların o bileşik maddedeki oranlarını gösteren kısaltma takımı.

formil kerdis *ise.* Bir düşünceye bir anlatım biçimi verme.

formile kerdene *f.* Bir düşünceye bir anlatım biçimi vermek.

forqan *isd.* Hz.Muhammed'e gelen vahilerden oluşan İslamın kutsal kitabı, Kur'an.

fors *ise. İng. Force < Lât.* 1.Devlet başkanının bulunduğu yerler, amirlerin çalıştıkları kuruluşlara veya gemilere, generallerin garnizonlarına ve bu düzeydeki görevlilerin arabalarına çekilen üç veya dört köşeli bayrak. 2.*(mec)* Söz geçirirlik, saygınlık. Fors*e ho esto* Bir konuda saygınlığı gücü, söz geçirirliliği var.

forsın *s.* Forslu.

forsın/e *ise/d.* Forslu kimse.

forsıneni *ise.* Forsluluk.

fose isd. (Fas şehrinin adından gelir) Şapka yerine kullanılan, kırmızı, kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan silindir biçiminde başlık, fes.

foser *ise.* Büyü, efsun.

foset *ise.* Genişlik, meydan, ferahlık.

fosforın *s.(e)* 1. Birleşiminde fosfor olan, fosforlu. 2.*mec.* Işıklı, parlak. 3.*argo.* Gösterişli, çok boyalı.

fosforıne *ise/d.* 1. Birleşiminde fosfor olan, fosforlu. 2.*mec.* Işıklı, parlak. 3.*argo.* Gösterişli, çok boyalı.

fosforlu *s.(e)* Fosforlu.

fotere *isd. Fr. Feutre (fötr)* Şapka, çanta, çiçek ve başka süs eşyası yapmak için kullanılan ince ve yumuşak keçe: Fötr şapka.

fotoğraf *Is./e. Fr. Photraphe < Yun. Phos, ışık,graphe yazı.* 1.Görüntüyü

ışığa karşı duyarlıklı (cam, kağıt gibi) bir yüzey üzerinde özel makine ile tesbit etme yöntemi. 2.Bu yöntemle tesbit edilerek çoğaltılan resim.~*çekmek* fotograf makinesiyle görüntü tesbit etmek. ~ *makinesi* fotoğraf çekerken görüntüyü duyarlılık yüzey üzerinde tesbit etmeye yarayan cihaz. ~*ını almak* fotograf makinesi ile görüntüsünü almak.

fotraf *ise.* Fotoğraf.

fotura *isd.* Fatura

fransız *ise.* Fransız halkı, Fransa halkından olan (kimse).

freng/e *s.(e(d)* Avrupalı.

frengistiye *isd.* Avrupa.

fûlûnet *ise.* Eylem, düşünce.

fuzuli *ise.* 1.Fuzuli, gereksiz,işe yaramaz. 2. Gereksiz yapılan iş, harcama.

G-g

"G" sesi, hemen hemen bütün dillerde mevcut bulunan ana seslerdendir. "G" sesini gösteren işarete (harf), hece çizgisi ve resimyazı olarak eski Yakın Doğu ve Orta Doğu'da rastlanmıştır. Bu biçimlerin en eskilerinden biri Sümerce'de "GA" hece değerinin resimyazısıdır. Bu resimyazı başlangıçta bir evi (Çe) gösterirken, sonraları "GA" (Zazaca'da Öküz) veya öküzün ağzını, alt çene-üst çene açık simgesini veya hecesini gösterir olmuştur. Fakat "G"yi harf olarak Romalılar bulmuştur. Bu harf başlangıçta "C" birleştirilerek süsleme gibi nedenlerle uçlarına çizgi ekler alarak IVI. yüzyılda kesişen iki yarım çember gibi oldu. Daha sonra iyice işlekleşerek bugünkü biçimini aldı. Zazaca abecesine "Ge" - "Ga" sesini göstermek üzere Latince'den alınmıştır.

g, G. Zazaca alfabesinin sekizinci harfi. *Ge* adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ince ünlülerle ön damak, kalın ünlülerle art damak patlayıcı ünsüzlerinin ötümlerini gösterir.

ga (I) *kim.* Galyum'un kısaltması:*Ga.*

ga (II) *ise.* Öküz, yetişkin erkek sığırın her biri. *Gaê cıte* Çift öküzü.

ga (II) *zf.* Bazan, kimi kez.

gaboge (gayemri) *is (e)* İlan öküzü, ilan böceği.

gaç *ise.* Çengel.

gafe *isd.* Sözlü tehdit.

gafi kerdene *f.* Sözle tehdit etmek.

gafi kerdis *isg.* Sözle tehdit etmek.

gaf'ro cı'kerdene *f.* (Birini) Sözle tehdit etmek

gaf'ro cı'kerdis *isg.* (Birini) Sözle tehdit etme.

gaf'ro cı'werdene *f.* (Birini) Sözle tehdit etmek, tehditkar sözlerle paylamak.

gaf'ro cı'werdis *isg.* (Birini) Sözle tehdit etme, tehditkar sözlerle paylama.

gafil *s.(e) Ar. gâfil.* Çevresindeki gerçekleri görmeyen, sezmeyen, bilgisiz, dalgın (kimse).

gafile s.(d) Gafil kimse.

gafileni *ise.* Gafillik.

gafiliye *isd.* Gafillik.

gağan *ise.* Yılbaşı, gelen yeni yıl şenliği.

gaji *isç.* Tepe sırtları.

galavır *s.(e)* Düzensiz, dağınık, karma karışık.

galavır kerdene *f.* Karmakarışık, dağınık, düzensiz hale getirmek birbirine karıştırmak, ne yaptığını bilmemek. *Her çı galavır kerdo, şiyo* Her şeyi birbirine karıştırıp gitmiş. *Galavır keno, weno* (Her şeyi) Birbirine karıştırıp yemek/ yapmasını bilmiyor/ pişirmesini bilmiyor, abur-cubur yapıyor.

galavır kerdis *isg* Karmakarışık, dağınık, düzensiz hale getirme, birbirine karıştırma, ne yaptığını bilmeme.

gale *isd.* 1.Büyük çuval. 2.Büyük mide.
galık *ise.* Kısa, kışlık yün çorabın her bir teki.
galiki *isç.* Kısa, kışlık yün çorap çifti, yün çoraplar.
galip *ise. Ar.gâlib.* Yenen, üstün gelen, mücadeleyi veya yarışı kazanan.
galme *isd.* Hamle, hücum, saldırı, atak.
galme cı'kerdene *f.* Birine hamle yapmak, saldırmak, hücum etmek, atak yapmak, üzerine yürümek.
galme cı'kerdis *is.g* Birine hamle yapma, saldırma, hücum etme, atak yapma, üzerine yürüme.
galme seri kerdene *f.* Üzerine yürümek, Üzerine Üzerine atılmak.
galme seri kerdis *isg.* Üzerine yürüme, Üzerine atılma.
gam *ise.* Gam, kasavet, üzüntü, keder.
game *isd.* Adım. *Game've game* Adım adım. *Game di gami* Bir iki adım. *Game cao* Bir adımlık yerdir/ Çok yakındır.
game estaêne *f.* 1.Adım atmak. 2.*mec.* Bir işe başlamak.
game estais *isg.* 1. Adım atma. 2.*mec.* Bir işe başlama.
gamekê *s.(e)* Bir adımlık, çok kısa. gamê peyser estaêne *f.* Bir adım geri atmak, bir adım gerilemek, geri durmak.
gamê peyser estais *isg.* Bir adım geri atma, bir adım gerileme, geri durma.
gamê raver daene *f.* Bir adım ileriye sürmek, ilerletmek, ileri vermek.
gamê raver dais *isg.* Bir adım ileriye sürme, ilerletme, bir adım ileri verme.
gamê raver estaêne *f.* 1.Bir adım önce varmak/ulaşmak. 2. Öne çıkmak, kendini göstermek. 3.(Herkesten önce) adım atmak, girişmek.
gamê ravêr estais *isg.* 1.Bir adım önce varma/ulaşma. 2. Öne çıkma, kendini gösterme. 3.(Herkesten önce) adım atma, girişme.
gamê raver şiyaene *f.* Bir adım ileri gitmek,ilerlemek, mesafe katetmek.
gamêr aver şiyais *isg.* Bir adım ileri gitme, ilerleme, mesafe katetme.
gami kerdene *f.* 1. Adımlamak, yürümek. Gameke Adımla, yürü. 2. Adımlayarak ölçmek, mesafe belirlemek. *Ala gameke çıqaşero* Hele adımla, (uzamı) ne kadardır.
gami kerdis *isg.* 1. Adımlama, yürüme. 2.Adımlayarak ölçme, mesafe belirleme.
gam-kêder *s. ve ise.* Gam- keder. *Gam u kêdere dinalığe* Dünyanın gamı ve kederi.
gamrık (gamsığ) *is (e)* Harmanda öküz veya beygirle sap dövülürken hayvanın dışkısını almaya yarayan kap.
gangajêni *ise. ve s.* Tembellik, bizarlık.
gangajiye *isd. ve s.* Tembellik, bizarlık.
gangajiye kerdene *f.* Tembellik etmek.
gangajiye kerdis *isg.* Tembellik etme.
gangajiye sanaene *f.* işi tembeliğe vurkmak, bizarlik göstermek
gangajiye sanais *isg.* işi tembeliğe vurkma, bizarlik gösterme
gangaz *is.(e).* Tembel, bizar kimse.
gangaze *is.(d).* Tembel, bizar kimse. *A zof gangaza* O (d) çok tembeldir. *Gangazra* Tembelin tekidir (d).
gape (gepe) *isd.* Tuzak.
gapê fiştaene *f.* Tuzağa düşürmek. *Aê o rınd fişt ra gape* O (d), onu (e) yi tuzağa düşürdü.
gapê fişatis *isg.* Tuzağa düşürmek.
gar *ise. Fr. gare.* Yolcu ve eşya ulaşımını sağlamak için demiryolu ile ilgili bir çok kuruluşun bulunduğu yer.
garrane *isd.* 1.Vahşi hayvan sürüsü. *Garrana vergu* Kurt sürüsü. *Garrana Hesu* Ayı sürüsü. *Garana Xozu* Domuz sürüsü. *Uza ju garrana xozu biye* Orda bir domuz sürüsü vardı.
gastirit *ise.Fr. gastrite. tıp.* Mide iltihabı.

gavan *ise.* Dar geçit, dar boğaz, geçilmesi güç yer.

gavar *ise.* 1.Bend, set, Tutma, biriktirme engeli, baraj. 2. Akış yolu, su/nehir vadisi. 3. *mec.* (Kişinin) Moral gücü, dinamik yaşam seyri/akışı. *Gavarê dine birijiyo* Onların bendi yıkılsın!

gavgar *is.(e)* Eğri büğrü, yamuk yumuk. *Daro qavgar* Eğri büğrü odun

gavgare *is.(d)* Çüya gavgarê Eğri büğrü değnek/çubuk.

gavançi *ise.* Sığır güden, sığırtmaç.

gavançiye *isd.* Sığır güden, sığırtmaç.

gawur *ise. Osm. < Ar. kâfir.* 1. *kaba.* Tutucu Tutucu Müslümanların Hıristiyanlar için kullandığı terim, Müslüman olmayan kimse. 2. *ise.* Dinsiz kimse. 3. *s. mec.* Merhametsiz, acımasız, inatçı.

gawure *isd.* 1. *kaba.* (Tutucu) Müslümanların Hıristiyanlar için kullandığı terim) Müslüman olmayan kimse. 2.*ise.*Dinsiz kimse. 3. *mec.* Merhametsiz, acımasız, inatçı.

gawureni *ise.* Gavurluk.

gawuriye *isd.* Gavurluk.

gay daene *f.* 1.Boğayı ineğe çekmek, çiftleştirmek. 2. *argo.* Cinsel olarak birine sunmak. *Manga gaydan* İneği boğaya çekeçeğim (çiftleştireceğim).

gay dais *isg.* 1.Boğayı ineğe çekme, çiftleştirme. 2.*argo.* Cinsel olarak birine sunma.

gaze *isd.* 1.Tepe sırtı. 2. Diş çekmede kullanılan alet, diş pensesi. *Gaza dıdonu* Diş pensesi.

gazıke *isd.* 1.Mamekiye' nin (Tunceli ilk merkezi'nin) bir semti. 2.*s.*Küçük tepe sırtı.

gazi *ise. Ar. gâzi.* (İslamlıkta) düşmanla savaşan veya savaş yapmış (kimse). 2. Olağanüstü yararlılık göstererek düşmanı yenen komutanlara veya şehirlere verilen onur ünvanı. 3. Savaştan sağ ve zafere kazanmış olarak dönen.

gazoz *ise. Fr.gaseuse.* Meyve esansı, şeker ve karbon asidi ile yapılan, basınçlı hava ile şişelere doldurularak hazırlanan alkolsüz içecek.

gelazen *ise.* Bir bitki adı, taze olarak pişirilip yenilen bir cins ot.

general *ise.* Askeri kademede Albaydan sonra gelen rutbe ve bu rutbedeki asker.

generale *isd.* Askeri kademede Albaydan sonra gelen rutbe ve bu rutbedeki asker.

gerçi *zf. bağ.* 1. Her ne kadar, ise de, vakıa. 2. Gerçi, aslında, ve lakin.

gerdap *ise.* Anafor, girdap, burgaç.

gerdan *ise.* Vucudun göğüs kısmı, gerdan.

gerdanlığ *ise.* Gerdanlık, boyuna asıldığında gerdana kadar sarkan altın, gümüş vb. süs eşyasından oluşan takı.

gerdeg *isd. ve s. Far.* 1.Gelin ile güveyin evlendikleri gece yalnız kaldıkları oda. 2. Zivaf, düğün gecesi gelinle bir araya gelmek.

gerdelığ *ise* 1.Gerdanlık, kolye. 2. Boyunluk, boyuna sarılan koruyucu bağ.

gergi *ise.* Atmaca, şahin.

gewr *ise. ve s.Fr. gris.* 1.Gri, siyah-beyaz karışımından oluşan boz renk, kül rengi. 2.Bu renkten olan.

gewre *is.(d)* Gri renkte olan (d).

gewrık *is.(e)* Grice, gri renkte.

gê *zf.* Bazen, kâh, ara sıra, arada bir, bazı zamanlar. *Gê niya, gê hen* Bazan böyle, bazan öyle. *Gê hen, gê hen* Bazan öyle bazan öyle. *Gê heni bi, ge heni bi* Bazan öyleydi, bazan öyleydi. *Gê gê vatenê* Bazı bazı söylenirdi. *Gê gê amenê* Arada sırada gelirdi.

gêçe *ise.* Taraf, yan. *Gêçê mara* Bizim taraftan. *Gêçê dinera* Onların tarafın-

dan. *Gêçê koyra* Dağ tarafından. *Gêçê cori de* Yukarı tarafta. *Gêçê cêride* Aşağı tarafta. *Gêçê peyide* Arka tarafta. *Gêçê boverde* Karşı tarafta. *Gêçê veri de* Ön tarafta. *Gêçê mao raşt* Bizim sağ tarafımız.

gêdug *ise.* 1. Geçit, boğaz. 2. Başa gelecek bela. *Gêduge de to esto* (Başına gelecek) Bir belan var.

gêgane *zf.* Bazan, ara sıra, arada bir. *Gêgane vındeno, gêgane voreno* Bazan duruyor, bazan yağıyor. *Gêgane niya bi, gêgane heni bi* Bazan böyleydi, bazan öyleydi. *Gêgane pasono, gêgane yenora ho* bazan dalıyor, bazan kendine geliyor. *Gêgane name hurê, gêgane yeme hurê* Bazan münakaşa ediyoruz, bazan barışıyoruz. *Mı gêgane ho've ho qeseykerdenê* Ben bazan kendi kendime konuşuyordum. *Gêgane ho've ho xuye keno* Bazan kendi kendine huylanıyor. *Gêgane xıravîya ho nêveneno* Arada bir kendi kötülüğünü görmüyor.

gêgê *zf.* Bazı bazı, ara sıra. *Gêge son(une)* Ara sıra gidiyorum.

gêgu *zf.* Kimi zamanlar.

gêle *s.(d)* Bir sürü, çok, bir hayli, kalabalık sayıda. *Gêle mılet* Bir hayli insan. *Gêle mal* Bir sürü mal/davar. *Gêle hard* Kocaman toprak/arazi. *Gêle pere* Çok miktarda para. *Gêle qesey* Bir sürü laf.

gêm *ise.* Atı yönetmek için ağzına ağzına takılan demir araç, gem. *Gêmê ostori* At gemi. 2.*mec.* Birinin taşkınlığını önleme. *Fêkê ma gêm kerdo, nêverdanê gesê vajime* Ağzımızı tutmuşlar bırakmıyorlar ki bir söz söyleyelim.

gême *isd.* Orman.

gêm fek kerdene *f.* 1. (Atın) Ağzını gemlemek, ağzına gem takmak. 2. *mec.* (Birini) Susuturmak, konuşturmamak..

gêm fek kerdis *isg.* 1.(Atın) Ağzını gemleme, ağzına gem takma. 2.*mec.* (Birini) Susuturma, konuşturmama.

gêm fek sanaene *f.* 1. (Atın) Ağzına gem vurmak, ağzına gem takmak. 2.*mec.* Konuşturmamak, susuturmak, aşırı davranışlarını frenlemek, disiplin altına almak, durdurmak. *Gêm sano fêkê ma* Konuşmamız yasaklanmış.

gêm fek sanais *isg.* 1. (Atın) Ağzına gem vurma, ağzına gem takma. 2. *mec.* Konuşturmama, susuturma, aşırı davranışlarını frenleme, disiplin altına alma, durdurma.

gêmiye *isd.* Vapur, gemi. *Gêmiya hervi* Savaş gemisi.

gêm kerdene *f.* 1. Gemlemek, (atın) ağzına gem takmak. 2. *mec.* Frenlemek, önlemek, disiplin altına almak.

gêm kerdis *isg.* 1. Gemleme, (atın) ağzına gem takma. 2. *mec.* Frenleme, önleme, disiplin altına alma.

gêndi *isç.* Osuruklar, mideden yellenen pis kokular.

gêndi kerdene *f.* 1. Osurmak, yellenmek, pis koku çıkartmak. 2. *mec.* Yalan söylemek, laf dolaştırmak, fesat yapmak, boş konuşmak.

gêndi kerdis *isg.* 1. Osurma, yellenme, pis koku çıkartma. 2. *mec.* Yalan söyleme, laf dolaştırma, fesat yapma, boş konuşma.

gênd-u gund *s. ve zf.* Fasa-fiso, beş para etmez, değersiz. *Gênd-u gunde mıleti* Onun bunun osurukları/ onun bunun palavraları/ onun bunun yalanları/ onun bunun dedikoduları. *Na gênd-u gundi ki ho isona saê kene* Bu osuruklar da kendilerini insandan sayıyorlar.

gênım *ise.* Buğday. *Gênımo sıpê* Beyaz buğday. *Gênımo sur* Kırmızı buğday. *Nono gênım* Buğday ekmek. *Gênımo kırık* Kırık buğday. *Genımo kose* Köse buğday.

gênımguni *s.(e)* Buğday tenli. *Şimara gênımguniyo* Simaca buğday tenlidir
gênımguniyeni *ise.* Buğday tenlilik.
gêpe *isd.* Yudum, bir içişte yutulacak miktar. *Gêp dı gêpi* Bir iki yudum. *Gêpê uwe* Bir yudum su.
gêpe cı'sanaene *f.* Yudumlamak. *Gêpê cısane* Yudumla, bir yudum al.
gêpe cı'sanais *isg.* Yudumlama.
gêpe kerdene *f.* Yudumlamak.
gêpe kerdis *isg.* Yudumlama..
gêpe kerdoğ *ise.* Yudumlayan.
gêpe kerdoğe *isd.* Yudumlayan.
gêrm *ise. ve s.* 1. Sıcak. *Gêrme vo* Sıcak olsun.2. Isı. *Esmer jêde gêrmo* Bu yıl fazla sıcaktır.
gêre *ise. zf. bağ.* Mutlaka, kesinlikle. *Tı gere şêrê* Sen mutlaka gitmelisin.*Gere heni bibiyenê* Mutlaka öyle olmalıydı. *Gere heni nêbiyenê* Öyle olmaması lazımdı. *Gere heni nêbiyenê* Öyle olmaması lazımdı. *Aê gere heni bıvatenê* Onun (d) öyle söylemesi lazımdı.
gêreke (gêreke) *zf. bağ.* Mutlaka yapılması veya olması lazım gelen şey, iş, olay. *Tı gereke bêrê* Sen mutlaka gelmelisin. *Na çi gereke şero* Bu eşyaların gitmesi lazım. *Nazau gereke heni bibiyenê* Buralarda mutlaka çeşme olması gerkirdi. *Gereke heni nêviyenê* Öyle olmaması gerekirdi. *Na kar gereke bıqediyo* Bu işin mutlaka bitmesi lazım.
gêrgefil *ise.* Üzerine kumaş gerilerek nakış işlemeye yarayan, çoğu dikdörgen biçiminde olan çerçeve.
gêrgefil vırastaêne *f.* 1. Nakış gergefi yapmak. 2.Gergef üzerinde yapılan işi yapmak.
gêrgefil vırastais *isg.* 1. Nakış gergefi yapma. 2.Gergef üzerinde yapılan işi yapma.
gêrma gêrm *zf.* Sıcağı, sıcağına, sıcak sıacak, sıcak olarak.
gêrm biyae *s.*(e) Isınmış, sıcak olmuş olan.
gêrm biyaene *f.* Isınmak, sıcaklaşmak.
gêrm biyais *isg.* Isınma, sıcaklaşma.
gêrmeni ise. Sıcaklık.
gêrmiye *isd.* Sıcaklık.
germıke *isd.* 1.Sıcacık. 2.Kaplıca suyu, ılıca. 3.Volkanik sudan kurulan sağaltım tesisi, kaplıca, havuz.
gêrmıke kewtene *f.* Kaplıcaya girmek.
gêrmıke kewtis *isg.* Kaplıcaya girme.
gêrmın *s.(e)* Sıcak, ısınmış, ısısı olan, ısılı.
gêrmın/e *s. (d)* Sıcak, ısınmış, ısısı olan, ısılı.
gêrmi *isd.* Çorba, aşure. *Gêrmia İmamu* Aşure çorbası.
gêrmi cı'sanaene *f.* Sıcak vurmak, sıcak çarpmak.
gêrmi cı'sanais *isg.* Sıcak vurma, sıcak çarpma, sıcaklığın çarpması.
gêrm kerdene *f.* Isıtmak, sıcak etmek.
gêrm kerdis *isg.* Isıtma, sıcak etme..
gêr *ise.* 1. Deri hastalığı, uyuz. 2. *mec* Sıkıntı, bıtkınlık hali.
gêrre *ise.* Şikayet. Birini, bir kimseye, kuruma veya savcılığa şikayet etmek. *Şiyo polis'de gêrre mı kerdo* Gitmiş poliste şikayetimi yapmış.
gêrre biyae *s.(e)* Şikayet edilmiş.
gêrre biyaene *f.* Şikayet edilmek.
gêrre biyais *isg.* Şikayet edilme.
gêrreçeni *ise.* Şikayetçilik, davacılık.
gêrreçi *ise. ve s.* Şikayetçi, şikayet eden
gêrreçiye *isd. ve s.* Şikayetçi, şikayet eden.
gêrreçiyeni *ise.* Şikayetçilik, davacılık.
gêrre kerdene *f.* Şikayet etmek.
gêrre kerdis *isg.* Şikayet etme.
gêrrekerdoğ *ise* Şikayetçi olan, davacı olan kimse.
gêrrekerdoğe *isd* Şikayetçi olan, davacı olan kimse.
gêrre ho kerdene *f.* Şikayetini yapmak, şikayetlenmek, hoşnutsuzluğunu dile

getirmek, serzenişte bulunmak.

gêrre ho kerdis *isg.* Şikayetini yapma, şikayetlenme, hoşnutsuzluğunu dile getirme, serzenişte bulunma.

gêrre ho tey kerdene *f.* Biri hakkında birine şikayetini / hoşnutsuzluğunu anlatmak.

gêrre ho tey kerdis *isg.* Biri hakkında birine şikayetini / hoşnutsuzluğunu anlatma.

gêrrın s.(e) Uyuzlu, uyuz hastalığı taşıyan.

gêrrıne s.(e) Uyuzlu, uyuz hastalığı taşıyan.

gêrrvetene *f.* 1.Uyuz ıkarmak, uyuz hastalığınatutulmak. 2.*mec.* Sıkıntıdan patlamak.

gêrrvetis *isg.* 1.Uyuz çıkarma, uyuz hastalığına tutulma. 2.*mec.*Sıkıntıdan patlama.

gêst *ise.* 1. Dilenme, dilenerek kazanç elde etme. 2. Başına buyruk dolaşma, gezme.

gêst aredaene *f.* Dilenmek, parsa toplamak.

gêst aredais *isg.* Dilenme, parsa toplama.

gêst arekerdoğ *ise.* Dilenen, parsa toplayan.

gêst arekerdoğe *isd.* Dilenen, parsa toplayan.

gêste *isd.* Açlık.

gêste kêwtene *f.* Çok acıkmak, açlıktan kamanmak.

gêste kêwtis *isg.* Çok acıkma, açlıktan kamanma.

gêste merdene *f.* 1. Açlıktan ölmek. 2. *mec.* Çok acıkmak.

gêste merdis *isg.* 1.Açlıktan ölme. 2. *mec.* Çok acıkma.

gêste-têste *zf.* Aç ve sussuz olarak, Açlıktan ve sussuzluktan...

gesti dıma feteliyaene *f.* Parsa peşinde koşmak, dilenmek.

gesti dıma feteliyais *isg.* Parsa peşinde koşma, dilenme.

gêst kerdene *f.* 1.Gezerek dilenmek. 2.Gezmek dolaşmak, avarelik etmek.

gêst kerdais *isg.* 1. Gezerek 2. Gezme, dolaşma, avarelik etme.

gêver *ise.* (Hayvanlar için) ölüm.

gêver biyae s.*(e)* Gebermiş, ölmüş, ölü.

gêver biyaene *f.* 1. Ölmek, gebermek. 2. *mec.* Aşırı yorulmak, yıpranmak. *Bıne baru de gêver bime* Yüklerin altında (hayvan gibi) öldük (geberdik).

gêver biyais *isg.* 1. Ölme, eberme. 2. Aşırı yorulma, yıpranma.

gever kerdene *f.* (Hayvanı) Öldürmek, gebertmek.

gever kerdis *isg.* (Hayvanı) Öldürme, gebertme.

gêves *s.(e)* Gevşek, niteliksiz, kalitesiz, güçsüz. *Na kar gêves vırajiyo* Bu iş kalitesiz yapılmış.

geves biyaene *f.* Gevşek olmak, güçsüz olmak, kalitesiz olmak, niteliksiz olmak.

geves biyais *isg.* Gevşek olma, güçsüz olma, kalitesiz olma, niteliksiz olma.

gêveseni *ise.* Gevşeklik, güçsüzlük, kalitesizlik, niteliksizlik.

gêvesiye *isd.* Gevşeklik, güçsüzlük kalitesizlik, niteliksizlik.

gevij *isd.* (Tek tırnaklı hayvanlar için) Yere yatıp toprakta kaşınma, sürtünme, debelenme.

gevij daene *f.* Debelenmek, toprağa yatıp kaşınma, sırtını toprağa sürmek.

gevij dais *isg.* Debelenme, toprağa yatıp kaşınma, sırtını toprağa sürme.

gêwexnaene *f.* 1. Ufalamak, masaj yapmak. 2. Sıkarak ezmek, morartmak. 3. *mec.* Ezercesine dövmek, hırpalamak, mosmor etmek. *Aye o rınd gêwexna* O (d), onu (e) iyi ezdi/hırpaladı.

gêwexnais *isg.* 1. Ufalama, sıkarak ezme, masaj yapma. 2. *mec.* Ezercesine dövme, hırpalama, mosmor etme.

gêwre *isd.* 1.Yün çorap. 2. Boz *(d).*
gewrek *s.(e)* Beyaza çalan, grice.
gêwrey *isç.* (Diz önüne kadar gelen) Yün çoraplar.
gêz *ise. bot.* 1. Ilgın ağacı türünden bir bitki. *Gêze çhemi* (Genellikle dere ve nehir kenarlarında yetişen) Ilgın ağacı türünden iğne yapraklı bir bitki. 2. Genellikle bu ağaçtan yapılan çalı süpürgesi.
gez biyae *s.(e)* Süpürülmüş olan.
gêz biyaene *f.* Süpürülmek, temizlenmek
gêz biyais *isg.* Süpürülme, temizlenme.
gêzeke *isd. ve s.* Dolambaçlı akan su, dönerli akan su.
gez kerdene *f.* Süpürgelemek, süpürmek.
gezkerdis *f.* Süpürgeleme, süpürme.
gezkerdoğ *ise.* Süpürgeleyen, süpüren.
gezkerdoğe *isd.* Süpürgeleyen, süpüren.
gêz tıra fiştaene *f.* Süpürgelemek, süpürge sürmek, üstünkörü süpürmek, öylesine süpürmek.
gêz tıra fiştais *isg.* Süpürgeleme, süpürge sürme, üstünkörü süpürgeleme, öylesine süpürme.
gıdi gıdi *ünl.* Gidikleri sesleme, çağırma sesi. *Gıdi gıdi bijêka mı bê ita* Gıdi gıdi sevimli gıdığım gel buraya!
gıl *ise.* Uç, en üst nokta, tepe noktası. *Gılê koy* Dağın tepesi (zirvesi).
gıl çel kerdene *f.* Ucunu uçurmak, ucunu bir vuruşta kesip ayırmak.
gıl çel kerdis *f.* Ucunu uçurma, ucunu bir vuruşta kesip ayırma.
gıl daene *f.* Uç vermek, filizlenmek, yeşermek, dal budak salmak.
gıl dais *isg.* Uç verme, filizlenme, yeşerme.
gılden *isç.* Otuz santim kadar uzunluğunda siyah bir ipin ucuna takılan renkli boncuklardan oluşan bir saç süsü. Boncuk kısmı saçın ucuna gelmek kaydıyla saçla birlikte örülen saç süsü
gıledar *ise.* Ağaç üstü yaprak.
gılêji *isd.* Salya, ağız salgısı.
gıleja ho liştaene *f.* 1. Salyasını yalamak, tükrüğünü yalamak. 2.*mec.* Sözünden caymak, sözünden dönmek.
gıleja ho listais *isg.* 1. Salyasını yalama, tükrüğünü yalama. 2.*mec.* Sözünden cayma, sözünden dönme.
gılejgin *ise.* Salyalı, salyalı kimse.
gılejgine *isd.* Salyalı, salyalı kimse.
gılej tırakerdene *f.* 1. Salya sürmek, tükrük sürmek. 2. *mec. alay.* El öpme düşkünlüğü, dalkavukluk. *To tenê gıleji takerdenê* Sen biraz yağ yapsaydın.
gılej tırakerdis *isg.* 1. Salya sürme, tükrük sürme. 2.*mec. alay.* El öpme düşkünlüğü, dalkavukluk.
gıl estaene *f.* Uç atmak, uçvermek, filizlenmek, fide sürmek.
gıl estais *isg.* Uç atma, uçverme, filizlenme, fide sürme.
gılexi *ise.* Salya, salya- sümük. *Gılexa fêki* Ağız salgısı/salyası.
gılexi çarçkerdene *f.* Salya-sümük saçmak, ağız salgıları dökmek.
gılexi çarçkerdis *isg.* Salya-sümük saçma, ağız salgıları dökme.
gılexın *s.(d)* 1. Salyalı, salya-sümüklü kimse. 2. *mec.* Sağlıksız, işe yaramaz, meymenet.
gılexıne *s.(d)* 1. Salyalı, salya-sümüklü kimse. 2. *mec.* Sağlıksız, işe yaramaz, meymenet.
gırgıl *ise.* Mısır bitkisi.
gılık *ise.* 1. Kadının vaginasındaki kloritis, haz dili. 2. *mec. argo.* Avrat, namus. 3. Kadın saçı, saç bağı.
gıliye *isd.* Göz bebeği, göz merceği.
gılor *ise.* Yuvarlak, küresel, toparlak.
gılor biyae *s.*(e) Yuvarlaklaşmış olan
gılor biyaene *f.* Yuvarlak olmak, yuvarlaklaşmak.
gılor biyais *isg.* Yuvarlak olma, yuvarlaklaşma.

gılore *s.(d)* Yuvarlak, toparlak olan.
gılorık *s.(e)* 1. Yuvarlak şekilde, toparlak, küresel. 2. *zf.* Yuvarlak bir biçimde.
gılorık biyae *s.(e)* Yuvarlaklaşan, toparlak hale gelen, küreselleşen.
gılorık biyaene *f.* 1.Yuvarlak olmak, toparlak olmak, yuvarlaklaşmak. 2. *mec.* Şişmanlamak.
gılorık biyais *isg.* 1.Yuvarlak olma, toparlak olma, yuvarlaklaşma. 2.*mec.* Şişmanlama.
gılorıke *s.(d)* Yuvarlak, toparlak.
gılorıkeni *ise.* Yuvarlaklık, toparlaklık,
gılorıkiye *isd.* Yuvarlaklık, toparlaklık.
gılorık kerdene *f.* Yuvarlak etmek, toparlak etmek, küresel yapmak, yuvarlaklaştırmak.
gılorık kerdis *isg.* Yuvarlak etme, toparlak etme, küresel yapma, yuvarlaklaştırma.
gılorın *s.(e)* Yuvarlakça, toparlakça.
gılor kerdene *f.* Köşesiz yapmak, yuvarlaştırmak.
gılor kerdis *isg.* Köşesiz yapma, yuvarlaştırma.
gıl pırodaene *f.* Ucunu vurmak, ucunu kesmek.
gıl pırodais *isg.* Ucunu vurma, ucunu kesme.
gımaene *f.* 1.Gümlemek, güm diye ses çıkarmak. 2.*mec.* Hasta birinin kötü kötü öksürmesi, inlemek. 3.*mec.* Çok büyük inasan kalabalığı halinde uğuldamak.
gımais *f.* 1.Gümleme, güm diye ses çıkarma. 2.*mec.* Hasta birinin kötü kötü öksürmesi, inleme. 3.*mec.* Çok büyük inasan kalabalığı halinde uğuldama.
gımar *ise.* 1.Pislik, kokuşmuş şey. 2.İlkbaharda sulanmış davarın sulu gübresi. 3.mec. İşe yaramaz, kof kişi.
gımarde bımendaene *f.* Pislikte içinde kalmak.
gımarde bımendais *isg.* Pislikte içinde kalma.
gımarde mendaoğ *ise.* Pslikte kalan, pisliğe bulaşan kimse.
gımarde mendaoğe *isd.* Pislikte kalan, pisliğe bulaşan kimse.
gımareni *isd.* Pislik.
gımariye *isd.* Pislik.
gımarın *s.(e)* Pis kokulu, kokuşumlu.
gımarıne *s.(e)* Pis kokulu, kokuşumlu.
gımnaene *f.* Gübürdetmek.
gımnais *isg.* Gübürdetme.
gınc *ise. ve s.* 1. Kurumuş ağaç dalı. 2. Eski giysilerden sarkan parçacıklar, püsküller. 3. Karma karışık, keçeleşmiş, dağınık, bakımsız. 4. Gür kıvırcık saç ve saçları böyle olan kimse (e). 5. Dikenli çalı kümesi.
gıncık *ise. ve s.* 1 .Kurumuş ağaç dalı. 2. Eski giysilerden sarkan parçacıklar, püsküller. 3. Karma karışık, keçeleşmiş, dağınık, bakımsız saç ve tüyler. 4.Gür kıvırcık saç ve saçları böyle olan kimse (e). 5. Dikenli çalı kümesi, çalı cinsindan.
gıncıkın *ise. ve s.* 1. Budaklı. 2.Eski püskü giyinmiş, dağınık. 3. Saçları darma dağınık, bakımsız olan. 4. Gür, kıvırcık saçları olan kimse (e). 5. Dikenli, çalılı.
gıncıkıne *s.(d)* 1. Karmakarışık. 2. Kör budaklı ağaç, dal. 3.Üstü başı perişan, lime lime giysili kimse. 4. *mec.* Gür, bakımsız, dağınık saçlı kimse.
gıncıkıneni *ise.* 1. Karmakarışıklık. 2. Kör budaklılık. 3. Üstü başı perişan, lime lime giysililik. 4. *mec.* Gür, bakımsız, dağınık saçlılık.
gıncıkıniye *isd.* 1.Karmakarışıklık. 2. (Ağaçlar için) Kör budaklılık. 3. Üstü başı perişan, lime lime giysililik. 4. *mec.* Gür, bakımsız, dağınık saçlılık.
gındelıke *s.(d)* 1.Topumsu, yuvarlakça. 2.Yuvarlak ip yumağı, topaç.

gındırr biyae *s.(e)* Yuvarlanmış, yuvarlanmış olma.
gındırr biyaene *f.* Yuvarlanmak. *A gındır biye şiye cêr* O /d) yuvarlandı aşağı gitti.
gındirr biyais *isg.* Yuvarlanma.
gındirr biyawoğ *ise*Yuvarlanan. 2*mec.* İktidardan, erkten düşen kimse.
gındirr biyawoğ/e *isd.* Yuvarlanan.
gındırreni *ise.* Yuvarlanış, yuvarlanma.
gındırrıye *isd.* Yuvarlanış, yuvarlanma.
gındırr kerdene *f.* Yuvarlamak.
gındırr kerdis *isg.* Yuvarlama.
gındırr kerdoğ *ise.* Yuvarlayan, yuvarlayıcı.
gındırr kerdoğe *isd.* Yuvarlayan, yuvarlayıcı.
gıpagıp *zf.* Birden bire, aniden, ansızın, aceleyle. *Gıpagıp têdıma vejiay* Aniden peş peşe çıktılar!
gıpırın *s.(e)* Dolgun yüzlü, kalın enseli. *Juyo de gıpırıno şia u sote* Tıknaz simsiyahın biri!
gıprıne *s (d)* Tıknaz, dolgun yüzlü, kalın enseli.
gıpırıneni *ise.* Tıknazlık, dolgun yüzlü ve kelın enselilik.
gıpırıniye *isd.* Tıknazlık, dolgun yüzlülük ve kelın enselilik.
gıpnaene *f.* Tapırdatmak.
gıpnais *isg.* Tapırdatma.
gıramer *ise. Fr. grammaere* < *Yun.* Dil bilgisi.
gıra *s.(e)* 1. Ağır. 2. Yavaş, hantal, ağır canlı. *Gıra gıra şiyenê* Yavaş yavaş gidiyordu. 3. Az. *Gıran hesneno* Az (ağır) işitiyor.
gıran *s.*(e) 1.Ağır. *Barê ho xeyle gırano* Yükü hayli ağırdır. *No çi sê kilora gırano* Bu eşyalar yüz kilodan fazla ağırdır. 2. Zor, çetin. *No kar mırê gıran yeno* Bu iş bana ağır gelir. 3. Kötü. *Neweşiya ho zof gırana* Hastalığı çok kötüdür. 4. Sıkıntı veren, bunaltıcı, sevimsiz. 5. Şiddetli. 6. Kırıcı. *Qese dey miro gıran amey* Onun (e) sözleri bana ağır geldi. 7. Ağırbaşlı, olgun, etkili, ağır. *Merdemero gırano, ronişten u rauştena ho zoneno* Ağır bir admdır, oturmasını kalkmasını biliyor. 8. Derin. *Hewno de gırandera* Ağır (derin) uykudadır (d).
gıran biyaene *f.* 1. Ağır olmak, ağırlaşmak. 2. (Hasta için) Kötüleşmek. 3.Yavaşlamak. 4. Olgunlaşmak, ağırbaşlı olmak.
gıran biyais *isg.* 1. Ağır olma, ağırlaşma. 2. Kötüleşme. 3. Yavaşlama. 4. Olgunlaşma, ağırbaşlı olma.
gırane *isd.* Yaka, giysi yakası.
gıran çêr kerdene *f.* 1. Üzerinde yakasını yırtmak. 2.Ölen birinin yakasını yırmak.
gıran çêrkerdis *isg.* 1.Yaka yırtma. 2.Ölen birinin yakasını yırtma.
gırane horo ontaene *f.* Yakasına çekmek (Birini evlatlık edinmek).
gırane horo ontais *isg.* Yakasına çekme (Birini evlatlık edinme).
garaneni *ise.* 1.Ağırlık. 2.Ağırbaşlılık. 3. Kendini beğenmişlik.
gırane'ra niştaene *f.* Yakasına yapışmak, başına bela kesilmek.
gırane'ra niştais *isg.* Yakasına yapışma, başına bela kesilme.
gırene'ra niştoğ *ise.* Yakaya yapışan, baş belası kimse.
gırane'ra niştoğe *isd.* Yakaya yapışan, baş belası kimse.
gırane ho'ra destdaene *f.* Yakasını eline vermek, yakasını kaptırmak, yakayı ele vermek.
gırane ho'ra destdais *isg.* Yakasını eline verme, yakasını kaptırma, yakayı ele verme.
gırane qiskerdene *f.* 1.Yakasını yırtmak. 2. Ölen birinin yakasını yırtmak.
gırane qiskerdis *isg.* 1.Yakasını yırtma. 2. Ölen birinin yakasını yırtma.

gıraniya ho biyaene *f.* Ağırlığı olmak, bir işte etkili olmak, nüfuzlu olmak. *Werte partiye'de gıraniye ey esta* Parti içinde onun ağırlığı vardır. *Çê ma'de jêde gıraniya maa ma esta* Evimizde daha çok annemizin ağırlığı vardır.

gıraniya ho biyais *isg.* Ağırlığı olma, bir işte etkili olma, nüfuzlu olma.

gıraniye *isd.* 1.Ağırlık. *Gıraniye ser* Ağırlığın olduğu tarafa doğru/yönelik. 2. Etkililik, nüfuzluluk. 3. Kendini beğenmişlik, kibirlilik. 4. Sıkıntılılık, kötülük. *Mı sero tenê gıraniye biye* Üstümde bir az sıkıntı vardı.

gıraniye kerdene *f.* 1.Ağırlık etmek. 2.Yavaş davranmak. 3.Agırbaşlılık etmek. 4. Kibirlilik etmek.

gıraniye kerdis *isg.* 1. Ağırlık etme. 2. Yavaş davranma. 3. Agırbaşlılık etme. 4. Kibirlilik etme.

gıran kerdene *f.* Ağırlaştırmak, agırlığını arttrmak.

gıran kerdis *f.* Ağırlaştırma, agırlığını arttrma.

gırçık *ise.* 1. Budak, çıkıntı. 1. Ağaç dalı, dal.

gırçkın *s.(e)* 1.Budaklı, çıkıntılı, dallı. 2. *mec.* Aykırı, çirkin, sivri söz. *Qese ho ero ison ninê, gırçkıne* Sözleri insanı rahatsız ediyor, sivridir.

gırdap *ise.* Çıkmaz, açmaz, girdap, burgaç.

gırê *ise.* 1. Düğüm, boğum. *Gıro korr* Kördüğüm. 2. Budak.

gırê biyae *s.*(e) Düğümlenmiş olan, düğümlü olan

gırê biyaene *s.* Düğümlenmek.

gırê biyais *s.* Düğümlenme.

gırê kerdene *f.* 1.Düğümlemek, bağlamak, 2. *mec.* Sona erdirmek. 3. (Göz için) Kamaşmak.

gırê kerdis *isg.* 1.Düğümleme, bağlama, 2. *mec.* Sona erdirme. 3. (Göz için) Kamaşma.

gırê pırodaene *f.* 1. Düğüm vurmak, düğüm atmak. 2. *mec.* Karara bağlamak, sonuçlandırmak.

gırê pırodais *isg.* 1.Düğüm vurma, düğüm atma. 2. *mec.* Karara bağlama, sonuçlandırma.

gıreyin *s.(e)* Düğümlü, boğumlu. *Gıreyino* Düğümlüdür.

gırezın/e *s.(e/d)* Paslı, körelmiş. Artık işe yaramaz kesici ve delici alet.

gırik *isç.* 1.Yuvarlaklar, çemberler, tekerlekler. 2.Tekerleksi, çemberi.

gırmaçeg *ise.* El değirmeninin iki taşı arasına konan ağaç parçası. *Gırmaçeğe distari* El değirmeni iki taşı arasına konulan ağaç araç. *Gırmaçeğe areyi* Değirmen taşının iki taşı arasına konulan araç.

gırmaene *f.* Patlamak, gürlemek.

gırmais *isg.* Patlama, gürleme.

gırme gırme *zf. ve isd.* Aralıksız patlama, peş peşe gümleme.

gırme gırme biyaene *f.* Durmadan patlamak, patlayıp durmak.

gırme gırme biyais *isg.* Durmadan patlama, patlayıp durma.

gırme gırme kerdene *f.* Güm güm patlamak, durmadan patlama sesi çıkartmak.

gırme gırme kerdis *isg.* Güm güm patlama, durmadan patlama sesi çıkartma.

gırmıke *isd.* Yumruk.

gırmıye *isd.* Patlama, gümleme, gürleme.

gırpaene *f.* Sert ve ağır şeylerin düşerken çıkardıkları ses, gırp etmek.

gırpais *isg.* Sert ve ağır şeylerin düşerken çıkardıkları ses çıkarma hali.

gırpe gırpe *zf.* Peş peşe gelen gümbürdetme sesi, gırp gırp. *A çı gırpe gırpa* O (d) ne kütürdemedir!

gırr *ise.* Kin, nefret, husumet, çekememezlik, hırlama. *Gırrre wertê dewe* Köyün içindeki husumet. *Gırre wertê bırau* Kardeşler arasındaki hır.

Gıre wetê dügelu Devletler arası hır.

gırra *isd.* Değirmen taşının dişi, buğday alma çıkıntısı.

gırraene *f.* (Köpek için) Hırlamak, dişlerini göstermek, kızmak.

gırrais *isg.* (Köpek için) Hırlama, dişlerini gösterme, kızma.

gırra kerdene *f.* Değirmen taşını dişlemek, keskin ağızlı bir çekiç ile tırtırlamak.

gırra kerdis *isg.* Değirmen taşını dişleme, keskin ağızlı bir çekiç ile tırtırlama.

gırr biyae *s.*(e) Yuvarlanmış olan

gırr biyaene *f.* 1.Yuvarlanmak. *Darber corde gırrbiyo amo.* Ağaç mağaç yukardan yuvarlanıp gelmiş.

gırr biyais *isg.* 1.Yuvarlanma.

gırrıke *isd.* 1.Tekerlek, çember. 2.Bebekleri yürümeye alıştıran üç tekerli araç (gırrıka domonu).

gırrışi *isç.* Her türlü giysi, elbise, üstbaş. *Gırıse ho çine bi* Giysileri yoktu. *Gırısse kani* Eski giysiler. *Gırıssê neweyi* Yeni giysiler. *Gırıse ke pabi* Üzerinde olan giysiler. *Gırıssê seri* Üst giysileri/üzerindeki giysiler.

gırr kerdene *f.* Yuvarlamak, yuvarlatmak.

gırr kerdis *isg.* Yuvarlama, yuvarlatma.

gırrnawu *ise.* 1. Kedilerin çiftleşirken çıkardıkları ses. 2. Kedilerin çiftleşme zamanı.

gırs *s.(e)* Büyük, iri yarı. *Gırso ya ki qızo* Büyük mü yoksa küçük mü? *Gırs u qız* Büyük küçük. *Gırs'rave qız* Büyükten küçüğe.

gırsag *ise.* Kalınca uzun ağaç.

gırsa gırs *zf.* Büyükten büyüğe, büyük olarak. *Gırsa gırs ronaene* Büyükten büyüğe doğru indirmek/dizmek.

gırs amaene *f.* Büyük gelmek, ölçülerinden fazla gelmek.

gırs amais *isg.* Büyük gelme, ölçülerinden fazla gelme.

gırs biyaene *f.* Büyümek, yücelmek.

gırs biyais *isg.* Büyüme, yücelme.

gırseni *ise.* Büyüklük.

gırsiye *isd.* Büyüklük.

gırs kerdene f. 1.Büytmek. 2.*mec.*Bir olumsuzluğu abartmak.

gırs kerdis *isg.* 1. Büytme. 2. *mec.* Bir olumsuzluğu abartma.

gırze *ise.* Biçildikten sonra tarlada iri demetler halinde bağlanmış buğday, arpa, mısır vs. sapı veya ot.

gırze kerdene *f.* Büyük demetler halinde bağlamak.

gırze kerdis *isg.* Büyük demetler halinde bağlama.

gızer *ise.* Havuç.

gızgız *ise. ve zf.* Silkme, silkinti.

gızgızeni *ise.* 1.Silkinme, kıpırdama, sallanma, titreme, sarsılmaklık. 2.Saldırya hazır hale gelme, tahrik olma, hiddetlenme, tüyleri diken diken olmaklık.

gızgızıyaene *f.* 1. Silkinmek, kıpırdamak, sallanmak, titremek, sarsılmak. 2. Saldırya hazır hale gelmek, tahrik olmak, hiddetlenmek, tüyleri diken diken olmak.

gızgızıyais *f.* 1. Silkinme, kıpırdama, sallanma, titremek, sarsılma. 2. Saldırya hazır hale gelme, tahrik olma, hiddetlenmek tüyleri diken diken olma.

gızgıznaene *f.* Silkelemek, silkmek, sarsmak, sallamak, titretmek, kıpırdatmak.

gızgıznais *isg.* Silkeleme, silkme, sarsma, sallama, titretme, kıpırdatmak.

gızık *ise.* Darmadağanık, uzun saç.

gızıkın *s.(e)* Darmadağanık, uzun, bakımsız saçlı.

gızıkıne *s.(d)* 1.Gür, uzun, bakımsız saçlı. 2.Kıvırcık, gür, bakımsız, dağınık saçlı.

gızırıg *ise.ve s.* 1. Süprüntü, atık. 2. Ayrık, yabanıl bitki kırıntısı.

gilan *ise.* Gilan ülkesi.

gilanıze *ise/d.* Gilanlı kimse.
gilaniki *ise.* Gilan dili, gilanca.
giredae *s.* Bağlı, bağlanmış. *Giredae vi* Bağlıydı (e). Giredao Bağlıdır (e).
giredaene *f.* 1. Bağlamak, birbirine kenetlemek.
giredais *isg.* Bağlama, birbirine kenetleme.
giredaoğ *ise.* Bağlayıcı, bağlayan kimse.
giredaoğe *isd.* Bağlayıcı, bağlayan kimse.
girenae *is.(e)* Kaynatılmış, kaynamış olan.
girenaene *f.* Kaynatmak. *Uwa çay girenê* Çay suyu kaynatıldı.
girenais *isg.* Kaynatma.
giriyaiye *is.(d).* Kaynamış olan.
goç *ise.* Göç.1.Ekonomik, toplumsal veya siyasi nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, muhaceret. 2.(Evden eve) Taşınma, nakil. 3. Göç sırasında taşınan ev eşyaları.
goç biyaene *f.* 1. Göç olmak, göçmek. 2. *mec.* Ölmek, akibete göçmek.
goç biyais *isg.* 1.Göç olma, göçme. 2.*mec.* Ölme, akibete göçme.
goçêber *ise.* Göçebe, konup göçen.
goçebereni *ise.* Göçeberlik, göçerlik.
goçeberiye *isd.* Göçebelik, göçerlik.
goçêni *isd.* Çuvaldız, kalın örgüleri ve dokumaları dikmeye yarayan büyük iğne, dikiş aracı.
goç kerdene *f.* Göç etmek, göçmek.
goç kerdis *isg.* Göçetme, göçme.
goçkerdoğ *ise.* Göçeden, göçen kimse.
goçkerdoğe *isd.* Göçeden, göçen kimse.
goğıke *isd.* 1.Darı ekmeğinden yapılan bir ekmek türü. 2. Kül veya sac altında pişirilen yumruk büyüklüğünde kalın, kaba ekmek topacı. 3. *s. mec.* Kısa boylu, tıknaz, kaba görünüşlü kadın.
goj (I) *isç.* Cevizler.
goj (II) *ise.* Doğan bebeklere verilen ilk meme, ilk emzirmenin adı.
goj biyae *s.(e)* 1.İlk emzirme olmuş olan. 2.Memeye alıştırılmış olma.
goj biyaene *f.* 1. İlk meme emmek. 2. Memeye alıştırılmak.
goj biyais *isg.* 1. İlk meme emme. 2. Memeye alıştırılma.
gojiye *isd.* Kara haber, yakıcı haber, ölüm haberi.
goj kerdene *f.* 1.İlk memeyi emzirmek, ilk emzirmeyi yapmak. 2.Memeye alştırmak.
goj kerdis *isg.* 1.İlk memeyi emzirme, ilk emzirmeyi yapma. 2.Memeye alıştırma.
gol *ise.* Göl, karadaki büyük birikintisi. *Gole Van* Van gölü.
golê buyere *ise.*Dersim'in kutsal *BuyerDağı* zirvesindeki krater gölü, kutsal göl. Yaklaşık 60 m. çapında yuvarlak olan bu gölün suyu ne azalır, ne coğalır. Bu göl ve bulunduğu dağ adını, mitolojik kadın tanrıça *Buyer*'den alır.
gola dêsimi *isd.* Murat ve Karasu havzası içindeki yer, bölge.
gola gozgi *isd.* Hazar Gölü/Gölcük Gölü. *Xarpêt* (Elazığ) il sınırları içinde yer alır.
gola tikmu *isd.* Pılemuriye'de (Pülümür'de) bir köy adı. Bu köyde *Areyızu* aşiretinin *Tikmeler*'ine ait kutsal bir ocak bulunur *Ewalayê Tikmi*).
golbend *ise.* Sırma ipliği.
golden *ise.* Saksı, vazo.
golek *ise.* Nötr sayı, sıfır.
golık *ise.* Küçük göl, küçük su birikintisi, gölcük.
golım *ise.* Kasık.
golig *ise.* 1.Yük hayvanı, katır, eşek, beygir gibi tek tırnaklı yük hayvanlarının genel adı. 2.*mec.* Salak, aptal, geri zekalı kimse.

goligeni *ise.* Salaklık, aptallık, geri zekalılık.
goligiye *isd.* Salaklık, aptallık, geri zekalılık.
golmoşti *ise.* 1. Bulamaç. 2.Yoğurtsu şey.
golmoşt biyaene *f.* Bulamaç olmak, yuğurtsulaşmak.
golmoşt biyais *isg.* Bulamaç olma, yuğurtsulaşma.
golmoştkın *ise.* Bulamaçlı.
gome *ise.* Hayvan barınağı, çiftlik evi, köm.
gon *ise.* 1.Yüz rengi, ten. *Gonê riyê ho şiyo* Yüzünün rengi gitmiş. 2. Deri, gön.
gon biyaene *f.* Kanlanmak, kanamak, kana bulanmak.
gon biyais *isg.* Kanlanma, kana bulanma kanama.
gone *ise.* Keven (geven), mavimtrak çiçekli, dikenli, kümeli bir bitki.
gonegerm *s.(e)* Sıcak kanlı, cana yakın.
gonegerme *s.(d)* Sıcak kanlı, cana yakın.
gonegermeni *ise.* Sıcak kanlılık, cana yakınlık.
gonegermiye *isd.* Sıcak kanlılık, cana yakınlık.
gonerijiye *isd.* Yüz görünümü, beniz. *Gonerijiya ho şiya* Yüzünün rengi gitmiş/Benzi solmuş. *Gonerijiya ho vurriya* Benzi değişmiş.
gonewe *s.(e)* Üstüne kan dökülmüş/ bulaşmış, kanlı, lahnetli. *Harde uzay goneweo* Oranın toprağı kanlıdır.
goneweni *ise* .Kanlılık, lahnetlilik, kaatillik.
gonewer *ise. ve s.* Kan içici, kaatil.
gonewereni *ise.* Kan içicilik, kaatillik.
goneweriye *isd.* Kan içicilik, kaatillik.
gonewıye *s.(d)* Kanlı, kaatil, üzerine kan bulaşmış, lahnetli.
gonı *ise.* 1.Sevgi, istek, düşünüş, anma ve hatır gibi kalpte varsayılan duygu kaynağı. 2.*mec.* İstek, arzu.
gonı alçağ *s.(e)* Alçakgönüllü.
gonıl alçağe *s.(d)* Alçakgönüllü.
gonıl alçağeni *ise.* Alçakgönüllülük.
gonıl alçağıye *isd.* Alçakgönüllülük.
gonın/e *s.(e/d.)* Kanlı, kaatil, lahnetli.
goni *isd.* 1.Kan. *Cıra xeyle goni şiya* Kendisinden hayli kan gitmiş. *Gon've goni* Kana kan! *Gon've gon'ra nina sutene* Kan kanla yıkanmaz. *Gona ho xıravına* Kanı kötüdür/haindir/hastalıklıdır. *Gona ho qefçıla* Kanı pstir. *Gona ho pelta* Kanı peltektir/koyudur. *Gona ho şirena* Kanı tatlıdır. 2.Kan davası. *Werte dine de gon dewasiye esta* Onların arasında kan davası var.
goni amaene *f.* Kan gelmek, kan akmak, kanamak
goni amais *f.* Kan gelme, kan akma, kanama.
goni cı peraene *f.* (Birine, bir şeye) kan sıçramak.
goni cı perais *isg.* (Birine, bir şeye) kan sıçrama.
goni çımu kewtene *f.* 1.Gözlerine kan girmek, gözlerine kan dolmak. 2. *mec.* Öfkelenmek, gözlerine kan bürümek.
goni çımu kewtis *isg.* 1.Gözlerine kan girme, gözlerine kan dolma. 2. *mec.* Öfkelenme, gözlerine kan bürüme.
goni daene *f.* 1. Kan vermek. 2. Kan davalarında tazminat ödemek. 3 .*mec.*Can vermek.
goni dais *isg.* 1. Kan verme. 2. Kan davalarında tazminat ödeme. 3. *mec.*(Bir uğurda) Can verme.
goni gonaşeri *zf. ve s.* Kan revan olark.
goni gonaşeri'de mendene *f.* Kan revan içinde kalmak.
goni gonaşeri'de mendis *isg.* Kan revan içinde kalma.
goni guretene *f.* 1. Kan almak. 2. Kan davasında tazminat almak. 3. Kan tutulmasına yakalanmak, hastalanmak (Birinin bir cinayet esnasında

kan görüp basireti bağlanarak kacamaz olması hali).

goni guretis *isg.* 1.Kan alma. 2.Kan davasında tazminat alma. 3.Kan tutulmasına yakalanma, hastalanma (Birinin bir cinayet esnasında kan görüp basireti bağlanarak kaçamaz olması hali).

goni litaene *f.* 1. Kan emmek. 2. *mec.* Aşırı sömürmek.

goni litais *isg.* 1. Kan emme. 2. *mec.* Aşırı sömürme.

gonilitoğ *ise.* 1.Kan emici. 2.*mec.* Aşırı sömürücü kimse.

gonilitoğe *isd.* 1. Kan emici. 2. *mec.* Aşırı sömürücü kimse.

goni mezal've cı nêdaene *f.* 1. Kanı kendisine aman vermeden şiddetlice akmak. 2.Kana tahammül etmemek, kan çekmek.

goni mezal've cı nêdais *isg.* 1.Kanı kendisine aman vermeden şiddetlice akma. 2.Kana tahammül etmeme, mecal vermeme.

goni rişaene *f.* Kan dökülmek, cinayet işlenmek.

goni rişais *isg.* Kan dökülme, cinayet işlenme.

goni tırakerdene *f.* (Kurban kanını alnına sürmek) Kan sürmek. 2. *mec.* Kurban olmak, yalvarmak.

goni tırakerdis *isg.* (Kurban kanını alnına sürme) Kan sürme. 2. *mec.* Kurban olma, yalvarma.

goni voraene *f.* 1. Kan yağmak, çok kan akmak. 2. *mec. s.* Kanlı canlı olmak. *Rira goni vorena* Yüzünden kan akıyor. 3. *mec. s.* Çok ağrına gitmek/öfkeden yüzü kızarmak.

goni vorais *isg.* 1. Kan yağma, çok kan akma. 2. *mec. s.* Kanlı canlı olma. 3. *mec. s.* Çok ağrına gitme/öfkedenyüzü kızarma.

goni vurnaene *f.* Kan değiştirmek, yeni kan vermek.

goni vurnais *isg.* Kan değiştirme, yeni kan verme.

gonze (gonce) *isd.* Ağaç çubuklarla oynanan bir tür mızrak oyunu.

gore *ed.* (Bir şeye) Uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince. *Hora gore* Kendine göre. *Mıra gore* Bana göre. *Tora gore* Sana göre.

gore'ra cı daene f. Tahmini vermek.

gore'ra cı dais f. Tahmini verme.

gorgeçine *isd.* Güvercin kuşu.

gorre *isd.* Hayvanlar için çitten veya kaba taş duvardan yapılan açık barınma yeri, üstü açık ağıl.

gorrn *ise.* 1.Defin işi. 2. Kişinin iç duygusu, ruhu. *Gornê piyê to'vo* (Ölen) Babanın ruhu için/Babanın ruhu-başi için (yemin ediyorum). *Gornê piyê ho kena* Babanın ruhu/başı hatırına! *Ti've gornê piyê ho kena, tora qesê van meherediyê* Babanın ruhunu seversen, sana bir söz söyleyeceğim, darılma!

gornê ho teng kerdene *f.* Ruhunu daraltmak, kendisini ferah tutmamak, ruhuna sıkıntı vermek. *Gornê ho tengmeke* Ruhunu daraltma/canını sıkma/ruhunu ferah tut!

gornê ho teng kerdis *isg.* Ruhunu daraltma, kendisini ferah tutmama, ruhuna sıkıntı verme.

gorrn-kêfen *ise.* Defin-kefen, ölüyü gömmeye hazırlama işlemi.

gorrn kêfen kerdene *f.* (Yıkamadan gömmeye kadarki bütün işlemleri yaparak) Ölüyü dini ve töresel kurallara göre defnetmek.

gorrn kêfen kerdis *isg.* (Yıkamadan gömmeye kadarki bütün işlemleri yaparak) Ölüyü dini ve töresel kurallara göre defnetme.

gort *ise.* Seyrek ormanlık alanda veya bakir alanları taş, çalı, ve ağaçtan temizleyerek açılan tarla.

gort vetene *f.* Seyrek ormanlık alanda

veya bakir (bayır) alanları taş, çalı, ve ağaçtan temizleyerek tarla açmak.

gort vetis *isg.* Seyrek ormanlık alanda veya bakir (bayır) alanları taş, çalı, ve ağaçtan temizleyerek tarla açma.

gos *ise.* Kulak. *Gosu'ra kerro* Kulaklardan sağır. *Qesê mı gosunê torê gosarevo* Sözüm kulaklarına küpe olsun!

gosare *ise.* Küpe, kulağa takılan süs eşyası, zihnet.

gosdaene *f.* 1. Dinlemek, kulak vermek. 2. Birinin sözünü dinlemek, itaat etmek.

gosdais *isg.* 1.Dinleme, kulak verme. 2.Birinin sözünü dinleme, itaat etme.

gos'de kurr kerdene *f.* 1. Kulağına fısıldamak, yol göstermek, tembih etmek, akıl vermek, teşvik etmek. 2. Yeni doğmuş buzağaın kulağına ismini bildirmek ve dağlarda dolaşan yabani hayvanlardan korunmasını kulağına söylemek 3.*mec.* Kışkırtmak, dolduruşa getirmek.

gos'de kurr kerdis *isg.* 1. Kulağına fısıldama, yol gösterme, tembih etme, akıl verme, teşvik etme. 2. Yeni doğmuş buzağaın kulağına ismini bildirme ve dağlarda dolaşan yabani hayvanlardan korunmasını kulağına söyleme. 3.*mec.* Kışkırtma, dolduruşa getirme.

gosedar *ise.* 1.Dinleyici, dinleyen, kulak veren. 2. *mec.* İhtiyatlı, kollayıcı, gözetleyici. *Gosedar niyo* Dinlemiyor/ilgisiz (e).

gosedar biyaene *f.* Olup bitenlerden haberi olmak, olan bitenlere kulak vermek, dinleyici olmak.

gosedar biyais *isg.* Olup bitenlerden haberi olma, olan bitenlere kulak verme, dinleyici olma.

gosedare *isd.* 1. Dinleyici, dinleyen, kulak veren. 2. *mec.* İhtiyatlı, kollayıcı, gözetleyici. *Gosedar niya* Dinlemiyor/ilgisiz (d).

gosedareni *ise.* 1.Dinleyicilik, kulak verme işi. 2. Dikkatli, gözetleyici ve kollayıcı olma, olup bitenleri dikkatle izleme. 3. İstihbarat işini yapmak, bilgi toplamak. Pee çeverde gosedareni keno Kapı arkasında dinleyicilik yapıyor, istihbarat topluyor.

gosedareni kerdene *f.* Olup bitenleri dinlemek, dinleyicilik yapmak, bilgi toplamak.

gosedareni kerdis *isg.* Olup bitenleri dinleme, dinleyicilik yapma, bilgi toplama.

gosedariye *isd.* 1. Dinleyicilik, kulak verme hali. 2. Dikkatli, gözetleyici ve kollayıcı olma, olup bitenleri dikkatle izleme. 3. İstihbarat işini yapmak, bilgi toplamak. *Pee çeverde gosedareni keno* Kapı arkasında dinleyicilik yapıyor, istihbarat topluyor.

gosedariye kerdene *f.* Olup bitenleri dinlemek, dinleyicilik yapmak, bilgi toplamak.

gosedariye kerdis *isg.* Olup bitenleri dinleme, dinleyicilik yapma, bilgi toplama.

gose derg *s.(e)* 1.Uzun kulaklı, kulakları uzun olan. 2.*mec.*Eşşek. 3.*mec.* kulağı her şeyi duyan, dedikoducu.

gose derge *s.(d)* 1.Uzun kulaklı, kulakları uzun olan. 2. *mec.* Eşşek. 3. *mec.* kulağı her şeyi duyan, dedikoducu.

gose gırs *s.(e)* Büyük kulaklı, kulakları büyük olan.

gose gırse *s.(d)* Büyük kulaklı, kulakları büyük olan.

gose ğul *s.(e)* 1.Kulağı kesik, kulağı kesilmiş olan.

gose ğule *s.(d)* 1.Kulağı kesik, kulağı kesilmiş olan.

gose kırık *s.(e)* Küçük kulaklı.

gose kırıke *s.(d)* Küçük kulaklı.

gose oson *s.* 1. Rahat kulaklı. 2. *mec.*Kaygısız, derdi düşüncesi

olmayan, sorumsuz, rahat, gamsız.

gose osoneni *ise.* 1.Uysal/rahat kulaklılık. 2. *mec.* Kaygısızlık, derdi, kasaveti olmamak, soromsuzluk, rahatlık, gamsızlık, sakinlik.

gose osoniye *isd.* 1.Uysal/rahat kulaklılık. 2.*mec.*Kaygısızlık, derdi, düşüncesi olmamak, soromsuzluk, rahatlık, gamsızlık, sakinlik.

gose pırreni *ise.* Kulaktan dolma hali. *Gosepırren'ra erzeno* Kulaktan dolma atıyorm (e).

gose pırriye *isd.* Kulaktan dolma hali. *Gosepırriye'ra erzena* Kulaktan dolma atıyor.

gose polos *s.(e)* Kepçe kulaklı.

gose polose *s.(d)* Kepçe kulaklı.

gose vit *s.(e)* 1.Dik kulaklı. 2.*mec.* Kulak kabartan, etrafı dikkatle dinleyen.

gose vite *s.(d)* 1. Dik kulaklı. 2 .*mec.* Kulak kabartan, etrafı dikkatle dinleyen.

gose ho ceriyaene *f.* Kulakları tutulmak, hastalanmak, işitme yeteneği azalmak.

gose ho ceriyais *isg.* Kulakları tutulma, hastalanma, işitme yeteneği azalma.

gose ho gıran biyaene *f.* Kulakları ağır olmak/zor işitmek, az işitmek.

gose ho gıran biyais *isg.* Kulakları ağır olma/zor işitme, az işitme.

gose ho guretene *f.* 1.Kulaklarını tutmak, duymamazlıktan gelmek, aldırmamak, olan bitene kulak tıkamak.

gose ho guretais *isg.* 1.Kulaklarını tutma, duymamazlıktan gelme, aldırmama, olan bitene kulak tıkama.

gose ho guretoğ *ise.* 1. Kulaklarını tutan, duymamazlıktan gelen, aldırmaz, olan bitene kulak tıkayan kimse.

gose ho guretoğe *isd.* 1. Kulaklarını tutan, duymamazlıktan gelen, aldırmaz, olan bitene kulak tıkayan kimse.

gose ho kerdene *f.* 1. (Duyduklarını) Kulağına koymak. 2. (Duyduklarını) Unutmamak.

gose ho kerdis *isg.* 1. (Duyduklarını) Kulağına koyma. 2. (Duyduklarını) Unutmama.

gose ho oson biyaene *f.* Kulakları rahat olmak. *Hetê çeyira gosê ho oson bi* Evden yana kulakları rahattı.

gose ho oson biyais *isg.* Kulakları rahat olma.

gose ho sero biyaene *f.* Kulakları üzerinde olmak, kulaklarını ayırmamak, göz kulak olmak. *Wu hetra gosê mı osonê* O yönden kulaklarım rahatır (kaygısızım).

gose ho sero biyais *isg.* Kulakları üzerinde olma, kulaklarını ayırmama, göz kulak olma.

goskar *ise.* Ayakkabıcı, kunduracı.

goskare *isd.* Ayakkabıcı, kunduracı.

goskareni *ise.* Ayakkabıcılık, kunduracılık.

goskareni kerdene *f.* Ayakkabıcılık yapmak, kunduracılık yapmak.

goskareni kerdis *isg.* Ayakkabıcılık yapma, kunduracılık yapma.

goskariye kerdene *f.* Ayakkabıcılık yapmak, kunduracılık yapmak.

goskariye kerdis *isg.* Ayakkabıcılık yapma, kunduracılık yapma.

gos pa mekuaene *f.* 1. Kulak asmamak, aldırmamak. 2. Yakınma için söylenir. *Gos pa mekuye karê ma rınd nêsono* Kulak asma işimiz iyi gitmiyor.

gos pa mekuais *isg.* Kulak asmama, aldırmama.

gos pa nêkuaene *f.* Kulak asmamak, aldırmamak, dinlememek, bildiğini yapmak. *Gos pa'nêkuno)* Kulak asmıyor / aldırmıyor.

gos pa nêkuais *isd.* 1.Kulak asmama, aldırmama, dinlememe, bildiğini yapma.

gos'ro cı naene *f.* Sözünü dinlemek,

sözüne kulak vermek, birine inanmak.

gos'ro cı nais *isg.* Sözünü dinleme, sözüne kulak verme, birine inanma.

gos'ro cı nênaene *f.* (Birine) Kulak vermemek, dinlememek, önem vermemek; bildiğini yapmak. *Gos'ro cı'mene* Dinleme/Aldırış etme! *Gos'ro cı'nênano* Dinlemiyor/Aldırış etmiyor (e). *Gos'ro ine menê/Gos'ro dinu mene* Onları dinleme/Onlara kulak asma/Onların söylediklerine inanma!

gos'ro cı nênais *isg.* (Birine) Kulak vermeme, dinlememe, önem vermeme; bildiğini yapma.

gos'ro sernaene *f.* 1. Kulak vermek, dinlemek. 2. Olup biteni takip etmek, izlemek, neticesine bakmak. 3. (Birine, bir şeye) Önem vermek, Üstüne eğilmek, izlemek. *Mi gos na'ro ser toa cıra nêvejiya* Kulak verip bekledim, kendisinden bir şey çıkmadı.

gos'ro sernais *isg.* 1. Kulak verme, dinleme. 2. (Birine, bir şeye) Önem verme, Üstüne eğilme, izleme, neticesine bakma.

gost *ise.* Et.

gostarme *s.(e)* Kepaze, rezil.

gostarme biyaene *f.* 1. Rezil olmak, kepaze olmak, arsız olmak.

gostarme biyais *isg.* 1. Rezil olma, kepaze olma, arsız olma. 2 .*mec.* Arsızca, pervazsızca şaka yapma.

gostarmeni *ise.* Rezillik, kepazelik.

gostarmiyeni *isd.* Rezillik, kepazelik.

gost guretene *f.* 1. Et almak. 2. Etlenmek, kilo almak, tavlanmak.

gost guretais *isg.* 1. Et satın alma. 2. Etlenme, kilo alma, tavlanma.

gost hencıtaene *f.* Et ezmek, et doğramak.

gost hencıtais *isg.* Et ezme, et doğrama.

gost hencnaene *f.* Et ezmek, et doğramak.

gost hencnais *isg.* Et ezme, et doğrama.

gostın *s.(e)* Etli, tavlı, kilolu.

gostiye *isd.* Çok etli hayvan, kavurmalık tavlı hayvan.

gosuna kêmi hesnaene *f.* Kulaklarından az işitmek.

gosuna kêmi hesnais *isg.* Kulaklarından az işitme.

gosuna kêmi hesnaoğ/e *ise/d.* Kulaklarından az duyucu, az duyan kimse.

gosuna ker biyaene *f.* Kulaklarından sağır olmak. *Gosu'ra biyo kher* Kulaklarından sağır olmuş (e). *Gosu'ra biya kher* Kulaklarından sağır olmuş (d).

gosuna ker biyais *isg.* Kulaklarından sağır olmak.

gosunê hora hesnaene *f.* Kulaklarıyla duymak, bizzat duynmak, konuşmaya tanık olmak.

gosunê hora hesnais *isg.* Kulaklarıyla duyma, bizzat duynma, konuşmaya tanık olma.

gosu vit kerdene *f.* Kulakları dikmek, kulakları kabartmak, dikkatle etrafı dinlemek ve izlemek.

gosu vit kerdis *isg.* Kulakları dikme, kulakları kabartma, dikkatle etrafı dinleme ve izleme.

govende *isd.* Halay.

govende guretene *f.* Halay tutmak, halaya durmak, halay çekmek..

govende guretais *isg.* Halay tutma, halaya durma, halay çekme.

govende kaykerdene *f.* Halay oynamak, halay çekmek.

govende kaykerdis *isg.* Halay oynama, halay çekme.

govende kaykerdoğ *ise.* Halay oynayıcı, halay çekici, halay çeken kimse.

govende kaykerdoğe *isd.* Halay oynayıcı, halay çekici, halay çeken kimse.

govende ver kewtene *f.* Halayın önüne girmek, halayın başına geçmek.
govende ver kewtis *isg.* Halayın önüne girme, halayın başını çekme.
govende ver şiyaene *f.* Halayın önünde gitmek, halayın başında gitmek, halayın başında oynamak.
govende ver şiyais *isg.* Halayın önünde gitme, halayın başında gitme, halayın başında oynama.
goyıl *ise.* 1.Gönül. 2.Aşık olunan kişi. *Goyilê zerri* İçteki sevgi/aşk.
goyıl alçağ *s.(e)* Alçak gönüllü.
goyıl alçağe *s.(d)* Alçak gönüllü.
goyıl alçağeni *ise.* Alçak gönüllülük.
goyıl alçağıye *isd.* Alçak gönüllülük.
goyılê ho cı kewtene *f.* (Birine) Gönlü düşmek, aşık olmak, sevdalanmak, sevmek, gönülünü kaptırmak.
goyılê ho cı kewtais *isg.* (Birine) Gönlü düşme, aşık olma, sevdalanma, sevme, gönülünü kaptırma.
goyılê ho cırê biyaene *f.* (Birine, bir şeye) Gönlü olmak.
goyılê ho cırê biyais *isg.* (Birine, bir şeye) Gönlü olma.
goyıl pıranaene *f.* Gönül vermek, sevmek, aşık olmak, sevdalanmak, hoşlanmak.
goyıl pıranais *isg.* Gönül verme, sevme, aşık olma, sevdalanma, hoşlanma.
goyıl'ra cıdaene *f.* (Birine) Gönül vermek.
goyıl'ra cıdais *isg.* (Birine) Gönül verme.
goyıl'ra zumini daene *f.* Birbirlerine gönül vermek, birbirlerini sevmek.
goyıl'ra zumini dais *isg.* Birbirlerine gönül verme, birbirlerini sevme.
goyıl vırastaene *f.* Gönül yapmak, hoşnut kılmak, razı etmek.
goyıl vırastais *isg.* Gönül yapma, hoşnut kılma, razı etme.
goyıne *isd.* Güvercine benzer ve ondan biraz büyük, koruluklarda yaşayan üveyik kuşu.
goynae s.(e) Övülmüş, övgülü olan.
goynaene *f.* Övmek, methetmek. *O, Aê zof goyneno* O (e), onu (d) çok övüyor. İnu goynaenede Onları övdür. *Goynaenede* Övdür, övülmesini sağla.
goynais *isg.* Övgü yapma, övme.
goynaoğ *ise.* Övücü, öven kimse.
goynaoğe *isd.* Övücü, öven kimse.
goz *ise.* Isırık, ısırı, dişlem. Genellikle at, kısrak, katır, eşek gib hayvanların ısırması için kullanılır.
gozage *isd.* Düğme, elbise düğmesi.
goze *isd.* Ceviz ağacı ve bu ağacın meyvesi. *Dara goze* Ceviz ağacı. *Bıne Dara goze biyo pırê gozu* Ceviz ağacının altı çevizlerle dolmuş.
gozer *ise.* 1. Hayvanların ayak ve bacaklarında bulunan siyah beyaz karışımı (alacalı) nişan, bem, belirti. 2. Su geçidi.
gozere *isd.* Ceviz ağacı.
gozerın *s.(e)* Alacalı. *Gewrê gozerini* (El örmesi) Renkli uzun yün çorap.
gozerıne *s.(d)* Alacalı.
gozeriye *isd.* Islık, fitik.
gozeriye cıntaene *f.* (Ağızla) Islık çalmak.
gozeriye cıntais *isg.* (Ağızla) Islık çalma.
gozev *s.(e)* Riyakar, yalancı.
gozeve *s.(d)* Riyakar, yalancı
gozeveni *ise.* Riyakarlık, iki yüzlülük
gozeviye *isd.* Riyakarlık, iki yüzlülük
goz kerdaene *f.* (Tak tırnaklı hayvanlar için) Isırmak, dişlemek.
goz kerdais *isg.* (Tak tırnaklı hayvanlar için) Isırma, dişleme.
goz kerdoğ *ise.* Isırıcı, ısıran.
goz kerdoğe *isd.* Isırıcı, ısıran.
gozlig (serçim) *ise.* Gözlük.
goz pırobiyaene *f.* (Hayvan) Isırmak, ısırık almak, dişlemek. *Na qatır gozbeno isoni* Bu katır insanı ısırıy-

or/dişliyor.

goz pırobiyais *isg.* (Hayvan) Isırma, ısırık alma, dişleme.

guatır *ise. tıp. Fr. goitre.* Boyundaki kalkan bezini aşırı büyümesiyle beliren hastalık, guşa, cedre, guatr.

guçık *ise.* Köşe, uç.

guçkın *s.(e)* Köşeli, uçlu. *Guçık'e pê'bije* Ucundan/köşesinden tut.

gude *isd.* Yumuşak nesnelerin ovuç içi büyüklüğünde topaç oluşu veya rulu hali. *Guda noni* Ekmek dürümü. *Guda roni* Tere yağı topacı. *Guda vore* Kar topu.

gude biyaene *f.* (Kolayca şekil verilebilen yimuşak nesnelerin) 1.Topaçlanmak, kündeleşmek, yuvarlaklaşmak. 2.Rulu şeklinde sarınmak, dürülmek.

gude biyais *isg.* (Kolayca şekil verilebilen yimuşak nesnelerin) 1.Topaçlanma, kündeleşme, yuvarlaklaşma. 2.Rulu şeklinde sarınma, dürülme.

gude vore kaykerdene *f.* Kar topu oynamak.

gude vore kaykerdis *isg.* Kar topu oynama.

gude kerdene *f.* Yumuşak nesnelere elle topaç ve dürüm biçimi vermek.

gude kerdis *isg.* Yumuşak nesnelere elle topaç ve dürüm biçimi verme.

gujige *isd.* Şubat ayı, Zazaca'da yılın ikinci ayı.

guk *ise.* İki yaşından küçük erkek sığır hayvan yavrusu, buzağı.

guke *isd.* İki yaşından küçük dişi sığır hayvan yavrusu, buzağı.

gula ho amaene *f.* Bademciği şışmek.

gula ho amais *isg.* Bademciği şişme.

gula ho ceriyaene *f.* 1. Boğazı tutulmak, boğazı şişmek, sesi kısılmak. 2. *mec.* Cimrilik yapmak, kendi malını yememek.

gula ho ceriyais *isg*1.Boğazı tutulma, boğazı şişme, sesi kısılma. 2. *mec.* Cimrilik yapma, kendi malını yememe.

gula ho'de kewtene *f.* Boğazından hastalanmak, boğazı şışmek, sesi kısılmak.

gula ho'de kewtais *isg.* Boğazından hastalanma, boğazı şışme, sesi kısılma.

gula ho we'amaene *f.* Boğazı şişmek, bademciği şişmek. *Gula ho ama we* Boğazı şişmiş/Bademciği şişmiş.

gula ho we'amais *isg.* Bogazı şişme, bademciği şişme.

gula ho we'guretene *f.* Boğazı şışmek, boğazı iltihaplanmak. *Gula ho gureto we* Boğazı iltihaplanmış/şişmiş.

gula ho we'guretis *isg.* Boğazı şışme, boğazı iltihaplanma.

gulane *isd.* Mayıs ayı, Zazaca'da yılın beşinci ayı.

gulange *isd.* Örülmüş kadın saçının her bir bağı. her bir öreği.

gulangi *isç* Örülmüş kadın saç örgüleri, bağları, örekleri.

gulase *isd.* Güreş, kucak dövüşü.

gulase guretene *f.* Güreş tutmak, güreşmek.

gulase guretais *isg.* Güreş tutma, güreşme.

gulas xane *ise.* Güreş okulu veya güreş salonu.

gulbend *ise.* 1. Gerdanlık, kolye. 2. Boyunluk, Boyuna sarılan koruma bağı.

gulden *isç* Bir çeşit bitki türü

gule (I) *isd.* 1. Boğaz. *Gula mı dezena* Boğazım ağrıyor. *Gula ho mosa* Bogazı şışmiş. *Gula ho bərbiya* Bademcikleri patlamış. *Gula lone biyayiye morım nêmanena* Delikli boğaz hamrum kalmaz. 2.Aile bireylerinin doyurulmak durumunda olunan her biri. *Des gule ma estê* On boğaz ferdimiz var. 3.Gül çiçeği ve bu çiçeğe istinaden kadın ismi.

gule (II) *isd. bot.* Gül.

gule ceriyae *s.*(e) 1. Boğazı tutulmuş, boğazı şişmiş. 2. *mec.* Cimri.

gule ceriyaene *f.* 1. Boğazı tutulmak, boğazı şişmek, sesi kısılmak. 2. *mec.* Cimrilik etmek, yememek, içmemek.

gule ceriyais *isg.* 1. Boğazı tutulma, boğazı şişme, sesi kısılma. 2. *mec.* Cimrilik etme, yememe, içmeme.

gule'ra biyaene *f.* 1. Boğazdan kesilmek, yeme içmeden kesilmek. 2. Bağırıp çağırmaktan boğazı hırpalanmak.

gule'ra biyais *isg.* 1. Boğazdan kesilmek, yeme içmeden kesilme. 2.Bağırıp çağırmaktan boğazı hırpalanma.

gule'ro cı ceriyaene *f.* Boğazı şişmek, boğazı iltihaplanmak, boğazı tutulmak, sesi kısılmak.

gule'ro cı ceriyais *isg.* Boğazı şişme, boğazı iltihaplanma, boğazı tutulma, sesi kısılma.

gulguli *isç.* Sırma ipliği ile yapılmış çiçek süsler.

gulguliki *isç* Renkli ipliklerle yapılmış, çiçek motifleri.

gulık *ise.* 1. Püskül. Gulıkê sale Kuşak püskülü. Gulıkê fose Fes püskülü. 2. Renkli ve süslü kadın başlığı. Gulıkê serê sari Baş püskülü. 3. Bazı otsu bitkilerin tohum kesesi.

gulıl *ise* Mermer.

guli *isç.* Güller.

guli deste kerdene *f.* Gülleri destelemek.

guli deste kerdis *isg.* Gülleri desteleme.

gula *isd.* Gülle, yuvarlakça demir gülle

gul-u mırzani *isç.* 1. Güller ve mercan çiçekleri. 2. Mercan çiçekleri. *Her ca gul-u mırzano* Her taraf Mercan çiçekleri ile örtülüdür.

gulvang *ise.* Alevilerde teşekkür ve kutsama duası. *Bêrê verva bavay gulvangê ho bijêrê* Dede'nin karşısında secdeye durun, duanızı alın. *Mısayıvu gulvangê ho guret* Mısayıplar ikararlık duasını aldı. *Pir gulvang da talıvunê ho* Pir taliplerine dua verdi.

gulvıke *isd.* Yenebilir yeşil geniş yapraklı bir bitki.

guma *ise.* Tahmin, sanı, kuşku, endişe, şüphe, umu, beklenti. *Gumano ke vorê bıvoro* Galiba kar yağacak. *Yara mı ez fiştu guma* Yarim beni kuşkuya düşürdü.

guma kerdene *f.* Tahmin etmek, sanmak, kuşkulanmak, endişe etmek, şüphe etmek, ummak, beklentisinde olmak, ihtimal vermek. *Ma deyra qe guma nêkeme* Biz ondan (e) asla şüphelenmiyoruz.

guma kerdis *isg.* Tahmin etme, sanma, kuşkulanma, endişe etme, şüphe etme, umma, beklentisinde olma, ihtimal verme.

guma kerdoğ *ise.* Tahmin eden, sanan, kuşkulanan, endişe eden, şüphelenen, uman, beklentisinde olan, ihtimal veren (kimse).

guma kerdoğe *isd.* Tahmin eden, sanan, kuşkulanan, endişe eden, şüphelenen, uman, beklentisinde olan, ihtimal veren (kimse).

gumanê cı kerdene *f.* (Birinden, bir şeyden birşeyler)Tahmin etmek, ummak, sanmak, kuşkulanmak, ihtimal vermek. *Ma gumanê yê qesu nêkerd* Biz o sözleri/olayları ummuyorduk. *Ma gumanê ey nêkerdene ke, o na kar keno* Biz tahmin etmiyorduk ki, o bu işi yapacak.

gumanê cı kerdis *isg.* (Birinden, bir şeyden birşeyler)Tahmin etme, umma, sanma, kuşkulanma, ihtimal verme.

gumade biyaene *f.* Kuşkuda olmak, endişede olmak, sanısında olmak, beklentide olmak, tahmininde olmak.

gumade biyais *f.* Kuşkuda olma, endişede olma, sanısında olma, beklentide olma, tahmininde olma.

gumade mendene *f.* Kuşkuda kalmak, endişede kalmak, beklentide kalmak.
gumade mendais *isg.* Kuşkuda kalma, endişede kalma, beklentide kalma.
guma fiştaene *f.* Kuşkuya düşürmek, içine şüphe sokmak, kendisinde kuşku yaratmak. İnu guman mefiye Onları şüpheye düşürme!
guma fiştais *isg.* Kuşkuya düşürme, içine şüphe sokma, kendisinde kuşku yaratma.
guma ho nêberdene *f.* Kendinden şüphelenmemek, kendinen emin olmak.
guma ho nêberdis *isg.* Kendinden şüphelenmeme, kendinen emin olma.
gumaneni *ise.* Kuşkululuk, tahminilik.
gumaniye *isd.* Kuşkululuk, tahminilik.
gumanê ho kerdene *f.* Kendi kendisinden ummak, kendi kendisinden beklemek, kendi kendisi için ihtimal vermek. *Mı zonênê mara zuyi pê cênê, hama mı gumanê ho nêkerdenê* Bizden birini yakalayacaklarını biliyordum, ama bunun kendim olacağını tahmin etmiyordum.
gumanê ho kerdis *isg.* Kendi kendisinden umma, kendi kendisinden bekleme, kendi kendisi için ihtimal verme.
guna *isd.* 1.Dince suç sayılan iş veya davranış. *Namê Haqi womeda gunawa* Tanrı adını anma, günahtır! 2.Acımaya yol açacak kötü davranış, yazık. *Gunawa cırê zulm meke* Yazıktır kendisine zulm etme. 3. (Bazı deyimlerde) Sorumluluk, vebal
guna biyaene *f.* Günah olmak, yazık olmak.
guna biyais *isg.* Günah olma, yazık olma.
guna guretene *f.* Günahını almak, haksız iftira etmek, yok yere töhmet altında bırakmak.
guna guretis *isg.* Günahını alma, haksızlık etme, iftira etme, yok yere töhmet altında bırakma.
guna cı'kêwtene *f.* 1. Günahına girmek.. 2. Bir helala hile katılmak, haram girmek.
guna cı'kêwtis *isg.* 1. Günahına girme..2. Bir helala hile katılma, haram girme.
guneka ho cırê amaene *f.* (Birine) Yazığı gelmek, acımak.
guneka ho cırê amais *isg.* (Birine) Yazığı gelme, acıma, acınma.
guna kerdene *f.* Günah etmek, günaha girmek, günah işlemek.
guna kerdis *isg.*Günah etme, günaha girme, günah işleme.
guna kerdoğ *ise.* Günah işleyen, günaha giren kimse.
guna kerdoğe *isd.* Günah işleyen, günaha giren kimse.
gunara vêrdaene *f.* Günahını afetmek, bağışlamak, günahından vazgeçmek.
gunara vêrdais *isg.* Günahını afetme, bağışlama, günahından vazgeçme.
guna ver kêwtene *f.*Günahına girmek, yazık etmek, iftıra etmek.
guna ver kêwtis *isg.*Günahına girme, yazık etme, iftıra etme.
gund *ise. ve zf.* Sureç, an, zaman, dönem. *Gundê pi u kalıku ra* Baba ve dede zamanından beri/Atalar döneminden beri. *Gundê kalık u bavukı ra* Ata ejdat döneminden beri. *Gundo vırede* Evvelki zamanda. *Gundê dinede* onların zamanında
gune *zf.* 1. Kaçınılmaz bir biçimde, her halde, ne olursa olsun. 2. Kesinlikle mutlaka, mutlak surette, muhakkak. 3. -meli/malı, gereklilik kipi. *Tı gunê bêre* Sen mutlaka gelmelisin. *Na bar gune şêro* Bu yükün mutlaka gitmesi lazım. *Gune heni bıbiyenê* Aslında öyle olmalıydı.
guneka ho pê amaene *f.* (Birine) Yazığı gelmek, acımak, hayıflanmak. *Honde zav zêç bıne lıngde şı, gunaka ma*

pê ame Onca çoluk çocuk ayak altında gitti, kendisine yazığımız geldi. *Eke yenora mı vir, guneka mı pê yena* Anımsadıkça, kendilerine acıyorum, yazığım geliyor.

guneka ho pê amais *isg.* (Birine) Yazığı gelme, acıma, hayıflanma.

gunekar *s.(e)* Günahkar, günah işleyen.

gunekare *s.(d)* Günahkar, günah işleyen.

gunekareni *ise.* Günahkarlık.

gunekareni kerdene *f.* Günahkarlık etmek.

gunekareni kerdis *isg.* Günahkarlık etme.

gunekariye *isd.* Günahkarlık.

gunekariye kerdene *f.* Günahkarlık etmek.

gunekariye kerdis *isg.* Günahkarlık etme.

guneke *ünl.* Yazık, günah, yazık olmuş, günah olmuş. *Guneka to* Yazık sana, sana yazıklar olsun anlamında söylenir. *Guneka ho* Kendisine yazık olmuş, kendisine hakaret edilmiş anlamında. Guneka dine Onlara yazık olmuş, onlara haksızlık olmuş. Guneka yine Onlara yazık olmuş, onlara haksızlık olmuş anlamında syölenir.

gure *ise.* Çalışma, uğraşma, çaba, faaliyet. Werte *kar-u guri* iş güç zamani, iş güç ortasi

gurenaene *f.* Çalıştırmak, Çalışmasını sağlamak

gurenais *isg.* Çalıştırma, Çalışmasını sağlama

gurenaoğ *ise.* Çalıştıran.

gurenaoğe *isd.* Çalıştiran

gurete *s.(e)* Alınan, satın alınmış olan.

guretaene *f.* 1. Almak. 2. Satın almak. 3. Kapmak, tutmak.

guretais *isg.* 1. Alma. 2. Satın alma. 3. Kapma, tutma.

guretoğ *ise.* 1.Alan. 2.Satın alan.

guretoğe *isd.* 1.Alan. 2.Satın alan.

guriyaene *f.* 1. Çalışmak. 2. Çabalamak.

guriyais *isg.* 1. Çalışma. 2. Çabalama.

guriyaoğ *ise.* Çalışan, çabaliyan.

guriyaoğe *isd.* Çalışan, çabaliyan

gurıze (savile) *isd.* Bir bitki adı, orman gülü

gurnige *isd. bot.* 1.Tohum kesesi ince kanca-dikenli, kurusu kumaşa ve saça yapışan bir bitki, petrak. 2. *mec.* Yapışkan, dikenli, arsız, inadı bıktırıcı kimse. *Jê gurniğe niseno isonra* Petrak gibi insana yapışıyor. 3.Dersim'in Qızılkilise (Nazimiye) ilçesine bağlı bir yayla adı.

gurraene *f.* Gürlemek.

gurrais *isg.* Gürleme.

gurz *ise.* Gürz, Metalden yapılan, çivi ucu gibi sivri çıkıntıları olan ve tutma kolu bulunan topaç biçimindeki ağır eski savaş silahı.

guvaene *f.* Şiddetle geçmek, vınlamak. *Va guveno* Rüzgar vınlıyor.

guvais *isg.* Vınlama.

guvelek *ise.* Salyangoz

guveleke *isd.* Burgaç, hortum kasırgası.

guveleke kerdene *f.* Kendi ekseni etrafında dönerek çökmek, yıkılmak.

guveleke kerdis *isg.* Kendi ekseni etrafında dönerek devrilme, yıkılma.

guwan *ise.* 1. Hayvan göğsü. 2. Süt hayvanı memelerinin her biri.

guwani *isç.* Süt hayvanı (inek, keçi, koyun) memeleri. *Guwanê bızu* Keçilerin memeleri. *Guwanê mangu* ineklerin memeleri. *Guwanê miyu* Koyunların memeleri.

guwan kerdene *f.* Kuzlamaya yakın hayvanın memelerinin sütlenmesi, büyümesi, meme yapmak/sütle doldurmak.

guwan kerdis *isg.* Kuzlamaya yakın hayvanın memelerinin sütlenmesi, büyümesi; meme yapma/sütle doldurma.

guwanu'ra mendene *f.* (Sağımlık dişi

hayvanın) Sağılmadan, sütü alınmadan, memeleri süt dolu kalmak.

guwanu'ra mendis *isg.* (Sağımlık dişi hayvanın) Sağılmadan, sütü alınmadan, memeleri süt dolu kalması.

guwanu'ra şiyaene *f.* (Sağımlık dişi hayvan için) Sağılmamaktan gitmek / kırılmak / mahf olmak.

guwanu'ra şiyais *isg.* (Sağımlık dişi hayvan) Sağılmamaktan gitme/kırılma/mahf olma.

guvaene *f.* (Fırtınanın ıslık çalması) Şiddetle vınlamak, "vın" etmek.

guvais *isg.* (ruzgar için) vınlama, şiddetle esme

guve-guve *zf.* Sürekli "guzz" diye vinlayarak. *Guve guva vaya* Rüzgar habire şiddetle vınlıyor. *nê.*

Ğ-ğ

"G" Latin kökenli, "Ğ" harfinin üzerine düzeltme iminin ters biçiminin konulmasıyla oluşturulmuştur. Zaza abecesinde (heceli) sözcüklerde ek olarak bulunur. Örnek: çağ, çığ, kağ, bağ, sığ, cağ. Bazı sözcükler "ğ" ile başlar. Örnek: Ğezal, ğemam, ğewr, ğerv, ğeriv, ğerdele, ğızık, ğile, ğırık gibi.

ğ, Ğ latin kökenli G harfinin üzerine düzeltme iminin ters biçiminde konulmasıyla oluşturulmuştur. Ses bilimi bakımından, ince ünlülerleart damak ünsüzlerinin ötümlü ve yumuşağı. Zazaca ABC'sinde (heceli) sözcüklerde ek olarak bulunur. Örnek: çağ, çığ, kağ, bağ, cağ, sığ. Bazı sözcükler Ğ ile başlar. Örnek: ğezal, ğemam, ğewr, ğerv, ğeriv, ğerdele, ğızık, ğile, ğırık gibi.

ğaddar/e *is.(e/d).* Gaddar, acımasız, duygusuz, kaba.

ğaji *ise.* 1.Çizikler. 2.Keskin olan sırt. 3.Tırnak ile yüzde açılan yırtıklar, çizikler. 4.Taşta veya ağaçta görülen çizgi şeklindeki izler. 5.Balkon kurkuluk parmaklıklarının arasındaki mesafe, aralık. 6. *mec.* Tel tel olmuş saç taneleri. "*Vayi sanove telu bıska tüya zerde/ Sireta sise sero kerdo gajve gaji*" Rüzgar senin sarı perçem tellerine vurmuş/ Ak yanağının üzerinde tel tel çizgilenmiş. (F. Çınar)

ğajig *ise.* Palamut meyvesinin kabuğu, kozaların üzerindeki koruyucu kabuk.

ğaji kerdene *f.* Çizik atmak, çiziklemek. *Ğajike* Çiz, çizik at./Böl, çatlat. *Na torta ho ağke.*

ğaji kerdis *f.* Çizik atma, çizikleme. *Ğajike* Çiz, çizik at./Böl, çatlat. *Na torta ho ağke.*

ğam ğum *zf.* "Hapır hupur, lapır lupur" görgüsüzce yemek, tıkınmak. *Yê çı zone werdene senena, hen ğam ğum, kene wene* Onlar nebilir yemek nasıldır, öyle hapır hupur yerler.

ğamğum kerdene *f.* Yemek yerken görgüsüz davranmak, şapır şupur yemek.

ğamğum kerdis *isg.* Rastgele , şapır şupur etme.

ğar *ise.* Üzerinde bitki üremeyen çakıl, kum, kum karışımı, çorak, verimsiz arazi.

ğar ğır *zf.* 1.Gürültü patırtı. 2. Gürleme, gök gürültüsü. 3. Guruldama, bağırsak guruldaması. 4. Yıkık dökük, harabe.

ğar ğur kerdene *f.* Homurdamak, gürlemek, gürültü patırtı çıkartmak 2. Guruldamak. 3. Elindeki malı boş yere harcamak. 4. Yıkıp dökmek, harabe etmek.

ğar ğur kerdis *isg.* Homurdama, gürleme, gürültü patırtı çıkartma. 2. Guruldama. 3. Elindeki malı boş yere harcama.

ğar ğur biyaene *f.* 1. Guruldamak. 2. Gürlemek. 3. Gelişigüzel harcanmak,

ısraf olmak.

ğar ğur biyais *isg.* 1. Guruldama. 2. Gürleme. 3. Gelişigüzel harcanma, ısraf olma.

ğar-ğur naene *f.* 1.Gümbürtüye (vermek) koymak, homurtuya ve gürültüye vermek. 2.Yıkıntıya vermek, harhura vermek.

ğar-ğur nais *isg.* Harhura verme, gümbürtüye verme, gürültü ve homurtuya verme.

ğart *ise.* 1.Tırtırlı, sert, aşındırıcı özeliği nedeniyle kaba kesici aletleri bileylemekte, yağ sürtülmeden kullanılan biley taşı. 2. *zf.* Sürtünme sesi.*Ğart-ğurt meke* Ğartğurt etme, kes!

ğart kerdene *f.* Bilemek, biley taşına sürtmek, biley taşıyla keskinleştirmek.

ğart kerdis *isg.* Bileme, biley taşına sürtme.

ğart takerdene *f.* Biley taşını sürtmek, bileylemek.

ğart takerdis *isg.* Biley taşını sürtme, bileyleme.

ğavar (gevar) *ise.* 1. Sulu çamur, yağmur sularıyla akıp gelen toprak su karışımı. 2. İlkbaharda davar ve sığırların sulu dışkısı, gübresi.

ğayıs/e *is.(e/d)* 1.Sakin, durgun olan (kimse). *Yê çê hode ğayis bi, tı çinara şiya peskarê cı biya qewğa kerde têra* Onlar evlerinde sakindi, sen ne diye gidip onlara bulaştın, kavgayı tutuşturdun. 2. Sakin ve durgun görünen, bir şeyden habersizmiş gibi davranan. *Ğayıso* Sakindir (e). 3. Sessizce fırsat kollayan. *Çıko uza ğayıs vıneta, unca çı ğeal kena* Nedir orda öyle sakin duruyorsun, yine ne hayal ediyorsun (planlıyorsun). 4. Tam uyumamak, uyumak üzere olma, uyuklama. *Ez hewno ğayıste bine xafilde da çevero* Ben tam uyumak üzereyken aniden kapıya vurdular.

ğayıs biyae *s.(e)* Sakinleşmiş, sakin olan.

ğayıs biyaene *f.* 1. Sakin olmak, durgun olmak, yatışmak. 2. Uysal olmak, uslu olmak. 3. Soğukkanlı olmak, olaylar karşısında heycanlanmamak. 4. Rakibini huylandırmadan, tahrik etmeden fırsatını beklemek. 5. Uyuklamak, gevşemek, rehavete girmek.

ğayıs biyais *isg.* Sakin olma, yatışma, durgun olma.

ğayısek *ise.* 1.Sakince, durgunca. 2.Uslu, durgun, yumuşak mizaçlı.

ğayıseni *ise.* Sakinlik, durgunluk, yatışkınlık, usluluk.

ğayisiye *isd.* Sakinlik, durgunluk, usluluk, yatışkınlık.

ğayıs kerdene *f.* 1. Sakinleştirmek, yatıştırmak. 2. Gafil kılmak, kaygısız kılmak, uyanıklığını söndürmek, dikkatini başka yöne yöneltmek. *Besekena ey ğayıske, guma mekero* Becerirsen onu (e) sakinleştir, kuşkulanmasın! *Yê amey ez fişto qesey, kerdu ğayıs, peydo şi male ma dapıro berd* Onlar gelip beni lafa tuttu, sonra gidip davarımızı vurup götürdüler.

ğayıs kerdis *isg.* 1. Sakinleştirme, yatıştırma. 2. Gafil kılma, kaygısız kılma, uyanıklığını söndürme, dikkatini başka yöne yöneltme.

ğayıs vınetaene *f.* 1.Sakin halde durmak, olan biteni sakince izlemek. 2. *mec.* Fırsat kollamak, pusuda durmak.

ğayıs vınetais *isg.* 1.Sakin halde durma, olan biteni sakince izleme. 2. *mec.* Fırsat kollama, pusuda durma, kimseyi ürkütmeme.

ğeal *ise.* 1. Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, imge, hulya. *Ğeale hodero* Kendi hayalindedir, kendi düşüncesindedir (e). 2. psiko. Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin

bilince yansıyan benzeri, imaj, imge. 3. *fiz.* Herhangi bir nesnenin mercek, ayna gibi araçlarla biçimi, görüntü. 4. Belli belirsiz görülen şey, gölge.

ğaze *isd.* Taş ve ağaç gibi şeylerde gözle görülür biçimdeki çatlak, yarık.

ğealcı/ye *s.(e/d)* Hayal kuran. Hayalci, hayalperest.

ğeal diyaene *f.* Hayal görmek, düşlemek.

ğeal diyais *f.* Hayal görme, düşleme.

ğealune hode biyaene Kendi hayalinde olmak

ğealune hode biyais Kendi hayalinde olma

ğeali *isç.* Hayaller, düşler. *Gealu ez guretune* Hayaller aldı beni.

ğeal kerdene *f.* Hayal etmek, hayal kurmak, düşlemek. *Ğeal kerdenê* Hayal ediyordu.

ğeal kerdis *isg.* Hayal ediş, hayal kurma, hayal etme, düşeleme.

ğeal kerdoğ/e *ise/d.* Hayal eden (kimse).

ğealperest *ise. ve s.* Sürekli hayal kuran, hayal peşinde koşan (kimse), düşçü.

ğeddar/e *s.(e/d)* Acımasız, zalim, insafsız, kıyıcı, gaddar (kimse).

ğedev *ise.* (Doğal) Afet, felaket, hışım. *Ğedevo, puko, badevo* Faciadır, afettir, fırtınadır. Ğedevo gıra Ağır (doğal) felaket.

ğedev biyaene *f.* Afet olmak, felaket, hışım olmak. *Puko ğedevo* fecidir, fırtına ve tipdir.

ğedev biyais *isg.*Afet olma, felaket, hışım olma.

ğedevkar *isd.* ve *s.* Gaddarlık, zalimlik, acımasızlik, kıyıcılık, insafsızlık. *Ğedevkarero* Acımasız, kıyıcı, insafsız, zalimin biridir.

ğedevkareni *isg.* Gaddarlık, zalimlik, acımasızlık, kıyıcılık.

ğedevkariye *isg.* Gaddarlı, zalimli, acımasızlı, kıyıcılı.

ğeftey *isç.* Perde kornişleri.

ğelbur (pırozine) *isd.* Kalbur. Elek gözenekleri büyük, kalın sicimlerden yapılmış ağaç kasnaklı eleme aracı.

ğele *isd.* 1. Açgözlülük. 2. Pisboğazlık. 3. Bencillik, nefsine düşkünlük.

ğele kerdene *f.* 1. Açgözlülük etmek. 2. Pisboğazlık etmek. 3. Bencillik yapmak, nefsine düşkünlük etmek.

ğele kerdis isg. 1. Açgözlülük etme. 2. Pisboğazlık yapma. 3. Bencillik etme, nefsine düşkünlük etme.

ğelekerdoğ/e *ise/d.* Açgözlülük yapan, pisboğazlık eden, bencillik eden (kimse).

ğelet *ise.* Bir kurala, bir gerçeğe, bir ilkeye uymama durumu, yanlığı, hata. 2. *s.* Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymayan, aykırı olan, hatalı. *Karoke sıma kene ğeleto* Sizin yaptığınız iş yanlıştır. 3. *zf.* Yanlış bir biçimde, yanlış olarak, hatalı olarak. 4. *s. fel.* Biçimsel düşünme yasalarına uymayan, düşünülen şeyle uyuşmayan. *Raa ke sıma pa sonê ğeleta* Sizin gittiğiniz yol yanlıştır.

ğelet amaene *f.* 1. Yanlış yere gelmek, yolu şaşırmak. 2. Yanlış adrese gelmek. *Na mektuve iyê mı niya, ğelet ama* Bu mektup bana ait değil yanlış gelmiş. 3.Yapılan bir işin gerektiği gibi olmamak, hatalı gelmek.

ğelet amais *isg.* 1. Yanlış yere gelme, yolu şaşırma. 2. Yanlış adrese gelme. 3.Yapılan bir işin gerektiği gibi olmama, hatalı gelme.

ğelet berdene *f.* 1. Götürülmesi gerekeni değil başka bir şeyi yanlış olarak götürmek. *Gune torje bıberdenê, ğelet zenge berdo* Baltayı götürmesi gerekirken, yanlış olarak Kazmayı götürmüş. 2. hatalı çizmek, yapmak veya belirlemek. *Şindor yanıs berdo* Sınırı hatalı belirlemiş. 3. Elverişli ve uygun olmayan bir yerden götürmek. *Gerê raa serenera bıber-*

denê, yanıs raa bınenera berdo Üst yoldan götürmesi gerekirken, alt yoldan götürmüş.

ğelet berdis *isg.* 1. Götürülmesi gerekeni değil başka bir şeyi yanlış olarak götürme. 2. Hatalı çizme, yapma veya belirleme. 3. Elverişli ve uygun olmayan bir yerden götürme.

ğelet biyae *is.(e)* Yanlış olmuş olan.

ğelet biyaene *f.* Yanlış olmak. *O kar ğelet biyo* O iş yanlış olmuş.

ğelet biyais *isg.* Yanlış olma.

ğelet cı daene *f.* 1. Birine yanlış vermek, hatalı vermek. 2. Verimesi gerekenden farklı bir şey vermek, yanlışını vermek.

ğelet cı dais *is.(e)* 1. Birine yanlış verme, hatalı verme. 2. Verimesi gerekenden farklı bir şey verme, yanlışını verme.

ğelet cı salıxdaene *f.* 1. Birine gideceği yeri yanlış tarif etmek, hatalı yol göstermek. 2. Birine yanlış bilgi vermek, yanlış öğretmek.

ğelet cı salıxdais *isg.* 1. Birine gideceği yeri yanlış tarif etme, hatalı yol gösterme. 2. Birine yanlış bilgi verme, yanlış öğretme.

ğeleteni *ise.* Yanlışlık.

ğeletiyaene *f.* 1. Yanılmak, aldanmak. *Ğeletine* Yanıldım, yanlış yaptım, hata yaptım. Ğeletiya *(d)* Yanılmış, aldanmış, şaşırmış. 2. Şaşırmak, hataya düşmek. *Ğeletiyo (e)* Yanılmış, aldanmış, şaşırmış.

ğeletiyais *isg.* 1. Yanılma, aldanma. 2. Şaşırma, hataya düşme.

ğeletiye *isd.* Yanlışlık, şaşkınlık, yanılgı.

ğeletiyera *zf.* Yanlışlıkla, yanlış olarak, yanlışlıktan ötürü, bilmeden.

ğelet kerdene *f.* 1. Yanlış yapmak. 2. Hata yapmak. 3. Doğru giden bir işi yanlış kılmak. 4. Birine karşı uygun olmayan bir davranışta bulunmak.

ğelet kerdis *isg.* 1. Yanlış yapma. 2. Hatalı davranma. 3. Doğru giden bir işi yanlış kılma. 4. Birine karşı uygun olmayan bir davranışta bulunma.

ğelet mordene *f.* (Bir niceliği) Yanlış saymak, hatalı saymak. *Ğelet amo mordene* Yanlış sayılmış, hatalı sayılmıştır. *Ğelet moriyo* Yanlış sayılmış.

ğelet mordis *isg.* (Bir niceliği) Yanlış sayma, hatalı sayma.

ğeletiyera *zf.* 1.Yanlışlıkla, hatalı olarak. 2.Yanlıgıdan ötürü.

ğeletiyera cı daene *f.* Birine yanlışlıkla vermek.

ğeletiyera cı dayis *isg.* Birine yanlışlıkla verme.

ğelet kıştaene *f.* Yanlış birini öldürmek.

ğelet kıştais *isg.* Yanlış birini öldürme.

ğeletnaene *f.* 1.Şaşırmak, bir işin nasıl yapılacağını bilmemek, sık sık yanlış yapmak. 2.Birini yanıltmak, şaşırtmak, yanlış yapmasını sağlamak. *Ey ma ğeletnayime* O bizi yanılttı, şaşırttı. *Yine ma ğeletitime* Onlar bizi şaşırttılar. *Ae ğeletıto:* 1) O (d) şaşırmış, yanlış yapmış; 2) O (d), (onu-e) şaşırtmış, yanıltmış. 3. Doğru giden bir işi yanlışlamak, hatalı kılmak. *Ğeletnavi* Şaşırmıştı.

ğeletnais *isg.* 1.Şaşırma, bir işin nasıl yapılacağını bilmeme, sık sık yanlış yapma. 2.Birini yanıltma, şaşırtma, yanlış yapmasını sağlama. 3. Doğru giden bir işi yanlışlama, hatalı kılma.

geletname *ise.* 1. Yanlış doğru cetveli, çizelgesi. 2. Yanlış ada tanzim edilmiş yazılı belge.

ğeletnaoğ/e *ise/d.* 1.Şaşıran, yanlış yapan, yanılan. 2.Şaşırtan, yanıltan.

ğelet panaene *f.* Yanlışlıkla başka birine ateş etmek.

ğelet panais *isg.* Yanlışlıkla başka birine ateş etme.

ğelet'ro cı salıxdaene *f.* 1. Yanlış tarif etmek, yanlış yön göstermek. 2. Yanlış öğretmek.

ğelet'ro cı salıxdais *isg.* 1. Kendisine yanlış yön tarif etme. 2. Kendisine yanlış öğretme, yanlış bilgilendirme.

ğelet'ro cı tarifkerdene *f.* 1.Kendisine yanlış tarif etmek. 2.Birini yanlış istikamete göndermek..

ğelet'ro cı tarifkerdis *isg.* 1.Kendisine yanlış tarif etme. 2.Birini yanlış istikamete gönderme..

ğelet şiyaene *f.* 1.Yanlış gitmek Yanılmak, kendini şaşırmak, yanlış bir konuya kaymak, dili sürçmek. 2. Uygun ve doğru olmayan bir yerden gitmek. 3. *mec.*Ters gitmek.

ğelet şiyais *isg.* 1. Yanılma, kendini şaşırma, yanlış bir konuya kayma, dili sürçme. 2. Uygun ve doğru olmayan bir yerden veya yoldan gitme.

ğelet vajiyaene *f. (nsz)* Hatalı veya doğru olmayan biçimde söylenmek, anlatılmak.

ğelet vajiyais *isg.* Hatalı veya doğru olmayan biçimde söylenme, anlatılma.

ğelet vejiyaene *f.* 1. (Düşünce ve olay için) Önceden varsayılandan farklı çıkmak, doğrulanmamak, yanlış çıkmak, umduğu gibi çıkmamak. 2. Bir kalabalıktan veya engelli ortamdan uygun olmayan bir biçimde uzaklaşmak.

ğelet vejiyais *isg.* 1. (Düşünce ve olay için) Önceden varsayılandan farklı çıkmak, doğrulanmama. 2. (Aşağıdan veya derinden) Uygun olmayan biçimde ve yanlış bir yolla yukarıya gelme. 3. Bir kalabalıktan veya engelli ortamdan uygun olmayan bir biçimde uzaklaşma.

ğelet vırastaene *f.* 1(Bir şeyi) Yanlış imal etmek, üretmek, hatalı yapmak. 2. (Yapıyı) Yapı mimarisine ve kullanım durumuna aykırı yapmak, hatalı inşaa etmek.

ğelet vırastais *isg.* 1. (Bir şeyi) Yanlış imal etme, üretme, hatalı yapma. 2. (Yapıyı) Yapı mimarisine ve kullanım durumuna aykırı yapma, hatalı inşaa etme.

ğelet vurnaene *f.* 1. Yanlış değiştirmek. 2. Hatalı değişiklik yapmak.

ğelet vurnais *isg.* 1. Yanlış değiştirme. 2. Hatalı değişiklik yapma.

ğelez *s.* 1. Çok koyu (renk). *Ğelezo* Çok koyudur (e). 2. Çok karışık olan, bulanık. 3. Gri-siyah karışımı tüylü hayvan.

ğem 1.*ise.* Tasa, kaygı, üzüntü. 2. *ise.* Birisinin alehinde yapılan konuşma, dedikodu.

ğemam *ise.* 1.Buğu, pus, sis, gri atmosfer ortamı. 2.Karanlığın çöküşü, dumanın çöküş hali. 3.Gözlerin buğulanması, bulanması. *Çıme ho biye ğemami, endi seder nêkene* Gözleri kararmış artık görüntüleri seçmemiyor. 4. Kurt ile köpeğin ayırdedemediği bulanık hava.

ğemame sodiri *ise.* Sabahın gri aydınlığı, sabah alacalığı, gece ile gündüzün ayrışma zamanı, şafak vakti.

ğemame soni *ise.* Akşam alaca aydınlığı, karanlığın çökmek üzere olduğu durum.

ğembad *ise.* Guatır, boyun şişkinliği.

ğembajiye *isd.* 1. İkiyüzlülük. 2. Dalkavukluk, yağcılık. 3. Bozgunculuk.

ğembaz/e *is. (e/d)* 1. Laf gezdiren, ara bozucu, ortalığı bulandıran. 2. Dalkavuk, yağcı. *Noki amo mırê ğembajiye keno* Bu da gelmiş bana kaş göz oyunu yapıyor, aldatmaya çalışıyor, sahte dostluk oynuyor.

ğembazeni *ise.* 1. İkiyüzlülük. 2. Dalkavukluk, yağcılık. 3. Bozgunculuk.

gembazeni kerdene *f.* 1. Gammazlık yapmak, ispiyonculuk etmek, laf gezdirmek. 2. Kaş göz oynatmak

gembazeni kerdis *isg.* 1. Gammazlık

etme, ispiyonculuk etme, laf gezdirme. 2. Kaş göz oynatma.

ğemdar/e *ise/d.* 1.Gam, keder sahibi kimse. 2.Alehte konuşan, dedikodu yapan kimse. 3. Laf gezdiren, ispiyoncu, gammazcı.

ğemğeyal *ise.* Hamhayal, gerçekleşmeyecek düş, düşünce, özlem, hayaller.

ğemkar *is. (e)* 1. Kederli, gamlı, tasalı. 2. Dedikoducu.

ğemli *s.* Kederli, gamlı, düşünceli.

ğemnek *is. (e)* Kederli, düşünceli.

ğemu ğeali *isç.* Hayaller, özlemlerin, gamlar.

ğem-u ğemami *zf.* Gam ve sisli olarak, kesvetli ve gamlı olarak. *Ewro dina çımune mı verde biye ğemu ğemame* Bugün dünya gözlerimin önünde buğulu bir hayale büründü, karardı (Bugün dünyam yıkıldı).

ğemzade *ise.* Matemli, gamlı, kederli.

ğenim *ise.* 1.Kişinin ahı, helal olmayan, hak edilmeyen şey, haram. *Ğenim bo* Haram olsun, zehir zıkkım olsun. *Ğenimê cani bo* Canına zehir zıkkım olsun. *Ğenimê az-u uz bo* Çoluğuna çocğuna, soyuna sulalesine zehir-zıkkım olsun! *Ğenimê cani ke* (Sahibinden zorla alınan bir malı, haksız yere elde edilen bir kazancı, ortağından gizli elde edilen bir şeyden beddua ederek vazgeçmek anlamında bir söz) Canına zehir zıkkım et (gitsin)! *Cirê ğenim bo* Kendisine zıkkım olsun. *Beno ğenime cani* Canına zehir zıkkım olacak! *Ğenime cani bo, cıra nêwero; uwa zerde bo, pırnıkura bêro.* Canına zehir olsun geçmesin (onu öldürsün), sarı (zehirli) su olsun burun deliklerinden gelsin (aksın)!

ğenim biyaene *f.* Haram olmak, zehir zıkkım olmak.

ğenim biyais *isg.* Haram olma, zehir zıkkım olma.

ğenimet *ise.* 1.Ganimet, savaşta düşmandan alınan mal, para yiyecek. 2.Haksız yere gasp edilen haram mal. 3. *mec.* Çok fazla, ganimet gibi.

ğenim kerdene *f.* 1.(Rızası alınmadan alınan veya kullanılan para yiyecek gibi şeylerin sahibi tarafından) Haram etmek, rızalık vermemek, meşrulaştırmamak. 2. Zıkımlanmak. *Bije ğenime ho ke* Al zıkkımlan.

ğenim kerdis *isg.* (Rızası alınmadan alınan veya kullanılan para yiyecek gibi şeylerin sahibi tarafından) Haram etme, rızalık vermeme, meşrulaştırmama.

ğerbelek *ise. ve s.* 1.Alacalı-bulacalı, benekli, kınalı, renkli, tüylerinde veya derisinde değişik renkte yerler, parçalar bulunan. *Voreka ğerbeleke* Renkil (dişi) kuzu. 2.Bu renkteki hayvanlar ve şeyler.

ğerdelek *ise.* Uçan böceklerden bir renkli kelebek.

ğereme (cereme) *ise.* Zarar.

ğereme daene *f.* 1.Zarar ödemek. *Ğeremê ma kam dano* Zararımızı kim ödeyecek? 2.Zarar vermek. *Ey ğereme'ro hene da piyê ho ke* O (e) babasına öyle bir zarar verdi ki! 3. Haybeden ödenen ceza.

ğereme dais *isg.* 1.Zarar ödeme, zararı karşılama. 2.Zarar verme, zarara uğratma.

ğereme ontaene *f.* Cereme çekmek, zarar çekmek.

ğereme ontais *isg.* Zarar çekme, cereme çekme.

ğerğera *ise.* Gargara.

ğerğera kerdene *f.* Gargara yapmak.

ğerğere kerdis *isg.* Gargara yapma.

ğerğelek *ise. zool.* Koza böceği.

ğeriv/e *ise/d.* ve *s.* Yabancı, garip.

ğêrivêni *ise.* 1. Gariplik, yabancılık. 2. Gurbetlik. 3. Hasretlik, özlem.

ğeriv biyaene Yabancı olmak, garip olmak, kimsesis olmak

ğeriv biyaîs Yabancı olma, garip olma, kimsesis olma

ğeriveni kerdene *f.* (Sıla) özlemi çekmek, hasret çekmek.

ğêrivêni kerdis *isg.* (Yurt) hasreti çekme, (vatan) özlemi duyma, yabancılık çekme.

ğeriviye *isd.* 1.Gariplik, yabancılık. 2. Gurbetlik. 3. Özlem, hasretlik.

ğeriviye kerdene *f.* Hasret çekmek, özlemek, (gurbete) katlanamamak, dayanamamak.

ğeriviye kerdis *isg.* (Yurt için) hasret çekme, özlem duyma, (gurbete) alışamama, yabancılık duyma.

ğeriviye şiyaene *f.* Gurbete gitmek.

ğeriviye şiyais *isg.* Gurbete gitme.

ğerk *s. ve zf.* 1.Tok. 2. Meşgul, alıkonmuş. 3. Suda boğulma. *Ğerkê bine uwe biyo* Suya batmış, suya gark olmuş, suda kayb olmuş. *Yine a hermete uwede ğerk kerda* Onlar o kadını suda boğmuşlar.

ğerk biyaene *f.* 1.Tok olmak, karnı doymak. *Werdo ğerk biyo, gno verê tij ro* Yamiş doymuş, güneşin altına düşmüş (yatmış). 2.Suda boğulmak, gark (yok) olmak. *Ğerk biyo* Boğulmuş. 3.Meşgul olmak, alıkonulmak. *Bila sewet ez ewro çede ğerk bine mendune* Ben bugün boş yere evde engellendim kaldım. 4. Hayretler içinde donup kalmak, apışmak. 5. Yorgun düşmek, kendinden geçmek, bayılmak.

ğerk biyais *isg.* 1.Tok olma. 2.Suda boğulma. 3.Meşgul olma, alıkonma.

ğerk kerdene *f.* 1.Boğmak. 2.Meşgul etmek, oyalamak, işinden alıkoymak. 3. Tıka basa doyurmak.

ğerk kerdis *isg.* 1.Boğma. 2.Meşgul etme, işinden alıkoyma. 3. İyice doyurma, memnun etme.

ğerv *ise.* 1. Batı, güneşin battığı taraf, garp. 2. Bu yöndeki toprak, ülkeler ve toplum yaşayışı.

ğervelek *ise.* Alacalı bulacalı, desenli, değişik renklerle süslü olan (kumaş vs.)

ğerza *zf.* Başka, dışında, harıcinde. *Ğerza yê binira* O (e) diğerinin dışında. *Ğerza yinera keşi mede* Onlardan başka kimseye verme! *Ğerza deyra kes na kar nêkeno* Ondan başka kimse bu işi yapmaz. *Ğerza sımara keş nêwazen* Sizden başka hiç kimseyi istemiyorum. *Ğerza sımara kam yeno bêro* Sizin dışınızda kim gelirse gelsin. *Ğerza tora kes nêro* Senden başka kimse gelmeye! *Ğerza tora kam yeno bêro* Senin dışında kim gelirse gelsin.

ğerzık *ise.* 1. Dersim'in Nazimiye ilçesine bağlı bir köyün adı.

ğewr *ise. ve s.* 1.Alaca aydınlık, gri aydınlık. 2. *zf.* Günün ilk ve son demleri. *Ğewre sodıri* Sabah griliği, şafak sökme zamanı, (*desta sodiri, verva sodiri*) sabaha karşı. *Ğewre sodirde bi* Alaca sabahta idi. *Sodır ğewrra bê* Alaca sabahta gel. *Ğewre soni* Akşam griliği, karanlığın çökmeye yüztutması anı, akşama doğru.

ğeyv *ise.* 1.Bulunmayan, görünmeyen, kayıp. *Ğeyvdero* Kayıptadır, bulunmuyor. 2. Gıyap, düşlem, hayali.

ğeyvde *zf.* Gıyabında, alehinde. *Ğeyvê hode* Kendi batını dünyasında, kendi düşleminde.

ğeyvde qeseykerdene *f.* Kendi batını dünyasında konuşmak.

ğeyvde qeseykerdis *isg.* Kendi batını dünyasında konuşma.

ğeyvane *ise.* Cin, korkunç yaratık.

ğeyvane pesewe *ise.* Geceleri gezen cin, karanlığın korkunç yaratığı.

ğezal *ise.* 1.Kömür, sönmüş odun közü. 2.Sonbaharda kurumaya yüz tutmuş

bitki. *Ğezale adıri* Ateş közü (kömürü). *Ğezale paiji* Sonbahar gazeli (kurumaya yüz tutmuş nebatı). *Ğezale kou* Dağların gazeli- hazanı (kurumaya yüz tutmuş otu).

ğezal biyaene *f.* 1. Yanıp kömürleşmek. 2. *mec.* Yaşlanmak, hazan mevsimine ermek, saçı sakalı ağarmak. 3. Çürümeye yüz tutmak, çürümek.

ğezal biyais *isg.* 1. Yanıp kömürleşme, köz olma. 2. *mec.* Yaşlanma, hazan mevsimine erme, saçı sakalı ağarma. 3. Çürümeye yüz tutma, çürüme, yapısal çözülme.

ğezalci/ye *ise/d.* Kömürcü.

ğezale *isd.* 1.Ceylan. 2.Kadın ismi, kısaca

ğezalkar/e *ise/d.* Kömürcü.

ğezal kerdene *f.* Yakıp köz haline getirmek, kömürleştirmek.

ğezal kerdis *isg.* Yakıp köz haline getirme, kömürleştirme.

ğezalık *ise.* Kömürcük, kömür parçası, küçük bir parça kömür.

ğezerek *isd.* Kıkırdak, kemiğin esnek uzantısı.

ğezereki *s.* Kıkırdaksı, kıkırdak vari, kıkırdakça.

ğezerve *ise.* Rezerve, yedek mal, yedek malzeme.

ğezev *ise.* 1.Öfke, kızgınlık, hiddet, gazap. *Ğezeve Haqi* Tanrının gazabı. *Ti'ra ğezevê dae ver kuye* Onun (d) gazabına (zulmüne) uğrayasın! 2. Şiddetli, yoğun, aşırı, haddinden fazla. *Tevera ğezevo* Dışarısı aşırı soğuk. *Tevera puko ğezevo* Dışarı müthiş kar fırtınası ve soğuktur. *Ğezev voreno* Çok şiddetli yağıyor. 3. Afet, hışım, felaket. *Ğezevo gıra* Umulmadık büyük felaket. 4. Müthiş, yaman, becerekli. *Hostaero ğezevo* Müthiş bir ustadır. *Ğezev qeseykeno* Müthiş konuşuyor. 5. Aşırı kinli, düşman. 6. Çok hırslı, aşırı tutkulu. 7. Afacan, yaramaz, çok haylaz. 8. Aşırı titiz. 9. Çok hareketli, hızlı, atak, çok çalışkan. *Ğezev gureeno* Çok hızlı çalışıyor. *Ğezev raera sono* Yolda çok hızlı gidiyor. 10. Zaptedilmez, güçlü, çok kuvvetli. 11. Çok güzel, çok yakışıklı, olağanüstü. 12. Acayip, görülmemiş.

ğezevdar/e *ise/d.* Gaddar, zulümkar, öfkeli.

ğezevkar/e *is. (d)* 1. Acısı ve öfkesi büyük olan, eline fırsat düşünce aman vermeyen, hıncını boşaltan, yüreği öc ve kin duygusuyla kararan kimse. 2. Komşu ve kardeş hakkına riyayet etmeyen, gaddar. 3. Yaptığı hoyratlıktan ve zulümden hicap duymayan.

ğezevkareni *ise.* 1. Acımasızlık. 2. Aşırılık. 3. Hırslılık.

ğezevkariye *isd.* 1. Acımasızlık. 2. Aşırılık, 3. Hırslılık.

ğezevtula/e *s.(d).* 1.Merhametsiz, insafsız, acımasız, gaddar, zalim, asıpkesip yok eden. 2.Dünya malı için veresetlerini öldüren, yada öldürten, gaddarca her şeye sahip olmak isteyen. 3. Nefsine düşkün olan, yanındaki aç insanları düşünmeyen. 4. Öfkesini dizginleyemeyen.

ğezevtulaeni *ise.* 1.Merhametsizlik. 2.Nefsine düşkünlük.

ğezna *isd. Ar. hazine.* 1. Altın, gümüş mücevher gibi değerli eşya yığını, büyük servet. 2 Değerli şeylerin saklandığı yer, hazine. 3. Gümüş veya saklı iken bulunan değerli şeylerin bütünü. 4. Devlet malı, parası veya bunların saklandığı yer. 5. Kaynak. 6.*mec.* Büyük bağlılık duyulan, değer verilen şey veya kimse. 7. Tüfeğin mermi yatağı. 8. Memeli hayvanların döl yatağı. 9. Bir şeyin yeraltında büyük kitlesinin bulunduğu yer. *Ğezna uwe* Su haznesi.

Ğezna madeni Maden haznesi.

ğeznedar/e *ise/d.* Hazine işlerinden sorumla kimse.

ğeznedariye *isd.* Hizinedarlık.

gıjêniki *isç.* Küçük dere sularından geçmek için mesefeli (adım başı) konulan geçiş taşları.

ğıl *ise.* 1. Taş kırıntıları, çakıl, moloz. 2. Uğultu, kaynaşma. 3. Kayma, sürüklenme.

ğılaene *f. ve s.* Kaynaşmak, uğuldamak. *Meşi verê pêtağede ğılene* Arılar kovanın önünde kaynaşıyor (uğulduyor). *Asker hen ke zafo, jê mıleçıku ğıleno* Asker o kadar çok ki, karıncalar gibi kaynaşıyor.

ğılais *isg. ve s.* 1.Uğuldama. 2.Kaynaşma, kalabalığın kaynaşması, harıl harıl hareket etmesi.

ğıldık/e *ise/d.* Karnı dışarıya çıkan kimse, gevşek, laçka. *Ğıldıko* Göbekli ve hantaldır (e).

ğıldıke *isd.* Göbek.

ğıle *isd.* 1.Cıvık çamur, balçık. 2.Baharda davar sürüsünün taze otlardan ötürü sulu gübresi.

ğıle kerdene *f.* Nefsine düşkün olmak, pisboğaz olmak, yemede başkalarını düşünmeden acele etmek, hemen tıkınmak. *Ğile keno* Pisboğazlık yapıyor.

ğılekerdis *isg.* Pisboğazlık etme, nefsini tutamama.

ğılğılıyaene *f.* 1. Kıpırdamak, kaynaşmak, uğuldamak. *Yê ğılğılıne* Onlar kaynaşıyorlar, kıpırdıyorlar. *Dırvêta ho biya kermezıne, kermi tede ğılane* Yarası kurtlanmış, içinde kurtçuklar kaynaşıyor. 2. İçin için uğuldamak. *Domon zere maa hode ğilğılino* Bebek annesinin karnında tepişiyor.

ğılğılıyais *isg.* Kaynaşma, kıpırdama.

ğılkın *is.* (Göbek vb. İçin) Sarkık, hantal.

ğıltık *ise.* 1.Çene altı. 2. Çene altı et ve deri sarkması. *Ğıltıkê binê gula ho verdiyoro* Çenealtı sarkmış. 3. s. Kısa boylu, şişman, toparlak. 4. *s.* Laçkalaşmış, gevşek. *Soletê ho lıngude ğıltıkê* Ayakkabıları ayağında laçkadır, ayağına büyüktür, genuştir. 5. (Hayvanlar için) İyice doyma, karnı şişme, karnı sarkma.

ğıltıke *isd.* 1. *mec.* Göbek, karın. 2. s. Şiş göbek.

ğımaene *f.* 1.(Kalabalık toplulukların çıkardıkları ses) Uğuldamak. 2. (Hayvan sürüsünün çıkardığı ses) Uğuldamak.

ğımayis *isg.* 1.(Kalabalık toplulukların çıkardıkları ses) Uğuldama. 2. (Hayvan sürüsünün çıkardığı ses) Uğuldama.

ğevar *s.(e).* Sulu, çamurlu, cıvık.

ğır *ise.* İterek yerden sürükleme.

ğıraene *f.* Yıkılma sesi çıkartmak, har hur etmek.

ğırais *ise.* Yıkılma sesi çıkartma, har hur etme.

ğırê ser biyaene *f.* 1. Üzerine yığılmak. 2. Topluca birinin üzerine yürümek, saldırmak, üzerine üşüşmek.

ğırê ser biyais *isg.* 1. Üzerine yığılma. 2. Topluca birinin üzerine yürüme, saldırmak, üzerine üşüşme.

ğırê ser kerdene *f.* 1. Üzerine toplamak, üstüne yığmak. 2. Kalabalık bir gurubu üzerine yürütmek, saldırtmak. 3. Topluca üzerine atılmak, saldırmak.

ğırê ser kerdis *isg.* 1. Üzerine toplama, üstüne yığma. 2. Kalabalık bir gurubu üzerine yürütme, saldırtma. 3. Topluca üzerine atılma, saldırma.

ğırık *ise. ve s.* 1.Odun kırıntısı, çalı çırpı. 2. Bunlardan oluşan yığın, küme.

ğırıki *isç.* Çalı çırpılar.

ğır kerdene *f.* (Küçük ağaç, taş döküntüsünü) Yerden sürüklemek, toplu halde, sürükleyerek, itip yuvarlayarak götürmek. *Gırke* Sürükle.

Darber corde ğırke bêro Ağaç mağaçları yukardan sürükle gelsin.

ğır kerdis *isg.* (Küçük ağaç, taş döküntüsünü) Yerden sürüklemek, toplu halde, sürükleyerek, itip yuvarlayarak götürme.

ğırkerdoğ/e *ise/d.* Sürükleyici, sürükleyen, kaydıran.

ğırnaene *f.* (Çocukların ağzındaki şeker tanelerini) Dişleriyle kırtlayıp öğüterek yemek, kırt kırt yemek, kırtlatmak. *Seker dora domonu dest haylemo ho fekte ğırnenê* Çocukların eline şeker vermişler, habire ağızlarında kırtlayıp öğütüyorlar.

ğırnais *isg.* (Çocukların ağzındaki şeker tanelerini) Dişleriyle kırtlayıp öğüterek yeme, kırt kırt yeme, kırtlatma.

ğırtnaene *f.* 1. Irgalayarak, itip kakarak sert ve tırtırlı cisimlerden sürtünme sesleri çıkartmak 2. Katı cisimleri birbirine sürterek veya vurarak sinir bozucu sesler çıkartma. 3. Tıkırdatmak.

ğırtnais *isg.* 1. Irgalayarak, itip kakarak sert ve tırtırlı cisimlerden sürtünme sesleri çıkartma. 2. Katı cisimleri birbirine sürterek veya vurarak sinir bozucu sesler çıkartma. 3. Tıkırdama.

ğır vetene *f.* Hır gür çıkartmak, hadise yaratmak, kavga çıkartmak.

ğır vetis *isg.* Hır gür çıkartma, hadise yaratma, kavga çıkartma.

ğırzelek *ise.* İçyağının kaynatılmasıyla elde edilen bir yiyecek.

ğırzelik *isç.* İç yağın eritilmesinden sonra, geride kalan ve yenebilen kavurgaları.

ğırzık/e *ise/d.* 1.Süprüntü, küçük sürüklenme artığı. 2. Ot, odun, çalı çırpı kırıntısı, artığı, süprüntüsü. 3. *mec.* Küçük cüsseli kimselere yönelik bir küçümseme sıfatı. 4. *mec.* Münasebetsiz, gereksiz (kimse).

ğıvari *isd. ve s.* 1. (Kemik için) Kırık, kırıntı. 2. s. Tozla buz olmuş, un ufak olmuş olan. *Serxoşi bardağê reqi ho destte kerd ğıvari* Sarhoş rakı bardağını eliiçinde un ufak etti. 3.Balçık.

ğıvari kerdene *f.* Kırmak, un ufak etmek.

ğıvari kerdis *isg.* Kırma, un ufak etme.

ğıyaben *zf.* 1. Sözü edilen yokken, arkasında, yokluğunda. *Ğayabe made qeseykene* Bizim yokluğumuzda bizi konuşuyorlar. *Ğıyabe dinede qerar guretode* Onların gıyabında karar oluşturulmuş. 2. Şifai olarak, öylesine, yüzeysel. *Ğıyabe made qerar gureto* Bizim gıyabımızda karar almışlar. *Ğıyaben nasken* Öylesine tanıyorum.

ğıyabet *ise.* Çekiştirme, dedikodu, alehte atıp tutma.

ğıyeb *ise. ve zf.* Gıyab. *Ğıyabe hayinede zaf qeseykere* Şunların gıyabında çok konuşuldu. *Ğıyabe tayinede maki qeseykerd* Bazılarının gıyabında biz de konuştuk.

ğız (I) *i.* Boz, gri, siyah-bayaz karışımı renk.. 2. Harman sırasında tahılların temizlenmesi sonucu kalan kaba, atık malzeme. 3. *s.* Yağız renk. *Ostoro ğız* Yağız at. *Mayına ğıze* Yağız kısrak.

ğız (II) 1.*ise.* Yerden kayma, kaydırma, sürükleme, kayma işi, kayış, sürkleniş. *Eve ğız kerdene berd* Sürüklemek suretiyle götürüldü. *Ğız bi şi* Kaydı gitti. *Ğız kerd berd* Sürükledi (kaydırdı) götürdü. *Ğız kerdenera biya* Sürükleyerek getir.

ğızag (ğızar) *ise.* Hızar, Kütük biçmekte, tahta yapmakta kullanılan dikdörtgen bir ağaç çerçeve içine gerilmiş büyük testere sistemi.

ğızagcı/ye (ğızarcı) *ise.* Hızarcı.

ğızalboe *isd.* Yanık kokusu.

ğızalbondi *ise.* Yanan yün, kıl, saç,

kumaş gibi şeylerden arta kalan yanık şeyler.

ğızar *ise.* Tahta yapmak için düzgün odun kütüklerini boylamasına dilimlere ayırmakta kullanılan büyük testere, hızar.

ğızarcı *ise.* Hızar kullanan kimse, tahtacı.

ğız biyaene *f.* Sürüklenmek, kaymak.

ğız biyais *f.* Sürüklenme, kayma.

ğızenıke *isd.* 1. Küçük çığ, küçük yamaçlardan kar, sürüklenmesi, kar kayması. 2. Bir çığdan sonraki artçı çığlar, küçük çığlar. 3. Toz halindeki kar kaymasından oluşan çığlar.

ğızenıke amaene *f.* 1. (Küçük) Çığ gelmek. 2. Artçı küçük çığ gelmek. 3.Toz kar çığı gelmek.

ğızenıke amayis *isg.* 1. (Küçük) Çığ gelme. 2. Artçı küçük çığ gelme. 3.Toz kar çığı gelme.

ğızenıke kaykerdene *f.* Karda (çocuk oyunu) oynamak.

ğızenıke kaykerdis *isg.* Karda (çocuk oyunu) oynama

ğızenıke panaene *f.* Karda kaygan bir tahta parçası ile kaymak, kızak kaymak.

ğızenıke panais *isg.* Karda kaygan bir tahta parçası ile kaymak, kızak kayma.

ğızê ser biyaene *f.* Üzerine yığılmak, üzerine üşüşmek.

ğızê ser biyais *isg.* Üzerine yığılma, üzerine üşüşme.

ğıze seri kerdene *f.* Üzerine kaydırmak, üstüne sürüklemek.

ğıze seri kerdis *isg.* Üzerine kaydırma, üstüne sürükleme.

ğızık *ise.* Süt, su gibi sıvı şeyleri taşımada kullanılan ağzı geniş, genellikle beli dar, silindirik, kulplu kap.

ğızkerdene *f.* Yerden sürüklemek. *Eve ğızkerdenera ardene* Sürüklemek suretiyle getirmek.*Dose ğıranebiye, mıve ğızkerdene arde* Kütük ağırdı yerden sürükleyerek getirdim. *Ğızke biya* Sürükle getir.

ğızkerdis *isg.* Kaydırma, sürükleme.

ğızkerdoğ/e *ise/d* Kaydıran, sürükleyen.

ğul *ise. ve s.* 1. Uğultu 2. Kulakları kesik olan. *Memo ğul* Kulaksız Mehmet.

ğuleğula *zf.* Uğuldama, yeraltından kaynayan veya kaya oyuklarından akan su şakırtısı. *Ğuleğula uwa* Su ha bıre uğulduyor, şakırdıyor. *Ğulıya uwe* Su sesi.

ğulğul *zf.* 1. Fokur fokur kaynayan suyun çıkardığı ses. 2. Yer altı akarsularının sesi.

ğulğulek (xılık) *ise* Küçük testi, pişmiş küçük toprak kap.

ğulğulnaene *f.* 1. Ağzında gevelemek. anlaşılmaz biçimde konuşmak. *Fekê hode çiye ğulğulneno* Ağzında bir şey geveliyor. 2. Konuştuklarını birbirine karıştırmak. *Ğulğulneno têro* Konuştuklarını birbirine karıştırıyor(e).

ğulğulnais *isg.* Ağzında geveleme, anlaşılmaz şekilde, mırıldanma, mızmızlanma.

ğul kerdene *f.* Kulaklarını kesmek, kulaksız etmek.

ğul kerdis *isg.* Kulaklarını kesme, kulaksız etme.

ğulnaene *f.* Uğuladmak.

ğulnais *isg.* Uğuladma.

ğurvane *ise.* Dev, cin, yabani, çirkin suratlı yaratık. *Ğurvani ve pakuae* Karanlıkların cini çarpasıca (e). *Ğurvani ve cısanae* Cin vurasıca, cinin gazabına uğrayasıca.

ğurvane pesewe *ise.* Karanlıkların, gecelerin cini.

ğusren *s.* 1. Ahmak, anlamaz, kalın kafalı. 2. *mec.* Kadın gibi olan.

H-h

"H" Mısır resim yazılarında "H" sesi kıyısı çit çevrili bir avluyu gösteren imdir ve bu "h" nin ilk biçimi olarak kabul edilir. Fenikelilerin heti (çit), Yunanca'da eta olmustur, ve Latin "h" si de Yunaca'dan gelmedir. Bugünkü Zaza abecesine, Latin yazisindan alinmistir.

h, H 1. Zaza alfabesinde onuncu harf. *He* adı verilen bu harf ses bilimi bakımından ötümsüz sızıcı gırtlak ünsüzünü gösterir. 2. *müz.* Nota işaretlerini harflerle gösterme yönteminde *si* sesini gösterir.

ha *ünl.* 1. Al! 2. *Ha torebo* Al senin olsun. 3. *Ha niya* İşte bölye! 4. Önemsiz, fark etmez. *Ha şiyo, ha neşiyo* Ha gitmiş, ha gitmemiş (farketmez). *Ha wendo, ha nêwendo* Ha okumuş, ha okumamış (fark etmez. *Ha werdo, ha nêwerdo* Ha yemiş, ha yememiş. *Ha vaji, ha nêvaji* Ha diyeyim, ha demiyeyim (fark etmiyor). *Ha cando, ha can medo* İster didinsin, ister didinmesin. *Ha cıra vato, ha cıra nêvato* Ha kendisine söylenmiş, ha söylenmemiş. *Ha cıra kerdo, ha cıra nêkerdo* Ha kendisinden koparmış, ha koparmamaış. *Ha uza, ha uza* İster orası, ister orası (farketmez). 5.Bir fiille birlikte iki kere takrarlandığında gereğinden fazla, sürekli, devamlı anlamı kazandırır. *Ha bero ha bero* ha Götürsün ha götürsün! *Fêkê ho nêvındeno, ha vano ha vano* Ağzı durmuyor, söylüyor ha söylüyor! 6. İşaret etmek, göstermek, tarif. *Ha karera so* Şu yoldan git. *Hayinera* Onlardan. *Ha yine* Onlar. *Haê* İşte onlar. *Haza* Orası. *Hazade* Orada. *Hazaro şi* Oradan gitti. *Hazaro berd* Oradan götürüldü. *Hazawına amey* İşte oralardan geldiler.

haa *ünl.* 1.Öyle mi! *Haa, mı va'ala çıko.* Haa öyle mi, ben de sanıdım hele nedir! 2. Evet, anımsadım! *Haa amera mı'vir* Evet anımsadım! *Haa mı famkerd* Eveet, anladım.

hac *ise.* 1.Genellikle tek tanrılı dinlerde kutsal sayılan önemli yerlerin o dinde olanlar tarafından yılın belirli aylarında ziyaret edilmesi. 2. İslamın beş şartından sayılan biri.

ha cer *zf.* O aşağıda.

ha ceru *zf.* O aşağılarda.

ha ceruna *zf.* O aşağı taraflardan.

ha cerunawo *zf.* O aşağılardandır (e).

ha cerunabi *zf.* 1.O aşağılardaydı. 2.O aşağılarda vardı.

ha bota *zf.* O öteye. *Ha botade* O öteye ver, o öteye götür, o öteye kak. *Ha bota ke* O öteye sür, öteye kov, o öteye sal.

ha bota berdene *f.* O öteye götürmek.

ha bota berdis *isg.* O öteye götürme.

ha bota kerdene *f.* O öteye sürmek, o öteye kakmak, o öteye itmek.

ha bota kerdis *isg.* O öteye sürme, o öteye kakma, o öteye kakme/itme.

ha bota daene *f.* O öteye vermek, öteye kaydırmak.

ha bota dais *isg.* O öteye verme, öteye kaydırma.

ha bover *zf.* O karşı, o karşı taraf.

hacet *ise. Ar. hâcet.* 1. Herhangi bir şey için gerekli olma; gereklilik, lüzum. *Hunde çire çı hacet bi* Bunca şeye ne gerek vardı. 2.Tanrıdan veya kutsal sayılan kişiden beklenen dilek. *Hacetê mıke yê Xızır hette esto,qesera xere marê vazo* O Hızır'ın nazarında bir dileğim varsa, bize iyi bir söz söylesin! 3.(Küçük veya büyük) Aptest. 4. İhtiyaç duyulan şey, gerekli şey. *Hacetê're mı tora esto* Senden bir isteğim var. *Ewro hacetê yê qeşi nîyo* Bugün o mevzunun gereği yok/yeri değil.5.Umursamama. *Hecetê deyo ke dina rîjına* sanki onun umurunda ki dünya yıkılacak! 6. Arzu, muazarat. *Hacete're mı esto* Bir diyeceğim var.

hacı *ise.* 1.Din buyruklarını yerine getirmek için haca giden kimse. 2.Bu farzı yerine getirmiş olan. 3.*mec.*Aptal, budala, ahmak, gereksiz harcama yapan. *Mordemek mı hacı ağa saykeno* Herif beni hacı ağa sayıyor (akılsız sayıyor).

hacım *ise.* Bir cismin uzayda doldurduğu boşluk, oylum, cirim.

ha cor *zf.* O yukarı.

ha coru *zf.* O yukarılar. *Ha coruna* O yukarılardan. Ha corunawo O yukarılardandır/ O yukarılarda olabilir. *Ha coruna bi* O yukarlardaydı.

hadım *ise. Ar.* hâdim. Kısırlaştırılmış, enenmiş erkek

hadım kerdene *f.* (Bir erkeği) Kısırlaştırmak, enenleştirmek.

hadım kerdis *isg.* (Bir erkeği) Kısırlaştırma, enenleştirme.

hadis *ise. Ar. hâdîş.* 1.Hz.Muhammed'in genel kural değerindeki söz ve davranışları. 2.Bu söz ve davranışları inceleyen bilim.

hadise *ise.* Olay.

ha dot *zf.* O öte, o öte taraf. *Ha dotu* O öteler. *Ha dotunawo* O öteler-dendir/O ötelerde olabilir. *Ha dotuna* O ötelerde. *Ha dotuna koti biyo* O ötelerde neredeymiş. *Ha dotık* Oracık. *Ha dest* O geçe, karşı.

hag *ise.* 1. Şelale, çağlayan. 2.Suları gür pınar. 3. İçinde gür bir pınar akan ağaçları yüksek koruluk, genellikle kutsanan yer. 4.Nazimiye ilçesine bağlı dereova (Dêriye)'deki bir şelale adı. 5.Dersim'de pek çok, yer ve su adı.

hak *ise.* Yumurta, yumurtaların her biri.

hakan *ise.tar. Far.hâkân < Tr. kağan sözünden* 1.Türk, Moğol ve Tatar hanları için "hükümdarlar hükümdarı" anlamında kullanılan bir ünvan. 2.Osmanlı padişahlarına verilen ünvan.

ha kes *zf.* 1.Falanca kimse, falanca kişi. 2. Şu kimse.

ha keza *bağ. Ar. hâkezâ.* Bunun gibi böyle, aynı şekilde.

haki *isç* 1. Tavuk yumurtaları. 2. Hayvan yumurtaları. 2. Erkeklik organı yumurtları.

haku girenaene *f.*Yumurtaları kaynatmak. *Haku bigirene* Yumurtaları kaynat.

haku girenais *isg.*Yumurtaları kaynatma.

haku xesnaene *f.* Yumurtaları haşlamak.

haku xesnais *isg.* Yumurtaları haşlama.

hakem *ise. Ar. hakem.* 1.Yargıç. 2.*sp.* Güreş, futbol gibi oyunlarda. oyunu yöneten sorumlu kişi. 3.Bazı ülkelerde yurttaşlardan seçilmiş ve mahkemelerde yargıç görevi yapan geçici kurul, juri. 3.Yarışma, münazara vb.de en doğru ve kesin sonucu belirlemekle görevli kurul, yargıçlar kurulu.

hakim *ise. Ar. hâkim.* 1.Egemenliğini yürüten, buyruğunu yürüten, sözünü geçiren, egemen. 2.Yargıç. 3.Başta gelen, başta olan, baskın çıkan. 4.Duygu, davranış vb.yi iradesiyle denetleyebilen (kimse). 5.Yüksekten bir yeri bütün olarak gören. 6.*biy.* Benzerleri arasında güç ve önem bakımından başta gelen, dominant, başat.

hakimane *zf.* Buyurucasına, hükmedercesine, hakim bir biçimde. 2. *s.*Bilgece.

hakimiyet *ise. Ar. hâkimiyet. Egemenlik*

hal *ise.* Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet. *Hale ma hal niyo* Halimiz hal değil. *Hale ho qe çino* Durumu hiç yok (iyi değil)! *Halero henederime ke, na hal qe hal niyo* Öyle bir haldeyiz ki, bu durum hiç iyi durum değil! *Halke na halbo, peyniya ho rınd niya* Hal bu hal olursa, sonu iyi değil. *Hal wextê ho rınd bi* Hali vakti iyi idi (zengindi). *Hale çeyiyo* Ev halidir. *Hale çewuno* Ailelerin halidir. *Hale isoniyo* İnsanlık halidir. *Hale dinawo* Dünya halidir. 2.Davranış, tutum, tavır. *Na hale sımara gore, na kar tenê zor qedino* Sizin tutumunuza göre, bu iş biraz zor biter. 3.Güç, kuvvet, takat. *Nêweşiye hal mıde nêverda* Hastalık bende takat (güç) bıakmadı. 5.*mec.*Kötü durum, sıkıntı, dert. 6.Salgın hastalık. *Hal kot werte têde qırbi* Salgın hastalık bulaştı hepisi öldüler. 7.Çere, çözüm. *Qısawete meke axiri hal keme* Tasalanma sonunda hal ederiz (çözeriz). 8.Tahttan indirme veya "işini bitirme". 9.Genellikle meyve ve sebzelerin satıldığı pazar yeri.

hala hala *ünl.* 1.Hayret doğrusu! Şaşa kalmak, hayrete düşme. 2.Acayip, tuhaf. 3.*din.* Amin amin (Allah kabul etsin)! 4.Allahı çağırma.

hala hala kerdene *f.* 1.Allahın deminde dua etmek. 2.*mec.*Coş yapmak, nara atıp taruza geçmek.

hala hala kerdis *isg.* 1.Allahın deminde dua etme. 2.*mec.*Coş yapma, nara atıp taruza geçme.

halat *ise. Yun.* Kenevirden yapılmış çok kalın ip.

helawute *isd. ve s.* 1. Aşırı gürültü, ses ve konuşma kargaşası, iç içe geçmiş bağırtı-çağırtılar hengamesi. 2.*mec.* Korkutma, sindirme. 3.Kuşatma, araya alma. 4. Çok sayıda kişinin birine aynı anda yoğun soru ve laf yöneltmesi.

halawutero cı ardene *f.* 1.Birine aman vermemek, göz açtırmamak. *Halawute nêro ma ser* Üzerimize çullandılar, aman vermediler. 2.Birini gürültü patırtı kuşatmasına almak. 3.Azarlamak, gürültüye getirmek.

halawutero cı ardis *is. g* 1.Birine aman vermeme, göz açtırmama. 2.Birini gürültü patırtı kuşatmasına alma. 3.Azarlama, gürültüye getirme.

halawutero ser naene *f.* Birinin üzerine gürültü patırtı yöneltmek, baskı altına almak, gözaçtırmamak, azar ve tahküm altında tutmak.

halawutero ser nais *isg.* Birinin üzerine gürültü patırtı yöneltme, baskı altına alma, gözaçtırmama, azar ve tahküm altında tutma.

hal cı kêwtene *f.* (Hayvan veya İnsan grubuna) Salgın hastalık girmek, salgına tutulmak.

hal cı kêwtis *isg.* (Hayvan veya İnsan grubuna) Salgın hastalık girme, salgına tutulma.

halbıke *bağ.* 1.Halbuki, oysaki, aslında. *Halbıke henen nêbi* Oysa ki aynısı değildi (yada, öylesi değildi). 2.Halet!

hal biyaene *f.* Hal olmak, çözümlenmek, yoluna koyulmak.
hal biyais *isg.* Hal olma, çözümlenme, yoluna konulma.
haldar *ise.* 1Varlıklı, zengin, durumu iyi olan. 2.Hal bilen, anlayışlı.
haldareni *ise.* 1.Zenginlik. 2.Hal bilenlik.
haldariye *isd.* 1.Zenginlik. 2.Hal bilenlik.
halde neadaene *f.* 1.Duruma bakmak. 2. Defterin dürmek, icabına bakmak!
halde neadais *isg.* 1.Duruma bakma. 2. Defterini dürme, icabına bakma.
halde nêadaoğ *ise.* 1.Duruma bakan, vaziyeti değerlendiren. 2. Defter düren, icabına bakan (öldüren).
hal durum *zf.* Hal durum, vaziyet.
hal hekat *ise.* Hal hikaye, hal vaziyet. *Hal hekatê mawu dızdu niya bi* Hırsızlarla durum vaziyetimiz böyleydi. *Hal hekatê mawu qesu niya niya bi* Bizimle olayların hikayesi böyle böyle idi.
hale *isd.* 1.*bot.* Ayva. 2. Ay veya güneşin etrafındaki ışık kuşağı. 3. *mec.* Dostluk ve sevgi ortamı.
hale ho qe çinebiyaene *f.* Hiç durumu iyi olmamak, ağır hasta olmak.
hale ho qe çinebiyais *isg.* Hiç durumu iyi olmama, ağır hasta olma.
halen biyaene *f.* (Ekşi yiyeceklerden dişleri) Kamaşmak. Dıdone mı biye haleni Dişlerim kamaşmış.
halen biyais *is. (e)* (Ekşi yiyeceklerden dişleri) Kamaşma.
halete *isd.* Hediye, armağan, bağış.
halete cı'daene *f.* Armağan vermek, hediye vermek, bağışta bulunmak.
halete' cı'dais *isg.* Armağan verme, hediye verme, bağışta bulunma,
halete kerde *s.(e)* Hediye edilmiş olan.
halete kerdene *f.* 1. (Bir eşyayı) Hediye etmek, armağan etmek. 2.(Birini) Ödüllendirmek.
halete kerdis *isg.* 1. (Bir eşyayı) Hediye etme, armağan etme. 2. (Birini) Ödüllendirme.
halete kerdoğ *isd.* Hediye eden, armağan veren, ödüllendiren.
haleti *isç.* Hediyeler, armağanlar.
hal husıl *ise. ve zf* 1.Gelenek görenek, hal kural, hal usül. 2.Hal hikaye. *Velahasıl hal husıl niya bi* Velahasıl hal hikaye böyleydi.
hali hazır *ise.* Hâl-i hâzır. Şimdiki durum, bugünkü durum, mevcut durum.
hal kerdene *f.* 1.Herhangi bir işi, sorunu sonuçlandırmak, çözmek, yoluna koymak. *Halke* Halet. 2. İşini bitirmek, iktidardan düşürmek.
hal kerdis *isg.* 1.Herhangi bir işi, sorunu sonuçlandırma, çözme, yoluna koyma. 2.İşini bitirme, iktidardan düşürme.
hal kewtene *f.* 1. Salgın hastalığa yakalanmak. 2. Kötü duruma girmek.
hal kewtis *isg.* 1. Salgın hastalığa yakalanma. 2.Kötü duruma girme.
hal ra kêwtene *f.* Halden düşmek, güç ve takattan düşmek.
hal ra kêwtis *isg.* Halden düşme, güç ve takattan düşme.
hal ser kêwtene *f.* Güç ve takat yönünden yoksun düşmek.
hal ser kêwtis *isg.* Güç ve takat yönünden yoksun düşme.
hal mezal *ise.* Hal hikaye, durum mesele. *Hal mezal niya bi* Durum vaziyet böyle idi (olayın oluş durumu böyle idi). *Hal mezal niya niya bi* Hal mesele böyle böyle idi.
hal mezal kerdene *f.* Bir olay yapmak. *Mêrıku dapıro, rınd halmezal kerd* Adamlar dövdüler, iyi benzettiler.
hal mezal kerdis *is (e).* Bir olay yapma, bir sorun çıkartma.
halpaene *isg.* (Köpek için) Havlamak. 2. *mec.* Aldırış konusu yapılmayan değersiz konuşmak, küfür, bağırıp

çağırmak.

halpais *isg.* (Köpek için) Havlama. 2.*mec.* Aldırış konusu yapılmayan değersiz konuşma, küfür, bağırıp çağırma.

halra fiştaene *f.* (Birini döverek veya yorarak) Halden düşürmek, hırpalamak, güçsüz hale düşürmek.

halra fiştais *isg.* (Birini döverek veya yorarak) Halden düşürme, hırpalama, güçsüz hale düşürme.

hal teng *is.(e)* Dar durum, sıkıntılı hal. *Esmer destê ho tengo* Bu yıl eli dardır (sıkıntıdadır).

hal tengeni *ise.* Darlık hali, dar durumluluk, yoksul ve sıkıntı içine düşme durumu.

hal tengiye *isd.* Darlık hali, dar durumluluk, yoksul ve sıkıntı içine düşme durumu.

hal tenık *is. (e)* 1.İnce ruhlu, nazik, nadide. 2. Zayıf çelimsiz. 3. Zayıf iradeli, nefsine düşkün olan. 4. Yoksul, durumu kritik olan.

hal tenıkeni *ise.* 1. İnce ruhluluk, naziklik, nadidelik. 2. Zayıf ve çelimsizlik. 3. Zayıf iradelilik, nefsine düşkünlük. 4.Yoksulluk.

hal tenıkiye *isd.* 1. İnce ruhluluk, naziklik, nadidelik. 2. Zayıf ve çelimsizlik. 3. Zayıf iradelilik, nefsine düşkünlük. 4.Yoksulluk.

hal ve hal *zf.* 1. Kolay kolay. *Hal ve hal nino* Kolay kolay gelmez. *Hal ve hal ninê* Kolay kolay gelmezler. "*Halve hal welate hora nêvejime* Kolay kolay vatanımızdan çıkmayız. 2. Halden hale. *Halve hal zone ho vind nêkeme* Kolay kolay dilimizi kaybetmeyiz. *Hal ve hal welate ho ca'nêverdame* Kolay kolay vatanımızı bırakmayız (terk etmeyiz). 3. Her halükarda, her olasılık durumunda.

halve hal nevejiyaene *f.* Kolay kolay çıkmamak, ayrılmamak.

halve hal nevejiyais *isg.* Kolay kolay çıkmama, ayrılmama.

hal waxt *ise.* 1.Hal vakit. 2.Varlık durumu, ekonomik durumu, geçim durumu. 2. Zenginlik.

hal xatır *ise.* 1. Hal hatır, durum, keyif. 2. Birinin durumunu sorma işi. 3. Sevgi, saygı, ilgi.

hama *bag.* ve *zf.* 1.Ama, ancak, fakat. 2.Hemen.

hama hama *zf.* 1.Hemen hemen aşağı yukarı. 2. Az kala ki, az kalsın ki. *Hama hama, heve mendke pêbijero* Hemen hemen az kaldı ki tutsun. *Hama hama ke bêro* Nerdeyse gelmek üzerdir.

hama hên *zf.* 1.Hemen insanın yüzüne vururcasına. 2. Hamçup edercesine. 3.Saygısızcasına. *Hama hên desınde* Hemen öyle aniden! *Hama hên desınde vejia ame* Hemen öyle aniden çıkıp geldi. 3.Olur olmaz, gerçekleşir gerçekleşmez.

hamam *ise. Ar. hammâm.* Yıkanılacak yer, yunak, ısı dam.

hamamcı *ise.* Hamam çalıştıran kimse.

hama niya *zf.* 1. Hemen böyle, bu şekilde 2. Durup dururken, hıç yoktan, sebepsiz.

hambeli *ise. Ar. hanbelî.* İslâmlıkta sünnet ehli denilen dört mezhepten biri. 2.*s.* Bu mezhepten olan kimse.

hamburger *ise.* Hamburg şehrinin adını taşıyan bir tür köfteli sandaviç.

hamed *ise.* Erkek ismi.

hamle *isd.* İleriye atılma, saldırıya geçme.

hamle kerdene *f.* İleriye atılmak, saldırıya geçmek, saldırmak.

hamle kerdis *isg.* İleriye atılma, saldırıya geçme, saldırma.

haq (I) *ise.* Tanrının adlarından biri, allah,rab. *Haq-u tala* Allah-u Talla *Haq bıxelesno* Tanrı kurtarsın. *Haq*

bêro comerdiye Tanrı bağışlayıcı olsun, esirgesin. *Haq fêlê to biyaro hurend* Tanrı dileğini yerine getirsin. *Haq esto* Tanrı vardır. *Haq esto ke esto* Tanrı var ki var! *Haq karê to rast biyaro* Tanrı işini rast getire. *Haq mıro dê to bıkero* Tanrı muradını yapsın. *Haq aciye nêdo* Tanrı acı vermesin. *Haq cırê verdo* Tanrı kendisine bağışlasın, bıraksın. *Haq cıreve xerkero* Tanrı kendisine hayırlı etsin. *Haq savır bıdo* Tanrı sabır versin. *Haq savır ve cıdo* Tanrı kendisine sabır versin. *Haq rındena ho ve todo* Tanrı sana iyiliğini versin. *Haq qewulkero* Tanrı kabul etsin. *Haq mıstahaqe ho ve cıdo* Tanrı kendisine hakettiğini versin. *Haq to imakero ke* Tanrı seni inandırsın ki. *Haq sılametiye ve cıdo* Tanrı kendisine selamet versin. *Haqira ayano* Tanrıya açıktır. *Haq cıre juya xêre vazo* Tanrı kendisine hayırlı bir şey söylesin. *Haq kemaniye nêdo* Tanrı eksiklik vermesin. *Haqe hode rasto* Kendi tanrısı ile barışıktır. *Haq biyaro hurê va hênvo* Tanrı olur kılsın da öyle olsun! *Haq mordemi dest pawuna nêkero* Tanrı adamı elden ayaktan etmesin. *Haq mordemi çımuna nêkero* Tanrı adamı gözlerden etmesin. *Haq ko'ra gore vore dano* Tanrı dağa göre kar verir. *Haq bızono* Tanrı bilsin. *Haq sıma biyaro pêrasno* Tanrı sizi getirsin kavuştursun. *Haq çımê raşti motaze çıme çepi, destê raşti motaze destê çepi nêkero* Tanrı sağ gözü sol göze, sağ eli sol ele muhtaç etmesin. *Haq aqıl bıdo* Tanrı akıl versin. *Haq belae hove cıdo* Tanrı belasını versin. *Haq pilo* Tanrı büyüktür. *Haqira ve xêre* Tanrıdan hayırlısı. *Haq çı xırava ho keşrê nêaro* Tanrı kendi kötülüğünü kimseye getirmesin. *Haq tenena bijedno* Allah daha da arttırsın. *Haq tenena cıdo* Tanrı daha da versin. *Haq vekilo* Tanrı vekildir. *Haq ve çevero* Tanrı kapı iledir (bir yol açar). *Haq rajivo* Allah razı olsun. *Haqve jêdekero* Tanrı arttırsın. *Haq bijêdno* Allah arttırsın. *Haq tenena bijedno* Tanrı daha da arttırsın. *Haq tenena cıdo* Tanrı daha da versin. *Haq hundena cıda* Allah o kadar daha versin. *Haq keşi tengede nêverdo* Tanrı kimseyi darlıkta bırakmasın. *Haq qomiyera kêmi nêkero* Tanrı eş dosttan (toplumdan) eksik etmesin. *Haq keşve vêsaniye isla nêkero* Tanrı kimseyi açlıkla terbiye etmesin (cezalandırmasın). *Haq nêkero* Tanrı etmesin. *Haqi cı nêda* Tanrı kendisine vermemiş. *Haqve kêmi nekero* Tanrı eksik etmesin. *Raştiya haqi perskena* Allahın doğrusunu sorarsan. *Haqira dilege mı uwo ke* Tanrıdan dilleğim odur ki.. *Haq tozve rêça ho nêkero* Tanrı kendi izine toz kondurmsın. *Haq çetı nêro, ez ey hal ken* Tanrıya güçn gelmesin, ben onu hal ederim! *Haq comerdunê comerdo* Tanrı cömert olanlara cömerttir (esirgemeden bol bol verene esirgemeden bol bol verir). *Haqira ayan beyano* Tanrıya açık ve bilgisi dahilindedir. *Haq pê bızono, ma kotya bızonime* Tanrıca bilinsin, biz nerden bilelim. *Haq zoneno* Tanrı bilir. *Haq çı aye nêkero* Allah etmesin, allah yazmışsa bozsun.

haq (II) *ise.* 1. Adalet. *Haq huqık* Hak hukuk. *Haqliyo* Haklıdır (e). *Haqliya* Haklıdır (d). *Haqlibi* Haklıydı. 2.Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç. *Haqa aqiye* Gerçeğin gerçeği. 3. Dava veya iddıada gerçeğe uygunluk, doğruluk. *Haqe havaliye* Yoldaşlık hakkı. *Haqe olvojiye*

Arkadaşlık hakkı.4.Geçmiş ve harcanmış emek. *Haqe* Hak edilen, ücret. 5. Pay. *Haqa ma vindbiyayiya* Bizim hakkımız kayipdir. *Haqa ma kıtım biyayiya* Bizim hakkımız kaydedilmemiştir, kayıptır. *Haqa ma kıtım kerda* Bizim hakkımızı inkar etmişler, hasır altı etmişler. *Haqa ho kıtım meke* Hakkını hasıraltı etme. 6. Emek karşılığı ücret. *Haq nêkerdiv* Hak etmemişti. 7. Hakkında, arkasında, nezdinde, gıyabında. *Haqa sarde qesey meke* İnsanların alehinde konuşma!

haqa ho pa şiyaene *f.* Hakkı birlikte gitmek.

haqa ho pa şiyais *is.g.* Hakkı birlikte gitme.

haqa ho tede biyaene *f.* 1.İçinde hakkı olmak. 2.Birinde, bir şeyde hakkı olmak, payı olmak.

haqa ho tede biyais *isg.* 1. İçinde hakkı olma. 2.Birinde, bir şeyde hakkı olma, payı olma.

haqanet *ise.* Hak ve adalete uygun, hakkaniyet. *Haqa haqe* Gerçeğin gerçeği.

haq bızono Tanrı bilsin! *Yelgiya ke mı deyrê kerde, wo nêzono va haq bızono* Ona yaptığım iyilığı varsın o bilmesin, tanrı bilsin. *Wo nêzono va haq bızono besso* O bilmiyor, varsın tanrı bilsin yeter.

haq biyae *ise.* hak edilmiş olan, kazanılmış olan

haq biyaene *f.* hak edilmek, kazanılmış

haq biyais *is. (e)* hak edilme, kazanılmış

halen *ise.* Kuş yuvası, Kuş barınağı, yuva.

halen vırastaene *f.* 1.Yuva yapmak. 2. *mec* Evlenmek, aile kurmak.

halen vırastais *isg.* 1.Yuva yapma. 2. *mec.*Evlenme, aile kurma.

haqa ho biyaene *f.* hakkı olmak. *Haqa ho biye* Hakkıydı. *Haqa huya ke o bêro* Hakkıdır ki o gelsin.

haqa ho biais *isg.* hakkı olma.

haqa ho wastaene *f.* Hakkını istemek, payını istemek.

haqa ho wastais *isg.* Hakkını isteme, payını isteme.

haq biyaene *f.* Hak edilmek.

haq biyais *isg.* Hak edilme

haq cı daene *f.* 1.Hak vermek, doğruluğunu kabul etmek. 2.Hakkını vermek, taktir etmek.

haq cı dais *isg.* 1.Hak verme, doğruluğunu kabul etme. 2.Hakkını verme, taktir etme.

haq cırê dekernaene *f.* Kendisine tanrı sözü etmek, tanrı adına istekte bulunmak. *Sımarê haqi dekernen ke na is mekerê* Size allahı anarak söylerim ki bu işi yapmayın! *Mı cırê haq dekerna, tede nêkerd şi a ğezeve arde ho sare* Ben kendisine allah adına yakardım, dinlemedi gitti o felaketi başına getirdi.

haq cırê dekernais *isg.* Kendisine tanrı sözü etmek, tanrı adına istekte bulunma.

haq çı nêherediyaene *ünl.* Tanrı şaşırtmasın, tanrı göstermesin anlamına gelir. *Haq çı nêherediyo, mordem çutir lazê ho kıseno* Tanrı şaşırtmasın, insan nasıl kendi oğlunu öldürür. *Haq çı nêherediyo, isu çutir hunde peru dano xumare* Tanrı şaşırtmasın, insan o kadar parayı nasıl kumara verir ! *Haqo kê herêda* Şu tanrının küskünlüğüne bak! *Haqo ke cıra hêreda şi a bêtere arde xo sare* Tanrı kendisine kızdı da gitti o felaketi başına getirdi. *Haqo ke herda, yê senê qesê henenê* Tanrı aşkına, onlar nasıl sözler öyle!

haq çı nêherediyais *ünl.* Tanrı şaşırtmasın, tanrı göstermesin anlamına gelir. *Haq çı nêherediyo, mordem*

çutir lazê ho kıseno Tanrı şaşırtmasın, insan nasıl kendi oğlunu öldürür. *Haq çı nêherediyo, isu çutir hunde peru dano xumare* Tanrı şaşırtmasın, insan o kadar parayı nasıl kumara verir ! *Haqo kê herêda* Şu tanrının küskünlüğüne bak! *Haqo ke cıra hêreda şi a bêtere arde xo sare* Tanrı kendisine kızdı da gitti o felaketi başına getirdi. *Haqo ke herda, yê senê qesê henenê* Tanrı aşkına, onlar nasıl sözler öyle!

haqede amaene *f.* 1.Hakkında gelmek, bir işe yetmek, başarmak. 2.Birinin düşmanlığını veya tazyikini karşılayabilmek, gereğini yapabilmek.

haqede amais *isg.* 1.Hakkında gelme, bir işe yetme, başarma. 2.Birinin düşmanlığını veya tazyikini karşılayabilme, gereğini yapabilme.

haq dekernaene *f.* Allahı anmak, tanrıyı zikretmek, tanrı adını etmek.

haq dekernais *isg.* Allahı anma, tanrıyı zikretmek, tanrı adını etme.

haqede vatene *f.* Hakkında söylemek, alehinde konuşmak, gıyabında konuşmak.

haqede vatis *isg.* Hakkında söyleme, alehinde konuşma, gıyabında konuşma.

haqe hode hast biyaene *f.* 1.Tanrısıyla barışık olmak. 2.Doğru yolda olmak, tanrının sevgisini kazanmak. 3. İşi rast gitmek.

haqe hode hast biyais *isg.* 1.Tanrısıyla barışık olma, tanrısıyla barışma. 2.Doğru yolda olma, tanrının sevgisini kazanma. 3. İşi rast gitme.

haqiqet *ise.* Hakikat, gerçek, sahi.

haqiqetîye *isd.* Gerçeklik, gerçekle ilgili olan.

haqiqi *is.(e)* Gerçek, hakiki. *Haqiqeto* Gerçektir, hakikidir.

haqir *ise.* Hor, hakir. *Haqir mevêne* Hakir görme.

haqira nejdi biaene *f.* Tanrıya yakın olmak.

haqira nejdi biyais *isg.* Tanrıya yakın olma.

haqira neger biyaene *f.* Tanrıdan inayet olmak, dileği kabul edilmek. *Haqira neğer biyenê perru qanat mıranêne ez rapêrenê* Allahtan inayet olasydı, bana kanat taksaydı, ben uçsaydım.

haqira neger biyais *is. (e)* Tanrıdan inayet olma, dileği kabul edilme. *Haqira neğer biyenê perru qanat mıranêne ez rapêrenê* Allahtan inayet olasydı, bana kanat taksaydı, ben uçsaydım.

haqir diaene *f.* Hor görmek, küçümsemek

haqir diyais *isg.* Hor görme, küçümseme

haqi ride nadaene *f.* Tanrı yüzüne bakmak, tanrı yüzüne gülmek. *Haqi ride nado ewladero xêr do cı* Tanrı yüzüne gülmüş hayırlı bir evlet vermiş.

haqi ride nadais *isg.* Tanrı yüzüne bakma, tanrı yüzüne gülme.

haqiya ho diyaene *f.* Ölmek, Hakkın rahmetine erişmek, akibetini bulmak.

haqiya ho diyais *isg.* Ölme, Hakkın rahmetine erişme, ekibetini bulma.

haqiya ho şiyaene *f.* Hakka yürümek, ölmek, ahirete göçmek.

haqiya ho şiyais *isg.* Hakka yürüme, ölme, ahirete göçmek, ölme.

haqîyera *zf.* Hakkıyla, layıkıyla, gerektiği gibi.

haqlıyeni *s.(ç)* Haklılık haklı olma durumu

haqli *is.(e)* Haklı.

haq nêzonaene *f.* Tanrıyı bilmemek.

haq nêzonais *isg.* Tanrıyı bilmeme.

haq kerdene *f.* 1.Her hangi bir şeyi hak etmek, kazanmak. *Dewuzu mekeme haq kerd* Köylüler mahkemeyi kazandı. 2. Müstahak olmak, yaptığına bir ceza hak etmek. *Xıraviya*

henene fişte karke, merdene haq kerde Öyle kötülükler yaptı ki, ölümü hak etti.

haq kerdis *isg.* 1. Her hangi bir şeyi hak etme, kazanma. *Dewuzu mekeme haq kerd* Köylüler mahkemeyi kazandı. 2. Müstahak olma, yaptığına bir ceza hak etme.

haq kerdoğ *ise.* 1. Bir şeyi kazanan, hak eden. 2.Bir cezaya müstahak olan.

haq kerdoğe *isd.* 1. Bir şeyi kazanan, hak eden. 2.Bir cezaya müstahak olan.

haqqaniyet *isd.* Doğruluk ve adalete uygun, nafset.

haq teybiyaê *s.(e) ve ünl.* (Bir dosta sitem ederken kullanılır) Tanrı kendisiyle birlikte olası. *Haq teybiyaê fam nêkerdo ke ree linga hora ma fiyo* Mübarek düşünememiş ki bir kez ayağını bize uğratsın! *Haqde sımadevo* Tanrı sizinle olsun. *Haqde sımadevo, sıma hona ke qesa raşte vate* Tanrı sizinle olsun, siz işte şimdi doğru söz söylediniz. *Haq çi ayê nêkero* Allah etmesin, allah yazmışsa bozsun.

haqvo *zf. ve ünl.* Vallahi! İnan ki! gerçek, "tanrı hakkı için" anlamında. *Hakvoke* Vallahi ki! *Hakvo ke hên bi* Vallahi ki öyleydi.

haqe wastaene *f.* Hak istemek, pay istemek.

haqe wastais *isg.* Hak isteme, pay isteme.

har/e *is.(e/d)* 1.Çılgın, kızgın, azgın. *Biyo har, yeno ke ma buro* Kudurmuş nerdeyse bizi yiyecek. 2. Zaptedilmez, öfkeli, haşin, şımarık. 3.Bir haksızlık veya istek ve düşüncesine karşı gösterilen ısrardan duyduğu tepki. *Qe cıra hen mevaze beno har* Kendisine sakın öyle deme, çılgına döner (e). 4.Yabanileşme, çevre ile iletişim kopukluğu. *Bi har gınaro kowu* Çıldırdı dağlara vurdu (gitti).

haraniye *isd.* Çılgınlık, azgınlık, kudurganlık, aşırı taşkınlık. *Tı haraniye kota dana hermetıno* Sen çıldırdınmı kadınlara dövüyorsun. *Tı haraniye kêwta domonuna mılqi kena* Sen çıldırdın mı çocuklara küfür ediyorsun. *Haraniye kêwta çıko* Çıldırdın mı ne?

harami *ise.* Hırsız, haydut.

haraniye kêwtene *f.* Çılğınlığa kapılmak, azgınlığa düşmek, haşin bir duruma girmek, çıldırmak.

haraniye kêwtis *isg.* Çılğinlığa kapılma, azgınlığa düşme, haşin bir duruma girme,çıldırma.

haraniye koto *is.(e)* Çıldırmış, öfkelenmiş, azmış, kudurmuş, şımarmış olan kimse.

hararet *ise. Ar. harâret.* 1. Isı. 2.Sıcaklık. 3.Susama, sussuzluk. 4.*mec.* Coşkunluk, ateşlilik.

har biyaene *f.* 1.Çılgın olmak, kızgın olmak, azgın olmak. 2.Zaptedilmemek, öfkelenmek, haşin olmak. 3.Bir haksızlık veya kendi istek ve düşüncesine karşı gösterilen ısrardan tepki duymak.

har biyais *isg.* 1.Çılgın olma, kızgın olma, azgın olma. 2.Zaptedilmeme, öfkelenme, haşin olma. 3.Bir haksızlık veya kendi istek ve düşüncesine karşı gösterilen ısrardan tepki duyma.

hararet daene *f.* Isı vermek, fazla sıcaklık vermek.

hararet dais *isg.* Isı verme, fazla sıcaklık verme.

hararetê ho berz biyaene *f.* 1.Sıcaklığı yükselmek, ısısı yükselmek. 2.Ateşi yüksek olmak. 3.Coşkusu yüksek olmak.

hararetê ho berz biyais *isg.* 1.Sıcaklığı yükselme, ısısı yükselme. 2.Ateşi

yüksek olma. 3.Coşkusu yüksek olma.

hararetê ho vejiyaene *f.* Ateşi çıkmak, ateşi yükselmek.

hararetê ho vejiyais *isg.* Ateşi çıkma, ateşi yükselme.

hararetli *is.(e)* 1.Sıcaklığı fazla, kızgın ateş. 2.Ateşli. 3.Coşkulu, heyecanlı, hareketli.

harçık *ise.* Dersim il merkezinin Pülümür suyu vadisindeki bir mahallesi.

hard *ise.* 1.Toprak, yer, arazi, tarla. 2.Yer yuvarlağı, küre, dünya. 3.Ülke, vatan, yurt. *Harde Dêsim* Dersim toprağı. *Harde Estemoli* İstanbul toprağı. *Harde Almanya* Almanya toprağı.

harda kuaene *f.* Yere vurmak, yere çalmak, yere fırlatmak, yere çarpmak.

harda kuais *isg.* 1.Yere vurma, yere çalmak, yere fırlatmak, yere çarpma. 2.Yere çakma.

harda kerdene *f.* Yere sürmek.

harda kerdis *isg.* Yere sürme.

harda pısknaene *f.* 1.(Su ve sıvı şeyleri) Yere püskürtmek. 2.(Taneli şeyleri) Yere serpmek, yere dağıtmak, yere saçmak. *Toxım harda pıskne* Tohumu toprağa serp.

harda pısknais *isg.* 1.(Su ve sıvı şeyleri) Yere püskürtme. 2.(Taneli şeyleri) Yere serpme, yere dağıtma, yere saçma.

harda soynaene *f.* 1.Yere sürtmek, yere sıvamak, yere bulaştırmak. 2.*mec.* Birinin kahrını çekmek, hizmette sabır göstermek

harda soynais *isg.* 1.Yere sürtme, yere sıvama, yere bulaştırma. 2.*mec.* Birinin kahrını çekme, hizmette sabır gösterme.

harda vejiyaene *f.* 1.Yerden çıkmak. 2.Yerden türemek.

harda vejiyais *isg.* 1.Yerden çıkma. 2.Yerden türeme.

harda vetene *f.* Yerden çıkarmak.

harda vetis *isg.* Yerden çıkarma.

hard de biyaene *f.* 1.Yerde olmak, yer üstünde olamk. 2.Ölmüş olmak, gömülü olmak.

hard de biyais *isg.* 1.Yerde olma, yer üstünde olam. 2.Ölmüş olma, gömülü olma.

hard de mendaene *f.* 1.Yerde kalmak. 2.Ölünce yerde sahipsiz kalmak.

hard de mendais *isg.* 1.Yerde kalma. 2. Ölünce yerde sahipsiz kalma.

hard de nêmendaene *f.* 1.Yerde kalmamak, kaldırılmak, götürülmek, alınmak. 2. *mec.* Öcünü yerde bırakmamak, öldüreni cezalandırmak veya kötülüğe karşılık yermek. 3.*mec.* Sözün dikkate alınması, sözü yerde kalmamak.

hard de nêmendais *isg.* 1.Yerde kalmama, kaldırılma, götürülme, alınma. 2.*mec.* Öcünü yerde bırakmama, öldüreni cezalandırma veya kötülüğe karşılık verme. 3.*mec.* Sözün dikkate alınması, sözü yerde kalmama.

hard de wedardaene *f.* 1.Yerde saklamak, muhafaza etmek. 2.Gömmek, defnetmek.

hard de wedardais *isg.* 1.Yerde saklama, muhafaza etme. 2.Gömme, defnetme.

hard de vind kerdene *f.* 1.Yerde kaybetmek. 2.Yere gömüp görünmez kılmak, saklamak, toprakta içinde kaybetmek.

hard de vind kerdis *isg.* 1.Yerde kaybetme. 2.Yere gömüp görünmez kılma, saklama, toprak içinde kaybetme.

hard fiştaene *f.* Yerin içine koymak, toprağa gömmek.

hard fiştais *isg.* Yerin içine koyma, toprağa gömme.

hardi ho raverdaene *f.* 1Toprağın ken-

disini bırakması. *Hardi ho verdora* Toprak kendini bırakmış. 2.Kuraklık yüzünden toprağın çatlaması ve çözülüp ufalması.

hardi ho raverdais *isg.* 1.Toprağın kendisini bırakması hali. 2. Kuraklık yüzünden toprağın çatlaması ve çözülüp ufalması hali.

hard kerdene *f.* 1.Toprağa koymak, katmak. 2.Toprağa dikmek, ekmek. 3. (Ölünce) Toprağa gömmek, defnetmek.

hard kerdis *isg.* 1.Toprağa koyma, katma. 2.Toprağa dikme, ekme. 3. (Ölünce) Toprağa gömme, defnetme.

hard kuaene *is. (e).* 1. Bir şeyi yere çakmak, 2. Yeri pekiştirmek, sıkıştırmak. *Topiçra bıkuye hard têkuyo* Topaçla döv, toprak pekişsin.

hard kuais *f.* 1. Bir şeyi yere çakma, 2. Yeri pekiştirme, sıkıştırma.

hard lerzaene *f.* Yer titremek, deprem olmak.

hard lerzais *isg.* Yer titremesi, deprem olma.

hard mor biyaene *f.* Yer mühürlenmek.

hard mor biyais *isg.* Yer mühürlenme.

hard mor kerdene *f.* 1.Yeri mühürlemek, belirli hale getiremek. 2.Toprağı mühürlemek (Dersim inancına göre gece olunca, gezme sırasının meleklerde ve cinlerde olması nedeniyle gezmenin günah sayılması)

hard mor kerdis *isg.* 1.Yeri mühürleme, belirli hale getireme. 2.Toprağı mühürleme, gezmesi günah olma.

hardo daene *f.* 1.Yere vurmak. 2.Yere fırlatmak, yere çalmak.

hardo dais *isg.* 1.Yere vurma. 2.Yere fırlatma, yere çalma.

hardo dewres *ise.* Dersim inancında: 1.Devriş toprak, titreyen toprak. 2.Devriş gibi dönen yer, dönen dünya. 3.Kutsal yer, her şeyi var eden ve kucaklayan yer, devriş gibi seven yer, hakka semah dönen yer.

hardo dewres saado Kutsal toprak şahittir. *Hardo dewres werte made saado* Kutsal yer aramızda tanıktır.

hardo şa *s.(e)* 1. Kara toprak. 2. *mec.* Fani dünya. *Hardo şa ho bıgoyno, çı xorte başibeliye barani werdi* Kara toprak övünsün, ne ünlü ve güzel delikanlılar yedi.

hardo têmn *s.(e)* Nemli toprak, rutubetli yer. *Harde ho têmno* Toprağı nemlidir.

hard têsa biyaene *f.* (Ekili veya bitkili toprak için) Susamak, kurak olmak.

hard têsa biyais *isg.* (Ekili veya bitkili toprak için) Susama, kurak olma.

hard-u asmen *ise.* 1.Yer gök. 2.Evren. *Hardu asmevo* Yer gök olsun ki, yer gök için yemin ederim ki.

harige *isd.* Nezle, grip, üşütme, hastalık. *Dewede herkeş harige gureta, kes ho sero niyo* Köyde herkes grip kapmış, ayakta kimse yok (herkes yatakta).

hariga pile *isd.* Tifo hastalığı, büyük hastalık.

harşin (arşin) *ise.* Eskiden kullanılan 68 cm. ye eşit uzunluk ölçüsü, iki karış bir arşın sayılıyor.

has *ise.* Sevgi ve sevmek

hasar *ise. Ar. hasâr.* 1. Herhangi bir olayın yol açtığı kırılma, dökülme ve tahribat gibi zarar. 2. Ekin hasadı.

hasas *is.(e). Ar. hassâs.* 1.Duyum ve duygularını algılayan. 2.Çabuk duygulanan, duygun, duyar, duyarlı içli, alıngan. 3.Çabuk etkilenen. 4.Yapımı ve bakımı özen isteyen, aksamadan çok doğru çalışan, kesin ölçüler gerektiren işlerde kullanılan (alet).

hasassiyet *ise.* Duyarlılık, titizlik.

hasbiyae *is.(e)* Sevilen, sevilmiş olan.

hasbiyaene *f.* Sevilmek.

haskerdene *f.* Sevmek.

haskerdis *isg.* Sevme.
haskerdoğ/e *ise/d.* Seven,
hasrete *isd.* Yokluk, bulunmazlık. *Vase çay hasreta* Çay Otunun esamesi yok, bulunmuyor.
hasıl *ise.* 1.Ürünü alınmış olan. 2. Karışımı iyice yoğurma, karışımı kıvamına getirme. *Xerc rınd hasılke* Harcı iyice karıştır, kıvamına getir. *Çamure hasılke* Çamuru iyice yoğur. *Mir rınd hasılke* Hamuru iyice yoğur. *Şir rınd têrocıne hasılke* Şiri kar iyice yoğur.
hasıl biyaene *f.* 1.Yoğunlaşmak, yoğrulup kıvamına gelmek, iyice karışmak. 2. Kanaati hasıl olmak, inanmak, şüpheye yer kalmamak. *Qanate to hasıl bi* Kanaatin geldi mi, inandın mı?
hasıl biyais *isg.* 1.Yoğunlaşma, yoğrulup kıvamına gelme, iyice karışma. 2. Kanaati hasıl olma, inanma, şüpheye yer kalmama.
hasıl kerdene *f.* 1.Ürün derlemek, elde etmek. 2.(Bir şeyi) Yoğaltmak, hasıl etmek, iyice yoğurmak, terbiye etmek, bir karışımı kıvamına getirmek.
hasıl kerdis *isg.* 1.Ürün derleme, elde etme. 2. (Bir şeyi) Yoğaltma, hasıl etme, iyice yoğurma, terbiye etme, bir karışımı kıvamına getirme.
hasori *ise.* 1 Haşarı 2. Ele avuca sığmaz.
hasrete biyaene *f.* Hiç bulunmamak, yok durumunda olmak.
hasrete biyais *isg.* Hiç bulunmama, yok durumunda olma.
hasıl kelam *bağ.* Sonuç olarak, sözün kısası.
hasrete kerdene *f.* Bulunmaz kılmak, saklamak, gizlemek.
hasrete kerdis *ise.* Bulunmaz kılma, saklama, gizleme.
hassa *ünl.* 1.Bir durum veya davranışın kesinlikle kabul edilmediğini anlatır. 2.Dince aykırılı görülen bir ihtimalden söz edilirken, zorunlu olarak kullanılır. 3.Nezaket gereği, "af buyurun", "kaba ve ayıp yönünü hoşgörün" anlamında kullanılır. *Hasa huzırê sımara* Haşa huzurunuzdan. *Hesa cematra* Haşa topluluktan. *Hasa vatoğra* Haşa söyleyenden. *Hasa ke va toa nêmaneno* Haşa deyince bir şey kalmaz.
hast *ise.* Barış, barışık.
hast biyaene *f.* Barışmak, barışık olmak.
hast biyais *isg.* Barışma, barışık olma.
hasteni *ise.* Barışıklık, barış durumu. *Hastê* Barışıklar. *Eve hastenra bêretêlewe* Barışla bir araya gelin.
hastiye *isd.* Barış, barışıklık. *Hastiyera* Barıştan, barış ile, barış yoluyla.
hast kerdene *f.* Barıştırmak, barışı sağlamak.
hast kerdis *isg.* Barıştırma, barışı sağlama.
hast kerdoğ *ise.* Barıştıran, barş sağlayan.
hata *zf.* Kadar, değin, dek, sürece gibi bir işin, bir durumun sona erdiği zamanı veya yeri gösterir. *Hata ke yê şi* Onlar gidinceye kadar. *Hata ame ke kar qeda* Gelene kadar iş bitti. *Hata ve key* Ne zamana kadar? *Hata ve çı çağ* Hangi çağa kadar? *Hata ve çı taw* Hangi döneme kadar? *Hatave koti* Nereye kadar? *Hata ve kotke şi* Nereye kadar gittiyse! Hata ve dot Öteye kadar. *Hata ve doteniye* Ötesine kadar/ o tarafa kadar. *Hata ve nat* Beriye kadar. *Hatave nateniye* Berisine kadar/Berilere kadar. *Hata ve cor* Yukarıya kadar. *Hata ve sereniye* Yukarısına kadar/Yukarıya kadar. *Hata ve cêr* Aşağıya kadar. *Hata ke bi tam* Ne zaman ki tamamlandı. *Hata nika* Şimdiye kadar. *Hata*

peyniye Sonuna kadar. *Hata ve usar* İlkbahara kadar. *Hatave payiji* Sonbahara kadar. *Hata ve çe haqi haqliyê* Allahın evine kadar haklılar. *Hata ke vuraymera* Yerimizi değişinceye kadar. *Hata ve uzawu* Oralara kadar. *Hata ve itawu* Buralara kadar.

hatip *ise. Ar. hatîb.* 1.Topluluk karşısında söz söyleyen kimse, konuşmacı. 2.Bir topluluk karşısında etkili, açık, düzgün konuşarak bir düşünceyi anlatmada, bir duyguyu aşılamada yetenekli kimse. 3.*mec.* Bilgin. 4.*mec.* Yazıcı, sekreter.

hatipe *ise.* 1.Topluluk karşısında söz söyleyen kimse, konuşmacı. 2.Bir topluluk karşısında etkili, açık, düzgün konuşarak bir düşünceyi anlatmada, bir duyguyu aşılamada yetenekli kimse. 3.*mec.* Bilgin. 4. *mec.* Yazıcı, sekreter.

haval (heval) *ise.* 1. Arkadaş. 2.Yoldaş. 3.Dost, yaren. 4. Eş, koca. *Havala mı/Rındeka mı/Rowala mı/Melema mı.* Karım/Güzelim/ Ruhum/ Melhemim. *Havala mı cerazê kowuna/Melema kuhlu dırvetuna* Yarim dağların süsüdür/ Yarim yaraların melhemidir.

haval biyaene *f.* 1.Arkadaş olmak, dost olmak. 2.Aynı yaşta olmak, akran olmak.

haval biyais *isg.* 1.Arkadaş olma, dost olma. 2.Aynı yaşta olma, akran olma.

havalcevi *isç. Ve s.* İkizler, ikiz kardeşler.

havale *isd.* 1. Arkadaş. 2.Yoldaş. 3. Dost, yaren. 4. Eş, karı.

havaleni *ise.* 1.Yol arkadaşlığı, yoldaşlık. 2.Bir işte birlikte çalışmadan dolayı iş arkadaşlığı. 3.Dostluk, yarenlik. 4.Eşlik, karı kocalık.

havaleni kerdene *f.* 1.Birlikte yol gitmek, yolculuk etmek. 2.Bir işte arkadaşlık etmek, birlikte çalışmak. 3.Birbirini sevmek, yoldaşlık ve dostluk etmek. 4.Evlilikte iyi eşlik etmek.

havaleni kerdis *isg.* 1.Birlikte yol gitme, birlikte yolculuk etme. 2.Bir işte arkadaşlık etme, birlikte çalışma. 3.Birbirini sevme, yoldaşlık ve dostluk etme. 4.Evlilikte iyi eşlik etme.

havali *isç.* Arkadaşlar, dostlar, yoldaşlar.

havaliye *isd.* 1. Yol arkadaşlığı, yoldaşlık. 2. Bir işte birlikte çalışmadan dolayı iş arkadaşlığı. 3. Dostluk, yarenlik.

havari *isç.* Hz. İsa'nın öğüt ve inançlarını yayma işiyle görevlendirdiği 12 yardımcısının her birine verilen ad. 3.*mec.* Bir öndere bağlı, onun düşünce ve inançlarını yayan kimse.

ha vato ha nêvato *zf.* Ha denmiş ha denmemiş (ne fark eder).

ha vaze havaze *zf.* Ha söyle ha söyle, durmadan söyle (boşuna kar etmez).

havêliki *isç.* Süpürgeler.

havıyar *ise.* Balık yumurtasından yapılan yiyecek, havyar.

ha vorde *zf.* Aşağı taraflarda, aşağılarda, aşağı bölümlerde.

ha vorde daene *f.* Aşağıya doğru vermek, aşağıya itmek.

ha vorde dais *isg.* Aşağıya doğru verme, aşağıya itme.

ha voro *zf.* Yukarıya doğru, yukarı tarafa.

ha voro berdene *f.* Yukarıya doğru götürmek.

ha voro berdis *isg.* Yukarıya doğru götürme.

ha voro daene *f.* Yukarıya doğru vermek, yukarıya doğru kaldırmak.

ha voro dais *isg.* Yukarıya doğru verme, yukarıya doğru kaldırma.

ha voro kerdene *f.* 1.Bir şeyin başını veya ucunu yukarıya doğru çevirmek, döndürmek. 2.Alt üst

etmek, ters çevirmek. 3.(Sürüyü veya topluluğun) Yönünü yukarıya çevirmek, yukarıya doğru sürmek.

ha voro kerdis *isg.* 1.Bir şeyin başını veya ucunu yukarıya doğru çevirme, döndürme. 2.Alt üst etme, ters çevirme. 3.(Sürüyü veya topluluğun) Yönünü yukarıya çevirme, yukarıya doğru sürme.

ha voro ontene *f.* Yukarıya doğru çekmek.

ha voro ontis *isg.* Yukarıya doğru çekme.

havutê deva *ise.* Deve semeri.

havza *isd.* Havza, alan, bölge. 1.*coğr.* Dağ veya tepelerle sınırlanmış, suları aynı denize, göle veya ırmağa akan bölge. 2. Maden bölgesi.

hawa *ise.* 1.Gök boşluğu. 2.Yüksek. *Hawara* Yüksekten. *Hawa fiye* Havaya kaldır. *Hawara yeno war* Yukarıdan (havadan) iniyor.

hawacı *ise. ve s.* 1.Hava ulaşımıyla ilgili mesleği olan. 2.*mec.* Kuruntucu, cakacı. 3. Hava tahminleri yapan, meterolog.

hewacıye *isd.* 1. Hava taşıtlarında görevli kimse. 2. Hava kuvvetlerine bağlı asker. 3. Hava atan, caka yapan kimse.

hawacen *ise.* Havacılık.

hawa fistaene *f.* (Tutup) Havaya kaldırmak, yukarı kaldırmak.

hawa fistais *isg.* (Tutup) Havaya kaldırma, yukarı kaldırma.

hawa fiştoğ/e *ise/d.* Havaya kaldıran.

hawara *zf. is.* 1. Yüksekten. 2. Çok çabuk, kısa zamanda. 3. Kolayca, fazla zorlanmadan.

hawara amaene *f.* (Hava taşıtlari için) Havada getirmek, havada taşımak

hawara amais *isg.* (Hava taşıtlari için) Havada getirmek, havada taşımak

hawara şiyaene *f.* (Hava taşıtlari için) 1. Havada gitmek, 2. mec. Bir yere Çabuk gitmek, çabuk ulaşmak

hawara şiyais *is. g.* (Hava taşıtlari için) 1. Havada gitme, 2. mec. Bir yere Çabuk gitme, çabuk ulaşma

hawara war amayene *f.* 1. Havadan inmek. 2.Yukarıdan inmek. 2.Hemen eskimek, dökülmek. *Wo toxme hora hawara yeno war* O kumaş zaten havadan dökülür. *Kınc sero pêra nêmende, têle ve têle yene war* Elbise üstünde sağlam kalmamış, tel tel dökülüyor.

hawara mendene *f.* 1.Havada kalmak. 2. Boşlukta kalmak. 3.Ayakta kalmak, oturacak yer bulamamak.

hawara mendis *isg.* 1.Havada kalma. 2. Boşlukta kalma. 3.Ayakta kalma, oturacak yer bulamama.

hawara mendoğ/e *ise/d.* 1.Havada kalan. 2.Boşlukta kalan. 3.Ayakta kalan, oturacak yer bulamayan.

hawara purkerdene *f.* 1. Havada dağıtmak, parçalamak. 2. Havada kapışmak. *Vergu kutık hawara purkerdo* Kurtlar köpeği havada parçalamışlar.

hawara purkerdis *isg.* 1. Havada dağıtma, parçalama. 2. Havada kapışma.

haw haw *zf. ise.* Hav hav, köpek ürümesi, havlaması.

hawuç *ise. bot.* Havuç.

hawur *s.(e)* 1.Uyanık, ayık, anlayışlı. *Hawure cı vinde* Kendisine mukayyit ol! 2. Dikkat, gözetim, kollama. *Hawure ho vinde* Kendini kolla. *Pesewe hawure ho vindê* Geceleyin kendinizi kollayın. *Mal awro hawure cı vindê* Davar gebedir, kendisine dikkat edin.

hawuro cı biyaene *f.* 1.Haberdar olmak, farkında olmak. 2.(Bir şeye) Göz kulak olmak, sahiplenmek.

hawuro cı biyais *isg.* 1.Haberdar olma, farkında olma. 2.(Bir şeye) Göz kulak olma, dikkatli olma, sahiplenme.

hawure cı nêbiyaene *f.* (Bir şeye) Dikkat

etmemek, gözetlememek, habersiz olmak, farkında olmamak. *Hawure cı nine* Farkında değilim, kendisiyle ilgilenmedim, kendisine dikkat etmedim. *Hawure cı nêbine* Farkında değildim. *Hawure ma nêbi* Farkımızda değildi, bizi fark edemedi, bize dikkat etmedi, gözden kaçırdı.

hawure cı nêbiyais *isg.* (Bir şeye) Dikkat etmeme, gözetlememe, habersiz olma, farkında olmama.

hawure cı vınetaene *f.* 1.(Bir şeyi) Gözetlemek, gözetim altında tutmak, göz kulak olmak, dikkat etmek, gözünü üstünden ayırmamak, izlemek. 2.(Bir şeye karşı) Uyanık durmak.

hawure cı vınetais *isg.* 1.(Bir şeyi) Gözetleme, gözetim altında tutma, göz kulak olma, dikkat etme, gözünü üstünden ayırmama, izleme. 2.(Bir şeye karşı) Uyanık ve anlayışlı durma.

hawure ho biyaene *f.* Kendi bilincinde olmak, yaptığının farkında olmak, kendini kollamak, kendine dikkat etmek, uyanık olmak.

hawure ho biyais *isg.* Kendi bilincinde olma, yaptığının farkında olma, kendini kollama, kendine dikkat etme, uyanık olma.

hawure ho nêbiyaene *f.* 1.Kendisinden haberi olmamak, kendisini kollamamak. *Hawure ho nêbi* Uyanık değildi, kendinden habersizdi. 2.Baygın veya derin uykuda olmak, kendinde olmamak, olan biteni hisedememek. *Pa şiyo hawure ho niyo* Uykuya dalmış, kendinden haberi yok. 3.Ne yaptığını bilmemek, olan biteni anlamamak.

hawure ho nêbiyais *isg.* 1.Kendisinden haberi olmama, kendisini kollamama. 2.Baygın veya derin uykuda olma, kendinde olmama, olan biteni hisedememe. 3.Ne yaptığını bilmeme, olan biteni anlamama.

hay *ünl.* 1. Acınma, ay! 2. Keşke! 3. Eyvah!

haya *ise.* Ar, edep, utanç duyma.

haya kerdene *f.* Ar etmek, utanmak, sıkılmak, izzetli davranmak.

haya kerdis *isg.* Ar etme, utanma, sıkılma, izzetli davranma.

hayasız *ise.* Utanması olmayan, sıkılmayan, utanmaz.

hayasız biyaene *f.* Arsız olmak, utanmaz olmak.

hayasız biyais *isg.* Arsız olma, utanmaz olma.

haydar *isg.*1. Haberdar olan, farkından olan. 2. Uyanık olmak 3. Dikkatli olmak.

haydarê cı biyaene *f.* 1.Kendisine karşı dikkatli olmak, kendisini gözetlemek. 2.Farkında olmak, ayırdında olmak.

haydarê cı biyais *isg.* 1.Kendisine karşı dikkatli olma, kendisini gözetleme. 2.Farkında olma, ayırdında olma, kendisini fark etme.

haydarê cı mendaenê *f.* 1. Kendisinin ayırtında kalmak. 2.Kendisini gözetlemeye koyulmak.3.Kendisini gözleme görevine kalmak.

haydarê cı mendais *isg* 1. Kendisinin ayırtında kalma. 2.Kendisini gözetlemeye koyulma. 3.Kendisini gözlemekle görevli kalma.

haydarê cı nêbiyaene *f.* Kendisine dikkat etmemek, gözetlememek, gözden kaçırmak, farkında olmamak.

haydarê cı nêbiyais *isg.* Kendisine dikkat etmeme, gözetlememe, gözden kaçırma, farkında olmama.

haydarê cı vınetaene *f.* Kendisine dikkat etmek, mukayyet olmak, gözünü üstünden ayırmamak, göz önünde tutmak, gözetlemek. *Heydarê cı*

vınde Kendisine dikkat et!

haydarê cı vınetais *is. g.* Kendisine dikkat etme, mukayyet olmak, gözünü üytünden ayırmama, göz önünde tutma, gözetleme.

haydarê ho vınetaenê *f.* Kendine dikkat etmek. kendini kollamak, kendini gözetmek. *Heydarê ho vınde dısmenê to estê* Kendine dikkat et düşmanlarınvar! *Heydarê ho vınde perune to tirenê* Kendini kolla paranı çalarlar!

heydarê ho vınetais *isg.* Kendine dikkat etme. kendini kollama, kendini gözetme.

haydare kelp vınetaene *f.* Köpeğe dikkat etmek, köpekten kendini sakınmak.

haydare kelp vınetais *isg.* Köpeğe dikkat etme, köpekten kendini sakınma.

haydare zumin vınetaene *f.* Birbirini gözetlemek, birbirini kollamak.

haydare zumin vınetais *isg.* Birbirini gözetleme, birbirini kollama.

hayda serdaene *f.* 1. Kayırmak. 2. Uyarı ve önerilerle çalışmasına yardımcı olmak. *Hayda domonu serde kare ho bıqedenê* Çocukları uyar, işlerini birtirsinler.

hayda serdais *isg.*1.Kayırma. 2.Uyarı ve önerilerle çalışmasına yardımcı olma.

hayde *ünl.* 1. İsteklendirmek, çabukluk belirtmek için kullanılır. *Hayde şime* Haydi gidelim.*Hayde, çı vıneta* Haydi, ne duruyorsun! *Hayde qey vıneta* Haydi neden durmuşsun! *Hayde çae vıneta* Haydi niçin durdun! *Haydi çınayre vındena* Haydi ne sebepten duruyorsun! *Hayde to biveni* Haydi seni göreyim (kendini göster)! *Hayde rawurzê* Haydi kalkın! *Hayde urze ra* Haydi kalkın! 2.Kabul ve onama bildirir. *Hayde hayde yeno* Elbette gelir. 3.İhtimal belirtir.*Hayde ma şime ala sebeno* Haydi biz gidelim, hele ne olacak. 4.Hafifseme, alay etmeyi belirtir. *Hayde uzara, tı kama ke ey warodê* Haydi ordan, sen kimsin ki onu düşüresin. 5.Hoş görme, onaylama anlamında kullanılır. *Hayde va jê vatena tovo* Haydi, varsın senin dediğin gibi olsun. 6. Kovmak, azarlamak için. *Hayde uzara so* Haydi ordan git. *Hayde uzara bıtewejîye* Haydi ordan def ol.

haydut *ise.* 1.Silahlı soygun yapan kimse. 2. Haydut görünüşlü kimse.

hay hay *zf.* "İsteyerek, seve seve, elbette" anlamında onama bildirir.

hay huy *ise.* 1.Her kesin aynı anda konuşmasından ve eğlenmesinden oluşan gürültü. 2.*mec.* Boş ve sonuçsuz çaba. 3. *zf.* Birini bastırmayı amaçlayan tazyik.

hayhuy kerdene *f.* 1.Gürültü patırtı çıkarmak, bağırıp çağırmak.2.Birini tazyik altına almak, azarlamak, her yandan laf atarak baskı uygulamak. 3.Kovmak, kovalamak, 4.Yırtıcı yabani hayvan kovalamak.

hayhuy kerdis *isg.* 1.Gürültü patırtı çıkarma, bağırıp çağırma. 2. Birini tazyik altına alma, azarlama, her yandan laf atarak baskı uygulama. 3. Kovma, kovalama, barındırmama, yerinden yurdundan etme. 4.Yırtıcı yabani hayvan kovalama.

hayıg *is.(e)* Uyanık, uyumamış, ayık. *Cenıke hayıga* Kadın uyanıktır. *Mordemek hayıgo* Adam uyanıktır.

hayigeni *ise.* Uyanıklık, uyumamışlık, ayıklık.

hayiz *ise.* 1. Suda yoğaltılmış ununun bol yağla karıştırılarak pişirilmesinde elde edilen yemek. 2. *mec.* (Kadınlarda) Aybaşı akıntısı.

haylaz/e *is.(e/d)* 1.Hoşa gitmeyen davra-

nışlarda bulunan (kimse), hayta. 2.Çalışma gücü varken çalışmayan, aylaklık eden, tembel.

haylazeni ise. Yaramazlık, haytalık, tembellik.

haylaziye *isd.* Yaramazlık, haytalık, tembellik.

hayleme *ise.* 1.Gürültü, patırtı, şamata, bağrışma, feryat figan. *Haylemera toa fam nêbeno* Gürültüden bir şey anlaşılmıyor. 2.Kargaşa, kavga. *Kêwte têwerte hayleme fişto kar* Birbirlerine girmişler, kargaşa yaratmışlar. *Kêwte têwerte, toa beli niyo, haylemo* Birbirlerine girmişler bir şey belli değil, kargaşadır. 3.Sürekli, durmadan.*Haylemo zırçeno* Durmadan bağırıyor, feryat ediyor. *Haylemo mılqi keneo* Sürekli küfür ediyor.

hayleme kerdene *f.* Gürültü yapmak, bağırıp çağırmak, Kaos ve kargaşa yapmak.

hayleme kerdis *isg.* Gürültü yapma, bağırıp çağırma, Kaos ve kargaşa yapma.

haylemera *edt.* 1.Gürültüyle. 2.Gürültüden.

hayleme hode biyaene *f.* 1.Kendi telaşında olmak. 2.Kendi kendine bağırıp çağırmak, yüksek sesle söylenmek.

hayleme hode biyais *isg.* 1.Kendi telaşında olma. 2. Kendi kendine bağırıp çağırma, yüksek sesle söylenme.

hazar (hozor) *s.(e).* On kere yüz, dokuz yüz doksan dokuzdan bir fazla. *Hazar serera rave* Bin yıldan önce. 2.Bu sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 1000. 3.*mec.* Bir isimden önce geldiğinde aşırılık ve çokluk bildirir. *Eve hazaruna qeseykenê* Binliklerle konuşuyorlar (zenginler). *Hazar-u zu namera vajino* Bin bir isimle söyleniyor. *Hazar-u zu zonra qeseykeno* Binbir dilden konuşuyor.

hazet (I) *ise.* El işinde veya mekanik bir işte kullanmak için özel yapılmış nesneler, alet. *Hazet mazetê ho kerd top şi* Alet maletlerini topladı gitti. *Mordem ve hazetu gureeno* Adam alet ile çalışır. *Rıye hostay hazeti kene sıpê* Ustanın yüzünü aletleri ağartır. *Hazetê Cıte* Çift sürme aletleri.

hazet (II) *ise.* 1.Umur, aldırış. *Saeke hazetê todere* Sanki senin umurunda mı? *Hazetê sımadero ke dina rıjına* Sizin umurunuzda ki dünya yıkılacak. *Hazetê yinedero ke tı mırena* Onların umuruna ki sen öleceksin. *Hazete mıdero ke xumare kaykena* Umurumda ki kumar oynuyorsun. *Hazetê mıde niyo, sekena bıke* Umurumda değil, ne yaparsan yap. *Hazetê kamdero ke tı bervena* Kimin umurunda ki sen ağlıyorsun. *Hazetê deydero ke çe vêso* Onun umurunda ki ev yanmış. 2.Gerek, ihtiyaç. *Deyrê hazet nêmend* Ona hacet kalmadı.

hazeti *isç.* Aletler, avadanlıklar.

hazımkar *ise.* 1.Sindirebilen, sağlam mideli. 2.Sineye çekebilen, sabırlı.

hazımsız *is. (e)* 1.Sindirememe, sindirim sisteminin iyi çalışmaması. 2. Kabullenememe, zoruna gitme. *Qesa çorçe hazm nêken* Aykırı lafı sindiremiyorum.

hazımsızeni *ise.* Hazımsızlık.

hazımsıziye *isd* Hazımsızlık.

hazır *is.(e)* 1.Bir işi yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan, anık amade, müheyya. *Ara sıma hazıra* Kahvaltınız hazır. *Werde sıma hazıro* Yemeğiniz hazırdır. *Qesey ho cevde hazırê* Sözleri cebinde hazırdır. 2. Belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirilmiş. *Tomur hazıro*

Saz hazırdır. 3. Belirli bir biçimde yapılmış olarak satılan, alıcı bekleyen şey. *Hazır qat bijê* Hazır daire al. *Kınca hazıre gurête* Hazır elbise satınaldı. 4. Çoğul hali kötü olay ve gaile anlamında kullanılır. *Sıma hazıruna düri haq cırê qedae biyaro* Sizlerden uzak tanrı kendisine bir bela getirsin.

hazır biyaene *f.* Hazır olmak, hazırlanmak.

hazır biyais *isg.* Hazır olma, hazırlanma.

hazır kerdene *f.* Hazırlamak, gerekli olanı yapıp tamamlamak.

hazır kerdis *isg.* Hazırlama, gerekli olanı yapıp tamamlama.

hazır kerdoğ/e *ise/d.* Hazırlayıcı, hazırlayan.

hazırlığeni *ise.* Hazırlık.

hazırlığıye *isd.* Hazırlık.

hazır vınetaene *f.* Hazır durmak, tamamlanmış halde durmak, tetikte durmak, tetikte olmak.

hazır vınetais *f.* Hazır durma, tamamlanmış halde durma, tetikte durma, tetikte olma.

hazır vındarnaene *f.* Hazır durudrmak, hazır beklemek, hazır halde tutmak.

hazır vındarnais *isg.* Hazır durdurma, hazır bekletme, hazır halde tutma.

hazm *ise* 1.Sindirme, sindirim. 2. Benimsenme, kabul edilme.

hazm kerdene *f.* Sindirmek, kabullenmek.

hazm kerdis *isg.* Sindirme, kabullenme.

hazm nêkerdene *f.* 1.(Mide sorunu nedeniyle besinleri) Sindirmemek. 2.*mec.*İçine sindirememek, kabullenmemek, zoruna gitmek.

hazm nêkerdis *isg.* 1.(Mide sorunu nedeniyle besinleri) Sindirmeme. 2. *mec.* İçine sindirememe, kabullenmeme, zoruna gitme.

hebes *ise.* 1.Akla ve gerçeğe aykırı, abes. 2.Gereksiz, lüzumsuz, boş

hece *isd. Ar. hicâ.* Bir solukta çıkartılan ses veya ses birliği, seslem.

hece biyaene *f.* Hecelenmek, seslimleri teker teker söylenmek.

hece biyais *isg.* Hecelenme, seslimleri teker teker söylenme.

hece kerdene *f.* 1.Bir kelimenin hecelerini teker teker söylemek. 2.İlk bakışta okuyamayıp heceleri teker teker okumak.

hece kerdis *isg.* 1.Bir kelimenin hecelerini teker teker söyleme. 2.İlk bakışta okuyamayıp heceleri teker teker okuma.

hecer *ise.* Hicran, ayrılık, ayrılık üzüntüsü.

hecuc mecuc (yecuc mecuc) *isç. ve s.* 1. Cüceler. 2.Sarpa sapan. Konuşan veya konuşanlar veya ne konuştukları blinmeyenler. 3. Çoluk çocuk. 4. Kur'an'ın Kef (Kehef) süresi 93.99 Ayetlerinde söylendiğine göre, Peygamber şöyle demiş: "Padişah Zülkarneyin doğuda iki dağ arasına vardığında ve oradaki kavim Zulkarneyine dediler ki bu dağın arkasında dili anlaşılmayan yecuc mecuc diye bir kavim vardır. Bu kavim bize zulüm eder, bizi bunların zulmünden kurtar dediler ve Zülkarneyin o iki dağ arasında bir set yaptırdı ve o setin tarihi Demir Kapı Seti diye tarihlerde anılır ve o yerin Türkistan olduğunu ve o kavimin de Moğol'lar olduğu söylenir. Geniş bilgi için şu kaynaklara başvurulabilir: 1.R.Matran. İslam'ın Yayılış Tarihi. s.79. 2.İbn-ül Esır ıslam Tarihi c.3.s.35. 3.Teberi Tefsiri c.3.s.1299. 4. Hak Dini Kuran Dili Tefsiri c.5. s.3290. 5. Erdoğan Aydın Nasıl Müslüman Olduk. s.58.

hed *ise.* 1. Sınır, uç. 2. Derece. *Hed-u hesave ho çino* Haddi hesabı yok, sınırsız, çok. 3. Yetki ve değer *Ey*

vera qeseykerdene hede mı niyo Onun yerine konuşmak benim haddim değildir. *Hede ho niye* Kendi haddine değildir.

hede bo bızonaene *f.* Haddini bilmek, aşırıya gitmemek, ukalalık etmemek. *Hede ho bızone* Hadini (mertebeni) bil!

hede bo bızonais *isg.* Haddini bilme.

hedef *ise. Ar. hedef.* 1. Nişan alınacak yer. 2. *mec.* Amaç, gaye, maksat.

hedef amaene *f.* Hedefe gelmek, hedef haline gelmek.

hedef amais *isg.* Hedefe gelme, hedef haline gelme.

hedef belü kerdene *f.* 1.Hedefi belirlemek, hedefi belli etmek. 2. Hedefi göstermek, işaret etmek.

hedef belü kerdis *isg.* 1.Hedefi belirleme, hedefi belli etme. 2. Hedefi gösterme, işaret etme.

hedef biyaene *f.* Hedef olmak, hedeflenmek.

hedef biyais *f.* Hedef olma, hedeflenme.

hedef guretene *f.* 1.Hedef tutmak, nişan almak, hedeflemek. 2.Birine cephe almak. 3.Bir şeyi amaçlamak, bir şeyi hedef seçmek.

hedef guretis *isg.* 1.Hedef tutma, nişan alma. 2.Birine cephe alma. 3.Bir şeyi amaçlama.

hedef guretoğ/e *ise/d.* Hedefleyen, amaçlayan, hedef seçen.

hedefra cı mısnaene *f.* 1.Birine hedefi göstermek. 2.Söz ve hareketlerle birini birilerine hedef olarak tanıtmak, kendisine hedefi öğretmek.

hedefra cı mısnais *isg.* 1.Birine hedefi gösterme. 2. Söz ve hareketlerle birini birilerine hedef olarak tanıtma, kendisine hedefi öğretme.

hedefra vetene *f.* 1.Hedeften çıkartmak, hedeften uzaklaştırmak, bir şeye hedef olmaktan kurtarmak. 2.Amaçlamaktan vaz geçmek.

hedefra vetis *isg.* 1.Hedeften çıkartma, hedeften uzaklaştırma, bri şeye hedef olmaktan kurtarma. 2.Amaçlamaktan vaz geçme.

hedefro cı guretaene *f.* 1.Kendisini hedef almak, namluyu (birine) doğrultmak. 2.Kendisini bir amaca yöneltmek, bir şeye doğru gitmek, çalışmak. *Hedefro mı guret ama* Beni hedefleyerek geldi.

hedefro cı guretis *isg.* 1.Kendisini hedef almak, namluyu (birine) doğrultma. 2.Kendisini bir amaca yöneltme, bir şeye doğru gitme, çalışma.

hedef sanaene *f.* Hedefi vurmak, nişana isabet ettirmek.

hedef sanais *isg.* Hedefi vurma,nişana isabet ettirme.

hede ho de vınetaene *f.* Aşırıya gitmemek, kendi sınırını ve seviyesini bilmek.

hede ho de vınetais *isg.* Aşırıya gitmeme, kendi sınırını ve seviyesini bilme.

hede ho nêzonaene *f.* Haddini bilmemek, terbiyesiz ve ukala olmak.

hede ho nêzonais *isg.* Haddini bilmeme, terbiyesiz ve ukala olma.

hede ho nêzonaoğ/e *ise/d.* Haddini bilmeyen.

hede ho zonaene *f.* Kendi haddini bilmek.

hede ho zonais *isg.* Kendi haddini bilme.

heder *is. (e)* 1. Karşılığını almama, boşa gitme, ziyan olma. 2.Telef olma, yok olma. *Germe amnonde mal heder biyo* Yaz sıcağında davar telefolmuş.

heder biyae *s.(e)* Ziyan olan, boşa harcanan, telef olan.

heder biyaene *f.* 1.Karşılığını almadan ziyan olmak, boşu boşuna harcanmak. 2.Telef olmak, yok olmak.

heder biyais *isg.* 1.Karşılığını almadan ziyan olma, boşu boşuna harcanma. 2.Telef olmak, yok olma.

heder kerdene *f.* 1.Ziyan etmek, boş yere harcamak. 2.Yok etmek, telef etmek.

heder kerdis *isg.* 1.Ziyan etme, boş yere harcama. 2.Yok etme, telef etme.

hedel ve cı nêdaene *f.* 1.Aman vermemek, zaman ve fırsat tanımamak. Yine hedelve ma nêda Onlar bize aman ve fırsat vermediler. 2.Rahat vermemek, huzursuz etmek.

hedel ve cı nêdais *isg.* 1. Aman vermeme, zaman ve fırsat tanımama. 2. Rahat vermeme, huzursuz etme.

hedel ve cı nêdaoğ/e *ise/d.* 1. Aman ve fırsat vermeyen. 2. Huzur vermeyen, rahat bırakmayan.

hedıre *isd.* 1. Dışlık, eğlenip oyalanma, hoş vakit geçirme. *Miso suke dewede hedıra ho nina* Kente alışmış, köyde dışlığı gelmiyor. 2. Sabır, sebahat, gönül huzuru. 3. Şaka. *Hedıra hove mı yena* Şakası (eğlencesi) benimle geliyor.

hedırın *s.(e)* 1. Dışlık getiren, insana huzur veren yer. 2. İnsanın birlikte olmaktan hoşnut olduğu kişi, mekan, ortam.

Hedırıye *isd.* Dışlık, haz, rahat, hoşnutluk.

hedıra ho ardaene *f.* 1. Dışlığını getirmek, eğlenmek, zaman geçirmek, can sıkıntısını gidermek. *Hadıra mı nina hore kıtav wanen* Dışlığım gelmiyor kendime kitap okuyorum. 2. Oyalanmak, sabır göstermek.

hedıra ho ardais *isg.* 1.Dışlığını getirme, eğlenme, zaman geçirme, can sıkıntısını giderme. 2. Oyalanma, sabır gösterme.

hedıra ho pê amaene *f.* 1.Biriyle veya bir şeyle eğlencesi gelmek, dışlığı gelmek, zaman geçirmek. 2.Biriyle birlikte olmaktan haz duymak.

hedıra ho pê amais *isg.* 1.Biriyle veya bir şeyle eğlencesi gelme, dışlığı gelme, zaman geçirme. 2.Biriyle birlikte olmaktan haz duyma.

hedıra ho pê ardene *f.* 1.Bir şeyle oyalanmak, eğlenmek, sıkıntı gidermek, zaman geçirmek. 2.Birini eğlence konusu yapmak, takılmak, dalga geçmek. *Alaverdi ke amene dewe domonu ve pê dey hedıra ho ardene* Alaverdi (şakacı adam) köye gelince, çocuklar ona takılarak eğlenirlerdi.

hedıra ho pê ardis *isg.* 1.Bir şeyle oyalanma, eğlenme, sıkıntı giderme, zaman geçirme. 2. Birini eğlence konusu yapma, takılma, dalga geçme.

hedi *is.(e)* 1. Hızlı olmayan. 2.Yumuşak huylu, yumuşak başlı. 3. *zf.* Hızlı olmayarak, yavaşça, ağır ağır, acele etmeden.

hedi hedi *zf.* Yavaş yavaş, yavaşça, ağır ağır, düşük bir tempoyla. *Sıma hedi hedi şerê, ma hata ke ameyeme* Siz yavaş yavaş gidin, biz gelene kadar.

hefte (howte) *ise. Far. hefte.* Birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem, hafta.

hefteliğ *s.(e).* 1.(Basın için) Haftada bir kez yayımlanan, haftalık. 2. Bir haftalık çalışmanın karşılığı. 3.Yedi günlük süre kadar. *Heftê di heftey* Bir iki hafta kadar. *Hefte ve hefte* Haftadan haftaya, her hafta.

hefter *ise.* 1.Aşırı yorgunluk, bitkinlik.

hefter biyaene *f.* Aşırı yorulmak, bitkin düşmek, ter içinde kalmak. *Na germê perojde hefter bime* Şu öyle sıcağında iflahımız kesildi. *Hundeke mal dıme voştune endi hefter bine* Davar peşinde koşa koşa iflahım söküldü.

hefter biyais *isg.* Aşırı yorulma, bitkin düşme, ter içinde kalma.

heftereni *ise.* 1.Aşırı yorgunluk ve bitkinlik. 2.Taciz, bıtkınlık, usanıklık.

hefteriye *isd.* 1.Aşırı yorgunluk ve bitkinlik. 2.Taciz, bıtkınlık, usanıklık.
hefze *ise.* Ezber.
hefze kerdene *f.* Ezberlemek. *Hefzeke* Ezberle.
hefze kerdis *isg.* Ezberleme.
hefze wendene *f.* Ezbere okumak.
hefze wendis *isg.* Ezbere okuma.
hegın *is.(e)* Hoşgörülü, sevecan, güler yüzlü, sempatik, misafur perver. *Mêrık çe hode hegıno* Adam evinde güler yüzlüdür, misafir perverdir.
hegıne *is.(d)* Hoşgörülü, sevecen, misafirperver kimse.
hegın biyaene *f.* Hoşgörülü olmak, güler yüzlü ve sevecan olmak. *Mileto vıre zof hegın bi.* Eski insanlar çok hoşgörülü idi.
hegın biyais *isg.* Hoşgörülü olma, güler yüzlü ve sevecan olma.
hegıneni *ise.* Hoşgörülülük, sevecenlik, misafir perverlik.
hegıniye isd. Hoşgörülülük, sevecenlik, misafir perverlik.
hekın *ise.* Tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı duruma verilen ad, ekin.
hekın wedardaene *f.* Ekin kaldırmak, ekin toplamak, eskini hasad etmek.
hekın wedardais *isg.* Ekin kaldırma, ekin toplama, eskini hasad etme.
hekim *ise. Ar. hekim.* İnsanlardaki hastalıkları teşhis ve onları ilaçlarla veya bazı araçlarla tedavi eden kimse, doktor, tabip, sağaltman, lokman.
hekime *isd. Ar. hekim.* İnsanlardaki hastalıkları teşhis ve onları ilaçlarla veya bazı araçlarla tedavi eden kimse, doktor, tabip, sağaltman, lokman.
hekimeni *ise.* Hekimlik, doktorluk, sağaltmanlık.
hekmete *isd.* 1.Bilgelik, hikmet. 2.*esk.* Felsefe. 3. Sebep, gizli sebep. *Hekmete esta hekmete esta* Acayiplikten acayipliğe fark var. *Naede hekmetê esta, haqve xêre çarno* Bunda gizemli bir şey var, tanrı hayra çevire! 4.Tanrının insanlarca anlaşılmayan amacı. *Hekmeta haqi* Tanrının hikmeti. 5. *esk.* Özlü söz, vecize. 6. *esk.* Fizik. 7. *mec.* Şaşırtıcı, hayret verici, beklenmedik şey. *Hekmete, wo çütir hen amo rae* Hayret o (e) nasıl öyle yola gelmiş! *Hekmeta gırane* Hayret bir şey! *Hekmeta henene coru ma nediya* Öyle bir acayip şeyi hiç görmedik! *Hekmeta ke vete* Çıkardığı acayipliğe bak! *Hekmeta ke vejiye* Ortaya çıkan acayipliğe bak!
hekmete cı kêwtene *f.* Hayret içinde kalmak, şaşkınlık geçirmek.
hekmete cı kêwtis *isg.* Hayret içinde kalma, şaşkınlık geçirme.
helak *ise. Ar. helâk.* 1. Ölme, öldürme, yok etme, yok olma. 2. *mec.* Bitkin bir duruma gelme veya getirilme. 3. Ağır hastalanma, vucutça bütünlüğü bozulma.
helak biyaene *f.* 1.Ölmek, yok olmak. 2. Ağır hasta olarak eriyip tükenmek. 3. Aşırı ölçüde yorulup bitkin olmak. *Meberve ho helak meke* Ağlayıp kendini tüketme.
helak biyais *isg.* 1. Ölme, yok olma. 2. Ağır hasta olarak eriyip tükenme. 3. Aşırı ölçüde yorulup bitkin olma.
helak kerdene *f.* 1.Öldürmek, yok etmek. 2.Yormak, bitkin hale getirmek. *Ma hen ke gurenayime, helak kerdime* Bizi öyle çalıştırdılar ki, helak ettiler.
helak kerdis *isg.* 1. Öldürme, yok etme. 2. Yorma, bitkin hale getirme.
helak kerdoğ/e *ise/d.* 1.Öldüren, yok eden. 2. Yoran, bitkin hale getiren.
helal *s.(e)* 1. Dinin kurallarına aykırı olmayan, dince yasaklanmamış olan. 2. *ise. mec.*Nikahlı eş. *Helala mı* Nikahlı eşim. 3. *s. ve zf.* Kurallara, geleneklere uygun (olarak).

4.Bağışlamak. *Dakıla mı site cızıkune horo mı helalke* Anneciğim memelerinin sütünü bana helal et. *Haqa horo mı helalkerê* Hakkınızı bana helal ediniz. *Nun sola horo ma helal kere* Ekmeğinizi tuzunuzu bize helal ediniz. 5. *ünl.* Helal helal Bravo bravo, yaşa yaşa! (Boğazına veya nefes borusuna bir şey kaçma esnasında da) Helal helal, "yediğinde kimsenin gözü yok" anlamında söylenir.

helal biyaene *f.* Helal olmak.

helal biyais *isg.* Helal olma.

helale *ise.* 1.Bitki döküntüsü, bitki kırıntısı. *Helale vaşi* Ot kırıntısı. 2.Buğday kabuğu veya kepeği. *Helalê şirami* (Çavdara benzeyen, ancak soğan köklü) Şirame'nin tohumu.

helaleni *ise.* 1.Vedalaşma. 2. Rızalık dileme, rızalık.

helaley *isç.* 1.Yarada oluşan küçük kurtçuklar. 2.Bunların yara içinde semirerek yara kurdu haline gelmesi durumu, kermi.

helaliye *isd.* 1.Vedalaşma. "*Zuminra helaliye biwazê, ewro roza Kerbelaa, ma qırkenê* Birbirinizle helallaşın, bugün Kerbela günüdür, bizi katledecekler."-Vatoğe: Çena Qemerê Cıvlayili, **Xeyzane**, wexte qırıme 38'de bıne meyutude xeleşiya. 2. Rızalık istemek. Haqa cıranena horo ma helal kerê Komşuluk hakkınızı bize helal edin.

helaliye guretene *f.* Helalık almak, rızalığını almak.

helaliye guretis *isg.* Helalık alma, rızalığını alma.

helaliye wastaene *f.* 1.Vedalaşmak. 2.Helallik istemek, rıza dilemek.

helaliye wastais *f.* 1.Vedalaşma. 2.Helallik isteme, rıza dileme.

helaliye wastoğ/e *ise/d.* 1.Vedalaşan. 2.Helallik isteyen, rıza dileyen.

helal kerdene *f.* Helal etmek, bağışlamak. *Helal ke* Helal et. *Helal vo* Helal olsun.

helal kerdis *isg.* Helal etme, bağışlama.

helal zade *ise. ve s.* 1.Nikahlı anne babadan doğan erkek evlat. 2.Doğruluktan ayrılmayan, halal süt emmiş kimse.

helal zadiye isd. *ve s.* 1.Nikahlı anne babadan doğan kız evlat. 2. Doğruluktan ayrılmayan, helal süt emmiş kadın (kimse).

helanek *ise.* 1. Her iki ucu ili iple yüksek bir yere asılan veya iki karşılıklı ağaca asılarak ve üzerine oturulup sallanılan araç, salıncak. 2.Yine aynı düzeneğe göre yapılmış ve içinde çocukların sallanarak uyutulduğu kundak, salıncak.

helawune *is.(d)* Bunaltıcı sıcak, aşırı sıcak, çöl sıcağı. *Zerê oda biyo helawune* Odanın içi bunaltıcı sıcak olmuş!

helawunên *ise.* Ekşime, kekreme. *Bekmez biyo helawun* Pekmez çok ekşimiş.

helbet *zf. Ar. elbet, elbette.* Her halde, şüphesiz, kuşkusuz. *Helbette roza rında ki yêna* Kuşkusuz iyi gün de gelecektir.

hele hele *ünl.* 1.Şaşkınlık belirtir. Halla halla, şu işe bak. 2.Halla halla, bu nasıl iş. 3.Hayret doğrusu. 4.İnanılmaz bulmak, taacüp. Yok yahu, olmaz öyle şey.

helec *ise.* Hallaç, pamuk.

helenaene *f.* 1. Öğütmek. 2. Un ufak etmek, toz haline getirmek. 3. (Un için) Değirmen taşının iyi ayarlanmaması sonucu unu bozuk çıkartmak, yakmak.

helenais *isg.* 1. Öğütme. 2. Un ufak etme, toz haline getirme. 3. (Un için) Değirmen taşının iyi ayarlanmaması

sonucu unu bozuk çıkartma, yakma.

helevi *ise.* Bir metre, bir metrelik uzunluk.

heleviye *isd.* Bir metrelik.

helewun *s.(e)* Çürümüş bez, depolarda ve nemli yerlerde çüremeye yüz tutmuş bez.

helêzun *ise. zool.* Salyangoz.

helheyte *ise.* 1.Yaramaz, yaramazca davranış. 2. Hoşa gitmeyen davranış. 3. Çapkın. 4. Oynak, hareketli, zıpır. *Domoni unca helheyte kene* Çocuklar yine yaramazlık yapıyorlar. *5.mec.* Eylenme, şakalaşma. *Tı ki ama mıde helyete kena* Sen de gelmiş şakanı benimle yapıyorsun. *Helheyta to ve mı yena* Senin eylencende benimle geliyor. 6.Aşırı şaka, taşkınlık, sevinç, kahkaha. *Helheyta hodero* Kendi şamatasındır.

helheyte kerdene *f.* Yaramazlık yapmak, oynaşmak, kovalamaca ve şamata yapmak.

helheyte kerdis *isg.* Yaramazlık yapma, oynaşma, kovalamaca ve şamata yapma.

helheytıke *isd.* Şamata, gırgır.

helık *ise.* 1. Erkek cinsel organları testisler dahil. 2.Tüm eril hayvanların erkeklik takımı.

helız *ise. bot.* Işkına benzer bir çeşit bitki türü.

heli *ise. zool.* Kartalgillerden, genel olarak kızıl, siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri bir yırtıcı kuş (Aquila).

helile *isd. bot.* 1. Bir çeşit bitki türü. 2.Bu bitkinin tohumundan elde edilen boya.

helim *s.(e).* Yumuşak huylu, uysal kimse.

helime *s.(d).* Yumuşak huylu, uysal kimse.

helime *isd.* Et suyundan yapılan çorba.

helimeni *ise.* Uysallık, yumuşak huyluluk.

helimiye *isd.* Uysallık, yumuşak huyluluk.

helkaene *f.* 1.(Genellikle köpekler için) Solumak, nefes alıp vermek. 2. (Yorulma nedeniyle) Hızlı ve sesli nefes alıp vermek, seri ve sesli biçimde solumak.

helkais *isg.* Yorulma veya heyecanlanma sonucu hızlı ve kesik kesik soluma, sesli biçimde nefes alıp verme.

helke *isd.* 1.Doğum esnasında, doğum yapan kadına zarar vermek istediğine inanılan cin, gizemli cadı. 2. *mec. s.* Saçı başı bribirine karışmış, haşin görünüşlü kadın, cin gibi.

hel kerdene *f.* Kuşları kovalamak, "hel hel" etmek.

hel kerdis *isg.* Kuşları kovalama, "hel hel" etme.

helle *isd.* 1.Yaz aylarında, öğle zamanı sağım hayvanlarının dinlenmeye çekildiği yer. *Hella mali* Davarın dinlenmeye çekildiği yer. 2.Sağım yeri.

helm *ise.* 1.Soluk, nefes. *Helme ho boe dana* Nefesi kokuyor. *Helme ho vurıyo* Nefesi değişmiş. *Helme ho bîyo boyın* Nefesi kokuşmuş. 2. *zf* ara, dinlenme devresi. 3.Can, ruh.

helmê *zf. isd.* 1. Bir ara, bir soluk kadar, az zaman. *Helmê solıxbe* Bir nefes soluklan. *Helmê raoreşiyê* Bir az dinlenin. *Helmêde vejîyaro ser şi* Bir solukta tırmandı gitti! *Helmê cawo* Bir solukluk yoldur, çok kısa yoldur. *Helmêde sona yena* Bir solukta gider gelirsin. *Helmêde şeri beri* Bir nefeste gidip geleyim. *Helmê cı nêkot ita veja* Daha bir soluk geçmeden burda çıkıverdi. *Helmê cenarve* Biraz dinlen. 2. Dinlenme. *Heve solıxbime* Biraz dinlenelim, biraz nesef alalım. *Tenê solıxve* Biraz dinlenin.

helmêde *zf.* Bir solukta, bir anda, az zamanda.

helmê feki *ise.* Ağız kokusu.

helmê ho vurıyaene *f.* Nefesi değişmek, kokmak.

helmê ho vurıyais *isg.* Nefesi değişme, kokma

helmê hora cı biyaene *f.* kendi nefesi birine yayılmak, birine kendi nefesini solutmak.

helmê hora cı biyais *isg.* kendi nefesi birine yayılma, birine kendi nefesini solutma.

helme hora cı kerdene *f.* Kendi soluğunu birne doğru solumak, birinin yüzüne doğru kendi nefesini vermek.

helme hora cı kerdis *isg.* Kendi soluğunu birne doğru soluma, birinin yüzüne doğru kendi nefesini verme.

helmra cı biyaene *f.* Kendisine doğru solunmak.

helmra cı biyais *isg.* Kendisine doğru solunma.

helpuge *isd.* Yumak.

helqa *isd.* 1.Çeşitli metallerden veya tahtadan yapılmış çember. 2.Çember biçiminde yapılış tutturma aracı. 3.Değerli metallerden yapılmış çember biçimindeki süs eşyası 4. Su gibi sıvıların içine katı bir nesnenin düşmesiyle oluşan, gittikçe büyüyerek açılan çembere benzeyen biçim. 5.Çember biçiminde dizilmiş topluluk. 6. Bir tür ufak ve yağlı simit. 7. *sp.* Yerden yüksekliği ayarlanabilen aralıklara asılı iki halatın uçlarına takılan 18 cm çapında, 28 mm kalınlığında, tahta veya deri kaplı iki demir halkadan oluşan asılma araçlarından her biri.

helqa biyaene *f.* 1.Halkalanmak, halka şekline gelmek, çemberleşmek. 2.Çember biçiminde dizilmak, toplanmak.

helqa biyais *isg.* 1.Halkalanma, halka şekline gelme, çemberleşme. 2.Çember biçiminde dizilma, toplanma.

helqa kerdene *f.* Çember haline getirmek, halka etmek.

helqa kerdis *isg.* Çember haline getirme, halka etme.

helqedore *ise. ve s.* helqe:halka; dore: tur. 1.Halka dönüşü, dairesel döngü, çemberi gezim, dolanım. 2. Halka şeklinde dizilip dönülerek grup halinde oynanan oyun. 3.Bir piyesin oyun sahnesindeki kovalamaca.

helqeme *ise.* Takat, güç.

helqeme ra fistaene *f.* Takattan düşürmek, güçsüz hale getirmek. *Qereqolde do mêriko, helqeme ra fişto* Karakolda adamı dövmüşler, takattan düşürmüşler. *Heştero gaê ma berdo, pê bure kerdowe, ga helqeme ra koto* Bir haftadır bizim öküzü götürmüşler, onunla tarla açmışlar, öküz güçten düşmüş.

helqeme ra fistais *isg.* Takattan düşürme, güçsüz hale getirme.

helqeme ra kotene *f.* Takattan düşmek, güçten düşmek.

helqeme ra kotis *isg.* Takattan düşme, güçten düşme.

helqeme ra kotaoğ *ise.* Takattan düşen, güçsüz hale gelen.

helqeme ra kotaoğe *isd.* Takattan düşen, güçsüz hale gelen.

helvıke *isd.* 1.Külenk, çanak, ağaç kap. 2.Mayalanmış sütün yüzesinde oluşan yığımsı, henüz kaymak haline gelmemiş ince tabaka, kaymak perdesi.

helqepoçi *isd.* 1.Çırpınma, çabalama. 2. Kuyu, bataklık gibi derin bir yerden çıkma, kurtulma çabası. 3. Çığ, heyelan gibi yumuşak akışkan kütlenin önünden veya içinden kaçıp kurtulma çabası. 4.*mec.* Yaşanan kötü durumdan ve ya yoksulluktan kurtulma çabası, çırpınma.

helqepoçeni *ise.* Çabalama, çırpınma,

uğraş.

halqepoçiye *isd.* Çabalama, çırpınma, uğraş.

helqevi *is.(e)* Çemberimsi, halka şeklinde.

helqoste *ise.* 1.Birbirine eklentili, salkım saçak. 2. *ise.* Salkım. 3.Birbirine girmiş, karman karışık, almaşa. 4. *mec.* Birbirine girmiş, itişip kakışan grup. 5. Kördüğüm, çözülmez.

helqoste biyaene *f.* 1.Birbirine asılmak, salkım saçak olmak. 2.Kördüğüm olmak, çözülmez hale gelmek. 3. Karman karışık olmak. 4.*mec.* Birbirine yapışmak, itişip kakışmak..

helqoste biyais *isg.* 1.Birbirine asılma, salkım saçak olma. 2.Kördüğüm olma, çözülmez hale gelme. 3.Karman karışık olma. 4.*mec.* Birbirine yapışmak, itişip kakışma.

helzonık *s.(e)* Kıvrımlı, yalınkavi biçim, sarmal, helis.

hem *bağ. zf. Far. hem.* 1.Bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için "özellikle", "zaten", "bir de", "şurası da var ki" anlamında kullanılır. *Hem çı haqa ho esta* Üstelik ne hakkı var! *Hem tora naê vajine ke, şiayêna to rınde nıya* Üstelik sana şunu söyleyeyim ki, gidişin iyi değil. *Hem to soz da cı, gereke şerê* Zaten sen söz verdin, gitmen gerek. 2. Açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlar. Germo, hemik çutır germo Sıcak, hem de nasıl sıcak! *Hem hen vana, hem hen vana, kamijê rasta ayê vaze* Hem öyle diyorsun, hem öyle diyorsun, hangisi doğru, onu söyle! *Hem dana cı, hem cıra cena* Hem kendisine veriyorsun, hem kendisinden alıyorsun. *Hem vajina pede hem cerena vero* Hem azarlıyor (d), hem gönlünü alıyorsun. *Hem dana pıro, hem zere cena ra* Hem dövüyorsun, hem gönlünü alıyorsun. *Hem mırê gureeno, hem mıra mılqi keno* Hem bana çalışıyor, hem bana küfür ediyor.

hemal *ise.* 1. Sırtla taşıma işi yaparak geçimini sağlayan. 2.*mec.* Angarya çalışan, başkasına hizmet eden kimse. 3. Su taşımada kovaların asıldığı ağaç omuzluk, helke.

hemaleni *ise.* 1.Hamallık. 2.mec. Boş yere çalışma.

hemaliye *isd.* 1.Hamallık. 2.Boşuna uğraşma.

hemaleni kerdene *f.* Hamallık yapmak.

hemaleni kerdis *isg.* Hamallık yapma.

hemam *ise. Ar. hammâm.* Yıkanılacak yer, yunak, ısı dam.

hemamcı *ise.* 1.Hamam işleten kimse, hamamcı. 2.Hamamcı olma durumu.

hemaene *f.* Kokuşmak, bozulmak, pörsümek.

hemais *isg.* Kokuşma, bozulma, pörsüme.

hembaz *ise.* Oyun arkadaşı.

hembaze *isd.* Oyun arkadaşı.

hembeli *ise. din.* İslam mezheplerinden biri ve bu mezhebe mensup kimse.

hemberiye *isd.* Yatak arkadaşı (bayan).

hemd-u sena *isd.* Tanrıya şükretme, şükür duası.

heme ca Her yer, tüm yerler.

hemelnaene *f.* 1.Yediği yemeği sindirmek. 2.Haram bir malı iç ederken rahatsızlık ve vicdani sıkıntı duymamak. 3.Hoş olmayan bir davranışı içine sindirmek, ses çıkartmamak, dayanmak, tahammül etmek. *Na biyaiye nêhemelnen* Bu olguyu sindiremem!

hemelnais *isg.* 1.Yediği yemeği sindirme. 2.Haram bir malı iç ederken rahatsızlık ve vicdani sıkıntı duymama. 3.Hoş olmayan bir davranışı içine sindirme, ses çıkartmama, dayanma, tahammül etme.

Hemılke Tahammül göster!

hemel kerdene *f.* 1. Sindirmek, hazmetmek. 2.Tahammül etmek, dayanmak.

hemel kerdis *isg.* 1. Sindirme, hazmetme. 2. Tahammül etme, dayanma.

hemelnaoğ/e *ise/d.* 1.Sindiren, hazmeden. 2.Tahammül eden, sabır gösteren.

hemewo *ise.* Bozulmuş, pörsümüş. *Gost hemewo* Et bozulmuştur. *Hemeeno* Bozulacak. *Nuno germ pêser me erze hemeeno* Sıcak ekmeği üst üste atma, nemlenir (bozulur). *Germde qost hemeeno* Sıcakta et bozulur.

hemeyene *f.* Kokuşmak, bozulmak, pörsümek.

hem fıkır *ise.* 1. Aynı düşüncede olan, düşündaş. 2. Fikir birliği.

hem fıkır biyaene *f.* 1.Hemfikir olmak, aynı düşünmek. 2.Görüş birliğinde olmak.

hem fıkır biyais *isg.* 1.Hemfikir olma, aynı düşünme. 2.Görüş birliğinde olma.

hemge *ise.* Arıların yaptığı tatlı yiyecek, bal.

hemıki *zf.* Hem de, üstelik. *Hemıki çutir* Hem de nasıl!

hemlık *ise.* Özel olarak besiye çekilmiş oğlak, semiz.

hemşeri *ise.* Aynı şehirden olan kimse, hemşehri.

hemşire *isd. Far.* 1. Diplomalı hasta bakıcı, hemşire. 2.Doğuran, doğuma yardım eden. 3.*esk.* Anne.

hem-u cısn *ise.* 1. Her cins, her tür. *Hemu cısna* her cinsten. 2. Aynı cins, aynı tür.

hem-u çare Her çare.

hem-u çi Her şey. *Hem-u çira* Her şeyden.

hem-u dem *ise.* Her dem, her zaman.

hem-u derd *ise.* Her dert.

hem-u kar 1. Her iş. 2.. Her meslek.

hem-u kariye *isd.* 1. İşbirliği, yardımlaşma. 2. Meslektaşlık.

hem-u kar zonaene *f.* Her işi bilmek.

hem-u kar zonais *isg.* Her işi bilme.

hem-u kes *s. ve ise.* Herkes, tümü.

hem-u qese *s. ve ise.* Her söz.

hem-u rae *s. ve zf.* Her yol. Her sefer

hem-u taraf *ise. ve s.* 1.Taraftar, aynı taraftan. 2.Her taraf. *Hemutarafê ho* Her tarafı, her yanı.

hem-u waxt (her waxt) *zf.* 1.Her vakit, her zaman. 2.Ayı zamanda, aynı vakitte.

hemze *ise.* Alfabe, bir dilin kullandığı sesler ve bu sesleri gösteren özel işaretler.

hemzıg *ise.* Bebekleri oyalamak için ağızlarına verilen mememsi alet,yalancı meme, emzik.

hennare (henari) *isd. bot.* 1.Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç. 2.Bu ağacın kırmızımtrak, sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtrak, sulu taneler taşıyan yuvarlak yemişi.

henc *ise.* 1.İki şeyin birbirinden ayrılma noktası, kopma noktası. 2.İki şeyi birbirine ekleme, birleştirme, daha fazla sökülmesini önleme, iplik veya telle bağlama, belli bir zaman için veya gideceği yere kadar idare etme.

hencırıyaene *f.* 1.Delinmek, delik deşik hale gelmek. 2.Ezilmek, lime lime olmak, kullanılamaz hale gelmek.

hencırıyais *isg.* 1.Delinme, delik deşik hale gelme. 2.Ezilme, lime lime olma, kullanılamaz hale gelme.

hencırnae *is.(e)* Delik deşik edilmiş, ezilmiş, eskitilmiş, lime lime edilmiş olan.*Hencırıto* Deldirilmiş, lime lime edilmiş. *Hencırıyoro* Delik deşik olmuş, ezilmiş. *Hencıtoro* Delik deşik edilmiş, ezilmiş, lime lime edilmiş.

hencırnaene *f.* Ezmek, parçalamak, delik deşik etmek, lime lime etmek. *"Sungi sanayve ma meyite ma hencırnayro (hencıritro)* Bizi süngülediler, cesetlerimizi delik deşik ettiler."-Vatoğe: Hese Gewa.

hencırnais *isg.* Ezme, parçalama, delik deşik etme.

hencıtaene *f.* 1.Örselemek, ezmek. 2.Parçalamak, ufak parçalara ayırmak, kıymak. *Gost hencıto* Eti kıymış. *Qurti hencıtê* Dalları budamış. *Leyi pezekıtêro* Fidanları budamış. 3.Lime lime etmek, delik deşik etmek.

hencıtais *isg.* 1.Örseleme, ezme. 2. Parçalama, ufak parçalara yırma. 3.Lime lime etme, delik deşik etme.

hencıte *is. (e)* Ezilmiş, örselenmiş, doğranmış, kıyılmış olan.

hencıtoğ/e *ise/d.* Ezen, lime lime eden, parçalayan, doğrayan.

henc kerdene *f.* Penslemek, dikiş atmak, tutturmak, birbirine eklemlemek.

henc kerdis *isg.* Pensleme, dikiş atma, tutturma, birbirine eklemleme.

henc pırodaene *f.* Bir yırtığı veya söküğü bir süre için iplikle veya iple tutturmak, pens vurmak. *Xaşiye dırıya sımer çarçbeno, dı-hire cayde henc pırode* Saman çuvalı yırtılmış, bir-iki yerde pens vur.

henc pırodais *isg.* Bir yırtığı veya söküğü bir süre için iplikle veya iple tutturma, pens vurma.

hendır *anto.* 1. Dişil organın (vaginanın) bulunduğu yer, bölge.2. *mec. argo.* Kadınların anüs vemahrem yeri. 3. Delikli deri.

hene *ise.* 1.Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz. 2.Taş yosunu. Hene kemeri.

hene biyaene *f.* 1.Kınalanmak. kına yakılmak. 2.Kına olmak, kına haline gelme.

hene biyais *isg.* 1.Kınalanma, kına yakılma. 2.Kına olma, kına haline gelme.

hene kerdene *f.* 1.Bir şeyi kına haline getirmek. 2. Kına yakmak, (ellere) kına yapmak, kınalamak. *Destune ho heneke* Ellerini kınala.

hene kerdis *isg.* 1.Bir şeyi kına haline getirme. 2. Kına yakma, (ellere) kına yapma, kınalama.

henekerdoğ/e *ise/d.* Kına yapan, kınalayan veya kınalanan. kınalanmış olan.

henen *zf.* 1.Onun gibi, aynısı, benzeri. *Henenê* Aynısıdırlar. *Henene niya va henenevo* Öyle değil ya, öyle olsun! *Henena* Öyledir işte! 2. O tarzda, o biçimde, o düzeyde, o derecede.

hene reqesnaene *f.* (Düğünlerde kına yakmadan önce yapılan tören ve oyun) Kına oynamak, kına oynatmak.

hene reqesnais *isg.* (Düğünlerde kına yakmadan önce yapılan tören ve oyun) Kına oynamak, kına oynatmak.

henero cı nanaene *f.* Kına vurmak, kına sarmak, kına sürmek, kınalamak.

henero cı nanais *isg.* Kına vurma, kına sarma, kına sürme, kınalama.

hengaj *isd.* Karasaban, tarla sürme aracı.

hengela *s.(e)* 1.Çarık, terlik, bot, ayakkabı gibi şeyleri, ayağına çorap giymeden kullanmak, çorapsız ayakkabı giyme. 2.Bu şekilde dolaşan kimse.

hengême *ise. Far. hengâme.* Patırtı, gürültü, kavga, kargaşa.

hengemê ho pê kerdene *f.* Birinden hıncını çıkartmak, hıncını almak.

hengemê ho pê kerdis *isg.* Birinden hıncını çıkartma, hıncını alma.

hengere *ise.* Çalım, kabalık.

hengerê ho pê kerdene *f.* Birine çalım atmak, azarlamak. *Hengere ho ve mı keno* Bana çalım yapıyor, beni

azarlıyor. *Naki hengerê hove mı ser kena* Bu (d) da hırsını benden alıyor, beni azarlıyor.

hengerê ho pê kerdis *is. g.* Birine çalım atma, azarlama.

hengerê hove cı amaene *f.* 1.Birine karşı hınç taşımak, kızma ve azarlama duygusu taşımak. 2.Birinden hıncını almaya gözü kesmek.

hengerê hove cı amais *isg.* 1.Birine karşı hınç taşıma, kızma ve azarlama duygusu taşıma. 2.Birinden hıncını almaya gözü kesme.

hengerê hove cı kerdene *f.* Birine veya birilerine kızarak ondan hırsını almak, azarlamak, çalım atmak.

hengerê hove cı kerdis isg. Birine veya birilerine kızarak ondan hırsını alma, azarlama, çalım atma.

hengıtae *s.(e)* Tıka basa doldurulmuş, tıkışık, berk, berkitilmiş olan.

hengıtaene *f.* Tıkabasa doldurmak, bastırmak, sıkıştırmak, pekiştirmek. *Sımer kerd xaşiye, rind hengıt tê* (Büyük) Çuvala samanı doldurdu, iyice sıkıştırdı. *Henke henqıto cı, yeno ke bıpiskiyo* Öyle doldurmuş ki, nerdeyse patlayacak.

hengıtais *isg.* Tıkabasa doldurma, bastırma, sıkıştırma, pekiştirme.

hengıtaoğ/e *ise/d.* Tıka basa dolduran, tıkıştıran, sıkıştıran, bastıran, berkiten.

hengıter (Luğer) *ise.* Sıkıştırma makinası, balya makinesi, berkitme silindiri.

hengure *isd. bot.* 1.Üzüm bitkisi. 2.Bu bitkinin meyvesi. Hengura şayê Siyah üzüm. 3.Üzümü andıran meyve. *Hengura dırike* Böğürtlen meyvesi.

heni *ise.* Çeşme, pınar, su kaynağı. *Heniyo Pil* Büyük Çeşme (Pülümür ilçesine bağlı aynı ismi taşıyan köyde bir ziyaretgahın adı.

henut *ise.* Ölü defn edilirken, yıkandıktan sonra, cesedin üzerine serpilen koku.

hepıs *ise.* 1. Ceza veya tutk evi. 2. Cezaevinde yatan kimse. 3. Cezaların hapis biçimi.

hepıs biyaene *f.* 1.Haps olmak, hapis cezası almak. 2.Bir yerde mahsur kalmak, bir şey yapamaz durumda olmak.

hepıs biyais *isg.* 1.Haps olmak, hapis cezası alma. 2.Bir yerde mahsur kalma, bir şey yapamaz durumda olma.

hepıs kerdene *f.* 1.Hapsetmek, hapishaneye koymak. *Hepıske* Hapse at. 2.Yargılama sonunda hapis cezasına mahküm etmek. 3.*mec.* Sınırlamak, belirli kalıplar içine koymak. 4.*mec.* Çıkış yollarını kapatmak, kuşatmak, mahsur tutmak, kaçmalarına olanak vermemek.

hepıs kerdis *isg.* 1.Hapsetme, hapishaneye koyma. 2.Yargılama sonunda hapis cezasına mahküm etme. 3.*mec.* Sınırlama, belirli kalıplar içine koyma. 4.*mec.* Çıkış yollarını kapatma, kuşatmak, mahsur tutma, kaçmalarına olanak vermeme.

hepıs kotene *f.* Hapse girmek, ceza evine düşmek.

hepıs kotis *f.* Hapse girme, ceza evine düşme.

hepıs ro gınaene *f.* Hapishaneye düşmek.

hepıs ro gınais *isg.* Hapishaneye düşme.

hepıxane *ise.* Hapishane, cezaevi, tutuk evi, mahkümların tutulduğu yer.

heqeber *ise.*(Birşeyin) Hakkında gelen, başaran veya başarabilen.

heqeber amaene *f.* Hakkında gelmek, üstesinden gelmek, başarmak. *Sıma heqebere yê kari ninê* Siz o işin hakkında gelemezsiniz. *Sıma heqeberê yê mordemde ninê* Siz o adamın

hakkında gelemezsiniz. *Sıma heqebera ho ninê, kotya heqebera sari bêrê* Siz kendi hakkınızda geemiyorsunz, nerden elin hakkında gelesiniz.

heqeber amais *isg.* Hakkında qelme, üstesinden gelme, başarma.

heqebereni *ise.* Bir şeyin hakkında gelmek, bir şeyin üstesinden gelmek.

heqeberiye *isd.* Bir şeyin hakkında gelmek, bir şeyin üstesinden gelmek.

heqeber nêamaene *f.* Hakkında gelememek, üstesinden gelememek. *Heqebere cı nin* Hakkında gelemem. *Heqebere ho nêvejin* Kendi hakkımda gelemiyorum, kendimi idare edemiyorum, kendi kendimi yönetmekten acizim. *Heqebera tawoy nevejinê* Hiç bir şeyin hakkında gelemezler, bir şey başaramazlar. *Heqebera keşi nêvejinê* Kimsenin hakkında gelemezler.

heqeber namais *isg.* Hakkında gelememe, üstesinden gelememe.

heqeret *ise. Ar. hakâret.* Onur kırma. onura dokunma, küçültücü söz veya davranış.

heqeret kerdene *f.* Hakaret etmek, onurunu kırmak, küçük düşürmek, haksızlık etmek.

heqeret kerdis *isg.* Hakaret etme, onurunu kırma, küçük düşürme, haksızlık etme.

heqereto cı biyaene *f.* (Birinin) Hakarete uğramak, kendisine haksızlık olmak.

heqereto cı biyais *isg.* (Birinin) Hakarete uğrama, kendisine haksızlık olma.

heqereto cı kerdene *f.* Kendisine hakaret etmek, küçük düşürmek, haksızlık etmek.

heqereto cı kerdis *isg.* Kendisine hakaret etme, küçük düşürme, haksızlık etme.

heqeret pê kerdene *f.* Kendisine hakaret etmek, aşağılamak, haksızlık etmek.

heqeret pê kerdîs *isg.* Kendisine hakaret etme, aşağılama, haksızlık etme.

her (I) *is.(e)* Tekil isimlerle tamlayan görevinde getirilerek "birer birer olarak, -in hepisi" anlamını verir. *Her kês* Her kes. *Her ca* Her yer. *Her dem* Her zaman. *Her mordem* her adam. *Her ceniye* Her kadın. *Her çêde* Her evde. *Herroz* Hergün. *Herr zu* Her biri. *Her miye ve linga ho ser bena darde* Her koyun kendi bacağından asılır. *Her kês guna ho ve ho dest onceno* Her kes kendi günahını kendi eliyle çeker. *Her vas koka ho ser rowena* Her ot kendi kökü üzerinde yeşerir (biter). *Her qafikera vengê vejino* Her kafadan bir ses çıkıyor. *Her zu qeydê cıneno* Her biri bir hava çalıyor. *Her çiçeğe boe nêdana* Her çiçek koku vermez. *Her çiçega rındeke boe nêbena* Her güzel çiçek koklanmaz. *Her dik sılonde ho sero vengdano* Her horoz kendi çöplüğünde öter. *Her kutık verê çevere hode loweno* Her köpek kendi kapısının önünde havlar. *Gostê her tayri newerino* Her kuşun eti yenmez. *Her asme* Her ay. *Her sere* Her yıl. *Her waxt* Her vakit. *Her qese* Her söz. *Her tayr ve refê ho fetelino* Her kuş kendi kavmiyle gezer. *Her kiyoke mı va* Ne kadar söyledimse de. *Her kiyoke ez van* Ne kadar söylüyorsam da. *Her çıxake ez van* Her ne kadar diyorsam da.

her (II) *ise. zool.* 1. Atgillerden, attan küçük, kulakları uzun, yük ve binek hayvanı, erkek eşek, merkep. *Herê Mısıri* (Bacakları uzun, rengi beyaza çalan, iri yarı) Mısır eşeği. *Herê yavani* Yaban eşeği. 2. *mec.* Kocaman adam. *Honde herêro* Eşek kadardır. 3. *mec.* Akılsız, aptal, bir şey bilmez, herkesin kandırıp sırtına bindiği kimse. 4. Çeşitli fiziki yönlesiyle eşeğe benzeyen. *Gose her* Eşek

kulaklı (tavşan ve insan için).

her biyaene *f.* eşekleşmek, eşekçe davranmak

her biyais *is. g.* eşekleşme, eşekçe davranma

heram *s.(e)* 1.Din kurallarına aykırı olan, dince yasak olan. *Gostê xoji heramo* Domuz eti haramdır. 2. *ise. mec.* Yasak. 3. *mec.* Hak edilmemiş kazanç.

heram biyaene *f.* Haram olmak. *Heramvo* Haram olsun. *Cirê heramvo* Kendisine haram olsun.

heram biyais *isg.* Haram olma.

herameni *ise.* Haramlık, helal olmama.

heramiye *isd.* Haramlık, meşru olmayan, yasak olan, caiz olmayan.

heramiyera *zf.* 1.Haramdan. 2. Haram yoldan, gayri meşru bir şekilde.

heramkerde *s.(e)* Haram kılınmış olan.

heram kerdene *f.* 1.Kendisine helal etmemek, birinin kendisinden aldığına rıza göstermemek, vaz geçmemek, haram etmek. 2.Bir olayda işte veya yaşantıda rahat vermemek.

heram kerdis *isg.* 1.Kendisine helal etmeme, birinin kendisinden aldığına rıza göstermeme, vaz geçmeme, haram etme. 2.Bir olayda işte veya yaşantıda rahat vermeme.

heram kerdoğ *ise.* Haram eden, helal etmeyen. *Emege mıro te herambo* Emeğim sana haram olsun.

heram kerdoğe *isd.* Haram eden, helal etmeyen. *Sıto ke cızıkunê mıra lito torê heramvo* Memelerimden emdiğin süt sana haram olsun.

heramra *zf.* Haram olandan.

heram werdene *f.* 1.Haram yemek. 2. *mec.* başkasının hakkını veya hak edilmemiş bir şeyi elde etmek.

heram werdis *isg.* 1.Haram yeme. 2. *mec.* başkasının hakkını veya hak edilmemiş bir şeyi elde etme, alma, mal edinme.

heramzade *ise.* 1. Haram yemeyi yaşam edinen. 2. Gayri meşru, piç.

heramzediye *isd.* 1. Haram yemeyi yaşam edinen. 2. Gayri meşru, piç.

here *isd.* Dişi eşek.

hered *ise.* Küs, darılma, alınma. *Herede ho cıra nêvışıno* Küsmesi kendinden eksik olmuyor. *Herede ho teyro* Küskünlüğü üzerinde hazır.

herediyae *is.(e)* Küsülü, dargın.

herediyaene *f.* 1.Küsmek, darılmak, alınmak. 2.Kızmak, celalenmek. 3.Birine azar çekmek, bağırmak.

herediyais *isg.* 1.Küsme, darılma, alınma. 2.Kızma, celalenme. 3.Birine azar çekme, bağırma.

herediyaoğ/e *ise/d.* Küsülü olan, dargın olan (kimse).

herednaene *f.* Küstürmek, kızdırmak, alındırmak, darıltmak.

herednais *isg.* Küstürme, kızdırma, alındırma, darıltma.

herednaoğ/e *ise/d* Küstüren, kızdıran.

heremus *ise.* 1. *zool.* Köstebek. 2.Toprak eşme. 3.*mec.* Meydan okuma, eşinme. 4.Koçak hayvanların ayaklarıyla toprağı eşelemesi, meydan okuması.

heremus kerdene *f.* 1.Yeri eşmek. 2. Meydan okumak, eşinmek.

heremus kerdis *isg.* 1.Yeri eşme. 2. Meydan okuma, eşinme.

hereni *ise. ve s.* 1. Eşeklik, eşekçe davranış. *Hereni kerdene* Eşeklik etmek. 2. *mec.* Akılsızlık, aptallık. *Herêna hover şi bi belara* Kendi eşekliğinden gitti belaya takıldı.

hereni kerdene *f.* 1.Eşeklik etmek, eşekçe davranmak. 2.Aptallık etmek. 3. Kölelik etmek, hamallık etmek, birine karın tokluğuna çalışmak.

hereni kerdis *isg.* 1.Eşeklik etme, eşekçe davranma. 2.Aptallık etme. 3. Kölelik etme, hamallık etme, birine karın tokluğuna çalışm.

hereviyae *s.(e)* 1. Mundarlı, içine fare

vb. hayvan ölüsü düşmüş kap, eşya vs. *Merê gino buroso tede geverbiyo, buros hereviyo, qune qilayivo* Fare sitile düşmüş içinde gebermiş, sitil mundarlanmış, kalaylanması gerekiyor. 2. Çürümüş, küflenmiş, kokuşmuş, pislenmiş, iğrenç kokan. 3. Toplum nazarında kötü işler yapan. 4. İşe yaramaz, miskin, pis, çirkin, sevimsiz kimse.

hereviyaene *f.* 1.Mundarlanmak. 2.Aşağılanmak. 3.İğrenç hale gelmek, çürümek, kokuşmak.

hereviyais *isg.* 1.Mundarlanma. 2.Aşağılanma. 3.İğrenç hale gelme, çürüme, kokuşma.

herey *zf.* 1.Kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra, geç. 2.*s.(e)* Belirli zamandan sonra olan, gecikmeli.

herey biyaene *f.* 1.Geç olmak. 2.Sonradan olmak.

herey biyais *isg.* 1.Geç olmak. 2.Sonradan olma.

herey fam kerdene *f.* 1.Geç düşünmek, geç anlamak. 2. Sonradan düşünmek, geç zamanda anlamak.

herey fam kerdis *isg.* 1.Geç düşünme, geç anlama. 2.Sonradan düşünme, geç zamanda anlama.

herey ferq kerdene *f.* Geç farketmek, sonradan farkına varmak.

herey ferq kerdis *isg.* Geç farketme, sonradan farkına varma.

herey ferq kerdoğ *ise.* 1. Geç farkeden. 2. Sonradan farkına varan.

herey ferq kerdoğ/e *isd.* 1. Geç farkeden. 2. Sonradan farkına varan.

herey fiştae *s.(e)* Geciktirilmiş, sonraya bırakılmış.

herey fiştaene *f.* 1.Geciktirmek. *Tenê herey fiye* Biraz geciktir. 2.Olması gereken zamandan sonraya bırakmak.

herey fiştais *isg.* 1.Geciktirme. 2.Olması gereken zamandan sonraya bırakma.

herey kêwtene (kotene) *f.* 1.Gecikmek, geç kalmak. 2.Geç zamanda gelmek, gecikmiş olarak gelmek.

herey kêwtis (kotene) *f.* 1.Gecikme, geç kalma. 2.Geç zamanda gelme, gecikmiş olarak gelme.

herey kêwtoğ/e *ise/d.* 1.Geç kalan. 2.Gecikmiş olarak gelen.

herey mendene *f.* 1.Geç kalmak. 2.Sonraya kalmak.

herey mendis *f.* 1.Geç kalma. 1.Gecikme

herey pêheşiyaene *f.* 1.Geç haberdar olmak, geç duymak. 2.Bir şey hakkında sonradan uyanmak, sonradan ayılmak, sonradan hisetmek.

herey pêheşiyais *isg.* 1.Geç haberdar olma, geç duyma. 2.Bir şey hakkında sonradan uyanma, sonradan ayılma, sonradan hisetme.

herey pıroginaene *f.* 1.Geç hisetmek, geç ayırdına varmak, sonradan ayılmak. 2. Sonradan hisetmek, geç farketmek. 3. (Yapı için) Sonradan çökmek, iç içe yıkılmak.

herey pıroginais *f.* 1.Geç hisetme, geçayırdına varma, sonradan ayılmak. 2. Sonradan hisetme, geç farketme. 3. (Yapı için) Sonradan çökme.

herfe (hurfe) *isd.* Dildeki bir sesi gösteren ve Zazaca alfabesinin oluşturan 33 harf işaretlerden her biri. *Herfê Latin* Latin harfleri. *Herfê arabi* Arap harfleri: *Herfe ve herfe* Harf harf.

herfen *zf.* Harfiyen, tamı tamına

hurfi (herfi) *isç.* Harfler.

herire *isd.* Undan yapılan ve yağ karıştırılarak pişirilen bir yemek.

heris *ise.* Yeni doğum yapan inek, keçi ve koyunun ilk sütün pişirilerek elde edilen bir çeşit taze peynir.

herji *isç.* Testisler, hayalar, daşaklar.

herme *ise. anto.* 1.Vucudun parmak

ucundan omuza kadar olan uzuvu, kol. 2.Hayvanlarda ön ayağın üst bölümü. *Hermê bijeke* Gidik kolu. *Herme miye* Koyun kolu. 3.Giysilerde kolu saran bölüm. *Hermê işlîğe* Gömlek kolu. *Hermê çeketi* Caket kolu.

hermeni *ise.* 1.Ermeni milleti, Ermeni halkı. 2. Bu milletten herbir erkek. *Hermeniye* Ermeni kadın.

hermete *isd.* 1.Kadın, kadınların her biri. *Hetrmata* Kadındır. 2.Güçsüz, zayıf, iktidarsız.

hermeti *isç.* Kadınlar, esketekler.

hermey *isç.* 1. Kolar. 2. Kolları saran giysi kolları.

heroz *zf.* Hergün, günlük olarak.

herre *isd.* Toprak. *Herrera* Topraktan.

herresa *ise.* 1.Boğanın ön ayaklarını ve boynuzlarını yere sürterek rakibine meydan okuması hali. 2.*mec.* Birinin meydan okuması, çekişmesi, tahrik yapması.

herresa kerdene *f.* 1.Boğanın ön ayaklarını ve boynuzlarını yere sürterek rakibine meydan okumak. 2.*mec.* Birine meydan okumak, çekişmek, tahrik yapmak.

herresa kerdis *isg.* 1.Boğanın ön ayaklarını ve boynuzlarını yere sürterek rakibine meydan okuma. 2.*mec.* Birine meydan okuma, çekişmek, eşinme, tahrik yapma.

hertım *zf.* Her zaman, her an.

hert pert *s.(e)* Ufak tefek, önemsiz şey.

herv *ise. ask.* Harp, savaş, kavga. *Hervê dina* Dünya savaşı. *Hervê cihani* Cihan savaşı. *Herve homete* Evren savaşı/Uluslararası savaş. *Hervê dinalıge* Dünyadaki olan savaşlar. *Hervê Dêsim* (1936-37-38'deki) Dersim savaşı.

herv biyaene *f.* 1.Savaş olmak, savaş çıkmak. 2.Savaşmak.

herv biyais *isg.* 1. Savaş olma, savaş çıkma. 2. Savaşma.

hervci *is.(e)* Savaşçı.

herv de gınaene *f.* 1.Savaş kopmak, savaş patlamak. 2. Savaşın coşması, kabarması.

herv de gınais *isg.* 1.Savaş kopması, savaşın patlak vermesi. 2.Savaşın coşması, kabarması.

herv de guretene *f.* 1. Savaş hazırlığı yapmak. 2. Savaşa tutuşmak. 3. Savaş tertiplemek.

herv de guretis *isg.* 1.Savaş hazırlığı yapma. 2.Savaşa tutuşma. 3.Savaş tertipleme.

herv de kêwtene *f.* Savaşın tutuşması, savaşın gündeme girmesi, savaş hali oluşmak, savaş başlamak.

herv de kêwtis *isg.* Savaşın tutuşması, savaşın gündeme girmesi, savaş halinin oluşması.

hervi *zf.* 1.Alışılandan veya gösterilenden daha kısa bir zamanda, tez. 2.Hızlı, çabuk. 3.*ünl.* "Acele et, oyalanma" anlamında. *Hervira* Çabucak.

hervi biyaene *f.* 1.Çabuk olmak, çabucak olmak. 2. Hızlı olmak, işinde seri olmak.

hervi biyais *isg.* 1.Çabuk olma, çabucak olma. 2. Hızlı olma, işinde seri olma.

hervira *zf.* Bir an önce, çabuktan, çabuklukla, çabucak.

hervi şiyaene *f.* 1.Hızlı gitmek, hızlı yürümek. 2.Çabuk gitmek, hemen gitmek.

hervi şiyais *isg.* 1.Hızlı gitme, hızlı yürüme. 2.Çabuk gitme, hemen gitme. *Hervira ustra şi* Hemen kalktı gitti.

herv kêwtene *f.* Savaşa girmek, savaşmak.

herv kêwtais *isg.* Savaşa girme, savaşma.

herv kotene *f.* Savaşa girmek, savaşmak.

herv kotis *isg.* Savaşa girme, savaşma.

herv vetene *f.* Savaş çıkartmak.
herv vetis *isg.* Savaş çıkartma.
herv vejiyaene *f.* savaş çıkmak
herv vejiyais *isg.* savaş çıkma
herz *ise.* Testisin her biri, taşak. *Harzune boği xeşenaene* Boğanın taşaklarını burmak, kısırlaştırmak.
hes *ise. zool.* Memelilerin et obur takımından, beş parmaklı, tabanlarına hasarak yürüyen, Türkiye'de boz türü bulunan iri gövdeli hayvan, ayı. 2. *ünl. mec.* Kaba, saba, yabani. *Hesê biri* Orman ayısı, kaba. *Hesê yavani* Yaban ayısı, laftan anlamayan. 3.*ünl.* "Sus, konuşma, ses çıkarma" anlamında bir emir kipi. *Hesbe* Sus! *Hesbe endi* Sus artık! *Hes vengmeke* Sus ses etme.
hesar *ise.* 1. Ayıklık, uyanıklık. *Hesaro* Uyanıktır (e). Hesara Ayıktır (d). 2. *zf.* Uykudan çıkma, ayılma, mahmurluk hali.
hesar biyaene *f.* 1.Uykudan yunmak. 2.Farkına varmak, hisetmek. 3. Duymak, haberdar olmak.
hesar biyais *isg.* 1.Uykudan yunma. 2.Farkına varma, hisetme. 3.Duyma, haberdar olma.
hesar biyaoğ/e *ise/d.* 1.Ayık, uyanık olan. 2. *zf.* Uykudan çıkan, ayılan, mahmur. 3.Haberdar, duyan, duyum, alan. 4.Duyurulan, haber edilen.
hesarê cı biyaene *f.* 1. Bir şeyin) Farkına varmak, fark etmek. 2.(Birinden) Haber almak, duyum almak.
hesarê cı biyais *isg.* 1. Bir şeyin) Farkına varma, fark etmek. 2.(Birinden) Haber alma, duyum alma.
hesarê cı vınetene *f.* (Biri veya bir şey için) Göz kulak olmak, ayık durmak, uyanık durmak, dikketle kollamak, izlemek.
hesarê cı vınetais *isg.* (Biri veya bir şey için) Göz kulak olma, ayık durma, uyanık durma, dikketle kollama, izleme.
hesarê cı vınetoğ/e *ise/d.* (Biri veya bir şey için) Göz kulak olan, ayık duran, uyanık duran, dikketle kollayan, izleyen.
hesarê ho biyaene *f.* 1. Uykudan uyanmak. *Sodır rewra hesarê ho bine* Sabah erkenden uyandım. 2. Kendine gelmek, ayılmak. 3. Büyümek, olgunlaşmak, erişmek.
hesarê ho biyais *isg.* 1.Uykudan uyanma. 2.Kendine gelme, ayılma. 3.Büyüme, olgunlaşma, erişme.
hesarê ho vınetaene *f.* Kendi kendini kollamak, kendine dikkat etmek, uyanık durmak. *Dost dısme esto, hesarê ho vınde* Dost düşman var, kendini kolla.
hesarê ho vınetais *f.* Kendi kendini kollama, kendine dikkat etme, uyanık durma.
hesarê ho vınetaoğ/e *ise/d.* Uyanık duran, kendini kollayan
hesar kerdene *f.* 1.Uyandırmak, uykudan kaldırmak. 2.Haber vermek, haberdar etmek. 3.Kendine getirmek, bilgilendirmek, bilinçlendirmek. 4.Uyarmak.
hesar kerdais *isg.* 1.Uyandırma, uykudan kaldırma. 2.Haber verme, haberdar etme. 3.Kendine getirme, bilgilendirme, bilinçlendirme. 4.Uyarma. *Hesarê ho vınde to kısenê* Kendini kolla seni öldürecekler.
hesarkerdoğ/e *ise/d.* 1.Haberdar edilen uyarılan, bilgilendirilen. 2.Haberdar eden, uyaran, bilgilendiren.
hesat *ise. Ar. hasâd.* 1.Ürün kaldırma, ekin biçme işi. 2.Bu biçimde toplanmış ürün.
hesav *ise.* 1. Aritmetik. 2. Matematiksel işlem. 3. Alacaklı veya borçlu olma durumu. 4. Ödenecek ücretin tutarı. 5. Oranlama, tahmin. *Hesavê mıra gore* Benim hesabıma göre.

hesav ardene *f.* 1.Hesabı getirmek, ödeme faturasını getirmek. 2.*mec.* Punduna getirmek, fırsatına getirmek.

hesav ardis *isg.* 1.Hesabı getirme, ödeme faturasını getirme. 2.*mec.* Punduna getirme, fırsatına getirme.

hesav areserdene *f.* Hesabı toparlamak, işlemleri bitirme noktasına getirmek.

hesav areserdis *isg.* Hesabı toparlama, işlemleri bitirme noktasına getirme.

hesav biyae *s.(e)* Hesaplanmış olan, hesap edilen.

hesav biyaene *f.* 1.Hesaplanmak, hesap edilmek. 2.Hesaba katılmak.

hesav biyais *isg.* 1.Hesaplanma, hesap edilme. 2.Hesaba katılma.

hesav cı daene *f.* Birine hesp vermek.

hesav cı dais *isg.* Birine hesp verme.

hesav cı sanaene *f.* Fiyat koymak, fiyatlandırmak, fiyatını belirlemek.

hesav cı sanais *isg.* Fiyat koyma, fiyatlandırma, fiyatını belirleme.

hesavdar/e *ise/d.* 1.Muhasip, hesap işleriyle uğraşan kimse. 2.*mec.* Kurnaz, hesapçı.

hesav de guretene *f.* Hesap tutmak, hesap derlemek, düzenlemek.

hesav de guretis isg. Hesap tutma, hesap derleme, düzenleme.

hesav de quretoğ/e *ise/d.* Hesap tutan, hesap tutanakları düzenleyen, muhasebeci.

hesav diyaene *f.* Hesaplamak, hesap görmek.

hesav diyais *isg.* Hesaplama, hesap görme.

hesav guretene *f.* Hesap almak.

hesav guretis *isg.* Hesap alma.

hesavnae *s.(e)* Hesaplanmış olan. *Hesavno* Hesaplanmış.

hesavnaene *f.* Hesapalamak.

hesavnais *isg.* Hesapalama.

hesavnaoğ/e *ise/d.* Hesaplayan, hesap eden.

hesave ho amaene *f.* Kendi hesabına gelmek, kendi işine gelmek

hesave ho amais *isg.* Kendi hesabına gelme, kendi işine gelme.

hesave ho diyaene *f.* 1.Kendi hesabını görmek, kendisine ait hesap işlemlerini tamamlamak. 2. *mec.* Yapılacak veya yapılmış olan işler hakkında kendi durumunu değerlendirmek.

hesave ho diyais *isg.* 1. Kendi hesabını görme, kendisine ait hesap işlemlerini tamamlama. 2. *mec.* Yapılacak veya yapılmış olan işler hakkında kendi durumunu değerlendirme.

hesav kerdene *f.* 1.Hesaplamak, hesap etmek. *Hesavneno* Hesaplıyor. 2. Hesaba katmak, dikkate almak. *Hesavra gore* Hesaba göre.

hesav kerdis *isg.* 1.Hesaplama, hesap etme. 2. Hesaba katma, dikkate alma.

hesav kerdoğ *ise.* Hesab eden, hesaplayan kimse.

hesav kerdoğe *isd.* Hesab eden, hesaplayan kimse.

hesav persaene *f.* Hesap sormak.

hesav persayis *isg.* Hesap sorma.

hesav persbiyaene *f.* Hesap sorulmak, sorgulanmak.

hesav persbiyais *isg.* Hesap sorulma, sorgulanma.

hesav perskerdene *f.* Hesap sormak.

hesav perskerdis *isg.* Hesap sorma.

hesav perskerdoğ/e *ise/d.* Hesap soran, sorgulayan.

hesav sanaene *f.* Hesaba vurmak, işleme tabi tutmak.

hesav sanais *isg.* Hesaba vurma, işleme tabi tutma.

hese *isd.* Dişi ayı.

hesemete *isd.* Gürültü, uğultu.

hesenet *ise.* 1.Herhangi bir kimse veya konuda hiç bir kötü düşünce beslememe, temiz yüreklilik, iyi dilek, iyi niyet. 2.Nezaket, incelik, saygı. *Bê heseneto* Nezaketsizdir. 3.Kişilik,

karakter.*Hesenetê ho çino* Haysiyeti yoktur.

hesnaene *f.* 1. İşitmek, duymak, ses almak. *Vengê yeno to, hesnena* Sana ses geliyor mu, duyuyor musun? 2. Bilgi almak, öğrenmek, haber almak. *Hesnaena mıra gore* Duyduğuma göre. *Hesnayena mı awa ke* Duyduğum odur ki. *Hesnayena mı a biye* Duyduğum oydu. 3. *mec.* Sezmek, farketmek, hisetmek.

hesnais *isg.* 1.İşitme, ses alma. 2.Haber alma, bilgi alma, öğrenme. 3.mec. Sezme, farketme, hisetme. 4.Bir hakarete veya kötü söze hedef olma.

hesnaoğ/e *ise/d.* Duyan, işiten, hiseden, öğrenen. .

hesrete *isd.* 1.Özlem. 2.İhtiyaç duyduğu halde o şeyi elde edememenin üzüntüsü içinde bulunmak. *Hesreta welati* Vatan özlemi. *Hesreta domonu* Çocukların özlemi. *Hesreta çeyi* Aile özlemi. *Hesreta yare* Yar hasreti. *Hesreta yarenu* Dostların özlemi. Hesreta zeri yürek özlemi. *Hesreta zere ho ser* içindeki özleme göre, özlemine uygun olarak.

hesreta cı mendene *f.* Kendisine hasret kalmak, kendisinin özlemini çekmek.

hesreta cı mendis *isg.* Kendisine hasret kalma, kendisinin özlemini çekme. *Kerem hesreta Aslıye'ra vêsa* Kerem Aslının özlemiyle yandı. *Ezve hesreta to mendune* Ben sana hasret kaldım.

hesrete mendaene *f.* Özleminde kalmak, hasretinde kalmak.

hesrete mendais *isg.* Özleminde kalma, hasretinde kalma.

hesreteni *ise.* Özlem duygusu, hasretlik.

hesretiye *isd.* Özlem duygusu, hasretlik. *Qurvetiyede ezve hesreta to mırenu* Gurbette senin özleminle ölürüm.

hesrete ontaene *f.* Özlem çekmek.

hesrete ontais *isg.* Özlem çekme.

hest *s.(e)* Sıvımtırak, yoğun, koyu, tam sıvı olmayan, katı da olmayan yoğaltılı, yoğurtsu. *Do têne hesto, hevê uwe werteke* Ayran biraz yoğurtsudur, azıcık su kat. *Gêrm tênê hest ama* Aşure biraz koyu gelmiş.

hest biyaene *f.* Koyulaşmak, koyu olmak.

hest biyais *isg.* Koyulaşma, koyu olma.

hest kerdene *f.* Koyulaştırmak, yoğaltmak, yoğunlaştırmak.

hest kerdis *isg.* Koyulaştırma, yoğaltma, yoğunlaştırma.

hesve *ise.* İnsan erkek oragının başı.

heşt *ise.* 1.Yediden sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 8, VII. *Heşt rêe* Sekir kere. *Heşt teney* Sekiz tane. *Heşt mordemi* Sekiz adam. *Heşt surri* Sekiz tur. *Heştinera zuye* Sekizde biri. *Heştay* Seksen. *Haştayde* Seksende. *Heşt sey* Sekiz yüz. *Heştayra* Seksenden. 2. *s.(e)* Yediden bir artık.

heşte *ise.* Bir hafta. *Heşte ve heşte* Haftadan haftaya. *Heştra ve heşt* Haftadan haftaya.

het *ise.* 1.Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri. *Heto rast* Sağ taraf. *Heto rasttê* Sağ tarafta. *Heto çep* Sol taraf. *Heto çeptê* Sol tarafta. *Hetê veri* Ön taraf. *Hetê verde* Ön tarafta. *Hetê peyi* Arka taraf. *Hetê peyde* Arka tarafta. *Hetê cori* Yukarı taraf. *Hetê corde* Yukarı tarafta. *Hetê cêri* Aşağı taraf. *Hetê cêrde* Aşağı tarafta. *Heto bin* Öteki taraf. *Heto zu* Bir taraf. *Hetede* Herhangi bir tarafta. 2.Yöre, yer; yaka. *Hetê navêrra* Bu yakadan. *Hetê Şerqi* Doğu yöresi. *Hetê Ğervi* Batı yöresi. 3. İstekleri, düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki topluluktan her biri. *Hetê dısmen* Düşman tarafı. 4. Bir kişinin soyundan gelenlerin hepisi. *Hetê çê Sey Rızayi* Seyit Rıza tayfası. 5. Bir

şeyin belli bölümü, kısmı. *Heterê dina* Dünyanın yarısı.

hetera bırnaene *f.* Bir yandan kesmek.

hetera bırnais *is. g.* Bir yandan kesme.

hetera qırkerdenê *f.* 1.Ayırım gözetmeksizin, hepisini bir yandan katletmek. 2.Boydan boya, baştan başa girişerekkatletmek. 3.Büyük küçük, iyi kötü demeden toptan, hiç bir ayırım gözetmeksizin hepisini rast gele katletmek.

hetera qırkerdis *isg.* 1.Ayırım gözetmeksizin, bir yandan kırma. 2.Boydan boya, baştan başa girişerek katletme. 3.Büyük küçük, iyi kötü demeden toptan, hiç bir ayırım gözetmeksizin hespisini rast gele öldürme.

hetêra şiyaene *f.* Herhagi bir yöne gitmek. 2.Dağılmak.

hetêra şiyais *isg.* 1.Herhagi bir yöne gitme. 2.Dağılma.

heterek *s.(e)* Tehlikeli kimse. *Hetêrêko* Tehlikelidir.

hetereke *s.(d)* Tehlikeli kimse. *Hetêrêka* Tehlikelidir.

hetê ser şiyaene *f.* Herhangi bir yöne doğru gitmek.

hetê ser şiyais *isg.* Herhangi bir yöne doğru gitme.

hetmên *ise.* İletken.

hetmin *ise. bot.* 1."Hetmin otu" (Vasê hetmin) diye bilinen bir bitki. 2.Bu bitkinin hekimlikte kullanılan kökü.

hetnê *ise.* 1.Yarım kesilmiş sunnet. 2.Makasla eğri büğrü kesilen kumaş veya kağıt. 3.Düzgün çizilmemiş çizgi. 4.Eğri dikiş.

hetnêr *ise.* Kilim, cacim, halı ve yastık (Balışna kehrarene) gibi eşyalar çevreleyen renkli, süslü kenar şeridi.

het şiyayene *f.* 1.Birilerine komşu gitmek, yanlarına taşınmak. *Ma şime dine hettê ware* Biz komşu olarak onların yanına yaylaya gitik. *Esmer some Karsanu hette ware* Bu yıl Karsanlar tarafına yayla komşuluğuna gideceğiz. *Ma dirê seri dine hette morevaeni kerde* Biz bir kaç yıl onların yanında marabalık yaptık. 2.*argo.* Bir kadınla yatmaya gitmek.

het şiyais *isg.* 1.Birilerine komşu gitme, yanlarına taşınma. 2. *argo.* Bir kadınla birlikte olma.

hev *ise. bot.* 1.Buğday, dane. 2.Her bir tahıl danesi. *Hevê Genimi* Buğday taneleri. *Hevê Cewi* Arpa daneleri. *Hevê pırınci* Çeltik daneleri.

heve *isd.* 1.*tıp.* Tablet, hap. 2.*bot.* Tahıl tanelerinden her bir tanesi. 3.Taneleri olan nesnelerin her bir tanesi. *Heva tevzu* Tespih tanesi. 4.Ortaklıkların her bir payı, hissesi, birimi. *Morovaende çorinera heve yiyi moroveya, hire hev ki iye ağayê* Marabalıkta (ürünün) dörtte biri marabanın, dörtte üçü ise ağanındır.

heve cı daene *f.* 1.Hisseden pay vermek. 2. Hastaya hap vermek, ilaç tableti vermek.

heve cı dais *isg.* 1.Hisseden pay verme. 2.Hastaya hap verme, ilaç tableti verme.

hevê ve heve *zf. ve s.* 1.Tana tane, birer birer. 2. Hepisini, bütün ayrıntılarına kadar.

hevê *zf.* 1.Yeterince değil, yeterli ölçüde değil, biraz. 2. Kısa bir süre için *Hevê savırke* Biraz sabret. 3. *s.* Az miktarda, çok değil.

hevê cenar biyaene *f.* 1.Biraz rahatlamak, dinlenmek, soluklanmak. 2.Biraz teri soğumak. 3.(Sıcak yemek, aş gibi şeyler için) Biraz dinlenmek, dinmek, biraz soğumak.

hevê cenar biyais *isg.* 1.Biraz rahatlama, dinlenme, soluklanma. 2.Biraz teri soğuma. 3.(Sıcak yemek, aş gibi şeyler için) Biraz dinlenme, dinme, biraz soğuma.

hevê cenar kerdene *f.* Biraz terini soğutmak, biraz dinlendirmek, bekletmek. *Ma têne cenar bime, hata ke yiye peen amey* Biz biraz dinlenelim, geridekiler gelene kadar. 2.Biraz sakin etmek, farah etmek, biraz rahatlatmak.

hevê cenar kerdis *isg.* 1.Biraz terini soğutma, biraz dinlendirme, bekletme. 2.Biraz sakin etme, farah etmek, biraz (vucudu) rahatlatma.

hevê kêm kerdene *f.* 1.Biraz azaltmak. *Uwe hevê kêmke* Suyu biraz azalt. 2.Biraz kısmak. *Veng hevê kêmke* Sesi biraz kıs. *Werdena deyra hevê kêmke* Onun yiyeceğinden biraz kıs.

hevê kêm kerdis *isg.* 1.Biraz azaltma. 2.Biraz kısma

hevêri *s.(e) Far.* Şarklı, doğulu. *Hevêri meyfin* Orta doğu. *Heveri duri* Uzak doğu.

hevê senık *zf.* Biraz az, çok az. *Hevê senıko* Biraz azdır.

hevê solıx biyaene *f.* Az soluklanmak, biraz dinlenmek.

hevê solıx biyais *isg* Az soluklanma, biraz dinlenme.

hevê solıx cı daene *f.* Biraz soluk aldırmak, biraz dinlendirmek.

hevê solıx cı dais *isg.* Biraz soluk aldırma, biraz dinlendirme.

hevikê *zf.* 1. Yeterince değil, yeterli ölçüde değil, azıcık. *Hevikê senık* Azıcık az bir şey. 2. Kısacık bir süre için. *Hevikê savırke* Birazıcık sabret. 3. *s.* Azıcık.

hevnaene *f.* 1.(Üşüme, korku, hastalık veya heyecandan) Sesi titremek, dudakları titremek, dişleri birbirine vurmak, histeri. 2.Sesini titreterek içli şarkılar söylemek. Merık wes hevneno Adam iyi türkü söylüyor. 3.Güzel yazı yazmak. 4.İyi arzuhal yazmak, dilekçe yazmak. "*Ez şine lewe Sadettin'i mı derdê ho cıra va, mêriki mırê arzuhalera henene de hevnaene ke qe mevaze*"- Vatoğ:Aliye Duzali. Sadettin'in yanına gittim, derdimi ona söyledim, adam bana öyle bir dilekçe yazdı ki hiç deme!"- Söyleyen: Duzali'nin oğlu Ali.

hevnais *isg.* 1. (Üşüme, korku, hastalık veya heyecandan) Sesi titreme, dudakları titreme, dişleri birbirine vurma, histeri. 2. Sesini titreterek içli şarkılar söyleme. 3. Güzel yazı yazma.

hevnaoğ/e *ise/d.* 1.Titreyen, histeriye tutulan. 2.Güzel yazı yazan. 3. Duygulu, içli türkü söyleyen.

hevrıng *ise.* Hayvanların tüylerini kırpmakta kullanılan büyük makas.

hevrıng kerdene *f.* (Koyunları, keçileri) Kırpmak, yapağılarını kesmek, tıraş etmek.

hevrıng kerdis *isg.* (Koyunları, keçileri) Kırpma, yapağılarını kesme, tıraş etme.

hevzani *isç.* Yılın dört dönemi, mevsimler. *Hevzanê Usari, hevzanê Amnoni, hevzanê Payiji, Hevzanê Zımustoni.*

hew *zf. ünl.* "Öyle mi, hayret verici" anlamında kullanılır.

hewa *ise.* 1. Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan renksiz, kokusuz akışkan gaz karışımı. 2. Metrorolojik olayların bütünü. 3.Canlılar üzerindeki etkisine göre hava yuvarının durumu, iklim. *Hewaê na kowu serto, ero mı nino* Bu dağların iklimi serttir, bana gelmiyor. 4. Esinti. *Pençere rake va hewa bêro* Pencereyi açta hava gelsin. 5. Müzik parçalarında tür. *Hewae Sey Qaji vaze* Seyit Gazi'nin ezgisini söyle. 6. Müzik aletlerinde çıkan ses perdesi. 7. Keyif, alem. *Mordemek hewae hodero* Adam kendi havasında. 8. Tarz, üslüp. 9. Durum, ortam, atmos-

fer. 10. Sonuçsuz, anlamsız, boş, durum,davranış, söz vb. *Çı vana vazê, pêro hewao* Ne dersen de hepisi havadir.

hewa cıwa *ünl.* Hava cıva, önemsiz, boş.

hewadar *ise.* 1.Havası bol, temiz (olan) yer, yeleken, yeleç. 2.Hava üfleyen, havalandırma aracı. 3.Bir kanaldan geçen, havanın niceliğini ayarlayan kapak.

hewadis *ise.* 1.Haber, olan biten olayların bilgisi. 2.Olay, olgu, vukuat,hadise.

hewa estaene *f.* Hava atmak, çalım atmak.

hewa estais *is. (e).* Hava atma, çalım atma.

hewae vortiş *ise.* Yağış havası. *Hewae vore* Kar havası.

hewale *ise.* 1.Bir işi başkasının sorumluluğuna bırakma, ısmarlama, devretme. 2.Banka, postahane vb. aracılığıyla gönderilen para. 3.Banka, postahane vb.nin aracılığıyla para gönderildiğinde, gönderenle alacak olanın adları ve para miktarı yazılı kağıt, havale kâğıdı, havalename. 4.Yüksek ve büyük bir görünüşü olma.

hewale biyaene *f.* 1.Devredilmek, ısmarlanmak, başkasının sorumluluğuna bırakılmak.2.Banka veya Postahane aracılığıyla gönderilmek. 3. (Yük için) Yüksek ve büyük görünüşlü olmak.

hewale biyais *isg.* 1. Devredilme ısmarlanma, başkasının sorumluluğuna bırakılma. 2.Banka veya postahane aracılığıyla gönderilme. 3. (Yük için) Yüksek ve büyük bir görünüşlü olma.

hewale kerdene *f.* 1.Bir işi başkasının sorumluluğuna bırakmak, ısmarlamak, devretmek. *Ey hewale haq ke* Onu tanrıya havale et. 2.Banka, postahane vb. aracılığıyla para göndermek.

hewale kerdis *isg.* 1.Bir işi başkasının sorumluluğuna bırakma, ısmarlama, devretme. 2.Banka, postahane vb. aracılığıyla para

hewale kerdoğ *ise.* 1.Bir işi başkasının sorumluluğuna bırakan, ısmarlayan, devreden. 2.Banka, postahane vb. aracılığıyla para gönderen.

hewale kerdoğe *isd.* 1.Bir işi başkasının sorumluluğuna bırakan, ısmarlayan, devreden. 2.Banka, postahane vb. aracılığıyla para gönderen.

hewaleyi *isç. tip.* Kızamık hastalığı türünden, gebelerde, küçük çocuklarda iri sivilceler çıkarma şeklinde görülen bir çeşitçırpınmalı, bazen ateşli de olabilen hastalık.

hewaley vetene *f.* Çiçek hastalığına yakalanmak, sivilce çıkartmak.

hewaley vetis *isg.* Çiçek hastalığına yakalanma, sivilce çıkartma.

hewali *is.(e)* 1.Kuruntulu, sükseli. 2.Yüksekçe derlenmiş, tutulmuş yük.

hewam *is.(e)* Şaşkın

hewar *ise. ve ünl.* 1.Tehlikede olana yapılan yardım, imdat. *Hawar ame me, şime ka Bekir kışiyo* Yardım çağrısı geldi bize, gittik ki Bekir öldürülmüş. 2. *ünl.* Yetişin! 3.Bir olayın yarattığı yankı, etki. 4. Alarm. 5.Tanrıya yakarma, yardım dileme. *Hewarê ma de bêro wayirê hard-u asmeni* Yer ve göklerin sahibi imdadımıza gelsin. *Hewarê made bêro Sıpelae Düzgıni* İmdadımıza gelsin beyazlara bürünmüş Düzgün Baba.

hewar amaene *f.* 1.Tehlike altındakinin haberi gelmek, imdat çağrısı gelmek. 2. Etraflıca gelmek

hewar amais *isg.* 1.Tehlike altındakinin haberi gelme, imdat çağrısı gelme. 2. Etraflıca gelme.

hewar biyaene *f.* 1. İmdat olmak. 2.Teyakuz hali olmak, acil yardım halini almak. 3.Tehlike halinin veya kötü bir durumun yayılması, ilan olmak, duyurulmak. 4.Kötü ve tehlike durumunu haber almak, haberdar olmak.

hewar biyais *isg.* 1. İmdat çağrısı yapma. 2. Alarm hali olma. 3.Tehlike altında olma, veya kötü bir durumun yayılması, duyurulma. 4. Kötü ve tehlike durumunu haber alma. haberdar olma.

hewar de amaene *f.* Yardımına gelmek, imdadına koşmak.

hewar de amais *isg.* Yardımına gelme, imdadına koşma.

hewar de amaoğ/e *ise/d.* Yardıma gelen, imdada gelen.

hewar defiştaene *f.* Vuku bulmuş bir hadiseyi halka genişçe yaymak, duyurmak, haberdar etmek, kamuoyuna bilgi vermek. "*Besso Areyiz besso, endi keremke/ Hevê cenarve, têne savırke/ Eve na lauku cave ca hewarke/Dısmeni welatê hora teverke.*"-Ezgi:Musau Areyiz.

hewar defiştais *f.* Vuku bulmuş bir hadiseyi halka genişçe yayma, duyurma, haberdar etme, kamuoyuna bilgi verme.

hewar dekêwtene *f.* 1.(Tehlike veya kötü bir durumun) Herkes tarafından duyulmak. *Hewar kêwtode* Haber her tarafa yayılmış.

hewar dekêwtis *isg.* 1.(Tehlike veya kötü bir durumun) Herkes tarafından duyulması, imdatın yayılması.

hewar de restaene *f.* Yardımına yetişmek, imdadına yetişmek.

hewar de restais *isg.* Yardımına yetişme, imdadına yetişme.

hewar de restawoğ/e *ise/d.* Yardıma yetişen, imdada yetişen.

heware *s.(e)* 1.İşsız, işsiz güçsüz, başıboş, başıboşluk, aylak. 2.Faydasız bir işin peşinde dolaşma, işten güçten alıkonulma, boşuna zahmete girme.

heware biyaene *f.* 1.Boş yere yorulmak, boş yere yolculuğa çıkartılmak veya çıkmak. *Soz damı vake peru dan to, ez hewarê bine şine, perey mı nêday.* Bana söz verdi, dedi sana para vereceğim, ben işimi güçümü bırakıp gittim, bana parayı vermedi. 2. Boş ve faydasız işler için alıkonulmak, meşgul edilmek.

hewarê biyais *isg.* 1.Boş yere yorulma, boş yere bir yolculuğa çıkartılma veya çıkma. 2.Boş ve faydasız işler için alıkonulma, meşgul edilme.

hewar feteliyaene *f.* Etraflıca gezmek, dolaşmak, kontrol etmek.

hewar feteliyais *isg.* Etraflıca gezme, dolaşma, kontrol etme.

hewar kerdene *f.* 1. İmdata çağırmak, yardıma çağırmak, yardım istemek. *Mı hewar kerdo to Xızırê Kali* Ben sen Ulu Hızır'ı imdata çağırdım. 2. Acil haber salmak, duyuru yapmak. 3. Yankı yapmak. 4. Teyakuz, alarm durmu yaratmak.

hewar kerdis *isg.* 1.İmdata çağırma, yardıma çağırma, yardım isteme. 2. Acil haber salmak, duyuru yapma. 3.Yankı yapma. 4.Teyakuz, alarm durumu yaratma.

hewar wastaenê *f.* Yardım istemek, imdat istemek

hewar wastais *isg.* Yardım istemek, imdat isteme.

hewar wastaoğ/e *ise/d.* Yardım isteyen, imdat isteyen.

hewarê kerdene *f.* 1.Boş yere yormak, meşgul etmek, zahmete sokmak. 2.Boş yere bir yere göndermek veya çağırıp getirmek. *Ez hewarê raa rozê kerdune* Boş yere beni bir günlük yola düşürdü. *Hewarê binê şinê amune* Boş yere yoruldum gittim

geldim. 3. İşten güçten alıkoymak.

hewarê kerdis *isg.* 1.Boş yere yorma, meşgul etme, zahmete sokma. 2.Boş yere bir yere gönderme veya çağırıp getirme. 3. İşten güçten alıkoyma.

hewar vajiyaene *f.* 1. Her yerde söylenmek, her yerde konuşulmak. 2. Her yerde konuşuluyordu. *Wo qese hewar vajiyenê* O söz genellikle konuşuluyordu. *Wo qese hewar qeseybiyênê* O söz yaygın olarak konuşuluyordu.

hewar vajiyais *isg.* Her yerde söylenme, her yerde konuşulma, dilden dile dolaşma.

hewes *ise.* 1.İstek, eğilim, arzu, şevk. 2. Gelip geçici istek.

hewesê cı biyaene *f.* Kendisine heveslenmek, kendisine özenmek. *Hewesê cı binê* Kendisine heveslendim.

hewesê cı biyais *f.* Kendisine heveslenme, kendisine özenme.

hewesê cı kerdene *f.* Kendisine heveslenmek, kendisine özenmek.

hewesê cı kerdis *isg.* Kendisine heveslenme, kendisine özenme.

hewesê ho cıra guretene *f.* Hevesini almak, arzusunu gerçekleştirmek, zevkini almak, tadını çıkarmak.

hewesê ho cıra guretis *isg.* Hevesini alma, arzusunu gerçekleştirme, zevkini alma, tadını çıkarma.

hewesê ho pê amaene *f.* 1. Bir şeye heves duymak, bir şeye isteği gelmek. 2. Bir şeyi veya birini sevmek, ona özenmek. 3. Birinden veya bir şeyden haz duymak. *Hewesê neyve mı yeno* Bunun keyfi de benimle geliyor.

hewesê ho pê amais *isg.* 1. Bir şeye heves duyma, bir şeye isteği gelme. 2. Bir şeyi veya birini sevme, ona özenme. 3. Birinden veya bir şeyden haz duyma, hoşlanma.

hewesê ho ronaene *f.* Hevesini indirmek, arzusunu dindirmek, zevkini tatmin etmek, tadına doymak. *Hewesê horo cı rono* İyice hevesini alsın!

hewesê ho ronais *isg.* Hevesini indirmek, arzusunu dindirmek, zevkini tatmin etmek, tadına doyma.

heweskar *s.(e)* 1.Bir şeye veya bir işe istek duyan veya meark sarmış olan, istekli. 2.Bir sanatı meslek edinmeksizin, yalnız zevk için yapan kimse, özengen, amatör.

heweskareni *ise.* 1.Bir şeye veya bir işe istek duyma veya meark sarma, istekli olma. 2.Bir sanatı meslek edinmeksizin, yalnız zevk için yapma.

heweskariye *is. d.* Bir şeye, bir işe istek duymak veya merak sarmak, istekli olmak.

hewes kerdene *f.* 1.Heves etmek, istemek. 2.özenmek.

hewes kerdis *isg.* 1.Heves etme, isteme. 2.Özenme.

hewes kerdoğ/e *ise/d.* 1.Heves eden, arzulayan, istek duyan. 2.Özenen.

hewesli *is.(e)* 1.Bir şeye veya bir işe istek duyan veya merak saran, istekli olan. 2.Bir sanatı meslek edinmeksizin, yalnız zevk için yapan. *Hewesliyo* (e) İsteklidir, heveslidir. *Hewesliya* (d) Heveslidir, isteklidir.

hewl *is.(e)* 1.Cömert, mert, eli açık, bonker, özverili, paylaşımcı. 2. Berk, dolu, dolgun, kavi. 3. *mec.* Ağır, kütlevi. 4. Cesur, yiğit. 5. İyi, erdemli, yüce. 6. Kaliteli, seçkin, iyi emek verilmiş şey (mal, eşya). *Kıncera hewla* Kaliteli bir giysidir. 8. Gürbüz, tavlı, sağlıklı. *Boğero hewlo* Güzel ve canlı bir boğadır. *Vosno hewl* Tavlı, etli koç.

hewla *isd.* Buğday veya değişik tahıl unların, şeker ve yağın karıştırılarak kavrulmasında oluşan, içine ceviz, fıstık, badem ve kako gibi çeşitlerde katılan yemek, tatlı.

hewlacı *ise.* Helva yapan veya satan kimse, tatlıcı.

hewl biyaene *f.* 1.Cömert, mert, eli açık, bonker, özverili, paylaşımcı olmak. 2.Berk, dolu, dolgun, kavi olmak. 3.*mec.* Ağır, kütlevi olmak 4.Cesur, yiğit olmak. 5.*mec.*Kendisini, kendi çıkarını düşünmeyen, salak, ahmak olmak. 6.İyi, erdemli, yüce olmak. 7.Kaliteli, seçkin, iyi emek verilmiş şey (mal, eşya) olmak. 8.Gürbüz, etli butlu, tavlı, sağlıklı olmak.

hewl biyais *isg.* 1.Cömert, mert, eli açık, bonker, özverili, paylaşımcı olma. 2.Berk, dolu, dolgun, kavi olma. 3.*mec.* Ağır, kütlevi olma. 4.Cesur, yiğit olma. 5.*mec.*Kendisini, kendi çıkarını düşünmeyen, salak, ahmak olma. 6.İyi, erdemli, yüce olma. 7.Kaliteli, seçkin, iyi emek verilmiş şey (mal, eşya) olma. 8.Gürbüz, etli butlu, tavlı, sağlıklı olma.

hewle biya *ünl.* "Oh iyi oldu, canıma deysin" gibi duyguları anlatır.

hewle biyaene f. Müstahak olmak, hak etmek, oh olmak.

hewle biyais isg. Müstahak olma, hak etme, oh olma.

hewle kerdene *f.* 1. Birinin hak ettiğini yapmak, müstahak olanı yapmak, iyi etmek. *Dıre ten dê pıro, hewle kerda* Birkaç kötek vurmuş, iyi etmiş. 2.Büyüklük göstermek. *O feqiro, yardım cı daenera to hewle kerda* O fakirdir, sen yardım vermekle iyi etmişsin.

hewle kerdis *isg.* 1. Birinin hak ettiğini yapma, müstahak olanı yapma, iyi etme. 2. Büyüklük gösterme.

hewleni *ise.* 1.Cömertlik, mertlik, eli açıklık, bonkerlik, özverililik, paylaşımcılık. 2. Berklik, doluluk, dolgunluk, kavilik. 3. *mec.* Ağırlık, kütlelilik. 4.Yiğitlik. 5. İyilik, erdemlilik. *Hewliya Haqiro cı biyae* Tanrının iyiliği üstüne olası! *Hewliya haqiro tovo* Tanrının iyiliği üstüne olsun!

hewliye *isd.* 1.Cömertlik, mertlik, eli açıklık, bonkerlik, özverililik, paylaşımcılık. 2.Berklik, doluluk, dolgunluk, kavilik. 3.*mec.* Ağırlık, kütlelilik. 4.Cesurlul, yiğitlik. 5.*mec.*Kendisini, kendi çıkarını düşünmeyen, salaklık, ahmaklık. 6.İyilik, erdemlilik.

hewn *ise.* 1.Dış uyarılara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu. *Hewnde xuraene* Uykuda horlamak. 2.*mec.* Çevrede olup bitenin farkında olmama, gaflet, yamazlık.3.Uyuma sırasında bilinçte iz yapan olaylar, özlemler, kaygılar, düş. *Mı esmo hewnê di ke, ez hewnê ho de peran ra. Ben* bu gece rüya gördüm ki kendi rüyamda uçuyorum. *Hewno xêr* Hayırlı rüya. *Hewno xıravın* Kötü rüya. *Hewno bê xêr* Hayırsız rüya. *Hewnê berjên* Yastık rüyası, hakiki rüya. *Hewnê aqılı* Akılıca uydurulmuş düş. *Hewno eskera* Olacakları düşünde sahiden aşikar olarak görmek. *Hewno zêlal* Hilesiz açık, gerçek bir rüya.

hewna hesar kerdene *f.* Uykudan uyandırmak, ayıltmak.

hewna hesar kerdis *isg.* Uykudan uyandırma, ayıltma.

hewna pêhesnaene *f.* Uykudan uyandırmak.

hewna pêhesnais *isg.* Uykudan uyandırma.

hewna pêheşiyaene *f.* Uykudan uyanmak. *Hewna heşiyo pê* Uykudan uyanmış. *Hewnra heşinê pê* Uykudan uyandım.

hewna pêheşiyais *isg.* Uykudan uyanma.

hewna têrakerdene *f.* 1.Uykudan uyandırmak, uykudan kaldırmak, uyandırmak. 2.*mec.* Gafletten uyandırmak, olup bitenihisettirmek, kavratmak.

hewna têrakerdis *isg.* 1.Uykudan uyandırma, uykudan kaldırma, uyandırma. 2.*mec.* Gafletten uyandırmak, olup biteni hisettirme, kavratma.

hewna têrakerdoğ/e *ise/d.* 1.Uykudan uyandıran, uykudan kaldıran uyandıran. 2.*mec.* Gafletten uyandıran, olup biteni hisettiren, kavratan.

hewno cı bıriyaene *f.* 1.Uykudan kesilmek, uyuyamamak, uyku tatmamak. 2.*mec.*Endişe ve kaygı içinde kalmak, huzursuz olmak.

hewno cı bıriyais *isg.* 1.Uykudan kesilme, uyuyamama, uyku tatmamak 2. *mec.*Endişe ve kaygı içinde kalma, huzursuz olma.

hewn cırê çinebiyaene *f.* Kendisine uyku olmamak, doğru dürüst uyuyamamak. 2. *mec.* Durmadan çalışmak. *Peroz pesewe zu gureeno, cırê hewn çino* Gece gündüz bir çalışıyor, kendisine uyku yoktur. 3. *mec.* Endişe ve kaygı içinde olmak.

hewn cırê çinebiyais *isg.* Kendisine uyku olmama, doğru dürüst uyuyamama. 2.*mec.*Durmadan çalışma. 3.*mec.* Endişe ve kaygı içinde olma.

hewnde biyaene *f.* Uykuda olmak, uyumak.

hewnde biyais *isg.* Uykuda olma, uyuma.

hewunde caverdaene *f.* Uykuda bırakmak.

hewunde caverdais *isg.* Uykuda bırakma.

hewnde mendaene *f.* Uykuda kalmak.

hewnde mendais *isg.* Uykuda kalma.

hewnde pışti kerdene *f.* Uykuda sayıklamak, pıspıslar gibi konuşmak.

hewnde pışti kerdis *isg.* Uykuda sayıklama, pıspıslar gibi konuşma.

hewnde qeseykerdaene *f.* Uykuda konuşmak, sayıklamak.

hewnde qeseykerdais *isg.* Uykuda konuşma, sayıklama.

hewn diyaene *f.* Rüya görmek, düş görmek.

hewn diyais *isg.* Rüya görme, düş görme.

hewne ho amaene *f.* Uykusu gelmek, uyuklamak.

hewne ho amais *isg.* Uykusu gelme, uyuklama.

hewne ho de diyene *f.* Rüyasında görmek.

hewne ho de diyis *isg.* Rüyasında görme.

hewnê ho guretene *f.* Uykusunu almak, yeterince uyumak.

hewnê ho guretis *isg.* Uykusunu alma, yeterince uyuma.

hewne ho remaene *f.* Uykusu kaçmak.

hewne ho remais *isg.* Uykusu kaçma.

hewn fistaene *f.* 1.Uykuya yatırmak, uyutmak,. 2. *mec.* Aldatma.

hewn fistais *isg.* 1. Uykuya yatırma uyutma. 2.*mec.* Aldatmak.

hewno xoride biyaene *f.* 1.Derin uykuda olmak. *Hewno xoridero* Derin uykudadır. *Hewne ho gırano* Uykusu ağırdır. 2.*mec.* Dünyadan tamamen hebersiz olmak, bilinçsiz olmak, olan biteni algılayamamak.

hewno xoride biyais *isg.* 1.Derin uykuda olma. 2.*mec.* Dünyadan tamamen hebersiz olma, bilinçsiz olma, olan biteni algılayamama.

hewnu ver fetelyaene *f.* 1.Uyku halinde kalkıp yürümek, uyur gezer olmak.

hewnu ver fetelyais *isg.* 1.Uyku halinde kalkıp yürüme, uyur gezer olma.

hewnu vênaene *f.* 1.Rüya görmek. *Hewnu vêneno* Rüyalar görüyor ya da hayaller görüyor. 2.*mec.*Hayaller görmek. *Tı hove ho hewnu vênena* Sen kendi kendine hayaller görüyorsun. *No hove ho hewnu vêneno* Bu

kendi kendine hayaller görüyor.

hewr *ise.* Bulut. Atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin görülebilir yoğunluk kazanmasıyla oluşan, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığınlar.

hewra *s.(e)* Bulutlu hava. *Hewr amera* Hava bulutlanmış. *Hewro* Buluttur. *Hewrawo* Bulutludur.

hewr degınaene *f.* Bulut oluşmak, bulut lanmak. *Hewr gınode* Bulut oluşmuş, bulutlanmış.

hewr degınais *isg.* Bulut oluşma, bulutlanma.

hewri gımmaene *f.* Blutların gürlemesi, şimşek çakması, gök gürlemek.

hewri gımmais *is. g.* Blutların gürlemesi, şimşek çakması, gök gürleme.

hewri gurraene *f.* Bulutların gürlemesi, gök gürlemek.

hewri gurrais isg. Bulutların gürlemesi, gök gürleme.

hewri xuraene *f.* Şimşek patlamasaı, gök gürlemesi, gök uğuldaması. *Hewri xurenê* bulutlar uğulduyor.

hewri xurais *isg.* Şimşek patlaması, gök gürlemesi, gök uğuldaması.

hewr ra amaene *f.* Bulutlanmak, Bulutla kaplanmak, yağış durumuna gelmek, kararmak, yoğunlaşmak. *Hewr ame ra, ez van voreno* Bulutlar karardı sanırım yağacak.

hewr ra amais *isg.* Bulutlanma, Bulutla kaplanma, yağış durumuna gelme, kararma, yoğunlaşma.

hewr vejiyaene *f.* Bulut çıkmak, bulut oluşmak, bulutlanmak.

hewr vejiyais *isg.* Bulut çıkma, bulut oluşma, bulutlanma.

hews *ise.* 1.Yatır, etrafı çeverilmiş mezar, türbe. *Hewsê Kalmemi* Kalmem mezarlığı. 2. Etrafı çevrili asri mezarlık. *Hewsê dewe* Köy mezarlığı.

hewse (hewsek) *ise. tıp.* Bir çeşit hayvan hastalığı.

hewse dewe *ise.* Dersim'in Nazimiye (Kızılkilise) ilçesine bağlı Dewa Kuresu Kureşanlar Köyü) eski adı ile Jeve olarak bilinen asri köy mezarlığı.

hewuye *isd.* Aynı erkekle evli olan ikinci kadın, küma.

hey *ünl.* 1. Seslenmek, ilgi veya dikkat çekmek için söylenir. *Hey bıra bıra tı kama meso piya şime* Hey kardeş kardeş sen kimsin, gitme birlikte gidelim. *Hey ala qaitê nineve* Hey, hele şunlara bak! 2.Sitem, yakınma, azar, beğenme gibi çeşitli duyguları anlatan cümlelerde kulanılır. *Hey bira tiyê ho Haqira bivene* Ey biradder, sen kendi (belanı) allahtan bulasın! *Hey Xızır sola tüve riyê tokero* Hay dilerim Hızır senin yüzüne tükürsün! *Hey, Haq sola riyê tove şakero* Hay, tanrı senin yüzünü kara etsin! *Hey gidi dina hey* Ey gidi dünya ey!

heylo dılo *zf. ve ünl.* Şamata, aşırı eylence ve seviç veya yine siteme başlama, bağırıp çagırma durumunu anlatır. *Vısturiya ho ke nıka emê unca vana heylo dılo* Kaynanası şimdi gelince yine dırdıra başlar.

hey wax hey *ünl.* Eyvah ey. *Hey wax hey ke, kokımeni ama* Ey vah ey ki, yaşlılık geldi.

heya *zf.* 1. "Öyledir, tamam, peki, evet" anlamında doğrulama veya tasdik kelimesi. 2. Konuşma arasında cümlenin olumlu anlamını pekiştirmek için kullanılır. *Heya Evet*, öyle, tamam, peki.

heyat *ise. Ar. hayât.* 1.Yaşam, dirim. 2.Doğumdan ölüme kadar geçen süre, ömür. 3.Yaşam biçimi, içinde yaşanılan şartların bütünü, yaşantı. 4.Meslek ve durum. 5.Geçim şartlarının bütünü. 6.Canlılığı gösteren,

hareket, kaynaşma. 7.Yazgı, kader. 8. Canlı varlık, yaşamayı sağlayan şartların bütünü. 9. Bir kimsenin tarihi biyografisi, hayat öyküsü, hayat hikayesi. *Heyattê* Hayatta, hayat boyunca.

heyatê ho ramıtaene *f.* Yaşamını sürdürmek, yaşamını devam ettirmek.

heyatê ho ramıtais *isg.* Yaşamını sürdürme, yaşamını devam ettirme.

heyattê biyae *ise.* Hayatta olmak, Yaşıyor olmak

heyattê biyaene *f.* Hayata olmak, yaşıyor olmak. *Heyatte bime* Hayat-taydık, yaşıyorduk.

heyattê biyais *isg.* Hayatta olma, yaşıyor olma.

heyber qalesiyê *isd.* Hz.Ali'nin cenklerinde geçen bir kale adı, Hayber Kalesi.

heybet *ise. Ar. heybet.* 1. Korku ve saygı uyandıran görünüş, mehabet. 2. Büyüklük, ululuk, azamet.

heybetli *is.(e)* 1-Görünüşü korku ve saygı uyandıran. 2.Büyük, ulu, azametli.

heybetın *is.(e)* Heybetli, azametli.

heycan *ise.*. 1.Sevinç, korku, kızgınlık, üzüntü, kıskançlık, sevgi gibi sebeplerle ortaya çıkan güçlü ve geçici duygu durumu. *Heycane hora nêzona ke se vazo* Heycanından ne diyeceğini bilmedi.

heycan amaene *f.* Heycana gelmek, heyecanlamak.

heycan amais *isg.* Heycana gelme, heyecanlama.

heycan cı daene *f.* Kendisine heyecan vermek.

heycan cı dais *isg.* Kendisine heyecan verme.

heycan guretaene *f.* 1.Heyecan almak, heyecan sarmak, heycana kapılmak. 2.Telaşlanmak

heycan guretais *isg.* 1.Heyecan alma, heycan sarma, heycana kapılma. 2.Telaşlanma.

heycanlı *is.(e)* Heyecanlı.

heyderu *isç.* Dersim'in aşiretlerinden biri, Haydaranlar.

heyderız/e *ise/d.* Haydaranlı, Haydaran aşiretine mensup olan.

heykêl *ise.* Taş, tunç, bakır, kil, alçı gibi maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğrulup pişirilerek biçimlendirilen eser, yontu.

heykule *ise.* İsmi var cismi yok, heyhula.

heymen *ise.* 1.Heycan. 2. *s.* Ağırbaşlı.

heyvet *ise.* 1.Acı, keder, üzüntü. *Heyvetune hora porê ho ruçıknênê* Acılarından dolayı saçlarını yoluyordu. 2. Etki, tesir. *Heyvetunê domonune ho ver wertê serede porê ho bi sipê* Çocuklarının acısının etkisiyle saçları bir yılda ağardı. *Heyvetuna* Tesirinden. 4.Hırs, inat, tepki, kahır. *Heyvetunê dinera milkê ho rot, goç kerd* Onların kahrından toprağını satıp göç etti.

heyyet *ise. Ar.* Kurul. *Heyetê dewe amo pêser* Köyün heyeti biraraya toplanmış.

heywan *ise.* 1.Bitkilerden farklı olarak, duygu ve hareket yeteneği olan canlı yaratık. 2.İnsandan farklı olarak dil ve akıldan yoksun canlı yaratık. 3. At, eşek, katır gibi türlü hizmetlerde kullanılan yaratık. 4. *s. mec.* Akılsız, duygusuz, kaba, hoyrat (kimse). 5. *kaba.* Bir seslenme biçimi.

heywanen kerdene *f.* Hayvanlık etmek, kabalık, düşüncesizlik ve duygusuzluk temek.

heywanen kerdis *isg.* Hyavanlık etme, kabalık, düşüncesizlik ve duygusuzluk teme.

hewz *ise.* 1.Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk. 2. *s.* Bu renkte olan. 3. *s.* (Sebzeler için)

Kurumamış Yeşil. 4. *s.* (Meyveler için) Olmamış, ham. 5.Herhangi bir dokumaya işlenmiş yeşilimsi oval veya yuvarlak benek.

hewze *isd.* 1.Su biriktirmek, yüzmek veya çevreyi güzelleştirmek gibi amaçlarla alt ve yanları mermer, beton ve benzeri şeylerden yapılarak içine su doldurulan, genellikle üstü açık yer. 2.Kum, asit vb. konulan çukur yer. 3. *dnz.* Büyük gemilerin onarılmak için çekildikleri yer. 4. *s.* Yeşil renkten olan.

hewzer *ise.* 1.Yeşillik. 2.Yeşil alan.

hewzer biyaene *f.* Yeşermek, yeşillenmek, yeşile bürünmek, yeşil olmak.

hewzer biyais *isg.* Yeşerme, yeşillenme, yeşile bürünme, yeşil olma.

hewz kerdene *f.* 1.Yeşil yapmak, yeşillendirmek. 2.Yeşillenmek, yeşil görünmek, yeşilce parlamak.

hewz kerdis *isg.* 1.Yeşil yapma, yeşillendirme. 2.Yeşillenme, yeşil görünme, yeşilce parlama.

hewz-u kêsk *ise.* Yeşil-mavi görünüş.

hewz-u kehwe *ise.* Yeşil-mavi.

heyzek ise. 1. Meydan, alan. 2. Mevki,

hezaj *isd.* 1.Heyelan, toprak kayması, toprak göçüğü. *Hezaj amê, boni qılaynayra berdi* Heyelan geldi, evileriyerinden söktü götürdü. 2.Bataklık, balçık.

hezaj biyaene *f.* 1.Heyelan olmak. 2. Balçık olmak.

hezaj biyais *isg.* 1.Heyelan olmak. 2. Balçık olmak.

hezırane (kırav) *isd.* Tarla kiraya verme, icara verme. *Hêgae ho dove hezirane* Tarlasını kiraya vermiş.

heziret *ise. Ar. hazret.* 1.Kutsal sayılan kimselerin başına getirilen unvan. Hazret, muhterem, aziz, yüce. *Hezreti Haq-u Tellah* Allahu Tala hazretleri. Hazreti (*Hz.*) Ali. Hazreti (*Hz.*) Fatma. Hz.Muhammet. 2. *tkz.* Bir seslenme sözü. 3.*mec.*Adı söylenmeyen bir kimseden söz edilirken kullanılır.

hezmıskerdene *f.* 1.Yumuşak bir şeyi ezmek. 2.Taş, kireç, şeker gibi katı bir şeyi ezip ufaltmak. 3.*mec.* Rakibi veya düşmanı agır yenilgiye uğratmak, ezmek. 4.Ağızda yiyeceği çiğnemek, ezmek. 5.Bir şeyi çiğnemek, çarpmak, altına almak. *Arevey mordem hezmıskerd* Araba adamı çiğnedi.

hezmıskerdis *isg.* 1.Yumuşak bir şeyi ezme. 2.Taş, kireç, şeker gibi katı bir şeyi ezip ufaltma. 3. *mec.* Rakibi veya düşmanı ağır yenilgiye uğratma, ezme. 4. Ağızda yiyeceği çiğneme, ezme. 5. Bir şeyi çiğneme, çarpma, altına alma.

hezvere *zf.* Ezberlenmiş olarak.

hezvere kerdene *f.* Ezberlemek, ezbere etmek.

hezvere kerdis *isg.* Ezberleme, ezbere etme.

hezvere wendene *f.* Ezbere okumak. 2.*mec.* Kafadan atmak, ezbere ötmek.

hezvere wendis *isg.* Ezbere okuma. 2.*mec.* Kafadan atma, ezbere ötme.

hezvêt *isç.* Kabileler, ezbetler, oymaklar, aşirete bağlı kollar.

huzın *ise. Ar. huzn.* İç kapanıklığı, gönül üzgünlüğü.

hêç *zf.* 1.Olumsuz yargılıcümlelerde fiilin anlamını pekiştirir. 2.Soru cümlelerinde belirsiz bir zamanı anlatır. 3.Bir soruya açık bir cevap verilmek istenmediğinde cevap cümlesinin başına getirilir. 4. *ise.* Boş, değersiz, önemsiz olan şey veya kimse. *Hêçe* Sıfır. *Tı ke sebıkere heço* Sen ne yapsan da boşunadır. *Wo qese hêço* O söz boştur.

hêçe *is.(e)* Boşa giden, ziyan olan.

hêçe biyaene *f.* 1 Ziyan olmak. *Hunde*

pere ho berd hêçe kerd ame O kadar parasını götürdü ziyan etti geldi. 2.Boşu boşuna sarf edilmek. 3.Yok olmak, tükenmek.

hêçe biyais *isg.* 1 Ziyan olma. 2. Boşu boşuna sarf edilme. 3.Yok olma, tükenme.

hêçe kerdene *f.* Ziyan etmek, boş yere sarf etmek, yok etmek, tüketmek.

hêçe kerdis *isg.* Ziyan etme, boş yere sarf etme, yok etme, tüketme.

hêçe şiyaene *f.* Yok yere gitmek, yok yere tükenmek, boşu boşuna gitmek. *Wo lazek heçinde merd* O oğlan boş yere öldü. *A uwe uza hêçe sona* O su orda boşuna gidiyor.

hêçe şiyais *isg.* Yok yere gitme, yok yere tükenme, boşu boşuna gitme.

hêçe neşiyaene *f.* Boş yere gitmemek, ziyan olmamak. *Loqme to hêçe neşero, raa haq'de bivêro* (Hayır) Lokman boşa gitmesin, tanrı yolunda kabul görsün! *Haq loqme sıma hêçe nêkero* Tanrı hayır lokmanızı ziyan etmesin! *Vaê pakke. uwe hêçe neşero* Kanalı temizle, su boşa gitmesin.

hêçe neşiyais *isg.* Boş yere gitmeme, ziyan olmama.

heçheçık *s.(e)* 1.Boş bir varlık. 2.Boşu boşuna hoplayıp zıplayan, bir baltaya sap olamayan, boş kimse. *Heçheçikero* Aptalın tekidir.

hêçık *ise.* Sıfır.

hêf *ise.* 1.Kötü bir davranışı veya sözü cezalandırmak için karşılık verme isteği ve işi, öç, intikam. *Ho vira nêkerd, peyniye de hêfê ho guret* Unutmadı, sonunda öcünü aldı. *Hêfê ho hardde nêverda* Öcünü yerde bırakmadı. 2. Acıma duygusu. *Gune ke lazero hene bike, hêfê dısmen cırê amenê* Yazık, öyle bir oğlandı ki, düşman bile kendisine acıyordu. *O çi dinerê hêfo* O öteberi onlara layık değil. 3.Yazık. *Hêfê mêriki, bıne lıngude şi* Yazık adama, ayaklar altında gitti! *Hêfê to ke tı camerda* Yazıklar olsun ki, sen de erkeksin! *Hêfê sıma ke, sıma ki vanê ma estime* Yazıklar olsun size ki, siz de biz varız diyorsunuz! *Hêfe to ke biya ververê domonu* Yazıklar olsun sana ki, çocuklara bedel olmuşsun! *Hêfê to ke, biya bedele cayılu* Yazıklar olsun sana ki cahillere muhatap olmuşsun. *Wo taxte hêfo, xerz meke* O tahtaya yazıktır, harcama. *Hêfê to ke, ho bêhude xerz kena* Yazık sana ki, kendini boş yere harcıyorsun! *Hêfê camerdu* Yazık yiğitlere!

hêf biyaene *f.* Yazık olmak. *Hêf bi, çae honde pere xerz kerd* Yazık oldu, niye o kadar para harcadın!

hêf biyais *is. g.*. Yazık olma.

hêf cêraene *f.* İntikam peşinde koşmak, intıkam aranmak.

hêf cêrais *isg.* İntikam peşinde koşma, intıkam aranma.

hêfê ho guretene *f.* Kendi öcünü almak.

hêfê ho guretis *isg* Kendi öcünü alma.

hêfe ho pê amayene *f.* Kendisine yazığı gelmek, kendisine acımak.

hêfe ho pê amais *isg.* Kendisine yazığı gelme, kendisine acıma.

hêf guretene *f.* Öc almak, intikam almak.

hêf guretis *isg.* Öc almak, intikam alma.

hêf guretoğ/e *ise/d.* Öc alan, intikam alan.

hêfında şiyaene *f.* Boşu boşuna gitmek, boş yere harcanmak, tükenmek. *Hêfında şi* Boş yere gitti!

hêfında şiyais *isg.* Boşu boşuna gitme, boş yere harcanma, tükenme.

hêga *ise.* Tarıma elverişli olan sınırlı ve belirli toprak parçası. *Hêgawo bez* Sussuz tarla. *Hêgawo boz* Sürülmemiş tarla. *Hêgawo qerez* Kıraç tarla. *Heğawo oyi* Sulu tarla.

hêgayi *isç.* Tarlalar. *Hêgu bıramê* Tarlaları sürün! *Hêgayi bê uwe*

mendê tarlalar sussuz kalmış.

hêji *isç.* Yapraksız, ince, kuru ağaç dalları, kuru dal, çırpı, çalı.

hêjire *isd.* 1. *bot.* İncir ağacı, incir bitkisi. 2.Bu bitkinin meyvesi, incir tanesi.

hêjiri *isç.* İncirler.

hên *zf. ve s.(e)* 1. *s.* Aynı, öyle, öylesine, öylece, benzeri. *Hale dinawo hêniki beno, hêni ki beno* Dünyanın halidir, öyle de olur, öyle de olur. *Hên ame hên şi* Öyle geldi öyle gitti. *Hên jêde çiyero rınd niyo* Öyle fazla iyi bir şey değil. *Hên keno ke çım kuwo (kuyo)* Öyle yapıyor ki, göze girsin. *Hên mordemero jê vatena to niyo* Öyle senin sandığın bir adam değil. *Hên niyo va hênvo* Öyle değil, varsın öyle olsun. *Hên pa kasbeme some* Öyle kendisiyle sürüklenip gidiyoruz. *Qey heneno* Neden öyledir. *Wo hora heneno* O zaten öyledir. 2. *zf.* O şekilde, o halde, o tarzda. *Hên biyo ke* Öyle olmuş ki! *Hen jê vatena sıma nêbeno* Öyle sizin dediğiniz gibi olmuyor. 3. *Hên mırê jêde yeno* O kadarı bana fazla gelir. *Hên jêdero* O kadarı fazladır. 4. *ünl.* İçinde "ne", "nasıl" gibi sorular bulunan cümlelerin sonuna geldiğinde, veye fiilden önce kullanıldığında, o cümlede anlatılan şeyin hoş karşılanmadığını veya ona şaşıldığını anlatır. *Hêni ma* Öyle değil mi? *Tı çutir hên vana* Sen nasıl öyle diyebiliyorsun?

hêni *zf.* "He mi", öyle mi", "evet mi" "tamam mı" gibi onay isteyen sorularda kullanılır. *Hênike* He mi, öyle değil mi? *Mırê solotu cêna, hêni* Bana ayakkabı alırsın, öyle mi? *To vake ewro yen, henu* Sen bugün geleceğini söylemiştin, öyle değil mi?

hêrame *isd.* 1.Çeşitli renklerden, ince tesetür, kadın örtüsü, ihram, çarşaf, kara çarşaf. 2.*esk.* Relinlik.

hêrdıse *isd.* Sakal.

hêrdısın *is.(e)* Sakallı.

hêrıg *ise.* 1.Eriklik, erik bahçesi, eriklerin bulunduğu saha. 2.*bot.* Erik. *Hêrıge şayi* Kara erikler. *Herige Şêne ağu* Şene ağu Erikleri.

hêrnaene *f.* Satın almak.

hêrnais *isg.* Satın alma.

hêrnaoğ/e *ise/d.* Satın alan, müşteri, alıcı.

hêrs (I) *ise.* 1.Sinir, kızgınlık, hiddet, celalet. 2.Öfke, galyan. *Qeso xıravın ison anora hêrs* Kötü söz insanı öfkelendirir. *Hêrse ho ver berva* Sinirinden ağladı.

hêrs (hêstır) (II) *ise.* Göz yaşı. *Hêrsê ma savırê mawo* Göz yaşımız sabrımızdır. "*Hêstırê çımune ma werde mawo*" Göz yaşımız bizim yiyeceğimizdir. (Dersimli birkadına ait).

hêrs biyae *is.(e)* 1.Öfkeli, sinirlenmiş olan. 2.Hırslanmış olan. 3.Hiddetli durumda olan (erkek).

hêrs biyaiye *is. (d)* 1.Öfkeli, sinirlenmiş olan. 2.Hırslanmış olan. 3.Hiddetli durumda olan (kadın).

hêrs biyaene *f.* 1.Sinirlenmek. 2.Öfkelenmek, hiddetlenmek.3.Hırslanmak.

hêrs biyais *isg.* 1.Sinirlenme. 2.Öfkelenme, hiddetlenme. 3.Hırslanma.

hêrse ho vejiyaene *f.* Öfkesi kabarmak, sinirlenmek, hiddeti çıkmak.

hêrse ho vejiyais *isg.*Öfkesi kabarma durumu, sinirlenme, hiddeti çıkma.

hêrsın *is.(e)* Sinirli, öfkeli, hiddtli.

hêrsıneni *ise.* 1.Sinirlilik, agresiflik. 2.Öfkelilik, hiddetlilik. 3.Hırslılık.

hêrsiniye *isd.* 1.Sinirlilik, agresiflik. 2. Öfkelilik, hiddetlilik. 3. Hırslılık.

hêsa *isd.* 1. Pay. 2.*mec.* Bir olaydan çıkarılan ders.

hêsedar *ise.* Hissesi olan, paydaş, pay sahibi.

hêsedar biyaene *f.* Hissedar olmak, paydaş olmak, pay sahibi olmak.

hêsedar biyais *isg.* Hissedar olma, paydaş olma, pay sahibi olma.
hêsedareni *ise.* Hissedarlık, paydaşlık.
hêsedariye *isd.* Hissedarlık, paydaşlık.
hêsır *ise.* 1.Tutsak, savaş tutsağı. 2. Köle. 3. *mec.* Bir düşünceye veya bir kimseye körü körüne bağlı olan kimse.
hêsır biyaene *f.* 1.Savaşta esir olmak, tutsak düşmek. 2.Birilerine köle olmak, köleleşmek.
hêsır biyais *isg.* 1.Savaşta esir olma, tutsak düşme. 2.Birilerine köle olma, köleleşme.
hêsıreni *ise.* 1.Tutsaklık. 2.Kölelik.
hêsır guretene *f.* 1.Esir almak, tutsak almak. 2.*mec.* Alıkoymak, özgürlüğünü engellemek.
hêsır guretis *isg.* 1.Esir alma, tutsak alma. 2.*mec.* Meşgul etme, alıkoyma, özgürlüğünü engelleme.
hêsıriye *isd.* 1.Tutsaklık. 2.Kölelik.
hêsır kerdene *f.* 1.Esir etmek. 2.Köle etmek, köleleştirmek.
hêsır kerdis *isg.* 1.Esir etme. 2.Köle etme, köleleştirme.
hêsır mendaene *f.* 1.Tutsak kalmak. 2.*mec.* Alıkonulu kalmak. 3.Köle kalmak.
hêsır mendais *isg.* 1.Tutsak kalma. 2. *mec.* Alıkonulu kalma. 3.Köle kalma.
hêsır mendaoğ/e *ise/d.* Esir kalan, tautsak kalan. 2.Köle kalan.
hêsıriye ontaene *f.* Esirlik çekmek, özgürce yaşamamak. 2.*mec.* Yoksulluklar ve zorluklar içinde her şeyden yoksun yaşamak, esir gibi yaşamak. 3.*mec.* Eziyet ve çile çekmek.
hêsıriye ontais *isg.* Esirlik çekme, özgürce yaşamama. 2.*mec.* Yoksulluklar ve zorluklar içinde her şeyden yoksun yaşama, esir gibi yaşama. 3. *mec.* Eziyet ve çile çekme.
hêsıriye ontaoğ/e *ise/d.* 1.Tutsaklık çeken. 2.*mec.* Zorluklar ve yoksulluklar içinde her şeyden yoksun yaşayan. 3.*mec.* Çile ve eziyet çeken.
hêstır *ise.* Göz yaşı, gözyaşının her bir damlası.
hêvê hê *zf.* Adım adım, azar azar, gittikçe, tedricen, zaman geçtikçe. *Uwe hêvê hê bena kêm* Su gittikçe azalıyor.
hêyran *is.(e) Ar. hayrân.* 1. Çok beğenen, hayranlık duyan. 2.*ise.* Çok beğenen, hayranlık duyan kimse. 3.*mec.* "Kurban olayım" anlamında övgü ve iltifat yapmakta kullanılır. *Heyranê yê çımunê tüyê rındeku vi* O güzel gözlerine kurban olayım.
hêyran biyaene *f.* Çok beğenmek, hayran olmak, hayranlık duymak.
hêyran biyaeis *isg.* Çok beğenme, hayran olma, hayranlık duyma.
hêyranê ci mendene *f.* Kendisine hayran kalmak, aşırı sevgi ve beğeni ile apışıp kalmak, büyülenmek.
hêyranê ci mendis *isg.* Kendisine hayran kalma, aşırı sevgi ve beğeni ile apışıp kalmak, büyülenme.
hêzane *ise. kaba. mec.* 1.(Hayvanlar dahil) Erkeklik organı. 2. Anırma. 3.*mec.* Bağırıp çağırma. *Bome ma unca hezanê dêpıro* Delimiz yine anırmasını öttürdü.
hêze *isd.* Yapraksız ağaç dalı, kuru çalı. *Têne hêzu biya lozune erze, ho verde qerm kerime* Biraz çalı getir ocağa at, kendimizi önünde ısıtalım.
hêzıke *isd.* Kuru ağaç dalı ve çalılardan her biri.
hırr *ünl.* ve *zf.* Boğayı ineğe çekmek için söylenir, çiftleşmeye kışkırtma sözü.
hırr kerdene *f.* 1.Boğayı ineğe çiftleşmeye kışkırtmak. *Boğey hırre mangake* Boğayı ineğe çağır. 2. Birine meydan okumak, kavgaya kışkırtmak.
hırr kerdis *isg.* 1.Boğayı ineğe çiftleşmeye kışkırtma. 2.Birine meydan okuma, kavgaya kışkırtma.
hıs pıs *zf.* 1.Gizliden gizliye, dilden dile

dolaşan dedi kodu. 2. *mec.* Sessiz, sakin, dedi kodudan uzak yer. *Hıspısê keşi cı nêsono* Kimsenin sesi sedası kendisine ulaşmıyor.

hıs pıs kerdene *f.* Fısıldamak, fis pıs etmek.

hıs pıs kerdis *isg.* Fısıldama, fıskos etme.

hıs pıso cı bırıyaene *f.* Sesi sedası kesilmek, ses çıkarmamak. *Pijine ra cı nêkote* Kendisinden tıs çıkmadı.

hıs pıso cı bırıyais *isg.* Sesi sedası kesilme, ses çıkarmama.

hıs pıse ho bırnaene *f.* Sesini soluğunu kesmek, söylenecek sözü kalmamak. *Hıspısê hora hoce* Sessiz ol, sesini kendine tut.

hıs pıse ho bırnais *isg.* Sesini soluğunu kesme, söylenecek sözü kalmama, susma.

hile *ise. Ar. hile.* Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, desise, entrika. *Hilê henen teyrêke, seytana ravero* Kenisinde öyle hileler var ki, şeytandan ileridir. *Qesune mıde hile çino* Sözlerimde katma, yalan, aldatma yoktur.

hilebaz *is.(e)* Hileci, entrikacı.

hile cı kerdene *f.* Hile katmak, hile karıştırmak, içine hile koymak.

hile cı kerdis *isg.* Hile katma, hile karıştırma, içine hile koyma.

hile cı kêwtene *f.* Hile karışmak, içine hile girmek, hileli hale gelmek.

hile cı kêwtis *isg.* Hile karışma, içine hile girme, hileli hale gelme.

hilekar/e *is.(e/d)* Hileci, entrikacı, işi gücü hile olan.

hilekareni *ise.* Hilecilik, entrikacılık.

hilekariye *isd.* Hilecilik, entrikacılık.

hile kerdene *f.* Hile yapmak.

hile kerdis *isg.* Hile yapma.

hile kerdoğ/e *ise/d.* Hile yapan.

hile mile *zf.* Hile mile.

hilet *ise. Ar. 'illet.* 1.Hastalık, illet. 2.*mec.* Hastalık derecesine varan alışkanlık. *Tı Hileta* Sen sinirlendiricisin, kızdıransın, nefret ettirensin. *Wo işon hilet keno* O (e) insanı illet eder.

hile tede diyaene *f.* (Bir şeyde) Hile görmek, içinde hile oldunu anamak

hile tede diyais *isg.* (Bir şeyde) Hile görme, içinde hile oldunu anama

hile tede mendaen *f.* 1.İçinde hile kalmak. 2. *mec.* Eksiksiz olmamak, içinde yanlışlık, eksiklik kalmak.

hile tede mendais *isg.* 1.İçinde hile kalma. 2. *mec.* Eksiksiz olmamak, içinde yanlışlık, eksiklik kalma.

hilet kerdene *f.* 1.Hasta etmek. 2.Kızdırmak, sinirlendirmek.

hilet kerdis *isg.* 1.Hasta etme. 2.Kızdırma, sinirlendirme.

hiletli *is.(e)* 1.Hastalıklı. 2.Nedenli.

hile tede verdaene *f.* İçinde hile bırakmak, eksik bırakmak.

hile tede verdayis *isg.* İçinde hile bırakma, eksik bırakma.

hile werte kerdene *f.* Araya hile karıştırmak. içine hile katmak,araya hile sokmak.

hile werte kerdis *isg.* Araya hile karıştırma. içine hile katma, araya hile sokma.

hile xurde *zf. ise.* Hile hurda.

hile xurde kerdene *f.* Yalan dolan etmek, hile hurda etmek, yalan dolanla uğraşmak, entrika, düzen ve tertiple uğraşmak.

hile xurde kerdis *isg.* Yalan dolan etme, hile hurda etme, yalan dolanla uğraşma, entrika, düzen ve tertiple uğraşma.

himaye *is.(d)* 1.Koruma, gözetme, esirgeme, koruyuculuk. 2.Kayırma, elinden tutma, arka çıkma.

himaye kerdene *f.* 1.Korumak, gözetmek, esirgemek. 2.Kayırmak, elinden tutmak, arka çıkmak.

himaye kerdis *isg.* 1.Koruma, gözetme, esirgeme. 2.Kayırma, elinden tutma, arka çıkma.

hime (kuçe) *isd.* 1.Taş, gülleye ya da futbol topuna benzeyen, ağır atımlık taş. *Hima deri* Dere ve ırmak yatağında bulunan iri çakıl taşı. 2.Taş gülle. 3.*mec.* Ağır yumruk.

himmet *ise.* 1.Yardım, kayırma. *Himmetê Duzgına* Düzgün babanın yardımıyla. *Himmete Xızırê Kâl ra* Ulu Hızır'ın yardımıyla. *Himmet ke* Yardım eyle. 2.Çalışma, emek, gayret. 3.Lutuf, müsamaha. 4.*mec.* İzin, müsade. *Himmetê Haqira* Tanrının izniyle.

himmet cı'daene *f.* 1.Yardım etmek. 2.Müsade etmek. *Mırê himmetke ez şeri* Bana müsade et ben gideyim.

himmet cı'dais *isg.* 1.Yardım etme. 2.Müsade etme.

hiqaene *f.* 1.Katır ve at gibi hayvanların anırması, anırmak. 2.*mec.* Aşırı ve ölçüsüz derecede gülen, kıkırdamak

hiqais *f.* 1.Anırma. 2.*mec.* Anırır gibi gülme, kaba ve ölçüsüz gülme.

hira *s.(e)* 1.Eni çok olan, enli, dar karşıtı. *Welke hirawa, caero so* Ülke geniştir bir yerine git. 2. İçine alması gerekenden daha çoğunu alabilen, geniş, dar karşıtı. *Ambarê ho hirawo* Ambarı geniştir. *Zerê çeyi hirawo* Evin içi geniştir. 3.*mec.* Kapsamı büyük, dar sınırlar içinde kalmayan, yaygın. 4. *mec.* Kolay kolay tasalanmayan, hoşgörülü, rahat. *Mordemek zere hirawo* Adam geniş yüreklidir/hoşgörülüdür. *Cenıke zere hirawa nêqarina* Kadın hoşgörülüdür, kızmıyor.

hira biyaene *f.* 1.Genişlemek. *Pesê fıstan hirawo* Entarinin etekleri geniştir. *Meydano hira* Geniş meydan. 2. (Kontrol ve gözetleme amacıyla) Çevreye doğru açılmak, yayılmak. *Dorme bonude tenê hirabe ala çı esto çı çino* Evlerin çevresinde biraz açıl, hele ne var ne yok.

hira biyais *isg.* 1.Genişleme. 2.(Kontrol ve gözetleme amacıyla) Çevreye doğru açılma, yayılma. *Hirabime* Açılalım, yayılalım.

hirayeni *ise.* 1.Genişlik, enlilik. 2. Selamet, darlık ve sıkıntısızlık.

hirayiye *isd.* 1.Genişlik, enlilik 2. Selamet, darlık ve sıkıntısızlık. *Hirayiya Haqi* Allahın bolluğu, se-lameti, geniş günü.

hirayen ser *zf.* 1.Genişliğine doğru, genişlemesine, enlemesine. 2.Genişlik üzerine, refah, bolluk ve iyi gün yönünde. 3. *Hiraenra gore* Genişliğine göre.

hira guretaene *f.* 1.Geniş tutmak. 2. Ferah, rahat tutmak. 3.*mec.* Bütün ayrıntılarıyla ele almak.

hira guretais *isg.* 1.Geniş tutma. 2. Ferah, rahat tutma. *Zerê ho hira bijê* İçini rahat tut, gönlünü geniş tut. 3. *mec.* Bütün ayrıntılarıyla ele alma.

hira kerdene *f.* Genişletmek. Geniş hale getirmek.

hira kerdis *isg.* Genişletme. Geniş hale getirme.

hira şiyaene *f.* 1.Geniş gitmek, hayli uzaklaşmak. 2.Aralıklı gitmek.

hira şiyais *isg.* 1.Geniş gitme, hayli uzaklaşma. 2.Aralıklı gitme.

hira vınetaene *f.* 1.Geniş durmak, tasalanmamak. 2.Genişçe durmak, aralıklı durmak, sıkışık ve toplu halde durmamak. 3.Geniş görünmek.

hira vınetais *isg.* 1.Geniş durma, tasalanmama. 2.Genişçe durma, aralıklı durma, sıkışık ve toplu halde durmama. 3.Geniş görünme.

hire *ise.* 1.Üç sayısının adı ve bu sayıyı gösteren rakam 3, III. 2. s. İkiden bir artık, üç. *Hire roj* Üç gün. *Hire asmi* Üç ay. *Hire boxti* 72 saat. *Hire gami*

Üç adım. *Hire lingi* Üç ayak. *Hire qati* Üç kat/üç misli/üstüste üç kat ev. *Hire qati pêsero* Üç kat üst üste. *Hire ree* Üç defa. *Hirê geyimi* Üç sefer. 3. Denge, duruş, muvazaa. *Hirê mı sono* Başım dönüyor. 4. Bayır sırtı, dağ sırtı. 5. *tıp.* Bir çeşit çiçek hastalığı. *Domonu hirre veta* Çocuklar çiçek çıkarmışlar. 6. Beyin, akıl, muvaza. *Hire mı sarera vet* Aklımı başımdan aldı.

hire cemi *zf.* Bir buçuk gün, üç yarım gün.

hire koseli *s. ve ise.* 1.Üç köşeli. 2. Üçgen.

hirem *ise.* 1.Örgü tezgahı. 2.Halı, kilim, cacim gibi şeylerin dokuma tezgahına gerilmesi, alınması hali. 3. Dokuma işi. 4. (Halı, kilim, cacim gibi) Dokuma ürünü, örülen şeyler.

hirem giredaene *f.* 1. Dokuma tezgahını hazırlamak, kurmak, germek. 2.Örülecek şeyin dikey iplerini bağlamak, tezgaha germek, dokumaya hazırlamak.

hirem giredais *isg.* 1.Dokuma tezgahını hazırlama, kurma, germe. 2.Örülecek şeyin dikey iplerini bağlama, tezgaha germe, dokumaya hazırlama.

hirem ratenıtaene *f.* 1.Dokuma dokumak. *Xali ratenê* Halı ör. 2.Dokuma iplerini tezgaha germek.

hirem ratenıtais *isg.* 1.Dokuma dokuma. *Xali ratenê* Halı ör. 2.Dokuma ipleri ni tezgaha germe.

hirem vırastaene *f.* Dokuma yapmak, hali, kilim, cacim gibi şeyleri örmek, yapmak.

hirem vırastais *isg.* Dokuma yapma, hali, kilim, cacim gibi şeyleri örme, yapma.

hiresız *is.(e)* Dengesiz, sersem (kimse).

hiresiz bîyaene *f.* Dengesiz olmak, sersem olmak, sersemleşmek, dengesizleşmek, dengesini kaybetmek. *Dar gınave sare mıro bine hiresiz* Başıma ağaç düştü sersemledim, dengemi kaybettim. *Zelemelera hirê mı şi* Gürültüden beynim şişti, başım döndü. *Hondeke wend endi hire mı şi* Okuya okuya artık sürmenaj oldum. *Werte çêl çukte hiresız bine* Çoluk çocuğun arasında dengesiz oldum.

hiresız biyais *isg.* Dengesiz olma, sersem olma, sersemleşme, dengesizleşme, dengesini kaybetme.

hiresizeni *ise.* Dengesizlik, sersemlik.

hiresız kerdene *f.* Sersemleştirmek, başını döndürmek, bıktırmak, beynini yormak.

hiresız kerdis *isg.* Sersemleştirme, başını döndürme, bıktırma, beynini yorma.

hirê ho şiyaene *f.* Başı dönmek, dengesini yitirmek, dengesini kaybetmek.

hirê ho şiyais *isg.* Başı dönme, dengesini yitirme, dengesini kaybetme.

hirıs *ise.* 1.Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam 30, XXX. 2.*s. mat.* Üç kere on, yirmi dokuzdan bir artık.

hirraene *f.* 1.Kişnemek. 2.*mec.* Sesli, kahkahayla aşırı gülmek.

hirrayis *isg.* 1.Kişneme. 2.*mec.* Sesli, kahkahayla aşırı gülme.

hirre hirre *zf.* 1.(At için) Kişim kişim kişneme. 2. *mec.* (İnsan için) Aşırı gülme, kahkaha atma.

hirre hirre kerdene *f.* Kişim kişim kişnemek. *Nayine kerdo hirre hirre* Bunlar (keyiften) kişim kişim kişniyorlar (kahkaha atıyorlar).

hirre hirre kerdais *isg.* 1.Kişim kişim kişneme. 2.Aşırı gülme, kahkaha atma.

his *ise. Ar. hiss.* 1.Duygu. 2.Duyu. 3. Sezgi, sezme.

his kerdene *f.* 1.Hissetmek. 2.Anlamak. 3. Sezmek

his kerdis *isg.* 1.Hissetme. 2.Anlama.

3.Sezme.

hit *is.(e)* Islak, nemli. *Kınci hitê* Giysiler ıslaktır. *Hard hito* Yer (toprak) ıslaktır.

hit biyae *is.(e)* Islak olan, nemli olan, ıslanmış olan.

hit biyaene *f.* Islanmak, nemlenmek.

hit biyais *isg.* Islanma, nemlenme.

hiten *ise.* Yaşlık, nemlilik, kuru olmama.

hitiye *isd.* Yaşlık, nemlilik, kuru olmama.

hititler *isç. tar. Fr. hittite.* İ.Ö. II. ve VII. yüzyıllar arasında Anadolu'da güçlü bir imparatorluk kuran bir ulus, Eti.

hit kerdene *f.* Islatmak, nemlendirmek.

hit kerdis *isg.* Islatma, nemlendirme.

hitler *ise.* İkinci dünya savaşını başlatan ve aynı dönemde Almanya'yı yöneten faşist lider.

hiza *isd. Ar. hizâ.* Doğru bir çizgi üzerinde bulunma durumu. *Zu hizade* Aynı hizada.

hizade *zf.* Hizada, aynı doğrultu üzerinde.

hizade biyaene *f.* 1. Ayni hizada olmak. 2. Aynı doğrultu üzerinde sıralanmak, hizalanmak. *Bêre ju hiza* Aynı hizaya gelin!

hizade biyais *isg.* 1. Ayni hizada olma. 2. Aynı çizgi üzerinde sıralanma, hizalanma.

hizolu (hizolku) *isç.* Dersim'in Mazgirt cıvarında Rıçık (Geçitveren) köyünde meskûn aşiretlerinden biri, İzollar, İzolan aşireti.

hizolçku *isç.* İzollar aşireti ve bu aşirete mensup olanlar.

hizolız/e *s.(e/d)* İzol aşiretine mensup olanlardan her biri.

hizvan *ise.* 1.Lafla insanın kalbini kıran kimse. 2.Saygısız, terbiyesiz, ukala. 3. Meymenetsiz, sevimsiz, suratsız.

hizvon *ise.* Oduncu, odun kıran baltacı.

ho (I) *Ünl.* 1. Alay, küçümseme veya "sen de ne diyorsun, oldu bitti bile" gibi anlamlarda kullanılır. 2. Sığır veya çiftlik öküzlerini sürmekte bir sesleniş.

ho (II) *zm.* 1. İyelik ekleri alarak, kişilerin özvarlığını anlatmaya yarar. *Ho,* kendi, kendisi. 2. *zf.* Bizzat, şahsi. *E-ve ho bêro* Kendisi gelsin. *Ho hode* Kendi kendine. *Hove ho Qarine* Kendi kendime kızdım. *Ho hode heredane* Kendi içinde dargınlar. 3. Bir işte başkasının etkisinin bulunmadığını belirtir. *Mıve ho vırast* Ben kendim yaptım. *Wo ve ho bi sevevê ho* O kendi kendisine sebep oldu. 4. İyelik eki almış bulunan isimlerden önce eksiz olarak iyelik düşüncesini pekiştirir, kişisel. *Çê ho* Kendi evi *Ho vajine* Kendimi söyleyeyim. *Ho bıhesevne* Kendini say.

ho beyan kerdene *f.* 1.Kendi kimliğini açıklamak, kendini tanıtmak, kendini bildirmek. 2.Kendini kanıtlamak, kişilıgini ortaya koymak.

ho beyan kerdis *isg.* 1.Kendi kimliğini açıklama, kendini tanıtma, kendini bildirme. 2.Kendini kanıtlama, kişiliğini ortaya koyma.

ho beyankerdoğ/e *ise/d.* 1.Kendi kimliğini açıklayan, kendini tanıtan, kendini bildiren. 2.Kendini kanıtlayan, kişiliğini ortaya koyan.

ho bıçarnaene *f.* 1.Kendini çevirmek, kendini döndürmek, yönünü değiştirmek. 2.Yüzünü dönmek, ilgisiz davranmak. 3. Küsmek, yüz çevirmek.

ho bıçarnais *isg.* 1.Kendini çevirme, kendini döndürme, yönünü değiştirme. 2. Yüzünü dönme, ilgisiz davranma. 3. Küsme, yüz çevirme.

ho bıseveknaene *f.* (Kötülüklerden) Kendini sakınmak, kendini korumak, tedbirini almak. *Xıravîyera ho bısevekne* Kötülükten kendini sakın, koru!

ho bıseveknais *isg.* (Kötülüklerden)

Kendini sakınma, kendini koruma, tedbirini alma, kendini kollama.

ho cerevnaene *f.* 1. Kendini sınamak, kendi erkini denemek. 2. Kendi cinsel gücünü sınamak, erkekliğini icra etmek. 3. Kadınlara kendi cinselliğini ileri süren küfürler yapmak. 4. Biriyle güç ve kuvvet denemesi yapmak. *Gulasede ho cerevna* Güreşte gücünü denedi.

ho cerevnais *isg.* 1.Kendini sınama, kendi erkini deneme. 2.Kendi cinsel gücünü sınama, erkekliğini icra etme. 3.Kadınlara kendi cinselliğini ileri süren küfürler yapma. 4. Biriyle güç ve kuvvet denemesi yapma.

ho cıra bıtırtaene *f.* Kendilerine görünmemek, gizlice hareket etmek. *Ho cıra bıtıre, hen bike ke to nêvenê* Kendini onlardan sakla, öyle yapki seni görmesinler.

ho cıra bıtırtais *isg.* Kendilerine görünmeme, gizlice hareket etme, saklanma.

ho cıra nênaene *f.* Birine veye birilerine yanaşmamak, yakınlık göstermemek, yabancı davranmak, tanışıklık vermemek.

ho cıra nênais *isg.* Birine veye birilerine yanaşmama, yakınlık göstermeme, yabancı davranma, tanışıklık vermeme.

ho cıra seveknaene *f.* 1.(Birinden veya bir şeyden) Kendisini sakınmak, korumak, kollamak. 2.(Olabilecek tehlikelerden) Kendini sakınmak, tedbirli davranmak, zarar gelecek bir şeyden uzak durmak.

ho cıra seveknais *isg.* 1.(Birinden veya bir şeyden) Kendisini sakınma, koruma, kollamak 2.(Olabilecek tehlikelerden) Kendini sakınma, tedbirli davranma, zarar gelecek bir şeyden uzak durma.

ho cıra tırtaene *f.* (Birinden) Kendini saklanmak, birinden gizlenmek, görünmemeye çalışmak, birinden kaçmak. *Ho cıra bıtıre* Kendini kendisinden sakla, görünme!

ho cıra tırtais *f.* (Birinden) Kendini saklanma, birinden gizlenme, görünmemeye çalışma, birinden kaçma.

ho cı verdaene *f.* Kendini vermek, dikkatini yöneltmek, ilgisini üzerinde yoğunlaştırmak, dikkatli ve ayrıntılı biçimde izlemek, öğrenmeye çalışmak. *Ho cıverde ala o sekeno, cıra bımıse* Dikkatini ver hele o ne yapıyor kendisinden öğren.

ho cıverdais *isg.* Kendini verme, dikkatini yöneltme, ilgisini üzerinde yoğunlaştırma, dikkatli ve ayrıntılı biçimde izleme, öğrenmeye çalışma.

ho cıverdaoğ/e *ise/d.* Bir işe kendini veren, dikkatini yönelten, ilgisini üzerinde yoğunlaştıran, dikkatli ve ayrıntılı biçimde izleyen, öğrenmeye çalışan. biçimde izleyen, öğrenmeye çalışan.

ho dağ kerdene *f.* 1.Kendini damgalamak, bir yerine işaret, damga vurmak. 2. Kendini yaralamak, vucununun bir yerine bir aletle belirgin bir yara, çizik vs. açmak veya morartmak. 3.Yüzüne veya görünen bir yerine katran kömür karası bulaştırmak. *Domonu rıye hove ğezalra dağkerdo* Çocuklar yüzünü odun kömürü ile boyamışlar. 4.Yüzünü veya vucudunu çeşitli renklerle boyamak. *Almani, Faşıng'de rıye hove boaxra dağ kenê* Almanlar, Faşing'de yüzlerini boya ile boyarlar.

ho dağ kerdis *isg.* 1.Kendini damgalama, bir yerine işaret, damga vurma. 2.Kendini yaralama, vucununun bir yerine bir aletle belirgin bir yara, çizik vs. açma veya morartma. 3.Yüzüne veya görünen bir yerine katran kömür karası bulaştırma.

4.Yüzünü veya vucudunu çeşitli renklerle boyama.

ho daznaene *f.* 1.Kendini acıtmak, incitmek, ağırtmak. 2.(Ağır bir işte) Kendini zorlamak, hırpalamak, yormak. 3.Kendine gadr etmek, kendini ezme, üzme.

ho daznais *isg.* 1.Kendini acıtma, incitme, ağırtma. 2.(Ağır bir işte) Kendini zorlama, hırpalama, yorma, incitme. 3.Kendine gadr etme, kendini ezme, üzme.

ho daznaoğ/e *ise/d.* 1.Kendini acıtan, inciten, ağırtan. 2.(Ağır bir işte) Kendini zorlayan, hırpalayan, yoran. 3.Kendine gadr eden, kendini ezen, üzen.

hode vetene *f.* Kendine güvenmek, bir şeyi yapabileceğine dair kendinde yeterlilik hisetmek.

hode vetis *isg.* Kendine güvenme, bir şeyi yapabileceğine dair kendinde yeterlilik hisetme.

ho hode bervaene *is. g.*. İçin için ağlamak, kendi içinde ağlamak.

ho hode bervais *f.* İçin için ağlama, kendi içinde ağlama.

ho hode herediaene *f.* Kendi kendine küsmek, çin için darılmak.

ho hode herediais *isg.* Kendi kendine küsme, için için darılma.

ho hode lerzaene *f.* Kendi kendine titremek.

ho hode lerzais *isg.* Kendi kendine titreme.

hode niyadaene *f.* 1.(Aynada) Kendine bakmak. 2.İyi beslenmek veya sağlığını korumak. 3.Kendine dikkat etmek, kendini tehlikelerden korumak, kollamak, kendine sehip çıkmak. 4.Kendi işine bakmak.

hode niyadais *is.* 1.(Aynada) Kendine bakma. 2.İyi beslenmek veya sağlığını koruma. 3.Kendine dikkat etme, kendini tehlikelerden koruma, kollama, kendine sehip çıkma. 4.Kendi işine bakmak.

hode nêbiyaene *f.* 1. Bayılmak, kendinde olmamak. 2. Kendinden geçmek, dalmak. *Hode niyo* Kendinde değil. 3.Kendi kıvamında olmamak, dikkati dağılmak, adaptasyonu olmamak, konsantrasyonu bozulmak.

hode nêbiyais *isg.* 1. Bayılma, kendinde olmama. 2. Kendinden geçme, dalma. 3. Kendi kıvamında olmama, dikkati dağılma, adaptasyonu olmama, konsantrasyonu bozulma.

ho helak kerdene *f.* Kendini yok etmek, kendini mahf etmek, kendini tüketmek.

ho helak kerdis *isg.* Kendini yok etme, kendini mahf etme, kendini tüketme.

ho hode qariyaene *f.* Kendi kendine kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek.

ho hode qariyais *isg.* Kendi kendine kızma, öfkelenme, sinirlenme.

ho hode rovileşaene *f.* Kendi kendine erimek, tükenmek, perişan olmak.

ho hode rovileşais *isg.* Kendi kendine erime, tükenme, perişan olma.

ho hode vatene *f.* Kendi kendine söylenmek. *Ho hode van mı çı xırave kerde* Kendi kendime derimki, ben ne kötülük yaptım.

ho hode vatis *isg.* Kendi kendine söylenme.

ho hode vışiyaene *f.* Kendi kendine ödü kopmak, korkak ve acayip bir durum almak, şok olmak.

ho hode vışiyais *isg.* Kendi kendine ödü kopma, korkak ve acayip bir duram alma, şok olma.

ho desta vetene *f.* Bir şeyi satmak veya başkasına vermek, elden çıkarmak, işe yaramaz veya yararsız bir şeyden kurtulmak, üstünden atmak, defetmek.

ho desta vetis *isg.* Bir şeyi satma veya başkasına verme, elden çıkarma, işe

yaramaz veya yararsız bir şeyden kurtulma, üstünden atma, defetme.

ho desto vetene *f.* Biriyle şaka etmek, diline dolamak, takılmak.

ho desto vetis *isg.* Biriyle şaka etme, diline dolama, takılma.

ho dıma *zf.* Kendinden sonra, ardınsıra, kendi peşinden, peşi sıra. *Hodımera* Kendi arkasından.

ho dıma berdene *f.* Kendi arkasından götürmek, peşi sıra götürmek.

ho dıma berdis *isg.* Kendi arkasından götürme, peşi sıra götürme.

ho dıma berdoğ *ise.* Kendi arkasından götüren, peşi sıra götüren.

ho dıma berdoğe *isd.* Kendi arkasından götüren, peşi sıra götüren.

ho dıma caverdaene *f.* Arkasında bırakmak, geride bırakmak, kendi peşinde bırakmak, ardında bırakmak.

ho dıma caverdais *isg.* Arkasında bırakma, geride bırakma, kendi peşinde bırakma, ardında bırakma.

ho eseqiyaene *f.* Kendine aşık olmak, kendini övmek, kendini herkesten güzel görmek.

ho eseqiyais *f.* Kendine aşık olma, kendini övme, kendini herkesten güzel görme.

ho esterıtaene *f.* Kendini silkelemek, kendini silmek, üstünü temizlemek, üstünü tozdan çırpmak, temizlenmek.

ho esterıtais *isg.* Kendini silkeleme, kendini silme, üstünü temizleme, üstünü tozdan çırpma, temizlenme.

ho gangajiye sanaene *f.* 1.Kendini tembelliğe vermek, hantal ve isteksiz davranmak, ayak sürümek. 2.İşi hayinliğe, kurnazlığa vermek, hesapçi davranmak, ikili oynamak.

ho gangajiye sanais *isg.* 1.Kendini tembelliğe verme, hantal ve isteksiz davranma, ayak sürüme. 2.İşi hayinliğe, kurnazlığa verme, hesapçı davranma, ikili oynama.

ho gore *is.(e)* 1.Kendine göre. 2.Gücüne göre, gücün yettiği kadar. *Ho gorera* Kendine eşit, kendine uygun, gücün oranında.

ho goynaene *f.* Kendini övmek, övünmek. *Ho goynaenede* Kendini övdür, kendini övündür.

ho goynais *isg.* Kendini övme, övünme.

ho keşra nênaene *f.* Kendini kimseye saymamak, tarafsız kalmak.

ho keşra nênais *isg.* Kendini kimseye saymama, tarafsız kalma.

ho keşira nêanaoğ *ise.* Kendini kimseye saymayan, tarafsız kalan.

ho keşira nêanaoğe *isd.* Kendini kimseye saymayan, tarafsız kalan.

hokmat *ise.* 1.Devletin görevlerinin yerine getirilmesini sağlayan yetkili organ, bakanlar kurulu, kabine. 2.Bir ülkenin yönetim kuruluşları. 3. Devlet yönetimi. 4. Hükümet konağı.

ho kol naene *f.* Omuzuna almak, omzuna bindirmek, omuzunda taşımak.

ho kole nais *isg.* Omuzuna alma, omuzuna bindirme, omuzunda taşıma.

hol *ise* 1. Salon. 2.*Fr. hall.* Sofa.

holıke *isd.* 1.Üstü ot veya yapraklı dallarla örtülmüş gölgelik. 2.Avcılıkta gizlenmek için yapılan yer. 3.*mec.* Gecekondu tpinde yapılan basit ev, barınak. *Horê tenê holike vırasta koto bıne* Kendisine basit bir kulübe yapmış, altına girmiş.

holıre *isd. bot.* 1.Baklagillerden, tırmanıcı bir bitki, bezelye. 2.Bu bitkinin yuvarlak tanesi.

ho ling naene *f.* Bebekleri kucakta kaka yapma pozısyonunda tutmak.

ho ling nais *isg.* Bebekleri kucakta kaka yapma pozısyonunda tutma.

holqım *ise.* 1.*anat.* Soluk burusunun üst bölümü, imik, hançere. 2.*mec.* Yiyip içme. 2.Boğum, düğüm, çember. *Holqım holqım* Boğum boğum.

ho mahf kerdene *f.* kendini mahfetmek, kendini tüketmek.

ho mahf kerdis *isg.* kendini mahfetme, kendini tüketme.

homay *ise. esk.* Tanrı, Allah, Rab. Homayra Tanrıdan. *Homayrave xêre* Tanrıdan hayırlısı. *Homay ke ard hurê* Tanrı gerçekleştirirse. *Homayra bıterse* Tanrıdan kork! *Homayı sıkır* Allaha şükür.

homete *isd.* 1. Dünya. *Hometede tekê deyi çino* Dünyada onun emsali yok. 2. Dünyadaki canlı ve cansız bütün varlık. 3. İnsanlık alemi, bütün insanlık, herkes. 4.Bütün varlık alemi, evren, kozmik varlık. *Hometa Haqi* Tanrının evreni. *Haq rave hometa ho raxelesno, ma ki pa bıxelesno* Tanrı önce bütün alemini kurtarsın, bizi de birlikte kurtarsın.

hometede niyadaene *f.* 1.Dünyaya bakmak. 2. Dünyanın gündemine, gidişatına bakmak. *Ree verva ho hometede niyade* Artık bir kez karşındaki aleme (dünyaya) bak! *Homete ke sekena tı ki hen bıke* Herkes ne yapıyorsa, sen de öyle yap.

hometede niyadais *isg.* 1.Dünyaya bakma. 2.Dünyanın gündemine, gidişatına bakma.

ho mırd kerdene *f.* 1.Kendini doyurmak, açlığını gidermek. 2.*mec.*Her hangi bir arzuyu doyasıya tadmak, gerçekleştirmek.

ho mırd kerdis *isg.* 1.Kendini doyurma, açlığını giderme. 2.*mec.*Her hangi bir arzusunu doyasıya tadma, gerçekleştirme.

hompareze *isd. ask.* Havan topu. "*Rozake hompareze estve derê Laçi zof mılete ma tede qırbi* Laç Deresi'ne havan topları atıldığı zaman, milletimizin çok insanı kırıldı." -Vatoği: Qemerê Cıvlaile Kehji- Uşenê Dursını (Cebrail'in oğlu Kamer-Dursun'un oğlu Hüseyin).

hompede *isd. ask.* Eskiden havan topuyla atılan yuvarlak bir top mermisi, havan güllesi. *Hompete izad biye, dina Haqu Talay rıjiye* Top icad oldu, Tanrının dünyası yıkıldı.

hona *zf.* 1.(Olumlu cümlelerde) Henüz, daha şimdi, az önce, yeni. *Hona şi* Daha yeni gitti. *Nıka hona şi* Şimdi yeni gitti. 2.(Olumsuz cümlelerde) Daha, hala. *Hona nêpeso* Daha pişmemiş. *Hona kalo* Daha çiğdir. *Hona niyamo* Henüz gelmemiş. *Hona sodır nêbiyo* Henüz sabah olmamıştır. *Hona boxt nêqediyo* Henüz 24 saat bitmemiş.

ho naskerdene *f.* 1.Kendini bilmek, kendini tanımak. *Ho naskerdenede* Kendini tanıt, kimliğini açıkla. 2.Olgunlaşmak. 3.*mec.* Bilinçli olmak, yanlış tutuma düşmemek.

ho naskerdais *isg.* 1.Kendini bilme, kendini tanıma. 2.Olgunlaşma. 3. *mec.* Bilinçli olma, yanlış tutuma düşmeme.

ho naskerdoğ/e *ise/d.* 1.Kendini bilen, kendini tanıyan. 2.Olgunlaşan. 3.*mec.*Bilinçli olan, yanlış tutuma düşmeyen, kendini bilen.

ho nasnêkerdene *f.* Kendini tanımamak, kendini taşımamak, kendine saygısı olmamak..

ho nasnêkerdis *is. g.* Kendini tanımama, kendini taşımama, kendine saygısı olmama.

honde *zf.* 1. Bu kadar, bu denli. *Honde çi* Bu kadar eşya! *Honde mal* Bu kadar davar. *Honde ki nêbeno* Bu kadar da fazla/Bu kadar da olmaz! *Honde nêvozeno* O kadar koşamaz. 2.O kadar, o denli. *Honde vatenera dıme* Bu kadar söylemden sonra. *Honde niyo* O kadar değıl/sanıldığı kadar değil. *Honde nêbi* O kadar değildi.

Honde masraf nêsono O kadar masraf gitmez. *Honde hervi niyo* O kadar çabuk/hızlı değil. *Honde bessekeno* O kadar becerebiliyor/ yapabiliyor. *Honde neşikino* O kadar yapamıyor. 3. *s.(e)* Epey çok. *Honde keno* O kadar eder, o değerde var. 4. Şu kadar, şu denli. *Honde biyenê* Şu kadar vardı. *Honde bi* Bu kadardı. *Hondero* Bu kadardır (e). *Hondae bi* Şu kadardı/çoktu. 5.*zf.* Bunca. *Honde emegê mı uwede şi* Bunca emeğim suya gitti! 6. *Honde vatenera gore* Onca söylenene göre. 7. Acil, tez, ivedi, önemle, öylesine. *Honde vaze, honde lazımo* Çok acilen lazım, hemen derhal lazım.

hondeke *zf.* O kadar ki, ancak ki. *Honde ke ho keme weyiye* Ancak ki kendimizi geçindirebiliyoruz. *Honde ke bêro tıra* Ancak ki yetsin. *Hondeke mı desteber amê* Elimden geldiği kadar. *Hondeke cıra amê* Elindengeldiği kadar.*Hondeke şime* Gidebileceğimiz kadar.

hondena *zf.* Bir o kadar daha. *Haq hondena paa to bijêdno* Tanrı yetkinliğini (dehanı, gücünü) daha da arttırsın. *Haq hondena cıdo* Tanrı daha da versin.

hondae *zf.* Bu kadarcasına, onca, o denlice, o kadarca. *Hondae isu ame* Onca insan geldi.

ho nêdaznaene *f.* 1.Kendini incitmemek. 2.*mec.*Kötü bir söz veya davranıştan dolayı alınmamak, üstüne almamak. *Qesunê dey ez nêdajnune* Onun sözleri beni incitmedi. 3.*mec.* Zehmate ve zora katlanmamak, tembel davranmak.

ho nêdaznais *isg.* 1.Kendini incitmeme. 2.*mec.*Kötü bir söz veya davranıştan dolayı alınmama, üstüne almama. 3.*mec.* Zehmate ve zora katlanmama, tembel davranma.

ho nêzonaene *f.* 1.Kendini bilmemek, kendini tanımamak. 2.mec. Cahil, bilmez, henüz olgunlaşmamış olmak, iyi ile kötüyü seçememek, çiğ olmak.

ho nêzonais *isg.* 1.Kendini bilmeme, kendini tanımama. 2. Cahil, bilmez, henüz olgunlaşmamış olma, iyi ile kötüyü seçememe, çiğ olma.

honêzonaoğ/e *ise/d.* 1.Kendini bilmeyen, kendini tanımayan. 2. Cahil, bilmez, henüz olgunlaşmamış olan, iyi ile kötüyü seçemeyen, çiğ olan.

honık *s.(e)* 1.(Hava için) Az soğuk, ılık ile soğuk arası. *Honıkte* Serinlikte. 2. Hoşa giden, hafif bir soğukluk veren. *Honike sodiri* Sabah serinliği. *Honnike sodirde* Sabah serinliğinde. *Honike soni* Akşam serinliği. *Honike sonde* Akşam serinliğinde.

honık biyaene *f.* 1.Serin olmak, serinleşmek. 2.*mec.* Serinlenmek, dinlenmek.

honık biyais *isg.* 1.Serin olma, serinleşme. 2. *mec.* Serinlenme, dinlenme.

honıke *isd.* 1.Üzerinde ekmek açmak veya yemek için kullanılan, ayakları kısa dikey tahtadan oluşan, dikdörtgen şeklinde yer sofrası, yer masası. 2.Ziyafet, sofra. *Honika Mihemmedi* Muhammet sofrası.

honıkeni *ise.*1.Serinlik. 2.Gölgelilik. 3.*mec.*Yumuşaklık, hoşgörülülük, yapıcılık.

honikiye *isd.* 1.Serinlik. 2.Gölgelilik. 3. *mec.* Yumuşaklık, hoşgörülülük, yapıcılık.

hopala *ünl.* 1. Küçük çocukları yüreklendirmek için söylenir. 2. Hayda. 3. Şaşkınlık ve kınama anlatır.

ho pa nênaene *f.* (Bir şeye veye kimseye) Yanaşmamak, ilgilenmemek, oralı olmamak.

ho pa nênais *isg.* (Bir şeye veye kimseye) Yanaşmama, ilgilenmemek, oralı olmama.

ho pa nênaoğ/e *ise/d.* (Bir şeye veye kimseye) Yanaşmayan, ilgilenmeyen, oralı olmayan, beğenmeyen.

hope *isd.* 1. Havuz. 2. Bendin arkasında biriken su. 3.Su göleti.

hoperlo *ise. Fr. haut-parleur.* 1. Elektrik dalgalarını ses dalgalarına çeviren ve gerktikçe ses yükselten âlet, hoparlör. 2. Radyo, pikap, teyp gibi araçlarda sesi işitilebilecek duruma getiren âlet.

ho peyde *zf.* Kendi arkasında, kendi gerisinde.

ho peyde cıdaene *f.* Arkasındakine uzatarak bir şey vermek.

ho peyde cıdais *isg.* Arkasındakine uzatarak bir şey verme.

ho peyde cıdawoğ/e *ise/d.* Arkasındakine uzatarak bir şey veren.

ho peyde daene *f.* Geriye yaslanmak, arkasını bir yere vermek.

ho peyde dais *isg.* Geriye yaslanma, arkasını bir yere verme.

ho peyde estaene *f.* 1.Kendi gerisine doğru atmak, arkasına atmak. 2. Gersin geriye atmak. 3. *argo.* Korkmak, tıslamak.

ho peyde estais *isg.* 1. Kendi gerisine doğru atma, arkasına atma. 2. gersin geriye atma. 3. *argo.* Korkma, tıslama.

ho peyde niyadaene *f.* 1. Kendi arkasına bakmak, kendi gerisine doğru bakmak. 2. *mec.* Kendi sonunu düşünmek, geleceğini düşünmek. 3. Kendini kollamak, arkasını gözetlemek, ihanete karşı tetik durmak.

ho peyde niyadais *isg.* 1. Kendi arkasına bakma, kendi gerisine doğru bakma. 2. *mec.* Kendi sonunu düşünme, geleceğini düşünme. 3. Kendini kollama, arkasını gözetleme, ihanete karşı tetik durma.

ho peyde niyadaoğ/e *ise/d.* 1.Kendi arkasına bakan, kendi gerisine doğru bakan. 2.*mec.* Kendi sonunu düşünen, geleceğini düşünen. 3.Kendini kollayan, arkasını gözeten, ihanete karşı tetik duran.

ho peyser ontaene *f.* Kendini geri çekmek, bir şeyden kendini alıkoymak, geri durmak.

ho peyser ontais *isg.* Kendini geri çekme, bir şeyden kendini alıkoyma, geri durma.

hop hop *ünl.* 1."Heyy, dur bakalım, ağır ol" anlamında uyarı, ikaz, tehdit. 2.*s.(e)* Hophop, kendini bilmez, hafif, zıpır.

hophopık *is.(e)* 1.Zıpır, hoppa, densiz, ne yaptığını bilmeyen. *Mordemero hohopıko* Hoppa adamın biridir. 2. *ise.* İbibik kuş, çoban atlatan kuş.

hophopıke *is.(d)* Zıpır, hoppa, densiz, ne yaptığını bilmeyen (bayan).

ho pıro cerevnaene *f.* Bir şeyde kendini sınamak, erkini denemek.

ho pıro cerevnais *isg.* Bir şeyde kendini sınama, erkini deneme.

ho qar fiştaene *f.* Kendini kahra sokmak, kendini naza çekmek, gücenme haline girmek.

ho qar fiştais *is. g.* Kendini kahra sokma, kendini naza çekme, gücenme haline girme.

ho qar guretene *f.* Kendini kahırlı tutmak, alınmak, gücenmek.

ho qar guretis *isg.* Kendini kahırlı tutma, alınma, gücenme.

ho qayil biyaene *f.* 1.Kendini beğenmek, kendinden hoşnut olmak. *Ho qayilo* Kendini beğeniyor. 2.Kibirlenmek, kendine hayran olmak, narsist olmak. 3.Kendine güvenmek.

ho qayil biyais *isg.* 1.Kendini beğenme, kendinden hoşnut olma. 2.Kibirlenme, kendine hayran olma, narsist olma. 3.Kendine güvenme

ho qayil biyawoğ/e *ise/d.* 1.Kendini

beğenen, kendinden hoşnut olan. 2.Kibirlenen, kendine hayran olan, narsist. 3.Kendine güvenen.

ho qayileni *ise.* Kendini beğenme, kendine güvenme.

ho qayiliye *isd.* Kendini beğenme, kendine güvenme. *Ho qayila* Kendini beğeniyor muyun?

ho qedır fişteane *f.* Kendini kıymete sokmak, naza girmek, nazlanmak.

ho qedır fiştais *isg.* Kendini kıymete sokma, naza girme, nazlanma.

ho qif guretaene *f.* 1.Kendini sağlam tutmak, kendini sıkı tutmak, kendini kararlı tutmak. *Ho qif bije* Kendini sıkı tut. 2.Kendini dikkatli tutmak. 3.Kendini önemsemek.

ho qif guretais *isg.* 1.Kendini sağlam tutma, kendini sıkı tutma, kendini kararlı tutma. *Ho qif bije* Kendini sıkı tutma. 2.Kendini dikkatli tutma. 3.Kendini önemseme.

ho qorikerdene *f.* 1.Kendini korumak, kendini sakınmak. *Ho kutikra ke qorike* Kendini köpekten koru. 2.Kendini savunmak, kendini müdafaa etmek. *Destu hovera meke, ho qorike* Ellerini önünde bağlama, kendini savun.

ho qorikerdis *f.* Kendini koruma, kendini sakınma.

hoqqa *ise. Ar. hukka.* Metal, cam veya topraktan küçük kap. *Hokka mürekêpi* Mürekkep hokkası.

hoqqebaz *ise.* 1.El çabukluğu ile bir takım şaşırtıcı olaylar yapmayı meslek edinen kimse. 2. *s. mec.* Başkalarını aldatarak yalan dolanla iş gören.

hoqqebaze *isd.* 1. El çabukluğu ile birtakım şaşırtıcı olaylar yapmayı meslek edinen kimse. 2. *s. mec.* Başkalarını aldatarak yalan dolanla iş gören.

hoqqebazeni *ise.* Hokkabazlık.

hoqqebaziye *isd.* Hokkabazlık.

hora *zf.* 1.Zaten, doğrusu, doğrusunu isterseniz, aslında esasında. *Wo (o) hora henbi* O (e) zaten öyleydi. *Tı hora hêna* Sen zaten öylesin. *Sıma hora hen vanê* Siz zaten öyle disorsunuz. *Sıma ki zonenê ke hora henyo* Siz de biliyorsunuz ki, zaten öyledir. 2.Tabii, doğal, öyledir. *Hora henena* Doğal olarak öyledir, zaten öyledir. 3.Kendinden, kendisinden, kendi özünden. *Na peru terefe hora dan* Bu parayı kendi tarafımdan veriyorum. *Hora qedêr* Kendinden başka. 4. Birine veya bir şeye göre yön ve doğrultu belirtmekte kullanılır. *Hora cor* Kendinden yukarı. *Hora cêr* kendinden aşağı. *Hora dot* Kendinden öte. *Hora nat* Kendinden bu yana, bu tarafında. *Hora dıme* Kendi ardından. *Hora ravê* Kendinden evvel.

hora cı daene *f.* 1.Bir şeye yaslanmak, sırtını bir şeye vermek, bir şeye dayanmak. *Tengê hora balışnade* Yastığa yaslan. 2.Bir işe veya kimseye alışmak, ısınmak, dost olmak, kendini vermek. *Lazêk ho dora mı, mıra nêvışıno* Çocuk bana ısındı, benden ayrılmıyor. *Bijêk ho dora mı lewe mıra dür nekuno* Gidik bana alışmıö, yanımdan uzaklaşmıyor.

hora cı dais *isg.* 1.Bir şeye yaslanma, sırtını bir şeye verme, bir şeye dayanma. 2.Bir işe veya kimseye alışma, ısınma, dost olma, kendini verme.

hora cı mısnaene *f.* 1. Kendini birine göstermek, birine görünmek. 2.Kendini birine kanıtlamak, gösteriş yapmak.

hora cı mısnais *isg* 1.Kendini birine gösterme, birine görünme. 2.Kendini birine kanıtlama, gösteriş yapma, nisbet yapma.

hora cı ontaene *f.* Birine çekişmek, biri-

ni dövmeye kalkışmak, birine saldırmaya yeltenmek, meydan okumak.

hora cı ontais *isg.* Birine çekişme, birini dövmeye kalkışma, birine saldırmaya yeltenme, birine meydan okuma.

hora cı ontoğ/e *ise/d.* Birine çekişen, birini dövmeye kalkışan, birine saldırmaya yeltenen, birine meydan okuyan.

hora daene *f.* Yorgan vsg. bir şeyi) Kendi üstüne örtmek, örtünmek.

hora dais *isg.* Kendi üstüne örtme, örtünme.

hora dare estaene *f.* Kendini asmak, intihar etmek.

hora dare estais *isg.* Kendini asma, intihar etme.

hora derg kerdene *f.* (Bir şeye doğru) Uzanmak, uzanarak (almak).

hora derg kerdis *isg.* (Bir şeye doğru) Uzanma, uzanarak (alma).

hora dür fiştaene *f.* Kendinden uzaklaştırmak. *Xırave hora dürfiye* Kötülüğü kendinden uzaklaştır. *Dızdu dorme hora dürfiye* Hırsızları etrafından uzaklaştır.

hora dür fiştais *isg.* Kendinden uzaklaştırma. Uzağına sürme

hora gore *f.* Kendine göre, kendine uyar olarak, kendi oranında, kendine nisbetle. *Hora gore qeseybıke* Kendine göre konuş. *Kêse hora gore qeseybıke* Kendi kesene göre konuş. *Guzê hora gore kar bijê* Gücüne göre iş al. *Hora gore bıgure* Kendi gücüne göre çalış.

hora kerdene *f.* 1. Kendine sürmek. 2. Üstünden çıkarmak, soyunmak. *Kıncu hora bıke* Elbiseni soyun.

hora kerdis *isg.* 1. Kendine sürme. 2. Üstünden çıkarma, soyunma.

hora nêdiyaene *f.* 1. Kendinde görmemek, isteksiz bulunmak. 2. Usanmak. 3. Tembellik göstermek.

hora nêdiyais *isg.* 1.Kendinde görmeme, isteksiz bulunma. 2.Usanma. 3.Tembellik gösterme.

hora nêdiyaoğ/e *ise/d.* 1.Kendinde görmeyen, isteksiz bulunan. 2. Usanan. 3.Tembellik gösteren.

hora tipiya daene *f.* Kendini geri tutmak, geri planda kalmak, gelişmelere göre hareket etmek. 2. Ekonomide kısıtlamaya gitmek, birikimini ardına saklamak, yemeden içmeden arttırmak, sermaye biriktirmek.

hora tipiya dais isg. Kendini geri tutma, geri planda kalma, gelişmelere göre hareket etme. 2. Ekonomide kısıtlamaya gitme, birikimini ardına saklama, yemeden içmeden arttırma, sermaye biriktirme.

hora tipiya estaene *f.* 1.Kendinden geriye atmak. 2.Tasaruf sağlamak, harcamadan geriye bırakmak, biriktirmek. *Dırê qursu hora tipiya erze, merdene esta mendene esta* Birkaç kuruşu gerine at (biriktir), ölmek var, kalmak yar.

hora tipiya estais *isg.* 1.Kendinden geriye atma. 2.Tasaruf sağlama, harcamadan geriye bırakma, biriktirme.

ho raverdaene *f.* 1. (Hamur gibi şeyler için) Sulanıp gevşemek, dağılmak. 2. (Toprak, yapı vs. için) Ayrışmak, kopmak, çatlamak.

ho raverdais *isg.* 1. (Hamur gibi şeyler için) Sulanıp gevşeme, dağılma. 2. (Toprak, yapı vs. için) Ayrışma, kopma, çatlama.

hora verdaene *f.* Canından bezmek, usanmak, isteksiz davranmak

hora verdais *f.* Canından bezme, usanma, isteksiz davranma

hora yandaene *f.* Kendini yana çekmek, sorumluluktan kaçmak.

hora yandais *isg.* Kendini yana çekme, sorumluluktan kaçma.

hore *ise.* Değirmen taşının çevresinde

biriken un artığı, süprüntü. *Horê areyi* Öğüntü artığı.

horê *zf.* Kendine, kendisine, kendisi için. *Horê kıncu cen* Kendime elbise alacağım. *Horê wazen* Kendim için istiyorum. *Horê wazenê* Kendilerine istiyorlar.

hori *isç.* 1.Cennette yaşadıklarına inanılan kızlara verilen ad, huriler. 2. Kusursuz derecede güzel ve iyilik dolu insan, mükemmel kadın.

horira kerdene *f.* 1.Yüzünden defetmek. 2. Bir şeyden kurtulmak. *Ma hekın çinıt horira kerd* Biz ekini biçtik, kendisinden kurtulduk. *Wo şi, mırira bi* O (e) gitti, ondan kurtuldum.

horira kerdis *isg.* 1.Yüzünden defetme. 2.Bir şeyden kurtulma.

horiye *isd.* 1.Cennet kızlarından her biri. *Huriye cenneti* Cennet hurileri.

horo bomen naene *f.* Kendini deliliğe vermek.

horo bomen nais *isg.* Kendini deliliğe verme.

horo cı guretaene *f.* 1.Bir şeye doğru kendini hizalamak. 2.Kendini bir hedefe doğru tutmak. 3.Kendini bir hedefe doğru yönlendirmek.*Hore me guret ame* Beni hedefliyerek geldi

horo cı guretais *isg.* 1.Bir şeye doğru kendini hizalama. 2.Kendini bir hedefe doğru tutma. 3.Kendini bir hedefe doğru yönlendirme. *Eskeri horo ma guret ama* Asker bizi hedefleyerek geldi, bize doğru geldi.

horo cı nênaene *f.* 1.Kendisine yanaşmamak, kendisine yabancı davranmak, tanımamazlıktan gelmek. 2. Birini küçümsemek, ilgisiz davranmak.

horo cı nênais *isg.* 1.Kendisine yanaşmama, kendisine yabancı davranma, tanımamazlıktan gelme. 2.Birini küçümseme, ilgisiz davranma.

horo daene *f.* Dövünmek, dizlerini dövmek, ağlayıp sızlamak, hayıflanmak.

horo dais *isg.* Dövünme, dizlerini dövme, ağlayıp sızlama, hayıflanma.

horo daoğ/e *ise/d.* Dövünen, dizlerini döven, ağlayıp sızlayan. hayıflanan.

horo kerên naene *f.* Kendini sağırlığa vermek.

horo kerên nais *is. g..* Kendini sağırlığa verme.

horo keşi nênaene *f.* 1.Kimseye yanaşmamak, kimseye ilgi göstermemek, herkese yabancı davranmak, tanımamazlıktan gelmek. 2.Kibirli ve küçümseyici davranmak. 3.İnsanlarla ilişki kurmakta isteksiz davranmak. 4.İçe kapanık olmak.

horo keşi nênais *isg.* 1.Kimseye yanaşmama, kimseye ilgi göstermeme, herkese yabancı davranma, tanımamazlıktan gelme. 2.Kibirli ve küçümseyici davranma. 3.İnsanlarla ilişki kurmakta isteksiz davranmak. 4.İçe kapanık, çekingen olma.

horo konekiye naene *f.* Kendini bilmemezliğe vermek, anlamamazlıktan gelmek, duymamazlıktan gelmek, incelik ve saygı gereği alttan almak.

horo konekiye nais *isg.* Kendini bilmemezliğe verme, anlamamazlıktan gelme, duymamazlıktan gelme, incelik ve saygı gereği alttan alma.

horo nêgınaene *f.* Akıllanmamak, hata üstüne hata yapmak, kendi durumunun farkına varmamak, kendi bilincine varmamak..

horo nêgınais *isg.* Akıllanmama, hata üstüne hata yapma, kendi durumunun farkına varmama, kendi bilincinde olmama.

horo nêzoniye naene *f.* Kendini bilmemezliğe vermek bilmemezlikten gelmek.

horo nêzoniye nais *isg.* Kendini bilmemezliğe verme bilmemezlikten

gelme.

ho rosanaene *f.* Kendini silkelemek, üstündeki tozları silkelemek. *Kınce to wolede mende, ho rosane* Elbiselerin kül içinde kalmış, kendini silkele.

ho rosanayis *isg.* Kendini silkeleme, üstündeki tozları silkeleme.

hors *ise.* Üzerinde demir vb. gibi metaller dövülen yüzeyli demir kütük, örs.

ho sanaene *f.* Kendine vurmak, kendine batırmak. *Derjên ho sane* Kendine iğne yap. *Kardi sanê ho* Kendini bıçaklamış.

ho sanais *isg.* Kendine vurma, kendine batırma.

ho sare *zf.* Kendi başına, tek başına, bir başına.

ho sare biyaene *f.* Tek başına olmak, kendi başına olmak, yalnız olmak.

ho sare biyais *f.* Tek başına olma, kendi başına olma, yalnız olma.

ho sareni *ise.* 1.Tekbaşınalık, yalnızlık. 2. Bir başına yaşama. 3. Tek başlılık.

ho sariye *isd.* 1.Tekbaşınalık, ylnızlık. 2.Bir başına yaşama. 3. Tek başlılık.

ho saskerdene *f.* 1.Kendini şaşırmak. 2.Yoldan çıkmak, kötü yollara sapmak.

ho saskerdis *isg.* 1.Kendini şaşırma. 2.Yoldan çıkma, kötü yollara sapma.

ho saskerdoğ/e *ise/d.* 1.Kendini şaşıran. 2.Yoldan çıkan, kötü yollara sapan.

ho ser *zf.* 1. Kendi başına, kendiliğinden, kimseden emir veya destek almadan. 2.Kendi bedenine göre, kendi ölçülerine uygun, kendi üzerine göre (giysi).

ho ser amaene *f.* 1.Kendiliğinden gelmek, kimseye danışmadan gelmek. 2. (Evlenen kız için) Kendi isteğiyle birine varmak (kaçmak). *Çena sıma eve rıza hoser ama* Kızınız kendi rızasıyla gelmiş. 3.Kendi üstüne doğrulmak.

ho ser amais *isg.* 1.Kendiliğinden gelme, kimseye danışmadan gelme. 2. (Evlenen kız için) Kendi isteğiyle birine varma (kaçma). 3.Kendi üstüne doğrulma.

ho serde estene *f.* 1.(Yorgan, battaniye gibi şeyleri) Kendi üzerinden atmak, kendi üstünü açmak. 2.(Kadınların başını açması) Başından çıkarıp atmak. *Cenıke çite hoserde esta, kêwta qewğa* Kadın başörtüsünü atıp, kavgaya girmiş.

ho ser de kerdene *f.* 1. Üzerinden soymak, soyunmak, üzerinden çıkartmak. 2. (İçecek için) Kafasına dikmek, bir dikişte içmek.

ho ser de kerdais *isg.* 1.Üzerinden soyma, soyunma, üzerinden çıkartma. 2. (İçecek için) Kafasına dikme, bir dikişte içme.

hoser feteliyaene *f.* Kendi başına gezip tozmak, kendini başına buyruk olmak.

hoser feteliyais *isg.* Kendi başına gezip tozma, kendi başına buyruk olma.

hoser guretaene *f.* 1.Kendi başına almak, izinsiz almak. 2.Kendi kalıbına, kendi bedenine göre (elbise) almak. 3.Kendi başına alışveriş yapmak.

hoser guretais *isg.* 1.Kendi başına alma, izinsiz alma. 2.Kendi kalıbına, kendi bedenine göre (elbise) alma. 3.Kendi başına alışveriş yapma.

hosero *zf.* 1. Kendi üzerine. 2. s.(e) Sağlıklı, ayakta, diri. 3.Yukarıya doğru, kendinden yukarıya.

hosero biyaene *f.* 1.Maddi ve manevi olarak ayakları üzerinde olmak. 2. Sağlığı yerinde olmak, ayakta olmak.

hosero biyais *isg.* 1.Maddi ve manevi olarak ayakları üzerinde olma. 2.Sağlığı yerinde olma, ayakta olma.

hosero feteliyaene *f.* 1.Kendi ayakları

üzerinde dolaşmak. 2.Sağlıklı olmak, kendi ayakları üzerinde gezip dolaşmak.

hosero feteliyais *isg.* 1.Kendi ayakları üzerinde dolaşma. 2.Sağlıklı olma, kendi ayakları üzerinde gezip dolaşma.

hosero roniştaene *f.* Kendi üzerinde oturmak, doğrulup oturmak, kendi kıçı üzerinde oturmak.

hosero roniştais *isg.* Kendi üzerinde oturma, doğrulup oturma, kendi kıçı üzerinde oturma.

hosero vınetaene *f.* 1.Kendi üzerinde durmak, doğrulup oturmak, 2.*mec.* Maddi ve manevi yönden kendine yetmek, ayakta durmak, yıkılmamak.

hosero vınetais *f.* 1.Kendi üzerinde durma, doğrulup oturma, 2.*mec.* Maddi ve manevi yönden kendine yetme, ayakta durma, yıkılmama

hoser şiyaene *f.* 1. Kimseye danışmadan, kendi başına çekip gitmek. 2. Kendiliğinden küsüp gitmek

hoser şiyais *isg.* 1. Kimseye danışmadan, kendi başına çekip gitme. 2. Kendiliğinden küsüp gitme.

hoser verdaene *f.* Kendi üzerine dökmek.

hoser verdais *isg.* Kendi üzerine dökme.

ho seveknaene *f.* Kendini sakınmak, kendini korumak, kendini kollamak.

ho seveknais *isg.* Kendini sakınma, kendini koruma, kendini kollama.

hoşt hoşt *ünl.* 1.Köpeği azarlamakta kullanılır. 2.*mec.* Çok konuşan veya meydan okuyan birine, "haydi ordan sende, köpek, bir halt edemezsin" anlamında kullanılır. *Hoşt hoş fekê tora koto* Hoşt hoşt ağzına mı düşmüş/haddine mi düşmüş (yapamazsın)!

ho tadaene *f.* 1.Kendini döndürmek, kendi ekseni etrafında dönmek, oynamak, endam göstermek, tur atmak. 2.Kıvırtmak, gösteriş yapmak, cilvelenmek. 3. (kadın için) Erkeklerin dikkatini üstüne çekmek için cilve yapmak, kırıtmak, kıvrak hareketler yapmak. *Bezna ho ke tadana, zerê ison vêsnena* Boyunu döndürünce, insanın içini yakıyor.

ho tadais *isg.* 1.Kendini döndürme, kendi ekseni etrafında dönme, oynama, endam gösterme, tur atma. 2.Kıvırtma, gösteriş yapma, cilvelenme. 3. (kadın için) Erkeklerin dikkatini üstüne çekmek için cilve yapma, kırıtma, kıvrak hareketler yapma.

ho teng kerdene *f.* Kendini daraltmak, alınganlık göstermek, gücenmek, gocunmak. *Tıve cedê ho kena ke, ho teng meke* Ceddini seversen darılma, gücenme.

ho teng kerdis *isg.* Kendini daraltma, alınganlık gösterme, gücenme, gocunma.

ho tepıs kerdene *f.* Kendini zapetmek, kendine sahip olmak, kendini tutmak, kendini frenlemek. *Ho tepıske* Kendini zaptet, kendini tut.

ho tepıs kerdis *isg.* Kendini zapetme, kendine sahip olma, kendini tutma, kendini frenleme.

ho têrapistaene *f.* 1.Giyinip kuşanmak, yapıp yakıştırmak, özenle giyinmek. 2. Sarınıp sarmalanmak.

ho têrapistais *is. g.* 1.Giyinip kuşanma, üstbaş yapıp yakıştırma, özenle giyinme. 2.Sarınıp sarmalanma.

ho tırtene *f.* 1.Kendini saklamak, gizlenmek, kimseye görünmeden hareket etmek. 2.Kaçmak, yüz yüze gelmekten kaçınmak. *Unca çiye kerdo ke ho mara tıreno* Yine bir şey yapmış ki, bizden kaçıyor, bizden gizleniyor.

ho tırtais *isg.* 1. Kendini saklama, gizlenme, kimseye görünmeden gizlice hareket etme. 2.Yüz yüze gelmekten kaçınma.

hotmeze *ise. zool.* Kartalgillerden, ava alıştırılabilen küçük bir yırtıcı kuş, atmaca.

hov ise. Kabalık, kaba kuvvet, öfke. *Hovê hora* Kendi kabalığından, kendi öfkesinden. *Hov ardo ho, vano ez ben muxtar* Kabalık damarı tutmuş, ben muhtar olacağım diyor.

hove ho *zf.* Kendi kendine, kendi kendisiyle, kendiliğinden. *Hove hoyme* Kendi kendimizeyiz, biz bizeyiz.

hove ho bervaene *f.* 1.Kendi kendine ağlamak. 2. (Kimsenin etkisi olmadan) Kendiliğinden ağlamak. 3.İçin için ağlamak.

hove ho bervais *isg.* 1.Kendi kendine ağlama. 2. (Kimsenin etkisi olmadan) Kendiliğinden ağlama. 3.İçin için ağlama.

hove ho henkerdene *f.* Kendi kendine öyle yapmak, kendiliğinden öyle yapmak.

hove ho henkerdis *isg.* Kendi kendine öyle yapma, kendiliğinden öyle yapma.

hove ho herediyaene *f.* 1. Kendi kendine küsmek. 2. Kendine küsmek, kahr etmek, hayata küsmek.

hove ho herediyais *isg* 1. Kendi kendine küsme. 2. Kendine küsme, kahr etme, hayata küsme

heove ho nıvısnaene *f.* Kendi kendine yazmak.

heove ho nıvısnais *isg.* Kendi kendine yazma.

hove ho hıvaene *f.* Kendi kendine gücenmek, alınmak, kendi kendine nazlanmak.

hove ho hıvais *isg.* Kendi kendine gücenme, alınma, kendi kendine nazlanma.

hove ho mırodiyaene *f.* Kendi kendine alınmak, küsmek, darılmak.

hove ho mırodiyais *isg.* Kendi kendine alınma, küsme, darılma.

hove ho mısaene *f.* Kendi kendine öğrenmek, kendi çabasıyla öğrenmek.

hove ho mısais *isg.* Kendi kendine öğrenme, kendi çabasıyla öğrenme.

hove ho mısaoğ/e *ise/d.* Kendi kendine öğrenan, kendi çabasıyla öğrenen.

hove ho qariyaene *f.* 1.Kendi kendine kızmak. 2.Kendi kendisine kızmak, küsmek.

hove ho qariyais *isg.* 1.Kendi kendine kızma. 2.Kendi kendisine kızma, küsme.

hove ho qeseykerdene *f.* 1.Kendi aralarında konuşmak, kendi kendileriyle konuşmak. 2.Sayıklamak, kendi kendine konuşmak.

hove ho qeseykerdis *isg.* 1. Kendi aralarında konuşma, kendi kendileriyle konuşma. 2. Sayıklama, kendi kendine konuşma.

hove ho qurfiyaene *f.* Kendi kendine kopmak, kendiliğinden kopmak.

hove ho qurfiyais *isg.* Kendi kendine kopma, kendiliğinden kopma.

hove ho sabiyaene *f.* Kendi kendine sevinmek, neşelenmek.

hove ho sabiyais *isg.* Kendi kendine sevinme, neşelenme.

hove ho têkêwtene *f.* (Akrabalar veya aynı topluluktan olanların) 1. Kendi aralarında küsüşmek, birbirlerine darılmak. 2. Kendi aralarında kavgalı olmak. 3. Kendi aralarında konuşmamak. 4.Kendi kendine pekişmek, berkinleşmek.

hove ho têkêwtis *is. g.* (Akrabalar veya aynı topluluktan olanların) 1.Kendi aralarında küsüşmeleri, birbirlerine darılmaları. 2.Kendi aralarında kavgalı olmaları. 3.Kendi aralarında konuşmamaları. 4.Kendi kendine pekişme, berkinleşme.

hovê ho ver *zf.* Kendi öfkesinden ötürü, kedni hırsından dolayı.

hove ho ronaene *f.* 1.Kendi kendine indirmek. *Hove ho dês ronaene*

Kendi kendine duvar örmek. 2.Kendi öfkesini dindirmek.

hove ho ronais *isg.* 1.Kendi kendine indirme. *Hove ho dês ronaene* Kendi kendine duvar örme. 2.Kendi öfkesini dindirme.

hove ho şiyaene *f.* Kendi kendine gitmek, kendiliğinden gitmek.

hove ho şiyais *isg.* Kendi kendine gitme, kendiliğinden gitme.

hove ho têrovetene *f.* 1.Kendi kendine örmek, yapmak, kurmak, oluşturmak. 2.Birisi hakkında kendi kendine yalan uydurmak, dedikodu yapmak, iftira yaratmak. *Wo yê xeveru hove ho vezenotêro* O (e), o haberleri kendi kendine uyduruyor. 3.Bir türküyü kendi kendine uydurmak, bestelemek.

hove ho têrovetis *isg.* 1.Kendi kendine örme, yapma, kurma, oluşturma. 2.Birisi hakkında kendi kendine yalan uydurma, dedikodu üretme, iftira yaratma. 3.Bir türküyü kendi kendine uydurma, besteleme.

hove ho vatene *f.* 1.Kendi kendine söylemek. 2.Kendiliğinden söylemek.

hove ho vatis *isg.* 1.Kendi kendine söyleme. 2.Kendiliğinden söyleme.

hove ho womiskerdene *f.* 1.Kendi kendine uydurmak. 2.Kendiliğinden (bir ezgi, şiir) bestelemek.

hove ho womiskerdis *isg.* 1.Kendi kendine uydurma. 2.Kendiliğinden (bir ezgi, şiir) besteleme.

hover *zf.* 1.Önü sıra. 2.Kendiliğinden, kendi başına.

hovera *zf.* Kendi yerine, kendi adına, kendisi için.

ho verra kerdene *f.* 1.(Gerdanlik ve benzeri takilar için) Boynuna takmak, boynuna aşmak, önüne takmak, boynuna asmak. 2.(Boynuna takılı olan gerdanlık vb için) Boynundan çikarmak, boynundan aşmak. 3. Kendini savunmak, direnmek. *Destê mı estê ezi ki ken hoverra* Benimde ellerim var, bende kendimi savunurum.

ho verra kerdis *f.* 1.(Gerdanlik ve benzeri takilar için) Boynuna takma, boynuna aşma, önüne takma, boynuna asma. 2.(Boynuna takılı olan gerdanlık vb için) Boynundan çikarma, boynundan aşma. 3. Kendini savunma, direnme.

hovero *zf.* 1.Kendi kendine, kendiliğnden, durduk yerde, sebep yokken. 2.Önü sıra.

hoverdaene *f.* 1.Kendini göstermek, başarı sağlamak. 2.İyi çalışmak, kazanmak. 3.Okuyarak istikbal kazanmak. 4.Beceri göstermek, iş kurmak.

hoverdais *isg.* 1.Kendini gösterme, başarı sağlama. 2.İyi çalışma, kazanma. 3.Okuyarak istikbal kazanma. 4.Beceri gösterme, iş kurma.

hoverdaoğ/e *ise/d.* 1.Kendini gösteren, başarı sağlayan. 2.İyi çalışan, kazanan. 3.Okuyarak istikbal kazanan. 4.Beceri gösteren, iş kuran.

hoverde *zf.* Kendi önünde. *Ho verde vıraze* Kendi önünde yap. *Ho verde bıtase* Kendi önünde yont. *Hoverde bınizne* Kendi önünde diz. *Hoverde bınvisne* Kendi önünde yaz.

hoverde niyadaene *f.* 1.Kendi önüne bakmak. 2.Utanmak, utançtan başını eğmek, önüne bakmak. 3. *mec.*Hile taşımak, amacının sezilmemesi için önüne bakmak, kötü niyetli olmak.

hoverde niyadais *isg.* 1.Kendi önüne bakma. 2.Utanma, utançtan başını eğme, önüne bakma. 3. *mec.*Hile taşıma, amacının sezilmemesi için önüne bakma, kötü niyetli olma.

hoverde niyadaoğ/e *ise/d.* 1.Kendi önüne bakan. 2.Utanan, utançtan başını eğen, önüne bakan. 3. *mec.*Hile taşıyan, amacının

sezilmemesi için gözünü saklayan, kötü niyetli olan.

hoverde vınetaene *f.* 1.Kendi halinde durmak. 2.Kimseye sataşmamak, yaramazlık yapmamak. *Hoverde vınde qarsê keşi meve* Kendi halinde dur, kimseye sataşma, kimseye karışma.

hoverde vınetais *isg.* 1.Kendi halinde durma. 2.Kimseye sataşmama, yaramazlık yapmama.

hovero omiskerdene *f.* Kendi kendine uydurmak, kendiliğinden asılsız uydurmak, yalan söylemek.

hovero omiskerdis *isg.* Kendi kendine uydurma, asılsız uydurma, yalan söyleme.

hovero qeseykerdene *f.* 1.Kendi kendine konuşmak. 2.Kendi kendine yalan uydurmak, yalan söylemek.

hovero qeseykerdis *isg.* 1.Kendi kendine konuşma. 2.Kendi kendine yalan uydurma, yalan söyleme.

hovero vatenê *f.* 1.Kendiliğinden söylemek. 2.Kandisi uydurmak, yalan söylemek. 3.Durduk yerde, gerekmeden söylemek.

hovero vatis *isg.* 1.Kendiliğinden söyleme. 2.Kandisi uydurma, yalan söyleme. 3.Durduk yerde, gerekmeden söyleme.

hovero zur kerdene *f.* Durduk yerde, kendiliğinden yalan söylemek.

hovero zur kerdis *isg.* Durduk yerde, kendiliğinden yalan söyleme.

ho verra kerdene *f.* Boynundan çıkarmak, boynundan açmak, koparmak, boynunu takıdan yoksunkılmak.

ho verra kerdis *isg.* Boynundan çıkarma, boynundan açma, koparma, düşürme, boynunu takıdan yoksunkılma.

ho verra qeseykerdene *f.* Kendi adına konuşmak, kendi adına kendini savunmak. *Mı hoverra qeseykerd* Ben kendi adıma konuştum.

hoverra qeseykerdis *isg.* Kendi adına konuşma, kendi adına kendini savunma.

hover sanaene *f.* 1.Kendi önüne katmak, sürmek, yürütmek. 2.*Naxır hover sane, bırame* Sığırları önüne kat sür. 2.Kendini bir şeyin önüne kalkan etmek, birini korumak. 3.Birine kefil olmak, borcunu üstlenmek, kefilliğine dair söz vermek.

hover sanais *isg.* 1.Kendi önüne katma, sürme, yürütme. 2.*Naxır hover sane, bırame* Sığırları önüne kat sür. 2.Kendini bir şeyin önüne kalkan etme, birini koruma. 3.Birine kefil olma, borcunu üstlenme, kefilliğine dair söz verme.

hover peyde daene *f.* Öne arkaya doğru sallana sallana yürümek, poz atmak, kabadayılık taslamak.

hover peyde dais *isg.* Öne arkaya doğru sallana sallana yürüme, poz atma, kabadayılık taslama.

ho vılera kerdene *f.* 1. Boynundan çıkarmak. 2. Başından atmak, bir baş belasından kurtulmak, başından savmak, yakasından düşürmek.

ho vılera kerdis *isg.* 1.Boynundan çıkarma. 2.Başından atma, bir baş belasından kurtulma, başından savma, yakasından düşürme.

ho vira kerdene *f.* Unutmak, aklından çıkmak. *A çeneke ho virrake* O kızı unut!

ho vira kerdis *isg.* Unutma, aklından çıkma.

ho wendene *f.* Birine iyi davranmak, kendine hoş seslenmek, gönlünü almak, kendisine alıştırmak, kendini sevdirmek. *Era howanê* Kendini sevdir.

ho wendis *isg.* Birine iyi davranma, kendine hoş seslenme, gönlünü alma, kendisine alıştırma, kendini

sevdirme.

ho werane kerdene *f.* 1.Üstünü başını kirletmek, kendini berbat etmek. 2.Kendini küçük düşürmek, bulaştığı işi başarmamak, ağzına burnuna bulaştirmak.

ho werane kerdisi *isg.* 1.Üstünü başını kirletme, kendini berbat etme. 2.Kendini küçük düşürme, bulaştığı işi başarmama, ağzına burnuna bulaştirma. *Camat werane kerd verdara* Toplantıyı berbat edip bıraktı.

howt *ise.* 1. Altıdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 7, VII. *Howtemine* Yedisini birden. *Howtemena* Yedisi de. 2. *s.* Altıdan bir artık. *Howtine* Yedileri, yedisini, yedinci.

howtay *ise.* 1.Altmış dokuzdan sonra gelen sayının adı, 70, LXX. 2. *s.* Yedi kere on, altmiş dokuzdan bir artık olan. *Howtayde* Yetmişte, yetmişlerde.

howtemal *ise.* 1. Newroz, yeni gün, eski yılbaşı. 2. Hıdır İlyas Bayramı. *Howtemalo qız* 14 Mart. *Howtemalo pil* 6 Mayıs. 3.Doğum zamanı, doğum ön zamanı.

howte tir *ise.* Yedi mermili toplu tabanca.

howt pangêle biyaene *f.* Kaybolmak, yok olup gitmek, bir yerde bulamamak. *Howt pangêle bi şi* kayboldu gitti!

howt pangêle biyais *is.g.* Kaybolma, yok olup gitme, bir yerde bulamama.

ho xapıtnaene *f.* 1.Kendini kandırmak, kendini aldatmak. 2.Kendi kuruntularıyla avunmak. 3.Kendi isteğini gerçek gibi saymak.

ho xapıtnais *isg.* Kendini kandırma, kendini aldatma.

ho xecelnaene *f.* Kendini eğlendirmek, kendini oyalamak.

ho xecelnais *isg.* Kendini eğlendirme, kendini oyalama.

ho xeneknaene *f.* 1.Kendini boğmak. 2.İple boğazını sıkarak intihar etmek, kendi canına kıymak. 3. *mec.* Kendini açmazlar içine sokmak, yapamayacağı yükler altında bırakmak.

ho xeneknais *isg.* 1.Kendini boğma. 2.İple boğazını sıkarak intihar etme, kendi canına kıyma. 3. *mec.* Kendini açmazlar içine sokma, yapamayacağı yükler altında bırakma.

ho xemelnaene *f.* 1.Kendini süslemek, üstüne başına çekicilik vermek, allanıp pullanmak. 2.Yüzünü boyamak, şekiller vermek. 3.*mec.* Yeteneklerini arttırmak, kendini hünerle donatmak.

ho xemelnais *isg.* 1.Kendini süsleme, üstüne başına çekicilik verme, allanıp pullanma. 2.Yüzünü boyama, yüzüne şekiller verme. 3.*mec.* Yeteneklerini arttırma, kendini hünerle donatma.

ho zerrede *zf.* Kendi içinde, içinden, özünde, kalbinde. *Ho zerrede çiyê vano, ama sevano* İçinden bir şey söylülör, ama ne diyor? *Ho zerrera vaze* Kalbinden söyle!

ho zerre guretene *f.* 1.Kendi içine almak. 2. Kendi içinde tutmak. 3. Birine kin tutmak, içine atmak.

ho zerre guretis *isg.* 1.Kendi içine alma. 2.Kendi içinde tutma. 3.Birine kin tutma, içine atma.

ho zonae *s.(e)* Kendini bilen kimse.

ho zonaene *f.* 1.Kendini bilmek, kendini tanımak. 2.İşin gereğini yapmak, eksik davranmamak, saygıda kusur etmemek.

ho zonais *isg.* 1.Kendini bilme, kendini tanıma. 2.İşin gereğini yapma, eksik davranmama, saygıda kusur etmeme.

ho zonaoğ *ise.* 1.Kendini bilen, kendini tanıyan. 2.İşin gereğini yapan, eksik

davranmayan, saygıda kusur etmeyen.

ho zonaoğe *isd.* 1.Kendini bilen, kendini tanıyan. 2.İşin gereğini yapan, eksik davranmayan, saygıda kusur etmeyen.

hozor (hazar) *ise.* 1.Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı ve bu sayıyı gösteren rakam 1000, M. 2.*s.* On kere yüz, dokuz yüz doksan dokuzdan bir artık. 3.*mec.* Bir isimden önce geldiğinde aşırılık ve çokluk bildirir.

hozore *ise. anat.* Safra kesesi. *Hozorê ho gırs biyaene* Safra kesesi büyümek.

hozorê heri *ise. bot.* Yiyilebilen dikenli bir bitki.

hozorê zerra şae *ise.anat.* Karaciğer kesesi, karaciğere bağlı bir kesecik.

hozoriyaene *f. tip.* (Yara için) Azmak, mikrop kapmak, şişmek, iltihap bağlamak. *Dırvêta ho hozoriya* Yarası azmış, mikrop kapmış.

hozoriyais *f. tip.* (Yara için) Azma, mikrop kapma, şişme, iltihap bağlama. **hozoriye** *isd.* Zehirli ot, zehir otu.

hozorpırtık *s.(e)* Geviş getiren hayvanlarda kadife işkembe dokusu.

hucım (hucum) *ise. Ar. hucüm.* 1.Saldırma, saldırı, saldırış. *Hucımke* Saldır! 2. Sert eleştiri. 3. *sp.* Gol atmak veya sayı kazanmak amacıyla yapılan akın, hamle. 4. *ünl.* İleri.

hucım cıdaene *f.* Saldırıya uğratmak, şiddetle saldırıya geçmek.

hucım cıdayis *isg.* 1.Saldırıya uğratma, saldırıya geçme. 2.Üzerine üşüştürme.

hucımê cı kerdene *f.* 1.(Birine) Hücum etmek, saldırmak veya acımasızca eleştirmek. 2.Bir şeye üşüşmek.

hucımê cı kerdis *is. g.* 1.(Birine) Hücum etme, saldırma veya acımasızca eleştirme. 2.Bir şeye üşüşme.

hucım kerdene *f.* 1. Saldırmak. 2. Üşüşmek. 3. Hamle yapmak. 4. Acımasızca eleştirmek.

hucım kerdis *isg.* 1.Saldırma. 2.Üşüşme. 3. Hamle yapma. 4.Acımasızca eleştirme.

hucım kerdoğ/e *ise/d.* 1.Saldıran. 2.Üşüşen. 3. Hamle yapan. 4. Acımasızca eleştiren.

hucre *isd. Ar. hucre.* 1.*biy. ve anat.* Once bir zar içindeki protoplâzma ve çekirdekten oluşmuş, bir organizmanın yapı ve görev bakımlarından en küçük birliği, göze. 2.Küçük oda. 3. Tutukluların veya hükümlülerin yalnız olarak kapatıldıkları küçük oda. 4.*mec.*Siyasi bir amaçla gizli olarak çalışan bir örgütün genellikle aynı yerde çalışmalarının oluşturduğu topluluk.

hudıt (şindor) *ise.* 1.İki devletintoprak-larını birbirinden ayıran çizgi, sınır. 2.Komşu il, ilçe ve köylerin idari sahasını belirleyen sınır. 3.Tarlaları birbirinden ayıran sınır. 4.*mec.* Uç, son. *Hudıtsız* Sınırsız, sonsuz.

hudıt bêlü kerdene *f.* 1.Sınırı belirlemek. 2.Sınırı işaretlemek, belli etmek.

hudıt bêlü kerdais *isg.* 1. Sınırı belirleme. 2. Sınırı işaretleme, belli etme.

hudıt cısanaene *f.* 1.Sınır tayin etmek. 2.Sınırlandırmak, kapsamını belirlemek.

hudıt cısanais *isg.* 1.Sınır tayin etme. 2. mec. Sınırlandırma, bir şeyin veya konunun kapsamını belirleme.

hukım *ise.* 1.Egemenlik, hakimiyet, erk. *Sulatan Sıleman se sere hukım ramıto* Sultan Süleyman yüz yıl egemenlik sürdürmüş. 2.Yargı. *Hukımê şeriati* Şeriat yargısı. 3.Önem, geçerlilik. *Hukımê a koçane nêmendo* O senedin geçerliliği kalmamış. *Endi hukımê yê qesi nêmendo* Artık o

sözün önemi kalmamış. 4.Etki, hız, güçü, şiddet. *Hukım cı nêben* Güç yettiremiyorum. *Hukıme qerqesune* Kurşunun (merminin) etkisi. *Hukıme topu tıfongi* Top tüfek şiddetinden/gücünden/ etkisinden.

hukım biyaene *f.* 1.Hükm edilmek. 2. Kararlaştırılmak. 3. Etkili olmak. 4.Egemen olmak.

hukım biyais *isg.* 1.hükm edilme. 2.Kararlaştırılma. 3.Etkili olma. 4.Egemen olma.

hukım cı daene *f.* 1. Karar vermek, kararlaştırmak, yargıya varmak. 2.Kendisine hükm etmek, güç yettirmek. *Yê sereniya maderê, hukıme dine ma serowo* Onlar yukarı tarafımızdadır, inisiyatifleri bizim üstümüzdedir (bizden üstün durumdalar). 3.Zorlamak, kendisini etki altına almak. *Esker hukm da ma, ma remayme* Asker bize hükm etti, biz kaçtık.

hukım cı dais *isg.*1. Karar verme, kararlaştırma, yargıya varma. 2.Kendisine hükm etme, güç yettirme. 3. Zorlama, kendisini etki altına alma.

hukımdar/e *ise/d.* Hükm eden, yöneten, hükümdar, şah, padişah, kral.

hukımdariye *isd.* 1.Hükümdarlık, şahlık, padişahlık, krallık. 2.Mutlakiyet, monarşi, hanedanlık yönetimi.

hukımdareni ise. 1.Hükümdarlık, şahlık, padişahlık, krallık. 2.Mutlakiyet, monarşi, hanedanlık yönetimi. 3.*s.* Böyle bir yönetim tarzi, biçimi.

hukımê qeleme *is.(d)* Kalemin etkisi, gücü.

hukım kerdene *f.* 1.Yönetmek. 2.Egemenlik yapmak. 3.Etki yapmak, güç yettirmek.

hukım kerdis *isg.* 1.Yönetme. 2. Egemenlik yapma. 3.Etki yapma, güç yettirme.

hukımli *s.(e)* 1.Güç sahibi, egemen olan. 2.Ceza verilmiş olan, mahküm.

hukımliye *s.(d)* 1.Güç sahibi, egemen olan. 2.Ceza verilmiş olan, mahküm.

hukım ramıtene *f.* 1.Hüküm sürmek, hakimiyet sürdürmek, erkini icraetmek. 2.Etki göstermek, etkisini sürdürmek.

hukım ramıtais *is. g.*. 1.Hüküm sürme, hakimiyet sürdürme, erkini icraetme. 2.Etki gösterme, etkisini sürdürme.

hukımro cı'kerdene *f.* 1. Kendisine etki etmek, etkilemek, güç yettirmek. *38'de tiyareyi amey, bombey eşt Derê Laçi, hukımro ma nêkerd* (Vatoğ: Qemerê Cıvlayili) 38'de uçaklar geldi laç Deresi'ne bomba attılar, bize etki yapamadı. *Uwa areyi senıka hukımro kemera areyi nêkena* Değirmen suyu azdır, değirmen taşını döndüremiyor. 2.Kendisine egemenlik uygulamak, hükm etmek, kendisini yönetmek.

hukımro cı'kerdis *isg.* 1.Kendisine etki etme, etkileme, güç yettirme, hakkından gelme, üstesinden gelme. 2.Kendisine egemenlik uygulama, hükm etme, kendisini yönetme.

hukımro cı'nêkerdene *f.* Kendisine etki edememek, güç yettirememek, hakim olamamak. *Uwa çemê Harçige hukımro uwa çeme Muzuri nêkena* Harçik suyu, Munzur suyuna güç yettiremiyor.

hukımro cı'nêkerdis *isg.* Kendisine etki edememe, güç yettirememe, hakim olamama.

hule *ise. Ar. hülle.* İslami hukuka, yani şeriata göre, kocasından üç kez boşanan veya kocası tarafından üç kez "boş ol" denilen kadının, yine eski kocasıyla evlenebilmesi için yabancı bir erkeğe bir günlüğüne nikah edilmesi, yani evli kalması hali.

huleci *ise.* Boş olunmuş veya boşanmış

kadınla bir günlüğüne evlenen erkek, hülleci.

hulesa *zf.* Kısaca, sözün kısası, özet olarak.

hulesa qeşi *zf.* Konunun özeti, sözün özeti. *Hulesa qeşi nanena* Konunun özeti böyledir. *Hulesa qeşi awake* Sözün özü odur ki.

huner *ise.* Beceri isteyen ustalık, beceriklik.

hunerkar/e *is.(e/d)* Beceri sahibi, hünerli.

hunermen *is. (e)* Hünerli, yetenekli.

hunermend/e is. (e/d) Hüner sahibi, hünerli.

hunermendi *s.(ç)* Hünerli kimseler, yetenekli kimseler.

hunin *is. d.* Tadı bozulmuş gıda, ana tadı değişmiş gıda maddeleri.

huqela *ise. Ar. 'ukalâ.* Kendini akıllı ve bilgili sanan, bilgiçlik taslayan (kimse).

huquq *ise. Ar. hukük.* 1.Toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen ysaların bütünü, tüze. *Huquqê dewlete* Devlet hukuku. *Huquqê dewletu* Devletler hukuku/Uluslararası hukuk. 2.Bu yasaları konu alan bilim. 3.Yasaların ceza ile ilgili olmayıp alacak verecek gibi davaları ilgilendiren bölümü. 4.Haklar. *Huquqê dina* Dünya hukuku/İnsan hakları. 5.*mec.* Ahbaplık, dostluk.

huquqçi *ise.* Hukuku meslek edinen, hukukla uğraşan (kimse).

huquqi *s.(e)* Hukukla ilgili, tüzel.

huquqiye *s.(d)* 1.Hukuksal. 2.*isd.* Hukuk okulu, hukuk fakültesi.

hurak *ise.* Tahta veya ağaç yontmaya yarayan morangozluk aleti, keser.

hurdemena *zf.* İkisi birden, ikisi birlikte, ikisi de.

hurdi *ise.* 1. Boyutları olağandan küçük olan, ufak. 2. *Perê hurdi* Bozuk para.

hurdi biyae *s.(e)* Ufalmış olan, doğranmış olan, parçalanmış olan.

hurdi biyaene *f.* 1.Ufalmak, parçalanmak, parçalara bölünmek. 2.Bozulmak, dağılmak.

hurdi biyais *isg.* 1.Ufalma, parçalanma, parçalara bölünme. 2.Bozulma, dağılma.

hurdi hurdi *zf.* 1.Uafak ufak. 2. Ufak yollu, ufaktan.

hurdik *is.(e)* Ufacık, küçücük, parçacık.

hurdkek/e *is.(e/d)* Küçücük, ufacık, parçacık.

hurdi kerde *s.(e)* Ufaltılmış olan, doğranmış olan, parçalara ayrımış olan, lime lime edilmiş olan.

hurdi kerdene *f.* 1.Doğramak, küçük parçalara ayırmak. *Gost hurdike* Eti doğra. *Kolü hurdike* Odunları ufalt/doğra. 2.Paramparça etmek, lime lime etmek.

hurdi kerdis *isg.* 1.Doğrama, küçük parçalara ayırma. 2.Paramparça etme, lime lime etme.

hurdi kerdoğ *ise.* Ufaltan, doğrayan, parçalayan.

hurdi kerdoğe *isd.* Ufaltan, doğrayan, parçalayan.

hurdi murdi *zf.* s.Ufak tefek, önemsiz şeyler.

hurê amaene *f.* Barışmak, uzlaşmak, anlaşmak.

hurê amais *isg.* Barışma, uzlaşma, anlaşma.

hurê ardaene *f.* 1.Uzlaştırmak, barıştırmak. 2.Bir şeyin üstesinden gelmek, başarmak. *To karê ho ardo hurê, karê sari mendo* Sen kendi işini başarmışsın da, elin işi kalmış! 3. Buluşturmak. 4.Oldurmak, gerçekleştirmek. *Haq biyaro hurê* Tanrı oldursun, rastgetirsin. *Haq karu gurê to biyaro hurê* Tanrı işini gücünü rastgetirsin. *"Haq ano hurê tı yena dewa made bena*

veyvike Tanrı oldurur da sen köyümüze gelir gelin olursun."

hurê ardais *isg.* 1.Uzlaştırma, barıştırma. 2.Bir şeyin üstesinden gelme, başarma. 3.Yetiştirme, yettirme. 4.Buluşturma. 5. Oldurma, gerçekleştirme.

hure biyae *is.(e)* 1.Katlanmış, sarmalanmış, toplanmış olan. 2.İliştirilmiş, birbirine uçlarından çengellenmiş. bağlanmış olan.

hure biyaene *f.* Katlanmış olmak, sarmalanmış olmak.

hure biyais *is. g.* Katlanmış olma, sarmalanmış olma,

hurefe *ise. Ar. hurâfe.* Dine sonradan girmiş boş inanç.

hurefey *isç.* Hurafeler, dine sonradan giren boş inançlar.

hurefiştae *is.(e)* 1.Karıştırılmış olan. 2.Fesat bulaşmış olan.

hurefiştaene *f.* 1.Karıştırmak. 2.mec. Fesatçılık yapmak, ortalığı karıştırmak, insanları birbirine düşürmek, kötülüğü körüklemek.

hurefiştais *isg.* 1.Karıştırma. 2.*mec.* Fesatçılık yapma, ortalığı karıştırma, insanları birbirine düşürme, kötülüğü körükleme.

hurefiştoğ/e *ise/d.* 1.Karıştıran. 2.*mec.* Fesatçılık yapan, ortalığı karıştıran, insanları birbirine düşüren, kötülüğü körükleyen.

hurê kerdene *f.* (İp, tel gibi şeyleri) Katlamak, toplamak, yumaklamak, lifler halinde sarmak. *Resê hurêke* Örkeni topla, katla. *Kındir hurêke* İpi katla/topla.

hurê kerdis *isg.* (İp, tel gibi şeyleri) Katlama, toplama, yumaklama, lifler halinde sarma.

hurê kerdoğ/e *ise/d.* (İp, tel gibi şeyleri) Katlayan, toplayan, yumaklayan, lifler halinde saran.

hurê kêwtene *f.* 1.Karıştırılmak, karışık hale gelmek, allak bullak olmak. 2.Oluşmak, devinmek. *Senik mendo, nıka qewğa kunahurê* Az kalmış, şimdi kavga patlayacak/çıkacak/ortalık karışacak! 3.Bulanmak. *Žerê ho kunu hurê* Midesi bulanıyor.

hurê kêwtis *isg.* 1.Karıştırılma, karışık hale gelme, allak bullak olma. 2.Oluşma, devinme. 3.Bulanma.

hurênaene *f.* Münakaşa etmek, tartışmak, ağız dalaşı yapmak.

hurênais *isg* Münakaşa etme, tartışma, ağız dalaşı yapma.

hurênawoğ/e *ise/d.* Herkesle münakaşa eden, tartışan, ağız dalaşı yapan.

hurêndi *ise.* 1.Bir şeyin veya bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekan. *Hurênda dolavi* Dolap yeri. *Hurênda çılu* Lambaların yeri. *Hurênda cılu* Yatakların yeri. *Hurênda ambari* Ambar yeri. *Hurênda mezele* Mezar yeri. 2.İz. *Hurenda lınge* Ayak yeri, ayak izi. *Hurênda derjên* İğne yeri. *Hurênda qerqesune* Kurşun yeri, merminun değdiği yer. 3. Bulunulan, yaşanılan, oturulan şehir, kasaba, mahalle. 4. Durum, konum vaziyet. 5. Görev, makam. *Hurênda qaymaqami* Kaymakamın makamı. 6. Üzerine yapı kurulan veya ekime elverişli toprak parçası, arazi, arsa. *Hurenda bonu* Evlerin yeri. *Hurenda page* Arsa yeri. *Hurênda çeyi* Ev yeri. 7. Bir olayın geçtiği veya geçeceği bölüm, alan, mahal. *Hurênda qeza* Kaza yeri. 8.Otel, motel vb. kalınacak oda. 9. Tiyatroda, sinemada veya taşıtlarda oturulacak yer, koltuk, sandalye. *Hurenda tode juyo bin ronişto* Senin yerinde başka biri oturuyor. 10.Durum. *Tıke hurenda mıde biyenê, to sekerdenê* Sen benim yerminde olsaydın ne yapardın. 11.

Adres, ikametgah. *Hurênda ho de niyo* Kendi yerinde değildir.

hurênda hode biyaene *f.* Kendi yerinde olmak, yerinde bulunmak, yerinde mevcut olmak.

hurênda hode biyais *isg.* Kendi yerinde olma, yerinde bulunma, yerinde mevcut olma.

hurênda hode mendene *f.* 1.Kendi yerinde kalmak, kendi yerini değiştirmemek. 2.Yerine donup kalmak, kendi yerinde şaşırıp kalma. 3.Yerini yurdunu terk etmemek, yerinde kalmak.

hurênda hode mendis *isg.* 1.Kendi yerinde kalma, kendi yerini değiştirmeme. 2.Yerine donup kalma, kendi yerinde şaşırıp kalma. 3.Yerini yurdunu terk etmeme, yerinde kalma.

hurênda ho guretaene *f.* 1.Kendi yerini almak. 2.Kendi yerine geçmek. 3.Layık bulunduğu yere erişmek. 4.Yerini belirlemek.

hurênda ho guretais *isg.* 1.Kendi yerini alma. 2.Kendi yerine geçme. 3.Layık bulunduğu yere erişme. 4.Yerini belirleme.

hurênda hora vejiyaene *f.* Kendi yerinden çıkmak, kendi yerinden ayrılmak, kendi yerini terk etmek.

hurênda hora vejiyais *isg.* Kendi yerinden çıkma, kendi yerinden ayrılma, kendi yerini terk etme.

hurênda ho zonaene *f.* 1.Yerini bilmek. 2.Haddini bilmek, kendini taşımak, kendi düzeyini bilmek, her şeye maydanoz olmamak, duruma uygun hareket etmek.

hurênda ho zonais *isg.* 1.Yerini bilme. 2.Haddini bilme, kendini taşıma, kendi düzeyini bilme, her şeye maydanoz olmama, duruma uygun hareket etme.

hurênda ho zonaoğ/e *ise/d.* 1.Yerini bilen. 2.Haddini bilen, kendini taşıyan, kendi düzeyini bilen, her şeye maydanoz olmayan, duruma uygun hareket eden.

hurênda kerdene *f.* 1.Yerinden etmek, yerinden yurdundan etmek, yersiz yurtsuz bırakmak. 2.Mevkiinden, makamından etmek, düşürmek. 3. İşinden etmek, işsiz bırakmak. 4. Bir şeyi tekrar yerine koymak. 5. Yerine sokmak, kılıfına koymak. 6. Yerine sürtmek.

hurênda kerdis *isg.* 1.Yerinden etme, yerinden yurdundan etme, yersiz yurtsuz bırakma. 2.Mevkiinden, makamından etme, düşürme. 3.İşinden etme, işsiz bırakma. 4.Bir şeyi tekrar yerine koymak. 5.Yerine sokma, kılıfına koyma. 6.Yerine sürtme.

hurênda kerdoğ/e *ise/d.* 1.Yerinden eden, yerinden yurdundan eden, yersiz yurtsuz bırakan. 2.Mevkiinden, makamından eden, düşüren. 3.İşinden eden, işsiz bırakan. 4.Bir şeyi tekrar yerine koyan. 5.Yerine sokan, kılıfına koyan. 6.Yerine sürten.

hurênd amaene *f.* 1.Yerine gelmek. 2.Gerçekleşmek, ifa olmak.

hurênd amais *isg.* 1.Yerine gelme. 2.Gerçekleşme, ifa olma.

hurênda ravurnaene *f.* Yerdinden başka bir yere taşımak, yerini değiştirmek.

hurênda ravurnais *isg.* Yerdinden başka bir yere taşıma, yerini değiştirme.

hurênd ardene *f.* 1.Yerine getrimek. 2.Vaad edileni vasiyet edileni veya amaçlananı gerçekleştirmek, yerine getirmek. *Weşiya piyê ho arde hurênd* Babasının vasiyetini yerine getirdi. 3.Sözünü tutmak.

hurênd ardis *isg.* 1.Yerine getrime. 2.Vaad edileni vasiyet edileni veya amaçlananı gerçekleştirme, yerine getirme. 3. Sözünü tutma.

hurên da vejiyaene *f.* Yerinden çıkmak.
hurên da vejiyais *isg.* Yerinden çıkma.
hurên da vetene *f.* Yerinden çıkartma.
hurên da vetis *isg.* Yerinden çıkartma.
hurênd de biyaene *f.* 1.Yerinde olmak, makamında bulunmak. 2.Gidenin yerini almak, yerine geçmek. *Pi ke şero ki laz hurênddero* Babası gittiyse de oğlu onun yerindedir. 3.Eski düzeni sürdürmek. 4.Yerli yerinde olmak, uygun bulunmak.
hurênd de biyais *isg.* 1.Yerinde olma, makamında bulunma. 2.Gidenin yerini alma, yerine geçme. 3.Eski düzeni sürdürme. 4.Yerli yerinde olma, uygun bulunma.
hurênd de guretaene *f* 1. Bir yerinde tutmak. 2. Bir kimseye veya şeye gerekli değeri vermek, yerinde tutmak, kendi konumuna uygun muamele göstermek.
hurênd de guretais *isg. I.* Bir yerinde tutma. 2. Bir kimseye veya şeye gerekli değeri verme, yerinde tutma, kendi konumuna ve şanına uygun muamele gösterme.
hurênd ra cımısnaene *f.* 1.Kendisine (bir şeyin) yerini göstermek. 2.Yerini tarif etmek, gideceği yeri kendisine izah etmek.
hurênd ra cımısnais *isg.* 1.Kendisine (bir şeyin) yerini gösterme. 2.Yerini tarif etme, gideceği yeri kendisine izah etme.
hurend rasnaene *f.* Yerine ulaştırmak, yerine kavşturmak.
hurend rasnais *isg.* Yerine ulaştırma, yerine kavşturma.
hurhurik *isç. ve s.* 1.Boş, anlamsız, olumsuz sözler.
hurık *ise. anat.* 1. Vucut kemiklerinin uç uca veya kenar kenara gelip birleştiği yer, mafsal. 2.Eklem çıkıntıları. 3.İskeletin küçük kemikleri.
huriki *isç.* Eklemler.
hurike ho cevejiyaene *f. anat.* 1.Vucut kemiklerini eklem yerlerinden çıkmak, kaymak. 2.Ayak eklemleri çıkmak, kaymak.
hurike ho cevejiyais *isg. anat.* 1.Vucut kemiklerini eklem yerlerinden çıkma, kayma. 2.Ayak eklemleri çıkma, kayma.
huriyaene *f.* 1. Kaşınmak. *Kafa mı hurina, perey yene mı dest* Avucum kaşınıyor, elime para geçecek. *Lesa ho hurine* Vucudu kaşınıyor. 2. *mec.* Dayak istemek. *Têwertera qeseykeno, ez vaj cane ho hurino* Karma karışık konuşuyor, sanırım canı dayak istiyor. *Cane ho hurino* Canı kaşınıyor!
huriyais *isg.* 1. Kaşınma. 2. *mec.* Dayak isteme, canı kaşınma.
hurmet *ise. Ar. hurmet.* Saygı, hürmet.
hurmet diyaene *f.* Saygı görmek.
hurmet diyais *isg.* Saygı görme.
hurmet cıdaene *f.* Kendisine aygılı olmak, birine saygılı davranmak.
hurmet cıdais *isg.* Kendisine aygılı olma, birine saygılı davranma.
hurmet kerdene *f.* Hürmet etmek, saygı göstermek, saygılı davranmak.
hurmet kerdis *isg.* Hürmet etme, saygı gösterme, saygılı davranma.
hurmetkar *s.(e)* Saygılı.
hurmetkare *s.(d)* Saygılı.
hurr *s.(e)* 1. Özgür, hür. *Ez hurrne* Ben özgürüm. 2. *mec.* (Testisler için) Büyüme, şişme.
hurre *isd.* Orospu, sokak kadını.
hurriyet *ise. Ar. hurriyyet.* Özgürlük. *Mileto ke hurriyeta ho çina, bızonê ke tawae ho çino* Özgürlüğü olmayan milletler, biliniz ki hiç bir şeyi yoktur.
husıl *ise.* 1.Bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, yöntem, tarz. *Her çi husılerê ho esto* Her şeyin bir yöntemi, yolu. kuralı vardır. 2. Bilimde

belli bir sonuca erişmek için, belli bir plâana göre izlenen yol, metot. 3. *mec.* Yol, yöntem. *Her karve husılra beno* Her iş yöntemine göre olur. *Eve husıl bıxevetiye* Yöntemli uğraş, sıstemli çalış. 4. *huk.* Bir yasama veya idare işleminin hazırlanması, yapılması veya yüyürlüğe konması sırasında uyulması gereken hükümler ve izlenecek yollar. 5.*müz.* Ritim, tempo. 6.Yavaş, sakince. *Husılra rose husılra rawurze* Edeple utur edeple kalk. *Husılra qeseybike* Sakince konuş, duruma uygun konuş. *Husılra* Sakince, yavaşça.

husile kirmanciye *isd.* 1.Kırmanciye'nin töre, örf, adet, yöntem ve yolları. 2. *s.* Dersim halk örf, adet, yöntem ve törelerine göre.

husılra qeseykerdene *f.* 1.Yöntemli ve bilinçli konuşmak. 2.Duruma uygun konuşmak, sakince konuşmak. 3.Kişinin nabzına göre konuşmak.

husılra qeseykerdis *isg.* 1.Yöntemli ve bilinçli konuşma. 2.Duruma uygun konuşma, sakince konuşma. 3.Kişinin nabzına göre konuşma.

husılsız *is.(e)* 1.Yöntemsiz. 2.Yolsuz. 3.*mec.* Yaramaz, kötü işler yapan (kimse).

husılsızen *ise.* 1.Yöntemsizlik. 2. Yolsuzluk.

husılsızen biyaene *f.* Yolsuzluk olmak, bir işte yolsuzluk bulunmak.

husılsızen biyais *isg.* Yolsuzluk olma, bir işte yolsuzluk bulunma.

husılsızen kerdene *f.* Yolsuzluk yapmak, görevi kötüye kullanmak.

husılsızen kerdis *isg.* Yolsuzluk yapma, görevi kötüye kullanma.

husk *s.(e)* 1.Suyu, nemi olmayan. 2. Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan. 3.Daha sonra kullanılmak için kurutulmuş olan. 4.(Bitki için) Canlılığını yitirmiş, olan. 5.Arık, sıska, lâgar, kaknem. 6.Salgısı olmayan. 7.Döşenmemiş, çıplak. 8.Katıksız, yanında başka bir şey olmayan (yiyecek). 9.Etkisi ve sonucu olmayan. 10.Bazı deyimlerde "yoksunluk, yoksulluk, yalnızlık" bildirir. 11.*mec.* Heyecanı, tadı olmayan, tekdüze. 12.Akıcı olmayan, duygudan yoksun. 13.*ise.* Kuru veya katı olan şey. 14.Kısır, döl vermeyen.

huske *is. (d)* 1.Kısır, döl vermeyen (kadın). *Cenıka huske domonu nêana* Kısır kadın çocuk doğurmaz. 2.Dişil cinsten kuru olan şey. *Dara huske* Kuru ağaç.

huskkerdene *f.* Kurutmak.

huskkerdis isg. Kurutma.

husniyet *ise. Ar. hhusn-i niyyet.* Herhangi bir kimse veya konuda hiç bir kötü düşünce beslememe, temiz yüreklilik, iyi dilek, iyi niyet.

huy *ise.* ve *ünl.* 1. Kar atmak veya harman savurmak için ağaçtan yapılan kürek. 2. *ünl.* Kurt, ayı gibi yabani hayvan kovmada kullanılan söz. 3.*mec.* Azar, uyarı.

huyaene *f.* Gülmek, tebessüm etmek, sevinmek. *Huynê* Gülüyorlar. *Huyno* Gülüyor (e). *Huyna* Gülüyor (d). *Huyenê* Gülüyordu.

huyais *isg.* Gülme, tebessüm etme, sevinme.

huyais fiştene *f.* Güldürmek, gülmesini sağlamak.

huyais fiştais *isg.* Güldürme, gülmesini sağlama.

huy biyaene *f.* (Kurt, ayı gibi hayvanları) Huylamak, kovulmasını sağlamak, kaçırtmak.

huy biyais *isg.* (Kurt, ayı gibi hayvanları) Huylama, kovulmasını sağlama, kaçırtma.

huy kerdene *f.* 1.Yabani hayvan kovmak veya kaçırtmak için bağırmak, gürültü yapmak, huylamak. 2.*mec.*

Birini azarlamak, direncini kırmak, köreltmek çin gürültüye boğmak, hay huylamak, kendisine yabani gibi davranmak, anlayışsızlık etmek.

huy kerdis *isg.* 1.Yabani hayvan kovmak veya kaçırtmak için bağırma, gürültü yapma, huylama. 2.*mec.* Birini azarlama, direncini kırma, köreltmek çin gürültüye boğma, hay huylama, kendisine yabani gibi davranma, anlayışsızlık etme.

huykerdoğ/e *ise/d.* 1.Yabani hayvan kovmak veya kaçırtmak için bağıran, gürültü yapan, huylayan. 2.*mec.*Birini azarlayan, direncini kırma, köreltmek çin gürültüye boğan, hay huylayan, kendisine yabani gibi davranan, anlayışsızlık eden.

huzın *ise. Ar. huzn.* İç kapanıklığı, gönül üzgünlüğü, üzüntü.

huzın cı dayene *f.* (Birine) Üzüntü vermek.

huzın cı dais *isg.* (Birine) Üzüntü verme.

huzır *ise.* 1.Dirlik, baş dinçliği, gönül rahatlığı, rahatlık. 2. (Bazı deyimlerde) Ön, yan, kat, makam. *Vejiya ro huzıre piri* Pir'in huzuruna çıktı. *Huzurê made* Bizim huzurumuzda. *Huzırê haqtê* Allahın huzurında. Huzırê deru cıranude Kapı komşunun huzurunda. *Huzırê mawu pide* Anne baba huzurunda. 3. *esk.* (Bir yerde) Bulunma. 4. Keyif, tat, düzen. *Huzıre yê qesu nêmendo* O konuların tadı kalmamış. *Huzır qesude nêverdo* Konuşmanın huzuru kalmadı.*Hecen ma mede* Bize üzüntü verme. *Hirısu heştine de dewlete heceno hene dama ke, qe meperse* Otuz sekizde devlet bize öyle bir üzüntü verdi ki, hiç sorma!-Vatoğ: Qemere Sadıqi.

huzırde *zf.* Yüzyüze, yüze karşı, birbiri önünde.

huzırê ho remaene f. Huzuru kaçmak, rahatı bozulmak, tedirgin olmak.

huzırê ho remais isg. Huzuru kaçma, rahatı bozulma, tedirgin olma.

huzırlî *is.(e)* Huzurlu, rahat, endişesiz, kaygısız olan.

huzırsız (bêhuzır) *is.(e)* Huzursuz, rahatsız, tedirgin.

huzırsızen *ise.* Huzursuzluk, tatsızlık.

huzırsiziye *isd.* Huzursuzluk, tatsızlık durumu.

huzırsız kerdene *f.* Huzursuz etmek, keyfini kaçırmak, rahatını bozmak.

huzırsız kerdis *isg.* Huzursuz etme, keyfini kaçırma, rahatını bozma.

huzırxane *ise.* Huzur evi, bakım evi, yaşlı ve bakıma muhtaç kimselerin barındığı yer.

I-ı

I harfi Zazaca'da sözcük içinde ve sonunda normal olarak kullanılmasına karşın, sözcük başlarında genel olarak kullanılmaz. Bu yüzden Zazaca alfabesinin 11'inci sesi olmasına rağmen, sözlük dizisinde, sözlükte yer alacak kelimeler arasında başka dillerden girenlerin dışında bu sesle başlayan sözcük genellikle yoktur. Biz burada diğer dillerden girmiş olan sözcükleri almak durumundayız.

ı, I Zazaca alfabesinin 11'inci harfidir. I adı verilen bu harf ses bilimi bakımından, kalın, düz, dar ünlüyü gösterir. 2. Majüskülü Romen rakamlarında 1 sayısını gösterir.

-ı Bazan iki sözcük arasında birincisinde genellikle tire ile ayırıldığında "ile" veya "ve" şeklinde bağlaç görevi yapar.

ılxamur *ise. bot.* Ilhamur ağacı ve bunun çiçeklerinden yapılan çay.

ıraq (I) *ise.* Irak ülkesi.

ıraq (II) *s.* Cimri, kendisinden bir şey umulmayan.

ırq *ise. Ar. irk.* 1. Kalıtımsal olarak belli ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere, sahip insanlar topluluğu. 2. *biy.* Bir canlı türünde aynı karakteri taşıyan canlıların oluşturduğu alt bölüm. 3. Soy.

ırqçi *s.* Soyculuk güden, ırkçılık yanlısı olan (kimse).

ırqçeni *ise.* Irkçilik.

ırqçı biyaene *f.* Irkçı olmak.

ırqçı biyais *isg* Irkçı olma.

ırqçeni kerdene *f.* Irkçılık yapmak.

ırqçeni kerdis *isg.* Irkçılık yapma.

ırz *ise. Ar. 'itz.* Bir kimsenin başkaları tarafından dokunulmaması ve saygı gösterilmesi gereken iffeti.

ısfahan *ise. Far. işfahân.* 1. Isfahan şehri. 2. *müz.* Türk müziğinde dügâh perdesindeki makamlardan biri.

ıvır zıvır *ise.* ve *s.* Ivır zıvır, işe yaramaz, ufak tefek şey.

ızdırav *ise.* Izdırap, acı, üzüntü, sıkıntı.

ızdırav daene *f.* Izdırap vermek.

ızdırav dayis *isg.* Izdırap verme.

İ-i

"İ", bugünkü "İ"nin denilebilirse, üst ucu çengelli biçimiyidi. Resimyazısından gelişmiş ve Babil yazısında ters "F"ye, Fenike yazısında orta dişi olmayan büyük "E"ye, Tehera Yunancası'nda el yazısı büyük "Z"ye Bati Yunancası'nda yukarıdan aşağı önce sola, sonra sağa ve yeniden sola dönen kırık çizgiye benzeyen bu işaret, MÖ III. yüzyıldan sonra klasik Latince'de bugün kullanılan "İ-i" biçimini almıştır. Temeli Fenike abecesidir. Zaza abecesinde "İ" sesini karşılamak üzere Latin abecesinden alınmıştır.

i, İ Zazaca alfabesinde on ikinci harf.

İ adı verilen bu harf ses bilimi bakımından ince, düz, dar ünlüyü gösterir.

i *kim.* İyot'ın kısaltması: İ.

-i İsimlerin ve sıfatların sonuna gelerek çoğul yapar. *Mordem -> mordemi* Adam -> adamlar.

-i Bazan iki isim ve sıfat arasına birinciden tire ile ayrıldığında sıfat ve zarfları yapar.

i (yi) *zm.* Onlar. *İ (yi), iyê mae* bizimdir. *İ (yi) hona niyame* Onlar henüz gelmemişler..

iblis *ise.* İblis, şeytan, kötü, düzenci, düzenbaz.

ibraz *ise. Ar.ibraz.* Ortaya koyma, gösterme, meydana çıkarma.

ibraz kerdene *f.* İbraz etmek, ortaya koymak, göstermek, meydana çıkarmak.

ibraz kerdis *isg.* İbraz etme, ortaya koyma, gösterme, meydana çıkarma.

icad *ise. Ar. icâd.* 1.Yeni bir şey yaratma, bulma, buluş. 2.Gerçekmiş gibi gösterme, uydurma, türetme.

icad biyae *s.(e)* 1.Yeni bulunmuş, yeni yaratılmış. 2.Uydurulmuş,gerçekmiş gibi gösterilmiş.

icad biyaene *f.* 1. İcad olmak, yaratılmak. 2. Uydurulmak. *İcad biyo* Yaratılmış. *İcad bi vi* Yaratılmıştı. *İcad biyenê* Yaratılacaktı.

icad biyais *isg.* 1.İcad olma, yaratılma. 2.Uydurulma.

icadci *ise.* İcadçı, buluşçu, kâşif.

icaddi *ise.* Buluşlar.

icadiye *isd.* Yaratım, bulgulanım, Uydurulma.

icad kerdene *f.* 1.Buluş yapmak, yaratmak. 2.Uydurmak, yaratımış gibi göstermek.

icad kerdis *isg.* 1.Buluş yapma, yaratma. 2.Uydurma, yaratımış gibi gösterme.

icad kerdoğ *ise.* 1. Keşfeden, yaratan, bulgulayan. 2. Uyduran.

icad kerdoğe *isd.* 1. Keşfeden, yaratan, bulgulayan. 2. Uyduran.

icadxane *ise.* Buluş yeri, keşfetme yeri, yaratma yeri, bilim labaratuarı.

icar *ise. Ar. icâr.* İşletme hakkı karşılığında mülkiyeti kiraya verme, kira.

icar daene *f.* İşletme hakkı karşılığında mülkiyeti kiraya vermek.

icar dais *isg.* İşletme hakkı karşılığında

müliyeti kiraya verme.
icare *s.*(e) Kiralık, kiraya verilmiş olan.
icar fiştaene *f.* İcar işlemine sokmak, kiraya tabi tutmak.
icar fiştais *isg.* İcara sokma, kiraya tabi tutma.
icar guretene *f.* Kira almak.
icar guretis *isg.* Kira alma.
icar ra cıdaene *f.* Kirayla birine vermek.
icar ra cıdais *isg.* Kiraya verme.
icav *ise. Ar. icâb.* Gerek, gereklik, ister, lüzum. *İcav keno ke rew bêri* Gerekir ki erken geleyim.
icav biyae *s.(e)* Gerkli olan, gerekli.
icav biyaene *f.* Gerekli olmak, gerekmek. *İcav beno ke* Gerkli olur ki..
icav biyais *isg.* Gerekli olma, gerekme.
icavde nadaene *f.* Gereğine bakmak, hal yolunu düşünmek, gereğini yapmak.
icavde nadais *isg.* İcabına bakma, gereğine bakma, gerekeni yapma.
icavde nadaoğ *ise.* İcabına bakan, gereğini yapan, hal yolunu düşünen.
icavde nadaoğe *isd.* İcabına bakan, gereğini yapan, hal yolunu düşünen
icaveni *ise.* Gereklilik.
icaviye *isd.* Gerklilik.
icav kerdene *f.* Gerekli olmak, icap etmek.
icav kerdis *isg.* Gerekli olma, icap etme.
icazet *ise. Ar. icâzet. sek.* 1. İzin, onay, onaylama. 2. Diploma.
icazetname *ise.*1. İzin belgesi, onay belgesi. 2. Diploma.
icra *isd.Ar. icrâ.* 1.Yapma, yerine getirme, (bir işi) yürütme. 2.*müz.* Bir müzik eserini oluşturan notaları sese çevirme. 3.*huk.* Borçlunun alacaklıya karşı yapmak veya ödemekle yükümlü bulunduğu bir şeyi adli bir kuruluş aracılığıyla yerine getirme ve adliyenin bu işle görevli dairesi.
icraci *ise.* İcracı.
icraciye *isd.* İcracı.
icra daene *f.* 1.Borca karşılık, icra mahkemesine vermek. 2.Bu mahkemenin kararı gereğince ödeme yapmak.
icra dais *isg.* 1. İcraya verme. 2. İcra borcunu ödeme.
ida *isd.* Sav, iddıa.
idacı *isd.* 1. İddıa eden, iddiacı, inatçı. 2. İddia makamaı, savcı.
idacıye *isd.* Savcı, iddiacı, inatçı.
ida kerdene *f.* İddıa temek, savlamak, inat etmek.
ida kerdis *isg.* İddıa teme, savlama, inat etme.
idaname *ise. huk.* Savcılığın soruşturma sonucu elde ettiği kanıtları ve iddialarını içeren, mahkemede okunan yazı, iddıaname.
idare *ise.* 1.Yönetme, yünetim, çekip çevirme. 2.Ülke işlerinin yürütülmesi, kamuya ilişkin hizmetlerin bütünü. 3.Kurum veya kuruluşun yönetildiği yer. 4.Tutum. Bir şeyi tutumlu kullanma. *Eve idare sarf ke* Tutumlulukla harca, idareli harca. 5.Geçim, gelir-harcama dengesi. *İdarê serre uwe berd* Bir yıllık geçimlik kazancı su götürdü (boşa gitti). 6.Vaziyeti idare etme, durumu kurtarma. *Tenê qusırê ho esto idareke* Biraz kusuru var idare et (hoşgör).
idare biyaene *f.* İdare edilmek.
idare biyais *isg.* İdare edilme.
idareci *ise.* 1.Yönetici. 2.Tutumlu kimse. 3.Hoşgürülü, kusurdan geçici, durumu haledici.
idarê ho temin kerdene *f.* Geçimini sağlamak.
idarê ho temin kerdis *isg.* Geçimini sağlama.
idare kerdene *f.* 1.Yönetmek, yürütmek. 2. Geçim kurmak, geçim sağlamak. 3. Olanla yetinmek. 4. Vaziyeti idare etmek.

idare kerdis *isg.* 1.Yönetme, yürütme. 2. Geçim sağlama, yaşamak için gerekli olan şeyleri temin etme. 3. Olanla yetinme. 4. Vaziyeti idare etme.

ideal *ise. Fr. idéal.* 1.Ülkü, mefkûre. 2.*s.* Düşüncenin tasarlayabileceği bütün üstün nitelikleri kendinde toplayan. 3.*s. fel.* Yalnız düşünce ile kavranabilen.

idealist *ise. ve s. Fr. idéaliste.* 1. Ülkücü. 2. *fel.* İdealizm ideolojisine bağlı filozof.

idealiste *isd. ve s. Fr. idéaliste.* 1. Ülkücü. 2. *fel.* İdealizm ideolojisine bağlı filozof.

idealizm *ise. Fr. idéalisme* < *Yun.* 1.Ülkücülük. 2.fel. Bilgide temel olarak düşünceyi alan ve varlığı insan düşüncesini kurduğunu kabul eden öğretilerin genel adı.

ideoloğ *ise.* ideoloque. Bir felsefi veya toplumsal öğretiye sistemli biçimde bağlanan kimse.

ideoloğe *isd.* ideoloque. Bir felsefi veya toplumsal öğretiye sistemli biçimde bağlanan kimse.

ideoloji *ise. Fr. idéologie.*<*Yun.*(*idea* düşünülen biçim, *logos* söz) Siyasi veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin davranışına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, moral, estetik düşünceler bütünü.

idraq *ise.* 1. Anlama yeteneği, anlayış, akıl erdirme. *İdraq nêkerdenê* Anlayamıyordu. 2. Erişme, ulaşma. 3.*fel.* Algı.

idraqê ho kêm biyaene *f.* Anlama yeteneği kıt olmak.

idraqê ho kêmbiyais *isg.* Anlama yeteneği kıt olma.

idraqlı *s.(e).* Anlayışlı, akıl erdiren kimse.

idraqlıye *s.(d)* Anlayışlı, akıl erdiren kimse.

idraqıye *isd.* Anlayışlılık, akıl erdiricilik.

idraq kerdene *f.* Anlamak, akıl erdirmek.

idraq kerdis *isg.* Anlama, akıl erdirme.

idraqsız *s.(e)* Anlayışsız, düşüncesiz, aptal.

ifade *ise.* 1. Anlatım. 2. Deyiş. 3. Bir duyguyu yüz aracılığıyla anlatan belirtilerin tümü. 4. *huk.* Mahkemelerde tanık ve sanıkların olay hakkındaki açıklamaları.

ifade biyaene *f.* İfade olunmak, anlatılmak.

ifade biyais *isg.* İfade olunma, anlatılma.

ifade daene *f.* İfade vermek.

ifade dais *isg.* İfade verme.

ifade guretene *f.* Birini sorguya çekmek, ifade alamak.

ifade guretis *isg.* Birini sorguya çekme, ifade alama.

ifade kerdene *f.* İfade etmek, anlatmak.

ifade kerdis *isg.* İfade etme, anlatma.

ifla *isd. Ar. iflâh.* Kötü, güç bir durumdan kurtulma, iyi bir duruma gelme, onanma. *cıre roza şae amê, endi ifla nêbeno* Kendisine kara gün geldi, artık iyi olmaz. *Coru na mordem ifla nêbeno* Bu adam asla düzelmez.

iflaz *ise. Ar. iflâs.* Borçlarını ödeyemediği mahkeme kararıyla tespit ve ilan olunan tüccarın ve ekonomik işletme sahibinin durumu, batkı. 2. *mec.* Yenilgiye uğrama, değerini yitirme.

iflazde biyaene *f.* İflasta olmak, iflazın eşiğine gelmek.

iflazde biyais *isg.* İflasta olma, iflazın eşiğine bulunma.

iflaz kerdene *f.* 1.İflâs etmek, ekonomik olarak batmak. 2.*mec.* Kaybetmek, yenilgiye uğramak.

iflaz kerdis *isg.* 1.İflas etme, ekonomik olarak batma. 2.*mec.* Bir mücadeleyi

kaybetme, yenilgiye uğrama.

ifraz *ise. Ar. ifrâz.* 1. *huk.* Bir arazinin bölünmesi, parsellere ayrılması. 2. *bİy.* Salgı.

ifraz biyaene *f. huk.* (Arazi için) Parsellere bölünmek, parçalara ayrılmak.

ifraz biyais *isg. huk.* (Arazi için) Parsellere bölünme, parçalara ayrılma.

ifraz kerdene *f.* 1. *huk.* Bir araziyi bölmek, parsellere ayrmak. 2. *bİy.* Salgılamak.

ifraz kerdis *isg* 1.*huk.* Bir araziyi bölme, parsellere ayırmak. 2.*bİy.* Salgılama.

iftihar *ise. Ar. iftihâr.* Övünme, kıvanma, kıvanç, övünç.

iftihar kerdene *f.* Övünmek, kıvanç duymak.

iftihar kerdis *isg.* Övünme, kıvanç duyma.

igan *ise.* Kesin bilgi.

iğfal *ise. Ar. iğfâl.* 1. Aldatma, ayartma, kandırma, baştan çıkarma. 2. Bir kadını aldatma, baştan çıkarma.

iğfal kerdene *f.* 1. Aldatmak, ayartmak, kandırmak, baştan çıkarmak. 2. Bir kadını aldatmak, baştan çıkarmak.

iğfal kerdis *isg.* 1. Aldatma, ayartma, kandırma, baştan çıkarma. 2. Bir kadını aldatma, baştan çıkarma.

ihmal *ise. Ar. ihmâl.* Gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama, savsama, önem vermeme.

ihmaleni *ise.* Savsaklık, ihmallık.

ihmaliye *isd.* Savsaklık, ihmallık.

ihmalkareni *ise.* Savsakarlık, ihmalkarlık.

ihmalkariye *isd.* Savsakarlık, ihmalkarlık.

ihmalkar *s.(e)* Savsak, ihmalkar.

ihmalkare *s.(d).* Savsak, ihmalkar

ihmal kerdene *f.* Savsaklamak, ihmal etmek.

ihmal kerdis *isg.* Savsaklama, ihmal etme

ihtiyat *ise. Ar. ihtiyât.* 1. Herhangi bir konuda ileriyi düşünerek ölçülü davranma, sakınma. 2. Gereğinden fazla olup saklanan, yedek. 3. *ask.* Savaş sırasında hareketin gelişmesine etkide bulunmak için her an savaşa girecek biçimde hazır bulundurulan birliklere verilen ad.

ihtiyatkar *s.(e)* Sakıngan, ihtiyatlı.

ikaz *ise. Ar.ikâz.* 1.Uyarma, uyarı, dikkat çekme, ihtar, tembih. 2.esk. Uyandırma.

ikaz kerdene *f.* İkaz etmek.

ikaz kerdis *isg.* İkaz etme.

iklım *ise. ise. Ar. ilkim.* < *Yun.* 1. *coğr.* Yeryüzünün herhangi bir yerinde hava yuvarı (küresi) olaylarının ortaklaşa gerçekleştirdikleri etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durum. *İklımo melayim* Ilıman iklim. *İklımo xıravın* Kötö iklim. *İklım herke şi vurino* İklim gittekçe değişıyor. 2. *esk.* Ülke, diyar. *İqlıme çor kose dina* Dünyanın her yeri.

ila *zf.* İlle, mutlaka, kesin biçimde, ısrarla.

ilahi *zf.* Mutlaka, ille, kesin biçimde.

ilallah *ünl.* İlallah dedirtme, bıktırma, usandırma, bezdirme.

ilallah kerdene *f.* Birinin elinden yaka silkmek, usanç getirmek, çekemez duruma gelmek, bıkmak.

ilallah kerdis *isg.* Birinin elinden yaka silkme, usanç getirme, çekemez duruma gelme, bıkma.

ilam *zf.* Kesin, ille de. *İlam wazeno* İlle de istiyor (e). *İlam vano ez* İle de ben diyor.

ilame *isd. Ar. ilâam.* 1. Bildirim, anlatma. 2. *huk.* Bir davanın mahkemece nasıl bir hükme bağlandığını gösteren resmi belge.

ilam ke *bağ.* İlle ki, ille de ...

ilan *ise. Ar. i'lân.* 1.Duyuru. 2.Açıkça bil-

dirme, açıkça duyurma.
ilan biyae *s.(e)* Açıkça duyurulmuş olan.
ilan biyaene *f.* Açıkça duyurulmak
ilan biyais *isg.* Açıkça duyurulma.
ilan daene *f.* Açık duyuru vermek.
ilan dais *isg.* Açık duyuru verme.
İlandawoğ *ise.* Açık duyurucu, ilan eden.
İlandawoğe *isd.* Açık duyurucu, ilan eden.
ilanet *ise.* Duyuru.
ilanet biyae *s.(e)* Duyurulmuş olan.
ilanet biyaene *f.* İlan olunmak, duyurulmak.
ilanet biyais *isg.* İlan olunma, duyurulma.
ilan kerdene *f.* Açıkça duyurmak, ilan etmek.
ilan kerdis *isg.* Açıkça duyurma, ilan etme.
ilan kerdoğ *ise.* İlan eden kimse.
ilan kerdoğe *isd.* İlan eden kimse.
ilava *isd.* İftira, yalan, asılsız suç yükleme. *İlava soyna cı* Kandisine iftıra edilmiş.
lavacı *ise.* İftiracı kemse.
ilava cı soynaene *f.* İftira bulaştırmak, kara çalmak.
ilava cı soynais *isg.* İftira bulaştırma, kara çalma.
ilavacıye *isd.* İftiracı kemse.
ilava kerdene *f.* Biri hakkında yalan söylemek, iftıra etmek.
ilava kerdis *isg.* Biri hakkında yalan söyleme, iftıra etme.
ilava'ro cı biyaene *f.* Kendisine iftıra edilmek, iftiraya uğramak.
ilava'ro cı biyais *isg.* Kendisine iftıra edilme, iftiraya uğrama.
ilavar'ro cı kerdene *f.* İftiraya uğratmak, birisine iftıra etmek.
ilavar'ro cı kerdis *isg.* İftiraya uğratma, birisine iftıra etme.
ilave *isd.* Ek, fazlalık, eklenti.
ilave biyaene *f.* Eklenmek, fazladan katılmak.
ilave biyais *isg.* Eklenme, fazladan katılma.
ilave kerdene *f.* Eklemek, fazladan katmak.
ilave kerdis *isg.* Ekleme, fazladan katma.
ilaz *ise.Ar. 'ilac. tıp.* İlaç, 1.Bir hastalığı iyi etmek veya önlemek için türlü yollardan made, em, deva. 2.*mec.* Çare, önlem.
ilazxane *ise.* Eczane.
ilelebed *zf.* Sonsuzluğa dek, sürgit.
ilim *ise. Ar. ilm.* Bilim.
ilimdar *ise.* Bilimle uğraşan, bilimci kimse.
ilimdare *isd.* Bilimle uğraşan, bilimci kimse.
ilimdareni *ise.* Bilimcilik.
ilimdariye *isd.* Bilimcilik.
ilimeni *ise.* Bilimsellik.
ilim irfan *zf.* İlim kültür, bilim anlama.
ilmi *s.(e)* Bilimsel, bilime göre, bilimle ilgili.
ilimiye *isd. ve s.* 1. Bilim alemi, bilim sahası. 2. Bilimsellik.
ilmxevere *isd.* Resmi makamlara kendi durumunu bildirmek için verilen dilekçe.
iltifat *s. Ar. iltifât.* 1.Yüzünü çevirerek bakma. 2.Birine güler yüz gösterme, hatırını sorma, tatlı davranma, ilgilenme 3. İlgi gösterme, rağbet etme. 4.*ed.* Söz söylerken daha çok etki sağlamak için beklenmedik bir anda sözü, konu ile çok yakından ilgili birine veya bir şeye yöneltme
iltihap *ise. Ar.iltihâp.* Vucudun mikroplara karşı koymak için herhengi bir yerine fazla kan hücumu ile orada şişkinlik, kırmızılık, ısı ve ağrı ile beliren irin toplaması, yangı.
iltimas *ise. Ar. iltimâs.* 1. Haksız yere, yasa ve kurallara uymaksızın kayırma, arka çıkma. 2. *mec.* Birine her-

hangi bir konuda öncelik ve ayrıcalık tanıma.

iltimas kerdene *f.* Yasa ve kurala uymaksızın kayırmak, arka çıkmak.

iltimas kerdis *isg.* Yasa ve kurala uymaksızın kayırma, arka çıkma.

iltimas kerdoğ *ise.* İltimas eden kimse, kayıran.

iltimas kerdoğe *isd.* İltimas eden kimse, kayıran.

ilvan *ise.* 1. Bir çeşit çiçeklerin adı, elvan; renkli, çiçekli. 2.Zerafet, çekicilik, renklilik. *Na ilvanê seri de nadê* Bu üzerindeki güzelliğe bakın. 2. *mec.* Güzel çiçekli kadın giysisi. 3. *mec.* Ar yerleri. *La lawo, ilvanê to aseno, ilvanê ho têmıne* Hey adam, cinsel organın gözüküyor, ar yerini ört.

ima (imu) *ise.* İnanç, inan, inanma.

ima biyaene *f.* Kanaat getirmek, inanmak.

ima biyais *isg.* Kanaat getirme, inanma.

imam *ise. ise.Ar. imâm.* 1.En önde bulunan önder. 2.Hz. Muhammet'ten sonra onun yerine vekillik veya halifelik yapan kimse. 3.Müslümanlarda cemaate namaz kıldıran ve ibadeti idere eden kimse. 4.Alevelikte Hz.Muhammet'ten sonra onun asli vekilleri olduğuna inanılan ve Hz.Ali'den başlamak üzere aynı soydan gelen 12 İmam'dan her biri.

imame *ise.* Tespih uçlarını birleştiren, t espih tanelerine göre iri, uzun ve süslü baş tespih tanesi, tepelik.

imameni *ise.* İmamlık.

imami *isç.* İmamlar. Des-u dı İmami Oniki İmamlar.

imamiyet *ise.* İmamlık görevi.

imamzade *ise.* İmam evladı, Hz. Hüseyinin soyundan olan kimse.

iman *ise. Ar. imân.* 1. Dinin ortaya koyduğu doğmalara inanma, din inancı, kutsal inanç, inanç, itikat. 2. *mec.* Güçlü inanç,inan. Bir şeyin doğruluğuna güvenmek.

iman ardene *f.* İnanmak, iman getirmek.

iman ardis *isg.* İnanma, iman getirme.

iman amaene *f.* İmana gelmek.

iman amais *f.* İmana gelme.

imane hove cı ardene *f.* Bir şeye veya kimseye inanmak, itikat getirmek.

imane hove cı ardis isg. Bir şeye veya kimseye inanma, itikat getirme.

imane hove pê ardene *f.* Bir şeye veya kimseye inanmak.

imane hove pê ardis *isg.* Bir şeye veya kimseye inanma.

iman kerdene *f.* 1.Dinin ortaya koyduğu doğmalara inanmak, itikat etmek. 2. *mec.* Güçlü inanç, inanmak, bir şeyin doğruluğuna güvenmek.

iman kerdis *isg.* 1.Dinin ortaya koyduğu doğmalara inanma, itikat etme. 2. *mec.* Güçlü inanç, inan. Bir şeyin doğruluğuna güvenme.

imankerdoğ/e *ise/d.* 1.İman eden kimse. 2. *mec.* Bir şeyin doğrulğuma inanan, güvenen kimse.

iman nêkerdenê *f.* İnanmamak, doğrluğuna güvenmemek.

iman nêkerdis *isg.* İnanmama, doğruluğuna güvenmeme.

iman nêkerdoğ *ise.* İnanmayan kimse.

iman nêkerdoğe *isd.* İnanmayan

imansız (imansız) *s.* 1.İmanı olmayan, imansız, inançsız. *Yımansızevi* İmansızın biri idi. 2. *mec.* İnsafsız, acımasız. *Yımansızero* İnsafsızın tekidir. 3. Tanrıya inanmadan ölme.

imansızeni (imansızeni) *ise.* İmansızlık, inançsızlık.

imha *isd. Ar. imha'.* Ortadan kaldırma, yok etme.

imha kerdene *f.* Ortadan kaldırmak, yok etmek. *İmha ke* Yok et.

imha kerdis *isg.* Ortadan kaldırma, yok

etme.
imha kerdoğ/e *ise/d.* Ortadan kaldıran, yok eden kimse.
imkan *ise.* Yararlanılan uygun şart ve durum, olanak.
imkan cı daene *f.* Fırsat vermek,olanak sağlamak.
imkan cı dais *isg.* Fırsat verme, olanak sağlama.
imkan cı nêdaene *f.* Olanak vermemek, fırsat tanımamak.
imkan cı nêdais *isg.* Olanak vermeme, fırsat tanımama.
imkan çinebiyaene *f.* Olanak bulmamak, imkansız olmak.
imkan çinebiyais *isg.* Olanak bulunmama, imkansız olma.
imkan daene *f.* Olanak vermek, fırsat sağlamak.
imkan dais *isg.* Olanak verme, fırsat sağlama.
imkan dest vejiyaene *f.* Elinden imkan kaçırmak.
imkan dest vejiyais *isg.* Elinden imkan kaçırma.
imkane ho çinebiyaene *f.* Olanağı bulunmamak.
imkane ho çinebiyais *isg.* Olanağı bulunmama.
imkansız *s.(e)* Olanaksız.
imkansızeni *ise.* Olanaksızlık.
imtan *ise.* Sınav, imtihan.
imtan biyaene *f.* Sınav olmak, sınav vermek, imtihan omak.
imtan biyais *isg.* Sınav olma, sınav verme, imtihan olma.
imtan daene *f.* Sınav vermek, imtihanda başarı göstermek.
imtan dais *isg.* Sınav verme, imtihanda başarı gösterme.
imtan kaerdene *f.* Sınava tabi tutmak, imtihan etmek.
imtan kaerdis *isg.* Sınava tabi tutma, imtihan etme.
imtan kêwtene *f.* İmtihana girmek, sınava katılmak.
imtan kêwtis *isg.* İmtihana girme, sınava katılma.
imza *isa. Ar. imzâ.* Bir kimsenin bir yazının altına bu yazıyı yazdığını veya onayladığını belirtmek için her zaman aynı biçimde yazdığı ad veya işaret. 2.İmzalamak işi. 3.*mec.* Herhangi bir alanda ün yapmış yazar, sanatçı.
imza biyaene *f.* İmzalanmak, onaylanmak.
imza biyais *isg.* İmzalanma, onaylanma.
imza cı estaene *f.* Bir şeye imza atmak.
imza cı estais *isg.* Bir şeye imza atma.
imza ho cı estaene *f.* Bir şeye imzasını atmak.
imza ho cı estais *isg.* Bir şeye imzasını atma.
imza kerdene *f.* İmza etmek, imzalamak.
imza kerdis *isg.* İmza etme, imzalama.
inam *ise.* Güven itimat, inan, inanma, sanım.
inam biyae *s.(e)* Güvenmiş, inanmış olan.
inam biyaene *f.* İnanmak, güven duymak. *Nika hona inam bine ke to vato.* İşte şimdi inandım ki sen söylemişsindir. *Tı raşti vana, nika inambine* Sen doğru söylüyorsun, şimdi ikna oldum/inandım.
inam biyais *isg.* 1. İnanma, güven duyma. 2. Sanma, umma.
inam biyaoğ *ise.* 1. İnanan, güven duyan kimse. 2. Sanan, uman kimse.
inam biyaoğe *isd.* 1. İnanan, güven duyan kimse. 2. Sanan, uman kimse.
inam kerdene *f.* 1. İtimat etmek, güven duymak. *O aerê ianam keno* O (e) ona (d) inanıyor. *Ez torê inam nêken* Ben sana inanmıyorum. 2.Sanmak, ummak.*Ez tora inam nêken* Ben senden ummuyorum.

inam kerdis *isg.* 1. İtimat etme, güven duyma, inanma. 2.Sanma, umma, umut etme.
inam kerdoğ *ise.*1. İtimat eden, güven duyan, inanan kimse. 2. Sanan, uman, umuteden kimse.
inam kerdoğe *isd.*1. İtimat eeden, güven duyan, inanan kimse. 2. Sanan, uman, umuteden kimse
inat *ise.* Bir konuda direnme, ayak direme, diretme, direnim. İnat inato İnat inattır. 2. Birine karşı çıkma, karşı düşünce ileri sürme. 3.s. hlk. *İnatçı.İnatê ho inate hêryo* İnatı eşşek inatıdır (çok inatçıdır).
inat ardene *f.* İnada getirmek, bir şeyde ısrar etmek.
inat ardis *isg.* İnada getirme, bir şeyde ısrar etme.
inatçeni *ise.* İnatçılık.
inatçı *ise.* İnatçı kimse.i
natçi biyaene *f.* İnatçi olmak.
natçi biyais *isg.* İnatçi olma.
inatçiye *isd.* İnatçı kimse.
inatçiyeni *ise. ve s.* İnatçılık.
inatiye *isd.* İnatlılık, inatçılık.
inat kerdene *f.* İnat etmek.
inat kerdis *isg.* İnat etme.
incire *isd.* İncir ağacı ve bu ağacın meyvesi.
incil *isd.* Hz. İsa'ya indirilen kutsal kitap.
inci *isd.* 1.İstridye gibi bazı kabuklu deniz hayvanlarının içersisinde oluşan, değerli, küçük, sert, sedef renginde süs tanesi, inci. 2. *tkz.* Yanlışlığı sebebiyle gülünç olan söz veya cümle.
indad *ise. Ar. imdâd.* 1. Thlikede olana yapılan yardım. 2. *ünl.* Yetişin! Kurtarın!
indad de amaene *f.* İmdadına gelmek.
indad de amais *isg.* İmdadına gelme.
indad de şiyaene *f.* İmdadına gitmek, yardımına koşmak.
indad de şiyais *isg.* İmdadına gitme, yardımına koşma.
indad kerdene *f.* Tehlike altında olana yardım etmek.
indad kerdis *isg* 1.Yardım istemek, Tehlike altında olana yardım etme.
indad wastaene *f.* İmdat istemek, yardım istemek.
indad wastais *isg.* İmdat isteme, yardım isteme.
ine (yine) *zm.* (-ı) Onları. *İne de* Onlara ver. *İnede* Onlarda. *İne dime* Onların ardından. *İnera dime* Onlardan sonra.
ingilız *ise. öz. ve s.* İngiltere halkınadan olan kimse. 2. İngiltereye veya İngiliz halkına özü olan (şey).
ingilıze *isd. öz. ve s.* İngiltere halkınadan olan kimse. 2. İngiltereye veya İngiliz halkına özgü olan (şey).
ingilizki *ise.* 1. İngilizce (dil). 2. *s.(e)* İngilizvari, İngilizlerle ilgili.
ingiltere *ise.* İngiliz ülkesi, İngiltere.
inkar *ise.* Yaptığını, söylediğini, tanık olduğunu saklama, gizleme, yadsıma.
inkar biyae *s.(e)* İnkar olunan.
inkar biyaene *f.* İnkar olmak, red edilmek.
inkar biyais *isg.* İnkar olma, red edilme.
inkareni *ise.* İnkârcılık.
inkariye *isd. ve zf.* 1. İnkarcılık. 2. İnkâr etmek suretiyle.
inkar kerdene *f.* İnkâr etmek.
inkar kerdis *isg.* İnkâr etme.
inkarkerdoğ *ise.* İnkar eden.
inkarkerdoğe *isd.* İnkar eden.
inqılap *ise. Ar. inkilâb.* Devrim.
inqılapçı *ise.* Devrimci kimse.
inqılapçiye *isd.* Devrimci kimse.
inqılap kerdene *f.* Devrim yapmak.
inqılap kerdis *isg.* Devrim yapma.
insaf *ise. Ar. insâf.* Merhamete, vicdan veya mantığa dayanan adalet. 2. *ünl.* "Acı, düşün" anlamında kullanılır.
insafeni *ise.* Merhametlilik.
insafın *s.(e)* Merhametli, adil,insaflı.

insafine *s.(d)* Merhametli kimse.
insafiye *isd.* Merhametlilik.
insaf kerdene *f.* Merhamet etmek, acımak.
insaf kerdis *isg.* Merhamet etme, acıma.
insaf kerdoğ *ise.* Merhamet edici, acıyan kimse.
insaf kerdoğe *isd.* Merhamet edici, acıyan kimse.
insafsızeni *ise.* Merhametsizlik.
insafsıziye *isd.* Merhametsizlik.
intizar *ise. Ar. intizâr.* 1. Bekleme, gözleme. 2. Bir kimseyi veya şeyi görmeyi isteme, özlem, hasret. 3. *hlk.* İlenme, beddua, inkisar.
intizareni *ise.* 1. Hasretlik, özlem çekme durumu. 2. Sitem, beddua.
intızarê cı mendene *f.* Birine hasret kalmak, özlemini çekmek. *Ez ve intizare to vêsune bine wela adıri* Ben senin özleminle yandım ateş külüne döndüm.
intızarê cı mendais *isg.* Birine hasret kalma, özlemini çekme.
intizariye *isd.* 1. Hasretlik. 2.Yokluk ve muhtaçlık. *Zar u intizariye biye* Çile ve yoksulluktu.
intizariyera *zf.* 1. Hasret ve özlemle. 2. Hasret ve özlemden ötürü. 3. Yoksullukla, yoksulluktan. **intizariye neçariye** *zf. ve isd.* Çaresizlik ve hasretlik.
ip *ise.* Kazanç, gelir. *İpê serre* Senelik kazanç veya gelir. *İpê zov zeçê mınê serre* Çoluk çocuğumun yıllık kazancı, nafakası.
ip ısız *zf. ve s.* Ipssız, tenha, sessiz sedasız. *Dewê ma ipisızê* Köylerimiz ıpssızdır.
ip isiz biyaene *f.* Terk edilmek, sessiz sedasız olmak, ıssız olmak.
ip isiz biyais *isg.* Terk edilme, sessiz sedasız olma, ıssız olma.
ip isiz kerdene *f.* Terk etmek ıssız kılmak, insansızlaştırmak.
ip isiz kerdis *isg.* Terk etme, ıssız kılma, insansızlaştırma.
iqna *isd. Ar. iknâ.* Bir konuda birinin inanmsaını sağlama, inandırma, kandırma.
iqna biyaene *f.* İkna olmak, inanmak.
iqna biyais *isg.* İkna olma, inanma.
iqna biyaoğ *ise.* İkna olan, inanan kimse.
iqna biyaoğe *isd.* İkna olan, inanan kimse.
iqna kerdene *f.* İkna etmek, inandırmak.
iqna kerdis *isg.* İkna etme, ikna etme inandırma.
iqna nêbiyaoğ *ise.* İkna olmayan, inanmayan kimse.
iqna nêbiyaoğe *isd.* İkna olmayan, inanmayan kimse.
iqrar *ise.* 1. Saklamayarak söyleme, açıkça söyleme. 2.Bildirme. 3. Benimseme. onama, kabul, tasdik. 4. Söz vermek. 5. Din. Alevilikte Hz. Ali ve Hz.Muhammed'in dostluğuna izafeten tutulan müsahiplik ve bunun aileler arasında yarattığı manevi/kutsal bağ. 6. Müsahip veya müsahiplerin yakın akrabalarının adı yerine (isim).
iqrar biyaene *f.* 1.Vaad edilmek, kutsal bir söz verilmek. *İqrarvo ke to dine* Vaad olsun ki sana vereyim. 2. İtiraf edilmek.
iqrar biyais *isg.* 1.Vaad edilme, kutsal bir söz verilme. 2. İtiraf edilme.
iqrar cı daene *f.* Birine kutsal söz bağını vermek.
iqrar cı dais *isg.* Birine kutsal söz bağını verme.
iqrare *ise.* Müsahipler efradının mensup her bir kadın.
ikrar kerdene *f.* 1. Kutsama sözü vermek. 2. Açıklamak, itiraf etmek.
ikrar kerdis *isg.* 1. Kutsama sözü verme. 2. Açıklama, itiraf etme.

ikrar tey vatene *f.* Birine dini söz vermek, iki ailenin aralarında müsahiplik ve kivrelik gibi dostluk bağı kurmak.

ikrar tey vatis *isg.* Birine dini söz verme, iki ailenin aralarında müsahiplik ve kivrelik gibi dostluk bağı kurma.

irade *ise. Ar. irâde.* 1. İstel, dilek. 2. Buyruk. 3. Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü. 4. *psiko.* İstenç.

iradeli *s.(e)* İradeye dayanan, iradi.

iradeni *ise. fel.* İradecilik.

iradesiz *s.(e)* İrade dışı, gayri iradi.

iran *ise.* İran devleti.

iranız *ise. ve s.* İranlı, İran halkından olan (erkek).

iranıze *isd. ve s.* İranlı, İran halkından olan (kadın).

irşad *ise. Ar. irşâd.* Doğru yolu gösterme, uyarma.

irşad biyaene *f.* Uyarılmak.

irşad biyais *isg.* Uyarılma.

irşad kerdene *f.* Doğru yolu göstermek, uyarmak.

irşad kerdis *isg.* Doğru yolu gösterme, uyarma.

is *ise.* 1. İş, görev, meşkale. 2. Bir görüşme gerekçesi. *Yê mordem de ise mı esto* O adamda işim var. 3. Gizemli hal. *O peyniyede isê ano ho sarê* O sonunda kendi başına bir iş getirir *Deyde isê esto* Onda (e) bir iş var. 4. Olay, olgu. *O isra xevera mı çina* O olaydan haberim yok. 5. *ünl.* Sakın ha! *İso, nêbo tı hen vazê, peyniyede sarê horê is vezena!* Sakın, olmaya ki sen öyle diyesin, sonunda kendi başına iş açarsın! 6.Yeter ki. *İs ke heni bıkero* Yeter ki öyle yapsın. *İs ke bıroso* Yeter ki satabilsin. *İs ke bızono* Yeter ki bilsin. *İs ke bırasnê* Yeter ki yetiştirebilsinler! 7. Zamanı, sırası olmak. *İsê vınetene niyo* Durmanın sırası değil! *İse pırodaene niyo* Vurma zamanı değil. *İse guretene niyo* Alma sırası değil! *İsê rotis niyo* Satma zamanı değil. 8. Hikmet. *İse Haqi* Allahın işi. 9. İlgi, ilişki, alaka. *İsê mı tode çino bırayê mı, tı'ro coqe cerena* Seninle işim yok kardeşim, sen kavga arıyorsun. *İse mı tode çino, mıde hurê mene* Seninle işim yok, benimle münakaşa etme. *İse mı zarava to de çino* Senin espirilerinle işim yok. *İsê mı heng u rengunê tode çino* Senin tumturaklı manevralarınla işim yok.

isa *ise.* Hz. İsa pexamber.

isala *ünl. Ar. inşallah* Tanrı dilerse. Dilek, temenni sözü. *İsala esmer serre rınd sona* İnşallah bu yıl iyi gider! *İsala wes yeno, sono* İnşallah sağ gelir, gider (e)! *İsala sono beno pıra* Dilerim gider takılır (e). *İsala dest'vê Haqi* İnşallah Hakk'ın eliyle. *İsala dest've comerdi* İnşallah Tanrı'nın izniyle.

isız *s.*(e) Kimse bulunmayan veya az kimse bulunan, tenha yer, alan.

isız biyae *s.(e)* Issızlaşmış olan.

isız biyaene *f.* Issız olmak, tenhalaşmak.

isız biyais *isg.* Issız olma, tenhalaşma.

isızeni *ise.* Issızlık, tenha ve ıssız olma durumu.

isız kerdene *f.* Issız etmek, tenhalaştırmak, terketmek, nüfussuz kılmak.

isız kerdis *isg.* Tenhalaştırma, ıssız etme.

iskambile *isd.* Oyun kartı/kağıdı, bu kartlarla oynanan oyunların genel adı.

iskan *ise* 1. Yurtlandırma, yerleştirme. 2. Yurtlanma, yerleşme. 3. hlk. Eziyet, sıkıntı.

iskarpını *isç.* Kunduralar, ayakkabılar.

iskele *ise. İt. scala.* 1.Deniz taşıtlarının yanaştığı, çoğu tahta veya betondan yapılmış denize doğru uzanan yer. 2. Kıyıya yanaşan deniz aracına doğru

uzatılan eğreti küçük köprü. 3.Vapur uğrağı olan şehir veya kasaba. 4.İçerlerde bulunan bir yerin kendine en yakın olan deniz deniz taşıtı uğrağı veya demiryolu durağı. 5.Yapıların dışında keresteden kat kat kurulan, çalışmak için üstüne çıkılan çatı. 6. Geminin sol yanı.

iskelet *ise. Fr. squelette < Yun.* 1. İnsan ve hayvan bedeninin kemik çatısı, teşrih. 2.Yumuşak bölümleri dökülmüş ölü bir vucudun kemiklerinin bütünü. 3. *mec.* Bir şeyi oluşturan temel çatı. 4. *s. mec.* Çok zayıf. 5. *mec.* Bir eserin genel planı.

iskence *isd.* 1.İşkence, eziyet verme. 2. Mengene

iskenceci *ise.* İşkence yapan kimse.

iskenceciye *isd.* İşkence yapan kimse.

isekencede mendene *f.* İşkencede kalmak.

isekencede mendis *isg.* İşkencede kalma.

iskence kerdene *f.* İşkence yapmak

iskence kerdis *f.* İşkence yapma.

iskence kerdoğ *ise.* İşkence edici kimse.

iskence kerdoğe *isd.* İşkence edici kimse.

iskenderiya *isd.* Büyük İskender'in devleti.

iskencero cı kerdene *f.* Birine eziyet etmek, işkence yapmak.

iskencero cı kerdis *isg.* Birine eziyet etme, işkence yapma.

iskendero pil *ise. öz.* Büyük İskender.

iskerdene *f.* İş yapmak.

iskerdis *isg.* İş yapma.

islah *ise. Ar. islâh.* 1. Düzeltme, iyileştirme. 2. Bir hayvan veya bitki türünden daha iyi verim alabilmek amacıyla yapılan işlem. 3. *mec.* Yola getirme.

islah biyaene *f.* Islah olmak, düzelmek, yola gelmek, iyileşmek.

islah biyais *isg.* Islah olma, düzelme, yola gelm, iyileşme.

islah kerdene *f.* Islah etmek, düzeltmek, iyileştirmek, yola getirmek.

islah kerdis *isg.* Islah etme, düzeltme, iyileştirme, yola getirme.

islahxane *ise.* 1.Islah evi, terbiye ve düzeltme yeri. 2. Genellikle çocuklar ıslah etme, yetiştirme, eğitme evi. 3. Çocuk suçlular için cezaevi.

islam *ise. öz. s. Ar. islâm.* 1. Hz. Muhammed'in yaydığı din. 2. Bu dinden olan kimse

islameni *ise.* İslamlık, islamiyet.

islamiye *isd.* İslamiyet, islamlık.

islam biyaene *f.* İslamlaşmak.

islam biyais *isg.* İslamlaşma.

islam kerdene *f.* İslam etmek, islamlaştırmak.

islamkerdis *isg.* İslam etme, islamlaştırma.

ismar *ise.* El, baş ve daha çok da göz ile verilen işaret.

ismar cı daene *f.* Göz kırpmak, işmar etmek.

ismar cı dais *isg.* Göz kırpma, işaret verme.

ismar kerdene *f.* Göz etmek, işaret etmek.

ismar kerdis *isg.* Göz etme, işaret etme.

ison *ise.* İnsan. 1.Memelilerden iki eli olan, iki ayağı üzerinde dolaşan, sözle anlaşan, aklı ve düşünme yeteneğine sahip en gelişmiş canlı. 2. Bu türde olan canlı. 3. *mec.* Huy ve ahlak yönünden üstün nitelikli (kimse). 4. Belirsiz zamir gibi de kullanılır.

isot *ise.* Biber. *İsoto thuz* Aci biber. *İsoto qewe* Yeşil biber.

ispot *ise.* Kanıt, kanıt gösterme.

ispot biyae *s.* İspatlı, kanıtlı.

ispot biyaene *f.* İspatlanmak, kanıtlanmak. *Dızdêna ho ispat biye* Hırsızlığı kanıtlandı.

ispot biyais *isg.* İspatlanma, kanıtlanma.
ispoteni *ise.* İspatlama, kanıtlama durumu.
ispotiye *isd.* İspatlama, kanıtlama durumu.
ispotiye wastene *f.* Kanıtlama istemek, ispat gerektirmek.
ispotiye waştis *isg.* Kanıtlama isteme, ispat gerektirme.
ispot kerdene *f.* İspat etmek, kanıtlamak. *Vatena ho ispatke* Dediklerini kanıtla. *İspateni zamet wazena* Kanıtlamak çaba ister.
ispot kerdis *isg.* İspat etme, kanıtlama.
isqal *ise. Ar. işgal.* 1.Bir yeri veya ülkeyi istila etme, ele geçirme. 2. (Bir kimseyi) İştan alıkoyma, engelleme, oyalama.
isqal biyae *ise.* Meşgul edilmiş olan, birini işinden alıkoyma.
isqal biyaene *f.* 1. Bir yeri veya ülkeyi istila etmek. 2. Birini meşkul etmek, işinden alıkoymak.
isqal biyais *isg.*. 1. Bir yeri veya ülkeyi istila etme. 2. Birini meşkul etmek, işinden alıkoyma.
isqalci *ise. ve s.* 1. Bir yeri veya ülkeyi istila eden, ele geçiren. 2. (Bir kimseyi) İşten alıkoyan, engelleyen, oyalayan.
isqalciye *isd.* 1.Bir yeri veya ülkeyi istila eden, ele geçiren. 2. (Bir kimseyi) İştan alıkoyan, engelleyen, oyalayan. 3. Uğraştıran.
isqal kerdene *f.* 1.Bir yeri veya ülkeyi istila etmek, ele geçirmek. 2. (Bir kimseyi) İştan alıkoymak, engellemek, oyalamak.
isqal kerdis *isg.* 1.Bir yeri veya ülkeyi istila etme, ele geçirme. 2. (Bir kimseyi) İştan alıkoyma, engelleme, oyalayan. 3. Uğraştırma.
isqalkerdoğ *ise.* 1. Bir yeri veya ülkeyi istila eden, ele geçiren. 2. (Bir kimseyi) İştan alıkoyan, engelleyen, oyalayan.
isqalkerdoğe *isd.* 1. Bir yeri veya ülkeyi istila eden, ele geçiren. 2. (Bir kimseyi) İştan alıkoyan, engelleyen, oyalayan.
isqat *ise.* Ölülere hizmetleri yerine getiren kimselere verilen sadaka.
isqateni *ise.* Ölülere hizmetleri yerine getiren kimselere verilen sadakalık.
isqatiye *isd.* Ölülere hizmetleri yerine getiren kimselere verilen sadakalık.
istıda *isd.* Dilekçe, arzuhal.
istif *ise. İt. stiva.* 1. Üst üste eşyalar konularak yapılan düzgün yığın. 2. kereste, tahta gibi ağaç ürünlerini kurutmak veya bekletmek amacıyle belirli düzenlerde üst üste dizerek yapılan yığın. 3. Stok, düzgünce depolama.
istifa *isd. Ar. isti'fa.* 1. Kendi isteğiyle görevden ayrılma. 2. İşten/görevden ayrılma isteğini bildiren dilekçe.
istifade *ise. Ar. (istifa:de) istifâde.* Yararlanma, faydalanma.
istifade biyaene *f.* Yararı olmak, fayda sağlamak.
istifade biyais *isg.* Yararı olma, fayda sağlama.
istifade diyaene *f.* Yararını görmek, faydasını görmek.
istifade diyais *isg.* Yararını görme, faydasını görme.
istifade kerdene *f.* Yararlanmak, faydalanmak.
istifade kerdis *isg.* Yararlanma, faydalanma.
istifa ho daene *f.* İşten/görevden ayrılma isteğini bildiren kendi dilekçesini vermek.
istifa ho dais *isg.* İşten/görevden ayrılma isteğini bildiren kendi dilekçesini verme.
istifa kerdene *f.* 1. Kendi isteğiyle gö-

revden ayrılmak. 2. İşten/görevden ayrılma isteğini dilekçe ile bildirmek.

istifa kerdis *isg.* 1. Kendi isteğiyle görevden ayrılma. 2. İşten/görevden ayrılma isteğini bildiren dilekçe verme.

istifakerdoğ *ise.* 1. Kendi isteğiyle görevden ayrılan kimse. 2. İşten / görevden ayrılma isteğini dilekçe ile bildiren kimse.

istifakerdoğe *isd.* 1. Kendi isteğiyle görevden ayrılan kimse. 2. İşten / görevden ayrılma isteğini dilekçe ile bildiren kimse.

istifar *ise. Ar. istiğfar.* 1. Tanrıdan suçlarının bağışlanmasını dileme, tövbe etme. 2. Kusma, yiyeceği ağız yoluyla geri çıkarma.

istif biyae *s.(e)* İstifli olma, istiflenmiş.

istif biyaene *f.* 1.Üst üste konularak dizilmek. 2. Kereste, tahta gibi ağaç ürünlerini kurutmak veya bekletmek amacıyle üst üste dizilmek yığılmak. 3. Stok edilmek, depolanmak.

istif biyais *isg.* 1.Üst üste konularak dizilme. 2. Kereste, tahta gibi ağaç ürünlerini kurutmak veya bekletmek amacıyle üst üste dizileme yığılma. 3. Stok edilme, depolanma.

istifçi *ise. ve s.* 1. İstif eden, dizen. 2. Karaborsacı, stokçu.

istifçeni *ise.* 1. Dizme, istifleme işi. 2. Karaborsacılık, stokçuluk.

istifçiyeni *ise.* İstifçilik.

istif kerde *s.(e)* İstifli, dizili.

istif kerdene *f.* 1. Üst üste dizmek, istif etmek. 2. Stok etmek, depolamak.

istif kerdis *isg.* 1. Düzgünce üst üste koyarak yığma. 2. Stok etme.

istif kerdoğ *ise.* Düzgünce üst üste dizen.

istif kerdoğe *isd.* Düzgünce üst üste dizen.

istiqamet *ise. Ar. (istika:met) istikâmet.* Doğrultu, yön. *İstiqametê hode so dot* Kendi doğrultunda öteye git. *İstiqametê dine de şerke* Onların doğrultusunda bak.

istiqamet ci daene *f.* Yön vermek, yönlendirmek.

istiqamet ci dayis *isg.* Yön verme, yönlendirme.

istiqaq *ise. Ar. istihkak.* 1. Hakkı olma, hak kazanma. 2. Hizmet karşılığı kazanılan hak (para).

istisna *isd. Ar. istisnâ.* 1. Bir kemse veya bir şeyi benzerlerinden ayrı tutma. 2. Genelden ayrı, kural dışı olma, ayrılık. 3. Ayrı tutulan kimse veya şey.

isviçre *isd.* İsviçre ülkesi ve devleti.

isyan *ise. Ar. (isya:n) 'işân.* 1. Herhangi bir amaçla kurulu düzene veya devlet güçlerine karşı gelme, baş kaldırma, ayaklanma. 2. Bir düzene veya emre boyun eğmeme, uymama, itaat etmeme.

isyan biyaene *f.* İsyan olmak, isayan çıkmak.

isyan biyais *isg.* İsyan olma, isyan çıkma.

isyanci *ise.* İsyan eden, başkaldıran, isyancı.

isyanciye *isd.* İsyan eden, başkaldıran, isyancı.

isyankar *s. ve ise.* İsyankar, başkaldıran kimse.

isyankare *s. ve isd.* İsyankar, başkaldıran kimse.

isyankareni *ise.* İsyankarlık, başkaldırıcılık.

isyankariye *isd.* İsyankarlık, başkaldırıcılık.

isyan kerdene *f.* İsyan etmek, başkaldırmak.

isyan kerdis *isg.* İsyan etme, başkaldırma.

isyankerdoğ *ise.* İsyan edici, isyan eden kimse

isyankerdoğe *isd.* İsyan edici, isyan eden kimse

işaret *ise. ise. Ar. (işa:ret) işâret.* 1.Anlam yüklenilen şey, anlamlı iz, im. 2. Belirti, gösterge, alamet. 3. El, yüz hareketleriyle gösterme.

işaret biyae *s.* İşaretli, işaret olunmuş.

işaret biyaene *f.* İşaretli olmak, işaret edilmek, işaretlenmek.

işaret biyais *isg.* İşaretli olma, işaret edilme, işaretlenme.

işaret cı daene *f.* (Birine) İşaret vermek.

işaret cı dais *isg.* (Birine) İşaret verme.

işaret daene *f.* İşaret vermek.

işaret dais *isg.* İşaret verme.

işaret kerdene *f.* İşaret etmek, işaretlemek, iz, alamet, belirti koymak. *Eke şi vejayi ser işaretkerê* Gidip yukarı çıkınca işaret edin. *Listede çiyo ke lazımo işaret cıke* Listede lazım olan şeylere işaret koy.

işaret kerdis isg. İşaret etme, işaretleme, iz, alamet, belirti koyma.

işaret ronaene *f.* İşaret indirmek, işaret bırakmak.

işaret ronais *isg.* İşaret indirme, işaret bırakma.

işlıge *isd.* Gömlek.

işta *isd.* 1.Yemek yeme isteği. 2. *mec.* İstek, arzu. *İşta hora gore* Kendi iştahına göre.

işta ho biyaene *f.* Yeme isteği olmak, iştahlı olmak.

işta ho biyais *isg.* Yeme isteği olma, iştahlı olma.

işta ho çinebiyaene *f.* İştahı olmamak, yemek istememek.

işta ho çinebiyais *isg.* İştahı olmama, yemek istememe.

işta ho rabiyaene *f.* İştahlanmak, iştahı açılmak.

işta ho rabiyais *isg.* İştahlanma, iştahı açılma.

iştalı *s.(e)* 1. İştahlı, bol yemek yiyen. 2. *mec.* Obur, çok yiyen.

iştıraq *ise. Ar. iştirâk.* 1.Ortaklık, ortak olma, ortaklaşa, paydaşlık. 2.(Bir işte) Yer alma, paydaşlık etme. 3.(Bir işe, bir düşünceye) Katılma.

işti *ise.* Giysilerin kol kısmı, kol paçası, paça.

iştima *isd.* 1. Toplanma, dizilme. 2. Askerlerin silahlı ve donatılmış olarak taplanması.

iştima biyaene *f.* Toplanmak, sıraya dizilmek.

iştima biyais *isg.* Toplanma, sıraya dizilme.

iştima kerdene *f.* Toplamak, sıraya dizmek.

iştima kerdis *isg.* Toplama, sıraya dizme.

iştiraq kerdene *f.* Dahil olmak, iştirak etmek, katılmak.

iştiraq kerdis *f.* Dahil olma, iştirak etme, katılma.

iştiri (I) *ise.* Hayvan boynuzlarından her biri.

iştiri (II) *ise.* Sakal traş etmekte kullanılan alet, ustura.

iştirın *s.(e)* 1. Boynuzlu. 2. *mec.* Kabadayı, kavgacı kimse. 3. Karısı veya kocası tarafından bir başkasıyla aldatılmış kimse.

iştirıne *isd.* 1. Boynuzlu dişi hayvan.

işveç *ise.* İsveç ülkesi, halkı ve devleti.

ita *zf.* Burası, şurası, bu yer, bu taraf, bu yakın. *İtade* Burada. *İtaude* buralarda.

itaat *ise. Ar. ita'at.* Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma.

itaatli *s.(e)* İtaatlı, saygılı.

itaatliye *s.(d).* İtaatlı kimse.

itaat kerdene *f.* Söz dinlemek, boyun eğmek, buyruğa uymak, iaat etmek.

itaat kerdis *isg.* Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma, iaat etme.

itaatkerdoğ *ise.* İtaat edici, itaat eden

kimse.

itaatkerdoğe *isd.* İtaat edici, itaat eden kimse.

itam *ise. Ar. itham.* Suçlama, suçlu görme.

itam kerdene *f.* Suçlamak, itham etmek, suçlu görmek.

itam kerdis *isg.* Suçlama, itham etme, suçlu görme.

itaz *ise.* İhtiyaç. Gereksinme, gerekseme. *İtazê mı zonê mıno* Gerksindiğim (şey) kendi dilimdir. *İtazê mı keş're çino* Kimseye gereksinimim yok. *İtazê serre* Bir yıllık gereksinim

itazê ho biyaene *f.* İhtiyacı olmak.

itazê ho biyais *isg.* İhtiyacı olma.

itazê ho çinebiyaene *f.* Gerksinimi olmamak, bir şeye ihtiyacı olmamak.

itazê ho çinebiyais *isg.* Gerksinimi olmama, bir şeye ihtiyacı olmama.

itazê hode nadaene *f.* Kendi ihtiyacını görmek, ihtiyacını temin etmeğe bakmak.

itazê hode nadais *isg.* Kendi ihtiyacını görme, ihtiyacını temin etmeğe bakma.

itaze ho diyaene *f.* 1. Gereksinim duyduğu şeyi karşılamak. 2. *mec.* Tuvaletini yapmak.

itaze ho diyais *isg.* 1. Gereksinim duyduğu şeyi karşılama. 2. *mec.* Tuvaletini yapma.

itazeni *ise.* Gerksinimlilik, ihtiyaçlılık.

itaziye *isd.* Gerksinimlilik, ihtiyaçlılık.

itıkar *ise.* Spekülasiyon.

itımat *ise. Ar. İ'timâd.* Güven, güvenç.

itımatê ho pê'ardaene *f.* (Birine) İtimat getirmek, güvenmek.

itımatê ho pê'ardais *isg.* (birine) İtimat getirme, güvenme.

itımatê ho've cı'ardene *f.* (Birine) İtimat getirmek, kendisine güvenmek.

itımatê ho've cı'ardis *isg.* (Birine) İtimat getirme, kendisine güvenme.

itımatê ho've pê'amaene *f.* (Birine) İtimatı gelmek, güveni gelmek, güvenmek.

itımatê ho've pê'amais *isg.* (Birine) İtimatı gelme, güveni gelme, güvenme.

itımatlı *s.(e)* İtimatlı, güvenilir.

itımatlıye *s.(d).* İtimatlı, güvenilir kimse.

itımat kerdene *f.* İtimat etmek, güvenmek.

itımat kerdis *isg.* İtimat etme, güvenme.

itımatname *ise.* Güven mektubu.

itıqat *ise. Ar. i'tikâd.* 1.İnanma, inan. 2. İnanç, iman.

itıqat ardene *f.* 1. İnanmak. 2. İnanç getirmek, iman etmek.

itıqat ardis *isg.* 1. İnanma. 2. İnanç getirme, iman etme.

itıqatê ho pê'ardene *f.* 1.(Birine veya bir şeye) inanç duymak, inanmak. 2. (Birine veya kutasal bir şeye) İman getirmek, iman etmek, inanmak.

itıqatê ho pê'ardis *isg.* 1.(Birine veya bir şeye) inanç duyma, inanma. 2. (Birine veya kutasal bir şeye) İman getirme, iman etme, inanma.

itıqatê ho've cı'amaene *f.* 1.(Birine veya bir şeye karşi) inancı gelmek, inanması gelmek. 2. (Birine veya kutasal bir şeye karşı) İman gelmek, iman etmesi gelmek, inancı gelmek.

itıqatê ho've cı'amais *isg.* 1.(Birine veya bir şeye karşi) inancı gelme, inanması gelme. 2. (Birine veya kutasal bir şeye karşı) İmanı gelme, iman etmesi gelme, inancı gelme, inanma.

itıqatê ho've cı'ardene *f.* 1.(Birine veya bir şeye karşi) inancı gelmek, inanması gelmek. 2. (Birine veya kutasal bir şeye karşı) İmanı gelmek, iman etmesi gelmek, inancı gelmek, inanmak.

itıqatê ho've cı'ardis *f.* 1.(Birine veya bir şeye karşi) inancı gelme, inan-

masa gelme. 2. (Birine veya kutasal bir şeye karşı) İmanı gelme, iman etmesi gelme, inancı gelme, inanma.

itıqatli *s.(e).* 1. İnançlı, imanlı. 2. İnançlı, imanlı kimse.

itıqatliye *s.(d)* 1. İnançlı, imanlı. 2. İnançlı, imanlı kimse.

itıqat kerdene *f.* 1.İnanmak, inan etmek. 2. İnanç etmek, iman etmek.

itıqat kerdis *isg.* 1.İnanma, inan etme. 2. İnanç etme, iman etme.

itıraz *ise. Ar. i'tirâz.* 1.(Bir şeye) Bir düşünce veya kararı benimsemeyerek karşı çıkma. *İtırazê ho teyro* Karşı çıkışı üstünde (hazır) 2.Söylenecek söz, karşı söyleme.

itımal *ise. Ar. ihtimâl.* 1. Bir şeyin olabilmesi durumu, olabilirlik, olasılık. *Bêhude era dime mekuye, xelese deyre itimal çino* Boşuna peşine düşme, onun kurtuluşuna olasılık yoktur. 2. *zf.* Belki, ola ki. *İtımalo ke wo ewro bêro* Olasıdır ki o (e) bugün gelsin.

itirazê ho biyaene *f.* Bir şeye itirazı bulunmak.

itirazê ho biyais *isg.* Bir şeye itirazı bulunma.

itıraz kerdene *f.* (Bir şeye) Bir düşünce veya kararı benimsemeyerek karşı çıkmak, itiraz etmek.

itıraz kerdis *isg.* (Bir şeye) Bir düşünce veya kararı benimsemeyerek karşı çıkma, itiraz etme.

itırazkerdoğ/e *ise.* İtiraz edici, karşı çıkıçı, itiraz eden kimse.

itırazkerdoğe *isd.* İtiraz edici, karşı çıkıçı, itiraz eden kimse.

itifaq *ise. Ar. ittifâk.* 1.Anlaşma, uyuşma, bağlaşma. 2.Oy birliği.

itifaqeni *ise.* 1.Anlaşmacalık, uyuşmaca, bağlaşmacalık. 2.Oy birlikteliği.

itifaqıye *isd.* 1.Anlaşmacalık, uyuşmaca, bağlaşmacalık. 2.Oy birlikteliği.

itifaq kerdene *f.* 1.Anlaşmak, uyuşmak, bağlaşmak. 2.Oy birliği etmek.

itifaq kerdis *isg.* 1.Anlaşma yapma, uyuşma etme, bağlaşma. 2.Oy birliği etme.

ivadet *ise. Ar. ibâdet.* 1.Tanrı buyruklarını yerine getirme, tanrı'ya yönelen saygı davranışı, tapınma. 2.Ayin, kült.

ivadet kerdene *f.* İbadet etmek, Tanrı'nın buyruklarını yerine getirmek, ayinve dua yapmak.

ivadet kerdis *isg.* İbadet etme, Tanrı'nın buyruklarını yerine getirme, tanrıya dua etme.

ivadetxane *ise.* İbadethane, tapınak, ayin yeri/evi.

ivra (ibra) *isd.* İbre, sayaç göstergesi.

ivret *ise. Ar. ibret.* 1.Yanlış, kötü davranışlardan sakınmayı sağlayan olgu veya bu olgulardan alınması gereken sonuç, ders. 2.*s. hlk.* Çirkin, kötü, acayip.

ivret biyaene *f.* 1.İbret olmak, ders olmak. 2. Çirkin olmak, acayipleşmek.

ivret biyais *isg.* 1. İbret olma, ders olma. 2. Çirkin olma, acayipleşme.

ivret guretene *f.* İbret almak, ders çıkarmak.

ivret guretis *isg.* İbret alma, ders çıkarma.

ivrıq *ise.* Su ve sulu şeyler koymaya yarayan, kulplu, emzikli kap.

ixbal *ise.* 1.Baht açıklığı veya yüksek bir makama erişmiş olma durumu. *Koti gureo ke ixpalê mordemê sey* Nerde çalışmış ki yetim adamın şansı! *Ree ke ixpalê mordem nêgurea, nêgureeno.* İnsanın şansı bir kez çalışmadı mı, çalışmaz.

ixbalê ho gureaene *f.* Şansı çalışmak.

ixbalê ho gureais *isg.* Şansı çalışma.

ixpar *ise.* Gammazlama, bildirme, giz-

lice düşmanlarına haber verme.
ixparci *is.(e)* İhbarcı, gammazcı.
ixparciye *is.(d)* İhbarcı, gammazcı.
ixpardaoğ *ise.* İhbar eden, gammazlayan kimse.
ixpardaoğe *isd.* İhbar eden, gammazlayan kimse.
ixpar guretene *f.* İhbar almak, haber edinmek, bilgi almak.
ixpar guretis *isg.* İhbar alamak, haber edinmek, bilgi almak.
ixpar kerdene *f.* İhbar etmek, gammazlamak.
ixpar kerdis *isg.* İhbar etme, gammazlama.
ixraz *ise. Ar. ihrâc.* Dış satım, ihraç.
ixrazatçı *ise.* İhracatçı, dış satım yapan (erkek).
ixrazatçıye *isd* İhracatçı, dış satım yapan (kadın).
ixraz biyae *s.(e)* İhraç edilmiş olan.
ixraz biyaene *f.* İhraç olmak, dışarıya satılmak
ixraz biyais *isg* İhraç olma, dışarıya satılma.
ixraz kerdene *f.* İhraç etmek, yurt dışına satmak.
ixraz kerdis *isg.* İhraç etme, yurt dışına satma.
ixraz vetene *f.* İhraca çıkarmak, hak sahibi etmemek; doktor raporu ile çürüğe çıkarmak.
ixraz vetis *isg.* İhraca çıkarma, hak sahibi etmeme; doktor raporu ile çürüğe çıkarma.
iyade *ise. Ar. i'ade.* 1. Alınmış bir şeyi geri verme. 2. Verilen bir şeyi almayarak geri çevirme, redetme. 3. Karşılıklı olarak yapma, mukabele etme.
iyade biyae *s.* Geri verilmiş olma, iadeli.
iyade biyaene *f.* İade olmak, gerisin geri iade edilmek.
iyade biyais *isg.* İade olma, gerisin geri red olma.
iyade kerdene *f.* Gerisin geri etmek, geri vermek, red etmek.
iyade kerdis *isg.* Gerisin geri etmek, geri vermek, red etmek
iyade kerdoğ *ise.* Geriverici, rededici, mukabeleci.
iyade kerdoğe *isd.* Geriverici, rededici, mukabeleci
iyê *gr.* İsim ve zamirlerden önce kullanılarak aidiyet, sahiplik ve iyelik belirtir. *İyê ma* Bizimki. *İyê yine* Onlarınki. *İyê to* Seninki. *İyê ae* Onunki (d). *İyê dey* Onunki (e). *İyê hard* Yerinkisi. *İyê merdu* Ölülerinkisi.
izan *ise.* Anlayış, anlama yeteneği.
izanli *s.(e).* Anlayışlı, akıllı (erkek).
izanliye *s.(d).* Anlayışlı, akıllı (kadın).
izareteni *ise.* Zararsızlık.
izdiham *ise. Ar. izdihâm.* Aşırı kalabalıktan sıkışma, yığılma.
izine *isd. Ar. izn.* 1.Bir şeyi yapmak için verilen veya alınan özgürlük, müsade, icazet, ruhsat, mezuniyet. 2.Bir kimseye çalıştığı yerce verilen tatil.
izra *isd.* İrin. *İzra goşi* Kulak irini/akıntısı. *Dirvêtia mordemek'ra izra yena* Adamcağızın yarasından irin geliyor. *Gosê hora izra yena* Kulağından irin akıyor.
izrav *ise.* Zahmet, eziyet, sıkıntı.
izravo cı daene *f.* Eziyet vermek, zahmet vermek, sıkıntı vermek.
izravo cı dais *isg.* Zahmet verme, zahmet verme, sıkıntı verme.
izrav cı kerdene *f.* (Birine) Eziyet etmek, zahmet vermek, sıkıtıya sokmak.
izrav cı kerdis *isg.* (Birine) Eziyet etme, zahmet verme, sıkıtıya sokma.
izraveni *ise.* Zahmet, sıkıntı durumu.
izraviye *isd.*Eziyet, sıkıntı, zahmet durumu.

izrav ontaene *f.* Zahmet ve sıkıntı çekmek.
izrav ontais *isg.* Zahmet çekme, sıkıntı çekme, eziyet çekme.
izzet *ise. Ar. izzet.* Büyük yücelik, ululuk.
izzet ikram *zf. ve s.* Büyük ikram ve ağırlama.
izzet ikram kerdene *f.* Büyük ikramda bulunmak, ihtişamla ağırlamak.
izzet ikram kerdis *isg.* Büyük ikramda bulunma, ihtişamla ağırlama.
izzet nefis (izzet u nefis) *ise. Ar. izzet-i nefis.* Onur, özsaygı.
izzet nefis sıkıtaene f. Onurunu kırmak.
izzet nefis sıkıtais *isg.* Onurunu kırma.

J-j

j, J Zazaca alfabesinde on üçüncü harf. Je adı verilen bu harf ses bilimi bakımından fısıltılı ötümlü diş eti ünsüzünü gösterir.

ja *s.*(e) Suyu nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı, kuru, nemsiz.

ja biyaene *f.* Kurumak, nemi ve suyu çekilmek.

ja biyais *isg.* Kuruma, nem ve ıslaklığın gitmesi.

jaeni *ise.* Kuruluk, nemsizlik.

ja kerdene *f.* Kurutmak. *Kıncu buşiye jake* Elbiseleri yıka kurut.

ja kerdis *isg.* Kurutma, nem ve ıslaklığını giderme.

jan *ise. Far. ziyân.* Kârın karşıtı, zarar.

jan cı daene *f.* Birine veya bir şeye zarar vermek.

jan cı dais *isg.* Birine veya bir şeye zarar vermek

jan daene *f.* Zarar vermek.

jan dais *isg.* Zarar verme.

jandawoğ *ise.* Zarar veren kimse.

jandawoğe *isd.* Zarar veren kimse.

jane *s.(e)* 1. Eşit, denk. 2. Düz, aynı seviyede. 3. Dengeli, eşit, aynı durumda.

jane kerdene *f.* 1. Eşitlemek, denkleştirmek. 2. Aynı seviyeye getirmek, düzlemek.

jane kerdis isg.1. Eşitlemek, denkleştirmek, eşit hale getirme.2. Aynı seviyeye getirmekm, düzlemek.

jankar *s.(e)* Sürekli zarar verern ve zarar vermeyi huy edinen kimse.

jankare *s.(d)* Sürekli zarar verern ve zarar vermeyi huy edinen kimse.

jankariye *isd.* Ziyankarlık, zarar vericilik.

jan kerdene *f.* Zarar etmek, kazancından kayba uğramak, sermaye kaybetmek.

jan kerdis *isg.* Zarar etme, zarara uğrama, sermaye yitirme.

jano cı kerdene *f.* Birine zarar vermek, zarara uğratmak.

jano cı kerdis *isg.* Birine zarar verme, zarara uğratma.

janro cı kerdene *f.* Zarar vermek, zarara uğratmak.

janro cı kerdis *isg.* Zarar verme, zarara uğratma.

janro cı verdaene *f.* Zarar değdirmek, zarara uğratmak.

janro cı yerdais *isg.* Zarar değdirme, zarara uğratma.

japon *ise.* Japon, japon halkı, japon halkın her bir erkek.

japon/e *ise/d.* Japon, japon halkı, japon halkın her bir kadın.

japonki *ise.* Japonca, japon dili, japonvari, japon tarzı.

jare *isd.* 1.Kutsal, ziyaret edilen kutsal öğe veya yer. 2.Dersim'de bir adı da tarik-i evliya olan kutsanmış ağaç.

jarge *ise. ve s.* 1. Kutsal, kutsanmış yer, şey. 1. Ziyaretgah, ziyaret edilen mutad yer.

jargeyi *isç.* Kutsal yerler, ziyaret yerleri.

jarek *s.(e)* Kutsalsı, Kutsallık taşıyan şey, yer.

jargiye *isd.* Kutsal yer, kutsal olan (d), kutsal ziyaret yerleri.

jaret kerdene *f.* Ziyaret etmek, gidip bulunmak, uğramak.

jaret kerdis *isg.* Ziyaret etme, gidip bulunma, uğrama.

jargovit *ise.* Dersim'in Nazimiye (Kızılkilise) ilçesinde bulunan ve Kureş ocakzede soyunun ilk yerleştiği, ev yaptığı kutsal bir yer. *Bonê Zargoviti* Zorgovit evi.

jar-u dari *zf.* Ziyaretler ve ulu şeyler olarak.

jê *bağ. ve zf.* Gibi, benzer, aynısı. *Jê asmeni* Gök bibi. *Jê asma sıpıye* Beyaz ay gibi. *Jê sırsıla newuye* Dolunaya gibi. *Jê surete oli* Tanrının (Hz. Ali'nin) yüzü (nuru) gibi. *Jê astarê sodiri* Sabah yıldızı gibi. *Jê astarê desta sodiri* Şafak yıldızı gibi. *Jê asm u tiji* Ay ve güneş benzeri. *Jê asm u roji* Ay ile güneş gibi. *Jê morê polati* Kobra yılanı gibi. *Jê asma des u çor sewuye* Ayın on dördü gibi. *Jê astarê bereqiyayi* Parlak yıldız gibi. *Jê Ana Fatma* Fatma ana gibi. *Jêkemerê çengi* Köşe taşı gibi. *Jê kami vaji* Kimin gibi diyeyim? *Jê şimşerê sami* Şam kılıcı gibi. *Jê felekê kali* Yaşlı (Ölümsüz) felek gibi.. *Jê çefe ho fetelina* Kendi keyfine göre geziyor.

jêç *ise.* 1. Çapak, kir, pislik. *Jêçe goşi* Kulak salgısı. 2. Gidik boku. *Jêçe bijeku* Oğlakların boku. 3. Pipo ve sigara ağızlığında biriken sıvımsı tütün katranı. *Jêçe cıgara* Sigara katranı.

jêdae *s.(E)1.* Artık, fazlalık, artmış olan.

jêde *s.(e)* Çok, fazla, çokluk. *Jêde ri qewuno* Fazla sağlam yüzlüdür (utanmazdır). *Jedero* (e) çoktur. *Jêde biye (d)* Çoktu, çok oldu. *Jêdiyo* Çoğalmış, artmış. *Jêde vi* (e) Çoktu, çok olmuştu. Jêde'*ve nêr biyayêne* Çok erkekleşmek, (Çok kabadayı olmak, çok diklenmek, çok asabi olmak).

jêde-jêde *zf.* Çok çok, en fazla.

jêde kerdene *f.* Çoğaltmak, arttırmak, fazlalaştırmak. *Jêdekerê* Çoğaltın.

jêde kerdis *isg.* Arttırma, çoğaltma.

jêde qurvetiye kerdene *f.* Çok söylenmek, çok gevezelik etmek.

jêde qurvetiye kerdis *isg.* Çok söylenme, çok gevezelik etme.

jêde qurvetiye kerdoğ *ise* Çok söylenen, çok gevezelik eden.

jêde vatene kerdaene *f.* Çok söz etmek, çok gevezelik etmek.

jêde vatene kerdis *isg.* Çok söz etme, gevezelik yapma.

jêde vatenekerdoğ/e *ise/d ve s.* Çok söz eden, çok gevezelik eden..

jêder *zf.* Çoğu, fazlası, artanı.

jêdey *isç.* Çokları, fazlaları, artanları.

jêdiyaene *f.* Artmak, çoğalmak, fazlalaşmak.

jêdiyais *isg.* Artma, çoğalma, fazlalaşma.

jêdiye *isd.* Çokluk, fazlalık. *Jêdiya* Çoğalmıştır / Çoğunluktur. *Jêdiye ra* Çoğunluktan, fazlalıktan / Fazlasıyla. *Jêdiye- senıkiye* Çoğunluk-azınlık. *Jediye ra senikiye* Çoğunluktan azınlığa, fazlalıktan azlığa.

jêdiyera *zf.* Fazlasıyla.

jêdnaene *f.* Çoğaltmak, fazlalaştırmak, arttırmak. *Jêdneno* (e) Arttırıyor, çoğaltıyor. *Jêdinê* Çoğalıyorlar, artıyorlar.

jêdnais *isg.* Çoğaltma, fazlalaştırma, arttırma.

jê ho kerdene *f.* Kendisi gibi yapmak, kendi durumuna sokmak.

jê ho kerdis *isg.* Kendisi gibi yapma, kendi durumuna sokma.

jêle *isd.* Dersim mitolojisinde kutsal *Jele* dağını mekan tuttuğuna inanılan kutsal kadın erenler, melek, veya tanrıça. *Koe Jêle* Jele dağı.

jelık *isd.* 1. Tohum, tane, öz. 2. Çiçeklerde taç yaprakların tutunduğu sapın ucundaki tuhum kesesi, burcu, öz.

jêmdeneni *isg.* Başı boş ortalarda dolaşma, seserilik, başıboşluk.

jêmdeniye *isd.* Başıboş ortalıkta dolaşma, serserilik.

jemden/e *ise/d.* Başıboş ortalıkta dolaşan kimse, serseri.

jêmdine *ise.* Başıboş, serseri, ibne.

jê morri çivdaene *f.* Yılan gibi kıvrıl-

mak.

jê morri çivdais *isg.* Yılansı kıvrılma, yılan gibi kıvrılma.

jê morri lifdaene *f.* Yılan gibi sarmallanmak, kıvrımlanmak.

jê morri lifdais *isg.* Yılan gibi sarmallanma, kıvrımlanma.

jên *ise.* Eyer, atın eğeri, binek kuşamı.

jên kerdene *f.* Eyerlemek, kuşandırmak.

jên kerdis *isg.* Eyerleme, kuşandırma.

jêofizik *ise. Fr. géophisigue.* Yer yuvarlağını ve atmosferi intkileyen doğal fiziksel olayların incelenmesi.

jeokimya isd. Fr. *géo + Ar.kimyâ = géokimya.* Yer kabuğunu oluşturan kimyasal öğelerin tümü.

jeoloji *ise. Fr. géologie < Yun. (geo yer, logos bilim)* Yer bilimi.

jeolojik *s. Fr. géologique.* Yer bilimi ile ilgili.

jê pervani çerexıyaene *f.* Pervane gibi dönmek.

Jê pervani çerxıyais *isg.* Pervane gibi dönme, pervane gibi dolaşma.

Jê pervani feteliyaene *f.* Pervane gibi gezmek.

Jê pervani feteliyais *isg.* Pervane gibi gezme.

jeton *ise. Fr. jeton.* (Telefonda, kumarda, garsonların kasa ile hesaplaşmasında) para yerine kullanılan küçük, metal veya plastik marka.

jeopolitik *ise. Fr. géopolitique.* 1.Coğrafya, ekonomi, nüfus vb.'nin bir devletin politikası üzerindeki etkisi. 2. Bir devletin bölgede uygulanan politikayla o yerin coğrafyası arasındaki ilişki. 3.Bir devletin saldırgan nitelikteki genişlemesini, ekonomik ve siyasi coğrafya açısından haklı kılmaya yönelik siyasi öğreti.

jêveg *ise.*. Haksızlığa isyan eden, militan, boyuneğmez kimse.

jêveg biyaene *f.* Herhangi bir haksız suçlamadan dolayı dağa çıkmak, hak peşinde olmak, haksızlığa karşı isyan etmek.

jêveg biyais *isg.* Herhangi bir haksızlığa uğrama inancıyla dağa çıkma, isyan etme, militanca hak peşine düşme.

jêvege *isd.* Haksızlığa isyan eden, militan, boyuneğmez kimse.

jêvegeni *ise. ve s.* 1. Militanlık. 2. Berduşluk, hovardalık.

jevegiye *isd.* Militanlık, asilik.

jêvegeni kerdene *f.* Herhangi bir haksız suçlamadan dolayı dağa çıkmak, hak peşinde olmak, haksızlığa karşı isyan etmek.

jêvgeni kerdis *isg.* Herhangi bir haksız suçlamadan dolayı dağa çıkma, hak peşinde olma, haksızlığa karşı isyan etme.

jê zumıni amaene *f.* Birbirine eşdeğer gelmek, birbiri gibi olmak.

zê zumıni amais *isg.* Birbirine eşdeğer gelme.

jê zumin biyaene *f.* Birbiri gibi olmak.

jê zumin biyais *isg.* Birbiri gibi olma.

jê zumin kerdene *f.* Birbiri gibi yapmak.

jê zumin kerdais *f.* Birbiri gibi yapmak.

jil *ise.* 1. Çim, çimen, yeşil filiz, toprak-tan yeni çıkmış taze bitki sürgünü, burcu. 2. Buğday gillerin henüz başak tutmadan önceki taze, yeşil hali. *Jile hêgay* Tarla filizi. *Heğawu newe jil do* Tarlalar yeni filiz verdi.

jil daene *f.* Çimlenmek, yeşermek, filiz vermek, bitmek.

jil dais *isg.* Çimlenme, yeşerme, filiz verme, bitme.

jile *isd. ve s.* Uçurum, Kaya burcundan aşağıya dik inen yüksek boşluk.

jilık *ise.* 1. Klitoris (Fr.), bızır. 2. Silindirik iç boşluğa uydurulmuş alet, merdane. 3. („Jil"in güzelleme ve minikleme –lık/-lik- takısıyla) Yeşillik, çimlik, filizlik.

jimel *ise.* Bıyık. Erkeklerin üst dudakla burun arasındaki tüylü bölge, tüyleri,

kılları.

jimele (zımele) *isd.* Burun hizasından ayrışan sağ ve sol taraf bıyık bölümlerinden her biri.

jimeli (zımeli) *isç.* Bıyıklar. *Jimelune mı cemed guret* Bıyıklarım buz tuttu.

jimelın *s.*(e) Bıyıklı, bıyıkları olan kimse.

jindan *ise.* Zindan, hapishane, maküm-ların hapsedildiği yer.

jip *ise.* Genellikle askeri ulaşımda kullanılan, araziye dayanıklı personel taşıma aracı.

jip-ja *s.(e)* Kupkuru, tamamen kurumuş, nemi ıslaklığı kalmamış.

jirç *ise.* 1.Kanatlı (kuş, tavuk vb.) hayvan dışkısı. 2.Pipo ve sigara ağızlığında (qılaun) biriken nikotin katranı. 3.*mec.*Daha yeni sürgün vermiş yeşilliğin ham ve sarımtırak hali. *Jirçe hêğayi* tahıl tarlalarının tazê yeşilliği, yeni sürgün vermiş yeşilliği. *Jirçra feki ver kewtaene* Yeşilliklerin hayvanların otlanmasına yeter, ağızlanabilir boya erme hali.

jirçe *ise.* Yeni yeşermiş bitkilerden oluşan otlak alanı.

jirçi *isd.* Yeni yeşermiş bitki

jiv *ise.* İnilti. *Jive jiva huya* Yakınıcı, iniltici haldedir, (durmadan inliyor, yakınıyor).

jivaene *f.* 1. İnlemek. 2. Şikayet etmek, yakınmak.

jivais *isg.* 1. İnleme. 2. Şikayet etme, yakınma.

jivane (I) *ise.* 1.Silindirik veya çokgenli yanal yüzeyli iç boşluk ve bu boşluğa uydurulmuş yekpare merdane, hareketli orta çubuktan oluşan sistem. *Jivane boriye* Borunun ağzına uydurulmuş tıpaç, merdane.2. iki veya daha fazla parçayı kendi deliklerinden bir bir merdane ile tutturma, kenetleme sistemi.

jivane (II) *ise.* Hadini aşma, saygıda kusur etme, vb.g.

jivanêra vetene *f.* 1. Çileden çıkarmak, azdırmak. 2. Hadini aşmak

jivanera vetis *isg.* Çilden çıkarma, azdırma. 2. Hadini aşma.

jivaoğ *ise.* İnleyen, yakınan, şikayet eden.

jivaoğe *isd.* İnleyen, yakınan, şikayet eden.

jivatêni *isg.* 1. Feryat, bağırma-çağırma. 2. Ricada bulunma, yalvarma, yakarma.

jivatiye *isd.* 1.Feryat, bağırma-çağırma. 2.Ricada bulunma, yalvarma. *O mêrık ame jivatiye kerde, dirê qursê mı bi, mı da cı* O adam geldi yalvar yakar oldu, birkaç kuruşum vardı, kendisine verdim. *Jivatiya henene kerde ke, mı gıranê ho dest nêxelesna* Öyle bir yalvar yakar oldu (e) ki, yakamı elinden kurtaramadım.

jivatiye kerdene *f.* 1. Feryat etmek, bağırmak-çağırmak. 2. Ricada bulunmak, yalvar yakar olmak. *A hermete amê jivatiya henene kerde ke, endi mı xatırê dae nêskıt* O kadın geldi öyle yalvar yakar oldu ki, artık onun hatırını kıramadım.

jivatiye kerdis *isg.* 1.Feryad etme, bağırıp çağırma. 2.Yalvar-yakar ricakar olma.

jivayis *isg.* 1. İnleme. 2. Şikayetçi ve yakınıcı olma.

jiye *isd.* 1.Gerilmiş ip. 2. Eski zamanlarda kuzu bağırsağından yapılan çalgı (saz, keman, kemençe vb. müzik aletleri) teli.

jokey *ise. İng. jockey.* Yarış atlarına binen, yetenekleri bu amaca göre geliştirilmiş kimse, cokey.

joloye *isd.* Kuzeyde ve kavaklık yerlerde raslanan ve yendiğinde hayvanları anında zehirleyen, kuvvetli toksin ihtiva eden bir bitki.

joriye *isd.* Buğday ununun kaynatılmış suda yoğrularak hazırlanan ve eskiden yaraların iyileştirilmesinde, kullanılan hamur, melhem.

joriya şigoni *isd.* Yarayı kurutmak veya yaradan kurşun vbg. cisimleri geri çekmek için eskiden melhem olarak yaranın üzerine sürülen, ilkbahar buğday unundan yapılan özel hamur.

ju (zu)*ise.* 1.Sayılardan ilki, bir. 2.Bu sayıyı gösteren rakam, 1. 3. *s.* Bu sayı kadar olan. 4. Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösterir. 5. Tek. 6. Birleşik. *Ma pêro juyime, canêbeme* Biz hepimiz birliğiz, ayrılmayız. 7. Eş, aynı, bir boyda. *Ma pêro jume* Hepimiz biriz, aynıyız.. 8. Ortaklaşa olan, müşterek. 9. Değer, önem bakımından birbirinden farksız, birbirine eşit, birbirine benzer. 10. Yüklem durumunda olan bir isim takımının belirtileni olarak kullanıldığında, belirtenin hor görüldüğünü anlatır. *Eve ho woxtêde ju reçberbi* Kendisi bir vakit rençperin biriydi. 11.Sıfat veya zarf durumunda başına geldiği kelimelere kuvvet, istek veya kesin olmayan anlamlar katar. *Ju rındeka ke...* Bir güzel ki. *Ju vora, ju vora* Bir kar, bir kar! *Ju (ree) ke bêrime* Bir gelsek. 12. *zf.* (Tekrarlanarak) Bir kez. *Ju deyrê, ju daerê* Bir ona (e), bir ona(d). 13. *zf.* Sadece. *Her çi qediya ju no/na mend* Her şey bitti bir bu (e/d) kaldı. 14. Ancak, yalnız. *Nine ju tı vırazena* Bunu bir sen yaparsın.

jumin *zm. (-i)* Birbirini, birbiri, birbirleri, birbirlerini, kendilerini.

jüye *zm.* Birisi *(d). Jüye vaze, jüye goste* Birini söyle, birini dinle. Jüya bine Başka biri, başka bir konu, başka bir söylem. *Jüyo bin* (e) Başka biri, başka bir şey, başka bir konus. *Jüya mı, jüya dey* Bir benimki, bir onunki. *Jüyera mı jüyera dey* (Kıran kırana ha bıre yarıştık) Bir benden, bir ondan. *Jüye've jüye* Birebir, birer birer. *Jüye've jüyera* Birinden öbirine kadar, bir bir, hepisine.

juyine *zm.* Birileri. *Juyinêre* Birilerine.

K-k

"K", Mısır resimyazısında ve Fenike yazsında bu harfin biçimi, üç parmağı yukarı doğru açık, bir eli anımsatrdı. Fenike yazısından Yunanca yoluyla Etrüskçe ve Latince'ye az çok değişiklikle geçen "K", bugünkü Zaza abecesine Latince'den alınmıştır. Zaza abecesindeki "Ke" olan bu harf ince ünlülerle, ince yumuşak sesini verir, kekil, kehkil, keke, kehke, kerıke misali gibi. Ke kalın ünlülerle Ka sesini verir: Kam, kamij misali gibi.

k, K Zazaca alfabesinin on dördüncü harfi. Ke adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ince ünlülerle ön damak, kalın ünlülerle art damak patlayıcı ünsüzlerin ötümsüzünü gösterir.

k *kim.* Potasyum'un kısaltması.

kabin *ise. Fr. cabine.* 1.Küçük özel bölme. 2.Gemilerde, uçaklarda, uzay gemilerinde küçük bölme. 3. Plajlarda soyunma yeri.

kaf *ise.* Kaf dağı, Bir masal dağı.

kafe *isd.* 1. Avuç içi. 2.s. Elin ayasının içi kadar.

kafır/e ise/d. 1.Dinsiz.

kafır biyaene *f.* Dinsizleşmek, zalimleşmek.

kafır biyais *isg.* Dinsiz olma, zalim olma.

kafıreni *ise.* Dinsizlik, zalimlik.

kafırıye *isd.* Dinsizlik, zındıklık, zalimlik, acımasızlık.

kaftaene *f.* (Kurt, tilki, köpek gibi hayvanlar için) Canını acıtan bir darbe sırasında acıyla cıyak cıyak bağırmak, ulumak, havlamak.

kaftais *isg.* Cıyak cıyak bağırma, çığlık atma, uluma, havlama.

kaftiye *isd.* Çığlık, acıyla bağırma, havlama, cıyaklama.

kağ 1.*ise.* Ayrık otu, tarla ve bostanları kendiliğinden işgal eden yabani, ham ot. 2. Olgunlaşmamış, dayanıksız, sersek, gevşek.

kağıte *isd.* 1.Kağıt. 2.İskambil.

kağıte kaykerdene f. Kağıt oyunu oynamak, iskambil oynamak.

kağıte kaykerdis *isg.* Kağıt oyunu oynama, iskambil oynama.

kağ kerdene *f.* Ayrık otları ayıklamak, çapalamak. *So hega kağke* Git tarla çapala.

kağ kerdis *isg.* Ayrık otlar ayıklama.

kakaz *s.ve ise.* Kekeme, kekeç, konuşma özürlü.

kakaz biyaene *f.* Kekeme olmak, konuşma zorluğu çekmek, konuşurken takılıp kalmak, düzgün ve akışkan biçimde ifade edememek.

kakaz biyais. *isg.* Kekeç olma.

kakaze *ise.* Kekeç olan, kekem kimse (e)

kakazeni *isg.* Kekemlik, kekeçlik.

kakaziye *isd.* 1.Kekemlik.

kake *isd.* 1.Çocuk yemişi, çocuk şekeri, bonbon. *Domon kake wazenê* Çocuklar şeker (yemiş) istiyor. 2.Bütün eğlencelik yiyecek ve yemişlerin çocuk dilinden ifadesi.

kakıle (kankıle) Yeşil kabuğun (purun) içindeki sert kabuklu ceviz meyvesi,

cevizin yeşil yumuşak dış kabuktan soyunmuş hali.

kakıli (kankıli) *isç.* Sert kabuklu ceviz taneleri.

kaknaene *f.* 1.Durmadan söylenmek, habire şarkı türkü söylemek, ağıt yakmak. Aşık olma, acı duyma nedeniyle kişinin sürekli söylediği, adeta keklik gibi ötttüğü durumlar için söylenir. 2.*kaba.* Kuşların ötüşü, gaklamak.

kaknais *isg.* 1.*kaba.* Gaklama, ötme. 2. *mec.* Durmadan söylenme, habire birşeyler söyleme.

kaknaoğ/e *isg.* Gaklayan, durmadan söylenen, habire konuşan, dert yanan.

kakol *s.* 1. Parmakları sakat olan. 2. Elleri işe yatkın olmayan, tutuk, uyuşuk, büzük duruşlu.

kaku *isç.(-i, -ni))* Bonbon şekerlerini, yemişleri.

kal (I) *s.*1.Yeterince pişmemiş, çiğ, az pişmiş. *Kal werdene* Çiğ yemek. *Kal werdis* Çiğ yeme. *Ey gost heni kal werdenê* O eti öyle çiğ yiyiordu. 2.Yersiz, yakışıksız, çiğ konuşma.

kal (II) s.(e) Yaşlı, aksaçlı, kamil.

kale *s.(d)* Yaşlı, ihtiyar, aksaçlı. *kalikê mı endi biyo've kal.* Dedem artık aksakallı ihtiyar olmuş.

kaleke *isd.* 1.Kenar, yan taraf, sağ ve sol taraflar. *Kaleka raste* Sağ tarafı. *Kaleka çepe* Sol tarafı. *Ma ho est ve kaleka raste, yê kaleka cepede mendi* Biz kendimizi sağ tarafa attık, onlar sol tarafta kaldılar.

kalekê hora berdene *f.* Birinden çekinmek, cesaret edememek, korkmak.

kalekê hora berdis *isg.* Birinden çekinme, cesaret edememe, korkma.

kaleke estaene *f.* 1.Yan tatarafa atmak, biriktirmek.2. Birisine haset etmek, istememezlik göstermek.

kaleke estais *isg.* 1.Yan tatarafa atma, biriktirme.2. Birisine haset etme, istememezlik gösterme.

kaleke guretene *f.* 1.*mec.* Koltuk almak, destek almak, cesaret almak. 2.*mec.* İyi beslenip gürbüzleşmek, kemikleri ete bürünmek, koltukları dolmk, etlenmek.

kaleke guretais *isg.* 1.*mec.* Koltuk alma, destek alma, cesaret alma. 2.*mec.* İyi beslenip gürbüzleşme, kemikleri ete bürünme, koltukları dolma, etlenme.

kaleku estaene *f.* 1. *mec.* Kızmak, öfkelemek, köpürmek, ateş püskürmek öfkeden hızlı hızlı soluk alıp vermek. *Kaleku erzeno* Ateş püskürüyor (e). 2. *mec.* Çok yemekten, şişmek. hareket edememek (hayvanlar için).

kaleku estais *isg.* 1.Öfkeyle soluma.

kaleni *ise.* Yaşlılık, ihtiyarlık, akbaşlılık.

kalık *ise.* Dede, Annenin ve babanın babası ve onların ataları. *Kalikê kalik* Dedenin dedesi.

kalız *ise ve s.* Kalu (Kaliyan) aşiretine mensup kimse.

kalıze *isd ve s.* Kalu (Kaliyan) aşiretine mensup kimse.

kali *ise.* Erkek ismi.

kaliye *isd.* Yaşlılık, ihtiyarlık dönemi.

kalifer *ise.* Klorifer, ısıtma şebekesi.

kalkeke *isd.* Aralık ayının son haftasından Ocağın ortalarına kadar oynanan Dersim ve yöresi Alevileri'nin geleneksel kış eğlencelerinden biri.

kalme *ise.* Balta, baltacık.

kalmemo sır *ise.* Dersim'de belli başlı yedi büyük aşiretin atası ve dersim'in öteki büyük aşiret kollarının atası olan Şıh Hasan'ın kızı Kınce Sure (Kızıl giysili) ile evli olduğu ve bugünkü Nazimiye ilçesinin Kalmem köyünde yaşadığı, esas adının Şah Mehmet olduğu rivayet edilen tarihi sima.

kalpız *s.*(e) (Et ve hamurlu yiyecekler

için) İyi pişirilmemiş, yarı çiğ, tam pişmemiş, kıvamında değil.

kalpız kerdene *f.* Baştansavma pişirmek, özenmeden pişirmek, iyi pişirmemek, alalacele, yarımyamalak pişirme.

kalpız kerdis *isg.* Baştan savma pişirme, eksik pişirme, çiğ bırakma, yarı pişmiş etme (hamur ve et pişirmede).

kalu *isç.* Ovacık ilçesinde meskün bulunan bir aşiret adı.

kalık-u bavık *ise.* Dede baba, soy sop, sülale takibi.

kal-u bela *ise. ve zf.* 1.Dünyanın kurulduğu an, kainatın (evrenin) oluştuğuna inanılan ilk an. *Kala-u bela'ra nat* Evrenin (dünyanın kuruluşundan beri. 2.Ezel, evvel.

kam *zm.* Soru sözcüğü, kim. "Hangi kişi" anlamında cümlede, özne, tümleç, Belirsizlik, bilinmezlik bildirir.*Kam kamo* Kim kimdir (e). *Kam biyo* Kimmiş? *A kama* O (d) kimdir? *Kam tey sono* Kendisiyle kim gidecek? *Kam'ra gore* Kime göre? *Kam mıde yeno* Binimle kim gelecek/gelir? *Kam se vano* Kim ne söyliyor? *Kami se vato* Kim ne demiş? *Kam se va* Kim ne dedi? *Kami hen vato* Kim öyle söylemiş? *Kam se vano vazo* Kim ne derse desin. *Kam ima kerdene ke,a honde beno sa* Kim inanırdı ki o bu kadar sevinecek. *Kam çım verdo kami* Kim kime göz koymuş? *Çıme kam ke kami bırna* Kim kimi gözüne kestirdiyse! *Zore kam ke şi kami* Kimin gücü kime gittiyse! *Kami di* Kim gördü? *To kam di* Sen kimi gördün? *Kami divi* Kim görmüştü*Kam kami qarneno* Kim kimi kızdırıyor?

kamıji *zf.* Hangisi. *Kamıja* Hangisidir (d). *Kamıjo* Hangisidir (e). *Kamıj bi* Hangisiydi? *Kamıj rae* Hangi yol, hangi sefer? *Kamıj taw* Hangi zamanda? *Kamıj çağde* Hangi çağda? *Kamıj tawderime* Hangi dönemdeyiz?

kamıl *s.(e)* 1.Yetkin, erişkin, eksiksiz, ağırbaşlı, mükemmel. 2.Görmüş, geçirmiş, sözünü bilir, olgun, yaşlı kimse.

Kamıle *s.(d)* Kamil kadın.

Kamılen *ise.* 1.Yetkinlik, erişkinlik, eksiksizlik, ağırbaşlılık, mükemmellik. 2.Görmüş, gecirmiş, sözünü bilir, olgun, yaşlı olma.

kamılıye *isd.* 1.Yetkinlik, erişkinlik, eksiksizlik, ağırbaşlılık, mükemmellik. 2.Görmüş, gecirmiş, sözünü bilir, olgun, yaşlı olma.

kam kam *zm.* Kim kim, hangileri? *Kam kam sono* Kim kim gidiyor/gidecek? *Kam kam şi* Kim kim gitti? *Kam kam şivi* Kim kim gitmişti? *Kam kam şiyenê* Kim kim gidiyordu/ gidecekti? *Kam kam şiyaoğ vi* Kim kim gidiciydi? *Kam kam'ra sevato* Kim kime ne demiş? *Kam kamo* Kim kimdir?

kan *s.(e)* Eski, geçmişe ait, antik. *Çiyo kan* Eski şeyler.

kan biyae *s.* Eskimiş olan.

kan biyaene *f.* Eskimek, seki olmak.

kan biyais *isg* Eskime, eski olma.

kancıke *isd.* Dağlarda, serin, derin, erişilmez gizemli volkanik kaya boşluklarında (kuyularında) grupça yuvalanan, tüyleri tamamen siyah, gagası ve ayakları kırmızı renekte, görünüş ve büyüklük olarak güvercine benzeyen sevimli bir göçmen kuş. *Quya kancıku* Bu kuşların topluca yuvalandığı dağlardaki derin volkanik kaya boşlukları.

kaneni *ise.* Eskilik.

kaniye *isd.* Eskilik.

kankerdene *f.* Eskitmek.

kankerdis *ise.* Eskitme.

kar *ise.* 1. İş, çalışma, etkinlik. *Karê pesewe* Gece işi. *Karê soni* Akşam işi.

Karê sewe gece işi. *Karê dinalığe* Dünyalık iş. *Karê homete* Kainatın işi. *Karê sari* Elin/yabancının işi. *Karê roze* Bir günlük iş/günün işi. *Karê nême roze* Yarım günlük iş. *Karê roz-u ceme* Birbuçuk günlük iş. *Karê deşti* El işi. *Karê dey sarê dey buro* Onun (e) işi onunbaşını yesin! *Karê ho çip guretene* İşini sıkı tutmak. *Kare ho çip guretis* İşini sıkı tutma. *Kare ho qif guretene* İşine sıkı sıkıya, dört elle sarılmak. *Naêde kar kêsato* Şu sıralar işler durgundur/yoktur. 2. Hizmet, görev. *Nika kare mı esto, sıma şêre, ez nin* Şu anda işim (görevim) var, siz gidin, ben gelemem. 3. Konu, mesele, sorun. *Sıma haqêbera yê kar'de nine* Siz o işin hakkından gelemezsiniz. 4. İsimlerin sonuna gelerek sıfat veya başka bir isme dönüştüren takı. *Azımkar* Azimli. *Tomekar* Cimri.

kar arêdaene *f.* İşi toparlamak.

kar aredais *isg.* İşi toparlama.

kar areserdaene *f.* İşi toparlamak, işi sonuna kadar götürmek. *Ey endi kar ho do'ra are ser* O (e) artık işini toparlamış/sonuna getirmiş.

kar areserdais *isg.* İşi toparlama.

kar ci daene *f.* Birine iş vermek, çalıştırmak

kar ci dais *f.* Birine iş verme, çalıştırma

kar caverdene *f.* İşi bırakmak, paydos etmek veye terketmek.

kar caverdis *isg.* İş bırakma, paydos etme, işi terk etme.

kar daene *f.* İş vermek, görev vermek.

kar dais *isg.* İş verme.

kardawoğ/e *ise/d.* İşveren, görev veren.

karden *ise ve s.* İşin ehli, iş tecrübeli, iş bilen.

kardene *s.* (d-için) İşin ehli, iş bilen, iş tecrübeli.

kardi *isd.* Bıçak. *Kardia firınge* Ameliyat bıçağı. *Kardia thuze* Keskin bıçak. *Kardia dı fekê* İki ağızlı bıçak. *Kardia Haqi* Hakkın bıçağı.

kardi biyaene *f.* Bıçaklanmak.

kardi biyais *isg.* Bıçaklanma.

kar diyaene *f.* 1.İş görmek, bir işi yapmak, haletmek, gerçekleştirmek. 2.İş bulmak, bir işyeri edinmek. 4.İşe yaramak. *Na kar vênena* Bu işe yarar, iş görür.

kar diyais *isg.* İş bulma, iş görme, bir işe yarama, işi başarma.

kardi ontene *f.* Bıçak çekmek.

kardi ontis *isg.* Bıçak çekme.

kardu *ise.* Kauçuk yaprağına benzer yaprakları olan, ortasından uzanan ve başı küçük mısır koçanına benzer çiçeğinden önce kaleme benzer bordo bir erkeği bulunan, soğanlı, son derece keskin ve ağız yakıcı olan, ayıların yemeğe bayıldığı, yüksek yerlerde ve orman aralarında biten bir bitki.

kare (I) *isd.* 1.Çok az kullanılan patika yol. 2.Ormanların geçit veren ara yolları.

kare (II) *isd.* Kâr, kazanç.

karede biyaene *f.* Kârda olmak, karlı çıkmak, kazanmak.

karede biyais *isg.* Kârda olma, karlı çıkmak, kazanma.

kare kerdene *f.* Kâr etmek, kazanç sağlamak.

kare kerdis *isg.* Kazanç sağlama, kar etme.

karekerdoğ/e *isg/d.* Kâr eden, kazanç sağlayan, kârlı, kazançlı kimse.

kare kêwtaene *f.* Kâra geçmek, karlı çıkmak.

kare kêwtais *isg.* Kara geçme, kara girme.

karer *s.(e)* Çalışkan, hünerli, iş becerir, işe yatkın.

karere *s.(e)* Çalışkan, hünerli, iş becerir, işe yatkın.

kari ser şiyaene *f.* 1. İşin üzerine gitmek. 2. İşbaşına gitmek, işbaşı yapmak, çalışmaya gitmek.
kari ser şiyais isg. İşbaşı yapma, İşe gitme.
karkerde *s.*(e) İş yapan, çalışan.
kar kerdene *f.* çalışmak, iş yapmak.
kar kerdis *isg.* İş yapma, çalışma.
karkerdoğ/e *isg/d.* Çalışan, iş yapan.
karmend *ise* 1.Memur (e). 2. Hünerli, becerekli.
karmede *isd.* Mamur (d).
kar perezde *ise.* Genel müdürlük.
kar'ra ca mendene *f.* İşten geri kalmak.
kar'ra ca mendis *isg.* İşten geri kalma.
kar ravedaene *f.* İşi ilerletmek, ileriye götürmek.
kar ravedais *isg.* İşi ileriye götürme, ilerletme.
kar rasnaene *f.* İşi yetiştirmek, zamanında tamamlamak.
kar rasnais *isg.* İşi yetiştirme, zamanında bitirme, tamamlama.
karte *isd.* Kart.
kartole *isd.* Patateslerden her biri.
kartoli *isç.* Patates, patatesler.
kartone *isd.* Karton, kalın kağıt.
kar-u gure *ise.* İş ile güç. *Kar-u gure'de* İşte güçte. *Kar-u gure'ra* İşten güçten.
karxane *ise.* İş yeri, işlik, işin yapıldığı yer. *Karxanê deşteki* İplik bükme yeri, iplik atelyesi. *Karxanê hazetu* Alet fabrikası.
karverez *ise.* Stajyer.
karvereze *isd.* Stajyer.
kas *ise.* Dağ, sırt ve tepelerin, tepeden tabana uzanan genellikle aşınma sonucu oluşan çıplak, yürünmesi zor dik yamaç.
kasa *isd.* Dört köşeli, belli hacımda kapasitesi olan, üstü açık, eşya koymaya yarayan sandık, kap.
kas biyae *ise.* Sürüklenmiş olan
kas biyaene *f.* Sürüklenmek.
kas biyais *isg.* Sürüklenme.
kaset *ise.* Kaset.
kas kerdene *f.* 1.Sürüklemek, çekmek. *Kaskenê* Çekiyorlar, sürüklüyorlar. 2.Elden ele çekiştirmek.
kas kerdis isg. 1.Çekme, sürükleme. 2.Elden ele çekiştirme.
kaşıng *ise.* Kıl, yün ve kayıştan yapılma semer kemeri, eyer kemeri.
kaşka *zf. ve bağ.* Dilek anlatan cümlelerin başına getirilerek "keşke, ne olurdu" gibi özlem veya pişmanlık anlatır, keşke.
kaşkêna *zf. ve bağ.* Keşke, ne olurdu. Kaşkêna ez bişiyenê Keşke ben gitseydim. *Kaşkêna sıma bıvatênê* Keşke siz söyleseydiniz. *Kaşkêna mı a xelefe nêkerdenê* Keşke ben o hatayı yapmasaydım. *Kaşkêna ez neşiyenê, va se biyenê bıbiyenê* Keşke ben gitmeseydim de ne olursa olsaydı.
kata *zf.* Nereye, hangi yere, hangi yöne. *Kata sona* Nereye gidiyorsun? *Kata şiyenê* Nereye gidiyordu? *Ez kata şeri* Ben nereye gideyim. *Kata şime* Nereye gidelim. *Kata şiyaoğa* Nereye gidicisin/ hangi yöne gidiyorsun? *Kata şerkêna* Ne tarafa bakıyorsun/nereyi gözlüyorsun? *Kata benê* Nereye götürüyorlar. *Kata rusnenê* Nereye gönderiyorlar. *Katadime* Nereye itelim/hangi tarafa verelim?
katıv *ise.* Katip, yazman, yazı yazan, konuşulanları ve olanları noteden.
katıve *isd.* Katip, yazman, yazı yazan, konuşulanları ve olanları noteden.
kauçen *ise.* Sokak.
kavoki *ise.* Döş, döşler.
kay *ise* 1.Vakit geçirmeye yarayan, belli kuralları olan eğlence. *Kayê domonu* Çocuk oyunu. *Kayê camerdu* Erkeklerin oyunu. *Kayê çeli* Çelikçomak oyunu. *Kayê tile* Bilye oyunu. 2. Kumar. *Kayê xımare* Kumar oyu-

nu. 3. Şaşkınlık uyandırıcı hüner. 4.Tiyatroda veya sinemada sanatçının rolünü yorumlama biçimi. 5. Müzik eşliğinde yapılan hareketlerin bütünü. *Kayê heni* Kına oyunu. *Kayê verva areyi* Karşılama oyunu. *Kayê govende* Halay oyunu. 6.Sahne veya mikrofonda oynamak için hazırlanmış eser. *Kayê kalkekê* Kalkek oyunu. 7. Kafaca ve bedence yetenekleri geliştirmek amacıyla yapılan, çevikliğe dayanan her türlü yarışma. Kayê cırıte çirit oyunu. Kayê voştene Koşu yonu. 8.Alay ve dalga geçme. *Pê kaykeno* Kendisiyle dalga geçiyor. 9.*sp.* (Güreşte) Hasmını yenmek için yapılan türlü biçimlerde şaşırtıcı hareket.

kay biyaene *f.* 1.Oynanılmak. 2. Oyun olmak.

kay biyais *isg.* 1.Oynanılma. 2. Oyun olma.

kayê ho pe amaene *f. 1.*Kendisiyle alay etmek, içinden alaylama duygusu gelmek. 2.Oyunu kendisine uygun gelmek, yararlı gelmek. *Kayê to ki eve mı yeno* Senin de eğlencen benimle geliyor.

kayê ho pe amais *isg.*1. Kendisiyle alay edesi gelme, içinden alaylama duygusu gelme. 2.Oyunu kendisine uygun gelme, yararlı gelme.

kay kaykerdene *f.* Oyun oynamak.

kay kaykerdis *isg.* Oyun oynama.

kay kaykerdoğ/e *ise/d.* Oyun oynayan, oyun oynayıcı, oyuncu.

ke *bağ.* 1. Anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlar. *Na rae ke bêro, ez cae deyi van* Bu kez gelirse ben ona gösteririm! 2.Özneyi, tümleci güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlar. 3."Öyle, o kadar, o denli" gibi öğelerden sonra kullanıldığı cümleye güç katar. *Çüyo ke made esto uwo* Bizde var olan şey o kadardır. 4. İki cümlede anlatılan durumların uyuşmazlığını bildirir. *Peki ala o ke heryo, no çıko* Peki ala o öyleyse bu nedir (neden öyle değil)? 6..Bir soru cümlesinin sonuna getirildiğinde şüphe veya endişe anlatır. *Çıra henbo ke* Neden öyle olsun ki? 7.Bazı kelimelerin sonuna bir ek gibi eklenerek, bir takım zarflar, yeni edatlar oluşturur. *Amey ke zumina heredane* Geldiler ki bir birlerinden küstürler.

keçê *ise.* Keçe.

keçêci *ise.* Keçeci, keçe yapan veya satan kimse.

keçêciye *isd.* Keçeci, keçe yapan veya satan kimse.

keçêlek/e *ise/d.* Kel olan, saçları olmayan.

kel *ise . zf.* 1.Yetişkin keçinin erkeği, teke. 2.Kaynama, köpürme, fokurdama. 3.Yemek, süt gibi sıvıların kaynatılması sırasında üstte oluşan köpük. *Uwe ke giriye kel yenoraser* Su kaynayınca kabarcıklar yukarı çıkar, fokurdar.

kelbız *ise.* Salam.

kelpiç *ise.* Kerpiç.

kepe *isd.* 1.Cankafesi, göğüs kafesi. 2.*mec.*Kabul ve kefalet garantisini belirtir.

kepek *ise.* Un elendikten sonra, elek üstünde kalan kabuk kırıntıları. Kepeğe ardu Un kepeği. 2.Saçlı deride oluşan pilcuklar. 3.*tıp.* Bazı deri hastalıklarında deriden dökülen parçacıklar. 4.Odun tozu, kereste tozu, yonga kırıntısı. Kepeğe daru Ağaçların kepeği.

kepe pafiştaene *f.* 1.Kucaklamak, göğüslemek. 2.Sarmak, sevmek.

kepe pafiştais *isg.* Kucaklama, göğüsleme, sarma/sarılma.

kepe ra'kerdene *f.* 1.Göğüs açmak.

2.Kucak açmak.

kepe ra'kerdis *isg.* 1.Göğüs açma. 2. Kucak açma.

kepe raveznaene *f.* Göğüs kabartmak, göğüs germek, kibirlenmek, böbürlenmek.

kepe raveznais *isg.* Göğüs kabartma, göğüs germe, kibirlenme, böbürlenme.

kepe tırakerdene *f.* 1.Kucaklamak, kucağına sarmak. 2.*mec.*Güreşte rakibe hamle yapmak, dalmak.

kepe tırakerdis *isg.* 1.Kucaklama, kucağına sarma. 2.*mec.*Güreşte rakibe hamle yapma, dalma.

kepe zumin'ra kerdene *f.* 1.Kucaklaşmak, sarmaş dolaş olmak. 2.Göğüs göğüse güreşmek.

kepe zumin'ra kerdis *isg.* 1.Kucaklaşma, sarmaş dolaş olma. 2.Göğüs göğüse güreşme.

kepçe *ise.* Kepçe.

kerd *ise.* 1.Yapma, etme fiilinin kökü. 2. *ise.*Yapma, etme fiilinin isim hali. Yapılan edilen olay, iş, durum. Yapılmış olan. 3.*bk.* Yaptı, etti.

kerdene *f.* 1.Etmek, yapmak, gerçekleştirmek, ifa etmek, yerine getirmek. *Awa ke yinu've dey kerde* Onların ona yaptığı! 2.*isd.* Edilen, yapılan.

kerdis *isg.* Yapma, etme.

kerdoğ *ise.* Yapan, eden.

kerdoğe *isd.* Yapan, eden.

keribar (kêrivar) *ise.* Far.kehrubar. 1.Süs eşyası yapımında kullanılan, açık sarıdan kızıla kadar türlü türlü renklerde, yarı saydam, kolay kırılır ve bir yere hızlıca sürtüldüğünde hafif cisimleri kendine çeken, fosilleşmiş reçine, saman kapan. *Kerivaro zerd* Sarı kehribar. 2.*s.* Bu maddeden yapılmış şeyler. *Qlawuno keribar* Kehribar sıgara ağızlığı. *Tevzê keribari* Kehribar tespih.

kerr *s.* 1. Sağır. 2. *mec.* Az ısı veren. *Sova ma biya kerre, nêvesena* Sobamız sağırlaşmış (tıkanmış) yanmıyor. 3. Az ses veren. *Na tomur biyo kerr, veng nêvezeno* Bu saz sağırlaşmış sesi çıkmıyor.

kerr biyaene *f.* Sağır olmak, duyma özürlü olmak. *Hen'ke zırça gose ma kerd kerr* Öyle bağırdı ki kulaklarımızı sağır etti.

kerr biyais *isg.* Sağır olma, duyma özürlü olma.

kerre *s. isd.* 1. Sağır, duyma özürlü kadın. 2. demir pası.

kerre cı estaene *f.* Pasatmak, pas kaplamak.

kerre cı estais *isg.* Pas tutma, oksitlenme.

kerre guretene *f.* Pas almak, paslanmak, pas tutmak.

kerre guretis *isg.* Paslanma, pas alma, pas tutma.

kerreni *ise.* Sağırlık.

kerrezın *ise. s.(e)* Paslı, paslı olan, pasa belenmiş olan.

kerrezıne *s.(d)* Paslı, paslı olan, pasa belenmiş olan.

kerrıke *isd.* İç kulak, kulak içi.

kerrın *s.(e)* Paslı olan.

kerrkıne *s.*(e) Paslı.

kerriye *isd.* Sağırlık. *Qese ke ero cı nêame ho nanero kerriye* Söz kendisine uygun gelmedi mi sağırlığa veriyor (e).

kerr kerdene *f.* Sağır etmek.

kerr kerdis *isg.* Sağır etme.

kerr-u lal *s.(e) ve zf.* Sağır ve dilsiz.

kerr-u lale *s. (d) ve zf.* Sağır ve dilsiz.

kerzık *ise.* 1.Kene. 2.*mec.* Ufak tefek, bücür. *Honde kerzikêro, ala qesune'ke qeseykeno* Kene kadar biridir, hele konuştuğu laflara bak!

kêrane *s. (e)* Yiğit, babayiğit, cesur, mert. *Kêrano* Yiğittir.*Kêrane cüamorduno* Erkeklerin yiğididir *(e).*

kêraniye *isd.* 1.Yiğitlik, mertlik. 2. *s.*Yiğit, mert, cömert (kadın).

kêrate *s.Yun. keratas.* 1.Karısı tarafından aldatılan, boynuzlanan (erkek). 2. Hesap (çarpım) cetveli.

kêrbela *ise.* 4. Halife Hz.Ali'nin oğlu Hz.Hüseyin ve kafilesinin Yezit tarafından katledildiği yer, Irak'ın Kerbela çölü. 2.Irak'ta bir kent.

kêrçık *ise.* Hint yağı bitkisi.

kêrem *ise. ve s.* 1. Lütuf, müsade. 2. Aşık Kerem

kêrem kerdene *f.* Lütfetmek, müsaade etmek, buyurmak, izin vermek. *Kêrem kena* Lütf edermisiniz/ Lütfen müsade eder misiniz? *Mıre kêrem kere, ez şeri* Bana izin verin (müsade edin) ben gideyim.

kêrem kerdis *isg.* Lütfetme, müsaade etme, buyurma, izin verme.

kêrepul *ise. ve s.* 1.Yağma malı, yağmadan bedava elde edilen, vurgun, ganimet, kerapul.

kêrepulci/ye *ise/d.* Yağmacı, bedavacı, çapulcu kimse.

kêrete *isd.* Ayakkabı çekeceği.

kêreviz *ise. Fr. kerefs. bot.* Maydanoz gillerden kökleri ve yaprakları sebze olarak kullanılan kokulu bir bitki (Apium graveolens), kereviz.

kêrgane *isd.* Çıban, iltihaplı yara.

kêrge *isd.* 1. Evcil kanatlı kümes hayvanı, tavuk. 2.Yaban tavuğu. *Kerga bıne bırri* Orman tavuğu, kuş. 3.Tavuk gibi. *Na hermete kerga kora, raa ho tever nêkena* Bu bayan kör tavuktur, yolunu çıkarmaz.4.Siyah karga. *Kerga şayê.*

kêrık *ise.* Saz tellerinin altındaki eşik.

kêriz *ise. Far. kâhriz.* 1.Keriz, çirkef, pislik. 2.*argo.* Kumar. 3.*argo.* Kolayca kandırılabilen oyuncu. 4. *argo.* Eğlenti.

kêrize *isd. Far. kâhriz.* 1.Keriz, çirkef, pislik. 2.*argo.* Kumar. 3.*argo.* Kolayca kandırılabilen oyuncu. 4. *argo.* Eğlenti.

kêrkele ise. 1.Su dalgası. 2.Sel. *Kerkele usari* Bahar seli.

kêrkence *ise.* Yengeç.

kêrm *ise.* Kurtçuk, lavra. Kêrme dari Ağaç kurçuğu. *Kêrme sae* Elme kurtçuğu.

kêrme *ise.* Karar, hüküm, yargı, sulh.

kêrme biyaene *f.* Hükm olunmak, kararlaştırılmak.

kêrme biyais *isg.* Hükm olunma, kararlaştırılma.

kêrme kerdene *f.* Karar vermek, hükme bağlamak, yargıya varmak.

kêrme kerdis *isg.* Karar verme, hükme bağlama, yargıya varma.

kêrmezın *s. (e.)* Kurtlanmış olan, kurtlu, lavralı.

kêrmezıne *s. (d.)* Kurtlanmış olan, kurtlu, lavralı.

kêrmın/e *s.* Kurtlu olan, lavralı olan.

kêrrê *ise ve zf.* 1. *mat.*Çarpı. 2. Defa, kez, kere. 3. Pas, oksitlenme, metal küfü.

kêrre *isç.* 1.Pas, demir, bakır gibi metallerin tuttuğu paslar, oksitlenmeler. 2.Diş kirleri. *Kerra dızonu* Diş Pası.

kêrri *ise.* Katılaşmış, kil, kireç ve morfize olmuş fosillerden oluşan, silikatlı ve volkanik kayalara nazaran yumuşak, toprakla karışık taşıl, sedimentik (tortul) kayaç, kalker, sert toprak zemin. *Temele bonu kêriyo, mokêmo* Evlerin temeli sert toprak zemindir, sağlamdır. *Hêgayde xêr nêmendo, hêre şiya kêri mendo* Tarlada hayır kalmamış, toprak gitmiş, katı (taşıl) zemin kalmış.

kêrt *ise.* 1.Dağların zirveleri arasındaki en alçak yer. 2.Bir cismin dış yüzeyindeki girinti-çıkıntı, kerte. 3.Çendik, çizgi, ölçü göstergesi. *Kêrtê berzke* Bir derece yükselt. *Kertê botade* Bir kertik ötele. *Kêrtê biya war (warode)* Bir derce indir.

kêrt biyae *s.(e)* Ketiklenmiş, işaretlenmiş, çentiklenmiş.
kêrt biyaene *f.* Kertlenmek, işaretlenmek, çendiklenmek.
kêrt biyais *isg.* İşaretlenme, çendiklenme.
kêrtık *ise.* Kertlerden herbiri, çendiklerden her biri.
kêrt kerdene *f.* Çendiklemek, işaretlemek, kertlemek.
kêrt kerdis *isg.* Çendikleme, işaretleme, kertleme.
kêrtkerdoğ/e *isg.* Kertleyen, çendikleyen, işaretleyen, belitleyen.
kêrtug *ise.* 1.Çıkıntı, zon, çıkık uçlar ince,bağlantı zemini kalın kütle. *Kertuge vore* (kar fırtınalarında) dağ sırtlarının önünde rüzgarın esiş yönüne ters yönde oluşan kar dili, kar tereği, kar çıkıntısı. *Kêrtuge Çığı* Katılaşmış çığ zonunun akarsu tarafından veya erime ile diplerinin oyulması sonucu veya arkadan gelen kütlesel basınç sonucu eski katılaşmış kitlenin itilerek yarattığı büyük çıkıntı, yerden havada kalan bölümü, dili veya çığ parçası. *Kertuge kêmeri* Kayalık çıkıntısı. 2. Bu çıkıntıların kopmuş büyük parçalkarının her biri. *Kertuge cemedi* Buz çıkıntısı, buz parcası.
kêrt've kêrt *zf.* 1.Basamak basamak, kertik kertik, derece derece, yavaş yavaş, adım adım, aşama aşama. 2.Bir basmaktan öbirine, bir dereceden öbirine (ilerlemek).
kêrvan *ise. Far. kârbân.* 1.Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı. 2.*mec.* Toplu olarak birbiri ardınca gelen şeyler.
kêrvanci *ise.* Kervancı.
kêrvandar *ise.* Kervanlar sahibi, kervanci.
kêrxane *ise. Far. kâr-hâne.* Genel ev.
kêrxaneci *s.(e)* ve *ise.* Kerhaneci, genelev işleten kimse.
kewaneni *ise.* Ev işlerini çekip çevirme işi.
kewaneni kerdene *f.* Ev işlerini çekip çevirmek, idare etmek.
kewaneni kerdis *isg.* Ev işlerini düzenleme.
kewani *ise.* Mutfak düzenini sağlayan kişi.
kewaniye *isd.* Mutfak düzenini sağlayan bayan.
kewe *s.(e)* 1.Mavi ve yeşil renk (zazacada bu iki renk için genellikle aynı sözcük kullanılıyor. Aslında yeşilin adı "kêsk" olmalı, ancak temel bazı doğasal öğelere "kewe" denince araştırma ihtiyacı doğuyor). 2.*Kewe vaşi* Ot yeşili, çimen yeşili. 3.*Kewe tari* Pancar yeşili, koyu yeşil. 4.*Kewe asmeni* Gök yeşili (mavisi). *Hardê dewreş Asmeno kewe* Dönen yer mavi gök.
kewe biyaene *f.* 1.Yeşillenmek, yeşermek, yeşil olmak. 2. Mavileşmek, mavi olmak.
kewe biyais *isg.* 1.Yeşerme, yeşillenme, yeşil olma. 2.Mavileşme, mavi olma.
kewedar *ise.* 1. Ağaç yeşilliği, ağaç üstü yeşillik, yaprak. 2. Yeşil ağaçlık.
kewela *s.(e)* Yeşilimsi (Mavimsi), yeşil urbalı, giysili kimse.
kewelae *s.(d)* Yeşilimsi (mavimsi), yeşile bürünmüş, yeşil urbalı, giysili kimse.
kewenaene *f.* Kızgın metal ile yarayı dağlamak
kewenais *isg.* Kızgın metal ile yarayı dağlama.
kewık *ise.* 1. Yeşil küf, çökelek mantarı. 2. *s(e)* Yeşilimsi, yeşilimtrak.
kewiye *isd.* 1. Yeşillik.
key *zf. ve zm.* 1.Ne zaman, hangi vakit. *Key ke amey, ma qeseykeme* Ne zaman ki geldiler, konuşuruz. *Key ke şime vıneme* Na zaman ki gittiysek, görürüz.

keyên *zf.* Hangi zamanın, hangi çağın, ne vaktin, ne zamana ait. *Ni yê keyêniye* Bunlar hangi zamana aittir?

kêçel *s.(e)* Kel, seyrek saçlı (erkek). *Mordemo kêçel* Kel adam.

kêçele *s.(d)* Kel, seyrek saçlı (kadın).

kêçeleke *s.(e)* Kellığı olan (kadın).

kêçelın *s.(e)* Kelliği olan.

kêçelıne *s.(d)* Kelliği olan.

kêçelu *isç.* Dersim'de meskun bulunan bir aşiret, Keçelan aşireti.

kêçelız *ise.* Keçelu aşiretine mensup kimse.

kêçelıze *isd.* Keçelu aşiretine mensup kimse.

kêder *ise.* Üzüntü, keder, acı. *Kêder çino* Üzüntü/acı yok. *Kêdere yê mordemi zafo* O adamın acısı çoktur. *Haq kêdere sıma nêdo* Tnarı size bir keder vermesin! *Xızır kêder've cı nêdo* Hızır onlara keder vermesin! *Duzgun kêder nêdo* Düzgün (baba) keder vermesin!

kêder cı daene *f.* Üzüntü vermek, acı vermek, ızdırap vermek.

kêder cı dais *isg.* Üzüntü verme, acı verme, ızdırap verme.

kêder diayene *f.* Acı duymak, üzüntü duymak, ızdırap duymak, acı ve üzüntü görmek.

kêder diyais *isg.* Acı duyma, üzüntü duyma, ızdırap duyma, acı ve üzüntü görme.

kêdereni *ise.* Kederlilik.

kêder-ilahiye *isd.* İlahi kêder. *Kêder ilahiye'ra* İlahi kederden. *Xızır kêder ilahiye nêdo* Hızır ilahi keder vermesin.

kêderiye *isd.* Kaderlilik. Kêderiye çina Üzüntü duyulacak bir şey yok.

kêel s.(e) 1.Soylu, cins at. 2. (İnsan için) Konuşkan, girişken, sıcak kanlı.

kêf *ise.* Köpük. *Kêfe savun* Sabun köpüğü. *Kêfe sit* Süt köpüğü.

kêfalet *ise.* Vekillik, kefillik.

kêfaletname *ise.* Yazılı vekillik belgesi.

kêf daene *f.* Köpük vermek, köpürmek.

kêf dais *isg.* Köpük verme, köpürme.

kêfe *isd.* Terazinin herbir çekirevanı, gözü.

kêfen *ise.* Ölü gömleği, kefen.

kêfen biyae *s.(e.)* Kefenli, kefenlenmiş olan.

kêfen biyaene *f.* Kefenlenmek.

kêfen biyais *isg.* Kefenlenme

kêfen kerdene *f.* Kefenlemek.

kêfen kerdis *isg.* Kefenleme

kêfik *ise.* Köpüksü, köpükcük.

kêfın *s.(e)* Köpüklü.

kêfil *ise.* Vekil olan, biri adına sorumluluk üstlenen, kefil (erkek).

kêfil biyaene *f.* Vekil olmak, biri adına sorumluluk üstlenmek.

kêfil biyais *isg.* Velkil olma, kefil olma, biri adına sorumluluk üstlenme.

kêfile *isd.* Vekil olan, biri adına sorumluluk üstlenen, kefil (kadın.

kêfileni *ise.* Kefillik, vekillik, biri adına sorumluluk üstlenme işi.

kêfileni kerdene *f.* Kefillik etmek, vekillik etmek, biri adına sorumluluk üstlenmek.

kêfilen kerdis *isg.* Kefil olma, vekil olma, biri adına sorumluluk etme.

kêfil guretene *f.* 1.Kendi yerine birini sorumlu göstermek. 2.Avukat tutmak. 3.Birini bir işten sorumlu tutmak.

kêfil guretais *isg.* Kefil tutma.

kêfiliye *isd.* Kefillik, Vekillik.

kêfiliye kerdene *f.* Kefillik etmek, vekillik etmek.

kêfiliye kerdis *isg.* Kefillik yapma, vekillk etme.

kêfiye *isd.* Erkeklerin başına bağladığı veya boynuna doladığı, omuzlara kadar sarkan, kenarları püsküllü başlık, bez, şal.

kêfkırın/e *s.* Ağzı köpüklü, pasaklı, pis kimse.

kêf'ra ser amaene *f.* Üstü köpüklenmek, köpük vermek, köpürmek.
kêf'ra ser amais *isg.* Üstü köpüklenme, köpük verme.
kêf'ra serkewtene *f.* Üstüne köpük girmek, üstü köpüklenmek,
kêf'ra serkewtis *isg.* Üstüne köpük girme, üstü löpüklenme, köpürme.
kêk *ise.* 1.Kardeş, birader. 2.Erkek ismi.
kêke *isd.* Pire. *Kêku ez guretune* Pireler beni sardı. *Serva ju kêke orğan vêsnenê* Bir pire için yorgan yakarlar.
kêkıl *ise.* Erkek ismi
kêko *ise.* Kardeşcik, küçük kardeş. *Kêko bıra tı sevana* Bıre kardeşim sen ne dersin?
kêlam *ise. isd. Ar. kelâm.* 1.Söz. 2.Söyleniş biçimi, söyleme. 3.Tanrının varlığını ve islam dininin doğruluğunu konu edinen bilim. *Kêlamo kadım* Kutsal kitap. *Kêlamo kebir* Özdeyiş.
kêlaze *isd.* (Genellikle sığırlar için) Hayvanların çiftleşme döneminde oluşturduğu kovalamaca grubu.
kêle (I) *ise. din.* Niyaz etme, secde ile öpme, kutsal bir şeyden sözedilirken saygı amacıyla ve temsilen bir yeri öpme, dedelerin elini öpme, birinin omuzunu, alnını, elini veya kendi elinin sırtını veya parmağını öpmeye denir. *Kêle ho bıbırne* Öperek niyaz et.
kêle (II) *ise.* Bozulmasın diye tuzlanmış tere yağı.
kêle ho bırnaene *f.* Sağ elin şahadet parmağını öperek alına koymak (Dersim'de kutsal adlar anıldığında saygı nedeniyle yapılan öpücük) niyaz etmek.
kêle ho bırnais *isg.* Bir yeri, bir şeyi, bir kimseyi niyaz etme, dinsel yad ile öpme.
kêle ho pıra bırnaene f. (Omuz, el, alın, şahadet parmağı veya bir ağacı, taşı, yeri) dinsel niyaz nedeniyle öpmek.
kêle ho pıra bırnais *isg.* (Omuz, el, alın, şahadet parmağı veya bir ağacı, taşı, yeri) dinsel niyaz nedeniyle öpme.
kêlek s.(e) Ham, olgunlaşmamış meyve ve sebzeler için söylenir.
kêlekê *s.(d)* Irmaklarda işleyen şişirilmiş lastik veya tulumlar üzerine kurulan bir nevi sal, ilkel kayık.
kêle kerdene *f.* 1.Kutsayarak öpmek. 2.Kutsal bir yeri öpmek.
kêle kerdis *isg.* Kutsayarak öpme, kutsal bir yeri öpme.
kêlerız *ise.* 1.Erzincan'a bağlı bir köy. 2. Arezu eşiretinin mensup bir kolu. 3. Bu köye mensup olan (kimse).
kêles *s.(e)* 1. Tek tırnaklı taşıma hayvanlarına verilen ad.
kêleze *isd.* İki yaşını geçmiş, yeni çiftleşmeye başlayan teke, erkek keçi.
kêlkuvar *ise.* Fırat nehri. "*Yezit waxto ke Kervela'de Uşen sarê bırna Çemê Kelkuvari ra nêverda ke uwe bısımo*" -Vatoğ: *Uşêne Dursini-Mustafaê Kalesene/Mustafa Işık.* Şimir, Kerbela'da Hz. Hüseyin'in başını kestiği zaman, bırakmadı ki Fırat'tan su içsin.
kêlmız *s.(e)* Sidikli, sidiğini tutamayan, altına idrarını kaçıran.
kêlmızın *s.(e)* Sidikli, sidiğini tutmayan, altına idrarını kaçıran.
kêlmızıne *s.(d)* Sidikli, sidiğini tutmayan, altına idrarını kaçıran.
kêlmızıye *isd.* Sidiklilik, altına idrarını kaçırma durumu.
kêlp *ise.* Köpek.
kêlpe *isd.* Köpek.
kêlpeni *ise.* Köpeklik.
kêlpetıne *isd.* Kelpetin.
kêlpiye isd. Köpeklik
kêlverdaene f. Tekeleri dişi keçilere salmak, ciftleştirmek.
kêlverdais *isg.* Tekeleri (keçilere) salma,

çiftleştirmeye bırakma.

kêlx *s(e).* 1. (Hayvanlar için) Yaşlı ve güçten düşmüş. *Na Kutik endi biyo kêlx* Bu köpek artık ihtiyarlanmış, güçsüz düşmüştür. 2. (Et için) Bozuk ve yenmez. *Gosto kêlx* Bozuk et 3. *mec.* Yaşlı kimse (küçümseme, alay).

kêlxe *s.* 1.Yaşlı ve güçsüz. *Na dele endi biya kelxe* Bu kancık artık yaşlanmış ve güçten düşmüştür.

kêm *s.(e)* Eksik, noksan. *Kêmo* Eksiktir. *Kem ke* Azalt. *Kêm niyo* Eksik değil. *Kêm nêbo* Eksik olmasın. Kem bi Eksikti.

kêmal *ise.* Yaş haddi. *Ey kêmale ho diyo* O kemalini görmüş (haddine vermiş). *Kêmale to çıqaşero* Yaşım ne kadardır?

kemle ho diyaene *f.* Kemale ermek, olgunlaşmak.

kemle ho diyais *isg.* Kemale erme, olgunlaşma.

kêmane *ise.* Keman.

kêmaneci *ise.* Keman yapıp satan veya keman çalan.

kêmaneciye *isd.* Keman yapıp satan veya keman çalan.

kêmaniye isd. Eksiklik, noksanlık.

kêmax *ise.* Erzincan'ın bir ilçesi, Kemah.

kêm biyaene *f.* Eksilmek, azalmak, az olmak.

kêm biyais *isg.* Az olma, eksik olma.

kêm diyaene *f.* Eksik görmek, az bulmak.

kêm diyais *isg.* Eksik görmek, az bulma.

kêmê cıde biyaene *f.* Birinin alehinde olmak, birini çekiştirmek. *Yê kêmê madere* Onlar alehimizdedirler, bizi çekiştiriyorlar, dedikodumuzu yapıyorlar.

kême cı biyais *isg.* Birinin alehinde olma, alehinde davranma, konuşma, dedikodu yapma.

kêmençe *ise.* Kemençe.

kêmend *ise.* Kement.

kêmeni *ise.* Eksiklik, noksanlık.

kêmer (I) *ise.* Taş, kaya, kayalık. *Kêmer've mıro voro, ez kata şeri* Başıma taş yağsın, ben nereye gideyim.*Kêmero çeç* Gözenekli taş. *Kêmero sıpê* Bayaz Kayalık. *Kêmero şa* Kara taş.

kêmer (II) *ise.* Deri, kalın bez veya başka esnek şeylerden yapılan şerit şeklindeki bel kuşağı, bel kayışı, bel kemeri. *Kêmere miani* Bel kemeri. *Kemere miê* Kuşak kemeri.

kêmerbend *ise.* 1.Bel kemeri. 2.*mec.* Sağlam biçimde bağlanma, itaat etme durumu.

kêmere *isd.* 1.Taş, kaya cinsinden her bir parça, tek bir taş. 2.Taştan yapılmış şeyler. *Kêmera çenga* a) Köşe taşı. b) *mec.* Bir topluluğun, bir ailenin en önemli şahsiyeti, akıllı, yetkin, seçkin kimse. *Kemera qori* a) Sıra taşı, b) *mec.* önemli, sayılı, oturaklı, yönetme gücüne sahip kimse. *Kêmera gurji* Gülle taşı. *Kêmera areyi* Değirmen taşı. *Kêmera dıngi* Bulgur dövme taşı (öğütme taşının tersine, tekerlek gibi dikey duran ve bir döner merdane tarafından yuvarlanan değirmen taşı). *Kêmera olmoşti* Elmas taşı. *Kêmera musoni* Döven taşı. *Kêmera şindori* Sınır taşı. *Kêmera yosuni* Yeşim taşı. *Kêmera çımi* Göztaşı. *Kêmera adırgi* Çakmak taşı. *Kêmera nıştani* Yüzük taşı. *Kêmera mezele* Mezar taşı. *Kêmera lozıne* Baca taşı. *Kêmera gırozıne* Çıkıntılı, griftli, yivli taş.

kêmerê bımbareki *ise.*Düzgün Baba'nın mekan tuttuğu Düzgün Dağı.

kêmer vırastaêne *f.* Taş yapmak, taş yontmak, taşları iş ve kullanım için uygun hale getirmek.

kêmer vırastais *isg.* Taş yapma, taş yontma.

kêmeru cı estêne *f.* 1.Birine, bir yere

veya bir şeye taş atmak, taş fırlatmak. 2. *mec.* Taşlamak, sataşmak, laf atmak. söz dokundurmak, incitici laf söylemek.

kêmeru cı estais *isg.* 1.Birine, bir şeye veya bir yere taş atma, taş fırlatma. 2. *mec.* Birini incitici söz söyleme, lafla sataşma, laf atma, dolaylı eleştiri yapma, dolaylı konuşma.

kêmeru cı sanaene *f.* 1.Birine, bir yere veya bir şeye taşlar fırlatmak. 2. *mec.* Birine laf atmak.

kêmeru cı sanais *isg.*1.Birine, bir yere veya bir şeye taşlar fırlatma. 2. *mec.* Birine laf atma.

kêmeru ver sanaene *f.* Taşların önüne katmak, taşlarla saldırmak, taş yağmuruna tutmak.

kêmeru ver sanais *isg.* Taşların önüne katma, taşlarla saldırma, taş yağmuruna tutma.

kêmereke *isd.* Beş Taş oyunu.

kêmer ro pezeknaene *f.* Taş yontmak, taşı işe yarar hale getirmek için uygunsuz yerlerini kırmak.

kêmer ro pezeknais *ise.* Taş yontma.

kêmer-u kuç *ise. ve zf.* Taş kaya, taş ile kaya nesnesi, taşlık kayalık. *Kêmer-u kuçe dinalıge* Dünyanın kayaları ve taşları.

kêmer vetenê *f.* Taş çıkarmak.

kêmer vetais *isg.* Taş çıkarma.

kêmiye *isd.* Eksiklik, noksanlık.

kêmkerdene *f.* Eksiltmek, azaltmak.

kêmkerdis *isg.* Azaltma, eksiltme.

kêm mendene *f.* Az kalamak. eksik kalmak, tamamlanmamak. *Kêm mendi'vi* Az kalmıştı/eksik kalmıştı.

kêm mendis *isg.* Az kalma, eksik kalma, tamamlanmama.

kêmter/e *s. ve zf.* En az, en azından(e/d).

kêm-u kêder *zf. ve ise.* Keder, üzüntü, keder ve kötü durum.

kênef *ise.* 1.Hela, ayak yolu. 2. *mec.* Pislik.

kêner (kênar) *ise.* Kutsal sayılan bir ağaç türü; *Daro Kênêr.*

kênes *s.*(e) Cimri.

kênese *s.*(d) Cimri.

kênger/e *ise/d.* Kenger. *Kêngerê heri* Eşek kengeri.

kenes *ise.* Çöp.

kenesci *ise.* Çöpçü.

kenesciye *isd.* Çöpçü.

kênes topkerdene *f.* Çöp toplamak.

kênes topkerdis *isg.* Çöp toplama.

kênıze *isd.* Kadın hizmetçi.

kêntal *ise. Fr. quintal.* 100 kilogram ağırlığında kütle birimi.

kêpaze *s.* Kepaze, rezil, berbat.

kêpazêni *ise.* Kepazelik, berbatlık, rezillik. *Kêpazeni eve peru niya* Kepazelik parayla değil.

kêpaziye 1.*isd.* Kêpazelik. 2.*s.* Kepaze olan (d)

kêpeneke *ise.* Haşarat.

kêpeng *ise.* Kepenk.

kês *zm.*. 1.Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi, şahıs, nefer. *Kês nezoneno* Kimse bilmiyor. *Kês esto çino* Kimse var mı, yok mu ? *Kêşi nediyo* Kimse görmemiş. *Kês ke ame, venga mı de* Biri gelince, bana seslen (beni çağır). 2. (olumsuz cümlelerde) Hiçbir kişi. *Qe kêşi'ra mêvaze* Hiç kimseye söyleme. *Kêşi nêdiyo* Kimse görmemiş. *Kês nêşiyo* Kimse gitmemiş. Kêşi nêvato Kimse dememiş. *Qe kês çino* Hiç kimse yok mu?

kêsane *isd.* Sürüklenerek görürülen herhangi bir şey.

kêsat *ise. Ar. kesâd.* 1.Alış verişte durgunluk. 2.Yokluk, kıtlık.

kêsateni *ise.* Yokluk, kıtlık, durgunluk

kêsatiye *isd.* Yokluk, kıtlık, durgunluk.

kêse *ise.* 1. Kısa yol, kestirme yol. 2. Cep, cüzdan, para kesesi. *O kêse piye hora şi* O babasının kesesinden gitti. 3. Kir sökmekte kullanılan banyo be-

zi, kese.

kêsedar/e *ise.* Alış veriş işlemlerini yapankimse. 2.*mec.* Aile ekonomisini yöneten, reis.

kêsega *ise.* 1. Domuz. 2. *s.(e) mec.* Domuz gibi, kocaman, etli butlu.

kêsıf *ise. Ar. keşf.* 1.Ortaya çıkarma, meydana çıkarma, açma. 2.Var olduğu daha önce bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması. 3. *huk.* Bir olayın veya durumun oluş sebeplerini anlayabilmek için yerinde inceleme yapma. 4.Gizli bir şey hakkında geniş bilgi edinme. 5. Bir şeyin olacağını daha önceden bilme, sezme, tahmin.

kêsıf biyae *s.(e)* Keşfedilmiş olan.

kêsif biyaene *f.* Keşfedilmek.

kêsif biyais *isg.* Keşfedilme.

kêsıf kerdene *f.* Keşfetmek, bulmak, ortaya çıkarmak.

kesıf kerdis *isg.* Kêşfetme, bulma, ortaya çıkarma.

kêsıke *isd.* Kaplumbağa, tosbağa.

kêsıs *ise.* Keşiş, papaz, Hıristiyan din adamı.

kêsk 1.*ise.* Koyu yeşil. 2. *s.* Bu renkte olan şey, koyu yeşil şey.

kêska *isd.* Bulgur veya yarmanın ayranla pişirildikten sonra yağda tavlanan veya ortasına açılan çukura tere yağı konularak yenen bir tür yemek.

kêskeni *ise.* Yeşillik.

kêskul *ise.* Tezek.

kêskur *ise.* Pasak, kir, kir bulamacı, kir katmanı.

kêskurın *s.(e)* Pasaklı, miskin. Kêskurın vi Pasaklıydı.

kêskurıne *s.(d)* Pasaklı, miskin. *Kêskurıne viye* Pasaklıydı.

kêsrete *isd.* Hasret, özlem. *Kesreta zerre ho kena* İçindeki hasret aşkına. *Kêsreta zerre to'vo ke* İçindeki özlem aşkına olsun ki!

kêse şiyaene *f.* Kestirme yoldan gitmek, kısadan gitmek, direkt gitmek. *Ma kêsede vejayme ser* Kestirmeden yukarı çıktık.

kêse şiyais *isg.* Kestirme gitme, kısadan gitme, direkt gitme.

kêşi're xırave nêkerdene f. Kimseye kötülük etmemek.

kêşi're xırave nêkerdis *isg.* Kimseye kötülük etmeme.

kêş're xırave nêvatene *f.* Kimseye kötü söylememek.

kêş're xırave nêvatis *isg.* Kimseye kötü söylememe.

kêşi'de dewa nêkerdene *f.* Kimseyle dava etmemek (Kmseyi şikayet etmemek).

kêşi'de dewa nêkerdis *isg.* Kimseyle dava etmeme (Kimseyi şikayet etmeme).

kêşi'de werdene nêamaene *f.* Kimseyle geçinememek, kimseyle uyum sağlayamamak.

kêşi'de werdene nêamais *isg.* Kimseyle geçinememe.

kêşi'de werdene nêamaoğ/e *ise/d.* Kimseyle geçinemeyen, kimseyle uyum sağlayamayan.

kêşi'de werdene nêamaoğ/e *ise/d.* Kimseyle geçinemeyen, kimseyle uyum sağlayamayan.

kête *isd.* Hamurdan yapılan ve arasına yağda kavrulmuş susam unu katılan çörek, kete.

kêten *ise.* 1.Keten otu. Taç şeklinde beş ve iki yapraklı türleri vardır. Dersim'de *esk.* İlaç yapımında kullanılırdı. *"Otuz Sekiz'de ez bine dırvetın, dırvêta mı xoriye biye. Ez berdune mığara Weşena Mıste Sılıji; ame, dırvêta mıde niada, vake, na dırvêtê bêrê, keten've sıtê alabeni'ra lazımê."* -Vatoğ: *Qemere Sadıqi.* 2. Bu bitkiden yapılan bez.

kêvav *ise.* Kebap.

kêvavci *ise.* Kebapçı.

kêvgıre *isd. Far. kef-gir* "Köpük tutan". 1.Uzun saplı, yayvan ve delikli kepçe. 2. Haşlanmış yiyeceklerin veya bazı sıvılarını süzmek için kullanılan, delikli, genellikle yuvarlak biçimli mutfak kabı, süzgeç.

kêvır *ise.* Bozkır.

kêvser *ise. Ar. kevşer.* 1.Cennette bulunduğuna inanılan kutsal su. 2.Tatlı, lezzetli su. 3.*mec.*Bolluk, bereket.

kêvze *ise.* Yosun. *Kêvzê uwe* Su yosunu. *Kêvzê dengıji* Deniz yosunu.

kêvzın/e *s.* (e/d). Yosunlu

kêwra *ise.* Kirve.

kêwrae *isd.* Kirve.

kêwraeni *ise.* Kirvelik. Alevilik'te erkek çocukların sünneti esnasında, sünet olanın kucağında durduğu kimseye sembolik olarak para biriminin %12'sini (ör. 12 kuruş)vererek kutsal, oluşturulan manevi dostluk.

kêwraeni kerdene *f.* 1. Sünnet töreni yapmak, sünnet düğünü yapmak. 2. Kirvelik yapmak.

kêwraeni kerdis *isg.* Sünnet düğünü yapma, kirvelik yapma.

kêwte *ise.* Kötürüm, güçten düşmüş, takattan düşmüş kimse (e).

kêwtene *f.* 1.Kötürüm olmak, güçten düşmek, takattan düşmek. *O endi qamera kêwto* O (e) artık güçten düşmüş (kötürümdür). 2. (Dervişlikte) Kendinden geçmek, coşa gelmek, ilahi esrime kapılmak.

kêwtis *isg.* 1.Kötürüm olma, güçten düşme,

takattan düşme. 2. (Dervişlikte) Kendinden geçme, coşa gelme, ilahi esrime kapılma.

kêwtiye *isd.* Güçten düşme, takattan düşme, kötürümlük.

kêwus *ise.* 1. Midede hazmedilemeyen gıda, yiyecek. 2. Kabüs, kötü rüya görme.

kêya/e *ise. Osm.* < *Far. ked-hudâ.* 1.Konak, çiftlik vb. yerlerde türlü işleri yapmakla görevli kimse, kâhya. 2.*esk.* Esnaf kuruluşlarında lonca başkanı. 3.*mec.* Başkasının işine karışan kimse.

kêz *s.(e)* Açık sarışın, beyaz tenli.

kêzap *ise. Ar. kezzâb.* Derişik nitrik asidin halk arasındaki adı.

kêzapçi/ye *ise/d.* 1.Kezzap yapan, kezzap işiyle ilgili. 2.*mec.* Yalan ve iftiralarıyla can yakan. *Kezapciyo'ro heneno ke, haq duri bero* Öyle yalancının biridir (e) ki, tanrı uzak götürsün!

kêz biyaene *f.* Saçı sakalı ağarmak.

kêz biyais *isg.* Saçı sakalı ağarma.

kêze *s.(d)* Açık sarışın, beyaz tenli. *Keza bora* Açık sarışın kumral, beyaz tenlidir.

kêzeni *ise.* Sarışınlık, açık tenlilik.

kêzgere *ise.* 1.Genellikle odun vbg. Yükleri yük hayvanı sırtında taşımak için kullanılan, semer üstünde sırtın iki yanında salınan, çifter çatallı ve üstte birbirlerine halatla bağlanmış ağaç yüklük. 2. Kum, harç, toprak vb. şeyleri taşımak için iki taşıyıcıya göre yapılmış, iki ağaç sırık üzerine oturtulmuş tahta kasadan oluşan iş aracı.

kêzike *s.(d)* Sarışın açık tenli, sarışınca.

kêzık *s.(e)* Sarışin açık tenli, sarışınca.

kıfayıt *ise.* Yarar, fayda. *Kıfayıtê axrete bo* Ahiret yararı olsun(Bu dünyada gördüğün acıların ahirette faydasını göresin)!

kıfayıteni *ise.* Yararlılık.

kıfayıtê ho biyaene *f.* Faydası olmak. *Kıfayıtê ho esto* Yararı var. *Kıfayıtê ho çino* Faydası yok. *Kıfayıtê ho bi* Yararı vardı. *Kıfayıtê ho beno* Yararı olur. *Kıfayıtê ho biyenê* Yararı oluyordu. *Kıfayıtê ho nêbiyenê* Yararı olmuyordu.

kıfayıtê ho biyais *isg.* Yararı olma.

kıfayıtê ho cırestaene *f.* Yararı dokunmak. *Kıfayıtê ho resenocı* (kendisine/kendilerine) Faydası dokunur. *Kıfayıte ho ci nêresenoı* (Kendilerine) Yararı dokunmaz.
kıfayıtê ho cı restais *isg.* Yararı dokunma.
kıfayıtın *s.(e)* Yararlı.
kıfayıtiye *isd.* Yararlılık.
kıfır *ise.* Küfür, sövgü.
kıfırbaz *s.(e)* Küfürbaz.
kıfırbaze *s.(d)* Küfürbaz.
kıfırbazeni *ise.* Küfürbazlık.
kıfırbaziye *isd.* Küfürbazlık.
kıfırci *s.(e).* Küfürcü, küfreden.
kıfırciye *s.(d)* Küfürcü, küfreden.
kıfırkar *s.(e)* Küfürcü.
kıfırkare *s.(d)* Küfürcü.
kıfırkarêni *ise.* Küfürcülük.
kıfırkariye *isd.* Küfürcülük.
kıfır kerdene *f.* Küfretmek, sövmek, sözle hakaret etmek.
kıfır kerdis *isg.* Küfretme, söyme, sözle hakaret etme.
kılae *isd.* Şapka, başa giyilen giysi, başlık.
kılame (I) *isd.* Türkü, nağme, ezgi.
kılame (II) *isd.* Boyunduruğa takılan ince çubuk, merdane.
kılamey *isç* Öküz boyunduruğuna takılan ağaç çubuklar, merdaneler.
kılasınge *isd.* İpten yapılan taş fırlatma aleti, sapan.
kıle *isd.* Alev, ateş alazı. *Kıla heqi've paniştae* Tanrının alevi (ateşi) düşesice.
kıle cı kewtene *f.* Alev girmek, tutuşmak, ateş girmek.
kıle cı kewtis *isg.* Alev girme, tutuşma, ateş girme.
kıle paniştae *bed.* Alev alasıca, ateş alasıca, yanasıca.
kıle pıraniştaene *f.* Alev yapışmak, aleve tutuşmak, ateşe tutuşmak, alevlenmek, alev almak.
kıle pıraniştais *isg.* Kendisine alev girme, ateş girme.
kıle've cı kewtae *ünl.* Alev giresice yanasıca (e)!
kıle've cı kewtaene *f.* Kendisine alev girmek, ateş sarmak, tutuşmak.
kıle've cı kewtais *isg.* Kendisine alev girme, ateş sarma, tutuşma.
kıle've paniştae *dk.* Alev yapışacası, Alevlenesicesi, yanasıcası. *Kılevepıraniştae, endi ranêgıneno* (Tanrı kastedilerek) Alev yapışacası artık (yağış) kesilmiyor!
kıle've paniştaene *f.* Alev yapışmak, kendisine ateş düşmek.
kıle've paniştais *isg.* Alev yapışma, kendisine ateş düşme.
kıle vose cı kerdene *f.* Alevin bir şeye sıçraması, alev sıçramak.
kıle vose cı kerdis *isg.* Alevin bir şeye sıçraması, alev sıçrama.
kıle vos kerdene *f.* Alev uzamak, alev sıçramak.
kıle vos kerdis *isg.* Alev uzama, alev sıçrama.
kılê *isd.* Kadınlara sevgiyle hitap tarzı, kadınların ismi yerine kullanılan dostluk, yakınlık belirten ad; ana, bacı. *Kıle kıle tı mıra sevana.* Bacim bacim sen bana ne diyorsun.
kılık *ise.* 1.Omuz kemiği, omuz küreği, kürek kemiği. 2.Kirişlere dayanan sütünların üzerine konulan sütün başlığı. *Kılıka ustıne* Sütün şapkası.
kılıt *ise.* Kapı kilidi, sandık kilidi, kasa kilidi, anahtar.
kılıt biyae *s.(e)* Kilitli, kapalı, kilitlenmiş.
kılıt biyaene *f.* Kilitlenmek, kapanmak.
kılıt biyais *isg.* Kilitlenme.
kılıt cı sanaene *f.* Kilit vurmak, kilit takmak.
kılıt cı sanais *isg.* Kilit vurma. kilit takma.
kılıt kerde *s.(e)* Kilitlenmiş, kilitli (e).

kılıt kerdene *f.* Kilitlemek.
kılıt kerdis *isg.* Kilitleme.
kılm *s.(e)* 1. Kısa. 2. Kısaca.
kılmakılm *zf.* Kısa kısa, kısadan kısaya.
kılm biyaene *f.* 1.Kısa olmak. 2.Kısalmak.
kılm biyais *isg.* Kısa olma, kısalma.
kılmek *s.(e)* Kısacık.
kılmeke *s.(d)* Kısacık.
kılmekeni *ise.* Kısalık.
kılmekıye *isd.* Kısalık.
kılmeni *ise.* Kısalık.
kılmever *s.(e)* Ensiz. Kılmevero Ensizdir.
kılmevereni *ise.* Ensizlik.
kılmeveriye *isd.* Ensizlik.
kılmiye *isd.* Kısalık.
kılm kerdene *f.* Kısaltmak.
kılm kerdis *isg.* Kısaltma.
kınare *ise.* 1.Kenar. *Kınare hêgayde* Tarlanın kenarında. *Kınare raede* Yolun kenarında. *Kenare de so* Kenardan git. *Kenarê çemde* Nehirin kenarında. *Kenare gêmede* Ormanın kenarında. 2.Bir şeyin çevresi. *Kenare cajimi rındek desto* Cacimin kenarını güzel dikmiş. *Nexsero henê do ve kınare xali ke, qe mevaze* Halının kenarlarına öyle bir nakış vermiş ki, hiç deme!
kınare daene *f.* Kenara vermek, yana itmek, köşeye vermek. *Ey kenaredime* Onu (e) kenara verelim.
kınare dais *isg.* Kenara verme.
kınare sanaene *f.* Kenara dayamak, kenara vurmak, kenara koymak.*Hove kınare sane* Kendini kenara çek ver. *Ma ho sanave kınarê çeveri* Biz kendimizi kapının kenarına verdik.
kınare sanais *isg.* Kenara dayama, kenara vurma, kenara koyma.
kınc *ise.* Giysi.
kınce *isd.* Elbiselerden belirsiz biri, bir giysi. *Kincê hewli* İyi/değerli elbiseler.
kınci *isç.* Giysiler, elbiseler. *Kınce lıngu* Ayak giysileri (bayanlar için külot gibi alt giysiler).
kınc-u kısvet *ise. ve zf.* Elbise, üst-baş.
kınc-u kısveti *isç.* Elbiseler melbiseler, üst-baş şeyler.
kındır *ise.* 1. Kenevir. 2.Kenevirden yapılan ip.
kınık (I) *ise.* Ele gelmeyecek derecede kısa bitki, henüz yeni bitmiş bitki.
kınık (II) *ise.* 1.Yün artığı, yün tüfü, ince, yumuşak yün. 2.Saçı başı karışık erkek çocuk.
kınıtae *s.(e)* Kazılmış, kazılı durumda olan.
kınıtaene *f.* 1.Kazmak. 2.Kaşımak.
kınıtais *isg.* 1.Kazma. 2.Kaşıma.
kınıte *s.(e)* 1.Kazılı. 2.Kaşınılmış olan.
kınıtoğ *ise.* 1. Kazıcı, kazan kimse. 2. Kaşıyan kimse.
kınıtoğe *isd.*1. Kazıcı, kazan kimse. 2. Kaşıyan kimse.
kınkor *ise.* Kurusu hayvan yemi olarak kullanılan kokulu, südiyen, kalın saplı, iğne yapraklı, ilkbaharda çürük kökleri üzerinde lezzetli mantar biten dağ otu, çarşır.
kırr *s.(e)* Kel, çıplak kafalı.
kıraene *f.* Yüksek sesle gülmek, kıkırdamak.
kırais *isg.* Yüksek sesle gülme, kıkırdama.
kırav *ise.* Borca karşılık arazinin işletmesini alacaklıya verme, icar. *Hêgaye ma kıravderê* Tarlalarımız icardadır.
kıraveni *ise.* İcarlık.
kırav fiştaene *f.* Arazinin işletme hakkını borç karşılığında alacaklıya kiralamak.
kırav fiştais *isg.* Araziyi icara verme.
kıraviye *isg.* İcarlık.
kırav kerdene *f.* Araziyi borca karşılık icara vermek.
kırav kerdis *isg.* Araziyi icara verme.

kırav ra cıdaene *f.* Alacaklıya arazinin işletme hakkını borç ödenene kadar icara vermek.

kırav ra cıdaís *isg.* Borç karşılığında arazinin işletme hakkını bir süre için alacaklıya verme.

kırav ra vetene *f.* Borcu ödeyerek araziyi kiradan kurtarmak, icardan çıkarmak, işletme hakkını tekrar geri almak.

kırav'ra vetis *isg.* İcardan kurtarma, çıkarma.

kırdaşki *ise.* Kürtçe. *Kırdaşki qeseykenê* Kürtçe konuşuyorlar.

kırdaşi *isç.* 1.Kürtler, Kürt halkı. *Yê kırdaşiê* Onlar Kürttürler. 2.Kürtlerle ilgili olan, Kürt vari.

kıre *s.*(d) Kel, çıplak kafalı.

kıre kıra ho biyaene *f. kaba.* Kendi kendine kıkırdamak, gülmek, keyfinde olmak.

kıre kıra ho biyais *isg.* Kendi kendine kıkırdama, gülme.

kıre kıre *zf.* Kıkır kıkır, kahkaha, keyifli sesli gülüş. *Derde dina kerdê ho virra, kıre kıra huya* Dünya dertlerini unutmuşlar, kahkaha içinde gülüyorlar.

kırık *ise/ ve s.* 1..Küçük kulaklı kimse. 2. Küçük kulaklı keçi, oğlak. 3.Güdük, bodur, yeterince gelişmemiş, eksik yanı olan her neyse. 4. Kılçıksız buğday.

kırıke *isd. ve s.* 1. Küçük kulaklı. 2. Küçük kulaklı keçi, oğlak. 3.Yeterince gelişmemiş, bodur, güdük.

kırıkın *s.(e)* (Bitki ve hayvan için) Güdük, bodur.

kırıkıne *s.(d)* (Bitki ve hayvan için) Güdük, bodur.

kırısnaene *f.* Bir şeyi bir yerden başka bir yere taşımak, aktarmak.*Herre kırısneme serê bonu* Damların üzerine toprak taşıyoruz. *Yê kolü kırısnenê* Onlar odun taşıyorlar.

kırısnais *isg.* Bir şeyi bir yerden başka bir yere taşıma, aktarma.

kırısnaoğ *ise.*Bir şeyi bir yerden başka bir yere taşıyan, aktaran kimse.

kırısnaoğe *isd.*Bir şeyi bir yerden başka bir yere taşıyan.

kır-kewe *s.(e)* 1.Kır-yeşil. 2. Her yanı mosmor. 3. (Henüz olgunlaşmamış meyveler için) Yemyeşil, ham.

kır kır huyaene *f.* Kıkır kıkır gülmek, kahkahayla gülmek. *Çefê Lazeki amo kır kır huyno* Oğlanın keyfi gelmiş kıkır kıkır gülüyor.

kırkır huyais *isg.* Kıkır kıkır gülme.

kırkırnaene *f.* Kahkahaya, kıkırdamaya vermek, keyifle gülmek.

kırkırnais *isg.* Gülmeye verme, kahkahaya koyma.

kırkoti s.(e) Kırılma, ufalanma, parçalanma.

kırkoti biyaene *f.* Kırılmak, tozla buz olmak.

kırkoti biyais *isg.* Kırılma, tozla buz olma.

kırkoti kerdene *f.* Kırıp paramparça etmek, ufaltmak.

kırkoti kerdis *isg.* Kırıp paramparça etme, ufaltma.

kırmanc *ise.* Zaza halkına mensup Alevi kimse (erkek).

kırmance *isd.* Zaza halkına mensup Alevi kadın.

kırmaci *isç.* Alevi Zaza halkı; Dersim'de Zazaca konuşan Alevi halkı kendisini böyle adlandırır.

kırmanciye *isd.* 1. Alevi Zaza alemi, topluluğu. 2. Bu toplulukla ilgili olan, Alevi Zaza vari, gelenek, kültür, töre, yaşayış, tarih. 3. Dersimlilerin bu halkın yaşadığı bölgeye verdiği isim. 4.Türklerin bölgeye hakim olmadan önceki döneme denir. *"Zagonê ma zagonê Kırmanciyo. Tırku zagonê Kırmanciye werte'ra dard'we. Roza ke zagonê Kır-*

manciye riyiya, a roze çıla Dêsımi şiyê we" Vatoğ: *Uşenê Dursını, Qemere Cıvrailê Keji, Qemerê Sadıqi*).

kırmancki *ise.* Dersim'de halkın konuştuğu dil, Kırmanci dili, zazaca, deymilice (dımılice). Dersim halkı, kendi dillerine zazaca, dimilice adıyla öz dilini konuşurlar.

kırmıloçki *s.(e)* "Karıncaya penis bile yapar" manasında, incelik ve ustalık gerektiren işlerde ve sanatta yüksek becerili.

kırmıloçki vıraştaêne *f.* Çok ustaca yapmak, şaşırtıcı titizlikle büyük el becerisi göstermek, el sanatlarında yüksek sanat bilgi ve becerisini uygulamak, karıncaya uzuv yapıcı olmak.

kırmıloçki vıraştais *isg.* Çok ustaca yapma, çok ustaca yaratma (sanat ve el sanatı).

kırnaene *f.* Katı yiyecekleri dişler arasında kırıp öğüterek yemek. *Seker fêkê hode kırneno* Şekeri ağzında kart-kırt yiyiyor.

kırnais *isg.* Katı yiyecekleri kart-kırt öğüteret yme.

kırşi *ise.* 1.Kürsü, üstünde oturulan çapraz ayaklı küçük oturak. 2. Sandalye.

kırtleme *ise.* (Kesme şekeri için söylenir) Kırtlama.*Çay kırtleme sımen* Çayı (şekeri dişleyerek) içerim.

kırtleme sımıtaene *f.* Çayı kırtlama içmek.

kırtleme sımıtais *isg.* Çayı kırtlama içme.

kırtık *ise.* Kabuk, kıkırdak. 1.Ekmek, börek, gömme kabuğu. *Kırtıkê zerrefeti* Gömbe kabuğu.

kırtkın *s.(e.)* aksanlı/tutuk/bozuk. *Yê têne kırtkın qeseykenê* Onlar biraz bozuk / aksanlı konuşuyorlar.

kısedeza *ise.* Frengi hastalığı.

kıstaene *f.* Öldürmek. *Ey a kıste* O(e) onu (d) öldürdü. O kışiya O (e) öldürüldü.

kıstais *isg.* Öldürme.

kıstêne daene *f.* Öldürtmek. *Kıstênede* Öldürt.

kıstêne daıs *isg.* Öldürtme.

kıstoğ *ise.* Öldüren, öldürücü.

kıstoğe *isd.* Öldüren, öldürücü.

kısvet *ise.* Elbise ve üstbaşın her bir tanesi.

kısveti *isç* Eelbiseler, giysiler.

kışi *isd.* 1.Am, vagina, vulva, kadının ve memeli hayvanların cinsel organı. *Kısê deleverge* Dişi kurt amı. 2. *zf.* Kanatlı hayvanları kovma.

kış kerdene *f.* 1. (Kuşlar ve kümes hayvanları için) Kışkışlamak, kovmak. 2. Cinsel ilişkide bnulunmak.

kış kerdis *isg.* 1. (Kuşlar ve kümes hayvanları için) Kışkışlama. 2.Cinsel ilişkide bnulunmak.

kışte *ise.* Öldürülmüş olan, ölü.

kıt *ise.* (Çocuk dilinde) ²sırma.

kıtane *isd.* Bahşiş, bağış. *Kınce to bımbarek vê, eve weşiye bıdırnê, berzê; kıtana mı bıde* Elbiselerin mübarek olsun, sağlıkla yırtasın (eskitesin); bahşişi mi ver.

kıtane wastene *f.* Bahşiş istemek, bağış istemek.

kıtane wastis *isg.* Bahşiş isteme, bağış isteme.

kıtav *ise.* Kitap. *Kıtav'ra qeseykerdene* Kitaptan konuşmak. *Kıtav'ra wendene* Kitaptan okumak. *Kıtav'de se vano* Kitapta ne diyor.

kıtavlığ *ise.* Kitaplık.

kıtavxane *ise.* Kütüphane.

kıtım *s.* (Nüfus kaydıyla ilgili) Kaydı yapılmamış, kayıtsız.

kıtım biyaene *f.* Kayıtsız olmak.

kıtım biyais *isg.* Kayıtsız olma.

kıtımeni *ise.* Kayıtsızlık, kayıt dışılık.

kıtimiye *isd.* Kayıt dışılık, kayıtsızlık.
kıtım kerdene *f.* Ketim düşürmek, kayıtsız etmek, kayıt dışı etmek. Ketım kerdo (Kasten) kayda geçirilmemiş (hakkı yenmiş) (e).
kıtım kerdis *isg.* Kayda geçirilmeme.
kıtım mendene *f.* Kayda geçirilmemiş olmak, kayıtsız kalmak. *O ki ketım mendo* O (e) kayda geçirilmeden kalmış.
kıtım mendis *isg.* Kayıtsız kalma, kayıtsız olma, kayda geçirilmemiş olma.
kıt kerdene *f.* Isırmak. *Laek beçıka mı kıtkerde* oğlan parmağımı ısırdı.
kıt kerdis *isg.* Isırma, dişleme.
kıvar *s.ve ise.* 1. Kibar, nazik, ince, narin. 2. Alay, dalga, kibir. *Kıvar meke, yeno vıreniya to ki* Alay etme senin de başına gelebilir! *Kıvar nuno poto çe todero* (Başkalarının fiziki veya ruhsal özürlü/kusurlu yönlerini alaya almaya karşı söylenir) Alay ettiğin °ey pişmiş ekmektir evindedir. 3.Taklit, özenti. *Kıvaro xıravın* Kötü taklit. *Kıvar meke, mevêne* Alay etme, görmeyesin!
kıvar biyaene *f.* Kibar, nazik, narin olmak.
kıvar biyais *isg.* Kibar, nazik, narin olma.
kıvare *isd. ve s.* 1.Kadın ismi, Kibar. 2.Nazik, kibar, ince kadın.
kıvarani *ise.* 1.Kibarlık, naziklik, narinlik, incelik.
kıvariye *isd.* Kibarlık, naziklik, incelik, narinlik.
kıvariye kerdene *f.* Kibarlık etmek, incelik göstermek, naziklik yapmak.
kıvariye kerdis *isg.* Kibarlık etme, incelik gösterme, naziklik gösterme.
kıvar kerdene *f.* 1.Alay etmek, taklit etmek, hor görmek.. 2 Güzelleştirmek, iyi etmek. *Kare ho kıvar keno* İşini güzel yapıyor.
kıvar kerdis *isg.* Alay etme, taklit etme, horgörme.
kıvır *ise.* Kibir, kendini beğenme durumu.
kıvıreni *ise.* Kibirlilik, büyüklük duygusu
kıvıren kerdene *f.* Kibirlilik etmek, başkalarını yadırgamak, hor görmek
kıvıren kerdis *isg.* Kibirlilik etme, başkalarını yadırgama, hor görme.
kıvırın *s.(e)* Kibirli, kendini beğenmiş.
kıvırıne *s.(d)* Kibirli, kendini beğenmiş.
kıvırîye *isd.* Kibirlilik.
kıvır kerdene *f.* Kibir yapmak, başkalarını yadırgamak, hor görmek. *Kıvır rınd niyo* Kibir iyi değil. *Kıvır mordem dano waro* Kibir insanı düşürür.
kıvır kerdis *isg.* Kibiretme, başkalarını hor görme.
kıx *ise.* (Çocuk dilinde) Sakınca, tehlike, mikrop, pis olan.
kile *ise.* Bir tahıl ölçeği.
kiler *ise.* Kiler, evin arka bölümü, zula bölümü, erzak deposu.
kilerci *ise.* Erzak memuuru, erzakçı.
kilime *isd.* Kilim.
kilimci *ise.* Kilimci.
kilimciye *isd.* Kilimci.
kilise *isd.* Hırisytiyan ibadet yeri, kilise. *Kilisa Hermenü* Ermeni Kilisesi.
kilo *ise.* Uluslararası ağırlık ölçüsü, 1000 gram.
kilogram *ise.* Kilogram, 1000 gram.
kilometre *ise.* Uzaklık ölçüsü birimi, 1000 metrelik mesafe, uzaklık.
kilovat *ise.* Değeri bin wat olan elekrogüç birimi.
kin *ise.* Öç almayı amaçlayan gizli düşmanlık, garez, kin.
kin bestaene *f.* Kin gütmek, kin beslemek.
kin bestais *isg.* Kin gütme, kin besleme.
kinci *s.(e).* Gizli düşmanlık güden, garezci.
kinciye *s.(d)* Gizli düşmanlık güden,

garezci.

kindar/e *ise.* Kin güden, gizli düşmanlık duygusu taşıyan (e/d.).

kindareni *ise.* Kin güdücülük.

kindariye *isd.* Kin güdücülük.

kin deguretene *f.* Kin tutmak, kin bağlamak.

kin deguretis *isg.* Kin tutma, kin bağlama.

kine tuz *s.(e)* Sınırsız gizli düşmanlık besleyici, aşırı kin güdücü.

kine tuze *s.(d)* Sınırsız gizli düşmanlık besleyici, aşırı kin güdücü.

kin giredaene *f.* Kin bağlamak, birine gizli düşmanlık bağlamak, kin tutmak.

kin giredais *isg.* Kin bağlama, kin tutma.

kinın/e *s.(e/d)* Kinli, garezli, nefretli.

kin kerdene *f.* Kin etmek, garez etmek, gizli düşmanlık etmek.

kin kerdis *isg.* Kin etme, garez etme, gizli düşmanlık etme.

kir (kır) *ise. anto.* Erkeklik organı, penis.

kiraze *isd.* Kiraz ağacı ve b[illegible]ğacın meyvesi.

kiremit *ise. Yun. kiremidos.* Evlerin çatısına örtülen, suyu aşağıya geçirmeden dışarıya akıtacak biçimde yan yana dizilen kızıl toprak renginde, pişmiş balçık, kiremit.

kirez *ise.* Mermer, tebeşir, kireç taşı, alçı taşı gibi bir çok taşın maddesini oluşturan kalsiyum oksit, (CaO).

kirezci *ise.* Kireç yapan veya satan kimse, kireççi.

kirezciye *isd.* Kireç yapan veya satan kimse, kireççi.

kirezın *s.(e)* Kireçli.

kirvıte (kawe) *isd.* 1.Bir ucu sürtünme sonucu yanabilecek birleşimde olan küçük tahta veya karton parçası. 2. İçinde kibrit çöpleri bulunan kutu.

kixseyi *isç.* Arpacık soğan, tohum olarak ekilen soğan.

kixsu denaene *f.* Soğan dikmek.

kixsu denais *isg.* Soğan dikme.

ko *ise.* Dağ. *Koê Duzgını* Düzgün dağı. *Koê Sulviş* Sulvis Dağı. *Koê Qafi* Kaf Dağı. *Koê buyere* Buger Dağı.*Koê bağıre Bağır dağı.*

koçane *isd.* Senet.

koçe *ise.* Tomurcuk, burcu.

koçek *ise.* Pir veya rehberin yol arkadaşı, herhangi bir kimseye yolculukta eşlik eden yol arkadaşı. *Koçeke piri* Pirin yol arkadaşı. *Koçeke rayveri* Rehperin yol arkadaşı.

koçen *ise/ç.* Burcu, tomurcuk.

koçıke *isd.* Kaşık, yemek kaşığı.

koçmek *ise.* Erkek keklik.

kod *ise.* 1.Tahıl ölçmekte kulanılan ölçü birimi. 2. Ağaç çanak, kap. 3. Şifre.

kok *ise.* 1. Kök. 2. Dip bölüm. 3.Topraktan çıkartılan bitkilerden her biri. *Dı koki fidey* İki kök fide. 4. Köken, kaynak. *Kokê dine kotra amo, kes nêzono* Onların kökü nerden gelmiş, kimse bilmiyor. 5. (Bazı çalgı aletlerinde) Akort, ayar. *Koke tomuri* Saz akortu.

koka hora dürkotene *f.* Kendi kökünden uzaklaşmak, asmile olmak.

koka hora dürkotis *isg.* Kendi kökünden uzaklaşma, asmile olma.

koke *ise.* 1.Kök; dip bölüm. *Kokera* Kökünden, dibinden, temelinden. 2. Köken, kaynak, menşe, temel.

kokede cırabiyaene *f.* Kökünden olmak, kökünden koparılmak, kökünden kesilmek.

kokede cırabiyais *isg.* Kökünden olma, kökünden koparılma, kökünden kesilme.

kokede cırakerdene *f.* Kökünden koparmak.

kokede cırakerdis *isg.* Kökünden koparma.

kokera vetene *f.* Kökünden çikarmak.

kokera vetis isg. Kökünden çikarma.

kokera vetoğ/e *ise/d* Kökünden çikaran..

kokım *s. ve ise.* İhtiyar, yaşlı (erkek).
kokıme *s. ve isd.* İhtiyar, yaşlı (kadın).
kokımeni *ise.* Yaşlılık, ihtiyarlık.
kokımiye *isd.* Yaşlılık, İhtiyarlık.
kok kerdene *f.* Akort etmek, düzen vermek, düzene sokmak.
kok kerdis *isg.* Akort etme, düzen verme, düzene sokma, uyumlama.
kokra fiştaene *f.* Akorttan düşürmek, akordunu bozmak.
kokra fiştais *isg.* Akorttan düşürme, akordunu bozma.
kokera kerdene *f.* Kökünden etmek, kökünden koparmak.
kokera kerdis *isg.* Kökünden etme, kökünden koparma.
kokra kewtene *f.* Akorttan düşmek, ayarı bozulmak, düzensizleşmek.
kokra kewtis *isg.* Akorttan düşme, ayarı bozulma, ayarsızlaşma.
kokra warodaene *f.* Akkorttan düşürmek, akordunu bozmak, düzenini bozmak.
kokra warodais *isg.* Akorttan düşürme, akordunu bozma, düzenini bozma.
kok'ro cı ardene *f.* Kökünün kazılmasını sağlamak, ortadan kaldırmak.
kokro cı ardis *isg.* Kökünün kazılmasını sağlama, ortadan kaldırma, yoketme.
kok'ro cı vetene *f.* Kökünü çıkarmak, kökten yok etmek, iflahını sökmek.
kok'ro cı vetis *isg.* Kökünü çıkarma, kökten yok etme, iflahını sökme.
kok-u ferman *ise.* Kökten yoketme ferman emri verme.
kol *s.(e)* 1.Boynuzsuz, boynuzu olmayan hayvan. 2. *mec.* Körelmiş, törpülenmiş, keskinliği gitmiş, uysal.
kola ho kerdene *f.* Omuzuna koymak, omuzuna bindirmek, omuzlamak, omuzunda taşımak.
kola ho kerdis *isg.* Omuzuna koyma, omuzuna bindirme, omuzlama, omuzunda taşıma.
kola ho naene *f.* Omuzuna bindirmek.
kola ho nais *isg.* Omuzuna bindirme.
kola hora fetelnaene *f.* Omuzunda dolaştırmak, omuzunda gezdirmek.
kola hora fetelnais *isg.* Omuzunda gezdirme.
kola ho guretene *f.* Omuzuna almak.
kola ho guretis *isg.* Omuzuna alma.
kolbız *isd.* İlk baharda kırlarda biten, nergize benzer, soğanlı, kokusuz, güzel bahar çiçekleri, nevruzlar.
kolbıji *isd.* Nevruz çiçeğinin her biri
kole (I) *s.(d)* Boynuzsuz, boynuzu olmayan hayvan.
kole (II) *ise. tar.* 1. Savaşta tutsak alınan, yabancı ülkelerden zorla kaçırılıp özgürlükten mahrum bırakılan veya başkasından satın alınan erkek, kul, esir. 2. Birinin emri altında bulunan, özgür olmayan kimse. *Kolê ağaê huyo* Ağasının kölesidir. 3. *mec.* Herhangi bir şeye aşırı derecede bağlı olan kimse.
kolebaz *s.(e)* Köleci.
kolebaze *s.(d)* Köleci.
koledar *s.(e)* Köleci.
koledare *s. (d)* Köleci.
koledarêni *ise.* Kölecilik.
koledariye *isd.* Kölecilik.
kolere *isd.* Ekin arasında bitien haşere.
kolğında *s.(d)* 1.Gereksiz. 2. *zf.* Beyhude, boşyere, boşuboşuna.
kolğında şiyaene *f.* Erginlik dönemindeyken gitmek (genç yaşta ölmek). *Kolğında merdo* Büluğ çağındayken ölmüş (e). *Kolğında bişiyae* Erginlik dönemindeyken gidesice (ölesice)!
kolğında şiyais *isg.* Bülüğ döneminde gitme (ölme).
koğında *isd.* Körü körüne gitmek, körü körüne yok olmak, büluğ döneminde gitme (ölme).
koğında siyaene *f.* 1. Erginlik çağına varmadan ölmek, genç yaşında ölmek. 2. Boş yere ölmek, yok olmak.

koğında siyais *isg.* 1. Erginlik çağına varmadan ölme, genç yaşında ölme. 2. Boş yere ölme, yok olma.

koli (²) *isd.* Omuz, omuzluk.

koli (²²) *ise.* Odun. Kurumuş ağaç nesnesi. *Kolü niznaene* Odunları dizmek, istiflemek. *Kolü lode kerdene* Odunları üstüste yığmak, kümelendirmek, üstüste istiflemek, dizmek.

kol kerdene *f.* 1.Boynuzsuz etmek, boynuzlarını kesmek. 2.Köreltmek, törpülemek, koçaklığını gidermek.

kol kerdis *isg.* 1.Boynuzsuz kılma. 2. Koçaklığını giderme, uysallaştırma.

kol'ra *zf.* Omuz ile, omuzdan. *Kole'ra ardene* Omuzla getirmek.

kol'ra ardene *f.* Omuzla getirmek, omuzdan taşıyarak getirmek.

kol'ra ardis *isg.* Omuzla getirme.

kolxane *ise.* Rahim bölgesi.

kom *ise.* Küme, topluluk, gurup; örgüt. *Komê gırani* Üst düzey kurullar.

kom biyaene *f.* Biraraya gelmek, toplanmak.

kom biyais *isg.* Biraraya gelme, toplanma.

komel *ise.* 1. Gruplardan biri, bir küme. *Komelê miyu* Kuyun kümesi. *Komelê isoni* İnsan topluluğu. 2.Tümsek biçimindeki yığın. *Komlê kêmeri* Taş yığını/taş kümesi. 3.Etrafı çıplak orman veya bitki kümesi. *Komelê bırri* Orman kümesi, ağaç kümesi. *Komelê vaşi* Ot kümesi. *Komelê şilani* Kuşburnu kümesi. 4. Dernek, cemiyet, bağlaşma, birlik.

komel biyaene *f.* Kümeleşmek, gruplaşmak.

komel biyais *isg.* Kümeleşme, gruplaşma.

komete *ise.* Anıt, yatır, anıtkabir.

kometiye *isd.* Anıtlık.

komır *ise.* 1.Kömür, bitki fosili, katı fosil yakıt. 2.*mec.* Kapkara, siyah.

komır biyaene *f.* 1.Kömürleşmek. 2. Kömür olmak.

komır biyais *isg.* 1.Kömürleşme. 2. Kömür olma.

kom kerdene *f.* Gruplaştırmak, kümelemek, biraraya getirmek.

kom kerdis *isg.* Gruplandırma, kümeleme, biraraya getirme.

kompır *ise.* Patates.

kone *s.* Keskin olmayan, kör, kesici bir aletin keskinliğinin azalması (e).

kone biyaene *f.* Körelmek, keskinliği gitmek.

kone biyais *isg.* Körelme, keskinliği gitme.

kone kerdene *f.* Köreltmek, keskinliğini yok etmek.

kone kerdis *isg.* Köreltme, keskinliğini yok etme.

koniye *s.(d)* 1. Keskin olmayan (d). 2. *isd.* Keskin olmama durumu, körlük.

konjektor *ise. Fr. konjoncture.* Konjonktür; bir ülkenin ekonomik hayatının yükselme ve alçalma yönünde gösterdiği inişli çıkışlı, dalgalı hareketlerin bütünü.

konter *ise.* Sayaç.

kontırat *ise. Fr. contrat.* Sözleşme, anlaşma. *Kontırat vıraştene* Sözleşme yapmak.

kontıratın *s.(e) ve zf.* Sözleşmeli.

kontırpılak *ise. Fr. contre-plaque.* Telleri birbirine ters gelecek biçimde en az üç kaplamanın üst üste tutkallanmasından oluşan, ince, esnek ve dayanıklı tahta.

kopıtaene *f.* Dış yüzeyini içe doğru çökertmek, düzgünlüğünü bozmak, kenarları sabit kalmak üzere yanlarını içe eğriltmek. *Dorme teneki kopıto* Tenekenin kenarlarını çökertmiş, yamultmuş.

kopıtais *isg.* Yamultma, bükme, içe çokertme, düzgünlüğü bozma.

kopiyaene *f.* Yamulmak, bükülmek, yüzeyinden darebyle içe çokmek, içe

kırılmak.

kopiyais *isg.* İçe kırılma, yamulma, bükülme, düzgünlüğü bozulma.

kor *s. ve ise.* 1.Görme özürlü, kör. 2. Keskin olmayan, körelmiş. *Torje biyo kor, kolü nêbırneno* Balta körelmiş, odunları kesmiyor. 3. Artık verimden düşmüş, üretkenliği tükenmiş. 4. İşlerliğini ve işlevini yitirme, batak olma, tıkanma. *Çıme na hêni biyo kor* Bu pınarın gözü tıkanmış, dolmuş, kapanmış. *Rae biya kore* Yol tıkanmış, körleşmiş. *A dewa dewera kora* O dava kör bir davadır (boştur). 5.Kötü, belalı. *Kutıko kor* Saldırgan (belalı) köpek. *Seytano kor* Kör şeytan. *Qedero kor* (e) Kötü kader. 6. Dargörüşlü, hedefsiz, hedefi tutturmayan. *Famkoro raa ho nevezeno* Düşüncesi kıttır (kör idraklidir), yolunu çıkartamıyor.

koraniye *isd.* Körlük, basiretsizlik, görmezlik.

koraniye ro cıre ardene *f.* Tacize uğratmak bezdirmek.

koraniye ro cıre ardis *isg.* Tacize uğratma, bezdirme.

koraniye'ro cı'vetene *f.* Taciz etmek, baskı etmek, köreltmek, bezdirmek.

koraniye'ro cı'vetis *isg.* Taciz etme, bezdirme, köreltme.

kor biyae *s. (e) bed.* Kör olasıca. 2. Körelmiş, keskinliği gitmiş olan. 3. Kör olmuş olan.

kor biyaene *f.* 1.Kör olmak. 2.Körelmek.

kor biyais *isg.* 1.Kör olma. 2.Körelme.

kore (I) *s. (d)* 1.Kör. 2. Keskin olmayan. *Kardia kore* Kör bıçak. 3. Artık işlek olmayan, tükenmiş, işlevsiz, verimsiz, hareketsiz. *Vaa hêgau biya kore* Tarlaların arkı (su kanalı) körelmiş (tıkanmış), işlemiyor.

kore (II) *isd. ve s.* Basiretsizlik, körlük.

kore (III) *isd. bot.* Buğday ve arpa ile birlikte biten, daneleri cürümüş gibi siyah unsu kül taşıyan ve halk arasında süte karıştırılarak bebeklerin karın sancılarına karşı kullanılan bir bitki.

korek *ise.* Darıgillerden, darı. *Nunê koreki* Darı ekmeği.

koremore *isd. zoo.* 1. Kör yılan, halk arasında yılanların anası diye anılır. 2. Ormanlarda ve nemli alanlarda yaşayan, iri, yeşilimsi bir tür kertenkele.

koreni *s. ve isg.* Körlük.

koriye *isd.* Körlük.

kori korinde *zf.* Körükürüne, boşu,boşuna.

kor kerdene *f.* 1. Körletmek. 2. Köreltmek.

kor kerdis *isg.* 1.Kör etme. 2.Köreltme.

korse *isd.* Bel kemiği (omurga) kaymasına karşı kullanılan sert ve geniş kemer.

korinde ise. Körü körüne

korinde şiyaene *f.* Körü köründe gitmek, körü köründe yok olmak.

korinde şiyais isg. Körü köründe gitme, körü köründe yok olma.

kortike *isd.* Boyun arkası, ense.

korzık *ise.* Tütün içmede kullanılan, tütün konulan küçük potası yanmaz (Lüle taşı, kirç taşı vb.) maddelerden yapılma tütün içme aracı, Pipo.

kose (I) *ise.* 1.Evin yan duvarları ile tavan ve taban yüzeylerinin birleştiği yer. *Kose oda* Odanın köşesi. 2.Konuk odasının saygın konukların oturduğu baş bölüm. *Cılunê ağay kose oda'de rakerê* Ağanın yatağını odanın baş tarafında serin. 3. *mec.* Kıyı, dış, ora bura, dört yön. *Çor kose dina* Dünyanın dört köşesi. 4. Dörtgen ve çokgenlerin kenarlarının birleştiği yerin dış yanı. *Kose Sandıqe* Sandığın köşesi. *Kose bonu* Evin dış köşeleri.

kose (II) *ise.* Sakalı çıkmayan erkek, köse.

kosebend *ise.* Köşebent, mobilya veya ahşap işlerde, iki yanı ve kenarları birbirine kenetleyen ve aynı zamanda uçlarını gizleyen dikey iç bükeyli uzun, köşeli metal korniş.

kosere *ise.* Kösele, gönden yapılan kalın ayakkabı malzemesi.

koseve *ise.* Kor ateş parçası. *Kosevê adiri* Bir ucu kor haldeki yanan odun parçası.

kosk *ise.* Köşk, her türlü rafahı düşünülerek yapılmış zengin evi.

kostek *ise.* 1.Cep saati vb. eşyaları elbiseye veya kemere bağlayan değerli zincir. 2. Bağ, engel.

kotae *s.* 1.Kemirilmiş. 2.Takattan düşmüş olan. 3.(Devrişleri için) kendinden geçmiş olan, ilahi esine uğramış olan.

kotaene *f.* 1.Kemirmek. 2.Takattan düşmek, halsiz olmak. 3.İlahi esinle coşa gelmek, titremek. 4.Girmek, sığmak.

kotais *isg.* 1.Kemirme. 2.Takattan düşme, halsiz olma. 3.İlahi esinle coşa gelme, titreme.

kotırım *s.(e)* Kötürüm, güçsüz.

kotırım biyae *f.* Kötürüm olmuş, güçsüz olmuş olan.

kotırım biyaene *f.* Kötürüm olmak, güçten düşmek, felç olmak.

kötürüm biyais *isg* .Kötürüm olma, güçsüz olma, felç olma.

kotırıme *s.(d)* Kötürüm, felç.

koti *zm(-de)* 1.Nerde. 2.Nerede, hangi yörede.

kotira *zm(-den)* Nereden.

kov *ise.* Yamuk, eğik, çarpık. *Kovo* Eğiktir, çarpıktır.

kov amae *s.(e)* Yamuk gelen, çarpık gelen. *Dês kov amo* Duvar çarpık gelmiş.

kov amaene *f.* Çarpık gelmek, eğik gelmek.

kov amais *isg.* Çarpık gelme, eğik gelme.

kov biyae *s.(e)* Yamuk, eğik, çarpık olan.

kov biyaene *f.* Eğik olmak, çarpılmak, yamulmak.

kov biyais *isg.* Eğik olma, çarpılma, yamulma.

kovık *ise.* 1. İçi oyuk herhangi bir şey. *Kovike Runi* Eskiden içine biley yağı konulan sığır boynuzu. 2.Huni. *Kovike uwe* Su hunisi. *Kovike meske* Tulum hunisi.

kovkanki *ise.* 1.Sopa ve fırlatma aracı olarak kullanılan gelişigüzel, kaba ağaç parçası. 2.*mec.*Kaba söz, sataşma.

kovkanki estaene *f.* 1.Sopa fırlatmak, odun parçası atmak. 2. *mec.* Kaba söz sarfetmek.

kovkanki estais *isg.* odun parçası atma, sopa fırlatma, sopasyı ustaca atma.

kovkanki pakuaene *f.* Birine veya bir şeye odun parçası fırlatmak, vurmak.

kovkanki pakuais *isg.* . Birine veya bir şeye odun parçası fırlatma, vurma.

koyi s.(e) 1.Dağlı, yabani. 2.*isç.* Dağlar.

koz *ise.* Gidik ve kuzu barınağı, ağılı. *Koze bijeku* Gidik ağılı. *Koze voreku* Kuzu ağılı.

kozık *ise.* 1.Taştan yapılma, basit küçük evcik, çocuk evi. *Kozikê domonu* Çocukların evi. 2.Küçük ağıl, kuzu ve gidik ağılı. *Kozike bijeku* Gidik ağılı.

kuae *s.(e)*Dövülmüş, ezilmiş olan.

kuaene *f.* Dövmek, pataklamak.

kuais *isg.* 1.Dövme, ezme.

kuaene daene *f.* Dövdürmek, dövülmesini tertiplemek.

kuaene dais *isg.* Dövdürme, dövmesini sağlama.

kuç *ise.* 1. Kayalık, kaba taşlık. *Kemer kuç* Taşlık. 2. Köpek çağırma hitabı. *Kuç kuç bê ita* Kuço kuço buraya gel! 3. Birini kızdırmak ve aşağılamak için "köpek sen de!" anlamında küfür.

kuçe *isd.* 1.Kaya parçası, kaba saba, işlenmemiş taş. *A biyeve kuçero çarnera mı ser* O (d) taşa sarıldı üstüme yöneltti. 2. *Kuçê adiri* Ocak taşı, oçakta üç ayak yerine kullanılan taş.

kuçıke *ise.* 1.Kaya parçası, kaba saba bir taş.

kuçi 1.*isç.* Kaya parçaları, işlenmemiş kaba saba taşlar. 2.Köpeğe sesleniş biçimi, *Kuçi kuçi.*

kuçu ver sanaene *f.* 1.Taşa tutmak, taşlarla saldırmak, taşlamak. 2. *mec.* Sert, acımasız tenkitte bulunmak, kaba saba sözlerle saldırmak.

kuçu ver sanais *isg.* 1.Taşa tutma, taşlarla saldırma, taşlama. 2. *mec.* Sert, acımasız tenkitte bulunma, kaba saba sözlerle saldırma.

kud *s.(e)* Felç, eli ayağı tutmaz.

kude *s.(d)* Felç, eli ayağı tutmaz.

kufaene *f.* 1.Oflayıp poflamak, tepki ve isteksizlik göstermek. 2.Yılanın tıslaması. *Werte çali de kufaise mori yeno* Çalının arasından yılan tıslaması geliyor.

kufais *isg.* 1.Oflayıp poflama. 2. Yılanın tıslayışı.

kufe *isd.* 1.Küf. *Kufe nıştaro cı* Küf kaplamış.

kufe cı estaene *f.* Kendisine küf atmak, küflenmek. *Kufe eşto cı* Küf sıçramış, küflenmiş.

kufe cıestais *isg.* Küf sıçrama, küflenme.

kufe guretene *f.* Küf almak, küflenmek. *Piyazu kufe gureta* Soğanlar küf almiş, çürümüş.

kufe guretis *isg.* Küf alma, küflenme.

kufe kufe *zf.* Ofur pofur, oflama poflama. *Kufe kufa ho viye* (Tepkiliydi) Oflama poflamadaydı, oflayıp pofluyordu.

kufıke *isd.* 1.Küf cinsindan. 2. Küfcük, küçük küf, küf çiçekleri, küf benekleri. 3.İçinde hava veya tozumsu ince maddeler taşıyan, balonsu bitki kozası.

kufkın *s.(e)* 1.Küflü. *Toraqo kufkın* Küflü Çökelek. *Zêrzêvato kufkin* Küflü sebze. *Goza kufkıne* Küflü ceviz.

kufkıneni *ise. ve s.* 1.Küflülük, küflenmiş olma. 2.*mec.* Uyuşukluk, tembelleşme, işlevsiz olma.

kufkıniye *isd.* Küflülük, küflenmiş olma.

kufnaene *f.* Fosurdatmak, püfürdetmek. *Korzikê ho fektero tutın kufneno* Piposu ağzında tütün fosurdatıyor.

kufnais *isg.* Fosurdatma, püfürdetme, fosur fosur duman çekip üfleme.

kul *ise.* 1.Yara, kurumuş, kabuk tutmuş yara ağzı. 2. *mec.* Dert, üzüntü.

kulanbeyi *ise.* Külhanbeyi, kabadayı.

kul biyaene *f.* Yara bağlamak.

kul biyais *isg* Yara bağlama.

kulça *isd.* 1. Külçe, künde, topaç, işlenmemiş madde kütlesi. 2. Bir birim işlenmemiş altın. *Kulça zernu* Altun külçesi.

kulenge *isd.* 1.Ağaçtan yapılma bir tür çanak. 2.Sivrisinek.

kulengi *isç.* Sivrisinekler.

kuleri *isç.* Baklagillerden yuvarlak, yeşil taneli sebze, bezelye.

kulêr *ise.* Oyuk, kovuk. *Kulerê dare* Ağaç oyuğu (kovuğu).

kulfet (I) ise. Fertler, kişiler. *Kulfetê çeyi* Ev külfeti, ev efradı, hane halkı. *Kulfetê çe ma* Aile efradımız, aile topluluğumuz.

kulfet (II) *ise.* 1. Büyük zorluk, büyük zahmet. 2. Büyük masraf, ağır bedel. *Kulfetê pere sono* Büyük para gidiyor.

kulfeteni *ise.* Zorluluk, masraflılık.

kulfetın *s. (e)* Külfetli, masraflı.

kulfetiye (II) *isd.* Külfetlilik. 1.Zahmetlilik. *O kar xeylê külfetiye wazeno* O iş (e) hayli zahmet gerektiriyor. 2.Büyük masraflılık. *Veyvê cêncu ma xeyle külfetiye'ra vetime* Gençlerin

düğünü bizi hayli masraftan çıkarttı.

kul giredaene *f.* 1.Yara bağlamak. 2.Yaranın kabuk bağlaması, kuruması.

kul giredais *isg* 1.Yara bağlama. 2.Yaranın kabuk bağlaması, kuruması hali.

kul-rıs *ise.* Yara-bere.

kunci *isç* Susam tohumu.

kund *ise.* Topaç. *Kunda mir* Hamur topacı.

kundıre *ise.* Kabak.

kulıke *isd.* Külah, örgüden oluşan başlık.

kuliye *isd.* 1.Baltanın ters tarafı. 2. Kesici aletlerin sırtı, keskin olmayan tarafı.

kultur *ise.* Kültür.

kulve *ise.* Hakaret sözcüğü. *Heroz lewe hode ma kulve keno.* Her gün kendi yaninda bize hakaret ediyor.

kulve kerdene *f.* 1.Çapalamak. 2.Yapılan iyiliği başına kakmak.

kulve kerdis *isg.* 1.Çapalama. 2.Yapılan iyiliği başına kakma.

kulvık *ise.* Tarım aleti çapa.

kundrey *isç.* Ayakkabı, kundura.

kunez *ise.* Yemek ve su doldurmada kullanılan mutfak eşyası, kepçe.

kundır *ise.* Kabak, kabakgiller.

kundıre *isd.* Kabak, kabak tanesi.

kundıri *isç.* Kabaklar.

kunet *ise.* 1.Direnç, dayanma gücü. *Diağ-u kunet've hode* Kendine direnç ve cesaret ver. 2. Dayanca, dayanak. *Kunêta mı, rındeka mı* Güzel yarim, dayancım (moral gücüm).

kunet cı daene *f.* Direnç vermek, cesaret vermek.

kunet cı dais *isg.* Direnç verme, dayanak verme, cesaret verme.

kuneteni *ise.* 1.Dirençlilik, dayanıklılık. 2.Cesaretlilik.

kunet ho daene *f.* Kendine cesaret verme, direncini, cesaretini toplamak. *Dırvêta to gırana, diağ-u kunet've hode* Yaran ağırdır, cesaretini ve direncini topla.

kunet ho dais *isg.* Kendine cesaret verme, direncini toplama.

kunetiye *isd.* Dirençlilik, dayanıklılık. 2.Cesaretlilik.

kung *s.(e)* Donuk, uyuşuk, büzük (e). *Tever hen ke serdo deste mi bi kung* Dışarısı o kadar soğuk ki, elimiz dondu, uyuştu (tutmaz oldu).

kungi *isç.* Betondan yapılan su borusu, künk.

kup *ise.* Pişmiş balçıktan yapılan derin ve büyük kap, küp. *Kupe zernu* Altın küpü. *Kupe uwe* Su küpü. *Kupe turşi* Turşu küpü.*Çêvêsae tı vana kupe aqılio* Evi yanasıca sanırsın ki akıl küpüdür (e). *Biyo kupe ağü zeleqıyo've mara* Zehir küpü olmuş yapışmış bize!

kuras *ise.* Patiska bezi.

kurd *ise.* Kürt. Kürt halkından her biri (e).

kurde *isd.* Kürt. Kürt halkından her biri (d).

kurdele *ise.* Kurdela , bezden veya başka renkli nesnelerden yapılarak bir şerit üzerine dizilen bezek, süs.

kurdi *ise. ve s.* Kürt halkıyla ilgili olan.

kurdistan *ise.* Kürt halkının yaşadığı yurt, ülke, etnik cağrafi alan.

kurdki *ise. ve s.* 1.Kürtçe. 2.Kürt halkına ait, Kürt uslubu, kürtvari.

kure *isd.* Küre, yuvarlak şey, temsili dünya.

kureki *ise. Fr. Croguis.* Bir konu veya nesnenin başlıca özelliklerini yansıtacak biçimde hazırlanmış taslağı.

kurela *isd.* Kolera, iç hastalık.

kurês *ise.* Kureş baba, Kureşan aşiretinin atası.

kurêsiz *s. ve ise.* Kureşan aşiretine mensup, kureşanlı.

kurêsu *isç.* Dersimde meskün bulunan

kureşanlılar aşireti.
kurık *ise.* Eşşek yavrusu, erkek sıppa.
kurıke *isd.* Eşşek yavrusu, dişi sıppa.
kuruke f. *Kurika miyu* Bir koyun hastalığı, ve ya koyunlarin çikardığı uğultu.
kuri estaene *f.* 1.Sıppa düşürmek, atmak, doğurmak. 2.*mec.* Yemek için sabırsızlık göstermek, iştah düşkünlüğü.
kuri estais *isg.* 1. Sıppa doğurma, düşük yapma, sıppa atma. 2.*mec.* Bir an önce yiyebilmek için adeta doğurur gibi kıvranma.
kuriye *isd.* Eşşek yavrusu, dişi sıppa.
kurne *isd.* Su, sıvı veya akışkan meddelerin toplandığı yer kurna. *Kurna areyi* Değirmen kurnası. *Kurna uwe* Su kurnası.
kurnike *isd.* İçi oyuk yuvarlak ağaçtan yapılmış ve içinde bebek uyutulan basit, ayaksız ilkel beşik.
kurr *ise.* 1.Üstü açık, çıplak tepe. 2. Köy, kasaba.
kurre *isd.* Arasına yaprak dizilip istiflenen iki çatallı ağaç. *Kurra velgi* Yaprak çatalı.
kurrebesık *ise.* Porsuk.
kurrık *ise.* Kalın ve kısa el sopası, ağaç cop.
kurri (I) *isç .mec.* [a]afi kürtlere takılan isim.
kurr kerdene *f.* 1. Budamak, dallarından yoksun kılmak. 2. *mec.* Kulağına söylemek, kışkırtmak.
kurr kerdis *isg.* 1. Budama, dallarından yoksun kılma. 2. *mec.* Kulağına söyleme, kışkırtma.
kurte *isd.* 1. Kuluçka. *Kêrga kurte* Kuluçka tavuğu, yavru yapmak için yumurta üzerine ısısını vermeye yatan tavuk. 2. *mec.* Bir şeye düşkünlük, aşırı ilgi ve intimam. *Jê kêrga kurte çera nevejino* Kuluçka tavuğu gibi evden çıkmıyorsun.
kurtnaene *f.* Gaklamak. Follukta yumurta yapmaya hazırlanan tavuğun çıkardığı sesler.
kurtnais *isg* Kurtlama-gaklama.
kusır *ise.* Küsür, ayrıntı, kesirli nicelikte.
kusne *ise. bot.* Kara burçak.
kuspe *ise.* Özü alınmış tahıl, bitki veya meyve artığından oluşan hayvan yemi. *Kuspê sılqu* Pancar küspesi.
kutık *ise.* Köpek. *Kutıkê çeyi* Ev köpeği. *Kutıkê saydi* Av kopeği. *Kutıkê uwe* Su köpeği (Su sammuru). *Kutık wayirê ho naskeno* Köpek sahibini tanır. *Kutık wayire ho nêperreno* Köpek sahibini ısırmaz. *Kutık kutiki nêperreno* Köpek köpeği ısırmaz (deyim). *Kutık jare nêzono* Köpek ziyaret bilmez! *Kutık camiye nêzono* Köpek camiyi bilmez. *Kutık jian keno* Köpek işiniyor (ayaklarıyla toprağı eşiyor-tehlikeyi haber veriyor).
kutık cı'erjiyaene *f.* Köpeğin kendisine atılması, saldırması, hücuma kalkması.
kutık cı'erjiyais *isg.* Köpeğin kendisine atılması, hamle yapması, saldırma, hücuma kalkma.
kutık cı perraene *f.* Köpeğin üstüne atılıp ısırması.
kutık cı perrais *isg.* Köpeğin üstüne atılıp ısırma durumu.
kutıkêni *ise.* Köpeklik.
kutıkêni kerdene *f.* Köpeklik etmek.
kutıkêni kerdis *isg.* Köpeklik etme.
kutık'ra cı'şiyaene *f.* Köpeğin havlayarak birine doğru gitmesi, taciz etmesi.
kutık'ra cı'şiyais *isg.* Köpeğin havlayarak birine doğru gitmesi, taciz etmesi.
kur-u pısiye *isd.* Bıdıbıdılık, fiskos, gizli dedikodu, düşük sesli kuru gürültü, vıdıvıdı.
kurvıke *isd.* Bir tür sivilce.
kutıkiye *isd.* Köpeklik.
kutikiye kerdene *f.* Köpeklik etmek.

kutıkiye kerdis *isg.* Köpeklik etme.
kuxa *isd.* Değirmende unun toplandığı tekne veya yer.
kuxaene *f.* Öksürmek. *Ez van tı newesa, xıravın kuxena* Sanırım hastasın, fena öksürüyorsun. *Ae hariğe gureta boyuna kuxena* O (d) girip kapmış durmadan öksürüyor.
kuxais *isg.* Öksürme.
kuxıke *isd.* 1. Boğmaca hastalığı. 2. Öksürük.
kuxıke *isd.* Öksürük.
kuxıke guretaene *f.* Öksürüğe tutulmak.
kuxıke guretais *isg.* Öksürüğe tutulma.
kuxıke pa nistaene *f.* Öksürüğe yakalanmak.
kuxıke pa nistais *isg.* Öksürüğe yakalanma.
kuxi *isd.* Öksürük.
kuz *ise.* Pişmiş balçıktan yapılma testi. *Kuze uwe* Su testisi. *Kuzê uwe raa uwera şikino* Su testisi su yolunda kırılır.
kuzaene *f.* (Köpek vsg hayvanlar için) İnlemek. 2. *argo.* (alay maksadıyla) Yakınmak, inlemek.
kuzais *isg.* İnleme.
kuz biyaene *f.* Yamulmak, yamuk olmak.
kuz biyais *isg.* Yamulma, yamuk olma.
kuze *ise. zoo.* Sansar.
kuzık *ise.* Odanın iç köşelerden her biri. *Kuzıkê lozıne* Ocağın (Baca) tabanının iki köşesinden her bir.
kuzine *isd.* Kuzine, şömine.
kuzvilik (kezvilik) *isç.* Kardelenler, kardelen çiçekleri.
künya *isd.* Künye, kimlik bilgisi.

L-l

"L", Fenike dilinde bu harfin adı "Lamd" idi. Lamd, "üvendire" anlamına gelir ve biçimi, alt çizgisi kısa ve yuvarlak, uzun çizgisi öne eğikçe büyük "L"ye benzer. Kökeninin Mısır resimyazısına dayandığı, az bir değişiklikle Yunan abecesine geçtiği anlaşılıyor. Bugünkü biçimiyle Zaza abecesine Latin yazısından alınmıştır.

l, L Zazaca alfabesinin on beşinci harfi. *Le* adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümlü diş eti-avurt ünsüzünü gösterir. *L I* ünsüzünün biri artı (kalın), öbürü de ön (ince) olmak üzere iki türü vardır. ~ *demiri L* biçiminde yapılmış demir, köşebent.

L Romen rakamları dizisinde 50 sayısını gösterir.

la (I) *ise.* İp, yün, pamuk, elyaf gibi esnek ve ince malzemelerden yapılma dokuma ve bağlama işlerinde kullanılan uzun sicim. *Lao derg* Uznun ip. *Lao kılm* Kısa ip. *Lao qolınd* Kalın ip. *Lao pamux* Pamuk ip. *Lao pırç* Yün ip. *Lao naylon* Naylon ip. *Lae miye* Bel ipi (uçkur ipi). *Lae qazaxê* Kazak ipi. *Lae puçu* Çorap ipi. *La qırfiya* İp koptu. *La gıreda* İp bağladı. *Lao sipê* Beyaz ip. *Lay* İpler.

la (II) *ise.* İt. müz. 1. Gam dizisinde *sol* ile *si* arasındaki ses. 2. Bu sesi gösteren nota işareti.

laboratuar ise. Bilimsel ve teknik araştırmalar ve çalışmalar için gerekli araç ve gereçlerin bulunduğu yer.

lacivert *ise. Far. lâciverd.* 1. Koyu mavi renk. 2. *s.* Koyu mavi renkte olan.

lader *s.(e)* Aptal, ahmak.

ladın (I) *ise. bot.* 1. Çam gillerden 50-60 m yükseklikte olan, düz gövdeli, kozalağı aşağıya doğru sarkık, kereste ve reçinesi çok beğenilen, çam türüne çok yakın bir ormak ağacı (picea).

ladın (II) *ise. bot.* Pembe çiçekli bir bitki adı. "*Perrê ladini ilazo/Erê, tı dırvêta mırê/ Bena perra ladını*" Ladin yaprağı ilaçtır/Kız sen yarama/Ladin yaprağı oluyorsun-(Saheyder).

laf *ise.* Söz, laf.

lafız *ise. ve s.* Lafız, sözel.

lafzıyen *zf.* Tamı tamına, harfiyen.

lafuro cı werdene *f.* Tehdit etmek, tehdit savurmak.

lafuro cı werdis *isg.* Tehdit etme, tehdit savurma.

lafuro cı weredoğ *ise.* Tehdit eden, tehdit savuran.

lafuro cı weredoğe *isd.* Tehdit eden, tehdit savuran.

lak *ise.* 1. Koyu kırmızı renk. 2. Bu renkte olan şey.

lakin *bağ. Ar. lâkin.* Ama, fakat.

lal *s. Far.lâl.* Dili tutulmuş, konuşmaz hale gelmiş, dilsiz. *Lalo* Dilsizdir (e). *Lala* Dilsizdir (d).

lalao *ünl.* Be adam, yahu herif! *Lalao tı kama* Hey adam sen kimsin! *Lalao tı kotirawa* Hey birader sen nerelisin? *Lalao uzara bıtewejiye* Hey adam oradan def ol git!

lal biyaene *f.* Dilsiz olmak, konuşamamak.
lalb iyais *isg.* Dilsiz olma, konuşamama.
lale *s. (d)* Lal, dilsiz konuşmayan.
laleni *ise.* Dilsizlik, konuşamamazlık.
laletayin *zf.* Gelişigüzel, uluorta, rasgele, öylesine
laliye *isd* Dilsizlik.
lal u gevher (lal u gevher) *ise. ve s.* 1. (Mayıs ayı endamı) Güllük gülüstanlık. 2. Tatlı dil, hoş ve güzel konuşma.
lal u kêrriye *isd.* 1.Dilsizlik ve sağırlık ortamı. 2. İnsanın bulunmadığı yer, ıssız yer, insansızlaştırılmış coğrafya. *Lal u kêrriye biye* Kimse yoktu, her taraf ıpıssızdı, dilsizlik ve sağırsızlık hakimdi. *Lal u kêrriya* Dilsizlik sağırlıktır (d).
lalutal (lal u tal) *s.* Dilsiz ve kekem.
laluzer (lal u zer) *ise.* Lale bahçesi.
lamba *isd.* 1. Lamba. 2. Kapı veya pencere kenarlarına yapılan genellikle dik açılı girinti,oluk, köşeben.
lao *ünl.ve bağ.* Hey, yahu, ulan, herif!
lapa *s.* 1. Partal, yumuşak. *Vora lapiye* Lapa kar. 2. Sulandırılmış, yumuşak yiyecek.
laqırdi *ise.* 1.Söz. 2.Boş söz, dedikodu, laf, gevezelik. *Laqırdiyo husk* Kuru lakırdı.
laqırdi kerdene *f.* Sözetmek, laflamak, dedikodu ve gevezelik etmek. *Vijer sonde ma ve hevaluna zof laqırdi kerd* Dün akşam arkadaşlarla çok lafladık.
laqırdi kerdis *isg.* Laflama, gevezelik etme, boş konuşma.
laqluq (laq luq) *zf. ve s.* Lak lak, anlamsız davranış, anlamsız hareket.
lare *isd.* Uzun, ince sulak tarla.
larike *isd.* Uzun, ince, sulak tarlacık, küçük verimli tarla.
lastık *ise.* Lastik.
lastıkın *s.(e)* Lastikli.
lastıkın qeseykerdene *f.* Lastikli konuşmak, tutarsız konuşmak, samimi ve doğru konuşmamak.
lastıkın qeseykerdis *isg.* Lastikli konuşma, tutarsız, her yana çekilebilir konuşma.
lastik *ise.* Bir çift lastik, lastik ayakkabı. *Lastıkune ho payke* Lastiklerini giy.
lastiki *s.* 1.Lastik cinsinden, lastikle ilgili. 2. *isç.*Lastikler.
laşêr *ise.* 1. Hızlı akışan çamurlu, kumlu, zorlu bulanık su, sel. *Laşêr ame ova fiştera ho ver berde* Sel geldi ovayı önüne kattı götürdü. 2. *mec.* Çok, sayısız. *Milet jê laşêr amenê* İnsanlar sel gibi geliyordu. *Otuzsekizde pil u qız ma têde sanay hover, berdi, jê laşêr qırkerdi* Otuzsekiz'de bizi küçük-büyük hepimizi önlerine katıp götürdüler, sel gibi kırdılar.
laşêr amaene *f.* Sell gelmek
laşêr amais *isg.* Sell gelme
laşêr dekewtene *f.* Selleşmek, sel oluşmak, sel haline gelmek.
laşêr dekêwtis *isg.* Sel oluşması, sellenme, su çoğalması, su azması/kabarması.
laşêr degınaene *f.* Sellenmek, sele dönüşmek, selazmak.
laşer degınais *isg.* Sellenme, sele dönüşme, sellerin oluşması, su azması. *Laşêri gınayde derey zıngenê* Seller coştu dereler çınlıyor.
lat *ise.* Cahiliye döneminde Arabistan'da bir putun adı.
late *ise.* Yontulmuş köşeben kereste, lata.
latif *s.(e)* 1.Yumuşak, hoş, ince, güzelliği olan. 2 .*ise.* Erkek ismi.
latife *isd.* Şaka, ince espiri, hoş söz.
latifeni *ise.* 1.Hoş söz, incelik-güzellik, şaka. 2. İnce güzel endam, boy.
latifiye *isd.* 1.Hoş söz, incelik-güzellik, şaka. 2. İnce güzel endam, boy.
latin *ise.* İtalya'nın *Latium* bölgesinde yaşayan halk. 2. Bu halktan olan

kimse (e). 3.Bu halkla ilgili şey.

latinki *ise.* 1.Latince, latin dili. 2.Latin halkıyla ilgili olan, latinvari.

lav *ise. İt. lava.* Yanardağların püskürme sırasında yeryüzüne çıkardıkları, dünyanın derinliklerinden gelen kızgın, erimiş maddeler.

lava *isd.* 1.Cıvık çamur. 2.Harmanın yüzeyini sıvamak için sığır gübresini çamurla karıştırılmasından elde edilen çamurumsu yoğaltı.

lava kerdene *f.* 1.Çamurlamak. 2.Sıvamak. 3.Karıştırıp yoğaltmak, yoğrulmuş çamur elde etmek.

lava kerdis *isg.* 1.Çamurlama. 2.Sıvama. 3. Karıştırıp yoğaltmak, yoğrulmuş çamur elde etme.

lavanta *isd.* Kokulu losyon, esans, kolonya.

lavantaci/ye *ise/d.* Kozmetik, kokulu maddeler satan, yapan kimse.

lavatiyaene *f.* 1.Çalışıp çabalamak, bir şeyle uğraşmak. 2. İçine düştüğü kötü durumdan kendi çabasıyla kurtulmaya çalışmak, debelenmek.

lavatiyais *isg.* 1.Çalışıp çabalama, bir şeyle uğraşma. 2. İçine düştüğü kötü durumdan kendi çabasıyla kurtulmaya çalışma, debelenme.

lavda *isd.* Çift sürmede bir ucunda kara sabandan çamur, toprak ve ot temizlemeye yarayan demir bulunan ve hayvanları yürütmek için kullanılan uzun değnek, çubuk, üvendir.

lawnae *ise.* Emzirilmiş olanla.

lawnaene *f.* 1.Yeni doğan bebeği emzirmek. 2. (Haynavlar için) Yeni doğan yavrulara ilk besini vermek, emzirmek.

lawnais *isd.* 1.Yeni doğan bebeği emzirmek. 2. (Haynavlar için) Yeni doğan yavrulara ilk besini vermek, emzirmek.

lawo *ünl. argo.* Lan, bıre, hey adam. *Lawo bıra endi beso* Yahu birader artık yeter!

lawuke *isd.* Ezgi, şarkı, türkü, deme.

lawuke vatene *f.* Türkü söylemek, ezgi seslendirmek

lawıku vatis *isg.* Türkü söyleme, ezgi seslendirme.

lax *ise.* Alay, taklit etme, şaka.

laxçi/ye *ise/d.* Şakacı, alaycı, taklitçi, lakırdıcı. *Laxçiyero* (e)/ *laxciyera* (d) Şakacının biridir.

laxi *isç.* Alaylar, taklitler, şakalar.

lax kerdene *f.* Alay etmek, taklit etmek, şaka etmek. *Laxkenune* Şaka yapıyorum / takılıyorum. *Laxkena, yaki raşti vana* Şaka mı ediyorsun, yoksa sahi mi diyorsun? *Lax nêken, raşt van* Şaka etmiyorum, doğru söylüyorum. *Laxmeke, raşti vaze* Şaka etme, doğru söyle.

lax kerdis *isg.* Alay etme, taklit etme, şaka etme.

laxkerdoğ/e *ise/d.* Şakacı, alaycı, taklitçi.

layıq *ise.* Hak etmiş, bire şeye uygun ve münasip olmak. Nitelikleri, özü, hareketleri ve davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan; bir kimseye uygun olan yaraşan. *Tı laagê çiye rındia* Sen iyi şey(ler)e layıksın. Na laaqê kêşi niya Bu kimseye layık değil.

layıq biyaene *f.* Nitelikleri, özü, hareketleri, davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olmak, uygun olmak, yarayışlı olmak.

layıq biyais *isg.* Nitelikleri, özü, hareketleri, davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olma, uygun olma, yarayışlı olma.

layıq diyaene *f.* Uygun görmek, hak edilmiş görmek, münasip görmek.

layıq diyais *isg.* Uygun görme, hak edilmiş görme, münasip görme.

layıqeni *ise.* Uygunluk, münasiplik, yakışırlık, hakedilmişlik.

layıqıye *ise.* Uygunluk, münasiplik, yakışırlık, hakedilmişlik.

layıqıyera *zf.* 1. Gerktiği gibi, gerektiğince. 2. *isd.* Uygunluk, münasiplik, yakışırlık. *Qesê ho layıqıyera ardo hurendi* Sözünü layıkıyla yerine getirmiş.

laz (I)*ise.* 1.Oğul, erkek evlat. *Dorme ho pırê laz u çenuno* Etrafı kız erkek evlat dolu. 2. Erkek çoçuk, oğlan çocuk. *Lazekê dewa ma* Köyümüzün erkek çoçukları.

laz (II) *ise.* Türkiye'nin Karadeniz halkına mensup erkek kimse.

lazek *ise.* 1. Oğlan, erkek evlatçık. 2. Oğulluk, evlatlık. 3. Bir oğlan, genç erkek.

lezek u çeneki *zf.* 1.Oğlanlar-kızlar olarak. 2. Kızların ve oğlanların tümü.

lazistan *ise. esk.* Laz halkının yaşadığı bölge, ülke.

lazki *ise.* Lazca, laz halkıyala ilgili, Laz dili.

lazut *ise. bot.* 1. Darıgillerden, gövdesi kalın, yaprakları büyük, boyu yaklaşık 2 m olabilen, erkek çiçekleri tepede salkım durumunda, dişi çiçekleri yaprakla gövde arasında koçan boşiminde olan bir kültür bitkisi, mısır (*Zea mays*) 2. Bu bitkinin yenen ve ekmek yapılan tohumu.

lebas (libas) ise. Giyecek, elbise, giysi.

lebriz *s.(e)* Dopdolu. *Lebrizo* Dopdoludur.

leciz/e *s.(e/d)* Sinsi, ikiyüzlü, sözüne güvenilmez kimse.

lecuc/e *s.(e/d)* İnatçı, kinci, içi kin dolu kimse.

leçêge *isd.* Yazma, baş örtüsü.

lee *isd.* Fidan, dikme, taze ağaç. *Lea mına çınare* Benim Çinar fidanım. *Lee mına ceraze* Benim Kiraz fidanım. *Lea mına dênaiye* Benim dikili fidanım. *Lea goze* Ceviz fidanı. *Lea Qawaxe* Kavak fidanı. *Lea saê* Elma fidanı.

lee cıkerdene *f.* Bir yere fidan koymak, fidan dikmek, ağaç dikmek.

lee cıkerdis *isg.* Fidan koyma, fidan dikme, ağaç dikme.

lee denaene *f.* Fidan dikmek, ağaç dikmek.

lee denais *isg.* Fidan dikmek, ağaç dikmek.

lee ronaene *f.* Fidan indirmek, fidan dikmek, ağaç dimek.

lee ronais *isg.* Fidan indirme, fidan dikme, ağaç dime.

legane *isd.* Legen. *Legana destu* El yıkama legeni.

lehçe *ise. Ar. lehce.* Bir dilin tarihi, bölgesel, siyasi sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özelleikleriyle ayrılan kolu, diyalekt.

leka *ise.* Kar ayakkabısının her bir teki, hedik.

lekan *ise.* Ağaçtan ve ipten yapılan kar ayakkabısının her bir teki, hedik, hedik'in her bir teki.

lekani *isç.* Hedikler, hedik takımı, bir çift hedik.

lekat (lıkat) *s.(e)* Alçak, aşağılık.

lekateni *ise.* alçaklık, aşağılık.

leke *ise.* 1.Leke, kirliliği gösteren iz. *Lekê runi* Yağ lekesi. 2. Kusur, özür, sakatlık. Bir şeye uygun olmayan, sakatlık yaratan. 3. Yüzkızartıcı, onur kırıcı olgu, olay,durum.*Çê dine rewra lekeliyo* Onların ailesi eskiden beri şaibelidir.

leke biyaene *f.* 1. Lekelenmek, lekeli olmak, kirlenmek. 2. Manevi zarar görmek, küçük düşmek, itibar kaybetmek. 3.İftiraya oğramak.

leke biyais *isg.* 1.Lekelenme, lekeli olma, kirlenme. 2. Manevi zarar görme, küçük düşme, itibar kaybetme. 3. İftiraya oğrama.

leke cı ardene *f.* Kendisine leke getirmek, lekelendirmek, birinin onuruna

leke sürmek.

leke cı ardis *isg.* Kendisine leke getirme, lekelendirme, birinin onuruna leke sürme.

lekeci/ye *ise/d.* Lekeci, temizleyici, elbise temizleyicisi (Kuru temizlemeci).

leke cıre ardene *f.* Kendisine leke getirmek, lekelendirmek, Birinin onuruna leke getirmek.

leke cıre ardis *isg.* Kendisine leke getirme, lekelendirme. Birinin onuruna leke getirme.

leke cı soynaene *f.* 1.Leke sürmek. 2. *mec.* İftira atmak, kara sürmek.

leke cı soynais *f.* 1.Leke sürme. 2. *mec.* İftira atma, kara sürme.

leke guretene *f.* Leke almak, lekelenmek.

leke guretis *isg.* Leke alma, lekelenme.

leke ho ardene *f.* Kendi kendini lekelemek, kendi özüne leke getirmek.

leke ho ardis *isg.* Kendi kendini lekeleme, kendi özüne leke getirme.

leke horo daene *f.* Kendini lekelemek, kendi özüne leke vermek, leke düşürmek. *Lekero hene da horo ke* Kendisine öyle bir leke düşürdü ki!

leke horo dais *isg.* Kendini lekeleme, kendi özüne leke verme, leke düşürme.

leke kerdene *f.* Lekelemek, leke yapmak.

leke kerdis *isg.* Lekeleme, leke yapma.

lekeli *s.(e)* Lekeli.

lek-pek *s.ve isç.* Harda-hurda, değersiz artık.

lem *ise.* 1. Kök, saçak, bitki kök (toprak) salkımı. 2. (Sürüngen bitkilerde, ışkın, filiz, dal.

lember *ise.* Kalça, kıç, popo, göt.

lemberiye *isd.* Büyük popo, iri ve dolgun kalça.

lembun *ise.* Ampul, elektirik anpulu.

lem daene *f.* 1.Kök salmak, saçak salmak, çimlenmek. 2.Filizlenmek, ışkın vermek, dal salmak.

lem dais *isg.* 1.Kök salma, saçak salma, çimlenme. 2.Filizlenme, ışkın verme, dal salma.

lemı *ünl.* Kötü durum, hayret ve felakete karşı kullanılır. *Lemı lemı na çı biye amê ma sarê* Aman aman bu neydi başımıza geldi! *Lemı lemı çıqa gırso* Aman allahım nasıl da büyük! *Ax lemıne ke kokımiye ame* Ah eyvah ki ihtiyarlık geldi!

lemıne *isd.* Feryat, ağıt, inleme, yas.

leng/e *s.(e/d)* Topal, bir ayağı sakat, yürüme özürlü.

lengaene *f.* Topallanmak, sakat yürümek.

lengais *isg.* Topallanma.

lengeni *ise.* Topallılık.

lenger *ise.* 1. Köprü ayağı. *Lengerê pırdi* Köprü ayağı. 2. Geminin demirlenme yeri, iskele babası. 3. Kapı ayağı, kapı tutanağı. *Lengerê çeveri* Sağlı sollu çıkıntıları olan ve kapı eşiklerinde altlı üstlü oyulan yuvalara sokulmak suretiyle kapıyı tutan kapı ayağı.

lenger biyaene *f.* (Hayvanlar için) Tekerlenmek, sendeleyerek yürümek.

lenger biyais *isg.* . (Hayvanlar için) Tekerlenme, sendeleyerek yürüme.

lengeriye *isd.* Fotör şapka *Lengeriya sarı* Baş fotörü. *Lengeriya qamısıne* Kamıştan fotör.

lengerxane *ise.* Gemilerin demirlenme yeri.

lengeri *isç.* 1.Köprü ayakları. 2. Fotör şapkalar. 3.İskele babaları.

leper *ise.* Dalgalanma, sıçrama.

leper biyaene *f.* Dalgalanmak. *Leper bi şi* Dalgalandı gitti (e). *Leper biye şiye* (d) Dalgalandı gitti.

leper biyais *isg.* Dalgalanma.

lepun *ise.* Usül, tarz, püf noktası.

leqaene *f.* 1. Kımıldanmak. 2.*mec.* Zorluklar içinde çalışmak, geçim için

durmaksızın uğraş vermek, sürünmek. *Pesew u peroz leqeno* Gece gündüz kımıldıyor (uğraşıyor) (e). *Leqen vınden* Uğraşıp duruyorum.

leqais isg. Kımıltı, kımıldama, lak-luk etme, didinme.

leqe *ise.* 1. Takat, güç. 2. Kımıltı.

leqeleqe *zf.* 1. Lakırdi, gıcırdama, lak-luk. 2. *s.* Laçkalaşmış eski bir şeyin çıkardığı ses.

leqeme *isd.* Lakap, yakıştırma ad.

leqeme panaene *f.* Lakap takmak.

leqeme panais *isg.* Lakap takma.

leqemera cı fiştaene *f.* Lakap koymak.

leqemera cı fiştais *isg.* Lakap koyma.

leqera cı nêkewtaene *f.* 1.Bir kımıldama göstermemek. takattan düşmek, adım atamamak, sürünmek. 2. Başarı göstermemek.

leqera cı nêkewtais *isg.* 1. Bir kımıldama göstermeme. takattan düşme, adım atamama, sürünme. 2. Başarı göstermeme.

leqayit *s.* Lakayıt, ilgisiz, kayıtsız.

leqırdi *ise.* 1.Boş laf, gevezelik, dedikodu. 2.Kımıldayış. 3.Laçkalık sesi, gıçırtı.

leqit/e *ise/d.* Anne baba tarafından terk edilen, sokakta bulunan çocuk.

leqıyaoğ/e *ise/d.* Çabalayan, didinen, uğraşan, çilekeş.

leqleqo *ise.* 1.Gereksiz, anlamsız, boş söz. 2. Laçkalaşmış bir şeyin çıkardığı lak lak sesi.

leqleqe *ise.* 1.Takırtı tukurtu. 2.Boş ağız dalaşı. *Na leqleqê nayine cıra nêvışıno* Bunların bu ağız dalşı kendilerini terk etmiyor. 3. Düşe kalka geçinme, sürünme.

leqnae *s.(e)* Kımıldatılmış, yerinden oynatılmış olan, halta hulta.

leqnaene *f.* Kımıldatmak, yerinden oynatmak.

leqnais *isg.* Kımıldatma, yerinden oynatma.

leqnaoğ/e *ise/d.* Kımıldatan,yerinden oynatan.

lerze *isd.* 1.Acele, çabuk. *Raa ho xeylê dûra, lerzekeno* Yolu hayli uzak, acele ediyor. 2. Sıtma, ateşli hastalık. *Laeki lerze gureta* Oğlan sıtma hastalığı kapmış. 3. *Hard lerzeno* Yer titriyor. 4. Açgözlülük, nefis düşkünlüğü. *Lerzonuk* Açgözlü (e).

lerze guretene *f.* Sıtmaya yakalanmak, hastalanmak, titremeye tutulmak.

lerze guretis *isg.* Sıtmaya yakalanma, hastalanma, titremeye tutulma.

lerze kerdene *f.* Acele etmek, çabuk davranmak.

lerze kerdis *isg.* Acele etme, çabuk davranma.

lerzekeroğ/e *ise/d.* Aceleci, acele eden.

lerzaena *f.* Titremek.

lerzais *isg.* Titreme.

lerze paniştaene *f.* 1.Sıtma tutmak, sıtma kapmak, sıtmaya yakalanmak. 2. Titremeye tutulmak. *Lerze nişta pa* Titremeye düşmek/Sıtma bulaşmak.

lerze paniştais *isg.* 1.Sıtma tutma, sıtma kapma, sıtmaya yakalanma. 2.Titremeye tutulma. *Lerze nişta pa* Titremeye tutulmuş/Sıtma bulaşmış.

lerze pıraniştaene *f.* Kendisine sıtma bulaşmak.*Lerze nişta pıra* Sıtma bulaşmış.

lerze pıraniştais *isg.* Kendisine sıtma bulaşmak.

lerznae *s.* Sıtmaya veya titremeye tutulmuş olan, sıtmalı, titremeli.

lerznaene *f.* Hastalanmak, titremeye tutulmak, sıtmaya yakalanmak.

lerznais *isg.* Hastalanma, titremeye tutulma, sıtmaya yakalanma.

lerzonık/e *s.(e/d)* 1.Aceleci, sabırsız. 2.Sofrada açgözlü. 3. Bir an evvel gayyesine ulaşmak isteyen kimse.

lerzonık biyaene *f.* Tatminsiz olmak, aç gözlü olmak

lerzonık biyais *isg.* Tatminsiz olma, aç

gözlü olma.

lese *isd.* 1. Boy, pos, endam, gövde. 2. İnsan ve hayvanı bütünüyle gösteren, vucudun hepisi, gövdesi. *Lesa ho* Kendi boyu, kendi vucudu. *Lesera bariya* Boyca incedir. *Lesa ho kılmeka* Boyu kısadır. *Lesera kılmeka* Boyca kısadır. *Lesa ho rındeka* Boyu güzeldir. *Lesa huya gılorıke* Toparlak boylu. *Lesa huya fırfılıke* Endamlı hareketli boylu. *Lesa huya fılize* Filiz boylu. *Lesa huya narince* Narin boylu.

lesek *ise.* Ucu U harfine benzeyen ağaç kaşık oymaya yarayan alet, ağaç oyar/işler.

lesa rındek/e *s.* Güzel boylu/vucutlu.

lesa tenık/e *s.* Nazik boylu/ince vucutlu.

leskeriye *isd.* Askerlik, askeriye.

lete *ise. ve s.* Yarım, bütünün yarısı. *Lete ve lete* Yarı yarıya veya parca parça. *Lete ve lete* Yarı yarıya. *Letê helevi* Yarım metre. *Leto jêde* Yarının fazlası. *Leto senık* Yarının azı.

letê leti *ise. ve s.* Yarının yarısı, çeyrek.

letere leti *zf.* Yarının yarısı, çeyrek olarak.

lete biyae s.(e) Yarılanmış olan, yarıya kadar azalmış olan.

lete biyaene *f.* Yarılanmak, yarıya kadar azalmış olmak.

lete biyais *isg.* Yarılanma, yarıya kadar azalma.

letey biyaene *f.* Bölünmek, parçalara ayrılmak, parçalanmak.

letey biyais *isg.* Bölünme, parçalara ayrılma, parçalanma.

lete kerdene *f.* Yarılamak, yarıya kadar azaltmak.

lete kerdis *isg.* Yarılama, yarıya kadar azaltma.

letey kerdene *f.* Yarıya bölmek, parçalamak, ayırmak, bölmek.

letey kerdis *isg.* Yarıya bölme, parçalama, ayırma, bölme.

letık *ise. ve s.* 1.Yarımcık. 2. Parça parçacık. *Na letık bıde mı* Bu parçayı/yarımcığı bana ver.

letme *ise.* 1.Zarar ziyan. 2.Çile. 3.Takat.

let pet *zf. ve s.* Ufak tefek. *Let-peto hurdi* Ufak-tefek şeyler.

leva *isd.* 1.Bulgar para birimi. 2.Levha, tabela.

levas *ise.* Yufka, lavaş ekmek.

levazım *ise.* Kumanya idaresi, yemeiçme, iaşe temin kurumu.

levazımcı/ye *ise/d.* Yiyecek-içecek, iaşe idaresine bakan.

levazimxane *ise.* Yiyecek deposu.

levinde *isd. ve s.* Oynak kadın.

leviye *isd.* 1.Her mekanizmanın kumanda kolu. 2.Her öeyi yerinden oynatmak için kullanılan kaldıraç.

lew *ise.* 1.Dudak. *Lewo serê/lewo bıne* Üst dudak/alt dudak. *Lewra* Dudaktan. 2. Öpücük, öpme. *Lew nan to desta* Ellerinden öperim. 3. *mec.* Kızgın, somurtkan. *Lewo zu hard lêseno, lewo zu asmen lêseno* Bir dudağı yeri, bir dudağı göğü yalıyor.

lewe *zf.* Yan, yanı. *Lewede* Yanında, birlikte.

lewede biyaene *f.* Yanında olmak, birlikte olmak.

lewede biyais *isg.* Yanında olma, birlikte olma.

lew destanaene *f.* Elini öpmek.

lew destanais *f.* Elini öpme.

lewede diyaene *f.* Yanında görmek, birlikte görmek.

lewede diyais *isg.* Yanında görme, birlikte görme.

lewera *zf.* Yanımdan.

lew gozkerdene *f.* Dudak ısırmak, hayret etmek.

lew gozkerdis *isg.* Dudak ısırma, hayret etme.

lewi 1. *isç.* Dudaklar. 2.Öpüşler.

lewiyae *s.(e)* Yerinden oynamış, kımıldamış olan.

lewiyaene *f.* Yerinden oynamak, kımıl-

damak. *Ha cor çiyê lewino, nêzu çıko* Yukarda birşey kımıldıyor, bilmem nedir? *Dıdone mı lewine* Dişlerim yerinden oynuyor, kımıldıyor.

lewiyais *isg.* Kımıldama, oynama.

lew kerdene *f.* 1.Öpmek. 2.Öpüşmek. 3. Dudaklamak.

lew kerdis *isg.* Öpme, öpüşme, dudaklama

lewley *isç.* Menteşeler.

lewnaene *f.* Kımıldatmak, yerinden oynatmak, hareketlendirmek.*Kemeri hurendra lêwnay ra* Taşlar yerinden oynatıldı.

lewnais *isg.* Kımıldatma, yerinden oynatma, hareketlendirme.

lewnaoğ/e *ise/d.* Kımıldatan, yerinden oynatan.

lew panaene *f.* (Birini, bir şeyi) Öpmek.

lew panais *isg.* (Birini, bir şeyi) Öpme.

lew pıranaene *f.* 1.Öpmek, öpücük kondurmak. 2.Dudak değdirmek. 3. *mec.* İstekli bulunmak, eğilim göstermek.

lew pıranais *isg.* 1. Öpme, öpücük kondurma. 2. Dudak deydirme. 3.*mec.*İstekli olma.

lew pırrnik tadaene *f.*Ağız burun bükmek.

lew pırrnik tadais *isg.* Ağız burun bükme.

lew roverdaene *f.* 1. Dudak sarkıtmak 2.Üzgünlük göstermek, küsmek, kızmak.

lew roverdais *isg.*1.Dudak sarkıtma 2.Üzgünlük gösterme, küsme, kızma.

lew tadaene *f.* Dudak bükmek, dudak çevirmek.

lew tadais *isg.* Dudak bükme, dudak çevirme.

lewu cı kerdene *f.* (Bir yere) Fidan dikmek.

lewu cı kerdis *isg.* (Bir yere) Fidan dikmek.

lewu denaene *f.* Fidanları dikmek.

lewu denayis *isg.* Fidanları dikme.

lewu ronaene *f.* Fidanları indirmek, dikmek.

lewu ronaene *f.* Fidanları indirme, dikme.

leyim *ise. Ar. lahm.* Erime noktası düşük metalleri tutturma işlemlerinde kullanılan kalay ve kurşun alaşımlarının genel adı, lehim.

leyimbiyae *s.(e)* Lehimlenmiş, lehimlenmiş olan.

leyim biyaene *f.* Lehimlenmek, kaynak edilmek.

leyim biyais *f.* Lehimlenme, kaynak edilme.

leyimci/ye *ise/d.* Lehim yapan kimse.

leyim kerde *s.(e)* Lehimli, lehim edilmiş olan.

leyim kerdene *f.* Lehimlemek. *Qav kazax leimke* Kap kacağı lehimle.

leyim kerdis *isg.* Lehimleme.

leyimkerdoğ/e *ise/d.* Lehim yapıcı, lehim yapan kimse, lehimci.

leyimxane *ise.* Lehimhane, lehimci dükkanı.

leylege *isd.* Leylek.

leyir *ise.* (Bazı hayvanlar için) Hayvan cenini, yavru hayvan. *Leyrê pısınge* Kedi yavruları. *Leyrê kerge* Tavuk yavruları (civcivler). *Leyre mori* Yılan yavrusu. *Leyre mori bêağu nêbeno* Yılan yavrusu zehirsiz olmaz. *Leyrê kutik (dele)* Köpek yavruları.

leyir ardene *f.* Yavru getirmek, yavrulamak.

leyir ardis *isg.* Yavru getirme, yavrulama.

leyirık/e *ise/d.* Yavru, yavrucuk.

leyir vetene *f.* Yavru çıkarmak, yavru doğurmak, yavrulamak.

leyir vetis *isg.* Yavru çıkarma, yavru doğurma, yavrulama.

lez *ise.* Sürtüşme, çelişki, ihtilaf, itıraz, bozuşma, geçimsizlik, husumet. *Lezê wertê bırau* Kardeşler arası geçimsi-

zlik. *Bara ho kêm ama, tenê lêzkeno* Payı az gelmiş, biraz bozuluyor. *Lezê wertê dewe* Köy arasındaki çelişki.

lez biyaene *f.* Sürtüşmek, çelişmek, ihtilaflı olmak.

lez biyais *isg.* Sürtüşme, çelişme, ihtilaflı olma.

lez kerdene *f.* 1.İhtilafa düşmek, çelişmek, hoşnutsuzluk etmek, sorun çıkartmak. 2. Hakkına razı olmamak, itıraz etmek, zorluk çıkartmak. *Çınayrê haqa deyrê lez kena* Ne diye onun hakkına itiraz ediyorsun.

lez kerdis *isg.* İhtilafa düşme, rızasızlık etme, sorun yapma.

lezkerdoğ/e *ise/d.* Hoşnuutsuzluk eden, ihtilafçı, bozuşan, bozuşma yapan.

lezli *s.(e).* Hoşnutsuz, sorunlu, rızasız, ihtilaflı.

lezliye *s.(d).* Hoşnutsuz, sorunlu, rızasız, ihtilaflı.

lez werte kerdene *f.* Araya ihtilaf koymak, araya çelişki koymak, araya hoşnutsuzluk düşürmek, birbirine düşürmek, araya husumet sokmak.

lez werte kerdis *isg.* Araya ihtilaf koyma, araya çelişki koyma, araya hoşnutsuzluk düşürme, birbirine düşürme, araya husumet sokma.

lez werte kêwtene *f.* Araya nifak girmek, ihtilafa düşmek.

lez werte kêwtis *isg.* Araya nifak girme, ihtilafa düşme.

lê *ise.* Büyük su kabı, kazan

lêfif *s.(e)* Karışık.

lêl *ise.* ve *s.* 1. Akşam üstü, karanlık basması, gün kararırken. 2. Sabaha karşı alaca karanlık, daha gün ışınmadan. *Lêlede ustra şi kar* Alaca karanlıkta kalkıp işe gitti. *Lêlê sodiri* Sabah alacası. *Lêl ğêwrê sodirde* Sabah alacasında. *Lêle sonde* Akşam alacası. 3. Henüz bulanık, net olmayan, muğlak, belirsiz. 4. (Sıvılar için) Bulanık, net olmayan, bulanıkça görünen. *Na uwe lêla* Bu su bulanıktır. 5. (Görme için) İnme, körlük. *Çıme mı lêlkenê, sederê nêken* Gözlerim bulanık, seçemiyorum.

lêlauke *isd. ve s.* 1.Çok sulu ayran, bulamaç. 2. *mec.* Bulaşık suyu (gibi). 3. *mec.* Çok sulu, adi çorba, yemek. *Tenê lêlauke este vere ma remê* Biraz sulu çorba önümüze atıp kaçtı (d).

lêl biyaene *f.* 1. Akşam olmak, karanlık basmak, kararmak. 2. Bulanık gözükmek, bulanıklaşmak.

lêl biyais *isg.* 1. Akşam olma, karanlık basma, kararma. 2. Bulanık gözükme, bulanıklaşma.

lele *ise.* Köçek, heybeci, hizmetçi.

lêl dekêwtene *f.* Akşamüstü, kararmaya başlamak.

lêl dekêwtis *isg.* Akşamüstü karanlığın oluşmaya başlaması.

lêl kêwtene *f.* Geceye girmek, geceye kalmak, gündüzden yetişememek.

lêl kêwtis *isg.* Geceye kalma, gündüzden yetişememe.

lêl nêkerdene *f.* 1. Net görememek iyi seçememek, ayırd edememek. *Çımê kokımê feqir lêl kene* Fukara ihtiyarın gözleri seçemiyor.

lêl nêkerdis *isg.* Net görememe, seçememe, ayırd edememe.

lêlnêkerdoğ/e *ise/d.* Gözleri seçemeyen, net göremeyen.

lêl-roşti *ise.* Yarı aydınlık, aydınlık karanlık.

lêm ise. Su vb. sıvıların dibine çöken tortu, mil, çökelti.

lığe *isd.* 1.Çamur, bulamaç. 2.Ufalmış toprak süprüntüsü.

lıl *ise.* 1.Oyuncak, güzel nesne, eylendirici şey. 2 *.ünl.* Bebekleri oyalama sesi.

lıle *isd.* 1.Oyuncak, güzel nesne, eğlendirici şey. 2 *.ünl.* Bebekleri oyalama sesi.

lıl lıl *ünl.* Çocukları oyalama ünlüsü.

lılık/e *ise/d.* 1. Mat mavi renk. 2.Parıltı. 3. *s.* Güzel, güzelce, hoş, alımlı. 4. Bebeklere güzellik anlatımı. *Cigere mı na kıncê lılik tore kam guretê* Yavrucuğum bu güzel elbiseleri sana kim almış?

lılıki *isç.* Güzellikler, çeşit çeşit renkler. *Lılikê hewzu keski* Gökkuşağı güzelliği. *Lılikê sur u çeqeri* Sarı kırmızı güzelliği.

lım *ise.* 1. İnkarcılık. 2. Banma, elle dalma. *Lım nano gonira nano ison rira* Elini kana banıp insanın yüzüne vurur (İftira etmekte yüzsüz). 3. Pençe, beş parmak. 4. Homurtu.

lımaene *f.* Homurdanmak, mırıldanmak.

lımais *isg.* Mırıldanma, homurdanma.

lıme *isd.* 1. Pençe. *O se bıkero kı bıne lıma mıdero* O (e) ne yapsa da benim pençemin altındadır. 2.Avuç. *Lımê wele* Bir avuç kül. *Lımê herre* Bir avuç toprak.

lıme kerdene *f.* Avuçlamak, pençelemek.

lıme kerdis *isg.* Pençeleme, avuçlama.

lımelıme *zf.* Homurdama, hırlama.

lımeno *bk.* Homurduyor (e).

lımero cınaene *f.* Pençe vurmak, elle bastırmak.

lımero cınais *isg.* 1.Pençe vurrma, pençeleme, elle bastırma. 2.*mec.* Kahretme.

lınc *isd.* Balçık, balçık çamuru.

lınc biyaene *f.* Balçık olmak, çamura dönüşmek.

lınc biyis *isg.* Balçık olma, çamura dönüşme.

lıncê *isd.* Et parçası, et dilimi. *Lıncê gost* Bir parça et.

lıncın *s.(e)* Çamurlu, balçıklı.

lınge *isd.* 1. Ayak. Lınge ser Ayak üstü. *Lınga ostorı* Atın ayağı. 2. Tetik. *Lınga tufongi* Tüfek tetiği. 3. Adım. *Lınge ve lınge* Ayak yak, adım adım.

lınge cerevnaene *f.* Sınamak, denemek, bir yol (defa) yoklamak.

lınge cerevnais *isg.* Sınama, deneme, bir kez yoklama.

lınge estaene *f.* 1.Adım atmak, ilerlemek. 2.Herhangi bir konuda ilerleme sağlamak.

lınge estais *isg.* 1.Adım atma, ilerleme. 2. Herhangi bir konuda ilerleme sağlama.

lınge gozer/e *s.(e)* (hayvanlar için) Benek ayaklı, ayakları alacalı olan.

lınge hard sanaene *f.* Ayak diretmek, itiraz etmek, inat etmek. *Lınge sanê hard, nal vano mıx nêvano* Yere ayağını dayadı, nal diyor mıh demiyor (inat ediyor)!

lınge hard sanais *isg.* Ayak direme, inat etme.

lınge kerdene *f.* Ayakla bastırmak, ayakla çığnemek, ayakla pekiştirmek.

lınge kerdis *sig* Ayakla bastırma, ayakla çığneme, ayakla pekiştirme.

lıngekerdoğ/e *ise/d* Ayakla bastıran, ayakla çığneyen, ayakla pekiştiren.

lınge lınge ser estaene *f.* 1. Ayak ayak üstüne atmak. 2.Oturup keyfine bakmak.

lınge lınge ser estais *isg.* 1.Ayak ayak üstüne atma. 2.Oturup keyfine bakma. *Tı hên lınge berze lınge ser, rozê peynıya to vênen* Sen öyle ayak ayak üstüne at, bir gün senin de sonunu görürüm!

lınge pırodaene *f.* 1. Ayak vurmak, tekmelemek. 2. Red etmek. 2. Bir şeye zarar vermek.

lınge pırodais *isg.*1. Ayak vurma, tekmeleme. 2. Red etme. 2.Bir şeye zarar verme.

lınge qudım/e *s.(e/d)* Uğursuz, gelişi şanssızlık getirme.

lıngero cınaene *f.* 1.Ayak basmak. 2.Bir şeye zorlamak, gizlice baskı kurmak. *Lıngero mı mene, ez nınu* Israr etme ben gelmem. 3.Başkalarına çaktırmadan ayakla uyarmak, ayağına bas-

mak.

lıngero cınais *isg.* Ayak basma. Bir şeye zorlama, gizlice baskı kurma, ayakla uyarma.

lınga horo cı namaene *f.* Ayağı kendisine iyi gelmemek, uğursuz gelmek.

lınga horo cı namais *isg.* Ayağı kendisine iyi gelmeme, uğursuz gelme.

lınge ser raceraene *f.* Hemen dönmek, zaman kaybetmeden geri gelmek.

lınge ser racerais *isg.* Hemen dönme, zaman kaybetmeden geri gelme.

lınge têver estaene *f.* Karşılıklı inatlaşmak, zıtlaşmak, birbirini istememek, birbirini çelmelemek.

lınge têver estais *isg.* Karşılıklı inatlaşmak, zıtlaşmak, birbirini istememek, birbirini çelmeleme.

lınge tıra kerdene *f.* Bir şeye ayak sürtmek, ayağı ile ezmek.

lınge tıra kerdis *isg.* Bir şeye ayak sürtme, ayağı ile ezme.

lınge tıra soynaene *f.* Ayak sürtmek

lınge tıra soynais *isg.* Ayak sürtme.

lınge ver estaene *f.* Taciz etmek, zorlamak, bıktırmak, istememek, kovmak.

lınge ver estais *isg.* Taciz etme, zorlama, bıktırma, istememe, kovma.

lınge xemeliyae *s.ve ise.* (Hayvanlar için) Ayağı bezeli, işlemeli, renkli, alacalı olan.

lıngê rave amaene *f.* Bir an önce gelmek, erken gelmek.

lıngê rave amais *isg.* Bir an önce gelme, erken gelme.

lıngê rave raustaene *f.* Bir an önce ayaklanmak, kalkmak.

lıngê rave raustais *isg.* Bir an önce ayaklanma, kalkma.

lıngê rave şiyaene *f.* 1. Bir adım öne gitmek. 2. Bir an önce gitmek.

lıngê rave şiyais *isg.* 1. Bir adım öne gitme. 2. Bir an önce gitme.

lıngê rew amaene *f.* Bir an önce gelmek, erken gelmek.

lıngê rew amais *isg.* Bir an önce gelme, erken gelme.

lıngê rew rawustaene *f.* Bir ayak önce kalkmak, bir an önce kalkmak.

lıngê rew rawustais *isg.* Bir ayak önce kalkma, bir an önce kalkma.

lıngi *isç.* Ayaklar.

lıngu era têpey estaene *f.* İsteksiz davranmak, içinden gelmemek, oyalanmak, gitmeye istekli olmamak.

lıngu era têpey estais *isg.* İsteksiz davranma, içinden gelmeme, oyalanma, gitmeye istekli olmama.

lıngura derg kerdene *f.* 1. Ayaklarını uzatmak. 2. Şımarmak, ileri gitmek, haddini aşmak. *Lingu ra derg meke* Ayaklarını uzatma (Fazla ileri gitme)!

lıngura derg kerdis *isg.* 1. Ayaklarını uzatma. 2. Şımarma, ileri gitme, haddini aşma.

lıngu sero mendaene *f.* Ayak üstünde kalmak, ayakta kalmak, oturacak yer bulamamak.

lıngu sero mendais *isg.* Ayak üstünde kalma, ayakta kalma, oturacak yer bulamama.

lıngu sero qesey kerdene *f.* Ayaküstü konuşmak, kısaca konuşmak.

lıngu sero qesey kerdis *isg.* Ayaküstü konuşma, kısaca konuşma.

lıngu sero vınetaene *f.* Ayak üstünde durmak, ayakta durmak.

lıngu sero vınetais *isg.* Ayak üstünde durma, ayakta durma.

lıngu vero gınaene *f.* 1.Ayakların önüne düşmek. 2. Ayağına kapanmak, yalvarmak, ricada bulunmak.

lıngu vero gınais *isg.* 1Ayakların önüne düşme. 2. Ayağına kapanma, yalvarma, ricada bulunma.

lıngu ver şiyaene *f.* Ayak önünde gitmek, ayak altında gitmek, ayak altında telef olmak, ezilmek.

lıngu ver şiyais *isg.* Ayak önünde gitme, ayak altında gitme, ayak altında telef olma, ayak altında ezilme.

lıp lop *zf.* 1. El çabukluğu ile, çar çabuk. 2. Sahtecilikle, dolandırıcılıkla kazanç elde etme, çalıp çırpma. *Lıp lop ra biyo dewleti* Çalıp çırpmayla zengin olmuş.

lıp lop kerdene *f.* Çalıp çırpmak, haram lokma yutmak.

lıp lop kerdis *isg.* Çalıp çırpma, Haksız kazanç elde etme.

lıske *isd.* Yanak, yüzün göz-kulak-burun arasındaki bölümü. *Lıske ho jê soa (saa) sura* Yanağı kırmızı elma gibidir.

liski *isç.* Yanaklar.

lısku *zm.(-ı)* Yanakları.

lısku lew kerdene *f.* Yanakları öpmek.

lısku lew kerdis *isg.* Yanakları öpme.

lesku paç kerdene *f.* Yanaklarını öpmek.

lısku paç kerdis *isg.* Yanaklarını öpme.

lıvaene *f.* Sitem etmek, serzenişte bulunmak, nazlanmak.

lıvais *isg.* Sitem, serzeniş, nazlanma.

lıve (I) *isd.* Sıra, nöbet. *Lıve lıva sımawa* Sıra sizin sıranızdır.

lıve (II) *isd.* 1. Sulu çamur. 2. Sulu hayvan dışkısı.

lıvede biyaene *f.* Sırada olmak, sırada bulunmak.

lıvede biyais *isg.* Sırada olma, sırada bulunma.

lıvari *isç.* 1. Sulu çamur. 2. Suya fazla kaçırılmış, bulamaç. 3. *s.* Abur-cubur, özensiz, gelişigüzel, iyi yapılmayan. 4. *s.* Adi, değersiz, kalitesiz (şey).

lıvır/e *ise/d. ve s.* Pis, pasaklı, abur-cubur, becereksiz, özensiz.

lıvırın *s.(e)* 1. Abur-cubur, özensiz, gelişigüzel, iyi yapılmayan. 2. Adi, değersiz, kalitesiz (şey).

lıvır-zıvır *ise.* Ivır-zıvır, işe yaramaz şey.

lıve kerdene *f.* Sıraya koymak.

lıve kerdis *isg.* Sıraya koyma.

lızge *ise.* 1.Dal, ağaç dalı, ana dal, şıvga. *Lızge rasane* Dalı salla. 2. Nehrin kıyısında veya ortasındaki çalılık.

lızgım *ise.* Salkım, üzüm salkımı.

lızna *isd.* tarlanın tohum ekmek için saban iziyle bölünen bölümlerinden her biri, evlek. *Lıznê cae ma bile çino* Bir evleklik yerimiz bile yok.

lızney biyae *f.* Evleklenmiş, evlekli.

lızney biyaene *f.* Evleklenmek.

lızney biyais *isg.* Evleklenme.

lızney kerdene *f.* Evleklemek, evlek yapmak.

lızney kerdis *isg.* Evlekleme, evlek yapma.

liberal *s. Fr.liberal.* 1.Hürriyet ve serbestlikle ilgili. 2. *ise.* Serbest ekonomiden yana olan kimse. 3. *mec.* Hoşgörülü.

liberalizm *ise. Fr.liberalisme.* Serbestlik.

liberasyon *ise. Fr. liberation eko.* İthalatı serbest bırakma, ithalata konulmuş miktar sınırlamalarının kaldırılması.

libiya *isd.* Libya, kuzey Afrika ülkesi ve devleti.

lif *ise.* 1. Kimi bitkilerin doku katlarından her biri. 2. Sargı katlarından her biri. 3. Katlanmış esnek şeylerin her bir katı. *Life orğani* Yorgan lifi. *Life doseği* Döşek lifi. 4. Banyo bezi, lif.

lifdaene *f.* Menderesler çizerek (dolanarak) hareket etmek, dolambaçlı yürümek.

lifdais *isg.* Dolanarak yürüme.

life *isd.* Ağaç ve bitki lifi, doku katmanı.

lifik *s.(e)* 1. Katlı, katlanmış, dürülmüş. 2. Lif biçiminde olan.

lif kerdene *f.* 1.Katlamak, dürmek. 2.Kat kat sarmak. 3.Banyo beziyle vucudu temizlemek.

lif kerdis isg. 1.Katlama, dürme. 2.Kat kat sarma. 3.Banyo beziyle vucudu temizleme, lifleme.

lılıka ho deverdiyane Göz bebegi ak-

mak, kör olmak.
lilıka ho deverdiyais *isg.* Göz bebeği akma, kör olma.
lilıke *isd.* Gözbebeği. *Lilıke kor* Kör gözlü.
lilıke vejiyae *s.(e)* Gözü çıkık, kör gözlü.
lilıke vejiyaene *f.* Gözü çıkmak, göz bebeği çıkmak.
lilıke vejiyais *isg.* Gözü çıkma, göz bebeği çıkma.
lilıke vetene *f.* Gözünü çıkartmak, göz bebeğini çıkartmak, köretmek.
lilıke vetis *isg.* Gözünü çıkartma, kör etme.
liman *ise.* Liman, deniz ve hava ulaşımını sağlayan istasyon, yanaşma / durma yeri. *Papura ho sona ve limanune Trabzoni* Gemi Trabzon limanlarına yanaşmış!-Sey Qaji.
limandar/e *ise/d.* İskele amiri, liman amiri.
limangêr ise. Gemilerin demirleme yeri.
lim *ise.* İnce çamur, kil, balçık.
lime *isd.* 1.Doku teli, ipcik. 2.Parça, yıpranmış. *Lime lime* Paramparça!
limone *isd.* Limon.
linit *ise.* Linyit, fosül kömürü.
linter *s.* Yumuşak, esnek.
lintereni *ise.* Yumuşaklık.
linteriye *isd.* Yumuşaklık.
lisan *ise. Ar. lisan, zeban.* 1. Dil, konuşma. 2. Anlatım yolu/anlama yolu.
lisans *ise. Fr. licence.* 1.Genellikle dört yıl süren üniversite veya yüksek okul öğrenimi. 2.Bu öğrenim sonunda elde edilen ve diploma ile belgelendirilen akademik derece. 3. *tic.* Yurda mal sokma veya yurttan mal çıkarma izni. 4. *huk.* Bir malı yabancı firma adına üretme izni. 5. *sp.* Bir sporcunun resmi yarışmalara katılabilmesi için kendisine verilen kayıt fişi, kimlik kartı.
lisansiye *isd.* Lisans belgesi.
lise *isd.* Ünüversite öncesi eğitim kademesi.
listae *s.(e)* Yalanmış olan.
listaene *f.* Yalamak.
listais *isg.* Yalama.
listaoğ/e *ise/d.* Yalayıcı, yalayan.
liste *isd.* Liste. *Liste vırastenede* Liste yaptır. *Listede bınusne* Listeye yaz.
liste deguretaene *f.* Liste tutmak.
liste deguretais *isg.* Liste tutma.
liste kerdene *f.* Listeye koymak.
liste kerdis *isg.* Listeye koyma.
liste vırastaene *f.* Liste yapmak.
liste vırastais *isg.* Liste yapma.
listo ra Silip süpürmüş, yeyip bitirmiş anlamında kullanılır.
litaene *f.* Emmek.
litais *isg.* Emme.
litre *isd.* Litre.
liter *ise.* Sekiz kilogramlık ağırlık birimi.
litoğ/e *ise/d* Emici, emen.
livan *ise.* Cam bardak.
livanter *ise. ve s.* Camsı, cam madde.
liyaqat *ise. Ar. liyâkat.* 1.Layık olma, yaraşırlık, uygunluk, değim. 2.Yeterlilik, kifayet.
lobet *ise.* Oyuncak.
lode *ise.* Yığın, demet, küme, odun yığını. *Loda Ğırıku* Çalı çırpı yığını. *Loda kolü* Odun yığını.
lode biyae s.(e) İstiflenmiş, üst üste atılmış olan.
lode biyaene *f.* Yığılmak, kümelenmek, üstüste gelmek.
lode biyais *isg.* Yığılma, kümelenme, üstüste gelme.
lode kerdene *f.* Yığmak, küme etmek, üst üste (odunları) istiflemek, yığmak.
lode kerdis *isg.* Yığma, kümeleme üst üste (odunları) yığma, istifleme.
lodekerdoğ/e *ise/d* Yığan, kümelendiren, üst üste yığan kimse.
lodıke *isd.* Yığıncık, demetçik, kömecik.
loğe (luğe) *isd.* 1.Toprak damları veya yoları pekiştirmek için kullanılan taş-

tan veya metalden yapılan ağır silindir. 2. Köstebek, tarla faresi.

loğe biyaene *f.* Loğlanmak.

loğe biyais *isg.* Loğlanma.

loğedar *ise.* 1. Taş silindir yuvarlamaya (çekmeye) yarayan çift çengelli ağaç çekici. 2. Silindir işiyle uğraşan, silindir yapan.

loğe kerdene *f.* Silindirlemek, üzerinden silindir gezdirerek pekiştirmek.

loğe kerdis *isg.* Silindirleme, üzerinden silindir gezdirerek pekiştirme.

loğıke *isd.* 1. Silindircik, küçük silindir. 2. s. Silindirmsi. 3. *mec.* Kısa, tombul kadın, köstebeksi.

lok *ise.* Yapıştırıcı, silisyon. *İskarpını lokke* Ayakkabıları tamir et (yapıştır).

lok kerdene *f.* Tamir etmek, yapıştırmak.

lok kerdis *isg.* Tamir etme, yapıştırma.

lokomotif *ise.* Lokomotif, tren motoru.

lokotik (xılok) *ise.* Yumrusu yenilen bir bitki.

lolıki *isç.* Küçük tür domatesler.

lolu *isç.* Dersim'de bir aşiret, Lolanlar

lom *ise.* 1. Naz. 2. Sitem. 3. Umma, beklenti. *Lomê yê qeşi nêbeno* O sözün sitemi olmaz.

lom biyaene *f.* Beklentisi olmak.

lom biyais *isg.* Beklentisi olma.

lom kerdene *f.* 1. Nazlanmak, nazı geçmek, naz etmek. 2. Sitem etmek, serzeniş yapmak. 3. Ummak, beklemek. *Mı lom nêkerdene ke, tı mı xapnena* Ben ummazdım ki, sen beni aldatıyorsun. 4. (Biriyle) Alay etmek. *Lom meke, rozeki yena to sare* Alay etme, bir gün senin de başına gelir. *Lom meke, kuna çevere toki* Alay etme, senin kapına da girer. *Lom meke mevine* Alay etme, görme!

lom kerdis *isg.* 1. Nazlanma, naz etme. 2. Sitem etme, serzeniş yapma. 3. Umma, bekleme.

loncıke *isd.* Gürültülü, kimin ne söylediği belli olmayan ortam. *Loncıka ke fişte kar* Çıkardıkları gürültüye bak!

lone *isd.* 1. Delik. *Lona mori* Yılan deliği. *Lona meru* Farelerin deliği. 2. *argo.* Cezaevi. *Ma dayime are kerdime lona tarîye* Bizi toplayıp karanlık deliğe koydular.

lone biyae *s.(e)* Delinmiş olan.

lone biyaene *f.* Delinmek, delikli olmak.

lone biyais *isg.* Delinme, delikli olma.

lone cı kêwtene *f.* Delik girmek, kendisinde delik oluşmak.

lone cı kêwtis *isg.* Delik girme, kendisinde delik oluşma.

lone kerdae *s.(e)* 1.Delikli, delinmiş olan. 2.*ise.* Delen delik açan.

lone kerdaene *f.* Delmek, delik açmak.

lone kerdais *isg.* Delme, delik açma.

lonıke *isd.* Delik, küçük delik.

lonın *s.(e)* Delikli.

lop *ise.* 1.Köpek yalı, ite verilen undan yapılmış yiyecek. *Lopê kutiki* Köpek yalı. *Lopê kelpi* Köpek yalı. 2. *mec.* İyi pişirilmemiş yemek. *Mendero lopê kutiki* Köpek yalına benzemiş. 3.Çalıntı mal, haram kazanç.

lope *isd.* 1. Elin iç tarafı. El ayası. *Lopera cıde* Avuçla ver. 2. Yarı yumulmuş elin alacağı miktar. *Lope herre* Bir avuç toprak. *Lope've lope* Avuç avuç. *Lope çi cıdaene* Bir avuç şey kendisine vermek. *Lopêra werdene* Avuçla yemek. 3. Elin parmak uçları ile bilek arasındaki iç bölümü. 4. Dilenme, avuç açma, lokma toplama.

lope kerdene *f.* 1. Avuçlamak. 2. Kapmak, kucaklamak.

lope kerdis *isg.* 1. Avuçlama. 2. Kapma, kucaklama.

lopık *ise.* 1. Eldiven, ellik. 2.Yaprakları ele benzeeyen bir çeşit ağaç türü ve bu ağacın yaprakları eldiven parmaklarına benzediği için ismini oradan almıştır. *Daro lopık. Velgo lopık.* Örnek Kanada bayrağındaki sembol

gibi.
lopıki *isç.* Eldivenler.
loport *ise.* Kocaman dışkı, pislik yığın
loqanta *isd.* Parayla yemek yenilen yer, lokanta, aş satış yeri.
loqantaci/ye *ise/d.* Lokantacı.
loqım *ise.* Lokum.
loqla *isd.* Bağırsak.
loqla xaş *ise.* On iki parmak bağırsağı.
loqley *isç.* Bağırsaklar.
loqle ho xuraene *f.* Bağırsakları guruldamak.
loqle ho xurais *isg.* Bağırsakları guruldama.
loqme *ise.* 1. Lokma, bir yutumluk yiyecek. *Loqme gula made mend* Lokma boğazımızda kaldı. 2.Tanrı rızası için verilen ihsan, sadaka. *Loqme Duzgini* Düzgün Baba lokması. *Loqme Haqi* Tanrı lokması. *Loqme Xizıri* Hızır lokması. *Loqme Şah* (Alevi cemlerinde yeme-içme serbestliğini sembolize eden ve dede tarafından taliplerden birine verilen) Şah lokması. 3.Civataları sıkmaya, sıkıştırmaya yarayan alet.
loqme are kerdene *f.* Sadaka toplamak, dilenmek.
loqme are kerdis *isg.* Sadaka toplama, dilenme.
loqme top kerdene *f.* Sadaka toplamak, dilenmek.
loqme top kerdis *isg.* Sadaka toplama, dilenme.
lor *ise.* 1.Kıvrıltı, sarıntı, katlanarak yuvarlanma. 2.Topaç, yumuk.
lor daene *f.* 1. (Hamur, çamur vb. İçin) Yoğurmak, hasıl etmek, karıştırmak. 2. Dalaşmak, kapışmak. *Domonu zumini lordo, kınci zumini sero kerdê pıncırey* Çocuklar birbiriyle dalaşmış, birbirlerinin giysilerini lime lime etmişler. *Kutku zumını lor do, zumını gonde verdo* Köpekler birbirlerine dalaşmış, birbirlerini kan içinde bırakmış.
lor dais *isg.* 1. (Hamur, çamur vb. için) Yoğurma, hasıl etme, karıştırma. 2. Dalaşma, kapışma.
lore kerdene *f.* Çocuklara ninni söylemek, uyumasını sağlamak.
lore kerdis *isg.* Çocuklara ninni söyleme, uyumasını sağlama.
lorıke *isd.* Bebekleri uyutmak için söylenen ninni.
lorıke pırodaene *f.* 1. Ninni söylemek. 2. *mec.* Bağırıp çağırmak.
lorıke pırodais *isg.* 1. Ninni söyleme. 2. *mec.* Bağırıp çağırma.
lorıke vatene *f.* Ninni söylemek.
lorıke vatis *isg.* Ninni söyleme.
lor kerdene *f.* 1. Ufalamak, masaj yapmak. 2. Yoğurmak, hasıl etmek.
lor kerdis *isg.* 1. Ufalama, masaj yapma. 2. Yoğurma, hasıl etme.
lornaene *f.* Dürümlenmek, dürülmeyerek katlamak.
lornais *isg.* Dürümlenme, dürümleyerek katlama.
lot *sie. ve s.* 1. Kir, berbatlık, bulaşma. 2. s. Berbat.
lot biyae *s.(e)* Kirli ve berbat olan, pisliğe belenmiş olan.
lot biyaene *f.* Pisliğe belenmek, berbat olmak, kirlenmek.
lot biyais *isg.* Kirlenme, berbat olma, pisliğe belenme.
loteri *ise.* Lotarya, piyango.
lot kerdene *f.* Pisliğe bulaştırmak, berbat etmek, kirletmek. *Kince ho çamurede lot kerdê* Giysilerini çamurda berbat etmiş.
lot kerdis *isg.* Pisliğe bulaştırma, berbat etme, kirletme.
lotkerdoğ/e *ise/d* Berbat eden, pisliğe beleyen, kirleten.
lot pot *zf.* 1. Ellem kullem. 2. *ise.* Pislik berbatlık.
lot pot kerdene *f.* 1.Allem kullem etmek. 2. Pis, berbat etmek, birbirine bulaş-

tırmak. 3. Karma karışık hale getirmek.

lot pot kerdis *ise.* 1.Allem kullem etme. 2.Pisberbat etme, birbirine bulaştırma. 3. Karma karışık hale getirme.

lovaji (loviki) *isd.* 1. Fasuliye. 2. Barbunya

lovaze *isd.* Fasulyenin her bir tanesi veya cinsi.

lovıki *isç.* Taze fasulyeler.

lovlovey *isd/ç.* Deri yayığın ikişer kulpunu, gergin tutmak amacıyla tutturulan ağaç merdaneler, tutamaçlar, askılar. *Lovlove meska doyi* Ayran yayığı tutamaçları.

lowaene (lawaene) *f.* (Köpek için) Havlamak. *Kutiki lowenê* Köpekler havlıyorlar. 2. *agro. mec.* Gereksiz ve anlamsız konuşmak, boş konuşmak.

lowais *isg.* (Köpek için) Havlama. 2. *agro. mec.* Gereksiz ve anlamsız konuşmak, boş konuşmak.

lozım (lazım) *s(e).* Gerek, gerekli. *Werd lazımo* Yiyecek lazımdır (e) *Qesêykerdene lazıma* Kunuşmak lazım. Gurenais lazımo Çalışma lazım. *Zewez lazımo* Evlenmek lazımdır. *Gorn-u kefen lazımo* Kefen ve defin lazım.

lozım biyaene *f.* Gerekli olmak, lazım olmak. *Mirê hurak lazım bi, mı nêdi* Bana keser lazımdı, bulamadım. *Lazımo ke ma şime* Gereklidir ki biz gidelim.

lozım biyais *isg.* Gerkli olma, gerekme.

lozıne isd. Evde ateş yakılan yer, ocak.

lozınge *isd.* Baca, kuzine, ocak dumanını dışarıya veren dikey, dar koridor.

lozıni *isç.* Ocaklar, kuzineler.

luk *s.(e)* 1.Yaman. 2.Saldırgan, azgın, ısırgan, mütetik. *O kutık luko* O köpek mütetiktir (görevini iyi yapar).*Kutike mordemek luko* Adamın köpeği mütetiktir. 3. Çocukları korkutmak için canavar anlamında kullanılan ürkütücü şey (e).

luk biyaene *f.* (Köpek için) Saldırgan olmak.

luk biyais *isg.* (Köpek için) Saldırgan olma.

luke *s.(d)* 1.Yaman. 2. Çocukları korkutmakta kullanılan dişi canavar anlamında. *Veng meke luke yena to wena* Ses etme canavar gelip seni yer!

lul *ise.* 1.Taze ağaç dalcığı, şıvga, fide. 2.Meyve ağacı aşılamakta kullanılan burçlu dalcık. 3.Ağaç aşısı.

lul biyae *s.* Aşılı. aşılanmış olan (şey).

lul biyaene *f.* Aşılanmak.

lul biyais *isg.* Aşılanma.

lul cısanaene *f.* Aşı vurmak, aşılamak.

lul cısanais *isg.* Aşı vurma, aşılama.

lule *isd. ve s.* 1. Av tüfeği, kırma. Basit tüfek. 2. *mec.* Tütün piposu.

luhık *ise.* Böcek, haşere.

luhık cı perraene *f.* Kendisine böcek / haşere sıçramak / ısırmak.

luhık cı perrais *isg.* Kendisine böcek / haşere sıçrama/ısırma.

luhıke *isd.* Böcek, haşere.

luhık pededaene *f.* Böcek sokmak / ısırmak.

luhık pededais *isg.* Böcek sokma/ısırma.

luliye *isd.* Bir aracın borusu, boru. *Luliya uwe* Su borusu.

lul kerdene *f.* Ağaç aşılamak. *Na saê lulke* Bu elmayı aşıla.

lul kerdis *isg.* Ağaç aşılama. *Saê lulkerdis* Elmayı aşılama.

lulkerdoğ/e *ise/d.* Aşı yapan, aşıcı.

luster *isd.* Avize.

lutık *ise. ve s.* Külhanbeyi, deli dolu, serseri tip.

lutuf *ise. Ar.lutf.* Önem verilen birinden gelen yardım, ikram, ihsan, inayet, atıfet.

lutuf kar *ise.* Lütufkar, iyilik sever.

lutuf kareni *ise.* Lutufkarlık, iyilik severlik.

lutuf kariye *isd.* Lutufkarlık, iyilik sev-

erlik.

lutuf kerdene *f.* 1.Lutfetmek, sunmak, iyilik etmek, bağışetmek, ikram etmek. 2. İzin vermek, müsade etmek.

lutuf kerdis *isg.* Lutfetme, iyilik etme, sunma, müsade etme.

luzım *ise.* Gerek, gerekli, gereklilik, icap. *Luzıme to mıre çino* Sen bana gerekli değilsin. *Hen luzım kerd* Öyle icap etti. *Luzımo ke ma şime* Gerektir ki biz gidelim. *Luzımê karê to niyo* Senin işin gerekli değil. *Luzımê yê qeşi çino* O sözün gereği yok. *O qese luzım keno* O söz gerekli olacak. *Çı luzımo ke isu hen vazo* İnsanın öyle söylemesine ne gerek var ki.

luzım biyaene *f.* Gerekli olmak, gerekmek, icap etmek.

luzım biyais *isg.* Gerekli olma, gerekme, icap etme.

luzımeni *ise.* Gereklilik, icaplılık.

luzımiye *isd.* Gereklilik, icabiyet. *Luzımiya to mırê çina* Senin bana gerekliliğin yoktur.

luzım kerdene *f.* Gerekli olmak, icap etmek, gerekmek. *Luzım keno yaki luzım nêkeno beli niyo* Gerekir mi gerekmez mi belli değil. *Honde masraf luzım nêkeno* O kadar masraf gerekmez.

luzım kerdis *isg.* Luzum etme, gerekme.

lugat *ise. Ar .lugat.* 1.Kelime, söz, sözcük. 2.Sözlük.

lü *ise.* 1. Erkek tilki. 2. Genel olarak tilkiler

lüye *isd.* Tilki, dişi tilki.

M-m

"M" harfi Mısır resimyazısında suyun simgesi olan dalgalı çizgi biçimindeydi. Fenike yazısına oradan aktarildi. Yine, su anlamını veriyordu, ancak yatay durumdan dikey duruma geçti. İbrani öncesi Fenike yazısında daha az olmak üzere Etrüsk'ce ve klasik Yunanca'da bugünkü biçime yaklaştı. Yunan alfabesinden Latin yazisina gecerek III. yüzyılda bugünkü kesin biçimini aldı. Zaza abecesine "Me" sesini karşılmak üzere Latin yazısından alındı.

m, M Zazaca alfabesinin on beşinci harfidir. *Me* adı verilen bu harf, ses bilimi nakımından genizsi çift dudak ünsüzünü gösterir.

M Romen rakamlarında 1000 sayısını gösterir.

m Metrenin kısaltılması.

ma *zm.* 1. Çoğul birinci kişi zamiri (biz). *Ma baqılıye kerde* Biz akıllılık ettik. *Ma bêkeşme* Biz kimsesiziz. *Ma bêwayır bime* Biz sahipsizdik, sahibimiz yoktu. *Ma bıneniyede bime* Biz aşağıda idik,biz aşağı taraftaydık. *Mabime* Bizdik. *Made* Bizde, bizimle birlikte/ Bize ver. *Maddero* Bizdedir. *Made bi* Bizdeydi, bizimle birlikteydi/Bizde vardı. *Made niyo* Bizde değild. *Ma dıma* Bizim arkamızda, gerimizde/ Bizden sonra. *Ma dımero* Peşimizdedir, ardımızdadır. *Ma di* Biz gördük. *Ma dime* Bizi gördü/Bizi gördüler. *Marê* Bize/bizim için. *Marra* Bizden. *Marra duri* Bizden uzak/ Kötülüğün uzak olması dileği. *Marrawo* Bizdendir. *Ma sero* Bizim yüzümüzden/Bizim üstümüzde. *Ma sero Haq esto* Bizim üstümüzde Allah var. *Ma serewo* Bizim üstümüzdedir. *Ma şıme ke qayıtbime* Biz gittik ki bakalım. *Ma verra* Önümüzden. *Mayme* Biziz. 2. (Resmi konuşmalarda) Bazan tekil birinci şahıs zamiri (ben) yerine kullanılır.

maasur *ise.* Mayasır, hastalık.

macarıstan *ise.* Macar halkının yaşadığı ülke.

macun *ise. Ar. me'cun.* 1.Hamur kıvamına getirilmiş madde. 2. Boyacılıkta çatlak ve aralıkları kapamak, camcılıkta camları tutturmak için kullanılan hamur kıvamında karışım. 3. Baharlı, tarçınlı, yumuşak ve yapışkan şekerleme.

macêt *ise. ve s.* Şanlı, şerefli.

macur (mazur) *ise.* Göçmen.

macureni *ise.* Göçmenlik.

madalia *isd. İt. medaglia.* Yararlılık gösterenlere, yarışlarda ve sergilerde derece alanlara ödül, bazen de önemli bir olay nedeniyle ilgililere hatıra olarak verilen metal nişan.

madaliyon *ise. İt. medaglione.* 1. İçine küçücük resim, saç teli gibi şeyler konulan, boyna zincirle asılan, genellikle değerli metalden yapılmış, türlü

biçimde süs eşyası. 2.*mec.* İşin öbür yanı, diğer tarafı.

madde *ise. Ar. mâdde.* 1. Duygularla algılanabilen, ağırlığı olan nesne. 2. Öğe, unsur. 3. Yasa, sözleşme, anlaşma gibi metinlerde, her biri başlı başına bir yargı getiren ve çoğu kez rakamla belirtilen bölüm. 4. Sözlük ve ansiklopedilerde tanımlanan, anlatılan kelime, ad veya konulardan her biri. 5. İleri sürülen sorun. 6. Para, mal vb. ile ilgili şey.

maddeci *ise.* 1. Mala mülke önem veren kimse. 2. *fel.* Materyalist.

madem *bağ.* "Değil mi, diğeri için, diğerine göre, öyleyse, o halde" anlamında sebep göstermek için, başına getirildiği cümleyi sonraki cümleye bağlar. *Madem ke ameyime* Geldiğimize göre. *Madem ke hen biyo* Öyle olduğuna göre.*Mademke heno* Mademki öyledir, öyle olduğuna göre. *Mademo ke heno* öyle olduğuna göre. *Madem ke şiyo* Gittiğine göre. *Madem ke yeno* Geleceğine göre/Madem ki geliyor.

maden *ise. Ar. ma'den.* 1. *jeol.* Yer kabuğunun bazı bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineral. 2. *kim.* Metal, kendisine özgü bir pırıltısı olan ve genellikle elektriği ve ısıyı iyi ileten, oksijenle birleşen basit element. 3. Maden ocağı veya maden işletmesi. 4. *mec.* Çok değerli şeyleri kapsayan kaynak. 5. *tkz.* Kolay ve iyi kazanç sağlayan iş veya parası elinden kolaylıkla alınan kimse. *Sıma çutir bıvo maden diyo* Siz nasıl olsa madeni bulmuşsunuz! 6. *s.* Madenden yapılmış.

madenci *ise.* 1. Maden işleten kimse. 2. Madende çalışan işçi.

mae (maye) *isd.* 1.Anne. *Maa mı* Annem. 2. Bütün canlıların dişisi, erkek olmayan, erkeğin karşıtı. 3. *s.* Dişil, her nesnenin veya sözcüğün dişil olanı.

mafaze *ise.* Koruma, saklama, korunum.

mafaze biyae *s.(e)* Muhafaza edilen, korunmuş olan.

mafaze biyaene *f.* Muhafaza olmak, muhafaza edilmek, korunmak.

mafaze biyais *isg.* Muhafaza olma, muhafaza edilme, korunma.

mafaze kerdene *f.* Muhafaza etmek, korumak. *Mafazake* Muhafaza et, koru.

mafaze kerdis *isg.* Muhafaza etme, koruma.

mafaze kerdoğ/e *ise/d.* Muhafaza eden, koruyan.

mafız *ise. Ar. muhâfiz.* 1. Birini veya bir şeyi koruyan, kollayan, gözeten kimse, koruyucu. 2. *esk.* Bir kalenin veya şehrin önemli yerlerini korumak, düzen ve güvenliği sağlamakla görevli komutan.

mafızeni *ise.* Muhafızlık, koruyuculuk.

mafiya *isd.* Ekonomide yasadışı gizli işler çeviren ve zor yoluyla çıkar sağlayan gizli örgüt ve bu örgütün bireyleri.

mafiyet *ise. Ar. mu'afiyyet.* 1. Ayrı tutulma, kendisine uygulanmama, bağışıklık. 2. *biy.* Bağışıklık.

mağ *ise.* Dağılma, yayılma. *Hev mağ biyo* Buğday dağılmış.

mağe *isd.* Balkon.

mağe cı biyaene *f.* Bir şeye yayılmak, dağılmak, saçılmak, salınmak. *Mal mağe vaş biyo* Davar ota yayılmış. *Nuki mağe hard biye* Nohutlar yere saçılmış.

mağe cı biyais *isg.* Bir şeye yayılma, dağılma, saçılma, salınma.

mağê cı kerdene *f.* 1. Bir şeye yaymak, dağıtmak. *Toxum mağe hegay ker-*

dene. Tarlaya tohum saçmak. *Sop mağe coyun kerdo* Sapı harmana yaymışlar. *Va amo şimel mağê hêgay kerde* Rüzgar gelmiş, demetleri tarlaya dağıtmış. 2. Bir şeye salmak, saldırtmak. *Mal mağê hêgay kerdo* Davar tarlaya salınmış. *Mal ardo mağê cerdu kerdo* Davarı getirip (çimenli) kırlara yaymışlar. *Cenci mağe hêgay bi werte saatede çinit qedena* Gençler tarlaya üşüştü bir saat içinde biçip bitirdiler.

mağê cı kerdis *isg.* 1. Bir şeye yayma, dağıtma. 2. Bir şeye salma, saldırtma.

mahluqat *ise. Ar. mahlûkât.* Yaratıklar, yaratık.

mahluqati *isç.* Yaratıklar.

mahsul *ise. Ar. mahsûl.* 1. Ürün. 2. *mec.* Ortaya çıkan, elde edilen şey, verim.

mahşer (mehşer) *ise. Ar. mahşer.* 1. Kıyamet günü dirilenlerin toplanacağına inanılan yer. 2. *mec.* Büyük kalabalık.

mahtap *ise. Ar. muhâtab.* Kendisine söz söylenilen kimse, kendisiyle konuşulan kimse.

mal (I) *ise.* 1. Koyun ve keçilere verilen ortak ad, davar. 2. Koyun veya keçi sürüsü. *Mal melal têde* İrili ufaklı davarın tümü. Male bari 1)Öğlen dinlenmesinde olan davar sürüsü, 2) Öğle zamanı, öğle vakti. Male peroji Öğle dinlenmesine çekilen davar. . 3. *mec.* Bir şeyden anlamayan, cahil.

mal (II) *ise.* 1. Bir kimsenin veya bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü. *Çı qeda yeno malrê bêro* Ne bela gelirse mala (dünya malına) gelsin. *Male dina* Dünya malı. *Male ğezna* Hazine malı/Devlet malı. *Male dewlete* Devlet malı. *Male beyligi* Beylik malı/Devlet malı. *Malo bêwayir* Sahipsiz mal. *Malê terteli* Yağma malı/Ganimet malı. *Mal-u mılkê dina* Dünyanın malı mülkü. *Male bıne xete* Sürüye malı/Sınır ötesi mallar. 2. Birinin mülkiyeti altında bulunan büyük baş hayvanların bütünü. 3. Alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası, tüccar malı, emtia. 4. *mec.* Bayağı, aşağılık, kötü kimse.

malajiyaene *f.* 1. Bağırmaktan sesi çıkamaz hale gelmek. *Hundeke mı venda endi malajinera* O kadar çağırdım ki artık çatladım. *Malajinera* Bayıldım, çatladım, dermansız kaldım. 2. Sinirlenmek ve öfkelenmekten kendinden geçmek, çatlamak. *Malajiyora* Çatlar duruma gelmiş (e). 3. Şişmek, çoğalmak.

malajiyais *isg.* 1. Bağırmaktan çatlama, sesi çıkamaz hale gelme. 2. Sinirlenme ve öfkelenmekten kendinden geçme, çatlama. 3. Şişme, çoğalma.

maldar *ise.* Mal mülk sahibi, zengin, malı çok olan.

maldareni *ise.* Zenginlik, malmülk sahipliği.

maldariye *isd.* Zenginlik, malmülk sahipliği.

malefet *ise. Ar. muhâlefet.* 1. Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık. 2. Karşı görüşte, tutumda olan kimseler topluluğu. 3. Demokraside iktidarın dışında olan parti veya partiler.

malê celev *ise.* Davar tüccarının topladığı kasaplık mal veya satın aldığı davar, mal, tüccar malı.

malım *ise.* 1. Öğretmen. 2. Bilinmedik bir yanı olmayan, malûm, açık. *Malım beno* Belli olacak / Bilinecek / Açığa çıkacak. *Malımke* Belirle, açıklık getir, yanlıştan ayır, bilinir kıl.

malımiye *isd.* Öğretmenlik, öğreticilik.

mal kerdene *f.* 1. Mal etmek, mülkiyetine almak. 2. Bir malın elde edilmesi için gerekli olan emek ve değeri harcamak.

mal kerdis *isg.* 1. Mal etme, mülkiyetine alma. 2. Bir malın elde edilmesi için gerekli olan emek ve değeri harcama.

mal mılk *ise.* Mal mülk.

mal mul *ise.* Mal mul, davar mavar.

malum *ise.* 1. Bilinen, belli. *Ez malumne* 1)Ben biliyorum, 2)Ben biliniyorum. *Malum beno* Belli oluyor, biliniyor, görünüyor. *Malumo* Bellidir, biliniyor. 2.Bilinen konu, iş vb. 3. *zf.* Evet, belli, kuşkusuz.

malum biyaene *f.* 1. Malüm olmak, açığa çıkmak, bilinir hale gelmek. 2. *huk.* Delilleri ortaya çıkmak, kanıtlanmak.

malum biyais *isg.* 1. Malüm olma, açığa çıkma, bilinir hale gelme. 2. *huk.* Delilleri ortaya çıkma, kanıtlanma.

malum kerdene *f.* Belli etmek, belirlemek, göstermek, bilinir kılmak.

malum kerdis *isg.* Belli etme, belirleme, göstermk, bilinir kılma davranışı. *O mamela ho baxse keno* O kendi (mali) eşlemlerini ayrı tutuyor.

malumat *ise. Ar. malûmât.* 1. Bilgi. *Malumatê mı çino* Benim bilgim yoktur, o konuda bilgi sahibi değilim. *Malumaterê mı çino* Herhangi bir bilgim yoktur. 2. *fel.* Bilgi. 3. *zf.* Bilgi edinme, bilgi sahibi olma, bilgilenmiş olarak.

malumat cı dayene *f.* Bilgi vermek, bilgilendirmek, haberdar etmek.

malumat cı dayis *isg.* Bilgi verme, bilgilendirme, haberdar etme.

malumateni ise. Bilgiçlik, bilginlik.

malumatiye isd. Bilgiçlik, bilginlik.

malumati *isç.* Bilgiler.

malumatlı *ise.* Bilgili, bilgi sahibi, haberdar olan kimse.

malumatsız *ise.* Bilgisiz, habersiz, haberi olmayan kimse.

mam *ise.* Dersim'de oynanan bir oyun.

mama *isd.* 1.Anne. 2. Bebek yemeği.

mamekiye *isd.* Tunceli merkezinin eski adı.

mamele *isd.*. 1. Davranma, davranış. 2. Yol, iz. 3. İşlem. 4. *tic. esk.* Alışveriş. 5. *kim. esk.* işlem. 5. Birinin kendine özel eşya edinme tutumu, şahsi mülkiyet edinme

mamux *ise. bot.* Zeytin tanesi büyüklüğünde ekşi bir meyve türü ve bu meyvenin küçük ağacı.

mana *ise.* Anlam. *Manesiye* Anlamı. *Mnesiya qeşi* Sözün anlamı.

manavıra (manawura) *ise.* Manevra.

mandal *ise. Ar. mandâl.* 1. Kapı gibi şeyleri kapalı tutmaya yarayan, döner tahta veya metal parça: 2. İpe serilen çamaşırı tutturmak için kullanılan yaylı kıskaç. 3. Ut, keman gibi çalgıların tellerini geren düğme.

mandila (mandile*) *isd.* Genellikle taş ocaklarında taşları yerinden sökmek için kullanılan demirden özel olarak yapılan leviye, manivela, manile.

mane ise. 1. Bir şeyin gerçek sebebi gizlenerek ileri sürülen sözde sebep. 2. Bir işi yapmamak için sözde gerekçe aramak. 3. Kusur, eksiklik, özür. 4. Mana, anlam.

mane biyaene *f.* 1. Mani olmak, engel olmak, engellemek. 2. Bahane olmak, sebep olmak, vesile olmak.

mane biyais *isg.* 1. Mani olma, engel olma, engelleme. 2. Bahane olma, sebep olma, vesile olma.

mane feteliyaene *f.* Bahane aramak, gerekçe bulmak.

mane feteliyais *isg.* Bahane arama, gerekçe bulma.

mane kerdene *f.* Bahane etmek.

mane kerdis *isg.* Bahane etme.

manero cı vınetaene *f.* 1. Bir şey için bahaneye durmak, hakkında sebep kollamak. 2. Bir şeyde kusur bulmaya koyulmak.

manero cı vınetais *isg.* 1. Bir şey için bahaneye durma, hakkında sebep kollama. 2. Bir şeyde kusur bulmaya koyulma.

mane vınetaene *f.* 1. Bahaneye durmak, bir şey için gerekçe kollamak. 2. Kusur, eksiklik bulmaya koyulmak.

mane vınetais *isg.* 1. Bahaneye durma, bir şey için gerekçe kollama. 2. Kusur, eksiklik bulmaya koyulma.

manevi *ise. Ar. ma'nevi.* Görülmeyen, duyularla sezilebilen, soyut, dinsel.

maneviyet *ise. Ar. ma'neviyyat.* 1. Maddi olmayan, manevi şeyler. 2. mec. Yürek gücü, moral.

manê,-ke *bağ.* 1. Karşıdakinin daha önceden bildiği bir şey kendisine hatırlatılmak istendiğinde kullanılır. 2. Bazen "bari" anlamında kullanılır.

manga *isd.* 1.Yetişkin dişi sığırın her biri, inek. 2. On kişilik asker birliği.

mangale *isd. Ar. mankal.* 1.İçine kor konulan, sacdan, bakır veya pirinçten, türlü biçimlerde üstü açık kap, korluk.

mangır *ise.* 1. *esk.* Bakırdan yapılmış, iki buçuk para değerinde sikke. 2. *mec. argo* Para.

manıke *isd.* Koyun derisinden yapılan deri torba, veya deri tulum.

manidar *s.(e) Ar. ma'ni + Far. dar.* Anlamlı, anlamlı olan, manalı.

manidareni *ise.* Anlamlı olma durumu.

manidariye *isd.* Anlamlılık.

mantıq *ise. Ar. mantik.* 1. Doğru düşünme sanatı ve bilimi. 2. Doğru düşünmenin yolu ve yöntemi. 3. *fel.* Düşüncenin ve düşüncenin varlık biçimlerinin, öğelerinin, türlerinin, olanaklarının, yasalarının ve düşünce bağlamlarının bilimi.

mantıqlı *s.(e)* 1. Mantığa uygun, akla uygun, mantıksal, mantıki. 2. Mantığa uygun davranan.

mantıqsız *s.(e)* 1. Mantığa uygun olmayan, akla uygun olmayan, mantıksız. 2. Mantığa uygun davranmayan.

manqul *s.(e) Ar.ma'kül.* 1. Akla uygun, akıllıca. Manqullo Maküldür, uygundur, akıllıcadır. 2. Akıllıca iş gören, mantıklı. 3.*mec.* Aşırı olmayan, uygun, elverişli. 4. Belirli.

manyax *s.(e) Fr. maniaque.* 1. Maniye (Kişinin güven, sevinç ve her türlü etkinliklerinin normal olmayan biçimde arttığı hastalık) uğramış hasta. 2. *mec.* Gülünç, garip, şaşırtıcı davranışları olan (kimse). 3. *hlk.* Hakaret sözü.

manzara *isd. Ar. manzara.* 1. Bakışı dikkati çeken her şey. 2. Görünüş. 3. *mec.* Görünüş durumu, tablo. 4. Konusu bir doğa veya şehir parçası olan resim, gravür veya desen.

manzarey *isç.* Manzaralar, renkli görünüşler.

maqam *ise.* 1. Mevki, kat, yer. 2.*müz.* Müzikte bir dizinin işleniş biçimine verilen ad. *Maqamê a lawuke* O şarkının makamı. 3. Yer.

maqara *isd. Ar. bekere veya bekkâre.* 1. Üzerine iplik, tel, şerit gibi şeyler sarılan, kenarları çıkıntılı, ekseni boyunca delik silindir. 2. *den.* Bir yükün yukarıya kaldırılmasını sağlayan araç. 3. *den.* Ağır yüklerin kaldırılma ve indirilmesinde kullanılan, birbirine paralel iki veya daha çok tabla arasında dönen, kenarları çepeçevre oluklu tekerlek veya tekerlekten oluşmuş mekanik âlet.

maqarna *isd. İt. maccherone.* İrmik veya

una yumurta karıştırılarak hazırlanmış türlü biçimlerdeki kuru hamur ve bu hamurdan yapılan yemek.

maqarnacı *s.(e)* 1.Makarna yapan veya satan kimse. 2. *mec.* Makarnayı çok seven (kimse).

maqat *ise.*. 1. Kıç. 2. Anüs, serç.

maqtül *s.(e) Ar. maktûl.* Öldürülmüş, öldürülen.

maqul *s.(e) Ar. ma'kûl.* 1. Akla uygun, akıllıca. *Maqulo* Akla uygundur, akıllıcadır, mantıklıdır. 2. Akıllıca iş gören, mantıklı. 3. *mec.* Aşırı olmayan, uygun, elverişli.

maquleni *ise.* Akla uygunluk, makulluk.

maraz *ise.* 1. Hastalık, illet. 2. Dayanılması güç durum. 3. *s. mec.* Huysuzluğu ve titizliği ile can sıkan. 4. Yüreği kin ve nefret dolu olan kimse. *Marazunê ho ver yeno ke bımıro* Kininden dolay nerdeyse ölecek. *Marazunê ho ver yenoke çarçvo* Kininden geliyor ki parçalansın! 5. *s.* Zayıf, çelimsiz, hastalıklı kimse.

marazın *s.(e)* 1. Hastalıklı. 2. Kinli, nefretli.

marazıneni *ise.* 1. Kincilik. 2. Çekilmezlik.

margarin *ise. Fr. margarine. kim.* İç yağlarında bulunan, margarik asidin gliserinle birleştirilmesiyle de yapay olarak elde edilen, 47° C de eriyen ve besin değeri olan bitki yağı.

marifet *ise.* 1. Ustalık, hüner. *Marifetliya* Hünerlidir, bilgilidir, irfanlıdır (d). (*Marifetliyo* Hünerlidir, bilgilidir, irfanlıdır (e). 2. Uygun olmayan, hoşa gitmeyen, can sıkıcı iş ve davranış. 3. *esk.* Bilim, bilgi.

marifetli *s.(e)* Hünerli, irfanlı, bilgili, iyiyi kötüyü birbirinden ayırabilen.

mariz *ise.* 1.Müzmin hastalık. 2. Müzmin hasta kimse.

mars *ise.* 1. Tavla oyununda rakip oyuncuya pul toplatmadan oyunu iki pun alarak kazanma. 2. *mec.* Üstün söz ve davranışla karşıdakine pes ettirmek.

marsıvan *ise.* 1. *esk.* Sınır beyi. 2. *mec.* Eşek, geri zekalı, çok kaba ve aptal.

marte *isd. Lat. Martius.* Yılın 31 gün süren üçüncü ayı, mart. Martede Mart'ta, Mart ayında.

martin *ise. İt. martin.* Tek kurşun atan bir çeşit tüfek.

maruzat *ise. Ar. ma'rüzât.* Mevki, makam veya yaş bakımından büyük birine sunulan, bildirilen dilek veya bilgi, sunuş veya şikayet bildirimi. *Marazaterê mı esto, tora van* Bir dileğim var, sana söyleyeceğim.

masa (I) *isd. İt. mensa* < *Lat.* 1.Bir destek üzerine oturtulmuş bir tabladan oluşan mobilya masa. 2. Aynı masada oturanların tümü. 3. Dairelerde, kurumlarda belli konularla ilgili işlerin görüldüğü bölüm.

masa (II) *isd. Far. mâşe.* 1. Ateş veya kızgın bir şeyi tutmaya, korları karıştırmaya yarayan iki kollu metal araç. 2. Çok küçük şeyleri tutmaya yarayan küçük, kollu araç. 3. *mec.* Başkalarının isteklerine, amaçlarına âlet olan kimse.

masaraf *ise. Ar. maşraf.* 1. Harcanan para, gider. 2. Bir şeyin yapımında kullanılan gereç, harç.

masrafsız *s.(e)* Masraf gerektirmeyen veya az masraflı olan, ucuza mal olan.

maskara *isd. ve s. mashara.* 1. Eğlendirici, sevindirici, güldürücü, hoş. 2. (Küfür olarak söylendiğinde) Şerefsiz, haysiyetsiz, rezil. 3. *ise.* Karnaval maskesi. 4. Küçük düşmüş, rezil ve gülünç durumda olan.

mastar *ise.* Sıvacı ve duvarcıların cetvel gibi kullandıkları, uzun, ensiz ve dar tahta, mıstar.

masul *ise.* 1. Ürün. 2. *mec.* Ortaya çıkan,

elde edilen şey, verim.

masum *s.(e)* 1. Suçsuz, günahsız. *Masumne* Suçsuzum/günahsızım. 2. Temiz, saf. 3. *ise. hlk.* Küçük çocuk.

masumane *zf.* Suçsuz, temiz, masum bir biçimde.

masumeni *ise.* Masumluk, masum olma durumu.

masumiyet *isd. Ar. ma'şûmiyyet.* Masumluk.

maşalla *ünl. Ar. mâşâ'aallah*, "Allah'ın istediği olur". 1. "Ne güzel", "Allah nazardan saklasın" gibi beğenme duyguları anlatır. 2. Umulmadık durumlar karşısında şaşkınlık ve sitem belirtmek için söylenir. 3. ise. Nazar değmemesi için çocukların üzerine iliştirilen ve üstünde "maşallah" yazılı nazarlık.

maşrıq ise. Ar. maşrik. esk. Doğu. Maşrıqra ve mağrib Doğudan batıya kadar.

matamatik *ise. Fr. mathêmatique.* Aritmetik, cebir, geometri gibi sayı ve ölçü temeline dayanarak niceliklerin özelliklerini inceleyen bilimlerin ortak adı, riyaziye, matematik.

matamatikçi *ise.* 1. Matematikle uğraşan kimse, riyaziyeci. 2. Matematik öğretmeni.

matamatiksel *s.(e)* Matematik bilimi ile ilgili olan, riyazî.

matara *isd. Ar. mithare*, "taharetlenme, temizlenme aracı". Yolculukta veya askerlikte kullanılan, boyna veya bele asılı olarak taşınan, genellikle aba veya deri kaplı su kabı, matara.

matba *isd. Ar. matba'a.* Basım evi.

matbacı *ise.* Basımcı, matbaacı.

matem *ise. Ar. mâtem.* Yas. Matem-keder Matem keder.

matemgah *ise.* Yas yeri.

matemzade *s.(e)* Yaslı.

matmazêl *isd. ve s. Fr. mademosielle.* 1. Fransızcada evlenmemiş kızlar için kullanılan unvan. 2. Türkçe'de evlenmemiş Hıristiyan kızlar için "bayan" sözü yerine kullanılır.

mave xerdi *ünl.* Biz hayırla gördük, selamünaleyküm, merhaba.

mavên *ise.* 1. İki şey arasındaki aralık, mesafe. *Mavêne kowu* Dağların arası/İki dağın arası. *Mavêne çımu* İki gözün arası. *Mavenê werte cizku* İki meme arasındaki mesafe. 2. Evin iki bölümü veya iki oda arasındaki dar geçit, geçenek, koridor. 3. *sp.* Toplu beden eğitiminde art arda dizilenleri ayıran açıklık. 4. *müz.* Portrenin iki paralel çizgileri arasındaki boşluk. 5. (Basımcılıkta) Harfler veya satırlar arasındaki açıklık, espas. 6. *s.* İki kişi veya kişiler arasındaki ilişkinin iyi mi yoksa kötü mü olduğunu anlatır. *Mavêne mawu dine çino* Onlarla aramız yoktur (kavgalıyız). 7. Devletler arası siyasi, askeri ve ekonomik ilişkilerin niteliğini anlatmakta kullanılır. *Mavêne Iraqu Amerka çino* Amerika ile Irak'ın arası yoktur (bozuktur).

mavênçi *ise.* Aracı, ara bulucu, iki kişi veya iki grup arasında ara buluculuk yapan kimse.

mavênçiye *isd.* Arabulucu bayan.

mavrez (avrez) *s.(e)* Geveze, palavracı.

mavzer *ise. Alm. mauser.* (Yapıcısı Wilhelm von Mauser'in adından) Atış hızı dakikada ortalama altı mermi olan ve orduda kullanılan bir tüfek tipi.

maxsat *ise.* İstenilen şey, amaç, gaye, erek. *Maxsate to* Senin amacın, gayyen.

maxsatlı *s.(e)* 1. Bir amacı olan. 2. *zf.* Kötü niyetli, kasıtlı.

maxsatsız *s.(e)* 1. Bir amacı olmayan. 2. *zf. mec.* Bilmeden, istemeden, kasıtsız.

maya (amên, miraz) *isd. Far. mâye.* 1. Bazı besinlerin yapımında mayalanmayı sağlamak için kullanılan madde, fermet. 2. *mec.* Yaradılış, öz nitelik. 3. *kim.* İçerdikleri enzimlerin katalizör niteliği etkisiyle şekerleri karbondioksit ve alkole dönüştüren bir hücreli bitki organizmaları. 4. *argo.* Arsız, utanmaz kimse. *Maya ho xravna* Mayası kötüdür.

mayasız *s.(e)* 1. Mayalanmamış, mayasız. 2. *mec. argo.* Soyusuz, kötü (kimse). 3. *mec.* Olgunlaşmamış, basit (kimse).

mayet *ise. Ar. ma'iyyet.* 1. Üst görevlinin yanında bulunan kimseler. 2. Bir kimsenin buyruğu altında çalışma. *Mayette* Yanında olanlar. *Mayete mıde* Benim emrimde. *Mayeta mıderê* Benim himayemdedirler, benim denetimdedirler. *Mayetune sardê* Elin buyruğunda, yanında, başka bir toplumun, milletin egemenliği, himayesi ve denetimi altında.

mayın *ise. İng. mine.* Toprak altına, üstüne veya suyun içine yerleştirilen, doğrudan doğruya veya basınç etkisiyle patlayarak zarara yol açan patlayıcı madde.

mayıse *isd.* 1. Yılın Nisan'dan sonra gelen beşinci ayı, Mayıs ayı. 2. Taze otlarla beslenme sonucu oluşan, sulu, cıvık hayvan gübresi.

mayi isç. 1. Anneler. 2. Her canlının dişi olanı, anne olanı.

mayıke isd. 1.Dişi, dişicik. 2. s. Dişi olanı. *Mayıka* Dişidir.

maykêke *isd. ve s.* 1. (Hayvan için) Dişi olma durumu. 2. *s.* Dişice, dişi cinsten. Maykêke biye Dişi idi (hayvan).

maykêkeni *ise.* 1. Dişilik. 2. Döl tutarlık. 3. *mec.* Korkaklık, karılık.

maykêkiye *isd.* 1. Dişilik. 2. Döl tutarlık. 3. *mec.* Korkaklık, karılık.

maymun *isd. Ar. meymûn* < *Yun.* 1. İnsandan başka bütün primatlara verilen genel ad. 2. *s. mec.* Çirkin ve gülünç. 3. *s.* Taklitçi.

maymuneni *ise.* 1. Maymunluk. 2. *mec.* Güldürmek ve dikkati çekmek için yapılan tuhaflık.

mayxos (mayxos) *s.(e)* Ekşimsi tat.

mazala *ünl. Ar. ma'az-Allah,* Tanrı korusun, tanrı esirgesin. 1.Birinin şerrinden korunmak, yaka silmek. *Mazala, dey ver bıde bıreme* Allah esirgesin, onun önünde ver kaç! 2. Bir kazadan, felaketten, beladan veya iftiradan "Tanrı esirgesin" manasında kullanılır.

mazbut *s.(e) Ar. mazbût.* 1. Ele geçirilmiş, zapt edilmiş. 2. Bir yere yazılmış, deftere geçilmiş. 3. Unutulmamış, hatırda kalmış. 4. Düzenli, düzgün, beğenilen. 5. Doğa olaylarından etkilenmeyecek biçimde korunmuş olan (yapı).

mazême *ise. Ar. malzeme.* 1.Materyal, malzeme, araç gereç. 2. Bir eserin hazırlanmasında yararlanılan bütün bilgi ve kaynaklar.

mazi *is.(e) Ar. mâzi.* 1. Geçmiş. 2. Geçmiş zaman.

mazgêr *ise.* Dersim'e bağlı bir ilçe, Mazgirt.

mazlum *s.(e) Ar. mazlûm.* 1. Kendisine zulmedilen, zulme uğrayan. 2. *mec.* Sessiz, uysal veya boynu bükük.

mazlumeni *ise.* 1. Boynu bükülük. 2. Zulme uğramışlık, ezilmişlik.

mazmata isd. Ar. mazbata. esk. Tutanak.

maznun *ise. ve s. Ar. maznûn. esk.* Suçlu sanılan, sanık.

mazot *ise.. Rus.* Akar yakıt olarak kullanılan damıtma ürünlerinden biri.

mazra *isd.* Dersim'de bazı köy adları. *Mazra Sure* Kırmızı Mezra. *Mazra*

Sandalu (Sondolu) Sandallar Mezrası. *Mazra Çê Torne Sadıqi* Sadık Torunlarının Mezrası. *Mazra Koyi* Dağ Mezrası. *Mazra Mustefaye Quti* Kut oğlu (veya kolsuz) Mustafanın Mezrası. 2. Bazı köy ve kasabalara bağlı mezra, mahalle.

mazur *ise. ve s. Ar. ma'zur.* 1. Mazereti olan, mazeretli. 2. Hoş görmek, bağışlamak, af etmek.

mazuret *ise. Ar. ma'zeret.* 1. Kendini veya başka birini özürlü göstermek için ileri sürülen sebep, özür. 2. Bir kimseyi özürlü gösteren durum veya olay. 3. İstenmeyen bir durumun oluşuna yol açan kaçınılmaz neden, özür.

mazz *isg.* Karasabanın, saban demirini taşıyan bölümü ile saban okunu birbirine rapteden aksamı. *Mazzê angaj* Saban bağlayan aksam.

meal *ise. Ar. me'al.* 1. Anlam, kavram, mefhum. 2. Ortaya çıkan şey, sonuç, netice.

mealen *zf.* Sonuç olarak, sözün ifadesi (taşdığı anlam) olarak, anlamca.

meaz *ise.* 1. Sığınacak yer. 2. Üstü kapalı durak.

meaz biayêne *f.* Yağıştan, yağmurdan korunmak, sığınmak.

meaz biayais *isg.* Yağıştan, yağmurdan korunma, sığınma.

mebad *ise.* Tapınak, ibadet yeri, ibadethane.

meverdayene *f.* Birakmamak, götürmesine müsade etmemek.

meverdais *isg.* Birakmama, götürmesine müsade etmeme.

meblâh *ise. Ar. meblâğ.* Para miktarı, tutar.

mebrêz *ise.* Tuvalet, ayak yolu.

mebrêzxane *ise.* Apteshane, ayak yolu.

mebun *s.(e)* Eş cinsel ilişkide pasif erkek.

mebuneni *ise.* Eşcinsellik.

meclis (mezlis) *ise. Ar. meclis.* 1. Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı ve bu toplantının yapıldığı yer, şura. 2. Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için bir araya gelmiş kimseler topluluğu. 3. Parlamento. 4. Dostlar toplantısı.

meçul *s.(e) Ar. meçhül.* Bilinmeyen, bilinmedik. *Meçulo* Bilinmiyor.

meçul biyaene *f.* Bilinmez olmak.

meçul biyais *isg.* Bilinmez olma.

meçup (mehçup) *s.(e) Ar. mahcüp.* Utangaç, sıkılgan. *Meçupme* Mahçubuz. *Mehçup bime* Mahçup olduk, utandık.

meçup biyaene *f.* Mahçup olmak, utanmak, sıkılmak.

meçup biyais *isg.* Mahçup olma, utanma, sıkılma.

meçupeni *ise.* Mahçup olma durumu, mahçupluk.

meçupiye *isd.* Mahçup olma durumu, mahçupluk.

meçup kerdene *f.* Utandırmak, mahçup etmek.

meçup kerdis *isg.* Utandırma, mahçup etme.

medayin *ise.* İran'ın batısında tarihi bir şehir.

medaznaene *f.* 1. Ağırtmamak, incitmemek. 2. Gönlünü kırmamak, üzmemek, hoşnutsuz etmemek. *Mawu piye ho medazne* Anneni babanı incitme.

medaznais *isg.* 1. Ağırtmama, incitmeme. 2. Gönlünü kırmama, üzmeme, hoşnutsuz etmeme.

meddet *ise.*. Yardım, imdat. 2. *ünl.* Yardım et, imdat!

medeni *s.(e) Ar. medeni.* 1. Uygar. 2. Şehirli.

medeni biyaene *f.* 1. Uygar olmak. 2.Uygarlaşmak.

medeni biyais *isg.* 1. Uygar olma. 2. Uygarlaşma.
medeniyet *ise. Ar. medeniyyet. Uygarlık.*
medfun *ise.* Gömülen, defnedilen yer, mezar.
medine (madine) *isd.* Medine şehri.
medrêse *ise. Ar. medrese.* 1. İslam ülkelerinde, genellikle İslam dini kurallarına uygun bilgilerin okutulduğu yer. 2. *esk.* Fakülte.
medrêseli *s.(e)* Medrese öğrencisi.
medrêsey *isç.* Medreseler.
mefat (menfaat) *ise. Ar. menfa'at.* Yarar, çıkar, fayda.
menfatçı (menfaatçı) *s.(e)* Çıkarı, çıkarına düşkün (kimse).
meferet *ise.* Övünme, övünce, iftihar etme.
mefhum *ise. Ar. mefhüm.* Kavram, fehva, nosyon.
mefi *ise.* 1. Memleketinden uzaklaştırılan, sürülen, sürgün kimse. 2. Sürgün bir kimsenin gönderildiği yer, sürgün yeri.
mefieni *ise.* Sürgünlük.
meftun *s.(e) Ar. meftün.* Tutkun, gönül vermiş, vurulmuş.
meğbur *s.(e)* Bencil, kibirli.
meğbureni *ise.* Bencillik. "*Lawo Mursayê* Elyaşi, mordem çixake çeru şevkave, lıngune ho hardo dewres nêsaneno, ho sero aşmene hawtine puf nekeno, meğburiye bende ho nano, meyitune keşi ero Qatıru nênano eve heşiriye verê çeverande nêvarnenora nebeno qeyde dağbeyde." Bıre İlyas oğlu Musa, adam ne kadar mahir silahşör olsa da, kutsal toprağı tekmelemez, üstündeki göğün yedi katını üflemez, benliğine kibirlilik getirmez, kimsenin ölüsünü katıra bindirip esirlik içinde kapıların önünden geçirip götürmez Dağbek usulünde. Meğbureni (meğmureni) meke Kibirlilik yapma. Meğbureni bende ho miya Özüne kibirlilik getirme. Meğmureni bexte ho miya Bahtına kötülük düşürme.
meğburiye *isd.* Bencillik, ukalalık.
meğdur *s.(e) Ar.mağdür.* 1. Haksızlığa uğramış, kıygın. 2. Yoksullaşmış, mağdur düşmüş.
meğdur biyae *s.(e)* Haksızlığa uğramış olan, mağdur olmuş olan.
meğdur biyaene *f.* Mağdur olmak, haksızlığa uğramak.
meğdur biyais *isg.* Mağdur olma, haksızlığa uğrama.
meğdureni *ise.* Mağdurluk.
meğduriye *isd.* Mağdurluk.
meğdur kerdaene *f.* Mağdur etmek, haksızlığa uğratmak.
meğdur kerdais *isg.* Mağdur etme, haksızlığa uğratma.
meğdur kotaene *f.* 1.Mağdur düşmek. 2.Yoksul düşmek.
meğdur kotais *isg.* 1.Mağdur düşme. 2.Yoksul düşme.
meğel *ise.* (Hayvanlar için) 1. Yere çömelip yatma veya birbirine sokularak uyuma, dinlenme. 2. Hayvanların öğle vakitleri toplanıp dinlendikleri yer. Meğelê mali Davarın dinlenmeye çekildiği yer. 3. *mec.* Yere uzanma, düşme, yatma. 4. *mec.* Ölme.
meğeletiyaene *f.* 1. Aldanmamak, yanılmamak, yanlış yapmamak. Meğeletiye Şaşırma, aldanma. *Meğeletne* Şaşırma, şaşırtma. 2. Şaşırmamak veya bir işi şaşırtmamak. *Meğeletiyenê* Aldanmasaydın, şaşırmasaydın.
meğeletiyais *isg.* 1. Aldanmama, yanılmama, yanlış yapmama. 2. Şaşırmama veya bir işi şaşırtmama.
meğer *bağ. Far. meger.* Bilinmeyen, farkında olunmayanbir durum için

kullanılır, meğerse, oysaki.

meğfir *ise.* Af, bağışlama. *Meğfirke* Af et.

meğfir biyaene *f.* Af edilmek, bağışlanmak.

meğfir biyais *isg.* Af edilme, bağışlanma.

meğlub *s.(e) Ar. mağlüb.* Yenilen, yenik düşen.

meğlubiyet *ise. Ar. mağlübiyyet.* Yenilme, yenilgi.

meğmun *s.(e)* Üzgün, gamlı, mahzun. *Meğmuno* Üzgündür, gamlıdır.

meğmur *s(e)* Kötü mizaçlı, ukala, hayalci.

meğrub *ise.* Batı, garp.

meğrur *s.(e) Ar. mağrur.* 1. Kurumlu, gururlu. 2. Gurur belirten.

meğrureni *ise.* Magrurluk, gururluluk.

meğruriye *isd.* Magrurluk, gururluluk.

meherediyaene *f.* 1.Küsmemek, darılmamak. *Meheredne* Küstürme, darıltma. *Meherediye* Darılma, küsme, kızma. *Meherediyênê* Küsmeseydin, darılmasaydın/ Küsmeseydi.

meherediyais *isg.* 1.Küsmeme, darılmama.

mehkême *ise.* Mahkeme.

mehkeme biyaene *f.* Muhakeme olmak.

mehkeme biyais *isg.* Muhakeme olma.

mehkeme kerdene *f.* 1. Muhakeme etmek, tartışmak. 2. Mahkeme yapmak, yarglamak.

mehkeme kerdis *isg.* 1. Muhakeme etme, tartışma. 2. Mahkeme yapmak, yarglama.

mehkêmelığ *s.(e)* Mahkemeye düşen, yargı konusu olan. *Mekêmê axrete* Öldükten sonra ahirette olacağına inanılan mahkeme. *Mekêmê dinalığe* Bu dünyada görülen mahkeme, yargılama.

mehrap *ise. Ar. mihrâb.* 1. Cami, mescit gibi yerlerde Kâbe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya girintili yer. 2. *mec.* Umut bağlanan yer.

mejbur (mezmur) *s.(e) Ar. mecbür.* 1. Herhangi bir konuda yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda olan. 2. Bağlı, düşkün, tutkun.

mejbur biyaene *f.* Mecbur olmak, .. zorunda kalmak.

mejbur biyais *isg.* Mecbur olma, bir şeyi yapmak zorunda kalma.

mejburen (mezmuren) *zf.* Mecburi olarak, zorunlu olarak, kendi isteği dışında, kaçınılmaz olarak. *Mejbur bime* Yükümlüydük, zorunluyduk, mecburduk/ Mecbur olduk.

mejburiyet (mezburiyet) *ise. Ar. mecbüriyyet.* Yükümlü, zorunlu olma durumu. *Mejburiyet ver* Zorunluluk yüzünden, mecburiyetten dolayı.

mejbur kerdene *f.* Mecbur etmek, zorunlu etmek, yükümlü etmek.

mejbur kerdis *isg.* Mecbur etme, zorunlu etme, yükümlü etme.

mejbur mendene *f.* Mecbur kalmak, zorunda kalmak, yükümlü kalmak.

mejbur mendis *isg.* Mecbur kalma, zorunda kalma, yükümlü kalma.

mejda *ise.* Osmanlı Padişahı Abdülmecid döneminde kullanılan, onun adını taşıyan, 20 kuruş değerinde bulunan gümüş sikke.

mejdayê *isd.* 1.Bir mecidiye. *Mejdayero* Bir mecidiyedir/Bir mecidiye değerindedir. 2. *s.* Bir mecidiye kadar.

mejil *ise.* 1.Yaşam süresi, ömür, bir canlının yaş sınırı. 2. Baht, talih. 3. Amaç, erişim.

mekan *ise. Ar. mekân.* 1. Bulunulan yer. 2. Ev, yurt, yerleşilen yer. 3. *mec.* (Ölü için) Gömülen yer, mezar veya anıtkabir. *Mekane Kureşi* Dersim'de halk arasında Kures adıyla bilinen

ulunun bulunduğu yer. *Mekane Xızıri* Hızır Aleyhüselamın mekanı. *Mêkane piri* Pir mekanı. *Mekane Kalmemê Sıri* Kalmeme Sır'ın mekanı, Nazimiye Kahlmem köyündeki kutsal ev. *Mekane Duzgıni* Düzgün Baba mekanı, Düzgün Baba dağı.

mekanik *ise. Fr. méchanique.* Kuvvetlerin maddeler ve hareketler üzerindeki etkisini inceleyen fizik dalı. 2. *s.* Denge ve hareket kuralları ile ilgili. 3. *s.* El veya makine ile yapılan.

mekerdaene *f.* Yapmamama, etmeme. *Mekerdenê* Yapmasaydınız, etmeseydiniz. *Mekerê* Yapmayın, etmeyin!

mekerdasi *isg.* Yapmama, etmeme, eylememe.

mekıntaene *f.* 1. Kazmamak. Mekıne Kazma / Kaşıma! 2. Kaşımamak.

mekıntais *isg.* 1. Kazmama. 2. Kaşımama.

meksın *ise.* Duraklama.

mektev *ise. Ar. mekteb.* 1. Yazı yazılan yer, yazıhane, büro. 2. Mektep, okul. *Mektevê sewu* Yetimler okulu. *Mektevê lalu* Dilsizler okulu. *Mektevê bêkesu* Kimsesizler okulu.

mektevli *ise. ve s.* 1. Okula giden kimse, öğrenci. 2. Okulda yetişmiş olan.

mektun *ise.* Gizli, saklı.

mektuve *isd. Ar. mektûb.* Bir şey haber vermek, bir şey sormak veya istemek için, birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kağıt, name, mektup.

mekum *s.(e)* 1. Hüküm giymiş, hükümlü. 2. *mec.* Zorunda olan, mecbur. 3. Kötü bir sonuca varması kaçınılmaz olan. 4. *ise.* Hüküm giymiş kimse.

mekumiyet *isd.* 1. Hüküm giymiş olma durumu. 2. Hüküm giyilen süre.

melamet *ise.* Kınama, azarlama.

melanet *ise. Ar. mel'anet.* Büyük kötülük, lânetlenmiş iş veya davranış.

melanetulâ *ise. ve s.* Lânetlenmiş, lânetli.

melayim *s.(e) Ar. mülâyim.* 1. Uygun, hoş görülebilir. 2. Yumuşak huylu. 3. Pekliği olmayan, yumuşak.

melayımeni *ise.* 1.Yumuşaklık. 2.Hoş görülebilirlik. 3. Pekin olmama durumu.

melayimiye *isd.* 1.Yumuşaklık. 2.Hoş görülebilirlik. 3. Pekin olmama durumu. *Meleyimiyera* Yumuşaklıkla, hoşgörüyle.

mele (I) *ise.* Sıva işinde kullanılan küçük kürek, mala.

mele (II) *ise. zool.* Düz kanatlılardan, uzun olan art bacaklarına dayanarak uzağa sıçrayabilen, birçok türleri olan böcek, çekirge (*Acridium*).

melo çeqer *ise.* Sarı renkli çekirge türü.

melo gewr *ise.* Gri renkli çekirge türü.

melebi *ise.* Oyuncak.

melehat *isd.* Güzellik, şirinlik.

meleke *isd.* Melek.

meleke *ise.* 1.Melekler. 2. Melek (erkek).

melekeyi *isç.* Melekler.

meleki tavuz *ise.* Şeytan.

melem *ise. tıp.* 1. Merhem, ilaç. 2. İyileştiren, hoşnut eden. *Melama mı* Yarim, sevgilim (kadın için). *Melemê mı* Yarim, sevgilim (erkek için). 3. Kibar ve yumuşak.

melem biyaene *f.* Mehlem olmak

melem biyais *isg.* Mehlem olma.

melem kerdene *f.* (Yaraya) Melhem sürmek, merhemlemek.

melem kerdis *isg.* (Yaraya) Melhem sürme, merhemleme.

melem pa kerdene *f.* (Yaraya veya vucuda) Melhem sürmek.

melem pa kerdis *isg.* (Yaraya veya vucuda) Melhem sürme.

meleng *s.(e)* Sarhoş, çakır keyif.
meleyetçi *ise.* Milliyetçi, ulusçu.
melez *ise. Ar. meles.* 1. Değişik türden hayvan veya bitkiden üremiş (hayvan veya bitki), kırma, azma, metis. 2. Değişik ırktan ana babadan doğmuş olan (kimse). 3. *mec.* Katışık.
melfur (bazgur) *ise.* (Hayvanlar için) Tırmanma vaziyeti, ön ayaklarını yukarı kaldırarak yukardan otlanması, ağaç yapraklarını yemek için yapılan hamle vaziyeti.
melfure cı biyaene *f.* Yüksekteki bir yiyecek nedeniyle (ağaca) tırmanmak, ön ayaklarını kaldırarak yukarıya doğru yekinmek.
melfure cı biyais *isg.* Yüksekteki bir yiyecek nedeniyle (ağaca) tırmanma, ön ayaklarını kaldırarak yukarıya doğru yekinme.
melfuz *s.(e)* Söylenen, telafuz olunan.
melğeme *ise.* Cıvanın başka bir madenle karışımından oluşan madde, melğame.
melhuf *s.(e)* Üzgün, belaya uğramış.
melik *ise. Ar. melik.* Padişah, hükümdar, hakan.
meluf *ise.* Alışılmış olan.
melul *s.(e)* 1. Üzgün, efkarlı, hüzünlü. *A melul asena* O (d) üzgün gözüküyor. *Zerera bine melul* Gönül yönünden soldum/İç kırıklığına uğradım. 2. Boynu bükük. 3. Görme özürlü, ama. *Çımuna bime melul* Gözlerden kör olduk. 4. Sönük, solgun. *Adır biyo melul* Ateş sönmeye yüz tutmuş.
melul biyaene *f.* 1. Üzgün, efkarlı, hüzünlü olmak 2. Boynu bükük olmak. 3. Görme özürlü, ama olmak. 4. Sönük, solgun olmak.
melul biyaeis *isg.* 1. Üzgün, efkarlı, hüzünlü olma 2. Boynu bükük olma. 3. Görme özürlü, ama olma. 4. Sönük, solgun olma.
meluleni *ise.* 1. Üzgünlük, hüzünlük. 2. Solgunluk. 3. Amalık.
meluliye isd. 1. Üzgünlük, hüzünlük. 2. Solgunluk. 3. Amalık.
melul melul *zf.* Üzgün üzgün, solgun solgun, hüzünlü hüzünlü.
melun *ise. Ar. mel'un.* 1. Tanrı tarafından lânetlenmiş olan, lânetli. 2. *mec.* Nefretle karşılanan, kötü. 3. Lânetlenmiş kimse.
melus *s.(e).* İnce, zafir, güzel.
mêle *ise.* (Hayvanlar için) Yatma, dinlenme. *Mêlle biyo* Yatmış, yere serilmiş.
mêle biyaê *s.(e)* Yatırılmış, dinlenmeye çekilmiş olan davar sürüsü.
mêle biyaene *f.* (Hayvan için) Yatmak, dinlenmeye çekilmek.
mêle kerdene *f.* (Hayvanlar için) Yatırmak, dinlenmeye bırakmak, istirahata çekmek.
mêle kerdis *isg.* (Hayvanlar için) Yatırma, dinlenmeye bırakma, istirahata çekme.
meme *ise.* Çocuk dilinde, yiyecek, mama.
memısxane *ise.* Tuvalet, aptesthane, ayak yolu, atıklama ihtiyacı görülen yer, hela.
memleket *ise.* 1. Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke. 2. Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer.
memleketi *isç.* Ülkeler, devletler.
memnun *s.(e)* Herhangi bir olaydan veya durumdan dolayı sevinç duyan, kıvançlı, mutlu. *Memnunne* Kıvançlıyım, sevinçliyim, memnunum.
memnun biyaene *f.* Sevinmek, memnun olmak, kıvanmak.
memnun biyais *isg.* Sevinme, memnun olma, kıvanma.
memnuniyetra *zf.* Kıvanç duyarak, memnuniyetle.

memnun kerdene *f.* Sevindirmek, memnun etmek, kıvandırmak.
memnun kerdis *isg.* Sevindirme, memnun etme, kıvandırma.
memul *ise.* Umulan, beklenen.
memun *s.(e)* Emin, güvenilir.
memur *ise* 1.Devlet işlerinde aylıkla çalışan kimse, görevli. 2. Bir işle görevlendirilmiş olan yükümlü.
memureni *ise.* Memurluk, memur olma durumu.
memuriye *isd.* Memurluk, memur olma durumu, memuriyetlik.
men *ise.* 1. İptal. 2. Yasak, durdurulmuş olan.
menas *ise.* 1. Sığınak. 2. Çare, çözüm.
menat *ise.* Cahiliyet devrinde büyük putlardan bir.
menba *isd.* Su gözesi. *Menba uwe itara* Su kaynağı buradadır. *Menenba yê heni bıne ha koydera* O çeşmenin kaynağı şu dağın altındadır.
menber *ise.* İnsan menisi.
mencıg (mancıng) *ise.* Mancınık, vinç.
mendaene *f.* 1.Bir yerde kalmak, kalabilmk. 2. Geride kalmak, arta kalmak. 3. Sınıfta kalmak, bir üst dereceye geçememek.
mendais *isg.* 1.Bir yerde kalma, kalabilme. 2. Geride kalma, arta kalma. 3. Sınıfta kalma, bir üst dereceye geçememe.
mende *s.(e)* 1. Kalan. 2. Geriye kalan, artık.
mendebur *s.(e) Far. mendebûr.* Sümsük, sünepe, pis, iğrenç.
mendıke *ise. bot.* 1. Bir çeşit bitki. 2. Bu bitkiden yapılan yemek.
mendis *ise.* 1. kalma. 2. *Ar. muhendis.* Mühendislik mesleğinden olan kimse.
mendoğ/e *ise/d.* 1. Kalan, kalmış olan, kalıcı. 2. Artan, geride kalmış olan.
mendur *ise. ve s.* Üzgün, pinti, talihsiz.
menecer *ise. Fr. manager < İng. to manage* "Yönetmek". 1. Yönetici. 2. Bir sanatçının mesleki işlerini yöneten kimse, menajer. 3. *Sp.* Bir spor dalının, takımının teknik yöneticisi.
menecit *ise: Fr. méningite. tıp.* Ateş, şiddetli baş ağrısı, kusma, ense katılaşması, sayıklama gibi belirtileri ortaya çıkan beyin zarları iltihabı, menenjit hastalığı.
menêfşe (menıfse) *ise. bot. Far. benefşe.* 1. menekşegillerden, bir veya çok yıllık otsu bitki (Viola tricolor). 2. Bu bitkinin mor renkli, güzel kokulu çiçeği.
menfêrêz *ise. ve s.* Geniş, geniş olma hali.
menfêrêzeni *ise.* Genişlik, genişliği. *Menfêrêzo* Geniştir, genişçedir. *Menfêrêzvi* Genişti, genişçeydi.
menfi *s.(e) Ar. menfi.* 1. Olumsuz. 2. Her şeyi olumsuz ve kötü yanlarıyla ele alan. 3. *esk.* Sürgün edilmiş. 4. *mat.* Negatif.
menfi berdaene *f.* Sürgün götürmek, sürmek. *Menfi bime* Sürgündeydik/ Sürülmüştük, sürgün olduk.
menfi berdais *isg.* Sürgün götürme, sürme.
menfur *s.(e) Ar. menfûr.* Nefret edilen, sevilmeyen, iğrenç.
mengêne *ise. Yun. mengene.* 1. Onarma, işleme, düzeltme gibi işlemlerin uygulanacağı nesneyi sıkıştırıp istendiği gibi tutturmaya yarayan bir çeşit sıkıştırıcı âlet. 2. Yağını veya suyunu çıkarmak için ürünleri sıkmaya yarayan âlet veya araç, pres.
mengül *ise.* Püskül.
menhus *s(e)* Uğursuz.
men biyae *s.(e)* 1. Yasaklı olan. 2. Durdurulmuş olan.
men biyaene *f.* 1. Yasak olmak. 2. Durdurulmak.

men biyais *isg.* 1. Yasak olma. 2. Durdurulma.

men kerde *s.(e)* Men edilmiş, sayaklı.

men kerdene *f.* 1. İptal etmek. 2. Yasaklamak, faaliyetini durdurmak.

men kerdis *isg.* 1. İptal etme. 2. Yasaklama, faaliyetini durdurma.

menku *isç.* Dersim'de bir kabilenin adı.

mensub *ise. ve s. Ar. mensüb.* Bir yerle veya bir kimse ile bağlantısı olan, ilişkili olan, bağlı (kimse). *O mensube a rawo* O (e), o yola bağlıdır.

mensub biyaene *f.* Mensup olmak, ait olmak.

mensub biyais *isg.* Mensup olma, ait olma.

mensubiyet *isd.* Bir yerle veya bir kimseyle ilişkili olma durumu, ilgililik.

mentesey *isç* Menteşeler.

menzil *ise. Ar. menzil.* 1. Yolculukta dinlenmek amacıyla durulan yer, konak. *Menzile hoderime* Kendi konağımızdayız, kendi yerimizdeyiz. *Menzile madde* Bizim bulunduğumuz alanda. 2. İki konak arasındaki uzaklık, erim. 3. Bir günlük yol. 4. *tar.* At değiştirmek veya konaklamak için kervanların veya posta katarlarının indikleri bina veya han. 5. Silahlarda mermilerin ulaşabilceği veye tesir edebileceği mesafe. *Menzile tıfongi* Tüfek menzili.

mepersaene *f.* 1. Sormamak, sual etmemek. *Meperse*: 2.Sorma, soruşturma! 3. *ünl.* "sorma, bildiğin gibi değil" gibi hayret ve beklenmedik, umulmadık durumları anlatır. *Qe meperse, çi ke bi bi* Hiç sorma ne olduysa oldu!

mepersais *isg.* 1. Sormama, sual etmeme. 2.Sorma, soruşturma! 3. *ünl.* "sorma, bildiğin gibi değil" gibi hayret ve beklenmedik, umulmadık durumlar.

mepusxane *ise.* Hapishane, ceza evi.

meqariyaene *f.* Kızmamak, sinirlenmemek. *Meqarne* Kızdırma! *Meqariye* Kızma, sinirlenme! *Meqariyênê* Kızmasaydın, sinirlenmeseydin/ Kızmamalıydın.

meqariyais *isg.* Kızmama, sinirlenmeme.

meqediyaene *f.* Bitmemek, tükenmemek. *Meqedene* Bitirme / Bitirmeyesin. *Meqediyo* Bitmesin, tükenmesin.

meqediyais *isg.* Bitmeme, tükenmeme.

meqes *ise. Ar. mikaşş.* 1. Bir eksen çevresinde dönebilecek biçimde çapraz eklemlenmiş, birbirine bakan yüzleri keskin iki çelik lamadan oluşmuş, arasına yerleştirilen herhangi bir şeyi kesmeye yarayan araç. 2. Birbirine komşu iki demiryolu hattını hemen bunların uzantısındaki üçüncü hatta bağlamaya yarayan âlet. 3. Uygun bir açı oluşturacak biçimde birbirini kesen demir yolu hatları. 4. Üst üste konulmuş birkaç yassı çelikten yapılan araba yayı. 5. *den.* Üst uçları birbirine bağlı, alt uçları açık olan iki direkten kurulmuş, ağırlık kaldırma düzeni. 6. Çatı ve köprülerde genellikle ağaç ve çelikten yapılan, ağırlığı karşılıklı iki ayağa veya duvara aktaran çatılmış kiriş sistemi. 7. *mec.* Çalma, kırpma. 8. Dirsek. 9. *zool.* Bazı eklem bacaklı hayvanların ön ayaklarında bulunan, savunma ve saldırmada kullanılan kıskaç.

meqesci *s.(e)* 1. Makas yapan veya satan (kimse). 2. Deniryollarında makasları açıp kapayarak, trenlere yol veren görevli.

meqes biyaene *f.* Makaslanmak, kesilmek.

meqes biyais *isg.* Makaslanmak kesilme.

meqes kerdene *f.* Makaslamak, kesmek.
meqes kerdis *isg.* Makaslama, kesme.
meqet *ise.* Tahtadan yapılmış, minderli alçak sedir, makat, basit karyola.
meral *isd.* Maral, dişi geyik, dişi ceylan.
merasım *ise. Ar. merâsim, resm*'in çoğulu. 1. Tören. 2. *mec.* (Resmi işler için) Yol yöntem, yol yordam.
merax (merex) *ise. Ar. merâk.* 1. Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek. *Ey zaf merexe to kerdenê* O seni çok merak ediyordu. 2. Bir şeyi edinmek, yapmak, bir şeyle uğrşmak isteği. 3. Düşkünlük, heves. *Sanatêrê meraxe ho esto* Sanata hevesi var. *Hunerê destrê meraxlıyo* El hünerine ilgisi var. 4. Kaygı, tasa. *Meraxune ho ver* Kendi üzüntüsünden. 5. Kara sevdaya tutulma.
merax biyaene *f.* 1.Metrak edilmek. 2. Tasalanmak, kaygılanmak.
merax biyais *isg.* 1.Merak edilme. 2. Tasalanma, kaygılanma.
merax kerdene *f.* 1. Merak etmek, öğrenmeye, anlamaya çalışmak. 2. Üzülmek, kaygılanmak. 3. Heves etmek. 4. Özlem çekmek. *O meraxe welat keno* O memleket özlemini çekiyor. *Ez meraxe daye ken* Ben onun (d) özlemini çekiyorum. *A meraxe mı kena* O (d) beni özlüyor.
merax kerdis *isg.* 1. Merak etme, öğrenmeye, anlamaya çalışma. 2. Üzülme, kaygılanma. 3. Heves etme. *Meraxu ver* Merak yüzünden. 4.Özlem çekme.
merax kerdoğ/e *ise/d.* Merak eden, meraklı kimse. *Meraxe şawo* Kara meraklıdır (Acısı çok büyüktür, ilgisi çok keskindir, düşkünlüğü çoktur).
meraxli *s.(e)* 1. Her şeyi anlamak ve bilmek isteyen, mütecessis. 2. Bir şeye çok düşkün olan, sürekli onunla uğraşan. *Meraxê kayo* Oyun düşkünüdür. 3.Tasalı, kaygılı, üzüntülü. *Meraxuna merd* Üzüntüden öldü. *Merax kerd merd* (Her üzüntüyü) İçine attı öldü.
merci *ise. Ar. merci.* Başvurulacak ver.
merdane (I) *zf. Far. merdâne.* Mertliğe yakışır biçimde, mertçe, yiğitçe.
merdane (II) *ise. Ar. merdâne.* Türlü işlerde kullanılan, silindir biçiminde araç.
merde (I) *s.(e)* 1. Ölmüş olan, ölü, sağ değil. 2. Kendisinden bir şey beklenmeyen, ölgün. 3. Süküte uğramış, artık kaybedilmiş iş, olay, dava. 4. Felç, uyuşma. *Lessa ho merdiya* Vucudu felçtir. *Qorê ho biyê merde, era ver ninê* Bacakları uyuşmuş, önüne gelemiyorlar, işlevsizler.
merde (II) *s.(e)* Dik olmayan, yatık, hafif eğimli, düzlüğe yakın olan arazi.
merde biyaene *f.* 1. Uyuşuk olmak. 2. Ölü olmak. 3. Ölü doğmak. 4. (Yer için) düz veya az eğimli olmak.
merde biyais *isg.* 1. Eli ayağı tutmaz olma. 2. Ölü olma. 3. Ölü doğma. 4. (Yer için) düz veya az eğimli olma.
merdene f. Ölmek. Merdene ke merdena *na eziyet çıko* Ölümse ölüm, bu eziyet nedir? *Merdo* Ölmüş, ölüdür.
merdis *isg.* Ölme.
merdoğ/e *ise/d* Ölen, ölmüş olan.
mereke *isd.* Saman ve kışlık hayvan yemleri koyulan yer, samanlık.
mereva (I) *ünl.* "Günaydın" veya "hoş geldiniz" anlamında bir esenleşme veya selamlaşma sözü.
mereva (II) *isd.*. Savaşma, vuruşma, harp etme, iki ordu arasındaki çarpışma, savaş. 2. *mec.* Güçlü tartışma.
merevateni *ise.* Selamlaşma, selamlaşma durumu.
merevatiye *isd.* Selamlaşma, selamlaşma durumu.
mereva kerdene *f.* Merhaba etmek, se-

lamlaşmak.

mereva kerdis *isg.* Merhaba etme, selamlaşma.

merem (I) *ise.* İstek, amaç, gaye, maksat. Meremune ho ser vırazen Kendi arzuma göre yapacağım. Meremune zere ho ser neqesnen (Efkarê zerê ho ser neqesnen)İçimdeki isteğe göre süsleyeceğim. "Meremê dı zeruno/ gune gêrê mordemi zerede nêmano/ maxsuse her sayiri niyo na kılamu nêvano/ jê kemera çenga qeydu meyda nêano" -Kılama Sa Heyder'ra. Meremê zerê mı Gönlümün arzusu/İçimdeki arzu.

merem (II) *ise.* Sanı, zan, zehap, sanmak durumu veya sonucu. *Merem çiyê do cı* Herhalde bir şey vermiştir. *Merem hunde biyenê* Hemen hemen bu kadar vardı. *Merem qeso hene vatênê* Sanırım öyle bir söz söylüyordu. *Merem çiyê wertê dinede bi* Sanırım onların arasında bir şey vardı.

meremê ho def kerdene *f.* 1.Arzusunu yerine getirmek, gidermek, amacına ulaşmak. *Meremê ho rınd defke (Meraxê ho rınd defke/ Efkarê ho rınd defke)* İçindeki arzuyu iyice gider. *Merem mı zerede nêmano* Arzum içimde kalmasın! *Merax ma zerede nêmano/Efkar ma zerede nêmano* Arzu içimizde kalmasın. 2.Yüreğindeki kin ve nefreti kovmak, yüreğini dindirmek, rahatlamak.

meremê ho def kerdis *isg.* 1.Arzusunu yerine getirme, giderme, amacına ulaşma. 2. Yüreğindeki kin ve nefreti kovma, yüreğini dindirme, rahatlama.

meremet *ise.* Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan duyulan üzüntü, 'acıma.

meremetli *s.(e)* Acıması olan, merhamet eden. *Meremetliyo* Merhametlidir.

meremetsız *s.(e)* Acıması olmayan, acımasız, katı yürekli, kalpsiz.

meremetsızeni *ise.* Acımasızlık, kalpsizlik.

merez (nerdiwan) *ise.* Merdiven.

merge *isd.* Çayır.

mergi *isç.* Çayırlar.

meris (merih) *ise.* Merih gezegeni, Mars (Sakıt).

meriyet *isd.*Yürürlük

meriz *ise. ve s.* Hasta.

merkez *ise.* 1. *mat.* Bir dairenin veya bir küre yüzeyinin her noktasından aynı uzaklıkta bulunan iç nokta, özek. 2. *mat.* Bir kapalı eğrinin veya bazı çokgenlerde köşegenlerin kesişme noktaları. 3. Bir ülkenin, bölgenin veya kuruluşun yönetim yeri. 4. Belirli bir yerin ortası. 5. Şehir, kent.

merkeziyetçi *ise.* Merkeziyetçilik yanlısı olan kimse.

merkur (merekur) *ise.* Güneş sisteminin, güneşe en yakın olan gezegen, utarit, merkür.

mermend *ise. coğ.* Sahil, kıyı, yaka.

mermer *ise. Ar. mermer < Yun. marmaron.* 1. Birleşiminde % 75'ten çok kalsiyum karbonat bulunan, genellikle beyaz, renkli ve damarlısı da olan, cilâlanabilen billûrlaşmış kireç taşı. 2. *s.* Bu taştan yapılmış olan.

mermerci *ise.* Mermer işleyen kimse.

mermiye *isd.* Mermi, kurşun.

merre (I) *ise. Ar. me'râ.* Çayırlık, otlak, köy merası.

merre (II) *ise. zool.* Sıçangillerden küçük vucutlu, kemirgen, memeli hayvan, fare.

mersef (mersev) *ise.* Metal, toprak vb. Den yapılmış, ağzı açık, kulplu, küçük kap, su içme kabı, maşrapa.

mertal *ise.* Bilmece.

mertebe *ise.* Aşama, derece, rütbe,

makam. 2. Safha, merhale. *Mertebe camordiye* Erkeklik seviyesi, mertlik düzeyi.

merteg *ise.* Ev yapımında tavan kirişleri üzerine dizilen normal kalınlıktaki ağaç.

merteli *isç.* Bilmeceler. *Domonunê mertelu vaze* Çocuklara bilmece söyle.

mertên *ise.* Mertlik, yiğitlik. erkeklik.

mertiye *isd.* Mertlik, yiğitlik.

merv *ise.* Erzurumun eski adı.

mervuz *ise.* Gizli sırrı işaretle belirleyen veya belirten simge, ya da simgeler, şifreler.

merx *ise.* 1. Ardıç ağacı. 2. *mec.* Kişiye yönelik söylenen bir sözcük. *Merxo towo ve dey nêbeno* Ardıçtır, ona bir şey olmaz.

merxeşine *ise.* Bir kimseye Çalıştığı yerce verilen tatil, izin, dinlence.

mêras *ise ve s.* 1.(Köpek için) Yaş. *Na fin hana mêras neşiyo* Bu Enik daha bir yaşına girmemiş. 2.*mec.* Çocuklara küfür anlamında kullanılır. *Tı mêrass nêressê sola* Sen erginlik çağına ermiyesin inşallah (ölesin, köpek)!

mêras neşiyaene *f.* (Köpek için) Bir yaşına girmemek.

mêras neşiyais *isg.* (Köpek için) Bir yaşına girmeme.

mêrat *s.(e)* 1.Sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için sövgü sözü olarak kullanılır. *Na mêrate ho endi itara weda* Bu kaba şeyini artık burdan kaldır! *Na zıqım hona nêqêda* Bu zıkkım daha bitmedimi? *Na termasse hêgayi to hona nêçinito* Bu sıkıntıveren tarlayı daha biçmedin mi? *Na mêrate coyin to hona nêveto* Şu sıkıntı veren harmanı daha çıkartmadın mı? *Mêrato şa, termasê ho, pısrago şa, zıqımato şa* sözcükleri aynı anlamda kullanılıyor.

mêrde *ise.* Koca, evli eşlerden erkek olanı. *Mêrde de* Kocaya ver/Kocada, evlilikte. *Mêrdede bine* Kocadaydım, evliydim (d). *Mêrdede biye* Kocadaydı, evliydi (d). *Mêrdede şero* Kocaya ver gitsin.

mêrdede biyaene *f.* Kocada olmak, evli bulunmak.

mêrdede biyais *isg.*. Kocada olma, evli bulunma.

mêrde kerdene *f.* (Kadın için) Kocaya varmak, koca edinmek, bir erkekle eşleşmek, evlenmek.

mêrde kerdis *isg.* (Kadın için) Kocaya varma, koca edinme, bir erkekle eşleşme, evlenme.

mesafe *ise. Ar. mesâfe.* 1. Ara, uzaklık. 2. *mec.* İlişkilerde çok içten olmama durumu, resmiyet.

mescit *ise. Ar. mescid.* Minaresiz, küçük ibadet yeri.

mesela (I) *bağ.*.1. Söz gelişi, söz gelimi, örneğin.

mesela (II) *isd.* 1. Bir anlatımı güçlendirmek için verilen örnek, fıkra. 2. Sorun, konu, mesele, olay.

mesele *isd.* 1. Hikaye, öykü, olay. Meselera gore / Olaya göre, meseleden dolayı. 2. Sorun, problem, güçlük. Mesele niya Sorun değil.

mesele kerdene *f.* Sorun etmek, sorun çıkartmak, konuyu büyütmek.

mesele kerdis *isg.* Sorun etme, sorun çıkartma, konuyu büyütme.

meseley *isç.* 1.Sorunlar, problemler. 2. Olaylar, öyküler, konular.

mesênê *ise.* İdrar torbası, sidik torbası, kavuk.

mesêr *ise.* Kuşatma, çevresini sarma, çevirme, çember içine alma, muhasara altına almak.

mesêrde biyaene *f.* Muhasara altında olmak, kuşatılmış olmak. *Mesêrde bime* Çemberdeydik, kuşatma altında-

dık.

mesêrde biyais *isg.* Muhasara altında olma, kuşatılmış olma.

mesêrde mendaene *f.* Muhasara altında kalmak, Çemberde kalmak, kuşatmada kalmak.

mesêrde mendais *isg.* Muhasara altında kalma, Çemberde kalma, kuşatmada kalma.

mesêrêt *ise. Ar.* Meserret. Sevinç.

mesêrêtli *s.(e)* Sevinçli.

mesêv *ise. Ar. mezhep.* 1.Bir dinin görüş ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri. 2. *esk.* Öğreti. 3. *mec.* Anlayış, görüş.

mesih *ise. Ar. mesîh* "el süren, el sığayan". İsa peygambere verilen isimlerden biri.

mesihiyyet *ise.* Hıristiyanlık.

mesiyet *ise.* Günah, din açısından yapılması uygun olmayan.

meske *isd.* Koyun ve keçi gibi hayvanların derisinden yapılmış tulum.

meskên *ise. Ar. mesken.* Konut, ikametgâh.

mesmenet *ise.* Surat, yüz.

mesmenetsız *s.(e)* Suratsz, iğrenç, çirkin.

mesned *ise. Ar. mesned.* 1. Dayanak. 2. Mevki, makam.

mesrubat *isç. Ar. meşrûbât.* İçilecek şeyler, içecekler.

mesruyet *ise.* 1. Şartlı, şarta bağlı. 2. *Ar.* Yasanın, dinin ve kamu vicdanına uygun olma durumu.

mest *s.(e) Far.* Sarhoş, kendinden geçmiş, esrik.

mest biyaene *f.* 1. Sarhoş olmak, kendinden geçmek. 2. Hayran olmak, aşırı zevk almak, son derece hoşnut olmak.

mest biyais *isg.* 1. Sarhoş olma, kendinden geçme. 2. Hayran olma, aşırı zevk alma, son derece hoşnut olma.

meste ise. 1. Bu günden sonra gelen ilk gün. *Mestero* Yarındır. *Mestewo* Yarındır. 2. Gelecek, ilerdeki zaman. 3. *zf.* Bu günden sonra gelecek ilk günde. *Mestera dıme* Yarından sonra. *Mestera rew çino* Yarından tezi yok!

meste bêrro *zf.* Yarın öbür gün, ilerde.

mestena *zf.* 1. Başka günlere, gelecek yarınlara. 2. Her zamanki gibi, dünküsü gibi.

meste ne bêrro *ise.* Yarın değil öbür gün. 2. *zf.* İleriki bir zamanda.

mesuniyyet *ise.* Ar. mesunuyyet. Dokunulmazlık.

mesud *s.(e) Ar. mes'üd.* Mutlu, sevinçli, bahtiyar.

mesuf *ise.* Memnun, memnun olan.

mesul *s.(e) Ar. mes'ül. Sorumlu.*

mesul biyaene *f.* Sorumlu olmak. *Mesul ez bine* Sorumlu bendim.

mesul biyais *isg.* Sorumlu olma.

mesuleni *ise.* Sorumluluk.

mesuliyet ise. Ar. me'süliyyet. Sorumluluk.

mesuliyetli *s.(e)* 1.Sorumlu. 2. Sorumluluk gerektiren.

mesuliyetsiz *s.(e)* 1.Sorumsuz. 2. Sorumluluk gerektirmeyen.

mêse *isd.* 1. Sinek. 2.Arı. 3.Arıgillerden uçan iki kanatlı böceklerin genel adı.

mêsın *isg.* 1. Koyunların genel adı. 2. *s.* Sinekli veya arılı olan.

mêslêhet *ise.* 1. İyi iş. 2. Sulh ve selamet yolu.

meşaqet *ise. Ar. meşakkat.* Güçlük, sıkıntı, zorluk, cefa.

meşaqet cıdaene *f.* (Birine) Zahmet vermek, sıkıntıya sokmak, güçlük yaratmak, zora sokmak.

meşaqet cıdais *isg.* (Birine) Zahmet verme, sıkıntıya sokma, güçlük yaratma, zora sokma.

meşi *isç.* 1. Sinekler. 2. Arı ve arıya benzer iki kanatlı uçucu böcekler.

meşqul *s.(e) Ar. meşgûl.* 1. Bir işle

uğraşan, iş görmekte olan. 2. Çalışır, kullanılır durumda olan, dolu.

meşquliyet *ise. Ar. meşgûliyyet.* 1. Meşgul olma, uğraşma durumu. 2. Uğraş.

meşûr (I) (mesur) *s.(e) Ar. meşhûr.* 1. Ünlü, tanınmış, herkesçe bilinen, angın. 2. *ise.* Ünlü, tanınmış kimse.

metal *ise. Fr. métal.* 1. *kim.* Çok yüksek elektrik ve ısı iletkenliği, kendine özgü parlaklığı olan, oksijenli birleşiymiyle çoğunlukla bazik oksitler veren madde, maden. 2. Dizgi makinelerinde satırları oluşturmak için eritilen entimon ve kurşun alaşımına verilen ad.

metale *isd.* Güneş ve yıldızların doğduğu yerler, matlalar.

metanet *ise.* 1.Metin olma, dayanma, dayanıklılık, sağlamlık. 2. Kötü bir duruma katlanma durumu.

metanetiye *isd.* Dayanıklılık, sağlamlık. *Metanetê ho vind meke* Dayanıklılığını yitirme! *Metanetê ho meskıne* Cesaretini kırma.

metanetli *s.(e)* Dayanıklı, metin, sabırlı.

metanetsız *s.(e)* Dayanıksız, sabırsız.

metelığ *ise. Fr. metalique.* 1. esk. On para değerinde olan sikke. 2. *mec.* Çok az para.

metelığsız *s.(e)* Parası olmayan,parasız.

meterıs *ise.* Korunulacak, arkasına, altına veya içine girilerek saklanılacak yer, siper, mevzi, barınak. *Meterisê camer-diye*: 1) Erkeklik siperi / Yiğitlik siperi. 2) *mec.* Üstün insanların, yiğit insanların üstlenebileceği, göğüsleyebileceği zor işler, görevler alanı. *Meterıse camerdeni* Yiğitlik siperi/Erkeklik siperi.

meterıste biyaene *f. ask.* Siperde olmak, mevzide olmak.

meterıste biyais *isg. ask.* Siperde olma, mevzide olma.

meterıs guretene *f.* Siper almak, mevzilenmek.

meterıs guretis *isg.* Siper alma, mevzilenme.

meterıs kêwtene *f.* Sipere girmek, mevziye yatmak.

meterıs kêwtis *isg.* Sipere girme, mevziye yatma.

metin (I) *ise.* 1.(Eser, yasa, belge için) Bir yazıyı biçim, anlatma ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü. 2..Basılı veya el yazması parça.

metin (II) s.(e) Acılar karşısında dayanma gücünü yitirmeyen, sağlam, dayanıklı, metanetli. *Metinke* Sağlamlaştır.

metini *isç.* Metinler.

metino 1.Metindir, sağlamdır, dayanıklıdır. 2. Bir yazı parçasıdır.

metluv *ise.* İstenilen, arzu edilen.

metod *ise. Fr. méthode.* Yöntem.

metodoloji *s.(e) man. Fr. méthodologie* Yöntem bilimi ile ilgili, yöntem bilimsel.

metqap *ise. Ar. mişkab.* Tahta, metal, beton vb. gibi sert maddeler üzerinde delik açmağa yarayan âlet, delik açma âleti, matkap.

metre *ise. Fr. métre.* 1.Yer meridyen dairesinin kırk milyonda biri olarak kabul edilen, temel uzunluk ölçüsü birimi (kısaltması *m*). 2. Genellikle desimetre, santimetre, milimetrelere bölünmüş bir metre uzunluğundaki ölçü aracı. 3. *s.* Herhangi bir metre uzunluğunda olan. *Hire metrey bosme* Üç metre basma.

metrelığ *s.(e)* Uzunluğu bir metre olan herhangi bir şey, metrelik.

metun (mêan) *s.(e)* Gizli kalmış, henüz varlığı ortaya çıkmamış olan, potansiyel.

mevaze *ünl.* 1."Deme yahu, şaşılacak şey!" gibi hayret belirtmekte kul-

lanılır. 2. Söyleme! *Mevaze ke nêvato* Söylemedi demeyesin/Söylemedi deme!

mevqi *ise. Ar. mevki'.* 1. Yer, mahal. *Mevqiye made* Bizim yörede. *Mevqiye sımade* Sizin yörenizde. *Mevqiye dine* Onların yöresi. 2. Makam. 3. Bazı ulaşım araçlarında yolculara veya tiyatro, sinema gibi yerlerde seyircilere sağlanan konfora ve bilet ücretlerine göre düzenlenmiş yer.

mevqiyyet *ise.* 1.Yörellik, yersel durum. 2. Makamlık, mevkilik. 3. Yer konforluk derecesi.

mevhum *ise.* Gerçekte olmayıp, var sanılan, var diye düşünülen.

mew *ise.* 1. Yeni filizlenmiş dal. 2. Kabak, salatalık gibi bitkilerin sürdüğü filiz.

mewalü *ise.* 1. Arapların, Arap olmayanlara verdiği genel ad. 2. İslamiyetin yayılmasından sonra, Araplar'ın esir aldıkları İranlılar'a verilen ad. 3. Dersim'de Kureşan aşiretinin bir kolu.

mewalız *ise.* 1.Arap olmayan erkek kimse. 2. Mevalan aşiretine mensup erkek.

mewalıze *isd.* 1.Arap olmayan bayan kimse. 2. Mevalan aşiretine mensup bayan.

mew estaene *f.* Filiz atmak, filizlenmek.

mew estais *isg.* Filiz atma, filizlenme.

mewerdaene *f.* Yememek. Mewe Yeme! *Werdê ho mewe* Yemeğini yeme.

mewerdais *isg.*. Yememe.

mewlıt *ise. Ar. mevlid.* 1. Doğma, doğum . 2. Doğum yeri, insanın doğduğu yer. 3. Hz. Muhammed'in doğumunu (Mevlit Kandili, doğum gecesi), hayatını anlatan mesnevi (En ünlüsü, Süleyman Çelebi'nin mesnevisi). 4. Bu mesnevinin okunduğu dini tören.

mewzek *ise.* 1. Kara sebze. 2. Filizlenmiş uzunca dal veya filizler.

mewzu *ise. Ar. mevzu'.* 1."Vaz edilmiş, konuşulmuş" Konu, mevzu. 2. Konuşmada, yazılı eserde ele alınan, düşünülen olay, durum, konu. 3. Üzerinde konuşulan şey, bahis. Kavram.

mewzuat *ise. Ar. mewzü'at.* 1. Bir ülkede yürürlükte olan yasa, tüzük, yönetmelik vb.nin bütünü. 2. *tic. esk.* Sandık, çuval, teneke gibi içine ticaret malı konulan koyacak. 3. Anlam. *Mewzuate qeşi* Sözün anlamı, sözün içeriği. *Mewzuate dewlete* Devletin yasal düzenlemeleri, yasanın içeriği, yönetmenliğin içeriği, ekşi olan, mayhoş.

mewzut *s.(e)* 1. Var olan, bulunan. 2. *ise.* Bir topluluğu oluşturan bireylerin tümü.

mewzutiye *isd.* Mevcudiyet, hazır bulunma durumu, var oluş durumu.

mexeceliyaene *f.* 1. Bir yerde eğlenmemek. 2. Bir yerde oyalamak.

mexeceliyas *isg.* 1. Bir yerde eğlenmeme. 2. Bir yerde oyalama.

mexpul *s.(e)* 1. Kabul edilen. 2. Beğenilen, hoş karşılanan. 3. Geçer, geçerli.

mexsed *ise. Ar. maksad.* İstenilen şey, amaç, gaye, erek. *Mexsetê to çıko* Senin amacın nedir?

mexsedli *s.(e)* 1. Bir amacı olan. 2. *zf.* Kötü niyetli, kasıtlı. *Mexsetliyo* Kasıtlıdır, özel bir amaca dönüktür.

mexsus s.(e) 1. Özgü. Maxsuse her sayir *niyo na kılamu vazo* Bu kılamları (şiirleri-türküleri) söylemek her şairin harcı değı. *Mexsuse her keşi niyo verva dısmeni perodo.* Her kesin karı değıldir düşmana karşı savaşmak. *Mexsuse her keşi niyo mundayêne bıkero* Ekmek sunuculuk

yapmak her kişinin harcı değil. 2. Biri veya bir şey için ayrılmış, münhasır.

mexsuz *zf.* 1. Özel olarak, bilhasa. *Mexsuz hen vano* Özel olarak öyle diyor. 2. Bilerek, isteyerek, kasten. *Mexsuz wazeno ke ma têdesta kero* Kasten istiyor ki bizi birbirimize düşürsün. *Mexsuz wazenoke ma pêverdo* Kasten istiyor ki bizi birbirimize salsın. 3. Şakadan, latife olsun diye.

mexsuzeni *ise.* 1. Özgünlük. 2.Aitlik, münhasırlık. 3. Kasıtlılık.

mey *ise.* Şarap.

meyan *zf.* Ara, aralık, derken. O meyande O arada.

meyda ardene *f.* Bir şeyi yapmak, meydana getirmek, oluşturmak.

meyda ardis *isg.* Bir şeyi yapma, meydana getirme, oluşturma.

meyda kewtene *f.* 1.Meydana çıkmak, meydana girmek, ortaya çıkmak. 2. Oluşmak, tezahür etmek, devinmek.

meyda kewtis *isg.* 1.Meydana çıkma, meydana girme, ortaya çıkma. 2. Oluşma, tezahür etme, devinme.

meydan *ise.* 1. Alan, saha, düz, açık geniş yer. *Meydade* Alanda, meydanda. *Meydanude* Alanlarda, meydanlarda. 2. Yarışma veya karşılaşma yeri. *Meydane Astoru* Atlar meydanı/At koşu yeri. *Meydanê hervi* Savaş meydanı. 3. Satış ve sergi yeri. 4. *mec.* Fırsat, imkan, olanak. *Meyda tol diyo tede çıre keno* Meydanı boş bulmuş içinde oyun oynuyor. 5. *mec.* Açık, aşikâr. *Eke çı mordemo nawo meydandero* Nasıl bir adamsa işte meydandadır. 6. Orta yer, sahne. *Hile ho vejiya meyda* Hilesi ortaya (açığa) çıktı. *Xortêke ma koto meyda vano ez kun seçim (weçinte)* Bizim delikanlı meydana çıkmış, diyor ben seçime gireceğim.

meydancı *ise.* 1. Avlu, bahçe gibi yerleri süpürüp temizleyen hizmetçi. 2. Mevlevî tekkelerinde konukları, Mevlevîleri karşılayan, meydanı açan, Mevlevî raksını düzenleyen tarikat adamı.

meydangah *ise.* Meydan yeri.

meyda vetene *f.* 1.Bir şeyi araştırıp ortaya çıkartmak. 2. Bir işi yapıp tamamlamak veya bir düzeye getirmek.

meyda vetis *isg* 1.Bir şeyi araştırıp ortaya çıkartma. 2. Bir işi yapıp tamamlama veya bir düzeye getirme.

meygu *ise. zool.* Kabuklulardan, tuzlu veya tatlı sularda yaşayan yenebilen bir çok türü bulunan hayvanlara verilen genel ad, karides (*Palaemon*).

meyil *ise Ar. meyl.* 1. Eğiklik, eğim, akıntı. 2. *mec.* Sevme, gönül verme. *Meyil dora zumını* Birbirlerine meyletmişler/Bir birlerine gönül vermişler. 3. İstekli görünme. 4. Mühlet, zaman tahditi, sınırlı süre. 5. Herhangi bir şeye, kimseye, topluluğa veya düşünceye yaknlık duyma.

meyileni *ise.* 1. Eğimlilik. 2. İsteklilik.

meyiliye *isd.* 1. Eğiklik, eğimlik, akıntılık. 2. *mec.* Sevme, gönül verme. 3. İsteklilik.

meyilli *s.(e)* 1. Bir yana eğimi olan, eğik. 2. Birine istekli olan, seven. *Meyle ho dayêre esto* Ona (d) gönlü var. *Meyile dayê deyrê esto* O (d) ona (e) isteği var, gönülü var.

meyil waştaene *f.* Mühlet istemek, zaman uzatma isteğinde bulunmak.

meyil waştais *isg.* Mühlet isteme, zaman uzatma isteğinde bulunma

meyit *ise.* Ölü, ceset.

meyiti zaman *ise. din.* İmam mehdi.

meyma *ise.* Misafir, konuk..

meyma biyaene *f.* Misafir olmak, konuk

olmak.

meyma biyais *isg.* Misafir olma, konuk olma

meyma kerdene *f.* Misafir etmek, konuk etmek.

meyma kerdis *isg.* Misafir etme, konuk etme.

meyman *ise.* 1. Konuk, misafir. 2. Göze bürünen et, katakrat. *Meyma amo çımu serde* Gözleri üstüne et gelmiş.

meymandar *ise.* Resmi konukları ağırlamak ve onlara kılavuzluk etmekle görevlendirilen kimse, konukçu.

meymaneni *isd.* Konukluk, misafirlik.

meymaniye *isd.* Konukluk, misafirlik.

meymuz *ise.* Küçük bir maymun türü.

meysun *s.(e)* Kolay, mümkün, olabilir.

meywen *ise.* Ortak, hisseli tapu.

meywen biyaene *f.* Ortak olmak.

meywen biyais *isg.* Ortak olma.

meyweneni *ise.* Ortaklık.

meywenk *ise.* Ortak.

meyxane *ise. Far. mey-hâne.* İçki satılan ve içilen yer, içki yeri.

meyxaneci *ise.* Meyhane işleten kimse.

mezal *ünl.* 1. Acil, tez, ivedi, aman. 2. *ise.* Telaş ve sabırsızlık. 3.Usanç ve öfke anlatır. *Mezal cı nêda qeseybıkero, mêrik uştra şi* Aman vermediler konuşsun, adam kalktı gitti 4. *ise.* Uygun zaman, uygun durum veya şart, vesile. *Mezal ma nêdanoke qesê vajime* Bize fırsat vermiyor ki bir söz söyleyelim.

mezaleni *ise.* 1. Telaşlık. 2. Sabırlılık. 3. Usançlık. 4. Acelecilik.

mezaliye *isd.* 1. Telaşlık. 2. Sabırlılık. 3. Usançlık. 4. Acelecilik.

meazlımeni *ise.* Zalimlik, gaddarlık.

meazlımiye *isd.* Zalimlik, gaddarlık.

mezal nêdaene *f.* 1.Aman vermemek. *Puko, va mezal nêdano ke çımune ho rakerime* Fırtınadır, rüzgar aman vermiyor ki gözlerimizi açalım! 2. Fırsat vermemek. *Lazek mezalve mı nêda letê nu burne (burine)* Oğlan fırsat vermedi bir parça ekmek yeyim.

mezal nêdais *isg.* 1.Aman vermeme. 2. Fırsat vermeme.

mezal ve cı nêdaene *f.* Kendisine aman vermemek, fırsat vermemek.

mezal ve cı nêdais *isg.* Kendisine aman vermeme, fırsat vermeme.

mezaret *ise.* 1. Kendini veya başka birini özürlü göstermek için ileri sürülen sebep, özür. 2. Bir kimseyi özürlü gösteren durum veya olay.

mezbele *ise.* Çöplük, Çöplerin döküldüğü yer.

mezele *isd.* Ölünün gömüldüğü yer, gömüt, mezar, kabir.

mezelci *ise.* Mezarcı, mezar kazan kimse.

mezelxane (mezerlığ) *ise.* Mezarlık, kabristan.

mezet *ise.* Pazar, mal satlan yer.

mezet vetaene *f.* Pazara çıkartmak.

mezet vetais *isg.* Pazara çıkartma.

mezba *isd.* 1. Hayvan kesilen yer, kesimhane, kesim evi.

mezet vejiyaene *f.* Toplum içine çıkmak, toplum içinde yerini almak.

mezet vejiyis *isg.* Toplum içine çıkma, toplum içinde yerini alma.

mezg *ise. anat.* Kafa tası içindeki beyin zarı ile örtülü, iki yarım yuvar biçiminde sinir kütlesinden oluşan, duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, dimağ.

mezhek *ise.* Komedi, gülünç şey.

mezheki *isç.* Komik, gülünç şeyler.

meziyet *ise.* Bir şeyi veya kimseyi benzerlerinden üstün gösteren nitelik.

meziyetli *s.(e)* 1.Beğenilen üstün nitelikleri bulunan. 2. Erdemli. *Milete dewa ma têde meziyetliyo* Bizim köyün milleti hepisi niteliklidir.

mezmeze (gargara) *ise.* Ağzına su alarak çalkalama işi, gargara.

mezmun *ise. ve s.* 1. Beğenilmeyen, ayıplanan kimse. 2. Gizli anlam taşıyan söz.

mezmur *ise.* Davut Peygambere inen ve Zeburda yer alan ayetler.

mezmurey *isç.* Kutsal Zebur Kitabında yer alan süreler.

mezmuri *isç.* Kutsal kitap Zebur'da yer alan süreler. Tevrat'ta Bap 1, Bap 2, Mezmurlar 1, Mezmurlar 2 diye anılan bölümler.

mezun *s.(e)* 1.İzinli. 2. Bir işi yapmaya yetkili. 3. Bir okulu bitirmiş, diploma almış (kimse).

mezuniyet *isd.* 1.İzinli olma durumu. *Mezuniytete mı zu asma* İznim bir aydır. *Meznuyete mı poncesero* İznim on beş gündür. 2. (Okulu) Bitirme. 3. Bir işi yapma yetkisi, yetkililik.

mezuniyet guretaene *f.* İzin almak.

mezuniyet guretais *isg.* İzin alma.

mezuniyette biyaene *f.* İzinde olmak.

mezuniyette biyais *isg.* İzinde olma.

mezuniyet wastaene *f.* İzin istemek.

mezuniyet wastais *isg.* İzin isteme.

mêkmen *ise.* Pusu, gizlenme yeri.

mêknun (meknuz) *ise.* Gömülü, saklı.

mênhus *s.(e) Uğursuz.*

mêrde şiyaene *f.* Kocaya gitmek, kocaya varmak, evlilik yapmak.

mêrde şiyais *isg.* a gitmek, kocaya varma, evlilik yapma.

mêrdo camerd *ise.* 1.Erkek kısmı, erkek milleti. *Mêrdo camerd eve hovo* Erkek kısmı kabadır. 2. *zf.* Erkek kısmı olarak. 3. Herhangi bir ulus, toplum veya bölge insanının karakteri yerine kullanılır. *Mêrdo Tırk* Türk milleti (olarak). *Mêrdo Kırmanc* Dersim (Zaza) milleti (olarak). *Mêrdo Arev* Arap milleti (olarak). *Mêrdo Kurd* Kürt milleti olarak.

mêres *ise.* 1.Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet, kalıt. *Mal mılk pêro mêresso* Mal mülk hepisi mirastır. 2. *mec.* Kalıtım yoluyla gelen herhangi bir özellik. 3. *mec.* Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey. 4. *ünl.* "Kahrolası" anlamında kullanılır.

mêres biyane *f.* Miras olmak.

mêres biyais *isg.* Miras olma.

mêresçi *ise.* Kendisine miras kalan, varis.

mêres mendaene *f.* Miras kalmak.

mêres mendais *isg.* Miras kalma.

mêresvo *ünl.* Yemin veya "sahipsiz kalası" kahır sözü olarak kullanılır.

mêrık *ise.* 1. Erkek özel adları yerine kulanılır, herif, adam. *Mêrık wes qeseykeno* Adam hoş konuşuyor. *Qesê mêrik hurenderro* Adamın sözü yerindedir. 2. Eş, koca. *Mêrıkê mı çede niyo* Kocam evde değil. *Ez mêrıkê hora nêvêren* Ben beyimden vazgeçmem. 3. Zengin, ileri gelen, muhterem kimse, bay. *Mêrık maldaro* Bey zenginliğe sahiptir. *Mêrık kamore camerduno* Adam erkeklerin hasıdır. 4. *zf.* Adamcağız. *Mêrık sebıkero* Adamcağız ne yapsın!

mêzetê camerdeni *ise.* Erkeklik meclisi (insan meclisi).

mêzetê camerdiye *isd.* Erkeklik meclisi (insan meclisi). *Mezetê camerdiyede* Erkeklik oturumunda. *Meterısê camerdiye* Erkeklik siperi (İnsanlık mertebesi).

mı *zm.* 1. Birinci tekil şahıs zamiri. *Mı da'ra şine* Ben çektim gittim/Yola vurdum gittim. *Mıde bi:* 1) Bende vardı, 2) Benimleydi. 3) Benimle birlikteydi. *Mıdero* 1) Bendedir, 2) Benimledir. *Mı di* Ben gördüm! *Mı diyo* Ben görmüşüm. 2. *gr.* Tek başına kullanıldığında bazan birinci tekil şahısın i halidir (beni). 3. *gr.* Fiille

birlikte kullanıldığında isim halinde birinci tekil şahsın e ve in halini alır. *Ero mıdare* Sırtıma yükle, bana yükle. *Mıde* 1) Bana ver, 2) Benimle. *Mı diyari bê* Beni ziyarete gel, bana görün. *Mı diyari vınde* Bana dikkat et, beni kollamaya çalış, gözün üzerimde olsun. *Mıra gore* Bana göre. *Mırê* Bana. 4. *gr.* İsimlere eklenerek birinci şahıs zamirin iyelik (sahiplik) durumunu belirtir. *İye mı* Benimki. *Çê mı* Evim. *Mı dessta* 1) Benim elimden, 2) Benim elimle. *Mı dessta tawo nino* Benim elimden bir şey gelmiyor! *Mı duste* Benim hizamda. *Mı dusta* Benim seviyemde, bana eşit. 5. Aidiyet isimleri (şeyleri) başına eklendiğinde -im/ım da-de, dendan anlamını veriri. *Mı deste çiyo ke esto nawo* Binim elimde olan şey budur. *Mı dıma bi* Benim arkamdaydı/ardımdaydı. *Mı dıme* Benim arkamda/arkamdan. *Mı desta vêjiya* Elimden çıktı/Kaybettim. *Mıra dıme* Benden sonra. *Mıra vejiya* Benden çıktı. *Uwe mıroke* Başıma su dök / beni çimdir.

mı deste ber *zf.* Elimden gelen, yapabileceğim, güç ve takatımın yettiği, elimden geldiği kadarıyla. *Mıdes-taber hunde yeno* Benim elimden bu kadar geliyor. *Mı desta nino* Elimden gelmiyor!

mı destte biyaene *f.* Benim elimde olmak, benim elimde var olmak, bulunmak.

mı destte biyais *isg.* Benim elimde olma, benim elimde var olma, bulunma..

mı deste mendaene *f.* 1. Elimde kalmak, elimden çıkaramamak, satamamak. 2. *mec.* Elimde can verircesine.

mı deste mendais *isg.* 1. Elimde kalma, elimden çıkaramama, satamama. 2. *mec.* Elimde can verece.

mığara *isd.* 1. Bir yamaca veya kaya içine doğru uzanan, barınak olarak kullanılabilen yer kovuğu. 2. *jeol.* ve *coğr.* Karst bölgelerinde kireç taşlarının erimesiyle oluşan, büyük, birbirine koridorlarla bağlı yer altı kovukları.

mığarey *isç.* Mağaralar.

mığız *s.(e)* Kinci, kin tutan, kindar. *Mığızo (e)* Kindardır. *Mığıza* (d) Kincidir.

mığızeni *ise.* Kincilik, kindarlık.

mığıziye *isd.* Kincilik, kindarlık.

mılaene *f.* 1. Söylenmek, mırıldanmak, mırın kırın etmek, mızmızlanmak. *Ho fekte mıleno* kendi kendine ağzında mırıldıyor. 2. (Ayı veya aslan gibi) Kükremek, öfkeyle söylenmek. *Mileno* Kükrüyor. 3. (Yırtıcı hayvan için) Kükremek, gazaba gelmek. 4. Uğuldamak.

mılais *isg.* 1. Söylenme, mırıldanma, mırın kırın etme, mızmızlanma. 2. Kükreme, öfkeyle söylenme. 3. Uğuldama.

mılaket *ise.* Cin, peri. melaike.

mılaketi *isç.* Cinler, periler, melaikeler. *Mılaketê pesewe* Gece melaikeleri.

mılamet *e.(e)* Rezil, arsız, berbat, malamet, utanmaz, yüzsüz. *Milametero* Arsızın biridir (e).

mılameteni *ise.* Rezillik, arsızlık, yüzsüzlük, berbatlık.

mılametiye *isd.* Rezillik, arsızlık, yüzsüzlük, berbatlık.

mılawun *isg. zool.* 1. Kertenkelelerden, uzun vucutlu, sivri kuyruklu, çevik, böcekçil, küçük sürüngen hayvan (*Lacertus*). 2. Erkek kertenkele.

mılawune *isd.* Kertenkele.

mılawuni *isç.* Kertenkeleler.

mıle *ise.* 1. *tar.* Büyük kadı. 2. Medresse öğrencisi. 3. *esk.* Büyük bilgin. 4. *hlk.* Kur'an okuyan, dinsel kuralları

bilen (kimse), molla.

mıley *isç.* Mollalar, alimler, imamlar.

mılet *ise.* 1. Aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, kültür, ruhi şekillenme, kader ve kıvanç birliği olan ve kendini bir tarihte dile getiren insan dopluluğu, millet, ulus. 2. *mec.* Benzer özellikleri olan topluluk. *Mıleto memur* Memur kesimi. 3. *mec.* Elalem, kamu. 4. Bir yerde bulunanların bütünü, herkes.

mıletperver *s.(e)* Milletini seven, ulusunu seven, ulusperver.

mıletpervereni *ise.* Milliyetçilik, ulusçuluk.

mılk *ise.* 1. Ev, dükkan, arazi gibi taşınmaz mal. 2. *esk.* Devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke. 3. Vakıf olmayıp doğrudan doğruya birinin malı olan yer veya yapı.

mıloçık *isg. zool.* Zar kanatlılardan, yaklaşık beş bin türü bulunan böceklerin genel adı (*Formica*).

mıloçıke *isd.* 1. *zool.* Karıncalardan her biri. 2. tıp. Hastalık.

mıloçıkın *s.(e)* Karıncalı.

mıloçıki *isç.* Karıncalar.

mılqebaz *ise.* Küfürbaz, çok küfürcü kimse.

mılqi (kıfır) *ise.* Sövgü, sövme, küfür, çirkin sözle

mılqici *s.(e)* Küfürbaz, küfürcü, ağzı bozuk (kimse). *Mılqıcıyero* Küfürbazın tekidir.

mılqi daene *f.* 1. Debelenmek, çabalanmak. 2. Yerinde kıpırdayıp durmak. *Wertê vorede mılqi dano* Karın ortasında debeleniyor (e). *Wertê çêmde mılqi dano* Irmağın ortasında (boğulmamak için) çabalıyor. *Bınê dênude mılqi dano* Borçların altında debeleniyor.

mılqi dais *isg.* 1. Debelenme, çabalanma. 2. Yerinde kıpırdayıp durma.

mılqi kerdene *f.* 1. Sövmek, küfür etmek. 2. Debelenmek, çabalanmak, kıpırdamak.

mılqi kerdis *isg.* 1.Sövme, küfür etme. 2. Debelenme, çabalanma, kıpırdama.

mınasıv *s.(e)* 1. Uygun, yerinde. *Mınasıvbi* Uygundu. *Mınavıso* Uygundur (e). *Mınasıvo ke* Münasiptir ki.. 2. Beğenilen, hoşa giden, uygun.

mınasıv biyaene *f.*Münasip olmak, uygun bulunmak.

mınasv biyais *isg.*Münasip olma, uygun bulunma.

mınete *isd.* 1. Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu. 2. Bir iyiliğe karşı teşekkür etme, memnuniyet duyma. *Torê mınete ken* Sana teşekkür ediyorum. *Sımarê mınetê ken* Sizlere teşekkür ediyorum. 3. Birine bir şey için boyun eğme, yalvarma. *Mı tora hunde mınete kerde, mıneta mı to hette qewul nêbiye* Ben sana o kadar yakardım, yakarışım senin tarafından kabul olmadı. 4. Dua etme, ibadet etme, Tanrıya yalvarma, yakarış.

mınete kerdene *f.* 1. Dua etmek, Tanrıya yakarmak, ibadet etmek. Horê mınete ken Kendime dua ediyorum. *Az uzê horê mınete ken* Efradıma, çoluk çocuğuma dua ediyorum. 2. Bir şey için birine yalvarmak. 3. Birine iyiliğinden dolayı teşekkür etmek.

mınete kerdis *isg.* 1. Dua etme, Tanrıya yakarma, ibadet etme. 2. Bir şey için birine yalvarma. 3. Birine iyiliğinden dolayı teşekkür etme.

mınetdar *ise. Far. dar.* 1. Bir kimsenin gördüğü iyiliğe karşı teşekkür borcu olan, gönül borçlusu. *Mınetçime* Minnettarız. 2. Duacı, yakarışçı.

minetdareni *f.* Minetçilik, minetdarlik.

minetdariye *ise.* Minetçilik, minetdarlik. Tanriya duada bulunmak.

mıqar *ise.* Ağaç oyma işlerinde kullanılan, çelikten yapılmış yassı ve keskin araç, iskarpıla.

mıqawa *isd.* 1. Karton. 2. s. Bu kağıttan yapılmış olan neyise.

mıqawu *ise. vet.* At ve katır hastalığı.

mıqawu guretaene *f.* Hastalığa yakalanmak.

mıqawu guretais *isg.* Hastalığa yakalanma.

mıqedda *ünl. ve dy.* "Kadan alam, sana gelen bana gelsin" anlamında kullanılır. *Mı qedda güretayê* Kadanı aldığım.

mıqerrem *s.(e)* 1. Yerinden oynamayan, yer değiştirmeyen, sabit duran, daimi, durağan. 2. Ebedi bir yere yerleşmiş olan. *Mıqerremo* Sabittir, daimidir. 3. Sağlam.

mıqerem biyaene *f.* Sabit olmak, ebedi bulunmak.

mıqerem biyais *isg.* Sabit olma, ebedi bulunma.

mıqerremiye *isd.* 1. Sabitlik, duraganlık. 2. Daimilik, yerleşik. 3. Sağlamlık.

mıqısır *s.(e)* Cimri, eli sıkı, pinti, hasis, nekes. *Mıqısırero* Cimrinin biridir. *Mıqıso nêane* Böylesine cimri!

mıqısıreni *ise.* Cimrilik, pintilik, hasislik.

mıqısıriye *isd.* 1. Dönüşsüzlük, yolsuzluk, değişik yolları bulunmama durumu. *Mıqısiya yê qeşi çina* O sözün dönüşü yok! *Mıgısıyê tede çina* İçinde başka bir alternatif yok. 2. Çözümsüzlük, açamazlık, çaresizlik. *Mıqısiye tede nêdiye* Çaresini bulunamadı.

mıqnatıs *ise. Ar. miknâtis* < *Yun.* 1. Demir ve daha başka bazı metalleri çeken demir oksit. 2. Demiri çekme özelliği taşıyan veya sonradan bu özelliği kazanan her türlü madde.

mırawu *ise.* 1.Ağzı tırtırlı, testere biçimli kesme aracı. *Kardiya mırawuye* Tırtır ağızlı bıçak. *Şimşero mırawu* Testere ağızlı kılıç. 2.*mec.* Duygusuz, gaddar, acımasız (kimse).

mırd *is.(e)* 1. Açlığını gidermiş, doymuş, tok. *Mırdke* Doyur. 2. (Öğeller için) Dolgun, kalın. 3. *zf.* İyice, bol bol, doya doya. *Mırda ho* Doyana kadar, istediği kadar. 4. (Ses için) Tok, kalın. 5.*mec.* Sevgi, sevecenlik, başarı veya para, mal gibi şeyleri elde etmiş ve bunlara kavuşmuş olan. *Çıme mırd* Tok gözlü. mırd biyaene *f.* Doymak.

mırd biyais *isg.* Doyma.

mırdeni *ise.* 1. Tokluk, doymuşluk. 2. Dolgunluk, kavilik, kalınlık.

mırd kerdene *f.* Doyurmak.

mırd kerdis *isg.* Doyurma.

mırdiye *isd.* 1. Tokluk, doymuşluk. *Mırdiye-Vêsaniye* Toklu-açlık. 2. Dolgunluk, kavilik, kalınlık.

mırdose *isd.* 1. İki elin birleşik iç hacmı, avuç içi. 2. Avuç içinin alabildiği kadar (şey). *Mırdosê herre* Bir avuç toprak. *Mırdosê ardi* Bir avuç un. *Mırdosê uwe* Bir avuç su. 3. *mec.* Önemsiz miktarda, az. *Serva mırdosê herre jimuni werd* Bir avuç toprak için birbirlerini yediler! 4. *mec.* bol, iki elle birden verilen. *Eve mırdosu pere da cı, uncaki çımde nêaseno* Avuçlarla para verdi, yinede gözünde görünmüyor!

mırd werdene *f.* Doyasya yemek, iyice yemek.

mırd werdis *isg.* Doyasya yeme, iyice yeme.

mırr mır *ünl.* 1. Mırın kırın, itiraz, isteksizlik. 2. Mırıldanma.

mır mıreni kerdene *f.* Mırıldamak, mırın kırın etmek

mır mıreni kerdis *isg.* Mırıldama, mırın kırın etme.

mırod *ise.* 1. İstek, dilek. 2. Amaç, erek, gaye. 3. Küsme, alınma. *Mırodine* Alındım, küstüm. *Mırodiyo* Alınmış, küsmüş.

mırodiyaene *f.* Alınmak, darılmak, küsmek.

mırodiyais *isg.* Alınma, darılma, küsme.

mırod wastaene *f.* 1. Dilek dilemek, murat istemek. 2. Amaca erişmeyi istemek.

mırod wastais *isg.* 1. Dilek dileme, murat isteme. 2. Amaca erişmeyi isteme.

mırozın *s.(e)* Üzgün, üzüntülü, neşesiz, keyifsiz, tasalı, gamlı, mağmum, mahzun, kederli. *Mırozuno* Üzgündür, neşesizdir, mahzundur.

mırozıneni *ise.* Üzgünlük, Neşesizlik, gamlılık, kederlilik, mahzunluk.

mırozıniye *isd.* Üzgünlük, Neşesizlik,.

mırrık *s.(e)* 1. *argo* Ufacık (kimse, taşıt veya yük hayvanı). 2. Ufak boylu bir katır. 3. *argo.* Kısa boylu, ufacık, cüce kadar adam.

mırrıke *s.(d)* 1. *argo* Ufacık (kimse, taşıt veya yük hayvanı). 2. Ufak boylu bir dişi katır. 3. *argo.* Kısa boylu, ufacık, cüce kadar bayan.

mırzani (mırcani) isç 1. Tropik ve ılık denizlerde yaşayan, kalker iskeletli hayvan ve bunun iskeletinden elde edilen, süs olarak kullanılan kırmızı renkli madde, mercan. 2. Bu maddeden yapılan süs eşyası (kolye, gerdanlık, boncuk).

mırzor *ise. bot.* Genellikle orman içinde kendiliğinden biten mavi çiçekli, yonca yapraklı, hayvan yemi olarak kullanılan uzun ince saplı yarı sarmaşık özellikte bir bitki. Holut otu.

mırzorri *ise. anot.* Sidik torbası, idrar torbası.

mısawre *ise.* 1. Bir kimseye karşı alınan gizli karar, gizli düzen, komplo. 2. Topluca ve gizlice yürütülen herhangi bir plan. *Mısawrê madero* Bizim alehimizde uğraşıyor (e). *Mısawren keno* Düzenbazlık yapıyor. *Nine mısawrê ho kerdo, ame mara mordemu kısenê* Bunlar gizli planlarını yapmış, gelmiş bizden adam öldürecekler. *Nê unca şiyê kot mısawre* Bunlar yine nerde komploya gitmişler?

mısawrên *ise.* Gizli komploculuk, düzenbazlık.

mısae *s.(e)* 1. Öğrenmiş olan. 2. Alışık olan. *Wo mısawo raa çeyi zonno (zoneno)* O (e) Alışıktır, evin yolunu biliyor.

mısaene *f.* 1. Bilgi edinmek, öğrenmek, bellemek. *Mısena* Öğreneceksin!/ Öğrenecek (d). *Mıseno* Öğrenecek (e). 2. Yetmek, becermek. 3. Haber almak. 4. Alışmak. *Hes mıso ita (yita)* Ayı buraya alışmış. *Hes mıso korek* Ayı darıya alışmış. *Xoz mıso heğa* Domuz tarlaya alışmış. *Mısayê yitayo* Buranın alışığıdır. *Mısayê uzayo* Oranın alışığıdır/müptelasıdır. *Mıso tırekeni*(e) Rahata alışmış, tembel.

mısais *isg.* 1. Bilgi edinme, öğrenme, belleme. 2. Yetme, becerme. 3. Haber alma.

mısawoğ *ise.* Öğrenmiş olan, alışık.

mısayiv *ise.* 1. Sağdıç.2. Alevilikte yol arkadaşı, yoldaş, kutsal kardeş.

mısayiveni *ise.* Müsahiplik, sağdıçlık.

mısır *ise.* Mısır devleti ve ülkesi.

mısırlı *s.(e)* Mısır halkından olan kimse.

mıslet *ise.* İhtilaflara çözmek üzere düzenlenen toplantı, cemaat, kurultay. *Mıslet-u cemati* Toplantı ve müzakereler.

mıslet kerdene *f.* 1. Toplantı yapmak. 2.

İhtilaflar üzerinde müzakere yapmak.

mıslet kerdis *isg.* 1. Toplantı yapma. 2. İhtilaflar üzerinde müzakere yapma.

mısnaene *f.* 1. Öğretmek, bilgi edindirmek. 2.Alıştırmak, beceri kazandırmak. 3.Göstermek, tarif etmek, izah etmek. Öğretirler, alıştırırlar.

mısnais *isg.* 1. Öğretme, bilgi edindirme. 2.Alıştırma, beceri kazandırma. 3.Gösterme, tarif etme, izah etme.

mısnawoğ *ise.* Öğreten, alıştıran.

mısone *ise.* Taneleri saptan ayırmak için harmanda sap üzerinde gezdirilen, altına keskin çakmak taşları yerleştirilmiş geniş ve önü kalkık tahta, döven

mısoneyi *isç.* Dövenler.

mısqale *s.(e)* Az bir şey, azıcık bir şey. *Mısqalêvo* Az bi'şey olsun, azıcık olsun. *Mısqalebi* Az bir şeydi, azıcıktı. *Mısqalêro* Azıcık bir şeydir; *Misqalike* 1)Şuncacık, azıcık, 2)Azıcık bir şey et. *Misqalikêro* Şuncacık bir şeydir.

mısra *ise.* Manzumenin satırlarından her biri, şiirin her bir dizesi.

mıstıhaq *ise.* 1. Hak etmiş, hak kazanmış, layık. 2. Bir kimsenin layık olduğu ödül veya ceza. 3. ünl. "Oh olsun, canıma deysin, aradığını buldu" anlamında kullanılır. *Cırê mıstahaqo* (Oh olsun, başına geleni) hak etti (e). *Mıstıhaq biyo* Hakkıymış, hak etmiş.

mıstıhaq biyaene *f.* Müstahak olmak, hak etmek, reva olamk.

mıstıhaq biyais *isg.* Müstahak olma, hak etme, reva olam..

mıx *ise. Far.* İki şeyi birbirine tutturmak için çakılan, ucu sivri, başlı, metal araç.

mıx biyae *s.(e)* Çivili bulunan, çivilenmiş olan.

mıx biyaene *f.* Çivilenmek.

mıx biyais *isg.* Çivilenme.

mıx cı sanaene *f.* 1. Bir şeye çivi çakmak. 2. *mec.* Birini uyarmak. 3. *mec.* Birini başka birinin üzerine saldırtmak.

mıx cı sanais *isg.* 1. Bir şeye çivi çakma. 2. *mec.* Birini uyarma. 3. *mec.* Birini başka birinin üzerine saldırtma.

mıxenet *ise. ve s.* 1.Muhanet, nankör. 2. Cimri, eli sıkı. 3. Bahtsız, himaye etmez, ihsansız.

mıxeneten kerdene *f.* 1. Nankörlük etmek. 2. Cimrilik etmek, yardım etmemek. *Mıxeneteni meke dırê qurşi dêne Haqi mıde.* Cimrilik etme, birkaç kuruş tanrı borcu bana ver!

mıxeneten kerdis *isg.* 1. Nankörlük etme. 2. Cimrilik etme, yardım etmeme.

mıxenetiye *isd.* Muhanetlik, nankörlük, iyiliğin değerini bilmemek. *Zu ke torê rındiye kerde tı cırê mıxenetiye meke* Sana birisi iyilik yaparsa, sen ona nankörlük etme!

mıxi *isç.* Çiviler. *Mıxu pakuye* Çivileri çak.

mıx kerdene *f.* Çivilemek, çivi çakmak.

mıx kerdis *isg.* Çivileme, çivi çakma.

mız *ise.* 1. Sisi, kapalı hava, bozuk atmosfer. *Muz-u duman* Göz gözü görmeyecek derecede sisli ve dumanlı. 2. Toz duman. *Mızê kowu* Dağların boranı, dumanı. 3. Felaket, cana işleyen acı. *Mız-u dumande mendime* Felaketin içinde kaldık!

mızey *isç.* Kaşlar. *Mızunê ho anawo* Kaşlarını hareketlendiriyor/çatıyor.

mızğele (I) *ise.* 1. İyi seçilmeyen, bulanıkça. *Ewro roze çımunê mı verde mızğeliya* Bugün gün gözlerimin önünde kararıyor. *Mız kotode, roze mızğeliya* Duman oluşmuş, gün kararmıştır. *Teka tıfongi çımunê mı*

verde biya mızğeliye Tüfeğin arpacığı gözlerimin önünde bulanıyor. 2. Gözle seçilebilen zayıf ışık veya ateş görüntüsü.

mızğele (II) *ise.* 1. Kale duvarında iç tarafı geniş, dış tarafı dar delik. 2. Dışarıyı görebilmek için açılan delik.

mızeğelê çeveri *ise.* Eski taş evlerdeki kapı deliği.

mızıqa *isd. müz.* 1. Müzik aleti, armonika. 2. Bando.

mızıqacı *ise.* 1. Armonika çalan kimse. 2. Bandocu.

mızmız *s.(e)* 1. Önemsiz şeylerde kusur bularak hoşnutsuzluğu ile insanı rahatsız eden. 2. Kem küm eden, geveleyen.

mızmızcı *s.(e)* Mızmıza yakışır biçimde, mızmız gibi, mızmızlık eden.

mızmızeni *ise.* Mızmızlık.

mızmızıye *isd.* Mızmızlık.

mızmızeni kerdene *f.* Mızmızlık etmek, kusur bulmak.

mızmızeni kerdis *isg.* Mızmızlık etme.

mızraq *ise.* 1. Uzun saplı ve sivri demir uçlu silah, mızrak. 2. Teli sazları çalmaya yarayan çalma aracı, mızrap, pene.

mızu *isç.(-i)* İki kaş arası, çehre. *Mızıno ho ano pêser* Kaşlarını çatıyor.

mız-u mızğele *s.(e)* Sisli ve koyu dumanlı, karanlık ortam.

mızunê ho tırs kerdene *f.* Çehresini ekşitmek, kırgınlık göstermek, kaşlarını çatmak.

mızunê ho tırs kerdis *isg.* Çehresini ekşitme, kırgınlık gösterme, kaşlarını çatma.

mızunê ho pêser ardaene *f.* kaşlarını çatmak, surat asmak.

mızunê ho pêser ardais *f.* kaşlarını çatmak, surat asma.

miğfer *ise. Ar. miğfer.* Savaşta başı dış darbelerden koruyan, demir, çelik vb. den yapılmış başlık, tolga.

miğfere *isd.* Tolga, miğfer.

mij *isd.* Böbreklerde kandan süzülerek idrar yollarıyla dışarıya atılan sıvı, idrar. *Destê uwe* Küçük su.

mija ho kerdene *f.* İdrarını yapmak, işemek

mija ho kerdis *isg.* İdrarını yapma, işeme.

mija ho depişiyaene *f.* İdrarı tutulmak, idrar yolu tıkanmak.

mija ho depişiyais *isg.* İdrarı tutulma, idrar yolu tıkanma.

mij cı verdaene *f.* Bir şeye işemek.

mij cı verdais *isg.* Bir şeye işeme.

mijdan *isd. Far. mujde.* 1. Sevindirici haber, muştu. 2. Muştuluk. 3. *ünl.* Sevidirici haber verildiği zaman söylenir.

mijdancı *ise.* 1. Muştucu, müjdeci. 2. Öncü, hayırlı haber getiren.

mijdan cı daene *f.* Kendisine müjde vermek, muştu vermek.

mijdan cı dais *isg.* Kendisine müjde verme, muştu verme.

mijdan panaene *f.* Muştulamak, müjdelemek.

mijdan panais *isg.* Muştulama, müjdeleme.

mijde vêsaene *f.* İdrarda yanmak, idrardan çok sıkışmak.

mijde vêsais *isg.* İdrarda yanma, idrardan çok sıkışma.

mij ho verdaene *f.* Kendine işemek, idrarını kaçırmak.

mij ho verdais *isg.* Kendine işeme,

mijlere (mijlore) *isd.* Deride çıkan bir tür deri hastalığı.

mika *isd. Fr. mica min.* 1. Püskürük ve başkalaşmış kayalar içinde bulunan aliminyum silikat ile potasyumdan oluşmuş, yapraklar durumunda ayrılabilen parlak bir mineral, eren pulu. 2. s. Bu mineralden yapılmış olan.

mikap ise. Osm. mik'ab. < Ar. muka'ab. esk. mat. Küp. Mikabê uwe Bir metreküp su.

mikayil *ise.* Melaike, Mikayil.

mikoloji *ise. Fr. mycologie.* Mantar bilimi.

mikoz *ise. Fr. mycose. tıp.* Mantar asalaklarından oluşan hastalık.

mikrofon *ise. Fr. microphone* < *Yun.* (*mikros* küçük *phone* ses) Elektrik akımı etkisiyle sesi uzakta bulunan alıcıya ulaştıran araç.

mikrop guretene *f.* Mikrop almak, mikrop kapmak, mikrop bulaşmak.

mikrop guretis *isg.* Mikrop alma, mikrop kapma.

mikroskop *ise. Fr. microscope* (*Yun. mikros* "küçük" ve *skopein* "gözlemek") Bir mercek yardımıyla küçük nesneleri büyültüp daha iyi belirtmeye veya çıplak gözle görülmeyenleri göstermeye yarayan âlet.

mil (I) *ise.* Selin getirdiği kumlu, çamurlu toprak.

mil (II) *ise. Yun.* Türlü işlerde kullanılmak için yapılan ince ve uzun metal çubuk.

mil (III) *ise Fr. mille.* Yer yer uzunluğu değişen bir uzaklık ölçü birimi.

milad *ise. Ar. milâd.* Hz. İsa'nın doğduğu gün. *Miladira rave* (MÖ) Miladdan evvel. *Miladira dıme* (MS) Miladdan sonra.

miladi *s.(e) Ar. milâdi.* 1. Milâda dayanan, milâtla ilgili olan. 2. Hz. İsa'nın doğumunun yaklaşık olarak dördüncü yılını başlangıç alan yılların belirttiği tarih.

milçıke *isd. zool.* Serçe kuşu.

milçıki *isç.* Serçeler. *Milçıku gureto hêğara* Serçeler tarlaya üşüşmüş.

milis *ise.* 1. Savaş sırasında orduya yardımcı olarak toplanan halk gücü. 2. Bu güçten her bir kimse.

milim *ise.* Santimin onda biri.

milim milim *zf.* Milim milim olarak.

miliyar *ise. Fr. milliard.* 1. Bin milyon, 1.000.000.000. 2. Bu sayının adı.

miliyarder *s.(e)* Milyarder, çok zengin olan kimse.

miliyon *ise. ve s. Fr. million.* 1. *s.* Bin kere bin, 1.000.000. 2. *ise.* Bu sayının adı.

miliyoner *s(e)* 1. Bir veya daha çok milyon parası olan kimse. 2. Zengin kimse.

miltane *isd. Far. mimten.* Yakasız, uzun kollu erkek gömleği, mintan.

miltani *isç.* Gömlekler, mintanlar.

mim *ise. Ar.* 1. Arap alfabesinde (M) harfi ile işaret konmuş olan (kitap, yazı vs.). 3. Ebcet hesabında karşılığı 40 sayısı olan harf.

mimar *ise. Ar. mi'mâr.* Yapıların plânını yapıp bunların gerçekleşmesini sağlayan, yöneten kimse.

mimaren *ise.* Mimarlık.

mimari *s.(e) Ar. mi'mâri.* Mimari, mimarlıkla ilgili, mimarlığa ilişkin.

mimli *s.(e)* Genellikle davranışlarından kuşku duyulan, kötü olarak bilinen, mimlenmiş.

min *ise.* Toprağa çakılan ucu sivri kazık.

minare *isd. Ar. minâre.* Namaz vakitlerinin geldiğini bildirmek için müezzinin çıkıp ezan okuduğu, bir veya birkaç şerefeli, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı.

mimber *ise. Ar. minber.* Camide hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli, yüksekçe yer.

minder *ise.* 1. İçi yumuşak bir madde ile doldurularak dikilen, oturmaya, yaslanmaya yarayan şilte. 2. *sp.* Yer alıştırmalarında ve atlamalarda, yerin ve düşmelerin sertliğini gidermek için kullanılan, deri veya kauçuktan yapılmış şilte. 3. *Sp.* Güreş karşılaş-

malarının üzerinde yapıldığı, en az 10, cm kalınlığında, 9 m çapında bir çember çizilmiş olan, çarpazlama köşeleri kırmızı ve mavi renklerle belirlenmiş yaygı.

minebus *ise. Fr. minibus.* 10, 12 kişilik küçük otobüs.

mine horo piloşiyaene *f.* 1. Kendi kazığına dolanmak. 2 .*mec.* Kendi insanlarıyla uğraşmak, kendi sosyal dayanaklarıyla uğraşmak. 3. *mec.* Kendi tuzağına düşmek.

mine horo piloşiyais *isg.* 1. Kendi kazığına dolanma. 2. *mec.* Kendi akrabaları, dostları ve sosyal dayanaklarıyla uğraşma. 3. *mec.* Kendi tuzağına düşme.

minerel fener *isd.* Işık kulesi, fener kulesi.

minval *ise. Ar. minvâl.* Biçim, yol, tarz. *Ez na minval ser (sero) qeseyken* Ben bu tarz üzerine konuşuyorum.

miqap ise. Osm. mik'ab. < Ar. muka'ab. mat. Küp, metreküp.

miqdar *ise. Ar. mikdâr.* 1, Bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilen durumu, nicelik. 2. Ölçü, parça, kısım. *Miqdarê ho* Miktarı, niceliği.

miqelit *ise.* Bazı taşların yapısında bulunan kıristaller, billürler.

mir *ise.* 1. Unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu, hamur. 2. (Ekmek veya hamurdan yapılmış olanlar için) Pişmemiş, çiğ. *Rınd nêpêso, hana miro* İyi pişmemiş, henüz hamurdur.

mir biyaene *f.* Hamurlaşmak, hamur haline gelmek.

mir biyais *isg.* Hamurlaşma, hamur haline gelme.

mirab *ise.* Taksim memuru, amir.

mirac *ise. Ar. mi'râc.* İslam inancına göre Recep ayının yirmi yedinci gecesine raslayan Hz. Muhammed'in göğe çıktığı gece, miraç gecesi.

miralay *ise. ask.* Alay komutanı, Albay.

miraz *ise.* Hamur mayası.

miraz kerde *s.(e)* Mayalanmış, mayalı (hamur, ekmek)

miraz kerdene *f.* (Hamur için) Mayalamak.

miraz kerdis *isg.* (Hamur için) Mayalama.

mirçike *isd. zool.* İnsanlara yakın yerlerde yaşayan, kışın göçmeyen, koyu boz renkli, küçük ötücü bir kuş, serçe (*Passer domesticus*).

mirçiki *isç.* Serçe kuşları.

mire *ise.* 1. Köy ağası, toprak beyi. *Çê miri* Beyin evi (*Çe soşen bey*) Dersim'in Pülümür ilçesine bağlı Altınan (Altunu) köyünde oturan Haydar bey ailesi. 2. Saygın, muhterem, bey. 3. Zengin, varlıklı.

mir kerdene *f.* Hamur yoğurmak, hamur etmek.

mir kerdis *isg.* Hamur yoğurma, hamur etme. söylenmesi. 2.Küçük Mustafa.

mirza *ise.* Beyin oğlu, prens veya şehzade.

mirzali *ise.* 1. Erkek ismi. 2. Beyinoğlu, prens.

mis *ise. ve s. Ar. misk.* 1. Güzel kokulu bir madde. 2. *mec. s.* Nefis, hoş. 3. *mec. s.* Tertemiz. 4. *mec. s.* Çok lezzetli, iştahlı.

misag *ise.* 1. Yövmiyeci. 2. Amele

misk *ise.* Asya'nın dağlrında yaşayan bir tür erkek ceyalın karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde.

miskin *ise. ve s. Ar. miskin.* 1. Çok uyuşuk olan (kimse). 2. Hoşgörülmeyecek durumlar karşısında tepki göstermeyen (kimse). 3. Aciz, zavallı. 4. Cüzzam hastalığına tutulmuş olan (kimse).

miskineni *ise.* Miskinlik.
miskiniye *isd.* Miskinlik.
mişelle *isd.* Üşüme, üşüyüş, üşük.
mişelle biyae *s.(s)* Üşümü olan, üşüyen.
mişele biyaene *f.* Üşümek.
mişele biyais *isg.* Üşüme.
miştaene *f.* Ufalamak, ovmak, masaj yapmak. *Miştte* Ufala, ov!
miştais *isg.* Ufalama, ovma, masaj yapma.
mişte *s.(e)* Mayalanmış hamurdan yapılan ekmek.
mişte kerde *s.(e)* (Hamur için) Mayalanmış, mayalı olan.
mişte kerdene *f.* (Hamuru) Mayalamak. *Mişteke* (Hamuru) Mayala.
mişte kerdis *isg.* (Hamuru) Mayalama.
mişteri *ise.* Alıcı.
mişterci *ise.* Bir şeye talip olan veya olanlar.
mişterci biyaene *f.* Talip olmak, istekçi olmak.
mişterci biyais *isg.* Talip olma, istekçi olma.
mişteriye çeneke *ise.* Kız isteklisi, bir kıza talip çıkan, Kız alıcısı. *Biyo mişterciye çeneke* Kıza talip olmuş.
miyane *ise.* 1. İnsan vucudunun buyundan kalça üstüne kadar olan arka kısmı, sırt, bel. *Miyano bari* İnce bel. 2. Doktorun hastaya yaptığı hastalığı saptama işlemi, muayene. 3. *mec.* destek, dayanga. *Miyane piye hora çef keno* Babasının sırtından keyif yapıyor (çatıyor). 4. Erkeklik tohumu, meni. *Mıke na torê verde, ez miyane piye hora nine* Bunu sana bırakırsam, babamın belinden değilim (picim). *Eyke na tore verdê, o poşta piye hora niyo* O (e) sana bunu bırakırsa, o babasının belinden değı (piçtir).
miyane biyaene *f.* Muayene olmak, doktor kontrolünden geçmek.
miyane biyais *isg* Muayene olma, doktor kontrolünden geçme.
miyane ho amaene *f.* Belsuyu gelmek, orgazm olmak, erkeklik menüsü akmak.
miyane ho amais *isg.* Belsuyu gelme, orgazm olma, erkeklik menüsü akma.
miyane kerdene *f.* Muayene etmek. *Miyaneke* Muayene et.
miyane kerdis *ise.* Muayene etme.
miyane kerdoğ/e *ise/d.* Muayene eden kimse.
miyanexane *ise.* Muayenehane, muayene yeri.
miyani *s.(e) ve zf.* Gizli, gizlice, henüz varlığı ortaya çıkmamış olan, potansiyel. 2. *zf.* Gizliden gizli, kimseye haber vermeden, kimseye göstermeden, kimseye hisettirmeden, gizli bir halde.
miyanki *zf.* 1. Gizli olarak. *Mı miyanki cıra va* Ben gizli olarak kendisine söyledim. *Ey miyanki o qese mıra va* O (e), o süzü gizlice bana söyledi. 2. *s.(e)* Gizlice, açıktan değil. 3. *ise.* Gizli durum.
miyankira *zf.* Gizliden, gizlice, gizli olarak.
miye *isd.* 1. Bele sarılan az enli uzun kumaş, kuşak. 2. Koyunnların her biri. 4. Gökkuşağı. *Miyya Oli Muhemmed* Ali Muhammet kuşağı.
miye ho miyesanaene *f.* Kendi beline kuşak bağlamak.
miye ho miyesanais *isg.* Kendi beline kuşak bağlama.
moda *isd.* Geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olan, moda. 2. Belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni, süslenme özentisi, giyim kuşam.
moda biyaene *f.* Moda olmak.
moda biyais *isg.* Moda olma.
moda kerdene *f.* Moda etmek.

moda kerdis *isg.* Moda etmek.
model *ise.* 1. Bir şeyin gereğinde çoğaltılarak veya büyütülerek yapılması amacıyla oluşturulan. 2. Biçim. 3. Tip. 4.Benzer.
modelci *ise.* Model hazırlayan sanatçı, modelci.
moderın *s.(e)* Çağa uygun, çağcıl, çağdaş, modern.
modıle (lavda) *isd.* Çifk öküzlerini yürütmek için kullanılan, ucuna sivri demir çivi çakılmış, uzun sırık veya değenek, üvendire veya meses.
moje *ise.* 1.Kayıngillerden, bir kaç türü bulunan ve yaz kiş yapraklarını dökmeyenleri de bulunan, kerestesi dayanıklı bir orman ağacı, meşe (*Quercus*). 2. *s.* Bu ağaçtan yapılmış olan. 3.*mec.* Kaba, anlayışsız, görgüsüz.
mokem *s.(e)* 1. Sağlam, dayanıklı, kolay bozulmaz, yıkılmaz, sıkı. *Mokemo* Sağlamdır (e). 2. Zarar görmemiş, bozulmamış.
mokem amaene *f.* (Yapılan bir şey için) Sağlam gelmek, dayanıklı gelmek.
mokem amais *isg.* (Yapılan bir şey için) Sağlam gelme, dayanıklı gelme.
mokem biyaene *f.* Sağlam olmak, sağlam gelmek, sağlamlaşmak
mokem biyais *isg.* Sağlam olma, sağlam gelme, sağlamlaşma.
mokemeni *ise.* Sağlamlık, dayanıklılık.
mokemiye *isd.* Sağlamlık, dayanıklılık.
mol *ise.* Yeni sürmüş körpe dal, filiz.
molağ *ise.* Filizlik, fidanlık alan.
mol daene *f.* Filiz vermek, filizlenmek.
mol dais *isg.* Filiz verme, filizlenme.
molın *s.(e)* Filizli, sürgünlü, ince dallı.
mole *isd.* Uzunca herbbir filiz dalı, sürgün.
mol estaene *f.* Filiz atmak, filizlenmek.
mol estais *isg.* Filiz atma, filizlenme.
moloz *ise.* 1. Taş, çakıl, yapı kırıntısı, yapı döküntüsü. 2. *mec.* Karma karışık, ciddiyeti olmayan, değersiz (kimse).
moltevi *s.(e)* Kıvrılmış, sarılmış.
momın *s.(e) Ar. mu'min.* İnanan, inançlı, imanlı, mutekit, mümin.
momıneni *ise.* Müminlik.
momi *isd.* 1. Bir fitilin üzerine eritilmiş bal mumu, iç yağı, stearik asit veya parafin dökülüp genellikle silindir biçiminde dondurulan ışık aracı. 2. Bal mumu. 3. *fiz.* İşık yeğinliği birimi, kandela. 4. *mim.* Kısmen oksitlenmiş katı hidrokarbonlar. 5. *esk.* Düğünlerde, davetlilere davetiye yerine gönderilen, mum.
mom biyae *s.(e)* 1. Mumlanmış. 2. Mum olmuş. 2. *mec.* Yerinde donup kalma. 3. *mec.* Bir yerinde kıpırdanmadan ayakta durmak. *Çı uza biya momi vıneta* Ne orda mum olup durmuşsun. 4. Biri için yanmak, erimek, hizmet etmek, incitmemek. *Cırê bine momi vêsune* Kendisi için mum olup yandım. *A deyrê bena momi* O (d) ona (e) mum olur (Hizmette kusur etmez, kendisine yanıktır).
mom biyaene *f.* 1. Mumlanmak. 2. Mum olmak.
mom biyais *isg.* 1. Mumlanma. 2. Mum olma.
mom kerdene *f.* Mumlamak, mum etmek.
mom kerdis *isg.* Mumlama, mum etme.
montaj *ise. Fr. montage.* Kurgu.
monta keredene *f.* Monte etmek, sökülen bir parçayı yerli yerine takmak.
monta keredis *isg.* Monte etmek, sökülen bir parçayı yerli yerine takmak.
mor *ise.* 1. *zool.* Sürüngenlerden, ayaksız, ince ve uzun olanların genel adı, yılan. 2. *mec.* Sinsi ve hain. 3. Bir kimsenin veya bir kuruluşun adını

veya ünvanının tersine kazılı bulunduğu metal, lastik gibi. şeylerden yapılmış araç ve bu araçla basılan, imza yerine geçen mühür. *More Silemaniye* Süleyman Peygamber'in mühürü. 3. *s.* Mor rengi.

moral *ise. Fr. morale.* Bir insanın ruhsal gücü, yürek gücü, maneviyat.

mora miyani *ise. anot.* 1.Birbiriyle eklemlenince kafa tasından kuyruk sokumuna kadar uzanan bir kemik ekseni oluşturan omurların bütünü, bel kemiği. *Mora mane bari* İnce bel omurgası.

mor berre *s.(d)* Evlenmiş, kocasını bırakmış kadın, davalı kadın, hukuken kocasından ayrılmamış, evlenmesi ahlaki ve dini olarak uygun olmayan. "*Cenika morberre heğawo tapuliyo/ Deyra nêceno to nêdano/ Burığê raa heqiye rayê nêdano*" Davalı kadın tapulu tarladır/Ondan alıp sana vermezler/Tanrı yolunun buyruğu yol vermez. -Kılama Ferat Çınar'ra (Farhat Çınar'ın şiirinden).

mor biyaê *s(e)* 1.Mühürlenmiş olan, mühürlü. 2. *mec.* Bir şeyin belirli bir süre için kullanılmaz olması, gizil bir gücün kontrolünde olduğuna inanılması . *Ru mor bêawo* Yağ dokunulmazdır. *Raaye nor bayiya* Yol kullanılması yasaktır. *Dina mor biyia* Dünya mühürlenmiş/tanrının gizi basılmış (gece gizi inmiş). *Hega mor bêawo* Tarla gizemlenmiş. *Vas mor bêawo* Ot gizemlenmiş.

mor biyaene *f.* Mühürlenmek.

mor biyais *isg.* Mühürlenme.

mordaene *f.* 1. Saymak. 2. Saydırmak.

mordais *isg.* Sayma, bir şeyin niceliğini tesbit etme. *Mordayiso* Saymadır, sayma işidir. *Mordayiyo* Sayılıdır, sayılmıştır. *Mordiyo* Sayılmıştır *(e).*

mordem *ise.* 1. İnsan. 2. Erkek kişi. 3. İyi yetişmiş değerli kimse. 4. Birinin yanında veya işinde bulunan kimse. 5. Birinin yararlandığı, kullandığı kimse. 6. Birinin sözünü dinleyen, nazını çeken kimse, kayırıcı. 7. İyi huylu, güvenilir kimse. 8. (Belgisiz zamir yerine) Herkes, kim olarsa olsun. 9. Görevli kimse. 10 (İsim tamlamalarında) Bir alanda derin bilgisi olan veya bir alanı benimseyen. 11. *hlk.* Eş, koca. 12. *hlk.* Akraba, yakın, hısım.

mordemek *ise.* 1.Adam, herif. 2. *zf.* Adamcağız. *Mordemeki* Adamcağız.. 3. *s.* Erkek kişi. *Mordemekê* Adamın biri, herifin biri.

mordemeni *ise.* Akrabalık, aynı soydan olma. *Mordêmê* Akrabadırlar.

mordêmê wêr *s.(e)* 1. Adam yiyen, yamyam. 2. *mec.* Obur, doymak bilmeyen, önüne geleni yiyen. 3. *mec.* Adam harcayan.

mordemiye *isd.* Akrabalık, aynı soydan olma.

mordoğ/e *ise/d.* Sayan, sayıcı, sayman.

more *isd.* Nikah, evlilik sözleşmesi.

more bırnaene *f.* Nikah kıymak. *Emre Haqi dekernayene* Dini nikahı gerçekleştirmek.

more bırnais *isg.* Nikah kıyma.

more bırnawoğ *ise.* Nikah kıyan, din adamı.

more eynek *ise. zool.* Kobragillerden, Afrika ve asyanın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok zehirli, kızıl, esmer ve sarı renklerde bir yılan türü, kobra, gözlüklü yılan (*Naja*).

moreke *isd.* Boncuk. *Morekê savile* Orman gülü boncuğu (tohumu). *Moreke cızıku kotayene Memeleri* Boncuklanmak (yetişmiş kız olmak).

morêki *isç.* Boncuklar.

more kore *ise.* Kör yılan.

moresıng *ise. bot.* Genellikle ekin tarlalarında biten, uzun, ensiz, etli yeşil yapraklı, beyaz salgısı olan ve pişirilmeden yenen lezzetli bir ot, yemlik.
moreva *ise. hlk.* 1.Çiftçi. 2. Çiftlikte toprağı işleyerek ürüne ortak olan kimse, ortakçı, yarıcı, maraba.
morevaeni *ise.* 1.Yarıcılık, marabalık. 2. Çiftçilik.
morevayiye *isd.* 1.Yarıcılık, marabalık. 2. Çiftçilik.
morfin *ise. Fr. morphine.* Afyonda % 10 oranında bulunan, uyuşturucu, önemli bir alkaloit.
morım *s.(e)* 1.Yoksun. 2. Bir şey bilmeyen. 3. Bir şeyden anlamayan, dünyadan habersiz.
morım biyaene *f.* Yoksun olmak.
morım biyais *isg.* Yoksun olma.
morımiyet *ise.* Mahrumiyet. yoksunluk.
morım kerdene *f.* Yoksun etmek. *Na dewlete her çira ma kerdime morım* Bu devlet her şeyden bizi yoksun etti.
morım kerdis *isg.* Yoksun etme.
morım mendene *f.* Yoksun kalmak. *Ma her çira morım mendime* Her şeyden yoksun kaldık.
morım mendis *isg.* Yoksun kalma.
morım verdaene *f.* Yoksun bırakmak. *Ma barêra morım verdayime* Bizi paydan yoksun bıraktılar.
morım verdais *isg.* Yoksun bırakma.
mori *isç.* 1.Yılanlar. 2.Mühürler. 3. Mor renktekiler.
moriye *isd.* Meri keklik, av kekliği.
moriyaene *f.* Sayılmak.
moriyais *isg. Sayılma.*
mor kerdene *f.* 1. Mühürlemek, damgalamak. *Mor kerdenede* Mühürlet. 2. Bir şeyin saklandığı yeri belli etmek, işaretlendirmek. 3.Yağ ve benzeri şeyleri belli etmek.
mor kerdis *isg.* 1. Mühürleme, damgalama. 2. Bir şeyin saklandığı yeri belli etme, işaretlendirme. 3.*mec.* Yağ ve benzeri şeyleri belli etme.
moro polat *ise.* Başı pullu, veya alacalı, boyu iki metreye kadar varan uzun, zehirli ve tehlikeli bir yılan.
moro şa *ise.* Kara yılan.
moro sur ise. Kırmızı yılan. Haqa more surde efsanero nane qeseybeno: Xarige vanê hetê Qızıl Kilişi'de zu dewe esta, mesela More Sur'i na dewa Xarige'de zuhur kerdo. Hire çor asıri nara rave, oxtê kalkunê kalkunê made biyo. Vane rozê perojra dıme tirizêra hews kesske corde asmena restade, sanove kemer, kemer lonekerdo, terê morerê surde kemerra vejiya şiyo çê Hemede Rayver'de bena savake kuno zere dı qılıfu. Ora dıme gegane bena gorgeçine, gegane bena mirçıke perenara sona dırê roji manena tipa yena bena uşire kuna zere qılıfe ho. - Qesekerdoğ: Rıza Balcı ve Süleyman Görmez.
mor pededaene *f.* Yılan sokmak.
mor pededais *isg.* Yılan sokma.
morsel *ise.* Gönderilen peygamber.
morzıne *isd.* 1. Bilezik. 2. Tüfek bileziği (Morzınê tufongi).
morzıney *isç.* Değerli taşlarla süslenmiş, donatılmış gerdanlıklar. *Morzınê dormê vılı* Boyun gerdanlığı.
morzıne vılı *isç. anat.* Boyun damarları veya boyun kasları.
mosae *s.(e)* Şişili, şişkin olan.
mosaene *f.* Şişmek, şişerek kabarmak. *Moseno* (e) Şişiyor, kabarıyor. Moso Şişmiş (e). *Mosavi* Şişmişti.
mosais *isg.* Şişme, şişerek kabarma.
mose *ise. zool.* 1.Balık. 2. Vucutta oluşan şiş, şişkinlik.
mosere *ise.* Mekik.
mosey *isç. zool* Balıklar.
moskof *ise.* 1.Moskova. 2. *s.* Moskovalı,

Rus olan.

mosmor *s.(e)* Mosmor, her yanı morarmış. *Mosmoro (e)* Mosmordur, mosmor olmuştur.

mosmor biyaene *f.* Mosmor olmak.

mosmor biyais *isg.* Mosmor olma.

mosmoriya vili *isd.* 1. Boyun kalınlığı, ense dolgunluğu. 2. Bakımlı boğanın boynu.

mosmoriye (I) *isd.* 1. Kıç, kuyruk sokumu bölgesi, popo, makat. 2. *argo* Götü büyük olan. *Mosmoriya peyde nêade* Arkasındaki göte bak! 3. Koyun kuyruğu. 4. Çok süt veren, memeleri büyük olan inek. *Mosmoriyake bıne na mangade* Şu ineğin altındaki memelere (bak)!

mosmor kerdene *f.* Mosmor etmek.

mosmor kerdis *isg.* Mosmor etme.

most *ise.* Süt mayalanarak elde edilen, pelte, yoğurt.

mostın *s.(e)* Yoğurtlu.

mostırê *ise.* Örnek, nümüne.

mostxane *ise.* Yoğurthane, yoğurt yapma yeri.

mot *ise.* 1. Bakma, bakış, bakarak dikilip durma, baka kalma. 2. Manalı manalı bakma. *Na lazek uza vıneto motê mı beno* Bu çocuk orda durmuş beni süzüyor. *Qe motê mı meve* Hiç bana bakma (yapılacak bir şey yoktur)! 3. Göz göze gelme. *Motê mı kena* Bana bakar mısın! *Çınare motê mı kena* Ne diye yüzüme bakıyorsun? *Qey motê mı kena* Niye suaratıma bakıyorsun? 4. Bakış yoluyla gözle bir şey anlatmaya çalışma. 5. Bakarak süzme. *Motê mı kena mıra sevana* Beni süzüyorsun, bana ne diyeceksin? 6. Bir oyun türü, bakışma oyunu, kimin daha çok göz kırpmadan baka kalacağı oyunu.

motaz *ise.* 1. Bir şeye ihtiyaç duyan. 2. Yoksul, fakir (kimse).

motazeni *ise.* Muhtaç olma durumu, fakirlik, yoksulluk. *Ez sımarê motazıne* Ben size muhtacım. *Tı marê motaza* Sen bize muhtaçsın. *Yê dinerê motazê* Onlar onlara muhtaçtır. *Ez motazê Haq'ne* Ben tanrıya muhtacım. *Kam kamrê motazo* Kim kime muhtaçtır? *Rozê motazunê sımara vejime* Bir gün size ihtiyaç duymaktan çıkarız. *Rozê sıma marê benê motaz* Bir gün siz bize muhtaç olursunuz.

motaziye *isd.* Muhtaç olma durumu, fakirlik, yoksulluk.

motê cı biyaene *f.* Birinin karşısına dikilip yüzüne bakmak. *Motê hoke* Kendine bak! *Motê mı beno* (e) Bana bakıyor.

motê cı biyais *isg.* Birinin karşısına dikilip yüzüne bakma.

motê cı kerdene *f.* Bir şeye bakmak, eline alıp sağa sola çevirmek, incelemek, kontrol etmek. *Motê aynike* Aynaya bak! *Motê cı ke* Kendisine bak! *Motê deyke* Ona (e) bak! *Motê mıke* Bana bak! *Motê rıyê mı kena* Benim yüzüme bakıyor (d). *Motê rıyê mı kena sekena* Suratıma bakıyorsun, ne edersi (Elimden bir şey gelmiyor)! *Motê rıyê zumuni kenê* Birbirlerinin suaratına bakıyorlar. *Motê wertê çımunê mı keno* Gözbebeklerime bakıyor (e). *Vera ho motê sarke* Karşında elaleme bak! *Motê sarı kenê* Eelaleme bakıyorlar.

motê cı kerdis *isg.* Bir şeye bakma, eline alıp sağa sola çevirme, inceleme, kontrol etme.

motê cı kerdoğ/e *ise/d.* (Birine veya bir şeye) Bakan, iyiden iyiye inceleyen, gözden geçiren.

motif *ise. Fr. motif.* 1. Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden

her biri. 2. Bir eserde sık sık tekrarlanan süsleyici öğe. 3. müz. Bestelenen bir parçasına çeşitli yönlerden birlik sağlayan belirleyici küçük birim.

motor *ise.* Su motoru, araba motoru vs.

moval *ise.* 1. Dince suç sayılan iş veya davranış, vebal. 2. Günah işleme, manevi sorumluluk yüklenme.

movalde mendaene *f.* Bilerek veya bilmeyerek dince suç işlemek, vebalde kalmak, günahına girmek. *Movalde manen* Günahta kalırım, vebalde kalırım. *Movalê mı cena* Günahımı alırsın, vebalimi alırsın. *Movalê dey cena* Onun (e) günahını alırsın.

movalde mendais *isg.* Bilerek veya bilmeyerek dince suç işleme, vebalde kalma, günahına girme.

movali *isç.* Veballer, günahlar, dince suç sayılan işler.

moza (welenge) *isd.* 1.Yaz sıcağında sığırların kanını emerek ürküten iri bir sinek, bulek sineği. 2. Bu sineğin sokması ile sığırların ürküntüye gelerek huysuzluk gösterip gelişi güzel koşuşturması hali.

moza rınde *s.(d)* İyi huy, iyi alışkanlık.

moza xıravıne *s.(d)* Kötü huy, kötü alışkanlık.

moze *isd.* 1. Huy, özel davranış biçimi. 2. İnat. *Gegane moza rınde yena cı, gegane mozera xıravıne yena cı* Bazen kendine iyi huy gelir, bazen de kendisine kötü bir huy gelir. 3. Ani parlama, huysuzluk. *Moz ve mojo* Saati birbirine uymaz, her an bir huysuzluk eder.

mozık *ise.* Bir yaşına girmiş erkek sığır, düven.

mozike *isd.* Bir yaşına girmiş dişi sığır, dana. kuşak bağlama.

muafaq *s.(e)* 1. Başarmış, başarılı. 2. Başarılmış, başarılı. 3. *ise.* Başarı, başarılı olma.

muafaq biyaene *f.* Başarmak, başarılı olmak, becermek. *Muafaq biyo* Başarmış, başarılı olmuş.

muafaq biyais *isg.* Başarma, başarılı olma, becerme.

muafaqat *ise.* Başarı, başarılılık.

muavên *ise.* 1.Yardım eden, yardımcı. 2. Bir görevlinin, bir yöneticinin işine yardım eden, yokluğunda yerine bakan kimse.

muavênet *ise.* Yardımcılık.

muazzam *s.(e) Ar. mu'azzam.* 1. Çok büyük, çok iri, koskoca, koskocaman.

mucadele *isd.* 1. İki taraf arasında, birbirlerine isteklerini kabul ettirmek için yapılan zorlu çatışma, savaş. 2. Herhangi bir amaca erişmek veya bir kuvvete karşı koyabilmek için bir kişi veya topluluğun, güçlü, sürekli çabası, savaşım. 3. Hasmını yere sermek için göğüs göğüse yapılan çarpışma.

mucahit *ise. ve s.* İslam inancına göre kutsal ülküler uğruna savaşan (kimse).

mucewer *ise. Ar. mucevher.* Değerli süs eşyası.

mucez *s.(e)* 1. Özlü olan, özlü. 2. Gereksiz söz kullanmadan düşünceyi özlü bildiren, özlü düşünce.

mucize *isd. Ar. mu'cize.* 1. İnsanları hayran bırakan, tabiat üstü sayılan olay, tansık. 2. İnsan aklının alamayacağı olay. 3. *s. mec.* Olağanüstü, şaşırtıcı.

mucizat *isç.* Mucizeler, kerametler.

mudale *ise.* 1. Karışma, araya girme, el atma. 2. *huk.* Bir dava sonucu verilecek olan kararın, dolaylı olarak etkileyeceği üçüncü kişilerin davaya katılmaları.

mudaleci *ise. ve s.* Müdahale eden,

karışan, müdahil.

mudale kerdene *f.* Müdahale etmek, karışmak.

mudale kerdis *isg.* Müdahale etme, karışma.

muddet *ise.* Süre.

muddetli *s.(e)* Süreli, süresi olan.

muddetsiz s.(e) Süresiz, süresi olmayan.

mudefa *isd. Ar. mudâfa'a.* 1.Savunma, koruma. 2. Bir kişi veya düşünceyi, doğru, haklı göstermeyi amaçlayan yazı veya konuşmayı savunma.

mudafacı *s.(e)* Savunucu, savunan, koruyan kmse. 2. *ise.* Savunman, avukat.

mudafa kerdene *f.* Savunmak, korumak, savunmasını yapmak. *Mudafake* Savun, savunmasını yap!

mudafa kerdis *isg.* Savunma, koruma, savunmasını yapma.

mudayiumum *ise.* Cumhurriyet baş savcısı.

mudayilmum *ise.* Savcı, savcılık.

muddek *ise.* 1. Mide. 2. İnceleyici.

mudır *ise. Ar. mudir.* İdare eden, yöneten, yönetmen, direktör.

mudıreni *ise.* Müdürlük, yönetmenlik, direktörlük.

mudıriyet ise. Ar. mudiriyyet. Müdürlük.

muden *ise.* Gıcıklık.

mudi *s.(e)* Gıcık, rahatsız edici, eğreti.

mudiye *isd.* 1. İstemezci, çekemez (kadın). 2. *s.(d)* Gıcık (bayan).

mudiyên *isd.* 1.Gıcıklık. 2. Çekemezlik.

muelif *ise. Ar. mu'ellif.* Kitap yazan, kitap hazırlayan kimse, yazar.

muesese *isd.* Kurum, müessese.

muessif *s.(e) Ar. mu'essif.* 1.Üzücü, üzüntü veren. 2. Hoşa gitmeyen, kötü (olay, durum).

muezin *ise. Ar. mu'ezzin.* Namaz vakitlerini bildirmek için ezan okuyan din görevlisi.

mufetis *ise. Ar. mufettiş.* Bir kuruluştaki işlerin konu ve tüzüklere uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini denetleyen kimse.

mufit *s.(e) Ar. mufid.* 1. Yararlı, faydalı. 2. Anlatan, ifade eden. 3. *s.(e)* Bedava, beleş.

mufiteni *ise.* 1.Yararlılık. 2. Bedavaca, beleşten.

mufrêz *s.(e)* Bir bütünden ayrılmış, parçalara bölünmüş (arazi).

mufrêzê *isd. Ar. mufreze.* Askeri birliğin bir kolu. Tim.

mufrez kerdene *f.* Parçalara ayırmak, parsellemek, bölmek.

mufrez kerdis *f.* Parçalara ayırma, parselleme, bölme.

mufteceni *ise.* Fitnecilik, arabozuculuk. *Mufteciyero* Bozguncunun biridir.

muftêl ((têl) *ise.* 1. Türlü metallerden yapılmış, kopmaya karşı bir direnç gösteren ince uzun nesne. 2. *s.* Bu nesneden yapılmış veya bu biçimde olan. 3. *ise. biy.* Bazı otganizmaların demet durumundaki oluşumunu meydana getiren iplikçilerin her biri, lif. 4. *ise.* İnsan saçını oluşturan ipçik.

muften *s.(e)* Fitneci, ara bozucu.

muftezi (rezil) *s.(e)* Aşağılık, alçak, adi (kimse). *Mufteziyo* Rezildir. *Mufteziyero* Rezilin biridir.

muftezeni *ise.* Rezillik, rezil olma durumu.

mufti *ise. Ar. mufti.* İl ve ilçelerde Müslümanların din işlerine bakan görevli.

muğayir *ise. Ar. muğâyir.* 1. Doğru diye kabul edilmiş ilkeye, kurala, alışılmış olana uygun olmayan, uymaz, aykırı. *Muğayiro* Aykırıdır. 2. Olağanüstü hallerde anayasada öngörülen güvencelere aykırı olarak alınan tedbirler. 3. Aykırı konuşma, aykırı davranma.

muğayireni *ise.* Aykırılık, aykırı olma durumu.
muğayireni kerdene *f.* Aykırılık etmek, uygunsuz davranmak.
muğayireni kerdis *f.* Aykırılık etme, uygunsuz davranma.
muğayiret *ise.* Aykırılık, uymazlık.
muğayiriye *isd.* Aykırılık, uymazlık.
muğneni *ise.* İstememezlik.
muğni *s.(e).* İstememez, çekmez, kıskanç.
muğrez *s.(e)* Garazlı, maksatlı, kasıtlı.
muğurve *ise.* Karanlığın bastığı zaman, ikindi. 2. *s.* Alaca karanlık. *Muğurvê-de* Karanlık çökünce. *Muğurvê soni* Akşam alaca karanlığında. *Muğurvê sodiri* Sabah alaca karanlığında, sabah sökerken.
muğuz *s.(e)* 1. Kararlı. 2. Maksatlı.
muğuzeni *ise.* 1. kararlılık. 2. Maksatlılık.
muhabbet *ise. Ar. muhabbet.* 1. Sevgi. 2. Dostça konuşma, yarenlik.
muhabetli *s.(e)* Şakacı, konuşkan, sohbetli.
muhabere (muhavere) *isd.* 1.Karşılıklı haberleşme, konuşma, yazışma. 2. Haberleşme işi. 3. Haberleşme kurumu.
muhalif *ise. Ar. muhâlif.* 1. Bir tutuma, bir davranışa, bir görüşe karşı olan, aykırı olan. 2. Aykırılık eden, uymayan, uygunluk göstermeyen.
muhaqqaq *s.(e) Ar. muhakkak.* 1. Doğruluğu, gerçekliği kesin olarak bilinen, gerçekliği kesinleşmiş. 2. *zf.* Her halde, ne olursa olsun, kesinlikle.
muharrir (muharrir) *ise. Ar. muharrir.* Yazar.
muhaseb *ise.* Muhasip, hesap işleriyle uğraşan.
muhasebe *ise. Ar. muhâsebe.* 1. *esk.* Hesaplaşma, karşılıklı hesap görme. 2. Hesap işleriyle uğraşma. 3. Hesapların bütünü. 4: Hesap işlerinin yürütüldüğü yer, saymanlık.
muhasebeci *ise.* Sayman, muhasebeci, muhâsip.
muhtekêr *ise.* Vurguncu, ihtikar yapan.
muhtezêr *ise. ve s.* Can çekişen.
muhebb *ise. ve s.* Seven, sevişen.
muhim s.(e) Ar. mühim. Önemli.
muhip *ise.* Seven, sevgi besleyen, dost.
muhir (mor) *ise.* Mühür, damga.
muhiri *ise.* Nikahta kadın için kararlaştırılan para, mihiri.
muhiriban *isd.* Şefkatli.
muhit *ise.* Çevre, yöre.
muhlet *ise. Ar. muhlet.* Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için gösterilen süre, vade, mehil.
muhrez *s.(e)* Apaçık, aşikar, belli. *Muhrezo* Apaçıktır.
muhtefi *ise.* Hak üzeri vergi toplayan memur.
muhtelif *s.(e)* 1. Zıt birbirini tutmayan. 2. Türlü, çeşit çeşit, çeşitli. *Muhtelif cawuna ameyime* Değişik değişik yerlerden geldik. *Muhtelif cawuna yenê* Değişik yerlerden geliyorlar.
muhtemel *s.(e) Ar. muhtemel.* İhtimal dahilinde olan, beklenen, beklenir, umulur, olası, olasılı, mümkün.
muhtemelen *zf. Ar. muhtemelen.* İhtimalki, beklenebilir ki, görünüşe ve duruma bakılırsa.
muhtel *s.(e)* Hilekar, hileli.
muhterem *s.(e) Ar. muhterem.* Saygıdeğer, sayın.
muhteri *ise.* . 1. Yeni bir şey yaratar icad eden. 2. *mec.* Yalanlar uydurarak bir kimseye iftirada bulunar yalancı, iftiracı.
muhteyin *s.(e)* Kesin, kati.
mukafat *ise.* 1. Ödül. 2. Değerlendiri sevindirici davranış.
mukellef *s.(e)* 1. Bir şeyi yapma zorunlu

luğu olan, yükümlü. 2. Eksiksiz, özenli bir biçimde yapılmış. 3. ise. Vergi vermekle yükümlü olan kimse veya kuruluş.

mukemmel *s.(e) Ar. mukemmel.* Eksiksiz, kusursuz, tam yetkin.

mukerir *s(e) Ar. mukerrer.* Tekrarlanmış, yenilenmiş.

muktese (muktesebi) *s.(e) Ar. mukteseb.* Kazanılmış, hak edilmiş.

muktesêf *ise.* Keşif eden.

mukteza *ise.* 1. Gereken, gerekli olan. 2. Bir iş yapılırken gerekli işlemlerin bütünü.

muktezi *ise.* Gerekli, gerekli olan.

muleqat *ise.* 1. Buluşma, görüşme. 2. Röportaj. 3. Bir işe alınacak kişiler arasından seçim yapabilmek amacıyla kendileriyle karşılıklı konuşma, görüşme.

muleyin *s.(e) Ar. muleyyin. tıp.* Bağırsakları boşaltan, dışkının dışarı çıkmasını kolaylaştıran ilaç.

mulğe *ise. ve s.* 1. Lağv edilmiş olan, fesh edilen. 2. Sabah veya akşam alacalığı.

multeci *ise.* Başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kimse, sığınık.

multêzam *ise.* 1. İltizam eden, teahüt eden. 2. Gerekli bulma. (?*)

munafiq *s.(e) Ar. munafik.* Ara bozan, bölücü, karıştırıcı, fesatçı, müfsit.

munafiqeni *ise.* Münafıklık. Bozgunculuk.

munaqaşa *isd.* Tartışma, münakaşa.

munasebet *isç. Ar. münâsebât.* 1.İlgiler, ilişkiler.

munasebetsiz *s.(e)* 1. Uygun olmayan, yakışıksız. *Tawero munasebetsizde ama* Uygun olmayan bir anda geldin. 2. Ters, aksi. 3. *ise.* Yakışıksız iş gören, sıra, saygı gözetmeyen (kimse).

munasebetsizeni *ise.* 1.Münasebetsizlik, ilişkinsizlik. 2. Uygunsuzluk durumu, saygısızlık durumu.

munasıb *s.(e)* 1. Uygun, yerinde. 2. Beğenilen, hoşa giden. 3. *ise.* Uygun ve yerinde olan. *Munasıvo* Uygundur, yerindedir.

munecim *ise. Ar. muneccim.* 1. Yıldızların durum ve hareketlerinden anlam çıkaran kimse, yıldız falcısı, astrolog. 2. *esk.* Gök bilimci, astronom.

munevver *ise. ve s. Ar. munevver.* 1. Aydın. 2. Aydınlanmış.

munêza *isd.* 1.Ağız kavgası, ağız dalaşı, tartışma. 2. Çekişme, anlaşmazlık.

munferi s.(e) Aykırı, karşıt.

muntêfe *ise.* 1. Yararlanan. 2. Yararlanma.

muntes s.(e) Sevinçli, memnun.

muntesier *s.(e).* 1.Yardım görmüş. 2. *ise.* Zafer kazanmış olan.

muntezam *s.(e). Ar. muntazam.* 1. Düzgün. 2. Düzenli, derli toplu. 3. *zf.* Düzenli ve düzgün bir biçimde.

munutaê s.(e) 1. Örülü, örülmüş olan. 2. *zf.* Örülmüş biçimde.

munutaêne *f.* Örmek. *Çeneke porê ho munena* Kız saçlarını örüyor.

munutais *isg.* Örme.

munute *s.(e)* Örülü. örülmüş.

munutoğ/e *ise/d.* Ören, örücü.

muqabil *s.(e) Ar. mukâbil.* 1. Bir şeye karşılık olarak yapılan, bir şeyin karşılığı olan. 2. Bir şeyin karşısında bulunan. 3. *ise.* Karşılık. 4. *zf.* Karşılık olarak, karşılığında.

muqaddes *s.(e) Ar. mukaddes.* Kutsal.

muqadest *ise.* Kutsal sayılan her türlü inanç ve davranış.

muqader *s.(e)* Yazgıda var olan, yazgıyla ilgili olan, alında yazılı olan.

muqaderet *isç.* Yazgı.

muqalit *s.(e)* Taklitçi, şakacı, güldürücü.

muqavele *isd. Ar. mukâvele.* Sözleşme.

muqavelesız *s.(e)* Sözleşmesiz.

muqavemet *ise. Ar. mukâvemet.* 1. Dayanma, karşı durma, karşı koyma, direnme, direniş, dayanırlık. 2. *fiz.* Direnç.

muqavetsiz *s.(e)* Dayanıksız, güçsüz, dirençsiz.

muqayese *isd. Ar. mukâyese.* Benzeterek veya karşılaştırarak değerlendirme, karşılaştırma, kıyaslama.

muqayyet *s.(e) Ar. mukayyed.* 1. Bağlı olan, bağlanmış. 2. Bir şart veya kayıtla bağlı olan. 3. Yazılmış, yazılı, kayıtlı. 4. Özenle gözetmek, korumak, dikkat etmek. *Muqayetê ho vınde* Kendine dikkat et (kendini koru)!

muqdedir *s.(e) Ar. muktedir.* Bir şeyi yapmaya, başarmaya gücü yeten. *Ez heqa na karde muqdedirne* Bu işin hakkında gelmeye gücüm yeter.

muqdemi *ise.* Önsöz, gidiş.

muqır *s.(e).* İkna olmayan, süzünde direten. *Muqır vano, nuqır nêvano* İnat diyor başka şey demiyor!

muracat *ise. Ar. murâcaat.* 1. Başvuru. 2. anışma. 3. Herhangi bir eserden yararlanma.

muracat kerdene *f.* 1.Başvurmak. 2. Danışmak. 3. Bir eserden yararlanmak.

muracat kerdis *isg.* 1.Başvurma. 2. Danışma. 3. Bir eserden yararlanma.

murdarr *s.(e) Far.* 1.Mundar, pis, lanetli. 2. Kokuşmuş, küflenmiş, pislenmiş olan (yiyecek). 3. Ölmüş olan veya şartlara uygun olarak kesilmemiş hayvan eti. 4. Cinsel birleşmeden sonra yıkanmamış, cenabet, hamamcı (kimse).

murdar biyaêne *f.* 1.Mundar, pis, lanetli olmak. 2. Kokuşmuş, küflenmiş, pislenmiş olmak (yiyecek). 3. Ölmüş olan veya şartlara uygun olarak kesilmemiş olmak 4. hamamcı olmak, cenabet olmak.

murdar biyais *isg.* 1.Mundar, pis, lanetli olma. 2. Kokuşmuş, küflenmiş, pislenmiş olma (yiyecek). 3. Ölmüş olan veya şartlara uygun olarak kesilmemiş olma, haram olma. 4. Hamamcı olma, cenabet olma.

murdar kerdene *f.* 1. Bir hayvanı kuralına göre kesmeden öldürmek veya ölümüne sebep olmak, eti yenilmez, haram kılmak. 2. Pisletmek, kirletmek, kokutmak. 3. Kirletmek, cenabet etmek.

murdar kerdis *isg.* 1. Bir hayvanı kuralına göre kesmeden öldürme veya ölümüne sebep olma, eti yenilmez ve haram kılma. 2. Pisletme, kirletme, kokutma.

mured *ise. bot.* Mersion ağacı.

murekkep *ise. Sr. murekkeb.* Yazı yazmak, desen çizmek veya basmak için kullanılan türlü renklerde sıvı madde, boya.

muri (murey) *isç. bot.* 1. Gülgillerden, çiçekleri beyaz bir ağaçlar, armutlar (*Pirus communis*). 2. Bu ağacın rengi sarıdan yeşile kadar değişebilen, tatlı, sulu, yumuşak, ufak çekirdekli meyveleri.

muriye *isd.* 1.Armut ağacı. *Muriya reze* Has armut. *Muriya beze* Yaban armut. 2. Bu ağacın her bir meyvesi.

murideni *ise.* Mürütlük, çömezlik, bendelik.

murit *ise.* Bir tarikat şeyhine bağlanarak, ondan tasavvuf'un yollarını öğrenen kimse, öğrenci, bende, çömez.

murr *ise. ve s.* 1.Çehresiz, somurtkan. 2. Karanlık, hain, kalleş. *Murro* Haindir.

murreni *ise.* 1.Çehresizlik, somurtkanlık. 2. Hainlik. *Murrena hora* İstememezliğinden, hainliğinden. *Murrena ho ver* Gıcıklığı yüzünden,

hainliğinden dolayı.

murriye *isd.* 1.Çehresizlik, spmurtkanlık. 2. Hainlik.

musade *ise.* 1. İzin, icazet, ruhsat. 2. Elverişli, uygun olma durumu. musade cı daene *f.* İzin vermek.

musade cı dais *isg.* İzin verme.

musade guretaene *f.* İzin almak.

musade guretais *isg.* İzin alma.

musade kerdene *f.* İzin vermek, müsade etmek, ruhsat vermek.

musade kerdis *isg.* İzin verme, müsade etme, ruhsat verme.

murşid *ise.* 1. Kılavuz, yol gösteren, öncü. Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.2. Alevilikte en yüksek dedelik mertebesi. 3. Tasavuff'ta müridlerine yol gösteren tarikat şeyhi.

mursêlê (nama, namiye) *isd.* Mektup.

murux *s.(e)* 1. Asık surat, memnuniyetsiz. 2. Surat asan (kimse). 3. Sevimsiz, itici yüz. *Murıxe tırs* Ekşi suratlı.

muruxın *s.(e)* Surat asan, asık suratlı.

musa *ise.* Hz. Musa, Musa Peygamber.

musabaqa *isd.* 1. sp. Yarışma işi, müsabaka. 2. Bilgi, yetenek veya güzellik yarışması.

musadere *ise.* Birinin malına el koyma, zaptetme.

musaferet (şileci) *ise.* Yolculuk, yolcu.

musallat *ise.* Sürekli rahatsız eden sataşan.

musallat biyaene *f.* Sürekli rahatsız etmek, sataşmak.

musallat biyais *isg.* Sürekli rahatsız etme, sataşma.

musalletê cı biyaene *f.* Birini veya bir şeyi rahatsız etmek, sürekli sataşmak.

musalletê cı biyais *isg.* Birini veya bir şeyi rahatsız etme, sürekli sataşma.

musav *ise.* Kuran'ın diğer bir adı.

musavi *ise. ve s.* 1.Yapı, değer, boyut, nicelik ve nitelik bakımından birbirinden ne artık, ne eksik olan, eşit, denk (iki veya daha çok şelyer). 2. Aynı haktan yararlanan, aynı düzeyde olan, eşit.

musayit *ise.* 1. Uygun zaman. 2. Uygun şey.

musbet *s.(e) ve is.* 1.Olumlu. 2.mat Pozitif değerde, artı.

musemah *ise.* 1. Hoş görü, tolerans. 2. Görmezlikten gelme, gözyumma.

musemahkar *s.(e) Hoşgörülü, toleranslı.*

museveni *ise.* Musevilik, Musa Peygambere inanmak. 2. Yahudilik.

musevi *ise.* 1. Musa Peygamber dininde olan. 2. Yahudi. *Museviyo* Yahudidir.

musibet *ise.* 1. Ansızın gelen felaket, kötülük. 2. Sıkıntı veren şey veya olay, bela. 3. Uğrsuz.

muslığ *ise.* Musluk.

muslıman *ise. ve s.* Müslüman (kimse).

muslumaneni *ise.* Müslümanlık, Müslüman olma durumu, Hz. Muhammed'in dinine inanma.

musmuley *isç. bot.* Bir çeşit meyve türü, muşmulalar.

musnefi *ise.* Derleyen, toparlayan, kitap yazan, derleyici.

musnet (musned) *ise.* İsnat edilmiş, yüklem.

muste *ise.* Kunduracıların vurarak derileri inceltmek için kullandıkları araç.

muste kerdene *f.* Musta ile dövmek, mustalamak.

muste kerdis *isg.* Musta ile dövme, mustalama..

mustehzar *s.(e)* 1. Haberdar, haberli. 2. Mutlaka.

mustehzar kerdene *f.* Haber vermek, haberdar etmek.

mustehzar kerdis *isg.* Haber verme, haberdar etme.

musteklil (mustelil) *s.(e)* Gerekli, icap

eden.

mustêmel *s.(e)* Kullanılmış, eski, yeni olmayan.

musteqbel *ise. Ar. müstakbel.* 1. İleri bir tarihte beklenen, gelecek. 2. Gelecek (zaman), istakbal.

musteqil *s.(e)* 1. Bağımsız. 2. Kullanış yönünden başka bir yapı ile bağlantısı olmayan.

musteqim *s.(e)* Doğru, doğruluktan şaşmayan.

mustêqrer *ise.* 1. İstikrar bulmuş, durulmuş. 2. Karar kılınan yer, yerleşilen yer. 3. Yerleşmiş olan.

musterêg *ise.* 1.Ortak, ortaklaşa, birlikte. 2. Ortak, birlikçi (kimse).

musterêgen *ise.* Ortaklık, beraberlik, birliktelik, elbirliği.

mustêsel *s.(e)* Muhtaç, perişan.

mustesna *ise. ve s.* 1. Bir bütünün veya kuralın dışında olan, kural dışı. 2. Benzerlerinden üstün olan. 3. Ayrıcalı, farklı, ayrık, ayrı tutulan.

musteşar *ise.* 1. Kendisinden bilgi alınan, kendisine danışılan (kimse). 2. Bakanlıklarda veya elçiliklerde, bakan veya elçiden sonra gelen en büyük yönetici.

musteşareni *ise.* Müşteşarlık, danışmanlık.

mustevi *s.(e)* Her yeri aynı düzeyde olan, eşit, denk.

mustevir (mustecir) *ise.* Kiracı.

musteyin *s.(e)* Yardım isteyen, yardım talebinde bulunan.

muşambe *ise.* 1. Su geçemeyecek bir duruma getirilmek için bir tarafına kauçuk veya yağlı boya sürülerek hazırlanan kalın bez. 2. Bu bezden yapılmış yağmurluk vb. şeyler.

mutaf (turık) *ise.* Keçi kılından yapılan torba, yem torbası.

muteber (mutever) 1. Yürürlükte olan, geçerliliği olan. 2. Saygın, itibarı olan, güvenilir. 3. İnanılır, güvenilir, sözü geçen.

muteber biyaene *f.* Geçerli olmak, yürürlükte bulunmak.

muteber biyais *isg.* Geçerli olma, yürürlükte bulunma.

mutebereni *ise.* 1. Geçerlilik. 2. Saygınlık.

muteber guretaene *f.* Dikkate almak, saygın tutmak, geçerli tutmak.

muteber guretais *isg.* Dikkate alma, saygın tutma, geçerli tutma.

muteberiye *isd.* 1. Geçerlilik. 2. Saygınlık.

mutemadiyen *s(e) Ar. mutemâdiyen.* Sürekli olarak, ara vermeden, devamlı bir şekilde, biteviye.

mutemet *ise.* İnanılan, güvenilen kimse.

mutela *ise.* 1. Okuma, inceleme. 2.Etraflı düşünme. 2. İrdeleme, müzakere etme, etüt etme.

mutela kerdene *f.* 1. Okumak, incelemek. 2. Üzerine düşünmek, irdelelemk.

mutêla kerdis *isg.* 1. Okuma, inceleme. 2. Üzerine düşünme, irdeleme. *Mutêlake* Etraflıca incele, üzerinde düşün!

mutêlacı *ise.* 1.Okuyan, inceleyen. 2. Üzerinde düşünen, etraflıca inceleyen.

mutenevi *ise.ve s.* Çeşitli, değişik türleri olan.

mutessir *s.(e) Ar. muttesir.* 1. Etkilenmiş, edilgen. 2.Üzülmüş, yerinmiş.

mutessir biyaene *f.* Etkilenmek, üzülmek, yerinmek.

mutessir biyais *isg.* Etkilenme, üzülme, yerinme.

muteşekür *s.(e)* Teşekkür eden, teşekkür borçlu olan.

mutevazi *s.(e) Ar. mutevâzi.* 1. Alçak gönüllü. 2. Gösterişsiz, iddıasız. 3. Birbirine paralel olan.

muti *s.(e)* 1. Yumuşak huylu, yumuşak başlı, uyumlu, itaatkar. 2. *ise.* Pülümür- Erzincan yolu üzerinde, Karasu kavşağında bir yer adı. *Pırdê Muti* Muti köprüsü.

mutlaqa *zf. Ar. mutlâka.* 1. Kaçınılmaz bir biçimde, her halde, ne olursa olsun. 2. Kesinlikle, mutlaka.

muvaza *isd. Ar. muvâza'a.* Danışık, danışıklık.

muxındiye *isd.* Dersim'in Mazgirt ilçesine bağlı bir nahiye.

muxpir *ise.* Yasadışı olan bir durumu yetkili makamlara bildiren, ihbarcı, gammazcı.

muxpir biyaene *f.* 1.Muhpir olmak. 2. Gammazlanmak, ihbar edilmek.

muxpir biyais *isg.* 1.Muhpir olma. 2. Gammazlanma, ihbar edilme.

muxpireni *ise.* Muhpir olma durumu, gammazcının yaptığı iş.

muxpireni kerden *f.* İhbarcılık yapmak, gammazcılık etmek.

muxpireni kerdis *isg.* İhbarcılık yapma, gammazcılık etme.

muxpiriye *isd.* Gammazcılık, ispiyonculuk, ihbarcılık.

muxri *s.(e)* Cimri, eli sıkı, hasis, nekes, pinti.

muxrib *ise.* Casus.

muxtar *ise. Ar. muhtâr.* 1. Özerk. 2. Köy veya mahallenin yasalarla belirtilmiş işlerini yürütmek için seçilen kimse (muhtar).

muxtareni *ise.* 1. Muhtarlık. 2. Özerklik.

muxtariyet ise. Ar. muhtâriyyet. Özerklik.

muz *ise. Ar. mûz. bot.* 1. Muzgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, bir çenekli, çok yıllık bir bitki. 2. Bu bitkinin kendine özgü hoş kokulu, tatlı, besleyici, kalın kabukli, uzun meyvesi.

muzaffer *s.(e) Ar. muzaffer.* 1. Üstünlük elde etmiş, yenmiş, zafer kazanmış, utkulu. 2. *ise.* Zafer kazanmış, üstünlük elde etmiş kimse veya ulus.

muzaffereni *ise.* Üstünlük, zafer kazanma, utkunluk, zafer kazanana yaraşır biçimde.

muzakere *isd. Ar. muzâkere.* 1. Bir konuyla ilgili görüşme, danışma. 2. Sözlü sınav. 3. Etüt, mütalâa.

muzekêni *ise.* Gülünçlük, komiklik.

muzıb *s.(e)* Şaka etmekten hoşlanan, takılgan.

muzık *ise. Far. musique* < *Yun.* 1.Duygu, düşünceve tek sesli veya çok sesli olarak anlatma sanatı. 2. Bu biçimde düzenlenmiş seslerden oluşan eserlerin okunması veya çalınması.

muzır (munzır) *ise.* 1. Dersim bölgesinde bu adla anılan dağlar. 2. Ovacık ilçesi sınırları içinde, bu dağlardan doğan nehir, Munzur suyu. 3. Munzur suyunun doğduğu gözelere denir. *Çımê muzuri* Munzur gözeleri. 4. Munzur suyunun doğuş efsanesindeki ermiş çoban, Munzur Baba.

muzmin *s.(e) Ar. muzmin.* 1. Uzun süreli, süreğen, kronik. *Feqire mıde muzmin suji esto* Fakirimde kronik romatizma vardır. 2. *mec.* Ne kadar süreceği belli olmayan, uzun süreli olan, sürekli.

N-n

"N": Mısır resim yazısında sola kıvrılmış balık simgesiyle belirtilen "N" harfi, Mısır hiyeratiğinde bugünkü el yazısı "N"ye benzemiş; Fenike yazısında da özdeş durumdayken, İbrani öncesinde el yazısı "y"yi andırır bir biçim edinmiştir. Batı Yunancası'nda kuyruğu solda bir el yazısı "y"ye benzemiş. Klasik Yunanca'da bugünkü biçimini almıştır. Oradan Latin yazısına geçen bu harf, Zazacanın "n" sesini karşılamak üzere bugünkü Zazaca alfabesine Latin yazısından alınmıştır.

n, N: Zazaca alfabesinin on yedinci harfidir. Ne adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından genizsi diş, diş eti ötümsüzünü gösterir.

na 1. *s.(d)* Bu. 1.Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösterir. *Na dare.* Bu ağaç. *Nawa ke tıvana a niya (d)* Bu söylediğin o değil.2. *zm.* En yakında bulunan bir varlığı *(d)* veya biraz önce alınan bir şeyi işaret yoluyla belirtmek için kullanılır. *Na cenıke* Bu kadın. *Na manga* Bu inek. *Na bıze* Bu keçi. *Na roze* Bugün. *Na roji* Bu (yakın) günlerde. *Na rozude* Bu günlerde. *Nawa* Budur *(d). Nawo* Budur *(e). Na kêmiye* Bu azınlık (bu noksanlık). *Naede (-da)* Bunda. *Na wenimede* Şu anda (şu dakikada). *Na kıvaro niane* Bu müsibetin böylesi! *Na rira* Bu yüzden (bu yüzle).

nadır *s.(e)* Az bulunur.

nadırane *zf.* Az bulunur, nadir olarak.

naede 1. *zf.* Bu esnada, bu sırada, bu anda. *Naê soro:* 1)Bunun üzerinde, 2) bunun yüzünden. *Naê'de niyade* Şuna *(d)* bak! 3. *Naedero:* 1) Bundadır *(e)*, 2) Bunun oynaşıdır (d), bununladır, (gizlice) bununla *(e)* sevişiyor *(d). Lazek naêrao* Oğlan bu kadındandır, oğlan bu kadından doğmadır. 4. Buna *(d)* ver. *Çiye bıya naêde* Bir şey getir buna *(d)* ver.

nafa *zf. bağ.* Bu defa, bu kez, şimdililk. *Nafa kamo* Bu kez kimdir? *Sıma nafa çı wazênê* Siz bu sefer ne istiyorsunuz? *Nafa tı zonena* Bu sefer sen bilirsin!

nafaqa *isd. Ar. nafaka.* 1.Geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik. 2. *huk.* Birinin geçindirmekle yükümlü bulunduğu kimselere, mahkeme kararıyla bağlanan aylık.

nafile *is. d. Ar .nâfile.* 1.Yararsız, boşa giden, boş, işe yaramayan. 2. *zf.* Boşuna, boşyere. 3. Fazladan, gereksiz.

nağme *is. Ar. nağme.* 1.Güzel, uyumlu ses, ezgi. 2. Ezgi bölümü, nota. 3. *mec.* Birinin yalandan ve nazlanarak söylediği söz.

nahiye *isd. Ar. nâhiye.* 1. Kamu yönetiminde ilçeden sonra gelen idari birim, bucak. 2. Bölge.

nayine *zm (-ı)* Bunları. *Nayine bıjerê berê* Bunları alıp götürün. *Nayinede.* Bunlarda.

nayinera *zm (-dan)* 1. Bunlardan. *Nayinera çiyê bijê* Bunlardan birşey al. 2. *(-a)* Bunlara. *Nayinera çiye vaze* Bunlara birşey söyle.

najniye *isd.* 1. Amaca karısı, büyük yenge. 2.Yaşlı kadın.

nak *ise.* 1.Göbek bağı. 2. Saygısız davranış. Yaşça daha büyük olanlara karşı yapılan saygısızlık durumu için kullanılır. 3.Yün eğirmede kullanılan kirmen başının (topacının) üstündeki çengel. *Nakê reştike* Soru işareti şeklindeki kirmen çengeli.

nak cırakerdene *f.* Göbek koparmak göbeğini kesmek.

nak cırakerdis *isg.* Göbek kesme.

nake *isd.* Büyük öğütücü dişlerinin her biri. *Naka ho dezena* Öğütücü dişi ağrıyor.

nakê ho şiyaene *f.* Göbeği gitmek (kaymak).

nakê ho şiyais *isg.* Göbeği gitme (kayma).

nal *ise.* At, eşek, katır gibi tek tırnaklı hayvanların ayak tabanına (toynaklarına) çakılan koruyucu demir plaka.

nalaene *f.* İnlemek. *Mêrik deze ho ver naleno* Adam ağrısı yüzünden inliyor.

nalais *isg.* İnilti, inleme.

nalbend *ise.* Nalbant. Yük hayvanlarının toynaklarına nal yapan kimse, nal ustası.

nalbur *ise.* 1.At nalı yapan demirci. 2.*esk.* Çivi, kilit, menteşe gibi yapı işlerinde kullanılan şeyleri satan kimse, hırdavatçı.

nalburci *ise.* Hırdavatçı, nalburluk yapan kimse.

nalcığ *ise.* Küçük balta.

nale *isd.* Boğaya gelmemiş, 2-3 yaşındaki dişi dana. *Nala estewrıne* Kısır düve.

nalegae *isd. ve s.* Üç yaşını doldurmuş, artık boğaya gelme çağındaki düve.

nalike *isd. ve s.* Düvecik, küçük düve.

nal- mıx *zf.* 1.Nal ile çivi olarak. 2. *mec.* Manasız konuşma, davranış.

nam *ise.* 1.Ün, şan. 2. Ad, isim. *Name hora cıde* Kendi adına ver.

namdaene *f.* Ün yapmak, ünlenmek.

namdais *isg.* Ünlenme, ün salma, isim yapma.

namdar *s.(e).* Ünlü, tanınmış kimse.

namdareni *ise.* Ünlülük.

namdariye *isd.* Ünlülük.

name (I) *ise.* İsim, ad. *Namê camordiye 'ra* Erkeklik adına (mertlik adına). *Namê camorden'ra* Erdemli erkeklik adına, yiğitlik şanına. *Namê hora* Kendi adına. *Namê isonen'ra* İnsanlık adına. *Namê haqi'vo* Tanrı adına yemin olsun ki.

name (II) *ise.* Maktup.

name biyae *isg.* İsimlendirme.

name biyaene *f.* İsimlendirmek.

name biyais *isg.* İsimlendirme.

name kerdene *f.* 1. İsimlendirmek, adlandırmak. 2. Bir şeyi tanımlamak. 3. İsmini zikretmek.

name kerdis *isg.* İsimlendirme, tanımlama, adını zikretme.

name pıranaene *f.* 1. İsim vermek, ad koymak. 2. (İkaz ve uyarı anlamında) Bir şeyi tanımlamak, bir olayı yorumlamak. *Sıma kerrepulunê ma benê, meste name çı nanê pıra* Siz bizim malımızı soyup götürüyorsunuz, yarın adını ne koyacaksınız? *Tı nayine kısena, meste- bêro name çı nana pıra* Sen bunları öldürüyorsun, peki, yarın öbürgün adını ne koyacaksın? 3. Birini lekelemek.

name pıranais *isg.* 1. Ad koyma, isim verme. 2. (İkaz ve uyarı anlamında) Bir şeyi tanımlama, bir olayı yorumlama.

name ho pıra bestnaene *f.* Bir şeye kendi simini ilişkilendirmek, bağla-

mak.

name ho pıra bestnais *isg.* Bir şeye kendi adını ilişkilendirme, kendi simini bir şeye bağlama.

name ho pıranaene *f.* 1. Birine bir şeye kendi adını vermek. 2. Bir kıza talip olmak, nişanlanmak, nişanlı veya sözlü olduğu bilinmek. 3. Dul olan bir bayandan evlenme sözü almak.

name ho pıranais *isg.* 1. Birine, bir şeye kendi adını vermek/koymak. 2. Bir kıza talip olma, nişanlanma, nişanlı veya sözlü olduğu bilinme. 3. Dul olan bir bayandan evlenme sözü alma.

name ho vejiyaene *f.* 1. İsmi çıkmak, ünlenmek. 2. Adı çıkmak (olumsuz anlamda).

name ho vejiyais *isg.* 1. İsmi çıkma, ünlenme. 2. Adı çıkma (olumsuz anlamda).

namet *ise.* 1. Nimet, iyi yaşamak için gerekli şey. 2. İyilik, lûtuf, ihsan. 3.Yiyecek, içecek, özellikle ekmek. 4.Kutsanmış yiyecek (aşureye konulan) 12 çeşit tatlandırıcı katkı maddeleri. 5. *mec.* Yararlanılan imkân ve olanaklar.

namiyaene *f.* Eğilmek, yamulmak. *Texte namiyo* Tahta eğilmiş, yamulmuş.

namiyais *isg.* Eğilme, yamulma.

namlı (I) *s.(e)* Ünlü tanınmış, ün yapmış.

namlı (II) *ise.* Tüfek namlusu.

namli *ise.* Harçlık. *Namliyê rae* Harcırah, yol harçlığı. *Namliyê minê rae* Benim yol harçlığım.

namerd *is.*(e) (e/d) Mert olmayan, alçak kimse.

namerde *is.* (d) Mert olmayan, alçak kimse.

namerdeni *ise.* Namertlik, alçaklık.

nammerdiye *isd.* Namertlik, alçaklık.

namnaene *f.* Eğmek, yamultmak. *Va yeno gilê dar-u beru namneno* Rüzgar esiyor ağaçların uçlarını eğiyor.

namnais *isg.* Eğme, yamultma.

namresan *ise.* Postacı.

namresane *isd.* Postacı.

namus *isg.* 1. Bir topluluk içinde ahlak kurallarına karşı beslenen bağlılık duygusu. 2. Dürüstlük, doğruluk. 3. Şililik, iffet. 4. Namus ve onur üzerine verilen söz.

namuslu *s.(e)* Ahlak kurallarına uygun olarak davaranan kimse.

namusuz *s.(e)* Ahlak kurallarına uygun olarak davaranmayan kimse.

namusuzen *ise.* Namusuzca davranış.

namusıziye *isd.* Namusuzca davranış.

namzed *ise.* Talip, aday.

namzed biyaene *f.* Aday olmak, talip olmak.

namzed biyais *isg.* Aday olma, talip olma.

namzede *isd.* Aday, talip.

namzedeni *ise.* Adaylık, taliplik.

namzediye *isd.* Adaylık, taliplik.

nan *ise.* Ekmek.

naqam *ise.* Duygu, duyuş, içtenlik. *Naqam geseykeno* Duygulu/içten konuşuyor.

nar-u dori *zf.* Bu yanı-o yanı, önü-arkası, bu tarafı-o tarafı, bu yüzü-öteki yüzü olarak.

nara (I) *zf.* 1.Bundan, bu sebepten. 2. Bukez, bu defa. 3. Buradan. *Nara dot* Buradan öte. 4. Bu zamandan, şu andan. *Nara ravê* Bundan önce (Bundan önceki zamanda). *Nara dıme* Bundan sonra (Bundan sonraki zamanda), Şu andan itibaren.

nara (II) *isd.* Nara, meydan okuyarak bağırma.

nara estaêne *f.* Nara atmak, meydan okuyucu şekilde bağırmak.

nara estais *isg.* Nara atma, meydan okuyucu bağırtı.

narafa *zf.* Bu defa, bu kez, bu sefer. *Narafa ki* Bu defa da, bu kez de, bu

sefer de. *Narafa sevanê* Bu kez ne diyorlar? *Narafa ki heni vanê* Bu defa da öyle diyorlar. *Narafa ki pê qayil nebeno* Bu sefer de kendisini beğenmiyor.

nardek *ise.* Elma, erik, kızılcık, vişne vb.meyvelerden yapılan bir tür pekmez.

nare *isd. bot.* 1. Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç, nar ağacı (*Punica granatum*). 2. Bu ağacın kırmızımtrak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtrak, sulu taneler taşıyan yuvarlak yemişi.

narık *s.(ê)* Şımarık.

narıke *s.(d)* Şımarık.

narıkeni *ise.* Şımarıklık.

narıkiye *isd.* Şımarıklık.

narınc *ise.* Bir çeşit boya.

nari *zf.* Bu yanı, bu tarafı, bu yüzü.

nari-dori *zf.* Bu yanı-o yanı, bu tarafı-o tarafı, bu yüzü-o yüzü.

narin *is.(d)* 1.Narin, ince yapılı, yepelek,

narine *is.(d)* 1.Narin, ince yapılı, yepelek,

narineni *ise.* Narinlik, naziklik, ince yapılılık, yepeleklik, nezenenlik.

nariniye *isd.* Narinlik, naziklik, ince yapılılık, yepeleklik, nezenenlik.

narkotık *ise. Fr. narcotique.* Narkotik, uyuşturucu.

narkoz *ise. Fr. narcose. tip.* İlaçla yapay olarak sağlanan ve vücutta bir veya birkaç görevin azalmasına yolaçan uyku durumu.

nas *ise.* Millet, halk, tanıdık, insanlar.

nas biyaene *f.* 1. Tanınmak. 2. Varlığı kabul edilmek.

nas biyais *isg.* 1.Tanınma. 2.Varlığı kabul edilme.

nasır *ise.* En çok el ve ayağın sürekli sürtünmelere uğrayan noktalarında üst derinin kalınlaşması ve sertleşmesiyle oluşmuş deri. 2.*mec.* Duygusuzlaşmak, duyarlılığını yitirmek.

nasıv *ise.* 1.Birinin payına düşen şey. 2. Bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği şey. 3. Kısmet, talih baht. *Haqi ke kerd nasıv, rozê yen* Tanrı nasip ederse birgün gelirim. *Haq çengê wele cırê nasıv kero* Tanrı kendisine bir acvuç toprak nasip eylesin. 4. Günlük kazanç.

nasıv biyaene *f.* Nasip olmak.

nasıv biyais *isg.* Nasip olma.

nas kerde *is.(e)* 1.Tanınan, tanınmiş kimse. 2. Varlığı kabul edilen.

nas kerdene *f.* 1. Tanımak. *Mı se kê o di, naskerd* Ben onu *(e)* görür görmez tanıdım. 2. *Ez ey rewra nasken* Ben onu *(e)* önceden tanıyorum. *Tı ae hona nasnêkena* Sen henüz onu *(d)* tanımıyorsun.

nas kerdis *isg.* 1.Tanıma. 2.Varlığını kabul etme.

naskerdoğ *ise.* Tanıdık kimse.

naskerdoğe *isd.* Tanıdık kimse.

nast *ise. ve s.* Tanıdık, tanışık.

nast dost *ise.* Tanış ve dost (kimseler).

naste *is. d.* Tanıdık, tanış.

nasteni *ise.* Tanışıklık.

nastiye *isd.* Tanışıklık.

nastiye'ra zumindaene *f.* Karşılıklı birbirini tanımak, birbiriyle tanışmak. nastiye'ra zumindais *isg.* Karşılıklı birbirini tanıma.

nastiyera zumindais *is. g.* Karşılıklı birbirini tanıma, birbiriyle tanışma.

naşi (I) *s. (e)* Asi, aksi.

naşi (II) *ise.* Doğan bebek, cenin.

naşiye *s.(d)* Aksi, asi.

nat *zf.* Bu taraf, beri, ötenin tersi.

nata *zf.* Bu yana, beriye, ötenin tersine.

nata daene *f.* Bu tarafa vermek, beriye vermek.

nata dais *isg.* Bu tarafa verme, beriye verme.

nat bota *zf.* O yana bu yana, öteye

beriye, ileri geri, sağa sola. *Nat bota qeseymeke* İleri geri konuşma!

nat bota şiyaene *f.* Sağa sola gitmek, sağa sola koşuşturmak, yerinde durmaksızın çalışmak.

nat bota şiyais *isg.* Sağa sola gitme, sağa sola koşuşturma, yerinde durmaksızın çalışma.

nat bota vozdaene *f.* 1. Sağa sola kaçmak. 2. Kaçamak yapmak, çalışmamak, kıvırtmak.

nat bota vozdais *isg.* 1. Sağa sola kaçma. 2. Kaçamak yapma, çalışmama, kıvırtma.

naver *zf.* Bu taraf, (vadinin) karşı tarafı değil bulunulan taraf. *Naver-bover* Bu taraf-karşı taraf (vadinin bu yanı-karşı yanı, derenin veya kıyının iki yakası).

navera *zf.* Bu tarafta, (vadinin karşı tarafında değil) beri tarafta.

naver kerdene *f.* Beri tarafa sürmek, beri tarafa geçirmek.

naver kerdis *isg.* Beri tarafa sürme, beri tarafa geçirme.

naver vısnaene *f.* Beri tarafa geçirmek, bu yakaya sürmek.

naver vısnais *isg.* Beri tarafa geçirme, bu yakaya sürme.

navız *ise.* Nabız, yürek.

navran *ise.* Paçaların birleşme yeri, iki bacak arası. *Navranê salvaru* Şalvar paçalarının birleşme yeri (arası).

na wonıme *zf.* Şu anda, Şu dakikada. *Na wenımede!* Şu anda, şu dakikadan itibaren.

nawo *zm.* Budur (e).

naxır *isg.* Sığır, inek ve öküz topluluğu, sürüsü.

nayil *zf.* Erişim, varınca. Erişmiş, elegeçirmiş, başarmış, kazanmış, ulaşmış.

nayil biyaene *f.* Nail olmak, erişmek, ulaşmak, başarmak, kazanmak.

nayil biyais *isg.* Nail olma, erişim, ulaşma, başarma.

naylon *ise. İng.nylon.* 1.Temel maddesi poliamit reçinesi olan, birçok giyim ve ev eşyası yapımına yarıyan, sert, dayanıklı ve esnek madde. 2.*s.* Bu maddeden yapılmış olan. 3.*s.mec.* Düzme, sahte.

naz *ise.* 1. Kendini beğendirmek amacıyla yapılan davranış, cilve. 2.İsteksiz gibi görünerek yalvartmak amacıyla yapılan davranış. 3.Şımarıklık.

naza *zf.* 1.Burası, bu yer, bu mahal. 2.Burada, bu yerde. *Nazarime* Burdayız. *Nazarê* Burdalar. *Naza'ra ve uza* Buradan oraya kadar.

nazık/e *s.(e/d) Far. nazuk.* 1. Başkalarına karşı saygılı davranan. 2. İnce yapılı, narin. 3. Özen, dikkat gösterilmezse kırılabilen, bozulabilen. 4.Özen gösterilmezse, gerekli önlemler alınmazsa kötüleşebilen, kritik. 5. Dikkat isteyen, özen gerektiren.

nazık biyaene *f.* Nazikleşmek, nazik olmak, incelmek, kritikleşmek.

nazık biyais *isg.* Nazikleşme, nazik olma, incelme, kritikleşme.

nazık mısnaene *f.* Şımarık alıştırmak, şımartmak. *İnu no nazık mısno* Onlar bunu (e) şımarık alıştırmışlar.

nazık mısnais *isg.* Şımarık alıştırma, şımartma.

nazıkeni *ise.* Naziklik, incelik, özen, kritik durum.

nazıkiye *isd.* Naziklik, incelik, özen, kritik durum.

nazımiye *isd.* Eski adı Qızıkkilise olan Dersim'in bir ilçesi.

naz kerdene *f.* Nazetmek, nazlanmak, cilvelenmek.

naz kerdis *isg.* Nazetme, nazlanma, cilvelenme.

nazkerdoğ *ise.* Naz eden, nazlanan kimse.

nazkerdoğe *isd.* Naz eden, nazlanan kimse.

nazlü *s.(e)* Nazlı, cilveli, özen ve intimama alışık.
nazlü biyaene *f.* Nazlı olmak, dikkat ve özen gerektirir olmak, şımarmak.
nazlü biyais *isg.* Nazlı olma, dikkat ve özen gerektirir olma, şımarma.
nazlü kerdene *f.* Özen ve dikkate alıştırmak, nazlı etmek, şımartmak.
nazlü kerdis *isg.* Nazlı etme, şımartma.
nazlü mısae *s.(e)* Nazlı alışmış olan.
nazlü mısaene *f.* Nazik alışmak.
nazlü mısais *isg.* Nazik alışma.
nazlü mısnaene *f.* Nazlı alıştırmak, şımartmak.
mazlü mısnais *isg.* Nazlı alıştırma, şımartma.
nazlüye *s.(d)* Nazlı, nazik,şımarık.
nazlüyeni *isd.* Nazlılık, incelik, şımarıklık.
nebat *ise.* 1. Bitki. 2. Şeker.
nebati *isg.* Bitkisel, bitki ile ilgili, bitki cinsinden.
nebi *ise. Ar. nebi.* Peygamber, savacı.
nebil *s. (e)* Bilgili, bilge kimse.
nebile *s. (d)* Bilgili, bilge kimse.
neces *s.(e)* Pis, mundar, meymenetsiz.
necese *s.(d)* Pis, mundar.
necim *ise.* Münnecim, kayıp bilici. *Tı necima, çıko, tı nayine kotira zonena* Sen müneccim misin nesin, bunları nerden biliyorsun?
necime *isd.* Müneccim, kayıp bilici.
necum *ise.* Astrolog, yıldız falı ile uğraşan kimse.
necume *isd.* Astrolog, yıldız falı ile uğraşan kimse.
neçar *s.* 1.Yoksul, zavallı, çaresiz. 2. *mec.*Vücutça zayıf, çelimsiz.
neçar biyaene *f.* 1. Fakir ve zavallı olmak. 2. Zayıf düşmek, zayıflamak.
neçar biyais *isg.* 1. Fakir ve zavallı olma. 2. Zayıf düşme, zayıflama.
neçareni *ise.* 1.Yoksulluk, zavallılık, çaresizlik. 2. *mec.* Vücutça zayıflık, dayanıksızlık.
neçariye *isd.* 1.Yoksulluk, zavallılık, çaresizlik. 2. *mec.* Vücutça zayıflık, dayanıksızlık.
neçariyera *zf.* Yoksullukla, fakirlikle, çaresiz bir biçimde. *Neçariya ho ver* Fakirliğinden dolayı.
neçar kêwtaene *f.* Yoksul ve çaresiz düşmek.
neçar kêwtais *isg.* Yoksul ve çaresiz düşme.
neçar mendene *f.* 1.Yoksul düşmek, çaresiz kalmak. 2. *mec.* Vücutça zayıf kalmak, cılız kalmak.
neçar mendis *isg.* 1.Yoksul düşme, çaresiz kalma. 2. *mec.* Vücutça zayıf kalma, cılız kalma.
neçe *zf. ve s.* Nice. *Neçe teni* Niceleri/ Nice kişiler. *Neçe cani* Nice canlar. *Neçe cani kişayi* Nice canlar öldürüldü. *Neçe pêxamberi amey, şi* Nice peygamberler geldi, gitti.
nedar *s. (e)* Fakir, yoksul, acınacak durumda olan.
nedare *s.(d)* Fakir, yoksul.
nedareni *ise.* Yoksulluk, fakirlik.
nedariye *isd.* Yoksulluk, fakirlik.
nedim *s.(e)* Pişman (kimse).
nef *ise.* Gaz, petrol.
nefer *ise. Ar. nefer.* 1. Derecesi olmayan asker, er. 2. Kimse, birey.
nefes *ise.* 1.Nefes, soluk, çekilip üflenen duman. 2.Fırsat, dinlenme, ara. 3. Alevi-Bektaşi şiiri. 4. Keramet taşıma, pir duası. 5. *mec.* Canlı varlık.
nefes daene *f.* 1Solumak, nefes alıp vermek.
nefes dayis *isg.* Soluma, nefes alıp verme.
nefes tengiye *isd.* Nefes darlığı, kalp hastası veya astım olma durumu.
nefes guretene *f.* Nefes almak, soluklanmak.
nefes guretis *isg.* Nefes alma, soluklanma.
nefes'ro cı bırriyaene *f.* Nefesi kesil-

mek, nefessiz kalmak, bayılmak.
nefes'ro cı bırriyais *isg.* Nefesi kesilme, nefessiz kalma, bayılma.
nefes'ro cı bırrnaene *f.* Nefesini kesmek, nefessiz bıraklam, noğmak.
nefes'ro cı bırrnais *isg.* Nefesini kesme, nefessiz bırakma, boğma.
nefi *ise.* 1.Sürgün, göçebe. 2.Girişsiz, do-mur.
nefi biyaene *f.* 1.Sürgün olmak, göçer olmak. 2. Körelmek, çıkışsız olmak.
nefi biyais *isg.* 1.Sürgün olma. 2. Körelme, çıkışsız olma.
nefret *ise.* Kin, nefret.
nefret kerdene *f.* Nefret etmek, kin duymak.
nefret kerdis *isg.* Nefret etme, kin duyma.
nefret kerdoğ *ise.* Nefret eden, kin duyan.
nefs *ise.* 1. Öz varlık kişilik. *Bara nefsê mırê* Kendi şahsım adına. 2. Yemeiçme ihtiyaç dürtüsü, açlık duygusu. 3. *mec.* Bir şeyde gözü kalma, tutkuyla isteme.
nefseni *ise.* 1. Nefisle ilgili, Lahsi özün istekleriyle ilgili. 2. Şahsi.
nefse tenık *s.(e)* 1.İnce nefisli. 2.*mec.* Bir şeyi istemede zaaf göstermek, arzusuna karşı koyamamak, iradesizlik göstermek. *O(e)hetê cenüna nefsetenıko* O kadınlardan yana zaaflıdır (cıvıktır), dayanmaz.
nefse tenıke *s.(d)* 1.İnce nefisli. 2. *mec.* Bir şeyi istemede zaaf göstermek, arzusuna karşı koyamamak, iradesizlik göstermek. **nefse tenıkeni** *ise.* Nefsine hakim olamamak, iradesizlik.
nefse tenıkiye *isd.* Nefsine hakim olamamak, iradesizlik.
nefse ho islakerdene *f.* Nefsini terbiye etmek, kontrol altına almak, iradesine hakim olmak.
nefse ho islakerdis *isg.* Özünü/şahsını terbiye etme, iradesine hakim olma.
nefsê horê wayir vejiyaene *f.* Nefsine sahip çıkmak, iradesine hakim olmak.
nefsê horê wayir vejiyais *isg.* Nefsine sahip çıkma, iradesine hakim olma.
nefse ho terviya kerdene *f.* Nefsini terbiye etmek, nefsini gemlemek.
nefse ho terviya kerdis *isg.* Nefsini terbiye etme, nefsini gemleme.
nefsi *ise.* Kişisel, şahsi. *Nefsi islah* Özünü düzeltme, şahsını terbiye etme.
neft *ise. Far. neft.* 1. Organik maddelerin ayrışmasından oluşan sıvıların birçoğuna verilen ad. 2. Çoğunlukla boyacılıkta kullanılan, petrol türevlerinden bir çeşit mineral yağ, neft yağı (*Rune neft*).
neftelin *ise. Fr. naphtaline* < *Doğu dillerinden kim.* Maden kömürü katranının kuru kuruya damıtılmasından elde edilen, özel kokulu, beyaz, 1.158 yoğunluğundan, 80°C'de eriyen, 218° C'de kaynayan, suda erimeyen, alkol, benzol ve eterde kolaylıkla eriyen antiseptik bir hidrokarbon.
nefti *s.(e)* Siyaha yakın koyu yeşil.
negah *ise.* Görüş açısı. Bir konuyu belirli bir açıdan inceleme anlamında kullanılır.
negar (I) *ise.* 1. Hikmet. 2. İnayet. *Hagra negar biyenê, ez nıka welatte biyenê* Tanrıdan inayet olaydı da, ben şimdi ülkemde olaydım.
negar (II) *ise.* 1. Ressam. 2. Yazar.
negarbend *ise.* 1. Ressam. 2. Yazar.
negar biyaene *f.* Ayan olunmak, gayipten görünmek. Tanrı veya kutsal varlıkların hikmetiyle görünmek.
negar biyais *isg.* Ayan olma, gayipten görünme. Tanrı veya kutsal varlıkların hikmetiyle görünme.
negare *isd.* 1. Ressam. 2. Yazar.

negareni *ise.* 1. Ressamlık. 2. Yazarlık.
negariye *isd.* 1.Ressamlık. 2.Yazarlık.
negureaene *f.* Şalışmamak, çalışamamak.
negureais *isg.* Çalışmama, çalışamama.
neğ *ise.* 1. Alım veya satımda bir şeyin para karşılığındaki değeri, fiyati. 2. Ekonomik bir değer ile para birimi arasındaki ilişki.
neğ belü kerdene *f.* Fiyat belirlemek.
neğ belü kerdis *isg.* Fiyat belirleme.
neğ cısanaene *f.* Bir malın fiyatını koymak.
neğ cısanais *isg.* Bir malın fiyatını koyma.
nehef *ise.* Gizleme, saklama.
nehef kerdene *f.* Gizlemek, saklamak.
nehef kerdis *isg.* Saklama, gizleme.
nehif *ise.* Gösteriş, karşısındakini etkileme amacıyla yapılan davranış.
nekse *ise.* Müzmin ağrı, sancı.
nem *ise.* 1. Havada bulunan su buharı. 2. Hafif ıslaklık, rutubet.
nemaz *ise.* Namaz.
nemer *s. (e)* Cinsel olarak iktidarsız.
nemet *ise.* Tarz, tavır, biçim.
nemnek *s. (e)* Nemli, rutubetli.
nemrud *ise.* Nemrut. Hz.İbrahim'i ateşe atan Babil hükümdarı.
nemud *ise.* Gösteriş, görünme.
nenıg *ise.* Tırnak.
nenig *isç.* Tırnaklar.
nenıg kerdene *f.* Tırnaklamak. *Nenık ke* Tırnakla.
nenıg kerdis *isg.* Tırnaklama.
nenıgunê ho hene kerdene *f.* 1.Tırnaklarına kına yakmak. 2. *mec.* Bir şeye sevinmek.
nenıgunê ho henekerdis *isg.* 1. Tırnaklarına kına yakma. 2. Bir şeye sevinme.
neq *s.(e)* Haksız, adalete uygun olmayan (kimse).
neqabet *ise.* Önderlik, liderlik.
neqamet *ise.* Azap, eziyet, ceza.
neqavet *ise.* Temizlik.
neqawut *ise.* Nakavt, kesin yenilgi, boksta yere serme.
neq biyaene *f.* Haksız olmak.
neq biyais *isg.* Haksız olma.
neqe *s.(d)* 1. Haksız, adalete uygun olmayan. *A neqa* O *(d)* haksızdır. 2. Haksızlık, adaletsizlik. *Ma neqe kerde* Biz haksızlık ettik.
neqe diyaene *f.* Haksızlık görmek (haksızlığa iğramak).
neqe diyais *isg.* Haksızlık görme, haksızlığa uğrama.
neqe kerdene *f.* Haksızlık etmek.
neqe kerdis *isg.* Haksızlık etme.
nege kerdoğ/e *ise./d.* . Haksızlık eden, haksızlık yapan.
neqeni *ise.* Haksızlık, adaletsizlik.
neqen'ra *zf.* Haksızlıkla, adaletsizlikle.
neqep *ise.* Yüz örtüsü, peçe, maske.
neqeres *ise.* Gut hastalığı.
neqesnae *s.(e)* 1. Nakışlı, bezenmiş, süslenmiş olan. *Ey xali rındek* neqesno O (e) Halıyı güzel nakışlamış. 2. *mec.* Güzel, kusursuz yapılmış, adeta konuşturulmuş (şey).
neqesnaene *f.* Nakşetmek, bezemek, süslemek.
neqesnais *isg.* Nakşetme, bezeme, süsleme.
neqesnawoğ/e *ise/d.* Nakış işleyen, süsleyen bezeyen.
neqeşiyae *s.(e)* Nakışlı, süslü, bezeli.
neqetiyaene *ise.* İçine doğmak, hisetmek.*Desında neqetiye mı zerre* Derhal/aniden içime doğdu.
neqetiyais *isg.* İçine doğma, his etme.
neqeve *ise.* Hendek, yarık, küçük derecik.
neqıl *ise.* 1. Nakil, aktarılma. *Neqıle ho wastene* Naklini istemek. *Neqıle ho wastis* Naklini isteme. 2. Anlatma, hikaye etme. 3. Taşınma, göçme. 4. Bir görevden başka bir göreve atanma, tayin edilme. 5. Bir yapıtı, bir

metini yabancı bir dileden kendi diline çevirme, tercüme etme.

naqıl biyaene *f.* Nakl edilmek, aktarılmak.

naqıl biyais *isg.* Nakl edilme, aktarılma

neqıl kerdene *f.* Nakletmek, aktarmak.

neqıl kerdis *isg.* Nakletme, aktarma.

neqılxane *ise.* Nakil yeri.

neqısbend *ise.* Nakışçı, süsçü, bezekçi.

neqısbende *isd.* Nakışçı, süsçü, bezekçi.

neqıs cı kerdene *f.* Nakış koymak, bir şeye nakış işlemek, bir şeyi süslemek, desenlemek.

neqıs cı kerdis isg. Nakış koyma, bir şeye nakış işleme, bir şeyi süsleme, desenleme.

neqıye *isd.* Haksızlık, adaletsizlik. *Neqıyera* Haksızlıkla, adaletsizlikle.

neqiye'ro cı biyaene *f.* Kendisine haksızlık edilmek.

neqiye'ro cı biyais *isg.* Kendisine haksızlık edilme.

neqiye ro cı kerdene *f.* Birine haksızlık etmek, haksızlığa uğratmak.

neqiye ro cı kerdis *isg.* Birine haksızlık etme, haksızlığa uğratma.

neqıye kerdene *f.* Haksızlık etmek, adaletsizlik etmek.

neqıye kerdis *isg.*. Haksızlık etme, adaletsizlik etme.

neqiz *is.(e)* Karşıt, zıt, aykırı.

neqize *s.(d)* karşıt, zıt, aykırı.

neqlen *zf.* Naklen, aktararak, taşıyarak, geçirerek. Aktarma yoluyla.

neqliyet *ise.*. Taşıma işleri, taşımacılık.

neqliyaci *ise.* Nakliyeci, aktaran, taşıyan.

neqliyetxane *ise.* Taşıma işleri yeri, taşımacılık yeri, nakliyehane.

neq vetaene *f.* Haksız çıkarmak.

neq vetais *sig.* Haksız çıkarma.

neremuge *s.(d)* Seksi, cinsel olarak ateşli, aşırı cinsel istekli; zilli (argo). *Yareniya na neremuge ki eve mı yena* Bu zillinin de benimle şakalaşması geliyor!

nergize *isd.* Nergiz çiçeği.

nergizi *isç.* Nergizler, nergiz çiçekleri.

nerm *is.(e)* 1.Yumuşak, dokunulduğunda veya üstüne basıldığında çukurlaşan, eski biçimini kaybeden. 2. Kolaylıkla bükülen, sert karşıtı. 3. Dokununca hoş bir duygu uyandıran. 4. Avuçla sıkıldığında buruşmayan. 5. Kolaylıkla işlenebilen. 6. Kolay çiğnenen, kolaykesilen. 7. Ilıman. 8. *mec.* Kaba, hırçın, sert olmayan, kolay yola gelen, uysal. 9. Okşayıcı, tatlı hoş. 10. Sessiz, hafif.

nerma *ise.* 1.Yağmurla karışık kar yağışı. 2. Sulu kar. 3. Ilık su.

nermanerm *zf.* Daha yumuşakken, katılaşmadan, yumuşak yumuşağına. *Hêgaye ho nermanerm ramıt* Tarlasını henüz yumuşakken sürdü.

nerm biyaene *f.* 1. Yumuşamak. 2. Yumuşak olmak.

nerm biyais *isg.* 1. Yumuşama. 2. Yumuşak olma.

nerme *is.(d)* 1.Yumuşak. *Nona nerme* Yumuşak ekmek. 2.. *ise.* Dik ve keskin olmayan, rahat yol, arazi.

nermeni *ise.* Yumuşaklık, yumuşakça.

nermın s.(*e*) 1.Yumuşakça, yumuşak. 2.Yumuşaklığı olan.

nermık *ise.* 1. Bingıldak, tepe damgası. *Nermıkê sari* Bıngıldak/tepe damgası, kafatası. 2.Yumuşak, çimenli arazi. 3.Dağ ve tepelerdeki küçük düzlükler. 4. Dağların tepe noktası.

nermiye *isd.* 1. Yumuşaklık. 2. *zf.* Yumuşakça, yumuşaklıkla. 3. Başa sarılan renkli ipek şerit, ince fular.

nerm kerdene *f.* Yumuşatmak, yumuşak hale getirmek.

nerm kerdis *isg.* Yumuşatma.

nesêdêr *isd. Kim.* 1. Amonyak, azot ve hidrojen birleşimi olan keskin kokulu bir gaz. 2. Bu gazın içinde eritilmiş bulunduğu su.

nesêdêrci *ise.* Amonyak tuzunu yapan

veya satan kimse.
nesfe *is. (e)* Yarım, yarı.
nesfet *ise.* 1. Adalet. 2. İnfaz.
nesihat *ise.* Öğüt, nasihat.
nesihat cı daene *f.* Öğüt vermek, nasihat vermek.
nesihat cı dais *isg.* Öğüt verme, nasihat etme.
nesihatçı *ise.* Öğütçü, öğüt veren kimse.
nesihatçıye *isd.* Öğütçü, öğüt veren kimse.
nesihat guretene *f.* 1.Öğüt almak, nasihat almak. 2.Ders çıkartmak.
nesihat guretis *isg.* Öğüt alma, nasihat alma.
nesihat kerdene *f.* Öğütlemek, nasihat etmek.
nesihat kerdis *isg.* Öğütleme. nasihatetme.
nesıl *ise.* Nesil, kuşak, soy. *Neslo xas* Hakiki/iyi soy/nesil. *Neslo pak* Temiz nesil/soy. *Neslo qefçıl* Berbat nesil. *Neslo xıravın* Kötü nesil. *Nesle pêxamberu* Peygamberlerin nesli / soyu.
nesne *ise.* Nesne, şey, varlık.
nesnel *is.(e)* 1. Nesne ile ilgili, nesneye ilişkin, öznel karşıtı. 2. *mec.* Gerçeğe varmak amacıyla, taraf tutmadan inceleme yapan, hüküm veren, afaki, objektif. 3. *fel.* Bireyin kişisel görüşünden bağımsız olan, objektif.
nesrani *ise.* Hıristiyanların nasturi koluyla ilgili.
nesriv *ise.* 1.Yardım. 2.Yardım yapan kimse.
nesterene *isd.* Yaban gülü.
nevak *ise.* Ok.
nevçine *isd.* Gemi, vapur.
nevgine *isd.* Savaş gemisi.
nevi *ise.* 1.Deniz eri, bahriye. 2.Tür, cins, çeşit.
nevid *ise.* Müjde, iyi haber.
neviye *isd.* Bahriye.
neviyet *ise.* 1.Yasak. Neviyeto Yasaktır (e). 2. Çeşitlilik.
neviyeteni *ise.* 1.Yasaklılık. 2.Çeşitlilik hali.
neviyetiye *isd.* 1.Yasaklılık. 2.Çeşitlilik hali.
nevres *ise.* Nevresim, yatak yüzü, çarşaf vs.
new *ise.* Sekizden sonra gelen sayı, dokuz. Bu sayıyı gösteren rakam; 9.
neway *ise.* Seksendokuzdan sonra gelen doksan sayısı, bu sayıyı gösteren rakam; 90. *Newawu newunede* Doksan dokuzda. *Newayde* Doksanda.
newe *is. (e).* 1.Kullanılmamış olan, yeni. 2. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan. 3. En son edinilen. 4. İşe henüz başlamış. 5. O güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olan, değişik. 6. Tanınmayan, bilinmeyen. 7. Daha öncekilerden farklı olan. 8. *zf.* Biraz önce, çok zaman geçmeden.
newe biyae *s.(e)* Yenileşmiş, yenilikli, yenilenen.
newe biyaene *f.* 1.Yenilenmek, yeni olmak, yenileşmek. 2. İlk kez olmak.
newe biyais *isg.* Yeni olma, yenileşme.
newede *zf.* Yeniden, yenibaştan, tekrardan, gene. *Newede ra* Yeniden. *Reyna newede qeseybıke* Bir daha yeniden konuş.
newe kerdene *f.* 1.Yenilemek. 2. Onarmak.
newe kerdis *isg.* 1.Yenileme. 2.Onarma.
newe newe *zf.* Yeni yeni, taze taze.
newiye *isd.* 1.Yenilik. 2. Yeni olan (d)
newroz *ise.* Nevruz bayramı.
naxıt *ise.* (Para için) Nakit, hazır, peşin.
nexıt cı daene *f.* (Birine parayı) Nakit vermek, peşin vermek.
nexıt cı dayis *isg.* (Birine parayı) Nakit verme, peşin verme.
nexs *ise.* 1. Elle veya makine ile yapılan işleme, nakış. 2. Özellikle duvar veya ev tavanlarını süslemek için yapılan

resim, şekil. Oda nexşene Nakışlı oda. 3. Yün yastık, kilim vbg. şeylere işlenmiş nakış. Balışna nexsene Nakışlı yastık.

nexsen *s.(e)* Nakışlı, nakışlı olan.

nexseneni *ise.* Renklilik, nakışlılık.

ney (I) *zm.* 1. Bu. *Neyde.* 2. (-u, -ı, -a) Bunu. *Neyde niyade* Buna bak! *Neyde şerke* Bunu seyret. *Dıre tenu neyrode* Buna *(e)* birkaç tane vur. *Neyra* Bundan. *Neyrao* Bundandır.

ney (II) *ise. müz.* Ney, kaval biçiminde, yanık sesli, kamıştan yapılma nefesli müzik aleti.

neyçe *isd.* Dokumacıların kullandığı kamıştan küçük sepet.

neyzen *isd.* Ney çalan, ney sanatçısı.

nezaket *ise. Far. nezâket.* 1. Başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik. 2. *mec.* Önemli olma, dikkatli davranmayı gerektirme.

nezari *s.(e) Ar. nazari.* Kuram niteliğinde olan, kuramsal, teorik.

nezariye *isd.* Nazariye, kuramsallık.

nezariyet *ise.* Kuram, teori, görüş.

nezaketen *zf.* Nezik olarak, nazik davranarak, nezaketen.

nezer *ise.* Bazı kimselerde bulunulduğuna nanılan, insanlara, özellikle çocuklara, evcil hayvanlara, eve, mala mülke, hatta cansız nesnelere de zarar veren, bakıştaki çarpıcı ve öldürücü güç.

nezer biyae *s.(e)* Nazar deymiş olan.

nezer biyaene *f.* Nazar olmak.

nezer biyais *isg.* Nazar olma.

nezer kerdene *f.* Nazar etmek, göz deydirmek.

nezer kerdis *isg.* Nazar etme, göz değdirme.

nezerli *is. (e)* 1. Nazar deydiren, nazarlı, uğursuz (kimse). 2. Yakışıklı güzel yüzlü.

nezerlığ *ise.* Nazarlık, nazar deymesin diye takılan şey.

nezeret *ise. Ar. nezâret.* 1.Bakma, gözetme. 2. *esk.* Bakanlık. 3.*esk.* Görü. 4.Göz altı, gözetim. 5.Denetim, kontrol.

nezeretçeni *ise.* Nezaretçilik.

nezeretçeni kerdene *f.* Nezaretçilik etmek.

nezeretçeni kerdis *isg.* Nezaretçilik etme.

nezeretçi *ise.* Nezaretçi.

nezeretçiye *isd.* Nezaretçi.

nezeretxane *ise.* Nezarethane, gözaltı yeri.

nezir *is.(e)* Benzer, eş, muadil.

nezvi (nevzi) *is.(e)* Piç, gayri meşru doğmuş olan.

nê *zf.* 1. Hayır. 2. *bağ.* Ne ... *Nê van nê, nê van ya* Ne hayır derim, ne de evet derim. 3. *Zm.* Bunlar.

nêbi *ise.* Peygamber.

nêbiyayiye *isd.* Olmamış olay, iftıra, asılsız kara çalma, suç yükleme. *Nêbiyayiye söyne ma* Bize iftıra atıldı (bulaştırıldı).

nêbiyayiye cı soynaene *f.* Kendisine iftira bulaştırmak, kara çalmak, asılsız suçlamak.

nêbiyayiye cı soynayis *isg.* Kendisine iftıra bulaştırma, kara çalma, asılsız suçlama.

nêbiyayiye cısoynawoğ/e *ise/d.* Kendisine iftira bulaştıran, kara çalan, asılsız suçlama yapan (kimse).

nêbiyayiye'ro cı kerdene *f.* Kendisine iftira etmek.

nêbiyayi'ro cı kerdis *isg.* Kendisine iftira etme.

nêdaene *f.* Vermemek, verememek.

nêdais *isg.* Vermeme, verememe.

nêdawoğ *ise.* Vermeyen, veremeyen.

nêditaene *f.* Sağmamak, sağamamak. *Hana mês nêditê* Daha bal kovanları sağılmamış.

nêditais *isg.* Sağmama, sağamama.

nêdiyaene *f.* Görmemek, görememek. *Nêdi* Görmedi. *Nêdiv* görememişti.

Nêdiyenê Göremeyecekti.

nêdiyais *isg.* Görmeme, görememe.

nêhesnaene *f.* Duymamak, işitmemek. *Nêhesno* Duymamış. *Nêhesneno* Duymuyor. *Nêhesnavi* Duymamıştı.

nêhesnais *isg.* Duymama, işitmeme.

nêjdi *s.(e)* 1 *ise.* Uzak olmayan yer, yakın. *Yê mara nejdiyê* Onlar bize yakındırlar. *Yê nejdiye made nisenê ro* Onlar bize yakın yerde oturuyorlar. 2. *Nejdiye perojde* Öğleye yakın. *A nejdiyê howtayde esta* O (d) 70'e yakın yaşta vardır. 3. *Zone ho jede nêvuriyo* Dilli fazla değişikliğe uğramamış. 4. Benzeyen andıran. *Yê hete zuruna zumina nejdiyê* Onlar yalan bakımından biirbirine yakınlar, benziyorlar. 5. Erişmesi, olması zaman bakımından yaklaşmış olan. *Na rozu nejdi yeno* Şu yakın günlerde geliyor. 6. *ise.* Aralarında sıkı ilişki olan arkadaş, dost veya akraba. *Ma zumina nejdime* Biz birbirimize yakınız. *Yê zumina nejdiye* Onlar birbirlerinin yakınıdırlar.

nêjdi amaene *f.* 1. Yakında gelmek. 2. Yakına gelmek.

nêjdi amais *isg.* 1. Yakında gelme. 2. Yakına gelme.

nêjdi ardene *f.* Yakınına getirmek, yaklaştırmak.

nêjdi ardis *isg.* Yakına getirme, yakınlaştırma.

nêjdi biyaene *f.* 1. Yakın olmak. 2. Yakınına gelmek, yaklaşmak.

nêjdi biyais *isg.* 1. Yakın olma. 2. Yakınına gelme, yaklaşma.

nêjdik *zf.* Yakıncacık. *Wertê mau dine nejdikê cao* Onlarla aramız yakıncacık yer.

nêjdi kerdene *f.* Yaklaştırmak, yakına getirmek.

nêjdi kerdis *isg.* Yaklaştırmak, yakına getirmek.

nêkerdaene *f.* Yapmamak, yapamamak.

nêkerdais *f.* Yapmama, yapamama.

nêkes 1. *ise.* Kimsesiz, yalnız. 2. *zf.* Kimse değil, hiç kimse.

nêkese *isd.* Kimsesiz, yalnız.

nêm *s.(e)* 1.*ise.* Yarım, bir tamın yarısı, yarı. *Nêm saatêde* Yarım saatte. 2.Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri. *Nêm kilo* Yarım kilo. 3. Eksik, noksan, tam ve istendiği gibi olmayan. 4. *mec.* Hastalıklı, sakat, sağlıksız.

nêman *is.(e)* Arabozucu, gammaz.

nêmane *is.(d)* Arabozucu, gammaz.

nême *is. (e).* 1. Bir bütünün yarısı, yarı miktar. *Nême roze* Yarım gün/günün yarısı. 2. *ise.*Yarıcı. *Hêgaye ho nême'ra dan to, esmer bırame tı.*- lamı sana yarıcılığına veriyorum, bu yıl ek. *Hêga mıra, toxum've ramıtenera to'ra, nême bırame* Tarla benden, tohum ve sürmek senden, yarıcılığına ek (ürünü yarı yarıya paylaşalım). *Na guke bere, nême weyiyeke* Bu danayı götür yarıcılığına besle. *Na gay esmer weyiyeke, serena nême pê cıte keme* Bu öküzü bu yıl besle, seneye yarıcılığına çift süreriz.

nême biyaene *f.* Yarılanmak, yarı yarıya olmak. *Asme biye nême* Ay yarılandı, yarım ay oldu. *Roze biye nême* Gün yarılandı. *Roze biya nêmiye* Gün yarım olmuş. *Gost pêso, nême biyo* Et pişmiş yarı olmuş. *Gost nême pêso* Et yarım pişmiş (tam bişmemiş).

nêm biyais *isg.* Yarılanma, yarı yarıya olma, yarılanış.

nême gıret *ise.* Yarım daire.

nême kurr *is. (e)* Yarım, kısa.

nême kurre *is. (d)* Yarım, kısa.

nêmeküre *isd.* Yarım küre

nême lete *ise.* 1.Yarım parça. 2.Yarımın yarısı, çeyrek, dörtte bir.

nêmendae *ise.* 1. Kalmayasıca, ölesice. 2. *s(e)* Kalmamış olan, kalmayan.

nêmendaene *f.* 1. Kalmamak, tüken-

mek.. 2. Durmamak, (bir yerde) kalmamak.

nêmendais *isg.* 1. Kalmama, tükenme. 2. Durmama, (bir yerde) kalmama.

nêmendaiye *dy. ünl.* Kalmayasıca, ölesice.

nême'ra vêrdene *f.* Yarısını geçmek. *Roze nême ra vêrda* Gün yarısını geçmiş. *Asme nême ra vêrda* Ay yarısını geçmiş. *Uwa çemi onciya, nême'ra vêrda* Nehirin suyu çekilmiş, yarıyı geçmiş.

nême'ra vêrdis *isg.* Yarıyı geçme., yarısını geçme.

nêmeroze *ise.* Yarım gün, günün ortası, öğle vakti.

nêmesewe *isd.* Yarı gece, gece yarısı.

nêmezet *is.(e/d)* 1.Eksik, noksan. 2.Yarım yamalak, sakat.

nêmezet biyae *is. (e)* 1. Yarım kalan, tamamlanmayan. 2. Sakat olan.

nêmezet biyaene *f.* 1. Noksan olmak, eksik olmak. 2. Sakat olmak, sakatlanmak.

nêmezet biyais *isg.* 1. Noksan olma, eksik olma. 2. Sakat olma, sakatlanma.

nêmezete *is.(d).* 1.Eksik, noksan. 2.Yarım yamalak, sakat.

nêmezet caverdaene *f.* Yarım (sakat / eksik) bırakmak, tamamlamadan bırakmak. *Bostau bone ma nêmezet caverdê, şiyê* Ustalar evimizi (inşaatımızı) tamamlamadan bırakmış, gitmişler.

nêmezet caverdais *isg.* Yarım bırakma, sakat terketme, tamamlamadan bırakma.

nêmezeteni *ise.* Yarımlık, eksiklik, sakatlık.

nêmezetiye *isd.* Yarımlık, eksiklik, sakatlık.

nêmezet kerdene *f.* 1. Eksiltmek, sakat etmek, noksan yapmak. 2.Yarım yamalak yapmak, sakatlamak. *Ey, a kılame kerda nêmezete* ☺ (e); o şiiri kısaltmış, sakatlamış.

nêmezet kerdis *isg.* 1. Eksik etme, sakat etme, noksan yapma. 2.Yarım yamalak yapma.

nêmezet verdaene *f.* 1. Yarım bırakmak, yarıda bırakmak, tamamlamamak. 2. Sakat bırakmak.

nêmezet verdais *isg.* 1. Yarım bırakma, yarıda bırakma, tamamlamama. 2. Sakat bırakma.

nêmêr *is.(e).* Erkeklikten düşmüş olan, yarım erkek sayılan, iktidarsız erkek.

nêmiye *isd.* Yarımlık.

nêmliter *ise.* Dersim'in Nazimiye (Qızılkilise) bölgesinde bir yayla adı.

nê nê *zf. ünl.* Hayır hayır, asla!

nêqedenaene *f.* Bitirmemek, tüketmemek, bitiremek.

nêqedenais *isg.* Bitirmeme, tüketmemek bitireme.

nêqediyaene *f.* Bitmemek, tükenmemek. *Karê dina nêqedino* Dünyanın işi bitmez.

nêqediyais *isg.* Bitmeme, tükenmeme.

nêqeteliyaene *f.* 1.Yaşamamak, hayatta kalamamak, ölmüş olmak, sağ olmamak. 2.Hayatta kalmayı başaramamak. *Domonê yine nêqeteline* Onların çocukları yaşamıyor, ölüyor.

nêqeteliyais *isg.* (Özel bir nedenle) Yaşayamama, yaşamayı sürdürememe, çocukken ölme, sağ kalamama.

nêr (I) *ise.* 1.Eril, kendi türünün erkek cinsi. *Nero* Erildir, erkektir. 2. Erkek. *Malo nêr* Erkek davar, tekeler.

nêr (II) *ise.* Sertlik, öfke, kızgınlık. *Nêre ho've mı nano ro* Öfkesini benden alıyor.

nêrdiwan *ise.* Merdiven. *Nerdiwane quli rijıno, nêrdiwane Haqi nêrijino* Kulun merdiveni yıkılır, tanrınınkisi yıkılmaz.

nêrebend *ise.* Gri yapraklı bir bitki adı

nêreni *ise.* Erillik, erkek cinslilik.

nêresaene *f.* Yetişmemek, kavuşmamak.
nêresais *isg.* Yetişmeme, kavuşmama.
nêresnaene *f.* 1.Yetiştirmemek, yetiştirememek, vaktinde hazır olmasını sağlayamamak. 2. Birini gerektiği yere zamanında ulaştıramamak.
nêresnais *isg.* 1.Yetiştirmeme, yetiştirememe, vaktinde hazır olmasını sağlayamama. 2. Birini gerektiği yere zamanında ulaştıramama.
nêrê ho ronaene *f.* Öfkesini dindirmek, yatışmak. *Nêre ho've mı nano'ro* Hırsını benden çıkarıyor/Öfkesini benimle indiriyor.
nêrê ho ronais *isg.* Öfkesini indirme (dindirme).
nêrê ho vejiyaene *f.* Öfkesi çıkmak, sinirlenmek, hiddetlenmek.
nêrê ho vejiyais *isg.* Öfkesi çıkma, sinirlenme, hiddetlenme.
nêrık *is.(e)* Erilce, erkek cinsi.
nêrik-mayık *zf.* Eril-dişil.
nêrik u mayık *zf.* Eril ve dişil.
nêriye *is (e).* Erillik, erkeklik.
nêr-may *is.(e)* Erildişi, çiftcinsli.
nêrmaye *is.(d)* Eril-dişil, erilsi dişi, hemoseksüel.
nêrmayeni *ise.* Hemoseksüellik.
nêrmayiye *isd.* Hemoseksüellik.
nêrü *ise.* Bitkilerde erkeklik organı. Soğangillerde ortadaki ana filiz. *Nêrüye paji* (Düdüksü, tohum tutan) soğan erkeği. *Nêrüye kınkori* Çarşır (uzun saplı, dallı tohum tutan) otu erkeği. *Nêrüye hêluge* (uzun saplı, tohum tutan) Kiriş otu erkeği.
nêrü daene *f.* Olgunlaşıp (tohum bağlayan) eril filiz vermek.
nêrü dais *isg.* Tohum veren erkek organ verme (çıkarma).
nê sermaene *f.* Utanmamak.
nê sermais *isg.* Utanmama.
nê sewetiyaene *f.* Geçinememek. *Ma têlewede nêsewetîme* Biz bir arada (yanyana) geçinemiyoruz.
nê sewetiyais *isg.* Geçinememe.
nêtoraene *f.* Korkmak, çekinmek, cesaret edememek. *Nêtoren dest pani* El vurmaya cesaret edemiyorum, çekiniyorum. *Deyra nêtoren qeseybıkeri* Ondan çekindiğimden dolayı konuşamıyorum.
nêtorais *isg.* Korkma, çekinme, cesaret edememe.
nêvejiyaene *f.* 1. Şıkmamak. 2. Girdiği yerde sıkışıp kalmak, çıkamamak. 3. Girdiği toppraklardan çıkmamak, işgali sürdürmek. 4. Yetmemek. *Na çor metrey bosmera fışta nêvejino* Bu dört metre basmadan entari çıkmak. *Perê mı nêvejinê* Param yetmiyor. 5. Bekleneni vermemek. *Deyra mordem nêvejino* Ondan adam çıkmaz.
nêvejiyais *isg.* 1. Şıkmama. 2. Girdiği yerde sıkışıp kalma, çıkamama. 3. Girdiği topraklardan çıkmama, işgali sürdürme. 4. Yetmeme.
nêvınetaene *f.* Duramamak, duramamak, hareket halinde olmaya devam etmek.
nêvınetais *isg.* Duramama, duramama, hareket halinde olmaya devam etme.
nêvo nêvo *ünl. ve bağ.* Olması ihtimali olan tehlikeli bir durumdan sakındırmak amacıyla "olmasın ki, sakın ha" anlamında sıkı sıkıya tembih için kullanılır. *Nêvo nêvo tı pîlune ihora qeseroçörç vaze* Sakın ha olmasın ki sen büyüklerine karşı uygunsuz bir laf söyleyesin! *Na qal wertê made bımano, nêvo nêvo tı çede keşa vazê* Bu konuşma aramızda kalsın, olmasın ki sen evde birine anlatasın! *Nêvo nêvo tı dinera qesê vazê* Sakın olmasın ki sen onlara bir söz söyleyesin!
nêwes *is.(e)* Hasta, sağ olmayan.
nêwes biyaene *f.* Hastalanmak, hasta olmak.
nêwes biyais *isg.* Hasta olma, hastalanma.

nêwese *is.(d)* Hasta.
nêwesın *is.(e)* Tadı iyi olmayan, tatsız.
nêwesın amaene *f.* Tatsız gelmek.
nêwesın amais *isg.* Tatsız gelme.
nêwesın biyaene *f.* 1. Tatsız olmak, tadı bozulmak. *Werdis biyo nêwesın* Yiyecek tatsız olmş (bozulmuş). 2. *mec.* Kötü söz, davranış. *Qesê ho nêwesın bi* Sözleri tatsızdı (kötüydü).
nêwesın biyais *isg.* 1. Tatsız olma, tadı bozulma. *Werdis biyo nêwesın* Yiyecek tatsız olmş (bozulmuş). 2. *mec.* Kötü olma.
nêwes kêwtene *f.* Hasta düşmek.
nêwes kêwtis *isg.* Hasta düşme.
nêwesxane *ise.* Hasta yeri, hastane.
nêweşeni *ise.* Hastalık, hasta olma hali.
nêweşiya çiçegu *isd.* Çiçek hastalığı.
nêweşiya pile *isd.* Büyük hastalık (Tifo).
nêweşiya sureku *isç.* Kızamık hastalığı.
nêweşiya şeni *ise.* Göğüs hastalığı.
nêweşiye *isd.* 1.Hastalık.
nêwetçeni *isd.* Döbetçilik.
nêwetçi *ise.* Nöbetçi kimse.
nêwetçiye *isd.* Nöbetçi kimse.
nêwet *(Niwet) isd.* Nöbet. *Nêweta mali* Davar nöbeti. *Nêweta areyi* Değirmen nöbeti. *Neweta eskeriye* Askerlik nöbeti.
nêwet vurnaene *f.* Nöbet değiştirmek.
nêwet vurnais *isg.* Nöbet değiştirme.
nêxelesnaene *f.* Kurtaramamak.
nêxelesnais *isg.* Kurtaramama.
nêxeleşae *s(e)* Kurtulamayan, kurtulmayan.
nêxeleşaene *f.* Kurtulmamak, kurtulamamak.
nêxeleşais *isg.* Kurtulmama, kurtulamama.
nêzonae *s.(e)* Bilmez, bilmeyen.
nêzonaene *f.* Bilmemek, bilememek.
nêzonais *isg.* Bilmeme, bilememe.
nêzonaenera amaene *f.* Bilmemezlikten gelmek, bilmiyor gibi davranmak.
nêzonaenera amais *isg.* Bilmemezlikten gelme, bilmiyor gibi davranma.
nêzonayiyera *zf.* Bilmiyerekten, bilmemezlikten dolayı.
nêzonawoğ/e *ise/d.* 1. Bilinçsiz. 2. Bilmeyen, bilemeyen. Nezonin.
nêzonino *zf.* Bilinmiyor.
nêzu *ise.* 1.Bilinmez, bilinsizlik. 2. Bilmem. *Nezu se beno* Bilmem ne olacak. *Nêzu se bi* Bilmem ne oldu.
nıka *zf.* Şimdi, şu anda. *Nıka yenê* Şimdi gelirler. *O nıka hona şi* O şimdi daha yeni gitti. *Nıka'ra* şimdiden. *Nıkara tepiya* Şimdiden sonra.
nıkaen *is.(e)* Şimdiki, şu anki, bu zamanki.
nıkaene *is.(d)* Şimdiki, aktuel, bu zamanki, şu anki, şimdiye ait olan.
nıkeaene *f.* 1. Aksamak, topallamak. *Linga hora nıkeyeno* Ayağından aksıyor, topppallanıyor. 2. Solumak, hızlı hızlı nefes alıp vermek. 3. Gönüllenmek, içerlenmek. *Ze tora nıkeyeno* Birar senden içerleniyor.
nıkeais *isg.* 1. Aksama, topallama. 2. Soluma, hızlı hızlı nefes alıp verme. 3. Gönüllenme, içerlenme.
nıkıle *isd.* 1. Gaga. *Nıkıla kergu* Tavukların gagası. *Nıkıla heli* Kartalın gagası. *Nıkıla darkurtik* Ağaçkakanın gagası. 2. Keskin aletlerin sivri ucu. *Nıkıla dariye* Darenin ucu. *Nıkıla kardi* Bıçağın ucu. *Nıkıla torjeni* Balta ağzının uç köşeleri.
nıkıle kerdene *f.* Gagalamak. *Kergi hega nıkıle kene* Tavuklar tarlayı gagalıyorlar.
nıkıle kerdis *isg.* Gagalama.
nıkujiyae *s.(e)* Yavaş davranan, ağır hareket eden, ağırcanlı kimse.
nıkujiyaene *f.* Yavaş davranmak, ağır hareket etmek.
nıkujiyais *f.* Yavaş davranma, ağır hareket etme.
nımayis *isg.* 1.Gösteri, başkaldırı, homurdanma, protesto. 2.Gösteriş.

nımayis kerdene *f.* Gösteri yapmak, homurdanmak. *Ewro werte sukede numaıs esto* Bugün kent merkezinde gösteri var.

nımayis kerdis *isg.* Gösteri yapma.

nımey *ise.* Namaz.

nımey kerdene *f.* Namaz etmek, namaz kılmak.

nımey kerdis *isg.* Namaz kılma.

nımıtaene *f.* 1. Bir şeyin üstünü örtmek, üstünü kapatmak. *Sıt mınıto tê* Süt örtülmüş 2. Bir şeyin üzerine toz bürümek, toz kaplamak, üstünde tabakalar oluşturmak. 3. (Duman için) çökme, kaplama. *Dumani koy mınıtê* Duman dağları kaplamış.

nımıtais *isg.* 1. Bir şeyin üstünü örtme, üstünü kapatma. 2. Bir şeyin üzerine toz bürüme, toz kaplama, üstünde tabakalar oluşturma. 3. (Duman için) çökme, kaplama.

nıqaene *f.* Ikınmak, ıhlamak. *Bıne barde nıqeno* Yükün altında ıkınıyor e). *Biyo qabız, nıqeno* Kabız olmuş, ıkınıyor, zorlanıyor.

nıqais *isg.* Ikınma, zorlanma, ıhlama.

nıqırnaene *f.* 1. Mükemmelleştirmek, adeta kunuşturmak. *Karê ho hen rınd vırazeno ke, tı vana nıqırneno* İşini öyle iyi yapıyor ki, sanırsın konuşturuyor. 2.Ustaca anlatmak, mükemmel hikayeetmek, hatibane açıklamak. *Mêrık mordeme qeşiyo,eke geseykerd nıqırneno* (e) Herif söz adamıdır, konuştuğu zaman mükemmel anlatıyor.

nıqırnais *isg.* 1.Mükemmel yapma. 2.Hatibane konuşma, mükemmel konuşma.

nır *s.(e)* Cesur, yiğit. *Merık nıre camerduno* Adam erkeklerin hasıdır, cesurdur, yiğittir.

nıraene *f.* 1. Diş bilemek, meydan okumak. 2. İnlemek, böğürmek. 3. Söylenmek, ırın-mırn etmek.

nırais *isg.* 1. Meydan okuma, diş bileme. 2. Söylenme, ırın-mırın etme. 3. İnleme, böğürme.

nıre *is. (d)* Yiğit, cesur.

nırenıre *zf.* Habıre böğürme, meydan okurcasına. *Hêrsbiyo nırenıra huya* Sinirlenmiş habıre böğürüyor.

nıske *isd.* Mercimek.

nıstır *ise.* Keskin, bilenmiş (kesici aletlerin iyi keskin olduğunu ifade etmede kullanılır), neşter.

nıstır kerdene *f.* Neşterlemek, bileyleyerek keskinleştirmek.

nıstır kerdis *isg.* Neşterleme, bileyleyerek keskinleştirme.

nıvısnaene *f.* Yazmak, yazımlamak. *Ez mektuve nıvısnen* Ben mektup yazıyorum / yazarım. *Roznamiyede xever nıvısiyê* Gazetede haberler yazılmış. *Nıvıstoğ kıtavu nıvısneno* Yazar (*e*), kitapları yazar.

nıvıskar *ise.* Yazar, yazan.

nıvıskare *isd* Yazar, yazan.

nıvsı *ise.* Gündüz veya gecenin dörtte biri. *Nıvısıyê sodiride* Sabah alacasındaki (gece ile gündüzün arasındaki) zaman.

nıvışae *zf. is. (e).* Yazılı, yazılmış olan.

nıxajiye *isd.* Kıskançlık.

nıxazeni *ise.* Kıskançlık.

nıza *isd.* Çekişme, bozuşma, anlaşmazlık, kavga, problem.

nızaci *ise.* Sorun çıkaran, olay yaratan, anlaşmazlık yapan.

nızaciye *isd.* Sorun çıkaran, olay yaratan, anlaşmazlık yapan.

nızae *s.(e)* 1.Yürüme özürlü, aksak, topallayan. 2. Küsülü, sorunlu.

nızaene *f.* Aksamak, hafifçe topallamak. *Ez zê qorê hora nızaen* Ben bacağımdan hafif aksıyorum.

nızais *isg.* Aksama, topallama, sekme.

nızaiye *isd.* 1. Aksaklık, hafif topallama durumu. 2. Sorunluluk, anlaşmazlık, kırgınlık durzmu.

nızalı *is.(e)* 1. Münakaşalı, tartışmalı, sorunlu. 2. çekişmeli. *Şindore Hêgay sero ma nızalime* Tarlanın sınırı üzerinde (yüzünden) münakaşalıyız.

nıçıke *isd.* 1.Bir şeyin uç noktası. *Şîyo vejiyo nıçıka çengelra* Gitmiş kayalığın tepe noktasına (ucuna) çıkmış. 2. Fiske, parmak ucu. *Nıçıka ho ke lewnê dina gınenahurê* Parmak ucunu oynatınca dünya kaynaşır (ayaklanır).

nıçıke cı ardene *f.* 1.Parmak dokundurmak. 2.Parmakla işaret etmek, hedef göstermek. 3.Tehdit etmek.

nıçıke cı ardis *isg.* 1.Parmak dokundurma. 2.Parmakla işaret etme, hedef gösterme. 3.Tehdit etme.

nıçıke cı berdene *f.* Fiske vurmak, fiskelemek.

nıçıke cı berdis *isg.* Fiske vurma, fiskeleme.

nıçıkera *zf.* Fiske ile, fiskeleyerekten.

nıçıkera cı kerdene *f.* Parmak uzatmak, hedef göstermek.

nıçıkera cı kerdis *isg.* Parmak uzatma, parmakla hedef gösterme.

nida *gr.* Ünlem.

nig *s. (e)* Şaşı, gözleri şaşı bakan.

nige *s (d)* Şaşı, gözleri şaşı bakan.

nik *ise.* Kaldıraç, kirko. *Nikê areyi* Öğütülecek buğdayın durumu ve elde edilecek unun inceliğini ayarlamak amacıyla değirmen taşları arasındaki mesafeyi ayarlayan kaldıraç.

nika *ise.* Evlilik işlemi, evlenme töreni.

nika bırnaene *f.* Nikah etmek, nikah kılmak.

nika bırnais *isg.* Nikah etme, nikah kılma.

nika kerdene *f.* Nikah etmek, nikahlamak.

nika kerdis *isg.* Nikahlama.

nikali *is. (e)* Nikahlı.

nikalıye *is. (d)* Nikahlı.

nikap *ise.* Yüz örtüsü, peçe.

nik wedardaene *f.* Kaldıraçla kaldırmak

nik wedardais *isg.* Kaldıraçla kaldırma.

nine *zm.(-ı)* Bunları. *Nine'ra(-dan)* Bunlardan.

ninu *zm. (-ı)* Bunları. *Ninu'ra (-dan)* Bunlardan.

nirân *ise.* Cehennem.

nire *ise.* 1.Boyunduruk. 2. Ağaç omuzluk. Ağır ve uzun bir cismi dört kişi ile taşımak için uçları omuza konulan ve ortasına taşınacak ağırlık asılan ağaç sırık.

nireng *ise.* Hile, düzen, sihir.

nirengi *ise.* Belli sayıda noktanın konumunu kesinlikle tesbit edebilmek için, bu noktaları tepe olarak kabul ederek, bir alanı üçgenlere bölme işi.

nisa *ise.* 1. Evlenecek gençlerin evlilik öncesi aralarında yaptıkları bağıt, sözleşme, nişan. *Çeneke laekê nisan kerda* Kız oğlana nişanlanmış. 2. İşaret, belirti. *Raa ho nisa ke* Yolunu işaretle. *Cau rınd nisake* Yerleri iyi işaretle. *Mı va bıza mı biyo vind, eki mıra vake, nisanune bıza ho vaze* Ben dedim keçim kaybolmuş, o da dedi ki, belirtisini söyle. 3. Hedef. *Tifonge horo nisan guret* Tüfeğini hedefe tuttu. 4. Belli, kutsal, yadigar, anıt. *Nisanê oli* Tanrı'nın (veya Ali'nin) angısı, anıtı, belirtisi. 5. Ben vs. gibi şekiller, işaretler. *Ride nisane ho esto* Yüzünde beni var.

nisa cı nêperaene *f.* Henüz olgunluk belirtisi sıçramamak, henüz olgunlaşmaya yüz tutmamak.

nisa cı nêperais *fisg* Henüz olgunluk belirtisi sıçramama, henüz olgunlaşmaya yüz tutmama.

nisa cı kêwtene *f.* 1. (Meyveler için) Olgunluk belirtileri göstermek, olgunlaşmaya başlamak. 2. (Genç kızlar için) Bûluğ çağına eriştiğini göstermek, memeleri boncuklanmak.

nisa cı kêwtis *isg.* 1. (Meyveler için) Olgunluk belirtileri gösterme, olgunlaşmaya başlama. 2. (Genç kızlar için) Bûluğ çağına eriştiğini gösterme, memeleri boncuklanma.

nisane (I) *isd.* Yılın dördüncü ayı.

nisane (II) *isd.* Nışangah, atış hedefi.

nisangê *ise.* Nişangah, hedef. 2. İşaret, belirti. 3. Kutsal adak yeri. *Şine nisangê'de mı kele ho bırna* Gittim kutsal yere secde ettim. *Ma nisangê'de çile ho fiştracı* Kutsal yerde çıralarımızı yaktık.

nisani *isç.* İşaretler, izler, belirtiler, şekiller, tarifler. *To Duzgına vejinê nam-u yê nisani* Sen Düzgün Babadan o ünlü mucizeler çıkar!

nisa kerdene *f.* 1. Evlilik öncesi gençleri nişanlamak. 2. İşaretlemek, işaret etmek.

nisa kerdis *isg.* 1.Nişanlama. 2.Hedefleme. 3.İşaretleme.

nisa kerdoğ/e *ise/d.* 1. Nişan yapan, nişanlandıran. 2. Bir şeyi belli eden, belirleyen, işaretleyen.

nisanu cı daene *f.* Aranan veya kaybolan bir şeyin belirtilerini birine söylemek, bir şeyin özellikleri hakkında bilgi vermek. *Bıza mı berxe biye* Keçim alacalıydı. Cızdane mı sur bi Cüzdanım kırmızı idi.

nisanu cı dais *isg.* Aranan veya kayb olan bir şeyin belirtilerini birine söyleme, bir şeyin özellikleri hakkında bilgi verme.

nisanu cı salıxdaene *f.* Birine bir şeyi tarif etmek, özellik ve belirtileri hakkında bilgi vermek. *Juyero neane neane bi* Böyle bäyle biriydi.

nisanu cı salıxdais *isg.* Birine bir şeyi tarif etme, özellik ve belirtileri hakkında bilgi verme.

nisanu wedardene *f.* 1.Birinin sıfatını, şeklini, giysilerini detaylı biçimde birine anlatmak, tarif etmek. 2. Kayb olmuş veya çalınmış bir şeyin rengini, şeklini, boyasını detaylı olarak açıklamak, belirtilerini izah etmek.

nisanu wedardis *isg.* 1.Birinin sıfatını, şeklini, giysilerini detaylı biçimde birine anlatma, tarif etme. 2. Kayb olmuş veya çalınmış bir şeyin rengini, şeklini, boyasını detaylı olarak açıklama, belirtilerini izah etme.

nisa pırakerdene *f.* Nişan takmak, nişanlamak.

nisa pırakerdis *isg.* Nisan takma, nişanlama.

nisa roanaene *f.* (Nişanlanma sırasında) Nişan indirmek, kıza nişan hediyesi vermek.

nisa roanais *isg.* (Nişanlanma sırasında) Nişan indirme, kıza nişan hediyesi verme.

nise *isd.* 1. Belirti, işaret. 2. Uğursuzluk, uğursuz olma durumu. *Nisa seytani pırora* Şeytanın belirtisi üstünde var. Nisa xıravıne Bir kötü şey, yüz kızartıcı şey. 3. (Kör, kel, topal, altı parmaklı vsg. normal olmayan fiziki nitelikler nedeniyle) Her kötülük umulabileceğine inanılan Şeytani belirtiler.

niski *isç.* Mercimekler.

nisor *ise.* Geviş. *Gay nisor kene* Sığırlar geviş getiriyor.

nisor kerdene *f.* Geviş getirmek.

nisor kerdis *isg.* Geviş getirme.

nistae *s.(e)* 1. Konulu, konmuş olan. 2. Yatışmış, dinmiş, dibe çokmüş olan. 3. Havası sönmüş veya şişi inmiş olan.

nistaene *f.* 1. (Uçan bir şey için) Yukarıdan aşağıya doğru gelmek, inmek, konmak. 2. Dinmek, yatışmak, çekilmek. *Hersê ho nisto* Öfkesi dinmiş. *Laşer tenê nişto* Sel biraz yatışmış. *Uwe deru nista* Dere suları çekilmiş, azalmış. 3. Bir şeyin havasının boşalması, inmesi, sön-

mesi. *Mosae ho tene nişto* Şişi biraz inmiş. 4. Dibe çökmek. *Kirez nisto ro bın* Kireç dibe çökmüş. 5. Yüksek bir yerden yürüyerek gelmek. *Mal corde nist de ame* Davar yukardan indi geldi. 6. (Şiş için) İnmek. *Mosae ho nişto* Şişi inmiş.

nistais *isg.* 1. (Uçan bir şey için) Yukarıdan aşağıya doğru gelme, inme, konma. 2. Dinmek, yatışma, çekilme 3. Bir şeyin havasının boşalması, inmesi, sönmesi. 4. Dibe çokme. 5. (Dağ tepe gibi) Yüksek bir yerden yürüyerek gelme. 6. (Şiş için) İnme, iyileşme.

ništane *ise.* Yüzük, alyans.

niya *zf.* Böyle, bu şekilde, şöyle. *Niya niya* Böyle böyle! *Niya niya nêvi (nêbi)* Böyle böyle değildi/değil miydi. *Niya nêbeno* Böyle olmaz. *No niya nêsono* Bu (e) böyle gitmez.

niyadaene *f.* 1.Bakmak, gözatmak. *Ala ree mıde niyade* Hele bir bana bak. 2.Aranmak, araştırmak. *Ala wertê bırde niyade çı esto* Hele ormanın içine bak ne var.

niyadais *isg.* 1.Bakma, gözatma. 2.Aranma, araştırma, bakınma.

niyane *zf.(e)* Böylesi, bu kadar, bunca.

niyanen *zf.* Böylesine, bunun gibisi, bunun kadar. *Niyanen nevi* Böyle değildi. *Xuya ho niyanena* Huyu böyledir.

niyaz *ise.* 1.Dersim'de özel dini günlerde, yayla iniş ve çıkışlarında, cem törenlerinde, tanrıya adamak amacıyla kalın yağlı ekmekten yapılıp küçük parçalara bölünerek halka dağıtılan kutsal ekmek. 2.Aynı amaçla dağıtılan bütün yiyecek maddeleri. 3.Kutsal anış, yalvarma, yakarma.

niyaz kerdene *f.* 1. Kutsal bir yeri ziyaret etmek. 2. Birbirini selamlamak, birbirinin omuzunu öpmek veya sakalını öpmek.

niyaz kerdis *isg.* 1. Kutsal bir yeri ziyaret etme. 2. Birbirini selamlama, birbirinin omuzunu öpme.

niyet *ise.* 1. Önceden isteyip düşünme, amaç. *Niyetê ho niyett niyo* Niyeti niyet değil! *Niyetê mı esto ke, esmer çımê bonu vıraj* Niyetim var ki, bu yıl bir göz ev yapayım. 2. Fal gibi kullanılmak için yazılıp katlanmış veya şekerlere sarılmış kağıt parçası. 3.Namaz kılmaya, oruç tutmaya ve abdest almaya karar verip başlangıç duası okuma. 4. *mec.* Oruç.

niyetın *is.*(e) 1. Niyetli. 2. Oruçlu.

niyetıne *is.*(d) 1. Niyetli. 2. Oruçlu.

niyet kerdene *f.* Niyet etmek, niyetlenmek.

niyet kerdis *isg.* Niyetlenme, niyet etme, önceden karar verme.

niyetli *ise.* 1. Niyetli. 2. Oruçlu.

niyetliye *isd.* 1. Niyetli. 2. Oruçlu.

niyete ho vurnaene *f.* Niyetini değiştirmek, fikirinden vaz geçmek.

niyete ho vurnais *isg.* Niyetine değiştirme, fikirinden vaz geçme.

nizam *ise. Ar. nizâm.* Düzen. *Nizame dina* Dünyanın düzeni.

nizam u intızam *zf.ve ise.* Tertip ve düzen.

nizamcı *ise.* Düzenci, tertipçi.

nizamcıye *isd.* Düzenci, tertipçi.

nizamın *is.(e)* Tertipli, düzenli, düzgün.

nizamıne *is.(d)* Tertipli, düzenli, düzgün.

nizami (I) *zf.* 1. Düzenlice, düzgünce. 2. Kurala uygun, düzene uygun olarak.

nizami (II) *isç.* Jandarmalar, askerler.

nizamname *ise.* Düzen belgesi, tüzük.

niznae *is. (e)* Dizili, istifli, yığılı, üst üste konulu.

niznaene *f.* Dizmek, istiflemek,yığmak, üst üste koymak.

niznais *isg.* Dizme, istifleme, yığma, üst üste koyma.

niznawoğ *ise.* Dizen, istif eden.

no 1. *zm.* Bu (e). Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösterir. *No dar dergo* Bu ağaç uzundur. *No çi vuriyo* Bu şey değişmi. No *o niyo* (e) Bu o değil. 2. En yakında bulunan bir varlığı (e) veya biraz önce alınan bir şeyi işaret yoluyla belirtmek için kullanılır. *No mêrık* Bu bey. *No Ga* Bu öküz. *No kar ewro nêqedino* Bu iş bugün bitmiyecek.

noloti *ise.* 1. Tanrının ilgi ve sevgisinden mahrum olan, lahnet. *Noloti şero ro cı* Kendisine lahnet olsun! *Rira nolotivorena* Yüzünden lahnet yağıyor. 2.*mec.* Ters, berbat.

noloti biyaene *f.* Lahnetlenmek.

noloti biyais *isg.* Lahnetlenme.

nolotme *s.(e).* 1. Düşkün, lahnetli. 2. *mec.* Domuz.

nolotme kerdene *f.* Lahnetlemek, lahnet etmek.

nolotme kerdis *isg.* Lahnetleme, lahnet etme.

nolotmeni *ise.* Lahnetlik.

nolotmiye *is.(d)* Düşkün, lahnetli.

nolotro cı ardene *f.* Kendisine lahnet etmek, lahnet okumak.

nolotro cı ardis *isg.* Kendisine lahnet etme, lahnet okuma.

nolotro cı berdene *f.* Kendisine lahnet okumak.

nolotro cı berdis *isg.* Kendisine lahnet okuma.

nolotro cı şiyaene *f.* Kendisine lahnet edilmek, lahnete uğramak.

nolotro cı şiyais *isg.* Kendisine lahnet edilme, lahnete uğrama.

nolotula *ise.* 1.Lahnetli. 2. *mec.* Domuz.

nolotulae *isd.* 1.Lahnetli. 2. *mec.* Domuz.

nove *isd.* Nöbet.

nuğde (I) *isd.* İlahi ışık, kutsal belirti.

nuğde (II) *isd.* 1. Bir karış. *Nuğde ca mendo* Bir karış yer kalmış. *Nuğde senık* Azıcık, az bir şey, bir avuç. 2. Hata, kusur. *Nuğdê tede menda* İçinde bir hata kalmış.

nuke *isd.* Nuhut tanesi, her bir nohut tanesi.

nuki *isç.* Bir çeşit tarım bitkisi, nohutlar.

nukleer *s.(e) Fr. nucleaire.* Atom çekirdeği ile ilgili, çekirdeksel.

nukurtık *ise.* 1. Su çiçeği hastalığı. 2. Vücut paraziti (bit-pire yavrusu / yavşak).

numra *isd.* 1.Numara. 2. *mec.argo.* Hile, entrika, fırıldak.

numra biyae *s.(e)* Numaralanmış olan, numaralı.

numra biyaene *f.* Numaralanmak.

numra biyais *isg.* Numaralanma.

numra cı sanaene *f.* Numuralandırmak, numara vurmak.

numra cı sanais *isg.* Numuralandırma, numura vurma.

numra kerdene *f.* Numaralandırmak, numara etmek, numara koymak.

numura kerdis *isg.* Numaralandırma, numara koyma.

numrey *isç.* Numaralar.

numreyin *s.(e)* Numuralı, numaralanmış.

nun *ise.* 1. Ekmek. *Nunê tire* Oklava ekmeği. *Nuno mişte* Mayalı ekmek. *Nuno husk* Kuru ekmek. *Nuno uskeva* Yufka ekmek. *Nunê soji* Saç ekmeği. *Nunê fırıne* Fırın ekmeği. *Nuna towa* Tava ekmeği. *Nunê tendure* Tandır ekmeği. *Nunê genimi* Buğday ekmeği. *Nuno Koreki* Darı ekmeği. *Nuno cew* Arpa ekmeği. *Nonê lazuti* Mısır ekmeği. *Nuno vêsae* Yanık ekmek. *Nuno kal* Çiğ ekmek. *Nuno pote* Pişmiş ekmek. *Guda nun* Ekmek dürümü. *Nuno qatkerde* Katlı ekmek, pide. 2. Geçim yolu. *Nona memuriye* Memurun ekmeği

nundae *s.(e)* Ekmek verici, bonker, mert.

nundaene *f.* 1.Ekmek vermek. 2.*mec.* Cömertlik etmek, misafirperver

olmak.

nundais *isg.* 1. Ekmek verme. 2. Cömert olma, misafirperver olma.

nundaoğ *is.(e)* Ekmek veren (kimse).

nundaoğe *s.(d)* Ekmek veren (kimse)

nundar *is.(e)* 1. Cömert, misafir perver, bonker. 2. *mec.* Doyuran.

nundare *is.(d)* 1. Cömert, misafir perver, bonker. 2. *mec.* Doyuran.

nune *isd.* 1. Ekmek, bir ekmek. *Nunê mıde* Bana bir ekmek ver. 2. *mec.* Geçim yolu, iş, kazanç, istikbal. *"Nuna mı gurete de've zunaê bini* (Elimdeki) ekmeğimi alıp başka birine verdiler

nune pepugi *ise.* Guguk kuşu ekmeği. Yenilebilen bir bitki türü.

nune voreku *ise.* Kuzuların ekmeği, madımak bitkisi.

nunevorer *ise.* Ekmek kazanan, evin geçimini sağlayan.

nunevorere *isd.* Ekmek kazanan, evin geçimini sağlayan.

nunkor *s.(e)* Nankör.

nunkore *s.(d)* Nankör.

nunkorreni *ise.* Nankörlük.

nunkoriye *isd.* Nankörlük.

nun-sole *zf.* Ekmek-tuz, hatır-kıymet. *Xatıre nun u sola mordemiye esto* Akrabalığın, dostluğun ekmek tuz hatırı var. *Mı xeylê nun u sola dine werde* Ben onların hayli ekmeğini tuzunu yedim. *Nun u sola ho'ro ma helal kerê* Ekmeğinizi ve tuzunuzu bize helal edin. *Xatırê nun u sola ciraniye esto* Komşuluğun ekmek tuz hatırı (hakkı) var.

nur *ise.* 1.Aydınlık, ışık, parıltı. 2. İlahi bir güç tarafından gönderildiğine inanılan parlaklık. *Nurê haqu talayi* Allahu talanın nuru. 3. Güzellik. *Nuro hene mêriki sro'vi ke, jê asmu rojvi.* Adamın üzerinde öyle bir nur vardı ki, ayla güneş gibiydi. *Wertê gul u nur'devo* Nur içinde olsun!

nuraneni *ise.* 1.Parlaklık, nurluluk. 2. *mec.* Alımlılık, güzel yüzlülük.

nurani *is.(e)* 1.Nurla ilgili, nurdan. 2.Parlak, güzel görünüşlü, alımlı, yakışıklı.

nuraniye *s.* 1. Nurla ilgili, nurdan. 2. Parlak, güzel görünüşlü, alımlı. 3. Parlaklılık, aydınlık. 4. *mec.* Sağlık, selamet, gönenç, mutluluk, refah.

nurefkên *ise.* Projektör, ışık saçan.

nurpisene *isd.* Gökkuşağı.

nursız *is. (e)* Yüzünde meymenet olmayan, suratsız, nursız.

nur u ilahi *ise. ve zf.* İlahi nur, kutsal ışık.

nur u nezer *ise. ve zf.* 1.Yüz ve bakış güzelliği. 2.Nurlu ve bakış, parıltılı bakış.

nusnae *zf. is.* Yazılı, yazılmış olan.

nusnaene *f.* Yazmak.

nusnais *isg.* Yazma, yazılım.

nustae *is.(e)* Yazılmış olan, yazılı.

nuste *ise.* 1.Yazı, metin. 2. *zf.* Yazılı, yazılmış olarak.

nustaene *f.* Yazmak. *Nustene kara herkeşi niya* Yazmak herkesin işi değil.

nustais *isg.* Yazma.

nustiye *isd.* 1.Yazarlık. 2. *s.(d)* Yazılmış.

nutfe *ise.* Meni.

nutıq *ise.* Söylev, hitap, nutuk.

nuxri *ise.* Bir ailenin ilk doğan erkek çocuğu.

nuxriye *isd.* Bir ailenin ilk doğan kız çocuğu. *Nuxriya çeyi* Evin ilk doğan kız çocuğu.

nuxsa *isd.* Muska.

nuxsan *s.(e)* Eksik, noksan.

nuxsan biyaene *f.* Eksilmek, eksik olmak.

nuxsan biyais *isg.* Eksilme, eksik olma.

noxsaneni *ise.* Noksanlık, eksiklik.

noxsanen kerdene *f.* Hata yapmak, hatalı davranmak, eksiklik yapmak.

noxsanen kerdis *isg.* Hata yapma, hatalı davranma, eksiklik yapma.

noxsaniya ho biyaene *f.* Bir şeyde eksik-

liği bulunmak.
noxsaniya ho biyais *isg.* Bir şeyde eksikliği bulunma.
nuxsaniye *isd.* Noksanlık, eksiklik.
noxsan vejiyaene *f.* Eksik çıkmak, noksan çıkmak.
noxsan vejiyais *isg.* Eksik çıkma, noksan çıkma.
nuxta *isd.* Nokta.
nuxtali *s.(e)* Noktalı.

O-o

"O" harfi Mısır resim yazısında çekik göze (cim) benzeyen bir simgeydi. Fenike abecesinde gözü simgeliyordu. Biçim olarak da yuvarlaktı. Tek çizgiyle çizilmiş çember biçimindeki "O" son dönem Latin yazısında yer almıştır. Etrüsk yazısında ters yönde iki yarım çember biçiminde, Dogu Yunancası'nda ise dört köşe gösterilmişti. Bugünkü Zaza abecesine Latin yazısından alınmıştır.

o, O Zazaca alfabesinin on sekizinci harfi, ses bilimi bakımından kalın, yuvarlak ve geniş ünlüyü gösterir.

O *kim.* Oksijen'in kısaltması.

o (wo) *zm.* 1. Bütün insan, hayvan, şey ve durumların üçüncü eril tekil şahıslarını gösterir. *O (wo) ame, şi* O geldi, gitti. *O cabi* O ayrıydı (e). *O (wo) madıme bi* O arkamızsıraydı. *O (wo) mêrikero zondaro* O dilci (filolog) bir adamdır. *O (wo) yê mordemu naskeno* O, o damları tanıyor. *O, darero husko* O kuru bir ağaçtır. *O gae cıto* O çift sürme öküzüdür. *O hetde cae ma çino* O tarafta yerimiz yok. *O qesse mırê dez yeno* O söz bana acı gelir. *O derd derdero gırano* O dert ağır bir derttir. *O dano o ceno:* O verir, o alır (Tanrı verir, tanrı alır). 2. İki veya daha çok şeyden daha önce sözü geçen. O (wo) rınd niye O iyi değil. O (wo) qefçılo O pistir. 3. Uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirtir. O (wo) yê mordem naskeno O, o adamı tanıyor. *O çê dine zoneno* O onların evini biliyor.

-o *gr.* Eril yapma sonal takısı. *Amo* Gelmiş *(e). Lazo* Oğlan çocuktur. *Pıro* (Eril olan bir şey) Doludur. Kamo Kimdir?

o cer *zf.* O aşağı. *O cerbi* O aşağıdaydı. *o ceruna* O aşağılarda.

o cor *zf.* O yukarıda.

o coruna *zf.* O yukarılarda. *Ocorunawo* O yukarılardadır.

o çağ *zf.* O çağ. *O çağra* O çağdan, o zamandan. *O çağra dıme* O çağdan sonra. *O çağra ravê* O çağdan önce. *O çağra ve na çağ* O çağdan bu çağa kadar. *O çağra rew* O çağdan önce.

od (wod, wad) *ise.* 1.Bir işi yerine getirmek için verilen söz, vaat, ant. *Odde mı odde haqyo* Andım tanrıyadır, tanrı adına and ediyorum, söz veriyorum. *Oddê ho sero bê diyayêne* Vaadine sadık kal, yerine getir. *Odde mı oddê eliyo* Hz. Ali adına vaad ediyorum, ant ediyorum. *Odde mı oddê Xızıro* Hızır adına and ediyorum. *O expere yê qeşi nino* O, o sözün hakkında gelmez. *O expere yê kari niyo* O, o işin adamı değil. *O expere yê mordemi nino* O, o adamın hakkında gelmez.

oda *isd.* Bir evin ara duvarlarla ayrılmış yatma, oturma ve çalışma için kullanılan bölmümleri, gözleri.*Oda meymanu* Misafir odası. *Oda rakotêne* Yatma odası. *Oda domonu*

çocuk odası.

odacı *ise.* Hademe, odacı. Kamu ve özel kuruluşlarda iç temizlik, bakım ve ikinci işlerde çalışan erkek hizmetçi, işçi.

odacen *ise.* Odacılık, hizmet işçiliği.

odet (adet) *ise.* Bir kimsenin yapmaya alışmış olduğu şey. 2.Topluluk içinde eskiden beri uyulagelen kural, töre, gelenek. *Odetê kırmanciye* Kırmanciye'nin adetleri. *Odetê veyvu* Dûğûn adetleri. *Odetê ciraniye* Komşuluk adetleri.

odet biyaene *f.* Adet olmak, adet heline gelmek.

odet biyais *isg.* Adet olma durumu, adet haline gelme.

odet kerdene *f.* Adet yapmak, adet haline getirmek, adetleştirmek.

odet kerdis *isg.* Adet yapma, adet haline getirme, alışkanlık yapma.

odet-u tore *ise.* Adet ve töre.

odkar *ise.* Vaadde bulunan, ant eden, söz veren kimse.

odkareni *f.* Vaadkarlık, antçılık, vaadli bulunma.

odkariye *isd.* Vaadkarlık, antçılık, vaadli bulunma.

od kerdene *f.* Vaad etmek, and etmek, yemin etmek, söz vermek. *Odke* And et, vaad et, söz ver, yapacağına yemin et. *Od ken* And ederim, vaad ederim, söz veririm, yemin ederim.

od kerdis *isg.* Vaad etmem, and etme, yapılmasına yemin etme.

odvo *ünl.* And olsun, vaad olsun, yemin olsun. *Laze mı ke askerra wes war amê odvo ke qurvanê bıkeri* Oğlum askerden sağ selim gelirse and olsun ki bir kurban keseyim. *Odvo ke* And olsun ki, yemin ederim ki, söz veririm ki.

of *ünl.* Sıkıntı, bezginlik, usanç, acı gibi duyguları bildirir. *Of, endi tora bêzar bine* Of, artık senden bıktım. *Of, rındke hên biyo* Of iyi ki öyle olmuş. *Of endi na belara xeleşine* Of artık bu beladan kurtuldum. *Of zaf qefêline* Of çok yoruldum. *Of endi na cırmra xeleşayme* Of artık bu sorunadan (cezadan) kurtulduk. *Of endi na suxrera xeleşine* Of artık bu didinişten (hengameden) kurtuldum.

of biyaene *f.* Of olmak, Oh olmak. *Of biyo* Oh olmuş (iyiki öyle olmuş).

of biyais *isg.* Of olma, Oh olma.

ofis *ise. Fr. office.* Ofis, daire, işyeri, büro.

of kerdêne *f.* Of etmek, oflamak, acı, sıkıntı, usanç duygusunu bildirmek.

of kerdis *isg.* Of etme.

of of *ünl.* Of of.

ogıt *ise.* Öğüt. Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen sözler, nasihat.

ogıtci *ise.* Öğütçü, öğüt veren kimse.

ogıt cı daene *f.* Kendisne öğüt vermek. Birine yapması ve yapmaması gereken şeyler hakkında yol göstermek, nasihat etmek.

ogıt cı dais *isg.* Öğüt verme.

ogıt guretene *f.* 1.Öğüt almak, nasihat almak.2.mec. Olaylardan hisse almak, deneyim edinmek.

ogıt guretis *isg.* 1. Öğüt alma, nasihat alma. 2. *mec.* Olaylardan hisse alma, deneyim edinme.

ogıt kerdene *f.* Birine herhangi bir konuda nasihat etmek.

ogıt kerdis *isg.* Öğüt etme, nasihat verme.

oğ *gr.* Fiil köküne eklenerek isim ve sıfat yapar. *Amaoğ* Gelen. *Berdoğ* Götüren. *Kerdoğ* Yapan. *Nusnaoğ* Yazan. *Vatoğ* Söyleyen.

oğır *ise.* 1. Bazı olaylarda görülen ve insana iyilik getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan iyilik kaynağı. 2.Bu nitelikte olduğuna inanılan şey.

3. Meymenet, kadem, şans, talih, bereket. 4.Yolculukta iyilik temennisi.

oğıre xêri *zf.* Hayırlı yolculuklar. *Oğıre xervo* Hayırlı yolculuklar olsun, yolun açık olsun. *Oğıre tove xervo* Yolun açık olsun, sana hayırlı yolculuklar diliyorum. *Oğıre hove açığvo* Yolu açık olsun. *Oğıre na rayevo ke* Bu yolculuğun hakkı için olsun ki (yemin).

oğır ser ustene *f.* Yolculuk anına yaklaşmak, yolculuk duygusuna belenmek. Yola çıkma havasına girmek. *Ma kewtime oğır ser, endi nêmaneme* Biz yolculuğa kaltik, artık duramayız, kalamayız.

oğırvo *ünl.* Oğurlar olsun, iyi yolculuklar, güle güle, selametle gidesin.

ohoo *ünl.* 1. Sığırları yönlendirmek için seslenme. 2.İsteksizli itırazı *Oho mırê çıke* Oho bana ne.

ojêve *isd.* Sağduyu, göreneklere ve olağan durumlara aykırı, şaşılacak, hikmet, ibret, tuhaf, acayip, garip, yadırganan olay, felaket durum. *Coru ojêva nêanene ma nêdiye* Biz hiç bir zaman böyle bir tuhaflık görmedik. *Na senê ojêva nêanena ma diye* Bu nasıl bir hikmettir biz gördük. *Ozêva (ojêva) gırane* Ağır (görülmemiş) felaket.

ojêve cıkêwtene *f.* Hayret etmek, şaşkına uğramak, hayretler içinde kalmak.

ojêve cıkêwtene *f.* Hayret etme, şaşkına uğrama, hayretler içinde kalma.

oksid *ise. Fr. oxide < Yun. oksy asit kim.* Oksijenin bir element veya kökle birleşmesiyle oluşan madde.

oksijen *ise.Fr. oxygène < Yun. (oxsys elşi; asit gennan doğurmak)* Hidrojenle birleşerek suyu oluşturan, atom numarası 8, atom ağırlığı 16, rengi, kokusu ve tadı olmayan, havada beşte bir oranında bulunan bir gaz, kısaltması O.

olağa mal gawu *isd.* Davar-sığır yolu, çığırı.

olağa sarı 1.Başkalarını, elalemin, milletin yolu, çığırı. 2.Başkalarının, milletin, elalemin çevresi, arazisi, merası.

olağe *isd.* 1.Yol, yol gibi, gelip gidilen, bellenmiş yer, çığır. 2.Geçit yolu, boğaz. *Dewlete hire ordi unte ma serde rau olağiro (wolağiro) ma bırnayi* Devlet üç ordu üstümüze çekti, yol yolağı bize kesti.-*Vatoğ: Usıve Memedi.* 3. Mera, çoğrafi çevre, arazi.

oldığê areyi *ise.* Değirmede suyun çıkış yeri

oldığıye *isd.* 1. Netice, sonuç, akibet. *Ala perske, oldığıyê bije, sebiyo* Hele sor, sonuç al, ne olmuş. *Oldığıya qeşi* Sözün mahiyeti, konuşmanın özü. 2. Haber. 3. Gizli, bilinmezlik, belirsizlik.

oldığıye cı daene *f.* Bir konu hakkında birine bilgi vermek, bilgi sızdırmak, bilgi aktarmak.

oldığıye cı dais *isg.* Bir konu hakkında birine bilgi verme, bilgi sızdırma, bilgi aktarma.

oldığıye guretane *f.* Konuşmalar ve olaylar hakkında gizliden haber toplamak, bilgi edinmek, netice almak, sezgiye varmak.

oldığıyê guretais *isg.* Gizli yapılan veya konuşulanlar hakkında bilgi edinme, haber araştırma. *Oldığıya qeşi bije* Sözün mahiyetini öğren, gerçekliğini araştır. *Yêro oldığıya qeşi cerene* Onlar sözün mahiyetini araştırıyorlar. *Sımara kam besekeno oldığıya qeşi ceno* Sizlerden kim sözün mahiyeti hakkında bilgi alabilir?

oldığıye saekerdene *f.* Bir şeyin mahiyeti hakında araştırma yapmak, bilgi aramak, haber aramak. *Oldığıya*

qeşi keno (e) sae Sözün mahiyetini arıyor.

oldığıye saekerdis *isg.* Bir şeyin mahiyeti hakında araştırma yapma, bilgi arama, haber arama.

oldıze (meyane) *isd.* Soğanı doğrayarak unla birlikte yağda kızartılmasıyla elde edilen bir çeşit sos.

oldon *ise.* Eskiden bir evin açıkta konulmaması gereken, yiyecek, yatak ve diğer eşyalarının kaldırılıp konulduğu ve biraz yerden yüksek yapılan yer, kiler. *Ondole nuni* Buğday kileri. *Ondole cılu* yatak kileri.

olebend (alabend) *ise.* Süte benzer bir özsuyu salgılayan ve bu suyu güneşte kuruyunca doğal çiklete/sakıza dönüşen, ayrıca yara iyileştirmede kullanılan ve taze iken yenen, orta genişlikte ve mat, tüylü yaprağı olan şifalı bir dağ otu.

ol emel *zf.* O emel, o amaç, o istek. *El* (?) *emele mordemi xêr bêro.*

olençe (olançi) *ise.* Firişte boğa, yaşı henüz küçük boğa.

olençeyi *isç.* Frişte boğalar.

olğane *s.(d)* Yırtık, erkek düşkünü, herkese kuyruk sallayan, arsız, kaltak kız veya kadın. *Olğanera* (d) Kaltağın tekidir.

olğaneni *isg.* Kaltaklık.

olğani *isç.* Kaltaklar.

olığ *ise.* Üvey erkek evlat, oğulluk, oğul yerine.

olığe *isd.* Üvey kız evlat, kızı yerine.

olıxe *isd.* 1.Oluk, su yolu, drenaj kanalı, akıntı vadisi. *Olıxa areyi* Değirmen oluğu. 2. Şelalenin aktığı yer. 3. *argo,* Delik, vagina kanalı.

olıxe cı kerdene *f.* 1. Bir şeyde oluk açmak, kanal açmak. 2. *argo.* Delik, vagina kanalı *Olıxa ke tedera* Kendisindeki oluğa bak!

olıxe cı kerdis *isg.* 1. Bir şeyde oluk açmak, kanal açmak. 2. *argo.* Delik, vagina kanalı *Olıxa ke tedera* Kendisindeki oluğa bak!

oli *ise.* 1. Zazaca Hz. Ali'ye verilen ünvan.. 2. Zerdüşt dininde güneşe "Roz" adı verilen kutsal isim. *Mihemmed vejino oli ve vero* (Güneş doğarken sabah ibadetinde söylenir) Muhammed önü sıra Ali ile çıkıyor (doğuyor).

oli amo *ünl.* 1. "Aldırma, önemli değil" anlamında kullanılır. 2. Aman aman, sakına sakın. *Oli amo hete ma ser mêro* Lazım değil, bize taraf gelmesin. 3. *bağ.* Hoş, gerçi.

olikena *zf.* Allahını (Ali'yi, evliyayi) seversen, allahına, allah için, Allah aşkına.

olimpiyat *ise. Fr. olympiade < Yun.* 1.Eskiden Yunanistan'da Zeus onuruna yapılan yarışmalara verilen ad. 2. Her dört yılda bir, başka ülkelerde yapılan, yalnızca amatörlerin katıldığı uluslararası spor yarışmaları. 3.Çeşitli spor dallarında düzenlenen yarışma.

olivo *ünl.* (Tanrı, ali ve evliya adına)Yemin ederim, yemin olsun!

olta *isd.* Balık tutmaya yarayan araç, olta.

olvoz (alvoz) *ise.* 1. Arkadaş, akran. Birbirlerine sevgi ve anlayış gösteren veya bir işi birlikte yapan kimselerden her biri. 2. Ana rahminde bebeğin içinde büyüdüğü yumurtaya denir. *Olvoze domoni* Bebeğin arkadaşı (içinde geliştiği yumurta).

olvoze *isd.* 1. Bayan arkadaş, yoldaş, akran. 2. Kadın eş, hayat arkadaşı. *Mêriki olvoza ho ki tey arda* Bey eşini de birlikte getirmiş.

olvozeni *isg.* Arkadaşlık.

olvojiye *isd.* 1.Arkadaşlık, arkadaş olma durumu, arkadaşlığa yakışır davranış, omuzdaşlık ünsiyet.

omır *ise. Ar. 'umr.* 1.Yaşama veya var olma süresi, yaşam, hayat. *Omır hay-*

attê hode Yaşamı buyunca, yaşadığı zaman içinde. 2. Umur, aldırış. *Omıre sımade ro* Sizin umurunuzda mı?*Omıre tode ro ke* Senin umurunda mı ki? *Omıre tode ro saeke* Senin umurunda mı sanki. *Qe omıre mıde niyo* Hiç umurumda değil. *Omır ğeale mıde niyo ke, sıma sekene* Umurumda ve hayalimde değil ki, sizler ne yapıyorsunuz. *Hazeta mıdero ke sıma dopêro* Umurumda mı ki sizler dövüşmüşsünüz.

omis *ise.* 1.Uyma, uygun gelme. *Omise aqıle hoke* Kendi aklına uydur. *Omise aqıle mı meve* Benim aklıma uyma (benim düşünceme uyma). *Omise aqıle hove* Kendi aklına uy, kendi aklına danış, aklın ve mantığın ne diyorsa onu yap. *Omise cı meve* Kendisine uyma, muhatap olma. 2.Muhatap olma. 3. Yakışma. *Kınce ho omise cı biye* Elbiseleri kendisine uymuş.

omis biyaene *f.* 1. Uymak, yakışmak, ugun gelmek. 2. Bir kimseye muhatap olmak.

omis biyais *isg.* 1. Uyma, yakışma, ugun gelme. 2. Muhatap olma.

omise cı biyaene *f.* Birine veya bir şeye uymak, uyum sağlamak.

omise cı biyais *isg.* Birine veya bir şeye uyma, uyum sağlama.

omise cı kerdene *f.* Bir şeye uydurmak, yakıştırmak, uyumlu hale gatirmek.

omise cı kerdis *isg.* Bir şeye uydurma, yakıştırma, uyumlu hale gatirme.

omise ho kerdene *f.* Kendine uydurmak, kendine yakıştırmak, kendine benzetmek.

omise ho kerdis *isg.* Kendine uydurma, kendine yakıştırma, kendine benzetme.

omis kerdene *f.* 1.Uydurmak, uyum içine sokmak. *Pençerey omise oda kerde* Pencereleri odaya uydurmuş. *Taxtu omise zumimke* Tahtaları birbirine uydur. 2. Yakıştırmak. 3. Yapmak, yaratmak. *Kılamera wese omis kerda* Hoş bir beste yapmış. uydurmuş. 4. Kafadan atmak, asılsız konuşmak.

omis kerdis *isg.* 1.Uydurmak, uyum içine sokma. 2. Yakıştırma. 3. Yapma, yaratma. 4. Kafadan atma, asılsız konuşma.

omise zumin biyaene *f.* Birbirine uygun olmak, yakışmak. *Omise zuminbe* Birbirinize uyun, anlaşın, barışın. *Horê zuminde omisbe* Kendi aranızda anlaşın. *Horê omise zuminbe* Birbirinize uyun.

omise zumin biyais *isg.* Birbirine uyma, yakışma, anlaşma. *Aşire omise zuminvo* Aşiret birbirine uysun. *Yê omise zumin biye* Onlar birbirine uymuşlar, yakışmışlar.

om *ise.* Beklenti, istek, umma, arzu.

om kerdene *f.* Bş'in olmasını istemek, beklemek, arzu etmek. *Ez tora om ken* Ben senden umuyorum. *Ez keşra om nêken* Ben kimseden umut etmiyorum. *Tı mordême mına coka tora om ken* Sen benim adamımsın o yüzden senden umut ediyorum. *İsu dısmêna om nêkeno, doste hora om keno* İnsan düşmandan umut etmez, kendi dostundan umut eder. *Kes keşra om nêkero* Kimse kimseden bir şey beklemesin. *Kes mara om nêkero (mekero)* Kimse bizden bir şey ummasın. *Ome mı tora esto* Senden beklentim var.

om kerdis *isg.* Bir şeyin olmasını isteme, bekleme, arzu etme, umma.

omnu *ise.* Yaz mevsimi.

omnun (omnuni) *ise.* Yazın, yaz mevsimi.

onci *ise.* 1. Yine. 2. Çekim, çeki.

onca (unca) *zf.* 1. Bir daha, yine, gene yeniden. *Onca henvi* Yine öyleydi, gördüğün gibiydi. 2. *ise.* Tekrar, aynı

olayın, işin, hareketin yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması. 3. *ise.* Bir konuşma veya yazıda aynı düşünceyi, kelimeyi bir çok defa söyleme.

onciyae *s.(e)* 1.Çekilmiş olan. 2. Süzülmüş, kurumuş olan.

onciyaene *f.* 1. Çekilmek. *Tiriya puçi cıra onciya* Çorap (örme) tığı kendisinden çekilmiş. *Desteka moreku cıra onciya* Boncukların ipliği kendilerinden çekilmiş. *Ree linga tıfong onciya* Bir kere tüfeğin tetiği çekilmiş. *Esker (lesker) peyser onciyo* Asker geri çekilmiş. 2. Felç olmak. *Herme ho onciyo* Kolu felç olmuş, çekilmiş. *Qore ho onciyo* Bacağı çekilmiş (felç olmuş). 3. Üzerine yürmek, üzerine çekilmek, girmek, çekiciliğine celb olmak. *Aspıj onciye kıncu* Bitler elbiseye çekilmiş (girmiş). 4. Çekişmek, dayılanmak, meyaden okumak. 5. Süzülmek, kurumak. *Uwe onciya* Su çekilmiş, azalmış.

onciyais *isg.* 1.Çekilme. 2. Felç olma. 3. Sevk olma, seyirtme, gitme. 4. Bir araya toplanma. 5. Çekişme, dayılanma, meydan okuma. 6 Kuruma, süzülme.

ondêr *s.(e)* 1. Meret, sahipsiz kalası, miras olası şey. *Na onderê ho endi key dana* Şu meretini artık ne zaman vereceksin? *Na onderê to çıtur qediya* Şu meretin nasıl bitti? 2. *hlk.* Uğursuz.

ontaene *f.* 1. Bir yerden başka bir yere taşımak. *Sop hêgara ont coyın* Sapı tarladan harmana taşıdı. 2. Bir amaçla ortadan kaldırmak. *Piyasara perey ont* Piyasadan parayı çekti. 3. (Güç durumlara) Uğramak, dayanmak, katlanmak. *Merik eve seru nêweşiye onte* Adamcağız yıllarca hastalık çekti. 4. Yüklenmek, üzerine almak, etkisi altında bulunmak. 5.Örtemk, giymek. 6. Dişi hayvanı çiftleştirmek için erkeğine çektirmek. 7. (Yol, ay için) Sürmek. *Marte hirısu zu oncena* Mart otuz bir gün çekiyor. 8. (Yüz veya kılıf için) Üzerine geçirmek. *Qılıfe balişna onto ser* Yastığın kılıfını üstüne çekilmiş. 9. Birini evlat edinmek, kendi nüfusuna yazmak. *Bırazaye ho onto yaxê horo* Yeğenini kendisine evlat edinmiş.

ontais *isg.* Çekme.

ontawoğ/e *ise/d.* Çeken.

onteğkes *s.* Çekimser olan, kararsız olan.

onteğser *s.* ve *ise.* Çekimser, kararsız.

onteğseriye *isd.* Çekimserlik, kararsızlık.

oqqa *ise. Ar. ukka. esk.* Okka, 1283 gıramlık ağırlık ölçüsü birimi; 400 dirhem 1 okka ederdi.

oqqali *s.(e)* 1. Kiloca fazla olan, ağır çeken. 2. *mec.* İyi, mükemmel, her şeyi yerinde. *Qewera oqqaliye mıre vıraze* Bana okkalı bir kahve yap.

oqqalığ *s.(e)* Okkalık. Herhangi bir şeyden bir okkalık miktar.

oqqalı qeseykerdene *f.* Okkalı konuşmak, etklili, yerli yerinde, ağırlığı olan bir konuşma yapmak.

oqqalı qeseykerdis *isg.* Okkalı konuşma.

ora dıme *zf.* Daha sonra, ondan sonra, ardından.

orali *ise.* İlgi, aldırış, umursama, ilişme. *Oralı nêbi* İlgilenmedi. *Qe orali niyo* Hıç aldırmıyor, umursamıyor. *Oralîye cı meve* Kendisiyle ilgilenme, ilişme.

oraliyê cı biyaene *f.* Oralı olmak. *Oralê cı meve* Kendisine ilişme, oralı olma.

oraliyê cı biyais *isg.* Oralı olma, ilgilenme.

oraliye cı nebiyaene *isg.* Kendisiyle ilgilenmemek, kendisini umursamamamak. *Ne rındiyerê nê xıraviyera oraliye cı meve* Ne iyiliğine ne

kötülüğüne kendisiyle ilgilenme. *Oraliyê cı nêben* Kendisiyle ilgilenmiyorum. *Oraliye sıma nine* Sizinle alakalı değilim.

oraliyê cı nebiyais *isg.* Kendisiyle ilgilenmeme, oralı olmama.

ora rave *zf.* Ondan evvel, öncesinde.

ora raveri *zf.* Ondan daha evvelisi, ondan daha öncesi.

ora têpiya *zf.* Ondan sonra, daha sonra.

ordım *ise.* 1. Kendi gücünü ve imkanlarını, başka birinin iyiliği ve işi için kullanma, muavenet, yardım. 2. Bir ülkeye bağış veya ödünç olrak verilen para. *Ordım ke* Yardım et.

ordım cı daene *f.* Kendisine/kendilerine yardım vermek.

ordım cı dais *isg.* Kendisine/kendilerine yardım verme.

ordımci *ise. ve s.* Yardım eden kimse.

ordımci biyaene *f.* Yardımcı olmak.

ordımci biyais *isg.* Yardımcı olma.

ordi *ise.* 1. Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü. 2. Büyük insan kalabalığı. **ordigâh** *ise.* 1.Ordunun konaklandığı yer

ordeğe *ise.* Ördek.

ordiye avdel mursayi *ise.* Dersim inancında Musa peygamberin emrinde bulunduğuna inanılan cinlerden oluşan ordu.

ordum kerdene *f.* Yardım etmek, yardımda bulunmak.

ordım kerdis *isg.* Yardım etme, yardımda bulunma.

oreşiyaene *f.* Dinlenmek, mola vermek, soluklanmak. *Qrosnavra* Dinlendirilmişti/ dinlendirilmişlerdi. *Oroşaymera* Dinlendik, mola verdik. *Oreşine ra* Dinlendim. *Oreşiye ra* Dinlenmişler. *Esker oresno ra* Asker dinlendirilmiş.

oreşiyais *isg.* Dinlenme, mola verme, soluklanma.

o rewalra *zf.* O sebepten dolayı, o nedenden dolayı, o düşüncelerden dolayı.

o rewaluna *zf.* O sebeplerle, o nedenlerle.

orğane *isd* Yorgan, yatarken üste örtülen şey.

orğancı *ise.* Yorgancı, yorgan yapan veya satan kimse.

orğani *isç.* Yorganlar.

orıspeni 1. Fahişelik, orospu olma durumu. 2. *mec.* Kalleşlik

orıspi *isç.* Orospular, fahişeler.

orıspiye *isd. Far. rüspi kaba.* 1. Erkeklerin cinsel zevklerine para karşılığı hizmet eden ve bu işi meslek edinen kadın, fahişe. 2. *mec.* Kolay elde edilen, düşük ahlaklı kadın.

or kerdêne *f.* (Aşağı) indirmek, dökmek, düşürmek. *Goze servejiye, marê têne gozu or(war)ke* Ceviz (ağacına) çık, bize biraz ceviz düşür (silkele). Sımer qulvaro or(war)ke Samanı delikten (boşluktan) aşağı boşalt, dök, indir. *Hêrdısa mı or(war)ke* Sakalımı dök (tıraş et). *Mali corde or(war)ke* Davarı yukardan aşağı indir. *Or)ke* İndir, dök, düşür.

or kerdis *isg.* Düşürme, dökme, indirme.

or namaene *f.* 1.Yukardan, veya yüksekten aşağıya inmemek. 2. Bir taşıt veya binek hayvanından inmemek. 3. Tahttan, iktidardan inmemek, kalmakta ısrar etmek. 4. Bir fiyatta ısrar etmek, aşağı ücret kabul etmemek.

or namais (warnamayis) *isg.* Aşağı inmeme. *Or* (war) *nino* İnmiyor. *Or* (war) *nêamo* İnmemiş.

oroji *isd.* Yokuş, dik yolların gidiş yönü yukarıya doğru olanı, inişin tersi.

oroznaene *f.* (Ağaç, direk vsg. şeylerin) Dikeye yakın bir eğimde dik bir yere, veya birbirine dayandırmak, dayamak, çatmak, yaslamak.

oroznais *isg.* Dayama, dayandırma, çatma, yaslama, Uzun bir nesneyi, az

bir eğimle taban ve ağırlık merkezini taşırmayacak yükseklikte uca yakın dayanma noktası üzerinde durdurma.

or şiyaene *f.* (Karda veya bataklıkta) Batmak, ayak üstü dibe doğru gömülmek.

or şiyais *isg.* (Kar veya bataklık gibi yere) Batma, gömülme.

ortağ *ise.* Ortak, müşterek, ortak yararlanmak üzere birlikte iş yapanlardan her biri. 2. Kuma (hewuye).

ortağ biyaene *f.* Ortak olmak, müşterek olmak.

ortağ biyais *isg.* Ortak olma, müştere olma.

ortağen *isg.* Ortaklık, ortak olma durumu.

ortağıye *isd.* 1.Ortak olma durumu, iştirak, ortaklık. 2. İki veya daha çok kimsenin, kazanç amacıyla birlikte iş yapması, şirket kurması.

ortağıye kerdene *f.* Ortaklık etmek, Birlikte iş yapmak.

ortağıye kerdis *isg.* Ortaklık etme.

ortağıyêra *zf.* Ortaklıkla, ortak olarak, elbirliğiyle, müştereken, kollektif biçimde.

ortağ kerdene *f.* Ortak etmek.

ortağ kerdis *isg.* Ortak etme.

osmanli (osmani) *ise.* 1.Osmanlı, Osmanlı hanedanına mensup, Osmanlı tebaası. 2.*mec.*Sunni bağnazı, tutucu, aristokrat, yağmacı, kaba, erkeksi.

osnen *(asnen s.* 1 Demir. *Kim.* Atom sayısı 26, atom ağırlığı 55.847 olan, mavimtrak esmer renkte, 7,8 yoğunluğunda, 1510°C'de eriyen, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda en elverişli element. Kısaltması Fe. 2. Bazı nesnelerin demirden yapılmış parçası. 3.den. Gemilerin, dalgalara, akıntılara kapılarak yer değiştirmemesi için suya atılan, zincirle gemiye bağlı bulunan, ucu çengelli ağır demir araç, çapa.

oson *s.(e)* Rahat, sakin, kaygısız, uslu. *Gosse mı osonê* Kulaklarım rahattır (kaygısızım). *Ostorê dey osono* Onun atı usludur, huysuzdur. *Osonne* Rahatım, kaygısızım, (gürültüsüz, patırtısız ortamda yaşıyorum).

osonêni *isg.* 1.Rahatlık, sakinlik, usluluk, kaygısızlık, kolaylık. 2.Sakin, huzurlu ortam. *Dewede gosse ma osonbi* Köyde kulaklarımız rahattı.

osonenra *zf.* 1. Rahatlıkla, kolaylıkla. 2. Usluluktan, uysallıktan.

osoniye *isg.* Rahatlık, sakinlik, usluluk, kaygısızlık, kolaylık. *No mıso osoniye karrê nêkeno* Bu rahata alışmış bir iş yapmıyor.

ospor *ise. ve s.Far. sevari.* Suvari, atlı.

ospor biyaene *f.* Süvari olmak, binici olmak.

ospor biyais *isg.* Süvari olma, binici olma.

osporeni *sig.* Suvarilik.

osporiye *isd.* Suvarilik, atlılık, suvarice, atlıca.

ospor kerdene *f.* Ata bindirmek, atlı kılmak.

ospor kerdis *isg.* Atlı kılma, ata bindirme..

ostomi *isd.* Maşa, demir kazıyıcı.

ostor *ise.* At, binek hayvanı olarak kullanılan erkek at.

ostore (mayıne) *isd.* Binek hayvanı olarak kullanılan dişi, kısrak.

ostomol *(estemol) ise.* hk. İstanbul kenti.

osu *s.(e)* Rahat, kolay, sakin.

osu biyaene *f.* 1.Rahat olmak, huzurlu olmak. 2.Uslu olmak, uslanmak, yatışmak, sakinleşmek.

osu biyais *isg.* Rahatlama, sakin olma, uslanma.

osu kerdene *f* 1.Rahatlatmak, kolaylaştırmak. *Oseke* Kolaylaştır. 2. Sakinleştirmek, yatıştırmak.

osu kerdis *isg* 1.Rahatlatma, kolaylaştır-

ma. 2. Sakinleştirme, yatıştırma.

osu vınetene *f.* Uslu durmak, rahat durmak, sakin durmak, kaygısız durmak. *Oson vınde* Rahat dur (yaramazlık yapma) veya (telaşlanma, canını sıkma, sakin ol).

osu vınetis *isg.* Uslu durma, rahat durma, sakin durma, kaygısız durma.

otel *ise.* Otel. Ücret karşılığında konuklara yatma ve istirahat temin eden ev, yatma yeri.

otmoze *ise.* Atmaca kuşu.

otmozey *isç.* Atmacalar.

otobus *ise.* Otobüs, Kara yolunda toplu taşımada kullanılan araç.

otobusçu *ise.* 1.Otobüs işletmecisi. 2.Otobüs şoförü.

otonom *s.(e) Fr. autonome.* Özerk, muhtar.

otonomi *ise. Fr.autonomie* < *Yun.* (*autos* kendi, öz, *nomos* yasa) Özerklik, muhtariyet.

otomatik *s. Fr. automatique.* 1.Mekanik yollarla hareket ettirilen ve kendi kendini yöneten (alet). 2.(İnsan için) irade dışı yapılan davranış.

otorite *isd.Fr. autoritè.* Yetke, sulta, velayet.

otoriter *s.* Yetkili, başına buyruk.

o tur *zf.* 1.O tür, o cinsten. 2. O türlü, o şekil, o halde.

ova (tağe) *isd.* 1.Köyün her bir mahallesi. *Ova bover* Karşı mahle. *Ova cêrene* Aşağı mahalle. *Ova corone* Yukarı mahalle. *Ova bınene* Aşağı mahelle. 2.Göçebelerin konaklandığı yer. 3. Bu yere konaklanan topluluk birimi.

ove aye nêmaneno O, onunla kalmayacak, (daha çok çekecek). *Ove dayê nêmaneno* O (e), onunla (d) kalmayacak.

ove hobi Ta kendisiydi, o kendisiydi. *Ove huyo* Ta kendisidir. *Ove huwo* O kendsidir. *Ove deyra* O (e) obiriyle (e). *Ove dayêra* O (e) onunla (d). Ove tora O *(e)* seninle, o'yle sen.

o waxt *zf.* O an, o sıra, o zaman.

o waxtra *zf.* O zamandan, o zamandan beri.

owuke 1. *isd.* Küçük su, azıcık su. 2. *s.* Gereğinden fazla sulandırılmış içecekler. *Jêde owuno* Fazla suludur.

owun *s.(e)* Sulu. *Doo owun* Sulu ayran. *Germa owune* Sulu aş (çorba. *Bıro owun* Sulu orman, sulu sepken orman.

owun amaene *f.* Sulu gelmek.

owun amais *f.* Sulu gelme.

wun biyaene *f.* Sulu olmak.

wun biyais *isg.* Sulu olma.

owun kerdene *f.* Sulandırmak, sulu hale getirmek. *Çamura owune* Sulu çamur. *Xerzo owun* Sulu harç (beton).

owun kerdis *isg.* Sulandırma.

ox *ünl.* Oh. Sevinç, beğeni, hayranlık, rahatlama gibi duyguları bildirir. *Oxê mıro şi* Hoşuma gitti, hoşlandım. *Oxe mıro şiyenê* Hoşuma gidiyordu, hoşlanıyordum.

oxım *has.* Karaciğer şişmesi veya sertleşmesi.

ox kerdene *f.* 1.Oh etmek, hoşnut olmak, rahatlamak. 2. Hoş kılmak. 3.Birbirlerinin hoşuna giden işler yapmak.

ox kerdis *isg.* Oh etme, hoşnitluk gösterme.

oxroke (yoxro ke) *bağ.* Meğer ki, meğerse. *Oxro ke hen kerdo* Meğersem öyle yapılmış.

oxt (woxt) *ise.* 1.Vakit, an, zaman, zamanın belli bir süresi. *Oxte perojiye* Öylen yemeği zamanı. *Oxte sami* Akşam yemeği zamanı. *Oxte hekını* Ekin biçme zamanı. *Oxte vasu* Otlar zamanı. *Oxto ke male peroji bero* Öğle davarının gelme zamanıdır. *Ma xeverê rusnê nıka oxtoke bêro* Biz haber gönderdik nerdeyse gelmek üzeredir. 2.Çağ, devir, dönem. *Oxte*

cayiliye bi Cehalet çağı idi. *Oxte Osmaniyê bi* Osmanlı dönemi idi. *Oxte vırenude* Öncekilerin zamanında. *Oxto vırede* Eski zamanda, eski çağda. *Oxte pêxamberude* Peygamberler zamanında. *Oxte made* Bizim dönemimizde. *Oxte vêsaniyede* Açlık döneminde. *Oxto nikayde* Şimdiki zamanda. *Oxtê piyu kalikte* Baba-dede çağında. *Oxtê kalık-bavikde* Dede ata çağında. *Oxtê dedu derezude* Amca ve kuzenler çağında. *Oxte made no niya bi Bizim* zamanımızda bu böyleydi.

oxtoke *zf. Vaktaki*, o zaman ki.

oxttê *zf.* Zamanında, vaktinde, bir vakitler.

oyi *s.* Sulu, sulak. *Oyi yo* Suludur, sulaktır. *Oyi bi* Sulaktı, suluydu.

oza *s.(e)* 1. (Ağaçlar için) Düz, budaksız *Dara ozaye* Düz ağaç. *Ozawo* Düzdür, düzgündür, pürüzsüzdür, yeknesaktır. *Fidana ozaye* Düz fidan. *Qawaxa ozaye* Düz kavak. 2. Pürüzsüz, homojen, griftli olmayan, kaygan yüzeyli. 3. *mec.* Lafını sakınmadan, dobra ve dürüstçe konuşan (kimse).

oza biyae *s.(e)* Düz, düm düz, pürüzsüz olan.

oza biyaene *f.* Düz olmak, düzgün olmak.

oza biyais *isg.* Düz olma, düzgün olma.

ozaeni *ise.* 1. Düzgünlük, prüzsüzlük. 2. Homojenlik

ozais *isg.* Dümdüz olma, pürüzsüz olma.

ozağe *isd.* 1.Ocak, kutsal hane, ata veya dinsel öncülerin yaşadığı mekan, yer, ev. 2.Türbe. 3.Dinsel görevlerde kutsal bir birim, kademe.

oza kerdene *f.* 1. Düz yapmak, düz hale getirmek, pürüzsüz yapmak. 2. Aşındırmak, kayganlaştırmak.

oza kerdis *isg.* 1. Düz yapma, düz hale getirme, pürüzsüz yapma. 2. Aşındırma, kayganlaştırma.

ozayiye *isd.* 1. Düzgünlük, prüzsüzlük. 2. Homojenlik.

ozete *isd.* 1.Hizmet, ilgi, özen. 2.Özgür (d).

ozev *s.(e)* Evlenmemiş genç bekar erkek.

ozeve (I) *isd. ve s.* Evlenmemiş, bekar, genç kız, bakire. *Ozeva (d)* evlenmemiş, bakire genç kızdır.

ozeveni *ise.* Bekarlık.

ozevi *ise.* 1. Hikmet, şaşırtıcı olaylar. 2. *s.(ç)* Evlenmemiş gençler.

ozeviye *isd.* Bekarlık.

ozoriye *isd.* 1.Çiçekli, yeşil, nohut gibi taneleri olan ve 10 cm. uzunluğunda, sıcak yerde yaşayan zehirli, otsu bir bitki. 2. Zehirlenen, azan yara. 3.Bazı bitkilerde bulunan bir madde, bitki zehiri.

ozoriyo (e) (Yara vs. için) Azmış, iltihaplanmı?.

ozorino (e) Azacak, azabilir.

P-p

"P": Mısır resim yazısında ağıza benzer biçimde olan ve "ağız"ı simgeleyen "p" harfi; Fenike yazısında, sola dönük ve kapalı olmayan; Yunan Etrüsk ve eski Latin yazısında sağa dönük ve kapalı olmayan kırık çizgi biçimindeydi. İlkin köşeli biçimli olan "P", klasik Latince'de yuvarlaklaştı. Bu harf Zazaca abecesinde "P" sesinin yazısından alındı. Bu ses Zazaca'da, dudaklar önden kapatılıp aortlardan hava aniden boşaltılarak "peh" ünlüsü ile elde edilir. Yalın halde ganellikle "pe" şeklinde seslendirilir.

pa *zf.* 1.Yapışık, dahil, takılı, giyili. 2. Adım. 3. Ayak.

paa *isd.* Paha, bedel, değer.

pa berdene *f.* 1.Birlikte götürmek, ek olarak götürmek. *İne çiyê ho berd, tae çiyê ma ki pa berd* Onlar kendi eşyalarını götürdüler, bizim bazı eşyalarımızı da onunla birlikte götürdüler. 2. (Bir şeyin) İçinden geçirmek. *Destê ho pa berdo, zerê boriye'ra paç onto ardo* Elini içinden geçirmiş, borunun içindeki çaputu çekmiş getirmiş. 3.Bir şey aracılığıyla götürmek.

pa berdis 1.Birlikte götürme. 2.(Bir şeyi) içinden geçirme. 3.Bir şey aracılığıyla götürme. 4.Kendinden geçirme.

pa biyaene *f.* (Bir yere) Yapışık olmak, takılı olmak, asılı olmak, ekli olmak. *Dara ke lewe raedera, xeyle muri pabi* Yolun kenarındaki ağaçta hayli armut vardı.

pa biyais *isg.* (Bir yere) Yapışık olma, takılı olma, asılı olma, ekli olma.

paç (I) *ise.* Çaput, bez.

paç (II) *ise.* Öpücük.

paç biyae *s.(e)* Öpülmüş.

paç biyaene *f.* Öpülmek.

paç biyais *isg.* Öpülme.

paç biyaiye *s.(d)* Öpülmüş.

paçık *ise.* (Küçük) Bez parçası, bir parça çaput.

paçıkıne *s.* Çaputlu, paçavralı.

paç kerdene *f.* Öpmek, öpücük kondurmak.

paç kerdis *isg.* Öpme, öpücük kondurma.

pa daene *f.* 1. Birlikte vermek, beraberinde vermek, -ile vermek. *Bon day ci, hêgayı ki pa'day ci* Evleri verdi, tarlaları da birlikte verdi. 2.Giydirmek. *Kıncunê domonu pa'de* Çocukların elbisesini giydir. *Ala kunduru pa'de lingerê benê* Hele kunduraları giydir, ayağına oluyor mu? 3. Üstünü örtmek. *Orğan pa'de, serd mecero* Yorganı üstüne ört, soğuk almasın.

pa dais *isg.* 1.Birlikte verme, beraberinde verme, -ile verme. 2. Üstüne örtme. 3.Giydirme.

pa dardebiyae *s.* 1.(Bir yere) Asılı olan. 2.(Birinin) Yakasına yapışmış olan.

pa dardebiyaene *f.* 1. (Bir yere, bir şeye) Asılı olmak. 2. *mec.* Birinin yakasına yapışmak. 3. Birini bir şeyden ısrarla caydırmaya çalışmak.

pa dardebiyais *isg.* 1.(Bir yere, bir şeye)

Asılı olma. 2. (Birinin) Yakasına yapışma, bela/yük olma.

pa dardekerdene *f.* (Bir yere, bir şeyi) Asmak.

pa dardekerdis *isg.* (Bir yere, bir şeyi) Asma.

pa destaenê *f.* Birlikte dikmek. *Astare çeketi pa desto* Çeketin astarını birlikte dikmiş.

pa destais *isg.* Birlikte dikme, beraberinde dikme.

padisa *ise.* Padişah, hükümdar.

pa estaene *f.* Birlikte atmak, beraberinde atmak.

pa estais *isg.* Birlikte atma, beraberinde atma.

pa fetelnaene *f.* 1. Bir şeyi bir şeyle birlikte gezdirmek, dolaştırmak. 2. Bir şeyi bir şeyin üzerinde gezdirmek, üzerinden gezdirerek dökmek, serpmek, akıtmak.

pa fetelnais *isg.* 1. Bir şeyi bir şeyle birlikte gezdirme, dolaştırma. 2. Bir şeyi bir şeyin üzerinde gezdirme, üzerinden gezdirerek dökme, serpme, akıtma.

pafta *isd. Far. bâfte.* Büyük harita, plan veya modeli oluşturan ayrı parçalardan her biri.

page *isd.* Arsa veya yıkılmış evin yeri.

pa gırraene *f.* (Köpek için) Birine hırlamak.

pa gırrais *isg.* (Köpek için) Birine hırlama.

pagısa *ise.* Seviye, düzey, seciye. *Pagisae dey meve* Onun (e) seviyesine düşme! *Pagısayê ey menise* Onun (e) seviyesine inme! *Sono beno pagısaê yê domoni* Gidip o çocuğun seviyesine düşüyor! *Şiyo biyo pagısaê dine* Gitmiş onların seviyesine düşmüş!

pa giredae *s.(e)* 1. Bir şeye bağlı, bir yere bağlı. 2. Birine bağlı olan.

pa gıredaene *f.* Bir şeye bağlamak, bir yere bağlamak.

pa gıredais *isg.* Bir şeye bağlama.

pa giredoğ *ise.* Bir yere, bir şeye, birine bağlı olan kimse.

pa giredoğe *isd.* Bir yere, bir şeye, birine bağlı olan kimse.

pa guretae *s.(e)* Giyilmiş, giyili olan.

pa guretaene *f.* 1.Giymek, giyinmek. *Pacê* Giyin! *Pacêrine* Giyeyim mi? 2.Bir şeyi birlikte almak, beraberinde satın almak.

pa guretais *isg.* 1.Giyme, giyinme. 2. Beraberinde satın alma.

pa guretoğ *ise.* 1.Giyinen, giyen. 2. Beraberinde satın alan kimse/kimseler.

pa guretoğe *isd.* 1.Giyinen, giyen. 2. Beraberinde satın alan kimse/kimseler.

pa ğılaene *f.* 1.Yapışırcasına yemek, üstüne abanmak. *Nu ke weno ğileno pa* Yemek yerken yapışırcasına yiyor. 2. Üzerinde kaynaşmak, çok sayıda bulunmak. *Mıloçik pa ğilenê* Üzerinde karıncalar kaynaşıyor.

pa ğılais *isg.* Yapışırcasına yeme, üstüne abanma.

pajdo *ise.* Son baharda ayrandan yapılan yoğurtsu, ekşi, bir tür peynir.

pajen *ise. Fr. basin.* Dokuması kalın, sık ve yumuşak, bir tür pamuk bez.

pak *s.* 1.(Kirli olmayan) Temiz. *Rono pak* Temiz yağ. *Kıncê paki* Temiz elbiseler. *Destê paki* Temiz eller. *Cılê paki* Temiz yataklar. *Pak pıraguretene* Temiz giyinmek. *Pak paykerdene* Temiz giyinmek. *Kêwanêna ho zof paka* Aşçılığı çok temizdir. 2. Temiz, düzgün. *Karo pak* Temiz iş. *Mordemero pako* Temiz bir insandır. 3. Katışık madde bulunmayan. *Genımo pak* Temiz buğday.

paka *ise. ve s.* Ayaz, yağışsız/bulutsuz. *Pakawo* Ayazdır. *Pakawo çıko* Kıvılcım gibi ayazdır/yaman ayazdır! *Pakawo çiçeğo* Gökyüzü çiçek gibi

tertemizdir/güzeldir.

pak amaene *f.* Temiz gelmek, kaliteli yapılmış olmak.

pak amais *isg.* Temiz gelme, kaliteli yapılmış olma.

pak biyaene *f.* 1.Temizlenmek. *Biyo pak* Temizlenmiş. 2.Temiz olmak.

pak biyais *isg.* 1.Temizlenme. 2.Temiz olma.

pa kasbiyaene *f.* 1.Birlikte sürüklenmek. 2. -ile sürüklenmek. 3.*mec.* Sürünmek, zor geçinmek.

pa kasbiyais *isg.* 1.Birlikte sürüklenme. 2. -ile sürüklenme. 3.*mec.* Sürünme, zar-zor geçinme.

pakeni *ise.* Temizlik. *Pakêna na nêwesx-ani rê vatene mı çina* Bu hastahanenin temizliğine bir diyeceğim yoktur!

pa kerdene *f.* 1.Takmak. 2. (Kılıf vb için) Üstüne geçirmek.

pa kerdis *isg.* 1.Takma. 2. (Kılıf vb için) Üstüne geçirme.

pakête *isd.* Paket.

pak guretene *f.* Temiz tutmak.

pak guretis *isg.* Temiz tutma.

pakiye *isd.* Temizlik.

pak kerdene *f.* 1.Temizlemek, temiz hale getirmek. 2. *mec.*Ortadan kaldırmak.

pak kerdis *isg.* 1.Temizleme, temiz hale getirme. 2. *mec.* Ortadan kaldırma.

pakkerdoğ *ise.* 1.Temizleyen. 2.Ortadan kaldıran. 3.Silici, silgi.

pakkerdoğe *isd.* 1.Temizleyen. 2.Ortadan kaldıran.

pa kuaene *f.* 1. Fırlatarak vurmak, çarpmak. 2. (Çivi vb. şeyleri bir yere) Çakmak.

pa kuais *isg.* 1. Fırlatarak vurma, çarpma. 2. (Çivi vb. şeyleri bir yere) Çakma.

palisqa *isd.* Palaska.

palavra *isd.* Boş atmak, palavra, boş söz.

palavracı *s.(e)* Palavracı.

palavracıye *s.(d)* Palavracı.

palax *ise.* 1.Sonbaharda bitkilerin kurumuş yerdeki birikintileri, solgun otlar, ot gazeli. *Palaxê payiji* Sonyaz otlar gazeli. 2.Kurumuş, solmuş, tazeliğini yitirmiş, çürümeye yüz tutmuş otsu bitki örtüsü. *Palax-u pusê payiji* Sonyazın gazel ve tüfü. 2. *s.* Saçı başı ağarma, kırlaşma, yaşlanma.

palaxe *isd.* Mat renkli, küçük oval yapraklı, sapı sert, çiçek çenekleri sert ve gri renkli, köylerde ev süpürgesi yapımında ve ayrıca sert sırt dayama yastıklarını doldurmakta kullanılan bir bitki türü.

palax-u pus *ise.* Gazel ve birikmiş kuru bitki tüfü.

palo *ise.* Elazığın Zaza etnik yoğunluğa sahip ilçesi, Palu.

pa mendene *f.* 1.Üstünde kalmak, takılıp kalmak. 2.Birlikte kalmak, yapışık kalmak. *Koy biyê ruti, tek tuk vas pa mendo* Dağlar çıplak olmuş, (sırtlarında) tek tük ot kalmış. 3. *mec.* Bir sözü, fikri unutup, takılıp kalmak, hatırlamaya çalışmak. *Tı zê pamenda, çıra* Sen biraz durakladın, neden?

pa mendis *isg.* 1.Üstünde kalma, takılıp kalma. 2.Birlikte kalma, yapışık kalma. 3. *mec.* Bir sözü, fikri unutup, takılıp kalma, hatırlamaya çalışma.

panaene *f.* 1.Yapıştırmak. *Tenê pol panê* Bir yama yapıştır. 2. Eklemek, ilave etmek. *To zof zuri kerd, tenena pane* Sen çok yalan ettin, biraz daha ekle. 3. Hedefe vurmak, tüfek sıkmak. *Pane ma panime* Vur da biz vuralım!

panais *isg.* 1.Yapıştırma. 2. Ekleme, ilave etme. 3. Hedefe vurma, tüfek sıkma.

panel *ise. Fr. panel.* < *İng.* Dinleyiciler önünde, seçilmiş bir konuşmacı grubunun bir konuyu tartışmak amacıyla düzenlediği toplantı, toplu görüşme.

pangılot *ise.* Kağıt para.

pangıloti *isç* Kağıt paralar.

panik *ise. Fr. panique < Yun.* Topluluğu kaplayan ani dehşet duygusu, büyük korku, ürkü.

pa nistaene *f.* 1. (Bir şeye) Konmak, uçmaya ara vermek. 2. (Bir şeye) Yapışmak. 3.Tutmak, yakalamak. *Panise ra'meverde* Yapış, bırakma!

pa nistais *isg.* 1.(Bir şeye) Konma, uçmaya ara verme. 2.Yapışma. 3.Tutma, yakalama.

pa nistaoğ/e *ise/d.* 1. Konan. 2. Yapışan.

pankole *isd.* Ekinlerin içinde kendiliğinden biten, içinde küçük fasuliyeye benzer çiğitleri olan ve çiğ çiğ yenebilen bir tür bitki.

pansiyon *ise. Fr. pension.* Bütün veya bir bölümü sürekli veya belli bir zaman için kiraya verilen, isteğe göre yemek de veren ev.

pansuman *ise. Fr. pansement.* Yara temizliği ve bakımı.

pansumancı *ise.* Yara temizliği ve bakımını yapan kimse.

pansumanciye *isd.* Yara temizliği ve bakımını yapan kimse.

pantoli *isç. Fr. pantalon (İtalyan komedilerinde geçen bir kişinin adından).* Belden başlayan ve genellikle paçaları ayak bileklerine kadar inen, her bir bacak için ayrı kolları olan giysi, pantolon.

papa *ise. İt. papa.* Katolik kilisesinin bir meclisi tarafından seçilen , Vatikan'da oturan ve İsa Peygamber'in vekili sayılan başkanı.

papaz *ise. Yun. papas.* 1.Hıristiyan din adamı. 2.Üzerinde papaz resmi olan iskambil kağıdı.

papel *s. (e)* Elleri iyi çalışmayan, aksak, sakat. 2.*ise. İsp.argo.papel.* Bir liralık kağıt para, özellikle kağıt para.

papelci *ise.* 1. *argo.* Papelci, paracı. 2. Bir tür dolandırıcı; sokaklarda iskambil kağıdı ile dolandırıcılık yapanlar için kullanılır.

papelciye *isd.* 1. *argo.* Papelci, paracı. 2. Bir tür dolandırıcı; sokaklarda iskambil kağıdı ile dolandırıcılık yapanlar için kullanılır.

pa pısknaene *f.* (Bir şeyi) Bir yere/birine püskürtmek, serpmek, saçmak.

pa pısknais *isg.* (Bir şeyi) Bir yere/birine püskürtme, serpme, saçma.

papi *isç.* (Bebek diliyle) Ayaklar, adımlar ; eller, kollar.

pap kerdene *f.* Emeklemek, yürümek. Çocuk dilinde, adımlamak.

pap kerdis isg. Emekleme, yürüme, (çocuk dilinde), adımlama.

papure *isd.* Vapur, gemi. *Papura serê deryay* Denizin üzerindeki vapur, gemi. *Papura bıne deryay* Denizaltı.

par *zf.* Geçen yıl, geçen sene. *Par nê pêrar* Geçen yıl değil ondan önceki yıl. *Pêrar nê, butın perar* Önceki yıl değil, daha önceki yıl.

parafin *ise. Fr. paraffine.* Katran, petrol, neft gibi maddelerden çıkarılan, katı, beyaz, yarı saydam, buharı parlak bir alevle yanan, kimyasal etkenlere karşı ilgisiz, katı hidro karbon.

parangele *isd.* 1. Kapaklanma, çullanma, abanma, yüz üstü düşme. 2. Darp izi, şiş, ekimoz, morluk.

parçe *s.(e)* Parça.

parçe biyaene *f.* Parçalanmak, bölünmek.

parçe biyais *isg.* Parçalanma, bölünme.

parçeci *ise.* Parçacı, yedek parça satan.

parçeciye *isd.* Parçacı, yedek parça satan.

parçe kerdene *f.* Parçalamak, bölmek.

parçe kerdis *isg.* Parçalama, bölme, kısımlara ayırma.

parçe perçe *zf.* 1.Parça parça, kısım kısım, bölüm bölüm. 2.Param parça.

parçe parçe biyaene *f.* Parça parça olmak, param parça olmak.

parçe parçe biyais *isg.* Parça parça

olma, param parça olma.

parçe ve parçe *zf.* Paramparça.

parçık *ise.* Parçacık, küçük bir parça.

parçıkın *s.(e)* Parçalı, parçacıklardan oluşan.

pare *ise. Far. pâre.* 1. Parça, kısım. *Pare pare* Parça parça/kısım kısım. 2. Heybe gibi bir ara bağla bağlantılı, birbirini dengeleyen, tartan, birbirinin simetriği veya tamamlayıcısı durumundaki çift cisimlerin her bir askısı, her bir parçası, her bir karşı tarafı. *Parê haqveyi* Heybenin iki cebinden her biri. *Parê terezi* Terazinin her bir kefesi. *Parê bari* (Katır yükünün) her bir taraftaki bölümü. *Parê ardu* Hayvan sırtının iki yanından sarkıtılarak yüklenen un çuvallarının her biri. *Parê velıku* Böbrek takımının her biri. *Kam ke ame dano parê maro* Kim gelirse bizim payımıza vuruyor. 3.Tane, adet. "*Zu rozede desu çor parêy dewê ma vêsnay*" Bir gün içinde on dört adet köyümüzü yaktılar. –Vatoğ:*Uşenê Dursini.*

paren *zf.* Geçen yılki, geçen seneden kalan. *No runo pareno* Bu geçen yılki yağdır. *Yê ardê paren bi* Onlar geçen yılki unlardı.

pa restaene *f.* Üzerinde yetişmek, olgunlaşmak. *Darera hewla, xeylê say pareştê* Verimli bir ağatır, hayli elma üzerine olgunlaşmış.

pa restais *f.* Üzerinde yetişme, olgunlaşma.

parımparçe *s.(e)* Paramparça.

parımparçe biyae *s.(e)* Paramparça olan.

parımparçe biyaene *f.* Paramparça olmak.

parımparçe biyais *isg.* Paramparça olma.

park *ise. Fr. parc. İng. park.* Park

parlamenter *ise.Fr. parlametaire.* 1. Parlamento üyesi. 2.*s.* Parlamentoya dayanan, parlamentoyla ilgili.

parlamento *ise. İt. parlamento.* Başlıca görevi yasama, devlet bütçesini çıkarma, hükümeti denetleme olan ve üyeleri halk oyu ile belirli bir süre için seçilen meclis veya meclisler.

pa rotene *f.* Beraberinde satmak, -ile satmak, birlikte satmak, eşliğinde satmak. *İne qonağe ho roti, baxçe ho ki pa rot* Onlar konaklarını sattılar, bahçelerini de beraberinde sattılar.

pa rotis *isg.* Beraberinde satma, -ile satma, birlikte satma, eşliğinde satma.

par-pêrar *zf.* Geçen seneden önceki sene, iki yıl önce.

pars *ise.* Sadaka, dilenme lokması, dilenmelik.

pars arekerdene *f.* Sadaka toplamak, dilenmek.

pars arekerdis *isg.* Sadaka toplama, dilenme.

parseçeni *ise.* Dilencilik.

parsçeni kerdene *f.* Dilencilik yapmak.

parsçeni kerdis *isg.* Dilencilik yapma.

parsçi *ise.* Dilenci, dilenen kimse.

parsçiye *isd.* Dilenci, dilenen kimse.

pars feteliyaene *f.* Sadaka için dolanmak, sadaka için gezmek, sadaka toplamaya çıkmak, dilenmek.

pars feteliyais *isg.* Sadaka için dolanma, sadaka için gezme, sadaka toplamaya çıkma, dilenme.

pars kerdene *f.* Dilenmek, sadaka toplamak.

pars kerdis *isg.* Dilenme, sadaka toplama.

parşi *isç. anat.* Kaburgalar.

parşiye *isd.* Kaburgalardan her biri.

parte *isd.* Büyük ve hızlı adım. *Partke* İri ve hızlı adım yürü.

parti *ise.* 1. *isç.* Geniş, hızlı adımlar. 2. Bölüm, kısım. 3. Siyasi partiler.

partiye *isd. Fr. parti.* Ortak görüş ve düşüncedeki kişilerin oluşturdukları siyasi topluluk, örgüt, sınıf örgütü, parti, fırka.

partizan *ise. Fr. partisan.* 1. Partici. 2. Düşmanlarına karşı mücadele verirken silahlı harekete katılan (kimse).

partizane *isd. Fr. partisan.* 1. Partici. 2. Düşmanlarına karşı mücadele verirken silahlı harekete katılan (kimse).

partizaneni *ise.* 1.Particilik. 2. Düşmanlarına karşı savaşçılık.

partizaniye *isd.* 1.Particilik. 2. Düşmanlarına karşı savaşçılık.

part kerdene *f.* 1. Adımlamak. 2. İri büyük adımlarla gitmek, koşmak.

part kerdis *isg.* 1. Adımlama. 2. İri büyük adımlarla gitme, koşma.

parzonık *ise.* Süzme torbası, süzme bezi. *Parzonikê doyi* Ayran süzme torbası. *Parzonikê sıti* Süt süzme torbası.

parzun (I) *ise.* Süzme torbası, süzme bezi. *Parzunê turaq* Çökelek süzme torbası.

parzun (II) *ise.* Beyaz, ince, pamuktan dokunma küçük torba. *Parzunê ardu* Un torbası.

parzun kerdene *f.* Süzme torbası ile süzmek.

parzun kerdis *isg.* Süzme torbası ile süzme.

pasa *ise.* 1. Padişah, kıral. 2. Paşa, general.

pasae *isd.* 1. Kraliçe, Sultan'e. 2. Paşa'e, general'e.

pasaeni *ise.* 1.Padişahlık, kırallık, sultanlık. 2.Generallik, paşalık.

pasaj *isç. Fr. passage.* 1.İçinde dükkanlar bulunan, üzeri kapalı veya açık çarşı. 2.Bir yazıdan, bir eserden alınan bölüm, parça.

pasaven *ise.* Gümrükten mal geçiş izni.

pasazade *ise.* 1.Kral soyundan gelen, padişah soyundan gelen. 2.General evladı, paşaoğlu.

paskul *ise.* Tekme, tepik. *Paskulura da pıro* Tekmelerle dövdü.

paskul estaenê *f.* 1.Tekme atmak. 2. *mec.*Bir şeye tepki göstermek, şiddetle itiraz etmek.

paskul estais *isg.* 1.Tekme atma. 2.*mec.*Bir şeye tepki gösterme, şiddetle itiraz etme.

paskuli *isç.* Tekmeler. Paskulu'ra Çiftelerle. *Qatıri paskul eşti* Katır çifte attı.

paskulu versanaene *f.* Peş peşe tekmelemek, durmadan tekmelemek, tekme önüne katmak.

paskulu versanais *isg.* Peş peşe tekmeleme, durmadan tekmeleme, tekme önüne katma.

pasna *isd.* Topuk, ayak topuğu.

pasta *isd.* Pasta, un şeker ve başka karışımlardan yapılan yiyecek.

pastaxane *ise.* Pastahane, pasta dükkanı.

pa şiyaene *f.* 1. Kendinden geçmek, uyuklamak. *Mı sarê ho nara balişna, hên paşine* Ben başımı yastığa koydum, öyle uyumuşum. 2. Açlıktan bayılmak, içi geçmek. *Ez riye vêsaniyera paşine* Ben açlık yüzünden kendimden geçtim. *Yê gêste paşi* Onlar açlıktan dolayi kendinden geçtiler. 3. Şok susamak, sussuzluktan boğazı kurumak *Ma têste paşime* Biz sussuzluktan dolayı kendimizden geçtik. 4. Biçin ve ekin için, biçme zamanının geçmesi hali. *Vasê ma paşi* Otlarımız sıcaktan kavruldu gitti. *Hêgaye ma pa şi* Tarlalarımız sicaktan kavruldu, biçilmez hale geldi. 5. Kitap yazı, örme vb. ince işler yaparken aşırı yorulma.

pa şiyais *isg.* 1. Kendinden geçme, uyuklama. 2. Açlıktan bayılma, içi geçme. 3. Şok susama, sussuzluktan boğazı kuruma. 4. Biçin ve ekin için, biçme zamanının geçmesi hali. 5. Kitap yazı, örme vb. ince işler yaparken aşırı yorulma.

patık *ise.* 1. Patik, ayağa takılan terlik. 2. Bebek ayakkabısı

patiki *isç.*Terlikler.

patila (*lortek*) *is. (e)* Gözleme.
patpatık *ise.* 1. Kuru sıkı tabanca. 2. Çocuk oyuncağı.
pa vınetene *f.* Bir şeye takılı kalmak; bir şeye asılı kalmak; bir şeyin üzerinde kalmak; bir şeye yapışık kalmak; bir şeye konulu kalmak.
pa vınetis *isg.* Bir şeye takılı kalma; bir şeye asılı kalma; bir şeyin üzerinde kalma; bir şeye yapışık kalma; bir şeye konulu kalma.
pavirka *isd.* Fabrika.
paxır *ise.* 1. *kim.* Atom numarası 29, yoğunluğu 8.95 olan, 1084° C ye doğru eriyen, doğada serbest veya bileşik halde bulunan, ısı ve elektriği iyi ileten, kolay dövülür ve işlenir olduğundan eski çağlardan beri türlü işlerde kullanılan, kızıl renkli element. Kısaltması Cu. 2. Bu metelden kaynaklanan zehirleme.
pay *ise.* 1. Ayak. *Payra* Ayakta/ayaküstü.
paydar *s.(e)* 1.Ebedi, daimi. Paydaro Ebedidir/Daimidir/Sabittir. 2.Pay sahibi, hisse sahibi.
paydare *s.(d)* 1.Ebedi, daimi. *Paydaro* Ebedidir/Daimidir/Sabittir. 2.Pay sahibi, hisse sahibi.
paydos *ise.* 1. Bir işi veya çalışmayı geçici olarak bırakma. 2. *ünl.* Herhangi bir işi bıraktırmak için söylenir.
paydos kerdene *f.* Paydos etmek, işi bırakmak.
paydos kerdis *isg.* Paydos etme, işi bırakma.
paye *isd.* 1. Bölüm, hisse, pay. 2. *mec.* Gerekli olan karşılığı alma. *Ey paa fêke ho gurete* O ağzının payını aldı. 3. Paye, rutbe, itibar. *Haq paya sıma werte qomi'de bijedno* Tanrı dost/toplum içinde itibarınızı arttırsın!
paye ho daene *f.* Kendisine paye vermek, kibirlenmek.
paye ho dais *isg.* Kendisine paye verme, kibirlenme.
pay fiştaene *f.* Ayağa kaldırmak, yürütmek.
pay fiştais *isg.* Ayağa kaldırma, yürütme.
pay gıran *s(e)* Ağır davranan, yavaş davranan, ağır adımlı.
pay gırane *s(d)* Ağır davranan, yavaş davranan, ağır adımlı.
pay gıraneni *ise.* Ağır adımlılık, ağır canlılık, yavaşlık.
pay gıraniye *isd.* Ağır adımlılık, ağır canlılık, yavaşlık.
payız *ise.* Sonbahar, son yaz, güz. *Payız ke ame velg beno sakil* Son yaz gelince yapraklar gazel olur. Son yazın ilk ayı (Eylül). Payıza wertiye Son yazın orta ayı (Ekim). Payıza peyene Son yazın son ayı (Kasım).
payızane *ise.* Son baharda ekilen tarla.
pay kerde *s.(e).* Giyili, giyilmiş olan.
pay kerdene *f.* Giymek, giyinmek.
pay kerdis *isg.* Giyme, giyinme.
pay kerdoğ *ise.* Giyen, giyinen kimse.
pay kerdoğe *isd.* Giyen, giyinen kimse.
pay kotene *f.* 1.Ayağa kalkmak. 2.(Çocuklar) Yürümeye başlamak.
pay kotis *isg.* 1.Ayağa kalkma. 2. (Çocuklar) Yürümeye başlama.
payno cı'naene *f.* Ayakla üstüne basmak, çiğnemek.
payno cı'nais *isg.* Ayakla üstüne basma, çiğneme.
payra mendene *f.* Ayakta kalmak, oturacak yer bulamamak.
payra mendis *isg.* Ayakta kalma, oturacak yer bulamama.
payra şiyaene *f.* Ayakta gitmek, ayakla yürüyerek gitmek.
payra şiyais *isg.* 1.Ayakta gitme, ayakla yürüyerek gitme.
payra vındarnaene *f.* Ayakta durdurmak, ayakta tutmak, ayakta beklet-mek, eğlemek.
payra vındarnais *isg.* Ayakta durdurma,

ayakta tutma, ayakta bekletme, eğleme.

payra vınetaene *f.* 1. Ayakta durmak, ayakta kalmak. 2.*mec.* Direnerek ayakta kalmak, varlığını sürdürmek.

payra vınetais *isg.* 1.Ayakta durma, ayakta kalma. 2.*mec.* Direnerek ayakta kalma, varlığını sürdürme.

paytaxt *ise.* Başkent, başşehir, bir devletin yönetim merkezi.

pay ustaene *f.* Ayağa kalkmak.

pay ustais *isg.* Ayağa kalkma.

paz *ise.* 1.Lokma. 2.Vergi, haraç. *Şêvzıno bıra şêvzıno/ İsmaîlê Kahli miliso/ Dewletera cırê paz vejino/ Pazê dewleta tırki fincana ağuya/ Nê sımino, nê ki qedino* Şevzindir kardeş Şevzindir/kahli oğlu İsmail milistir/Devletten kendisine ödenek çıkıyor/Türk devletinin lokması bir fincan zehirdir/ Ne içilir, ne de biter. (Saheyder)

paz are kerdene *f.* Lokma toplamak, dilenmek. *Paze mı bıde* Banim lokma ver. *Pazê mı biya ez son* Lokmamı getir ben gidiyorum.

paz are kerdis *isg.* Lokma toplama

pazax *ise. vs s.* 1.Pasak, pislik. 2.Cıvık et.

pazaxeni *ise.* 1. Pasaklılık, bakımsızlık. 2. (Et) Cıvıklılık.

pazaxın *s.(e)* Pasaklı, kirli, bakımsız, özensiz. *Juyero pazaxıno* Pasaklının biridir.

pazaxıne *s.(d)* Pasaklı, kirli, bakımsız, özensiz. *Juyera pazaxına* Pasaklının biridir.

pazaxıye *isd.* Pasaklılık, kirlilik, bakımsızlık, özensizlik.

paz cıdaene *f.* Lokma vemek.

paz cıdais *isg.* Lokma veme.

pa zeleqiyae *s.(e)* (Bir şeye) Yapışık, yapışmış olan.

pa zeleqiyaene *f.* (Bir şeye, birine) Yapışmak, tutup engel olmak.

pa zeleqiyais *isg.* (Bir şeye, birine) Yapışma, tutup engel olma.

pa zeleqnaene *f.* (Birine, bir şeye) Birini, bir şeyi yapıştırmak.

pa zeleqnais *isg.* (Birine, bir şeye) Birini, bir şeyi yapıştırma.

pazen *ise. Fr. basin.* Dokuması kalın, sık ve yumuşak bir tür pamuklu bez, pazen.

paz top kerdene *f. eski.* 1.Vergi toplamak. 2. Yolbastı parası toplamak. 3. Rüşvet toplamak. 4. *mec.* Dilenmek.

paz top kerdis *isg. Eski.*1. Vergi toplama. 2.Yolbastı parası toplama. 3. Rüşvet toplama. 4. *mec.* Dilenme.

pede *zf.* Yavaş, tedricen.

pede daene *f.* (Yılan, akrep, arı, böcek) Sokmak, ısırmak, zehirlemek. *Mêse da pede* Arı soktu. *Phizange do pede* Eşekarısı sokmuş. *Calangêre da pede* Yaban arısı soktu. *Mori da pede* Yılan soktu. *Dımpiştıke da pede* Akrep soktu.

pede dais *isg.* (Yılan, akrep, arı, böcek vsg. hayvanlar) Sokma, ısırma, zehirleme.

pede kerdene *f.* 1. (Sivri delici bir şeyi) Sokmak, batırmak. 2.(Sokucu ve zehirleyici hayvanların iğnelerini) Sokmak, batırmak, ısırmak, zehirlemek.

pede kerdis *isg.* (Sokucu ve zehirleyici hayvanların iğnelerini) Sokma, batırma, ısırma, zehirleme.

pede negernaene *f.* 1. Şiddetle çarpmak, yapıştırmak-vurmak. 2.Tam isabet ettirmek, atıp yapıştırmak.

pede negernais *isg.* 1.Şiddetle çarpma, yapıştırma-vurma. 2.Tam isabet ettirme, atıp yapıştırma.

pede neşiyaene *f.* 1. Batmamak, sokulmamak, delememek, içine giremek. 2. *mec.*Tesir etmemek, etki yapmamak. *Zowt pêde nêsono* Betdua tesir etmiyor.

pede neşiyais *isg.* 1.Batmama, sokulmama, delememe, içine girememe. 2.*mec.* Tesir edememe, etki edememe.

pede pede *zf.* Yavaş yavaş, ağır ağır, yormadan, tedricen. *Pede pede buguriye* Ağır ağır calış. *Pede pede so* Yavaş yavaş git. *Pede pede qedenena* Yavaş yavaş bitirirsin. *Pede pede ameyme'ra ho ser* Yavaş yavaş kendimize geldik.

pede şiyaene *f.* 1. (Ucu sivri araçlar için) Bir şeye batmak, sokulmak, delip girmek. *Teli şiyopede* Diken batmış. *Kardi şiyapede* Bıçak batmış. *Derjeni şiyapede* İğne batmış. 2. Bir şeye su sızmak, su akmak. *Uwe şiya pede* Su sızmış.

pede şiyais *isg.* (Ucu sivri araçlar için) Bir şeye batma, sokulma, delip girme.

pedit *ise.* İşaret.

peeke (peyike) *isd.* Bacağın dizden ayağa kadar olan ve kaval kemiği bölümünü oluşturan kısmı.

pee yeni *ise.* Cumartesi, Cuma gününden sonra gelen.

pelek *ise.* Merdiven.

peleki *isç* 1. Merdivenler. 2. *s.* Merdivensi, basamaklı.

peleng *ise.* Kaplan.

pelexıyaene *f.* 1. Ezilmek, linç olmak. 2. Çürümek, niteliğini yitirmek, özelliği bozulmak.

pelexıyais *isg.* 1. Ezilme, linç olma. 2. (Genellikle meyveler için) Çürüme, niteliğini yitirme, özelliği bozulma.

pelexnaene *f.* Ezmek, içini dışına uğratmak, çürütmek.

pelexnais *isg.* Ezme, içini dışına uğratma, çürütme.

pelge *isd.* 1.Yaprak. *Pelga dare* Ağaç yaprağı. *Pelga velgi* Yaprak tanesi. *Pelga vilike* Çiçek yaprağı. 2. Kağıt yaprağı. *Pelga kıtavi* Kitap yaprağı. 3. İnce levha, pilaka, zar. *Pelga zera şae* Karaciğer zarı.

pelt *ise. ve s.* Peltek, kekeç.

pelte *isd. ve s.* Peltek, kekeç.

pelteni *ise.* Pelteklik, kekeçlik,

peltık *s.(e)* Peltek, kekeç kimse.

peltıke *s.(d)* Peltek, kekeç kimse.

peltiye *isd.* Pelteklik, kekemlik.

pembe *s.(e)* Beyaz-kırmızı karışımı pembe renk.

peme *ise.* Pamuk.

pemelığ *ise.* Pamukluk alan.

pemeyin *s.(e)* Pamuklu.

pemeyine *s.(d)* Pamuklu.

pemiste *ise.* Pamuk tohumu.

penas ise. Tülbentlerin kenarlarına süs olarak dikilen madeni ve delikli küçük pul.

pencık *ise.* 1. Bitkilerdeki küçük pençe, dal. 2. Pençeli yırtıcı Hayvanların sivri tırnaklarının her biri. *Heşi hard pençı kerdo* Ayı yeri tırnakla kazmış, tırnaklamış 3. *mec.* Tırnaklı, yırtıcı insan eli.

pencıkın *s.(e)* 1.Pençeli. 2.Sivri tırnaklı olan (hayvan).

pencıkıne *s.(d)* 1. Pençeli. 2. Sivri tırnaklı olan (hayvan).

pencıki *isç* 1. Pençe, yırtıcı el. 2. Sivri tırnak (hayvan). 3Bitkilerin küçük dalcıkları.

pencık kerdene *f.* Pençelemek, tırnaklamak.

pencık kerdis *isg.* Pençeleme, tırnaklama.

pencırık *ise.* Tırmak, tırmık izi. Kedinin attığı pençe (tırnak) izi.

pençe *ise.* 1.Yırtıcı, tırnaklı hayvan eli. 2.Yırtıcı hayvan tırnağı. 3. Ayakkabının dibine yapılan pençe. 4. Sulta, otorite. *Gureto bıne pençe ho* Kendi pençesi, otoritesi altına almış.

pençe kerdene *f.* 1.Pençelemek, pençeyle yaralamak. 2. Ayakkabının altına pençe yapmak.

pençe kerdis *isg.* 1. Pençeleme, pençeyle yaralama. 2.Ayakkabının altına pençe yapma, pençeleme.

pençere *ise.* Pencere.

pende *is. (e)* Kene.

pendir *ise.* Peynir.

pendirci *isd.* Peynirci kimse.

pendirciye *isd.* Peynirci kimse.

pene ***ise.*** Telli sazları çalmaya yarayan alet, mızrap.

penıke *isd.* Delinmiş çarığın içine ayak yere deymesin diye yerleştirilen deri parçası.

pense *isd. Fr. pince.* Çeşitli biçim ve büyüklükte maşa veya kıskaç.

pensilin *ise. Fr. pénicilline. İng. penicillin.* Metabolizme ürünlerinden elde edilen antibiyotik. 1928'de Sir Alxander Fleming tarafından bulunmuş, 1941'den başlayarak kullanılmıştır.

penzer *ise. Far. pâdzehr.* Zehirin etkisini ortadan kaldırma özelliğine sahip madde. *Penzere Kemer* :

Tesadüfen taş katmanları arasında bulunan kahverengi, kenarı tırtırlı, boynuz gibi bir panzehir. *Penzerê Heri:* 1. Antilop gibi hayvanların midesinde oluşan, zehir önleyici etkisi olan kütle. 2.› opal. *Penzere Mori:* Boynuzlu yılanların panzehir ihtiva eden sağ boynuzu.

pepo pepo *ünl.* Vay anam vay!

pepo-kêko *ünl.* Vay guguk-vay kardeş.

pepug *ise.* Guguk kuş.

pepugeni *ise.* Çok dertlilik, zar elinde ağlamaklık.

peqaene (I) *f.* 1.Topluluktan kopma. *A bıze mali'ra peqa şiya* O keçi sürüden kopmuş gitmiş. 2.Avare olmak. *Guneka, uwo ke a hermete uzara peqa ama naza, urze tey so* Yazıktır, mademki o kadın avere olmuş buraya çıkmış gelmiş, kalk birlikte git. 3. Ürkmek.

peqais (I) *isg.* 1. Topluluktan kopma, ayrı düşme. 2. Avare olma. 3. Ürkme.

peqaene (II) *f.* 1. Patlamak, infilak etmek. 2.Yaş, esnek bir çubuk veya ağacın ateşte tavlanması sırasında üzerindeki kabuğunun patlayarak çıkardığı ses. *Seveta qewute ra hevo gênım 'ke kerd soji, eke rınd soji'de bive sur, tede peqeno* Kavut için biraz buğday saça koyulunca, eğer saçta iyice kızarırsa içinde patlar. 3. (Kıvılcım vs. için) Fırlamak, sıçramak. *çik peqo cı* Kendisine kıvılcım sıçramış. 4. Sabırsızlık göstermek, acele etmek. 5. Uçuruma düşmek, uçuruma yuvarlanmak. *Qatırê dine ha tır'ra peqa'vi, her xağe ho nıştiv caera* Onların katırı o yamaçtan uçmuştu, her parçası bir yere dağılmıştı!

peqais (II) *isg.* 1. Patlama, infilak etme. 2.Yaş, esnek bir çubuk veya ağacın ateşte tavlanması sırasında üzerindeki kabuğunun patlayarak ses çıkarma hali. 3. (Kıvılcım vs. için) Fırlama, sıçrama.

peqnaene. *f.* 1. Patlatmak, infilak ettirmek. 2. Yuvarlayıp uçuruma düşürmek, uçurmak. 3. Ürkütmek. 4. (Yaş ve esnek ağaçları) Tavlayarak ateşte çıtırdatmak. 5. Kovalamak.

peqnais *isg.* 1.Yuvarlanıp uçuruma düşürme, uçurma. 2.Topluluktan koparma. 3. Kovalama, kaçırtma. 4.Ürkütme (Hayvanlar için kullanılır).

perarey *zf.* Dün değil, evelki gün değil daha evelki gün, üç gün önce.

perç *ise. ve s.* Şişme, gerinme.

perçaene *f.* Gaz oluşumu nedeniyle midesi şişmek, çok yemekten midesi gerinmek.

perçais *isg.* Gaz oluşumu nedeniyle midesi şişme, çok yemekten midesi gerinme.

perç biyaene *f.* Mide gazı nedeniyle karnı şişmek, çok yemekten karnı gerinmek.

perç biyais *isg.* Mide gazı nedeniyle karnı şişme, çok yemekten karnı gerinme.

perçin *ise. Far. percîn.* İki veya daha çok levhayı birbirine bağlamak için geçirilen çivinin ezilerek baş durumuna getirilen ucu.

perçın biyae *s.(e)* Perçinli, perçinlenmiş olan.

perçin biyaene *f.* Perçinlenmek.

perçin biyais *isg.* Perçinlenme.

perçin kerde *s.(e)* Perçin edili, perçin edilmiş.

perçin kerdene *f.* Perçin etmek, perçinlemek.

perçin kerdis *isg.* Perçin etme, perçinleme.

perçinkerdoğ *ise.* Perçin eden kimse.

perçinkerdoğe *isd.* Perçin eden kimse.

perda *isd.Far. perde.* 1.Görüş, ışığı engellemek veya bir şeyi gizlemek için bir açıklığın önüne getirilen örtü. *Perda pençeri* Pencere perdesi. 2.Üzerine bir cismin görüntüsü yansıtılan sayadam olmayan yüzey. *Perda sinama* Sinema perdesi. 3. İki yeri birbirinden ayıran bölme. 4. *mec.* Doğruyu görmeye engel olan şey. 5. *tıp.* Katarakt, ak su, ak basma. 6.*tiy.* Bir sahne eserinin büyük bölümlerinin her biri. 7.*müz.* Bir müzik parçasını oluşturan seslerden her birinin kalınlık veya incelik derecesi. 8. *müz.*Bu ses derecelerini sağlamak için çalgılarda bulunan parmaklarla basılan yer. 9. Şeylerin üzerindeki koruyucu ince zar. Perda velıku Böbrek zarı. *Perda haki* Yumurta zarı. 10. Utanma duygusu. *Perda rıyê ho rışıya* Yüzünün perdesi dokülmüş (arsız).

perdacı *ise.* Perdeci, perde yapan veya satan kimse.

perdacıye *isd.* Perdeci, perde yapan veya satan kimse.

perdax kerdene *f.* Tesviye etmek, düzeltmek, yüzeyi perdelemek, kaba görünüşünü kapatmak.

perdax kerdis *isg.* Tesviye etme, düzeltme, yüzeyi perdeleme, kaba görünüşünü kapatma.

perdaxkerdoğ *ise.* Tesfiyeci, düzeltici.

perdaxkerdoğe *ise.* Tesfiyeci, düzeltici.

perdedar *ise.* Korniş, perde takılıp asılan şey.

perda kerdene *f.* 1. Perdelemek. 2. (Bir yüzeyi) Düzeltmek, düzgün form vermek.

perda kerdis *isg.* 1. Perdeleme. 2. (Bir yüzeyi) Düzeltme, düzgün forma getirme.

perdeyin *s.(e)* Perdeli.

perdık *isd.* Zar, ince perde. *Perdıka serê vêri* Mide zarı. *Perdıkê zerrê haki* Yumurta zarı.

perdıkın *s.(e)* zarlı, üzerinde koruyucu perdesi olan.

perdıkıne *s.(d)* zarlı, üzerinde koruyucu perdesi olan.

pere *ise.* Para. *Pero zern* Altın para. *Pero şem* Gümüş para. *Pero osnen* Demir para. *Pero paxır* Bakır para. *Pero kağıt* Kağıt para.

pereci *ise.* Paracı, parayı seven kimse.

pereciye *isd.* Paracı, parayı seven kimse.

perekende *s(e) Far. perâkende.* Dağınık, dağılmış. 1.*esk.* Düzenli olmayan, dağınık, perişan. *Her çiyê ma perekendeo* Her şeyimiz düzensiz ve dağınıktır. 2. Değersiz, etkisiz. *Qesê ma perekendeo* Sözümüz değersizdir. 3.Malların teker teker veya bir kaç parça halinde azar azar satmasına dayanan (satış biçimi). 4.Bu biçimde alınan veya satılan (şey).

perekende rotene *f.* 1.Perakende, tek tek satmak. 2.Orda burda satmak.

perekende rotis *isg.* 1.Perakende, tek tek satma. 2.Orda burda satma.

pere kerdene *f.* Para etmek, işe yaramak.

pere kerdis *isg.* Para etme, işe yarama.

perey *isç. ve zf.* 1. *isç.* Paralar, para. Asmê gureune qurse perey mı nêday Bir ay çalıştım, bana bir kuruş para vermedi. 2. *zf.* Önceki gün, dün değil evvelki gün. *Perey ame* Önceki gün geldi.

perık *ise.* 1. *esk.* Osmanlı döneminde kullanılan altın lira. 2.Uçan hayvanların kanatçığı, telek.

periz *ise. Far. perhiz.* Sağlığı korumak, düzeltmek veya fazla para harcamamak amacıyla uygulanan beslenme düzeni, imsak, riyazet, diyet, rejim. 2.Hıristiyanların ve Yahudilerin belli günlerde et, yağ gibi bazı yiyecekleri yemeden tuttukları oruç.

perjiyae *s.(e)* Kırpılı, tüyleri kırpılmış olan (koyun, keçi).

perjiyaene *f.* (Tüyleri) Kırpılmak.

perjiyais *isg.* Kirpılma.

permezde *s.(e)* Becereksiz.

permezdeni *ise.* Becereksizlik.

permezdiye *isd. ve s.* 1.Becereksizlik. 2.Becereksiz kişi.

pernaene *f.* Kovalamak.

pernayis *isg.* Kovalama.

perojiye *isd.* Öğle yemeği. *Perojiye de çi weme* öğle yemeğinde ne yiyeceğiz.

peroz *ise.* Gün ortası, öğle vakti. *Hata peroz gureênê* Öğleye kadar (yarım gün) çalışıyorlar. *Peroz'ra tepiya* Öğlenden sonra. *Nêjdiye peroji* Öğleye yakın.

perr *ise.* Kanat, uçan şeylerin kanadı.

perrae *s.(e)* 1.Uçan, sıçrayan. 2.Uçurumdan düşen, 3.Saygısız, duyarsız. *Perrae ver'kenora piye ho* Saygısız babasına karşı geliyor. *Perrae, tora van pêskarê domonu meve* Saygısız, sana diyorum çocuklara sataşma! *O perrae sodır bê ara şi, nioz cae nu werd nêwerd* O saygısız sabah kahvaltısız gitti, bilmem bir yerde yemek yedi mi yemedi mi?

perraene *f.* 1.Uçmak, sıçramak, fırlayarak düşmek, uçuruma yuvarlanmak. 2. Uçuruma düşen. *Kas'ra perra şi cer* Uçurumdan uçtu aşağı gitti! 3.Sıçramak. *Çık perra cı* Kendisine kıvılcım sıçradı. 4.(Köpek) Saldırmak, ısırmak. *Kutık perra cı* Köpek kendisine saldırdı. 5. Fırlamak. *Qisik fêkê torjenra perra şi gına laekro* Yonga baltanın ağzından fırladı gitti çocuğa çarptı. *Çamurê perrê kıncune mı* Elbiseme çamur sıçradı. 6.Pas tutmak. *Kêre perra şimşeri* Kılıca pas sıçramış (paslanmaya başlamış).

perrais *isg.* Uçma, sıçrama, fırlayarak düşme, uçuruma yuvarlanma.

perraeni kerdene *f.* Saygısızlık etmek , sorumsuzluk etmek. *Welo, mı çond reê tora vake perraeni meke* Veli, sana kaç kez dedim ki, saygısızlık etme!

perraeni kerdis *isg.* Saygısızlık etme, sorumsuzluk etme.

pêra bestiyaene *f.* 1.Birbirine bağlanmak, birleşmek. 2.Birbirine dolanmak, dolaşmak.3.Biriyle akrabalık kurmak.

pêra bestiyais *isg.* 1.Birbirine bağlanma, birleşme. 2.Birbirine dolanma, dolaşma. 3.Biriyle akrabalık kurma.

perrewendiye *isd.* Dosya.

perre *isd.* 1. Yaprak tanesi. 2. Kuş kanadının her biri veya kanat teleği.

perri *isç.* 1.Yaprak taneleri. 2. Kuş kanatları veya kanat telekleri.

perri panaene *f.* 1.Kanat takmak. 2. *mec.* Sevindirmek, kanatlandırmak.

perri panais *isg.* 1.Kanat takma. 2.*mec.* Sevindirme, kanatlandırma.

perri paniştaene *f.* (Sevinçten) Kanat-

lanmak, kanat edinmek, uçmak.
perri paniştais *f.* (Sevinçten) Kanatlanma, kanat edinme, uçma.
perri paniştaoğ *ise.* (Sevinçten) Kanatlanan, uçan, çok sevinen kimse.
perri paniştaoğe *isd.* (Sevinçten) Kanatlanan, uçan, çok sevinen kimse.
perrıkın *s.(e)* Kanatlı.
perrıkıne *s.(d)* Kanatlı.
pernaene *f.* (Birini) Kovalamak, kaçanın. arkasından koşmak.
pernais *isg.* (Birini) Kovalama, kaçanın arkasından koşma.
perr-pay *isç.* Kol kanat.
perr-u pay *isç.* Kol-kanat.
per-u payra ver nêamene *f.* Kolu kanadı tutmamak, çaresiz duruma düşmek.
per-u payra ver nêamis *isg.* Kolu kanadı tutmama, çaresiz duruma düşme.
perr-u payê ho şikiyaene *f.* Kolu kanadı kırılmak, Bir şey yapamaz hale gelmek. *Perr-u payê mı şikiyê* Kolum kanadım kırılmış/Çaresiz durumdayım.
perr-u payê ho şikiyais *isg.* Kolu kanadı kırılma, bir şey yapamaz hale gelme.
perr-u pay'ro cı'şikiyaene *f.* Kolu kanadı kendisine kırılmak, kolu kanadı kırılmak, kolu kanadı tutmaz olmak.
perr-u pay'ro cı'şikiyais *isg.* Kolu kanadı kendisine kırılma, kolu kanadı kırılma, kolu kanadı tutmaz olma.
pers *ise.* Soru. *Pers'de ayv çino* Sormada ayıp yok. *Pers'de ayv nêbeno* Sorma ayıp olmaz. *Pers'de tomete çina* Sorma'da töhmet yok. *Persê mı kêşra çino* Kimseye bir sorum yok. *Persê de mı kêş'ra çino* Kimseye soracak bir şeyim yoktur.
persae *ise.* 1.Danışan, soran.
persaene *f.* Sormak. *Ez persaen* Ben soruyorum. *A persena* O (d) soruyor.
persais *isg.* Sorma. *Persais'de ayvê çino* Sormada bir ayıp yok.
persaoğ *ise.* Soran, sorucu.
persaoğe *isd.* Soran, sorucu.
pers biyaene *f.* Sorulmak.
pers biyais *isg.* Sorulma.
perse *ise.* Sor, sorustur.
pers cırakerdene *f.* Birine danışmak, sormak, fikrini almak.
pers cırakerdis *isg.* Birine danışma, sorma, fikrini alma.
pers kerdene *f.* Sormak.
pers kerdis *isg.* Sorma.
pers kerdoğ *ise.* Soran kimse.
pers kerdoğe *isd.* Soran kimse.
pers pa'kerdene *f.* Birine sormak, danışmak.
pers pa'kerdis *isg.* Birine sorma, danışma.
pers pıra kerdene *f.* Birine sormak, danışmak, fikrini almak, müracaat etmek, iştişare etmek.
pers pıra kerdis *isg.* Birine sorma, danışma, fikrini alma, müracaat etme, iştişare etme.
pers tıra kerdene *f.* Birine fikir danışmak, sorup fikerini almak, bilgisina başvurmak.
pers tıra kerdis *isg.* Birine fikir danışma, sorup fikerini alma, bilgisina başvurma.
pervane *ise.* 1.Güvey, pervane. 2.Bir düzeneği döndüren, çalıştıran kanat tertibi. *Pervane areyi* Değirmen pervanesi. *Pervane Helikopteri* Helikopter pervanesi. *Pervane aree vayi* Yeldeğirmeni pervanesi.
pervaz *ise. Far. pervâz.* 1. Kapı, pencere gibi yerlerin kenarlarına geçirilen ensiz parça. 2. Giysilerin kol, yaka, etek, paça gibi yerlerine veya kumaştan yapılmış diğer eşyaların kenarlarına geçirilmiş, dar, uzun parça. 3. Kitap cilt kapağının iç tarafına konulan deri parçası.
perveji *isç.* Menteşe(ler).

perveskar *ise.* Araştırmacı, yazar.
perveskare *isd.* Araştırmacı, yazar.
pervesten *ise.* Araştırmacı.
pervestene *isd.* Araştırmacılık.
perxane *ise. anto.* Göğüs kafesi, kaburgalar bölümü.
perznaene *f.* (Yapağı hayvanları) Tüylerini/kıllarını kırpmak, kesmek; koyun ve keçi traş etmek.
perznais *isg.* (Yapağı hayvanları) Tüylerini/kıllarını kırpma, kesme ; koyun ve keçi tüylerini gövdelerinden tıraş etme.
perznaoğ *ise.* Kırpan, koyun ve keçi tıraş eden.
perznaoğe *isd.* Kırpan, koyun ve keçi tıraş eden.
pes *ise.* 1. Davar sürüsünün genel adı. *Kes çino ke sımarê şoanena peşi bıkero* Kimse yok ki size davar çobanlığını yapsın . 2. *Zf.* Yeter, yeter artık, pes. 3. Kabul, tamam, üstünsün.
pesewe *isd.* 1.Güneş battıktan gün ağarmaya başlayana kadar geçen süre, tün. 2.Bu süre içindeki karanlık. 3. *zf.* Gece vaktinde.
pesew-u peroz *zf.* Gece-öğlen; gece gündüz; her zaman.
peskes *ise. Far. piş-keş.* Armağan, peşkeş.
peskimet *ise.* Peskimet, asker ekmeği.
peskof *ise.* Yaban dağ keçilerinin genel adı. *Malo Peskof* Yaban keçilleri.
pestemale *isd.* Peştemal, önlük.
pestemalci *ise.* Peştemalcı, önlükçü.
pestemalciye *isd.* Peştemalcı, önlükçü.
pestımale *(pistimale) isd.* Apron, peştemal, önlük.
pestil *ise.* Pestil.
pewraz *ise. Yun. boreas.* 1. Kuzeydoğudan esen soğuk rüzgar. 2. Kuzey yönü. 3. Uçuş. 4. Semada dönüş adı.
pewri *isç.* Yedi yıldızlar, takım yıldızı.
pexil *s.(e)* Cimri, hasis kimse.
pexile *s.(d)* Cimri, hasis kimse.
pexileni *ise.* Cimrilik, hasislik. *Hen ke pexilo, lewe hode çivê nu kêş nêdano* Öyle cimridir ki, yanıbaşında kimseye bir kırıntı ekmek vermez!
pexiliye *isd.* Cimrilik, hasislik.
pey *ise.* 1. Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı.*Pey've vera* Ön ve arka. *Pey'de tekê dıyine* Arkadan ikincisi. 2. Bir şeyin sırt durumunda olan yüzeyi. 3. Geri kalan bölüm. 4. Otururken sırtın dayandığı yer. *Ho peyde rade, mìyanê to medezo* Arkana yaslan, belin ağrımasın. 5. Nezdinde, alehinde, arkasında. *Peye zuminde vatene* Birbirilerinin arkasında söylemek. *Peyde vatene* Arkada söylemek/dedikodu etmek. *Peye zumin de estene* Birbirlerinin arkasında atmak.
peya *ise. ve s.(e)* Yaya, ayaklarıyla giden, bineksiz yol giden. Peyawo Yayadır (e).
peya amaene *f.* Yaya gelmek, yürüyerek gelmek.
peya amais *isg.* Yaya gelme, yürüyerek gelme.
peya biyaene *f.* Yaya olmak.
peya biyais *isg.* Yaya olma.
peyade *ise.* Piyade askeri.
peyae *isd. ve s.* Yaya, yaya yürüyen kimse.
peyaeni *ise.* Yayalık.
peya kerdene *f.* Yaya etmek, yaya kılmak, binek arcından indirmek.
peya kerdis *isg.* Yaya etme, yaya kılma, binek arcından indirme.
peya şiyaene *f.* Yaya gitmek.
peya şiyais *isg.* Yaya gitme.
peydaene *f.* Arkaya vermek, gerisine vermek.
peydais *isg.* Arkaya verme, gerisine verme.
peydan *ise.* Düz alan, meydan.
peyde caverdaene *f.* Arkada / geride bı-

rakmak.

peyde caverdais *isg.* Arkada / geride bırakma.

peyde çım sıkıtaene *f.* Arkadan göz kırpmak.

peyde çım sıkıtais *isg.* Arkadan göz kırpma.

peyde deguretene *f.* 1.Arkasında düzenlemek/oluşturmak. 2.Arkasında dedikodu düzenlemek. 3.Arkasında tuzak / düzenek hazırlamak. 4.Kocasından sonra döl tutmak. *Aê mêrde ho peyde guretode* O (*d*) kocası yanında değilken gebe kalmış.

peyde deguretis *isg.* 1.Arkasında düzenleme/oluşturma. 2.Arkasında dedi kodu düzenleme. 3.Arkasında tuzak/düzenek hazırlama. 4.Kocasından sonra döl tutma. *Aê mêrde ho peyde guretode* O (d) kocası yanında değilken gebe kalmış.

peyde mendae *s.(e)* Arkada kalan, geride kalan

peyde mendene *f.* Arkada kalmak, geride kalmak.

peyde mendis *isg.* Arkada kalma, geride kalma.

peyde mendoğ *ise.* Geride kalan, arkada kalan.

peyde mendoğe *isd.* Geride kalan, arkada kalan.

peyde peyniyede *zf.* Arkasında, gerisinde.

peyder pey *ise. ve s.* Ard arda, azar azar, bölüm bölüm, sırayla, adım adım, yavaş yavaş, kademe kademe. *Peyderpey ardene* Bölüm bölüm getirmek. *Peyderpey ardis* Yavaş yavaş getirme. *Peyderpey vetenê* Ardarda çıkarmak. *Peyderpey vetis* Ardarda çıkarma. *Peyderpey şiyaene* Kademe kademe gitmek. *Peyderpey şiyais* Yavaş yavaş gitme.

peydes *ise.* Meydan, düz alan.

peydest *ise. ve s.* 1. El sırtı, elin tersi. 2. İtici, retçi, ters kimse.

peyde vınetaene *f.* Arkasında durmak.

peyde vınetais *isg.* Arkasında durma.

peydo *zf.* Sonra, ileriki vakitte, sonradan. *Tı so, ez peydo yen* Sen git, ben sonra gelirim. *Ma o qese peydo aqıl kerd* Biz o söze sonradan akıl ettik.

peye *ise. ve s.* Sonuncu, sondaki.

peyêcoy *zf.* Daha sonra, daha sonradan, ardından. *Sıma şerê ma peyê coy yeme* Siz gidin, biz daha sonra geliriz. *No karê peyê coyo* Bu daha sonraki iştir/daha sonranın işıdır.

peyê gose ho estaene *f.* Kulak ardı etmek, aldırış etmemek, boş vermek.

peyê gose ho estais *isg.* Kulak ardı etme, aldırmama, aldırış etmeme, boş verme.

peye goşi eştaene *f.* Kulak ardı etmek, aldırmamak, boş vermek.

peye goşi eştais *isg.* Kulak ardı etme, aldırmama, boş verme.

peye ho de niyadaene *f.* Kendi arkasına bakmak, kendi gerisine bakmak.

peye ho de niyadais *f.* Kendi arkasına bakmak, kendi gerisine bakma.

peye ho sanaene *f.* 1. Arkasına almak. 2. Himayesine almak, korumak, kalkan olmak.

peye ho sanais *isg.* 1. Arkasına alma. 2. Himayesine alma, koruma, kalkan olma.

peyen *s.(ç)* Sonuncular, sondakiler, geridekiler.

peyene *s.(d)* Sonuncu, sonundaki, gerideki.

pey fiştaene *f.* 1. Arkaya koymak. 2. Arkasına koymak. 3. Arkasına dayamak. 4. Arkaya takmak.

pey fiştais *isg.* 1. Arkaya koyma. 2. Arkasına koyma. 3. Arkasına dayama. 4. Arkaya takma.

peymal *ise.* 1. Dağıtma, ziyan etme, harcama, değer yitirtme, mahf etme. 2. (Manevi olarak) Kirletme, tecavüz

etme

peymal kerdene *f.* 1. Darmadağan etmek, mahfetmek, değer yitirtmek. 2.Tecavüz etmek, ırzına geçip kirletmek.

peymal kerdis *isg.* 1. Darmadağan etme, mahfetme, değer yitirtme. 2. Tecavüz etme, ırzına geçip kirletme.

peymar *ise.* Yardım, destek, himaye.

peymar de resaene *f.* Yardıma yetişmek, yardımına yetişmek, imdadına yetişmek. *"Ma derê laçi'de dênêpêro. Xema qumendari mıra nêjdiyeviye. Qumandar peyvemı vi. Mı Hemed Ağay'ra (Heme Cıcvê Khêji) va, "ez peyra kun çadıra qumandari". Hemed Ağa mıra herediya, vake, "xeme meso, to kısenê!" Mı gos'ro Hemed Ağay nêna. Kıncê eskeri mıravi, mı ho çinitwe, pey'ra kotu xema qumandari, mı qumandar hermuserde guret, destê huyo çep bıne gule'ra berd, desto rast'ra xençêri cıze raşti verde kerde pede. Daede Hemed Ağa paymarê mıde resa.."* -Vatoğe: *Besa Şiae.*

peymar de resais *isg.* Yardıma yetişme, yardımına yetişme, imdadına yetişme.

peymar kerdene *f.* Yardım etmek.

peymar kerdis *isg.* Yardım etme.

pey niştaene *f.* Arkaya binmek, arkasına binmek.

pey niştais *isg.* Arkaya binme, arkasına binme.

peyniya ho vejiaene *f.* 1. Arkası çıkmak (görünmek). 2. Bitmek, sona ermek.

peyniya ho vejiyais *isg.* 1. Arkası çıkma (görünme). 2 .Bitme, sona erme.

peyniye *zf.* Son, arka, bitim bölümü. *Peyniya serre* Yıl sonu. *Peyniya ma* Bizim sonumuz. *Peyniya gay* Öküzün gerisi. *Peyniyede* Sonunda. *Peyniyede Haqi riyê made niada, azê da ma* Sonunda Tanrı yüzümüze baktı, bize bir evlat verdi. *Peyniya peyenede* Eninde sonunda/er geç/ son aşamada. *Peyniya peyenude* Sonuncuların sonunda / Eninde sonunda / Er geç / Son aşamada / Nihayetinde. *Peyniye'ra tekê hireyine* Sondan üçüncüsünü. *Vereniyu peyniya ho nêzonê* Önünlerini ve arkalarını bilmiyorlar (Geleceği düşünmüyorlar).

pey peyniye *zf.* Arkası, gerisi.

peyra *zf.* Arkadan, geriden.

peyra cı'kerdene *f.* 1. Birisine arkasını veya sırtını dönmek. 2. Aldırmamak, ilgisiz durmak. 3. Arkadan (bir şeyler) koymak.

peyra cı'kerdis *isg.* 1. Birisine arkasını, sırtını dönme. 2. Aldırmama, ilgisiz durma. 3. Arkadan (bir şeyler) koyma.

peyra ho kerdene *f.* 1. Arkasını dönmek, sırtını çevirmek. *Peyra ho ke, so* Sırtını dön git/Aldırma git! *Peyra ho meke* Sırtını çevirme/Karşı dur/diren! *Ae peykerd'ra ho, şiye* O (d) arkasını dönüp gitti. 2. *mec.* Yüz çevirmek, küsmek.

peyra ho kerdis *isg.* 1. Arkasını dönme / Sırtını çevirme. 2. *mec.* Yüz çevirme, küsme.

peyra ho nêkerdene *f.* 1. Sırtını dönmemek. 2. Karşı durmak, direnmek, boyun eğmemek.

peyra ho nêkerdis *isg.* 1. Sırtını dönmeme. 2. Karşı durma, direnme, boyun eğmeme.

peyra ho'pey naene *f.* Geride kendi arkasında bindirmek.

peyra ho'pey nais *isg.* Geride kendi arkasında bindirme.

peyra nêvejiyaene *f.* Arkadan çıkmamak, arkasından ayrılmamak (takip etmek).

peyra nêvejiyais *isg.* Arkadan çıkmama,

arkasından ayrılmama (takip etme).
peyra pee ho naene *f.* Arka taraftan kendi arkasına bindirmek.
peyra pee ho nais *isg.* Arka taraftan kendi arkasına bindirme.
peyra pey *zf.* Ardı ardına.
peyra pey daene *f.* Arkadan arkasına dayamak.
peyra pey dais *isg.* Arkadan arkasına dayama.
peyra pey fiştaene *f.* Arkadan arkasına takmak.
peyra pey fiştais *isg.* Arkadan arkasına takma.
peyra pey niştaene *f.* Arkadan arkasına binmek.
peyra pey niştais *isg.* Arkadan arkasına binme.
peyra pey sanaene *f.* Arkadan arkasına dayamak.
peyra pey sanais *isg* Arkadan arkasına dayama.
peyra têpey daene *f.* Arka arkaya dizmek, arka arkaya vermek.
peyra têpey dais *isg.* Arka arkaya dizme, arka arkaya verme.
pey sanaene *f.* 1. Arkasına vurmak. 2. Arkasına dayamak.
pey sanais *isg.* 1. Arkasına vurma. 2. Arkasına dayama.
peyser *zf.* Geri üstü, geri, gerisin geriye, geriye doğru, ters yöne.
peyser daene *f.* Geri üstü vermek/Gerisin geri vermek/İyade etmek.
peyser dais *isg.* Geri üstü verme/Gerisin iyade etme.
peyser cı'daene *f.* Kendisine geri iyade etmek.
peyser cı'dais *isg.* Kendisine geri iyade etme.
peyser cı'dawoğ *ise.* Gerisin geri veren, iyade eden.
peyser estaene *f.* Geriye doğru atmak/Daha sonraki bir tarihe ertelemek.
peyser estais *isg.* Geriye doğru atma/Daha sonraki bir tarihe erteleme.
peyser estaoğ *ise.* Geriye doğru atan/Daha sonraki bir tarihe erteleyen.
peyser guretaene *f.* Geriye almak. *Qesê ho peyser guret* Sözümü geri aldı.
peyser guretais *isg.* Geriye alma.
peyser mendene *f.* Geride kalmak/Geri kalmak. 2. Gelişmemiş kalmak, ilerlemenin gerisinde kalmak.
peyser mendis *isg.* Geri üstü kalma/Geri kalma/Gelişmemiş kalma.
peyser mendoğ/e *ise/d.* Geride kalan, gelişmemiş olan.
peyser qewul kerdene *f.* Geri üstü kabul etmek/İyadesini kabul etmek.
peyser qewul kerdis *isg.* İyade kabul etme, geri üstü kabnul etme.
peyser qewulkerdoğ *ise.* Gerisin geriye kabul eden. *Mêrik cenıka ho peyser tepiya qewul kerda* Adam karısını gerisin geriye tekrar kabul etmiş.
peyser ra'cêraene *f.* Gerisin geriye dönmek.
peyser ra'cêrais *isg.* Gerisin geriye dönme.
peyser rusnaene *f.* Gersin geri göndermek.
peyser rusnais *isg.* Geri üstü gönderme.
peyser rusnaoğ *ise.* Gersin geri gönderen.
peyser ra'çarnaene *f.* 1. Geriye çevirmek. 2. Gerisin geriye göndermek, iyade etmek. 3. Geri döndermek, gitmemesini sağlamak.
peyser ra'çarnais *isg.* 1. Geriye çevirme. 2. Gerisin geriye gönderme, iyade etme. 3. Geri dönderme, gitmemesini sağlama.
peyser raçarnawoğ/e *isg/d.* 1. Geriye çeviren. 2. Gerisin geriye gönderen, iyade eden. 3. Geri dönderen, gitmemesini sağlayan.
peyser şiyaene *f.* Gerisin geri gitmek, yoldan geri dönmek. 2. Gerilemek,

geri gitmek.

peyser şiyais *isg.* 1. Gerisin geri gitme. 2. Gerileme.

peyser vınetaene *f.* 1. Geri üstü durmek, geri durmak. 2. Bir işten geri durmak, karışmamak, bulaşmamak.

peyser vınetais *isg.* 1.Geri üstü durma. geride durma. 2. Bir işten geri durma, karışmama, bulaşmama.

peyser wastaene *f.* Gerisin geri istemek, verilen bir şeyi geri istemek.

peyser wastais *isg.* Gerisin geri isteme, verilen bir şeyi geri isteme.

peyser wastoğ/e *ise/d* Gerisin geri isteyen/Geri isteyen.

peyve cı'biyae *s.(e)* Bir şeye arkası dönük olan.

pey've cı'biyaene *f.* Birine/Bir şeye arkası dönük olmak, sırtı dönük olmak. *Pey've mı bi* Arkası bana dönüktü. *Pey've ma vi* Arkası bize dönüktü/Sırtı bize dönüktü.

pey've cı'biyais *isg.* Birine/Bir şeye arkası dönük olma, sırtı dönük olma.

pey've cı vınıtaene *f.* (Birine, bir şeye) Arkası dönük durmak. *Pey've mı vınete vi* Arkası bana dönük duruyordu. *Pey've ma vınete vi* Arkası bize dönük duruyordu.

pey've cı vınıtais *isg.* (Birine, bir şeye) Arkası dönük durma.

pey ve pey *zf.* 1.Gersin geriye. 2. Sırayla, adım adım. 3. Arka arkaya, ard arda. *Pey ve pey berdene* Arka arkaya götürmek.

pey ve pey ardaene *f.* Sırayala getirmek, arka arkaya getirmek.

pey ve pey ardais *f.* Sırayala getirme, arka arkaya getirme.

pey ve pey şiyaene *f.* 1) Gerisin geriye gitmek. 2. Arka arkaya gitmek/yürümek. 3. Sırayla, ard arda gitmek, bölüm bölüm gitmek.

pey ve pey şiyais *isg.* 1. Gerisin geriye gitme. 2. Arka arkaya gitme/yürümek. 3. Sırayla, ard arda gitme, bölüm bölüm gitme.

pey ve pey têfiştene *f.* Arka arkaya dizmek, arka arkaya sıralamak.

pey ve pey têfiştais *isg.* Arka arkaya dizme, arka arkaya sıralama

pê *bağ.* İle, vasıtasıyla. *Pê dest'ra* El ile. *Pê fikır'ra* Fikir ile. *Pê çekera* Silahla. *Pê boji'ra* Kol ile. *Pê çınay'ra* Ne ile? *Pê çınay'ra bijêrime* Ne ile alalım? *Pê çınay'ra bêre* Ne ile gelsinler?

pê amaene *f.* Vasıtasıyla gelmek, ile gelmek.

pê amais *isg.* Vasıtasıyla gelme, ile gelme.

pê bırrnaene *f.* Vasıtasıyla kesmek, (..) ile kesmek.

pê bırrnais *isg* (..)Vasıtasıyla kesme, (..)ile kesme.

pê cıdaene *f.* (..) İle vermek, vasıtasıyla vermek.

pê cıdais *isg.* (..) İle verme, vasıtasıyla verme.

pêda *ise.* Buluş, yaratım, türeme, vuku bulma.

pêda biyaene *f.* 1.Ortaya çıkmak, türemek, vuku bulmak. *Na dundao nianen kotira pêdabi* Böylesi evlat nereden türedi! *Vanê vergê pêda biyo, mal werdo qedeno* Diyorlar ki bir kurt türemiş, sürüyü yemiş bitirmiş! 2. Bulunur olmak, (nadiren de olsa) bulunabilmek. 3.Temin edilmek, bulgulanmak. *Se kena bıke, pêdake* Ne yaparsan yap yarat/temin et. *Axırı perey cae'ra pêda benê* Neticede para bir yerden temin olunur.

pêda biyais *isg.* 1.Ortaya çıkma, türeme, vuku bulma. 2. Bulunur olma, (nadiren de olsa) bulunabilme. 3.Temin edilmek, bulgulanma, buluş.

pêda kerdene *f.* Yaratmak, türetmek, sağlamak, temin etmek *Ez torê o kıtav pêda ken* Ben sana o kitabı

temin ederim. *Çiyo ke mı tora vake, mırê pêdake* Sana söylediğim şeyi, bana temin et. *Albert Einstein nükleer eneji pêdakerd* Albert Einstein Nükleer enerjiyi buldu.

pêda kerdis *f.* Yaratma, türetme, sağlama, bulgulama, temin etme.

pêda kerdoğ/e *ise/d.* Bulup buluşturan, yaratan, temin eden.

pêdar *ise.* Keçi vb, hayvanların ağaca tırmanma vaziyeti alarak otlanma biçimi.

pê dest *zf* 1. El ele, birlikte. 2. El ile.

pê destê zumini guretene *f.* El ele tutuşmak, birbirine yardım etmek.

pê destê zumini guretais *f.* El ele tutuşma, birbirine yardım etme.

pê giredaene *f.* (..) İle bağlamak

pê giredais *isg.* (..) İle bağlama.

pê guretenê *f.* 1.Tutmak. *Ey pêbije* Onu tut. *Bojiyê ey pêbije* Onun kolunu tut. 2.(..) İle almak. *Çiyê perê mıke biviyenê, mı horê kınci Pêguretenê* Bir miktar param olsaydı, onlarla kendime elbise alacaktım. 3.Yakalamak. *Bıvoze pêbije* Koş yakala!

pê guretis *isg.* 1.Tutma. 2.(..) İle alma. 3.Yakalama.

pê guretoğ/e *ise/d.* 1.Tutan. 2.Yakalayan. 3. (..) İle alan.

pê hesnaene *f.* 1.Uykudan uyandırmak. *Bi sodır, domonu pêhesne* Sabah oldu çocukları (uykudan) uyandır. 2. Birine bir şeyi bildirmek, haberdar etmek. *Çiye ke bi, ma pêhesnê* Bir şey olursa, bizi uyarın, haber verin.

pê hesnais *isg.* 1.Uykudan uyandırma. 2. Birine bir şeyi bildirme, haberdar etme.

pê heşiyaene *f.* 1. Duymak, heber almak, öğrenmek, uyanmak. 2. Uykudan uyanmak.

pê heşiyais *isg.* 1. Duyma, heber alma, öğrenme. 2. Uykudan uyanma.

pêl *ise.* Dalga, taşkın. *Çem pêl dano* Irmak dalgalanıyor.

pêl daene *f.* Dalgalanmak, taşmak.

pêl dais *isg.* Dalgalanma, taşma.

pêl estene *f.* Dalga atmak, taşkınlık göstermek.

pêl estais *isg.* Dalga atma, taşkınlık gösterme.

pê imabiyaene *f.* (..) İle inanmak, kendisiyle ikna olmak.

pê imabiyais *isg.* (..) İle inanma, kendisiyle ikna olma.

pê kaybiyaene *f.* 1. (..) İle oyun oynanılmak. 2.(..) Dalga geçilmek, alay edilmek.

pê kaybiyais *isgf.* 1. (..) İle oyun oynanılma. 2. (..) Dalga geçilme, alay edilme.

pê kaykerdene *f.* 1. (..) İle oynamak. 2. Birisi ile alay etmek, dalga geçmek, oyun ve eylence konusu yapmak.

pê kaykerdis *isg.* 1.(..) İle oynama. 2. Birisi ile alay etm, dalga geçme, oyun ve eylence konusu yapma.

pê kerdene *f.* 1.(..) İle yapmak. 2. Birine (kötülük) yapmak, hınç almak.

pê kerdis *isg.* 1.(..) İle yapma. 2.Birine (kötülük) yapma, hınç alma.

pê laxkerdene *f.* Birini alay etmek, dalga geçmek, alaycı biçimde hareketlerini taklit etmek.

pê laxkerdis *isg.* Birini Alay etme, dalga geçme, alaycı biçimde hareketlerini taklit etme.

pêleke *isd.* 1. Kese, Altın, para veya başka önemli şeyler koymak için bezden veya deriden yapılan ağzı büzmeli küçük torbacık, kese, eski cüzdan. 2. Bitki tohum kesesi.

pêlexıya *s.(e)* Künde halinde, ezik, ezilerek fiziği bozulmuş olan.

pê mendaene *f.* 1. Gebe kalmak, hamile kalmak. 2. Birine itibar etmek, güven getirmek.

pê mendais *isg.* 1. Gebe kalma, hamile kalma. 2. Birine itibar etme, güven

duyma, güvenine kalma.

pê mendaiye *s.(d)* Gebe kalmış, hamile durumada olan.

pê merdene *f.* 1.(..) İle ölmek. *Ağu do cı, pê merdo* Zehir vermişler, onunla ölmüş. 2.*mec.Yaraniya henene keno ke, isu pê mıreno* Öyle şakalar yapıyor ki (e), insan onunla ölüyor.

pê merdis *isg.* 1.(..) İle ölme. 2.*mec.*(..) ile bayılmak, gülmekten ölmek.

pêmıtae *s.(e)* Ölçülmüş, ölçülü.

pê mıtaene *f.* Ölçmek. *Hêga pêmıt, 5 donım ame* Tarla ölçüldü 5 dönüm geldi. *Coyinde tığa hevi pêmıtê se kilo amê* Buğday tanesi yığını harmanda ölçüldü yüz kilo geldi. *İnu çı pêmıntenê* Onlar neyi ölçüyorlardı?

pê mıtais *isg.* Ölçme.

pêmıtoğ/e *ise/d.* ölçen kimse.

pêne kerdene *f.* Ayakkabı pençelemek.

pêne kerdis *isg.* Ayakkabı pençeleme.

pêneze *ise.* Raptiye.

pênezey *isç* Raptiyeler.

pê panaene *f.* 1.(..) İle yapıştırmak. 2. (..) İle vurmak. *Pê çınayra pani, tifong çinokê pêpani* Ne ile vurayım, tüfek yok ki onunla vurayım.

pê panais *isg.* 1.(..) İle yapıştırma. 2.(..) İle vurma.

pê qan biyaene *f.* (..) İle inanmak, ikna olmak, kanmak, aldanmak. *Ezve rındekêna dae qan bine* Ben onun güzelliğine kandım. *Tıve pê çınay qanbiya* Sen neye kandın? *Pê qan bine* Kendisine inanadım, güvendim, ikna oldum.

pê qan biyais *isg.* (..) İle inanma, ikna olma, kanma, aldanma.

pê qan kerdene *f.* (..) İle aldatmak

pê qan kerdis *isg.* (..) İle aldatma, inandırma, kandırma, ikna etme.

pê qan nêbiyaene *f..* (..) İle inanmama, aldanmaya gelmeme.

pê qan nêbiyais *isg.* (..) İle inanmama, aldanmaya gelmeme.

pê qayil biyae *s.(e)* (Bir şeyi) Beğenmek.

pê qayıl biyaene *f.* Bir şeyi beğenmek, razı olmak. *Wertera pê çiyê qayıl be, bijê* Arasından bir şeyi beğen, al. *O pê aye qayılbiyo* O (e), onu (d) beğenmiş. *A pê ey qayıl biya* O (d), onu (e) beğenmiş. *Pê zumıni qayıl biyê* Birbirlerini beğenmişler. *Ez pê na karê nine qayıl nêben* Ben bunların bu işini beğenmiyorum. *Kês pê qesunê dine qayıl nêbeno* Kimse onların sözlerini beğenmez/iyi karşılamaz.

pê qayılbiyais *isg.* Bir şeyi beğenme, razı olma.

pê qayıl biyaoğ *ise.* Beğenen, razı olan.

pê qayıl biyaoğe *isd.* Beğenen, razı olan.

pê qayileni *ise.* (..) ile razılık, beğeni, memnunluk.

pê qayiliye *isd.* (..) ile razılık, beğeni, memnunluk.

pêra *s. ve zf.* 1. Birlikte, birbirine yapışık. 2. Birlikte, bağlantılı olarak, birleşik halde, bir arada, hep birlikte. 3. Yapışık, bütün

pêra biyaene *f.* 1.Yapışık olmak, birleşik olmak. 2. Birbirinden ayrılmak, ayrışmak.

pêra biyais *isg.* 1.Yapışık olma, birleşik olma. 2. Birbirinden ayrılma, ayrışma.

pêra çarnaene *f.* 1. Birbirlerine karıştırmak. 2.Birbirlerine bulaştırmak. 3. Birbirlerine dolaştırmak/ dolandırmak. 4. (..) İle çalkalamak.

pêra çarnais *isg.* 1. Birbirlerine karıştırma. 2.Birbirlerine bulaştırma. 3. Birbirlerine dolaştırma/ dolandırma. 4. (..) İle çalkalama.

pêra çinebiyaene *f.* 1. Kendinde olmamak, şiddetli hasta olmak. 2. Eski, lime lime olmak, adeta dökülmek.

pêra çinebiyais *isg.* 1. Kendinde olmama, şiddetli hasta olma. 2. Eski, lime lime olma, adeta dökülme.

pêra giredaene *f.* Birbirlerine bağlamak, bağlayarak birbirine eklemek.

pêra giredais *isg.* Birbirlerine bağlama, bağlayarak birbirine ekleme.

pêra guretaene *f.* 1.Birbirine girmek, kapışmak. 2.Hepisini birlikte almak, bütün halinde almak.

pêra guretais *isg.* 1.Birbirine girme, kapışma. 2.Hepisini birlikte alma, bütün halinde alma.

pêra naene *f.* 1. Birbirine yapıştırmak. 2. Birleştirmek, birbirine ekleştirmek. 3.Yaratmak, bulup buluşturmak. *Na dundao niane Haqi kotara nove'pêra* Böyle dölü (evladı) nereden yaratmış.

pêra nais *isg.* 1. Birbirine yapıştırma. 2. Birleştirme, birbirine ekleştirme. 3.Yaratma, bulup buluşturma.

pêra niştaene *f.* 1. Birbirine yapışmak. *Texteyi pêsero iştif kerde, nişte pêra wonêbene* Tahtalar üst üste istiflenmiş, sökülmüyorlar. 2. Birbiriyle birleşmek, bütünleşmek. *Sıma ke dı hire teney pêranisê, heqebera yê karide yenê* Eğer siz bir-iki kişi birleşseniz, o işin hakkından gelirsiniz.

pêra niştais *isg.* 1. Birbirine yapışma. 2. Kavgaya tutuşma, birbirine dalaşma. 3. Birbiriyle birleşme.

pêra piştaene *f.* Birbirine sarmak.

pêra piştais *isg.* Birbirine sarma.

pêra qend biyaene *f.* 1. Kenetlenmek, birbirine sıkıca bağlanmak, kaynaşmak. 2. Düğümlenmek, dolaşmak, birbirine dolanmak, kör düğüm olmak.

pêra qend biyais *f.* 1. Kenetlenme, birbirine sıkıca bağlanma, kaynaşma. 2. Düğümlenme, dolaşma, birbirine dolanma, kör düğüm olma.

pêra qırrkerdene *f.* Birlikte katletmek, kökten, toplu halde öldürmek.

pêra qırrkerdais *isg.* Birlikte katletme, kökten toplu halde öldürme.

pêrar *zf.* Geçen yıl değil önceki yıl, iki yıl önce.

pêraren *zf.ve s.(e)* Geçen sene değil önceki senenin, iki yıl önceki.

pêra soynaene *f.* 1. Birbirine sürtmek, sürtüştürmek. 2. Biribirine bulaştırmak/çatıştırmak.

pêra soynais *isg.* 1. Birbirine sürtme, sürtüştürme. 2. Biribirine bulaştırma/çatıştırma.

pêra vêsnaene *f.* 1. Birlikte yakmak, topluca yakmak. 2. Birbirine tutuşturarak yakmak.

pêra vêsnais *isg.* 1. Birlikte yakma, topluca yakma. 2. Birbirine tutuşturarak yakmak.

pêre *isd.* 1. Aşiretin alt kolu. *Pêre Arezu* Areli oymakları. *Pêrê Heyderu* Haydaran oymakları. 2.Yandaş. 3. Baba tarafından soy, akraba kesimi. 4. Kendi sülalesi dışında evlenmiş olan kadının baba ve sülale tarafı, mensup bulunduğu aşiret kolu.

pêri *isç.* Aşiretin alt kolları.

pêresae *s.(e)* Birikmiş, bir araya gelmiş, toplanmış, birleşmiş, kavuşmuş / yetişmiş.

pêresaene *f.* Birikmek, bir araya gelmek, toplanmak, birleşmek, kavuşmak / yetişmek. *Perunê ho pêresne, dêne ho bıde* Paranı biriktir, borcunu öde. *Meşerê bêmepêreşime* Gitmeyin gelip birleşelim / kavuşalım / yetişelim. *Qese ma'ke pêreso, ma xeylê raê cême* Sözümüz bir olsa, biz çok yol alırız.

pêresais *isg.* Birikme, bir araya gelme, toplanma, birleşme, kavuşma/ yetişme.

pê resnaene *f.* 1. Biriktirmek, bir arada toplamak, birleştirmek. *Tenê peru pêresne* Biraz para biriktir. *Mal zof biyo ağme, arede pêresne* Sürü çok dağılmış, topla bir araya getir. 2. Birbirine kavuşturmak, birbirine

yetiştirmek.

pê resnais *f.* 1. Biriktirme, bir arada toplama, birleştirme. 2. Birbirine kavuşturma, birbirine yetiştirme.

pêriye *isd.* 1. Doğa üstü güçleri olduğuna inanılan dişi varlık. 2. *Mec.* çok güzel, alımlı, becerekli, peri gibi iyi kadın. 3. İnsana kötülük yapacağına inanılan dşi cin. *Vaê pêriye biyo'ra cı* Peri rüzgarı deymiş (çarpılmış). *Paynora pêriye* Cini çiğnemiş!

pêro *zf.* 1.Hepisi, tümü, tamamı. *Pêro piya* Hepisi birlikte, hiç birisi dışta tutulmaksızın. *Pêro, qırrme'ra* Hepisi, kökten/dipten, hiç bir eksiksiz. 2. *ise.* Dövü/dövüş, vuru/vuruş.

pêrocınaene *f.* Kapatmak. *Qutiye pêrocıne* Kutuyu kapat. *Çımunê ho pêrocıne* Gözlerini kapat. *Fêkê ho pêrocıne* Ağzını kapat. *Sandıqe pêrocıne* Sandığı kapat.

pêrocınais *isg.* Kapatma.

perocınıtaene *f.* (Genellikle kapaklı veya ilişkili aynı şeyin iki parçası için) Kapatmak.

perocınıtais *isg.* (Genellikle kapaklı veya ilişkili aynı şeyin iki parçası için) Kapatma.

pêrodaene *f.* Dövüşmek, kavga etmek, savaşmak.

pêrodais *f.* Dövüşme, kavga etme, savaşma, dövüş, savaş, kavga, mücadele.

perodaoğ *ise.* Dövüşen, kavga eden, savaşan; dövüşçû, kavgacı, savaşçı.

perodaoğe *isd.* Dövüşen, kavga eden, savaşan; dövüşçû, kavgacı, savaşçı.

pêrogınaene *f.* 1. Birbirine çarpmak, çarpışmak. 2.Çökmek, iç içe yıkılmak. *Boni bıne vorede gınepêro* Evler kar altında çökmüş. 3. (kavun, karpuz vb. için) İçten çürüme, geçme.

pêrogınais *isg.* 1.Birbirine çarpma, çarpışma. 2.Çökme, yıkılma. 3. (kavun, karpuz vb. için) İçten çürüme, geçme.

pêro piloşiyaene *f.* Sarmaş dolaş olmak, birbirine sarılmak, birbirine dolanmak.

pêro piloşiyais *isg.* Sarmaş dolaş olma, birbirine sarılma, birbirine dolanma.

pêropiya *zf.* Hepisi birden, hep birden, hepisi birlikte.

pêroverdaene *f.* 1. Birbirine çarpıştırmak. 2. (Makas vb. şeyler için) Aşındırmak, ağızlarını köreltmek. Birbirine düşürmek, birbirine salmak, birbirine kışkırtmak.

pêroverdais *isg.* 1. Birbirine çarpıştırma. 2. (Makas vb. şeyler için) Aşındırmak ağızlarını köreltme.

pêroyine *zf.* Hepisini, tamamını, bütününü.

pêrsan *s.(e)* 1. Zayıf, cılız, çelimsiz. 2. Ekonomik durumu zayıf olan, yoksul. 3. Halsiz, hasta.

persaneni *ise.* 1. Perişanlık. 2. Zayıflık, cılızlık. 3. Ekonomik durumu zayıf olan, yoksul.

pêrsaniye *isd.* 1. Perişanlık. 2. Zayıflık, cılızlık. 3. Ekonomik durumu zayıf olan, yoksul.

pêrsan kewtaene *f.* 1. Perişan düşmek, mecalsiz düşmek. 2. Zayıf düşmek, cılız düşmek.

pêrsan kêwtais *isg.* 1. Perişan düşme, mecalsiz düşme. 2. Zayıf düşme, cılız düşme.

pertage *isd.* Dersimin bir ilçesi, pertek.

pêrte *s.(e)* Çok, yığınla. *Pêrtê çi* Bir yığın eşya. *Pêrtê nu* Bir yığın ekmek.

pêruge *isd.* Gelin için hazırlanan yer.

pêruge giredaene *f.* Gelin yerini bağlamak, gelin yerini perdelemek.

pêruge giredais *isg.* Gelin yerini bağlama, gelin yerini perdeleme.

pêruge rafiştaene *f.* 1.Gelin yeri sermek, düzenlemek. 2.Gelin yeri perdesini açmak.

pêruge rafiştais *isg.* 1.Gelin yeri serme,

düzenleme. 2.Gelin yeri perdesini açma.

pês *ise.* Etek, etek ucu. *Pêse fistani* Entari eteği (Genellikle bel kemerinden ayak topuğuna kadar ki bölüm kast edilir). *Pêse koyi* Dağın eteği. *Pêse hêgayi* Tarlanın eteği, tarlanın aşağı yana düşen tarafı, kenarı. *Pêse çığı koto'ra cı* Çığın ucu takılmış/uğramış/altına almış.

pê sabiyaene *f.* 1. (Genellikle küçükleri sevmede kullanılır) Birini sevmek, sevgiyle muhabbet etmek, onunla sevinmek. *Ez pê dey ben sa* Ben onunla sevinirim/onunla şakalaşırım. *O pê domonu beno sa* O çocukları okşuyor, Şakalaşıyor, seviyor. 2. Birinden gurur duymak, onur duymak, bir şeyden sevinç duymak. *Maê pê lazê ho zof bena sa* Anne oğlu ile çok kıvanç duyuyor.

pê sabiyais *isg.* 1. (Genellikle küçükleri sevmede kullanılır) Birini sevme, sevgiyle muhabbet etme, onunla sevinme, 2. Birinden gurur duyma, onur duyma, bir şeyden sevinç duyma.

pêsae *s.(e)* 1. Pişmiş, pişik, pişili olan. 2. *mec.* Olgunlaşmış, yetişmiş, ustalaşmış, ehilleşmiş, alışık.

pêsaene *f.* 1. Pişmek. 2. Ustalaşmak, olgunlaşmak, alışmak.

pêsais *isg.* 1. Pişme. 2. Ustalaşma, olgunlaşma, alışma.

pê sakerdene *f.* (..) İle sevindirmek, ile memnun etmek.

pê sakerdis *isg.* (..) İle sevindirme, ile memnun etme.

pêsanae *s.(e)* 1. Çatılı, çatılmış olan. *Şêpü pêsane* Yayık ağaçlarını çat/kur. 2. Monte edili, birbiriyle birleştirili. 3. Birbirine yanaşılı, yan yana dizili. 4. Katıştırılı, birbirine karıştırılmış.

pêsanaene *f.* 1.Çatmak, birbirine dayamak, kurmak. *Çever pêsane* Kapıyı kur, yap. *Ey hokmat sanapê* O (e) hükümeti kurdu. 2. Monte etmek, birbiriyle birleştirmek. *Sandıqe pêsane* (Sandık için yapılmış tahta ve ayrıntılarla) Sandığı monte et, kur, çat, yap. *Kırşi pêsanê* Kürsüyü monte et, yap. 3. Birbirine yapışık yanaştırmak, yan yana dizmek. *Taxtu pêsane* Tahtaları birleştir. 4. Katıştırmak, birbirine karıştırmak. *Run've toraqa pêsane* Yağla çökeleği karıştır.

pêsanais *isg.* 1.Çatma, birbirine dayama, kurma. 2.Monte etme, birbiriyle birleştirme. 3.Birbirine yapışık yanaştırma, yan yana dizme. 4.Katıştırma, birbirine karıştırma.

pê sa nêbiyaene *f.* (..) İle sevinmemek, memnun olmamak, umduğunu bulamamak.

pê sa nêbiyais *isg.* (..) İle sevinmeme, memnun olmama, umduğunu bulamama.

pêsarê *ise.* Adak olarak sunulan, kalın saçaltı ekmeği. *Pêsarê kosteke domonu* Çocukların yürümeye başlamasını kutlama şenliğinde kaçırılıp kovalamaca konusu olan kalın ekmek.

pêse *s. ve ise.* 1.Yabancı, ağır, sayılı misafir. *O mêrik pêso dürra amo O adam yabancıdır,* uzaktan gelmiş. 2. Etek veya kucak. *Laze ho esto pêsa dey* Oğlunu ona kivra etmiş.

pêse biyaene *f.* Yabancı olmak.

pêse biyais *isg.* Yabancı olma.

pêsender *ise.* Cibinilik.

pêseni *ise.* Yabancılık.

pese guretene *f.* Birine ısınmamak, birini kendine yabançi saymak.

pese guretis isg.Birine ısınmama, birini kendine yabançi sayma.

pêseni ontene *f.* Yabancılık çekmek.

pêseni ontis *isg.* Yabancılık çekmek.

pêsera *s. ve zf.* 1. Üst üste, ard arda. 2.

Üstün, birbirinden üstün.

pêsera ca biyaene *f.* 1. Ard arda birbirinden ayrılmak. 2. (Bir aile iken-birlkte iken) Ayrılmak, ayrı aile kurmak.

pêsera ca biyais *isg* 1. Ard arda ayrılma. 2. (Bir aile iken-birlkte iken) Ayrılıp ayrı aile kurma.

pêser amaene *f.* 1.Üst üste gelmek, üst üste binmek, bir ayaraya gelmek, toplanmak. 2.Birleşmek.

pêser amais *isg.* 1.Üst üste gelme, üst üste binme, bir ayaraya gelme, toplanma. 2.Birleşme.

pêsera nas nêbiyaene *f.* Birbirine çok benzemek, birbirinden ayırdedilememek, benzerliklerinden hamgisi olduğunu tanıyamamak.

pêsera nas nêbiyais *isg.* Birbirine çok benzeme, birbirinden ayırdedilememe, benzerliklerinden hangisi olduğunu tanıyamama.

pêsera nas nêkerdene *f.* Birbirlerinden ayır edip tanıyamamak, benzerliklerinde ayırdına varamamak.

pêsera nas nêkerdis *isg.* Birbirlerinden ayır edip tanıyamama, benzerliklerinde ayırdına varamama.

pêsera ra bırnaene *f.* Birbirinden ayırmak, birbirinden ayrıştırmak.

pêsera ra bırnais *isg.* Birbirinden ayırma, birbirinden ayrıştırma.

pêser ardae *s.(e)* 1. Üst üste getirili. 2. Biraraya getirilmiş olan.

pêser ardaene *f.* Üst üste getirmek. 2. Bir araya getirmek, toplamak.

pêser ardais *isg.* 1.Üst üste getirme. 2.Bir araya toplama, birleştirme işi.

pêserardoğ/e *ise/d.* 1.Üst üste getiren. 2.Bir araya toplayan, birleştiren kimse.

pêser erjiyaene *f.* Üst üste atılmak, üst üste yığılmak. *Wele erjiya pêser* Kül/toprak üst üste yığılmış. *Çığ erjiyo pêser* Çığ üst üste yığılmış.

pêser erjiyais *isg.* Üst üste atılma, üst üste yığılma.

pêser estaene *f.* 1.Üst üste atmak, üst üste yığmak. 2.Eşit paylaştırmak.

pêser estais *isg.* 1.Üst üste atma, üst üste yığma. 2.Eşit paylaştırma.

pêser estoğ *ise.* Üst üste atan, üst üste yığan kimse.

pêser estoğe *isd.* Üst üste atan, üst üste yığan kimse.

pêser kerdene *f.* 1.Üst üste koymak. 2. Birbirine eklemek. 3. Birleştirmek, yan yana getirmek.

pêser kerdis *isg.* 1.Üst üste koyma. 2.Birbirine ekleme. 3.Birleştirme, yan yana getirme.

pêsernaene *f.* Üst üste koymak, üst üste indirmek, üst üste dizmek.

pêsernais *isg.* Üst üste koyma, üst üste indirme, üst üste dizme.

pêsero *s.(e) zf.* 1. Üst üste, birbirinin üzerinde, topluca. 2. Birlik; Evli kardeşlerin baba evinde birlikte olmaları durumu. *Bıray pêro pêseroe, kês ca nêbiyo* Kardeşlerin hepsi birlikte, kimse ayrılmamış (ayrı ev kurmamış).

pêserodaene *f.* 1.Üst üste vermek. 2. Üst üste devirmek. *Dar bırnê dê pêsero* Ağaçları kesip üst üste devirmişler.

pêserodais *isg.* 1.Üst üste verme. 2.Üst üste devirme.

pêserodaoğ/e *ise/d.* 1. Üst üste veren. 2. Üst üste deviren (kimse).

pêsero gınaene *f.* Üst üste düşmek, üst üste devrilmek.

pêsero gınais *isg.* Üst üste düşme, üst üste devrilme.

pêsero mendene *f.* Üst üste kalmak.

pêsero mendis *isg.* 1.Üst üste kalma. 2.Birbirini kollama. 3. Birlikte davranma, birliği bozmama.

pêsero niznaene *f.* Üst üste dizmek, üst üste yığmak.

pêsero niznais *isg.* Üst üste dizme, üst

üste yığma.

pêser ontene *f.* 1.Üst üste çekmek, üst üste bindirmek. 2.Bir bütün haline getirmek.

pêser ontis *isg.* 1. Üst üste çekme, üst üste bindirme. 2. Bir bütün haline getirme.

pêser pêsero *zf.* 1.Üst üste, ardı ardına. 2. Üst üste olacak biçimde. *Pêser pêsero ronaene* Üst üste indirmek. *Pêser pêsero ronais* Üst üste indirme. *Peser pero vatene* Üst üste, söylemek. *Pêser pêsero vatis* Durmadan, tekrar tekrar söyleme.

pêsero ronaene *f.* Üst üste indirmek, üst üste dizmek, üst üste koymak.

pêsero ronais *isg.* Üst üste indirme, üst üste dizme, üst üste koyma.

pêsero şiyaene *f.* Üst üste gitmek, birbirine arka çıkmak, birbirini savunmak

pêsero şiyais *isg.* Üst üste gitme, birbirine arka çıkma, birbirini savunma.

pêsero vınetaene *f.* 1.Üst üste durmak, üst üste kalmak. 2. Bir arada kalmak, birlikte kalmak.

pêsero vınetais *isg.* 1.Üst üste durma, üst üste kalma. 2.Bir arada kalma, birlikte kalma.

pêsın *s. ve zf.* Erken, önce önceki. 1. Bir alış verişte, alış satış yapıldığı anda, alınan şeyin tesliminden önce veya teslimiyle birlikte ödenen. 2. Çalışmadan verilen ücret, aylık. 3. Daha önce, önceden. 4. *zf.* Tutarın, ücretin önceden ödenmesi şartı.

pêsıneni *zf.* Peşin olarak, peşinen.

pêskar *ise.* Bulaşma, sataşma.

pêskarê cı'biyaene *f.* Birine bulaşmak, sataşmak. *Pêskarê cı meve* (..) Sataşma/bulaşma! *Pêskarê kêşi meve* Kimseye bulaşma/sataşma! *Harige pêskarê mı biya* Grip bana bulaşmış. *Kuxıke pêskarê mı biya, venge mı koto* Öksürüğe tutuldum, sesim kısılmış.

pêskarê cı'biyais *isg.* Birine bulaşma, sataşma.

pêskarê ho biyaene *f.* Kendiyle uğraşmak, kendine zarar vermek, kendine kıymak, kendisiyle barışık olmamak. *Pêskarê ho meve* Kendinle uğraşma/Kendine kıyma/Kendini öldürme.

pêskarê ho biyais *isg.* Kendiyle uğraşma, kendine zarar verme, kendine kıyma.

pêsnaene *f.* Pişirmek. *Tanya roji ma pesnayme* Güneş sıcağı bizi pişirdi.

pêsnais *isg.* Pişirme.

pêsqun *ise.* Çay sephası, küçük masa. *Pêsquno hire lıng* Üç ayaklı sepha.

pê şikayaene *f.* Üstesinden gelmek, gücü yetmek. *Na kar zof gırano, ez pê nêşikin* Bu iş çok ağırdır, üstesinden gelemem.

pê şikayais *isg.* Üstesinden gelme, gücü yetme.

pê şiyaene *f.* (..) 1.İle gitmek. 2. (Sıvı şeyler için) Sızdırmak, akıtmak. *Na ğızık lonebiyo, pêsono* Bu bakraç delinmiş, akıtıyor/sızdırıyor.

pê şiyais *isg.* 1.(..) İle gitme. 2. (Sıvı şeyler için) Sızdırma, akıtma.

pê şütaene *f.* (..) İle yıkamak.

pê şütais *isg.* (..) İle yıkama.

pêt *s.(e)* 1.Çabuk, seri, süratlı. 2. *zf.* Güç kullanarak, şiddetle. *Pêt da've pıro* Kuvvetlice vurdu. 3. *zf.* Yüksek sesle, hızlı konuşmak.4. *zf.* İvedi olarak, ivedilikle, acele olarak. 5. Çalışkan, cesaretli, yiğit, sıkı, kuvvetli, becerekli, hızlı kimse niteliği.

pêtage *isd.* Arı kovanı, bal pêteği.

pêt amaene *f.* Çabuk gelmek.

pêt amais *isg.* Çabuk gelme.

pêt biyaene *f.* Hızlı olmak, çalışkan olmak, yiğit olmak, cesaretli olmak, becerekli olmak, kuvvetli olmak, seri olmak, sıkı olmak.

pêt biyais *isg.* Hızlı olma, çalışkan olma, yiğit olma, cesaretli olma, becerekli olma, kuvvetli olma, seri olma, sıkı olma.

pêteni *ise.* Bececeklilik, çalışkanlık, cesaretlilik. Hızlılık, Kuvvetlilik, serilik, yiğitlik, tezcanlılık.

pêtiye *isd.* 1.Çabukluk, hızlılık, serilik,ivedilik, pratiklik. 2.Çalışkanlık, bececeklilik. 3. Yiğitlik, cesaretlilik, sıkılık.

pê têvdaene *f.* (..) İle karıştırmak, yoğurmak.

pê têvdais *isg.* (..) İle karıştırma, yoğurma.

pêt gurenaene *f.* Hızlı çalıştırmak.

pêt gurenais *isg.* Hızlı çalıştırma.

pêt kerdaene *f.* 1.Hızlandırmak, serileştirmek, çabuklaştırmak, pratikleştirmek. 2.Germek.

pêt kerdais *isg.* 1.Hızlandırma, serileştirme, çabuklaştırma, pratikleştirme. 2.Germe.

pêt pêguretene *f.* Sıkı tutmak, sıkı sıkıya tutmak, hızlı tutmak, kuvvetlice tutmak.

pêt pêguretis *isg.* Sıkı tutma, sıkı sıkıya tutma, hızlı tutma, kuvvetlice tutma.

pêt qeseykerdene *f.* Hızlı konuşmak.

pêt qeseykerdis *isg.* Çabuk konuşma.

pêt'ra cıdaene *f.* (Birine) Hızlıca vermek, seri vermek.

pêt'ra cıdais *isg.* (Birine) Hızlıca verme, seri verme.

pêt ralewüyaene *f.* Hızlı kımıldamak, hızlı hareket etmek.

pêt ralewüyais *isg.* Hızlı hareket etme

pêt vengdaene *f.* Yüksek sesle çağırmak, hızlı çağırmak.

pêt vengdais *isg.* Yüksek sesle çağırma, hızlı çağırma.

pêt vınetaene *f.* 1.Sıkı durmak, kuvvetlice durmak, dirençli durmak. 2.Hızlı olmak, çalışkan kalmak.

pêt vınetais *isg.* 1.Sıkı durma, kuvvetlice durma, dirençli durma. 2.Hızlı olma, çalışkan kalma.

pê verdaene *f.* 1.Birbirine düşürmek, aralarına nifak sokmak, birbirine kışkırtmak, birbirlerini kavgaya tutuşturmak, birbirlerini çatıştırmak. *İnu domoni verdepê* Onlar çocukları birbirine düşürmüşler. *Ey kutiki verdepê* O (e) köpekleri birbirine salmış. *Cıranu diki verdepê* Komşular horozları dövüşe sokmuş.

pê verdais *isg.* 1.Birbirine düşürme, aralarına nifak sokma, birbirine kışkırtma, birbirlerini kavgaya tutuşturma, birbirlerini çatıştırma.

pê verdaoğ *ise.* 1. Birbirine düşüren, kışkırtıcı, nifakçı. 2. Dövüştürücü, oyun yöneticisi.

pê verdaoğe *isd.* 1.Birbirine düşüren, kışkırtıcı, nifakçı. 2. Dövüştürücü, oyun yöneticisi.

pê ver vejiyaene *f.* 1. Birbirinden kopmak, sökülüp çıkmak. 2. *mec.* Birbirine ihanet etmek, bozguna uğramak, dağılmak, birlik ve dayanışmayı bozmak.

pê ver vejiyais *isg.* 1.Birbirinden kopma, sökülüp çıkma. 2. *mec.* Birbirine ihanet etme, bozguna uğrama, dağılma, birlik ve dayanışmayı bozma.

pê ver vetaene *f.* 1. Birbirinden ayırmak, koparmak, sökmek, bozmak. 2. Birliğini bozmak, birbirine düşürmek, bozguna uğatmak.

pê ver vetais *isg.* 1. Birbirinden ayırma, koparma, sökme, bozma. 2. Birliğini bozma, birbirine düşürme, bozguna uğatma.

pê werdaene *f.* 1. Haklanmak, köteklenmek, dayak yemek. 2. Ettiğini bulmak, kıssasa uğramak. *Mı tora va rehet vınde, of, to pê werde* Sana uslu dur dedim, Of canıma deysin yedin mi köteğini! 3. (..) İle yemek.

pê werdais *isg.* 1. Haklanma, köteklen-

me, dayak yeme. 2. Ettiğini bulma, kıssasa uğrama. 3. (..) İle yeme.

pêxamber *ise.*Peygamber, tanrı elçisi, din kurucusu. Pêxamberê axır zamani Ahir zaman peygamberi.

pêxambere isd. Peygamber.

pêxambereni *ise.* Peygamberlik.

pêxamberiye *isd.* Peygamberlik.

pê xapıtaene *f.* (..) İle kandırmak, aldatmak, oyalamak, avutmak.

pê xapıtais *f.* (..) İle kandırma, aldatma, oyalama, avutma.

pê xapnaene *f.* (..) İle kandırmak, aldatmak, oyalamak, avutmak.

pê xapnais *f.* (..) İle kandırma, aldatma, oyalama, avutma.

pê xeceliyaene *f.* 1. (..) İle Eğlenmek, oyalanmak, hoş zaman geçirmek. 2. Biri ile alay etmek, birine takılarak eğlenmek. Nê ki *Pê mı xecelinê* Bunlar da benimle eğleniyorlar.

pê xeceliyais *isg.* 1.(..) İle Eğlenme, oyalanma, hoş zaman geçirme.

pê xemelnaene *f.* (..) İle süslemek, desenlemek. *Pê moreku xemelneme* Buncuklarla süsleyeceğiz.

pê xemelnais *f.* (..) İle süsleme, desenleme.

pê xeverdar *s(e)* Bir şeyden haberli olan. *Pê xeverdar bine* Kendisinde haberli idim.

pê xeverdar biyaene *f.* Bir şeyden haberli olmak, bilgisi bulunmak.

pê xeverdar biyais *isg.* Bir şeyden haberli olma, bilgisi bulunma.

pê xeverdareni *ise.* Bir şeyden haberlilik.

pê xeverdariye *isd.* Bir şeyden haberlilik.

pêz *ise.* Kibir, iğrenme.

pêzevang *ise. ve s. Far. pejvend. kaba.* Erkeklere kadın bularak yolsuz birleşmelere aracılık eden kimse.

pêzevangêni *ise.* Pezevenklik, pezevengin yaptığı iş.

pêzevangiye *isd.* Pezevenklik, pezevengin yaptığı iş.

pêz kerdene *f.* 1. Tiksinmek. 2. Kibirlenmek, çıt kırıldımlık göstermek, naziklik taslamak, dudak bükmek, beğenmemezlik yapmak. 3.İştahsızlık yapmak, yemekte aşırı seçici olmak, her şeyi yememek.

pêz kerdis *isg.* 1.Tiksinme. 2.Kibirlenme, çıt kırıldımlık gösterme, naziklik taslama, dudak bükme, beğenmemezlik yapma. 3.İştahsızlık yapma, yemekte aşırı seçici olma, her şeyi yememe.

pêzık *ise.* 1. Kuru ve ince ağaç dalcığı. 2. Kürdan.

pêzn *ise.* Çatırdı, ses, ayak sesi. *Pezn yeno* Bir çıtırtı sesi geliyor!

pêzn aıaene *f.* Çıtırtı gelmek, hışırtı duymak, bir hareketlilik sezmek.

pêzn amais *f.* Çıtırtı gelme, hışırtı duyma, bir hareketlilik sezme.

pêzna serkêwtene *f.* Çıtırtı duymak, ayak sesi hisetmek. 2. Duyulan sesten ürkerek paniğe kapılmak.

pêzna serkêwtis *isg.* Çıtırtı duyma, ayak sesi hisetme. 2. Duyulan sesten ürkerek paniğe kapılma.

pêznê ho weçinıtene *f.* Çıtırtı çıkarmamaya özen göstererek yürümek, dikkatlice kimseyi ürkütmeden yürümek, parmak uçlarıyla yürümek.

pêznê ho weçinıtais *isg.* Çıtırtı çıkarmamaya özen göstererek yürüme, dikkatlice kimseyi ürkütmeden yürüme, parmak uçlarıyla yürüme; ses ve çıtırtı çıkarmama gayreti.

pêzn kerdene *f.* 1. Çıtırtı çıkarmak, ses çıkartmak. 2. Bir çıtırtı, bir ayak sesi hisetmek, kuşkulanmak.

pêzn kerdais *isg.* 1.Çıtırtı çıkarma, ses çıkartma. 2.Bir çıtırtı, bir ayak sesi hisetme, kuşkulanma.

pê zonaene *f.* haberi olmak, bilgisi olmak; tanığı olmak. *Sıma ki pêbı-*

zonê Siz de tanığı/şahidi olun! *Ma ki pê bızonime* Bizim de haberimiz olsun/Bizim de bilgimiz olsun.

pê zonais *isg.* Haberi olma, bilgisi olma; tanığı olma.

pılç *s./e)* Gevşek, cıvık, sümüksü, cılk.

pılçaene *f.* Çulp çulp yapmak, çalkalanmak.

pılçais *isg.* Çulp çulp yapma, çalkalanma.

pılç kerdene *f.* Tükrük fırlatmak.

pılç kerdis *isg.* Tükrük fırlatma.

pılıke *isd.* 1. Vucudun herhangi bir yerine kan, su veya iltihap toplanması sonucu oluşan şişlik ve kabarıklık, kabarcık. 2. Ekin tarlalarında biten aykırı bir bitki.

pılıng *ise.* Tek parça, iri ateş közü.

pılor *ise.* 1.(Hayvanların) Doğum sırasında yavru ile birlikte gelen cenin gömleği, lahusa. *Manga pılorê ho dawaro* İnek lahusasını düşürdü. 2.*mec.* Sırılsıklam ıslak, kirli-kanlı, değersiz atık şey. *Nê laek ho pılorde verdo* Bu çocuk kendisni pislik içinde bırakmış/feci kirletmiş.

pılorın *s.(e)* 1. Sırılsıklam ıslak ve kirli. 2. *mec.* Kirli, pasaklı, pis kokan, kendini temiz tutmayan, dağınık kimse. 3. *mec.* Becereksiz, işe yaramaz. *Pılorıno boyin* Kokuşmuş işe yaramaz (herif)!

pılorıne *s.(d)* 1.Sırılsıklam ıslak ve kirli. 2.*mec.* Kirli, pasaklı, pis kokan, kendini temiz tutmayan, dağınık kimse. 3. *mec.*Becereksiz, işe yaramaz. *Pılorına boyine* Kokuşmuş işe yaramaz (kadın)!

pılor kerdene *f.* Lahusa atmak, doğum eşeylerini atmak, doğum atıklarını düşürmek.

pılor kerdis *f.* Lahusa atma, Doğum eşeylerini atma, doğum atıklarını düşürme.

pıl-pırtık *ise.* Yükte hafif pahada ağır (değerli) eşya.

pılq *s.(e)* 1. Çıkıntılı, patlak, fırlak. 2. Sıvıların çalkalanma sesi. 3. Fokurtu, kaynama sesi. 4. Tekelerin çifleşme sırasındaki sesi.

pılqaene *f.* 1.(Kaynamak) Fokurdamak. 2. (Sıvıların çalkantı veya teke sesi) Pılk'lanmek.

pılqais *isg.* 1. (Kaynama) Fokurdama. 2. (Sıvıların çalkantı veya teke sesi) Pılk'lanma.

pımpar *ise.* Semiz otu.

pıncırari *isd.* Büyük dikiş iğnesi.

pıncırey *isç.* Lime(ler); delik(ler); parça(lar).

pıncırey kerdene *f.* Lime lime etmek; delik deşik etmek; param parça etmek.

pıncırey kerdis *isg.* Lime lime etme; delik deşik etme; param parça etme.

pıncırnae *s.(e)* Lime lime edilmiş; delik deşik edilmiş; param parça edilmiş.

pıncırnaene *f.* Lime lime etmek; delik deşik etmek; param parça etmek.

pıncırnais *isg.* Lime lime etme; delik deşik etme; param parça etme.

pındır *s.(d)* 1.Bodur, kısa boylu. 2. Ufaklık.

pındıre *s.(d)* 1.Bodur, kısa boylu. 2. Ufaklık.

pır (pırr) *s.(e)* 1. İçi boş olmayan, dolu, meşbu. *Pıro* Doludur(e). 2. Bir yerde sayıca çok. *Pırre qesuno* Lafla doludur. *Pırre heng-u renguno* Binbir alameti vardır. 3. Boş yeri yok, her yeri tutulmuş. 4. Boş vakti olmayan, meşgul. 5. (İş, uğraş, olay vb. için) Çok olan. 6. (Top, tüfek gibi ateşli silâhlar için) İçinde atılacak mermisi bulunan. 7. İçki doldurulmuş bardak, bade, kadeh. 8. *mec.* Bir duygunun güçlü etkisinde olan. 9. Uçma fiilinin kökü.

pıra *zf.* 1. s.(e) Dahil, içinde, beraber, yapışık, takılı, asılı, üstünde. 2.

Yavaş yavaş, tedricen.

pıra amaene *f.* 1. Beraberinde gelmek, birlikte gelmek. 2. Yavaşça gelmek.

pıra amais *isg.* 1. Beraberinde gelme, birlikte gelme. 2. Yavaşça gelme.

pıra ardene *f.* Beraberinde getirmek, birlikte getirmek, (..)'dan getirmek. *İnu aki pıraarda* Onlar onu (d) da birlikte getirmişler. *Ma vaê vırastê, uwe pıra araç* Biz ark yaptık, ondan su getirdik.

pıra ardis *isg.* Beraberinde getirme, birlikte getirmek, (..)'dan getirmek.

pıra bestnaene *f.* 1. (Bir şeye) Bağlamak. 2. Lakap takma. *Lêqeme pırabestne* Lakap tak. *La bestno dime gay'ra* Öküzün kuyruğuna ip bağlanmış. 3. (Bir şeye) Yapıştırmak.

pıra bestnais *f.* 1.(Bir şeye) Bağlama. 2. Lakap takma. 3. (Bir şeye) Yapıştırma.

pıra bêlübiyaene *f.* Üzerinde belli olmak. *Hurenda mıxi pıra bêlüya* Çivinin yeri üzerinde bellidir.

pıra bêlübiyais *isg.* Üzerinde belli olma.

pıra biyaene *f.* 1. Bir yere yapışık olmak. 2. Bir yere asılı olmak. 3. Bir yere ekli/dahil olmak..

pıra biyais *isg.* 1. Bir yere yapışık olma. 2. Bir yere takılı olma. 3. Bir yere asılı olma. 4. Bir yere ekli/dahil olma. 5. Birine/bir şeye sürülme/sürtünme.

pıra çarnaene *f.* 1. Bir şeyi bir şeye bulaştırmak, çalkalamak. *Tenê uwe pıra çarne* Biraz su çalkala/yıka.

pıra çarnais *isg.* 1.Bir şeyi bir şeye bulaştırma. 2.Daldırma, içinde dolaştırma. 3.Durulama, çalkalama.

pıra daene *f.* 1. Giydirmek. *Kıncunê domonu pırade* Çocukların giysilerini giydir. 2.Üstünü örtmek, örtündürmek. *Orğane pırada, lazek serde nêçiyo* Yorganı ört, oğlan üşütmesin! 3. Birlikte vermek.

pıra dais *isg.* 1.Giydirme. 2.Üstünü örtme, örtündürme. 3.Birlikte verme.

pıra darde biyaene *f.* 1. Bir yerden asılmak. *Şiyo gozê ser, pıra dardebiyó mendo* Cevize çıkmış, cevizden asılmış kalmış. 2. Birini bir işten vaz geçirmek veya ikna etmek için ısrar etmek. *Ez pıra dardebine, mı va "meso", ey gos'ro mı'nêna, şi o bela ard sarê ho serde* Ben ısrarla ona asılıp(yapışıp) "gitme" dedim, bana kulak asmadı, gitti o belayı başına getirdi.

pıra darde biyais *isg.* 1.Bir yerden asılma. 2.Birini bir işten vaz geçirme veya ikna etmek için ısrar etme.

pıra darde fiştaene *f.* Bir şeyi bir yere şeye asmak, iliştirmek, takmak, sarkıtmak.

pıra darde fiştais *f.* Bir şeyi bir yere asma, iliştirme, takma, sarkıtma.

pıra darde kerdene *f.* Bir şeyi bir yere asmak.

pıra darde kerdis *isg.* Bir şeye asma.

pıra destaene *f.* Bir şeyi birlikte dikmek. *İştiyê İşlığe pıra desto* Gömleğin kolunu, birlikte diktmiş.

pıra destais *isg.* 1. Bir şeyi birlikte dikme.

pıra estaene *f.* Bir şeyi bir şeyle birlikte atmak.

pıra estais *f.* Bir şeyi bir şeyle birlikte atma.

pıra fetelnaene *f.* Bir şeyin üzerinde bir şeyi dolaştırmak, gezdirmek.

pıra fetelnais *isg.* Bir şeyin üzerinde bir şeyi dolaştırma, gezdirme.

pıra fiştaene *f.* Bir şeyi bir yere yapıştırmak.

pıra fiştais *isg.* Bir şeyi bir yere yapıştırma.

pıra giredae *s.(e)* Bir yere, bir şeye bağlı olan.

pıra giredaene *f.* Bir yere bağlamak, bir şeye bağlamak.

pıra giredais *isg.* Bir yere bağlama, bir şeye bağlama.

pıra guretaene *f.* 1.Giymek, giyinmek. *To kınce ho pıraguretenê* Sen elbiselerini giyseydin. *Ez kıncunê ho cen pa* Ben elbiselerimi giyiyorum. *Ey kınce ho guretenê pıra* O elbiselerini giyecekti/giyiyordu. 2.Toplu olarak saldırmak, topluca üstüne üşüşmek. *İne pêroyine guret pıra* Onlar hep birlikte üstüne üşüştüler. *Mali gureto solera* Davar tuza saldırmış. *Mali gureto hêga'ra* Davar tarlaya üşüşmüş.

pıra guretais *isg.* 1. Giyme, giyinme. 2. Toplu olarak saldırma, topluca üstüne üşüşme.

pıra kerdaene *f.* 1. Bir şeye takmak, geçirmek, bir yandan diğer yana geçirmek. *Moreku biya deştek pırake* Boncukları getir, ipliğe geçir. 2. Sürmek, sıvamak. *Tenê lınci pırake, raqılaşae bêlü nêbo* Biraz çamur sür, çatlak belli olmasın. 3. (Yağış) Yağmaya başlamak. *Vora kerdo pıra vorena* Kar başlamış yağıyor. *Siliye kerdo pıra vorena* Yyağmuru başlamış, yağıyor.

pıra kerdais *isg.* 1. Bir şeye takma, geçirme, bir yandan diğer yana geçirme. 2. Sürme, sıvama. 3.(Yağış) Yağmaya başlama.

pıra kuaene *f.* Bir şeyi bir şeye/birine fırlatmak, vurmak, çarpmak. *Kemeru pıra kuye nata mêre* Taşla bu tarafa gelmesinler. *Perune dey bere pıra kuye bê* Onun parasını götür kendisine çarp gel!

pıra kuais *isg.* Bir şeyi bir şeye/birine fırlatma, vurma, çarpma.

pıra kuawoğ/e *ise/d.* Bir şeyi bir şeye vuran, fırlatan, çarpan.

pıra lerzaene *f.* Üstüne tirtremek, aşırı ilgi duymak, bir istekte aşırıya gitmek, onun için titremek.

pıra lerzais *isg.* Üstüne tirtreme, aşırı ilgi duyma, bir istekte aşırıya gitme, onun için titreme.

pıra mendaene *f.* Bir şeye takılı kalmak, üzerinde mahsur kalmak. *Esmer hêgaye dinu pıra mendi* Onların tarlaları bu yıl biçilmedi, ekinler tarlada kaldı. 2. Bir şeyle uzun süre meşkul kalmak, uğraşa durmak. 3. Bir düşünceye takılmak, tereddüt geçirmek, bu yüzden duraklamak veya unutmak, kekemliğe düşmek veya unutma, kekemliğe düşme.

pıra mendais *isg.* Bir şeye takılı kalma, üzerinde mahsur kalma. 2.Bir şeyle uzun süre meşkul kalma, uğraşa durma. 3.Bir düşünceye takılma, tereddüt geçirmek, bu yüzden duraklama.

pıra merednaene *f.* Birini sopalamak, sopayla dövmek, köteklemek.

pıra merednais *isg.* Birini sopalama, sopayla dövme, kötekleme.

pıranae *s(e).* Yapışık, yapıştırılı, yapıştırılmış olan.

pıranaene *f.* 1.Yapıştırmak. 2.Yamalamak. 3. Değdirmek. 4. (Hedefe) Vurmak.

pıranais *isg.* 1. Yapıştırma. 2.Yamalama. 3. Değdirme. 4. (Hedefe) Vurma.

pıranaoğ *ise.* Yapıştıran, yamalayan, değdiren, hedefe vuran kimse.

pıranaoğe *isd.* Yapıştıran, yamalayan, değdiren, hedefe vuran kimse.

pıranga *isd. İt. branca. esk.* Ağır cezalıların ayaklarına takılan kalın zincir.

pırangele *isd.* 1. Kapaklanma, çullanma, abanma, yüz üstü düşme. 2.Darp izi, şiş, ekimoz, morluk. 3. *mec.* İtşip kakışma, öfke büyütme, kabarma, dikleşme.

pırangela hardi biyaene *f.* Yere kapanmak, yüzüstü yere abanmak.

pırangela hardi biyais isg. Yere kapanma, yüzüstü yere abanma.

pırangela cı biyaene *f.* Birine sataşmak, karşı gelmek, üzerine çullanmak. *Pırangela meyit biya, ra nêurzena* Meftenin üzerine abanmış, kalkmıyor (d).

pırangela cı biyais *isg.* Birine sataşma, karşı gelme, üzerine çullanma

pırangela zumını biyaene *f.* Birbirlerini yakasına yapışmak, birbirlerini itip kakmak, birbirlerine dikleşmek, birbirlerine bağırıp çağırmak.

pırangela zumını biyais *isg.* Birbirlerini yakasma yapışma, birbirlerini itip kakma, birbirlerine dikleşme, birbirlerine bağırıp çağırma; karşılıklı kabarmak, öfke büyütmek.

pıra nistaene *f.* 1.(Kuşlar için) Bir şeye konmak. 2.(Bir şeye) Yapışmak. *Kutıkı seke verg di, nıştpıra ranêverda* Köpek nasıl ki kurdu gördü, yapıştı bırakmadı. 3. Birinin yakasına yapışmak.

pıra nistais *isg.* 1. (Uçan şeyler için) Bir şeye konma. 2.Birşeye apışma. 3. Birinin yakasına yapışma.

pıra pıra *zf.* Yavaş yavaş, yavaşça, ağır ağır. *Pıra pıra mıseno* Yavaş yavaş öğrenir. *Pıra pıra kunora ling* Yavaş yavaş yürümeye başlar.

pıra pıra şiyaene *f.* 1.Yavaş yavaş gitmek, acele etmeden gitmek.

pıra pıra şiyais *isg.* Yavaş yavaş gitme, acele etmeden gitme.

pıra pıskıyae *s.(e)* (Birine, bir şeye) Sıçramış, serpilmiş, saçılmış olan.

pıra pıskiyaene *f* (Birine, bir şeye) Sıçramak, serpilmek, saçılmak, fışkırtmak. *Uwe pıskına mıra* Bana su sıçrıyor. *Wele vorê'ra pıskne, vore rovıleşiyo* Külü kara serp, kar erisin. *Pux vora hêgay'ra pıskne* Tarlanın karına toprak serp. *Pıske hêga'ra pıskne* Tarlaya gübre serp.

pıra pıskıyais *isg.* (Birine, bir şeye) Sıçrama, serpilme, saçılma.

pıra pısknaene *f.* Bir şeye sıçratmak, saçmak.

pıra pısknais *isg* Bir şeye sıçratma, saçma, fışkırtma.

pıra pısknaoğ/e *ise/d* (Birine, bir şeye) Sıçratan, serpen, saçan, fışkırtan.

pıra qemetiyaene *f.* Bir şeye veya kimseye sıkıca yapışmak.

pıra qemetiyais *isg.* Bir şeye veya kimseye sıkıca yapışma.

pıra qend biyaene *f.*(Bie şeyle) Birine sım sıkı sarılmak, sım sıkı bağlanmak, sım sıkı kenetlenmek.

pıra qend biyais *isg.*(Bie şeyle) Birine sım sıkı sarılma, sım sıkı bağlanma, sım sıkı kenetlenme.

pıra qend kerdene *f.* (Birine, bir şeye) Sım sıkı sarmak, sım sıkı bağlamak, sım sıkı kenetlemek.

pıra qend kerdais *isg.* (Birine, bir şeye) Sım sıkı sarma, sım sıkı bağlama, sım sıkı kenetleme.

pıra restaene *f.* Üzerinde, dalında olgunlaşmak.

pıra restais *isg.* Üzerinde, dalında olgunlaşma.

pıra soynaene *f* Bir şeyi bir şeye sürtmek, sürtüştürmek.

pıra soynais *isg.* Bir şeyi bir şeye sürtme, sürtüştürme.

pıra soynaoğ *ise.* Bir şeyi bir şeye sürten, sürtüştüren kimse.

pıra soynaoğe *isd.* Bir şeyi bir şeye sürten, sürtüştüren kimse.

pıra şiyaene *f.* 1. Bir yolu takip ederek gitmek. 2. Birlikte gitmek, beraberinde gitmek. *Malê ma kotora male dine, pıra şiyo* Davarımız onların davarına takılmış, onunla gitmiş. 3. (Diken vs. için) Bir şeye veya bir yere batmak. 4. *mec.* İçinden geçmek. 5. Uyuklamak. 6. *mec.* (Açlık vs. nedebiyle) Kendinden geçmek.

pıra şiyais *isg.* 1.Bir şeyi takip ederek

gitme. 2.Birlikte gitme, ek olarak gitme. 3. (Diken vs. için) Bir şeye veya bir yere batma. 4. İçinden geçme. 5.Uyuyakalma. 6. Bir şey yüzünden bayılma veya ölmek üzere olma, kendinden geçme.

pıra verdaene *f.* 1. Üzerinde bırakmak, dalında bırakmak. 2. Bir yere bir şeyler salmak. *Mali pıraverde va bıçero* Davarı sal gitsin otlansın. *Mali bere hêgara verde pıra bıçero* Davarı götür tarlaya sal, tarlada otlansın.

pıra verdais *isg.* 1.Üzerinde bırakma, dalında bırakma. 2.Bir yere bir şeyler salma.

pıra vındarnaene *f.* Üzerinde durdurmak, asılı veya takılı olduğu yerde durdurmak/bırakmak.

pıra vındarnais *isg.* Üzerinde durdurma, asılı veya takılı olduğu yerde durdurma/bırakma.

pıra vınetaene *f.* Üzerinde kalmak, dalında kalmak, bir yere asılı kalmak, takılı kalmak, bir şeye konup kalmak. *Qılancıke fırda şiye nişte darêra, pıra vınete* Karga uçtu, gitti ağaca kondu, (ağaçta) durdu.

pıra vınetais *isg.* Üzerinde kalma, dalında kalma, bir yere asılı kalma, takılı kalma, bir şeye konup kalma.

pıravo *ünl. İt. bravo.* Aferin, yaşa, helal olsun!

pıra zırçaene *f.* Birine bağırarak azarlamak, paylamak. *Hen ke zırça pıra, lazek vışıyapêro* Kendisine öyle bağırdı ki, oğlanın ödü patladı.

pıra zırçais *isg.* (Birine) Bağırarak azarlama, paylama.

pır biyaene *f.* Dolu olmak. 2. Dolmak.

pır biyais *isg.* 1. Dolma. 2. Dolu olma.

pırç *ise.* Yün, koyun tüyü, yapağı.

pırçın *s.(e)* 1.Yünlü. 2. *mec.* Çok kıllı kimse.

pırçıne *s.(d)* 1.Yünlü. 2. *mec.* Çok kıllı kimse.

pırçkın *s.(e)* 1.Yünlü olan. 2. *mec.* Çok tüylü, kıllı kimse.

pırçkıne *s.(d)* 1.Yünlü olan. 2. *mec.* Çok tüylü, kıllı kimse.

pırç ruçıknaene *f.* Yün yolmak, kurban derisinden yün çekmek/koparmak

pırç ruçıknais *isg.* Yün yolma, kurban derisinden yün çekme/koparma.

pırç vornaene *f.* Yün taramak, yünü ip için hazırlamak, yünü tarayıp kar tanesi gibi yumuşatmak. *Ceni kotê ver pırç vornenê* Kadınlar girişmiş yün tarıyorlar.

pırç vornais *f.* Yün taramak, yünü ip için veya başka ihtiyaçlara kullanmak için hazırlama, yünü tarayıp kar tanesi gibi yumuşatma.

pırd *ise.* Köprü.

pırde *zf.* Anında, hemen, derhal, alalacele, vakit geçirmeden, şipşak. *Pırde a gurete kar* Derhal onu (d) işe aldı. *Pırde so, bê* Derhal git, gel! *Pırde, helmê fêk de şêrê, bêrê* Derhal, bir solukta gidin, gelin!

pıren *ise.*1. İç gömlek, atlet; gecelik. *Pırenê domoni* Çocuk iç gömleği / atleti. 2. Yılanın deri değiştirerek soyunup bıraktığı eski derisi. *Pırenê mori* Yılan gömleği. 3. *mec.* Göbek / yaş. *Pırenê dı pıren ez deyra piline* Yaşça bir iki göbek ben ondan büyüğüm.

pırenê domoni *ise.* Cenin kesesi, bebeği anne rahminde koruyan zar. *Prenê serê domoni* Ana rahminde bebeği saran gömlek/zar.

pıreni *ise.* Doluluk. *Pırena asmede* Dolun ay zamanında.

pıreni ser biyaene *f.* Dolmak üzere olmak. *Pırreni ser'vi* Dolmak üzereydi.

pıreni ser biyais *isg.* Dolmak üzere olma.

pırêntaq *s.(e)* Geceliksiz, picamasız.

pırentaqe *s.(d)* 1.İç gömleksiz, atletsiz; geceliksiz. 2.*mec.*Çıplak, üstü başı olmayan, yoksul kimse.

pırentaq biyaene *f.* Geceliksiz olmak, picamasız olmak.

pırentaq biyais *isg.* Geceliksiz olma, picamasız olma.

pırentaq feteliyaene *f.* Geceliksiz, picamasız dolaşmak.

pırentaq feteliyais *isg.* Geceliksiz, picamasız dolaşma.

pırınc *ise.* Pirinç, pilavlık bitki.

pırkaene *f.* (Tilki, koyun vs. için) pankırmak, hapşırır gibi ses çıkarmak.

pırkais *isg.* Pankırma, hapşırır gibi ses çıkarma.

pır kerdene *f.* 1. Doldurmak, dolu olmasını sağlamak, dolu duruma getirmek. *Kêsê ho pırke* Keseni doldur. 2. Çizelge, fiş gibi basılı kağıtların boş yerlerini doldurmak, tamamlamak. 3. *mec.* Birini kışkırtmak, dolduruşa getirmek. 4. (Ateşli silahlar için) Silaha mermi koymak. *Tifongê ho pırke* Silahını doldur.

pır kerdis *isg.* 1. Doldurma, dolu olmasını sağlama, dolu duruma getirme. 2. Çizelge, fiş gibi basılı kağıtların boş yerlerini doldurma, tamamlama. 3. *mec.* Birini kışkırtma, dolduruşa getirme. 4. (Ateşli silahlar için) Silaha mermi koyma.

pır kerdoğ *ise.* 1.Dolduran. 2.*mec.*Birini kışkırtan, dolduruşa getiren.

pır kerdoğe *isd.* 1. Dolduran. 2. *mec.* Birini kışkırtan, dolduruşa getiren.

pırnıke *isd.* Burun. *Pırnıka ho hewarawa* Burnu havadadır.

pırlanta *isd. İt. brillante.* 1. Bir çok façetası olacak biçimde yontulmuş foyasız parlak elmas. 2. *mec.* Tertemiz, harika, değerli kimse.

pıro *is.(e)* Üzerinde, yüklü, dolgun.

pıro amaene *f.* (Sivilce, çıban vs. için) Vucutta oluşmak, çıkmak.

pıro amais *isg.* (Sivilce,çıban vs. için) Vucutta oluşma, çıkma.

pıro bêlübiyaene *f.* Üzerinde belli olmak. *Rêçe pırobelüya* İz üzerinden bellidir. *Morr pıro bêlüya* Mühür üzerinde bellidir.

pıro bêlübiyais *isg.* Üzerinde belli olma.

pıro bırnaene *f.* 1.Bir şey için belli bir miktar saptamak. 2.Birine bir diyet, bir ceza biçmek/saptamak. 3. (Kutsal anlamda) Niyaz etmek, öpmek.

pıro bırnais *isg.* 1.Bir şey için belli bir miktar saptama. 2.Birine bir diyet, bir ceza biçme/saptama. 3. (Kutsal anlamda) Niyaz etme, öpme.

pıro biyaene *f.* 1. Birnin sırtında olmak, üzerinde olmak, yükü olmak. 2. Kapmak, aniden almak. *Pırove bijê, vozde* Kap al, kaç! *Heni ke beno nu'ro, tı vana vergo* Ekmeği öyle kapıyor ki, sanırsın kurttur! 3. Isırmak. *Lulık biyo pıro* Böcek ısırmış. *Kutık biyo pıro* Köpek kapmış/ısırmış. *Tenê vas bıza nêwese'de va pırovo* Hasta keçiye biraz ot ver, kendi önünde varsın ağ ı - zlasın/ısırsın/yesin.

pıro biyais *isg.* 1.Birnin sırtında olma, üzerinde olma, yükü olma. 2.Kapma, aniden alma. 3.Isırma.

pırodaene *f.* 1.Vurmak, dövmek. *So dirê tarpıku pırode* Git bir kaç kötek vur. *Mêrik xêr cenıke nêkeno, herroz danopıro* Herif kadına hayır etmiyor, hergün dövüyor. 2.Yıkmak, çökertmek, içiçe geçirmek. *Boni ma sero daypıro* Evleri üzerimize yıktılar. *Çığ amê boni pêro daypıro* Çığ geldi, bütün evleri çökertti.

pırodais *isg*1.Vurma, dövme. 2.Yıkma, çökertme, içiçe geçirme.

pırofesor *ise. Fr. professeur.* Üniversitelerde ve yüksek öğretim kurumlarında en üst derecede olan öğretim üyesi.

pırofesore *isd.*Üniversitelerde ve yüksek

öğretim kurumlarında en üst derecede olan öğretim üyesi.

pıroginaene *f.* 1. İçine düşmek. 2. Kendi içine çökmek, iç içe çökmek. 3. Farkına varmak, hatırlamak, ayılmak. *Tı hona pıronêgına* Sen daha farkına vermadın mı?

pıroginais *isg.* 1.İçine düşme. 2.Kendi içine çökme, iç içe çökme. 3.farkına varma, hatırlama, ayıkma.

proja *isd. Fr. projet.* 1.Tasarlanmış şey, tasarı. 2.Mal sahibinin isteğine göre yapılacak bir yapıyı, belli bir programa göre inşa edilecek bir yapı bütününü, bir makine veya bir kuruluşu plan durumunda gösteren çizim.

pıro kerdene *f.* 1. Yıkatmak, banyo yaptırmak, üzerine su boca etmek.. *Ez çı wele've horo keri* Ben hangi toprağı üstüme dökeyim/Ben ne yapayım! *Domoni zof biye qilerin, to uwe pıro kerdenê* Çocuklar çok kirlenmiş, sen başlarına biraz su dökseydin. /Çimdirseydin. 2.(Çul, palas, semer vs. şeyleri yük hayvanlarının) Üzerine geçirmek. *Semera qatıri pıroke* Katırın semerle. *Palasê heri pıroke* Eşeğin palanını sırtına vur/ Eşeği palanla. 3.Çaresizlikten yakınma. *Ez çı weleve xoroker* Ben ne edeyim/ Ne gibi toprağı üstüme boca edeyim, dökeyim.

pıro kerdis *isg.* 1. Yıkatma, banyo yaptırma, üzerine su boca etme, dökme. 2. (Çul, palas, semer vs. şeyleri yük hayvanlarının) Üzerine geçirme. 3.Çaresizlikten yakınma.

pıro naene *f.* 1. (Yük için) Üzerine yüklemek. 2. Yüklemesini sağlamak.

pıro nais *isg.f.* 1. (Yük için) Üzerine yükleme. 2. Yüklemesini saglama.

pıro pılosnaene *f.* Üzerine sarmak, üzerine dolamak. *Lewu avres taseno, tenê têlıs bere pıropılosne* Tavşan fidanları kemiriyor, biraz telis götür, fidanlara dola.

pıro pılosnais *isg.* Üzerine sarma, üzerine dolama.

pıro pılosnaoğ *ise.* Üzerine saran, üzerine dolayan kimse.

pıro pılosnaoğe *isd.* Üzerine saran, üzerine dolayan kimse.

pıro pıloşiyaene *f.* 1.Üzerine sarılmak, üzerine dolanmak. 2.*mec.*Birine sataşmak, tebelleş olmak, biriyle ilgili davranmak.

pıro pıloşiyais *isg.* 1.Üzerine sarılma, üzerine dolanma. 2.*mec.*Birine sataşma, tebelleş olma, biriyle ilgili davranma.

pıro vılesnaene *f.* 1. Eriterek üzerine dökmek. 2. Rastgele dövmek, habıre yapıştırmak. *Dormê gosuro vılesne va şero* Kulaklarının etrafına yapıştır, varsın gitsin.

pıro vılesnais *isg.* 1. Eriterek üzerine dökme. 2. Rastgele dövme, habıre yapıştırma.

pıro sanaene *f.* 1.Üzerine serpmek. *Sole pırosane* Üstüne tuz serp. 2. Bir şeyi kırmak ufatmak, doğramak.

pıro sanais *isg.* Üzerine serpme.

pıro sımotnaene *f.* Sağlı sollu yapıştırma, dövmek. *Pırosımotne* Yapıştır/vur.

pıro sımotnais *isg.* Sağlı sollu yapıştırma, dövme.

pıro şerkerdene *f.* Alttan yukarıya doğru izlemek, göz gezdirmek.

pıro şerkerdais *isg.* Alttan yukarıya doğru izleme, göz gezdirme.

pıro şiyaene *f.* 1. (Dik bir şeye) Tırmanmak. 2. Bir şeye doğru gitmek; üzerine doğru gitmek. 3. Bir güzergahı izleyerek gitmek. 4. (Uçurumdan) yuvarlanmak.

pıro şiyais *isg.* 1.(Dik bir şeye) Tırmanma. 2. Bir şeye doğru gitme; üzerine doğru gitme. 3.Bir güzergahı izleyerek gitme. 4.(Uçurumdan)

yuvarlanma.

pırova *isd. İt.prova.* 1.Bir şeyin amacına uygun, istenilen düzeyde olup olmadığını anlamak için yapılan deneme. 2.Bir giysiye son biçimini vermeden önce giysiyi giyecek kişinin üzerinde yapılan düzeltme. 3.Yazar veya düzeltmence üstünde düzeltme yapılan basılı metin.

pırova kerdene *f.* Denemek, sınamak, prova yapmak.

pırova kerdis *isg.* Deneme, sınama, prova yapma.

pırozıne *isd.* Geniş geçirimli elek, kalbur.

pırpırike *isd.* 1. Yelpaze. 2. *zool.* Yarasa

pırt *ise.* Sesli yellenme, osuruk.

pırtıkê *s.(d)* Azıcık, minnacık. *Pırtıkêra* Küçücüğün biridir. *Pırtikê bi* azıcıktı. *Pırtikê aqıl tede çino* Kendisinde zerre kadar akıl yok. *Pırtikê meremet tede çino* Kendisinde azıcık merhamet yok. *Pırtıkê mendo ke pırr bo* Azıcık kalmış ki dolsun. *Pırtıkê mendo ke warogıno* Azıcık kalmış ki düşsün!

pırtık ve pırtık *zf.* Azar azar, azıcık azıcık, zerre zerre, dilim dilim, ayrıntısına kadar.

pırt kerdene *f.* Sesli yellenmek, osurmak.

pırt kerdis *isg.* Sesli yellenme, osurma.

pırtle *ise.* Parça, yonga, kıymık.

pırtley *isç* Parçalar.

pırtley biyae *zf.* Parça parça, paramparça.

pırtley biyaene *f.* Parça parça olmak, parça parça bölünmek.

pırtley biyais *isg* Parça parça olma, parça parça bölünme.

pırtley kerdene *f.* Parça parça yapmak, parçalara bölmek, parçalamak.

pırtley kerdis *isg.* Parça parça yapma, parçalara bölme, parçalama.

pırtley ve pırtley *zf.)* 1. Parça parça. 2. Parçadan parçaya kadar.

pırvez *ise.* Kabza. Kılıç, bıçak, orak, kama, tabanca vb. gibi aletlerin tutma yerine denir.

pıs *s.(e)* 1. Gevşek, uyuşuk, dirayetsiz, cesaretsiz, kuvvetsiz. 2. Bu nitelikteki kimse.

pısa *isd.* 1. Uçkur. 2. Lastikli veya ipli don kemeri büzmesi ve bunu sağlayan ip.

pısaene *f.* Fısıldamak.

pısais *isg.* Fısıldama.

pıse *s.(d)* 1.Gevşek. uyuşuk, dirayetsiz, cesaretsiz, kuvvetsiz. 2.Bu nitelikteki kimse.

pısike *isd.* İnsan ve hayvanların ciğeri.

pısing *isg. zool.* 1. Kedigillerden, köpek dişleri iyi gelişmiş, kasları çevik ve kuvvetli evcil ve yabanî küçük memeli hayvan (*Felis domeszicus*). 2. Erkek kedi.

pısinge *isd.* Dişi kedi.

pısingi *isç.* Kedi giller, kediler.

pıske *isd.* Keçi boku, keçi gübresi.

pıskıtaene *f.* 1. Fışkırtmak. 2. Saçmak. 3. Dağıtmak. *Dısmeni ma cê pıskıtıme* Düşman bizi dağıttı, taru mar etti.

pıskıtais *f.* 1. Fışkırtma. 2. Dağıtma. 3. Saçma.

pıskiyaene *f.* 1. Fışkırmak. 2. Serpilmek, saçılmak. *Uwe pıskıyera cı* Kendisine su fişkırmış. 3. Saçılmak. 4. (Sıvı, gaz veya taneli şey dolu) Dolu bir kabın patlaması, yırtılarak içindekileri ortalığa saçması. 5. *mec.* Çok kızmak, patlamak.

pıskıyais *isg.* 1.Fışkırma. *Pısqıno* Fışkırıyor. 2. Serpilme. *Uwe pısqıye hard* Biraz su yere serpildi. 3.Saçılma.

pısknaene *f.* 1. Fışkırtmak. 2. Serpmek. 3. Saçmak.

pısknais *isg.* 1. Fışkırtma. 2. Serpme. 3. Saçma.

pıso kerdene *f.* 1. Kediye seslenmek. 2.

Birinin sırtını sıvazlamak; birine güleryüzlü davranmak; birini okşayıp kendine bağlamak. *Çıko uncia ey pıso kena* Nedir yine onun sırtını sıvazlıyorsun? *A ey pısokena, oncia isê daede esto* O (d) onu (e) okşuyor, yine onda bir iş vardır. *O berdo qereqolde pıso kerdo, ardo verdo ma* Onu götürüp karakolda sırtını sıvazlamışlar, getirip bize salmışlar. *Çiko sıma no pıso kerdo ardo verdo yaxê ma* Nedir siz bunu sıvazlayıp getirip yakamıza saldırmissiniz?

pıso kerdis *isg. 1.*Kediye seslenme. 2.Birinin sırtını sıvazlama; birine güleryüzlü davranma; birini okşayıp kendine bağlama.

pısondi *isd.* Yiyecek ve içecek artığı.

pısondın *s.(e)* 1.Kullanılmış yiyecek ve içecek kaplarının yıkanmadan önceki hali, bulaşık. 2.Yemeden ve içmeden arta kalan artık yiyecek ve içecekler.

pıspıs *ise.* Fısfis.

pıspısnaene *f.* Fısıldamak.

pıspısnais *isg.* Fısıldama.

pısqule *isd.* Koyun, keçi ve tavşan bokunun her bir tanesi.

pısquli *isç.* Koyun, keçi ve tavşan boku.

pısrag *zf. Mêret, ondêr, zıqımat.* 1. Sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için sövgü sözü olarak kullanılır. 2. *hlk.* Uğursuz.

pıstun *ise.* Koltuk altı, koynu. *Perunê ho pıstıne ho'de weda* Paranı kuynunda sakla.

pıstunê hode fetelnaene *f.* Koynunda gezdirmek.

pıstunê hode fetelnais *isg.* Koynunda gezdirme.

pıstunê hode weyiyekerdene *f.* Koynunda beslemek.

pıstunê hode weyiyekerdis *isg.* Koynunda besleme.

pıstunê ho kerdene *f.* Koynuna sokmak, koynuna gizlemek

pıstunê ho kerdis *isg.* Koynuna sokma, koynuna gizleme.

pıstuni *isç.* Memelerin alt kısmı insan koynu.

pıştık *ise.* Giysi.

pıt *ise.* Oğlan bebek, kundaklık oğlan çocuk, süt çocuğu.

pıtaene *f.* 1. Fısıldamak, duyulmadan konuşmak. *Pıtenê zimunra* Fısıldaşıyorlar. 2. Nabız atması.

pıtais *isg.* Fısıldama, duyulmadan konuşma.

pıte *isd.* Kız bebek, kundaklık, kız çocuk.

pıte pıte *zf.* Fiskos, fısıltı. *Pıtepıta huya* Habıre fısıldıyorlar.

pıtepıte kerdene *f.* Fısıldamak, fiskos etmek.

pıtepıte kerdis *isg.* Fısıldama, fiskos etme.

pıtık *ise.* Küçücük oğlan bebek/çocuk. *Phıtıko vijêren* Dünün küçücüğü. *Tı hona phıtıko vijêrena* Sen daha dünkü bebeksin.

pıtıke *isd.* Küçücük kız bebek.

pıtırme *ise.* Tersleme, azarlama, paylama, kovma. *Pıtırmıs ke şero* Sittir et gitsin!.

pıtırmıs kerdene *f.* Terslemek, paylamak, azarlamak, sittir etmek.

pıtırmıs kerdis *isg.* Terslemek, paylama, azarlama, sittir etme.

pıt pıt *ünl.* Kedi kovalama, azarlama sesi.

pıt pıt kerdene *f.* Kediyi kovmak.

pıt pıt kerdis *isg.* Kediyi kovma.

pıt pıt naene *f.* Fısıldaşmak, kulis yapmak.

pıt pıt nais *isg.* Fısıldaşma, kulis yapma.

pıx *ise.* (Çocuk dilinde) Ölme.

pıxarın *s.(e)* Çürüyüp kokuşmuş, pis kirli.

pıxarıne *s.(d)* Çürüyüp kokuşmuş, pis kirli.

pıxari *ise.* Çürümüşlük, kokuşmuşluk.

pıx biyaene *f.* (Çocuk diliyle) Ölmek.
pıx biyais *isg.* (Çocuk diliyle) Ölme.
pıxe *isd.* 1. Pislik, berbat şey. 2. *s.* Çürüyüp kokuşmuş olan.
pıxe biyaene *f.* Çürümek, pislenmek, berbat olmak.
pıxe biyais *isg.* Çürüme, pislenme, berbat olma.
pıxe de mendaene *f.* Pisliğin içinde kalmak, pislenmek.
pıxe de mendais isg. Pisliğin içinde kalma, pislenme.
pıxe de verdaene *f.* Pisletmek, psliğin içinde bırakmak.
pıxe de verdayis *isg.* Pisletme, pisliğin içinde bırakma.
pıxe kerdene *f.* 1.Pis kokulu osurmak. 2. Kötü etmek, berbat etmek, kokutmak.
pıxe kerdisi *isg.* 1.Pis kokulu osurma, kokutma. 2. *mec.* Kötü etme, berbat etme.
pız *s.(e).* 1. Şiş, havalı, kabarık. 2. *mec.* Şişko, göbekli.
pızırnaene *f.* 1.Dondurucu soğuğun yakması. 2. Bir şamar veya çubuk darbesiyle yanmak, acı vermek.
pızırnais *isg.* 1. Dondurucu soğuğun yakması. 2. Bir şamar veya çubuk darbesiyle yanmak, acı verme.
pızurıge *isd.* Bızır, kadınlık organının üst yanında cinsel zevke duyarlı küçük çıkıntı, Vajina (vulva) dili (klitoris).
pi *ise.* 1. Baba, annenin kocası. *Pyê pi* Babanın babası. *Piyê piê ma* Babamızın babası/Dedemiz. *Piyê piyu* babaların babası. *Piyê pi'de ame şi* Babasından dedesinden gitti geldi (Küfretti). 2. Dayanak, dikme, kazık. *Piê vaşere* Ot yığını kazığı.
pican *s.(e)* Babacan, babaca.
pi kalık *ise.* Baba dede, ata, ecdat, soy.
pil (I) *s.(e)* 1. Benzerlerinden daha büyük olan. *Kemera pile* Büyük kaya. *Hêsa pile* Büyük hisse/büyük pay. 2.Yüce, ulu. *Haq pilo* Tanrı yücedir. *Xızır pilo* Hızır uludur. *Pilê aşire* Aşiretin büyüğü. *O pile têdino* O hepisinin büyüğüdür/İlerigelenidir. 3.Yaşı daha fazla, daha yaşlı. *Bıraemıno pil* Benim büyük kardeşim/Ağabeyim. *Pil'ra ve qız têde* Büyükten küçüğe hepsi.
pil (II) *ise. Fr. pile. İt. pila. "elek".* Kimyasal enerjiyi elektirik enerjisine çevîren araç. El lambası pili, Radyo pili.
pilaka *isd. İt. placca.* 1.Metal yaprak, plaka. 2.Kara trafik taşıtlarına takılan numara levhası.
pilakacı *ise.* Plaka yapan veya satan kimse.
pilakacıye *isd.* Plaka yapan veya satan kimse.
pilake *isd.Fr. plaque.* 1. Metal yaprak plâka. 2. Sesleri kaydetmek veya kaydedilmiş sesleri yeniden pikap veya gramofon'da dinlemek amacıyla hazırlanan plastik daire biçimindeki yaprak, disk.
pilan *ise. Fr. plan.* 1.Bir işin, bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan düzen. 2.Bir şehrin, bir yapının, bir makinenin çeşitli bölümlerini gösteren çizim. 3.sin. Çekim. 4. *mec.*Düşünce, niyet, maksat, tasavur.
pilan deguretaene *f.* 1. Plan hazırlamak, plan oluşturmak, plan kurmak. 2. Tuzak kurmak, tuzak hazırlamak.
pilan deguretais *isg.* 1.Plan hazırlama, plan oluşturma, plan kurma. 2.Tuzak kurma, tuzak hazırlama.
pilav *ise.* Pirinç veya haşlanmış buğday kırığından yapılan yemek.
pil biyae *s.(e)* Büyümüş olan.
pil biyaene *f.* Büyümek.
pil biyais *isg.* Büyüme.
pile *s.(d)* 1. Büyük olan . *A pila* O (d) büyüktür/iridir. 2.Yaşça büyük olan. *A deyra pila* O (d), ondan (e) büyük-

tür.

pileni *ise.* 1. Büyüklük, liderlik. *Pileni îyê Haqia* Büyüklük allaha mahsustur. *Pileni ma dê to* Önderliği biz sana verdik. 2. Kibirlilik, burnu büyüklük.

pileni kerdene *f.* 1.Büyüklük yapmak, öncülük yapmak. 2.Büyüklük taslamak, kibirlik yapmak.

pileni kerdis *isg.* 1. Büyüklük yapma, öncülük yapma. 2. Büyüklük taslama, kibirlik yapma.

piliye *isd.* 1. Büyüklük, liderlik. 2. Kibirlilik.

pil kerdene *f.* 1.Bakım yapıp büyütmek, yetiştirmek. 2.Bir şeyi abartmak, olduğundan fazla göstermek. 3.Bir şeyi kurcalayıp alevlendirmek, üstüne gitmek. 4.Bir kimseyi yüceltmek, önemli mevkilere yükseltmek.

pil kerdis *isg.* 1.Bakım yapıp büyütme, yetiştirme. 2.Bir şeyi abartma, olduğundan fazla gösterme. 3.Bir şeyi kurcalayıp alevlendirme, üstüne gitme. 4.Bir kimseyi yüceltme, önemli mevkilere yükseltme.

pil qız *s. ve zf.* Büyük-küçük, hepisi.

pilvançıku *isç.* Dersim'de bir aşiret adı.

pilvançık *ise.* Pilvancıku aşiretine mensup kimse.

pilvançıke *isd.* Pilvancıku aşiretine mensup kimse.

pim *ise. İng. pin.* İç içe geçen veya birbiri üzerine gelen parçaları tutturmaya yarayan bir tür tahta veya metal çivi.

pinc *ise. Far. piç. "tahrif, bozma, çarpıtma.* 1. Anası ile babası arasında evlilik bağı olmadan dünyaya gelen çocuk. *Pince sari* Elin pici. 2. *mec.* Yabani bitki, bakımsız ağaç, meyve. *Sawa pince* Yaban elması. 3. *mec.* Terbiyesiz arsız çocuk. 4. *s.* Her şeyin küçüğü, aslına benzemeyeni. 5. *bot.* Bir ana bitkinin çevresinde yeniden beliren sürgün ve filizler. 6. (Hayvanlar için) Karışık, melez. *Malo pinc* Melez davar.

pinc biyaene *f.* 1.Gayri meşru doğmak, evlilik dişi doğmak. 2.Aslına yabancılaşıp bozulmak, yozlaşmak.

pinc biyais *f.* 1. Gayri meşru doğma, evlilik dişi doğma. 2. Aslına yabancılaşıp bozulma, yozlaşma, melez.

pince *isd. ve s.* 1. Piç kız. 2. Yabani bitki ve ağaçların dişil cinsi.

pinceni ise. 1.Piçlik. 2.Kötülük, fırlaklık. 3.Yabanilik.

pinciye *isd.* 1. Piçlik. 2. Kötülük, fırlaklık. 3. Yabanilik.

pincıke *ise.* Baş, tepe, uç. *Karê sıma sarê-u pincıka sıma buro* İşiniz başınızı yesin! *Sarê-u pincıka mı werde* Başımın etini yedi. *Se kena, arede sare-u pincıka ho'roke* Ne yapacaksın, topla başına dök!

pıngaene *f.* Mırıldanamak, sızlanmak, ağlar gibi yapmak. *O qey pıngeno* O (e) Niçin mırıldanıyor?

pıngais *isg.* Mırıldanama, sızlanma, ağlar gibi yapma.

pinge *isd.* Sivrisinek.

pingi *isç.* Sivrisinekler.

pip *ise.* Kışkırtı, kışkırtma, fitne.

pip cı sanaene *f.* Kışkırtmak, dolduruşa getirmek.

pip cı sanais *isg.* Kışkırtma, dolduruşa getirmek.

pıp cısanawoğ *ise* Kıkırtan, fitleyen.

pipet (*wesıpte, zelık*) *ise.* Borucuk; delikli kamış. Sıvıları solukla çekmede kullanılan boru.

pipık *ise.* 1. *mec.* Pipi, penis. *Pipıka domonu* Çocukların pipisi. 2. Erkek organının sünnet dışında görünen ucu, penisin ucu. 3. (Hayvanlar dahil) Erkeklik organının su yolu. 4. İnsan vucudunda nohut büyüklüğündeki kabarık veya çıkıntı. 5. Kadın vaginasındaki dil, dilcik. 6. Kadının

meme uçları. 7. *mec.* Kaval, zurna, kırnata vs. gibi nefesli çalgı araçlarına verilen ad. 8. *mec.* Bağırmak, çağırmak. *Unca pipike dê pıro* Yine bağırıp çağırmaya başladı. 9. Bildiğini okumak, konuşanları dinlememek. *Ez çı qeseyken, o senê pipıke cıneno* Ben ne konuşuyorum, o hangi zurnayı çalıyor.

pipıke *isd.* 1. Delik. *Pipıke tede çina* İçinde delik yok. 2. Penis deliği. 3. *argo.* Zurna, müzik aleti. 4. Kadın vaginası dili;kloritis; (Zazacadaki diğer adıyla) jilık. 5. Düdük. 6. Mec. Bağırıp çağırma.

pipıke cınetene *f.* 1. (Düdük, zurna, kırnata, ney, kaval gibi) Nefesli bir aleti çalmak, düdük çalmak. 2. *mec.* Bağırıp çağırmak, ötüp durmak. *Oncia pipıke cıneno (argo.)* Yine ötüp duruyor. 3. *mec.* Bildiğini okumak. *Ez sevan, o senê pipıke cıneno* Ben ne diyorum, o hangi havadan çalıyor!

pipıke cınetais *isg.* 1. (Düdük, zurna, kırnata, ney, kaval gibi) Nefesli bir aleti çalma. 2. *mec.* Bağırıp çağırma, ötüp durma. 3.*mec.* Bildiğini okuma.

pipıke pırodaene *f. mec.* Uzatarak bağırıp çağırmak. *Ey uncia pipıke dêpıro* O yine bağırıp çağırdı.

pipıke pırodais *isg. mec.* Uzatarak bağırıp çağırma

pıp kerdene *f.* Fitlemek, kışkırtmak, doldurışa getirmek.

pıp kerdis *isg.* Fitleme, kışkırtma, doldurışa getirme.

pip kerdoğ *ise.* Fitleyen, kışkırtan, doldurışa getiren.

pip kerdoğe *isd.* Fitleyen, kışkırtan, doldurışa getiren.

pir *ise.* 1.Çok yaşlı, kamil ve bilge kişi. 2. Alevilikte, seyit (Hz.Ali) soyundan gelen dini lider. *Pirê piru* Pirlerin piri. *Pire ulu diwani* Yüksek makamda oturan pir/Pirlik postu. (Ulu divan; Hz.Ali'nin temsil etiği makamdır.)

piran *ise.* Diyarbakır ilinin Dicle ilçesinin eski (asıl) adı.

piren-u tolıveni *ise.* Pirlik ve taliplik.

piren-u tilıviye *isd.* Pirlik ve taliplik.

pırıke *isd.* 1. Çok yaşlı kadın. 2. Ninne. 3. Örümcek (Dersim'de uğurlu olduğuna inanılır). 4. Uyuşma, kıramplık hali. 5. Buruşukluk.

pırkın *s.(e)* 1. Uyuşuk, kramplı. 2. Buruşuk.

pırkıne *s.(d)* 1. Uyuşuk, kramplı. 2. Buruşuk.

pırkıneni *ise.* 1. Uyuşukluk. 2. Buruşukluk.

pırkıniye *isd.* 1. Uyuşukluk. 2. Buruşukluk.

pir-rayver *isç* 1. Pir ve rehper.

pir-tolıv *zf.* Pir ile talip olarak.

pir-u kal *s(e)* 1.Yaşlı ve kamil olan. 2. *zf.* Sağlık ve esenlikle. *Pir-u kal'vê* Çok yaşayıp bahtiyar olasın!

pir-u kamil *s.(e)* Yaşını başını almış, görmüş geçirmiş, kamil, bilge kimse; bahtiyar. *Pir-u kamil vê* Uzun ömürlü ve bahtiyar olasın / İyi gün göresin / Yüzü ak olasın! *Pir-u Kamil vê* Çok yaşayıp yücelesin/Bahtiyarlık bulasın.

pir-u rayver *zf.* Pirler ile rehperler, Alevi dini temsilciler/makamlar olarak.

pir-u talıv *zf.* Pirler ve talipler olarak.

piskopos *ise. Yun. episkopos.* Katoliklerde, bir bölgenin din işlerine başkanlık eden, papazlığın en yüksek aşamasında olan din görevlisi.

piston *ise. Fr. pisto.* 1. Bazı araçlarda, motorlarda bir silindir içinde düzenli hareket eden, küçük çaplı silindir, itene.

pişiye *isd.* Keçi, koyun ve inek gibi hayvanların kuzlamasından sonra ilk elde edilen sütün içine buğday unu karıştırılarak ocakta saç altında veya

tavada yağla pişirilen yemeğin adı.

pişpırıg *ise.* Bir iskambil oyunu, pişpirik.

piş piş *ünl.* Kedi çağırma ; "pişi pişi".

piştae *s.(e)* Sarılı, sarılmiş olan. *Hermê ho pişte bi* Kolu sarılıydı.

piştaene *f.* Sarıp sarmalamak. *İnu her cae ho piştivi* Onlar her taraflarını sarmışlardı.

piştais *isg.* Sarma, sarmalama, lifler halinde dolama.

piştene daene *f.* Sardırmak.

piştene dais *isg.* Sardırma.

piştık *ise.* Giysi, örtünme gereksinimini karşılayacak kadar basit giysi. *Piştike mıno mıra* Benim gisyim üzerimdedir.

pişti *ise.* 1.Uykuda sayıklama, uyku halinde konuşma. 2. İskambil oyunu, pişti.

pişti kerdene *f.* Sayıklamak, uyku halinde konuşmak, bilinç dışı, kendinden habersiz konuşmak.

pişti kerdis *isg.* Sayıklama, uyku halinde konuşma, bilinç dışı, kendinden habersiz konuşma.

piştoğ *ise.* Saran, sarmalayan, lifler halinde dolayan.

piştoğe *isd.* Saran, sarmalayan, lifler halinde dolayan.

pi-u kalık *zf.* Baba ile dedeye, ecdat, soy ata boyunca. *Pi-u kalıkura've nıka* Babadan dededen şimdiye kadar / Ezelden beri. *Pi-u kalıkura've çağe ma* Baba dede zamanından çağımıza kadar.

piya *zf.* Beraber, birlikte, bir arada. *Piya kerdene* Birlikte etmek. *Piya vıraştenê* Birlikte yapmak. *Piya şiyaene* Birlikte gitmek. *Piya dardekerdene* Birlikte asmak. *Piya têhet'te biyaene* Birlikte bir arada olmak/Aynı safta olmak/omuz omuza olmak. *Piya têhette vınetene* Birlikte yan yana durmak/Aynı safta durmak.

piya biyaene *f.* 1.Birlikte olmak, yan yana olmak. 2.Birlikte doğmak, birlikte dünyaya gelmek.

piya biyais *isg.* 1.Birlikte olma, yan yana olma. 2.Birlikte doğma, birlikte dünyaya gelme.

piyade *ise. Far. piyâde.* 1. *ask.* Yaya savaşan askerlerin oluşturduğu sınıf. 2. Bu sınıftan olan asker. 3.Piyon.

piya diligiye kerdene *f.* 1.Birlikte geçim yapmak. 2.Birlikte huzurlu yaşamak.

piya diligiye kerdis *isg.* 1.Birlikte geçim yapma. 2.Birlikte huzurlu yaşama.

piya diligiye ronaene *f.* Birlikte geçim kurmak/Ailenin geçimini birlikte sağlamk.

piya diligiye ronais *isg.* Birlikte geçim kurma/Ailenin geçimini birlikte sağlam.

piyayeni *ise.* 1. Beraberlik, birlik, bir aradalık. 2. Başbaşa kalma durumu.

piyaji *isç.* Soğanlar.

piyasa *isd. İt. piazza.* 1.Satıcıların mal satmak için bir araya geldiği yer, pazar. 2.Bir yol üzerinde gidip gelerek gezinme. 3. Alış veriş fiyatı, geçerli fiyat.

piyaz *ise. bot.* Soğan.

piye *isd.* Ağaç gövdelerinde biten bir tür mantarımsı yumru, kav.

piyokor *ise.* 1. Baykuş. 2. s. *mec.* Önünü görmez, dikkatsiz kimse.

piz *ise* Ucu sivri ağaç parçası, kazık.

pizamey *isç.* Picamalar.

pizange *isd.* Eşek arısı. *Phizange do pede* Eşek arısı sokmuş.

pize *ise.* 1. Karın, midenin tamamı. *Pizo qız* Küçük mide-midenin göbekten aşağıdaki bölümü. *Pizo pil* Büyük mide-midenin göbekten yukardaki bölümü. 2. Gebelik, doğum. *Pizo vıren* İlk doğum, ilk gebelik. *Pizê dıyine* İkinci doğum, ikinci gebelik. *Pizo peen* Son doğum, son gebelik. *Pizê ho verê fêktêro* Karnı ağzının önünde (Karnı burnunda), doğum

günleri yaklaşmış. 3. (Daha çok bebeklerin) Yumuşak, sulu dışlık, ishal. *Pize keno* İshal yapıyor, akıtıyor. *Pize kotora cı* İshal olmuş, ishale tutulmuş.

pizederd *ise. has.* Dizanteri, kolera gibi ishal edici mide dertleri olan kimse.

pize ho fekra amaene *f.* (İğrenmek, kusmak) Midesi ağzından gelmek. *Pizê ma've ma fek'ra ame* Midemiz ağzımızdan geldi. *Vêsaniye'ra pize mı mı'fekra yeno* Açlıktan midem ağzımdan geliyor.

pize ho fekra amais *isg.* (İğrenme, kusma) Midesi ağzından gelme.

pize ho mırd kerdene *f.* (Kendi) Karnını doyurmak.

pize ho mırd kerdis *isg.* (Kendi) Karnını doyurma.

pize ho şiyaene *f.* İshali gitmek, ishal olmak.

pize ho şiyais *f.* İshali gitme, ishal olma.

pize ho vêsan biyaene *f.* Karnı acıkmak, aç olmak.

pize ho vêsan biyais *isg.* Karnı acıkma, aç olma.

pizeker *s.(e)* İshalli, midesi hasta kimse.

pize kerdene *f.* Midesi bozulmak, ishal olmak.

pize kerdis *isg.* Midesi bozulma, ishal olma.

pizekere *s.(d)* İshalli, midesi hasta kimse.

pizemırd *s.(e)* 1.Tok karınlı, karnı tok kimse.

pizemırdeni *ise.* Tok karınlılık

pizemırdiye *isd.* Karın tokluğu.

pize mırd kerdene *f.* Birinin karnını doyurmak.

pize mırd kerdis *isg.* Birinin karnını doyurma.

pize pırogınaene *f.* İshale tutulmak, içi geçmek. *Pize gıno pıro* İshale yakalanmış.

pize pırogınais *isg.* İshale tutulma, içi geçme.

pize ra cı kewtaene *f.* İshale tutulmak, ishal olmak. *Pize kewtora cı* İshal olmuş.

pize ra cı kewtais *isg.* İshale tutulma, ishal olma.

pize ra şiyaene *f.* Aşırı derecede acıkmak, açlıktan karnı bayılmak.

pize ra şiyais *isg.* Aşırı drecede acıkma, açlıktan karnı bayılma.

pizeres *ise.* Ülserli ağır bir mide hastalığı.

pize vêsaneni *ise.* Açlık duygusu, aç karınlılık, açlık.

pize vêsaniye *isd.* Açlık duygusu, aç karınlılık, açlık.

pize ver şiyaene *f.* (Gebelikte) Çocuk düşürmek.

pize ver şiyais *isg.* (Gebelikte) Çocuk düşürme.

pızık *ise.* Ucu sivri ağaç parçası, küçük kazık, kazıkcık.

piz kerdene 1. Sivrileştirmek, ucunu ince ve siviri yapmak. *Dar pizke* Ağacı sivrileştir. 2. Sivri bir şeyle şişlemek, oymak, eşmek, dürtmek. *Vere ho de hard piz keno* Önünde yeri sivriyle oyuyor/kazıyor. 3. *mec.* Birini dürtmek, kışkırtmak. *Boyına yine piz keno* Durmadan onları dürtüyor (kışkırtıyor).

piz kerdis *isg.* 1. Sivrileştirme, ucunu ince ve siviri yapma. 2. Sivri bir şeyle şişleme, oyma, eşme, dürtme. 3. *mec.* Birini dürtme, kışkırtma.

pızkın *is.(e)* Sivri, sivri uçlu.

poç *ise.* Bir şeyin en arka tarafı, kuyruk, uç.

poçık *ise.* Uç, kuyruk bölümü.

pol *ise.* 1.Yama, yırtık bir yere dikilen bez. 2. Bu bezle dikilmiş yer. 3. Orman adacığı, etrafı çıplak orman kümesi, ormandan bir parça. 4. Etrafı orman kaplı çıplak yer veya tarla.

polat *is.(e)* Dayanıklı, çelik gibi, çok

sağlam, her şeye göğüs geren.

pol biyaene *f.* Yamanmak, yamalanmak.

pol biyais *isg.* Yamanma, yamalanma.

pole *isd.* 1. Bacak. 2. Her atılan adım.

pole cıre diyaene *f.* 1. Bir kimseyi kusurlu göstermek için uyduruk sebep bulmak. 2. Yapılacak uygunsuz bir iş için meşruluğu tartışılabilecek bir çözüm yolu bulmak.

pole cıre diyais *isg.* 1. Bir kimseyi kusurlu göstermek için uyduruk sebep bulma. 2. Yapılacak uygunsuz bir iş için meşruluğu tartışılabilecek bir çözüm yolu bulma.

poldım *ise.* Yük ve binek hayvanlarının, semer veya eğerinin ileri kaymasını önlemek için arka ayaklarının kaba etleri üzerinden geçirilen kayış, paldım.

pole estaene *f.* Adım atmak.

pole estais *isg.* Adım atma.

pole ranaene *f.* Geniş ve hızlı adımla yürümek.

pole ranais *isg.* Geniş ve hızlı adımla yürüme.

polıs *ise.* Polis.

polıse *isd.* Polis.

pole tırakerdene *f.* Binek hayvanına atlamak, binmek.

pole tırakerdis *isg.* Binek hayvanına atlama, binme.

polevan *ise.* 1. Pehlivan, güreşçi. 2. *s.* Güçlü, kuvvetli, pehlivan gibi. 3. Çalışkan.

polevane *isd.* 1. Pehlivan, güreşçi. 2. *s.* Güçlü, kuvvetli, pehlivan gibi. 3. Çalışkan.

polevaneni *ise.* Pehlivanlık.

polevaniye *isd.* Pehlivanlık.

polik *ise.* Yükleri tutturmak için yük hayvanlarının semerine iki taraftan asılan çatallı ağaçtan yapılmış araç, askılı kezgere.

polıke *isd.* Bir palan türü.

politika *isd. İt. politica.* 1. Devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı, siyaset. 2.Yöntem. 3. *mec.* Bir hedefe varmak için karşısındakilerin duygularını okşamak, zayıf noktalarından veya aralarındaki uyuşmazlıklardan yararlanmak gibi yollarla işini yürütme. 4.Sosyal guruplar ve sınıflar arasındaki bölüşüm mücadelesi.

politikacı *ise.* 1.Politika ile ilgili olan kimse. 2. *mec.* Karşısındakinin duygularını okşayarak çıkar sağlayan (kimse), siyasetçi, siyasi.

politikacıye *isd.* 1.Politika ile ilgili olan kimse. 2. *mec.* Karşısındakinin duygularını okşayarak çıkar sağlayan (kimse), siyasetçi, siyasî.

pol kerdene *f.* Yamalamak, yama etmek, yama dikmek.

pol kerdis *isg.* Yamalama, yama etme yama dikme.

pol kerdoğ *ise* Yamalayan kimse.

pol kerdoğe *isd* Yamalayan kimse.

polkın *is.(e)* 1. Yamalı. 2. *mec.* Aslı olmayan, uyduruk.

polos *ise.* Semerin altına konulan çul.

pol panaene *f.* Yama vurmak, yamalamak.

pol panais *isg.* Yama vurma, yamalama.

polt *is.(e)* Sorumsuz, tutarsız, şapşal, gevşek. 2. Hantal. 3.İşe yaramaz. *O polto qefçıl çınayrê beno* O (e) pis hantal neye yarar?

polte *is.(d)* 1. Sorumsuz, tutarsız, şapşal, gevşek. 2. Hantal. 3. İşe yaramaz. *O polto qefçıl çınayrê beno* O (e) pis hantal neye yarar?

pol ve pol *zf.* Yama yama, benek benek. *Plve polvi* Yamama yamaydı, benek benekti.

ponc *ise.* Dörtten sonra gelen sayı adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 5. *Poncine'ra juye cen* Beşte birini alırım. *Ponc sey* Beşyüz. 2. *s.* Dörtten bir fazla. *Ponc ponc* Beşer beşer. *Ponc*

qat Beş kat. *Ponc'ra ve ponc* Beşe beş.

poncas *ise.* 1.Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı, 50. *Poncas'de* Elli'de. *Poncas-u ponc* Elli beş. *Poncas hazar* Elli bin. *Poncas ree* Elli kere 2. *s.* Beş kere on; kırk dokuzdan bir artık. *Poncas ve poncas* Elli'ye elli. *Poncas poncas* Elli elli.

poncetir *ise.* Beş mermili toplu tabanca veya beş mermili tüfek.

poncetirın *is.(e)* Beş mermili.

poncês *ise.* On beş gün; yarım aylık zaman birimi. *Poncês'te* On beş günde. *Poncês'ra dıme* On beş günden sonra. *Poncês'ra rave* On beş günden önce.

ponçe *ise.* Paça, Giysilerin kol ve bacak uçları.

ponçık *ise.* Paça, paçacık.

ponkek *is.(e)* Yassı, enlici, düzlemsel / yüzey yaylımlı.

pon puç *is.(e)* Ezik, çürük, yamyassı, pestil gib.

pon puç kerdene *f.* Ezip linç etmek, ezip yamyassı etmek.

pon puç kerdis *isg.* Ezip linç etme, ezip yamyassı etme.

por *ise.* Saç. *Porê ho dergo* Saçı uzundur.

pore derg *is.(e)* Uzun saçlı.

pore derge *is.(d)* Uzun saçlı.

pore dergêni *ise.* Uzun saçlılık.

pore dergiye *isd.*Uzun saçlılık.

pore ho rışiyaene *f.* Saçı dökülmek.

pore ho rışiyais *isg.* Saçı dökülme.

pore kêz *is.(e)* 1. Sarı saçlı. 2. Beyaz saçlı, yaşlı.

pore kêze *is.(d).* 1. Kumral saçlı. 2. Saçları beyaz kadın, ninne.

pore sıpê *is.(e)* 1. Beyaz saçlı, aksaçlı. 2.Yaşlı, kamil.

pore sıpiye *is.(d)* 1. Beyaz saçlı, aksaçlı. 2. Yaşlı, kamil.

pore şa *is.(e)* Siyah saçlı.

pore şae *is. (d)* Siyah saçlı.

pore zerd *is.(e)* Sarı saçlı.

porık *is.(e)* 1. Gür saçlı, güzel saçlı. 2. Takma saç peruk.

porkıne *is.(d)* Gür saçlı, güzel saçlı.

por munıtaene *f.* Saç örmek.

por munıtais *isg.* Saç örme.

por vırastaene *f.* Saç yapmak.

por vırastais *isg.* Saç yapma.

portakale *isd.* Portakal.

portakali *isç.* Portakallar.

pos *ise.* Pas, kir birikintisi, pislik.

posa *ise.* Orospu, arsız, utanmaz.

posae *isd.* Orospu, arsız, utanmaz.

posaeni *ise.* Orospuluk, arsızlık, utanmazlık.

posaeni kerdene *f.* Orospuluk yapmak, arsızlık yapmak, utanmazlık yapmak.

posaeni kerdis *isg.* Orospuluk yapma, arsızlık yapma, utanmazlık yapma.

poseman *is.(e/)* Pişman.

poseman biyaene *f.* Pişman olmak.

poseman biyais *isg.* Pişman olma.

posemaneni *ise.* Pişmanlık.

posemaniye *isd.* Pişmanlık.

posema kerdene *f.* Pişman etmek.

posema kerdis *isg.* Pişman etme.

poseme *ise. Far.* Haftanın beşinci günü, Çarşamba ile cuma arasındaki gün.

posın *is.(e)* Paslı, kirli, pis.

posıneni *ise.* Paslılık, kirlilik, pis olma durumu.

posıniye *isd.* Paslılık, kirlilik, pislikli.

post *ise.* 1 *.mec. esk.* Tariklatlarda şeyhlik makamı, mertebesi. 2. Alevilikı 12 hizmet postunun her biri. 3 Makam, mevki.

postal *ise.* Ayakkabinin her bir teki.

postali *isç.* 1.Ayakkabılar.

poste (I) *ise.* Keçi ve koyun gibi hayvanların derisi. *Poste bıze* Keçi derisi. *Postê miye* Koyun derisi. Postê lüye Tilki Derisi. *Postê kuji* Sansar Derisi.

poste (II) *ise. İt. posta.* 1. Bir yere gelen veya bir yerden gönderilen mektup ve emanetlerin tümü. 2. Bu emanet-

leri toplayan, dağıtan kuruluş ve bu kuruluşun bulunduğu yer. 3. 24. saatlik çalışma gününün, çalışma bölümlerinden her biri, vardiya. *Ma rae'de hire postey gureenê* Biz yol da üç posta çalışıyorduk.

poste cı'ontaene *f.* Birinin vucuduna hayvanderisi çekmek, geçirmek, örtmek. Eskiden donma olayı yaşayanları iyileştirmek veya zor doğum yapan kadınların doğumunu kolaylaştırmak için üzerlerine taze hayvan derisi geçirmek.

poste cı'ontais *isg.* Birinin vucuduna hayvan derisi çekme, geçirme, örtme.

postecı *ise.* Posta işinde çalışan kimse, postacı.

postecıye *isd.* Posta işinde çalışan kimse, postacı.

poste daene *f.* Postaya vermek, göndermek.

poste dais *isg.* Postaya verme, gönderme.

postexane *ise.* Postahane.

postık *ise.* Deri veya deri cinsinden.

poşt *isd.* 1. Sırt, arka taraf, bel tarafı. *Karê dinu poşta mı serowo* Onların işi benim sırtımdadır. *Poşta desti* Elin sırtı. *Poşta linge* Ayak sırtı. *Poşta koyi* Dağın sırtı. *Poşt ser warodaene* Sırt üstü düşürmek. 2. Sırtla taşınan. *Kare poşti* Sırtla yapılan iş. 3. Arka, destek, yardım, dayanak, cesaret veren, dost, yakın, akraba. *Haq kêşi bê poşti nêkero* Tanrı kimseyi kimsesiz (arkasız) kılmasın! *Poşta ho mokema* Arkası sağlamdır.

poşta ho cı'sanaene *f.* 1. Sırtını dayamak, arkaya yaslanmak. 2. Destek almak, sırtını desteğe dayamak, yardım almak.

poşta ho cı'sanais *isg.* 1.Sırtını dayama, arkaya yaslanma. 2. Destek alma, sırtını desteğe dayama, yardım alma.

poşta ho kerdene *f.* Sırtına almak, sırtlamak.

poşta ho kerdis *isg.* Sırtına alma, sırtlama

poşta ho pêsanaene *f.* Sırt sırta vermek, dayanışma ve güç birliği yapmak, yardımlaşmak, birbirine arka çıkmak. *Make poşta ho pêsanenê, hokmat made bas nêkerdenê* Biz sırt sırta verseydik, hükümet bizimle bahş edemezdi! *Vatoğ hemede dursin.* Söyleyen dursun olu Ahmet.

poşta ho pêsanais *isg.* Sırt sırta verme, dayanışma ve güç birliği yapma, yardımlaşma, birbirine arka çıkma.

poşta ho zu kerdene *f.* Sırtlarını birleştirmek. Sırt sırta vermek, dayanışmak ve güç birliği yapmak, yardımlaşmak, birbirine arka çıkmak.

poşta ho zu kerdis *isg.* Sırtlarını birleştirme. Sırt sırta verme, dayanışma ve güç birliği yapma, yardımlaşma, birbirine arka çıkma.

poşt cı'daene *f.* Birini desteklemek, arka vermek, cesaretlendirmek, yardım etmek.

poşt cı'dais *isg.* Birini destekleme, arka verme, cesaretlendirme, yardım etme.

poşt cı'sanaene *f.* Birine sırtını dayamak, yardımını almak, destek almak, cesaret almak.

poşt cı'sanais *isg.* Birine sırtını dayama, yardımını alma, destek alma, cesaret alma.

poşt guretene *f.* 1.Sırt almak, destek almak, güç almak, yardım almak, cesaret almak. 2.*mec.* Şımarmak, haddini aşmak.

poşt guretis *isg.* 1.Sırt alma, destek alma, güç alma, yardım alma, cesaret alma. 2. *mec.* Şımarma, haddini aşma.

poşt zumin daene *f.* Birbirine sırt vermek, sırt sırta vermek, birbirine arka çıkmak, birbirini desteklemek, güç ve iş birliği yapmak, yardımlaşmak.

Yê her çıde pohşti dane'ra zumini Onlar her işte birbirlerine destek oluyorlar.

poşt zımun dais *isg.* Birbirine sırt verme, sırt sırta verme, birbirine arka çıkma, birbirini destekleme, güç ve iş birliği yapma, yardımlaşma.

poşt pê sanaene *f.* Sırt sırta vermek, dayanışmak, yardımlaşmak, güç birliği yapmak.

poşt pê sanais *isg.* Sırt sırta verme, dayanışma, yardımlaşma, güç birliği yapma.

poşt ra ontaene *f.* Sırtla taşımak, sırtla çekmek.

poşt ra ontais *isg.* Sırtla taşıma, sırtla çekme.

poşt ser *is.(e)* Sırt üstü.

pot *ise.* 1. Pile. 2. Kötü dikiş nedeniyle oluşmuş kıvrım.

potae *is. (e)* Pişirilmiş. *Nuno potae nêmendo* Pişirilmiş ekmek kalmamış. *Gosto potae çino* Pişmiş et yok.

potaene *f.* Pişirmek. *Poze* Pişir! *Pozen* Pişiriyorum/ pişireceğim. *Pojime* Pişirelim./ Pişirelim mi? *Pozenê* Pişiriyorlar. *Pojiyo* Pişirilmiş. *Pojine* Pişireyim mi?

potais *isg.* Pişirme.

pote *s.(e)* Pişmiş olan. *Nuno pote* Pişmiş ekmek.

potene daene *f.* Pişirmeye vermek, pişirtmek.

potene dais *f.* Pişirmeye verme, pişirtme.

potın *isç. Fr. botine.* Koncu ayak bileğini örtecek kadar uzun olan, bağcıklı veya yan tarafı lastikli ayakkabi, potin.

pot kerdene *f.* Pilelemek, pile yapmak. *Pot ke* Pilele.

pot kerdis *isg.* Pileleme, pile yapma.

pot sıkıtaene *f.* 1. Pile kırmak, pile yapmak. 2. *mec.* Pot kırmak, farkına varmadan içini açıklamak, başkaları önünde hata yapmak.

pot sıkıtais *isg.* 1.Pile kırma, pile yapma. 2. *mec.*Pot kırma, farkına varmadan içini açıklama, başkaları önünde hata yapma.

poyiyaene *f.* Çürümek.

poyiyais *isg.* Çürüme.

poynaene *f.* Çürütmek.

poynais *isg.* Çürütme.

poz *ise. Fr. pose.* 1.(Resim ve Fotoğrafta) Duruş. 2.Fotoğrafta objektifin açık kaldığı süre. 3.*mec.* Kurum, çalım, sükse.

poz daene *f.* 1.Poz vermek. 2.Kurum yapmak, çalım yapmak, sükse etmek.

poz dais *isg.* 1.Poz verme. 2.Çalım yapma, sükse yapma, kurum yapma.

poz ho daene *f.* Kendine poz vermek, duruş göstermek. 2.Kendi kendine kurum yapmak, çalım yapmak.

poz ho dais *isg.* Kendine poz verme, duruş gösterme. 2.Kendi kendine kurum yapma, çalım yapma.

pozık *ise.* 1. (Bir şeyden) Dışarıya uzanan burun. 2. Çarığın önde dikilen uç noktası, uç kıvrımı. *Pozıke çarıxi* Çarık ucu. 3. Dışa doğru uzanan çıkıntı, uzantı. *Pozikê hegay* Tarlanın dar uzantısı. 4. (Burun için) Uç kısmı.

pozıke *isd. coğ.* Bir yere doğru uzanan sırt, arazi sırtı, küçük dağ sırtı.

poz kerdene *f.* Poz yapmak, kurum yapmak, çalım yapmak, sükse taslamak, gösteriş yapmak.

poz kerdis *isg.* Poz yapma, kurum yapma, çalım yapma, sükse taslama, gösteriş yapma.

pozmık *ise.* Hızma. *Pozmikê pırnıke* Burun hizması.

pu *is.(e)* Yassı, ince ve geniş yüzeyli

puan *ise.* Puan.

pu biyae *s.(e).* Yassılaşmış olan.

puç biyaene *f.* Çürümek, çürük olmak. *Dare biya puç* Ağaç çürümüş.

puç biyais *isg.* Çürüme, çürük olma.
puç (I) Çorbın her bir teki.
puç (II) *is.(e)* (Sert şeyler için) Çürük, çürümüş olan.
puç cı'kewtene *f.* Çürük girmek. *Puç ke kêwt dar cıra nêvejino* Ağaca çürük girince çıkmaz.
puç cı'kewtis *isg.* Çürük girme.
puçci *ise.* Çorapçı.
puçciye *isd.* Çorapçı.
puçeni *ise.* Çürüklük, çürümüşlük.
puçık *ise.* Çorabın her bir teki.
puçıki *isç.* Çoraplar, çorapcıklar.
puçi *isç.* Çoraplar.
puçiye *isd.* Çürüklük.
puç kerdene *f.* Çürütmek.
puç kerdis *isg.* Çürütme.
puç vejiyaene *f.* Çürük çıkmak.
puç vejiyais *isg.* Çürük çıkma.
puç vetaene *f.* Çürüğe çıkartmak.
puç vetais *isg.* Çürüğe çıkartma.
pudi *isç.* Damaklar. *Pudiyê ho ame we* Damakları şişmiş/iltihap yapmış. *Pudine ho gureto we* Damakları şişmiş/İltıhaplanmış.
puf *ünl. ve ise.* 1.Oflayıp poflama. 2.Üfrük. 3. Şişik.
pufaene *f.* Oflayıp poflamak, sıkıntı göstermek, öfke göstermek.
pufais *isg.* Oflayıp poflama, sıkıntı gösterme, öfke gösterme.
puf biyaene *f.* 1. Şişmek, şişmanlamak. 2. Üflenmek, üfürülmek.
puf biyais *isg.* 1. Şişme, şişmanlama. 2. Üflenme, üfürülme.
pufe *s.*(d) 1. *mec.* Şişman, şişik.
pufek *ise.* Puf böreği.
pufe cı'kerdene *f.* Bir şeyi üfürmek.
pufe cı'kerdis *isg.* Bir şeyi üfürme, üfleme.
puf kerdene *f.* Üflemek. *Adır pufke, va bivêso* Ateşi üfle varsın yansın. *Balonê pufke* Balonu şişir. *Boriye pufke* Boruyu üfle. *Serê masara toz pufke* Masanın üzerinden tozu üfle.
puf kerdis *isg.* Üfleme, üfürme.
pufkın *is.(d)* Şişkin.
pufkıne *is.(d)* Şişkin.
pufnaene *f.* (Tütün için) Oflayıp poflamak.
pufnais *isg.* (Tütün için) Oflayıp poflama.
puk *ise.* Fırtına, soğuk, tipi. *Puko badevo* Fırtınalıdır, dondurucu so-ğuktur. *Puko ğezevo* Yaman tipidir, feci tipdir. *Tevera puko* Dışarısı tipidir.
pukbadev *ise.* Fırtına, soğuk tipi.
puk biyaene *f.* Aşırı soğuk ve fırtına olmak.
puk biyais *isg.* Aşırı soğuk ve fırtına olma.
puk kerdene *f.* (Hava için) Fırtına etmek, aşırı fırtına yapmak.
puk kerdis *isg.* (Hava için) Fırtına etmek, aşırı fırtına yapmak.
pu kerdene *f.* Yassı etmek, yassılaştırmak.
pu kerdis *isg.* Yassılaştırma.
pukelêke *isd.* 1. Şiddetli fırtına, kasırga. 2. *mec.* Esip coşmak. *Dae dıme biyo pukelêke* Onun (d) ardında esip coşuyor (çok aşık)! *Heni ke sono tı vana pukeleka* Öyle gidiyor ki, sanırsın kasırgadır. *Jê pukelêke vozeno* Fırtına gibi koşuyor.
pul (I) *ise.* 1.Çayır, otluk. Tarla arazilerinin, ekime elverişli olmayan kenar kısımlarında yer alan ve ot ihtiyacı için ayrılan, aynı zamanda tarla toprağını erozyona karşı korumak amacıyla sürülmeyan parçaları, bölümleri. 2.Tümsek, tepecik, kavis.
pul (II) *ise.* 1. Posta pulu. 2.Tavla pulu. 3. Cıvata pulu.
pulık *ise.* 1. Çayır. 2. Tümsek yer.
pul-purtık *ise. ve s.* Yükte hafif pahada ağır eşya.
pumpa *isd. İt. pompa.* 1. Hava veya herhangi bir akışkanı bir yerden başka bir yere aktarmaya (basmaya)

yarayan makine. 2. Bir kapta boşluk oluşturmak için, o kaptaki havayı emmeye yarayan âlet.

pumpacı *ise.* Pompacı.

pumpacıye *isd.* Pompacı.

punağın *ise.* Öğütülmüş hububat, zahire

punağın kerdene *f.* Hububat öğütmek.

punağın kerdis *isg* Hububat öğütme.

punc *ise.* 1. Sarmaş dolaş bitki kümesi. 2. Bitki kökü. 3. Bu kökten veya gövdeden çıkan dal ve budakların her biri.

puncık *ise.* 1.Sarmaş dolaş bitki kümeciği. 2.Bitki kökü, toprağa tutunma saçakçığı. 3.Bu saçaklı bitkilerin her bir dalcığı, budakçığı.

pune *ise.* Yarpuz otu, sage

pungal *ise.* 1.Tavuk kümesi, tavuk barınağı. 2.Folluk, yumurtlama yeri.

punık *ise.* Tavuğın altina verilen yumurta.

purr *ise.* 1. Kabuk, koruyucu örtü, gevşek üst tabaka. *Purê goze* Cevizin yeşil, yumuşak üst kabuğu. 2. Dökülmüş/saçılmış yeşil yaprak birikintisi. 3. Gazel.

purrê cı biyaene *f.* Bir şeye, bir yere saçılmak, serpilmek, dağılmak, yayılmak.

purrê cı biyais *sig.* Bir şeye, bir yere saçılma, serpilme, dağılma, yayılma.

purrê cı kerdene *f.* Bir yere bir şeyi saçmak, üzerine serpmek. *Zılv purrê hegayke* Gübreyi tarlaya saç.

purrê cı kerdis *isg.* Bir yere bir şeyi saçma, üzerine serpme.

purr kerdene *f.* 1. Bitkilerin üst yumuşak kabuğunu soymak, yumuşak kabuktan ayıklamak. *Gozu purrke* çevizleri kabuğundan ayıkla, soy. 2. Saçmak, taru mar etmek.

purr kerdis *isg.* 1.Bitkilerin üst kabuğunu soymak, yumuşak kabuktan ayıklama. 2.Yağmalama, her bir yandan çok kişi tarafından kapılıp götürülme.

purt *ise.* Kısa, ince, yumuşak kuş tüyü, tavuk tüyü. *Purtê kergu* Tavuk tüyü.

purtık *ise.* 1.Saç lulesi, perçem. *Purtıkê verê çari* Alın saç lulesi. *Purtık verdo'ra çımu ser* Perçemlerini gözlerinin üzerine salmış, sarkıtmış. 2. *mec.* Saç. *Purtık verdo'ra ho ser* Saçlarını omuzlarına dökmüş.

purti *isç.* Bez ve kumaş cinsinden henüz biçilmemiş olan her şey.

purt kerdaene *f.* 1.Tüylerini yoldurtmek. 2.Tarumar ettirmek, yağmalatmak.

purt kerdis *isg.* 1.Tüylerini yolma. 2.Tarumar etme, dağıtma, havaya uçurma.

pus (I) *ise.* 1.Toprağın yumuşağı, bitki toprağı. 2. Çürüme sonucu ağaç kovuğunda birikmiş kömürümsü madde. *Pusê dari* Ağaç çürüğü/Ağaç yosunu. 3. Ağacın içindeki beyazımsı çürük, tüf. 4. Son baharda bitkilerin yerdeki kurumuş, çürümeye yüz tutmuş birikintileri

pus (II) *ise.* 1. Sis. *Pusê kou* Dağların sisi. "*Hardê welati harde'ro puso/ Kami zowti dave maro/ Vato dısmen bêro/ Qolınca Desimi niso/ Cencune ma bero peyder pey bıkıso*" Ülkenin toprağı sisli bir topraktır/ Kim bize beddua etmiş/ Demiş düşman gelsin/ Dersim'in şah damarına binsin/ Gençlerimizi götürüp ard arda öldürsün. 2. Duman.

puset *ise.* Çocuk arabası.

pusetçi *ise.* Çocuk arabası yapan veya satan kimse.

pusetçiye *isd.* Çocuk arabası yapan veya satan kimse.

pusıge *isd.* Sivilce.

pusıgi *isç.* Sivilceler.

pusıle *isd.* 1. Ev düzeni, temizlik. *Pusıla çeyi* Ev düzeni. *Psıla ho psıle nıya* Düzeni düzen değil. 2. Kisa mektup.

puskıl *ise.* Püskül.

puskıli *isç.* Püsküller.
pusla *isd. İt.bussola.* Üzerinde kuzey-güney doğrultusunu gösteren bir mıknatıs iğnesi bulunan ve yön tesbit etmek için kullanılan kadranlı araç.
pust *is.(e) Far.* Puşt. 1. Eşcinsel erkek. 2. *argo.* Ağır ve kaba sövgü, kalleş.
puste *is.(d)* Puşt.
pusteni *ise.* Puştluk.
pusteni kerdene *f.* Puştluk etmek.
pusteni kerdis *isg.* Puştluk etme.
pustiye *isd.* Puştluk.
puşiye *isd.* Baş örtüsü.
put *ise. Far. but.* 1.Bazı ilkel toplumlarda doğa üstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesne, tapıncak, sanem, fetiş. 2.Haç.
putxane *ise.* Puthane, put yeri.
pux *ise.* 1.Serpinti. 2.Karın erken erimesini sağlamak için üzerine saçılan toprak, kül veya gübre.
puxır *ise.* Buhar, buğu.
puxır daene *f.* Buhar vermek, buhar çıkártmak, buharlaşmak.
puxır dais *isg.* Buhar verme, buhar çıkartma, buharlaşma.
puxır weginaene *f.* Buhar kalkmak, buhar çıkmak.
puxır weginais *isg.* Buhar kalkma, buhar çıkmak.
pux kerdene *f.* Karın erken erimesini sağlamak için üzerine toprak saçmak.
pux kerdis *isg.* Karın erken erimesini sağlamak için üzerine toprak saçma.
pux ta estaene *f.* Karın erken erimesini sağlamak için üzerine toprak saçmak, serpmek.
pux ta estais *isg.* Karın erken erimesini sağlamak için üzerine toprak saçma, serpme.
puxtek *s.(e)* 1. Gevrek, yumuşak, süngerimsi. 2. *mec.*Yumuşak huylu, esnek. *Zerrê ho puxteko, rew beno melayim* Yufka yüreklidir, erken yumuşuyor.
puxteke *s.(d)* 1. Gevrek, yumuşak, süngerimsi. *Puxteka* Gevrektir. 2. *mec.*Yumuşak huylu, esnek.
puxtekeni *ise.* Gevreklik, yufkalık, yumuşaklık.
puxtekiye *isd.* Gevreklik, yufkalık, yumuşaklık.
püskole *isd.* Filama.

Q-q

q, Q Zazaca alfabesinin 21.harfi. *Qe* adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından kalın ünlülerle art damak patlayıcı ünsüzlerinin ötümsüzünü gösterir.

qa *bağ.* Yani, velakin, ha, işte gibi açıklama veya bir olguyu yorumlamayı ifade eder. *Qa bibiyene ke bıdenê* Yani olaydı ki verebileydi.

qabara *isd.* İri başlı kundura çivisi.

qabila *isd.* Kabile, oymak.

qabina *isd.* 1.Pilaj ve havuz gibi yerlerdeki soyunma odaları. 2.Tren ve vapur gibi taşıtlarda yolcular için ayrılan özel bölümler. 3.Hükümet kurulu, Bakanlar Kurulu.

qabiyaene *f.* İkna olmak, inanmak.

qabiyais *isg.* İkna olma, inanma.

qabristan *ise.* Mezarlık.

qaç *ise.* Semerin üzerine konulan, çatal ağaçlardan yapılan basit yük taşıma aracı. *Qaçê heri* Eşek Kezgeresi.

qaçağ *s.(e)* 1.Bağlı bulunduğu yerden veya yasadan kaçan, uzaklaşan (kimse). 2.Yasaca yapılması yasak olan veya yapılması için gerekli izin alınmayan iş veya bina. 3.Yasaca belirlenmiş ödeme, gerekli gümrük vergileri ödenmeden kaçırılan mallar. 4.Bir kaptan veya bir borudan gaz, sıvı sızması, veya akım ileten ana telden akım kaçması. 5.zf. Yasalara kurallara uymayarak, gizlice satılan mal.

qaçağ biyaene *f.* 1.Kaçak olmak, firar olmak, firari duruma düşmek. 2.(İş, ticaret vs.gibi) Yapılması yasa dışı olmak.

qaçağ biyais *isg.* 1.Kaçak olma, firar olma, firari duruma düşme. 2.Yapılması yasadışı olma.

qaçağcen *ise.* Kaçakçılık.

qaçağci *ise. ve s.* Yasalara karşı gelerek bir yere mal sokan, bir yerden mal kaçıran veya bir yerde kaçak mal satan.

qaçağeni *ise.* 1.Kaçaklık. firarilik. 2.*zf.* Kaçıraraktan, yasa dışı yoldan.

qaçağeni kerdene *f.* 1.Kaçaklık etmek, firarlık etmek. 2.Kaçamak yapmak, İşini, ticaretini yasadışı yapmak.

qaçağeni kerdis *isg.* 1.Kaçaklık etme, firarlık etmek. 2.Kaçamak yapma, İşini, ticaretini yasadışı yapmak.

qaçağ feteliyaene *f.* Kacak dolaşmak, firar gezmek.

qaçağ feteliyais *isg.* Kaçak dolaşma, firar gezme.

qadi *ise. Ar. kâdi. tar.* 1.Tanzima'ta kadar her türlü davalara, Tanzimat'la Medenî Kanun arasındaki dönemde ise yalnız evlenme, boşanma, nafaka, miras davalarına bakan mahkemelerin başkanlarına verilen ad. 2. Osmanlı fıkıhçısı, şeriat mahkemesi hakimi.

qafa *isd.* 1.Görüş ve inançların etkisi altında beliren düşünme ve yargılama yolu, zihniyet. 2.Kavrama ve anlama yeteneği, zeka zihin. 3.Mekanik bir bütünün parçası. 4.Kafayı değiştirmek. Görüş ve anlayışları birbirlerine uymuş kimselerden her biri. 5.Kafa kafaya vermek. Oki veya birkaç kişinin bir kenara çekilip konuşması. 6.Doğru veya yanlış her şeye evet demek. 7.Bir iş, bir konu üzerine çokça düşünmek. 8.Bir konu üzerinde inceleme yapmadan rastgele konuş-

mak. 9.Aklında bozukluk olan, düşüncesiz ve mantıksız iş gören. 10.Anlayamamak, kavrayamamak. 11.Zihin yorgunluğu nedeniyle anlayamaz duruma gelmek. 12.Olabileceğine inanmak. 13.Bir olay karşısında öfkelenmek, kızmak, aklı karışmak, anlayamaz, kavrayamaz duruma gelmek.

qafasız *s.(e)* 1.Başsız, başı olmayan. 2.Düşüncesiz, anlayışsız. kavrayışı kıt olan.

qafe *isd.* 1.Lider konumunda olan kişi. 2.Devleti akıllıca yöneten, süper yöneticilik. 3.Bir kurumun veya devletin başında olan iyi bir yöneticinin beyin kabiliyeti. *Roza ke qafa çê dine werte'ra darde'we, a roze çıla çê dine şiye'we* Ne zamanki onların ailesinin önderi ortadan kaldırıldığı gün, onların çırası söndü. Vatoğ:Uşene Dursını.

qafık *ise.* 1.Bir şeyin dış kısmını kaplayan ve onu dış etkilere karşı koruyan, kendiliğinden oluşmuş sertçe bölüm, kabuk. *Qafikê goze* Ceviz kabuğu. *Qafikê dare* Ağaç kabuğu. 2.Bir sıvı veya qazı dıştan saran sert katman. *Qafike hard* Yer kabuğu. 3.Bir insanın beynini veya hayvan beynini koruyan kafa kemiği, kafa tası. 4.Deri üzerinde bir yaranın veya sivilcenin kurumasıyla oluşan sertçe bölüm.

qafike *isd.zool* 1.Baş, kafa. Hayvanların genellikle beyin, ağız, burun, göz, kulak gibi organlarının bulunduğu vucudun en ön bölümü. 2.Kafatası. 3. *mec.* Düşünme gücü. *Qafikera beraliğo* Kafadan bunaktır. *Qafike de tenê esta* Kafasında biraz var, biraz delilik var.

qafike'de biyaene *f.* Kafasında olmak / Aklı dengesi bozuk olmak.

qafike'de biyais *isg.* Kafasında olma / Aklı dengesi bozuk olma.

qafikera beralığ biyae *s.(e)* Kafadan eksik, bunak olma.

qafikera beralığ biyaene *f.* Kafadan eksik olmak, bunak olmak.

qafikera beralığ biyais *isg.* Kafadan eksik olma, bunak olma.

qafike'ra kêm biyae *s.(e)* Kafadan noksan olan.

qafike'ra kêm biyaene *f.* Kafadan noksan olmak.

qafike'ra kêm biyais *isg.* Kafadan noksan olma.

qafık serdekerdene *f.* Kabuğunu üstünden soymak.

qafık serdekerdis *isg.* Kabuğunu üstünden soyma.

qafile *isd.* Birlikte yolculuk eden topluluk. 2.Sıra ile gönderilen şeylerin her bir bölüğü. 3.Kısım, bölüm.

qafkın *s.(e)* Kabuklu.

qais *ise.* Kayış.

qait *ise.* 1.Dikkat, ilgi. 2.Bakış.

qal *ise.* Söz, mevzu. *Qal ardo ra* Söz açılmış. *Qalê Haqıye keno* Hak'tan söz ediyor. *Qalê dine ardo'ra* Onların mevzusunu açmış. *Qalê dine ardo'ra zu* Onların mevzusunu dile getirmiş. *Qalê ho mekê* Kendinden söz etme (Sen başkasın)! *Qale keşşi çino* Kimsenin bahsi geçmiyor, kimseden söz edilmiyor. *Qale keşşi nêkeme* Kimsenin bahsini etmiyoruz.

qalan (mamekiye) *ise.* Tunceli il merkezinin eski adı.

qal biyaene *f.* Bahsedilmek, sözü edilmek, konu olmak.

qal biyais *isg.* Bahsedilme, sözü edilme, konu olma.

qalçe *ise.* Kalça.

qale ho kerdene *f.* Kendisinden söz etmek, kendisinden bahsetmek, kendikendisini övmek. *Qale ho meke*

Kendinden söz etme, kendini övme, (sen başkasın, sen bir tanesin)! Qale ho mevaze 1.Kendinden söz etme, kendi bahsini deme. 2.(Tabi canım sen bir başkasın!) Alaylı söz. *Qale to wertede çino* Senin mevzun arada yok-senin adın ortada yok.

qale ho kerdis *isg.* Kendisinden söz etme, kendisinden bahsetme, kendikendisini övme.

qalıv *ise.* 1.Bir şeye biçim veren araç. 2.Belirli bir biçim, tekrarlanan standart. *Tı vana pêro zu qalıvra vejiyê* Sen diyorsun hepsi bir kalıptan çıkmış.

qaliv biyaene *f.* Kalıplanmak.

qaliv biyais *isg.* Kalıplanma.

qalıv kerdene *f.* Kalıba vurmak, kalıplamak, kalıba koymak, kalıplaştırmak. *Qalıvê vaşi* Ot kalıbı. *Qalıvê vore* Kar kalıbı. *Qalıvê puçi* Çorap kalıbı. *Qalıvê postalu* Ayakkabı kalıbı. *Qalıvê savuni* Sabun kalıbı.

qalıv kerdis *isg.* Kalıba vurma, kalıplama, kalıba koyma, kalıplaştırma.

qalıv ser ontaene *f.* Kalıbın üstüne çekmek, (aynı) kalıba vurmak, kalıba yerleştirmek.

qalıv ser ontais *isg.* Kalıbın üstüne çekmek, (aynı) kalıba vurmak, kalıba yerleştirme.

qalıv ontene *f.* Kalıba çekmek, kalıba dökmek, kalıba koymak, kalıba basmak.

qalite *ise. s.* Kalite, nitelik. Bir şeyin iyi veya kötü olduğunu belirleyen özellik.

qaliteni isg. Niteliklilik.

qaliteli *s.(e)* Nitelikli.

qalitesiz *s (e)* Niteliksiz.

qal kerdene *f.* 1.Sözünü etmek, bahsetmek. 2.Kız nişanlamadan önce, ailesine konuyu açmak ve olurunu almak, sözlemek. *Qalkerdiya lazêki* Oğlanın sözlüsü.

qal kerdis *isg.* 1.Sözünü etmek, bahsetme. 2.Kız nişanlamadan önce, ailesine konuyu açma ve olurunu alma, sözleme.

qal kerdoğ/e *ise/d.* Söz edici, bahsedici, ondan bundan söz eden.

qal meke *ünl.* 1.Hiç sorma, hiç lafını etme! 2. *ek.* Konuya girme, sözünü açma, bahsetme.

qalê qırrê *zf.* Ne var ne yok, bir haber maber var mı?

qal nêbiyaene *f.* Konu olmamak, mevzu olmamak, sözü edilmemek, dikkate almamak, bahsetmemek.

qal nêbiyais *isg.* Konu olmama, mevzu olmama, sözü edilmeme, dikkate almama, bahsetmeme.

qal nêkerdene *f.* Sözünü etmemek, bahsini etmemek.

qal nêkerdis *isg.* Sözünü etmeme, bahsini etmeme.

qalpız (qelpız) *ise. ve s.* İyi pişmemiş hamur işi. 1.*Qalpız kenê wenê* (Yeterince) pişirmeden yiyorlar. 2.*mec.* Haram yerler, gizlice çalıp hapır hupur yerler.

qal qırr *ise.* Söz-sorun, naz niza, konu monu, laf maf. *Wertê made qal qırr çino* Aramızda sorun morun yok. *Qal qırrê sari meke* Elalemin dedikodusunu yapma. *Peroz pesewe qal qıre maderê* Gece gündüz bizim alehimizdeler. *Qal qırre dinederê* Onların dedikodusunu etmektedirler, onların alehinde atıp tutuyorlar. *Qal qırrê dine* Onların dedikodusu.

qal ra'ardaene *f.* Konuyu açmak, söz açmak, müzakere açmak, sözünü etmek, mevzuyu açmak-konuşmak.

qal ra'ardais *isg.* Konuyu açma, söz açma, müzakere açma, sözünü etme, mevzuyu açmak-konuşma.

qal'ra zu ardaene *f.* Konuyu dile ge-

tirmek, mevzuyu dillendirmek.

qal'ra zu ardais *isg.* Konuyu dile getirme, mevzuyu dillendirme.

qaltağ *ise.* 1.Ağaçtan yapılmış ve eşeğin sırtına vurulan bir çeşit araç. *Qaltağê heri* Eşek kezgeresi. 2.Kadın için kullanılan bir küfür.

qaltağe *s.(d)* 1.İffetsiz, namusuz, orospu, sokak kadını. *Qaltağêra* Orospunun, oynağın tekidir. 2.*mec.* Sevimli, yaramaz, şakacı, becerekli (kadın/kız).

qaltağen kerdene *f.* Yaramazlık yapmak, orospuluk etmek.

qaltağen kerdis *isg.* Yaramazlık yapma, orospuluk etme.

qalu bela *ise.* Ezel, dünyanın kuruluşu. *Qalu belara* Dünyanın kuruluşundan beri. *Qalu belara rave* Dünyanın kuruluşundan önce. *Qalu belara dime* Dünyanın kuruluşundan sonra.

qama *isd.* 1.Silah olarak kullanılan, ucu sivri, iki ağzı keskin demir alet. 2.Kütüğü yarmak için kullanılan ucu sivri, yassı çivi.

qamçi *ise.* 1.Bir ucuna ip, deri vb. bağlı vurma aracı. 2.*dnz.* Bir ucu yere bağlı, öbür ucu herhangi bir işte kullanılmak için serbest bırakılan halat. 3. Binicilerin ata vurmak için kullandığı kamçı.

qamçi kerdene *f.* 1.Kamçılamak, kamçıyla vurmak. 2.*mec.* Etkinliğini arttırmak, hızlandırmak, isteklendirmek, özendirmek, teşvik etmek.

qamçi kerdis *isg.* 1.Kamçılama, kamçıyla vurma. 2. *mec.* Etkinliğini arttırma, hızlandırma, isteklendirme, özendirme, teşvik etme.

qamçur *ise. esk.* Emlak vergisi.

qamçurci *ise.* Emlak vergisi toplayan memur.

qamis *ise. bot.* Nemli ve bataklık yerlerde yetişen boğumlu, sert gövdesi olan otsu bir bitki, kamış.

qamise *isd.* 1.İçi delikli kamış sapı. 2.Kamıştan yapılan düdük. 3.*mec.*Erkek penisi.

qamme *isd.* Takat, güç. *Henke qefeliyo, qammera koto* Öyle yorulmuş ki, takattan düşmüş.

qammera cı'nêkêwtene *f.* Kendisinde takat bulunmamak, Kendisinde güçten eser kalmamak, yürüyemez hale gelmek. *Qammera cı'nêkuna* Yürümeyecek haldedir, takatsızdır.

qammera cı'nêkêwtis *isg.* Kendisinde takat bulunmama, Kendisinde güçten eser kalmama, yürüyemez hale gelme.

qammera kewtae *s.(e)* Takattan düşmüş olan, güçten düşmüş olan kimse.

qammera kewtaene *f.* Takattan düşmek, güçten düşmek.

qammera kewtais *isg.* Takattan düşme, güçten düşme.

qammera warogınae *s.(e)* Takattan düşmüş olan, güçten düşmüş olan.

qammera warogınaene *f.* Takattan düşmek, güçten düşmek.

qammera warogınais *isg.* Takattan düşme, güçten düşme.

qan *ise.* 1.Aldatma, kandırma. 2.İkna edilme.

qanasme *ise. tip.* Göz hastalığı, qöz ağrısı, sulanma, kızarma.

qan biyae *s.(e)* Kanmış olan, inanmış olan, ikna olan.

qan biyaene *f.* 1.Kanmak, inanmak, ikna olmak. 2.Bir şeyi doğru olarak benimsemek. 3.Birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek. 4.Bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek. 5.Sevecek, güvenecek ve bağlanacak en yüksek varlık olarak bilmek ve inanmak. 6.Kandırılmak.

qan biyais *isg.* 1.Kanma, inanma, ikna

olma. 2.Bir şeyi doğru olarak benimseme. 3.Birini doğru sözlü olarak bilme, güvenme. 4.Bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etme. 5.Sevecek, güvenecek ve bağlanacak en yüksek varlık olarak bilme ve inanma. 6.Kandırılma.

qanbiyawoğ/e *ise/e.* Kanmış olan, inanmış olan, ikna olan.

qane ho cı'soynae *s.(e)* Kan pahasına da olsa yakasına yapışan kimse.

qane ho cı'soynaene *f.* Kan pahasına, ölümüne de olsa yakasını bırakmamak, inadına bulaşmak, başına bela kesilmek.

qane ho cı'soynais *isg.* Kan pahasına, ölümüne de olsa yakasını bırakmama, inadına bulaşma, başına bela kesilme.

qanıt *ise.* Kanıt, delil, ispat, belirti.

qan kerdaene *f.* 1.Kandırmak, aldatmak, yanıltmak. 2.İkna etmek, inandırmak.

qan kerdais *isg.* 1.Kandırma, aldatma, yanıltma. 2.İkna etme, inandırma.

qan kerdoğ/e *ise/d.* Kandıran, ikna eden, inandıran.

qan nêbiyaene *f.* 1.İkna olmamak. *Qan nêbeno* İkna olmuyor, inanmıyor. *Qan nêbiyo* İkna olmamış. 2.Kandırılmamak. 3.İnandırılmamak.

qan nêbiyais *isg* 1.İkna olmama. 2.Kandırılmama. 3.İnandırılmama.

qan nêkerdaene *f.* İkna edememek, inandıramamak, kandıramamak.

qan nêkerdais *isg.* İkna edememe, inandıramama, kandıramama.

qan kerdenera *zf.* 1.İkna ederek, ikna etmekle, inandırarak. 2.Kandırmakla, desiselerle.

qan qıt *zf. ve s.(e)* Güç bela, ucu ucuna, zar zor.

qan qıt idare kerdene *f.* Güç bele idare etmek.

qan qıt idare kerdis *isg.* Güç bele idare etme.

qanqole *isd.* 1.Meşe kozalağı. 2.*mec.* Ufak tefek kadın.

qanun *ise. Ar. kanun.* 1.Yasa. 2.Dikdörtgen biçiminde, bir köşesi kesik, yassı bir sandık üzerine gerilmiş tellerden oluşan, tırnak adı verilen çalgıçlarla çalınan ince saz çalgısı.

qanuncı ise. Yasa yapan, kanun yapan, kural koyan, düzenleyen.

qanuni *s.(e) ve ise.* 1.Yasal. 2. *zf.* Yasal olarak.

qanuniyet *s.(e) ve ise.* (Bir karar) Yasa olma gücünü kazanma.

qanun nizam *ise.* Yasa düzen.

qanunsuz *s.(e)* Yasadışı, yasasız.

qanunsuzeni *ise.* Kanunsuzluk, yasasızlık, yasadışılık, yasaya aykırılık.

qapa biyae *s.(e)* Açık olmayan, kapalı.

qapa biyaene *f.* Kapanmak.

qapa biyais *isg.* Kapanma.

qapağ *ise.* 1.Her türlü kabın üstünü örtmeye veya bir deliği kapatmaya yarayan nesne, kapak. 2.Biçilen ağaç kütüklerinin iki yanından çıkan düzgün olmayan tahta. 3.Lağım, su yolu gibi sistemlerin sokak giriş deliklerine örtülen geniş yassı beton kalıp veya demir. 4.anat. İskelet kemiklerinin bazı eklemleri. *Qapağe zoni* Diz kapağı. 5.Kafatası kemiği. *Qapağe sari* Kafatası.

qapağ'ro sernaene *f.* Kapağını üstüne koymak, kapağı örtmek, kapağını kapatmak.

qapağ'ro sernais *isg.* Kapağını üstüne koyma, kapağı örtme, kapağını kapatma.

qapa kerdene *f.* 1.(Kapı, pencere, kutu) Kapatmak. 2.Bir açıklığı örtmek, görünmesini engellemek. 3.Bir mevzunun konuşulmasını kesmek. *Endi o qesi qapake* Artık o konuyu

kapat. Su, elektirik gibi akışkan şeylerin akışını kesmek. Bir iş yeri veya kurumu çalışmasına son veya ara vermek.

qapa kerdis *isg.* 1.(Kapı, pencere, kutu) Kapatma. 2.Bir açıklığı örtme, görünmesini engelleme. 3.Bir mevzunun konuşulmasını kesme. Su, elektirik gibi akışkan şeylerin akışını kesme. Bir iş yeri veya kurumu çalışmasına son veya ara verme.

qapalı *s.(e)* 1.(Açık değil) Kapalı. 2.*mec.* Bilinmez, gizli, saklı. 3.Ayırd edilemez, seçilemez durumda. 4.Çalışma süresi sona ermiş iş yeri. 5.Dışa kapalı toplantı, görüşme, duruşma (mahkeme). 6.Örtülü (kadın).(Üstü kapalı) İmalı söylenen.

qaptan *ise. İt. capitan.* 1.Gemi yönetimiyle ilgili en yüksek görevli. 2.(Spor oyunlarında) Takım başı. 3.Uçak komutanı, kaptan pilot. 4.Şehirlerarası yolcu otobüslerinde sürücü.

qaporta *isd. İt. boccaporta.* 1.Kaput veya ön kapak (Otomobilde). 2.Motorlu taşıtlarda bütün taşıtı örten, genellikle saçtan yapılmış örtü. 3.Gemi içinin aydınlanması amacıyla güvertede açılmış bulunan camekânlı yer.

qaput *ise.* 1.Askeri palto. 2.Cinsel ilişkilerden geçebilecek hastalıklardan korunmak veya kadının gebe kalmasını önlemek için erkeklerin kullandığı ince saydam bir çeşit kılıf, prezervatif. 3.İskambil oyununda rakibe hiç sayı imkanı vermeme.

qaqeçike *isd. bot.* Genellikle tahıl tarlalarında biten ve tahıla karışan acı bir bitki.

qaqi ise. Kurumuş ve gövdeden ayrılmış kavak kabuğu.

qaqira cı'fiştaene *f.* 1.(Karanlığı aydınlatmak için kuru kavak kabuğunu) yakmak. 2.(Yağlandırılmış kabuktan) Çırayı yakmak.

qaqira cı'fiştais *isg.* 1(Karanlığı) Aydınlatmak için kuru kavak kabuğunu yakma. 2.(Yağlandırılmış kabuktan) Çırayı yakma.

qar *ise.* 1.Hiddet, kızgı, celâl. *Qare ho ver bitever şi* Kendi kahrı yüzünden dışarı çıktı gitti! 2.Kahır, üzüntü, dert edinme. 3.Kahr, ezgi. 4.İlengi, betdua. 5.Kızma. *Garine* Kızdım, öfkelendim, hiddetlendim.

qar cı'daene *f.* Kendisine üzüntü vermek, kendisine kahır vermek.

qar cı'dais *isg.* Kendisine üzüntü verme, kendisine kahır verme.

qarğaşa *isd. ve s.* Karışıklık, düzensizlik, kargaşa.

qarığ *ise.* Göz hastalığı katarakt, ak su, ak basma, perde. *Qarığê çımu* Gözler kataraktları.

qarığe *isd.* 1.Bostan işlerinde, sebze ekiminde, fidelerin veya tuhumların ekildiği yuvarlak veya uzunlamasına her bir oylum. 2. Bu oylumlara dikilen veya ekilen her bir fide, tohum. *Qarığê dı qarıği xıyari nayde* Bir iki oylum hıyar diktik.

qariyaene *f.* Kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek, sinirlenmek. *Qarine* Kızdım, hiddetlendim, öfkelendim. *Mordemek qariyo yeno ke ison buro* Adam kızmış, geliyor ki insanı yesin! *Jêde ke haqaret kerd, qarine mı da pıro* Fazla hakaret edince kızdım kendisini dövdüm. *Mexsuz ison qarnenê* Kasten insanı kızdırıyorlar.

qariyais *isg.* Kızma, öfkelenme, hiddetlenme.

qar kerdene *f.* 1.Kahr etmek. 2.Çok üzülmek, kendine dert etmek, içlenmek. 3.İlenmek, beddua etmek.

qar kerdis *isg.* 1.Kahr etme. 2.Çok

üzülme, kendine dert etme, içlenme. 3.İlenme, beddua etme.

qarme *ise.* Etten kavurma.

qarme kerdene *f.* (Etten) kavurma yapmak.

qarme kerdis *isg.* (Etten) kavurma yapma.

qarmış biyae *ise. ve s.* 1.Kayırılan, himaye edilen, kollanan, yönlendirilen. 2. Kayırılmış, yönlendirilmiş olan..

qarmış biyaene *f.* Kayırılmak, kollanmak.

qarmış biyais *isg.* Kayırılma, kollanma.

qarmış kerdaene *f.* 1.Koruyarak başarmasını sağlamak, elinden tutmak, himmet etmek. 2.Birini kayırmak, ona iltimas geçmek, hakkını savunmak, kolaylık sağlamak. 3.Aile reisi veya bir büyüğü tarafından mahiyetini veya avanesini yönlendirmek, bilgilendirmek, uyarmak, başarısına yardım etmek. *Cencu qarmıske ho'ver bıderê* Gençleri yönlendir kendilerini göstersinler (başarsınlar), ilerletsinler. *Qarmısken* Kayıracağım, kollayacağım. *Qarmıs keme* Kayırırız, yönlendiririz.

qarmış kerdais *isg.* 1.Koruyarak başarmasını sağlama, elinden tutma, himmet etme. 2.Birini kayırma, ona iltimas geçme, hakkını savunma, kolaylık sağlama. 3.Aile reisi veya bir önder tarafından mahiyetini veya avanesini yönlendirme, bilgilendirme, uyarma, başarısına yardım etme.

qarmış kerdoğ/e *ise/d.* Kayıran, koruyan, kollayan, himaye eden, haklarını savunan. 1.Yönlendiren.

qarnaene *f.* 1.Kızdırmak, öfkelendirmek,. hiddetlendirmek.

qarnais *isg.* Kızdırma, öfkelendirme, hiddetlendirme.

qarne *isd. Fr. carnet.* 1.*ped.* Öğrencilere dönem sonlarında okul yönetimlerince verilen ve her dersten aldıkları notlarla, devam, sağlık ve genel gidiş durumlarını gösteren belge. 2.Gerektikçe koparılıp kullanılmak için hazırlanmış biletlerin oluşturduğu defter.

qarnaşi *ise.* 1.Zıkkımın kökü. 2. Geberesice, çatlayasıca! *Qarnaşiyo şa* Zıkkımın kökü!

qarse cı'biyaene *f.* 1.Bş. karışmak, müdahale etmek. 2.Bş.le ilgilenmek, araya girmek, kendisine el atmak.

qarse cı'biyais *isg.* 1.Bş. karışma, müdahale etme. 2.Bş.le ilgilenme, araya girme, kendisine el atma.

qarse cı'nêbiyaene *f.* Kendisine karışmamak, kendeisine müdahale etmemek. *Qarse cı nêben* Kendisine karışmam. *Qarse cı nine* Karışacak değilim, müdahale edecek değilim, kendisiyle ilgili değilim.

qarse cı'nêbiyais *isg.* Kendisine karışmama, kendeisine müdahale etmeme.

qaruna *zf.* 1.Kahırdan. *Qarune piye hora çe caverda* Babasının kahrından evi terketti. 2.İnadına. *Qarune dinera kot siyaset* Onların inadına politikaya girdi. *Qarune dinerak bo, gune na kar bivenine* Onların inadına da olsa, bu işi görmeliyim! 3. Kızgınlıkla, hiddetle. *Qarune ho ver xafile arde sare ho ser* Hiddetinden başına felaket getirdi.

qar ontaene *f.* 1.Kahır çekmek, üzüntü çekmek. 2.(Birinin) sorumluluğunu üstlenmek, hizmetini yapmak, kahrını (çilesini, acısını) çekmek.

qar ontais *isg.* 1.Kahır çekme, üzüntü çekme. 2.(Birinin) sorumluluğunu üstlenme, hizmetini yapma, kahrını (çilesini, acısını) çekme.

qat *ise.* 1.Bir yapıda iki döşeme arasında

yeralan, daire ve odaların tümü, kat. 2.Nicelikçe kez, defa, misli. *Eke bero gıraniye dı qatê mı yeno* Eğer ağırlığa gelse benim iki katım gelir. 3.*mat.* Tekrarlanan bir sayının toplamı: 4, 8, 10 ve 12 sayıları 2 sayısının katlarındandır. 4.Bir yüzey üzerinde az veya çok kalın bir biçimde düzgün olarak yayılmış bulunan şey; üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka. 5. (Alt üst) Takım halindeki giysi. *Qate kıncu* Takım elbise. *Qatê picamu* Picama takımı. 6.Bükülen veya kıvrılan bir şeyin her kıvrımı. 7.*jeol.* Jeoloji zamanlarından bir dönem içinde oluşmuş katmanlı kayaçlar.

qat biyae *ise.* Katlanmış olan.

qat biyaene *f.* Katlanmak, katlanılır hale getirilmek.

qat biyais *isg.* Katlanma, katlanılır hale getirilme.

qatığ *ise.* 1.Besin, besleyici gıda maddesi. 2.Ekmekle beraber yenen, yağ, yoğurt, peynir, bal gibi maddelerin genel adı. 3.Yavanlığı gideren gıda.

qatır/e *ise/d.* Eşek ve kısrak çiftleşmesinden olan, binek ve yük taşımada kullanılan hayvan, katır.

qatırcı *ise.* Katır yetiştiren, katır alıp satan, katır güden.

qat kerde *s.(e)* Katlanmış olan, katlı.

qat kerdene *f.* Kağıt, kumaş gibi nesneleri üst üste kat oluşturacak biçimde bükmek.

qat kerdis *isg.* Kağıt, kumaş gibi nesneleri üst üste kat oluşturacak biçimde bükme.

qat ve qat *zf.* 1.Kat kat, üst üste. *Qat ve qat pêsero* Kat kat üst üste. *Qat ve qat têbında* Kat kat altalta. *Qat ve qat ho bında* Kendi altına doğru kat kat, tabaka tabaka. 2.Misli misli. *Qatê bında* Alt katta. *Qatê sêrde* Üst katta. *Qatê wertide* Orta katta. *Qatê bını* Alt katı. *Qatê seri* Üst kat. *Qatê diyine* İkinci kat. *Qatê hireyine* Üçüncü kat.

qav *ise.* 1. İçi sıvı, gaz veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne. 2. *Qav qazax* Mutfak eşyası, kap kacak. 3.Türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık vb.

qavat *ise. Ar.kavvâd.* 1.Yolsuz birleşmelerde aracılık eden erkek, pezevenk. *Qavate sari* Elin pezevengi. 2. Karısının başka erkeklerle ilişkisini bildiği halde aldırmayan kimse. *Qavate ceniya huyo* Karısının peşkeşçisidir.

qavateni *ise.* Kavatlık, pezevenklik.

qavatiye *ise.* Kavatlık, pezevenklik.

qavaten kerdene *f.* Kavatlık etmek, pezevenklik yapmak.

qavaten kerdis *isg.* Kavatlık etme, pezevenklik etme.

qavo hereviyae *ise. ve s.)* Mundarlanmış kap. Mundarlanması, içine sıçan vsg. tiksinti veren hayvan ölüsü düşen kabın üstünde dua okunmadan kalaylanmadan veya sterliz edilmeden kullanılmaz sayılması.

qavi *isç.* Kap kacaklar.

qavim *ise.* Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, budun, kavim.

qavimi *isç.* Kavimler.

qavim qavim *s. ve zf.* Kavim kavim, ayrı ayrı etnik topluluklar, uluslar, azınlıklar.

qavime arevu *ise.* Arap kavmi, Arap ulusu/ırkı.

qavime tırku *ise.* Türk ulusu, Türk ırkı.

qavrağ *s.(e)* Usuli dairesinde hareket etmeyi bilmeyen, bir yerine beş harcıyan, hesapsız.

qavrağ nezonaene *f.* Paylaşmada, harcamada ve kullanmada usulünü bilmemek, deneyimsiz, tecrübesiz olmak.

qavrağ nezonais *isg.* Paylaşmada, harcamada ve kullanmada usulünü bilmemek, deneyimsiz, tecrübesiz olma

qavrağde nadaene *f.* 1.İcabına bakmak. 2. Bölüşüm, paylaşım veya harcama işine bakmak, gözetlemek. 3. Miktarla talep arasında tahminde bulunmak.

qavrağde nadais *isg.* 1. İcabına bakma. 2.Bölüşüm, paylaşım veya harcama işine bakma, gözetleme. 3.Miktarla talep arasında tahminde bulunma.

qavanoz *ise.* Topraktan veya camdan ağzı geniş orta veya ufak boy kap.

qawax/e *ise/d. bot.* Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen, boyu,bazı türlerinde 30 veya 40 metreyi değin çıkan, kerestesinden yararlanılan bir ağaç (*Populus*), kavak. *Qawaxo rez* Özel olarak su kenarlarına dikilen iyi cins kavak topluluğu. *Qawaxo bez* Orman içinde, dağ yamaçlarında yetişen, titrek yapraklı yaban kavağı. *Qawaxo qilik* Akarsu kenarlarında kendiliğinde yetişen genellikle gövdesi daha az düzgün ve keresteye daha az elverişli bir kavak türü.

qawaxlığ *ise.* Çok sayıda kavağın yetiştiği yer, kavaklık.

qawune *isd. bot.* Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, iri meyveli bir bitki (*cucumis melo*), kavun. 2.Bu bitkinin genellikle güzel kokulu, sulu ve etli meyvesi.

qawus *ise.* 1.Açıklık, ara boşluk. 2.Yarı açık (kapı, pencere, kapak). *Çever tenê qawus verde* Kapıyı biraz açık bırak, tam kapatma! 3. Küçük delik, çatlak.

qawus biyaene *f.* Aralıklanmak, hafif açılmak.

qawus biyais *isg.* Aralıklanma, hafif açılma.

qawus kerdene *f.* 1.Aralamak, biraz açmak. 2.Havalandırmak, hava girişine yol açmak. 3.(Kapı, pencere, kapak) Kanatlarını aralamak, biraz açmak.

qawus kerdis *isg.* 1.Aralama, biraz açma. 2.Havalandırma, hava girişine yol açma. 3.(Kapı, pencere, kapak) Kanatlarını aralama, biraz açma.

qawuse *isd.* Kışla, yatılı okul, hastane ve tutkevleri gibi kalabalık yerlerde birçok kişinin yattığı veya barındığı büyük oda.

qawute (qowute) *isd.* 1.Kavurulmuş buğdayın öğütülmüş ununa verilen ad. 2.Bu undan pişirilmiş yemek. 3.Kurutulmuş ahlatın öğütülmüş unu ve bu unun ayranla karıştırılarak yapılan lapası.

qaxi *isç.* İkiye bölünerek kurutulmuş, çerezlik ahlat, armut ve elma kurusu.

qaxma *isd.* 1.İskele ayağı, taşıyıcı, payanda. 2.Ağaç çitlerde yatay çubukların altına konulan üstü çatallı dayanak. 3.Yüklü meyve dalları yere çökmesin, kırılmasın diye altlarına verilen ucu çatallı direk.

qaxmeyi *isç.* Dayanaklar, payandalar, sabit taşıyıcılar, direkler.

qaxmıke *isd.* Küçük veya basit dayanak, payanda.

qayd *ise.* 1.Çileden çıkma, çılgınlık, şiddetli kızgınlık. *Qayd koto* Çıldırmış. 2. Azgınlık, kudurma, saldırganlık. 3. Cin, kötü ruh.

qaydi *isç.* 1.Çılgınlıklar. 2.Kötü ruhlar, cinler. *Qaydi amera ser* Üstüne kötü ruhlar gelmiş, cinler başına toplanmış, çıldırmış.

qaydi kêwtaene *f.* Çıldırmak, çileden çıkmak, azmak, öfkeyle kızmak,

sinirlenmek. *Qayd kot qeleviya werte domonu* Çıldırdı çocukların arasına daldı! *Qayd kot kınc ho sero çır vır kerd* Çıldırdı üstünde elbiseleri param parça etti.

qaydi kêwtais *isg.* Çıldırma, çileden çıkma, azma, öfkeyle kızma, sinirlenme.

qaye *zf. bağ.* 1.Yane. 2. Çünkü. 3 *.ünl.* Sakın ha. *Qaye ha* Sakın ha! Sakın olaki! *Qayıtê ha* Olmasın ki, sakın ha! *Qayıtê ha tı zona* Sakın ha sen bilirsin!

qayıl *ise.* Beğeni, gıpta, öykünü.

qayıl biyae *s.(e)* Beğenen, gıpta eden, öykünen.

qayıl biyaene *f.* Beğenmek, hayran olmak, gıpta etmek, özenmek, öykünmek. *Pê qayil bine* Kendisini beğendim. *Lazek pe çeneke qayil biyo* Oğlan kızı beğenmiş. *Pê zumuni qayil biyê* Birbirlerini beğenmişler. *Qayiliya ho zumunê esta* Birbirlerine beğenileri vardır.

qayıl biyais *isg.* Beğenme, hayran olma, gıpta etme, özenme, öykünme.

qayıleni *ise.* İsteklilik, rızalık, beğenme durumu.

qayiliya ho biyaene *f.* 1. İstekli olmak, istekli görünmek. 2. Gönüllü olmak.

qayiliya ho biyais *isg.* 1. İstekli olma, istekli görünme. 2. Gönüllü olma.

qayıliya ho çinebiyaene *f.* 1.İstekli olmamak. 2.Rızası olmamak. 3.Gönllü olmamak. *Qayiliya keşi çina* Kimsenin rızası yok, kimse gönüllü değil.

qayıliya ho çinebiyais *f.* 1.İstekli olmama. 2.Rızası olmama. 3.Gönllü olmama.

qayıliye *isd.* Beğenme, hayranlık, gıpta etme, öykünme.

qayıliyera *zf.* 1.Beğeni ile, beğenerek. 2.Beğenmekten. 3.Gönül rızasıyla, gönül rahatlığıyla, içtenlikle.

qayıl nebiyaene *f.* Beğenmemek, razı olmamak, gönül vermemek.

qayıl nebiyais *isg.* Beğenmeme, razı olmama, gönül vermeme.

qayıl nebiyawoğ/e *ise/d.* Beğebnmeyen, razı olmayan.

qayım s.(e) 1.Sağlam, dayanıklı, yıkılmaz, bozulmaz. 2.Zarar görmemiş, bozulmamış. 3. Sakatlığı veya hastalığı bulunmayan, sağlıklı, sihhatli. 4.Sabit, yerine oturmuş, oynamaz, sıkı. *Qayımo* Sıkıdır, sağlamdır. 5.Güvenilir, emniyetli. *Çutir bıvo poşta sıma qayıma* Nasıl olsa sırtınız sağlamdır! *Çutir bıvo poşta ho kerda qayım* Nasıl olsa sırtını sağlamlaştırmış (e). 6.Gerçek, inanılır bir temeli olan.

qayım amaene *f.* Sağlam gelmek, sıkı gelmek.

ayım amais *isg.* Sağlam gelme, sıkı gelme.

qayim biyae *s.(e)* Sağlam olan, sağlamlaşmış olan.

qayım biyaene *f.* Sağlamlaşmak, sağlam olmak. *Qayım vo* Sağlam olsun!

qayım biyais *isg.* Sağlamlaşma, sağlam olma.

qayımiyerê *zf.* 1.Sağlamlık için. 2. Sağlamlık yönünden/açısından. *Hetê qayimiyerê rınd aseno* Sağlamlık açısından iyi gözüküyor.

qayım kerdene *f.* Sağlamlaştırmak, sağlam hale getirmek. *Qayım ke* Sağlamlaştır, sıkılaştır!

qayım kerdis *isg.* Sağlamlaştırma, sağlam hale getirme.

qayım pê guretene *f.* Sağlam tutmak, sıkıca tutmak.

qayım pê guretis *isg.* Sağlam tutma, sıkıca tutma.

qayıs ise. 1.Bağlamak, tutmak veya sıkmak amacıyla kullanılan, dar ve uzun

kösele dilimi. 2.Ustura bilenen cilalı kösele.

qayıse *isd.* Deriden şeritler halinde kesilerek, yayık yaymak için bu şeritlerden örülen araç.

qayıt *ise.* Bakış.

qayıt biyaene *f.* 1.Bakmak, bakışını bir şeyin üzerinde toplamak, gözünü bir şeye çevirmek. *Qayıt ben nêvenen* Bakınıyorum göremiyorum. *Qayıt ken nêvenen* Bakıyorum göremiyorum. 2. Aramak. 3.Bir şeyin gelişmesi veya iyi bir duruma gelmesi için emek vermek. *Ove a kokımena ho tipa rınd qayıte ho beno* O(e) o ihtiyarlığına rağmen yine de kendisine iyi bakıyor (bakımlıdır). *Ave* (d) *a bêkeşena ho unca rınd qayıte ho bena* O, o kimsesizliğine rağmen yine de kendine iyi bakıyor. 4.Beslemek, geçindirmek. *Ove* (e) *a feqirena ho uncaki rın qayıte domonune ho beno* O(e), o yoksulluğuna rağmen yine de çocuklarına iyi bakım yapıyor. *Xêre a çenawo, qayıte piye ho bena* O kızının hayrıdır, kendi babasının bakımını yapıyor. 5.Yoklamak, incelemek, denemek, denetlemek. *Ala so qayıt be yê çedere* Hele git bir bak, onlar evde mi? 6.Gözetlemek, ilgilenmek. *Çê to sero caverdan, qayıtê cıbe. Evi* sana bırakıyorum, bakımını yap, baki ver. 7. Anlamak, farkına varmak. *Ez qayıt kenke, qesê fam nêkeno* Bakıyorum ki laf anlamıyor. *Qayıt kenke qesu rayê ser çarneno* Bakıyorum ki sözleri yoldan saptırıyor. 8. (İhtar, uyarı için) *Tı kare ho de qayıtve (nade)* Sen kendi işine bak!

qayıt biyais *isg.* 1.Bakma. 2.Bakım yapma. 3. Arama, inceleme, gözetleme, ilgilenme.

qayite *ünl.* Bak! İşte! Görüyor musun! *Qayıt ke* Bak bi! *Qayıtê tı zona* Bak sen bilirsin! *Qayite mevaze ke nêvato* Bak, deme ki dememiş! *Qayıte, hore tı zona* Bak, kendin bilirsin! *Qayıte, uncaki tı zona* Bak, yine de sen bilirsin!

qayıte cı biyae *s.(e)* 1.Bir yere, bir noktaya bakan. 2.Bir yeri seyreden, izleyen. 3.Birilerinin bakım ve geçimini yapan. 4.Bir şeyin gelişip yetişmesini, iyi duruma gelmesini sağlayan.

qayıte cı biyaene *f.* 1.Bir şeye bakmak. 2.Bir olaya bakmak, izlemek. 3.Birinin beslenmesine veya geçimine bakmak. *Kes çino ke qayıte cı bo* Kimse yok ki kendisine baksın, bakımını yapsın. 4.Bir şeyin gelişmesi ve iyi duruma gelmesi için emek vermek. 5.Eline bakmak, beklentisinde olmak. *Bêle domen qayıte cı benê* Bir bölük çocuk (ona) bakıyor.

qayıte cı biyais *isg.* 1.Bir şeye bakma. 2.Bir olaya bakma, izleme. 3.Birinin beslenmesine veya geçimine bakma. 4.Bir şeyin gelişmesi ve iyi duruma gelmesi için emek verme. 5.Eline bakma, beklentisinde olma.

qayıte ho biyaene *f.* 1.Kendine bakmak, iyi beslenmek. 2.Üstüne başına dikkat etmek, temiz giyinmek, bakımlı olmak. 3.Düşmana karşı kendini kollamak, korumak, tedbirli olmak.

qayıte ho biyais *isg.* 1.Kendine bakma, iyi beslenme. 2.Üstüne başına dikkat etme, temiz giyinme, bakımlı olma.3.Düşmana karşı kendini kollama, tedbirli olma

qayıte ho kerdene *f.* 1.Kendine bakmak, iyi beslenmek. 2.Üstüne başına dikkat etmek, temiz giyinmek, bakımlı olmak. 3.Düşmana karşı kendini kollamak, korumak, tedbirli

olmak.

qayıte ho kerdis *isg.* 1.Kendine bakma, iyi beslenme. 2.Üstüne başına dikkat etme, temiz giyinme, bakımlı olma. 3.Düşmana karşı kendini kollama, koruma, tedbirli olma.

qayıt kerdene *f.* 1.Bakmak, gözlenek. 2.Bakımını yapmak, beslemek, kollamak. 3.İzlemek, seyretmek, gözetleme

qayıt kerdis *isg.* Bakma, gözleme, seyretme, gözleme. 2.Bir olaya karışmadan bakma. 3.Eğlenme için bakma, izleme. 4.(Kendi işine, kendi yoluna) Bakma. 5.Bakımını yapma.

qayıt kerdoğ/e *ise/d.* 1.Bakan, seyreden, izleyen. 2.Bakımını yapan, himaye eden.

qaymeqam *ise.* İlçenin en yüksek resmi yönetim görevlisi, kaymakam.

qaynağ *ise.* 1.Suyun çıktığı yer, pınar gözü, menbaa. *Çıme* Göze. 2.Bir haberin, bir şeyin çıktığı yer, meşey. 3.Araştırma ve incelemede yararlanılan belge. 4.İki metal veya yapay parçayı ısıl yolla birleştirme yöntemi, birleştirme, kaynaştırma. 5.*fiz.* Herhangi bir enerjinin oluşup çevreye yayıldığı yer.

qaynağcı *ise.* Kaynakçı.

qaynağ kerdene *f.* Kaynak etmek, yapıştırmak, kaynaştırmak.

qaynağ kerdis *isg.* Kaynak etme, yapıştırma, kaynaştırma.

qaz *ise.* 1.Gaz yağı. 2.Sindirim borusunda ağızdan yutulan hava ile mayalanma sonucu oluşan uçucu maddelerin karışması, mide gazı.

qazan (lêê) *ise.* 1.Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şeyi kaynatmaya yarar büyük, derin ve kulplu kap. 2.Buhar makinelerinde, kalorifer tehsisatında suyun kaynatıldığı kapalı kap.

qazaxe *isd. Fr. casaque.* < *Far.* Genellikle kollu, baştan geçirilerek giyilen, örme üst giysi.

qazaxistan *ise.* Kazak halkının ülkesi, Kazakistan.

qaznaene *f.* (Tavuk için) Guklamak.

qaznais *isg.* Tavuk yumurtladıktan sonra çıkardığı ötüş sesi, tavuk bağırtısı, gugklama.

qe *zf.ve ünl.* Hiç bir zaman, hiç bir biçimde, asla. *Qe ho sero nine* Hiç kendimde değilim. *Qe ho sero nêbi* Hiç kendi üstünde değildi. *Qe ho sero nevınet* Hiç kendi üstünde duramadı. *Qe çino* Hiç yok. *Qe çinebiyae bi* Hiç emsali bulunmuyordu, hiç eşi yoktu, eşsizdi! *Mordemero hene qe nêamev na homete* Öyle bir adam hiç bu dünyaya gelmemişti. *Qe çinebiyawo* Hiç bulunmaz! *Qe caye çino* Hiç bir yerde yok. *Qe caye diyaene niyamene* Hiç bir yerde bulunmazdı/Hiç bir yerde bulunmaya gelmezdi. *Qe hên nêbeno* Hiç öyle olmaz! *Qe henene niya* Hiç öyle değil. *Qe pers meke* Hiç sorma! *Qe qal meke* Hiç sözünü etme. *Qe qalê derdu meke* Hiç dertlerden söz etme/Hiç dertleri açma! *Qe qal ra'miya* Hiç mevzuyu açma!

qebehat (qebiyat) *ise.* 1.Uygunsuz, çirkin, yakışıksız hareket. 2.Suç, kusur, hafif cezalar gerektiren yanlış işlem. *Qebehato qırs* Kabahatın büyüğü, büyükkusur. *Qebehato pil* Büsük Kabahat.

qebehatlı s.(e) Kabahatlı, kusurlu. **qebehatsız** s.(e) Kabahatsız, kusursuz.

qebehat kerdene *f.* Kabahat etmek, kusur etmek, suç işlemek.

qebehat kerdis *isg.* Kabahat etme, kusur etme, suç işleme.

qebahat'ro cı'dardaene *f.* Sırtına suç yüklemek.

qebahat'ro cı'dardais *isg.* Sırtına suç yükleme.
qebahatsız *s.(e)* Kabahatsız, suçsuz.
qebahat tede biyaene *f.* Kendisinde kabahat bulunmak. *Qeviyat têdinedere* Kabahat hepisinde. *Qeviyat têdinede bi* Kabahat hepisindeydi.
qebahat tede biyais *isg.* Kendisinde kabahat bulunmak
qebahat tede diyaene *f.* İçinde kabahat bulmak.
qebahat tede diyais *isg.* İçinde kabahat bulma.
qebıs *ise.* Kabız, sindirim zorluğu.
qebiliyet *ise.* Yetenek, beceri, kabiliyet.
qebiliyete ho çinebiyaene *f.* Yeteneği olmamak, becerisi olmamak.
qebiliyete ho çinebiyais *isg.* Yeteneği olmama, becerisi olmama.
qebiliyetli *s.(e)* Yetenekli, becerekli, kabiliyetli.
qebiliyetra kêm biyaene *f.* Yetenekten eksik olmak, beceri yönünden eksik olmak.
qebiliyetra kêm biyais *isg.* Yetenekten eksik olma, beceri yönünden eksik olma.
qebiliyetsiz *s.(e)* Yeteneksiz, becereksiz, kabiliyetsiz.
qebze (qebzer) *ise.* Taraflar arasında iyadeli teahütlü mektup, belge.
qebzêrê *isd.* Mektup.
qeda (I) *ise.* Bitti, sona erdi.
qeda (II) *ise.* 1.Can veya mal kaybına veya zarara neden olan kötü olay, bela terslik. *Qedayrê şi raştê qersune bi* Belasına gitti kurşuna rast geldi. *Qeday berd rastê cınawur kerd* Bela götürdü canavara rast getirdi. *Qedawo gori* Kadanı alam! *Qedawo* Beladır. *Qedabi* Belaydı. *Qedawne* Belayım! *Geda cırê amayêne* Kendisne bela gelesice/kazaya uğrayasıca! *Qedayê cani* Sana gelen bela bana gelsin! *Qeda cırê amayê* Kendisine bela gelesice! *Qeda vê qeday sero* Bela bela üstüne! *Qedavê qeday sero yeno* Bela bela üstüne gelir.
qeda bela *ise. ve zf.* Kaza bela.
qeda biyaene *f.* Bela olmak, başa bela kesilmek.
qeda biyais *isg.* Bela olma, başa bela kesilme.
qeda cırê ardene *f.* Başına bir bela getirmek.
qeda cırê ardis *isg.* Başına bir bela getirme.
qeda guretae *s.(e)* 1.Kadasını alan, başkasının belasına uğrayan. 2.Başkası için ölen.
qeda guretaene *f.* 1.Kadasını almak. 2.Başkasının önünde ölmek, onun yerine canını vermek. 3.Belasını bulmak. Qedayê to cen Kadanı alırım. *Qedayê mı bijêre* Kadamı alsınlar / alasın! *Qedayê mı cena* Kada mı alırsın/alır mısın. *Qeda nêvano, ezo amune* Kada, işte ben geldim demez! *Qedawo gıra* Ağır bela! *Qeda ve feko* Bela ağızlıdır. *Qedave fekbi* Belesı ağzındandı. *Qedawo çeverde* Bela kapıda!
qeda guretais *isg* 1.Kadasını alma. 2.Başkasının önünde ölme, onun yerine canını verme. 3.Belasını bulma.
qedağe *isd. ve s.* 1.İdare. 2.İdareli.
qedağe biyaene *f. (nsz)* Bir süreliğine bir yerde idare etmek
qedağe biyais *is. g.. (nsz)* Bir süreliğine bir yerde idare etme.
qedağe kerdene *f.* İdare etmek, yettirmek, idareli olmak, idareli harcamak. *Qedağeke*: 1.Bir zaman idare et! 2.Belli bir zamana kadar idare ettir. 3.İdare edebildiğin kadar, ne kadar idare ettiysen.
qedağe kerdis *isg.* İdare etme, yettirme,

idareli olma, idareli harcama.

qedeğane *isd.* 1.Kocaman. 2. Kocaman büyüklükte, büyükçe, irice, hantal biçimsizce olan.

qedayê hore ardene *f.* Kendisine bir bela getirmek, kendi başını belaya sokmak.

qedayê hore ardis *isg.* Kendisine bir bela getirme, kendi başını belaya sokma.

qedayif *ise.* Kadayıf tatlısı.

qedeme ise. Kademe, basamak, aşama, evre, derece, mevki.

qedemeli *ise.* Aşamalı, basamaklı.

qedeme qedeme *zf.* Aşama aşama, derece derece, basamak basamak.

qedenaene *f.* 1.Bitirmek, sona erdirmek. 2.(Sürdürülen bir işi) Tamamlamak, bitirmek. *Qedenavi* Bitirmişti,

qedenais *isg.* 1.Bitirme, sona erdirme. 2.(Sürdürülen bir işi) Tamamlama, bitirme.

qeder *ise.*. 1.Alın yazısı, yazgı. 2.*mec.* Genellikle kaçınılmaz kötü talih. *Qedero* Kaderdir. *Qedere mıno* Benim kaderimdir. *Qedere mı xıravıno* Benim kaderim kötüdür. *Qedere ho xıravıno* Kendi kaderi kötüdür. *Qedere to xıravınp* Senin kaderin kötüdür. *Qedere hora dece* Kendi kaderine say. *Qedere mıde naki biya* Kaderimde bu da varmış.

qederra *zf.* 1.Kaderden. *Qederra, şi bive pıra* Kaderden (işte) gitti uğrayıverdi.! 2.Yazgının her bir yönü, türü, biçimi. *Qederre xıravınê* Kötü yazgılardır.

qeder-u ilahi *ise.* İlahi yazgı, tanrı eliyle yazılmış alın yazısı.

qedır *ise.* 1.Kadir, değer, kıymet. 2.(Qedr) Haksızlık, dokunca, zarar, inciti. *Qedır beno* Yazık olur, dokunaklı/incitici olur!

qedır biyaene *f.* Yazık olmak, haksızlık olmak. *Cıre qedır bi* Kendisine haksızlık oldu. *Cırê qedır mekerê* Kendisine yazık etmeyin! *Cırê qedır yeno* Kendisine ağır gelir/haksız qelir. *Ero'cı qedır yeno* Kendisine incitici qelir. *O cırm cıre qedır yeno* O ceza kesimi/vergi ona ağır gelir/haksız gelir.

qedır biyais *f.* Yazık olma, haksızlık olma.

qedır cı'daene *f.* Değer vermek, kıymet vermek, ağarlamak, sevgi ve saygı göstermek.

qedır cı'dais *isg.* Değer verme, kıymet verme, ağarlama, sevgi ve saygı gösterme.

qedır zonaene *f.* Kadir kıymet bilmek, değer bilmek.

qedır zonais *isg.* Kadir kıymet bilme, değer bilme.

qediyae *s.(e)* Bitkin, bitmiş, tükenmiş olan.

qediyaene *f.* Bitmek, tükenmek, sona ermek. 2.(Sürdürülen bir iş için) Tamamlanmak. *Qediyaenedero* Bitmek / tükenmek üzeredir. *Qediyaenede bi* Tükenmekteydi, tükenmek üzereydi. *Qediyaene ser bi* Bitim sürecindeydi, bitişe doğruydu. *Qediyo* Bitmiş. 3.*mec.* Çok yorulmak, güçsüz kalmak, çok zayıflamak. 4. *mec.*Çok sevmek, hayran olmak. *Sewetına tora vêsune qedine* Senin için yandım tükendim. *To dıma vêsunera qedine* Senin peşinde yanıp tükendim.

qediyais *isg.* 1.Bitme, tükenme, sona erme. 2.Bir işin, bir sürecin tamamlanması, sona ermesi.

qediyawoğ/e *ise/d.* Biten, tükenen.

qefçıl *ise. ve s.* 1.Toz, kir, pasla kaplı olan, kirli iğrendirici, mûlevves. 2. Kendinde pislik olan veya pislenmiş olan. 3.Beğenilmeyecek durumda

olan, kötü, zararlı. *Xuyera huya qefçile esta ke qe persmeke* Pis bir huyu var ki, hiç sorma! *Na zagono qefçil* Bu pis düzen. 4.Kendisinde pislik veya kir olmamasına rağmen bazı sebeplerden dolayı iğrenilen. *Tı na çiyo qefçıl çutır wena* Sen bu pis şeyi nasıl yiyorsun! 5.Çirkin, sevimsiz, becereksiz. *Tı çıkê na qefçılera haskena* Sen şu pisin (d) neyini seviyorsun? 6.Kötü söz. *Mordeme qefçılra qese qefçıl vejinê* Kötü adamdan kötü laflar çıkar.

qefçıl biyaene *f.* 1.Pis olmak, pisleşmek, kirlenmek. 2.Çirkinleşmek. 3.İşe yaramaz olmak.

qefçıl biyais *isg.* 1.Pis olma, pisleşme, kirlenme. 2.Çirkinleşme. 3.İşe yaramaz olma.

qefçıleni *ise.* Pislik, kirlilik, kötülük, yaramazlık.

qefçıliya ho pakkerdene *f.* 1.Kendi pisliğini temizlemek. 2.*mec.* Yaptığı kötülüğü düzeltmek, ortadan kaldırmak.

qefçıliya ho pakkerdis *isg.* 1.Kendi pisliğini temizleme. 2.*mec.* Yaptığı kötülüğü düzeltme.

qefçıliye *isd.* Pislik, rezalet, çirkinlik, kötülük. *Cırmê qefçiliya yine ez oncen* Onların pisliğinin cezasını ben çekiyorum. *Onca qefçiliye fişte kar* Yine pislik yaratıldı!.

qefçiliyede mendaene *f.* 1.Pislikte kalmak, kir, pasa batmak. 2.*mec.* Kötü işlerle uğraşa uğraşa, pis işler ede ede pisliğe batmak, gözden düşmek, itibar kaybetmek. *Qefçiliye veta'ro sowa zoni* Pisliği diz boyuna çıkarmış. *Qefçiliye sowa zonidera* Pislik diz boyundadır.

qefçiliyede mendais *isg.* 1.Pislikte kalma, kir, pasa batma. 2.*mec.* Kötü işlerle uğraşa uğraşa, pis işler ede ede pisliğe batma, gözden düşme, itibar kaybetme.

qefçiliye kerdene *f.* Pislik yapmak, kötülük yapmak, pis işler etmek.

qefçiliye kerdis *isg.* Pislik yapma, kötülük yapma, pis işler etme.

qefçiliye têrra kerdaene *f.* 1.Pisliği uyandırmak, pisliği harekete geçirmek. 2.Olan biten pisliği birbirine bulaştırmak, birbirine sürtmek. 3.Kötülükleri ortaya dökmek, çıkartmak.

qefçiliye têrra kerdais *isg.* 1.Pisliği uyandırma, pisliği harekete geçirme. 2.Olan biten pisliği birbirine bulaştırma, birbirine sürtme. 3.Kötülükleri ortaya dökme, çıkartma.

qefçil kerdene *f.* Pisletmek, kirletmek, çirkinleştirmek. *Qefçil kerê* Pisletin!

qefçil kerdis *isg.* Pisletme, kirletme, çirkinleştirme.

qefeliyae *s.(e).* Yorgun, yorulmuş olan.

qefeliyaene *f.* Yorulmak. *Karker vijêr xeyle qefelay* İşçiler dün hayli yoruldular. *Qefeliyê* Yorulmuşlar/yorgunlar.

qefeliyais *isg.* Yorulma.

Qefeliyawoğ/e *ise/d.s.* Yorulmuş olan, yorgun

qefelnae *ise. ve s.* Yordurulmuş, yorgun düşürülmüş, yorgun hale getirilmiş.

qefelnaene *f.* Yormak, yorgun düşürmek.

qefelnais *isg.* Yorma, yorgun düşürme.

qefes *ise.Ar. kafes.* 1.Aralıklı telden, metal veya ağaç çubuklardan yapılmış, genellikle taşınabilir kuş kafesi. *Qefese tayru* Kuş kafesi. *Qefesê zarance* Keklik kafesi. 2.Vahşi hayvanlar için demir demir çubuklarla yapılmış taşınabilir bölme. *Qefesê şeri* Aslan kafesi.

qekenê *zf.* Hiç olmazsa, hiç değilse, en azından. *Qeke nêbo ciranê* Ne de olsa komşular. *Qeke nê kes nêzono*

Hiç değilse kimse bilmiyor. *Qeke nê keş nêzonene* Hiç değilse kimse bilmiyordu. *Qeke nê keşra mevaze* Hiç değilse kimseye söyleme. *Qeke nê kes pê'neheşiyo* Hiç değilse kimse duymasın, hisetmesin! *Qe keşi nêwazen* Hiç kimseyi istemiyorum! *Qe keşi nasnêken* Hiç kimseyi tanımıyorum. *Qe kes nasnêbeno* Hiç kimse tanınmıyor. *Qe kes qesey mekero* Hiç kimse konuşmasın! *Qe kes nevazo* Hiç kimse sölemesin mi? *Qe kes nediyo* Hiç mi kimseyi görmemiş?

qela *isd. Ar. kal'a.* 1.*tar.* Düşmanın gelmesi beklenebilen yollar üzerinde, askeri önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı. 2. *mec.* Genellikle bir düşüncenin savunulduğu, sürdürüldüğü yer. 3.*sp.* takımla oynanan top oyunlarında topun sokulmasına çalışılan yer. 4.Satranç tahtasının dört köşesine diklien kale biçimindeki taş. 5.*mec.* Pekin, kuvvetli, sağlam.

qeleme *isd.* 1.Yazım, çizim işlerinde kullanılan araç, kalem. 2.Resmi dairelerde yazı işlerinin görüldüğü yer. 3.Tür, cins, miktar.

qelema luli *ise.* Aşı kalemi.

qelema komırene *isd.* Kurşunkalem.

qeleme mısaene *f.* Okuma yazma öğrenmek.

qeleme sera kerdene *f.* 1.Üstüne kalem çekmek. 2.Hasıraltı etmek.

qeleme sara kerdis *isg.* 1.üstüne kalem çekme. 2.*mec.* Hasıraltı etme.

qeleme tırakerdene *f.* 1. Kalem sürtmek. 2.Üstüne kalem çekmek, çizmek. 3. *mec.* Hasıraltı etmek.

qeleme tırakerdis *isg.* 1. Kalem sürtme. 2.Üstüne kalem çekme, çizme. 3. *mec.* Hasıraltı etme.

qelemzade ise. 1. *mec.* İyi yazı yazan, yazar, kalemi güçlü kimse. 2.Yazı erbabı, yazar.

qelender *s.(e)* 1.Gösterişsiz, sade yaşamaktan yana olan, alçak gönüllü (kimse), ehildil, rint. 2.*ise. esk.* Kalenderiye tarikatından olan kimse. *Qelendero* Kalender kimsedir *(e)*.

qeles *is. (e). Kallâş.* Sözünde durmayıp bir işin yüzüstü kalmasına yol açan, birine gizlice kötülükler eden. *Qeleşiyera* Kalleşlikle, kalleşçe. *Qelesero* Kalleşin tekidir (e), döneğin biridir.

qeleşeni *ise.* Kalleşlik.

qeleşiye *isd.* Kalleşlik.

qeleşiye kerdene *f.* Kalleşlik etmek.

qeleşiye kerdis *isg.* Kalleşlik etme.

qelev *ise.* 1. Semiz, etli butlu, iyi beslenmiş kesim, tavlu hayvanı. 2.İyi bilenmiş, keskin biçim almış, balta, bıçak, ustura keskinliği.

qelev cı'sanaene *f.* İyice bileylemek, keskinlik vermek, keskin hale getirmek.

qelev cı'sanais *isg.* İyice bileyleme, keskinlik verme, keskin hale getirme.

qelev kerdene *f.* Bilemek, keskinleştirmek, keskinliğini düzene koymak.

qelev kerdis *isg.* Bileme, keskinleştirme, keskinliğini düzene koyma.

qeley *isç.* Kaleler.

qelfe *ise.* 1.Aşaması çırakla usta arasında olan zanaatçı. 2.Ustalıktan yetişme mimar yardımcısı.

qelv *ise.* Kalp, yürek. *Qelve ho eştene* Kalbi atmak, kalbi çarpmak. *Qelve ho tapayene* Kalbi gümleme (heycanlanmak). *Qelve ho guraene* Kalbi çalışmak. *Qelve ho vınetaene* Kalbi durmak.

qelxeri *isç.* Alevilikte Kırklar diye bili-

nen ermişler, tanrıyla bütünleşmiş olanlar meclisi.

qemer *ise.* kamer. 1.Ay gezegeni. 2. Erkek ismi. 3. Hz.Ali'nin kölesi Kamber.

qemeri *s.(e)* Ayla ilgili. Ayın tam bir devri ile hesap edilen veya ayın hareketine göre düzenlenen süre.

qe mevaze *üml.* 1.Hiç deme! Hiç sözünü etme! Hiç sorma! 2.(Acıma anlamında) Hiç sorma, hiç o konuyu açma, hiç lafını etme, hiç o yaraya dokunma.

qemsiye *isd.* Kıyma, acımadan zarar verme.

qemşiyero cı'nêkerdaene *f.* Kıymamak, acımak, esirgemek.

qemşiyero cı'nêkerdais *isg.* Kıymama, acıma, esirgeme. *Qemşiyero cı.* Kendisine kıymıyor, acıyor (e).

qemşiyero cı'nêbiyaene *ise.* Kendisine kıyılmamak, kendisine acınmak.

qemşiyero cı'nêbiyais *ise.* Kendisine kıyılmama, kendisine acınma.

qemşiyero cı'kerdaene *f.* Acımdan birisine kıymak, insafsızlık etmek. *Qemşiyero dey meke* Ona (e) kıyma, ona acı! *Qemşiyero mı meke* Bana kıyma, bana zarar verme, bana acı!

qemşiyero cı'kerdais *isg.* Acımdan birisine kıyma, insafsızlık etme. *Qemşiyero cı'meke* Kendisine acı, bağışla, kıyma.

qenal *ise. Fr.canal.* 1.Bazı bölgeleri sulamak, kurutmak amacıyla veya gemilerin işlemesine elverişli, insan eliyle açılmış su yolu. 2.*cogr.* iki kıyı arasındaki dar, derin deniz. 3.*anat.* İçinden damar, sinir veya bir sıvı geçen yol. 4.Telefon, telgraf, televizyon gibi araçlara iletişim sağlayan yol, hat. 5.Tahtanın liflerine dik yönde açılan kırlangıç kuyruğu biçimli girinti.

qenat *ise.* 1.Kuşlarda ve uçan böceklerde uçmayı sağlayan organ. 2.Balıklarda yüzgeç. 3.Bir uçağın havada durmasını sağlayan taşıyıcı aerodinamik güçlerin etkilediği yatay yüzey. 4.Kapı, pencere dolap gibi dikine açılıp kapanan şeylerin kapağı. 5.İnanç. 6.Güven. 7.Tatmin, ikna olma durumu. 8.Kitapların bir tek sayfa veya tek yaprak (kanat).

qenate ho pê'amaene *f.* Kendisine kanaati gelmek, kendisine güveni gelmek, kendisine itimat etmek.

qenate ho pê'amais *isg.* Kendisine kanaati gelme, kendisine güveni gelme, kendisine itimat etme, inancı gelme.

qenate ho pê'ardene *f.* Kendisine güvenmek, kendisine knaat getirmek, inanmak.

qenate ho pê'ardis *isg.* Kendisine güvenme, kendisine knaat getirme, inanma.

qenat kerdene *f.* 1-Payına düşenle yetinmek. 2.İnanmak, güvenmek, ikna olmak.

qenat kerdis *isg.* 1-Payına düşenle yetinme, payına düşeni yeterli bulma. 2.İnanmak, güvenme, ikna olma.

qenat kerdoğ/e *ise/d.* 1.Bulduğu ile yetinici, hakkına razı olan. 2.İnanan, güvenen, ikna olan.

qenatli *ise.* Kanatlı olan. 2.Kanaatkar.

qenatsız/e *ise/d.* 1.Bulduğu ile yetinmeyen, payına razı olmayan, kanaatsiz, kanaati olmayan. 2.İnanmayan, güvenmeyen, ikna olmayan. *Qenate ho've ma nino* Bize inancı gelmiyor, bize güvenmiyor, bize itimatı yoktur.

qenavız *ise.* Bir çeşit ipekli kumaş.

qenca *isd. İt. gancio.* 1.Bir şey çekmeye yarar ucu demir çengelli çubuk. 2.*mec.* Bir kimsenin kötülüğü için uğraşma. *Reê ke qenca eştera cı*

ra'nêverdano Bir kez kancayı takınca bırakmıyor (e).

qencey *isç.* Kancalar.

qencıke *isd. zool.* Yengeç.

qend *ise.* 1.Düğüm, kör düğüm, sıkı sargı düğümü. 2.Açılıp çözülümü müşkil dolaşıklık, almaşık.

qend bend *zf.* 1.Sıkı bağ ve düğüm, sarıp sarmalama. 2.*mec.*Kımıldamayacak biçimde sarıp sarmalama, bağlama.

qend bend biyaene *f.* Sıkıca bağlanmak.

qend bend biyais *isg.* Sıkıca bağlanma.

qend bend kerdene *f.* 1.Sarıp sarmalamak, sıkıca bağlamak. 2.Birini tutsak etmek, zincire vurmak. 3.*mec.* Kıpırdamayacak biçimde bağlayıp etkisiz hale getirmek.

qend bend kerdis *isg.* 1.Sarıp sarmalama, sıkıca bağlama. 2.Birini tutsak etme, zincire vurma. 3.*mec.* Kıpırdamayacak biçimde bağlayıp etkisiz hale getirme. *Qendu bendo* (e)Karma karışık, düğüm düğüm!

qender *ve zf.* ...Varıncaya kadar. *Qender ve dine* Onlara varıncaya kadar. *Qender ve domonu ke qırkerdi* Çocuklara varıncaya kadar kırdılar (katlettiler). *Qender ve hermetu* Kadınlara varıncaya kadar. *Qender ve domone soyi* Bebeklere varıncaya kadar. *Qender ve kokumu* İhtiyarlara varıncaya kadar.

qendil *ise. Ar. kindil.* İçinde sıvıbir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı. 2.Kandil gecesi. *Qendil-u ilahi* İlahi kandil.

qenepe *ise. Fr. canapê.* Birkaç kişinin oturabileceği genişlikte koltuk.

qenser *ise. Fr. canser. <lât. cancer. "yengeç".* Bir organ veya dokudaki hücrelerin düzensiz olarak bölünüp çoğalmasıyla beliren kötü ur.

qent *ise.* Şekerle içilen kaynamış sıcak su, kant.

qenter (I) *ise.* Ağırlıkları ölçme, tartma aracı, kantar.

qenter (II) *ise.* 1.Bir arada giden insan dizisi, insan katarı. 2.Sırası geldiğinde ahiret katarına katılmak, ölmek. 3.Ardarda eklenmiş tren vagonları, tren katarı. 4. İman bağlılığı, din iman yolunda evliya ve embiyaları takip eden müminler dizisi. *Ya Haq-u Talla ma qentere hora mevısne* Ey Allah-u Talla bizi kendi katarından ayırma! *Qenterê mara vışıyo, qenterê des dı imamura nevışıyo* (Ölenlere) Bizim katarımızdan ayrılmış, On İki İmamların katarından ayrılmasın (cennette onlara katılsın)!

qentere anafatma *ise.* Hz. Muhammed'in kızı ve Hz.Alinin eşi olan Hz. Fatma'ya bağlı olanlar, onun yolunda gidenler, ondan şefaat umanlar, onun bendelerini izleyen kadın müminler dizisi, katarı. *Qentere mara vışiya (d), qentere Ana Fatmara nevışıyo* Bizim katarımızdan koptu (öldü), Fatma Ananın katarından kopmasın!

qenter başi (ser qenter) *ise.* Katar başı, Katar öncüsü, Kervan başı. *Qenter Başiye homete* Evren katarının başı (Tanrı).

qentere imamu *ise.* Hz. Ali ve Hz.Fatma'dan zuhur eden 12 Evlat ve torununu izleyen bendeleri, sadıkları ve mühiplerinden oluşan kutsal topluluk dizisi ve onların yolunda gidenler. *Qentere İmam Uşen* İmam Hüseyin katarı.

qent sımıtaene *f.* Kant içmek.

qent sımıtais *isg.* Kant içme.

qe pêra çinebiyaene *f.* Çok hasta olmak, perişan halde olmak, hiç iyi durumda olmamak.

qe pêra çinebiyais *isg.* Çok hasta olma, perişan halde olma, hiç iyi durumda

olmama.

qeqıve *isd.* Keklik ötüşü, "kakuva-kakuva"

qer *s.(e)* Siyah tenli, esmer, siyaha çalan renk, esmer ten.

qe ra *zf.* Hiçte, boşu boşuna, hiç bir şekilde, asla. *Qera dey dıme mekuye* Hiç te onun peşine düşme. *Qera dey* (e) *mekuye* Onunla hiç uğraşma, onunla uğraşman gerekmez. *Qera derg meke* Hiç uzatma, hiç uzatmaya deymez.

qerar *ise.* 1.Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı. *Qerarlı* Kararlı. 2. Herhangi bir durum için tartışılarak verilen kesin yargı. 3.Bu yargıyı bildiren belge. 4.Değişmeyen düzenli durum, düzenlilik, yöntemlilik. 5.Tam ölçüsünde, ne az ne çok. *Sole qerarde pırosane ke solın nêro* Tuzu ölçüsünde serp ki, tuzlu gelmesin. *Qerare uwede nade eke senıka cıkuye so bover* Suyun durumuna bak eğer az ise gir karşıya git. *Qerarra so* Usulüne göre git, ölçülü git. *Eve qerar cıde* Kararında ver, kararına göre ver. 6.Bir sorunu sonuca bağlamak. 7. *s.* Ufak, ufacık. *Qerar bije* Ufacık al. *Qerar bime* Uafktık, daha ufacıktık.

qerareni *ise.* 1. Kararlılık. 2. Ufaklık.

qerariye *isd.* 1. Kararlılık. 2.Ufaklık.

qerarık *s.(e)* Ufaklık, ufakça.

qerarname *ise.* 1.Devlet başkanının onayladığı hükümet kararı. 2.Bu kararı bildiren resmi yazı.

qerarsız *s.(e)* karar vermekte güçlük çeken, bir kararda durmayan, düzensiz, müttereddit.

qararsızeni *ise* Kararsızlık, müttereddüt.

qerarra cı'daene *f.*Hüküm vermek, yargıya varmak, karara bağlamak.

qerarra cı'dais *isg.* Hüküm verme, yargıya varma, karara bağlama.

qerbelek *s.(e)* Siyah-beyaz, benekli alacalı.

qere *ise.* 1.Yeryüzünün su ile kaplı olmayan bölümü, kara parçası. 2.Deniz veya göl kıyısı.

qereçor *ise.* Dersim'in Mazgirt ilçesine bağlı bir nahiyenin adı.

qeredenız *ise.* Karadeniz.

qeredewran *ise.* Dersim'in Pülümür ilçesine bağlı bir köyün adı.

qeregol *ise.* Dersim'in Pülümür ilçesine bağlı bir yörenin adı.

qerekoçan *ise.* Elazığ iline bağlı bir İlçesi.

qerekter (qarekter) *s.(e)* 1.Bir insanın, bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti. 2.Bir kimsenin veya bir insan grubunun tutumu ve davranış biçimi. 3.Üstün manevi özellik.

qerektersız *s.(e)* Karektersiz, niteliksiz, kötü.

qerela *s.(e)* 1.Siyah-beyaz giyimli erkek. 2.Benekli, alacalı görünümlü.

qereman *ise.* Kahraman, silahşör.

qeremaneni *ise.* Kahramanlık.

qeremaniye *isd.* Legen.

qeremiyae *s.(e)* Felçli. *Qeremiyo tê zere* Çökmüş, büzülüp felç olmuş.

qeremiyaene *f.* Felç olmak.

qeremiyais *isg.* Felç olma.

qeremiyawoğ/e *ise/d.* Felçli, felç olmuş kimse.

qeremux *ise. bot.* Karanfil gillerden, ekin tarlalarında biten, yaprakları karşılıklı, çiçeği pembe mor renkte, zararlı bir bitki. 2.Kirazgillerden, meşe ormanları içinde kendiliğinden biten, iri çekirdekli ekşimsi meyvesi olan bir meyve ağacı.

qerenfil *ise. bot. Ar. karanful.* 1.Karanfilgillerden, güzel renkli çiçekler açan bir süs bitkisi (*Dianthus caryophyllus*). 2.Mersin-

gillerden, Molük adalarında, Filipinlerde ve Hindistan'da yetişen bir ağaç (*caryophyllus aromaticus*). 3.Bu ağacın karanfil yağı elde edilen ve baharat olarak kullanılan, koyu renkli, küçük çivi biçimindeki tomurcuğu.

qereqelxan *ise.* 1.Kara kalkan. 2.*mec.* Belaya, beklenmedik felakate ve kazaya karşı verilen sadaka, adak, koruyucu dua. *Loqme sıma roza tengede qereqalxane verê domonune sımavo* Sadakanız dar günde çocuklarınızın önüne karakalkan olsun (korusun). *Loqme sıma qerealxane vere azu uze sımavo* Lokmanız soyunuzun sopunuzun önüne kalkan olsun (korusun).

qereqol *ise.* 1.Güvenliği sağlamakla görevli kimselerin bulunduğu konut. *Qereqolê cendermu* Jandarma Karakolu. *Qereqolê polisu* Polis Karakolu. 2.Huzur ve güvenliği sağlamak için hükümete bağlı her türlü kuvvet, kol, devriye.

qerevana *isd. İt. carovana "kervan".* 1.En çok orduda erlerin yemeğini dağıtmada kullanılan, çok miktarda yiyecek alan, kenarları dik, derince metal kap. 2.(Genellikle orduda veya yatılı okul ve cezaevlerinde) Yemek. 3.İnce yassı elmas. 4.*argo.* Atış taliminde hedef tahtasını bile vuramama.

qerevelığ (qerebelığ) *ise.* 1.Çok sayıda insan topluluğu, kalabalık. 2.Gereksiz, karışık şeyler topluluğu. 3. Sayıca çok kalabalık bir aile. 4.Çok sayıda insanın aynı anda konuşmasının oluşturduğu uğultu, gürültü.

qere wenca *isd. bot.* KaraYonca.

qeresewada *isd.* 1.Umutsuz ve güçlü aşk. 2.*psikol.* Kişinin belirli bir sebep olmadan çöküntü durumuna girip çevreden gelen uyarılara kapanması, güçlü suç ve günah duyguları içine düşmesi durumu, malihulya, melânkoli.

qere yazi *ise.* Kara yazgı, talihsizlik.

qerez *ise.* 1.Hedef, amaç, maksat. 2.Birine karşı güdülen kötülük etme isteği, kin, düşmanlık. *Qerez keno* Kin yapıyor, düşmanlık güdüyor (e).

qerezeni ise. garazlık, kinlik, düşmanlık. *Bê qerez* Kinsiz.

qerezın *ise.*Kinli, düşmanlık taşıyan. *Qerezune hora* Düşmanlığından. *Qerezune ho ver* Düşmanlığından ötürü.

qereziye *isd.* Garazlık, kinlik, düşmanlık.

qerezkar *ise.* Düşmanlık besleyen, kin bağlayan, kin güden.

qerez kerdene *f.* Kin etmek, düşmanlık gütmek.

qerez kerdis *isg.* Kin etmek, düşmanlık gütme.

qerezkerdoğ/e *ise/d.* Kin besleyen, düşmanlık güden, hasis.

qerezli *ise.* Düşmanlık besleyen, kin güden.

qerpuze *isd. Far. herbûz. bot.* Karpuz. Kabakgillerden sürüngen gövdeli bir bitki (citrullus vulgaris). 2.Bu bitkinin iri ve sulu meyvesi.

qerqele *ise.* 1.Zorluk. 2.Sıkışma. 3.Yorulma. 4. Ölüm derecesinde hasta düşme.

qerqele de biyaene *f.* Ölüm derecesinde olmak, cançekişmek.

qerqele de biyais *isg.* Ölüm derecesinde olma, cançekişme. *Qerqelederime* Azap içindeyiz, ızdırap içindeyiz. *Qerqelederê* ızdıraplıdırlar

qerqence *isd. zool.* Eklembacaklılardan, birinci ayak çifti iki kıskaç olarak gelişmiş, eti için avlanan, suda yaşayan bir hayvan, yengeç.

qerqele fiştaene *f.* 1.Sorgulamak, sorgu-

da sıkıştırmak. 2. Zor duruma düşürmek. *Çevêsawu ez fiştune qerqelero heneke, araqde mıro şi* Evi yanasılar beni öyle bir sıkıştırdılar ki, benden ter boşaldı. *Herzu çiyê persenê, qerqelero hene mısero navero ke qe mevaze* Her biri bir şeyi soruyor, üstüme üyle bir kabus çöktürdüler ki, hiç sorma!. *Çıko to ez fiştu qerqele* Nedir sen beni habire sıkıştırıyorsun!

qerqele fiştais *isg.* 1.Sorgulama, sorguda sıkıştırma. 2. zor duruma düşürme.

qerqesune *ise.* Mermi, mermi kurşunu.

qerqeznaene *f.* 1.Birini kovalamak, koşturmak, yormak, takattan düşürmek. 2.Hırpalamak, eziyet etmek. 3.Binek hayvanlarını hiç durmadan sürmek, yorgun düşürmek.

qerqeznais *isg.* 1.Birini kovalama, koşturma, yorma, takattan düşürme. 2.Hırpalama, eziyet etme. 3.Binek hayvanlarını hiç durmadan sürmek, yorgun düşürme.

qerqeznawoğ/e *ise/d* Durmadan kovalayan, koşturan, uğraştıran, yorgun düşüren.

qerraz *ise.* Verimsiz toprak, kıraç.

qerre *s.(d)* Esmer, siyah tenli.

qersun *ise.* 1.Kurşun elementi. 2.(Silah) Mermisi.

qersun kerdene *f.* Kurşunlamak, kurşuna dizmek. *Qersunke* Kurşunla!

qersun kerdis *isg.* Kurşunlama, kurşuna dizme.

qert *s.(e)* 1.Kart, yaşlanmış, geçkin. 2.Kaba, intizamsız, nezaketi kıt.

qertal *ise.* Kartal.

qertedar *s.(e)* Kart ağaç, kırılgan ağaç.

qertele *ise.* 1.Kocaman yaratık, kocaman görünen nesne. 2.İri yarı, kocaman.

qerti *işç.* 1. Palavıra. 2. Yüksekten atma.

qerti eştaene *f.* Palavıra atmak.

qerti eştais *isg.* Palavıra atma.

qertikar *s.(e)* Palavracı.

qerti kerdene *f.* Palavra atmak, palavra yapmak.

qerti kerdis *isg.* Palavra atma, palavra yapma.

qertiye *isd.* 1.Kartlık. 2.Kabalık.

qertme *ise.* 1.Dede kılan. 2.Merdane, boyunduruk ağalarına geirilen ince çubuk.

qerxele *ise.* Su dalgası, dalga. *Qerxelê usari* Bahar su dalgaları (Bahar selleri).

qesa *isd.* 1.Söz, laf, söylem.2.Olay, olgu, iş, husule.

qesas *ise.* 1.Öc, intikam. 2.Suça karşılık ceza, kısas.

qesaş ceriyaene *f.* İntikam alınmak.

qesas ceriyais *isg.* İntikam alınma.

qesas guretene *f.* İntikam almak, öç almak.

qesas guretis *isg.* 1.İntikam alma.

qesas guretoğ/e *ise/d.* İntikam alan, öc alıcı, intikamcı.

qesasu *işç.* İntikamları, öcleri.

qesav *ise.* Kasap, et satılan dükkan.

qesavxane *ise.* 1.Hayvan kesim yeri, mezbaha 2.Kasap dükkanı, et satış yeri.

qesaşi *işç.* Kısaslar, öcler, intikamlar.

qese *ise.* 1.Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lâkırdı, kelâm, kavil. *Qesê esto qese bırneno, qesê esto sarê bırneno (serperneno)* Söz var sözü keser, söz var kelle keser! *Gese esto is qedeneno, qese esto sare serperneno!* Söz var iş bitirir, söz var kelle uçurur. 2.Bir veya birkaç heceden oluşan ve anlamı olan ses birliği, kelime, sözcük. 3.Bir konuyu yazılı olarak açıklamaya yarayan kelime dizisi. 4.Kesinlik kazanmayan haber, söylenti. *Wertede qesê fetelino, ama raşto zuro kes nêzono* Ortada bir laf dolaşıyor, ama doğru mu yanlış mı

kimse bilmiyor. 5.Bir işi yapacağını kesin olarak vaad etmek. *Mordemo xırt sarê xo dano qesê hora nêvêreno* Yiğit adam başını verer sözünden vazgeçmez. 6.Müzik parçalarının yazılı metni, güfte. 7.Yetki, konuşma hakkı. *Qesê dey mıdero, ez dey vera qeseyken* Onun sözü bendedir, ben onun adına konuşuyorum.

qese birnaene *f.* Söz kesmek, sözleşmek.

qese birnais *isg.* Söz kesme, sözleşme.

qese bavê qeşiyo *zf.* 1.Söz sözün yaratıcısıdır, Laf lafı doğurur. 2.Söz sözden üstündür.

qese bırıyo *zf.* 1.Söz kesilmiş. 2.(Konu) Anlaşmaya bağlanmış

qese cı'nêkotaene *f.* 1.Kendisine söz düşmemek. *Lewê pîye mı de gese mı nêkuno* Babamın yanında bana söz düşmez. *Qese mıre nêkuno* Bana söz düşmez. 3. Kendisine söz sırası gelmemek.

qese cı'nêkotais *isg.* 1 Kendisine söz düşmeme. 2. Kendisine söz sırası gelmeme.

qese cı'rasnaene *f.* 1.Bir konuya akıl erdirmek. 2.Sözü kendisine ulaştırmak, haber vermek. 3.Söz yerini bulmak. *Gese resto hurend* Söz yerini bulmuş, söz yerine ulaşmış. *Qese rasno hurend* Söz yerine ulaşacak..

qese cı'rasnais *isg.* 1.Akıl erdirme. 2. Sözü kendisine ulaştırma, haber verme. 3. Söz yerini bulma.

qese çino *zf.* 1.Laf yok, söz bitmiş, mevzu kapanmış. 2.*mec.*Diyecek bir şey yok. 3.Söz (hakkı) yok. *Qese mıre çino* Bana söz yok.

qese çort *s.(e)* Kaba sözlü, sivri dilli, kırıcı, lafını tartmadan konuşan, ağzı bozuk, nezaketsiz kişi.

qese fekra remanaene *f.* Ağzından laf kapmak, ağzından laf almak.

qese fekra remanais *isg.* Ağzından laf kapma, ağzından laf alma.

qese fekra nêvejiyaene *f.* 1.Ağzından laf çıkmamak, ağzı sıkı olmak, sır küpü olmak. 2.*mec.* Konuşmamak, sessiz kalmak.

qese fekra nevêjiyais *isg.* 1.Ağzından laf çıkmama, ağzı sıkı olma, sır küpü olma. 2.*mec.* Konuşmama, sessiz kalma.

qese fekte nêvınetaene *f.* 1.Ağzında laf durmamak, boş bulunmak. 2.Sır saklamamak.

qese fekte nêvınetais *isg.* 1.Ağzında laf durmama, boş bulunma. 2.Sır saklamama.

qese haqiye *s.(s)* 1.Tanrı ve din için söylenen söz, ibadet sözü. 2.Hak adalet ve yilik sözü. 3.Gerçeklik sözü, hakikat sözü.

qese homete *ise.* 1.Alemin sözü, dünyanın sözü. 2. Dünyanın veya alemin gündemindeki en çok konuşulan söz, konu.

qese ho muti nêbiyaene *f.* Sözü muteber olmamak. *Qese mı muti niyo* Sözüm muteber değil. *Qese to muti niyo* Sözün geçerli değı.

qese ho muti nêbiyais *isg.* Sözü muteber olmama.

qese ho perekerdene *f.* Lafı para etmek, sözü geçmek. *Qese dey perekeno* Onun (e) sözü para eder (sözü geçerlidir).

qese ho perekerdis *isg.* Lafı para etme, sözü geçme.

qese ho potene *f.* Sözünü pişirmek, düşünerek konuşmak, çiğ laf etmemek. *Qese ho poze hona vaze* Lafını pişir öyle söyle! *Qese ho kahl mevaze* Sözünü çiğ söyleme. *Qeso çig îye wayiro* Çiğ söz sahibinindir.

qese ho'ra hode Sözünü geri al.

qese ho'ra ho guretaene *f.* 1.Kendi lafını geri almak. 2.*mec.*Kendi sözünü

kendi denetimine almak, saygılı davranmak.

qese ho'ra ho guretais *f.* 1.Kendi lafını geri alma. 2.*mec.*Kendi sözünü kendi denetimine alma, saygılı davranma.

qese ho'ra ho'pise 1.Kendi sözünü kendine dola. 2.Lafını kendi içinde zaptet. 3.*mec.* Sözünü iradene hakim ol, sözünü denetle, çiğ söz söyleme.

qese ho'ra ho'pistaene *f.* 1.Kendi sözünü kendine dolamak. 2.Lafını kendi özüne bağlamak. 3. Kendi lafın önünü tutmak.

qese ho'ra ho'pistais *isg.* 1.Kendi sözünü kendine dolama. 2.Lafını kendi özüne bağlama. 3. Kendi lafın önünü tutma.

qese ho'ra nêvêrdaene Sözünden caymammak, lafından vazgeçmemek, sözünden dönmemek.

qese ho'ra nêvêrdais Sözünden caymamma, lafından vazgeçmeme, sözünden dönmeme.

qese ho'ra xer nêdiyaene *f.* Kendi lafının hayrını görmemek.

qese ho'ra xer nêdiyais *isg.* Kendi lafının hayrını görmeme

qese ho'ra zu ardene *f.* Sözünü dile getirmek, fikrini dile getirmek.

qese ho'ra zu ardis *isg.* Sözünü dile getirme, fikrini dile getirme.

qese ho ve çorte *zf.* Sözleri kabadır, konuşması çirkindir, konuştuğu dil bozuktur.

qese ho vêrdaene *f.* Sözü geçmek. *Qese dey herca vêreno* Onun (e) sözü her yerde geçer. *Qese dey vêrdoğo* Onun sözü geçerlidir. *Qese to sarê mı sero* Senin sözün başim üstüne! *Qese to kertê kêmêro* Senin Sözün kaya nakışıdır (sağlam ve değişmezdir). *Qesê to kemera çengiya* Sözlerin köşe taşıdır. *Qese mordeme baqıl kemera qorria* Akıllı adamın sözü yapı sıra taşıdır. *Qese sayir kemera neqeşayiya* Şairin sözleri nakışlı taştır.

qese ho vêrdais *isg.* Sözü geçme, sözü para etme.

qese ke *zf. ve bağ.* Söz ki, söz ola ki. *Qese ke qeseybi* Söz konuşulunca. *Qese ke raştê qeşi ame* Söz söze karşı gelince, söz sözle karşılaşınca. *Qese ke rest pê* Karsılıklı sözle uyum sağlayinca.

qese kilitê qeşiyo *zf.* Söz sözün anahtarıdır.

qese ma qeso *zf.* Sözümüz sözdür.

qese mileti *ise.* Milletin sözü. *Gesê miletto* Milletin sözüdür/Elin sözüdür.

qese mı qeso *zf.* Sözüm sözdür.

qese muxlıti *ise.* Cemiyetin sözü, toplumun sözü.

qese panaene *f.* 1.Laf eklemek, söz ilave etmek. 2.*mec.*Yalan katmak. 3.*mec.* Laf takmak, lekelemek.

qese panais *isg.* 1.Laf ekleme, söz ilave etme. 2.*mec.*Yalan katma. 3.*mec.* Laf takma, lekeleme.

qese pa'nêceriyaene *f.* 1.İçinden (belirli bir düşünce) geçmemek. 2.Deli dolu, her an başını belaya sokabilecek veya başına bele arayan, kendisine verilen öğütü red eden kimse. 3.Ha söyle ha söyle laf dinlemeyen.

qese pa'nêceriyais *isg.* 1.İçinden (belirli bir düşünce) geçmeme. 2.Deli dolu, her an başını belaya sokabilecek veya başına bele arayan, kendisine verilen öğütü red eden kimse. 3.Ha söyle ha söyle laf dinlemeyen.

qese pa'nêniştae *ise.*Laf tutmayan, söz dinlemeyen, dik kafalı, öğüt tutmaz.

qese pa'nêniştaene *f.* 1.Laf tutmamak, söz dinlememek, laftan anlamamak, öğüt dinlememek. 2.Kalın kafalı, olmak.

qese pa'nêniştais *isg.* Laf tutmama, söz dinlememe, dik kafalılık, öğüt tutmama.

qese perskerdene *f.* 1.Söz sormak, haber sormak. 2.Danışmak.

qese perskerdis *isg.* 1.Söz sorma, haber sorma. 2.Danışma.

qese qedenaene *f.* Sözü bitirmek. *Qese qedavi* Söz bitmişti. *Qese qedeno* Sözü bitirmişler. *Qese qese ano'ra* Söz sözü açar. *Qese qese anora'zu* Söz sözü dile getirir. *Qese qesı bırneno* Söz sözü keser. *Qese qeşi'ra ustıno* Söz sözden üstündür. *Qese qesê haqiyo* Söz hakkın sözüdür. *Qeso may (maykek), qeso ner bırneno* Dişi söz eril sözü keser (Yumuşak laf, sert lafa üstün gelir).

qese qedenais *isg.* Sözü bitirme.

qese qese *zf.* Söz söz, kelime kelime. *Qese qeso rasto* 1.Söz doğru sözdür.

qese'ra cı'çarnaene *f.* Lafı kendisine iyade etmek, kötü sözü sahibine çevirmek.

qese'ra cı'çarnais *isg.* Lafı kendisine iyade etme, kötü sözü sahibine çevirme.

qese'ra qese vejiyaene *f.* Sözden söz çıkmak, laftan laf çıkmak.

qese'ra qese vejiyais *isg.* Sözden söz çıkma, laftan laf çıkma.

qese'ra ho'pey daene *f.* Sözü arkasına atmak, geçiştirmek, duymamazlıktan gelmek.

qese'ra ho'pey dais *isg.* Sözü arkasına atma, geçiştirme, duymamazlıktan gelme.

qese'ra ho'pey fiştaene *f.* Lafı duymamazlıktan gelmek, aldırmamak, lafı gerisine atmak, lafı duyduğu halde duymamış davranmak. *Qese'ra ho'peyde* (Söylenen) Lafı işitme, duymamazlıktan gel, duymamış ol, aldırma!

qese'ra ho'pey fiştais *isg.* Lafı duymamazlıktan gelme, aldırmama, lafı gerisine atma, lafı duyduğu halde duymamış davranma.

qese'rê ho biyaene *f.* Bir sözü olmak, bir diyeceği olmak. *Qese'rê mı esto* Bir sözüm var / Söyleyeceğim var *Qese'rê mı bi* Bir sözüm vardı. *Qese'rê mı tora esto* Senden bir isteğim var. *Qese're to esto* Senin bir sözün var mı? *Qese'rê sıma esto* Sizin bir sözünüz var mi?

qese'rê ho biyais *isg.* Bir sözü olma, bir diyeceği olma.

qeseriyaene *f.* El, yüz ve ayak derisinin kirden ve bakımsızlıktan kuruyup çatlaması, nasırlaşmak. *Destê mı qeseriye* Ellerim (kirden/nasırdan) çatlamış.

qeseriyais *isg.* El, yüz ve ayak derisinin kirden ve bakımsızlıktan kuruyup çatlaması, nasırlaşma.

qese'ro cı'niyamaene *f.* Laf kendisine uygun gelmemek, söylenen sözden kendisini rahatsız hisetmek.

qese'ro cı'niyamais *isg.* Lafın kendisine uygun gelmeme, söylenen sözden kendisini rahatsız hisetme.

qese'ro ho viyarnaene *f.* Lafı geçiştirmek, söylenen söze aldırmamak, duymamazlıktan gelmek, lafı ıskalamak. *Qese'ro ho vêarne* Lafı geçiştir, lafı duymazlıktan gel.

qese'ro ho viyarnais *isg.* Lafı geçiştirme, söylenen söze aldırmama, duymamazlıktan gelme, lafı ıskalama.

qese'ro ho viyarnawoğ/e *ise/d.* Lafı geçiştiren, duymazlıktan gelen kimse.

qeseve *ise.* Mide yanması, gastirit, ülser.

qeseva ho vêsaene *f.* Midesi kazınmak, midesi yanmak, ülserin çıkmak. *Qeseva mı vêsena* Midem kazıntı yapıy-

or, midem yanıyor.

qeseva ho vêsais *isg.* Midesi kazınma, midesi yanma, ülserin çıkma.

qese ve qese *zf.* Söz söz, kelime kelime, cümle cümle.

qesê vatene *s.(e)* Söylenecek söz, yerinde söz, uygun söz. *Gesê vatene niyo* Söylenecek söz değil. *Qese mı geso vıreno* Benim sözüm ilk sözdür.

qesê vatis *s.(e)* Söylenecek söz, yerinde söz, uygun söz

qese wastaene *f.* Söz istemek, konuşmak için müsade almak. *Qese to ve sekerra bırnen* Sözünü şekerle kesiyorum. *Qese to hemgenra bırnen* Lafını balla kesiyorum.

qese wastais *isg.* Söz isteme, konuşma için müsade alma.

qesey *işç.* Sözler, kelimeler dizisi, lâkırdılar, kelâmlar, kaviller.

qesey biyae *isd.* 1.Konuşulmuş olan. 2.Sözü edilme, söylenen.

qesey biyaene *f.* 1.Konuşulmak. 2.Sözü edilmek, söylenmiş olmak.

qesey biyais *isd.* 1.Konuşulma. 2.Sözü edilme, söylenme.

qesey fiştaene *f.* 1.Lafa tutmak, konuşmaya daldırmak, oyalamak. *Qesey fiye hata ke ma ameyime* Lafa tut biz gelene kadar! 2.Söze karıştırmak, lafa sokmak.

qesey fiştais *isg.* 1.Lafa tutma, konuşmaya daldırma, oyalama. 2.Söze karıştırma, lafa sokma.

qesey fiştawoğ *ise/d.* Konuşmaya tutan, lafa tutan, oyalayan.

qesey kerdene *f.* 1.Konuşmak, söylenmek. *Qeseybike* Konuş! Anlat.

qesey kerdis *isg.* Konuşma.

qesey kerdoğ/e *ise/d.* Konuşan, konuşmacı.

qesey ser estaene *f.* 1.Üstüne laf atmak, laf dokundurmak, sözle sataşmak. 2.Bir kadına/kıza asılmak, kur yapmak, laf atmak. 2.*mec.* İlgisi olmadığı olayları üstüne atmak, iftira atmak.

qesey ser estais *isg.* 1.Üstüne laf atma, laf dokundurma, sözle sataşma. 2.Bir kadına/kıza asılma, kur yapma, laf atma. 2.*mec.* İlgisi olmadığı olayları üstüne atmak, iftira atma.

qesmır *ise.* Maskara, ciddiyetten uzak

qesmıreni *ise.* Maskaralık, soytarılık.

qesmırın *ise.* Maskaracı kimse.

qesmıriye *isd.* Maskaralık, soytarılık.

qeso çort *s.(e)* Kötü söz, kötü söylem, kaba laf.

qeso kal s(e) Çiğ laf, çiğ söz, pişmemiş söz, çirkin laf, gelişi güzel söz.

***qeso miyani** *s.(e)* Gizli söz.

qeso miyanki *s.(e)* Gizli söz, sır söz, açıklanmayan veya açıklanmaması gerekli olay. *Qeso mêankiyo* Gizli söz.

qeso perekende *zf.* 1.Desteksiz laf, dağınık, sistemsiz laf, söz, söylem. 2.Geçersiz, para etmiyen, etkisiz söz. Qesê dine perekendo 3.Onların sözü bir araya gelmiyor. 4.Onların sözü para etmiyor, geçersizdir, etkisizdir.

qest (qesıt) *ise.* 1.Amaç, istek, maksat. 2.Öldürme, yaralama veya zarar vermek isteme, jötü niyet.

qestıko *zf.* Şakacıktan, mahsustan, yalancıktan, kasıttan.

qestiye *isd.* Kasıtlılık, kasten, bilerek / isteyerek, maksatlı.

qest kerdene *f.* 1.Bir sözden başka bir şeyi kast etmek, başka bir şeyi anımsatmak. 2.(Cana) Kıymak, yaralamak, zarar vermek.

qest kerdis *isg.* 1.Bir sözden başka bir şeyi kast etme, başka bir şeyi anımsatma. 2.(Cana) Kıyma, yaralama, zarar verme.

qeşiyae *s(e)* 1. Hamlanmış olan. 2. Ekşimiş olan (ayran).

qeşiyaene *f.* 1.(Aşırı çalışma veya yürüme nedeniyle) Hamlanmak, adele ağrısı olmak, adaleleri tutulmak. 2.(Ayran, yoğurt,süt gibi şeyler için) Ekşimek, kerkemek, kesilmek. *Do qeşiyo* Ayran kekremiş. Sıt qeşiyo we Süt (ekşiyip) kabarmış, kekremiş. *Qeşino we* Kekreyecek, ekşiyecek, kabaracak, bozulacak.

qeşiyais *isg.* 1.(Aşırı çalışma veya yürüme nedeniyle) Hamlanmak, adele ağrısı olma, adalele tutulması. 2.(Ayran, yoğurt,süt gibi şeyler için) Ekşime, kerkeme, kesilme.

qetıl *ise.* 1.İnsan öldüren kimse, cani, katil. 2.Ölüme sebep olan kimse.

qetıl biyaene *f.* 1.Katlolmak, öldürülmek. 2. Katil olmak, cani olmak.

qetıl biyais *isg.* 1.Katlolma, öldürülme. 2.Katil olma, cani olma.

qetıleni *ise.* Katillik.

qetıliye *isd.* 1.Katillik. 2. Katillikçe, canice.

qetıl kerdene *f.* Katletmek, öldürmek, cinayet işlemek. 2.Cinayet işlemeye zorlanmak, ölüme teşvik etmek.

qetıl kerdis *isg.* Katletme, öldürme, cinayet işleme. 2.Cinayet işlemeye zorlama, ölüme teşvik etme.

qeti *ise. zf.* 1.Kati, kesin. 1.Asla, hiç bir şekilde.

qeti surette *zf.* 1.Kesin olarak, kesinlikle. 2. Kati surette, asla.

qetiya *ünl.* Asla, hiç bir zaman, kattiyen.

qetiyen *zf.* 1.Hiç bir zaman, hiç bir biçimde, asla! 2.Kesin olarak kesinlikle!

qetiyetle *zf.* Kesinlikle, asla hiç bir zaman.

qetliam *ise.* Katliam, toplu öldürme, soykırım.

qetliam kerdene *f.* Katliam yapmak, soy kırım yapmak, topluca, kitle halinde öldürmek.

qetliam kerdis *isg.* Katliam yapma, soy kırım yapma, topluca, kitle halinde öldürme, yok etme.

qetran *ise.* 1.Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen sıvı, yağ kıvamında. 2.Maden kömüründen elde edilen kara sıvı. 3.Kara çam veya sedir türü ağaçların salgıladığı sıvı(katran).

qevçıl (qefçıl) s.(e) 1.Pis, berbat. 2.Kendine pislemiş olan. 3.Adi, işe yaramayan, beğenilmeyecek kadar kötü. 4.*mec.* Becereksiz, tembel, miskin. 5.Tiksinti verici, iğrenç. 6.çirkin, sevimsiz, itici. 6.Yersiz ve ortalığı bulandıran söz. *Mordemê qevçila qêsê qevçil vejinê* Pis adamdan pis laflar çıkar! *Mordemê murdar'ra qesê murdar vejinê* İğrenç adamdan iğrenç laflar çıkar. 7.İçinden çıkılması zor, karışık durum. *Dê bêke na qevçiliyera vejiye* Gel ki bu pislikten çık! *Na gevçiliyera mordem çütirı vejiyo* Bu berbat durumdan adam nasıl çıksın!

qevçıl biyae *s.(e)* Pislenmiş olan, pislikli, kirli, pisliğe bulaşmış olan.

qevçıl biyaene *f.* Pis olmak, pislenmek, kirlenmek. *Qevçıliye biye* Pislikti. *Qevçıl biyo şiyo* Berbat olmuş gitmiş!

qevçıl biyais *isg.* Pis olma, pislenme, kirlenme.

qevçılên *ise.* Pislik, berbatlık.

qevçıliye *isd.* Pislik, berbatlık, içinden çıkılmaz durum.

qevçıliye vetaene *f.* Pislik çıkartmak. *Qevçıliye kote kar* Pislik zuhur etti.

qevçıliye vetais *isg.* Pislik çıkartma.

qevçıl kerdene *f.* Pisletmek, berbat etmek, kirletmek.

qevçıl kerdis *isg.* Pisletme, berbat etme, kirletme.

qevde *isd.* 1.Bir tutam, avuç demeti, elle

tutulabilecek kadar. *Qevde vas* Bir tutamlık ot. *Qevde riveş* Bir tutam ışkın. *Qevde sop* Bir avuç (ekin) sapı. 2.Elin tutma vaziyeti. *Qevde ve gevde* Avuç avuç. 3.Bir tutamlık, azıcık.

qevde kerdene *f.* Avuçlamak, elle derlemek.

qevde kerdis *isg.* Avuçlama, elle derleme.

qeve *is.(e)* 1.Özensiz, gelişigüzel. kaba yapılmış (şey). *Qevo* Kabadır (e). 2.Taneleri iri, kaba un veya kaba çakıl. 3.Terbiyesi, görüşü kıt olan, nezaketsiz, kaba (kimse). 4.Terbiyeye, inceliğe aykırı olan kaba (söz). 5.Görgüsüz. 6.Dini yanlış yorumlayarak ibadet ve düşüncede aşırılığa kaçan (kimse).

qevadae *ise.* Kabadayi zorba.

qevedayi *ise. ve s.* Korkusuz, dövüşken, kabadayı.

qevedaeni *ise.* Kabadayılık zorbalık.

qevedais *isg.* Kabadayılık zorbalık.

qevis *ise.*. 1.Eğri büğrü, işe yaramayan ağaç. 2. Sözünde durmamazlık, güvensizlik.

qewa *isd. Ar. kahve.* 1.*bot.* Sıcak iklimde yetişen, kökboyasıgillerden bir ağaç (*coffea arabica*). 2. Bu ağacın meyve çekirdeği. 3.Bu çekirdeklerin kavrulup öğütülmesiyle elde edilen toz. 3.Bu tozla hazirlanan içecek. 4.Kahve, çay, ılhamur, bira, nargile içilen, tavla, domino, bilardo, kağıt oyunları oynanan yer, kahvehane.

qewal *ise.* Götürü, toptan, bir işin birine toptan yaptırılma anlaşması.

qewal cı'dayene *f.* Bir işin bütünü ile ilgili olarak fiyat üzerinde anlaşarak yapılmasını birine götürü olarak vermek.

qewal cı'dayis *isg.* Bir işin bütünü ile ilgili olarak fiyat üzerinde anlaşarak yapılmasını birine götürü olarak verme.

qewale *isd.* Kamıştan yapılan, genellikle çobanların çaldığı, yumuşak sesli, kaval.

qewal guretaene *f.* Bir işi götürü almak.

qewal guretais *isg.* Bir işi götürü alma.

qewete *ise.* 1.Fiziksel güç, takat. 2.Güç. 3.Şiddet, zor, cebir. 4.Yetke, erk, nüfuz. 5.Dayanıklı olma durumu, tahammül, mukavemet. 6.*mat.* Bir niceliğin kendisi ile çarpılarak yükseltildiği derecelerden her biri: $2x2x2=2^3$ denkleminde 3 sayısı 2'nin kuvvetini gösterir. 7.*ask.* Bir ülkenin savaşçı silahlı kuruluşları veya gücü. 8.*fiz.* Durgunluğu harekete veya hareketi durgun bir duruma çeviren, direnci kıran veya direnç doğuran özellik.

qewete cı'daene *f.* Kuvvet vermek, güç vermek.

qewete cı'dais *isg.* Kuvvet verme, güç verme, güçlendirme.

qewete guretaene *f.* 1.Kuvvet almak, güç almak. 2.Sırtını bir yere dayamak, destek almak, arka almak.

qewete guretais *isg.* 1.Kuvvet alma, güç alma. 2.Sırtını bir yere dayama, destek alma, arka alma.

qewetera biyaene *f.* Kuvvetten olmak, gücünü yitirmek, direnç kaybetmek, zayıflamak, güçten düşmek.

qewetera biyais *isg.* Kuvvetten olma, gücünü yitirme, direnç kaybetme, zayıflama, güçten düşme.

qewetera kêwtene *f.* Kuvvetten düşmek, güçten düşmek, güçsüz hale gelmek, güçsüzleşmek.

qewetera kêwtis *isg.* Kuvvetten düşme, güçten düşme, güçsüz hale gelme, güçsüzleşme.

qewete wastaene *f.* 1.Kuvvet gerektirmek, güç istemek. 2.(Yardımcı)

kuvvet istemek, güç istemek, destek istemek.

qewete wastais *isg.* 1.Kuvvet gerektirme, güç isteme. 2.(Yardımcı) kuvvet isteme, güç istemek, destek isteme.

qewetın biyae *is.(e)* Kuvvetlenmiş, güçlenmiş.

qewetın biyaene *f.* Kuvvetlenmek, güçlenmek.

qewetın biyais *isg.* Kuvvetlenme, güçlenme.

qewetiye *isd.* 1.Direngenlik, kuvvetlilik. 2.Gücü arttıran, kuvvetlendiren.

qewetli *is.(e)* 1.Gücü çok olan, zorlu, şiddetli. 2.Sağlam, dayanıklı olan. 3.Görevini iyi yapan, kesin kararlı. 4.Çok etkileyici, inandırıcı, önemli. 5.Nüfuz sahibi olan, saygın. 6.Üstün. 7.Yetenekli.

qewetsız *is.(e)* Kuvvetsiz, güçsüz, direngsiz.

qewğa *isd. Far. gavğa.* 1.Düşmanca davranış veya sözlerle ortaya çıkan çekişme veya dövüş, münazaa. 2.*esk.*Savaş. *Qewğa dik* Horoz dövüşü. 3.*mec.* Herhangi bir amaca erişmek, bir şeyi elde etmek veya bir şeye karşı koyabilmek için harcanan çaba, verilen mücadele.

qewğacı *ise. ve s.* 1.Kavgacı, kavga etmeyi seven. 2.*mec.* Mücadeleci. 3. Dövüşen taraflardan her biri. 4. Kavga çıkaran kimse.

qewğa kerdene *f.* 1.Kavga etmek, dövüşmek, savaşmak. *Qewğa kenê* Kavga ederler/Kavga ediyorlar. 2.*mec.*Mücadele etmek.

qewğa kerdis *isg.* 1.Kavga etme, dövüşme, savaşma. 2.*mec.* Mücadele etme, uğraşma.

qewğa kewtaene *f.* 1.Kavgaya girmek, savaşa girmek. 2.*mec.*Mücadeleye girişmek. *Qewğa kuye* Kavgaya gir, mücadeleye giriş!

qewğa kewtais isg. 1.Kavgaya girme, savaşa girme. 2.*mec.*Mücadeleye girişme.

qewğalı *is.(e)* 1.Biriyle/birileriyle çekişmeli, çatışmalı durumda bulunmak. 2.Herhangi bir şeyin çekişme, çatışma konusu olması, sorunlu. 3.*mec.*(tarafların) Küsülü, hasmene durumu.

qewul *ise.* 1.Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma. 2.(Konukları veya işi olanları) Yanına sokma, makamına veya huzuruna alma. 3.Sunulan bir şeyi, armağanı alma. 4.Bir öneriyi uygun bulma, onaylama. 5.Bir yere alınma.

qewul biyaene *f.* 1.Kabul olunmak, kabul olmak, kabul edilmek, kabullenmek. 1. Geçerli olunmak, geçerli olmak..

qewul biyais *isg.* 1.Kabul olunma, kabul edilme, kabullenme. *Qewule cane mıno* Candan kabulümdür! *Qewule cane mıvo* Canı günülden kabulüm olsun! 1. Geçerli olunma. *Loqme to Qewule raa haqiyebo* (Lokman) Hak yoluna kabul (geçerli) olsun, kabul görsün.

qewul kerdaene *f.* 1.Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olmak. 2.(Konukları veya işi olanları) Yanına sokmak, makamına veya huzuruna almak. 3.Sunulan bir şeyi, armağanı almak. 4.Bir öneriyi uygun bulmak, onaylamak. 5.Bir yere alınmak. Qewulke Kabul et! *Qewul ken* Kabul ediyorum. *Qewul biyo* Kabul olunmuştur. *Qewulo* 1.(Tamam) Kabuldür (e). 2.Geçerlidir.

qewul kerdais *isg.* Kabul etme, kabullenme.

qewul nêbiyaene *f.* Kabul olunmamak, kabulü mümkün olmamak, kabul

olmamak.

qewul nêbiyais *isg.* Kabul olunmama, kabulü mümkün olmama, kabul olmama, rıza görmeme.

qewul nêkerdaene *f.* Kabul etmemek, kabullenmemek.

qewul nêkerdais *isg.* Kabul etmeme, kabullenmeme.

qexpe *ise.* 1.Sözünden dönen, dönek. 2.Hilebaz, güvenilmez, kalleş. *Qexpo* Kahpedir, dönektir, soysuzdur. (e).

qexpeni *ise.* Kahpelik, döneklik, kalleşlik.

qexpiye *isd.* 1.Kahpelik, döneklik, kalleşlik. 2.*zf.* Dönekçe, kahpece. 3.Kahpe, güvenilmez,orospu kimse (d).

qey *zf.* Ni'çin, ne sebeple, neden? *Qey hen bi* Neden öyle oldu. *Qey çino* Niçin yok? *Qey nesono* Neten gitmiyor? *Qey hunde mı xor vênena* Neden beni o kadar hor görüyorsun? *Qey made zelil nadana* Neden bize hakir bakıyorsun. *Qey ma zelil vênena* Niçin bizi hakir görüyorsun?

qeyat *zf.* Pek, çok, oldukça, olabildiğince. *Qayet rındeka* Oldukça güzeldir. *Qayet rınd amevi* Oldukça iyi gelmişti. *Qayet rınd biyo* Oldukça iyi olmuş. *Qayet rınd kerdo* Oldukça iyi etmiş.

qeyçi *ise.* Makas.

qeyd *ise.* 1.Tesbit. 2.Yazılım. 3.Not.

qeyd biyae *is.* Kayd olunmuş, kayıtlı.

qeyd biyaene *f.* Kayd olmak, yazılmak, tesbit edilmek.

qeyd biyais *isg.* Kayd olma, yazılma, tesbit edilme.

qeyde *ise.* 1.Usul, gelenek. 2.*müz.* Usul, tempo. 3.Oyun havası, melodi.

qeyde ser estene *f.* Birileri veya bir şey üzerine türkü yakmak, beste yapmak.

qeyde ser vatene *f.* Birileri veya bir şey üstüne türkü söylemek, ağıt yapmak veya güzelleme yapmak.

qeyd kerdene *ise.* 1.Yazmak, bazı önemli noktaları tesbit etmek. 2.Herhangi bir şeyi bir yere mal etmek, bir şeyin tarih, numara veya adını bir deftere geçirmek. 3. Hatırlamak için yazmak, bir yere not etmek. 4.Belirtmek, söylemek. 5.Sesi veya resmi manyetik bant üzerine geçirmek. 6.Olumlu sonuç almak. 7. *fiz.* Sıcaklık, basınç gibi bir niceliğin değişkenliğini tesbit etmek.

qeyd kerdis *isg.* 1.Yazma, bazı önemli noktaları tesbit etme. 2.Herhangi bir şeyi bir yere mal etme, bir şeyin tarih, numara veya adını bir deftere geçirme. 3. Hatırlamak için yazma, bir yere not etme. 4.Belirtme, söyleme. 5.Sesi veya resmi manyetik bant üzerine geçirme.

qeygusuz *s.(e)* Kaygısız, gamsız, rahat, lakayıt.

qeyidsız (bêqeyd) *s.(e)* 1.Kaydı yapılmamış, kayıtsız. 2.Bir şarta bağlı olmayan. 3.Aldırmaz, ilgisiz, umursamaz, lakayıt.

qeypağ *s.(e)* Sözünde durmaz, dönek.

qeypağeni *ise.* Kaypaklık, döneklik.

qeyser *ise.* Kayseri Bizans hükümdarlarının ünvanı.

qeysere rumi *ise.* Kayseri Rum krallığı.

qeyseriye *isd.* Orta Anadolu illerinden, Kayseri.

qeytan *ise.* 1.Pamuk veya ipekten sicim, şerit. 2. Asla hiç bir zaman.

qeyün *s.(e)* Sağlam, dayanıklı, mükem, bozulmaz, yıkılmaz, kopmaz nitelikte. Qeyünke Sağlamlaştır!

qeyün amaene *f.* Sağlam gelmek. *Lengerê pırdi qeyün amo* Köprünün ayağı sağlam gelmiş (iyi yapılmış).

qeyün amais *isg.* Sağlam gelme.

qeyün biyae *ise.* Sağlamlaşmış olan, sağlam durumda.

qeyün biyaene *f.* Sağlam olmak, sağlamlaşmak, dayanıklı olmak.
qeyün biyais *isg.* Sağlam olma, sağlamlaşma, dayanıklı olma.
qeyüneni *ise.* Sağlamlık, dayanıklılık, kuvvetlilik.
qeyüniye *isd.* Sağlamlık, dayanıklık. *qeyüniyera* Sağlamca, kuvvetlice, sağlam bir şekilde.
qeyün giredaene *f.* Sağlam bağlamak, sıkı bağlamak.
qeyün giredais *isg.* Sağlam bağlama, sıkı bağlama.
qeyün kerdene *f.* Sağlamlaştırmak, pekiştirmek, sabitleştirmek. *Qeyün kerê* Sağlamlaştırın, sağlama bağlayın!
qeyün kerdis *isg.* Sağlamlaştırma, pekiştirme, sabitleştirme.
qeza *isd.* 1.Can veya mal kaybına veya zararına sebep olan kötü olay. *Qeze'ra biya şiya* Bir kazadır olmuş gitmiş. 2.İlçe, kaymakamlık. 3.İslamiyette vaktinde kılınmayan namaz veya tutulmayan oruç.
qeza biyaene *f.* Kaza olmak.
qeza biyais *isg.* Kaza olma.
qêzâvêt *ise.* Adaleti icra etmek, hüküm vermek.
qeza kerdene *f.* Kaza yapmak.
qeza kerdis *isg.* Kaza yapma.
qeze *isd.* Perde ayaklılardan uzun, beyaz veya gri boyunlu suda ve karada yaşayan uçan yabani veya evcil kuş, kaz.
qezeki *ise. esk.* Nakışlı, etekleri kısa erkek ceketi.
qezenc *ise.* 1.Satılan bir mal, yapılan bir iş veya harcanan emek karşılığında elde edilen para, temettü. 2.Yarar, çıkar, kar, kazanç. *Qezence hora nêvereno* Kazancından vazgeçmiyor (e).
qezenc biyaene *f.* Kazanılmak, yarar olmak, gelir olmak.
qezenc biyais *isg.* Kazanılma, yarar olma, gelir olma.
qezenckar *ise. ve s.* 1.Kazanç sağlayan. 2.Kazanç getiren. 3.Kazanmış olan, kazançlı.
qezenc kerdene *f.* Kazanmak, yarar elde etme, kâr etme.
qezenc kerdis *isg.* Kazanma, yarar elde etmek, kâr etme
qezenc kerdoğ/e *ise/d.* Kazanan, gelir elde eden, kazançlı.
qezeta *isd. İt.gazetta.* 1.Politik, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için, yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın, gazete. 2.Gazetenin yazıldığı, basıldığı yer.
qêkenê *bağ.* Hiç değilse, hiç olmazsa.
qêret *ise.* 1.Gayret, azim. 2.Kayırma, yan tutma. *Qêretke* Gayret et/yardım et. *Qêretliyo* Azimlidir (e).
qêreteni *ise.* 1.Gayretlik, azimlik. 2.Tarafîlık, arkacılık.
qêretiye *isd.* 1.Gayretlik, azimlik. 2.Tarafîlık, arkacılık.
qêretkar *ise* 1.Gayretli, azimli, gayretkar, azimkâr. 2. Herhangi birinin tarafını tutan, ona yardım eden, onun kazanmasını isteyen.
qêret kareni *ise.* Gayretkarlık, azimkarlık
qêret kariye *isd.* Gayretkarlık, azimkarlık.
qêret kerdene *f.* 1.Gayret atmek, azmetmek. 2.Tarafını tutmak, destek vermek. *Qêretê dey keno* Ona *(e)* arka çıkıyor, onun tarafını tutuyor. *Qêretê madero* Bizim taraftarımızdır, bizden yanadır.
qêret kerdis *isg.* 1.Gayret atme, azmetme. 2.Tarafını tutma, destek verme.
qêretkes *is.(e)* Gayretkeş, gayret güdücü.

qêretê zumin kerdene *f.* Birbirinin gayretini çekmek, birbirine arka çıkmak.

qêretê zumin kerdis *isg.* Birbirinin gayretini çekme, birbirine arka çıkma.

qıble *isd.* Müslümanların namaz kılarken önünü çevirdikleri yön, Kabe'nin bulunduğu taraf.

qıdem *ise.* 1.Rutbe, kademe. 2.Bir görevde veya işte geçirilen süre, eskilik derecesi.

qıdemli *s.(e) Ar. kidem.* Bir görevde rutbece eskilik. 2.Bir görevde geçirilen süre.

qıdemsız *is.(e)* Kıdemli olmayan, kıdemsiz.

qıdıx *ise.* Ağaç kütüğünden oyularak yapılan ağaç kap, çanak.

qıjayis *ise.* Ciyak ciyak bağırma, ağlama sesi.

qıjên *ise.* Küçüklük. *Qıjênde çı bîyo, isu hovira nêkeno* Küçüklük döneminde, ne olmuş insan unutmıyor. *Qıjêna hode* Küçüklüğünde.

qıjiye *isd.* 1.Küçüklük, ufaklık. 2.Yaşça küçük olma. 3.*mec.* Alçakgönüllük. 4.Yüceliğin tersi, basitlik.

qıla *ise.* 1.Ağır bir yükün altında iki büklüm olma. 2.*mec.*Hastalık nedeniyle kendini doğrultamayan kimse.

qılaçi *ise.* 1.Kap kalaylayan. 2.*mec.* Küfreden, insanlara kalay çeken kimse.

qılaçeni *ise.* 1.Kap kalaycılığı, kalaycılık.

qılafet *ise.* 1.Boy, pos, cüsse, kalıp, görünüm. 2.Bir şeye dıştan bakınca görünen manzara. 3.Heykel, yontu. 4.Tarlalarda kuşlara karşı dikilen korkuluk.

qılancıke *isd. zool.* Alaca karga, kuş.

qılatü *ise.* (Karanlıkta) Ne olduğu, hareket edip etmediği belli olmayan karartı, belirsiz görüntü, heyhula. 2. Acayip, büyük, garip. 3.Kaba saba, kocaman. 4.Bir şeyi anımsatan, ona benzeyen. *Taride qılati asêno, isono* Karanlıkta bir karartı görünüyor.

qılawun ise. Ağızlık, siagara ağızlığı, pipo. *Qlawune uwe* Nargile. *Qılawunê tutin* Pipo.

qılawuz *ise.* 1.Genel olarak yol gösteren kimse, rehber. 2.Yol yöntem gösteren şey. 3.*mec.* Ruhi ve zihni bakımdan yol gösteren, ışık tutan kimse. 4.*tek.* Somun veya boru içine yiv açmakta kullanılan araç. 5.*tek.*(Dar uzun bir yerde) Kolaylıkla bükülebilen tel, kablo vb. geçirilirken bunların ucuna bağlanan sert nesne. 7.den. Bir devletin kılavuz alınması mecburi olan sularda gemilere yol gösteren kimse. 8.*din.* İnsanı her türlü kötülüklerden koruyan ruh ve melekler. 9.*din.* Tanrı ile peygamberler arasında haber alıp verdiğine inanılan meleklerden Cebrail. *Qılawuze hardu asmeni* Yer ile gök arasında elçilik yapan melek (Cebrail). 10. din. Ermişlerin gizil gücü, yardımcısı. *Qılawuze piri* Sırrı hakikata erenlerin manevi yol göstericisi.

qılayi *ise. kim.* 1.Atom numarası 50, atom ağırlığı 118,7 olan, gümüş beyazlığında, 232°C de eriyen, 7,29 yoğunluğunda, işlenebilen yumuşak bir elemet, kalay. 2.Kalaylanmış bir kabın üzerindeki alaşım tabakası. Kısaltması *Sn.* 3. *argo.* Sövme, küfür.

qılayi biyaene *f.* Kalaylanmak.

qılayi biyais *isg.* Kalaylanma.

qılayi kerdene *f.* 1.(Kap) Kalaylamak. 2.*mec.*Küfretmek, kalay çekmek.

qılayi kerdis *isg.* 1.(Kap) Kalaylama. 2.*mec.*Küfretme, kalay çekme.

qılçık *ise.* 1. *zool.* Balıkların eti arasında bulunan diken gibi ince ve küçük kemik. 2.*bot.* Fasulye, bakla gibi

sebzelerin yeşil kabuğunda ve ekin başaklarında bulunan sert ve kıl gibi uzun lif. 3.Köşe, uzantı, çıkıntı, uç.

qılêr *ise.* Herhangi bir şeyin veya vucudun üzerinde oluşan, biriken pislik, kir. 2. *mec.* Utanılacak durum, leke, şaibe. 3.*mec.*Alın teri, kazanç, mal ve para. *Na çedeke çı esto, pêro qılêre destê piyê mawo* Bu evde ne varsa, hepisi babamızın elkiridir (emeğidir).

qılerin *is.(e)* 1.Leke, toz vb. ile kaplı, pis mülevves, kirli. 2.*mec.*Toplumda değer yargılarına aykırı olan, kirli işler.

qılerin biyaene *f.* Kirlenmek.

qılerin biyais *isg.* Kirlenme.

qılerineni *ise.* Kirlilik.

qılıke isd. Elin küçük parmağı.

qılerin kerdene *f.* Kirletmek, kili hale getirmek.

qılerin kerdis *isg.* Kirletme, kili hale getirme.

qılığ *ise. ve s.* 1.Kıyafet, biçim, görünüş. 2. Kötü durum. *Qılığo henederime ke* Öyle bir vaziyetteyiz ki! *Qılığo henede bime ke* Öyle bir haldeydik ki! 3. Üstü başı perişan olma. 4.Maddi bakımdan kötü durum, yoksulluk.

qılığe ho vurnaene *f.* 1.Kendi kılığını değiştirmek. 2.Tedbili kıyafet yapmak, kendisini tanınmaz hale getirmek, değişik kılığa girmek.

qılığe ho vurnais *isg.* 1.Kendi kılığını değiştirme. 2.Tedbili kıyafet yapma, kendisini tanınmaz hale getirme, değişik kılığa girme.

qılığ qılafet *zf. ve s.(e)* 1.Kılık kıyafet, bir kimsenin görünüşü. 2.Giysi üstbaş. 3.Sınıflamalarda temel olarak alınan bir tipe göre ileri derecede olan.

qılqance *isd.* Solunum borusu.

qılqancıke *isd.* 1.Yutak, yemek borusu girişi. 2.Saksağan kuşu. 3.Dersim'de bir oyun adı.

qıltıfong *ise.* Kamıştan veya içi kolayca boru haline getirilebilen ağaçtan yapılan çocuk tabancası, oyuncak.

qımıle *isd. zool.* Yarımkanatlılardan, sap, çiçek, yaprak ve başakları emerek veya yiyerek ekim haştalığına yol açan, vucudu kalkana benzeyen bir tarım zararlısı bir böcek, kanatlı çekirge, kımıl (*Aelia rostrate*).

qıne *isd.* 1.Anüs, göt. 2.Kaba et, oturak, kıç, popo.

qıne ser roniştaene *f.* 1.Kıç üstü oturmak. 2.*mec.*Yenilgiyi kabul etmek, susmak.

qıne ser roniştais *isg.* 1.Kıç üstü oturma. 2.*mec.*Yenilgiyi kabul etmek susma.

qıne ser şiyaene *f.* 1.Geri üstü gitmek. 2.*mec. argo.* Geriye gitmek, gerilemek, batmak, yitime uğramak, zayıflamak.

qıne ser şiyais *isg.* 1.Geri üstü gitme. 2.*mec. argo.* Geriye gitme, gerileme, batma, yitime uğrama, zayıflama.

qır *s.(e)* 1.Ekilme elverişli olmayan, çorak, çıplak, yaban arazi. 2.atmosferin alt tabakalarındaki bulutların yer yüzeyine kadar inmesiyle yarattığı duman, sis. 3.Yer yüzeyine yakın bulut ve buharın soğuk toprağa bıraktığı su kristalleri, kırağı. 4.Beyaz gıri karışımı tüylerden oluşan renk. 5.Bu renkteki binek hayvanları. *Astoro qır* Kır at.

qıraene *f.* Melemek. *Voreke qırenê* Kuzu (d) meliyordu. *Bijeke qırene* Gidik meliyordu.

qırais *isg.* Meleme.

qıral *ise. Sl. kral.* 1.En yüksek devlet otoritesini, bütün devlet başkanlığı yetkilerini, kalıtım veya soylularca seçilme yoluyla elinde bulunduran kimse. 2.*mec.* Herhangi bir alanda başkalarından üstün olan kimse.

3.*mec.* Çok başarılı ve zengin iş adamı. 4. *s.* Üstün, çok iyi.

qıraleni *ise.* Krallık.

qraliye *isd.* Krallık.

qıramıfon *ise. Fr. gramopone.* (Marka adından). Ses yazar, fonograf, gramofon.

qıravete *isd.* Kıravat.

qırawu *ise. ve s.* 1.Nemli yerlerde, soğuk havada toprak yüzeyinde oluşan su kristalleri. 2.Bu kristallerden oluşan beyazlık, kırağı. 3.Sulu olmayan kar taneleri.

qırawule *isd.* Kara karga.

qırawun *is. d.* Bir çeşit kuşlar türü.

qır bayır *ise.* Kır bayır, kıraç verimsiz arazi.

qır biyaene *f.* Kırılmak, ölmek. *Henke wes yaraniye keno, ma huyaiste qırbime* Öyle tatlı espiri yapıyor ki, biz gülmekten kırıldık/öldük.

qır biyais *isg.* Kırılma, ölme.

qırçaene *f.* Gıcırdamak, çatırdamak.

qırçais *ise.* Gıcırdama, çatırdama.

qırçım (qısım) *ise.* Bölüm, bütünün bir kısmı, küme, bölük, grup. *Qırçımke* Gurup gurup yap, Bölüm bölüm et.

qırçım biyaene *f.* Bölünmek, kümelere ayrılmak.

qırçım biyais *is. g.*. Bölünme, kümelere ayrılma.

qırçım kerdaene *f.* Bölmek, parçalamak, gruplara ayırmak.

qırçım kerdais *isg.* Bölme, parçalama, gruplara ayırma.

qırçım qırçım *zf.* Grup grup, bölüm bölüm.

qırçnaene *f.* 1.Gıcırdatmak, çatırdatmak. 2.Köy evlerinde duvarların arasına döşenen ağaç kuşağın eğri, kambur yerlerini testere ile biraz keserek hafif kırıp düzeletmek.

qırçnais *isg.* 1.Gıcırdatma, çatırdatma. 2.Köy evlerinde duvarların arasına döşenen ağaç kuşağın eğri, kambur yerlerini testere ile biraz keserek hafif kırıp düzeletme.

qır dekewtene *f.* Kırlaşmak, duman çökmek.

qır dekewtis *isg.* Kırlaşma, duman çökme.

qırfiyae *s.(e)* Kopuk, kopmuş olan.

qırfiyaene *f.* 1.(Tel,ip gibi şeyler için) Gerilerek kopmak. *Têl qırfiya* Tel kopmuş.2.Beklenmedik bir olay karşısında şok olmak, ödü kopmak.

qırfiyais *isg.* 1.(Tel,ip gibi şeylerin) Gerilerek kopma. 2.Beklenmedik bir olay karşısında şok olma, ödü kopma.

qırğu *isç.* Dersim'de bir aşıretin adı, Kırganlar.

qırım *ise.* 1.Savunmasız insanların veya tutsakların toplu olarak öldürülmesi, katliam. *Qırımê Dersim* 1937-38 Dersim katliamı. 2.Hastalık, soğuk veya açlık nedeniyle toplu ölümü. 3.Rusya'nın Karadeniz kıyısındaki bir bölgesi, eyaleti.

qırım ardene *f.* Kırım getirmek, kökünü getirmek, öldürmek, yok etmek.

qırım ardis *isg.* Kırım getirme, kökünü getirme, öldürme, yok etme.

qırım'ro cı ardene *f.* 1.Kendilerini katliama vermek, başlarına katliam getirmek. 2.Kökünü getirmek, katledip tüketmek.

qırım'ro cı ardis *isg.* 1.Kendilerini katliama uğratma, başlarına katliam getirme. 2.Kökünü getirme, katledip tüketme.

qırme *ise.* 1.Ortasından kırılarak doldurulan tüfek, çifte, kırma. 2.Kumaşı katlayarak yapılan giysi süsü. 3. Basılı kağıtları forma durumuna getirmek için belli yerlerinden bükme ve katlama işi. 4.Yapı taşlarını kabaca yontarak duvar örm-

eye uygun hale getirmek. *Deso qırme* Kırma taşlardan yapılan kaba duvar.

qırme kerdene *f.* 1.Giysi kumaşları katlayarak, süs için üst üste getirmek, üst üste bindirerek dikmek. 2.Yapı için kaba duvar taşı yontmak. 3.Bu taşlardan kaba duvar yapmak.

qırme kerdis *isg.* 1.Giysi kumaşları katlayarak, süs için üst üste getirme, üst üste bindirerek dikme. 2.Yapı için kaba duvar taşı yontma. 3.Bu taşlardan kaba duvar yapma.

qırmoçık *s.(e)* Buruşuk, kırışık

qırmoşiyae *is.(e)* Buruşuk olan, kırışık olan şey. *Qırmoşiyoare* Buruşmuş (e). *Pelge qırmoşiyare* Sayfa buruşuktur. *Qırmeşiyoro* Kırışmış (e).*Qırmeşinoro* Kırışıyor, buruşuyor (e). *Qırmeşav'ro* Kırışmıştı, buruşmuştu (e)

qırmoşiyaene *f.* Kırışmak, buruşmak.

qırmoşiyais *isg.* Kırışma, buruşma.

qıro çıng *s.(e)* Süt beyaz, bembeyaz.

qırmera *zf.* Kökten, olanların hepisi, tamamı, kamilen.

qırmera ardene *f.* Kökten getirmek, kökünten getirmek.

qırmera ardis *isg.* Kökten getirme, kökünten getirme.

qırmera berdaene *f.* Kökten götürmek.

qırmera berdais *isg.* Kökten götürme.

qırmera qırkerdene *f.* Kökten katletmek, soykırım yapmak.

qırmera qırkerdis *isg.* Kökten katletme, soykırım yapma, tüm soyunu öldürme, kökten yoketme.

qırımo cı'vetene *f.* Soykırım yaparak kökünü kurutmak, soyunu tüketmek, yeryüzünden silmek.

qırımo cı'vetis *isg.* Soykırım yaparak kökünü kurutma, soyunu tüketme, yerzünden silme.

qırkerdene *f.* Katletmek, büyük küçük demeden topluca öldürmek, katliam yapmak, soy kırımdan geçirmek.

qırkerdis *isg.* Katletme, büyük küçük demeden topluca öldürme, katliam yapma, soy kırımdan geçirme.

qırnaqoçıke *isd. sp.* Tahterevan oyunu.

qırnase *ise.* 1.Az bir güçle büyük bir yükü kaldırmaya yada devirmeye yarayan, bir dayanma noktası üzerinde bir ucundan kuvvet uygulanarak hareket ettirilen manivela, kaldıraç. 2.*mec.* Vucutça iri yarı, cüsseli olan.

qırnase kerdaene *f.* Kaldıraçla kaldırmak.

qırnase kerdais *isg.* Kaldıraçla kaldırma.

qırnık *ise. ve s.* 1.Zerre, kıymık, zırnık. *Qırnık cı're çino* Kendisine zırnık bile yok/Zerre kadar bir şey kendisine yok! *Qırnık cı nêdan* Kendisine zırnık vermem! 2.Ufacık, parçacık.

qırqance *isd.* 1.Cımbız. 2.Mengene, baskı, presleyerek bir şekile sokma.

qırr biyaene *f.* 1.Kırıma uğramak. 2.Hastalık, açlık, soğuk nedeniyle topluca ölmek.

qırr biyais *isg.* 1.Kırıma uğrama. 2.Hastalık, açlık, soğuk nedeniyle topluca ölme.

qırs 1.Ufacık bir şey. 2.Çöp parçacığı. 3. Töz, zerre.

qırtıke *isd.* Gırtlak.

qırtıke ra niştaene *f.* Boğazına yapışmak, boğazını sıkmak.

qırtıke ra niştais *isg.* Boğazına yapışma, boğazını sıkma.

qırtıke ra qemetiyaene *f.* Boğazına sarılmak, boğazına yapışmak, boğazını sıkıp durmak.

qırtıke ra qemetiyais *isg.* Boğazına sarılma, boğazına yapışma, boğazını sıkıp durma.

qırvan *ise.* Kurban. *Qırvane cani* Cana kurban. *Qırvanê çımu* Gözüne kur-

ban! *Qırvane cane to bine* Canına kurban olayım. *Qırvane Haqi* Tanrı kurbanı. *Qırvane lesse* Boyuna kurban!

qırva kerdene *f.* Kurban etmek, kurban kesme.

qırva kerdis *isg.* Kurban etme, kurban kesme

qır vejiyaene *f.* Duman çıkmak, duman oluşmak

qır vejiyais *isg.* Duman çıkma, duman oluşma.

qısawete *isd.* 1.Kaygı, tasa, endişe, sıkıntı. 2.Şaşkınlıktan doğan kargaşa, karışıklık, telaş. 3.Kötü olasılıklar beklentisi.

qısawete de biyaene *f.* Kaygıda olmak, endişede olmak.

qısawete de biyais *isg.* Kaygıda olma, endişede olma.

qısawete fiştaene *f.* Endişeye düşürmek, kaygı tasa ve telaşa sokmak.

qısawete fiştais *isg.* Endişeye düşürme, kaygı tasa ve telaşa sokma.

qısawete kerdene *f.* Endişe etmek, tasalanmak, kayagılanmak.

qısawete kerdis *isg.* Endişe etme, tasalanma, kayagılanma.

qısawete kêwtene *f.* Endişeye düşmek, kaygıya düşmek, telaşa girmek.

qısawete kêwtis *isg.* Endişeye düşme, kaygıya düşme, telaşa girme.

qısawetli *is.(e)* Endişeli, kaygılı, telaşlı, sıkıntılı, tasalı. *Qısawetline* Endişeliyim. *Qısaweta mı esta* Endişem var. *Qısawetedero* Endişededir, telaştadır (e).

qısawu *ise.* 1.Hayvanları timar etmekte kullanılan saçtan dişli araç, kaşağı. 2.Sırtı kaşımak için kullanılan uzun saplı, ucu kaşık veya el biçiminde tırtıklı araç.

qısawu kerdene *f.* (Hayvanları) Timar etmek, Kaşağılamak, kaşağı sürmek, tüylerini taramak, derisini kaşımak.

qısawu kerdis *isg.* (Hayvanları) Timar etme, Kaşağılama, kaşağı sürme, tüylerini tarama, derisini kaşıma.

qısım *ise.* 1.Parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü, bölük, kesim. 2.Bir cinsten veya meslekten olanların tümü. *Qısıme cenü* Kadınlar kısımı. *Qısıme camordu* Erkekler bölümü. 3.Bölüm, kol, dal. *Ma bime hire qısım* Biz üç bölüme bölündük.

qısır *ise.* 1.(İnsan veya hayvan için) Üreme imkanı olmayan, döl vermeyen. 2. (Toprak için) Ürün vermeyen. 3.*mec.* Verimsiz, yararsız, sonuçsuz. *Qısır qeseykeno* Kısır konuşuyor. 4. *biy.* İçinde hiç bir üreme olayı geçmeyen (canlı hücre, çekirdek vb.

qısıreni *ise.* Kısırlık.

qısıriye *isd.* Kısırlık.

qıslaci *ise.* 1.Mülteci, sığınma, ilticacı. 2.Göçebe, değişik şartlara bağlı olarak yer değiştiren, yerleşik olmayan, konup göçen. 3.Toprağı olmayan, ordan burdan geçimini sağlayan.

qıslacen kerdene *f.* 1.Göçebelik etmek, mekansız dolaşmak, hesabına geldiği yerde kalmak, orda burda barınmak, avarelik etmek. 2.İltica etmek.

qıslacen kerdis *isg.* 1.Göçebelik etme, mekansız dolaşma, hesabına geldiği yerde kalma, orda burda barınma, avarelik etme. 2.İltica etme.

qısle *ise.* Geçici olarak, belli bir süre bir yerde konaklanmak, durmak.

qısle biyaene *f.* 1.Bir iki geceliğine veya birkaç günlüğüne bir köyde veya kasabada misafir kalmak. 2.Bir kaç aylığına veya bir iki seneliğine müsadeli olarak bir yerde barınmak, orada durmak, kalmak.

qısle biyais *isg.* 1.Bir iki geceliğine veya

birkaç günlüğüne bir köyde veya kasabada misafir kalma. 2.Bir kaç aylığına veya bir iki seneliğine müsadeli olarak bir yerde barınma, orada durma, kalma.

qısle kerdene *f.* 1.Birini bir iki geceliğine yanında misafir etmek. 2.Birini yanına almak, onu himaye etmek, yanında barındırmak, korumak, sahiplenmek. *Yê zamanê lewe mıde qıslacib*i Onlar bir zaman yanımda sığınmacıdılar. *Yê zamanê werte made qıslaci bi* Onlar bir zamanlar bizim aramızda mülteciydiler. *Ma zamanê welatê dine de qıslaci bime* Biz bir zamanlar onların ülkesinde sığınmacı idik.

qısle kerdis *isg.* 1.Birini bir iki geceliğine yanında misafir etme. 2. Birini yanına alma, onu himaye etme, yanında barındırma, koruma, sahiplenme.

qısmet *ise.* 1.Tanrının her kişiye uygun gördüğü yaşam durumu, nasip. 2.(Kız veya kadın için) Evlenmek talihi. 3.Olayların kötü sonuçlarını tevekkülle karşılama durumu. 4.*ünl.* "Şimdiden belli değil, ya olur ya olmaz" anlamında. 5.Kişi ne kadar çabalarsa çabalasın yazgısında olan şey. *Qısmette ke bıvo* Kısmette olsa. *Qısmette ke esto* Kısmette varsa.

qısmetli *is.(e).* Kısmetli, talihli, şanslı. *Qısmetliya* Şanslıdır, kısmetlidir (d).

qısmetsiz (bêqısmet) *s.(e)* Kısmetsiz, talihsiz, şanssız.

qısqanç (nıxxaç) *ise. ve s.* Kıskanç, kıskanma huyunda olma.

qısqanç biyaene *f.* 1.Sevgide veya kendisiyle ilişkili şeylerde bir başkasının ortaklığını veya üstün durumda görünmesine dayanamamak. 2.Herhangi bir bakımdan kendinden üstün gördüğü birinin bu üstünlüğünden acı duymak, haset etmek. 3.Esirgemek, çok görmek. 4.Birine kendisinden daha fazla ilgi, sevgi ve saygı gösterilmesine dayanamamak.

qısqanç biyais *isg.* 1.Sevgide veya kendisiyle ilişkili şeylerde bir başkasının ortaklığını veya üstü durumda görünmesine dayanamama. 2.Herhangi bir bakımdan kendinden üstün gördüğü birinin bu üstünlüğünden acı duyma, haset etme. 3.Esirgeme, çok görme. 4.Birine kendisinden daha fazla ilgi, sevgi ve saygı gösterilmesine dayanamama.

qışi *isç.* Turşuluk armut, kışlık armut.

qışkek *s.(e)* 1.Boyutları benzerlerinde daha ufak olan, küçük, küçücük. *Bonero qışkek* Küçücük bir ev. *Çê ho zof qıskek bi* Evi çok küçüktü. 2. *mec.* Az, değersiz, önemsiz. *Lew destnaenera mordem qışkek nebeno* El öpmeyle adam küçülmez. *Qışkek heto bınede* En azından, en küçük, ihtimalie 3. Birinden daha az yaşlı olan. *Wertê bırawude en qışkekê ho ezune* Kardeşler arasında en küçüğü benim.

qışkekeni *ise.* Küçüklük, çocukluk. *Qışkekikende* (qıjiyede) Küçüklüte.

qışkekiye *isd.* 1.Küçüklük, çocukluk. *Qışkekiyede* Çocukluk döneminde, küçüklükte. 2.Benzerlerinden boyutça küçük olma.

qışkek mendaene *f.* Küçük kalmak, gerektiği gibi gelişmemek.

qışkek mendais *isg.* Küçük kalma, gerektiği gibi gelişmeme.

qıt *s.(e)* Çok az bulunan, ender bulunan, kıt, az. *Qıto nino diyayene* Kıttır, bulunmuyor.

qıt biyaene *f.* Az bulunmak, kıt olmak. *Qıtbi* Azdı, kıttı.

qıt biyais *isg.* Az bulunma, kıt olma.

qıtır qıtır *zf. s.(e)* Kıtır kıtır, dilim dilim,

qıtlığıye *isd.* 1.İhtiyaca yetmeyecek derecede azlık. 2.Kuraklık savaş gibi nedenlerle ürünün yetişmemesi ve bunda doğan açlık. 4.*mec.* (Duygu, söz vb. için) Azlık. *Aqılra qıto* Akılı kıttır.

qıvır zıvır *s.ve ise.* 1.Ivır zıvır, ufak tefek şey, gereksiz süprüntü. *Qvır zıvıro* Ufak tefek şeydir. *Qvır zıvıro hurdi* Ufak tefek şeyler. *Qıvır zıvır bi* Ivır zıvırdı. 2. *zf.* Ivır zıvır olarak.

qıyafet *ise.* Resmi giysi, kıyafet.

qıyafetli *s.(e)* Herhangi bir kıyafette olan, kıyafetli. Polis kıyafeti, asker kıyafeti, itfaiye kıyafeti.

qıyafetname *ise.* 1.Bir ülkenin veya bir dönemin giyimlerini anlatan yazı, kitap. 2.Yüzü veya dış görünüşe bakılarak ruhi durumu anlama bilgisinden söz eden kitap.

qıyafetsiz *is.(e)* Kıyafeti düzgün olmayan, kılıksız.

qıyam *ise.* Misafir veya saygın kişiler önünde ayağa kalkmak, saygı göstermek

qıyamete *isd.* 1.Tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman. 2.Kötü bir durumun meydana gelmesi, felaket. 3.Büyük, köklü hareket, her şeyin tepe taklak değişmesi. 4.*Qıyametede herkes dêne ho dano* Ahirette herkes kendi borcunu verir.

qıyamkar/e *is.(e/d)* Saygı gösteren, saygılı.

qıyam kerdene *f.* 1.Misafir veya saygın birileri önünde ayağa kalkmak, saygı göstermek. 2.Bir işe girişmek, kalkışmak. 3.Ayaklanmak, başkaldırmak, isyan etmek.

qıyam kerdis *isg* 1.Misafir veya saygın birileri önünde ayağa kalkma, saygı gösterme. 2.Bir işe girişme, kalkışma.

qıyas *ise.* 1.Benzerlikleri ile karşılaştırma, indirgeme. *Qıyase zumunê* Birbirlerine kıyaslar. 2.Seviye

qıyase zumuni amaene *f.* Birbirlerine denk gelmek, eşit gelmek, aynı düzeye gelmek.

qıyase zumuni amais *f.* Birbirlerine denk gelme, eşit gelme, aynı düzeye gelme.

qıyas kerdene *f.* Karşılaştırmak, kıyaslamak.

qıyas kerdis *isg.* Karşılaştırma, kıyaslama.

qıyme *ise.* Kıyma.

qıyme kerdene *f.* Kıymak, kıyma etmek, doğramak.

qıyme kerdis *isg.* Kıyma etme, doğrama.

qız *s.(e)* 1.Boyutları, cüssesi, görünüşü benzerlerinde daha ufak olan, küçük. *Qızbo* Küçük olsun! 2.Yaşça daha küçük olan. *Qızê têdine* Hepisinin en küçüğü. *Qız qijêna ho bızono* Küçük küçüklüğünü bilmeli! 3. Önemsiz, değersiz.

qızax *ise.* Karda veya buzda kaydırılarak yürütülen araç, kızak.

qızayis *isg.* (Ateş Üzerinde Tavadaki yiyeceklerin çıkardığı ses) Cızırdama.

qızırti *ise.* Cızırtı, kızırtı.

qızılbaşi ise. 1.Alevi tarikatına mensup olanlara verilen genel ad, Kızılbaşlar. 2.Uhud Savaşında Hz.Muhammed'in kendi kumandanı olan Ebu Decane'nin başına sardığı kırmızı sarık. 3.Hz. Peygamber döneminde düşmandan farklı olarak başlarına kırmızı sarık giymeleri emredilmişti ve dolayısıyle düşman ordusu "Kızılbaşlar geliyor!" diye, İslam savaşçılarına denirdi.

qızıl kilise *ise.* Dersim ilçelerinden Nazimiye'nin eski adı.

qızlıx *ise.* Açgözlü, gözü doymaz.

qızlıxeni *ise.* 1. Açlık, kıtlık, yoksulluk. 2.Açgözlülük.

qızlıxıye *isd.* Açlık, kıtlık, yoksulluk. *"Qızlıxıye biye, mıleti vas werdenê. Ma şime Ovacığe, bıraye mı uza merd. Keşte zadd diyaene namenê. A qızlıxıyede zaf mılet qırbi"*- Qeseykeroğ: Usuve Memed, piye Musae Areyij. "Kıtlık zamanıydı, millet ot yiyiyordu. Ovacığa gittik, orada kardeşim öldü. Kimsede yiyecek bir şey bulunmuyordu. O kıtlıkta çok millet kırıldı."-Söyleyen Mehmet oğlu Yusuf, M-Areyizin babası. *"Qızlıxıye biye, keş sojiro adır ser nênenê. Mave asmu bırabime, ma vas werdenê. Mılet uwoke merd merd, uwoke xeleşa xeleşa. Yê seri yenê haq a qızlıxıye tey nêaro"*- Vatoğ: Musae Aliye Seydxani Kıtlıktı, kimse ateş üzerine saç koyamıyordu. Biz aylarca ormanlardaydık, ot yiyiyorduk. Milletten ölen öldü, kurtulan kurtuldu. O seneler gelir, tanrı o açlığı getirmesin!"- Diyen: Seyyidhan Ali oğlu Musa (Yüz yirmi beş yaşında öldü). Açgözlülük.

qızrave pil *is. ve zf.* Küçükten büyüğe (tamamı).

qızvani *ise.* 1.(Köpek ve Kurt gibi dişi hayvanlar için) Cinsel azgınlık. 2.Melengiç ağacı.

qif *ise.* 1.Dikkat, önem, özen. 2.Sağlam, sıkı, uz. 3.Acil, ivedi. *Qif bijerê* Sıkı tutun!

qif pê guretaene *f.* Sıkı tutmak, sağlam tutmak, sıkı sıkıya yapışmak. *Ho qif pêbije* Kendini sıkı tut! *Kare ho qif bije* İşini sıkı tut! *Ho qif bije, gınenawaro* Kendini sıkı tut, düşeceksin.

qif pê guretais *isg.* Sıkı tutma, sağlam tutma, sıkı sıkıya yapışma.

qile *isd.* 1.Odun kütüğü. 2.*mec.* Şişkinlik, dolgunluk.

qimet *ise.* Değer, kıymet.

qimet cı'daene *f.* 1.Bir şeye veya birine değer vermek, önem vermek. 2.Bir şeyin değerini saptamak, fiyat biçmek.

qimet cı'dais *isg.* 1.Bir şeye veya birine değer verme, önem verme. 2.Bir şeyin değerini saptama, fiyat biçme.

qimet cı'sanaene *f.* 1.Degere vurmak, değerini belirlemek, değer koymak, fiyat vurmak.

qimet cı'sanais *isg.* 1.Degere vurma, değerini belirleme, değer koyma, fiyat vurma.

qimetli *is .(e)* Kıymetli, değerli. *Qimetliyo* Değerlidir (e).

qimetsız *s.(e)* Değersiz, kıymetsiz. *Qimete ho çino* 1.Değeri yok. 2.Faydası yok. 3.Etkisi yok. *Qimete qeşi nêmend* Sözün değeri kalmadı.

qimetsizen *ise.* Değersizlik, kıymetsizlik.

qimet zonaene *f.* 1.Değerini bilmek, kıymetini bilmek. 2.*mec.* Saygı göstermek.

qimet zonais *isg.* 1.Değerini bilme, kıymetini bilme. 2.*mec.* Saygı gösterme.

qiraene *f. mec.*Bağırmak, çığlık atmak. Girene zumuna Birbirlerine bağırıyorlar, bağrışıyorlar. *Qireno pa* (Ona) Bağırıyor, (birine) sesleniyor. *Qireno mıra* Bana bağırıyor. *Qirune pa* Kendisine bağırdım. *Qirune dinera* Onlara bağırdım.

qirais *isg. mec.* Bağırma, çığlık atma.

qire qire *zf.* Bar bar bağırma. *Qire qira ho biye* Bar bar bağırıyordu, ha bire bağırıyordu, söylenip duruyordu.

qire gire kerdene *f.* Bağır bağır bağırmak, zırıl zırıl bağırmak.

qire gire kerdis *isg.* Bağır bağır bağırma,

zırıl zırıl bağırma.

qis *ise.* Ağaç bir şeyi yontarken, çıkan atık, yontu parçaları, iri talaş, yonga.

qis biyaene *f.* Yarılmak, parçalanmak, soyulmak.

qis biyais *isg.* Yarılmak, parçalanma, soyulma.

qisık *ise.* Ağaç bir şeyi yontarken, çıkan atıkların her biri, yontu parçası, iri talaş, yonga.

qis kerde *is.(e)* İkiye bölünmüş olan, yırtılmış olan.

qis kerdene *f.* Bezi elle yırtmak, cart diye ikiye ayırmak.

qis kerdis *isg.* Bezi elle yırtma, cart diye ikiye ayırma. *Paç wertede qiske* Bezi ortadan yırt.

qistaene *f.* Kuşların tehlike ve acı karşısında attıkları çığlık, ciyaklamak.

qistais *isg.* Kuşların tehlike ve acı karşısında attıkları çığlık, ciyaklama.

qistnaene *f.* Ciyaklamak.

qistnais *isg.* Ciyaklama.

qit *ise.* 1.Yapraksız kuru ağaç dalı. 2.Kesilmiş, budanmış dalların her biri. 3.Tutunacak, dayanılacak şey. *Caye qitere mı nêmendo, ez kata şeri* Bir yerde tutunacak bir dalım (budağım) bile kalmamış, ben nereye gideyim? 4.Bir iddıayı güçlendirmeye yarayan tanık, dayanak. *Caye qiterê mı nêmendo ke mıre zuyera xere vazo* Bir yerde bir dayanağım kalmamış ki, bana hayırlı bir şey söylesin! 5.*mec.* Soy budağı, evlat, nesilden her biri. 6. Çalı, kıymık, diken.

qit pa şiyaene *f.* (Bir yerine) Çalı batmak, kıymık (ağaç parçası) batmak. *Qit şiyo tıra* Çalı batmış. *Qit şiv tıra* Çalı batmıştı. *Qit şive pıra* Kendisine çalı battı.

qit pa şiyais *isg.* (Bir yerine) Çalı batma, kıymık (ağaç parçası) batma.

qiza *ise. zool.* Kargagillerden, karnı beyaz, kanatları ve kuyruğu kül rengi, diğer yerleri parlak, kara uzun kuyruklu kuş (*Pica pica*).

qlıf *ise.* 1.Bir şeyi korumak için kendi kalıbına göre, çoğunlkla yumuşak bir nesneden yapılmış özel kap. *Qlıfe şimşeri* Kılıç kılıfı. *Qlife vilıke* Zurna kılıfı. 2.Yolsuz bir işe bulunan sudan gerekçe, uydurma, yöntemine uygun biçim verme. *Dızdena hore qlıfê vêneno* Hırsızlığına bir kılıf buluyor.

qlıf cıre destaene *f.* 1.Kendisine kılıf dikmek. 2.(Yaptığına) bir kılıf hazırlamak.

qlıf cıre destais *isg.* 1.Kendisine kılıf dikme. 2.(Yaptığına) bir kılıf hazırlama.

qlıfe cıre diyaene *f.* Kendisine bir kılıf bulmak, kendisine bir kılıf uydurmak.

qlıfe cıre diyais *isg.* Kendisine bir kılıf bulma, kendisine bir kılıf uydurma.

qlıf kerdene *f.* Kılıflamak, üstüne kılıf geçirmek.

qlıf kerdis *isg.* Kılıfına koyma.

qılıf omis kerdene *f.* Kilif uydurmak.

qılıf omis kerdis *isg.* Kilif uydurma.

qılıf ontaene *f.* Kılıf çekmek, kılıf geçirmek.

qılıf ontais *isg.* Kılıf çekme, kılıf geçirme.

qılıf ser ontaene *f.* Üstüne kılıf çekmek, üstüne kılıf geçirmek.

qılıf ser ontais *isg.* Üstüne kılıf çekme, üstüne kılıf geçirme.

qoçağ/e *is.(e)* 1.(Öküz, koç, teke gibi hayvanlar için) Koçak, saldırgan, kavgacı. *Vosnê ma qoçağo* Koçumuz koçaktır. 2.*mec.* Saldırgan, dövüşken kimse.

qoçağ biyaene *f.* Koçak olmak, kavgacı, saldırgan olmak.

qoçağ biyais *isg.* Koçak olma, kavgacı, saldırgan olma.

qoçağeni *ise.* Koçaklık, saldırganlık, dövüşkenlik.

qoçağıye *isd.* Kavgacılık, koçaklık, saldırganlık.

qoçe *isd.* 1.Kavga. 2.Kavga isteme, kavga için bahane arama. *Yê'ro qoççe cerenê* Onlar kavga arıyor. *O'ro qoççe fetelino* O(e) O kavga arıyor. *Yê qoççe wazenê* Onlar kavga istiyorlar.

qoçe ceraene *f.* Kavga aramak, çatacak birini aramak.

qoçe cerais *isg.* Kavga arama, çatacak birini arama.

qoçe dıme biyaene *f.* Kavga peşinde olmak.

qoçe dıme biyais *isg.* Kavga peşinde olma.

qoçe fetelyaene *f.* Kavga için aranmak, çatacak birini bulmaya çıkmak, dolaşmak.

qoçe fetelyais *isg.* Kavga için aranma, çatacak birini bulmaya çıkma, dolaşma.

qoçe kerdene *f.* 1.Kafa kafaya kavga etmek, kafaları çatmak, dövüşmek (hayvanlar için). 2.*mec.* (İnsanlar için) Dövüşmek, kavga etmek, çatışmak, kafa kafaya vuruşmak.

qoçe kerdis *isg.* 1.Kafa kafaya kavga etme, kafaları çatma, dövüşme (hayvanlar için). 2.*mec.* (İnsanlar için) Dövüşme, kavga etme, çatışma, kafa kafaya vuruşma.

qol (I) *ise. Tr.* Bir aracın tutma yeri, kol. *Qole çeveri* Kapı kolu.

qol (II) *is. (e).* 1. Kısa, tıknaz, bodur. 2. Kol, bacak, parmak, gibi uzuvlarından biri kopuk, kısa veya sakat olan. 3. (Hayvanlar için) Kuyruğu kesilmiş olan. Kutıko qol Kuyruğu kesik köpek. 4. *ise.* Ağaçlardan kısa kesilmiş odun parçası. *Qole dari* Odun parçası.

qol (III) *ise.* 1.Vurgun için oluşturulan çete. *Qole arefiştene* Çete oluşturmak 2. *ask.* Düşmana karşı oluşturulan silahlı çete, gerilla. "*Sahane mı qolera ho gureto şiyo geçe koe Muzıri/Vano lawo pêrode ma pêrodime/ Ma piya werdo qurvonê Rozê Xızırî*"-Kılama Sahan Ağay'de yenara zu. "Şahinim bir çetesini almış Munzur dağına gitmiş/ Diyor erler dövüşün biz dövüşelim/ Biz birlikte yedik Hızır Orucunun kurbanını.-Şahin Ağa'nın ağıtında dile geliyor.

qolae *isd. ve s.* Basit, kötü, hor. *Sar mıre qolae vano* El bana kötü der. *Çiyo hene bıke ke sar tora qolae nêvazo* Öyle bir şey yap ki, el sana kötü demesin.

qolae vatene *f.* Kötü söylemek, horlamak, (hakkında) kötü söz söylemek.

qolae vatis *isg.* Kötü söyleme, horlama, (hakkında) kötü söz söyleme.

qolay *s.(e)* 1.Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, **güç** ve **zor** karşıtı. *Karo qolay* Rahat iş. 2.*zf.* Kolayca, sıkıntısız bir biçimde, basit. *Tı merax meke ez ey qolay vezen* Sen hiç merak etme, ben onu kolay yola getiririm. 3. *ise.* Kolaylık. *Mı qolayıya rae diya* Ben yolun kolaylığını bulmuşum.

qolay biyaene *f.* Kolay olmak, rahat olmak.

qolay biyais *isg.* Kolay olma, rahat olma.

qolayiye *isd.* 1.Kolaylık. 2.İşlerin zahmetsiz yapılmasını sağlayan şey.

qolay qolay *zf. ve s.(e)* Rahat rahat, kolay kolay, basit basit.

qol çarnaene *f.* Çeteyi yönetmek, yönlendirmek.

qol çarnais *isg.* Çeteyi yönetme, yön-

lendirme.

qoldar *ise.* Çete reisi, çete başı.

qolınci *isd.* 1.Bulanık su. 2.*isç.* İki omuz arasındaki adeleler. *Qolınce ho ceriye* Omuz adaleleri tutulmuş. *Qolınce ho ceriye pede* Omuz adaleleri kasılmış. *Qolınce ho ceriyayis isg.* Omuz kasları tutulma.

qolınc guretaene *f.* Omuz-sırt adalelerine masaj yapmak, ağrısını gidermek.

qolınc guretais *isg.* Omuz-sırt adalelerine masaj yapma, ağrısını giderme.

qolınd *ise.* 1.Eş alınan kızlar için babasına ödenen para, başlık. 2.*(e)* Cisimlerde uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çok olan, ince karşıtı (kalın). *Qolındo* Kalındır.2.Enli ve gür. 3.Düzlem biçimindeki iki yüzey arasındaki uzaklık kendi cinsindekilere göre çok olan. 4.Yoğun, akıcılığı az olan. 5. Etli dolgun. 6. (Ses için) Gür.

qolınd biyaene *f.* Kalın olmak.

qolınd biyais *isg.* Kalın olma.

qolındiye *isd.* Kalınlık.

qolınd guretaene *f.* Başlık almak.

qolınd guretais *isg.* Başlık alma.

qolınce ho pedeceriyaene *f.* Omuz adaleleri kasılmış olmak. Omuz kasları tutulmak.

qolınce ho pedeceriyais *isg.* Omuz adaleleri kasılmış olma. Omuz kasları tutulma.

qolle *isd.* 1.Çete grubu. 2.s.(d) Kısa boylu, cüce kadın. 3.Kolu veya bacağı eksik, kesik olan kadın.

qolname *ise.* Yazılı çete sözleşmesi.

qoltığ *ise.* Kol dayıyacak yerleri olan geniş ve rahat oturak, koltuk.

qom *ise.* 1.Toplum. 2.Akraba, eş, dost. 3. Halk, millet. 4. Küme, komün.

qomando *ise. ask.* 1.Baskın sabotaj gibi özel görevler yapan kimse. 2.Komando birliğinde görevli asker. 3.Vurucu kuvvet.

qomisyon *ise.* 1.Alt kurul, encümen, komite. 2.Bir işte aracılık yapan kimseye bırakılan yüzdelik, simsariye.

qomisyoncu *ise.* İş aracılığında yüzdelik alan kimse, komisyon işleri yapan kimse.

qomite *isd.* 1.Toplulumun küçük bir bölümü, küçük topluluk. 2.Alt kurul, encümen, komisyon. 3.Bir işi yürütmek ve yönetmek üzere görevlendirilen grup. 4.Siyasi bir amaca ulaşmak için örgütlenen silahlı hücrelerden her bir. 5.Gizli topluluk, gizli örgüt.

qomiteci *ise.* 1.Siyasi bir amaca ulaşmak için silahlı mücadele yapan gizli topluluk veya örgüte bağlı kimse.

qomiye *isd.* 1.Dost nast, hısım akraba, tanış tebelleş. 2.Aşiret ve mühit insanları. 3.Kendi soyu, milleti. Qomme ma Halkımız, milletimiz. Qomme mawo Bizim toplumumuzdur. 3.Dostluk, severlik, sevecenlik, muhabbetlik.

qomiyera kêm nêbiyaene *f.* Toplumdan eksik olmamak, toplumla birlikte olmak. *Qomiyera kêm nêbo* Toplumdan eksik olmasın (e) (Tanrı toplumdan eksik etmesin). *Qomiye wesebo* Toplum sağ olsun. *Qomiye'ra nêmanê* Toplumdan (geri) kalmayasın (eksik olmayasın)!

qomiyera kêm nêbiyais *isg.* Toplumdan eksik olmama, toplumla birlikte olma.

qomonist *ise* Komünist sistem taraftarı, komünizm savunucusu.

qomonizm *isd. Fr. communisme.* 1.Bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı toplum düzeni. 2.Böyle bir düzenin kurulmasını amaçlayan siyasi, ekonomik ve toplumsal öğreti.

qomplo *ise.* 1.Bir kimseye, bir kuruma, bir millete karşı toplu olarak alınan gizli karar. 2.Topluca ve gizlice yürütülen herhangi bir plan.

qompoz *ise.* Karşısındakini yanıltarak veya yıldırarak bir işten caydırmak için söylenen asılsız söz veya takınılan aldatıcı tavır, kuru sıkı, blöf.

qompozeni *ise.* Palavra, blöfçülük.

qompozen kerdaene *f.* Blöf yapmak. *Qompozeni keno* Blöf yapıyor.

qompozen kerdais *isg.* Blöf yapma.

qompoziye *isd.* Bülüflük, palavralık.

qomser *ise.*Toplum başı, üst yönetici, komiser.

qomu qefil *zf. s.(e)* 1.Toplum ve kabile. 2.Kapı komşu, eş dost. *Qomu qefile mawo* Bizim eş dostumuz, kamu kabilemizdir.

qonce *isd.* 1. Kütük.

qoncike *isd.* Kütük, kütükçük.

qope 1..*mec. argo* Erkeklik organı.

qopığ/e *ise/d.* 1.Belli bir işi ve yeri olmayan başı boş kimse. 2. Tutarsız, davranışları kaba, hoşa gitmeyen kimse.

qopığeni ise. 1.Serserlik, hophopluk. 2.Toplum kurallarına aldırmama, başıboşluk.

qopığiye *isd.* 1. Serserlik, hophopluk 2.Toplum kurallarına aldırmama, başıboşluk.

qoqayin *ise. Fr. cocaine.* Koka yapraklarından çıkarılan uyuşturucu bir alkaloit, kokain.

qoqi *isç.* 1.Ceviz büyüklüğünde bir çeşit armut ve ahlat türü. 2. *s.* Olgunlaşmamış, ham meyve.

qoqe *isd.* 1.Olgunlaşmamış, ham meyvelerden her bir tanesi. 2.*s.* Ham, erişmemiş, olgunlaşmamış.

qor *ise.* 1. İnsan veya hayvan bacağı, baldır. 2. Dizi, sıra.*Qorê dı qori dês vıraze* Bir iki sıra duvar ör.

qori (I) *ise.* 1. Dokunulması, kullanılması men edilmiş olan, koru. 2. Savunu, koruyuş. *Ho qorike* Kendini koru, kendini kolla

qori (II) *isç.* 1. Bacaklar. 2. Sıralar, diziler.

qori biyae *s.(e)* Korunan, sakınan, güvence altına alınmış olan.

qori biyaene *f.* Korunmak, korunur olmak, sakınılmak. *Ho qorike* Kendini koru, kendini sakın.

qori biyais *isg.* Korunma, korunur olma, sakınılma.

qori kerdene *f.* Korumak, sakınmak, güvenceye almak.

qori kerdis *isg.* Koruma, sakınma, güvenceye alma.

qori kerdoğ/e *ise/d.* Koruyan, güvence altına alan, sakınan.

qorraene *f.* 1.(Sığırlar için) Böğürmek. 2.*mec.* Bağırmak, yüksek sesle konuşmak.

qorrais *isg.* 1.(Sığırlar için) Böğürme. 2.*mec.* Bağırma, yüksek sesle konuşma.

qor biyaene *f.* Dizilmek, sıralanmak, istiflenmek.

qor biyais *is. g.*. Dizilme, sıralanma, istiflenme.

qor kerdene *f.* Dizmek, sıralamak, istiflemek.

qor kerdis *isg.* Dizme, sıralama, istifleme.

qortaene *f.* 1.(Şiddetle) Böğürmek. 2.*mec.* (Öküz gibi) Bağırmak.

qortais *isg.* 1.(Şiddetle) Böğürme. 2.*mec.* (Öküz gibi) Bağırma.

qor ve qorr *zf.* Dizi dizi, sıra sıra, istif istif, tabaka tabaka, kat kat. *Qorre dı qorri* Bir iki sıra, bir iki dizi, bir iki tabaka.

qot *s.(e)* 1.Çıplak başlı, başı açık, dazlak kafa. *Sare qot* Başı açık.

qoteni *ise.* Başlıksız (şapkasız), çıplak başlılık.
qot feteliyaene *f.* Başı açık dolaşmak.
qot feteliyais *isg.* Başı açık dolaşma.
qotık *ise.* Dert, kıran, bela, zıkkım. *Qotık ve verê gulero* Boğazına zıkkım tıkıla! Boğazı derde belene!
qotıko şa *ise.* Kara zıkkım, zıkkımın kökü!
qotık qarnaşi *ise.* Zehir zıkkım. *Qotık qarnaşi'bo* Zehir zıkkım olsun! *Cıre zehir zıqqım bo* Kendisine zehir zıkkım olsun.
qotık qarnaşi biyaene *f.* Zehir zıkkım olmak.
qotık qarnaşi biyais *isg.* Zehir zıkkım olma.
qotiye *isd.* 1. *s.* Dazlaklık, başı açıklık. 2. Onulmaz hastalık, dert, kıran.
qoz *ise.* İskambil oyununda diğer kağıtları alabilen, onlara üstün tutulan belli oyun kağrtları.
qoze s.(e) 1.Geniş. *Qoze cabi* Kocaman yerdi. *Qoze meyda* Kocaman alan. 2.Yükesk *Qoze ko* Kocaman dağ. 3.Büyük. *Qoze kesegano* Kocaman domuzdur. *Qoze bedevabi* Kocaman bir nesneydi. 4.Büyük gösterme. *Qoze dina* Koca dünya. *Qoze raye* Koca yol. *Qoze çem* Koca ırmak. 5.Büyük iri parçalar gösterme. *Her zu qoze zubi* Her biri kocaman biridi.
qozeman *is.(e)* Kocaman.
qozmoriye *isd. argo.* İri popo. *Qozmoriya peyi* 1.Kocaman arka popo. 2.Koyun, koç kuyruğu.
quatır *ise. Fr. qoitre. tip.* Boyundaki kalkan bezinin aşırı büyümesiyle beliren hastalık, guşa, cedre.
qudım *ise.* Tutum, davranış, kişinin fiziki ve ruhsal özelliği. *Qudıme ho qudım nêbi* Hali hal değildi. *Qudıme ho qudım niyo* Tutumu tutum değildir (kötüdür). *Qudıme dine qe qudım niyo* Onların tutumu hiç tutum değil (kötüdür).
qudımsız *s.(e)* 1.Uğursuz, bela getirici, ilahi lahnet gücü taşıyan. 2. Meymenetsiz, niteliksiz, menhus, nisbet, mesum.
qudumsız biyaene *f.* Uğursuz olmak.
qudumsız biyais *isg.* Uğursuz olma.
qudımsızeni *ise.* Kademsizlik, meymenetsizli, nuhuset, şeamet.
qudımsiziye *isd.* 1.Uğursuzluk, bela getirme, ilahi lahnet gücü taşıma. 2.Meymenetsizlik, niteliksizlik, menhusluk, nisbetlik, mesumluk.
qudır biyaene *f.* 1.Azmak, saldırgan ve yıkıcı olmak, taşkınlık ve aşırılık göstermek. 2.Kudurmak, kuduz hastası olmak. 3.Çok yaramaz olmak, ele avuca sığmamak. 4.Gücünü arttırmak, tehlikeli bir duruma gelmek. 5.Çok kızmak, öfkelenmek.
qudır biyais *isg.* 1.Azma, saldırgan ve yıkıcı olma, taşkınlık ve aşırılık gösterme. 2.Kudurmak, kuduz hastası olmak. 3.Çok yaramaz olma, ele avuca sığmama. 4.Gücünü arttırma, tehlikeli bir duruma gelme. 5.Çok kızma, öfkelenme.
qudırğan *s.(e)* Azgın, kudurgan. *Qudırğano* Azgındır.
qudurğaneni *ise.* Azgınlık, kudurganlık.
qudurğaniye *isd.* Azgınlık, kudurganlık.
qudız *ise.* 1.Köpek, kedi,tilki gibi bazı memeli hayvanlardan geçen, genellikle çırpınma, sudan korkma, inme ile beliren, ölümle sonuçlanan hastalık. 2.*s.mec.* Azmış. 3. *s.* Kuduz hastalığına yakalanmış olan (hayvan).
qudız biyaene *f.* Kuduz olmak.
qudız biyais *isg.* Kuduz olma.
qudretli *s.(e)* 1.Güçlü, kuvvetli. 2.Varlıklı.
qudretsiz s.(e) 1.Güçsüz, kuvvetsiz.

2.Zenginliği olmayan, maddi gücü zayıf olan.

qudumres *ise.* Kendisinde uğursuzluk bulunan, kademsiz, meymenetsiz, menhus. *Qudumresero* Lahnetin tekidir, meymenetsizin tekidir.

quduret *isd.* 1.Güç, erk, erke, iktidar1. 2.Yetenek. 3.Maddi güç zenginlik. 4.Tanrı yapısı. 5.Tanrının ezeli gücü. *Qudret-i ilahi* İlahi güç.

qul *ise.* 1. Yeryüzündeki herhangi bir insanın genel adı. 2. Köle, kul.

qul *ise.* 1.Tanrıya göre insan. *Qule Haqo rınd* Tanrının iyi insanı. *Qole haqo xıravın* Tanrının kötü kulu. 2.Yabancı ülkelerden tutsak olarak getirilen ve alınıp satılabilen köle veya karavaş.

qula *isd.* 1.Yer boşluğu, in. 2. Silahlı çatışmalarda etrafı taş, toprak gibi şeylerle çevrili mevzi, korugan.

quledar *ise.* Silahlı çatışmalarda mevzide bulunan mangayı idare eden komutan veya mevzi komutanı. **quledareni** *ise.* Siper kazımını ve siper savaşını idare etme işi.

qulığe *isd.* 1.Hazırlık. 2.Hizmet, ikram.

qulığa ho diyaene *f.* 1.Kendi hazırlığını görmek (yapmak). 2.Yol hazırlığını görmek. 3. Düğün hazırlığını yapmak.

qulığa ho diyais*f.* 1.Kendi hazırlığını görme (yapma). 2.Yol hazırlığını görme. 3. Düğün hazırlığını yapma.

gulığeni *ise.* 1.Hazırlık işi. 2. Hizmet, ikram, ağarlama görevi.

qulığıye *isd.* 1.Hazırlık işi. 2. Hizmet, ikram, ağarlama görevi.

qulığıye de niyadaene *f.* 1.(Olası duruma karşı) Hazırlığına bakmak, kendini hazırlamak. 2.Gelecek için önlem almak, ihtiyaçları belirleyip gidermek.

qulığıyede niyadais *isg.* 1.(Olası duruma karşı) Hazırlığına bakma, kendini hazırlama. 2.Gelecek için önlem alma, ihtiyaçları belirleyip giderme.

qulığıye diyaene *f.* 1.Hazırlığını görmek, hazırlamak. 2.Ağarlamak, hizmetini görmek. *Qulığa meymanu diye* Misafirleri ağarladık, hizmetini gördük.

qulığıye diyais *isg.* 1.Hazırlığını görme, hazırlama. 2.Ağarlama, hizmetini görme.

qulık *ise.* Bir göz ev, basit küçük ev, gecekondu.

qulıke *isd.* 1.Delik. 2.Delinmiş, delik. 3.*mec. argo.*Cezaevi.

qulıke cı'biyaene *f.* Delinmek, kendisine delik girmek, bir yerinden delik açılmak.

qulıke cı'biyais *isg.* Delinme, kendisine delik girme, bir yerinden delik açılma.

qulıke cı'kerdaene *f.* Kendisinde delik açmak, bir şeyi delmek, delik koymak.

qulıke cı'kerdais *isg.* Kendisinde delik açma, bir şeyi delme, delik koyma.

qulıki *isç.* 1.Delikler. 2.Basit evler.

qulıya uwe *isd.* Su şarıltısı, su uğultusu.

qulme *ise.* Eskiden kullanılan bir çeşit kumaş.

qulp *ise.* 1.Mutfak veya iş araçlarının yanlarına takılan tutma kolu, kulp. *Qulpın* Kulplu. 2.Diyarbakır'a bağlı bulunan eski Kulp (Pasur) ilçesi.

qulp cı'sanaene *f.* Kulp vurmak, kulp takmak.

qulp cı'sanais *isg.* Kulp vurma, kulp takma.

qulp panaene *f.* 1.Kulp takmak, kulp yapıştırmak. 2.*mec.* Bir şeyi veya kimseyi kusurlu göstermek için bahane bulmak, sebep uydurmak.

qulp panais *isg.* 1.Kulp takmak, kulp yapıştırmak. 2.*mec.* Bir şeyi veya kimseyi kusurlu göstermek için

bahane bulmak, sebep uydurma.
qulpıke ho we ardene *f.* Geğirmek.
qulpıke ho we ardis *isg.* Geğirme.
qult *s.(e)* Hantal, gevşek, sallantılı, cılk.
qultnaene *f. (Sıvı şeyleri)* Çalkalamak, hafifçe sallamak, yaymak.
qultnais *isg. (Sıvı şeyleri)* Çalkalama, hafifçe sallamak, yavaşça yayma.
qulva *isd.* 1.Kıble, Kâbe yönü. 2.Bir ucu dışarıya veye yerin dibine doğru uzanan boşluk, delik. 3.Eski toprak evlerde tavandan, veya çatının az altında duvardan açılan aydınlatma deliği, içe doğru genişleyen pencere.
qum *ise.* 1.Silisli kütlelerin, kayaların doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasından oluşan, ufak, sert taneciklerin bütünü. 2.Vucuttaki bezlerin. özellikle böbreğin ürettiği ince ve katı tanecikler.
qum biyae *s(e)* Kumlu olan, kumlanmış olan.
qum biyaene *f.* 1.Kum olmak, ufanıp kum haline gelmek. 2.Kumlanmak.
qum biyais *isg.* 1.Kum olma, ufanıp kum haline gelme. 2.Kumlanma.
qumendar *ise.* Komuta eden, yöneten.
qumendariye *isd.* Komutanlık, komuta işini.
qumın *s.(e)* Kumlu, kumla karışık olan, içinde kum bulunan.
qum kerdene *f.* Kumlamak, kuma gömmek. (Köyde) Bebeklerin popolarını sıcak kumla sarmak.
qum kerdis *isg.* Kumlama, kuma gömme. (Köyde) Bebeklerin popolarını sıcak kumla sarma.
qumo hurdi *s.(e)* İnce kum, ufak taneli kum.
qumo rovitae *s.(e)* Elenmiş kum, ayıklanmış kum.
qumqumık/e *s.(e/d)* Deli dolo, ne zaman ne yapacağı belli olmayan, dengesiz davranışlı (kişi).
qumrağ *ise.* 1.Kumsal, nehir, göl ve deniz kenarlarındaki kum kütlesinin kapladığı bölüm. 2.*s.(e)* Kumlu arazi. *Qum qumrağo* Kumlu kumsal bir yerdir.
quncıl *ise.* 1.Bel kemiğinin, göğüs kemiğinin eğilmesi veya raşitizm sonucu sırtta ve göğüste oluşan tümsek, kambur. 2.s.Kamburu olan kimse (e).
quncıle *is.(d)* Kamburu olan bayan.
quncıleni *ise.* Kamburluk.
qundax (I) *ise.Yun.* 1.Yeni doğmuş çocuğu ilk aylarda sıkıca sarıp sarmalamaya yarayan geniş bez. 2.Kundağa sarılmış bebek. 3. *mec.* Yavrucak. *Qundaxe mı hona domoneko* Yavrucağım daha ufacık çocuktur. *Qundaxe mı hona cızıkdero* 1.Yavrucağım henüz memede. 2.*mec.*(Alay) Büyük olduğu halde, naz ve şımarıklık yapan, çalışmayan, tembel kimsedir. *Qundaxe mı hona iyê vıraro* (Alay) Yavrucağım henüz kucak bebeğidir. *Qundaxe mı serdeçiyo*Yavrucağım üşümüş. *Qundaxe mı vêsano* Yavrucağım açtır. *Qundaxe mı bêkesso* Yavrucağım kimsesizdir. *Qundaxe mı vırano* Yavrucağım çıplaktır (giysisizdir).
qundax (II) 1. Tüfek kundağı, kundak. 2. Mermi yatağı.
qu nêkerdene *f.* 1.Ortalıkta görünmemek, bulunmamak. *Qule haqi cayê qu nêkeno* Allahın (bir tek) kulu bir yerde görünmiyor. *Kes cayê qu nêkeno* Kimse bir yerde görünmüyor. 2 Hiç kimseyle geçim yapmamak, geçinmemek. *Yê zmınde qu nêkene* Onlar birbirleriyle geçinmiyorlar.
qu nêkerdis *isg.* 1. Görünmeme, bulunmama. 2. Kimseyle geçinmeme.
qupırdi *ise.* 1.Aralarında uyum bulun-

mayan, düzensiz seslerin bütünü. Kıpırtı patırtı, şamata. 2.Bir çok kişinin karıştığı kavga, arbade veya tartışma.

qupirdi kerdaene *f.* Düzensiz konuşmak, bağırıp çağırmak, gürültü patırtı koparmak, şiddetle haykırmak.

qupirdi kerdais *f.* Düzensiz konuşma, bağırıp çağırma, gürültü patırtı koparma, şiddetle haykırma.

qupırdiro ser naene *f.* Yanıtlamasına aman vermeden üstüne doğru bağırıp çağırarak konuşmamamk, göz açtırmamak.*Qupirdi ve ma sero noro* Azar ve paylama altında bırakıldık. *Qupırdi noro ser* Tahküm ve azar altında bırakmışlar.

qupırdiro ser nais *isg.* Yanıtlamasına aman vermeden üstüne doğru bağırıp çağırarak konuşmasına göz açtırmama.

quran *isd.* İslam dininin temel ilkelerin, Hz.Muhammed'e gönderilen tanrı buyruklarını içeren müslümanlığın temel kitabı, Kelâm-ı Kâdim Mushaf.

qural *ise.* 1.Bir sanata, bir bilime temel olan, yön veren ilke, kaide. 2.Davranışlarımıza yön veren, uygulanması gereken ilke.

quralsız *s.(e)* Kuralı olmayan, kurala uygun olmayan, kaidesiz.

qurç *ise.* 1.Gelişigüzel üst üste yığılmış taş yığını, taşlık, taşlar kümesi. 2.Yığıntı.

qurçık *ise.* Cimdik.

qurçık kerdene *f.* Cimdiklemek.

qurçık kerdis *isg.* Cimdikleme.

qurçık pırobiyaene *f.* (Bir yeri) Çimdiklemek, cimdik atmak, parmak uçlarıyla sıkmak. *Qurçik ke* Cimdikle, mıncıkla!

qurçık pırobiyais *isg.* (Bir yeri) çimdikleme, çimdik atma, parmak uçlarıyla sıkma.

qurdisa *ise.* 1.Kuşku belirten, kuşku anlatan, şüpheli. 2.Kuşku içinde olan

qurdisan *ise.* 1.Bir olayın, bir gerçeğin ne olduğunu kestirememekten doğan kararsızlık, işkil, şüphe. *Mıre qrdisa bi*Bana dürtü idi. *Cırê qurdisa bi gune yê bişiyene* Onlara iç dürtü idi, İlla ki gitmeliydiler. *Qurdisano* İç dürtüdür. 2.Huy edinme, dürtünme. *Cırê qurdisabi* Kendisine huy edinmişti.

qurdisaneni *ise.* İç dürtüsü, itimlenme, İşkilcilik

qurdisaniye *isd.* Özellikle doğa ötesi konularda olumlu veya olumsuz yargıda bulunmaktan çekinme temeline dayanan öğreti, şüphecilik.

qurfiyaene *f.* Kopmak. Genellikle daha çok ağır ve kütlevi olan şeylerde, örneğin çığın kopması, heyelan kopması, ağır meyve yüklü dalların kopması halleri için kullanılır, göçmel.

qurfiyais *isg.* Kopma, göçme, yerinden ayrılma, kendi ana kütlesinden ayrılma, kütlesel kayma.

qurıncık *ise.* Tırnaklama, pençeleme.

qurıncık kerdene *f.* Tırnaklamak.

qurıncık kerdis *isg.* Tırnaklama.

qurmıs kerdene *f.* 1.Bir şeyin oluşmasına yardım eden parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek, monte etmek. 2.Hazırlamak, hazır hale getirmek. 3.Yapmak, inşa etmek. 4.Yapmak, oluşturmak. 5.Düşünmek, kafasında plan kurmak. *Qafika ho de pilan qurmıs keno* Kafasında plan kuruyor. *Ho zerede pilan vırazeno* İçinden plan yapıyor.

qurmıs kerdis *isg.* Kurma, oluşturma.

qurnık *ise.* 1.Bir oyuğun iç bölümü, kovuk. 2.Karanlık köşe. 3.*mec.* Karanlık, sağlıksız, ilkel ev, barınak. 4.Zula, gizli veya yasak şeylerin sak-

landığı yer.

qurnık kerdene *f.* Kovuğa koymak, oyukta saklamak.

qurnık kerdis *isg.* Kovuğa koyma, oyukta saklama.

qurnıkte wedardaene *f.* Kovukta veya zulada saklamak.

qurnıkte wedardais *isg.* Kovukta veya zulada saklama.

qurnaz s.(e) Kolay kanmayan, başkalarını kandırmasını ve ufak tefek oyunlarla amacına erişmesini beceren, açık göz.

qurnazen *ise.* Kurnazlık. *Eve qurnazenra* Kurnazlıkla.

qurnaziye *isd.* Kurnazlık.

qurrqurrik *ise.* 1.Kurbağa yavruları. 2.Anlamsız sözler, dedikodu.

qurs *ise.* 1.Kuruş. 2.Alım satımlarda ortaklar arasında herkesin vereceği para miktarı. *Na hêga piya ceme, qurse ez dan, qurse ki tı bıde* Bu tarlayı birlikte alacağız, bir payı ben öderim, bir payı da sen öde. *Na kar sare mı nêkot, ez qurse ho cen wertera vejin* Bu iş kafama yatmadı, ben payımı (hissemi-paramı) alıp ortalıktan çekiliceğim. 3.Resmi veya özel kuruluşlarca, ilgililere belirli bir konuda bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmak amacıyla düzenlenen ve kısa süreli derslere dayanan eğitim etkinliği.

qursa *isd.* Kursak, mide. *Boxtero hevê zad qursa mıro neşiyo* 24 saat oldu mideme bir şey gitmedi.

qurtaene *f.* Bir şeyi yutarken veya yudumlarken kurtlamak.

qurtayıs *isg.* Bir şeyi yutarken veya yudumlarken kurtlama.

qurti *ise.* 1.Yaprağı alınmış çalı ve kesik dalların irice olanların her biri. 2. *isç.* Yapraksız dallar, çalılar.

qurt qurt *zf.* 1.Su yudumlarken çıkan yutak sesi. 2.Hapur hupur yutma.

qurım *ise.* Ocak bacalarında biriken veya çevreye yayılan kalın is.

qurva (qurvu) *ise.* Kurban.

qurva kerdene *f.* Kurban etmek, kurban kesmek.

qurva kerdis *isg.* Kurban etmek, kurban kesme

qurvanı *isç* Kurbanlar.

qurvanlığ *ise.* Kurbanlık.

qurvet *is.(e)* Çok konuşan, geveze. *Qurvetiya jêdîye* Gevezeliğin fazlası. *Qurvetero* Gevezenin biridir. *Qurveto asıq* Geveze çingene.

qurveteni ise. 1.Gevezelik. 2.Gurbetçilik, doğup yaşanılmış olan yerden uzak yerde yaşamak.

qurvetiye *isd.* 1.Gevezelik. 2.Gurbetlik.

qurvetiye kerdene *f.* Çok konuşmak, gevezelik etmek, kafa şişirmek.

qurvetiye kerdis *isg.* Çok konuşma, gevezelik etme, kafa şişirme.

qusır *ise.* 1.Eksik, noksan, nakısa. *Qusırde niyamedê, noxsanêna ma esta efkerê* Kusura bakmayın, eksikliğimiz varsa, af edin. 2.Özür. *Qusıre mıno* Benim özürümdür. 3.Bilerek veya bilmeyerek bir işi gereği gibi yapmamak. 4.Elverişsiz durum. 5.*hlk.* Bir şeyden artan kısım, üst küsür. 6.Olumsuzluk, bela. *Katakê şer, qusırê mı mı dıma nêvışıno* Nereye gitsem belalarım benden ayrılmıyor (beni takip ediyor). *Qusıre mıno şa* Benim kara talihim.

qusırde niyanêdaene *f.* Özürünü görmemek, kabahatini hoşgörmek, noksanını yüze vurmamak.

qusırde niyanêdais *isg.* Özürünü görmeme, kabahatini hoşgörme, noksanını yüze vurmama.

qusırde şer nêkerdene *f.* Kusura bakmamak, noksna bakmamak, hatasını görmezlikten gelmek, eksikliğini

hoşgörüyle karşılamak.

qusırde şer nêkerdis *isg.* Kusura bakmama, noksna bakmama, hatasını görmezlikten gelme, eksikliğini hoşgörüyle karşılama.

qusırê ho biyaene *f.* 1. Hatası olmak, kusurlu bulunmak. 2. Çekeceği olmak, başına bir şey gelecek olmak.

qusırê ho biyais *isg.* 1. Hatası olma, kusurlu bulunma. 2. Çekeceği olma, başına bir şey gelecek olma.

qusır tede diyaene *f.* Bir şeyde kusur bulmak, hatalı bulmak.

qusır tede diyais *isg.* Bie şeyde kusur bulma, hatalı bulma.

qusırsız *s.(e)* Hatasız, eksiksiz, mükemmel.

qusxane *ise.* Tencere, yemek pişirilen kap. *Qusxano fitikli* Düdüklü tencere.

qut *ise.* 1.Öd. *Qute mı qırfiya* Ödüm koptu, şok oldum! *Qute ison qırfino* İnsanın ödü kopuyor. 2. Kesik, uçuk,kopuk. *Torjêni bêçıka mı qut kerde* Balta parmağımı uçurdu, kopardı, kesti. 3.Tavuk veya kuş yiyeceği, yem. *Qute kergu* Tavuk yemi. *Qute tayru* Kuşların yemi.

qute ho qırfiyae *is. (e)*Ödü kopan, aşırı korkmuş olan.

qute ho qurfiyaene *f.* Ödü kopmak. *Qute ho qurfiyo* Ödü kopmuş, çok korkmuş.

qute ho qurfiyais *isg.* Ödü kopma.

qutiye *isd.* İnce tahta, mukava, teneke, pilastik vb. şeylerden yapılan, genellikle kapalı kap. *Qutiya Tutin* Tütün kutusu (tabakası). *Qutiya qelemu* Kalam kutusu. *Qutiya qesu* Laf kutusu. *Qutiya yê qesu perocıne* O mevzuları kapat. *Qutiya 38 rameke* 38 konusunu açma! O mevzülerin kutusunu kapat.

qut kerdene *f.* 1.Isırmak, ısırarak koparmak. 2.Bir vuruşta kesip atmak, koparmak, uçurmak..

qut kerdis *isg.* 1.Isırma, ısırarak koparma. 2.Bir vuruşta kesip atma, koparma, uçurma.

quve *ise.* Genellikle su veya sıvı şeyler taşımakta kullanılan kap, kova.

quye *isd.* 1.Su katmanlarına ulaşincaya kadar derince kazılan su kuyusu. 2.Toprağa kazılan derin çukur. 3.Lağım çukuru *Guya memısxani. Quya Çerkefi* Pislik kuyusu.

quyeci *ise.* Kuyucu, kuyu kazan, çukur açan.

quyumci *ise.* 1.Kuyumcu, zihnet eşyası yapıp satan dükkan. 2.Bu işle uğraşan kimse.

quye kınıtaene *f.* Kuyu kazmak, çukur açmak.

quye kınıtais *isg.* Kuyu kazma, çukur açma.

quye radaene *f.* Kuyu kazmak, çukur eşmek.

quye radais *isg.* Kuyu kazma, çukur eşme.

quzğın/e *is.(e/d)* 1.Kedi, köpek, Tilki, Kurt gibi hayvanların çiftleşme döneminde gösterdikleri cinsel arzu alameti. 2.Bu alameti gösteren hayvan. 3.*mec. argo* Aynı alameti gösteren kişi.

quzğıneni *ise.* 1.Kedi, köpek, Tilki, Kurt gibi hayvanların çiftleşme döneminde gösterdikleri cinsel arzu alameti.

quzğıniye *isd.* 1.Kedi, köpek, Tilki, Kurt gibi hayvanların çiftleşme döneminde gösterdikleri cinsel arzu alameti.

R-r

"R" Mısır resim yazısındaki baş biçimi Fenikece'de "baş" anlamındadır. Sola dönük ve kapalı yeri üçgen biçimli bir "P" ye benziyordu. Aşağı yukarı bu biçimiyle ancak saga dönük olarak tehera Yunan harfi oldu. Batı Yunancası'nda buna sagdan aşağıya bir çizgi eklendiği görulür. Böylece bugünkü büyük "R" ye benzer bir biçime gelmiş. Ancak arkaik Latince'de bugünkü düzgün biçimini almıştır. Zaza abecesine Latinceden alınmıştır.

r, R Zazaca alfabesinde 22'inci harf. *Re* adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümlü sürtünücü diş eti ünsüzünü gösterir.

ra (I) *kim.* Radyum'un kısaltması (Ra).

ra (II) *gr.* 1. Bileşik pasif fiillerin yapılmasında ardıl fiil olarak kullanılır ve mastar durumuda önek fiil iken sonal fiil haline gelir. *Amora* Oluşmuş. *Hewr amora* Bulut oluşmuş. *Biyora* Açılmış, serilmiş, yayılmış, çözülmüş. 2. Bazı fiillere önek olarak kullanıldığında bazı sıfatları yapar. *Rabae* Açık, açılmış olan. 3. Bazı fiilerden sonra kullanıldığında olmuş bitmiş bir durumu bildirir.*Biyora* Açılmış. *Kerdora* Açmışlar. 4. Bir fiilin kökünde önek fiil olarak kullanıldığında emir, dilek ve soru kipleri yapar. *Rabo* Açılsın. *Rake* Aç. 5. Bir isimin sonuna eklendiğinde yer ve yönelim zarfları veya *-den, -dan* tamlama edatları yapar. *Corra* Yukardan. *Cerra* Aşağıdan. Ravera Önceden. Uzara Oradan..6. Bazı soyut isimlere eklenince durum bildiren zarflar yapar. *Xıravera xırave vrjina* Kötülükten kötülük çıkar. *Bêbextiyera riye ho kerd şa* Namertlikle kendi yüzünü kara etti. 7. Bir fiilin köküne eklendiğinde kesinlik hükmünü bildirir. *Kotra* Yattı. *Bira* Açıldı. *Ustra* Kalktı.

raa çepe *s.* Sol yol, sol taraftan giden yol.

raa haqde *zf.* Tanrı yolunda, Tanrı için, tanrı uğruna.

raa haqiye *isd. ves* . 1. Tanrısallık yolu, tanrıya giden yol. 2. Gerçeklik yolu. 3. Hak ve adalet yolu.

raa haqiyera *zf.* 1. Tanrı yolundan. *Raa Haqiyera nêvejino* Tanrı buyruğundan çıkmıyor. *Raa Oli mıhemmedi* Tanrıya ulaştıracağına inanılan Muhammet Ali'nin sürdürdüğü yol. *Raa des dı imamu* On iki imamların yolu. 2. Hkikat yolundan.

raa ho diyaene *f.* 1. Kendi yolunu bulmak, kendi yolunu çıkarmak. 2. Kendi başının çaresine bakmak. 3. Kendi kaderini tayin etmek.

raa ho diyais *isg.* 1. Kendi yolunu bulma, kendi yolunu çıkarma. 2. Kendi başının çaresine bakma. 3. Kendi kaderini tayin etme.

raa hora bıtewejiyaene *f.* Kendi yoluna çıkıp gitmek, def olmak. *Raa hora bıtewejiye* Kendi yolundan def ol git! *Tı vejira ho rejil meke, raa hora*

bitewejiye Sen vezirsin kendini rezil etme, kendi yoluna çek git.

raa hora bitewejiyais *isg.* Kendi yoluna çıkıp gitme, def olma.

raa hora mekewtene *f.* Kendi yolundan geri kalmamak.

raa hora mekewtis *isg.* Kendi yolundan geri kalmama.

raa hora nêvışıyaene *f.* Kendi yolundan kopmamak, ayrılmamak, yoluna devam etmek.

raa hora nêvışıyais *isg.* Kendi yolundan kopmama, ayrılmama, yoluna devam etme.

raa hora şiyaene *f.* 1. Kendi yoluna gitmek, kimsenin işine karışmamak. 2. *argo* Geldiği gibi def olup gitmek. *Raa hora so, qarse ise ma meve* Def ol git, bizim işimize karışma.

raa hora şiyais *isg.* 1. Kendi yoluna gitme, kimsenin işine karışmama. 2. *argo* Geldiği gibi def olup gitme.

raa ho saskerdene *f.* 1. Yolunu şaşırmak. 2. *mec.* Yanlış işler yapmak, doğru yoldan ayrılmak, sapıtmak.

raa ho saskerdis *isg.* 1. Yolunu şaşırma. 2. *mec.* Yanlış işler yapma, doğru yoldan ayrılma, sapıtma.

raa ho teverkerdene *f.* 1. Kendi yolunu çıkarmak, yolunu bulmak. 2. Kendine bir çıkış yolu bulmak.

raa ho teverkerdis *isg.* 1. Kendi yolunu çıkarma, yolunu bulma. 2. Kendine bir çıkış yolu bulma.

ra amaene *f.* 1. (Mayalanmış süt vb. için) Mayalanmak, maya tutmak. 2. Oluşmak. *Hewr amora* Bulut oluşmuş. 3. (İnsan için) Gerilmek, dolmak, taşmak, patladı patlayacak gibi gerilmek. 4. Birinden veya bir olaydan söz edilmek. *Qal amera* Mevzu açıldı.

ra amayıs *isg.* 1. (Mayalanmış süt vb. için) Mayalanma, maya tutma. 2. Oluşma. 3. (İnsan için) Gerilme, dolma, taşma, patladı patlayacak gibi gerilme. 4. Birinden veya bir olaydan söz edilme.

raa peene (raa peyene) *s.* 1. Son yol. 2. Son kez, son defa, son sefer. 3. Son dönem.

raa peyawu *isd.* Yaya yolu, yayalar için kullanılan yol.

raa raste *s.* 1.Doğru yol. 2. Gerçek yol, hakiki yol. 3. Sağdaki yol, sağ yol. 4. Düz yol, yokuşu, dolambacı olmayan yol.

raa rastera 1. Sağ yoldan. 2. Doğruluk yolundan. 3. Düz yoldan.

raa rastiye *s.* 1. Doğruluk yolu. 2. Hakikat yolu. 3. Düzgün yol.

ra ardene *f.* Bir konuyu açmak, sözünü etmek, bir konuya giriş yapmak, başlangıç yapmak. *Qal ardora sero qeseykeme* Mevzuyu açmış, üzerinde konuşuyoruz.

ra ardis *isg.* Bir konuyu açma, sözünü etme, bir konuya giriş yapma, başlangıç yapma.

raa tirene *isd.* Tiren yolu, demir yolu.

rab *ise.* Tanrının bir ismi, Râb, Allâh. *Rabin Alemin* Alemlerin Allahı.

rabiyaê *s.(e)* 1. Açık olan. 2. Çözülmüş olan. 3. Dili çözülmüş, konuşkan olan. 4. serilen, yayılmış olan.

rabiyaene *f.* 1. Açılmak. 2. Çözülmek. 3. Rahatlamak, ferahlamak. *Savrê ho biyo ra* Sabrı açılmış, rahatlamış. 4. (Kurumlar için) İşletmeye veya hizmete açılmak. *Dukan biyora* Dükkan açılmış. *Sukede newe mığaza biyara* Kentte yeni mağaza açılmış. 5. Dili çözülmek, konuşkan olmak. *Zone ho biyo ra* Dili çözülmüş. 6. Serilmek, yayılmak. *Cili biyê ra* Yataklar serilmiş.

rabiyais *isg.* 1. Açılma. 2. Çözülme. 3. Rahatlamak, ferahlamak. 4. (Kurumlar için) İşletmeye veya hizmete açılma.5. Dili çözülme, konuşkan

olma. 6. Serilme, yayılma.

rabıjae *is.* (Donmuş bir şey için) Çüzülmüş olan, çözük, yumuşayıp erimeye başlayan.

rabıjaene *f.* (Donmuş şeyler için) Çözülmek, gevşeyip yumuşamak, erimeye başlamak. *Cemedê ho rabijiyo* Buzu çözülsün (sulansın). *Vorê rabijiyo* Kar yumuşasın. *Gost cemedlığra veze rabijiyo* Eti buzluktan çıkar çözülsün.

rabıjyais *isg.* (Donmuş şeyler için) Çözülme, gevşeyip yumuşama, erimeye başlama.

rabılae *is.(e)* 1. (Orman ve ağaçlar için) Tomurcuk patlamış olan, yeşermiş olan. 2. Çiçeklenmiş, çiçek açmış olan.

rabıliyaene *f.* Tomurcuk patlatmak, yeşermek, yaprak açmak.

rabıliyais *isg.* Tomurcuk patlatma, yeşerme, yaprak açma.

rabırnae *is.* Ayrıştırılmış olan, ayrışık.

rabırnaene *f.* 1.Ayırmak, ayrıştırmak. 2. Grup halindeki bir bütünden bir bölüm veya parçayı herhangi bir amaçla bir tarafa bırakmak, saklamak. 3. Birbirinden uzaklaştırmak. 4. Farklı davranmak, fark gözetmek. 5. (Bir şeyi veya kimseyi) Bir kimse veya iş için ayırmak, tahsis etmek.

rabırnais *isg.* 1.Ayırma, ayrıştırma. 2. Grup halindeki bir bütünden bir bölüm veya parçayı herhangi bir amaçla bir tarafa bırakma, saklama. 3. Birbirinden uzaklaştırma. 4. Farklı davranma, fark gözetme. 5. (Bir şeyi veya kimseyi) Bir kimse veya iş için ayırma, tahsis etme.

rabırnawoğ/e *ise/d.* Ayıran, bölen.

rabırıyae *is.(e)* Ayrılmış olan, ayrık.

rabırıyaene *f.* 1. Ayrılmak. 2. Bir şeyden, bir kimseden uzaklaşmak.

rabırıyais *isg.* 1. Ayrılma. 2. Bir şeyden, bir kimseden uzaklaşma.

rabojaene *f.* (nsz) 1. Nefessiz kalmak, şişip çatlamak, ölmek. 2. Bağıra bağıra veya ağlaya ağlaya bayılmak, çatlama. 3. *mec.* Çırpınmak, bir şeyden dolayı şiddetle uyarı yapmak, acınmak, yanmak.

rabojais *isg.* (*nsz*) 1. Nefessiz kalma, şişip çatlama, ölme. 2. Bağıra bağıra veya ağlaya ağlaya bayılma, çatlama. 3. *mec.* Çırpınma, bir şeyden dolayı acınma, yanma.

raçarnae *ise.* Geri çevrilmiş, yolundan döndürülmüş olan.

raçarnaene *f.* 1. Yolundan çevirmek, geriye döndürmek. 2. Gerisin geriye iyade etmek, geldiği yere geri göndermek. 3. Bir armağanı vs.yi almamak geri çevirmek. 4. Söylenen bir söze veya küfüre aynı biçimde karşılık vermek.

raçarnais *isg.* 1. Yolundan çevirme, geriye döndürme. 2. Gerisin geriye iyade etme, geldiği yere geri gönderme. 3. Bir armağanı vs.yi almama geri çevirme. 4. Söylenen bir söze veya küfüre aynı biçimde karşılık verme.

raçernawoğ/e *ise/d.* Geriye çeviren, iyade eden, fikrinden vazgeçiren.

raceneqıyae *is.(e)* 1. Ürpermiş, ürkmüş, korkuya kapılmış olan. 2. Ayılmış, dikkat kesilmiş, uyanıklığı artmış olan.

raceneqıyaene *f.* 1. Ürpermek, ürkmek, korkmak, histeri geçirmek. 2. Aniden ayılmak, dikkat kesilmek, olağan dışı bir durumla karşı karşıya bulunduğunu hisetmek, farketmek, uyanıklığı artmak.

raceneqıyais *isg.* 1. Ürperme, ürkme, korkma, histeri geçirme. 2. Aniden ayılma, dikkat kesilme, olağan dışı bir durumla karşı karşıya bulunduğunu hisetme, farketme, uyanıklığı artma.

racerdae *i.(e)* 1. Dönüş yapan, yolundan dönen. 2. Sözünden dönen, dönek.

racerdaene *f.* 1. Yoldan geri dönmek, geri dünüş yapmak, geri gelmek. *Raera cerdora.* Yoldan dönmüş. *Raake tı pıra sona ğelata, race* Senin gittiğin yol yanlıştır, geri dön! 2. Düşüncesinden geri dönmek, fikrini değiştirmek. *Vatena hora cerdora* Söylediğinden dönüş yapmış.

racerdais *isg.* 1. Yoldan geri dönme, geri dünüş yapma, geri gelme. 2. Düşüncesinden geri dönme, fikrini değiştirmek. 3. (Çuval vb. Şeylerin içine bir şey koyabilmek için) Ağzını açma, açık tutma.

raçinıtaene *f.* 1. (Açık, yayık veya serili bulunan bir şeyi) Toplamak, uçlarını bir araya getirmek. 2.(Sökülen veya çözülen bir şeyi) Dikmek, yeniden örmek, onarmak. *Puçe mı dırıye, mırê raçine* Çoraplarım yırtılmış, bana onar.

raçinıtais *isg.* 1. (Açık, yayık veya serili bulunan bir şeyi) Toplama, uçlarını bir araya getirme. 2.(Sökülen veya çözülen bir şeyi) Dikme, yeniden örme, onarma.

radaene *f.* 1. Eşmek, çukur kazmak. 2. *mec.* Yola koyulmak, yola devam etmek, çekip gitmek.

radais *isg.* 1. Eşme, çukur kazma. 2. *mec.* Yola koyulma, yola devam etme, çekip gitme. *Rade so bırayem, sarê mı bela mefiye* Çek git kardeşim, başımı belaya sokma!

radawoğ/e *ise/d.* Eşen, çukur kazan, kazıcı.

radon *ise. Fr. radio* (*radiotelegraphy* kelimesinin kısa biçimi). 1. Elektrik dalgalarının özelliğinden yararlanarak seslerin iletilmesi sistemi. 2. Elektrik dalgalarıyla düzenli olarak yayın yapan istasyon ve bu istasyonun programlarını düzenlemekle görevli kuruluş. 3. Radyo istasyonlarının yayınlarını alan araç. 4. *Lat. radon. kim.* Atom numarası 86, atom ağırlığı 222 olan, radyum tuzunun su ile işlenmesinden, hidrojen ve iksijenle karışım durumunda elde edilen, boru yardımıyla sıvı hava içinden geçirilerek karışımdan ayrılan radyoaktif element. Kısaltması *Rd.*

radoncu (radyocu) *ise.* Radyo yapan, satan veya tamir eden kimse.

radyator *ise. Fr. radiateur. fiz.* 1. Bir akar yakıtın yanmasından veya sıcak bir akışkandan aldığı ısıyı dışarı ileten dilimli borulardan oluşan ısıtma aracı. 2. Bağlı bulunduğu motordaki ısı derecesinin yükselmesini önleyen soğutucu.

radyatorcu *ise.* Radyatör yapan, satan, döşeyen veya onaran usta.

rae (raye) *isd.* 1. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılan uzaklık, tarik. *Raa kılme* Kısa yol. *Raa derge* Uzun yol. 2. Karada insan veya hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer. *Raa Dewe* Köy yolu. *Raa koyi* Dağ yolu. *Raa lınge* Ayak yolu (Tuvalet). *Raa makina* Araba yolu. *Raa susa* Şöse yolu. 3. İçinden veya üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer. *Raa uwe* Su yolu. *Raa şeli* Sel yolu. 4. Davranış biçimi, tutum. *Raa merdene* (İnsanı ölüme götüren davranış) Ölüm yolu. 5. *mec.* Bir amaca erişmek için başvurulması gereken çare, yöntem. *Helbet her çi raera ho esta* Elbette her şeyin bir yolu vardır. 6. Davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi. *Na raake nine ver raera tola* Bunların izlediği yol boş bir yoldur. *Raake nê dıme vozenê, raera tola* Bunların peşinde koştuğu yol, boş bir yoldur. 7. Kez, defa. *Her rae o çesa ho vano* Her

defa o sözünü söyler. 8. Birinin önünden çekilmek, saygı göstermek. 9. Sebep olunan, meydana gelmesine neden olunan. *Yê meriki rae dê qesu* O adam sözlere yol açtı. *Çeverê qesu yê mêriki kerdra* Sözlerin kapısını o adam açtı.

rae ser berdene *f.* 1. (Bir şeyi taşıtlara yüklemek üzere) Yolun üzerine / kenarına götürmek. 2. Aranan bir şeyin izini bulmak, üzerine yol götürmek.

rae ser berdis *isg.* 1. (Bir şeyi taşıtlara yüklemek üzere) Yolun üzerine / kenarına götürmek. 2. Aranan bir şeyin izini bulmak, üzerine yol götürmek.

rae ser bıçarnaene *f.* 1. Yolu başka yönünden dolaştırmak. 2. Hesabına gelmeyen konulara girmemek, konuyu değiştirmek.

rae ser bıçarnais *isg.* 1. Yolu başka yönünden dolaştırma. 2. Hesabına gelmeyen konulara girmeme, konuyu değiştirme.

rae ser çarnaene *f.* 1. Lafı değiştirmek, mevzuyu başka yöne çekmek, konuyu saptırmak. *Rae qesu ser meçarne* Kunuyu değiştirme, saptırma! 2. Saklı olan bir şeyin veya kimsenin yerini bildiği halde yerini göstermemek, arayanları şaşırtmak için başka yönlere yöneltmek, uzaklaştırmak.

rae ser çarnais *isg.* 1. Lafı değiştirme, mevzuyu başka yöne çekme, konuyu saptırma. 2. Saklı olan bir şeyin veya kimsenin yerini bildiği halde yerini göstermeme, arayanları şaşırtmak için başka yönlere yöneltme, uzaklaştırma.

rae ser fiyştaene *f.* Yoldan çıkarmak, kötü yola saptırmak, kötü yola sevk etmek.

rae ser fiyştais *isg.* Yoldan çıkarma, kötü yola saptırma, kötü yola sevk etme.

rae ser kerdene *f.* Saklı olan bir şeyin yerini arayıp bulmak. Eskeri rae kerde maser Asker izimizi buldu. *Mı pereyi berdi dardiwe Lazek rae kerda ser diyê* Ben patayı götürüp sakladım, Çucuk arayıp bulmuş. Muxpırê dewlete ke nêbiyenê, eskeri rae maser nêkerdenê Devletin ajanları olmasaydı asker izimizi bulamazdı. *Rae qesu ser kerdene* Sözlerin ne anlama geldiğini çözmek, manasını anlamak.

rae ser kerdis *isg.* Saklı olan bir şeyin yerini arayıp bulma.

rae ser kewtene *f.* 1.Yoldan çıkmak, yoldan ayarı düşmek. 2. Doğru yoldan eğri yola sapmak. 3. Unutup yolu şaşırmak.

rae ser kewtis *isg.* 1.Yoldan çıkma, yoldan ayarı düşme. 2. Doğru yoldan eğri yola sapma. 3. Unutup yolu şaşırma.

rae bırnaene *f.* 1. Yol kesmek, geçilmesine engel olmak. 2. Eşkiyalık yapmak, soygunculuk yapmak.

rae bırnais *sig.* 1. Yol kesme, yoldan geçilmesine engel olmak. 3. Eşkiyalık yapma, soygunculuk yapma.

rae cı daene *f.* 1. Saygı veya zorunluluk nedeniyle) Birine yol vermek, yol açmak. 2. Birini işten kovmak veya görevden el çektirmek. 3. Karısını kovmak, boşamak. 4. Bir olaya neden olmak.

rae cı dais *isg.* 1. Saygı veya zorunluluk nedeniyle) Birine yol verme, yol açma. 2. Birini işten kovmak veya görevden el çektirme. 3. Karısını kovma, boşama. 4. Bir olaya neden olma.

rae cı mısnaene *f.* 1.Birine yol göstermek, yol tarif etmek. 2. Birine akıl vermek, aydınlatmak.

rae cı mısnais *isg.* 1.Birine yol gösterme, yol tarif etme. 2. Birine akıl verme,

aydınlatma.

rae cı salıxdaene *f.* 1.Birine yol tarif etmek. 2. Birine yol göstermek, akıl vermek, bilgilendirmek.

rae cı salıxdais *isg.* 1.Birine yol tarifetmek. 2. Birine yol gösterme, akıl verme, bilgilendirme.

rae cı tarıf kerdene *f.* Birine yol tarif etmek, yol göstermek.

rae cı tarıf kerdis *isg.* Birine yol tarif etme, yol gösterme.

rae kerdene *f.* 1. Yitirmek, kaybetmek. *Perê ho rae kerdo* Parasını yitirmiş, kaybetmiş. 2. Boşuna harcamak, zay etmek. *Ey perê ho rae kerd* O parasını ziyan etti, boş yere harcadı.

rae kerdis *isg.* 1. Yitirme, kaybetme. 2. Boşuna harcama, zay etme.

raera ca verdaene *f.* 1. Yoloda bırakmak, beklemeden veya yardım etmeden çekip gitmek. 2. İhanet etmek, işin zorluğunu arkadaşına veya ortağına bırakıp kaçmak, kendini kurtarmaya bakmak.

raera ca verdais *isg.* 1. Yolda bırakma, beklemeden veya yardım etmeden çekip gitme. 2. İhanet etmek, işin zorluğunu arkadaşına veya ortağına bırakıp kaçma, kendini kurtarmaya bakma.

raera kewtene (raera kotene) *f.* 1. Yoldan geri kalmak, yola gidememek. 2. Yolda kesilmek, takatsız düşmek.

raera kewtis (raera kotis) *isg.* 1. Yoldan geri kalma, yola gidememe. 2. Yolda kesilme, takatsız düşme.

raera vejiyaene *f.* 1. Yoldan çıkmak, yoldan ayrılmak. 2. *mec.* Dinden ayrılmak, dinin öngördüğü kurallara uymamak. 3. Kötü işler yapmaya başlamak, baştan çıkmak, ahlaki, yasal ve ekonomik kuralların dışına çıkmak.

raera vejiyais *isg.* 1. Yoldan çıkma, yoldan ayrılm. 2. *mec.* Dinden ayrılma, dinin öngördüğü kurallara uymama. 3. Kötü işler yapmaya başlamak, ahlaki, yasal ve ekonomik kuralların dışına çıkma.

raero cı salıxdaene *f.* 1.Birine yol tarif etmek. 2. Birine yol yöntem öğretmek, akıl vermek, bilgi vermek.

raero cı salıxdais *isg.* 1.Birine yol tarif etme. 2. Birine yol yöntem öğretme, akıl verme, bilgi verme.

rae tede nêdiyaene *f.* 1. İçinde yol, çıkış, çare bulamamak. 2.*mec.* Birinin inadını kıramamak, ikna edememek.

rae tede nêdiyais *isg.* 1. İçinde yol, çıkış, çare bulamama. 2.*mec.* Birinin inadını kıramama, ikna edememe.

rafazi (refazi) *ise. ve s.* Rafiziliği benimseyen kimse, ""Rafizi fırkasından olanlar Halife Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ın halifeliğini kabul etmeyenlerden olan kimselerdir" (Hak Dini Kuran Dili-Kuran, 10. Cilt, sf. 661, Hamdi Elmalı).

rafizeni *ise. Ar.* 1. "VII. yüzyıl ortalarında Yahudi asıllı İbni Sebe'ce kurulan, Hz. Ali ve onun soyuna aşırı ölçüde bağlı, Sünniliğin bütün görüşlerine karşı olan, Şiilığin bir kolu sayılan bir inanış yolu (*Türkçe sözlük, Ali Püsküllüoğlu*)", rafizilik. 2. "İslami akidelere aykırı hareket edenlerdir, cemiyet-i nizama düşmandırlar, her şeye itiraz ederler" (Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi, sf. 256). 3.

rafine *s. Fr. raffiné.* İncelmiş, ince, arıtılmış, saflaştırılmış.

rafineri *ise. Fr. raffinerie.* Arıtma evi, tasfiyehane.

rafiştae *is.(e)* Serimiş olan, serili.

rafiştaene *f.* 1. Örtülü olan bir şeyi açmak, örtüsünü kaldırmak. *Kincu rafiye* Elbiseleri (çamaşırları) ser. *Rie ho rafiye* Yüzünü açm. 2. *mec.* Bir düşünceyi açığa vurmak veya konuyu aralamak.*Perda qeşi rafiye*

Sözün perdesini arala (konuş)! 3. (Kuyu veya bir deliğin) Kapağını kaldırmak, giriş yerini açmak. *Qapağê qulva rafiye* Giriş deliğinin kapağını kaldır. 4. (Elbise, çamaşır, çarşaf gibi şeyleri) Sermek, kurumaya bırakmak. *Kıncu rafiye jayvê* Elebiseleri ser, kurusun. 5. (Meyve, tahıl veya bazı sebzeleri güneşte kurutmak için) Yere yaymak, güneşe sermek. *Dangade malrê velg rafiye* Davar yemliklerine yaprak ser. 6. Yatmak için yatakları açmak, sermek. *Cılu rafiye* Yatakları ser. 7. Tıkalı bir şeyi açmak, işler hale getirmek. *Çığır rafiye* Çığırı aç, temizle. *Rae rafiye* Yolu aç. *Vireniya uwe rafiye* Suyun önünü (yolunu) aç. 8. Temizlemek, alan açmak. *Vora dorme bonu rafiye* Evlerin etrafındaki karı temizle. *Bıne dare rafiye* Ağacın altındaki çalı çırpıyı (kes) alan aç, dibini temizle.

rafiştais *isg.* 1. Örtülü olan bir şeyi açma, örtüsünü kaldırmk. 2. *mec.* Bir düşünceyi açığa vurma veya konuyu aralama. 3. (Kuyu veya bir deliğin) Kapağını kaldırma, giriş yerini açma. 4. (Elbise, çamaşır, çarşaf gibi şeyleri) Serme, kurumaya bırakma. 5.(Meyve, tahıl veya bazı sebzeleri güneşte kurutmak için) Yere yayma, güneşe serme. 6. Yatmak için yatakları açma, serme. 7. Tıkalı bir şeyi açmak, işler hale getirme. 8. Temizleme, alan açma.

rafişte *s.(e)* 1.Serili olan, serili bulunan. *Rafiştebi* Seriliydi/Örtük değildi. 2. Üstü açılmış, üstü açık olan.

ragınaene *f.* 1. (Kar, yağmur, yağış için) Dinmek, kesilmek, yağmaya aravermek, durmak, sona ermek. *Hewa ragınawo endi kumera rae* Hava (yağış) dinmiş, artık yola çıkabiliriz. *Siliye ragıno, era rae kume* Yağmur kesilsin, yola çıkalım. 2. Çarpılmak, aşırı derecede korkmak, şok geçirmek, hastalanmak. 3. *hlk.* Cin peri basmak, hastalanmak, korkmak, baygınlık geçirmek.

ragınais *isg.* 1. (Kar, yağmur, yağış için) Dinme, kesilme, yağmaya araverme, durma, sona erme. 2. Çarpılma, aşırı derecede korkma, şok geçirme, hastalanma. 3. *hlk.* Cin peri basma, hastalanma, korkma, baygınlık geçirme (*Paynoro pêrie*).

ragınawo *s* 1. (Kar, yağmur, yağış için) Dinmiş, kesilmiş, yağmaya aravermiş. Hewa ragınaevi Yağış dinmişti. 2. *ise.* Çarpılmış, aşırı derecede korkmuş, şok geçirmiş olan. 3. *hlk.* Cin peri basma, hastalanma, korkma,baygınlık geçirme.

ragızgıjaene *f.* Silkelenmek, sarsılmak, titreşmek.

ragızgıjais *isg.* Silkelenme, sarsılma, titreşme.

ragızgıznaene *f.* 1. Kuvvetlice sarsmak, silkelemek. *Yaxê mıde guret ez gızgıznunera* Yakamdan tuttu beni silkeledi. 2. Meyve ağaçlarını vurarak veya tutarak sarsmak, silkelemek, titretmek. 3. Birinin saçlarından tutarak sarsmak. *Porê mıde guret ez gızgıznunera* Saçlarımdan tutup beni sarstı, silkeledi. 4. Tüylü hayvanlar suya girip çıktıktan sonra, sular gitsin diye yaptıkları hızlı titremk, sarsılmak.

ragızgıznais *isg.* 1. Kuvvetlice sarsma, silkelemek. 2. Meyve ağaçlarına tekme ile vurarak veya tutarak sarsma, silkeleme, titretme. 3. Birinin saçlarından tutarak sarsma. 4. Tüylü hayvanlar suya girip çıktıktan sonra, sular gitsin diye yaptıkları hızlı titreme, sarsılma.

ragostaene *f.* Bir yerden tasla veya kepçeyle su veya sıvı bir şeyi doldu-

rup başka bir kaba veya dışarıya boşaltmak, aktarmak. *Uwe ragoze* Suyu tasla boşalt veya aktar.

ragostais *isg.* Bir yerden tasla veya kepçeyle su veya sıvı bir şeyi doldurup başka bir kaba veya dışarıya boşaltmak, aktarma.

raguretaene *f.* 1. (Islanmamak için üstüne şemsiye vb şeyler) Açmak. 2. (Torba, çuval vb. şeylerin) Ağzını tutarak açmak. 3. (Çarşaf vb. şeylerin) Dört ucundan tutarak açmak, germek.

raguretais *isg.* 1. (Islanmamak için üstüne şemsiye vb şeyler) Açma, germe. 2. (Torba, çuval vb. şeylerin) Ağzını tutarak açma. 3. (Çarşaf vb. şeylerin) Dört ucundan tutarak açma, germe.

rağbet *ise. Ar. rağbet.* 1.İstek, arzu, ilgi duyma. 2.Beğenme, itibar.

rakerde *s.(e)* Açık, açık durumda olan.

rakerdaene *f.* 1. Kapalı bir şeyi açmak. *Çeverê ğezna rake* Hazinenin kapısını aç. *Çever rake* Kapıyı aç. *Sandıqe rake* Sandığı aç. *Zonê kiliti biyarocı, zerze rake* Anahtarı uydur, kilidi aç. 2. Bir şeyin kapağını veya örtüsünü açmak. *Qapağê qutiyê rake* Kutunun kapağını aç. *Pakete rake* Paketi aç. 3. Engeli kaldırmak. *Çığır rake* Çığır aç. *Rayê rake* Yolu aç. 4. Sarılmış, katlanmış, örtülmüş veya iliklenmiş bir şeyi bu durumdan kurtarmak. *Gozagunê şenê şişi rake* Ak göğsünün düğmelerini çöz. 5. Tıkalı bir şeyi bu durumdan kurtarmak. *Verê uwe rake* Suyun önünü aç. *Boriye biya tomere, gereke rakeme* Boru tıkanmış, açmamız gerekiyor. 6. Çevresini genişletmek. 7. Birbirinden uzaklaştırmak. *Çepunê ho rake* Kollarını aç. 8. Yarmak. 9. Düğümü veya dolaşmış bir şeyi çözmek. 10. Bir kuruluş, bir iş yerini işler duruma getirmek. 11. Bir aygıtı, bir düzeni vb. lerini işler duruma getirmek. 12. Alış verişi başlatmak. 13. Bir konu ile ilgili konuşmak. *Çeverê qeşi rake* Sözün yolunu aç.

rakerdais *isg.* 1. Kapalı bir şeyi açma. 2. Bir şeyin kapağını veya örtüsünü açma. 3. Engeli kaldırma. 4. Sarılmış, katlanmış, örtülmüş veya iliklenmiş bir şeyi bu durumdan kurtarma. 5. Tıkalı bir şeyi bu durumdan kurtarma. 6. Çevresini genişletme. 7. Düğümü veya dolaşmış bir şeyi çözme. 8. Bir kuruluş, bir iş yerini işler duruma getirme. 9. Bir aygıtı, bir düzeni vb. lerini işler duruma getirme. 10. Alış verişi başlatma. 11. Bir konu ile ilgili konuşma. 12. Avunmak veya danışmak için söyleme. 13. Yapma, düzenleme.

rakerde biyae *is.(e)* Açık olan.

rakerde biyaene *f.* Açık olmak.

rakerde biyais *isg.* Açık olmak.

rakerde mendene *f.* Açık kalmak.

rakerde mendis *isg.* Açık kalma.

rakerde verdayêne *f.* Açık bırakmak.

rakerde verdayis *isg.* Açık bırakma.

rakerdoğ/e *ise/d.* 1.Açan, açıcı. 2. *s.* Açılmış olan, açık.

rakewte *is.* 1. Uyumuş ulan, uyuk. 2. Yatmış olan, yatan.

rakêwtene (rakewtayene) *f.* 1. Uyumak, yatmak. 2. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek. 3. İlacın etkisiyle ağrı duymayacak kadar derin uykuya dalmak. 4. *mec.* Çevresindeki olayları fark etmemek, görmemek.

rakêwtis *isg.* 1. Uyuma, yatma. 2. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girme. 3. İlacın etkisiyle ağrı duymayacak kadar derin uykuya dalma. 4. *mec.* Çevresindeki olayları fark etmeme, görmeme.

rakêwtoğ/e *ise/d.* Yatan, uyuyan.

ralewuyaene *f.* 1. Kıpırdamak, kımıldan-

mak, hareketlenmek. 2. Çabuklaşmak, hızlanmak.

ralewuyais *isg.* 1. Kıpırdama, kımıldanma, hareketlenme. 2. Çabuklaşma, hızlanma.

ramani (remani). 1.Tanrıyla ilgili, tanrısal, şeytani karşıtı. 2. *mec.* Merhamet sahibi olan kimse.

ramaniye *isd.* 1. Tanrısallık. 2. Merhametlilik, bağışlayıcılık. 3. İyilik, gönül zenginliği.

rame *isd.* 1. Yağmur. 2. *mec.* Bolluk, bereket. *Rama Comedi Sıkır* (Her şeyi veren-cömert) tanrının yağdırdığına şükür. *Rama Haqi sıkır, her çiyê ma esto* Tanrının bağışına şükür, her şeyimiz var. *Rama deyi sıkır* O (Tanrı)'nın verdiğine şükür. 3. İyilik, mertlik duygusu. 4.Merhamet, insaf, acıma duygusu. 5. Kadın ismi.

rame voraene *f.* 1.Yağmur yağmak. 2. *mec.* Yüzsüz olmak, bir şeyden utanmamak. *Tüke rikerê vano rame vorena* Yüzüne tükürsen, yağmur yağıyor diyor.

rame vorais *isg.* 1.Yağmur yağm. 2. *mec.* Yüzsüz olma, bir şeyden utanmama.

rametli *s(e)* 1. "Tanrı'nın rahmetine kavuşmuş olan anlamında ölmüş kimseleri saygıyla anmak için, ad ve unvanlarının başına getirilir, merhum. 2. *ise.* Ölmüş bir kimsenin adı yerine kullanılır.

ramêt *isd.* 1. (Tanrı) Birinin suçunu bağışlama, yargılama, merhamet etme. 2. Ölen birine tanrının bağışlaması ve iyiliğini esirgememesi dileği, dua. *Haq ramêta horo cıkero* Tanrı rahmet eylesin. *Ramêta Haqi şeroro merdune to* Tanrının rahmeti ölenlerinin üzerine olsun.

ramerediae *is. (e)* 1.Yatmış olan, yatık. 2. Eğik, yere yatık.

ramerediyaene *f.* 1. Bir yere veya bir şeyinüzerine boylu boyunca uzanmak. *Kaleke ser rameredie* Yan üstü yat. 2. Dinlenmek veya uyumak için yatağa girmek. 3. Hastalık sebebiyle hastanede kalmak. 4. Hapishanede ceza çekmek. 6. İşsiz kalmak; emek gücünü kullanamamak.

ramerediyais *isg.* 1. Bir yere veya bir şeyinüzerine boylu boyunca uzanma. 2. Dinlenmek veya uyuma için yatağa girme. 3. Hastalık sebebiyle hastanede kalma. 4. Hapishanede ceza çekme. 6. İşsiz kalma, emek gücünü kullanamama.

ramerednaene *f.* 1. Bir yere vey bir şeyin üzerine boylu boyunca uzatmak. 2. Hastanede veya hapishanede yatırmak. *Wo zof nêweso, bere nêwesxanede ramerredne* O çok hastadır, götür hastaneye yatır.

ramerrednais *isg.* 1. Bir yere vey bir şeyin üzerine boylu boyunca uzatma. 2.Hastanede veya hapishanede yatırma.

ranêverdaene *f.* 1. Tutup bırakmamak, alıkoymak. 2. (Hapishanede) Tutmak, serbest bırakmamak. 3. Terk etmemek, peşine düşmeye devam etmek. 4. Bir şeyi yapmasına izin vermemek. 5. (Su vs. için) Akmasını önlemek, akıtmamak. 6. (Kendini) Koyvermemek. 7. (Hayvan sürüsü vb. için) Salmamak.

ranêverdais *isg.* 1. Tutup bırakmama, alıkoyma. 2. (Hapishanede) Tutma, serbest bırakmama. 3. Terk etmeme, peşine düşmeye devam etme. 4. Bir şeyi yapmasına izin vermeme. 5. (Su vs. için) Akmasını önleme, akıtmama. 6. (Kendini) Koyvermeme. 7. (Hayvan sürüsü vb. için) Salmama.

ramıtaene *f.* 1. Önüne katıp sürmek, gütmek, yürütmek. *Mal ramıt berd ware* Davarı sürüp yaylaya götürdü. *Naxır bırame şero çere* Sığırları sür otla-

maya gitsin. 2. Saltanat sürmek, iktidar sürmek. *Hatave key na saltanat ramenê* Ne zamana kadar bu saltanatı sürdürecekler? 3. Keyif çatmak, sefa sürmek. *Ez cefa uncen tı sefa ramena* Ben cefa çekiyorum, sen sefa sürüyorsun. 4. Kapısına dayanmak, hane tecavüzünde bulunmak. *To uzara ramıto ama verre çeveri* Sen ordan kapımıza kadar hucüm etmişsin!

ramıtais *s.* 1.Sürülme, yürütülme. 2. Ekilme.

ramiyo *is.(e)* Sürülmüştür, ekilmiştir.

ra niymaene *f.* 1. (Hava için) Bulutlanmamak, yağış durumuna gelmemek. 2. (Mayalanmış süt vb. için) Maya tutmamak. *Hona sıt ranamo* Henüz süt maya tutmamış. 3. Gelişmemek, olgunlaşmamak, oluşmamak. *Ranamo* Oluşmamış.

ra niymais *isg.* 1. (Hava için) Bulutlanmama, yağış durumuna gelmeme.

ra nebiyae *s.* Açılmamış olan, açılmayan, kapalı.

ra nêbiyaene *f.* 1. (Kapı, kapak, pencere vb. için) Açılmamak, kapalı kalmak. *Çever ranêbeno* Kapı açılmıyor. 2. (Düğüm için) Açılmamak, çözülememek.

ra nêbiyais *isg.* 1. (Kapı, kapak, pencere vb. için) Açılmama, kapalı kalma. 2. (Düğüm için) Açılmama, çözülememe. 3. (Karmaşık bir konu için) Çözümlenmeme.

ra nêcerdaene *f.* Geri dönmemek.

ra nêcerdais *isg.* Geri dönmeme.

ra nêgınaene *f.* (Yağış, kar yağmur için) Dinmemek, kesilmemek, durmamak (yağmaya devam etmek).

ra nêgınais *isg.* (Yağış, kar yağmur için) Dinmeme, kesilmeme, durmama (yağmaya devam etme).

ra nêleyüyaene *f.* 1. Kımıldanmamak, kıpırdanmamak, ağır hareket etmek, yavaş davranmak, yavaş hareket etmek. 2. (Ağır veya sabit bir şey için) Yerinden oynamamak, oynatılamamak, güç yettirilememek, yerinden kaldırılamamak. *Kemerê hurênda hora ranêleyüna* Kaya yerinden oynamıyor.

ra nêleyüyais *isg.* 1. Kımıldanmama, kıpırdanmama, ağır hareket etme, yavaş davranma, yavaş hareket etme. 2. (Ağır veya sabit bir şey için) Yerinden oynamama, oynatılamama, güç yettirilememe, yerinden kaldırılamama.

ra nêwustene *f.* (İnsan için) Yerinden kalkmamak, ayağa kalkmamak.

ra nêwustais *isg.* (İnsan için) Yerinden kalkmama, ayağa kalkmama.

raperraene *f. (nsz.)* (Kuş, kanatlı böcek vb. için) Kanatları yardımıyla havada düşmeden durmak, havada yol almak. 2. (Uçak vb. için) Özel mekanizma ile yerden yükselmek, havada yol almak. 3. Yüksek yerden düşmek veya yuvarlanmak. 4. *mec.* Çok sevinmek. *Hewesunê hora yenoke raperro* Hevesinden uçası geliyor. 5. Hava yolu ile gitmek. *Meşte hetê İstamol ser perremera* Yarın İstanbula doğru uçacağız. 6. (Dini inanışa göre) Ruh, ölümden sonra göğe yükselmek. *Wo dewres tewtê hode perrenora* O devriş tarasında (coşuna) uçuyor.

raperrais *isg. (nsz.)* (Kuş, kanatlı böcek vb. için) Kanatları yardımıyla havada düşmeden durma, havada yol almam. 2. (Uçak vb. için) Özel mekanizma ile yerden yükselme, havada yol almam. 3. *mec.* Çok sevinme. *Hewesunê hora yenoke raperro* Hevesinden uçası geliyor. 4. (Dini inanışa göre) Ruh, ölümden sonra göğe yükselme. *Wo dewres tewtê hode perrenora* O devriş tarasında (coşuna) uçuyor.

rapılojaene *f.* (katı olmayan, yumuşak şeyler için) 1. Ezilip dağılmak, cıvıklaşmak. 2. Dar bir delikten vucudunu zorlayarak akmak, sızmak. *Dızd qulvaro pılojiyora koto zere* Hırsız delikten sızmış, içeri girmiş. *Werte çeper (perjên) qawuso, mal pıra pılojinora sono* Çitte açıklık var, davar arasından sızıp gidiyor.

rapılojais *isg. f.* (katı olmayan, yumuşak şeyler için) 1. Ezilip dağılma, cıvıklaşma, içi dışına gelme. 2. Fiziki değişikliğe uğrama, yumyassı olma. 3. Dar bir delikten vucudunu zorlayarak akma, sızma.

rapızırnaene *f.* 1. Vurarak kızartmak, sızlatmak, acıtmak. *Ey cople dave mıro, ez pızırnunera* O copla bana bir tokat vurdu, canımı sızlattı. 2. Bir kimseyi cimdikleyerek vucudunu sızlatmak, acıtmak. 3. Soğuk havada canı sızlamak, kızarmak, yanmak. *vay ez pızırnunera* Rüzgar beni yaktı. *Serdi rıye mı pızırnara* Soğuk suratımı yaktı. Serd isoni pızırnenora Soğuk insanı yakıyor. 4. Ateşli hastalıklardan vucudu kızarmak, yanmak, sızlamak. 5. Vucutta meydana gelen aşırı kaşıntıdan vucudu yanmak, sızlamak. *Geri lessa mı pızırnera* Uyuz vucudumu yaktı. *Lessa ho pızırinara* Bedeni sızlıyor.6. *mec.* Utanç duymak. *Mılqıyo hene keneoke, rıyê isoni pızırinora* Öyle küfürler ediyor ki insanın yüzü kızarıyor. *No her mılqıyo hene isona vano ke, mordem pızırnenora* Bu eşek insana öyle küfürler söylüyorki adamı yakıyor.

rapızırnais *isg.* 1. Vurarak kızartma, sızlatma, acıtma. 2. Bir kimseyi cimdikleyerek vucudunu sızlatmak, acıtmak. 3. Soğuk havada canı sızlama, kızarma, yanma. 4. Ateşli hastalıklardan vucudu kızarma, yanma, sızlama. 5. Vucutta meydana gelen aşırı kaşıntıdan vucudu yanma, sızlama. 6. *mec.* Utanç duyma.

rapine Patırtı, kütürtü, gürültü.

rapiye (repiye) *isd.* 1. Yürüyüş düzenine girmiş bir topluluğun uygun adım yürürken çıkardığı ses. 2. Sopayla vurulan yerin çıkardığı ses. 3. Patır kütür dövme. *Repiyero cınê bıkuyê* Verin sopaya dövün!

rapiye kerdene *f.* Patır kütür sesler çıkartamk, vurarak gürültü çıkartmak.

rapiye kerdis *isg.* Patır kütür sesler çıkartama, vurarak gürültü çıkartma

rapiye tapiye Rapu tap, gürültü patırtı.

rapor *ise. Fr. rapport.* 1. Herhangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme ve araştırma sonucunu, düşünceleri veya gözlemleri bildiren yazı. 2. tıp. Hastalığın teşhisi, hastanın durumunun gerektirdiği dinlenme vb.yi gösteren, doktor veya doktorlar kurulunca verilen yazı.

rapor kerdene *f.* Rapor etmek, düşünce veya gözlemlerini yazıyla bildirmek. *Raporke* Rapor et.

rapor kerdis *isg.* Rapor etme, düşünce veya gözlemlerini yazıyla bildirme.

raporlu *ise.* 1. raporu olan. 2. Hastalığı nedeniyle rapor alarak işine gitmeyen kimse.

raqılae (raqılayê) Yerinden kopmuş, yerinden sökülmüş.

raqılaene *f.* Yerinden kopmak, yerinden sökülmek, yerinden ayrılmak, uzaklaşmak.

raqılais *isg.* Yerinden kopma, yerinden sökülme, yerinden ayrılma, uzaklaşma.

raqılasnaene *f.* 1. Yarmak, boydan boya gövdeyi parçalara ayırmak. *Raqılasne* Yar, gövdesini boydan boya böl. 2. Çatlatmak.

raqılasnais *isg.* 1. Yarma, boydan boya

gövdeyi parçalara ayırma. 2. Çatlatma.

raqılaşae *is.(e)* Çatlamış, yarılmış olan,

raqılaşaene *f.* 1. (Ağaç gibi cisimler için) Uzunluğuna çatlamak, yarılmak. *Cam qılaşiyora* Cam çatlamış. 2. Bir yüzeyde yarık çizgileri oluşmak. 3. (Duvar vb. için) Yarılmak, çatlamak, bir çizgi oluşturacak biçimde ayrışmak. *Dês qılaşiyora* Duvar çatlamış, yarılmış. 4.(Ayak ve eller için) Nasırlaşmak, kirden derisi çatlamak. *Lingê ho qılaşiyera* Ayakları çatlamış. *Destê ho qılaşiyêra* Elleri çatlamış. 5. Kopmak, ayrılmak. *Hard qılaşiyora* Yer yarılmış.

raqılaşais *isg.* 1. (Ağaç gibi cisimler için) Uzunluğuna çatlama, yarılma. 2. Bir yüzeyde yarık çizgileri oluşma. 3. (Duvar vb. için) Yarılma, çatlama, bir çizgi oluşturacak biçimde ayrışma. 4.(Ayak ve eller için) Nasırlaşma, kirden derisi çatlama. 5. Kopma, ayrılma.

raqılaynaene *f.* (Nesneler için) Yerinden koparmak, yerinden sökmek, erinden ayırmak, yerinden oynatmak. *Vaydare kokera qılaynara* Rüzgar ağacı kökünden ?sökmüş. Çığ qılawora amo *Çığ kopmuş gelmiş.* Bine postalu qılawora *Ayakkabıların altı kopmuş.*

raqılaynais *isg.* (Nesneler için)Yerinden koparma, yerinden sökme, yerinden ayırma, yerinden oynatma.

raresnae *is.* 1.Yetiştirilmiş. *Mordemek bağ bağço hene rasnorake, uwa fekê ison sona* Adamcağız öyle bağ bahçe yetiştirmişki, insanın ağzının suyu akıyor. 2. Eğitilmiş.

raresnaene (raresnayene) *f.* 1. Yetiştirmek. 2. Üretmek. 3. Eğitmek, öğretmek, yetkinleştirmek. 4. Büyütmek, erginleşmesini sağlamak.

raresnais *isg.* 1.Yetiştirme. 2. Üretme. 3. Büyütme. 4. Eğitme, öğretme, yetkinleştirme. 5. Büyütme, erginleşmesini sağlama.

raresiyaene *f.* 1.Yetişmek, büyümek. 2. Eğitilmek, yetiştirilmek.

raresiyais *isg.* 1.Yetişme, büyüme. 2. Eğitilme, yetiştirilme.

rarestaene *f.* Yetişmek, olgunlaşmak.

raridaene *f.* Öğütmek. *Ma hevê ho berd areêde ridra ard.* Biz tahılımızı götürdük değirmende öğüttük, getirdik. *Avrançi nune ma raride* Değirmenci buğdayımızı öğüt!

raridais *isg.* Öğütme. *Ma hevê ho da raridayıs* Biz tahılımızı öğütmeye verdik.

ra roynaene *f.* Aşağı doğru sarkıtmak.

raroynayis *isg.* Aşağı doğru sarkıtma..

rasanaene *f.* 1. Sallamak. *Derguse rasane* Beşiği salla. *Cıncile rasane* Zinciri salla. 2. Silkelemek, sarsmak. 3. (Meyve ağaçlarının) Meyveleri dökmek, mahsül almak.

rasanais *isg.* 1. Sallama. 2. Silkeleme, sarsma. 3. (Meyve ağaçları için) Meyveleri dökme, mahsül alma.

rasepeliyae is.(e)1. Sendelenmiş, düşe yazmış olan. 2. Sarsılmış, işi kötüye gitmiş olan.

ra sepeliyaene *f.* 1. Sarsılmak, sendelenmek, dengesini kaybetmek, düşeyazmak. 2. Sağlığı sarsılmak. 3. İşi kötüye gitmek, düzeni bozulmak. 4. *mec.* Ağzını bozmak, küfretmek. *Fekê ho sepelnora* Ağzını bozmuş.

ra sepeliyais *isg.* 1. Sarsılma, sendelenme, dengesini kaybetme, düşeyazma. 2. Sağlığı sarsılma. 3. İşi kötüye gitme, düzeni bozulma, sarsıntı geçirme, iş krizi yaşama. 4. *mec.* Ağzını bozma, küfretme.

ra sımıtaene *f.* İçmek, kafaya dikmek. *Rasıme* Lıkır lıkır kafaya dikiver, iç.

ra sımıtais *isg.* İçme, kafaya dikme.

rasımotiyaene *f.* Kaygan yerden kayarak düşmek, kayarak yuvarlanmak.

rasımotiyais isg.Kaygan yerden kayarak düşme, kayarak yuvarlanma.

rasnaene (rasnayêne) *f.* 1. Yetiştirmek, vaktinde hazır olmasını sağlamak. 2. Bir işi veya görevi öngörülen zamanda tamamlamak, yerine getirmek. *Mı tam oxtte dırvetın rasnave nêwesxane* Tam vaktinde yaralıyı hastaneye yetiştirdim.

rasnais *isg.* 1. Yetiştirme, vaktinde hazır olmasını sağlama. 2. Önde gidene kavuşturma. 3. Bir işi veya görevi öngörülen zamanda tamamlama, yerine getirme.

rast *s.(e)* 1. Bir ucundan öbür ucuna kadar yönü değişmeyen, eğri ve çarpık karşıtı, doğru. 2. Düzlük, düz, inişli yokuşlu olmayan, yüzeyinde girinti çıkıntı omayan, müstevii. 3. Gerçek, yalan olmayan, hakikat. 4. Basit, sade, desensiz, çizgisiz (kumaş, bez). 5. Saf, hilesiz, kolay aldanmaya gelen. *Raste Haqi* Allahın safı. 6. Akla, mantığa uygun. 7. Yasa, yöntem ve ahlaka bağlı, dürüst, namuslu. 8. *ise.* Gerçek, hakikat. 9. Vucutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı. 10. *ise.* Bu taraftaki yön, sağ yön. 11. *ise. ve s.* Ekonomi vesiyasette eskiden yana olan, gelenekçi (kimse, görüş). 12. *ise. mat.* İki nokta arasındaki en kısa çizgi. 13. *zf.* Yanlışsız, eksiksiz. 14. *zf.* Hiç bir yöne sapmadan, dosdoğru, doğruca. 15. edat. Karşı yönünce. 16. Bir giysinin üst yanı. *Delmaşt nê raşt* Ters yüzü değil, doğru yüzü.

rasta *s.(d)* 1.Doğrudur. 2. Gerçektir.

rast amaene *f.* 1. Rastlamak, karşılaşmak, rast gelmek. 2. Tesadüf etmek. 3. İsabet etmek. 4. İşi düzgün gitmek, kolay gelmek, hayırlı gelmek.

rast amais *isg.* 1. Rastlama, karşılaşma, rast gelme. 2. Tesadüf etme. 3. İsabet etme. 4. İşi düzgün gitme, kolay gelme, hayırlı gelme.

raste *s.(d)* 1. Doğru, gerçek olan. *Mêrik qesa raste vano, a qesa rasta* Adam gerçek sözü söylüyor, o söz doğrudur. *Raste biye* Doğruydu. 2. Yanlışsız, yalansız olan. *Raste vaze* Doğrusunu söyle.

raste cı amaene *f.* Biriyle karşılaşmak, rast gelmek, tesadüf etmek.

raste cı amais *isg.* Biriyle karşılaşma, rast gelme, tesadüf etme.

raşte cı biyaene *f.* Biriyle karşılaşmak, raslamak, tesadüf etmek.

raste cı biyais *isg.* Biriyle karşılaşma, raslama, tesadüf etme.

rasta ratse Doğrunun doğrusu, dosdoğru. Gerçeğin gerçeği, hakikatın ta kendisi.

rasta ve çep Sağdan sola, sağdan sola kadar, sağlı sollu (çarpazlama).

rast biyaene *f.* 1.Yola çıkmak, hareket etmek. 2. Doğru olmak, gerçeğe uygun olmak. 3.Düz olmak, düzgün olmak.

rast biyais *isg.* 1.Yola çıkma, hareket etme. 2. Doğru olma, gerçeğe uygun olma. 3.Düz olma, düzgün olma.

rasteni ise. 1.Doğruluk, doğru olma durumu, doğru olana yakışan davranış, dürüstlük. *Rasteni henene niya* Doğruluk öyle değildir. 2. *fel.* Düşüncenin gerçekle uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması. 3. Yalansı olmayan, gerçeğe uygun anlatım. 4. Akla ve mantığa uygun olan, doğru karar, doğru davranış. 5. Yasa, yöntem, töre ve ahlaka uygunluk. 6. Düzlük, düzgün arazi olma durumu.

rastê *ise.* Düzlük, küçük düz alan. *Domen raştêde tope kaykenê* Çocuklar düzlükte top oynuyorlar.

rast kerdene *f.* 1. Eğri, yamuk olan bir

şeyi düzeltmek, düzgün hale getirmek. 2. Yolcuyu yolcu etmek, yola çıkarmak veya misafiri uğurlamak. 3. Bir aracı harekete gêçirmek, yürütmek. 4. Yanlış bir konuşmayı veya yazılı metini düzeltmek. 5. Bir işin temelini atmak. *Temele bonu era rastke* Evin temelini düzelt. 6. Suyun önnü açmak, araka bağlamak, istenen yöne salmak. *Uwe rastke bêro* Suyu sal gelsin. 7. (Evli kadın için) Kovmak, yol vermek. *Cenike rastke şero* Kadını kov gitsin/yol ver gitsin.

rast kerdis *isg.* 1. Eğri, yamuk olan bir şeyi düzeltme, düzgün hale getirme. 2. Yolcuyu yolcu etme, yola çıkarma veya misafiri uğurlama. 3. Bir aracı harekete gêçirme, yürütme. 4. Yanlış bir konuşmayı veya yazılı metini düzeltme. 5. Bir işin temelini atma. 6. Suyun önnü açma, araka bağlama, istenen yöne salma. 7. (Evli kadın için) Kovma, yol verme.

rast-u çep Sağ-sol, sağ ile sol, sağlı sollu.

raşti 1.Sahi mi? 2. Doğru mu? 3. Gerçek mi?

raştiya ho ver Doğruluğundan, doğruluğu yüzünden.

raştiye *isd.* 1.Doğruluk, doğru olma durumu, doğru olana yakışan davranış, dürüstlük. *Raştiye kamija, neqiye kamija hona ma pê nezome* Doğruluk hangisidir, haksızlık hangisidir, henüz biz bunu bilmiyoruz. 2. *fel.* Düşüncenin gerçekle uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması. 3. Yalansı olmayan, gerçeğe uygun anlatım. 4. Akla ve mantığa uygun olan, doğru karar, doğru davranış.5. Yasa, yöntem, töre ve ahlaka uygunluk. 6. *mat.* Gerçeğe veya kurala uygun hesap veya doğru olup olmadığının kontrolü, sağlama.

raştiye-delmaştiye 1.Doğru yüzü-ters yüzü. 2.Doğruluk- yanlışlık (terslik). 3. Doğrusu mu-tersi mi?

raştiye diyaene *f.* Doğruluğu görmek, doğruyu bulmak.

raştiye diyais *isg.* Doğruluğu görme, doğruyu bulma.

raştiyera *zf.* Doğrulukla, doğruluktan, *Raştiyera raştie vejina* Doğruluktan doğruluk çıkar. *Gune raştiyera isu meğeletiyo* İnsan doğruluktan şaşmamalı. *Raştiyera raştiye vetaene* Doğruluktan doğruluk çıkarmak. *Raştiye rasta* Doğruluk doğrudur / Doğruluk doğruluktur/Doğru olan doğrudur.

raştiye ser 1. Doğruluk üzerine. 2. Sağ yöne doğru.

raşt vatene *f.* Doğru söylemek, doğruyu söylemek. *Raşt vana* Doğru mu söylüyorsun? 2. Gerçeği söylemek.

raşt vatis *isg.* Doğru söyleme, doğruyu söyleme. 2. Gerçeği söyleme.

ratenıtaene *f.* 1. Sepet vs. bibi eyleri örmek. 2.Halı kilim vs, gibi şeyleri dokuma tezgahına germek.

ratenıtais *isg.* 1. Sepet vs. gibi eyleri dikey çubuklara dolamak, örmek. 2.Halı kilim vs, gibi şeyleri dokuma tezgahına germe.

revan *s.(e) Far.* 1. Giden yürüyen. 2. (At için) Dört nal giden, hızlı giden, koşan.

ravarnaene *f.* 1.Tehlikeli veya zor bir durumu atlatmak, geride bırakmak. 2. (Birini veya bir şeyi) Nehirden öte yakaya geçirmek. 3. Köpeğin ısırmasına karşı koruyarak geçirmek. *Meymanu kelpra ravarne şerê* Misafirleri köpek saldırısından koru gitsinler. 4. Bir şeyin veya birinin yanından geçirip ileri götürmek. *Ero ho varne şero* Kendi önüne geçir gitsin. 5.*mec.* Duymazdan gelmek, es geçmek. *Sebeno yane tıke qesero ho varne* Ne olur yani bir sözü es

geçsen! 6. Geçip gitmesine müsade etmek.

ravarnais *isg.* 1.Tehlikeli veya zor bir durumu atlatma, geride bırakma. 2. (Birini veya bir şeyi) Nehirden öte yakaya geçirme. 3. Köpeğin ısırmasına karşı koruyarak geçirme. 4. Bir şeyin veya birinin yanından geçirip ileri götürme. 5.*mec.* Duymazdan gelme, es geçme. 6. Geçip gitmesine müsade etme.

rave (ave) *zf.* 1. İlk olarak, başlangıçta. *Rave mı qeseykerd* Önce ben konuştum. 2. (Zaman anlatan kelimelerden sonra getirilerek) ... zamanın geçmiş bulunduğunu anlatır. *Yê tora rave amey* Onlar senden önce geldiler. 3. *ise.* Baştaki, geçmişteki bölüm, geçmiş zaman. *Rave niya nêbi* Önceden böyle değildi. *Raverave nıka* Geçmişten şimdiye kadar/geçmişten beri.

rave biyaene *f.* Önde olmak, ilerde olmak

rave biyais *isg.* Önde olma, ilerde olma.

rave berdaene *f.* 1. Geliştirmek, ileri götürmek, ilerletmek. 2. Öne götürmek, öne taşımak. 3. *mec.* Zenginleştirmek, durumunu iyileştirmek. 4. Önce götürmek. 5. Çizgiyi aşırtmak, gereğinde fazla ileriye götürmek. 6. Öne çıkartmak.

rave berdais *isg.* 1. Geliştirme, ileri götürme, ilerletme. 2. Öne götürme, öne taşıma. 3. *mec.* Zenginleştirme, durumunu iyileştirme. 4. Önce götürme. 5. Çizgiyi aşırtma, gereğinde fazla ileriye götürme. 6. Öne çıkartma.

rave daene *f.* 1. İleri vermek. *Ravede* İleriye ver, öne ver. 2. İleriye sürmek. 3. İlk önce vermek veya satmak. *En rave ey dêne ho da* En önce o borcunu ödedi. *En rave ma yardım kerd* En önce biz yardım ettik. *En rave ey qançurê ho ard da* En başta o vergisini getirdi verdi. 4. Sözleşmede şartlar ileri sürmek. *Taê şartu şurti raveday* Bazı Şartlar martlar ileri sürdü.

rave dais *isg.* 1. İleri verme. 2. İleriye sürme. 3. İlk önce verme veya satma. 4. Sözleşmede şartlar ileri sürme.

raver (I) *zf.* 1. Önce. 2. İleri. 3. İlk önce.

raver (II) *zf.* 1. Herhangi bir şeye göre daha ötede olan yer. *Mara raver Uwera serdına henene esta ke* Bizden ilerde öyle soğuk bir su var ki! *Mara raver dirê teni şiye, rêçe ho bölüyê* Bizden önce birkaç kişi gitmiş, izleri bellidir. 2. Henüz gelmemiş zaman, ileriki zaman. *Mekeme raver eşto, asmera tepiyawo* Mahkeme ileri atılmış, bir ay sonradır. 3. Doğrusundan daha çok gösteren (saat). *Sate ponc deqey ravera* Saat beş dakika ilerdedir.

raver (III) *zf.* Önceden, daha önce, eskiden. *Raverave nıka* Eskiden beri.

raverdaene *f.* 1. Bırakmak, salıvermek. *Uwoke hunde ho onceno ra, raverdê va şero* O ki o kadar çekişiyor, bırakın varsın gitsin. *Raverde bêro reyê sekeno* Bırakın gelsin bir ne yapacak! 2. Önünü açmak, akıtmak, salmak. *Uwe raverde bêro hêga* Suyu bırakın tarlaya gelsin. 3. Bırakmak, terk etmek. 4. (Hapishaneden) Salmak, serbest bırakmak.

raverdais *isg.* 1. Bırakmak, salıverme. 2. Önünü açma, akıtma, salma. 3. Bırakma, terk etme. 4. (Hapishaneden) salma, serbest bırakma.

rave şiyaene *f.* 1. Önce gitmek. 2. İleri gitmek, haddini aşmak. 3. Gelişmek, kalkınmak. 4. (Bir konuda) İlerlemek, gelişmek, öne geçmek. 5. Gidilmesi gerekenden öteye geçmek.

rave şiyais *isg.* 1. Önce gitme. 2. İleri gitme, haddini aşma. 3. Gelişme, kalkınma. 4. (Bir konuda) İlerleme,

gelişme, öne geçme. 5. Gidilmesi gerekenden öteye geçme.

raveznaene *f.* 1. Ayaklarını uzatmak. *Lingunê ho revezne* Ayaklarını uzat. 2. *mec.* Kendi evinde gibi rahat hareket etmek. 3. Boylu boyunca uzatmak. *Dırvetin kaleke ser revezne* Yaralıyı yan üstü yatır (uzat). 4. Bir şeyi ileriye doğru uzatmak, çıkıntı yapmak. *Şivingê deşi (şılvangi) hetê tever ser ravezne* Duvar saçağını dış tarafa doğru uzat.

raveznais *isg.* 1. Ayaklarını uzatma. 2. *mec.* Kendi evinde gibi rahat hareket etme. 3. Boylu boyunca uzatma. 4. Bir şeyi ileriye doğru uzatma, çıkıntı yapma.

ravejiyaene *f.* 1. Esnemek, gerinmek, esneyerek gerinmek.2.Gergin bir biçimde açılmak. 3.Kasılmak *Çıko vejinara* Nedir kasılıyorsun?

ravejiyais *isg.* 1. Esneme, gerinme, esneyerek gerinme. 2. Gergin bir biçimde açılma. 3. Kasılma.

ravılae *is.(e)* 1. Birbirini bırakmış, gevşemiş, çözülmüş. 2. Kabına sığmamış, üstünden akmış, sarkmış. 3. Parçalanmış, paralanmış. *Hondeke voşto vılayıyora* Koşa koşa paralanmış/parçalanmış.

ravılaene *f.* (sıvı veya yoğurtsu şeyler için). Birbirini bırakak, gevşemek, çözülmek.

ravılais *isg.* (sıvı veya yoğurtsu şeyler için). Birbirini bırakak, gevşemek, çözülmek

ravırtaene *f.* 1. Midenin içindekileri ağız yoluyla dışarı atmak, kusmak. 2. *mec.* Haram yemenin cezasını çekmek. *Heram werdo nıkaki vırezenora* Haram yemiş, şimdide kusuyor. *Malo heram werdo nıkaki pırnıkuna yeno* Haram mal yemiş, şimdi de burnundan geliyor.

ravırtais *isg.* 1. Midenin içindekileri ağız yoluyla dışarı atma, kusma. 2. *mec.* Haram yemenin cezasını çekme.

ravısnaene *f.* 1. Birbirinden koparmak, birbirinden ayırmak. *Pırove ravısne* Yapış kopar! *Ravısne berze* Kopar at. *Vagonê pey Tırenera ravısne* Arka vagonu trenden ayır/kopar. 2. Ayırmak. *Domonu zumınra ravısne* Çocukları birbirinden ayır.

ravısnais *isg.* Birbirinden koparma, birbirinden ayırma.

ravoro daene *f.* Yukarıya doğru vermek, yukarıya doğru kaldırmak.

ravoro dais *isg.* Yukarıya doğru verme, yukarıya doğru kaldırma.

ravorde daene *f.* Aşağıya doğru vermek, aşağıya doğru indirmek. *Mali ha rovordeke bero* Davarı aşağıya doğru sür gelsin.

ravurnaene *f.* Bir şeyin yerini değiştirmek, bir yerden başka bir yere taşımak.

ravurnais *isg.*.Bir şeyin yerini değiştirme, bir yerden başka bir yere taşıma.

rawoğ/e *ise/d.* Yolcu, yol giden. *Tı rawoğa raa hora so* Sem yolcusun yoluna git!

raworosnaene *f.* Dinlendirmek. *Gawu tenê raworoesne* Öküzleri biraz dinlendir. *Xeylê rae ameyme astoru tene raworosnime* Epey yol geldik, atları biraz dinlendirelim.

raworosnais *isg.* Dinlendirme, dinlendirmesini sağlama.

raworoşae *is.(e)* Dinlenmiş, dinlenmiş olan.

raworeşiyaene *f.* Dinlenmek, Çalışmaya veya yürümeye ara vermek, durmak. *Sıya darêde tenê raworaşime* Ağacın gölgesinde biraz dinlenelim. *Raworeşiye* Dinlen, istirahat et.

raworeşiyais *isg.* Dinlenme, Çalışmaya veya yürümeye ara verme, durma, istirahata çekilme.

rawura *zf.* Yollarda. *Rawura bime gostarme* Yollarda rezil olduk.

rawuro cı bırnaene *f.* 1.Kendisine yolları kesmek, yolları kapatmak, geçmesine izin vermemek. 2. Gözetmek, yolunu kesmek, yolunda pusuya yatmak.

rawuro cı bırnais *isg.* 1.Kendisine yolları kesme, yolları kapatma, geçmesine izin vermeme. 2. Yolunu kesme, yolunda pusuya yatma.

rawuro cı piyaene *f.* Yollarını kollamak, yollarını gözetlemek, takibe almak, yoluna pusu kurmayı pilanlamak.

rawuro cı piyais *isg.* Yollarını kollama, yollarını gözetleme, takibe alma, yoluna pusu kurmayı pilanlama.

rawustae *is(e).* Ayakta, ayaktaki, ayağa kalkmış olan.

rawustaene *f.* 1. Ayağa kalkmak, ayağa dikilmek. 2. (Uzanılan, yatılan yerden) Yerden doğrulmak, üstüne kalkmak. *Rawurze* Kalk! 3. Uykudan kalkmak, uyanmak. 4. Hastalıktan çıkmak, iyileşmek, yataktan kalkmak, yürür duruma gelmek. 5.(Bitki için) Yerden doğrulmak, bitmek, yeşermek. 6. Kalkıp yola koyulmak. 7. (Binek araçları veya taşıtlar için) Hareket etmek, veya yola çıkmak. *Tırene dı sata dıme urzena ra* Tren iki saat sonra kalkıyor.

rawustais *isg.* 1. Ayağa kalkma, ayağa dikilme. 2. (Uzanılan, yatılan yerden) Yerden doğrulma, üstüne kalkma. 3. Uykudan kalkma, uyanma. 4. Hastalıktan çıkma, iyileşme, yataktan kalkma, yürür duruma gelme. 5.(Bitki için) Yerden doğrulma, bitme, yeşerme. 6. Kalkıp yola koyulma. 7. (Binek araçları veya taşıtlar için) Hareket etme, veya yürüyüp gitme.

rawustiye *s.(d)* Ayaktaki, kalkmış olan.

rae ardene *f.* 1. (Yol yapmak) Yol getirmek. 2. (Uzaktan gelen biri için) Yol getirmek, varış yerini bulmak. 3. *mec.* Yola getirmek, hizaya getirmek, pes ettirmek, kabullendirmek.

rae ardis *isg.* 1. (Yol yapma) Yol getirme. 2. (Uzaktan gelen biri için)Yol getirme, varış yerini bulma. 3.*mec.* Yola getirme, hizaya getirme, pes ettirmek, kabullendirme.

rae berdene *f.* 1.(Bir yere) Yol götürmek, yol yapmak. 2. Adresi bulmak, yol gütürmek.

rae berdis *isg.* 1.(Bir yere) Yol götürme, yol yapma. 2. Adresi bulmak, yol gütürme.

raera cı mısnaene *f.* 1.(Birine) Yol göstermek, akıl vermek, bilgi vermek, yol yöntem öğretmek. 2. (Birine) Yol tarif etmek.

raera cı mısnais *isg.* 1.(Birine) Yol gösterme, akıl verme, bilgi verme, yol yöntem öğretme. 2. (Birine) Yol tarif etme.

raera mendaene *f.* Yolda kalmak, hedefe ulaşamamak.

raera mendais *isg.* Yolda kalmak, hedefe ulaşamamak.

raero cı bırnaene *f.* Yollarını kesmek,. etrafını sarmak, hedefe ulaşmasını engellemek.

raero cı bırnais *isg.* Yollarını kesme,. etrafını sarma, hedefe ulaşmasını engelleme.

rayis *ise. Ar. rayiç.* 1.Bir malın alım satım değeri (sürüm değeri). 2. Alım veya satımda bir şeyin para karşılığındaki değeri, fiyatı. 3. Ekonomik bir değer ile para birimi arasındaki ilişki.

rayisro cınaene *f.* Fiyatını belirlemek, değerini koymak.

rayisro cınais *isg.* Fiyatını belirleme, değerini koyma.

rayver *ise.* 1. Alevilikte Mürşit ve pir makamından sonra gelen makamı

temsil eden din görevlisi. 2. Kılavuz. 3. *mec.* Birinin doğru yolu bulmasına yardımcı olan, ona yol gösteren kimse ya da şey. 4. Turistlere kılavuzluk eden, bu işi meslek edinmiş kimse, rehber.

rayvereni *ise.* 1. Alevilikte Mürşitlik ve Pirlik makamından sonra gelen makam, rehberlik. 2. Rehberin yaptığı iş, görev. 3.Kılavuzluk, öncülük, yol göstericilik, rehberlik. 4. *eğit.* Öğrencilerin özel durumlarıyla, sorunlarıyla yakından ilgilenip onlara bunları çözmede yardımcı olma.

rayveriye *isd.* Rehberlik.

razi (raji) *s.(e).* Uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden.

razi (raji) biyaene *f.* Razı olmak, uygun bulmak, kabul etmek, beğenmek, benimsemek.

razi (raji) biyais *isg.* Razı olma, uygun bulma, kabul etme, beğenme, benimseme.

razi (raji) kerdane *f.* Razı etmek, gönül rızasını almak, memnun etmek. *Rajike çımê ho tode nêmano* Razı et gözü sende kalmasın. *Rajikeme karê ho rınd bıkero* Razı edelim işini iyi yapsın. *Ma sımara rajime Haq ki sımara rajivo* Biz sizeden razıyız, Tanrı da sizden razı olsun.

razi (raji) kerdais *isg.* Razı etme, gönül rızasını alma, memnun etme.

razi (raji) mendaene *f.* Memnun kalmak. *Raji menda* Memnun oldun mu?

razi (raji) mendais *isg.* Memnun kalma.

reçber *ise.* Geçimini toprak işleyerek sağlayan kimse, çiftçi.

reçbereni *ise.* 1. Reçberlik, çiftçilik. 2. Çiftçinin gördüğü işler, ziraatçılık.

reçberiye *isd.* 1. Reçberlik, çiftçilik. 2. Çiftçinin gördüğü işler, ziraatçılık.

reçel *ise. Far. riçâl.* Herhangi bir meyveyi şekerle kaynatarak hazırlanan, genellikle kahvaltıda kullanılan tatli.

reçete *ise. İt. ricetta.* 1. Üzerinde doktorun hastası için gerekli gördüğü ilaçlarla, bunların kullanılış biçimleri yazılı kâğıt. 2. *mec.* Yol, yöntem, çare.

red *ise.* 1. Olumsuz yanıt, geri çevirme. 2. Onaysız, kabûl karşıtı.

red biyae *s.(e)* Red edilmiş, geri çevrilmiş, kabûl edilmemiş.

red biyaene *f.(nsz)* Red edilmek, geri çevrilmek, kabûl edilmemek.

red biyais *isg.* 1.Red edilme, geri çevrilme, kabûl edilmeme.

redikal *s. Fr. radical.* 1. Köklü, kesin, kökten. 2. ise. ve s. Köktenci.

redikalizm *ise. Fr. radicalisme. fel.* Köktencilik.

red kerdene *f.* 1. Kendisine verilen yada kendisi için yapılmak istenen bir şeyi kabul etmemek, geri çevirmek. *Reddê cıke* Kendisine iyade et. *Reddke şero* Geri çevir gitsin. 2. (Aileden olan birini) Artık aileden bir kişi olarak saymamak.

red kerdis *isg.* 1. Kendisine verilen yada kendisi için yapılmak istenen bir şeyi kabul etmeme, geri çevirme. 2. (Aileden olan birini) Artık aileden bir kişi olarak saymama. 3. Çürütme, yalanlama.

ree *ise.ve zf.* Bir olgunun, bir olayın tekrarlandığını belirtir, kez, defa, kere, sefer. *Ree biya lêle* Bir kez kararmış. *Ree cırê biya çewte* Bir kez kendine eğri olmuş (terslik kılınmış). *Ree cırê satiya* (Ne yapsa da) Bir kez talihi kötülenmiş. *Ree cırê vajiya* Bir kez yürü kulum denmiş. *Ree ğeletiya* Bir kez yanılmış. *Ree hên vajiya* Bir kere öyle denmiş. *Ree dı ree bin* Bir iki sefer daha. *Ree hen biyo* Bir kere öyle olmuş. *Ree cı darive* Bir kere

kendisine görün/Bir kere kendisini ziyaret et. *Cıra vaze ree ero mı darivo* Kendisine söyle bir benim ziyaretime gelsin/Bir bana uğrasın. *Ree nê ree* Birinde olmasa birinde, mutlaka bir seferinde, günün birinde. *Ree nê ree sare ho weno* Birinde olmasa birinde başını yiyecek! *Ree nê ree qedayê hore ano* Mutlaka bir gün kendine bir bela getirir. *Ree wertede ero mıdaribe* Arada bir beni ziyarete gel. 2. *bağ.* Hele, hele bir.. *Ree bêro* Hele bir gelsin/Bir kere gelsin. *Ree kam çı qeseykeno* Hele kim ne konuşuyor. *Ree kamo* Hele kimdir. *Ree kam kotiyo* Hele kim nerede.

ree ke *zf.* Bir kez ki. *Reyêke bêmenê besbi* Bir kez ki gelseydi yeterdi. *Reyeke hên niyo* Bir defa ki öyle değil! *Reynêke servejîyênê* Bir kere ki yukarı çıksaydı.

ref (I) *ise.* 1.Ortadan kaldırma. 2.Göç. *Refê asqu* Çingene göçü. *Refê dine* Onların göçü. *Refê ma* Göçümüz.*Refê dina* Dünya göçleri.

ref (II) *ise.* Üstüne öte beri koymak için bir dolabın içine oturtulmuş, genellikle geniş, uzun tahta veya metal levha. *Rêfê qavu* Kapkacak rafı.

ref (III) *ise.* 1. *mec.* Mertebe, mevki, kademe. *Her tayrve refê ho fetelino* Her kuş kendi katarıyla dolaşır. 2. Katar, kafile, seferi grup. *Refê mara vışıyo, refê Des Dı İmamura nevışıyo* (Ölen için dua) Bizim katarımızdan koptu, On İki İmam'ın katarından kopmasın.

refah *ise. Ar. refâh.* Bolluk, varlık ve rahatlık içinde yaşama, gönenç.

refeqat *ise.* 1. Arkadaşlık etme, birlikte bulunma. 2. *müz.* Eşlik etme. *Refaqtta mı* Eşim, kadınım, hanımım.

refeqateni *ise.* Eşliklik, arkadaşlık.

refaqatiye *isd.* Arkadaşlık, eşliklik.

reften *s.* Gevşek.. Refto Gevşektir.

refter *ise.* 1. Hareket. 2. Hareketçi.

refteriye *isd.* Hareketlilik, çeviklik.

rehet *ise.* 1. İnsanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur. *Nemelazım, ita gosse ma rehetê* Neme lazım, burda kulaklarımız rahattır (huzurluyuz). 2. *s.* Üzüntü, sıkıntı ve tedirginliği olmayan. 3. *s.* Sıkıntı, yorgunluk veya tedirginlik vermeyen. *Karê mı reheto* Benim işim rahattır. *Ma raera rehet kerd* Biz yolda rahat ettik. 4. *s.* Aldırmaz, gamsız. *Hen reheto ke, dina bırijiyo hazetê deyde niyo* Öyle gamsız ki, dünya yıkılsa onun umurunda değil. 5. *zf.* Kolay bir biçimde, kolaylıkla. 6. *ünl.* "Hazır ol" durumda bulunanlara, oldukları yerde serbest duruma geçmeleri için verilen komut.

rehet biyaene *f.* 1. Huzurlu olmak. 2. Rahat olmak, kolayca yapılan bir işi olmak. 3. Gamsız olmak, aldırmaz olmak.

rehet biyais *isg.* 1. Huzurlu olma. 2. Rahat olma, kolayca yapılan bir işi olma. 3. Gamsız olma, aldırmaz olma.

reheteni *ise.* 1.Rahatlık, konfor.

rehetiye *isd.* 1.Rahatlık, konfor. *Rehetiya itayi zovina cade nêvenena* Buranın rahatlığını başka yerde bulamazsın. 2. Kolaylık. 3. Gamsızlık.

rehetiye cı nêdaene *f.* Rahat vermemek, huzur vermemek, rahat ettirmemek, rahat yüzü göstermemek, sürekli rahatsız etmek.

rehetiye cı nêdais *isg.* Rahat vermeme, huzur vermeme, rahat ettirmeme, rahat yüzü göstermeme, sürekli rahatsız etme.

rehetiyera *zf.* 1. Rahatlıkla, rahat bir biçimde, kolayca. 2. Huzurundan, huzurdan ötürü.

rehet kerdene *f.* 1. Rahat etmek, huzura

erişmek, sıkıntısız yaşamak. 2. (Bir işi) Kolaylaştırmak, sıkıntı vermeyen bir duruma getirmek.

rehet kerdis *isg.* 1. Rahat etme, huzura erişme, sıkıntısız yaşama. 2. (Bir işi) Kolaylaştırma, sıkıntı vermeyen bir duruma getirme.

rehetsız *is.(e)* 1. Rahatı olmayan, huzuru olmayan, huzursuz. *Mêse kori ison kene rehetsız* Kara sinekler insanı rahatsız ediyor. *Textê qurisiye mı kena rehetsız* Tahtakurusu beni rahatsız ediyor. 2. Hasta, sağlıksız.

rehetsız biyaene *f.* Rahatsız olmak.

rehetsız biyais *isg.* Rahatsız olma.

rehetsızeni *ise.* 1. Rahatsızlık, huzursuzluk. 2. Hastalık, hasta olma durumu.

rehetsıziye *isd.* 1. Rahatsızlık, huzursuzluk. 2. Hastalık, hasta olma durumu.

rehetsız kerdene *f.* Rahatsız etmek, huzurunu kaçırmak, usandırmak.

rehetsız kerdis *isg.* Rahatsız etme, huzurunu kaçırma, usandırma.

rehet vınetaene *f.* Rahat durmak, uslu durmak.

rehet vınetais *isg.* Rahat durma, uslu durma.

rehin *ise. Ar. rehin.* 1. Bir borcun ödeneceğine teminat olarak, ödenince geri alınmak şartıyla borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey, tutu, ipotek. 2. Bir şeyi ele geçirmek veya isteğini gerçekleştirmek için bir kişinin karşılık için zorla alıkonulması, tutulması.

rehin cıdaene *f.* Teminat olarak bir şeyi alacaklıya vermek.

rehin cıdais *isg* Teminat olarak bir şeyi alacaklıya verme.

rehine *isd. Ar. rehine.* Bir anlaşma, sözleşme veya isteğin yerine getirilmesini sağlamak için teminat olarak ele geçirilen kimse, tutak.

rehin guretaene *f.* Rehin almak.

rehin guretais *isg.* Rehin alma.

rehman *ise. Ar. rahmân.* Herkese, her canlıya merhamet eden (Tanrı).

rehmani *is(e)* Herkese, her canlıya merhamet eden.

rejil *is.(e)* Alçak, aşağılık. *Rejilero vıreno* Eski bir rezildir. *Rejil biyo şiyo* Rezil olmuş gitmiş. *Rejil hora rejilo* Rezil zaten rezildir

rejileni *ise.* Rezillik, alçaklık.

rejiliye *isd.* Rezillik, Alçaklık, aşağılık.

rejil kerdene *f.* Bilerek veya bilmeyerek birini çok utanılacak güç bir duruma sokmak, rezil etmek. *Rejil kerdo şiyo* Rezil etmiş bırakmış/ içine etmiş gitmiş.

rejil kerdis *isg.* Bilerek veya bilmeyerek birini çok utanılacak güç bir duruma sokma, rezil etme.

rejim *ise. Fr. régime.* 1. Yönetme, düzenleme biçimi, düzen. 2. Perhiz, diyet. 3. Bir devletin yönetim biçimi. *Rejime ho rejimi cumhurriyetyo* Rejimi cumhuriyet rejimidir. *Rejime ho rejim niyo* Yönetimi yönetim değil! *Rejime ho xıravıno* Yönetim biçimi kötüdür. 4. *coğr.* Akarsu debisinin yıl boyunca gösterdiği değişikliklerin tümü.

rejü (rezu) *ise.* 1. Dileyiş, dileme. 2. Birinden ısrarla bir şey isteme, yalvarma.

rejü kerdene *f.* Rica etmek.

rejü kerdis *isg.* Rica etme.

rejü mınete *de.* Rica minnet, yalvar yakar.

rekât *ise. Ar. rek'at.* Namazda bir kıyam (ayakta durma), bir rükü (ayaktayken eğilme) ve iki secdeden (yere kapanma) oluşan bölüm.

rekati *isç.* Namaz rekâtları. *Rekâtune namaji* Namaz rekâtları.

reklam *ise. Fr. réclame.* 1. Bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek ve böylelikle sürümünü sağlamak için denenen her türlü yol. 2. Bu amaç için kullanılan

yazı, resim, film vb.

reklamcı *s.(e)* Reklam işiyle uğraşan (kimse).

reklameni *ise.* Reklam işi, reklam yapma durumu.

reklamiye *isd.* 1. Reklam işi, reklam yapma durumu. 2. Reklam için ödenen para, reklam masrafı.

reklam kerdene *f.* 1. Bir şeyi tanıtmak. 2. Laf gezdirmek, herkese duyurmak.

reklam kerdis *isg.* 1. Bir şeyi tanıtma. 2. Laf gezdirme, herkese duyurma.

rekmen (rekmin) *s.* Sağlam temelli, dayanıklı, mükem.

rekmeniye *isd.* Sağlamlık, dayanıklılık.

rem (I) *ise.* İrin, cerrahat, iltihap sıvısı, yara akıntısı.

rem (II) *ise.* 1. Kaçma, uzaklaşma, kaçış, firar. 2. (At için) Revan, hızlı koşu. *Astor (ostor) remdero* At dörtnaldadır. *Ostor fişto rem* Atı koşuya sokmuş. *Remê ostorde* Atın koşu suratında/Dört nal gibi. 3. Kapmak, elinden kaçırmak. *Cızdanê mı destê mıra remna berd* Cüzdanımı elimden kaptı götürdü.

remaene *f.* 1. Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek. *Hepısra remo* Hapisten kaçmış, firar etmiş. 2. Kendini göstermemek, raslatmamaya çalışmak. 3. (*nsz*) Kaçınmak. *Ez masrafra nêremen* Ben masraftan kaçınmıyorum. 4. Görünmeden gitmek, savuşmak, sıvışmak. 5. Hızlı koşmak. 6. Yok olmak. 7. (*nsz*) (Kadınlar için) Kaçgöçe uymak. 8. (Kız, kadın için) Yasalara ve aile isteklerine karşı gelerek evlenmek için evinden ayrılmak, biriyle kaçmak.

remais *isg.* 1. Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılma, firar etme. 2. Hızla koşup bir yere saklanma. 3. Kendini göstermeme, raslatmamaya çalışma. 4. Görünmeden gitme, savuşma, sıvışma. 5. (*nsz*) (Kadınlar için) Kaçgöçe uyma. 6. (Kız, kadın için) Yasalara ve aile isteklerine karşı gelerek evlenmek için evinden ayrılma

remae *s.* Kaçmış olan, kaçan, kaçık, kaçak (kimse veya şey).

remeda ise. Dersim'in Qızılkilise (Nazimiye) ilçesine bağlı bir köy adı.

remezan *ise. Ar. ramazân.* Ay takviminin dokuzuncu ayı, *üç aylar* adı verilen recep, şaban ve ramazan aylarının sonuncusu, oruç tutulan ay.

remnaene *f.* 1. Kaçırmak. 2. Kaçmasını sağlamak veya kaçmasına imkan yaratmak. *Çeneke dê remnaene* Kızı kaçırttı. 3. Çalmak, kimsenin haberi olmadan götürmek, aşırmak. *Hata ma resayımeke tae çi remno berdo* Biz yetişene kadar bazı eşyalar kaçırılıp götürülmüş.

remnais *isg.* 1. Kaçmasını sağlama veya kaçmasına imkan yaratma. 2. Yararlanamama; bir daha ele geçirememek üzere yitirme. 4. Gitme, kaçmak zorunda bırakma. 5. Çalma, kimsenin haberi olmadan götürme, aşırma. 6. Delirme. 7. Birini veya bir şeyi göstermeme. 8. Uyutmama, uykusunu kaçırma. 9. Kapışma, elden ele kaçırma.

remnawoğ *ise.* 1. Kaçıran. 2. Kaçırtan.

remnawoğ/e *isd.* 1. Kaçıran. 2. Kaçırtan.

remın *s.(e)* İrinli, iltihaplı, cerrahatlı.

reng *ise. far, reng.* 1. Cisimler tarafından. yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum. *Rengê ho pelmoşinoro* Rengi pörsiyecek, solacak. *Rengê ho pelmoşiyoro* Rengi porsümüş, solmuş. 2. *mec.* Nitelik. *Rengê mesela vuriya* Meselenin rengi değişti. 3. Çeşit, fark, değişik şey. 4. Beniz, yüz durumu. *Seke ez dine rengê ho vuriya* Beni görür görmez benzi değişti. 5. Belirti, ip ucu. *Merık qurnazo, qe*

reng nêdano Adam çok kurnaz hiç renk vermiyor.

reng cıdaene *f.* 1. Renk vermek, renklendirmek, süslemek. 2. Çeşitlendirmek, zenginleştirmek. 3. Nitelik vermek, anlam kazandırmak.

reng cıdais *isg.* 1. Renk verme, renklendirme, süsleme. 2. Çeşitlendirme, zenginleştirme. 3. Nitelik verme, anlam kazandırma.

renga reng *zf.* Renga renk, çeşit çeşit renklerden.

rengın *s.(e)* 1. Rengi olan, renkli. 2. Desenli, sade olmayan. 3. Kendine özgü ilginç, çarpıcı nitelikleri olan (kimse). *Sıma hona rengê dey nêdiye, o pırê hengu renguno* Siz daha onun alametlerini görmemişsiniz, o renk ve alemetle doludur. 4. Doğadaki renkleri olduğu gibi aktaran film veya fotoğraf.

rengi *isç.* Renkler. *Howt regi howtay hazar rengu vezenê* Yedi renk, yetmiş bin renk çıkarır.

reng ve reng *zf.* Renga renk, çeşit çeşit, desen desen.

rep *s.(e)* 1. Yatık durmayan, sert. *Mordemek rep rep fetelino, çımê ho hard nêvenene* Adam dik dik dolaşıyor, gözleri yeri görmüyor. *Ho saskerd uza rep (zıq) bi mend* Kendini şaşırdı orada dikilip kaldı. 2. Dümdüz, eğimi, kavisi olmayan. *Fekê huraki repvırajiyo* Keserin ağzı dik yapılmıştır (halbuki biraz içe eğik olmalıydı).

repine *ise.* Patkün sesi, patırt

repiye *isd.* 1. Diklik. 2. İnfilak, patlayış. *Repiyera cıfiye bıkıse* Silahını ateşle öldür. 3. Sert bir cismin düşmesi veya çarpmasıyla oluşan ses. *Repiyero cıne bıkuye* İyice bir patakla. *Rapu tap* Pat küt. *Repiyero cınayıs* Patır kütürü bindirme (dövme). 4. *mec.* Yumulmak, abanmak, üşüşmek.

rep kerdene *f.* 1. Dikleştirmek. 2. Sertleştirmek.

rep kerdis *isg.* 1. Dikleştirme. 2. Sertleştirme.

repki *zf.* 1. Dikey olarak, dik bir şekilde. *Repki fetelino* Dik geziyor. 2. Kaba sert. *Repki qeseykeno* Kaba konuşuyor. *Repki sono* Dikine gidiyor, aksi gidiyor. *Vıle ho kerdo rep fetelino* Buynunu dikmiş dolaşıyor. 3. Gelişigüzel, öylesine. *Mı kemere hen repki eşte, qıdayrê şiye gınero cı* Ben taşı öylesine rasgele attım, raslantı gitti değdi.

req *ise.* 1. Takırtı sesi, ani ve sert patlama sesi, şimşek çakması gibi ses. *Reqıya tıfongi* Tüfek patlama sesi. *Uwoke reqeno wertê şile tode cısano* O şaklayan (yıldırım) senin alnının ortasına çarpsın. 2. Geçit. *Reqe Çemi* Nehir, çay geçidi. *Reqe koyi* Dağ geçidi. 3. İkiye ayrılma noktası, çatallı bir şeyin iki kolunun birleştiği nokta.

reqabet *ise. Ar. rekâbet.* Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış.

reqem *ise. Ar. rakam.* 1. mat. Sayıları göstermek için kullanılan işaretlerden her biri: 0, 1, 2, 3, 4.. ve romen rakamları. 2. Bu işaretlerle yazılmış sayı. 3. Nicelik miktarı.

reqem bendi Malların sınıflandırması.

reqemi *isç.* Rakamlar. *Reqemu têbında bınusne, cemke* Rakamları alt alta yaz, topla.

reqesnaene *f.* 1. Müzik eşliğinde birini oynatmak, dans ettirmek. 2. Müzik eşliğinde tören yapmak, bir şeyi dans eşliğinde gezdirmek, oynatmak veya yapmak. *Hene reqesnayene* Kına oynatmak. .

reqesnais *isg.* 1. Müzik eşliğinde birini oynatma, dans ettirme. 2. Müzik eşliğinde tören yapma, bir şeyi dans

eşliğinde gezdirme, oynatmak veya yapma.

reqıs *ise.* Raks, dans, müzikle birlikte oynanan oyun.

reqıs kaykerdene *f.* Müzikle oyun oynamak, dans etmek.

reqıs kaykerdis *isg.* Müzikle oyun oynama, dans etme.

reqıs kerdene *f.* Raks etmek, müzik eşliğinde dans etmek, oynamak.

reqıs kerdis *isg.* Raks etme, müzik eşliğinde dans etme, oynama.

reqıyê *isd.* 1.Silah patlamasının, şimşek çakmasının vb.nin çıkardığı büyük gürültü, gümbürtü, şaklama. *Reqiye fiştera, cı kışt* Ateşe tutarak öldürdü. *Reqiye kêwteracı çığ qurfiya ame* Çığ gümbürdedi koptu geldi. 2. Sert şerylerin çarpmasından oluşan takırtı, şakırtı. *Gemede reqıya torjeni yena* Ormanda balta takırtısı gleiyor.

reqi *ise. Ar. araki.* Üzüm, incir, erik gibi meyvelerin alkolle mayalanarak damıtılmasıyla elde edilen içki.

reqine *ise.* 1.Takırtı, şakırtı. 2. Patlama sesi, gümbürtü, tüfek sesi.

reqip *s. Ar. rakip.* Herhangi bir işte, bir yarışta, birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyi elde etmeye uğraşan (kimse).

reqipsiz *s.* Daha üstün, daha iyisi bulunmayan, rakipsiz (kimse veya şey).

reqnaene *f.* Gümbürdetmek, çınlatmak, şaklatmak.

reqnais *isg.* Gümbürdetme, çınlatma, şaklatma.

req teq *zf.* Tak tuk, takırtı tukurtu sesi.

req-u teqiye *isd.* Takır tukurluk. Takırtı tukurtu. *Reqi taqiyera gosê ma bi ker* Takırtı tukurtudan kulaklarımız sağır oldu. *Req-u taqıye biye* Takırtı tukurtuydu.

resae *is.(e)* 1. (İnsan için) Yetişkin, yetişmiş, olgunlaşmış. 2. Gelip yetişen, kavuşan. 3. İmdada yetişen. 4. (Bir işte kullanılan ip için) Uzunluğu yeten. 5. (Meyve veya sebze için) Deymiş, olgunlaşmış, erişmiş. *Sayi reste biyê suri* Elmalar yetişmiş, kırmızılaşmış. *Hekın resto, amo tawê çintene* Ekin olgunlaşmış, biçilme vaktine gelmiş.

resaene *f* 1. (İnsan için) Yetişmek, olgunlaşmak. *Cence ma resay* Gençlerimiz yetişti. 2. Gelip yetişmek, kavuşmak. *Ma dıma voşti amey resay ma* Arkamızdan koşup gelip bize yetiştiler. 3. İmdada yetişmek. *Tam xenekiyêneke azneberi resay imdat* Tam boğuluyordu ki, dalgıçlar imdada yetişti! 4. (Bir işte kullanılan ip için) Uzunluğu yetmek. 5. (Meyve veya sebze için) Olgunlaşmak, erişmek.

resais *isg.* 1. (İnsan için) Yetişme, olgunlaşma. 2. Gelip yetişme, kavuşma. 3. İmdada yetişme. 4.(Bir işte kullanılan ip için) Uzunluğu yetme. 5. (Meyve veya sebze için) Deym, olgunlaşma, erişme.

resen *ise.* Genellikle keçi kılından yapılan, yük bağlamak veya hayvanlara tasma veya örk bağı olarak kullanılan, 5-6 metre uzunlukta kalın ip, urgan, örgen.

resım *ise. Ar. resm.* 1. Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri. 2. Bunu yapmak için gerekli yöntemleri öğreten sanat. 3. Fotoğraf. .

resımcı *ise.* Resim çeken, fotoğrafçı.

resmen *zf. Ar. resmen.* 1. Devlet adına, devletçe, resmî olarak. 2. kanuna, yönteme uygun olarak, yöntemince. 3. Kesinlikle, açıkça, kesin olarak. *Resmen zuri keno* Açıkça yalan söylüyor. *Resmen gerê to ken* Kesinlikle şikayetini yapacağım.

resmi *s. Ar. resmî.* 1. Devletin olan,

devlete ait, devletle ilgili. *Zono resmi* Resmi dil. *Kıncê resmi* Resmi üniforma. 2. Devletin öngördüğü yöntemlere uygun olarak yapılan.

resmiyet *ise. Ar. resmiyyet.* Resmilik.

rest *ise. Fr. reste.* 1. Pokerde bir oyuncunun önündeki paranın tümü. 2. Herhangi bir konuda kesin olarak son sözü söylemek.

reste *s.*(e) (Meyve, sebze, ekin için)Yetişkin, olgun, deymiş olan.

rest ontene *f.* 1. (Oyuncu için) Önündeki paranın tümünü ortaya koymak, rest çekmek. 2. *mec.* Herhangi bir konuda sert ve kesin olarak son sözü söylemek. *Rest onto* Rest çekmiş.

rest ontis *isg.* 1. (Oyuncu için) Önündeki paranın tümünü ortaya koymak, rest çekmek. 2. *mec.* Herhangi bir konuda sert ve kesin olarak son sözü söylemek. *Rest onto* Rest çekmiş.

resul *ise. Ar. resûl.* 1. Haberci. 2. Kitaplı peygamber, yalvaç. *Resul-u Ekrem* Muhammed Mustafa peygamber.

reşit s.(e) 1. *Ar. reşid.* Ergenlik çağında bulunan, henüz evlenmemiş. 2. *ise.* Reşat altını. 3. ise. Erkek ismi.

reva *s. Far.* Yakışır, yerinde, uygun. *Haqa sewu werdene Haqi revawa* Yetimlerin hakkını yemek Allaha reva mıdır? *Haqi revawa ke a yê sewu caverdo şero* Allaha reva mıdır ki o (d) o yetimleri bıraksın gitsin? *Haqi revawakê sıme ey dardekerê* Sizin onu idam etmeniz Allaha reva mıdır? *Peki Haqi revabi ke o yê domonu bıkıso* Peki onun (e) o çocukları öldürmesi Allaha reva mıydı?

revabet *ise.* Revahat, gevşeme, kendini rahat hisetme, mayışma.

reva diyaene *f.* Uygun görmek, yerinde görmek, yakışır bulmak, hak ettiğini düşünmek.

reva diyais *isg.* Uygun görme, yerinde görme, yakışır bulma, hak ettiğini düşünme.

revan *s.* 1.*Far. revân.* Giden, yürüyen. 2. Hızlı ve seri adımlar atarak yürüyen. 3. (At için) Dört nal hızlı biçimde yürüme. *Revano* Koşu halindedir.

reva nêdiyaene *f.* Reva görmemek, uygun bulmamak, yakışır bulmamak, hak edilmiş görmemek. *Keş a ceza deyrê reva nêdiye* Kimse o cezayı ona (d) uygun görmedi.

reva nêdiyais *isg.* Reva görmeme, uygun bulmama.

revelasiyon *ise. Fr. réévaluation.* Bir paranın değerini altına ve dövüze göre yeniden ayarlama.

revnak *s.(e)* Parlak, göz alıcı.

rew *zf.* 1. Zamanın ilerlememiş bir anında. 2. Alışılmış zamandan önce.

rewra *zf.* 1. Erkenden. 2. Eskiden, eski zamandan. *Rewrave nıka* Eskiden şimdiye kadar.

rewa *ise.* 1.Rutubet, nem. *Kınc rewae* Elbiseler nemlidir. *Rewayê ho esto* Nemi var. 2. *s.*(Bitki için) Bitik, filizlendi, filizlenmiş.

rewal *zf.* 1. Neden, sebep, gerekçe, bahane. 2. Kusur, bela, başa gelecek şey.

rewalune *zf.* Yüzünden, sebebiyle. -den ötürü, -den dolayı. *Reawalune hora* Kendi yüzünden. *Rewalune mıra* Benim yüzümden. *Rewalune sımara* Sizin yüzünüzden. *Rewalune tora* Senin yüzünden. *Rawalune yinera* Onların yüzünden. *Rewalunê dinera* Onların yüzünden. *Rewalunê mıletra* Milletin yüzünden.

rew amaene *f.* Erken gelmek.

rew amais *isg.* Erken gelme.

rewa ontaene *f.* Rutubet çekmek, nem çekmek.

rewa ontais *isg.* Rutubet çekme, nem çekme.

rewayin *s.(e)* Nemli, rutubetli olan.

rew biyaene *f.* 1.Erken doğmak. 2. Henüz erken olmak, vaktinden erken olmak.

rew biyais *isg.* 1. Erken olma. 2. Erken doğma.

rew herey *zf.* Er geç, mutlaka, her halükarda. *Rewbo hereybo* Erken veya geç, mutlaka.

rew rew *zf.* Sık sık, erken erken.

rew rew şiyaene *f.* Erken erken gitmek, sık sık gitmek.

rew rew şiyais *isg.* Erken erken gitme, sık sık gitme.

rewute *isd.* Sırık, uzun az kalın ağaç.

rewtike *isd.* Küçük sırık, sırıkçık.

rewuke *isd.* İçine ayran, su vs. doldurulan küçük hayvan postu, küçük tulum.

rexte *ise.* 1.Fişeklik. 2. Gevşek.

rextek *is.*(e) Gevşek, derme çatma. dayanıksız.

rexteni *ise.* Gevşeklik.

rey *ise. Ar. re'y.* 1. Oy, seçimde kullanılan tercih. 2. Düşünce. görüş, fikir.

reyil *ise.* Eski İran'nın başkenti, Reyli.

reyis *ise.*Başkan.

reyna *zf.* Bir kez daha, yeniden, takrardan. *Reyna çi metire* Bir daha eşya çalma. Reyna newedera Bir daha yeniden. *Reyna xeverimede* Bir daha küfür etme. *Reyna zuri meke* Bir daha yalan söyleme.

reynake *bağ.* 1. Meğer ki, meğerse. 2. Bir kez ki, bir daha ki.. *Reynake hen va* Bir kez daha öyle deyince. *Reynake hen vato* Tekrar öyle demişse.

reyzen (reyzên) *ise.* Müşteşar, müşavir.

rez (I) *ise. ve s.* 1. (Bitkiler için) Aşılanmış, budanmış, bakımlı, koruluk. *Muriya reze* Aşılı armut. *Soa reze* Aşılı Elma. 2. Halis, orejinal, hakiki. *Kokê mêriki rezo xaliso* Adamın kökü asil soyludur. 4. (İnsan için) *mec.* Genç, fidan, güzel. *Cencu reze ma Desımde qırkerdi* Taptaze gençlerimizi Dersim'de katlettiler. 6. (Ağaç için) Özü, ortası. *Reze dare* Ağacin özü/ortası.

rez (riz) (II) *ise.* Pirinç, çeltik.

rezae *s.(e)* Sızan, akan, süzülen.

rezaene *f.* 1. (Su vb. şeyler için) Sızmak, süzülmek, sızıntı halinde akmak. 2. Burun akması. *Serd gureto pırnıkara uwe rezeno* Üşütmüş, burnundan su akıyor. 3. (Kum, tahıl tanesi, ince nemsiz toprak veya akışkan çamur için) Aşağıya doğru kesintisiz biçimde akmak, sürüklenmek, akışmak. *Çalê genim lone biyo, hev turo rezeno* Buğday çuvalı delinmiş, tane ordan akışıyor. 4. Suyundan arınmak. *Pajdo postıkte rezeno* Taze ekşimek ayran deri tulukta süzülüyor.

rezais *isg.* 1. (Su vb. şeyler için) Sızma, süzülme, sızıntı halinde akma. 2. Burun akması. 3. Ter akıtma. 4. (Kum, tahıl tanesi, ince nemsiz toprak veya akışkan çamur için) Aşağıya doğru kesintisiz biçimde akma, sürüklenme, süzülme.

rezbun *ise.* 1.Üzüm bağına, bahçelere veya bir koruluğa bakan görevli, bekçi. 1. Bahçıvan.

rezefiyae *iss.(e)* 1.Titreyen, titreşen, titrek. 2. *mec.* Korkak.

rezefiyaene *f.* 1. (*nsz*) Küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak, titremek. "*Têli şenê tomirde rezefine* Teller sazın göğsünde titriyor. 2. *mec.* Birinden veya bir şeyden korkmak, korkudan titremek. *Tersunê hover rezefiyenê* Korkusundan titriyordu. 3.Çok üşümek. *Serdi ver nezon Soğuk yüzünden titriyor.* 4. Heycandan titremek.

rezefiyais *isg.* 1. (nsz) Küçük ve hızlı salınım hareketleri yapma. 2. Heycandan titreme. 3. (Ses için)

Kısık ve kesik çıkma. 4. *mec.* Birinden veya bir şeyden korkma, korkuya kapılma. 5.Çok üşüme.

rezerve *ise. Fr. rézerve.* 1. Saklanmış, biriktirilmiş şey. 2. Yedek, ihtiyat. 3. Yatağında veya havzasında bulunduğu hesplanan, henüz işletilmemiş kömür, demir, petrol vb.

rezık *ise.* Zemberek. *Rezıkê sate* Saat zembereği.

rezney *isç. bot.* sarı çiçekli, yaprakları iplik biçiminde parçalı, hoş kokulu baharlı meyveleri ananos tadında bir bitki.

rezve *ise.* Bir şeyi açıp kapatmak için tutulan toka. *Rezvê Qayiş* Kayış tokası. *Rezvê çeveri* Kapı tokası. *Rezvê cırcırı* Fermuar tokası.

rêçe *isd.* 1. Gitmiş olan insan, hayvanın veya aracın yerde bıraktığı ayak basması, iz. 2. Herhangi bir şeyin veya kimsenin geride bıraktığı kendisine ait belirti. 3. *mec.* (Bir kimsenin geride bıraktığı) Yol, düşünce. 5. Bir düzlemin başka bir düzlemle veya doğru ile kesişmesinden doğan ara kesit.

rêçe berdene *f.* İz götürmek, iz sürmek, takip etmek, izlemek.

rêçe berdis *isg.* İz götürme, iz sürme, takip etme, izleme.

rêçe bırnaene *f.* 1. İz sürmek, iz kesmek (tahmin etmek). *Rêçe bırnenê* İz sürüyorlar. *Rêçu bırnenê* İzleri sürüyorlar. *Rêçe bırnav* İz sürülmüştü. 2. İz kesmek.

rêçe bırnais *isg.* 1. İz sürme, iz kesme (iz tahmin etme, saptama).

rêçe ramıtaene *f.* İz sürmek, izden takip etmek.

rêçe ramıtais *isg.* İz sürme, izden takip etme.

rêçe şiyaene *f.* (Bir yere) İz gitmek, gidiş belirtisi bulunmak.

rêçe şiyais *isg.* (Bir yere) İz gitme, gidiş belirtisi bulunma.

rêçi *isç.* İzler. *Reçu bıbırne so* İzleri takip et git.

reçkerde *s.(e)* Kazınmış, temizlenmiş olan.

rêç kerdaene *f.* 1.(Pas veya yapışık bir maddeyi) Kazımak, temizlemek, çıkarmak. *Kêra demir rêçke* Demirin üzerinden pası kazıt. *Honike rêçke* Hamur açma tahtasını sıyır, kazıt. 2. Bir yazıyı, çizgiyi kazıyarak yok etmek, silmek. 3. Yumuşak pas veya sulanmayı sıyırmak. *Postıkê turaqi reçke* Çökelek tulumunu sıyır, temizle. 4. Zamparalamak, kabalıklarını tesfiye etmek. *Mobila rêçke, newede cılake* Mobilyayı zamparala yeniden cilala.

rêç kerdais *isg.* 1. Kazıma, kazıyara temizleme. 2. Sıyırma, sıyırarak temizleme. 3. *mec.* Yok etme, kökünü kazıma.

rês *ise.* 1. Eğrilmiş yün ipliği. 2. Dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ, yumak. *Rêse reseni* Örgen ipi.

rıçık *ise.* 1. Topraktaki ağaç kökü, kök saçağı. 2. Bitkileri toprağa bağlayan ve onların topraktaki besi maddelerini emmesine yarayan klorofilsiz bölümü. 3. Dersim'de bir köyün adı. 4. *mec.* Soy, nesil. *Haq rıçkê sıma wewonco* Tanrı sizin kökünüzü çeksin (kurutsun). *Haq rıçıkê nêqi wertera wedaro* Tanrı haksızın varlığını ortadan kaldırsın.

rıdvan *ise.* Cennet kapısında görevli olduğuna inanılanın dev.

rijiyae *is.*(e) Yıkık, yıkılmış olan.

rıjiyaene *f.* Yıkılmak. *Rijiyê têwerte* İç içe yıkılmışlar, yerle bir olmuşlar.

rıjiyais *isg.* Yıkılma.

rık *ise.* 1.Göz koymak, gözüne kerstirmek. 2.İnat, ısrar.

rık cı verdaene *f.* 1. Gözünü hiç ayır-

madan birine bakmak, süzmek. 2. Birini gözüne kestirmek, ona göz koymak.

rık cı verdais *isg.* 1. Gözünü hiç ayırmadan birine bakma, süzme. 2. Birini gözüne kestirme, ona göz koyma.

rıke *ise.* 1. Sözleriyle, davranışlarıyla karşısındakini kızdıran, bezdiren, sinirlendiren bir kimsenin yaptığı, inadına davranış. *Ey mıde kerdo rıke* O benimle inada girmiş. 2. Nisbet, karşı çıkış. 3. Ayak direme, ters yönden direniş gösterme. *Yê kêwtê rıka zumını uwa ho zu vaera nêsona* Onlar birbirine inat tutmuş, suları bir arktan akmıyor.

rıke kerdene *f.* 1. İnat etmek, inatlaşmak. 2. Zıddına gitmek, zıtlaşmak. 3. Kasten direnmek.

rıke kerdis *isg.* 1. İnat etme, inatlaşma. 2. Zıddına gitme, zıtlaşma. 3. Kasten direnme.

rım *ise.* 1. Mızrak. 2. Süngü. 3. Ok.

rınd *s.(e)* 1. İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan, **kötü** karşıtı. *Mordemo rınd yeno qese ho ser* İyi adam kendi sözünün üzerine gelir. 2. Bol, yararlı, kazançlı. *Rınd sıliye vorê* İyi yağmur yağdı. *Ey esmer rınd qezenc kerd* O bu yıl iyi kazanç sağladı. 3. Uğurlu, hayırlı, iyilik getiren. *Xevera rınde* Hayırlı bir haber. *Qeso rınd* Hayırlı söz. *Coru rozera rınde ma nêdiye* Hiç bir zaman iyi bir gün görmedik. 4. Esen, sağlıklı. *Wesa rında* Nasılsın iyi misin? 5.Yerinde, uygun. *Qesêro rınd vajiyo* Yerinde bir söz söylenmiş. 6. Yeterli, yetecek miktarda olan. *Ma yine rınd naskeme* Biz onları iyi tanıyoruz

rınd amaene *f.* İyi gelmek, güzel gelmek, beklendiği gibi gerçekleşmek.

rınd amais *isg.* İyi gelme, güzel gelme, beklendiği gibi gerçekleşme.

rınd biyaene *f.* 1. (Hasta iken) İyileşmek, esenliğe erişmek. 2. Yararlı olmak, kazançlı ve bol olmak. 3. Yerinde olmak,. uygun olmak. 4. Güzel olmak, güzelleşmek. 5. İyi bir nitelikte olmak. *Zof mordemero rındbi* Çok iyi bir adamdı.

rınd biyais *isg.* 1. (Hasta iken) İyileşme, esenliğe erişme. 2. Yararlı olma, kazançlı ve bol olma. 3. Yerinde olma, uygun olma. 4. Güzel olma, güzelleşme. *Tenê rınd vıraze, rındekbo* Biraz iyi yap, güzel olsun.

rınde *s. (d)* İyi olan, iyi. 2. *isd.* İyilik, kötülük karşıtı. *Rınde rında* İyilik iyidir.

rındek *s. (e)* 1. Güzel, göz alıcı, güzelce.

rındeke *isd.* 1. Güzel, hoş, cazip. *Rındekera henene biye ke, emsala ho cıhande çinebiye* Öyle bir güzeldi ki, dünyada eşi yoktu. 2. Güzel kadın, dilber. *Çenêra rındeka* Düzel bir kızdır. *Rındekam* Sevgilim.

rındeken *ise.* Güzellik, çekicilik, hoşluk.

rındekiye *isd.* Güzellik, çekicilik.

rındiye *isd.* 1.İyilik, iyi olma durumu, salâh. *Rındiye rında* İyilik iyidir. *Rındiyê sero* İyilik üzerine. 2. Karşılık beklemden yapılan yardım, lütuf, kerem, ihsan, inayet. 3. Sağlığı yerinde olma durumu, esenlik. *Rındiya to wazen* Esenliğini istiyorum. 4. Yarar veya elverişlilik, nimet.

rındiye a biye ke *bağ.* İyilik oydu ki..

rındiye awake *bağ.* İyilik odur ki.. , güzellik odur ki.

rındiyera *zf.* İyilikle, güzellikle, iyilik yoluyla.

rınd kerdaene *f.* 1. Bozuk olan bir şeyi tamir edip eski haline getirmek, onarmak. 2. Hastayı esenliğe kavuşturmak, sağaltmak. 3. Kötü bir durumu iyi etmek. *Tıke yine biyare hurê rındkena* Sen onları barıştırırsan iyi eder-

sin. 4. Bir işi gerektiği gibi yapmak, hakkını vermek. *Karê ho rınd keno* İşini iyi yapıyor.

rınd kerdais *isg.* 1. Bozuk olan bir şeyi tamir edip eski haline getirme, onarma. 2. Hastayı esenliğe kavuşturma, sağaltma. 3. Kötü bir durumu iyi etme. 4. Bir işi gerektiği gibi yapma, hakkını verme.

rınd sare kerdaene *f.* İyice kafasına koymak, ayrıntılı biçimde kendisine izah etmek, iyice kavratmak. *Rınd sareke hovira mekero* İyice kafasına sok, unutmasın.

rınd sare kerdais *isg.* İyice kafasına koyma, ayrıntılı biçimde kendisine izah etme, iyice kavratma.

rınd vınetaene *f.* 1. İyi durmak, kimseyi incitmemek, yardımsever kalmak. 2. Sağlam durmak.

rınd vınetais *isg.* 1. İyi durma, kimseyi incitmeme, yardımsever kalma. 2. Sağlam durma.

rınd xırav *zf.* İyi kötü, az çok. *Ne jêde rınd ne ki jede xırav* Ne çok iyi ne de çok kötü. *Rınd xırav davarê keme* İyi kötü geçim yapıyoruz. *Rınde xıravê* İyilik kötülük, ne var ne yok. *Hewle xırave* İyilik kötülük, olup bitenlerden ne haber?

rıs *ise.* 1. Kaya gibi sert zemin, kaya ve kalker karışımı taşlık yer. 2. Kaya kabuğu, kaya yüzeyi. 3. Kaya döküntüsü, marn. 4. Kaya oyuğu, kaya kovuğu- *Rısê kemeri.* 5. Saçak. *Rısê dare* Ağacın kök pençesi, saçağı.

rısk (rızk) *ise.* 1. Yiyecek, içecek şey, azık. 2. Tanrının herkese ver-diğine inanılan nimet. 3. *mec.* Yaşamak için gerekli olan yiyecek, doygu. *Ya heziretü Haqu Tala, rızk dana na homete rızke mıki lewede bide* Ha hazreti Allahu Tala, şu alemin nasibini verirken, benimkini de yanında ver.

rıskın *s. (e)* 1. Parazitli, asalak hayvanlar taşıyan. 2. Saçlarında ve elbiselerinde bit yumurtası bulunan. 3. *mec.* Pis, pasaklı, kirli.

rıskıne *s. (d)* 1. Parazitli, asalak hayvanlar taşıyan. 2. Saçlarında ve elbiselerinde bit yumurtası bulunan. 3. *mec.* Pis, pasaklı, kirli.

rıski *ise.* 1. Asalak, haşare, insan kanı ı emen parazitlerin genel ismi. 2. Bit yavrusu, bit yumurtası, yavşak.

rısnaene *f.* 1. Saçmak, serpmek, tane tane dökmek. *Rısno* Saçmış, serpmiş. *Rısnavi* Serpmişti, dökmüştü, saçmıştı. 2. (Yağmur, kar için) İnce ince yağmak, çiselemek.

rısnais *isg.* 1. Saçma, serpme, tane tane dökme. 2. (Yağmur, kar için) İnce ince yağma, çiseleme.

rıspi *ise.* 1. Saçı sakalı ağarmış yaşlı insan, bilge. 2. Bir toplumun ileri geleni, saygın kişisi.

rıstım *s.(e)* 1. Kazınmaz, kesilmez, kırılmaz, etkilenmez sert (şey). 2. Birbirine geçmiş, sertleşmiş, toprak, kalker, metamorfik zemin. 3. Kayalık, kayalıkla kaplı alan. 4. Bir şeyin dış fiziki etkilere karşı dayanıklı kabuğu.

rısvet *ise. Ar. rişvet.* Yaptırılmak istenen bir işte yasa dışı kolaylık sağlanması için bir kimseye mal veya para olarak sağlanan çıkar, rüşvet.

rısvet cı daene *f.* Birine rüşvet vermek.

rısvet cı dais *isg.* Birine rüşvet verme.

rısvetçi *is(e).* Rüşvetçi, rüşvet alarak iş gören.

rısvet daene *f.* Rüşvet vermek.

rısvet dais *isg.* Rüşvet verme.

rısvet guretene *f.* Rüşvet almak.

rısvet guretis *isg.* Rüşvet alma.

rısvet wastene *f.* Rüşvet istemek.

rısvet werdene *f.* Rüşvet yemek.

rısvet werdis *f.* Rüşvet yeme.

rışa *is.(e)* 1.Yüzü kara, yüzsüz. *Morde-*

mero rışawo Kara yüzlü adamın biridir. 2.Yalancı.

rışi (rışşi) *ise.* 1. Döküntü. 2. Kaya deformasyonu, kaya kabuğu veya kalkerli toprak, gevşek taşlık. 3. Püskül, sarkıt.

rıştaene *f.* (Yün, pamuk vb.) Eğirmek, iplik haline getirmek.

rıştais *isg.* (Yün, pamuk vb.) Eğirme, iplik haline getirme.

rışte *ise.* 1. Dizi. 2. Sarılı iplik, sarılı. 3. Eğrilmiş (yün, pamuk). .

rıştike *isd.* (**reştike**)Yün eğirmeye yarayan araç, kirmen.

rıştike rıştaene *f.* Kirmenle ip eğirmek.

rıştike rıştais *isg.* Kirmenle ip eğirme.

rıtaaene *f.* (Sıvı şeyler için) 1. Kendiliğinnden akmak, sızmak. 2. Süzdürmek, suyunu yere akıtarak durultmak. *Uwe pıro rêzena* Su kendisinden sızıyor. 3. Çok terlemek, su gibi ter akıtmak. *Araq jê uwe pıro ritenê* Ter su gibi kendisinden süzülüyordu.

rıtais *isg.* (Sıvı şeyler için) 1. Kendiliğinden akma, sızma. 2. Süzdürme, suyunu yere akıtarak durultma. 3. Çok terleme, su gibi ter akıtma..

rıxe *isd.* 1. Sulu, cıvık çamur. 2. Cıvık pislik. *Rıxa ho tede kerda* İçine sıçmış (berbat etmiş) *Rıxe cı verdayenê* İçine etmek, içine sıçmak, berbat etmek. *Rıxa ho cı kerdayis* İçine etme, berbat etme. 3. İlkbaharda hayvanların yaptığı cıvık dışkı. 4. Çürümüş, küflenmiş, sulanmış, pislenmiş şey. *Vaşerero uwe şiya vas têde biyo rıxe* Ot yığının içine su geçmiş, hepisi cıvık cıvık çürümüş. *Uwe şiya mereke, alef têde biyo rıxe* Samanlığa su gitmiş, bütün alaf çürümüş. 5. Şapşal, gevşek,hantal, miskin (kimse).

rıxın *s.* Cıvık, pislikli, çürük, pislik içinde.

rıxtek (xıltık) *s.* Gevşek, hantal, halta hulta.

rıxtım *ise. Far. rihtim.* Bir akarsu veya deniz kıyısında doldurularak yapılmış, gemilerin indirme, bindirme veya yükleme boşaltma yapabileceği yer.

rıza (I) *isd.* Rica, istek.

rıza kerdene *f.* Rica etmek

rıza kerdis *f.* Rica etme.

rıza (II) *isd.* Hoşnutluk, kabül.

rızalığeni *ise.* Rızalık, isteklilik, onama, uygun görmelik.

rızalığıye *isd.* Rızalık, isteklilik, onama, uygun görmelik. *Rızalığıya hora* Kendi isteğiyle, kendi iradesiyle.

rızalığıyera *zf.* Onayı ve rızası alınmış olarak, izniyle, müsadesiyle.

rızawu mınete Rica minnet, yalvar yakar. *Cümle alem yê comerda keno rizawu mınete* Cümle alem o cömerde (Tanrıya) yalvarıp yakarıyor.

rıznae *s.* Yıkılmış olan, yıkık.

rıznaeene *f.* 1. (Kurulu bir yapıyı) Yıkmak, tahrip etmek. *Rıznavi* Yıkmıştı. *Rızno* Yıkmış. 2. Gönül kırmak, incitmek, küstürmek. 3. Bir işi bozmak, baltalamak. *Rıznayenede* Yıkmaya ver, yıktır. *Rıznayenedime* Yıkıma verelim, yıktıralım.

rıznais *isg.* 1. (Kurulu bir yapıyı) Yıkma, tahrip etme. 2. Gönül kırma, incitme, küstürme. 3. Bir işi bozma, baltalama.

rıznawoğ/e *ise/d.* Yıkan, yıkıcı.

ri *ise.* 1. Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat. 2. Yüzey, satıh. *Riyê dınalıgede* Dünya yüzünde.*Riyê hardi* Yer yüzü. *Riyê hardu asmani* Yer ve gök yüzü.*Riye homete* Yer yüzü/Evrenin yüzü/ Yeryüzündeki varlıkların görünüşü. *Riyê uwe* Su yüzeyi. 3. Bir şeyin ön

tarafta bulunan bölümü, cephe. 4. Bir kumaşın dikiş sırasında dışa getirilen gösterişli bölümü. 5. Yastığa geçirilen kılıf. *Rıyê balişna* Yastık yüzü. 6. *Rıyê worğane* Yorgan yüzü. Utanma. *Eve riyo pak* Yüz aklığı ile, mahçup düşmeden. *Riyo şa* Kara yüz/ Suçlu, yalancı. *Mordemekte ri çino ke* Adamda yüz yok ki! *Uwa rıyê deyi verdiyade, o nêsermayeno* Onun yüzünün suyu dökülmüş, o utanmaz. 8. Birinin görülegelen veya umulan hoşgörürlüğüne güvenilerek gösterilen cüret. *Çı rira* Ne yüzle? *Eve çı rira yeno lewe mı* Hangi yüzle yanıma geliyor! *Ri ke dacı sarastar (avsar) wazeno* Yüz verince yular istiyor (eşekleşiyor). *Riyê ho çino, mara dür remeno* Yüzü yok, bizden uzak kaçıyor. 9. (Çıkma durumunda) Nedeniyle, sebebiyle, yüzünden. *Riyê tora sare mı kot bela* Senin yüzünden başım belaya girdi. *Riye deyra* Onun yüzünden. *Riyê daera* Onun (d) yüzünden. 10. Yan, taraf. 11. Bir yapının dışa bakan düşey yüzeylerinin tümü. *Riyê vêr* Ön yüzü. *Riyê pey* Arka yüzü. *Riyê kaleke* Yan yüzü. *Riyê nayimi* Bu yandaki yüzü. *Riyê doyimi* Öbür (arka) yüzü.12. (Kesici araçlarda) Keskin kenar. *Riyê torjeni* Balta ağzı. *Riyê kardi* Bıçak ağzı. 13. (Toprak ev damları için) Loğlamak, damlamasın diye pekiştirmek, suların üste çıkıp çatıdan akmasını kolaylaştırmak. 14. Tarlanın kullanımı, işletilmesi. *Mı riyê hegay tode fişto kırav* (Mülkiyet hakkı bende olmak üzere) Tarlayı sana kiraya verdim.

ribe *ise.* Para kirası, faiz. *Ribê peru* Para faizi.

ribeci *ise.* Faizle para veren, faizci.

ri cıdaene *f.* 1. Birine yüz vermek, onu şımartmak. 2. Yağmur yağdığında toprak ev damlarını loğlamak, damın yüzeyini pekiştirmek, geçirimsiz yüzeyli kılmak. *Sere bonu loğeke, vaxo ri bijêrê* Evin üstünü loğla varsın kendi yüzünü alsın. 3. Yüzeylendirmek, görünüş vermek, çehre vermek.

ri cıdais *isg.* 1. Birine yüz verme, onu şımartma. 2. Yağmur yağdığında toprak ev damlarını loğlama, damın yüzeyini pekiştirme, geçirimsiz yüzeyli kılma. 3. Yüzeylendirme, görünüş verme, çehre verme.

ride niyadaene *f.* 1.Yüze bakmak. 2. Yüze gülmek, güler yüz göstermek, iyi davranmak, gönül almak. 3. Değer vermek, kendisini es geçmemek. 4. Şanslı kılmak, yüzünü güldürmek, varlıklı kılmak. *Haqi riye deyde niyada* Tanrı onun yüzüne güldü, gönlüne göre verdi.

ride niyadais *isg.* 1.Yüze bakma. 2. Yüze gülme, güler yüz gösterme, iyi davranma, gönül alma. 3. Değer verme, kendisini es geçmeme. 4. Şanslı kılma, yüzünü güldürme, varlıklı kılma.

ride niyamaene *f.* Bir şeyde şansı olmamak, kendisine şans getirmemek, çoğalmamak.

ride niyamais *isg.* Bir şeyde şansı olmama, kendisine şans getirmeme, çoğalmamk.

ri guretaene *f.* 1. Şımarmak, yüz almak. 2. Yüzey kazanmak, düzlenmek. *Serê boni loğekerd, rınd riguret* Damın üstünü loğladı, iyi yüz tuttu.

ri guretayis *isg.* 1. Şımarma, yüz alma. 2. Yüzey kazanma, düzlenme.

ri kerdene *f.* 1. (Yorgan, yastık vb şeyleri) Yüzlemek, üzerine kılıf geçirmek. 2. (Kitap) Ciltlemek.

ri kerdis *isg.* 1. (Yorgan, yastık vb. şeyleri) Yüzleme, üzerine kılıf geçirme. 2. (Kitap) Ciltleme.

ri nediyaene *f.* 1.Yüzünü görmemek. 2. Yüz görmemek.

ri nediyais *isg.* 1. Yüzünü görmeme.2. Yüz görmeme.

riqolind *s.*(e) 1. Kalın yüzlü. 2. *mec.* Yüzü kızarmayan, utanmaz, arsız.

ri qolindeni *ise.* 1. Kalın yüzlülük. 2. Utanmazlık, arsızlık.

ri qolindiye *isd.* 1. Kalın yüzlülük. 2. Utanmazlık, arsızlık.

rira *zf.* 1.Yüzeyde, derinde değil. *Rirawo* Yüzeydedir. *Riravi* Yüzeydeydi. 2. Yüzünde. 3. *zf.* Yüzünden, yüzce. *Rira semta* Yüzce güzeldir, çekicidir (d). *Rira semto* Yüzce yakışıklıdır.

rira biyaene *f.(nsz.)* 1. Yüzünden düşmek (yakasından düşmek), yakasını bırakmak. 2. Ölmek, birilerini rahat bırakmak. *Şi mı rira bi* Gitti yakamdan düştü. *Şiye mı rira biye* Gitti yakamdan düştü (d). *Merd mı rira bi* Öldü, yakamdan düştü (ondan kurtuldum)! *Qusıri berd marira kerd* Bela götürdü, yakamızdan düşürdü. *Ma yê qırkerdi horira kerdi* Biz onları öldürdük, yakamızdan düşürdük. 3. *mec.* Kızlığından olmak, kızlığını yitirmek. 6. *mec.* Utanma duygusunu atmak, yüzsüzleşmek.

rira biyais *isg* 1. Yüzünden düşme (yakasından düşme), yakasını bırakma. 2. Ölme, birilerini rahat bırakma. 3. *mec.* Kızlığından olma, kızlığını yitirme. 4. *mec.* Utanma duygusunu atma, yüzsüzleşme.

rira fiştaene (I) *f.* 1. Yüzünün ar perdesini yırtmak, yüzsüzleştirmek. 2. Kızlığını bozmak.

rira fiştais (I) *isg.* 1. Yüzünün ar perdesini yırtma, yüzsüzleştirme. 2.. Kızlığını bozma.

ri rafiştaene *f.* Yüzünü açmak, yüzünün üzerindeki örtüyü kaldırmak. *Riyê veyvike rafiyê* Gelinin yüzünü açın (tülü kaldırın). *dergursede riyê domoni rafiye* Beşikte bebeğin yüzünü açın.

ri rafiştais *isg.* Yüzünü açma, yüzündeki örtüyü kaldırma.

rira huyaene (huyiyaene) *f.* Yüzüne gülmek. *Riyê made huyno, peyê made ki xevêrdano* Yüzümüze gülüyor, arkamızda da küfür ediyor.

rira huyais (huyiyais) *isg.* Yüzüne gülme.

rira kerdaene *f.* 1. Yüzünden etmek, yüzsüz kılmak. 2. (Boya, yağ, melhem gibi şeyleri) Yüze sıvamak, yüze sürmek. 3. (Aksi birini) Yüzden düşürmek, yakasından atmak, ondan kurtulmak. 4. Kılıfını üzerinden sıyırmak, yüzünü çıkarmak. 5.Çekingenliğini atmak, utangaçlığını kırmak, gözünü açmak. 6. Rahatsız eden, taciz eden veya yük olan birinden veya bir şeyden (öldürerek, kovarak, yok ederek) kurtarmak, rahatlatmak, yakasından atmak. *Mı hêga çinıt ho riara kerd* Ben tarlayı biçip ondan kurtuldum. *O merd ma rira bi* O (e) öldü yakamızdan düştü (kurtulduk). *A kude merde sıma rira biye* O (d) felçli öldü, ondan kurtuldunuz (daha ne istiyorsunuz)! 7. *mec.* İhfal etmek, kızlığından etmek, kızlık zarını almak. 8. Örtülü olan bir yüzün perdesini, örtüsünü kaldırmak, yüzünü açmak.

rira kerdais *isg.* 1. Yüzünden etme, yüzsüz kılma. 2. (Boya, yağ, melhem gibi şeyleri) Yüze sıvama, yüze sürme. 3. (Aksi birini) Yüzden düşürme, yakasından atma, ondan kurtulma. 4. Kılıfını üzerinden sıyırma, yüzünü çıkarma. 5.Çekingenliğini atma, utangaçlığını kırma, gözünü açma. 6. Rahatsız eden, taciz eden veya yük olan birinden veya bir şeyden (öldürerek, kovarak, yok ederek)

kurtarma, rahatlatma, yakasından atma. 7. *mec.* İhfal etme, kızlığından etme, kızlık zarını alma. 8. Örtülü olan bir yüzün perdesini, örtüsünü kaldırma, yüzünü açma.

rira war (or) niyamaene *f.* Yüzden (yakadan) düşmemek, gına getirmek, yaramazlık etmek, aksilik etmek, yakasını bırakmamak, hasmına aman vermemek, yüz vermemek. *Rira war nino* Yüzünden düşmüyor, yakasını bırakmıyor.

rira war (or) niyamais *isg.* Yüzden (yakadan) düşmeme, inmeme, gına getirme, yaramazlık etme, aksilik etme, yakasını bırakmama, hasmına aman vermeme, yüz vermeme, direnme, diretme.

ri ride *zf.* Yüz yüze, karşılıklı olarak. *Riride niyadano* Yüz yüze bakar. *Ri riderime* Yüzyüzeyiz. *Ri ride qesey kerdaene* Yüz yüze konuşmak.

riro sanaene *f.* Yüzüne serpmek. *Riro sane* Yüzüne serp.

riro sanais *isg.* Yüzüne serpme.

riro cı naene *f.* Birinden bir istek için ısrar etmek, manevi olarak zorlamak, üzerine varmak. *Jede riro cı mene* Fazla üzerine gitme. *Jede riro mêrik mene* Adamı fazla zorlama. *Ri ro mı mene, ez nin saaden nêdan* Beni fazla zorlama, ben gelip şahitlik yapmam. *Ri ro mı mene, ez deyde hurê nin* Israr etme, ben onunla barışmam. *Ri ro mı menê, ez sımade raera nin* Israr etmeyin, ben sizinle yola gelmem.

riro cı nais *isg.* Birinden bir istek için ısrar etme, manevi olarak zorlama, üzerine varma.

ri serdeni *ise.* Soğuk yüzlülük.

ri serdıneni *ise.* Soğuk yüzlülük.

ri serdıniye *isd.* Soğuk yüzlülük. *Ri serdın* Soğuk yüzlü.

risêss *s.(e)* Hafiften yağan, haif hafif döken yağmur veya kar. *Risêss voreno* Hafiften çiseliyor. *Risêss erzeno* Hafiften atıyor, hafiften döküyor. *Risêss xunıvneno* Hafif hafif çiseliyor.

ritike *isd.* Sulu dışkı, ishal, amel.

ri sanaene *f.* (Bir kusurunu veya yalanını) Yüzüne vurmek.

ri sanais *isg.* (Bir kusurunu veya yalanını) Yüzüne vurme.

rişaeni *ise.* 1.Kara yüzlülük, yüz kızartıcı suç işleme durumu. 2. Yalancılık.

rişayiye *isd.* 1. Rezillik, Yüzkaralığı. 2. Yalancılık.

rive ri *zf.* Yüz yüze, yüz yüze biçimde. *Rive rime* Yüz yüzeyiz. *Rive ribime* Yüz yüzeydik.

rive ri qesey kerdene *f.* Yüz yüze konuşmak.

rive ri qesey kerdis *isg.* Yüz yüze konuşma.

riveş *ise. bot.* İlkbaharda dağlarda, kayalık yerlerde yeşeren, sapı kalın açık avuç yapraklı, ortasından filizlenen çiçek sapı taze iken yenen, ekşimtrak bir kır bitkisi, ışkın. *Kapê rıvesu* Işkın yaprağı.

riveşi *isç.* Işkınlar.

riyakar *s. Far.* İki yüzlü, yüze gülen, yalancı, mürai.

riyakâreni *ise.* Riyakarlık, iki yüzlülük, mürailik.

riyakâriye *isd.* Riyakarlık, iki yüzlülük, mürailik.

riyaset *ise. Ar. riyâset.* Başkanlık, reislik.

riyayet *ise.* 1. Uyma, kurallarını kabul etme. 2. İkiyüzlülük.

riyazi *ise. Ar. riyâzi.* 1.Matematik, geometri gibi bilimlerle ilgili olan. 2. Matematik dersi.

riye *isd.* İshal, sulu dışkı.

riyeker *s.* 1. İshal olmuş olan, ishala yakalanmış olan. 2. İşe yaramaz, becereksiz, korkak. 3. Altına kaçıran, sağlıksız, çürük (erkek).

riyê asme *ise.* Ay yüzeyi, ay yüzü.

riyê dinede Onların yüzünde, yüz yüze, onların önünde, nazarında.

riyê ho çarnaene *f.* 1. Yüzünü öbür yana çevirmek. 2. Küsmek, darılmak, yüzünü çevirmek.

riyê ho çarnais *f.* 1. Yüzünü öbür yana çevirme. 2. Küsme, darılma, yüzünü çevirme.

riye ho çinebiyaene *f.* 1. (Utanacak) Yüzü olmamak. 2. Mahçup durumda bulunmak, (birinin yanında) yüzü olmamak. *Riyê ho keşi hette çinebiyayene* Hiç kimsenin yanında (nazarında) itibarı olmamak, sevilmemek, kimsenin yüzüne bakacak durumda olamamak.

riye ho çinebiyais isg. 1.(Utanacak) Yüzü olmama. 2. Mahçup durumda bulunma.

riyê ho dezaene *f.* Yüzü kızarmak, bir suç veya hata nedeniyle utanç duymak, yüz kızartıcı durumlara karşı duyarlı olmak. *Riyê ho demmê nêdezeno* Yüzü hiç bir zaman kızarmıyor, hiç bir zaman utanmıyor. *Riyê ho nêdezeno* Yüzü kızarmıyor, utanmıyor. *Riyê mı dezeno* Yüzüm kızarıyor, utanıyorum.

riyê ho dezais *isg.* Yüzü acıma, yüzü kızarma, bir suç veya hata durumunda utanç duyma, yüz kızartıcı durumlara karşı duyarlı olma.

riyê ho esterıtaene *f.* Yüzünü silmek, yüzünü kurulamak. *Riyê ho bıesterne* Yüzünü sil, yüzünü temizle. *Riyê ho bıesterıtênê* Yüzünü silseydin. *Riyê ho esterıt* Yüzünü sildi, kuruladı/ Yüzünü sildin mi?

riyê ho esterıtais *isg.* Yüzünü silme, yüzünü kurulama.

riyê ho nêguretene *f.* Yüzü tutmamak, mahçup durumda bulunmak, bir şeyi söylemek veya istemekten veya biriyle yüzyüze gelmekten kaçınmak, utanç duymak. *Riyê mı nêcêno ke cıra sevaji* Yüzüm tutmuyor ki kendisine ne diyeyim. *Riyê mı nêceno ez şeri* Yüzüm tutmuyor (utanıyorum) ben gideyim. *Riyê ho nêguret bêro lewe ma* Yüzü tutmadı yanımıza gelsin.

riyê ho nêguretais *isg.* Yüzü tutmama, mahçup durumda bulunma, bir şeyi söylemek veya istemekten veya biriyle yüzyüze gelmekten kaçınma, utanç duyma.

riyê ho şa kerdene *f.* 1. Kendi yüzünü karartmak, siyahlaştırmak. 2. *mec.* Bile bile yalan söylemek, iftira etmek veya yüz kızartıcı bir iş yapmak.

riyê ho şa kerdis *isg.* 1. Kendi yüzünü karartma, siyahlaştırma. 2. *mec.* Bile bile yalan söyleme, iftira etmek veya yüz kızartıcı bir iş yapma.

riyê ho tezekerdene *f.* Yüzünü tazelemek, yüzünü yıkamak, yüzüne su atmak.

riyê ho tezekerdis *isg.* Yüzünü tazeleme, yüzünü yıkama, yüzüne su atma.

riyo nerm *is.* 1.Yumuşak yüz, yumuşak satıh. *Riyê hard nermo* Toprak yüzeyi yumuşaktır. 2. Nazik, kimseyi kırmayan, güler yüz, sevimli yüz, hoşgörülü. *Eve rıyo nerm ez xapıtne* Yumuşak yüzle beni aldattı.

riyo şa *is.* 1. Kara yüz. 2. Yüz kızartıcı iş yapan. 3. Mahçup yüz. *Riyê mawo şa* Af edersiniz/Mahçup yüzümüzle.

ro (ru) *ise.* 1. Dinlerin veya dinsel felsefelerin insanda vucuttan ayrı bir varlık olarak kabul ettiği canlandırıcı ve etkin ilke, tin, ruh. *Royê ho royê meleko* Ruhu melek ruhudur. 2. *mec.* Canlılık, duygu. *Xêrê deybo, şêro destu royê dey resso* (Ölü için verilen hayırda) Onun hayrına olsun, gitsin ellerine, ruhuna ulaşsın. *Royê merdunê ho bıdekerne* Ölülerinin ruhunu an. 3. En önemli nokta, öz. 4. Esans. 5. *fel.* Bedeni etkin kılan canlılık

ilkesi, bedenin hayat gücü. 6. Can, yaşam etkinliği. *Rora biyaene* Canından olmak, can vermek. *Ro dayene* Can vermek, ölmek. *Rora kerdene* Canından etmek, ölümüne yol açmak, canını çıkarmak. *Roy verdero* Can çekişiyor. *Kêwto reoyver* Can çekişmeye başlamış, ölüm nöbetine girmiş. *Rora şiyo* Öylesine gitmiş, ruhunu yitirmiş, ölmüş. *Rora biyo* Canından olmuş. *Rora kerde* Canından etmişler.

ro tıra amaene *f.* Kendisine can gelmek, can tutmak, iyileşmek, sağlığı yerine gelmek, şifa bulmak. *Tenê ro oamo tıra* Kendisine biraz can gelmiş, canlanmış.

ro tıra amais *isg.* Kendisine can gelme, can tutma, iyileşme, sağlığı yerine gelmek, şifa bulma.

ro cı kewtene *f.* Kendisine ruh girmek, canlanmak.

ro cı kewtis *isg.* Kendisine ruh gelme, canlanma

ro cıra vejiyaene *f.* Kendisinden ruh çıkmak, cansızlaşmak. *Ro cıra vejiyo,* Canı çıkmış.

ro cıra vejiyais *isg.* . Kendisinden ruh çıkma, cansızlaşma.

roheleşiyae iss. *(e)* Yıparanmış, eskimiş durumda olan.

roheleşiyaene *f.* (nsz.) 1.(Elbise, kumaş vs. için) Yıpranmak, eskimek, lime lime olmak, delik deşik olmak, kullanılmaz hale gelmek. 2. (İnsan veya hayvanın herhangi bir yeri için) Çürümek, yara bere olmak, yıpranmak. *Fekê ho holeşiyo ro* Ağzı yara bere olmuş.

roheleşiyais *isg.* (nsz.) 1.(Elbise, kumaş vs. için) Yıpranma, eskime, lime lime olma, delik deşik olma, kullanılmaz hale gelme. 2. (İnsan veya hayvanın herhangi bir yeri için) Çürüme, yara bere olma,

roj mi roji *zf.* Hergün.

roj tede mendaene *f.* 1. Erken doğum yapmak, normal doğumunda gün kalmak. *Roj tede mende* Erken doğmuş. 2. *mec. argo.* Piç, fırlama, yaramaz.

roj tede mendais *isg.* 1. Erken doğum yapma, normal doğumunda gün kalma. 2. *mec. argo.* Piç, fırlama, yaramaz.

rokerde *is.(e)* Boşaltılmış, dökülmüş olan.

rokerdene *f.* Bir şeyi getirip dökmek. *Komır bere roke* Kömürü götür dök. *Wele bere roke* Toprağı götür dök.

rokerdis *isg.* Bir şeyi getirip dökme.

rokotene *f.* 1. (Kurt, köpek, kedi vs. için) Kıçı üstüne oturmak, çömelmek. *Kutık verê çeverde rokotebi, seke çımeho gınara ma çıngê ma bi* Köpek kapı önünde çömelikti, gözü bize ilişince üzerimize sıçradı. 2. (Köpek için) Yatmak, uyumak. *Kutık rokoto* Köpek uyuyor.

rokotis *isg.* 1. (Kurt, köpek, kedi vs. için) Kıçı üstüne oturma, çömelme. 2. (Köpek için) Yatma, uyuma.

rolans *ise.* Ayar, ayar düzeneği. *Rolansê areyi* Değirmen ayarı.

roma *isd.* 1. İtalyanın başkenti. 2. tar. Roma imparatorluğu.

romanyali *s.* Romanya halkından olan.

romerdiyaene *f.* Solmak, pörsümek. *Çê to romerdiyo*Evin yıkılsın, ocağın solsun.

romerdiyais *isg.* Solma, pörsüme..

ronaş *ise.* 1. bot. Bitki. 2.Bu bitkiden elde edilen kök boyası.

ronaene *f.* 1. Yukardan veya yüksekten aşağıya inmesini sağlamak, indirmek. *Corde rone biya cêr* Yukardan indir aşağıya getir. 2. Bir binek hayvanından veya taşıttan yükü aşağı almak. *Barê qatıri ronê* Katırın yükünü indir. 3. Azaltmak, dü-

şürmek. 4. Yapmak, örmek. *Ḍorme bostande çeper rone* Bostanın etrafına çit ör. 5. (Fidan veya fide) Dikmek. *Leu rone* Fidan dik.

ronais isg. 1. Yukardan veya yüksekten aşağıya inmesini sağlama, indirme. 2. Bir binek hayvanından veya taşıttan aşağı alma. 3. Azaltma, düşürme. 4. Yapma, örme. 5. (Fidan veya fide) Dikme.

roniştae *s.(e)* Oturan, oturmuş olan.

roniştaene *f.*1.Oturmak. *Ronise* Otur! *Ronisne* Oturt! *Roniştenede* Oturt, oturmasını sağla! *Roniştenedime* Oturtalım. 2. Bu biçimde yerleştiği yerde kalmak. 3. Uygun gelmek. *Qazaxa ho tam niştaro* Kazağı tam oturmuş. 4. Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek.*Çonday sero ke ma ita nisemero* Kaç yıldır ki biz burda oturuyoruz. *Edelu bedelave nıka ma ita nisemero* Evvel ve ezelden beri biz burda oturuyoruz. 5. (nsz) Hiç bir iş yapmadan boş vakit geçirmek, boş durmak. *Na dirê asmoke ez niya bêkar ronuştune* Bu birkaç aydır ki ben böyle işsiz oturuyorum. *Qusağe rınd niştaro* Kuşak iyi oturmuş. 6. (nsz) (Toprak veya yapı için) Çökmek, aşağı inmek. *Temele na heti niştoro* Bu tarafın demeli oturmuş. 7. Biriyle berabr yaşamak. *Pive lazunê hora piya nisenero* Baba ile oğulları birlikte oturuyorlar. 8. (Sıvı tortular için) Dibe çökmek, dipte toplanmak. 9. Terbiyesini takınmak. *Roniştenu rawustena ho bızone* Oturup kalkmanı bil! *Çutirke niştaro heni urzera so* Nasıl oturduysan, öyle de kalk git.

ronistais *isg.* 1.Oturma. 2. Uygun gelme.3.Bir yerde sürekli olarak kalma, ikamet etme. 4.(nsz) hiç bir iş yapmadan boş vakit geçirme. 5. Terbiyesini takıma *Ronişte nu rawustena ho bızone* Oturup kalkmanı bil.

roqe *ise.* Anahtar.

roqulotnaene *f.* 1. Yutmak, boğazından aşağı itmek. 2. Bir şeyi bütün bütün yemek, yutmak. *Hervira roquletne şero* Çabucak yut gitsin.

roqulotnais *isg.* 1. Yutma, boğazından aşağı itme. 2. Bir şeyi bütün bütün yeme, yutma.

rora biyaene *f.* 1. Canından olmak, cansız hale gelmek, ölmek. 2. *mec.* Çok yorulmak, adeta canından olmak.

rora biyais *isg.* 1. Canından olma, cansız hale gelme, ölme. 2. *mec.* Çok yorulma, adeta canından olma.

rora kerdene *f.* 1. Canından etmek, canını çıkarmak, öldürmek. *Rorake* Canından et, öldür. *Rorakerê* Canından edin, canını çıkarın. 2. *mec.* Çok yormak, adeta canından etmek.

rora kerdis *isg.* 1. Canından etme, canını çıkarma, öldürme. 2. *mec.* Çok yorma, adeta canından etme.

rorae *s.(e)* Aşağı doğru sarkık, eğilmiş.

roraene *f.* (Aşağı doğru) Sarkılmak, salınmak.

rorais *isg.* (Aşağı doğru) Sarkılma, salınma.

rosanaene *f.* 1. Meyveleri dallarından düşürmek. *Gozu rosanê* Cevizleri silkele. *Lızgune sowu rosana* Elmaların dallarını silkele. *Tüye rosanê* Dutu silkele. 2. Tozlarından temizlemek. *Astır rosane* Culu silkele. *Kıncu rosane* Elbiseleri silkele. *Çarsefe rosane* Çarşafı silklele. *Xali rosane* Halıyı silkele. 3. *mec.* Cepleri boşaltmak, harcama yapmak.

rosanais *isg.* 1. Meyveleri dallarından düşürme. 2. Tozlarından temizleme. 3. *mec.* Cepleri boşaltma, harcama yapma.

rostaniye *isd.* 1.Göz bebeği, göz merceği. 2. Göz yuvarlağı, görme organı.

3. Göz evi, göz yuvası. 4. Göz aydınlığı, göz ışığı. *Rostaniya çımi* Göz ışığı. 5. Göz suyu. 6. Göz aydınlığı dileme işi. *Çımê tove roştvê, lazê to biyo* Gözlerin aydın, oğlun olmuş.

roşti (I) *isd.* 1. Işık, aydınlık. 2. Bir yeri aydınlatan güç, ışın. *Roştiya Haqi* Allahın ışığı. *Roştam* Işığım.

roşti (II) *isd.* Bir optik cihazında cisme çıplak gözle veya cihazla bakıldığında ağ tabakadaki birim yüzeyi etkileyen ışık.

roşti (III) *isd. mec.* Umut, önemli değer. *O roşta çe mawo* O evimizin ışığıdır. *Deyra roşt mırê çina* Ondan bana umut yok, onadan bana hayır gelmez. *Uncaki tı mıra mêvere, roşta to mıdera* Yine de sen benden vazgeçme, senin umudun benim.

roşti biyaene *f.* 1. Karanlıktan aydınlığa dönüşmek, aydınlanmak, aydınlık olmak. 2. *mec.* Bir konu üzerinde gereği kadar bilgi edinmek, tenavvür etmek.

roşti biyais *isg.* 1. Karanlıktan aydınlığa dönüşme, aydınlanma, aydınlık olma. 2. *mec.* Bir konu üzerinde gereği kadar bilgi edinme, tenavvür etme. 3. *fiz.* Bir yüzeyin, karşısına konulan eşit ışık kaynaklarının sayısı ile orantılı olarak aydınlık görünmesi.

roşti daene *f.* Işık vermek, ışıldamak, aydınlatmak.

roşti dais *isg.* Işık verme, ışıldama, aydınlatma.

roştiye *isd.* 1. Aydınlık. 2. Aydınlatan güç.

roştiye cırê çınebaene *f.* 1.Kendilerini bir kurtuluş umudu, yolu bulunmamak. 2. Kendilerine iyi gün yüzü olmamak, rahat yüzü görünmemek.

roştiye cırê çınebais *isg.* 1.Kendilerini bir kurtuluş umudu, yolu bulunmama. 2. Kendilerine iyi gün yüzü olmama, rahat yüzü görünmeme.

roştiyera *zf.* 1. Daha aydınlık iken, karanlık çökmeden. 2. Işıktan ötürü. 3. Işıkla ilgili, ışıktan bir miktar.

rot *ise. İng. rod.* Motorlu taşıtlarda direksiyon ile tekerlek arasındaki bağlantıyı sağlayan demir çubuk. **rota** *isd. İt. rotta.* 1. Bir gemi veya uçağın gidiş yönü, izleyeceği yol. 2. mec. Gidilen, izlenen yol.

rotayê *s.* 1. Satılmış olan. 2. Satılık, satışa sunulmuş olan.

rotene *f.* 1. Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek, satmak. *Tacirde rotenede şero* Tacire ver, sattır gitsin. *Bêrê na dewe rotenedime* Gelin bu köyü satışa sunalım/ Gelin bu köyü sattıralım. 2. Bir çıkar karşılığında arkadaşını, dostunu gözden çıkarmak, harcamak, satmak.

rotis *isg.* 1. Bir değer karşılığında bir malı alıcıya verme, satma. *Na rotiste kara ma çina* Bu satışta karımız yoktur. 2. Bir çıkar karşılığında arkadaşını, dostunu veya bir toplumu gözden çıkarma, harcama, satma.

rotoğ/e *ise/d.* Satan, satıcı (kimse).

rovar *ise.* 1.Temizleme, yıkama yeri. 2. *esk.* Çamaşır yıkama işi.

rovar kerdene *f.* Çamaşır yıkamak, yıkama işi yapmak.

rovar kerdis *isg.* Çamaşır yıkama, yıkama işi yapma.

roverdaene *f.* Aşağı doğru sarkıtmak.

roverdais *isg.* Aşağı doğru sarkıtma.

rovıleşae *s.* Erimiş olan, erimiş.

rovılesnaene *f.* Bir şeyi ısıtarak eritmek. *Ru towukede rovılesne* Yağı tavada erit. 2. *mec.* harcayıp tüketmek. *Ey ğezna piyê ho vılesnaro qedena* O (e) babasının hazinesini eritip tüketmiş. *Ey perê piyê ho vılesnayro* O (e) babasının parasını tüketti. 3. *mec.* Birini üzerek zayıflatmak. *Ey ez weru qedenune, astê mı vılesnayro* O

(e) beni yedi bitirdi, kemiklerimi eritti. *Hundeke mali dıma şine amune astê mı vileöiyêro* Davarın peşinde gide gele kemiklerim erimiş.

rovilesnais *isg.* Bir şeyi ısıtarak eritme. 2. *mec.* harcayıp tüketme. 3. *mec.* Birini üzerek zayıflatma.

rovijiyaene *f.* Elenmek, elekten geçirilmek. *Ardu rovize* Unları ele! *Qum rovize* Kumu ele! *Welle rovize* Külü ele! *Herre rovize* Toprağı ele!

rovijiyais *isg.* Elenme, elekten geçirilme.

rovitae *s.(e)* Elenmiş, elekten geçirilmiş olan.

rovitaene *f.* 1. (Elek, halbur vb. ile) Elemek, ayıklamak, incesi ile kabasını ayırmak veya taneyi, özü samandan veya ayrıntıdan ayırmak. *Ardu rovitayene* Unları elemek. *Qum rovitayene* Kum elemek. Ğezal (komur) rovitayene Kömür elemek. 2. İyisini kötüsünden ayırmak, başarılıyı başarısızdan ayırmak, seçmek, elemek.*Dızdi ame mal têde vitoro berdo* Hırsızlar gelmiş tüm davarı ayırıp götürmüşler. *Çede çıke biyo vitoro berdo* Evde işe yarar ne varsa ayıklayıp götürmüşler.

rovitais *isg.* 1. (Elek, halbur vb. ile) Eleme, ayıklama, incesi ile kabasını ayırma veya taneyi, özü samandan veya ayrıntıdan ayırma. 2. İyisini kötüsünden ayırma, başarılıyı başarısızdan ayırma, seçme, eleme.

rovitoğ/e *ise/d.* Eeleyen, ayıklayan.

rowaene *f.* Bitmek, tohumdan filiz vermek, serden uç çıkarmak, yeşermek, çimlenmek.

rowaeis *isg.* Bitme, tohumdan filiz verme, serden uç çıkarma, yeşerme, çimlenme.

roz *ise.* 1. *astr.* Gezegenlere ve yer yuvarlağına ısı ve ışık veren büyük gök cismi, güneş. 2. Bu gök cisminin yaydığı ışık ve ısı. *Roz tan dano* Güneş ısı veriyor. *Roz zereq dano* (Sabah) Güneş ışın veriyor (parıldıyor). 3. Güneş alan. 4. Güney. 5. Gündüz, güneşin doğuşundan batışına kadar olan gün bölümü. *Roz nıştoro kowu ser* Güneş battı batacak. *Roz şiyo koro* Güneş batmış. *Roz sono koro* Güneş batmak üzere.*Roz cerdode* Gün (ikindiye) dönmüş.

roza çiru bıre *s.* Bitmez tükenmez, uzn gün. *Na roza çiru bıre tı kot biya* Şu upuzun günde neredeydin?

roza hirayiye *s.(e)* Genişlik günü, rahatlık zamanı, bolluk zamanı.

roza merdene *f.* Ölüm günü, ölüm zamanı.

roza resse *s.* Şiddetli gün, kara gün.

roza tenge *s.* Dar gün.

roza xıravıne *s.* Kötü gün, kara gün, kalleş gün.

roz ceriyaene *f.* Güneş tutulmak, ayın güneşle dünya arasına girmesinde oluşan kısa süreli gündüz karanlığı. *Roz ceriyo* Güneş tutulmuş.

roz ceriyais *isg.* Güneş tutulması.

roze (I) *ise.* 1.Gün, haftanın yedi gününden her biri. *Roza çiru bire* Bitmeyen uzun gün. *Rozé nê rozê* Günün birinde, günlerden bir gün, bir gün mutlaka. *Roze letera vêrda* Gün yarıyı geçmiş. *Rozede des ree wazeno* Günde on defa istiyor. *Roze letebiya* Gün yarılanmış. *Roze lete kerda* Günü yarı etmiş. *Rozu cemêde* Bir buçuk günde. *Rozu nêm* Bir buçuk gün. *Rozve roze* Günbe gün. *Rozeve roze* Günden güne. 2.Yer yuvarlağının kendi ekseni etrafında bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik süre. 3. İçinde bulunulan zaman. 4. Zaman, sıra. *Roza maki yena* Bizim de günümüz gelecek. 5. Çağ, devir. *Roza qıyamete* Kıyamet günü. *Roza axrete* Ahiret günü. *Roza mahşeri* Mahşer günü. 6.Bayram niteliğinde

özel gün. *Roza rozê Xızıri* Hızır orucu günü. *Roza İmamu* İmamların günü. *Roza Kerbela* Kerbela günü.

roze (II) *ise. Far. rüze. din.* 1. Tanrıya ibadet amacıyla yeme, içme gibi birçok şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoyma, oruç. *Rozê Xızıri* Hızır orucu. *Rozê İmamu* (*12*) İmam orucu.

roze biyaene *f.* Oruçlu olmak, niyetli olmak.

roze biyais *isg.* Oruçlu olma, niyetli olma.

rozê gağani *ise.* Gağan orucu.

roze guretaene *f.* Oruç tutmak.

roze guretais *isg.* Oruç tutma.

rozêna *zf.* 1. Bir başka gün. 2. Bir gün daha.

rozê nê rozê *zf.* Bir gün değil bir gün, mutlaka günün birinde.

rozer *ise. bot.* 1. Birleşikgillerden, sarı renkli çiçeği çok iri olan bir bitki, gün çiçegi, güne bakan, gündöndü (*Helianthus annuus*). 2. Bu bitkinin yağ çıkarılan tohumu.

rozêra dıme *zf.* Bir gün sonra.

rozere *isd.* Her bir ay çiçeği.

rozêşaeni *isd* .1.Kara günlülük, Bahtıyarlık. 2. İyi gün görmemezlik.

rozname *ise.* Günlük gazete. *Howtename* Haftalık dergi, gazete.

roznamiye *isd.* Günlük gazete.

roz tij *zf.* 1. Güneş ışık. *Roz tij mı nêdiye* Gün güneş görmedim/İyi gün görmedim. *Roz tija Haqi* Tanrının günü güneşi. *Roj tijro to wes nêbo* Sana gün güneş sağlık olmasın/ İyi gün görmeyesin! *Rozu tija to çinebo* Günün güneşin olmasın! 2. *mec.* Ömür. *Roz tija mına jediye nêmenda* Fazla bir ömrüm kalmamış. *Roz tija mına jediyê şiya* Ömrümün çoğu gitmiş.

roz vejiyaene *f.* Güneş çıkmak, güneş doğmak.

roz vejiyais *isg.* Güneş çıkma, güneş doğma.

rozê ve roze *zf.* 1. Günden güne. *Rozeve roze derde mı jêdine* Günden güne dertlerim artıyor. 2. Güne karşılık bir gün. *Rozevê roze zumirre bıguryime* Birgün sen birgün ben birbirimize çalışalım.

roz-u danne *zf.* Bir buçuk gün.

ru *ise.* 1. Bileşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde, yağ. *Runo kele* Tuzlanmış tere yağı. *Runo solın* Tuzlu yağ. *Runo rovileşayê* Eritilmiş (sadeleştirilmiş) yağ. *Runê zeytin* Zeytin yağı. *Rune moşi* Balık yağı. *Rune mali* Tere yağı. *Rune dımi* Kuyruk yağı *Runo teze* Taze yağ. 2. Vazelin, mazot gibi, fizik nitelikleriyle yağları andıran ve sanayide kullanılan mineral madde. 3. Vucudun, atılması gereken amonyak, üre gibi bazı maddelerini içine alarak deriden sızan ve ter kokusunu veren madde. 4. Itırlı bitkilerden çıkarılan uçucu, kokulu ve sıvı madde. *Rune gule* Gül yağı. *Rune goni* Keven yağı.

ru biyae *s.(e)* Yağlanmış olan.

ru biyaene *f.* Yağlanmış olmak.

ru biyais *isg.* Yağlanmış olma.

ru cısanaene *f.* Bir şeye yağ katmak, yağ karıştırmak, yağ vurmak.

ru cısanais *isg.* Bir şeye yağ katma, yağ karıştırma, yağ vurma.

ruç *ise.* 1. Tüyleri dökülmüş, zayıf, çelimsiz. 2. Bu nitelikte olan kimselerin ismi yerine kullanılır.

ruçe *isd.* 1. Tüyleri dökülmüş, zayıf, çelimsiz (kadın). 2. Bu nitelikte olan kimselerin ismi yerine kullanılır. 3. Zavallı, değersiz (kız) yerine kullanılır.

ruçkın *s.(e)* 1. Tüyleri yolunmuş, tüyleri

dökülmüş, tüysüz, çelimsiz, zayıf. 2. Tipsiz, pejmurde, uyuz.

ruçıknaene *f.* (Ot, tüy, kıl gibi şeyleri) Yolmak, yerinden çekmek, yerinden çekip koparmak. *Muye postıkra bıruçkne* Kılı deriden yol.

ruçıknais *isg.* (Ot, tüy, kıl gibi şeyleri) Yolma, yerinden çekmek, yerinden çekip koparma.

ruçknawoğ/e *ise/d.* Yolan, yolucu kimse.

ruçıkte *is.(e)* 1. Yerinden yolunmuş olan (ot, kıl vs.) 2. (Daldan) Koparılmış olan (yemiş, meyve). 3.Meyveleri koparılmış olan (Ağaç, dal). 4. *mec.* Soyulmuş, yağmalanmış olan (kimse). 5. Tüyleri yolunmuş, tüysüzlenmiş (İnsan, hayvan).

ruç puç *s.(e)* 1.Çarık çürük, yoluk çürük, cılız çürük. 2. Alnının tam ortasına (boşaltma, kurşun sıkma). 3. *mec.* Öldürme, perişan etme.

rudde *ise.* Çöp, süprüntü.

ruddaye *ise.* Çöpçü.

ruhani *s. Ar. rûhâni.* 1. Ruhla ilgili. 2. Din ve mezhep işlerini ele alan, bunlarla ilgili bulunan (kimse, *ruhani reis*), din adamı. 3. Ruh bilimcisi, ruh ve sinir hastalıklarıyla uğraşan hekim, psikolog. 4. İlahi emareler taşıdığına inanılan (kimse veya şey). *Nuro henê merik serewo ke, tı vana ruhaniyo* Adam öyle bir nur taşıyor ki, sanırsın tanrısaldır.

ru kerde *is.(e)* 1. Yağlanmış olan. 2. *ise.* (Makinaları) Yağlayan kimse.

ru kerdene *f.* 1. Yağlamak. 2. Yağa koymak, yağda pişirmek. *Bosmezu ru kee* Kaysi kurusunu yağda pişir. *Haki ru ke* Yumurta yağda pişir.

ru kerdis *isg.* 1. Yağlama. 2. Yağa koyma, yağda pişirme.

runci *is.(e)* 1. Yağ çıkaran veya satan kimse. 2. *mec.* Yağ yapan, yaltaklanan, dalkavukluk yapan (kimse). 3. (Makineleri) Yağlayan (kimse).

runen *isd.* 1.Sıcak ekmeği tere yağında yoğurarak yapılan bir yiyecek. 2. Bir karışı aşkın boyda duta benzeyen tohumu olan bir bitki.

ru pıra kerdaene *f.* 1. Bir şeye yağ giydirmek, yağla kaplamak, yağ sürmek. 2. (Aletleri) Yağlamak.

ru pıra kerdais *isg.* 1. Bir şeye yağ giydirme, yağla kaplama, yağ sürme. 2. (Aletleri) Yağlama.

russ ise. Rus halkı ve bu halka mensup kimse.

rustem *ise.* Erkek ismi. *Rüstemi zal* Zal oğlu rüstem.

rusva *s.(e)* Rezil malamat, kara yüzlü, utanmaz.

rusvayê *s.(d)* Rezil malamat, kara yüzlü, utanmaz.

rusvayen *isd.* Rezillik, utanmazlık.

ruştiye *ise. esk.* Orta okul düzeyinde sivil veya askeri okul.

rut *is.*(e)1. Çıplak, üzerinde giysi olmayan. 2. Yalın, saltık, mücerret. *Rotto* Çıplaktır. 3. *mec.* Parasız pulsuz, varlıksız. 4. Başı açık şapkası veya saçı olmayan. 5. Üzerinde orman olmayan dağ, tepe, toprak. *Kowo rutu rupal* Çırıl çıplak dağ.

ruteni *ise.* 1. Çıplaklık. 2. Saltıklık. 3. *mec.* Yoksunluk.

rutiye *isg.*1. Çıplaklık. 2. Saltıklık. 3. Yoksukluk

rut biyae *ise.* 1. Çıplak olan. 2. *mec* Yoksul olan

rut biyaene *f.*1.Çılak olmak Soyunuk olmak.2.Çıplaklaşmak, çıplak olmak. 3. *mec* Yoksul olmak

rut biyais *isg.* 1. Çıplak olma Soyunuk olma.2.Çıplaklaşmak, çıplak olma.3.*mec* Yoksul olma

rut kerdene *f.* 1.Soymak.Soyundurmak. çıplaklaştırmak. 2.*mec.* her şeyin elinden almak. Soyup soğana çevirmek.

rut kerdis isg. 1. Soyma. Soyundurma.

Çıplaklaştırma.2. mec her şeyin elinden alma. Soyup soğana çevirme.

rut u rupal Anadan doğma çırılçıplak.

ru tıra kerdaene *f.* 1. Üzerine yağ sürmek, Yağ ile sıvamak. 2. (Makinaları veya aletleri) Yağlamak.

ru tıra kerdais *isg.* 1. Üzerine yağ sürme, Yağ ile sıvama. 2. (Makinaları veya aletleri) Yağlama.

ru tıra soynaene *f.* 1. Bir şeye yağ sürmek, yağ bulaştırmak. 2. (Aletlere) Yağ sürmek, yağlamak.

ru tıra soynais *isg.* 1. Bir şeye yağ sürme, yağ bulaştırma. 2. (Aletlere) Yağ sürme, yağlama.

rutu rupal *s.* 1. Çırıl çıplak. 2. Yop yoksun. 3. Hiç bir sosyal hakkı olmayan.

rux (rıx) *ise.* 1.Çehre yıkma, somurtma, yüzünü ekşitme. 2. Bu şekilde surat asan kimse.

ruxsat *ise.* 1. İzin, müsade.

ruxsateni *ise.* Etkinlik için İzin, müsade belgesi.

ruxsatiye *isd.* Etkinlik için İzin, müsade belgesi.

ruxsatname *ise. Far. name.* Belli etkinlikte bulunabilmek, kamu hizmet ve mallarından yararlanabilmek için kişilere, önceden belirlenmiş bazı şartlara uyma kaydıyla idarece verilen izin, ruhsat.

S-s

"S" Fenike yazısında yan yana iki diş biçiminde veya bugünkü kimi batı dillerindeki "W" ye benzer biçimde olan "S" nin bu dilde "diş" anlamına geldiği sanılıyor. Harfin Yunancadaki adı olan sigma'dan yola cikilarak Sami dilinde sıkm (ense, omuz, sırt) oldugu ortaya çıkarıldı. Etrüsk İtalyan lehçelerinde ve klasik Yunanca'da sağa dönük "W" gibi olan bu harfin Batı Yunan Etrüsk ve eski yazısında yukardan aşağıya, sola saga ve sola doğru bitişik üç kırık çizgiden oluştugu görülür.. Klasik Latince'de ise yukardan asağıya, sola sağa ve yeniden sola doğru yuvarlaklaşarak bugünkü biçimini almıştır. "S" harfi Zazaca'da "se" sesini karşılamak üzere Zaza abecesine Latince'den alınmıştır.

s 1.Zazacada yirmi üçüncü harf. *Se* adı verilen bu harf ses bilimi bakımından ötümsüz sızıcı diş eti ünsüzünü gösterir.

S *kim.* Kükürt'ün kısaltılmasını.

-s Fiillerin sonuna gelerek, fillerden isimler türetir. *Kerdene* Yapmak => *Kerdis* Yapma.

sa *ise.* İstenen veya hoşa giden bir şeyin olmasına duyulan coşku.

saad/e *ise/d.* Tanık, şahit.

saadeni *ise.* Tanıklık, şahitlik.

saadet *isd.*. 1.Mutluluk, bahtiyarlık.

saadetiye *isd.* Mutluluk, bahtiyarlık.

saadeteni ise. Mutluluk, bahtiyarlık.

saadiye *isd.* Tanıklık, şahitlik.

saa qınesti (şevke) *isd.* Kalça kemiği, kalça elması.

sate *isd. Ar. sa'at.* 1.Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit zaman parçası. 2.Günün hangi saati olduğunu gösteren alet. 3.Vakit zaman. 3.Bir işin yapıldığı belli bir zaman. Sata kari İş saati. 4.Yürüyerek bir saatte alınan yol. 6.Sayaç.

saatçi *ise.* Saat yapan veya satan (kimse).

saa zoni *isd. anat.* Diz kapağı, diz elması.

sabiyaene *f.* 1.Sevinmek, coşmak, mutlu olmak, kıvanmak. 2.Birini sevmek, onunla sevinmek, şakalaşmak. *Woşiya torê sabine* Sağlığına sevindim, mutlu oldum.

sabiyais *isg.* 1. Sevinme, coşma, mutlu olma, kıvanma. 2.Birini sevmek, onunla sevinmek, şakalaşma.

sabıqa *ise. Ar. sâbika.* 1.Geçmiş bulnan şey, geçmiş bulunan olay. 2.Geçmişte işlenmiş, mahkemece ispatlanıp cezalandırılmış olan suç. 3.*mec.* Manevi leke, iz.

sabıqali *s.(e)* 1.Sabıkalı, suçlu. 2. Herhangi bir düşünce ve olaydan dolayı lekeli, adı bulaşmış.

sabıqaliye *s.(d)* 1.Sabıkalı, suçlu. 2.Herhangi bir düşünce ve olaydan dolayı lekeli, adı bulaşmış.

sabit *is.(e)* Daimi, değişmez, kıpırdamaz, oynamaz.

sade *s.(e)* 1.Yalın, gösterişsiz, sade. 2.Bir şeyin safi, sadesi. *Sade runo* Sade yağdır. *Sade uwa* Sade sudur. *Sade vozdo* Sade iç yağdır. *Sade qeseykeno zovina hunerê ho çino* Yalnızca konuşuyor, başka yeteneği yok. 3.(kahve için) Sütsüz, şekrsiz kahve. 4.*zf.* Sadece, yalnızca. *Ez sade hunde qeseyken* Ben sadece bu kadar konuşurum.

sadet *isd. Ar. saded.* Konuşulan asıl konu, asıl madde. *Rae qesu sermeçarnê bêrê sadet* Konuyu saptırmayın, asıl konuya gelein.

sadetname 1.Diploma, mezunuyet belgesi. 2.Şoför ehliyeti.

sadıq *ise.Ar. sâdik.* 1.Dostluğu ve bağlılığı içten olan, sadakatli. 2.Doğru, gerçek. 3.Erkek ismi, sadık.

sadır (satır) *ise.* Et doğramak için kullanılan kasap baltası. 2.Domates, biber gibi sebzelerin tohumu,

sae 1.*zf. ve ünl.* "Dur hele", "Bir saniye". "az sabret" anlamında kullanılır. 2.*bot. isd.* Elma ağacı. 3.Bu ağacın meyvesi. 4.*ise.* Arama, arayış, inceleme.

sae moru *öz ise.* Yılanların şahı, Şahmeran.

saf *is.(e)* 1.Katıksız, arı, katışıksız, halis has, temiz, berrak. 2.*mec.* Kurnazlığa aklı ermeyen, kolaylıkla aldatılabilen. 3.*ise.* Dizi, sıra. 4.Taraf, yan, cenah.

safavi *ise. tar.* MS. 1502'de İran'da kurulan bir devlet, Safavi devleti.

saf biyaene *f.* 1.Saflaşmak, arınmak, sadeleşmek, durulmak. 2.Saf olmak, kurnaz olmamak.

saf biyais *isg.* 1.Saflaşma, arınma, sadeleşme, durulma. 2.Saf olma, kurnaz olmama.

safe *is.(d)* Kurnazlığa aklı ermeyen, kolaylıkla aldatılabilen (kadın).

safêni *ise.* 1.Arılık, katışıksızlık, saflık. 2.Hilesizlik, saflık. *Safenna ho ver* Saflığı yüzünden.

safeni kerdene *f.* Saflık etmek, oyuna gelmek, kurnazlığı anlamamak.

safeni kerdis *isg.* Saflık etme, oyuna gelme, kurnazlığı anlamama.

safi *s.(e).* 1.Katışıksız, duru temiz. 2.Net. 3.*zf.* Yalnız olarak, yalnız, sadece. *Safi vozdo* Sadece iç yağıdır. 4.*isç.* Saflar, diziler, sıralar. 5.*isç.* Saf olan, kurnazlık bilmeyen kimseler.

saf giredaene *f.* Sıraya dizilmek, saf oluşturmak, saf bağlamak. *Eskeru saf giredo* Askerler saf bağlamış, sıraya dizilmiş, iştimaya girmiş. *Televey saf giredanê* Öğrenciler saf bağlıyorlar, sıra oluşturuyorlar.

saf giredais *isg.* Sıraya dizilme, saf oluşturma, saf bağlama.

saf guretene *f.* 1.Saf tutmak. 2. Sıraya dizilmek, saflaşmak. 3.Elpençe duvan durmak. 4.*mec.* Bir amaç için birlikte hareket etmek.

saf guretis *isg.* 1.Saf tutma. 2. Sıraya dizilme, saf tutma. 3.Elpençe divan durma. 4.*mec.* Bir amaç için birlikte hareket etme.

safkêre *ise.* Süzgeç. Safkeriya çayi Çay süzgeci.

safsata *isd. Ar. safsata.* 1.Boş, temelsiz, asılsız söz. 2.*fel.* Sofizm.

sagul *ise.* Şakül, düşey ölçer, eğim ölçer.

sağa çemi *isd.* Çay taşı, Irmak yataklarındaki iri çakıl taşlarından her biri.

sağa Haqi *ise.* Doğru, doğruluktan ayrılmayan, dürüst, onurlu. *Sağê Haqi* (e) Allahın doğru kulu. *Sağa Haqi çawa se aye van* Allahın doğrusu ne isi onu söylerim.

sağlam *s.(e)* 1.Dayanıklı, kolay bozulmaz, yıkılmaz. *Dês sağlam vırast* Duvar sağlam yapıldı. *Cae ho sağlamo,* Yeri sağlamdır. 2. Zarar görmemiş, bozulmamış. 3.Sakatlığı veya hastalığı bulunmayan. 4.Güve-

nilir. *Merik dênê horê sağlamo* Adam borcuna dürüsttür (güvenilir). 5.Gerçek inanılır bir temeli olan.

sağlam biyaene *f.* 1.Sağlam olmak. 2.Sağlamlaşmak. 3.Güvenilir olmak.

sağlam biyais *isg.* 1.Sağlam olma. 2.Sağlamlaşma. 3.Güvenilir olma.

sağlamiye *isd.* Sağlamlık.

sağlam kerdene *f.* 1.Sağlamlaştırmak. 2.Bir işi sağlam yapmak.

sağlam kerdis *isg.* 1.Sağlamlaştırma. 2.Bir işi sağlam yapma.

sağsereni *ise.* Sersemleşme, halsizlik.

sağseri *ise.* Kafadan darbe alma, sarsıntı geçirme, sersemleşme.

sağeriye *isd.* Kafadan darbe alma, sarsıntı geçirme, sersemleşme.

saji *isd.* 1.Müzik aletleri sazlar, bağlamalar. 2. Davul zurna

sak *ise.* Sürülen tarla yüzeyini düzeltmek ve ekilen tohumları gizlemek için üzerinde gezdirilen ağaçtan yapılama geniş araç, tapan.

sa kerdene *f.* Sevindirmek, mutlu etmek.

sa kerdis *isg.* Sevindirme, mutlu etme.

sak kerdene *f.* Tarlayı tapalamak.

sak kerdis *isg.* Tarlayı tapalama.

sakil *ise.* Ağaçlardan dökülen kuru yaprakların oluşturduğu birikinti, gazel.

sako *ise.* Palto.

sakoki *isç.* Küçük armut türü, ahlat.

salata *isd. İt. insalata.* 1.Genellikle bazı çiğ ot ve sebzelerden yapılan, sıvı yağ, limon gibi maddeler konulan, yemeklerle birlikte yenen yiyecek. 2.*mec.* Her renkten ve fikirden, karışık konuşma, uyar uymaz şeyleri birbirine katma.

salax/e is. *(e/d)* 1.Giyiniş ve davranışlarından akılsız olduğu anlaşılan. 2. Şapşal.

sale *isd.* 1.Bele sarılan uzun ve enli kumaş. 2.Genellikle Hindistan'da dokunan özel motifleri olan kumaş.

salıx *isç* 1.Tarif, izah, tasvir. 2.Belirti, işaret, şekil.3.Eşkali. *Salıxuno ke dano, wo mordemve huyo* Verdiği tarife göre, o adamın ta kendisidir.

salıx cı daene *f.* 1.Gördüklerini birine anlatmak, tasvir etmek, özelliklerini belirtmek. 2.Tarif etmek, göstermek.

salıx cı dayis *isg.* 1.Gördüklerini birine anlatma, tasvir etme, özelliklerini belirtme. 2.Tarif etme, gösterme.

salıx wedardaene *f.* Eşkal zikretmek, şekli şemali anlatmak, belirtileri anmak, tasvir yapmak.

salıx wedardais *isg.* Eşkal zikretme, şekli şemali anlatma, belirtileri anma, tasvir yapma.

salıx name kerdene *f.* 1.Eşkal adlandırmak, şekli şemalini anlamlandırmak. 2. Tasviri yorumlamak. 3.Eşkal verilerinden bir tarif çıkartmak.

salıx name kerdis *f.* 1.Eşkal adlandırma, şekli şemalini anlamlandırma. 2. Tasviri yorumlama. 3.Eşkal verilerinden bir tarif çıkartma.

sali *isç.* Yünden yapılan bir tür kumaş ve bu kumaştan erkekler için yapılan şalvar.

sal-sapık *ise.* Yün kumşatan yapılan ceket etekleri kısa ve süslü eski elbise takımı, şalvar takımı.

salme *ise.* 1.*esk.* Köylerde halktan toplanan para miktarını sağlamak için her kese biçilen pay. 2.Çay kahve gibi içeceklere şeker atma.

salme arekerdene *f.* Salma toplamak, bir köye biçilen vergi veya başka ödentilerden köylülerin aile payına düşeni toplamak.

salme arekerdis *isg.* Salma toplama, bir köye biçilen vergi veya başka ödentilerden köylülerin aile payına düşeni toplama.

salme guretene *f.* Vergi almak.

salme guretis *isg.* Vergi alma.

salmeki *s.(e)* Şekerli çay.

salmeki sımıtaene *f.* Çaya şeker katarak içmek.
salmeki sımıtais isg. Çaya şeker atarak içme.
salma top kerdene *f.* Salma toplamak.
salma top kerdis *isg.* Salma toplamak.
salon *ise. Fr. salon.* 1.Bir evin en geniş bölümü. 2.Bir evde konukları ağırlamakta kullanılan oda. 3.Kutlamaların, toplantıların ve gösterilerin yapılabileceği geniş yer. 4.Bazı dükkanlara verilen ad.
saltanet *ise.* 1.Bir ülkede sultanın, hükümdarın, padişahın egemen olması. 2.*mec.* Bolluk ve zenginlik, gösterişli yaşayış. 3.*mec.* Birinin bir işte, bir yerde bulunan kimseler üzerindeki egemenliği.
saltaneteni *ise.* 1.Monarşik yönetim, kişi veya aile yönetimine dayanan hanedan tipi devlet düzeni. 2..*mec.* Bolluk ve refah ortamı. *Saltanête dina* Dünya yaşantısı, dünya hevesi.
salvar *ise.* Şalvar.
samata *isd.* Şamata, gürültü patırtı.
samatacı *ise.* Şamatacı, gürültücü, gırgırcı.
sami *isd.* Akşam yemeği. *Samma merdu* Ölüler hayrına verilen akşam yemeği. *Samde* Akşam yemeğinde.
sami cıdaene *f.* Kendilerine akşam yemeği vermek.
sami cıdais *isg.* Kendilerine akşam yemeği verme.
samimi *s.(e) Ar. samimi.* 1.İçten, içtenlikle. 2.Candan açık yüreklilikle davranan. 3. *zf.* İçli dışlı, senli benli olarak. *Samimiyetra* Samimiyetten, samimi olarak, içtenlikle, samimiyetle.
samimi biyaene *f.* 1.Samimi olmak, içten olmak, dürüst olmak. 2.Ahbap olmak, içli dışlı olmak.
samimi biyais *isg.* 1.Samimi olma, içten olma, dürüst olma. 2.Ahbap olma, içli dışlı olma.
samimiyet *isd.* Samimilik, içli dışlılık.
samimiyetsiz *s.(e)* 1.Sahte, ikiyüzlü, ciddiyetsiz. 2.İçten olmayan, soğuk ve pazarlıkçı.
sampıru *isç.* Dersim de Aryan aşiretinin bir kolu.
san *ise.* 1.Ün, şan, şöhret. 2.Rutbe, makam, mertebe *Dana yê kokımro, cıra çı san cêna* O ihtiyarı dövüyorsun da kendisinden ne şan kazanacaksın?
sanaene *f.* 1.Sallamak. *Derguse snaeene* Beşiği sallamak. *Hêlaneke rasanaene* Salıngaç sallamak. 2.Çalkalamak. 3.Yayık yaymak. *Do sanaene* Ayran yaymak,. sallamak, çalkalamak.
sanaıs *isg.* 1.Sallama, yayma, çalkalama.
sanaoğ/e *ise/d.* Sallayan. çalkalayan, yayan.
sancı *ise.* İç organlarda batar veya saplanır gibi duyulan, ağrı, sancı.
sancı guretaene *f.* Sancı tutmak, sancılanmak.
sancı guretais *isg.* Sancı tutma, sancılanma.
sancı kerdene *f.* Sancılanmak.
sancı kerdis *isg.* Sancılanma, hasta olma.
sançule *isd.* 1.Tasma, yular. 2.*mec.argo.* Kravat veya boyun bağı, fular.
sandıqe *isd.* İçine çeşitli şeyler konulan, tahtadan, dört köşeli, kapaklı ev eşyası. 2.Bir kurumda para alınıp verilen yer. 3.Yapılarda kum, çakıl gibi şeyleri ölçmek için kullanılan üstü ve altı açık, dört köşeli tahtadan ölçü. 4.Çeşitli ticari eşyanın ambalajlandığı tahta, metal veya kağıt kap, dörtgen ambalaj.
sandıqcı *ise.* 1.Sandık yapan veya satan kimse. 2.Veznedar, bankacı veya kasiyer. 3. *mec.* Yardım veren.
sandıqli *ise.* Mermi yuvası sandığı andıran bir silah, tüfek türü.
sandıqxane *ise.* Hükümet veznedarlığı,

veznedar.

sane *ise.* 1.Saç tarağı. *Sano osnon* Metal tarak. 2.Yün taramakta kullanılan iri tarak. *Sanê pırçi* Yün tarağı. *Sano çıvor* Yün tarağı.

sane biyaene *f.* (Saç için) Taranmak

sane biyais *isg.* (Saç için) Taranma.

sane kerdene *f.* Taramak.

sane kerdis *isg.* Tarama.

sanê mori *ise.* Sürüngenlerden kırkayak böceği.

sane vordaene *f.* Yapağı taramak, yün taramak.

sane vordais *isg.* Yapağı taramak, yün taramak.

san guretene *f.* Şan almak, ün kazanmak. *San sanê sıma niyo* Şan, sizin şanınız değildir.

san guretis *isg.* Şan alma, ün kazanma.

santım *ise.Fr. centime.met.* 1.Herhangi bir birimin yüzde biri. 2.Metrenin yüz ölçü biriminden her biri.

sanıke *isd.* 1.Masal. 2. Hikaye, öykü. 3.Vucuttaki siyah işeret, ben. 4.*mec.* Boş laf, oyalama. *Wazeno ke mı bıxapno, mırê sanıke vano* İstiyor ki beni aldatsın, bana masal anlatıyor! *Sari zone ma zaft kerdo, hona nê marê sanıke qeseykenê* Ele dilimizi gaspetmiş, bunlar hala bize masal anlatıyorlar.

sankera *zf.* Sanki, lafın gelişi.

şane *ise.* Çoban, sürü güden.

santoley *işç. ve s.* 1.Paçavra, lime lime olmuş, yırtılmış giysiler. 2.Sallanan dökülen, ip ip olmuş giysi.

sapane *isd.* Genellikle çocukların kuş vurmada kullandıkları iki çatallı ağacın çatal uçlarına lastik bağlanmış ve bu lastiğin arasına taş konularak çekilip fırlatmaya yarayan araç.

sapık *s.(e)* 1.Tavır ve davranışları doğanın törelerden ayrılan (kimse), gayri tabii, anormal. 2.Delice davranışları olan, meczup.3. Yundan örülen bir Çaket türü.

sapıkeni kerdene *f.* Sapıklık yapmak. Delice davranmak

sapıken kerdis *isg.* Sapıklık yapma. Delice davranma.

sapır supur *zf.* 1.Öperken veya yemek yerken şap sesinin çıkarıldığını anlatır. 2.Gelişi güzel, abuk sabuk (konuşma).

saqe (*seqe*) *isd.* Bacak, bacaklardan her biri.

saqê boji *işç.* Önkola giyilen çoraba benzeyen giysi, kolluklar.

saqi (I) *işç.* 1.Topuğu olmayan, ayak bileği ile diz arasına giyilen dizlik. 2.*mec.* Kışlık yün çoraplar. *Saq oncenê peyikune ho ke peyike ho serdênêçiyê* Diz altlarına dizlik çekiyorlar ki, bacakları üşümesin.

saqi (II) *işç. anat.* Bacaklar, yürüme organları.

saqol *ise.* Sokakları veya yerleri süpürmek için kullanılan çalı süpürgesi.

saqolü *işç.* Ariyan aşıretine bağlı bir kolu.

sar *ise.* 1.El, el alem, yabancı. 2.Millet, halk, kamuoyu. *Sarê dewe* Köy halkı. *Sarê suke* Şehir halkı. *Sarê xarpêti* Harput halkı. *Sarê desimi* Dersim halkı. *Sarê suka Erzıngani* Erzincan şehir halkı. *Sarê suka Vani* Van şehir halkı. *Sarê teveri* Yabancılar, dış kamuoyu, dışarı halkı. *Sarê Almanya* Almanya halkı, Almanya kamuoyu. *Sarê dina* Dünya kamuoyu, dünya halkı.

sara *isd.Tıp.* Zaman zaman kendini kaybederek olduğu yere düşme, vucutta şiddetli çırpınmalar ve ağız köpürmesiyle ortaya çıkan bir sinir hastalığı, tatarak, tutarık, tutarga.

saraf *ise.* Mesleği kâğıt ve metal (altın, gümüş) paraları birbiriyle değiştirmek, tahvil, alışveriş yapmak olan kimse.

saralığ *ise. tip.* Derinin, dokuların ve organizmadaki sıvıların sarı bir renk almasıyla beliren bir hastalık.

sarayiye *isd.* 1.Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturdukları yer. 2.*mec.* Görkemli ve iyi döşenmiş yapı, ev, lüks konut.

sare *ise.* 1.İnsan veya hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız gibi organları kapsayan vucudun üst veya önünde bulunan bölüm. *Cırmê sari ling oncenê* Başın cezasını ayaklar çeker. *Qedaê sari ling oncenê* Başın belasını ayaklar çeker. *Sare koy* Dağın başı . Dağın tepesi. *Sarê ho fino bela* Başını belaya sokuyor. *Qıdae sarê horê ano* Başına bir bela getirecek. *Cenike sarê deyi hona zaf daznena* Kadın onun başını daha çok ağırtacak. *Caede sarê ho nevezeme* Bir yerde başımızı çıkartamıyoruz. *Sarê ho şikiyo verde* Başı önüne kırılmış (yenilmiş, mahçup). *Kamke ame dano sare maro* Kim gelirse bizim başımıza vuruyor. *Ho sare feteliyaene* Kendi başına dolaşmak. *Sarê ho binê pesra kerdene* Birine sığınmak, başını eteği altına koymak. 2. *Dıre sare ruti vejiye wertê, made sare oncenê* Birkaç çıplak kafalı ortaya çıkmış, bize kafa tutuyorlar. *Ho sareni* Tek başına (yaşamak). *Zu sareni* Bir başına (yalnız). 3.Kasaplık hayvanlarda ve bazı yiyeceklerde tane. *Dırê sarey naxir* Birkaç baş sığır. 4. "Baş" kelimesi birçok deyimde "öz varlık" anlamını taşıyan bir zamir niteliğindedir. *Saro tot* Küt kafalı, laf anlamaz. *Belaê sari* Baş belası.5. "... başına" adlardan sonra ve nicelik anlatan kelimelerden önce gelerek üleştirme anlamı verir. *Sare çeyi Hozor (Hazar) kağıte vergi cênê* Ev başına bin lira vergi alıyorlar.

sare amaene *f.* Başına gelmek.

sare amais *isg.* Başına gelme.

sare bırnaene *f.* Başını kesmek, kurban etmek.

sare bırnais *isg.* Başını kesme, kurban etme.

sare bırıyae *is.(e)* Başı kesik, başı kesilmiş olan.

sare bırıyaene *f.* Başı kesilmek, kurban edilmek.

sare bırıyais *isg.* Başı kesilme, kurban edilme.

sare cırakerdene *f.* 1. Başını gövdesinden kesip koparmak. *Sare mordemeki cırakerdo* Adamın başını gövdesinden kesip koparmışlar.

sare cırakerdis *isg.* 1.Başını gövdesinden kesip koparma.

sare çelkerdene *f.* Kelle uçurmak, kesmek.

sare çelkerdis *isg.* Kelle uçurma, kesme.

sare daznaene *f.* 1.Baş ağırtmak. 2.Başı belaya sokmak.

sare daznais *isg.* 1.Baş ağırtma. 2.Başı belaya sokma.

saredez *ise. ve zf.* 1.Başağrısı. 2.Baş belası, baş ağırtan, can sıkan, zorluk veren.

saredez cıdaene *f.* Birinin başını ağırtmak, kafasını şişirmek. 2.Birinin başını belaya sokmak, başına iş açmak.

saredez cıdais *isg.* Birinin başını ağırtma, kafasını şişirme. 2.Birinin başını belaya sokma, başına iş, sorun açma.

saredez diyaene *f.* Baş ağrısı görmek, zorluk görmek.

saredez diyais *isg.* Baş ağrısı görme, zorluk görme.

saredezeni *ise.* Baş ağrısı, baş belası.

saredeziye *isd.* Baş ağrısı, baş belası.

saredez ontaene *f.* 1. Başağrısı çekmek. 2. Zorluk görmek, eziyet çekmek, sorun yaşamak.

saredez ontais *isg.* 1. Başağrısı çekme. 2. Zorluk görme, eziyet çekme, sorun

yaşama.

sare guretene *f.* 1. Baş ağrısına tutulmak. 2.Birine kafa tutmak. *Ame mıde sare guret* Geldi bana kafa tuttu.

sare guretis *isg.* 1. Baş ağrısına tutulma. 2. Birine kafa tutma.

sare ho cezbiyaene *f.* Kafası yorulmak, kafası şişmek, beyni yorulmak. *Qurvetêna dinera endi sare mı biyo cez* Onların gevezelik gürültüsünden artık başım şişti.

sare ho cezbiyais *isg.* Kafası yorulma, kafası şişme, beyni yorulma.

sare ho werdene *f.* Kendi başını yemek, kendi ölümünü hazırlamak.

sare ho werdis *isg.* Kendi başını yeme, kendi ölümünü hazırlama.

sarehusk/e *s.(e/d)* Kuru kafalı, laf anlamaz, inatçı (kimse).

sarehuskeni *ise.* Kuru kafalılık, laf anlamazlık, inatçılık.

sarehuskiye *isd.* Kuru kafalılık, laf anlamazlık, inatçılık.

sare kerdene *f.* 1.Başını kesmek. başını uçurmak. 2.Kafa derisini yüzmek, kafa dersisini soymak. 3.Kafasına koymak, anlayana kadar anlatmak. *Qesunê mı rın sarê hoke* Sözlerimi kafana iyice koy. 4.Kafaya koymak, illada yapmak. 5.Başına yular geçirmek, yular takımını başına kuşamak. *Mayıne sarêke* Kısrağı yularla. *Xape qau sareke* Sığırların başına ip tak. *Sarastarê goliği sareke* Katırın yularını tak.

sare kerdis *isg.* 1.Başını kesme. başını uçurma. 2.Kafa derisini yüzme, kafa dersisini soyma. 3.Kafasına koyma, anlayana kadar anlatma. 4.Kafaya koyma, illada yapma. 5.Başına yular geçirme.

sare pırodaene *f.* 1.Kellesini vurmak, başını uçurmak. 2.Bir yere başvurmak, müracaat etmek. 3.(Ekin biçme oyunu) Son tarla biçiminde, tarlada yanyana dizilen biçicilerden kendi payını (hewe) önce bitirenin, geri kalanların payını önden biçerek kesmek, yarışta başını kesmek (ekin ödülü kazanmak).

sare pırodais *isg.* 1.Kellesini vurma, başını uçurma. 2.Bir yere başvurma, müracaat etme. 3.(Ekin biçme oyunu) Son tarla biçiminde, tarlada yanyana dizilen biçicilerden kendi payını (hewe) önce bitirenin, geri kalanların payını önden biçerek kesme, yarışta başını kesme (ekin ödülü kazanma).

sare qolınd/e *s.(e/d)* Kalın kafalı, laf anlamayan, kafası az çalışan.

sare qolındeni *ise.* Kalın kafalılık, laf anlamama, kafası az çalışma.

sare qolındiye *isd.* Kalın kafalılık, laf anlamama, kafası az çalışma.

sare qot/e *s.(e/d)* Başı açık, şapkasız, başlıksız, çıplak kafalı.

sare qoteni *ise.* Başı açıklık, çıplak kafalık, şapkasızlık, başlıksızlık.

sare qotiye *isd.* Başı açıklık, çıplak kafalık, şapkasızlık, başlıksızlık.

sare ranaene *f.* 1.Birazıcık uyumak (kestirmek) için başını bir yere koymak. 2.Kaygısızca başını koyup uyumak. 3. *mec.* Ölmek, hayata veda etmek, ebedi istirahata çekilmek. 4. *mec.* Birilerine, bir kimseye itaat etmek. 5. *mec.* Tahammül göstermek, sabretmek, katlanmak.

sare ranais *isg.* 1.Birazıcık uyuma (kestirmek) için başını bir yere koyma. 2.Kaygısızca başını koyup uyuma. 3. *mec.* Ölme, hayata veda etme, ebedi istirahata çekilme. 4. *mec.* Birilerine, bir kimseye itaat etme. 5. *mec.* Tahammül gösterme, sabretme, katlanma.

sare rast/e *s.(e/d)* 1.Yalan dolan bilemyen, doğru sözlü, dürüst, saf kimse. 2.Herkesin doğru söylediğine inanan,

saf, temiz vicdanlı kimse.

sare raşteni *ise.* 1.Doğru kafalılık, düz kafalılık. 2.Yalan dolan bilememe doğru sözlülük, dürüstlük, saflık 3.Herkesin doğru söylediğine inanma, saflık, temiz vicdanlılık.

sare raştiye *isd.* 1.İşi doğru gitme. *Sareraştê Haqiyo, karê ho raşt sono* Allahın doğru kuludur, işi doğru gidiyor. 2. Sağlıklı olma, sihhatli olma. *Gosmede sareraştiya ho çine* Kulak asma düzgün sağlığı yoktur. *Sareraştiya mordemeki çina* Adam her zaman hastadır, şifa bulduğu yok. 3.Doğruluk, dürüstlük.

sareres/e *s(e/d)* Kudumsuz, çirkef, yaramaz, rezil.

sare ro daene *f.* 1.Kafasına vurmak. 2. Başına vurmak, kınamak, ayıbını yüzüne vurmak.

sare ro dais *isg.* 1.Kafasına vurma. 2. Başına vurma, kınama, ayıbını yüzüne vurma.

sare ontane *f.* 1.Baş çekmek, bir işin veya grubun başını çekmek. 2.Birine veya birilerine kafa tutmak, karşı gelmek, meydan okumak.

sare ontais *isg.* 1.Baş çekme, bir işin veya grubun başını çekme. 2.Birine veya birilerine kafa tutma, karşı gelme, meydan okuma.

sare rut/e *s.(e/d)* 1.Çıplak kafalı, saçsız, kel. 2.Çıplak kafalı, başı açık, şapkasız, başlıksız. 3.Çulsuz, yoksul.

sare ruteni *ise.* 1.Çıplak kafalılık, saçsızlık, kellik. 2.Çıplak kafalılık, başı açıklık, şapkasızlık, başlıksızlık. 3.Çulsuzluk, yoksulluk.

sare rutiye *ise.* 1.Çıplak kafalılık, açık başlılık, kellik. 2.Çıplak kafalılık, başı açıklık, şapkasızlık, başlıksızlık. 3.Çulsuzluk, yoksulluk.

sare sanaene *f.* 1.Kafa sallamak. 2."Olmayacak, olmaz" anlamında. 3.Üzüntü va hayıflanma anlamında başını sallamak.

sare sanais *isg.* 1.Kafa sallama. 2."Olmayacak, olmaz" anlamında. 3.Üzüntü va hayıflanma anlamında başını sallama.

sare sanaoğ/e *ise/d.* 1.Kafa sallayan. 2."Olmayacak, olmaz" anlamında başını sallayan. 3.Üzüntü va hayıflanma anlamında başını sallayan.

sare şa/e *s.(e/d)* 1.Yaslı, ailesinden can kaybeden, ölü sahibi, matemli. 2.Başı kara.

sare şaeni *ise.* 1.Başı karalık. 2.Yaslılık, matemlilik.

sare şutaene *f.* 1.Birinin başını yıkamak. 2.Yakatmak, banyo yaptırmak.

sare şutais *isg.* 1.Birinin başını yıkama. 2.Yakatma, banyo yaptırma.

sare tengeni *isd.* 1.Baş darlığı, başı dara düşme, sıkıntılı ve zor günler geçirme

sare tengiye *isd.* 1.Baş darlığı, başı dara düşme, sıkıntılı ve zor günler geçirme.

sare tevereni *ise.* Gözü dışarda olma durumu, hovardalık.

sare teveriye *isd.* 1.Aklı kafası dışarda olma, dışarı başlılık. 2.Gözü dışarda olma, hovardalık.

sare tevereni kerdene *f.* 1.Dışarı başlılık etmek, aile dışı ilişkilerden haz etmek. 2.Hovardalık yapmak, karı kız peşinde koşmak.

sare tevereni kerdis *isg.* 1.Dışarı başlılık etme, aile dışı ilişkilerden haz etme. 2. Hovardalık yapma, karı kız peşinde koşma.

sare tot/e s.(e/d) Laf anlamaz, küt kafalı, mermer kafalı.

saretik/e *s.(e/d)* Dik kafalı, inatçı. *Saretikero* Dik kafalının biridir.

saretikeni *ise.* Dik kafalılık, inatçılık.

saretikiye *isd.* Dik kafalılık, inatçılık.

sare tik biyaene *f.* Dik kafalı olmak. Laf

anlamamak

sare tik biyais *isg.* Dik kafalı olma. Laf anlamama

saretikeni kerdene *f.* Dik kafalılık yapmak, inatçılık etmek.

saretikeni kerdis *isg.* Dik kafalılık yapma, inatçılık etme.

sare tol/e *s.(e/d)* Boş kafa, boş kafalı, düşüncesiz, anlayışsız.

sare toleni *ise.* Boş kafalılık, akılsızlık.

sare toliye *isd.* Boş kafalılık, akılsızlık.

sare weşeni *ise.* Baş sağlığı, can sağlığı, selametlik.

sare weşiye *s.(e) isd.* 1. Baş sağlığı, can sağlığı, selamet. 2. *zf.* Sağ kafa ile, sağ iken. 3.Ölenlerin yakınlarına taziye, başsağlığı dileği.

sare wedardaene *f.* Başkaldırmak, isyan etmek, ayaklanmak, karşı çıkmak.

sare wedardais *isg.* Başkaldırma, isyan etme, karşı çıkma, ayaklanma.

sare wer/e *is.(e/d)* 1.Kelle yiyen, kele yiyici. 2. *mec.* Kafa kesici, cani, katil. *A (d) rozê sare dey wena* O bir gün onun başını yiyecek (öldürecek). *Wo (d) rozê sare dayê weno* O bir gün onun başını yiyecek (ölümünü sağlayacak).

sarf *ise. esk.* Dil bilgisi, gramer.

sarf-i nazar *zf.*. Sayılmasa da, vazgeçilse de, bir yana bırakılsa da, hesaba katılmasa da.

sarfinazar kerdene *f.* Hesaba katmamak, vazgeçmek, saymamak.

sarfinazar kerdis *isg.* Hesaba katmama, vazgeçme, saymama.

sarf kerdene *f.* 1.Harcamak, tüketmek, masraf etmek. 2.Kullanmak, ortaya atmak. *Qesunerê henenu sarfkenoke aqıle isoni vındeno* Öyle sözler kullanıyor ki. insanın aklı duruyor.

sarf kerdis *isg.* 1.Harcama, tüketme, masraf etme. 2.Kullanma, ortaya atma.

sarf kerdoğ/e *ise/d.* 1. Harcayan, tüketen. 2. Kullanan.

sariser *zf.* 1.Baş üstüne, hay hay. *Vatêna to sarêmı ser* Dediklerin başım üstüne/kabulümdür. *Sare-u çımu ser* Baş göz üstüne, canı gönülden, hay hay. 2.*zf.* Başüstü, tepesi üstü. *Sariser gına waro* Baş üstü düştü.

sariser çarnaene *f.* 1.Başaşağı döndürmek. 2.Doğan bebekleri tuzlama geleneği. (Bebeklere nazar deymesin diye tuzu eline alıp bebeğin başının etrafında üç sefer çevirdikten sonra ateşe atarak şöyle denir: *"Na sole çutirke adırde vêsena, çımo nezerini ki jê na sole adırde bivêso* Bu tuz nasıl ateşte patlıyorsa (yanıyorsa), nazarlı gözde öyle patlasın (yansın)". *Sole sariser çarnaene* Başının üzerinde tuz gezdirmek, serpmek.

sariser çarnais *isg.* 1.Başüstü döndürme, başaşagı çevirme. 2.Başı üzerinde (tuz) gezdirme, çevirme.

sarre *isd.* 1.Kızlara verilen ad. 2.Hz. İbrahimin eşi, Sarre. 3.Bir sağım süt. *Sarra sıti* Bir sıkımda gelen süt akışı. Süt sağımı, pıs pıs.

sasadır *ise.* Tabanca.

sasbiyaene *f.* 1.Şaşırmak. 2.Şaşkın olmak. 3.Şaşırıp kalmak.

sasbiyais *isg.* 1.Şaşırma. 2.Şaşkın olma, şaşkınca davranış. 3.Şaşırıp kalma.

sasê cı kêwtene *f.* .Bir şey veya olay karşısında şaşkınlığa girmek, hayrete düşmek.

sasê cı kêwtis *isg.* .Bir şey veya olay karşısında şaşkınlığa girme, hayrete düşme.

sasê cı mendene *f.* Bir şeye, bir duruma hayret etmek, kendisine şaşa kalmak, hayrete düşmek.

sasê cı mendis *isg.* Bir şeye, bir duruma hayret etme, kendisine şaşa kalma, hayrete düşme.

sasêni *ise.* Şaşkınlık, hayret duygusu.

sasêni kerdene *f.* 1.Yanlışlık etmek,

şaşırmak. 2.Şaşkınlık etmek. 3.*mec.* Doğru bakmamak, yangözle bakmak.

sasêni kerdis isg. 1.Yanlışlık etme, şaşırmak 2.Şaşkınlık etme. 3.*mec.* Doğru bakmama, yangözle bakma, şaşilik etme.

sasiye *isd.* Şaşkınlık, hayret etme durumu.

sasiye kerdene *f.* 1.Yanlışlık etmek, yanlışlık yapmak. 2.Şaşırmak, şaşkınlık etmek.

sasiye kerdis *isg.* 1.Yanlışlık etme, yanlışlık yapma. 2.Şaşırma, şaşkınlık etme.

sas kerdene *f.* 1.Bir işe nasıl başlayıp, o işi nasıl sürdüreceğini ve sonuçlanacağını bilmeyecek duruma gelmek, içinden çıkamamak, şaşırmak. 2.Doğru, gerçek ve gerekli olanı ayırt edemeyecek duruma gelmek. *Mı raa ho saskerda* Ben yolumu şaşırmışım.

sas kerdis *isg.* 1.Yanlışlık etme, yanlışlık yapma. 2.Şaşırma, şaşkınlık etme.

satase cı biyae *s.(e)* Bulaşan, sataşan.

satase cı biyaene *f.* 1.Birine sataşmak, rahatsız etmek. 2.Sarkıntılık etmek, taciz etmek. 3.Dadanmak, alışmak. *Awres satase leu biyo koçenê* Tavşan fidanlara dadanmış, kemirmiş.

satase cı biyais *isg.* 1.Birine sataşma, rahatsız etme. Satale keşi meve Kimseye bulaşma! 2.Sarkıntılık etme, taciz etme. 3.Dadanma, alışma, musallat olma.

sataşiye *isd.* Sataşma, bulaşma, rahatsız etme. 2.Musallat olma, dadanmak. 3.Taciz, sarkıntılık.

sate *zf. ve isd.* 1. An, zaman. *A satede ez yen* O saatte ben gelirim. *A satede tı gune uzave* O esnada sen mutlaka orda olmalısın. *Sata rakotaene* Yatma saati. *Sata a mesela niya* O sorunun sırası değil. *Satê rew* Bir saat önce. *Satu nêmde qedena* Bir buçuk saatte bitirildi. *Satêra dıme* Bir saat sonra. *Satê herey* Bir saat geç. *Satêra rave* Bir saat önce.

satıre *isd. Ar. satr:* Satır, cümle, bir sayfa üzerine yazılan yazı dizelerinden her biri.

satıre ve satıre *zf.* Satır satır, sümle cümle.

satiyaeni *f.* 1.Değişmek, başkalaşmak. 2.Bozulmak, değişime uğramak. *Sıt satiyo* Süt bozulmuş, tadı değişmiş.

satiyais *isg.* 1.Değişme, başkalaşma. 2. (Süt, ayaran, yoğurt gibi şeyler için) Bozulma, değişime uğrama, tadı değişme.

satranç *ise.* Far. şadrenc. İki kişi arasında altmış dört kareli bir tahta üzerinde değerleri ve adları değişik olan on altı taşla oynana bir oyun.

satree *zf.* İkide bir, durmadan, mütemadiyen, sürekli. *Satree kuno cı vejino* İkide bir girip çıkıyor. *Satree heredino* İkide bir küsüyor. *Satree mılgi keno* İkide bir küfür ediyor.

savıle *isd. bot.* 1.Kendiliğinden biten, diz boyu kadar uzanan, tazeyken pişirilip yenilebilen, kırmızı ve büyük yapraklı hoş kokulu çiçekleri olan, tohumu kırmızı boncuklara benzeyen bir çeşit bitki. *Gule savıle* Savıl gülleri (çiçekleri). *Moreke savıle* Savıl boncuğu. 2. Bu bitkinin çiçeklerinden yapılan kocakarı ilacı. 3.Yine bu bitkinin tohumu kesesi ile ilgili bulmaca: "*Ses wae mı estê, sesemine fime zu mezele* Altı bacım var, altısını bir mezara koyuyoruz.

savır *ise. Ar. sabr.* 1.Acı, yoksulluk, haksızlık gibi üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç. *Pee savır selameto* Sabrın sonu selamettir. *Savır tazo zerneno, laeqê her keşi niyo* Sabır altın taçtır, herkese layık değildir. 2.Olacak veya gelecek bir

şeyi telâş göstermeden bekleme. *Tenê savırke sıre yeno to ki* Biraz sabret sıra sana da gelir.

savıreni *ise.* Dayançlılık, sabırlılık.

savıre ho tengkerdene *f.* Kendi sabrını daraltmak.

savıre ho tengkerdis *isg.* Kendi sabrını daraltma.

savır hiraeni *ise.* Geniş sabırlılık.

savır hirayie *isd.* Geniş sabırlılık.

savır kerdene *f.* Sabretmek, dayanmak. *Savırke* Sabret.

savır kerdis *isg.* Sabretme, dayanma.

savırli *s.(e)* Sabırlı, dayançlı (kimse).

savırsız *s.(e)* Sabırsız, dayançsız.

savırsız biyaene *f.* Sabırsız olmak.

savırsız biyais *isg.* Sabırsız olma.

savırsızeni *ise.* Sabırsızlık, dayançsızlık, acelecilik.

savırsıziye *isd.* Sabırsızlık, dayançsızlık, acelecilik.

savırsızeni kerdene *f.* Dayançsızlık etmek, sabırsızlık etmek, acele etmek.

savırsızeni kerdis *isg.* Dayançsızlık etme, sabırsızlık etme, acele etme.

savır tengiye isd. Dayanç darlığı, dar sabırlılık.

savoke *ise.* 1. 2 cm kalınlığında, 60-70 cm uzunluğunda, bazı ocakzade kimselerin evinde bulunan ve kutsal özelliğe sahip olduğuna inanılan, cennetteki Tuba ağacından yapıldığı söylenen bir çubuk. 2.Bu çubuğun kayın ağacından yapıldığı söylenmektedir. *Savoka Kureşi* Seyit Kureş'e ait kutsal asa. 3.Ayak bileği, ayak bileğindeki oynak yer. *Savoka ho dezena* Ayak bileği ağrıyor.

savoki *isç* 1.Kutsal çubuklar. 2.Ayak bileği.

sawalu *isç.* Dersim'de bir aşiretin adı.

sawalız/e *ise/d.* Sawalu aşiretinin bir mensubu.

sawu sorra *zf.* Rastgele, gelişi güzel. eften püften. *Sawu sora qeseykeno* Rastgele konuşuyor. *Sawu sorra vano* Gelişigüzel söylüyor. *Sawu sorra waneno* Gelişigüzel ötüyor/okuyor.

sawu sorra qeseykerdene *f.* Gelişigüzel konuşmak, rasgele konuşmak.

sawu sorra qeseykerdis *isg.* Gelişigüzel konuşma, rasgele konuşma.

saxsi *s.(e).* Kişiye ait, kişiyle ilgili, kişinin malı olan, kişisel, özlük.

saxsen *zf.* 1.Kendi (Kendim, kendin) bizzat. 2.tanışmadan, dış görüşü ile, uzaktan. *Saxsen nasken* Kişi olarak tanıyorum.

saxsiyet *ise.* 1.Kişilik. 2.Kişi, değerli kişi. *Saxsiyetê mêriki hurenddero* Adamanın kişiliği yerindedir.

saxsiyetli s.(e) Kişilikli, kişiliği belli, değerli, seçkin.

saxsiyetsiz *s.(e)* Kişiliksiz.

sayd *ise.* 1.Av, avlanan (yabani hayvan). 2.Avlama.

saydkar/e *s.(e/d)* Avcı, av peşinde koşan, avlamayı beceren (kimse).

saydkareni *ise.* Avcılık, ustaca avlayan.

saydkariye *isd.* Avcılık, ustaca avlayan.

sayd kerdene *f.* 1.Avlanmak, av yapmak. 2.Birini kendisine av olarak belirlemek.

sayd kerdis *isg.* 1.Avlanma, av yapma. 2.Birini kendisine av olarak belirleme.

sayeke *zf.* 1.Soru cümlelerinde belirtilen konuya ilgi çekmek veya uyarıda bulunmak için kullanılır. *Sebiyênê sayke tıke biyamênê* Ne olurdu sanki sende gelseydin. *Sayke kam sekerdo* Sanki kim ne yapmış. *Sayke yine marê sekerdo* Sanki onlar bize ne yapmış. *Sayke kam cıra sevato* Sanki kim kendisine ne demiş. 2.Soru olmayan cümlelerede anlatılan düşüncenin gerçekte var olmayıp öyle sanıldığını gösterir, sözüm ona,

sözde. *Sayke to hen do mı* Sanki sen bana öylesine vermişsin (oysa öyle vermemişsin). *Sayke candayisê dine ma werdo* Sanki onların kazancını biz yemişiz! *Sayke mı vato so dızdeni bıke* Sanki ben demişim git hırsızlık yap. *Sayke xevera ho tawayra çinebiya* Sanko bir şeyden haberi yokmuş! *Sayke juki vazo zof mordemero delaliyo* Sanki biri sansın ki çok harika bir adamdır

saye biyaene *f.* 1.Toplumda sayılmak, sevilmek, hesaba katılmak, adam yerine konulmak. 2.Geçerli sayılmak. 3. Aranmak.

saye biyais *isg.* 1.Toplumda sayılma, sevilme, hesaba katılma, adam yerine konulma. 2.Geçerli sayılma. 3. Aranma.

saye kerdene *f.* Birini saymak, değer vermek, kendisine karşı saygılı davranmak, sözünü nazara almak.

saye kerdis *isg.* Birini sayma, değer verme, kendisine karşı saygılı davranma, sözünü nazara alma.

sayet *bağ. Far. şâyed.* (İhtimal derecesi daha az olmak üzere) Eğer, ihtimal, şayet. *Sayet ke ez niyamune, mı verra tı qeseybıke* Şayet ben gelmezsem, yerime sen konuş.

sayia *zf.* Sayyesinde, inayetiyle, etkisiyle. *Sayiya camerduna qeseykeno* Yiğitlerin sayyesinde konuşabiliyor. *Sayia nast dostra lıngusero vındeme* Nast dostun sayyesinde ayakta duruyoruz. *Sayia Xızıre Kalra bıne na tengera vejinne* Kal Hızırın inayetiyle bu darlık altından (hastalıktan) çıkarım. *Sayia dinera* Onların sayesinde.

sayir (sair) *ise.* 1.Şiir yapan, şiir yazan. 2.Bestekar, ozan.

sayireni *ise.* Şairlik, şaire yakışan biçimde, şairce.

say kerdene *f.* (Bir şeye karşılık) Saymak, ödeşmek, yerine saymak, takas etmek. *Vekile mı ıwo, ey ho vera sayken* Vekilim odur, onu kendi yerime sayıyorum.

say kerdis *isg.* (Bir şeye karşılık) Sayma, ödeşme, yerine sayma, takas etme.

saz (I) *ise. Far. sâz.* Cüra, çeyür veya kopuzdan biraz daha büyük, ağaçtan gövdesi oyularak yapılan, altı veya sekiz metal ince telli, 20 veya 24 perdesi bulunan, baş, sap ve burgu bölümlerinden oluşan uzun saplı müzik aleti.

saz (II) ise. 1.İnce kamış, hasır otu, kiliz, kofa. 2. Sazdan yapılmış sepet.

sazbend/e ise/d.1.Virtüoz, herhangi bir müzik aracını büyük bir ustalıkla çalabilen sanatçı. 2.Orkestra şefi. 3.Müzik yönetmeni. 4. Müzik yapımcısı, üreticisi, prodüktörü.

sazdar ise. 1.Oskertra şefi. 2.Saz, bağlama gibi müzik aletlerini çalmayı meslek edinmiş sanatçılar. 3. Düzenleyen düzen veren, ayar yapan. 4. İşler hale getiren, bir makineyi, sistemi veya aleti çalıştıran.

sazdari *isç.* Düğünlerde davul zurna çalanlar. Davulcular.

sazdareni *ise.* 1.Oskertracılık. 2.Saz, bağlama gibi müzik aletlerini çalmayı meslek edinmek, sanatçılık. 3.Düğünlerde davul zurna çalma. 4.Düzenleme, düzen verme, ayar yapma. 5.İşler hale getirme, bir makineyi, sistemi veya aleti çalıştırma.

sazdariye *isd.* 1.Bir şeyi çalışır duruma getirme, düzene sokma, düzen verme. *Areyê fişto saz* Değirmeni işler duruma getirmişler/düzene sokmuşlar. *Areyê sazdaro* Değirmen çalışır vaziyettedir. *Tomır fişti saz* Cürayı öter duruma getirmiş, düzen vermiş. 2.Muzisiyenlik, müzik sanatçılığı.

sazfiştaene *f.* 1.Düzene sokmak, çalışır hale getirmek, işler kılmak. 2.Ayarlamak, sistemi yeniden işler hale getirmek. *Makina tamir kerde fişte saz* Makinayi tamir etti, (yeniden) çalışır hale getirdi.

sazfiştais *isg.* 1.Düzene sokma, çalışır hale getirme, işler kılma. 2.Ayarlama, sistemi yeniden işler hale getirme.

sazlığ *ise. ve s.* 1.Kamış otunun yetiştiği sulu kenarı, bataklık yer. 2.s. Kamışlı, sazlık yer.

se (I) *ise.* Doksan dokuzdan sonra gelen sayaının adı ve bu sayıyı gösteren işaret, 100, C. 2. *s.* On kere on, doksan dokuzdan bir artık olan. *Se ve sè* Yüzde yüz. *Sewu poncas* Yüz elli. *Sewu hirıs* Yüz otuz. *Sewu poncinede* Yüz beşte.

se (II) *bağ.* 1. *s.* (Bir kimse, bir olay veya bir konu için) Nasıl, ne gibi, ne türlü. *Se sıma aqıl kerd cerayra* Siz nasıl akıl ettiniz de dödünüz? 2. *zm.* Fiilden önce kullanıldığında soru zamiri olarak anlam kazanır. *Se kena* Ne yapacaksın? *Se vano* Ne diyor. *Se nêbeno* Nasıl olmuyor? *Se bi* Ne oldu? *Se diyo* Nasıl görmüş? *Se diyê* Nasıl bulmuşlar? **sebabil** (ebabil) *ise.* Kanatlı karıncalar.

sebahat *ise.* Sabır, tahammül, dirayet.

sebbat *ise.* 1. *Ar, şebât.* Sözünden veya kararından dönemmek, sabır göstermek. 2.Sicil defteri, noter defteri.

sebbatkar/e ise/d. Sabırlı olan, direşken.

sebbat kerdene *f.* Sabretmek, direşken olmak.

sebbat kerdis *isg.* Sabretme, direşken olma.

sebze *işç. Far. sebze.* Genellikle pişirilerek yenen bitkin veya bunların taneleri, göveri, zerzevat.

seda *isd.* 1.Ses, seda. 2.*s.* Ses güzelliği. *Seda ho wesa* Sesi hoştur.

sedeqane *zf.* 1. Sadaka olarak, sevap amacıyla. 2.Sadık, bağlılı. Dosto sadaqane Sadık dost, güvenilir dost, bağlılık gösteren dost.

sedeqe *ise.*1.Dilenciye verilen para. 2.Yoksullara yardım olarak karşılıksız verilen şey. 3. Hayır, sevap amacıyla verilen. *Sadeqê horê* Kendi hayrına, sevabına. *Sadeqe ho tosê ıwe mıde* Hayrına bana bir tas su ver.

sedeqat *ise.* İçten bağlılık, sağlam, güçlü dostluk.

seder *ise.* 1. Gözüne ilişme. 2.Algılama, sezme, farketme. 3.Görme, ayırdetme, henüz görme yeteneği bulunma.

seder biyaene *f.* 1.Görünebilmek, seçilebilmek. 2. Algılanabilmek, sezilebilmek.

seder biyais *isg.* 1.Görünebilme, seçilebilme, gözüne ilişme. 2. Algılanabilme, sezilebilme.

seder kerdene *f.* Göz ile görebilmek, seçebilmek, algılayabilmek. *Kokım seder nêkeno* İhtiyar seçemiyor, (yeterince göremiyor). *Xeyle düro, çıme mı seder nêkenê* bir Hayli uzaktır, gözlerim seçemiyor. *Çıme ho hona seder kenê* Gözleri daha görebiliyor (henüz görme yeteneğini tamamen yitirmemiş).

seder kerdis *isg.* Göz ile görebilme, seçebilmek, algılayabilme.

seder nêbiyaene *f.* Seçilememek, ayırdedilememek, görünememek. *Sedr nêbeno* Görülemiyor, belirgin halde değildir. *Na muste seder nêbeno* Bu yazı seçilemiyor, okunaklı halde değildir.

seder nêbiyais *isg.* Seçilememe, ayırdedilememe, görünememe.

seder nêkerdene *f.* Gözleri bozuk olmak, görüntüyü seçememek, yeterince görememek, görüntüleri ayırdedememek. *Çimê ho seder nêkene deste-*

ki derjênra kero Gözleri iyi göremiyor ipliği iğneye geçirsin.

seder nêkerdis *isg.* Gözleri bozuk olmak, görüntüyü seçememek, yeterince görememek, görüntüleri ayırdedememe.

sediye *isd.* Yatalak hasta veya ölü taşımada kullanılan araç, sedye.

sefaat (şefaat) *ise.* 1.Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için o kimseyle bir başkası arasında yapılan aracılık, özellikle de Tanrı ile kul arasında yapılan aracılık. 2. Peygamber aracılığıyla Tanrı'nın iyiliğini ve hayırını dilemek. Hz. Muhammet vefaat etmeden önce şöyle vasiyet etmiştir: "Ben öldüğümde cenaze namazımda bulunmayanlar şefaatimden mahrum kalacaklar." Gadir Hun olayında Hz.Muhammed'in verdiği hutbede, "Ey ehli islam, ben Allah'ın emrini size tebliğ ediyorum; benden sonra Hz. Ali sizin halifeniz olacak, Her kim ki benim söylediklerime muhalefet ederse, onlara şefaatim yoktur" demiştir. Peygamber'in hastalığı döneminde de, Vasiyetname olayında, Hz. Ömer'in Peygamber'e muhalefet etmesi üzerine, "Bana muhalefet edenlere dünyada ve ahirette şefaatim yoktur" demiştir. 3.Varsayılan ilahi güçlerden iyilik ve hayır dilemek, beklemek, ummak. 4.İbadet ve dilek yoluyla Tanrı'ya erişme isteği. *Ya HaquTala ma sefaatê hora morım meke* Ey Tanrım, bizi şefaatinden yoksun bırakma. 5.Ulu kimselerin veya anne baba hakkına sığınarak ve onların gönlünü hoş tutarak onlardan Tanrı'nın iyiliğini ve hayrını kazanma duygusu. *Laze mı zafez daznune, sitê horo dey helal nêken, Roza Mahşer'de, peê pırdê mominde cırê sefaat nêken* Oğlum beni çok incitti, Mahşer Günü'nde (Ahiret'te), sırat köprüsünün başında onu bağışlamayacağım. *Mı sefaatê ho mêrdê hora diyo* Ben bağışlanmamı (saygıyı, sevgiyi, şevkati) kocamdan gördüm. Sefaatê Ana Fatma Hz.Fatma Ana'nın (genellikle kadınlar için) şefaati. *Saefaate Piri* Pir'in şefaati. *Ya pirê ulu duvani, ma sefaatê hora morım meke* Ya yüce divan piri, bizi bağışlamandan yoksun etme.

safaat cı nêdaene *f.* Kendisine şefaat etmemek, kendisini bağışlamamak.

safaat cı nêdais *isg.* Kendisine şefaat etmeme, kendisini bağışlamama.

sefa *ise.* 1.Gönül rahatlığı, kaygısız ve sakin olma. 2.Eğlence, zevk, neşe. *Sefa hodero* Kendi keyfindedir.

sefaatçi *ise.* 1.Bağışlayan, şefkat gösteren. 2.Şefaat dileyen

sefaat kerdene *f.* Bağışlamak, şefkat etmek, dileklerini gerçekleştirmek.

sefaat kerdis *isg.* Bağışlama, şefkat etme, dileklerini gerçekleştirme.

sefalet *ise.*. Yoksulluk, yoksulluk sıkıntısı.

sefaletiye *isd.* Yoksulluk hali, yoksulluk.

sefaq *ise.* Güneş doğmadan az önce beliren aydınlık, şafak. *Sefaqê sodiri* Sabahın şafağı. *Sefaqê sodirde* Sabahın şafağında.

sefaretxane *ise. Far.* Elçilik binası sefarethane.

sefer *ise.* 1.Yolculuk. 2. Genellikle yurtdışına yapılan askeri harekât, savaşa gitme, savaş. 3.Kez, yol defa. *Na sefer nê seferena beno* Bu kez değil bir dahaki sefere olur. *Seferê dı sefêr ama şi* Bir iki defa geldi gitti.

seferber *s.(e) Far.* 1.Savaşa hazırlanmış veya girmiş (askeri birilik). 2.*mec.* Bir iş veya amaç için bütün olanaklarını ve gücünü herekete geirmek, kullanmak. *Ma nêadake na*

kar niya nêqedini, zav zêç, pil qız pêro bime seferber Baktık ki bu iş böyle bitmeyecek, çoluk çocuk, büyük küçük hepimiz seferber olduk.

seferber biyaene *f.* 1.(Savaş için) Hazırlanmak, harekete geçmek. 2.(Bir iş için) Harekete geçmek, seferber olmak.

seferber biyais *isg.* 1.(Savaş için) Hazırlanma, harekete geçme. 2.(Bir iş için) Harekete geçme, seferber olma.

seferberiye *isd.* 1.Yolculuk. 2.Harekete geçme, güç ve olanakları harekete geçirme. 3.Savaş hali, savaş hazırlığı. *Hokmat seferberiye ilan kerde* Hükümet savaş hali ilan etti, savaşa gidişi ilan etti.

seferber kerdene *f.* 1.(Güç ve olanakları) Topluca harekete geçirmek. 2.Yolculuğa çıkarmak. 3.Savaşa göndermek.

seferber kerdis *isg.* 1.(Güç ve olanakları) Topluca harekete geçirme. 2.Yolculuğa çıkarma. 3.Savaşa gönderme.

seferi *is.(e).* 1.Yolculukla ilgili olan. 2.Savaşla ilgili olan. *Seferi zamande* Savaş ilan edildiği zaman. 3.Yolcu olduğundan veya savaş içinde olmaktan dolayı oruç tutmak, namaz kılmak zorunda olmayan.

sefil *is.(e).* Sefalet çeken, yoksulluk çeken.

sefileni *ise.* Yoksulluk, fakirlik

sefiliye *isd.* Yoksulluk, fakirlik

sefriye *isd.* Kurşun, mermi.

seke *zf.* 1.Nasılki, gibi benzer. 2. Bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılır; niçin, niye. 3. *Seke hên biyo* Nasıl öyle olmuş ki . *Seke ca nêverdo* Nasıl olmuş ki bırakmamış. *Seke sıma vengê ho nêvet* Nasıl oldu da siz sesinizi çıkarmadınız! 4. Her nasıl olmuşsa olsun, ne olursa olsun gibi kararlılık belirten fiil tekrarlarında kullanılır. *Seke biyo biyo* Nasıl olmuşsa olmuş! *Seke beno bıvo* Ne olacaksa olsun! *Seke vanò heni vazo* Ne derse öyle desin! *Sekenê bıkerê* Ne yapacaklarsa yapsınlar/Ne yaparsanız yapın! *Sekena bıke* Ne edersen et!

sekem/e *s.(e/d)* Şişman.

sekêt *ise.* İyileşmekte olan yaranın bağladığı kabuk.

sekêt giredaene *f.* (Yara için) Kabuk bağlamak.

sekêt giredais *isg.* (Yara için) Kabuk bağlama.

sekmen *ise.* Tüfek atış eğitimi gören öğrenci, asker.

seker *ise, Far. şeker.* 1.Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday gibi birçok bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı. 2.Şeker katılarak yapılmış lokum, akide, çikolata gibi tatlı yiyeceklerin genel adı. 3. *ise. tıp.* Kanda glikoz artması sonucu, idrarda şeker bulunması, çok su içmesi, çok yemek yeme ve çok idrar yapma ile beliren bir hastalık. 4. Şeker tadı olan çeşitli karbonhidratlara verilen genel ad. 5.*mec.* Sevimli, tatlı, cana yakın, güler yüzlü, güzel.

sekerci *sie.* Şeker yapıp satan kimse.

sekerdaene *f.* Ne yapmak, ne etmek. *Sekero* Ne yapsın? *Sebıkero* Ne yapmalı? *Kamire sekerdo* Kime ne yapmış? *Sekena* Ne edeceksin?

sekerdais *isg* Ne yapma, ne etme.

sekoki *isç* Bir çeşit ahlat armudu.

selage *isd.* 1.İnsan sırtıyla taşınan yük. 2. *mec.* Birinin üzerine aldığı ağır görev. 3.*mec.* Yüklülük, gebelik.

4,İstenmeden alınan görev ve sorumluluk.
selayet *ise.* Yetki.
selayet cı'daene *f.* Yetki vermek, yetkilendirmek, görevlendirmek.
selayet cı'dais *isg.* Yetki verme, yetkilendirme.
selayetê ho biyaene *f.* Yetkisi olmak.
selayetê ho biyais *isg.* Yetkisi olma.
selayetli *s.(e)* Yetkili.
selayetsiz *s.(e)* Yetkisiz.
sele (lızge) *ise.* 1.Yapraklı ağaç dalı. 2. Yapraklı meşe dalı. 3.*mec. s.* İri yarı, partal vucut.
selef *ise.* 1.Birisi adına konuşan yetkili, vekil. 2.Bir makamda kendisinden önce oturan kimse.
selek *ise.* Çare, şifa. *Derdo bê seleko* Çaresiz derttir.
selele *isd.* 1.Şekil, hal ve tavır andırımı, benzeşimi. *Selela ho mendaro ap weli* Görünüşü ve hareket tarzı Veli amcayi andırıyor.
selenêke (pirike) *isd. zool.* Örümcek böceği.
seleqıyaene *f.* (Sıcak ortamda ter, havasızlık ve ıslaklık sonucu) Kızarmak, pişişmek, deri tahrişi, soyulmak: Tulorê domen seleqiyêra Bebeğin baldırları kavlamış, kızarmış, tahriş olmuş.
seleqıyais *isg.* (Sıcak ortamda ter, havasızlık ve ıslaklık sonucu genellikle bebek apiş arasında) Kızarma, deri tahrişi, soyulma.
selexane *ise.* Salak, hantal, tembel. Selexanero Salağın tekidir.
selexaneni *ise.* Salaklık, tembellik, aptallık.
selexaniye *isd* Salaklık. *Selexaniyera* Salağın biridir.
selexnaene *f.* 1.Ekmek et gibi yiyecekleri ateşte yarım yamalak pişirmek, tütsülemek. 2.Pişireyim derken küle köze bulaştırmak veya yakmak.
selexnais *isg.* 1.Ekmek et gibi yiyecekleri ateşte yarım yamalak pişirme, tütsüleme. 2.Pişireyim derken küle köze bulaştırma veya yakma.
selfet *ise.* Faiz, para getirisi.
selfetci *ise.* Faizci, Faizle para veren.
selfeteni kerdene *f.* Faizcilik yapmak, faizle para vermek.
selfeteni kerdis *isg.* Faizcilik yapma, faizle para verme.
selike *isd.* 1. Saz, kamış veya ince söğüt dallarından örülmüş sepet. 2.*mec.* Çok göbekli kişiye, göbeğinden dolayı alaylı olarak söylenir.
selile isd. Tüysüz şeftali.
selkem/e *ise/d.* Eşek yavrusu.
selme *isd.* İnce pamuk ve ye yün iplikten dokunmuş, nakışlı yatak örtüsü.
selqım *ise.* 1.Çoğu bir sap üzerinde bir arada bulunan meyve kümesi, salkım. *Selqemê hengure* Üzüm salkımı. *Selqımê kirazu* Kirazların salkımı 2.*s.* Aynı ipe veya sapa asılı, takılı, salkım saçak.
seltez *ise. Far.* 1.Aptalca davranışlarda bulunan, alık. 2.Üstüne, başına önem vermeyen, şapşal.
seltezeni *ise.* Özensizlik, düzensizlik, şapşallık.
selteziye *isd.* Özensizlik, düzensizlik, şapşallık.
selsiyeti *isç.* İkiyüzlüler, yalancılar, dönekler. *Horê tı raa hora so selsete jê to mı zof diyê* Hadi kendi yoluna git, senin gibi dönekleri çok gördüm.
selulle *isd.* Karanlık, loş yer, hücre.
selus *ise. Far.* 1.İki yüzlü. 2.Yüze gülen, mirai, kişiliksiz.
selxet *s.(e)* Kalabalık, çok sayıda. *Veyve zof selxet bi* Düğün çok kalabalıktı. *Selxetime* Kalabalığız.
selxetiye *isd.* Çokluk, kalabalıklık. *Selxetiye kamiji hettera* Çokluk hangi taraftadır. *Sılxetiyera ma raverime* Kalabalık yönünden biz öndeyiz.

selxi *isç.* Gidikler ve oğlaklar için söylenen genel ad. *Selxe soeyi* Yeni doğmuş oğlaklar ve kuzular.

sem *isd.* 1.Birden fazla kişi arasında bölüşülmüş bir bütünden, bu kişilerden her birine düşen bölüm, hisse, pay. 2. Kesim, vergi, ödeme payı. *Vergiye mara bıraemı seme ho do, seme mı vıneto* Vergimizden kardeşim kendi payına düşeni ödemiş, bana düşen bölümü ise duruyor. *Her kes seme ho bıdo* Herkes payına düşeni ödesin. 3.Üleşim, paylaşım, bölüşüm. *Wertê hode sem keme* Aramızda paylaşalım/paylaşacağız. 4.Zimmet, mülkiyet. *Seme mıdero* Benim zimmetimdedir. *Uza seme dinedero* Orası onların zimmetindedir. 5. Taraf, kesim.

sema *isd.* 1.Gök, gök yüzü. 2. Cem bağlanırken devrişlerin yaptığı müzikli ayin töreni ritüellerinden, döngü, semah.

sema guretene *f.* Semah tutmak, grup halinde samah durmak.

sema guretis *isg.* Semah tutma, grup halinde semah durma.

sema kerdene *f.* Semah etmek, samah yapmak, semah dönemk.

sema kerdis *isg.* Semah etme, samah yapma, semah dönem.

sema kotene *f.* Semaha girmek, semah dönmek.

sema şiyaene *f.* Semah gitmek, semah dönmek.

sema şiyais *isg.* Semah gitme, semah dönme.

semavi *s.(e) Ar. semâvi.* 1.Göksel, gökle ilgili, göğe ilişkin. 2.Sözlü olarak konuşulan söz. 3.Dörder hece ölçüsüyle yazılmış olan şiir.

sembol *ise.* Duyularla ifade edilmeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, remiz, rumuz, timsal, simge.

seme *ise.* haftanın altıncı günü, cumartesi.

semere *isd. Yun.* Yük hayvanlarına sırtına konulan araç, emer.

semerci *ise.* Semer yapan veya satan kimse.

semere kerdene *f.* Semerlemek, (sırtına) semer bindirmek. *Qatir semerreke* Katırı semrle, semer vur.

semere kerdis *isg.* Semerleme, (sırtına) semer bindirme.

semerekerdoğ/e *ise/d.* Semerleyen.

semere pırokerdene *f.* Semer vurmak, semerlemek.

semere pırokerdis *isg.* Semer vurma, semerleme.

semim *ise.* Bir şeyin özü.

semin (sewmin) *s.(e)* 1.Pahalı olma. 2. Pahalılık.

sem kerdene *f.* Paylaşmak, üleşmek, bölüşmek. *Wertê hode sem keme* Kendi aramızda bölüşürüz.

sem kerdis *isg.* Paylaşma, üleşme, bölüşme.

semku *isç.* Dersim'de yaşayan Şıh Hasan koluna mensup bir aşiret.

semşiye *isd.* 1.Yağış veya güneşten korunmak için bir sapın üzerine esnek telle gerilmiş, açılıp kapanabilen, su geçirmez kumaştan yapılmış taşınabilir eşya. 2.Bu biçimde güneşlik. 3.*bot.* Aynı noktadan çıkan uzun sapçıkların ucunda bulunan şemsiye görünüşündeki çiçek topluluğu.

semt *s.(e)* 1.Yakışıklı, güzel, nur yüzlü, gösterişli. 2. ise. Yerleşim yerinin bir bölümü, mahalle.

semt biyaene *f.* 1.Güzel, yakışıklı olmak. 2.Güzelleşmek, çekicileşmek.

semt biyais *isg.* 1.Güzel, yakışıklı olma. 2.Güzelleşme, çekicileşme.

semteni *ise.* Güzellik, yakışıklılık, alımlılık, çekicilik

semtiye *isd.* Güzellik, yakışıklılık, alım-

lılık, çekicilik.

senate *is. Far.* 1.Bir duygunun, tasarının veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık. 2, Belli bir uygarlığın anlayış ve beğeni ölçülerine uygun olarak yaratılan anlatım. 3. Bir şey apmada gösterilen ustalık. 4.Bir meslekte uyulması gereken kuralların tümü. 5.Zanaat.

senatkar/e *ise/d. Far. kâr.* 1.Sanatçı. 2.El ile yaptığı işi kendine meslek edinen (işçi veya usta). 3.Bir işi ustalıkla yapan, usta, mahir.

senatkareni *ise.* Sanatkarlık.

senatkariye *isd.* Sanatkarlık.

senayi *isç. Ar. şanâyi. Şin'at*'i çoğulu. Ham maddeler işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin bütünü, endüstri.

sencıtaene *f.* 1. Bir şeyi elle tartmak, elinde tartarak ağırlığı hakkında yaklaşık bir tahminde bulunmak, ağırlığını kestirmeye çalışmak. 2. *mec.* Bir davranışın veya olayın nereye varacağını, nasıl sonuçlara yol açacağını akılda tartarak, düşünüp taşınarak kestirmeye çalışmak. 3. *mec.* Sözlerini tartarak konuşmak, dikatli konuşmak. 4 .*mec.* Birini konuşturarak, onun kişiliği, davranışı ve ne düşündüğü konusunda bir fikir elde etmek. 5. Ağırlığını ölçmek, tartmak.

sencıtais *isg.* 1. Bir şeyi elle tartma, elinde tartarak ağırlığı hakkında yaklaşık bir tahminde bulunma., ağırlığını kestirmeye çalışma. 2. *mec.* Bir davranışın veya olayın nereye varacağını, nasıl sonuçlara yol açacağını akılda tartarak, düşünüp taşınarak kestirmeye çalışma. 3.*mec.* Sözlerini tartarak konuşma, dikatli konuşma. 4. *mec.* Birini konuşturarak, onun kişiliği, davranışı ve ne düşündüğü konusunda bir fikir elde etme. 5. Omuzlarını tartmak, omuz silkmek, omuz hareketiyle isteksizlik ve itiraz belirtmek. 5. Ağırlığını ölçme, tartma.

sendeliyaene *f.* 1.Sendelemek. *Sendelinora* Sendeliyor, aksıyor. 2.Titreşmek, sarsılmak. *Sendeliyo'ra* Sarsılmış (e). *Sendeliya'ra* (d) Sarsılmış.

sendeliyais *isg.* 1.Sendeleme, aksama, topallanma. 2.Titreşme, sarsılma.

sendun (hors) *ise.* 1. Biçimleri yapılacak işe göre değişen, üzerinde maden dövülen, çelik yüzeyli demir araç, örs. *Sendunê,solotu* Ayakkabı örsü.

senêdiyet *isd.* 1.Senetle ilgili olan. 2.Senet niteliğinde olan.

senên *s.(e)* 1.Ne gibi, nasıl bir şey, ne tür, ne biçim. *Senê kemer vo* Nasıl taşlardan olsun. *Senena* Nasıl bir şeydir. *Senên vo* Ne tür olsun? *Senên bi* Nasıldı? *Senê dar beno bıvo damise na gıraneni nêbeno* Nasıl ağaç olursa olsun bu agırlığa dayanamaz.

senête *isd.*. 1.Bir kimsenin yapmaya veya ödemeye borçlu olduğu şeyi göstermek için imzaladığı resmi kâğıt. 2. Dayanılan vey dayanılacak olan şey.

sengere *ise.* 1.Gösteriş, karşısındakini etkilemek amacıyla yapılan davranış. 2.Kaba davranış, inceliğe aykırı davranış.

sengereci *ise.* Kaba davranan, saygısız kimse.

sengerey *isd.* Kaba gösterişler, kaba davnarışlar, saygısız hareketler. *Sengere nekve mı yeno* Bu da beni azarlıyor, bana çalım satıyor. *No ki sengere ho ma ser keno* Bu da kabalığını ve azarını bizim üzerimizde uyguluyor. *Sengere hove ma yeno* Hoyratlığı bizimle geliyor.

senık *s.(e)* 1.Alışılmış olandan, umulandan veya gerekenden az. 2. *zf.* Nicelik, güç, nitelik, süre bakımın-

dan esiklik bildirir. 3. zf. Hafif, ağırlığı az olan.

senık amaene *f.* 1. Az gelmek, eksik gelmek. *Uwe senık yena* Su az geliyor / akıyor. 2 .Hafif gelmek.

senık amais *isg.* Az gelme, eksik gelme. 2. Hafif gelme.

senık biyaene *f.* 1. Azalmak, eksilmek. 2. Ağırlığı azalmak, hafiflenmek.

senık biyais *isg.* 1.Azalma, eksilme. 2.Ağırlığı azalma, hafiflenme.

senık cı'daene *f.* Az vermek, azıcık vermek.

senık cı'dais *isg.* Az verme, azıcık verme.

senıkeni *ise.* 1. Azlık, eksiklik. 2.Hafiflik.

senikiye *isd.* 1.Azlık, eksiklik. 2.Hafiflik. 3.*mec.* Çalışma istekliliği, ataklık, alışkanlık., üşenmezlik. *İsono can senık eve pêrr fetelino* Üşenmeyen) insan uçar gibi kanatlı dolaşır. *Çenêke cansenıka/ zerê konağude têvdana/ Jê vae sodir honıka* Kız tez canlı/Konakların içinde dolanır/Sabah serinliği gibi.

senık kerdene *f.* 1.Azaltmak, eksiltmek. 2.Hafifletmek, ağırlığını azaltmak.

senık kerdis *isg.* 1.Azaltma, eksiltme. 2.Hafifletme, ağırlığını azaltma.

senık mendaene *f.* 1.Az kalmak, eksik kalmak. 2.An meselesi, oldu alacak. *Senık mendo ke bêro* Nerdeyse gelmek üzere. 3.Hafif kalmak, ağırlığında ve düzeyinde olmamak. *O lewe deyde senık maneno* O (e) onun yanında hafif kalır.

senık mendais *isg.* 1.Az kalma, eksik kalma. 2.An meselesi, oldu alacak durum. 3.Hafif kalma, ağırlığında ve düzeyinde olmama.

senkek *zf.* 1.Azıcık. 2.Hafifçecik.

sent (çekü) *ise.* Bir tonun dörtte biri, 250 kilo.

sentur *ise.* Tokmaklarla çalınan bir tür çalgı, bateri.

sepete *isd. Far, seped.* 1. Saz, kamış veya ince dallardan örülerek yapılan, genellikle sapı olan, yiyecek ve eşya taşımak için kullanılan kap. 2.Köylerde, hayvan gübresi, saman, toprak veya meyve taşımakta kullanılan, söğüt dallarından örülmüş büyük kap. 3.*mec.* Gereğinden fazla şişman kimsenin göbeği, iri karın. *Werdo verra sepete vêznara* Yemiş yemiş sepeti önden (göbeği) şişirmiş. 4.Değirmende buğday hunisi. *Sepeta areyi* (İçinden öğütücü taşlar arasına azar azar buğday akıtılan) Değirmen sepeti.

sepetçi *ise.* Sepet yapan veya satan kimse veya dükkan.

sepetxane *ise.* Sepetlerin yapıldığı veya satıldığı yer.

seqet *s. ve ise.* 1.Vucudunda hasta veya eksik bir yanı olan, özürlü (canlı). *Mordemek çımura seqeto* Adam görme özürlüdür, göremiyor. 2.*mec.* Bozuk veya eksik, özürlü (şey). *Taxto seqet* Özürlü tahta. 3.*mec.* Tehlikeli iş, olay, girişim. *Bulase yê kari meve, wo kar seqto* O işe bulaşma, o iş sakattır (tehlikelidir). *Ey karero seqet kerd* O kötü bir iş yaptı.

seqet amaene *f.* Sakat gelmek, özürlü yapılmak.

seqet mendais *isg.* Sakat gelme, özürlü yapılma.

seqet biyaene *f.* Sakatlanmak, bozulmak, özürlenmek, kusurlanmak.

seqet biyais *isg.* Sakatlanma, bozulma, özürlenme, kusurlanma.

seqete *is.(d)* Sakat, özürlü olan.

seqeteni *ise.* Sakatlık, özürlülük.

seqetiye *isd.* Sakatlık, özürlülük.

seqet kerdene *f.* Sakatlamak, bozmak, özürlemek, eksiltmek.

seqet kerdis *isg.* Sakatlama, bozma, özürleme, kusurlatma, eksiltme.

seqet mendene *f.* Sakat kalmak, özürlü kalmak, kusurlu kalmak, eksik kalmak.

seqet mendis *isg.* Sakat kalma, özürlü kalma, kusurlu kalma, eksik kalma.

seqetulla *s.(e)* 1.Sakat çalışan, kusurlu iş yapan, işçiliği berbat olan. 2.Özürlü, berbat iş. *Seqetulla kerdo* Bozmuş, berbat etmiş. *Seqetulla biyo* Sakat olmuş.

seqız (vılence) *ise.* 1.Ağızda çiğnenen eğlencelik, sakız. 2.Reçine, bitki, ağaç salgısı. *Sagızê şirku* Kenger sakızı. *Saqızê alabendi* (Kökünde kırmızı boya bulunan mat yapraklı) Alabend salgısının kurumasıyla oluşan sakızı. 3.Yapışkan. 4.*mec.* Bulaşık, yapışkan, yaka silkiten, insanın yakasını bırakmaz, inatçi kimse.

seqoqi *ise.* Ufak, acımsı bir tür armut.

seqseqo *ise.* 1.Dönen değirmen taşının üstünde asılı bulunan ağzı dar içi öğütülecek buğday dolu büyük huniden öğütülecek buğdayların kolay akması için, bir ucu bu huninin ağzına bağlanmış, diğer ucu dönen değirmen taşına değecek biçimde ayarlanmış, taş döndükçe şak şak diye öten titreştirme pedali. 2. mec. Çağırtı, bağırtı, karşılıklı birbirine bağırıp çağırma. *Seqseqoye dine cıra nevışına* Onların Bağırtıs kesilmiyor.

ser *ise.* 1.Bir şeyin alt tarafı değil, üsttarafı. *Serê boni* Evin üstü. *Serê koyi* Dağın üstü, dağın başı. *Serê dinade* Dünya üzerinde. 2. Bir şeyin bulunduğu yerden yukarısı.*Serê made Haq esto* Üstümüzde Allah var. 3. Bir şeyin üst tabakası, üst katmanı, dış yüzü, yüzey. *Sere hardi* Yer yüzü. *Serê siti* Kaymak/süt üstü. 4. Giysi, üstbaş. *Serê ho pêrsan bi* Üst başı perişandı, giysileri kötüydü. 6. Birine göre yüksek aşamada olan kimse, mevki. *Seresker* Askerlerin üstü, komutanı. *Qeymeqam vano, mı serro Vali esto, şêrê deyde qeseybıkerê* Kaymakam diyor, benim üstümde vali var, gidin onunla konuşun. 7. Vucut, beden. *Zof nêweso, hosero nêvındeno* Çok hastadır, kendi üzerinde duramıyor. *Yelgiya dey mısero zofa* Onun iyiliği benim üzerimde çoktur. 8. Artan, geriye kalan bölüm. *Serê peru* Paranın üstü, ödenenden arta kalan. 9. *s.(e)* Sınıflamalarda temel olarak alınan bir tipe göre ileri derecede olan. 10.Bazı tamlamalarda zaman bildirir. *Serê sodir* Sabah üzeri. 11. Bazı deyimlerde sorumluluk, yükümlülük anlatır. 12. İlgilenilen, üzerinde durulan konu. 13.Bir şeyin baş, başlangıç, giriş kısmı. *Serê qeşi* Konuşmanın girişi, başı.

sera arekerdene *f.* Üzerinden sıyırmak, toplamak. *Çitu riye veyvike sera areke* Duvağı gelinin üzerinden sıyır, topla. *Orğane deyi sera areke* Yorganını onun üzerinden topla, sıyır.

sera arekerdis *isg.* Üzerinden sıyırma, toplama.

seradi *isd.* Elek aralıkları eleğe göre daha geniş olan eleme aracı, kalbur.

sera newuye *s.(e)* Yeni yıl.

sera ronaene *f.* Üstünden indirmek.

sera ronais *isg.* Üstünden indirme.

sera wedardene *f.* 1.Üzerinden kaldırmak. 2.Üzerini açmak.

sera wedardis *isg.* 1.Üzerinden kaldırma. 2.Üzerini açma.

serber *ise.inş.* 1. Kapının üstüne konulan kiriş. 2. Üzerine duvar örülen, kalın, dört köşeli ağaç üç dört kirişin yan yana dizilmesinden oluşan duvar katmanı.

ser berdene *f.* Bir şeyi bir şeyin üstüne götürmek, üzerine taşımak.

ser berdis *isg.* Bir şeyi bir şeyin üstüne götürmek, üzerine taşımak.

serbest *s.(e)* 1. Herhangi bir kısıtlamaya, zorlanmaya, şarta bağlı olmayan, serbest, hür, özgür. 2. (Ulus, ülke için) Yönetim bakımından yabancı bir gücün etkisi altında bulunmayan, başka bir yönetime bağlı olmayan, bağımsız, hür, özgür. 3. Kendi kendine hareket etme, davranma, karar verme gücü olan. 4. Tutuklu olmayan, hür, özgür. 5. Başkasının kölesi olmayan, hür, özgür. 6. Siyasi bir güç tarafından denetlenmeyen, engellenmeyen. 7. Toplumsal baskılara, özellikle görgü kurallarına boyun eğmeyen, tavır ve davranışlarında serbest olan. 8. Sıkılmadan, çekinmeden, kendini şaşırmadan, rahat konuşan ve davranan.

serbesteni *ise.* 1.Herhangi bir kısıtlamaya, baskıya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, hürriyet, özgürlük. 2. Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar verme durumu, hürriyet özgürlük.

serbesetiye *isd.* 1.Herhangi bir kısıtlamaya, baskıya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, hürriyet, özgürlük. 2. Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar verme durumu, hürriyet özgürlük.

serbest biyaene *f.* Serbest olmak, özgür olmak.

serbest biyais *isg.* Serbest olma, özgür olma.

serbest kerdene *f.* 1.Kısıtlamayı kaldırmak, serbest etmek, özgür kılmak 2. Kendi haline bırakmak.

serbest kerdis *isg.* 1.Kısıtlamayı kaldırma, serbest etme, özgür etme. 2. Kendi haline bırakma.

serbest verdaene *f.* 1. Özgürlüğünü kısıtlamamak, zorlamamak, özgür bırakmak. 2.Tutuklamamak, serbest bırakmak.

serbest verdais *isg.* 1. Özgürlüğünü kısıtlamama, zorlamama, özgür bırakma. 2.Tutuklamama, serbest bırakma.

serbın biyaene *f.* Altüst olmak, düzeni bozulmak, altı üstüne gelmek, tepe taklak olmak, devrilmek. *Her çi serbın biyo* Her şey altüst olmuş!

serbın biyais *isg.* Altüst olma, düzeni bozulma, altı üstüne gelme, tepe taklak olma, devrilme.

serbın kerdene *f.* 1. Altüst etmek, altını üstüne getirmek, ters çevirmek, döndürmek. 2. Mahfetmek, düzen ve doğasını bozmak. 3.Bir işi bozmak, içinden çıkılmaz hale getirmek. 4. Devirmek, düşürmek. *Serbınke şero* Devir gitsin! 5. *mec.* Öldürmek, yok etmek.

serbın kerdis *isg.* 1.Altüst etme, altını üstüne getirme, ters çevirme, döndürme. 2. Mahfetme, düzen ve doğasını bozma. 3.Bir işi bozma, içinden çıkılmaz hale getirme. 4. Devirme, düşürme. 5. *mec.* Öldürme, yok etme.

ser ceraene *f.* 1. Üzerinde dolanmak. 2. Etrafında dönmek. 3. Ailede hasta olan birinin iyileşsin diye (yerine ben öleyim anlamında) çevresinde dönmek. *Wae bêro bırae ho ser bicero* Bacısı gelsin kardeşinin etrafında dönsün (kendini adasın). *Pi lazê ho ser bicero* Baba oğlunun etrafında dönsün (kendini adasın). *Vosni bêare nêweş ser bıçarnê* Koçu getirin hastanın etrafında döndürün (adayın).

ser cerais *isg.* 1. Üzerinde dolanma. 2.

Etrafında dönme. 3. Ailede hasta olan birinin iyileşsin diye (yerine ben öleyim anlamında) çevresinde dönme.

ser çarnaene *f.* 1. Ekseni etrafında döndürmek. 2. Birinin zor bir hastalıktan kurtulması için adakta bulunmak, bir şeyi adamak. 3.Birini bir beladan veya kötülükten sakınmak için onun başı üzerinde döndürülerek sadaka vermek.

ser çarnais *isg.* 1. Ekseni etrafında döndürme. 2. Birinin zor bir hastalıktan kurtulması için adakta bulunmak bir şeyi adama. 3.Birini bir beladan veya kötülükten sakınmak için onun başı üzerinde döndürülerek sadaka verme.

serçele *ise.* Pirzola,

ser cı kerdene *f.* 1.Başlangıç yapmak, giriş yapmak, bir işe bir taraftan girişmek. 2. *mec.* Çözümlemek, çözmek, çözüm tarafını belirlemek, çözüm yöneltmek.

ser cı kerdis *isg.* 1.Başlangıç yapma, giriş yapma, bir işe bir taraftan girişme.2. *mec.* Çözümleme, çözme, çözüm tarafını belirleme, çözüm yöneltme. 3.Seri açma, peyder pey çözülecek baş seriyi kavrama.

ser cı kerdoğ/e *ise/d* Başlangıç yapan, bir şeye girişen, bir işe yönelen.

serd *s.* 1. Isısı düşük olan, *sıcak* karşıtı. *Hewa serd bi* Hava soğuktu. 2.Üşütecek derecede ısısı olan. *Serdo* Soğuktur. 3. *mec.* Duygudan, sevgiden eksik olan, sokulgan olmayan. *Zere serdo isona dür vozdano* Soğuk tihnetlidir, insandan uzak kaçıyor. 4.Yakın ve içten olmayan, ilgisiz. .5. *mec.* Sevimsiz veya yersiz 6. *mec.* (Kadın için) Cinsel istek duymayan. 7. *zf.* İlgisiz, sevimsiz bir biçimde veya memnuniyetsizliğini belli ederek. 8. *ise.* Isının üşütecek kadar az veya düşük olması durumu.

serdar *ise. far.* Başkan, önder, öncü.

serdêbir *ise.* 1.Baş yazar. 2. Genel sekreter.

serd biyaene *f.* 1. Soğumak. 2. Soğuk olmak.

serd biyais *isg.* 1. Soğuma. 2. Soğuk olma.

serde biyae *is.(e)* 1.Soyulu, soyulmuş olan (meyve, sebze). 2. (Derisi) Yüzülmüş olan. 3. (Kabuğu) Ayıklanmış, soyulmuş olan. 4. Soyguna uğramış olan (kimse).

serde biyaene *f* 1.Kabuğu veya derisi soyulmak. 2.Gaspa uğramak, soyulmak.

serde biyais *isg* 1.Kabuğu veya derisi soylma. 2.Gaspa uğrama, soyulma.

serde çaynaene *f.* Üşütmek.

serde çaynais *isg.* Üşütme.

serde çiyaene *f.* Üşümek.

serde çiyais *f.* Üşüme.

serde daene *f.* 1.Üzerinden vermek. *Dêş serde dave doyım* Duvarın üzerinden öbür yana verdi. 2. İliştirmek, dikmek toparlamak. *Kınce mı dıriyê derjên bije serde de* Elbiselerim yırtılmış, iğneyi al dik (kapat, üst üste getir).

serde dayis *isg.* 1.Üzerinden verme. 2. İliştirmek, dikme, toparlama.

serde estaene *f.* 1Üzerinden aşırarak atmak. 2. Üzerinden taşmak.

serde estais *isg.* 1. Üzerinden aşırarak atma. 2. Üzerinden taşma.

serdefter/e *ise/d. Far.* Noter.

serde kerdene *f.* 1. (Patates, elma, portakal gibi meyve ve sebzeler için) Kabuğunu soymak. 2. Yumurtayı soymak. 3.Ağaçların kabuğunu soymak. *Tole qawaxê serdeke* Kavağın kabuğunu soy. 4. Yaranın kabuğunu veya sargısını soymak. *Kul serdeke* Yarayı soy. 5. Derisini yüzmek. *Postê miye serdeke* Koyunun derisini yüz.

Postê kuji serdekê Sansarın dersini yüz. 6. Soymak, üstünden eşyalarını gasp etmek. *Qole kota vıreniye, pêro serdekerdê* Çete önlerini kesmiş, hepisini soymuşlar. 7. *mec.* Bir şeye karşılık olarak gereğinden fazla mal ve parasını almak, yağmalamak.

serde kerdis *isg.* 1. (Patates, elma, portakal gibi meyve ve sebzeler için) Kabuğunu soyma. 2. Yumurtayı soyma. 3.Ağaçların kabuğunu soyma. 4. Yaranın kabuğunu veya sargısını soymak. 5. Derisini yüzme. 6. Soyma, üstünden eşyalarını gasp etme. 7. *mec.* Bir şeye karşılık olarak gereğinden fazla mal ve parasını alma, yağmalama.

serdes *ise.* Onbaşı.

serde şiyaene *f.* 1. Üstünden, üzerinden gitmek. 2. (Sıvı veya taneli şeyler için) Kaba sığmamak, üstünden taşmak. 3. (Sıvılar için) Kaynama veya kabarma sonucu kaptan dışarıya taşmak. *Sıt ponofiyo we serde şiyo* Süt kabarıp taşmış. *Turaq ponofiyo we serde şiyo* Çökelek kabarmış, taşmış. 4. Vadiden veya havuzdan taşmak. *Çem ginode welağa hora serd şiyo* Irmak coşmuş, kendi yatağından taşmış. *Hope biya pırr serde sona* Havuz dolmuş, taşıyor. 5. Bir şeyin kabuğu veye urbası için) Üzerinden sıyrılmak, soyulmak, gitmek. *Tole dare serde şiyo* Ağacın kabuğu soyulmuş.

serde şiyais *isg.* 1. Üstünden, üzerinden gitme.2. Sıvı veya taneli şeylerin kaba sığmaması, üstünden kaptan taşma. 3. Sıvıların kaynama veya kabarma sonucu kaptan taşıp dışarıya akması. 4. Vadiden veya havuzdan taşma. 5. Bir şeyin kabuğun veye urbası için) Üzerinden sıyrılma, soyulma.

serdeste *ise.* 1. Sopa, değnek, kötek.

serdeste kerdene *f.* Sopalamak, dövmek. *Serdesteke* Sopala, sopayla döv.

serdeste kerdis *isg.* Sopalama, dövme.

serdestu ver sanaene *f.* Sopanın önüne vermek, iyice sopalamak, sopayla ha bıre vurmak.

serdestu ver sanais *isg.* Sopanın önüne katma, iyice sopalama, sopayla ha bıre dövme.

serde warkerdene *f.* 1.Üzerinden yere dökmek, düşürmek, indirmek. 2. Üzerinden aşırarak düşürmek, dökmek, boşaltmak, indirmek, akıtmak, atmak. *Mali corde warke* Davarı aşağı doğru sür, indir.

serde warkerdis *isg.* 1.Üzerinden yere dökme, düşürme, indirme. 2. Üzerinden aşırarak düşürme, dökme, indirme, atma.

serde xıldaene *f.*(Bir nesnenin veya boşluğun) Üzerinden, üstünden atlamak. *Neqevi serde xılda şi bover* Derenin üzerinden atladı, karşıya gitti (geçti).

serde xıldais *isg.*(Bir nesnenin veya boşluğun) Üzerinden atlama.

serd germ *s.(e)* Ilık, soğukla sıcak arası ısı.

serd germın *s.(e)* Ne çok soğuk ne de çok sıcak, ılık.

serd guretene *f.* Soğuk almak, üşütmek, hastalanmak.

serd guretis *isg.* Soğuk alma, üşütme, hastalanma.

serdın *s.(e)* 1.Soğuk, soğumuş olan.

serdıniye *isd.* 1.Dersim'in Kızılkilise (Nazimiye) ilçesine bağlı ***Kalmem*** köyü, şimdiki adıyla Günlüce, bir önceki adı ***Serdiniye***. Bu köyün kuruluşu büyük aşiretlerin atası olduğu bilinen Kalmem'in yaptığı evle başlar, "***Bonê Kalmemi***" (Kalmem'in evi) buradadır.

serdın biyaene *f.* Soğumak. *Serdınvo* Soğusun. *Serdin bi* Soğuktu.

serdın biyais *isg.* Soğuma.

serdıneni *ise.* 1.Soğukluk. 2.İlgisizlik.

serdiye *isd.* Soğukluk, ilgisizlik. *Marê ri serdiye kerde* Bize soğuk yüzlü davrandı.

sere *ise.* 1.Yer yuvarlağının, güneş çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat, 49 daikalık zaman. 2. (Milladi takvime göre) Ocak ayının birinde başlayıp aralık ayının otuz birinde sona eren 12 aylık dönem, sene, yıl. *Se sere* Yüz yıl. 3.Başlangıç tarihi belli olmayan 12 aylık süre. 4.*astro.* Bir gezegenin güneş çevresindeki dolanımı süresine o gezegenin adı kullanılarak yılı denir. Satum yılı, Jüpiter yılı vs. *Se sere ju dewro* Yüz yıl bir asırdır.

sere dar (gıledar) *ise.* Ağaç üstü, yaprakları..

sere berdaene *f.* İsteğini veya amacını yerine getirmek, başarmak gerçekleştirmek.

sere berdais *f.*İsteğini veya amacını yerine getirme, başarma,gerçekleştirme.

ser estaene *f.* 1 Üzerine atmak, üstüne atmak. 2. Cenazeye para atmak. 3. Birine suç yüklemek, suç atmak. 4. Aniden birine veya bir yere baskın yapmak. 5. Angarya bırakmak, iş yüklemek. *Lazê ho ardo eşto mı ser şiya* Oğlunu getirip üstüme atmış gitmiş.

ser estais *isg.* 1 Üzerine atmak, üstüne atmak. 2. Cenazeye para atmak. 3. Birine suç yüklemek, suç atmak. 4. Aniden birine veya bir yere baskın yapmak. 5. Angarya bırakma, iş yükleme.

serê siti *ise.* 1.Kaymak, sütün kaymağı. 2. *zf.* Sütün üstü..

seresker 1.Erbaş, asker başı. 2. Ordu komutanı.

serevde *s. ve ise.* 1. Başa kakma, yüze vurma, mahçup etme, yadırgama. *Çivê nu docı, satree cırê keno serevde* Bir parça ekmek vermiş, ikide bir başına kakıyor. 2.Mahçup, rezil, kınanmış, maskara. *Tı serevdê na çeyiya* Sen bu evin yüzkarasısın. 3. Muhanet, cimri.

serevdeni *ise.* 1.Başa kakıcılık. 2. Muhanetlik. 3. Maskaralık, mahçubiyetlik, rezillik, utanç verici durum.

serevdiye *s(d)* 1.Mahçup, rezil, kınanmış, maskara (kadın).

sere zoni *s.(e)* 1.Dil üstü dil ucu. 2. Bir şeyi, bir olayı anımsar gibi olup anımsayamama, unatma.

sere zone ho ardene *f.* 1.Dilinin ucuna getirmek. 2. Sözünü etmek, anmak, konuyu ağzına almak, dil ucuyla da olsa dile getirme.

sere zone ho ardis *isg.* 1.Dilinin ucuna getirme. 2. Sözünü etme, anma, konuyu ağzına alma, dil ucuyla da olsa dile getirme.

ser govend *ise.* Halk oyunlarında halay başını çeken, halay başı.

ser guretaene *f.* 1.Bir şeyin üstünü kapatmak, üstünü örtmek. 2.Bir şeye göre üstünde ölçü almak veya purova etmek, sınamak. *Na lazek ser kıncu bije* Bu oğlana göre, üstüne uyacak bir elbise al.

ser guretais *isg.* 1.Bir şeyin üstünü kapatma, üstünü örtme. 2.Bir şeye göre üstünde ölçü alma veya purova etme, sınama.

serhekim *ise.* Başhekim, Hastane baş doktoru.

serhoêdar *s.(e)* Ekin biçerken, yan yana biçen biçicilerin sağ başta olan kişiye verilen ad.

ser kerdene *f.* 1.Üzerine koymak. *Şimelu cimu serke gırede* Demetleri bağların üzerine koy bağla. *Welera serke* Toprağı üzerine ört. 2. Eklemek, ilave etmek. *Wo rese hata uza nêre-*

seno, zuna serke O örgen oraya kadar kavuşmaz, bir tane daha ekle. *Uwe jêde serdına, tenê uwa sure serke* Su çok soğuk biraz sıcak su ekle. 3. Suç yüklemek, iftira etmek, üzerine atmak.

ser kerdis *isg.* 1.Üzerine koyma. 2. Ekleme, ilave etme. 3. Suç yükleme, iftira etme, üzerine atmak.

serkerdoğ/e *ise/d.* 1.Üzerine koyan. 2.Ekleyen, ilave eden. 3. Birinin üzerine suç atan.

seri *isç.* Yıllar, seneler.

serlesker (seresker) *ise.* Tümgeneral.

serm ise.1.Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, mahçup olmak. *Mara serm keno* Bizden utanıyor, ar ediyor. 2.Utanma duygusu. 3. Sıkılmak. *Mara sermaena* Bizden sıkılıyor (d). **sermaene** *f.* Utanmak, sıkılmak, mahçubiyet duymak.

sermais *isg.* Utanma, sıkılma, mahçubiyet duyma

sermaye *ise. Far. ser-mâye* 1. Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gerekli ana para veya paraya çevrilebilir malların tamamı, ana mal, kapital. *Mal gae ho rot, hore kerd sermaye* Keçi ve sığırlarını sattı, kendine sermaye etti. 2.*mec.* Varlık, servet. 3. *mec.* Konu.

sermayedar *ise.* 1. s. Sermayesi olan. 2. Sermayeci, ana malcı, kapitalist (erkek).

sermayedare *isd.*1. *s.* Sermayesi olan. 2. Sermayeci, ana malcı, kapitalist (kadın).

ser mı ser *zf.* Her sene. *Ser mıser qarê to ez oncen* Her sene kahrını ben çekiyorum.

serm kerdene *f.* Utanmak, sıkılganlık etmek. *Serm bıke* Utan!

serm kerdis *isg.* Utanma, sıkılganlık etme.

sermo gıra s. (e) Büyük utanç, ağır ayıp.

sermonık biyaene *f.* Utangaç olmak, sıkılgan olmak.

sermonık biyais *isg.* Utangaç olma, sıkılgan olma.

sermonık/e *s.(e/d)* Utangaç, sıkılgan, mahçup.

sermu edev *zf.* Utanma ve edep hali.

sernaene *f.* Üzerine koyamak, üzerine bırakmak. *Sojro adir serne* (Ekmek pişirmek için) Sacı ateşin üzerine koy. *Uwero adir serne* Suyu ateşin üzerine koy (ısınsın). *Solıkero qulva serne* Salı deliğin üzerine koy.

sernais *isg.* Üzerine koyama, üzerine bırakma.

ser nêkêwtene *f.* 1.Üste çıkmamak, üste girmemek. 2. Cesaret edip bir işin veya kimsenin üstüne varamamak, çekinmek, korkmak. *Wo (e) nêtoreno, era dey ser nêkuno* O cesaret edemiyor, onun üzerine varamaz.

ser nêkêwtis *isg.* 1.Üste çıkmama, üste girmeme. 2. Cesaret edip bir işin veya kimsenin üstüne varamama, çekinme, korkma.

ser nêşiyaene *f.* 1.Üstüne gitmemek, gidememek. 2. Hatırlayamamak, anımsayamamak. 3.Akıl erdirememek, anlayamamak. *Aqıle mı yê qeşi ser nêsono* O söze aklım ermiyor.

ser neşiyais *isg.* 1.Üstüne gitmeme, gidememe. 2. Hatırlayamama, anımsayamama. 3.Akıl erdirememe, anlayamama.

sero amaene *f.* (Kavgada, dövüşte, çekişmede) Birinin ipini çekmek, savunmak, kayırmak, kollamak, tarafını tutmak, hasımlarına karşı onunla birlikte dövüşmek.

sero amais *isg.* (Kavgada, dövüşte, çekişmede) Birinin ipini çekme, savunma, kayırma, kollama, tarafını tutma, hasımlarına karşı onunla birlikte dövüşme.

sero biyaene *f.* 1.Üzerinde olmak, üstünde bulunmak. *Kilit çever sero bi* Anahtar kapının üzerindeydi. 2. Zimmetinde veya sorumluluğunda bulunmak veya kendi adına kayıtlı olmak. *Mal mılk pêro mae sero biyo* Mal mülk hepisi anne üzerineymiş (kayıtlıymış, tapulu imiş). 3. Bu sözcüğün başına getirilen şey yüzünden, neden ile, sebep olmak. *Dae sero na qewğa biye* Bu kavga onun (d) yüzünden çıktı/tutuştu. 5.Bir şeyin külfet veya zorluğu altında bulunmak.

sero biyais *isg.* 1.Üzerinde olma, üstünde bulunma. 2. Zimmetinde veya sorumluluğunda bulunma veya kendi adına kayıtlı olma. 3.Evlendiği ve yeni bir aile kurduğu halde baba evinde birlikte kalmaya devam etme, aile birliği içinde yaşama. 4. (Bu sözcüğün başına getirilen şey) yüzünden, nedeniyle, sebebiyle olma. *Dae sero na qewğa biye* Bu kavga onun (d) yüzünden çıktı/oldu. 5.Bir şeyin külfet veya zorluğu altında bulunma.

sero daene *f.* 1.Ticarette veya alış verişte üstüne ek olarak para veya eşya vermek. 2. Anlaşmazlıklarda zarar gördüğü halde yine de karşı tarafa tazminat ödemek. *Hunde zerarro mı bi, serok ceza dêmı* O kadar zarara uğradım, üstelik de bana ceza verdiler.

sero dais *isg.* 1.Ticarette veya alış verişte üstüne ek olarak para veya eşya verme. 2. Anlaşmazlıklarda zarar gördüğü halde yine de karşı tarafa tazminat ödeme.

sero deguretene *f.* 1. Birisi hakkında kanuni işlem yürütmek, zabıt tutmak veya birisi hakkında bilgi işlemek, tutanak tutmak.. 2. Birisi hakkında düzen hazırlamak, tuzak yapmak.

sero deguretis *isg.* 1. Birisi hakkında kanuni işlem yürütme, zabıt tutma veya birisi hakkında bilgi işleme, tutanak tutma. 2. Birisi hakkında düzen hazırlama, tuzak yapma.

sero gınaene *f.* 1. Bir şeyin üstüne düşmek, üstüne devrilmek. 2. Bir işe önem vermek, yakından ilgilenmek, üstüne düşmek.

sero gınais *isg.* 1. Bir şeyin üstüne düşme, üstüne devrilme. 2. Bir işe önem verme, yakından ilgilenme, üstüne düşme, takip etme.

sero guretene *f.* 1. Bir şeyi alırken başka bir şeyi de üste almak, fazladan almak.2. Birini bir Bayanla Zina yaparken üzerinde yakalamak, tutmak.

sero guretis *isg.* 1. Bir şeyi alırken başka bir şeyi de üste alma, fazladan alma veya kaşılıksız almak 2. Birini bir Bayanla Zina yapma, tutma

sero ispot biyaene *f.* Üzerinde kanıtlanmak, ispatlanmak.

sero ispot biyais *isg.* Üzerinde kanıtlanma, ispatlanma.

sero ispot kerdene *f.* Üzerinde kanıtlamak, ispatlamak.

sero ispot kerdis *isg.* Üzerinde kanıtlama, ispatlama.

sero pê guretene *f.* 1.Üstünde, üzerinde tutmak, üzerine düşmesini engellemek, üzerinde yakalamak. 2. Birini bir kadınla zina yaparken yakalamak, 3. Hırsızlık yapan birini suçüstü yakalamak.

sero pê guretis *isg* 1.Üstünde, üzerinde tutma, üzerine düşmesini engelleme, üzerinde yakalama. 2. Birini bir kadınla zina yaparken yakalama. 3. Hırsızlık yapan birini suçüstü yakalama.

sero ronaene *f.* Üzerine indirmek.

sero ronais *isg.* Üzerine indirme.

sero şiyaene *f.* Birine arka çıkmak, kollamak, savunmak, tarafını tutmak, onunla birlikte onun düşmanlarıyla dövüşmek.

sero şiyais *isg.* Birine arka çıkmak, kollamak, savunmak, tarafını tutmak, onunla birlikte onun düşmanlarıyla dövüşme.

sero têkêwtene *f.* (Paylaşılmayan bir şeyin) Üzerinde birbirine girmek, cepheleşmek, çekişmek, kavga etmek, küsüşmek.

sero têkêwtis *isg.* (Paylaşılmayan bir şeyin) Üzerinde birbirine girme, cepheleşme, çekişme, kavga etme, küsüşme.

sero vınetene *f.* 1. Üzerinde durmak. 2.*mec* (Bir konunun) üstünde durmak, sonuna kadar takip etmek, takibe almak.

sero vınetis *isg.* 1. Üzerinde durma. 2.*mec* (Bir konunun) üstünde durma, sonuna kadar takip etme, takibe alma.

serpên *ise.* 1. Ayakkabı içine yerleştirilen, kıldan, yünden veya deriden yapılmış taban koruyucu parça veya paspas. 2. Küçümseme veya hakaret için kullanılan bir sözcük. *Tı biya serpêne bıne lungunê sarı* Sen elin ayağının altına paspas olmuşsun.

ser pernaene *f.* Birine bağırmak, azarlamak. *Lewe hode erra yê domonu serperrne* Yanın da o çocuklara bir azar çek.

ser pernais *isg.* Birine bağırma, azarlama, paylama.

ser perraene *f.* 1.Bildik bir şeyi birden unutmak. *Aqıle mı serperra* Aklımdan uçtu/ gitti. 2. Yanılmak, şaşırmak. 3. Bildik bir şeyi başka bir şeyle karıştırmak. 4.Yerinden fırlayıp çıkmak. *Kemera areyi serperra* Değirmen taşı yerinden fırlayıp çıkmış. *Torjê serperra* Balta sapından çıkıp fırladı.

ser perrais *isg.* 1.Bildik bir şeyi birden unutma. 2. Yanılma, şaşırma. 3. Bildik bir şeyi başka bir şeyle karıştırma. 4. Yerinden fırlayıp çıkma.

serpêz *ise. anat.* Midenin arkasında, diyaframın altında, sol böbreğin üstünde, yassı, uzunca, ak yuvar üreten ve yıpranmış al yuvarları toplayan, damarlı, gevşek bir dokudan oluşan organ, dalak.

serq *ise.* Doğu yönü, güneşin doğduğu taraf, şark, doğu.

serqıye *isd.* 1.Yıldırım patlama sesi. 2. Ateşli silahların patlama sesi. 3.Top atışı veya bomba patlama sesi. 4. Çığ veya deprem esnasında çıkan büyük gürültü. 5. *mec.* Bağırıp çağırma, küfür etme, ortalığı birbirine katma. *Yine rınd merdu merdesê zumuni serqit'tê* Onlar iyi birbirlerinin ölüleri ve öleceklerine iyi sövüp saydılar, bibirine kattılar.

serqiyaene *f.* 1. Gümbürdemek, şaklamak. 2.Patlamak.

serqıyais *ise.* 1. Gümbürdeme, şaklama. 2. Patlama.

sero rezefiyaene *f.* Üzerine titremek , birini, gözü gibi korumak, aşırı özen göstermek.

sero rezefiyais *isg* Üzerine titreme, birini, gözü gibi koruma, aşırı özen gösterme.

sero roniştaene *f.* 1. Üzerine oturmak. 2.Bir şeyin veya paranın üstüne konmak, haksız ve karşılıksız biçimde sahiplenmek, el koymak.

sero roniştais *isg.* 1. Üzerine oturma. 2.Bir şeyin veya paranın üstüne konma, haksız ve karşılıksız biçimde sahiplenme, el koyma.

sero vatene *f.* 1.Biri, bir şey veya olay hakkında bildiklerini anlatmak, üzerine tanıklık yapmak. 2. Bir kimse üzerine , beste yapmak, ağıt, söylemek

sero vatis *isg.* 1.Bir kimse, bir şey veya olay hakkında bildiklerini anlatma, üzerine tanıklık yapma. 2. Bir olay, bir durum, bir kimse üzerine, beste yapma, ağıt, mani, deyiş ve güzelleme gibi şarkı türkü söyleme.

sero wendene *l.* Üzerinde okumak. 2. Ölenin üzerinde kuran okumak. 3. İyileşsin diye hastanın üzerinde Kur'an okumak. *Miley nêwesê alancuğe sero Qurane wende* Din hocası Yılancık hastasının üzerinde Kur'an okudu. 4. Üzerinde okuyarak büyü yapmak.

sero wendis *isg.* 1. Üzerinde okuma. 2. Ölenin üzerinde kuran okuma. 3.İyileşsin diye hastanın üzerinde Kur'an okuma. 4. Üzerinde okuyarak büyü yapma.

serr *ise.*Kötülük, fenalık.

serra *zf.* 1.Yukardan.Yukarısından.

serra çarnaene *f.* 1. Bulgur yarması dövmek, kırmak. 2. Üzerinde gezdirmek.

serra çarnais *isg.* 1. Bulgur yarması dövme, kırma. 2. Üzerinde gezdirme.

serra kerdene *f.* 1.Üstünden kovmak, uzaklaştırmak. *Kutık serra kerd* Köpeği üstünden uzaklaştırdı, kovdu. 2.Soyundurmak, üstünden çıkartmak, üstünden açmak. *Kınc serra kerd* Elbisesini üstünden çıkardı.

serra kerdis *isg.* 1.Üstünden kovma, uzaklaştırma. 2. Soyma. 3. Soyundurma, üstünden çıkartma, üstünden açma.

ser ramıtane *f.* Üzerine yürümek, saldırmak. *Heşi dota ramıtve ma ser* Ayı öteden üzerimize saldırdı. *Ma torjênura ramıtve xoj ser* Biz baltalarla domuzun üzerine yürüdük.

ser ramıtais *isg.* Üzerine yürüme, saldırma.

serr defkerdene *f.* Kötülüğü defetmek, ortadan kaldırmak, yok etmek, barış getirmek, barışı sağlamak. *Serr defkerê* Kötülüğü yok edin, ortadan kaldırın.

serr defkerdis *isg.* Kötülüğü defetme, ortadan kaldırma, yok etme, barış getirme, barışı sağlama.

serr-u mer *zf.* Kötülükler, fenalıklar, bela mela.

serr vetene *f.* 1.Kötülük çıkartmak, kötülük yaratmak. 2. Üste çıkartmak, yukarıya çıkartmak. 3. Derisini soymak, derisini yüzmek.

serr vetis *isg.* 1.Kötülük çıkartma, kötülük yaratma. 2. Üste çıkartma, yukarıya çıkartma. 3. Derisini soyma, derisini yüzme.

serse *ise. ask.* Orduda yüzbaşı rütbesindeki subay

sersem/e *s.(e/d) Far.* 1. Herhangi bir nedenle bilinci zayıflanmış olan. 2. Düşünmeden hareket eden ve ne yaptığını bilmeyen. 3. Kavgada başına aldığı ağır bir darbeden dolayı sersemleşen, sarsılan. 4. Sersemleştirmek gibi, serseme yakışır biçimde.

sersem biyaene *f.* 1.Sersem olmak, sersemleşmek. 2. Başı dönmek, dengesini kaybetmek. 3. Bir olay veya durum karşısında sarsılmak, sersemlemek.

sersem biyais *isg.* 1.Sersem olma, sersemleşme. 2. Başı dönme, dengesini kaybetme. 3. Bir olay veya durum karşısında sarsılma, sersemleme.

sersemeni *ise.* Sersemlik.

sersemiye *isd.* Sersemlik.

sersem kerdene *f.* Sersemletmek, ser-

semleştirmek. *Hundeke do sare laekro, endi kerdo sersem.* Çocuğun kafasına vura vura sersemletmişler

sersem kerdis *isg.* Sersemletme, sersemleştirme.

serseri *s. ve ise. Far. serseri.* 1.Belli bir işi ve yeri olmayan, başı boş (kimse), kabadayı, hayta. 2. Tutarsız, beğenilmeyen davranışları olan. 3. *mec.* Belli bir hedefi olmayan, belli bir hedefe atılmamış olan.

sersereni *ise.* Serserilik.

serseriyeni *isd.* Serserilik.

serseri biyanene. *f.* Serseri olmak. serserileşmek.

serseri biyais. *isg.* Serseri olma. serserileşme.

sersereni kerdene. *f.* Serserileştirmek.

sersereni kerdis. *isg.* Serserileştirme.

sert (I) *s.(e) Far, serd.* 1. Kırılması, kesilmesi veya çiğnenmesi güç olan, pek katı. *Kemera serte* Sert taş. 2. Esnekliği az olan, kolayca eğilip bükülmeyen. *Daro sert* Sert ağaç. 3. Kolay dayanılmayan, zor katlanılan, etkili. *Tutuno sert* Sert tütün. *Hewao sert* Sert hava. 4.Hırçın, öfkeli, hiddetli. *Mordemero serto* Sert adamın biridir. 5. Titizlikle uygulanan, sıkı. 6. Güçlü, kuvvetli. 7. Sarsıcı niteliği olan, çarpıcı, keskin. "*Hewae ho serto, uwa ho serta, eve ho serto*" Havası sert, suyu sert, kendisi sert (Halk deyimi). 8. Bağışlaması, hoşgörüsü olmayan. 9. Gönül kırıcı, katı ters. 10. *jeol.* Minerallerin çizilmeye karşı gösterdikleri direnç.

sert (II) *ise.* Saklama oyunu. On kadar bez parçasını yere dizerek elindeki düğmeyi veya ona benzer bir şeyi bezlerden birinin altına koyarak saklar ve diğerlerine bulması istenen oyun.

sert biyaene *f.* 1.Sert olmak, sertleşmek, katılaşmak. 2. Öfkelenmek, sert tavır almak, direnci arttırmak. 3. Keskinleşmek, dayanılmaz olmak.

sert biyais *isg* 1.Sert olma, sertleşme, katılaşma. 2. Öfkelenme, sert tavır alma, direnci arttırma. 3. Keskinleşme, dayanılmaz olma.

sertef *ise.* 1. Tesbihin iki ucunu birleştiren baş tespih, imam. 2.Bir hıç uğruna birini öldürme. 3. Bir amaç uğruna birini tuzağa düşürme, öldürme. *Torne bavayi ma qırkerdime, kerdime sertefê seri* Baba'nın torunu bizi katletti, daha önce ölenlerin başına imam kıldı.

sertefê seri *ise.* 1. Baş tesbih, imam. 2. Herhangi bir işin veya kurulun başı. *Sertefê serê eskeri Askerin* Başkomutanı. *Sertefe serê doxtoru* Doktorların Başhekim. *Sertefê serê mendisu* Baş mühendis.

serteni *ise.* 1.Sertlik, katılık, kuruluk. 2. Hiddetlilik, hoşgörüsüzlük, katılık. 3. Keskinlik, aşırı etkililik.

sertiye *isd.* 1.Sertlik, katılık, kuruluk. 2. Hiddetlilik, hoşgörüsüzlük, katılık. 3. Keskinlik, aşırı etkililik.

sertip *ise.* Tuğgeneral.

sert kaykerdene *f.* Sert oyunu oynamak.

sert kaykerdis *isg.* Sert oyunu oynama.

sert kerdene *f.* 1.Sert etmek, sertleştirmek, katılaştırmak. 2. Germek, gerginleştirmek. *Têla tomır serta, tenê melayimke* Cüranın teli (akortu) serttir, biraz yumuşat.

sert kerdis *isg.* 1.Sert etme, sertleştirme, katılaştırma. 2. Germe, gerginleştirme. 3. Direncini arttırma, öfkelendirme. 4. Acılığını, keskinliğini, etkisini arttırma.

seruc *ise. esk.* Kireç, kül veya kil karışımından oluşam inşaat harcı.

ser bın zf. ve s. 1.Altı, üstü. *Ser bıne*

hardi Yerin altı, üstü. 2. *Zenginêna ser bıne hardi* Yer altı ve yer üstü zenginlikleri (kaynakları). 3.Ser bıne qeşi. ?

serud *s. ve ise.* 1.Kötü adam. 2.Kötülük üreten, yaratan kişi.

serud biyaene f. Yaramaz olmak, kötü olmak. *Hundek serud niyo* O kadar da yaramaz değil.

serud biyais *isg.* Yaramaz olma, kötü olma.

serudeni *ise.* Yaramazlık.

serudiye *isd.* Yaramazlık.

serudkar *s.(e)* Yaramaz, kötülükçü.

seru sevev *is.(e)* Bir hadisenin olmasına sebebiyet veren (kimse), olay veya şey. *Ser-u sevevê xortune navêru bover zu bıza kora dızdıye* Bu tarafla karşı taraf gençlerinin (ölümünün) sebebi kör bir keçinin hırsızlığıdır. (Dersim ağıdı- Zengeriye).

serve *ise.* 1. Amacıyla, maksadıyla, bir nedenle bir şey için. *Serva sıma cane ho dan* Sizin için canımı veririm. 2. Sebep ve sonuç belirtir. 3. -dan/ -den dolayı/ -dan/ -den ötürü. *Servà dae çê ho rızna* Ondan ötürü evini yıktı. 4. Uğruna, yoluna. *Serva sıma* Sizin için. 5. Ant deyimleri yapar. *Servê sımavo* Sizlerin yüce şerefine and olsun ki! *Servê piyê tovoke* Babanın ruhu için yemin ederim ki! *Serve ceddê tovo* Ceddin ruhu için/Ceddin hakkı için!

servejiyae *s.(e)* 1.(Derisi veya kabuğ) Soyulmuş olan, soyulu. 2. Üzerine çıkmış olan.

servejiyaene *f.* 1.Yukarıya çıkmak. *Vejaro ser şi* Yukarı tırmanıp gitti. 2.Yukarıya tırmanmak, ağaca çıkmak. *Sımorık seke ma dime, vejiyaro dare ser* Sincap bizi nasıl gördüyse hemen ağacın üzerine tırmandı, çıktı. 3.Birini ayakları altına alıp çiğnemek. 4.Bir şeyin üstüne çıkmak. 5. Soyulmak, derisi kavlanmak. *Lesa ho têde servejiya* Vucudu hep soyulmuş, kavlanmış. 6 Yüzeye çıkmak, görünmek. 7. Bir şeyin üstüne çıkarak bastırmak, sıkıştırmak, pekiştirmek. *Vaşere servejiye vas bıhengne* Ot istif yığınına çık, otu pekiştir, sıkıştır. *Lınguna servejiye era puke* Ayaklarla üstüne çık çiğne.

servejiyais *isg.* 1.Yukarıya çıkma, üzerine çıkma 2.Yukarıya tırmanma, ağaca çıkma. 3..Birini ayakları altına alıp çiğneme. 4.Bir şeyin üstüne çıkma. 5. Soyulma, derisi kavlanma. 6 Yüzeye çıkmak, görünme. 7. Bir şeyin üstüne çıkarak bastırma, sıkıştırma, pekiştirme.

server *s.(e).* 1.Baş olan, en üst otorite, başkan. 2.Ulu, yüce, hükümdar. *Serverê dı cıhani* İki cihan serveri (Dünya ve ahiret hükümdarı).

serveriyet *ise.* 1.Başkanlık. 2.Ululuk, yücelik. 3.Hükümdarlık.

ser ve ser *zf.* 1.Baştan başa, boydan boya. 1.Peyder pey, bölüm bülüm, arka arkaya, seri seri. 3. Katman katman, tabaka tabaka. 4. Dizi dizi, katar katar. 5.Üst üste, durmadan, devamlı. 6.Yıldan yıla. 7.Kuşaktan kuşağa, nesilden nesile, soydan soya intikal eden. *Na dewran ser ve ser sımade nino* Bu devran her zaman sizin için gelmez.

servet *ise.* 1.Şerbet, şekerli su. 2.Varlık, zenginlik, mal mülk.

serveteni *ise.* 1.Zenginlik, varlılık,servetle ilgili. 2. Tatlılık, şerbetlik.

servezir *ise.* Baş vezir, başbakan, hükümet başkanı.

serxang *s.(e) ise.* Albay rutesinde olan asker, albay.

serxelk *is.(e)* Halkın kendi arasında kabul ettiği veya seçtiği başkan.

serxete *isd.* 1.İçine mektup konulan kapaklı kağıt, zarf. 2. Satır başı.

serxos *s. (e)* 1. Alkol veya uyuşturucu alarak kendinden geçen. 2. Başı dolanan, üstünde duramayan. 3. *mec.* Saldırganlık yapan, kendini bilmezlik yapan. 4. *mec.* Mutluluktan veya şaşırtıcı güzellik karşısında mest olan.

serxos biyaene *f.* Sarhoş olmak, başı dolanmak, kendinden geçmek, mest olmak.

serxos biyais *isg.* Sarhoş olma, başı dolanma, kendinden geçme, mest olma.

serxoseni *ise.* Şarhoşluk.

serxoşiye *isd.* Şarhoşluk.

serxos kerdene *f.* Sarhoş etmek, başını dolandırmak, kendinden geçirmek, mest etmek.

serxos kerdis *isg.* Sarhoş etme, başını dolandırma, kendinden geçirme, mest etme.

sess *ise.* 1.Beşten sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam 6, VI. 2.*s.* Beşten bir artık. *Ses ve ses* Altışar altışar.

sev *ise. kim.* Şap tuzu.

sevav (sevab) *ise.* 1. hayırlı bir davranış karşısında tanrı tarafından verileceğine inanılan ödül. *Sevave horê çiye ye feqirde* Hayırına o fakire bir şey ver. 2. Tanrı tarafından ödüllendirileceğine inanılan davranış.

sevda *isd.* 1. Güçlü sevgi, aşk. 2. Aşırı ve güçlü tutku, istek.

sevekiyae *s.(e)* Sakınılmış, korunmuş, kollanmış olan.

sevekiyaene *f.* Sakınılmak, kollanmak, korunmak.

sevekiyais *isg.* Sakınılma, kollanma, korunma.

seveknaene *f.* Birini veya bir eşyayı tehlikeden veya zarardan sakınmak, korumak, özen göstermek. *Çiye ho sevekneno* Kendi eşyasını koruyor sakınıyor.

seveknais *isg.* Birini veya bir eşyayı tehlikeden veya zarardan sakınma, koruma, özen gösterme.

seveknaoğ/e *ise/d.* Sakınan, koruyan, kollayan, özen gösteren (kimse).

sevev *is.* 1. Bir şeyin olmasına veya belli bir halde bulunmasına yol açan şey. *A biye seveve mêrde ho* O (d) kocasına sebep oldu. *Seveve ho çıko* Sebebi nedir? *Ez lazê horê bine sevev* Ben kendi oğluma sebep oldum. *O mırê bi sevev* O bana sebep oldu. *Seveve ho çıvawo, çınare danê mordemekro* Sebebi nedir, neden adamı dövüyorlar? *Sıma ey kısenê, meşte sar nêvano seveve ho çıvabi* Siz onu öldüreceksiniz, yarın el demez mi sebebi neydi? *Wo mıre bi sevev, Haqı ki deyre sevev bo* O bana sebep oldu, Tanrı da ona sebep olsun 2. Nedeniyle, dolayısıyla, yüzünden. 3. Bir yasanın önerilmesi veya hazırlanmasında yasa tasarısının hazırlanması ve maddelerini düzenleniş sebepleri. 4.Yargı kararlarında, kararların dayandığı yasal ve hukuki nedenlerin gösterilmesi.

sevev biyaene *f.* Sebep olmak, neden olmak.

sevev biyais *isg.* Sebep olma, neden olma.

seveviye *isd.* Gerekçesi, nedeni olan durum.

sevev kerdene *f.* Sebep etmek, neden yapmak, bahane etmek. *Qit şive lıngera cırê bi sevev a dırvetra merd* Ayağına çalı battı, kendisine bahane oldu, o yara ile öldü.

sevev kerdis *isg.* Sebep etme, neden yapma, bahane etme.

sevevsiz *s. (e)* 1.Sebebi olmayan, neden-

siz. 1. *zf.* Bir sebebi olmadan, nedensiz olarak.

sewda (I) *isd.* 1. Güçlü sevgi, aşk. 2. Aşırı ve güçlü tutku, istek.

sewda (II) *isd.* 1. Ses tonu güzel olan. 2. Duygulu, hoş, içli ses veya deme. *Sewda yarê amê gose mı* Yarin hoş sesi kulağıma geldi.

sewdalı *s.(e)* Sevdaya tutulmuş olan kimse.

sewdaleni ise. Sevdaya tutulmuş olma, aşıklık. Sewdaliyo Aşıktır (e).

sewdaliye *is.(d)* Sevdaya tutulmuş olan kimse. Sewdaliya Aşıktır (d).

sewe *isd.* 1.Güneş battıktan gün doğumuna kadar geçen süre. 2. Bu süre içindeki karanlık (pesewe). *Sewe lete* Gece yarısı. *Sewe nême* gece yarısı. *Sewe ressa* Zifiri karanlıktır. *Sewe ressebiye* Koyu karanlıktı. 3. Eğlence vb.amaçlarla düzenlenen gece toplantıları. *Sewe vırastene* Gece yapmak. *Sewa Haqiye* Dini ayinlerin yapıldığı geceler veya kutsal gece. *Sewa gerdegi* Gerdek gecesi.

seweşiyaene *f.* Sarsılmak, dengesini yitirmek.*Seweşinera* Sarsıldım, düşecek gibi oldum, dengemi kaybettim. *Seweşiyora kasro cerbiyo şiyo* Dengesini kaybederek yamaçtan yuvarlanmış gitmiş.

seweşiyais *isg.* Sarsılma, dengesini yitirme.

seweta *edt.* 1. Amacıyla, maksadıyla. *Sewetune hora* Kendim için. *Sewetune kamra* Kim için? *Sewetune çınay* Ne için? 2. Sebep ve sonuç belirtir. 3. -dan/ -den dolayı/ -dan/ -den ötürü. *Sewata çınay* Neden ötürü? 4. Özgü, ayrılmış. *Seweta to barê çi ard* Senin için bir yük eşya getirildi. 5. Karşılığında karşılık olarak. *Seweta yelgiya to* Senin iyiliğin için. 6. Uğruna yoluna. *Seweta male dina ho est adir* Dünya malı uğruna kendini ateşe attı (yaktı). *Sewetune dinera* Onlar uğruna.

sewle *ise.* Işın, aydınlık, ışık, parıltı.

sewle daene *f.* Işık vermek, aydınlık vermek, parıldamak, ışımak.

sewle dais *f.* Işık verme, aydınlık verme, parıldama, ışıma.

sewq (I) *ise.* 1. Parıltı, ışıltı. 2. Işın, ışık. 3. Aydınlık sağlayan araç. *Sewqe asme* Ay ışığı. *Sewqe çıla* Lamba ışığı. *Sewqe kıle* Alev ışığı. 4. *mec.* Mutluluk sevinç. 5. *mec.*Yüzünde ve gözlerinde beliren parıltı. *Hona çıme mı sewq kene* Daha gözlerim ışıklanıyor.

sewq (II) *ise.* 1. Götürme, gönderme. 2. Yöneltme.

sawqa *ise.* Şapka, kasket, başa giyilen giysi.

sewq biyaene *f.* Sevk olmak, gönderilmek.

sewq biyais *isg.* Sevk olma, gönderilme

sewq daene *f.* Parıldamak, ışıldamak, ışık vermek.

sewq dais *isg.* Parıldama, ışıldama, ışık verme.

sewqiyat *isd.* 1. Bir yerden başka bir yere gönderilme.2. Silahlı Kuvvetlerde, personel, silah, araç, yiyecek gibi ikmal maddelerinin, stratejik ve taktik amaçlarla bir yerden başka bir yere gönderilmesi.

sewq kerdene *f.* 1. Sevk etmek, göndermek. 2. Işıldamak, parlamak.

sewq kerdis *isg.* 1. Sevk etme, gönderme. 2. Işıldama, parlama.

sewsewuke *isd. zool.* Yarasa, gece kuşu.

sewtımal *s.(e)* 1.fani kimseye mal olmayan. *Çê dina sewtımale bivêşo* Fani dünyanın evi yansın. *Dina sewtımale keşre nêmanena* Fani dünya kimseye kalmayacak.

sexte *s.(e). Far. sâhte.* 1. Bir şeyin aslına

benzetilerek yapılan, düzme, düzmece. 2. İçten olmayan, yapmacık. *Sexte huyayis* Sahte gülüş. *Berviso sexte* Sahte ağlayış. *Sexte dosteni* Sahte dostluk.

sexte biyaene *f.* 1.Sahte olmak, düzmece olmak. 2. Sahteleşmek, düzmeceleşmek.

sexte biyais *isg.* 1.Sahte olma, düzmece olma. 2. Sahteleşme, düzmeceleşme.

sextekar/e *is.(e/d) Far. sahtekâr.* Sahte işler yapan, düzmeci, sahteci.

sextekar biyaene *f.* Sahtekar olamk.

sextekar biyais *isg.* Sahtekar olam.

sextekareni *ise.* Sahtekarlık, düzmecelik.

sextekareni kerdene *f.* Sahtekarlık etmek, düzmecelik etmek.

sextekareni kerdis *isg.* Sahtekarlık etme, düzmecelik etme.

sextekariye *isd.* Sahtekarlık, düzmecelik.

sexteni *ise.* Sahtelik, düzmecelik.

sxti *isç.* 1.Yeni doğmuş hayvan yavrularının üzerindeki perde, zar. 2. Lohusa sıvısı.

sexsenu (şixhesenu) *isç.* Daha çok Dersim'in Ovacık mıntıkasında yoğun bulunan ve pek çok kola ayrılan bir aşiret, Şıh Hasanlar.

sey *ise.* 1.Yetim, annesi babası ölmüş olan kimse.2.*mec.* Kimsesiz, arkasız.

seydu *isç.* 1.Dersim'de meskûn bulunan bir seyit aşireti, Seydanlar. 2.Ocak zadeler, syitler.

seydiz/e *ise/d* Seydan aşiretine mensup olan.

seyid *ise. Ar. seyyid.* 1. Bir topluluğun ileri gelen kişisi. 2. Hz. Muhammed'in soyundan olan kimse.

seydku *isç.* 1.Şıhmamedan aşiretinin bir kolu. 2. Bu aşiret koluna mensup olanlar.

seyidi saadet *ise.*Hz. Muhammet soyuna mensup olan kimse.

seyid qaji (Sey Qaji) *ise.* Dersim'in 19. yy.ın sonlarında ve 20. yy.ın başlarında yaşamış, ünlü halk ozanı.

seyid rıza *ise.* 1938 Dersim olaylarında idam edilen Dersimlilerin ulusal kahramanı ve lideri.

seyran *ise. Ar. seyrân.* Gezme, gezinme.

sey weli *ise.* Dersim'de erkek ismi.

se yek *ise. Far.* Tavla oyununda zarlardan birinin üç, diğerinin de bir gelmesine verilen ad, üç bir.

seytan *ise.* 1.Din kitaplarına göre isyancı meleklerin, kötü ruhların başı olarak nitelenen varlık. 2.*mec.* Kötü düşünce, kötü niyet. 3. *ise. mec.* Çok kurnaz uyanık (kimse). 4. *mec.* Bazı davranışlarında iradeli davranmayan, nefsine uyan (kimse). 5. *s. mec.*Yaramaz, haylaz, afacan. *Jê seytani bêçika ho wertê taoyra nêvezeno* Şeytan gibi hiç bir şeyin içinden parmağını çıkarmıyor.

seytaneni *ise.* 1.Şeytanlık. 2.Yaramazlık. 3. *mec.* Kurnazlık. 4.*mec.* Kötü düşüncelilik, kötü niyetlilik.

seytaniye *isd.*1.Şeytanlık. 2.Yaramazlık. 3. *mec.* Kurnazlık. 4.*mec.* Kötü düşüncelilik, kötü niyetlilik. 5. *zf.* Şeytanca davranış.

seyis *ise.*. 1. Ata bakan, timar eden kimse, at bakıcısı. 2. *mec.* Hizmetçi.

seyiseni *ise.* 1. Seyislik, at bakıcılığı. 2. Hizmetçilik.

seyyat *ise.* Gezi, yolculuk.

seyyat name *ise. Far. name.* Bir yazarın gezip gördüğü yerlerden edindiği bilgi ve izlenimlerini anlattığı eser.

sezde *ise.* 1. Tanrıya secde etme. 2. Tanrının kutsal dinini halka tebliğ eden peygamberlere secde etme. 3. Tanrıya dua ederken dizlerini ve ellerini yere koyarak kutsal yere secde etmek. 4. Alevilerde cem ayininin bitimine doğru tanrıya ve

onun peygamberine secdeye durma. 5. İslam aleminde namaz kılarken alnı, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durma vaziyeti

sezde amaene *f.* (Dinsel ayinlerde) Secdeye gelmek, yere eğilmek.

sezde amais *isg.* (Dinsel ayinlerde) Secdeye gelme, yere eğilme.

sezde biyaene *f.* Secdeye durmak, tanrıya zikir etmek, duada bulunmak.

sezde biyais *isg.* 1. (Dinsel ayinlerde) Secdeye durma. 2. (Birinin veya birilerinin) Önünde eğilme, kıyam etme.

sıfat *ise.* 1.Bir kimsenin görev, ödev, toplumsal veya hukuki bakımdan yeri ve özelliği. 2. hlk. Yüz, kılık ve dış görünüş. *Sıfate camordena vejiyo* Erkeklik suretinden çıkmış.

sıfır (golek) *ise.* 1.Kendi başına değeri olmayan, ondalık sayı sisteminde sağına geldiği rakamı on kere büyüten işaret (0). 2. *s. mec.* Hiç, yok. 3. *s. mec.* Kötü, başarısız, verimsiz.

sıfre (sofre) *is.* 1. Masa, sini gibi şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu. 2.Yemek (yedirme ve yeme). 3. Birlikte yemek yiyenlerin tümü. 4. Genellikle tekerlek biçiminde, üzerinde yemek de yenilebilen ayaklı hamur tahtası. 5. Hayvan derisi, gön, post. *Sıfrê keli* Teke postu/derisi.

sıfre hazır kerdene *f.* Sofra hazırlamak, sofra kurmak, yenilmek üzere yiyecek masaya koymak.

sıfre hazır kerdis *isg.* Sofra hazırlama, sofra kurma, yenilmek üzere yiyecek masaya koyma.

sıfre rast kerdene *f.* 1.Sofra açmak, sofra sermek (genellikle bez örtü üzerine hazırlanan yer sofrası için kullanılır) 2. Sofra yerini hazırlamak, düzeltmek.

sıfre rast kerdis *isg.* 1.Sofra açma, sofra serme (genellikle bez örtü üzerine hazırlanan yer sofrası için kullanılır) 2. Sofra yerini hazırlama, düzeltme.

sıfre ronaene *f.* Sofra indirmek, sofra kurmak, masaya veya honçaya yenilmek üzere yemek koymak.

sıfre ronais *isg.* Sofra indirme, sofra kurma, masaya veya honçaya yenilmek üzere yemek koyma.

sıfre xemelnaene *f.* Sofrayı donatmak, iyi yemek ziyafeti hazırlamak.

sıfre xemelnais *isg.* Sofrayı donatma, iyi yemek ziyafeti hazırlama.

sıfte (rave, verêcoyi) *ise.* 1.Önce, ilkin, başlangıçta, evela, iptida. *Sıfte yê amey* İlkin onlar geldiler. 3. *zf. mec.* İlk kez olarak, ilk defa. *Sıfte ma şime* İlk olarak biz gittik. Sıfte mı va İlkin ben söyledim.

sıfte amaene *f.* 1.İlk önce gelmek, ilkin gelmek. 2.İlk defa gelmek, ilk kez gelmek.

sıfte amais *isg.* 1.İlk önce gelme, ilkin gelme. 2.İlk defa gelme, ilk kez gelme.

sıfte biyaene *f.* 1.İlk doğmak, ilkin doğmak. 2. İlk olmak. 3.Başlangıç olmak. 4. İlk alış veriş, siftah olmak.

sıfte biyais *isg.* 1.İlk doğma, ilkin doğma. 2. İlk olma. 3.Başlangıç olma. 4. İlk alış veriş, siftah olma

sıfte kerdene *f.* 1.Başlangıç yapmak, başlamak. 2. İlk alış verişi yapmak, ilk satışı gerçekleştirmek.

sıfte kerdis *isg* 1.Başlangıç yapma, başlama. 2. İlk alış verişi yapma, ilk satışı gerçekleştirme.

sıfteni *s.(ç)* 1.Öncelikli, önceliği olan. 2.İlk öncekiler.

sıftera *zf.* 1.İlkten, başlangıçta, başlarken. 2.Önceden, geçmiş zamanda.

sığ *is.(e)* 1.Benzerleri veya parçaları

arasında çok az aralık bulunan. *Bıro sığ* Sık meşe. *Gema sığe* Sık orman. 2. Aralıksız olarak, *Ey uza sığ sığ vênen* Onu (e) orda sık sık görüyorum. *Sığ sığ sono uza* Sık sık oraya gidiyor. *Sığ sığ yeno ita* Sık sık buraya geliyor. *Rew rew sono çê dine* Erken erken onların evine gidiyor.

sık *ise.* 1. Şüphe, kuşku, his, tahmin. 2. Umu, beklenti. 3. Bir olayla ilgili gerçeğin ne olduğunu kestirememekten doğan kararsızlık, işkil, şüphe. 4. başkalarının iyi niyet ve amaçlarını kötüye yormak, işkilenme duygusu. 5.Kuşkuya sebep olan bütün ihtimalleri ortadan kaldırmak. 6. İnsanı çok tedirgin eden kuşku.

sıkır *ise* Tanrıya duyulan minnet duygusunu dile getirme, *Sıkır ke* Şükür et. *Sıkıre mıve yê comerdvo* Benden o cömerde (Tanrıya) şükürler olsun. *Sıkıre mıve ramu ye comerdiya Homayvo* Tanrının yüce cömertliğine hamdu senalar olsun. *Sıkırvo* şükürler olsun.2. Mutlu bir olay veya durumdan, yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu bildirme.

sıkır kerdene *f.* 1.Tanrıya minnet duygusunu sunmak. 2. Bir kimseye minnet duymak, gönülden borçlu olmak.

sıkır kerdis *isg.* 1.Tanrıya minnet duygusunu sunma. 2. Bir kimseye minnet duyma, gönülden borçlu olma.

sık kerdene *f.* 1.Kuşkulanmak, şüphe etmek, birine kuşkuyla bakmak. *Sıma sıkê kami kenê* Siz kimden şüpheleniyorsunuz? *Sıkê to sono kami* Kuşkun kime gidiyor/ Kimden şüphe ediyorsun? *Sıkê mı keşra çino* Kimseden şüphelendiğim yok. 2.Ummak, (birinin bir şey yapabileceğini) beklemek, tahmin etmek. *Sıkê mınu keşi çino* Kimseden ummuyorum / Kimseden kuşkum yok. *Mordemero qalender bi, keş deyra xıraviye sık nêkerdenê* Kalender bir adamdı, kimse ondan kötülük ummuyordu.

sık kerdis *isg.* 1.Kuşkulanma, şüphe etme, birine kuşkuyla bakma. 2. Umma, (birinin bir şey yapabileceğini) bekleme, tahmin etme.

sık kerdoğ/e ise/d. 1.Yüksünen, havadan nem kapan, kuşku eden, şüphe eden. 2.Uman, aklından geçiren, beklentiye kapılan.

sık kêwtene *f.* 1.Yüksünmek, şüpheye düşmek, hissine kapılmak. 2. Umara kapılmak, tahminine kapılmak, sanısına düşmek.

sık kêwtis *isg.* 1.Yüksünme, şüpheye düşme, hissine kapılma. 2. Umara kapılma, tahminine kapılma, sanısına doşme.

sıktae *s.(e)* Kırılmış olan, kırık.

sıktaene *f.* 1. (Sert, katı şeyler için) Kırmak, vurarak parçalamak. 2. Fiyatta indirm, yapmak, kırmak. 3.*mec.* İncitmek, üzmek, kırmak, gücendirmek. *Zere mı cıra şikiya* İçim kendisine kırıldı. 4. *mec.* Etkisini ve hızını kesmek, kırmak. *Ewro hewa têne sikiya* Bu gün hava biraz kırıldı.

sıktayis *isg.* 1. (Sert, katı şeyler için) Kırma, vurarak parçalama. 2. Bir yerinden kırarak katlama. 3. Fiyat indirme, kırma. 3.*mec.* İncitme, üzme, kırma, gücendirme. 4.*mec.* Etkisini ve hızını kesme, kırma.

sıkte mendene *f.* 1.Kuşkuda kalmak, şüphede kalmak. *Sıkunê ho ver* Kendi şüphesi yüzünden *Sıkunê zerê ho ver* Kendi içgüdüsünden ötürü. 2. Umut içinde kalmak, sanıda kalmak, beklenti içinde kalmak. *Sıkunê hora gore qeseykeno* Kendi sanılarına göre konuşuyor.

sıkte mendis *isg.* 1.Kuşkuda kalma, şüphede kalma. 2.Umut içinde kalma, sanıda kalma, beklenti içinde kalma.

sıl *ise.* 1. Büyük baş hayvanların, özellikle sığırların dışkısı 2.*mec.* İşe yaramaz, değersiz. *Qlae sılo, tawayre nêbeno* Bir dışkı kündesidir, bir şeye yaramaz.

sılam *ise. Ar. selâm.* Bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine sözle veya işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme.

sılam daene *f.* Selam vermek.

sılam dais *isg.* Selam verme.

selamê haqiye *ise.* Allahın selamı.

selamê haqiyero cı kerdene *f.* 1.Kendisine Allahın selamını vermek/etmek. 2. Birini ziyaret etmek, esenlik dilemek, hal hatırını sormak.

selamê haqiyero cı kerdis *isg.* 1.Kendisine Allahın selamını verme/etme. 2. Birini ziyaret etme, esenlik dileme, hal hatırını sorma.

selameteni *ise.* Esenlik, sağlık, gönençlik.

selametiye *isd.* 1. Esenlik, sağlık. 2.Tehlikeden, darlıktan ve sıkıntılı durumdan uzak olma hali. *Make na zumıstu varna ra kume Sılametiye*Biz bu kışı geçirdikten sonra selamete erişeceğiz.

sılametiye kêwtene *f.* Esenliğe girmek, selamete kavuşmak.

sılametiye kêwtis *isg.* Esenliğe girme, selamete kavuşma.

sılametiye vetene *f.* Esenliğe eriştirmek, selamete çıkartmak.

sılametiye vetis *isg.* Esenliğe eriştirme, selamete çıkartma.

sılawete *isd.* 1. Hz. Muhammet ve onun soyundan gelenlere saygı bildirmek için okunan dua. 2. Erkek çocukların sünnetinde okunan dua ve yürütülen dinsel tören.

sılayiye *isd.* 1.Davetiye, buyurluk, izzet ikramlık. 2. Toplantı davetiyesi. 3. Öneri, teklif.

sılayiye cı daene *f.* 1.Davetiye vermek, kendisini buyur etmek. 2. Kendisine öneri sunmak, teklifte bulunma

sılayiye cı dais *isg.* 1.Davetiye verme, kendisini buyur etme. 2. Kendisine öneri sunma, teklifte bulunma.

sılayiyede biyaene *f.* Davette olmak, bir toplantıda olmak, davetliler arasında olmak.

sılayiyede biyais *isg.* Davette olma, bir toplantıda olma, davetliler arasında olma.

sılayiye kerdene *f.* Davet etmek, buyur etmek. 2. Bir toplantıya veya işe çağırmak.

sılayiye kerdis *isg.* Davet etme, buyur etme. 2. Bir toplantıya yeya işe çağırma.

sılayiye kerdoğ/e *ise/d.* Davet eden, buyur eden. 2. Bir toplantıya veya işe çağıran.

sılepore kerdene *f.* telaşa kapılmak, telaş etmek, düzensizlik etmek, her şeyi birbirine karıştırmak, berbat etmek.

sılepore kerdis *isg.* Telaşa kapılma, telaş etme, düzensizlik etme, her şeyi birbirine karıştırma, berbat etme.

sılevêre *ise.* işkembe dışkısı.

sılmıstık *ise. bot.* 1. Bir bitki adı. 2. Bu bitkiden yapılan yemek. *Taro sılmıstık.*

sılond *ise.* Gübre yığını, hayvan dışkısının üst üste birikiminden oluşan gübre yığını.

sılope *ise.* Dışkı yığını.

sılopot *ise.* Büyük, partal hayvan dışkısı.

sılor *ise.* Çapak, göz pınarlarından akıp pıhtılaşan salgı. *Çıme sılorın* Çapak

gözlü.
sılorê çımi *ise.* Göz çapağı.
sılorın *is.(e)* Çapaklı.
sılorıne *is.(d)* Çapaklı.
sılsile *isd.* 1.Biyolojik özellikleri nesilden nesile takib eden, soy zinciri. 2.Aynı cins şeyin uzayıp giden devamı. 3.Ced, soy, kandaş.
sılq isç. bot. 1. Ispanak gillerden, vitamince zengin bir bitki.Pancar. Sılqe suri, Kırmızı pancar. 2. Bu bitkiden üretilen şeker.
sılt *s.(e)* Çıplak, üstünde örtü veya giysisi olmayan.
sılt biyaene *f.*Çıplak olmak.
sılt biyais *isg.*Çıplak olma.
sılteni *ise.*Çıplaklık. Çıplak olma hali.
sıltıye *isd.*Çıplaklık.Çılak olma durumu.
sılt kerdene *f.* Çıplak etmek, soymak.
sılt kerdis *isg.*Çıplak etme, soyma.
sımaq (tamase) *ise. bot.* Simak.
sımanefêre *isd.* Tren.
sımele *isd.* Biçilmiş ekin veya ot demeti.
sımeli *isç.* Biçilmiş ekin veya ot demetleri.
sımer *ise.* Saman.
sımge *ise.* Sembol.
sımıtaene *f.* 1. (Sıvı içecekleri) İçmek. *Uwe sımıtene* Su içmek. 2. (Sigara veya benzer şeyleri) İçmek. *Cığara sımıtene* Sigara içmek. 3. Kafayı çekmek, alkol kullanmak.
sımıtais *isg.* 1. (Sıvı içecekleri) İçme. 2. (Sigara veya benzer şeyleri) İçme. 3. Kafayı çekme, alkol kullanma.
sımondi *isd.* Çarık veya çorap bağı.
sımorık *ise. zool.* 1. Sincap. 2. *mec.* Boyu küçük kimseler veya çocuklara söylenir.
sımotkın *s.(e)* Kaygan. *Hard sımotkıno* Yer kaygandır. *Çığır sımotkıno* Çığır kaygandır. *Cemed sımotkıno* Buz kaygandır. *Sımotine'ra* Kaydım. *Sımotiyo'ra* Kaymış. *Hawurê ho vınde sımotina'ra* Kendine dikkat et kayarsın.
sımotkın biyaene *f.* 1.Kaygan olmak. 2. Kayganlaşmak.
sımotkın biyais *isg.* 1.Kaygan olma. 2. Kayganlaşma.
sımrıd *ise.* Dövme bulgurun dibinde kalan ince bulgur kırıntısı.
sımsıme (sımsımıke) *ise.* Dersim'de oynanan bir halk oyunu. (Oyuncular halka biçiminde sıra halinde dizilirken baş ve işaret parmağı ile burun deliklerini kapatırlar ve aynı anda burundan ses çıkarırlar. Sonra her oyuncu yanındakini gafil avlayarak sırtına şalpak atmaya çalışır.)
sımşer *ise.* Kılıç. *Sımşero mırawu* Ağzı tırtırlı olan kılıç.
şimşirde *zf.* İniş aşağı, iniş aşağıya doğru.
sım-u şa *s.(e)* Simsiyah, kapkara. *Sımşa wo* Kapkaradır, simsiyahtır.
sınaene (I) *f.* 1. Sınamak, denemek. 2. Bir şeyin niteliğini ve değerini anlamak için test etmek, yoklamak. 3.Birinin yeteneğini, yeterliliğini veya niteliğini yoklamak, imtihan etmek, sınava tabi tutmak.
sınaene (II) Hapşırmak, aksırmak. *Serd qureto, sıneno* Soğuk almış, hapşırıyor.
sınais (I) *ise.* 1.Sınama, deneme. 2. Bir şeyin niteliğini ve değerini anlama için test etme, yoklama. 3.Birinin yeteneğini, yeterliliğini veya niteliğini yoklama, imtihan etme, sınava tabi tutma.
sınais (II) *ise.* Hapşırma, aksırma.
sınawoğ/e *ise/d.* 1.Sınayan, deneyen. 2. Deneyimli, tecrübeli. 3.Hapşıran, aksıran.
sınc *ise.* Dikeni çok olan bitki. *Sınco boyın* Kokulu diken.
sıncık *ise.* Dikenli çalı kümelerinden her

biri.

sıncıkın *s.(e)* Dikenli, dikeni olan.

sınci *isd/ç.* Ayran veya mayalanmış süt kaynatıldıktan sonra, peynir veya çökelekten arta kalan sarımtrak su. *Sınca toraqi* Çökelek suyu. *Sınca pendiri* Peynir suyu.

sıngi *ise. bot.* 1.Yer elması ve bu bitkinin pişirilmeden yenile bilen kökü.2.İlkbaharda çıkan ve çiğ yenilen yer Elması benzeri bir kök bitkisi.

sınge *isd.* Yer elmalarından her biri.

sıngır *ise.* 1. Bacağın diz kapağından topuğa kadar olan bölüm. *Sıngırê isoni* İnsan, incikleri. 2. Keçi, koyun gibi küçük baş hayvanların sincikten ayağına kadar olan bacak bölümü. *Sıngırê mali* Davar sincikleri. 3.Sığır sincikleri. *Sıngırê naxıri* Sığır bacakları. 4. hayvanlarda arka bacağın kancaya takılan yer (incik deliği).

sıngır biyaene *f.* 1. Bacakları tahrip olmak, kaval kemikleri yaralanmak. 2.*mec.* İş veya bir şeyin peşinde koşup dolaşmaktan halden düşmek, bacakları kırılmak. *Hundeke a raera şine amune, endi sıngır bine* O yoldan gide gele bacaklarım aşindı (paralandı). *Mal, gawu dıma sıngır bine* Davar, sığır peşinde paralandım.

sıngır biyais *isg.* 1. Bacakları tahrip olma, kaval kemikleri yaralanma. 2.*mec.* İş veya bir şeyin peşinde koşup dolaşmaktan halden düşme, bacakları kırılma.

sıngır kerdene *f.* 1. Ağır yaralamak. 2. *mec.*Tırpanla veya orakla ekin tarlasını tahrip etmek, gelişigüzel biçerek zarar vermek, kaba ve özensiz biçmek. 3. *mec.* Bağ, bahçe fidanlarını keserek tahrip etmek, doğramak.

sıngır kerdis *isg.* 1.Ağır yaralama. 2. *mec.*Tırpanla veya orakla ekin tarlasını tahrip etme, gelişigüzel biçerek zarar verme, kaba ve özensiz biçme. 3. *mec.* Bağ, bahçe fidanlarını keserek tahrip etme, doğrama, sakatlama. 4. Kasap baltasıyla leşi parçalara ayırma, kemiğiyle birlikte eti doğrama.

sınıkçı *ise.* Kırıkçı, ortopedist, kemik kırıklarını tedavi eden.

sınıkçiye *isd.* Kırıkçı, ortopedist, kemik kırıklarını tedavi eden (bayan).

sınıfe *isd. Ar. şinf.* 1. Öğrencilerin yıllık öğrenime göre ayrıldıkları bölümlerden her biri. 2. Ders okutulan yer, dershane, derslik. 3. *sos.* Bir toplumda aynı görevi yapan, aynı menfaati sağlayan, aynı şartlarda yaşayan büyük insan grubu.

sıped *ise.* Günün başlangıcı, sabah. *Sıpedo* Sabahtır.

sıper *ise. Far. siper.* 1. Korunulacak, arkasına, altına veya içine girerek saklanılacak yer. 2. Yağmur, güneş ve rüzgarın etkilemediği gizli, kuytu yer, dukda. 3. Güneş ve yağmurun etkisinden korunmak amacıyla şapka ve kasket gibi şeylerin önüne yapılan çıkıntı, siperlik.

sıpê *ise.* 1. Ak, beyaz, ***siyah*** karşıtı. 2. *s.* Bu renkte olan. *Vora sıpıyê* Beyaz kar. *Çiçeğê sıpeyi* Beyaz çiçekler. *Sıpêwo* Beyazdır. *Wela sıpiye* Beyaz kül. *Lawo şawu sıpe* Beyazlı siyahlı ip. *Riyo şawu sıpe* Alacalı yüz/ Ak ile kara yüz. 3. Beyaz ırktan olan kimse. *Qulo sıpe* Beyaz insan.

sipê biyaene *f.* 1.Beyazlanmak. 2. Beyaz olmak. *Porê ho biyo sıpê.*Saçı beyazlaşmış.

sipê biyais *f.* 1.Beyazlanma. 2. Beyaz olma.

sıpê kerdene *f.* Beyazlatmak, beyaz hale getirmek.

sıpê kerdis *isg.* Beyazlatma, beyaz hale

getirme.

sıpêla *ise.* 1. Beyaz giysili, beyaz urbaya bürülü olan. 2.*mec Sıpêlae Hızırı* Ak bürünümlü Hızır.

sıpêlae serê sodiri *ise.din.* Sabahın ak urbalı meleği.

sıpırmısê cı kerdene *f.* 1. İçine emdirmek. 2. İçine kaydırmak, pompalamak. 3.İçine sokmak, içine itmek, içine bastırmak. 4. *argo.* Birine kazık atmak veya kazık (penis) sokmak.

sıpırmısê cı kerdis *isg.* 1. İçine emdirme. 2. İçine kaydırma, pompalama. 3.İçine sokma, içine itme, içine bastırma. 4. *argo.* Birine kazık atma veya kazık (penis) sokma.

sıpırmıs kerdene *f.* Silip süpürmek, kökten alıp götürmek. *Çığ ame darber sıpırmıs kerd berd* Çığ geldi ağaç mağaçları süpürdü götürdü.

sıpırmıs kerdis *isg.* Silip süpürme, kökten alıp götürme.

sıpıtaene *f.* 1.Vakumlamak. 2.Hava boşluğu yaratarak sıvıları emmek, çekmek. *Uwe sıpıte we* Suyu emerek içti. *Sıpıtwe* Emerek yuttu. 3. Hava akımının gücüyle kar, toz ve saman gib şeyleri emerek, havaya kaldırıp götürmek. *Pukeleke, sımer, sakil sıpıtwe berd asme* Hortum, saman ve gazeli emip götürdü. 4. Soğurma, içine çekme, massetme. *Pırnıka ho sıpeno we* Burnunu çekiyor. *Çılme ho sıpeno we* Sümüğünü çekiyor. *Herre uwe sıpıta we* Toprak suyu emiş. 5. Pompalayarak çekme. Pompalama tekniği ile bir akışkanın emilmesi, çekilmesi veya bir yere aktarılması, doldurulması. 6. *mec. Peru nıka uwa ho sıpıtawe* Paralar şimdi suyunu çekmiş. 7. *Mıknatıs demır sıpenowe* Mıknatıs demiri kendine çekiyor, emiyor.

sıpıtais *isg.* 1.Vakumlama. 2.Hava boşluğu yaratarak sıvıları emme, çekme. 3. Hava akımının gücüyle kar, toz ve saman gib şeyleri emerek, havaya kaldırıp götürme. 4. Soğurma, içine çekme, massetme. 5. Pompalayarak çekme. Pompalama tekniği ile bir akışkanın emilmesi, çekilmesi veya bir yere aktarılması, doldurulması. 6. Manyetik çekim.

sıpor *ise. Fr. sport.* Kişisel veya toplu oyunlar biçiminde yapılan, genellikle yarışmaya yol açan, bazı kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümü.

sıpor kerdene *f.* Spor yapmak.

sıpor kerdis *isg.* Spor yapma.

sıp sağlem *s.(e)* 1.Sapsağlam, arızasız, tahribatsız. 2. Tamamen iyi, sağlıklı.

sıp-u sağlem *zf. ve s.(e)* 1.Sapasağlam, arızaya veya tahribata uğramamış. 2. Sapa sağlam, sağlıklı, hastalık veya sakatlık taşımayan.

sıra *isd.* 1. Bir çizgi üzerinde yan yana veya art arda şey veya kimselerin tümü, dizi. 2. Belirli bir düzen ve niteliğe göre dizilme durumu.3. Dershane, meclis gibi yerlerde kullanılan ve oturup yazı yazacak biçimde yapılmış olan mobilya.

sıre (sere) *ise.* 1.Belirli bir düzen ve niteliğe göre dizilme durumu. *Sıre mawo* Bizim sıramızdır. *Sıre sımade* sizin döneminizde. *Sıre dinede* Onların zamanında. 2. *Sırê yê qesu niyo* O sözlerin sırası değil. *Sırê qewğa niyo* Kavganın sırası değil. 3. Tarih, dönem, çağ. *Sırêde* Zamanın birinde. *Sırê sırê sımawo* Dönem sizin döneminizdir. *Sıroke sıma pêyser amey Dêsim* Sizin Dersim'e tekrar geri geldiğiniz sıralar. *Sıroke esker ame Dêsım* Askerlerin Dersim'e geldiği sıralar. *Sıroke mılet qırkerd* Milleti katlettikleri anda.

sırf *zf.* 1. Salt, ancak, yalnız, sadece. *Werte dewede sırf tı wayire mal-u milka* Köyün içinde sadece sen mal mülk sahibisin. *Sırf tı candana* Sadece sen kazanç sağlıyorsun. Sırf girede Sadece bağla. *Sırf hen vazê* Sadece öyle söyle. *Sırf hen kerdo* Sadece öyle yapmış. *Sırf eve dey nêmendo* Sadece onunla yetinmemiş. 2. Tümüyle, bütün olarak, büsbütün. *Sırf tı wayirê qeşiya* Sadece sen söz sahibisin. *Sırf tı qeseykena* Sadece sen konuşuyorsun.

sırm *ise.* 1. Bazı işlerde sicim yerine kullanılmak için, sicim kalınlığında, ince ve uzun deri şeridi. 2. *mec.* İnce ve sportmen yapılı, güçlü ve hareketli kimse. *Xortek henke çıvı dano tı vana sırmo* Delikanlı öyle kıvırıyor ki sanırsın sırımdır.

sırme *sie.* 1. Sırma, 2, Sırmalı olan (şey). 3. Sırmalı cepken. 4. Rutbe.

sırote *isd.* 1. Yüz, insan yüzü, süreti. 2. Yüzdeki yanaklardan her biri, yanak. *Sırota Oli* Ali'nin yüzü, yanağı.

sırp *ise.* Sırbistan'da yaşayan bir halk ve bu halkın soyundan gelen kimse.

sırpe sırpe *zf. is.(d)* 1. Peşpeşe düşen su damlasının çıkardığı ses, şıp şip, şıpır şıpır. Sırpe sırpa dılapuna Damlaların şıp şıpıdır. 2. Duyulabilecek şekilde kulağa gelen ayak sesleri, çıpırtı mıpırtı.

sırpnaene *f.* (Genellikle bayanlar için) Fiyaka ve gösteriş yapmak,çıtır pıtır, kıvırtarak gezinmek.

sırpnais *isg.* (Genellikle bayanlar için) Fiyaka ve gösteriş yapma, çıtır pıtır, kıvırtarak gezinme.

sırr *ise.* 1. Varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey, giz. *Sırre ho keşra mevaze tore dısmeni jêdnene* Sırrını kimseye deme, sana düşman çoğaltırlar. *Sırrê dewlete* Devlet sırrı. *Yê sırre çe ho tever nêdane* Onlar kendi aile sırınıdışarıya sızdırmıyorlar. *Na sırr wertê made bımano* Bu sır aramızda kalsın! *Sırre ho tevermede* Sırrını dışarıya verme! *Kes sırre sıma pê neheşiyo* Kimse sizin sırınızı öğrenmesin (duymasın). 2. İnsan aklının yeterince açıklık getiremediği şey. *Sırre dine kes nêzono* Onların gizini kimse bilmiyor. *Kes sırre deyrê nayil nêbiyo* Kimse onun sırına erişememiş. *Sırre dina* Dünyanın gizi. 3. Bir işin, bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor, en ince yanı. 4. Bir amaca ulaşmak için kullanılan, başvurulan özel ve gizli yöntem.

sırr biyaene *f.* 1. Sır olmak, kayıplara karışmak, gözden kaybolmak. 2.*mec.* Kaybolmak, yok olup gitmek, bulunmamak.

sırr biyais *isg.* 1. Sır olma, kayıplara karışma, gözden kaybolma. 2.*mec.* Kaybolma, yok olup gitme, bulunmama.

sırrdaş *ise.* Sır ortağı, aynı gizleri paylaşan kimseler, sırdaş.

sırrdaşeni *ise.* Sırdaşlık, ortak gizlere sahip olma durumu.

sırsıle *ise. zool.* 1. Sülün kuşu. 2.*mec.* Yeni doğmuş parlak aya verilen adlardan biri. 3. *mec.* Güzel kadın, güzel kız. "*Dırê rojo vejiya a sırsıla newuye/ Rındekamı soz dara mı sone sewa yeniye/ Ez amune vere çeveri/ Hona ranêkota a dela vısturiye/ Na kılame mı howu to sero vate/ Sewa Haqi mı sero sodır nêbiye/ Vana lawo tı çerezê dukani niya/ Ez to bıjêri berji verê miye*" (Kılama Areyij'de yenara zu). Sırsıla oli Hz. Ali'ye ait olduğuna inanılan güvercin veya

Turna kuşu.

sırşi *isd.* Karasaban demiri.

sırti *isd.* 1. Omurgalı veya omurgasız hayvanlarda boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölümü. *Sırta gayi* Öküzün sırtı. *Sırta ostori* Atın sırtı. 2. İnsanların boyundan bele kadar uzanan üst bölümü. 3. Kesici aletlerin kesmeyen kenarı. 4. Dağların veya tepelerin üst bölümü. *Sırta koyi* Dağın sırtı.5. Bir şeyin üstü, üst bölümü.

sırtme *ise.* Evin iç tarafından yatay olarak kapı kanatlarını duvara raptetmek için kullanılan demir veya sağlam ağaç sürtme, sürgü.

sırtme kerdene *f.* Sürgülemek. *Çever sırtmeke* Kapıyı sürgüle.

sırtme kerdis *isg.* Sürgüleme.

sırxe *isd.* 1.Sırık, sopa, uzunca deynek. 2. Çift sürerken öküzleri dürtmek için ucunda demir veya çivi bulunan uzun çubuk, deynek.

sırxe kerdene *f.* 1. Bir ağacı sırık haline çevirmek. 2. Sırıklamak, dövmek, dürtmek. 3. Bir sisteme sırık eklemek, takmak.

sırxe kerdis *isg.* 1. Sırıklama, dövme, dürtme.

sıst *s.(e)* 1. Sıkı veya gergin olmayan, gevşemiş olan. 2. *mec.* İlgisiz, kayıtsız, becereksiz. 3.*mec.* Cansız, hareketsiz, hantal, kaygısız, dirayetsiz. 4. Sır saklamayan, laf gezdiren, tutarsız, ağzı sıkı olmayan. *Fekê ho sısto, qese fekte nêmaneno* Ağzı gevşektir, ağzında laf kalmıyor.

sıst amaene *f.* Gevşek gelmek, yeterince sıkı olmamak.

sıst amais *isg.* Gevşek gelme, yeterince sıkı olmama.

sıst biyaene *f.* 1. Gevşek olmak. 2. Gevşemek. 3. Hareketsiz ve becereksiz olmak.

sıst biyais *isg.* 1. Gevşek olma. 2. Gevşeme. 3. Hareketsiz, dirayetsiz ve becereksiz olma.

sısteni *ise.* 1. Gevşeklik. 2. *mec.* İlgisizlik, kayıtsızlık. 3.*mec.* Cansızlık, hareketsizlik, hantallık, kaygısızlık, dirayetsizlik. 4. Sır saklamazlık. 5. Uçkur gevşekliği.

sıstıye *isd.* 1. Gevşeklik. 2. *mec.* İlgisizlik, kayıtsızlık. 3.*mec.* Cansızlık, hareketsizlik, hantallık, kaygısızlık, dirayetsizlik. 4. Sır saklamazlık. 5. Uçkur gevşekliği.

sıst giredaene *f.* Gevşek bağlamak, gergin ve sıkı bağlamamak.

sıst giredais *isg.* Gevşek bağlama, gergin ve sıkı bağlamama.

sıst guretene *f.* 1. Gevşek tutmak. 2. *mec.* İşi ciddiye almamak, gevşek davranmak, fazla üstünde durmamak, dikkat etmemek.

sıst guretis *isg.* 1. Gevşek tutma. 2. *mec.* İşi ciddiye almama, gevşek davranma, fazla üstünde durmama, dikkat etmeme.

sıstık/e *is.(e/d)* Gevşek durumda, gevşecik, gevşekçe,halta hulta.

sıst kerdene *f.* 1.Gevşetmek, gerginliğini ve sıkılığını azaltmak. *Miya ho sıstke* Kuşağını gevşet. 2. Yavaşlatmak, savsaklamak, sıkı ve hareketli halini azaltmak. 3. *mec.* Birini yumuşatmak, yola getirmek.

sıst kerdis *isg.* 1.Gevşetme, gerginliğini ve sıkılığını azaltma. 2. Yavaşlatma, savsaklama, sıkı ve hareketli halini azaltma. 3. *mec.* (Birini) Yumuşatma, yola getirme.

sıt *ise.* 1. Kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını beslemek için memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı. *Site mae* Anne sütü. *Site mali* Davar sütü. *Site mêsıni* Koyunların sütü. *Sıto kal* Çiğ

süt. *Sıto helal* Helal süt. 2. *bot.* Bazı bitkilerin türlü organlarında bulunan beyaz renkte öz su. *Sıte alabendi (nerebendi)* Alabend sütü. *Site toliye* Acıot sütü. *Site moresingi* Emlik sütü. *Site şirku* Kenger sütü *Site Kınkori* Çarşır sütü. 3.Süte benzeyen her türlü sıvı. *Vasê sıti* Süt otu. Sıti toji Süt tozu. 5. *mec. s.* Tertemiz, bembeyaz. 6. *mec.* Acı bir olaydan ders almak. *Site dinera ree fekê mı vêsa* Onların sütünden bir kez ağzım yandı.

sıt amê kerdene *f.* Süt mayalamak.

sıt amê kerdis *isg.* Süt mayalama.

sıtar/e *ise/d.* 1. Koruyucu, kanat gerici, himaye edici. 2. Korunak, barınak, sığınma yeri. *Bê cae ho stare sanime* Gel bir yere sığınalım.

sıtare biyaene *f.* 1. Koruyucu olmak, himayeci olmak, barınak olmak. 2. Himaye edilmek, korunur olmak. 3. Barındırılmak, sığınır olmak.

sıtare biyais *isg.* 1. Koruyucu olma, himayeci olma, barınak olma. 2. Himaye edilme, korunur olma. 3. Barındırılma, sığınır olma.

sıtare kerdene *f.* 1. Yer vermek, barındırmak, sığınmasını sağlamak. *Esmer lewe hode mı sıtareke* Bu yıl beni yanında barındır. *Dıre roji yine lewe hode sıtareke* Birkaç gün onları yanında barındır. 2. Korumasına almak, koruyuculuk etmek.

sıtare kerdis *isg.* 1. Yer verme, barındırma, sığınmasını sağlama. 2. Himeye etme, korumasına alma, koruyuculuk etme.

sıtem *ise. Far. sitem.* Bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık gibi duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme.

sıtemkar/e *s.(e/d)* Sitem edici, sitem eden.

sıtemkareni *ise.* Sitemkarlık.

sıtemkariye *isd.* Sitemkarlık, güceniklik.

sıt litaene *f.* Süt emmek. *Sıto kal lito* Çiğ süt emmiş (her şey umulur). *Sıto helal lito* Helal süt emmiş (İyi insandır).

sıt litais *isg.* Süt emme.

sıvelek (sıveleg) *ise. zool.* Bir böcek türü.

sıvereke *isd.* Urfa'ya bağlı Zaza yoğunluklu Siverek ilçesi.

sıvık *s.(e)* 1.Cıvık, sulu. Mir biyo sıvık Hamur cıvık (sulu) olmuş. 2. Cıvık şey (hamur vs.).

sıvık biyaene *f.* Cıvık olmak, sulanmak.

sıvık biyais *isg.* Cıvık olma, sulanma, cıvık hale gelme.

sıvıke isd. Ayak bileği veya eklemi.

sıvıske *isd. bot.* Bir çeşit bitki. *Vasê sıvıske* Sıvıske otu.

sıvil *ise. Fr.*1. Asker sınıfından olmayan (kimse). 2. Üniforma veya özel giysi giymemiş olan (kimse). 3.*ise.*Üniformasız Sivil polis.

sıvileni *ise.* Sivillik, üniformasızlık.

sıya hora tersaene *f.* Kendi gölgesinden korkmak. *Deyde cigere çina, wo sıya hora terseno* Onda yürek yok, o kendi gölgesinden korkuyor.

sıya hora tersais *isg.* Kendi gölgesinden korkma.

sıyaset *ise. Ar. siyâset.* 1. Politika, siyaset. 2. Devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış.

siyasetçi *ise.* Politikacı. *Mordemê siyaseti* Siyaset adamı.

sıye *isd.* 1. Saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık .*Tiji verra mevınde, bê sıye* Güneşin önünde durma, gölgeye gel. 4. Resimde bir şekli cisimlendirmek için, onun ışık almaması gereken yer-

lerine vurulan az çok koyu renk. 5. *mec.* Birinin yanından hiç ayrılmayan kimse. *Jê sıya mı ero mı pino benim* Gölgem gibi beni izliyor. 6. *mec.* Koruma, kayırma, himaye edilme. *Ma bınê sıya dinede xeleşayme.* Biz onların gölgesinin altında kurtulduk. 7.*Mare Sıye meke rındena to haza vındo* Bize Gölge etme senin iyliğin orada kalsın (tepki sözü).*Sıya hora mı meke xêre to haza vındero* Bana gölgeni düşürme, senin hayırın orda kalsın. *Rozê bınê sıya tora vejin* Bir gün senin gölgenin altından çıkarım. 8. Cin çarpmak. *Sıya periye biyara cı* Peri gölgesiyle karşılaşmış (çarpılmış).

sızım *ise.* 1. Sicim. 2. (Yağmur için) Gökten akar gibi, şiddetli yağmak.

sızına *isd.* 1.Esinti, inilti. *Sızına vayi* Rüzgarın eserken çıkartdığı ses. 2. Sızıntı, ince aralıklardan hafif hava veya sıvı akıntısı.

sızına vay amaene *f.* Rüzgar sesi gelmek, rüzgar vınıltısı gelmek.

sızına vay amais *isg.* Rüzgar sesi gelme, rüzgar vınıltısı gelme.

sıhir *ise. Ar. sihr.* Tabiat kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların başvurdukları gizli işlem ve davranışlara verilen genel ad, sihir, büyü.

sihirbaz *ise.* Sihirbaz, büyücü.

sihirbazeni *ise.* Büyücülük.

silgi *ise.* Silgi, istenmeyen bir yazıyı silmeye yarayan araç.

siliye *isd.* Su damlaları halinde yağan, yağmur.

sili-wu sıpıli *s. ve zf.* 1.Sulu sepken, karla karışık yağan yağmur. 2. *s.*Yaş yağmur, hareketli yağış ortamı, fırtınalı, yağışlı.

siyonist/e *ise.* Siyonizm yanlısı olan (kimse).

siyonizm *ise. Far. sionisme.* 1.(Kudüs'ün eski adı olan Sion'dan) 19. yüz yıl sonlarında çeşitli ülkelerde Yahudilerce ortaya atılan, Filistin'de bağımsız bir devlet kurmayı amaçlayan akım, politik görüş. 2. tar. Yahudiliğin kaynağını teşkil eden muharref (tarif edilmiş) Tevrat ifadelerine göre kendi tanrıları Yahova tarafından oğullarına miras olarak verilen yeryüzünün mülk (mılk) edinmek, devlet kurmak, hürriyeti sahibi olmak yalnız Yahudilerin hakkıdır. yahudi olmayanlar (Goyimler) için bu haklar sözkonusu olamazlar.

sodır *ise.* 1.Gündüzün, günün başlangıcı. *Sodır ve sodır* abahtan sabaha, sabah sabah, her sabah. *Sodırê homete* Dünyanın sabahı (Tanrı sabahı). *Sodır sonde* Sabah akşam. *Sodırke* Sabahla. 2. *zf.* Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman, sabahleyin, sabah vakti. *Sodırra* Sabahtan. *Sodır rewra* Sabah erkenden. Sodırane Sabahları.

sodır biyaene *f.* Sabah olmak.

sodır biyais *isg.* Sabah olma.

sodır kerdene *f.* 1. Sabah etmek. 2. Sabahlamak,

sodır kerdis *isg.* 1. Sabah etme. 2. Sabahlama.

sof *ise.* Köy evlerinde, genellikle misafir ve oturma odalarından, odanın bir veya iki tarafında duvardan duvara, yerden 50-60 cm yükseklikte, normal yatak genişliğinde ağaç döşemeleri üzerine tahtalar çakılarak makat, sedir, divan tarzında yapılan oturma ve yatak serme yeri.

sofer/e *ise/d. Fr. shauffeuer.* Karada kullanılan motorlu araçları sürüp yöneten kimse, sürücü, şoför.

sofereni *ise.* Sürücülük, şoförlük.

soferiye *isd.* Sürücülük, şoförlük.

sofi *ise. ve s. Ar. şûfi.* 1.Tasavvuf felsefesine bağlı olan (kimse) mutasavvuf, sofu. 2. Arınmış, safi, temiz, sade. 3. Samandan ayrılmış buğday, tahıl.

sofi kerde *s.(e)* Sadeleştirilmiş, arıtılmış, temizlenmiş olan.

sofi kerdene *f.* Arındırmak, temizlemek, sadeleştirmek. Coyin sofike Harmanı ayrıştır (tahılı ayıkla).

sofi kerdis *isg.* Arındırma, temizleme, sadeleştirme.

softe *ise. Far, sühte.* 1. esk. Medrese öğrencisi. 2. *esk.* İlmiye'den olanlara aşağılamak amacıyla verilen ad. 3. *mec.* Bir görüşe, bir inanışa körü körüne bağlanan kimse. 4. *mec.* Yaşadığı çağın gerisinde kalmış, geri kafalı kimse. 5. *s.* Bağnaz, tutucu.

soj *isd.* Üstünde ekmek pişirilan, yuvarlak, bombeyli (konkav/kümbetli) demir araç, saç. *Soja sure* Kızgın saç.

sola *ünl.* 1. "Ah keşke ... olsa, umarım, dilerim, inşallah" veya "mutlaka" gibi anlamlar verir. *Sola jê vatena sımavo* Keşke sizin dediğiniz gibi olsun. *Sola tı ey bıxapne* Sen mutlaka onu kandırasın. 2. "Haydi öyle olsun" manasında kullanılır. *Sola jê vatena tovo* 1) Haydi senin dediğin gibi olsun. 2) Dilerim senin dediğin gibi olur.

solaz/e *is.(e/d)* 1.Tuza alışkın, tuz sever. *Mal gae ma solazo, soledime* Davar ve sığırımız tuz sever/ tuza alışıktır, tuz verelim. 2. *mec.* Düşkün, tutkun (şaka oalarak) *Ap solaze najniyo* Amca yengeye (tuz gibi) tutkundur.

sole *isd.* 1. Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billûrsu madde (NaCl). 2. *kim.* Bir asitteki hidrojenin yerini bir bazın almasıyla oluşan birleşim. 3. *mec.* Helallık. *Nun sola horo ma helalke* Ekmeğini tuzunu bize helal et. *Xatırê nun sola ciraniye esto* Komşuluğun ekmek ve tuzunun hatırı vardır. *Nun sola mordemiye* Akrabalık/dostluk tuz ekmeği. *Mı cırê yelgiyê kerde, ey mıre xıraviye kerde, dêmeke nona mı bêsole bîya* Ben ona iyilik ettim, o bana kötülük yaptı, demekki ekmeğim tuzssuzmuş. 4. Tabaka halinde ince, yassı, düz taş parçası, sal. *Solê qulva serne* Aydınlatma Deliğinin üstüne bir sal koy. 5. Keçi, ve koyunun kısa Kuyruğu *(dımoçık).* 6. *argo.* Kadın poposu. 6. Ayakkabı pençesi.

sole daene *f.* Hayvanlara tuz yedirmek, tuz vermek.

sole dais *isg.* Hayvanlara tuz yedirme, tuz verme.

sole kerdene *f.* Tuzlamak, tuz serpmek.

sole kerdis *isg.* Tuzlama, tuz serpme.

sole kêwtene *f.* (kotene) *f.* (Hayvanlar için) Aşırı tuz yemekten hastalanmak, kamanmak, takattan kesilmek. *Bıze sole kêwta* Keçi tuz komasına girmiş. *Malke sole kot, sinca turaqi danê cı, soji vuroşiya adıri kenê, lıngune mali soji sero tezelnenê* Davar tuzdan takattan düşünce, çökelek suyu içirilir, bir saç yüz üstü ateşe konulur, davarın ayakları üzerinde ateşte tutulp haşlanır.

sole kêwtis *isg.* (kotis) *f.* (Hayvanlar için) Aşırı tuz yemekten hastalanma, kamanma, takattan düşme.

sole pırosanaene *f.* Tuz serpmek, tuz ekmek, tuzlamak.

sole pırosanais *isg.* Tuz serpme, tuz ekme, tuzlama.

soleşê *ise.* 1.Davar tuzlama yeri. 2. Yassı taş plakalarının bulunduğu alan, sallık.

solet *ise.* Ayakkabı.

solın/e *s.(e/d)* 1.Tuzlu, tuzu fazla olan.

Solıno Tuzludur (e). *Germi solun ama* Çorba tuzlu gelmiş . 2.*mec.* Kazık, çok pahalı.

solıke *isd.* Küçük çaplı ince, yassı, düz taş, salcık.

solıx *ise.* 1. Ak ciğerlere çekilen, ak ciğerlerden atılan hava veya ciğerlere hava alıp verme, nefes, soluk. 2. *mec.* Dikkat çekici, çarpıcı yanları olan şey veya kimse. 3. kısa zaman. 4. *mec.* Kısa dinlenme zamanı tene solıxve, biraz dinlen.

solıx biyaene *f.* Soluklanmak, dinlenmek.

solıx biyais *isg.* Soluklanma, dinlenme.

solıx kerdene *f.* Dinlendirmek, soluklandırmak, mola vermek. *Astor qefeliyo tenê solıxke* At yorulmuş biraz dinlendir. *Xeylê guraa tenê solıxbe* Çok çalıştın biraz mola ver dinlen.

solıx kerdis *isg.* Dinlendirme, soluklandırma, mola verme.

solt *s.(e)* 1. Sade, yalnız, salt. 2.Başka bir şey katmadan, sade biçimde. 3. Ekmeksiz yemek. *Most solt werd* Yoğurdu ekmeksiz yedi. 4. Çorapsız ayakkabı giymek. *Lınge solt kotra rae* şi Çorapsız ayakkabıyla yola düştü gitti.

som *ise.* 1. Kemik tarak. 2. Saf külçe. *Zerno som* Saf altın külçe.

somi *isç.* Kör çıban, yumru.

somiye *isd.* 1. Somun ekmeğinin her biri. 2. Cıvatanın ucuna takılan içi yivli metal başlık.

sond *ise.* Yemin, ant. *Sonde Haqi* Tanrı yemini. *Sonde haqiye* Tanrısal yemin. *Sonde camordeni* Erkeklik yemini. *Sonde zeri* Gönül yemini, samimi yemin. *Sonde gıle zoni* Dil ucu yemini (sahte yemin). *Sonde jurekeri* Yalancı yemini.

sonde *zf.* 1.Akşamleyin. 2.Günün öğle sonrasında.

sondıle *isd.* Zampara kağıdı.

sond sılawet *zf.* Yemin billah.

sond sılawet werdene *f.* Yemin billah etmek, inandırma amacıyla yemin içmek.

sond sılawet werdis *isg.* Yemin billah etme, inandırma amacıyla yemin içme.

sone *ise.* Bıçak, ustura gibi kesici aletleri keskinleştirmeye yarayan biley, taşı.

sone biyaene *f.* 1.Bileylenmek, bilenmek. *Kardi sone biya* Bıçak bileylenmiş. 2.*mec.* Birine karşı diş bilemek, hıncını arttırmak.

sone biyais *isg.* 1.Bileylenme, bilenme. 2. *mec.* Birine karşı diş bileme, hıncını arttırma.

sone kerdene *f.* Bileylemek, keskinleştirmek.

sone kerdis *isg.* Bileyleme, keskinleştirme.

sonekerdoğ/e *ise/d.* Bileyen, keskinleştiren.

sondi werdene *f.* Yemin içmek, yemin etmek.

sondi werdis *isg.* Yemin içme, yemin etme.

sond ro daene *f.* Yemine vurdurmak, yemine çekmek, yemin ettirmek. *Da sond ro* Yemine vurdurulmuş, yemine çekildi, yemin ettirildi.

sond ro dais *isg.* Yemine vurdurma, yemine çekme, yemin ettirme.

sop *ise.* 1. Ekin sapı. 2. Biçilmiş ekin demeti.

sope *ise. ve s.* 1. (Orman için) Seyrek yer. 2. *zf.* Kısa bir ara. *Sope ameyime têhet* Bir ara yan yana geldik. *Sope ma qeseykerd* Bir ara konuştuk. *Sope bême tê lewe qesey bıkeme* Bir ara yan yana gelip konuşalım.

soqi *isç.* 1.Üzerine oturulan ağaç kütükleri. 2. Kalınca ağaç takos.

soraniye *isd.* Kama, hançer.

sor *ise.* Değirmende buğday akıtma ayarı.

sorax *s. ve ise.* 1. Tuzlu. *Uwa dengizi soraxa* Deniz suyu tuzludur. 2. Tuzlamış şey, tuzlu şey. 3. Seyrek, hafif ve karla karışık yağan yağmur. *Siliye sorax vorena* Yağmur seyrek yağıyor.

soraxeni *ise.* 1.Tuzluluk. 2. *mec.* İdrar suyu, sidik.

soraxıye *isd.* 1.Tuzluluk. 2. *mec.* İdrar suyu, sidik.

sorıke *isd.* 1. Çorba, un çorbası. 2. Pişmiş Et suyu. 3. *s.* Tanesi az, kalitesiz yemek.

sorın *s.(e)* Tuzlu. *Çorva ho tenê sorına* Çorbası biraz tuzludur.

sorvike *isd.* 1.Et yahnisi, nohut, soğan ve ettten yapılan sulu yemek. 2. Et haşlama. 3. Köylerde düğün veya şölen yemeği.

sorxeke *isd.* Kalpten diğer organlara kırmızı kan taşıyan damara verilen ad.

sorxaz (sorxas) ise. Yemeklere tad vermek amacıyla doğranmış soğan, biber, salça gibi şeylerin yağda kavrulmasıyla hazırlanan sos.

sosa (susa) isd. Motorlu taşıtların kullandığı karayolu.

sosan (sason) *ise.* Siirt ilinde bir bölgenin adı.

sosın (gul sosın) ise. bot. 1.Yerden bir karış uzunluğunda, çiçekleri toplu ve yumurta sarısına benzeyen, hoş kokulu bir çiçek. 2.mec. Sevimli, sevecen, kusursuz güzel, alımlı. Sosına mı Güzelim, sevgilim.

sosıneni *ise.* Sevecenlik, sevimlilik, güzellik.

sosıniye *isd.* Sevecenlik, sevimlilik, güzellik.

so *ise.*1. Git. 2. *Şere* gidin *Some* gideceğiz 3.*So* sözcüğü gitmesinin gerekliliğini güçlendiren bir vurgu biçimi.

soşe *ise.* Dersim'de erkek çocuklara verilen ad.

sote *s.(e)* 1.Seyrek, sık olmayan. *Bıro sote* Seyrek orman. 2.Orman içindeki ağaçsız veya az ağaçlı boşluklar, kellikler. 3. Sapa yol veya yabana doğru giden yol.

sote biyaene *f.* 1.Seyrek olmak. 2. Tenha olmak. 3.Sapa olmak.

sote biyais *isg.* 1.Seyrek olma. 2. Tenha olma.

sotrağ *ise.* 1. *mat.* Bir eğrinin yanından geçen ve ona ancak bir noktada değen doğru, mümas, teğet. *Qursune sotrağ kotara cı* Kurşun hafif sıyırmış deymiş. 2. Sıyırıp geçme, ana hedefe saplanmadan teğet geçme. *Kardi sotrağ kotara cı* Bıçak hafif sıyırıp geçmiş, tam kesmemiş. 3. Söyle bir göze görünüp kayb olma, anlık görüntü, ilişme. 4. (Işık için) şöyle bir ışıldayıp kayb olma, ışık izi. 5. *mec. s.* Can ve hareket belirtisi. 6. Kısa bir an için uğrayıp geçmek.

sova *isd.* Evleri ısıtmak için, içinde kömür, odun, gaz yakılacak biçimde yapılmış, genellikle demir vsg. metalden yapılan ısıtma aracı

sovaliye *ise. Fr. Chevalier.* 1. *tar.* Eski Roma'da üç sınıftan ikincisinin üyesi olan yurttaş. 2. Orta çağ Avrupa'sında özel eğitimle yetişmiş, belli ülküler taşıyan, soylu, atlı savaşçı. 3. Derebeylik düzeninde soyluluk ünvanlarının en alt basamağı. 4. Günümüzde Fransız hükümetinin verdiği şeref belgesi ve nişanı.

sovın *ise. Ar. şâbûn.* 1. Kirli ve yağlı şeyleri temizlemekte kullanılan, türlü yağlarla alkalileri birleştirilerek yapılan madde, sabun. 2. Bu maddelerin kalıp durumunda olan biçimi.

sowut *ise.* 1.Hararet. 2. Vucudun alerjik

haller göstermesi, kaşıntı ihtiyacı duyması. 3 *ise.* Kuru soğuk, dondurucu ayaz.

sowut kerdene *f.* 1. Soğuktan ellerin ve ayakların donma durumuna gelmesinin ardından sıcak ortamda veya tedavinin etkisiyle kanın hareket etmesiyle donan yerlerde kaşıntı ve karıncalama hisetmesi hali. *Dest linge mı sowut kenê* Ellerim ve ayaklarım karıncalanıyor, kaşıntı duyuyor. 2. Hararet yapmak, kaşıntı duymak. *Lesa mı sowut kena* Vucudum hararetleniyor, kaşıntı duyuyor. *Sowut verdo lesa mı* Vucuduma kaşıntı ve hararet salmış. *Sowut lesa mı gureta* Hararet vucudumu sarmış.

sowut kerdis *isg.* 1. Soğuktan ellerin ve ayakların donma durumuna gelmesinin ardından sıcak ortamda veya tedavinin etkisiyle kanın hareket etmesiyle donan yerlerde kaşıntı ve karıncalama hisetmesi hali. 2. Hararet yapma, kaşıntı duyma.

soy *isç.* Elmalar. *Soye reji* Has elmalar. *Soye beji* Yaban/kıraç elmaları.

soye *s.(e)* 1.Yeni doğmuş hayvan veya insan yavrusu, bebek. 2. Hafif kurşun yarası, sürtünüp geçme.

soye era cı kotene *f.* Kurşun veya keskin bir aletin hafifçe sıyırmak, sıyırıp geçmek. *Torje soye kotora cı* Balta hafif sıyırmış/yontmuş. *İştiri soye kotora cı* Ustura hafif kendisine takılmış/yaralamış.

soye era cı kotis *f.* Kurşun veya keskin bir aletin hafifçe sıyırma, sıyırıp geçme. *Torje soye kotora cı* Balta hafif sıyırmış/yontmuş. *İştiri soye kotora cı* Ustura hafif kendisine takılmış/yaralamış.

soyıye *isd.* Kapı eşiği, kapının dört etrafını çevireleyen ve duvara raptedilen sabit ağaç kapı kasnağı. *Soyıya çeveri* Kapı kasnağı.

soykek *is.(e)* Yeni doğmuş hayvan veya insan yavrusu, bebecik, yavrucuk.

soyxe *ise.* Meret, baş belası. *Na soyxe ho endi itara weda* Bu meretini artık buradan kaldır.

soz (I) *isd* Yassı demir, saç.

soz (II) *ise. Tr.* 1. Bir işi yapacağını kesin olarak vaad etme. *O sözê horê metino* O sözünde sağlamdır. *Sozê mı sozê Homayo* Sözüm tanrı sözüdür. *Sozê mı sozê camordiyo* Sözüm erkeklik sözüdür. *Sozvoke ez bêri* Geleceğime söz veriyorum. *Sozê mı sozê namuşo* Sözüm namus sözüdür. *Yine sozê ho nuno potede werdo* Onlar sözünü pişmiş ekmekle yemişler. *"Tırku sozo ke dave ma niyabi: Mara vake muxtareni dame sıma, Dêsım'de mektevu keme'ra, domonê sıma hem tırki bımısê, hemı ki zonê ho buwane. Peyniyede tırku ma xapıtime, soze hora texelayi* Türklerin bize verdiği söz şöyleydi: Bize dediler ki size muhtarlık vereceğiz, Dersim'de okullar açacağız, çocuklarınız hem Türkçe öğrensinler hem de kendi dillerini okusunlar. Sonunda Türkler bizi aldattı, sözlerinden caydılar." - Vatoğ: Qemerê Cıvıayil- Uşenê Dursuni. 2. Söylenecek şey. *Deyrê sozê mı esto* Ona (e) sözüm var. *Daerê sozê mı esto* Ona (d) sözüm var.

soz bırnaene *f.* 1. Bir işi veya konuyu daha sonra çözüme bağlamak üzere sözleşmek, söz kesmek.2. Nişan öncesinde kız tarafıyla istemeye dair olur sözü almak.

soz bırnais *isg.* 1. Bir işi veya konuyu daha sonra çözüme bağlamak üzere sözleşme, söz kesme.2. Nişan öncesinde kız tarafıyla istemeye dair

olur sözü alma.

soz biliğiye *s.(d) Tr. söz birliği.* 1.Söz birliği, birden çok kimsenin aynı düşüncede Birlikte hareket etme kararı. 2. Hukuki sonuçlar doğurmak amacıyla iki veya çok kişinin karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla gerçekleşen işlem, mukavele, kontrat.

soz cı daene *f.* Kendisine söz vermek, birine söz vermek.

soz cı dais *isg.* Kendisine söz verme, birine söz verme.

sozci *ise. Tr. sözcü.* 1. Bir kurul, bir topluluk veya bir kişi adına söz söyleme, onun düşünce ve davranışlarını savunmaya yetkili kimse. 2. Bir komisyonun verdiği kararın gerekçesini kaleme alıp genel kurul karşısında savunmakla görevlendirilen üye, raportör kimse.

soz guretene *f.* 1.Söz almak, sözleşmek. 2. Birinin sözünü, önerisini veya öğüdünü tutmak, kabul etmek. *Qesê to hurendde cen* Sözünü yerinde turarım (değer veririm) / sözünü yerinde buluyorum. *Soze to sare mı sero* Sözün başım üstüne.

soz guretis *isg.* Söz alma.

soze ho sero vınetene *f.* Kendi sözünün üzerinde durmak.

soze ho sero vınetis *isg.* Kendi sözünün üzerinde durma.

soz kerdene *f.* 1. Söz etmek, bahsetmek. 2. Sözleşmek, anlaşmak.

soz kerdis *isg.* 1. Söz etme, bahsetme. 2. Sözleşme, anlaşma.

su *ise.ve zf.* 1.Gün batımı, akşam, gece.

su biyaene *f.* Akşam olmak.

su biyais *isg.* Akşam olma.

suquhnge *isd.* Turna kuşu, turna.

suquhngi *ise. zool.* Turna kuşları.

suke *isd.* 1. Kent, şehir. *Suka Xarpêt* Harput şehri. *Suka paloyi* Palo şehri. *Suka Erzıngani* Erzincan şehri. *Suka Desim* Dersim şehri. *Suka Diyarbekiri* Diyarbakır şehri. 2. Bir kentin ana merkezi, çarşısı.

sukunet ise. 1.Sukünet, durgunluk, dinginlik, hareketsizlik, sessizlik.

sukuteni *ise.* 1. Sessizlik, durgunluk, hareketsizlik. *Qalê qırrê çino, mılet sukuto* Yaramaz bir durum yok, millet sakindir. *Naede dugelê teveri sukute, keşra veng nevejino* Şu ara dış devletler sakindir, kimseden ses çıkmıyor. 2. Düş kırıklığı.

sukutiye *isd.* 1. Sessizlik, durgunluk, hareketsizlik. Her ca sukutiya Her yer sessiz ve sakindir. 2. Düş kırıklığı.

sukutiye sanaene *f.* Sessizliğe vermek, sakin olmaya çalışmak

sukutiye sanais *isg.* Sessizliğe verme, sakin olmaya çalışma.

sukut kerdene *f.* Susmak, Sessizleşmek gürültü etmemek,

sukut kerdis *isg.* 1. Susma, gürültü etmeme, suküt etme. 2.Sessizleşme.

sukut vınetaene *f.* 1. Sakin durmak, ses çıkarmamak. 2. Olayları sessizce izlemek, sessizce dinlemek.

sukut vınetais *isg.* 1. Sakin durma, ses çıkarmama. 2. Olayları sessizce izleme, sessizce dinleme.

sulala *isd.* Bir atadan gelenlerin soy takibi, sulale.

sulb *ise.* Biyolojik özellikleri nesilden nesile değişmeyen kandaş birey topluluğu, ırk, soy. *Sulbe ho Ana Fatma'ra yeno* Soyu Fatma Ana'dan geliyor. *Sulbe pexamberu* Peygamberler soyu.

sulf (I) *ise.* Değirmen topuna su akıtan araç.

sulf (II) *ise.* Barış, uzlaşma.

sulf biyaene *f.* 1.Barışmak, barış olmak, uzlaşmak. 2. Brışmak, fit olmak.

sulf biyais *isg.* 1.Barışma, barış olma,

uzlaşma. 2. Barışma, fit olma.

sulf kerdene *f.* 1.Barış yapmak, uzlaşma yapmak. 2. Ödeşmek, fit etmek.

sulf kerdis *isg.* 1.Barış yapma, uzlaşma yapma. 2. Ödeşme, fit etme.

sulf perver *ise.* Barış yanlısı, barış için uğraşan, barış sever.

sulf wastaene *f.* Barış istemek, uzlaşmadan yana olmak.

sulf wastais *isg.* Barış isteme, uzlaşmadan yana olma.

sulık *ise.* Tasavvuf mensubunun veya devrişin halvete çekilmesi.

sulıle *isd. bot.* Yabani üzüm.

sultan/e *ise/d.* 1. *tar.* Hükümdarların kullandıkları ünvan, padişah. 2. *tar.* Padişahların kız ve erkek çocukları ile anne ve eşlerine verilen ünvan. 3. Bazı Alevi- Bektaşı ulularına verilen ad, ulu, yüce, kutsal. Pir Sultan Abdal. *Bava sultan* Sultan baba. *Sultan Duzgın* Sultan Düzgün. *Sultan Xızır* Sultan Hızır. 4. Alevilerde birbirine veya erenlere hitap ederken kullandıkları saygı, alçak gönüllülük, dostluk ifade eden nezaket sözü. *Mave xêrdi Sultanem* Benden hayırlar ola (selamün eleyküm) sultanım. *Xêrve sılamet sultanım* Aleyiküm selam sultanım. 5. Kişinin eşine veya kızına sevgisini ve beğenisini belirtir. 6. İsim.

sulvis *ise.* 1.Kiğı ile Nazimiye arasındaki bir dağın adı, Sulvis dağı. 2. Bu dağın zirvesinde türbesi bulunan Sulvis adlı bir ermiş zat.

sunet *ise.* 1. Dini veya kültürel nedenlerle erkeklerin cinsel organının ucundan bir miktar derinin penis başı açık kalacak biçimde kesilmesi. 2. Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve söylemiş olduğu sözlerin tümü.

sunetçeni *ise.* Sünetçilik.

sunetçi *ise. Tr.* Sünet işini yapan kimse.

sunetli *s.(e)* Sünnet edilmiş olan.

sunetsız *s.(e) Tr.* Sünnetsiz, sünnet edilmemş olan.

sung *ise. bot.* Mantar.

sungi (I) *isç.* Mantarlar. *Sungė kunkori* Çarşır mantarı. *Sunge sılıye* Yağmur mantarları.

sungi (II) *ise.* 1. *ask.* Hançer gibi ucu sivri, tüfek namlusuna takılarak ta kullanılan delici silah. 2. *mec.* Öldürücü, kötü söz. *Qesune dine jê sungi cıgere mı lonekerde* Onların sözleri süngü gibi ciğerlerimi delmiştir.

sunık *ise. esk.* Yıkanmakta olan çamaşırlar daha iyi temizlensin diye tahtadan yapılan çamaşır tokacı.

sunıke *isd.* 1.Yaşayış tarzı. 2. Bir ailenin veya topluluğun kendine özgü kültür biçimi. 3. Bir aileyi veya topluluğu farklı kılan (yeme, içme, üretme, dağıtma, temizlik, ev düzeni vsg.konularında) süregelen alışkanlıklar toplamı.

sunıx *s.(e)* Üzgün, kederli, sönük, sessiz.

sunıxeni *ise.* 1. Üzgünlülük, kederlilik, sönüklük, sessizlik. 2. İnsanlar arasındaki küskünlük, dargınlık, soğukluk, uyumsuzluk.

sunıxıye *isd.* 1. Üzgünlülük, kederlilik, sönüklük, sessizlik. 2. İnsanlar arasındaki küskünlük, dargınlık, uyumsuzluk, soğukluk.

suni *ise.* 1.Sunnet ehlinden olan kimse. 2. Hz. Muhammed'in sünnetlerine göre hareket eden dört müslüman mezhepten her biri.

sur (I) *ise.* 1. Kırmızı, al, kızıl. *Sur sıpe* Kırmızı beyaz. *Sur kêsk* Yeşil kırmızı. *Sur kewe* Kırmızı yeşil. *Sur çeqer* Kırmızı sarı. *Sur hewz* Kırmızı mavi. *Sur şa* Kırmızı siyah. 2. Bu renkte olan. *Vala sure* Kırmızı tül-

bent.. *Soa sure* Kırmızı elma. *İsoto sur* Kırmızı biber. *Sılqê suri* Kırmızı pancar. *Vilika sure* Kırmızı çiçek. *Koreko sur* Kırmızı darı. *Herra sure* Kızıl toprak.

sur (II) *ise.* 1. Akkor, kızgın. *Demıro sur* Kızgın, akkor demir. *Adıro sur* Kor ateş. 2. *s.* Kaynar, yakıcı olan. *Werdo sur* çok sıcak yemek. 3.(Hasta için). *Adırê ho vejiyo* Ateşi çıkmış. *Lesa ho têde biya sur kıle* Vucudu hep kor alev olmuş. 4. *mec.* Hiddetli, kızgın, sert , kimse. *Mordemek biyo adıro sur nişto yaxe mara* Adam ateş olmuş yakamıza yapışmış!

surani (suryani) *ise.* 1.Samilerin Arami koluna bağlı bir Hİristiyan topluluğu. 2. Bu topluluktan olan kimse.

surat *ise.*1. Yüz çehre. 2. Somurtkanlık asık yüzlülük. 3. Soğuk davranma. 4. Hız, sürat.

surayi *ise.* İçine su konulan cam, pişmiş toprak veya metalden yapılmış kulplu ve ağzı oluklu veya lulesi (akıtma borusu) olan kap.

surbelek/e *is.(e/d)* 1. Kırmızı benli, parça parça kırmızı yerleri olan. 2. Kırmızılı, alacalı. *Mozıko surbelek* Alacalı buzağı. *Manga surbeleke* Alacalı inek.

sur biyaene *f.* 1. Yakıcı derecede sıcak olmak. 2. Kırmızı olmak, kırmızılaşmak. 3. Akkor haline gelmek, kızarmak.

sur biyais *isg* 1. Yakıcı derecede sıcak olma. 2. Kırmızı olma, kırmızılaşma. 3. Akkor haline gelme, kızarma.

sure *ise/d* 1. *Ar.* Kuran'ın bölünmüş olduğu 114 bölümden her biri. 2. *isd.* Dairesel döngü, bir eksen etrafındaki dönüşlerin her biri. 3. *zf.* Defa, kez, sefer. 4. Çiğnenememesi gereken sınır, aşılmaması gereken alan veya anlaşma, sözleşem, akit. *Werte made surre Eliyo* Aramızda Hz. Ali bağıtı (akti/anlaşması) var.

suredare *isd. bot.* 1. Kökünden kızıl kök boyası elde edilen bodur bir ağaç türü. 2. Bu ağacın kırmızı kökleri. 3. Bunun kökünden elde edilen kırmızı tuluk boyası.

sureki *isç.* Kızamık, genellikle çok küçük yaşlarda görülen bulaşıcı ve ateşli, ufak kızıl lekeler döktüren bir hastalık.

sureku vetene *f.* Kızamık çıkarmak, kızamık hastalığına yakalanmak.

sureku vetis *f.* Kızamık çıkarma, kızamık hastalığına yakalanma.

surela *is.(e)* Kırmızılı, kırmızı giyinmiş kimse (erkek).

suerlae *is.(d)* Kırmızılı, kırmızı giyinmiş kimse.

sureni *ise.* 1.Kırmızılık. 2. Yakıcı derecede sıcaklık.

suret *ise. Ar. şüter.* 1. Görünüş, biçim 2. Yazı veya resim kopyası, nüsha. *O nusnera suretê mıde* O yazıdan bir kopya bana ver.

surfilık *s.(e)* 1. Kırmızı renklerle süslü. 2. Yanar döner kırmızı. Fıstani surfilık Kırmızı yanar döner fistan. 3. Kırmızı çiçekli.

surgın *ise.* 1. Ceza olarak belli bir yerin dışında veya belli bir yerde oturtulan kimse, menfi. 2. Bu biçimde sürülmek işi ve bu işin sonucu, nefiy. 3. Bir kimsenin sürüldüğü yer. 4. Bir bitkide yeni süren filiz. 5. Olağandan daha çok, daha sıkı ve sulu dışkı çıkarma, ishal, amel.

surgın biyaene *f.* Sürülmek, sürgün olmak.

surgın biyais *isg.* Sürülme, sürgün olma.

surgın kerdene *f.* Sürgün etmek, sürmek.

surgın kerdis *isg.* Sürgün etme, sürme.

surgıneni ise. Sürgünlük, sürülme.

surgıniye *isd.* Sürgünlük, sürülme.

surınge *isd. ve s.* 1. Kırmızıya çalan akışkan. 2. Kırmızı çamurlu su, sel suyu. *Uwa surınge.*

surgoni *isd. ve s.* 1.Kan kırmızı. 2. kan anağı, kanama, kan revan. *Werte qawğade surgonde mendo* Kavga arasında kan revan içinde kalmış. 3. Katliam kanıyla kırmızıya belenmiş alan.

surıp *ise.* 1. Şekerli su, şerbet. 2. Çeşitli meyve veya sebze sularından oluşan sıvı. 3. Özel hazırlanmış olan ve içilerek alınan ilaç.

suriye *isd.* 1. Sürü, evcil hayvan topluluğu. 2. Bir insanın bakımı ve güdümü altındaki hayvanların tümü. 3. Birlikte yaşayan yabani hayvanlar topluluğu. 4.*mec* Edilgen, pasif, başkaları tarafından güdülen, yönlendirilen insan grubu. 5. *s.* çok sayıda, pek çok miktarda.

surk *ise (surık).*1. Hayvanların yemek borusu. 2 arg. Küfür sözcüğü.

sur kerdene *f.* 1. Kırmızılaştırmak, kırmızıya boyamak. 2. Kızgınlaştırmak, akkor etmek. 3. Isıtmak, kaynatmak. 4. Kızartmak. *Nu biyo sur işta isoni kenora* Ekmek kızarmış, insanın iştahını açıyor. 5. Kırmızı görünmek, kızıl ışıltılar vermek.

sur kerdis *isg.* 1. Kırmızılaştırma, kırmızıya boyama. 2. Kızgınlaştırma, akkor ettme. 3. Isıtma, kaynatma. 4. Kızartma. 5. Kırmızı görünme, kızıl ışıltılar verme.

sur kerdoğ/e *ise/d.* 1. Kırmızılaştıran, kırmızıya boyayan. 2. Kızgınlaştıran, akkor eden. 3. Isıtan, kaynatan. 4. Kızartan.

suro çil *ise* 1. Kıpkırmızı, saf kırmızı, kızılımsı. 2.Kırmızı yüzlü kimse.

surtığ/e *is.(e/d)* Vaktini çok gezerek geçiren, evinde oturmayan (kimse).

sus *ise.* 1. Süslenme, süslemeye yarayan şey, bezek. *Susso* Süstür (e). 2. Süsleme veya süslenme işi. 3. *mec.* Güzellik veren, güzelleştiren şey. 4. Anlamı zenginleştiren edebiyat sanatı.

susam (qunci) *ise. Ar. bot. sisâm.* 1.Susamgillerden sıcak bölgelerde yetişen küçük bir bitki (sesamum indicum). 2. Bu bitkinin küçük, sarımtırak tohumu. 3. Süsen.

sus cı daene *f.* (Bir şeyi) Süslemek, süs vermek, bezemek, güzelleştirmek.

sus cı dais *isg.* (Bir şeyi) Süsleme, süs verme, bezeme, güzelleştirme.

suse *ise.* 1. İçine bir şey konulan şişe, ağzı dar cam kap. 2. Gaz lambalarına takılan üstü dar ve ucu açık, göbeği balonsu cam fanus.

susexane *ise.* Şişe fabrikası.

susık *s.(e)* Süslü, bezeli.

susk *ise.* 1. Koyu mor rengi. 2. Hamam böceği.

suskerdoğ/e *ise/d.* Süsveren, süsleyen, süsleyici.

susli *is.(e) Tr. süslü.* Süslenmiş olan, bezenmiş olan, güzel.

susmere *isd. zool.* Sürüngengillerden suda ve karada yaşayan bir hayvan, Timsah.

sus pus kerdene *f.* Süsleyip püslemek, allayıp pullamak, bezeyip donatmak, tezyin etmek.

sus pus kerdis *isg.* Süsleyip püsleme, allayıp pullama, bezeyip donatma, tezyin etme.

sustaliye *isd.* Sustalı bıçak.

sutsutuke *isd.* 1. Düdük. 2. Oyuncak düdük.

suur (suwur) *ise. Ar. şu'ur.* 1. Bilinç. *Suure dey hurendde niye* Onun bilinci yerinde değil. *Ey suure ho kerdo vind* O şuurunu yitirmiş. 2. Bilinç altı. 3. Kişinin varlığı ve davranışlarının farkına varma duygusu.

suwal (*sual*) *ise.* 1. Soru. 2. Sorgu.

suwal (*sual*) **kerdene** *f.* 1. Sormak. 2. Soruşturmak, sorguya çekmek. 3. Lafa tutmak.

suwal (*sual*) **kerdis** *isg.* 1. Sorma. 2. Soruşturma, sorguya çekme. 3. Lafa tutma.

suwale axrete *ise.* 1.Ahiret sorgusu. 2.*mec.* Gereksiz ve çok soru sorma.

suwali (*suali*) *isç.* 1.Sorular. 2. Sorgular.

suwari (*suari*) *ise. Far. suvari.* Atlı.

suwari biyaene *f.* Suvari olmak, atalı olmak.

suwari biyais *isg.* Suvari olma, atalı olma.

suxre *ise.* 1. Herhangi bir şeyi ortaya getirmek için güç harcıyarak yapılan çalışma. 2. Bir kimseye veya topluluğa ücret ödemeden zorla yaptırılan iş, angarya. 3. Eskiden toprak köleliği devrinde köylünün toprak beyine zorunlu ve ücretsiz (karşılıksız) verdiği emek hizmeti. 4. Usandırıcı, bıktırıcı, zorunlu yapılan iş. 5. Bir kişinin zorunlu olmadığı halde bir işte çalışmaya zorlanması.

suxreci *ise.* Başkasına çalışan, hizmetçi, köle.

suxreciye *isd.* Başkasına çalışan, hizmetçi, köle.

suxre dina *ise.* Dünya işi. *Suxre mileti* Milletin hizmeti, milletin çekilmez kahrı. *Suxrê el alemi* El alemin çekilmez kahrı, derdi. *Suxro jêde* Haddinden fazla iş, çok iş güç.

suxre kerdene *f.* Angaryalık etmek, bedava çalışmak.

suxre kerdis *isg.* Angaryalık etme, bedava çalışma.

suxre ra nexeleşiyaene *f.* 1. Angarya ve zrorunlu çalışmaktan kurtulamamak. 2. İşten güçten kurtulmamak, işin çokluğu nedeniyle dinlenmeye zaman bulamamak.

suxre ra nexeleşiyais *isg.* 1. Angarya ve rorunlu çalışmaktan kurtulamama. 2. İşin çokluğu nedeniyle dinlenmeye zaman bulamama.

suxte *ise. esk.* Öğrenci, talebe.

suxtey *isç.* Öğrenciler, talebeler.

Ş-ş

ş, Ş Zazaca alfabesinin 23'ci garfidir. *Şe* adı verilen bu harf ses bilimi bakımından fısıltılı ötümsüz diş etidamak ünsüzünü gösterir.

şa *ise.* 1. Beyazın zıddı kara, siyah. *Şawo belekın* Siyah benekli/Siyah beyaz. *Şawu sowte* Kapkara, simsiyah. *Şawo çıng* Koyu kara, cırtlak siyah. *Daro şa* Kara ağaç. *Lınca şae* Kara balçık/kara çamur. *Tüya şae* Kara dut. *Hêrige şayi* Kara erikler. 2. Karın altından çıkan yer. *Vorê sona şa vejino* " Kar gider kara çıkar. 3.Yeryüzünün denizlerle kaplı olmayan bölümü, kara. *Hardo şa ho bıgoyno* Kara toprak kendini övsün. 4. Ölenler için tutulan matem, yas. 5. Utanç verici durum, suçun açığa çıkması. *Riyo şawu sıpe bêli beno* Kara yüzle ak yüz belli olur. 6. *mec.* Kötü, iyinin karşıtı veya uğursuz. *Roza şayê* Kara gün. *Ewro roza şae (şaye)derime* Bugün kara gündeyiz. *Taliyê ho biyo şa* Kaderi kararmış. *Bexte şa* Kara bahtlı. 7. *mec.* Ölüm. *Xevera şae* Ölüm haberi/kara haber. 8. Çizmek, yazmak, sürmek. *Marê dıre satır şake* Bize bir iki satır karala (yaz).

şa biyaene *f.* Kararmak, siyahlaşmak, siyah olmak.

şa biyais *isg.* Kararma, siyahlaşma, siyah olma.

şad *is. Far. şad.* Sevinçli, neşeli.

şad biyaene *f.* Sevinmek, neşelenmek, mutlu olmak.

şad biyais *isg.* Sevinme, neşelenme, mutlu olma.

şad kerdene *f.* Sevindirmek, neşelendirmek, mutlu etmek.

şad kerdis *isg.* Sevindirme, neşelendirme, mutlu etme.

şafaq *ise. Ar. şefak.* Güneş doğmadan az önce beliren aydınlık. *Şafaqe sodıri* Sabah şafağı, sabah aydınlığı.

şafi *ise. Ar. şafi'i.* 1. İslamlıkta sünnet ehli denilen dört sunni mezhepten biri. 2. Bu mezhepten olan kimse.

şafiyeni *ise.* Şafiilik mezhebi.

şa giredaene *f.* Kara bağlamak, yas tutmak.

şa giredais *isg.* Kara bağlama, yas bağlama.

şa giredawoğ *ise.* Kara bağlayan, yas bağlayan.

şa giredawoğe *isd.* Kara bağlayan, yas bağlayan.

şa guretaene *f.* Yas tutmak, matem tutmak.

şa guretais *isg.* Yas tutma, matem tutma.

şa guretoğ *ise.* Yas tutan, matem tutan.

şa guretoğe *isd.* Yas tutan, matem tutan.

şah *ise. Far. şâh.* 1. İran veya Afgan hükümdarı, şah. *Şahın şahı* Şahlar şahı. 2. Satranç oyununda en önemli taş. 3. Alevilikte Hz. Ali'nin ön ünvanlarından biri. *Şah-ı merdan* Mertler ve ulular şahı (Hz. Ali).

şahane *s. Far. şâhâne.* 1. *esk.* Hükümdarla ilgili, hükümdara özgü olan. 2. Hükümdara yakışacak durumda olan. 3. *mec.* Çok güzel, çok mükemmel, harika, üstün nitelikli.

şaheser *ise. Far.* 1. Üstün ve kalıcı nitelikte olan eser. 2. *s.* Değeri üstün olan, üstün nitelikli.

şahin *ise. Far. şâhin. zool.* Kartalgillerden, 50-55 cm uzunluğunda, Avrupa

ve Asya'nın ormanlık ve çamlık yerlerinde yaşayan yırtıcı bir kuş (*Buteo buteo*). *Heliye çali.*

şa kerdene *f.* 1. Siyahlaştırmak, karalaştırmak, siyaha boyamak. 2. *mec.* Karalamak, gelişi güzel yazmak. 3. Siyah görünmek, karartı halinde gözükmek.

şa kerdis *isg.* 1. Siyahlaştırma, karalaştırma, siyaha boyama. 2. *mec.* Karalama, gelişi güzel yazma. 3. Siyah görünme, karartı şeklinde gözükme.

şa kerdoğ *ise.* 1. Siyaha boyayan. 2. Karalayan, gelişigüzel yazan. 3. Karartı olan.

şa kerdoğe *isd.* 1. Siyaha boyayan. 2. Karalayan, gelişigüzel yazan. 3. Karartı olan.

şalend *isd.* 1. Şalvar ve iç donunu bele bağlamak veya büzmek için bunlara geçirilen bağ, uçkur. 2. *mec.* Cinsel duygu veya ilişki. *Şalenda horê sıst biyaene* Uçkuruna gevşek olmak. *Şalenda horê sısto* Uçkuruna gevşektir (e).

şam *ise.* Süriye'nin başkenti.

şamboe *isd. bot.* Güzel kokulu, otsu bir dağ bitkisi.

şampiyon *ise. ve s. Fr. champion.* Milli veya milletlerarası bir yarışmada ilk dereceyi alan, birinci olan (kimse veya takım).

şampon *ise. Fr. <İng. shambooing < Hindi.* Genellikle saç yıkamada kullanılan sıvı sabun, şampuan.

şane *ise.* 1. Koyun, keçi, sığır gibi evcil hayvanları güden, yayan, otaran kimse, çoban. 2. *mec.* Bilgisiz, cahil, avam, bir şeye sayılmayan, önemsiz (kimse). 3. *mec.* Birilerine hizmet eden veya birilerini yönlendiren, güden.

şaniye *isd.* 1. Koyun, keçi, sığır gibi evcil hayvanları güden, yayan, otaran kimse, çoban. 2. *mec.* Bilgisiz, cahil, avam, bir şeye sayılmayan, önemsiz (kimse). 3. *mec.* Birilerine hizmet eden veya birilerini yönlendiren, güden.

şanlı *s.(e)* 1. Tanınmış, ünlü. 2. Yüce, ulu, büyük.

şansız *s.*(e) Ünü olmayan, tanınmamış, ünsüz.

şax *ise.* 1. Herhangi bir yapıdaki yüzeyleri düzleştirmek için kullanılan, yarı akışkan, kum, kireç, çimento karışımı veya toprak harç. 2. Bir yapının duvarlarına sürülen harç tabakası, sıva.

şax biyae *s.(e)* Sıvanmış olan, harç ile düzlenmiş olan (duvar).

şax biyaene *f.* Sıvanmak.

şax biyais *isg.* Sıvanma.

şaxıs *ise.* Kimse, birey, kişi, zat.

şaxi *isç. ask.* 1. Bele kuşanan cenk alet-lerinin tümü. 2. Techizat, donatı, silah kuşamı. "*Esker ke kışiyenê, ma şaxê serê dine kerdenê top, dênê cencu*" Askerler öldürülünce, bir onların üzerindeki silah kuşamını toplar gençlere verirdik. "*Eskeri ma meserde guretime, sifte şaxê serê ma kerdi top*" Asker bizi pusuda yakaladı, ilkin üstümüzdeki silah tachizatını topladı. -Vatoği: Uşenê Dursuni-Qemerê Cıvlayili.

şax kerdene *f.* Sıvamak, sıva etmek. *Dêss şaxke* Duvarı sıva.

şax kerdis *isg.* Sıvama, sıva etme.

şaxkerdoğ/e *ise/e.* Sıvayan, sıva yapan.

şaxkeri *isç.* Sıvacılar, sıva yapanlar.

şaxsen *zf.* Bizzat, kişi olarak, şahsen.

şaxsiyet *ise. şahsiyyet.* 1. Kişiye ait işler. 2. Bir kimsenin özel hayatı üzerinde söylenen sözler. 3. Bir kimseye özgü

belirgin özelliklerinin bütünü, kişilik. 4. İnsana yakışacak durum ve davranış. 5. Bireyin toplumsal hayatı içinde edindiği alışkanlıkların ve davranışların bütünü.

şaxsiyetli *s.(e)* Kişilikli.

şaxsiyetsız *s.(e)* Kişiliksiz.

şef *ise. Fr. chef.* 1. Yetki ve sorumluluğu olan, yöneten kimse. 2. Önder, lider. 3. *s.* Baş, yönetici durumda bulunan.

şefaf *s.(e) Ar. şeffâf.* Saydam.

şefafeni *ise.* Saydamlık.

şefe *isd.* Bayan şef.

şefil *s.* 1. Yoksul, çok fakir, sefil. 2. *mec.* Basit, yetersiz. 3. Perişan, eziyet gören. *Wertê na vorede bime sefil* Şu karın ortasında perişan olduk. 4. *mec.* Kör, görme özürlü.

şefilen *ise.* 1. Yoksulluk, fakirlik, sefillik. 2. *mec.* Basitlik, yetersizlik. 3. Perişanlık. 4. *mec.* Körlük.

şefiliye *isd.* 1. Yoksulluk, fakirlik, sefillik. 2. *mec.* Basitlik, yetersizlik. 3. Perişanlık. 4. *mec.* Körlük.

şefkan/e *is.(e/d)* 1. İyi nişancı, iyi atıcı, attığını vuran kimse. 2. Yürekli, cesur, atılgan kimse, düşman saflarına dalıp çıkan kimse.

şefkaneni *ise.* 1. Atıcılık. 1. Cesurluk, atılganlık.

şefkaniye *isd.* 1. Atıcılık. 1. Cesurluk, atılganlık.

şefqat *ise. Ar. şefkat.* Acıyarak ve koruyarak sevmek, sevecenlik.

şefqateni *ise.* Şefkatlilik, Svecenlik.

şefqatiye *isd.* Şefkatlilik, Svecenlik.

şeftali (vulgari) *isd. Far. şeft'âlû.* 1.*bot.* Gülgillerden, ılıman bölgelerde yetişen, 8-10 metre yükseklikte, pembe çiçekli bir ağaç (*Persica vulgaris*). 2. Bu ağacın tatlı ve sulu meyvesi.

şeg *ise.* Genellikle 25 x40 boyutlarında, kalın deriden veya lastik gibi şeylerden yapılmış ve yün eğirmede bir bağla, belden bağlanarak sağ bacak üzerine uzatılan ve üzerinden kirmen döndürülen araç.

şel *ise.*. 1.Sürekli yağmurlardan veya eriyen karlardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su. 2. *mec.* Hareket halindeki büyük kalabalık, yığın. 3.*mec.* Etki ve iz bırakan güçlü durum veya davranış. 4.Çok ağır, kaldırılması zor olan.

şelala (*çırtane*) *isd. şelâle.* Büyük çağlayan, çavlan, yüksek, dik yamaçlardan çağlayarak akan su.

şem *ise.* 1. Atom sayısı 47, atom ağırlığı 107.88, yoğunluğu 10.5 olan 960°C'ye doğru sıvı durumuna geçen, parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element. Kısaltması Ag. 2. *s.* Bu elementten yapılmış olan şey. *Niştano şêmen* Gümüşlü Yüzük. *Kostego şêmen* Gümüş köstek. *Tazo şêmen* Gümüşlü taç.

şema *isd. Fr. schéma < Lât. schema.* 1. Bir âletin, bir aracın veya bir biçimin ana çizgilerini gösteren çizim. 2. Bir edebiyat eserinin, bir tasarının planı. 3. Bal mumu veya bal mumuna benzeyen renk.

şemen *s.(e)* 1. Gümüşlü, gümüşten. 2. *mec.* Güzel, değerli. *Welatê ma cayê zern- u şêmiyo* Memleketimiz altın ile gümüş yeridir (çok değerlidir). 3. Çocuk sevmede, övgü ve beğeni için söylenir. *Şêmene mı* Güzelim!

şems (*roz*) *ise. Ar. şems.* Güneş.

şemxane *ise.* Gümüş eşlenen veya gümüşten yapılmış eşya satılan yer.

şen (*hegin*) *s.(e)* 1. Yaşamaktan mutlu olduğunu davranışlarıyla belli eden, sevinçli, neşeli. 2. Neşe veren, neşe-

lendiren, eğlenceli. 3. Neşe belirtisi olan (şey). *Mordemek çê hode şeno (hegino)* Adam kendi evinde şendir. *Çê tove şenvo* Evi şen olasıca! *Haq çê tove şenkero* Tanrı aileni mutlu kılsın!

şen biyaene *f.* Neşeli olmak, neşelenmek, güler yüzlü olmak.

şen biyais *isg.* Neşeli olma, neşelenme, güler yüzlü olma.

şene *ise.* 1. Göğüs. *Şenê ison* İnsan göğsü. *Şêno şis* Ak göğüs. *Şenê gayi* Öküz göğsü. *Şenê kerge* Tavuk göğsü. 2. Dağ yamacı *Şenê koyi.* 3. Saz teknesinin üstünde teller gerili olan düz tahtası. *Şenê tomır* Cura göğsü.

şene ağu (şeniya ağu) *isd.* 1. Ağalar sinisi. 2. *mec.* Ağalar düzlüğü, ağalar köyü. 3. Zehir tepsisi. 4. Ağaların göğsü. 5. Dersim'in Pülümür (Pulemuriye) ilçesine bağlı ve ünlü Şah Hüseyin Bey ailesinin meskun olduğu yer, göğüs (*şene*) andıran düz ve güzel bir köy (*Şeniya Ağu*), adının bu özelliklerine dayanılarak verildiği söylenmektedir.

şene cı sanaene *f.* Göğüs vurmak, göğüs dayamak, göğüslemek.

şene cı sanais *isg.* Göğüs vurma, göğüsleme.

şene cı sanawoğ *ise.* Göğüs veren, göğüsleyen.

şene cı sanawoğe *isd.* Göğüs veren, göğüsleyen.

şene kerdene *f.* 1. Göğüslemek, göğüs germek. 2. Karşı durmak, engel olmak, direnmek, zor bir durumu karşılamak, mücadele etmek. *Şêneke* Göğüsle, göğüs ger.

şene kerdis *isg.* 1. Göğüsleme, göğüs germe. 2. Karşı durma, engel olma, direnme, zor bir durumu karşılama, mücadle etme.

şene kerdoğ *ise.* (Güçlükleri) Göğüsleyen, karşılayan, karşı koyan.

şene kerdoğe *isd.* (Güçlükleri) Göğüsleyen, karşılayan, karşı koyan.

şeni ver sanaene *f.* Önüne dikilip zor kullanarak onun bunun davarını gasp edip önüne katarak götürmek. *Yê amey malle ma sana şenê ho ver berd.* Onlar geldi, davarımızı önlerine katıp götürdüler.

şeni ver sanais *isg.* Önüne dikilip zor kullanarak onun bunun davarını gasp edip önüne katarak götürme.

şeniye *isd. Far. sini.* Üzerinde yemekte yenebilen yuvarlak, bakır veya pirinçten büyük tepsi, sini.

şen kerdene *f.* 1. Bir yeri veya konutu bayındır hale getirmek, yerleşmek. *Ey paga piyê ho kerde şene* O (e) babasının ocağını (tekrar) tüttürmüş, canlandırmış. 2. Hareketlendirmek, canlandırmak. 3. Neşelendirmek, sevinç salmak.

şen kerdis *isg.* 1.Bir yeri veya konutu bayındır hale getirme, yerleşme. 2. Hareketlendirme, canlandırma. 3. Neşelendirme, evsinç salma.

şenlığıye *isd.* 1. Şenlik, sevinç, neşe. 2. Canlılık, hareketlilik. 3. Konutların ve yerleşme yerlerinin insanla dolması, bayındır duruma gelmesi. 4. Belli günlerde yapılan, coşku veren eğlendirici gösterilerin tümü, bayram.

şepi *isç.* 1.Üç ayaklı düzenek, sepha. 2. Yayık sephasında kullanılan üç ağaç, yayık ağaçları.

şepiye *isd.* 1.Yayık sephasının her bir ağacı (ayağı). 2. mec. Argo Uzun boylu, sırık boylu.

şepiye kerdene *f.* Yayık ağacıyla sopalamak, dövmek.

şepiye kerdis *isg.* Yayık ağacıyla sopalama, dövme.

şeqnaene *f.* Şıkırdamak, parmak çıtlatmak.

şer (I) *ise.* 1. *zool.* Kedigillerden, erkekleri yeleli, yırtıcı, Afrika'da yaşayan, uzunluğu 160 cm, kuyruğu 70 cm ve ucu püsküllü, çik koyu sarı renkli güçlü bir memeli türü, aslan. 2. *mec.* Güçlü ve yiğit adam.

şer (II) *ise.* Bakış, seyir, gözlem.

şerab *ise. Ar. şerâb.* Üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki, şarap.

şerange *ise.* 1.Seyirci, izleyici, bakıcı. 2. Resmi geçit.

şerampe *ise.* 1.Drenaj, akıntı yolu, su yolu. 2. Bomba parçası, şarapnel.

şerapci *ise.* 1. Şarap yapan veya satan kimse. 2. *s.* Çok şarap içen, şaraba düşkün (kimse).

şerapxane *ise.* Şarabın yapıldığı yer, şarap imalat yeri.

şere *isd.* Dişi aslan.

şerê cı kerdene *f.* Kendisini seyretmek, kendisine bakmak.

şerê cı kerdis *isg.* Kendisini seyretme, kendisine bakma.

şeref *ise.* 1. Başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur. 2. Erdem, gözü peklik ve yetenekle kazanılmış iyi şöhret.

şeref cı daene *f.* Şereflendirmek, şeref vermek, onurlandırmak.

şeref cı dais *isg.* Şereflendirme, şeref verme.

şeref diyaene *f.* Onur bulmak, onur görmek, onur duymak, onurlandırma.

şeref diyais *isg.* Onur bulma, onur görme, onur duyma.

şerefet *ise.* 1. Onurla ilgili. 2. Fikir, temayül, niyet.

şerefli *is.(e)* 1. Onurlu. 2. Onur veren, şeref veren.

şerefname *ise.* 1. Onur belgesi. 2.1597 yılında Bitlisli Şerefhan tarafından yazılmış olan tarih kitabı.

şerefsiz. *is.(e)* Onursuz.

şerefsız biyaene *f.* Onursuz olmak, onursuzlaşmak.

şerefsız biyais *isg.* Onursuz olma, onursuzlaşma.

şerefsızeni *ise.* Onursuzluk, şerefsizlik.

şerefsizeni kerdene *f.* Şereysizlik etmek.

şerefsizeni kerdis *isg.* Şereysizlik etme.

şerefsızıye *isd.* Onursuzluk, şerefsizlik.

şerê zumın kerdene *f.* Karşılıklı birbirine bakmak, bakışmak, birbirini seyretmek, birbirini gözlemek.

şerê zumın kerdis *isg.* Karşılıklı birbirine bakma, bakışma, birbirini seyretme, birbirini gözleme.

şeriat *ise. Ar. şeri'at.* Kuran'daki ayetlerden, Peygamber'in sözlerinden çıkarılan, dinî temellere dayanan Müslümanlık kanunları, İslam hukuku.

şeriyatçı *ise. ve s.* Şeriat kanunlarının uygulanmasını isteyen (kimse).

şerif *ise. İng. sheriff.* 1. Büyük Britanya'da kendi bölgesi içinde kralı temsil eden, yasalara saygı gösterilmesini sağlamakla görevli yönetici. 2. Amerika Birleşik Devletlerinde seçimle iş başına gelen, hukuki yetkisi sınırlı olan yönetici.

şer kerdene *f.* Seyretmek, bakmak.

şer kerdis *isg.* Seyretme, bakma.

şer kerdoğ/e *ise/d.* Seyreden, bakan.

şer kerdoği *isç.* Seyredenler, bakanlar.

şeseme *ise.* Pazartesi ile çarşamba arasındaki gün, haftanın ikinci günü, salı.

şeşt *ise.* 1. Elli dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayı gösteren rakam, 60, LX. *Şest-u ses* Altmiş altı. *Şest-u ponc* Altmış beş. 2. s. Altı kere on,

elli dokuzdan bir artık.

şesut (şesud) 1. Açık bir kanıt olmaksızın olacak bir şeyi anlamak, kestirmek, hisetmek, sezmek, sezinlemek. *Şesute qeşi guretene* Söz ve konuşmanın hisettirdiği, sezdirdiği şeyi algılamak. 2. Farketmek, farkına varmak, algılamak.

şesuteni *ise.* Sezginlik, seziş, hisleniş.

şesutiye *isd.* Sezginlik, seziş, hisleniş.

şesmerin *s.(e)* Püsküllü.

şesmir *ise.* Altı renkten oluşan püskül. Ayran yaymak için çatal uçları çatılarak kurulan ve ortasına yayık asılan üç ayaklı düzeni oluşturan ağaçlar (üç ağaç).

şevıke *isd. anat.* Kalça elması, kalçanın oynak yeri, kalça eklemi.

şevıka ho şiyaene *f.* Kalça kemiği çıkmak.

şevıka ho şiyais *isg.* Kalça kemiği çıkma.

şevkane *isd.* Bir bitki türünün adı.

şevzın *ise.* 1. Dersim'in Nazimiye (Qızılkilise) ilçesine bağlı bir bölgenin adı. 2. Temmuz 1916 tarihinde, Rus işgaline karşı direnişte ünlü Dersim halk ozanı Şah Haydar (Saheyder)'ın şehit düştüğü yer. 3. Bu halk ozanı üzerine yakılmış ünlü ağıtın adı, Kılama Şevzin: *"Şevzıno, şevzıno, bıra şevzıno/Sodıro tıji erzena, roz vejino/ Tıfongê dinu islamiye Şevzın'de erjino/ Eskerê Urışi welatê ma gureto cıra nêvejino*

şılıng *ise* Avustura para birimi.

şıq *ise. Fr. chic* < *Alm.* 1. Bir konuda seçilebilecek yolların, alınabilecek kararların her biri, seçenek, alternatif, şık.

şıqe *isd.* 1. (Genellikle ağaçlar için) aynı kökten bitmekle birlikte, ayrı ağaçlar gibi büyüyen ana dalar, ışkınlar. 2. Dal, bölüm.

şiddet *ise. Ar. şiddet.* 1. Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik. 2. Hız. 3. *mec.* (Duygu ve davranış için) Aşırılık. 4. Karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma.

şiddetli *s.(e)* 1.Yeğin, sert olan. 2. Hızlı. 3. *mec.* (Duygu ve davranış için) Aşırı. 4. Karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanan. *Dota henke şiddetli amera mı ser, ez hurenda hode vışınepêro* Öteden öyle bir sertlikle üzerime yürüdü ki, korkudan kendi yerimde ödüm koptu.

şifa *isd. Ar. şifâ.* Bedenî veya ruhî bir hastalığın son bulması, hastalıktan kurtulması, onma. *Haq şifa bıdo* Tanrı iyileştirsin! *Homa şifa cıdo* Tanrı iyileşme versin.

şifa cı daene *f.* Şifa vermek, iyi etmek, iyileştirmek.

şifa cı dais *f.* Şifa verme, iyi etme, iyileştirme.

şifai *zf. ve s.* Ağızdan, sözlü olarak.

şife *ise.* Kuşku.

şifede mendene *f.* Şüphede kalmak.

şifede mendis *isg.* Şüphede kalma.

şife kerdene *f.* Kuşku etmek, şüphelenmek.

şife kerdis *isg.* Kuşku etme, şüphelenme.

şife kêwtene *f.* Kuşkuya düşmek, kuşkulanmak.

şife kêwtis *isg.* Kuşkuya düşme, kuşkulanma.

şifeli *s.* Kuşkulu, şüpheli.

şifet *ise.* Yüz şekli, yüz biçimi, yüz rengi, sıfat. 2. Yüz kılık, diş görünüş.

şifetsız *s.*(e) 1. Çirkin suratlı, şekilsiz, kılıksız. 2. *mec.* Toplumda yüz kızartıcı suç işlemiş veya kötü intiba bırakmış olan.

şifetsize *s.(d)* 1. Çirkin suratlı, şekilsiz, kılıksız. 2. *mec.* Toplumda yüz kızartıcı suç işlemiş veya kötü intiba bırakmış olan.

şifetsizeni *ise.* Suratsızlık, çirkinlik, kılıksızlık.

şife ontaene *f.* Kuşku çekmek, kuşkulandırmak.

şife ontais *isg.* Kuşku çekme, kuşkulandırma.

şigen *ise.* 1. Şekil. 2. Asıl fiilerin çekimi.

şifre *ise. Fr. chiffre.* Gizli haberleşmeye yarayan işaretlerin tümü.

şifreci *ise.* Metinleri şifreleyen veya şifreli bir metni çözen kimse.

şifreli *s.(e)* 1. Şifre ile yazılmış. 2. Şifresi olan; ancak şifresi çözülünce açılabilen.

sikefe *isd.* Mağara.

şikiyaene (I) *f.* 1. Kırılmak. *Dare şikiya* Ağaç kırılmış. *Bıne derzude mêane ho şikino* Yük altında beli kırılıyor. 2. Katlanmak, bükülmek. *Kağıte şikiyaracı* Kağıt katlanmış, kırılmış. *Şikiyo are* İç içe kırılmış, içe doğru katlanmış. *Şikiye areser* Üst üste kırılmış, birbirinin üzerine katlanmış. 3. („cı" ve „ra" fiil tamlamaları ile kullanıldığında) Yakışmak. *Kınce ho şikiyera cı* Elbiseleri yakışmış. *Sakoe ho şikiyora cı* Paltosu yakışmış *(e). Sewqa ho şikiyara cı* Şapkası kendisine yakışmış. (Maneviyatı) Bozulmak, çökmek. *Acıya ciğer ver şikiyo têzere* Evlat acısı yüzünden yıkılmış (çok zayıflamış). *Dest pae ho şikiyera cı* Eli kolu kırılmış, çökmüş.

şikiyaene (II) *f.* 1. Yapabilmek, güç yettirebilmek, muktedir olmak. *Karo ke pê şikina ey bije* Hangi işe gücün yetiyorsa, onu al. *Şikina made raera bêre* Yapabilir misin bizimle yola gelesin? *Şikina a kemere uzara wedarê* O taşı ordan kaldırmaya gücün yeter mi? *Şikina şerê bêre* Gidip gelebilir misin? *Şikina urzera ho ser* Üzerine kalkabilir misin? 2. Cesaret etmek, cüret etmek. *Tı şikina qeseybıkerê* Konuşmaya gücün yetiyor mu? 3. Maddi yeterlilikte olmak. *Şikina esmer veyve bıkerê* Bu yıl düğün yapmaya (maddi) gücün yeter mi/yapabilir misin? *Şikina ceneza ho wedarê* Cenazeni kaldıracak gücün var mı/Defin masraflarını karşılayabilir misin?

şikiyais *isg.*(I) 1. Kırılma. 2. Katlanma, bükülme iç,içe kırılma, İçe doğru katlanma.3. (maneviyeti) bozulma. 4.Vucut kırgınlığna uğrama Her caye mı Şikiyo te zere Her tarafım tutmaz olmuş, kırılmış anlamında söylenir.

şikiyais isg .(II). 1 Yapa bilme, güç yittirme.Muktedir olma Ez pe dey neşikin. Ben ona güç yittiremem .2. Maddi yeterlilikte olma . 3. Cesaret etme, çekinmeme.

şil *ise.* Alnın orta noktası. *Qersune şilde gınavro cı peyde vejavi* Kurşun alın ortasında deymiş, arkadan çıkmıştı. *Uwoke reqeno wetê şile tode cısano* O gümbürdüyen (yıldırım) senin alnının ortasında vursun!

şilan *ise. bot.* Yabangülü ağacı ve meyvesi, kuşburnu (Rosa canina).

şilav *ise (*hozorpırtık) 12. Parmak Mide ülseri.

şilde cı sanaene *f.* (Silahla) Alnının ortasından vurmak.

şilde cı sanais *isg.* (Silahla) Alnının ortasından vurma.

şilde pırodaene *f.* Alnının ortasından vurmak, dövmek.

şilde pırodais *isg.* Alnının ortasından vurma, dövme.

şile *ise. Far. sili.* Açık elin iç yüzü ile vurulan tokat, sille.

şileceni *ise.* Yolculuk.

şileci (I) *isç.* Gurbetçiler, gurbete gidenler.

şileci (II) *isç.* Yolcular, yolculuk yapanlar.

şileci biyaene *f.* Yolcu olmak, gidici olmak.

şileci biyais *isg.* Yolcu olma, gidici olma.

şileci kerdene *f.* Yolcu etmek, uğurlamak.

şileci kerdis *isg.* Yolcu etme, uğurlama.

şileci kerdoğ/e *ise/d.* Yolcu eden, uğurlayan.

şilikon *ise. Fr. silicone. kim.* 1. Karbon yerine silisyumun geçtiği rganik cisimlere benzer maddelerin genel adı; ısı ve suya karşı dayanaklı olduğu için yağ, plâstik, merhem gibi maddelerin yapımında kullanılır. Ayrıca yapıştırıcı olarak da kullanılır. 2. Plastik yapıştırıcı

şilpağ *ise.* Şamar, tokat, şalpa.

şipık *ise.* Eşek yavrusu.

şilsile *isd. Ar. silsile.* 1.Birbirine bağlı, birbiriyle ilgili şeylerin oluşturduğu dizi, sıra. 2. Bilinen en eski atalardan yaşayan torunlarına kadar aile soy sıralaması.

şilte *ise.* Üstünde oturulan, yatılan, içi yünle, pamukla doldurulmuş ince döşek, çul.

şima *isd. Far. simâ.* 1. Yüz, çehre, görünüş. *Şima ho senene biye* Yüz görünüşü nasıldı? 2. Kişilik, insan, tip.

şimade naskerdene *f.* Yüz şeklinden tanımak.

şimade naskerdis *isg.* Yüz şeklinden tanımak.

şımade vetaene *f.* Yüz şeklinden tanımak, yüz şeklinin yakınlarını anımsatmasından tanımak, görünüşünden çıkarmak.

şımade vetais *isg.* Yüz şeklinden tanıma, yüz şeklinin yakınlarını anımsatmasından kim olduğunu çıkarma.

şimal (I) *ise.* 1. Fotoğraf. *Şima dey bonce* Onun fotoğrafını çek.

şimal (II) *ise. Ar. şimâl.* Kuzey, kuzey yönü

şimalcı *ise.* Fotoğrafçı.

şimalcıye *isd.* Fotoğrafçı.

şimaxi *isç.* Domatesler.

şimalxane *ise.* Fotoğrafçı dükkanı.

şımarıx *s.(e)* Şımarık.

şimıge *isd.* 1. Kapı eşiği. 2. *müz.* Telli çalgılarda tellerin bindiği köprü veya eşik (kerık). 3. Bir iş için birine yalvarmaya gitme, ayağına gitme. *Ez amu gınu şımıga sımaro* Ben geldim eşiğinize düştüm (size sığındım). *Ez amu gınu şımıga sımaro* Ben geldim sizin eşiğinize düştüm. 4. Kutsal yerlere yapılan ziyaret, tavaf. *Ez amu gınu şımıga to Duzgın Bavay vero* Ey Düzgün Baba ben geldim senin eşiğine düştüm.

şimir *ise.* I. Kerbela'da Hz. Hüseyin'in başını kesen kişi. 2. *s.* Zalim, arsız, günah işleyen. *Şimır ibn-i zilcovşen, zebella* (ebres adam).

şin *ise.* Feryad, ağlama, ağıt, figan, acınma, dövünme. *Şin-u şivan* Ah-u feryad.

şinate *isd.* 1. Bir kimsenin geçimini sağlamak için yaptığı sürekli iş, uğraş, meslek. 2. Çığır, okul, ekol. 3. *fel.* Birbirine bağlı bilimsel veya felsefi düşünceler birliği; bir fikir çevresinde toplanmış bilgiler, dizge sistemi. 4. İnsanların maddeye dayanan ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte tecrübe ve ustalık gerektiren iş, sınat. 5. İmar, iskan, mamurluk. *Rave uza xan-u xırave bi,*

nika şinate kota cı tı vana ceneto Eskiden orası han harabe idi, şimdi imar gidi sanırsın cennettir.

şinatiye *isd.* 1. Şenlik. 2. Canlılık, meskun olma, kalabalık sakinleri olan yer.

şindor *ise.* 1. İki komşu devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi, hudut, sınır. 2. Komşu il, ilçe, köy veya kişilerin topraklarını birbirinden ayıran çizgi. 3. Bir şeyin yayılabileceği veya genişleyebileceği son çizgi, uç, son.

şindortos *s.(e)* Sınırdaş, sınır komşusu, hemhudut.

şindortoseni *ise.* Sınırdaşlık, sınır komşuluğu.

şindortoşiye *isd.* Sınırdaşlık, sınır komşuluğu.

şinesname *ise.* Nüfus cuzdanı, kimlik kartı.

şinesse *ise.* 1. Nüfus cüzdanı, kimlik kartı. 2. Pasaport, dış seyehat cüzdanı.

şinit *ise.* Bal arılarının bal kovanı girişine yaptıkları koruyucu yoğaltık, kokulu madde.

şir (I) *ise.* Dersim'in ekmek, ayran, sarımsak ve yağ ile yapılan yöre yemeği.

şir (II) *ise. bot.* Zambakgillerden, 25-100 cm yükseklikte, yapraklarında, saplarında ve toprak altındaki soğan biçimli sürgünlerinde kokulu yağ bulunan bir kültür bitkisi, sarımsak (*Allium sativum*). *Şiro bez* Dağ sarımsağı. *Şiro rez* Bostan sarımsağı. *Şirê kemer* Taşlık sarımsağı. 2. Bu bitkinin baharat olarak kullanılan dişli bölümü.

şirame *ise. bot.* Otu ve başağı çavdara benzeyen, tatlı soğan köklü bir bitki. Bu bitkinin olgunlaşan başağından elde edilen "Helale şirami" yada "Berê şirami" adı verilen tohumu ilkbaharda toprağa ekilerek yetiştirilebilir.

şiremok *ise. bot.* Topraktaki kökü taze soğan köküne benzeyen, uzun düdüksü yapraklı, sarımsağa benzeyen bir bitki.

şiren (şire) *ise. ve s.* Tatlı cinsinden, şekerli, tatlı.

şiren amaene *f.* Tatlı gelmek.

şiren amais *isg.* Tatlı gelme.

şiren biyaene *f.* Tatlanma, tatlılaşma.

şiren biyais *isg.* Tatlanma, tatlılaşma.

şireneni *ise.* Tatlılık.

şireniye *ise.* 1.Tatlılık. *Şireniya hengure* Üzüm şırası, üzüm suyu, üzüm tatlılığı. 2. Şekerli maddeler.

şiren kerdene *f.* Tatlandırmak, tatlılaştırmak.

şiren kerdis *isg.* Tatlandırma, tatlılaştırma.

şiren qeseykerdene *f.* Tatlı konuşmak, hoş konuşmak.

şiren qeseykerdis *isg.* Tatlı konuşma, hoş konuşma.

şirê soji *ise.* Yufka ekmekten, ayran, yağ ve sarımsak katılarak yapılan bir tür yemek.

şiret *is.(e) Ar. şirret.* Geçimsiz, huysuz, kavga çıkarmaktan hoşlanan, edepsiz, yaygaracı, küfürbaz.

şirete *is.(d)* Geçimsiz, huysuz, kavga çıkartmaktan hoşlanan, edepsiz, yaygaracı, küfürbaz.

şirez *ise.* 1. Yapışkan, tutkal. 2. Kiriş bitkisi kökü (bınê hêlıge).

şirik (kenger) *isç. bot.* 1. Birleşikgillerden, yaprakları dikenli, yenilebilen ve salgısından sakız (*vılencê kengeri*) yapılan tatlı otsu bir bitki, kenger. 2. *hlk.* Eşek kengeri.

şirınga *isd. İt. sirunga.* 1. Havayı veya sıvıları emmeye ve itmeye yarayan

âlet. 2. Vücuda ilaç vermek için kullanılan , ucu iğneli küçük pompa, enjektör. 3. *tıp.* Bir doku veya boşluğa basınçla sıvı doldurmaya yarayan âletlere verilen ad.

şirin *is. Far. şîrîn.* Sevimli, cana yakın, tatlı, hoş.

şirinkareni *ise.* Sevimlilik, tatlılık, cana yakınlık, hoşluk.

şirinkariye *isd.* Sevimlilik, tatlılık, cana yakınlık, hoşluk.

şirket *ise. Ar. şirket.* Ortaklık.

şiroki *isç.* Yeşil soğan, yeşil sarımsak türünden bitkilerin genel adı.

şiroz *ise. Virrhose. tıp.* Karaciğerin irileşmesi veya körlemesi ile birlenen bir hastalık

şirqaene *f.* 1. Şaklamak, çın çın çınlamak. 2. Yüksek sesle bağırıp çağırmak. 3. Gürültü patırtı çıkarmak.

şirqet *ise.* Kanun ve yasa dışı uygulanan ceza.

şrqet biyae *s.(e)* Kanunsuz duruma düşmüş olan.

şirqet biyaene *f.* Kanun ve yasadışı cezalandırılmak.

şirqet biyais *isg.* Kanun ve yasadışı cezalandırılma.

şirqeteni *ise.* Cezayi uygulama, cezayi işlem yapma.

şirqetiye *isd.* Cezayi uygulama, cezayi işlem yapma.

şirqet kerdene *f.* Kaçak malı yakalamak, iki üç kat cezaya çarptırmak.

şirqet kerdis *isg.* Kaçak malı yakalama, iki üç kat cezaya çarptırma.

şirvan *ise.* 1. Evin çatısı. 2. Taban ile çatı arasındaki boşluk.

şırvan kerdene *f.* çatılamak, çatısını yapmak.

şırvan kerdis *isg.* çatılama, çatısını yapma.

şis *is.(e).* Apak olan, bembeyaz olan (şey). *Vosno şis* Ak koç. *Kutiko şis* Ak köpek. *Vergo şis.* Beyaz Kurt.

şisık *is. (e)* Apak, bembeyaz, kar gibi, süt beyaz. *Hêrdısa huya şısıke* Bembeyaz sakalı..

şısıke *is. (d)* Apak, bembeyaz, kar gibi, süt beyaz.

şis kerdene *f.* 1. Apak görünmek, beyaza bürünmek. 2. *mec.* (İlkbaharda kırlar için) Çiçeklerle bezenmek.

şis kerdis *isg.* 1. Apak görünme, beyaza bürünme. 2. *mec.* (İlkbaharda kırlar için) Çiçeklerle bezenme.

şiş *isd.* 1. Ucu sivri demir. 2. Kama. 3. Ağaçtan yapılmış ve silah gibi kullanılan ince, uzun, sivri sırık. 4. Kurt, ayı gibi yırtıcı hayvanlardan korumak için köpeklerin boynuna takılan şişli gerdanlık.

şiş cı sanaene *f.* Birine şiş batırmak, şişlemek, şiş saplamak.

şiş cı sanais *isg.* Birine şiş batırma, şişleme, şiş saplama.

şiş kerdene *f.* Şişlemek, şiş batırmak, süngülemek. *Şişke* Şişle/süngüle!

şiş kerdis *isg.* Şişleme, şiş batırma, süngüleme.

şivas *ise.* Sivas ili.

şiving *ise.* Dam ucu, çatı çıkıntısı, saçak.

şivırçık *ise.* Dut ağacına benzeyen ve mayhoş küçük gri renkte meyvesi olan bir ağaç türü.

şivırçıke *isd.* Bu ağaç türünden her biri ve meyvesi.

şix *ise. Ar. şeyh.* 1. Tarikat kurucusuna, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimseye, tarikat büyüklerine veya tarikat kollarından birinin başında bulunan kimseye verilen ad. 2. Arap kabile ve aşiret başkanı.

şix hese *ise.* Dersim söylencesinde, bugünkü *Şıxesen* aşireti'nin büyük atası.

şixhsenu *isç.* Dersim'de meskûn bulunan bir aşiret, Şıhhasanlar Aşireti.

şıxmamedu *isç.* Dersim'de meskûn bulunan bir aşiret, Şıhmemedanlar.

şıx sait *ise.* 1925'te Piran'da başlayan halk ayaklanmasının önderliğini yapan ve aynı yıl, Türk devletince Diyarbakır'da idam edilen halk lideri.

şiyae *s.(e)* 1. Gidici. 2. Gitmiş olan.

şiyaene *f.* Gitmek.

şiyais *isg.* Gitme.

şiyawoğ *ise.* Gidici, giden. *Şawoğne* Gidiciyim, gidenim, duracak değilim.

şiyawoğe *isd.* Gidici, giden. *Şawoğne* Gidiciyim, gidenim, duracak değilim.

şiyawoğ biyaene *f.* 1. Gidici olmak. 2 Ölümlü olmak, fani olmak.

şiyawoğ biyais *isg.* 1. Gidici olma. 2 Ölümlü olma, fani olma.

şiye *ise.* Gölge.

şoloyê (solayê) *isd.* Tuzlu su.

şoşe *ise.* Erkek ismi.

şutaene *f.* Yıkamak, su ile temizlemek.

şutayis *isg.* Yıkama, su ile temizleme.

şute *s.(e)* Yıkanmış olan.

şutene *f.* 1.Yıkamak. 2. ise. Yıkama işi.

şutenede 1.Yıkama esnasında. 2. Yıkattır. *Şutenedime* Yıkattıralım.

şutoğ *ise.* Yıkayıcı, yıkayan.

şutoğe *isd.* Yıkayıcı, yıkayan.

şüye *isd.* Dağ sırtı, tepe sırtı.

T-t

"T" harfi Mısır resim yazısında biraz sağa eğik bir toplama imi (+) gibiydi. Harfin Fenike dilindeki adı "tau die", "im" anlamına geliyordu, ve çarpı imini (x) andırıyordu. En eski Latin biçiminde bugünküne yaklaştı. Bir kaç kez değişerek şimdiki biçimini aldı. Zaza abecesine Zazaca'nın "te" sesini göstermek üzere Latin yazısından alınmıştır.

t T. 1. Zazaca alfabesinin 25. harfi. Te adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümsüz patlayıcı diş ünsüzünü gösterir. 2. Pralel doğrular çizmeye yarayan T biçimdeki cetvel. 3. *kim.* Trityum'un simgesi (T).

ta (I) *zf Far. Tâ.* Dek, değin, kadar veya beri gibi edatlarla birlikte kullanılarak, bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartılı biçimde anlatır. *Ta hata ve ha cer zumin perna* Ta o aşağılara kadar birbirlerini kovaladılar.

taa *zf.* Zaman ve uzaklığın belirsiz büyüklüğünü ifade etmede kullanılır. *Taa kotio* Ta nerededir! *Taa kotira* Ta nereden! *Taa kotira amune* Ta nereden geldim! *Taa kotbi* Ta neredeydi. *Taa welatê cawo* Ta bir ülke boyu yol.

tabele *ise. İt. tabella.* 1. Üzerinde tanıtıcı, belirtici bir yazı, açıklama, işaret veya resim bulunan, tahta, saç vb. den yapılan levha. 2. Hastahane, yatılı okul, askeri birlik gibi toplu yemek verilen yerlerde günlük yemek için çıkarılan erzakın türünü, miktarını gösteren çizelge. 3. Hastanelerde her hastanın günlük yemek ve ilâcının yazıldığı kâğıt.

tabi s. (e) 1. Bağımlı. Yê tabiye mae Onlar bize bağımlıdır. *Tabiyê keşi nine* Kimseye bağımlı değilim. 2. Bağlı. *Ez tabiye sımawne* Ben size bağlıyım. *Ma tabiye raa haqıyeyime* Biz tanrı yoluna bağlıyız. *Tabiye seytano* Şeytana bağlıdır. 3. Dahil. *Haq ma tabiye neqe nekero* Tanrı bizi kötülüğe dahil etmesin. 4. Elbette, tabii olarak. İşin gereği olarak. *Tabii canım je vatena tüyo* Elbette canım senin dediğin gibidir.

tabi biayaene *f.* 1. Bağımlı olmak. 2. Tabii olmak. 3. Dahil olmak.

tabi biayais *isg.* 1. Bağımlı olma. 2. Bağlı olma. 3. Dahil olma.

tabi kerdene *f.* Tabii kılmak. Bağımlı hale getirmek

tabi kerdis *isg* . Tabii kılma. Bağımlı hale getirme

tabip (tabib) *ise. Ar. tâbib.* Sağaltman, hekim, doktor.

tabir *s. Ar. ta'bir.* 1. Deyiş, anlatım, ifade. 2. Terim. 3. Deyim. 4. (Rüya için) Yorma, yorumlama.

taburcu *s. (e)* Hastaneden çıkması kararlaştırılmış hasta.

taburci biyae *s. (e)* Buburcu olmuş olan.

taburcu biyaene *f.* Taburcu olmak.

taburcu biyais *isg.* Taburcu olma.

taburceni *ise.* Taburculuk.

taburcu kerdene *f.* Hastaneden çıkmasına karar vermek, taburcu etmek.

taburcu kerdis *isg.* Hastaneden çıkmasına karar verme, taburcu etme.

taçarnae *s. (e)* Çalkalanmış, (suda) gezdirilmiş-geçirilmiş olan, daldırılıp durulmuş olan.

taçarnaene *f.* 1. Su veya sıvı bir şeyi bir kapın içinde çevirmek, döndürmek, gezdirmek, çalkalamak. 2. Kabı temizlemek için bir sıvıya bandırıp, içinde çevirmek, (sudan) geçirmek, durulamak.

taçarnais *isg.* 1. Su veya sıvı bir şeyi bir kapın içinde çevirme, döndürme, gezdirme, çalkalama. *Taçernenê* Çalkalasaydın. 2. Kabı temizlemek için bir sıvıya bandırıp, içinde çevirme, (sudan) geçirme, durulama. *Taçarne* Daldır çalkala, bulaştır dolaştır.

tadae *s.* Bükülü, döndürülmüş, çevrilmiş olan. *Tadino*: 1) Bükülüyor, dönüyor. 2) *mec.* Takatsızlıktan bükülüyor, yalpalıyor, sallanıyor (e). *Linga ho tadiya* Ayağı burkulmuş/bükülmüş.

tadaene *f.* 1. Burmak, bükmek. *Tadayenede* Büktür, döndürt. *Tade*: 1) Çevir. 2. Bük. 2. Çevirmek, döndürmek. *Herme mı ho destte tada* Kolumu kendi elinde çevirdi. *Zıncile (cıncile) ho destte tadano* Zinciri kendi elinde döndürüyor. 3. *mec.* Kıvırtmak, kaçamak yapmak, isteksizlik göstermek, küsmek. *Lew pırnıkune ho mıra tadano* Benden ağzını burnunu büküyor.

tadais *isg.* 1. Burma, bükme. 2. Çevirme, döndürme. 3. *mec.* Kıvırtma, kaçamak yapma, isteksizlik gösterme, küsme.

tae (tayê) *s. ve zf.* 1. Bir takım, kimi, bazı, bazıları. 2. *zf.* Biraz, bir miktar. *Tayê çi mi* Biraz öte beri, bier şeyler. *Tayê ca* Belirli bir yere kadar. *Tayê ca tey şine* Belirli bir yere kadar kendisiyle gittim. *Tayê ca verva cı şine* Belirli bir yere kadar kendisini karşılamaya gittim. *Tayê ca ma zumıni perna* Belirli bir yere kadar birbirimizi kovaladık. *Tayê ca zumıni fetelneme* Belirli bir yere kadar birbirimizi dolaştırırız (birbirimizi uğraştırırız). *Tayê ca ki tı bije* Belirli bir yere kadar da sen al (sen taşı). *Tayê ca ki sıma*

tafişte *s. (e)* 1. Sürülü, sürülmüş olan. 2. Sürtülü, değdirilmiş olan. 3. Süpürülü, süpürülmüş olan. 4. Tesfiye edilmiş, çıkıntıları alınmış olan. 5. Kesilmiş, biçilmiş, temizlenmiş olan.

tafiştaene *f.* 1. Sürtmek, değdirmek. 2. Süpürmek, tozunu almak, tozlu bir yere süpürge vurmak. 3. Biçmek, orak veya tırpan vurmak. 6. Tesfiye etmek, düzlemek, kabalıklarını yontmak. 7. Sakalını kesme, sakala jilet veya usturavurma. 8. Yontmak, düzeltmek, kabalığını rendelemek.

tafiştais *isg.* 1. Sürtme, değdirme. 2. Süpürme, tozunu alma, tozlu bir yere süpürge vurma. 3. Biçme, orak veya tırpan vurma. 6. Tesfiye etme, düzleme, kabalıklarını yontma. 7. Sakalını kesme, sakala jilet veya ustura vurma. *İştiri bije na rıyemi tafiye* Usturayı al şu sakalımı kes. 8. Yontma, düzeltme, kabalığını rendeleme.

tafsiye *ise. Ar. tasfiye.* 1. Arıtma, ayıklama, temizleme. 2. *tic.* Bir ticaret kuruluşunun batması, kapanması gibi sebepler üzerine hesapların kesilmesi, alacaklılara, ortada kalan mal ve paradan paylarına düşen miktarın verilmesi, likidasyon. 3. *mec.* Türlü sebeplerle birçok kimsenin görevine son vermek.

tafte *zf.* Hiç vakit geçirmeden, gecikmeden, çabucak, hemen, derhal. *Tafte ameyme* Hemen/derhal geldik. *Tafte*

qediya Çabucak bitti. *Taftera* Çabuk tarafından, çabukça, derhal. *Tafte some* Çabuk gideriz. *Tafte şi* Derhal gittiler. *Tafte xevere arde* Derhal haber getirildi. *Tafte xevere dê cı* Kendisine derhal haber verildi. *Tafte xevere cırê berde* Çabucak kendisine haber götürüldü.

tağe *isd.* Bir şehirin, bir kasabanın veya büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri, mahalle. *Tağa serene* Yukarı mahalle. *Tağa bınene* Aşağı mahalle. *Tağa dotene* Ötedeki mahale. *Tağa boveri* Karşı mahalle. *Tağa werti* Orta mahalle.

tağır ise. *Tağır emaneta tüya. Tağır emaneta Haqa. Tağır emaneta sımawa. Tağır emaneta hardê dewreşa.*

tağmin *is.* 1. Yaklaşık olarak değerlendirme, oranlama. 2. Akla, sezgiye veya bazı verilere dayanarak gelecek bir şeyi, olayı kestirme. 3. Önceden kestirilen, düşünülen şey.

tağminen *zf.* Tahmini olarak, aşağı yukarı, yaklaşık olarak. *Tağmine mıra gore* Tahminime göre. *Tağmine tora gore* Senin tahminine göre. *Tağmine sımara gore* Sizin tahmininize göre. *Tağminra gore* Tahmine göre.

tahmül *ise. Ar. tahammul.* 1. (Nesneler için) Güçlü, zorlayıcı, dış etkilere karşı koyabilme, dayanma. 2. (İnsan için) Kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü, kaldırma, katlanma.

taqiqat *isç.* Soruşturmalar.

taqiqat kerdene *f.* Soruşturmak. Tahkikat etmek.

taqiqat kerdis *isg.* Soruşturma. Tahkikat etme.

taqiqat kerdoğ/e *ise/d.* Soruşturan, soruşturma yapan.

tahsil *ise.* 1. (Para için) Alma, toplama. 2. Öğrenim.

tahsildar (taşildar) *ise. Far.* 1. Bir kimse veya kuruluş adına para toplamakla görevli kimse, alımcı. 2. Vergi toplayan kimse, vergici.

tahsildareni *ise.* Tahsildarlık.

tahsildariye *isd.* Tahsildarlık.

tahsil kerdene *f.* 1. (Para için) Toplamak. 2. Öğrenim yapmak, eğitim görmek.

tahsil kerdis *isg.* 1. (Para için) Toplama, alma. 2. Öğrenim yapma, eğitim görme.

tahutname *ise. Far.* Bir şeyi yapmayı üstüne aldığını bildiren yazılı kâğıt.

taji *ise. far. tâzi.* 1. Genellikle tavşan avında kullanılan, uzun bacaklı, çekik karınlı, çok çevik bir köpek türü. 2. *s. mec.* Çok zayıf, ince bacaklı kimse.

tal s. (e) Kekeç, kekeme. Tal qeseykeno Kekeç konuşuyor. *Na lazek tallo* Bu oğlan kekeçtir.

talan *ise. Far. tâlân.* Yağma, çapul. *Eve talanura bi zengin* Yağmalamalarla zenginleşti.

talan biyaene *f.* Talan olmak, yağmalanmak.

talan biyais *isg.* Talan olma, yağmalanma.

talancı *s. (e)* Yağmacı, vurguncu.

talaniye *isd.* Yağmalama durumu

talan kerdene *f.* Talan etmek, yağmalamak.

talan kerdis *isg.* Talan etme, yağmalama.

talankerdoğ/e *ise/d.* Talan eden, yağmalayan.

talas *ise.* 1. Rende veya benzeri araçlarla işlenen bir şeyden dökülen kırıntılar. Mobilya, marangoz atelyelerinde oluşan yontma ve delme artığı, ğızar tozu.

talavange *isd.* 1. Felaket, hışım, zulüm. 2. Öfke, hiddet, celâl. *Talavangera serfiye* Başına bir felaket sal. *Talavange fiştêra ser* Başına bela geçirdi. *Talavangê finra to ser* Sana bir bela

getireceğim/Başına bir çorap öreceğim!

talavange cırê ardaene *f.* Kendisine felaket getirmek, hışıma uğratmak, zulme uğratmak.

talavange cırê ardais *isg.* Kendisine felaket getirme, hışıma uğratma, zulme uğratma.

taleb *ise. Ar. taleb.* 1. Bir kimseden bir şeyi yapmasını veya yapmamasını isteme. dileme, istem. 2. İstek. *Talibine* İstekliyim.

taleb biyaene *f.* İstenmek, talep edilmek.

taleb biyais *f.* İstenme, talep edilme.

talebname *ise.* İstek bildiren belge.

talıv *ise.* Alevilikte rehper, baba, dede, mürşit gibi makam ve kademelerin her birine bağlı olan, talip, bağlı, izleyici, inanç ve yol bendesi.

tali *ise. Ar.* Raslantıları düzenlediğine ve insanlara iyi veya kötü durumlar hazırladığına inanılan tabiat üstü güç, kut, şans, baht, felek. *Taliye torê ez cenc biyênê* Senin şansına ben genç olsaydım!

talihli *s.* (e) Şanslı, bahtı iyi olan.

talisız *s. (e)* Şanssız, talihi kötü olan.

talisizeni *ise.* Şanssızlık, bahtsızlık.

talimat *ise. Ar. ta'lîmât.* 1. Bir iş yerinde, üst makamdan asta verilen, çalışma sırasında uyulması gerekli noktaları bildiren resmî yazı, yönerge, direktif. 2. *ask.* Görevin gerektirdiği türlü hizmetlerin başarıyla yürütülmesi için kumandanlık, başkanlık veya daire başkanlarınca verilen, o hizmetle ilgili sorumluluk, düzen ve ilkeleri içine alan buyruklara verilen ad.

talimat bıdaene *f.* Talimat vermek, direktif vermek.

talimat bıdais *isg.* Talimat verme, direktif verme.

talimat cı daene *f.* Direktif vermek. Yönerge vermek.

talimat cı dais *isg.* Yönerge verme, direktif verme.

talimat guretaene *f.* Direktif almak, yönerge almak, yazılı emir almak. *Talimato ke gureto.* . Alınmış olan talimata göre.

talimat guretais *isg.* Direktif alma, yönerge alma, yazılı emir alma.

talleni *ise.* Kekemlik, kekeçlik.

tam *s. Ar. tâmm.* 1. Eksiksiz, kesintisiz. 2. Bütün, tüm. 3. *mec.* Gerçek, ehliyetli, yetkin, kusursuz. 4. *zf.* Uygun olarak, tıpkı, aynı. *Tam jê vatena mıno* Tam benim dediğim gibidir / istediğim gibidir! 5. *zf.* Sırasında, anında. *Tam a deqade* Tam o dakikada. . *Tam a roze* Tam o gün. *Tam a hurendde* Tam o yerde. *Tam o cade* Tam o yerde.

tamam *s. ve zf.* 1. Bütün, tüm. 2. Eksiksiz. 3. *zf.* "Öyle, evet, doğru, olur" anlamında onay ifade eder. 4. *s.* Tamamlanmış, bitmiş.

tamam biyaene *f.* Tamam olmak.

tamam biyais *isg.* Tamam olma.

tamamen *zf.* Bütün olarak, büsbütün.

tamamıyera *zf.* Tamamıyla, tam olarak, büsbütün, bütünüyle, külliyen.

tamam kerdaene *f.* Tamamlamak, eksiksiz duruma getirmek. *Tamamke* Tamamla.

tamam kerdais *isg.* Tamamlama, eksiksiz duruma getirme.

tamase *ise.* 1. Alışılmamış, yabansı, tuhaf, yadırganan. *Mıre tamase yeno* Bana tuhaf geliyor. 2. Tuhaf, şaşılacak, acayip, garip. *Tamase qeseykeno* Tuhaf konuşuyor. 3. Güldürücü. *Çiyero temase vatenê* Güldürücü bir şey söylüyordu. *Çiyero tamaso* Güldürücü bir şeydir.

tamasen *ise.* Tuhaflık.

tamase nêadaene *f.* Tuhaf bakmak. *Tamase nêadano* Tuhaf bakıyor.

tamase nêadais *isg.* Tuhaf bakma.

tamir *ise. Ar. ta'mir.* 1. Onarma, onarım. 2. *mec.* Yapılan bir yanlışı, kusuru düzeltmeye çalışma.

tamirat *ise.* 1. Onarım işi. 2. Onarım gerektiren.

tamir biyae *s. (e)* Tamir edilmiş olan.

tamir biyaene *f.* Tamir olmak, onarılmak.

tamir biyais *isg.* Tamir olma, onarılma, onarım görme.

tamir kerdene *f.* 1. Onarmak. 2. Yanlış ve kusurlu olanı düzeltmek.

tamir kerdis *isg.* 1. Onarma. 2. Yanlış ve kusurlu olanı düzeltme.

tamirxane *ise.* Onarım yeri, tamirhane.

tamah *isd.* 1. İstek, niyet eğilim. 2. Çok beğenip isteme, istemde bulunma. 3. Tenezzül edip fazladan talip olma, aç gözlü davranma. 4. *psikol.* Yeis, bencilce iç dürtü.

tamayiye *isd.* 1. Esirgeme, sakını. *Mirê tomayiye meke* Benden esirgeme. *Tomayiye keno* Esirgiyor, inkar ediyor. 2. Tadım, tadma durumu. 3. Bencillik, temah etme durumu. *Pereyke estê, Haq kena tomayiyê meke* Para varsa, Tanrı aşkına bencillik etme (para ver). *Tomayiyera nêdano* Bencillikten vermiyor. 4. İstek duymak, tenezzül eğilimi. 5. Beğenme durumu. 6. *mec.* Bir güzele gönül zaafiyeti gösterme. *Tomayiya ho kêwta cı* Gönlü düşmüş, beğenmiş. *Tomayiya ho pera cı* Kendisine gönlü düşmüş

tamaiye kerdene *f.* 1. Bir şeye göz koymak. *Tammamiya mı kota o cajim* O cacime gönlüm düştü. 2. İstekte bulunmak; istemek. 3. Gönül vermek, sevdalanmak.

tamaiye kerdis *isg.* 1. Bir şeye göz koyma. 2. İstekte bulunma, isteme. 3. Gönül verme, sevdalanma.

tamtun *ünl.* Bir kimseyi gümbürtüye getirmek, ortadan kaldırıp kim vurduya getirmek. *Rozê ey nanêro tamtun* Bir gün onu (e) gümbürtüye bindirirler. *Qayıtê hove, to nanero tamtun* Kendine mukyet ol, seni kimvurduya getirirler!

tamtuneni *ise.* Kimvurduculuk.

tamtuniye *isd.* Kimvurduculuk.

tamül *ise. Ar. tahammul.* 1. (Nesneler için) Güçlü, zorlayıcı dış etkenlere karşı koyabilme, dayanma. 2. (İnsan için) Kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü, kaldırma, katlanma.

tamül kerdene *f.* Sabretmek, katlanmak, dayanmak. *Tamülke* Dayan, katlan.

tamül kerdis *isg.* Sabretme, katlanma, dayanma.

tanaene *f.* Ateşe vermek, sıcaklığa değdırmek, yakmak, yaktırmak. *Tanê* Yak, ateşe ver, yaktır. *Kolü tanê* Odunları yak. *Hêzu tanê* Çırpıları yak. *Qurtü tanê* Kuru dalları yak.

tanais *isg.* Ateşe verme, sıcaklığa değdırme, yakma, yaktırma.

tanıs *ise. hlk.* Tanıdık kimse, bildik. *Ma tanısime* Biz birbirimize tanışığız / tanışıyoruz.

tanıseni *ise.* Tanışıklık, birbiriyle tanışmış olma durumu.

tanısiye *isd.* Tanışıklık, birbiriyle tanışmış olma durumu. *Ma zumini naskerd, bime tanıse zumini* Biz birbirimizi tanıdık, tanışık olduk. *Ma tanısiyê dêra zumini* Biz birbirimize tanışık olduk.

tani *ise.* 1. Bir cismin sıcaklığının artmasına neden olan fiziksel enerji. *Tania adiri* Ateş ısısı. *Tania sova* Soba sıcaklığı. *Tani tede nêmenda*: 1) Kendisinde sıcaklık/ısı kalmamış. 2) *mec.* Vucudunda can kalmamış (ölmüş). 2. Vucudun doğal sıcaklığı. Tani tedera Kendisinde ısı var. 3. Ruh. *Lesede tani nêmenda* Ölmüş, can kalmamış. 4. Güneş sıcaklığı. *Roz tan dano* Güneş ısı veriyor. *Sova*

tani dana Soba ısı veriyor.

tani daene *f.* Isı vermek, sıcaklık vermek.

tani dais *isg.* Isı verme, sıcaklık verme.

tapa *isd.* Bir şeyin ağzını tıkamaya yarayan mantar vs. gibi maddelerden yapılan tıkaç, tıpa. 2. Genellikle top mermisinin ucuna vidalanan ve mermi atıldıktan sonra patlamasını sağlayan ayarlı başlık, tıpa veya tıkaç.

tapagoz *s. (e)* 1. Kötü yürüyen, dikkatsiz yürüyen, yalpalayarak gezen, şapşal. 2. Birbirine paralel görme eksenin olmayan, şaşı (kimse).

tapagozeni *ise.* 1. Şapşallık. 2. Şaşılık.

tapagoziye *isd.* 1. Şapşallık. 2. Şaşılık.

tapagozki *s.* 1. Şaşı. 2. Tökez yürüyüşü, şapşal vari.

tapagoz feteliyaene *f.* 1. El yordamıyla gezmek. 2. Şapşal şapşal gezemek.

tapagoz feteliyais *isg.* 1. El yordamıyla gezme. 2. Şapşal şapşal gezeme.

tapagoz şiyaene *f.* Şapşal şapşal yürümek, yalpalayarak yürümek, tökezleyerek yürümek.

tapagoz şiyais *isg.* Şapşal şapşal yürüme, yalpalayarak yürüme, tökezleyerek yürüme

tapakerde *s. (e)* Ağzı tıpayla kapatılmış olan.

tapaene *f.* Güm güm etmek, güm güm atmak. *Zerê mı tapeno* İçım (yüreğim) güm güm atıyor. *Ciğêra mı mı zerêde tapena* Ciğerim (yüreğim) içimde güm güm ediyor, çarpıyor.

tapais *isg.* Güm güm etme, güm güm atma, çarpıntı.

tape *isd.* Bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, takat, direnç, güç, kuvvet. *Endi biyo kokum tape tey nêmenda* Artık ihtiyarlamış, takatı kalmamış.

tape tape kerdene *f.* Güm pat diye sürekli gürültü etmek.

tape tape kerdis *isg.* Güm pat diye sürekli gürültü etme.

tapine *ise.* Tapırdama, patırdama.

tapiye *isd.* Bir şeyin yere düşerken veye vurulurken çıkardığı tok ses, tapırtı. *Tapıyê yena* Tapırtı (sesi) geliyor.

tapnaene *f.* Tapıdatmak, patıdamak durumu.

tapnais *ise.* Tapırdama, patırdama durumu.

tapol *ise.* 1. Bir kucak veya bir bağ kadar ot. 2. İnsanın kaldırma takatını aşmayacak kadar olan ot demeti.

tapu *ise.* 1. Bir taşınmazın üstündeki mülkiyet hakkını gösteren belge. 2. Tapu işlerinin yürütüldüğü kurum, tapu dairesi.

tapucú *ise.* Tapu işleriyle uğraşan görevli, tapu memuru.

tapu biyaene *f.* Tapulanmak, tapu olmak.

tapu biyais *isg.* Tapulanma, tapu olma.

tapu kerdene *f.* Taşınmazlar ve bunlarla ilgili ipotek, şufa, irtifak gibi bazı hakları tapu kütüğüne geçirmek.

tapu kerdis *isg.* Taşınmazlar ve bunlarla ilgili ipotek, şufa, irtifak gibi bazı hakları tapu kütüğüne geçirme.

tapulu *s. (e)* Tapusu çıkarılmış, tapulanmış olan taşınmaz.

tapusuz *s. (e)* Tapusu çıkarılmamış, tapusuz olan taşınmaz.

tarıf *ise.* 1. Tanım. 2. Bir işin yapılış yöntemini açıklama ve belirtme. 3. Bir şeyin bulunduğu yeri, çevre ile ilgisini belirterek açıklama.

tarıfçi *ise.* Tarif eden, bilgi veren.

tarıf biyae *ise.* Tarif edilmiş olan.

tarıf biyaene *f.* Tarif edilmek. Tanımlanmak.

tarıf biyais *isg.* Tarif edilme. Tanımlanma.

tarıf kerdene *f.* 1. Tanımlamak. 2. Bir işin yapılış yöntemini açıklamak ve belirtmek. 3. Bir şeyin bulunduğu yeri, çevre ile ilgisini belirterek açık-

lamak. *Rae nêzonê ero cı tarıfke* Yolu bilmiyorlar, kendilerine tarif et.

tarıf kerdis *isg.* 1. Tanımlama. 2. Bir işin yapılış yöntemini açıklama ve belirtme. 3. Bir şeyin bulunduğu yeri, çevre ile ilgisini belirterek açıklama.

tarıx (tarıq) *ise.* 1. Bir olayın gününü. Ayını ve yılını bildiren gün veya söz. *Hazaru new sewu hirısu heştined-* 1938'de. 2. Toplumları, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan olayları zaman ve yer göstererek anlatan; bu olayların arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmeleri, her milletin kurduğu medeniyetleri, kendi iç sorunlarını inceleyen bilim. *Tarıxe Kırmacu* Kırmaciyenin tarihi. *Tarıxe İslam* İslam tarihi. *Tarıxe Tırku* Türklerin tarihi. 3. Evrensel tarihin herhangi bir bölümünü ele alan anlatı. 4. Bir konuyu geçmiş ve gelişimi içinde inceleyen anlatı. 5. Tarih kitabı. *Tarıxo kan* Eski tarih. 6. Tarih dersi.

tarıxçeni *ise.* Tarihçilik.

tarıxçi (tarıqçi) *ise.* Tarih konuları üzerinde araştırma yapan, tarih kitapları yazan kimse. 2. Tarih dersi veren öğretmen.

tarıxsız *s. (e)* Tarihsiz, tarihi belirtilmemiş.

tarıxden *ise.* Tarihçi, tarih bilen.

tari *s. (e)* 1. Işığı olmayan, bütün veya bir parça ışıktan yoksun olan. *Taride* Karanlıkta. 2. *ise.* Işık olmama durumu, karanlık. *Tariye soni* Akşam karanlığı, ikindi karanlığı. 3. Akşam, gece. *Tariye sewe* Gece karanlığı. *Tarira ve tari* Karanlıktan karanlığa. 4. *ise.* ve *s. mec.* Gereğince anlaşılıp bilinmeyen, ne olacağı, sonu belli olmayan durum). 5. *s. mec.* Yasa ve töreye uygun olmayan; karışık. *Karero tariyo* Karanlık bir iştir. 6. *s.* Kararma. *Vere çımıne ho bi tari* Gözlerinin önü karardı.

ta'ro cıverdaene *f.* 1. Bir şeyi kendi ekseni etrafında döndürmek. 2. Bir şeyin dönmesini sağlamak, dönüş hızı vermek, çevirmek. 3. Bir şeyi burmak, bükmek, ters yönde çevirmek. 4. Fırsatını yakalayıp hamle yapmak, saldırmak, dikkatini ters yöne çevirip elinden bir şey kapmak. *Mı ta verdaro cı uşire desta gurete* Ben kendisini ters dönderip çubuğu elinden aldım (Gaflete getirip çubuğu elinden aldım). *Taro cıverde* Kıvırt.

ta'ro cıverdais *isg.* 1. Bir şeyi kendi ekseni etrafında döndürme. 2. Bir şeyin dönmesini sağlama, dönüş hızı verme, çevirme. 3. Bir şeyi burma, bükme, ters yönde çevirme. 4. Fırsatını yakalayıp hamle yapma, saldırma, dikkatini ters yöne çevirip elinden bir şey kapma.

taros *s. (e)* Kuşatılmış, sarılmış, çevrilmiş, mahsur. *Tarosderime* Kuşatma altındayız, çevrilmişiz, mahsuruz.

tarosde biyaene *f.* Kuşatmada olmak, mahsur olmak. *Tarosde bime* Kuşatma altındaydık, mahsurduk.

tarosde biyais *isg.* Kuşatmada olma, mahsur olma.

tarosde mendaene *f.* Mahsur kalmak.

tarosde mendais *isg.* Mahsur kalma.

tarpu *ise.* 1. Aşı. 2. Çarpılma.

tarpu biyaene *f.* 1. Aşı olmak, aşılanmak. *Tarpi biyo* Aşı olmuş. 2. Cin tarafından çarpılmış olmak.

tarpu biyais *isg.* 1. Aşı olma, aşılanma. 2. Cin tarafından çarpılmış olma.

tarpu kerde *s. (e)* 1. Aşılanmış. 2. Çarpılmış olan. *Tarpu kerdo* Aşılanmış, aşı edilmiş *(e).*

tarpu kerdaene *f.* 1. Aşılamak. 2. Cin tarafından çarpılmak.

tarpu kerdais *isg.* 1. Aşılama. 2. Cin tarafından çarpılma.

tarr *ise. bot.* 1. Ispanak. 2. İlkbaharda biten ve pişirilerek yenen geniş yapraklı bitkilerin genel adı. Tarro sılmıstık İlk yazda tarlalarda biten yeşil mat yapraklı bir bitki. 3. Pancar. *Tarro sur* Kırmızı pancar ve bu pancarın yaprağı.

tarre *isd.* Evcil kuşların, tavukların üzerinde tüenedikleri yer, dal, ağaç, yatay sırık.

tarumar *s. (e)* Darma dağan, dağınık, karışık, perişan. *Taru mar biyo* Darma dağan olmuş. *Taru mar kerdo* Darma dağan edilmiş.

tarumar biyaene *f.* Darma dağın etmek, taru mar etmek.

tarumar biyais *isg.* Darma dağın etme, taru mar etme.

tarumar kerdaene *f.* Darma dağan etmek, dağıtmak.

tarumar kerdais *isg.* Darma dağan etme, dağıtma.

tarru turr *s. (e)* 1. Yayık, dağınık. 2. Üleşik, paylaşık. *Mal gaye mı tarru turr kerd her keş hore berd* Davar ve sığırlarımı yağmaladılar, herkes kendine götürdü.

tarr turr biyaene *f.* Yağmalanmak, çarçur olmak.

tarr turr biyais *isg.* Yağmalanma, çarçur olma.

tarr turr kerdene *f.* Yağmalatmak, çarçur etmek.

tarr turr kerdis *isg.* Yağmalatma, çarçur etme.

taruz (*hucım*) *ise. Ar. ta'arruz.* Saldırı.

tarve *isd.* 1. Dert, manevi iç yıkıma yol açan evlat ölümü gibi acı olay. *Ey tarva cıger diya* O (e) evlat acısı görmüş. 3. Vuruş, çarpış, darbe. 4. *mec.* Birini kötü duruma düşürme, sarsma. *Dewlete tarva dine çılqıta* Devlet onları ağır biçimde sarstı. 5. Ağır yaralama, zarar verme. *Yine tarva dey dara cı* Onlar onu (e) fena halde dövmüşler.

tarva gırane *ise. ve s.* 1. Acısı agır olan darbe. 2. İntıkama doymama, darbe acısıyla yanıp tutuşma. *Tarva mı gırana, meke rınd defkeri.* Acımı büyüktür, dur iyice def edeyim.

tarvero cı naene *f.* 1. Kendilerine darbe indirmek, birilerini etkili biçimde sarsmak. 2. Kendilerini ağır biçimde yaralamak, ölümcül darbeler vurmak, ağır zarar vermek.

tarvero cı nais *isg.* 1. Kendilerine darbe indirme, birilerini etkili biçimde sarsma. 2. Kendilerini ağır biçimde yaralama, ölümcül darbeler vurma, ağır zarar verme.

tati *ise.* 1. Çocuk dilende dövme, tokat. 2. *ünl.* (Çocuklara onların dilinden) Vurma uyarısı tehdit. 3. Tehdit gibi söylenen, şaka okşama sözü.

tati kerdene *f.* (Çocuk dilinde) Yeni yürüyen çocukları elle yanaklarına yavaşça vurarak sevmek, okşamak.

tati kerdis *isg.* (Çocuk dilinde) Yeni yürüyen çocukları elle yanaklarına yavaşça vurarak sevme, okşama.

tatil *ise. Ar. ta'til.* 1. Kanun gereğince çalışmaya ara verileceği belirtilen süre, dinlenme. 2. Okul, meclis, adliye gibi kuruluşların çalışmasını durdurduğu veya kapalı bulunduğu dönem. *Ewro mektev tatilo* Bugün okul tatildir. 3. Eğlenmek, dinlenmek amacıyla çalışmaksızın geçirilen süre.

tatvan *ise.* Bitlisin bir ilçesi.

tava *isd. tıp.* Kan uyuşmazlığı hastalığı.

tava bırnaene *f.* Genellikle akraba evliliklerinden ileri gelen kan uyuşmazlığı nedeniyle doğan bebeklerin yaşamamasına karşı yapılan ilkel tedavi biçimi; tava kesmek.

tava bırnais *is.g.* Genellikle akraba evli-

liklerinden ileri gelen kan uyuşmazlığı nedeniyle doğan bebeklerin yaşamamasına karşı yapılan ilkel tedavi biçimi; tava kesme.

tavan (davan) *ise.* 1. Ayağın alt yüzü. 2. Üstü kapalı bir yerin gezilen, ayak basılan yüzü. 3. Ayakkabının alt bölümü. 4. Bir şeyin yere dayanan bölümü veya bir şeyin üzerine oturtulduğu nesne, ayaklık, duraç, kaide. 5. Bir şeyin en alt bölümü. 6. (Değerlendirme) En alt derece. 7. Bir toplumu, bir kuruluşu oluşturan, yönetime katılmada etkili olan kitle: *Tavane yê camati çino* O cemaatin tabanı yoktur. *Tavane yê komeli çino* O Komitenin tabanı yoktur. *Tavane yê qeşi çino* O sözün dayanağı yoktur.

tavansız *s. (e)* Tabanı olmayan, tabansız, temelsiz.

tavaq (I) *ise. tıp.* Şap hastalığı.

tavaq (II) *ise.* 1. (Kap kacak için) Bulaşık küfü, pas, yağımsı kir, pislik. 2. (Giysi için) Terden ileri gelen aşırı kir, pas, ince bir tabaka oluşturacak yağımsı kir. *Vile işlığe tavaqde mendo* Gömleğin yakası kir içinde kalmış. *Mordemek uwe ho nêeşta, tavaqde mendo* Adam hiç yıkanmamış, kir tabakası içinde kalmış.

tavaqde mendayene *f.* 1. Küf pas içinde kalmak. 2. Kir tabakası içinde kalmak.

tavaqde mendayis *isg.* 1. Küf pas içinde kalma. 2. Kir tabakası içinde kalma.

tavaq giredaene *f.* 1. (Yıkanmamış kapkacak için) Küf bağlamak. 2. Kir içinde kalmak, kirden bir tabaka bağlamak.

tavaq giredais *isg.* 1. (Yıkanmamış kapkacak için) Küf bağlama. 2. Kir içinde kalma, kirden bir tabaka bağlama.

tavaqın (tavaxın) *s. (e)* 1. Küflü, paslı. 2. Kir pas içinde, kirli.

tavat *ise.* 1. Acı, yoksulluk, haksızlık gibi üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç, tahammül. *Na aciye ver tavat mıre çino* Bu acı karşısında dayanamıyorum. 2. Olacak veya gelecek bir şeyi telâş göstermeden bekleme, sabır. *Ez endi na dej ver tavat nêken* Ben artık bu ağrıya tahammül edemiyorum.

tavat kerdene *f.* 1. Sabretmek, dinmek. 2. Dayanmak, tahammül etmek. *Ez tavat ken, o tavat nêkeno* Ben tahammül ediyorum, o tahammül etmiyor.

tavat kerdis *isg.* 1. Sabretme, dinme. 2. Dayanma, tahammül etme.

tavat ro cı bırıyaene *f.* Tahammülü kesilmek, sabrı tükenmek.

tavat ro cı bırıyais *isg.* Tahammülü kesilme, sabrı tükenme.

tavat ve cı nêkêwtene *f.* Sabır göstermemek, telaşlanmak, yerinde durmamak, acı ve kötü durum karşısında dayanıksızlık göstermek. *Sare mı henke dezeno tavat ve mı nêkuno* Başım öyle ağrıyor ki tahammül edemiyorum. *Tarva ho gırana tavat ve cı nêkuno* Yarası ağırdır tahammül edemiyor. (e). *Tavatiye cırê çina* Kendisine tahammül yoktur. *Tavat ve cı nêkot* Yerinde duramaz oldu/ tahammül edemedi. *Tavato cı bırıyo* Tahammülü kesilmiş, sabrı kalmamış.

tavat ve cı nêkêwtis *isg.* Sabır göstermeme, telaşlanma, yerinde durmama, acı ve kötü durum karşısında dayanıksızlık gösterme.

tavatur *ise.* (Nicelik bakımından) Olağandan daha çok. *Tavatur bi* Çoktu, haddinden fazlaydı. *Tavatur dewlemıyo* Haddinden fazla zengindir. *Tavatur mal esto* Çok fazla malı var. *Tavatur milet amo nımayis* Mitinge

kıyamet gibi insan gelmiş. *Tavatur naxır esto* Sayısız miktarda sığır var. *Tavatur yemıs esto* Haddinden fazla meyve var. *Tavatur Zarzawut esto* Kıyamet gibi sebze var. *Yemıs esmer tavaturo* Bu sene meyve çok boldur. *Zarzawut esmer tavaturo* Bu yıl sebze kıyamet gibidir. "*Hirısu heştinede tavatur esker ame ma serde*"-Vatoğ: Mırzê Sılê Hemi (Mırzaliyê Sılemane Hemedi).

tavatureni *ise.* Olağanüstü çokluk, bolluk, aşırı fazlalık.

tavazu *ise. Ar. tevâzu.* 1. Alçak gönüllülük. 2. Gösterişsizlik.

taw *ise.* 1. Zaman, dönem, çağ. *Tawo ke ma têde ameyime* Bizim geldiğimiz zamanda. *Tawde* Zamanında, çağında, vaktinde. 2. *zf.* Tam anında. *Tawde amey* Tam zamanında geldiler. 3. *s.* Belli bir zaman dilimi, an. 4. Uygun an, fırsat. *Taw ardro cı destra guret* Fırsatına getirip elinden aldı. 5. Yetişkinlik hali, uygun yaş. *Tawe huyo, destke erzenora çık desta yeno* Tavındadır, neye el atıyorsa elinden geliyor. 6. Bir işin yapılabileceği uygun zaman. *Cıte tawde bena* Çift zamanında olur (Her şey zamanında yapılmalıdır)-Ata sözü. *Meyman tawde sono çewu* Misafir uygun zamanda evlere gider.

tawde amaene *f.* 1. Tam zamanında gelmek. 2. Çağında gelmek.

tawde amais *isg.* 1. Tam zamanında gelme, dakik gelme. 2. Çağında gelme.

tawde berdaene *f.* (Ne erken ne geç) Zamanında götürmek, vaktinde götürmek.

tawde berdais *isg.* (Ne erken ne geç) Zamanında götürme, vaktinde götürme.

tawla *isd. İt. tavola.* 1. Bölümlere ayrılmış iki yanlı tahta üzerinde on beşerden otuz pul ve iki zarla iki kişinin karşılıklı oynadığı oyun. 2. At ahırı.

tawug *ise.* Kışın ulaşımda ve eşya taşımakta kullanılan kar kızağı, tevik.

tawure *isd. ask.* 1. Dört bölükten kurulan, bir binbaşının komutasında bulunan asker birliği. 2. Düzgün sıralar durumunda art arda dizilmiş insan topluluğu. 3. Musa Peygambere ait olduğuna inanılan görünmez askerleri; *Tawura Avdel Musayi.*

tawus *s. (e)* 1. Aynı boyutlarda, eşit. *Tawuse to yeno* Senin boyunda gelir. 2. Aynı hizada. 3. Aynı düzeyde, aynı seviyede. *Tawuse zumıni yenê* Aynı düzesde gelirler, eşdeğer gelirler. *Tawuse hora rosse rawurze* Kendi seviyendekilerle otur kalk. *A çeneke tawuse yê lazeki yena* O kız, o oğlana uygun gelir. 4. Muhatap durumda. *Tawuse dey meve* Onun seviyesine inme, ona muhatap olma. *Tawuse to nêben* Senin seviyene inmem, sana muhatap olmam. 5. Emsal, aynı yaşta. *Tawuse mıno* Benim emsalimdir. *Tawuse to bi* Senin emsalindi. *Tawuse hora kaybıke* Kendi emsalinle oyna. 6. Tahminde bulunma, kanaat yürütme.

tawuse zumıni amaene *f.* 1. Boyca birbirine eşit gelmek. 2. Yaşça birbirine emsal gelmek. 3. Bazı nitelikler yönünden birbirine denk gelmek. 4. Birbirinin muhatabı gelmek.

tawuse zumıni amais *isg.* 1. Boyca birbirine eşit gelme. 2. Yaşça birbirine emsal gelme. 3. Bazı nitelikler yönünden birbirine denk gelme. 4. Birbirinin muhatabı gelme.

tawute *isd.* 1. Ölünün mezarlığa götürülürken içine konulduğu sandık.

tawutçi *ise.* Tabutt yapan kimse.

tawutli *s.* Taahütlü.

tawutname *ise.* Taahütname, Bir şeyi yapmayı üstüne aldığını bildiren yazılı kâğıt.

taxım *ise.* 1. Bir yerde veya bir işte kullanılan eşya ve aletlerin tamamı. 2. Meslek, davranış durumu vb. yönlerden birbirine uyan kimselerin oluşturduğu topluluk. 3. Görev bakımından birbirini tanmamlayan kimselerin topluluğ, ekip, grup. 4. Birbirini tamamlayan şeylerin tümü. 5. *ask.* Bölüğü oluşturan birliklerden her biri. 6. *sin.* Bir filmin çevriminde görüntüleri alma, aydınlatma, ses alma gibi belli başlı çalışmaları yapmak için gerekli en küçük teknikçiler topluluğu. 7. *sp.* Bir oyunda sahneye çıkan belli kuruluşlara bağlı oyuncular topluluğundan her biri. 9. *sp.* Birlikte oynayan, kazanmak için birlikte çalışan sporcu topluluğu.

taxliye *isd.* 1. Boşaltma. *Yine çe ho texliye kerd* Onlar evini boşalttı. 2. (Tutuklu için) Serbest bırakma.

taxliye kerdaene *f.* 1. Boşaltmak, tahliye etmek. 2. (Tutuklu için) Serbest bırakmak.

taxliye kerdais *isg.* 1. Boşaltma, tahliye etme. 2. (Tutuklu için) Serbest bırakma.

tayıfa *isd. Ar. tâ'ife.* 1. Bir gemide bulunan, türlü işlerde çalıştırılan sefer işçileri. 2. *hlk.* Aynı işi yapan topluluk. 3. *hlk.* Bir adamın yanında bulunan yardakçılar, koşuntu. 4. Bir aile, aşiret, kabile, oymak veya tarafın tümü. 5. Taraftarlar takımı.

tayfaceni *ise.* 1. Tarafçılık, yandaşçılık. 2. Kendi grubunun gayretçiliği, ayrımcılık. *Tayfaceni keno* Ayrımcılık, grupçuluk yapıyor, yandaşlarının gayretini çekiyor. 3. Gemi sefer işinde çalışma durumu.

tayfacı *s. (e)* 1. Gemi sefer takımının her biri. 2. Kendi topluluğunun tarafını tutan, gayretini çeken.

tayın (I) *ise.* 1. Ne olduğunu anlama, gösterme, belirtme, kararlaştırma. 2. Atama, bir göreve gönderme.

tayın (II) *ise.* 1. Asker azığı. 2. Üç öğün gıda, iaşe.

tayın cı daene *f.* (Birine veya birilerine) Günlük yiyeceğini vermek.

tayın cı dais *isg.* (Birine veya birilerine) Günlük yiyeceğini verme.

tayine ho waştaene *f.* 1. Günlük yiyeceğini, azığını istemek. 2. Atama istemek.

tayine ho waştais *isg.* 1. Günlük yiyeceğini, azığını isteme. 2. Atamasını isteme.

tayın kerdene *f.* 1. (Bir göreve) Atamak. 2. (Yiyeceği) bölüştürmek.

tayın kerdis *isg.* 1. (Bir göreve) Atama. 2. (Yiyeceği) bölüştürme.

tayinê *ise.* 1. Günlük gıdanın her bir öğünü.

tayland *ise.* Tayland halkının yaşadığı ülke, Güneydoğu Asya ülkesi.

taylım *ise. Ar. ta'lim.* 1. (Okulda) Eğitim, öğretim, terbiye. 2. Yetiştirme. 3. Alıştırma. 4. *ask.* Uygulamalı olarak yapılan askeri eğitim, öğretim. 5. *mec.* Birşeyle oyalanma veya kendini avunma mecburiyeti.

taylımxane *ise Far.* Eğtimim verildiği yer.

taylım cı daene *f.* Eğitim vermek, eğitmek.

taylım cı dais *isg.* Eğitim verme, eitme.

taylimci *ise.* Eğitim işleriyle uğraşan kimse, terbiyeci, pedagog.

taylimgâh *ise Far.* Uygulamalı olarak subay adayı yetiştirilen kuruluş.

taylımxane *ise.* Uygulamalı eğitim yapılan yer, talimhane.

taylim guretaene *f.* 1. Eğitim almak, terbiye almak, öğrenim görmek. 2. *ask.* Uygulamalı askeri eğitim almak.

taylim guretais *isg.* 1. Eğitim alma, terbiye alma, öğrenim görme. 2. *ask.* Uygulamalı askeri eğitim alma.

taylim kerdene *f.* 1. Eğitmek, öğretmek,

terbiye etmek. 2. *ask.* Uygulamalı olarak eğitmek. 3. Alıştırmak. 4. Zorunlu olarak bir şeyle meşgul olmaya devam etmek.

taylim kerdis *isg.* 1. Eğitme, öğretme, terbiye etme. 2. *ask.* Uygulamalı olarak eğitme. 3. Alıştırma. 4. Zorunlu olarak bir şeyle meşgul olmaya devam etme.

taylim kerdoğ/e *ise/d.* Terbiye eden, eğiten, öğreten, eğitimci.

taylim terbiye (terviye) *ise.* Eğitim öğretim.

tayra tawuji *isd.* Tavuz kuşu.

tayri *isç.* Kuşlar. *Tayru gureto darura* Kuşlar ağaçlara üşüşmüşler.

tayr-u tur *isç.* 1. Kuşlar alemi, kuşlar cinsinden her canlı. 2. *zf.* Kuş adına bütün varlıklar olarak.

tay tay *ünl.* İneği sürerken yapılan seslenme.

taz *ise.* 1. Soyluluk, güç, iktidar veya hükümdarlık sembolü olarak başa giyilen değerli taşlarla bezeli özel başlık, taç. 2. Genellikle kadın yarışlarında üstünlük belirtisi olarak hazırlanmış süslü, pırlantalı ve özel işaretleri bulunan başlık. 3. Süslü başlık. *Taze veyvike* Gelin tacı. 4. *esk.* Alevilikte din adamlarının veya yol erenlerinin başlarına taktıkları genellikle kırmızı bezden başlık. 5. Çiçeğin dıştan ikinci halkasında bulunan yapraklarının tümü. 6. Kasidelerde şairin adının geçtiği beyit. 7. *mec.* Üstünlüğünü unutmama, üstün tutma. *Qesê to tazê saremino* Sözün başımın tacıdır.

tazık *ise.* 1. Basınç, zorlama, itme, sıkıştırma. 2. Fışkırma. 3. *mec.* Yıldırma, manevi ve filili baskı.

tazıkli *s.* Basınçlı.

taziz *ise.* Bıktırma, usandırma, tedirgin etme, canını sıkma, rahatsız etme.

taziz biyaene *f.* Usanmak, bıkmak, bezmek, rahatsız olmak.

taziz biyais *isg.* Usanma, bıkma, bezme, rahatsız olma.

tazizeni *ise.* Usanç, bıtkınlık.

taziziye *isd.* Usanç, bıtkınlık.

taziz kerdene *f.* Usandırmak, rahatsız etmek, bezdirmek.

taziz kerdis *isg.* Usandırma, rahatsız etme, bezdirme.

teblıqat *ise.* Bildiri. Bildirim.

tebliğe cı kerdaene *f.* Kendisine bildirmek. *Tebliğke* Bildir.

tebliğe cı kerdais *isg.* Kendisine bildirme.

tecawuz *ise. Ar. tecâvuz.* 1. Hücum etme, saldırma, saldırı, saldırış. 2. Başkasının hakkına el uzatma. 3. Namusuna saldırma, sarkıntılık, ırza geçme. 4. *esk.* Aşma, ötesine geçme.

tecawuz kerdene *f.* 1. Hücum etmek, saldırmak. 2. Başkasının hakkına el uzatmak. 3. Namusuna saldırmak, sarkıntılık etmek, ırza geçmek. 4. *esk.* Aşmak, ötesine geçmek.

tecawuz kerdis *isg.* 1. Hücum etme, saldırma. 2. Başkasının hakkına el uzatma. 3. Namusuna saldırma, sarkıntılık etme, ırza geçme. 4. *esk.* Aşma, ötesine geçme.

tecrube *ise. Ar. tecribe.* 1. Deneme, sınama. 2. Görgü. 3. fiz. Deney.

tecrubeli *s. (e)* Tecrübesi olan, görmüş geçirmş.

tecrubesiz *s. (e)* Tecrübesi olmayan.

tebaa *isd.* Uyruk, devlet vatandaşlığı.

tebdil *ise.* 1. Değişım, değişme. 2. Kendini gizlemek için farklı kıyafete bürünme. *Tebdil-i hewa* Hava değişimi. *Tebdil-i qıyafet* Kılık kıyafet değişimi.

tebeqa (tebeğa) *isd.* Birbiri üzerine yatay olarak gelen katmanlardan her biri, tabaka.

teberdar *ise.* Baltacı, odun kıran, ağaç kesen kimse.

teberu *ise.* Bagış, bağış ödeneği, bağışta bulunma.

tebessum *ise.* Gülümseme, hafifçe gülme.

tebiyat *ise.* Ar. tabi'at. 1. İnsan faaliyetlerinin dışında kendi kendini sürekli olarak yeniden yaratan ve geliştiren güç, canlı ve cansız maddelerden oluşan varlığın hepsi, doğa. 2. Tabii özellik. 3. Bir kimsenin eğilimlerinin, iç güdülerinin hepsi, huy. 4. Güzeli ayırma melekesi, zevk, beğeni. 5. İnsanın büyük aptesti bozma kolaylığı veya zorluğu.

tebriz *ise.* İran'ın bir ili.

tedawi *ise. Ar. tedâvi.* 1. İlaç vb. ile hastalığı iyi etme, iyileştirme, sağaltım, sağaltma. 2. *mec.* Aksayan bir şeyi düzeltme.

tedawi biyaene *f.* Tedavi olmak, iyileştirilmek.

tedawi biyais *isg.* Tedavi olma, iyileştirilme.

tedawi kerdene *f.* Tedavi etmek, iyileştirmek, düzeltmek, sağaltmak.

tedawi kerdis *isg.* Tedavi etme, iyileştirme, düzeltme, sağaltma.

tedbir *ise. Ar. tedbir.* Önlem.

tedbir guretaene *f.* Önlem almak, önceden hazırlık yapmak. *Tedbirê ho guretene* Kendi önlemini almak.

tedbir guretais *isg.* Önlem alma, önceden hazırlık yapma. *Tedbirê ho guretayis* Kendi önlemini alma.

tedbirli *s. (e)* 1. Önceden hazırlıklı davranan, zamanında önlemini alan, müdebbir. 2. *zf.* Hazırlıklı bir biçimde, önceden düşünerek. *Tedbire ho vınde* Kendi önleminde dur, kendine dikkat et, hazırlıklı ol.

tedbirsiz *s.* 1. Önceden hazırlıklı davranmayan, önlemini zamanında almayan. 2. *zf.* Hazırlıksız bir biçimde, önceden düşünmeyerek.

tedbireni *ise.* Önlemlik, önlem olan.

tedbirsızeni *ise.* Tedbirsizlik, önlemsizlik, hazırlıksızlık.

tede *zf.* 1. İçinde. 2. Arasında. 3. Birlikte, beraberinde. 4. Süresince, zarfında. 5. Ortamında.

tede biyaene *f.* İçinde olmak, arasında olmak, birlikte olmak.

tede biyais *isg.* İçinde olma, arasında olma, birlikte olma.

tede dezaene *f.* Ağır bir işte yıpranmak, yorulmak, zorluk çekmek, incinmek, ağrımak. *Ez na karde zaf (zof) dezune* Ben bu işte çok ağrı çektim (yoruldum, yıprandım).

tede dezais *isg.* Ağır bir işte yıpranma, yorulma, zorluk çekme, incinme, ağrıma.

tede ğılaene *f.* İçinde uğuldamak. *Zere Pêtage de mêşi ğılenê* Kovanın içinde , arılar kaynaşıyorlar (çoktur). *Mosey çeme Muzur'de ğılenê* Munzur çayında balıklar kaynaşıyor. *Kermi kote dirvet, tede ğılenê* Yaraya kurt girmiş, içinde kaynaşıyorlar (çokturlar).

tede ğılais *isg.* 1. İçinde uğuldama. 2. Yavaş yavaş, tedricen kaynaşma, oynaşma, kıpırdaşma.

tede kerdene *f.* 1. Birinin sözünü dinlemek, sözüne kulak vermek, dediğinden çıkmamak. 2. *argo.* İçine etmek, berbat etmek, bozmak.

tede kerdis *isg.* 1. Birinin sözünü dinleme, sözüne kulak verme, dediğinden çıkmama. 2. *argo.* İçine etme, berbat etme, bozma.

tede vışıyaene *f.* 1. Ağır bir işte aşırı derecede yorulmak, aşırı yıpranmak, ağırlık altında ezilmek. *Hondeke mı derzey unt, bınde vışıne* Yük çeke çeke altında belim kırıldı. *Hundeke mali dıme şine amune sıngırê mı vışayira* Davarın ardından gide gele bacaklarım koptu/kopuştu. 2. *mec.* Birini ikna etmek için aşırı kafa yor-

mak, çabalamak.

tede vışyais *isg.* 1. *mec.* Ağır bir işte aşırı derecede yorulma, aşırı yıpranma, ağırlık altında ezilme. 2. *mec.* Birini ikna etmek için aşırı kafa yorma, çabalama.

tedırgın *s. (e)* Rahatı, huzuru kaçmış. *Tedırgınne* Huzursuzum. *Tedırgınme* Huzursuzuz.

tırgın biyaene *f.* Tedirgin olmak, huzursuzlaşmak.

tırgın biyais *isg.* Tedirgin olma, huzursuzlaşma.

tedırgıneni *ise.* Tedirginlik, huzursuzluk, rahatsız olma durumu.

tedırgıniye isd. Tedirginlik, huzursuzluk, rahatsızlık. *Ma xevere gurete, vake esker yeno ma serde dayede mılet bi tedırgın Biz* Haber aldık, dediler üstümüze asker gelecek, o anda milletin huzuru kaçtı (endişe başladı).

tedvin *ise.* 1. Şiir. 2. Bir zamanlar bu sanatın kullanıldığı özel biçim. 3. *mec.* Duygu, coşku uyandıran, etkileyen yön, gönül. 4. Derleme.

tefeci *ise.* El altından yüksek faizle ödünç para veren kimse, faizci, murabahacı.

tefeceni *ise.* Tefecilik.

teftır *ise. zool.* Zar kanatlılardan, uzun gövdeli, uzun duyargalı, kurtçuk evresini tarım bitkilerine zarar veren böcekler üzerinde geçiren bir böcek türü (*Ichneumon*). 2. Kelebek kurtçuğunun yumurtadan çıktıktan sonra krizalit oluncaya kadarki durumu.

teftir *ise.* Kurban duası.

teftir kerdene *f.* Kurbana dua vermek.

teftir kerdis *isg.* Kurbana dua verme.

teftis *ise. Ar. teftîş.* Bir görevin yolunda yürütülüp yürütülmediğini anlamak için yapılan araştırma, denetleme, denetim, bakı.

teftis kerdene *f.* Denetlemek, araştırmak.

teftis kerdis *isg.* Denetleme, araştırma.

tehdid *ise. Ar. tehdid.* Birinin gözünü korkutma, korku verme, göz dağı.

tehdid biye *s. (e)* Tehdit edilmiş olan.

tehdid biyaene *f.* Tedit edilmek.

tehdid biyais *isg.* Tedit edilme.

tehdidkâr *ise.* Korkutan, gözdağı veren.

tehdid kerdene *f.* Korkutmak, korku vermek.

tehdid kerdis *isg.* Korkutma, korku verme

tehim *ise.* Anlatma, İzah etme, anlata bilme. *Tehimke* Anlat, izah et.

tehim kerdene *f.* Anlatmak, izah etmek.

tehim kerdis *isg.* Anlatma, izah etme.

tehequq *ise. Ar. tahakkuk.* Gerçekleşme.

tehequq biyae *ise.* Gerçekleşmiş olan

tehequq biyaene *f.* Gerçekleşmek. Tahakkuk edilmek

tehequq biyaene *isg.* Gerçekleşmek Tahakkuk edilme

tehequq kerdene *f.* Gerçekleştirmek.

tehequq kerdis *isg.* Gerçekleştirme.

tehir *ise.* 1. Sonraya bırakma, erteleme. 2. Geciktirme.

tehir kerdene *f.* Ertelemek, tehir etmek.

tehir kerdis *isg.* Erteleme, tehir etme.

tehirli *s. (e)* 1. Ertelenmiş. 2. Geciklemli, rotarlı.

tehlil kerdene *f.* Çözümlemek, analiz etmek. *Tehlile na mesela çutir beno* Bu meselenin analizi nasıl olabilir? *Tehlile na dewa çutir beno* Bu davanın çözümlenmesi nasıl olur.

tehlil kerdis *isg.* Çözümleme, analiz etme.

tehirli mendaene *f.* Tehirli kalmak, ertelenmek.

tehirli mendais *isg.* Tehirli kalmak ertelenme.

tek *s. (e)* 1. Eşi olmayan, biricik, yegane. 2. Yalnız, yalnızca, salt, sadece. 3. *mat.* İki ile bölünmeyen (sayı). 4. *ise.* Birbirini tamamlayan, aynı türden olan nesnelerin her biri. 5. Önüne getirildiği cümleye istek ve özlem kavramı katar. *Teke buro, çı weno*

*buro*Yeterki yesin, ne yerse yesin. 6. *Wertê hirısu dı dıdonuna tek qese nêvejiya* Otuz iki dişinin arasından tek söz çıkmadı (Hiç konuşmadı). 7. Birlik bütünlük. *Tek qese* Tek söz, tek söylem.

tek biyaene *f.* Tek olmak.

tek biyais *isg.* Tek olma.

tek caverdaene *f.* Tek bırakmak, yalnız bırakmak, tecrit etmek.

tek caverdais *isg.* Tek bırakma, yalnız bırakma, tecrit etme.

teka tek *zf.* 1. Birer birer, teker teker. 2. Teke tek, bire bir.

teka tıfongi *isd.* Tüfeğin arpacığı.

tekbir *ise. Ar. tekbir.* Müslümanlıkta Tanrı'nın büyüklüğünü, yüceliğini anmak için söylenen ve *Allahu ekber* sözü ile başlayan duanın adı.

teke *ünl.* "Keşke, hiç değilse, hele olsun da, yeterki" gibi isteği pekiştirmede kullanılır. *Cıde va buro teke mebervo* Kendisine ver yesin, yeterki ağlamasın! *Teke va bero, sebeno bıvo* Yeterki götürsün, ne olursa olsun.

tekere *isd.* Teker, tekerlek.

teker biyaene *f.* Ayağı bir yere takılarak, düşmek, tekerlenmek.

teker biyais *isg.* Ayağı bir yere takılarak, düşme, tekerlenme.

tekeri (gırkını) *isç.* Tekerler, tekerlekler.

tekêna *zf.* Bir tane daha, birini daha.

tekêni *ise.* Tek olma durumu, yalnızlık. *Tekne* Yalnızım, tekim. *Tek bine* Yalnızdım, tektim.

teklif *ise.* 1. İncelenmek veya kabul edilmek için bir şey sunma, önerme, öneri. 2. İncelenmek için ileri sürülen şey, öneri. 3. İçten olmayan resmi davranış.

teklif kerdaene *f.* Önermek, öne sürmek, öneride bulunmak.

teklif kerdais *isg.* Önerme, öne sürme, öneride bulunma.

teklifsız *s. (e)* Samimi, içten, içli dışlı, sıkı fıkı, resmi olmayan.

tek sare *s. (e)* Tek başına. Kendi başına.

tek mendene *f.* Tek kalmak, yalnız kalmak, bir başına kalmak.

tek mendis *isg.* Tek kalma, yalnız kalma, bir başına kalma.

tek mendoğ/e *ise/d.* Tek kalan, yalnız kalan.

tekmil *ise. Ar. tekmil.* 1. Tamamlama, bitirme. 2. *s.* Bütün, tüm. 3. *s.* Eksiksiz. 4. Bir işin tamamlanmış olduğu haberi. 5. *ask.* Askerlikte, astın üstüne verdiği sözlü kısa rapor.

tekna *isd.* 1. Türlü işlerde kullanılmak için çoğu ağaçtan yapılan, uzun ve geniş kap. 2. den. Geminin omurga, kaburga ve kaplamadan oluşan temel bölümü. 3. Deniz taşıtı.

teknik *ise. Fr. technique* < *Yun.* 1. Bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepisi. 2. Fizik, kimya, matematik gibi bilimlerden elde edilen verileri iş ve yapım alanında uygulama. 3. *s.* Uygulamaya dayanan, bu uygulamaya ilişkin. 4. *ise.* Yol, beceri, yöntem. 5. *s.* Teknikle ilgili bir sanata, bir bilime, bir mesleğe özgü olan.

tekniker *ise. Alm. Techniker.* Teknikçi. Bir işin teorik yönünden çok uygulama ve pratik yönüyle uğraşan kimse.

teknoloji *ise. Fr. technologie.* 1. Bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç gereç ve âletleri kapsayan bilgi. 2. maddenin işlenmesi süreciyle ilgili bilgilerin tümü.

teknolojik *s. Fr. technologique.* Teknoloji ile ilgili.

tek ve tek *zf.* Birer birer, teker teker, tek tek, sırayla.

telal *ise.* Bir şeyin satılacağını veya herhangi bir şeyi halka bildirmek için çarşıda, pazarda yüksek sesle bağıran kimse.

telaleni *ise.* Telallık, çığırtkanlık.

telaliye *isd.* 1. Tellalık. 2. Tellala verilen ücret, tellallık hakkı.

telas *ise. Ar. telâşi.* 1. Herhangi bir sebeple acelecilik. *Wo çı telaso tedera* O ne telaştır içindesin? *Çı telaso kotacı* Ne telaştır girmişsin? *Telaso ke tedero* İçinde bulunduğu telaşa bak! *Telasoke koto cı* Girdiği telaşa bak! *Wo qey telasiye keno* O niçin telaş ediyor. 2. Kaygı, tasa, sıkıntı, endişe. 3. Şaşkınlıktan doğan karışıklık, kargaşa.

telaseni *ise.* Telaşlılık.

telasiye *isd.* Acelecilik, endişe, tasa, sıkıntı ve acelecilik hali. *Meymanê ho pêsê, çae ho qediyo coka telasiye keno* Misafirleri sayılı (önemli), çayı bitmiş o yüzden telaş ediyor.

telassız *s(e).* 1. Telaş etmeyen, endişe etmeyen, soğukkanlı, sakin. *Telasê mı çino* Acelem yok. *Telas nêkeno* Telaş etmiyor, sakindir. *Telas mekuye* Telaşa girme. *Telasıye meke* Telaşlanma/Telaş etme. 2. Telaşsız bir biçimde, acele etmeden.

telaste biyaene *f.* Telaşta olmak, telaşlanmak.

telaste biyais *isg.* Telaşta olma, telaşlanma.

telas kêwtene *f.* Telaşa düşmek, telaşlanmak.

telas kêwtis *isg.* Telaşa düşme, telaşlanma.

telebe *ise. Ar. talebe, talib*'in çoğulu. Öğrenci, talebe.

telebeyi *isç.* Öğrenciler, talebeler.

telef ise. Ar. telef. 1. Yok ertme, öldürme. 2. Boş yere harcama, yıpratma.

telef biyae *s.* 1. Yok olan, ölen. 2. Boş yere harcanan, ziyan olan.

telef biyaene *f.* 1. Ölmek, yok olmak. 2. Ziyan olmak, boş yere harcanmak.

telef biyais *isg.* 1. Ölme, yok olma. 2. Ziyan olma, boş yere harcanma.

telefeteni *ise.* Zayiyat, kayba uğrama, zarar görme durumu.

telefetiye *isd.* Zayiyatlık, kayba uğrama, zarar görme durumu.

telefiye *isd.* Savaş, hastalık, kaza vb. sebeplerle uğranılan can kaybı.

telef kerdaene *f.* 1. Öldürmek, mahfetmek. 2. Boş yere harcamak, yıpratmak.

telef kerdais *isg.* 1. Öldürme, mahfetme. 2. Boş yere harcama, yıpratma.

telefon *ise. Fr. téléphone* < *Yun.* (*tele* uzak, *phone* ses). 1. Belirli bir uzaklıktaki konuşmaları ileten ve yansıtan elektrik tesisatının bütünü. 2. Birbirinden uzakta bulunan iki kişinin konuşmasını sağlayan cihaz.

telefoncu *ise.* 1. Telefon satan. 2. *mec.* Çok telefon kullanan.

telefon kerdene *f.* Telefon etmek, birine telefon açmak.

telefon kerdis *isg.* Telefon etme, birine telefon açma.

telefonxane *ise.* 1. Telefon yapılan yer. 2. Muhabere, haberleşme bölümü. 3. Postahanenin telefon edilen bölümü. 4. Telefon kulübesi.

teleqıyaene *f.* (Kedi, köpek, kurt vb, hayvanlar için) 1. Doğurmak, lahuza olmak, yavrulamak, kösnümmek. 2. Sıçmak, dışkı çıkartmak.

teleqıyais *isg.* (Kedi, köpek, kurt vb, hayvanlar için) 1. Doğurma, lahuza olma, yavrulama, kösnümme. 2. Sıçma, dışkı çıkartma.

teli *ise.* Diken.

teliye *ise.* İnsanın sırtla taşıdığı yük.

telqe *ise.* 1. Başı ve elleri yere koyduktan sonra ayakları kaldırıp vucudu üstten aşırtarak öne veya arkaya yapılan dönme hareketi. 2. (Otomobil, kamyon vb. için) Devrilip yuvarlanma. 3. (Uçak vb. için) Uzunluğuna veya yanlamasına dönme hareketi. 4. *mec.* Yuvarlanma. 5. Ağırlık. 6. Ağır dav-

ranan, yavaş hareket eden.

telqin *ise. Ar. telkîn.* 1. (Bir duygu, bir düşünceyi) Aşılama. 2. Ölü gömüldükten sonra mezar başında imamın söylediği dini sözler. 3. *psikol.* Bilinç dışı bir sürecin aracılığıyla, kişinin ruhî veya fizyolojik alanıyla ilgili bir düşüncenin gerçekleştirilmesi.

telqin cı daene *f.* 1. Ölü için mezar başında telkin vermek. 2. Birine bazı düşnce veya duygular aşılamak.

telqin cı dais *isg.* 1. Ölü için mezar başında telkin verme. 2. Birine bazı düşnce veya duygular aşılama.

temaq (tamaq) *ise.* Ağız boşluğunun tavanı, damak.

temaqi (tamaqi) *isç.* Ağız boşluğunun tavanları, damaklar.

temas *ise.* 1. Değme, dokunma, dokunuş. 2. Buluşup görüşme, ilişki kurma, münasebet. 3. Değinme, sözünü etme, bahsetme. 4. Gidip gelme, ulaşım, bağlantı. *Temasê ma zumina çino* Birbirimizle bağlantımız yoktur. 5. *psikol.* Dokunma.

tembel *ise.* ve *s. Far. tenbel.* 1. İş görmeyi, çalışmayı sevmeyen, çaba göstermekten, sıkıntıdan kaçan (kimse), haylaz. 2. *tıp.* Fonksiyonunu yerine getirmekte yavaşlık gösteren (organ).

tembel biyaene *f.* Tembel olmak, tembelleşmek.

tembel biyais *isg.* Tembel olma, tembelleşme.

tembeleni *ise.* 1. Tembellik, haylazlık. 2. *tıp.* Fonksiyon yetersizliği, yavaşlık.

tembeleni kerdene *f.* Tembellik etmek, haylazlık etmek.

tembeleni kerdis *isg.* Tembellik etme, haylazlık etme.

tembeliye *isd.* Tembelce davranış, tembellik.

temel *ise. Yun. temelion.* Bir yapının toprak altında kalan ve yapıya dayanak olan duvar, taban vb. bölümlerinin tümü. 2. Bu bölümleri yapmak için kazılan çukur. 3. *mec.* Bir şeyin gelişimi için gerekli olan ilk öğeler. 4. *s.* En önemli, belli başlı, ana, esas, asıl. *Temele na dewa gereke rınd cıerjiyo* Bu davanın temelleri iyi atılmalıdır. *Temele na dewlete xıravın erjiyocı* Bu devletin temelleri kötü atılmış. *Qanune na dewlete bêbinato* Bu devletin kanunları temelsizdir. 5. Herhangi bir şeyin gelişmesine, büyümesine sebep olmak.

temel cı estaene *f.* 1. Temelini atmak, bir yapının kazılmış temeline taban duvarlarını koymak, yapıya başlamak. 2. Gelişme ilkelerini belirlemek.

temel cı estais *isg.* 1. Temelini atma, bir yapının kazılmış temeline taban duvarlarını koyma, yapıya başlama. 2. Gelişme ilkelerini belirleme.

temele qeşi *ise.* Sözün başlangıcı, dayanağı.

temelsız s. (e) 1. Temeli olmayan, temelsiz. 2. Dayanağı olmayan, asılsız.

temeli (mıqerem) *zf.* Daima, her zaman, sürekli.

temey *ise. A*1. Bir işin belli biçimde ve yolda yapılmasını söyleme, bunu söyleyerek hatırlatma, uyarı. 2. Uyarma, uyarı. *Temeyke* Uyar, tembihle. 3. Biri aracılığıyla birine bilgi ve öğüt iletme. *Piyê ho ez temeykerdune, vake lazê mıra vaze bêro* Babası beni uyardı, dedi oğluma söyle gelsin.

temey biyae *s. (e)* Tembihlenmiş olan, öğütlenmiş olma.

temey biyaene *f.* Tembih edilmek, öğütlenmek.

temey biyais *isg.* Tembih edilme, öğütlenme.

temey kerde *s. (e)* Tembihlenmiş olan,

tembihli.

temey kerdene *f.* Tembih etmek, uyarmak, hatırlatmak, öğütlemek.

temey kerdis *isg.* Tembih etme, uyarma, hatırlatma, öğütleme.

temey kerdoğ/e *ise/d.* Tembihleyen, uyaran, hatırlatan, öğütleyen.

temin *ise. Ar. te'mîn.* 1. Korkusunu giderme, inanç verme. 2. Sağlama, elde etme. 3. Gerçekleştirme.

teminat *isç. Ar. te'mînât.* 1. Garanti, güvence. 2. *s.* Güvence olarak bırakılan.

teminaten *ise.* Garantilik, güvencelik, kefillik.

temin kerdaene *f.* Sağlamak, elde etmek, tedarik etmek. *Teminke* Sağla, hazırla.

temin kerdais *isg.* Sağlama, elde etme, tedarik etme.

temkin *ise. Ar. temkîn.* Bir işin sonunu düşünerek ölçülü, tedbirli davranma.

temkinli *s. (e)* Davranışlarında ölçülü olan, tedbirli. *Temkinli fetelino* Tedbirli dolaşıyor. 2. Çok dikkatli ve titiz davranan. *Temkinli qeseykeno* Dikkatli konuşuyor. *Wertê dost dısmende temkinli rosse rawurze* Dost düşman arasında dikkatli otur kalk.

temkinsiz *s. (e)* Davranışlarında ölçülü olmayan, dikatsiz.

temsilen *zf. ve s.* 1. Yerine geçmek üzere, temsilci olarak. 2. Aslının yerine örnek olarak.

temuze *ise.* 1. *Ar. temmûz.* < Süryanîce Yılın 31 gün süren yedinci ayı, temmuz. 2. Bu ayda öten siyah kanatlı bir böceğin adı.

ten (I) *ise. Far. ten.* 1. İnsan vucudunun dış yüzü. 2. Vucut.

ten (II) *ise.* 1. Anüs, dışkı ağzı. 2. *argo.* Anüs ve vagina gibi tenasül veya dışkı ağzı. 3. Basür. *Golig ke fisqi kerd tenê ho qınera vejino tever* Binek hayvanları fışkı yapınca, basürleri kıçından dışarı çıkıyor.

tencere *ise.* İçinde yemek pişirilen kapaklı genellikle metal kap.

tencık *ise.* Tutmak veya asmak için kulpu bulunan, su taşıma kabı, sitil.

tendure *isd.* 1. Yere çukur kazılarak yapılan bir tür fırın.

tene *ise.* 1. Tane, buğday tanesi, tahıl tanesi. 2. Başak.

tene guretene *f.* (Ekin için) Başak tutmak, tanelenmek,

tene guretis *isg.* (Ekin için) Başak tutma, tanelenme.

tene cı kewtene *f.* (Ekin başağına) Tane girmek, tahıl girmek, başak tutmak.

tene cı kewtis *isg.* (Ekin başağına) Tane girme, tahıl girme, başak tutma.

tene cı peraene *f.* Başak sürmek, dane tutmak.

tene cı perais *isg.* Başak sürme, dane tutma.

teneke *ise.* 1. Yumuşak çelikten yapılmış, üzeri kalay kaplı ince sac. 2. Bu maddeden yapılan, yaklaşık 20 litre hacmindeki kap. 3. *s.* Bu kabın aldığı miktar. 4. *ise. ve s.* Tenekeden yapılmış (şey).

tenesız *s. (e)* Tanesiz, başaksız.

tenezur *ise. Ar. tenezzul.* Alçalma, alçak gönüllülük gösterme. *Tenezur kerdene* Kendi durumuna, düzeyine aykırı düşen bir şeyi veya işi kabul etmek.

tenê *zf.* 1. Biraz, çok fazla olmamak üzere, azıcık. *Tenê lek pek* Biraz ıvır zıvır, ufak tefek şeyler. *Tenê let pet* Biraz ıvır zıvır. 2. Ön fiil çekimi biraz. *Tenê vınde* Biraz dur! *Tenê vındime* Biraz duralım. *Tenê senık* Biraz az, *Tene jede* biraz çok. *Tenê cênar ve* Biraz dinlen/sakinleş. *Tenê bıfeteliye* Biraz gez, biraz dolaş. *Tenê bota vınde* Biraz ötede dur.

tenêna *zf.* Ek olarak, fazladan, biraz daha. *Tenêna vındime* Biraz daha

duralım. *Tenêna vınde* Biraz daha dur. *Tenêna rosse* Biraz daha otur. *Tenêna qeseybıke* Biraz daha konuş. *Tenêna egleve* Biraz daha oyalan. *Tenêna solıxve* Biraz daha soluklan / dinlen. *Tenêna ravede* Biraz daha ileriye ver. *Tenêna bırame* Biraz daha sür.

teng (I) *s. ve ise.* 1. (Kap, alan ve giysiler için) Bol karşıtı, dar, genişliği yetersiz olan. *Kınce ho cırê teng ame* Giysileri kendisine dar gelmiş. 2. Geniş karşıtı, ensiz *Tenge boğaz* dar boğaz, dar geçit. *Sokağo teng* Dar sokak. *Raa tenge* Dar yol. 3. İçine sığacak kadar olmayan, içine alacak şeye göre ölçüleri yetersiz olan. *Rıye orğani cırê tengo* Yorgan yüzü kendisinie dardır. 4. (Çuval vs, gibi şeyler için) Ensiz, uzun kap.

teng (II) *ise* 1. Arkalık yüklerde, yüklüğü saran ve onu omuza bağlayan ip. 2. Omuz çıkıntısı. *Tengê ho derji verake* Omuzunu yüklüğün ipine geçir. *Tengê ho resen verake* Omuzunu örgenin önüne geçir. 3. Vucudun yan tarafı, koltuk. *Tengê hora balışnade* Koltuğunu yastığa ver/dayandır.

teng (III) *s.* 1. *mec.* Tahammülsüz, iç sıkıntısı. *Qesê tey nêbeno, mordemero zere tengo* Kendisiyle konuşulmuyor, sinirli bir adamdır. 2. *mec.* Kötü, zor durum, sıkıntı.

teng (IV) *ise* 1. (Yol için) Kenar yan taraf. *Tengê raa yol* kenarı. 2. Yol ağzı, yol kavşağı, yol çatı *Tengê raude* Yol ayırımında. *Tengê dı rawude* İki yol ağzında.

teng amaene *f.* Dar gelmek.

teng amais *isg.* Dar gelme.

teng biyaene *f.* Dar olmak.

teng biyais *isg.* Dar olma.

tenge *isd.* 1. Hastalık durumu. *Mêriki xellê (xeylê)* tenge unte Adamcağız, hayli hastalık çekti. *Tenga comerdi* Tanrıdan gelen hastalık/Sıkıntı, yoksulluk. 2. Can belası, sıkıntı, sağlık sorunu. *Tenga to maa torê bêro* Sana gelecek hastalık annene gelsin (Anneler çocukları için böyle der). *Tenga ke torê yena mal gawunê bêro* Sana gelecek hastalık (sıkıntı) mala davara gelsin!

tengede biyaene *f.* 1. Darda olmak, açmaz içinde olmak, zor günler geçirmek. *Mıletê ma tengedero* Milletimiz dardadır. 2. Geçim sıkıntısı içinde olmak, darlık, yoksulluk çekmek. *Davara ma qediya, ma esmer tengederime* Kışlığımız (yiyecek, giyecek, hayvan yemi, ısı ve aydınlatma malzemesi vs.) bitti, bu sene dardayız. *Davara malê ma qediya, male ma torosdero (tengedero)* Davarımızın kışlık yiyeceği bitti, davarımız perişandır (dardadır). 3. Hasta durumda olmak, hastalık çekmek.

tengede biyais *isg.* 1. Darda olma, açmaz içinde olma, zor günler geçirme. 2. Geçim sıkıntısı içinde olma, darlık, yoksulluk çekme. 3. Hasta durumda olmak, hastalık çekme.

teng kerdene *f.* Daraltmak.

teng kerdis *isg* Daraltma.

tenge kewtene *f.* 1. Maddi bakımdan darlığa düşmek, yoksul düşmek. 2. Açmaz içine girmek, zor duruma düşmek, sıkıntıya düşmek. 3. Hastalanmak.

tenge kewtis *isg.* 1. Maddi bakımdan darlığa düşme, yoksul düşme. 2. Açmaz içine girme, zor duruma düşme, sıkıntıya düşme. 3. Hastalanma, hasta düşme.

tengeme (tengame) *ünl.* Darı darına, ansızın, birden (tesadüfen karşılaşma, önüne çıkma). *Ma tengame zumınde vejayime* Biz aniden karşılaştık! *Ma tengame têde vejay-*

ime Biz dar alanda karşılaştık.

tengiye *isd.* 1. Darlık, genişliğin zıddı. 2. Yokluk, geçim darlığı, geçim sıkıntısı. 3. İç sıkıntısı, yürek darlığı, tahammülsüzlük. *Zerera tengo* Tahammül yönünden dardır/Dar yüreklidir. 4. Vucut sağlığının bozulma dönemi, hastalık dönemi. 5. Zor anlar, dar günler.

tenık *s. (e)* 1. (Yassı şeyler için) Kalın karşıtı ince. 2. (Su için) Dersin karşıtı, derin olmayan.

tenık biyaene *f.* (Yassı bir şey için) İncelmek.

tenık biyais *isg.* (Yassı bir şey için) İncelme.

tenıkeni *ise.* İncelik, yassılık.

tenıkiye *isd.* İncelik, yassılık

tenık kerdene *f.* Yassı bir şekilde inceltmek. Tenıkke İncelt!

tenık kerdis *isg.* Yassı bir şekilde inceltme.

teniye *isd.* 1. Dumanın değdiği yerde bıraktığı kara leke, is. *Teniya lozıne* Baca isi. *Teniya Lêy* Kazan karası. *Teniya qusqaney* Tencere karası. 2. *hlk.* Sürme.

tenkek *s. (e)* 1. İncecik. 2. *zf.* İncecik bir şey.

tenur *ise.* 1. Pardesü. 2. Eskiden devrişlerin giydiği uzun ve geniş giysi.

teper *ise.* Cesaret, cüret, yüreklilik, gözü peklik, atılganlık.

tepereni *ise.* Yüreklilik, cesaretlilik, cüretkarlık, gözü peklik, atılganlık.

teperiye *isd.* Yüreklilik, cesaretlilik, cüretkarlık, gözü peklik, atılganlık.

teperli *s.* Yürekli, cesaretli, cüretli, gözü pek, atılgan. *Teperliyo* Cesaretlidir, cesurdur *(e).*

tepersız *s.* Cesaretsiz, cüretsiz, yüreksiz, gözü pek olmayan, atılgan olmayan. *Tepersızo* Cesaretsizdir *(e).*

tepersıze *s. (d)* Cesaretsiz, cüretsiz, yüreksiz, gözü pek olmayan, atılgan olmayan.

tepersızeni *isg.* Cesaretsizlik, cüretsizlik, yüreksizlik.

teqawut *ise.* İş hayatı sona ermiş, kanunen emekli olma hali 2. Emekliye ayrılan (kimse).

teqawuteni *ise.* Emeklilik.

teqawutiye *isd.* Emeklilik.

teqawut biyae *ise.* Emekliye ayrılmış olan.

teqawut biyaene *f.* Emekli olamak. Emekliğe ayrılmak.

teqawut biyais *isg.* Emekli olama. Emekliğe ayrılma.

teqawut kerdene *f.* Emekli etmek, emekliye ayırmak.

teqawut kerdis *isg.* Emekli etme, emekliye ayırma.

teqawutxane *ise.* Emeklilik yeri, emeklilik kurumu.

teqdir *ise. Ar. takdir.* 1. Beğenme, beğenip belirtme, değer verme. 2. (Bir şeyin değerini, önemini, gerekliliğini) Anlama. 3. Değer biçme. 4. Tanrının uygun görmesi, tanrının istediği, kader.

teqdir kerdene *f.* 1. Beğenmek, beğendiğini belirtmek. 2. Değer vermek. 3. Uygun görmek.

teqdir kerdis *isg.* 1. Beğenme, beğendiğini belirtme. 2. Değer verme. 3. Uygun görme.

teqriben *zf.* Yaklaşık olarak, aşağı yukarı.

teqete *isd.* 1. Bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, hal derman. *Teqeta qorune mı şikiya* Bacaklarımın takatı kırılmış. *Teqete mıde nêmenda* Bende güç kalmamış. *Teqeta ho çina* Kendi takatı yok. 2. Ekonomik güç, zenginlik. *Wazenke horê dirê çim bonu vıraj, teqeta mı çina* İstiyorum ki birkaç göz ev yapayım, (maddi) gücüm yoktur.

teqete cı berdaene *f.* Kendisine güç yet-

tirmek.

teqete cı berdais *isg.* Kendisine güç yettirme.

teqeta ho cı şiyaene *f.* Bir şeyi gücü yetmek.

teqeta ho cı şiyais *isg.* Bir şeyi gücü yetme.

teqe teqe *zf.* Takır tukur ederekten, durmadan gelen silah sesleri. *Teqe teqa tıfonguna* Tüfekler durmaksızın takır takır patlıyor. (*Reqe reqa tıfonguna.*)

teqetsız *s. (e)* Gücü, takatı olmayan.

teqeetsızeni *ise.* Takatsızlık, güçsüzlük.

teqeetsıziye *isd.* Takatsızlık, güçsüzlük.

teqêzêke *zf. ve bağ.* 1. Hiç değilse, en azından. 2. Umulur ki, beklenir ki. *Teqızêke zu marê qesêra xêre vano* Umarım ki biri bize hayırlı bir söz söyler. 3. Herhalde, olasılıkla.

teqine *isd.* Takırtı, kuru ve sert vurma sesi.

teqiv *ise.* 1. Yetişmek, yakalamak veya bulmak amacıyla birinin arkasından gitme, izleme. *Ez yine teqiv ken, yêke kamij rayera şi ezi ki a rayera son* Ben onları izliyorum, onlar hangi yoldan giderse, ben de o yoldan giderim. 2. Ardınca gitme veya gelme. 3. Kovuşturma, kovuşturulma. *Dilbaz dewa teqiv keno* Avukat davayı kovuşturuyor. *Mıre teqivsiz qerari vejiyo* Bana takipsizlik kararı çıkmış. 4. İzinden gitme, uyma, izleme.

teqiv biyaene *f.* Takip edilmek, izlenmek.

teqiv biyais *isg.* Takip edilme, izlenme.

teqivci *ise.* Takip eden, izleyen.

teqiv kerdene *f.* İzlemek, takip etmek.

teqiv kerdis *isg.* İzleme, takip etme. *Teqivderime* Takipteyiz, izleniyoruz.

teqivsızeni *ise.* 1. İzlenmeme. 2. Kovuşturulmama.

teqiye *isd.* Takırtı, kuru ve sert vurma sesi.

teqnaene *f.* Takırdatmak.

teqnais *isg.* Takırdatma.

teqtuq *zf.* 1. Takır tukur, peş peşe gelen takur tukur sesi. 2. Art arda gelen silah sesi. *Tıfonge ma ke erjiyenê, vatenê "teeq teeq"* Tüfeklerimiz atılıncı "tak tak" diye ses çıkarırdı.

teq-u tuquye *ise.* 1. Takır tukurluk, gürültülülük. 2. *zf.* Takır tukur halinde gürültü.

terba *ise.* 1. Egitim. *Terba guretene* Eğitim almak. 2. Görgü. *Terba cı dayene* Terbiye vermek, görgü öğretmek. 3. Bazı yiyeceklerin suyunu türlü yollarla koyulaştırma. 4. (Hayvan) Alıştırma.

terba biyaene *f.* Terbiye edilmek, eğitilmek.

terba biyais *isg.* Terbiye edilme, eğitilme.

terba guretene *f.* Terbiye almak, eğitim görmek.

terba guretis *isg.* Terbiye alma, eğitim görme.

terba kerdene *f.* Terbiye etmek, eğitmek.

terba kerdis *isg.* Terbiye etme, eğitme.

terbali *s. (e)* 1. Terbiyeli, eğitilmiş. 2. Görgülü, görgü kurallarına uyan (kimse).

terbasız *s. (e)* 1. Terbiyesiz, eğitimsiz. 2. Görgüsüz, kuralsız, terbiyesize yaraşır davranan.

terbasızeni *ise.* 1. Terbiyesizlik, eğitimsizlik. 2. Görgüsüz, kuralsız, terbiyesize yaraşır davranış.

terbasiziye *isd.* Terbiyesizlik.

terci (tercih) *ise. Ar. tercîh.* Bir şeyi öbürüne göre daha iyi, üstün veya önemli sayma, yeğ tutma, yeğleme.

tercüme *ise. Ar. terceme.* 1. (Dilden dile) Çevirme. 2. Çeviri.

tercüme kerdene f. (Dilden dile) Çevirmek, çeviri yapmak. *Tercümeke* Çevir!

tercüme kerdis isg. (Dilden dile) Çevirme, çeviri yapma.

terdaene *f.* Tıraş etmek, kesmek. *Rıye ho terdene* Yüzünü tıraş etmek. *Rıye ho bıtere* Yüzünü tıraş et.

terdais *isg.* 1. Tıraş etme, tıraşlama, (sakal) kesme. 2. *mec.* Kökünden kesme, geriye bir şey bırakmama.

terebez *ise.* Tıraş eden, berber.

teref (taraf) *ise. Ar. taraf.* 1. Ön, arka, sağ, sol, alt, üst vb. yanların her biri. 2. Yön, yan, doğrultu. 3. Yöre, yer. *Terefe mara* Bizim taraftan. 4. İstekleri, düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki topluluktan her biri. 5. Bir kişinin soyundan gelenlerin hepsi. 6. Bir şeyin belli bölümü, kısmı. 7. Eğilim, niyet. *Rotenerê tereftarê* Satmaya niyetliler. *Sarê ma qolınd guretenerê tereftar niyê* Bizim toplumumuz başlık almaya taraftar değil. *Zeweje tereftaro* Evlenmeye eğilimlidir.

teref biyaene *f.* Taraf olmak, yandaş olmak.

teref biyais *isg.* Taraf olma, yandaş olma.

teref guretaene *f.* Taraf tutmak.

teref guretais *isg.* Taraf tutma.

tereftareni *ise.* Yandaşlık, tarafçılık.

tereftariye *isd.* Yandaşlık, tarafçılık.

tereftariye kerdene *f.* Yandaşlık etmek, tarafçılık yapmak, yan tutmak.

tereftariye kerdis *isg.* Yandaşlık etme, tarafçılık yapma, yan tutma.

tereftar *ise. ve s. far.* Yan tutan, bir yanı destekleyen (kimse), yandaş.

teres *ise. kaba.* 1. Kardın pazarlayan, pezevenk. 2. Karısının veya kızının başkalarıyla yatmasına göz yuman.

tereseni *ise.* Pezevenklik.

tereseni kerdene *f.* Pezevenklik yapmak.

tereseni kerdis *isg.* Pezevenklik yapma..

teresiye *isd.* Pezevenklik.

terezi ise. 1. Ağırlıkları ölçmeye yarayan alet, terazi. 2. Yapılarda eğimleri ölçmeye yarayan ve özel bir tahta veya metalin bir yanına yerleştirilmiş, içinde su bulunan cam veya saydam borusu olan alet, su terazisi.

terezname *ise.* Bilanço.

terim *ise.* 1. Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili ozel ve belirli bir kavramı olan söz, ıstılah. 2. *mat.* a) cebirsel bir anlatımda + veya - işaretleri arasında bulunan parçalardan her biri; b) Bir denklemde = işaretinin iki yanındaki anlatımlardan her biri; c) bir kesirin pay ve paydasından her biri. 3. *mec.* Geleneksel mantıkta özne veya yüklem.

teriqat *ise. Ar. tarîkat.* Aynı dinin içinde, tasavvufa dayanan ve bazı ilkelerle birbirinden ayrılan, Tanrı'ya ulaşma arzusuyla tutulan yollardan her biri.

teriqatçı *ise.* 1. Bir tarikata mensup olan kimse. 2. Tarikatları yaşatmak isteyen kimse.

teriqatçeni *ise.* Tarikatçı olma durumu, tarikatçılık.

terk *ise.* 1. Bırakma, ayrılma. 2. Vazgeçme. 3. Bırakma, ihmal etme.

terk biyae *s. (e)* terk edilmiş olan.

terk biyaene *f.* 1. Bırakılmak, ayrılmak. 2. Vazgeçilmek. 3. İhmal edilmek.

terk biyais *isg.* 1. Bırakılma, ayrılma. 2. Vazgeçilme. 3. İhmal edilme.

terki *ise.* Eğerin arka bölümü. *Est terkiy ho berd* Arkasına bindirip götürdü.

terk-i bend *ise.* Divan edebiyatında, kafiyeleri başka başka olan, birkaç bentten oluşan ve her bendin sonunda bir beyit bulunan bir manzume biçimi.

terk kerdene *f.* Terketmek, bırakmak, ayrılmak, vazgeçmek.

terk kerdis *isg.* Terketme, bırakma, ayrılma, vazgeçme.

terknaene *f.* Bağışlamak, hibe etmek, terketmek. *Cıre terkıto* Kendisine

bağışlamış, kenndisine terketmiş. *Terkıtvi* Bagışlamıştı.

terknais *isg.* Bağışlama, hibe etme, terketme.

termas *is. (e)* 1. Sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için sövme sözü olarak kullanılır, zıkımat, meret. *termaso bêwayir* Sahipsiz meret. 2. *hlk.* Uğursuz. *Termaso şa* Uğursuz meret.

termaşiye *isd.* Meretlik, uğursuzluk.

tern-u teze *s. (e)* Taptaze, yaş ve taze, gepgenç.

teror (jeveg) *ise. Fr. terreur.* Yıldırma, korkutma, tedhiş.

terrı *s. (e)* 1. (Genellikle ağaç ve orman için) Suyunu, canlılığını yitirmemeş, kurmamış, yaş (ağaç). *Na dare hana terna* Bu ağaç daha yaştır. *Na koli hana terno* Bu odun daha yaştır (kurumamıştır). 2. *mec.* Genç insanlar, henüz yaşlanmamış kuşaklar, gençlik. 3. Doğumdan kesilmemiş, henüz doğurabilen (kadın). *A hermete hana terrna eve domoni pêmanena* O kadın henüz gençtir çouğa gebe kalır.

tern biyaene *f.* 1. (Genellikle ağaç ve orman için) Suyunu, canlılığını yitirmemiş, kurmamış, yaş (ağaç) olmak. 2. *mec.* Genç olmak, henüz yaşlanmamış olmak. 3. (Kadın için). Doğumdan kesilmemiş olmak, henüz doğurabilmek

tern biyais *isg.* 1. (Genellikle ağaç ve orman için) Suyunu, canlılığını yitirmemiş, kurmamış, yaş (ağaç) olma. 2. *mec.* Genç olma, henüz yaşlanmamış olma. 3. (Kadın için). Doğumdan kesilmemiş olma, henüz doğurabilme.

terrneni *ise.* 1. (Bitkiler için) Canlılık, cen susu çekilmemişlik. 2. Gençlik, tazelik. 3. Yaşlık, ıslaklık. 4. Doğurganlık, döl tutarlık.

terrniye *isd.* Yaş olma durumu, tazeleik.

terrık *is. (e)* 1. (Ağaç için) Yaş, kurumamış, yaşça. 2. ise. Sopa. *Terrıku versane* Sopaların önüne ver, sopala. *Terık kerdene* Sopalamak, dövmek. *Terrıku ver sanayis* Sopaların önüne verme, sopalama, dövme.

ters (I) *ise.* 1. Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında uyanan kaygı düşüncesi. *Tersune dızdu ver* Hırsızlardan korkusundan dolayı. *Tersune domonu ver* Çocuklar korkusundan dolayı. *Tersune dine ver* Onların korkusundan. 2. Kaygı, üzüntü. 3. Kötülük gelme ihtimali, tehlike, muhatara. *Domoni mı rusnayi, nêzu şi nêşi* Çocukları gönderdim, bilmem gittiler mi gitmediler mi? 4. *piskol.* Gerçek veya beklenen bir tehlike ile yoğun bir acı karşısında ve coşku, beniz sararması, ağız kuruması, kalp ve solunum hızlanması gibi belirtileri olan veya daha karmaşık fizyolojik değişmelerle kendini gösteren duygu. *Benzê ho şiyo, terseno* Benzi gitmiş, korkuyor.

ters (II) *s.* ve *zf.* 1. Gerekli olan duruma karşıt (olarak). 2. *mec.* Uygun olmayan, elverişsiz, münasebetsiz. 3. *mec.* Gönül ve cesaret kırıcı, huysuz, sert. 4. *ise.* Bir şeyin içine gelen yanı, arkası (*Delmast*).

tersaene *f.* 1. Korku duymak, korkmak, ürkmek, dehşete kapılmak. 2. Kaygı duymak, endişe etmek.

tersais *isg.* 1. Korku duyma, korkma, ürkme, dehşete kapılma. 2. Kaygı duyma, endişe etme.

tersnaene *f.* 1. Korkutmak. 2. Kaygıya düşürmek. 3. Gözünü yıldırmak.

tersnais *isg.* 1. Korkutma. 2. Kaygıya düşürme. 3. Gözünü yıldırma.

tersonık *s. (e)* Korkak.

tersu cı daene *f.* Korku vermek, korkutmak, tehdit etmek.

tersu cı dais *isg.* Korku verme, korkutma, tehdit etme.

tertele *ise.* 1. Baskın veya zor kullanarak elde edilmiş olan mal, çapul, yağma. *Tertele Urış'te* Ruslar'ın Anadolu'ya işgali. 2. *tar.* Akıncıların komşu ülkelerin topraklarına yaptıkları baskın ve ele geçirdikleri çapul, ganimet. *Tertele Hermenü'de* İttihat ve Terakki yönetiminde 1915'teki Ermeni katliamı ve mallarının yağmalanması olayında. *Tertele Desımi* Dersim katliamı ve yağmalanması.

tertele kerdene *f.* Yağmalamak, yağma etmek.

tertele kerdis *isg.* Yağmalama, yağma etme.

tertibat *isç. Ar. tertîbât.* 1. Düzen, düzenleniş. 2. Bir işın güçlüklerini karşılamak için yapılan ön hazırlıklar. 3. Olacağı düşünülen sakıncalı bir durum veya harekete karşı yapılan hazırlık. *Ma zonake esker yeno, ma Demenu serde ma dirê rojde tertibate ho guret.* -Vatoğ: Mırzê Sılê Hemi/Mırzaliyê Sılemanê Hemedi.

tertibat guretene *f.* Önlem almak.

tertibat guretis *isg.* Önlem alma.

tertip *ise.* 1. Önlem. 2. Aynı dönemde askerlik yapan. 3. Düzen, sıralama.

terzi (çuxedar) *ise. Far. derzi.* 1. Giysileri biçip diken kimse. 2. Giysi dikilen yer, terzihane.

tesadüf *ise. Ar. teşâdüf.* 1. Yalnız ihtimallere bağlı olduğu düşünülen olayların kesin olmayan, değişebilen sebebi. 2. Rastlantı, rast geliş.

tesadüfen *zf.* Rast gelerek, raslantı sonucu olarak.

tesele *isd.* 1. Umut, umar, beklenti. 2. Acı bir olayı unutturmaya çalışma, acısını hafifletme, avunma, avuntu, avunç.

teseliya ho cıra guretaene *f.* Bir şeyden tamamen umudunu kesmek.

teseliya ho cıra guretais *isg.* Bir şeyden tamamen umudunu kesme.

teseliye *isd.* 1. Umut, umar, beklenti. 2. *Ar. teselli.* Acı bir olayı unutturmaya çalışma, acısını hafifletme, avunma, avuntu, avunç.

teseliye bıfiştaene *f.* Umudunu, beklentisini kesmek.

teseliye bıfiştais *isg.* Umudunu, beklentisini kesme.

teseliye ho kêwtaene *f.* 1. Umudu kesilmek. Teselli olmak

teseliye ho kêwtais *isg*1. Umudu kesilme. 2. Teselli olma.

teseliya ho cıra kewtaene *f.* Kendisinden umudu kesilmek. *Teseliya ho cıra kote* Kendisinden umudu kesildi.

teseliya ho cıra kewtais *isg.* Kendisinden umudu kesilme.

tesis *ise.* 1. Kim ve ne olduğunu anlama, tanıma, seçme. 2. *ed.* Kişileştirme. 3. *tıp.* Hastalığın ne olduğunu araştırıp ortaya koyma, tanı, tanılama.

tesisat *isç. Ar. te'sisat.* Belli bir işin sağlanmasına yardım eden araçların uygun sere döşenmesi veya döşenen bu araçların tümü, döşem.

tesisatçı *ise.* Tesisatı döşeyen, döşemeci.

tesis biyaene *f.* Oluşmak, kurulmak, meydana gelmek.

tesis biyais *isg.* Oluşma, kurulma, meydana gelme.

teskêra (teskira) *isd.* 1. Hal tercümesi, pasaport. 2. Askerlik görevini bitirenlere verilen terhis belgesi. 3. *mec.* Bir kimsenin görevine son verme, işten kovma.

tesis cı kerdene *f. tıp.* Hastalığı ne olduğunu araştırıp ortaya koymak, tanımlamak.

tesis cı kerdis *isg. tıp.* Hastalığı ne olduğunu araştırıp ortaya koyma, tanımlama.

tesis kerdene *f.* 1. Kim ve ne olduğunu anlamak, tanımak, seçmek. 2.

Kişileştirmek.

tesis kerdis *isg.* 1. Kim ve ne olduğunu tesbit etme. 2. Kişileştirme.

teskere *ise. Far. deskere.* 1. Sedye. 2. Yapılarda malzeme taşımak için kullanılan, dört kollu ve iki kişinin taşıdığı tahta araç (*kêzgere*).

teslim *ise.* 1. Bir şeyi sahibine verme. 2. Emmanet alınan bir şeyi sahibine geri verme. 3. Bırakma, devretme, terk etme. 4. Bir şeyin kullanımını veya korunmasını birine emanet etmek. *Malê ho teslime şanu kerdo* Davarını çobanların güvencesine vermiş. *Ma bonê ho teslime muxtar kerde* Biz evlerimizi muhtara teslim (emanet) etmişiz.

teslim biyaene *f.* 1. Teslim olmak. 2. Boyun eğmek. *Teslimve* Teslim ol!

teslim biyais *isg.* 1. Teslim olma. 2. Boyun eğme.

teslim guretaene *f.* 1. Teslim almak. 2. Tutsak almak. 3. Boyun eğdirmek.

teslim guretais *isg.* 1. Teslim almak. 2. Tutsak alma. 3. Boyun eğdirme

teslim guretoğ/e *ise/d.* Teslim alan, tutsak alan.

teslimiyet *ise* 1. Teslim olma. 2. Boyun eğme.

teslim kerdene *f.* 1. Sahibine geri vermek. *Teslimke* Yerine (sahibine) ver. 2. Emanet etmek.

teslim kerdis *isg.* 1. Teslim etmek. 2. Sahibine geri vermek

teslim kerdoğ/e *ise/d.* 1. Teslim eden. 2. Sahibine geri veren.

tespit *ise. Ar. teşbît.* 1. Bir şeyi sağlam biçinmde yerleştirme, yerinden oynamaz duruma getirme. 2. Bir durumu kuşkuya düşmeyecek biçimde gösterme, belirleme.

tesbit biyaene *f.* Tesbit olunmak, belirlenmek.

tesbit biyais *isg.* Tesbit olunma, belirlenme.

tespitiye *isd.* 1. Bir şeyi sabitleştrmeklik. 2. Belirlenmişlik, saptanmışlık.

tespit kerdene *f.* 1. Saptamak, belirlemek. 2. Sağlam biçimde yerleştirmek.

tespit kerdis *isg.* 1. Saptama, belirleme. 2. Sağlam biçimde yerleştirme.

testıq *ise.* Doğrulama, onaylama, tasdik.

testıq biyaene *f.* Doğrulanmak, onaylanmak.

testıq biyais *isg.* Doğrulanma, onaylanma.

testıq kerdene *f.* Onaylamak, doğrulamak, tasdik temek.

testıq kerdis *isg.* Onaylama, doğrulama, tasdik teme.

testıqname *ise. Far.* Öğrenim belgesi (bir okuldan başka bir okula veya kuruma giderken verilir).

testıqname cı deane *f.* Birine mezuniyet belgesini vermek.

testıqname cı dais *isg.* Birine mezuniyet belgesini verme.

testıqname guretaene *f.* Mezuniyet belgesini almak.

testıqname guretais *f.* Mezuniyet belgesini alma.

tesviye *isd.* Düz duruma getirme, düzleme.

tesviye kerdene *f.* Düzeltmek, düz duruma getirmek.

tesviye kerdis *isg.* Düzeltme, düz duruma getirme.

tesviq *ise. Ar. teşvîk.* 1. İsteklendirme, özendirme. 2. *mec.* Bir kimseyi kötü bir iş yapması için kandırma, kışkırtma.

tesviq kerdene *f.* 1. İsteklendirmek, özendirmek. 2. Bir kimseyi kötü bir iş yapması için kışkırtmak.

tesviq kerdis *isg.* 1. İsteklendirme, özendirme. 2. Bir kimseyi kötü bir iş yapması için kışkırtma.

tesviyeci *ise.* Metal, tahta vb. maddelerden yapılmış parçaları istenilen

biçime sokmak için işleyerek düzelten zanaatçı.

teşekkur *ise. Ar. teşekkur.* Yapılan bir iyiliğe karşı duyulan kıvanç ve gönül borcunu anlatma.

teşkilat *ise.* 1. Ortak bir gaye etrafında bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu kuruluş. 2. Örgüt veya örgütler.

teşkilateni *ise.* Örgüt olma durumu, örgütlülük.

teşkilatiye *isd.* Örgüt olma durumu, örgütlülük.

teşkilatname *ise.* Kuruluş belgesi, örgütleşme belgesi.

tetanos *ise. Fr. tétanos. tıp.* İnsan ve hayvan vucutlarına açık yaralardan giren, genellikle toprakta, gübrede yaşayan bir basilin yol açtığı, kasların sürekli ağrılı kasılmasıyla kendini gösteren ateşli ve tehlikeli bir hastalık, kazıklı humma.

tetik (I) *ise.* Ateşli silahları ateşlemek için çekilen küçük manivela.

tetik (II) *s.* 1. Çabuk davranan, çevik, dikkatli, uyanık. 2. Dikkat ve özen gerektiren, nazik. *Ma sero tetiko, nêtoreme lınga ho caê erjime* Üstümüzde pür dikkattir, bir yere ayak atmaya cesaret edemiyoruz.

tetikçi *s.* 1. Bir suikast veya öldürme olayında bizzat tetik çeken. 2. *mec.* Başkaları adına iş yapan, başkaları adına adam vuran.

tetikçeni *ise.* Tetikçilik.

tetikçeni kerdene *f.* Tetikçilik yapmak, kiralık katillik etmek.

tetikçeni kerdis *isg.* Tetikçilik yapma, kiralık katillik etme.

tetikte biyaene *f.* Tetikte olmak, bir saldırıya karşı koymak üzere hazır beklemek.

tetikte biyais *isg.* Tetikte olma, bir saldırıya karşı koymak üzere hazır bekleme.

tetikte vınetaene *f.* 1. Bir duruma karşı hazırlıklı durmak. 2. Saldırının hedefinde durmak.

tetikte vınetais *isg.* 1. Bir duruma karşı hazırlıklı durma. 2. Saldırının hedefinde durma, savunmasız durma.

tevaf *ise. Ar. tevâf.* 1. Bir şeyin çevresini dolaşma veya kutsal bir yeri ziyaret etme. 2. İslam dininde hac zamanında Kâbe'nin çevresini dolaşma. 3. *s.* Çok dolaşma.

tevelut *ise.* Doğum tarihi, bir kimsenin doğduğu zaman.

tever *ise.* 1. Dışarı, açık hava. 2. Bir evin veya şeyin dış tarafı. 3. Akraba veya hısım olmayan, dış toplum, kamuoyu, elalem. 4. Ülke dışı, başka ülkeler. 5. Dış yüzey.

tevera *zf.* Dışarda, dışardan.

tever daene *f.* 1. Bir şeyi içerden dışarıya vermek, dışarıya itmek. 2. (Kendi kızını) yabancıya vermek. 3. İçindeki saklı bir düşünceyi veya öfkeyi dışarıya vermek, açığa vurmak. *Yê çenune ho dane tever* Onlar kızlarını yabancılara (kocaya) veriyorlar.

tever dais *isg.* 1. Bir şeyi içerden dışarıya verme, dışarıya itme. 2. (Kendi kızını) yabancıya verme. 3. İçindeki saklı bir düşünceyi veya öfkeyi dışarıya verme, açığa vurma.

tever estaene *f.* 1. Evden veya kapalı bir yerden dışarıya atmak. 2. Bir hastalığın belirtilerini vucudun dış tarafına atmak, sivilce çıkartmak, kızarmak veya şişmek, iltihaplanmak. 3. Birini evden kovmak. 4. Kendi karısını boşamak, aileden kovmak. *Domonu surek eştê tever* Çocuklar kızamık çıkartmış. *Lesa domonude sureku dove tever* Çocukların vucutları kızamık dışarıya vurmuş. 5. İçindeki öfkeyi veya saklı bir düşünceyi dışarı atmak, açığa vurmak.

tever estais *isg.* 1. Evden veya kapalı bir yerden dışarıya atma. 2. Bir hastalığın belirtilerini vucudun dış tarafına atma, sivilce çıkartma, kızarma veya şişme, iltihaplanma. 3. Birini evden kovma. 4. Kendi karısını boşama, aileden kovma. 5. İçindeki öfkeyi veya saklı bir düşünceyi dışarı atma, açığa vurma.

tever kerdene *f.* 1. (İçerden) Dışarı çıkartmak. 2. Dışarı atmak. 3. (Davar, sığır, koyun gibi hayvanları) Otlağa götürmek, dışarı çıkartmak. *Mal naxıri teverke* Davar ve sığırları dışarı çıkart. 4. (kendi karısını) kovmak, dışarı atmak, evliliğe son vermek. *Mordemek cenıka ho kerde tever* Adam karısını evden dışarı kovdu. 5. Kusmak veya irin gibi şeyleri vucuttan dışarı akıtmak. 6. Vucudunda alerjik veya ateşli hastalık belirtileri göstermek, (sivilce) çıkarmak. 7. *mec.* (Yol) çıkartmak, (adres) bulmak. 8. *mec.* Çözüm bulmak, akıl erdirmek. 9. Kendi kendini idare etmek. 10. İçinde saklı duran bir konuyu, düşünceyi veya birikmiş bir öfkeyi açığa vurmak. *Eke qariya zerede ke çı esto dano tever* Kızdığı zaman içinde ne varsa açığa vuruyor. 11. Su veya sıvı bir şeyi bulunduğu yerden kanal, ark veya boruyla dışarıya akıtmak. 12. *mec.* Birini huzurdan kovmak.

tever kerdis *isg.* 1. (İçerden) Dışarı çıkartma. 2. Dışarı atma. 3. (Davar, sığır, koyun gibi hayvanları) Otlağa götürme, dışarı çıkartma. 4. (kendi karısını) kovma, dışarı atma, evliliğe son verme. 5. Kusma veya irin gibi şeyleri vucuttan dışarı akıtma. 6. Vucudunda alerjik veya ateşli hastalık belirtileri gösterme, (sivilce) çıkarma. 7. *mec.* (Yol) çıkartma, (adres) bulma. 8. *mec.* Çözüm bulma, akıl erdirme. 9. Kendi kendini idare etme. 10. İçinde saklı duran bir konuyu, düşünceyi veya birikmiş bir öfkeyi açığa vurma. 11. Su veya sıvı bir şeyi bulunduğu yerden kanal, ark veya boruyla dışarıya akıtma. 12. *mec.* Birini huzurdan kovma..

tever vejiyaene *f.* 1. Bir şeyin veya evin içinden dışarı çıkmak. 2. Açık havaya çıkmak. 3. *mec.* Üzerinde konuşulan bir konunun dışına çıkmak, konuyu saptırmak. 4. Ayak yoluna (tuvalete) çıkmak.

tever vejiyais *isg.* 1. Bir şeyin veya evin içinden dışarı çıkma. 2. Açık havaya çıkma. 3. *mec.* Üzerinde konuşulan bir konunun dışına çıkma, konuyu saptırma. 4. Ayak yoluna (tuvalete) çıkma, abdest bozma.

tevers *s. (e)* Bakar kör, görür gibi ama görmeyen. Teveresso İyi görmeyor, tavuk gözlüdür.

tevereski *s. (e)* Yürüyüşüne dikkat etmeyen, yürürken önüne iyi bakmayan, ayağını taşlara çarpan, sık sık düşme hali gösteren, şapşal, sersek, hantal.

teverık *ise.* 1. *din.* Türbelerden, Kâbe'den veya kutsal yerlerden, manevi koruma yapacağına veya uğur getireceğine inanılarak alınan, evlerde saklanan veya boyuna takılan azıcık toprak, küçük çakıl veya ağaç parçası. *Manıka tevwerıku* İçine bu kutsal şeyler konularak evin bir yerine asılan, el büyüklüğünde, deriden yapılmış tulum. 2. Önemli din ulularının bıraktığı emanet. 3. Emanete ihanet edilmemesi için yapılan kutsama veya dokunma, kaybetme, geri ver anlamında söylenen söz. *No teverıkê oliyo, mı bavokê to kerdo, tı ki bere têslime wayırke* Bu Tanrının kutsal emanetidir, ben sana emanet

etmişim, sen de götür sahibine teslim et! 4. Sünnet töreninde bulundurulan, ziyaret yerlerinden getirilen ufacık taş tanesi. *Teverikê Xızıri, teverikê Mihemmedi* Hızır teberiği, Muhammed teberiği. 5. Numune, örnek. 6. *s.* Çok az bulundurulan, numine kabilinden, tadımlık.

tevil *ise. Ar. te'vil.* 1. Bir sözü veya davranışı görünür anlamından başka bir anlamda kabul etme, çeviri. 2. Başka bir dilde yorumlama.

tevil kerdene *f.* 1. Çevirmek. 2. Başka bir dilde yorumlamak.

tevil kerdis *isg.* 1. Çevirme. 2. Başka bir dilde yorumlama. *Tevilke* Manasını söyle, çevir.

tevrat *isd.* Hz. Musa'ya bildirilen, Tanrı buyruklarını kapsayan İbranilerin din kitabı.

tevzey *isç.* Dini sözleri tekrarlamak veya elde oyalanmak için kullanılan, türlü maddelerden boncuk biçiminde yapılmış, 33 veya 99 taneden oluşmuş dizi, tespih, tespihler.

tevzir (tevzil) *ise.* Bir şeyi öbürüne göre daha iyi, üstün veya önemli sayma, yeğ tutma, yeğleme, tercih.

tevzir kerdene *f.* Tercih etmek, yeğlemek. *Tevzirke* Tercihini yap, seç, beğen.

tevzir kerdis *isg.* Tercih etme, yeğleme.

tew *ünl.* 1. Dee şuna bak. 2. "Sanki umrumda" anlamında. *Tew dilo tew* Hey gönül hey, hey keyfim hey.

tewe *isd.* 1. Demet. *Tewê welg* Bir demet yaprak. *Tewê vas* Bir demet ot. 2. Tabaka, katman. *Tewe ve tewe* Tabaka tabaka, demet demet.

tewq *ise.* Sığırlarda, ağız ve tırnaklar arasında kabarcıklar görünmesiyle, yüksek ateşle beliren, genellikle arıza bırakan bulaşıcı bir hastalık, şap hastalığı.

tewquf *ise.* 1. Durdurma. 2. (Bir suçtan dolayı) Birini tutuklama.

tewquf biyaene *f.* Tutuklanmak.

tewquf biyais *isg.* Tutuklanma.

tewquf kerdene *f.* Tutuklamak.

tewquf kerdis *isg.* Tutuklama.

tewraneni *ise.* Sıtma hastalığı.

tewraniye *isd.* 1. Anofel türü sivri sineğin sokmasıyla insandan insana bulaşan, titreme, ateş ve ter nöbetleriyle kendini gösteren bir hastalık, malarya. 2. *mec.* Bu hastalığa yakalanmış gibi olma. 3. *ünl.* Birine karşı "zıkkım, geber" anlamında kızgınlık anında söylenir.

tews *s. (e)* 1. *tıp.* Nesnelerin görüntüleri ağ tabakanın ön tarafında kaldığı için, uzağı iyi göremeyen, miyop (göz). 2. Miyop olan kimseye söylenir.

tewt *ise.* 1. (Alevilikte) Cem esnasında cemi yöneten dedenin veya zakirin manevi huşu içinde kendinden geçmesi hali, esrim, mest. 2. Gıyabi aleme dalma, hakka erme.

texel *ise.* 1. Durdurma, erteleme, alıkoyma. 2. Vazgeçme, cayma. *Ez karra texelnune* Beni işten vazgeçirdiler. *Texelino* Vazgeçiyor, cayıyor.

texeliyae *s. (e)* 1. Caymış, vazgeçmiş olan. 2. Verdiği sözden cayan. *Texelavi* Caymıştı. *Texeliyo* Vazgeçmiş, caymış. 3. Yaptığı işi durduran, erteleyen.

texeliyaene *f.* Caymak, vazgeçmek, sözünden dönmek.

texeliyais *isg.* Cayma, vazgeçme, sözünden dönme.

texelnaene *f.* 1. Durdurmak, ertelemek, tehir etmek, alıkoymak. *Mı kare ho texelna, amune* Ben işimi durdurdum, geldim. 2. Vazgeçirmek, caydırmak. *Ez amoneke şeri, Ali ame ez texelnune* Ben yekindim ki gideyim, Ali geldi beni caydırdı.

texelnais *isg.* 1. Durdurma, erteleme,

tehir etme, alıkoyma. 2. Vazgeçirme, caydırma.

texel pırodaene *f.* 1. Başkasının işine ebgel olmak, verdiği sözden caydırmak. 2. Bir işi baltalamak, bozgun yaratmak.

texel pırodais *isg.* 1. Başkasının işine engel olma, verdiği sözden caydırma. *Ez texel dan karê dinero* Ben onların işini caydıracağım. *O ameke o hega bijero mı texel dapıro nêverda* O geldiki o tarlayı satın alsın, baltaladım, bırakmadım. 2. Bir işi baltalama, bozgun yaratma. *Ez pere dey nêdan, ise dey texelino* Ben ona para vermeyeceğim, onun işi duracak (bozulacak). *Ey gereke çena ho laze dey dêne cıranu texel dapıro nêverda* O kızını onun oğluna vermeyi düşündü, komşular baltaladı bırakmadılar.

texir *ise.* 1. Tapu. *Ma texir dave zumını* Biz birbirimize tapu verdik. 2. Resmi dairece yazılan resmi mülkiyet yazısı, belgesi. 3. Resmi tapu senetleri.

texirxane *ise.* Tapu dairesi.

texlit *ise.* 1. Belli bir örneğe benzemeye veya benzetmeye çalışma. 2. Birinin davranışlarını, konuşmalarını tekrarlayarak eğlenme. 3. *ise. ve s.* Benzetilerek yapılmış şey, aslın kendisi olmayan.

texlitçi *ise.* 1. Bir şeyin benzerini yapan kimse. 2. *ise. ve s.* Birinin veya bir şeyin davranışlarını, konuşmalarını tekrarlayarak eğlendiren (kimse), mukallit.

texliteni *ise.* Taklitçilik.

texsir *ise.* 1. Bir şeyi özleme, bir şeyin hasretini çekme. 2. ise. ve s. İhtiyaç duyduğu halde o şeyi elde edememenin üzüntüsü içinde olan (kimse).

texsir biyaene *f.* Özlemini çekmek, hasretini duymak.

texsir biyais *isg.* Özlemini çekme, hasret ini duyma.

texsireni *ise.* 1. Özlem. 2. Hasretlik. 3. Arzulama.

texsireni ontaene *f.* Hasretini çekmek, özlemini çekmek.

texsireni ontais *isg.* Hasretini çekme, özlemini çekme.

texsiriye *isd.* 1. Özlem. 2. Hasretlik. 3. Arzulama.

texsir mendaene *f.* Hasret kalmak, bir şeyin özemini çekmek.

texsir mendais *isg.* Hasret kalma, bir şeyin özemini çekme.

texsit *ise. Ar. taksit.* Bir borcun belli zamanlarda ödenmesi gerekli olan parçalarının her biri, taksit.

text *ise.* 1. Hükümdarların oturduğu süslü koltuk. 2. Hükümdarlık makamı. 3. İktidar. 4. Tahtadan yapılmış divan. 5. Kanyonların küçük düzlükler halindeki üst yanı. 6. Bu nitelikteki yerlerde bulunan köy veya mezra. 7. Bir araziye göre biraz yüksekte olan tarla.

texte *ise.* Tahta, tahtalardan her biri.

textelığe *isd.* Tahta yapmaya elverişli olan, tahtalık (ağaç).

textequrısiye *isd. zool.* Tahtakurusu, tahta biti.

texteyi *isç.* Tahtalar.

textık *ise.* Küçük tahta, tahtacık, tahta parçası.

tey *zf.* Kendisinde, beraberinde, eşliğinde, birlikte. *Sona suke mıre paketê tutın tey biya* Şehire gidiyorsun bana bir paket tütün birlikte getir. *Sona suka Xarpeti na lazeki hode tey bere* Harput şehrine gidiyorsun, bu oğlanı kendinle birlikte götür.

tey amaene *f.* 1. Birlikte gelmek, beraberinde gelmek. Tey amune Birlikte geldim. 2. Gönül verip (sevdiği ile) gelmek, evlenmeyi kabul etmek.

tey amais *isg.* 1. Birlikte gelme, beraberinde gelme. 2. Gönül verip (sevdiği ile) gelme, evlenmeyi kabul etme.

tey amin kerdene *f.* Biriyle birlikte yaptıklarına onay vermek, onun her dediğini desteklemek.

tey amin kerdis *isg.* Biriyle birlikte yaptıklarına onay verme, onun her dediğini destekleme.

teyare (tiyare) *ise.* Uçak.

teyareyi (tiyareyi) *isç.* Uçaklar.

tey berdaene *f.* Birlikte götürmek, beraberinde götürmek. *Tey bere* Birlikte götür.

tey berdais *isg.* Birlikte götürme, beraberinde götürme.

tey biyaene *f.* 1. Birlikte olmak, beraberinde olmak. *Tey bine* Beraberdim, birlikteydim. 2. Yanında, kendisinde mevcut olmak. 3. *mec.* (Gizlice bir kadınla) Birlikte olmak, gizlice kırıştırmak, dostu olmak.

tey biyais *isg.* 1. Birlikte olma, beraberinde olma. 2. Yanında, kendisinde mevcut olma. 3. *mec.* (Gizlice bir kadınla) Birlikte olma, gizlice kırıştırma, dostu olma.

tey niyadaene *f.* 1. Birine veya birisine bakmak. 2. Birini taklit etmek, onu izleyerek iş görmek. 3. Birinde gözü olmak, beklentisi olmak, eline bakmak.

tey niyadais *isg.* . 1. Birine veya birisine bakmak. 2. Birini taklit etmek, onu izleyerek iş görmek. 3. Birinde gözü olmak, beklentisi olmak, eline bakmak. 4. İçini aramak, içine bakmak. 5. Bir arıza veya bir durumu tesbit etmek için bir şeye bakmak, onu kontrol etmek. *Televîyzonê ma biyo xırave, ala tey niyade çikê ho esto* Televizyonumuz bozulmuş, hele bir bak nesi var.

tey guretaene *f.* 1. Beraberinde almak, birlikte almak, üzerinde almak. 2. Bir şeyi kaldırmada yardım etmek, birlikte tutmak. 3. Bir şeyi tutan birine yardım etmek, birlikte tutmak. 4. Bir işe girişen birine arka çıkmak, işine el atmak, yardımcı olmak.

tey guretais *isg.* 1. Beraberinde alma, birlikte alma, üzerinde alma. 2. Bir şeyi kaldırmada yardım etme, birlikte tutma. 3. Bir şeyi tutan birine yardım etme, birlikte tutma. 4. Bir işe girişen birine arka çıkma, işine el atma, yardımcı olma.

tey hurênaene *f.* Biriyle münakaşa etmek, kendisiyle tartışmak. *Tey hurêne* Kendisiyle tartış. *Keşte hurêmene* Kimseyle tartışmaya girme, kimseyle kavga etme.

tey hurênais *isg.* Biriyle münakaşa etme, kendisiyle tartışma.

teyim kerde *s.* Anlatılmış, izah edilmiş olan.

teyim kerdene *f.* Anlatmak, izah etmek. *Teyimke* Anlat, izah et.

teyim kerdis *isg.* Anlatma, izah etme.

teyim kerdoğ/e *ise/d.* Anlatan, izah eden.

teyna *s. (e)* Yalnız, yanında başka biri bulunmayan. *Ma na kora teynarme* Biz bu dağda yalnız başımızayız.

teyna biyaene *f.* Yalnız olmak, tek başına olmak. *Teyna bi* Yalnızdı *(e)*. *Teyna bine* Yalnız idim.

teyna biyais *isg.* Yalnız olma, tek başına olma.

teyna mendaene *f.* Yalnız kalmak, tek başına kalmak.

teyna mendais *isg.* Yalnız kalma, tek başına kalma.

teynaeni *ise.* Yalnızlık, tek başınalık.

teyr *ise.* Kuşlar.

tey raguretaene *f.* 1. Birlikte açık tumak, birlikte tutarak açmak. 2. Birinin düşüncesine veya hareketine çanak tutmak, desteklemek, arka çıkmak.

tey raguretais *isg.* 1. Birlikte açık tuma,

birlikte tutarak açma. 2. Birinin düşüncesine veya hareketine çanak tutma, destekleme, arka çıkma.

tey rıke kerdene *f.* Birine karşı inatlaşmak, kendisine inat etmek, birinin zıddına gitmek.

tey rıke kerdis *isg.* Birine karşı inatlaşma, kendisine inat etme, birinin zıddına gitme.

tey rıke kêwtene *f.* Biriyle inada girmek, inatlaşmak.

tey rıke kêwtis *isg.* Biriyle inada girme, inatlaşma.

tey şiyaene *f.* 1. Kendisiyle gitmek, birlikte gitmek, beraberinde gitmek. Tey sono Birlikte gidecek *(e)*. 2. *mec.* (Bir şey yüzünden) Bayılmak, kendinden geçmek, ölmek. 3. (Bir kadın veya kızın) Sevdiğiyle gitmek, onunla evlenmek. *Tey şiya* Birlikte gitmişti. (d)

tey şiyais *isg.* 1. Kendisiyle gitme, birlikte gitme, beraberinde gitme. 2. *mec.* (Bir şey yüzünden) Bayılma, kendinden geçme, ölme. 3. (Bir kadın veya kızın) Sevdiğiyle gitme, onunla evlenme.

tey vetene *f.* 1. (Bir belirtiden hareketle) Düşüncesini anlamak, belirlemek. *Fikre deyde mı vet* Ben onun fikrinden anladım.. *Mı geseykerdena deyde vetke o zur keno* Ben onun konuşmasından anladım ki o yalan söylüyor. 2. (Atın dişlerine bakarak) Kaç yaşında olduğunu çıkarmak. *Qaytê didonune ostor bi, tey vetke ostor des serdero* Atın dişlerine baktı, onlardan çıkardı ki at on yaşındadır. 3. (Toprak altından veya sudan) biriyle birlikte bir şeyler çıkarmak.

tey vetis *isg* 1. (Bir belirtiden hareketle) Düşüncesini anlama, belirleme. 2. (Atın dişlerine bakarak) Kaç yaşında olduğunu çıkarma. 3. (Toprak altından veya sudan) biriyle birlikte bir şeyler çıkarma.

teze (I) *s. Far. tâze.* 1. Bozulmamış, bayatlanmamış olan, solmuş, pörsümüş olmayan, taze. *Zarzawut hana teze vejiyo* Sebze henüz yeni çıkmış. *Faşla tejiye* Taze fasuliye. *Taro teze* Taze ispanak. 2. Dinç, yorulmamış, yıpranmamış. 3. *mec.* Yeni, son, zamanı geçmemiş. 4. Kuru olmayan, körpe. 5. *ise. mec.* Genç (e). *Mêrik hona teze bi* Adam daha gençti. *A cenıke hona teziya* O kadın henüz gençtir.

teze biyaene *f.* 1. Taze olmak. 2. Tazelenmek. 3 Yenilenmek. 3. Gençleşmek. 4. Ferahlamak. 5. Körpe olmak.

teze biyais *isg.* 1. Taze olma. 2. Tazelenme. 3 Yenilenme. 4. Gençleşme. 5. Ferahlama, zinde olma. 5. Körpe olma.

tezek *ise.* Yakıt olarak kullanılan kurutulmuş sığır tersi, dışkı kurusu, tezek.

teze kerdene *f.* 1. Tazelemek, eskisini atıp, yenilemek. 2. (Çay, kahve vs. gibi şeyleri) Tekrar doldurmak, yeniden, getirmek, sunmak. *Garson çae mı tezeke* Garson çayımı tazele. 3. Yüzünü yıkamak, yüzünü suyla tazelemek. *Riye ho uwera tezeke* Yüzüne su ile yıka. 4. Tarla, bahçe veya bostan gibi yerleri bir kez daha sulamak, haif bir sulama daha yapmak.

teze kerdis *ise.* 1. Tazeleme, eskisini atıp, yenileme. 2. (Çay, kahve vs. gibi şeyleri) Tekrar doldurma, yeniden, getirmek, sunma. 3. Yüzünü yıkama, yüzünü suyla tazeleme. 4. Tarla, bahçe veya bostan gibi yerleri bir kez daha sulam, haif bir sulama daha yapma.

tezel *ise.* 1. Alın yazısı, yazgı. 2. *mec.* Genellikle kaçınılmaz kötü talih; şans. *Tezele hora dece* Kendi talihine

say. *Tezele tiyo* Senin kaderindir. *Tezele torê* Senin şansına. *Tezele hora biherediye* Kendi şansına küs.

tezeliyaene *f.* 1. Kavrulmak. *Vas tijvera tezeliyora* Ot güneş karşısında kavrulmuş/kurumuş. *Hekın tezeliyora* Ekin kavrulmuş. 2. Ateşte tavlanmak, kızartılmak. 3. Vurmanın şiddetiyle yanmak, kızarmak. 4. (Ekmek gibi şeyler için) Yanmak. *Nun soj sero tezeliyara* Ekmek saç üzerinde kızarmış.

tezeliyais *ise.* 1. Kavrulma. 2. Ateşte tavlanma, kızartılma. 3. Vurmanın şiddetiyle yanma, kızarma. 4. (Ekmek gibi şeyler için) Kızarma.

tezelnaene *f.* 1. Kesilen hayvanın kelle paçalarını ateşe tutarak kıllarını yakmak, kavurmak. *Xasu bıtezelne* Paçaları ateşte kıllardan temizle. 2. Yaş ağaç çubuklarını eğip bükmeye elverişli yumuşaklığa getirmek için ateşe tutmak. *Darê lekanu bıtezelne* Hedik ağaçlarını ateşte yumuşat. *Uşurunê kılamu bı tezelne* Boyunduruk çubuklarını tavla.

tezelnais *isg.* 1. Kesilen hayvanın kelle paçalarını ateşe tutarak kıllarını yakma, kavurma. 2. Yaş ağaç çubuklarını eğip bükmeye elverişli yumuşaklığa getirmek için ateşe tutma. 3. Ateşte tavlama.

teze vejiyaene *f.* 1. (Meyve, sebze vs. için) Taze çıkmak, yeni çıkmak. 2. (Ekmek vs. için fırından) Yeni çıkmak, taze taze çıkmak. 3. (Can çıkması, ölüm için) *Teze can (teze nefessolıx*)do*. Yeni can vermiş (ölmüş).

teze vejiyais *isg.* 1. (Meyve, sebze vs. için) Taze çıkma, yeni çıkma. 2. (Ekmek vs. için fırından) Yeni çıkma, taze taze çıkma.

tezfige *ise.* Enjeksiyon, şırınga.

tezmin *s. ve isė.* Fakir, yoksul.

tezmıneni *ise.* Fakirlik, yoksulluk.

tê arade *s.* Bir arada, hep birlikte. *Dinade heri zofe têde zu arade niye* Dünyada eşek çoktur, hepsi birarada değildir - ata sözü. *Dinade bomi zofe têde têarede niye* Dünyada deliler çoktur, hepsi birarada değildir-ata sözü.

tê arade biyaene *f.* Bir arada olmak, birlikte bulunmak. *Têarede bime* Bir aradaydık, birlikteydik.

tê arade biyais *isg.* Bir arada olma, birlikte bulunma.

tê arade vêsnaene *f.* 1. Birarada yakmak, birlikte yakmak. 2. *mec.* Bir suçtan dolayı suçlu suçsz hepisini bir arada yakmak, cezalandırmak. *Têde têarede vêsayme* Hepimiz birlikte yandık/cezalandırıldık. *Tê arede bivesê* Birlikte yansınlar, hepsi birlikte cezalarını çeksinler.

tê arade vêsnais *isg.* 1. Bir arada yakma, birlikte yakma. 2. *mec.* Bir suçtan dolayı suçlu suçsz hepisini bir arada yakma, cezalandırma.

tê areser fiştaene *f.* Birbirinin üstüne yığmak, üst üste koymak, üst üste biriktirmek.

tê areser fiştais *isg.* Birbirinin üstüne yığma, üst üste koyma, üst üste biriktirme.

tê arever *zf.* 1. Ön öne katılaraktan, birbirine katılıp birikerek. 2. Arka arkaya bir birine karışaraktan.

tê arever kotaene *f.* 1. Birbirinin önüne katılıp çoğalmak, birikmek, gruplaşmak. 2. Birbirinin önüne katılıp karışarak hareket etmek, yürümek.

tê arever kotais isg. 1. Birbirinin önüne katılıp çoğalma, birikme, gruplaşma. 2. Birbirinin önüne katılıp karışarak hareket etme, yürüme.

tê arever vetene *f.* 1. Birbirinin önünden çıkarmak, sökmek, ayırmak. 2. İçten bozguna uğratmak, birbirine düşürmek, birliğini bozmak.

tê arever vetis *isg.* 1. Birbirinin önünden çıkarma, sökme, ayırma. 2. İçten bozguna uğratma, birbirine düşürme, birliğini bozma.

têber *ise.* 1. Aba Müslim-i Horasani'nin kılıcının adı. 2. Savaş baltası.

tê bınde *zf.* Alt alta. *Têbın têbınde* Alt alta gelecek biçimde.

tê bınra kerdene *f.* 1. Alt alta koymak, alt alta yerleştirmek, birbirinin altına sokmak. *Têbıneke* Alt alta koy. 2. Devirmek, yıkmak, bozmak. *Têbınake* Yık gitsin!

tê bınra kerdis *f.* 1. Alt alta koyma, alt alta yerleştirme, birbirinin altına sokma. 2. Devirme, yıkma, bozma.

tê çinıtae *s. (e)* Toparlanmış, düzene konulmuş, düzenlenmiş, seçimlenmiş.

tê çinıtaene *f.* Toparlamak, derlemek, düzene sokmak, yerli yerine yerleştirmek. *Qav qazax têçine* Kapkacağı toparla. *Zerê çeyi têçine* Evin içini toparla, düzene koy.

tê çinıtais *isg.* Toparlama, derleme, düzene sokma, yerli yerine yerleştirme.

têçinitawoğ/e *ise/d.* Toparlayan, derleyip düzene sokan.

têde *zf.* 1. Hiç biri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütünü, tüm olarak. *Têde qırmera* Hepisi kökten, geride bir fert kalmaksızın. 2. *ise.* (Hepimiz, hepiniz, hepisi biçiminde iyelik) Bir şeyi oluşturan parçaların bütününü anlatır. *Têde pa (piya)* Tümüyle, hepisi birlikte.

têde hesavnaene *f.* Hepisini hesaplamak, hepisini saymak, sayıştırmak, listeye geçirmek.

têde hesavnais *isg.* Hepisini hesaplama, hepisini sayma, sayıştırma, listeye geçirme.

têde hesavkerdene *f.* Hepsini hesaplamak.

têde hesavkerdis *isg.* Hepsini hesaplama.

têdesta *zf.* El ele, elden ele.

tê desta ardaene *f.* Elden ele getirmek.

tê desta ardais *isg.* Elden ele getirme.

tê desta biyaene *f.* Birbirine düşmek, birbirini hırpalamak, birbiriyle uğraşmak.

tê desta biyais *isg.* Birbirine düşme, birbirini hırpalama, birbiriyle uğraşma.

tê desta fetelnaene *f.* Elden ele dolaştırmak, elden ele gezdirmek.

tê desta fetelnais *isg.* Elden ele dolaştırma, elden ele gezdirme.

tê desta kerdene *f.* Birbirine düşürmek. *Dı bıray kerde tê desta* İki kardeşi birbirine düşürmüşler. *Dı aşiri kerde tê desta* İki aşireti birbirine düşürmüşler. *Mêrdeve ceniyera kerde tê desta* Koca ile karısını birbirine düşürmüşler. *Yine ma kerdime tê desta* Onlar bizi birbirimize düşürdüler.

tê desta kerdis *isg.* Birbirine düşürme.

tê desta kerdoğ/e *ise/d.* Birbirine düşüren, iki kişi veya iki topluluk arasında fesatçılık yapan.

tê destra remnaene *f* 1. Elden ele dolaştırmak. 2. *mec.* Ortadaki bir malı veya eşyayı ganimet gibi kapışmak.

tê destra remnais *isg.* 1. Elden ele dolaştırma. 2. *mec.* Ortadaki bir malı veya eşyayı ganimet gibi kapışma.

tê dıma *zf.* Arka arkaya, peş peşe. *Tê dımae* Arka arkayalar, peş peşeler. *Tê dıma fiyê* Arka arkaya takın, peş peşe sıralayın, art arda sıralayın. *Tê dım tê dıma* Art arda, arka arkaya.

tê dıma ardene *f.* Peş peşe getirmek, ard arda getirmek.

tê dıma ardis *isg.* Peş peşe getirme, ard arda getirme.

tê dıma fiştaene *f.* Arka arkaya takmak, arka arkaya dizmek, arka arkaya

sıralamak, peş peşe sıraya dizmek.

tê dıma fiştais *isg.* Arka arkaya takma, arka arkaya dizme, arka arkaya sıralama, peş peşe sıraya dizme.

tê dım têdıma *zf.* Arka arkaya, peş peşe.

têdine *zf.* Hepisini, cümlesini, tamamını.

tê feka kuaene *f.* Şapur şupur yemek.

tê feka kuais *isg.* Şapur şupur yeme.

tê fekra fetelnaene *f.* 1. Ağızdan ağıza dolaştırmak, birini çekiştirmek, dedikodusunu yapmak. 2. Aynı tastan sırayla içmek veya yemek, tası ağızdan ağıza dolaştırmak. 3. Bir olayı veya haberi dilden dile yaymak, herkesin diline dolamak.

tê fekra fetelnais *isg.* 1. Ağızdan ağıza dolaştırma, birini çekiştirme, dedikodusunu yapma. 2. Aynı tastan sırayla içme veya yeme, tası ağızdan ağıza dolaştırma. 3. Bir olayı veya haberi dilden dile yayma, herkesin diline dolama.

tê fekte *zf.* 1. Ağız ağıza. 2. Ağızdan ağıza.

tê fiştaene *f.* 1. Birbirine geçirmek. 2. Sıklaştırmak, birbirine yanaştırmak. 3. Birbirine deyecek biçimde dizmek, sıralamak. 4. (Kemik kırık ve çıkığı için) Yerine yerleştirmek, tedavi etmek. 5. Birbirine sokmak, tıkıştırmak.

tê fiştais *isg.* 1. Birbirine geçirme. 2. Sıklaştırma, birbirine yanaştırma. 3. Birbirine deyecek biçimde dizme, sıralama. 4. (Kemik kırık ve çıkığı için) Yerine yerleştirme, tedavi etme. 5. Birbirine sokma, tıkıştırma.

têfiştawoğ/e *ise/d.* 1. Birbirine geçiren. 2. Sıklaştıran, birbirine yanaştıran. 3. Birbirine deyecek biçimde dizen, sıralayan. 4. (Kemik kırık ve çıkığı için) Yerine yerleştiren, tedavi etden (Kırıkçı) 5. Birbirine sokan, tıkıştıran.

têfsir *ise.* 1. Yorumlama. 2. Kuran'ın surelerini açıklayarak, görüşler ileri sürme ve bunları yazma, yorumlama. 3. Kuran'ın sürelerin açıklayan eser.

têfsirci *ise.* 1. Yorumlayan. 2. Kuran sürelerini açıklayan, yorumlayan, yazan

têfsir kerdene *f.* 1. Yorumlamak. 2. Kuran sürelerini yorumlamak, açıklamak.

têfsir kerdisi *isg.* 1. Yorumlama. 2. Kuran sürelerini yorumlama, açıklama.

têhette *is. (e)* ve *zf.* 1. s. yan yana, yan yanda, bir arada, birlikte. 2. Yanaşık olarak, aynı tarafta, bir arada, yanıbaşında.

têhette biyaene *f.* 1. Yanyana olmak, beraber olmak, birlikte olmak. 2. Komşu olmak. *Bonema têhettere* Evlerimiz yanyanadır, komşuyuz. 3. Bir aile halinde olmak, ayrılmamış olmak.

têhette biyais *isg.* 1. Yanyana olma, beraber olma, birlikte olma. 2. Komşu olma. 3. Bir aile halinde olmak, ayrılmamış olma.

têhette diyaene *f.* Yanyanda görmek. Birlikte görmek.

têhette diyais *isg.* Yanyanda görme. Birlikte görme.

têji *ise.* 1. Hafif, ince ağrı, sızı. 2. Ürperme, ağrı his etme. 3. Sızlama. *Têjiyê serdi* Soğuk sızısı. 4. Kaşınma hissi. *Lessa mı têji kena* Vucudum kaşıntı duyuyor.

têji kerdene *f.* 1. Sızlamak, acımak. 2. Ürpermek, ağrı hisetmek. 3. Ruhsal acı duymak. *Bedene mı têji keno* Bedenim acı duyuyor, sızlıyor.

têji kerdis *isg.* 1. Sızlama, acıma. 2. Ürperme, ağrı hisetme. 3. Ruhsal acı duyma.

têjir *ise.* 1. Ticaretle uğraşan kimse, tüccar. 2. Davar, sığır gibi canlı hayvan ticareti yapan.

tejireni *ise.* Tüccarlık.

tejiriye *isd.* Tüccarlık.

têkêwtene *f.* 1. Birbirine düşmek, birbirine girmek, kavgalaşmak. *Têkêwte bime* Birbirimize düşmandık, aramız açıktı. *Iraqve Amerikara têkêwte* Irakla Amerika düşmandır. *Verê Hirusu heştinede Alu ve Demenura têkêwteybi* Otuz sekizden az önce Alanlar ile Demenanlar düşmandı. 2. Küsüşmek, arayı açmak, birbiriyle konuşmamak. *Ma têkêwteyime, werte ma lınga tıfonga* Biz küsülüyüz, aramız tüfek tetiği (gerilim içindeyiz). *Wertê ma çino, ma têkêwteyime* Aramız yok, biz dargınız. 3. (Uzun ince şeyler için) Birbirine girmek, sıklaşmak, pekişmek. 4. Almaşmak, düğüm düğüm olmak, keçeleşmek. 5. Birbirine geçmek, kenetlenmek. *Sıncık têkêwte zumınra canêbene* Dikenlikler birbirine geçmiş, ayrıştırılamıyorlar. 6. Berkitmek, sertleştirmek, pekiştirmek. *Serê boni loğeke va herre têkuyo* Damın üstünü loğla, varsın toprak pekişsin. 7. Birbirine yapışmak, kurumak. *Têsaniyera fekê ma koto tê, toayê made fekê hora çarnime* Sussuzluktan ağzımız yapışmış, bir şeyler ver ağzımıza çalkalayalım. 8. (Döner halinde olan şeyler için) Sıkışmak, dönemez hale gelmek. *Areyê kototê* Değirmen işlemez olmuş.

têkêwtis *isg.* 1. Birbirine düşme, birbirine girme, kavgalaşma. 2. Küsüşme, arayı açma, birbiriyle konuşmama. 3. (Uzun ince şeyler için) Birbirine girme, sıklaşma, pekişme. 4. Almaşma, düğüm düğüm olma, keçeleşme. 5. Birbirine geçme, kenetlenme. 6. Berkitme, sertleştirme, pekiştirme, sıkıştırma. 7. Birbirine yapışma, kuruma. 8. (Döner halinde olan şeyler için) Sıkışma, dönemez hale gelme.

têl (I) *ise.* Türlü metallerden yapılan ince uzun nesne, tel.

têl (II) *ise.* Telgıraf sözünün kısaltılmışı. *Mirê têl bonce* Bana telgraf çek.

têle *isd.* 1. İnce uzun tellerden herbir tanesi. 2. Kıl tanesi. *Têla pori* Saç teli. 3. Çalgı aletlerine takılan mtal veya organik ince uzun tel. *Têla tomuri* Saz teli. 4. Herhangi bir şeyden, cinsten bir tane.

têle ve têle *zf.* Tel tel, ilmik ilmik.

têlewe ardene *f.* Yan yana getirmek.

têlewe ardis *isg.* Yan yana getirme.

têlewede *s. ve zf.* 1. Yan yanda, birbirinin yanında. *Têlewede bime* Yan yanda idik. 2. Birlikte, beraber.

tê lewede biyaene *f.* Bir arada olmak, yan yanda olmak.

tê lewede biyais *isg.* Bir arada olma, yan yanda olma

tê lewede mendene *f.* Yan yanda kalmak.

tê lewede mendis *isg.* Yan yanda kalma.

tê lewede nêtewetiyaene *f.* Yan yanda geçinememek, bir arada yaşamaya katlanamamak. *Tê lewede, nêtewetinê* Yan yanda geçinemiyorlar (karı koca için). *Veyvi tê lewede nêsewetinê,* Gelinler yan yanda, geçinemiyorlar (Ev içinde). *Cıran têlewede nêtewetinê* Komşular yan yanda geçinemiyorlar, barınamıyorlar.

tê lewede nêtewetiyais *isg.* Yan yanda geçinememe, bir arada yaşamaya katlanamama.

tê lewede wedardaene *f.* 1. Yana yana saklamak, yan yana gizlemek. 2. (Ölü için) Yan yana gömmek, yan yana defnetmek.

tê lewede wedardais *isg.* 1. Yana yana saklama, yan yana gizleme. 2. (Ölü için) Yan yana gömme, yan yana defnetme.

tê lewe kerdene *f.* Yan yana koymak.

tê lewe kerdis *isg.* Yan yana koyma.

tê lewe sanaene *f.* Yan yana dayamak, yan yana yanaştırmak, yan yana vurmak, yan yana birleştirmek.

tê lewe sanais *isg.* Yan yana dayama, yan yana yanaştırma, yan yana vurma, yan yana birleştirme.

têli *ise.* 1. Diken. *Teliyo sare gopık* Topaç başlı diken (Eşek dikeni). *Têliyo zeng* Çakır dikeni. 2. Dikenli çalı. 3. *s.* Sivri olan, batan.

têlis *ise.* Bitkisel tellerden (iplerden) yapılmış büyükçe çuval.

têliyin *s. (e)* Dikenli.

têlsız *s. (e)* 1. Teli olmayan. 2. *ise.* Telsiz telefon veya telsiz telgrafın kısa adı.

têlsızci *isg.* genellikle gemilerde, uçaklarda yerle gemi, yerle uçak arasında ve daha başka gemi ve uçaklarla telsiz bağlantısı kurmakla görevli kimse.

têmeşir *ise. Far. tebâşîr.* Toz zerreciklerinden oluşan, çizdiği yerde iz bırakan, beyaz veya açık renkte kireçli kaya. 2. Bu maddeden yapılan, kara tahta, duvar vb. yüzeylere yazı yazmak için kullanılan küçük çubuk, tebeşir.

têmıtae *s. (e)* Örtülü.

têmıtaene *f.* 1. Bir şeyin üstünü örtmek, açık yerlerini kapatmak. *Sıt têmıne amê bijêro* Sütü ört maya alsın. 2. Diş etkilere karşı güvenceye almak. *Serê uwe têmıne* Suyun üzerini kapat. 3. Havayla temasını kesmek, yalıtmak.

têmıtais *isg.* 1. Bir şeyin üstünü örtmek, açık yerlerini kapatma. 2. Diş etkilere karşı güvenceye alma. 3. Havayla temasını kesmek, yalıtma. 4. Ayıp yerlerini örtme.

têmıtawoğ/e *ise/d.* Üzerini örten, kapatan.

têpey *zf.* Arka arkaya. *Têpeyde* Birbirinin arkasında, arka arkaya. *Têpeyra* Ardı ardına, sıra sıra, dizi dizi, arka arkaya.

têpey daene *f.* Arka arkaya vermek, arka arkaya dizmek.

têpey dais *isg.* Arka arkaya verme, arka arkaya dizme.

têpeyde vınetaene *f.* Art arda durmak, arka arkaya durmak, arka arkaya gelecek biçimde sıralanmak, dizilmek, sıra olmak.

têpeyde vınetais *isg.* Art arda durma, arka arkaya durma, arka arkaya gelecek biçimde sıralanma, dizilme, sıra olma.

têpey kerdene *f.* Arka arkaya koymak, önden arkaya doğru art arda dizmek, sıralamak.

têpey kerdis *isg.* Arka arkaya koyma, önden arkaya doğru art arda dizme, sıralama.

têpeyra kerdene *f.* Arka arkaya koyarak dizmek, sıralamak.

têpeyra kerdis *isg.* Arka arkaya koyarak dizme, sıralama.

têpey sanaene *f.* Arka arkaya dayandırmak, arka arkaya dizmek, arka arkaya dayandırarak sıralamak.

têpey sanais *isg.* Arka arkaya dayandırma, arka arkaya dizme, arka arkaya dayandırarak sıralama.

têqewete *zf.* Kuvvet kuvvete, kuvvetlerini birleştirerek, güçlerini birleştirerek, tek kuvvet halinde. *Têqewetede* Güç birliği halinde.

têqewete kewtene *f.* 1. Kuvvet kuvvete girmek, güçlerini birleştirmek, bir kuvvet haline girmek. 2. Birbirine arka çıkmak, destek olmak.

têqewete kewtis *isg.* 1. Kuvvet kuvvete girme, güçlerini birleştirme, bir kuvvet haline girme. 2. Birbirine arka çıkma, destek olma.

têra çarnae *s. (e)* Birbirine bulaştırılmış olan.

têra çarnaene *f.* 1. Birbirine karıştırmak, birbirine bulaştırmak, karma karışık

bir hale getirmek. *Qav qazaxi têde çarno têra/têwertera* Kapkacağı birbirine karıştırılmış. 2. Bir kabı suyla çalkalamak, durulamak. *Tenê uwe yê qavuna çarne* Biraz su o kaplara gezdir, durula.

têra çarnais *isg.* 1. Birbirine karıştırma, birbirine bulaştırma, karma karışık bir hale getirme. 2. Bir kabı suyla çalkalama, durulama.

têra biyaene *f.* 1. Uyanmak. *Sıpeda rew esker biyo têra* Asker sabah erkenden uyanmış. 2. Kalkmak. *Mal biyo têra, şiyo* Davar kalkmış, gitmiş. 3. Hareketlenmek, harekete geçmek. *Cınawuri biyê têra* Kurtlar-canavarlar harekete geçmiş. *Mêşi biyê têra* Arılar harekete geçmiş, kalkmış uçuşuyorlar.

têra biyais *isg.* 1. Uyanma, uykudan kalkma. 2. Yerinden kalkma, harekete geçme. 3. Yerinden kalkıp hareketlenme, uçuşma.

têra kerdene *f.* 1. Uykudan uyandırmak. *Domonu hewna têrake* Çocukları uykudan uyandır/kaldır. 2. Yerinden kaldırmak, harekete geçirmek. *Mali têrake* Davarı (yaymak için) harekete geçir. *Naxır têrake, bıçırayne* Sığırları kaldır otlat. 3. Uyarmak, bir durumdan haberdar etmek. 4. Birbirine sürtmek, sürtüştürmek. *Ponçune ho têrake çamura huske şero* Paçalarını birbirine sürt kuru çamur gitsin.

têra kerdis *isg.* 1. Uykudan uyandırma. 2. Yerinden kaldırma, harekete geçirme. 3. Uyarma, bir durumdan haberdar etme. 4. Birbirine sürtme, sürtüştürme.

têrapistaene *f.* 1. Giydirmek, kuşandırmak, yapıp yakıştırmak. *Ez ho pisentêra* Ben giyiniyorum. *Veyvike têrapisê* Gelini giyindirip süsleyin! 2. Sarmak, sarmalamak, kundak yapmak. *Domonê soyi têrapisê* Bebeği kundaklayın.

têrapistais *isg.* 1. Giydirme, kuşandırma, yapıp yakıştırma. 2. Sarma, sarmalama, kundaklama.

têrapiste *is. (e)* 1. Giyinmiş, giyili. 2. Sarmalanmış, sarılı. 3. (Bebekler için) Kundaklanmış, sarmalanmış. (Köylerde bebeklerin bacakları, çarpık ve eğri gelmesin veya debelenip düşmesin diye, altına yakılmış kum konularak bezlerle sarılıp bağlanmasına *qundax* -kundak denir.)

têra soynaene *f.* 1. Birbirine sürtmek, sürtündürmek, sürtüştürmek. *Kardü têrasoyne, tuzve* Bıçakları birbirine sürt, keskinleşsinler. *Destune ho têra soyne* Ellerini birbirine sürt, oğuştur.

têra soynais *isg.* 1. Birbirine sürtme, sürtündürme, sürtüştürme.

têri *s. (e)* Yüzyüze, bizzathi, karşılıklı. *Têriderê* Yüzyüzedirler. *Biya têri* Yüzleştir, yüzyüze getir.

têri amaene *f.* Yüzyüze gelmek, yüzleşmek.

têri amais *isg.* Yüzyüze gelme, yüzleşme.

têri ardaene *f.* Yüzyüze getirmek, yüzleştirmek.

têri ardais *isg.* Yüzyüze getirme, yüzleştirme.

têride *zf.* 1. Yüz yüze, karşılıklı.

têrira *zf. ve s.* 1. Yüzeyleri eşit, aynı düzeyde. 2. Çatışmalı, bir birine zıt, kavgalı biçimde.

têrira war namaene *f.* Birbiriyle çatışmaktan vaz geçmemek. *Zumini rira war nine* Birbirinin yüzünden düşmüyorlar (geçinmiyorlar).

têrira war namais *f.* Birbiriyle çatışmaktan vaz geçmeme.

têri vejiayene *f.* Birbirine karşı çıkmak, karşılıklı inkar etmek, zıtlaşmak, karşı iddialarda ve suçlamada bulunmak, birbirini suçlamak.

têri vejiayis *isg.* Birbirine karşı çıkma, karşılıklı inkar etme, zıtlaşma, karşı iddialarda ve suçlamada bulunma, birbirini suçlama.

têrocınaene *f.* 1. iç içe bastırmak. 2. İçine daldırmak. 3. Birbirine karıştırmak, yoğurmak. Çamur *têrocıne* Çamuru yoğur. 4. Birbirine geçirmek, sıkıştırmak, sılamak. Çeper *têrocıne* Çiti birbirine geçir, sıkla.

têrocınais *isg.* İç içe bastırma. 2. İçine daldırma. 3. Birbirine karıştırma, yoğurma. 4. Birbirine geçirme, sıklama.

têrovetene *f.* 1. Birbirine dolamak, sarındırmak. 2. Birbirine geçirmek, iliştirmek. 3. (Genellikle sepet vb. şeyler) Örmek, örgülemek. 4. *mec.* Bir işte, harekette, veya aşkta kişileri birbirine eşleştirmek.

têrovetis *f.* 1. Birbirine dolama, sarındırma. 2. Birbirine geçirme, iliştirme. 3. (Genellikle sepet vb. şeyler) Örme, örgüleme. 4. *mec.* Bir işte, harekette, veya aşkta kişileri birbirine eşleştirme.

têrzan (têrcan) *ise.* Erzincan'a bağlı Tercan ilçesi.

têsa, -n *s. (e)* 1. Suyu olmayan, suyu bulunmayan. 2. Yağmursuz kurak geçen. 3. Susamış olan.

têsaneni *ise.* 1. Susamışlık. *Têsanne* Susuzum, susamışım, susadım. 2. Kuraklık, sussuzluk.

têsaniye, -ni *isd.* Susuz olma durumu, susuzluk, kuraklık.

têser qelevnaene *f.* Üst üste yığıştırmak, üst üste doluşturmak, üst üste tıkıştırmak.

têser qelevnais *f.* Üst üste yığıştırma, üst üste doluşturma, üst üste tıkıştırma.

têser têbın *s. (e)* Alat üst, tepetaklak.

têser tebına biyaene *f.* Alt üst olmak, karmakarışık hale gelmek.

têser tebına biyais *isg.* Alt üst olma, karmakarışık hale gelme.

têser têbın kerdene *f.* 1. Alt üst etmek, tepetaklak etmek. 2. Altlı üstlü yığmak. 3. *mec.* Yere düşürmek, devirmek. 4. *mec.* Gerekli gereksiz kendi nefsine harcamak, savurmak, dağıtmak, altına üstüne koymak.

têser têbın kerdis *isg.* 1. Alt üst etme, tepetaklak etme. 2. Alttlı üstlü yığma. 3. *mec.* Yere düşürme, devirme. 4. *mec.* Varlık içinde yaşama, gerekli gereksiz kendi nefsine harcama, savurma, dağıtma, altına üstüne koyma.

têsırtede (têsırtte) *s. (e)* Bir sirada, bir hizada, dizili.

têsir *ise.* Etki. *Qesse dey zaf (zof) tesir dave mı* Onun sözü beni çok etkiledi. Qeza deyi mırê zof gıra tesir kerd Onun kazası bana çok ağır etki etti.

têsirli *s(e)* Etkili.

têsirsiz *s. (e)* Etkisiz.

têste-gêste *zf. ve s.* Aç-sussuz, aç sussuz olarak.

têsırtera *zf.* Sıradan, sırayla; diziden, diziyle.

têvdaene *f.* 1. (Kepçeyle pişmekte olan yemeği dibi tutmasın diye) Karıştırmak, kabın içinde döndürmek, yoğurmak, akıştırmak. *Kunez destero boyna çorva têvdano* Elinde kepçe durmadan çorbayı karıştırıyor. 2. Yoğurmak. *Keska têvde hatake asıl biye* Keşkeyi yoğur ta ki kıvamına gelene kadar. 3. *mec.* Bir olayı kurcalamak, karıştırmak. 4. *mec.* Dilinin altını aramak, ağzını yoklamak. *Tıke lêwa (qazana) ezi ki kunenzne, zere to têvdan* Sen kazansan, ben de kepçeyim, içini karıştırırım Ata sözü. 5. Huzursuzluk yaratmak.

têvdais *isg.* 1. (Kepçeyle pişmekte olan yemeği dibi tutmasın diye) Karıştırma, kabın içinde döndürme, yoğurma, akıştırma. 2. Yoğurma. 3. *mec.*

Bir olayı kurcalama, karıştırma. 4. *mec.* Dilinin altını arama, ağzını yoklama. 5. Huzursuzluk yaratma.

têver estaene *f.* 1. Karşılıklı atışmak, yarışmak . 2. Yan yana koymak, denkleştirmek. 3. Yan yana atmak, sıraya koymak, dizmek.

têver estais *isg.* 1. Karşılıklı atışma, yarışma, konuşma. 2. Yan yana koyma, denkleştirme. 3. Yan yana atma, sıraya koyma, dizme.

têver kerdene *f.* 1. Yan yana koymak veya yan yana yatırmak. 2. Eşleştirmek, bir işe birlikte koşturmak. seviyesine düşmüş/ muhatap olmuş. 3. Birbirinin yerine saymak. 4. Denkleştirmek, eşitlemek. 5. Sıraya koymak, bitişik nizam dizmek. *Dı taxtu têverke* İki tahtayı yan yana koy. *Hire taxtey kerde têver* Üç tahta yan yana konulmuş.

têver kerdis *isg.* 1. Yan yana getirme veya yan yana yatırma. 2. Eşleştirme, bir işe birlikte koşturma. 3. Birbirinin yerine sayma. 4. Denkleştirme, eşitleme. 5. Sıraya koyma, bitişik nizam dizme. 6. Bir birine karşı koyma.

têverogınaene *f.* 1. Yan yana düşmek. 2. Yan yana uzanıp yatmak.

têverogınais *isg.* 1. Yan yana düşme. 2. Yan yana uzanıp yatma.

têverra *zf.* Sırasıyla, sıradan başlayarak, bir yandan, önden arkaya doğru. **têverra fiştaene** *f.* Yanyana yanaşık sıralamak, yan yana koymak. *Têverra fiye* Yanyana koy.

têverra fiştais *isg.* 1. Yanyana yanaşık nizam sıralama, yan yana koyma.

têver têpey kerdene *f.* Önlü arkalı, sıra halinde dizmek, sıralamak.

têver têpey kerdis *isg.* Önlü arkalı, sıra halinde dizme, sıralama.

têverro şiyaene *f.* 1. Yan yanda gitmek. 2. Karşılıklı tartışmak, atışmak, küfür yarışına girmek.

têverro şiyais *isg.* 1. Yan yanda gitme. 2. Karşılıklı tartışma, atışma, küfür yarışına girme.

têver sanaene *f.* 1. Birbirinin yerine saymak, ödeştirmek. 2. Karşılaştırmak, karşı karşıya koymak.

têver sanais *isg.* 1. Birbirinin yerine sayma, ödeştirme. 2. Karşılaştırma, karşı karşıya koyma.

têverver;-de *s. (e)* 1. Yanyana. 2. Paralel, karşılıklı. 3. Denk, eş, eşit. 4. (Düşmanlar için) Karşı karşıya, cephe cepheye. 5. *zf.* Yan yana olma kaydıyla.

têververde şiyaene *f.* 1. Yan yana yürümek. 2. Paralel gitmek. 2. Karşılıklı atışmak, ağız kavgası yapmak, kavgayı tırmandırmak.

têververde şiyais *isg.* 1. Yan yana yürüme. 2. Paralel gitme. 3. Karşılıklı atışma, ağız kavgası yapma, kavgayı tırmandırma.

têvırare *s. (e)* Kucak kucağa, sarmaş dolaş.

têvırare kêwtaene *f.* 1. Kucak kucağa girmek, yan yana yatmak. *Domon têvırarede kotera* Çocuklar kucak kucağa yatmışlar. 2. Birbirinin kucağına girmek, sarmaş dolaş sevişmek.

têvırare kêwtais *isg.* 1. Kucak kucağa girme, yan yana yatma. 2. Birbirinin kucağına girme, sarmaş dolaş sevişme.

têvırare kerdene *f.* 1. Kucak kucağa koymak, birlikte yatırmak. 2. Doğal afetlerde, yaygın amansız salgın hastalıklarda veya savaşlarda topluca ölenleri kucak kucağa yatırmak veya topluca gömmek. 3. *mec.* Katliam yapmak, toplu biçimde öldürmek, baba oğul, ana torun kucak kucağa gömmek.

têvırare kerdis *isg.* 1. Kucak kucağa koyma, birlikte yatırma. 2. Doğal

afetlerde, yaygın amansız salgın hastalıklarda veya savaşlarda topluca ölenleri kucak kucağa yatırma veya topluca gömme. 4. *mec.* Katliam yapma, toplu biçimde öldürme, baba oğul, ana torun kucak kucağa gömme.

têwe *isd.* 1. Çalkalama. 2. Titreme. *Tewe-ke* Hafiften çalkala, titret.

têwe kerdene (I) *f.* Sarmak, sarmalamak, toplamak. *Res têweke* Yün ipi yumakla, sar. *Resse têweke* Örkeni kangalla, topla.

têwe kerdene (II) *f.* Ölmek üzere olmak, zor nefes alıp vermek.

têwe kerdis (I) *isg.* Sarma, sarmalama, toplama.

têwe kerdis (II) *isg.* Ölmek üzere olma, zor nefes alıp verme.

têwerte *s. (e)* 1. İç içe, karışık, bir arada. *Têwertede* Birbirinin içinde, karışık. *Têwertede şêre bêre* Bir arada gidin gelin. 2. İç içe çökük, yıkık.

têwertede biyaene *f.* 1. İç içe olmak, bir arada olmak, birlikte olmak. 2. Karışık olmak, değişik tür veya renklerden olmak.

têwertede biyais *isg.* 1. İç içe olma, bir arada olma, birlikte olma. 2. Karışık olma, değişik tür veya renklerden olma.

têwerte kerdene *f.* 1. Birbirine katmak, birbirine karıştırmak, iç içe koymak. 2. Karmaşık hale getirmek. 3. (Konuşma veya anlatma esnasında) Şaşırmak, olaylarıbirbirine karıştırmak.

têwerte kerdis *isg.* 1. Birbirine katma, birbirine karıştırma, iç içe koyma. 3. Karmaşık hale getirme. 3. (Konuşma veya anlatma esnasında) Şaşırma, olayları birbirine karıştırma.

têwerte kêwte *s. (e)* 1. İç içe geçmiş olan. 2. Birbirine karışık olan. 3. Telaşlı, şaşkın, eli ayağı birbirine dolaşan. 4. Düzensiz yaşayan, üstüne başına özen göstermeyen, dağınık, pejmurde kimse.

têwerte kêwtene *f.* 1. İç içe girmek, birbirine karışmak. 2. Telaş etmek, eli ayağı birbirine dolaşmak, şaşırmak. 3. Birbirine girmek, birbirine girişmek, kavga etmek.

têwerte kêwtis *isg.* 1. İç içe girme, birbirine karışma. 2. Telaş etme, eli ayağı birbirine dolaşma, şaşırma. 3. Birbirine girme, birbirine girişme, kavga etme.

têwertera *zf.* 1. Karışık bir biçimde. 2. *s.* Karışık. 3. Biraz ondan biraz öbürlerinden olacak şekilde. 4. Gelişigüzel, rastgele olarak.

têwertera qeseykerdene *f.* 1. Karman karışık konuşmak. 2. Gelişi güzel konuşmak, rastgele konuşmak.

têwertera qeseykerdis *isg.* 1. Karman karışık konuşma. 2. Gelişigüzel konuşma, rastgele konuşma.

têyvın (têyven) *s.* 1. Bir iş yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan, anık, amade, müheyya. 2. Belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirilmiş, hazır.

têyvın kerdene *f.* Hazırlamak, hazır etmek.

têyvın kerdis *isg.* Hazırlama, hazır etme.

têzerede *zf.* İç içe, içten içe. *Têzere fiye* İç içe koy, iç içe geçir.

têzere kerdene *f.* 1. İç içe koymak, birbirinin içine yerleştirmek. *Têzereke* İç içe yerleştir, iç içe koy. 2. İç içe kırmak, iç içe ezmek, birbirine geçirmek.

têzere kerdis *isg.* 1. İç içe koyma, birbirinin içine yerleştirme. 2. İç içe kırma, iç içe ezme, birbirine geçirme.

têzık *s.* 1. Tezcanlı, çalışkan. 2. Çabuk hareket eden, işini çabuk bitiren. 3. Hızlı giden, çabuk yol yürüyen. 4. (Binek hayvanları için) İyi yol alan,

hızlı giden.

têzıkeni *ise.* Çabukluk, tezcanlılık, hareketlilik.

têzıkiye *isd.* Çabukluk, tezcanlılık, hareketlilik.

tı *zm.* İkinci tekil şahıs zamiri. *Tı îyê a xape niya* Sen o halkanın (veya tasmanın) adamı değilsin! *Tı îyê a raye niya* Sen o yulun adamı değilsin! *Tı nêvana çı* Sen demiyorsun ne. *Tı nêvana çıra* Sen demiyorsun niye. *Tı nêvana qey* Sen demiyorsun niçin. *Tı nêvana se* Sen demiyorsun nasıl. *Tıro çınay fetelina* Sen neyi arıyorsun? *Tıro çınu fetelina* Sen neleri arıyorsun? *Tıro kam tfetelina* Sen kimi arıyorsun/kimin peşindesin/kimi aranıyorsun/kimin takibindesin? *Tıro çınay cerena* Sen neyi arıyorsun / Neyin peşindesin? *Tı tıve vengê ho meveze* Sen sen ol da sesini çıkarma! *Tıyê yê galiki niya* Sen o pabucun adamı değilsin. *Tıye a garı ke niya* Sen o gargaranın adamı değilsin/O işin hakkında gelemezsin.

tıcaret (qezenc) *ise. Ar. ticâret.* 1. Türlü ürün, mal vb. alım satımı. 2. kazanç amacıyla yürütülen alım satım etkinliği. 3. Bu etkinlikle ilgili bilim. 4. Alış veriş sonucu yararlanılan fiyat farkı, kâr, kazanç.

tıcaretxane *ise. Far. hâne.* 1. Ticaret işlerinin yönetildiği yer. 2. Ticaret yeri, ticarete elverişli yer.

tıcarî *s.* Ticaretle ilgili, ticarete ilişkin.

ticareti *isç.* Ticaretler.

tıdarek *ise.* 1. Hazırlık. 2. Temin, araştırıp bulma.

tıdarek de niyadene *f.* Hazırlığa bakmak, temin etmeye çalışmak.

tıdarek de niyadais *isg.* Hazırlığa bakma, temin etmeye çalışma.

tıdarek diyaene *f.* Hazırlık görmek.

tıdarek diyais *isg.* Hazırlık görme.

tıdarıke ho diyaene *f.* Kendi hazırlığını görmek, hazırlanmak.

tıdarıke ho diyais *isg.* Kendi hazırlığını görme, hazırlanma.

tıdarek kerdene *1.* Hazır etmek, hazırlamak. *Tidarekdero* Hazırlığındadır, hazırlanması için çalışıyor. 2. Temin etmek, bulmak. *Tidarekke* Araştırıp bul, temin et.

tıdarek kerdis *isg.* 1. Hazır etme, hazırlama. 2. Temin etme, bulma.

tıdarekli *s.* Hazırlıklı, tedbirli.

tıdareksız *s.* Hazırlıksız, tedbirsiz.

tıfong (tıfang) *ise.* Uzun namlulu, omuzda taşınan ateşli silah, tüfek.

tıftık;-e *ise/d.* 1. Tiftik keçisinin ince, yumuşak parlak yünü. *Tıftıka mali* İnce, yumuşak parlak davar yünü. 2. Bu yünden yapılmış olan.

tıngiye *isd.* Tıngırtı. Tınge tıngeke Tıngır tıngır et, tıngırdat.

tıngayis *isg.* 1. Tıngırlama, tıngırtı, tenekenin çıkardığı ses. 2. Silahların patlama sesi.

tıngnaene *f.* Tınlamak.

tıngnais *isg.* Tınlama.

tıkaene *f. (nsz)* 1. Küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak, titreşmek 2. Kasları hızlı küçük kasılmalarla sarsılmak, titremek. *Lesa ho tıkena* Vucudu titriyor. *Mordemek serde tıkenê* Adamcağız soğukta titriyordu. 3. *mec.* Bir şey elde etmek veya yemek için acele etmek, açgözlülük etmek. 4. *mec.* Birini veya bir şeye aşırı düşkünlük, üzerine titremek.

tıkais *isg.* 1. Küçük ve hızlı salınım hareketleri yapma. 2. Kaslar hızlı küçük kasılmalarla sarsılma, titreme. *Lesa ho tıkena* Vucudu titriyor. 3. *mec.* Bir şey elde etmek veya yemek için acele etme, açgözlülük etme. 4. *mec.* Birine veya bir şeye aşırı düşkünlük etme, üzerine titreme.

tılısm (I) *ise.* Tabiat yasalarına aykırı sonuçlar elde etme iddiasında olan-

ların başvurdukları gizli işlem ve davranışlara verilen ad, sihir, büyü, efsun. *Tılısm serowo* Üzerinde büyü var, sihirlidir. *Tılısme ho şikiyo* Sihiri kırılmış (bozulmuş).

tılısm (II) (astare) *ise.* 1. Zodyak üzerinde yer alan on iki takım yıldıza verilen ortak ad, burç. 2. baht, şans, talih. *Tılısmê ho şikiyo* Yıldızı kırılmış.

tılor ise. 1. Sığır budu. 2. Kalça eti, kaba yeri. *Tılorê peyi* Arka budu.

tılori *isç.* Arka butlar.

tılp *ise.* 1. Ormandan küçük bir parça. *Tılpe bırri* Orman kümesi. 2. Grup, küme. *Tılpê hewri* Bulut kümesi. 3. Bir çok canlının veya nesnenin oluşturduğu topluluk, birlik, grup. 4. Küme biçiminde olan, kümeyi andıran.

tılpangi isç. 1. Darp şişmesi, vurma sonucu oluşan şişmeler. 2. Vucutta oluşan, su taplamış balonsu kabarcıklar.

tım *zf. ve s.* 1. Her zaman, sürekli. *Tımra no niyabi* Her zaman bu böyle idi. 2. Sonsuz.

tıma *zf.* Her zaman, daima, sürekli.

tımave tım *zf.* Daimi olarak, sürekli, öteden beri.

tımazığ *ise.* 1. Sürü içinde nüminelik olarak bulunan erkek kuzu veya koç. 2. *mec.* Bir ailedeki tek erkek evlat veya çocuk. 3. (Genellikle koyunlar için) Cins, ırk.

tımazığe *isd.* 1. Sürü içinde nüminelik olarak bulunan dişi oğlak, kuzu veya keçi ve koyun. 2. Üreme ve çoğalma imkanı veren tek dişi.

tımır *is. (e)* Taknaz, kısa boylu, bücür. *Zuyero tımıro şa* Kısa boylu, tıknaz, kara biri.

tımırxane *ise.* Akıl hastenesi, timarhane.

tımon (tuman) *ise.* Belden aşağı giyilen iç giysi, don, kilot.

tımra *zf.* Her zaman, sürekli, öteden beri.

tımra ve tım *zf.* Zaman zaman, arada sıra. 2. Birkaç yıldan beri, tekrarlana gelen.

tım-u tım *zf.* 1. Zaman zaman. 2. Her vakit süre gele.

tıp *ise.* 1. Tıp, hekimlik bilimi. 2. Hekimlik öğrenilen yer, tıp fakültesi.

tıpa tıp *zf.* Tas tamam, her bakımdan, eksiksiz. *Tıpa tıp mendoro piyê ho* Tamı tamına babasına çekmiş. *Tıpa tıp eve huyo* Tas tamam o kedisidir. *Tıpa tıp menderê zumini* Tas tamam birbirlerine benziyorlar.

tıpdar *ise.* Hekimlik bilimi üzerinde çalışan, tıp bilgini, hekimlik öğreten.

tıpke *zf.* Tıpkı, tamamiyle, aynısı. *Tıpke ove huyo* Tıpkı o kendisi.

tıra amaene *f.* Yetmek, yeterli gelmek, herkesin payına düşebilmek.

tıra amais *isg.* Yetme, yeterli gelme, herkesin payına düşebilme.

tıra ardaene *f.* Yettirmek. *Milet sıxeto, na nu tıra nino* İnsanlar kalabalık, bu ekmek kendilerine yetmez.

tıra ardais *isg.* 1. Yettirme. 2. Herkesin payına düşecek biçimde paylaşma.

tıra çarnaene *f.* 1. Bir kapta su veya sıvı bir şey çalkalamak, temizlemek. 2. Suyla ağzını çalkalamak. 3. Tazeleme olsun diye yıkamak. *İşliga mı uwera çarne* Gömleğimi şöyle bir suyla yıka/çalkala. 4. *mec.* Tadına bakmak veya ağzını tadlandırmak. *Muriye feke hora çarne* Armudun tadına bak.

tıra çarnais *isg.* 1. Bir kaba su veya sıvı bir şey çalkalama, temizleme. 2. Suyla ağzını çalkalama. 3. Tazeleme olsun diye yıkama. 4. *mec.* Tadına bakma veya ağzını tadlandırma.

tıra fiştaene *f.* 1. Sürtmek. 2. (Süprge) Vurmak, üstünkörü süpürmek. *Tenê avêlik uzara fiye* Oraya biraz süpürge vur, süpür. 3. (marangozlukta)

Tahtaların rendelenmesi, kabalıkların giderilmesi, silinmasi. *Zıqa yê dari tırafiye* O ağacın kamburunu rendele. 4. Üstünkörü tıraş etmek. *Heve iştiri na riyê mıra fiye* Şu sakalıma şöyle bir ustura çal.

tıra fiştais *isg.* 1. Sürtme. 2. (Süprge) Vurma, üstünkörü süpürme. 3. (marangozlukta) Tahtaların rendelenmesi, kabalıkların giderilmesi, silinmasi. 4. Üstünkörü tıraş.

tıra kerdene *f.* 1. Takmak, iliştirmek. 2. Sürmek, mes etmek. *Gon tırake* Kan sür. *Tenê ru tırake* Biraz yağ sür. 3. Değdirmek, dokundurmak. *Dest tırake* El sür.

tıra kerdis *isg.* 1. Takma, iliştirme. 2. Sürme. 3. Değdirme, dokundurma.

tırami *isd.* Kor ateş, kızıl köz.

tırampa *isd.* Değiş tokuş, aynî değişim, malı malla değiştirme.

tırampa kerdene *f.* Değiştirmek, değiş tokuş etmek.

tırampa kerdis *isg* Değiştirme, değiş tokuş etme.

tıranaene *f.* Ateşe vermek, yakmak.

tıranais *isg.* Ateşe verme, yakma.

tırasoynaene *f.* 1. Sürtmek, değdirmek. 2. Sürmek, mesetmek. *Hemgê tırasoyne* Bal sür.

tırasoynais *isg.* 1. Sürtme, değdirme. 2. Sürme, mesetme.

tıraynaene *f.* Ateşin üzerinde kızartmak, haşlamak, tavlamak. *Xasu bıtırayne* Kesilen hayvan ayaklarının (paçalarının) kıllarını ateşe vererek yakmak, kavurmak.

tıraynais *isg.* Ateşin üzerinde kızartma, haşlama, tavlama.

tırene *isd. Fr. train.* Bir veya birkaç lokomotif tarafından çekilen vagonlar dizisi, katar, şimendifer, tren.

tır hezan *is. (e)* 1. Görgüsüz. 2. Bol keseden atan, boş yere laf eden. *Xızano tır hezan* İşkembeden atan, görgüsüz.

tır hezaneni *ise.* Görmemişlik, görgüsüzlük.

tır hezaniye *isd.* Görmemişlik, görgüsüzlük.

tırıye *isd.* 1. Koyun ve koç kuyruğu.

tırk *ise.* Türk halkı ve bu halka mensup bir kimse *(e)*.

tırke *isd.* Türk halkına mensup bir kadın.

tırkemal *ise.* 1. Uzunlamasına ortasında bir oluk açılan bir ağacın ucuna termenili yay (kiriş) takılarak ok veya taş atmaya yarayan bir çeşit eski av veya savaş aleti. 2. Günümüzde köylerde çocuklar için oyuncak tüfek.

tırki *ise.* Türkçe, Türk halkının konuştuğu dil, türkçe lisanı.

tırocınae *is. (e)* Bandırılmış, daldırılmış olan.

tırocınaene *f.* Bir şeyi sıvı veya katı olmayan bir şeyin içine batırmak, daldırmak, banmak. *Deste ho tırocıne* Elini daldır.

tırocınais *isg.* Bir şeyi sıvı veya katı olmayan bir şeyin içine batırma, daldırma, banma.

tırodaene *f.* 1. Kaşıklamak, kaşıkla yemeğa dalmak. 2. (Giysiyi) Onarmak, dikmek. *İşlığa mı çerbiya, mırê tırode* Gömleğim yırtılmış, bana dik, onar. *Na puçike mı vılawora mırê tırode* Bu çorabım dağılmış / yıpranmış, dikiver, onar.

tırodais *isg.* 1. Kaşıklama, kaşıkla yemeğe dalma. 2. (Giysiyi) Onarma, dikme.

tıro estaene *f.* Bir yerden, bir uçurumdan aşağıya atmak.

tıro estais *isg.* Bir yerden, bir uçurumdan aşağıya atma.

tıro estawoğ/e *ise/d.* Bir yerden aşagıya atan, yuvarlayan.

tıro kerdene *f.* Bir uçurumdan aşağı yuvarlamak, atmak.

tıro kerdis *isg.* Bir uçurumdan aşağı

yuvarlama, atma.

tıro şiyae *is(e)* 1. (Uçurumdan) Düşmüş, yuvarlanmış olan. *Şivıngo şiyo* Dam saçağından aşağı düşmiş. *Çengelo şiyo* Kayalıktan yuvarlanmış/uçmuş. *Darero şiyo* Ağaçtan düşmüş/ -veya- tırmanmış. *Ho bısevekne tıro sona* Kendini sakın düşeceksin/ uçurumda düşersin. 2. Dik bir yere tırmanıp giden. 3. Birinin üzerine yürümüş, hücum etmiş olan. 4. (İçi boşluk) Bir şeyin içinden geçen, giden.

tıro şiyaene 1. (Uçurumun başından) Aşağı düşmek, uçmak, yuvarlanmak. 2. (Kuyuya veya bir boşluğun) Dibine düşmek, derine yuvarlanmak. *Lazek quyero şiyo* Oğlan kuyuya düşmüş. 3. (Bir yokuşa) Tırmanıp gitmek.

tıro şiyais *isg.* 1. (Uçurumun başından) Aşağı düşmek, uçmak, yuvarlanmak. 2. (Kuyuya veya bir boşluğun) Dibine düşme, derine yuvarlanma. 4. (Bir yokuşa) Tırmanıp gitmek.

tırpane *isd.* Yun. Uzun bir sapın ucuna tutturulan, ot ve ekin biçmeya yarayan, hafifçe kıvrık, uzun çelik bıçak, tırpan. *Tırpaneke* Tırpanla, biç.

tırpancı *ise.* Tırpanla ot ve ekin biçen kimse.

tırr *ise. ve s.* 1. Dağ ve tepelerde, tutunması, çıkılması, yürünmesi, geçilmesi zor dik yamaç, uçurum. 2. *s.* Çok dik, tehlikeli uçurum. *Tırro isu pıra cerbeno* Uçurumdur, insan ordan yuvarlanır.

tırrene *ise. Far. terhâne* 1. Topaç halinde güneşte kurutulmuş çökelek. *Turaq kene helmuge, tij vera kene husk, zımustoni pê doye tırrenira şir pozenê, çorva pozenê, erişte pozenê* Çökeleği topaç ederler, güneşin önünde kuruturlar, kışın tahrana ayranı ile şir pişirirler, tahrana çorbası ve erişte yaparlar. 2. İçine, domates, biber, soğan, kokulu otlar, süt veya yoğurt katılan, bulgurdan veya mayalanmış ve kurutularak ufalanmış hamurdan yapılan çorba malzemesi ve bundan yapılan çorba.

tırs *is. (e)* 1. Ekşi, ekşim. 2. *mec.* Pahalı.

tırs biyaene *f.* Ekşi olmak, ekşimek.

tırs biyais *isg.* Ekşi olma, ekşime.

tırseni *ise.* Ekşilik.

tırsıke *isd.* 1. *bot.* İnsanların yiyebilecei kuzu kulağı. 2. Hayvanlar tarafından yenebilen geniş yapraklı Kuzu kulağı.

tırs kerdene *f.* Ekşitmek.

tırs kerdis *isg.* Ekşitme.

tırsorın *is. (e)* Ekşimiş, kokuşmuş, salaşık olan.

tırsori *isd.* Tuzumsu ekşi ve kokuşma durumu, salaş.

tırsoriye ise. 1. Salaşıklık, tuzumsu ekşilik. 2. Sidik kokusu veye işenen yer kokusu. 3. Çürüyerek ekşime kokan şey.

tırtaene *f.* Çalmak, aşırmak, hırsızlık etmek.

tırtais *isg.* Çalma, aşırma, hırsızlık etme.

tırtır *ise.* 1. Bir yüzeydeki giriftliklerden her biri. 2. Testere dişlerinden her biri.

tırtırık (tırtırın) *s.* ve *ise.* 1. Yüzeyi tırtırlı olan. 2. Zımpara. 3. Bir kenarı tırtırlı olan. 4. Testere. 5. *zool.* Bir sürüngen türü, kırkayak.

tırtırın *is. (e)* Tırtırlı, dişli, giriftli.

tırtırkın *s. (e)* 1. Kenarları tırtırlı olan. 2. (Tırtırlı bıçak veya testere gibi) Ağzı dişli olan.

tırvır *zf.* Osuruk mosuruk, fasa fiso, saçma sapan, ıvır zıvır.

tıvar *ise.* Güven, itimat, güvenç. *Tıvarê mıve dey nino* Ona güvenim gelmiyor. *Tıvarê ho dey mıya* Ona güven getirme/Ona itimat etme.

tıvareni *ise.* Güvenlik.

tıvariye (ıtıvariye) *isd.* Güvenme, itimat etme durumu.

tıxnas *s.* Kısa, dolgun yapılı, tıknaz (kimse).

tız *ise. (tıs).* Kışkırtı, tahrik, teşvik, dürtü.

tız kerde *s. (e)* Kışkırtılmış, tahrik edilmiş olan.

tız kerdene *f.* 1. Kışkırtmak, tahrik etmek, teşvik etmek. 2. Doldurușa getirmek, yönlendirmek. *Cenıke tız kerde, mêrde horê biye dısmene* Kadını kışkırttılar kocasına düşman oldu. *Zu bıvoke ney tız kero* Biri olsun ki bunu kışkırtsın. 3. Dürtmek. *Tız kere ke wo urzora* Dürtsünler ki o *(e)* kalksın. *Tı hata tız nêkere ke a hurênda hora ranêwurzena* Sen onu dürtmeyene kadar yerinden kalkmaz *(d).*

tız kerdis *isg.* 1. Kışkırtma, tahrik etme, teşvik etme. 2. Doldurușa getirme, yönlendirme. 3. Dürtme.

tız kerdoğ/e *ise/d.* Kışkırtan, tahrik eden; teşvik eden, dürten.

tızmorık *ise.* Zayıflık, çeviklik.

tızmorıke *s. (d)* Zayıf ve çevik hareketli (kimse).

tızmori *is. (e)* Zayıf ve çevik hareketli (kimse).

tızmoriye *s. (d)* Zayıf ve çevik hareketli (kimse).

tiğe *isd.* 1. Harmanın savurulmak üzere bir araya toplanmış yığını, tınaz. *Tiğa sımeri* Saman yığını. 2. Harmanda samandan arındırılmış buğday (mahsül) yığını. *Tiğa nuni* Buğday yığını.

tij *isd.* astr. 1. Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cisimi, güneş. 2. Bu gök cisminin yaydığı ısı ve ışık. *Tij dina kena roşti* Güneş dünyayı aydınlatıyor. *Tiji tija sodira* Güneş sabah güneşidir. 3. *mec.* Genç yaşta evli ve birbirini seven eşlerden birinin ölmesinden sonra, yaşayanın bu ilk eşi için söylediği hayıflanma. *Tija peroji* Öyle güneşi. *Tijke biyera more* Güneş iyice kızınca. *Tij rınd biyara more* Güneş iyice ısınmış. *Tiji biya sırene* Güneş tatlı bir hal aldı.

tijra *zf.* 1. Daha güneş varken, daha gün kararmadan. 2. Güneşten dolayı. 3. *s* Güneşten, güneşe ait.

tij cı sanaene *f.* (Bir şeye veya kimseye) Güneş vurmek, güneş çarpmak.

tij cı sanais *isg.* (Bir şeye veya kimseye) Güneş vurme, güneş çarpma.

tiji vero gınaene *f.* Güne yatmak, güneşlenmek.

tiji vero gınayis *isg.* Güne yatma, güneşlenme.

tik *is. (e)* 1. Yatay bir düzleme göre yer çekimi doğrultusunda bulunan, eğik olmayan. *Sare ho tik bije* Başını dik tut. 2. Eğimi dike yakın olan. *Oreja tike* Dik yokuş. *Şüya tike* Dik sırt. 3. (Kişi çin) Aksi, sert, uzlaşılması zor. *Hona cenco, uwa ho tik sona* Daha gençtir, suyu dikine gidiyor. *Sare tikêro* Dik kafalının biridir. 4. Ayakta, ayakta durma vaziyeti. *Çıko vervamı tikmış biya vıneta* Nedir karşımda dikilip durmuşssun! 5. *zm.* Sen de. *Tik bê* Sen de gel. *Gerê (gune) tik bêre* Mutlaka sen de gelmelisin. *Tik qese ho vaze* Sen de sözünü söyle. *Tik vatena ho vaze* Sen de kendi diyeceğini söyle. *Tik fikre ho vaze* Sen de kendi düşünceni söyle.

tike ise. Ufak et parçası, dilinmiş et parçası. *Tike ve tike* Tike tike, parça parça, dilim dilim, kuşbaşı şeklinde.

tikme *ise. din.* Tanrı yolununu süren bir din adamı.

tikmış biyae *is. (e)* Dikilmiş olan.

tikmış biyaene *f.* Dikilmek, dikilip durmak.

tikmış biyais *isg.* Dikilme, dikilip durma.

tikmış kerdene *f.* 1. (Direk, sırık, kazık

gibi şeyleri) Yere dikey olarak çakmak, dikmek. 2. Bir şeyleri bir yere dike yakın biçimde dayamak. *Tikmıske* Dikine daya. 3. *mec* Birinin karşına bir güçlük veya engel çıkarmak. 4. Geliştirmek, ayağa kaldırmak, başarmak.

tikmıs kerdais *isg.* 1. (Direk, sırık, kazık gibi şeyleri) Yere dikey olarak çakma. 2. Bir kimseyi bir yere nöbetçi bırakma. 3. *mec* Birinin karşısına bir güçlük veya engel çıkarma. 4. Geliştirme, ayağa kaldırma, başarma.

tile *isd.* 1. Taş, maden, toprak, cam gibi şeylerden yapılmış yuvarlak eşya, misket, bilye. 2. Motorlu araçlarda dönme veya sürtünme etkilerini azaltmak veya aşınmayı önlemek için göbekteki yataklara yerleştirilen yuvarlak çelik metal, bilye. 3. Ayağa fırlama, ayağa dikilme. *Tilbe* Fırla, koş! 4. Sıçrama, koşma. *Hewnde tile serê ho bine* Uykudan kendi üstüme fırlayıp dikildim.

til biyaene *f.* 1. Aniden fırlamak, sıçramak. 2. Aniden ayağa dikilmek. 3. Tepesi üstü düşmek, yere dikilmek.

til biyais *f.* 1. Aniden fırlama, sıçrama. 2. Aniden ayağa dikilme. 3. Tepesi üstü düşme, yere dikilme.

tiliyeli *is. (e)* Bilyeli, bilyesi olan.

timar *ise. Far. tîmâr.* 1. Yara bakımı. 2. Ağaç ve toprak bakımı, ıslahı. 3. Binek hayvanlarının veya sığırların tüylerini (kıllarını), derisini temizleme, bakımını yapma.

timar kerdene *f.* 1. Binek hayvanları ve sığırların bakımını yapmak, tüylerini ve derisini temizlemek. 2. Yaranın bakımını yapmak, temizlemek, pansuman etmek. 4. (Genellikle süs ve meyve ağaçlarının) Bakımını yapmak, budamak, temizlemek, sulamak, köklerini çapalamak, güzelleştirmek. 5. Toprağı terbiye etmek, bakımını yapmak, verimini arttırıcı ıslahatlar yapmak. *Timarke* Timar et!

timar kerdis *isg.* 1. Binek hayvanları ve sığırların bakımını yapma, tüylerini ve derisini temizleme. 2. Yaranın bakımını yapma, temizleme, pansuman etme. 4. (Genellikle süs ve meyve ağaçlarının) Bakımını yapma, budama, temizleme, sulama, köklerini çapalamak, güzelleştirme. 5. Toprağı terbiye etme, bakımını yapma, verimini arttırıcı ıslahatlar yapma.

timar kerdoğ/e *ise/d.* Timar eden kimse.

timarli *is. (e)* 1. (Hasta veya yara için) Bakımı yapılmış, tedavi edilmiş. 2. (Sığırlar ve binek hayvanları için) Derisi ve tüyleri temizlenmiş, bakımı yapılmış. 3. (Ağaç ve toprak için) Bakımı yapılmış, ıslah edilmiş.

timçek *ise.* Pasaj, kapalı, küçük çarşı.

timlıg *ise.* Saç lülesi. Timlığe sari Başın saç lülesi.

timurleng *ise. tar.* Aksak Timur, Timurlenk.

tinet *ise.* Zihniyet, anlayış, yaradılış tabiatı.

tinetkar *s.* Zihniyetçi veya belli bir anlayışta tutucu kimse.

tinetkareni *ise.* Zihniyetçilik, belli bir anlayışta davranma durumu.

tinetkariye *isd.* Zihniyetçilik, belli bir anlayışta davranma durumu.

tinetsız *s.* Mayası bozuk, soysuz.

tipa (tepiya) *zf.* 1. Yeniden, bir daha, yine, tekrar, gene. 2. Öyle de olsa; öyle olmasına karşılık. 3. Öylesi de.

tipa daene *f.* 1. Geri vermek, geriye itmek. 2. Geri çekmek, arkaya vermek.

tipa dais *isg.* 1. Geri verme, geriye itme. 2. Geri çekme, arkaya verme.

tipa guretene *f.* 1. Geri tutmak, alı koymak. 2. Tekrar alıvermek. 3. Geri

çekmek.

tipa guretis *isg.* 1. Geri tutma, alı koyma. 2. Tekrar alıverme. 3. Geri çekme.

tipa mendaene *f.* Geride kalmak, gerilerde kalmak.

tipa mendais *isg.* Geride kalma, gerilerde kalma.

tipa vınetaene *f.* Geri durmak, geri çekilmek.

tipa vınetais *isg.* Geri durma, geri çekilme.

tirake *isd. anat.* Işığın azlığına veya çokluğuna göre büyüyüp küçülen, gözde irisin ortasındaki yuvarlak delik. 2. *argo* Göz. *Tirıke kor* Kör gözlü.

tiraki *ise. ve s.* Afyon, tütün, kahve, çay gibi keyif veren maddelere alışmış olan (kimse).

tirakeni *ise.* Tiryakilik, alışkanlık.

tire *isd.* 1. Ağaçtan veya başka sert nesnelerden yapılmış, hamur açmaya yarayan uzun, ince, düzgün silindir çubuk, oklava. 2. Dümdüz, budağı olmayan, ince, zarif fidan, fidan sürgünü. 3. Örgü örmekte kullanılan ince uzun şiş, tığ. 4. Karasabanı boyunduruklа birleştiren uzun ağaç. *Tira angaji* Saban sırığı/oku. 5. Yılan vb. hayvanların dili veya sivri dişi. 6. Kısa, düz çizgi.

tiremor *ise.* 1. *zool.* Başı pullu, boyu bir buçuk iki metre kadar, zehirli ve çok tehlikeli bir yılan, ok yılanı.

tiremori *isç.* 1. Ok yılanları. 2. Dersim esfanelerinden birinde geçen mücize ok yılanları: *Dersim Qızılkilise'de (Nazımiye) dı dewi xatırliyê. Na dewuna jüye Dewa Serdeniya, zuki Dewa Jeva (Zeve). Kalmem name zu zatyo (Kalmemo Sır) ke Xoresan'ra yeno, Dewa Serdeniye namê ho vurino, beno Dewa Kalmemi. Kures name zu zatyo (Kuresso Kur) ki Xorosan'ra sıfte yeno Jargovit. Zamanera dıme, sono Dewa Jeve (Zeve)'de bonu vırazeno, ora dıme ki name Dewa Jeve vurino, beno Dewa Pile. Naera Dewa Kuresu ki vane. Kures'ke Jeve'de bonu vırazeno, Kalmemo Sır sono gema Jargovit'ra çeran bırneno, gaye ho çinebene, haqe hore mınete keno, daede dı tiremori pêdabene, çera keno pıra, derê Çeqeru'de rameno sono. Eke yeno kuno nejdiye dewa Jeve, daede Kures verva Kalmeme Sır sono eke lew Kalmeme Sır destano, Kalmem nêverdano. Vano, tı mıra kamila, ez lew nan to desta*

tirebaz *ise.* Ok atan, okçu.

tirıze *isd.* 1. Güneş ışını, ışık demeti, ışık huzmesi. 2. Gökkuşağı. 3. Giysilerin eteğine veya yırtmaçlarına eklenen ensiz kumaş şerit. *Tirıze verver estene* Önüne/arasına şerit atmak.

tiri *isç.* Örgü örmeye yarayan ince uzun araçlar, şişler, tığlar.

tiriye *isd.* 1. Yün örgü örmeye yarayan ince uzun araçlardan her biri, şiş, tığ. 2. Buğday sapının her tanesi. 3. Oklava.

tiz *ise.* Sesli yellenme, sesli osuruk.

tizeker *is. (e)* 1. Sesli osurukçu, çok osuran. 2. *mec. argo* Tutarsız, değersiz, işe yaramaz, kaypak kimse için küçümseme için söylenir.

tiz kerdene *f.* Sesli osurmak, sesli yellenmek.

tiz kerdis *isg.* Sesli osurma, sesli yellenme.

tizoyin *is. (e)* Güneşte kalarak, kekremiş, bozulmuş olan (ayran, yoğurt vs.)

tizoyin biyae *is (e)* Güneşin altında kekremiş, bozulmuş olan

tizoyin biyaene *f.* Kekreşmek, bozulmak.

tizoyin biyais *isg.* Kekreşme, bozulma.

tizoyıneni *ise.* (Ayram, yoğurt, taze çökelek için) Acımtıraklık veya

ekşimtıraklık.

to *zm.* Sen. *Tode* Sende. *Todero* Sendedir/Sende midir? *To dımawo* Senin ardın sıradır, peşindedir. *To dıme* Senden sonra, senin arkanda. *To dımero* Senin peşindedir, Arkandadır. *To demevi* Senin arkandaydı, senin ardınsıra idi. *Tora vejiya*: 1) Senden çıktı; 2) Sen başlattın, sen icadettin. *Torê ogıtvo* Sana öğüt olsun. *Torê weşiya mıvo* Sana vasiyetim olsun. *Wele ve torovo ke tı camerda* Toprak başına ki sen de erkeksin (Yazıklar olsun sana ki erkeksin)! *To verra ez qeseyken* Senin yerine ben konuşurum. *Tover remune* Senin yüzünden kaçtım/Senin önünden kaçtım.

toxamıs cı biyaene *f.* 1. Dokunmak, el sürmek, temas etmek. 2. Uyarına gitmeyen iş veya söz, ağrısına gitmek, dokunmak. *Toxamısê cıke* Kendisine dokundur, laf at. *Na qese toxamısê yê meriku beno* Bu söz o adamlara dokunacak, zorlarına gidecek. *Wo qese zaf toxamısê ma bi* O söz bize çok dokundu. 3. (Yiyecek için) Midesini bozmak, zarar vermek, sağlığına uygun gelmemek. *Çiyo tuz toxamısê mı beno* Acı şeyler bana dokunuyor. 4. Sataşmak, rahatını bozmak. *Neve rındiye neve xıraviye, toxamıse têla dine meve* Ne iyiliğine ne kötülüğüne onların teline dokunma.

toğamıs cı biyais *isg.* 1. Dokunma, el sürme, temas etme. 2. Uyarına gitmeyen iş veya söz, ağrısına gitme, zoruna gitme, dokunma. 3. (Yiyecek için) Midesini bozma, zarar verme, sağlığına uygun gelmeme. 4. Sataşma, rahatını bozma.

tok *ise.* Baş belası.

tokın *ise. ve s.* 1. Düküntü, artık, altta kalan. 2. Salgın bir hastalıktan veya bir felaketten düçar düşme, dökülme, mahf olma. *Pêro nêweşiye ver tokın biyê* Hepisi hastalıktan dkülmüş, yataklara düşmüş.

tokın biyaene *f.* Salgın hastalıktan dökülmek, yataklara düşmek.

tokın biyais *isg.* Salgın hastalıktan dökülme, yataklara düşme.

tol (I) *s.* 1. İçi boş, içinde bir şey bulunmayan. *Zere cızdanê ho tolo* Kendi cüzdanının içi boştur. *Zere oda tolo* Odanın içi boştur. 2. İşi olamayan, işsiz, boş, avare. 3. Serbest, bir şey veya meşkale ile meşgul bulunmayan. *Ewro kare mı çıno, tolne* Bu gün işim yok serbestim, boşum.

tol (II) *ise.* 1. Tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum, tatlı karşıtı. 2. *s.* Tadı bu nitelikte olan. *Vaso tol* Acı ot. *Tarê savile tolo* Orman gülünün pancarı acıdır. 3. Olgunlaşmamış, ham. *Saa tole* Ham elme.

tolaz *s.* Aylak, başıboş, berduş.

tol biyaene *f.* 1. Acı olmak, tadı keskin, istenmeyen durumda olmak. 2. Boş olmak, elinde veya üstünde bir şey bulunmamak. 3. İşsiz olmak, bir işi bulunmamak, avare olmak. 4. Kafasında bir şey olmamak, işe yaramaz olmak. 5. Boşalmış olmak, içinde bir şey olmamak. *Tencık biyo tol* Tencere boşalmış. *Ambar biyo tol* Ambar boşalmış.

tol biyais *isg.* 1. Acı olma, tadı keskin, istenmeyen durumda olma. 2. Boş olma, elinde veya üstünde bir şey bulunmama. 3. İşsiz olma, bir işi bulunmama, avare olma. 4. Kafasında bir şey olmama, işe yaramaz olma. 5. Boşalmış olma, içinde bir şey olmama.

tolde *ise. ve s.* 1. Göze görünmeyen, gözden saklı yer, gizli. *Toldede* Görünmeyen yerde. 2. Bir nesnenin görünmeyen yanı, öbür tarafı. 3.

Gözle seçilmeyecek uzaklık. *Tolde fiye* Uzaklaştır/görünmeyen yere götür.

toldede biyaene *f.* Zulada olmak, gizli bulunmak. 2. Görünmez yerde olamk.

toldede biyais *isg.* Zulada olma, gizli bulunma. 2. Görünmez yerde olam.

toldede mendaene *f.* Görünmezde kalmak, arkada kalmak, görünmemek. *Toldede bi* Görünürde değildi, görünmeyecek yerdeydi.

toldede mendais *isg.* Görünmezde kalma, arkada kalma, görünmeme.

tolde ho sanaene *f.* Bir yanına veya arkasına alarak gizlemek, sakınmak, saklamak, göstermeme

tolde ho sanais *isg.* Bir yanına veya arkasına alarak gizlemek, sakınmak, saklamak, göstermeme

tolde kêwtene *f.* 1. Gözden kaybolmak, uzaklaşmak. 2. Birşeyin arkasına girmek, gizlenmek. 3. Bir tepeyi geçip öbür yüzünde kayb olmak. *Na şiyede kêwt tolde* Bu sırttan geçip görünmez oldu. 4. Def olmak. *Çımune mı verra tolde kuye* Gözlerimin önünden kaybol/Def ol git, gözüm seni görmesin! 5. Hedeften çıkmak. *Teka tıfong verra kêwt tolde* Tüfeğin hedefinden çıktı, kayboldu. *Menzile tıfonga veja kot tolde* Tüfeğin menzilinden çıktı, gözden kayboldu.

tolde kêwtis *isg.* 1. Gözden kaybolma. 2. Bir yerin arkasına geçip kayb olma, gizlenme.

tole *ise.* 1. Bitkilerin gövdesini örten diş örtü, kabuk. 2. Meyve veya sebzelerin dış örtüsü, kabuk. 3. Bir şeyin üzerindeki örtü. ambalaj, muhafaza örtüsü.

tolebıske *ise.* 1. Tomurcuk patlaması. 2. İlkbaharda yeni patlamış meşe tomurcuğu, taze meşe yeşilliği. 3. s. Baharın taze yeşillik durumu.

tolesey *isç.* Kışın çerez olarak veya komposto yapmak için dilinip güneşte kurutulmuş elma kurusu. *Sawu çor bonc cayde qılasnenêra amnun (emnun) tij verde kene husk (usk), zımıston kenê xosavi* Elmaları dört beş yerden yararlar, yazın güneşte kuruturlar, kışın bununla komposto yaparlar.

toleve *isd.* Kısrak, dişi katır ve eşeğin çiftleşme isteği gösterdiği dönem, kuzgunluk dönemi.

toleyin *is. (e)* Kabuklu.

tol feteliyaene *f.* 1. Boş dolaşmak, bir iş yapmamak, avare gezmek. 2. Üstünde bir şey taşımadan gezmek. 3. Boşu boşuna dolaşmak, amaçsız gezinmek.

tol feteliyais *sig.* 1. Boş dolaşma, bir iş yapmama, avare gezme. 2. Üstünde bir şey taşımadan gezme. 3. Boşu boşuna dolaşma, amaçsız gezinme.

tol feteliyaoğ/e *ise/d.* Boş dolaşan, avare kimse.

tolın *s. (e)* Acılı, acı olan.

tolıv/e *ise/d.* Alevilikte yola ikrar veren, bağlanan, yola talip olan, inanan.

tolıveni (talıveni) *ise.* Alevilikte yola ikrar, bağlanma durumu, bir yola talip olma, bend olma.

tolıvıye (talıvıye) *isd.* Alevilikte yola ikrar, bağlanma durumu, bir yola talip olma, bend olma.

toliki *isç.* Acı acı, ufak elma türü.

toliye *isd.* 1. *bot.* Rengi açık, salgısı süt gibi beyaz, 30-40 cm. kadar uzanabilen acı bir bitkinin adı. 2. Acılık.

tol kerdene *f.* 1. Dolu olan bir şeyi boşaltmak. *Buresê uwe tolke* Su sitilini boşalt. *Ambar tolke* Ambarı boşalt. *Çê tolke* Evi boşalt. 2. Acı etmek, acı tad vermek.

tol kerdis *isg.* 1. Dolu olan bir şeyi boşaltma. 2. Acı etme, acı tad verme.

tol mendaene *f.* 1. Boş kalmak, boşalmak. 2. İşsiz kalmak, avare kalmak.

tol mendais *isg.* 1. Boş kalma, boşalma. 2. İşsiz kalma, avare kalma.

tol mendoğ/e *ise/d.* Boş kalmış olan.

tolov *ise.* Çete oluşturarak birini veya birilerini gizliden kuşatmak. *Ma dıreteni bime topi, şime toleva Arezu, ma dave male dewa dağuno kerd top ard* Biz bir kaç kişi toplandık, Areliler aşiretine gizlice akın ettik, Dağyan köyünün davarınıtoplayıp getirdik. -Vatoğ: Qemerê Cıvlayile Kehji.

tolov şiyaene *f.* Baskına gitmek.

tolov şiyais *isg.* Baskına gitme.

tol qeseykerdene *f.* Boş konuşmak, bir değeri ve anlamı olamayan şeyler konuşmak. *Yê qesey tole* O sözler boştur. *Kotora qesune tolu dime* Boş lafların peşine düşmüşsün.

tol qeseykerdis *isg.* Boş konuşma, bir değeri ve anlamı olamayan şeyler konuşma.

tom (I) *ise.* 1. Bazı maddelerin tat alma organı üzerinde bıraktığı duyum. 2. Hoşa giden durum, lezzet, zevk. *Tom tuzê ho çino* Tadı tuzu yok. *Tom tuzê ho çinebi* Tadı tuzu yoktu. *Tom tuze qesu çinebi* Sözlerin tadı tuzu yoktu. *Tom tuze veyvi çinebi* Düğünün tadı tuzu yoktu. *Tom tuze dina nêmendo* Dünyanın tadı tuzu kalmamış. 3. Yemeğe lezzet katan katkı maddesi, sos, baharat. 4. Tadım. 5. *mec.* Kokmak.

tom (II) *ise.* İtim, itiş, kakım.

tom cıra amaene *f.* Tadı bozulmuş olamak, kendisinden koku gelmek, kokmak.

tom cıra amais *isg.* Tadı bozulmuş olama, kendisinden koku gelme, kokma.

tomdaene *f.* 1. İtmek, ötelemek, kakmak. 2. (Kapı, pencere gibi şeyleri) Zorlamak, güç kullanarak yüklenmek, açmaya çalışmak veya açmalarını önlemek. 3. Tepelemek, düşürmek, bir boşluğa veya suya itmek.

tomdais *isg.* 1. İtme, öteleme. 2. (Kapı, pencere gibi şeyleri) Zorlama, güç kullanarak yüklenme, açmaya çalışma veya açmalarını önleme. 3. Tepeleme, düşürme, bir boşluğa veya suya itme.

tome ho satiyae *s. (e)* Tadı bozok olan.

tome ho satiyaene *f.* Tadı bozulmak, tadı ağırlaşmak, tadı değişmek. *Tome ho satiyo* Tadı borzulmuş.

tome ho satiyais *isg.* Tadı bozulma, tadı ağırlaşma, tadı değişme.

tome ho vuriyaene *f.* Tadı değişmek. *Tome ho vuriyo* Tadı değişmiş.

tome ho vuriyais *isg.* Tadı değişme.

tomekar *s. (e) Far.* Tamahkâr. Cimri. *Tomekaro* (e) Cimridir.

tomekareni *ise.* Tamahkârlık. Cimrilik.

tomekariye *isd.* Tamahkârlık. Cimrilik

tomekar biyae *ise.* Tamahkar olamak. Cimri olamak.

tomekar biyaene *f.* Tamahkar olmak. Cimri olmak.

tomekar biyaene *isg.* Tamahkar olma. Cimri olma.

tomekariye kerdene *f.* 1. Tamahkârlık etmek, cimrilik etmek. 2. Gözdarlıkta bulunmak. 3. Bir şeyi birisinden esirgemek

tomekariye kerdene *isg.* 1. Tamahkârlık etme, cimrilik etme. 2. Gözdarlıkta bulunma. 3. Bir şeyi birisinden esirgeme.

tomer *is. (e)* 1. Gövdesinde, iç kısmında boşluk, kovuk, olmayan, küt. 2. Ortası düdüklü olmayan, içinde bir boşluk kanalı veya delik bulunmayan. 3. Boru, düdük, hortum, tünel, kamış gibi içi delik olan şeylerin dolarak tıkanmış olması duru-

mu. 4. (Ağaçlar için) İçi çürük olmayan, sağlam. *Daro tomer* Tahtalık ağaç, sağlam ağaç. 5. Bir deliğin veya boşluğun dolması, kapanması hali. *A lone biya tomere* O delik tıkanmış. A quye biya tomere O kuyu dolmuş, tıkanmış.

tomer biyaene *f.* 1. Tıkalı olmak. 2 Tıkanmak.

tomer biyais *isg.* 1. Tıkalı olma. 2. Tıkanma.

tomereni ise. 1. Tıkanıklık, doluluk, kütlük, peklik. 2. Deliksizlik, boşluksuzluk. 3. Çürüksüz sağlamlık. 4. Kapalılık, tıkanıklılık.

tomeriye *isd.* 1. Tıkanıklık, doluluk, kütlük, peklik. 2. Deliksizlik, boşluksuzluk. 3. Çürüksüz sağlamlık. 4. Kapalılık, tıkanıklılık.

tomer kerdene *f.* 1. Boşluklarını doldurmak. 2. Boru, kanal gibi şeyleri doldurup tıkamak. *Kungi biye tomer uwe pa nêsona* Beton borular tıkanmış, içinden su geçmiyor. 3. Deliklerini veye giriş yerlerini kapatmak.

tomer kerdis *isg.* 1. Boşluklarını doldurmak. 2. Boru, kanal gibi şeyleri doldurup tıkamak. 3. Deliklerini veye giriş yerlerini kapatmak.

tomete *isd.* 1. Birine isnat olunan suç. İşlenildiği sanılan, fakat henüz aydınlanmamış olan suç, suçlama. *Tometa yê qeşi çina* O sözün suçlanır yanı yok. 2. Kabahat. *Tomete biye* Yanlıştı, kural dışıydı. 3. *hlk.* Kınama, ayıplama, mahçup etme. *Tıke şere iso hene bıkere, sar torê keno tomete* Sen gidip öyle bir iş yaparsan, halk seni kınar, ayıplar. *Tometa vêsaniye çina* Açlığın ayıp yanı yoktur

tomete kerdene *f.* 1. Ayıplamak, kınamak. 2. Kabahat bulmak. 3. Suçlamak.

tomete kerdis *isg.* 1. Ayıplama, kınama. 2. Kabahat bulma. 3. Suçlama.

tometkareni *ise.* Suçluluk, kabahatlilik, aykırılık.

tometkariye *isd.* Suçluluk, kabahatlilik, aykırılık.

tomır *ise.* Üç telli saz, cura.

tom kerdene *f.* tatmak, tadına bakmak.

tom kerdis *isg.* tatma, tadına bakma.

tomore *isd.* 1. *anat.* Canlı varlıkların kanını veya besleyici can suyunu dolaştığı kanal. *Tomora cani* Can damarı. 2. Mermerde, bazı taşlarda ve tahta kesitlerinde renk ayrılığı gösteren dalgalı çizgi. 3. Başka türden katmanların arasında bulunan sıvı. maden veya mineral katmanı. 4. *mec.* Soy, yaradılış. *Tomora ho xıravına* Soyu kötüdür. *Tomora ho tomora kutika* Damarı köpek damarıdır. *Tomora ho tomora heywanna* Damarı hayvan damarıdır. T*omorera hazarvo* Cinsinden binlerce olsun (dua). 5. *mec.* Huy, mizaç. *Tomora ho rında* Mizacı iyidir.

tomori *isç.* Damarlar

tomra cı daene *f.* Tat vemek, gtatlandırmak, lezzetlendirmek.

tomra cı dais *isg.* Tat veme, gtatlandırma, lezzetlendirme.

tomra cı fiştene *f.* Tat katmak, tadlandırmak. *Çiyê ke qeseykerd tom finora cı* Bir şey konuşunca tat katıyor, ballandıra ballandıra anlatıyor.

tomra cı fiştais *isg.* Tat katmak, tadlandırma.

ton (I) *ise. Fr. tonne.* 1. Bin kilogramlık ağırlık birimi, ton. *Tone komır* Bir ton kömür. *Tone seker* Bir ton şeker. *Tone kolü* Odunun bir tonu. *Tone dı toni* Bir iki ton kadar. 2. Bir metre küp hacminde ve + 4°C deki suyun ağırlığı 3. *s.* Bin kilogram ağırlığında olan.

ton (II) *ise.* Yağımsı kir, pasak.

tonkın *s.* Kirli, pasaklı, yıkanmamış.
tonkıneni *ise.* Pasaklılık, kirlilik.
tonın *s.* 1. Yağımsı, yağ lekesi taşıyan, kirli. 2. İlikli, ilik yağı olan.
top *s. ve ise.* 1. Topluca bir arada bulunan, dağınık olmayan, grup halinde. 2. (Su veya sıvı şeyler için) Birikim, birikinti. *Uwe hopede biya top* Su havuzda birikmiş. 3. Bir şeyin veya topluluğun hepisi. *Sare dewe pêro biyê top amê* Köyün halkı hepisi toplanmış gelmiş. *Qırmera bime top ameyime* (Eli sopa tutan) Kökten hepimiz toplandık geldik. 4. Kumaş, kâğıt gibi şeylerin belli miktarlardaki bağı, ferde, rulo. *Topê Kuras* Bir top beyaz patiska. *Topê bosme* Bir top basma.
top biyaene *f.* Toplanmak, bir araya gelmek.
top biyais *isg.* Toplanma, bir araya gelme.
tope *isd.* 1. Birçok spor oyunlarında kullanılan türlü büyüklükte, genellikle kauçuktan yapılmış toparlak. 2. Topaç, yumak, top gibi yuvarlak şey. *Tope rês* Yün ipliği yumağı/topacı. 3. Bazı aletlerde bulunan toparlağımsı parça. *Topa qenteri* Kantarın topu. 4. Büyük ateşli silah, top ve bu silahın mermisi. 5. Yuvarlak biçimde olan, toparlak. *Dara tope* Toparlak ağaç.
topıke *isd.* Ağaç oyularak yapılan yuvarlak büyük çanak, kap. *Topıka şuri* Şir çanağı. *Topıka lopi* Yal çanağı. *Topıka miri* Hamur çanağı.
topız *ise.* Ucu top biçiminde ve sivri çıkıntıları bulunan eski bir silah.
topiç *ise.* Genellikle üstü toprak köy evlerinde, çatıların damlamaması için toprağı dövme ve pekiştirmede kullanılan ağaç dövgü, toprak tokacı.
top kerdene *f.* 1. Toplamak, bir araya getirmek. 2. Dilenmek, sadaka toplamak.
top kerdis *isg.* 1. Toplama, bir araya getirme. 2. Dilenme.
toprağe *isd.* 1. Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü. *Laşeri toprağe tastara berda* Sel toprağı sıyrıp götürmüş. 2. Kara. *Toprağa harde dewreş* Kutsal yeryüzü. 3. *Toprağa welati* Yurt toprağı. 4. Arazi, tarla, mera.
toptan *zf.* Toptan olarak, tek tek değil, bütünüyle, tümüyle.
toptanceni *ise.* Toptancılık, toptan alış veriş işi yapma durumu.
toptancı *s.* Toptan satış yapan tüccar.
topxane *ise.* 1. Top yapılan veya top dökülen yer, tophane. 2. Ağızdan dolma eski bir tüfek.
toqa (I) *isd.* 1. Kemer, kayış vb. nin ucunu birbirine bağlamaya, bunları istenilen genişlikte tutmaya yarayan türlü biçimlerde tutturmalık, toka. 2. Kadınların saçlarını tutturmaya yarayan, süs olarak kullanılan araç. 3. Tokalaşama, el sıkışma.
toqa kerdene *f.* Toka etmek, tokalaşmak.
toqa kerdis *isg.* Toka etme, tokalaşma.
toqey *isç.* Tokalar.
toqmaq *ise.* 1. Ağıçtan yapılmış iri çekiç, tokmak. 2. Kapı kanadına asılı ve kapı çalmaya yarayan, türlü biçimlerde metal parça. 3. Dibekte dövme işi için kullanılan ağaçtan araç. 4. Davul vb. vurma çalgıları çalmakta kullanılan ve çalgının bir praçası olan araç. 5. *mec.* Başa kakma.
toraene *f.* Cüret etmek, cesaret etmek, uygulama yürekliliği göstermek. *Torêno ke* Cesaret eder mi ki? (Sıkar biraz!)
torais *f.* Cüret etme, cesaret etme, uygulama yürekliliği gösterme.
tore *ise.* 1. Bir toplulukta benimsenmiş,

yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü. 2. (Dar anlamda) Bir toplumdaki ahlaki davranış biçimleri. 3. Kural. *Tore dina* Dünyanın kuralı. *Torê dinara* Dünyanın kurallarına uygun olarak.

toren *ise.* Bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve önemlerinin güçlendirilmesi amaçlarıyla düzenlenen hareket dizisi, merasim.

torey *isç.* Töreler, gelenek görenekler, alışılmış davranışlar.

torge *isd.* Havada su buğusunun birden yoğunlaşıp katılaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli saydam buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü, dolu.

torık *ise. ve s.* 1. İnce ve gözenekli bezden yapılmış bez süzgeç. 2. Henüz olgunlaşmamış buğday, yeşil, ham.

torje (torjen) *ise.* Kesme, yarma, yontma gibi işlerde kullanılan ağaç saplı demir keski, balta.

torjêdar *ise.* Baltacı, odun kıran.

torjile *isè.* Doluya oranla küçük, yuvarlak taneler şeklinde yere düşen ve kar renginde bir yağış türü. *Torg-u torjile* Katı yağışlar.

torn *ise.* 1. Bir kimseye göre çocuğunun çocuğu, torun. *Torne torni* Torunun torunu. 2. Bir soya, köklü bir aileye mensup olan, soylu.

torna *isd.* Ağaç veya metal eşyaya yuvarlak biçim vermek için kullanılan çarklı tezgah.

tornavida *isd.* Vidaları döndürüp yürütmek için başlarındaki kertiğe uygulanan ucu yassı veya yıldız kabartmalı saplı demir alet.

torne *isd.* Bir kimseye göre çocuğunun kızı. *Torna torne* Kız torununun kız torunu.

torpil *ise. Fr. torpille.* 1. Savaş gemilerinde su altı silahı olarak kullanılan büyük bomba. 2. *mec.* Kayırıcı, arka. *Cıre torpile bıke* Kendisine bir kıyaklık yap.

torpileni *ise.* Kayırmacılık.

torpil kerdene *f.* Kayırmak, arka çıkmak.

torpil kerdis *isg.* Kayırma, arka çıkma.

torpilli *s. (e)* Kayıranı olan, torpili bulunan.

torre *ise.* 1. Ağ. 2. Süzgeç.

torta *ise.* Üstü kapalı balkon, sundurma.

torve *ise.* Torba.

torve kerdene *f.* 1. Bir şeyi torbaya koymak. 2. At, katır, eşek gibi hayvanları torbalamak, başlarına yem torbalarını asmak, yemlendirmek.

torve kerdis *isg.* 1. Bir şeyi torbaya koyma. 2. At, katır, eşek gibi hayvanları torbalama, başlarına yem torbalarını asma, yemlendirme.

tosse *isd.* 1. Genellikle içine sulu şeyler konulan metal vb. den yapılmış kap. 3. *s.* Çok açık, düz alan.

tove *ise.* İşlediği bir suçtan veya günahtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme. *Tove xızırvo* Hızır adına tövbe olsun (asla olmaz/yapamam)! *Tovê Haqvo* tanrı adına tövbe olsun!

tovekar *s. Far.* Günah sayılacak bir işten vazgeçmiş olan, bir daha yapmamaya karar vermiş olan (kimse). *Tovekaro* Tövbekardır

tovekareni *ise.* Tövbekarlık.

tovekariye *isd.* Tövbekarlık.

tove kerdene *f.* Tövbe atmek, yapmamaya yemin etmek. *Toveke* Tövbe et!

tove kerdis *isg.* Tövbe atme, yapmamaya yemin etme.

towayê tiriye *zf.* "Ne var ne yok yeni bir hadise var mı, yeni bir gelişme var

mı, yeni bir şey duydun mu" gibi durum sorgulayan bir zarf.

towo (tawo) *s. ve zf.* 1. Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştirir. 2. Soru cümlelerinde belirsiz bir zamanı veya durumu anlatır. *Sıma towo qeseykerd* Siz hiç konmuştunuz mu? *Sıma towo navehurê* Siz hiç münakaşa ettiniz mi? *Towaye nêbeno* Bir şey olmaz. *Towayê nêva* Bir şey demedi mi? *Towayê nêvan* Bir şey demiyeceğim. *Towo biya qız* Hiç küçüldün mü? *Towo biya kemi* Hiç eksildin mi? *Towo cıra vejino* Kendisinden bir şey çıkar mı? *Towo nebeno* Bir şey olmaz. *Towo nêkeno* Bir şey yapmaz. *Yine towo ard* Onlar birşeyler getirdiler mi? 3. Boş değersiz, önemsiz şey veya kimse. *Towayrê nêbeno* Bir şeye yaramaz/ Bir işe yaramaz. *Towayê tede çino* kendisinde bir şey yok/İçinde bir şey yoktur. *Towore nêbiyene* Bir şeye yaramıyordu. *Towoye verde nêcene* Bir şeye saymıyorlar. *Towoye verde niyo* Birşeye sayılır değil. *Towoye verde sayê nêkene* Bir şeyin yerine saymıyorlar. *Tı towoyê niya* Sen bir şey değilsin. *O mı çımde qe towoye niyo* O benim gözümde hiç bir şey değildir! *Mı towo nêva* Ben bir şey demedim. *Towo niyo* Bir şey değil. 4. Düz cümlelerde olumsuz bilgi verir. *Çede towoyê çino* Evde bir şey yoktur. *Towo desteber nino* Elinden bir şey gelmiyor (becereksiz). *Towoyê çino* Bir şey yoktur. *Towoyê deyra nêvejino* Ondan bir şey çıkmaz. *Towave dey nêbeno* Ona (e) bir şey olmaz. *Towove pé nêbeno* Ona hiç bir şey olmuyor.

toxım *ise. Far. tuhm. bot.* 1. Bitkilerde döllenme sonunda yumurtacıktan oluşan ve yeni bir bitki oluşmasını sağlayan tane. 2. mec. Soy, sop, döl, nesil, sülâle. 3. *mec.* Ortaya bir sonuç çıkaran, bir sonucun oluşmasına sebep olan şey. 4. *hlk.* Spermatozoit, erkeklik salgısı, menü.

toxımlığ *is. (e)* 1. Yeniden ekim için kullanılan bitki tohumu. 2. Damızlık, döllendirme için ayrılmış hayvan. 3. *mec.* Nüminelik, soy sürdürücü.

toxme *ise.* Minder, yatak gibi şeylere kılıf olarak kullanılan pamuktan dokuma basit bez.

toxtor/e *ise/d.* Doktor, hekim, sağaltman.

toxtereni *ise.* Doktorluk.

toxtoriye *isd.* Doktorluk mesleği.

toz *ise.* 1. Çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak. 2. Çok küçük parçacıklara bölünmüş herhangi bir madde. *Tozê komır* Kömür tozu. *Tozê qersuni* Kurşun tozu. *Tozê sımeri* Saman tozu. 3. *s.* Toz durumunda olan. *Tozê sorenci* Kurşun tozu.

toz biyaene *f.* 1. Toz olmak, toz haline gelmek. 2. Tozunmak, savrulmak. 3. *mec.* Ortadan kayb olmak, def olmak.

toz biyais *isg.* 1. Toz olma, toz haline gelme. 2. Tozunma, savrulma. 3. *mec.* Ortadan kayb olma, def olma.

toz ro cı dımiyaene *f.* Bir şeye toz bürünmek, tozlanmak.

toz ro cı dımiyais *isg.* Bir şeye toz bürünmek, tozlanmak.

toz guretaene *f.* Toz almak, tozlanmak.

toz guretais *isg.* Toz alma, tozlanma.

tozıke *isd.* İnce toz halinde yağan ve rüzgarda savrulan kar.

tozın *is. (e)* Toz.

toz kerdene *f.* 1. Ufaltıp toz etmek, toz haline getirmek. 2. Tozutmak, toz çıkartmak.

toz kerdis *isg.* 1. Ufaltıp toz etmek, toz haline getirme. 2. Tozutma, toz çıkarma

tozvağ *ise. esk.* Eski çağlarda Anadolu'da ağaçtan yapılan, kilit yerine kullanılan tos bağı.

tozlığ *ise.* Tozluk.
tu (ton) (I) *ise.* İlik, kemik yağı.
tu (tü) (I) *ünl.* 1. İğrenç, tiksinti verici bir şey karşısında tükürme gibi gösterilen tepki sözü. 2. Tükürme esnasında çıkarılan ses. 3. *ise.* Tükrük. *Tüyê cıke* Kendisine tükür.
tucar *ise.* Tüccar.
tucaren *ise.* Tüccarlık.
tucaren kerdene *f.* Tüccarlık etmek.
tucaren kerdis *isg.* Tüccarlık etme.
tucariye *isd.* Tüccarlık.
tuf *ise. Alm. tüf.* Motorlu kara ulaşım araçları muayenesi.
tufan (tofan) *ise.* 1. Nuh Peygamber zamanında yağan ve yeryüzünü su ile kaplayan yağmur suyu, su tufanı. 2. *mec.* Şiddetli yağmur ve yağmurla birlikte ortalığı sis, duman ve fırtınanın kaplaması hali. 3. Birinin başına bir iş getirme, başını belaya sokma. *Roze tufanê an sarê to serde* Bir gün başına bir bela getiririm. 4. *mec.* Büyük bir zulüme uğratma, soy kırımı yapma. "*Hırıstu heşt ma sarê Dêsimê tufane bi ame*" Otuz sekiz biz Dersim toplumuna bir tufandı geldi. - Vatoğ: Usıvê Memedi.
tujeni *ise.* 1. Acılık. 2. Acımsı cinsten şeyler. 3. (Kesici alet için) Keskinlik.
tujiye *isd.* 1. Acılık. 2. Acımsı cinsten şeyler. 3. (Kesici alet için) Keskinlik.
tuk *ise.* Tüy, vucut kılı, kılsal, kıl topluluğu.
tu kerdene *f.* Tükürmek.
tu kerdis *isg.* Tükürme.
tuke ho estaene *f.* Tüyünü atmak, kıllarını dökmek.
tuke ho estais *isg.* Tüyünü atmak, kıllarını dökmek.
tukê ho rısnaene *f.* Tüyünü dökmek, kıllarını dökmek.
tukê ho rısnais *isg.* Tüyünü dökme, kıllarını dökme.
tukın *s.* Tüylü, kıllı. *Tukıno* Tüylüdür (e).
tukıneni *ise.* Tüylülük, kıllılık.
tul (I) *ise.* Çok ince, gözenekli pamuk, ipek veya sentetik dokuma.
tul (II) *ise.* Beyaz ışık sağlamak için lambanın veya lüküsün gaz çıkış yerine takılan tül.
tulbend *ise. Far. ter-bend.* 1. Pamuktan, ince ve seyrek dokunmuş hafif ve yumuşak bez. 2. Bu bezden yapılmış baş örtüsü.
tule *s.* Köpek, çakal, kedi gibi hayvanların tüy atması, tüylerini dökülmesi hali. 2. Bozulmuş, zayıflamış, cazibesini yitirmiş olan.
tule biyaene *f.* 1. Köpek, çakal, kurt, kedi gibi hayvanların tüy atması, tüy dökmek. 2. *mec.* Bozulmak, zayıflamak, cazibe yitirmek, tipsiz olmak, kılıksız olmak. *Dırê roj nêweşiye unte, tule bi şi* Bir kaç gün hastalık çekti soldu gitti. 3. *mec.* Lahnetlik bir görünüşe bürünmek, lahnetlik olmak. *Tule biyo* Lahnetlenmiş.
tule biyais *isg.* 1. Köpek, çakal, kurt, kedi gibi hayvanların tüy atması, tüy dökmesi. 2. *mec.* Bozulma, zayıflama, cazibe yitirme, tipsiz olma, kılıksız olma.
tuleg *ise.* Pislikten yanına yaklaşılmayan kimse, lahnetli.
tulev *is. (e)* Tüyleri bozuk, tüyleri bozulmuş olan (hayvan).
tulumba *isd.* 1. Sıvıları alçak yerlerden çekmeye veya yüksek yerlere çıkarmaya yarayan araç. 2. Otomobil lastiği, futbol topu gibi şeyleri şişirmeye yarayan veya herhangi bir sıvıyı sıkmaya, bir şey üzerine püskürtmeye yarayan araç.
tulumbacı *ise.* 1. *esk.* Mahallelerde bulundurulan yangın tulumbalarını, yangın olan yerlere götüren ve orada yangının söndürülmesine yardım eden kimse. 2. Tulumba yapan, satan veya onaran kimse. 3. *mec.* Külhan

beyi.

tum *ise.* 1. Tepe, tümsek. 2. Bazı tepe veya tepeciklere verilen ad. *Tume Xızırî* Hızır tepesi.

tumtureg *ise.* 1. Gösteriş, debdebe. 2. Gerekli olmadığı halde kulağa hoş gelen gösterişli kelimeler kullanma.

tumur *ise.* Tümür, ur.

tunc *ise.* 1. Bakır, çinko ve kalay alaşımı, bronz. 2. *s.* Tunçtan yapılmış olan. *Pere biyo tunç, mılet biyo pinc* Para tunç oldu, millet piç oldmuş (halk deyimi). 3. *s.* Koyu kızıl renkte olan.

tunceli *ise.* 1938'den sonra devletin Dersim'e verdiği yeni isim, Tunceli ili.

tunedi *s.* 1. Görmemiş, görgüsüz. 2. Sonradan gören, sonradan zenginleşen. *Tunediyero* Görgüsüzün tekidir, sonradan görmenin biridir.

tunediye *s. (d)* 1. Görmemiş, görgüsüz. 2. Sonradan gören, sonradan zenginleşen. biridir.

tunedeni *ise.* 1. Görmemişlik, görgüsüzlük. 2. Sonradan görmelik.

tunel *ise. İng. tunnel.* 1. Bir yandan öbür yana geçebilmek için yer altına açılan yol. 2. Çevresi kapalı yol.

tunus *ise.* Tunus halkının yaşadığı ülke.

tur (I) *ise.* 1. Yaş ince ağaç dalı veya ayanıklı uzun ottan yapılan bağcık, bağlama aracı. 2. Yaş ince bir dalı esnetip bağcık yapabilmek için bükme, burme. *Molera terne adırde tezelnenera, hodestte tadanê pê xeleka niri giredane* Yaş bir ağaç filizini ateşte tavlarlar, ellerinde burarlar, bunula boyunduruk halkasını bağlarlar.

tur (II) *ise.* 1. Dolaşma. *Tur ardo tur ser* Dönerek turu tamamlamış/ Çıktığı noktaya geri gelmiş. *Tur amo tur ser* Tur tur üstüne gelmiş (Yıl bitti yeni yıla erişti, çağ döndü yeni çağa devretti). 2. Bir sonuca ulaşıncaya kadar yapılan iş.

turani *ise. ve s.* 1. *s.* Eskiden Orta Asya'da yaşayan halka ait olan, turanca. 2. Turanlar, Turan halkı. 3. Bu halktan olan kimse.

turaq *ise.* Yağı alınmış ayran kaynatılarak elde edilen, sonradan suyu süzülüp kurutulan yağsız peynir, çökelek.

turaq têvdayene *f.* 1. Çökelek yoğurmak, karıştırmak. 2. Taze çökeleğe süt veya ayran karıştırarak tavlamak, kıvamına gtirmek, lezzetlendirmek.

turaq têvdayis *isg.* 1. Çökelek yoğurma, karıştırma. 2. Taze çökeleğe süt veya ayran karıştırarak tavlama, kıvamına getirme, lezzetlendirme.

turav *ise.* 1. Birine aşırı ilgi gösterme, hizmet etme, pervane olma. 2. Eskide Dersim'de yaşamış yerli halk.

turba *isd. Ar. turbe.* Genellikle ünlü bir kimse için yapılan ve içinde o kimsenin mezarı bulunan yapı.

turdaene *f.* Dolaşmak, tur atmak, gezinmek. 2. Dönüp turu tamamlamak. 3. Turlatmak, dolaştırmak, çevirmek. 4. Kendi ekseninde dönmek.

turdais *isg.* Dolaşma, tur atma, gezinme. 2. Dönüp turu tamamlama. 3. Turlatma, dolaştırma, çevirme. 4. Kendi ekseninde dönmek.

tureme *ise.* 1. Türeme işi, azma, yoktan ortaya çıkma. 2. s. Aniden ortaya çıkan.

turemıs biyaene *f.* Oluşmak, ortaya çıkmak, meydana gelmek, teşekkül etmek, tekevvün etmek, türemek. *Na çiyo nêna kam turemıs kerdo* Böyle bir şeyi kim yaratmış. *Haqi na dundawo nêane kotra turemıs kerdo* Tanrı böyle bir evladı nerden peydah etmiş, yaratmış. *Cınawurê turemıs biyo mal qırkerdo qedeno* Canavarın biri ortaya çıkmış davarı kırmış bitirmiş. *Vanê yavanîyê turemıs biyo ne*

huze huyo ne guze huyo Diyorlar yabani bir şey ortaya çıkmış ne ucu ne bucağı var (devasaymış).

turemıs biyais *isg.* Oluşma, ortaya çıkma, meydana gelme, teşekkül etme, tekevvün etme.

turemıs kerdene *f.* Turetmek, yaratmak, azdırmak, oluşturmak, teşekkül ettirmek. *Turemıs kerê* Türetiniz.

turemıs kerdis *isg.* Turetme, yaratma, azdırma, oluşturma, teşekkül ettirme.

tur estane *f.* Tur atmak, bir o yana bir bu yana gidip gelmek.

tur estais *isg.* Tur atma, bir o yana bir bu yana gidip gelme.

turık *ise.* Kıl veya yünden örülerek yapılmış, desenli, süslü, püsküllü ve kola asılarak taşınan torba.

turist *ise. Fr. touriste.* 1. Dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla geziye çıkan kimse, gezgin, gezmen, seyyah. 2. *mec. argo.* Başıboş dolaşan, avare. *Lazekê ma turisto, cave ca fetelino* Bizim oğlan turisttir, yerden yere dolaşıyor.

turkmen *ise.* Türkmen halkı ve bu halka mensup erkek.

turkmenistan *ise.* Türkmenlerin yaşadığı ülke, Türkmenistan.

turli *is.* (e) 1. Çok çeşitli özellikleri olan, çeşit çeşit, muhtelif. *Envayi turli mılet vênena* Türlü türlü millet görürsün. *Envayi turli çi vênena* Çeşit çeşit eşya görürsün. 2. *ise.* Çeşit veya çeşitleri toplayan daha geniş bir bölüm. 3. *zf.* Herhangi bir yolda, herhangi bir biçimde. 4. *ise.* Çeşitli sebzelerle pişirilen etli yemek.

turp *ise. Far. turb, turub.* 1. *bot.* Turpgillerden, yaprakları tüylü, çiçekleri beyaz, sarı, mor renkli bir bitki (*Raphanus sativus*). 2. Bu bitkinin etli, yenebilen kökü. 3. *mec.* Sağlığı yerinde olma. *Tı hana jê turpa* Sen daha turp gibisin.

turşi *ise. Far. turşi.* Tuzlu suda veya sirkede bırakılarak özel bir kıvama getirilmiş sebze veya meyve.

tusk *ise.* Bir yaşını bitirmiş erkek keçi yavrusu, oğlak.

tuske *isd.* Bir yaşını bitirmiş dişi oğlak.

tuski *isç.* Bir yaşını doldurmuş oğlaklar.

tutın *ise. bot.* 1. Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan, otsu bir bitki, tütün (*Nicotiane tabacum*). 2. Bu bitkinin kurutulup kıyılarak sigara biçiminde veya pipoyla içilen yaprağı. 3. *hlk.* Duman.

tutqal *ise.* Dersi ve kıkırdak gibi hayvansal maddelerden elde edilen, katılaşıp sertleşme özelliği ile tahta, kâğıt vb. yapıştırmaya yarayan madde, tutkal.

tutqal biyaene *f.* Tutkallanmak.

tutqal biyais *isg.* Tutkallanma.

tutqal kerdene *f.* Tutkallamak, yapıştırmak.

tutqal kerdis *isg.* Tutkallama, yapıştırma.

tutqalın *s. (e)* 1. Tutkallı, tutkal sürülmüş. 2. Yapıştırılmış, tutkallanmış olan.

tutqalsız *s.* Tutkalsız, tutkal sürülmemiş olan.

tuz (I) *ise. ve s.* 1. Tat alma organında bazı maddelerin yakıcı durumu, acı. 2. Tadı bu nitelikte olan şeyler. *İsoto tuz* Acı biber. *Rono tuz* Bozulmuş yağ (acı). *Pêazo tuz* Acı soğan.

tuz (II) *s.* 1. (Kesici aletler için) Keskin. 2. (İnsan için) *mec.* Mahir, uz, kararlı, sert mizaçlı, iş bitirici. 3. *mec.* Zor, pahalıya patlayabilen, tuzlu. *Na kar tenê tuzo* Bu iş biraz tuzlu (zor).

tuz biyaene *f.* 1. Keskinleşmek, keskin olmak. *Torjenê ho tuz bi* Baltası keskindi. 2. Acılanmak, acı olmak, yakıcı bir tad almak. *İsote ho tuz bi* Biberi acı mıydı?

tuz biyais *isg.* 1. Keskinleşme, keskin olma. 2. Acılanma, acı olma, yakıcı bir tad alma. 3. Bozulma, tadı kaçma.

tuzeni *ise.* 1. Keskinlik. 2. Acılık.

tuzırıg (tuzıng) *ise.* 1. *zool.* Sülüklerin örnek asalak hayvanı (*Hirudo*). 2. Sülüklerden tatlı suda yaşayan, vucudunda 22 sindirim kesesi olduğu için bir kezde, ağırlığının sekiz katı kan emebilen, halk arasında bazı kan hastalıklarının tedavisinde yararlanılan hayvan (*Hirudo medicinalis*). 3. *bot.* Yaprak veya sapların yanlarında gelişen ince uzantı, asma bıyığı. 4. *mec.* Sömürgen, asalak. 5. Yapışkan, taciz edici.

tuz kerdene *f.* 1. Acı yapmak, acımsı şeyler katarak tadını acı etmek. 2. (Kesici aletler için) Keskinleştirmek, bileylemek, keskinliğini arttırmak. *Tuzke* Keskinleştir, bileyle!

tuz kerdis *isg.* 1. Acı yapma, acımsı şeyler katarak tadını acı etme. 2. (Kesici aletler için) Keskinleştirme, bileyleme, keskinliğini arttırma.

tuzkın *is. (e)* Acımsı, acılı. *Runê ho biyo tuzkın* Yağı acımsı olmuş (bozulmuş).

tüye cı kerdene *f.* 1. Kendisine bir tükrük atmak. 2. Kendisine tükürmek. *Tüyê cı kerdo* Kendisine tükürülmüş/tükürmüş. *Tüye cı kerê* Kendisine tükürün. 3. Kendisine tükürseydiniz.

tüye cı kerdis *f.* 1. Kendisine bir tükrük atma. 2. Kendisine tükürme.

U-u

u, U Zazaca alfabesinin yirmi beşinci harfidir. Ses bilimi bakımından kalın, dar, yuvarlak ünlüyü gösterir. **~borusu** U harfi biçiminde yapılmış boru.

u *kim.* Uranyumun kısaltması

u 1.Bazan iki sözcük arasında, birincisinden tire ile ayrılarak "ile" veya "ve" anlamında bağlaç işlevi kazanır. 2. Genellikle iki isim veya bir isim bir sıfat arasına girerek durum zarflarını ve bazı sıfatları yapar. *Dere-u derxuley* Dereler ve olukları/Bütün dereler ve oluklar.

ucız is.(e) 1. Fiyatı yüksek olmayan ucuz, pahalının tersi. 2. Zor ve tehlikeli durumdan az zararla kurtulma. *Na rae ucız xeleşayme* Bu yol ucuz kurtuldu k! 3. *mec.* Değersiz, boş. *Qese to ucız sono* Konuşman düşük değerde geçerlidir..

ucızane *zf.* 1. Ucuz olarak, ucuz biçimde. 2. Değersiz olarak, düşük nitelikte. *Sıma ucızane qeseykenê* Sizler sorumsuzca konuşuyorsunuz, aldatıcı, değersiz konuşuyorsunuz, sözünüz yerini bulmuyor.

ucız biyae *s.* Ucuzlanmış olan.

ucuz biyaene *f.* 1. Ucuz olmak, ucuzlamak. 2. Değeri düşmek, değerce düşmek.

ucuz biyais *isg.* 1. Ucuz olma, ucuzlama. 2. Değeri düşme, değerce düşme.

ucız berdene *f.* Ucuza götürmek, az parayla taşımak.

ucız berdis *isg.* Ucuza götürme, az parayla taşıma.

ucız cı dayene *f.* Alıcıya ucuza satmak, ucuz vermek.

ucız cı dais *isg.* Alıcıya ucuza satma, ucuz verme.

ucız daene *f.* Ucuz vermek, düşük fiyatla satmak.

ucız dais *isg.* Ucuz verme, düşük fiyatla satma.

ucızeni *ise.* 1. Ucuzluk, ucuz olma durumu. 2. *mec.* Hafiflik, değersizlik, bol keseden atma. *Tı ucız qeseykena Sen* bol keseden konuşuyorsun. *Sıma perekende qeseykenê* Sizler basit konuşuyorsunuz.

ucızıye *isd.* Ucuzluk.

ucız kerdene *f.* Fiyat düşrmek, ucuzlatmak. 2. Değerini düşürmek.

ucız kerdis *isg.* Fiyat düşrme, ucuzlatma. 2. Değerini düşürme.

ucız kerdoğ/e *ise/d.* Fiyatını düşüren, ucuzlatan.

ucız rotene *f.* Ucuza satmak, düşük fiyatla satmak.

ucız rotis *isg.* Ucuza satma, düşük iyatla satma.

ucret *ise. Ar. ucret.* 1. İş gücünün karşılığı olan para ve mal. 2. Kiralanan veya satın alınan bir şey için ödenen para.

ucretli *s. ve ise.* 1. Ücretle çalıştırılan kimse. 2. Ücret karşılığı yapılan (iş).

ucretsız (*bêucret*) *is.(e)* 1. Bir karşılık ödenmeden alınan. 2. *zf.* Parasız olarak.

ufles (*pufles*) *ise.* Kaynak yapmada, metalleri kesme, eritme işlerinde kullanılan alev

ulame *ise.* 1. Din bilgini. 2. Bilgin.

ulameyi *isç.* 1. Din bilginleri. 2. Bilginler.

ulafe *isd. Yun. yulaf.* 1. Buğdaygillerden, en çok hayvan yemi olarak yetiştirilen otsu bitki, yulaf (*Avena sativa*).

2. Bu bitkinin tanesi.

ulahi (*ulayi*) *bağ.* 1.Kesin emin olunmayan konularda tereddüt ve kararsızlık belirtmek için söze girişte kullanılır. 2. Konuşmaya başlarken iddiasız ve alçak gönüllü giriş sözcüğü olarak sarf edilir, nezaketen söylenir. *Ulahi sevajine, sıma tenena rınd zone* Vallahi ne diyeyim, sizler daha iyi bilirsiniz. 3. "Doğrusu, doğrusunu isterseniz, aslında, bana sorarsanız" yan cümle ilenci olarak kullanılır. *Ulahı rınd beno* Vallahi iyi olur. *Ulahi rınd kena* Vallahi iyi edersin! *Ulayi rınd nêkerdo* Doğrusu iyi yapmamış! 4. Kesin kararlılık ve hüküm belirten cümlelerde anlam güçlendirmesi yapar. *Ulahi kam sevano vazo na is beno* Vallahi kim nederse desin bu iş olacak! *Ulahi se beno bıvo* Vallahi ne olursa olsun! 5. Oronik doğrulama ve onay veya alaylamada kullanılır. *Ulahi rınd* Vallahi iyi.

ule *ünl. ve bağ.* "Dğrusu, doğrusunu istersen, vallah" anlamında bağlaç veya "Oh iyi olmuş, canıma deysin, hak etmiş, iyi ki öyle, demek ki öyle ha" gibi ünlemleri belirtir. *Ule esmer tenê zor yên* Valla bu yıl biraz zor gelirim. *Ule kam sevano vazo mı rınd ker do* Valla kim ne derse desin ben iyi etmişim! *Uleke mêrik werd* Ammada adam yedi! *Uleke mêrik hên kerd* Demek ki adam öyle yaptı! *Uleke sıma hên kerd* Demek ki siz öyle yaptınız. *Ule sevaj* Valla ne diyeyim.

ulgeri *ise. bot.* 1. Şeftaliler(*Persica vulgaris*). 2. Bu meyvelerin üzerinde bulunan ince tüy.

uliye ulu *is.(e)* Ulların ulusu, yücelerin yücesi.

ulnaene *f.* Mırıldamak, kendi kendine söylenmek.

ulnais *isg.* Mırıldama, kendi kendine söylenme.

ulu (*uli*) *is.(e)* 1. Erdemleri bakımından çok büyük, yüce. *Mordemero uluyo* Büyük bir insandır. *O merik alimero uluyo* O adam büyük bir alimdir. 2. (Somut şeyler için) Çok büyük. *Na koi uliyê* Bu dağlar yücedir. *Na dara uluya* Bu ağaç uludur. 3. *Ulu divan* Yüce divan. *Ulu maqam* Yüce makam. *Uliyê uluno* Yücelerin yücesidir. 4.Uliyo .Kutsaldır.

ul ul naene *f.* 1. Alçak sesle kendi kendine anlaşılmaz biçimde bir şeyler mırıldanmak.2. Alçak sesle şarkı söylemek.

ul ul nais *isg.* 1. Alçak sesle kendi kendine mırıldanma. 2. Alçak sesle şarkı söyleme.

ululnawoğ/e *ise/d* 1. Alçaksesle mırıldanan. 2. Alçaksesle türkü söyleyen.

uman *ise.* Umman, denizi, okyanus. *Derya-u umman* Umman Denizi.

umıd (omıd) *ise. Far. umid.* 1. Umma, beklenti, umut. 2. Bu duyguyu veren şey veya kimse.

umıd biyaene *f.* 1. Umut olmak. 2. *(nsz)* Umulma, ümid edilme.

umıd biyais *isg.* 1. Umut olma. 2. Umulma, ümid edilme.

umıd cı daene *f.* Umut vermek, umutlandırmak.

umıd cı dais *isg.* Umut verme, umutlandırma.

umıdê ho bırıyaene *f.* Umudu kesilmek.

umıdê ho bırıyais *isg.* Umudu kesilme.

umıdê ho bırnaene *f.* Umudunu kesmek.

umıdê ho bırnais *isg.* Umudunu kesme.

umde ho cıra bırnaene *f.* Bir şeyden umudunu kesmek.

umde ho cıra bırnais *isg.* Bir şeyden umudunu kesme.

umıd'ro cı bırıyaene *f.* Kendisine umut kesilmek.

umıd'ro cı bırıyais *isg.* Kendisine umut

kesilme.

umum (*umum*) *ise. ve s.* Bütün, hep, tüm, kamu.

umumi *is.(e)* Genel, bütün, tüm kamu.

umumiyet *zf* Geneli, tamamı, kamusal.

umumiyetra *zf.* Genellikle, genel olarak.

umumxane *ise.* Genel ev.

unca (onca) *zf.* 1. Yeniden, bir daha, yine, tekrar, gene. *Unca amune* Yine geldim! *Unca çıko* Yine nedir, ne var? *Unca çı wazena* Yine ne istiyorsun? *Unca kami sevato* Yine kim ne demiş? *Unca sebiyo* Yine ne olmuş? *Unca sekena* Yine ne yapacaksın? *Unca sekerdo* Yine ne yapmış? 2. Öyle de olsa; öyle olmasına karşılık. *Uncaki naerê sıkır* (Her şeye rağmen) Yine de buna şükür. 3. Öylesi de.

unıverste (unuverste) *isd.* Ünüversite, fakülte, akademik eğitim veren okul.

universteli *s.* Ünüversitede okuyan.

unıx *ise. ve s.* 1. Asık suratlı, çehresiz. *Unıxê ho unıx niyo* Suratı surat değil / Sinsi gözüküyor. 2. Kötü niyetli sinsi. *Unıxê ho xıravıno* Niyeti kötüdür. *Unıxe ro* Suratsızın tekidir.

unıxeni *ise.* 1. Çehresizlik. 2. Sinsilik.

untiv Çekmişti.

unto Çekmiş. *Unto ho* Üzerine çekmış/geçirmiş. *Qılıf unto ser* Kılıfını üzerine geçirmiş. *Unto yaxe horo* Birini kendine evlat edinmiş. *Untora* Gasp etmiş, gasp edilmiş.

unvan *ise. Ar. unvan.* Bir kimsenin işi, mesleği veya toplum içindeki durumu ile ilgili olarak kullanılan ad, san.

urf *ise.* Yasalarla belirlenmiş olan, halkın kendiliğinden uyduğu gelenek, adet, örf.

urf-u adeti *isç* Örf ve adetler, gelenek görenekler.

urım (wurım) *ise.* Rum halkı ve bu halktan her bir erkek. *Urımi* Rumlar. *Urımo* Rumdur. *Urıma* Rum kadındır.

urıme *isd.* Rum kadın.

urımi *isç.* 1. Rumlar. 2. Bu halkla ilgili olan. 3. Rum dili.

urıs (wurıs) *ise.* Rus halkı ve bu halktan olan erkek.

urısse *isd.* Rus halkından olan bayan.

urkmıs biyae *is.(e)* Ürkmüş olan.

urkmıs biyaene *f. (nsz.)* 1. Bir şeyden korkup birden sıçramak, tevahhuş etmek, ürkmek. 2. Şaşkınlık ve korku duymak.

urkmıs biyais *isg.* 1. Bir şeyden korkup birden sıçrama, tevahhuş etme, ürkme. 2. Şaşkınlık ve korku duyma.

uroloji *ise. Fr. urologie. tıp.* Tıbbın idrar yolu hastalıklarını inceleyen dalı, bevliye.

urolok *ise. Fr. uroloque tıp.* İdrar yolu hastalıkları ile ilgili, bevliyeci sağaltman.

urr *ise.* Hücrelerin aşırı çoğalmasıyla dokularda oluşan ve büyüme eğilimi gösteren yumru, tümör.

urve (qulp) *ise.* 1. kapların, sap gibi halka biçiminde olan tutulacak yeri. 2. *mec.* Uydurma sebep, bahane.

urve cı sanaene *f.* Kulp vurmak, kulp takmak, kulplamak.

urve cı sanais *isg.* Kulp vurma, kulp takma, kulplama.

usar (wusar) *ise.* 1. İlkyaz, ilkbahar. 2. Gök biliminde 21 Mart ile 22 Haziran arası yıl zaman. *Usarbi* İlkbahardı. *Usaren* İlkbahardan kalma/ İlkbaharda ekilen (buğday).

usıl (husıl) *ise.* 1. Bir amaca ulaşmak için tutulan yol, yöntem tarz. 2. Bilimde belli bir sonuca erişmek için, belli bir plana göre izlenen yol, medod. 3. *mec.* Yol, Yöntem. 4. *huk.* Bir yasa veya idare işleminin hazırlanması, yapılması veya yürürlüğe konulması gereken hükümler ve izlenecek yollar. 5. *mec.* Alaturka müzikte tempo.

6. Yavaş, ölçülü, sakin. *Eve usıl qeseybıke* Sakince konuş. *Eve usıl bıfeteliye* Yavaşça dolaş. *Eve usıl bıguriye* Yavaşça çalış. Usılra yavaşça. *Usılra gore* Duruma göre, usulüne uygun. *Usıle qeşşi* Sözün tarzı, söyleniş biçimi.

usılen *zf.* 1. Yol ve yöntemlerine uygun olrak. 2. Yavaşça, sakince, ölçülü olarak.

usılra (husılra) *zf.* Usulüne uygun olarak, kuralına göre. *Usıle qeşira gore* Sözün usulüne göre.

usılra qeseykerdene *f.* 1.Sakince konuşmak, yavaşça konuşmak. 2. Durumun gerektirdiği gibi, kurallarına uygun konuşmak.

usılra qeseykerdis *isg.* 1.Sakince konuşma, yavaşça konuşma. 2. Durumun gerektirdiği gibi, kurallarına uygun konuşma.

usılra qeseykerdoğ *ise.* 1. Kuralına göre konuşan. 2. Yavaşça, sakince konuşan.

usılra qeseykerdoğe *isd.* 1. Kuralına göre konuşan. 2. Yavaşça, sakince konuşan.

usılsız (bêusıl) *is.(e)* 1. Yöntemsiz, usulsiz. 2. Yolsuz.

usılsız biyaene *f.* 1. Yöntemsiz olmak. 2. Yolsuz olmak, yasadışı olmak.

usılsız biyais *isg.* 1. Yöntemsiz olma. 2. Yolsuz olma, yasadışı olma.

usılsızeni *ise.* 1. Yöntemsizlik, kuralsızlık. 2. Yolsuzluk.

usılsızeni kerdene *f.* 1. Yolsuzluk etmek, usulsüzlük yapmak. 2. Yöntemsizlik yapmak, kural dışına çıkmak.

usılsızeni kerdis *isg.* 1. Yolsuzluk etme, usulsüzlük yapma. 2. Yöntemsizlik yapma, kural dışına çıkma.

usılsızeni kerdoğ *ise.* 1.Yöntemsizlik yapan. 2. Yolsuzluk eden.

usılsızeni kerdoğ/e *isd.* 1.Yöntemsizlik yapan. 2. Yolsuzluk eden.

uskedar *ise.* Genellikle meşelikler içinde yaşayan ağacı sert ve parlak kırmızı bir ağaç türü.

uskedarê *isd.* Uskedar ağacının abuğundan yapılan deri boyası.

uskela *ise.* Dersinm'in Qızılkilise (Nazimiye) ilçesine bağlı bir bölge, yayla adı.

uskeva *ise.* 1. Mayalanmamış hamurdan hemen yapılan ekmek. 2. Yufka, ince geniş açma ekmek.

uskıra isd. 1.Genellikle sulu şeyler konulan metal kap, tasın büyüğü. 2. Coğrafyada çukur, çanak gibi yerlere denir. *Çola uskıra* Üsküre çukuru. *Warune uskıra* Çanak (üsküre) yaylası.

uskıv (tapa) *ise.* Tıkaç.

usret *ise.* Güçlük, zorluk

usta *ise. Far. ustâd.* 1. Bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse. 2. Sanat öğreticisi. 3. Zanaatçılar için san. Ali usta. 4. *is.(e)* Eli uz, işinin eri, becerikli, mahir. 5. Akıl veren veya öğreten. *Ey ustayê hora aqıl gureto* O Ustasından akıl almış. *Ey ustayê hora derse gureta* O ustasından ders almış. *Ustae qesuno* Söz ustasıdır.

usta biyaene *f.* Usta olmak, ustalaşmak.

usta biyais *isg.* Usta olma, ustalaşma.

ustad *ise. ve s.* Kendi meslek dalında uzmanlaşmış olan, öğretmen. 2. Bilim veya sanat alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan kimse. 3. *hlk.* Senli benli konuşmada seslenme olarak kullanılır.

ustade *isd. ve s.* Kendi meslek dalında uzmanlaşmış olan, öğretmen. 2. Bilim veya sanat alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan kimse. 3. *hlk.* Senli benli konuşmada seslenme olarak kullanılır.

ustae *isd.* Mesleğinde usta, yetenekli bayan.

ustayeni *ise.* Ustalık, uzmanlık, yetkinlik, becereklik.
ustayen kerdene *f.* 1. Ustalık yapmak, bir işte ustalık görevinde bulunmak, öğretmek. 2. *hlk.* Marangozluk yapmak.
ustayen kerdis *isg.* 1. Ustalık yapma, bir işte ustalık görevinde bulunma, öğretme. 2. *hlk.* Marangozluk yapma.
ustayen kerdoğ *ise.* Ustalık eden.
ustayen kerdoğe *isd.* Ustalık eden.
ustayenra *zf.* Ustalıkla, kurnazlıkla, ustaca, becerikli bir biçimde.
ustenera Kalkıyordu, kalkmak üzereydi, kalkmaya hazırlanıyordu.
ustın *is.(e)* Benzerlerine göre daha üstün, daha iyi, daha başarılı olan. 2. (Birine veya bir şeye göre) Nitelik bakımından daha yüksek, daha elverişli olan.
ustın amaene *f.* Üstün gelmek, rakibe karşı bir idıa, yarış veya mücadeleyi kazanmak, başarılı gelmek.
ustın amais *isg.* Üstün gelme, rakibe karşı bir idıa, yarış veya mücadeleyi kazanma, başarılı gelme.
ustın amawoğ *ise.* Üstün gelen.
ustın amawoğe *isd.* Üstün gelen.
ustına hardu asmeni *isd. hlk.* (inanç) Yerle göğün direği, evrenin direği.
ustına sılemaniye *isd. (dy)* (Süleyman Peygamberden ötürü) 1. Çok uzun yaşama, dünyaya kazık çakma. 2. s. Çok yaşayan, uzun ömürlü.
ustın biyae *s.* Üstün olan.
ustın biyaene *f.* Üstün nitelikte olmak.
ustın biyais *isg.* Üstün nitelikte olma.
ustıne *isd.* 1. Yapıların iç bölümlerinde tavan ve çatı kirişlerinin altına dayandırılan, ağaç, beton, mermer vb. maddelerden yapılan direk, stün. 2. *mec.* Bir topluluğun en önemli kişisi. *Lazo xırt ustına çeyiya* Cesur evlat evin direğidir.
ustıneni *ise.* 1. Üstün olma durumu, üstünlük. 2. Bir şeyin asıl dayanağını oluşturan, direklik.
ustın kewtene *f.* Rakibine üstünlük sağlamak, üstün düşmek.
ustın kewtis *isg.* Rakibine üstünlük sağlama, üstün düşme.
ustın vejiyae *s.* Üstün çıkmış olan.
ustın vejiyaene *f.* Rakibinden üstün çıkmak.
ustın vejiyais *isg.* Rakibinden üstün çıkma.
uşire *isd.* 1. Herhangi bir iş için yapılmış ağaç çubuk. *Uşirê aşi* Aşı çubukları. 2. Dayanmak için elde atşınan ağaç deynek. 3. Uzun sigara ağızlığı. 4. Çubuktan yapılmış olan. *Uşira kemani* Keman çubuğu. 5. Metal vb. şeylerden yapılmış çubuk. *Uşira tıfongi* Tüfek harbisi.
uşire de kerdene *f.* (Ağızlık veya pipo ile) Sigara tütürmek.
uşire de kerdis *isg.* (Ağızlık veya pipo ile) Sigara tütürmek.
ut *ise. Ar. üd.* Türk müziği araçlarından iri karınlı, kirişli, mızrapla çalınan bir çalgı.
ute ute *zf.* Sürekli olarak mızmızlanma, ırın mırın. *Uteuta* Habıre gevezeleniyorlar.
ute ute kerdene *f.* Durmadan kendi kendine gevelemek, mırıldanmak, söylenmek, ırın mırın etmek.
ute ute kerdis *isg.* Durmadan kendi kendine geveleme, mırıldanma, söylenme, ırın mırın etme.
ute ute kerdoğ/e *ise/d.* Durmadan söylenen, ırın mırın eden, söylenen.
uti *ise.* 1. Genellikle giysilerin buruşukluklarını gidermek için bunların üzerinden geçirilen kızgın demir araç. 2. Bu araçla yapılan iş.
uti biyae *s.(e)* Ütülü, ütülenmiş olan.
uti biyaene *f. (nsz)* Ütülenmek.
uti biyais *isg* Ütülenme.
uti kerdene *f.* Ütülemek.
uti kerdis *isg.* Ütüleme.

uti kerdoğ *ise.* Ütüleyen.
uti kerdoğe *isd.* Ütüleyen.
ut ut naene *f.* Kendi kendine mırıldanmak, kendi kendine söylenmek.
ut ut nais *isg.* Kendi kendine mırıldanma, kendi kendine söylenme.
ut utık *s.(e)* 1. Mırıldanan, kendi kendine söylenen (erkek). 2. Yavaş çalışan, yavaş hareket eden, konuşurken dinleyicileri bezdiren (erkek). *Ututikêro* Zevzek gevezenin biridir.
ut utıke *s. (d)* 1. Kendi kendine söylenen, kendi kendine geveleyen, kendi kendine mırıldanan, dırdırcı (bayan). 2. Yavaş hareket eden, şapşal.
uv *ise.* Dil hastalığı, dil ağrısı, dilin yara olma hali.
uv biyaene *f.* (Dil için) Yaralanmak, ağrımak, dilde sivilce oluşmak.
uv biyais *isg.* (Dil için) Yaralanma, ağrıma, dilde sivilce oluşma.
uvık guretene *f.* Dil hastalığına yakalanmak, dil hastalığı tutmak.
uvık guretais *isg.* Dil hastalığına yakalanma, dil hastalığı tutma.
uwahayat (awa hayat) *isd.* Ölümsüzlük suyu. Efsaneye göre içilince insanın ölümsüz olacağına inanılan su, hayat suyu.
uwe (awe) *isd.* 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, oda sıcaklığında sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde. *Uwa çemi* Nehir suyu. *Uwa germe* Sıcak su. *Uwa girayiye* Kaynar su / Kaynamış su. *Uwa laşeri* Sel suyu. *Uwa serdıne* Soğuk su. *Uwa siliye* Yağmur suyu. *Uwa vore* Kar suyu. *Uwa zemzemi* Zemzem suyu. *Uwa zenge* Bakır suyu. *Uwa solıne* Tuzlu su. *Uwa sorune* Sorak su. 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. *Uwa sırene* Tatlı su. 3. Meyve, sebze gibi şeylerin sıkılmasıyla elde edilen sıvı. *Uwa hengure* Üzüm suyu. *Uwa cewi* Arpa suyu (Bira). *Uwa yemiş* Meyve suyu. 4. Bazı kokulu yaprak veya çiçeklerden imbikten çekilerek elde edilen kokulu sıvı. *Uwa hêlıge* Kiriş bitkisi suyu. 5. Yemeğin sulu bölümü. *Uwa goşti* Et suyu. 6. Demir araçları ateşte kızdırdıktan sonra suya daldırılarak sağlanan sertlik. *Dariye uwe daene* Dareye su vermek. 7. *mec.* Vucut salgısı, menü. *Deste uwe* İdrar suyu. *Uwa miyani* Bel suyu. *Uwa çımu* Göz suyu. *Uwa pırnıke* Burun akıntısı. *Uwa şae* Kara su. 8. *mec.* Gereksiz, boş yere. *Zaman jê uwe vê-rono ra sono* Zaman su gibi geçip gidiyor. 9. Bitme, yok olma. *Peru uwa ho onta* Paralar suyunu çekmiş (bitmiş). 10. Göz yaşı. *Uwa şae* Katarak, inme, körlük perdesi. 11. Ölümsüzlük suyu. *uwa ab-u hayat* Hayat suyu. 12. Zehir, safra. *Uwa zerde* Sarı su/Safra. 13. Rahat kolay. *Reqi jê uwe sımeno* Rakıyı su gibi içiyor.
uwe cı daene *f.* 1. (Demir ve demir aletleri) Sertleştirmek, için su vermek. Çelikleştirmek. 2.Birine su sunmak.
uwe cı dais *isg.* 1.(Demir ve demir aletleri) için Su verme Sertleştirme, çelikleştirme. 2.Birine su verme.
uwe cı kerdene *f.* İçine su koymak.
uwe cı kerdis *isg.* İçine su koyma.
uwe daene *f.* Sulamak, su vermek.
uwe dais *isg.* Sulama, su verme.
uwe de 1. Suda, su içinde. 2. Sula.
uwe de bımendaene *f.* 1. Suda kalmak. 2. Suda beklemek.
uwe de bımendais *isg.* 1. Suda kalma. 2. Suda bekleme.
uwe de ğerkbiyaene *f.* Suda gark olmak, suda boğulmak.
uwe de ğerkbiyis *isg.* Suda gark olma, suda boğulma.
uwe de xenekiyaene *f.* Suda boğulmak.
uwe de xenekiyais *isg.* Suda boğulma.
uwe kerdene *f.* 1. Suya koymak, suya

daldırmak. 2. Sulandırmak, yumuşatmak. 3. Su serpmek veya üzerine su akıtmak, sulamak.

uwe kerdis *isg.* 1. Suya koyma, suya daldırma. 2. Sulandırma, yumuşatma. 3. Su serpme veya üzerine su akıtma, sulama.

uwe kerdoğ/e *ise/d.* 1. Suya koyan. 2. Sulandıran. 3. Sulayan.

uwe pa pısknaene *f.* Bir şeye su püskürtmek, su fışkırtmak.

uwe pa pısknais *isg.* Bir şeye su püskürtme, su fışkırtma.

uwe pede şiyaene *f.* Bir şeyin içine su sızmak, suyun sızıntısına uğramak.

uwe pede şiyais *isg.* Bir şeyin içine su sızmak, suyun sızıntısına uğrama.

uwe pıro kerdene *f.* 1. Üzerine su dökmek. 2. Yıkatmak, banyo, veya duş yaptırmak. 3. (Hayvanlar için) Yıkamak, temizlemek.

uwe pıro kerdis *isg.* 1. Üzerine su dökme. 2. Yıkatmak, banyo, veya duş yaptırma. 3. (Hayvanlar için) Yıkama, temizleme.

uwe pıro kerdoğ *ise.* 1. Üzerine su döken. 2. Yıkatan, banyo yaptıran.

uwe pıro kerdoğe *isd.* 1. Üzerine su döken. 2. Yıkatan, banyo yaptıran.

uwe pıro rısnaene *f.* Üzerine su serpmek, su damlatmak.

uwe pıro rısnais *isg.* Üzerine su serpme, su damlatma.

uwe ra çarnaene *f.* Suya daldırmak, suyla çalkalamak, sudan geçirmek, durulamak.

uwe ra çarnais *isg.* Suya daldırma, suyla çalkalama, sudan geçirme, durulama.

uwe ra serverdaene *f.* Üzerine su dökmek, su boca etmek.

uwe ra serverdais *isg.* Üzerine su dökme, su boca etme.

uwe ra vejiyaene *f.* Sudan çıkmak.

uwe ra vejiyais *isg.* Sudan çıkma.

uwe ra vetaene *f.* Sudan çıkartmak.

uwe ra vetais *isg.* Sudan çıkartma.

uwe ro cı naene *f.* 1. (Tarla ve bostan gibi şeylere) su Salmak, su akıtmak. 2. Suya daldırmak.

uwe ro cı nais *isg.* 1. (Tarla ve bostan gibi şeylere) su Salma, su akıtma. 2.Suya daldırmak.

uwero gınaene *f.* Suya düşmek.

uwero gınais *isg.* Suya düşme.

uwe sımıtaene *f.* 1. Su içmek, sussuzluğunu gidermek. 2. *mec.* Bir şeyi kaybetmek, ziyan etmek.

uwe sımıtais *isg.* Su içme, sussuzluğunu giderme.

uwe werdene *f.* 1. Su içmek. 2. *(nsz) mec.* Ziyan olma, habu yutma.

uwe werdis *isg.* 1. Su içmek. 2. *(nsz) mec.* Ziyan olmak, habu yutma.

uwo ke *bağ.* 1. Oki.., *Uwoke rındiye bıvo xıravıyêra çı vejino.* İyilik var iken, kötülütnen ne çıkar. 2. Madem ki. *Uwoke amo, deste tol merusnê* Mademki gelmiş eli boş göndermeyin.

uy (wuy) *ünl.* Bir olay veya durum karşısında şaşkınlık, elem ve acı bildirir. *Uy (wuy) bawo naki ame mı sare* Vay babam, buda başıma geldi! *Uy (wuy) daye* Vay anam! *Uy (wuy) lemınê* Vay feryadım.

uyê (wuyê) *zm.* 1. O şey. 2. *bağ.* Bir sözcüğün başına getirilerek " .. - cisi, ... -cüsü... -kisi" gibi dahil olduğu şeyle ilişkisini anlatır. *Uyê çorino* O dördüncüsüdür. *Uyê kamiyo* O kiminkisisdir. *Uyê deşino* O onuncusudur/ O onuncusuna aittir.

uzağe *isd.* 1. Ev aile, soy. *Uzağ şen* Ocağı sönmemiş aile, hayat dolu aile/Ocağı şen olasıca! 2. Alevilikte dede, baba, rehper, pir soyu. 3. Kutsal kabul edilen, bazı hastalıkları iyileştirdiğine inanılan aile ve mekan ve mabetler.

uzağkor *is. (e)* 1. Ocağı sönmüş, ocağı

tütmez olan. 2. Elinden bir iş ve beceri gelmeyen, eldekini yitiren, ocak söndüren, hayırsız (kimse). 3. çocuğu olmayan, soyu tükenmiş olan.

uzağkore *s. (d)* 1. Ocağı sönmüş, ocağı tütmez olan. 2. Elinden bir iş ve beceri gelmeyen, eldekini yitiren, ocak söndüren, hayırsız (kimse). 3. çocuğu olmayan, soyu tükenmiş olan.

uzağkor biyaene *f.* 1. Ocağı sönmek, evi yıkılmak, ocağı batmak. 2. Tembel, ocak söndüren, hayırsız biri olmak.

uzağkor biyais *isg.* 1. Ocağı sönme, evi yıkılma, ocağı batma. 2. Tembel, ocak söndüren, hayırsız biri olma.

uzağkoreni *ise.* Ocak köreltme durumu, tembellik, hayırsızlık.

uzağkoriye *isd.* Ocak köreltme durumu, tembellik, hayırsızlık.

uzağkor vejiyaene *f.* (Ailede evlatlar için) Tembel çıkmak, sorumsuz ve hayırsız çıkmak.

uzağkor vejiyais *isg.* (Ailede evlatlar için) Tembel çıkma,

uzağoli *s.* 1. Tanrı ocağı. Alevilikte dede, baba, mürşit, pir gibi dini ocaklara ait olan, ocak evladı, ocak oğlu.

uzağşê *ünl.* "Canı sağ olası, ocağı şen olası, mübarek, "hayrı kabul olası" anlamında, nazik ve dostça sitem ve tarizi anlatır. *Mı va sukera mıre seker biya, uzağşe şiyo mıre vase çay ardo* Dedim bana şehirden şeker getir, sağolası gitmiş bana çay otu getirmiş.

uzağşen *ünl.* Çalışkan, evini ve ailesini geçindiren, şenlendiren (kimse). *Uzağşeno* Ailesini gönendiren, işini bilen, çalışkan biridir.

uzağve korbo *ünl.* Ocağı sönesice, ocağı batasıca. *Uzağve korbo ey zuroke kerdi* Ocağı sönesice öyle yalanalar etti ki! *Uzağe dinave korvo, çêvêsayiye keşte nina* Ocağı sönesice dünya, evi yanası kimseye kalmıyor!

uzbet *is.(e)* 1. Yüzünde melanet yağan (kimse). 2. Abes, ayıp, uygunsuz.

uzengi *ise.* Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvanlara binildiğinde ayakların başılmasına yarayan, altı düz demir halka.

uzengiye *ise.* Binek taşı, dibek taşı.

uzleme (izinname *ise.* Evlenme işlemi, resmi evlenme muamelesi.

uzleme rıznaene *f.* Boşanmak, evlenmeyi sona erdirmek, nikah bozmak.

uzleme rıznais *isg.* Boşanma, evlenmeyi sona erdirme, nikah bozma.

uzleme rıznawoğ *ise.* Evlilik sözleşmesini yıkan, sona erdiren.

uzleme rıznawoğe *isd.* Evlilik sözleşmesini yıkan, sona erdiren.

uzleme vıraştaene *f.* Resmi evlilik işlemi yapmak.

uzleme vıraştais *isg.* Resmi evlilik işlemi yapma.

uzleme vetene *f.* Evlilik cüzdanı çıkartmak.

uzleme vetis *isg.* Evlilik cüzdanı çıkartma.

uzm *ise.* 1. (Bir işin) Üstesinden gelme, hakkından gelme, yapabilme gücü. 2. Sahiplenme, sahip çıkma, koruma gücü. *Cırê zof mêres mend, uzme cı nêvejiya* Kendisine çok miras kaldı, hakkında gelemedi. 3. (Yarış ve dövüşlerde) Kazanma, üstün gelme gücü. *Ez uzme dey vejin* Ben onun hakkından gelirim. *Yê uzme zumıni yêne* Onlar birbirlerinin hakkından gelirler. 4. Baş etme.

uzme cı amaene *f.* 1. Hakkından gelmek, üstesinden gelmek, başa çıkmak. 2. Bir şeyi gerektiği gibi değerlendirmek

uzme cı amais *isg.* 1. Hakkından gelme, üstesinden gelme, başa çıkma. 2. Bir şeyi gerektiği gibi değerlendirme.

uzme cı amawoğ *ise.* 1. Bir şeyin hakkında gelen, üstesinden gelen. 2. Değerlendiren, kullanmasını bilen.

uzme cı amawoğe *isd* 1. Bir şeyin hakkında gelen, üstesinden gelen. 2. Değerlendiren, kullanmasını bilen.

uzme cı nêvejiyaene *f.* Gücü yetmemek, hakkından gelememek, sahip çıkamamak, üstesinden gelememek. *Ez uzme çê ho nêvejin* Ben kendi evime sahip çıkamıyorum. *Ez uzme domonune ho nêvezin* Ben çocuklarımla başa çıkamıyorum. *Uzme to nêvejin* Seninle baş edemem. *Uzme dayê nêvejin* Onunla (d)başa çıkamam.

uzme cı nêvejiyais *isg.* Gücü yetmeme, hakkından gelememe, sahip çıkamama, üstesinden gelememe.

uzme cı niyamaene *f.* Hakkında gelememek, baş edememek, üstesinden gelememek. *Uzme cı nin* Hakkından gelememek / Baş edememek.

uzme cı niyamais *isg.* Hakkında gelememe, baş edememe, üstesinden gelememe.

uzviye *isd.* 1. Ünüversite, kimya okulu. 2. Ünüversite dil okulu, filoloji.

V-v

"V": Bu harf eski Mısır yazısında uzunca yapılı yayvan ve özensiz bir çatal olarak görülür. Fenike yazısında da böyle olmakla birlikte daha düzgün bir biçim almıştır. Batı Yunan ve Etrüsk yazılarında ise başlangıçta dik bir çizginin yukarılarına sağdan eğik bir çizginin gelmesi biçimde bir çatalken daha sonra bugünkü biçimini edindiği görülür. Eski Latin ve klasik Latin yazısında da biçimini korumuştur. Zaza abecesine "V" sesini karşılamak üzere Latin yazısından alınmıştır.

v, V Zazaca'da 26'ncı harfdir. *Ve* adı verilen bu harf ses bilimi bakımından ötümlü sürtünücü diş-dudak ünsüzünü gösterir.

va (I) *ise.* Havanın yer değiştirmesinden oluşan, esinti, yel, rüzgar. *Vawo vorewer* Kar yiyen rüzgar (Güney rüzgarı, ılık rüzgar). *Vae cori* Yukardan esen rüzgar, dağ rüzgarı. *Vae ceri* Aşağı yönden esen rüzgar. *Vae hewri* Bulut rüzgarı, bulut taşıyan rüzgar.

va (II) *zf.* Bir olgu, olay ve gelişmenin sonucunu sabır ve kaygısızca bekleme hallerinde; "varsın. . . hele bir olsun da. . . , bırak da neticelensin, keşke . . . " gibi anlamında kullanılır. *Ala va bıvo, sebeno bıvo* Hele bir olsun da, nasıl olursa olsun. *Meke va gıra gıra biçino* Karışma varsın yavaş yavaş biçsin. *Qarse cı meve va bımıro* Dokunma varsın ölsün. *Raverde va bêro* Bırak hele gelsin bakalım. *Va çinevo* Varsın yok olsun / Varsın olmaz olsun! *Va hore bıwano* Varsın kendine okusun. *Va paniso:* 1) Varsın yapışsın. 2) (Kuş vs. ağaca vb. ne) Varsın konsun. *Va serdınvo* Varsın soğusun. *Va vazo* Varsın desin! *Va vazê* Varsın desinler!

va (III) *ise.* 2. Söylem. 3. Deme veya söylemenin fiil kökü. *Van* Derim, söylerim. *Vana* Söyleyecek misin? / Söyler misin? *Van ke* Diyorum ki... *Vanne* Söylerim / Derim! *Vano* Söyleyecek / Söyler.

va amaene *f.* Rüzgar gelmek, rüzgar esmek. **va amais** *isg.* Rüzgar gelme, rüzgar esme.

vad (od, wod) *ise.* Bir işi yerine getirmek için verilen söz, vaad. *Vadbo (odbo, wodbo)* Söz olsun, vaadim olsun. *Vadke* Söz ver!

vade *ise.* 1. Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için gösterilen süre, mühlet, mehil. 2. Vade si dolma Ömrünü tamamlama, süresi dolma, ölümü gelme. *Vadê ho qediyo* Süresi bitmiş / Yaşama süresi bitmiş.

vad kerdene *f.* Vaad etmek, bir işi yapacağına söz vermek.

vad kerdis *isg.* Vaad etme, bir işi yapacağına söz verme.

vae *isd.* Küçük su kanalı, ark.

vae ğervi *ise.* Batı rüzgarı.

vae hode biyaene *f.* Kendi havasında

olmak.

vae hode biyais *isg.* Kendi havasında olma. *Vae hoderê* Kendi havasındalar.

vae pakayi *ise.* Yağışsız rüzgar, bulut taşımayan rüzgar, açık hava rüzgarı.

vae periye *ise.* Cin rüzgarı, insanı hasta ettiğine inanılan gizemli rüzgar. *Vae cıne* Cin (d) rüzgarı.

vae pewraji *ise.* Poyraz yeli.

vae şerqi *ise.* Doğu rüzgarı.

vae vortişi *ise.* Yağış rüzgarı, yağmur rüzgarı, bulut taşıyan rüzgar.

vae vêri *s.* İşkembe havası, karın havası. *İyê deyi vae vêriyo* Onunkisi mide havasıdır (geçici öfkedir).

vae viroji *ise.* Güney rüzgarı, Güneyden esen rüzgar.

vae vore *ise.* Kar rüzgarı, kar getiren rüzgar veya karın yağacağını haber veren rüzgar.

vae zımi (zimarani) *ise.* Kuzey rüzgarı, kuzeyden esen yel.

vagon *ise. Fr. wagon < Ing.* Yük ve yolcu taşımakta kullanılan, lokomotifin çektiği demir yolu arabası.

vagonet *ise. Fr. wagonnet.* Yana veya arkaya doğru devrilebilen ve bazı toprak düzleme işlerinde kullanılan küçük vagon.

vajime ke *bağ.* "Diyelim ki, var sayalım ki, farz edelim ki" manasında kullanılır.

vajiyae *is. (e)* Söylenmiş olan, söylenen, anlatılan. *A xevere vajina* O haber söyleniyor. *Çiyero hene vajiyo* Öyle bir şey söylenmiş *Qeso rindvajino* İyi söz söylenir.

vajiyaene *f.* Söylenmek, anlatılmak, söz konusu edilmek.

vajiyais *isg.* Söylenme, anlatılma, söz konusu edilme, söylenti.

vakut ise. Rüzgar tarafından dağ yamaçlarına savrulup pekiştirdiği sert kar yığını, "rüzgar pekiştermesi / rüzgar dövgüsü".

vala *isd.* Kadınların baş örtüsü, yaşmak.

valey *isç.* Baş örtüleri, yaşmaklar.

valêz (valiz) *ise.* Yolculukta öteberi taşımak için kullanılan el çantası, valiz.

vame *isd.* Badem ağacının her biri veya badem tanesi.

vami *isç.* 1. *bot.* Gülgillerden, badem ağacı (Amygdalus communis). 2. Bu ağacın yaş veya kuru yenilen yemişi.

vampir / e *isd / d. Fr. vampire < Alm. Vampir.* 1. İnsanın kanını emdiğine inanılan hortlak. 2. *zool.* Yarasalardan, Güney Amerikada yaşayan, kuyruksuz, kan emici olmayan, meyveyle beslenen bir memeli türü (*Vampyrus spectrum*). 3. *mec.* Acımasızca ve zalimce sömüren, başkalarını ezerek, onların sırtından zenginleşen kimse.

vampireni *ise.* Vampirlik.

van *ise.* Van ili. *Suka vani* Van şehri.

vana *isd. Lat.* venna. Boru içindeki bir akışkanın akışını azaltıp çoğaltmaya, durdurmaya veya serbest bırakmaya yarayan âlet, valf.

vaqa *isd.* 1. Olgu, olay, hadise. 2. *bağ* Gerçi, her ne kadar ... ise de.

vaqayi *isç.* Olgular, olaylar, hadiseler. *Vaqayê Dêsimi* Dersim olayları. *Vaqaye Gadri Humi* Hz. Muhammed'in Hicret'in onuncu yılında en son verdiği hacül veda olayı. *Vaqayê Kerbela* Kerbela Olayı.

vaqıf *s. ve ise. Ar. vakf.* 1. Bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bir kimse tarafından bırakılan mülk veya para. 2. *s.* Bu nitelikte olan mülk veya para. 3. Bilen, bilgisi olan. 4. Bilmek. öğrenmek. *Ez pê vaqıfne* Kendisi hakkında bilgiliyim. *Ezve yê qesu vaqıfne* Ben o sözleri bilincindeyim. *Vaqıf bine* Biliyordum. *Pê vaqıf bine* Kendisi hakkında bil-

giliydim. *Vaqıfa* Biliyor musun, olup bitenden haberin var mı?

vaqıyyet *ise.* Gerçek, hakikat, olduğu bir vakıa.

varasu *ise.* Öğle ile akşam arasındaki süre, ikindi, akşam üstü.

varasura *zf.* Akşama doğru, ikindi zamanında.

vardiye *isd. İt. guardia.* Nöbetleşe çalışma, postası.

varil *ise. Fr. baril.* 1. Çoğunlukla, sıvı maddeleri koymak için kullanılan, metalden yapılmış, silindir biçiminde, üstü kapalı kap. 2. Bir varilin içine aldığı madde miktarı ; petrol ölçü birimi (158, 8).

varis (I) *ise. Ar. vâriş.* Kendisine miras düşen kimse, mirasçı, kalıtçı.

varis (II) *ise. Fr. varice. tıp.* Toplar damar genişlemesi.

varoz *ise. Yun.* Büyük taşları kırmak, kazık çakmak gibi işlerde kullanılan, çok iri ve ağır çekiç, balyoz, varyoz.

varrık/e *ise / d.* Artık erkeği ve dişisi ayırdedilebilir büyüklükte tavuk yavrusu, piliç.

varrvarıki *isç.* Tavuk ve horozların küçükleri, henüz erginleşmemiş tavuk yavruları, piliçler.

varti *isç. tıp.* Genellikle çocuklarda görülen, döküntülü, bulaşıcı, salgın hastalık, su çiçeği / Su çiçekleri.

vartivare *isd.* Yılın 30 gün süren altıncı ayı, Haziran.

varvare *isd.* Bal kovanları hastalığı.

vas *ise.* İlkbaharda bitipte yeşeren, sonbaharda saarıp kuruyan küçük bitkilerin ortak adı.

vasse amêni *ise.* Maya otu.

vasse olebendi *ise. bot.* Kökünden boya elde edilen, süt biçimindeki salgısı kuruyunca doğal sakız haline gelen, aynı zamanda ilkel yara tedavisinde kullanılan, gri yapraklı bir dağ bitkisi.

vasse tarve *ise. bot.* Yara otu, yara iyileştirmede kullanılan bir bitki.

vasso gewr *ise. bot.* Gri ot, albunk otu.

vasse keku *ise. bot.* Papatya otu (pire otu).

vasse pısıngu *ise. bot.* Kediler otu diye bilinen bir bitki.

vaste *ise. Ar. vâsita.* 1. Araç, vasıta. 2. Aracı. 3. Aracılık.

vasturiye *isd.* Ot ve ekin biçmekte kullanılan, yarım çember biçiminde, yassı, ensiz, keskin ve saplı araç, orak.

vaşere *isd.* Genellikle tabanı yerden iki metre kadar yükseğe kurulan ve dört ağaç direk arasına veya kalın ve büyük bir ağacın işkınları arasına istiflenmiş ot yığını.

vatan *ise. Ar. vatan.* Yurt, vatan.

vatandaş *ise. Ar. vatandaş.* Yurttaş, aynı ülkede yaşayan, bir devletin uyruğu olan.

vatandaşeni *ise.* Yurttaşlık.

vatanperver is. (e) Far. Yurtesver.

vatanpervereni *ise.* Yurtseverlik.

vatansız *ise.*. Yurtsuz, ülkesiz, yurdu olmayan.

vatena veri *ise.* 1. Önsöz. 2. İlk söylenen, önce söylenen, başta söylenen. 3. Ön konuşma.

vatene *f.* 1. Söylemek, telafuz etmek, düşündüğünü sözle anlatmak. 2. Bir düşünceyi ortaya atmak, ileri sürmek. *Ey haqqa mıde qesero nêane vato* O benim hakkımda böyle bir söz söylemiş. *Vativ ke* Denmişti ki / Demişti ki... 3. Şarkı, türkü söylemek. *Lawuke vatene* Şarkı söylemek. *Klamu vatene* Şiir okumak. 4. Anlatmak. *Sanıke vatene* Masal anlatmak. 5. *isd.* Söylence, hikaye, efsane. 6. *isd.* Söyleşi, konuşma, hitap, münazara. *A vatenede* O kunuşmada / O söyleşi sırasında. *Vatenera gore* Söylendiğine göre / Söylentiye göre.

Vatena daera gore Onun (d) dediğine göre. *Vatena deyra (eyra) gore* Onun söylediğine göre. Vatena ho vatena Dediği dediktir! *Vatena jediye* Konuşmanın fazlası, gereğinden fazla konuşma. *Vatena vırenu* Eskilerin söylediği / Önceki insanların sözü. *Vatena vırenuna* Eskilerin deyimidir. *Vatene ke* Denirdi ki. . / Derdi ki. . *Vato ke vano* Söylemiş ki söylüyor.

vatene daene *f.* 1. Söyletmek, konuşmasına yol açmak, konuşmak zorunda bırakmak. 2. İtiraf ettirmek, kabule zorlamak. *Vatenede* Söylettir, itiraf ettir.

vatene dais *isg.* 1. Söyletme, konuşmasına yol açma, konuşmak zorunda bırakma. 2. İtiraf ettirme, kabule zorlama.

vatene kerdene *f.* Laf etmek, kafa şişirmek.

vatene kerdis *isg.* 3. Laf etme, kafa şişirme.

vatene nêdaene *f.* 1. Söyletmemek, konuşturmamak. 2. Söz konusu ettirmemek.

vatene nêdais *isg.* 1. Söyletmeme, konuşturmama. 2. Söz konusu ettirmeme.

vatera ve vatis *zf.* Söylemden söyleme, demeden demeye.

vatena qeşi *zf.* Sözgelişi, sözün söyleyişi.

vatis *isg.* Söylem, konuşma. *O vatisde* O konuşmada.

vatoğ *ise.* 1. Söyleyen, anlatan. *Vatoğra gore* Söyleyene / anlatana göre. 2. (Şarkı) Okuyan, söyleyen.

vatoğe *isd.* 1. Söyleyen, anlatan. *Vatoğra gore* Söyleyene / anlatana göre. 2. (Şarkı) Okuyan, söyleyen.

vavo *ünl.* 1. "Baş üstüne, hay hay, kabûl" anlamında onamayı anlatır. *Vavo ke bêri* Söz olsun ki geleyim! *Vavo ke cıdi* Söz olsun ki vereceyim / Hay hay ki vereyim! *Vavo ke cıre bıjeri* Söz olsun ki kendisine alayaım. 2. Varsın olsun. *Vavo unca ki qese mêriki hurenddero* Olsun, gene de adamın söylediği yerindedir. *Vavo, uncaki to nêvatene* Olsun, yine de sen söylemeseydin.

vawo pırde *zf.* Dolu dizgin, son hızla, hızlı rüzgarda, dolu rüzgarda. *Vawo pırde şiyaene* Rüzgar gibi gitmek. *Vawo pırde şiyaene amaene* Dolu dizgin gitmek gelmek. *Vawo pırde şiyais* Dolu dizgin gitme.

vaxo *ünl.* 1. "Deme, yapma yahu, sahi mi" gibi inanılması güç olaylar karşısındaki hayreti belirtir. 2. Dokunma, deyme. *Vaxo va bêro* deyme gelsin. *Vaxo va bıwano* Deyme okusun! *Vaxo va cıdo* Deyme varsın versin. *Vaxo va şero* Dokunma varsın gitsin. *Vaxo va vazo* Deyme söylesin!

vaydaene *f.* 1. Yele vermek, rüzgara vermek. 2. Savurmak. *Coyin vayde* Harmanı savur. 3. *mec.* Yalan söylemek, üfürmek, işkembeden atmak. 4. *mec.* Yellemek.

vaydais *isg.* 1. Yele verme, rüzgara verme. 2. Savurma. 3. *mec.* Yalan söyleme, üfürme, işkembeden atma. 4. *mec.* Yelleme.

vayê *ise.* Pazarlık, fiyat kesme.

vayê kerde *s.* Pazarlık edilmiş olan.

vayê kerdene *f.* Pazarlık etmek, fiyatta anlaşmak. *Vayêke* Pazarlık et.

vayê kerdis *isg.* Pazarlık etme, fiyatta anlaşma.

vaz biyaene *f.* Vazgeçmek, caymak.

vaz biyais *isg.* Vazgeçme, cayma.

vazife *ise. Ar. vazife.* 1. Ödev. 2. Görev.

vazifeli *s.* Görevli, görevli olan.

vaziyet *ise. Ar. vaz'iyyet.* 1. Konum. 2. Durum, tavır, hal. *Vaziyet çivavo* Durum nasıldır?

veba *isd* 1. hasta sıçanlardan insana ge-

çen bir mikrobun oluşturduğu bulaşıcı, öldürücü bir hastalık. 2. Bazı hayvan hastalıklarına da veba denir. *Veba naxırı* Sığır vebası. *Veba xoji* Domuz vebası.

vebal *ise. Ar. vebâl.* Günah, azap.

vebalde bımendaene *f.* Günahta kalmak.

vebalde bımendais *isg.* Günahta kalma.

vefa *isd. Far.* Sevgide sebat, sevgide durma, sevgi bağlılığı.

vefakar is. (e) Vefalı.

vefakareni *ise.* Vefalı olma durumu, vefakarlık.

vefakariye *isd.* Vefakarlık.

vefasız *s.* Vefası olmayan, sevgisi çabuk geçen, hakikatsız.

vefasızeni *ise.* Vefasızlık, vefasız olma durumu.

vehac *is. (e)* Çok aydın, parlak.

vehayi *is. (e)* Boş, anlamsız.

vehayi qeseykerdene *f.* Boş, anlamsız konuşmak.

vehayi qeseykerdis *isg.* Boş, anlamsız konuşma.

vehel *ise.* Batak, bataklık.

vejiyae *is. (e)* Çıkmış olan, çıkık.

vejiyaene *f.* 1. İçerden dışarıya varmak, gitmek, çıkmak. *Hepısra vejiya* Hapisten çıktı. *Site yê manguna xeylê ru vejiyo* O ineklerin sütünden hayli yağ çıkmış. *Ma sodır rew çêra vejayme* Biz sabah erken evden çıktık. 2. Elde edilmek, sağlanmak, istihsal edilmek. *Hêgawura rın masul vejiyo* Tarlalardan iyi mahsül çıkmış. 3. Bir meslek veya bilim kurumunda okuyup sınavını vererek yetişmiş olmak, mezun olmak. *Lazê mı mektevê malımenra vejiya* Oğlum öğretmen okulundan mezun oldu. *Lazê ho huquqra vejiyo* Oğlu hukuktan mezundur. 4. Ayrılmak, ilgisini kesmek. *Karra vejiya* İşten çıktı. 5. Süresi dolunca ayrılmak, terk etmek. 6. Yetişecek ölçüde olmak. *Na pajenra fistanê vejino* Bu pazenden bir entari çıkabilir. 7. Eksilmek. *Sesşinera dı vejayi, peyde çor manenê* Altıdan iki çıkınca geriye dört kalıyor. 8. Sıyrılmak, ayrılmak. *Soleti mı lıngera vejayi* Ayakkabılar ayağımdan çıktı. 9. Herhangi bir durumda olduğu anlaşılmak. *Ma hesavê ho dı, wo mırê dêndar veja* Biz hesabımızı yaptık, o bena borçlu çıktı. 10. Bir durumla ilgili niteliklerini yitirmek, bir durumdan başka bir duruma geçmek. *Na çenekera çiyê vejino* Bu kızdan bir şey çıkar! 11. *(-e)* Bir şeyin yukarısına varmak veya yükselmek. *Vejiyoro gıle koyi* Dağın tepesine çıkmış. 12. *(-e)* Birden bire karşılaşmak Dota *mıde veja* Öteden birden karşıma çıktı. 13. (Söylenti, haber) Yayılmak, duyulmak. 14. (-e) Karşı gelebilmek, boy ölçüşmek. 15. *(-den, -e)* Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak, ayrılmak. 16. *(nsz)* Niteliği anlaşılmak. *Wo mara baqıl veja* O bizden akıllı çıktı. 17. *(nsz)* Bitmek, büyümek, sürmek. 18. *(nsz)* (Ay veya mevsim) Geçmek. *Na asme kı vejiyê* Bu ay da çıktı. 19. (Ay, güneş) Doğmak. *Asme vejiye* Ay doğdu. *Roz veja* Güneş doğdu.

vejiyais *isg.* 1. İçerden dışarıya varma, gitme, çıkma. 2. Bir meslek veya bilim kurumunda okuyup sınavını vererek yetişmiş olma, mezun olma. 3. Ayrılma, ilgisini kesme. 4. Süresi dolunca ayrılma, terk etme. 5. Bir durumla ilgili niteliklerini yitirme, bir durumdan başka bir duruma geçme. 6. *(-e)* Bir şeyin yukarısına varma veya yükselme. 7. *(-e)* İş için, yetkili birini makamında görme. 8. *(-e)* Talihine veya payına düşme, isabet etme, vurma. 9. *(-e)* Birden bire görünme. 10. (Söylenti, haber) Yayıl-

ma, duyulma. 11. Olma, bulunma, var olma. 12. Bir iddıa ile ortalıkta görünme. 13. Yayılma. 24. *(-e)* Bir sebeple bulunulan yerden ayrılma. 25. Niteliği anlaşılma. 16. Oluşma, olma. 17. Piyasaya sürülme. 18. Bitme, büyüme, sürme 19. (Ay veya mevsim) Geçme. 20. Yeni yetişip satışa sunulma. 21. Büyük aptest bozma. 22. (Akıl, iç, hatır gibi kelimelere) Unutma. 23. (Ay, güneş) Doğma.

vekalet *ise.* Vekalet.

vekaleten *zf.* Vekil olarak, birini temsilen.

vekaletname *ise Far. name.* Bir kimsenin vekil olduğunu bildiren noterlikçe onaylanmış belge.

vekil *ise.* 1. Birinin işini görmesi için kendi yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse. 2. Bakan. 3. Parlamenter, milletvekili.

vekileni *ise.* 1. Birinin yerine iş görme yetkisi, naiplik. 2. Bakanlık. 3. Milletvekilliği. 4. Avukatlık.

vekiliye *isd.* 1. Birinin yerine iş görme yetkisi, naiplik. 2. Bakanlık. 3. Milletvekilliği. 4. Avukatlık.

velakin *zf. ve bağ.* Fakat, amma, lakin.

velayet *ise.* 1. Velilik. 2. Yetki, silta, otorite. 3. Bir hükümdardan sonra onun yerine geçmeye aday olan kimse.

velayetname *ise.* 1. Velilik vesikası. 2. Yetki belgesi. 3. Bir hükümdarın ölümünden sonra onun yerine geçeni göstermek için yazılan belge.

velet. 1. Oğulan, çocuk. 2. Çocukları paylarken kullanılır. *Veletê zına* Piç.

velev *zaf. ve bağ.* İster, isterse, olsa da, kaldı ki, hatta.

velevke *zaf. ve bağ.* . Kaldı ki, olsa da. *Velev ke bıvo,* olsa dahi bile. *Velevke henvo* Öyle olsa dahi. *Velevke jê vatena sımavo* Sizin dediğiniz gibi olsa dahi. *Velevke jê sıma vajime* Varsayalım sizin dediğiniz gibi diyelim

velg *ise.* Genellikle hayvan yemi olarak kesilen meşe vs. yaprağı. *Velgo moje* Meşe yaprağı.

velgedar *ise ve s.* Bol yapraklı ağaçlık alan, yeşil geniş yapraklı ormanlık.

velgêce *ise.* Yaprakların kesildiği orman bölümü, alan.

velgêre *isd.* Hayvanların kışlık yemi olarak güzün geniş yapraklı ağaçların yeşil dallarından kesilen ve iki ağaç arasına dizilmesinden oluşan yaprak yığını.

velgın *s.* Yaprağı olan, yapraklı.

velgu vas Yaprak ve ot.

velhasıl *bağ.* Sözün kısası, kısacası.

velhasıl kelam *bağ. ve'l hâsil-i kelam* Sözün kısası, velhasıl.

velık *ise. anat.* Kandaki zararlı maddeleri süzen, idrar salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organlardan her biri, böbrek.

velıki isç. Böbrekler.

velvele *ise.* Gürültü, bağrışma.

velveleni *ise.* Gürültülülük, patırtılılık.

velveleci *s.* Gürültü, patırtı eden.

velvelede biyaene *f.* Gürültü patırtı halinde olmak. *Velveledero* Telaş halindedir, telaşlıdır, hengame içindedir. *Velvelederime* Telaş ve hengame içindeyiz.

velvelede biyais *isg.* Gürültü patırtı halinde olma.

velveleki *is.* (e)1. Şakacı, şamatacı. 2. Telaşlı, gürültücü. 3. *ise.* Nükteli, espirilice, şamataca şeyle.

velveleku vetene *f.* 1. Şamata çıkarmak, gürürltü etmek. 2. Espiriler çıkartmak, nükte yaratmak, güldürücü şamata çıkarmak.

veli nimet *ise.* Birine, etkisi yaşadıkça sürecek bir iyilik veya bağışta bulunan kimse.

vemun *ise.* Yalan.

vemuneni *ise.* Yalancılık.

vemunenra *zf.* Yalandan, yalancıktan, gerçek dışı olarak.

veng *ise.* 1. Kulağın duyabileceği titreşim. 2. Ciğerlerden gelen havanın ses yolunda yaptığı titreşim. *Vengo bari* İnce ses. *Vengo qolınd* Kalın ses. *Eve vengo qolınd* Kalın ses ile. 3. Güzel ve etkileyici ses. 4. *mec.* Duygu ve düşünce. 5. *mec.* Herhangi bir davranış, tutum karşısında uyanan ruhî tepki. *Cıra honde mılqi kerd, onca ki vengê ho nêvet* Kendisine onca küfür etti, yine de sesini çıkarmadı. 6. *müz.* Aralarında uyum bulunan titreşimler. 7. *mec.* Olay, olgu, haber. *Vengê vazê* (Haber, havadis sormada) Ne var ne yok, bir ses bir söylem var mı? *Veng vaz çıno* Herhange bir durum yok, bir ses seda yok.

venga cı daene *f.* 1. Birine seslenmek, kendisini çağırmak. 2. Birinin bir yere gelmesini istemek, davet etmek.

venga cı dayis *isg.* 1. Birine seslenme, kendisini çağırma. 2. Birinin bir yere gelmesini isteme, davet etme.

venga ho nefiştaene *f.* Sesini çıkarmamak, sessiz kalmak.

venga ho nefiştais *isg.* Sesini çıkarmama, sessiz kalma.

veng bırıyaene *f.* 1. Ses seda kesilmek, artık ses çıkmamak. *Vengê ho bırıyo* Sesi kesilmiş. 2. *mec.* Akame uğramak, yatışmak, şimdilik hareketsiz olmak. 3. *mec.* Soyu tükenmek, kökten yok olmak.

veng bırıyais *isg.* 1. Ses seda kesilme, artık ses çıkmama. 2. *mec.* Akame uğrama, yatışma, şimdilik hareketsiz olma. 3. *mec.* Soyu tükenme, kökten yok olma.

veng daene *f.* Uzaktan çağırmak, seslenmek, ünlemek.

veng dais *isg.* Uzaktan çağırma, seslenme, ünleme.

vengê ho bırıyaene *f.* 1. Sesi kesilmek, sessiz sedasız kalmak. 2. *mec.* Soyu tükenmek, kökten yok olmak.

vengê ho bırıyais *isg.* 1. Sesi kesilme, sessiz sedasız kalma. 2. *mec.* Soyu tükenme, kökten yok olma.

vengê ho bırnaene *f.* Sesini kesmek, susmak, konuşmasını kesmek. *Vengê ho bıbırne* Sesini kes!

vengê ho bırnais *isg.* Sesini kesme, susma, konuşmasını kesme.

vengê ho ceriyaene *f.* Sesi tutulmak, sesi kısılmak.

vengê ho ceriyais *isg.* Sesi tutulma, sesi kısılma.

venga ho fiştaene *f.* Seslenmek, sesini çıkartmak.

venga ho fiştais *isg.* Seslenme, sesini çıkartma.

vengê hora ho guretene *f.* (Uyarı için) Susmak, konuşmamak, sessiz kalmak. *Vengê hora hoce* Sesini kendine tut, kunuşma, sus!

vengê hora ho guretis *isg.* Susma, konuşmama, sessiz kalma.

vengê hora ho pistene *f.* Sessiz kalmak, sesini çıkartmamak. *Vengê hora ho pise* Sus, sesini kes!

vengê hora ho pistais *isg.* Sessiz kalma, sesini çıkartmama.

vengê ho tepıs kerdene *f.* Konuşmasını kontrol altına almak, kendi sesini engellemek, ağzını tutmak, sesini tutmak.

vengê ho tepıs kerdis *f.* Konuşmasını kontrol altına alma, kendi sesini engelleme, ağzını tutma, sesini tutma.

vengê ho kotene *f.* Sesi düşmek, sesi kısılmak.

vengê ho kotis *isg.* Sesi düşme, sesi kısılma.

veng nêkerdene *f.* Ses etmemek, sessiz kalmak.

veng nêkerdis *isg.* Ses etmeme, sessiz kalma.

vengo cı bırıyaene *f.* 1. Sesi sedası kesilmek, sus pus olmak, sessizleşmek, sesi soluğu kesilmek.

vengo cı bırıyais *isg.* 1. Sesi sedası kesilme, sus pus olma, sessizleşme, sesi soluğu kesilme.

vengo cı bırnaene *f.* 1. Sesini soluğunu kesmek, susturmak. 2. *mec.* Kökünü kazımak, varlığını ortadan kaldırmak.

vengo cı bırnais *isg.* 1. Sesini soluğunu kesme, susturma. 2. *mec.* Kökünü kazıma, varlığını ortadan kaldırma.

vengo cı kerdene *f.* 1. (Hayvanlara) Seslenmek, azarlamak. 2. Birini uyarmak, kendisine ihtar etmek, seslenmek. *Tıke hewla vengo camerduke* Yiğitsen erkeklere seslen / haber et! *Vengo cıke* Kendisine seslen, haberdar et, kendisini uyar.

vengo cı kerdis *isg.* 1. (Hayvanlara) Seslenme, azarlama. 2. Birini uyarma, kendisine ihtar etme, seslenme.

veng pırogınaene *f.* 1. Haykırmak, bağırmak, yüksek sesle konuşmak. 2. *mec.* Sesli biçimde osurmak.

veng pırogınais *isg.* 1. Haykırma, bağırma, yüksek sesle konuşma. 2. *mec.* Sesli biçimde osurma.

veng ho têfîştene *f.* 1. Sesleri birbirine katarak, birlikte seslenmek, birlikte ses vermek. 2. Koro yapmak, birlikte şarkı söylemek. *Ma veng fiştve tê, piya lawuki vati* Biz seslerimizi birbirine katıp, birlikte şarkı söyledik. 3. Sesleri uyum içine sokmak, nota yapmak. 4. Birlikte ağlamak. *Domonu veng viştotê bervenê* Çocuklar koro halinde ağlıyorlar.

veng ho têfîştais *isg.* 1. Sesleri birbirine katarak, birlikte seslenme, birlikte ses verme. 2. Koro yapma, birlikte şarkı söyleme. 3. Sesleri uyum içine sokma, nota yapma. 4. Birlikte ağlama.

veng vaz *zf.* 1. Ses seda. 2. *ise.* Olup biten, habere konu olan havadis.

veng ho vejiyaene *f.* Bir konuda adı çıkmak, ünü yayılmak.

veng ho vejîyais *isg.* Bir konuda adı çıkma, ünü yayılma.

veng vetaene *f.* 1. Ses çıkartmak. 2. Birinin dedikodusunu yaymak. *Şiyo venge ma veto* Gitmiş dedikodumuzu yaymış. *Cenıke vengê mınu ho veto* Kadın benimle dedikodusunu yaymış. 3. Ses getiren etkili bir iş yapmak.

veng vetais *isg.* 1. Ses çıkartma, seslenme. 2. Birinin dedikodusunu yayma. 3. Ses getiren etkili bir iş yapma.

ver *ise.* 1. Bir şeyin esas tutulan yüzü, ***arka*** karşıtı. *Verê çeveri* Kapının önü. 2. *Ma ver bi* Önümüz sıraydı. *Ma ver şiyenê* Önümüz sıra gidiyordu. 3. Yakın gelecek zaman. *Verve zımustu* Kışa doğru. 4. *zf.* Önce, evvel veya az kala. *Verê peroji* Öğleden önce / öğleye az kala. 5. *zf.* Yüzünden, ötürü, nedeniyle. *Hêrsu-ne ho ver* Hırsından dolayı. *Tersune dine ver naheta nino* Onların korkusu yüzünden bu tarafa gelmiyor. *Tersune dey ver dewa hora remune* Onun korkusu yüzünden köyümden kaçtım. 6. (Yaklaşık bir süreden) Önce. *Verê dı asmu* Yaklaşık iki ay önce. *Verê dı seru* İki sene evvelinden. 7. *Verê destu de* El altında, hazır olarak.

verasu *ise. ve zf.* Akşama doğru, ikindiye doğru. *Verasura* İkindiden itibaren.

verbend *ise.* 1. Ön bağ. 2. Ana bağlantı. 3. Semeri sıkı bağlamak için yük hayvanının göğsünden geçirilerek bağlanan kolan.

ver cı daene *f.* 1. Yüz vermek, şımartmak. *Herke ver da cı, herke ho serra şi* Yüz verdikçe dikine gitti (azdı). 2.

Önünü açmak. 3. Yönlendirmek. 4. Yol açmak, neden olmak. 5. Görüntü kazandırmak, ön tarafına biçim vermek.

ver cı dais *isg.* 1. Yüz verme, şımartma. 2. Önünü açma. 3. Yönlendirme. 4. Yol açma, neden olma. 5. Görüntü kazandırma, ön tarafına biçim verme.

ver çarnaene *f.* 1. (Ölü için) Önünü çevirmek 2. Yöneltmek, yönlendirmek. *Ver ke çutir çarna hen sono* Nasıl yönlendirilirse öyle gider.

ver çarnais *isg.* 1. (Ölü için). Önünü çevirme. 2. Yöneltme, yönlendirme.

verdaene *f.* 1. Bir miktar geriye bırakmak. 2. (Bir işi yapmasına) İzin vermek, müsade etmek. 3. (Sakal, bıyık vb. ni) Bırakmak, uzatmak.

verdais *isg.* 1. Bir miktar geriye bırakma. 2. (Bir işi yapmasına) İzin verme, müsade etme. 3. (Sakal, bıyık vb. ni) Bırakma, uzatma.

verde cı daene *f.* 1. (Bir şeyin) Yerine kendisine vermek, karşılığında birine vermek, diyet olarak kendisine vermek. 2. (Alış verişte, müşteriye) Ek olarak kendisine, bişey hediye olarak vermek.

verde cı dais *isg.* 1. (Bir şeyin) Yerine kendisiene verme, karşılığında birine verme, diyet olarak kendisine verme. 2. (Alış verişte, müşteriye) Ek olarak bişey, hediye verme.

verde daene *f.* Öne doğru vermek, öne eğmek.

verde dais *isg.* Öne doğru verme, öne eğme.

verde guretene *f.* 1. Önünde tutmak. 2. Ön tarafından tutmak.

verde guretis *isg.* 1. Önünde tutma. 2. Ön tarafından tutma.

verde mendene *f.* 1. Önünde kalmak. 2. Konuşurken güçlük çekmek, kekelemek. 3. Bir konuyu hatırlamakta zorlanmak, duraklamak. 4. Aklı karışmak, ne diyeceğini şaşırmak, sözleri birbirine karıştırmak. 5. Yemek yerken boğazında lokma kalmak.

verde mendis *isg.* 1. Önünde kalma. 2. Konuşurken güçlük çekme, kekeleme. 3. Bir konuyu hatırlamakta zorlanma, duraklamam. 4. Aklı karışma, ne diyeceğini şaşırma, sözleri birbirine karıştırma. 5. Yemek yerken boğazında lokma kalmak.

verdest *ise.* 1. Yardımcı, muavin. 2. Elin ön tarafı, aya. 3. El önünde, rahat, almaya veya kullanmaya elverişli. 4. Ters olmayan, insanın çalışmasına uygun pozisyon.

verde vatene f. 1. Önünde söylemek, yüzüne karşı söylemek, (arkasında değil) yüzüne karşı konuşmak. 2. Öğüt vermek, maval okumak, kafasına koymaya çalışmak.

verde vatis *isg.* 1. Önünde söyleme, yüzüne karşı söyleme, (arkasında değil) yüzüne karşı konuşma. 2. Öğüt verme, maval okuma, kafasına koymaya çalışma.

verdi *ise.* İlmik ?

verd kerdene *f.* İlmiklemek, ilmik atmak.

verd kerdis *isg.* İlmikleme, ilmik atma.

verera *zf.* Önceden, eskiden, geçmiş. zamandan. *Vererave nıka* Geçmişten şimdiye kadar, eskiden beri. *Verera ravê* Geçmişten evvel, eski zamandan daha eski.

vereset *ise.* 1. Katılım, soya çekim, irs, veraset. 2. *huk.* (Mirasta) Hak sahibi olma.

vereset name *ise.* Bir kimsenin, bir miras bırakanın mirasçısı olduğunu gösteren ve mahkemeden alınan resmi belge.

veresetenı *ise.* Varisçilik, mirasçılık.

veresetiye *isd.* Varisçilik, mirasçılık.

verê coyi *zf.* İlk önce. En önce.

verê destude biyaene *f.* 1. Ayakçıl ol-

mak, el altında hizmet görmek. 2. Başkasına muhtaç olmak, eli altında hizmetinde bulunmak. 3. Yetim olmak.

verê destude biyais *isg.* 1. Ayakçıl olma, el altında hizmet görme. 2. Başkasına muhtaç olma, eli altında hizmetinde bulunma. 3. Yetim olma.

verê feki sae kerdene *f.* Ağzını aramak, laf almaya çalışmak, düşüncesini öğrenmeye çalışmak, nabız yoklamak.

verê feki sae kerdis *isg.* Ağzını arama, laf almaya çalışma, düşüncesini öğrenmeye çalışma, nabız yoklama.

verê ho çarnaene *f.* 1. Önünü çevirmek, 2. Yüzünü çevirmek, küsmek, darılmak.

verê ho çarnais *isg.* 1. Önünü çevirme, 2. Yüzünü çevirme, küsme, darılma.

verês kerdene *f.* Kontrol etmek, denetlemek, teftiş etmek.

verês kerdis *isg.* Kontrol etme, denetleme, teftiş etme.

verê toayde nêguretene *f.* Kaale almamak, bir şeye saymamak, önem vermemek, muteber tutmamak.

verê toayde nêguretis *isg.* Kaale almama, bir şeye saymama, önem vermeme, muteber tutmama.

ver feteliyaene *f.* 1. Önünde dolaşmak, önünde gezmek. 2. Ayak önünde dolaşmak, ayak işleri yapmak. 3. Ajanlık yapmak, aramaya yol göstermek. 4. (Bir şey) Yüzünden dolaşmak.

ver feteliyais *isg.* 1. Önünde dolaşma, önünde gezme. 2. Ayak önünde dolaşma, ayak işleri yapma. 3. Ajanlık yapma, aramaya yol gösterme, hafiyelik etme. 4. (Bir şey) Yüzünden dolaşma.

verg *ise. zool.* 1. Yırtıcı, etçil memeli hayvan, kurt (Canis lupos). 2. *mec.* Bir yeri, bir şeyi iyi bilen.

verge *isd. zool.* 1. Köpek gillerden, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan, kurt (Canis lupos). 2. *mec.* Bir yeri, bir şeyi iyi bilen. 3. *mec.* İşini iyi bilen, aldanmaz, kurnaz.

verınd *s. (e)* Eni çok olan, enli, vasi, geniş. *Dergena ho jede niya hama verındo* Uzunluğu fazla değil ama geniştir.

verındeni *ise.* Genişlik, enlilik.

verındiye *isd.* Genişlik, enlilik.

vernike *isd. Yun. vernikion.* Sürüldükleri yüzeyde koruyucu katman yapan katı cisimlerle veya kuruyan yağlarla, bunları eritme özelliğindeki sıvılardan hazırlanan gereç.

ver kerdene *f.* 1. Önüne koymak. *Malira şanu verke va berê* Davarı çobanların önüne kat varsın götürsünler. 2. Öne koymak, ön tarafa koymak. 3. Altına koymak, alt tarafına koymak. *Pırene ho miya ho verke* Atletini kuşağının altına sok. 4 Salmak, giriştirmek. *Yêrğati hêğay verke va biçinê* Irgatları tarlaya sal, varsın biçsinler. 5. *Alef naxır verke* Sığırların önüne yem (ot) koy. *Sımer gawu verke, ho mırdkerê* Sığırların önüne saman koy, kendilerini doyursunlar. 6. Yemekte ana maddenin içine katkı katmak, eklemek. *Nuku goşti verke* Et yahnisine nohut kat. *Pêazu goşti verke* Et yahnisine soğan ekle. 7. Gebelikte düşük. yaptırmak. *Domu ho ver kerdene* Çocuk düşürmek. 8. Bir şeyin veya işin yürümesini sağlamak, yol açmak, çözündürmek, giriş sağlamak. *Çı beno bıvo, reeke ver kerd cı hove ho sono* Ne olursa olsun bir kez önü açıldı mı kendi kendine yürür.

ver kerdis *isg.* 1. Önüne koyma. 2. Öne koyma, ön tarafa koyma. 3. Altına

koyma, alt tarafına koyma. 4. Salma, giriştirme. 5. (Hayvanlar için) Önüne yem koyma. 6. Yemekte ana maddenin içine katkı katma, katkı ekleme. 7. Gebelikte düşük yaptırma.

ver kewtene *f.* 1. Önüne düşmek, önüne girmek. *Kêwtra ver şi* Önüne düşüp gitti. 2. (Tren, araba vb. hareket halindeki bir aracın) Altına düşmek, altında kalmak, çiğnenmek. *Kewtora makina ver* Kamyonun altında kalmış. 3. Hareket halinde olan bir şeye kapılmak, takılmak. *Kewtora çığ ver* Çığ altında kalmış. *Kewtora laşer ver* Sele kapılmış. *Deste ho kewtora ğızar ver* Eli hızara kapılmış. 4. Kıstırılmak, sıkışmak, ezilmek. *Bêçıka ho kewtara çeveri ver* Parmağı kapıya sıkışmış. 5. Ziyan olmak. *Honde emeğe ma kotra uwe ver şi* Onca emeğimiz suya kapılıp gitti.

ver kewtis *isg.* 1. Önüne düşme, önüne girme. 2. (Tren, araba vb. hareket halindeki bir aracın) Altına düşme, altında kalma, çiğneme. 3. Hareket halinde olan bir şeye kapılma, takılma. 4. Kıstırılma, sıkışma, ezilme. 5. Ziyan olma.

ver neketiyaene *f.* 1. İnatçi biçimde bir işe girişmek, dayanmak. *Ver neketiye bure* Giriş yiyiver. *Ver neketiye gort veze* Girişiver ormandan tarla aç. *Ver neketiye hêga zengeke* Giriş tarlayı kazmala. *Ver neketiye tenê kemer veze, bonu vırazeme* Giriş biraz taş çıkart, ev yapacağız. 2. Durmadan taciz etmek, sataşmak, itip kakmak, söylenip durmak, rahat vermemek. 3. *mec.* Dövmeye başlamak, hırpalamaya girişmek. *Neketiyo ver dona pıro* Girişmiş, dövüyor. 4. Bir şeyi yapmaya zorlamak, sürekli baskı yapmak. *Lewe hode neketiya ma ver, dewera kerdime tever* Yanıbaşında bize baskı yaptı, bizi köyden çıkarttı.

ver neketiyais *isg.* 1. İnatçi biçimde bir işe girişme, dayanma. 2. Durmadan taciz etme, sataşma, itip kakma, söylenip durma, rahat vermeme. 3. *mec.* Dövmeye başlama, hırpalamaya girişme. 4. Bir şeyi yapmaya zorlama, sürekli baskı yapma.

ver nezeliyaene *f.* 1. Var gücü ile bir işe girişmek, bir işi yapmaya koyulmak. *Ver nezeliye bıkıne* Giriş kazıver.

ver nezeliyais *isg.* 1. Var gücü ile bir işe girişme, bir işi yapmaya koyulma. 2. Aman vermeme, durmadan sataşma, taciz etme. 3. Sürekli itip kakma

vernuste *ise.* Önsöz, ön yazı.

vero ceraene *f.* Gönlünü almaya çalışmak, ikna etmeye çalışmak, hoşnut etmeye çalışmak. *Vero cere* Kızgınlığını yatıştır, gönlünü al, ikna et, hoşnut et.

vero cerais *isg.* Ricada bulunma, gönlünü almaya çalışma.

vero kerdene *f.* Önüne koymak, önüne kıstırmak. *Şalenda ho pısa ho veroke* Uçkur bağını uçkur büzmenin altına koy (tıkıştır, kıstır). *Fiştane ho miya ho veroke* Entarini kuşağının altına kıstır, koy.

vero kerdis *isg.* Önüne koyma, önüne kıstırma.

ver pee ho nêzonaene *f.* Önünü arkasını bilmemek, ne yaptığını bilmemek, cahil bilmezlik etmek, bilinçsiz olmak, tecrübesiz olmak. *Hona cayılo ver pee ho nêzono* Daha toydur önünü arkasını bilmiyor.

ver pee ho nêzonais *isg.* Önünü arkasını bilmeme, ne yaptığını bilmeme, cahil bilmezlik etme, bilinçsiz olma, tecrübesiz olma.

ver pey *zf.* Önü arkası.

ver peyde *zf.* Önde arkada.

ver peyra *zf.* Önden arkadan.

verra *zf.* 1. Bir şeyin veya kimsenin yer-

ine olmak üzere. *Denê ho verra zu dayra bıde fit bime* Borcun yerine bir daire ver ödeşelim. 2. Başkasının adına. *Dey verra ez şine esker* Onun yerine ben askere gittim. *Dey verra sondi wen ke, xeta dey çina* Onun yerine yemin ederim ki, onun hatası yoktur. *Bırae ho verra ez şine kar* Kardeşimin yerine ben işe gittim. *Ez ho verra qeseyken* Ben kendi yerime konuşuyorum. 3. Önden, ön taraftan. 4. Yanından, yan tarafından.

verra cı *zf.* Karşısında, kendisine görünür biçimde, karşıda.

verra cı amaene *f.* 1. Birine karşı gelmek, karşılamak. 2. Birine karşı çıkmak, karşı koymak, birine çekişmek.

verra cı amais *isg.* 1. Birine karşı gelme, karşılama. 2. Birine karşı çıkma, karşı koyma, birine çekişme.

verra cı kerdene *f.* 1. Birine karşı çıkmak, birine diklenmek. *Verr kenora mawu piye ho* anne babasına karşı geliyor. 2. Durmadan bir yandan doldurmak, koymak.

verra cı kerdis *isg.* 1. Birine karşı çıkma, birine diklenme. 2. Durmadan bir yandan doldurma, koyma.

verra ho kerdene *f.* 1. Kendine dönmek, rücu etmek. 2. Kendi önüne dönüp gitmek.

verra ho kerdis *isg.* 1. Kendine dönme, rücu etme. 2. Kendi önüne dönüp gitme.

verra kerdene *f.* 1. (Zihnet, madalya gibi şeyleri) Boynuna, gerdanına takmak. *Zernu waştiya ho verrake* Nişanlı'ın önüne (gerdanına) altınları tak. *Madalya verrake* Önüne madalya tak. 2. (Takılarını) Boynundan veya gerdanından almak, çıkartmak, koparmak. 3. (Dikimde kumaşın kesik uçlarını) Önüne bükmek, önüne katmak, penesleyerek saklamak. *Pêse fistani verrake* Entarinin eteklerini önüne bük, pens et. 4. Kayırmak, korumak, üstüne kanat germek, müdafaa etmek. *Na lazerk beno pil, qêke nê çüyê keno sarre ma verra* Bu oğlan büyüyecek, hiç değilse başımızın üzerinde sopasını kalkan eder. *Sona kot qessu dana maro, roze ki qessê ma verrake* Gittiğin her yerde biza laf atıyorsun, bir gün de bizi savunan bir söz et. *Belka rozê gessê keno ma verra* Belki günün birinde bizi savunan bir söz eder. 5. Altına girmek, sırtlamak, yüklenmek. *Ho derji verra kerdene* Kendini yükün altına koymak. *Ho selage (teliye) verrake, era rae kume* Yükünü sırtla, yola düşelim.

verra kerdis *isg.* 1. (Zihnet, madalya, rozet gibi şeyleri) Yakasına, boynuna, gerdanına takma. 2. (Takılarını) Boynundan veya gerdanından alma, çıkartma, koparma. 3. (Dikimde kumaşın kesik uçlarını) Önüne bükme, önüne katma, penesleyerek saklama. 4. (Giysi gibi şeylerin artan veya sarkan uçlarını alt giysinin, kemerin veya uçkur ipinin) Altına sıkıştırma, altına koyma. 5. (Bir saldırıya karşı) kalkan etme, üstüne germe. 6. Kayırma, koruma, üstüne kanat germe, müdafaa etme. 7. Altına girme, sırtlama, yüklenme.

verra naene *f.* 1. Önüne katmak, önüne koymak. 2. Önüne takmak. 3. (Plak vsg. şeyleri) Öttürücüye bırakmak, çalmak. 4. Çarka vermek, sürtündürmek. *Fekê torjeni çerxi verrane, tuzke* Baltanın ağzını çarka ver, keskinleştir.

verra nais *isg.* 1. Önüne katma, önüne koyma. 2. Önüne takma. 3. (Plak vsg. şeyleri) Öttürücüye bırakma, çalma. 4. Kestirmeye verme, önüne sürme. 5. (Çarka) verme. 6. Kucağına verme.

verr biyaene *f.* 1. Yarılmak, çatlamak. 2. Kıymıklanmak.

verr biyais *isg.* 1. Yarılma, çatlama. 2. Kıymıklanma.

verre isd. Kıymık, çok küçük ve sivri tahta, cam, demir, taş vb. parçası. *Verra taxti* Tahta kıymığı. *Verra kemere* Taş kıymığı.

verri kerdene *f.* (Ağaç, tahta vb. için) Yarmak, dilmek. *Koli verrke* Odunu yar, dil. *Taxte verrke* Tahtayı yar, parçala.

verri kerdis *isg.* (Ağaç, tahta vb. için) Yarma, dilme.

ver sanaene *f.* 1. Bir şeyin önüne dayamak veya yanaştırmak. 2. Altına dayamak, altına koymak. *Ustıne çeran versane* Sütunu kirişin altına koy. 3. (Çay, kahve gb. şeyleri) Ateşe koymak, pişirmek. *Çay versane* Çay demle (yap). 4. Yerine saymak, karşılık olarak kabul etmek, fit olmak. *Na bize dêne ho versane* Bu keçiyi borcun yerine say. *Gae mı bije dêne ho ver sane* Öküzümü al, borcun yerine say. 5. Dolmaya bırakmak. *Tencık çırdıka hêni versana va pırvo* Parhacı çeşme oluğunun önüne koy varsın dolsun.

ver sanais *isg.* 1. Bir şeyin önüne dayama veya yanaştırma. 2. Altına dayama, altına koyma. 3. (Çay, kahve gb. şeyleri) Ateşe koyma, pişirme. 4. Yerine sayma, karşılık olarak kabul etme, fit olma. 5. Dolmaya bırakma. 6. Önüne vurma.

ver ser *zf.* Önü üstü.

ver şiyaene *f.* 1. Önünde gitmek. 2. Yol göstermek, rehberlik etmek. 3. Çocuk düşürmek, düşük yapmak. *Cenıke hove ho domu hoverkerdo* Kadın kendi kendine düşük yaptırmış.

ver şiyais *isg.* 1. Önünde gitme. 2. Yol gösterme, rehberlik etme. 3. Çocuk düşürme, düşük yapma.

verve are *ise.* Bir halk dansı oyunu, karşılama.

verve cı şiyaene *f.* Dışardan gelen bir kimseyi karşılamaya gitmek, istikbal etmek.

verve cı şiyais *isg.* Dışardan gelen bir kimseyi karşılamaya gitme, istikbal etme.

verve *zf.* 1. Karşılıklı, karşı karşıya durumda, yüzyüze bakar biçimde. *Verve ho şerkeno* Kendi karşısını seyrediyor. 2. Kıyas olarak eşit biçimde. *Verve zımuni yenê* Birbirlerine eşit gelebilirler. 3. Yaklaşık olarak, bir vakte doğru. *Verve payij* Sonbahara doğru. *Verve peroz* Öğleye doğru. *Verve su* Akşama doğru. *Verve usari* İlkbahara doğru.

verve ver *zf.* Adım adım, yavaş yavaş, kısım kısım, bir yandan, seri seri, önden başlamak üzere. *Verve ver veze* Bir yandan çkart.

ver vejiyaene *f.* (nsz) 1. Taşınan bir şeyin altından çıkmak. *Ustıne ver vejiya* Sütun yerinden çıkmış. *Çever ver vejiyo* Kapı yerinden çıkmış. 2. *sos.* Bir birlikten ayrılmak. *Aşira ce ver vejiya* Kendi aşiret dayanışması bozulmuş. 3. Bir şeyin önünden çıkmak, önünü açmak. 4. Bir şeyin fırsatından çıkmak.

ver vejiyais *isg* 1. Taşınan veya dayanağı olunan bir şeyin altından çıkma. 2. *sos.* Bir birlikten ayrılma. 3. Bir şeyin önünden çıkma, önünü açma. 4. Bir şeyin fırsatından çıkma.

verve oroji *zf.* Yokuşa doğru, yokuş yukarı.

verver *ise. ve zf.* 1. Yan tarafı. 2. Yanıbaşı. 3. Yanısıra, yan yana. 4. Kıyısı, kenarı. *Ververe hode guretene* Eliyle bir şeyi yanında tutmak. 5. Eşiti, muhatabı, akranı, seviyesi. *Şiyo biyo ververe dine* Gidip onlara muhatap

olmuş. 6. Karşı, zıt taraf. *Ververe ho sanaene* Kendi karşısına dayamak (veya yan tarafına gizlemek, saklamak).

verver biyaene *f.* Birine muhatap olmak, seviyesine inmek, karşısına dikilmek.

verver biyais *isg.* Birine muhatap olma, seviyesine inme.

ververde *zf.* 1. Yan tarafında. 2. Yanıbaşında. 3. Yanısıra, yan yana. 4. Kıyısında, kenarında. 5. Karşısında, zıt tarafında. 6. Karşısında, zıttı, rakibi.

verver kerdene *f.* 1. Yanına koymak, kenarına koymak, yanlarına tıkıştırmak. 2. Eklemek.

verver kerdis *isg.* 1. Yanına koyma, kenarına koyma, yanlarına tıkıştırma. 2. Eklme, önüne iliştirme. 3. Muhatap kılma, karşısına çıkarma. 4. Etrafına koyma, yanlarını doldurma, yanlarını besleme. 5. Bir şeye karşılık sayma, ödeştirme, önüne sayma.

verve sare *s. ve zf.* Baş aşağı, baş üstü bir şekilde.

verve şimşer *zf.* İniş aşağı olarak, iniş aşağı doğru. *Verve şimşerde* İniş aşağı olanda. *Verve şimşero* İniş aşağıdır.

ver vetaene *f.* 1. Dayanaklarını altından çıkarmak. *Ustune çerang ver veta* Stün kirişin altından çıkartılmış. 2. Bir aracı veya sistemin bir parçasını sistemden çıkarmak. *Çever ver veto* Kapi yerinden çıkartılmış. 3. *sos.* Birini toplum dışı etmek, devre dışı bırakmak. *Aşire çe dine ver veto* Aşiret onların ailesini dıştalamış. *Yine ez ver vetne* Onlar beni devre dışı bıraktılar. 4. *sos.* Bozguna uğratmak, birliğini bozmak, birbirinin alehine çevirmek. 5. Hedeften çıkartmak.

ver vetais *isg. 1.* Dayanaklarını altından çıkarma. 2. Bir aracı veya sistemin bir parçasını sistemden çıkarma. 3. *sos.* Birini toplum dışı etme, devre dışı bırakma. 4. *sos.* Bozguna uğratma, birliğini bozma, birbirinin alehine çevirme. 5. Hedeften çıkartma.

verwendis *ise.* Bir kitabın veya yazılı metnin baş tarafına konulan kısa tanıtma veya uyarı yazısı, ön okuma.

vesayit *ise.* Araç, vasıta, ulaşım aracı.

vesiqa *isd. Ar. veşika.* Belge, kanıt.

vesvese (weswese) *ise.* Şüphe, kuruntu, işkil.

veşi *s.* Artık, arta kalan.

veş bımendaene *f.* 1. (İhtiyaç kadar yenildikten sonar) Arta kalmak. 2. (Kullanılan bir şeyden) Fazla gelmek, geriye kalmak.

veş bımendais *isg.* 1. (İhtiyaç kadar yenildikten sonar) Arta kalma. 2. (Kullanılan bir şeyden) Fazla gelme, geriye kalma.

veş mendaene *f.* 1. İçilmekten ve yenilmekten arta kalmak, fazla gelmek. *Nu veş mend* Ekmek arta kaldı. 2. Bir şey kullanıldıktan sonra geriye fazladan kalmak, ihtiyaçtan artmak. *Tenê qumas veş mend* Biraz kumaş fazla geldi, arta kaldı. *Zole çerme veş mendo* Bir şeritlik deri artamış, kalmış.

veş mendais *isg.* 1. İçilmekten ve yenilmekten arta kalma, ihtiyaçtan geriye kalma. 2. Bir şey kullanıldıktan sonra geriye fazla kalma, ihtiyaçtan artma.

vete *s.* Çıkartılmış olan.

vetene *f.* 1. (Birinin veya bir şeyin) Çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak. 2. Bulmak, ortaya koymak. *Zurê dine vêt meyda* Onların yalanları meydana çıkartıldı. *Dızdêna ma vete meyda* Hırsızlığımızı meydana çıkarttı. 3. Döküntülü hastalığa tutulmak. *Domonu surek vetê* Çocuklar

kızamık çıkartmış. *Domonu têdine hewaley vetê* Çocukların tümü havale çıkartmış. 4. Sağlamak, elde etmek. *Mordemo çeretkar nune ho kemerra vezeno* Gayretli adam ekmeğini taştan çıkartır. 5. (*yar.*)... gibi göstermek, bir davranış yüklemek. *Namê mêrik eve dizden vet* Adamcağızın adını hırsıza çıkardı. 6. Giysi, ayakkabı gibi şeyleri vucuttan ayırmak, soymak. 7. Yayımlamak. *Her sere ju roznamiye vete* Her yıl bir gazete çıkardı. 8. Gidermek. *Leke kıncura vet* Elbiseden lekeyi çıkardı. 9. Sebep olmak, yol açmak. *Mare müşkilat vet* Bize zorluk çıkardı. 10. *mat.* Üçüncü bir sayı elde etmek üzere belli bir sayıdan, daha az değerli başka bir sayı kadar birim eksiltmek, tarh etmek, çıkartmak.

vetis *isg.* 1. (Birinin veya bir şeyin) Çıkmasını sağlama, çıkmasına sebep olma. 2. Bulmak, ortaya koymak. 3. Döküntülü hastalığa tutulma. 4. Sağlama, elde etme. 5. Gibi göstermek, bir davranış yükleme. 6. Giysi, ayakkabı gibi şeyleri vucuttan ayırma, soyma. 7. Yayımlamak. 8. Giderme. 9. Sebep olma, yol açma. 10. *mat.* Üçüncü bir sayı elde etmek üzere belli bir sayıdan, daha az değerli başka bir sayı kadar birim eksiltme, tarh etme, çıkartma.

vetene daene *f.* Çıkarttırmak.

vetene dais *isg.* Çıkarttırma.

vetoğ *ise.* Çıkaran, çkartan.

vetoğe *isd.* Çıkaran, çkartan..

vetvat s. Ahmak, avanak.

vey kerdene *f.* Seslenmek, ses etmek, konuşmak.

vey kerdis *isg.* Seslenme, ses etme, konuşma.

vey kerdoğ / e *ise / d.* Seslenen, ses veren, konuşan.

vey mekerdene *f.* Ses etmemek, ses çıkartmamak, seslenmemek, konuşmamak. *Vey meke* Ses etme, sesiz ol.

vey mekerdis *isg.* Ses etmeme, ses çıkartmama, seslenmeme, konuşmama. *Vey meke* Ses etme, sesiz ol.

vey nekerdene *f.* Ses etmemek, ses çıkartmamak.

vey nekerdis *isg.* Ses etmeme, ses çıkartmama.

veyve (I) *ise.* Evlenme nedeniyle yapılan tören, eğlence, düğün. *Hire sewu hire roj veyve kerd* Üç gün üç gece düğün yaptı.

veyve (II) *isd.* 1. Bir kimsenin oğlunun veya kardeşinin karısı. *Veyva pile* Ağabeyin karısı. *Veyva qıze* Küçük kardeşin karısı. 2. Bir eve, aşirete veya köye gelin gelen kadının ismi yerine kullanılır.

veyve bıkerdene *f.* Düğün yaptırmak.

veyve bıkerdis *isg.* Düğün yaptırma.

veyve deguretene *f.* Düğün hazırlığı yapmak, düğün oluşturmak, düğün hazırlığı görmek.

veyve deguretis *isg.* Düğün hazırlığı yapma, düğün oluşturma, düğün hazırlığı görme.

veyve kerdene *f.* Düğün yapmak.

veyve kerdis *isg.* Düğün yapma.

veyve ronaene *f.* 1. Düğün kurmak, düğün hazırlığı yapmak 2. Düğün geçirmek, düğün yapıp tamamlamak, savmak.

veyve ronais *isg.* 1. Düğün kurma, düğün hazırlığı yapma. 2. Düğün geçirme, düğün yapıp tamamlama, savma.

veyvike *isd.* Aileden biriyle yeni evlenen, başka bir aileye gelin giden kız.

veyvike biyaene *f.* Gelin olmak.

veyvike biyais *isg.* Gelin olma.

veyvikêni *ise.* 1. Gelin olma hali. 2. *mec.* Utangaçlık gösterme, çekingenlik.

veyvikêni kerdene *f.* 1. Gelinlik etmek, utangaçlık göstermek, toplumdan kaçmak, gelin gibi davranmak. 2.

Gelin rolü oynamak.

veyvikêni kerdis *isg.* 1. Gelinlik etme, utangaçlık gösterme, toplumdan kaçma, gelin gibi davranma. 2. Gelin rolü oynama.

veyvikiye *isd.* 1. Gelin olma hali. 3. *mec.* Utangaçlık gösterme, çekingenlik.

vezir *ise. Far.* 1. *tar.* Osmanlılarda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa unvanını taşıyan kimselere verilen ad. 2. Satrançta önemce ikinci gelen taş, ferz.

vezireni *ise.* Vezirlik, bakanlık.

vezirxane *ise.* Bakanlık binası.

vezne *isd.* Banka, büro vb. kuruluşlarda para alınıp verilen yer.

veznedar *isd. Far.* Banka, büro vb. kuruluşlarda para alıp veren görevli.

vême *ise.* Genellikle dişi memeli hayvanların doğuma yakın zamanlarda başlayan meme salgısı, süte denir. *Vême eşto cızıkune manga* İneğin memelerine annelik salgısı atmış (düşmüş). *Vême kota guwane mali* Keçi sürüsünün memelerine salgı girmiş (sütlenmiş). *Vême gına guwanune maliro, cızık kerde pır* Keçilerin memelerine süt düşmüş, memeleri doldurmuş.

vênaene *f.* 1. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek, görmek. 2. Sezmek, algılamak. 3. Yapmak, etmek, hazırlamak. 4. Değerlendirmek.

vênais *isg.* 1. Görme. 2. Sezme, algılama. 3. Yapma, etme, hazırlama. 4. Değerlendirme.

vênawoğ *ise.* Gören.

vênawoğe *isd.* Gören.

vêram *ise. Ar. verem.* 1. Herhangi bir organ ve en çok akciğerlere yerleşen Koch basilinin yol açtığı ateşli ve bulaşıcı bir hastalık, tüberküloz. 2. *s.* Bu hastalığa tutulmuş, veremli.

vêrane *ise. Far. virâne.* 1. Yıkılmış veya çok harap olmuş yapı. 2. Yıkılmış veya yanmış olan yapılardan geriye kalan, yıkıntı, ören.

vêraney *isç.* Viraneler, harabeler, örenler.

vêrdora 1. Bir yerden gelip başka bir yere geçmiş, gitmiş. *Ma hata ameyme ke otobüs vêrdora* Biz gelene kadar otobüs geçmiş gitmiş. 2. Geçmiş zamanda kalmak, mazi olmak, üzerinden zaman geçmek. *O dewr vêrdora* O devir geçmiş. *Yê roji vêrdera* O günler geçmiş. 4. (Meyve, esbze vs. için) Gazel olmak, solmak, hazan olmak veya hasad vaktini aşmak. 5. Hükmü kalmamak, geçmişte kalmak. *Yê qesey vêrdera* O sözlerin hükmü kalmadı, zamanı geçti. 6. (İlaç için) Kullanım tarihi geçmek, bozulmak. *Tarıxe yê ilazu vêrdora* O ilaçların tarihi geçmiş (artık kullanılamazlar). 7. (Ödeme) Süresi geçmek, zaman aşımına uğramak. *Tarıxe a koçane vêrdora* O senetin süresi geçmiş.

vêrdoro cı 1. Birini geçip gitmiş. *Raera vêrdoro cı şıyo* Yolda kendisini geçip gitmiş. 2. Hastalığı atlatma, geçirme. *Zof nêwes bi, nıka tenê vêrdoro cı* Çok hastaydı, şimdi biraz atlattı (hafifledi). 3. Boyca daha uzamak, ötekini geçmek. *Lesera vêrdoro piye ho* Boyca babasını geçmiş. 4. (Akıl ve yetenek yönünden) Benzerini geride bırakma.

vêrdo tıra 1. (Boyca) Aşmış geçmiş. 2. (Yolda, yürüyüşte) Birini aşma, ileri geçme, geride bırakma. 3. (Ağrısı veya hastalığı) Dinmiş, geçmiş, iyileşmiş. 4. (Genellikle Tanrı için) Bağışlamış, suçunu af etmiş. *Haq vêrdo guna deyra* Tanrı onun günahını af etmiş.

vêre *ise.* 1. Göbek, karın. *Vêri ser ho xıst kerd şi* Karın üstü kendini kaydırıp

gitti (sürünüp gitti). 2. *zool.* Geviş getirenlerin birinci ve en büyük mide bölümü. 3. *hlk.* Mide. 5. Kasaplık hayvanların mideyi oluşturan bölümlerin bütünü.

vêsa *is. (e)* Aç, doymamış. *Vêsa têsa* Aç sussuz.

vêsa biyaene *f.* Aç olmak, acıkmak. *Vêsan bi* Açtı.

vêsa biyais *isg.* Aç olma, acıkma.

vêsaene *f. (nsz)* 1. Birleşiminde karbon bulunan maddeler, ısı ve ışık yayarak kül durumuna geçip yok olmak. 2. Ateş durumuna geçmek, tutuşmak. 3. Isı, ışık veren veya başka amaçlar sağlayan şeyler, alev yaklaştırılarak veya özel düzenlerine dokunularak etkinliğine geçmek. *Çıla ho vêsêna* Lambası yanıyor. 4. Bütünü veya bir bölümü ateş veya sıcaklığın etkisi ile bozulmak, kömür durumuna geçmek. 5. Isının etkisiyle vucudun bir yanı yara olmak, kızarmak veya rengi koyulaşmak. 6. (Vcut veya nesneler için) Isısı artmak. 7. Parlamak, parıldamak. 8. Bir takım etmenlerin etkisiyiyle işe yaramaz duruma gelmek. 9. Yanık acısına benzer bir acı duymak. *İsoti fekê mı vêsna* Biber ağzımı yaktı. 10. *mec.* Çok üzülmek. *Zere ho mare vêseno* Bizim için içi yanıyor. 11. *mec.* Çok sevmek. *Ju çeneke dıma vêsa pêsa* Bir kızın ardında yandı, pişti. *Esqe tora ciğerê mı vêsay* Senin aşkından ciğerlerim yandı. 12. (Sıcak su veya buharın etkisiyle) Vucudu haşlanmak. 13. *mec.* (Bitkiler için) Güneş ısısı, soğuk veya başka etmenlerle solma, kavrulma. 14. *mec.* Güneşten etkilenerek esmerleşme, derisi koyulaşma.

vêsais *isg.* 1. Birleşiminde karbon bulunan maddeler, ısı ve ışık yayarak kül durumuna geçip yok olma. 2. Ateş durumuna geçme, tutuşma. 3. Isı, ışık veren veya başka amaçlar sağlayan şeyler, alev yaklaştırılarak veya özel düzenlerine dokunularak etkinliğine geçme. 4. Bütünü veya bir bölümü ateş veya sıcaklığın etkisi ile bozulma, kömür durumuna geçme. 5. Isının etkisiyle vucudun bir yanı yara olma, kızarma veya rengi koyulaşma. 6. (Vücut veya nesneler için) Isısı artma. 7. Parlama, parıldama. 8. Bir takım etmenlerin etkisyiyle işe yaramaz duruma gelme. 9. Yanık acısına benzer bir acı duyma. 10. *mec.* Çok üzülme. 11. *mec.* Çok sevme. 12. *mec.* Zarara, kötülüğe uğrama. 13. (Sıcak su veya buharın etkisiyle) Vucudu haşlanma. 14. *mec.* (Bitkiler için) Güneş ısısı, soğuk veya başka etmenlerle solma, kavrulma. 15. *mec.* Güneşten etkilenerek esmerleşme, derisi koyulaşma.

vêsa kerdene *f.* Acıktırmak, acıkmasını sağlamak.

vêsa kerdis *isg.* Acıktırma, acıkmasını sağlama.

vêsa mendene *f.* Aç kalamak.

vêsa mendis *isg.* Aç kalama.

vêsa mendoğ *ise.* Aç kalan.

vêsa mendoğe *isd.* Aç kalan.

vêsaneni ontaene *f.* Açlık çekmek.

vêsaneni ontais *isg.* Açlık çekme.

vêsaneni *ise.* 1. Açlık, kıtlık. *Vêsanêna ho ver* Kendi açlığı yüzünden. 2. *mec* Yoksulluk.

vêsaniye *isd.* 1. Açlık, kıtlık. *Vêsaniye biye* Kıtlık zamanıydı, kıtlıktı / Açlıkl vardı. *Vêsaniyede* Açlıkta, kıtlık döneminde. *Vêsaniye ver* Kıtlık yüzünden, açlıktan dolayı. *Vêsaniye dest* Açlık elinde. 2. *mec* Yoksulluk.

vêsaniye amaene *f.* 1. Açlık gelmek, acıkmak. 2. Kıtlık gelmek, kıtlığa uğramak.

vêsaniye amais *isg.* 1. Açlık gelme, acık-

ma. 2. Kıtlık gelme, kıtlığa uğrama.

vêsa verdaene *f.* Aç bırakmak, doyurmamak. *Vêsa verde aqıl bêro sare* Aç bırak aklı başına gelsin.

vêsa verdais *isg.* Aç bırakma, doyurmama.

vêsa vınetaene *f.* Aç durmak.

vêsa vınetais *isg.* Aç durma.

vêsnae *is. (e)* Yakılmış olan, yakılan.

vêsnaene *f.* 1. Yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak, yakmak. *Adır na pıra vêsna* Ateş değdirip yaktı. 2. Ateşle yok etmek. 3. Işık vermesini sağlamak. 4. *mec.* Güçlü sevgi uyandırmak. 5. Karartmak. 6. Acıtmak. *Cane mı vesna* Canımı yaktı. 7. *mec.* Yıkıma, zarara yol açmak, büyük bir zarara uğratmak, mahvetmek. 8. Hükümsüz, geçersiz kılmak. 9. (Bitkiler için) Soldurmak, gazel etmek.

vêsnais *isg.* 1. Yanmasını sağlama veya yanmasına yol açma, tutuşturma, yakma. 2. Ateşle yok etme. 3. Isı etkisiyle bozma. 4. Keskin, sert ve ısırıcı bir duyum verme. 5. Yanıyormuş gibi bir etki yapma. 6. *mec.* Güçlü sevgi uyandırma. 7. Kurutma, zarar verme. 8. Çok sıcak olma. 9. Acıtma. 10. Hükümsüz, geçersiz kılma. 11. (Bitkiler için) Soldurma, gazel etme.

vêsnawoğ *ise.* Yakan, tutuşturanm.

vêsnawoğe *isd.* Yakan, tutuşturanm.

vêve *ise.* Genellikle bazı meyve ağaçları, çam veya otsu bitkilerin gövdelerinden akan yapışkan salgı, reçine. *Vêve çami* Çam reçinesi. *Vêve solınce* Tamaş (erik) reçinesi. *Vêve goni* Keven reçinesi. *Vêve kengeri* Kenger reçinesi (sakızı). *Vêve vılıskeri* Çitlembek ağacı reçinesi (Tere yağ ile karıştırılarak yara melhemi olarak kullanılır).

vıla is. *(e)* Dağınık, bölünmüş, parelenmiş, yayık durumda.

vıla biyae *s.* Bölünmüş, dağılmış, parçalara ayrılmış veya patlamış olan.

vıla biyaene *f.* (nsz) 1. Bölünmek, parçalara ayrılmak, yayılmak. 2. Dağılmak, parelenmek, parçalanmak. 3. Paylaşılmak, üleşilmek. 4. *mec.* Çok çalışmak, kendini çok yormak. 5. Patlamak veya çatlamak.

vıla biyais *isg.* 1. Bölünmek, parçalara ayrılma, yayılma. 2. Dağılma, parelenme, parçalanma. 3. Paylaşılma, üleşilme. 4. *mec.* Çok çalışmak, kendini çok yorma. 5. Patlamak veya çatlama.

vıla kerde *s.* Dağıtılmış, bölünmüş, yayılmış olan.

vıla kerdene *f.* 1. Dağıtmak, yaymak. 2. Parçalara ayırmak, bölmek. 3. Paylaştırmak, üleştirmek. *Nêaz vılake* Niyaz dağıt. *Qurvu vılake* Kurbanı dağıt. *Çıralığ vılake* Çıralık dağıt.

vıla kerdis *isg.* 1. Dağıtma, yayma. 2. Parçalara ayırmak, bölmek. 3. Paylaştırma, üleştirme. 4. Patlatma, deşme.

vıla kerdoğ *ise.* Dağıtan, parçalayan, bölen.

vıla kerdoğe *isd.* Dağıtan, parçalayan, bölen, yayan.

vılçaene *f.* Çiklet çiğnerken ağızdan çıkan ses veya su almış ayakkabının yürürken ya da ayağın çamura basarken yaptığı ses vılçlamak. *Uwe kota lastıkune mı tede vana vılç* Ayakkabılarıma su girmiş, içinde vılç diyor.

vılçais *isg.* Vılçlama, cıvık sesi çıkartma.

vile *ise.* 1. Vucudun başla omuz arasında kalan bölgesi, boyun. 2. *coğr.* Dağ veya tepenin zirve altı üst bölümleri veya iki tepenin birleştiği alçak bölüm, geçit yeri. 4. *mec.* Sorumluluk, vicdan yükümlülüğü, üstlen-

me. *Guna sewu to vîledera* Yetimlerin günahı senin boynundadır. *Karê hire çewu mı vîlede mend* Üç ailenin işi benim boynumda kaldı. *Mı guna dine ho vîlera fişte* Ben onların sorumluluğunu üstümden attım. 5. *mec.* İrade, karar. *Cıre vîle ronaene* Birine boyun eğmek. *Derdê ney untene nino, sewetunê na domonuna vîle söynen karda* Bunun (e) derdi çekilmeye gelmez, şu çocukları için bıçağa boyun sürüyorum (katlanıyorum). *Vîle mı serva na domonu çewto* Boynum bu çocuklar için büküktür. 6. Giysilerin yakası, boyuna gelen kısmı. 7. (Hayvanlar için) Başın gövdeyle birleştiği bölüm. *Vîle gayi* Öküzün boynu. *Vîle bize* Keçinin boynu.

vîle biyaene *f.* 1. Boynunda olmak, (sorumluluğu) üzerinde kalmak. 2. Boynuna takılmak.

vîle biyais *isg.* 1. Boynunda olma, (sorumluluğu) üzerinde kalma. 2. Boynuna takılma.

vîle çewteni *ise.* 1. Boynu büküklük. 2. Çaresizlik, yoksulluk. 2. Kimsesizlik, öksüzlük, yalnızlık.

vîle çewtiye *isd.* 1. Boynu büküklük. 2. Çaresizlik, yoksulluk. 2. Kimsesizlik, yalnızlık.

vîlede çaverdene *f.* Boynunda bırakmak, Sorumluluk altında bırakmak, sırtında bırakmak.

vîlede caverdais *isg.* Boynunda bırakma, Sorumluluk altında bırakma, sırtında bırakma.

vîlede kerdene *f.* 1. (Bir durumu veya işlemi) Birinin vicdanına bırakmak, iradesine havale etmek. 2. Boynundan asmak, boynuna geçirmek. *Dawul eve ho cıneno, qayıs kerdo dey vîlede* Davulu kendi çalıyor, kayışını onun boynuna asmış. 3. İradesini denetim altına almak, yönetmek, omuzuna binmek.

vîlede kerdis *isg.* 1. (Bir durumu veya işlemi) Birinin vicdanına bırakma, iradesine havale etme. 2. Boynundan asma, boynuna geçirme.

vîlede mendene *f.* 1. Boynunda kalmak, üzerinde kalmak, sorumluluğunu taşımak zorunda kalmak. *Bêle domen mı vîlede mend* Bir bölük çocuğun sorumluluğu üstümde kaldı. *Çê mı vîlede mendo* Aile sorumluluğu üstümde kalmış. 2. İtham veya iftira altında kalmak.

vîlede mendais *isg.* 1. Boynunda kalma, üzerinde kalma, sorumluluğunu taşımak zorunda kalma. 2. İtham veya iftira altında kalma.

vîle fiştaene *f.* 1. İftiraya uğratmak, itham etmek. 2. Üzerine bırakmak, sorumluluk altına sokmak. 3. Sığınmak, boyun bükmek, aman dilemek. *Uwo ke tore honde vîle fino, guneka dest berzera cı* Madem sana o kadar yalvarıyor, yazıktır kendine el at, yardım et.

vîle fiştais *isg.* 1. Sığınma, boyun bükme, yardım dileme. 2. İftiraya uğratma, itham etme. 3. Üzerine bırakma, sorumluluk altına sokma.

vîle kerdene *f.* 1. (Madalya, kolye vs. için) Boynuna takmak, boynuna asmak, boynuna geçirmek. 2. İftira atmak, itham etmek. 3. Sorumluluğu üzerine atmak, yükümlülük altına sokmak. 4. (Hayvanlar için) Boynuna tasma geçirmek.

vîle kerdis *isg.* 1. (Madalya, kolye vs. için) Boynuna takma, boynuna asma, boynuna geçirme. 2. İftira atma, itham etme. 3. Sorumluluğu üzerine atma, yükümlülük altına sokma. 4. (Hayvanlar için) Boynuna tasma geçirme.

vîle keşra nênaene *f.* Kimseye yanaşmamak, kimseyle işbirliği içine girme-

mek.

vîle keşra nênais *isg.* Kimseye yanaşmama, kimseyle işbirliği içine girmeme, tarafsız kalma.

vîlence *ise.* Çiklet, sakız. *Vîlence* şirku Kenger sakızı. *Vîlence alabendi* Alabend sakızı.

vîlencık *ise.* 1. Bir şeyin kopma noktası, en ince yeri. 2. Bir dağın veya tepenin doruk noktası, tepesi. *Şiyo nişto vîlencıkê çengelra* Gitmiş kayalığın tepesine konmuş. 3. Bir dağın veya tepenin geçit yerinein iniş aşağıya doğru uzanan yamacı. 4. Yolun sert dönemeci, viraj bölümü.

vîle panaene *f.* Birine veya birilerine yanşmak, yaltaklanmak, birliğe razı olmak.

vîle panais *isg.* Birine veya birilerine yanşma, yaltaklanma, birliğe razı olma.

vîle pa nênaene *f.* 1. Birine veya birilerine yanaşmamak, yaltaklanmamak. *Vîle keşra nênano* Kimseye yanaşmıyor, yaltaklanmıyor. 2. Razı olmamak, benimsememek.

vîle pa nênais *isg.* 1. Birine veya birilerine yanaşmama, yaltaklanmama. 2. Razı olmama, benimsememe.

vîle pa nênawoğ/e *ise/d.* Kimseye yanaşmayan, bağımsız, ilgisiz duran.

vîle ronae *s. (e)* Boynunu eğen, teslim olan.

vîle ronaene *f.* Boyun eğmek, teslim olmak, kabullenmek.

vîle ronais *isg.* Boyun eğme, teslim olma.

vîle ronawoğ *ise.* Boyun eğen, kabullenen, teslim olan.

vîle ronawoğe *isd.* Boyun eğen, kabullenen, teslim olan.

vîlê ho kerdene *f.* 1. (bir şeyi) Kendi boynuna takmak, asmak veya geçirmek. 2. Sorumluluğu kendi üzerine almak, üstlenmek. 3. Biri adına yemin etmek, günahını kabul etmek. 4. Birine haksız ithamda bulunmak, günahına girmek.

vîlê ho kerdis *isg.* 1. (bir şeyi) Kendi boynuna takma, asmak veya geçirme. 2. Sorumluluğu kendi üzerine alma, üstlenme. 3. Biri adına yemin etme, günahını kabul etme. 4. Birine haksız ithamda bulunma, günahına girme.

vılısker *ise. bot.* Çitlembik ağacı (veya Melengüç ağacı).

vıli cısanaene *f.* Bir şeye boynu vurmak, boynu kavlanmak, yaralanmak, tahriş olmak. *Vîle gayi niri sanocı* Öküzün boynuna boyunduruk vurmuş (yaralamış).

vıli cısanais *isg.* Bir şeye boynu vurma, boynu kavlanma, yaralanma, tahriş olma.

vılqaene *f. argo.* Cilvelenmek, cilve yapmak, yüksek sesle gülmek, kıkırdamak.

vılqais *isg.* (Oynak kadınların yaptığı) *argo.* Cilvelenme, cilve yapma, yüksek sesle gülme, kıkırdama.

vın/e *s. (e/d).* Burnuyla konuşan, konuşmasında problem olan.

vınaene *f.* Burnuyla konuşmak, vınlamak.

vınais *isg.* Burnuyla konuşma, vınlama. 2. Mızmızlanma, mırıldanma.

vındaene *f.* 1. Durmak. *Jede rave meso, peyser vınde* Fazla ileri gitme, geri dur. *Vınde ke ala tora se van* Dur hele sana ne diyeceğim. *Ala vınde ke to sare keri* Hele dur ki kafana koyayım. *Vınde ke tora vaji* Dur ki sana söyleyeyim. 2. Kalmak. *Ewro tı areyi verde vınde* Bugün sen değirmen başında kal. *Rindiya ho haza vındero, mare xıraviye nêkero, beso* İyiliği orda kalsın, bize kötülük yapmasın yeter. 3. Beklemek.

vındarnae *s. (e)* Durdurulmuş olan.

vındarnaene *f.* Durdurmak, durmasına yol açmak, durmasını sağlamak. *Vındarnaenede* Durmasını sağla, durdurt. *Vındarnavi* Durdurulmuştu. *Vındarneme* Durdururuz. *Vındarnenê* Durdururlar.

vındarnais *isg.* Durdurma, durmasına yol açma, durmasını sağlama.

vındarnawoğ / e *ise / d.* Durduran.

vınetaene *ise.* 1. Hareketsiz kalmak, yürümez olmak, durmak. 2. İşlemez olmak, çalışmamak. 3. Bir yerde bir süre oyalanmak, eğlenmek, eğleşmek, tevakuf etmek. 4. Dinmek, kesilmek. 5. Beklemek, dikilmek. 6. Değişmemek, eski haliyle kalmak.

vınetais *isg.* 1. Hareketsiz kalma, yürümez olma, durma. 2. İşlemez olma, çalışmama. 3. Bir yerde bir süre oyalanma, eğlenme, eğleşme, tevakuf etme. 4. Dinme, kesilme. 5. Bekleme, dikilme. 6. Değişmeme, eski haliyle kalma.

vınete *is. (e)* Durgun, durmuş olan.

vıngaene *f.* 1. (Sinekler için) Vınlamak, vızıldamak. 2. Fırlatılan taş, cirit vb. nin çıkardığı ses.

vıngas *isg.* Vınlama.

vınge *isd.* Katı nesnelerin gövdesinde oluşan, çatlama, yarılma izi, çatlak, yarık.

vın vın *zf.* Burnuyla konuşarak, mız mız bir biçimde.

vıqe *isd.* Bir kimseden çıkması beklenen "gık", "çıt", ses. *Vıqera cı nêkewte* Kendisinin gıkı çıkmadı. *Vıqe era ho nêfişte* Gıkını çıkarmadı.

vıqera cı nêkotene *f.* (Kurkudan veya başka nedenlerle) Sesi sedası çıkmamak, tamamen susmak. *Vıqera keşi nêkote* Kimseden çıt çıkmadı.

vıqera cı nêkotis *isg.* (Korkudan veya başka nedenlerle) Sesi sedası çıkmama, tamamen susma.

vıqıye *isd.* Bir kimseden çıkması beklenen "gık", "çıt", ses durumu.

vıra (vıru) *is. (e)* 1. Giysisiz, çıplak, yalın. 2. Yoksul, bir şeyi olmayan.

vırade *is. (e)* 1. Bir şeyin yatay doğrultusu, hiza. 2. Dik veya yokuş olmayan, yatay. 3. *zf.* Bir yamaçtan yatay olarak. 4. İnişli çıkışlı olmayan düz yol, düz hat. 5. *mec.* Rahat, zahmetsiz.

vırade biyaene *f.* Sağ veya sol yatay doğrultuya, yöne doğru gitmek veya yönelmek.

vırade biyais *isg.* Sağ veya sol yatay doğrultuya, yöne doğru gitme veya yönelme.

vırade kerdene *f.* 1. Yatay hale getirmek. 2. Yatay bir doğrultuya veya yöne doğru yolamak.

vırade kerdis *isg.* 1. Yatay hale getirmek. 2. Yatay bir doğrultuya veya yöne doğru yolama.

vıradera *zf.* 1. Doğrultu boyunca, yatay olarak. 2. Yatay doğrultudan.

vırade şiyaene *f.* Sağ veya sol yatay doğrultuda düz gitmek.

vırade şiyais *isg.* Sağ veya sol yatay doğrultuda düz gitme.

vırajiyae *ise.* Yapılmış olan.

vırajiyaene *f. (nsz)* Yapılmak. *Vırajiyenê* Yapılıyordu, yapılmakta idi. *Vırajiyo* Yapılmıştır, tamamlanmıştır.

vırajiyais *isg. (nsz)* Yapılma.

vıra kerdene *f.* 1. Giysisiz etmek, çıplak yapmak, üstünü başını çıkartmak.

vıra kerdis *isg.* 1. Giysisiz etme, çıplak yapma, üstünü başını çıkartma.

vıran *s. (e)* 1. Çıplak, giysisiz, yalın, bağrı açık. 2. *mec.* Yoksun, biri bir şeyi olmayan.

vıraneni *ise.* 1. Giysisizlik, çıplaklık, yalınlık. 2. Yoksunluk, varlıksızlık, perişanlık.

vıraniye *isd.* 1. Giysisizlik, çıplaklık, yalınlık. 2. Yoksunluk, varlıksızlık,

perişanlık. *Vıraniye zutiye (rutiye)* Yoksulluk ve çıplaklık, çok fakir olma durumu. *Vıranme zutme* Çıplak bir haldeyiz.

vıraniyera *zf.* 1. Çıplak ve yalın olarak, çıplaklıktan. 2. Yoksul ve varlıksızlıktan.

vırara ho kerdene *f.* Kendi kucağına almak. *Laeki vırara hoke* Oğlan bebeği kucağına al.

vırara ho kerdis *f.* Kendi kucağına alma.

vırare *isd.* 1. Açık kollarla göğüs arasındaki bölüm. 2. Açık kollarla göğüs arasına sığa bilecek miktar kadar. **vırare fiştaene** *f.* Kucağına koymak, kucağına yerleştirmek.

vırare fiştais *isg.* Kucağına koyma.

vırare kerdene *f.* 1. Kucaklamak . 2. Sevmek, sarılmak. 3. İki kolunu açarak kucakla bir mesafeyi ölçmek. 4. Herhangi bir şeyi birinin kucağına vermek. 5. *argo* Sunmak, peşkeş çekmek.

vırare kerdis *isg.* 1. Kucaklama. 2. Sevme, sarılma. 3. İki kolunu açarak kucakla bir mesafeyi ölçme. 4. Herhangi bir şeyi birinin kucağına verme. 5. *argo* Sunma, peşkeş çekme.

vırare kotene *f.* 1. Gidip kucağına oturmak. 2. Yatağına girmek, birlikte yatmak. 3. Kendini birinin kollarına bırakmak, sevişmek.

vırare kotis *isg.* 1. Gidip kucağına oturma. 2. Yatağına girme, birlikte yatma. 3. Kendini birinin kollarına bırakma, sevişme.

vırare pa fiştaene *f.* Kolarını birine dolamak, kucaklamak, sarılmak.

vırare pa fiştais *isg.* Kolarını birine dolama, kucaklama, sarılma.

vırare pıra fiştne *f.* Kucaklamak, sarılmak.

vırare pıra fiştais *isg.* Kucaklama, sarılma.

vırare şiyaene *f.* Kucağa gitmek.

vırare şiyais *isg.* Kucağa gitme.

vıraste *is. (e)* Yapılı, yapılmış olan.

vırastene *f.* 1. Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek, yapmak. *Horê tenê qulık vıraze bın kuye* Kendine bir kulübe yap altına sığın. 2. Hazırlamak, pişirmek. *Ewro tenê tar vıraze* Bugün biraz ıspanak yap.

vırastais *isg.* 1. Ortaya koyma, gerçekleştirme, oluşturma, meydana getirme, yapma. 2. Olmasına yol açma. 3. Bir işle uğraşma, meşgul olma. 4. Onarma, tamir etme. 5. İnşa etme, kurma. 6. Düzenli bir duruma getirme. 7. Üretme. 8. (yar) Edinme, sahip olma. 9. Örme, dokuma. 10. Hazırlama, pişirme.

vıraştoğ *ise.* Yapan, ören, oluşturan, inşaa eden kimse.

vıraştoğe *isd.* Yapan, ören, oluşturan, inşaa eden kimse.

vırende *zf.* Eskiden, ilk zamanlarda, önceden. *Vırenderave nıka wertê made dısmenaen çinebiye* Geçmişten bu güne kadar aramızda düşmanlık yoktu.

vırene *isd.* 1. İlki, önceki. *Qeresuna vırene* İlk kurşun. 2. Eskisi, geçmişteki olan. *Qewğa vırene ardera hovîr* Eski kavgayı anımsamış.

vıreni *isç* 1. İlkleri, öncekiler. 2. Eskiler, eski insanlar, atalar. *Vırenune ma vatene ke, nê bıguree ewlade xırtrê nê ki buguree ewlade geveşşê* Atalarımız derdi ki, ne iyi evlada çalış, ne de kötü evlada çalşn.

vıreniye *isd.* 1. Ön, önü, ön taraf, arkanın karşıtı (*peyniye*). 2. Yol yürüyen bir topluluğun en önündeki bölümü. 3. Bir itkinlikte veya düşüncede daha başarılı ve üstün olma. 4. Öteden gelen birinin yolu üzerinde bulunma. 5. Akan veya gelen bir şeyin gidiş

yolu. *Vıreniya uwe biye* Soyun önünü tut (kes). 6. İlki, önceki, başlangıçtaki. *Vıreniya qeşi* Sözün başlangıcı, ön söz.

vıreniye amaene *f.* 1. Önü gelmek *Vereniya mêsin ame* Koyun sürüsünün önü geldi. 2. Önüne gelmek, yolunu kesmek.

vıreniye amais *isg.* 1. Önü gelme. 2. Önüne gelme, yolunu kesme.

vıreniye bırnaene *f.* 1. Önünü kesmek, yolunu kesmek, pusu kurmak. 2. Bir şeyi ön tarafından kesip ayırmak. 3. Gitmesini önlemek, önüne bairkat, set veya engel kurmak.

vıreniye bırnais *isg.* 1. Önünü kesme, yolunu kesme, pusu kurma. 2. Bir şeyi ön tarafından kesip ayırma. 3. Gitmesini önleme, önüne bairkat, set veya engel kurma.

vıreniye cı nêdaene *f.* 1. Öncülüğü vermemek, hep önde gitmek. 2. Önünü kesmek, yol vermemek, geçmesine izin vermemek. 3. Gelişmesini önlemek, meydan vermemek. 4. Kimseye söz hakkı vermemek, hep kendi konuşmak.

vıreniye cı nêdais *isg.* 1. Öncülüğü vermeme, hep önde gitme. 2. Önünü kesme, yol vermeme, geçmesine izin vermeme. 3. Gelişmesini önleme, meydan vermeme. 4. Kimseye söz hakkı vermeme, hep kendi konuşma.

vıreniye cı nêdawoğ *ise.* 1. Önünü kesen, yol vermeyen. 2. Öncülüğü kaptırmayan. 3. Önleyen, meydan vermeyen.

vıreniye cı nêdawoğe *isd.* 1. Önünü kesen, yol vermeyen. 2. Öncülüğü kaptırmayan. 3. Önleyen, meydan vermeyen.

vıreniyede biyaene *f.* Önünde olmak, ilerisinde olmak.

vıreniyede biyais *isg.* Önünde olma, ilerisinde olma.

vıreniye guretaene *f.* 1. Koşup önüne geçmek. 2. Önünü kapatmak, önünü tutmak. 3. Öncülüğü almak. 4. Yolunu kesmek. *Vıreniye bıjeriyo ke, na heta mero* Yolu kesilsin ki, bu tarafa gelmesin. 5. Meydan vermemek, önlemek. *Hona ke qewğa têra nêbiya, vıreniye bijerê* Daha kavga meydana gelmeden önleyin.

vıreniye guretais *isg.* 1. Koşup önüne geçme. 2. Önünü kapatma, önünü tutma. 3. Öncülüğü alma. 4. Yolunu kesme. 5. Meydan vermeme, önleme.

vıreniye kewtene *f.* 1. Önüne girmek, ön tarafa geçmek. 2. Yolunu kesmek, önünü kesmek.

vıreniye kewtis *isg.* 1. Önüne girme, ön tarafa geçme. 2. Yolunu kesme, önünü kesme.

vıreniyera *zf.* Önden, ön taraftan olmak üzere, bir yandan. *Vıreniyerave peyniye* Başından sonuna, önünden arkasına kadar.

vırıke (I) *isd. argo.* Sulu insan veya hayvan dışkısı, ishal.

vırıke (II) *isd.* 1. Kovalamaca oyunu. 2. Dairesel koşu. 3. Bir şeyin etrafında dönme.

vırıke fiştaene *f.* 1. Kovalayıp durmak, peşinden düşmemek. 2. Döngüye sokmak, dolaştırmak.

vırıke fiştais *isg.* 1. Kovalayıp durma, peşinden düşmeme. 2. Döngüye sokma, dolaştırma.

vırıke kewtene *f.* 1. Durmadan dönüp durmak. 2. Bir şeyler aranıp durmak.

vırıke kewtis *isg.* 1. Durmadan dönüp durma. 2. Bir şeyler aranıp durma.

vırıng *ise.* Keçi, koyun gibi hayvanların tüylerini kırpmaya yarayan büyük makas, kırpı.

vırıng kerdene *f.* 1. Kırpmak, hayvan gövdesini kırpı ile traş etmek. *Pırçe miyu vırıng ke* Koyunların tüylerini kırp, makasla. 2. *mec.* Kötü saç tıraşı

yapmak, makas izi bırakmak.

vırıng kerdis *isg.* 1. Kırpma, hayvan gövdesini kırpı ile traş etme. 2. *mec.* Kötü saç tıraşı yapma, makas izi bırakma.

vırıng kerdoğ *ise.* Kırpan, makaslayan.

vırıng kerdoğe *isd.* Kırpan, makaslayan.

vırıng sanaene *f.* Kırpıya vurmak, kırpmak.

vırıng sanais *isg.* Kırpıya vurma, kırpma.

vırodi *ise.* Ceket, gömlek vb. üst giysi yakası, yaka.

vırondi *isd. tıp.* Saç dökülmesine yol açan mantarsı deri hastalığı, saçkıran. *Vırondın* Saç kıran hastalığı taşıyan.

vıroşiya cı biyaene *f.* 1. Birine yalvarmak, eline ayağına kapanmak. 2. Secde etmek, eğilmek. 3. Bir yere yüz üstü, ters olarak konulmak. 4. Üzerine kapanmak, korumak. *"Laze mı vırara mıde bi. Seroke ma qırkerdime, ez corde vıroşiya laze ho bine".* Oğlum kucağımdaydı. Bizi katlettikleri zaman, ben yukardan oğlumun üzerine kapandım. . - Vatoğe: Çena Sılemane Weli.

vıroşiya cı biyais *isg.* 1. Birine yalvarma, eline ayağına kapanma. 2. Secde etme, eğilme. 3. Bir yere yüz üstü, ters olarak konulma. 4. Üzerine kapanma, koruma.

vıroşiya cı kerdene *f.* 1. Ağız üstü veya yüz üstü koymak. 2. Bir şeyin üzerine ters olarak indirmek. 3. Üzerine kapatmak, korumaya almak.

vıroşiya cı kerdis *isg.* 1. *(-e)* Bir şeyin üzerine yüz üstü koyma. 2. *(-e)* Bir şeyin üzerine ters olarak indirme. 3. Üzerine kapatma, korumaya alma.

vıroşiye *isd. ve s.* Yüz üstü hali, ağzı üzerine devrili durumu, yere kapaklanma.

vıroşiye biyaene *f.* 1. Ters dönmek, ağzı üstü olmak. 2. Yere düşmek, yere kapaklanmak. 3. Yere çökmek, secde etmek.

vıroşiye biyais *isg.* 1. Ters dönme, ağzı üstü olma. 2. Yere düşme, yere kapaklanma. 3. Yere çökme, secde etme.

vıroşiye kerdene *f.* Ters çevirmek, ağzı üstüne indirmek. *Lee vıroşiye kerdo* Kazanı ters indirmiş.

vıroşiye kerdis *isg.* Ters çevirme, ağzı üstüne indirme.

vıroz (I) *ise.* 1. Güney yönü. güney. 2. Güneş gören, güneşe karşı bulunan yer yüzeyi.

vırtaene *f.* Kusmak, istiğfar etmek. *Neweso çıke weno vırezenora* Hastadır ne yiyorsa tekrar kusuyor.

vırtais *isg.* 1. Kusma, istiğfar. *Vırtise mı yeno we* Benim kusma geliyor. 2. *mec.* İçinde birikmiş öfkeyi pervazsızca dışarıya vurarak rahatlama. 3. Pis, tiksinti veren. *Zurune deyra vırtıse mı yeno we* Onun yalanlarından tiksiniyorum, kusmam geliyor.

vırtise ho amaene *f.* 1. Kusması gelmek, midesi bulanmak. 2. Tiksinmek, nefret etmek. *Vırtise ho amo we* Midesi bulanmış, tiksinmiş.

vırtise ho amais *isg.* 1. Kusması gelme, midesi bulanma. 2. Tiksinme, nefret etme.

vısnaene *f.* 1. Koparmak, kopmasını sağlamak. 2. Daldan, ağaçtan alıp toplamak. 3. Biriyle ilişkileri kesmek, son vermek. 4. Birini bir kafileden ayırıp almak, geri bıraktırmak. 5. İp, halat, tel gibi şeyleri fazla gererek kopmasına sebep olmak. *Boği xapa ho vısna* Boğa boyun ipini kopartmış. 6. *mec.* Ödünü kopartmak, çok korkutmak *Çêvêsayi ma vısnayme pêro* Evi yanası bizi korkuttu.

vısnais *isg.* 1. Koparma, kopmasını sağlama. 2. Daldan, ağaçtan alıp toplama. 3. Biriyle ilişkileri kesme, son

verme. 4. Birini bir kafileden ayırıp alma, geri bıraktırma. 5. İp, halat, tel gibi şeyleri fazla gererek kpmasına sebep olma. 6. *mec.* Ödünü kopartma, çok korkutma.

vısnawoğ *ise.* Koparan.

vısnawoğe *isd.* Koparan.

vısonık *is. (e)* Korkak, ödlek, cesaretsiz.

vısonıke *is. (d)* Korkak, ödlek, cesaretsiz

vısonıkeni *ise.* Korkaklık, ödleklik, cesaretsizlik.

vısonıkiye *isd.* Korkaklık, ödleklik, cesaretsizlik.

vıstewre *ise.* 1. Bir kimsenin karısının babası, kayın baba. 2. Bir kimsenin karısının erkek kardeşlerinin her biri, kayın birader. 3. Geniş anlamda karının erkekakrabalarının her biri.

vısturiye *isd.* Kaynana, kayın valide, eşin annesi.

vışiyaene *f.* 1. *(nsz)* Kopmak. *Rese vışiyo* Örgen kopmuş. *La vışino* İp kopacak. 2. Geri kalmak, ayrılmak. *Bize malra vışiya* Keçi davardan ayrılmış. 3. Kesilmek, dinmek, durmak. 4. Arası bozulmak, ilişkisi bitmek. 5. Korkmak, ödü kopmak, şok olmak. *Vışiyo pêro* Ödü kopmuş. *Vışıne pêro* Dehşete düştüm.

vışıyais *isg.* 1. Kopma. 2. Geri kalma, ayrılma. 3. *mec.* Çok yıpranma, ezilme. 4. Arası bozulma, ilişkisi bitme. 5. Korkma, ödü kopma, şok olma.

vız *ise. ve s.* Sinek sesi.

vızıke *isd. zool.* 1. Çiftkanatlılardan uçucu böceklerin her bir türü. 2. *mec.* Telaşla sağa sola kuşuşturma, ortalıkta fink atma.

vızıke fiştaene *f. (-i)* 1. Durmadan taciz etmek, uğraştırmak, rahatsız etmek, peşinde dolaşıp durmak. 2. Peşini bırakmamak, durmadan kovalamak.

vızıke fiştais *isg (-i)* 1. Durmadan taciz etme, uğraştırma, rahatsız etme, peşinde dolaşıp durma. 2. Peşini bırakmama, durmadan kovalama.

vızıke kerdene *f.* 1. Sağa sola koşuşturmak, tuhaf hareketlerde bulunmak, yerinde durmamak. *Çeneke vızıke kena* Kız fink atıyor. *Wo jede vızıke keno* O (e) fazla telaş ediyor. 2. Bir şeyden pirelenmek, yüksünmek, huylanmak.

vızıke kerdis *isg.* 1. Sağa sola koşuşturma, tuhaf hareketlerde bulunma, yerinde durmama. 2. Bir şeyden pirelenme, yüksünme, huysuzluk etme.

vızıke kewtene *f.* 1. Durmaksızın hareket etmek, sağa sola koşuşturmak. 2. Huysuzluk göstermek, tuhaf hareketlerde bulunmak, gıcıklık etmek.

vızıke kewtis *isg.* 1. Durmaksızın hareket etme, sağa sola koşuşturma. Huysuzluk gösterme, tuhaf hareketlerde bulunma, gıcıklık etme.

vızik *ise. zool.* 1. Çift kanatlılardan, bir takım uçucu böceklerin genel adı, haşere. 2. Kara sinekler.

vızonık (avzenık, korzık) *ise.* 1. Dere sularında üstüne basarak geçmek için 50-60 cm arayla dizilmiş taşlardan oluşan geçit yeri. 2. *sp.* Dağcılıkta elindeki kazma ile ayağını atmak ve tutunmak için kazılan oyukların her biri.

vızvızık *s.* Ciddiyetsiz, hoppa, güvenilmez, kararsız, tutarsız kimse. *Vızvızıkero* Ciddiyetsiz vızırın tekidir.

viçık *is. (e)* Küçücük, ufacık, azıcık. *Vıçıko* ufacıktır. *Lazê ho hona viçık bi* Oğlu daha küçücüktü. *Çenêkêra viçıka* Küçücük bir kızdır.

vijêr ise. 1. Bu günden bir önceki gün. 2. Geçmiş. 3. *zf.* Bu günden bir önceki günde. 4. *zf.* Kısa bir süre önce.

vijêren *is. (e)* 1. Bu günden bir önceki günle ilgili. 2. Yakın geçmişteki. 3. *mec.* Acemi, yeni, toy. *Vijêreno* Dünküdür, dünden kalandır, dün olandır. *Vijêrenvi* Dünküydü, dünden

kalmaydı. 4. Dünkü, dünden kalma.
vijêr nê perey *zf.* 1. Dün değil önceki gün. 2. Dünden bir önceki günde.
vijêr nê perarey *zf.* 1. Dünden iki gün önceki gün. 2. Dünden iki gün önceki günde, üç gün önce.
vijêr rave ewro *zf.* 1. Dünden bu güne kadar. 2. Geçmişten şimdiye kadar, geçmişten beri.
vijer rave nıka *zf.* Geçmişten şimdiye kadar.
vijêr ve ewro *zf.* 1. Dünden bu güne. 2. Geçmişten bu güne.
vile vile *inl.* Durmadan söylenme, sızlanma, vıdı vıdı etme. *Vile vile biye* Ha bire dırdır ediliyordu.
vile vila ho biyaene *f.* Kendi dırdırında olmak, durmadan söylenir olmak, mırıldanmak.
vile vila ho biyais *isg.* Kendi dırdırında olma, durmadan söylenir olma, mırıldanma.
vile vile kerdene *f.* Durmadan söylenmek, dır dır etmek.
vile vile kerdene *f.* Durmadan söylenme, dır dır etme.
vilık *ise.* 1. Tazelik, otsu bitkilerin sürgün zamanı. 2. *mec.* İlkbahar. 3. Bitkilerin üreme organlarını taşıyan renkli ve kokulu bölümlerinin her biri.
vilık daene *f.* Çiçek vermek, çiçek açmak, çiçeklenmek.
vilık dayis *isg.* Çiçek verme, çiçek açma, çiçeklenme.
vilıkçi *ise.* 1. Çiçekçi, çiçek yetiştiren veya satan kimse. 2. Çiçek satılan yer. 3. Zurna çalan, zurnaçı.
vilıke (I) *isd.* 1. *bot.* Bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan, çoğu güzel kokulu, renkli bölümü, çiçek. 2. Çiçek açan bahçe veya kır bitkisi. 3. Kızlara verilen ad.
vilıke (II) *isd. müz.* Müzik aleti, zurna.
vilık rakerdene *f.* Çiçek açmak.
vilık rakerdis *isg.* Çiçek açma.
vilık rısnaene *f.* Çiçek dökmek.
vilık rısnais *isg.* Çiçek dökme.
vilık ronaene *f.* Çiçek indirmek, çiçek dikmek.
vilık ronais *isg.* Çiçek indirmek, çiçek dikme.
vilık vetene *f.* Çiçek çıkartmak.
vilık vetis *isg.* Çiçek çıkartma.
vilık weyiye kerdene *f.* Çiçek beslemek, çiçek yetiştirmek.
vilık weyiye kerdis *isg.* Çiçek besleme, çiçek yetiştirme.
viliki *isç.* Çiçekler.
vilvilık *s.* Renga renk çiçekler.
vil vil naene *f.* Söylenmek, mırıldanmak.
vil vil nais *isg.* Söylenme, mırıldanma.
vinc *ise. İng. winch.* Ağır yük kaldırmaya yarayan araç.
vind *ise. s.* Kayıp, yitik.
vind biyae *is. (e)* Kayıp, görünmez olan. *Vindbawo* Kayıptır (e).
vind biyaene *f.* 1. (Eşya için) Düşüp kaybolmak. *Perê mı biye vind* Param kaybolmuş. 2. Yitmek, yok olmak. *Hona naza bi xafilde bi vind* Az önce burdaydı birden kayboldu. 3. Görünmez olmak, gözden uzaklaşmak. 4. Gizlenmek, saklanmak. *Ho kerd vind* Kendisini gizledi.
vind biyais *isg.* 1. (Eşya için) Düşüp kaybolma. 2. Yitme, yok olma. 3. Görünmez olma, gözden uzaklaşma. 4. Gizlenme, saklanma.
vind kerde *s.* Yitirilmiş olan, kaybedilen.
vind kerdene *f.* 1. Kaybetmek, bulamamak. 2. Görememek. 3. Bir yarışta veya oyunda yenilmek. 4. *mec.* Birini öldürmek, yok etmek.
vind kerdis *isg.* 1. Kaybetme, bulamama. 2. Görememe. 3. Bir yarışta veya oyunda yenilme. 4. *mec.* Birini öldürme, yok etme. 5. Saklama, gizleme.
vindkerdoğ *ise.* Kaybeden, yitiren.
vindkerdoğe *isd.* Kaybeden, yitiren.

vine *isd.* Dar ağızlı kapların ağzını kapatmak için kullanılan araç, tıkaç, tıpa. *Vina fekê suşi* Şişe ağzının tıpası.

vine kerdene *f.* Tıpalamak, ağzını tıkaçlamak. *Vîneke* Tıpala, tıkaçla.

vine kerdis isg. Tıpalama, ağzını tıkaçlama.

virde *isd.* Aklında, hayalinde. Hatırında. Daha evvelden düşünür olma.

virde biyaene *f.* 1. Hatırında olmak, aklında olmak, unutmamak. 2. Daha sonra olan bir olayı, aslında daha önce de düşünmek, aklında bulunmak, niyetinde olmak. *Demeke virde biya* Demekki aklında varmış, düşünüyormuş. 3. Hayalinde olmak. *Ez kata şer a çeneke mı yirdera* Ben nereye gitsem o kiz hayalimdedir.

virde biyais *isg.* 1. Hatırında olma, aklında olma, unutmama. 2. Daha sonra olan bir olayı, aslında daha önce de düşünme, aklında bulunma, niyetinde olma. 3. Hayalinde olma.

virde mendene *f.* Aklında kalmak, hatırında kalmak, unutmamak. *Qese poncas sere virde mende* Elli yıllik sözler aklında kalmış, unutmamaş.

virde mendis *isg.* Aklında kalma, hatırında kalma, unutmama.

viri *isd.* Hafıza, bilinç, şuur. *Vira isoni* İnsan hafızası, insan bilinci, insan şuuru. *Biyara ho vir* Hatırla, anımsa, an. *Vira mıdero* Hatırımdadır

viri amaene *f.* 1. Aklına gelmek, hatırlamak, anımsamak. 2. Özlemek, hasretini çekmek.

viri amais *isg.* 1. Aklına gelme, hatırlama, anımsama. 2. Özleme, hasretini çekme.

viri ardene *f.* 1. Hatırlatmak, birinin unutttuğu bir şeyi kendisine anımsatmak. 2. Uyarmak, dikatini çekmek.

viri ardis *isg.* 1. Hatırlatma, birinin unuttuğu bir şeyi kendisine anımsatma. *Qesune to çiyero bin ardra mı vir* Sözlerin bana başka bir şeyi hatırlattı. 2. Uyarma, dikatini çekme.

viri kewtene *f.* 1. Aklına düşmek, hayaline girmek, anımsanmak, özlenmek, göreceği gelmek.

viri kewtis *isg.* 1. Aklına düşme, hayaline girme, anımsanma, özlenme, göreceği gelme.

virra şiyaene *f.* 1. Aklından gitmek, hatırlamamak, unutmak. 2. Dalgınlıkla bir şeyi bir yerde bırakmak. 3. Yapılması gereken bir işi dalgınlıkla atlamak, yapmamak, eksik bırakmak.

virra şiyais *isg.* 1. Aklından gitme, hatırlamama, unutma. 2. Dalgınlıkla bir şeyi bir yerde bırakma. 3. Yapılması gereken bir işi dalgınlıkla atlama, yapmama, eksik bırakma.

virra kerdene *f.* Unutturmak, unutmasını sağlamak.

virra kerdis *isg.* Unutturma, unutmasını sağlama.

viş *s.* 1. *ise.* On dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren işaret, 20, XX. 2. İki kere on; on dokuzdan bir artık olan (sayı). *Vişteminе* Yirmisini birden. *Vişte* Yirmide. *Vişte poncinede* Yirmibeşlerde. *Vişte* Yirmiden. *Vişte ve viş* Yirmiye yirmi, eni boyu yirmi olarak.

vit *s.* 1. Kulak kabartma. 2. (Genellikle hayvanlar için) Kulakları dik olan. *Bıza gose vite* Dik kulaklı keçi. *Kutiki goşi kerde vit qayte ma beno* Köpek kulaklarını dikmiş bize bakıyor. 3. *mec.* Kulakları kısa ve dik olan (erkek kimse). 4. *mec.* Pür dikkat, duyarlı, dinleyen, kulak kesilen (kimse). *Goşi kerde viti ma gosdano* Kulaklarını dikmiş bizi dinliyor (e). 5. *mec.* Kulağı delik, dikkatli, her şeyi sezen ve duyan (kimse). 6. Hothotık, yaramaz, afacan.

vitamin *ise. Fr. vitamine* < *Lât. vita*

hayat + *amine* biy. Hayvanî metabolizma için gerekli olan ve organizmaya besin veya ilaç olarak dışardan sağlanan biyokatalizör madde.

vitaminli *is. (e)* Vitamini olan. Vitaminli

vitrin *ise. Fr. vitrine.* 1. Bir dükkan veya mağazanın sokaktan camla ayrılan ve mal sergilemek için kullanılan yeri, sergen. 2. İçine konulan şeylerin görünmesi için yapılmış camlı dolap.

vitvitık *is. (e)* Gözü kulağı oynayan, yaramaz, haylaz, ukala, hothotik (kimse).

vitvitike *s. (d)* Yerinde durmayan, ukalaca, haylazca, yaramazca tipte olan. Hoppanın tekidir. *Vîtvitikêra* (d) Hoppa, oynağın tekidir.

vitık *s.* 1. Kulaklarını dikmiş olan. 2. *mec.* Pür dikkat dinleyen, sezgin, duyarlı, uyanık.

viyae *s. (d)* Kocasından boşanmış veya erkeksiz kalmış kadın, dul.

viya biyaene *f.* Dol olmak.

viya biyais *isg.* Dol olma.

viyal *ise. bot.* Söğütgillerden, akarsu kenarlarında yetişen, yaprakları almaşık ve alt yüzleri havla örtülü Söğüt ağaçları.

viyale *isd.* Söğüt ağacının her biri.

viya mendene *f.* Dul kalmak.

viya mendis *isg.* . Dul kalma.

viyari *ise.* 1. Gebelik alameti, her yiyeceği iştahı çekme, canı isteme durumu. 2. *mec.* Bir birikim sonucu ortaya çıkması beklenen (durum veya olaylar). 3. *zf.* Döllenme ile doğum arasında geçen süre. *Vêarende* Gebelik zamanında, gebelik sırasında.

viyari kerdene *f.* 1. Gebelik belirtileri göstermek, gebelenmek, aşurmak. 2. *mec.* Bir yiyeceğe aşırı istek duymak, (boğazına düşkünlük gösterenler için söylenir).

viyari kerdis *isg.* 1. Gebelik belirtileri gösterme, gebelenme, aşurma. 2. *mec.* Bir yiyeceğe aşırı istek duyma, (boğazına düşkünlük gösterenler için söylenir).

viyarnaene *f.* (*-i*) (Ekin, sebze, meyve için) Zamanında hasat etmeden geçmesine, ziyan olmasına yol açmak veya olumsuz iklim koşulları tarafından gelişmesi kesintiye uğratılmak.

viyarnais *isg.* (Ekin, sebze, meyve için) Zamanında hasat etmeden geçmesine, ziyan olmasına yol açma veya olumsuz iklim koşulları tarafından gelişmesi kesintiye uğratılma.

viz *ise. ve s.* 1. Rüzgar ıslığı. *Tevera va vizeno* Dışarda rüzgar ıslık çalıyor. *Vize viza vaya* Rüzgar ıslık çalarak ha bire esiyor. 2. Taşıt araçlarının yoldan geçerken çıkardıkları ses. *Vize viza makinuna* Arabaların vnlamasdır.

vizayene *f.* Vınlamak, vınlayarak geçmek.

vizayis *isg.* Vınlama, vınlayarak geçme.

vize *isd. Fr. visa.* 1. Bazı resmi kağıtlara "görülmüştür" anlamında konulan işaret ve bi işareti koyma işi. 2. Bir ülkeye girmek veya bir ülkeden çıkmak için yetkili makamlardan alınması gereken izin.

vize vize *zf.* Habire, peş peşe, sık sık, devamlı, zırt pırt, kesintisiz olarak. *Vize viza yenê sone* Vızır vızır gelip gidiyorlar.

vizoye *isd.* 1. Karış, açık el uzunluğu. *Vas hardra vizoye biyo derg* Ot yerden bir karış uzamış. 2. *Vizoyero* Bir karıştır *Vizoye biyenê* Bir karış kadar vardı. *Vizoye dı vizoyi* Bir iki karış kadar.

vizoye kerdene *f.* Karışlamak, karış ile uzunluğunu ölçmek veya mesafeyi belirlemek.

vizoye kerdis *f.* Karışlama, karış ile uzunluğunu ölçme veya mesafeyi

belirleme.

vizoye ve vizoye *zf.* Karış karış.

volkan *ise. Fr. volcan.* Yanardağ.

voraene *f.* 1. (Yağmur, kar, dolu için) Gökten düşmek. *Rame vorena* Yağmur yağıyor. *Torjile voreno* Kırağı yağıyor. *Torge vorena* Dolu yağıyor. *Vorenê* Yağıyordu. *Voreno pıro* Üzerine yağacak. *Voro* Yağmış. *Voro pıro* Üstüne yağmış. 2. *mec.* Aşırı hararet yaymak, çok ısı vermek. *Henke nêweso, cıra adır voreno* Öyle hasta ki kendisinden ateş yağıyor. 3. (Hava için) Aşırı sıcak olmak. *Tı vana Corde adır voreno* sanıyorsun ki yukardan ateş yağıyor.

vorais *isg.* 1. (Yağmur, kar, dolu için) Gökten düşme, yağma . 2. *mec.* Aşırı hararet yayma, çok ısı verme. 3. (Hava için) Aşırı sıcak olma.

vorde *zf.* 1. Aşağıya doğru, alt tarafa doğru. *Vordede* Aşağıya ver, dibe doğru ver. 2. *ise.* Aşağı, yamacın tabana taraf olan bölümü.

vorde amaene *f.* 1. Aşağıya doğru inmek. 2. Aşağıya gelmek.

vorde amais *isg.* 1. Aşağıya doğru inme. 2. Aşağıya gelme.

vorde biyaene *f.* Aşağıya doğru olmak.

vorde biyais *isg.* Aşağıya doğru olma.

vorde daene *f.* 1. Aşağıya doğru vermek. 2. Aşağıya doğru itmek, sürüklemek.

vorde dais *isg.* 1. Aşağıya doğru verme. 2. Aşağıya doğru itme, sürükleme.

vorde kerdene *f.* 1. Aşağıya doğru yöneltmek, yönlendirmek, sürmek. 2. Bir şeyin yönünü düşey doğrultuya çevirmek. 3. Alt üst etmek, yüzü koyu çevirmek. *Fekê lêy vordeke* Kazanı ağzı üstü çevir.

vorde kerdis *isg.* 1. Aşağıya doğru yöneltme, yönlendirme, sürme. 2. Bir şeyin yönünü düşey doğrultuya çevirme. 3. Alt üst etme, yüzü koyu çevirme.

vorde şiyaene *f.* 1. Aşağıya doğru gitmek, alt tarafa doğru gitmek. 2. Alt tarafa doğru kaymak, sürüklenmek, yer değiştirmek.

vorde şiyais *isg.* 1. Aşağıya doğru gitme, alt tarafa doğru gitme. 2. Alt tarafa doğru kayma, sürüklenme, yer değiştirme.

vore (I) *isd.* Havada beyaz ve hafif billûrlar biçiminde donarak yağan su buharı, kar. *Guda vorê* Kar topu.

vore (II) *isd.* Cacım vb. dokumada kullanılan yassı tahtadan yapılmış araç. *Vorê hiremi* Dokuma tahtası.

vorek *ise.* Küçük koyun yavrusu, kuzu.

voreke *isd.* Küçük koyun yavrusu, kuzu.

voreki *isç.* Kuzular, koyun yavruları.

vore voraene *f.* Kar yağmak.

voro *zf.* 1. Yukarıya doğru. *Vororde* Yukarıya ver, yukarıya doğru kaydır. *Vorovo* Yukarıya doğru olsun. *Vorowo* Yukarıya doğrudur. 2. Yokuşa doğru. 3. Dikine, düşey doğrultuda. *Uwa cencu voro sona* Gençlerin suyu dikine akar. 4. Birinin veya bir şeyin bulunduğu yere doğru.

voro biyaene *f.* 1. Yukarıya yönelmek. 2. Yönü yukarıya doğru olamak. 3. Altı üstüne çevirilmek.

voro biyais *isg.* 1. Yukarıya yönelme. 2. Yönü yukarıya doğru olma. 3. Altı üstüne çevirilme.

voro daene *f.* 1. Yukarıya vermek, üste vermek. 2. Yukarıya doğru kaydırmak, itmek. 3. Alt tarafını üste çevirmek. *Ver voroke* Yüzünü üste dönder. 4. Dikine çevirmek, dikleştirmek.

voro dais *isg.* 1. Yukarıya verme, üste verme. 2. Yukarıya doğru kaydırma, itme. 3. Alt tarafını üste çevirme. 4. Dikine çevirme, dikleştirme.

voro kerdene *f.* 1. Yukarıya doğru çevirmek. 2. Yokuşa doğru gitmesini

sağlamak. 3. Altını üste döndermek.

voro kerdis *isg.* 1. Yukarıya doğru çevirme. 2. Yokuşa doğru gitmesini sağlama. 3. Altını üste dönderme.

voro şiyaene *f.* 1. Yukarıya doğru gitmek. 2. Yukarı tarafa gitmek. 3. Yukuşa doğru gitmek. 4. Yukarıya kaymak, yukarıya doğru yer değiştirmek.

voro şiyais *isg.* 1. Yukarıya doğru gitme. 2. Yukarı tarafa gitme. 3. Yukuşa doğru, dikine gitme. 4. Yukarıya kayma, yukarıya doğru yer değiştirme.

vorte *isd.* 1. Tufan. 2. Genel anlamda afet. 3. Yağmur. *İye voro, iye vorto hona belü niyo* Karınki mi, yoksa yağmurunki mi henüz belli değ (Bir çocuğun gelecekte neye yaraya-cağının bilinmemesi için söylenir).

vortis *ise* Yağış.

vos *ise.* (Alev için) Sıçrama, yayılma, hücüm. .

vos cıkerdene *f.* 1. (Alev için) Yanan bir şeye sıçramak, tutuşturmak. *Kıle vos kerdo cı vêso* Alev sıçramış yanmış. 2. Birine çekişmek, paylamak, azarlamak, dayılanmak. *Domon nıkara vos kenera piyê ho* Çocuklar şimdiden babalarına azar çekiyorlar.

vos cıkerdis *isg.* 1. (Alev için) Yanan bir şeye sıçrama, tutuşturma. 2. Birine çekişme paylama, azarlama, dayılanma.

vosn *ise. zool.* 1. Koç. 2. *mec. s.* Sağlıklı, gürbüz, kuvvetli olan (erkek). *Mêrık tı vana vosno qero* Adam sanırsın kara koçtur. *Vosnê Kela Xınışi* Hınıs Kalesinin yiğidi (Hınıs kalesini koruyan efsane yiğit).

vostaene *f.* 1. Adım atışlarını arttırarak ileri doğru hızla gitmek, koşmak. 2. Bir yere ivedilikle gitmek. 3. Bir işle çok ilgilenmek, koşuşturmak.

vostais *isg.* 1. Adım atışlarını arttırarak ileri doğru hızla gitme, koşma. 2. Bir yere ivedilikle gitme. 3. Bir işle çok ilgilenme, koşuşturma.

vostoğ *ise.* Koşan, koşmakta olan.

vostoğe *isd.* Koşan, koşmakta olan.

vozd *ise.* İnsan ve hayvan vucudundaki yağ tabakası, iç yağı. *Vozdê velıku* Böbrek yağı.

vozdae *is. (e)* 1. Kaçmış olan, kaçan. 2. Kaçmakta olan.

vozdaene *f.* 1. Kaçmak, uzaklaşmak. *Ma hata şime ke yine vozdo şiyê* Biz gidene kadar onlar kaçıp gitmişler. *Ca verde vozde* Bırak kaç. 2. *mec.* Bir işi yapmaktan kaçınmak, yan çizmek. 3. Bulunduğu yerden gizlice ayrılıp gitmek, sıvışmak, savuşmak. *Çê caverdo, vozdo şiyo* Evi bırakmış, kaçıp gitmiş. 4. Tehlikeli bir durum veya bir şeyden kurtulmak için hızla uzaklaşmak. *Tersune dey ver mı vozda* Onun korkusundan ben kaç-tım. 5. Kendini göstermemek, gizlen-mek, saklanmak, rastlaşmamaya çalışmak. *Mirê dendaro, kot ke mı vêneno mıra dür vozdano* Bana borçludur, nerde beni görse, benden uzak kaçar. 6. Utanmak, mahçupluk göstermek.

vozdais *isg.* 1. Adım atışlarını arttırarak hızla uzaklaşma. 2. *mec.* Bir işi yap-maktan kaçınma, yan çizme, çekin-me. 3. Bulunduğu yerden gizlice ay-rılıp gitme, sıvışma, savuşma. 4. Tehlikeli bir durum veya bir şeyden kurtulmak için hızla uzaklaşma. 5. Kendini göstermeme, gizlenme, sak-lanma, rastlaşmamaya çalışma. 6. Utanma, mahçupluk gösterme, sıkıl-ma.

vozd guretene *f.* 1. Vucudu yağlanmak, semirmek, tavlanmak. 3. İç yağı satın almak. 4. Düşmanlarının zarar gör-mesinden hoşnut olmak. *Dısmenê ho kişiyo, zere ho vozd gureto* Düşmanı öldürülmüş, içi yağ bağlamış (sevin-miş).

vozd guretis *isg.* 1. Vucudu yağlanma, semirme, tavlanma. 2. İç yağı satın alma. 2. Düşmanlarının zarar görmesinden sevinç duyma, hoşnut olma.

vozdın *is. (e)* 1. İç yağı olan, yağlı. 2. Bol ve kolay kazanç sağlayan. *Anazo, karo vozdun zoneno* Kurnazdır, yağlı işi biliyor.

vozd kerdene Pişirilen bir yemeğe iç yağı katmak. *Bızıke vozd kerda* Kömpeye iç yağı katmışlar.

vozd kerdis *isg.* Pişirilen bir yemeğe iç yağı katma.

voznaene *f.* 1. Koşturmak, hızlı biçimde yürütmek. *Ostor fiştora rae voznenê* Atı yola koymuş koşturuyorlar. 2. Durmadan uğraşmak, bir iş için koşuşturmak.

voznais *isg.* 1. Koşturma, hızlı biçimde yürütme. 2. Durmadan uğraşma, bir iş için koşuşturma.

vuqu *ise. Ar. vukû.* Olma, meydana gelme.

vuquat *isç. Ar. vukû'at.* 1. Olanlar, olan bitenler. 2. Polisi ilgilendiren olay, hadise. *Vuquat sero vuguat vezeno* Olay üstüne olay çıkartıyor.

vuquati *isç.* Olaylar, hadiseler, olan bitenler.

vuquaten *zf.* Olaylı olarak, olup bitmiş olarak.

vuriyaene *f. (nsz)* Değişmek, başka bir duruma gelmek, tehavvül etmek.

vuriyais *isg.* Değişme, başka bir duruma gelme, tehavvül etme.

vurnae *s. (e)* Değiştirilmiş olan.

vurnaene *f.* 1. Başka bir biçime sokmak, değişikliğe uğratmak. *Qereqolde ifade dey vurno* Karakolda onun ifadesini değiştirmişler. 2. Başka bir şeyle değiştirmek, takas etmek, bir şey verip yerine başka bir şey almak. 3. Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden başka bir yere almak. *Şindor vurnora* Sınırın yeri değiştirilmiş. 4. Başka bir duruma, başka bir görünüme getirmek. 5. Anlatıma yeni bir içerik vermek. *Ey ifade ho vurno* O ifadesini değiştirmiş.

vurnais *f.* 1. Başka bir biçime sokma, değişikliğe uğratma. 2. Başka bir şeyle değiştirme, takas etme, bir şey verip yerine başka bir şey alma. 3. Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden başka bir yere alma.

vurnawoğ *ise.* Değiştiren.

vurnawoğe *isd.* Değiştiren.

W-w

w, W 1. Zazaca'da yirmi sekizinci harf. We denilen bu harf, dudaklar ileriye doğru büzülüp açılarak ve ağız boşluğundan soluk üflenerek çıkartılır, ses bilimi bakımından ötümlü sürtünücü diş-dudak kalın ünsüzünü gösterir. 2. *kim.* Valfram'ın kısaltması. 3. *fiz.* Vat'ın kısaltması.

wadnae *s. (e)* Adanmış, adak, adalı olan.

wadnaene *f.* Adamak, vaade zimmetlemek. *Çena ma wadnayiya, qolınde dae neceme* Kızımız adanmıştır (vaadimiz vardır), onun başlığını almıyoruz. *Na gaye ma wadnawo, neroşino, eyi keme qurvu* Bu öküzümüz adanmıştır (adaktır), satılmaz, onu kurban edeceğiz. *Mala ke wadnayiya neroşina* Adanmış bir keçi satılmaz.

wadnais *isg.* Adama, bir amaca zimmetli sayma. Çiyeke wadna, wo jarge sayebeno Adanmış bir şey kutsal (dokunulmaz) sayılır.

wadnayiye is. (e) (dişi için)Adanmış, adalı, adak. Vajime ke zu lazek xori nêweso, waera yê lazek ane yê nêweş ser çarnene, endi a çeneke wadnayiya, eke dê mêrde, qolmde daye necerino. Diyelimki bir oğlan derin hasta, kız kardeşlerinden biri getirilip o hastanın etrafında birkaç tur dolaştırılır. Artık bu kız adanmıştır, kocaya verildiğinde başlık parası alınmaz.

wae *isd.* Kızkardeş, bacı.

waeni *isg.* Kızkardeşlik, bacılık.

waqaene *f.* Acılı, boğuk bir sesle bağırmak, feryat etmek (davar için).

waqais *isg.* (Keçi, koyun ve yavruları için) Acılı bir sesle inleme, bağırma, feryat etme.

war amaene *f.* 1. Yukarıdan şağıya doğru gelmek. Çengelero ame war Kaya burcundan (uçurumdan) aşağı geldi. 2. Bir taşıttan veya binek hayvanından yere inmek. *Aspor ostora amo war* Binici attan inmiş. 3. Fiyattan düşürmek, değerini indirmek. *Fiyat amo war* Fiyat düşmüş. *Fiyat ardo war* Fiyat indirilmiş. 5. Yıkılmak, çokmek, düşmek. *Phoşta boni corde ama war* Damın çatısı yukarıdan çökmüş. *Şıvıng amo war* Saçaklar inmiş (düşmüş). 6. *mec. Gırış mıra ame war* Üstüm başım döküldü (elbiselerim lime lime oldu). *Hunde ke bıruna feteline fista mıra ame war* Ormanlarda o kadar çok dolaşatım ki Entarim üstümden indi (parça parça oldu). 7. Dökülmek. *Sakil gile daruna nêmendo, têde amo war* Ağaç uçlarında gazel kalmamış, tümü aşağı dökülmüş.

war amais *isg* 1. Yukarıdan aşağıya doğru gelme. 2. Taşıt araçlarından inme. 3. Dökülme, yere serpilme. *Porêmı yeno war (rışıno)* Saçım dökülüyor. 4. Değerini, fiyatını indirme. *Qolındra têne bê war* Başlıktan biraz aşği in (düşür).

war ardene *f.* 1. Bş'yi yüksek bir yerden aşağıya indirmek. 2. Br'ni bir mevkiden alaşağı etmek, indirmek, devirmek. 3. Dêğerini azaltmak, tenzil etmek.

war ardais *isg.* 1. Bş'yi yüksekten aşağı indirme. 2. Br. 'ni bir mevkiden indirme, devirme. 3. Değerini düşürme.

ware *isd.* 1. Yazın hayvan otlatma, sıcak-

lardan koruma, dağların serinliğinden ve havasından yararlanma ve dinlendirme yeri. *Warê Kêşiş* Keşiş Yaylası. *Warê Bağıre* Bağır Yaylası. 2. Yazın serinlik sağlamak amacıyla çatısı ağaç dallarıyla örtülmüş ve altında oturulan yer, geçici, basit yazlık ev. 3. Yuva, hane, ocak, aile. *Az warêde nêmendo* Soyu sopu kalmamış, yuvası (ocağı) sönmüş. *Warê piyê ho danawo* (Hayırsız evlat) Babasının hanesini ortadan kaldırır (ocağını söndürür).

war estaene *f.* Atıp indirmek, aşağıya atmak. *War erze* Aşağıya at. Warke Aşağıya bırak, dök. *Simer qulvaro warke* Samanı boşluktan döküver, salıver.

war estais *isg.* Atıp indirme, aşağıya atma.

ware kerdene *f.* 1. Yazın yaylaya çıkmak, yaylacılık etmek. 2. *mec.* Yuva kurmak, evlenmek. 3. Aileye, yuvaya sahiplik yapmak, korumak, geçimini ve düzenini sağlamak.

ware kerdis *isg.* 1. Yaylaya çıkma. 2. Yuva kurma.

war kerdene (workerdene) *f.* 1. Bş'yi yukarıdan aşağıya doğru atmak, dökmek, indirmek, bırakıvermek. *Arjelera velg berze war* (Yaprak iskele yığınından) yaprak (demetlerini) aşağı indir (at). *Vaşerera vas berze war* Ot yığınından otu aşağı indir (at). *Vora sere boni warke* Çatıdaki karı indiriver (at). 2. Aşağıya doğru sürme. *So ha bovera mali warke bero* Git şu karşıdan davarı aşağıya doğru sür gelsin. 3. Budama. *Lızgune dare warke* Ağacın dallarını buda (kes aşağı dök).

war kerdis *isg.* Aşağı atme, indiriverme, dökme, budama, aşağı yığma, aşağıya yöneltme.

ware şiyaene *f.* Yaylaya gitmek, yaylaya çıkmak.

ware şiyais *isg.* Yaylaya gitme, yaylaya çıkma.

warraene *f. kaba.* 1. (Hayvanlar için)Acı duyarak inlemek, haykırmak, bağırmak, ağlamak. *Bize warrena* Keçi bağırıyor). *Mal warrêno* Davar bağırıyor. *Bijek warrêno* Gidik bağırıyor. 2. (İnsan için) *mec.* inleyip veya bağırıp durmak. *Çıko biyo warre warra to* Nedir bağırıp duruyorsun

warrais *isg. kaba.* (Hayvanlar için) Acı duyarak bağırma.

warro daene *f.* 1. Bş'yi yere düşürmek. 2. Bş. 'yi kaybetmek. 3. Güreşte rakibi altetmek. 4. Bir şeyin değerini düşürmek, indirmek. *Fiyatu têne warrode* Fiyatları biraz düşür. 5. Br. 'ni yönetimden, iktidardan uzaklaştırmak. 6. Vucuttan solucan veya taş dışarı atmak, düşürmek. 7. Devirmek. *Dare warrodime* Ağacı (kesip yere) düşürelim.

warro dais *isg.* Düşürme, devirme, indirme.

warro gınae *is. (e)* Yere düşmüş olan. 2. Düşürülmüş olan. 3. Öldürülen. *Qemerê Heseni çevere mığarade gino warro, tı vana şere mıno berano.* Kılama Dere Laç'de yena vatis.

warro gınaene *f.* 1. Dengeyi kaybedip yere kapaklanmak, düşmek. 2. Cüzdan, para gibi şeylerin düşmesi (yitmek). 3. Güreşte yenilmek. 4. Bir şeyin değerinin inmesi (değerden düşmek). 5. Vucuttan aykırı şeylerin çıkması (düşmek). 6. İktidardan düşmek. warro gınais *isg.* Düşme.

wastaene *f.* 1. İstek duymak, arzulamak, istemek. 2. Bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek. 3. Talip olmak, gönül vermek.

wastais *isg.* İsteme, dileme, arzulama,

talip olma.

wastê *ise.* 1. İstek. 2. İstenmiş olan şey.

wasti *ise.* Nişanlı erkek.

wastiye *isd.* Nişanlı kız.

wastoğ *ise.* İstekli, arzulayan, isteyen kimse.

wax *ünl.* Vah! Acınma, yakınma bildirir. *Wax wax* Vah vah! *Wax wax, hêfe mêriki* Vah vah, adama yazık oldu. *Wax wax cıre guneke biye* Vah vah kendisine pek yazık oldu.

waxıt waxıt *zf.* Zaman zaman, ara sıra, bazı bazı.

wax kerdene *f.* Vah etmek, dövünmek, hayıflanmak, acınmak.

wax kerdis *isg.* Vah etme, dövünme, hayıflanma, acınma.

waxt (woxt) *ise.* 1. Zaman, vakit, dönem. *Waxtê mı ke bi yen* Vaktim olursa gelirim. 2. Özel işlerin yapıldığı ve ihtiyaçların giderildiği süre. *Waxte perojiye* öğle yemeği vakti. *Waxte sami* Akşam yemeği vakti. *Woxte ara* Kahvaltı vakti. 3. Tarihin belirli bir devri. *Waxto vırede* Eski (geçmiş) zamanda, evelki zamanda. *Waxte made* Bizim zamanımızda.

waxtede *zf.* Bir zamanlar, zamanın birinde. *Waxtede maki jeveg bime* Vaktiyle biz de militan (gerilla) idik.

waxtiyera *zf.* Zamanıyla, vaktiyle, zamanından.

waxto ke *bağ.* Vaktaki. *Waxto ke esker ame Dêsim sêrde* Asker Dersim'in üzerine geldiği zaman. *Waxto ke bêro* Nerdeyse gelmek üzeredir, Zamanıdır ki gelsin.

waxtra *zf.* Zamanla, vaktiyle, bir zamanlar.

waxtte *zf.* Zamanında, vaktinde.

wayır *ise.* 1. Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, *Wayire mal-mılko* Mal-mülk sahibidir. 2. Herhangi niteliği olan kimse, ehil. Her çi destbere cı yeno, wayırê *şinato* Her iş elinden gelir, zenaat sahibidir. 3. Koruyan, arka çıkan, gözeten kimse. *Tertelê Dêsim-'de mare kes wayır nêvejiya* Dersim kıyım ve yağmasında kimse bize sahip çıkmadı. *Cıre wayir vejino* Kendisine sahip çıkıyor. *Zone hore wayır vejiyê* Kendi dillerine sahip çıkmışlar. *Ez vengdanu cede ho Kalmemê Sıri mare wayır vejiye* Ben ceddim Kalmeme Sır'a çağırıyorum, bize sahip çıksın.

wayir biyaene *f.* Bş'ye Sahip olmak, sahibi olmak.

wayir biyais *isg.* Bş'ye sahip olma, sahibi olma.

wayirêni *ise.* İyelik, maliklik, sahiplik.

wayiriye *isd.* İyelik, maliklik, sahiplik.

wayiren kerdene *f.* 1. Sahiplik etmek, sahip çıkmak. 2. Br'ne arka çıkmak, korumak.

wayiren kerdis *isg.* Sahiplik etme, sahip çıkma, arka çıkma, koruma.

wayır kerdene *f.* Sahip etmek, sahip kılmak.

wayır kerdis *f.* Sahip etme, sahip kılma.

wayır vejiyae *s. (e).* 1. Sahip çıkan, sahiplenen, üstlenen.

wayi (I) isç. Vay, vay. Wayi wayi, hêfe mı *bêro to Memed Ağayi* Vay vay yazığım gelsin sen Mehmet Ağa'ya.

wayi (II) *ünl.* 1. Şaşma, hayıflama, üzüntü, alay gibi duyguları anlatır. *Wayi wayi emege mıno tol* Vay vay ki benim boş giden emeğime. 2. Yönelme durumunda bir nesne ile kullanıldığında bir şeyin veya bir kimsenin kötü bir sonuca uğrayacağını anlatır. *Wayi wayi ke o (wo) mekeme keno vindi* Ey vah o mahkemeyi kaybedecek. 3. Herhangi bir sözün veya davranışın öfke yarattığını belirtmekte kullanılır. *Wayi wayi, şi mı dest vejiya* Ey vah gitti, elimden kurtuldu.

4. Birine veya bir şeye acımayı belirtir. *Way way hêfe yê xorteki* Ey vah, yazık o delikanlıya. *Wayi wayi ke, se wayi wayi* Yazıkki nasıl yazık.

wayir vejiyaene *f.* 1. Sahip çıkmak, sahiplenmek. 2. Br'ne arka çıkmak, korumak.

wayir vejiyais *isg.* . 1. Sahip çıkma, sahiplenme. 2. Br'ne arka çıkma koruma.

we amaene *f.* 1. Şişmek, kabarmak. 2. (Mayalanmış hamur için) Maya tutmak, kabarmak, kekremek.

we amaıs *isg.* 1. Şişme, kabarma. 2. (hamur için) Kabarma, mayalanma, maya tutma.

we berdene *f.* Söndürmek. *Çıla bere we* Lambayı söndür. *Adır bere we* Ateşi söndür.

we berdis *isg.* Söndürme, sönük hale getirme.

we bırnaene *f.* 1. Az bir güç ile kaldıraç kullanarak büyük bir yükü kaldırmak, yukarıya doğru hareket etirmek. *Çera we bırne* Kirişi kaldır. *Kêmere we bırne* Taşı kaldır. 2. *mec.* Birini kuşağından tutup ayaklarını yerden kesmek, havaya kaldırmak. *Miya deyde bije ey hardra webırne* Onun kuşağından tut onu yerden kaldır / ayır.

we bırnais *isg.* 1. Az bir güç ile kaldıraç kullanarak büyük bir yükü kaldırma, yukarıya doğru hareket etirme. 2. *mec.* Birini kuşağından tutup ayaklarını yerden kesme, havaya kaldırma.

we biyaene *f.* 1. Açılmak, sökülmek. *Qapağe sandiqe biyo we* Sandığın kapağı açılmış. *Taxte biyo we* Tahta açılmış. 2. *Seketę dırveti biyo we* Yaranın kabuğu açılmış. 3. *Adır biyo we* Ateş yakılmış, tutuşmuş. 4. *Formika na dolav biyawe* Bu dolabın formikası kabarmış (bozulmuş / sökülmüş).

we biyais *isg.* 1. Şişme, kabarma. 2. Açılma, sökülme. 3. Yanma, tutşma.

we cınıtaene *f.* (Elbise yıkamada kullanılır) 1. Tokaçlamak, ufalamak, sıkmak, durulama. *Kıncu wecıne* Giysileri süzdür. 2. Bastırarak suya daldırmak, suyun sızmasını sağlamak.

we cınıtais *isg.* 1. Suyunu sıkma, durulama. 2. Suyun sızmasını sağlama.

we çarnaene *f.* Aşağıdan yukarıya doğru çevirmek *Yê mali cero weçarne* O davarı yukarıya doğru çevir (yönelt).

we çarnais *isg.* Aşağıdan yukarıya doğru çevirme.

we çinitaene *f.* 1. Tek tek alarak toplamak. 2. Seçmek, ayıklamak, arındırmak. 3. Oy kullanarak birini tercih etmek, seçmek. 4. (El tezgahlarında halı-kilim örerken), Bir deseni işlemek amacıyla ilmik atmak için dikey gergin ipleri seçip, tutmak.

we çinitais *isg.* 1. Toplama. 2. Seçme. ayıklama. 3. Oy vererek birini tercih etme, seçme. 4. Dokuma esnasında ilmik atmak için ipleri seçme.

wedarde *s. (e)* 1. Saklanmış olan . 2. Gizlenmiş olan, 3. Kaldırılmış olan.

wedardene *f.* 1. Saklamak, gizlemek. 2. Yerden kaldırmak. 3. Ortadan kaldırmak. Yoketmek,

wedardis *isg.* 1. Saklama. 2. Kaldırma. 3. Yoketme.

we fiştaene *f.* 1. Bş'yi aşağıya sarkacak biçimde bir yere iliştirip sarkıtmak, asmak, açmak, sermek, kurumaya bırakmak. *Kıncu wefiye* Elbiseleri (kurumaya) as. *Wo kıncu finowe* O elbiseleri asıyor, seriyor. 2. Şişmek, kabarmak. *Lewune ho fişto we* Dudakları uçuklanmış, şişmiş, yara olmuş.

we fiştais *isg.* 1. Genellikle yıkanmış şeyleri bir yere iliştirip asma, sarkıt-

ma, serme işi. *Kıncu wefiye* Elbiseleri (kurutmak için) as. *Rıye cılu wefiye* Yatak yüzlerini as, ser. 2. Genellikle ateşli hastalıklardan dolayı dudakların uçuklaması. *Lewune ho fişto we* Dudakları uçuklanmış.

wefişte *is. (e)* Asılmış olma, serili olma, Asılı olan, serili olan.

we ginaene *f.* 1. Tütmek. *Düye lozıne ginenowe* Bacanın dumanı tütüyor. *Çe zalıme felek bıveso, nêverdake düye lozınga to çor roji werte qomde wegıno* Zalim feleğin evi yansın, koymadıki bacan dört gün dostların arasında tütsün. *-Kılama Xılveş'de yeno vatêne.* 2. Kaynaşmak, uçuşmak. *Cendeg sero heli ginenê we* Leş üzerinde kartallar kaynaşıyor.

wogınais *isg.* 1. Tütme. 2. Bürünme, kalkma, tozma.

we guretaene *f.* (Yara için) İrin toplamak, azmak, kabarmak, şişmek, kızarmak, iltihaplanmak. *Beçika mı gureto we* Parmağım iltihaplanmış. *Qore mı guretowe (guretode)* Bacağımda yara oluşmuş.

we guretais *isg.* (Yara için) İrin toplama, azma, kabarma, şişme, kızarma, iltihaplanma.

wejir *ise. ve s.* 1. Kıymetli, saygıdeğer, kişi. 2. Değerli kişilik. *Tı Wejira ho rejil meke* Sen Değerli birisin kendini rezil etme.

wejir amaene *f.* İyi gelmek, seçkin ve değerli gelmek. *Na kare huyo wejir* Şu güzel işi (ne kadar da güzel iş yapmış)! *Karero wejir keno* Seçkin, üstün iş yapıyor. *Zof wejir amo* Çok üstün (iyi) gelmiş (çok beğendim).

wejir amais *isg.* İyi gelme, seçkin ve değerli gelme.

wejireni *ise.* Saygıdeğerlilik, saygınlık, kıymetlilik.

wejiriye *isd.* Saygınlık, değerli kişilik.

wekaletname *ise.* Vekil tayin edildiğini gösteren yazılı belge.

weke *isd.* Koyak, kuyutu, dere ağzı.

we kerde *s.* (e) 1. Yakılmış olan Ateş.. 2. (Tarla, arazi vb. için) Açılmış, işlenmiş, sökülmüş olan Alan.

we kerdene *f.* 1. Ateş yakmak, tutuşturmak, alıştırmak. *Adır weke* Ateş yak. 2. *Feke ho weke* Ağzını aç, konuş. 3. Yer, tarla açmak. *Gort weke (*Ormandan) Tarla aç.

we kerdis *isg.* 1. (Ateş) yakma. 2. (Konuşmak için ağız) açma. 3. (Yer, tarla) açma.

we kewtene *f.* (Erkek hayvanlar için) Aşmak, dişisiyle cinsel ilişkiye kalkışmak, yekinmek, becermek.

we kewtis *isg.* (Erkek hayvan için) Aşma, dişisiyle cinsel ilişki kurma.

welağe *isd.* 1. Alan, mıntıka. 2. Bu alanlar içindeki yol, cadde, sokak. 3. Bu alanın giriş çıkış yolu.

welat *ise.* 1. Memleket, vatan, ülke, yurt. 2. *mec.* Uzaklık, mesafe. *Welatê cavi* Bir hayli yoldu.

welatız *isg.* Yurttaş, vatandaş.

welatperver *s. (e)* Ülkesini seven yurttaş, yurtsever, vatanperver.

welatzade *ise.* 1. Memleket çoçuğu, yurt çocuğu. 2. Yurttaşlık.

welatzadeni *isg.* Yurttaşlık, vatandaşlık.

welçeg *ise.* 1. *esk.* Dört okkaya eşit ağırlık ölçüsü, birimi. 2. Bu eşitlikte buğday alabilen hacımda kap, kile. *Welçêge genım* Bir ölçek buğday. 3. Aynı ölçek buğdayla ekilebilecek tarla alanı. *Welçêge heğa* Bir ölçek tarla. *Welçêgê ca* Bir ölçeklik yer. 4. Birim kabul edilen herhangi bir şeyin alabildiği kadar ölçü. 5. *s.* Herhangi bir ölçek miktarda olan. 6. *coğ. ve mat.* Bir harita veya resimde görülen uzunluklarla bunların işaret ettiği, karşıladığı gerçek uzunluklar arasındaki oran. 1 / 100. 000 ölçeğinde

harita. 7. *fiz.* Bir ölçü aletinin üzerinde çizgilerle ayrılmış bölüm, kadran.

wele *isd.* 1. Kül, ateş külü, sigara külü. 2. Ufalıp kuru toz haline gelmiş toprak, toz. *Wele dımiyaro cı* Kül bürümüş.

wele biyaene *f.* 1. Kül olmak. 2. Ufalıp kuru toprak, toz olmak. 3. *Ximajgune to ken wele* Çenelerini kırar kül ederim. 4. Çürüyüp toprak olmak.

wele biyais *isg.* Kül olma, toz olma, toprak olma, kırılıp ufalma.

weleğan 1. Sık sık olan, olegelen, olağan, tabii. 2. Alışılmış olan, normal.

welek *ise.* 1. Kendi başına değeri olmayan, ondalık sayı sisteminde sağma geldiği rakamı on kere büyüten işaret, sıfır. (0). 2. *s. mec.* Hiç yok, sıfır. 3. *s. mec.* Kötü, başarısız, verimsiz.

welenge *isd.* 1. Tozutma, cırıt atma, fink atma. 2. Hayvanların kanını emen kanatlı, iri siyahımsı bir sinek, böyelek. 3. *mec.* Keyiflenmek, keyiften dört dönmek.

welengaze *isd.* 1. Yaz sıcağında sağa sola koşuşan dişi sığır. 2. *mec.* Huylanarak veya kızarak tuhaf hareketlerde bulunan bayan kimse. *Wo çıko a welenge kena* O nedir o(d) huysuzluk yapıyor.

welero cı dımayaene *f.* Toza bürünmek, toz içinde kalmak.

welero cı dımayais *isg.* Toza bürünme, tozlanma.

welewa *ise.* Tozlanmış, ufalmış toprak.

welewan *isd.* Küllenmiş toprak, kurumuş, ufalanmış, toz haline gelmiş toprak.

welağı *isç.* 1. Alanlar, mıntıkalar. 2. Bu alanlar içindeki yollar, caddeler, sokaklar. 3. Bu alanların giriş çıkış yolları.

werwelek *ise.* 1. Mizah, gülmece. 2. Gerçeğin güldürücü yanlarını ortaya koyan edebiyat türü, mizah. 3. Dram, komik tiyatro.

welwelekci *ise.* 1. Komedyen, güldürü oyuncusu. 2. *mec.* Sözleri ve davranışları yalan ve yapmacık olan, yaratıcı, uydurmacı kimse.

welweley 1. *isç.* Komediler. 2. Anlamsız laf yığını, gürültü. 3. *mec. s.* Yalan ve yapmacık söz ve davranışlar.

welewer *ise. ve s.* Toprak yiyici, toprak yiyen kimse.

wele werdene *f.* Kül yemek (toprak yemek).

wele werdis *isg.* Toprak yeme.

welewerdoğ / e *isg / d.* Toprak yiyen, kül yiyen.

welhasıl *bag.* Kısaca, özetle. *Welhasılu kelam pêneresayıme* Sonuç olarak birbirimize kavuşamadık.

welım *ise.* 1. Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, mevt, irtihal, vefat, vade. *Welıme deyve deste dey biyo tamam* Onun ölümü onun eliyle tamamlanmış. *Welım ke ame her kes mıreno* Vade yetince herkes ölür. *Welımo xer sarewu çımu ser amo* Hayırlı ölüm baş göz üzerine gelmiş. 2. İdam cezası. 3. Sona erme, yok olma, ortadan kalkma. 4. *Pesewe sate çorine de kar şiyaene welımo* Gece saat dörtte işe gitmek ölümdür.

welın *is. (e)* Küllü, tozlu topraklı. *Welıno* Küllüdür.

weli *ise.* 1. Ermiş, eren, evliya. *Haq, pir, eli, weli.* 2. Öncü, yol gösterici. 3. Vekil. 4. Erkek ismi, Veli.

welke *isd.* 1. Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümü. 2. Çok büyük toprak parçası. *Nayine welke guretora ho ver* Bunlar çok geniş yerleri zapt etmişler.

welkey *isç.* 1. Ülkeler. 2. Devletler.

wenca *isd.* Yonca, hayvan yemi olarak kullanılan tarım bitkisi.

wende *is. (e)* 1. Okunmuş olan. 2. Okur

yazar, okul görmüş olan.

wendene *f.* 1. Okumak, okuyarak anlatmak. 2. Okuma-yazma öğrenmek, okula gitmek, eğitim görmek. 3. Bir şeyin anlamını çözmek, şifre okumak. 4. *mec.* Durmadan söylenmek, mızmızlanmak. 5. (Kuşlar için) ötmek. *Qılancıke wanena* Karga ötüyor. *Tayru tur wanêno* Kuşlar alemi ötüyor. *Pepugi usari wanêno* İlkbahar ibibiği ötüyor.

wendis *ise.* 1. Okuma, okuyarak anlatma. 2. Okuma-yazma öğrenme, okula gitme, eğitim görme. 3. Bir şeyin anlamını çözme, şifre okuma. 4. *mec.* Durmadan söylenme, mızmızlanma. 5. (Kuşlar için) ötme.

wendene daene *f.* Okutmak, okumasını sağlamak.

wendene dais *isg.* Okutma, okumasını sağlama.

wendoğ *ise.* Okuyan, okuyucu.

wendoğe *isd.* Okuyan, okuyucu.

we nêbiyaene *f.* Sökülmemek, kabarmamak.

we nebiyais *isg.* 1. Sökülmeme, kabarmama.

we nêkêwtene *f.* Aşma işini yapamamak, erkek hayvanın dişisiyle çiftleşmememesi hali.

we nêkêwtis *isg.* (erkek hayvanın dişisiyle) Aşma işini yapamama, çiftleşememe hali.

weqqa *isd. esk.* 1. 1283 gr. lık birağırlık ölçüsü birimi, okka. 400 dirhem lokka ederdi.

weqqali *s. (e)* 1. Ağır okkalı. 2. Yerinde, etkili. *Merik weqqli qeseykeno* Adam okkalı konuşuyor.

weqqebaz *s. (e)* Hokkabaz, daleveracı.

weqqebazeni *isg.* Hokkabazlık, daleveracılık.

we peraene *f.* 1. Sıçramak, ürkmek, ürpermek. 2. Geri tepmek, çıkmak. *Mix hurenda hora perawe* Çivi yerinden çıkmış. 3. *mec.* (Çocuklar için) büyümek, boy atmak. *Na lazek kêsat koto tawo we nêpero* Bu oğlan sağlıksız düş- müş, hiç boy atmamış.

we perais *isg.* 1. Sıçrama, ürkme, ürperme. 2. Geri tepme, çıkma, ötelere fırlama. 3. Boy atma, gelişme.

werane s. ve sie. 1. Berbat. Toz-u welede *wêrane bime* Toz ve külde berbat olduk. 2. Kirletmek, lekelemek. *Qefçıliyede ma wêrane kerdime* Pislikten bizi batırdı. *Rude wêrane bime* Yağda berbat olduk, leke içinde kaldık. 3. *mec.* Mat olmak, zor duruma düşmek. *Eyve qesu ma wêrane kerdime* O sözlerle bizi mahf (mat) etti.

werane biyaene *f.* Berbat olmak, kir, pas, içinde kalmak. *Ho teniyede wêrane kerdo* Kömür karasında kendini berbat etmiş.

werane biyais *isg.* Berbat olunma, kir, pas ve lekeye belenme.

werane kerdene *f.* 1. Berbat etmek. 2. Lekelemek. 3. Pislik ve leke içinde bırakmak, kire batırmak. 4. *mec.* Küçük düşürmek, mat etmek.

werane kerdis *isg.* Berbat etme, Kir pas içinde batırma.

werartu *isç. Tar.* Urartular.

werd *ise.* Yiyecek maddesi, yemek, gıda. *Mare werd lazımo* Bize yiyecek lazımdır. *Werde ma çino* Yiyeceğimiz yoktur.

werdene *f.* 1. Besin maddelerini yemek, beslenmek. 2. *isd.* Yiyecek, yemek. *Werdene sımıtene* Yemek içmek 3. *mec.* Birbirini tüketmek. *Yine, male dina sero zumun werd qedena* Onlar, dünya malı için birbirlerini yedi bitirdiler.

werdis *isg.* Yeme. İçme

werdoğ */ e ise / d.* 1. Yiyen, yiyici. 2. Nüfus, boğaz sayısından her bir.

wereset *ise. Ar. verâşet.* 1. Kalıtım, soya

çekim, irs, veraset. 2. *huk.* (Mirasta) Hak sahibi olma.

wereseteni *ise.* Verasetlik.

weresetiye *isd.* Verasetlik.

wereset name *ise.* Miras bırakanın, mirasçısı olduğunu gösteren resmi belge.

wereza *ise.* 1. Kızkardeşin erkek oğlu, erkek yeğen. 2. *mec.* (Anne soyundan ötürü) *Werezaye Arevu* Arapların yeğeni. *Werêzayê Tırku* Türklerin yeğeni.

werezay *isç.* Yeğenler, kız kardeşin bütün çocukları. *Werêzae ma Heyderu* Biz haydaranlıların yeğenleri.

werezae *isd.* Kız kardeşin kızı.

werezaen *isg.* (Kız kardeşin çocukları için) Yeğenlik, yeğen olma durumu.

wergay (*Warway*) *s. (e)* 1. Yalınayak, çıplak ayak. 2. *zf.* Çıplak ayakla, ayakkabısız olarak.

weriyaene *f.* 1. (Yiyecek için) Yenemek, yiyilebilmek. *Werino* Yenir, yenebilir şeydir, yiyiliyor. 2. Aşınmak, yıpranmak. *Sirşa hengaj weriya* Saban demiri aşınmış. *Na yege weriyo* Bu eğe aşınmış.

weriyais *isg.* 1. (Yiyecek için) Yeneme, yiyilebilme. 2. Aşınma, yıpranma

werk *ise.* 1. Otlanma alanı. 2. Yük hayvanlarını otlak bir alanda kazığa bağlanmış uzun bir iple yemlenmeye bırakma işi.

werk kerdene *f.* 1. Otlanmaya bırakmak, otlatmak, yem vermek. 2. Hayvanları otlanma alanında otlanmak üzere, tutmak, bağlamak. *Ostor werke* Atı otlat. *Qatır werke* Katırın otlat.

werk kerdis *isg.* 1. Otlanmaya bırakma, otlatma, yem verme. 2. Hayvanları otlanma alanında otlanmak üzere, tutma, bağlama.

wertağ *ise.* Bir işi birlikte hapan ortaklardan herbiri.

wertağ biyaene *f.* Ortak olmak.

wertağ biyais *isg.* Ortak olma.

wertağeni *ise.* Ortaklık, ortak olma durumu.

wertağıye *isd.* Ortaklık.

wertağ kerdene *f.* Ortak etmek.

wertağ kerdis *isg.* Ortak etme.

wertalığ *ise.* 1. Bulunulan yer, çevre. *Ortalığde kes nêmend* Ortalıkta kimse kalmadı. 2. İçinde bulunulan, yaşanılan ev, oda gibi yer. *Meymane ma yêne ortalığ pakke* Misafirlerimiz geliyor, ortalığı temizle. 3. Ortam. *Ortalığ kot têwerte* Ortalık karıştı. 4. Yeryüzünün görünen bölümü; çevre, etraf. *Ortalığde nê va bi nê ki vortis* Ortalıkta ne rüzgar vardı ne de yağış. *Ortalığde qule haqi çinebi* Ortalıkta allahın kulu yoktu.

werte *ise. ve s.* 1. İki uçtan eşit uzaklıkta olan yer. *Wertê werti* Ortanın ortası. *Taxte wertede bıbırne* Tahtayı ortadan kes. 2. (Zaman için) Başlangıç ile bitim arasında eşit uzaklıkta olan süre. *Werte serede* yıl ortasında. 3. *Werte hêgay* Tarlanın ortası. 4. *Saye wertede leteyke* Elmayı ortadan böl. 5. *Eke çı mordemo, nawo wertedero* Nasıl bir adamsa, budur ortadadır. 6. (Topluluk içinde) *Werte sarde* Yabancıların arasında. *Wertê devletude* Devletlerin arasında. 7. Eğitimde iyi ile zayıf arasındaki derece. 8. Her iki yanda kendi türünden eşit sayıda nesneler bulunan. *Qatê weri* Orta kat. 9. *s.* İki karşıt nitelik veya durum arasında bulunan, tutarlı, ılımlı, vasat. *Ne zof baqılo ne ki zof bomo, iye weriyo* Ne çok akıllıdır ne de çok delidir, vasattır. 10. Ortaya çıkmak. *Ali seweta mıxtaren vejiya Werte* Ali Muhtarlık için ortaya çıktı. 11. Üstünden zaman geçmesi. *Wertera seri vêrdera* Aradan yıllar geçmiş. 12. İki farklı

şeyin ara bölümünde. *Werte hard-u asmeni* Yerle gök arası.

werte bêrku *ise.* İki kürek kemiğinin arası, omuzlar.

werte daene *f.* Ortaya doğru vermek, ortaya doğru getirmek, ortalamak.

werte dais *isg.* Ortaya doğru verme, getirme, ortalama.

werte de deviyarnaene *f.* Aradan hal etmek, yapıp aradan geçirmek. (Değirmenciye) *Na barê nune mı wertede devêarne* Şu bir yük buğdayımı aradan (öğütüp) geçiriver. *Nêweta malı wertede devêarne* Davar nöbetini aradan sav, geçir.

werte de deviyarnais *isg.* Geçiştirme, aradan geçirme, aradan savma.

werte kerdene *f.* Ortaya koymak, arasına katmak.

werte kerdis *isg.* Birbirina katma, karıştırma, ortasına koyma, arasına katma.

werte kêwtene *f.* 1. Araya girmek, ortasına karışmak. 2. Dövüşenleri ayırmak, arabulucu olmak.

werte kêwtis *isg.* 1. Araya girme, arasına karışma. 2. Dövüşenleri ayırma, arabulucu olma.

wertera *zf.* Ortadan, arasından, içinden.

werte sanaene *f.* 1. Ortaya vurmak. *Wertê nisanede sana cı* Hedefi ortasından vurdu. 2. Ortaya çakmak. *Mıx wertede sano ci* Çiviyi ortada çakmak. *Mıx sana werte* Çiviyi ortaya çaktı. 3. Ortaya yönelmek. *Wertera vêrdra şi* Ortasından geçti gitti.

werte sanais *isg.* 1. Ortasından vurma. 2. Ortaya çakma. 3. Ortaya yönelme.

wertme *ise.* Evin ara salonu, orta salon.

wertuna *zf.* Ortalarda, ortalıklarda, kıyıda köşelerde.

wes *s.* 1. Hoş, güzel, haz veren, zevkli. *Vengê ho weso* Sesi tatlıdır. *Kılame ho zof wesê* Ezgileri çok güzeldir. *Tomıre ho wes cıneno* Curasını hoş çalıyor. *Wes qeseykeno* Tatlı konuşuyor. *Sewda horo mordem wes yêna* Sedası adama hoş geliyor. 2. Lezzet, iştahlı. *Na tam wes amo* Bu yemekhoş gelmiş. *Bızıke wes pota* Gömme lezzetli pişirilmiş. 3. *(weso hasta için)* Sağ, yaşıyor, ölmemiş. 4. Güleç, zatı şirin. *Ri weso, eve rîyo wes isonde qeseykeno* Tatlı yüzlüdür, hoş yüzle insanla konuşuyor. *Vaten hesnayêna horo merdem wes yena* Söyleyiş sohbeti insana hoş geliyor.

wes amaene *f.* 1. (Yemek için) Ağız tadına hoş gelmek, lezzetli gelmek. 2. Sağlık ve selametle gelmek.

wes amais *isg.* 1. (Yemek için) Ağız tadına hoş gelme, lezzetli gelme. 2. Sağlık
ve selametle gelme.

wesanaene *f.* Yıkmak, sökmek. *Wesane* Yık, sök.

wesanais *isg.* Yıkma, sökme.

wesanaoğ *ise.* Yaıkan, söken, yıkıcı.

wesanaoğe *ise.* Yıkan, söken, yıkıcı.

wesa wes *zf.* Canlı canlı, diri diri. *Wesa wes kerd mezele* Canlı canlı mezara konuldu. *Wesa wes pêbije* Canlı canlı yakala, tut. *Wesa wes wazen* Canlı canlı isterim.

wesaynaene *f.* 1. Söndürmek, yanmasına son vermek. *Adır wesayne* Ateşi söndür. *Çıla wesayne* Lambayı söndür. 2. *mec.* Ocağını söndürmek, hayatını mahfetmek. *Adıre dey saynawe* Onun ocağını söndürdü (mahfetti).

wesaynais *isg.* 1. Söndürme, yanmasına son vermek. 2. *mec.* Ocağını söndürme, hayatını mahfetme.

wes biyae *s. (e)* 1. Sağ olma, sağlıklı olma durumu. 2. *zf.* Sağ olasıca.

wes biyaene *f.* 1. Sağalmak, sağlığa kavuşmak, iyileşmek. 2. Tatlılaşmak. 3. Dirilmek, canlanmak. 4. Tadlan-

mak, lezzetlenmek. 5. Hoşlaşmak, güzelleşmek.

wes biyais *isg.* 1. Sağalma, iyileşme. 2. Var olma, yaşar durumda bulunma. 3. Tatlılaşma. 4. Dirilme, canlanma. 5. Tadlanma. lezzetlileşme.

wesbone *ünl.* 1. Afiyet olsun. 2. Hoş olsun

wesemeriyaene *f.* (Paçaları) Sıvanmak, toplanmak.

wesemeriyais *isg.* (Paçaları) Sıvanma, toplanma.

wesemernaene *f.* 1. (Giysi uçlarını, paçaları) Toplamak, sıvamak. *Bojune ho wesemerne* Kollarını sıva. *Fiştane ho wesemerne* Entarini topla. 2. *mec.* (Ağaç için) Budamak. 3. (Ekin için) Biçmek, yok etmek. *Hêga cero semernawe berd* Tarlayı aşağıdan biçti götürdü. 4. (Savaş vb. olaylarda) Önüne katıp götürmek. *Ma dapêro, esker cero semerna we berd* Biz dövüştük, askeri aşağdan süpürüp götürdük.

wesemernais *isg.* 1. (Giysi uçlarını, paçaları) Toplama, sıvama. 2. *mec.* (Ağaç için) Budama. 3. (Ekin için) Biçme, yok etme. 4. (Savaş vb. olaylarda) Önüne katıp götürme.

wesıptaene *f.* Emmek, vakumlamak. Suyu veya sıvı şeyleri emerek çekmek, içmek veya başka bir yere aktarmak. *Vay vore sıptawe* Rüzgar karı emip yutmuş. *Pırnıka ho sıpenowe* Burnunu (sümüğünü) çekiyor. *Naxır uwe sıptawe qedena* Sığırlar suyu emip yutmuş, bitirmiş.

wesıptais *isg.* 1. Hava gücü ile daha çok şeyleri emerek çekme, yutma, soğurma. *Duye cığara sıpenowe* Sigara dumanını çekip yutuyor. 2. Manyetik çekim. *Mıknatıs çi sıpenowe* Mıknatıs şeyleri kendine çeker. *Kehrıbar zel sıpenowe* Kehribar çöpü kendine çeker. 3. Sıvı bir içeceği içerken höpürdetme.

wes kerdene *f.* 1. İyileştirmek, sağlığına kavuşturmak, sağaltmak. *Dırveti weskerdene* Yarayı sağaltmak. *Nêweşiyê weskerdene* Hastalığı iyileştirmek. 2. (Yeme-içme şeyleri için) Lezzetlendirmek, tadlandırmak. 3. Bir şeye şeker ve tatlı şeyler katmak, tatlı yapmak. 4. *mec.* Sohbeti tadlandırmak.

wes kerdis *isg.* 1. İyileştirme, sağaltma. 2. Lezzetlendirme, tadverme. 3. Tatlı şeyler katarak tatlılaştırma.

weskerdoğ/e *ise. d.* 1. İyileştiren, sağlığına kavuşturan, tedavi eden. 2. (Yiyecek - içeceklere) tad veren tatlılaştıran

wes qeseykerdene *f.* Hoş ve tatlı konuşmak.

wes qeseykerdis *isg.* Hoş ve güzel konuşma.

wes-u wariye *isd. ve s.* 1. Sağlık yiylik, sağlığı ve sıhhati yerinde olma hali. 2. *zf.* Sağlık ve selametle. 3. *isd.* Sağlık ve sıhhatdurumu. *Wesu warve* Sağlık ve sıhhatte olasın. *Wesu war bımane* Sağ ve sıhhattli kalasın. *Wesu warve, pıru kalve* Sağlık içinde yaşayıp ihtiyarlığa ve kemale eresin. *Wes-u warune* Sapa sağlamım.

wes vatene *f.* Hoş ve güzel söylemek.

wes vatis *isg.* Hoş ve güzel söyleme.

wesvone *ünl.* Afiyet şeker olsun.

weşên *isd.* 1. Hayat, yaşam, varolma. *Weşende* Daha hayattayken, sağlığımda. *Weşiya made* Biz hayattayken / sağlığımızda. 2. Sağlık, iyilik. 3. Tatlılık. 4. Mesaj.

weşiyaene *f.* 1. Sönmek. *Adır şiyo we* Ateş sönmüş. 2. Sarmak. *Gındelıka reşi weşiye* İp yumağını sar.

weşiyais *isg.* 1. Sönme. 2. (İpimsi şeyleri) sarma.

weşiye *isd. ve s.* 1. Sağ olma, hayat, yaşam. 2. Sağlık, sıhhat. 3. Tatlılık, tatlı

şeyler. 4. Otu bol olan yer, otlak alanı. *Weşiye zofa (zafa)* Otlanma nesneleri çoktur, boldur. 5. Ölecek olanın, ölmeden önce sağ kalanlara yaptığı istek ve temenniler. *Weşiya virenuna* Eskilerin vasiyetidir.

weşiye kerdene *f.* Vasiyet etmek. *Na weşiya mı biyare hurend* Bu vasiyetimi yerine getirin.

weşiye kerdis *isg.* Vesiyet etme.

weşiyera *zf.* Sağlıkla, selametle. *Weşiyera şero, bêro* Sağlıkla gitsin gelsin. *Weşiye ser şero, weşiye ser bêro* Sağlık üzere gitsin, sağlık üzere gelsin.

we ontaene *f.* 1. Bir şeyi içinde bulunduğu yerden, zeminden çekmek, yolmak. 2. Bitkileri yerden çekip koparmak, yolmak. 3. Kasatura, kılıç gibi şeyleri kınından çekmek.

we ontais *isg.* 1. (Bitkiler için) topraktan çekip koparma, yolma. *Vas bonce we* Otu çek, yol. *Vas we once* Otu yol, çek. 2. Bir şeyi kılıfından çekme.

wee *ünl.* Tee, tüh, oo vb. duyguları bildirir. *Wee, ala no sekeno* Tee hele bu ne yapıyor! *Wee, maki va belka beno mordem* Tee, biz de sandık ki adam olacak.

wey *ünl.* İleri sürülen bir şeye, haydi sende, aha, yok canım, öyle olur mu, (elbette yanlış düşünüyorsun), kuşkusuz, tabii, bilakis böyledir gibi kesinlik ifade eden bir duyguyu bildirir. *Wey, tı rast nêzona* Aha sayı mi bilmiyorsun? *Wey, hên meke xızır kena* Sakın, öyle yapma Hızır aşkına.

weyin *ise.* Günün belli saatlerinde yemek yeme, öğün. *Weyinê yemeg* Bir öğünlük yemek. *Roz hire weyin word dan cı* Günde üç öğün yemek veriyorum.

weyına (oyına) 1. İstenmedik bir olaya bulaşmak, başına iş açmak. *Na weyına ke ney arde sare ho serde* Hele bunun kendi başına açtığı işe bak! *Na weyına ke ney arde kerde çevere ma* Hele bunun kapımıza getirip koyduğu şu olaya bak. 2. Şaşkınlık uyandıran hüner, maharet. *La lawo ala bêrê niyade mınu na weyine* Yahu hele gelin şunun şu hikmetine bakın. 3. Düzen hile, entrika.

weyiye *isd.* 1. Besleme, yiyecek ve içeceğini sağlama, geçimini yapma, bakma. 2. Yedirip içirme.

weyiye kerdene *f.* 1. Beslemek, geçimini ve bakımını yapmak. *Domonu keme weyiye* Çocukları besleyiyoruz. *Weyiyeke* Bakımını yap, besle. 2. Yedirip içirmek. *Mal, naxır keme weyiye* Davar, sığır besleriz (yetiştiririz).

weyiye kerdis *isg.* Besleme, bakımını yapma, yetiştirme, hayatını idame etme. *Sewu keme weyiye* Yetimleri besliyoruz, yetimlere bakıyoruz.

weyweq *is(e)* Oynak, zevzek, hafif meşrep kimse.

weyweqeni *ise.* Oynaklık, zevzeklik, meşrepçe davranış.

weyweqiye *isd.* Oynaklık, zevzeklik, meşrepçe davranış.

weze *is.* (e) 1. Terbiyesiz, saygısız (kimse). 2. Saygısızca davranış.

wo *zm.* Üçüncü tekil şahısı gösterir, o.

wom *ise.* Umut, beklenti.

wome (ome) *ise.* 1. Bağış, hibe, yardım. 2. Yeni evlilere, yeni ev kuranlara verilen maddi destek.

womeci *ise.* Günlük ücretle çalışan işçi.

womıd *ise.* Yakın akraba, candan dost.

womediye *isd.* 1. Kan bağına dayalı yakınlık, akrabalık, sosyal dayanaklar, zorlukta ve darlıkta ilk elden umarlık beslenebilen yakın çevre. 2. Genellikle koca evindeki kadının, hep umar ve beklenti duyduğu baba ailesi ve yakın akrabaları kastedilir. 3. Ümitlik, umarlık. 4. *mec.* (Genellikle kadın sevgiliye veya çok sevilen

biri için) Kalbimin içi, gönlümün direği, umudum, ruhum, cana can katanım, canımın içi. *Womediyam* Dayanağım gibi manalar ifade eder.

wome feteliyaene *f.* Halk arasında gezerek maddi yardım istemek.

wome feteliyaiş *isg.* Halk arasında gezerek maddi yardım toplama.

wome kerdene *f.* 1. Bağış etmek. 2. Bağış toplamak.

wome kerdis *isg.* 1. Bağış etme. 2. Bağış toplama.

womiya *isd.* Yövmiye, günlük çalışma ücreti.

womediyam (omediyam) *ünl.* Canım ciğerim, Umudum, varlığım, ruhum.

womedem (omedem) *zf.* Umudum.

wom kerdene *f.* Umut etmek, ummak, bel bağlamak.

wom kerdis *isg.* Umut etme, umma, bel bağlama.

wuncıli (uncıli) (oncıli) *s. (e)* Yaban, katıksız, kuru ekmek. *Wuncıliyo* Katıksız, yavandır.

wurk *ise.* Ürkü, ürperti.

wurk biyaene *f.* Ürkmüş olmak. wurk biyais *isg.* Ürkme.

wurkeni *f.* Ürkme durumu. *Wurkiyo / a* Ürkmüş *(e/d).*

wuşenu *isç.* Dersim'de Kureşan aşiretinin bir kolu.

wuyy *ünl.* Uyy! Hayret, şaşkınlık, üzüntü, sıkıntı, elem gibi duyguları belirtir. *Wuy lemıne, wuy ve mırovo* Oyy elem, oy başıma.

wuza *zf.* Ora, o yer, orası. *Wuzar'me*Ordayız, o yerdeyiz. *Wuza bime* Ordaydık, o yerdeydik.

wuzara *zf.* 1. Oradan, o yerden. *Wuzara veita* Oradan buraya, o yerden buraya kadar. *Wuzara ve naza* Oradan buraya, o yerden bu yere kadar. *Wuzara ve uza* Oradan oaraya kadar, o yerden o yere kadar. 2. O nedenle.

X-x

x, X 1. Zazaca alfabesinde 29'ci harftir. Sesbilimi bakımından kalın ünlülerle art derin damak ünsüzlerinin ötümlü yumuşağıdır. 2. Romen rakamlarında 10 sayısını gösterir. 3. *mat.* Genellikle bilinmeyen bir niteliği gösterir. 4. Belirsizlikleri gösterir. Bay X, X tarihinde.. 5. *fiz.* Röntgen adlı alman bilgininin 1896'da bulduğu ışınlar.

xaç (I) *ise. Erm. haç.* Hıristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, istavroz, salip.

xaç (II) *ise.* 1. Yol kavşağı veya yol ayırımı. *Xaçe rawu* Yol çatı, yol kavşağı. *Xaçê dı rawu* İki yol kavşağı. *Xaçê çor rawu* Dört yol ağzı. 2. Akarsuların birleştiği yer, dere kavşağı. *Xaçê deru* Derelerin birleştiği yer, dere kavşağı. 3. Ağaç çatalı. 4. Bazı sığırların alnındaki alacalı benek veya leke.

xafilde *zf.* Hiç beklenmedik ve umulmadık bir sırada, aniden, birden bire, ansızın, ani olarak. *Xafilde uzara ho est meyda* Oradan aniden, meydana atılıverdi. *Uza hove ho xafilde zırça* Orada kendi kendine aniden çığlık attı. *Wertê gemede xafilde rastê haş bime* Ormanın içinde aniden ayıya raslayıverdik.

xafile *isd.* Müsibet, ansızın gelen felaket, bela. *Xafila gırane* Hiç beklenmedik ağır felaket. *Xafilera nanene* Böyle bir felaket görülmemiştir.

xafili *isç.* Ansızın gelen felaketler, belalar, kazalar.

xağ (I) *is. (e)* (Bitki ve meyveler için) Ham, olgunlaşmamış. *Genım hana xağo, nereşto* Buğday henüz yumuşaktır, olgunlaşmamıştır. *Goji hana xağe, dendike ho jê çılmê* Cevizler henüz olgunlaşmamış, içleri sümük gibidir.

xağ (II) *ise.* İskeletin parçalarından ve vucudun organlarından ve bölümlerinden her biri. *Xağe isoni* İnsanın vucut parçaları. *Xağe gay* Öküz kemikleri. *Xağe bıze* Keçi kemikleri. *Xağe manga* İnek kemikleri.

xağ biyaene *f.* Ham olmak, çiğ olmak, olgunlaşmamış olmak.

xağ biyais *isg.* Ham olma, çiğ olma, olgunlaşmamış olma.

xağeni *ise.* Hamlık, toyluk, çiğlik.

xağe ho şikiyaene *f.* Kemikleri kırılmak, omurgaları kırılmak. *Xağe ho şikiye* Kemikleri kırılmış.

xağe ho şikiyais *isg.* Kemikleri kırılma, omurgaları kırılma.

xağe ho rezefiyaene *f.* 1. Organları titremek, vucudu titremek. *Lesa ho rezefina* Vucudu titriyor, bedeni titriyor. 2. *mec.* Korkmak, titremek. *Tersune ho ver xagê ho rezefine* Korkusundan vucudu titriyor.

xağe ho rezefiyais *isg.* 1. Organları titreme, vucudu titreme. 2. *mec.* Korkma, titreme.

xağı *isç.* İnsan ve hayvanların vucudunu ve iskelet çatısının muhtelif organ ve parçaları.

xağı kerdene *f.* (Kasaplık hayvanları) Büyük parçalara ayırmak, büyük büyük doğramak, parça parça etmek. *Xağke* Parçala, parçalara böl, doğra.

xağı kerdis *isg.* (Kasaplık hayvanları) Büyük parçalara ayırma, büyük büyük doğrama, parça parça etme.

xağiye *isd.* Hamlık, toyluk, çiğlik.

xağ werdene *f.* Ham olarak, olgunlaşmadan yemek.

xağ werdis *isg.* Ham olarak, olgunlaşmadan yeme.

xal *ise.* 1. Annenin erkek kardeşi, dayı. 2. *mec.* Yaşlı erkeklere (ismi yerine kullanılan) seslenme biçimi. *Mave xerdi xalo, kota yena kata sona* Merheba dayı, nerden geliyorsun, nereye gidiyorsun. *Xerve sılamet xalo gori* Merheba dayısı kurban.

xalceniye (xalciniye) *isd.* Dayı karısı, yenge.

xale (xalike) *isd.* Annenin kızkardeşi, teyze.

xali *ise. Far. kâli.* 1. Yere veya mobilya üstüne serilmek, duvara gerilmek için, çoğu yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı. 2. *isç.* Annenin erkek kardeşleri, dayılar.

xalıcı *ise.* Halı yapan veya satan kimse.

xalife *ise. Ar. halife.* 1. Hazireti Muhammedin vekili olarak Müslümanların imamlığını ve şeriatın koruyuculuğunu yapmakla görevli kimse. 2. Hükümdar.

xalim (*halim*) (İnsanlar için) Yumuşak huylu.

xalis *s. (e)* Karışık olmayan, katışıksız, saf.

xalisane *zf. Far.* Her türlü çıkar düşüncesinden uzak olarak, temiz yürekle, içtenlikle.

xalis mulis *zf.* Tamamen temiz, saf, katışıksız, özbe öz.

xalter *ise. Fr. haltére* < *Yun.* 1. sp. Birbirine sapla bağlanmış iki gülle veya disklerden yapılmış araç. 2. Bu aracı kaldırmayı amaçlayan spor dalı.

xaluk *s. Ar. halûk.* Yaratıcı, yoktan var eden.

xaluzar *zf.* 1. Şimdiki durum, bugünkü durum. 2. Bu günlerde.

xal waxt *ise.* Hal vaht, geçim düzeyi, mal ve varlık durumu.

xalxalike *isd.* Beş taş oyununda kullanılan taşlardan her biri.

xalxaliki *isç.* 1. Beştaş oyunları. 2. Bu oyunda kullanılan taşlar.

xal xatır *ise.* Hal hatır, hal hatır sorma.

xal xatır perskerdene *f.* Hal hatır sormak.

xal xatır perskerdis *isg.* Hal hatır sorma. *Xal xatır bıperse* Hal hatır sor.

xam *s. ve ise. Far. hâm.* 1. (Meyve için) Yenecek kadar olgun olmayan. 2. İşlenmemiş (madde). *Ravera Divrığe'de xam demır vetenê* Eskiden Divrik'ten işlenmemiş demir çıkartılırdı. 3. İdmandsız, acemi. *Boğu xamra vetene* Çiftlik boğalarını acemilikten çıkartmak. *Ez xame xuya to nine* Ben senin huyunun yabancısı değilim. *Ostoro xam* Acemi at. *Karike xama hona bijêke ho nêmısa* İlk doğum yapam keçi henüz acemidir, kendi yavrusuna alışmamış. *Nale hona xama, quka ho nêmısa* İlk doğum yapan genç inek acemidir, henüz danasına alışmamış. 4. Kaba, incelmemiş, pişmemiş, görgüsüz. *Bedele deyi meve wo hana xamo* Ona muhatap olma, o (e) henüz toydur. *İsono xam qese fam nêkeno* Ham insan sözden anlamaz. *Mordemo xam ison raera verdano, tey hevalen nêbena* Ham insan insanı yolda bırakır, kendisiyle yoldaşlık edilmez. *Mordemero xamo tey yareniyê, nêbena* Çig bir adamdır, kendisiyle şaka olmaz. 5. Bir bölgenin veya yerin yabancısı olan, dışardan gelen. *Wo mêrık xamo, cayiye itawu niyo* O adamcağız yabancısıdır, buraların yerlisi değil. 6. (Vucut için) Yorgun, kırgın. *Xam gınoro cı* Hamlanmış. 7. (Kesi veya kazı aletleri için) İyi çelikten yapılmamış, kolay eğilip kırılan, tez

köreleşen, kalitesiz, adi. *Torjeno xam* Çelikleştirilmemiş balta. 8. Yeni yağmış, henüz sertleşmemiş kar. *Vora xamede* Yumuşak karda.

xam biyaene *f.* 1. Çiğ olmak, yenecek kadar olgunlaşmamak. 2. Acemi olmak, bir işe alışık olmamak. *Xamê xamu* Acemilerin acemisi. 3. İşlenmemiş olmak, ilkel halde bulunmak. 4. Yorgun düşmek, hamlanmak. 5. İncelmemiş, pişmemiş, kaba ve hoyrat olmak. 6. Bir yerin veya bölgenin yabancısı olmak. 7. (Kesme, kazma aletleri için) İyi işlenmemiş, yeterince çelikleştirilmemiş, iyi su verilmemiş olmak. *Torjê xamo* Balta kalitesizdir. *Dariye xama* Tahra çelikleştirilmemiş (eğiliyor, kesmiyor).

xam biyais *isg.* 1. Çiğ olma, yenecek kadar olgunlaşmama. 2. Acemi olma, bir işe alışık olmama. 3. İşlenmemiş olma, ilkel halde bulunma. 4. Yorgun düşme, hamlanma. 5. Pişmemiş, kaba ve hoyrat olma. 6. Bir yerin veya bölgenin yabancısı olma. 7. (Demir aletleri için) İyi işlenmemiş, yeterince çelikleştirilmemiş, iyi su verilmemiş olma.

xamdar *ise. ve s.* 1. Yabancı. 2. Acemi. 3. Bir olayın dışında kalan, mesafeli.

xamdare *isd. ve s.* 1. Yabancı. 2. Acemi. 3. Bir olayın dışında kalan, mesafeli.

xameni *ise.* 1. Hamlık, çiğlik. 2. Acemilik, toyluk. *Xamende* Acemilikte. 3. Yabancılık. *Xamme* Yabancıyız. 4. İşlenmemiş olma durumu, iptidai. 5. Hoyratlık, kabalık. 6. Yorgunluk, kırgınlık. 7. Kalitesizlik.

xamen ontaene *f.* 1. Acemilik çekmek. 2. Yabancılık çekmek.

xamen ontais *isg.* 1. Acemilik çekme. 2. Yabancılık çekme.

xam guretaene *f.* 1. Yabancı tutmak, kedninden saymamak, soğuk davranmak. 2. Adale ağrısına tutulmak, hamlanmak.

xam guretais *isg.* 1. Yabancı tutma, kedninden saymama, soğuk davranma. 2. Adale ağrısına tutulma, hamlanma

xamiye *isd.* 1. Hamlık, çiğlik. 2. Acemilik, toyluk. 3. Yabancılık. 4. İşlenmemiş olma durumu, iptidai. 5. Hoyratlık, kabalık. 6. Yorgunluk, kırgınlık. 7. Kalitesizlik.

xamro cı gınaene *f.* (İnsanlar ve iş hayvanları için) Hamlaşmak, kırgın ve yorgun düşmek, ilk çalışmanın idmansızlığın vurgununa uğramak.

xamro cı gınais *isg.* (İnsanlar ve iş hayvanları için) Hamlaşma, kırgın ve yorgun düşme, ilk çalışmanın, idmansızlığın vurgununa uğrama.

xam xas *is. (e)* 1. Adi-asil, soylu-soysuz. 2. Kötü, iyi. *Xam xase ho kerdo têwerte* 3. İyisini kötüsünü birbirine karıştırmış. *Şine xam xas kerd têwertera amune* Gittim değerli degersiz hepsini birbirine karıştırdım geldim. 4. *zf.* Ham has hepisi, karışık olarak.

xan *ise. Far.* 1. Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konakladıkları yer. 2. Büyük şehirlerde serbest mesleklerde çalışanların oda veya daire tutup çalştıkları büyük bina.

xane *ise.* 1. Ev, konut. 2. Ev halkı, aile birimi. 3. *mat.* Ondalık sayı sisteminde bir sayının sağdan sola doğru rakamlarının derecelerine göre her birinin bulunduğu yer, basamak. 4. Kızlara verilen ad. 5. Ünlü bir halk ezgisi.

xancı *ise.* 1. Han işleten kimse, hancı. "*Tı rawoğa, ez xancıne*" Sen yolcusun, ben hancıyım. 2. *mec.* Yerli, daimi.

xanime *isd.* 1. Kız ve kadınlara verilen unvan, bayan. 2. Karı, eş. 3. Kadın bütün iyi niteliklerini taşıyan. 4.

Toplumsal durumu, varlığı iyi olan, hizmetinde bulunulan kadın.

xanımeni *ise.* Hanımlık, hanıma yakışan durum.

xanımiye *isd.* Hanımlık, hanıma yakışan durum.

xan xırave *zf.* 1. Yıkılmış, dükülmüş bir biçimde, han harap. 2. s. Yıkık dökük, bozuk, eski.

xan xırave biyaene *f.* Bozulup harap olmak, yıkılıp dökülmek.

xan xırave biyais *isg.* Bozulup harap olma, yıkılıp dökülme.

xan xırave kerdene *f.* Yıkıp bozmak, tahrip etmek.

xan xırave kerdis *isg.* Yıkıp bozmak, tahrip etme.

xanzık *ise.* Ebe gümesi.

xanzıke *isd.* Ebe, hastalara bakan, doğum yaptıran sağlık görevlisi.

xape (I) *isd.* 1. Hayvanları bağlamak için kullanılan ip veya urgan. 2. *mec.* İşini sağlama bağlama. *Yîne çütir bıvo xapa ho fiştara gape, endi motaze ma niyê* Onlar nasıl olsa ipini sağlam kazığa bağlmışlar, artık bize muhtaç değiller.

xape (II) *isd.* 1. Bir ipe atılan düğüm, boğum. 2. *coğr.* Sıradağların arasında veya dağ sırtında geçit veren alçak yer. *Xapa koy* Dağ boğumu, oluğu. 3. *coğr.* Bir dağın veya bir tepenin boynu denilebilen uzantısı, zirvenin alt tarafı, dağ ensesi. "*Ma corde kotime ha xape, bovera nayve mara*" Biz yukarıdan ha oradaki geçite girdik, karşıdan bizi ateşe tuttular- Vatoğ: *Qemerê Cıvlayil.* 4. İki dağ zirvesi arasındaki dar geçit. 5. Buyun arkası. *Çopolê xapa vılıde dêpıro, tile hard kerd* Ensesine bir şamar vurdu yere dikti. 6. Çıkıntılı, eklemli yer. *Xapa hermi (xapa boji)* Kolun eklem yerlerinden her biri (Genellikle bilek eklemi). *Xapa lınge* Ayak eklemi (ayağın kaval kemiği ile birleştiği eklem yeri).

xape kerdene *f.* 1. Düğüm atmak, boğum yapmak, bağlamak. 2. Bir hayvanın boynuna ip takmak, tasmalamak.

xape kerdis *isg.* 1. Düğüm atma, boğum yapma, bağlama. 2. Bir hayvanın boynuna ip takma, tasmalama.

xapıke *isd.* Hayvanları bağlamaya yarayan kısa ip, urgancık.

xapıtae *isd.* Aldatılmış, kandırılmış.

xapıtaene (xaptene) *f.* 1. Kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek. 2. Aldatmak, yanıltmak. *Xapıtenede* Yanılt, aldat.

xapıtais *isg.* 1. Kanmasını sağlama, inandırma, ikna etme. 2. Aldatma, yanıltma.

xapıtenera *zf.* Aldatarak, kandırarak, inandırarak.

xapiyae iss. *(e)* Kandırılmış olan, aldatılmış olan.

xapiyaene *f.* Aldanmak, yanılmak, kandırılmak.

xapiyais *isg.* 1. Aldanma, yanılma, kandırılma. 2. İnanma, ikna olma.

xar *is. (e)* 1 Yıkılmış, çökmüş. 2. İzbe, yıkılacak gibi, zor ayakta duran, har hur.

xarıl xarıl *zf.* Aralıksız olarak, durmaksızın, bütün gayretiyle, harıl harıl. *Sova xarıl xarıl vêsena* Soba harıl harıl yanıyor. *Mılet xarıl xarıl gureene* İnsanlar harıl harıl çalışıyorlar.

xarika *s. ve isd.* 1. Yaradılışın ve imkanların üstünde nitelikleriyle insanda hayranlık uyandıran (şey). 2. *mec.* Çok büyük bir hayranlık uyandıran, eksiksiz, kusursuz, tam, mükemmel.

xarita *isd. Ar. harita* < *Yun.* 1. Coğrafya, tarih, dil, nüfus vb. olgularla ilgili yer yüzünün veya bir parçasının, belli bir

orana göre küçültülerek düzlem üzerine çizilen taslağı. 2. *astro.* Uzayda gök cisimlerinin dağılımı, yörüngeleri, aralarındaki mesafeler vb. bilgiler veren düzlem üzerine belli bir orana göre küçültülmüş çizimi.

xarpêt *ise.* 1. Bu günkü Elazığın eski adı. (Xarpêt, Harput)

xar xur (I) (*zf.* (İnsanlar arasındaki) Çekişme, gürültü patırtı.

xar xur (II) *zf.* 1. Yıkılmak, üzere, derme çatma, izbe. 2. Yıkılmış, çokmüş, yerle bir olmuş. 3. ise. Yıkılma sesi, gürültü. *Bonu vaka xar xur rijay* Evler har hur dedi yıkıldı.

xas *s.* 1. Özgü, mahsus. 2. Katışıksız, en iyi cinsten, saf, kaliteli. 3. *mec.* İyi nitelikleri kendinde toplamış (kişi).

xasek *is. (e)* 1. Güzel, şirin, hoş. 1. Has, asil, özgün.

xasetulla *s. ve ise.* (Kötü bir duruma uğramayı) Hak etmiş olan. 2. *ünl.* Oh olmuş.

xasıle *isd.* Un, su ve tere yağı katışımıyla pişirilen yemek.

xasır *ise.* 1. Saz, kabuk, yaprak gibi bir bitki maddesiyle örülmüş, taban veya tavan örtüsü, hasır. 2. *s.* Tamamı veya bir bölümü böyle bir örgüden yapılmış olan.

xaskare *isd.* 1. Asil, soylu, hakiki. 2. *coğr.* Akarsu vadilerinin kenarlarındaki düzlükler, taraça. 3. Rivayete göre Düğün Babanın kız kardeşi

xaseni *ise.* 1. Saflık, katışıksızlık, özgünlük. 2. Asillik, Üstün niteliklilik. 3. Yerlilik.

xaşi *isç.* Kesilmiş kasaplık hayvanlardan arta kalan kelle paçanın tümü.

xaşiye *isd.* Tahıl, zahire, un, saman gibi şeylerin konulduğu büyük çuval.

xatır *ise.* 1. (Birine karşı duyulan) Saygı, sevgi. *Sewetune hatıre tora* Senin sevgin için. *Sewetune xatıre piri* Pir aşkına. *Seweta xatıre pi kalikê deyra ma xeyle qêrete dey kerd* Onun baba dede hatırı için biz onu hayli kayırdık. 2. Gönül, kalp. *Ez nêwazen ke xatıre dey bısıkni* Ben istemiyorum ki onun gönlünü kırayım. *Ma nêwazeme xatıre zumıni bısıknime* Biz birbirimizin gönlünü kırmak istemiyoruz. 3. Değer, kıymet. *İsu gune xatıre ison bızono* İnsan mutlaka insanın değerini bilmeli. 4. Düşünme, hatırda tutma, hafıza, zihin, akıl. 5. Vedalaşma, izin, müsade, rızalık. 6. Durum, vaziyet, keyif, ahval. 7. Bağış, af. *Ma xatırê Oli Mıhemmed sane* Bizi Ali Muhammed'e bağışla. *Ma xatıre Haq'de*, qarse ma meve Bizi allaha bağışla, bize karışma. *Ma xatıre zavjêçe ho sane* Bizi çoluk çocuğuna bağışla. *Ma xatıre nazu qurvonde* Bizi niyaz kurban aşkına bağışla.

xatır bıwastaene *f.* Hatır istemek, Vedalaşmak.

xatır bıwastais *isg.* Hatır isteme, Vedalaşma.

xatırgormağıye *isd.* (Ölen birinin yakınlarına dilenen) Başsağlığı.

xatıre ho mendaene *f.* Gönlü kalmak, gücenmek, kalben incinmek. *Vatena piye ho bıkere, xatıere ho nêmano* Babanızın hatırını bilin, gönlü kırılmasın.

xatıre ho mendais *isg.* Gönlü kalma, gücenme, kalben incinme.

xatır nêginaene *f.* Hatıra dokunmamak, gönüle dokunmamak, kırmamak. *Xatır meginê* Hatırına dokunmayın, gönlünü incitmeyin, kalbini kırmayın, gönlünü hoş tutun, kendisine hoşgörülü olun. *Hatırê ho nêmano* Gönlü kalmasın.

xatır nêginais *isg.* Hatıra dokunmama, gönüle dokunmama.

xatır wastaene *f.* 1. Vedalaşmak. *Qomu qefil, endi xatırve sıma* Zahmetimize yorulan dostlar, artık hoşça kalın, elveda! 2. Yola çıkmak için müsade istemek.

xatır wastais *isg.* 1. Vedalaşma. 2. Yola çıkmak için müsade isteme.

xatır zonaene *f.* Dêğer bilmek, iyi ve saygılı davranmak. *Xatır bızonê* Değer bilir olun, gönlü hoş tutun, hoşgörü gösterin, saygıda kusur etmeyin, kıymet verin. *Xatıre zumını buzone* Birbirinize değer verin, birbirinizi sayın sevin, birbirinizin kıymetini bilin. *Xatıre maa ho buzone* Annenizin gönlünü hoş tutun, saygı gösterin.

xatip *ise. Ar. hatib.* 1. Topluluk karşısında söz söyleyen kimse, konuşmacı. 2. Bir topluluk karşısında etkili, açık, düzgün konuşarak bir düşünceyi anlatmada, bir duyguyu aşılamada yetenekli kimse. 3. *hlk.* Bilgin, bilgili, okumuş kimse.

xatune *isd.* 1. Eş, zevce. 2. İtibarlı, saygın kadın. 3. Yüksek makamdaki kadınlara ve hükümdar eşlerine verilen unvan.

xatuneni *ise.* 1. Saygın ve itibarlı kadına yakışır durum. 2. Zevcelik, karılık.

xatuniye *isd.* 1. Saygın ve itibarlı kadına yakışır durum. 2. Zevcelik, karılık.

xav *is. (e)* 1. Sıkı ve gergin olmayan, gevşek. *Reso xav* Gevşek yün ip. 2. Sertleşmemiş, esnek, eğilgen. 3. (Bebekler için) Taze, nadide, yumuşak. *Astıke domone soyi xave* Yeni doğan bebeğin kemikleri yumuşaktır. *Miyanê domonu xavêlıko* Bebeklerin beli naziktir. 4. Takatsız, dermansız, sersek, dengesi zayıf. *Hona kotora lıng, xavêlıko, gıneno waro* Yeni yürümeye başladı, henüz dengesizdir, düşecek. 5. (Bazı bitkiler için) Henüz olgunlaşmamış, yeni yeşermiş, taze. *Vas hona xavêlıko* Ot henüz sürgündür. 6. (Meyve ve sebzeler için) *Zerzawut hona xavo, rınd nêreso* Sebzeler henüz hamdır, olgunlaşmamış. 7. (Deri gibi şeyler için) Kurumamış yaş, yumuşak. *Posto xav* Yumuşak deri.

xavêlık *is. (e)* 1. Gevşekçe, gergin değil. 2. Sertleşmemiş, esnekçe. 3. Kartlaşmamış, nazik, taze nadidece. 4. Dirimsiz, takatsız, sallantılı. 5. Henüz olgunlaşmamış, tazecik (ot). 6. Henüz yetişmemiş, çığ (meyve, sebze). 7. Kurumamış, yaş, yumuşak.

xaven *ise.* Gevşeklik, yumuşaklık, esneklik, tazelik.

xaviye *isd.* Gevşeklik, yumuşaklık, esneklik, tazelik.

xavliye *isd.* El yüz kurulamaya yarayan pürtüklü, kalın pamuk dokumadan bez, havlu.

xavıke *isd.* Kaynatılmış sütün yüzeyinde oluşan yağımsı tabaka, kaymak. 2. İnce, yoğurtsu kireç.

xawuz *s.* Olgunlaşmamış, ham (meyve, sebze).

xawuzeni *ise.* Olgunlaşmamışlık, Çiğlik, hamlık.

xaxud *is. (e)* Yıkılmak üzere olan mudara, eminiyetsiz. *Xaxudo* Yıkılmak üzeredir.

xaxuden *ise.* Mudaralık, emniyetsizlik.

xaxudiye *isd.* Mudaralık, emniyetsizlik.

xayın *ise. ve s.* 1. İhanet eden (kimse). 2. Zarar vermekten, kötülük yapmaktan veya üzmekten hoşlanan (kimse). *Xayın baxtiyar nêbeno* Hain mutlu olmaz. 3. Bazan sitemli bir seslenme olarak kullanılır. 4. Kötü bir niyet taşıyan. *Xayıno bêbext* Bahtsız hain.

xayin biyaene *f.* Hain olmak, hainleşmek.

xayin biyais *isg.* Hain olma, hainleşme.

xayineni *ise.* Hainlik, hayine layık davranış, hilekarlık.

xayiniye *isd.* Hainlik, hayine layık davranış, hilekarlık.

xayineni kerdene *f.* Hainlik etmek, ihanet etmek, hilekarlık yapmak.

xayineni kerdis *isg.* Hainlik etme, ihanet etme, hilekarlık yapma.

xainen kerdoğ *ise.* Hainlik eden, hilekarlık eden.

xainen kerdoğe *isd.* Hainlik eden, hilekarlık eden.

xayin vejiyaene *f.* Hain çıkmak, hain olduğu anlaşılmak.

xayin vejiyais *isg.* Hain çıkma, hain olduğu anlaşılma.

xe *kim.* Kesenon'un kısaltması, *Xe.*

xebis *is. (e)* 1. Kötü, alçak, soysuz (kimse). 2. (Bazı hastalıklar ve urlar için) Kötücül.

xebiseni *ise.* 1. Alçaklık. 2. Kötücülük.

xeceliyae *s.* 1. Eğlendirilmiş, oyalandırılmış olan. 2. Geciktirilmiş olan kimse.

xeceliyaene (xezeliyayene) *f.* 1. Neşeli, hoş vakit geçirmek, eğlenmek. *Son tenê cıranude xazelin yen* Gidip komşularda biraz eğlenip gelirim. 2. Bir şeyle meşgul olmak, oyalanmak.

xeceliyais (xezeliyayis) *isg.* 1. Neşeli, hoş vakit geçirme, eğlenme. 2. Bir şeyle meşgul olma, oyalanma. 3. Bir kimsenin herhangi bir kusuru veya zayıf niktasıyla alay etme, takılma.

xeceliya *ise.* Bir yerde Eğlenmiş olan. Gecikmiş olan.

xecelnaene *f.* 1. Birsini Eğlendirmek, kendisine zaman kaybetirmek. 2. Birini oyalamak, zaman kaybına uğratmak.

xecelnais *isg.* 1. Birsini Eğlendirme, kendisine zaman kaybetirme. 2. Birini oyalama, zaman kaybına uğratma.

xecıke *isd.* 1. Kızlara verilen ad. 2. Sahaydar'a ait ünlü bir halk şarkısı, *Kılama Xecıke.*

xedeme *ise.* İşyerlerinde temizlik ve ayak işlerine bakan görevli, odacı.

xedemeni *ise.* Hademelik, hademe olma durumu.

xedim *s.* Kısırlaştırılmış, enenmiş olan (erkek).

xedis (hadis) (I) *ise.* Hazeti Muhammed'in genel kural değerindeki söz ve davranışları.

xedis (II) *s.* Cimri.

xefiya (xefya) *ise.* 1. Özel soruşturmalarla edindiği bilgileri ileten kimse, dedektif. 2. Başkaları hakkında gizli bilgi sızdıran, muhpir, gammazcı. 3. *mec.* Güvenilmez, soysuz, adi, kalleş, korkak.

xefiyen kerdene *f.* Hafiyelik yapmak, ihbarcılık yapmak, dedektiflik yapmak.

xefiyen kerdis *isg.* Hafiyelik yapma, ihbarcılık yapma, dedektiflik yapma.

xefif *is. (e)* 1. Tartıda agırlığı az gelen, yeğni, *ağır* karşıtı. *Bare ho xefifo* Yükü hafiftir. 2. Güç ve yorucu olmayan, kolay iş. 3. Ağırbaşlı olmayan, ciddi olmayan, hoppa. 4. (Yiyecek için) Sindirimi kolay olan yemek. 5. Kalınlığı veya yoğunluğu az olan şey. *Taxtu bıtase xefifke* Tahtalari yont, incelt. 6. Etkisi az olan. *Gulasede wo mıre xefif yeno* Güreşte o bana haifif gelir. *Dısmene to ke muloçika xefif mece* Düşmanın karınca da olsa hafife alma! 7. Önemli olmayan. *Xefif çewena ho esta* Önemsiz bir eğriliği vardır. 9. (Uyku için) *Hewne ho xefifo* Uykusu hafiftir. 10. Çok dik olmayan (sırt, yokuş). 11. Belli belirsiz. *Ewro ho zof xefif sık ken* Bugün kendimi çok hafif hisediyorum. *Xefif deze ho esto* Hafif ağrısı vardır.

xefifeni *ise.* Hafiflik. Hafif olma durumu

xefif biyaene *f.* Hafif olmak. Hafifleşmek.

xefif biyais *isg.* Hafif olma. Hafifleşme.

xefif kerdene *f.* 1. Ağırlığını azaltmak, hafifletmek. 2. Kolaylaştırmak, kolay hale getirmek. 3. Şiddetini, zorunu azaltmak. 4. Önemsiz kılmak. 5. Etkisini azaltmak.

xefif kerdis *isg.* 1. Ağırlığını azaltma, hafifletma. 2. Kolaylaştırma. 3. Şiddetini, zorunu azaltma. 4. Önemsiz kılma. 5. Etkisini azaltma.

xefifra *zf.* Hafiften, hafif olarak, hafif bir biçimde.

xefiye *isd.* Başa bağlanan sarık, kefiye. *Xefiya sari* Baş kefiyesi.

xelefe *isd.* Kasıtlı ve asılsız suç yükleme, itham etme, iftira.

xelefe cı soynaene *f.* Birine kara sürmek, iftira bulaştırmak, iftira yapıştırmak.

xelefe cı soynais *isg.* Bir suçu birinin üzereine atma, kara çalma iftirada bulunma.

xelefe kerdene *f.* İftira etmek, kara çalmak, haksız yere suçlamak.

xelefe kerdis *isg.* İftira etme, kara çalma, haksız yere suçlama.

xelefero cı kerdene *f.* Birine iftira etmek, kara çalmak.

xelefero cı kerdis *isg.* Birine iftira etme, kara çalma.

xelesa ho wastaene *f.* Kurtuluşunu istemek, bağımsızlığını veya özgürlüğünü istemek.

xelesa ho wastais *isg.* Kurtuluşunu isteme, bağımsızlığını veya özgürlüğünü isteme.

xelê *zf. ve s. Far. hayli.* 1. *zf.* Oldukça, hayli. *Aye xelê tenge diye* O (d) hayli darlık gördü. *Ey xelê ayv kerdo* O (e) çok ayıp etmiş. *Ey xelê ho goyno* O epeyce kendini övmüş. *Ey xelê tenge diye* O (e) hayli darlık (sıkıntı) görmdü. *Ma xelê tenge onte* Biz epeyce sıkıntı çektik. *Ma Xelê qefelnayme* Bizi epeyce yordular *Xelê vore vora* Epeyce kar yağmış. *Yine xelê rae gureta* Onlar epeyce yol almışlar. 2. *Ey xelê zuri kerde* O (e) epeyce yalan söylemiş. *O (wo) ko xelê berzo* O dağ hayli yüksektir. *Xelê uwe ama* Bir hayli su gelmiş. *Xelê çi do cı* Epey eşya vermiş. *Wertera xelê seri vêrdera* Aradan çok yıl geçmiş. *Xelero* Epeydir. *Mı xelê cıra mınete kerde* Ben kendisinden hayli ricada bulundum. *Xelê lavetine* Hayli uğraştım, çabaladım.

xeleke *isd.* 1. Çeşitli metallerde, ağaç vb. şeylerden yapılmış dairesel alet, çember, halka. 2. Karasabani boyunduruğa bağlayan halka. 3. Sığırları yemliğe bağlayan ipin veya zincirin ucundaki halka.

xelê kerdene *f.* Çoğaltmak, arttırmak, *Xelayeke* Daha da çoğalt,

xelê kerdis *f.* Çoğaltma, arttırma,

xelese *isd.* 1. Zor, sıkıntılı, kötü bir durumu atlatma, kurtuluş. *Dinere xelese çina* Onlara kurtuluş yok. *Xelesa welati* Memleketin / Yurdun / Ülkenin kurtuluşu. *Xelesa mıleti* Ulusun kurtuluşu. 2. B³tiş, tükeniş. *Punağıne ma ce xelaşiyo* Yiyecek gıdamız bitmiş.

xelesnaene *f.* 1. Zor, tehlikeli ve kötü bir durumdan kurtarmak, uzaklaştırmak. 2. Bir zarara uğramasını önlemek, sakınmak. 3. Kurtulmasını sağlamak, özgürleştirmek.

xelesnais *isg.* 1. Zor, tehlikeli ve kötü bir durumdan kurtarma, uzaklaştırma. 2. Bir zarara uğramasını önleme, sakınma. 3. Kurtulmasını sağlama, özgürleştirme.

xeleşiyae *is. (e)* Kurtulmuş olan.

xeleşiyaene *f.* 1. Tehlikeli veya kötü bir

durumu atlatmak, kurtulmak. 2. Biriyle veya bir işle ilişkiyi kesmek, ayrılmak. 3. Bir işi bitirmip tamamlamak. 4. Yoksulluk ve sıkıntdan kurtulmak, gönence erişmek, iyi güne kavuşmak. 5. Bağımsızlığına kavuşmak, serbest kalmak.

xeleşiyais *isg.* 1. Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatma, kurtulma. 2. Biriyle veya bir işle ilişkiyi kesme, ayrılma. 3. Bir işi bitirip tamamlama. 4. Yoksulluk ve sıkıntdan kurtulma, gönence erişme, iyi güne kavuşma. 5. Bağımsızlığına kavuşma, serbest kalma, özgürleşme.

xelk *ise.* 1. Aynı ülkede yaşayan, aynı uyrukta olan insan topluluğu. 2. Aynı soydan gelen, aynı ülkelerin uyruğu olarak yaşayan insan topluluğu. 3. Bir ülke içinde yaşayan değişik soylardan insan topluluklarının her biri. *Xelke ma* Bizim halkımız / soydaşlarımız. 4. Belli bir bölgede veya çevrede yaşayanların bütünü. 5. Yöneticilere göre bir ülkedeki yurttaşların bütünü. 6. Aydınların dışında kalan topluluk. 7. Bir ülkeyi yönetenlerin dışında kalan bütün yönetilenler.

xelq *ise.* Yaratma, oluşturma, var etme

xelq biyae *is. (e)* Yaratılmış, yaratılan.

xelq biyaene *f.* Yaratılmak, yaratılmış olmak.

xelq biyais *isg.* Yaratılma, yaratılmış olma.

xelq kerdene *f.* 1. (Olmayan bir şeyi) var etmek, yaratmak. 2. Yokken var etmek, ortaya koymak.

xelq kerdis *isg.* 1. (Olmayan bir şeyi) var etme, yaratma. 2. Yokken var etme, ortaya koyma.

xeme *isd.* 1. Çadır. 2. Gümrah, çok sık. 3. Darp izi, şiş, morarma. 4. *mec.* Sağım hayvanlarının süt torbası, meme (guan). 5. Gök kubbe veya Yer yüzü. *Xema kewuye* Yeşil küre (Yeşillikle kaplı dünya).

xemeliyae *is. (e)* Süslenmiş olan, desenli, işlemeli.

xemeliyaene *f.* 1. Süslenmek, güzelleşmek.

xemeliyais *isg.* 1. Süslenme, güzelleşme.

xemelnawoğ *ise.* Süsleyen, süsleyici.

xemelnawoğe *isd.* Süsleyen, süsleyici.

xemelnaene *f.* 1. (Genellikle kumaş ve dokumalar için) Desenlemek, süslemek, çekici ve güzel hale getirmek. *Xali rındek xemelno* Halı güzel süslenmiş. 2. Güzel giyinmek, şık giyinmek, süslenmek. *Çeneke ho xemelno* Genç kız kendini süslemiş. 3. (Bir işi veya eşyayı) İyi yapmak, mükemmel yapmak, adeta konuşturmak.

xemelnais *isg.* 1. (Genellikle kumaş ve dokumalar için) Desenleme, süsleme, çekici ve güzel hale getirme. 2. Güzel giyinme, şık giyinme, süslenme. 3. (Bir işi veya eşyayı) İyi yapma, mükemmel yapma, adeta konuşturma. 4. *mec.* Güzel konuşma, nükteli, süslü ve hatibane konuşma.

xençer (hançeri) *isd.* Ucu eğri ve sivri, kamaya benzer bir tür bıçak.

xendek *ise.* 1. Geçmeye engel olacak biçimde uzunlamasına kazılmış derin çukur, hendek. 2. Su kanalı.

xenedan *ise. ve s. Far. hânedân.* 1. *tar.* Hükümdar ve devlet büyüğü gibi bir kişiye dayanan soy, büyük aile. 2. *s.* Belli ve büyük soydan gelen. 3. *mec.* Eli açık, cömert ve konuksever. 4. Asil, soylu, erdemli.

xenedane *isd.* 1. Belli ve büyük soydan gelen. 2. *mec.* Eli açık, cömert

xenedaneni *ise.* Hanedanlık. Cömertlik, konukseverlik.

xenedaniye *isd.* 1. Hanedana yakışır

durum. 2. Cömertlik, konukseverlik.

xenedan zade *s.* Hanedana mensup, belli ve köklü aileden gelen.

xenekiyae *s. (e)* Boğulmuş olan.

xenekiyaene *f.* 1. Suya batarat, su yutarak boğulmak. *Uwede xenekiyo* Suda boğulmuş. 2. Zehirli gazelar ve oksijên yokluğundan ölmek. *Werte düde mevında xenekina* Dumanın içinde durma boğulursun. 3. Boğazı sıkılarak, nefes alamamaktan ölmek.

xenekiyais *isg.* 1. Suya batarak, su yutarak boğulma. 2. Zehirli gazelar ve oksijên yokluğundan ölme. 3. Boğazı sıkılarak, nefes alamamaktan ölme.

xeneknaene *f.* 1. Boğazını sıkarak veya nefessiz bırakarak öldürmek. 2. Suya batırarak öldürmek. 3. Zehirli ortamda oksijensiz bırakarak boğmak.

xeneknais *isg.* 1. Boğazını sıkarak veya nefessiz bırakarak öldürme. 2. Suya batırarak öldürme. 3. Zehirli ortamda oksijensiz bırakarak boğma.

xeraz *ise.* Bir kimseden zorbalıkla alınan para veya mal, haraç.

xerazcı *ise.* Zorla mal ve para alan, haraç toplayan, haraççı.

xerebende *is. (e)* 1. Tembel, hareketsiz, hantal. 2. Halsiz, isteksiz, bezgin. 3. Salak, özensiz, şapsal.

xerebendeni *ise.* 1. Salaklık, şapşallık, özensizlik, salakça davranış. 2. Tembellik, miskinlik.

xerebendiye *s. (d)* 1. Salaklık, şapşallık, özensizlik, salakça davranış. 2. Tembellik, miskinlik. 3. Bu nitelikte olan (bayan) kimse.

xerc *ise.* 1. Bir şeyi almak için elden çıkartılan para, gider, harcama. 2. Bir iş veya yol için görevlendirilen kimseye verilen harç, harçlık. *Xerce rae* Yol harcı. 3. Bir eşyanın alımında harcanan para, masraf. 4. Resmi işlerde devlet hazinesine ödenen para.

xerc biyaene *f.* 1. Birileri tarafından harcanmak, feda edilmek. 2. (Para vs. nin) Harcanmak, elden çıkartılmak, sarf edilmek.

xerc biyais *isg.* 1. Birileri tarafından harcanma, feda edilme. 2. (Para vs. nin) Harcanma, elden çıkartılma, sarf edilme.

xerc kerdene *f.* Harcamak, sarf etmek *Perey berde xerc kerde amo* Parayı götürüp harcamış, gelmiş. *Dirê qurşi ma destte bi, ma berd xerc kerd* Elimizde bir kaç kuruşumuz vardı biz götürüp harcadık. 2. *mec.* Birini yok yere yıpratmak, manevi yönden kötü duruma düşürmek veya kendi amacına feda etmek. *Yine werte hode ma xerc kerdime* Onlar kendi aralarında biz harcadılar. 3. Bir şeyi veya parayı harcamak için belirlemek, ayırmak, harcamayı göze almak.

xerc kerdis *isg.* Harcama, sarf etme. 2. *mec.* Birini yok yere yıpratma, manevi yönden kötü duruma düşürme veya kendi amacına feda etme. 3. Bir şeyi veya parayı harcamak için belirleme, ayırma, harcamayı göze alma.

xêr pê nêkerdene *f.* Birbirini istememek, geçinmemek, birbirine kin gütmek.

xêr pê nêkerdis *isg.* Birbirini istememe, geçinmeme, birbirine kin gütme.

xerepiyaene *f.* 1. (Bitki ve hayvan) Türlü etkilerle ve en çok mikropların etkisiyle, kimyasal değişikliğe uğrayarak bozulup dağılmak. *Vas, xerepiyo* Ot, çürümüş. *Bostande qewun qerpuji, kundıri pero xerepiyê* Bostanda, kavun karpuz, kabaklar hepsi çürümüş. 2. *mec.* (İnsan için) Yıpranmak, çökmek, zayıflamak, sağlığını yitirmek.

Tıvana xerepiyo tê Sanırsın ki İnsan sıfatından çıkmış. 3. *mec.* İyi ve değerli niteliğini yitirmek. *Xerrepiyo* Niteliğini yitirmiş, bozulmuş.

xerepiyais *isg.* 1. (Bitki ve hayvan) Türlü etkilerle ve en çok mikropların etkisiyle, kimyasal değişikliğe uğrayarak bozulup dağılma. 2. (Kumaş vs. için) Küflenme, kokuşma, çürüyüp pislenme. 3. (İnsan için) Yıpranma, çökme, zayıflama, sağlığını yitirme. 4. *mec.* İyi ve değerli niteliğini yitirme.

xerepnaene *f.* Çürütmek, kokutmak, küfletmek, niteliğini bozmak. *Xerrepıto* Çürütülmüş, küfletilmiş, kokuşturulmuş.

xerepnais *isg.* Çürütme, kokutma, küfletme, niteliğini bozma.

xerxeliyae *is. (e)* 1. Sarsılan, sendeleyen. 2. Kımıldayan, yerinden oynayan. 3. Güçsüz düşen.

xerxeliyaene *f.* 1. Sendelenmek, sarsılmak, düşeyazmak. *Xırxeliya ra hevê mend ke warogıno* Sendelendi, az kaldı ki düşsün. 2. Kımıldanmak, sallanmak, yerinden oynamak. 3. *mec.* Ekonomik veya manevi yönden güçsüz düşmek, sarsılmak.

xerxeliyais *isg.* 1. Sendelenme, sarsılma, düşeyazma. 2. Kımıldanma, sallanma, yerinden oynama. 3. *mec.* Ekonomik veya manevi yönden güçsüz düşme, sarsılma.

xerz (I) *ise. Ar. harc.* 1. Yapıda tuğla veya taşların örgüsünü pekiştirmek, duvarları sıvamak için kullanılan, toprak, saman veya kum, kireç, çimento gibi şeyleri su ile karıştırarak yapılan karışım, harç.

xerz (II) *ise.* Layık, yakışır, münasip, uygun. *Yê xerzê zumin yenê* Onlar bibirlerine denk gelirler.

xesiyet *ise. Ar. haysiyyet.* 1. Değer, saygınlık, itibar. 2. Onur, öz saygısı, şeref. 3. *hlk.* Huy, karakter, alışkanlık.

xestexane *ise. Tr.* Hastahane.

xesvin *ise.* Erkek sevgili. *Xesvıne mı* Sevgilim.

xesvine *isd.* Kadın / kız sevgili. *Xesvina mı* Sevgilim. *Xesvina mına* Sevgilimdir.

xeşenae *is. (e)* Hadımlaştırılmış olan, enek, iğdış, kısır (erkek).

xeşenaene *f.* Hadımlaştırmak, eneyerek kısırlaştırmak, iğdiş etmek, erkeklikten düşürmek.

xeşenais *isg.* Hadımlaştırma, eneyerek kısırlaştırma, iğdiş etme, erkeklikten düşürme.

xeşenawoğ *ise.* Hadımlaştıran, iğdiş eden.

xeşid *is. (e)* Cimri

xeşideni *ise.* 1. Cimrilik. 2. Çürümüşlük.

xeşir *ise. ve s.* 1. Yere serilme, taru mar olma. *Mal verdo hegara hekın têde kerdo xeşir* Tarlaya davarı salmışlar, bütün ekini harab etmiş. 2. (Salgın hastalıklarda) Dökülme, yataklara düşme, kırılma. *Domonu sürek vetê têde xeşir biye* Çocuklar kızamık çıkarmış, hepisi dökülmüşler. 3. (Hayvanlar için) Topluca hastalanma, kırılma. *Nêweşiye gına malro, têde xeşır biyo* Davara hastalık düştü, hepsi dükülmüş. 4. (Savaş ve saldırılarda) Kırılma, bitkin düşme, yenilme, artıklanma. 5. *mec.* Vücudun yıpranması, bütün organların ağrıması, tutamaz hale gelmesi. *Lesamı dezena, hercaemı biyo xeşir* Bedenim sızlıyor her tarafım hışır olmuş. 6. Eskimek, çürümek. *Çêran mêran biye xeşir têde yene war* (Evin) Kirişleri mirişleri çürümüş hepisi çöküyor. 7. Uwe şiya çormade vas tede xeşir biyo Ot yığınına su

sızmış, ot hep çürümüş.

xeşir biyae *is. (e)* Dökülmüş, yere serilmiş, tahrip olmuş olan.

xeşir biyaene *f.* 1. Dökülmek, yere serilmek, tahrip olmak. *Vay sano cı ekın têde kerdo xeşir* Rüzgar vurmuş, tarladaki ekini yere sermiş. 2. Yıkılmak, tahrip olmak. *Zerzelera dewi pêro biye xeşır* Depremden bütün köyler yerle bir olmuş.

xeşir biyais *isg.* Dökülme, yere serilme, tahrip olma.

xeşir kerdene *f.* Dökmek, yere sermek, yıkmak, parelemek.

xeşir kerdis *isg.* Dökme, yere serme, yıkma, pareleme.

xeta *isd.* 1. Yanlış, yanlışlık, yanılgı. 2. İstemeyerek ve bilmeyerek yapılan yanlış, yanılma, yanılgı. *Qul bêxeta nêbeno* Kul hatasız olmaz. 3. Suç, günah, kusur.

xetali *is. (e)* Hatalı, kusurlu, suçlu.

xetam *ise.* Yüzük.

xetasız *is. (e)* Hatasız, kusursuz, suçsuz.

xet biyae *iss. (e)* Çizgilere bölünme.

xet biyaene *f.* Çizgilere bölünmek.

xet biyais *isg.* Çizgilere bölünme.

xete *isd.* 1. Tarla sürülürken sabanın bir baştan bir başa çizdiği uzun yarıklardan her biri, iz, hat. Xeta hengaji Saban izi. 2. İki tarla arasındaki sınır çizgisi. *Xeta hegayi* Tarla sınırı. 3. Bir yerden bir yere gerilen tel, ip. *Xeta telefoni* Telefon teli, hattı. 4. Düz bir yüzeye veya kağıda çizilen çizgi. 5. Bir gidiş, geliş turu. 6. İki devlet veya ülkenin topraklarını ayıran sınır çizgisi. 8. İnce su yolu, ark. *Xeta uwe* Su arkı. *Xeta vae* Ark uzantısı / çizgisi.

xetekar *ise. ve s.* Hata yapan, yanlış yapan, kusur işleyen (kimse).

xetekare *isd. ve s.* Hata yapan, yanlış yapan, kusur işleyen (kimse).

xeten *ise.* Hatalı olma durumu, kusurluluk.

xeteyi *isç.* Hatalar, kusurlar, yanlışlar, suçlar.

xete ontaene *f.* 1. Çizgi çekmek. 2. Sınır çekmek. 3. İletim hattı germek.

xete ontais *isg.* 1. Çizgi çekme. 2. Sınır çekme. 3. İletim hattı germe.

xetın *s. (e)* Çizgili, hat hat.

xeti *isç.* Çizgiler, hatlar.

xet kerdene *f.* 1. Tohumun ölçülü biçimde atılmasını kolaylaştırmak amacıyla tarlayı sabanla belli aralıklarla çizmek. 2. Düz bir yeri veya kağıdı düzgün aralıklarla çizmek, çizgilemek.

xet kerdis *isg.* 1. Tohumun ölçülü biçimde atılmasını kolaylaştırmak amacıyla tarlayı sabanla belli aralıklarla çizme. 2. Düz bir yeri veya kağıdı düzgün aralıklarla çizmek, çizgileme.

xevere *isd.* 1. Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık. *Xevrera newiye* Yeni haber. *Xevera xêre* Hayırlı haber. 2. İletişim veya yayın organlarıyla verilen bilgi. *Xevera roznamiyera gore* Gazetenin haberine göre. 3. *Dinara xevera ho çina* Dünyadan haberi yoktur. *Xevera ho toayra çina* Hiç bir şeyden bilgisi yoktur. 4. Olay, mesele, sorun, müşkül. *Wertê mawu dinede xeverê çina* Bizimle onlar arasında bir sorun yoktur.

xeverdar *ise, ve s.* 1. Haberli, bilgili. *Çı biyo, çı nêbiyo têdinera xeverdaro* Ne olmuş ne olmamış hepsinden haberlidir, bilgisi var, biliyor. *Xevera ho esta* Haberi vardır. *Hovira meke, çiyêke bi ma xeverdarke* Unutma, bir şey olursa bizi bilgilendir. 2. Muhabir, haber veren, haberci.

xevera ho biyaene *f.* Haberi olmak, haberdar olmak.

xevera ho biyais *isg.* Haberi olma, haberdar olma.

xevera ho zu kerdene *f.* Sözbirliği yapmak, karar birliği yapmak, bir konu üzerinde ortak hareket etme kararı almak.

xevera ho zu kerdis *isg.* Sözbirliği yapma, karar birliği yapma, bir konu üzerinde ortak hareket etme kararı alma.

xevere cı daene *f.* Kendisine haber vermek, bilgilendirmek.

xevere cı dais *isg.* Kendisine haber verme, bilgilendirme.

xevere daene *f.* Haber vermek, bilgi vermek.

xevere dais *isg.* Haber verme, bilgi verme.

xevere dekewtene *f.* 1. Haber haline gelmek, olay olmak. 2. Sansasyon oluşmak, şaiya çıkmak.

xevere dekewtis *isg.* 1. Haber haline gelme, olay olma. 2. Sansasyon oluşma, şaiya çıkma.

xevere guretaene *f.* 1. Haber almak, bilgi almak. 2. Olayı öğrenmek, bilgilenmek.

xevere guretais *isg.* 1. Haber alma, bilgi alma. 2. Olayı öğrenme, bilgilenme.

xeverxane *ise.* 1. Haber merkezi, bilgi merkezi. 2. Haberlerin yayınlandığı yer.

xevetiyaene *f.* Didinmek, çabalamak, uğraşmak, güç harcamak. *Xevetin* Çırpınıp çabalıyorum, uğraşıyorum. 2. Güçlük içinde sürekli çalışmak.

xevetiyais *isg.* Didinme, çabalama, uğraşma, güç harcama. 2. Güçlük içinde sürekli çalışma.

xevetkar *ise. ve s.* 1. Didinen, çok çalışan, uğraş veren. 2. Sabırlı, tahammülkar, dayanıklı.

xevetkareni *ise.* 1. Çalışkanlık. 2. Sebatkarlık.

Xevetkariye *isd.* 1. Çalışkanlık. 2. Sebatkarlık.

xevis *s. (e)* 1. Cimri. 2. *ise.* Şeytanca davranış.

xeviseni *ise.* 1. Cimrilik. 2. Şeytanlık.

xevêr daene *f.* Küfretmek, hakaret etmek, sözle tecavüz etmek, kötü söz söylemek, ağzını bozmak.

xevêr dais *isg.* Küfretme, hakaret etme, sözle tecavüz etme, kötü söz söyleme, ağzını bozma.

xêçe *isd.* 1. Çamurlu olmayan, suyu çekilmiş, kurumaya yüz tutmuş. *İta xêço, bê itade şime* Burası kuraktır, gel burdan gidelim. 2. Çözülmemiş, henüz pekin, sert. *Hona ke çığır xêço, şime* Daha çığır çözülmeden gidelim. 3. (Giysi ve çamaşır için) Henüz tam kurumamış, nemli. *Kınc tenê biye xêçe* Giysiler biraz kurumuş. 4. Dersim'de bir köyün adı.

xêçe biyaene *f.* Kurumaya yüz tutmak.

xêçe biyais *isg.* Kurumaya yüz tutma.

xêğ *is. (e)* 1. Saf, temiz, kurnazlık ve bencillikte işi olmayan. *Xêğo budela* Saf budala. *Xêğena ho ver sare ho fişto bela* Saflığı yüzünden başını belaya sokumuş. 2. Zekaca geri olan kimse. *Xêğo jêde qese fam nêkeno* Aklen düçardır fazla laf anlayamaz. 3. Ne zaman ne yapacağı belli olmayan, deli dolu kimse. *Xêğo, jê vatena to niyo* Delidir, senin sandığın gibi değil.

xeğ biyaene *f.* 1. Aptal olmak, deli olmak, saf olmak. 2. *mec.* Sarhoş olmak. *Reqi sımıto biyo xeğ* Rakı içmiş sapıtmış.

xeğ biyais *isg.* 1. Aptal olma, deli olma, saf olma. 2. *mec.* Sarhoş olma.

xêğen *ise.* 1. Aptallık, delilik, geri zekalılık. 2. Delice yapılan iş. *Xêğena*

ho ver gına zerero Kendi aptallığı yüzünde hapse düştü.

xêğiye *isd.* 1. Aptallık, delilik geri zekalılık. 2. Delice yapılan iş.

xêlke poç *s. ve ise.* (Batakta, suda, boğucu bir alanda) debelenme.

xêlke poçiye *isd.* (Batakta, suda, boğucu veya batak bir alanda) Ayağa kalkma çabası, debelenme.

xêr (I) *ünl.* Hayır, asla, olamaz. *Xêr, çiyo hene nêbeno* Hayır, öyle bir şey olamaz.

xêr (II) *ise.* 1. Karşılık beklenmeden yapılan yardım. *Ma cıra xêre ki nêdi* Biz kendisinde bir iyilik de görmedik. *Ma xêre dey nêdi* Biz onun faydasını görmedik. *Xêre ho hore çino* Kendi hayrı kendine yok. *Xêre to nêwazen* Senin iyiliğini istemiyorum! *Xêre keşi nêwazeme* Kimsenin iyiliğini istemiyoruz. *Xêro ke o keno lazım niyo* Onun yapacağı iyilik lazım değil. 2. İyi, hayırlı, yararlı, faydalı. *Cıra xêr nêvênena* Kendisinden fayda görmeyeceksin. *Gosmede xêre ho çino* Kulak asma faydası yok. *Lewe hode xer ma nêkene* Yanlarında bize iyi davranmıyorlar. *Xêre keşi mare çino* Kimsenin bize faydası yok. *Xêr mawu piye ho nêkene* Anne babalarına iyi davranmıyorlar. *Xêr niyo, bêxêro* Hayırlı değil. hayırsızdır. *Xêr war cıra nêvênê* Fazla hayrını görmeyesin!

xêra *ünl.* Hayırdır (inşallah).

xêrama *ünl.* (Gelen brinin hal hatırını sormada) Hoş geldin, merhaba.

xêr ber *zf.* 1. Hayır ve iyilik cinsinden. 2. Bolluk ve ihsandan. *Xêr ber deyrawo (mec.)* Yiyecek içecek boldur. *Xêr ber zofo* Her şey boldur.

xêr biyaene *f.* Hayırlı olmak. *Xêre biye* Hayırlıydı.

xêr biyais *isg.* Hayırlı olma.

xêrbo *ünl.* 1. (Bir şey mi var, bir şey mi oldu anlamında) Hayrola. *Xerbone* Hayırlı ola! 2. (Bir rüya anlatılırken) Hayra yorula. *Hewnê to xêrbo* Rüyan hayra yorula. 3. (Bir işe yeni başlarken veya yeni alınan bir eşya için) Hayırlı olsun, uğur getire.

xêre *isd.* 1. İyilik. *Xêro* Hayırdır, sevaptır *(e).* 2. *s.* Hayırlı olan.

xêre ho *zf.* Hayrına, iyiliğine, iyilik olarak. *Xêre ho tose uwe dana mı* Hayrına bana bir tas su verir misin? *Xêre sıma qewulvo* Sevabımız kabul ola! *Xêre dest pawune ho* Elin ayağının iyiliği için

xêre hore *zf.* (Bir nezaket sözü) Kendi hayrına, sevap olarak, iyiliğin için, iyiliğinden ötürü.

xêre merdu *ise.* Ölülerin hayrına verilen yemek veya eşya. *Xêre merdune ho* Kendi ölülerinin hayrı için.

xêre mıvo *ünl.* Hayrıma olsun, iyiliğim olsun.

xêr kerdene *f.* Hayır işlemek, iyilik yapmak. *Xer hoke Kendi* Hayırın için.

xêr kerdis *isg.* Hayır işleme, iyilik yapma.

xer ve ser Hayır ve şer.

xêrli *is. (e)* Hayırlı, uğurlu.

xêrlivo *ünl.* Hayırlı olsun, uğurlu olsun. *Xêro jêde cıra bivene* Çok hayrını göresin! *Xêrlivo, bıdırnê berzê* Hayırlı olsun. eskitip atasın. Xêrero jêde cıra bivenê Fazlasıyla hayrını göresin.

xêr şêr İyilik kötülük; karşıt, zıt iki durum.

xêrve sılamet *ünl.* Selam verene Allehükümüselam diye cevap verilmek.

xêr war *zf.* İyilik ve gönençtem bol olarak. *Xêr war nêvênê* İyilik ve gönenç görmeyesin!

xêr weşiye *zf.* Sağlık ve selametle, hayırlısıyla, bir keder maniye uğramaksızın, sağlıklı ve iyi olarak. *Xêr weşiyera şêre bêre* Hayırlısıyla gidip gelesin!

xêr xeta Hayır ve hata, hayır ve günah.

xıl *ise.* Atlama, sıçrama, atlayış. *Xılê dı xıl şi gınaworo* Bir iki atlayış gitti, yere düştü.

xılar *ise. ve s.* 1. Bir şeyin iri, kaba parçaları. 2. İri iri parçalama. 3. Hoyratça yaralama, tahrip etme. *Eve torzera kotora cı ley têde xılar kerde* Baltayla girişmiş tüm fidanları tahrip etmiş, sakatlamış.

xıl biyae *s. (e)* İleriye doğru atılmış olan.

xıl biyaene *f.* 1. Yerinden aniden fırlamak. 2. İleriye doğru atılmak.

xıl biyais *isg.* 1. Yerinden aniden fırlama. 2. İleriye doğru atılma.

xıldaene *f.* 1. Bir engeli sıçrayarak veya fırlayarak aşmak. *Uwe serde xılda* Suyun üzerinden atladı. 2. *(-den, -e)* Yüksek bir yerden alçak bir yere , ayak üstü gelecek biçimde kendini bırakmak. *Şivıngra xıldara bın* Saçaktan aşağıya atladı. 3. Binmek hayvanlarının sırtına atlamak, binmek. *Xıldara ostor ser, bira rast* Ata atlayıp yola koyuldu. 4. *(-i)* Okuma, yazma, sayı sayma gibi işlerde bazı bölümleri atlayarak geçmek.

xıldais *isg.* 1. Bir engeli sıçrayarak veya fırlayarak aşma. 2. (-den, -e) Yüksek bir yerden alçak bir yere , ayak üstü gelecek biçimde kendini bırakma. 3. *(-e)* Binme. 4. . Okuma, yazma, sayı sayma gibi işlerde bazı bölümleri atlayarak geçme.

xıldır pıldır *zf.* Paldır küldür. *Xıldır mıldır çeverde kot zerre* Paldır küldür kapıdan içeri girdi.

xıle cı biyaene *f.* Birinin üzerine atılmak, aniden saldırmak. *Xıle cı bi* Üzerine atıldı.

xıle cı biyais *isg.* Birinin üzerine atılma, aniden saldırma.

xıle cı daene *f.* 1. Üzerine atlamak. 2. Bir şeyi kapmak için üzerine sıçramak, kapmak için hamle yapmak, üzerine konmak. *Pısınge xıle sere cılu da.* Kedi sıçrayarak yatakların üzerine atladı.

xıle cı dais *isg.* 1. Üzerine atlama. 2. Bir şeyi kapma için üzerine sıçrama, kapma için hamle yapma, üzerine konma.

xılık *ise.* Pişmiş topraktan yapılan kap, testi. , küp.

xılıke *isd.* 1. Pişmiş topraktan yapılan kap, Çanak. 2. Dışarıya doğru şişmiş olan karın, göbek.

xıl kerdene *f.* 1. Atlayış yapmak. 2. Sıçraya sıçraya gitmek, sıçrayış yapmak.

xıl kerdis *isg.* 1. Atlayış yapma. 2. Sıçraya sıçraya gitme, sıçrayış yapma.

xılok *ise. bot.* 1. Fındıktan biraz büyük, toprak altı kök yumru halinde yemişi olan otsu bir bitki. 2. Bu bitkinin yemişi.

xılore *isd. bot.* Ekin arasında kendiliğinden biten, burçağa benzer, siyah, yuvarlak, sert tohumu olan bir bitki.

xılorın *is. (e)* 1. İçinde bu bitkiden biten tarla. 2. İçinde bu bitkinin siyah tohumları olan tahıl, tarla mahsülü.

xılt *ise.* 1. Değişik cins unlardan yapılan bir ekmek türü. 2. Melez, karışık.

xılte *s.* 1. Hırpani, kılık kıyafeti bozuk, bakımsız olan. 2. Dağınık, özensiz.

xıltık *ise.* 1. *anot.* Çene altı bezi. 2. Çene altında sarkan et. *Xıltıke bıne gule verdiyo ro* Çene altı eti sarkmış. 3. *esk.* Kadınların başına giydikleri fes veya tacın sağlı sollu çene altında bağladıkları ip. bağ. *Xıltıke fose* Fes bağı. 4. Baş üzerinden düşmesin diye

Fötr şapkaya takılan ve çene altında bağlanan ip. *Xıltıkê lengeriye* Fötr ipi. 5. *s.* Mobilya gibi şeyler için) Eklemleri gevşek, oynar vaziyette, sağlam olmayan.

xımajig *ise. anot.* Çene. *Astıke xımajig* Çene kemiği. *Dave xımajıguno kerd kırkoti* Çenelerine vurdu, dağıttı (kırdı).

xılmas ise. 1. Uyku seresmliği, mahmurluk. *Xılmasê sodiri* Sabahleyin uykudan uyanınca his edilen uyku sersemliği. 2. Akşam uykusundan sonra üzerinde hisettiği uyku sersemliği (*Xılmasê soni).*

xımbıl *is. (e)* Uyuşuk, tembel, hantal.

xımbıle *isd.* Bir çeşit bitki türü.

xımbıleni *ise.* Uyuşkluk, tembellik, hantallık.

xılmıs *is. (e)* 1. Cimri. 2. Şapşal, uyuşuk.

xılmıseni *ise.* 1. Cimrilik. 2. Şapşallık, uyuşukluk.

xılmısiye *isd.* 1. Cimrilik. 2. Şapşallık, uyuşukluk.

xımxıme (xımxımıke) *isd.* Dersim'de oynanan bir halk halayının adı.

xınckın *is. (e)* Kaprisli, sert, kinli, kindar.

xınckıne *is. (e)* Kaprisli, sert, kinli, kindar.

xınckıneni *ise.* 1. Kaprislilik, Kindarlık, katılık.

xınc kerdene *f.* 1. Bir dalın dalcıklarını budamak, kesmek. 2. Kesip doğramak, parçalamak.

xınc kerdis *isg.* 1. Bir dalın dalcıklarını budama, kesme. 2. Kesip doğrama, parçalama.

xınıs *ise.* Erzuruma bağlı Hınıs ilçesi.

xınzır *ise.* 1. *zool.* Domuz. 2. *mec.* (Sövgü olarak) Katı yürekli, kötü düşünceli, acımasız (kimse).

xınzıre *isd.* Dişi domuz.

xınzıreni *ise.* Domuzluk, hınzırlık.

xıran *ise.* 1. Dersim'in Mazgirt (Mazgert) ilçesine bağlı bölgenin adı. 2. Bu gölgede yaşayan halk, aşiret.

xırancık *ise. ve s.* 1. Hıranlı. 2. Hıran aşiretine mensup kimse.

xırancıku *isç.* Mazgirt'e bağlı Hıran bölgesinde yaşayan ve Şadiyan aşiretinin bir kolu (Sadızu). *Dewe xırancıku* Hıranların köyleri.

xırav *ise.* 1. Dince suç sayılan iş veya davranış. *Xıravo, Haqra xever mede* Günahtır, Tanrıya küfür etme. *Jaruna xever mede xıravo* Ziyaretlere küfür etme, günahtır. 2. Acımaya yol açacak kötü davranış, yazık. *Dızden meke xıravo* Hırsızlık yapma günahtır. 3. (Bazı deyimlerde) Sorumluluk, vebal. *İstege Haqi mece xıravo, tı wayire aja* Tanrının vebalini alma, sen evlat sahibisin (kendine acımıyorsan, evlatlarına acı). 4. Felakete uğrama, bedel görme. *İştege Haqi poşti meke, xıravo* Tanrının vebali altına girme, felakete uğrarsın.

xırave *ise.* 1. Bozuk, işlevsiz, iş görmeyen, işlemeyen (alet, sistem, makine). *Sata ho nêgureena, biya xırave* Saati çalışmıyor, bozulmuş. 2. *Çever kerdo xırave* Kapıyı bozmuşlar. *Areye biyo xırave* Değirmen bozulmuş.

xırave kerdene *f.* 1. (Bir makineyi veya aracı) Bozmak, işlevsiz kılmak. *Radon kerdo xırave* Radyoyu bozmuşlar. 2. (İşleyen bir düzeni veya sistemi) Baltalamak, bozmak. 3. (Yapılmış bir şeyi veya binayı) Yıkmak, harab etmek. 4. (Tarla, bağ, bostan vb. ni) Tahrip etmek, bozmak. *Mal verdo bostu kerd xırave* Davarı bostana salınmış bostan harap edilmiş. 5. Günah işlemek, kötülük yapmak.

xırave kerdis *isg.* 1. (Bir makineyi veya aracı) Bozma, işlevsiz kılma. 2.

(İşleyen bir düzeni veya sistemi) Baltalama. 3. (Yapılmış bir şeyi veya binayı) Yıkma, harab etme. 4. (Tarla, bağ, bostan vb. ni) Tahrip etme, bozma. 5. (Toplumun veya kişilerin) Arasına nifak sokma. 6 Günah işleme.

xırave sero roniştaene *f.* 1. Kötülüğü benimsemek, onu yapmaktan rahatsızlık duymamak. 2. Yapılan kötülüğü örtmek, kapatmak, unutturmaya çalışmak.

xırave sero roniştais *isg.* 1. Kötülüğü benimseme, onu yapmaktan rahatsızlık duymama. 2. Yapılan kötülüğü örtme, kapatma, unutturmaya çalışma.

xıravên *ise.* 1. Kötülük. 2. Bozukluk, arızalılık. 3. Günah olma durumu. 4. (yapılar için). Harabelik, virenelik

xıravın *s. (e)* 1. (İnsan için) İyi, gerekli nitelikleri taşımayan (adam). *Mordemero xıravıno* Kötü bir adamdır. *Qulo xıravın dinade zafo* Kötü insan dünyada çoktur. 2. İstenilmeyen, gereksiz davranışları olan veya bu davranışlara eğilimli olan kimse. *Xuya ho xıravına* Huyu kötüdür. 3. (Nesneler için) İstenilen, beğenilen nitelikte olmayan, fena. *Xıravın amo* Kötü gelmiş, iyi olmamış. 4. *Hewa xıravıno* Hava kötüdür. 5. *Wove çımo xıravın isonde na dano* O (e) kötü gözle insana bakıyor. 7. *Qesê xıravin cıra vejine* Kendisinden çirkin sözler çıkıyor. 8. *To cawo xıravında ez guretne* Sen kötü yerde beni yakaladın. 9. *Zaf xıravın voreno* Çok kötü yağıyor. 10. *Qeso xıravın iye wayirò* Kötü söz sahibinindir.

xıraviye *isd.* 1. Kötülük, şer. Xıraviye ke nawa, Rındıye senena. İylik buysa Kötülük nasıldır

xıraviye kerdene *f.* Kötülük etmek, kötülük yaratmak. .

xıraviye kerdis *isg.* Kötülük etme, kötülük yapma.

xıravıneni *ise.* 1. Kötülük, kötü olma durumu. 2. Zarar verecek davranış veya söz. 3. Kemlik şer.

xıravıniye *isd.* 1. Kötülük, kötü olma durumu. 2. Zarar verecek davranış veya söz. 3. Kemlik şer.

xıraviyera *zf.* Kötülükle, kötülük yoluyla, kötü bir biçimde, kötü olarak.

xıraene *f.* 1. Hırıltıyla ses çıkartmak, hırlamak. 2. Uyurken horuldamak. 3. Boğazıyla konuşmak.

xırais *isg.* 1. Hırıltıyla ses çıkartma, hırlama. 2. Uyurken horuldama. 3. Boğazıyla konuşma.

xırıke *isd.* 1. (Hastalık veya başka nedenlerle) Nefes borusundá bazı fazlalıkların bulunması nedeniyle veye şişmesi sonucu solunum sırasında boğazda oluşan hırıltı. 2. *tıp.* Genellikle çocuklarda görülen boğmaca hastalığı. *Domonu xırıke gureta* Çocuklar boğmacaya tutulmuş. 3. Nefes darlığı. 4. Can çekişme. *Xırıke verdero* Ölmek özeredir. 5. (Uyurken) Horuldama.

xırıkede biyaene *f.* Ölmek üzere olmak, son nefesinde olmak, can çekişmek.

xırıkede biyais *isg.* Ölmek üzere olmak, son nefesinde olmak, can çekişme.

xırıl xırıl *zf.* 1. (Su için) *Uwe xırıl xırıl rezena* . Su Şorul şorul akıyor.

xırıstiyan *ise.* Hz. Musa Peygamberin dinine inanan ve onun yolunda giden, onun dininden olan kimse.

xırıstiyaneni *ise.* Hıristiyanlık, isevilik.

xırke *isd.* 1. Soğuktan korunmak için içi pamuk veya yünle beslenmiş gocuk biçiminde giysi. 2. Devrişlerin giydikleri üst giysi, hırka.

xırkeli *is. (e)* 1. Hırkalı olan (kimse). 2.

mec. Devriş.

xırmaçeg *ise.* Hasad zamanı mahsulden verilen tanrıya şükür lokması.

xırmal (I) *ise.* 1. Belirli bir süre birinin dikkatini ve ilgisini başka bir şeyin üzerine çekme, meşgul etme, oyalama. *Ey ewero ez xırmal kerdune, mı karê nêkerd* O (e) bugün beni meşgul etti, ben bir iş yapamadım. *Ma ewero ita xırmıl bime* Biz bugün burda oyalandık. 2. Vakit kazanmak için belli bir süre birini aldatma. 3. Uyutma, uyanıklığını ve dikkatini kırma.

xırmal (II) *is. (e)* Yarı uykulu, yarı uykusuz, uyumakla ayıklık arası durum, mahmur. *Xırmale sodiri* Sabah mahmuru.

xırmaleni *isg.* Oyalanma durumu, meşguliyet.

xırmaliye *isd.* Oyalanma durumu. *Uzara ho xırmal keno vındeno* Orayla kendini oyalıyıp duruyor.

xırmal kerdene *f.* Oyalamak, lafa tutmak, meşgul etmek, zaman kazanmak. **xırmal kerdis** *isg.* Oyalama, lafa tutma, meşgul etme, zaman kazanma.

xırp (I) *ise.* 1. Şakırtı, şakırdama, kütürdeme. 2. Kopma, oturma, yakışma, kütürdeme ünlülerini simgeleyen ses. *Xırp va şi kot hurenda ho* Hırp dedi gitti yerine oturdu. *Sae herme ho ce vejav, sınıkçi seke herme unt, vake xırp şiye hurenda ho.* Dirsek elması çıkmıştı, kırıkçı şöyle çeker çekmez hırp diye yerine gitti. 3. Bu ünlülere konu olan, ses hareket, olay.

xırp (II) *is. (e)* 1. Üstü başı paçavra, yaka paça açık olan. 2. Kaba, kart, laf anlamaz, serseri.

xırpiyaene *f.* Hırplamak, kırplamak, gırplamak. *Çığı vake xırp wertede qılaşiyara* Çığ kırp dede ortadan yarıldı.

xırpiyais *isg.* Hırplama, kırplama, gırplama.

xırpêle *is. (e)* Uzun zaman idman yapmama, hareket etmeme sonucu güçsüz olma. 2. Hastalık vb. nedenlerle takattan düşme. 3. Aşırı yorgun, bitkin olma, takattan kesilme. *Hata amuneke xırpela bine* Gelene kadar iflahım kesildi. 4. (Hayvanlar için) Hastalık yüzünden çok zayıflanma. *Mal ga têde xırpela biyo* Mal davar hepisi güçsüz düşmüş. 5. İşkenceye uğrama, örselenme, hırpalanma. *Qereqolde xêle ma xırpêle kerdime* Karakolda bizi epeyce hırpaladılar. 6. İtilip kakılma, tartaklanma, dövülme.

xırpêle biyaene *f.* Çok bitkin duruma düşmek, takattan kesilmek.

xırpêle biyais *isg.* Çok bitkin duruma düşme, takattan kesilme.

xırpêle kerdene *f.* Hırpalamak, yormak, bitkin hale getirmek, güçsüzleştirmek. *Mêrık xêle xırpele kerdo* Adamcağızı hayli hırpalamışlar.

xırpela kerdis *isg.* Hırpalama, yorma, bitkin hale getirme, güçsüzleştirme.

xırr *ise.* Erkeklik organı, penis.

xırt *is. (e)* 1. Yiğit, yürekli, cesaretli, gözü pek. *Xortero xırto* Yiğit bir delikanlıdır. 2. Kuvvetli, sağlam, güçlü, tuttuğunu koparan. 3. İş becerir, yetenekli, çalışkan. 4. Seçkin, akıllı, göz dolduran. 5. Mert, hamiyetli, dürüst.

xırt biyaeni *f.* Yiğit olmak, cesur ve cüretli olmak.

xırt biyais *isg.* Yiğit olma, cesur ve cüretli olma.

xırteni *ise.* Yiğitlik, mertlik, cesurluk, atılganlık.

xırtiye *isd.* Yiğitlik, mertlik, cesurluk, atılganlık.

xırvat *ise.* Yogoslavya'nın Hırvatistan bölgesinde yaşayan halk ve bu halka

mensup kimse. 2. Hırvatlarla ilgili, Hırvatlara özgü olan şey.

xırvatça *ise.* Hırvatların konuştuğ Slâv dili.

xırxal *ise. ve s.* 1. İrili, ufakla taş ve kayalarla kaplı yer. 2. *ise.* Kayalık.

xırxe *isd.* Taş; gülle, iri ve kaba taş parçası: *Xırxu pırode* Taşlarla vur, taşla. *Xırxu ver sane* Ver taşların önüne / Taşa tut! *Xırxu cısnae* Kendisine taşları vur. *Xırxke* Taşla.

xırxeliyaene *f.* 1. Sendelenmek, sarsılmak, düşeyazmak. 2. Kımıldanmak, sallanmak, yerinden oynamak. 3. *mec.* Ekonomik veya manevi yönden güçsüz düşmek, sarsılmak.

xırxeliyais *isg.* 1. Sendelenme, sarsılma, düşeyazma. 2. Kımıldanma, sallanma, yerinden oynama. 3. *mec.* Ekonomik veya manevi yönden güçsüz düşme, sarsılma.

xırxu cı sanaene *f.* 1. Birine taş fırlatmak, taşlamak. 2. *mec.* Birine laf dokundurmak, zor duruma sokmak. *Xırxune henenu danve toroke, bına nevejina* Sana öyle taşlar vururum ki, altından kalkamazsın.

xırxu cı sanais *isg.* 1. Birine taş fırlatma, taşlama. 2. *mec.* Birine laf dokundurma, zor duruma sokma.

xısaene *ise.* Hışırdama. Hışırdama sesi duyma.

xısais *isg.* Hışırdama işi. Hışırdama sesi duyulma.

xısım *ise.* Soyca veya evlilik sonucu aralarında bağ bulunanlardan her biri, akraba.

xıskaene *f.* 1. Hıçkırmak, ağlama histerisine kapılmak.

xıskayis *isg.* 1. Hıçkırma, ağlama histerisine kapılma.

xısm *ise.* 1. Rakip, düşman, hasım (kimse). 2. Gücü, kuvveti, dövüş veya yarış kabiliyeti birine denk sayılan, aynı çapta gelen. *İvıse Sey Kahli xısme tawuru bi* Sey Kali oğli İbiş taburlara bedeldi. *Ma xısme zumıni yeme* Biz birbirimize uygun rakip geliriz. *Mêrık xısme feleke kali bi* Ezrailin dengi bir adamdı. 3. *mec.* Rakipsiz, eşsiz. *Merik xısmero qaro* Adam güçlü bir rakiptir.

xısme *isd.* Erkek tarafından istenen veya sözü kesilen ya da nişanlanmış olan kız.

xısımeni *ise.* 1. Akrabalık, hısımlık. 2. Rakiplik. 3. Düşmanlık.

xısımiye *ise.* 1. Akrabalık, hısımlık. 2. Rakiplik. 3. Düşmanlık.

xıst *zf.* Birden bire hışt diyerek (ortaya çıkma). *Xıst ho est werte qeşi* Şıp diyerek konuya karıştı. *Ey'ki hazara xıst ho est meyda* O (e) da oradan şıp diye kendisini meydana attı. *Xıst dota made veja* Şıp diye karşıdan önümüze çıktı. *Xıst wertera bira vindi* Şip diye ortadan kayboldu.

xışine *sid.* Hışırtı. *Xışına uwe* Su hışırtısı.

xışiye *isd.* Hışırtı, hışırdama sesi. *Xışıya sakili* Kuru yaprak hışırtısı. *Xışıya velg* Yaprak hışırtısı. *Xışıya kağıte* Kâğıt hışırtısı. *Xışiya vayi* Rüzgar hışırtısı. *Gemede xışiye yena* Ormandan hışırtı geliyor.

xışiye amaene *f.* Hışırdama sesi gelmek.

xışiye amais *isg.* Hışırdama sesi gelme.

xıştıke *isd. vetr.* Türkçede Kelebek veya Asalak hastalığı olarak ifade edilen, geviş getiren hayvanların kara ciğerine yerleşip en çok öd yolarını tıkayan bir tür Asalak hastalığı. Hastalıklı bölgedeki eti ve kemikleri siyahlaştırdığı ve darp görüntüsü yarattığı için *Xıştıke (bênamiye) kuyo pa* (İsimsiz hastalığı vurmuş) denir.

xıştiye *isd.* Kayma.

xışt biyaene *f.* Kaymak. Kayarak düşmek.

xışt biyais *isg.* Kayma. Kayarak düşme.

xışt kerdene *f.* 1. Kaydırmak, sürüklemek.

xışt kerdis *isg.* Kaydırma, sürükleme.

xıtam *ise.* 1. Sona eriş, bitim, akame uğrama. "*Tifonge Lolunu Bolu, xıtame mınu Laze Gule Boli sero ce bırıyo*" Lolanlar ile Bolanların savaşı, benimle Gule Boli'nin oğlunun akibetinden (ölümünden) sonra kesildi. - Kılama Dağbeg'de (Halk şiirinde). 2. *Ar. hatm.* Kuranı başından sonuna kadar okuma. 3. Tamamlanmış, sonuçlanmış, sona ermiş veya sûkute varmış olan. *Xıtame qeşi* Sözün sonucu.

xıtam cı daene *f.* Sona erdirmek, sonuçlandırmak, neticelendirmek. *Qesu xıtame ho diyo* Konuşmalar neticesine varmıştır. *Dewa xıtame ho diya* Dava kendi sonunu bulmuştur. *Mekemei xıtam dora cı* Mahkeme sonuca bağlamış, sonuçlandırmış.

xıtam cı dais *isg.* Sona erdirme, sonuçlandırma, neticelendirme.

xıtam kerdene *f.* 1. *(nsz)* Sonuçlanmak, bitmek, tamamlanmak. 2. Sona erdirmek, son vermek, tamamlamak. 3. Bir kitabı baştan sona kadar okumak, bitirmek.

xıtam kerdis *isg.* 1. *(nsz)* Sonuçlanma, bitme, tamamlanma. 2. Sona erdirme, son verme, tamamlama. 3. Bir kitabı baştan sona kadar okuma, bitirme.

xıyanet *isd. Ar. ihânet.* 1. Hıyanet, hainlik. 2. Sevgide aldatma, sadakatsizlik. 3. Gerektiğinde yardımda bulunmama, bir kimsenin güvenini yok etme.

xıyaneteni *ise.* Hıyanetlik, hainlik.

xıyanetiye *isd.* Hıyanetlik, hainlik.

xıyar *ise. Far. hiyâr.* 1. *bot.* Kabakgillerden, uzun, iri meyveli, sürüngen, bir yıllık otsu bir bitki (Cusumis sativus). 2. Bu bitkinin ürünü, salatalık. 3. *s. argo.* Kaba saba, görgüsüz, budala.

xızan *is. (e)* 1. Çulsuz, çubuksuz, aç (kimse). 2. Sonradan görme, açgözlü, görgüsüz. 3. *mec.* Cimri, misafir sevmeyen.

xızane *s. (d)* 1. Çulsuz, çubuksuz, aç (kimse). 2. Sonradan görme, açgözlü, görgüsüz. 3. *mec.* Cimri, misafir sevmeyen.

xızaneni *isg.* 1. Çulsuzluk, yoksulluk. 2. Görgüsüzlük, açgözlülk. *Xızano toa nediyo* Görgüsüzdür, bir şey görmemiş. 3. *mec.* Cimrilik.

xızaniye *isd.* 1. Çulsuzluk, yoksulluk. 2. Görgüsüzlük, açgözlülk. 3. *mec.* Cimrilik.

xızaene *f.* Nefes alıp verirken kısık hırıltılı sesler çıkartmak.

xızais *isg.* Nefes alıp verirken kısık hırıltılı sesler çıkartma.

xızıke *isd.* 1. Bronşların dolmasından ileri gelen, nefes alma güçlüğü, nefes darlığı. 2. Üşütme, grip gibi nedenler solunum yollarında balgam vb. salgılardan ileri gelen tiz hırıldama, zor nefes alıp verme hali. *Na Dıre rojo xızıke peskare mı biya besenêken solıx bijeri* Bu birkaç gündür bana hırıltı tebelleş olmuş (bulaşmış), yapamıyorum ki nefes alayım. *Şenê mı biyo tomer, nêşkin nefes bıjeri* Göğsüm tıkanmış, edemiyorum nefes alayım.

xızır *ise. din.* 1. Ölümsüz olduğuna, darda ve zorda kalanların imdadına yetiştiğine inanılan, genellikle aksakallı sevimli, bilge bir ihtiyar gibi görünmesine karşın binbir kıyafette ve donda gezen ulu, kutsal kişi, Hızır Alehisellam. 1)Genellikle Alevilerde, özellikle Dersim'de bu

inanca dayalı olarak Şubat'ta tutulan üç günlük oruç: *Rozê Xızıri* Hızır orucu. 2) Bu Orucun sonunda dağıtılan lokma: *Nazê Xızıri* Hızır niyazı. 3) Hızır'a ait belirti ve sıfatlar:*Xızırê sere deryayu dengızi* Deryaların ve denizlerin üzerindeki Hızır. *Xızırê roza tenge* Dar günün Hızırı, *Destê Xızırê Kali* Ulu Hızır'ın eliyle. 2. *mec.* Kurtarıcı, dardakine yardım eden, imdada yetişen, iyi kimse.

xızırvo Hızır aşkına yemin ederim ki.

xızmete (xısmete) *isd.* 1. Birinin işini görme veya birine yarayan bir iş yapma. 2. Görev, iş. 3. Bakım, özen, intimam, hizmet.

xızmetçi *ise.* Hizmet gören kimse, hizmetçi.

xızmetçiye *isd.* Hizmet gören kimse, kadın hizmetçi.

xızmete cı daene *f.* Bir işe hizmet vermek, iş gücünü katmak, güçlendirmek.

xızmete cı dais *isg.* Bir işe hizmet verme, iş gücünü katma, güçlendirme.

xızmete kerdene *f.* 1. Hizmet etmek, bir dava uğruna çalışmak. 2. Hizmet görmek, çalışmak.

xızmete kerdis *isg.* 1. Hizmet etme, bir dava uğruna çalışma. 2. Hizmet görme, çalışma.

xızmetkar *ise.* Ücretle iş gören erkek işçi, uşak.

xızmetkareni *ise.* Hizmetkarın işi, uşaklık. Konularak oynanan talih oyunu. 2. *mec.* Olumlu sonuçlanması şüpheli olan bir işe bile bile girişme.

xızmetkariye *isd.* Hizmetkarın işi, uşaklık. Konularak oynanan talih oyunu. 2. *mec.* Olumlu sonuçlanması şüpheli olan bir işe bile bile girişme.

xiçık (I) *ise.* 1. Gövdesi bir iki kollu çatal (Y şeklinde) ağaç. *Xiçıkê kolü.* Odun taşıma aracı . 2. Böyle bir aracın arasına odun parçası, ot, yaprak vs konularak omuzda taşınan yük.

xiçik (II) *isç.* Hayvan semerine takılan, odun vb. ni taşımaya yarayan, bir kolu kısa dört (V) den oluşan gereç.

xodık (I) *ise.* Dersim'in Nazimiye ilçesine bağlı bir köyün adı: *Xodiki verde sono dere / Under de nina diaene çıvıka kemere / Apo Sılema pêrode ma pêrodime / Uşenê Garji şefkano tıfong erzeno tede.* "- (1894 senensinde Dersim'in milis güçleriyle Osmanlı ordusu arasında yukarıda ismi geçen köyde şiddetli çarpışma meydana gelir. Bu çarpışmada Osmanlı ordusu yenilgiye uğrar ve 12 Dersim'li de şehit düşer. 1894 senesinde Osmanlı ordu komutanı Albay Cemşit Bey, Kızılkilise'nin adını değiştirerek Nazımiye adını verir. Yukarıdaki dizeler, 1894'te şehit düşen Dersimliler üzerine söylenmiş bir destandan alınmadır.

xodık (II) *ise.* Ar perdesi, utanma duygusu. *Xodikê to bırıjiyo* Arın yıkılsın. *Xodikê ho bırışiyo* Utanma duygusu (yüz suyun) dökülsün , anlamında söylenir.

xof *ise.* Gerçek bir tehlikenin veya bir tehlike olasılığı düşüncesinin uyandırdığı kaygı. *Dey deste sesadır bi, daede mı cıra xof kerd* Onun elinde tabanca vardı, o anda ben ondan korkuya kapıldım, çekindim. *Ezve heşra yekte zuminde vejeyme, daede mı cıra xof kerd* Benle ayı birden karşılaştık, o anda kendisinden çekindim, korktum. *Mı deyra xof kerd* Ben ondan çekindim *Xofe mı keşra çino* Kimseden çekindiğim yoktur.

xofın *is. (e)* 1. Korkulu, korkunç. *Xofino*

Dehşetlidir. 2. Kuşkulu, esrarengiz, kaygı verici.

xof kerde *is. (e)* Korkuya kapılmış olan, kuşkulanmış olan.

xof kerdene *f.* Korkuya kapılmak, kaygılanmak, endişelenmek, çekinmek.

xof kerdis *isg.* Korkuya kapılma, kaygılanma, endişelenme.

xof kerdoğ *ise.* Korkuya kapılan, kaygılanan, kuşkulanan.

xof kerdoğe *isd.* Korkuya kapılan, kaygılanan, kuşkulanan.

xofra ser kewetene *f.* Üzerine korku düşmek, kaygılanmak, kuşkulanmak.

xofra ser kewetis *isg.* Üzerine korku düşme, kaygılanma, kuşkulanma.

xoji *isç.* Domuzlar. *Xozu hegayi kerde xırave* Domuzlar, tarlaları harabeye evirmişler.

xojiv *ünl.* 1. Bütün özlem ve istekle eksiksiz ve sürekli olarak ulaşmaktan duyulan kıvanç, mutluluk, sevinç, "ne mutlu, ne keyif, helal, şan olsun" manasına gelir. *Xojive dinevo* Ne mutlu onlara! *Xojive mıvo* Ne mutlu bana! *Xojive yê keşvo ke derdu saweta ho çina* Ne mutlu o kişiye ki derdi tasası yoktur! 2. Gıpta ve hayranlık belirtir. *Xojive deyyü yê qelve pakvo* Helal olsun ona o temiz kalbine! *Xojive yê canvo ke rindeka jê to kerda vırara ho* Şan olsun o cana ki senin gibi bir güzeli kucağına almış. *Xojive yê harde dewreşvoke rındeka jê to sera fetelina* Ne mutlu o toprağın şanına ki, senin gibi güzel onun üzerinde geziyor.

xonça *isd.* Tahtadan yapılmış, yuvarlak, siniye benzer yer sofrası.

xonçike *isd.* Honçacık, küçük honça.

xone *ise. zool.* › pısıng. 1. Kedigillerden, köpek dişleri iyi gelişmiş, kasları çevik ve kuvvetli evcil ve yabanî küçük memeli hayvan. 2. Erkek kedi. *Xone yavani* Yaban tekiri. 3. *mec. s.* Gizli gizli ve maksatlı olarak insanı dikizleyen, itici (kimse).

xoneyi *isç.* Erkek kediler.

xor *ise. s.* 1. Boşluk. 2. Oyuk. 3. Geniş çatlak boşluğu. *Xore kemeri* Kaya kovuğu, kaya boşluğu. 4. *mec.* Küçük görme, değer vermeme. 5. *mec.* Kendisini aç hisetme.

xor cı fiştaene *f.* Ölünün hayrına dağıtılan lokma, kurban, sadakanın azmış veya çokmuş vs. şeylerin dedikodusunu yapmak.

xor cı fiştais *isg.* Ölünün hayrına dağıtılan lokma, kurban, sadakanın azmış veya çokmuş vs. gibi şeylerin dedikodusunu yapma anlamında söylenir.

xor cı fiştawoğ *isd.* Ölünün hayrına dağıtılan lokma, kurban, sadakanın azmış veya çokmuş vs. gibi şeylerin dedikodusunu yapan (erkek).

xor cı fiştawoğe *isd.* Ölünün hayrına dağıtılanlokma, kurban, sadakanın azmış veya çokmuş vs. şeylerin dedikodusunu yapan (kadın).

xor cı kewtene *f.* 1. Kendisine boşluk oluşmak. 2. Gedik açılmak, delinmek. 3. *mec.* Açlık hisetmek.

xor cı kewtis *isg.* 1. Kendisine boşluk girme. 2. Gedik açılma, delinme. 3. *mec.* Açlık hisetme.

xorêni *ise.* Derinlik. *Xoren ser* Derinlemesine.

xori *is. (e)* 1. Dibi yüzeyinden veya ağzından uzak olan. *Golo xori* Derin göl. 2. Ara olukları tepelerinden veya sırtlarından çok aşağıda olan. *Derero xoriyo* Derin bir deredir / vadidir. 3. Yüzeyden içeri inen. *Hengaja ho xori bije* Sabanını derinde tut. *Kardi xori şiya pedê* Bıçak derin batmış. *Mori xori dopede* Yılan derin sok-

muş. *Şişi xori kerda pede* Şiş derin batırılmış. *Mıx xori şiyo pede* Çivi derin batmış. 5. *Xori solıx bije* Derin nefes al. 6. *Xori xori perskeno* Derin derin soruyor. 7. *mec. Hesreta dae mi zerede xoriya* Onun özleminin içimde derin bir yeri var.

xori bırnaene *f.* Derin kesmek.

xori bırnais *f.* Derin kesme.

xori biyaene *isg.* 1. Derin olmak. 2. Derinleşmek, drinliği giderek artmak. 3. Aşağıya, vadiye doğru inmek. *Ho bında têne xorive* Bulunduğun yerden aşağıya biraz in. *Şimşerde tene xorive* Kılıçlamasında biraz derinleş. 4. (Bir konuda) Ayrıntılı biçimde ele almak.

xori biyais *isg.* 1. Derin olma. 2. Derinleşme, derinliği giderek artma. 3. Aşağıya, vadiye doğru inme. 4. (Bir konuyu) Ayrıntılı biçimde ele alma.

xori cıra kerdene *f.* (Bir şeyden) Bir parçayı derin kesmek.

xori cıra kerdis *isg.* (Bir şeyden) Bir parçayı derin kesme.

xori kerdene *f.* 1. (Eşerek veya oyarak) Derinleştirmek. *Vae rnd xorike* Arkı iyice derinleştir. 2. (Bilgi ve araştırmayı) Çoğaltmak.

xori kerdis *isg.* 1. (Eşerek veya oyarak) Derinleştirme. 2. (Bilgi ve araştırmayı) Çoğaltma.

xor niyadaene *f.* Hor bakmak, küçümsemek, horlamak.

xor niyadais *isg.* Hor bakma, küçümseme, horlama.

xorira *zf.* Derinden, derin bir biçimde. *Xorira bije* Derinden al. *Xorira so* Derinden git.

xori şiyae s. (e) 1. Derinden giden. 2. Bir işi derinlemesine ele alan, inceden inceye inceleyen. 3. Derine fazla dalan.

xori şiyaene *f.* 1. Aşağıya doğru fazla gitmek. 2. Yüzeyden derine doğru fazla batmak. 3. Bir düşüncede derine, ayrıntılara dalmak, derin araştırmak.

xori şiyais *isg.* 1. Aşağıya doğru fazla gitme. 2. Yüzeyden derine doğru fazla batma. 3. Bir düşüncede derine, ayrıntılara dalma, derin araştırma.

xoriyeni *isd.* Derinlik.

xort *ise.* Çocukluk çağını geçmiş genç, delikanlı (erkek).

xor tede biyaene *f.* 1. İçinde boşluk olmak, boşluğu bulunmak. 2. *mec.* Aç olmak, doymamak.

xor tede biyais *isg.* 1. İçinde boşluk olma, boşluğu bulunma. 2. *mec.* Aç olmak, doymama.

xortek *ise. s.* Genç, fidan gibi bir delikanlı.

xortım *ise.* 1. Lastik vb. inden yapılmış esnek uzun boru. 2. Fil'in uzun burnu. 3. Fırtına anaforu.

xorti *isç.* Delikanlılar, gençler.

xorteni *ise.* 1. Gençlik; delikanlılık. 2. Delikanlıca davranış, mertlik, dobralık.

xortiye *isd.* 1. Delikanlılık. 2. Delikanlılık çağı.

xosavi *isd.* Hoşap, komposto.

xos bês *zf.* Hoş beş. Buluşanlar arasında yapılan kısa hal hatır sorma, merhabalaşma.

xos bês kerdene *f.* Hoş beş etmek, merhabalaşmak, hal hatır sormak.

xos bês kerdis *isg.* Hoş beş etme, merhabalaşma, hal hatır sorma.

xos bês zumın daene *f.* Karşılıklı merhabalaşmak, birbirinin halını hatırını sormak. *Sıma zumını xos bês kerd* Siz birbirinizle merhabalaştınız mı?

xos bês zumın dais *isg.* Karşılıklı merhabalaşma, birbirinin halını hatırını sorma.

xoz *ise.* 1. *zool.* 1. Domuz 2. *mec. Xinczır,*

(Sövgü olarak) Katı yürekli, kötü düşünceli, acımasız, hain, aksi, ters, inatçı (kimse).

xozan *ise.* 1. Ekini biçilmiş tarla. 2. Bir-iki yıl ekilmemiş tarla.

xozani *isç.* 1. Hozanlar, dinlenmeye bırakılmış tarlalar. 2. Ekinleri biçilmiş, boş tarlalar.

xozat *ise.* Dersim'e bağlı Hozat ilçesi.

xoze *isd. zool.* Dişi domuz.

xulasa *zf.* Hülasa, kısaca, özet olarak.

xulıl (Kose) *ise. bot.* 1. Kılçıksız, kırmızı buğday cinsi, köse.

xulıle *isd.* Ekinler arasında kendiliğinden biten, mercimek büyüklüğünde yuvarlak siyah tohumu olan bir bitki.

xumare *isd. Ar. kimâr.* 1. Ortaya para koyarak onyanan talih oyunu.

xumarci *ise.* Kumar oynayan, kumarcı.

xumarbaz *ise. Far.* Kumara düşkün, sürekli kumar oynayan.

xumbıleni *ise.* (Meyveler için) Bitişik salkımlar halinde olma durumu. 2. (Keçi koyun için) Boğazı altında yanyana sarkık küpeleri.

xumıliyaene *f.* 1. (Meyve ağaçları için) Dalları meyveyle yüklenmek, meyve dolmak. 2. (Orman için) Yemyeşil yapraklarla donanmak, yüklenmek dolmak.

xumıliyais *isg.* 1. (Meyve ağaçları için) Dalları meyveyle yüklenme, meyve dolma. 2. (Orman için) Yemyeşil yapraklarla donanma, yüklenme dolma.

xumxumıke *isd.* (Çocuklarla ilgili) Bir oyun türü.

xunav *ise.* (Beddua sözcüğü) Bela Hastalık *Tı xunav Cenciya hora nevene* Sen Gençliğinden hayır görmiyesin anlmında söylenir.

xunıvnaene *f.* (Yağış için) Hafif hafif yağmak, çiselemek. *Tvera hewr amao ra hurdi hurdi xunevino* Dışarda hava bulutlanmiş hafif hafif yağıyor (*Qeyde Dağbede yenora zu*).

xunıvnais *isg.* Hafif hafif yağma, çiseleme.

xüni (kovık) *ise. Yun. khoni.* Bir sıvıyı ağzı dar bir kaba aktarmak için kullanılan honi biçimindeki araç, zazacada *kovık.*

xurde *s. (e) Far. horde.* 1. Parçalanmış, dökünttü durumuna gelmiş. 2. İşe yaramayacak derecede bozulup sakatlanmış, zarar görmüş. 3. *ise.* Eski madde parçası.

xurde biyaene *f.* 1. Parçalanmak. 2. Hurda haline gelmek, eskimek, işe yaramayacak biçimde bozulmak.

xurde biyais *isg.* 1. Parçalanma. 2. Hurda haline gelme, eskime, işe yaramayacak biçimde bozulma.

xurdeci *ise.* Hurda toplayan, hurda alıp satan, hurda ticareti yapan kimse.

xurdeceni *ise.* Hurdacılık.

xurma *isd. Far. hurmâ.* 1. *bot.* Hurma ağacı 2. Bu ağacın tatlı meyvesi.

xurmalığ *ise.* Hurma ağacı çok olan, yetiştiği yer, hurmalık.

xurmey *isç.* Hurmalar.

xurraene *f.* 1. Gürlemek. *Hewri xurrenê* Bulutlar gürledi. 2. (Deprem) Uğuldamak. *Hard xurra* Yer hürledi. 3. Uyurken horuldamak. *Xureno* Horulduyor.

xurrais *isg* 1. (Şimşekler için) Gürleme. 2. (Deprem için) Uğuldama.

xurrebend *ise.* Çember ve demir tellerle bağlanmış ticaret eşyası, balya, büyük ambalaj.

xurre xurra *zf.* Ha bire gürültü geliyor, aralıksız olarak gürlüyor. *Xurre xurra hewruna* Bulutlar durmadan gürlüyor.

xurriye *isd.* Gürleme durumu. *Xurriya çığ* Çığ gürültüsü. *Xurriya Hewru* Bulutların gürlemesi

xurrme *ise.* Bilezik, kola takılan zihnet. *Xurrme boji* Kol bileziği.

xurrmey *isç.* Bilezikler.

xurrxurık *ise.* 1. Lakırdı. 2. Oyalama taktiği. 3. Boş sözlerle avutma, konuyu başka yöne çekme çabası.

xusaene *f. 1*(Su vb. için) Kesintisiz ve düzenli biçimde uğuldamak, şoruldamak, şırıldamak. 2. (Rüzgar için) Düzgün biçimde fısıldamak, hışırdamak.

xusais *isg.* (Su vb. için) Kesintisiz ve düzenli biçimde uğuldama, şoruldama, şırıldama. 2. (Rüzgar için) Düzgün biçimde fısıldama, hışırdama.

xusk *ise.* 1. Güzün donlanma sonucu yer yüzünü kaplayan donmuş su kristallerinden oluşan mat beyazlık. 2. Bu beyazlığı sağlayan madde, kırağı. *Xuskune payij* Güz kırağıları.

xusm *ise. Far. hişm.* Öfke, kızgınlık Güçlü bir kimsenin yasaya ve vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyım, acımasızlık, zulüm, cefa, işkence, ağır haksızlık. *Xusmo giran* Ağır haksızlık / ağır zulüm. *Xusmero nanen* Böylesi bir zulüm. *Xusme Haqi* Tanrının gazabı.

xusumet *isd.* Hasım olma durumu, düşmanlık, yağılık, hasımlık. *Xusumete wertê dne cê nêişıno* Onların arasındaki düşmanlık, dedikodu kesilmiyor.

xusus *ise.* 1. Konu, madde. 2. Özellik, yön.

xususi *s. Ar. huşüşi. zf.* Özel olarak, özel bir biçimde. *Xususi sewetune tora amune* Özel olarak senin için geldim. *Xususi sewetune sımara mı tomofil gureto amune* Özel olarak sizler için otomobil tutmuş gelmişim.

xususiyet *ise. Ar. huşuşiyet.* 1. Özellik. 2. İleri derecede tanışıklık, ahbaplık, yakınlık.

xus xus *zf.* (Genellikle az ve sürekli olarak akan sakin su için) Şırıl, şırıl, sakin ve kesintisiz biçimde şırıldayarak. *Xuse xusa uwa* Su ha bıre şırıl şırıl ediyor.

xuşırıge *isd.* Daha çok çocuklarda görülen ve kafa derisinde sivilceler halinde beliren bir hastalık türü.

xutbe *ise. Ar. hutbe. din.* Cuma ve bayram namazlarında minberde okunan dua ve verilen öğüt.

xuten *ise.* Bayanların giydiği mayo takımı.

xutek *ise.* İnce dokulu mayo türü, diz kapağından bele kadar giyilen bayan kilotu.

xuye *isd. Far. hüy.* İnsanın yaradılış ve ruh özelliklerinin bütünü, mizaç, tabiat. 2. İçgüdü durumunu almış alışkanlık. *Xuya xıravine* Kötü alışkanlık.

xuye guretane *f.* 1. Huy kapmak, alışkanlık edinmek. 2. Gıcık kapmak, hoşlanmamak. *Yine zumıra xuye gureta* Onlar birbirlerinden gıcık kapmışlar.

xuye guretais *isg.* 1. Huy kapma, alışkanlık edinme. 2. Gıcık kapma, hoşlanmama.

xuye kerdene *f.* 1. Huylanmak, kuşkulanmak, işkillenmek, pirelenmek. *Ez deyra jede xuye ken* Ben ondan fazla huylanıyorum. 2. Huy, alışkanlık haline getirmek. 3. Bir yerine dokunulunca, ürkmek, gıdıklanmak, ürpermek. *Bıne çengune hora xuye keno* Koltuk altlarından huylanıyor. 4. (Hayvanlar için) Ürkmek, sinirlenmek, ürpermek.

xuye kerdis *isg.* 1. Huylanma, kuşkulanma, işkillenme, pirelenme. 2. Huy, alışkanlık haline getirme. 3. Bir yerine dokunulunca, ürkme, gıdıklanma,

ürperme. 4. (Hayvanlar için) Ürkme, sinirlenme.

xuyera cı kewtene *f.* Huya kapılmış olmak.

xuyera cı kewtis *isg.* Huya kapılmış olma.

xuyera cı fiştaene *f.* Huy kaptırmak, huy edindirtmek, huylandırmak.

xuyera cı fiştais *isg.* Huy kaptırma, huy edindirtme, huylandırma.

xuyera cı fiştawoğ *ise.* Huy kaptıran, huylandıran (erkek).

xuyera cı fiştawoğe *isd.* Huy kaptıran, huylandıran (kadın).

xuyli *is. (e)* 1. Herhangi bir nitelikte huyu olan. Huylu. 2. İşkilli, kuşkulu (kimse). *Xuya ho xıravına* Huyu kötüdür. 3. (Binek hayvanları için) Kolay binilmeyen, ürkek, sinirli.

xuysız *is. (e)* 1. Huyu iyi olmayan, geçimsiz şirret. 2. (Hayvan için) Uysal olmayan, ürküntülü, azgın. *Qatırero xuysızo* Huysuz bir katırdır.

xuysızeni *ise.* 1. Huysuz olma durumu. 2. Huysuzca davranış.

xuysıziye *isd.* Huysuzluk.

xuysızeni kerdene *f.* Huysuzluk etmek, huysuzca davranmak.

xuysızeni kerdis *isg.* Huysuzluk etme, huysuzca davranma.

xuz *ise.* 1. Raşitizm hastalığı veya başka nedenlerle bel kemiği ve göğüs kemiğinin eğilmesi sonucu sırtta ve göğüste oluşan tümsek. 2. Kamburu olan (kimse). 3. Yapı gövdelerinde meydana gelen eğilme. *Dês xuz amo* Duvar göbekli gelmiş.

xuz biyaene *f.* Kamburlaşmak.

xuz biyais *isg.* Kamburlaşma.

xuzeni *ise.* 1. Kamburluk. 2. Tümseklik. *Werte coyin tene xuz amo* Harmanın ortası biraz tümsek gelmiş. *Dês xefif wertera xuz amo* Duvar hafif ortadan göbekli gelmiş. Eğri büğrülük.

xuziye *isd.* 1. Kamburluk. 2. Tümseklik. 3. Eğri büğrülük.

xuzık (Bıne bulğur) *ise.* Çok ince bulgur kırıntısı, bulgur tozu.

xuzkın *is. (e)* Kamburu olan, kambur.

Y-y

"Y": Yunan "i" harfini simgeleyen ve adı yipsilov olan bu harf Latin yazısına MÖ 1. yüzyıl ortalarında girmiş ve Latinler onu "V" olarak kullanmışlar. Onunla Yunanca "U"yu (Latinler "ui" diyorlardı ve U ile İ arasında bir sesle söylüyorlardı) karşılamışlardı..Y, bu biçimini klasik Latince'de bulmuştur. Kimi dillerde "İ" olarak geçen bu sesi karşılamak üzere Latin yazısından Zazaca abecesine alınmıştır.

y, Y Zaza alfabesinin 28. harfidir. *Ye* adı verilen bu harf ses bilimi bakımından ötümlü sürtüncü ön damak ünsüzünü gösterir.

y *kim.* İtriyum'un simgesi.

y *mat.* Bilinmeyen ikinci niceliği gösterir.

ya (I) *zf.* "Öyledir, evet" anlamında doğrulama veya tasdik kelimesi. 2. Konuşma arasında cümlenin olumlu anlamını pekiştirmek için de kullanılır.

ya (II) *ünl.* Bir takım duyguları güçlendirmek amacıyla cümlenin başıda veya sonunda kullanılır *Ya homay* Ya allah.

ya (III) *bağ.* 1. Birinden birinin seçilmesi gereken durumlarda kullanılır. *Ya bıdê, ya bijêrê* Ya verin, ya da alın! *Ya cêna, ya dana* Ya alırsın, ya veririsin. *Ya niya ya ki hen* Ya böyle ya da öyle. *Ya mıreme, ya maneme* Ya ölürüz, ya kalırız. 2. Cümle başında "evet" anlamında olumluluk bildirir. 3. Dilek şart ve geniş zaman kiplerinde yargıyı güçlendirir.

yaa *ünl.* Olmuş bir şey karşısında hayret ve şaşkınlık belirten "yaa, işte öyle, veya "öyle mii" manasında kullanılır.

yaban *ise.* 1. İnsan yaşamayan ıssız yer. 2. Böyle yerde yaşayan veya yetişen canlıları belirtmek için isim tamlamalarında tamlayan olarak kullanılır veya bu anlamda birleşik isim yapar. *Vergê yabani* Yaban kurdu. *Pısınga yabani* Yaban kedisi. 3. (Bazan) Yabancı, el, yerli halktan olmayan kimse anlamında kullanılır. 4. Yaban olan, yabana özgü alan. 5. Bir yerleşim biriminin dışında *Bonêho yabandero* Evi yabanda. 6. İlgisiz, konu dışında konuşma. *Yaban qeseykeno* İlgisiz konuşuyor.

yabancı *s. ve ise.* 1. Başka bir milletten olan, başka bir milletle ilgili olan (kimse), ecnebi. 2. Aileden veya çevreden olmayan (kimse veya şey), özge. 3. tanınmayan, bilinmeyen. 4. Aynı türden, aynı çeşitten olmayan. 5. Bir konuda bilgisi, tecrübesi olmayan. 6. Belli bir yere veya kimseye özgü olmayan.

yabani *is. (e)* 1. İlkel bir durumda yaşayan (insan, hayvan, bitki), vahşi. *Hesê yabani* Yaban ayısı. *Vergê yabani* Yaban kurdu. *Pepuğe yabani* Yaban ebabili. *Derde mıre adır kewto daru beri yabani vêseno* Benim derdime yaban ağaç ile öteberisine

ateş düştü yanıyor. *Tayru ture yabani* Yabanın kuşları muşları. 2. *mec.* Görgüsü olmayan; kaba ve hoyrat. *Yabaniyo, toa nêdiyo* Vahşidir, bir şey görmemiştir. 3. Doğada işlenmemiş, bakir bulunan. *Kemeru kuçe yabani* Yabanın kayası taşı.

yabaneni *ise.* Yabanilik, ilkellik.

yabani biyaene *f.* 1.Yabani olmak. 2. Yabanileşmek.

yabani biyais *isg.* 1.Yabani olma. 2. Yabanileşme.

yadigâr *ise.* 1. Bir kimseyi veya bir şeyi hatırlatan nesne (veya kişi). *Na sımşer kalikê mıra piye mırê yadigar mendo* Bu kılıç dedemden babama hatıra kalmış. *Na tevzeyi mıre deyra yadigâr mendê* Bu tespihler bana ondan hatıra kalmış. *Yadigâr bi* Yadigârdı. *Yadigâr bımano* Hatıra kalsın. *Yadigârke* Hatıra et. 2. Ölen kimseden geriye kalan öğüt, söz, onur veya maddi hatıra."*Rındeka mı to sarenora toprağa harde dewreşi/ To horra dıme marê yadigâr caverdo na domonê çewreşi*" Güzelim sen kutsal toprağa koydun başını/ Hatıra bıraktın bize bu kırkındaki bebeği. Vatoğ : M.Areyiz.

yadigar medaene *f.* Hatıra kalmak.

yadigar medais *isg.* Hatıra kalma.

ya eke *bağ.* "Eğer, şayet, ola ki, .. idi ise" anlamında kullanılır. *Ya eke hen nebi* Ya öyle değil idiyse? *Ya eke hen bi* Ya öyle idiyse? *Ya eke jê vatena mı bi* Ya benim dediğim gibi idiyse. *Ya eke heno* Ya öyleyse.

yağme *ise.* 1. Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı, çapul, talan. 2. *tar.* Akıncıların düşman karakollarına yaptıkları baskın, çapul. 3. *s.* Baskın veya zor kullanarak elde edilmiş olan.

yağme biyaene *f. (nsz)* Yağmalanmak, talan edilmek.

yağme biyais *f. (nsz)* Yağmalanma, talan edilme.

yağmeci *s.* Yağma eden (kimse, ordu).

yağmeciyeni *ise.* Yağmacılık, çapul işi.

yağme kerdene *f.* Yağma etmek, yağmalamak.

yağme kerdis *isg.* Yağma etme, yağmalama.

yahudi *ise* Yahudi. Hz. Musa dinine bağlı olan (kimse), Musevi.

yahudeni *ise.* Yahudilik-

yallah *ünl.* "Haydi yoluna, yürü, git" anlamında emir veya kovma anlamında kullanılır.

yalla yalla *ünl.* 1. "Haydi haydi, git bakalım" anlamında kovma veya emir olarak. 2. Düşmek üzere olan veya bir yükün altından kalkmaya çalışan birine "Ha gayret, dayan bakalım, korkma" anlamında birinin direncini, gücünü artırmak için söylenir.

yaman *s.* 1. (Güç, beceri veya etki için). Alışılmışın üzerinde olan. 2. Kötü, korkulan.

yamaneni *ise.* 1. Başa çıkılması güç olma durumu. 2. Olağan üstülük.

yamaniye *isd.* 1. Amansızlık. *Dıdone mı dezenê, yamanîyero mı bırna* Dişim ağrıyor, amanımı kesmiş. *Dırvêta mı mosa, yamanîyero mı bırıya* Yaram şişmiş, bana aman vermiyor. 2. Acele, ivedilik, çok önemli olma durumu. 3. *Tıke şîya, laze mıra vaze; piyê to yamanîye kerda, vato "bêro çê"* Sen gittiğinde oğluma söyle; baban önemle belirtti, dedi "eve gelsin.

yamaniye kerdene *f.* 1. İvedilik etmek, aciliyet göstermek. 2. (Haberci aracılığıyla) Aciliyetini ifade etmek, önemle belirtmek. *Tıke şîya bırazae mıra vaze apê to yamanîye kerda, vato " bêro"* Sen gittiğinde yeğenime söyle, Amcan dedi ki "durmasın

derhal gelsin". *Tıke şiya Xarpet, Ali'ra vaze zamae to yamaniye kerda, vato "Mirê şirş bırusno"* Sen Harputa gittiğinde, Ali'ye söyle, enişten özenle belirtti, dedi ki "Bana saban demirini göndersin".

yamaniye kerdis *isg.* 1. İvedilik etme, aciliyet gösterme, amansızlık etme. 2. (Haberci aracılığıyla) Aciliyetini ifade etme, önemle belirtme.

yamaniye kerdoğ/e *ise/d.* Amansızlık eden, aciliyet gösteren, acil yardım isteyden, ivedilik belirten.

yamaniyero cı ardene *f.* Birini veya birilerini zor duruma düşürmek, başına beklemediği şeyler getirmek.

yamaniyero cı ardis *isg.* Birini veya birilerini zor duruma düşürme, başına beklemediği şeyler getirme.

yamaniyero cı bırıyaene *f.* 1. Amanı kesilmek, zor durumda olmak, çaresiz kalmak. 2. Olağan dışı durum içine düşmek, acıdan ve ağrıdan kıvranmak.

yamaniyero cı bırıyais *isg.* 1. Amanı kesilme, zor durumda olma, çaresiz kalma. 2. Olağan dışı durum içine düşme, acıdan ve ağrıdan kıvranma.

yamu ha *ünl.* "Aman ha, sakın ha" anlamında olmaması gereken bir durum hakkındaki yargısını güçlendirmek için kullanılır. *Yamu ha satale keşi mevê* sakın ha, kimseye sataşmayasın!

yamu yumu *ünl.* 1. Çok tehlikeli veya sakıncalı bir durumu belirtmek için "sakın sakın, aman aman" anlamında kesin bir uyarıyı belirtir. *Yamu yamu qule xıravinra dür vınde* Aman aman kötü insandan uzak dur, 2. İletilen bir haber ve durum için çok önemli olduğunu ve mutlaka gereğinin yapılmasını belirtmekte kullanılır. *Yamu yamu ho vira meke* Sakın ola ki unutmayasın! *Yamu yamu ho vira nêkere* Aman aman sakın unutmayasın!

yamyam *ise. ve s.* (*Orta Afrika'daki zenci bir topluluğun adından*) 1. İnsan eti yiyen (kimse). 2. mec. Yabani, vahşi.

yamyameni *ise.* Yamyam olma durumu, yamyamlık.

yamyamiye *isd.* Yamyam olma durumu, yamyamlık.

yan *is.(e)* 1. (Bir şeyin) Ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü. 2. Yön, sağ ve solun ortak adı. 3. *ise.* Kenar. 4. Kötü anlamlı, ters. *Yan yan qaytê mı keno* Yan yan bana bakıyor.

yan cı sanaene *f.* 1. (Çivi vb için) Yandan çakmak, yandan vurmak. 2. Biraz eğik, çakmak.

yan cı sanais *isg.* 1. (Çivi vb için) Yandan çakma, yandan vurma. 2. Biraz eğik, çakma.

yandas *ise. ve s.* Birinden yana olan veya bir düşünceye, bir isteğe katılan, onu destekleyen (kimse), yanlı taraftar. *Yandase mawo* Bizim taraftarımızdır.

yandaseni *ise.* Yandaşlık, taraftar olma durumu, taraftarlık.

yandasıye *isd.* Yandaşlık, taraftar olma durumu, taraftarlık.

yandaseni kerdene *f.* Taraftarlık yapmak, destklemek.

yandaseni kerdis *isg.* Taraftarlık yapma, destekleme

yan daene *f.* 1. Yana vermek, yan tarafa çekmek, yana itmek. *Areve ho rae sera yande* Arabanı yolun üstünden yana çek. 2. Bir işi veya (görevi) Yapıp bitirmek, aradan çıkartma.

yan dais *isg.* 1. Yana verme, yan tarafa çekme, yana itme, kenara götürme. 2. Bir işi veya görevi) Yapıp bitirme, aradan çıkartma.

yandawoğ *ise.* Yana veren, kenara iten.

yane *bağ.* Sözün kısası, doğrusu. *Yane tı nıka vana ke, mıre şanên bıke, heni*

Yani sen şimdi diyorsun ki, bana çobanlık et, öyle mi? *Yane tı na qeşire sevana* Yani sen bu söze ne diyorsun?

yanıs *ise.* 1. Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymama durumu, yanılgı hata. 2. *s.(e)* Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uygun olmayan, aykırı olan, hatalı. 3. *zf.* Yanlış bir biçimde, hatalı olarak. 4. *s.(e)Fel.* Biçimsel düşünme yasalarına uymayan, düşünülen şeyle uyuşmayan.

yanıs amaene *f.* 1.Uygun ve doğru olmayan bir yoldan gelmek. 2. (Yapılmış olan bir işin veya bir durumun) Uygun ve doğru biçimde gerçekleşmemek, hatalı gelmek.

yanıs amayis *isg.* 1.Uygun ve doğru olmayan bir yoldan gelme. 2. (Yapılmış olan bir iş veya bir durum için) Uygun ve doğru biçimde gerçekleşmeme, hatalı gelme.

yanıseni *ise.* Yanlışlık.

yanısenra *zf.* Yanlışlıkla, hatalı olarak, yanlışlıktan dolayı.

yanısiye *isd.* Yanlışlık. *Yanısiye kerde, mı gere nêvatene* Yanlışlık yaptım, söylememem gerekirdi. *Yanısiye keme diye zof tersayime* Yanlışlık yaparız diye çok korktuk.

yanısiyera cı daene *f.* Yanlışlıkla vermek.

yanısiyera cı dayis *isg.* Yanlışlıkla verme.

yanıs kerdene *f.* Yanlış yapmak.

yanıs kerdis *isg.* Yanlış yapma.

yan kerdene *f.* 1. Yan tarafa koymak, kenara itmek. *Hevê yan de* Az yana koy. 2. Dıştalamak, def etmek.

yan kerdis *isg.* 1. Yan tarafa koyma, kenara itme. 2. Dıştalama, def etme.

yan kotene *f.* 1. (Yoldan) Yan düşmek, yola yakın olmamak. *Çê ho raera xeyle yan kuno* Evi yoldan epeyce uzak düşüyor. 2. (Gruptan) Ayrı düşmek, grup dışında kalmak, uzaklaşmak.

yan kotis *isg.* 1. (Yoldan) Yan düşme, yola yakın olmama. 2. (Gruptan) Ayrı düşme, grup dışında kalma, uzaklaşma.

yan mendene *f.* 1. Kenarda kalmak. 2. Yola veya bulunulan yere göre uzakta olmak.

yan mendis *isg.* 1. Kenarda kalma. 2. Yola veya bulunulan yere göre uzakta olma.

yan niyadaene *f.* 1. Başka tarafa bakmak, başka yöne bakmak. 2. Kötü gözle bakmak, kötü niyetle bakmak, biri hakkında kötü düşünmek. 3. Şaşı bakmak, şaşı gözlü olmak.

yan niyadais *isg.* 1. Başka tarafa bakma, başka yöne bakma. 2. Kötü gözle bakma, kötü niyetle bakma, biri hakkında kötü düşünme. 3. Şaşı bakmak, şaşı gözlü olmak.

yan nêadawoğ/e *ise/d.* 1. Başka tarafa, başka yöne bakan. 2. Kötü niyetle bakan, kem gözle bakan. 3. Şaşı bakan.

yan peraene *f.* 1. Yana doğru sıçramak, fırlamak. 2. Uzak düşmek, ayrı bir yerde kalmak. 3. Gruptan kopmak, ayrı istikamete gitmek. *Mà hevalune hora yan perayme* Biz arkadaşlarımızdan ayrı düştük. *Qelfe dine mara xellê yan pero* Onların grubu bizden hayli uzak düştü.

yan perais *isg.* 1. Yana doğru sıçrama, fırlama. 2. Uzak düşme, ayrı bir yerde kalma. 3. Gruptan kopma, ayrı istikamete gitme.

yan sanaene *f.* 1. Yana çekmek, kenara yanaştırmak. 2. Kenara dayamak. 3. Bir şeyi göz önünden uzaklaştırmak. 4. Yapıp içinden çıkmak, bir işi tamamlayıp bitirmek. *Kare ho bıqedene wertera yan de* İşini bitir aradan çıkar.

yan sanais *isg.* 1. Yana çekme, kenara yanaştırma. 2. Kenara dayama. 3.Bir şeyi göz önünden uzaklaştırma, saklama. 4. Yapıp içinden çıkma, bir işi tamamlayıp bitirme.

yan şiyaene *f.* 1. Gruptan ayrı gitmek, birlikte gitmemek. 2. İlgi göstermemek, uzak gitmek. 3. (Ağaç, fidan vb. için) Eğik uzanmak, eğik gitmek. 4. Aksayarak, topallayarak yürümek. 5. Kenardan gitmek.

yan şiyais *isg.* 1. Gruptan ayrı gitme, birlikte gitmeme. 2. İlgi göstermeme, uzak gitme. 3. (Ağaç, fidan vb. için) Eğik uzanma, eğik gitme. 4. Aksayarak, topallayarak yürüme. 5. Kenardan gitme.

yan vınetaene *f.* 1. Yan durmak, ters durmak. 2. Kenarda durmak. *Raera yan vınde* Yoldan yan dur. 3. Tarafsız durmak, ilgilenmemek, dışında kalmak. 4. Gözden uzak durmak, gizlenmek, kimseye görünmemek.

yan vınetais *isg.* 1. Yan durma, ters durma. 2. Kenarda durma. 3. Tarafsız durma, ilgilenmeme, dışında kalma.

yar (I) *ise.* 1. Deniz, göl, ırmak gibi su kıyılarında veya karada dik yer, uçurum. 2. Evlerin tavanı ile tabanı arasındaki duvar yüksekliği. 3. Yarılmış bir cisim veye büyük bir kütlenin iki parçası arasında oluşan derin yarık.

yar (II) *ise.* 1. Bir kadın tarafından çok sevilen erkek sevgili. 2. Sevgisi sınanmış güvenilir, sadık dost. 3. İyi, doğru, kollayan, sakınan. *Haqe mı mıde yar bi* Tanrım benimle barışıktı.

yaraniye *isd.* 1. Şakalaşma, birbiriyle eğlenme. 2. Gülmece, mizah. 3. Yanıltmak için söylenen, gerçek olmayan. *Tode yarayniye ken, çiyo hene çino* Seninle şaka yaptım, öyle bir şey yok.

yaraniyera *zf.* Şakadan, eğlence olsun diye, espiri olarak.

yaraniye kerdene *f.* 1. Şaka yapmak, birbiriyle eğlenmek, şakalaşmak. 2. Gülmece yapmak, mizah yapmak.

yaraniye kerdis *isg.* 1. Şaka yapma, birbiriyle eğlenme, şakalaşma. 2. Gülmece yapma, mizah yapma, espiri yapma.

yar biyaene *f.* 1. Sevmek, sevgili olmak. 2. Dost olmak, yardımcı olmak, sakınıcı olmak.. *Haq ke mordemde yar vo, qul sebıkero* Tanrı insanda dost olursa, kul ne yapar ki. 3. Tanrısı ile barışık olmak. *Haq ke tode yar bi, qul tavayê nêkeno* Tanrı senle barışık olursa, kul bir şey yapamaz.

yar biyais *isg.* 1. Sevmek, sevgili olma. 2. Dost olma, yardımcı olma, sakınıcı olma. 3. Tanrısı ile barşık olma.

yardım *ise.(Ordım)* 1. Kendi gücünü ve imkanlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet. 2. Etki. 3. Bağış, iane. 4. Bir ülkeye bağış veya ödünç olarak verilen para, ihtiyaç maddeleri.

yardımcı *ise. ve s.* Yardım eden veya gerektiğinde yardım edecek olan (kimse vb.), muavin, muin, yaver.

yardım cı daene *f.* Birine yardım etmek, yardım vermek.

yardım cı dais *isg.* Birine yardım etme, yardım verme.

yardımcıyeni *isd.* Yardımcılık.

yardımeni *ise.* Yardım olma durumu.

yardımıye *isd.* Yardım olma durumu.

yardım kerdene *f.* 1. Kendi gücünü ve imkanlarını birinin iyiliği için kullanmak. 2. Etkilemek, etki etmek. 3. Bağış yapmak, maddi yardım yapmak. 4. Bir ülkeye para veya mal yardımı yapmak.

yardım kerdis *ise.* Yardım etme.

yardım wastaene *f.* 1. Yardım istemek. 2. İmdada çağırmak.

yardım waştais *isg.* 1. Yardım isteme. 2. İmdada çağırma.

yare *isd.* 1. Bir erkek tarafından çok sevilen kadın, kız sevgili. 2. Sevgisi sınanmış güvenilir, sadık dost.

yarğat *ise.* 1. Köylerde bireylerin yanyana gelerek oluşturdukları güç birliği, yardımlaşma birliği, gönüllü imece. 2. Bu yardımlaşma birliğinin her bir çalışanı, ırgat.

yarğaten *ise.* 1. Gönüllü işbirliği ile imece çalışma durumu. 2. Gönüllü amelelik, imecelik.

yarğatiye *isd.* 1. Gönüllü işbirliği ile imece çalışma durumu. 2. Gönüllü amelelik, imecelik.

yarğat kerdene *f.* 1. Yardımlaşmak, yardım etmek. 2. İşbirliği yapmak, birlikte çalışmak. 3. Yardımlaşma birliği oluşturmak. 4. (Birini) Yardımlaşmacı yapmak.

yarğat kerdis *isg.* 1. Yardımlaşma, yardım etme. 2. İşbirliği yapma, birlikte çalışma. 3. Yardımlaşma birliği oluşturma. 4. (Birini) Yardımlaşmacı yapma.

yas *ise.* Ölüm veya bir felaketten doğan acı ve bu acıyı beleirten davranışlar, matem.

yasaq *ise.* 1. Bir işin yapılmasına karşı olan yasal veya yasa dışı engel, memnuiyet. 2. *s.* Yapılmaması istenmiş olan, memnu.

yasaq biyae *ise.* Yasaklanmış olan. Yasak edilmiş olan

yasaq biyaene *f. (nsz)* Yasaklanmak; yapılmaması buyrulmak veya istenmek, engellenmek, önlenmek, men edilmek.

yasaq biyais *isg. (nsz)* Yasaklanma; yapılmaması buyrulma veya istenme, engellenme, önlenme, men edilme.

yasaqçi *s.(e)* İnsanlara baskı uygulamayı ve yasak etmeyi seven (kimse). *Yasaqçi zihniyet* Her şeyi yasakla hal edeceğine inanan düşünce biçimi.

yasaq kerdene *f.* Bir şeyin yapılmamasını istemek veya buyurmak, yasak etmek.

yasaq kerdis *isg.* Bir şeyin yapılmamasını isteme veya buyurma, yasak etme.

yasemin *isd. bot. Far. yasemen.* 1. Zeytingillerden, beyaz, kırmızı veya sarı çiçekleri güzel kokulu olan bir ağaççık (*Jasminum*). 2. Bu ağaçtan yapılmış olan neyse.

yasin *ise. Ar. yâsin.* Kuran sürelerinden biri.

yaver *ise. Far. yâver.* 1. Yardımcı. 2. Devlet ve hükümet başkanları ile komutanların yanında bulunan ve onların buyruklarını yazmakla, gereğinde yerine ulaştırmakla görevli subay, emir subayı. 2. *mec. Taliye ma yaver neşi* Şansımız iyi gitmedi.

yavereni *ise.* 1. Yardımcılık. 2. Emir subaylığı.

yawas *s.* 1. Hızlı olmayan. 2. Yumuşak huylu, yumuşak başlı. 3. Alçak, hafif. *Wengê ho yawaske* Sesini alçalt. 4. *zf.* Hızlı olmayarak.

yawas biyaene *f.* 1. Yavaş olmak, yavaşlamak, hızını azaltmak. 2. Sakin olmak, sakinleşmek. 3. Yumuşak huylu olmak.

yawas biyais *isg.* 1. Yavaş olma, yavaşlama, hızını azaltma. 2. Sakin olma, sakinleşme. 3. Yumuşak huylu olma.

yawasek *zf.* 1. Yavaşça, yavaş olarak. 2. Yavaş hareket eden (şey veya kimse). 3. Hafifçe, alçak biçimde.

yawas kerdene *f.* 1. Yavaşlatmak. 2. Sakinleştirmek, yatıştırmak, yumuşatmak. *Laek hêrs biyo, verocere yawaske* Oğlan öfkelenmiş, gönlünü al yatıştır.

yawas kerdis *isg.* 1. Yavaşlatma. 2. Sakinleştirme, yatıştırma, yumuşatma.

yawas raleyüyaene *f.* Yavaş kımıldamak, yavaş hareketlenmek.
yawas raleyüyais *isg.* Yavaş kımıldama, yavaş hareketlenme.
yawas ronaene *f.* Yavaş indirmek, yere yavaş koymak. *Yawas rone şikino* Yavaş indir kırılır. *Yawasek ronayene* Yavaşça indirmek, yavaşça koymak.
yawas ronais *isg.* Yavaş indirme, yere yavaş koyma.
yawas şiyaene *f.* Yavaş gitmek, yavaş yürümek.
yawas şiyais *isg.* Yavaş gitme, yavaş yürüme.
yawas yawas *zf.* 1. Yavaş yavaş, yavaş olarak. 2. Adım adım, peyder pey,
yawo *ünl.* 1. "Hey, bana bak, baksana" anlamında kullanılır. *Yawo tı kami tersnena* Yahu sen kimi korkutuyorsun? 2. Üzerine dikkati çekmek için, söylenen söze katılır. *Yawo na çı xızmet azeta, no çı hengemewo* Yahu bu ne hizmet ikramdır, bu ne hengâmedir.
yaxe *ise.* 1. Giysilerin boyuna gelen, boynu çeviren bölümü. 2. Giyeceklerin boyuna gelen bölümüne eklenen ve türlü biçimlerde olan parçası. 3. Bir kimsenin özgürlüğüyle ilgili. *Yaxe mı dine desttero* Benim yakam onların elindedir (onlara bağımlıyım). *Dewlete qemetiya yaxe mıra mı rehet nêverdana* Devlet yakama yapışmış beni rahat bırakmıyor. *Roza mahşerede destê mı yaxe todero* Mahşer gününde elim yakandadır. *Yaxe hora keşi dest mede* Yakanı kimsenin eline verme (Kimseye bağımlı olma). *Haq yaxe keşi ra dey Dest nêdo* Tanrı kimsenin yakasını onun eline vermesin. *Ya Rabbin Allemin yaxe mayê feqiru tıra zalımu dest nêde* Ey Alemlerin Tanrısı sen biz fakirlerin yakasını zalimlerin eline vermeyesin.
yaxey *isç.* Yakalar.
yaxe horo vetene *f.* 1. Bir çocuğu evlat edinmek, evlatlık almak, kendi nüfusuna geçirmek. 2. Herhangi bir şeyi kendi yakasına geçirmek, yakasına dolamak, yakasına takmak.
yaxe horo vetis *isg.* 1. Bir çocuğu evlat edinme, evlatlık alma, kendi nüfusuna geçirme. 2. Herhangi bir şeyi kendi yakasına geçirme, yakasına dolama, yakasına takma.
yaxe horo ontaene *f.* Bir çocuğu evlat edinmek, evlatlık almak, kendi nüfusuna geçirmek
yaxe horo ontais *isg.* Bir çocuğu evlat edinme, evlatlık alma, kendi nüfusuna geçirme.
yaxe ho têhet nêardaene *f.* 1. Bir türlü belini doğrultamamak, bir türlü maddi durumunu yeterli hale getirememek. 2.İki yakasını bir araya getirmemek, dinlenmeksizin çalışmak, iş güçten kendine zaman ayıramamak.
yaxe ho têhet nêardais *isg.* 1. Bir türlü belini doğrultamama, bir türlü maddi durumunu yeterli hale getirememe. 2. İki yakasını bir araya getirmeme, dinlenmeksizin çalışma, iş güçten kendine zaman ayıramama.
yaxeli *is.(e)* Yakası olan.Yakalı.
yaxesız *s.* Yakası olmayan.Yakasız
yaxero cı guretaene *f.* 1. Birisinin yakasını tutmak, dövmeye kalkışmak. 2. Bir konuda ısrarla kendisinden bir istekte bulunmak. *Yine yaxe mı gureto ra nêverdane* Onlar yakamı tutmuş bırakmıyorlar (Beni serbest bırakmıyorlar).
yaxero cı guretais *isg.* 1. Birisinin yakasını tutma, dövmeye kalkışma. 2. Bir konuda ısrarla birinden bir istekte bulunma.
yaxut *bağ.* 1. Veya, ya da. 2. Bir düşünceden cayıldığında "daha doğrusu, iyisi" anlamında kullanılır.

yazıya tiheti *ise.* Mısır ile Şam arasında bir çölün adı.

yazıye *isd.* 1. Geniş düzlük alan, ova. 2. Çöl. 3. Açık hava, dışarı.

yazıyede *zm. (-da)* Dışarda, çölde. *Yazıyederime* Apaçık kalmışız, perişanız, dışardayız.

yazıyede biyaene *f.* 1. Düzde veya çölde olmak. 2. Evini barkını yitirmek, ortada kalmak.

yazıyede biyais *isg.* 1. Düzde veya çölde olma. 2. Evini barkını yitirme, ortada kalma.

yazıyede mendaene *f.* 1. Çölde kalmak. 2. Evini barkını her şeyini yitirerek açıkta, dışarda kalmak. *Dewa ma zerzele biya, mılet têde yazıyede mendo* Köyümüz depreme uğramış, milletin tümü açıkta kalmış. *Yazıyede mendime* Açıkta kaldık.

yazıyede mendais *isg.* 1. Çölde kalma. 2. Evini barkını her şeyini yitirerek açıkta, dışarda kalma.

yazıtura *ise.* 1. Yazı tura, paranın iki yüzünden birine yapılan tercih oyunu. 2. İşi şansa bırakma.

yedeg *s.* Gereğinde kullanılmak için fazladan bulundurulan, ayrılmış olan. *Yedegde* Yedeğinde. 2. Bir şeyin gereğinde kullanılmak elde bulundurulan eşi veya benzeri. 3. Yularından çekilerek götürülen boş binek hayvanı. *Goligu zumına yedeg kerê* Yük hayvanlarını birbirine yedekleyin.

yedeg kerdene *f.* 1. Bir şeyin yedeğini sağlamak. 2. Yedekte çekmek, yedeğe almak. 3. Yular veya iple hayvanları sıra halinde birbirine bağlamak.

yedeğ kerdis *isg.* 1. Bir şeyin yedeğini sağlama. 2. Yedekte çekme, yedeğe alma. 3. Yular veya iple hayvanları sıra halinde birbirine bağlama.

yege *ise.* Madenleri vb. yi yontmak, düzeltmek, perdahlamak için kullanılan, sert, ensiz, çelik araç, eğe.

yek *is.(e) far.* Tek, bir.

yeka yek *zf.* 1. Birer birer, teker teker. 2. Karşılıklı olarak, bire bir.

yek parçe *zf.* Bir parça olarak, bütün halinde.

yek pare *ise. Far.* 1.Bir parçadan oluşan, tek parça, bütün.

yeksım *is.(e)* Geviş getirmeyen hayvan. *Yeksımo* Gevişsiz, geviş getirmiyor.

yekte *zf.* Aniden, birden bire, hiç umulmadığın anda, durup duruken. *Yekte xılê cı bi* Birden üstüne saldırdı. *Hes dota yekte mıde vejiya* Ayı birden ötede karşıma çıktı.

yektane *zf.* Birden bire, aniden. *Alî Estamol'de yektane dota mıde vejiya* Ali İstanbul'da birden ötede karşıma çıktı.

yekun *ise.*Toplam. *Yekune ho çivabi* Toplamı ne kadardı? *Yekune ho çıxaşero* Mevcudu ne kadardır. *Yekun çı gıreda* Toplam ne kadar tuttu.

yel (I) *ise.* 1. Havanın yer değiştirmesinden oluşan esinti, rüzgar. 2. Romatizma ağrısı. *Yel koto qorune mı* Bacaklarıma yel girmiş. *Yel koto hermune mı* Kolarıma romatizma girmiş.

yel (II) *ise.* Yabancı, başkaları, el. *Yel alem sevano şero vazo, mıre çıke* El alem ne derse desin, bana ne.

yelçi (elçi) *ise.* Elçi.

yelçi biyaene *f.* Elçi olmak.

yelçi biyais *isg.* Elçi olma.

yelçi kerdene *f.* Elçi etmek, göndermek.

yelçi kerdis *isg.* Elçi etme, gönderme

yelçi rusnaene *f.* Elçi göndermek.

yelçi rusnais *isg.* Elçi gönderme.

yelege *isd.* 1. Ceket altına giyilen kolsuz giysi, yelek. 2. İncesini kabasından, ufağını irisinden ayırmaya yarayan eleme aracı, elek. *Yelega ardu* Un eleği.

yelez *s.(e)* Ahlâksız, aşırı cinsel ilişki düşkünü, yılışık, sulu (erkek).

yeleze *s.(d)* Ahlâksız, aşırı cinsel ilişki düşkünü, sulu, şıllık (kadın).

yelkane *isd.* 1. Volkan, yanardağ, akıntısı, mağma. 2. Yamaçlardan kayıp gelen kar kütlesi, çığ. 3. Akıp gelen büyük su kütlesi, sel veya su dalgası. 4. Tozkoparan, şiddetli rüzgar esintisi. *Yelkana vayi* Tozkoparan, şiddetli esen rüzgar.

yelke (hêlke) *isd. hlk.* 1. Karabasan, Alkarası cadı, lahusadaki kadınlara zarar verdiğine inanılan, saçları dağınık, çirkin görüntülü ve kötü ruhlu cinperi. 2. *mec. s.* Saçı bibirine karışmış, darma dağanık, pejmurde, bakımsız, kendini dağıtmış kadın (kimse).

yelpaze *isd.* Sallandığında küçük bir hava akımı yapan ve özellikle yüzü serinletmeye yarayan, küçük, katlanabilir, taşınabilir araç.

yel pençe *zf.* İtaatkar bir biçimde, el pençe.

yelpere *ise.* Rüzgarın veya gaz durumundaki akışkanların akış hızını ölçmeye yarayan aygıt.

yelqovan *ise.* 1. Rüzgar yönünü göstermek için dik bir eksene getirilen türlü biçimlerde fırıldak. 2. Saatin iki ibresinden büyüğü, yelkovan.

yeltek *s.* Bir kararda durmayan, sık sık fikir değiştiren, kararsız (kimse).

yel-u qom 1. Yabancı ile yakın çevre, dost. 2. *hlk.* Akraba, eş dost, tanıdık, hemşeri.

yelxe (I) *isd.* 1. Düzensiz ve karma karışık yürüyen, hareket eden hayvan topluluğu. 2. At, katır, eşek sürüsü. 3. *mec.* Bir şeye üşüşmek üzere karman karışık bir durum gösteren insan topluluğu. 4. *s.(e)* Çok fazla ve kalabalık olan. 5. *argo.* Dal-daşak.

yelxeyi *isç.* At, eşek, katır sürüleri.

yem *ise.* 1. Hayvan yiyeceği. 2. Kuş ve balık tutmak için tuzağa bırakılan veya oltaya takılan yiyecek veya yiyeceğe görüntüsündeki nesne. 3. *mec.* Birini aldata bilmek için hazırlanmış düzen; kullanılan kimse veya şey. 4. *mec.* Birinin veya bir şeyin avı, yiyeceği. *Cırê yem biyaene* Kendisine yem olmak.

yem cı daene *f.* 1. (Hayvanlara) Yiyecek vermek, yem vermek. 2. Avlamak için ilgisini çeken bir şey sunmak.

yem cı dais *isg.* 1. (Hayvanlara) Yiyecek verme, yem verme. 2. Avlamak için ilgisini çeken bir şey sunma.

yemen *ise.* Yemen ülkesi.

yemeniye *isd.* 1. Kalıpla basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları tülbent, Yemen tulbenti. 2. Yemen ayakkabısı.

yemış *ise.* Meyve.

yem kerdene *f.* 1. Yemlendirmek, yem vermek. 2. (Birini) Av etmek, birine sunmak.

yem kerdis *isg.* 1. Yemlendirme, yem verme. 2. (Birini) Av etme, birine sunma.

yemlığ *ise.* 1. Hayvana yem verilen yer veya kap. 2. *mec.* Rüşvet, arpalık. 3. *mec.* Karşılıksız geçim sağlanan yer veya kimse. 4. *argo.* Kumarda kandırılıp parası alınan kimse. 5. *s.* Yem için ayrılan (şey).

yene *ise.* Cuma, haftanın altıncı günü, perşembe ile cumartesi arasındaki gün.

yetım *ise.* Yetim, babası ölmüş olan çocuk (kimse).

yetım biyaene *f.* Yetim olmak, öksüz olmak.

yetım biyais *isg.* Yetim olma, öksüz olma.

yetımeni *ise.* Yetimlik, öksüzlük.

yetimiye *isd.* Yetim olma durumu, yetimlik.

yetimxane *ise.* Çocukların barındırıldığı, bakıldığı yer, yetimhane.

yewo *ise.* Buyrun, ha, ne diyorsun anlamında.

yewo kerdene *f.* Davara seslenmek, peşi sıra davarı çarmak.

yewo kerdis *isg.* Davara seslenme, peşi sıra davarı çarma.

yê *zm.* Üçüncü çoğul zamiri, onlar. Bu zamirdeki son ses dönüşüm sırasında duruma göre şu şekilde değişir: *ye, yine, yinu.* Örneğin: *Yinede, yinera, yinuna;* onlarda, onlardan, onlardan. *Yinude, yinura, yinuna;* onlarda, onlardan, onlardan.

yêteg (eteğ) *isd.* Etek.

yine *zm.* 1. Onlar. *Yine di* Onlar gördü. *Yine marê zof kar kerd* Onlar bize çok iş yaptılar. 2.*(-ı, -a)* Onları. *Yinede* Onlara ver. *Yine hete ho ser meverde* Onlarai kendine taraf bırakma.

yinede- (yinude) *zm. (-da)* Onlarda. *Çe yinede toa çino* Onların evinde bir şey yok. *Yinude kes qesey nêkeno* Onlarla kimse konuşmuyor.

yinera (yinura) *zm. (-dan, la)* Onlardan. *Yinera kamiji* Onlardan hangisi? *Yinera kam di* Onlardan kim gördü? *Yinera kamdine* Onlardan kime vereyim? *Yinera kes wes nêmendo* Onlardan kimse sağ kalmamış.

yinunna *zm. (-den, -la)* Onlardan.

yisu (isu) *ise.* 1. İnsan. 2. İnsanlar.

yişlıge (işlıge) *isd.* Gömlek, mintan.

yiye (iye) *ise.* 1.Onlardır. 2. *gr.* İsim soylu kelimelerin başına konularak kime veya neye ait olduğunu bildiren ön takı. *Yiye dewleto* Devletindir. *Yiye deyra (e)* Onunkisinden. *Yiye hokmato* Hükümete aittir, hükümetin.*Yiye sımawo* Sizinkisidir. *Yiye to vaye vêriyo* Seninkisi işkembedendir. 4. *zf.*"Tam,uygun, münasip, anlamında *Yiye werdeno* Tam yenecek şeydir. *Yiye berdono* Götürülecek şeydir.

yorğuçe *isd. ve s.* 1. Donmuş, sertleşmiş kar tabakası.2. *Yorğuçede* Sertleşmiş karda/Karın batmaz zamanında.

yorğuçike *isd. ve s.* Sertçe, donmuşça, batılmaz kar durumu.

yolaye *isd.* 1. Kül ve su karışımından oluşan çamaşır yıkamada, deri kıllarını temizlemekte kullanılan sıvı. 2. *s. mec.* Az taneli, pek besleyici olmayan yemek. 3. Ağız salgısı, ağız suyu, salya.

yoxleme *ise.* 1.(Okulda) Öğrencilerin derste olup olmadığını anlamak için yapılan ad yoklaması. 2. Sayma işlemi, yoklama, kontrol, denetim.

yoxlemeci *ise. tar.* 1.Künye defterine göre askerin bakımını ve denetimiyle görevli olan kimse.2.Yoklama yapan (kimse).

yoxlemeni *ise.* Yoklamacılık, yoklama işine konu olma.

yoxleme kerdene *f.* 1. El ile dokunarak incelemek. 2. Bakmak, gözden geçirmek, kontrol etmek. 3. Yoklama yapmak, aramak, araştırmak. 4. Ziyaret veya sağlığını sormak amacıyla birine gitmek.

yoxleme kerdis *isg.* 1. El ile dokunara inceleme. 2. Bakma, gözden geçirme, kontrol etme. 3. Yoklama yapma, araştırma, arayıp sorma.

yuh *ünl.* Protesto etme veya kınama, ayıplamak için "yakışmadı, ayıp sana, olur mu öyle" anlamına gelir.

yunan *ise.*1.Yunanistan. 2. Yunanistan halkından olan kimse.

yunane *isd.* Yunanistan halkından olan Kadın kimse.

yunani *işç.* Yunanlılar.

yunanki *ise. ve s.* 1. Yunan halkıyla ilgili olan, yunan vari. 2. Yunanca, yunan dili.

yunanisatan *ise.* Yunanistan devleti ve ülkesi.

Z-z

"Z", Latince'de öteden beri var olduğu bilinen ancak bir ara kullanılmaz olan bu harf, gerçekte Yunanca'dan Latince'ye giren sözcüklerde yer alıyordu. Yunanca "Zeta"nın, Fenike dilinde "Zeytin" anlamına gelen Zai'den gelebileceği söyleniyor. Bu harfin Fenike yazısında, altında ve üstünde kendisiyle aynı uzunlukta, yatay birer çizgi olan dik bir çizgiden oluştuğu görülür. Harf klasik Yunanca'da ve Latince'de bugünkü biçimiyle ve abecenin sonunda yer alıyordu. Zazaca abecesine Latin yazısından alınıştır.

z, Z Zazaca alfabesinin 30'uncu ve son harfi. *Ze* adı verilen bu harf, ses bilimi bakımından ötümlü diş eti sızıcısını gösterir.

-z (I) İsimlerin sonuna eklenince, onun, o ismin belirttiği yeri ve topluluğu ait bulunduğu belirtir, sıfat olarak aidiyetini niteler. *Areyiz* Areli, Areli topluluğundan olan. *Moskız* Moskanlardan olan. *Demenız* Demenan'lardan olan. Turkmenız Türkmenlerden olan.

-z (II) İsim ve sıfatların sonuna gelerek olumsuz nitelemeler yapar. *Xersız* Hayırsız. *Meteliksız* Meteliksiz. *Arsız* Arsız.

za (Memeli hayvanlar için) Doğurmuş, doğum yapmış. *Bize za* Keçi doğurmuş. *Manga za* İnek doğurmuş, doğum yapmış. *Miye za* Koyun doğurmuş, doğum yapmış.

zae *s.* (Zaye) (Hayvan için) Doğurmuş olan, kuzlamış olan .

zabıt *ise.* Rütbesi teğmenden binbaşıya kadar olan subay, asker.

zabıta *isd. Ar. zâbita* 1. Yurt içinde genel düzen ve güveni korumakla görevli, iç işlere bağlı kolluk gücü. 2. Şehirlerde güvenliği sağlamakla görevli yönetim.

zabıte *isd.* Tutanak, zabıt.

zabıte deguretene *f.* Tutanak tutmak. *Zabıte decerê* Tutanak tutun.

zabıte deguretis *isg.* Tutanak tutma.

zabıti *isç.* Zabıtlar, tutanaklar.

zabıtname *ise. Far.. esk.* Tutanak.

zabitiye *isd.* Subay olma durumu, asker.

zad *ise.* 1. Azık, gıda, besin, yiyecek maddesi.*Hevê zad çede çino* Evde azıcık gıda (tahıl) bile yok. "*Hirısu heştinede mave rozu hevê zad nêdiyenê*" Otuz sekizde günlerce azıcık yiyecek bulamazdık.-Vatoğ: Uşenê Dursını. *Keşi hevê zad na domonu nêdo* Kimse yiyecek bir şey bu çocuklara vermemiş.2.Yaşatmak ve geliştirmek için gerekli besinleri yedirmek, içirmek işi. 3.Özellikle doğurma mevsiminde tahıl unu, arpa kırıntısını su ile karıştırarak hayvanlara verilen bulamaç. *Tenê zad uweke, a manga zayiye de* Biraz yiyecek (tahıl unu) suya koy, o doğurmuş olan ineğe ver.

zaf (zof) *s.* 1. Çok, çokça, fazla. *Zafê* çoklar, kalabalıktırlar. 2. Hayli, epeyce. *Zaf jedero* Çok fazladır.*Zaf rewra* Çok önceden. 3. Bol miktarda. 4. Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan. *Ewro kare ma zafo* Bu gün işimiz çoktur. *Ez dinera zaf hasken* Ben onları çok seviyorum. *Ma zaf zumıra haskeme* Biz birbirimizi çok seviyoruz.

zaf biyaene *f.* 1. Çok olmak, çoğalmak, fazlalaşmak. 2. Kalabalık olmak, kalabalıklaşmak.

zaf biyais *isg.* 1. Çok olma, çoğalma, fazlalaşma. 2. Kalabalık olma, kalabalıklaşma.

zafeni *ise.* 1. Çokluk, bolluk. 2. Fazlalık.

zafenra *zf.* 1. Fazladan, artık olarak. 2. Fazlasıyla.

zafer *zf.* 1. Fazlasıyla, çokça, bol olarak. 2. *s.* Çok olanı.

zafeteni Niceleri, çokları, bir çokları. *Zafe teni bêkesê* Niceleri kimsesizdirler. Zafetenu Niceleri çokları. *Zafetenu mıra hen va* çokları bana öyle dediler.

zafiye *isd.* 1. Çokluk, bolluk. 2. Fazlalık.

zafiyera *zf.* 1. Fazladan, artık olarak. 2. Fazlasıyla.

zaf jede biyaene *f.* 1. Çok fazla olmak. *Zaf jêde bi* çok fazlaydı. 2.Gereğinden fazla artmak, çoğalmak.

zaf jede biyais *isg.* 1. Çok fazla olma. 2. Gereğinden fazla artma, çoğalma.

zaf jediyaene *f.* Gereğinden fazla artmak, çoğalmak.

zaf jediyais *isg.* Gereğinden fazla artma, çoğalma.

zaf jednaene *f.* Gereğinden fazla arttırmak, pek çok fazlalaştırmak.

zaf jednais *isg.* Gereğinden fazla arttırma, pek çok fazlalaştırma.

zaf kerdene *f.* Çoğaltmak, arttırmak, fazlalaştırmak.

zaf kerdis *isg.* Çoğaltma, arttırma, fazlalaştırma.

zafkerdoğ/e *ise/d.* Çoğaltan, fazlalaştıran.

zaf mendene *f.* 1. belli bir şeyden geriye çok kalmak, artmak. 2. Bir yerde çok durmak, çok beklemek, çok kalmak.

zaf mendis *isg.* 1. Belli bir şeyden geriye çok kalma, artma. 2. Bir yerde çok durma, çok bekleme, çok kalma.

zaft *ise.* Önlem, güç yettirme, durdurma, tutma. *Şine ke pêbıjêri, zaft nêbi* Gittim ki tutayım, güç yettiremedim.

zaftayi *isç.* Zabıtalar, jandarmalar.

zaft biyae *is.(e)* 1. Gasp edilmiş olan. 2. Önlenmiş, engellenmiş, güç yettirilmiş, tutulmuş olan.

zaft biyaene *f.* 1. Zapt edilmek, durdurulmak, önü alınmak, önlenmek. 2. El konulmak, gasp edilmek, zorla alınmak.

zaft biyais *isg.* 1. Zapt edilme, durdurulma, önü alınma, önlenme. 2. El konulma, gasp edilme, zorla alınma.

zaft kerdene *f.* 1. Zor kullanarak ele geçirmek, zorla birinin malını veya bir şeyini gasp etmek, el koymak. *Hêgaye ma zaft kerdo* Tarlamızı gasp etmiş.2.(Birinin hareketini) Önlemek, zaptetmek, engellemek, önünü almak, durdurmak. 3. Güç yettirmek. *Besenêken zaftker* yapamıyorum zapt edeyim. *Zaft nêken* Güç yettiremiyorum, engelleyemiyorum. *Zaft nêbeno, guze mı cı nêsono* Zapt edilemiyor, gücüm kendisine yetmiyor.

zaft kerdis *isg.* 1. Zor kullanarak ele geçirme, zorla birinin malını veya bir şeyini gasp etme, el koyma. 2. (Birinin hareketini) Önleme, zaptetme, engelleme, önünü alma, durdurma. 3. Güç yettirme.

zaft nêbiyaene *f.* Zapt edilememek, güç yettirilememek.

zaft nêbiyais *isg.* Zapt edilememe, güç

yettirilememe.

zaf tong *zf.* Az çok, ne varsa.

zaf zaf *zf.* Çok çok, pek fazla, aşırı olarak.

zagon *ise.* 1. Yol, yöntem, gidişat, düzen. 2. Belli yöntem, ilke veya yasalara göre kurulmuş olan durum, nizam, sistem, düzen. 3. Tutum, durum, davranış tarzı. 4. Bir devletin belli başlı ilkeleri bakımından yönetimde tuttuğu yol, yöntem biçimi, rejim. 5. *sos.* Toplumsal bir yapı içinde öğelerin bütüne, bütünün öğelere göre ve öğelerin birbirlerine göre ilişkileri. 6. Somut ve soyut nesnelerin bir sıraya, bir hedefe, bir amaca göre sıralanması. 7. Bir ailenin yaşayış, kültür düzeyi, anlayış ve ilişkilerinin bütünü.

zagoni *isç.* 1. Rejimler, sosyal sistemler. 2. (Soyut ve somut nesneler için) Dizgeler, sistemler. 3. Yaşayış ve kültür biçimleri, duruş ve davranışların bütünü. 4. Aile düzenleri.

zagone dina *ise.* Dünyanın düzeni, dünyadaki yaşam biçimi.

zagone kırmanciye ise. Kırmanciye'nin kendine özgü düzeni, yol yordamı, idare biçimi, idare sistemi, adetleri gelenekleri, kendine özgü ilkeleri, toplumsal yaşam biçimi.

zagono newe *ise.* 1. Yeni rejim. 2. Fransız ihtilali, 1789'dan zamanımıza kadar olan süre, bu devrimden sonra kurulan devlet sistemi, bu ilkelere göre oluşan yeni devlet düzeni.

zagono viren *ise. ve s.* 1. Eski düzen, rejim, sistem. *Zagone virenu* Eskilerin düzeni. *Zagono nikae* Şimdiki düzen. Zagone dewletu Devletlerin kendilerine göre kanunları, adetleri, töreleri. 2. Evvelki yol, yöntem, adalet ve gelenekler. *No zagone mileti niyo, zagone zalimuno* Bu halkın kanunu değildir, zalimlerin kanunudur. *Peyniyede na zagone sima rijino* Sonunda sizin bu sisteminiz yıkılacak. *Zagone ağawu* Ağaların sürdürdüğü düzen. *Zagone pexamberu* Her peygamberin kendine göre kurdukları sistem, adet, töreler ve inançlar.

zahir *s.*1. Açık, belli.2. *ise.* Dış yüz, görünüş. *Zahirê ho rındo, batıne ho seneno* Görünüşü iyidir, ya görünmeyen yüzü nasıldır? 3. *zf. hlk.* Kuşkusuz, elbette, şüphesiz. 4. *zf.* Görünüşe göre, anlaşılan, meğer.

zahiren *zf.* Görünşte, görünüşe göre.

zahiri *s.* 1.Görünen, görünürdeki.2.İçten olmayan, yapmacık.

zalım *is.(e).* 1. Zalim.2.Acımasız ve haksız davranan, kıyıcı, zulmeden. *Bîyo zalım dano domonuno* Zalim olmuş, çoukları dövüyor. *Zalımo* Zalimdir. *Zalımera* Zalimin tekidir (d). *Zalımero* Zalimin tekidir (e). 3. *mec.* Yaman, kurnaz.

zalım biyaene *f.* Zalim olmak, kıyıcı, acımasız olmak.

zalım biyais *isg.* Zalim olma, kıyıcı, acımasız olma.

zalımêna *zf.* Acımasız olarak, zalimce, zalimlikle.

zalımeni *ise.* Zalim olma durumu, zalimlik.

zalımiye *isd.* Zalimce davranış, zalimlik

zalımeni kerdene *f.* 1. Zalimlik etmek. 2. Direngenlik göstermek.

zalımeni kerdis *isg.* 1. Zalimlik etme. 2. Direngenlik gösterme.

zama *ise.* Damat, enişte.

zaman *ise.(zeman) (waxt) (taw) (Çağ). Zaman.* 1. Bir iş veya oluşuniçinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit. 2. Bu sürenin belirli bir parçası, vakit. *Zamane rakotenede* Yatma vaktinde. 3. Belirlenmiş olan an. *Zamanera dime* Bir

süre sonra. 4. Çağ, mevsim. *Zamane zarzawut vêrdora* Sebze mevsimi geçmiş. 5. Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler. 6. Dönem, devir. *Zamane made* Bizim dönemimizde. *Zamane dinede* Onların zamanında. 7. Bir süre ile ilgili durum ve şartlar. *Tı zamanero xıravında ama* Sen kötü şartlarda geldin. *Sıma zamano xıravında ez guretu* Siz kötü bir durumda beni yakaladınız. 8. *gr.* Fiillerin belirttikleri geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman kavramı. 9. *jeol.* Yer kabuğunun geçirdiği gelişimde belirlenen ve fosillere göre dörde ayrılan geniş evrelerden her biri. 10. *müz.* Ölçü bölümü. 11. *astr.* Güneş ve yıldızların öğlene göre açısal uzaklığına karşılık bir ölçü.

zamande *zf.* Zamanında, vaktinde.

zamanê *zf.* 1. Bir süre için, belirli bir zamanda. 2. Bir zamanlar, vaktin birinde.

zamanede *zf.* zamanın birinde, bir vakitler.

zamane ho vêrdaene *f.* Zamanı geçmek. *Zamanê ho vêrdo ra* Zamanı geçmiş.

zamane ho vêrdais *isg.* Zamanı geçmek.

zamanera dime *zf.* Belli bir zaman sonra, belli bir sürnin ardından.

zamanê werte fiştaene *f.* Aradan bir süre geçmesini sağlamak, araya bir zaman koyamak, ara vermek. *Zamanê werteftye* Arasına bir zaman köy, ara ver.

zamanê werte fiştais *isg.* Aradan bir süre geçmesini sağlama, araya bir zaman koyama, ara verme.

zamane werte kêwtene *f.* Araya zaman girmek, aradan bir süre geçmek.

zamane werte kêwtis *isg.* Araya zaman girme, aradan bir süre geçme.

zamano ke *bağ.* "Ne zaman ki, bir dönemin anlatımında kullanılır. *Zamano ke ma tede şime Estemol* Bizim İstanbul'a gittiğimiz zaman içinde. *Zamano ke Urıs tede ame* Rusların geldiği zaman içinde. *Zamano ke yê tede qırkerdi, payizvi* Onların içinde katledildiği zaman, sonbahardı.

zamanra *zf.* 1. Zamanında, vaktinde. 2. *(-dan, -den)* Zamandan, vakitten.

zamanro cı nêverdaene *f.* Bir işi zamanını geçirmeden yapmak, gerçekleştirmek, yapılması gerekeni tam zamanında yapmak. *Zamane ho vêrdero cı* Zamanı geçmiş, eskimiş.

zamanro cı nêverdais *isg.* Bir işi zamanını geçirmeden yapma, gerçekleştirme, yapılması gerekeni tam zamanında yapma.

zamanro cı vêrdaene *f.* Zamanını geçirtmek, geciktirmek.

zamanro cı vêrdais *isg.* Zamanını geçirtme, geciktirme.

zamansız *is.(e)* 1. Zamanı olmayan. 2. (Bir iş için) Uygun olmayan zaman.

zamansız kêwtene *f.* 1. Gideceği yere zamanında ulaşmamak, geç kalmak. 2. Yapılması gereken zamana aykırı düşmek.

zamansız kêwtis *isg.* 1. Gideceği yere zamanında ulaşmama, geç kalma, zamansız varma. 2. Yapılması gereken zamana aykırı düşme, zamanı uygun olmama.

zaman zaman *zf.* Zaman zaman, aralıklı olarak, bazı zamanlar.

zamayeni *isd.* Damat olma durumu, eniştelik, damatlık.

zamayiye *isd.* Damat olma durumu, eniştelik, damatlık.

zamet (zahmet) *ise. Ar. zahmet.* Sıkıntı, güçlük, yorgunluk, eziyet, meşakkat. *Zamet mekue* Zahmete girme. *Sevetuna mıra zamet mekuye* Benim için zahmete girme.

zamet cı daene *f.* 1. Zahmete sokmak, sağa sola koşuşturmak, yormak. 2.

Kafa yorucu bir işle uğraştırmak. *Na çeveri xelê zamet dave ma* Bu kapı bizi hayli yordu. *Na motori zaf zamet dave ma* Bu Motor bize çok zahmet verdi (uğraştırdı).

zamet cı dais *isg.* 1. Zahmete sokma, sağa sola koşuşturma, yorma. 2. Kafa yorucu bir işle uğraştırma.

zamete hora *zf.* Kendine zahmet ederekten, bir zahmet, zahmet olmazsa.

zametê ho *ünl.* "Lütfen, bir zahmet, sana zahmet olacak ya" anlamında kullanılır. Bir zahmet, sana zahmet olacak amma.. *Zametê hora ala kerem kena* Sana zahmet olacak ama müsade eder misin? *Zamatê hora çae dana mı* Sana zahmet olmazsa bana bir çay verir misin? *Zametune hora mırê na mektuve wanena* Lütfen bana bu mektubu okur musun? 2. "Bağışla, hoş gör, af edersin" anlamına gelir. *Tore zamet beno* Sana zahmet olacak (bağışla), af edersin.

zamet fiştaene *f.* Zahmete sokmak.

zamet fiştais *isg.* Zahmete sokma.

zametın *s.* Zahmetli, meşakkatli, yorucu, sıkıntı verici.

zametke *zf.* Zahmet etmeksizin, lütfen.

zamet kena *zf* Lütf eder misin?

zamet kerdene *f.* Zahmet etmek, yorulmak.

zamet kerdis *isg.* Zahmet etme, yorulma.

zametkar/e *is. (e/d)* 1. Sıkıntı verici, zahmetli. 2. Zahmet çeken, sıkıntıya katlanan (kimse). 3. *hlk. mec.* Çalışan, ter döken, işçi, rençber, emekçi.

zamet ontaene *f.* Zahmet çekmek, zahmet görmek, yorulmak. *Sevetuna mıra zamet meonce* Benim için zahmet çekme.

zamet ontais *isg.* Zahmet çekme, zahmet görme, yorulma.

zametu *zm. (-i)* Zahmetleri, yorgunlukları, eziyetleri.Meşakkatları.

zametune hora *ünl.* (Nezaket deyimi) Bir zahmet, eğer zahmet olmazsa, lütfen.

zamır (zamir) *ise. Ar. zamir.* 1. *esk.* İç yüz, iç. 2. *gr.* Kişi, özlük, gösterme, soru ve belirsizlik kavramları vererek, varlıkların yerini tutan kelime, adıl: (Şahıslar için, tekil) ***Ez, tı, o*** (wo), *a*: Ben, sen, o (e), o (d); (çoğul) ***ma, sıma yê/yi*** : Biz, siz, onlar. (Varlıklar için tekil) ***No/na, o/a*** : Bu (e/d), o (e/d); (çoğul) ***nê, yê/yi:*** Bunlar, onlar. *Ezve ho* Ben kendim. *No* Bu (e). *Tıve ho* Sen kendin. *Nine* Bunlar/Bunları.

zampara *ise. ve s.* Kadın peşinde koşan, çapkın.

zampareni *ise.* Zamparalık, çapkınlık.

zamq *ise.* Zamk, yapıştırıcı, yapışkan.

zamq biyae *s.* Zamklanmış olan.

zamq biyaene *f.* Zamklanmak.

zamq biyais *isg.* Zamklanma.

zamq kerdene *f.* Zamklamak, yapıştırıcı ile yapıştırmak, zamk sürmek.

zamq kerdis *isg.* Zamklama, yapıştırıcı ile yapıştırma, zamk sürme.

zan *ise.* Sanma, sanı, kuşku. *İson bıne zande meverde* İnsanı kuşku altında bırakma. *İftıraro mı kerda, ez ewro bınê zanderune* Bana iftira edilmiş, ben bu gün zan altındayım.

zangır zungur *zf.* 1.Gürültülü bir biçimde Zangır zangır. 2. mec. (Konuşma için) Gelişigüzel, rastgele, paldır küldür. Zangır zungur qeseykena Paldır küldür konuşuyorsun. bağırma, çağırma

zangoç *ise. Erm.* Kilisede çan çalmakla görevli (kimse), çancı.

zanlı *s. ve ise.* Sanık, suçlu sanılan, itham altında olan (kimse).

zar (I) *ise.* 1. İnce perde veya örtü. 2. *anat.* İnce ve yumuşak yaprak durumundaki organlara ve organ bölümlerine verilen ad; epitelyum örtülerinin özelliklerine göre bu organ-

lara sümüksü veya telsiz zar denir. *Zare goş* Kulak zarı. 3. *bot.* Birbiirne sımsıkı yapışık hücre veya moleküllerden oluşan ve bitkilerin çeşitli bölümlerini bir kın gibi saran ince tabaka.

zar (II) *ise.* Tavla ve başka oyunlarda kullanılan, genellikle kemik, fil dişi, plastik vb. sert nesnelerden yapılan, 6 yüzeyinin her birinde 1'den 6'ya kadar nokta veya benek bulunan küçük iki kareküpten her biri, oyun aracı.

zar (III) *ise.* Talih, şans, baht. *Zare dey nêgureeno* Onun (e) şansı çalışmıyor. *Zare dae (d) yaver nêsono* Onun şansı yaver gitmiyor.

zar (IV) *s.(e)* (İnsan veya hayvan için) Zayıf, güçsüz, cılız, sıska, eti yağı olmayan.

zarance *isd. zool.* 1. Sülüngillerden, güvercin büyüklüğünde, eti için avlanan, tüyü boz, ayakları ve gagası kırmızı renkte bir kuş, keklik 2. *mec.* Çok güzel kadın, veya kız.

zaranci *isç.* Keklikler.

zaranca hindi *isd.* 1.Hint kekliği. 2. *mec.* Hint güzeli, kadın veya kız.

zarava *isd.* Şaka, latife, kimseyi incitmeden, kimseyi kırmadan yapılan muhabbet, şakalaşma.

zaravacı *s.(e)* Şakacı, latifeci, şaka yapmayı seven (kimse). *Zaravaciyero* Şakacı, mugallitin biridir.

zaravacıye *s.(d)* Şakacı, latifeci, şaka yapmayı seven (kimse).

zarava kerdene *f.* 1. Şaka etmek, latife yapmak, güldürmek, muhabbet etmek, birlikte eğlenmek, şakalaşmak. 2. Şaka ediyorlardı, muhabbet ediyorlardı.

zarava kerdis *isg.* Şaka etme, latife yapma, güldürme, muhabbet etme, birlikte eğlenme, şakalaşma.

zar biyaene *f.* 1.Zayıf, cılız, sıska, güçsüz olmak. 2.Yoksul, fakir,olmak.

zar biyais *isg.* 1. Zayıf, cılız, güçsüz olma. 2. Yoksul, fakir, düşkün olma.

zare ho guriyaene *f.* Şansı çalışmak, şansı işlemek.

zare ho guriyais *isg.* Şansı çalışma, şansı işleme.

zareni *ise.* 1. Zayıflık, cılızlık. 2. Maddi güçsüzlük, fakirlik.

zareni neçareni *ise.* Zayıf ve çaresiz olma durumu, yoksulluk perişanlık.

zariye neçariye *isd.* Zayıf ve çaresiz olma durumu, yoksulluk perişanlık.

zarif/e *ise/d.* 1.Çekicilik, biçim, görünüş, durum ve davranışlarıyla hoşa giden, beğenilen. 2. (Dil, konuşma vb. için) Beğenilir ve nükteli. 3. Hoşa giden bir biçimde konuşan.

zarifeni *ise.* Zarif olma durumu, zariflik, incelik, zarafet.

zariye *isd.* 1. Zayıflık, cılızlık. 2. Maddi güçsüzlük, fakirlik.

zariyera *zf.* 1. Fakirlikten, yoksulluktan, zayıflıktan dolayı. 2. Fakirlikle, yoksullukla, zayıflıkla.

zar neçar *s.(e)* 1. Zayıf, cılız ve çaresiz. 2. Maddi yönden zayıf, yoksul ve fakir düşmüş, sıkıntı içinde olan. 3. *zf.* Çaresiz, eli mahkûm olarak. *Zar naçar mı vatena dine qewul kerde* Güçsüz ve çaresizlikten dolayı ben onların dediğini kabul ettim. *Zar naçar mı cirê vile naro* Çaresiz olarak kendisine boyun eğdim. *Zar neçar mı qereqolde dey sero ifade da* Güçsüzlüğümden ve korkumdan ötürü Ben Karakolda onun üzerine ifade verdim. *Mave zarêna ho ver şime teslim bime* güçsüzlüğümüzden dolayı gittik teslim olduk.

zar neçariyera pil kerdene *f.* (Çocuklar için) Yoksulluk ve perişanlığına rağmen büyütmek, yetiştirmek, yoksulluk ve fakirlikle büyütmek. *Mıve zar neçarie na domon kerd pil* Ben bu

çocukları fakirlik ve sefalet içinde büyüttüm. *Mıve zaru neçariyera na domon resnayra, ardi werte* Ben yoksul ve naçarlıkla bu çocukları yetiştirdim, ortaya getirdim.

zar neçariyera pil kerdis *isg.* (Çocuklar için) Yoksulluk ve perişanlığına rağmen büyütme, yetiştirme, yoksulluk ve fakirlikle büyütme.

zar sıktaene *f.* Şansı kırmak, talih değiştirmek.

zar sıktais *isg.* Şansı kırmak, talih değiştirme.

zati zungur *ise.* Çok ünlü bir sihirbaz, Zat-i Zungur.

zart zurt *zf.* 1. Zart zurt biçiminde. 2. s. Anlamsız, boş ve kaba lakırdı. 3. *s.* Kendini bir şey sanan, yüksekten atıp tutan, kaba kuvvet gösterisi yapan (kimse).

zart zurt estaene *f.* Gelişigüzel, mideden atmak, düşünmeden konuşmak. *Zart zurt qeseykeno* Ne konuştuğunu bilmiyor, rast gele lafa karışıyor, gelişigüzel konuşuyor.

zart zurt estais *isg.* Gelişigüzel, mideden atma, düşünmeden konuşma.

zart zurt qeseykerdene *f.* Gelişigüzel konuşmak, atıp tutmak.

zart zurt qeseykerdis *isg.* Gelişigüzel konuşma, atıp tutma.

zaruret *ise. Ar. zarüret.* 1. Mecburiyet, zorunluk, zorunluluk. 2. Sıkıntı, yoksulluk, fakirlik.

zaruri *s.(e)* Zorunlu, mecburi, kaçınılmaz (olan).

zar zu *ise.* Okuma yazma. *Zar zu nêzon* Okuma yazma bilmem.

zar zu cı daene *f.* Okuma yazma öğretmek.(Ölü için) Ölü defin edildiği sırada ölüye Talkın vermek.

zar zu cı dayis *isg.* Okuma yazma öğretme. (Ölü için) Ölü defin edildiği sırada ölüye Talkın verme.

zar zone ho çinêbiyaene *f.* Okuma yazması olmamak.

zar zone ho çinêbiyais *isg.* Okuma yazması olmama.

zat *ise.* 1. Kimse, kişi. 2. Kendi, öz.

zate wess s. Tatlı ve sıcak sohbetli, hoş ve sempatik şahsiyetli. *Zatê horo ison wes yeno* Şahsiyeti insana şirin geliyor.

zatura *isd. Ar. zâtu'r-ri'e.* Sancı, ateş ve öksürükle beliren, tehlikeli bir akciğer iltihabı, batar, zatürre.

zat zut *zf.* "İkide bir" kötü biçimde tekrarlanarak. *Zat zut kuno cı vejino* Durmaksızın girip çıkıyor. *Zat zut sono yeno* Habire gidip geliyor. 2. "Şapşal ve gelişi güzel" hareket ederek, konuşarak. *Zat zut qeseykeno* Aptal aptal konuşuyor.

zay *s.(e).* 1. Yitmiş, yitik, kaybolmuş olan, kayıp. 2. *ise.* Zarar, ziyan, elden çıkma, yok olma. 3. İşe yaramaz, yararsız, boş.

zayat *isç.(Zeyat).* Yitikler, kayıplar.

zay biyae *s.* Kaybolmuş olan, yitmiş olan, ziyan olan. Zaye bivi Ziyan olmuştu.

zay biyaene *f.* 1. Kaybolmak, yitmek, yok olmak. 2. *(nsz)* Yitirilmek, ziyan olmak.

zay biyais *isg.* 1. Kaybolma, yitme, yok olma. 2. Yitirilme, ziyan olma.

zaye *s.* Doğmuş olan (hayvan yavrusu).

zayene (zaene) *f.* (Hayvanlar için) Doğurmak, yavrulamak.

zayif (zaif) *s. Ar. za'if.* 1. (İnsan, hayvan için) Eti, yağı az olan, sıska, cılız, arık. 2. Görevini yapacak yeterli gücü olmayan. 3. Sağlamlığı, dayanıklılığı olmayan. 4. *mec.* Bilgi yönünden yeterli olmayan, yeteneksiz. 5. Kişilik ve ruhsal yönden gereği kadar güçlü olmayan. 6. Önemli, güvenilir olmayan. 7. Enerjisi, etkisi, yoğunluğu az olan.

zayif biyae *s.(e)* Zayıflamış olan.

zayif biyaene *f.* Zayif olmak, zayıflamak.
zayif biyais *isg.* Zayif olma, zayıflama.
zayifeni *ise.* Zayıflık, güçsüzlük. *Zayıfa* (d) Zayıftır. *Zayıfo* (e) Zayıftır.
zayifiye *isd.* Zayıflık, güçsüzlük.
zayif kewtene *f.* Zayıf düşmek, güçten düşmek, zayıf kalmak.
zayif kewtis *isg.* Zayıf düşme, güçten düşme, zayıf kalma.
zayif mendene *f.* Zayıf, cılız, sıska, güçsüz kalmak. *Zayıf menda* (d) Zayıf kalmış. *Zayıf mendo* (e) Zayıf kalmış.
zayif mendis *isg.* Zayıf, cılız, sıska, güçsüz kalma.
zayis (zais) *isg.* (Hayvanlar için) Doğurma, yavrulama.
zayiye *s.(d)* Doğurmuş olan hayvan.
zayiyede şiyaene *f.* Boş yere ziyan gitmek, haydan gelip huya gitmek.
zayiyede şiyais *isg.* Boş yere ziyan gitme, haydan gelip huya gitme.
zay kerdene *f.1.* Yitirmek, kaybetmek. 2.(Su için) *Uwe zay kerda* Su tüketilmiş, harcanmış.
zay kerdis *isg.1.* Yitirme, kaybetme. 2 .(Su için)
zaynaene *f.* (Hayvan için) Doğurtmak, doğurmasını sağlamak.
zaynais *isg.* (Hayvan için) Doğurtma, doğurmasını sağlama.
zaza *ise.* 1. Zaza halkı ve bu halktdan olan kimse. 2. Zaza halkının konuştuğu dil.
zazaistan *ise.* Zaza halkının yaşadığı coğrafya, Zaza yurdu.
zazaki *ise.* Zaza halkının konuştuğ dil, Zazaca.
zazay *isç.* Zazalar, Zaza halkı, Zaza toplumu, Zaza milleti.
zazaye *isd.* Zaza halkından olan bayan.
ze *bağ.* Biraz, azıcık. *Ze dine desst lıvaena* Biraz onların elinden kıvranıyorsun. *Ze kufena* Biraz pofluyorsun. *Ze posema asena* Biraz pişman görünüyorsun. *Ze qıne bena hora* Biraz kıçını çekiyorsun. *Ze tı xuye kena* Sen biraz huylanıyorsun. *Ze tı lıvaena* Sen biraz kıvranıyorsun. *Ze tı kaleke bena hora* Sen biraz yan çekiyorsun.
zebani *ise.*1. Cehennem bekçisi. 2. Zebella.
zebaniye *isd.*1. Cehennem bekçisi. 2. Zebella.
zebella *ise. hlk.* Çok iri yarı kimse.
zebêra *isd. İt. zebra < İsp. Port. zebro, zebra.* Tekparmaklılardan, ata benzeyen, derisi çizgili. Afrika'da yaşayan memeli hayvan.
zebun *s.* Zayıf, güçsüz, âciz, zavallı duruma düşüen. *Mal têde zebuno* Davarın hepisi takatsızdır.
zebun biyaene *f.* Takatsız olmak, güçsüzleşmek. *Ez endi sıma destte zebun bine* Ben artık sizin elinizden bunaldım. *Mal zebun biyo* Davar bunalmış.
zebun biyais *isg.* Takatsız olma, güçsüzleşme.
zebuneni *ise.* 1. Âcizlik, zayıflık, güçsüzlük. 2. (Davar vs. için) Yorgun, takatsız veya aç düşmüşlük.
zebun kerdene *f.* 1. Yormak, yıpratmak, halsiz ve güçsüz düşürmek. 2. Bıktırmak, bunaltmak.
zebun kerdis *isg.* 1. Yorma, yıpratma, halsiz ve güçsüz düşürme. 2. Bıktırma, bunaltma.
zebur *isd. Ar. zebûr.* Tanrı tarafından Davut Peygamber'e gönderildiğine inanılan kutsal kitap.
zeğel *s.* 1. Hilekâr. 2. Tembel.
zeğeleni *ise.* 1. Hilekârlık. 2. Tembellik.
zeğeliye *isd.* 1. Hilekârlık. 2. Tembellik.
zeğer *ise. zool.* 1. Bir cins av köpeği. 2. *mec. alay.* Küçük ve yaramaz (çocuk).
zekâ *ise.* İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargıla-

ma ve sonuç çıkartma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet, zeyreklik, feraset.

zekâlı *ise.* Anlama, kavrama yeteneği olan, zekası olan.

zekât *ise. Ar. zekât.* Müslümanlıkta sahip olunan mal ve paranın kırkta birini, her yıl sadaka olarak dağıtması, İslâmın beş şartından biri.

zeke *zf. ve edt.* "Hani.. ya, sözde", "... gibi" anlamında, cümle başında zarf ve edatlar ya da doğrulama sorusu yapar. *Zeke mı va* Benim dediğim gibi. *Zeke ey va* Onun (e) söylediği gibi. *Zeke da cı* Hani kendisine vermişti. *Zeke sıma hen nêva* Hani siz öyle demediniz mi? *Zeke sıma söz da* Hani siz söz vermiştiniz. *Zeke sıma tey qeseykerd* Hani ya siz kendisiyle konuşmuştunuz?

zeki *is.*(e) Anlama, kavrama yeteneği olan, anlak, zeyrek.

zel *ise.* Otsu bitkilerin kuru çöp tanesi, çöp.

zelal (zalal) *s.*(e) 1. Duru, berrak, temiz. *Uwa zelale* Arı duru su. 2. Açık, saydam, net. *Teverra hewa pakawo zelalo* Dışarda hava açık ve berraktır.

zelal biyae *s.* 1. Berraklaşmış, durulmuş olan. 2. Sadeleşmiş, açıklığa kavuşmuş olan.

zelal biyaene *f.* 1. Berrak olmak, duru olmak, berraklaşmak. 2. Net olmak, netleşmek, açıklık kazanmak. . *A xevere va tenena zelalvo* O mesele biraz daha netleşsin. *Asme tam biya zelale* Ay tamamen netleşmiş, berraklaşmış. *Asme zelala çiçeğa* Ay çiçek gibi netleşmiş. *To hana ke zelal qeseykerd* İşte şimdi sen açık ve net konuştun.

zelal biyais *isg.* 1. Berrak olma, duru olma, berraklaşma. 2. Net olma, netleşme, açıklık kazanma. *Zelal biyaise a xevere çino* O olayın netleşeceği yok.

zelaleni *ise.* Duruluk, berraklık, arılık, açıklık, netlik.

zelaliye *isd.* Duruluk, berraklık, arılık, açıklık, netlik.

zelal kerdene *f.* 1. Arıtmak, berraklaştırmak, durulaştırmak. *Ru zelalke* Yağı durulaştır. *Uwe zelalke* Suyu Berraklaştır. 2. Açıklık getirmek, netleştirmek, saydamlaştırmak. *Qesê ho zelalke* Sözünü netleştir. *A mesela tenena zelalke* O meseleyi biraz daha netleştir.

zelal kerdis *isg.* 1. Arıtma, berraklaştırma, durulaştırma. 2. Açıklık getirme, netkeştirme, saydamlaştırma.

zelal kerdoğ/e *ise/d.* 1. Durultan, berraklaştıran, arıtan, saydamlaştıran. 2. Netleştiren, açıklık getiren.

zelık *ise.* 1. Küçük çöp, çöpcük. Zelikê aveliki Süpürge çöpü. 2. *s.* Kuru otsu bitki cinsinden olan. 3. *s. mec.* Çok zayıf, ince, ağırlığı olmayan.

zeliha (jele) *isd.* Kadın ismi.

zelil *s.(e)* Hor görülen, aşağı tutulan, aşağılanan.

zem (I) *ise.* Bir kimsenin arkasında, gıyabında konuşma, sözünü etme, çekiştirme, dedikodusunu yapma, kötüleme, yerme. *Cıre zem nêvo demvo, zê tenê mıqısırbi* Kendisine kötüleme olmasın muhabbet olsun, biraz cimri idi. *Pesewu peroz zeme madero* Sabah akşam bizim alehimizdedir, bizi çekiştiriyor. *Roj miroj zeme sıma kenê* Her gün sizin dedikodunuzu yapıyorlar. *Zem niyo demo* Çekiştirme değil anmadır, muhabbettir.

zem (II) *ise.* Bir şeyin fiyatını arttırma, bir fiyat üstüne yeni bir fiyat koyma.

zemar *ise.* Fülütçü.

zemberiye *isd. Ar. zemherir.* Kışın en şiddetli zamanı, kara kış.

zembereg *ise. Far. zembürek.* 1. Saatin

çeşitli parçalarını harekete geçiren şerit şeklindeki çelik yay, zemberek. 2. Kapılara takılan yaylı kapama düzeni.

zembil *ise.*Bir kız evlendiğinden bir ay sonra annesinin onu ziyarete giderken götürdüğü hediyeler.

zem biyaene *f.* Zam olmak, fiyatında artış olmak.

zem biyais *isg.* Zam olma, fiyatında artış olma.

zembur *ise. bot.* Sarı ve hoş çiçekleri olan, küme halinde bulunan bir otsu bitki.

zem cı daene *f.* Zamm vermek, ücretini arttırmak, ekleme yapmak.

zem cı dais *isg.* Zamm verme, ücretini arttırma, ekleme yapma.

zem guretene *f.* Zam almak.

zem guretis *isg.* Zam alma.

zemin *ise.* 1. Yeryüzü, dünya. 2. Taban, döşeme, yer. 3. Bir konuya veya anlaşmaya temel olan, temel, dayanak. *Zemine yê qeşo çino* O sözün temeli, dayanağı yoktur. *Zemine a dewa puço* O davanın temeli çürüktür.

zeminli *s.(e)* Temeli olan, temelli, dayanaklı.

zemmayin *ise.* Ney, fülüt.

zem kerdene *f.* Arkasında konuşmak, gıyabında sözünü etmek, çekiştirmek, yermek, kötülemek, dedikodusunu, aleyhtarlığını yapmak.

zem kerdis *isg.* Arkasında konuşma, gıyabında sözünü etme, çekiştirme, yermek, kötüleme, dedikodusunu, alehtarlığını yapma.

zem ser amaene *f.* Üstüne zam gelmek, zamlanmak.

zem ser amais *isg.* Üstüne zam gelme, zamlanma.

zem wastaene *f.* Zam istemek.

zem wastais *isg.* Zam isteme.

zemzem *ise. Ar. zemzem.* 1. Kâbe yakınlarında bulunan bir kuyu. 2. Bu kuyunun Müslümanlarca kutsal sayılan suyu.

zenci *ise.* Siyah ırktan olan insan, Afrikalı.

zend (I) *'ise. anat.* Kol dirseği. *Zende hermi* Kol dirseği.

zend (II) *ise.* Zerdüştlerin kutsal din kitabı.

zenüd *ise.* Boru dirseği.

zeng *s.(e)* 1.Çakır / mavi gözlü. *Çıme zeng* Mavi / çakır gözlü. 2. Dikenli bir bitki adı. *Teliyo Zeng* çakır dikeni.

zenge (I) *ise.* Toprak kazmaya yarayan araç, kazma.

zenge (II) *isd.* 1. Metal pası, metal oksidi. 2. Bakır pası, bakır oksidi, bakır tuzları. *Zenga dıdonu* Dişlerin pası. 3. Pas biçimindeki bir bitki hastalığı. 4. Bakır tutma, mide zehirlenmesi.

zenge (III) *s.(d)* Mavi veya çakır gözlü.

zenge cı estaene *f.* Paslanmak, kendisine pas düşmek, pas sıçramak.

zenge cı estais *isg.* Paslanma, kendisine pas düşme, pas sıçrama.

zengefil *ise.bot.* 1. Zencefilgilleden, Hindistan ve Malezya'da yetişen, yaklaşık 100 cm yüksekliğinde, kamış görünüşünde, çok yıllık otsu bir bitki (*Zingiber officinale*). 2. Bu bitkiden elde edilen ve baharat olarak kullanılan toz.

zenge guretene *f.* 1. Pas tutmak, paslanmak. 2. (Metaller için) Oksitlenmek. 3. İshal olmak, bakır zehirlenmesi olmak.

zenge guretis *isg.* 1. Pas tutma, paslanma. 2. (Metaller için) Oksitlenme. 3. İshal olma, bakır zehirlenmesi olma.

zengeriye *isd.* 1. Dersim'de bir yerin adı. 2. Bu yer üzerine yakılmış ünlü bir halk şarkısı.

zengerrın *s. (e)* Paslı, paslanmış olan. *Zenge esto cı* Pas düşmüş. *Zenge nişta pa* Pas yapışmış, paslanmış. *Zenge gureto* Pas sarmış. *Zenge*

erzena cı Pas düşecek, paslanacak. *Zenge perra cı* Pas sıçramış, düşmüş.

zengi *ise.* At eğerine asılan metal ayak yeri, üzengi.

zengin *s. Far. sengin.* 1. Para, malı mülkü çok olan, zengin, varlıklı. 2. Yararlı veya kendisinden beklenen, istenilen nitelikleri çok olan. *Hetê zonra zengine* Dil yönünden zenginler. Hetê zonaenera (zonayiyera) zengine Bilme veya bilgi yönünden zengindirler. 3. Verimli. 4. Gösterişli.

zengineni *ise.* Zenginlik.

zenginiye *isd.* Zenginlik.

zengiye *isd.* Yarım ayak ölçüsü.

zeraet (zirat) *ise. Ar. zirrâ'at.* Ziraaat, çiftlik, tarım, rençberlik işi.

zerar *ise.* Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya kötü sonuç.

zerar cı daene *f.* Birine veya bir şeye zarar vermek, zararı dokunmak.

zerar cı dais *f.* Birine veya bir şeye zarar verme, zarara uğratma.

zerar cı dawoğ/e *ise/d.* Birine zarar veren, zarar dokunduran.

zerar diyaene *f.* Zarar görmek, zarara uğramak.

zerar diyais *isg.* Zarar görme, zarara uğrama.

zerar kerdene *f.* Zarar etmek.

zerar kerdis *isg.* Zarar etme.

zerar kerdoğ/e *ise/d.* Zarar eden.

zerarli/ye *s.(e/d)* 1. Zarar veren, zararı dokunan. 2. Bir işin sonunda değerli sanılan bazı şeyleri yitiren.

zerar ro cı verdaene *f.* Birini zarara uğratmak, zarara çarpıtmak.

zerar ro cı verdais *isg.* Birini zarara uğratma, zarara. çarpıtma.

zerarsız/e *s.(e/d)* Zararsız, zararı dokunmayan, zararı olmayan.

zerar ontaene *f.* Zarar çekmek.

zerar ontais *isg.* Zarar çekme.

zerar ontawoğ/e *ise/d.* Zarar çeken.

zerar ziyan Zarar ziyan.

zerd *ise.* 1.Yeşil ile portakal rengi arasındaki olan renk, altın rengi.2. *s.* Sarıya çalan, sarışın.

zerdali/ye *ise/d. Far. zerd-âlü.* 1. *bot.* Kaysi ağacının Akdeniz ülkelerinde yetiştirilen küçük meyveli bir türü. 2. Bu ağacın sarı, etli ve tatlı, acı çekirdekli meyvesi.

zerd biyae *ise.*1. Sararmış olan. 2. Sarılanmış olan.

zerd biyaene *f.* Sarı olmak, sararmak.

zerd biyais *isg.* Sarı olma, sararma.

zerd kerdene *f.* 1. Sarılaştırmak, sarı yapmak. 2. Sarartmak.

zerd kerdis *isg.* 1. Sarılaştırma, sarı yapma. 2. Sarartma.

zerde *is.(d)* 1. Sarıya çalan, sarışın. 2. *isd.* Safra *Uwa zerde.*

zerdêk *isç.* Maydanozgillerden, koni biçimindeki etli kökü için sebze olarak yetiştirilen iki yıllık otsu bir kültür bitkisi, yeregeçen, pürçüklü havuç

zerdeni *ise.* Sarı olma durumu, sarılık, sarışınlık.

zerdık *is.* 1. Sarımtrak. 2. *ise.* Yumurta sarısı *Zerdike haki.*

zerdıke *isd.* 1. Sarımtrak, sarışın. 2. *s.* Sarıya çalan, sarımtırak olan.

zerdıl *ise.* Kaysi meyvesinden yapılan reçel.

zerdi *isç.* 1. (İnsan için) Sarışınlar. 2. (Bitki, hayvan ve eşya için) Sarımtraklar, sarılar. *Vilikê zerdi* Sarı çiçekler. *Payızke ame dina bena zerde* Sonbahar gelince dünya sararır.

zerdiye *isd.* 1. Sarı olma durumu, sarılık. *Zerdiye gınave hekıno* Ekinlere sarılık düşmüş. 2. *tıp.* Sarılık hastalığı.

zerdusteni *ise.* Zerdüştlük. İsa'dan önce VII. yüzyılda Zerdüşt'ün kurduğu din ve bu dine Mensup olan kimse.

zerdüşti *isç. Far.* Zerdüştler, zerdüşt dinine bağlı olanlar.

zerduz *ise.* Sırmalı kumaş.

zere *ise.* 1.Herhangi bir durumun, cisminn veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dahil. *Zerre hêgay* Tarlanın içi. *Zerre tomofili.* Otomobilin içi. *Zerre çeyi* Evin içi. 2. Oyuk olan veya oyuk sayılabilen şeylerin boşluğu. *Zerre qutiye* Kutunun içi. *Zerre sandıqe* Sandığın içi. *Zerre dari* Ağacın içi. 3. Cisimlerin yüzeyleri arasında kalan her nokta. 4. Ten ile dış giysisler arası. 5. Kabuğu olan veya dış kabuk durumunda bulunan yiyeceklerde kabuğun sardığı bölüm. *Zerre goze* Cevizin içi. *Zerre soe* Elmanın içi. *Zerre qerpuze* Karpuzun içi. 6. Pirinç, soğan ve baharatla hazırlanan dolmalarda kullanılan karışım. 7. Mide, bağırsak, karın. 8. Akıl, gönül, irade gibi insanın manevî varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri. *Esqe zerri* Onsanın içindeki aşk, sevda. *Sewda zerri* İnsanın içindeki sevda. 9. *s.* (Somut kavramlarda) İki veya ikiden çok şeyde merkeze daha yakın olan. 10. *s.* İnsanın manevi varlığı ile ilgili olan. 11. *s.* İçle, iç işleri ile ilgili. 12. Derenin iki yamacı arasında kalan, boşluk, ara. *Zerre deri* Derenin içi. 13. Belli bir zaman diliminin her bir anı. *Zerre serede* Bir sene içerisinde .

zere cı daene *f.* 1. Gönlünü almak, sevgi göstermek. 2. Birine moral vermek yüreklendirmek, cesaretlendirmek.

zere cı dais *isg.* 1. Gönlünü alma, sevgi gösterme. 2. Birine moral verme yüreklendirme, cesaretlendirme.

zere daene *f.* Bir belgeyi veya dilekçeyi resmî makamlara iletmek, içeri vermek. *Mı erzıwale berde dê zerre* Ben dilekçeyi götürüp içeri verdim.

zere dais *isg.* Bir belgeyi veya dilekçeyi resmî makamlara iletme, içeri verme.

zere dawoğ/e *ise/d.* (Herhangi bir belgeyi) Resmi makamlara veren.

zerefa *isd. zool.* Zürefa.

zerefeti *isd.* Teker biçiminde yuvarlak ve kalın, yapılarak genellikle ters çevrilmiş saç altında pişirilen ekmeğin içi oyularak, içinden çıkan yumuşak ve kabuk ekmek kırıntılarının yeniden sıvanmış ve kab olarak kullanılan oyuk bölümüne konulmasından sonra, üzerine ayran ve kızgın tere yağ döküllerek yapılan geneleksel yemek.

zere guretene *f.* 1. Bir şeyi dişardan içeri getirmek. 2. Dışardan gelen birini eve kabul etmek. 3. Birini tutuklamak, hapse atmak. 4. Karın ağrısına tutulmak.

zere guretis *isg.* 1. Bir şeyi dişardan içeri getirme. 2. Dışardan gelen birini eve kabul etme. 3. Birini tutuklama, hapse atma. 4. Karın ağrısına tutulma.

zere guretoğ/e *ise/d.* 1. İçeriye alan. 2. İçeriye taşıyan. 3. Tutuklayan. 4. Karın ağrısına tutulan.

zere hira *is.(e)* Geniş yürekli, hoşgörülü, sabırlı olan (kimse).

zere hirae *s.(d)* Geniş yürekli, hoşgörülü, sabırlı olan (kimse).

zere hiraeni *ise.* Geniş yüreklilik, sabırlılık, hoşgörülülük.

zere hirais *ise.* Hoşgörülülük, geniş yüreklilik, sabırlılık.

zere ho cıra mendaene *f.* Birinden gücenmek, kalbi kırılmak, gönüllenmek.

zere ho cıra mendais *isg.* Birinden gücenme, kalbi kırılma, gönüllenme.

zere ho cıra şikaene *f.* Birinden kalbi kırılmak, birine kırgın olmak.

zere ho cıra şikais *isg.* Birinden kalbi kırılma, birine kırgın olma.

zere ho hurekêwtene *f.* Midesi bulanmak, bulantı geçirmek.

zere ho hurekêwtis *isg.* Midesi bulanma,

bulantı geçirme.
zere ho hurekêwtoğ/e *ise/d.* Midesi bulanan, bulantı geçiren.
zere ho şiyaene *f.* İshal olmak, emeli gitmek..
zere ho şiyais *isg.* İshal olma, ameli gitme.
zere ho şikaene *f.* Kalbi kırılmak, gönlü kırılmak.
zere ho şikais *isg.* Kalbi kırılma, gönlü kırılma.
zere ho têwefiştaene *f.* 1. Bir şeyden midesi bulanmak, midesini bulandırmak. 2. Bir şeyden tiksinti duymak.
zere ho têwefiştais *isg.* 1. Bir şeyden midesi bulanma, midesini bulandırma. 2. Bir şeyden tiksinti duyma.
zere ho têwefiştawoğ/e *ise/d.* 1. Bir şeyden midesi bulanma, midesini bulandırma. 2. Bir şeyden tiksinti duyma.
zere ho têwekerdene *f.* 1. Açlıktan midesi bulanmak. 2. Ölüm aşamasında olmak, can çekişmek.
zere ho têwekerdis *isg.* 1. Açlıktan midesi bulanma. 2. Ölüm aşamasında olma, can çekişme.
zere ho têwekotene *f.* Midesi bulanmak, bulantı geçirmek.
zere ho tewekotis *isg.* Midesi bulanma, bulantı geçirme.
zere ho tewekotoğ/e *ise/d.* Midesi bulanan, mide bulantısı geçiren.
zere kemer/e *s.(e/d)* Taş yürekli, acımasız, duygusuz, katı yürekli. *Zerera kemero* Duygu bakımından taş yüreklidir.
zere kerdene *f.* 1. (Evcil hayvanlar için) İçeriye (ağıla, ahıra) koymak. *Mal zerre kere* Davarı içeri koyun. 2. Bir şeyi bir kabın içine koymak. 3. Hapse koymak. *Milet kerdo zerre* Milleti hapse koymuşlar.
zere kerdis *isg.* 1. (Evcil hayvanlar için) İçeriye (ağıla, ahıra) koyma. 2. Bir şeyi bir kabın içine koyma. 3. Hapse koyma.
zere kewtene *f.* 1. İçeriye girmek. 2. Ceza evine girmek, düşmek.
zere kewtis *isg.* 1. İçeriye girme. 2. Ceza evine girme, düşme.
zere mı sıma verra payrawo (Saygı belirtmek için, yerinde bir nedenle kalkamayan tarafından ayakta olan birine söylenir) Yüreğim senin yerine ayaktadır. *Qusıre mıde namedê, ez sıma verra pay nêwustu, zerre mı sıma verra payrawo* Kusuruma bakmayın, ben sizin önünüzde ayağa kalkamadım, yüreğim sizin önünüzde ayaktadır.
zereq *ise.* Bir ışık kaynağından çıkarak her yöne yayılan ışık demeti, ışık huzmesi. *Zereqê tiji* Güneş ışını.
zere qeyûn/e *s. (e/d)* Katı yürekli, soğuk kanlı, metanetli (kimse).
zere qeyûneni *ise.* Katı yüreklilik, metanetlilik.
zere qeyûniye *isd.* Katı yüreklilik, metanetlilik.
zereqe tiji *ise.* Güneş ışını, güneş aydınlığı.
zere raguretne *f.* Gönlünü almak, gönlünü hoş etmek.
zere raguretis *isg.* Gönlünü alma, gönlünü hoş etme.
zere serd/e *s.(e/d)* Soğuk kanlı, birine soğuk davranan (kimse).
zere serdıneni *ise.* Soğuk kanlılık.
zere serdiniye *isd.* Soğuk kanlılık.
zere şa *s.(e)* 1. İçi kara, nefret dolu, kinli. 2. İyilik istemeyen. 3. Karamsar.
zere şaeni *ise.* 1. İç karalığı, kinlilik. 2. Karamsarlık. 3. Birinin iyiliğini istemezlik, göz darlığı, kara vicdanlılık. *Zerre şaena hora* İstememezliğinden, kininden dolayı.
zere şayiye *isd.* 1. İç karalığı, kinlilik. 2. Karamsarlık. 3. Birinin iyiliğini istemezlik, göz darlığı, kara vicdanlılık. *Zerre şaena hora* İstememezliğin-

den, kininden dolayı.

zere tengiye *isd.* 1. İç darlığı, yürek darlığı, tahammülsüzlük, sabırsızlık. 2. Alınganlık, çit kırıldımlık.

zere teng/e *s.(e/d)* Alıngan, çabuk kırılan.

zere vêsae *s.* Yanık yürekli, yufka yürekli, sevecan, duygulu.

zere vêsayeni *isg* 1. (Birine vey bir şeye) Yüreği yanma durumu, bağrı yanıklık. 2. Birine yanık olma, içten sevme.

zere vêsayiye *s.(d)* Yanık yürekli, yufka yürekli, sevecan, duygulu.

zere zeri *zf.* 1. İçin içi, için içerisi. 2. *ise.* İç işleri, evin içi.

zerib *ise.* Katsayı.

zerihen *ise.* 1. Mezarlık etrafındaki parmaklıklar. 2. Merdiven korkulukları.

zerir *isç.* Mektuplar.

zerire *isd.* Mektup.

zeri vera şiyaene *f.* (Birinin) Kızgınlığını yatıştırmak, gönlünü okşamak, gönlünü almak.

zeri vera şiyais *isg.* (Birinin) Kızgınlığını yatıştırma, gönlünü okşama, gönlünü alma.

zeri ver kewtene *f.* Mide sancısına yakalanmak, karın ağrısına tutulmak.

zeri ver kewtis *isg.* Mide sancısına yakalanma, karın ağrısına tutulma.

zerixe (zerfe) *isd.* İçine mektup kanulan kapalı kağıt, zarf.

zerk (I) *ise.* 1. Sarımsı, sarımtrak. 2. Gazel, soluk olan (bitki).

zerk (II) *ise.* Aşırı sıcaklardan meydana gelen bir çeşit hayvan hastalığı.

zerk biyaene *f.* Sararmak, sarı renkte görünmek. 2. Solmak.

zerk biyais *isg.* Sararma, sarı renkte görünme. 2. Solma.

zern *ise.* 1. Atom sayısı 79, atom ağırlığı 196,9 olan, 1064°C de eriyen, kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element, kısaltması Au. 2. *s.* Altından yapılmış. 3. Altından yapılmış sikke. 4. *mec.* Niteliği iyi olan, üstün nitelikte olan, değerli.

zern-u şem *zf.* Altın ve gümüş, değerli bir şey olarak.

zerok (golek) *ise.* 1. Kendi başına değeri olmayan, ondalık sayı sisteminde sağına geldiği rakamı on kere büyüten işaret (O). 2. *s. mec.* Hiç yok, sıfır. 3. *s. mec.* Kötü, başarısız, verimsiz.

zer pısık *ise.* Kalp, ak ciğer ve karaciğerden oluşan organ takımı.

zerra belle *isd. anat.* Yürek, kalp.

zerra ho cı kewtene *f.* Birine gönlü düşmek, gönül vermek, sevmek. *Ey zerr verdave a çeneke* O (e), o kıza gönül vermiş, gönlünü kaptırmış. *Aye zerr nave o fistana* O (d), o Entariye göz koymuş, beğenmiş. *Zerra mı kota o tomır* Gönlüm o saza düşmüş.

zerra ho cı kewtis *isg.* Birine gönlü düşme, gönül verme, sevme.

zerri *isd. anat.* 1.Karaciğer.2. Gönül.*Zerri verda ve mı* Bana gönlü vermiş.

zerri cı verdaene *f.* 1. Birine gönül vermek, ona aşık olmak, sevmek. 2. Bir şeyi beğenmek, sahip olmaya çalışmak.

zerri cı verdais *isg.* 1. Birine gönül verme, ona aşık olma, sevme. 2. Bir şeyi beğenme, sahip olmaya çalışma. *Ey zerri verdave dae* O, ona (d) gönül vermiş. *Yine zerri verda ve Zumini* Onlar birbirine gönlü vermişler.

zerri cı verdawoğ/e *ise/d.* 1. Birine gönül veren, ona aşık olan, seven. 2.Bir şeyi beğenen, sahip olmaya çalışan.

zerri panaene *f.* 1. Birine gönül vermek, sevmek, beğenmek, sevdalanmak. Ey *zerri nave daera* O ona (d) gönül koymuş. 2. Bir şeyi beğenmek, beğenerek satın almak.

zerri panais *isg.* 1. Birine gönül verme,

sevme, beğenme, sevdalanma. 2. Bir şeyi beğenme, beğenerek satın alma.

zerri panawoğ/e *ise/d.* 1. Birine gönül veren. 2. Bir şeyi beğenen.

zerze *ise.* Asma kilit.

zerze kerdene *f.* Asma kilit takmak, asma kilitle kilitlemek.

zerze kerdis *isg.* Asma kilit takma, asma kilitle kilitleme.

zerze panaene *f. (-e)* Asma kilit vurmak, asma kilit takmak.

zerze panais *isg* Asma kilit vurma, asma kilit takma.

zerzele *ise.* Yer sarsıntısı, deprem.

zerzele biyaene *f.* 1. Deprem olmak. 2. *mec.* Büyük sarsıntıya uğramak.

zerzele biyais *isg.* 1. Deprem olma. 2. *mec.* Büyük sarsıntıya uğrama.

zevce *isd.* Erkeğin nikahlı karısı, eş, refika.

zevzek *s.* Çenesi düşük olan, çok konuşan, zevzek, geveze.

zewal *ise.* 1. Yok olma, yok edilme. 2. Suç, kabahat, sorumluluk, mesuliyet. *Zewale yê qeşi nêbeno* O sözün mesuliyeti olmaz.

zewejiyae *is.(e)* Evlenmiş olan, evli. *Zewejayevi* Evliydi.

zewejiyaene *f.* Evlenmek.

zewejiyais *isg.* Evlenme.

zewejiyayiye *s.(d)* Evlenmiş olan, evli.

zewnce *s.(ç)* Bir çift, aynısından iki tane olan şey. *Zewuncê gayi* Bir çift öküz.

zewnce teni *zf.* İki kişi, bir çift insan.

zewnc-u ferte *zf.* Üç kişi, ikisi çift biri tek.

zewez *ise.* Evlilik, evlenme işi, izdivaç.

zeweznae *is.(e)* Evlendirilmiş olan.

zeweznaene *f.* Evlendirmek.

zeweznais *isg.* Evlendirme.

zewq *ise.* 1. Hoşa giden veya çekici bir şeyin elde edilmesinden, düşünülmesinden doğan hoş duygu. 2. Güzeli çirkinden ayırd etme yetisi, beğeni. 3. Hoşa giden ve eğlendiren şey. 4. Tat, lezzet. 5. mec. Eğlence.

zewq cı daene *f.* Birine haz vermek, zevklendirmek.

zewq cı dais *isg.* Birine haz verme, zevklendirme.

zewqli *s.* Beğenilen, hoşa giden.

zewq guretene *f.* Zevk almak, tat almak.

zewq guretais *isg.* Zevk alma, tat alma.

zewq-u sefa *ise.* Eğlence, zevk, neşe.

zeyir *ise.* Zehir.

zeyirli *s.* Zehiri olan, zehirli.

zeyiye *isd.* 1.Evli bir kadının kendi baba tarafıyla olan akrabalık bağı ve kadının ismi yerine kullanılan ad, unvan.2. Bu kadının kocasının kız kardeşi, görümce.

zeynel-i abedin *ise.* Hz. Ali'nin torunu, 4. İmamın adı.

zeyteni (zeykeni) *ise.* Kız veya kadın evlendikten sonra baba evine yaptığı ilk ziyaret.

zeytın (zeytun) *ise. Ar. zeytün.* 1.*bot.* Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 m yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağaç. 2. Bu ağacın taze iken yeşil, sonradan kararan, yüksek besin değeri taşıyan yağlı meyvesi. 3. Zeytin ağacından yapılmış her neyse.

zeytınlığ *ise.* 1. Zeytin ağacı yetiştirilen alan, zeytinlik. 2. Zeytin ağacı çok olan yer.

zıbıdi *is.(e)* Yersiz ve zamansız davranışları olan (kimse).

zıd *is.(e)* 1. Zıt, karşıt, ters. 2. Birine karşı yapılan ters, aksi davranış. *Tey zıd sone* Kendisine zıt gidiyor.

zıdane *zf.* Zıt, karşıt, aksi, ters olarak.

zıd biyaene *f.* Zıt olmak, ters olmak. 2. Birine karşı olmak. *Zıde zumınderê* Birbirlerinin karşıtlarıdır, birbirlerinin alehindedirler. 3. Zıtlaşmak.

zıd biyais *isg.* Zıt olma, ters olma. 2. Birine karşı olma. 3. Zıtlaşma.

zıdeni *ise.* Zıtlık, karşıtlık, aksilik, ters-

lik.

zıdeni kerdene *f.* Zıtlık etmek, aksilik yapmak, karşıtlık etmek, ters davranmak.

zıdeni kerdis *isg.* Zıtlık etme, aksilik yapma, karşıtlık etme, ters davranma.

zıde zumınde biyaene *f.* Birbirlerinin alehinde olmak, birbirlerinin zıddında olmak.

zıde zumınde biyais *isg.* Birbirlerinin alehinde olma, birbirlerinin zıddında olma.

zıde zumını kêwtene *f.* Bir birinin zıddına girmek, birbirine kin gütmek.

zıde zumını kêwtis *isg.* Bir birinin zıddına girme, birbirine kin gütme.

zıd kêwtene *f.* Birinin zıddına girmek, alehinde olmak. *Kewto zıde deyi* Onun (e) zıddına girmiş. *Kewtê zıdê zumını* Birbirlerinin zıddına girmişler, birbirlerinden gıcık oluyorlar.

zıd kêwtis *isg.* Birinin zıddına girme, alehinde olma.

zıft *ise. Ar. zift.* 1. Katran ve diğer organik maddelerin buharlaşmasından veya damıtılmasından elde edilen, kolay kırılan, az ısı ile eriyen, katı, siyah, parlak madde, kara sakız. 2. *mec.* Üst başa bulaşan kir, pas. *Sere ho zıfte mendo* Üstü kir içinde kalmış. 3. Sigara ağızlığı ve Pipo'da biriken siyah sıvı. *Zıfte qılawuni* Pipo katranı. 4. *mec.* Yapışkan, aksi, inatçı (kimse). 5. *mec.* Terden oluşan yapışık kir.

zıft biyae *is.(e)* Ziftlenmiş olan.

zıft biyaene *f.* Ziftlenmek.

zıft biyais *isg.* Ziftlenme.

zıftın/e *s.* 1. Ziftlenmiş olan, ziftli. 2. Kirli, paslı, pislenmiş olan.

zıft kerdene *f.* 1. Ziftlemek, zift etmek. 2. Asfaltlamak.

zıft kerdis *isg.* 1. Ziftleme, zift etme. 2. Asfaltlama.

zıftte medene *f.* 1. Katran içinde kalmak. 2. Kir pas içinde kalmak, çok kirlenmek.

zıftte medis *isg.* 1. Katran içinde kalma. 2. Kir pas içinde kalma, çok kirlenme.

zıftte medoğ/e *ise/d.* 1. Katran içinde kalınmış olan. 2. Kir pas içinde kirlenmiş olan.

zihin *ise. Ar. zihn.* 1. *Psikol.* Canlının duygu ve davranışlar dışındaki ruhsal süreç ve etkinliklerinin bütünlüğü, an. 2. Yaşantıları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, bellek, hafıza. *Zihne ho hirawo, jede zono, qe hovîra nêkeno* Belleği geniştir, çok bilir ve hiç unutmaz. 3. Anlayış, kavrayış. *Cıra se vana vaze, zihne ho nêceno* Kendisine ne dersen de aklı almıyor, anlayamıyor. 4. Bilinç, dimağ. *Zihne ho rakerdiyo* Bilinci açıktır.

zihine ho gurenaene *f.* Zihnini çalıştırmak, bir şeyi çözmeye akıl erdirmek.

zihine ho gurenais *isg.* Zihnini çalıştırma, bir şeyi çözmeye akıl erdirme.

zılemote *isd.* 1. Zifiri karanlık. 2. Gözleri görmeyen, devamlı karanlıkta olan (kör). 3. Göz gözü görmeyecek biçimde ışıksız, karanlık yer. 4. *mec.* kargaşa, ana baba günü, hengame, patırtı gürültü, belirsizlik. *Zılemota* Kapkaranlıktır.

zılemote de biyaene *f.* Karanlıkta olmak. 2. Gözleri kör olmak, görmemek. *Zılemote biye* Zifiri karanlıktı.

zılemote de biyais *isg.* Karanlıkta olma. 2. Gözleri kör olma, görmeme.

zılemotıke *isd.* Zifiri karanlık, kapkaranlık ortam. *Zılemotıkede* Zifiri karanlıkta.

zılfeqar *ise.* Ucu İki çatallı kılıç. *Zılfiqare Eli* Hz. Ali'nin kılıcı.

zılv *ise.* Gübre.

zılv biyae *s.* Gübrelenmiş olan.

zılv biyaene *f.* 1. Gübre haline gelmek. 2. *(nsz)* (Toprak için) Gübrelenmek, gübre katılmak, ekilmek.

zılv biyais *isg.* 1. Gübre haline gelme. 2. *(nsz)* (Toprak için) Gübrelenme, gübre katılma, gübre ekilme.

zılvın *s.* Gübreli.

zılv kerdene *f.* Verimini arttırmak için toprağa göbre dökmek, gübrelemek.

zılv kerdis *isg.* Gübreleme işini yapma, gübreleme.

zımaene *f.* (Davar veya koyun sürüsü için) Topluca melemek, inlemek, uğuldamak.

zımais *isg.* (Davar veya koyun sürüsü için) Topluca meleme, inleme, uğuldama. *Mal koto zımayıs* Davar meleyişe, uğultuya girmiş. *Mal vêsano, gorede zımayısdero* Davar açtır, ağılda meleyiş halindedir.

zımba *isd. Far. zunbe.* 1. Delgeç. 2. Delgeçle açılan delik.

zımba kerdene *f.* 1. Zımbalamak. 2. Bir şeyde zımba ile delik açmak. 3. *mec. argo.* Birini silahla veya bıçaklayarak öldürmek. 4. Bir yere çengelli demir çakmak, perçinlemek.

zımba kerdis *isg.* 1. Zımbalama. 2. Bir şeyde zımba ile delik açma. 3. *mec. argo.* Birini silahla veya bıçaklayarak öldürme. 4. Bir yere çengelli demir çakma, perçinleme.

zımbalı *is.(e)* Zımbalanmış olan, zımbalı.

zıme *ise.* 1. Sağını doğuya, solunu batıya veren kimsenin tam karşısına düşen yön, kuzey, dört ana yönden biri, şimal, güney karşıtı. 2. Sabah güneşi almayan veya az güneş alan yer. 3. Bulunduğu noktaya göre kuzeyde kalan yer.

zımıston ise. (Kuzey yarım küre için) Aralık ayının 22'sinden başlayıp Martın 21'ine kadar süren, yılın en soğuk mevsimi, kış. 2. *mec.* Çok soğuk hava.

zımıstoni *s.* Kışlık, kışla ilgili, kışa uygun. *Zımıstono* Kıştır.

zımıstu *ise.* Kış, kışın.

zımıstura *zf.* 1.Kıştan beri, kıştan itibaren. 2. Kıştan dolayı, kıştan ötürü.

zımıye *isd.* 1. Uğuldama durumu, paniğe kapılma halinde çıkardığı uğuldama sesi. 2. Kurdun sürüye saldırması halinde sürünün kaçışma esnasında çıkardığı uğuldama ve bağrışma sesi.

zımu *isç. (-i)* 1. Kuzey yönleri. 2. Sabah güneşi almayan yerler.

zımpara *isd. Far. sunpâre.* Çok sert alümin billürları kapsayan aşındırıcı olarak kullanılan doğal kaya. *Kâğıta zımpara* Maden, tahta ve daha başka şeylerin yüzünü aşındırıp düzeltmeye ve parlatmaya yarar, üstüne zımpara tuzu yapıştırılmış kalınca kağıt. üzerine yapıştırılan maden tozu.

zımpırti *ise.* 1. Adı hatırlanmaya veya söylenmek istenmeyen ufak ve değersiz bir şeyi anlatmak için kullanılır. *No sene zımpırtiyo naneno* Bu nasıl bir zımbırtıdır. 2. Telli bir çalgıyı acemice çalarak çıkarılan çirkin ses. 3. Bu çirkin sesi çıkaran şey.

zımpırtık *ise.* 1. Bir şeye yaramayan nesne. 2. *mec.* İçeriği, anlamı olmayan boş konuşma.

zınar *ise.* Kılıç gibi yukarıdan aşağıya inen dik kayalık.

zınce *ise.* Kemiksiz et parçası. *Zınce gost* Bir parça et.

zıncık *ise.* Bir parçacık et, bir lokmacık et, bir parça et, kuşbaşı.

zıncile *isd. Far .zencir.* 1. Birbirine geçmiş bir dizi metal halkadan oluşan bağ, zincir. 2. Art arda gelen şeylerin oluşturduğu dizi. 3. mec. Kesintisiz süren olaylar, sebep ve dizisi. 4. *esk.* Hükümlülerin eline, ayağına vurulan demir bağ, pranga.

zıncıle ra naene *f.* Zincire vurmak, zincirlemek.
zıncıle ra nais *isg.* Zincire vurma, zincirleme.
zıncılleme *zf.* Zincirleme olarak, ard arda gelişerek, eklenerek.
zındıq/e *s.(e/d).* Tanrıya ve ahiret inanmayan.
zındıqeni *ise.* Zındıklık.
zıngaene *f.* Zingırdamak, gümbürdemek, güçlü bir ses çıkartmak.
zıngais *isg.* Zingırdama, gümbürdeme, güçlü bir ses çıkartma.
zınge zınge *zf.* Kesintisiz biçimde gümbürdüyerek.. *Zınge zınga sazuna* Gümbür gümbür davulların çıkardığı gümbürtü sesi
zıngıl *ise.* İçinde sarkan tokmağının kenarlara vurmasıyla ses çıkaran madenden araç, kampana, çan.
zıngılci *ise.* Çan yapan veya satan kimse.
zıngıl verra kerdene *f.* 1. Önüne (boynuna) çan takmak. 2. *mec.* (Alya) Boynuna madalya takmak. *Toke o kışt, meste zıngıl kene to verra* Sen önü öldürdüğünde, yarın boynuna çan (madalya) takarlar.
zıngıl verra kerdis *isg.* 1. Önüne (boynuna) çan takma. 2. *mec.* (Alya) Boynuna madalya takma.
zıngiye *isd.* Gümbürtü, zıngırtı, patlama. *Zıngiye naro zumın danê zumıno* Gümbürtüye vermiş birbirlerini dövüyorlar.
zıngine *ise.* Uğuldama sesi, gürleme sesi.
zıngiyero cı naene *f.* Ha bıre gümbürdetmek, zıngırdatmak, bir şeyi çalıp durmak, gümbürtüye vermek.
zıngiyero cı nais *isg.* Ha bıre gümbürdetme, zıngırdatma, bir şeyi çalıp durma, gümbürtüye verme.
zıngnaene *f.* Çınlatmak, gümbürdetmek, zıngırdatmak.
zıngnais *isg.* Çınlatma, gümbürdetme, zıngırdatma.
zına *isd. Ar. zinâ'.* Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki.
zıqaene *f.* (Eşek için) Anırmak, zırlamak.
zıqayis *isg.* (Eşek için) Anırma, zırlama.
zıq biyaene *f.* 1. Yerinde çakılıp durmak, dikilip durmak, apışıp kalmak, birden duraklamak. 2. Aptalca, avanakça dikilip bilinçsizce etrafa bakınmak.
zıq biyais *isg.* 1. Yerinde çakılıp durma, dikilip durma, apışıp kalma. 2. Aptalca, avanakça dikilip, anlamsız anlamsiz etrafa bakma.
zıqe *isd.* 1.Bir yüzeyde bulunan tümsek. 2. Tümseği olan, göbekli. *Zıqa dari* Ağaç tümseği, ağaç göbeği. 3. Çıkıntı, tümsek. *Zıqa kemere* Kaya Taş çıkıntısı, tümseği, göbeği. 4. Engebe, kambur. *Zıqa vere hêgayi* Tarlanın önündeki engebe, tümsek.
zıqım *ise.* 1. Zıkkım. 2. *mec.* İçki ve sigaranın kötü ve zararlı etkisini belirtmek için kullanılır.
zıqım biyae *is.(e)* 1. Zıkkım olan. 2. Haram edilmiş olan.
zıqım biyaene *f.* 1. Zıkkım olmak, zehir olmak. 2. *mec.* Haram edilmiş olmak.
zıqım biyais *isg.* 1. Zıkkım olma, zehir olma. 2. *mec.* Haram edilmiş olma.
zıqıme cani *ünl.* Canına zıkkım olsun, haram olsun! *Zıqımê tovo* Sana zıkkım olsun.
zıqıme ho kerdene *f. argo.* (Hakaret için) Zıkkımlanmak. *Zıqıme ho ke* Zıkkımlan!
zıqıme ho kerdis *isg.* (Hakaret için). Zıkkımlanma.
zıqım kerdene *f.* (Yiyecek, içecek için) Zehir, zıkkım etmek, zehir zıkkım olmasını dilemek.
zıqım kerdis *isg.* (Yiyecek, içecek için) Zehir, zıkkım etme, zehir zıkkım olmasını dileme.
zıqım kerdoğ/e *ise/d.* Zıkkım eden, helal etmeyen.

zıqmat *ise. ve s.* "Zıkımat, meret" anlamında bezginlik ve kırgınlık veren şeyler için söylenir. *Na zıqmato şa nêqeda* Bu kara zıkımat bitmedi mi? (tepki sözü).

zıqımatê ho Kendi zıkkımatı, kendi mereti. *Sıma na zıqmate ho hana nêqedena* Siz bu zıkkımatınızı daha bitirmediniz mi?

zıraene *f.* Zırlamak, anırmak.

zırais *isg.* Zırlama, anırma.

zırçaene *f.* Bağırmak, çığlık atmak. *Zırçeno pıra* Kendisine bağırıyor, azarlıyor.

zırçais *isg.* Bağırma, çığlık atma.

zırçine *isd.* Bağırma sesi, çığlık.

zırğıt *ise.* Eski köy evlerinde, pervaneye benzer bir tür kanatlı haşere, böcek.

zırnepos ise. Masallarda anlatılan mitolojik erkek devin adı.

zırneposse isd. Masallarda anlatılan mitolojik dişi devin adı.

zırnık *ise. ve s.* 1. Herhangi bir şeyin en küçüğü ve işe yaramaz parçası. 2. kim. Arsenik. 3. *zf.* Zerre kadar, en ufak bir kırıntı dahi, zırnık bile. *Deyrê Zırnık çino* Ona zırnık yoktur. *Dinerê zırnık çino* Onlara zırnık dahi yok!

zırr bom *s.* Aşırı deli, zır deli.

zırr cahil *s.* Çok cahil, çok kaba.

zırre zırra *zf.* 1. (Eşekler için) zırıl zırıl zırlama halinde. *Zırre zırra heruna* Eşekler zır zır zırlıyor. 2. *mec. argo* (İnsan için) Ha bire zırlama sesi, bağırtı çağırtı geliyor. *Zırre zırra ho biye* Ha bire zırlayıp (bağırıp) duruyordu.

zırr zop *is.(e)* Delişmen, zıpır, utanmaz, saygısız, hayta biçimde. *Zırr zope hora* Deli dolu, kaba olduğundan.

zırt *ise. ve s.* 1. Sesli yellenme, sesli osurık, zırt. 2. Terbiyesi, görgüsü kıt olan, nezaketsiz, anlayışsız, kaba. 3. *mec.* Laf dinlemeyen, zır cahil (kimse).

zırteboz/e (zırtapoz) *s.(e/d) argo.* Laf anlamaz, kaba, görgüsüz, hoyrat.

zırtebozen *ise.* Kabalık, hoyratlık, haytalık.

zırtepoziye *isd.* Kabalık, hoyratlık, haytalık.

zırt pırt *zf.* 1. İkide bir uygunsuzca ve gelişigüzel davranış. 2. s. Önemsiz, işe yaramaz öteberi.

zırt vırt *zf.* İkide bri, uygunsuz zamanda.

zırx *ise. Far. zirih.* 1. esk. Savaşlarda ok, kılıç, süngü gibi silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel lehvalardan yapılmış giysi. 2. Savaş gemilerinin veya bazı savaş araçlarının dışına kaplanılan çelik levha.

zırxe *ise.* (Yorgan için) Kaba dikiş.

zıvınge *isd.* 1. Evin odalarından, gözlerinden, bölümlerinden her biri. 2. Ahır, kom, ağıl.

zıvıngi *isç.* 1. Evin gözeleri, odaları. *Zıvıngu pak ke* Odaları süpür, temizle. 2. Ahırlar, ağıllar.

zıvırık *ise. bot.* Yenilen bir bitki.

zıvır *ise.* Tırtır, grift, heterojen.

zıvırın *is.(e)* Tırtırlı, griftli.

zıvırın biyaene *f.* Tırtırlı olmak.

zıvırın biyais *isg.* Tırtırlı olma.

zıyafet *ise.* Konukları yemekli, eğlenceli ağarlama, şölen, toy.

zıyaret *ise.* 1. Kutsal yer. 2. Birini görmeye, biriyle görüşmeye gitme, görüşme. 3. Bir yeri görmeye gitme.

zıyaret biyae *s.* Ziyaret edilmiş olan.

zıyaret biyaene *f.* Ziyaret edilmek.

zıyaret biyais *isg.* Ziyaret edilme.

zıyaretçi *s.(e)* Ziyaret eden, ziyarete giden kimse, görüşmeciler.

zıyaretgâh *ise. Far.* Hayır işlemek veya saygı göstermiş olmak için ziyaret edilen yer, ziyaret yeri, kutsal mekan.

zıyaret kerdene *f.* Ziyaret etmek, ziyaretine gitmek.

ziyaret kerdis *isg.* Ziyaret etme, ziyaretine gitme.

ziyaretname *ise.* Kutsal yerleri ziyaret etme belgesi, özel dua okutma. (?*)

ziyar-u diyari *isç.* Kutsal ziyaret yerleri, kutsal mekanlar.

zil (I) *isd. Far.* 1. İşaret vermek, uyarmak, çağırmak için kullanılan araç 2. *müz.* Birbirine çarparak ses çıkarmak için parmaklara veya tefin kasnağındaki deliklere takılan metal kurs.

zil (II) (jil) *isd. Far.* Ot, ekin vb. bitkilerin topraktan yeni çıkan filizi, yeşilliği, sürgün.

zil daene *f.* Filiz vermek, filizlenmek

zil dais *isg.* Filiz verme, filizlenme.

zinhar *ünl. Far. zinhâr. esk.* Sakın, asla, olmasın!

zilli *is.(e)* Zili olan, üstünde zili bulunan her neyse..

zirç (I) *ise.* 1. Tavuk ve kuş gübresi veya pisliği, boku. *Zirçê kerge* Tavuk boku. 2. *mec.* Henüz yeni topraktan çıkmış bitki filizi.

zirç (II) *ise.* 1. Pipo ve sigara ağızlığından çıkan siyah katran, pislik. 2. mec. Emzirme halinde olan gidiklerin dışksısı. *Zirçê bijeku* Gidik dışkısı.

zirçi *isç.* Ot, ekin vb. bitkilerin henüz yeni topraktan uç vermiş filizlerinin tümüne verilen genel ad. *Zirçê kowu* Dağların baharda uyanan taze yeşilliği, sürgünü.

zirve *isd.* 1. Doruk, tepe. *Zirvê seri* En üst zirveleri. 2. *mec.* En üst aşama.

zil tever kerdene *f.* (Bitkiler için) Sürgün çıkarmak, filiz çıkarmak, uç vermek, uç çıkarmak.

zil tever kerdis *isg.* (Bitkiler için) Sürgün çıkarma, filiz çıkarma, uç verme, uç çıkarma.

zil vetene *f.* (Bitkiler) Filiz çıkarmak, sürgün çıkarmak, uç çkarmak.

zil vetis *isg.* (Bitkiler) Filiz çıkarma, sürgün çıkarma, uç çkarma.

zimet (I) *ise.* 1. Bir ticaret kuruluşunun borçlarının tümü. 2. Bir kimsenin şormluluğunda ve üstüne kayıtlı bulunma veya hesabına yazılma. 3. Adanma, payına verilme. *Na bize fime zimetê Hesen* Bu keçiyi Hasan'ın şansına adıyacağız.

zimet (II) *ise.* 1. Tanrının bir kimseye uygun gördüğü yaşama durumu, nasip. 2. Aile bireylerinin şanslı olup olmadığını deneme adeti, inanışı.

zindan *ise. Far. zindân.* 1. Tutuklu veya hükümlülerin içine konulduğu kapalı yer, cezaevi. 2. *mec.* Çok karanlık ve sıkıntılı yer. 3. İçinde yaşanması zor olan, sıkıntı veren yer.

zindancı *ise.* 1. Zindana bakan, yöneten veya gardiyanlık yapan görevli. 2. *fel.* Ceza ve baskı ile asayiş ve güvenlik sağlanacağına inanan.

ziyan *ise. Far. ziyân.* 1. Zarar. 2. *mec.* Boş yere harcanan.

ziyan cı daene *f.* Birine zarar vermek, zarara uğratmak.

ziyan cı dais *isg.* Birine zarar verme, zarara uğratma.

ziyan cı dawoğ/e *ise/d.* Zarar veren, zarara uğratan.

ziyankâr *ise. Far. ziyân-kâr.* Sürekli zarar veren veya zarar vermeyi huy edinmiş olan.

zole *isd.* Sığır derisinden 20 cm genişliğinde ve 2 ile 2,5 m uzunluğnda, tek parça halinde kesilen şerit. *Zola çermi* Deri Parçası. Deri Şeridi.

zole çerme *zf.* Bir parça deri, gön, kösele.

zolık *ise.* 1. Bir parçacık deri, gön. 2.*s.* alay. (çocuk için) Terbiyesiz, utanmaz. *Alla na zolkte nada* Hele şu kösele suratlıya bak. 3. Bir şeritçik şey. *Zole ca* Bir karış yer. *Zolle hega* Bir parça tarla.

zol kerdene *f.* Sığır derisini (20 cm enin-

de, 2-2.5 m uzunlğunda) parçalara ayırmak, şeritlere bölmek. *Çerme zol kerdene* Gönü şeritlere bölmek.

zol kerdis *isg.* Sığır derisini parçalara (2-2.5 m halinde) ayırma, şeritlere bölme.

zonaene *f.* 1. Bilmek. *Zonavi* Bilmişti. 2. Bilinçli olmak.

zonais *isg.* 1. Bilme. 2. Bilinçli olma.

zonawoğ/e *ise/d.* 1. Bilen, bilinçli olan. 2. Olmuş olaylardan veya olacak hadiselerden haberi olan (kimse). *Zonawoğvi* Bilendi, biliyordu.

zonayiyera *zf.* Bilerek, bilinçli olarak.

zone ho ceraene (cerayene) *f.* 1. Dili dönmek, bir sözü konuşabilmek, telafüz edebilmek, ifade edebilmek. 2. Dili tutulmak.

zone ho cerais *isg.* 1. Dili dönme, bir sözü konuşabilme, telafüz edebilme, ifade edebilme. 2. Dili tutulma.

zone ho çarnaene *f.* Kendi diline çevirmek, kendi diline tercüme etmek.

zone ho çarnais *isg.* Kendi diline çevirme, kendi diline tercüme etme.

zone mae *ise.* Ana dili.

zone mileti *ise.* Ulusun dili.

zone sari *ise.* Baş ağrısı.

zone sarî guretene *f.* Baş ağrısına tutulmak,

zone sarî guretis *isg.* Baş ağrısına tutulma.

zone sıst *s.(e)* Gevşek dilli, gevşek ağızlı, dilini tutmasını bilmeyen, sır saklayamayan, duyduklarını etrafa yayan (kimse).

zoni *ise. anat.* Bacağın büyük eklem bölümü, diz, dizi.

zoni ser amaene *f.* 1. Dize gelmek. 2. Diz üstüne çökmek. 3. Diz üstü gelmek.

zoni ser amais *isg.* 1. Dize gelme. 2. Diz üstüne çökme. 3. Diz üstü gelme.

zono gırara (gıranra) *zf.* Ağır dille, ağır bir dille, kötü konuşarak.

zon ser kêwtene *f.* Dili tutulmak, konuşmaya dili dönmemek.

zon ser kêwtis *isg.* Dili tutulma, konuşmaz olma.

zope *ise.* 1. Kalın değnek, sopa. 2. Sopayla yapılan vuruş. 3. *mec.* Dayak, kötek.

zope kerdene *f.* Sopayla vurmak, dövmek, sopalamak.

zope kerdis *isg.* Sopayla vurma, dövme, sopalama.

zor *ise. Far. zür.* 1. Sıkıntı, güçlük, rahatsızlık. *O qesse mı zor ame* O söz bana ağır geldi. 2. *s.* Sıkıntı veya güçlükle yapılan, çetin. *A rae çetına, mordem zor pa sono* O yol zordur, adam zor o yoldan gider. 3. Güç, kuvvet. *Zorre to ke bi, qessê to pere keno* Gücün olduğunda, sözün para eder. *Zore kam ke şi kami* Kimin gücü kime gittiyse.

zorbaz *s.(e)* Gücünü kullanarak başkasına baskı yapan, malını veya hakkını gasp eden, zorba (kime).

zorbaz biyaene *f.* Zorba olmak.

zorbaz biyais *isg.* Zorba olma.

zorbazeni *ise.* Zorbalık.

zorbaziye *isd.* Zorbalık.

zorbazen kerdene *f.* Zorbalık yapmak.

zorbazen kerdis *isg.* Zorbalık yapma.

zorbaziyera *zf.* Zorbalıkla, kaba kuvvet kullanarak.

zoraki *zf.* 1. İstemeyerek, zorunlu biçimde. 2. Zorla, dayatmayla.

zor cı daene *f.* Birine baskı vermek, baskı altına almak, zorlamak.

zor cı dais *isg.* Birine baskı verme, baskı altına alma, zorlama.

zorê boji *zf.* Kol gücüyle, bilek gücüyle.

zore hora *zf.* 1. Kendi gücüyle, kendi çabasıyla. 2. Haksız olarak, kendi zoruyla, kendi zorundan ötürü. 3. Kendi gücünün etkisiyle, durup dururken, gereksiz yere.

zor kerdene *f.* Zorlamak, üstün gelmek.

zor kerdis *isg.* Zorlama, üstün gelme.

zorra *zf.* Zorla, zor kullanarak, zor yoluyla, metazori bir şekilde.

zor zop *zf.* Kuvvet ve sopa (yoluyla). 2. Şiddet, cebir, zor. 3. Siyasi, ekonomik, askeri vb. bakımından etki ve önemi büyük olan, güçlü, zorlu olan (devlet, kurum, kimse). 3. Erk, hakimiyet. *Zor zope dina nika Amerika desttero* Dünyanın hakimiyeti şimdi Amerika'nın elindedir. *Wayirê malê, wayirê perune, nika zor zop dine desttero* Mal sahibidirler, para sahibidirler, şimdi hakimiyet onların elindedir.

zot *ise.* 1. Ulama işi yapma. 2. Ulanan parça.

zot biyae *ise.* Ulanmış olan demir.

zot biyaene *f.* Ulanmak.

zot biyais *isg.* Ulanma.

zot kerde *ise.* 1. Ucuna demir eklenerek uzatılmış olan. 2. Demirle zırhlanmış olan veya başlıklanmış olan.

zot kerdene *f.* 1. Ulamak, eklemek, katmak, ilave etmek. 2. Saban demiri, kazma vb. kısalmış demirin ucuna çelik demir ilave etmek, onarmak, zırhlamak, tahkim etmek.

zot kerdis *isg.* 1. Ulama, ekleme, katma, ilave etme. 2. Saban demiri, kazma vb. kısalmış uçlarına çelik demir ilave etme, onarma, zırhlama, tahkim etme.

zovi *s.* 1. Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge, başka. *O zovina qesso* O başka sözdür. 2. Nitelik bakımından alışılmışın dışında, bir üstünlüğü olan. *O zovina mordemo* O başka adamdır. 3. Konu edilen, bilinenden ayrı nesne veya kimse için tekil veya çoğul olarak "başkası, başkaları" biçiminde kullanılır. *O zovina çiyo* O başka şeydir. 4. *edt.* "Ayrıca, üstelik, bir yana" anlamından dan/-den başka

zovina *zf.* 1. Başka. *Zovina çaresiye çina* Başka çaresi yok. *Zovina çı bi* Başka ne vardı. *Zovina çı qeseykerd* Başka ne konuştu? *Zovina çiyê bije* Başka bir şey al. *Zovina çiyê qeseybıke* Başka bir şey konuş. *Zovina kam bi* Başka kim vardı. *Zovina koti* Başka nerede? *Zovina sıma sekerd* Siz başka ne yaptınız? *Zovina sıma şi koti* Siz başka nereye gittiniz. *Zovina rae* Başka yol, başka sefer. 2. Ayrıca

zovina ki *zf.* ve *bağ.* Başka da, başkaca, ayrıca. *Zovena ki toae (toaye) çino* Başka da bir şey yoktur.

zovjeç *s.* Çoluk çocuk.

zowt (zot) *ise.* Beddua, ilenç.

zowti *isç.* Beddualar, ilençler. *Zowtu mede* Beddualar etme.

zowti daene *f. (-e)* Beddua etmek..

zowti dayis *isg. (-e)* Beddua etmek.

zowtu pırodaene *f.* Birine beddua etmek.

zowtu pırodais *isg.* Birine beddua etmek.

zu (I) *ise.* (zon, zun) *ise.* 1. Ağız boşluğunda, tutmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun hareketli organ, tat alma organı, dil. 2. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban. *Ez o zu nêzon* Ben o lisanı bilmiyorum. *Yê na zu nêzone* Onlar bu dili bilmiyor. 3. Bir çağa, bir yazara özgü söz dağarcağı ve söz dizimi. 4. Belli durumlara, meslekllere, konulara özgü dil. 5. *mec.* Düşünceleri ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı. 6. *müz.* Bazı üflemeli araçlarda titreşerek ses çıkaran ince metal yaprak. 7. *hlk.* Anahtar. *Zone kılıti* Kilidin dili.

zu (II) *ise.* 1. Sayıların ilki, bir. 2. Bu sayıyı gösteren rakam, 1, I. 3. *s.* Bu sayı kadar olan. *Fırsat zu rae kunora ison dest* Fırsat insanın eline bir kez

düşer. 3. Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösterir. *Zu cade* Bir yerde.Bir arada. *Zu hermete* Bir kadın. *Zu hette* Bir tarafta. *Zu mordemek* Bir adam. *Zu mordem ro sıma fetelino* Bir adam sizi arıyor. *Zuro sıma cereno* Biri sizi arıyor. 4. *O zu qese mıso boyna ey vano* O tek söz öğrenmiş, boyuna onu söylüyor. *Zu qerarde* Tek kararda. *Zu qesede* Tek sözde. 5. Birleşik. *Zu fek qeseykenê* Bir ağızdan konuşuyorlar. *Pêro biye zu fek* Hepisi bir ağız olmuş. 6. Ortaklaşa olan, müşterek.*Ferqe ma çino, kesike ma zuwo (zuyo)* Farkımız yok, bizim kesemiz birdir. *Geşe ma zuwo* Sözümüz birdir.

zu (III) *ise.* 1.Sızı, acı, ağrı. *Cigere mı zu dane* Ciğerlerim ağrı veriyor, sızlıyor. 2. *mec.* Değerli bir şey veya insanın kaybından duyulan aşırı üzüntü, duygu.

zu arade biyaene *f.* Bir arada olmak, birlikte olmak. *Zu arede bime* Bir aradaydık, birlikteydik.

zu arade biyais *isg.* Bir arada olma, birlikte olma.

zu ayarde *zf.* 1. Aynı ölçüde, aynı ayarda, aynı kurguda, belli bir düzen içinde. 2. Eşit biçimde birbirine denk olarak. 3. Bir tempoda, aynı ritimde.

zu ayarde biyaene *f.* Bir ayarda olmak, bir ayarda kalmak, ölçüyü bozmamak, kaçırmamak.

zu ayarde biyais *isg.* Bir ayarda olma, bir ayarda kalma, ölçüyü bozmama, kaçırmama.

zu bılçeng *s.(e)* Koltuk altına sığacak kadar. *Zu bılçeng vas* Bir koltukluk ot.

zu biyaene *f.* Birlik olmak, birleşmek, tek vucut olmak. *Zu bime* Birleşelim, birlik olalım, gücümüzü birleştirelim.

zu biyais *isg.* Birlik olma, birleşme, tek vucut olma.

zu cade *zf.* Toplu halde, bir arada.

zu cade biyaene *f.* Bir arada olmak. Birlikte olmak

zu cade biyais *isg.*. Bir arada olma. Birlikte olma

zu ca kerdene *f.* Aynı yere koymak, aynı yere doldurmak, sokmak, sokuşturmak. *Zu cake* Aynı yere koy.

zu ca kerdis *isg.* Aynı yere koyma, aynı yere doldurma, sokma, sokuşturma.

zu celsede *zf.* Bir celsede, tek duruşmada, tek oturumda.

zu cem *s.(e)* 1.Bir günün yarısı. 2.Yarım günde.

zu çalımde *zf.* 1.Ağız açıp kapanıncaya kadar, aniden.2. Bir hamlede, bir vuruşta.2. Aynı hamlede, birlikte.

zu çapane *s.* 1. Baş parmak ile işaret parmağı arasındaki uzunluk kadar (ölçü birimi olarak). 2. Çok kısa.

zu çape *is.(d)* Yarım ölçek veya bir ölçeğin yarısı. *Nêm olçeg* Yarım ölçek.

zu çımde *zf.* Hiç zaman geçirmeden, göz açıp kapayana kadar. 2. Bir gözde, tek bakışla.

zu çırpede *zf.* 1. Bir atlayışta. 2. Bir anlık. 3. Aniden. 4. Çok acele. 5. Kereste biçerken ğızarın tek vuruşu. 6. Keskin bir âletle bir dalı veya fidanı tek vuruşta kesme işi.

zu daene *f.* 1.Sızı vermek, ağrı vermek, acı hisettirmek. 2. sızlamak, ağrımak. *Linge mı wertê vorede cemediye zu dane* Ayaklarım karın içinde donmuş, sızlıyor, sızı veriyor.

zu dais *isg.* 1.Sızı verme, ağrı verme, acı hisettirme. 2. Sızlama, ağrıma.

zu dan *ise.* Tam gününün yarısı. Yarım gün. *Dane sodır* Öğleden evvel ki yarım gün. *Dane Soni Öğleden* Sonra ki yarım gün.

zu game *zf.* 1.Bir adım. 2. Bir adımlık, çok yakın. *Zu game cawo* Bir adımlık yerdir. 3. Çok erken, kısa süren.

Zu gamede son Bir adımda giderim.

zugır *s.* Gezici dilenci.

zugır kerdene *f.* 1. Dilencilik yapmak, dilenmek. 2. *mec.* Başı boş dolaşmak, dilenmek.

zugır kerdis *isg.* 1. Dilencilik yapma, dilenme. 2. *mec.* Başı boş dolaşma, dilenme.

zugırt/e *is. ve ise/d. alay.* Parasız, yoksul, meteliksiz olan (kimse).

zugırteni *ise.* Züğürtlük, dilencilik.

zugırtiye *isd.* Züğürtlük, dilencilik.

zu guretene *f.* Dillenmek, birinden cesaret almak.

zu guretis *isg.* Dillenme, birinden cesaret alma.

zu het Tek taraf, tek yön.

zu hette *zf.* 1. Tek tarafta, tek istikamette, aynı yönde. 2. Bir arada, toplu olarak.

zuhur *ise. Ar. zuhûr.* Ortaya çıkma, görünme, belirme, baş gösterme, meydana çıkma.

zuhur kerdene *f.* Meydana çıkmak, ortaya çıkmak, görünmek. *Zuhur kerdo* Meydana çıkmış.

zuhur kerdis *isg.* Meydana çıkma, ortaya çıkma, görünme.

zuhur kerdoğ/e *ise/d.* Ortaya çıkan, meydana çıkan, görünen.

zukaene *f.* (Köpek, kurt, çakal vb. hayvanlar için) Ulumak. 2. *mec.* (İnsan için) Ağlamak, sızlamak, yalvarmak.

zukais *isg.* (Köpek, kurt, çakal vb. hayvanlar için) Uluma. 2. *mec.* (İnsan için) Ağlama, sızlama, yalvarma.

zu kerdene *f.* 1. Birleştirmek, birlik etmek. *Zu ke* Birleştir/Eşitle. *Zu kerê* Birleştirin/Aynı hizaya, seviyeye getirin. 2. Birbirine eşitlemek, aynı yapmak. 3. Aynı duruma veya hizaya getirmek. 4. (Çocuk için) Dillenmek, konuşmaya başlamak. *Çeneke hana newe kewtara zu* Kız daha yeni konuşmaya başlamış. 5. Ağrımak, sızlamak, acımak. *Ciğere mı zu kenê* Ciğaerlerim sızlıyor. *Lessa mı zu kena* Vucudum sızlıyor. *Linge mı zu kene* Ayaklarım sızlıyor.

zu kerdis *isg.* 1. Birleştirme, birlik etme. 2. Birbirine eşitleme, aynı yapma. 3. Aynı duruma veya hizaya getirme. 4. (Çocuk için) Dillenme, konuşmaya başlama.5. Ağrıma, sızlama, acıma.

zulcenan *ise. tar.* Hz. Hüseyin'e ait olan atın ismi.

zulım (zulum) *ise. Ar. zulm.* Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durum, kıyım, kıygı, acımasızlık, haksızlık, cefa. *Zulımo gıra* Ağır zulüm.

zulımkar *is.(e)* Zulüm eden, zulüm etmekten hoşlanan, acımasız.

zulımkareni *ise.* Zulümkarlık, acımasızlık, gaddarlık.

zulımkariye *isd.* Zulümkarlık, acımasızlık, gaddarlık.

zulım kerdene *f.* Zulüm yapmak, haksızlık ve gaddarlık etmek.

zulım kerdis *isg.* Zulüm yapma, haksızlık ve gaddarlık etme.

zu linge *s. ve fz.* 1. Bir adım ölçüsünde uzunluk. 2. Tez, erken, çabuk. *Zu lıngede sona yena* Çarçabuk gider gelirsin. 3. Aynı ayak, aynı yürüyüş düzeniyle.

zulqarneyin *ise.* Kuran-ı Kerim'de adı geçen iki boynuzlu hükümdar.

zumına de guretene *f.* (Olan kötü bir durumdan) Birbirini sorumlu tutmak, birbirini sebep saymak, birbirini suçlamak, birbirini itham etmek.

zumına de guretis *isg.* (Olan kötü bir durumdan) Birbirini sorumlu tutma, birbirini sebep sayma, birbirini suçlama, birbirini itham etme.

zmın sero jednaene *f.* Birbirinin üzerine arttırmak.

zmın sero jednais *isg.* Birbirinin üzerine

arttırma.

zmına soynaene *f.* İki nesneyi birbirine sürtmek.

zmına soynais *isg.* İki nesneyi birbirine sürtme.

zumın daznaene *f.* Birbirini incitmek.

zumın daznais *isg.* Birbirini incitme.

zumın de dezaene *f.* Birbirinden ağrı duymak, hicap duymak, birbirinden hoşlanmamak.

zumın de deznais *isg.* Birbirinden ağrı duyma, hicap duyma, birbirinden hoşlanmama.

zumın de zıd biyaene *f.* Birbirine zıt olmak, birbirine karşı olmak, zıtlaşmak.

zumın de zıd biyais *isg.* Birbirine zıt olma, birbirine karşı olma, zıtlaşma.

zumın de zıd şiyaene *f.* Birbirine zıt gitmek, birbiriyle uyuşmamak.

zumın de zıd şiyais *isg.* Birbirine zıt gitme, birbiriyle uyuşmama.

zumın guretene *f.* 1. Birbirini tutmak, desteklemek, birlikte hareket etmek, birbiriyle dayanışmak. 2. Birlikte güreş tutmak, birbirine yapışmak.

zumın guretis *isg.* 1. Birbirini tutma, destekleme, birlikte hareket etme, birbiriyle dayanışma. 2. Birlikte güreş tutma, birbirine yapışma.

zumın nêwastaene *f.* Birbirini istememek, birbirinin alehinde olmak.

zumın nêwastais *isg.* Birbirini istememe, birbirinin alehinde olma.

zumınro daene *f.* Birbirini dövmek, birbirlerine vurmak.

zumınro dais *isg.* Birbirini dövme, birbirlerine vurma.

zumın ra giredaene *f.* Birbirine bağlamak.

zumın ra giredais *isg.* Birbirine bağlama.

zumın rovıçknaene *f.* Birbirini yolmak, birbirinin saçını başını çemek, yolmak, hırpalamak, itişip kakışmak.

zumın rovıçknais *isg.* Birbirini yolma, birbirinin saçını başını çeme, yolma, birbirini hırpalama, ittişip kakışma.

zumın sero vatene *f.* Birbirinin gizli yanlarını açığa vurmak, birbirinin üzerine söylemek, itiraf etmek.

zumın sero vatis *isg.* Birbirinin gizli yanlarını açığa vurma, birbirinin üzerine söyleme, itiraf etme.

zuqane *zf.* Sürekli, kesintisiz olarak, devamlı, boyuna. *Zuqane berveno* Sürekli ağlıyor. *Zuqane gureeno* Durmadan çalışıyor. *Zuqane vendano* Durmadan çağırıyor.

zuqane vendaene *isg.* Sürekli birini çağırmak, durmadan birine seslenmek.

zuqane vendais *isg.* Sürekli birini çağırma, birine seslenme.

zu qırmede *zf.* Toptan/kökten bir seferde. *Her qırmede* Her seferinde.

zur (I) *is.(e)* 1. Birbirine paralel görme ekseni olmayan, şaşı olan kimse.

zur (II) *s.(e)* (Ağaç vb için) Çarpık,eğri. Yamuk, büğrü Ağaç.

zurraene *f.* 1. Ulumak. Kutık zurreno Köpek uluyor. Vergi zurrenê Kurtlar uluyor. 2. *mec.* Yalvarmak, sızlanıp yakınmak, ağlayıp sızlamak.

zurrais *isg.* 1. Uluma. *Kutık zurreno* Köpek uluyor. *Vergi zurrenê* Kurtlar uluyor. 2. *mec.* Yalvarmak, sızlanıp yakınma, ağlayıp sızlama

zurret *ise.* 1. Döl, soy, sop, sulp. 2. Çocuk.

zurriyet *ise.* Döl, soy, sop, sulp. 2. Çocuk.

zu raera *zf.* 1. Bir kerecikten, bir seferden. *Zu raera çı vejino* Bir kerecikten ne çıkar. 2. Bir yoldan

zur biyaene *f.* Şaşı olmak.

zur biyais *isg.* Şaşı olma.

zurna *isd. Far. sürnây.* Keskin bir ses çıkaran ve çoğu zaman davulla veya dümbelekle birlikte çalınan nefesli

çalgı.

zurneci *s.* Zurna çalan kimse.

zuru cı soynaene *f.* Birine iftira etmek, birisi hakkında yalan beyanda bulunmak.

zuru cı soynais *isg.* Birine iftira etme, birisi hakkında yalan beyanda bulunma.

zuro husk *s.* Kup kuru yalan. *Zuro bê çever* Aslı astarı olmayan kapısız yalan. *Zuro husko* Kup kuru yalandır.

zurvane *ise.* Cin benzeri bir varlık.

zurvaney *isç.* Korkunç canavarları. *Zurvanê pesewe* Gece karanlığında gezdiğine inanılan canavar veya korkunç bir yaratık.

zu tafiştaene *f.* Dil ile tadına bakmak, dille yalamak.

zu tafiştais *isg.* Dil ile tadına bakma, dille yalama.

zutıke *isd.* Sindirim yolunun çıkış deliği, anüs, makat, göt deliği. *Zutıka kerçe* Tavuk anüsü, götü.

zu ve zu *zf.* 1. Birer birer, teker teker. 2. Biri biri ile. 3. Bire bir.

zuye *zf.* 1. Biri. 2. Bir tane (şey). 3. Bir (kadın).

zu zonaene *f.* Dil bilmek.

zu zonais *isg.* Dil bilme.

zu zonawoğ/e *ise/d.* Dil bilen, dil bilimcisi.

züna *zf.* 1.Bir daha, bir tane daha. *Züna biya* Bir daha getir. *Züna vaze* Bir daha söyle. 2. Bir kez daha, tekrardan.

zür *ise.* 1. Gerçeğe aykırı olarak söylenen söz, yalan, kıtır. *Zur murdaro* Yalan pistir, lanetlidir. *Zuro* Yalandır. 2. Aslı olmayan düzmece haber.

züreker/e *s.(e/d)* Yalancı, gerçek olmayanı gerçek gibi konuşan, yalan söyleyen. *Zureker murdaro* Yalancı lanetlidir, pistir.

zür kerdene *f.* Yalan konuşmak, yalan söylemek, yalan etmek.

zür kerdis *isg.* Yalan konuşma, yalan söyleme, yalan etme.

zür kerdoğ/e *ise/d.* Yalan konuşan, yalan söyleyen, yalan eden.

züreker biyaene *f.* Yalancı olmak, ismi yalancıya çıkmak.

züreker biyais *isg.* Yalancı olma, ismi yalancıya çıkma.

zürekereni *ise.* Yalancılık.

zürekeriye *isd.* Yalancılık.

züreker vejiyaene *f.* Yalancı çıkmak.

züreker vejiyais *isg.* Yalancı çıkma.

züreker vetene *f.* Yalacı olduğunu açığa çıkartmak, yalancı oldğnu kanıtlamak.

züreker vetis *isg.* Yalacı olduğunu açığa çıkartma, yalancı oldğnu kanıtlama.

züri *isç.* Yalanlar, uyudurmalar, düzmeceler.

zürra *zf.* 1.Yalanla, yalan dolanla. 2. Yalandan.

Musa Canpolat

Zazaca-Türkçe Sözlük